

Questa
Biblia Sacra Non si porti via
dalla Libreria se non per necessità

BIBLIA

AD VETVSTISSIMA EXEMPLARIA

Nunc recens castigata.

IN QVIBVS, PRAETER EA,
Quæ subsequens Præfatio indicat, capita singula
ita versibus distincta sunt,
VT NVMERI PRÆFIXI
Lectorem non remorentur, & loca quæsita
tanquàm digito demonstrent.

CVM LICENTIA SVPERIORVM.

VENETIIS, *Apud Hæredes Nicolai Beuilaquæ, & socios.* 1576.

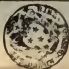
ỹ 2

F. IOHANNIS HENTENII
NECHLINIENSIS
In Biblia Louanij Anno M D X L V I I. excusa atq; castigata, PRAEFATIO.

IRABITVR fortasse quispiam, cur post tam multiplicia BIBLIA toties excusa, conati simus alia facie hæc in lucem edere. Quare non inutile facturus mihi videor, si nostri consilij rationem, quam in hac noua Bibliorum editione adornanda sequuti sumus, paucis exposuero. Primùm nemini obscurum esse arbitror, quot thecnis ac cuniculis horum temporum hæretici id efficere conentur, vt sacræ literæ ab ipsis stare videantur: potissimùm autem dictionibus quibusdam textui temerè additis, vel ademptis: aut præfationibus varijsq; marginum annotationibus adiectis, vel consarcinatis prauis indicibus. Quibus ludificationibus adeò student nonnulli, vt his etiam quosdam irretierint, qui toti in hoc erant, vt rempubl. Christianam promouerent. Quum igitur his imposturis optimos quosq; libros, tam sacrarum literarum quàm catholicorum Doctorum corruperint, statuit optimo iure Cæsarea Maiestas, perniciosos huiusmodi cuiusuis idiomatis codices, è populi manibus auferri. In quibus primas facilè obtinent Biblia: non ea solùm quæ temeraria quarundam vocum transpositione, adiectione, aut mutilatione apertè corrupta sunt: verùm illa etiam in quibus, quod ad textum attinet, nihil prorsus immutatum est: Indices tamen, Præfationes, Additiones marginales, seu librorum aut capitum argumenta huiusmodi sunt: vt, si penitius quis introspiciat, atque ad hæreticorum doctrinam ista diligenter [illegible]ferat: facilè intelligat, etiamsi nihil præter ipsa scripturæ verba contineant, ea esse perniciosiora, quò occultiùs propinatur sub melle venenum. Quis enim nesciat ad errores populariter stabiliendos longè primã esse viam, falsum scripturarum prætextum? nihilque securius credi, quàm quod scriptura docere, vel suis ipsa verbis expressisse videtur? Hæc igitur considerantes: simulque quòd tota Latina Ecclesia tot seculis vulgata editione, in œcumenicis etiam concilijs semper vsa sit, tam in fidei dogmatis definiendis, quàm in hæresibus condemnandis: atque idcirco immotam esse oporteat, aut potius ad primæua sua exemplaria reuocari: e medio iam hic sublatis edicto Cæsareo vniuersis Biblijs, quæ quoquo modo aduersari Christianæ pietati videbantur: summo studio curauimus, ex iussu, instructione, ac iudicio grauissimorum, longeque eruditissimorum, & acerrimi iudicij Theologorum huius Academiæ

Louanienſis, vt comparatis vndiq; non ſolùm quæ caſtigatiùs excuſa erant, exemplaribus, verùm alijs quoque plus minus viginti: quorum recentiſſimum ante ducentos annos manu ſcriptum erat, alia ante trecentos, quadringentos, imò & ſexcentos vel plures etiam annos: ex horum collatione reſtitueremus, quoad fieri poſſet, veterem ac vulgatam editionem ſynceritati ſuæ atque puritati: non miſcentes nos interim quæſtioni, Num Græcis, & Hebræis vbique reſpondeat. Hac enim in re abunde nobis eſſe debet, quòd ipſam reliquis omnibus ſemper prætulerit tota Latina Eccleſia, ſicut iam prædiximus: maxime cùm innumeris locis, non veteris modò teſtamenti, quod paſſim oſtendit Hieronymus, ſed & noui, Græca nunc deprauata compenantur: quod apertius eſt quàm vt ab eo negari poſſit, qui veterum auctorum tam Græcorum, quàm Latinorum, Græcè tamen peritorum, monumenta perlegerit: quos frequentiſſime aliter legiſſe conſtat, quàm hodie Græci codices habeant. Id autem factum eſt, cum temporis diuturnitate, ac frequenti exemplaris in exemplar transfuſione, tum maxime ſtudio contentionis ſuborientibus ſubinde nouis in Græcia hereſibus: in quibus id accidere ſolet, vt dum quis propria auctoritate vti non poteſt (diui Ambroſij verba ſequar) ad victoriam verba legis adulteret, quo ſenſum ſuum quaſi verba legis afferat: vt non ratio, ſed auctoritas præſcribere videatur. Quòd ſi Ambroſij ſeculo, atque etiam Origenis, Græci codices variabant, ſicut docet vterque in quintum ad Romanos caput: quid de noſtri ſeculi Græcis codicibus iure exiſtimes? Hebræa verò quem in modum ſequi poſſumus? quum etiam ante Hieronymi tempora, plurima vario modo, aut legerint, aut intellexerint Septuaginta Interpretes, Theodotion, Symmachus, Aquila, Hieronymus, & is demum qui quintam ſiue vulgatam ante ipſum dederat editionem? ſiue id acciderit ob quorundam Hebraicorum elementorum ſimilitudinem, ſiue ob diuerſorum punctorum ſitum: ſiue quòd paulatim de inemendatis inemendata ſcriberentur, vt habet Hieronymus: nec noſtrum eſt de ſingulis verſionibus ferre cenſuram, aut in tantam venire temeritatem, vt ſperemus nos exactiùs quicquam poſſe vertere, quàm hactenus verterint cuncti interpretes. Verùm de his aliàs fortaſſis latiùs, vbi commodius ocium ac locum nacti fuerimus. Nunc quædam duntaxat obiter loca citabimus, vbi idem nobiſcum ſentit Hieronymus, ne quis opinetur hæc nos è proprio cerebro comminiſci. Videantur itaque illius commentarij ſuper Cap. 8. Iſaiæ, vbi dicitur, Congregamini populi & vincimini. Ca. 9. Verbum miſit Dominus in Iacob. Cap. 14. iuxta finem, Quid reſpondebitur nuncijs gentis? tam libro commentariorum quinto quàm ſexto. Cap. 15. in initio Quia nocte vaſtata eſt Ar. Cap. 17. Et dolebit grauiter: idemque ſuper illud Ierem. 17. Prauum eſt cor omnium & inſcrutabile. Cap. 21. Iſaiæ, Onus Duma. Cap. 24. Et erubeſcet luna. Cap. 25. Sicut æſtus in ſiti. Cap. 26. Et perdidiſti omnem memoriam eorum. Eodem, Et terram Gigantum detrahes in ruinam. Cap. 38. Sicut pullus hirundinis. Cap. 44. iuxta finem, Qui dico Cyro, Paſtor meus es. Cap. 49. Et Iſrael non congregabitur. Cap. 63. In omni tribulatione eorum non eſt tribulatus: alijſque locis innumeris. Non hæc dico quòd aſtruere velim Latina, præ cæteris, exemplaria nuſquam eſſe deprauata: ſed quòd non noſtrum fuerit, imò nec expediat ad Græcos, aut Hebræos codi-

ces semel illa castigare. Quòd si alio quouis modo videantur corrigenda, id potius foret summi Pontificis aut œcumenici concilij auctoritate tentandum, cui parere omnes tenentur quàm priuatæ alicuius personæ, aut vnius cuiusuis Academiæ. Itaque acceptis, vt præfati sumus, varijs exemplaribus, ex complurium consensu nonnulla è textu sustulimus, aut immurauimus: frequenter id in margine reponentes, præfixo asterisco * ei quod è textu ademptum erat, aut binis huiusmodi stigmatis priori textus lectioni prænotatis, idque absque vllo exemplarium numero. Vt autem priorem textus lectionem in margine reponeremus, mouerunt nos quorundam ingenia: qui, si nusquam ea inuenirent, quæ in nonnullis adhuc legunt exemplaribus, fortassis id non æquo ferrent animo. In Prouerbijs autem Salomonis, quanquam versus integros non paucos videremus esse superfluos, aut aliunde infartos, quos plurima eaque vetustissima Latina exemplaria non haberent, imò ne ipsa quidem Hebraica, nec Sanctes Pagninus: illis tamen obeliscum duntaxat præfiximus, addito margini numero codicum, in quibus versus illos non inuenimus. Nam si eos è textus serie transtulissemus in marginem, alijs annotandis margines sufficere nequiuissent: si verò in totum resecuissemus, verendum erat ne plures offenderentur, quibus visi fuissemus non pœnitendam voluminis partem detruncasse: quemadmodum de se, ait Hieronymus in Prologo super Danielem. Qua etiam ratione moti, vniuersos quatuor Esdræ libros lectori tradidimus; quanquam in paucissimis manuscriptis exemplaribus tertium inuenerimus; quartum verò in nullis: sicut ne in Græcis quidem, vt non dicam in Hebræis. Quin & Hieronymus ipse in horum librorum Præfatione monet, ne quis apocryphorum tertij & quarti libri somnijs delectetur. Quibus id, quod maioris adhuc momenti est, accedit: quod nec Origenes, nec Augustinus, nec Damascenus, nec denique tertium Carthaginense Concilium sacræ scripturæ libris tertium & quartum Esdræ annumerent. Ob id tamen, vt præfati sumus, & illos adiunximus, ne quis vociferaretur mancam nos Biblia euulgare: maximè quum & Cyprianus epistola ad Pompeianum ex tertio Esdræ citet testimonium: & Ambrosius de bono mortis aduersus Ethnicos seriò citet testimonium ex quarto Esdræ de promptuarijs animarum. In locis autem ijs, vbi non tot exemplaria à communi lectione dissidebant, vt quicquam immutandum duceremus, hic diuersam lectionem in margine annotauimus, præfixo asterisco, quid plus in alijs: quid minus, obelisco: quid vero diuersum, duobus stigmatis lectori significantes, adiuncto vbique discrepantium exemplarium numero. Superfluum siquidem fuisset hos ipsos nominatim recensere codices, quum neminem facile hanc operam sibi sumpturum putem, vt singula, quæ tot locis dispersa sunt, consulat exemplaria, sed nobis fidem potius habiturum. Quin si etiam id omnino cupiuissemus: compluribus in locis, per marginum angustiam, qui alijs occupandi erant, minimè licuisset. Ne quis tamen falsò nos putet exemplarium iactare multitudinem, tum etiam ne promerita laude illos fraudemus, qui candidè suos codices nobis impertiti sunt: recensebimus nunc vnde singulos acceperimus, quibus in hac editione vsi sumus: præter Roberti, Colinæi, ac Tilmanni Keruet Biblia, quæ nobis domi suppetebant.

In primis in hac vniuersitate hi libri nobis subministrati sunt.

Ex colleggiata diui Petri Ecclesia:quę prima est in hac Louaniensi Academia: accepimus tria miræ vetustatis exemplaria, septem voluminibus distincta: & alia insuper tria, quorum primum quatuor tantùm Euangelistas continebat: secundùm Euãgelia iuxta Lucam, & Iohannem: tertium vero solos Psalmos.

A Franciscanis, duo exemplaria in quatuor tomos diuisa:& tertium in solos Psalmos.

Ex Parcensi abbatia ordinis Præmonstratensis, vnum exemplar.

Ex cœnobio Beth-leemitico canonicorum regularium diui Augustini, qui Reformati dicuntur, duo exemplaria: alterum scriptum, in varia volumina distinctum: alterum olim excusum, in duos item tomos diuisum.

Ex cœnobio Martinensium eiusdem instituti, vnum exemplar, & aliud in quatuor tantùm Euangelistas.

A diuæ Gertrudis abbatia canonicorum regularium, siue clericorum veteris instituti diui Augustini, duo exemplaria in varios tomos diuisa.

Ex hoc Theologorum collegio nobis subministrata sunt duo exemplaria: vnum scriptum olim reuerendissimi domini Cardinalis Bessarionis: & alterum ex ipsius Tipographiæ infantia.

Ex Castrensis collegij Bibliotheca, duo exemplaria.

Ex Atrebatensis collegij Bibliotheca, duo exemplaria: & tertium in solos Psalmos.

Hi codices ab exordio castigationis ex hac Louaniensi Academia nobis fuerunt exhibiti; sequentes autem temporis progressu nacti sumus.

Præbuit abbatia diui Berthini ordinis diui Benedicti apud S. Odomarum, vnum exemplar.

Abbatia Tongherlensis ordinis Præmonstratensis. ex illa sua in his regionibus longe instructissima, ac famatissima bibliotheca, vnũ exemplar ad nos transmisit.

Abbatia diui Egidij ordinis canonicorum regularium veteris instituti apud Leodium, duo exemplaria in quatuor tomos diuisa exhibuit.

Abbatia quoque Alnensis ordinis diui Bernardi, vnum commodauit exemplar.

Abbatia à Gardineto eiusdem ordinis, vnum exemplar. Similiter & abbatia Litiensis, ordinis diui Benedicti duo misit exemplaria.

Abbatia Affliginiensis eiusdem instituti, vnum exemplar.

Abbatia demum Gemblatensis eiusdem quoque instituti, commodato dedit vnum exemplar in quatuor duntaxat Euangelia. Quantum autem laborum subierimus vt sacra hæc Biblia quàm maximè syncera in lucem ederemus, expendendum cuique relinquimus: Deum Opt. Max. obnixe precantes, vt hos nostros labores benignus respiciat, & si non opus ipsum, ac saltem conatum probare dignetur; quem speramus Ecclesiæ ipsius commodum nequaquam pœnitendum allaturum.

HIERO-

HIERONYMI PROLOGVS GALEATVS.

VIGINTI & duas literas esse apud Hebræos, Syrorum quoque lingua & Chaldæorum testatur, quæ Hebrææ magna ex parte confinis est: nam & ipsi viginti duo elementa habent eodem sono, sed diuersis characteribus. Samaritani etiam Pentateuchum Moysi totidem literis scriptitant, figuris tantùm & apicibus discrepantes. Certumq; est Esdram scribam, legisq; doctorem, post captam Ierosolymam et instaurationem templi sub Zorobabel, alias literas reperisse, quibus nunc vtimur: cum ad illud vsque tempus ijdem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint. In Libro quoque Numerorum hæc eadem supputatio, sub Leuitarũ ac sacerdotum censu, Mysticè ostenditur. Et Nomen Domini tetragrammaton in quibusdam Græcis voluminibus, vsq; hodie antiquis expressum literis inuenimus. Sed et psalmi tricesimus sextus, et centesimus decimus, & centesimus vndecimus, & centesimus octauus, et centesimus quadragesimus quartus, quanquam diuerso scribantur metro, tamen eiusdem numeri texuntur alphabeto. Et Ieremiæ Lamentationes, & oratio eius, Salomonis quoque in fine prouerbia, ab eo loco in quo, ait: Mulierem fortem quis inueniet? ijsdem alphabetis vel incisionibus supputantur. Porrò quinque literæ duplices apud Hebræos sunt: Caph, Mem, Nun, Pe, Sade: aliter enim scribuntur per has principia, medietatesq; verborum, aliter fines. Unde & quinque à plerisq; libri duplices existimantur: Samuel, Melachim, Dibre haiamim, Esdras, Ieremias, cum Cinoth, idest, Lamentationibus suis. Quomodò igitur viginti duo elementa sunt, per quæ scribimus Hebraicè omne quod loquimur, & eorum initijs vox humana comprehenditur: ita viginti duo volumina supputantur, quibus quasi literis, & exordijs in Dei doctrina, tenera adhuc & lactens viri iusti eruditur infantia.

Primus apud eos Liber vocatur Beresith, quem nos Genesin dicimus.

Secundus, Veelle semoth qui Exodus appellatur.

Tertius, Vaijcra, idest, Leuiticus.

Quartus, Vaiedabber, quem Numeros vocamus.

Quintus, Elle haddebarim, qui Deuteronomium prænotatur. Hi sunt quinque Libri Moysi, quos propriè Thora, idest Legem appellant.

Secundum Prophetarum ordinem faciunt: & incipiunt ab Iesu filio Naue: qui apud eos Iehosuebin Nun dicitur.

Deinde subtexunt Sophesim, idest, Iudicum librum. Et in eundem compingunt Ruth: quia in diebus Iudicum facta eius narratur historia.

Tertius sequitur Samuel, quem nos Regum primum & secundum dicimus.

Quartus Melachim, id est, Regum: qui tertio & quarto Regum volumine continetur.

Melius'q; multò est Melachim, id est Regum, quàm Malacoth, id est, Regnorum, dicere. Non enim multarum Gentium describit regna, sed vnius Israelitici populi, qui tribubus duodceim continetur.

Quintus, est Isaias.

Sextus, Ieremias.

Septimus, Ezechiel,

Octauus, Liber duodecim Prophetarum, qui apud illos vocatur There asar.

Tertius ordo Hagiographa possidet: Et primus Liber incipit à Iob. Secundus à David: quem quinque incisionibus & vno Psalmorum volumine comprehendunt.

Tertius est Salomon, tres libros habens. Prouerbia, quæ illi Misle, id est, Parabolas appellant.

Quartus, Ecclesiasten, idest, Coheleth.

Quintus, Canticum Canticorum, quem titulo Sir hassirim prænotant.

Sextus, est Daniel.

Septimus, Dibréhaiamim, id est, Verba dierum: quod significantius, Chronicon totius diuinæ historiæ possumus appellare: qui Liber apud nos Paralipoménon primus & secundus inscribitur.

Octauus, Esdras. qui & ipse similiter apud Græcos & Latinos, in duos Libros diuisus est.

Nonus, Esther.

Atque ita fiunt pariter Veteris Legis Libri viginti duo: id est, Moysi quinque, & Prophetarum octo, Hagiographorum nouem. Quanquam nonnulli Ruth, & Cinóth, inter Hagiographa scriptitent, & hos Libros in suo putent numero supputandos; ac per hoc esse priscæ Legis libros vigintiquatuor: quos sub numero vigintiquatuor seniorum Apocalypsis Iohannis inducit adorantes Agnum, & coronas suas prostratis vultibus offerentes: stantibus coram quatuor animalibus oculatis ante & retrò, id est, in præteritum, & in futurum respicientibus, & indefessa voce clamantibus: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est.

Hic Prologus, scripturarum quasi Galeatum principium omnibus libris quos de Hebræo vertimus in Latinum, conuenire potest: vt scire valeamus, quicquid extra hos est, inter apochrypha esse ponendum. Igitur Sapientia, quæ vulgò Salomonis inscribitur, & Iesu filij Sirach Liber, & Iudith, & Tobias, & Pastor, non sunt in canone. Machabæorum primum Librum, Hebraicum reperi. Secundus, Græcus est: quod ex ipsa quoque phrasi probari potest. Quæ cum ita se habeant, obsecro te lector, ne laborem meum, reprehensionem existimes antiquorum. In templo Dei offert vnusquisque quod potest: alij aurum, argentum, & lapides pretiosos, alij byssum & purpuram & coccum offerunt & hyacinthum: nobiscum bene agitur, si obtulerimus pelles & caprarum pilos Et tamen Apostolus contemptibiliora nostra magis necessaria iudicat. Vnde & tota illa tabernaculi pulchritudo, & per singulas species, Ecclesiæ præsentis futuræq; distinctio, pellibus tegitur, & cilicijs: ardoremq; solis & iniuriam imbrium ea quæ viliora sunt, prohibent.

EPISTOLA S. HIERONYMI
AD PAVLINVM PRESBYTERVM
de omnibus diuinæ historiæ Libris.

I. *RATER. Ambrosius tua mihi munuscula perferens, detulit simul & suauissimas literas, quæ à principio amicitiarum fidem probatæ iam fidei & veteris amicitiæ præferebant. Vera enim illa necessitudo est, & Christi glutino copulata, quam non vtilitas rei familiaris, non præsentia tantùm corporum, non subdola & palpans adulatio: sed Dei timor, & diuinarum scripturarum studia conciliant. Legimus in veteribus historys, quosdam lustrasse prouincias, nouos adisse populos, maria transisse: vt eos quos ex libris nouerant, coram quoque viderent. Sic Pythagoras Memphiticos vates, sic Plato Aegyptum, & Architam Tarentinum, eamq; oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, laboriosissimè peragrauit: vt qui Athenis magister erat & potens, cuiusq; doctrinam Academiæ Gymnasia personabant, fieret peregrinus atque discipulus: malens aliena verecundè discere, quàm sua impudenter ingerere. Denique cùm literas quasi toto fugientes orbe persequitur, captus à piratis & venundatus, etiam tyranno crudelissimo paruit, captiuus, vinctus & seruus: tamen, quia Philosophus, maior emente se fuit. Ad Titum Liuium lacteo eloquentiæ fonte manantem, de vltimis Hispaniæ Galliarumq; finibus quosdam venisse nobiles legimus: & quos ad contemplationem sui Roma non traxerat, vnius hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus seculis, celebrandumq; miraculum, vt vrbem tantam ingressi, aliud extra vrbem quærerent. Apollonius, siue ille magus (vt vulgus loquitur) siue Philosophus, vt Pythagorici tradunt, intrauit Persas, pertransiuit Caucasum, Albanos, Schythas, Massagetas, opulentissima Indiæ regna penetrauit: & ad extremum, latissimo Phison amne transmisso, peruenit ad Bracmanas, vt Hiarcham in throno sedentem aureo, & de Tantali fonte potantem, inter paucos discipulos de natura, de motibus syderum, ac dierum cursu adiret docentem. Inde per Elamitas, Babylonios, Chaldæos, Medos, Assyrios, Parthos, Syros, Phœnices, Arabes, Palæsthinos, reuersus Alexandriam, perrexit Aethiopiam, vt Gymnosophistas, & famosissimam Solis mensam videret in sabulo. Inuenit ille vir vbique quod disceret, & semper proficiens, semper se melior fieret. Scripsit super hoc plenissimè octo voluminibus Philostratus.*

II. *Quid loquar de seculi hominibus? cùm Apostolus Paulus, vas electionis, & magister Gentium, qui de conscientia tanti in se hospitis loquebatur, An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Christus? post Damascum Arabiamq; lustratam ascenderit Ierosolymam, vt videret Petrum, & manserit apud eum diebus quindecim. Hoc enim mysterio hebdomadis & ogdoadis futurus Gentium prædicator instruendus erat. Rursumq; post annos quatuordecim, assumpto Barnaba & Tito exposuerit Apostolis Euangelium, ne fortè in vacuum curreret, aut cucurrisset. Habet enim nescio quid latentis energiæ viua vox, & in aures discipuli de authoris ore transfusa fortiùs sonat. Vnde & Aeschines, cùm Rhodi exularet, & legeretur illa Demosthenis oratio, quam aduersus eum habuerat, mirantibus cunctis atque laudantibus, suspirans ait: Quid si ipsam audissetis bestiam, sua verba resonantem?*

III. *Hæc non dico, quòd sit in me aliquid tale, quod vel possis à me audire, vel velis discere: sed quod ardor*

tuus,

tuus, & discendi studium etiam absque nobis per se probari debeat. Ingenium docile, & sine doctore lau=
dabile est. Non quid inuenias, sed quid quaras consideramus. Mollis cera, & ad formandum facilis,
Act.22.a. etiam si artificis & plastæ cessent manus: tamen virtute totum est quicquid esse potest. Paulus Apostolus ad
2 Cor.10.b. pedes Gamalielis legem Moysi, & prophetas didicisse se gloriatur, vt armatus spiritalibus telis, posteà dice=
ret confidenter, Arma nostræ militiæ, non carnalia sunt: sed potentia Deo, ad destructionem munitionum,
consilia destruentes, & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, & captiuantes omnem
2. Ti.3.d. intellectum ad obediendum Christo, & parati subiugare omnem inobedientiam. Ad Timótheum scribit ab in=
1. Ti.4.d. fantia sacris literis eruditum, & hortatur ad studium lectionis, ne negligat gratiam, quæ data sit ei per
Tit.1.b. impositionem manus presbyterij. Tito præcipit, vt inter cæteras virtutes episcopi, quem breui sermone depin
xit, scientiam quoque in eo eligat scripturarum, Obtinentem, inquit, eum, qui secundùm doctrinam est, fide=
lem sermonem: vt potens sit exhortari in doctrina sana, & contradicentes reuincere.

IIII. Sancta quippe rusticitas solùm sibi prodest, & quãtum ædificat ex vitæ merito Ecclesiam Christi, tantum
Mala.2.b noce, si destruentibus non resistat. Malachias Propheta, immo per Malachiam Dominus interrogauit
sacerdotes Legem: intantum sacerdotis officium est interrogatum respondere de lege. Et in Deuteronomio le=
Deut 32.a. gimus: Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi: seniores tuos, & dicent tibi. In Psalmo quoque centesi=
mo decimo octauo, Cantabiles mihi erant iustificationes tuæ in loco peregrinationis meæ. Et in descriptione
iusti viri, cùm eum Dauid arbori vitæ, quæ est in paradiso, compararet: inter cæteras virtutes, & hoc intulit,
Psal.1.a. In lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Daniel in fine sacratissimæ visionis,
Dan.12.b ait, iustos fulgere sicut stellas: & intelligentes, id est, doctos, quasi firmamentum. Vides quantum inter se di
stent iusta rusticitas, & docta iustitia? Alij stellis, alij cælo comparantur. Quanquam iuxta Hebraicam ve
ritatem vtrunque de eruditis possit intelligi. Ita enim apud eos legimus, Qui autem docti fuerint, fulgebunt
quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Cur
dicitur Paulus Apostolus vas electionis? Nempe quia legis & scripturarum erat sanctarum armarium:
Act.4.c. Pharisæi stupent in doctrina Domini: & mirantur in Petro & Iohanne quomodo legem sciant, cùm lite=
ras non didicerint. Quicquid enim alijs exercitatio, & quotidiana in Lege meditatio tribuere solet, illis hoc Spi
Isa.54.d. ritus sanctus suggerebat, & erant iuxta quod scriptum est, θεοδίδακτοι Duodecim annos Saluator imple=
Iohan.6.c. uerat, & in templo senes de quæstionibus Legis interrogans, magis docet dum prudenter interrogat. Nisi
Luc.2.f. fortè rusticum Petrum, rusticum dicimus Iohannem: quorum vterque dicere poterat: Et si imperitus ser=
2 Cor.11.b mone non tamen scientia. Iohannes rusticus piscator: indoctus? & vnde illa vox, obsecro, In principio erat
Iohan.1.a Verbum, & Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum? λόγος enim Græcè multa significat: nam &
verbum est & ratio, et supputatio, et causa vniuscuiusque rei, per quam sunt singula quæ subsistunt: quæ
vniuersa rectè intelligimus in Christo.

V. Hoc doctus Plato nesciuit, hoc Demosthenes eloquens ignorauit. Perdam (inquit) sapientiam sapientium,
Abd.1.c. et prudentiam prudentium reprobabo. Vera sapientia perdet falsam sapientiam: et quanquam stultitia prædi
Isa 29.c. cationis in cruce sit, tamen Paulus sapientiam loquitur inter perfectos. sapientiam autem non seculi huius, nec
1.Cor.1.c.
1.Cor.2.b. principum seculi istius, qui destruuntur sed loquitur Dei sapientiam in mysterio absconditam, quam prædestina
uit Deus ante secula: Dei sapientia Christus est. Christus enim Dei virtus, et Dei sapiẽtia, hæc sapientia in myste
Colos.2.a. rio abscondita est: de qua et noni Psalmi titulus prænotatur, Pro occultis filij: in quo sunt omnes thesauri sapiẽ
tia & scientiæ Dei abscõditi. Et qui in mysterio absconditus erat, prædestinatus autem et præfiguratus in lege
Iohan.8.g.
Ezech 1 a. et Prophetis. Vnde et prophetæ appellabantur videntes: quia videbant eum quem cæteri non videbant. Abra=
Psalm 118. ham vidit diem tuum, & lætatus est. Aperiebantur cæli Ezechieli, qui populo peccatori clausi erant. Reuela,
Roma 7 c.
2 Cor.3.d. inquit Dauid, oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. Lex enim spiritualis est, & reuelatione opus
Apoc 5.a. est, vt intelligatur, ac reuelata facie Dei gloriam contemplemur. Liber in Apocalypsi septem sigillis signatus
ostẽditur: quem si dederis homini scienti literas vt legat, respondebit tibi, Non possum, signatus est enim, Quan
Isa.29 d.
Apoc.3.b. ti hodie putant se nosse literas, & tenent signatum Librum: nec aperire possunt, nisi ille reserauerit, qui habet
Act.8.c. clauem Dauid: qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit? In Actibus Apostolorum sanctus Eu=
nuchus, imò vir (sic enim eum Scriptura cognominat) cùm legeret Isaiam prophetam, interrogatus à Philip=
po: Putásne intelligis quæ legis? respondit: Quomodo possum, nisi aliquis me docuerit? Ego (vt de me loquar in=
terim) nec sanctior sum hoc Eunucho, nec studiosior, qui de Aethiopia, id est, de extremis mundi finibus vẽ=
nit ad templum: reliquit aulam regiam: & tantus amator legis diuinæq; scientiæ fuit, vt etiam in vehiculo
legeret literas sacras. Et tamen cùm librum teneret, & verba Domini cogitatione conciperet, lingua volue=
ret, labijs personaret, ignorabat eum, quem in libro nesciens venerabatur. Venit Philippus, ostendit Iesum, qui
clausus latebat in litera. O mira doctoris virtus? Eadem hora credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis &

sanctus

sanctus factus est, ac magister de discipulo: plus in deserto fonte Ecclesiæ, quàm in aurato synagogæ templo reperis. Hæc à me perstricta sunt breuiter (neq; enim epistolaris angustia euagari longiùs patiebatur) vt intelligeres te in scripturis sacris sine præuio, & monstrante semitam non posse ingredi.

VI. *Taceo de Grāmaticis, Rhetoribus, Philosophis, Geometris, Dialecticis, Musicis, Astronomis, Astrologis, Medicis, quorū scientia mortalibus vel vtilissima est, & in tres partes scinditur.* τὸ δόγμα, τὴν μέθοδον, τὴν ἐμπειρίαν. *Ad minores artes veniam, & quæ non tam lingua, quàm manu administrantur. Agricolæ, cæmentarij, fabri metallorum, lignorumq; cæsores, lanarij quoq; et fullones, & cæteri qui variam suppellectilem, & vilia opuscula fabricantur, absque doctore esse non possunt quod cupiunt. Quod medicorum est, promittunt medici: tractant fabrilia fabri. Sola scripturarum ars est, quam sibi passim omnes vendicāt. Scribimus indocti, doctiq; poemata passim. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc vniuersi præsumunt, lacerant, docent antequam discant. Alij adducto supercilio, grandia verba trutinantes inter mulierculas de sacris literis philosophantur. Alij discunt, proh pudor, à fœminis, quod viros doceant: & ne parum hoc sit, quadam facilitate verborum, imò audacia edisserunt alijs quod ipsi non intelligunt. Taceo de mei similibus, qui si fortè ad scripturas sanctas post seculares literas venerint, & sermone composito aures populi mulserint, quicquid dixerint, hoc legem Dei putant: nec scire dignantur quid Prophetæ, quid Apostoli senserint, sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia, quasi grande sit, & non vitiosissimum docendi genus, deprauare sententias, & ad voluntatem suam scripturam trahere repugnantem. Quasi non legerimus Homerocentonas, & Vergiliocentonas: ac non sic etiam Maronem sine Christo possimus dicere christianum, quia scripserit: Iam redit & virgo, redeunt Saturnia regna: Iam noua progenies cælo demittitur alto. Et patrem loquentem ad Filium: Nate meæ vires, mea magna potentia solus. Et post verba Saluatoris in cruce: Talia perstabat memorans, fixusq; manebat. Puerilia sunt hæc, & circulatorum ludo similia docere quod ignores: imò, vt cum stomacho loquar, ne hoc quidem scire quòd nescias.*

VII. Genesis. *Videlicet manifestissima est Genesis, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de diuisione terræ, de confusione linguarum & gentium, vsque ad exitum scribitur Hebræorum.*

Exodus. *Patet Exodus cum decem plagis, cum decalogo, cum mysticis diuinisq; præceptis.*

Leuiticus. *In promptu est Leuiticus Liber, in quo singula sacrificia, imò singulæ penè syllabæ, & vestes Aaron, et totus ordo Leuiticus spirant cælestia sacramenta.*

Numeri. *Numeri verò, nonne totius Arithmeticæ, & prophetiæ Balaam, & quadraginta duarum per eremum mansionum mysteria continent?*

Deuteronomium. *Deuteronomium quoque secunda Lex, & Euangelicæ legis præfiguratio, nonne sic ea habet quæ priora sunt, vt tamen noua sint omnia de veteribus? Hucusque Moyses, hucusque Pentateuchus: quibus quinque verbis loqui se velle, Apostolus in Ecclesia gloriatur.*

1. Cori. 14. d. 15. Iob. *Iob exemplar patientiæ, quæ non mysteria suo sermone complectitur? Prosa incipit, versu labitur, pedestri sermone finitur: omnesq; leges dialecticæ, propositione, assumptione, confirmatione, conclusione determinat. Singula in eo verba plena sunt sensibus. Et (vt de cæteris sileam) resurrectionem corporum sic prophetat, vt nullus de ea vel manifestiùs, vel cautiùs scripserit. Scio (inquit) quòd redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum: & rursum circundabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo.* Cap. 19. 15.

Iosue siue Iesus Naue. *Veniam ad Iesum Naue, qui typum Domini non solum gestis, verùm etiam nomine præfert, transit Iordanem, hostium regna subuertit, diuidit terram victori populo, & per singulas vrbes, viculos, montes, flumina, torrentes, atque confinia, Ecclesiæ, cælestisq; Ierusalem spiritualia regna describit.*

Lib. Iudicum & Ruth. *In Iudicum libro, quot principes populi, tot figuræ sunt.*

Ruth Moabitis, Isaiæ explet vaticinium, dicentis, Emitte agnum Domine dominatorem terræ, de petra deserti ad montem filiæ Sion.

Isai. 16. a. 1. Regum. 1. & 2. *Samuel in Heli mortuo, & in occiso Saul, veterem legem abolitam monstrat. Porro in Sadoc, atque Dauid noui sacerdotij nouiq; imperij sacramenta testatur.*

Regum. 3. & 4. *Malachim, idest tertius & quartus Regum liber, à Salomone vsque ad Iechoniam, & à Ieroboam filio Nabath vsque ad Osee qui ductus est in Assyrios, regnum Iuda & regnum describit Israel. Si historiam respicias, verba simplicia sunt: si in literis sensum latentem inspexeris, Ecclesiæ paucitas, & hæreticorum*

contra Eccleſiam bella narrantur.

Duodecim prophetæ in vnius voluminis anguſtias coarctati, multò aliud quàm ſonant in litera, præfigurant.

Oſee. *Oſee crebrò nominat Ephraim, Samariam, Ioſeph, Iezrahel, & vxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clauſam mariti, multo tempore ſedere viduam, & ſub veſte lugubri viri ad ſe reditum præſtolari.*

Ioel. Act. 2. c. *Ioel, filius Phatuel, deſcribit terram duodecim tribuum, eruca, brucho, locuſta, rubigine vaſtante conſumptã: et poſt euerſionem prioris populi effuſum iri Spiritum ſanctum ſuper ſeruos Dei, & ancillas, ideſt, ſuper centum viginti credentium nomina, & effuſum iri in cœnaculo Sion. Qui centum viginti ab vno vſque ad quindecim paulatim, & per incrementa ſurgentes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in pſalterio myſticè continentur.*

Amos. *Amos paſtor, & ruſticus, & ruborum mora diſtringens, paucis verbis explicari non poteſt. Quis enim dignè exprimat tria & quatuor ſcelera Damaſci, & Gazæ, & Tyri, & Idumææ, & filiorum Ammon & Moab: & in ſeptimo & octauo gradu Iudæ & Iſrael? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ ſunt in Samariæ monte, & ruituram domum maiorem, minoremq; teſtatur. Ipſe cernit fictorem locuſtæ, & ſtantem Dominum ſuper murum litum vel adamantinum, & vncinum pomorum attrahentem ſupplicia peccatoribus: & famem in terram, non famem panis, nec ſitim aquæ: ſed audiendi verbum Dei.*

Abdias. *Abdias, qui interpretatur ſeruus Dei, pertonat contra Edom ſanguineum terrenumq; hominem, fratris quoque Iacob ſemper æmulum, haſta percutit ſpiritali.*

Ionas. *Ionas pulcherrima columba naufragio ſuo paſſionem Domini præfigurans, mundum ad pœnitentiam reuocat: & ſub nomine Niniue, Gentibus ſalutem nunciat.*

Michęas. *Michæas de Moraſthi cohæres Chriſti, vaſtationem annunciat filiæ latronis, & obſidionem ponit contra eam: quia maxillam percuſſerit iudicis Iſrael.*

Nahum. *Nahum conſolator orbis, increpat ciuitatem ſanguinum, & poſt euerſionem illius loquitur, Ecce ſuper montes pedes euangelizantis, & annunciantis pacem.*

Habacuc. Ca. 3. a. 5. *Habacuc luctator fortis & rigidus, ſtat ſuper cuſtodiam ſuam, & figit gradum ſuper munitionem, vt Chriſtum in cruce contempletur, & dicat, Operuit cælos gloria eius, & laudis eius plena eſt terra. Splendor eius vt lux erit: cornua in manibus eius: ibi abſcondita eſt fortitudo eius.*

Sophonias. *Sophonias ſpeculator, & arcanorũ Dei cognitor, audit clamorem à Porta piſcium, & eiulatum à Secunda, & contritionem à collibus. Indicit quoque vlulatum habitatoribus Pilæ, quia conticuit omnis populus Chanaán, diſperierunt vniuerſi qui inuoluti erant argento.*

Aggæus. Cap. 2. b 7. *Aggæus feſtiuus et lętus, qui ſeminauit in lachrymis, vt in gaudio meteret, deſtructũ templum ædificat, Deumq; patrem inducit loquentem, Adhuc vnum modicum & ego commouebo cælum & terram, & mare, & aridam, & mouebo omnes gentes, & veniet deſideratus cunctis gentibus.*

Zacharias. *Zacharias, memor Domini ſui, multiplex in prophetia, Ieſum veſtibus ſordidis indutum, et lapidem oculorum ſeptem, candelabrumq; aureum cum totidem lucernis quot oculis: duas quoque oliuas à ſiniſtris lampadis cernit et à dextris: vt poſt equos nigros, rufos, albos, et varios, et diſſipatas quadrigas ex Ephráim, et equum de Ieruſalem, pauperem regem vaticinetur et prædicet, ſedentem ſuper pullum filium aſinæ ſubiugalis.*

Malach. C. 1 c. 11. *Malachias apertè, et in fine omnium prophetarum, de abiectione Iſrael, et vocatione Gentium, Non eſt mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: et munus non ſuſcipiam de manu veſtra: Ab ortu enim ſolis vſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in Gentibus: et in omni loco ſacrificatur, et offertur nomini meo oblatio munda.*

Iſaias. *Iſaiam, Ieremiam, Ezechielem, et Danielem quis poteſt vel intelligere, vel exponere? Quorum primus non prophetiam mihi videtur texere, ſed Euangelium.*

Ieremias. *Secundus virgam nuceam, et ollam ſuccenſam à facie Aquilonis, et pardum ſpoliatum ſuis coloribus, & quadruplex diuerſis metris nectit alphabetum.*

Ezechiel. *Tertius principia & finem tantis habet obſcuritatibus inuoluta, vt apud Hebræos iſtæ partes cum exordio Geneſeos ante annos triginta non legantur:*

Daniel. *Quartus verò, qui & extremus inter quatuor prophetas temporum conſcius & totius mundi Philoiſtor, lapidem præciſum de monte ſine manibus, & regna omnia ſubuertentem, claro ſermone pronunciat.*

Dauid. *Dauid Simonides noſter Pindarus et Alcæus, Flaccus quoq; Catullus, atq; Serenus, Chriſtum lyra per-*

sonat, & in decachordo psalterio, ab inferis excitat resurgentem.

Salomon pacificus, & amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Ecclesiã iungit & Christum, sanctarumq; nuptiarum dulce canit epithalamium. Canticũ

Esther in Ecclesiæ typo populum liberat de periculo, & interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes conuiuij, & diem celebrem mittit in posteros. Esther.

Paralipomenon liber, idest instrumenti veteris ἐπιτομὴ, tantus ac talis est, vt absque illo si quis scientiam scripturarum sibi voluerit arrogare, seipsum irrideat. Per singula quippe nomina iuncturasq; verborum, & prætermissæ in regum libris tanguntur historiæ, & innumerabiles explicantur Euangelij quæstiones. Paralipomenon.

Esdras & Nehemias adiutor videlicet, & consolator à Domino, in vnum volumen coarctantur, instaurant templum, muros extruunt ciuitatis, omnisq; illa turba populi redeuntis in patriam, et descriptio sacerdotum, leuitarum, Israelis, proselytorũ, ac per singulas familias murorum, ac turrium opera diuisa, aliud in cortice præferunt, aliud in medulla retinent. Cernis me scripturarum amore raptum, excessisse modum epistolæ, et tamen nõ implesse quod volui. Audiuimus tantùm quid nosse, quid cupere debeamus, vt et nos quoque possimus dicere, Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore. Ceterum illud Socraticum impletur in nobis: Hoc tantùm scio, quòd nescio. Tangam et nouum breuiter testamentum. Esdras. Nehemias. Psa. 118.

Mattheus, Marcus, Lucas, et Iohannes quadriga Domini, et verũ Cherubim, quod interpretatur sciẽtiæ multitudo, per totum corpus oculati sunt, scintillæ emicant, discurrunt fulgura, pedes habent rectos & in sublime tendentes, terga pennata & vbique volitantia, tenent se mutuò, sibiq; perplexi sunt, & quasi rota in rota voluuntur, & pergunt quocunque eos flatus Spiritus sancti perduxerit. Matthæ. Marcus. Lucas Iohann.

Paulus Apostolus ad septẽ scribit ecclesias, octaua enim ad Hebræos, à plerisque extra numerum ponitur. Timótheum instruit ac Titum, & Philemonem pro fugitiuo famulo deprecatur. Super quo melius tacere puto, quàm pauca scribere. Pa[illegible]

Actus Apostolorũ nudam quidem videntur sonare historiam, et nascentis Ecclesiæ infantiam texere: sed si nouerimus scriptorem eorum Lucam esse medicum, cuius laus est in Euangelio, animaduertemus pariter omnia verba illius, animæ languentis esse medicinam. Ac[illegible]

Iacóbus, Petrus, Iohannes, Iudas, septem epistolas ediderunt tam mysticas quàm succinctas, & breues pariter ac longas: breues in verbis, longas in sententijs, vt rarus sit, qui non in earum cæcutiat lectione. Iacobus Petrus Iohann. Iudas.

Apocalypsis Iohannis tot habet sacramenta quot verba. Parum dixi pro merito voluminis, laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligentiæ. Oro te frater charissime: inter hæc viuere, ista meditari, nihil aliud nosse, nihil quærere: nónne tibi videtur iam hic in terris regni cœlestis habitaculum? Nolo offendaris in scripturis sanctis simplicitate, & quasi vilitate verborum, quæ vel vitio interpretum, vel de industria sic prolata sunt, vt rusticam concionem facilius instruerent, & in vna eademq; sententia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non sum tam petulans & hebes, vt hæc me nosse pollicear, & eorum fructus capere, quorum radices in cœlo fixæ sunt: sed velle fateor. Sedenti me præfero, magistrum renuens comitem spondeo. Petenti datur, pulsanti aperitur, quærens inuenit. Discamus in terris, quorum scientia nobis perseueret in cœlo, obuijs te manibus excipiã, & (vt ineptè aliquid, ac de Hermagoræ tumiditate effutiam) quicquid quæsieris, tecum scire conabor. Habes hic amantissimum tui fratrem Eusebium, qui literarum tuarum mihi gratiam duplicauit, referens honestatem morum tuorum, contemptum seculi, fidem amicitiæ, amorem Christi. Nam prudentiam & eloquij venustatem, etiam absque illo ipsa epistola præferebat. Festina, quæso te, et hærentis in salo nauiculæ funẽ magis præscinde, quàm solue. Nemo renunciaturus seculo bene potest vendere quæ contempsit vt venderet. Quicquid in sumptus de tuo tuleris, pro lucro computa. Antiquum dictum est, Auaro tam deest quod habet, quàm quod non habet. Credenti totus mundus diuitiarum est: infidelis autem etiam obolo indiget. Sic viuamus tanquam nihil habentes, & omnia possidentes. Victus & vestitus diuitiæ Christianorum sunt. Si habes in potestate rem tuam, vende. Si non habes, proijce. Tollenti tunicam, & pallium relinquendum est. Scilicet nisi tu semper recrastinans, & diem de die trahens, cautè & pedetentim tuas possessiunculas vendideris, non habet Christus vnde alat pauperes suos. Apocalypsis. Mat. 7. a Luc. 11. b. VIII. 2. Cor. 6 b Mat. 5. g

Totum Deo dedit, qui seipsum obtulit. Apostoli nauem tantùm, & retia reliquerunt, vidua duo æra misit in gazophylacium, & præfertur Crœsi diuitijs. Facilè contemnit omnia, qui se semper cogitat esse moriturum. Mat. 4. c Mar. 12. c. Luc. 21. c.

CHRISTIANO, AC PIO LECTORI SALVTEM.

NTER tot sacrorum Bibliorum editiones, Christiane, ac Pie lector, horum nostrorum, quæ tibi nunc primùm exhibemus, Præstantiam tu quidem potes cùm de facie nouisse, tum etiam animo tecum reputare, penitiusque per otium cognoscere. Inuenies enim profectò, id quod in cæteris ad hanc diem desiderabatur, in his vt exacte præstaretur, sedulò diligenterque fuisse à nobis curatum. Si enim oculos adijcias ad characterem ipsum, in eo non minùs nos quàm in alijs laborasse cognosces, cùm illud scies, ex illis qui speciosiores sunt, lectuque iucundiores nos optimum delegisse: Si verò ad ipsam lectionem textus, vt prorsus mendis carere non affirmamus (hoc enim homini exoptare licet, impetrare nondum licuit) sic certe quantùm humanæ industriæ vires efficere possunt, ex alijs omnibus quàm emendatissimam tibi concinnauimus: quod Typographicæ artis peritissimo cuique relinquimus iudicandum. Nihil dicimus de figurarum accessione, nihil de graphica illarum elegantique descriptione: cùm plerique omnes, de re huiusmodi ad sentiendum, & iudicandum natura prompti sint. Illud vnum dicimus, cùm in hoc genere peritiorum, diligentiorumque hominum operas conduxerimus, nullum impendium nos deteruisse, quo minus vestris commodis hac quoque in parte abunde seruiretur. In summa, quæcunque nostra tum industria tum facultas communi studiorum causæ potuit suppeditare, non pepercit. Cape igitur Pie lector fructum laboris, ac beneuolentiæ nostræ; de quó satis magnam mercedem abs te persolutam nobis esse intelligemus, cùm eum tibi gratum fuisse, deque eo nos amari vestrique studiosorum in numero haberi pernoscemus. Quorum causa vt omnia volumus, sic aliqua illustri grati animi nota nobis ansam præberi cupimus, vti maiores his fructus, atque vtilitates, tum in alijs, tum in hac vinea domini vigiliarum, fortunarumque nostrarum ope consequantur. Vale & fruere. Venetijs.

M D LXXVI.

ORDO

ORDO LIBRORVM
VETERIS TESTAMENTI.

ORDO LIBRORVM
NOVI TESTAMENTI.

SAN-

SANCTI HIERONYMI PRESBYTERI

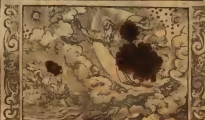
In Pentateuchum Moysi Præfatio.

DESIDERII mei desideratas accepi epistolas, qui quodam præsagio futurorum cum Daniele sortitus est nomen, obsecrantis, ut translatum in Latinam linguam de Hebræo sermone Pentateuchum, nostrorum auribus traderem. Periculosum opus certè, & obtrectatorum meorum latratibus patens: qui me asserunt in Septuaginta Interpretum suggillationem noua pro veteribus cudere, ita ingenium quasi vinum probantes; cùm ego sæpissimè testatus sim, me pro virili portione in Tabernaculo Dei offerre quæ possim, nec opes alterius aliorum paupertate fœdari. Quod ut auderem, Origenis me studium prouocauit, qui editioni antiquæ translationem Theodotionis miscuit, asterisco & obelo omne opus distinguens: dum autem illucescere facit quæ minus antè fuerant, aut superflua quæque iugulat & confodit, maximè quæ Euangelistarum & Apostolorum authoritas promulgauit. In quibus multa de Vetere Testamento legimus, quæ in nostris codicibus non habentur: ut est illud, Ex Aegypto vocaui filium meum: & Quoniam Nazaræus vocabitur: &, videbunt in quem compunxerunt: &, Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ: et, Quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt quæ præparauit Deus diligentibus se: et multa alia quæ proprium σύνταγμα, desiderant. Interrogemus ergo eos ubi hæc scripta sint: & cum dicere non potuerint, de libris Hebraicis proferamus. Primum testimonium est in Osee: Secundum in Isaia: Tertium in Zacharia: Quartum in Prouerbijs: Quintum æquè in Isaia. Quod multi ignorantes apocryphorum deliramenta sectantur, & Hiberas nænias libris authenticis præferunt. Causas erroris non est meum exponere. Iudæi prudenti factū dicunt esse consilio: ne Ptolemæus unius Dei cultor, etiam apud Hebræos duplicem diuinitatem deprehenderet. Quod maximè idcirco faciebant, quia in Platonis dogma cadere videbatur. Denique ubicunque sacratum aliquid scriptura testatur de Patre, & Filio, & Spiritu sancto, aut aliter interpretati sunt, aut omnino tacuerunt: ut & Regi satisfacerent, & arcanum Fidei non vulgarent. Et nescio quis primus author Septuaginta cellullas Alexandriæ mēdacio suo extruxerit: quibus diuisi eadem scriptitarint, cùm Aristæus eiusdem Ptolemæi ὑπερασπιστής & multo post tempore Iosephus nihil tale retulerint: sed in una basilica cōgregatos contulisset scribant, non prophetasse. Aliud est enim vatem aliud esse intepretē. Ibi Spiritus ventura prædicit: hic eruditio et verborū copia, ea quæ intelligit, trāsfert. Nisi fortè putandus est Tullius Oeconomicum Xenophontis, & Platonis Protagorā, & Demosthenis pro Ctesiphonte afflatus rhetorico spiritu transtulisse. Aut aliter de eisdē libris per Septuaginta Interpretes, aliter per Apostolos Spiritus sanctus testimonia texuit: ut quod illi tacuerunt, hi scriptum esse mētiti sint. Quid igitur? Damnamus veteres? Minimè. Sed post priorum studia, in domo Domini, quod possumus laboramus. illi interpretati sunt ante aduentum CHRISTI: & quod nesciebant dubijs protulere sententijs: nos verò post passionem, & resurrectionem eius, non tam prophetiam quàm historiā scribimus. Aliter enim audita, aliter visa narrantur. Quod meliùs intelligimus, meliùs & proferimus. Audi igitur æmule, obtrectator ausculta: non damno, non reprehendo Septuaginta: sed confidenter cunctis illis Apostolos præfero. Per istorum os CHRISTVS mihi sonat, quos ante Prophetas, inter spiritalia charismata positos lego, in quibus ultimū penè gradum interpretes tenent. Quid liuore torqueris? quid imperitorum animos contra me concitas? Sicubi in translatione tibi videor errare: interroga Hebræos, diuersarum urbium magistros consule. Quod illi habent de CHRISTO, tui codices non habent. Aliud est, si cōtra se posteà ab Apostolis usurpata testimonia probauerunt, & emendatiora sunt exemplaria Latina quàm Græca, & Græca quàm Hebraica. Verùm hæc contra inuidos. Nunc te deprecor Desideri carissime, ut, quia me tantū opus subire fecisti, & à Genesi exordiū capere, orationibus iuues: quò possim eodē Spiritu quo scripti sunt libri, in Latinum eos transferre sermonem.

LIBER GENESIS, HEBRAICÈ BERESITH.

CREATIO MVNDI.

CAPVT PRIMVM.

1 IN Principio creauit Deus
A cœlum & terram. ¶Terra
2 autem erat inanis & va-
cua, & tenebræ erant su-
per faciem abyssi: & spiri-
tus Domini ferebatur su-
3 per aquas. ¶Dixitq; Deus:
Fiat lux. Et facta est lux.
4 ¶Et vidit Deus lucē quòd
esset bona: & diuisit* lu-
5 cem à tenebris. ¶Appellauitq; lucem, diem; & te-
nebras, noctem: factumq; est vespere & manè dies
6 vnus. ¶Dixit quoque Deus: Fiat firmamentum in
7 medio aquarum: & diuidat aquas ab aquis. ¶Et fe-
cit Deus firmamentum, diuisitq; aquas quæ erant
sub firmamento, ab his ǀquę erant super firmamen
8 tum. Et factum est ita. ¶Vocauitq; Deus firmamen
tum, cœlum: & factum est vespere & manè dies se-
9 cundus. ¶Dixit verò Deus: Congregentur aquæ
quæ sub cœlo sunt, in locum vnum: & appareat
10 arida. Et factum est ita. ¶Et vocauit Deus aridam,
B terram: congregationesque aquarum, appellauit
11 maria. Et vidit Deus quòd esset bonum, ¶& ait:
Germinet terra herbam virentem, & facientem se-
men, & lignum pomiferum faciens fructum iuxta
genus suum, cuius semen in semetipsò sit super
12 terram. Et factùm est ita. ¶Et protulit terra her-
bam virentem, & facientem semen iuxta genus
suum, lignumq; faciens fructum, & habens vnum-
quodque sementem secundùm speciem suam. Et
13 vidit Deus quòd esset bonum. ¶Et factum est ve-
14 spere & manè dies tertius. ¶Dixit autem Deus:
Fiant luminaria in firmamento cœli, & diuidant
diem ac noctem: & sint ǀ in signa, & tempora, & ǀPsal. 135.
15 dies, & annos: ¶vt luceant in firmamento cœli, b. 7.
16 & illuminent terram. Et factum est ita. ¶Fecitq;
Deus duo luminaria magna: luminare maius, vt
præesset diei: & luminare minus, vt præesset nocti:
17 & stellas. ¶Et posuit eas* in firmamento cœli, vt *Deus 2.
18 lucerent super terram, ¶& præessent diei ac nocti,
& diuiderent lucem ac tenebras. Et vidit Deus
19 quòd esset bonum. ¶Et factum est vespere, & manè
20 dies quartus. ¶Dixit etiam Deus: Producant aquæ
C reptile animæ viuentis, & volatile super terram
[illegible] cœli. [illegible] cetē gran-
dia, & omnem animam viuentem, atq; motabilem,
quam produxerant aquæ in species suas, & omne
volatile secūdùm genus suum. Et vidit Deus quòd
22 esset bonum. ¶Benedixitq; eis, dicens: Crescite, &
multiplicamini, & replete aquas maris: auesq; mul
23 tiplicentur super terram. ¶Et factum est vespere &
24 manè dies quintus. ¶Dixit quoque Deus: Produ-
cat terra animam viuentem in genere suo, iumen-
ta, & reptilia, & bestias terræ secundùm species
25 suas. Factumq; est ita. ¶Et fecit Deus bestias terræ,
iuxta species suas, & iumenta, & omne reptile ter-
ræ in genere suo. Et vidit Deus quòd esset bonum,
26 ¶& ait: Faciamus hominem ad ǀ imaginem & si- ǀCol. 3. b. 10.
militudinem nostram, & præsit piscibus maris, & Infra 5. a. 1. 9. a. 6.
volatilibus cœli, & bestiis*, vniuersæq; `terræ, `om- 1. Cor. 11. b. 7.
27 niq; reptili quod mouetur in terra. ¶Et creauit *terræ 8.
D Deus hominem ad imaginem & similitudinem` `creatu-
suam, ad imaginem Dei creauit illum, ǀ masculum ræ. 10.
28 & fœminam creauit eos. ¶Benedixitq; illis Deus, & 11. Sap. 2. d. 23.
ait: ǀ Crescite, & multiplicamini, & replete ter- ǀMat. 19.
ram, & subijcite eam, & dominamini piscibus ma- a. 4.
ris, & volatilibus cœli, & vniuersis animantibus
29 quę mouentur super terram. ¶Dixitq; Deus: Ecce
dedi vobis omnem herbam afferentem semen su-
per terram, & vniuersa ligna, quæ habent in se- ǀEccle. 17. a. 1.
metipsis sementem generis sui, ǀvt sint vobis in Infrà 8. c.
30 escam: ¶& cunctis animantibus terræ, omniq; vo- 17. 9. a. 2.
lucri cœli, & vniuersis quæ mouentur in terra, & ǀ Infrà 9. a. 3.
in quibus est anima viuens, vt habeant ad vescen- ǀ Exod. 31. d. 17.
31 dum. Et factum est ita. ¶ǀVidit Deus cuncta quę Eccle. 39. a. 21.
fecerat: & erant valde bona. Et factum est vespe- Matth. 1. 37.
re & manè dies sextus.

CAPVT II.

5 IGitur perfecti sunt cœli & terra, & om-
A nis ornatus eorum.¶Compleuitq; Deus
2 die septimo opus suum quod fecerat: &
|requieuit die septimo ab vniuerso ope Exo.20.b 1.31.d. 7. Deuter. 5. b.14. Heb.4.b.4
3 re quod patrarat. ¶Et benedixit diei septimo, &
sanctificauit illum: quia in ipso cessauerat ab om-
4 ni opere suo quod creauit Deus, vt faceret. ¶Istæ
sunt generationes cœli & terræ, quando creatæ
sunt, in die quo fecit Dominus Deus cœlum & ter
5 ram, ¶& omne virgultum agri antequam oriretur
in terra, omnemq; herbam regionis priusquam
germinaret: non enim pluerat Dominus Deus su-
per terram, & homo non erat qui operaretur `ter- eam 3.
6 ram:` ¶Sed fons ascendebat è terra, irrigans vni-
7 uersam superficiem terræ.¶Formauit igitur Domi-
nus Deus hominem de limo terræ, & inspirauit in
faciem eius spiraculum vitæ, & |factus est homo in 1.Corin. 5.f.45.
8 animam viuentem.¶Plantauerat autem Dominus
B Deus Paradisum voluptatis à principio: in quo po
9 suit hominem quem formauerat. ¶Produxitq; Do-
minus Deus de humo omne lignum pulchrum vi-
su, & ad vescendum suaue: lignum etiam vitæ in
medio Paradisi, lignumq; scientiæ boni & mali.
10 ¶Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad ir-
rigandum Paradisum, qui inde diuiditur in qua-
11 tuor capita.¶Nomen vni,| Phison: ipse est qui cir- Eccle.24 e.35.
cuit omnem terram Heuilath, vbi nascitur aurum,
12 ¶Et aurum terræ illius optimum est, ibiq; inueni-
13 tur bdellium, & lapis onychinus.¶Et nomen flu
secundi, Gehon: ipse est qui circumit omnẽ terram
14 Aethiopiæ. ¶Nomen verò fluminis tertij, Tigris;
C ipse vadit contra Assyrios. Fluuius autem quartus,
15 ipse est Euphrates. ¶Tulit ergo Dominus Deus ho
minem, & posuit eum in Paradisum voluptatis, vt
16 operaretur, & custodiret illum: ¶Pręcepitq; ei, di-
17 cens: Ex omni ligno Paradisi comede: ¶de ligno
autem scientiæ boni & mali ne comedas. In quo-
cunq; enim die comederis ex eo, morte morieris.
18 ¶Dixit quoq; Dñs Deus: Non est bonum hoĩem esse
19 solum: Faciamus ei adiutorium simile sibi.¶Forma-
tis igitur Dñs Deus de humo cũctis animãtibus ter
ræ, & vniuersis volatilibus cœli, adduxit ea ad Adã,
vt videret q̃d vocaret ea. omne enim quod vocauit
20 Adã animæ viuẽtis, ipsum est nomen eius.¶Appel-
D lauitq; Adã noĩbus suis cuncta animãtia, & vniuer
sa volatilia cœli, & oẽs bestias terræ: Adæ verò non
21 inueniebatĩ adiutor similis eius.¶Immisit ergo Do-
minus Deus soporem in Adam: cumq; obdormis-
set, tulit vnam de costis eius, & repleuit carnem
22 pro ea.¶Et ędificauit Dominus Deus costã, quam 1.Corin. 11.b.9 Matth.19.
tulerat de Adam, in mulierem: & adduxit eam ad
23 Adam. ¶Dixitq; Adam: ‖ Hoc nunc os ex ossibus
meis, & caro de carne mea: hæc vocabitur virago,
24 quoniã de viro sumpta est. ¶Quam ob rẽ relinquet Marc.10. a.7.

homo patrem suum, & matrem, & adhærebit vxori Ephes.5.g. 31.
25 suę: & erunt duo in carne vna.¶Erat aũt vterque nu- 1.Corin.6. d.16.
dus, Adam scilicet, & vxor eius: & nõ erubescebãt.

CAPVT III.

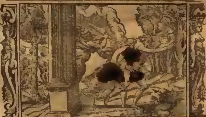

A SEd & serpens erat callidior cunctis ani-
mantibus terræ, quæ fecerat Dominus
Deus. Qui dixit ad mulierem: Cur prę-
cepit vobis Deus, vt non comederetis
2 ex omni ligno Paradisi? ¶Cui respondit mulier:
De fructu lignorum quę sunt in Paradiso, vesci-
3 mur: ¶de fructu verò ligni, quod est in medio Pa-
radisi, pręcepit nobis Deus ne comederemus, & ne
4 tangeremus illud, ne fortè moriamur. ¶Dixit au-
tem serpens ad mulierem: |Nequaquam morte 2.Corin. 11.a.3.
5 moriemini. ¶Scit enim Deus quòd in quocunque
die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, &
6 eritis sicut dij scientes bonum & malum. ¶Vidit
igitur mulier quòd bonum esset lignum ad vescen-
dum, & pulchrum oculis, aspectuq; delectabile: &
tulit de fructu illius, & | comẽdit: deditq; viro suo, Eccle.25. d.33.
7 qui comedit.¶Et aperti sunt oculi amborum: cumq; 1.Tim.2. d.14.
B cognouissent se esse nudos, consuerunt folia ficus,
8 & fecerũt sibi perizomata.¶Et cùm audissent vocẽ
Dñi Dei deambulantis in Paradiso ad auram post
meridiẽ, abscõdit se Adam, & vxor eius à facie Dñi
9 Dei in medio ligni Paradisi. ¶Vocauitq; Dñs Deus
10 Adã, & dixit ei: Vbi es? ¶Qui ait: Vocẽ tuam*audiui *Domine.
in Paradiso: & timui, eò q nudus essem, & abscondi
11 me. ¶Cui dixit Dñs: `Quis enim indicauit tibi q 8.
nudus esses, nisi quòd ex ligno de quo pręceperam
12 tibi ne comederes, comedisti? ¶Dixitq; Adam:
Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de
13 ligno, & comedi.¶Et dixit Dominus Deus ad mu-
C lierem: Quare hoc fecisti? Quæ respondit: Ser-
14 pens decepit me, & comedi. ¶Et ait Dominus
Deus` ad serpentem: Quia fecisti hoc, maledi- S.
ctus es inter omnia animantia, & bestias terræ: su-

per pectus tuum gradieris, & terram comedes cun
15 ctis diebus vitæ tuę. ¶INIMICITIAS ponam

inter te & mulierem, & semen tuum & semen il-
ˈIpse. 2. lius: ˈipsaˋ conteret caput tuum, & tu insidiaberis
16 calcaneo eius. ¶Mulieri quoque dixit: Multiplica-
bo ęrumnas tuas, & conceptus tuos: in dolore pa-
ries filios, & sub viri potestate eris, & | ipse domi-
1.Cor. 14.f.34. 17 nabitur tui. ¶Adæ verò dixit: Quia audisti vocem
vxoris tuæ, & comedisti de ligno ex quo præcepe-
ram tibi ne comederes: maledicta terra in opere
tuo, in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vi-
18 tæ tuæ. ¶Spinas & tribulos germinabit tibi, & co-
19 medes herbas terræ. ¶In sudore vultus tui vescêris
-8. D pane-tuo,ˋ donec reuertaris in terram de qua sum-
ptus es: quia puluis es, & in puluerem reuerteris.

20 ¶Et vocauit Adā nomē vxoris suę, Heua, eò quod mater
21 esset cunctorū viuentium. ¶Fecit quoq; Dn̄s Deus
Adę, & vxori eius, tunicas pelliceas, & induit eos.
22 ¶Et ait: Ecce Adam quasi vnus ex nobis factus est,
sciēs bonum & malum. nunc ergo ne fortè mittat
manum suam, & sumat etiam de ligno vitę, & co-
Et emisit. 4. 23 medat, & viuat in æternum. ¶ˋEmisitˋ eū Dominus
Deus de paradiso voluptatis, vt operaretur terrā de

24 qua sumptus est. ¶Eiecitq; Adam: & collocauit ante
Paradisum voluptatis Cherubim, & flammeū gla-
dium, atq; versatilem, ad custodiendā viā ligni vitę.

CAPVT IIII.

1 ADam verò cognouit vxorem suam He- Heb. 11. a.4.
A uam: quæ concepit, & peperit Cain,
dicens: Possedi hominem per Deum.
2 ¶Rursumq; peperit fratrem eius Abel.
Fuit autem Abel pastor ouium, & Cain agricola.
3 ¶Factum est autem post multos dies, vt offerret
4 Cain de fructibus terræ munera Domino. ¶Abel
quoque obtulit de primogenitis gregis sui, & de
adipibus eorum: & respexit Dominus ad Abel, &

5 ad munera eius. ¶Ad Cain autem, & ad munera il-
lius non respexit: iratusq; est Cain vehementer, &
6 côncidit vultus eius. ¶Dixitq; Dominus ad eum:
7 Quare iratus es? & cur concidit facies tua? ¶Nônne
si benè egeris, recipies: sin autem malè, statim in -12.
B foribus peccatum- tuumˋadéritˋ? sed sub te erit ap-
8 petitus eius, & tu dominaberis illius. ¶Dixitq; Cain
ad Abel fratrem suum: Egrediamur foras. Cumq;
essent in agro, consurrexit Cain aduersus fratrem

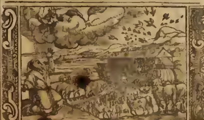
9 suum Abel, & |interfecit eum. ¶Et ait Dominus ad Sap. 10 a.3.
Cain: Vbi est Abel frater tuus? Qui respondit: Ne- Matth. 23 c.35.
10 scio: nunquid custos fratris mei sum ego? ¶Dixitq; 1. Ioan.3. b.12.
ad eum: Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui cla- Iud. 1. d. 11.
11 mat ad me de terra. ¶Nunc igitur maledictus eris
super terram: quę aperuit os suum, & suscepit san-
12 guinem fratris tui de manu tua. ¶Cùm operatus
fueris eam, non dabit tibi fructus suos: vagus &
13 profugus eris super terram. ¶Dixitq; Cain ad Do-
minum: Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam
14 merear. ¶Ecce eijcis me hodie à facie terræ, & à fa-
C cie tua abscondar, & ero vagus, & profugus in ter-
15 ra: omnis igitur qui inuenerit me, occidet me. ¶Di-
xitq; ei Dominus: Nequaquam ita fiet: sed omnis
qui occiderit Cain, septuplùm punietur. Posuitq;
Dominus in Cain signum, vt non interficeret eum
16 omnis qui inuenisset eum. ¶Egressusq; Cain à facie
Domini, habitauit profugus in terra ad oriētalem
17 plagam Eden. ¶Cognouit autem Cain vxorem
suam: quæ concepit, & peperit Henoch: & ędifica-
uit ciuitatem, vocauitq; nomen eius ex nomine fi-

18 lij sui, Henoch. ¶Porrò Henoch genuit Irad, & Irad
genuit Maüiael, & Maüiael genuit Mathusael, &
19 Mathusael genuit Lamech. ¶Qui accepit duas vxo-
20 res, nomen vni Ada, & nomen alte[r]i Sella. ¶Ge-
nuitq; Ada Iabel, qui fuit pater habitantium in ten
21 toriis, atque pastorum. ¶Et nomen fratris eius Iu-
D bal, ipse fuit pater canentium cithara & organo.
22 ¶Sella quoque genuit Tubal-cain, qui fuit mallea-
tor & faber in cuncta opera æris, & ferri. Soror ve-
23 rò Tubal-cain, Noëma. ¶Dixitq; Lamech vxoribus
suis, Adę, & Sellæ: Audite vocem meam vxores La-
mech, auscultate sermonem meum: quoniam oc-
cidi virum in vulnus meum, & adolescentulum in
24 liuorem meum. ¶Septuplùm vltio dabitur de Ca-
25 in: de Lamech verò septuagies septies. ¶Cognouit
quoque adhuc Adam vxorem suam & peperit fi-
lium, vocauitq; nomen eius Seth, dicens: Posuit
mihi Deus semen aliud pro Abel, quem occidit
26 Cain. ¶Sed & Seth natus est filius, quem vocauit
Enos, iste cœpit inuocare nomen Domini.

CAPVT V.

1 HIC est liber generationis Adam. In die
A qua creauit Deus hominem, ad simili-
2 tudinem Dei fecit illum. ¶Masculum &
fœminam creauit eos: & benedixit illis:
& vocauit nomen eorum Adam, in die quo creati
3 sunt. ¶Vixit autem Adam centum triginta annis: &
genuit filium ad imaginem & similitudinem suã,
4 vocauitque nomen eius Seth. ¶Et facti sunt dies
Adam postquàm genuit Seth, octingenti anni, ge-
5 nuitq; filios & filias. ¶Et factum est omne tempus
quod vixit Adam, anni nongenti triginta, & mor-
6 tuus est. ¶Vixit quoque Seth centum quinque an-
7 nis, & genuit Enos. ¶Vixitq; Seth postquàm ge-
nuit Enos, octingentis septem annis, genuitq; filios
8 & filias. ¶Et facti sunt omnes dies Seth nongento-
B rum duodecim annorum, & mortuus est. ¶Vixit
9 verò Enos nonaginta annis, & genuit Cainan.
10 ¶Post cuius ortum vixit octingẽtis quindecim an-
11 nis, & genuit filios & filias. ¶Factiq; sunt omnes
dies Enos nongenti quinque anni, & mortuus est.
12 ¶Vixit quoque Cainan septuaginta annis, & ge-
13 nuit Malaleel. ¶Et vixit Cainan postquàm genuit
Malaleel, octingentis quadraginta annis, genuitq;
14 filios & filias. ¶Et facti sunt omnes dies Cainan
15 nongenti decem anni, & mortuus est. ¶Vixit autem
Malaleel sexagintaquinque annis, & genuit Iared.
16 ¶Et vixit Malaleel postquàm genuit Iared, octin-
17 gentis triginta annis: & genuit filios & filias. ¶Et
facti sunt omnes dies Malaleel octingenti nona-
18 gintaquinque anni, & mortuus est. ¶Vixitq; Iared
centũ sexaginta duobus annis, & genuit Henoch.
19 ¶Et vixit Iared postquàm genuit Henoch, octingen
C tis annis, & genuit filios & filias. ¶Et facti sunt om-
20 nes dies Iared nongẽti sexagintaduo anni, & mor-
21 tuus est. ¶Porrò Henoch vixit sexagintaquinque
22 annis, & genuit Mathusalam. ¶Et ambulauit He-
noch cum Deo: & vixit Henoch postquàm genuit
Mathusalam, trecentis annis, & genuit filios & fi-
23 lias. ¶Et facti sunt omnes dies Henoch trecenti se-
24 xagintaquinque anni. ¶Ambulauitq; cum Deo, &
25 non apparuit: quia tulit eum Deus. ¶Vixit quoque
Mathusala centum octoginta septem annis, & ge-
26 nuit Lamech. ¶Et vixit Mathusala postquàm ge-
nuit Lamech, septingentis octoginta duobus an-
27 nis, & genuit filios & filias. ¶Et facti sunt omnes
D dies Mathusalæ nongenti sexagintanouem anni, &
28 mortuus est. ¶Vixit autem Lamech centum octo-
29 ginta duobus annis, & genuit filium: ¶vocauitque
nomen eius Noë, dicens: Iste consolabitur nos ab
operibus, & laboribus manuum nostrarum in ter-
30 ra cui maledixit Dominus. ¶Vixitq; Lamech post-
quàm genuit Noë, quingentis nonagintaquinque
31 annis, & genuit filios & filias. ¶Et facti sunt omnes
dies Lamech [...]entiseptuagintaseptem anni,
32 & mortuus est. ¶Noë verò cum quingentorum esset
annorum, genuit Sem, Cham, & Iapheth.

CAPVT VI.

1 CVmq; cœpissent homines multiplicari
A super terram, & filias procreassent; ¶vi-
2 dentes filij Dei filias hominũ quòd es-
sent pulchræ, acceperunt sibi vxores ex
3 omnibus quas elegerant. ¶Dixitq; Deus: Non per-
manebit spiritus meus in homine in æternum, quia
caro est; eruntq; dies illius centum viginti annorũ.
4 ¶Gigantes autem erant super terram in diebus il-
lis. Postquàm [...]m ingressi sunt filij Dei ad filias
hominum, illæq; [...]erunt, isti sunt potentes à
5 seculo viri fa[...]s autem Deus, quòd mul
ta malitia hominum esset in terra, & cuncta cogita-
tio cordis intenta esset ad malum omni tempore;
6 ¶pœnituit eum quòd hominem fecisset in terra.
B Et præcauens in futurum, & tactus dolore cor-
7 dis intrinsecus: ¶Delebo, inquit, hominem quem
creaui, à facie terræ, ab homine vsque ad animan-
tia, à reptili vsque ad volucres cœli. pœnitet enim
8 me fecisse eos. ¶Noë verò inuenit gratiam coram
9 Domino. ¶Hæ sunt generationes Noë. Noë vir iu-
stus, atque perfectus fuit in generationibus suis:
10 cum Deo ambulauit. ¶Et genuit tres filios, Sem,
11 Cham, & Iapheth. ¶Corrupta est autem terra co-
12 ram Deo, & repleta est iniquitate. ¶Cumq; vidisset
C Deus terram esse corruptam (omnis quippe caro
13 corruperat viam suã super terram) ¶dixit ad Noë:
Finis vniuersæ carnis venit coram me: repleta est
terra iniquitate à facie eorum, & ego disperdam
14 eos cum terra. ¶Fac tibi arcam de lignis leuigatis:
mansiunculas in arca facies, & bitumine linies in-
15 trinsecus & extrinsecus. ¶Et sic facies eam: Trecen-
torum cubitorum erit longitudo arcę, quinquagin
ta cubitorum latitudo, & triginta cubitorum altitu
16 do illius. ¶Fenestrã in arca facies, & in cubito con-
summabis summitatem eius: ostium autem arcæ
pones ex latere: deorsum, cœnacula, & tristega fa-
17 cies in ea. ¶Ecce ego adducam aquas diluuij super
terram, vt interficiam omnem carnem in qua spi-
ritus vitæ est subter cœlum, & vniuersa quæ in ter-
18 ra sunt, consumentur. ¶Ponamq; fœdus meum te-

cum:

Margin notes: Sap. 2. d. 24. Eccl. 17. a. 1. Sup. 1. d. 28. Infra 9. a. 6. 1. Par. 1. a. 1. Eccl. 44. c. 15. Heb. 11. a. 5. Infra 8. d. 21. Mat. 15. d. 19. Eccle. 44. c. 17.

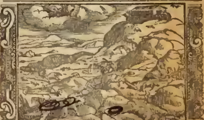
D cum: & ingredieris arcam tu & filij tui, vxor tua,&
19 vxores filiorum tuorum tecum. ¶Et ex cunctis ani-
mantibus vniuersæ carnis bina induces in arcam,
20 vt viuant tecum, masculini sexus & fœminini. ¶De
volucribus iuxta genus suum, & de iumentis in ge-
nere suo, & ex omni reptili terræ, secundùm genus
suum: bina de omnibus ingredietur tecum, vt pos-
21 sint viuere. ¶Tolles igitur tecum ex omnibus escis
quæ mandi possunt, & comportabis apud te: &
22 erunt tam tibi, quàm illis in escam. ¶Fecit igitur Heb. 11. b. 7.
Noë omnia quæ præceperat illi Deus.

CAPVT VII.

1 Dixitq; Dominus ad eum, Ingredere tu &
A omnis domus tua in arcam: te enim vi- 1. Pet. 2. a. 5.
di iustum corã me in generatione hac.
2 ¶Ex omnibus animantibus mundis tol-
les septena & septena, masculum & fœminam. De
animantibus verò immundis, duo & duo, mascu-
3 lum & fœminam. ¶Sed & de volatilibus cœli septe-
na & septena, masculum & fœminam: vt saluetur
4 semen super faciem vniuersæ terræ. ¶Adhuc enim,
& post dies septem ego pluam super terram qua-
draginta diebus & quadraginta noctibus: & dele-
bo omnem substantiam quam feci, de superficie
5 terræ. ¶Fecit ergo Noë omnia quæ mandauerat ei
6 Dominus. ¶Eratq; sexcentorum annorum, quando
B diluuij aquæ inundauerunt super terra. ¶Et ingres- Mat. 24. d. 32.
7 sus est Noë, & filij eius, vxor eius, & vxores filiorum Luc. 17. f. 26.
8 eius cum eo in arcam propter aquas diluuij. ¶De 1. Pet. 3. d. 20.
animãtibus quoq; mũdis & immundis, & de volu-
9 cribus & ex omni quod mouetur super terrã, ¶duo
& duo ingressa sunt ad Noë in arcam, masculus &
10 fœmina, sicut præceperat Dominus Noë. ¶Cumq;
transissent septem dies, aquæ diluuij inundauerunt
11 super terram. ¶Anno sexcentesimo vitæ Noë, men-
se secundo, septimodecimo dies mensis, rupti sunt
omnes fontes abyssi magnæ, & cataractæ cœli aper
12 tæ sunt. ¶Et facta est pluuia super terram quadra-
13 ginta diebus, & quadraginta noctibus. ¶In articulo
C diei illius ingressus est Noë, & Sem, & Cham, & Ia-
pheth filij eius: & vxor illius, & *vxores filiorũ eius * tres 3.
14 cum eis in arcam: ¶ipsi & omne animal secundùm
genus suum, vniuersaq; iumenta in genere suo, &
omne quod mouetur super terram in genere suo,
cunctumq; volatile secundùm genus suum, vniuer-
15 sæ aues, omnesq; volucres ¶ingressæ sunt ad Noë
in arcam bina & bina ex omni carne, in qua erat
16 spiritus vitæ. ¶Et quæ ingressa sunt, masculus & fœ-
mina ex omni carne introierunt, sicut præceperat
17 ei Deus: & inclusit eum Dominus deforis. ¶Fa-
ctumque est diluuium quadraginta diebus* super * & quadraginta noctibus. 7.
terram: & multiplicatæ sunt aquæ, & eleuauerunt
18 arcam in sublime à terra. ¶Vehementer enim inun
dauerunt, & omnia repleuerunt in superficie ter-
19 ræ: porrò arca ferebatur super aquas. ¶Et aquæ præ-
D ualuerunt nimis super terram: opertiq; sunt omnes
20 montes excelsi sub vniuerso cœlo. ¶Quindecim
cubitis altior fuit aqua super montes quos ope-
21 ruerat. ¶ Consumptaque est omnis caro quæ Sap. 10. 2. 4.
mouebatur super terram, volucrum, animan- Eccle. 39. c. 18.
tium, bestiarum, omniumque reptilium quæ re-
22 ptant super terram. Vniuersi homines, ¶& cuncta
in quibus spiraculum vitæ est in terra, mortua sunt.
23 ¶Et deleuit *omnem substantiam quæ erat super * Deus.
terrã, ab homine vsq; ad pecus, tam reptile, quàm
volucres cœli: & deleta sunt de terra: remansit au-
24 tem solus Noë, & qui cum eo erant in arca. ¶Obti- 1. Pet. 3. d. 20.
nueruntq; aquæ terrã centũ quinquaginta diebus.

CAPVT VIII.

1 Recordatus autẽ Deus Noë, cunctorumq;
A animantium, & omnium iumentorum
quæ erant cum eo in arca, adduxit spiri-
tum super terrã, & imminutæ sunt aquæ.
2 ¶Et clausi sunt fontes abyssi, & cataractæ cœli: &
3 prohibitæ sunt pluuiæ de cœlo. ¶Reuersæq; sunt
aquæ de terra euntes & redeuntes, & cœperunt
4 minui post centum quinquaginta dies. ¶Requie-
uitq; arca mẽse septimo, vicesimoseptimo die men
5 sis super montes Armeniæ. ¶At verò aquæ ibant &
decrescebant vsque ad decimum mensem: decimo
'enim' mense, prima die mensis apparuerunt cacu- * autem 4.
6 mina montium. ¶Cumq; transissent quadraginta
B dies, aperiens Noë fenestram arcæ quam fecerat,
7 ¶dimisit coruum: qui egrediebatur, & -non' re- - 4.
uertebatur, donec siccarentur aquæ super terram.
8 ¶Emisit quoque columbam post eum, vt videret, si
9 iam cessassent aquæ super faciem terræ. ¶Quæ cùm
non inuenisset vbi requiesceret pes eius, reuersa
est ad eum in arcam: aquæ enim erant super vni-
uersam terram: extenditq; manum - suam', & ap- - 7.
10 prehensam intulit in arcam. ¶Expectatis autem vl-
trà septem diebus aliis, rursum dimisit columbam
11 ex arca. ¶At illa venit ad eum ad vesperam, portans
ramum oliuæ virentibus foliis in ore suo. intellexit
12 ergo Noë, quòd cessassent aquæ super terram. ¶Ex-
C pectauitq; nihilominus septem alios dies: & emisit
13 columbam, quæ non est reuersa vltrà ad eum. ¶Igi-
tur sexcentesimo primo anno, primo mense, prima
die mensis imminutæ sunt aquæ super terram: &
aperiens Noë tectum arcæ, aspexit, viditq; quòd
14 exiccata esset superficies terræ. ¶Mense secundo,
septimo & vicesimo die mensis, arefacta est terra.
15 ¶Locutus est autem Deus ad Noë, dicens: ¶Egre-
16 dere de arca tu & vxor tua, filij tui & vxores filio-
17 rum tuorum tecum. ¶Cuncta animantia quæ sunt
apud te, ex omni carne, tam in volatilibus, quàm

in bestiis, & vniuersis reptilibus quę reptant super
terram, educ tecum, & ingredimini super terram:
Sup. 1.c. d. 18 ‖ crescite & multiplicamini super eam. ¶ Egressus
D est ergo Noë, & filij eius: & vxor illius, & vxores fi-
19 liorum eius cum eo. ¶ Sed & omnia animantia, iu-
menta, & reptilia, quę reptant super terram secun-
20 dùm genus suum, egressa sunt de arca. ¶ Aedificauit
autem Noë altare Domino, & tollens de cunctis
pecoribus, & volucribus mundis, obtulit holocau-

21 sta super altare. ¶ Odoratusq; est Dominus odorē
suauitatis, & ait ad eum: Nequaquam vltrà male-
Sup. 6. a. 5. dicam terræ propter homines: ‖ sensus enim & co-
Mat. 15. b. 19. gitatio humani cordis in malū prona sunt ab ado-
lescentia sua: non igitur vltrà percutiam omnē ani-
22 mam viuentem sicut feci. ¶ Cunctis diebus terræ, – 6.
sementis & messis, frigus & æstus, æstas & hyems,
nox & dies non requiescent.

CAPVT IX.

1 BEnedixitq; Deus Noë, & filijs eius. Et
A dixit ad eos: ‖ Crescite, & multiplicamini-
2 ni, & replete terram. ¶ Et terror vester ac
tremor sit super cuncta animalia terræ,
& super omnes volucres cœli, cum vniuersis quæ
Sup. 1. d. 29. mouentur super terram: omnes pisces maris ma-
3 nui vestræ traditi sunt. ¶ Et omne quod mouetur &
viuit, erit vobis in cibum: quasi olera virentia tra-
Iere. 17. d. 14. 4 didi vobis omnia. ¶ Excepto quòd carnem cum san
5 guine non comedetis. ¶ Sanguinem enim animarū
B vestrarum requiram de manu cunctarum bestiarū:
– 10. & de manu hominis, de manu viri, & de manu fra-
6 tris eius requiram animam hominis. ¶ Quicunque
Mat. 26. e. 52. ‖ effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis
Ao. 13. c. 10. illius: ‖ ad imaginem quippe Dei factus est homo.
7 ¶ ‖ Vos autem crescite & multiplicamini, & ingre-
Sup. 1. d. 28. 8. c. 17. 8 dimini super terram, & implete eam. ¶ Hæc quoq;
9 dixit Deus ad Noë, & ad filios eius cum eo: ¶ Ecce
ego statuam pactum meum vobiscum, & cum semi-
10 ne vestro post vos: ¶ et ad omnem animam viuen-
tem quæ est vobiscum, tam in volucribus, quàm in
iumentis, & pecudibus terræ, cunctisq; quæ egres-
Isa. 54. 9. 11 sa sunt de arca, & vniuersis bestiis terræ. ¶ Statuam
pactum meum vobiscum, & nequaquam vltrà in-
terficietur omnis caro aquis diluuij. neq; erit dein-
12 ceps diluuium dissipans terram. ¶ Dixitque Deus:
Hoc est signum fœderis, quod do inter me & vos,
& ad omnem animam viuentem quæ est vobiscum
13 in generationes sempiternas. ¶ Arcum meum po-
nam in nubibus, & erit signum fœderis inter me &
Eccl. 43. b. 12. 14 inter terram. ¶ Cumq; obduxero nubibus cœlum,
15 apparebit arcus meus in nubibus. ¶ Et recordabor
C fœderis mei vobiscum, & cum omni anima viuen-
te quæ carnem vegetat: & non erunt vltrà aquę di-
16 luuij ad delendum vniuersam carnem. ¶ Eritq; ar-
cus meus in nubibus, & videbo illum, & recorda- – 1.
bor fœderis sempiterni, quod pactū est inter Deū
& *omnem animam viuentem vniuersæ carnis quæ * inter s
17 est super terram. ¶ Dixitq; Deus ad Noë: Hoc est
signum fœderis quod constitui inter me & omnē
18 carnem super terram. ¶ Erant ergo filij Noë qui
egressi sunt de arca, Sem, Cham, & Iapheth: porrò
19 Cham ipse est pater Chanáan. ¶ Tres isti filij sunt
D Noë, & ab his disseminatum est omne genus homi-
20 num super vniuersam terram. ¶ Cœpitque Noë vir
21 agricola exercere terram, & plantauit vineam. ¶ Bi-
bensq; vinum inebriatus est, & nudatus* in taber- * iacuit.
22 naculo suo. ¶ Quod cùm vidisset Cham pater Cha-
náan, verenda scilicet patris sui esse nudata, nun-
23 ciauit duobus fratribus suis foras. ¶ At verò Sem &
Iapheth pallium imposuerunt humeris suis, & in-

cedentes retrorsum, operuerunt verēda patris sui.
faciesque eorum auersæ erant, & patris virilia non
24 viderunt. ¶ Euigilans autem Noë ex vino, cùm didi-
25 cisset quæ fecerat ei filius suus minor, ¶ ait: Male-
dictus *Chanáan, seruus seruorum erit fratribus * puer.
26 suis. Dixitq;: ¶ Benedictus Dominus Deus Sem, sit
27 Chanáan seruus eius. ¶ Dilatet Deus Iapheth, &
habitet in tabernaculis Sem, sitq; Chanáan seruus
28 eius. ¶ Vixit autem Noë post diluuium trecentis
29 quinquaginta annis, ¶ & impleti sunt oēs dies eius
nongētorum quinquaginta annorū: & mortuus est.

CAPVT X.

1 HAe sunt generationes filiorum Noë, – 6. –
A Sem, Cham, & Iapheth: natiq; sunt eis 1. Par. 1. a. 5.
2 filij post diluuiū. ¶ Filij Iaphet: Gomer,
& Magog, & Madai, & Iauan, & Thubal,
3 & Mosoch, & Thiras. ¶ Porrò filij Gomor: Ascenez
4 & Riphath, & Thogorma. ¶ Filij autem Iauan: Elisa
5 & Tharsis, Cethim & Dodanim. ¶ Ab his diuisæ
sunt insulæ gentium in regionibus suis, vnusquisq;
secundùm linguam suam & familias suas in natio- – 9.
6 nibus suis. ¶ Filij autem Cham: Chus, & Mesraim,
7 & Phut, & Chanáan. ¶ Filij autem Chus: Saba, *He- * & 12.
uila, & Sabatha, & Regma, & Sabathacha. Filij
8 Regma: Saba, & Dadan. ¶ Porrò Chus genuit Nem-
B rod: ipse cœpit esse potens in terra, ¶ & erat robu-
9 stus venator coram Domino. ab hoc exiuit pro- * ob hoc s.
uerbium: Quasi Nemrod robustus venator coram
10 Domino. ¶ Fuit autem principium regni eius Ba-
bylon, & Arach, & Achad, & Chalanne, in terra
11 Sennar. ¶ De terra illa egressus est Assur, & ędifica-
12 uit Niniuen & plateas ciuitatis, & Chale. ¶ Resen
quoq; inter Niniuen & Chale: hæc est ciuitas ma-
13 gna. ¶ At verò Mesraim genuit Ludim, & Anamim,
14 & Laabim, & Nephtuim, ¶ & Phethrusim, & Chas-

luim: de quibus egressi sunt Philisthijm & Caphto-
15 rim: ¶Chanáan autem genuit Sidonem primogeni-
16 tum suum, Hethæum, ¶& Iebusæum, & Amorrhęũ,
C & Gergesæum, ¶& Heuæum, & Aracæum, Sinęum,
17 ¶& Aradium, Samaræum & Hamathæũ: & per hos
18 disseminati sunt populi Chananæorum. ¶Factique
19 sunt termini Chanáan venientibus à Sidone Gera-
ram vsque ad Gazam, donec ingrediaris Sodomam
& Gomorrham, & Adamam & Seboim vsque Lasa.
20 ¶Hi sunt filij Cham in cognationibus & linguis, &
21 generationibus, terrisq; & gentibus suis. ¶De Sem
quoque nati sunt, patre omnium filiorum Heber,
22 fratre Iapheth maiore. ¶Filij Sem: Aelam & Assur,
1. Par. 1. b 17. 23 & Arphaxad, & Lud, & Aram. ¶Filij Aram: Hus, &
24 Hul, & Gether, & Mes. ¶At verò Arphaxad genuit
25 Sale, de quo ortus est Heber. ¶Natiq; sunt Heber
filij duo. nomen vni Phaleg, eò ꝙ in diebus eius di-
26 uisa sit terra: & nomen fratris eius Iectan. ¶Qui Ie-
D ctan genuit Elmodad & Saleph, & Asarmoth, Iare,
27 ¶& Adoram, & Huzal & Decla, ¶& Hebal, & Abi-
28 maël, Saba ¶& Ophir, & Heuila, & Iobab. omnes isti
29 filij Iectã. ¶Et facta est habitatio eorũ de Messa per-
30 gẽtibus vsq; Sephar montẽ orientalẽ. ¶Isti sunt filij
31 Sẽ secũdùm cognationes, & linguas, & regiones ĩ gẽ
32 tibus suis. ¶Hæ familię Noë iuxta populos & natiões
suas. Ab his diuisę sũt gẽtes in terra post diluuium.

CAPVT XI.

Sap. 10. a. 5
1 ERat autem terra labij vnius, & sermonum
A eorundem. ¶Cumq; proficiscerentur de
2 Oriẽte, inuenerunt campũ in terra Sen-
3 naar, & habitauerunt in eo. ¶Dixitq; al-
ter ad proximum suum: Venite faciamus *lateres, * nobis ó
& coquamus eos igni. Habueruntq; lateres pro sa-
4 xis, & bitumen pro cęmento. ¶Et dixerunt: Veni-
te, faciamus nobis ciuitatem & turrim, cuius cul-
men pertingat ad cœlum: & celebremus nomen no
5 strũ antequam diuidamur in vniuersas terras. ¶De-
scẽdit autem Dñs, vt videret ciuitatem & turrẽ quã
6 ædificabant filij Adam, & dixit: ¶Ecce vnus est popu
lus, & vnum est labium omnibus: cœperuntq; hoc
facere, nec desistẽt à cogitationibus suis, donec eas
7 opere compleant. ¶Venite igitur, descendamus, &
B confundamus ibi linguã eorum, vt non audiat vnus-
8 quisq; vocem proximi sui. ¶Atq; ita diuisit eos Dñs
ex illo loco in vniuersas terras, & cessauerunt ędifi-
9 care ciuitatem. ¶Et idcirco vocatum est nomẽ eius
Babel, quia ibi confusum est labium vniuersæ terrę:
& inde dispersit eos Dñs super faciem cunctarũ re-
10 gionũ. ¶Hæ sunt generationes Sem: | Sem erat cẽ-
1. Par. 1. b 17. tum annorũ, quando genuit Arphaxad biẽnio post
11 diluuiũ. ¶Vixitq; Sem postquàm genuit Arphaxad
12 quingentis annis: & genuit filios & filias. ¶Porrò
Arphaxad vixit trigintaquinq; annis, & genuit Sa-
13 le. ¶Vixitq; Arphaxad postq̃ genuit Sale, `trecen- quadringentis. 3.
14 tis` tribus annis. & genuit filios & filias. ¶Sale quo-
15 que vixit triginta annis, & genuit Heber. ¶Vixitq;
C Sale postquam genuit Heber, quadringentis tribus
16 annis: & genuit filios & filias. ¶Vixit autem Heber
17 triginta quatuor annis, & genuit Phaleg. ¶Et vixit
Heber post quàm genuit Phaleg, quadringentis tri-
18 ginta annis: & genuit filios & filias. ¶Vixit quo- 1. Par. 1. b 19.
19 que Phaleg triginta annis, & genuit Reu. ¶Vixitq;
Phaleg postquam genuit Reu, ducentis nouem an-
20 nis: & genuit filios & filias. ¶Vixit autem Reu tri-
21 ginta duobus annis, & genuit Sarug. ¶Vixit quo-
que Reu postquàm genuit Sarug, ducentis septem
22 annis: & genuit filios & filias. ¶Vixit verò Sarug tri-
23 ginta annis, & genuit Nachor. ¶Vixitq; Sarug post-
quàm genuit Nachor, ducentis annis: & genuit fi-
24 lios & filias. ¶Vixit autem Nachor vigintinouem
25 annis, & genuit Thare. ¶Vixitque Nachor postquã
genuit Thare, cẽtum decem & nouem annis: & ge-
26 nuit filios et filias. ¶Vixitq; Thare septuaginta an-
D nis, | et genuit Abram, et Nachor, et Aran. ¶Hæ 1. Par. 1. b 28
27 sunt autẽ generationes Thare: Thare genuit Abrã, Iosu. 24. a 2.
28 Nachor, et Aran. Porrò Aran genuit Lot. ¶Mor-
tuusq; est Aran ante Thare patrem suum, in terra
29 natiuitatis suæ, in Vr Chaldæorum. ¶Duxerunt au-
autem Abram, et Nachor vxores: nomen vxoris
Abram, Sarái: et nomen vxoris Nachor, Melcha, fi-
30 lia Aran patris Melchæ, et patris Ieschæ. ¶Erat au-
31 tem Sarái sterilis, nec habebat liberos. ¶ | Tulit ita- Iosu. 24. a 2.
que Thare Abram filium suum, et Lot filium Aran
filium filij sui, et Sarái nurum suam, vxorem Abram Neh. 9. b. 7 Iudit 5. a. 6
filij sui, et eduxit eos de Vr Chaldæorum, vt `irent` ` iret 6.
in terram Chanáan: veneruntque vsque Haran, et Act. 7. a. 2
32 habitauerunt ibi. ¶Et facti sunt dies Thare ducen-
torum quinq; annorum, et mortuus est in Haran.

CAPVT XII.

1 DIxit autem Dñs ad Abram: Egredere de Act. 7. a. 3
A terra tua, et de cognatione tua, et de
domo patris tui, et veni in terram quam
2 monstrauero tibi. ¶Faciamq; te in gen-
tem magnam, et benedicã tibi, et magnificabo no-
3 men tuum, erisq; benedictus. ¶Benedicam benedi-
centibus tibi, et maledicã maledicentibus tibi, atq;
| IN TE benedicentur vniuersę cognationes ter- Gal. 3. b. 8 Infra 18. c 18. 22. c. 17
4 ræ. ¶Egressus est itaque Abram sicut pręceperat ei Heb. 11. b 8.
Dñs, et iuit cum eo Lot. Septuagintaquinq; annorũ
5 erat Abram, cùm egrederetur de Haran. ¶Tulitque
Sarái vxorem suam, et Lot filium fratris sui, vniuer-
samq; substantiam quã possederant, et animas quas
fecerãt in Haran: et egressi sunt, vt irẽt in terrã Cha-
6 náan. Cumq; venissent in eam, ¶pertransiuit Abram
B terram vsq; ad locum Sichem, et vsq; ad conuallem
7 illustrem: Chananæus autem tũc erat in terra. ¶Ap-

Inf. 13. d. 14. 15. d. 18. 6. 6. 22. Octu. 34. b. 4. paruit autem Dominus Abram, et dixit ei: | Semini
tuo dabo terram hanc. Qui ędificauit ibi altare Do-
8 mino, qui apparuerat ei*. ¶ Et inde transgrediens
* & inuocauit ibi nomen eius. ad montem, qui erat cõtra Oriẽtem Bethel, teten-
dit ibi tabernaculum suum, ab Occidẽte habẽs Be-
thel, & ab Oriente Hai: ędificauit quoque ibi altare
9 Dño, & inuocauit nomen eius. ¶ Perrexitq; Abram
10 vadens, & vltrà progrediens ad meridiem. ¶ Facta
C est autem fames in terra: descenditq; Abram in Ae-
gyptum, vt peregrinaretur ibi: præualuerat enim fa-
11 mes in terra. ¶ Cumq; propè esset, vt ingrederetur
Aegyptũ, dixit Sarái vxori suæ: Noui quòd pulchra
12 sis mulier: ¶ & quòd cùm viderint te Aegyptij, di-
cturi sunt, Vxor illius est: & interficient me, & te re-
Inf. 20. c. 11. 13 seruabunt. ¶ Dic ergo, obsecro te, quòd soror mea sis:
vt bene sit mihi propter te, & viuat anima mea ob
14 gratiam tui. ¶ Cùm itaque ingressus esset Abrã Ae-
gyptum, viderunt Aegyptij mulierem, quòd esset pul-
15 chra nimis. ¶ Et nunciauerunt principes Pharaoni,
& laudauerunt eam apud illum: & sublata est mulier
16 in domum Pharaonis. ¶ Abram verò bene vsi sunt
asinę 3. D propter illam. Fueruntq; ei oues & boues, & asini,
familię. 5. 17 & serui & famulæ, & asinæ & cameli. ¶ Flagella-
uit autem Dominus Pharaonem plagis maximis, &
18 domum eius, propter Sarái vxorem Abram. ¶ Voca-
uitque Pharao Abram, & dixit ei: Quidnam est hoc
quod fecisti mihi? quare non indicasti mihi, quòd vxor
19 tua esset? ¶ Quam ob causam dixisti esse sororem
tuam, vt tollerem eam mihi in vxorem? Nunc igi-
20 tur ecce coniũx tua, accipe eam, & vade. ¶ Pręcepit-
que Pharao super Abram viris: & deduxerunt eum,
& vxorem illius, & omnia quæ habebat.

CAPVT XIII.

1 A Scendit ergo Abram de Aegypto, ipse &
A vxor eius, & omnia quę habebat, & Lot
2 cum eo ad australem plagam. ¶ Erat autẽ
*Abram 6. diues valde * in possessione auri & argen-
3 ti. ¶ Reuersusq; est per iter quo venerat, à meridie
in Bethel, vsq; ad locũ vbi prius fixerat tabernacu-
Sup. 12. b. 4 lũ inter Bethel & Hai: ¶ in loco altaris | quod fece-
5 rat prius, & inuocauit ibi nomen Dñi. ¶ Sed & Lot,
qui erat cũ Abram, fuerunt greges ouium, & armen
6 ta, & tabernacula. ¶ Nec poterat eos capere terra, vt
Inf. 36. a. habitarent simul: | erat quippe substantia multa eo-
B rum, & nequibant habitare cõiter. ¶ Vnde* facta est
* & 13. 7 rixa inter pastores gregum Abram & Lot. Eo autẽ
tempore Chananæus, & Phęrezæus habitabant in
8 terra illa. ¶ Dixit ergo Abram ad Lot: Ne quęso sit
iurgiũ inter me & te, & inter pastores meos & pasto
9 res tuos: fratres enim sumus. ¶ Ecce vniuersa terra
corã te est: recede à me, obsecro: si ad sinistrã ieris,
ego dexteram tenebo: si tu dexteram elegeris, ego
10 ad sinistrã pergam. ¶ Eleuatis itaq; Lot oculis, vidit
omnẽ circa regionẽ Iordanis, quæ vniuersa irriga-
batur antequàm subuerteret Dominus Sodomam
C & Gomorrham, sicut paradisus Dñi, & sicut Aegy-
11 ptus venientibus in Segor. ¶ Elegitq; sibi Lot regio-

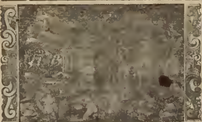
nẽ circa Iordanẽ, & recessit ab Oriente: diuisiq; sunt
12 alterutrum à fratre suo. ¶ Abram habitauit in terra
Chanaan: Lot verò moratus est in oppidis quę erãt
13 circa Iordanem, & habitauit in Sodomis. ¶ Homi-
nes autẽ Sodomitę pessimi erant, & peccatores co-
14 ram Dño nimis. ¶ Dixitq; Dominus ad Abram post-
quàm diuisus est ab eo Lot: | Leua oculos tuos in Sup. 12. b. 7.
directum, & vide à loco in quo nunc es, ad aquilo- Infra. 15. c.
nem & * meridiem, ad Orientem & Occidentem. 18. 26. a. 4. 10.
15 ¶ Omnem terram quam conspicis, tibi dabo, & semi * ad 6.
16 ni tuo vsq; in sempiternum. ¶ Faciamq; semen tuũ Deut. 34. b. 4.
D sicut puluerem terrę: si quis potest hominum nume
rare puluerem terrę, semen quoq; tuum numera- 5.
17 re poterit. ¶ Surge ergo, & perambula terram in numera-
longitudine & in latitudine sua: quia tibi daturus 13. 19.
18 sum eam. ¶ Mouens igitur tabernaculũ suum Abrã,
venit, & habitauit iuxta conuallem Mambre, quæ
est in Hebron: ædificauitque ibi altare Domino.

CAPVT XIIII.

1 F Actum est autem in illo tempore, vt Am-
A raphel rex Sennaar, & Arioch rex Ponti,
& Chodorlahómor rex Elamitarum, &
2 Thadal rex gentium, ¶ inirent bellum
contra Bara regem Sodomorum, & contra Bersa
regem Gomorrhæ, & contra Senaab regem Ada-
mæ, & contra Semeber regem Seboim, contraque
3 regem Balę, ipsa est Segor. ¶ Omnes hi conue-
nerunt in vallem Syluestrem, quę nunc est mare sa-
4 lis. ¶ Duodecim enim annis seruierant Chodorla-
5 hómor, & tertiodecimo anno recesserũt ab eo. ¶ Igi-
tur quartodecimo anno venit Chodorlahómor, &
reges qui erant cum eo: percusseruntq; Raphaim in
Astaroth & Carnaim, & Zuzim cum eis, & Emim 11.
6 in Saue Cariatháim, ¶ & Corrhęos in montibus Se-
ir, vsque ad Campestria Pharan, quæ est in solitu- 10.
7 dine. ¶ Reuersique sunt, & venerunt vsque ad fon-

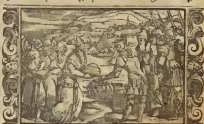
tem Misphat, ipsa est Cades: & percusserunt om-
nem regionem Amalecitarum, & Amorrhęorum,
8 qui habitabant in Asasonthamar. ¶ Et egressi sunt
B rex Sodomorum, & rex Gomorrhæ, rexque Ada-
mæ, & rex Seboim, necnon & rex Balæ, quæ est Se-
gor, & direxerunt aciem contra eos in valle Sylue-

9 stri, ¶ scilicet aduersus Chodorlahomor regem
Elamitarum, & Thadal regem gentium, & Amra-
phel regem Sennaar, & Arioch regem Ponti, qua-
10 tuor reges aduersus quinque. ¶ Vallis autem Syl-
uestris habebat puteos multos bituminis. Itaque
rex Sodomorum, et rex Gomorrhæ terga verte-
runt, cecideruntque ibi: & qui remanserant, fuge-
11 runt ad montem. ¶ Tulerunt autem omnem sub-
C stantiam Sodomorum & Gomorrhæorum, et vni-
12 uersa quæ ad cibum pertinent, et abierunt. ¶Nec-
non et Lot, et substantiam eius, filium fratris Abrā,
13 qui habitabat in Sodomis. ¶ Et ecce vnus qui eua-
serat, nunciauit Abram Hebræo, qui habitabat in
conualle Mambre Amorrhæi fratris Eschol, et fra-
tris Aner: hi enim pepigerant fœdus cum Abram.
14 ¶Quod cùm audisset Abram, captum videlicet Lot
fratrē suum, numerauit expeditos vernaculos suos
trecentos decem et octo: et persecutus est eos vs-
15 que Dan. ¶ Et diuisis socijs, irruit super eos nocte:
percussitque eos, et persecutus est eos vsque Hoba
16 et Phœnicen quæ est ad læuam Damasci. ¶Redu-
xitque omnem substantiam, et Lot fratrem suum
cum substantia illius, mulieres quoq; et populum.

17 ¶ Egressus est autem rex Sodomorum in occursum
eius postq̄ reuersus est à cęde Chodorlahómor,
et regum qui cum eo erāt in valle Saue, quę est val-
Heb. 7. a. 3. 18 lis regis. ¶ At verò Melchisedech rex Salem, pro-
D ferens panem et vinum (erat enim sacerdos Dei al-
19 tissimi) ¶ Benedixit ei, et ait: Benedictus Abram
20 Deo excelso, qui creauit cœlum et terram. ¶ Et be-
nedictus Deus excelsus, quo protegente hostes in
manibus tuis sunt. Et dedit ei decimas ex omni-
21 bus. ¶ Dixit autem rex Sodomorum ad Abram: Da
22 mihi animas, cætera tolle tibi. ¶ Qui respondit ei:
Leuo manū meam ad Dñm Deū excelsum posses-
23 sorem cęli & terrę, ¶ quòd à filo subtegminis vsq; ad

corrigiā caligę, nō accipia ex omnibus quę tua sunt,
24 ne dicas, Ego ditaui Abrā: ¶ exceptis his quę come-
derunt iuuenes, & partibus virorū qui venerūt me-
cū, Aner, Eschol, & Mābre: isti accipiēt partes suas.

CAPVT XV.

1 His itaq; transactis, factus est sermo Dñi ad
A Abram per visionem, dicēs: Noli timere
Abram, ego protector tuus sum, & mer-
2 ces tua magna nimis. ¶ Dixitq; Abrā: Dñe
Deus, quid dabis mihi? ego vadā absq; liberis, & fi-
lius procuratoris domus meę iste Damascus Eli-
3 ezer. ¶ Addiditq; Abrā: Mihi autē non dedisti semen:
4 & ecce vernaculus meus, hęres meus erit. ¶ Statimq;
sermo Dñi factus est ad eū, dicens: Non erit hic hę-
res tuus: sed qui egredietur de vtero tuo, ipsum ha-
B bebis hęredē. ¶ Eduxitq; eū foras, & ait illi: Suspice Rom. 4.
5 cœlū, & numera stellas, si potes. Et dixit ei: Sic erit d. 18.
6 semen tuū. ¶ Credidit Abrā Deo, & reputatū est illi Rom. 4.
7 ad iustitiam. ¶ Dixitq; ad eum: Ego Dñs qui eduxi te a. 3.
de Vr Chaldæorū, vt darem tibi terrā istā, & possi- Gal. 3. a. 6. Iac. 2. a. d. 21.
8 deres eā. ¶ At ille ait: Dñe Deus, vnde scire possum
9 q̄ possessurus sim eā? ¶ Et rñdens Dñs: Sume, inquit,
mihi vaccam triennē, & capram trimam, & arietem
10 annorū trium, turturem quoq; & columbam. ¶ Qui
tollēs vniuersa hęc, diuisit ea per mediū, & vtraq; Iere. 34. d. 18.
partes contra se altrinsecus posuit: aues autē nō di-
11 uisit. ¶ Descenderuntq; volucres super cadauera, &
12 abigebat eas Abrā. ¶ Cumq; Sol occūberet, sopor occubuisset. 4.
C irruit super Abrā, & horror magnus & tenebrosus
13 inuasit eū. ¶ Dictumq; est ad eū: Scito prænoscēs, q̄
peregrinū futurū sit semen tuum in terra nō sua: & Act. 7. a. 6.
subijcient eos seruituti, & affligēt quadringētis an-
14 nis. ¶ Veruntamen gentē cui seruituri sunt, ego iu- Exo. 12. f. 36.
dicabo: & post hęc egredientur cū magna substātia.
15 ¶ Tu autē ibis ad patres tuos in pace, sepultus in se-
16 nectute bona. ¶ Generatione autē quarta reuertētur
D huc: necdū enim cōpletę sunt iniquitates Amorrhęo-
17 rū vsq; ad pręsens tēpus. ¶ Cū ergo occubuisset Sol,

facta est caligo tenebrosa, & apparuit clibanus fu-
mans, & lápas ignis transiens inter diuisiones illas.
18 ¶ In illo die | pepigit Dominus fœdus cum Abram,
dicens: Semini tuo dabo terram hanc à fluuio Ae-
19 gypti vsque ad fluuium magnum Euphráten, ¶ Ci-
20 næos, & Cenezæos, Cedmonæos, ¶ & Hethæos, &
21 Phærezæos, Raphaim quoque, ¶ & Amorrhæos, &
Chananæos, & Gergesæos, & Iebusæos.

| Sup. 12. b. 7. 13. d. 15. Inf. 26. a. 4. Deut. 34. b. 4. 2. Par. 9. f. 26. 1. Reg. 4. c. 20.

CAPVT XVI.

1 A 2 EGitur Sarái, vxor Abram, non genuerat
-sibi liberos: sed habēs ancillam Aegy-
ptiam nomine Agar, ¶ dixit marito suo:
Ecce, conclusit me Dñs, ne párerem: in-
gredere ad ancillam meā, si fortè saltem ex illa su-
scipiam filios. Cumq́; ille acquiesceret deprecanti,
3 ¶ tulit Agar Aegyptiam ancillam suam post annos
decem, quàm habitare cœperāt in terra Chanáan:
4 & dedit eam viro suo vxorem. ¶ Qui ingressus est
B ad eam. At illa concepisse se videns, despexit do-
5 minam suam. ¶ Dixitq́; Sarái ad Abram: Iniquè agis
contra me: ego dedi ancillam meam in sinum tuū,
quæ videns q̄ conceperit, despectui me habet: iu-
6 dicet Dñs inter me & te. ¶ Cui respondens Abram:
Ecce, ait, ancilla tua in manu tua est: vtere ea, vt li-
7 bet. Affligente igitur eā Sarái, fugam iniit. ¶ Cumq́;
Inuenisset eam angelus Dñi, iuxta fontem aquæ in
8 solitudine quæ est in via Sur in deserto, ¶ dixit ad
illam: Agar, ancilla Sarái, vnde venis? & quò vadis?

Quæ respondit: A facie Sarái dñæ meæ ego fugio.
9 ¶ Dixitq́; ei angelus Domini: Reuertere ad domi-
C nam tuā, & humiliare sub manu illius. ¶ Et rursum:
10 Multiplicans, inquit, multiplicabo semen tuum, &
11 non numerabitur præ multitudine. ¶ Ac deinceps:
Ecce, ait, concepisti, & paries filium: vocabisq́; no-
men eius Ismahël, eò q̄ audierit Dñs afflictionem
12 tuam. ¶ Hic erit ferus homo: manus eius contra om-
nes, & manus omnium cōtra eum, & è regione vni-
13 uersorum fratrum suorum figet tabernacula. ¶ Vo-
D cauit autem * nomen Dñi qui loquebatur ad eam:
Tu Deus qui vidisti me. Dixit enim: Profectò hic
14 vidi posteriora videntis me. ¶ Propterea appellauit
puteum illum, Puteum Viuentis & videntis me. Ip-
15 se est inter Cades & Barad. ¶ Peperitq́; Agar Abræ
16 filiū: qui vocauit nomē eius Ismahel. ¶ Octoginta &
sex annorū erat Abrā, qñ peperit ei Agar Ismahëlē.

- 8. * Agar. | Inf. 24. g. 62. Gal. 4. c. 22.

CAPVT XVII.

1 A POstquàm verò nonaginta & nouē annorū
esse cœperat, apparuit ei Dñs, dixitq́; ad
eum: Ego Dñs omnipotens: ambula co-
2 ram me, & esto perfectus. ¶ Ponamq́; fœ-
dus meū inter me & te: & multiplicabo te vehemen
3 ter nimis. ¶ Cecidit Abram pronus in faciē. Dixitq́;
4 ei Deus: ¶ Ego sum, & * pactū meum tecū, | erisq́; pa-
5 ter multarū gentium. ¶ Nec vltrà vocabitur nomen
tuū Abram: sed appellaberis Abraham: quia patrē
6 multarū gentiū constitui te. ¶ Faciamq́; te crescere
vehementissimè, & ponā-te in gentibus, regesq́; ex
7 te egredientur. ¶ Et statuam pactū meum inter me &
te, & inter semen tuū post te in generationibus suis
8 fœdere sempiterno: vt sim Deus tuus, & seminis tui
B post te. ¶ Daboq́; tibi & semini tuo * terrā peregri-
nationis tuæ, omnē terram Chanáan in possessionē
9 æternā, eroq́; Deus eorum. ¶ Dixit iterum Deus ad
Abraham: | Et tu ergo custodies pactū meum, & se-
10 men tuum post te in generationibus suis. ¶ Hoc est
pactum meum, quod obseruabitis inter me & vos,
& semen tuū post te: Circuncidetur ex vobis omne
11 masculinū. ¶ Et circuncidetis carnē præputij vestri,
12 vt sit in signū fœderis inter me & vos. ¶ | Infans octo
dierum circuncidetur in vobis: omne masculinū in
generationibus vestris, tā vernaculus, quàm empti-
tius circuncidetur, & quicunq; non fuerit de stirpe
13 vestra: ¶ eritq́; pactum meū in carne vestra in fœdus
14 æternū. ¶ Masculus, cuius præputij caro circuncisa nō
fuerit, delebitur anima illa de populo suo: quia pa-
15 ctū meū irritum fecit. ¶ Dixit quoq; Deus ad Abra-
C ham: Sarái vxorem tuā non vocabis Sarái, sed Sa-
16 ram. ¶ Et benedicam ei, & ex illa dabo tibi filiū, cui
benedicturus sum, eritq́; in nationes; & reges popu
17 lorū orientur ex eo. ¶ Cecidit Abraham in faciē suā,
& risit in corde suo, dicens: Putásne centenario na-
18 scetur filius? & Sara nonagenaria pariet? ¶ Dixitq́;
19 ad Deum: Vtinam Ismahel viuat coram te. ¶ Et ait
Deus ad Abraham: | Sara vxor tua pariet tibi filiū,
vocabisq́; nomen eius Isaac, & constituam pactum
meū illi in fœdus sempiternum, & semini eius post
20 eū. ¶ Super Ismahël quoq; exaudiui te, ecce, bene-
dicam ei, & augebo, & multiplicabo eum valde.
Duodecim duces generabit, & faciam illū in gentē
21 magnam. ¶ Pactum verò meum statuam ad Isaac
D quem pariet tibi Sara tempore isto in anno altero.
22 ¶ Cumq́; finitus esset sermo loquentis cū eo, ascen-

* ponam. | Eccl. 44. c. 20. Rom. 4. c. 17. - 6. * post te 4. | Act. 7. a. 8. - 6. | Rom. 4. b. 11. | Leu. 12. a. 3. Luc. 2. c. 21. | Inf. 18. b. & 21. a. 2.

23 dit Deus ad Abraham. ¶ Tulit autem Abraham Is-
mahel, filium suum, & omnes vernaculos domus
suæ: vniuersosq; quos emerat, cunctos mares ex
omnibus viris domus suæ: & circuncidit carnem
præputij eorum statim in ipsa die, sicut preceperat
24 ei Deus. ¶ Abraham nonaginta & nouem erat an-
norum, quando circuncidit carnem preputij sui.
25 ¶ Et Ismahel filius suus tredecim annos impleuerat
26 tempore circuncisionis sue. ¶ Eadem die circunci-
27 sus est Abraham, & Ismahel filius eius. ¶ Et omnes
viri domus illius, tam vernaculi, quàm emptitij, &
alienigenæ pariter circuncisi sunt.

CAPVT XVIII.

Heb. 13. a. 2. 1 APparuit autem ei Dominus in conualle
A Mambre sedēti in ostio tabernaculi sui
2 in ipso feruore diei. ¶ Cumq; eleuasset
oculos, apparuerunt ei tres viri stantes
prope eum: quos cùm vidisset, cucurrit in occur-
-6. sum eorum de ostio tabernaculi -sui`, & adorauit
3 in terram. ¶ Et dixit: Domine, si inueni gratiam in
4 oculis tuis, ne transeas seruum tuum: ¶ sed afferam
pauxillum aquæ, & lauētur pedes vestri, & requie-
5 scite sub arbore. ¶ Ponamq; buccellā panis, & con-
fortetur cor vestrum, posteà transibitis: idcirco
enim declinastis ad seruum vestrum. Qui dixerūt:
6 Fac vt loquutus es. ¶ Festinauit Abraham in taber-
naculum ad Saram, dixitq; ei: Accelera, tria sata
-4. -similæ` commisce, & fac subcinericios panes.
7 ¶ Ipse verò ad armentum cucurrit, & tulit inde vi-
tulum tenerrimum & optimum: deditq; puero, qui
8 festinauit & coxit illum. ¶ Tulit quoq; butyrum &
B lac, & vitulum quem coxerat, & posuit coram eis:
ipse verò stabat iuxta eos sub arbore. Cumq; co-
9 medissent, ¶ dixerunt ad eum: Vbi est Sara vxor
10 tua? Ille respondit: Ecce in tabernaculo est. ¶ Cui
1Sup. 17. c. 19. dixit: | Reuertens veniam ad te tempore isto, vita
Inf. 21. a. 1. comite, & habebit filium Sara vxor tua. Quo audi-
Ro. 9. b. 9. 11 to[illegible]a risit post ostium tabernaculi. ¶ Erant autem
1. Pe. 3. a. 6 am[illegible]senes, prouectæq; ætatis, & desierant Saræ
12 fieri muliebria. ¶ Quæ risit, occultè dicens: Postquā
consenui, & dominus meus vetulus est, voluptati
13 operam dabo? ¶ Dixit autem Dominus ad Abrahā:
Quare risit Sara, dicens, Num verè paritura sum
14 anus? ¶ Nunquid Deo quicquam est difficile? Iuxta
condictum reuertar ad te hoc eodem tempore, vi-
15 ta comite, & habebit Sara filium. ¶ Negauit Sara,
dicens: Non risi, timore perterrita. Dominus au-
16 tem: Non est, inquit, ita: sed risisti. ¶ Cùm ergo sur-
rexissent inde viri, direxerunt oculos contra Sodo-
mam: & Abraham simul gradiebatur, deducēs eos.
17 ¶ Dixitq; Dominus: Num celare potero Abraham
18 quæ gesturus sum: ¶ cùm futurus sit in gentem ma-
gnam ac robustissimā, & BENEDICENDAE
19 sint in illo omnes nationes terre? ¶ Scio enim quòd
C præcepturus sit filiis suis, & domui suæ post se, vt Sup. 12. a. 3.
custodiant viam Domini, & faciant iudicium & iu- Infr. 32. d. 17.
stitiam: vt adducat Dominus propter Abrahā om-
20 nia quæ locutus est ad eum. ¶ Dixit itaq; Dominus:
Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multipli
catus est, & peccatum eorum aggrauatum est ni-
21 mis. ¶ Descendam, & videbo vtrum clamorem qui
venit ad me, opere compleuerint: an non est ita, vt
22 sciam. ¶ Conuerteruntq; se inde, & abierunt Sodo-
mam: Abraham verò adhuc stabat coram Domi-
23 no. ¶ Et appropinquans ait: Nunquid perdes iustū
24 cum impio? ¶ Si fuerint quinquaginta iusti in ciui-
tate, peribunt simul? & non parces loco illi propter
25 quinquaginta iustos, si fuerint in eo? ¶ Absit à te, vt
rem hāc facias, & occidas iustum cum impio, fiatq;
iustus sicut impius, non est hoc tuum, qui iudicas
omnem terram: nequaquam facies iudicium -hoc.` -6.
26 ¶ Dixitq; Dominus ad eum: Si inuenero Sodomis
D quinquaginta iustos in medio ciuitatis, dimittam
27 omni loco propter eos. ¶ Respondensq; Abraham,
ait: Quia semel cœpi, loquar ad Dominum meum,
28 cùm sim puluis & cinis. ¶ Quid si minus quinqua-
ginta iustis quinque fuerint? delebis propter `qua- *quinq; 1
dragintaquinque` vniuersam vrbem? Et ait: Non
29 delebo, si inuenero ibi quadragintaquinque. ¶ Rur-
sumq; locutus est ad eum: Sin autem quadraginta
-ibi` inuenti fuerint, quid facies? Ait: Non percu- -6.
30 tiam propter quadraginta. ¶ Ne, quæso, inquit, in-
digneris Domine, si loquar. Quid si ibi inuenti fue-
rint triginta? Respondit: Non faciam, si inuenero
31 ibi triginta. ¶ Quia semel, ait, cœpi, loquar ad Do-
minum meum. Quid si ibi inuenti fuerint viginti?
32 Ait: Non interficiam propter viginti. ¶ Obsecro, in-
quit, ne irascaris Domine, si loquar adhuc semel.
Quid si inuenti fuerint ibi decem? Et dixit: Non
33 delebo propter decem. ¶ Abijtq; Dominus post-
quàm cessauit loqui ad Abraham: & ille reuersus
est in locum suum.

CAPVT XIX.

1 VEneruntq; duo angeli Sodomam vespe- Heb. 13 a. 2.
A rè, sedente Lot in foribus ciuitatis. Qui
cùm vidisset -eos`, surrexit, & iuit obuiā -4.
2 eis: adorauitq; pronus in terram. ¶ Et di-
xit: Obsecro, Domini, declinate in domum pue-
ri vestri, & manete ibi: lauate pedes vestros, &
manè proficiscemini in viam vestram. Qui dixe-
3 runt: Minimè, sed in platea manebimus. ¶ Com-
pulit illos oppidò, vt diuerterent ad eum: ingres-
sisq; domum illius, fecit cōuiuium, & coxit azyma,
4 & comederunt. ¶ Prius autem quàm irent cubitum,
viri ciuitatis vallauerunt domum à puero vsque ad
5 senem, omnis populus simul. ¶ Vocaueruntq; Lot,

& dixerunt ei : Vbi ſunt viri qui introierunt ad te
6 nocte? educ illos huc, vt cognoſcamus eos. ꝰEgreſ-
7 ſus ad eos Lot, poſt tergum accludens oſtium, ꝰait:
Nolite, quæſo, fratres mei, nolite malum hoc face-
8 re. ꝰ Habeo duas filias, quæ necdum cognouerunt
B virum : educam eas ad vos, & abutimini eis ſicut
vobis placuerit, dummodò viris iſtis nihil mali fa-
ciatis, quia ingreſſi ſunt ſub vmbra culminis mei
9 ꝰAt illi dixerunt : Recede illuc. Et rurſus: Ingreſſus
es, inquiunt, vt aduena, nunquid vt iudices? te ergo
ipſum magis quàm hos affligemus. | Vimq; facie- a 2. Pet. 2. b 8.
bant Lot vehementiſſimè : iamq; propè erat, vt ef-
10 fringerent fores. ꝰEt ecce miſerunt manum viri, &
11 introduxerunt ad ſe Lot, clauſeruntq; oſtium: ꝰ &
eos qui foris erant, |percuſſerunt cæcitate, à mini- a Sap. 19. c. 16.
mo vſque ad maximum, ita vt oſtium inuenire non
12 poſſent. ꝰDixerunt autē ad Lot : Habes hic quem-
C piam tuorum? generum, aut filios, aut filias, omnes
13 qui tui ſunt, educ de vrbe hac: ꝰdelebimus enim lo-
cum iſtum, eò quòd increuerit clamor eorum co-
14 ram Dño, qui miſit nos, vt perdamus illos. ꝰ Egreſ-
ſus itaq; Lot, locutus eſt ad generos ſuos qui acce-
pturi erant filias eius, & dixit: Surgite, & egredi- - 7.
mini de loco iſto: quia delebit Dominus ciuitatem
15 hanc. Et viſus eſt eis quaſi ludens loqui. ꝰ Cùmq;
eſſet manè, cogebant eum angeli, dicentes: Surge,
*tolle vxorem tuam, & duas filias quas habes : ne * & ſi.
16 & tu pariter pereas in ſcelere ciuitatis. ꝰDiſſimulan
te illo, apprehenderunt manum eius, & manū vxo-
D ris*, ac duarum filiarū eius, eò quòd parceret Do- * eius 6.
17 minus illi. ꝰEduxeruntq; eum, & poſuerunt extra a Sap. 10. a. 6.
ciuitatem. Ibique locuti ſunt ad eum, dicentes: - 5.
Salua animam tuam: noli reſpicere poſt tergū, nec
ſtes in omni circa regione : ſed in monte ſaluum te
18 fac, ne & tu ſimul pereas. ꝰDixitq; Lot ad eos: Que-
19 ſo, Domine mi, ꝰquia inuenit ſeruus tuus gratiā co-
ram te, & magnificaſti miſericordiam tuam quam
feciſti mecum, vt ſaluares animam meam, nec poſ-
ſum in monte ſaluari, ne fortè apprehēdat me ma-
20 lum, & moriar: ꝰEſt ciuitas hæc iuxtà, ad quā poſ- * hic
ſum fugere, parua; & ſaluabor in ea : nunquid non
21 modica eſt, & viuet anima mea? ꝰ Dixitq; ad eum :
E Ecce etiam in hoc ſuſcepi preces tuas, vt non ſub-
22 uertam vrbem pro qua locutus es. ꝰ Feſtina, & ſal- a Sap. 10. a. 6.
uare ibi: quia non potero facere quicquam, donec
ingrediaris illuc. Idcirco vocatum eſt nomen vrbis
23 illius, Segor. ꝰ Sol egreſſus eſt ſuper terram, & Lot
24 ingreſſus eſt Segor. ꝰ |Igitur Dominus pluit ſuper a Deu. 29 d. 23. Iſaia. 13. d. 19. Iere. 50. f 40. Ezech. 16. f. 48.
Sodomam & Gomorrham ſulphur & ignem à Do-
25 mino de cœlo: ꝰ & ſubuertit ciuitates has, & omnē
circa regionem, vniuerſos habitatores vrbium, &
26 cuncta terræ virentia. ꝰ|Reſpiciensq; vxor eius poſt
27 ſe, verſa eſt in ſtatuam ſalis. ꝰAbraham autem con-
28 ſurgēs manè vbi ſteterat prius cum Domino, ꝰin-
tuitus eſt Sodomam & Gomorrham, & vniuerſam Oſee 11. c. 8.
terram regionis illius : viditq; aſcendentem fauillā Amos 4. d. 11.
29 de terra quaſi fornacis fumum. ꝰ Cùm enim ſub- Luc. 17. f. 29.
F uerteret Deus ciuitates regionis illius, recordatus Iud. 1. c. 7.
eſt Abrahæ: & liberauit Lot de ſubuerſione vrbium ſup. 18. a. 1
30 in quibus habitauerat. ꝰAſcenditq; Lot de Segor,
& manſit in monte, duæ quoq; filiæ eius cum eo (ti-
muerat enim manere in Segor) & manſit in ſpelun-
31 ca ipſe, & duæ filiæ eius cum eo. ꝰ Dixitq; maior - 4.
ad minorem: Pater noſter ſenex eſt, & nullus viro-
rum remāſit in terra, qui poſſit ingredi ad nos iux-
32 ta morem vniuerſæ terræ. ꝰVeni, inebriemus eum
vino, dormiamusq; cum eo, vt ſeruare poſſimus ex
33 patre noſtro ſemen. ꝰ Dederunt itaq; patri ſuo bi-
bere vinum nocte illa. Et ingreſſa eſt maior, dor-
miuitq; cum patre : at ille non ſenſit, nec quando
34 accubuit filia, nec quando ſurrexit. ꝰAltera quoq;
G die dixit maior ad minorem : Ecce dormiui heri
cum patre meo, demus ei bibere vinum etiam hac
nocte, & dormies cum eo, vt ſaluemus ſemen de
35 patre noſtro. ꝰDederuntq; etiam & illa nocte pa- - 4.
tri ſuo bibere vinum, ingreſſaq; minor filia dormi-
uit cum eo: & nec tunc quidem ſenſit quando con-
36 cubuerit, vel quando illa ſurrexit. ꝰConceperunt
37 ergo duæ filiæ Lot de patre ſuo. ꝰ Peperitq; maior
filium, & vocauit nomen eius Moab : ipſe eſt pater
38 Moabitarum vſque in præſentem diem. ꝰ Minor
quoque peperit filium, & vocauit nomen eius,
Ammon, id eſt, filius populi mei: ipſe eſt pater Am-
monitarum vſque hodie.

CAPVT XX.

1 PRofectus inde Abraham in terram au-
A ſtralem, habitauit inter Cades & Sur:
2 & peregrinatus eſt in Geraris. ꝰ Dixitq;
de Sara vxore ſua, Soror mea eſt. Mi-
ſit ergo Abi-melech rex Gerare, & tulit eam.
3 ꝰ Venit autem Deus ad Abi-melech per ſomnium
nocte, & ait illi : En morieris propter mulie-

rem

4 rem quam tulisti; habet enim virum. ¶Abi-mélech
verò non tetigerat eam, & ait: Domine, num gen-
5 tem ignorantem, & iustam interficies? ¶Nónne ip-
se dixit mihi, Soror mea est; & ipsa ait, Frater meus
est? in simplicitate cordis mei, & munditia manuũ
6 mearum feci hoc. ¶Dixitq́; ad eum Deus; Et ego
B scio quòd simplici corde feceris; & ideo custodiui
te ne peccares in me, & non dimisi vt tãgeres eam.
7 ¶Nunc ergo redde viro suo vxorem, & orabit pro
te: quia propheta est, & viues. si autem nolueris
reddere, scito quòd morte morieris, tu & omnia
8 quæ tua sunt. ¶Statimq́; de nocte consurgens Abi-
mélech, vocauit omnes seruos suos; & loquutus
est vniuersa verba hęc in auribus eorum: timue-
9 runtq́; omnes viri valde. ¶Vocauit autem Abi-mé-
C lech etiam Abraham, & dixit ei: Quid fecisti no-
bis? quid peccauimus in te, quia induxisti super
me & super regnum meum peccatum grande? quæ
10 non debuisti facere, fecisti nobis. ¶Rursumq́; ex-
11 postulans, ait: Quid vidisti, vt hoc faceres? ¶Respon
dit Abraham; Cogitaui mecum, dicens, Forsitan
non est timor Dei in loco isto, & interficient me
– 8. 12 propter vxorem meam. ¶Aliàs autem & verè so-
Sup. 21. ror mea est, filia patris mei, & non filia matris meę,
c. 23. 13 & duxi eam in vxorem. ¶Postquàm autem eduxit
Inf. 21. me Deus de domo patris mei, dixi ad eam: Hanc
c. 23. misericordiam facies mecum. In omni loco ad quẽ
14 ingrediemur, dices quòd frater tuus sim. ¶Tulit
D igitur Abi-mélech oues, & boues, & seruos, & an-
cillas, & dedit Abraham; reddiditque illi Saram
15 vxorem suam, ¶& ait: Terra coram vobis est, vbi-
16 cunque tibi placuerit, habita. ¶Saræ autem dixit:
Ecce mille argenteos dedi fratri tuo, hoc erit tibi
in velamen oculorum ad omnes qui tecum sunt:
& quocunque perrexeris, memento te deprehen-
17 sam. ¶Orante autem Abraham, sanauit Deus Abi-
mélech & vxorem, ancillasq́; eius: & pepererunt.
18 ¶Concluserat enim Dñs omnem vuluam domus
Abi-mélech propter Saram vxorem Abrahæ.

CAPVT XXI.

1 Visitauit autem Dñs Saram, sicut ‖ promi-
Sup. 17. c. 19. 18. b. 10. A serat: & impleuit quę locutus est. ¶Con-
Gal. 4. c. 13. 2 cepitque, & ‖ peperit filium in senectute
Heb. 11. c. 11. sua, tempore quo predixerat ei Deus.
Act. 7. a. 8 3 ¶Vocauitq́; Abraham nomen filij sui quem genuit
Sup. 17. d. 10. 4 ei Sara, Isaac. ¶Et circuncidit eum octano die, sicut
Matt. 1. a. 2. 5 ‖ præceperat ei Deus, ¶cùm centum esset annorũ:
6 hac quippe ętate patris, natus est Isaac. ¶Dixitq́;
Sara: Risum fecit mihi Deus: quicunq; audierit,
7 corridebit mihi. ¶Rursumq́; ait: Quis `auditurus`
* auditoris. crederet Abraham, quòd Sara lactaret filium quẽ
8 peperit ei iam seni? ¶Creuit igitur puer, & abla-
ctatus est: fecitq́; Abraham grande conuiuium in
9 die ablactationis eius. ¶Cumq́; vidisset Sara filium
Agar Aegyptię ludentem `cum Isaac filio suo`, di- – 1.
10 xit ad Abraham: ¶Eijce ancillam hanc, & filium Gal. 4.
eius: non enim erit hęres filius ancillæ cũ filio meo d. 10.
11 Isaac. ¶Durè accepit hoc Abraham pro filio suo.
12 ¶Cui dixit Deus: Non tibi videatur asperum super
B puero, & super ancilla tua: omnia quę dixerit tibi
Sara, audi vocem eius: quia ‖ in Isaac vocabitur ti- Rom. 9
13 bi semen. ¶Sed & filium ancillæ faciam in gentem 7.
b. 11.
14 magnam: quia semen tuum est. ¶Surrexit itaq; A- – 18.
braham manè, & tollens panem & vtrem aquę, im-
posuit scapulæ eius, tradiditq́; *puerum, & dimisit * cis.
eam. Quæ cùm abijsset, errabat in solitudine Ber-
15 sabee. ¶Cumq́; consumpta esset aqua in vtre, abie-
16 cit puerum subter vnam arborem, quæ ibi erat. ¶Et
abijt, seditq́; è regione procul quantum potest ar-
cus iacere. dixit enim: Non videbo morientem
puerum. & sedens contrà, leuauit vocem suam, &
17 fleuit. ¶Exaudiuit autem Deus vocem pueri: voca-
uitq́; Angelus Dei Agar de cœlo, dicens. Quid agis

Agar? noli timere: exaudiuit enim Deus vocem
18 pueri de loco in quo est. ¶Surge, tolle puerum, &
C tene manum illius: quia in gentem magnã faciam
19 eum. ¶Aperuitq́; oculos eius Deus: quę videns pu-
teum aquæ, abijt, & impleuit vtrem, deditq́; pue-
20 ro bibere. ¶Et fuit *cum eo: qui creuit & moratus Deus 1.
est in solitudine, factusq́; est iuuenis sagittarius.
21 ¶Habitauitq́; in deserto Pharan, & accepit illi ma-
22 ter sua vxorem de terra Aegypti. ¶Eodem tempo-
re dixit Abi-mélech, & Phicol princeps exercitus
eius ad Abraham: Deus tecum est in vniuersis quę
23 agis. ¶Iura ergo per Deum, ne noceas mihi, & po-
steris meis, stirpiq́; meæ: sed iuxta misericordiam
‖ quam feci tibi, facies mihi & terræ in qua versatus Sup. 20.
24 es aduena. ¶Dixitq́; Abraham: Ego iurabo. ¶Et d. 1.
25 increpauit Abi-mélech propter puteum aquę, quẽ

26 vi abstulerant serui eius. ¶Responditq́; Abi-mé-
lech: Nesciui quis fecerit hanc rem: sed & tu non
D indicasti mihi, & ego non audiui præter hodie.
27 ¶Tulit itaque Abraham oues & boues, & dedit

28 Abi-mélech: percusseruntq; ambo fœdus. ⁋Et sta-
29 tuit Abraham septem agnas gregis seorsum. ⁋Cui
dixit Abi-mélech. Quid sibi volunt septem agnæ
30 istæ, quas stare fecisti seorsum? ⁋At ille: Septem,
inquit, agnas accipies de manu mea: vt sint mihi
in testimonium, quoniam ego fodi puteum istum.
31 ⁋Idcirco vocatus est locus ille Ber-sabee: quia ibi
32 vterque iurauit. ⁋Et inierunt fœdus pro puteo iu-
33 ramenti. ⁋Surrexit autem Abi-mélech, & Phicol
princeps exercitus eius, reuersiq; sunt in terram
Palesthinorum. Abraham verò plantauit nemus
in Ber-sabee, & inuocauit ibi nomen Domini Dei
34 æterni. ⁋Et fuit colonus terræ Palesthinorum die-
bus multis.

CAPVT XXII.

1 Iud. 8. c. 22. Heb. 11. d. 17. Q Væ postquàm gesta sunt, |tentauit Deus
A Abraham, & dixit ad eum: Abraham
- Abraham`. At ille respondit: Adsum.
2 -8. ⁋Ait illi: Tolle filium tuum vnigenitum
quem diligis Isaac, & vade in terram visionis: atq;
ibi offeres eum in holocaustum super vnum mon-
3 tium quem monstrauero tibi. ⁋Igitur Abraham de
nocte consurgens, strauit asinum suum: ducens se-
cum duos iuuenes, & Isaac filiũ suum: cumq; con-
cidisset ligna in holocaustum, abijt ad locum quẽ
4 præceperat ei Deus. ⁋Die autem tertio, eleuatis
5 oculis, vidit locũ procul. ⁋Dixitq; ad pueros suos:
Expectate hic cum asino: ego autem & puer illuc
vsque properantes, postquàm adorauerimus, re-
6 uertemur ad vos. ⁋Tulit quoque ligna holocausti,
B & imposuit super Isaac filium suum: ipse verò por-
tabat in manibus ignem & gladium. Cumq; duo
7 pergerent simul, ⁋dixit Isaac patri suo; Pater mi.
At ille respondit: Quid vis fili? Ecce, inquit, ignis
8 & ligna; vbi est victima holocausti? ⁋Dixit-autem
-12. Abraham`: Deus prouidebit sibi victimam holo-
9 causti, fili mi. Pergebant ergo pariter. ⁋Et vene-
runt ad locum quem ostenderat ei Deus, in quo
Iacob. 2. d. 21. ędificauit altare, & désuper ligna cõposuit: cumq;
alligasset Isaac filium suum, posuit eum in altare
10 super struem lignorum. ⁋Extenditq; manum, & ar-
11 ripuit gladium, vt immolaret filium suum. ⁋Et ec-
ce Angelus Domini de cœlo clamauit, dicens:

12 Abraham, Abraham. Qui respondit: Adsum. ⁋Di-
xitq; ei: Non extendas manum tuam super puerũ,
C neque facias illi quicquam. Nunc cognoui, quòd
timeas Dominum, & nõ pepercisti vnigenito filio
13 tuo propter me. ⁋Leuauit Abraham oculos suos,
viditq; post tergum arietem inter vepres hærẽtem
cornibus, quem assumẽs obtulit holocaustum pro
14 filio. ⁋Appellauitq; nomen loci illius, Dominus
-videt. Vnde vsque hodie dicitur, In monte Do-
15 minus-videbit. ⁋Vocauit autem Angelus Domini
16 Abraham secundò de cœlo, ⁋dicens: |Per memet- Psal. 104. a. 9.
ipsum iuraui, dicit Dominus; quia fecisti hanc Luc. 1.
rem, & non pepercisti filio tuo vnigenito-propter g. 73.
17 me`, ⁋benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum Luc. 44. d. 21.
D sicut stellas cœli, & velut arenam quæ est in littore Heb. 6.
maris; possidebit semen tuum portas inimicorum c. 13.
18 suorum, ⁋& |BENEDICENTVR in semi- 1.Mat.1.
ne tuo omnes Gentes terræ: quia obedisti voci 1. 32. Luc. 1.
19 meę. ⁋Reuersus est Abraham ad pueros suos, abie- g. 73.
20 runtq; Ber-sabee simul, & habitauit ibi. ⁋His ita- -12.
que gestis, nunciatum est Abrahæ, quòd Melcha Sup. 12. a. 3. 18.
21 quoque genuisset filios Nachor fratri suo, ⁋Hus c. 18.
primogenitum, & Buz fratrem eius, & Camuel pa- Infr. 26. a. 4.
22 trem Syrorum, ⁋& Cased, & Azau, Pheldas quo- Act. 3. d. 25.
23 que, & Iedlaph, ⁋ac Bathuel, de quo nata est Re- Eccl. 44. d. 25.
becca. octo istos genuit Melcha, Nachor fratri A-
24 brahæ. ⁋Concubina verò illius, nomine Roma,
peperit Tabee, & Gahan, & Tahas, & Maacha.

CAPVT XXIII.

1 V Ixit autem Sara centum vigintiseptem
A annis, ⁋& mortua est in ciuitate Arbee,
2 quæ est Hebron, in terra-Chanáan: ve-
nitque Abraham, vt plangeret & fleret
3 eam. ⁋Cumq; surrexisset ab officio funeris, locu-
4 tus est ad filios Heth, dicens; ⁋Aduena sum & pe-
regrinus apud vos; date mihi ius sepulchri vobi-
5 scum, vt sepeliam mortuum meum. ⁋Responde-
6 runt filij Heth,-dicentes`: ⁋Audi nos domine: prin- -5.
ceps Dei es apud nos. In electis sepulchris nostris
sepeli mortuum tuum, nullusq; te prohibere po-
terit quin in monumento eius sepelias mortuum
7 tuum. ⁋Surrexit Abraham, & adorauit populum
8 terræ, filios videlicet Heth; ⁋dixitq; ad eos: Si pla-
B cet animæ vestrę, vt sepeliam mortuum meum, au-
dite me, & intercedite-pro me apud Ephron fi- -6.
9 lium Seor`, ⁋vt det mihi speluncam duplicem quam
habet in extrema parte agri sui: pecunia digna tra-
dat eam mihi coram vobis in possessionem sepul-
10 chri. ⁋Habitabat autem Ephron in medio filiorum
Heth. Respondítq; Ephron ad Abraham cunctis
audientibus qui ingrediebantur portam ciuitatis
11 illius, dicens: ⁋Nequaquam ita fiet, domine mi,
sed tu magis ausculta quod loquor. Agrum tra-
C do tibi, & speluncam quæ in eo est, præsentibus fi-
12 liis populi mei: sepeli mortuum tuum. ⁋Adora-
13 uit Abraham coram populo terræ. ⁋Et locutus
est ad Ephron circunstante plebe-eius`: Quæso, -8.
vt audias me: Dabo pecuniam pro agro; suscipe

*eo. 7. 14 eam, & ſic ſepeliam mortuum meum in 'agro'.
- 3. 15 ¶ Reſponditq́; Ephron: ¶ Domine mi, audi-me'.
Terra quam poſtulas, quadringentos ſiclos argen-
ti valet: iſtud eſt precium inter me & te: ſed quan-
16 tum eſt hoc? ſepeli mortuum tuum. ¶ Quod cùm
audiſſet Abraham, appendit pecuniam quam E-
phron poſtulauerat, audientibus filiis Heth, qua-
'probati 4. dringentos ſiclos argẽti 'probatæ' monetæ publicę.
17 ¶ Confirmatusq́; eſt ager quondam Ephronis, in
D quo erat ſpelunca duplex, reſpiciens Mambre: tam
ipſe, quàm ſpelunca, & omnes arbores eius in cun-
- 7. 18 ctis terminis-eius' per circuitum, ¶ Abrahæ in poſ-
ſeſſionem, videntibus filiis Heth, & cunctis qui in-
19 trabant portam ciuitatis illius. ¶ Atque ita ſepeli-
uit Abraham Saram vxorem ſuam in ſpelunca agri
'duplicis 6. 'duplici,' quę reſpiciebat Mambre, hæc eſt Hebron
20 in terra-Chanáan. ¶ Et confirmatus eſt ager & an-
trum, quod erat in eo Abrahę, in poſſeſſionem mo
numenti à filiis Heth.

CAPVT XXIIII.

1 ERat autem Abraham ſenex, dierumque
A multorum: & Dominus in cunctis bene-
2 dixerat ei. ¶ Dixitq́; ad ſeruum ſeniorem
domus ſuæ, qui præerat omnibus quæ
3 Inf. 47. g. 29. habebat: Pone manum tuam ſubter femur meum:
3 ¶ vt adiurem te per Dominum Deum cœli & terræ,
vt non accipias vxorem filio meo de filiabus Cha-
4 nanæorum, inter quos habito: ¶ Sed ad terram &
cognationem meam proficiſcaris, & inde accipias
5 vxorem filio meo Iſaac. ¶ Reſpondit ſeruus: Si no-
luerit mulier venire mecum in terram hanc, nun-
quid reducere debeo filium tuum ad locum de
6 quo tu egreſſus es? ¶ Dixitque Abraham: Caue ne
7 quando reducas filium meum illuc. ¶ Dominus
* & terræ. Deus cœli, *qui tulit me de domo patris mei, & de
terra natiuitatis meæ: qui locutus eſt mihi, & iura-
Sup 12. b. 7. 13. d 15. & 15. d. 18. Inf. 26. a. 2 uit mihi, dicens, | Semini tuo dabo terram hanc:
ipſe mittet angelum ſuum coram te, & accipies in-
8 de vxorem filio meo. ¶ Si autem mulier noluerit
ſequi te, non teneberis iuramento: filium meum
9 tantùm ne reducas illuc. ¶ Poſuit ergo ſeruus ma-
num ſub femore Abraham domini ſui, & iurauit il-
10 li ſuper ſermone hoc. ¶ Tulitq́; decem camelos de
B grege domini ſui, & abijt, ex omnibus bonis eius
portans ſecum, profectusq́; perrexit in Meſopota-
11 miam ad vrbem Nachor. ¶ Cumq́; camelos feciſſet
accumbere extra oppidum iuxta puteum aquę ve-
ſperè, eo tempore quo ſolent mulieres egredi ad
'orauit Dominum dicens. 12 hauriendam aquam. ¶ 'Dixit:' Domine Deus do-
mini mei' Abraham, occurre, obſecro, mihi hodie,
& fac miſericordiam cum domino meo Abraham.
13 ¶ Ecce ego ſto prope fontem aquæ, & filiæ habita-
torum huius ciuitatis egredientur ad hauriendam
14 aquam. ¶ Igitur puella cui ego dixero, Inclina hy-
driam tuam vt bibam: & illa reſponderit, Bibe,
quin & camelis tuis dabo potũ: ipſa eſt quam præ-
paraſti ſeruo tuo Iſaac, & per hoc intelligam quòd
15 feceris miſericordiam cũ domino meo. ¶ Nec dum
intra ſe verba compleuerat, & ecce Rebecca egre-
diebatur, filia Bathuel, filij Melchæ vxoris Nachor
fratris Abraham, habens hydriam in ſcapula ſua:
16 ¶ puella decóra nimis, virgoq́; pulcherrima, & in-
cognita viro: deſcenderat autem ad fontem, &
17 impleuerat hydriam, ac reuertebatur. ¶ Occurritq́;
C ei ſeruus, & ait: Pauxillum aquæ mihi ad 'biben- 'ſorbendum a
18 dum' præbe de hydria tua. ¶ Quæ reſpondit: Bibe
domine mi. Celeriterq́; depoſuit hydriam ſuper
19 vlnam ſuã, & dedit ei potum. ¶ Cumq́; ille bibiſſet,
adiecit: Quin & camelis tuis hauriam aquam, do-
20 nec cuncti bibant. ¶ Effundensq́; hydriam in cana-
libus, recurrit ad puteum, vt hauriret aquam, &
21 hauſtam omnibus camelis dedit. ¶ Ipſe autem con-
templabatur eam tacitus, ſcire volens vtrum pro-
22 ſperum iter ſuum feciſſet Deus, an non. ¶ Poſtquàm
autem biberunt cameli, protulit vir inaures au-
reas, appendentes ſiclos duos: & armillas totidem
23 pondo ſiclorum decem. ¶ Dixitq́; ad eam: Cuius es
filia? Indica mihi. eſt in domo patris tui locus ad
24 manendum? ¶ Quæ reſpondit: Filia ſum Bathuelis
25 filij 'Nachor, quem peperit ei Melcha'. ¶ Et addi- 'Melchæ quem peperit Nachor 12.
dit, dicens; Palearum quoque & fœni plurimum
eſt apud nos, & locus ſpacioſus eſt ad manendum.
26 ¶ Inclinauit ſe homo, & adorauit Dominum, ¶ di-
27 cens: Benedictus Dominus Deus domini mei Abra
ham, qui non abſtulit miſericordiam, & veritatem
ſuam à domino meo, & recto itinere me perduxit
28 in domum fratris domini mei. ¶ Cucurrit itaque
puella, & nunciauit in domum matris ſuæ omnia
29 quæ audierat. ¶ Habebat autem Rebecca fratrem
D nomine Laban, qui feſtinus egreſſus eſt ad homi-
30 nem, vbi erat fons. ¶ Cumq́; vidiſſet inaures, & ar-
millas in manibus ſororis ſuæ, & audiſſet cuncta
verba referentis, Hæc locutus eſt mihi homo: ve-
nit ad virum qui ſtabat iuxta camelos, & prope fon
31 tem aquę, ¶ dixitq́; ad eum: Ingredere, benedicte
Domini: cur foris ſtas? pręparaui domum, & lo-
32 cum camelis. ¶ Et introduxit eum in hoſpitium:
ac deſtrauit camelos, deditq́; paleas & fœnum, &
aquam ad lauandos pedes camelorum, & virorum
33 qui venerant cum eo. ¶ Et appoſitus eſt in conſpe-
ctu eius panis. Qui ait: Non comedam, donec lo-
34 quar ſermones meos. Reſpondit ei: Loquere. ¶ At
35 ille: Seruus, inquit, Abraham ſum. ¶ Et Dominus
benedixit domino meo valde, magnificatusq́; eſt:
& dedit ei oues & boues, argentum & aurum, ſer-
36 uos & ancillas, camelos & aſinos. ¶ Et peperit Sa-
ra vxor domini mei filium domino meo in ſene-
37 ctute ſua, deditq́; illi omnia quæ habuerat. ¶ Et ad-
iurauit me dominus meus, dicens: Non accipies
vxorem filio meo de filiabus Chananæorum, in
38 quorum terra habito: ¶ Sed ad domum patris mei
perges, & de cognatione mea accipies vxorem fi-
39 lio meo. ¶ Ego verò reſpondi domino meo: Quid
40 ſi noluerit venire mecum mulier? ¶ Dominus, ait,
E in cuius conſpectu ambulo, mittet angelum ſuum
tecum, & diriget viam tuam: accipiesq́; vxorem fi-
lio meo de cognatione mea, & de domo patris
41 mei. ¶ Innocens eris à maledictione mea, cùm ve-
neris ad proximos meos, & non dederint tibi.

-9. 42 ꝰVeni ergo bodie ad fontem-aquæ,`& dixi: Do-
mine Deus domini mei Abraham, si direxisti viam
43 meam in qua nunc ambulo,ꝰecce sto iuxta fontem
aquæ, & virgo quæ egredietur ad hauriēdam aquā
audierit à me, Da mihi pauxillum aquæ ad biben-
44 dum de hydria tua:ꝰ& dixerit mihi, Et tu bibe, &
camelis tuis hauriam:ipsa est mulier quam præpa-
45 rauit Dominus filio domini mei. ꝰDumq; hęc ta-
citus mecum voluerem,apparuit Rebecca veniens
cum hydria, quam portabat in scapula: descen-
ditq; ad fontem, & hausit aquam. Et aio ad eam:
46 Da mihi paululum bibere. ꝰQuæ festinans depo-
suit bydriam de humero, & dixit mihi: Et tu bibe,
& camelis tuis tribuam potum. Bibi, & adaquauit
47 camelos. ꝰInterrogauiq; eam, & dixi: Cuius es fi-
lia? Quæ respondit: Filia Bathuelis sum filij Na-
chor, quem peperit ei Melcha. Suspendi itaque
inaures ad ornandam faciem eius, & armillas po-
-5. 48 sui in manibus-eius.`ꝰPronusq; adoraui Domi-
num, benedicens Domino Deo domini mei Abra
F ham, qui perduxit me recto itinere, vt sumerem fi-
49 liam fratris domini mei filio eius. ꝰQuam ob rem
si facitis misericordiam & veritatem cum domino
meo, indicate mihi. sinautem aliud placet: & boc
dicite mihi, vt vadam ad dexteram, siue ad sinistrā.
50 ꝰResponderuntq; Laban & Bathuel: A Domino
egressus est sermo: non possumus extra placitum
51 eius quicquam aliud loqui tecum. ꝰEn Rebecca
coram te est, tolle eam, &ꝰproficiscere, & sit vxor
52 filij domini tui, sicut locutus est Dominus. ꝰQuod
-9. cùm audisset puer Abraham-procidens,`adorauit
53 in terram Dominum. ꝰProlatisq; vasis argenteis, &
aureis, ac vestibus, dedit ea Rebeccę pro munere:
54 fratribus quoque eius, & matri dona obtulit. ꝰIni-
to conuiuio vescentes pariter & bibentes, manse-
runt ibi. Surgens autem manè locutus est puer:
55 Dimitte me, vt vadam ad dominum meum. ꝰRe-
*frater 1 sponderuntq; *fratres`eius, & mater: Maneat puel-
la saltem decem dies apud nos, & postea profici-
56 seetur. ꝰNolite, ait, me retinere, quia Dominus di-
rexit viam meam: dimittite me, vt pergam ad do-
57 minum meum. ꝰEt dixerunt: Vocemus puellam,
58 & quæramus ipsins voluntatē. ꝰCumq; vocata ve-
G nisset, sciscitati sunt: Vis ire cum homine isto? Quę
59 ait: Vadam. ꝰ Dimiserunt ergo eam, & nutricem
Deborā 60 illius, seruumq; Abraham & comites eins, ꝰimpre
cantes prospera sorori suæ, atque dicentes: Soror
nostra es, crescas in mille millia, & possideat semen
61 tuum portas inimicorum suorum. ꝰIgitur Rebec-
ca, & pnellæ illius ascensis camelis, secutæ sunt vi-

rum, qui festinus reuertebatur ad dominum suum.
62 ꝰEo autem tempore deambulabat Isaac per viam
Sup. 16. d. 24 quæ ducit ad Puteum, | cnius nomen est Viuentis
63 & videntis: habitabat enim in terra Australi. ꝰEt
egressus fuerat ad meditandnm in agro, inclinata
iam die. Cumq; eleuasset oculos, vidit camelos ve-
64 nientes procul. ꝰRebecca quoq; conspecto Isaac,
65 descendit de camelo, ꝰ& ait ad puerum: Quis est
ille homo qui venit per agrum in occursum nobis?
Dixitq; ei: Ipse est dominus meus. At illa tollens
66 citò pallium suum, operuit se. ꝰSeruus autem cun-
67 cta quæ gesserat, narrauit-domino`sno Isaac. ꝰQui -8.
introduxit eam in tabernaculū Saræ matris suæ, &
accepit eam vxorem: & in tantū dilexit eam, vt dolo
rem qui ex morte matris eius acciderat, tēperaret.

CAPVT XXV.

1 ABraham verò aliam duxit vxorem nomi- 1. Par. 1. c. 32.
A ne Ceturam: ꝰquæ peperit ei Zamran, &
2 Iecsan, & Madan, & Madian, & Iesboc, &
3 Sue. ꝰIecsan quoque genuit Saba & Da-
dan. Filij Dadan fuerunt Assurim, & Latussim, &
4 Laomim. ꝰAt verò ex Madian ortus est Epha, &
Epher, & Henoch, & Abida, & Eldaa: omnes hi fi-
5 lij Ceturæ. ꝰDeditq; Abraham cuncta quę posse-
6 derat, Isaac: ꝰfiliis autem concubinarum largitus
est munera, & separauit eos ab Isaac filio suo, dum
7 adhuc ipse viueret, ad plagam orientalem. ꝰFuerūt
autem dies vitæ Abrahæ, centum septuagintaquin-
8 que anni. ꝰEt deficiens mortuus est in senectute bo
na, prouectæq; ætatis & plenus dierum: congrega-
9 tusq; est ad populum suum. ꝰEt sepelierunt eum
Isaac, & Ismahel, filij sui, in spelunca duplici, quæ si-
ta est in agro Ephron filij Seor Hethæi, è regione
10 Mambre, ꝰquam | emerat à filiis Heth. ibi sepultus Sup. 23. d. 19.
11 est ipse & Sara vxor eius. ꝰEt post obitum illius be-
B nedixit Deus Isaac filio eius, qui habitabat | iuxta Sup. 16. d. 14.
12 Puteum nomine Viuentis & videntis. ꝰHæ sunt ge-
nerationes Ismahèl filij Abrahæ, quem peperit ei
13 Agar Aegyptia, famula Sarę: ꝰ& hæc nomina filio-
rum eius in vocabulis & generationibus suis. | Pri- 1. Par. 1. b. 29.
mogenitus Ismahèlis Nabaioth, deinde Cedar, &
14 Adbeel, & Mabsam; ꝰMasma quoque & Duma, &
15 Massa, ꝰHadad, & Thema, & Ietur, & Naphis, &
16 Cedma. ꝰIsti sunt filij Ismahèlis: & hæc nomina per
castella, & oppida eorum, duodecim principes tri-
17 buum suarum. ꝰEt facti sunt anni vitæ Ismahèlis cen
tum trigintaseptem, deficiensq; mortuus est, & ap-
18 positus ad populum suum. ꝰHabitauit autem ab He
C uila vsque Sur, quæ respicit Aegyptum introeunti-
bus Assyrios. coram cunctis fratribus suis obijt.
19 ꝰHæ quoq; sunt generationes Isaac filij Abraham.
20 Abraham genuit Isaac: ꝰQui cum quadraginta esset
annorum, duxit vxorem Rebeccam, filiam Bathue-
21 lis Syri de Mesopotamia, sororem Laban. ꝰDepre-
catusq; est Isaac Dominum pro vxore sua, eò quòd

esset sterilis: qui exaudiuit eum, & dedit conce-
22 ptum Rebeccæ. ¶ Sed collidebantur in vtero eius
paruuli. quæ ait: Si sic mihi futurum erat, quid ne-
me I. cesse fuit concipere? Perrexitq; vt consuleret Do-
Rom. 9. c. 10. 23 minum. ¶ Qui respondens, ait: Duæ gentes sunt in
vtero tuo, & duo populi ex ventre tuo diuidentur:
populusque popnlum superabit, & maior seruiet
24 minori. ¶ Iam tempus pariendi aduenerat, & ecce

Ose. 12. a. 3. 25 gemini in vtero eius reperti sunt. ¶ Qui primus
egressus est, rufus erat, & totus in morem pellis hi-
Matt. 1. a. 2. D spidus: vocatumq; est nomen eius Esau. Protinus
alter egrediens, plantam fratris tenebat manu: &
26 idcirco appellauit eum Iacob. ¶ Sexagenarius erat
27 Isaac, quandò nati sunt ei paruuli. ¶ Quibus adultis,
factus est Esau vir gnatus venandi, & homo agri-
cola: Iacob autem vir simplex habitabat in taber-
28 naculis. ¶ Isaac amabat Esau, eò quòd de venatio-
nibus illius vesceretur: & Rebecca diligebat Iacob.
29 ¶ Coxit autem Iacob pnlmentum: ad quem cùm
30 venisset Esau de agro lassus, ¶ ait: Da mihi de co-
ctione hac rufa, quia oppidò lassus sum. Quam ob
Heb. 12. c. 16. Abd. 1. a. 31 causam vocatum est nomen eius Edom. ¶ Cui di-
32 xit Iacob: Vende mihi primogenita tua. ¶ Ille re-
spondit: En morior, quid mihi proderunt primo-
33 genita? ¶ Ait Iacob: Iura ergo mihi. Iurauit ei Esau,

34 & vendidit primogenita. ¶ Et sic acceptò pane &
lentis édulio comedit, & bibit, & abiit, paruipen-
dens quòd primogenita vendidisset.

CAPVT XXVI.

1 Orta autem fame super terram post eam
A sterilitatē quę acciderat in diebus Abra-
ham, abijt Isaac ad Abi-mélech regem
2 Palesthinorum in Gerara. ¶ Apparuitq;
ei Dominus, & ait: Ne descendas in Aegyptum,
3 sed quiesce in terra quam dixero tibi. ¶ Et peregri-
nare in ea, eroq; tecum & benedicā tibi: tibi enim
Sup. 12. b. 13. d. 15. d. 18. & semini tuo dabo vniuersas regiones has, com-
plens iuramentum quod spopondi Abraham patri
4 tuo. ¶ Et multiplicabo semen tuum sicut stellas cœ-
B li: daboq; posteris tuis vniuersas regiones has: ¶ &
BENEDICENTVR IN SEMINE TVO Sup. 12. a. 3. 18. c. 18. 22. d. 27. 8. c. 19.
5 omnes Gētes terræ, ¶ eò quòd obedierit Abraham
voci meæ, & custodierit præcepta & mandata mea,
6 & ceremonias, legesq; seruauerit. ¶ Mansit itaque
7 Isaac in Geraris. ¶ Qui cùm interrogaretur à viris lo-
ci illius super vxore sua, respondit: Soror mea est.
timuerat enim cōfiteri, quòd sibi esset sociata con-
iugio: reputans, ne fortè interficerent eum propter
8 illius pulchritudinem. ¶ Cumq; pertransissent dies
plurimi, & ibidem moraretur, prospiciens Abi-
mélech rex Palesthinorū per fenestram, vidit eum

9 iocantem cum Rebecca vxore sua. ¶ Et accersito eo,
ait: Perspicuum est, quòd vxor tua sit: cur mentitus
es eam sororem tuam esse? Respondit: Timui ne
10 morerer propter eam. ¶ Dixitq; Abi-mélech: Qua-
C re imposuisti nobis? potuit coire quispiam de po-
pulo cum vxore tua, & induxeras super nos gran-
11 de peccatum. ¶ Pręcepitq; omni populo, dicens:
Qui tetigerit hominis hujus vxorem, morte mo-
12 rietur. ¶ Seuit autem Isaac in terra illa, & inuenit
in ipso anno centuplum: benedixitque ei Domi-
13 nus. ¶ Et locupletatus est homo, & ibat proficiens,
atque succrescens, donec magnus vehementer ef-
14 fectus est. ¶ Habuitque possessiones ouium & ar-
mentorum, & familiæ plurimum, Ob hoc inuiden-
15 tes ei Palesthini, ¶ omnes puteos quos foderāt ser-
D ui patris illius Abraham, illo tempore obstruxe-

16 runt, implentes humo: ¶ intantum, vt ipse Abi-
mélech diceret ad Isaac, Recede à nobis, quoniam
17 potentior nobis factus es valde. ¶ Et ille discedens,
vt veniret ad Torrentem-Geraræ, habitaretq; ibi:
18 ¶ rursum fodit alios puteos quos foderant serui pa-
tris sui Abraham, & quos, illo mortuo, olim ob-
struxerant Philisthiim: appellauitque eos eisdem
19 nominibus quibus antè pater vocauerat. ¶ Fode-
runtque in Torrente, & repererunt aquam viuam.
20 ¶ Sed & ibi iurgium fuit pastorum Geraræ aduersū
pastores Isaac, dicentiū: Nostra est aqua. quamobrē
nomē putei ex eo quod acciderat, vocauit Calūniā

21 ¶ Foderunt autem & alium: & pro illo quoq; rixati
E sunt, appellauitq; eum Inimicitias. ¶ Profectus in-
22 de, fodit alium puteum, pro quo non contenderũt:
itaq; vocauit nomen eius Latitudo, dicens: Nunc
dilatauit nos Dominus, & fecit crescere super ter-
*Isaac. 23 ram. ¶ Ascendit autem * ex illo loco in Ber-sabee,
24 ¶ vbi apparuit ei Dominus in ipsa nocte, dicens:
Ego sum Deus Abraham patris tui. noli timere,
quia ego tecum sum: benedicam tibi, & multiplica-
bo semen tuum propter seruum meum Abraham.
25 ¶ Itaq; ędificauit ibi altare, & inuocato nomine Do-
F mini, extendit tabernaculum: pręcepitq; seruis suis,
26 vt foderent puteum. ¶ Ad quem locum cùm venis-
sent de Geraris Abi-mélech, & Ochozath amicus
27 illius, & Phichol dux militũ, ¶ locutus est eis Isaac:
Quid venistis ad me hominem quem odistis & ex-
28 pulistis à vobis? ¶ Qui responderunt: Vidimus tecũ
nunc 20. esse Dominum: & idcirco ʻnosʼ diximus, Sit iura-
29 mentum inter nos, & ineamus fœdus: ¶ vt non fa-
cias nobis quicquam mali, [illegible] & nos nihil tuorũ
attigimus, nec fecimus quod te læderet, sed cũ pa-
30 ce dimisimus auctum benedictione Domini. ¶ Fe-
cit ergo eis conuiuium: & post cibum & potum,
31 ¶ surgentes manè iurauerunt sibi mutuò: dimisitq;
domum suam 5. 32 eos Isaac pacificè ʻin locum suumʼ. ¶ Ecce autem ve-
G nerunt in ipso die serui Isaac annũciantes ei de pu-
teo quem foderant, atque dicentes: Inuenimus
33 aquam. ¶ Vnde appellauit eum, Abundantiam: &
nomen vrbi impositum est Ber-sabee, vsque in pre-
34 sentem diem. ¶ Esau verò quadragenarius duxit
vxore 1. ʻvxores duasʼ, Iudith filiam Beeri Hethæi, & Base-
Inf. 27. d.46. 35 math filiam Elon eiusdem loci: ¶ quæ ambę offen-
derant animum Isaac, & Rebeccæ.

CAPVT XXVII.

1 SEnuit autem Isaac, & caligauerunt oculi
A eius, & videre non poterat: vocauitque
Esau filium suum maiorem, & dixit ei:
Fili mi? Qui respondit: Adsum. Cui pa-
2 ter: ¶ Vides, inquit, quòd senuerim, & ignorem diem
3 mortis meæ. ¶ Sume arma tua, pharetram, & arcum,
4 & egredere foras. ¶ Cumq; venatu aliquid appre-
henderis, fac mihi inde pulmentum, sicut velle me
nosti, & affer, vt comedam: & benedicat tibi anima
5 mea antequàm moriar. ¶ Quod cùm audisset Re-
becca, & ille abijsset in agrum, vt iussionem patris
6 impleret, ¶ dixit filio suo Iacob: Audiui patrem
tuum loquentem cum Esau fratre tuo, & dicentem
7 ei, ¶ Affer mihi de venatione tua, & fac cibos, vt co-
B medam, & benedicam tibi coram Domino, ante-
8 quam moriar. ¶ Nunc ergo fili mi, acquiesce consi-
9 lijs meis: & pergens ad gregem, affer mihi duos
hœdos optimos, vt faciam ex eis escas patri tuo,
10 quibus libenter vescitur: ¶ quas cùm intuleris, &
comederit, benedicat tibi priusquàm moriatur.
11 ¶ Cui ille respondit: Nosti, quòd Esau frater meus
12 homo pilosus sit, & ego lenis: ¶ si attrectauerit
me pater meus, & senserit, timeo ne putet me sibi
voluisse illudere, & inducat super me maledictio-
13 nem pro benedictione. ¶ Ad quem mater: In me
sit, ait, ista maledictio, fili mi: tantùm audi vocem
14 meam, & pergens, affer quæ dixi. ¶ Abijt, & at-
tulit, deditque matri. Parauit illa cibos, sicut vel-
15 le nouerat patrem illius. ¶ Et vestibus Esau valde
bonis, quas apud se habebat domi, induit eum:
16 ¶ pelliculasque hœdorum circundedit manibus,
17 & colli nuda protexit. ¶ Deditque pulmentum; &
18 panes quos coxerat, tradidit. ¶ Quibus illatis, dixit:
C Pater mi? At ille respondit: Audio. Quis es tu, fili
19 mi? ¶ Dixitque Iacob: Ego sum primogenitus tuus
Esau: feci sicut præcepisti mihi: surge, sede, & co-
mede de venatione mea, vt benedicat mihi anima
20 tua. ¶ Rursumque Isaac ad filium suum. Quomodo,
inquit, tam citò inuenire potuisti, fili mi? Qui re-
spondit: Voluntas Dei fuit, vt citò occurreret mihi
21 quod volebam. ¶ Dixitque Isaac: Accede ad me, vt
tangam te, fili mi, & probem vtrum tu sis filius
22 meus Esau, an non. ¶ Accessit ille ad patrem: &
palpato eo, dixit Isaac: Vox quidem, vox Iacob
23 est; sed manus, manus sunt Esau. ¶ Et non cogno-
uit eum, quia pilosæ manus similitudinem maio-
24 ris expresserant. Benedicens ergo illi, ¶ ait: Tu es
25 filius meus Esau? Respondit: Ego sum. ¶ At ille:
D Affer mihi, inquit, cibos de venatione tua, fili mi,
vt benedicat tibi anima mea. Quos cùm oblatos
comedisset, obtulit ei etiam vinum: quo hausto,
26 ¶ dixit ad eum: Accede ad me, & da mihi osculum,
27 fili mi. ¶ Accessit, & osculatus est eum. Statimque
vt sensit vestimentorum illius fragrantiam, bene-
dicens ʻilliʼ, ait: Ecce odor filij mei, sicut odor agri -10.
28 ʻpleniʼ, cui benedixit Dominus. ¶ Det tibi Deus -5.
de rore cœli, & de pinguedine terræ abundantiam
29 frumenti & vini*. ¶ Et seruiant tibi populi, & ado- * & olei.
rent te tribus. esto dominus fratrum tuorum, &
E incuruentur ante te filij matris tuæ. Qui maledi-
xerit tibi, sit ille maledictus: & qui benedixerit ti-
30 bi, benedictionibus repleatur. ¶ Vix Isaac sermo-
nem impleuerat, & egresso Iacob foras, venit Esau:
31 ¶ coctosque de venatione cibos intulit patri, di-
cens: Surge pater mi, & comede de venatione fi-
32 lij tui, vt benedicat mihi anima tua. ¶ Dixitque ʻilliʼ -7.
Isaac: Quis enim es tu? Qui respondit: Ego sum
33 filius tuus primogenitus Esau. ¶ Expauit Isaac stu-
pore vehementi: &, vltrà quàm credi potest, admi-
rans, ait: Quis igitur ille est qui dudum captam
venationem attulit mihi, & comedi ex omnibus
prius quàm tu venires? benedixique ei, & erit be-
34 nedictus. ¶ Auditis Esau sermonibus patris, irru-
git clamore magno: & consternatus ait: Benedic
35 etiam & mihi pater mi. ¶ Qui ait: Venit germanus
tuus fraudulenter, & accepit benedictionem tuam.
36 ¶ At ille subiunxit: Iustè vocatum est nomen eius
F Iacob, supplantauit enim me en altera vice: | pri- Sup. 25. d.35.
mogenita mea antè tulit, & nunc secundò surripuit
benedictionem meam. Rursumq; ad patrem: Nun-
quid non reseruasti, ait, & mihi benedictionem?
37 ¶ Respondit Isaac: Dñm tuum illum cõstitui, & om-
nes fratres eius seruituti illius subiugaui: frumento

* & oleo &vino * ſtabiliui eum: & tibi poſt hæc, fili mi, vltrà
38 quid faciam? ¶ Cui Eſau: Num vnam, inquit, tan-
tùm benedictionem babes, pater? mihi quoq; ob-
ſecro, vt benedicas. Cumq; eiulatu magno fleret,
‖ Heb. 11. d. 17. 39 ¶ motus Iſaac dixit ad eum: ‖In pinguedine terræ,
40 & in rore cœli ¶ deſuper erit benedictio tua. Viues
in gladio, & fratri tuo ſeruies: tempusq; veniet, cùm
excutias & ſoluas iugum eius de ceruicibus tuis.
41 ¶ Oderat ergo ſemper Eſau Iacob pro benedictio-
G ne qua benedixerat ei pater: dixitq; in corde ſuo:
‖ Abd. 1. c. vt 7. ‖Venient dies luctus patris mei, & occidam Iacob
* verba 42 fratrem meum. ¶ Nunciata ſunt hæc * Rebeccæ: quę
mittens, & vocans Iacob filium ſuum, dixit ad eũ:
43 Ecce Eſau frater tuus minatur, vt occidat te. ¶ Nunc
ergo fili mi, audi vocem meam, & conſurgens fuge
44 ad Laban fratrem meum in Haran: ¶ habitabisque
cum eo dies paucos, donec requieſcat furor fratris
45 tui, ¶ & ceſſet indignatio eius, obliuiſcaturq; eo-
rum quæ feciſti in eum: poſtea mittam, & adducam
te inde huc. cur vtroque orbabor filio in vno die?
46 ¶ Dixitque Rebecca ad Iſaac: Tædet me vitæ meæ
Sup. 26. g. 35. propter filias Heth: ſi acceperit Iacob vxorem de
ſtirpe huius terræ, nolo viuere.

CAPVT XXVIII.

1 VOcauit itaque Iſaac Iacob, & benedixit
A eum, pręcepitq; ei, dicens: Noli accipere
2 coniugem de genere Chanáan: ¶ ſed va-
de, & proficiſcere in Meſopotamiam Sy-
riæ, ad domum Bathuel patris matris tuæ, & acci-
pe tibi inde vxorem de filiabus Laban auunculi tui.
3 ¶ Deus autem omnipotens benedicat tibi, & cre-
ſcere te faciat, atque multiplicet: vt ſis in turbas
4 populorum. ¶ Et det tibi benedictiones Abrahæ, &
ſemini tuo poſt te: vt poſſideas terram peregrina-
‖ Oſe. 12. d. 14. 5 tionis tuæ, quam pollicitus eſt auo tuo. ¶ ‖Cumque
dimiſiſſet eum Iſaac, profectus peruenit in Meſo-
potamiam Syriæ, ad Laban filium Bathuel Syri, fra-
6 trem Rebeccæ matris ſuæ. ¶ Videns autem Eſau,
B quòd benedixiſſet pater ſuus Iacob, & miſiſſet eũ
in Meſopotamiam Syriæ, vt inde vxorem duceret:
& quòd poſt benedictionem præcepiſſet ei, dicens,
7 Non accipies vxorẽ de filiabus Chanáan: ¶ quòdq;
- ß. obediens Iacob parentibus ſuis, iſſet in Syriam:
8 ¶ probans quoque, quòd non libenter aſpiceret fi-
9 lias Chanáan pater ſuus: ¶ iuit ad Iſmahelem, & du-
xit vxorem abſque ijs quas prius habebat, Mahe-
leth filiam Iſmahel filij Abraham, ſororem Naba-
10 ioth. ¶ Igitur egreſſus Iacob de Berſábee, pergebat
11 Haran. ¶ Cumq; veniſſet ad quendam locum, & vel-
let in eo requieſcere poſt Solis occubitum, tulit de
lapidibus qui iacebant, & ſupponens capiti ſuo,
12 dormiuit in eodem loco. ¶ Viditq; in ſomnis ſcalam
C ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens
cœlum: Angelos quoque Dei aſcendentes & de-
13 ſcendentes per eam: ¶ & Dominum innixum ſcalæ,
‖ Inf. 35. c. 1. 48. a. 3. dicentem ſibi: ‖Ego ſum Dominus Deus Abraham
patris tui, & Deus Iſaac. Terram, in qua dormis, ti-
14 bi dabo & ſemini tuo. ¶ Eritque ſemen tuum quaſi
‖ Deu. 12. c. 20. & 19. c. 14. puluis terræ: ‖dilataberis ad Orientem & Occiden-
tem, & Septentrionem & Meridiem: & ‖BENE-
‖ Sup. 26. a. 4. DICENTVR IN TE, & in ſemine tuo cun-
15 ctæ tribus terræ. ¶ Et ero cuſtos tuus quocunque
perrexeris, & reducam te in terram hanc: nec di-
16 mittam, niſi cõpleuero vniuerſa quæ dixi. ¶ Cumq;
euigilaſſet Iacob de ſomno, ait: Verè Dominus eſt
17 in loco iſto, & ego neſciebam. ¶ Pauensque, Quam
D terribilis eſt, inquit, locus iſte! nõ eſt hic aliud, ni- Inf. 31. b. 13.
18 ſi domus Dei, & porta cœli. ¶ Surgens ergo Iacob

manè, tulit lapidem, quem ſuppoſuerat capiti ſuo,
19 & erexit in titulum, fundens oleum deſuper. ¶ Ap-
pellauitque nomen vrbis Beth-el, quæ prius Luza
20 vocabatur. ¶ Vouit etiam votum, dicens: Si fuerit
Dominus mecum, & cuſtodierit me in via per quã
ego ambulo, & dederit mihi panem ad veſcendũ,
21 & veſtimentum ad induendum; ¶ reuerſusque fue-
ro proſperè ad domum patris mei: erit mihi Do-
22 minus in Deum: ¶ & lapis iſte, quem erexi in titu-
lum, vocabitur Domus Dei: cunctorumque, quæ
dederis mihi, decimas offeram tibi.

CAPVT XXIX.

1 PRofectus ergo Iacob, venit in terrã Orien
A talem. ¶ Et vidit puteũ in agro, tres quo-
2 que greges ouium accubantes iuxta eũ:
nam ex illo adaquabantur pecora, & os
3 eius grandi lapide claudebatur. ¶ Moriſque erat,
vt cunctis ouibus congregatis deuoluerẽt lapidem,
& refectis gregibus rurſum ſuper os putei pone-
4 rent. ¶ Dixitque ad paſtores: Fratres, vnde eſtis?
5 Qui reſponderunt: De Haran. ¶ Quos interrogans:
Nunquid, ait, noſtis Laban filium Nachor? Dixe-
6 runt: Nouimus. ¶ Sanúsne eſt, inquit? Valet, in-
quiunt: & ecce Rachel filia eius, venit cum grege
7 ſuo. ¶ Dixitq; Iacob: Adhuc multum diei ſupereſt,
nec eſt tempus, vt reducantur ad caulas greges:
date antè potum ouibus, & ſic eas ad paſtum redu-
8 cite. ¶ Qui reſponderunt: Non poſſumus, donec
B omnia pecora congregentur, & amoueamus lapi-
9 dem de ore putei, vt adaquemus greges. ¶ Adhuc
loquebantur, & ecce Rachel veniebat cum ouibus
10 patris ſui: nam gregem ipſa paſcebat. ¶ Quam cùm
vidiſſet Iacob, & ſciret conſobrinam ſuam, ouesq;
Laban auunculi ſui; amouit lapidem quo puteus
11 claudebatur. ¶ Et adaquato grege, oſculatus eſt
12 eam: & eleuata voce fleuit, ¶ & indicauit ei, quòd
frater eſſet patris ſui, & filius Rebeccæ. at illa feſti-
13 nans nunciauit patri ſuo. ¶ Qui cùm audiſſet veniſſe
Iacob filium ſororis ſuæ, occurrit obuiam ei: com-
plexusq; eum, & in oſcula ruens, duxit in domum
14 ſuam. Auditis autem cauſis itineris, ¶ reſpondit: Os
meum es, & caro mea. Et poſtquàm impleti ſunt
15 dies menſis vnius, ¶ dixit ei: Num, quia frater meus
es, gratis ſeruies mihi? dic quid mercedis accipias.
16 ¶ Habebat verò duas filias, nomen maioris Lia: mi-
17 nor verò appellabatur Rachel. ¶ Sed Lia lippis erat
C oculis: Rachel decora facie, & venuſto aſpectu.
18 ¶ Quam diligens Iacob, ait: Seruiam tibi pro Rachel

19 filia tua minore, septem annis. ¶ Respondit Laban:
Melius est, vt tibi eam dem, quàm alteri viro: mane
20 apud me. ¶ Seruiuit ergo Iacob pro Rachel septem
annis: & videbantur illi pauci dies præ amoris ma-
21 gnitudine. ¶ Dixitque ad Laban: Da mihi vxorem

meã: quia iam tempus impletum est, vt ingrediar ad
22 illam. ¶ Qui vocatis multis amicorum turbis ad
23 conuiuium, fecit nuptias. ¶ Et vesperè Liam filiam
24 suam introduxit ad eum. ¶ dans ancillam filiæ, Zel-
pham nomine. Ad quam cum ex more Iacob fuis-
25 set ingressus, facto manè vidit Liam: ¶ & dixit ad
- 6. socerum-suum`: Quid est * quod facere voluisti?
*hoc 5. nónne pro Rachel seruiui tibi? quare * imposuisti
*Liam 8. 26 mihi? ¶ Respondit Laban: Non est in loco nostro
consuetudinis, vt minores antè tradamus ad nu-
27 ptias. ¶ Imple hebdomadam dierum huius copulæ:
D & hanc quoque dabo tibi pro opere quo seruitu-
28 rus es mihi septem annis aliis. ¶ Acquieuit placi-
to: & hebdomada transacta, Rachel duxit vxorem:
29 ¶ cui pater seruam Balam tradiderat. ¶ Tandemque
30 potitus optatis nuptiis, amorem sequentis priori
prætulit: seruiens apud eum septem annis aliis.
31 ¶ Videns autem Dominus, quòd despiceret Liam,
aperuit vuluam eius, sorore sterili permanente.
32 ¶ Quæ conceptum genuit filium, vocauitque no-
men eius Ruben, dicens: Vidit Dominus humili-
33 tatem meam: nunc amabit me vir meus. ¶ Rur-
E sumque concepit & peperit filium, & ait: Quo-
niam audiuit me Dominus haberi contemptui, de-
dit etiam istum mihi: vocauitque nomen eius Si-
34 meon. ¶ Concepitq; tertiò, & genuit alium filium,
dixitque: Nunc quoque copulabitur mihi maritus
meus, eò quòd pepererim ei tres filios: & idcir-
35 co appellauit nomen eius Leui. ¶ Quartò conce-
pit, & peperit filium, & ait: Modò confitebor Do-
r Matt. 1. a. 2. mino. r & ob hoc vocauit eũ Iudã: cessauitq; párere.

CAPVT XXX.

1 CErnens autem Rachel, quòd infœcunda
A esset, inuidit sorori suæ, & ait marito
suo: Da mihi liberos, alioquin moriar.
2 ¶ Cui iratus respondit Iacob: Num pro
Deo ego sum, qui priuauit te fructu ventris tui?
3 ¶ At illa: Habeo, inquit, famulam Balam: ingrede-
re ad illam, vt pariat super genua mea, & habeam
4 ex illa filios. ¶ Deditque illi Balam in coniugium:
5 ¶ quæ ingresso ad se viro, concepit & peperit filiũ.
6 ¶ Dixitque Rachel: Iudicauit mihi Dominus, &
exaudiuit vocem meam, dans mihi filium. & idcir-
7 co appellauit nomen eius Dan. ¶ Rursumque Bala
8 concipiens, peperit alterum, ¶ pro quo ait Rachel:
B Comparauit me Dominus cum sorore mea, & in-
9 ualui: vocauitque eum Nephthali. ¶ Sentiens Lia
quòd parere desijsset, Zelpham ancillam suam ma-
10 rito tradidit. ¶ Qua post conceptum edente filium,
11 ¶ dixit: Fœliciter. & idcirco vocauit nomen eius
12 Gad. ¶ Peperit quoque Zelpha alterum. ¶ Dixitq;
13 Lia: Hoc pro beatitudine mea. Beatam quippe me
dicent * mulieres. propterea appellauit eum Aser. *omnes
14 ¶ Egressus autem Ruben tempore messis triticeæ in
agrum, reperit mandragoras: quas matri Liæ de-
tulit. Dixitque Rachel: Da mihi partem de man-
15 dragoris filij tui. ¶ Illa respondit. Parúmne tibi vi-
C detur, quòd præripueris maritum mihi, nisi etiam
mandragoras filij mei tuleris? Ait Rachel: Dormiat
16 tecum hac nocte pro mandragoris filij tui. ¶ Re-
deuntiq; ad vesperam Iacob de agro, egressa est in
occursum eius Lia, & ait: Ad me, inquit, intrabis:
quia mercede conduxi te pro mãdragoris filij mei.
17 Dormiuitque cum ea, nocte illa. ¶ Et exaudiuit
Deus preces eius: concepitque, & peperit filium
18 quintum, ¶ & ait: Dedit Deus mercedem mihi, quia
dedi ancillam meam viro meo. appellauitque no-
19 men eius Issachar. ¶ Rursum Lia concipiens, pepe-
20 rit sextum filium, ¶ & ait: Dotauit me Deus dote bo-
na: etiam hac vice mecum erit maritus meus, eò
quòd genuerim ei sex filios. & idcirco appellauit
21 nomen eius Zabulon. ¶ Post quem peperit filiam,
22 nomine Dinam. ¶ Recordatus quoque Dominus
D Rachelis, exaudiuit eam, & aperuit vuluam eius.
23 ¶ Quæ concepit & peperit filium, dicens: Abstulit
24 Deus opprobrium meum. ¶ Et vocauit nomen eius
Ioseph, dicens: Addat mihi Dominus filium alte-

25 rum. ¶ Nato autem Ioseph, dixit Iacob socero suo:
Dimitte me, vt reuertar in patriam-meam`, & ad - 10.
26 terram meam. ¶ Da mihi vxores, & liberos meos,
pro quibus seruiui tibi, vt abeam: tu-verò` nosti - 9.
27 seruitutem qua seruiui tibi. ¶ Ait illi Laban: Inue-
niam gratiam in conspectu tuo: experimento didi-
28 ci, quia benedixerit mihi Deus propter te: ¶ con-
29 stitue mercedem tuam quam dem tibi. ¶ At ille re-
E spondit: Tu nosti quomodo seruierim tibi, & quan-
30 ta in manibus meis fuerit possessio tua. ¶ Modicum
habuisti antequàm venirem-ad te`, & nunc diues - 7.
effectus es: benedixitque tibi Deus ad introitum
meum: iustum est igitur vt aliquando prouideam * *etiam 3.
31 domui meæ. ¶ Dixitq; Laban: Quid tibi dabo? At
ille ait: Nihil volo: sed si feceris quod postulo, ite-
32 rum pascam, & custodiam pecora tua. ¶ Gyra om-
nes greges tuos, & separa cunctas oues varias, &
sparso vellere: & quodcunque furuum, & maculo-
sum, variumque fuerit tam in ouibus quàm in ca-
33 pris, erit merces mea. ¶ Respondebitque mihi
cras iustitia mea, quando placiti tempus aduenerit,
F coram te: & omnia quæ non fuerint varia, & macu-
losa, & furua, tam in ouibus, quàm in capris, furti

34 me ˋargues.ˋ ¶Dixitq; Laban: Gratum habeo quod ˋarguēt 3.
35 petis. ¶Et separauit in die illa capras, & oues, &
hircos, & arietes varios, atque maculosos: cun-
ctum autem gregem vnicolorem, id est, albi & ni-
36 gri velleris, tradidit in manu filiorum suorum. ¶Et
posuit spacium itineris trium dierum inter se & ge-
37 nerum, qui pascebat reliquos greges eius. ¶Tollēs
ergo Iacob virgas populeas virides, & amygdali-
nas, & ex platanis, ex parte decorticauit eas: detra-
ctis corticibus, in his quæ spoliata fuerant, candor
apparuit: illa verò quæ integra fuerant, viridia per-
manserunt: atq; in hunc modum color effectus est
38 varius. ¶Posuitque eas in canalibus, vbi effunde-
batur aqua, vt cùm venissent greges ad bibendum,
ante oculos haberent virgas, & in aspectu earum
39 conciperent. ¶Factumque est, vt in ipso calore coi-
G tus, oues intuerentur virgas, & parerent maculo-
40 sa, & varia, & diuerso colore respersa. ¶Diuisitque
gregem Iacob, & posuit virgas in canalibus ante
oculos arietum: erant autem alba & nigra quæque,
Laban: cætera verò, Iacob, separatis inter se gre-
41 gibus. ¶Igitur quando primo tempore ascendeban-
tur oues, ponebat Iacob virgas in canalibus aqua-
rum ante oculos arietum & ouium, vt in earum con-
42 templatione conciperent: ¶quando verò serotina
admissura erat, & conceptus extremus, non pone-
bat eas. Factaq; sunt ea quę erant serotina, Laban.
43 & quæ primi temporis, Iacob. ¶Ditatusq; est ho-
mo vltra modum, & habuit greges multos, ancillas
& seruos, camelos & asinos.

CAPVT XXXI.

1 POstquàm autem audiuit verba filiorum
A Laban, dicentium: Tulit Iacob omnia
quæ fuerunt patris nostri, & de illius
facultate ditatus, factus est inclytus:
2 ¶animaduertit quoque faciem Laban, quòd non
3 esset erga se sicut herì & nudiustertius, ¶maximè
dicente sibi Domino: Reuertere in terram patrum
tuorum, & ad generationem tuam, eroq; tecum:
Iacob 2. 4 ¶Misit, & vocauit Rachel & Liam in agrum, vbi
5 pascebat greges, ¶dixitque eis: Video faciem pa-
tris vestri, quòd non sit erga me sicut herì, & nu-
diustertius. Deus autem patris mei fuit mecum.
6 ¶Et ipsæ nostis, quòd totis viribus meis seruierim
7 patri vestro. ¶Sed & pater vester circunuênit me,
& mutauit mercedem meam decem vicibus: & ta-
8 men non dimisit eum Deus, vt noceret mihi. ¶Si
quando dixit, Variæ erunt mercedes tuæ: parie-
bant omnes oues varios fœtus. quando verò econ-
trario ait, Alba quæque accipies pro mercede:
9 omnes greges alba pepererunt. ¶Tulitque Deus
10 substantiam patris vestri, & dedit mihi. ¶Postquàm
B enim conceptus ouium tempus aduenerat, leuaui
oculos meos, & vidi in somnis ascendentes mares
super fœminas varios, & maculosos, & diuerso-
11 rum colorum. ¶Dixitque Angelus Dei ad me in
12 somnis: Iacob? Et ego respondi: Adsum. ¶Qui
ait: Leua oculos tuos, & vide vniuersos masculos
ascendentes super fœminas, varios, maculosos, at-
que respersos. Vidi enim omnia quæ fecit tibi La-
13 ban. ¶Ego sum Deus Beth-el, |vbi vnxisti lapi- |Sup. 28. d. 18.
dem, & votum vouisti mihi. Nunc ergo surge, &
egredere de terra hac, reuertens in terram natiuita-
14 tis tuæ. ¶Responderuntque Rachel, & Lia: Nun-
quid habemus residui quicquam in facultatibus,
15 & hæreditate domus patri nostri? ¶Nónne quasi
alienas reputauit nos, & vendidit, comeditq; pre-
16 cium nostrum? ¶Sed Deus tulit opes patris no-
stri, & eas tradidit nobis, ac filiis nostris: vnde om-
17 nia quę præcepit tibi Deus, fac. ¶Surrexit itaque
C Iacob: & impositis liberis, ac coniugibus suis su-
18 per camelos, abijt. ¶Tulitque omnem substantiam
suam, & greges, & quicquid in Mesopotamia ac-
quisierat, pergens ad Isaac patrem suū in Terram-
19 Chanáan. ¶Eo tempore ierat Laban ad tonden-
20 das oues, & Rachel furata est idola patris sui. ¶No-
luitque Iacob confiteri socero suo, quòd fugeret.
21 ¶Cumque abijsset tam ipse, quàm omnia quæ iu-
ris sui erant, & amne transmisso pergeret contra
22 Montem-Galaad: ¶nunciatum est Laban die ter-
23 tio, quòd fugeret Iacob. ¶Qui assumptis fratribus
suis, persecutus est eum diebus septem: & com-
24 prehendit eum in Monte-Galaad. ¶Viditque in
D somnis dicentem sibi Dominum: Caue ne quic-
25 quam asperè loquaris contra Iacob. ¶Iamque Ia-
cob extenderat in monte tabernaculum. Cumque
ille consecutus fuisset eum cum fratribus suis, in
26 eodem Monte-Galaad fixit tentorium. ¶Et dixit
ad Iacob: Quare ita egisti, vt clam me abigeres fi-
27 lias meas, quasi captiuas gladio? ¶Cur ignorante
me fugere voluisti, nec indicare mihi: vt prose-
querer te cum gaudio, & canticis, & tympanis, &
28 citharis? ¶Non es passus, vt oscularer filios meos
29 & filias: stultè operatus es: & nunc quidem, ¶valet
manus mea reddere tibi malum: sed Deus patris
ˋtuiˋ heri dixit mihi: Caue ne loquaris ˋcontraˋ Ia- ˋvestri 4.
30 cob quicquam durius. ¶Esto, ad tuos ire cupie- ˋcum 10.
bas, & desiderio erat tibi domus patris tui: cur fu-
31 ratus es Deos meos? ¶Respondit Iacob: Quòd in-
scio te profectus sum, timui ne violenter auferres
32 filias tuas. ¶Quòd autem furti me arguis: apud

E quemcunque inueneris Deos tuos, necetur coram
fratribus nostris. scrutare: quicquid tuorum apud
me inueneris, *aufer. hęc dicēs ignorabat, q Rachel * & 4.
33 furata esset idóla. ¶Ingressus itaq; Labā tabernaculū

Iacob, & Liæ, & vtriusque famulæ, non inuenit.
34 Cumq; intrasset tentorium Rachelis, ¶illa festinans
abscondit idôla subter stramenta cameli, & sedit
désuper: scrutantiq; omne tentorium, & nihil in-
35 uenienti, ¶ait: Ne irascatur dominus meus, quòd
coram te assurgere nequeo: quia iuxta consuetudi-
nem fœminarum nunc accidit mihi. sic delusa so-
36 licitudo quærentis est. ¶Tumensq; Iacob, cum iur-
gio ait: Quam ob culpam meam, & ob quod pec-
37 catum meum sic exarsisti post me, ¶ & scrutatus es
omnem suppellectilem meam? Quid inuenisti de
cuncta substantia domus tuæ? pone hîc coram fra-
tribus meis, & fratribus tuis, & iudicent inter me
38 & te. ¶ Idcirco viginti annis fui tecum, oues tuæ &
capræ steriles non fuerunt; arietes gregis tui non
39 comédi: ¶nec captum à bestia ostēdi tibi, ego dam-
F num omne reddebam: quicquid furtim peribat, à
40 me exigebas: ¶die noctuq; æstu vrebar, & gelu; fu-
41 giebatq; somnus ab oculis meis. ¶ Sicq; per viginti
annos in domo tua seruiui tibi, quatuordecim pro
filiabus, & sex pro gregibus tuis: immutasti quo-
42 que mercedem meam decem vicibus. ¶ Nisi Deus
patris mei Abraham, & timor Isaac affuisset mihi,
forsitan modò nudum me dimisisses: afflictionem
meam & laborem manuum mearū respexit Deus,
43 & arguit te heri. ¶Respondit ei Laban: Filiæ meæ, &
*Sel 7. filij, & greges tui, & omnia quæ cernis, mea sunt: *
44 quid possum facere filiis & nepotibus meis? ¶Veni
ergo, & ineamus fœdus: vt sit in testimonium inter
45 me & te. ¶ Tulit itaque Iacob lapidem, & erexit il-
46 lum in titulum. ¶ Dixitq; fratribus suis: Afferte la-
pides. Qui congregantes fecerunt tumulum, come-
47 deruntq; super eum. ¶ Quem vocauit Laban, Tu-
mulum-testis; & Iacob, Aceruum testimonij, vter-
48 que iuxta proprietatem linguæ suæ. ¶Dixitque La-
G ban: Tumulus iste erit testis inter me & te hodie:
& idcirco appellatum est nomē eius Galaad, idest,
*Et adie- 49 Tumulus-testis. * ¶ Intueatur & iudicet Dominus
cat Laban 50 inter nos, quando recesserimus à nobis, ¶ si afflixe-
ris filias meas, & si introduxeris alias vxores super
eas: nullus sermonis nostri testis est absque Deo,
51 qui præsens respicit. ¶ Dixitq; rursus ad Iacob: En
tumulus hic, & lapis quem erexi inter me & te,
52 ¶ testis erit: tumulus, inquam, iste & lapis sint in te-
stimonium, si aut ego transiero illum pergens ad te;
53 aut tu præterieris, malum mihi cogitans. ¶ Deus
Abraham, & Deus Nachor iudicet inter nos, Deus
patris eorum. Iurauit ergo Iacob per timorem pa-
54 tris sui Isaac: ¶ immolatisq; victimis in monte, vo-
cauit fratres suos, vt ederent panem. Qui cùm co-
55 medissent, manserunt ibi. ¶ Laban verò de nocte
cònsurgens, osculatus est filios & filias suas, & be-
nedixit illis: reuersusq; est in locum suum.

CAPVT XXXII.

Inf. 48. 16. 1 IAcob `autem` abijt in itinere, quod cœpe-
`quoq; 7. A rat: fueruntq; ei obuiam Angeli Dei.
2 ¶ Quos cùm vidisset, ait: Castra Dei sunt
hæc. & appellauit nomen loci illius Ma-
3 hanáim, id est, Castra. ¶Misit autem & nuncios an-
te se ad Esau fratrem suum in terram-Seir, in re-
4 gionem-Edom. ¶Præcepitq; eis, dicens: Sic loqui-
mini domino meo Esau: Hæc dicit frater tuus Ia-
cob, Apud Laban peregrinatus sum, & fui vsque in
5 præsentem diem. ¶Habeo boues, & asinos, & oues,
& seruos, & ancillas: mittoque nunc legationem
B ad dominum meum, vt inueniam gratiam in con-
6 spectu tuo. ¶ Reuersique sunt nuncij ad Iacob, di-
centes: Venimus ad Esau fratrem tuum, & ecce
properat in occursum tuum cum quadringentis vi-
7 ris. ¶ Timuit Iacob valdè: & perterritus diuisit po-
pulum qui secum erat; greges quoque, & oues, &
8 boues, & camelos in duas turmas, ¶ dicens: Si ve-
nerit Esau ad vnam turmam, & percusserit eam, alia
9 turma quę reliqua est, saluabitur. ¶ Dixitq; Iacob:
Deus patris mei Abrahā, & Deus patris mei Isaac:
C Domine, qui dixisti mihi, Reuertere in terram tuā,
& in locum natiuitatis tuæ, & benefaciam tibi:
10 ¶ minor sum cunctis miserationibus tuis, & verita-
te tua, quam expleuisti seruo tuo. In baculo meo
transiui Iordanem istum: & nunc cum duabus tur-
11 mis regredior. ¶Erue me de manu fratris mei Esau,
quia valdè eum timeo: ne fortè veniens percutiat
12 matrem cum filiis. ¶Tu locutus es, quòd beneface-
res mihi, & dilatares semen meum sicut arenam
maris, quæ præ multitudine numerari non potest.
13 ¶ Cumque dormisset ibi nocte illa, separauit de his
D quæ habebat, munera Esau fratri suo, ¶capras du-
14 centas, hircos viginti, oues ducentas, & arietes vi-
15 ginti, ¶ camelos fœtas cum pullis suis triginta, vac-
cas quadraginta, & tauros viginti, asinas viginti, &
16 pullos earum decem. ¶ Et misit per manus seruo-
rum suorum singulos seorsum greges. dixitq; pue-
ris suis: Antecedite me, & sit spacium inter gre-
17 gem & gregem. ¶Et præcepit priori, dicens: Si ob-
uium habueris fratrem meum Esau, & interroga-
E uerit te, Cuius es? aut, Quò vadis? aut, Cuius sunt
18 ista quæ sequeris? ¶respondebis, Serui tui Iacob,
munera misit domino suo Esau: ipse quoque post
19 nos venit. ¶ Similiter dedit mandata secundo, &
tertio, & cunctis qui sequebantur greges, dicens:
Ijsdem verbis loquimini ad Esau, cùm inueneritis
20 eum. ¶ Et addetis: Ipse quoque seruus tuus Ia-
cob, iter nostrum insequitur. dixit enim: Placabo
illum muneribus quæ præcedunt, & postea videbo
21 illum: forsitan propitiabitur mihi. ¶ Præcesserunt
itaque munera ante eum, ipse verò mansit nocte
22 illa in castris. ¶Cumque `maturè` surrexisset, tulit `manè 1.
F duas vxores suas, & totidem famulas cum vn-
23 decim filiis, & transiuit Vadum-Iaboc. ¶ Tradu-
24 ctisque omnibus quæ ad se pertinebant, ¶ man-
sit solus: & ecce vir luctabatur cum eo vsque ma-
25 nè. ¶ Qui cùm videret, quòd eum superare non
posset, tetigit neruum femoris eius, & statim emar-
26 cuit. ¶Dixitq; ad eum: Dimitte me, iam enim ascen-

dit aurora. Respondit: Non dimittam te, nisi bene-
27 dixeris mihi. ¶Ait ergo: Quod nomen est tibi? Re-
28 spondit, Iacob. ¶At ille: Nequaquā, inquit, Iacob

appel-

appellabitur nomen tuum, sed Israël: quoniam si
contra Deum fortis fuisti, quantò magis cõtra ho-
29 mines præualebis? ¶ Interrogauit eum Iacob: Dic
G mihi, quo appellaris nomine? Respondit: Cur quę-
ris nomen meum*? Et benedixit ei in eodem loco. * quod est mirabile.
30 ¶ Vocauitq́; Iacob nomen loci illius Phanuël, di-
cens: Vidi Dominum facie ad faciem, & salua facta
31 est anima mea. ¶ Ortusq́; est ei statim Sol, postquàm
transgressus est Phanuël: ipse verò claudicabat pe-
32 de. ¶ Quam ob causam non comedunt neruum fi-
lij Israel, qui emarcuit in fœmore Iacob vsque in
præsentem diem, eò quòd tetigerit neruum femo-
ris eius, & obstupuerit.

CAPVT XXXIII.

1 Leuans autem Iacob oculos suos, vidit
A venientem Esau, & cum eo quadringen-
tos viros: diuisitq́; filios Liæ & Rachel,
2 ambarumq́; famularum: ¶ & posuit vtran-
que ancillam, & liberos earum in principio: Liam
verò & filios eius in secundo loco: Rachel autem &
3 Ioseph nouissimos. ¶ Et ipse progrediens adorauit
pronus in terram septies, donec appropinquaret
4 frater eius. ¶ Currens itaque Esau obuiam fratri
suo, amplexatus est eum, stringensq́; collum eius,
5 & osculans, fleuit. ¶ Leuatisq́; oculis vidit mulieres
& paruulos earum, & ait: Quid sibi volunt isti? & si

B ad te pertinent? Respondit: Paruuli sunt, quos do-
6 nauit mihi Deus seruo tuo. ¶ Et appropinquantes
7 ancillæ & filij earum, incuruati sunt. ¶ Accessit quo-
que Lia cum pueris suis: & cùm similiter adoras-
8 sent, extremi Ioseph & Rachel adorauerunt. ¶ Di-
xitq́; Esau: Quænam sunt istæ turmæ, quas obuiam
habui? Respondit: Vt inuenirem gratiam coram
9 domino meo. ¶ At ille ait: Habeo plurima frater mi:
10 sint tua tibi. ¶ Dixitq́; Iacob: Noli ita obsecro: sed
si inueni gratiam in oculis tuis, accipe munusculũ
C de manibus meis. sic enim vidi faciem tuam, quasi
11 viderim vultum Dei: esto mihi propitius, ¶ & susci-
pe benedictionem quam attuli tibi, & quam dona-
uit mihi Deus tribuens omnia. Vix fratre compel-
12 lente suscipiens, ¶ ait: Gradiamur simul, eroq́; so-
13 cius itineris tui. ¶ Dixitq́; Iacob: Nosti domine mi-
quòd paruulos habeam teneros, & oues & boues
fœtas mecum: quas si plus in ambulando fecero la-
14 borare, morientur vna die cuncti greges. ¶ Præce-
dat dominus meus ante seruum suũ: & ego sequar
paulatim vestigia eius, sicut videro paruulos meos
posse, donec veniam ad dominum meum in Seir.
15 ¶ Respondit Esau: Oro te, vt de populo qui mecum
est, saltem socij remaneant viæ tuæ. Non est, inquit,
necesse: hoc vno tantùm indigeo, vt inueniam gra-
16 tiam in conspectu tuo, domine mi. ¶ Reuersus est
17 itaque illo die Esau itinere quo venerat, in Seir. ¶ Et
Iacob venit in Socoth: vbi ędificata domo & fixis
D tentoriis, appellauit nomen loci illius Socoth, id
18 est, tabernacula. ¶ Transiuitque in Salem vrbem
Sichimorum, quæ est in terra Chanáan, postquàm
reuersus est de Mesopotamia Syrię: & habitauit
19 iuxta oppidum. ¶ Emitq́; partem agri, in qua fixerat
tabernacula, à filiis Hemor patris Sichem, centum
20 agnis. ¶ Et erecto ibi altari, inuocauit super illud
fortissimum Deum Israël.

CAPVT XXXIIII.

1 EGressa est autem Dina filia Liæ, vt videret
A mulieres regionis illius. ¶ Quam cùm vi-
2 disset Sichem filius Hemor Heuęi, prin-
ceps terræ illius, adamauit eam: & ra- - a.
puit, & dormiuit cum illa, vi opprimens virginem.
3 ¶ Et conglutinata est anima eius cum ea, tristemq́;
4 deliniuit blanditiis. ¶ Et pergens ad Hemor pa-
trem suum: Accipe, inquit, mihi puellam hanc con-
5 iugem. ¶ Quod cùm audisset Iacob, absentibus filiis,
& in pastu pecorum occupatis, siluit, donec redi-
6 rent. ¶ Egresso autem Hemor patre Sichem, vt lo-
7 queretur ad Iacob, ¶ ecce filij eius veniebãt de agro;
auditoq́; quod acciderat, irati sunt valde, eò quòd
fœdam rem operatus esset in Israël, & violata filia
8 Iacob, rem illicitam perpetrasset. ¶ Loquutus est
itaque Hemor ad eos: Sichem filij mei adhæsit ani-
9 ma filiæ vestræ: date eam illi vxorem. ¶ Et iunga-
mus vicissim connubia: filias vestras tradite nobis,
10 & filias nostras accipite. ¶ Et habitate nobiscum:
B terra in potestate vestra est, exercete, negociami-
11 ni, & possidete eam. ¶ Sed & Sichem ad patrem &
ad fratres eius ait: Inueniam gratiam coram vo-
12 bis: & quæcunque statueritis, dabo. ¶ augete do-
tem, & munera postulate, & libenter tribuam quod
petieritis: tantùm date mihi puellam hanc vxo-
13 rem. ¶ Responderunt filij Iacob Sichem, & patri
14 eius in dolo, sæuientes ob stuprum sororis: ¶ Non
possumus facere quod petitis, nec dare sororem
nostram homini incircunciso: quod illicitum &
15 nepharium est apud nos. ¶ Sed in hoc valebimus
fœderari, si volueritis esse similes nostri, & cir-
16 cuncidatur in vobis omnis masculini sexus. ¶ Tunc
dabimus & accipiemus mutuò filias vestras, ac
C nostras: & habitabimus vobiscum, erimusq́; vnus
17 populus. ¶ Si autem circuncidi nolueritis, tolle-
18 mus filiam nostram, & recedemus. ¶ Placuit obla-
19 tio eorũ Hemor, & Sichem filio eius. ¶ Nec distulit

adolescens, quin statim quod petebatur, expleret:
amabat enim puellam valde, & ipse erat inclytus in
20 omni domo patris sui. ¶Ingressiq; portam vrbis, lo-
21 cuti sunt ad populum: ¶Viri isti pacifici sunt, & vo-
lunt habitare nobiscum: negocientur in terra, &
exerceant eam, quæ spaciosa & lata cultoribus in-
diget. filias eorum accipiemus vxores, & nostras il-
22 lis dabimus. ¶Vnum est, quo differtur tantum bonũ:
Si circuncidamus masculos nostros, ritum gentis
23 imitantes. ¶Et substantia eorum, & pecora, & cun-
cta quæ possident, nostra erunt. tantùm in hoc ac-
quiescamus, & habitantes simul, vnum efficiamus
24 populum. ¶Assensiq; sunt omnes, circuncisis cun-
25 ctis maribus. ¶Et ecce, die tertio quando grauissi-
D mus vulnerum dolor est, arreptis, duo filij Iacob,
Simeon & Leui, fratres Dinæ, gladiis, ingressi sunt
a Iu. 46. a.6. vrbem confidenter: | interfectisq; omnibus mascu-
26 lis, ¶Hemor & Sichem pariter necauerunt, tollẽtes
27 Dinam de domo Sichem sororem suam. ¶Quibus
egressis irruerunt super occisos ceteri filij Iacob: &
28 depopulati sunt vrbem in [illegible]tionem stupri. ¶Oues
eorum, & armenta, & as[illegible]unctaq; vastantes quę
29 in domibus & in agris er[illegible] paruulos quoq; eo-
30 rum & vxores duxerunt captiuas. ¶Quibus perpe-
tratis audacter, Iacob dixit ad Simeon & Leui: Tur-
bastis me, & odiosum fecistis me Chananæis &
Pherezæis habitatoribus terrę huius. nos pauci su-
mus: illi congregati percutient me, & delebor ego
31 & domus mea. ¶Responderunt: Nunquid vt scorto
abuti debuere sorore nostra?

CAPVT XXXV.

1 INterea locutus est Deus ad Iacob: Sur-
A ge, & ascẽde Beth-el, & habita ibi, facq;
a Sup. 28. a.13. altare Deo qui | apparuit tibi, quando fu-
2 giebas Esau fratrem tuum. ¶Iacob verò
conuocata omni domo sua, ait: Abijcite deos alie-
nos, qui in medio vestri sunt; & mundamini, ac mu-
3 tate vestimenta vestra. ¶Surgite, & ascendamus in
Beth-el, vt faciamus ibi altare Deo, qui exaudiuit
me in die tribulationis meæ, & socius fuit itineris
4 mei. ¶Dederunt ergo ei omnes deos alienos quos
habebant, & inaures quæ erant in auribus `eorum`. ...arum 5.
at ille infodit eas subter terebinthum, quæ est post
5 vrbem Sichem. ¶Cumq; profecti essent, terror Dei
inuasit omnes per circuitum ciuitates, & non sunt
6 ausi persequi recedentes. ¶Venit igitur Iacob Lu-
B zam, quæ est in Terra-Chanáan, cognomento
7 Beth-el: ipse & omnis populus cũ eo. ¶Aedificauitq;
ibi altare, & appellauit nomen loci illius, Domus
Sup. 28. c.18. -Dei: ibi enim | apparuit ei Deus, cùm fugeret fra-
8 trem suum. ¶Eodem tempore mortua est Debora
nutrix Rebeccæ, & sepulta est ad radices Beth-el
subter quercum: vocatumq; est nomen loci illius,
9 Quercus fletus. ¶Apparuit autem iterum Deus Ia-
cob postquàm reuersus est de Mesopotamia Syriæ,
10 benedixitq; ei, ¶dicẽs: | Non vocaberis vltrà Iacob, a Sup. 32. c.28.
sed Israel erit nomen tuum. Et appellauit eum Is-
11 rael, ¶dixitq; ei: Ego Deus omnipotens, cresce, &
multiplicare: gentes, & populi nationũ ex te erunt,
12 reges de lumbis tuis egredientur. ¶Terramq; quam
dedi Abraham & Isaac, dabo tibi & semini tuo post
13 te. ¶Et recessit ab eo. ¶Ille verò erexit titulum lapi-
14 deum in loco quo locutus fuerat ei Deus: libans su-
C per eum libamina, & effundens oleum, ¶vocansq;
15 nomen loci illius, Beth-el. ¶Egressus autem inde, -6.
16 venit verno tempore ad terram quæ ducit Ephrá-

17 tam: in qua cùm parturiret Rachel, ¶ob difficulta-
tem partus periclitari cœpit. Dixitq; ei obstetrix:
18 Noli timere, quia & hunc habebis filium. ¶Egre-
diente autem anima præ dolore, & imminente iam
morte, vocauit nomen filij sui Ben-oni, id est, filius
doloris mei: pater verò appellauit eum Ben-iamin,
19 id est, filius dextræ. ¶Mortua est ergo Rachel, & se-
pulta est in via quæ ducit Ephrátam, hæc est Beth-
20 léhem. ¶Erexitq; Iacob titulum super sepulchrum Inf. 48. b.7.
eius: Hic est titulus monumenti Rachel, vsque in
21 præsentem diem. ¶Egressus inde fixit tabernaculum
22 trans Turrem-gregis. ¶ | Cùmq; habitaret in illa a Inf. 49. a.4.
D regione, abijt Ruben, & dormiuit cum Bala concu-
bina patris sui: quod illum minimè latuit. Erant au-
23 tem filij Iacob duodecim. ¶Filij Liæ: primogenitus
Ruben, & Simeon, & Leui, & Iudas, & Issachar, &
24 Zabulon. ¶Filij Rachel: Ioseph, & Ben-iamin. ¶Filij
25 Balæ ancillæ Rachelis: Dan, & Nephthali. ¶Filij
26 Zelphæ ancillæ Liæ: Gad, & Aser: hi sunt filij Iacob,
27 qui nati sunt ei in Mesopotamia Syriæ. ¶Venit etiã
ad Isaac patrem suum in Mambre, Ciuitatem Ar-
bee, hæc est Hebron: in qua peregrinatus est Abra-
28 ham & Isaac. ¶Et completi sunt dies Isaac centum
29 octoginta annorum. ¶Consumptusq; ætate, mor-
tuus est: & appositus est populo suo senex & ple-
nus dierum: & sepelierunt eum Esau & Iacob fi-
lij sui.

CAPVT XXXVI.

1 HAc sunt autem generationes Esau, ipse
A est Edom. ¶Esau accepit vxores de fi-
2 liabus Chanáan: Ada filiam Elon He-
thæi, & Oolibama filiam Anæ filiæ Se-
3 beon Heuæi. ¶Básemath quoque filiam Isma- a 1.Par.1. ..29.
4 hel, sororem Nabaioth. ¶Peperit autem Ada

5 Eliphaz: Baáſemath genuit Rahuel: ¶ Oolibama
genuit Iehus, & Ihelom, & Core. hi filij Eſau, qui
6 nati ſunt ei in terra-Chanáan. ¶ Tulit autem Eſau
vxores ſuas & filios & filias, & omnem animam do-
mus ſuæ, & ſubſtantiam, & pecora, & cuncta quę ha-
bere poterat in terra-Chanáan: & abijt in alteram
ǁSup. 13. a 6. 7 regionem, receſſitque à fratre ſuo Iacob. ¶ ǁ Diuites
enim erant valde, & ſimul habitare non poterant:
nec ſuſtinebat eos terra peregrinationis eorum præ
Ioſue 24. a 4. 8 multitudine gregum. ¶ ǁ Habitauitq; Eſau in Mon-
9 te-Seir, ipſe eſt Edom. ¶ Hæ autem ſunt generatio-
10 nes Eſau patris Edom in Monte-Seir, ¶ & hæc no-
ǁ1. Par. 1. c 34. B mina filiorum eius. ǁEliphaz filius Ada vxoris Eſau:
11 Rahuel quoque fi[illegible]áſemath vxoris eius. ¶ Fue-
runtq; Eliphaz fil[illegible]heman, Omar, Sepho, & Ga-
* & Core. 12 tham, & Cenez *. ¶ Erat autem Thamna, concubi-
na Eliphaz filij Eſau: quæ peperit ei Amalec. hi ſunt
13 filij Ada vxoris Eſau. ¶ Filij autem Rahuel: Nahath
& Zara, Samma & Meza. hi filij Báſemath vxoris
14 Eſau. ¶ Iſti quoque erant filij Oolibama filiæ Anæ
filię Sebeon, vxoris Eſau, quos genuit ei, Iehus &
15 Ihelon & Core. ¶ Hi duces filiorum Eſau. Filij Eli-
phaz primogeniti Eſau: dux Theman, dux Omar,
16 dux Sepho, dux Cenez, ¶ dux Core, dux Gathã, dux
Amalec. hi filij Eliphaz in terra-Edom, & hi filij
17 Ada. ¶ Hi quoq; filij Rahuel filij Eſau: dux Nahath,
dux Zara, dux Samma, dux Meza. hi autem duces
Rahuel in terra-Edom: - iſti filij Báſemath vxoris
18 Eſau. ¶ Hi autem filij Oolibama vxoris Eſau: dux
C Iehus, dux Ihelon, dux Core. hi duces Oolibama fi-
19 liæ Anę vxoris Eſau. ¶ Iſti ſunt filij Eſau, & hi duces
ǁ1. Par. 1. c 38. 20 eorum: ipſe eſt Edom. ǁ ¶ Iſti ſunt filij Seir Horræi,
habitatores terræ: Lotan, & Sobal, & Sebeon, &
21 Ana, ¶ & Diſon, & Aſer, & Diſan. hi duces Horræi,
22 filij Seir in Terra-Edom. ¶ Facti ſunt autem filij Lo-
tan: Hori & Hemam: erat autẽ ſoror Lotan Tham-
23 na. ¶ Et iſti filij Sobal: Aluam & Manáhat & Ebal
24 & Sepho & Onam. ¶ Et hi filij Sebeon: Aia & Ana.
Iſte eſt Ana, qui inuenit aquas calidas in ſolitudine,
25 cùm paſceret aſinas Sebeon patris ſui. ¶ Habuitque
26 filium Diſon, & filiam Oolibama. ¶ Et iſti filij Diſon:
27 Hamdan, & Eſeban, & Iethran, & Charan. ¶ Hi quo-
28 que filij Eſer: Balaan, & Zauan, & Acan. ¶ Habuit au-
29 tem filios Diſan: Hus, & Aran. ¶ Hi duces Horræo-
rum: dux Lotan, dux Sobal, dux Sebeon, dux Ana,
30 ¶ dux Diſon, dux Eſer, dux Diſan: Iſti duces Hor-
31 ræorũ qui imperauerunt in Terra-Seir. ¶ Reges au-
D tem qui regnauerũt in Terra-Edom, antequam ha-
32 berent regẽ filij Iſraël, fuerunt hi: ¶ Bela filius Beor,
33 nomenq; vrbis eius, Denába. ¶ Mortuus eſt autem
Bela, & regnauit pro eo Iobab filius Zaræ de Boſra.
34 ¶ Cumq; mortuus eſſet Iobab, regnauit pro eo Hu-
35 ſam de terra Themanorum. ¶ Hoc quoque mortuo,
regnauit pro eo Adad filius Badad, qui percuſſit
Madiã in regione Moab: & nomẽ vrbis eius, Auith:
36 ¶ Cumque mortuus eſſet Adad, regnauit pro eo
37 Semla de Maſreca. ¶ Hoc quoque mortuo regnauit
38 pro eo Saul de fluuio Rohoboth. ¶ Cumque & hic
obijſſet, ſucceſſit in regnum Balanã filius Achobor.
39 ¶ Iſto quoque mortuo regnauit pro eo Adar, no-
menque vrbis eius, Phau: & appellabatur vxor eius
40 Meetabel, filia Matred filiæ Mezaab. ¶ Hęc ergo no-
mina ducum Eſau in cognationibus, & locis, & vo-
cabulis ſuis: dux Thamna, dux Alua, dux Ietheth,
41 ¶ dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon, ¶ dux Ce-
42 nez, dux Theman, dux Mapſar, ¶ dux Magdiel, dux
43 Hiram: hi duces Edom habitantes in terra imperij
ſui, ipſe eſt Eſau pater Idumæorum.

CAPVT XXXVII.

1 HAbitauit autem Iacob in terra-Chanáan,
A in qua pater ſuus peregrinatus eſt. ¶ Et
2 hæ ſunt generationes eius: Ioſeph, cùm
ſedecim eſſet annorum, paſcebat gregẽ
cum fratribus ſuis adhuc puer: & erat cum filijs Ba-
læ, & Zelphæ vxorum patris ſui: accuſauitq; fratres
3 ſuos apud patrem crimine peſſimo. ¶ Iſraël autem
diligebat Ioſeph ſuper omnes filios, eò quòd in ſe-
nectute genuiſſet eum: fecitq; ei tunicam polymi-
4 tam. ¶ Vidẽtes autem fratres eius, quòd à patre plus
cunctis filijs amaretur, oderant eum, nec poterant
5 ei quicquam pacificè loqui. ¶ Accidit quoque, vt
viſum ſomnium referret fratribus ſuis, quæ cauſa
6 maioris odij ſeminarium fuit. ¶ Dixitq; ad eos: Au-
7 dite ſomnium meum, quod vidi: ¶ Putabam nos li-
B gare manipulos in agro: & quaſi conſurgere mani-
pulum meum, & ſtare, veſtroſq; manipulos circun-
8 ſtantes adorare manipulum meum. ¶ Reſpõderunt
fratres eius: Nunquid rex noſter eris? aut ſubijcie-
mur ditioni tuæ? Hęc ergo cauſa ſomniorum atque
ſermonum, inuidiæ & odij fomitem miniſtrauit.
9 ¶ Aliud quoq; vidit ſomnium, quod narrans fratri-
bus, ait: Vidi per ſomnium quaſi Solem, & Lunã, &
10 ſtellas vndecim adorare me. ¶ Quod cùm patri ſuo,
& fratribus retuliſſet, increpauit eum pater ſuus, &
C dixit: Quid ſibi vult hoc ſomnium, quod vidiſti? num
ego & mater tua, & fratres tui adorabimus te ſuper
11 terram? ¶ Inuidebant ei igitur fratres ſui: pater ve-
12 rò rem tacitus conſiderabat. ¶ Cumq; fratres illius
in paſcendis gregibus patris morarentur in Sichem,

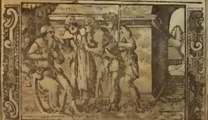

13 ¶ dixit ad eum Iſraël: Fratres tui paſcunt oues in
Sichimis: veni, mittam te ad eos. Quo responden-
14 te, ¶ Præſto ſum: ait ei: Vade, & vide ſi cuncta pro-
D ſpera ſint erga fratres tuos, & pecora: & renuncia
mihi quid agatur. Miſſus de Valle-Hebron, venit
15 in Sichem: ¶ inuenitq; eum vir errantem in agro,
16 & interrogauit quid quæreret. ¶ At ille reſpondit

Fratres meos quæro, indica mihi vbi paſcant gre-
17 ges. ¶ Dixitq́; ei vir: Receſſerunt de loco iſto. audi-
ui autem eos dicentes: Eamus in Dothain. Perrexit
itaq; Ioſeph poſt fratres ſuos, & inuenit eos in Do-
18 thain. ¶ Qui cùm vidiſſent eum procul, antequàm
19 accederet ad eos, cogitauerunt illum occidere. ¶ Et
20 mutuò loquebantur, Ecce ſomniator venit: ¶ veni-
te occidamus eum, & mittamus in ciſternam vete-
E rem: dicemuſq́ue, Fera peſſima deuorauit eum: &
[Infr. 42. c 22.] 21 tunc apparebit quid illi proſint ſomnia ſua. ¶ | Au-
diens autem hoc Ruben, nitebatur liberare eum de
[interficiamus.] 22 manibus eorum, & dicebat: ¶ Non ˋ interficiatisˋ
[effundamus.] animam eius, nec ˋ effundatisˋ ſanguinem: ſed pro-
[veterem] ijcite eum in ciſternam hanc*, quæ eſt in ſolitudi-
ne, manuſq́ue veſtras ſeruate innoxias. hoc autem
dicebat, volens eripere eum de manibus eorum, &
23 reddere patri ſuo. ¶ Confeſtim igitur, vt peruênit ad
fratres ſuos, nudauerunt eum tunica talari, & poly-
[– 8.] 24 mita: ¶ Miſeruntq́; eum in ciſternam ˋveteremˋ, quæ
25 non habebat aquam. ¶ Et ſedentes, vt comederent
panem, viderũt Iſmahelitas viatores venire de Ga-
laad, & camelos eorum portantes aromata, & reſi-
26 nam, & ſtacten in Aegyptum. ¶ Dixit ergo Iudas fra-

F tribus ſuis: Quid nobis prodeſt, ſi occiderimus fra-
trem noſtrum, & celauerimus ſanguinem ipſius?
27 ¶ Melius eſt, vt venũdetur Iſmahelitis, & manus no-
ſtræ non polluantur. frater enim, & caro noſtra eſt.
[Sap. 10. c 13. Pſal. 104. ˋIſmahelitis 9 triginta.] 28 Acquieuerunt fratres ſermonibus illius. ¶ | Et præ-
tereuntibus ˋMadianitisˋ negociatoribus, extrahen-
tes eum de ciſterna, vendiderunt eum Iſmahelitis
ˋvigintiˋ argenteis: qui duxerunt eum in Aegyptum.
29 ¶ Reuerſuſq́ue Ruben ad ciſternam, non inuenit
30 puerum: ¶ & ſciſſis veſtibus pergens ad fratres ſuos,
31 ait: Puer non comparet, & ego quò ibo? ¶ Tulerunt
autem tunicam eius, & in ſanguinem hœdi quem

32 occiderant, tinxerunt: ¶ mittentes qui ferrent ad
[Infr. 44. f 28.] patrem, & dicerent, Hanc inuenimus: vide vtrum
33 tunica filij tui ſit, an non. ¶ Quam cùm agnouiſſet
G pater, ait: Tunica filij mei eſt, fera peſſima comedit
34 eum, beſtia deuorauit Ioſeph. ¶ Sciſſisq́; veſtibus,

indutus eſt cilicio, lugens filium ſuum multo tem-
35 pore. ¶ Congregatis autem cunctis liberis eius, vt
lenirent dolorem patris, noluit conſolationem ac-
cipere, ſed ait: Deſcendam ad filium meum lugens
36 in infernum. Et illo perſeuerante in fletu, ¶ Madia-
nitæ vendiderunt Ioſeph in Aegypto Phutiphari
eunucho Pharaonis, magiſtro militum.

CAPVT XXXVIII.

1 EOdem tempore deſcendens Iudas à fra-
A tribus ſuis, diuertit ad virum Odollami-
2 ten, nomine Hiram. ¶ | Viditq́; ibi filiam
hominis Chananæi, vocabulo Sua: & ac- [1. Par. 2. a]
3 cepta vxore, ingreſſus eſt ad eam. ¶ Quæ concepit,
4 & peperit filiũ, & vocauit nomen eius Her. ¶ | Rur- [Nu. 26. b]
ſumq́; concepto fœtu, natum filium vocauit Onan. [19.]
5 ¶ Tertium quoque peperit, quem appellauit Selaˋ,
6 quo nato, parere vltrà ceſſauit. ¶ Dedit autem Iudas
vxorem primogenito ſuo Her, nomine Thamar.
7 ¶ | Fuit quoque Her primogenitus Iudæ, nequam [Nu. 26. c]
B in conſpectu Domini: & ab eo occiſus eſt. ¶ Dixit [19.]
8 ergo Iudas ad Onan filiũ ſuum: Ingredere ad vxo-
rem fratris tui, & ſociare illi, vt ſuſcites ſemen fratri
9 tuo. ¶ Ille ſciens non naſci ſibi filios, introiens ad
vxorem fratris ſui, ſemen fundebat in terram: ne li-
10 beri fratris nomine naſcerentur. ¶ Et idcirco per-
cuſſit eum Dominus, eò quòd rem deteſtabilem fa-
11 ceret. ¶ Quam ob rem dixit Iudas Thamar nurui
ſuæ: Eſto vidua in domo patris tui, donec creſcat
Sela filius meus: timebat enim ne & ipſe morere-
tur, ſicut fratres eius. Quæ abijt, & habitauit in do-
12 mo patris ſui. ¶ Euolutis autem multis diebus, mor-
C tua eſt ˋSuaˋ vxor Iudæ: qui poſt luctum conſolatio-
ne ſuſcepta, aſcendebat ad tonſores ouium ſuarũ, [ˋfilia Suæ 4.]
ipſe & Hiras opilio gregis Odollamites, in Tham-
13 nas. ¶ Nunciatumq́ue eſt Thamar, quòd ſocer illius
14 aſcenderet in Thamnas ad tondendas oues. ¶ Quæ
depoſitis viduitatis veſtibus, aſſumpſit theriſtrum:
& mutato habitu ſedit in biuio itineris, quod ducit
Thamnam: eò quòd creuiſſet Sela, & non eum ac-
15 cepiſſet maritum. ¶ Quam cùm vidiſſet Iudas, ſuſpi-
D catus eſt eſſe meretricem: operuerat enim vultum
16 ſuum, ne agnoſceretur. ¶ Ingrediensq́; ad eam, ait:
Dimitte me, vt coeam tecum: neſciebat enim, quòd
nurus ſua eſſet. Qua reſpondente: Quid dabis mihi,
17 vt fruaris concubitu meo? ¶ Dixit: Mittam tibi hœ-
dũ de gregibus. Rurſumq́; illa dicente: Patiar quod
vis, ſi dederis mihi arrhabonẽ, donec mittas quod
18 polliceris. ¶ Ait Iudas: Quid tibi vis pro arrhabone
dari? Reſpondit: Annulum tuum, & armillã, & ba-
culum quem manu tenes. Ad vnum igitur coitum
19 mulier concepit. ¶ Et ſurgens abijt: depoſitoq́; ha-
bitu quem ſumpſerat, induta eſt viduitatis veſtibus.

rem

20 ℣ Misit autem Iudas hœdum per pastorem suum
E Odollamitem, vt reciperet pignus quod dederat
21 mulieri: qui cùm non inuenisset eam, ℣ interroga-
uit homines loci illius: Vbi est mulier quæ sedebat
in biuio? Respondentibus cunctis, Non fuit in loco
22 isto meretrix: ℣ reuersus est ad Iudam, & dixit ei:
Non inueni eam: sed & homines loci illius dixerunt
23 mihi, nunquam sedisse ibi scortum. ℣ Ait Iudas: Ha-
F beat sibi: certè mendacij arguere nos non potest.
ego misi hœdum quem promiseram, & tu non in-
24 uenisti eam. ℣ Ecce autem post tres menses nun-
ciauerunt Iudæ, dicentes: Fornicata est Thamar nu-

rus tua, & videtur vterus illius intumescere. Dixitq;
25 Iudas: Producite eam, vt comburatur. ℣ Quæ cùm
duceretur ad pœnam, misit ad socerum suum, dicēs:
De viro, cuius hæc sunt, concepi: cognosce cuius sit
26 annulus, & armilla, & baculus. ℣ Qui agnitis mune-
G ribus, ait: Iustior me est: quia non tradidi eam Sela
Matt. 1. a 3. 27 filio meo. Attamen vltrà nō cognouit eā. ℣ ‖ Instante
autem partu, apparuerunt gemini in vtero: atq; in
ipsa effusione infantium, vnus protulit manum, in
28 qua obstetrix ligauit coccinum, dicens: ℣ Iste egre-
29 dietur prior. ℣ Illo verò retrahente manum, egres-
sus est alter. dixitq; mulier: Quare diuisa est pro-
pter te maceria? & ob hanc causam vocauit nomen
1. Par. 2. c 4. 30 eius Phares. ‖ ℣ Postea egressus est frater eius, in cu-
ius manu erat coccinum: quem appellauit Zara.

CAPVT XXXIX.

1 IGitur Ioseph ductus est in Aegyptū, emit-
A que eum Phutiphar eunuchus Pharao-
nis, princeps exercitus sui, vir Aegyptius,
de manu Ismahelitarum, à quibus per-
2 ductus erat. ℣ Fuitque Dominus cum eo, & erat vir
in cunctis prosperè agens: habitauitq; in domo do-
3 mini sui, ℣ qui optimè nouerat Dominum esse cum
gererētur ab eo 5. eo, & omnia quæ `gereret, ab eo,` dirigi in manu il-
4 lius. ℣ Inuenitq; Ioseph gratiam corā domino suo,
& ministrabat ei: à quo præpositus omnibus guber-
nabat creditam sibi domum, & vniuersa quæ ei tra-
5 dita fuerant. ℣ Benedixitq; Dominus domui Aegy-
B ptij propter Ioseph, & multiplicauit tam in ædibus
6 quàm in agris cunctam eius substātiam. ℣ nec quic-
quam aliud nouerat, nisi panem quo vescebatur.
Erat autem Ioseph pulchra facie, & decorus aspe-
7 ctu. ℣ Post multos itaq; dies iniecit domina sua ocu-
8 los suos in Ioseph, & ait: Dormi mecum. ℣ Qui ne-
quaquam acquiescens operi nephario, dixit ad eā:
Ecce dominus meus omnibus mihi traditis ignorat
9 quid habeat in domo sua: ℣ nec quicquam est quod
non in mea sit potestate, vel non tradiderit mihi,
præter te, quæ vxor eius es: quomodo ergo possum
hoc malum facere, & peccare in `Dominū meum`? Deum 9
10 ℣ Huiuscemodi verbis per singulos dies *: & mulier *loquebatur 4.
molesta erat adolescenti, & ille recusabat stuprum.
11 ℣ Accidit autem quadam die, vt intraret Ioseph do-
mum, & operis quippiam absque arbitris faceret:
12 ℣ & illa, apprehensa lacinia vestimenti eius, dice-
C ret: Dormi[illegible] mecum. Qui relicto in manu eius pal-
13 lio, fugit, & egressus est foras. ℣ Cumq; vidisset mu-
lier vestem in manibus suis, & se esse contemptam;

14 ℣ vocauit ad se` homines domus suæ, & ait ad eos: 5.
En introduxit virum Hebræum, vt illuderet nobis:
ingressus est ad me, vt coiret mecum: cumque ego
15 succlamassem, ℣ & audisset vocem meam, reliquit
16 pallium quod tenebam, & fugit foras. ℣ In argumē-
D tum ergo fidei, retentum pallium ostendit marito
17 reuertenti domum, ℣ & ait: Ingressus est ad me ser-
uus Hebræus quem adduxisti, vt illuderet mihi:
18 ℣ cumq; audisset me clamare, reliquit pallium quod
19 tenebam, & fugit foras. ℣ His auditis dominus, &
nimium credulus verbis coniugis, iratus est valde;
20 ℣ ‖ tradiditq; Ioseph in carcerem, vbi vincti regis cu- Psal. 104
21 stodiebantur. & erat ibi clausus. ℣ Fuit autem Do- b. 18.
minus cum Ioseph, & misertus est illius: & dedit ei
22 gratiam in conspectu princip[illegible]c[illegible]is. ℣ Qui tra-
didit in manu illius vniuersos [illegible]os qui in custo-
dia tenebantur: & quicquid fiebat, sub ipso erat.
23 ℣ Nec nouerat aliquid cunctis ei creditis: Dominus
enim erat cum illo, & omnia opera eius dirigebat.

CAPVT XL.

1 HIs itaque gestis, accidit, vt peccarent duo
A eunuchi, pincerna regis Aegypti, & pi-
2 stor domino suo. ℣ Iratusque contra eos
Pharao (nam alter pincernis præerat, al-
3 ter pistoribus) ℣ misit eos in carcerem principis mi-
4 litum, in quo erat vinctus & Ioseph. ℣ At custos car-
ceris tradidit eos Ioseph, qui & ministrabat eis: ali-
quantulum temporis fluxerat, & illi in custodia re-
5 nebantur. ℣ Videruntq; ambo somnium nocte vna,
6 iuxta interpretationem congruam sibi. ℣ Ad quos

cùm introiſſet Ioſeph manè, & vidiſſet eos triſtes,
7 ſciſcitatus eſt eos, dicẽs: Cur triſtior eſt hodie ſo-
8 lito facies veſtra? Qui reſpõderunt: Somnium vi-
B dimus:& non eſt qui interpretetur nobis. Dixitq́ue
ad eos Ioſeph: Nunquid non Dei eſt interpretatio?
9 referte mihi quid videritis. Narrauit prior, præ-
poſitus pincernarum, ſomnium ſuũ: Videbam co-
10 ram me vitem, in qua erant tres propagines, cre-
-7. ſcere paulatim in gemmas, & poſt flores vuas ma-
11 tureſcere: calicemq́; Pharaonis in manu mea. tu-

li ergo vuas, & ex[illegible]ſſi in calicem qu[illegible]ebam,
12 & tradidi poculũ [illegible]oni. Reſpõdit [illegible]eph: Hæc
eſt interpretatio ſom[illegible], Tres propagines, tres adhuc
13 dies ſunt, poſt quos recordabitur Pharao miniſte-
rij tui, & reſtituet te in gradũ priſtinum: dabisq́; ei
calicẽ iuxta officium tuũ, ſicut antè facere cõſueue
14 ras. Tantùm memẽto mei, cùm tibi bene fuerit, &
C facies mecũ miſericordiam: vt ſuggeras Pharaoni,
15 vt educat me de iſto carcere: quia furtim ſubla-
tus ſum de terra Hebræorum, & hìc innocens in la-
16 cum miſſus ſum. Videns piſtorum magiſter, quòd
prudẽter ſomnium diſſoluiſſet, ait: Et ego vidi ſom-
nium, Quòd tria caniſtra farinæ haberem ſuper ca-
17 put meum: & in vno caniſtro, quod erat excelſius,
portare me putabam omnes cibos qui fiũt arte pi-
18 ſtoria, auesq́; comedere ex eo. Reſpondit Ioſeph:

D Hęc eſt Interpretatio ſomnij, Tria caniſtra, très ad-
19 huc dies ſũt, poſt quos auferet Pharao caput tuũ,
ac ſuſpendet te in cruce, & lacerabunt volucres car-
20 nes tuas. Exinde dies tertius natalitius Pharao-
nis erat: qui faciens grande conuiuium pueris ſuis,
recordatus eſt inter epulas magiſtri pincernarum,
21 & piſtorum principis. Reſtituitq́ue alterum in lo-
Regi 5 22 cum ſuum, vt porrigeret ei poculum: alterum
ſuſpendit in patibulo, vt coniectoris veritas pro-
23 baretur. Et tamen ſuccedentibus proſperis, præ-
poſitus pincernarum oblitus eſt interpretis ſui.

CAPVT XLI.

1 POſt duos annos vidit Pharao ſomnium.
A Putabat ſe ſtare ſuper fluuium, de quo
2 aſcendebant ſeptem boues, pulchræ &
craſſę nimis: & paſcebantur in locis pa-
3 luſtribus. Aliæ quoque ſeptem emergebant de
flumine fœdæ, confectæq́; macie: & paſcebantur in
4 ipſa amnis ripa in locis virentibus. deuorauerunt-
que eas, quarum mira ſpecies & habitudo corpo-
5 rum erat. Expergefactus Pharao, rurſum dormi-
uit, & vidit alterum ſomnium. Septem ſpicæ pullu-
6 labant in culmo vno plenæ atque formoſæ: aliæ
quoque totidem ſpicæ tenues, & percuſſæ vredine
7 oriebantur. deuorantes omnem priorum pulchri-
8 tudinem. Euigilans Pharao poſt quietem, & fa-
cto manè, pauore perterritus, miſit ad omnes con- -10.
iectores Aegypti, cunctosq́ue ſapientes: & accerſi-
tis narrauit ſomnium, nec erat qui interpretaretur.
9 Tunc demum reminiſcens pincernarum magi-
10 ſter, ait: Confiteor peccatum meum: Iratus rex
B ſeruis ſuis, me & magiſtrum piſtorum retrudi iuſſit
11 in carcerẽ principis militum: vbi vna nocte vter-
12 que vidimus ſomnium, pręſagiũ futurorum. Erat
ibi puer Hebræus, eiuſdem ducis militum famulus:
13 cui narrantes ſomnia, audiuimus quicquid po-
ſtea rei probauit euentus. ego enim redditus ſum
14 officio meo: & ille ſuſpenſus eſt in cruce. Protinus Pſa. 104.b
ad regis imperium eductum de carcere Ioſeph to-
15 tonderunt, ac veſte mutata obtulerunt ei. Cui il-

le ait: Vidi ſomnia, nec eſt qui edſſerat: quæ audiui
16 te ſapientiſsimè conijcere. Reſpõdit Ioſeph: Abſq́;
17 me Deus reſpondebit proſpera Pharaoni. Narra-
C uit ergo Pharao quod viderat: Putabam me ſtare
18 ſuper ripam fluminis, & ſeptem boues de amne
cõſcendere, pulchras nimis, & obeſis carnibus: quæ
19 in paſtu paludis virecta carpebant. Et ecce, has
ſequebãtur alię ſeptem boues, in tantum deformes
& macilentæ, vt nunquàm tales in Terra-Aegypti
20 viderim. Quæ deuoratis & conſumptis prioribus,
21 nullum ſaturitatis dedère veſtigium: ſed ſimili

macie & ſqualore torpebant. Euigilans, rurſus ſo-
22 pore depreſſus, ? vidi ſomnium: Septem ſpicæ pul-
lulabant in culmo vno plenç, atque pulcherrimæ.
23 ? Aliæ quoque ſeptem tenues, & percuſſç vredine,
24 oriebantur è ſtipula: ? quæ priorum pulchritudi-
nem deuorauerunt. Narraui coniectoribus ˋſom- ˋſomniorum 4.
25 ninmˋ, & nemo eſt qui ediſſerat. ? Reſpōdit Ioſeph:
Somnium regis vnum eſt: quç facturus eſt Deus,
26 oſtendit Pharaoni. ? Septem boues pulchrç, & ſe-
D ptem ſpicæ plenç: ſeptem hubertatis anni ſunt. ean-
27 demq́; vim ſomnij comprehendunt. ? Septem quo-
que boues tenues, atque macilentæ, quæ aſcende-
runt poſt eas, & ſeptem ſpicæ tenues, & vento vren-
28 te percuſſç: ſeptem anni venturæ ſunt famis. ? Qui
29 hoc ordine complebuntur. ? Ecce, ſeptem anni ve-
nient fertilitatis magnæ in vniuerſa terra-Aegypti.
30 ? Quos ſequentur ſeptem anni alij tantæ ſterilita-
tis, vt obliuioni tradatur cuncta retrò abundantia:
31 conſumptura eſt enim fames omnē terram, ? & hu-
bertatis magnitudinem perditura eſt inopiæ ma-
32 gnitudo. ? Quod autem vidiſti ſecundò, ad eandem
rem pertinens ſomnium, firmitatis indicium eſt: eò
33 quòd fiat ſermo Dei, & velociùs impleatur. ? Nunc
ergo prouideat rex virum ſapientem & induſtriū,
34 & præficiat eum terrç-Aegypti. ? Qui conſtituat
præpoſitos per cunctas regiones: & quintam partē
35 fructuum per ſeptem annos fertilitatis, ? qui iam
nunc futuri ſunt, congreget in horrea: & omne fru-
mentum ſub Pharaonis poteſtate condatur, ſerue-
36 turq́ue in vrbibus, ? & prçparetur futuræ ſeptē an-
norum fami quæ oppreſſura eſt Aegyptum: & non
37 conſumetur terra inopia. ? Placuit Pharaoni con-
38 ſilium, & cunctis miniſtris eius. ? Locutusq́ue eſt
E ad eos: Num inuenire poterimus talem virum, qui
39 ſpiritu Dei plenus ſit? ? Dixit ergo ad Ioſeph: Quia

oſtendit tibi Deus omnia quæ locutus es, nunquid
ſapientiorem & conſimilem tui inuenire potero?
40 ? |Tu eris ſuper domum meam, & ad tui oris impe- | Pſa. 104. b. 21. 1. Mach. f. 53. Act. 7. b. 2.
rium cunctus populus obediet: vno tantùm regni
41 ſolio te præcedam. ? Dixitq́; rurſum Pharao ad Io-
ſeph: Ecce conſtitui te ſuper vniuerſam Terrā-Ae-
42 gypti. ? ˋTulitq́ueˋ annulum de manu ſua, & dedit ˋTulit 8.
eum in manu eius: veſtiuitq́ue eum ſtola byſſinâ, &
43 collo torquem auream circumpoſuit. ? Fecitq́; eum
. aſcendere ſuper currum ſuum ˋſecundumˋ, claman- ˋſecum 6
te prçcone, vt omnes coram eo genu flecterent, &
44 prçpoſitum eſſe ſcirēt vniuerſç terrç-Aegypti. ? Di-
xit quoque rex-Aegyptiˋ ad Ioſeph: Ego ſum Pha- -10.
F rao: abſque tuo imperio non mouebit quiſquā ma-
45 num aut pedem in omni Terra-Aegypti. ? Vertit-
q́ue nomen eius, & vocauit eum lingua Aegyptia-
ca, Saluatorem-mundi. Deditq́ue illi vxorem Aſe-
neth, filiam Phutipharis ſacerdotis Heliopoleos.

Egreſſus eſt itaque Ioſeph ad Terram-Aegypti.
46 (? Triginta autem annorum erat, quando ſtetit in
conſpectu regis Pharaonis) & circuiuit omnes re-
47 giones Aegypti. ? Venitq́, fertilitas ſeptem anno-
rum: & in manipulos redactæ ſegetes congregatæ
48 ſunt in horrea Aegypti. ? Omnis etiā frugum abun-
49 dantia in ſingulis vrbibus condita eſt. ? Tantaque
fuit abundantia tritici, vt arenæ maris coæquaretur,
50 & copia menſuram excederet. ? |Natiq́ue ſunt Io- | Inf. 46. c. 10. 48. a. 5.
G ſeph filij duo, antequàm veniret fames: quos pepe-
rit ei Aſeneth filia Phutipharis ſacerdotis Helio-
51 poleos. ? Vocauitq́; nomen primogeniti, Manaſſes,
dicēs: Obliuiſci me fecit Deus omniū laborū meo-
52 rum, & domus patris mei. ? Nomen quoque ſecun-

di appellauit Ephraim, dicens: Creſcere me fecit
53 Deus in terra paupertatis meæ. ? Igitur tranſactis
ſeptem hubertatis annis, qui fuerant in Aegypto,
54 ? |cœperunt venire ſeptem anni inopiæ, quos prç- | Pſal. 104. b. 16.
dixerat Ioſeph. & ī vniuerſo Orbe fames prçualuit:
55 in cuncta autem Terra-Aegypti ˋpanisˋ erat. ? Qua ˋfames
eſuriente clamauit populus ad Pharaonem, alimē-
ta petens. Quibus ille reſpondit: Ite ad Ioſeph: &
56 quicquid ipſe vobis dixerit, facite. ? Creſcebat au-
tem quotidie fames in omni terra: aperuitq́ue Io-
ſeph vniuerſa horrea, & vendebat Aegyptijs: nam
57 & illos oppreſſerat fames. ? Omnesq́ue prouinciæ
veniebant in Aegyptum, vt emerent eſcas, & ma-
lum inopiæ temperarent.

CAPVT XLII.

1 AVdiens autem Iacob, quòd alimēta ven-
A derētur in Aegypto, dixit filijs ſuis: Qua-
2 re negligitis? ? |Audiui quòd triticum | Act. 7. b
venundetur in Aegypto: deſcendite, &
emite nobis neceſſaria, vt poſſimus viuere, & non
8 conſumamur inopia. ? Deſcendentes igitur fratres
Ioſeph decem, vt emerent frumenta in Aegypto,
4 ? Ben-iamin domi retento à Iacob, qui dixerat fra-
tribus eius, Ne fortè in itinere quicquam patiatur
5 mali: ? ingreſſi ſunt terram-Aegypti cum alijs qui

pergebant

pergebant ad emendum. Erat autem fames in Ter-
6 ra-Chanáan. ¶ Et Ioseph erat princeps in Ter-
ra-Aegypti`, atque ad eius nutum frumenta popu- princeps Aegypti. ic,
B lis vendebātur. Cumq; adorassent eum fratres sui,

7 ¶ & agnouisset eos, quasi ad alienos duriùs loque-
batur, interrogans eos: Vnde venistis? Qui respon-
derunt: De Terra-Chanáan, vt emamus victui ne-
8 cessaria. ¶ Et tamen fratres ipse cognoscens, non
9 est cognitus ab eis. ¶ Recordatusq; somniorum quę
aliquando viderat, ait ad eos: Exploratores estis;
10 vt ` videatis infirmiora terræ, venistis. ¶ Qui dixe-
runt: Non est ita domine, sed serui tui venerunt, vt
11 emerent cibos. ¶ Omnes filij vnius viri sumus: paci-
C fici venimus, nec quicquam famuli tui machinan-
12 tur mali. ¶ Quibus ille respondit: Aliter est, immu-
13 nita terræ huius considerare venistis. ¶ At illi dixe-
runt: Duodecim, inquiunt, serui tui fratres sumus,
filij viri vnius in terra-Chanáan: minimus cum pa-
14 tre nostro est, alius nō est super. ¶ Hoc est, ait, quod
15 locutus sum. Exploratores estis. ¶ Iam nunc expe-
rimentum vestri capiam: per salutem Pharaonis nō
egrediemini hinc, donec veniat frater vester mini-
16 mus. ¶ Mittite ex vobis vnum, & adducat eum: vos
autem eritis in vinculis, donec probentur quæ dixi-

stis, vtrum vera, an falsa sint: alioquin per salutem
17 Pharaonis exploratores estis. ¶ Tradidit ergo illos
18 custodiæ tribus diebus. ¶ Die autem tertio eductis
de carcere, ait: Facite quæ dixi, & viuetis: Deū enim
19 timeo. ¶ Si pacifici estis, frater vester vnus ligetur
D in carcere: vos autem abite, & ferte frumenta, quæ
20 emistis, in domos vestras: ¶ & fratrem vestrum mi- Infr. 43.a
nimum ad me adducite, vt possim vestros probare
sermones, & non moriamini. Fecerunt, vt dixerat.
21 ¶ Et locuti sunt ad inuicem: Meritò hęc patimur,
quia peccauimus in fratrem nostrum, videntes an-
gustiam animę illius, dum deprecaretur nos, & non
audiuimus: idcirco venit super nos ista tribulatio.
22 ¶ E quibus vnus, Ruben, ait: Nunquid non dixi vo-
bis: Nolite peccare in puerum: & non audistis me? Sup. 37.b
23 en sanguis eius exquiritur. ¶ Nesciebant autem,
E intelligeret Ioseph, eò quòd per interpretem lo-
24 queretur ad eos. ¶ Auertitque se parumper, & fle-

25 uit: & reuersus, locutus est ad eos. ¶ Tollensq; Si-
meon, & ligans illis præsentibus, iussit ministris, vt
implerent eorum saccos tritico, & reponerent pe-
cunias singulorum in sacculis suis, datis suprà ciba-
26 rijs in via: qui fecerunt ita. ¶ At illi portantes fru-
27 menta in asinis suis profecti sunt. ¶ Apertoq; vnus

sacco, vt daret iumento pabulum in diuersorio, cō-
28 templatus pecuniam in ore sacculi, ¶ dixit fratribus
suis: Reddita est mihi pecunia *, en habetur in sac- * mea 7.
F co. Et obstupefacti, turbatiq; mutuò dixerūt: Quid-
29 nam est hoc quod fecit nobis Deus? ¶ Veneruntque
que ad Iacob patrem suum in Terram-Chanáan, &
narrauerunt ei omnia quæ accidissent sibi, dicen-
30 tes: ¶ Locutus est nobis dominus terræ * durè, & * illius 5.
31 putauit nos exploratores esse prouinciæ`. ¶ Cui re- -3.
spondimus: Pacifici sumus, nec vllas molimur insi-
32 dias. ¶ Duodecim fratres vno patre geniti sumus:
vnus non est super, minimus cum patre nostro est
33 in Terra-Chanáan. ¶ Qui ait nobis: Sic probabo,
quòd pacifici sitis. Fratrem vestrum vnum dimitti-
te apud me, & cibaria domibus vestris necessaria
34 sumite, & abite. ¶ Fratremq; vestrum minimum ad-
ducite ad me, vt sciam, quòd non sitis exploratores:
& istum qui tenetur in vinculis, recipere possitis: ac
deinceps quæ vultis, emendi habeatis licentiam.
35 ¶ His dictis, cùm frumenta effunderent, singuli re-
pererunt in ore saccorum ligatas pecunias: exterri-
36 tisque simul omnibus, ¶ dixit pater Iacob: Absque
G liberis me esse fecistis. Ioseph nō est super, Simeon
tenetur in vinculis, & Ben-iamin auferetis: in me
37 hæc omnia mala reciderunt. ¶ Cui respondit Ru-
ben: Duos filios meos interfice, si non reduxero
illum tibi: trade illum in manu mea, & ego eum
38 tibi restituam. ¶ At ille: Non descendet, inquit,
filius meus vobiscum: frater eius mortuus est, & ip-
se solus remansit: siquid ei aduersitatis acciderit in
terra ad quam pergitis, deducetis canos meos cum
dolore ad inferos.

CAPVT XLIII.

1 INterim fames omnem terram vehemen-
A ter premebat. ? Consumptisque cibis
2 quos ex Aegypto detulerãt, dixit Iacob
ad filios suos: Reuertimini, & emite no-
3 bis pauxillum escarum. ? Respondit Iudas: Denun-
ciauit nobis vir ille sub attestatione iurisiurandi,
dicens, Non videbitis faciem meam, nisi fratrem
4 vestrum minimum adduxeritis vobiscum. ? Si ergo
vis eum mittere nobiscum, pergemus pariter, &
5 ememus tibi necessaria: ? si autem non vis, non
ibimus. vir enim (vt sępe diximus) denunciauit no-
Sup. 42. d 20. bis, dicens: | Non videbitis faciem meam absque
6 fratre vestro minimo. ? Dixit eis Israel: In meam
hoc fecistis miseriam, vt indicaretis ei & alium ha-
7 bere vos fratrem. ? At illi responderunt: Interro-
gauit nos homo per ordinem, nostram progeniem,
si pater viueret, si haberemus fratrem: & nos respõ-
dimus ei consequenter iuxta id quod fuerat scisci-
tatus: nunquid scire poteramus quòd dicturus es-
8 set, Adducite fratrem vestrum vobiscum? ? Iudas
quoque dixit patri suo: Mitte puerum mecum, vt
proficiscamur, & possimus viuere: ne moriamur
Inf. 44. g 32. 9 nos & paruuli nostri. ? Ego suscipio puerum: de
C manu mea require illum. Nisi reduxero & reddide-
ro eum tibi, ero peccati reus in te omni tempore.
10 ? Si non intercessisset dilatio, iam vice altera venis-
11 semus. ? Igitur Israël pater eorum dixit ad eos: Si
sic necesse est, facite quod vultis: sumite de optimis
terrę frugibus in vasis vestris, & deferte viro mune-
ra, modicum resinę, & mellis, & storacis, stactes, &
12 terebinthi, & amygdalarum. ? Pecuniam quoque
duplicem ferte vobiscum: & illam quam inuenistis
in sacculis, reportate, ne fortè errore factum sit.
13 ? Sed & fratrem vestrum tollite, & ite ad virum.
14 ? Deus autem meus omnipotens faciat vobis eum
placabilem: & remittat vobiscum fratrem vestrum
-5. quem tenet in vinculis, & hunc Ben-iamin: ego
15 autem quasi orbatus absque liberis ero. ? Tulerunt
ergo viri munera, & pecuniam duplicẽ, & Ben-ia-
min: descenderuntq; in Aegyptum, & steterunt co-
16 ram Ioseph. ? Quos cùm ille vidisset, & Ben-iamin

D simul, præcepit dispensatori domus suæ, dicens: In-
troduc viros domum, & occide victimas, & instrue
conuiuium: quoniam mecum sunt comesturi me-
17 ridie. ? Fecit ille sicut fuerat imperatum, & intro-
18 duxit viros domum. ? Ibiq; exterriti, dixerunt mu-
tuò: Propter pecuniam quam retulimus prius in
saccis nostris, introducti sumus: vt deuoluat in nos
calumniam, & violenter subijciat seruituti & nos,
19 & asinos nostros. ? Quam ob rem in ipsis foribus
Sup. 42. a 3. 20 accedentes ad dispensatorem ? locuti sunt: Oramus
domine, vt audias nos. | Iam antè descendimus, vt
21 emeremus escas. ? Quibus emptis, cùm venissemus
E ad diuersorium, aperuimus saccos nostros, & inue-
nimus pecuniam in ore saccorum: quam nunc eo-
22 dem pondere reportauimus. ? Sed & aliud attuli-
mus argentum, vt emamus quæ nobis necessaria -5.
sunt: non est in nostra conscientia quis posuerit eã
23 in marsupijs nostris. ? At ille respondit: Pax vobis-
cum, nolite timere. Deus vester, & Deus patris ve-
stri dedit vobis thesauros in saccis vestris: nam pe-
cuniam quam dedistis mihi, probatam ego habeo.
24 Eduxitque ad eos Simeon. ? Et introductis domũ,
attulit aquam, & lauerunt pedes suos, deditque pa-

25 bulum asinis eorum. ? Illi verò parabant munera,
F donec ingrederetur Ioseph meridie: audierãt enim,
26 quòd ibi comesturi essent panem. ? Igitur ingressus
est Ioseph domum suam, obtuleruntque ei mune-
ra, tenentes in manibus suis: & adorauerunt proni
27 in terram. ? At ille clementer resalutatis eis, inter-
rogauit eos, dicens: Saluúsne est pater vester senex,
28 de quo dixeratis mihi? Adhuc viuit? ? Qui respon-
derunt: Sospes est seruus tuus pater noster, adhuc
29 viuit. Et incuruati, adorauerunt eum. ? Attollens
autem Ioseph oculos, vidit Ben-iamin fratrem suũ

vterinum, & ait: Iste est frater vester paruulus, de
quo dixeratis mihi? Et rursum: Deus, inquit, mi-
30 sereatur tui fili mi. ? Festinauitque, quia com-
mota fuerant viscera eius super fratre suo, & erum-
pebant lachrymæ: & introiens cubiculum, fleuit.
31 ? Rursumque lota facie egressus, continuit se, &
32 ait: Ponite panes. ? Quibus appositis seorsum Io-
seph, & seorsum fratribus, Aegyptijs quoque qui
vescebantur simul, seorsum (illicitum est enim Ae-
gyptijs comedere cum Hebræis, & prophanum pu-
33 tant huiuscemodi conuiuium) ? sederunt coram
eo, primogenitus iuxta primogenita sua, & mi-
nimus iuxta ætatem suam. Et mirabantur nimis,
34 ? sumptis partibus, quas ab eo acceperant: ma-
iorque pars venit Ben-iamin, ita vt quinque par-
tibus excederet. Biberuntque, & inebriati sunt
cum eo.

CAPVT

C A P V T XLIIII.

1 PRæcepit autem Ioſeph diſpenſarori do-
A mus ſuæ, dicens: Imple ſaccos eorũ fru-
mento, quantum poſſunt capere: & po-
ne pecuniam ſingulorum in ſummitate
2 ſacci. ¶ Scyphum autem meum argenteum, & pre-
cium quod dedit tritici, pone in ore ſacci iunioris.
3 ſactumque eſt ita. ¶ Et orto manè, dimiſſi ſunt cum
4 aſinis ſuis. ¶ Iamq; vrbem exierant, & proceſſerant
paululum: `tunc` Ioſeph accerſito diſpenſatore do-
mus, ait: Surge, inquit, & perſequere viros: & ap-
prehenſis dicito, Quare reddidiſtis malum pro bo-
5 no? ¶ Scyphus quem ſurati eſtis, ipſe eſt in quo bi-
B bit dominus meus, & in quo augurari ſolet: peſſimã
6 rem feciſtis. ¶ Fecit ille, vt iuſſerat. Et apprehenſis
7 per ordinem locutus eſt. ¶ Qui reſponderunt: Qua-
re ſic loquitur dominus noſter, vt ſerui tui tantum
8 flagitij `commiſerint? ¶ Pecuniam quam inueni-
mus in ſumnuitate ſaccorum, reportauimus ad te
de Terra-Chanâan: & quomodo conſequens eſt, vt
furati ſimus de domo domini tui aurum, vel argen-
9 tum? ¶ Apud quemcunque fuerit inuentum ſeruo-
*cûm 7. C rum tuorum quod quæris, moriatur; & nos erimus
10 ſerui domini noſtri. ¶ Qui dixit eis: Fiat iuxta ve-
ſtram ſententiam: apud quemcunque fuerir inuen-
tum, ipſe ſit ſeruus meus: vos autem eritis innoxij.
11 ¶ Itaque feſtinato deponentes in terram ſaccos,
12 aperuerunt ſinguli. ¶ Quos ſcrutatus, incipiens à
maiore vſq; ad minimum, inuenit ſcyphum in ſac-
13 co Ben-iamin. ¶ At illi ſciſſis veſtibus, oneratiſque
14 rurſum aſinis, reuerſi ſunt in oppidum. ¶ Primuſque
Iudas cum fratribus ingreſſus eſt ad Ioſeph (nec-

dum enim de loco abierat) omneſque ante eum
15 pariter in terram corruerunt. ¶ Quibus ille ait: Cur
D ſic agere voluiſtis? an ignoratis, quòd non ſit ſimi-
16 lis mei in augurandi ſcientia? ¶ Cui Iudas: Quid
reſpondebimus, inquit, domino meo? vel quid lo-
quemur, aut iuſtè poterimus obtendere? Deus in-
uenit iniquitatem ſeruorum tuorum: en omnes ſer-
ui ſumus domini mei, & nos, & apud quem inuen-
17 tus eſt ſcyphus. ¶ Reſponditq; Ioſeph: Abſit à me,
vt ſic agam: qui furatus eſt ſcyphum, ipſe ſit ſeruus
meus: vos autem abite liberi ad patrem veſtrum.
-8. 18 ¶ Accedens-autem` propius Iudas, confidenter ait:
E Oro domine mi, loquatur ſeruus tuus verbum in
auribus tuis, & ne iraſcaris famulo tuo: tu es enim
‖Sup. 42.c 19 poſt Pharaonẽ ¶ dominus meus. Interrogaſti ‖ prius
11. 20 ſeruos tuos: Habetis patrem, aut fratrem? ¶ Et nos
reſpondimus tibi domino meo: Eſt nobis pater ſe-
nex, & puer paruulus, qui in ſenectute illius natus
eſt, cuius vterinus frater mortuus eſt: & ipſum ſo-
lum habet mater ſua; pater verò tenerè diligit eum.
21 ¶ Dixiſtiq; ſeruis tuis: Adducite eum ad me, & po-
22 nam oculos meos ſuper illum. ¶ Suggeſſimus do-
mino meo: Non poteſt puer relinquere patrem
23 ſuum: ſi enim illum dimiſerit, morietur. ¶ ‖ Et dixi- ‖Sup. 43.a
ſti ſeruis tuis: Niſi venerit frater veſter minimus 3.& 5.
vobiſcum, non videbitis amplius faciem meam.
24 ¶ Cùm ergo aſcendiſſemus ad famulum tuum pa-
trem noſtrum, narrauimus ei omnia quæ locutus
25 eſt dominus meus. ¶ Et dixit pater noſter: Reuer-
26 timini, & emite nobis parum tritici. ¶ Cui diximus:
Ire non poſſumus: ſi frater noſter minimus deſcen-

derit nobiſcum, proficiſcemur ſimul: alioquin illo
27 abſente, non audemus videre faciem viri. ¶ Ad quę
G ille reſpondit: ‖ Vos ſcitis, quòd duos genuerit mi- ‖Sup. 37.c
hi vxor mea. ¶ Egreſſus eſt vnus, & dixiſtis, Beſtia 33.g. 33.
28 deuorauit eum: & hucuſque non compâret. ¶ Si tu-
29 leritis & iſtum, & aliquid ei in via contigerit; de-
30 ducetis canos meos cum mœrore ad inferos. ¶ Igi-
tur ſi intrauero ad ſeruum tuum patrem noſtrum,
& puer defuerit, (cùm anima illius ex huius anima
31 dependeat), ¶ videritque eum non eſſe nobiſcum;
morietur, & deducẽt famuli tui canos eius cum do-
32 lore ad inferos. ¶ Ego propriè ſeruus tuus-ſim` qui -6.
in meam hunc recepi fidem, & ſpopondi, dicens: ‖Sup. 43.b
‖ Niſi reduxero eum, peccati reus ero in patrem 9.
33 meum omni tempore. ¶ Manebo itaq; ſeruus tuus
pro puero in miniſterio domini mei, & puer aſcen-
34 dat cum fratribus ſuis. ¶ Non enim poſſum redire
ad patrem meũ, abſente puero: ne calamitatis, quæ
oppreſſura eſt patrem meum, teſtis aſſiſtam.

C A P V T XLV.

1 NOn ſe poterat vltrà cohibere Ioſeph mul-
A tis coram aſtantibus: vnde præcepit, vt
egrederentur cuncti foras, & nullus in-
2 tereſſet alienus agnitioni mutuæ. ¶ Ele-
uauitq; vocem cum fletu, quam audierunt Aegy-
3 ptij, omniſque domus Pharaonis. ¶ Et dixit fratri-
bus ſuis: Ego ſum Ioſeph: adhuc pater meus viuit?
Non poterant reſpõdere fratres nimio terrore per-
4 territi. ¶ Ad quos ille clementer: Accedite, inquit,

ad me. Et cùm acceſſiſſent propè, Ego ſum, ait, Act. 7.a. 13.
Ioſeph frater veſter, quem vẽdidiſtis in Aegyptum.
5 ¶ Nolite pauere, neque vobis durum eſſe videatur,
quòd vendidiſtis me in his regionibus: pro ſalute Infr. 50.c. 20.
enim veſtra miſit me Deus ante vos in Aegyptum.
6 ¶ Biennium eſt enim quòd cœpit fames eſſe in ter-
ra: & adhuc quinque anni reſtant, quibus nec arari
7 poterit, nec meti. ¶ Præmiſitq; me Deus, vt reſer-
uemini ſuper terram, & eſcas ad viuendum habe-
8 re poſſitis. ¶ Non veſtro conſilio, ſed Dei volunta-
C te huc miſſus ſum: qui fecit me quaſi patrem Pha-
raonis, & dominum vniuerſæ domus eius, ac prin-
9 cipem in omni Terra-Aegypti. ¶ Feſtinate, & aſcen
dite ad patrem meum, & dicetis ei: Hæc mandat fi-
lius tuus Ioſeph: Deus fecit me dominum vniuer-
ſæ Terræ-Aegypti: deſcende ad me, ne moreris,
10 ¶ & habitabis in Terra-Geſſen: eriſq; iuxta me tu,
& filij tui, & filij filiorum tuorum, oues tuæ, & ar-
11 menta tua, & vniuerſa quæ poſſides. ¶ Ibiq; te pa-
D ſcam (adhuc enim quinque anni reſidui ſunt famis)
ne & tu pereas, & domus tua, & omnia quæ poſſi-
12 des. ¶ En oculi veſtri & oculi fratris mei Ben-iamin
13 vident, quòd os meum loquatur ad vos. ¶ Nuncia-
te patri meo vniuerſam gloriam meam, & cuncta
quæ vidiſtis in Aegypto: feſtinate, & adducite eum
14 ad me. ¶ Cumq; amplexatus recidiſſet in collum
Ben-iamin fratris ſui, fleuit: illo quoque ſimiliter
15 flente ſuper collum eius. ¶ Oſculatuſq; eſt Ioſeph
omnes fratres ſuos, & plorauit ſuper ſingulos: poſt
16 quæ auſi ſunt loqui ad eum. ¶ Auditumq; eſt & ce-
E lebri ſermone vulgatum in aula regis, Venerunt fra
tres Ioſeph. & gauiſus eſt Pharao, atque omnis fa-
17 milia eius. ¶ Dixitq; ad Ioſeph, vt imperaret fratri-
bus ſuis, dicens: Onerantes iumenta, ite in Ter-
18 ram-Chanáan, ¶ & tollite inde patrem veſtrum &
cognationem, & venite ad me: & ego dabo vobis
omnia bona Aegypti, vt comedatis medullam ter-
19 ræ. ¶ Præcipe etiam, vt tollãt plauſtra de Terra-Ae-
gypti, ad ſubuectionem paruulorum ſuorum, ac
F coniugum: & dicito, Tollite patrem veſtrum, &
20 properate quantocyus venientes, ¶ nec dimittatis
quicquam de ſuppellectili veſtra: quia omnes opes
21 Aegypti, veſtræ erunt. ¶ Feceruntq; filij Iſraël, vt
eis mandatum fuerat. Quibus dedit Ioſeph plau-
ſtra, ſecundùm Pharaonis imperium, & cibaria in
22 itinere. ¶ Singulis quoque proferri iuſſit binas ſto-
las: Ben-iamin verò dedit trecentos argenteos cum
23 quinque ſtolis optimis: ¶ tantundem pecuniæ & ve-
ſtium mittens patri ſuo, addens eis aſinos decem Vei 22.
qui ſubueherent ex omnibus diuitijs Aegypti, &
totidem aſinas, triticum in itinere, paneſq; por-
24 tantes. ¶ Dimiſit ergo fratres ſuos: & proficiſcenti-
25 bus ait: Ne iraſcamini in via. ¶ Qui aſcendentes ex
G Aegypto, venerunt in Terram-Chanaán ad patrem
26 ſuum Iacob: ¶ & nunciauerunt ei, dicentes: Ioſeph
filius tuus viuit: & ipſe dominatur in omni Terra-
Aegypti. Quo audito Iacob, quaſi de graui ſomno
27 euigilans, tamen non credebat eis. ¶ Illi con-
tra, referebant omnem ordinem rei. Cumq;
vidiſſet plauſtra & vniuerſa quæ miſerat,
reuixit ſpiritus eius, ¶ & ait: Suffi-
28 cit mihi ſi adhuc Ioſeph filius
meus viuit: vadam & vi-
debo illum ante-
quàm mo-
riar.

CAPVT XLVI.

1 PRofectuſq; Iſraël cum omnibus quę habe
A bat, venit ad Puteũ-iuramẽti: & mactatis
2 ibi victimis Deo patris ſui Iſaac, ¶ audiuit
eum per viſionẽ nocte vocantẽ ſe, & dicẽ
tem ſibi: Iacob, Iacob. Cui reſpondit: Ecce adſum.
3 ¶ Ait illi Deus: Ego ſum fortiſſimus Deus patris tui:
noli timere, deſcende in Aegyptũ, quia in gentem
4 magnam faciam te ibi. ¶ Ego deſcendam tecum il- Act. 7.b. 15.
luc, & ego inde adducã te reuertentẽ. Ioſeph quoq; Ioſ. 24.a.
5 ponet manus ſuas ſuper oculos tuos. ¶ Surrexit aũt
Iacob à Puteo-iuramẽti: tuleruntq; eũ filij cũ paruu- Pſal. 104 c. 23.
lis & vxoribus ſuis in plauſtris q̃ miſerat Pharao ad Iſa. 52.a. 4
6 portandũ ſenẽ, ¶ & oĩa q̃ poſſederat in Terra-Cha- Exo. 1. a. 1.6 b. 14
7 náã: venitq; in Aegyptũ cũ oĩ ſemine ſuo. ¶ Filij eius, Num. 26 a. 5.
8 & nepotes filiæ, & cuncta ſimul ꝓgenies. ¶ Hæc ſunt 1. Para. 5.
B aũt noĩa filiorũ Iſraël, q ingreſſi ſunt in Aegyptũ, ip- a. 1. & 3.
9 ſe cũ liberis ſuis. Primogenitus Ruben. ¶ Filij Rubẽ: & Iami.
10 Henoch & Phallũ & Heſron & Charmi. ¶ Filij Si- Exod. 6 c. 15.
meon: Iamuel & Iamin & Ahod & Iachin & Sohar, 1. Par. 4 24.
11 & Saul filius Chananitidis. ¶ Filij Leui: Gerſon, &
12 Cahath, & Merari. ¶ Filij Iuda: Her & Onã, & Sela, 1. Par. 6. a. 1.
& Phares & Zara. mortui ſunt aũt Her & Onã in Ter 1. Par. 2.
ra-Chanáan. Natiq; ſunt filij Phares: Heſron & Ha- a. 4. d. 21
13 mul. ¶ Filij Iſachar: Thola & Phua & Iob & Simerõ. Super. 38 a. 3.
14 ¶ Filij Zabulon: Sared & Elon & Iahelel. ¶ Hi filij Lię 1. Par. 7.
15 quos genuit in Meſopotamia Syriæ cum Dina filia a. 1.
16 ſua: oẽs animę filiorũ eius & filiarũ, triginta tres. ¶ Fi 1. Par. 7. a. 3.
lij Gad: Sephõ & Aggi & Eſebon & Suni & Heri, &
17 Arodi & Areli. ¶ Filij Aſer: Iãna & Ieſua & Ieſſui, &
Beria, Sara quoq; ſoror eorũ. Filij Beria: Heber &
18 Melchiel. ¶ Hi filij Zelphæ, quã dedit Laban Liæ filię
19 ſuæ: & hos genuit Iacob, ſedecim aĩas. ¶ Filij Rachel
20 vxoris Iacob. Ioſeph & Ben-iamin. ¶ Natiq; ſunt Super. 41 f. 3.
C Ioſeph filij in Terra-Aegypti, quos genuit ei Aſe-
neth filia Phutipharis ſacerdotis Helio poleos: Ma-
21 naſſes & Ephraim. ¶ Filij Ben-iamin: Bela & Be- 1. Par. 7 a. 6. & 8. a. 1.
chor & Aſbel & Gera & Naaman & Echi & Ros &
22 Mophim & Ophim & Ared. ¶ Hi filij Rachel, quos
23 genuit Iacob: omnes animæ quatuordecim. ¶ Filij
24 Dã: Huſim. ¶ Filij Nephthali: Iaſiel & Guni & Ieſer &
25 Sallem. ¶ Hi filij Balæ, quã dedit Labã Racheli filiæ
26 ſuæ: & hos genuit Iacob: omnes animę ſeptem. ¶ Cũ
ctæq; animæ quæ ingreſſę ſunt cum Iacob in Aegy-
ptum, & egreſſæ ſunt de femore illius, abſq; vxori-
27 bus filiorum eius, ſexaginta ſex. ¶ Filij autem Ioſeph
qui nati ſunt ei in Terra-Aegypti, animæ duæ. Oẽs Deu. 10 d. 22.
aĩæ domus Iacob, quę ingreſſæ ſunt in Aegyptum,
28 fuére ſeptuaginta. ¶ Miſit autẽ Iudam ante ſe ad Io-
ſeph, vt nunciaret ei, & ille occurreret in Geſſen.
29 ¶ Quò cùm perueniſſet, iuncto Ioſeph curru ſuo,
D aſcendit obuiam patri ſuo ad eundem locũ: videnſq;

eum, irruit super collum eius, & inter amplexus fle-
30 uit. ¶ Dixitq; pater ad Ioseph: Iam lætus moriar,
quia vidi faciem tuam, & superstitem te relinquo.
31 ¶ At ille locutus est ad fratres suos, & ad omnem do
mum patris sui: Ascendam, & nunciabo Pharaoni,
dicamq; ei: Fratres mei, & domus patris mei, qui
32 erant in Terra-Chanaán, venerunt ad me: ¶ & sunt
viri pastores ouium, curamq; habēt alendorum gre
gum: pecora sua & armenta, & omnia quæ habere
33 potuerunt, adduxerunt secum. ¶ Cumq; vocauerit
34 vos, & dixerit, Quod est opus vestrum? ¶ Respon-
debitis: Viri pastores sumus serui tui, ab infantia no
stra vsque in præsens, & nos & patres nostri. Hæc
autem dicetis, vt habitare possitis in Terra-Gessen:
quia detestantur Aegyptij omnes pastores ouium.

CAPVT XLVII.

1 INgressus ergo Ioseph nunciauit Pharao-
A ni, dicens: Pater meus, & fratres, oues
eorum & armenta & cuncta quæ possi-
dent, venerunt de Terra-Chanaán: & ec-
2 ce consistunt in Terra-Gessen. ¶ Extremos quoq;
fratrum suorum quinq; viros constituit coram re-
3 ge: ¶ Quos ille interrogauit, Quid habetis operis?
Responderunt: Pastores ouium sumus serui tui &
4 nos, & patres nostri. ¶ Ad peregrinandum in terram
tuam venimus: quoniam nō est herba gregibus ser-
uorum tuorum, ingrauescente fame in Terra-Cha-
-a. B naán: petimusq; vt esse nos iubeas seruos tuos in
5 Terra-Gessen. ¶ Dixit itaq; rex ad Ioseph: Pater tuus
6 & fratres tui venerunt ad te. ¶ Terra-Aegypti in cō
spectu tuo est, in optimo loco fac eos habitare, &
trade eis Terrā-Gessen. Quòd si nosti in eis esse vi-
ros industrios, cōstitue illos magistros pecorū meo
7 rū. ¶ Post hæc introduxit Ioseph patrē suum ad Re-
8 gem, & statuit eū coram eo: qui benedicens illi, ¶ &
interrogatus ab eo: Quot sunt dies annorū vitę tuę?
9 ¶ respondit: Dies peregrinationis vitę meæ cētū tri-
ginta annorū sunt, parui & mali, & non peruenerūt
C vsq; ad dies patrū meorū quibus peregrinati sunt.
10 ¶ Et benedicto rege egressus est foras. ¶ Ioseph verò
11 patri & fratribus suis dedit possessionē in Aegypto
in optimo terræ loco, Ramesses, vt præceperat Pha
12 rao. ¶ Et alebat eos, omnēq; domū patris sui, præbēs
13 cibaria singulis. ¶ In toto enim Orbe panis deerat, &
oppresserat fames terrā, maximè Aegypti & Cha-
14 naán. ¶ E quibus omnē pecuniam congregauit pro
venditione frumēti, & intulit eam in ærarium regis.
panem. 4. 15 ¶ Cumq; defecisset emptoribus precium, vēnit cun-
cta Aegyptus ad Ioseph, dicens: Da nobis panes:
D quare morimur corā te, deficiente pecunia? ¶ Qui-
16 bus ille respondit: Adducite pecora vestra, & dabo
17 vobis pro eis cibos, si preciū nō habetis. ¶ Quæ cùm
adduxissent, dedit eis alimenta pro equis, & ouibus,
& bobus, & asinis: sustentauitque eos illo anno pro
18 cōmutatione pecorum. ¶ Veneruntque quoque anno se
cundo, & dixerunt ei: Nō celamus Domino nostro,
quòd deficiente pecunia, pecora simul defecerunt:
nec clam te est, quòd absque corporibus & terra ni-
19 hil habeamus. ¶ Cur ergo moriemur te vidente? &
nos & terra nostra tui erimus: eme nos in seruitutē
regiam, & præbe semina, ne pereunte cultore redi-
20 gatur terra in solitudinem. ¶ Emit igitur Ioseph om
E nem Terram-Aegypti, vendentibus singulis posses
siones suas præ magnitudine famis. Subiecitq; eam
21 Pharaoni, ¶ & cūctos populos eius à nouissimis ter-
22 minis Aegypti vsq; ad extremos fines eius, ¶ præter
terrā sacerdotum quæ à rege tradita fuerat eis: qui-
bus & statuta cibaria ex horreis publicis præbeban-
tur: & idcirco nō sunt cōpulsi vendere possessiones
23 suas. ¶ Dixit ergo Ioseph ad populos: En, vt cernitis,
& vos & terram vestrā Pharao possidet: accipite se-
24 mina, & serite agros, ¶ vt fruges habere possitis. Quī
tā partem regi dabitis: quatuor reliquas permitto
F vobis in sementē, & in cibum familijs & liberis ve-
25 stris. ¶ Qui respōderūt: Salus nostra in manu tua est:
respiciat nos tātùm dominus noster, & læti serui-
26 mus regi. ¶ Ex eo tēpore vsq; in præsentē diē in vni-
uersa Terra-Aegypti regibus quinta pars soluitur,
& factū est quasi in legem, absq; terra sacerdotali,
27 quę libera ab hac cōditione fuit. ¶ Habitauit ergo Is-
raël in Aegypto, idest, in Terra-Gessen, & possedit
28 eā: auctusq; est, & multiplicatus nimis. ¶ Et vixit in
G ea decē & septē annis: factiq; sunt omnes dies vitæ
29 illius, centū quadraginta septē annorum. ¶ Cūq; ap-
propinquare cerneret diem mortis suæ, vocauit fi-
lium suum Ioseph, & dixit ad eū: Si inueni gratiam,
in conspectu tuo, | pone manum tuam sub femore Sup. 24. a.
meo: & facies mihi misericordiam & veritatem,
30 vt non sepelias me in Aegypto: ¶ sed dormiam cum
patribus meis, & auferas me de terra hac, condasq;
in sepulchro maiorum meorum. Cui respondit Io-
31 seph: Ego faciam quod iussisti. ¶ Et ille: Iura ergo,
inquit, mihi. Quo iurante, adorauit Israel Dominū,
conuersus ad lectuli caput.

CAPVT XLVIII.

1 HIs itaque transactis, nunciatum est Ioseph,
A quòd ęgrotaret pater suus: qui assumptis
duobus filijs Manasse & Ephráim, ire per
2 rexit. ¶ Dictumque est seni: Ecce filius
tuus Ioseph venit ad te. Qui confortatus sedit
3 in lectulo. ¶ Et ingresso ad se Ioseph ait: Deus om-
nipotens | apparuit mihi in Luza, quæ est in Ter- -10.
4 ra-Chanaan: benedixitque mihi, ¶ & ait: Ego te
augebo & multiplicabo, & faciam te in turbas popu
lorum: daboq; tibi terram hanc, & semini tuo post

5 te in possessionẽ sempiternã. ¶Duo ergo filij tui qui
| nati sunt tibi in Terra-Aegypti antequã huc ve-
nirẽ ad te, mei erunt: | Ephráim & Manasses, sicut
6 Ruben & Simeon reputabũtur mihi. ¶Reliquos au-
tẽ, quos genueris post eos, tui erunt, & nomine fra-
7 trum suorũ vocabuntur in possessionibus suis. ¶Mi-
B hi enim qñ veniebã de Mesopotámia, | mortua est
Rachel in Terra-Chanáã in ipso itinere, eratq; ver-
nũ tẽpus: & ingrediebar Ephratham, & sepeliui eã
iuxta viam Ephrathæ, quæ alio nomine appellatur
8 Beth-lehem. ¶ Videns autẽ filios eius, dixit ad eũ:
9 Qui sunt isti? ¶ Respondit: Filij mei sunt, quos do-
nauit mihi Deus in hoc loco. Adduc, inquit, eos ad
10 me, vt benedicã illis. ¶ Oculi enim Israël caligabãt
prę nimia senectute, & clarè videre nõ poterat. Ap-
plicitosq; ad se, deosculatus & circumplexus eos,
11 ¶ dixit ad filiũ suũ: Non sum fraudatus aspectu tuo,
12 insuper ostendit mihi Deus semen tuum. ¶ Cumq;
tulisset eos Ioseph de gremio patris, adorauit pro-
13 nus in terrã. ¶ Et posuit Ephráim ad dexterã suã, id
C est, ad sinistrã Israël: Manassem verò in sinistra sua,
ad dexterã scilicet patris, applicuitq; ambos ad eũ.
14 ¶ Qui extendens manum dexterã, posuit super ca-
put Ephráim, minoris fratris: sinistram autẽ, super
caput Manasse qui maior natu erat, cõmutans ma-
15 nus. ¶ | Benedixitq; `Iacob filijs Ioseph, & ait: Deus
in cuius cõspectu ambulauerunt patres mei, Abra-
hã & Isaac, Deus qui pascit me ab adolescẽtia mea
16 vsq; in præsentem diem: ¶ | Angelus qui eruit me de
cũctis malis, benedicat pueris istis, & inuocetur su-
per eos nomen meũ, nomina quoq; patrum meorũ
Abraham & Isaac, & crescant in multitudinẽ super
17 terrã. ¶ Videns autẽ Ioseph, q posuisset pater suus
dexterã manũ super caput Ephráim, grauiter acce-
D pit: & apprehensam manũ patris leuare conatus est
de capite Ephráim, & trãsferre super caput Manas-
18 se. ¶ Dixitq; ad patrẽ: Nõ ita cõuenit pater: quia hic
est primogenitus, pone dexterã tuã sup caput eius.
19 ¶ Qui renuens, ait: Scio fili mi, scio: & iste quidẽ erit
ĩ populos, & multiplicabitur: sed frater eius minor,
20 maior erit illo, & semẽ illius crescet in gẽtes. ¶ Be-
nedixitq; `eis' in tẽpore illo, dicẽs: In te benedicetur
Israël, atq; dicetur, Faciat tibi DEVS sicut Ephrá-
ím, & sicut Manasse. Cõstituitq; Ephráim ante Ma-
21 nassen. ¶ Et ait ad Ioseph filiũ suũ: En ego morior, &
erit Deus vobiscũ, reducetq; vos ad terrã patrũ ve-
22 strorum. ¶ Do tibi | partem vnã extra fratres tuos,
quã tuli de manu `Amorrhæi in gladio & arcu meo.

Sup. 4. f. 50. | Iosu. 13. b. 7. d. 19. | Sup. 35. e. 12. | Heb. 11. d. 21. | `Ioseph filio suo | Sup. 31. c. 19. 32. a. 2. | Matt. 18. b. 10. | `ei 4. | Iosu. 15. b. 7. 16. a. 1. | Iosu. 24. b. 8.

CAPVT XLIX.

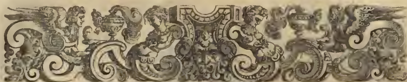
1 VOcauit autem Iacob filios suos, & ait eis:
A Congregamini, vt annunciem quæ ven-
tura sunt vobis in diebus nouissimis.
2 ¶ Congregamini, & audite filij Iacob,
3 audite Israël patrem vestrum. ¶ Ruben primoge-
nitus meus; tu fortitudo mea, & principium dolo-
4 ris mei, prior in donis, maior in imperio. ¶ Effusus
es sicut aqua, non crescas: quia ascendisti cubile
patris tui, & maculasti stratum eius.
5 ¶ Simeon & Leui fratres: vasa iniquitatis bellan-
6 tia. ¶ In consilium eorum non veniat anima mea,
& in cœtu illorum non sit gloria mea: | quia in fu-
rore suo occiderunt virum, & in voluntate sua suf-
7 foderunt murum. ¶ Maledictus furor eorum, quia
pertinax: & indignatio eorum, quia dura: | diui-
dam eos in Iacob: & dispergam eos in Israël.
8 ¶ Iuda, te laudabunt fratres tui: manus tua in
B ceruicibus inimicorum tuorum, adorabunt te filij
9 patris tui. ¶ | Catulus leonis Iuda: ad prædam fili
mi ascendisti: requiescens accubuisti vt leo, & qua-
10 si leæna, quis suscitabit eum? ¶ | NON AVFE-
RETVR sceptrum de Iuda, & dux de femore
eius, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit ex-
11 pectatio gentium. ¶ Ligans ad vineam pullum suũ,
& ad vitem ó fili mi asinam suam. Lauabit in vino
stolã suã, & in sanguine vuę palliũ suũ. ¶ Pulchriores
12 sunt oculi eius vino, & dentes eius lacte cãdidiores.
13 ¶ Zabulon in littore maris habitabit, & in statio-
ne nauium pertingens vsq; ad Sidonem.
14 ¶ Issachar asinus fortis accubans inter terminos.
15 ¶ Vidit requiem q esset bona, & terram q optima:
& supposuit humerum suum ad portãdum, factusq;
est tributis seruiens.
16 ¶ Dan iudicabit populum suum sicut & alia tri-
17 bus in Israël. ¶ Fiat Dan coluber in via, cerastes in
C semina, mordens vngulas equi, vt cadat ascẽsor eius
18 retro. ¶ SALVTARE tuũ expectabo Dñe.
19 ¶ Gad, accinctus præliabitur ante eum, & ipse
accingetur retrorsum.
20 ¶ Aser pinguis panis eius, & præbebit delicias re-
21 gibus. ¶ Nephtbali ceruus emissus, & dans eloquia
pulchritudinis.
22 ¶ | Filius accrescens Ioseph, filius accrescẽs, & de-
23 corus aspectu: filiæ discurrerunt super murum. ¶ Sed
exasperauerunt eum, & iurgati sunt, inuideruntq;
24 illi habentes iacula. ¶ Sedit in forti arcus eius, &
dissoluta sunt vincula brachiorum & manuũ illius
per manus potentis Iacob: inde pastor egressus est,
25 lapis Israël. ¶ Deus patris tui erit adiutor tuus, &
omnipotens benedicet tibi benedictionibus cœli
desuper, benedictionibus abyssi iacentis deorsum,
26 benedictionibus huberum & vuluæ. ¶ Benedictio-
nes patris tui confortatæ sunt benedictionibus
D patrum eius: donec `veniret' desiderium collium
æternorum: fiant in capite Ioseph, & in vertice
Nazaræi inter fratres suos.
27 ¶ Ben-iamin lupus rapax, manè comedet prędam,
28 & vesperè diuidet spolia. ¶ Omnes hi in tribubus
Israël duodecim: hęc locutus est eis pater suus, be-
29 nedixitque singulis, benedictionibus proprijs. ¶ Et
præcepit eis, dicens: Ego congregor ad populum
meum, sepelite me cum patribus meis in spelunca
30 duplici quę est in agro Ephron Hethæi, ¶ cõtra Ma-
bre in Terra-Chanáan, | quam emit Abraham cum
agro ab Ephrõ Hethęo in possessionem sepulchri.
31 ¶ Ibi sepelierunt eum, & Saram vxorem eius: ibi se-
pultus est Isaac cum Rebecca coniuge sua: ibi & Lia
32 condita iacet. ¶ Finitisque mandatis quibus filios
instruebat, collegit pedes suos super lectulum, &
obijt, appositusque est ad populum suum.

Deut. 33. a. b. | Sup. 35. d. 22. | 1. Par. 5. a. 1. | Sup. 34. d. 25. | Iosu. 19. a. 1. 22. a. b. | 1. Par. 5. a. 2. | Ioh. 1. f. 45. Matth. 2. a. 6. | 1. Par. 5. a. 2. | `veniat 5. | Sup. 23. d.

CAPVT L.

1 QVod cernens Ioseph, ruit super faciem
A patris flens & deosculans eum. ? Præce-
2 pitque seruis suis medicis, vt aromati-
3 bus condirent patrē. ? Quibus iussa ex-
plentibus, transierunt quadraginta dies: iste quip-
pe mos erat cadauerum conditorum: fleuitq; cum
4 Aegyptus septuaginta diebus. ? Et expleto plan-
ctus tempore, loquutus est Ioseph ad familiā Pha-
raonis: Si inueni gratiam in conspectu vestro, lo-
5 quimini in auribus Pharaonis: ? eò quòd pater
meus adiurauerit me, dicens; En morior; in sepul-
chro meo | quod fodi mihi in Terra-Chanáan, se- | Sup. 47.g 29.
pelies me. Ascendam igitur, & sepeliam patrem
6 meum, ac reuertar. ? Dixitq; ei Pharao: Ascende,
7 & sepeli patrem tuum, sicut adiuratus es. ? Quo
B ascendente, ierunt cũ eo omnes senes domus Pha-
raonis, cunctique maiores natu Terræ-Aegypti:
8 ? domus Ioseph cum fratribus suis absque paruulis
& gregibus, atque armentis quæ dereliquerunt in
9 Terra-Gessen. ? Habuit quoque in comitatu cur-
10 rus & equites: & facta est turba non modica. ? Ve-
neruntque ad Aream-Atad, quæ sita est trans Ior-
danem: vbi celebrantes exequias plāctu magno at-
11 que vehementi, impleuerunt septem dies. ? Quod
cùm vidissent habitatores Terræ-Chanáan, dixe-
runt: Planctus magnus est iste Aegyptijs. Et idcir-
co vocatum est nomen loci illius, Planctus-Aegy-
12 pti. ? Fecerunt ergo filij Iacob, sicut præceperat eis:
13 ? Et portantes eum in Terram-Chanáan, | sepelie- | Act. 7.b 16.
runt eum in spelunca duplici, | quam emerat Abra- | Sup. 23.d 16.
ham cum agro in possessionē sepulchri ab Ephron
14 Hethæo, contra faciem Mambre. ? Reuersusq; est
C Ioseph in Aegyptum cũ fratribus suis, & omni co-
15 mitatu, sepulto patre. ? Quo mortuo, timentes fra-
tres eius, & mutuò colloquentes, Ne fortè memor
sit iniuriæ quam passus est, & reddat nobis omne
16 malum quod fecimus; ? mādauerunt ei dicentes: | -8.
Pater tuus præcepit nobis antequàm moreretur,
17 ? vt hæc tibi verbis illius diceremus: Obsecro, vt
obliuiscaris sceleris fratrum tuorum, & peccati, at-
que malitiæ quam exercuerunt in te: nos quoque
oramus, vt seruo Dei patri tuo, dimittas iniquitatē | seruis Dei patris tui a
18 hanc. Quibus auditis, fleuit Ioseph. ? Venerūtq; ad
eũ fratres sui: & proni adorātes in terrā dixerũt: Ser
19 ui tui sumus. ? Quibus ille respondit: Nolite time-
20 re: num Dei possumus resistere voluntati? ? | Vos | Sup. 45.b 9.
D cogitastis de me malũ: sed Deus vertit illud in bo-
num: vt exaltaret me, sicut in præsentiarum cernitis:
21 & saluos faceret multos populos. ? Nolite timere,
ego | pascam vos & paruulos vestros, consolatusq; | Sup. 49.c 12.
22 est eos, & blandè ac leniter est locutus. ? Et habita-
uit in Aegypto cum omni domo patris sui: vixitque
centum decem annis. Et vidit Ephraim filios vsque
ad tertiam generationem. | Filij quoque Machir fi- | Nu. 32.g 39.
23 lij Manasse, nati sunt in genibus Io[illegible]. ? Quibus
transactis, | loquutus est fratribus suis: Post mortem | Hebr. 11. d. 22.
meam Deus visitabit vos, & ascendere vos faciet de
terra ista ad terram quam iurauit Abraham, Isaac,
24 & Iacob. ? Cumque adiurasset eos, atque dixisset:
Deus visitabit vos, | asportate ossa mea vobiscum | Exo. 13.d 19.
25 de loco isto: ? mortuus est expletis centum decem | Iosu. 24. g 32.
vitæ suæ annis. Et conditus aromatibus, repositus
est in loculo in Aegypto.

Libri Genesis finis.

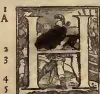

LIBER EXODVS,

HEBRAICE VEELLE-SEMOTH,

id eſt, Hæc ſunt nomina.

CAPVT PRIMVM.

1 Aec ſunt nomina filiorum
A Iſraël, qui ingreſſi ſunt in (Gene 46. a.8.)
Aegyptum cum Iacob,
ſinguli cum domibus ſuis
2 introierunt. ¶ Ruben, Si-
3 meon, Leui, Iudas, ¶ Iſſa-
char, Zabûlon, & Ben-ia-
4 min, ¶ Dan, & Nephthali,
5 Gad, & Aſer. ¶ Erant igitur
omnes animæ eorum qui
egreſſi ſunt de femore Iacob, ſeptuaginta: Ioſeph
6 autem in Aegypto erat. ¶ Quo mortuo & vniuerſis
7 fratribus eius, omniq; cognatione ſua; ¶ † filij Iſraël (†Act.7. c.17.)
creuerunt, & quaſi germinantes multiplicati ſunt:
8 ac roborati nimis impleuerunt terram. ¶ Surrexit
B intereà rex nouus ſuper Aegyptum, qui ignorabat
9 Ioſeph: ¶ & ait ad populum ſuum: Ecce populus
filiorum Iſraël multus, & fortior nobis eſt. ¶ Veni-
10 te, ſapienter opprimamus eum: ne fortè multipli-
cetur: & ſi ingruerit contra nos bellum, addatur
inimicis noſtris, expugnatiſq; nobis egrediatur de
11 terra. ¶ Pręposuit itaq; eis magiſtros operum, vt af-
fligerent eos oneribus: ædificaueruntq; vrbes ta-

bernaculorum Pharaoni, Phitom, & Rameſſes.
12 ¶ Quantoq; opprimebant eos, tantò magis multi-
plicabantur, & creſcebant: oderantq; filios Iſraël
13 Aegyptij, ¶ & affligebant illudentes eis*. ¶ Atque (* & inuidentes.)
14 ad amaritudinem perducebant vitam eorum ope-
C ribus duris luti, & lateris, omniq; famulatu, quo (Sap. 18. b.5.)
15 in terræ operibus premebantur. ¶ Dixit autem rex
Aegypti obſtetricibus Hebræorum, quarum vna
16 vocabatur Sephora, altera Phua, ¶ præcipiens eis
Quando obſtetricabitis Hebræas, & partus tempus

aduenerit; ſi maſculus fuerit, interficite eum: ſi fœ-
17 mina, reſeruate. ¶ Timuerunt autem obſtetrices
D Deum, & non fecerunt iuxta præceptum regis Ae-
18 gypti, ſed conſeruabant mares. ¶ Quibus accer-
ſitis ad ſe Rex ait: Quidnam eſt hoc quod facere
19 voluiſtis, vt pueros ſeruaretis? ¶ Quæ responde-
runt: Non ſunt Hebrææ ſicut Aegyptiæ mulieres:
ipſæ enim obſtetricandi habent ſcientiam, & priuſ-
20 quàm veniamus ad eas, pariunt. ¶ Bene ergo fecit

Deus obſtetricibus: & creuit populus, conforta-
21 tuſque eſt nimis. ¶ Et quia timuerunt obſtetrices
22 Deum, ędificauit eis domos. ¶ Pręcepit ergo Pha-
rao omni populo ſuo, dicens: Quicquid maſculi-
ni ſexus natum fuerit, in flumen proijcite: quicquid
fœminini, reſeruate.

CAPVT II.

1 EGressus est post hec vir de domo Leui.
Inf. 6. c. 20. A ❡ Et accepit vxorem stirpis suæ: quę con-
2 cepit & peperit filium: & vidēs eum ele-
Num. 25. f. 59. 1. Par. 23. b. 13. 3 gantē, abscondit tribus mēsibus. ❡ Cumq;
iam celare nō posset, sumpsit fiscellam scirpeam, &
liniuit eam bitumine ac pice, posuitq; intus infan-
tulum, & exposuit eum in carecto ripæ fluminis,
4 ❡ stante procul sorore eius, & considerante euētum
ǂ Act. 7. e. 21. Heb. 11. d. 23. 5 rei. ❡ | Ecce autem descendebat filia Pharaonis, vt
lauaretur in flumine: & puellæ eius gradiebantur
per crepidinem aluei. Quæ cùm vidisset fiscellam in

papyrione, misit vnam è famulabus suis: & allatam
6 ❡ aperiens, cernensq; in ea paruulum vagientem,
miserta eius, ait: De infantibus Hebræorum est hic.
7 ❡ Cui soror pueri: Vis, inquit, vt vadam, & vocem ti-
B bi mulierem Hebręam, quę nutrire possit infantu-
8 lum? ❡ Respondit: Vade. Perrexit puella, & voca-
9 uit matrem suam. ❡ Ad quam locuta filia Pharao-
nis: Accipe, ait, puerum istum, & nutri mihi: ego
dabo tibi mercedem tuam. Suscepit mulier, & nu-
10 triuit puerum, ❡ adultumq; tradidit filię Pharaonis.
Quem illa adoptauit in locum filij, vocauitq; no-
men eius Moyses, dicens: Quia de aqua tuli eum.
ǂ Heb. 11. e. 24. 11 ❡ In diebus illis postquàm creuerat Moyses, | egres-

sus est ad fratres suos: viditq; afflictionem eorum,
& virum Aegyptium percutientem quendā de He-
12 bræis fratribus suis. ❡ Cumq; circumspexisset huc
atq; illuc, & nullum adesse vidisset; percussum Ae-
13 gyptium abscondit sabulo. ❡ Et egressus die altero,
conspexit duos Hebręos rixantes: dixitq; ei qui fa-
ciebat iniuriam: Quare percutis proximum tuum?
14 ❡ Qui respondit: Quis constituit te principem &
C iudicem super nos? num occidere me tu vis, sicut

heri occidisti Aegyptium? ❡ T[illegible]it Moyses, &
ait: Quomodo palam factum [illegible]um istud?
15 ❡ Audiuitque Pharao sermonem hunc, & quære-
bat occidere Moysen: qui fugiens de conspectu
eius, moratus est in Terra-Madian, & sedit iuxta
16 puteum. ❡ Erant autem sacerdoti Madian septem
filię, quę venerant ad hauriendam aquam: & im-
pletis canalibus adaquare cupiebant ˋgregesˋ pa- ˋgreges.
17 tris sui. ❡ Superuenēre pastores, & eiecerunt eas:
surrexitq; Moyses, & defensis puellis, adaquauit
18 oues earum. ❡ Quæ cùm reuertissent ad ˋRaguelˋ Iethro.
patrem suum, dixit ad eas: Cur velociùs venistis
19 solito? ❡ Responderunt: Vir Aegyptius liberauit
nos de manu pastorum: insuper & hausit aquam
20 nobiscum, potumq; dedit ouibus. ❡ At ille: Vbi est?
D inquit. Quare dimisistis hominem? vocate eum, vt

21 comedat panem. ❡ Iurauit ergo Moyses, quòd habi-
taret cum eo. | Accepitq; Sephoram filiam eius Inf. 18.
22 vxorem. ❡ Quę peperit ei filium quem vocauit a. 2. 3.
Gersam, dicens: Aduena fui in terra aliena. -Alte- 1. Par. 23. b. 15.
rum verò peperitˋ: quem vocauit Eliézer, dicens: - 3.
Deus enim patris mei-adiutor meus, &ˋ eripuit me - 4.
23 de manu Pharaonis. ❡ Post multum verò temporis,
mortuus est rex Aegypti: & ingemiscentes filij Is-
rael, propter opera vociferati sunt: ascenditque
24 clamor eorum ad Deum ab operibus. ❡ Et audi-
uit gemitum eorum, ac recordatus est fœderis
25 quod pepigit cum Abraham, Isaac, & Iacob. ❡ Et
respexit Dominus filios Israel, & ˋliberauitˋ eos. ˋcognouit eo.

CAPVT

CAPVT III.

1 MOyses autem pascebat oues Iethro soce-
A ri sui, sacerdotis Madian: cumque minas-
set gregem ad interiora deserti, venit ad
[a Act. 7. c 30.] 2 montem Dei Horeb. ¶ a Apparuitque ei
Dominus in flamma ignis de medio rubi; & vide-
3 bat, quòd rubus arderet, & nõ combureretur. ¶ Di-
xit ergo Moyses: Vadam & videbo visionem hanc
4 magnam, quare non comburatur rubus. ¶ Cernens
B autem Dominus, quòd pergeret ad videndum, vo-
cauit eum de medio rubi, & ait: Moyses, Moyses?
5 Qui respondit: Adsum. ¶ At ille: Ne appropies, in-
quit, huc. solue calceamentum de pedibus tuis: lo-
[b Mat. 22. c 32. Mar. 12. c 26. Luc. 20. f 37.] 6 cus enim in quo stas, terra sancta est. ¶ Et ait: b Ego
sum Deus patris tui, Deus Abraham, & Deus Isaac,
& Deus Iacob. Abscondit Moyses faciem suam: nõ
7 enim audebat aspicere contra Deum. ¶ Cui ait Do-
minus: Vidi afflictionem populi mei in Aegypto, &
clamorem eius audiui, propter duritiã eorum qui
8 præsunt operibus. ¶ Et sciens dolorem eius, discen-
di vt liberem eum de manibus Aegyptiorũ, & edu-
C cam de terra illa in terram bonam, & spaciosam, in
terram quæ fluit lacte, & melle, ad loca Chananæi,
[* Gergezæi 5.] & Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Heuæi, * &
9 & Iebusæi. ¶ Clamor ergo filiorum Israël venit ad
me: vidiq; afflictionẽ eorum qua ab Aegyptijs op-
10 primuntur. ¶ Sed veni, & mittam te ad Pharaonem,
vt educas populum meum, filios Israël, de Aegy-
11 pto. ¶ Dixitq; Moyses ad Deum: Quis sum ego, vt
[-1.] vadam ad Pharaonem, & educam filios Israël de
12 Aegypto? ¶ Qui dixit ei: Ego ero tecum & hoc ha-
D bebis signum: quòd miserim te: Cum eduxeris po-
[-2.] pulum meum de Aegypto, immolabis Deo super
13 montem istum. ¶ Ait Moyses ad Deum: Ecce ego
vadam ad filios Israël, & dicã eis: Deus patrum ve-
strorum misit me ad vos. Si dixerint mihi, Quod est
14 nomen eius? quid dicam eis? ¶ Dixit Dominus ad
Moysen: Ego SVM QVI SVM. Ait: Sic dices
15 filijs Israël: QVI EST, misit me ad vos. ¶ Dixitq;
iterum Deus ad Moysen: Hęc dices filijs Israël: Do-
E minus Deus patrum vestrorum, Deus Abraham, &
Deus Isaac, & Deus Iacob, misit me ad vos: hoc no-
men mihi est in æternum, & hoc memoriale meum
16 in generatione & generationem. ¶ Vade, & congre-
ga seniores Israël, & dices ad eos: Dominus Deus
patrum vestrorum apparuit mihi, Deus Abraham,
& Deus Isaac, & Deus Iacob, dicens: Visitans visita-
ui vos: & vidi omnia quæ acciderunt vobis in Ae-
17 gypto: ¶ & dixi vt educam vos de afflictione Aegy-
pti in Terram Chananæi & Hethæi & Amorrhæi
F & Pherezæi & Heuæi, & Iebusæi, ad terram fluẽtem
18 lacte & melle. ¶ Et audient vocem tuam: ingredie-
risque tu & seniores Israël ad regem Aegypti, &
dices ad eum: Dominus Deus Hebræorum voca-
uit nos: ibimus viam trium dierum in solitudinem,
19 vt immolemus Domino Deo nostro. ¶ Sed ego
G scio quòd nõ dimittet vos rex Aegypti, vt eatis, nisi
20 per manum validam. ¶ Extendam `que` manum [`enim 10.]
meam, & percutiam Aegyptum in cunctis mirabi-
libus meis, quæ facturus sum in medio eorum: post
21 hoc dimittet vos. ¶ Daboq; gratiam populo huic
coram Aegyptijs: c & cùm egrediemini, non exhi- [c Infr. 11. a 2. & 12. e 35.]
22 bitis vacui. ¶ Sed postulabit mulier à vicina sua &
ab hospita sua, vasa argentea & aurea, ac vestes: po-
netisque eas super filios & filias vestras, & spolia-
bitis Aegyptum.

CAPVT IIII.

1 REspondens Moyses, ait: Non credent mi-
A hi, neque audient vocem meam: sed di-
2 cent, Non apparuit tibi Dominus. ¶ Di-
xit ergo ad eum: Quid est quod tenes in
3 manu tua? Respondit: Virga. ¶ Dixitque Domi-
nus: Proijce eam in terram. Proiecit, & versa est in
4 colubrum, ita vt fugeret Moyses. ¶ Dixitque Do-
minus: Extende manum tuam, & apprehende cau-
dam eius. Extendit, & tenuit, versaque est in vir-
5 gam. ¶ Vt credant, inquit, quòd apparuerit tibi Do-
minus Deus patrum `tuorum`, Deus Abraham, & [`suorũ 1.]
6 Deus Isaac, & Deus Iacob. ¶ Dixitq; Dominus rur-
B sum: Mitte manum tuam in sinum tuum. Quam cùm
misisset in sinum, protulit leprosam instar niuis.
7 ¶ Retrahe, ait, manũ tuam in sinum tuum. Retraxit,
& protulit iterum, & erat similis carni reliquæ.
8 ¶ Si non crediderint, inquit, tibi, neque audie-
rint sermonem signi prioris; credent verbo signi
9 sequentis. ¶ Quòd si nec duobus quidem his signis
crediderint, neque audierint vocem tuam; sume
C aquam fluminis, & effunde eam super aridam, &
quicquid hauseris de fluuio, vertetur in sangui-
10 nem. ¶ Ait Moyses: Obsecro, Domine, non sum
eloquens ab heri & nudiustertius: & ex quo locu-
tus es ad seruum tuũ, impeditioris & tardioris lin-
11 guę sum. ¶ Dixit Dñs ad eum: Quis fecit os hominis?
aut quis fabricatus est mutum & surdum, videntem
12 & cæcum? nónne ego? ¶ Perge igitur, f & ego ero in [f Mat. 10. c 19.]
13 ore tuo: doceboq; te quid loquaris. ¶ At ille: Obse-
14 cro Domine, inquit, mitte quem missurus es. ¶ Ira-
tus Dñs in Moysen, ait: Aaron, frater tuus leuites,
scio quòd eloquens sit: ecce, ipse egredietur in occur-
15 sum tuum, vidẽsq; te lętabitur corde. ¶ Loquere ad
D eũ, & pone verba mea in ore eius: & ego ero in ore
tuo, & in ore illius, g & ostendam vobis quid agere [g Inf. 7. a 2.]
16 debeatis. ¶ Et ipse loquetur pro te ad populum, &
erit os tuũ: tu autẽ eris ei in his quę ad Deum perti-
17 nent. ¶ Virgam quoq; hãc sume in manu tua, in qua
18 facturus es signa. ¶ Abijt Moyses, & reuersus est ad

ᵃcognatum 6.

Iethro ᵃsocerum ᵃsuum, dixitq; ei: Vadā, & reuertar
ad fratres meos in Aegyptū, vt videam si adhuc vi-
19 uant. Cui ait Iethro: Vade in pace. ¶ Dixit ergo Dn̄s
E ad Moysen in Madian: Vade, & reuertere in Aegy-
ptum: mortui sunt enim omnes qui quærebant ani-
20 mam tuam. ¶ Tulit ergo Moyses vxorem suam, &
filios suos, & imposuit eos super asinum, reuersus-

que est in Aegyptum, portans virgam Dei in manu
21 sua. ¶ Dixitq; ei Dominus reuertenti in Aegyptum:
Vide, vt omnia ostenta quæ posui in manu tua fa-
cias coram Pharaone: ego indurabo cor eius, & nō
22 dimittet populum. ¶ Dicesque ad eum: Hæc dicit
23 Dominus, Filius meus primogenitus, Israël. ¶ Dixi
F tibi, Dimitte filium meum, vt seruiat mihi: & nolui-
sti dimittere eum: ecce ego interficiam filium tuum
24 primogenitum. ¶ Cumque esset in itinere in diuer-
sorio, occurrit ei Dominus, & volebat occidere eū.
25 ¶ Tulit illicò Sephora acutissimam petram, & cir-
cuncidit præputium filij sui, tetigitq; pedes eius, &
26 ait: Sponsus sanguinum tu mihi es. ¶ Et dimisit eū
postquàm dixerat, Sponsus sanguinum tu mihi es:
27 ob circuncisionem. ¶ Dixit autem Dominus ad
G Aaron: Vade in occursum Moysi in desertum. Qui

perrexit obuiam ei in Montem Dei, & osculatus
28 est eum. ¶ Narrauitque Moyses Aaron omnia ver-
ba Domini pro quibus miserat eum, & signa quæ

29 mandauerat. ¶ Veneruntque simul, & congregaue-
30 runt cunctos seniores filiorum Israël. ¶ Locutusq;
est Aaron omnia verba quæ dixerat Dominus ad
31 Moysen: & fecit signa coram populo: ¶ & credidit
populus. Audieruntque, quòd visitasset Dominus ᵃ -3.
filios Israël, & quòd respexisset afflictionem illo-
rum: & proni adorauerunt.

CAPVT V.

1 POst hæc ingressi sunt Moyses, & Aaron, &
A dixerunt Pharaoni: Hæc dicit Dominus
Deus Israël, Dimitte populum meum, vt
2 sacrificet mihi in deserto. ¶ At ille re-
spondit: Quis est Dominus, vt audiam vocem eius,
& dimittam Israel? Nescio Dominum, & Israël non
3 dimittam. ¶ Dixeruntque: Deus Hebræorum vo-
cauit nos, vt eamus viam trium dierum in solitudi-
nem, & sacrificemus Domino Deo nostro: ne fortè
4 accidat nobis pestis, aut gladius. ¶ Ait ad eos rex
Aegypti: Quare Moyses, & Aaron solicitatis popu-
5 lum ab operibus suis? Ite ad onera vestra. ¶ Dixit-
que Pharao: Multus est populus terræ: videtis quòd
turba succreuerit: quantò magis si dederitis eis re-
6 quiem ab operibus? ¶ Præcepit ergo in die illo præ-
7 fectis operum, & exactoribus populi, dicens: ¶ Ne-
B quaquam vltrà dabitis paleas populo ad conficien-

dos lateres, sicut prius; sed ipsi vadant, & colligant
8 stipulas. ¶ Et mensuram laterum, quam prius fa-
ciebant, imponetis super eos, nec minuetis quic-
quam: vacant enim, & idcirco vociferantur, dicen-
9 tes, Eamus, & sacrificemus Deo nostro. ¶ Oppri-
mantur operibus, & expleant ea: vt non acquiescāt
10 verbis mendacibus. ¶ Igitur egressi præfecti operū
& exactores ad populum, dixerūt: Sic dicit Pharao,
11 Non do vobis paleas. ¶ Ite, & colligite, sicubi inue-
nire poteritis: nec minuetur quicquam de opere
12 vestro. ¶ Dispersusque est populus per omnem ter-
13 ram Aegypti ad colligendas paleas. ¶ Præfecti quo-
C que operum instabant, dicentes: Complete opus
vestrum quotidie, vt prius facere solebatis, quando
14 dabantur vobis paleæ. ¶ Flagellatiq; sunt qui præ-
erant operibus filiorum Israël, ab exactoribus Pha-

raonis, dicentibus: Quare non impleſtis menſuram
15 laterum, ſicut prius, nec herì, nec hodie? ¶ Vene-
runtq́; præpoſiti filiorum Iſraël, & vociferati ſunt
ad Pharaonem, dicentes: Cur ita agis contra ſer-
16 uos tuos? ¶ Paleæ non dantur nobis, & lateres ſimi-
liter imperantur. En famuli tui flagellis cędimur, &
17 iniuſtè agitur contra populum tuum. ¶ Qui ait: Va-
– 4. catis otio, & –idcirco` dicitis, Eamus, & ſacrifice-
18 mus Domino. ¶ Ite ergo, & operamini: paleæ non
dabuntur vobis, & reddetis conſuetum numerum
19 laterum. ¶ Videbantq́; ſe præpoſiti filiorum Iſraël
ˎin malo D ˎin malum`, eò quòd diceretur eis, Non minuetur
20 quicquam de lateribus per ſingulos dies. ¶ Occur-
reruntq́; Moyſi & Aaron, qui ſtabant ex aduerſo;
21 egredientes à Pharaone. ¶ Et dixerunt ad eos: Vi-
deat Dominus, & iudicet: quoniam fœtere feciſtis
odorem noſtrum coram Pharaone & ſeruis eius;
22 & præbuiſtis ei gladium, vt occideret nos. ¶ Reuer-
ſusq́; eſt Moyſes ad Dominum, & ait: Domine, cur
23 afflixiſti populum iſtum? quare miſiſti me? ¶ Ex eo
enim quo ingreſſus ſum ad Pharaonem, vt loque-
rer in nomine tuo, afflixit populum tuum: & non
liberaſti eos.

C A P V T VI.

1 DIxitq́; Dominus ad Moyſen: Nũc videbis
A quæ facturus ſum Pharaoni: per manum
enim fortem dimittet eos, & in manu
2 robuſta eijciet illos de terra ſua. ¶ Locu-
tusq́; eſt Dominus ad Moyſen, dicens: Ego Do-
3 minus, ¶ qui apparui Abraham, Iſaac, & Iacob in
Deo omnipotente: & nomen meum ADONAI,
4 non indicaui eis. ¶ Pepigiq́; fœdus cum eis, vt da-
rem eis terram-Chanaan, terram peregrinationis
5 eorum, in qua fuerunt aduenę. ¶ Ego audiui gemi-
tum filiorum Iſraël, quo Aegyptij oppreſſerũt eos:
6 & recordatus ſum pacti mei. ¶ Ideo dic filiis Iſraël:
Ego Dominus qui educam vos de ergaſtulo Aegy-
ptiorum, & eruam de ſeruitute: ac redimam in bra-
7 chio excelſo & iudiciis magnis. ¶ Et aſſumam vos
B mihi in populũ, & ero veſter Deus: & ſcietis quòd
ego ſum Dominus Deus veſter qui eduxerim vos
8 de ergaſtulo Aegyptiorũ, ¶ & induxerim vos in ter-
ram, ſuper quam leuaui manum meam, vt darem
eam Abraham, Iſaac & Iacob: daboq́; illam poſſi-
9 dẽdam vobis, ego Dominus. ¶ Narrauit ergo Moy-
ſes omnia filiis Iſraël: qui non acquieuerunt ei pro-
10 pter anguſtiam ſpiritus, & opus duriſſimum. ¶ Lo-
11 cutusq́ue eſt Dominus ad Moyſen, dicens: ¶ Ingre-
dere, & loquere ad Pharaonem regem Aegypti, vt
12 dimittat filios Iſraël de terra ſua. ¶ Reſpondit Moy-
ſes coram Domino: Ecce filij Iſraël non audiunt
me: & quomodo audiet Pharao, præſertim cùm
13 incircuncíſus ſim labiis? ¶ Locutusq́; eſt Dominus
ad Moyſen & Aaron: & dedit mandatum ad filios
C Iſraël, & ad Pharaonem regem Aegypti, vt educe-
14 rent filios Iſraël de terra-Aegypti. ¶ ǀIſti ſunt prin- ǀGen. 46
cipes domorum per familias ſuas. Filij Ruben pri- b.9.
mogeniti Iſraëlis. Henoch & Phallu, Heſron & Num. 26.
15 Charmi. hæ cognationes Ruben. ¶ ǀFilij Simeon: a.5.
Iamuel, & Iamin, & Ahod, & Iachin & Sohar, & ǀ1. Par. 5.
Saul filius Chananitidis. hæ progenies Simeon. a.1.
16 ¶ Et hæc nomina filiorum Leui per cognationes 1. Par. 4.
ſuas: Gerſon & Caath & Merari. Anni autem vitæ d.24.
17 Leui fuerunt centum triginta ſeptem. ¶ ǀFilij Ger- ǀ1. Par. 6.
18 ſon: Lobni & Semei, per cognationes ſuas. ¶ ǀFilij a.1. & 23.
Caath: Amram & Iſaar, & Hebron & Oziel. Anni a.6.
19 quoq; vitæ Caath, centum triginta tres. ¶ Filij Me- Num. 3.
rari: Moholi, & Muſi. hæ cognationes Leui per fa- c.17.
20 milias ſuas. ¶ Accepit autem Amram vxorem Io- Num. 25.
D chabed patruelem ſuam: quæ peperit ei Aaron & g.57.
Moyſen*. ¶ Fueruntq́ue anni vitæ Amram, centum 1. Par. 6. a.2.23.b. 13.
21 triginta ſeptem. ¶ Filij quoque Iſaar: Core, & Ne- * & Mariã.
22 pheg, & Zechri. ¶ Filij quoque Oziel: Mizaël, & Eli-
23 ſaphan, & Setbri. ¶ Accepit autem Aaron vxorem
Eliſabeth filiam Aminadab, ſororem Nahaſon:
quæ peperit ei Nadab, & Abiu, & Eleazar, & Itha-
24 mar. ¶ ǀFilij quoque Core: Aſer, & Elcana, & ǀNum. 3.
25 Abiaſaph. hæ ſunt cognationes Coritarum. ¶ At a.2.
verò Eleazar filius Aaron, accepit vxorem de filia-
bus Phutiel: quæ peperit ei Phinees. hi ſunt prin-
cipes familiarum Leuiticarum per cognationes
26 ſuas. ¶ Iſte eſt Aaron & Moyſes, quibus præcepit
Dominus, vt educerent filios Iſraël de terra-Aegy-
27 pti per turmas ſuas. ¶ Hi ſunt qui loquũtur ad Pha-
raonem regem Aegypti, vt educant filios Iſraël de
28 Aegypto: iſte eſt Moyſes & Aaron, ¶ in die qua lo-
cutus eſt Dominus ad Moyſen, in terra-Aegypti.
29 ¶ Et locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens: Ego
Dominus: loquere ad Pharaonem regem Aegy-
30 pti, omnia quę loquor tibi. ¶ Et ait Moyſes coram
Domino: En incircuncíſus labijs ſum, quomodo
audiet me Pharao?

C A P V T VII.

1 DIxitq́; Dominus ad Moyſen: Ecce con-
A ſtitui te Deum Pharaonis: & Aaron fra-
2 ter tuus erit propheta tuus. ¶ ǀTu loquẽ- ǀSap. 4.
ris ei omnia, quæ mando tibi: & ille lo- c.15.
quetur ad Pharaonem, vt dimittat filios Iſraël de
3 terra ſua. ¶ Sed ego indurabo cor eius, & multipli-
4 cabo ſigna & oſtenta mea in terra-Aegypti, ¶ & non
audiet vos: immittamq́; manum meam ſuper Ae-
gyptum, & educam exercitum & populum meum
filios Iſraël de terra-Aegypti per iudicia maxima.
5 ¶ Et ſcient Aegyptij, quia ego ſum Dominus qui ex-
tenderim manum meam ſuper Aegyptum, & edu-
6 xerim filios Iſraël de medio eorum. ¶ Fecit itaque
Moyſes & Aaron, ſicut præceperat Dominus: ita
7 egerunt. ¶ Erat autem Moyſes octoginta annorum,
& Aaron octoginta trium, quando locuti ſunt ad
8 Pharaonem. ¶ Dixitq́ue Dominus ad Moyſen &
9 Aaron: ¶ Cùm dixerit vobis Pharao, Oſtendite ſi-
gna: dices ad Aaron, Tolle virgam tuam, & proij-
ce eam coram Pharaone, ac vertatur in colubrum.
10 ¶ Ingreſſi itaque Moyſes & Aaron ad Pharaonem,
B fecerunt ſicut præceperat Dominus. Tulitq́; Aaron
virgam coram Pharaone & ſeruis eius, quæ verſa ǀ2. Tim. 3.
11 eſt in colubrum. ¶ ǀVocauit autem Pharao ſapien- b.8.

tes &

tes & maleficos: & fecerunt etiam ipsi per incanta-
tiones Aegyptiacas & arcana quædam similiter.
12 ¶Proiecerunt q; singuli virgas suas, quę versæ sunt in
dracones: sed deuorauit virga Aaron virgas eorum.

13 ¶Induratum q; est cor Pharaonis, & nõ audiuit eos,
14 sicut præceperat Dñs. ¶Dixit autem Dñs ad Moy-
sen: Ingrauatum est cor Pharaonis, non vult dimit-
15 tere populum. ¶Vade ad eum manè: ecce egredie-
C tur ad aquas: & stabis in occursum eius super ripam
fluminis: & virgam, quæ conuersa est in draconem,
16 tolles in manu tua, ¶dices q; ad eum: Dñs Deus He-
bræorum misit me ad te, dicens: Dimitte populum
meũ, vt sacrificet mihi in deserto: & vsq; ad præsens
17 audire noluisti. ¶Hæc igitur dicit Dñs, In hoc scies
ꝙ sim Dñs: ecce percutiam virga, quæ in manu mea
18 est, aquam fluminis, & vertetur in sanguinẽ. ¶Pisces
quoq; qui sunt in fluuio, morientur: & computre-
scent aquę, & affligentur Aegyptij bibentes aquam
19 fluminis. ¶Dixit quoque Dñs ad Moysen: Dic ad
Aaron: Tolle virgam tuam, & extende manũ tuam
super aquas Aegypti, & super fluuios eorum, & ri-
uos ac paludes, & oẽs lacus aquarum, vt vertantur
in sanguinẽ: & sit cruor in omni Terra-Aegypti, tam
20 in ligneis vasis, q̃ in saxeis. ¶Fecerunt q; Moyses &
a Inf. 17. b. 5. ... l. 77. c. 49. D Aaron, sicut præceperat Dñs: & [a] eleuans virgã, per-

cussit aquam fluminis, corã Pharaone & seruis eius:
21 quæ versa est in sanguinem. ¶Et pisces qui erant in

flumine, mortui sunt: computruit q; fluuius, & non

poterãt Aegyptij bibere aquã fluminis: & fuit san-
22 guis in tota Terra-Aegypti. ¶[b] Fecerunt q; similiter Sap. 17. 7.
malefici Aegyptiorũ incantationibus suis: & indu-
ratum est cor Pharaonis, nec audiuit eos, sicut præ-
23 ceperat Dñs. ¶Auertit q; se, & ingressus est domum
24 suam, nec apposuit cor etiam hac vice. ¶Foderunt
autem oẽs Aegyptij per circuitum fluminis aquam
vt biberent: non enim poterant bibere de aqua flu-
25 minis. ¶Impleti q; sunt septem dies, postquàm per-
cussit Dominus fluuium.

CAPVT VIII.

1 Dixit quoq, Dñs ad Moysen: Ingredere ad
A Pharaonẽ, & dices ad eũ: Hęc dicit Dñs,
Dimitte populũ meũ, vt sacrificet mihi.
2 ¶Si autem nolueritis dimittere, ecce ego
3 percutiã oẽs terminos tuos ranis. ¶Et ebulliet flu-
uius ranas: quæ ascendent, & ingredientur domum
tuam, & cubiculũ lectuli tui, & super stratum tuũ, &
in domos seruorum tuorum: & in populum tuũ, &
4 in furnos tuos, & in reliquias ciborum tuorum. ¶Et
ad te & ad populum tuum, & ad oẽs seruos tuos in-
5 trabunt ranæ. ¶Dixit q; Dñs ad Moysen: Dic ad Aa-
ron. Extende manum tuã super fluuios, ac super ri-
uos & paludes, & educ ranas super Terram-Aegy-
6 pti. ¶Et extendit Aaron manum super aquas Aegy-

B pti, & ascẽderũt ranę, operuerũt q; Terram-Aegy-
7 pti. ¶[c] Fecerunt autem & malefici per incãtationes Sap. 17. 17.
suas similiter, eduxerũt q; ranas super Terram-Ae-
8 gypti. ¶Vocauit autem Pharao Moysen & Aaron, &
dixit eis: Orate Dñm, vt auferat ranas à me, & à po-
pulo meo: & dimittam populum, vt sacrificet Dño.
9 ¶Dixit q; Moyses ad Pharaonem: Cõstitue mihi qñ
deprecer pro te, & pro seruis tuis, & ꝓ populo tuo,
vt abigãtur ranæ à te & à domo tua & à seruis tuis,
& à populo tuo, & tantùm in flumine remaneant. – 12.
10 ¶Qui rñdit: Cras. At ille: Iuxta, inquit, verbum tuũ
C faciam: vt scias, qñ non est sicut Dñs Deus noster.
11 ¶Et recedẽt ranę à te, & à domo tua, & à seruis tuis,
12 & à populo tuo: & tñ ĩ flumine remanebũt. ¶Egres-

si q; sunt Moyses & Aaron a Pharaone: & clamauit

Moyſes ad Dominum pro ſponſione ranarum, quã
13 condixerat Pharaoni.ꝰ Fecitq; Dominus iuxta ver-
D bum Moyſi: & mortuę ſunt ranæ de domibus, & de
14 villis, & de agris.ꝰ Cõgregaueruntq; eas in immen-
15 ſos aggeres, & computruit terra. ꝰ Videns autẽ Pha
rao, quòd data eſſet requies, ingrauauit cor ſuum, &
16 non audiuit eos, ſicut præceperat Dominus. ꝰ Di-

xitque Dominus ad Moyſen: Loquere ad Aaron,
Extende virgam tuam, & percute puluerem terræ:
17 & ſint ciniphes in vniuerſa Terra-Aegypti. ꝰ Fece-
runtque ita. Et extendit Aaron manum, virgam te-
nens: percuſſitque puluerem terræ, & facti ſunt ci-
niphes in hominibus, & in iumentis. omnis puluis
terræ verſus eſt in ciniphes per totam terram-Ae-
18 gypti. ꝰ Feceruntque ſimiliter malefici incantatio-
nibus ſuis, vt educerent ciniphes: & non poterunt.
erantque ciniphes tam in hominibus, quàm in iu-
19 mentis. ꝰ Et dixerunt malefici ad Pharaonem: Di-
E gitus Dei eſt hic. Induratumq; eſt cor Pharaonis, &
20 non audiuit eos, ſicut præceperat Dominus. ꝰ Dixit
quoq; Dominus ad Moyſen: Conſurge diluculo, &
ſta corã Pharaone, egredietur enim ad aquas: & di-
ces ad eum: Hæc dicit Dominus, Dimitte populum
21 meum, vt ſacrificet mihi. ꝰ Quòd ſi non dimiſeris eũ,
ecce ego immittam in te, & in ſeruos tuos, & in po-
pulum tuum, & in domos tuas omne genus muſca-

rum: & implebuntur domus Aegyptiorum muſcis
F diuerſi generis, & vniuerſa terra in qua fuerint.
22 ꝰ Faciamque mirabilem in die illa Terram-Geſſen,
in qua populus meus eſt, vt non ſint ibi muſcæ: &
23 ſcias, quoniam ego Dominus in medio terræ. ꝰ Po-
namque diuiſionem inter populum meum, & po-
24 pulum tuum: cras erit ſignum iſtud. ꝰ Fecitque Do-
ꝰ Sap. 16. b 9. minus ita. Et venit muſca grauiſſima in domos Pha
raonis, & ſeruorum eius, & in omnem Terram-
Aegypti: corruptaque eſt terra ab huiuſmodi mu-
* Domino 5. 25 ſcis. ꝰ Vocauitque Pharao Moyſen & Aaron, &
ait eis: Ite, & ſacrificate * Deo veſtro in terra hac.
26 ꝰ Et ait Moyſes: Non poteſt ita fieri: abominationes
G enim Aegyptiorũ immolabimus Domino Deo no-
ſtro? quòd ſi mactauerimus ea quæ colunt Aegyptij
27 coram eis, lapidibus nos obruẽt. ꝰ Viam trium die-
rum pergemus in ſolitudinem: & ſacrificabimus Do
28 mino Deo noſtro, ſicut præcepit nobis. ꝰ Dixitque ꝰ Supr. 3. d. 8.
Pharao: Ego dimittam vos, vt ſacrificetis Domino
Deo veſtro in deſerto: veruntamen longius ne ab-
29 eatis: rogate pro me. ꝰ Et ait Moyſes: Egreſſus à te,
orabo Dominum: & recedet muſca à Pharaone, & à
ſeruis ſuis, & à populo eius cras: veruntamen noli
vltrà fallere, vt non dimittas populum ſacrificare
30 Domino. ꝰ Egreſſusque Moyſes à Pharaone, ora-
31 uit Dominum. ꝰ Qui fecit iuxta verbum illius: & ab-
ſtulit muſcas à Pharaone, & à ſeruis ſuis, & à popu-
32 lo eius: non ſuperfuit ne vna quidem. ꝰ Et ingraua-
tum eſt cor Pharaonis, ita vt nec hac quidem vice
dimitteret populum.

CAPVT IX.

1 Dixit autem Dominus ad Moyſen: Ingre-
A dere ad Pharaonem, & loquere ad eum:
Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum:
Dimitte populum meum, vt ſacrificet
2 mihi. ꝰ Quòd ſi adhuc renuis, & retines eos: ꝰ ec-
3 ce manus mea erit ſuper agros tuos, & ſuperẽ equos
& aſinos, & camelos, & oues, & boues peſtis val-
4 de grauis. ꝰ Et faciet Dominus mirabile inter poſ-
ſeſſiones Iſrael, & poſſeſſiones Aegyptiorum, vt nil
omnino pereat ex his quæ pertinent ad filios Iſraël.
5 ꝰ Conſtituitque Dominus tempus, dicens: Cras fa-
B ciet Dominus verbum iſtud in terra. ꝰ Fecit ergo
6 Dominus verbum hoc altera die: mortuaque ſunt
omnia animantia Aegyptiorum: de animalibus ve-
7 rò filiorum Iſraël nihil omnino periJt. ꝰ Et miſit Pha
rao ad videndum: nec erat quicquam mortuum de
his, quæ poſſidebat Iſrael. Ingrauatumque eſt cor
8 Pharaonis, & non dimiſit populum. ꝰ Et dixit Do-
minus ad Moyſen, & Aaron: Tollite plenas manus
cineris de camino, & ſpargat illũ Moyſes in cœlum
9 coram Pharaone: ꝰ Sitq; puluis ſuper omnẽ Terrã-
Aegypti: erunt enim in hominibus, & iumentis ˋvl- ˋ vulnera 6.
cera ˋ, & veſicæ turgẽtes in vniuerſa Terra-Aegypti.
10 ꝰ Tulerũtq; cinerẽ de camino, & ſteterũt corã Pha- ˋ vulnera 10.
raone, & ſparſit illũ Moyſes in cœlũ: factaq; ſunt ˋvl
ceraˋ veſicarum turgentium in hominibus, & iumen
11 tis. ꝰ Nec poterant malefici ſtare coram Moyſe pro ˋ vulnera 9.
pter ˋvlceraˋ q̃ in illis erant, & in omni Terra-Aegy-
12 pti. ꝰ Indurauitque Dominus cor Pharaonis: & non
C audiuit eos, ſicut locutus eſt Dominus ad Moy-
13 ſen. ꝰ Dixitq; Dominus ad Moyſen: Manè cõſurge,
& ſta coram Pharaone, & dices ad eum: Hæc di-

cit Dominus Deus Hebræorum, Dimitte populum
14 meum, vt sacrificet mihi. ¶ Quia in hac vice mittam
omnes plagas meas super cor tuum, & super seruos
tuos, & super populum tuum: vt scias, quòd non sit
15 similis mei in omni terra. ¶ Nunc enim extendens
manum *, percutiam te, & populum tuum peste, pe- * meam ...
16 ribisq; de terra. ¶ | Idcirco autem posui te, vt osten- ‡ ... 9. d. 17.
D dam in te fortitudinem meam, & narretur nomen

17 meum in omni terra. ¶ Adhuc retines populũ meũ,
18 & non vis dimittere eum? ¶ En pluam cras hac ipsa
hora grandinem multam nimis: qualis non fuit in
Aegypto à die qua fundata est, vsq; in præsens tem
19 pus. ¶ Mitte ergo iam nunc, & cõgrega iumenta tua,
& omnia quæ habes in agro: homines enim, & iu-
menta, & vniuersa quæ inuenta fuerint foris, nec

congregata de agris, cecideritq; super ea grando,
20 morientur. ¶ Qui timuit verbum Domini de seruis
Pharaonis, fecit confugere seruos suos, & iumenta
21 in domos: ¶ qui autem neglexit sermonem Domi-
E ni, dimisit seruos suos, & iumenta in agris. ¶ Et di-
22 xit Dominus ad Moysen: Extende manum tuam in
cœlum, vt fiat grando in vniuersa Terra-Aegypti su
per homines, & super iumenta, & super omnem her
23 bam agri in Terra-Aegypti. ¶ | Extenditq; Moyses ‡Sup.16. c.16. & 19 d. 19.
virgam in cœlum, & Dominus dedit tonitrua, & grã
dinem, ac discurrentia fulgura super terram: pluit-
que Dominus grandinem super Terram-Aegy-
24 pti. ¶ Et grando & ignis mixta pariter ferebantur:
tantæque fuit magnitudinis, quanta antè nunquam
apparuit in vniuersa Terra-Aegypti ex quo gens il
25 la condita est. ¶ Et percussit grando in omni Terra-
F Aegypti cuncta quæ fuerunt in agris ab homine vs-
que ad iumentum: cunctamque herbam agri per-
cussit grando, & omne lignum regionis confregit.
26 ¶ Tantùm in terra-Gessen, vbi erant filij Israël, gran
27 do nõ cecidit. ¶ Misitque Pharao, & vocauit Moy-
sen, & Aaron, dicens ad eos: Peccaui etiam nunc:
Dominus iustus: & ego & populus meus, impij.
28 ¶ Orate Dominum, vt desinant tonitrua Dei, & grã-
do: vt dimittam vos, & nequaquam hìc vltrà ma-
29 neatis. ¶ Ait Moyses: Cum egressus fuero de vrbe,
extendam palmas meas ad Dominum, & cessabunt

tonitrua, & grando non erit: vt scias, quia Domi-
30 ni est terra. ¶ Noui autẽ, quòd & tu, & serui tui nec-
31 dum timeatis Dominũ Deum. ¶ Linum ergo & hor-
G deum læsum est, eò quòd hordeum esset virens, &
32 linum iam folliculos germinaret: ¶ triticum autẽ,
33 & far non sunt læsa, quia serotina erant. ¶ Egressusq;
Moyses à Pharaone ex vrbe, tetendit manus ad Do
minum, & cessauerunt tonitrua & grando, nec vltrà
34 stillauit pluuia super terram. ¶ Videns autem Pha-
rao, quòd cessasset pluuia, & grando & tonitrua, au-
35 xit peccatum: ¶ Et ingrauatum est cor eius, & ser-
uorum illius, & induratum nimis: nec dimisit filios
Israël, sicut præceperat Dominus per manũ Moysi.

CAPVT X.

1 ET dixit Dominus ad Moysen: Ingredere
A ad Pharaonem: ego enim indураui cor
eius, & seruorum illius: vt faciam signa
2 mea hæc in eo: ¶ & narres in auribus fi-
lij tui, & nepotum tuorum, quoties contriuerim
Aegyptios, & signa mea fecerim in eis: & sciatis,
3 quia ego Dominus. ¶ Introierunt ergo Moyses &
Aaron ad Pharaonem, & dixerunt ei: Hæc dicit Do
minus Deus Hebræorum, Vsquequo non vis subij-
ci mihi? dimitte populum meum, vt sacrificet mi-
4 hi*. ¶ | Sin autem resistis, & non vis dimittere eum; * In deserto 3.
B ecce ego inducam cras locustam in fines tuos, ¶ quę
5 operiet superficiem terræ, ne quicquam eius ap- ‡ Sap.16. 19.
pareat, sed comedatur quod residuum fuerit gran-
dini: corrodet enim omnia ligna quæ germinant in
6 agris. ¶ Et implebunt domos tuas, & seruorum tuo-
rum, & omnium Aegyptiorum: quantam non vi-
derunt patres tui, & aui, ex quo orti sunt super ter-
ram, vsq; in præsentem diem. Auertitq; se, & egres-
7 sus est à Pharaone. ¶ Dixerunt autem serui Pharao-
nis ad eum: Vsquequo patiemur hoc scandalum? di
mitte homines, vt sacrificẽt Domino Deo suo. nón-
8 ne vides, quòd perierit Aegyptus? ¶ Reuocaueruntque
C que Moysen & Aaron ad Pharaonem: qui dixit
eis: Ite, sacrificate Domino Deo vestro: quínam
9 sunt qui ituri sunt? ¶ Ait Moyses: Cum paruulis no-
stris & senioribus pergemus, cum filijs & filiabus,
cum ouibus & armentis. est enim solennitas Do-
10 mini-Dei nostri. ¶ Et respondit Pharao: Sic Domi- -5.
nus sit vobiscum, quomodo ego dimittã vos, & par-
uulos vestros? cui dubium est, quòd pessimè cogite-
11 tis? ¶ Non fiet ita: sed ite tantùm viri, & sacrifica-
te Domino: hoc enim & ipsi petistis. Statimque
12 eiecti sunt de conspectu Pharaonis. ¶ Dixit au-

D tem Dominus ad Moysen: Extende manum tuam
super Terram-Aegypti ad locustam, vt ascendat su
per terram, & deuoret omnem herbam quę residua
13 fuerit grandini. ❡ Et extendit Moyses virgam super
Terram-Aegypti: & Dominus induxit ventum vren
tem tota die illa, & nocte: & manè facto, ventus
14 vrens leuauit locustas. ❡ Quæ ascenderunt super
vniuersam Terram-Aegypti: & sederunt in cunctis
finibus Aegyptiorum innumerabiles, quales ante
illud tempus non fuerant, nec postea futuræ sunt.
15 ❡ Operueruntq; vniuersam superficiem terræ, va-

stantes omnia. Deuorata est igitur herba terræ, &
quicquid pomorum in arboribus fuit, quæ grando
dimiserat: nihil quoq; omnino virens relictum est
in lignis, & in herbis terræ, in cuncta Aegypto.
16 ❡ Quam ob rem festinus Pharao, vocauit Moysen
& Aaron, & dixit eis: Peccaui In Dominum Deum
17 vestrum, & in vos. ❡ Sed nunc dimittite peccatum
mihi etiam hac vice, & rogate Dominum Deũ ve-
18 strum, vt auferat à me mortem istam. ❡ Egressusq;
-5. est-Moyses de conspectu Pharaonis, & orauit Do-
19 minum. ❡ Qui flare fecit ventum ab Occidente ve-
F hementissimum, & arreptam locustam proiecit in
Mare-rubrum: nõ remansit ne vna quidem in cun-
20 ctis finibus Aegypti. ❡ Et indurauit Dominus cor
21 Pharaonis, nec dimisit filios Israël. ❡ Dixit autem
Dominus ad Moysen: Extende manum tuam in
cœlum: & sint tenebræ super Terram-Aegypti, tam
22 densę, vt palpari queant. ❡ Extenditq; Moyses ma-
num in cœlum: & factæ sunt tenebræ horribiles in

23 vniuersa Terra-Aegypti tribus diebus. ❡ Nemo vi- Sap. 17. a. 2.
dit fratrem suum, nec mouit se de loco in quo erat:
vbicunque autem habitabant filij Israël, lux erat. Sap. 18. a. 1.
24 ❡ Vocauitq; Pharao Moysen & Aaron, & dixit eis:
G Ite, sacrificate Domino: oues tantùm vestræ, & ar-
menta remaneant, paruuli vestri eant vobiscum.
25 ❡ Ait Moyses: Hostias quoque & holocausta dabis
26 nobis, quæ offeramus Domino Deo nostro. ❡ Cun-
cti greges pergent nobiscum: non remanebit ex eis
vngula: quæ necessaria sunt in cultum Domini Dei
nostri: præsertim cùm ignoremus quid debeat im-
27 molari, donec ad ipsum locum perueniamus. ❡ In-
durauit autem Dominus cor Pharaonis, & noluit
28 dimittere eos. ❡ Dixitq; Pharao ad Moysen: Rece-
de à me, & caue ne vltra videas faciem meam: quo-
29 cunque die apparueris mihi, morieris. ❡ Respon-
dit Moyses: Ita fiat, vt locutus es: non videbo vltra
faciem tuam.

CAPVT XI.

1 ET dixit Dominus ad Moysen: Adhuc vna
A plaga tangam Pharaonem & Aegyptum,
& post hæc dimittet vos, & exire com-
2 pellet. ❡ Dices ergo omni plebi, vt po- Sup. 3.
stulet vir ab amico suo, & mulier à vicina sua vasa Inf. 12.
3 argentea, & aurea. ❡ Dabit autem Dominus gra- c. 35.
tiam populo suo coram Aegyptiis. (Fuitq; Moyses Eccl. 45.
vir magnus valde in terra-Aegypti corã seruis Pha- a.
4 raonis, & omni populo.) ❡ Et ait: Hæc dicit Domi-
B nus: Media nocte ingrediar in Aegyptum: ❡ & mo- egrediar
5 rietur omne primogenitũ in Terra-Aegyptiorum, Sup. 12.
à primogenito Pharaonis, qui sedet in solio eius,
vsque ad primogenitum ancillę quæ est ad molam,
6 & omnia primogenita iumentorum. ❡ Eritque cla-
C mor magnus in vniuersa Terra-Aegypti, qualis nec
7 antè fuit, nec posteà futurus est. ❡ Apud omnes au-
tem filios Israël non mutiet canis ab homine vsque
ad pecus: vt sciatis, quanto miraculo diuidat Do-
8 minus Aegyptios, & *Israël. ❡ Descendentq; omnes * filios
serui tui isti ad me, & adorabunt me, dicentes: orabũt
D Egredere tu, & omnis populus qui subiectus est ti-
bi: post hæc egrediemur. Et exiuit à Pharaone ira-
9 tus nimis. ❡ Dixit autem Dominus ad Moysen: Non
audiet vos Pharao, vt multa signa fiãt in Terra-Ae-
10 gypti. ❡ Moyses autem & Aaron fecerunt omnia si-
gna & ostenta quæ scripta sunt, coram Pharaone: - 8.
& indurauit Dominus cor Pharaonis, nec dimisit
filios Israël de terra sua.

CAPVT XII.

1 DIxit quoque Dominus ad Moysen, & Aa-
A ron in Terra-Aegypti: ❡ Mensis iste vobis
2 principiũ mensium. primus erit in men-
3 sibus anni. ❡ Loquimini ad vniuersum
cœtum filiorum Israël, & dicite eis: Decima die
mensis huius tollat vnusquisq; agnum per familias
4 & domos suas. ❡ Sin autem minor est numerus, vt
sufficere possit ad vescendum agnum: assumet vici-
num suum qui coniunctus est domui suæ, iuxta nu-
merum animarum quæ sufficere possunt ad esum

agni.

5 agni. ℟ Erit autem agnus absque macula, masculus,
anniculus: iuxta quem ritum tolletis & hœdum.
6 ℟ Et seruabitis eum vsq; ad quartamdecimam diem
mensis huius: immolabitq; eum vniuersa multitu-
7 do filiorum Israel ad vesperam. ℟ Et sument de san-
B guine eius, ac ponent super vtrunque postem, & in
superliminaribus domorum, in quibus comedent
8 illum. ℟ Et edent carnes nocte illa assas igni, & azy-
9 mos panes, cum lactucis agrestibus. ℟ Non come-
detis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, sed as-
sum tantùm igni: caput cum pedibus eius, & inte-
10 stinis vorabitis. ℟ Nec remanebit quicquam ex eo
vsque manè. si quid residuum fuerit, igne combu-
11 retis. ℟ Sic autem comedetis illum. Renes vestros
accingetis, & calceamenta* habebitis in pedibus, vestra¦1.
tenentes baculos in manibus, & comedetis festi-
nanter: est enim Phase (id est transitus) Domini.
12 ℟ Et transibo per Terram-Aegypti nocte illa, per-
cutiamq; omne primogenirum in Terra-Aegypti
ab homine vsque ad pecus: & in cunctis diis Aegy-
13 pti faciam iudicia, ego Dominus. ℟ Erit autem san-
guis vobis in signum in ædibus, in quibus eritis: &
videbo sanguinem, & transibo vos: nec erit in vobis
plaga disperdens, quando percussero Terram-Ae-
14 gypti. ℟ Habebitis autem hunc diem in monumen-
C tum: & celebrabitis eam solennem Domino in ge-
15 nerationibus vestris cultu sempiterno. ℟ Septem
diebus azyma comedetis: in die primo non erit fer-
mentum in domibus vestris. quicunque comederit
fermentum, peribit anima illa de Israël, à primo die
16 vsque ad diem septimum. ℟ Dies prima erit sancta,
atque solennis, & dies septima eadem festiuitate
venerabilis: nihil operis facietis in eis, exceptis his
17 quæ ad vescendum pertinent. ℟ Et obseruabitis azy-
ma: in eadem enim ipsa die educam exercitum ve-
strum de Terra-Aegypti, & custodietis diem istum
18 in generationes vestras ritu perpetuo. ℟ Primo Leu.23. 5. Nu.28. 16.
mense, quartadecima die mensis ad vesperam co-
medetis azyma vsque ad diem vicesimamprimam
19 eiusdem mensis ad vesperam. ℟ Septem diebus fer- fermentum 1.
mentatum non inuenietur in domibus vestris: qui
comederit fermētatum, peribit anima eius de cœ-
tu Israel, tam de aduenis, quàm de indigenis terræ.
20 ℟ Omne fermentatum non comedetis: in cunctis
21 habitaculis vestris edetis azyma. ℟ Vocauit autem
D Moyses omnes seniores filiorum Israël, & dixit ad
eos: Ite tollentes animal per familias vestras, &
22 immolate Phase. ℟ Fasciculumq; hyssopi tingite in Heb.11. 28.
sanguine qui est in limine, & aspergite ex eo super-
liminare, & vtrunque postem: nullus vestrum egre-
23 diatur ostium domus suæ vsque manè. ℟ Transibit
enim Dominus percutiens Aegyptios: cumq; vide-
rit sanguinem in superliminari, & in vtroque poste,
transcendet ostium domus, & non sinet percusso- -5.
24 rem ingredi domos vestras & lædere. ℟ Custodi Custodi- 4.
verbum istud legitimum tibi, & filiis tuis vsq; in
25 æternum. ℟ Cumq; introieritis terram quam Do-
minus* daturus est vobis, vt pollicitus est, obserua-
26 bitis ceremonias istas. ℟ Et cùm dixerint vobis filij
27 vestri, Quæ est ista religio? ℟ Dicetis eis, Victima
transitus Domini est, quando transiuit super do-
mos filiorum Israël in Aegypto, percutiens Aegy-
ptios, & domos nostras liberans. Incuruatusque
28 populus adorauit. ℟ Et egressi filij Israël fecerunt si-
29 cut præceperat Dominus Moysi & Aaron. ℟ Factum
est autem in noctis medio, percussit Dominus om-
E nc primogenitum in Terra-Aegypti, à primogeni-
to Pharaonis, qui in solio eius sedebat, vsq; ad pri- Sap.18. b.9. & 11. b.15.
mogenitum captiuæ quæ erat in carcere, & omne
30 primogenitum iumentorum. ℟ Surrexitque Pharao
nocte & omnes serui eius, cunctaq; Aegyptus: &
ortus est clamor magnus in Aegypto: neque enim
31 erat domus in qua non iacéret mortuus. ℟ Voca-
tisq; Pharao, Moyse & Aaron nocte, ait: Surgite &

egredimini à populo meo, vos & filij Israël: ite, im-
32 molate Domino, sicut dicitis. ℟ Oues vestras & ar-
menta assumite, vt petieratis, & abeuntes benedici-
33 te mihi. ℟ Vrgebantq; Aegyptij populum de terra
34 exire velociter, dicentes: Omnes moriemur. ℟ Tu-
lit igitur populus conspersam farinam antequàm
fermentaretur: & ligans in palliis, posuit super hu-
35 meros suos. ℟ Feceruntq; filij Israël sicut præcepe- Sup.11. a.1.
rat Dominus Moysi: & petierunt ab Aegyptiis vasa
36 argentea, & aurea, vestemq; plurimam. ℟ Dominus
autem dedit gratiam populo coram Aegyptiis vt

37 commodarēt eis: & spoliauerunt Aegyptios. ℟ Pro-
F fectiq; sunt filij Israel de Ramesse in Socoth, sex-
centa ferè millia peditum virorum, absque paruu-
38 lis & mulieribus. ℟ Sed & vulgus promiscuum in- -12.
numerabile ascendit cum eis, oues & armenta &
39 animantia diuersi generis multa nimis. ℟ Coxe-
runtque farinam quam dudum de Aegypto con-
spersam tulerant, & fecerunt subcinericios panes
azymos: neque enim poterat fermentari cogenti-
bus exire Aegyptiis, & nullam facere sinentibus
moram: nec pulmenti quicquam occurrerat præ-
40 parare. ℟ Habitatio autem filiorum Israël qua man-
serunt in Aegypto fuit quadringentorum triginta
41 annorum. ℟ Quibus expletis, eadem die egressus est
42 omnis exercitus Domini de Terra-Aegypti. ℟ Nox
ista est obseruabilis Domini, quando eduxit eos de
Terra-Aegypti: hanc obseruare debent omnes filij
43 Israël in generationibus suis. ℟ Dixitq; Dominus ad
G Moysen & Aaron: Hæc est religio Phase. Omnis

alienigena

44 alienigena non comedet ex eo. ¶Omnis autem ser-
45 uus emptitius circuncidetur, & sic comedet. ¶Ad-
46 uena & mercenarius non edent ex eo.¶|In vna do- ¶Nu. 9. b.12. Ioan. 19. f.36.
mo comedetur, nec efferetis de carnibus eius fo-
47 ras, |nec os illius confringetis.¶Omnis cœtus filio-
48 rum Israël faciet illud.¶Quòd si quis peregrinorum
in vestram voluerit transire coloniam, & facere
Phase Domini; circuncidetur prius omne mascu-
linum eius, & tunc ritè celebrabit: eritq; sicut indi-
gena terræ. si quis autem circuncisus non fuerit,
49 non vescetur ex eo. ¶Eadem lex erit indigenæ &
50 colono qui peregrinatur apud vos. ¶Feceruntque
omnes filij Israël sicut præceperat Dominus Moysi
51 & Aaron. ¶Et eadem die eduxit Dominus filios Is-
raël de Terra-Aegypti per turmas suas.

CAPVT XIII.

1 Locutusq; est Dominus ad Moysen, dicēs:
A ¶|Sanctifica mihi omne primogenitum ¶Inf. 34. c.9. Num. 8. c.16. Luc. 2. d.23. Leuit. 27. c.26.
2 quod aperit vuluam in filiis Israël, tam
de hominibus, quàm de iumentis: mea
3 sunt enim omnia. ¶Et ait Moyses ad populum: Me-
mentote diei huius in qua egressi estis de Aegypto
& de domo seruitutis, quoniam in manu forti edu-
xit vos Dominus de loco isto: vt non comedatis
4 fermentatum panem. ¶Hodie egredimini mense
5 nouarum frugum. ¶Cumq; introduxerit ˋteˋ Domi- ˋvos 3.
nus in Terram-Chananæi & Hethæi & Amorrhæi
& Heuæi & Iebusæi, quam iurauit patribus tuis, vt
daret tibi terram fluentem lacte & melle, ˋcelebra- ˋcelebrabis 8.
6 bitisˋ hunc morem sacrorum mense isto. ¶Septem
diebus vescèris azymis: & in die septimo erit solen-
7 nitas Domini. ¶Azyma comedetis septem diebus,
non apparebit apud te aliquid fermētatum, nec in
8 cunctis finibus tuis. ¶Narrabisq; filio tuo in die il-
B lo, dicens: Hoc est quod fecit mihi Dominus, quan-
9 do egressus sum de Aegypto. ¶Et erit quasi signum
in manu tua, & quasi monimētum ante oculos tuos:
& vt lex Domini semper sit in ore tuo: in manu
10 enim forti eduxit te Dominus de Aegypto. ¶Cu-
stodies huiuscemodi cultū statuto tempore à die-
11 bus in dies. ¶Cumque introduxerit te Dominus in
Terram-Chananæi, sicut iurauit tibi & patribus
12 tuis, & dederit tibi eam: ¶|separabis omne quod ¶Inf. 22. d.29 & 34. c.19. Ezec. 44. g.30.
aperit vuluam Domino, & quod primitiuum est in
pecoribus tuis: quicquid habueris masculini sexus,
13 consecrabis Domino. ¶Primogenitum asini muta-
bis oue: quod si non redemeris, interficies. Omne
autem primogenitum hominis de filiis tuis, pretio
14 redimes. ¶Cumq; interrogauerit te filius tuus cras,
C dicens: Quid est hoc? Respondebis ei: In manu
forti eduxit nos Dominus de Terra-Aegypti, de
15 domo seruitutis. ¶Nam cùm induratus esset Pha-
rao, & nollet nos dimittere, occidit Dominus om-
ne primogenitum in Terra-Aegypti, à primogeni-
to hominis vsque ad primogenitum iumentorum:
idcirco immolo Domino omne quod aperit vul-
uam masculini sexus, & omnia primogenita filio-
16 rum meorum redimo. ¶Erit igitur quasi signum in
manu tua, & quasi appensum quid, ob recorda-
tionem, ˋanteˋ oculos tuos: eò quòd in manu forti ˋinter 6.
17 eduxit nos Dominus de Aegypto. ¶Igitur cùm emi-
sisset Pharao populum, nō eos duxit Dominus per
viam Terræ-Philistijm quæ vicina est: reputans ne
fortè pœniteret eum, si vidisset aduersum se bella
18 consurgere, & reuerteretur in Aegyptum. ¶Sed
D circunduxit per viā deserti, quæ est iuxta Mare-ru-
brū: & armati ascenderunt filij Israël de Terra-Ae-

19 gypti. ¶Tulit quoque Moyses ossa Ioseph secum:
eò quòd adiurasset filios Israël, dicens: |Visitabit ¶Gen. 50. f.25.
20 vos Deus, efferte ossa mea hinc vobiscum. ¶Profe- Num. 14. c.21.
ctiq; de Socoth, castrametati sunt in Etham in ex-
21 tremis finibus solitudinis. ¶Dominus autem præce- 1.Cor. 10 a.1.
debat eos ad ostendendam viam per diem in co- Neh. 9. 12.
lumna nubis, & per noctem in columna ignis: vt d.19.
22 dux esset itineris vtroque tempore. ¶Nunquam de-
fuit columna nubis per diem, nec columna ignis
per noctem, coram populo.

CAPVT XIIII.

1 Locutus est autem Dominus ad Moysen,
A dicens: ¶Loquere filiis Israël: Reuersi ca-
2 strametentur è regione Phi-hairoth quæ
est inter Magdalum, & mare, cōtra Beel-
sephon: in conspectu eius castra ponetis super ma-
3 re. ¶Dicturusq; est Pharao super filiis Israël: Coar-
4 ctati sunt in terra, conclusit eos desertum. ¶Et indu-
rabo cor eius, ac persequetur vos: & glorificabor
in Pharaone & in omni exercitu eius: scientq; Ae-
5 gyptij, quia ego sum Dominus. Feceruntq; ita. ¶Et
B nunciatum est regi Aegyptiorum, quòd fugisset po-
pulus: immutatumque est cor Pharaonis & seruo-
rum eius super populum, & dixerunt: Quid volui-
mus facere, vt dimitteremus Israël, ne seruiret no-
6 bis? ¶Iunxit ergo currum, & omnē populum suum
7 assumpsit secum. ¶Tulitq; sexcentos currus electos,
& quicquid in Aegypto curruum fuit: & duces to-
8 tius exercitus. ¶Indurauitque Dominus cor Pha-
raonis regis Aegypti, & persecutus est filios Israël:
9 at illi egressi erant in manu excelsa. ¶|Cumq; per- ¶1.Mac. 4. a.9.
sequerentur Aegyptij vestigia præcedentium, re- Ios. 24. b.6
pererunt eos in castris super mare: omnis equita-
tus & currus Pharaonis, & vniuersus exercitus erant
10 in Phi-hairoth, contra Beel-sephon. ¶Cumq; ap-
propinquasset Pharao, leuantes filij Israël oculos,
C viderunt Aegyptios post se: & timuerūt valde, cla-
11 mauerūtq; ad Dominum, ¶& dixerūt ad Moysen:

Forſitan non erant ſepulchra in Aegypto, ideo tu-
liſti nos, vt moreremur in ſolitudine? quid hoc fa-
12 cere voluiſti, vt educeres nos ex Aegypto? ¶Nón-
ne iſte eſt ſermo, quem loquebamur ad te in Aegy-
pto, dicentes, Recede à nobis, vt ſeruiamus Aegy-
ptiis? multò enim melius erat ſeruire eis, quàm mo
13 ri in ſolitudine. ¶Et ait Moyſes ad populum: Noli-
te timere, ſtate, & videte magnalia Domini, quæ fa-
cturus eſt hodie. Aegyptios enim quos nunc vide-
tis, nequaquam vltrà videbitis vſque in ſempiter-
14 num. ¶Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebi-
15 tis. ¶Dixitq; Dominus ad Moyſen: Quid clamas ad
16 me? Loquere filiis Iſraël, vt proficiſcantur: ¶Tu au-
D tem eleua virgam tuam, & extende manum tuam
ſuper mare, & diuide illud: vt gradiantur filij Iſraël
17 in medio mari per ſiccum. ¶Ego autem indurabo
cor Aegyptiorum, vt perſequantur vos: & glorifi-
cabor in Pharaone, & in omni exercitu eius, & in
18 curribus, & in equitibus illius. ¶Et ſcient Aegyptij,
quia ego ſum Dominus, cùm glorificatus fuero in
Pharaone, & in curribus, atque in equitibus eius.
19 ¶Tollenſq; ſe Angelus Domini, qui præcedebat
castra Iſraël, abijt poſt eos: & cũ eo pariter colum- – 4.
20 na nubis, priora dimittens poſt tergum, ¶ſtetit in- ſal. 77.b. 13. & 104. d. 36.
E ter caſtra Aegyptiorum, & caſtra Iſraël: & erat nu-
bes tenebroſa, & illuminans noctem, ita vt ad ſe in- Pſal. 113. a. 3.
uicem toto noctis tempore accedere non valerent.
21 ¶Cùmq; extendiſſet Moyſes manum ſuper mare,
abſtulit illud Dominus, flante vento vehementi, &
vrente tota nocte, & vertit in ſiccum: ‖diuiſaque eſt 1. Corin. 10. a. 1.
22 aqua. ¶‖Et ingreſſi ſunt filij Iſraël per medium ſicci ‖Heb. 11. d. 29.
maris: erat enim aqua quaſi murus à dextra eorum
23 & læua. ¶Perſequentesq; Aegyptij ingreſſi ſunt poſt
eos, & omnis equitatus Pharaonis, currus eius, &
24 equites per medium maris. ¶Iamq; aduenerat vigi-
F lia matutina: ‖& ecce reſpiciens Dominus ſuper ‖Sap. 15. b. 15.
caſtra Aegyptiorum per columnam ignis & nubis, – 1.
25 interfecit exercitum eorũ, ¶& ſubuertit rotas cur-
ruum, ferebanturq; in profundum. Dixerunt ergo
Aegyptij: Fugiamus Iſraëlem: Dominus enim pu-
26 gnat pro eis contra nos. ¶Et ait Dominus ad Moy-
ſen: Extende manum tuam ſuper mare, vt reuertan
tur aquæ ad Aegyptios ſuper currus & equites eo-
27 rum. ¶Cumq; extendiſſet Moyſes manum contra
mare, reuerſum eſt primo diluculo ad priorem lo-
cum: fugientibusq; Aegyptiis occurrerunt aquæ, &
28 inuoluit eos Dominus in mediis fluctibus. ¶Reuer-
ſæque ſunt aquæ, & operuerunt currus, & equites
G cuncti exercitus Pharaonis, qui ſequentes ingreſſi
fuerant mare: nec vnus quidem ſuperfuit ex eis.
29 ¶Filij autem Iſraël perrexerunt per medium ſicci
maris, & aquæ eis erant quaſi pro muro à dextris
30 & à ſiniſtris. ¶Liberauitq; Dominus in die illa Iſ-
31 raël de manu Aegyptiorum. ¶Et viderunt Aegy-
ptios mortuos ſuper littus maris, & manũ magnam
quam exercuerat Dominus contra eos: timuitque
populus Dominum, & crediderunt Domino, &
Moyſi ſeruo eius.

CAPVT XV.

1 TVnc cecinit Moyſes, & filij Iſraël carmen
A hoc Domino, & dixerunt:
Cantemus Domino: glorioſè enim ma-
gnificatus eſt, equum & aſcenſorem de-
iecit in mare.
2 ¶‖Fortitudo mea, & laus mea Dñs: & factus eſt
mihi in ſalutem: iſte Deus meus, & glorificabo ‖Sap. 10. d. 15. Iſa. 12. a. Pſal. 117. c. 14.
eum; Deus patris mei, & exaltabo eum.
3 ¶Dominus quaſi vir pugnator, omnipotens no-
men eius.
4 ¶Currus Pharaonis & exercitum eius proiecit in
mare: electi principes eius ſubmerſi ſunt in Ma-
ri-rubro.
5 ¶Abyſſi operuerunt eos: deſcenderunt in profun-
dum quaſi lapis.
6 ¶Dextera tua Domine magnificata eſt in fortitu-
dine: dextera tua Domine percuſſit inimicum.
7 ¶Et in multitudine gloriæ tuæ depoſuiſti aduer-
ſarios meos: miſiſti iram tuam, quæ deuorauit tuos 4.
eos ſicut ſtipulam.
8 ¶Et in ſpiritu furoris tui congregatæ ſunt aquæ:
B ſtetit vnda fluens, congregatæ ſunt abyſſi in me-
dio mari.
9 ¶Dixit inimicus: Perſequar, & comprehendam,
diuidam ſpolia, implebitur anima mea: euagi-
nabo gladium meum, interficiet eos manus mea.
10 ¶Flauit ſpiritus tuus, & operuit eos mare: ſub-
merſi ſunt quaſi plumbũ in aquis vehementibus.
11 ¶Quis ſimilis tui in fortibus Domine? quis ſimilis
tui, magnificus in ſanctitate, terribilis atq; lau-
dabilis, *faciens mirabilia? * & 10.
12 ¶Extendiſti manum tuam, & deuorauit eos terra.
13 ¶Dux fuiſti in miſericordia tua populo quem re-
demiſti: & portaſti eum in fortitudine tua, ad ha-
bitaculum ſanctum tuum.
14 ¶Aſcenderunt populi, & irati ſunt: dolores obti-
nuerunt habitatores Philiſthijm.
15 ¶Tunc conturbati ſunt principes Edom: robuſtos
Moab obtinuit tremor, obriguerunt omnes ha-
bitatores Chanáan.
16 ¶Irruat ſuper eos formido & pauor, in magnitu-
dine brachij tui.
C Fiant immobiles quaſi lapis: donec pertranſeat
populus tuus Domine, donec pertranſeat popu-
lus tuus iſte quem poſſediſti.
17 ¶Introduces eos, & plantabis in monte hereditа-
tis tuæ, firmiſſimo habitaculo tuo quod operatus

es Domine: sanctuarium tuum Domine, quod
firmauerunt manus tuæ.
18 ¶ Dominus regnabit in æternum, & vltrà.
(equus 6. – 4.) 19 ¶ Ingressus est enim eques, Pharaò cum curribus
& equitibus eius in mare: & reduxit super eos Dñs
aquas maris: filij autē Israel ambulauerunt per sic-
20 cum in medio eius. ¶ Sumpsit ergo Maria Prophe-
tissa soror Aaron tympanum in manu sua: egres-
sæq; sunt omnes mulieres post eam cum tympanis
21 & choris: ¶ quibus præcinebat, dicens:
Cantemus Domino, gloriosè enim magnificatus
est, equum & ascensorem eius deiecit in mare.
22 ¶ Tulit autē Moyses Israel de Mari-rubro, & egressi
D sunt in desertum Sur: ambulaueruntq; tribus diebus
23 per solitudinem, & non inueniebāt aquam. ¶ Et ve-
nerunt in Mara, nec poterant bibere aquas de Ma-
ra, eò quòd essent amaræ: vnde & congruum loco

nomen imposuit, vocans illum Mara, id est, amari-
24 tudinem. ¶ Et murmurauit populus contra Moysen,
25 dicens: Quid bibemus? ¶ At ille clamauit ad Dñm:
qui ostendit ei lignum: quod cùm misisset in aquas,
(Iudith 5. c. 15.) in dulcedinem versæ sunt. | ibi constituit ei præce-
26 pta, atq; iudicia, & ibi tentauit eum, ¶ dicens: Si au- (Eccle. 38. a. 3.)
dieris vocem Domini Dei tui, & quod rectum est
coram eo feceris, & obedieris mādatis eius, custo-
dierisq; omnia præcepta illius; cunctum lāguorem
quem posui in Aegypto, non inducam super te. ego
(Num. 33 b. 9.) 27 enim sum Dominus Deus sanator tuus. ¶ Venerunt
autē in Elim-filij Israel, vbi erant duodecim fon-
tes aquarum, & septuaginta palmæ: & castrametati sunt iuxta aquas.

CAPVT XVI.

(Sap. 11. a. 1.) 1
A PRofectiq; sunt de Elim, & venit oīs mul-
titudo filiorum Israel in desertum Sin,
quod est inter Elim & Sinai: quinto de-
cimo die mensis secundi, postquā egressi
2 sunt de Terra-Aegypti. ¶ Et murmurauit oīs con-
gregatio filiorum Israel cōtra Moysen, & Aaron in
3 solitudine. ¶ Dixeruntq; filij Israel ad eos: Vtinam
mortui essemus, per manū Dñi in Terra-Aegypti,
quādo sedebamus super ollas carnium, & comede-
bamus panem in saturitate: Cur induxistis nos in
desertum istud, vt occideretis omnem multitudi-
4 nem fame? ¶ Dixit autem Dominus ad Moysen:
B Ecce, ego pluam vobis panes de cœlo: egrediatur
populus, & colligat quæ sufficiūt per singulos dies:
vt tentem eum vtrum ambulet in lege mea, an non.
5 ¶ Die autem sexto parent quod inferant: & sit du-
plum quàm colligere solebant per singulos dies.
6 ¶ Dixeruntque Moyses, & Aaron ad omnes filios
Israel: Vesperè scietis, quòd Dominus eduxerit vos
7 de Terra-Aegypti: ¶ & manè videbitis gloriam
Domini: audiuit enim murmur vestrum contra Do-
minum: nos verò quid sumus, quia mussitastis con-
8 tra nos? ¶ Et ait Moyses: Dabit vobis Dominus
vesperè carnes edere, & manè panes in saturitate:
eò quòd audierit murmurationes vestras, quibus
murmurati estis contra eum: nos enim quid su-
mus? nec contra nos est murmur vestrum, sed con-
9 tra Dominum. ¶ Dixit quoque Moyses ad Aaron:
C Dic vniuersæ congregationi filiorum Israel: Ac-
cedite coram Domino: audiuit enim murmur ve-
10 strum. ¶ Cùmq; loqueretur Aaron ad omnem cœ-
tum filiorum Israel, respexerunt ad solitudinem.
11 Et ecce gloria Domini apparuit in nube. ¶ Locu-
tus est autem Dominus ad Moysen, dicens: ¶ Au- (Eccle. 45. a. 4.)
12 diui murmurationes filiorum Israel, loquere ad
eos: Vesperè comedetis carnes, & manè satura-
bimini panibus, scietisque quòd ego sum Domi-
13 nus Deus vester. ¶ Factum est ergo vespere, & ascen
dens coturnix cooperuit castra: manè quoque ros
14 iacuit per circuitum castrorum. ¶ Cùmq; operuis-
D set superficiem terræ, apparuit in solitudine mi- (Num. 11. 7.)
nutum, & quasi pilo tusum in similitudinem prui- (Psal. 77. 24.)
15 næ super terram. ¶ Quod cùm vidissent filij Israel, (Sap. 16. 20.)
dixerūt ad inuicem: Manhu: (quod significat, Quid
est hoc?) ignorabant enim quid esset. Quibus ait (Io. 6 d. 31)

D Moyses:

1.Cor.10 - 3. Moyses: | Iste est panis, quem Dominus dedit vobis
16 ad vescendum. ? Hic est sermo, quem præcepit Dñs:
Colligat vnusquisq; ex eo quantū sufficit ad vescen
dum: gomor per singula capita. iuxta numerū ani-
marū vestrarum, q̃ habitant in tabernaculo, sic tol-
17 letis. ? Feceruntq; ita filij Israel, & collegerunt, alius
18 plus, alius minus. ? Et mensi sunt ad mensuram
2.Cor.8. c.15. E gomor: | nec qui plus collegerat, habuit amplius:
nec qui minus parauerat, reperit minus: sed singu-
li iuxta id quod edere poterant, congregauerunt.
19 ? Dixitq; Moyses ad eos: Nullus relinquat ex eo in
20 manè. ? Qui non audierunt eum, sed dimiserunt
quidam ex eis vsque manè, & scatere cœpit vermi-
bus atq; computruit: & iratus est contra eos Moy-
21 ses. ? Colligebant autem manè singuli quātum suf-
ficere poterat ad vescendum: cumq; incaluisset Sol,
22 liquefiebat. ? In die autem sexta collegerunt cibos
duplices, id est, duo gomor per singulos homines:
venerunt autem omnes principes multitudinis, &
23 narrauerunt Moysi. ? Qui ait eis: Hoc est, quod lo-
quutus est Dominus: Requies Sabbathi sanctifica-
ta est Domino cras. quodcunque operandum est,
facite: & quæ coquenda sunt, coquite: quicquid
24 autem reliquum fuerit, reponite vsq; in manè. ? Fe-
ceruntq; ita vt præceperat Moyses, & non compu-
25 truit, neque vermis inuentus est in eo. ? Dixitque
F Moyses: Comedite illud hodie, quia Sabbathum
* Domino 6. 26 est *Domini*: non inuenietur hodie in agro. ? Sex
diebus colligite: in die autem septimo sabbathum
-1. 27 est *Domini*, idcirco non inuenietur. ? Venitq; se-

ptima dies: & egressi de populo, vt colligerent; non
28 inuenerunt. ? Dixit antem Dominus ad Moysen:
Vsquequo non vultis custodire mādata mea, & le-
29 gem meam? ? Videte, quòd Dominus dederit vobis
sabbathum, & propter hoc die sexta tribuit vobis
cibos duplices: maneat vnusquisq; apud semetip-
30 sum: nullus egrediatur de loco suo die septimo. ? Et
31 sabbathizauit populus die septimo. ? Appellauitq;
domus Israël nomen eius Man, quod erat quasi se-

men coriandri album, gustusque eius quasi simila

32 cum melle. ? Dixit autem Moyses: Iste est sermo
quem præcepit Dominus: Imple gomor ex eo, &
G custodiatur in futuras retrò generationes: vt noue-
rint panem, quo alui vos in solitudine, quando edu-
33 cti estis de Terra-Aegypti. ? Dixitq; Moyses ad Aa-
ron: Sume vas vnum, & mitte ibi Man, quantum
potest capere gomor: & repone coram Domino ad
34 seruandum in * generationes vestras, ? sicut præce- * futuras retrò 6.
pit Dominus Moysi. Posuitque illud Aaron in ta-
35 bernaculo reseruandum. ? | Filij autem Israël come- | Neh. 9. d.15. Iudith 5. c.15.
derunt Man quadraginta annis: donec venirent in
terram habitabilem: hoc cibo aliti sunt, vsquequo
36 tangerent fines Terræ-Chanáan. ? Gomor autem
decima pars est ephi.

CAPVT XVII.

1 IGitur profecta omnis multitudo filiorum
A Israël de deserto Sin, per mansiones
suas, iuxta sermonem Domini, castra-
metati sunt in Raphidim, vbi non erat
2 aqua ad bibendum populo. ? | Qui iurgatus con- | Num.20 a.4.
tra Moysen, ait: Da nobis aquam, vt bibamus.
Quibus respondit Moyses: Quid iurgamini contra
3 me? cur tentatis Dominum? ? Sitiuit ergo ibi po-
pulus præ aquæ penuria, & murmurauit contra
Moysen, dicens: Cur fecisti nos exire de Aegypto,
vt occideres nos, & liberos nostros, ac iumenta si-
4 ti? ? Clamauit autem Moyses ad Dominum, di-
B cens: Quid faciam populo huic? adhuc paululum,
5 & lapidabit me. ? Et ait Dominus ad Moysen:
Antecede populum, & sume tecum de senioribus
Israël, & virgam qua | percussisti fluuium, tolle in | Sup.14. c.30.
6 manu tua, & vade. ? | En ego stabo ibi coram | Psal.77. b.15.
te, supra petram Horeb: percutiesque petram, & 1.Cor.10.
exibit ex ea aqua, vt bibat populus. Fecit Moy- a.4.

7 ses ita coram senioribus Israël. ? Et vocauit nomen
loci illius, Tentatio, propter iurgium filiorum Is-
C raël, & quia tentauerunt Dominum, dicentes: Est
8 ne Dñs in nobis, an non? ? | Venit autem Amalec*, | Iudith 4. d.12. Sap.11.a.3 Deut.25, d.17. 1.Reg.15. a.2. * ad pugnā

9 & pugnabat contra Israël in Raphidim. ? Dixitque
Moyses ad Iosue: Elige viros, & egressus pugna

contra Amalec: cras ego ſtabo in vertice collis,ha-
10 bens virgam Dei in manu mea. ¶ Fecit Ioſue,vt lo-
cutus erat Moyſes, & pugnauit contra Amalec:
Moyſes autem, & Aaron,& Hur aſcenderunt ſuper
11 verticem collis. ¶ Cumq; leuaret Moyſes manus,
vincebat Iſraël: ſin autem paululum remiſiſſet, ſu-
12 perabat Amalec. ¶ Manus autem Moyſi erant gra-
ues. Sumentes igitur lapidem, poſuerunt ſubter
eum, in quo ſedit: Aaron autem & Hur ſuſtenta-
D bant manus eius ex vtraque parte. Et factum eſt
vt manus illius non laſſarentur vſque ad occaſum
13 Solis. ¶ Fugauitq; Ioſue Amalec,& populum eius in
14 ore gladij. ¶ Dixit autē Dominus ad Moyſen: Scri-
be hoc ob monimentum in libro, & trade auribus
Ioſue: delebo enim memoriam Amalec ſub cœlo.
15 ¶ Aedificauitque Moyſes altare: & vocauit nomen
16 eius, Dominus exaltátio mea, dicens: ¶ Quia manus
'ſolij' Domini, & bellum Domini erit contra Ama- * ſolium.
lec, à generatione in generationem.

CAPVT XVIII.

1 CVmq; audiſſet Iethro ſacerdos Madian,
A cognatus Moyſi, omnia q̃ fecerat Deus
Moyſi,& Iſraël populo ſuo,& quòd edu-
2 xiſſet Dominus Iſraël de Aegypto: ¶ tu-
3 lit Sephoram vxorem Moyſi, quam remiſerat; ¶ &
duos filios eius, quorum vnus vocabatur Gerſam,
4 dicente patre, ‖ Aduena fui in terra aliena. ¶ alter ‖ Sup. 2. d.22.
verò Eliezer: Deus enim, ait, patris mei adiutor
5 meus, & eruit me de gladio Pharaonis. ¶ Vénit er-
go Iethro cognatus Moyſi, & filij eius, & vxor eius
ad Moyſen in deſertum, vbi erat caſtrametatus iux-
6 ta Montem-Dei. ¶ Et mandauit Moyſi, dicens: Ego
Iethro cognatus tuus venio ad te, & vxor tua, &
7 duo filij tui cum ea. ¶ Qui egreſſus in occurſum co-
gnati ſui, adorauit, & oſculatus eſt eum: ſalutaue-
B runtq; ſe mutuò verbis pacificis. Cumq; intraſſet
8 tabernaculum, ¶ narrauit Moyſes cognato ſuo cun-
cta quę fecerat Dominus Pharaoni & Aegyptiis
propter Iſraël; vniuerſumq; laborem, qui accidiſſet
eis in itinere, & quòd liberauerat eos Dominus.
9 ¶ Lætatusq; eſt Iethro ſuper omnibus bonis, quæ fe-
cerat Dominus Iſraëli, eò quòd eruiſſet eum de
10 manu Aegyptiorum, ¶ & ait: Benedictus Dominus
qui liberauit vos de manu Aegyptiorum, & de ma-
nu Pharaonis; qui eruit populum ſuum de manu
11 Aegypti. ¶ Nunc cognoui, quia magnus Dominus
ſuper omnes deos: eò quòd ‖ ſuperbè egerint con-
12 tra illos. ¶ Obtulit ergo Iethro, cognatus Moyſi, ho- ‖ Sup. 1.b. 4.10.c.16. d.22. & 5. b.7. d. 18. & 14. b.8.
C locauſta & hoſtias Domino: veneruntq; Aaron &
omnes ſeniores Iſraël, vt comederent panem cum
13 eo coram Deo. ¶ Altera autem die ſedit Moyſes, vt
iudicaret populum, qui aſſiſtebat Moyſi à manè vſ-
14 que ad veſperam. ¶ Quod cùm vidiſſet cognatus
eius, omnia ſcilicet quæ agebat in populo, ait:

Quid eſt hoc quod facis in plebe? cur ſolus ſedes,&
omnis populus præſtolatur de manè vſq; ad veſpe-
15 ram? ¶ Cui reſpondit Moyſes: Venit ad me popu-
16 lus, quærens ſententiam Dei. ¶ Cùmq; acciderit eis
aliqua diſceptatio, veniunt ad me, vt iudicem inter
17 eos, & oſtendam præcepta Dei, & leges eius. ¶ At
18 ille: Non bonam, inquit, rem facis. ¶ Stulto labo-
re conſumeris & tu, & populus iſte qui tecum eſt:
vltra vires tuas eſt negocium, ‖ ſolus illud non po- ‖ Deut.1. b.12.
19 teris ſuſtinere. ¶ Sed audi verba mea atque conſi-
lia, & erit Dominus tecum. Eſto tu populo in his
quæ ad Deum pertinent, vt referas quę dicuntur
20 ad eum: ¶ oſtendasq; populo ceremonias & ritum
colendi, viamq; per quam ingredi debeant, & opus
21 quod facere debeant. ¶ Prouide autem de omni
D plebe viros 'ſapientes' & timentes Deum, in qui- * potent. a. 15.
bus ſit veritas, & qui oderint auaritiam; & conſti-
tue ex eis tribunos, & centuriones, & quinquage-
22 narios, & decanos, ¶ qui iudicent populum omni
tempore: quicquid autem maius fuerit, referant ad
te, & ipſi minora tantummodò iudicent: leuiuſq;
23 ſit tibi, partito in alios onere. ¶ Si hoc feceris, im-
plebis imperium Dei, & præcepta eius poteris ſu-
ſtentare: & omnis hic populus reuertetur ad loca
24 ſua cum pace. ¶ Quibus auditis Moyſes, fecit omnia
25 quæ ille ſuggeſſerat. ¶ Et electis viris ſtrenuis de
cuncto Iſraël, conſtituit eos principes populi, tri-
bunos, & centuriones, & quinquagenarios, & deca-
26 nos, ¶ qui iudicabant plebem omni tempore: quic-
quid autem grauius erat, referebant ad eum, faci-
27 liora tantummodò iudicantes. ¶ Dimiſitq; cogna-
tum ſuum: qui reuerſus abijt in terram ſuam.

CAPVT XIX.

1 MEnſe tertio egreſſionis * Iſraël de Ter- * filiorū 3.
A ra-Aegypti, in die hac venerunt in ſo-
2 litudinem Sinai. Nam profecti de Ra- Nume.33.
phidim, & peruenientes vſque in de- c.19.

sertum Sinai, castrametati sunt in eodem loco,
3 ibiq; Israël fixit tentoria è regione montis. ¶ Moy- *a Act.7. c.28.*
ses autem ascẽdit ad Deum: vocauitq; eum Dñs de
monte, & ait: Hæc dices domui Iacob, & annuncia-
4 bis filiis Israël, ¶ Vosipsi vidistis quæ fecerim Aegy-
ptiis, quomodo portauerim vos super alas aquila-
5 rum, & assumpserim mihi. ¶ Si ergo audieritis vo- *b Deu. 29. a.2.*
cem meam, & custodieritis pactũ meum, eritis mihi
in peculium de cunctis populis: mea est enim om- *c Psal. 23. a.1.*
6 nis terra. ¶ Et vos eritis mihi in regnum sacerdota- *d 1. Pet.2. b.9.*
B le, & gens sancta. hęc sunt verba quæ loquêris ad fi-
7 lios Israël. ¶ Vênit Moyses & conuocatis maioribus
natu populi, exposuit omnes sermones quos man-
8 dauerat Dominus. ¶ Responditq; omnis populus si-
mul: Cuncta quæ locutus est Dominus, faciemus.
Cumque retulisset Moyses verba populi ad Dñm,
9 ¶ ait ei Dñs: Iam nunc veniam ad te in caligine nu-
bis, vt audiat me populus loquentem ad te, & cre-
dat tibi in perpetuum. Nunciauit ergo Moyses ver-
10 ba populi ad Dominum. ¶ Qui dixit ei: Vade ad po-
pulum, & sanctifica illos hodie & crás: lauentq; ve-
11 stimenta sua. ¶ & sint parati in diem tertium: in die
enim tertia descendet Dominus coram omni ple-
12 be super montẽ Sinai. ¶ Constituesq; terminos po-
C pulo per circuitũ, & dices ad eos: Cauete ne ascen *– 8*
datis in montem, nec tangatis fines illius: omnis *e Heb. 12. c.18.*

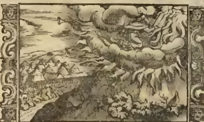

13 qui tetigerit mõtem, morte morietur. Manus non
tangent eum, sed lapidibus opprimetur, aut con- ** tanget 7.*
fodietur iaculis: siue iumentum fuerit, siue homo,
non viuet. cùm cœperit clãgere buccina, tũc ascen-
14 dant in montem. ¶ Descenditq; Moyses de monte
ad populum, & sanctificauit eum. Cumq; lauissent

15 vestimenta sua, ¶ ait ad eos: Estote parati in diem
16 tertiũ, & ne appropinquetis vxoribus vestris. ¶ Iãq;
aduenerat tertius dies, & manè inclaruerat: & ecce
cœperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura, & nu-
bes densissima operire montem: clangorq; buccinæ
vehementiùs perstrepebat, & timuit * populus qui ** omnis*
17 erat in castris. ¶ Cumq; eduxisset eos Moyses in oc-
cursum Dei de loco castrorum, steterũt ad radices
18 montis. ¶ Totus autẽ mons Sinai fumabat, eò quòd *f Deut 4 b.11.*
D descendisset Dominus Deus super eum in igne, &
ascenderet fumus ex eo quasi de fornace: eratque
19 omnis mons terribilis. ¶ Et sonitus buccinæ paula-
tim crescebat in maius, & prolixiùs tendebatur:
20 Moyses loquebatur, & Deus respondebat ei. ¶ De-
scenditq; Dominus super montẽ Sinai in ipso mon
tis vertice, & vocauit Moysen in cacumẽ eius. Quò
21 cùm ascendisset, ¶ dixit ad eum: Descende, & con-
testare populum: ne fortè velit transcendere termi-
nos ad videndum Dominum, & pereat ex eis plu-
22 rima multitudo. ¶ Sacerdotes quoq; qui accedunt
23 ad Dominum, sanctificentur, ne percutiat eos. ¶ Di-
xitque Moyses ad Dominum: Non poterit vulgus
ascendere in montem Sinai: tu enim testificatus es,
& iussisti, dicens, Pone terminos circa montem, &
24 sanctifica illum. ¶ Cui ait Dominus: Vade, descende:
ascendesq; tu, & Aaron tecum: sacerdotes autem
& populus ne transeant terminos, nec ascendãnt ad
25 Dominum, ne fortè interficiat illos. ¶ Descenditq;
Moyses ad populum, & omnia narrauit eis.

CAPVT XX.

1 Locutusq; est Dominus cunctos sermones
A hos: ¶ Ego sum Dominus Deus tuus, qui
2 eduxi te de terra Aegypti, de domo ser-
3 uitutis. ¶ Non habebis deos alienos co- *Deut.5. a.6.*
4 ram me. ¶ Non facies tibi sculptile, neque omnem *Psal. 80. c. 11.96.b.7.*
similitudinem quæ est in cœlo désuper, & quæ in
terra deorsum: nec eorũ quę sunt in aquis sub ter- *g Leui. 26. a.1.*
5 ra. ¶ Non adorabis ea, neq; coles: ego sum Domi- *Deut.4. c.15.*
nus Deus tuus fortis, zelotes, visitans iniquitatem
patrum in filios, in tertiam, & quartam generatio- *Iosu. 24. c.14.*
6 nem eorum qui oderunt me: ¶ & faciens misericor- *Deut. 24.*
B diam in millia his qui diligunt me, & custodiunt *c. 23.*
7 præcepta mea. ¶ Non assumes nomen Domini Dei *h Deut.5. b.11.*
tui in vanum. nec enim habebit insontem Dominus *Leui. 19.*
eum qui assumpserit nomen Domini Dei sui fru- *c.12.*
8 stra. ¶ Memento, vt diem sabbathi sanctifices. ¶ Sex *Matt.5.*
9 diebus operaberis, & facies omnia opera tua. *c.37.*
10 ¶ Septimo autem die sabbathum Domini Dei tui *Ezech. 20. b.12.*
est: non facies omne opus in eo, tu, & filius tuus, *Deut.5.*
& filia tua, seruus tuus, & ancilla tua, iumentum *b.13.*
11 tuum, & aduena qui est intra portas tuas. ¶ Sex *Infr.31. b.14.*
enim diebus fecit Dominus cœlum, & terram, & *– 8.*
mare, & omnia quæ in eis sunt, & requieuit in die *i Ge.2. a.2*
septimo: idcirco benedixit Dñs diei sabbathi, & san *Deut.5.*
12 ctificauit eum. ¶ Honora patrem tuum, & matrem *c.16.*
C tuam, vt sis longæuus super terram, quam Dñs Deus *Matt.15. a.4.*
13 tuus dabit tibi. ¶ Non occides. ¶ Non mœchaberis. *Ephes. 6. a.2.*
14 ¶ Non furtum facies. ¶ Non loquêris contra proxi- *Matt.5. c.16*

mum

¶Rom.7. b.7.13.c.9 15 mum tuum falsum testimonium. ¶ Non concupi-
16 sces domum proximi tui: nec desiderabis vxorem
17 eius, non seruum, non ancillam, non bouem,
non asinum, nec omnia quæ illius sunt. ¶ Cun-
*audiebat 18 ctus autem populus *videbat* voces & lampa-
des, & sonitum buccinæ, montemque fumantem,
& perterriti ac pauore concussi steterunt procul,
19 ¶ dicentes Moysi: Loquere tu nobis, & audiemus:
non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur.
20 Et ait Moyses ad populum. ¶ Nolite timere: vt enim
probaret vos, venit Deus; & vt terror illius esset in
21 vobis, & non peccaretis. ¶ Stetitq; populus délon-
Heb. 12. a.18. ge. Moyses autem accessit ad caliginem, in qua erat
22 Deus. ¶ Dixit præterea Dominus ad Moysen: Hæc
Deut.18. c.16. D dices filiis Israel: Vos vidistis, quòd de cœlo locu-
23 tus sim vobis. ¶ Non facietis *deos argenteos, nec
*mecū 1. 24 deos aureos facietis vobis. ¶ Altare de terra facie-
Inf.27.b. 8-38.a.7. tis mihi, & offeretis super eo holocausta & pacifi-
ca vestra, oues vestras, & boues in omni loco in
quo memoria fuerit nominis mei: veniam ad te, &
¶Deu. 27 a.8. 25 benedicam tibi. ¶ Quòd si altare lapideum feceris
Iof. 8 f.31 mihi, non ędificabis illud de sectis lapidibus: si enim
*tuum 16. 26 leuaueris cultrum *super eum, polluetur. ¶ Non
ascendes per gradus ad altare meum, ne reueletur
turpitudo tua.

CAPVT XXI.

Deut.15. c.12. 1 HAcc sunt iudicia quæ propones eis: ¶ Si
A emeris seruum Hebræum, sex annis ser-
Iere. 34. c.14. 2 uiet tibi: in septimo egredietur liber gra-
3 tis. ¶ Cum quali veste intrauerit, cum ta-
li exeat: si habēs vxorem, & vxor egredietur simul.
4 ¶ Sin autem dominus dederit illi vxorem, & pepere-
rit filios & filias: mulier & liberi eius erunt domini
5 sui: ipse verò exibit cum vestitu suo. ¶ Quòd si dixe-
rit seruus, Diligo dominum meum, & vxorem ac li-
6 beros, non egrediar liber: ¶ offeret eum dominus
B diis, & applicabitur ad ostium & postes, perfora-
bitq; aurem eius subula, & erit ei seruus in seculum.
7 ¶ Si quis vendiderit filiam suam in famulam, non
8 egredietur sicut ancillæ exire consueuerūt. ¶ Si dis-
plicuerit oculis domini sui, cui tradita fuerat; di-
mittet eam: populo autem alieno vendendi non
9 habebit potestatem, si spreuerit eam. ¶ Sin autem
Leui. 24. c.17. filio suo desponderit eam, iuxta morem filiarum
10 faciet illi. ¶ Quòd si alteram ei acceperit, prouide-
bit puellæ nuptias, & vestimenta, & precium pudi-
11 citiæ non negabit. ¶ Si tria ista non fecerit, egredie-
12 tur gratis absque pecunia. ¶ Qui percusserit homi-
13 nem, volens occidere, morte moriatur. ¶ Qui autem
C non est insidiatus, sed Deus illum tradidit in ma-
¶Deut.19. a.2. nus eius: constituam tibi locum, in quem fugere
14 debeat. ¶ Si quis per industriam occiderit proxi-
mum suum, & per insidias: ab altari meo euelles
15 eum, vt moriatur. ¶ Qui percusserit patrem suum
*& 4. 16 *aut* matrem, morte moriatur. ¶ Qui maledixerit
Leui. 20. b.9. 17 patri suo, vel matri, morte moriatur. ¶ Qui furatus
Prou. 20. c.20. fuerit hominem, & vendiderit eum, conuictus no-
Matt. 15. a.4. 18 xæ, morte moriatur. ¶ Si rixati fuerint viri, & per-
Marc.7. b.10. cusserit alter proximum suum lapide, vel pugno, &
19 ille mortuus non fuerit, sed iacuerit in lectulo: ¶ si
D surrexerit, & ambulauerit foris super baculum suū;
innocens erit qui percusserit, ita tamen vt operas
20 eius, & impensas in medicos restituat. ¶ Qui percus-
serit seruum suū, vel ancillam virga, & mortui fue-
21 rint in manibus eius, criminis reus erit. ¶ Sin autem
vno die vel duobus superuixerit, nō subiacebit pœ-
22 næ, quia pecunia illius est. ¶ Si rixati fuerint viri, &
percusserit quis mulierem pregnantem, & aborti-
uum quidem fecerit, sed ipsa vixerit: subiacebit
damno quantum maritus mulieris expetierit, & ar-
23 bitri iudicauerint. ¶ Sin autem mors eius fuerit sub-
24 secuta, reddet animam pro anima, ¶ oculum pro ¶Matt.5. f.38.
E oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pe- Leui. 24. d.20.
25 dem pro pede, ¶ adustionem pro adustione, vulnus Deut.19. d.21.
26 pro vulnere, liuorem pro liuore. ¶ Si percusserit quis-
piam oculum serui sui, aut ancillæ, & luscos eos fe-
cerit; dimittet eos liberos pro oculo quem eruit:
27 ¶ dentem quoq; si excusserit seruo, vel ancillæ suæ,
28 similiter dimittet eos liberos. ¶ Si bos cornu per-
cusserit virum, aut mulierem, & mortui fuerint, la-
pidibus obruetur: & non comedentur carnes eius:
29 dominus quoq; bouis innocens erit. ¶ Quòd si bos
F cornupeta fuerit ab herì & nudiustertius, & conte-
stati sunt dominum eius, nec recluserit eum, occi-
deritq; virum, aut mulierem: & bos lapidibus ob-
30 ruetur, & dominum eius occident. ¶ Quòd si pre-
cium fuerit ei impositū, dabit pro anima sua quic-
31 quid fuerit postulatus. ¶ Filium quoque & filiam si
G cornu percusserit, simili sententiæ subiacebit. ¶ Si
32 seruum ancillamq; inuaserit, triginta siclos argenti
33 domino dabit: bos verò lapidibus opprimetur. ¶ Si
quis aperuerit cisternam, & foderit, & non operue-
34 rit eam, cecideritq; bos, aut asinus in eam; ¶ reddet
dominus cisternæ precium iumentorum: quod au-
35 tem mortuum est, ipsius erit. ¶ Si bos alienus bo-
uem alterius vulnerauerit, & ille mortuus fuerit:
vendent bouem viuum, & diuident precium. cada-
36 uer autem mortui inter se dispertient. ¶ Si autem
sciebat, quòd bos cornupeta esset ab herì & nudiuster-
tius, & non custodiuit eum dominus suus: reddet
bouem pro boue, & cadauer integrum accipiet.

CAPVT XXII.

1 SI quis furatus fuerit bouem, aut ouem, &
A occiderit, vel vendiderit: quinq; boues
pro vno boue restituet, & quatuor oues 2.Re.12. b.6.
2 pro vna oue. ¶ Si effringens fur domum,
siue suffodiens fuerit, inuentus, & accepto vulnere
mortuus fuerit; percussor non erit reus sanguinis.
3 ¶ Quòd si orto Sole hoc fecerit, homicidium per-
petrauit, & ipse morietur. Si non habuerit quod
4 pro furto reddat, ipse venundabitur. ¶ Si inuentum
fuerit apud eum quod furatus est, viuens, siue bos,
5 siue asinus, siue ouis: duplum restituet. ¶ Si læserit
quispiam agrum, vel vineam, & dimiserit iumentum
suum, vt depascatur aliena: quicquid optimum ha-
buerit in agro suo, vel in vinea, pro damni ęstima-
6 tione restituet. ¶ Si egressus ignis inuenerit *spicas* *spinas s.
B & comprehēderit aceruos frugum, siue stantes se-
getes in agris: reddet damnum qui ignem succen-
7 derit. ¶ Si quis commēdauerit amico pecuniam, aut
vas in custodiā, & ab eo qui susceperat, furto ablata
8 fuerint: si inuenitur fur, duplum reddet: ¶ si latet
fur, dominus domus applicabitur ad deos, & iura-
bit, quòd non extenderit manū in rem proximi sui,
9 ¶ ad perpetrandam fraudem, tam in boue quàm in
asino, & oue ac vestimento, & quicquid damnum
inferre potest: ad deos vtriusq; causa perueniet: &
si illi iudicauerint, duplum restituet proximo suo.
10 ¶ Si quis commendauerit proximo suo asinum, bo-
uem, ouem, & omne iumentum ad custodiam, &

mortuum fuerit, aut debilitatum, vel captum ab
11 hostibus, nullusq; hoc viderit: ¶ iusiurandum erit
C in medio, quòd non extenderit manũ ad rem pro-
ximi sui: suscipietque Dominus iuramentum, & il-
Gen. 31. 12 le reddere non cogetur. ¶ Quòd si furto ablatum
39. 13 fuerit, restituet damnum domino. ¶ Si comestum à
bestia, deferat ad eum quod occisum est, & non re-
14 stituet. ¶ Qui à proximo suo quicquam horum mu-
tuò postulauerit, & debilitatum aut mortuum fue-
rit, domino non præsente: reddere compelletur.
15 ¶ Quòd si impræsentiarum dominus fuerit, non re-
stituet, maximè si conductum venerat pro mercede
Deu. 22. 16 operis sui. ¶ Si seduxerit quis virginem necdum
d. 29. desponsatam, dormieritque cum ea: dotabit eam,
17 & habebit eam vxorem. ¶ Si pater virginis dare no-
luerit, reddet pecuniam iuxta modum dotis, quam
18 virgines accipere consueuerunt. ¶ Maleficos non
19 patieris viuere. ¶ Qui coierit cum iumento, morte
Leui. 19. 20 moriatur. ¶ Qui immolat diis, occidetur, præter-
-4. 21 quàm Domino soli. ¶ Aduenam non contristabis,
Zach. 7. D neque affliges eum: aduenæ enim & ipsi fuistis in
c. 10. 22 Terra-Aegypti. ¶ Viduæ & pupillo non nocebitis.
23 ¶ Si læseritis eos, vociferabuntur ad me, & ego au-
24 diam clamorem eorum: ¶ & indignabitur furor
meus, percutiamque vos gladio, & erunt vxores
25 vestræ viduæ, & filij vestri pupilli. ¶ Si pecuniã mu-
tuam dederis populo meo pauperi qui habitat te-
cum, non vrgebis eum quasi exactor, nec vsuris op-
26 primes. ¶ Si pignus à proximo tuo acceperis vesti-
27 mentum, ante Solis occasum reddes ei. ¶ Ipsum
enim est solum quo operitur, indumentum carnis
eius, nec habet aliud in quo dormiat: si clamaue-
rit ad me, exaudiam eum, quia misericors sum.
Act. 23. 28 ¶ Diis non detrahes, & principi populi tui non
5. 29 maledices. ¶ Decimas tuas & primitias tuas non
Leui. 23. tardabis reddere: primogenitum filiorum tuo-
b. 8. 30 rum dabis mihi. ¶ De bobus quoque & ouibus si-
Ezech. 44. militer facies: septem diebus sit cum matre sua,
g. 30. Sup. 13. a. 2. & b. 12. 31 die octaua reddes illum mihi. ¶ Viri sancti eritis
Inf. 33. mihi: carnem quæ à bestiis fuerit prægustata, non
c. 19. comedetis, sed proijcietis canibus.

CAPVT XXIII.

1 NOn suscipies vocem mendacij: nec iunges
A manum tuam, vt pro impio dicas falsum
2 testimonium. ¶ Non sequêris turbam ad
faciendum malum: nec in iudicio pluri-
3 morũ acquiesces sententiæ, vt à vero devies. ¶ Pau-
negotio 12. 4 peris quoque non misereberis in iudicio. ¶ Si oc-
Deu. 22. currerls boui inimici tui, aut asino erranti, reduc
a. 1. 5 ad eum. ¶ Si videris asinum odientis te iacêre sub
onere, non pertransibis, sed subleuabis cum eo.
iudicio 13. 6 ¶ Non declinabis in iudicium pauperis. ¶ Menda-
7 cium fugies. Insontem & iustum non occides: quia
Dan. 13. 8 auersor impium. ¶ Nec accipies munera, quæ etiam
53. B excæcant prudentes, & subuertunt verba iustorum.
9 ¶ Peregrino molestus non eris. scitis enim adue-
Deu. 16. narum animas: quia & ipsi peregrini fuistis in
19. Eccle. 10. 10 Terra-Aegypti. ¶ Sex annis seminabis terram tuã,
32. Gen. 46. 2. 11 & congregabis fruges eius. ¶ Anno autem septimo
dimittes eam, & requiescere facies, vt comedant
pauperes populi tui. & quicquid reliquum fuerit,
edant bestiæ agri. ita facies in vinea & in olueto
12 tuo. ¶ Sex diebus operaberis: septimo die cessa-
C bis, vt requiescat bos & asinus tuus, & refrigeretur
13 filius ancillæ tuæ, & aduena. ¶ Omnia quæ dixi vo- Sup. 13.
bis custodite. Et per nomen externorum deorum a. 3.
14 non iurabitis, neque audietur ex ore vestro. ¶ Tri- Infr 34.
bus vicibus per singulos annos mihi festa celebra- c. 22.
15 bitis. ¶ Solennitatem azymorum custodies. Septem
diebus comedes azyma sicut præcepi tibi, tempo- Deut. 16.
re mensis nouorum, quando egressus es de Aegy- d. 16. Eccl. 35.
16 pto: non apparebis in conspectu meo vacuus. ¶ Et 6.
solennitatem messis primitiuorum operis tui, quæ-
D cunque seminaueris in agro; solennitatem quoque
in exitu anni, quando congregaueris omnes fru-
17 ges tuas de agro. ¶ Ter in anno apparebit omne
18 masculinum tuũ coram Domino Deo tuo. ¶ Non -6.
immolabis super fermẽto sanguinem victimæ tuæ, mex 9.
nec remanebit adeps solennitatis meæ vsque ma-
19 nè. ¶ Primitias frugum terræ tuæ deferes in do- Deut. 14.
mum Domini Dei tui. Non coques hœdum in la- c. 12. Infr 34.
20 cte matris suæ. ¶ Ecce ego mittam angelum meum c. 26.
qui præcedat te, & custodiat in via, & introducat -6.
21 in locum quem præparaui. ¶ Obserua eum, & audi Deute. 7.
vocem eius, nec contemnendum putes: quia non c. 11.
dimittet, cùm peccaueris, & est nomen meum in peccaueritis.
22 illo. ¶ Quòd si audieris vocem eius, & feceris om-
E nia quæ loquor, inimicus ero inimicis tuis, & af-
23 fligam affligentes te. ¶ Præcedetque te Angelus Infr. 33.
meus, & introducet te ad Amorrhæũ, & Hethæum, b. 2.
& Pherezæum, Chananæumque, & Heuæum, & Ie- Iof. 24. c. 11.
24 busæum, quos ego conteram. ¶ Non adorabis deos Deut. 7.
F eorum, nec coles eos: non facies opera eorum: sed c. 22.
25 destrues eos, & confringes statuas eorum. ¶ Seruie-
tisque Domino Deo vestro, vt benedicam panibus
tuis & aquis, & auferam infirmitatem de medio
26 tui. ¶ Non erit infœcunda, nec sterilis in terra tua: -9.
27 numerum dierum tuorum implebo. ¶ Terrorem Deu. 7. a. 1.
meum mittam in præcursum tuum, & occidam om-
nem populum, ad quem ingrediêris: cunctorumq;
28 inimicorum tuorum coram te terga vertam: ¶ emit-
tens crabrones prius, qui fugabunt Heuæum, &
Chananæum, & Hethæum, antequàm introeas,
29 ¶ Non eijciam eos à facie tua anno vno: ne terra in
solitudinem redigatur, & crescant contra te bestiæ.
30 ¶ Paulatim expellam eos de conspectu tuo, donec
31 augearis, & possideas Terram. ¶ Ponam autem
G terminos tuos à Mari-rubro vsque ad Mare Palæ-
sthinorum, & à deserto vsque ad fluuium: tradam
in manibus vestris habitatores Terræ, & eijciam
32 eos de conspectu vestro. ¶ Non inibis cum eis fœ- Deut. 7.
33 dus, nec cum diis eorum. ¶ Non habitent in terra a. 2. Inf. 34.
tua, ne fortè peccare te faciant in me, si seruieris b. 15.
diis eorum: quod tibi certè erit in scandalum.

CAPVT XXIIII.

1 MOysi quoq; dixit: Ascende ad Dñm tu &
A Aaron, Nadab & Abiu, & septuaginta
2 senes ex Israel, & adorabitis procul. ¶ So- -2.
lusq; Moyses ascendet ad Dñm, & illi
non appropinquabunt: nec populus ascendet cum
3 eo. ¶ Venit ergo Moyses & narrauit plebi omnia
verba Domini, atq; iudicia: responditq; omnis po-
B pulus vna voce: Omnia verba Domini quæ locutus
4 est, faciemus. ¶ Scripsit autem Moyses vniuersos
sermones Domini: & manè consurgens ædificauit
altare ad radices montis, & duodecim titulos per
5 duodecim tribus Israël. ¶ Misitq; iuuenes de filijs Is-
raël, & obtulerunt holocausta, immolaueruntq; vi-
6 ctimas pacificas Dño, vitulos duodecim. ¶ Tulit -4.

itaque Moyses dimidiam partem sanguinis & misit
in crateras: partem autem residuam fudit super al-
7 tare. ¶Assumensq; volumen fœderis, legit audiente
populo, qui dixerunt: Omnia quæ locutus est Do-
8 minus, faciemus, & erimus obedientes. ¶Ille verò
sumptum sanguinem respersit in populum, & ait:
Hic est sanguis fœderis, quod pepigit Dominus vo-
9 biscum super cunctis sermonibus his. ¶Ascende-
C runtq; Moyses & Aaron, Nadab & Abiu, & septua-
10 ginta de senioribus Israël: ¶& viderũt Deum Israël:
& sub pedibus eius quasi opus lapidis sapphirini, &
11 quasi cœlum cùm serenum est. ¶Nec super eos qui
procul recesserant de filiis Israël, misit manum suã:
videruntque Deum, & comederunt, ac biberunt.
12 ¶Dixit autem Dominus ad Moysen: Ascende ad
me in montem, & esto ibi: daboq; tibi tabulas la-
pideas, & legem, ac mandata quæ scripsi, vt doceas
13 *eos*. ¶Surrexerunt Moyses, & Iosue minister eius,
14 ascendensq; Moyses in montem Dei, ¶senioribus
D ait: Expectate hic, donec reuertamur ad vos. habe-
tis Aaron, & Hur vobiscum: si quid natum fuerit
15 quæstionis, referetis ad eos. ¶Cumq; ascendisset
16 Moyses, operuit nubes montem, ¶& habitauit glo-
ria Domini super Sinai tegens illum nube sex die-
bus: septimo autem die vocauit eum* de medio ca-
17 liginis. ¶Erat autem species gloriæ Domini, quasi
ignis ardens super verticem montis in conspectu fi-
18 liorum Israël. ¶Ingressusq; Moyses medium nebu-
læ, ascendit in montem: & fuit ibi quadraginta die-
bus, & quadraginta noctibus.

Heb. 9. c. 20.
* filios Israel.
* Dominus. 5.

CAPVT XXV.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, di-
A cens: ¶Loquere filiis Israël, vt tollant mi-
2 hi primitias ab omni homine qui offert
3 vltroneus, accipietis eas. ¶Hæc sunt autẽ
quæ accipere debetis: Aurum, & argentum, & æs,
4 ¶hyacinthum, & purpuram, cóccumq; bis tinctum,
5 & byssum, pilos caprarum, ¶& pelles arietum ru-
6 bricatas, pellesq; ianthinas, & ligna setim: ¶oleum
ad luminaria côcinnanda, aromata in vnguentum,
7 & thymiamata boni odoris: ¶Lapides onychinos,
8 & gemmas ad ornandum ephod, ac rationale: ¶Fa-
cientq; mihi sanctuariũ, & habitabo in medio eo-
9 rum: ¶iuxta omnem similitudinem tabernaculi
quod ostendam tibi, & omnium vasorum in cul-
10 tum eius: sicq; facietis illud. ¶Arcam de lignis se-
tim compingite, cuius longitudo habeat duos &
semis cubitos, latitudo cubitum & dimidium, alti-
11 tudo cubitum similiter ac semissem. ¶Et deaurabis
eam auro mundissimo, intus, & foris: faciesq; suprà
12 coronam auream per circuitum: ¶& quatuor circu-
los aureos, quos pones per quatuor arcæ angulos.

Inf. 33. a. 5.
Heb. 9. a. 2.

13 duo circuli sint in latere vno, & duo in altero. ¶Fa-
B cies quoque vectes de lignis setim, & operies eos
14 auro. ¶Inducesq; per circulos qui sunt in arcę late-
15 ribus, vt portetur in eis: ¶qui semper erunt in cir-
16 culis, nec vnquam extrahentur ab eis. ¶Ponesq; in
17 arca testificationem quam dabo tibi. ¶Facies &
propitiatorium de auro mundissimo: duos cubitos
& dimidium tenebit longitudo eius, & cubitum ac
18 semissem latitudo. ¶Duos quoq; Cherubin aureos
19 & productiles facies, ex vtraq; parte oraculi. ¶Che-
20 rub vnus sit in latere vno, & alter in altero. ¶Vtrun-
que latus propitiatorij tegant, expandentes alas, &
operientes oraculum, respiciantq; se mutuò versis
vultibus in propitiatorium quo operienda est arca,
21 ¶in qua pones testimonium quod dabo tibi. ¶Inde
22 præcipiam, & loquar ad te supra propitiatorium, ac
de medio duorũ Cherubim, qui erunt super arcam
C testimonij, cuncta quæ mandabo per te filiis Israël.
23 ¶Facies & mensam de lignis setim, habentem duos
cubitos longitudinis, & in latitudine cubitum, & in
24 altitudine cubitum ac semissem. ¶Et inaurabis eam
auro purissimo: faciesq; illi labium aureum per cir-
25 cuitum. ¶Et ipsi labio coronam interrasilem altam
quatuor digitis: & super illam alterã coronam au-
26 reolam. ¶Quatuor quoq; circulos aureos præpara-
bis, & pones eos in quatuor angulis eiusdem men-
27 sæ per singulos pedes. ¶Subter coronam erunt cir-
culi aurei, vt mittãtur vectes per eos, & possit men-
28 sa portari. ¶Ipsos quoq; vectes facies de lignis se-
tim, & circundabis auro ad subuehendam mensam.
29 ¶Parabis & acetabula, ac phialas, thuribula, & cya-
thos, in quibus offerenda sunt libamina, ex auro
30 purissimo. ¶Et pones super mensam panes propo-
31 sitionis in conspectu meo semper. ¶Facies & can-
D delabrum ductile de auro mũdissimo, hastile eius,
& calamos, scyphos, & sphęrulas, ac lilia ex ipso
32 procedentia. ¶Sex calami egredientur de lateri-
33 bus, tres ex vno latere, & tres ex altero. ¶Tres scy-
phi quasi in nucis modum per calamos singulos,
sphærulęq; simul, & lilia: & tres similiter scyphi in-

star nucis in calamo altero, sphærulæq; simul & li-
lia. hoc erit opus sex calamorum, qui producendi
34 sunt de hastili. ¶In ipso autem candelabro erunt
quatuor scyphi in nucis modum, sphęrulæque per
35 singulos, & lilia. ¶Sphęrulę sub duobus calamis per
tria loca, qui simul sex fiunt procedentes de hasti-
36 li vno. ¶Et sphærulæ igitur & calami ex ipso erunt,
37 vniuersa ductilia de auro purissimo. ¶Facies & lu-
cernas septem, & pones eas super candelabrum, vt
38 luceant ex aduerso. ¶Emunctoria quoque: & vbi
quæ emuncta sunt, extinguantur, fiant auro pu-

39 tiſſimo. ¶ Omne pondus candelabri cum vniuerſis
40 vaſis ſuis, habebit talētum auri puriſſimi. ¶ ‖Inſpice, a Heb. 8. c. 5. Act. 7. f. 44

& fac ſecundùm exemplar, quod tibi in mōte mon-
ſtratum eſt.

CAPVT XXVI.

1 TAbernaculum verò ita facies: Decē cor-
A tinas de byſſo retorta, & hyacintho ac
purpura, coccoq́; bis tincto, variatas ope
2 re plumario facies. ¶ Longitudo cortinæ
vnius habebit vigintiocto cubitos: latitudo, qua-
tuor cubitorum erit: vnius menſuræ fient vniuerſa
3 tentoria. ¶ Quinque cortinæ ſibi iungentur mutuò,
4 & aliæ quinque nexu ſimili cohærebunt. ¶ Anſulas
hyacinthinas in lateribus, ac ſummitatibus facies
5 cortinarum, vt poſſint inuicem copulari. ¶ Quin-
quagenas anſulas cortina habebit in vtraque parte,
ita inſertas, vt anſa contra anſam veniat, & altera
6 alteri poſſit adaptari. ¶ Facies & quinquaginta cir-
B culos aureos, quibus cortinarū vela iungenda ſunt,
7 vt vnum tabernaculum fiat. ¶ Facies & ſaga cilicina
8 vndecim, ad operiēdum tectum tabernaculi. ¶ Lon-
gitudo ſagi vnius habebit triginta cubitos: & lati-
tudo, quatuor. æqua erit menſura ſagorum om-
9 nium. ¶ E quibus quinque iunges ſeorſum, & ſex
ſibi mutuò copulabis, ita vt ſextum ſagum in fron-
10 te tecti duplices. ¶ Facies & quinquaginta anſas in
ora ſagi vnius, vt coniungi cum altero queat: &
quinquaginta anſas in ora ſagi alterius, vt cum al-
11 tero copuletur. ¶ Facies & quinquaginta fibulas æ-
neas quibus iungantur anſæ, vt vnum ex omnibus
12 operimentum fiat. ¶ Quod autem ſuperfuerit in ſa-
C gis quæ parantur tecto, id eſt, vnum ſagum quod
amplius eſt, ex medietate eius operies poſteriora
13 tabernaculi. ¶ Et cubitus ex vna parte pendebit, &
alter ex altera qui plus eſt in ſagorum longitudine,
14 vtrunque latus tabernaculi protegens. ¶ Facies &
operimentum aliud tecto de pellibus arietum ru-
bricatis: & ſuper hoc rurſum aliud operimentum
15 de 'ianthinis' pellibus. ¶ Facies & tabulas ſtantes ta- hyacinthina.
16 bernaculi de lignis ſetim: ¶ quæ ſingulæ denos cu-
bitos in longitudine habeant. & in latitudine ſin-
17 gulos ac ſemiſſem. ¶ In lateribus tabulæ, duæ inca-
D ſtraturæ fient, quibus tabula alteri tabulæ conne-
ctatur, atque in hunc modum cunctæ tabulæ para-
18 buntur. ¶ Quarum viginti erunt in latere meridiano
19 quod vergit ad Auſtrum. ¶ Quibus quadraginta ba-
ſes argenteas fundes, vt binę baſes ſingulis tabulis
20 per duos angulos ſubijciantur. ¶ In latere quoq; ſe-
cundo tabernaculi, quod vergit ad Aquilonem, vi-
21 ginti tabulæ erunt, ¶ quadraginta habentes baſes
E argenteas. binæ baſes ſingulis tabulis ſupponentur.
22 ¶ Ad occidētalem verò plagam tabernaculi facies
23 ſex tabulas, ¶ & rurſum alias duas, q̄ in angulis eri-
24 gantur poſt tergum tabernaculi. ¶ Eruntq́; coniun-
ctæ à deorſum vſq; ſurſum, & vna omnes compago
retinebit. Duabus quoq; tabulis quæ in angulis po-
25 nendę ſunt, ſimilis iunctura ſeruabitur. ¶ Et erunt ſi-
mul tabulæ octo, baſes earum argenteæ ſexdecim,
26 duabus baſibus per vnam tabulam ſupputatis. ¶ Fa-
cies & vectes de lignis ſetim, quinq; ad continen-
27 das tabulas in vno latere tabernaculi, ¶ & quinque
F alios in altero, & eiuſdem numeri ad occidentalem
28 plagā: ¶ qui mittentur per medias tabulas à ſummo
29 vſq; ad ſummum. ¶ Ipſas quoq; tabulas deaurabis,
& fundes in eis annulos aureos, per quos vectes ta-
30 bulata cōtineant, quos operies laminis aureis. ¶ Et

eriges tabernaculum iuxta exemplar quod tibi in
31 ‖Monte monſtratum eſt. ¶ Facies & velum de hya- a Sup. 24. c. 10.
cintho, & purpura, coccoq́; bis tincto, & byſſo retor
ta, opere plumario, & pulchra varietate contextum:
32 ¶ quod appendes ante quatuor columnas de lignis
ſetim, quæ ipſę quidem deauratę erunt, & habebūt
33 capita aurea, ſed baſes argenteas. ¶ Inſeretur autem
G velum per circulos, intra quod pones arcam teſti-
monij, quo & Sanctuarium, & ſanctuarij ſanctua-
34 ria diuidentur. ¶ Pones & propitiatorium ſuper ar-
35 cam teſtimonij, in Sancta ſanctorum; ¶ menſamq́;
extra velum: & contra menſam candelabrum in la-
tere tabernaculi meridiano: menſa enim ſtabit in
36 parte Aquilonis. ¶ Facies & tentorium in introitu
tabernaculi de hyacintho, & purpura, coccoq́; bis
37 tincto, & byſſo retorta, opere plumarij. ¶ Et quin-
que columnas deaurabis lignorū ſetim, ante quas
ducetur tentorium, quarum erunt capita aurea, &
baſes æneæ.

CAPVT XXVII.

1 FAcies & altare de lignis ſetim, quod ha- Inf. 38. a. b
A bebit quinq; cubitos in longitudine, &
totidem in latitudine, id eſt quadrum, &
2 tres cubitos in altitudine. ¶ Cornua autē
p quatuor angulos ex ipſo erūt: & operies illud ęre.

3 ꝰFacieſq; in vſus eius lebetes ad ſuſcipiendos cine
ueres;& forcipes, atque fuſcinulas,& ignium rece-
4 ptacula. Omnia vaſa ex ære fabricabis. ꝰCraticulãq;
in modum retis æneam: per cuius quatuor angulos
super. 7. 5 erunt quatuor annuli ænei, ꝰquos pones ſubter aru
lam altaris: eritque craticula vſque ad altaris me-
6 dium. ꝰFacies & vectes altaris de lignis ſetim duos,
B quos operies laminis æneis: ꝰ& induces per circu-
7 los, eruntq; ex vtroq; latere altaris ad portandum.
Supr. 20 1.24. 8 ꝰNon ſolidum, ſed inane & cauum intrinſecus fa-
9 cies illud, ſicut tibi in Monte monſtratum eſt. ꝰFa-
cies & atrium tabernaculi, in cuius auſtrali plaga
contra meridiem erunt tentoria de byſſo retorta:
10 centũ cubitos vnũ latus tenebit in longitudine. ꝰEt
columnas viginti cum baſibus totidẽ æneis, quæ ca-
11 pita cum cælaturis ſuis habebunt argentea. ꝰSimili-
ter & in latere aquilonis per longum erunt tentoria
centum cubitorum, columnæ viginti, & baſes æneæ
eiuſdem numeri, & capita earũ cum cælaturis ſuis
12 argentea. ꝰIn latitudine verò atrij, quod reſpicit ad
C Occidentem, erunt tentoria per quinquaginta cu-
13 bitos, & columnæ decem, baſeſq; totidem. ꝰIn ea
quoq; atrij latitudine, quæ reſpicit ad Orientẽ, quin-
14 quaginta cubiti erunt, ꝰin quibus quindecim cu-
bitorum tentoria lateri vno deputabuntur, colum-
15 næq; tres, & baſes totidem. ꝰEt in latere altero erũt
tentoria cubitos obtinentia quindecim, columnæ
16 tres, & baſes totidem. ꝰIn introitu verò atrij fiet ten
torium cubitorum viginti ex hyacintho & purpura,
coccoq; bis tincto, & byſſo retorta, opere pluma-
rij: columnas habebit quatuor, cum baſibus toti-
17 dem. ꝰOmnes columnæ atrij per circuitum veſtitæ
erunt argenteis laminis, capitibus argenteis, & ba-
18 ſibus æneis. ꝰIn longitudine occupabit atrium cu-
D bitos centum, in latitudine quinquaginta, altitu-

ATRII deſcriptio.

do quinque cubitorum erit. fietq; de byſſo retorta,
19 & habebit baſes æneas. ꝰCuncta vaſa tabernaculi
in omnes vſus & ceremonias, tam paxillos eius,
20 quàm atrij ex ære facies. ꝰPræcipe filijs Iſraël, vt
afferant tibi oleum de arboribus oliuarum puriſſi-
mum, piloq; contuſum, vt ardeat lucerna ſemper
21 ꝰin tabernaculo teſtimonij, extra velum quod op-
panſum eſt teſtimonio. Et collocabunt eam Aaron
& filij eius, vt vſque manè luceat coram Domino.
Perpetuus erit cultus per ſucceſſiones eorum co-
ram filijs Iſraël.

CAPVT XXVIII.

ORNAtus ſummi ſacerdotis.

1 APplica quoque ad te Aaron fratrem tuũ
A cum filijs ſuis de medio filiorum Iſraël,
vt ſacerdotio fungantur mihi: Aaron,
Nadab, & Abiu, Eleazar, & Ithamar.
2 ꝰFacieſq; veſtem ſanctam Aaron fratri tuo in glo-
3 riam & decorem. ꝰEt loquêris cunctis ſapientibus
corde, quos repleui ſpiritu prudentiæ, vt faciant
veſtes Aaron, in quibus ſanctificatus miniſtret mi-
4 hi. ꝰHæc autem erunt veſtimenta quæ facient: Ra-
tionale & ſuperhumerale, tunicam & lineam ſtri-
ctam, cidarim & balteum. Facient veſtimenta ſan-
cta fratri tuo Aaron, & filijs eius, vt ſacerdotio fun-
5 gantur mihi. ꝰAccipientq; aurum & hyacinthum &
6 purpuram, coccumq; bis tinctum, & byſſum. ꝰFa-
cient autem ſuperhumerale de auro & hyacinto &
B purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta, ope-
7 re polymito. ꝰDuas oras iunctas habebit in vtroq;
8 latere ſummitatum, vt in vnum redeant. ꝰIpſa quo-
que textura & cuncta operis varietas erit ex auro &
hyacincto & purpura, coccoq; bis tincto, & byſſo re
9 torta. ꝰSumeſq; duos lapides onychinos, & ſcul-
10 pes in eis nomina filiorum Iſraël. ꝰSex nomina in
lapide vno, & ſex reliqua in altero, iuxta ordinem
11 natiuitatis eorum. ꝰOpere ſculptoris & cælatura
gemmarij, ſculpes eos nominibus filiorum Iſraël
12 incluſos auro, atque circundatos: ꝰ& pones in vtro-
que latere ſuperhumeralis, memoriale filijs Iſraël.
Portabitq; Aaron nomina eorum coram Domino
13 ſuper vtrunq; humerũ, ob recordationem. ꝰFacies
14 & vncinos ex auro, ꝰ& duas catenulas auri puriſſi-
mi ſibi inuicem cohærentes, quas inſeres vncinis.
15 ꝰRationale quoque iudicij facies opere polymito,

iuxta

iuxta texturam superhumeralis ex auro, hyacintho,
& purpura, coccoq; bis tincto, & bysso retorta.
16 ¶ Quadrangulum erit & duplex: mensuram palmi
habebit tam in longitudine, quàm in latitudine.
17 ¶ Ponesq; in eo quatuor ordines lapidum. in primo
versu erit lapis sardius, & topazius, & smaragdus.
18 ¶ in secundo, carbunculus, sapphirus, & iaspis.
19 ¶ in tertio, ligurius, achates, & amethystus. ¶ in
20 quarto, chrysolithus, onychinus, & beryllus: inclu-
21 si auro erunt per ordines suos. ¶ Habebuntq; nomi-
na filiorum Israël: duodecim nominibus cælabun
tur singuli lapides nominibus singulorum per duo-
22 decim tribus. ¶ Facies in rationali catenas sibi inui-
D cem cohærentes ex auro purissimo: ¶ & duos annu-
23 los aureos, quos pones in vtraq; rationalis summi-
24 tate: ¶ Catenasq; aureas iunges annulis qui sunt in
25 marginibus eius: ¶ Et ipsarũ catenarũ extrema duo-
bus copulabis vncinis in vtroq; latere superhume-
26 ralis, quod rationale respicit. ¶ Facies & duos annu
los aureos quos pones in summitatibus rationalis,
in oris quæ è regione sunt superhumeralis, & poste
27 tiora eius aspiciunt. ¶ Nec non & alios duos annu-
los aureos, qui ponendi sunt in vtroq; latere super-
humeralis deorsum, quod respicit cõtra faciem iun-
cturæ inferioris, vt aptari possit cum superhumera-
28 li. ¶ Et stringatur rationale annulis suis cum annu-
lis superhumeralis vitta hyacinthina, vt maneat iũ-
ctura sabrefacta, & à se inuicem rationale & super-
29 humerale nequeant separari. ¶ Portabitq; Aaron no
E mina filiorum Israël in rationali iudicij sup pectus
suum, quando ingredietur Sanctuarium, memoria-
30 le coram Domino in æternum. ¶ Pones autem in ra
tionali iudicij Doctrinam & Veritatem, quæ erunt
in pectore Aaron, quando ingredietur coram Do-
mino: & gestabit iudicium filiorum Israël in pecto-
31 re suo, in conspectu Domini semper. ¶ Facies & tu-
32 nicam superhumeralis totã hyacinthinã; ¶ in cuius
medio suprà erit capitium, & ora per gyrũ eius tex-
tilis, sicut fieri solet in extremis vestium partibus,
33 ne facilè rumpatur. ¶ Deorsum verò ad pedes eius-
F dem tunicæ per circuitum quasi mala punica facies
ex hyacintho & purpura, & cocco bis tincto, [a] mi-
a & bysso retorta. 34 stis in medio tintinnabulis, ¶ ita vt tintinnabulum
sit aureum, & malum punicum: sursumq; tintinna-
a Ecc.45.b. 35 bulum aliud aureum, & malum punicum. ¶ Et ve-
stietur ea Aaron in officio ministerij, vt audiatur so-
nitus quando ingreditur, & egreditur Sanctuarium
36 in conspectu Domini, & non moriatur. ¶ Facies &
laminã de auro purissimo: in qua sculpes opere cæ
37 latoris, Sanctum Domino. ¶ Ligabisque eam vitta
38 hyacinthina, & erit super tiaram: ¶ imminens fron-
ti pontificis. Portabitq; Aaron iniquitates eorum,
quæ obtulerunt & sanctificauerunt filij Israel, in cũ-
ctis muneribus & donarijs suis. Erit autem lamina
semper in fronte eius: vt placatus sit ei Dominus.
39 ¶ Stringesq; tunicam bysso: & tiaram byssinam fa-
G cies, & balteum opere plumarij. ¶ Porrò filijs Aa-
40 ron tunicas lineas parabis & balteos, ac tiaras in glo
41 riam & decorem: ¶ Vestiesq; his omnibus Aaron
fratrem tuum, & filios eius cum eo. Et cunctorum
consecrabis manus, sanctificabisq; illos, vt sacer-
42 dotio fungantur mihi. ¶ Facies & feminalia linea,
vt operiant carnem turpitudinis suæ, à renibus vs-
43 que ad femora: ¶ & vtentur eis Aaron & filij eius,
quando ingredientur tabernaculum testimonij, vel
quando appropinquant ad altare, vt ministrent in
sanctuario, ne iniquitatis rei moriantur. Legiti-
mum sempiternum erit Aaron, & semini eius post
eum.

CAPVT XXIX.

1 SEd & hoc facies, vt mihi in sacerdotio cõ
A secrentur. Tolle vitulum de armento, & Leui. 9. a. b.
2 arietes duos immaculatos, ¶ panesque
azymos, & crustulam absque fermento,
quæ conspersa sit oleo, lagana quoque azyma oleo
3 lita: de simila triticea cuncta facies. ¶ Et posita in
4 canistro offeres: vitulum autem & duos arietes, ¶ &
Aaron ac filios eius applicabis ad ostium taberna-
culi testimonij. Cumque laueris patrem cum filijs
5 suis aqua, ¶ indues Aaron vestimentis suis, id est
linea & tunica, & superhumerali & rationali, quod
6 constringes balteo. ¶ Et pones tiarã in capite eius,
7 & laminam sanctam super tiaram, ¶ & oleũ vnctio-
nis fundes super caput eius, atque hoc ritu conse-
8 crabitur. ¶ Filios quoq; illius applicabis, & indues
9 tunicis lineis, cingesq; balteo, ¶ Aaron scilicet & li
beros eius, & impones eis mitras, eruntq; sacerdo-
B tes mihi religione perpetua. Postquàm initiaueris
10 manus eorum, ¶ [b] applicabis & vitulum coram ta- b Leui. 1.
bernaculo testimonij. Imponentq; Aaron & filij eius a. 3.
11 manus super caput illius, ¶ & mactabis eum in con-
spectu Domini, iuxta ostium tabernaculi testimo-
12 nij. ¶ Sumptumq; de sanguine vituli pones super
cornua altaris digito tuo, reliquum autem sangui-
13 nem fundes iuxta basim eius. ¶ [c] Sumes & adipem c Leui. 3.
totum qui operit intestina, & reticulum iecoris, ac a. 3.
duos renes, & adipem qui super eos est, & offeres
14 incensum super altare. ¶ Carnes verò vituli & co-
C rium & fimum cõbures foris extra castra, eò quòd
15 pro peccato sit. ¶ Vnum quoq; arietem sumes, su-
per cuius caput ponent Aaron & filij eius manus.
16 ¶ Quem cùm mactaueris, tolles de sanguine eius, &
17 fundes circa altare. ¶ Ipsum autem arietem secabis
in frusta: lotaq; intestina eius ac pedes pones su-
18 per concisas carnes, & super caput illius. ¶ Et offe-
res totum arietem in incensum super altare: oblatio
est Domino, odor suauissimus victimæ Domini.
19 ¶ Tolles quoq; arietem alterum, super cuius caput
20 Aaron, & filij eius ponent manus. ¶ Quem cùm im-
molaueris, sumes de sanguine eius, & pones super
extremum auriculæ dextræ Aaron & filiorum eius,
& super pollices manus eorum ac pedis dextri, fun
21 desq; sanguinem super altare per circuitum. ¶ Cũ-
D que tuleris de sanguine qui est super altare, & de
oleo vnctionis, asperges Aaron & vestes eius, filios
& vestimenta eorum. Consecratisq; ipsis & vesti-
22 bus, ¶ tolles adipem de ariete, & caudam & aruinã
quæ operit vitalia, ac reticulum iecoris, & duos re-
nes, atq; adipem qui super eos est, armumq; dex-
23 trum, eò quòd sit aries consecrationis: ¶ tortamq; pa-
nis vnius, crustulam conspersam oleo, laganum de
canistro azymorum, quod positum est in conspectu
24 Domini: ¶ ponesq; omnia super manus Aaron & fi-
liorum eius, & sanctificabis eos eleuans coram Do-
25 mino. ¶ Suscipiesq; vniuersa de manibus eorum: &
incendens super altare in holocaustum, odorẽ sua-
uissimum in conspectu Domini, quia oblatio eius
26 est. ¶ Sumes quoq; pectusculũ de ariete quo initia-
tus est Aaron, sanctificabisq; illud eleuatum coram
27 Domino, & cedet in partem tuam. ¶ Sanctificabisq;
E & pectusculum consecratum, & armum quem de

28 ariete separasti, ¶ quo initiatus est Aarō & filij eius,
E cedentq; in partem Aaron, & filiorū eius iure per-
petuo à filijs Israël: quia primitiua sunt, & initia de
victimis eorum pacificis, quæ offerunt Domino.
29 ¶ Vestem autem sanctam, qua vtetur Aaron, habe-
bunt filij eius post eum, vt vngantur in ea, & conse-
30 crentur manus eorum. ¶ Septem diebus vtetur illa
qui pontifex pro eo fuerit constitutus de filijs eius,
& qui ingredietur tabernaculum testimonij, vt mi-
31 nistret in Sanctuario. ¶ Arietem autem * consecra- *consecrationum 7
tionis tolles, & coques carnes eius in loco sancto;
32 ¶ quibus vescetur Aaron & filii eius. | Panes quo- | Leui. 8. f 31. 24. b. 9 Matt. 12. a 4.
que qui sunt in canistro, in vestibulo tabernaculi te
33 stimonii, comedent, ¶ vt sit placabile sacrificium,
& sanctificentur offerentium manus. Alienigena
34 non vescetur ex eis, quia 'sancti sunt. ¶ Quòd si re- 'sancta j.
manserit de carnibus consecratis, siue de panibus
vsque manè, combures reliquias igni: non come-
35 dentur: quia sanctificata sunt. ¶ Omnia quæ præce-
F pi tibi, facies super Aaron & filiis eius. Septem die-
36 bus consecrabis manus eorum: ¶ & vitulum pro pec
cato offeres per singulos dies ad expiandum. Mun
dabisque altare, cùm immolaueris expiationis ho-
37 stiam, & vnges illud in sanctificationem. ¶ Septem
diebus expiabis altare & sanctificabis, & erit San-
ctum sanctorum. omnis qui tetigerit illud, sancti-
38 ficabitur. ¶ Hoc est quod facies in altari: | Agnos | Nu. 28. a. 3.
39 anniculos duos per singulos dies iugiter: ¶ vnum a-
40 gnum manè, & alterum vesperè: ¶ decimam partem
similæ conspersæ oleo tuso, quod habeat mensurā
quartam partem hin; & vinum ad libandum eiusdē
41 mensuræ in agno vno. ¶ Alterum verò agnum offe-
res ad vesperam iuxta ritum matutinæ oblationis,
42 & iuxta ea quæ diximus, in odorem suauitatis. ¶ sa-
G crificium est Domino, oblatione perpetua in gene-
rationes vestras, ad ostium tabernaculi testimonii
43 corā Domino, vbi constituam, vt loquar ad te. ¶ Ibi-
que præcipiam filiis Israel, & sanctificabitur altare
44 in gloria mea. ¶ Sanctificabo & tabernaculum testi-
monii cum altari, & Aaron cum filiis suis, vt sacer-
45 dotio fungantur mihi. ¶ Et habitabo in medio filio-
46 rum Israel, eroque eis Deus: ¶ & scient, quia ego
Dominus Deus eorum, qui eduxi eos de Terra-Ae
gypti, vt manerem inter illos, ego Dominus Deus
ipsorum.

CAPVT XXX.

ALTARE Thymiamatis.

1 FAcies quoque altare ad adolendum thy-
A miama, de lignis setim, ¶ habens cubitū
2 longitudinis, & alterum latitudinis, id est
quadrangulum, & duos cubitos in altitu-
3 dine. Cornua ex ipso procedent. ¶ Vestiesq; illud
auro purissimo, tam craticulam eius, quàm parie-
tes per circuitum, & cornua. Faciesq; ei coronam
4 aureolam per gyrum, ¶ & duos annulos aureos sub
corona per singula latera, vt mittātur in eos vectes,
5 & altare portetur. ¶ Ipsos quoq; vectes facies de li-
6 gnis setim, & inaurabis. ¶ Ponesq; altare contra vē
lum, quod ante arcam pendet testimonii corā pro-
pitiatorio quo tegitur testimonium, vbi loquar ti-
7 bi. ¶ Et adolebit incensum super eo Aaron, suaue
fragrans manè. Quando componet lucernas, in-
8 cendet illud: ¶ & quando collocabit eas ad vespe-
rum, vret thymiama sempiternum coram Domi-
9 no in generationes vestras. ¶ Non offeretis super eo
thymiama compositionis alterius, nec oblationem
10 & victimam, nec libabitis libamina'. ¶ Et depreca- '-s.
bitur Aaron super cornua eius semel per annum, in
B sanguine quod oblatum est pro peccato, & placa-
bit super eo in generationibus vestris. Sanctum san
11 ctorum erit Domino. ¶ Locutusque est Dominus
12 ad Moysen, dicens: ¶ | Quando tuleris summam fi- | Nu. 1. a 2.
liorum Israel iuxta numerum, dabunt singuli pre-
cium pro animabus suis Domino; & non erit plaga
13 in eis, cùm fuerint recensiti. ¶ Hoc autem dabit om-
nis qui trāsit ad 'nomen': dimidium sicli iuxta men- 'numerū j.

LABIum, seu lauacrū æneū.

suram templi. | Siclus viginti obolos babet. Me- | Leui. 27. f. 25. Num. 3. g 47. Eze. 45. d 12.
14 dia pars sicli offeretur Domino. ¶ Qui habetur in
numero à viginti annis & suprà, dabit precium.
15 ¶ Diues non addet ad medium sicli, & pauper nihil
16 minuet. ¶ Susceptamque pecuniam, quæ collata est
à filiis Israel, trades in vsus tabernaculi testimonii,
C vt sit monimentum eorum coram Domino, & pro-
17 pitietur animabus eorum. ¶ Locutusq; est Domi-
18 nus ad Moysen, dicens: ¶ Facies & labium æneum
cum basi sua, ad lauandum: ponesq; illud inter ta-
19 bernaculum testimonii & altare. Et missa aqua ¶ la-
uabunt in ea Aaron, & filii eius manus suas, ac pe-
20 des, ¶ quando ingressuri sunt tabernaculum testi-
monii, & quando accessuri sunt ad altare, vt offe-
21 rant in eo thymiama Domino, ¶ ne fortè morian-
tur. legitimum sempiternum erit ipsi, & semini eius

22 per successiones. ¶ Locutusq; est Dominus ad Moy
23 sen, dicens: ¶ Sume tibi aromata, primæ myrrhæ &
electæ quingentos siclos, & cinnamomi medium,
id est ducẽtos quinquaginta siclos; calami similiter
24 ducentos quinquaginta, ¶ casiæ autem quingentos
siclos in pondere sanctuarij, olei de oliuetis mensu-
25 ram hin: ¶ Faciesq; vnctionis oleum sanctum, vn-
26 guentum compositum opere vnguentarij, ¶ & vn-
ges ex eo tabernaculum testimonij, & arcam testa-
27 menti, ¶ mensamq; cum vasis suis, candelabrum, &
28 vtensilia eius, altaria thymiamatis, ¶ & holocausti,
& vniuersam supellectilem quæ ad cultũ eorũ per-
29 tinet. ¶ Sãctificabisq; omnia, & erunt sancta sancto-
D rum: qui tetigerit ea, sanctificabitur. ¶ Aaron & fi-
30 lios eius vnges, sanctificabisq; eos, vt sacerdotio
31 fungantur mihi. ¶ Filijs quoq; Israël dices: Hoc
oleum vnctionis sanctum erit mihi in generationes
32 vestras. ¶ Caro hominis non vngetur ex eo, & iu-
xta compositionem eius nõ facietis aliud, quia san-
33 ctificatum est, & sanctum erit vobis. ¶ Homo qui-
cunque tale composuerit, & dederit ex eo alieno;
34 exterminabitur de populo suo. ¶ Dixitq; Dominus
ad Moysen: Sume tibi aromata, stacten, & ony-
cha, galbanum boni odoris, & thus lucidissimum:
35 æqualis ponderis erunt omnia. ¶ faciesq; thymia-
ma compositum opere vnguentarij, mistum diligen
36 ter, & purum, & sanctificatione dignissimum. ¶ Cũ-
que in tenuissimum puluerem vniuersa contude-
ris, pones ex eo coram tabernaculo testimonij, in
quo loco apparebo tibi. Sanctum sanctorũ erit vo-
37 bis thymiama. ¶ Talem compositionem non facie-
38 tis in vsus vestros, quia sanctum est Domino. ¶ Ho-
mo quicũque fecerit simile, vt odore illius perfrua-
tur, peribit de populis suis.

CAPVT XXXI.

1 Locutusq; est Dominus ad Moysen, dicẽs:
A ¶ Ecce, vocaui ex nomine Beseleel filiũ
2 Vri filij Hur de tribu Iuda, ¶ & impleui
3 eum spiritu Dei, sapientia, & intelligen-
4 tia, & scientia in omni opere, ¶ ad excogitandum
quicquid fabrefieri potest ex auro, & argento, &
5 ære, ¶ marmore, & gemmis, & diuersitate ligno-
6 rum. ¶ Dediq; ei socium Ooliab filium Achisamech
B de tribu Dan. Et in corde omnis eruditi posui sa-
7 pientiam: vt faciant cuncta quæ præcepi tibi, ¶ ta-
bernaculum fœderis, & arcam testimonij, & propi-
tiatorium quod super eam est, & cuncta vasa taber-
8 naculi; ¶ mensamq;, & vasa eius, candelabrum pu-
9 rissimum cum vasis suis, & altaria thymiamatis ¶ & (altare 3.)
holocausti, & omnia vasa eorum; labium cum basi
10 sua, ¶ vestes sanctas in ministerio Aaron sacerdoti,
11 & filijs eius, vt fungantur officio suo in sacris; ¶ oleũ
vnctionis, & thymiama aromatum in sanctuario.
12 omnia quæ præcepi tibi, facient. ¶ Et locutus est Do
13 minus ad Moysen, dicens: ¶ Loquere filijs Israël, & (Sap. 20, b. 8.)
C dices ad eos: Videte, vt sabbathum meum custo- (Ezech. 20. b. 12.)
diatis: quia signum est inter me & vos in generatio-
nibus vestris: vt sciatis, quia ego Dominus, qui san-
14 ctifico vos. ¶ Custodite sabbathum meum: sanctũ (-2.)
est enim vobis: qui polluerit illud, morte morietur:
q fecerit in eo opus, peribit anima illius de medio
15 populi sui. ¶ Sex diebus facietis opus: in die septi- (facies 3.)
mo sabbathum est, requies sancta Domino: omnis
16 qui fecerit opus in hac die, morietur. ¶ Custodiant
D filij Israël sabbathum, & celebrent illud in genera-
17 tionibus suis. Pactum est sempiternum ¶ inter me
& filios Israël, signumq; perpetuum. sex enim die-
bus fecit Dominus cœlum, & terram, & in septimo (Gen. 2. a. 31.)
18 ab opere cessauit. ¶ Deditq; Dominus Moysi, com- (Deut. 9. b. 10.)
pletis huiuscemodi sermonibus in mõte Sinai, duas
tabulas testimonij lapideas, scriptas digito Dei.

CAPVT XXXII.

1 Videns autem populus, quòd moram face-
A ret descendendi de monte Moyses, con-
gregatus aduersus Aaron, dixit: Surge, (Act. 7. c. 40.)
fac nobis deos, qui nos præcedant: Moy-
si enim huic viro, qui nos eduxit de Terra-Aegypti,
2 ignoramus quid acciderit. ¶ Dixitque ad eos Aa- (ei 3.)
ron: Tollite inaures aureas de vxorum, filiorumq;,
3 & filiarum vestrarum auribus, & afferte ad me. ¶ Fe
citque populus quæ iusserat, deferens inaures ad
4 Aaron. ¶ Quas cùm ille accepisset, formauit opere (Psa. 105. 19.)

fusorio, & fecit ex eis vitulum conflatilẽ. Dixerũtq;:
Hi sunt dij tui Israël, qui te eduxerunt de Terra-Ae
5 gypti. ¶ Quod cùm vidisset Aaron, ædificauit altare
coram eo, & præconis voce clamauit, dicens: Cras (-3.)
6 solennitas Domini est. ¶ Surgentesque manè, obtu-
B lerunt holocausta & hostias pacificas, & sedit po- (1. Corin. 10. b. 7.)
pulus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere.
7 ¶ Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens: (-7.)

Vade, descende: peccauit populus tuus quem edu (Deut. 9. b. 12.)
8 xisti de Terra-Aegypti. ¶ Recesserunt citò de via,
quam ostendisti eis: feceruntque sibi vitulum con-
flatilem, & adorauerunt; atque immolantes ei ho-
stias, dixerunt, Isti sunt dij tui Israël, qui te eduxe- (3. Reg. 12. g. 28.)
9 runt de Terra-Aegypti. ¶ Rursumq; ait Dominus
ad Moysen: Cerno, quòd populus iste duræ ceruí- (Infr. 33. a. 3.)
10 cis sit. ¶ Dimitte me, vt irascatur furor meus contra (de terra 5.)
C eos, & deleam eos, faciamq; te in gentem magnã.
11 ¶ Moyses autem orabat Dominum Deum suum, di- (Deut. 9. c. 13.)
cens: Cur Domine irascitur furor tuus contra po-

Psal. 105. pulum tuum: quem eduxisti de Terra-Aegypti, in
b. 23. 12 fortitudine magna, & in manu robusta? ¶ Ne quæ-
Num. 14 so dicant Aegyptij, Calidè eduxit eos, vt interfice-
c. 13. ret in montibus, & deleret è terra: Quiescat ira tua,
13 & esto placabilis super nequitia populi tui. ¶ Re-
cordare Abraham, Isaac, & Israel, seruorum tuorũ,
Gen. 22. quibus iurasti per temetipsum, dicens: ‖ Multiplica-
b. 7. et 15. bo semen vestrum sicut stellas cœli: & vniuersam
b. 7. & 48. terram hanc de qua locutus sum, dabo semini ve-
c. 16. 14 stro, & possidebitis eam semper. ¶ Placatusq; est Do
D minus, ne faceret malum quod locutus fuerat ad-
15 uersus populum suum. ¶ Et reuersus est Moyses de
monte, portans duas tabulas testimonij in manu
16 sua, scriptas ex vtraque parte, ¶ & factas opere Do-
mini: scriptura quoque Dei erat sculpta in tabulis.
17 ¶ Audiens autem Iosue tumultum populi vociferã-
tis, dixit ad Moysen: Vlulatus pugnæ auditur in ca
18 stris. ¶ Qui respondit: Non est clamor adhortan-
tium ad pugnam, neq; vociferatio compellentium
19 ad fugam: sed vocem cantantium ego audio. ¶ Cũ-
que appropinquasset ad castra, vidit vitulum & cho
ros: iratusq; valde, proiecit de manu tabulas, &
20 confregit eas ad radicem montis. ¶ Arripiensq; vi
tulum quem fecerãt, combussit, & contriuit vsq; ad
E puluerem, quem sparsit in aquam, & dedit ex eo

* Moyses 21 potum filijs Israel. ¶ Dixitq; * ad Aaron: Quid tibi
6. fecit hic populus, vt induceres super eum peccatũ
22 maximum? ¶ Cui ille respondit: Ne indignetur do-
minus meus: tu enim nosti populum istum, quòd
23 pronus sit ad malum. ¶ Dixerunt mihi, Fac nobis
deos, qui nos præcedant: huic enim Moysi, qui nos
eduxit de Terra-Aegypti, nescimus quid acciderit.
24 ¶ Quibus ego dixi: Quis vestrum habet aurum? Tu-
lerunt, & dederunt mihi: & proieci illud in ignem,
25 egressusq; est hic vitulus. ¶ Videns ergo Moyses po
pulum, quòd esset nudatus (spoliauerat enim eum

Aaron propter ignominiam Sordis, & inter hostes
26 nudum constituerat) ¶ & stans in porta castrorum,
F ait: Si quis est Domini, iungatur mihi. Congrega-
27 tiq; sunt ad eum omnes filij Leui. ¶ Quibus ait: Hæc
dicit Dominus Deus Israel, Ponat vir gladium su-
per femur suum: ite, & redite de porta vsq; ad por-
tam per medium castrorum, & occidat vnusquisq;
28 fratrem, & amicum, & proximũ suum. ¶ Feceruntq;
filij Leui iuxta sermonem Moysi: cecideruntque in
29 die illa quasi triginta-tria millia hominum. ¶ Et ait
Moyses: Consecrastis manus vestras hodie Domi- -8. viginti 6.
no, vnusquisq; in filio, & in fratre suo, vt detur vo-

30 bis benedictio. ¶ Facto autem altero die, locutus est
Moyses ad populum: Peccastis peccatum maximũ:
ascendam ad Dominum, si quomodo quiuero eum
31 deprecari pro scelere vestro. ¶ Reuersusq; ad Do-
minum, ait: Obsecro *, peccauit populus iste pecca- * Domine,
32 tum maximum, feceruntq; sibi deos aureos: ¶ aut
dimitte eis hanc noxam: aut si non facis, dele me de

33 libro tuo quem scripsisti. ¶ Cui respondit Dominus
34 Qui peccauerit mihi, delebo eũ de libro meo: ¶ Tu
autem vade, & duc populũ istum quò locutus sum
tibi: angelus meus præcedet te. Ego autem in die
35 vltionis visitabo & hoc peccatum eorum. ¶ Percus-
sit ergo Dominus populum pro reatu vituli, quem
fecerat Aaron.

CAPVT XXXIII.

1 LOcutusq; est Dominus ad Moysen, -di- -8.
A cens: Vade, ascende de loco isto tu &
populus tuus, quẽ eduxisti de Terra-Ae
gypti, in terram quam iuraui Abraham,
2 Isaac, & Iacob, dicens: ‖ Semini tuo dabo eam. ¶ & ‖ Gen. 12. b. 7.
mittam præcursorem tui angelum, vt eijciam Cha- Sup. 23. c.
nanæum, & Amorrhæum, & Hethæum, & Phere- 10.
3 zæum, & Heuæum, & Iebusæum, ¶ & intres in ter- Ios. 24. c.
ram fluentem lacte & melle. ‖ Non enim ascendam 11. Deut. 7. c.
tecum, quia populus duræ ceruicis est: ne fortè di- 11.
4 sperdam te in via. ¶ Audiensq; populus sermonem ‖ Sup. 32.
hunc pessimum, luxit: & nullus ex more indutus b. 9. c. 25.
5 est cultu suo. ¶ Dixitque Dominus ad Moysen: Lo- Deut. 9. c.
quere filijs Israel, Populus duræ ceruicis es, semel 13.
ascendam in medio tui, & delebo te: Iam nunc de-

pone ornatum tuum, vt sciam quid faciam tibi.
6 ¶Deposuerunt ergo filij Israel ornatum suum à mõ-
7 te Horeb.¶ Moyses quoque tollens tabernaculum,
B tetendit extra castra procul, vocauitq; nomen eius
Tabernaculum fœderis. Et omnis populus qui ha-

bebat aliquam quæstionem, egrediebatur ad taber
8 naculum fœderis extra castra.¶ Cumq; egredere-
tur Moyses ad tabernaculum, surgebat vniuersa
plebs, & stabat vnusquisque in ostio papilionis sui,
aspiciebantque tergum Moysi, donec ingredere-
9 tur tentorium.¶ Ingresso autem illo Tabernaculum
fœderis, descendebat columna nubis, & stabat ad
10 ostium*, loquebaturque* cum Moyse,¶ cernenti- *Tabernaculi. *Dominus.
bus vniuersis quòd columna nubis staret ad ostium
Tabernaculi. Stabantq; ipsi, & adorabant per fores
11 tabernaculorum suorum.¶ Loquebatur autem Do
C minus ad Moysen facie ad faciem, sicut solet loqui
homo ad amicum suum. Cumq; ille reuerteretur in
castra, minister eius, Iosue filius Nun, puer, non re-
12 cedebat de tabernaculo.¶ Dixit autem Moyses ad
Dominum: Præcipis, vt educam populum istum, &
non indicas mihi quem missurus es mecum, præser
tim cùm dixeris: Noui te ex nomine, & inuenisti gra
13 tiam coram me.¶ Si ergo inueni gratiam in conspe-
ctu tuo, ostende mihi ˋfaciemˋ tuam, vt sciam te, & ˋviam 6.
inueniam gratiam ante oculos tuos: respice popu-
14 lum tuum, gentem hanc.¶ Dixitq; Dominus: Facies
15 mea præcedet te, & requiẽ dabo tibi.¶ Et ait Moy-

ses: Si non tu ipse præcedas, ne educas nos de lo-
16 co isto.¶ In quo enim scire poterimus ego & popu-
lus tuus inuenisse nos gratiam in conspectu tuo, nisi
ambulaueris nobiscum, vt glorificemur ab omni-
17 bus populis qui habitant super terram?¶ Dixit au-
D tem Dominus ad Moysen: Et verbum illud, quod
locutus es, faciam: inuenisti enim gratiam coram
18 me, & teipsum noui ex nomine.¶ Qui ait: Ostende
19 mihi gloriam tuam.¶ Respondit: Ego ostendam
omne bonum tibi, & ˋvocaboˋ in nomine Domini ˋvocabor
coram te: & ‖ miserebor cui voluero, & clemens ero ‖Rom 9 15.
20 in quem mihi placuerit.¶ Rursumq; ait: Non po-
teris videre faciem meam: non enim videbit me ho
21 mo, & viuet.¶ Et iterum: Ecce, inquit, est locus apud
22 me, & stabis supra petram.¶ Cumq; transibit glo-
ria mea, ponam te in foramine petræ, & protegam
23 dextera mea, donec transeam:¶ tollamque ma-
num meam, & videbis posteriora mea: faciem au-
tem meam videre non poteris.

CAPVT XXXIIII.

1 AC deinceps: Præcide, ait, tibi duas ta-
A bulas lapideas instar priorum, & scribã Deut. 10. 1.
super eas verba quæ habuerunt tabulæ
2 quas fregisti.¶ Esto paratus manè, vt ascẽ
das statim in montem Sinai, stabisque mecum su-
3 per verticem montis.¶ Nullus ascendat tecum, nec
videatur quispiam per totum montem: boues quo-
4 que & oues non pascantur econtra.¶ Excidit ergo
duas tabulas lapideas, quales antea fuerant: & de
nocte consurgens, ascendit in montem Sinai, sicut
præceperat ei Dominus, portans secum* tabulas. *duas.
5 ¶ Cumq; descendisset Dominus per nubem, stetit
6 Moyses cum eo, inuocans nomen Domini.¶ Quo
transeunte corã eo, ait: Dominator Domine Deus,
misericors & clemens, patiens & multæ miseratio-
7 nis, ac verax,¶ qui ‖ custodis misericordiam in mil- ‖Psa. 142. 2.
lia: qui aufers iniquitatem, & scelera, atque pec-
cata: nullusq; apud te per se innocens est; ‖ qui red- ‖Iere. 32. c. 18.
B dis iniquitatem patrum filijs, ac nepotibus in ter- Deute. 5. 1. 9.
8 tiam & quartam progeniem.¶ Festinusq; Moyses,
9 curuatus est pronus in terram, & adorans ¶ ait: Si
inueni gratiam in conspectu tuo Domine, obsecro,
vt gradiaris nobiscum: populus enim duræ ceruicis
est: & auferas iniquitates nostras atque peccata,
10 nosq; possideas.¶ Respondit Dominus: Ego inibo Deute. 5. 2.
pactum videntibus cunctis: signa faciam, quæ nun-
quam visa sunt super terram, nec in vllis gentibus: Iere. 32. d. 21.
vt cernat populus ˋisteˋ, in cuius es medio, opus Do
11 mini terribile quod facturus sum.¶ Obserua cuncta ‑5.
quæ hodie mandaui tibi: ego ipse eijciam ante fa-
ciem tuam Amorrhæum, & Chananæũ, & Hethæũ,
Pherezæum quoque, & Heuæum, & Iebusæum*.
12 ¶ Caue ne vnquam cum habitatoribus terræ illius *& Gergesæum.
13 iungas amicitias, quæ sint tibi in ruinam:¶ sed aras
eorum destrue,* confringe statuas, lucosque suc- *& 1.
14 cide.¶ Noli adorare Deum alienum. Dominus ze-
15 lotes nomen eius: Deus est æmulator.¶ ‖ Ne ineas ‖Deute. 7. 2.
pactum cum hominibus illarum regionum: ne cùm
fornicati fuerint cum dijs suis, & adorauerint simu-
lachra eorum; vocet te quispiam ˋ, vtˋ comedas de ˋ& 1.
16 immolatis.¶ ‖ Nec vxorem de filiabus eorum ac- ‖1. Regu. 11. a. 1.
cipies filijs tuis: ne postquàm ipsæ fuerint fornicatæ,

17 fornicari faciant & filios tuos in deos suos. ? Deos
18 conflatiles non facies tibi. ? Solennitatem azymo-
C rum custodies. Septem diebus vescêris azymis, si-
cut præcepi tibi in tempore mensis nouorum. men
se enim verni temporis egressus es de Aegypto.
Sup. 13. a. 2. b. 17. 32. d. 19. 19 ? ‖ Omne quod aperit vuluam, generis masculini,
meum erit. De cũctis animantibus tam de bobus,
20 quàm de ouibus, meum erit. ? Primogenitum asini
redimes oue: sin autem nec precium pro eo dede-
ris, occidetur. Primogenitum filiorum tuorum re-
dimes: nec apparebis in conspectu meo vacuus.
Sup. 23. b. 15. Deu. 16. d. 16. Eccle. 35. a. 6. Sup. 23. b. 16. 21 ? ‖ Sex diebus operaberis, die septimo cessabis ara-
22 re & metere. ? Solennitatem hebdomadarum fa-
cies tibi in primitijs frugum messis tuæ triticeæ, & so
lenni tatem quando redeunte anni tempore cuncta
23 conduntur. ? Tribus temporibus anni apparebit
omne masculinum tuum in conspectu omnipoten-
24 tis Domini Dei Israël. ? Cùm enim tulero gentes à
facie tua, & dilatauero terminos tuos, nullus insi-
diabitur terræ tuæ, ascendente te & apparente in cõ
Sup. 23. c. 18. 19. 25 spectu Domini Dei tui ter in anno. ? ‖ Non immo-
D labis super fermento sanguinem hostiæ meæ: neque
25 residebit manè de victima solennitatis Phase. ? Pri-
mitias frugum terræ tuæ offeres in domo Domini

Deu. 14. c. 21. Dei tui. ‖ Non coques hœdum in lacte matris suæ.
Sup. 24. d. 18. 27 ? Dixitque Dominus ad Moysen: Scribe tibi verba
hæc, quibus & tecum & cum Israël ‖ pepegi fœdus.
* Moyses. Deu. 9. b. & c. 18. Deut. 4. b. 13. 28 ? Fuit ergo ibi cum Domino * quadraginta dies &
quadraginta noctes: panem non comedit, & aquam
non bibit, & scripsit in tabulis ‖ verba fœderis de-
29 cem. ? Cumq; descenderet Moyses de monte Sinai,
tenebat duas tabulas testimonij, & ignorabat, quòd
cornuta esset facies sua ex consortio sermonis Do-
30 mini. ? Videntes autem Aaron, & filij Israël cornu-
31 tam Moysi faciem, timuerunt propè accedere. ? Vo
catiq; ab eo, reuersi sunt tam Aaron quàm princi-
pes, synagogæ. Et postquàm locutus est ad eos,
32 ? venerunt ad eum etiam omnes filij Israël: quibus
præcepit cuncta quæ audierat à Domino in monte
33 Sinai. ? Impletisq; sermonibus ‖ posuit velamen su-
2. Cor. 3. c. 13. 34 per faciem suam. ? ` quod ` ingressus ad Dominum
` Qui i. & loquens cum eo, auferebat, donec exiret; & tunc
loquebatur ad filios Israël omnia quæ sibi fue-
34 rant imperata. ? Qui videbant faciem egre-
dientis Moysi esse cornutam: sed
* velamine 4. operiebat ille rursus * fa-
ciem suam, siquan-
do loqueba-
tur ad
eos.

CAPUT XXXV.

1 Igitur congregata omni turba filiorum
A Israël, dixit ad eos: Hæc sunt quæ iussit
2 Dominus fieri: ? Sex diebus facietis
opus: septimus dies erit vobis sanctus,
sabbathum & requies Domini: qui fecerit opus in
3 in eo, occidetur. ? Non succendetis ignem in om-
4 nibus habitaculis vestris per diem sabbathi. ? Et
ait Moyses ad omnem cateruam filiorum Israël: Iste
5 est sermo quem præcepit Dominus, dicens: ? Sepa-
rate apud vos primitias Domino. ‖ Omnis volunta- Sup. 25. a. 2.
rius & prono animo offerat eas Domino: aurum, &
6 argentum, & æs, ? hyacinthum, & purpuram, coc-
7 cumq; bis tinctum, & byssum, pilos caprarum, ? pel-
lesq; arietum rubricatas, & hiantinas, ligna setim,
8 ? & oleum ad luminaria concinnanda, & vt conficia
9 tur vnguentum, & thymiama suauissimum, ? lapi-
des onychinos, & gemmas ad ornatum superhume
10 ralis & rationalis. ? Quisquis vestrum sapiens est,
11 veniat, & faciat quod Dominus imperauit; ? Taber-
B naculum scilicet, & tectum eius, atq; operimentũ,
annulos & tabulata cum vectibus, paxillos & bases;
12 ? Arcam & vectes, propitiatorium & velum quod
13 ante illud oppanditur: ? Mensam cum vectibus, & va
14 sis, & propositionis panibus: ? Candelabrum ad lu-
minaria sustentanda, vasa illius, & lucernas, & o-
15 leum ad nutrimenta ignium: ? Altare thymiama-
tis, & vectes, & oleum vnctionis, & thymiama ex
16 aromatibus: Tentorium ad ostium tabernaculi: ? Al
tare holocausti, & craticulam eius æneam cum ve-
17 ctibus & vasis suis: labrum & ` bases ` eius: ? Cor- ` basim 7.
tinas atrij cum columnis & basibus, tentorium in
18 foribus vestibuli, ? paxilos tabernaculi & atrij cum
19 funiculis suis: ? Vestimenta quorum vsus est in mi-
nisterio sanctuarij; vestes Aaron pontificis, ac filio-

20 rum eius, vt sacerdotio fungantur mihi. ? Egres-
C saque omnis multitudo filiorum Israël de conspe-
21 ctu Moysi, ? obtulerunt mente promptissima, at-
que deuota primitias Domino, ad faciendum opus
tabernaculi testimonij. Quicquid ad cultum, & ad
22 vestes sanctas necessarium erat, ? viri cum mulie-
ribus præbuerunt, armillas, & inaures, annulos,
& dextralia: omne vas aureum in donaria Domi- * aurum.
23 ni separatum est. ? Siquis habebat * hyacinthum,
& purpuram, coccumque bis tinctum, byssum, &
pilos caprarum, pelles arietum rubricatas, & hya-
24 cinthinas, ? argenti * ærisque metalla, obtulerunt * & auri
25 Domino; lignaque setim in varios vsus. ? Sed &
mulieres doctæ, quæ neuerãt, dederunt hyacinthũ,
26 purpuram, & vermiculum, ac byssum, ? & pilos ca-

27 prarum, ſponte propria cuncta tribuentes. ? Prin-
cipes veró obtulerunt lapides onychinos, & gem-
28 mas ad ſuperhumerale, & rationale: ? aromata-
que, & oleum ad luminaria concinnanda, & ad
præparandum vnguentum, ac thymiama odoris
29 ſuauiſſimi componendum. ? Omnes viri & mulie-

D res mente deuota obtulerunt donaria, vt fierent
opera quæ iuſſerat Dominus per manum Moyſi.
Cuncti filij Iſraël voluntaria Domino dedicaue-
30 runt. ? Dixitque Moyſes ad filios Iſraël: Ecce vo-
cauit Dominus ex nomine Beſeleel filium Vri filij
31 Hur de tribu Iuda: ? impleuitque eum ſpiritu Dei,
ſapientia, & intelligentia, & ſcientia, & omni do-
32 ctrina ? ad excogitandum, & faciendum opus in
33 auro & argento, & ære, ? ſculpendiſque lapidibus,
& opere carpentario. quicquid fabrè adinueniri
* Dominus. 34 poteſt, ? dedit * in corde eius: Ooliab quoque fi-
35 lium Achiſamech de tribu Dan: ? ambos erudiuit
ſapientia, vt faciant opera abietarij, polymitarij,
ac plumarij de hyacintho ac purpura, coccoque
bis tincto, & byſſo, & texant omnia, ac noua quæ-
que reperiant.

CAPVT XXXVI.

Sup. 26. a. 1. 1
A FEcit ergo Beſeleel, & Ooliab, & omnis
vir ſapiens, quibus dedit Dominus ſa-
pientiam & intellectum, vt ſcirent fabrè
operari quæ in vſus ſanctuarij nece-
1. Par. 22. d. 19. 2 ria ſunt, & quæ præcepit Dominus. ? Cumque vo-
caſſet eos Moyſes, & omnem eruditum virum cui
dederat Dominus ſapientiam, & qui ſponte ſua
3 obtulerant ſe ad faciendum opus, ? tradidit eis
vniuerſa donaria filiorum Iſraël. Qui cùm inſta-
rent operi, quotidie manè vota populus offere-
4 bat. ? Vnde artifices venire compulſi, ? dixerunt
5 Moyſi: Plus offert populus quàm neceſſarium eſt.
6 ? Iuſſit ergo Moyſes præconis voce cantari: Nec vir
nec mulier quicquam offerat vltrà in opere ſan-
ctuarij. Sicque ceſſatum eſt à muneribus offeren-
7 dis, ? eò quòd oblata ſufficerent & ſuperabunda-
8 rent. ? Feceruntque omnes corde ſapientes ad ex-
B plendum opus tabernaculi, cortinas decem de byſ-
ſo retorta, & hyacintho, & purpura, coccoque bis
9 tincto, opere vario, & arte polymita: ? quarum
vna habebat in longitudine vigintiocto cubitos, &
in latitudine quatuor. vna menſura erat omnium
10 cortinarum. ? Coniunxitque cortinas quinque, al-
teram alteri, & alias quinque ſibi inuicem copula-
11 uit. ? Fecit & anſas hyacinthinas in ora cortinæ
vnius ex vtroque latere, & in ora cortinæ alterius
12 ſimiliter, ? vt contra ſe inuicem venirent anſæ, &
13 mutuò iungerentur. ? vnde & quinquaginta fudit
circulos aureos, qui morderent cortinarum anſas,
14 & fieret vnum tabernaculum. ? Fecit & ſaga vnde-
cim de pilis caprarum ad operiendum tectum ta-
15 bernaculi: ? vnum ſagum in longitudine habebat
cubitos triginta, & in latitudine cubitus quatuor.
16 vnius menſuræ erant omnia ſaga: ? quorum quin-
17 que iunxit ſeorſum, & ſex alia ſeparatim. ? Fecit-
que anſas quinquaginta in ora ſagi vnius, & quin-
quaginta in ora ſagi alterius, vt ſibi inuicem iun-
18 gerentur. ? Et fibulas æneas quinquaginta, quibus
necteretur tectum, vt vnum pallium ex omnibus ſa-
19 gis fieret. ? Fecit & opertorium tabernaculi de pel-
C libus arietum rubricatis: aliudque deſuper vela-
20 mentum de pellibus * ianthinis. ? Fecit & tabulas * hyacinthinis.
21 tabernaculi de lignis ſetim ſtantes. ? Decem cubi-
torum erat longitudo tabulæ vnius: & vnum ac ſe-
22 mis cubitum altitudo retinebat. ? Binæ incaſtratu-
ræ erant per ſingulas tabulas, vt alteri altera iun-
geretur. Sic fecit in omnibus tabernaculi tabulis.
23 ? E quibus viginti ad plagam meridianam erant
24 contra auſtrum, ? cum quadraginta baſibus argen-
teis. Duæ baſes ſub vna tabula ponebantur ex vtra-
que parte angulorum, vbi incaſtraturæ laterum in
25 angulis terminantur. ? Ad plagam quoque taber-
naculi quæ reſpicit ad aquilonem, fecit viginti ta-
26 bulas ? cum quadraginta baſibus argenteis, duas
27 baſes per ſingulas tabulas. ? Contra Occidentem
verò, id eſt, ad eam partem tabernaculi, quæ ma-
28 re reſpicit, fecit ſex tabulas, ? & duas alias per ſin-
29 gulos angulos tabernaculi retrò: ? quæ iunctæ erãt
à deorſum vſque ſurſum, & in vnam compaginem
pariter ferebantur. Ita fecit ex vtraque parte per
30 angulos: ? vt octo eſſent ſimul tabulæ, & haberent
baſes argenteas ſexdecim, binas ſcilicet baſes ſub
31 ſingulis tabulis. ? Fecit & vectes de lignis ſetim,
D quinque ad continendas tabulas vnius lateris ta-
32 bernaculi, ? & quinque alios ad alterius lateris coa-
ptandas tabulas: & extra hos quinque alios vectes
ad occidentalem plagam tabernaculi contra mare.
33 ? Fecit quoque vectem alium: qui per medias ta-
34 bulas ab angulo vſque ad angulum perueniret. ? Ip-
ſa autem tabulata deaurauit, fuſis baſibus earum
argenteis. Et circulos eorum fecit aureos, per quos
vectes induci poſſent: quos & ipſos laminis aureis
35 operuit. ? Fecit & velum de hyacintho, & purpu-
ra, vermiculo, ac byſſo retorta, opere polymita-
36 rio, varium atque diſtinctum: ? & quatuor colum-
nas de lignis ſetim, quas cum capitibus deaurauit:
37 fuſis baſibus earum argenteis. ? Fecit & tentorium
in introitu tabernaculi ex hyacintho, purpura, ver-
38 miculo, byſſoque retorta, opere plumarij: ? & co-
lumnas quinque cum capitibus ſuis, quas operuit
auro; baſeſq; earum fudit æneas.

CAPVT XXXVII.

1
A FEcit autem Beſeleel & arcam de lignis ſe-
tim, habentem duos ſemis cubitos in
longitudine, & cubitum ac ſemiſſem in
latitudine: altitudo quoque vnius cubi-
2 ti fuit & dimidij: ? veſtiuitque eam auro puriſſimo
intus ac foris. Et fecit illi coronam auream per gy-
3 rum, conflans quatuor annulos aureos per qua-
tuor angulos eius: duos annulos in latere vno, &

duos

4 duos in altero. ❡Vectes quoq; fecit de lignis setim,
5 quos vestiuit auro, ❡& quos misit in annulos qui
6 erant in lateribus arcæ, ad portandum eam. ❡Fecit
& propitiatorium, id est, oraculum de auro mun-
dissimo, duorum cubitorum & dimidij in longitu-
7 dine, & cubiti, ac semis in latitudine. ❡Duos etiam
Cherubim ex auro ductili, quos posuit ex vtraque
8 parte propitiatorij: ❡Cherub vnum in summitate
B vnius partis, & Cherub alterum in summitate par-
tis alterius: duos Cherubim in singulis summita-
9 tibus propitiatorij, ❡extendentes alas, & tegentes
propitiatorium, seq; mutuò & illud respicientes.
10 ❡Fecit & mensam de lignis setim in longitudine
duorum cubitorũ, & in latitudine vnius cubiti, quæ
11 habebat in altitudine cubitum, ac semissem; ❡circun
deditq; eam auro mundissimo, & fecit illi labium
s2 aureum per gyrum, ❡ipsiq; labio coronam auream
interrasilem quatuor digitorum, & super eandem
13 alteram coronam auream. ❡Fudit & quatuor circu-
los aureos, quos posuit in quatuor angulis per sin-
14 gulos pedes mensæ ❡contra coronam: misitque in
15 eos vectes, vt possit mensa portari. ❡Ipsos quoque
vectes fecit de lignis setim, & circundedit eos au-
56 ro. ❡Et vasa ad diuersos vsus mēsæ, acetabula, phia-
C las, & cyathos, & thuribula, ex auro puro, in quibus
17 offerenda sunt libamina. ❡Fecit & cādelabrum du-
ctile de auro mundissimo: de cuius vecte calami,
18 scyphi, sphęrulæque, ac lilia procedebant: ❡sex in
vtroque latere, tres calami ex parte vna, & tres ex
19 altera: ❡tres scyphi in nucis modum per calamos
singulos, sphęrulęq; simul & lilia: & tres scyphi in-
star nucis in calamo altero, sphærulęq; simul & lilia.
Aequum erat opus sex calamorum qui procedebāt
20 de stipite candelabri. ❡In ipso autem vecte erant
quatuor scyphi in nucis modum, sphærulæque per
25 singulos simul & lilia: ❡& sphærulæ sub duobus ca-
lamis per loca tria, qui simul sex fiunt calami pro-
22 cedentes de vecte vno. ❡& sphærulæ igitur, & cala-
D mi ex ipso erant, vniuersa ductilia ex auro purissi-
23 mo. ❡Fecit & lucernas septem cum emunctoriis suis,
& vasa vbi ea quæ emuncta sunt, extinguantur, de
24 auro mundissimo. ❡Talentum auri appēdebat can-
25 delabrum cum omnibus vasis suis. ❡Fecit & altare
thymiamatis de lignis setim, per quadrum, singulos
habens cubitos, & in altitudine duos: è cuius angu-
26 lis procedebant cornua. ❡Vestiuitq; illud auro pu-
27 rissimo cũ craticula ac parietibus & cornibus. ❡Fe-
citq; ei coronam aureolam per gyrum, & duos an-
nulos aureos sub corona per singula latera, vt mit-
28 tantur in eos vectes, & possit altare portari. ❡Ipsos
autem vectes fecit de lignis setim, & operuit la-
29 minis aureis. ❡Composuit & oleum ad sanctifica-
tionis vnguentum, & ᵃthymiamataᵃ de aromatibus
mundissimis opere pinguentarij.

ᵃthymiama 7.

CAPVT XXXVIII.

ᵇ2. Par. 1. b.5.

1 FEcit & altare holocausti de lignis setim,
A quinq; cubitorum per quadrũ, & trium
2 in altitudine: ❡cuius cornua de angulis
procedebant: operuitque illud laminis
3 æneis. ❡Et in vsus eius parauit ex ære vasa diuersa,
lebetes, forcipes, fuscinulas, vncinos, & ignium re-
4 ceptacula. ❡Craticulamq; eius in modum retis fe-
cit æneam, & subter eam in altaris medio arulam,
5 ❡fusis quatuor annulis per totidem retiaculi sum-
mitates, ad immittendos vectes ad portandum:
6 ❡quos & ipsos fecit de lignis setim, & operuit la-
7 minis æneis: ❡ᵃinduxitq; in circulos qui in lateribus ᵃSup. 27. b.8.
altaris eminebant. Ipsum autem altare non erat so-
lidum, sed cauum ex tabulatis, & intus vacuum.
8 ❡Fecit & labrum æneum cum basi sua de speculis
mulierum, quæ excubabant in ostio tabernaculi.
9 ❡Fecit & atrium, in cuius australi plaga erāt tento-
10 ria de bysso retorta, cubitorum centum, ❡columnæ
B æneæ viginti cum basibus suis, capita columnarum,
11 & tota operis cælatura, argētea. ❡Aequè ad septen-
trionalem plagam tentoria, columnæ, basesque, &
capita columnarum eiusdem mensuræ, & operis ac
12 metalli, erant. ❡In ea verò plaga quę ad Occidētem
respicit, fuerunt tentoria cubitorum quinquaginta,
columnæ decem cum basibus suis æneæ, & capita
columnarum, & tota operis cælatura, argentea.
13 ❡Porrò contra Orientem quinquaginta cubitorum
14 parauit tentoria, ❡è quibus quindecim cubitos, co-
lumnarum trium, cum basibus suis vnum tenebant
15 latus: ❡& in parte altera (ᵇquia inter vtraq;ᵇ introi- ᵇquæ ab vtroque 3.
tum tabernaculi fecit) quindecim ęquè cubitorum
erant tentoria, columnæq; tres, & bases totidem.
16 ❡Cuncta atrij tentoria byssus retorta texuerat. ❡Ba-
17 ses columnarum fuēre ęneę, capita autem earum
C cum cũctis cęlaturis suis, argentea: sed & ipsas co-
18 lumnas atrij vestiuit argento. ❡Et in introitu eius
opere plumario fecit tentorium ex hyacintho, pur-
pura, vermiculo, ac bysso retorta, quod habebat vi-
ginti cubitos in longitudine, altitudo verò quinque
cubitorum erat iuxta mensuram quam cuncta atrij
19 tentoria habebant. ❡Columnę autem in ingressu
fuēre quatuor cum basibus ęneis, capitaq; earum, &
20 cęlaturę argenteæ. ❡Paxillos quoque tabernaculi
21 & atrij per gyrum fecit æneos. ❡Hęc sunt instrumen
ta tabernaculi testimonij, quæ enumerata sunt iux-
ta pręceptum Moysi in ceremoniis Leuitarum per
22 manum Ithamar filij Aaron sacerdotis: ❡quę Bese-
leel filius Vri filij Hur de tribu Iuda, Domino per
23 Moysen iubente, compleuerat; ❡iuncto sibi socio
Ooliab filio Achisamech de tribu Dan: qui & ipse
artifex lignorum egregius fuit, & polymitarius, at-
que plumarius ex hyacintho, purpura, vermiculo,
24 & bysso. ❡Omne aurum quod expensum est in ope-
D re sanctuarij, & quod oblatum est in donariis, vi-
ginti nouem talentorum fuit, & septingentorum
25 triginta siclorum ad mensuram sanctuarij. ❡Obla-
tum est autem ab his qui transierunt ad numerum
à viginti annis & suprà, de sexcētis tribus millibus,
26 & quingentis quinquaginta, armatorum. ❡Fuerunt
prætereà centum talenta argenti, è quibus conflatę
sunt bases sanctuarij, & introitus vbi velum pendet.
27 ❡Centum bases factæ sunt de talentis centum, sin-
28 gulis talētis per bases singulas supputatis. ❡De mil-
le autem septingentis & septuagintaquinque *fe- *siclis.
cit capita columnarum, quas & ipsas vestiuit ar-
29 gento. ❡AEris quoque oblata sunt talenta septua-
30 gintaduo millia, & quadringēti suprà sicli, ❡ex qui-
bus fusę sunt bases in introitu tabernaculi testimo-
nij, & altare æneum cum craticula sua, om-
niaque vasa quę ad vsum eius pertinent,
31 ❡& bases atrij tam in circuitu, quàm
in ingressu eius, & paxilli ta-
bernaculi, atque atrij,
per gyrum.

CAPVT XXXIX.

Sup. 28. a. 6.

1 DE hyacintho verò, & purpura, vermiculo
A ac byſſo fecit veſtes, quibus indueretur
Aaron, quando miniſtrabat in ſanctis,
2 ſicut pręcepit Dominus Moyſi. ¶ Fecit
igitur ſuperhumerale de auro, hyacintho, & pur-
3 pura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta, ¶ opere
polymitario. inciditq; bracteas aureas, & extenua-
uit in fila, vt poſſent torqueri cum priorum colorũ
4 ſubtegmine; ¶ duasq; oras ſibi inuicem copulatas in
5 vtroq; latere ſummitatum: ¶ & balteũ ex eiſdem co-
6 loribus, ſicut pręceperat Dominus Moyſi. ¶ Parauit
B & duos lapides onychinos aſtrictos & incluſos au-
ro, & ſculptos arte gemmaria nominibus filiorum
7 Iſraël. * ¶ poſuitq; eos in lateribus ſuperhumeralis
in monimentum filiorum Iſraël, ſicut præceperat
8 Dominus Moyſi. ¶ Fecit & rationale opere polymi-
to iuxta opus ſuperhumeralis, ex auro, hyacintho,
9 purpura, coccoq; bis tincto, & byſſo retorta: ¶ qua-
10 drangulum duplex, menſuræ palmi. ¶ Et poſuit in
C eo gemmarũ ordines quatuor. in primo verſu erat
11 ſardius, topazius, ſmaragdus. ¶ In ſecundo, carbun-
12 culus, ſapphirus & iaſpis. ¶ In tertio, ligyrius, acha-
13 tes, & amethyſtus. ¶ In quarto, chryſolithus, ony-
chinus, & beryllus, circũdati & incluſi auro per or-
14 dines ſuos. ¶ Ipſiq; lapides duodecim, ſculpti erant
nominibus duodecim tribuũ Iſraël, ſinguli per no-
15 mina ſingulorum. ¶ Fecerunt in rationali & cate-
nulas ſibi inuicem cohærentes, de auro puriſſimo: &
16 duos vncinos, ¶ totidemq; annulos aureos. Porrò
17 annulos poſuerunt in vtroque latere rationalis, ¶ è
quibus penderent duæ catenæ aureæ, quas inſerue-
runt vncinis qui in ſuperhumeralis angulis emine-
18 bant. ¶ Hęc & antè & retrò ita conueniebant ſibi, vt
D ſuperhumerale & rationale mutuò necterentur,
19 ¶ stricta ad balteũ, & annulis fortiùs copulata, quos
iungebat vitta hyacinthina, ne laxa fluerent, & à ſe
inuicẽ mouerentur, ſicut pręcepit Dominus Moyſi.
20 ¶ Fecerunt quoq; tunicam ſuperhumeralis totam
21 hyacinthinam: ¶ & capitium in ſuperiori parte con-
tra medium, oramque per gyrum capitij textilem:
22 ¶ deorſum autem ad pedes mala punica ex hyacin-
23 tho, purpura, vermiculo, ac byſſo retorta: ¶ & tintin-
nabula de auro puriſſimo, quæ poſuerunt inter ma-
24 logranata in extrema parte tunicæ per gyrum. ¶ tin-
tinnabulum autem aureũ, & malum punicum, qui-
bus ornatus incedebat pontifex, quãdo miniſterio
25 fungebatur, ſicut præceperat Dominus Moyſi. ¶ Fe-
E cerunt & tunicas byſſinas opere textili, Aaron & fi-
26 liis eius: ¶ & mitras cum coronulis ſuis ex byſſo;
27 ¶ feminalia quoque linea, byſſina: ¶ cingulum verò
28 de byſſo retorta, hyacintho, purpura, ac vermiculo,
diſtinctum arte plumaria, ſicut præceperat Domi-
29 nus Moyſi. ¶ Fecerunt & laminam ſacræ veneratio-
nis de auro puriſſimo, ſcripſeruntq; in ea opere gẽ-
30 mario, Sanctum Domini: ¶ & ſtrinxerunt eam cum
mitra vitta hyacinthina, ſicut præceperat Dominus
31 Moyſi. ¶ Perfectum eſt igitur omne opus taberna-
F culi & tecti teſtimonij. Feceruntq; filij Iſraël cun-
32 cta quę pręceperat Dominus Moyſi. ¶ Et obtulerũt
tabernaculum & tectum & vniuerſam ſupellecti-
lem, annulos, tabulas, vectes, columnas ac baſes,
33 ¶ opertorium de pellibus arietũ rubricatis, & aliud
34 operimentum de hyacinthinis pellibus: ¶ velum, ar-
35 cam, vectes, propitiatorium, ¶ mẽſam cum vaſis ſuis,
36 & propoſitionis panibus: ¶ candelabrum, lucernas,
37 & vtenſilia earum cum oleo: ¶ altare aureum, & vn-
38 guentum, & thymiama ex aromatibus, ¶ & tẽtorium
39 in introitu tabernaculi: ¶ altare ęneum, retiaculum,
G vectes, & vaſa eius omnia: labrum cum baſi ſua: ten-
40 toria atrij, & columnas cum baſibus ſuis: ¶ tẽtorium
in introitu atrij, funiculosq; illius & paxillos. Nihil
ex vaſis defuit, quæ in miniſterium tabernaculi, &
41 in tectum fœderis iuſſa ſunt fieri. ¶ Veſtes quoque
quibus ſacerdotes vtũtur in ſanctuario, Aaron ſci-
42 licet & filij eius, ¶ obtulerunt filij Iſraël, ſicut pręce-
43 perat Dominus. ¶ Quæ poſtquàm Moyſes cuncta
vidit completa, benedixit eis.

CAPVT XL.

1 LOcutusque eſt Dominus ad Moyſen, di-
A cens: ¶ Menſe primo, prima die menſis
2 eriges tabernaculum teſtimonij, ¶ & po-
3 nes in eo arcam, dimittesq; ante illam
4 velum: ¶ & illata menſa pones ſuper eam quę ritè
pręcepta ſunt. Candelabrum ſtabit cum lucernis
5 ſuis, ¶ & altare aureum in quo adoletur incenſum,
coram arca teſtimonij. Tentorium in introitu ta-
6 bernaculi teſtimonij pones ¶ & ante illud, altare
7 holocauſti: ¶ labrum inter altare & tabernaculum,
8 quod implebis aqua. ¶ Circundabisq; atrium ten-
9 toriis, & ingreſſum eius. ¶ Et aſſumpto vnctionis
oleo vnges tabernaculum cum vaſis ſuis, vt ſancti-
10 ficentur: ¶ Altare holocauſti, & omnia vaſa eius:
11 ¶ labrum cum baſi ſua omnia vnctionis oleo conſe-
12 crabis: vt ſint ſancta ſanctorum. ¶ Applicabisq; Aa-
B ron & filios eius ad fores tabernaculi teſtimonij, &
13 lotos aqua, ¶ indues ſanctis veſtibus, vt miniſtrent
mihi, & vnctio eorum in ſacerdotium ſempiternum
14 proficiat. ¶ Fecitq; Moyſes omnia quę pręceperat
15 Dominus. ¶ Igitur menſe primo anni ſecundi, pri-
16 ma die mẽſis, collocatum eſt tabernaculum. ¶ Ere- Num. 7. a. 7.
xitq; Moyſes illud, & poſuit tabulas, ac baſes, & ve-
17 ctes; ſtatuitq; columnas, ¶ & expandit tectum ſuper

taberna-

tabernaculum,impolito desuper operimento,sicut
18 Dominus imperauerat. ¶ Posuit & testimonium In
arca, subditis infrà vectibus, & oraculum dèsuper.

19 ¶ Cumque intulisset arcam in tabernaculum, * ap-
pendit ante eam velum, vt expleret Domini iussio-
20 nem. ¶ Posuit & mensam in tabernaculo testimonij
21 ad plagam Septentrionalem extra velum, ¶ ordina-
tis coram propositionis panibus, sicut præceperat
22 Dominus Moysi. ¶ Posuit & candelabrum in taber-

* testimonij.

C naculo testimonij è regione mensæ in parte austra-
23 li, ¶ locatis per ordinem lucernis,iuxta pręceptum
24 Domini. ¶ Posuit & altare aureum sub tecto testi-
25 monij contra velum, ¶ & adoleuit super eo incen-
26 sum aromatum,sicut iusserat Dominus Moysi. ¶ Po
suit & tentorium in introitu tabernaculi testimo-
27 nij, ¶ & altare holocausti in vestibulo testimonij, of
ferens in eo holocaustum & sacrificia, vt Dominus
28 imperauerat. ¶ Labrum quoque statuit inter taber-
naculum testimonij & altare, implens illud aqua.
29 ¶ Laueruntque * Moyses & Aaron, ac filij eius ma-
30 nus suas & pedes, ¶ cùm ingrederentur tectum fœ-
D deris,& accederent ad altare, sicut præceperat Do- * in eo 1.
31 mquus Moysi. ¶ Erexit,& atrium per gyrum taberna
culi & altaris,ducto in introitu eius tentorio.Post-
32 quam omnia perfecta sunt, ¶ [operuit nubes taber [Num.9.15.
naculum testimonij, & gloria Domini impleuit il- 3.Reg. 8.
33 lud. ¶ Nec poterat Moyses ingredi tectum fœderis, b.10.
nube operiente omnia, & maiestate Domini coru-
34 scante, quia cuncta nubes operuerat. ¶ Si quando
nubes tabernaculum deserebat, proficiscebantur

35 filij Israël per turmas suas. ¶ si pendebat désuper,
36 manebant in eodem loco. ¶ Nubes quippe Domini
incubabat per diem tabernaculo, & ignis in nocte,
videntibus cunctis populis Israël per cunctas man-
siones suas.

LBRI EXODI FINIS.

LIBER LEVITICVS, HEBRAICE VAICRA, id est, Et vocauit.

CAPVT PRIMVM.

1 VOcauit autem Moysen, &
A locutus est ei Dominus
de tabernaculo testimo-
2 nij dicens: ¶ Loquere fi-
liis Israël, & dices ad eos:
Homo qui obtulit ex vo-
bis hostiam Domino, de
pecoribus, id est, de bo-
bus & ouibus offerens vi
Exo. 29 b. 10. 3 ctimas: ¶ Si holocaustum
fuerit eius oblatio, ac de armento, masculum imma
culatum offeret ad ostium tabernaculi testimonij,
4 ad placandum sibi Dominum: ¶ ponetque manus
B super caput hostiæ, & acceptabilis erit, atque in ex-
5 piationem eius proficiens. ¶ Immolabitque vitulū
coram Domino, & offerent filij Aaron *sacerdotis*
*sacerdotes 5. sanguinem eius, fundentes per altaris circuitum,
6 quod est ante ostium tabernaculi: ¶ detractaq; pel-
7 le hostiæ, artus in frusta concident, ¶ & subiicient in
8 altare ignem, strue lignorum antè composita: ¶ &
membra quæ sunt cæsa, désuper ordinantes, caput
9 videlicet, & cuncta quæ adhærent iecori, ¶ intestinis
C & pedibus lotis aqua: adolebitq; ea sacerdos super
altare in holocaustum & suauem odorem Domino.
10 ¶ Quòd si de pecoribus oblatio est, de ouibus siue
*masculum 2. de capris holocaustum, *agnum anniculum & *abs-
11 que macula offeret. ¶ Immolabitque ad latus altaris
quod respicit Aquilonem, coram Domino: sangui-
nem verò illius fundent super altare filij Aaron per
12 circuitum: ¶ diuidentque membra, caput, & omnia
D quæ adhærent iecori: & imponent super ligna, qui-
13 bus subiiciendus est ignis: ¶ intestina verò & pedes
lauabunt aqua. Et oblata omnia adolebit sacerdos
super altare in holocaustum & odorem suauissimū
14 Domino. ¶ Si autem de auibus, holocausti oblatio
15 fuerit Domino de turturibus & pullis columbæ, ¶ of-
feret eam sacerdos ad altare: & retorto ad collum
capite, ac rupto vulneris loco, decurrere faciet san-
16 guinem super crepidinem altaris: ¶ vesiculam verò
gutturis & plumas proiiciet propè altare ad orien-
talem plagam in loco in quo cineres effundi solēt.
17 ¶ confringetque ascellas eius, & non secabit, neque
ferro diuidet eam, & adolebit super altare lignis
igne supposito. Holocaustum est & oblatio suauissi
mi odoris Domino.

CAPVT II.

1 ANima cum obtulerit oblationem, sacrifi-
A cij Domino, simila erit eius oblatio, fun-
detque super eam oleum & ponet thus,
2 ¶ ac deferet ad filios Aaron *sacerdotis*: *sacerdotes 2.
quorum vnus tollet pugillū plenum similæ & olei,
ac totum thus, & ponet memoriale super altare in
3 odorem suauissimum Domino: ¶ quod autem reli Eccl. 7. d. 34.
quum fuerit de sacrificio, erit Aaron, & filiorū eius,
4 sanctum sanctorum de oblationibus Domini. ¶ Cū
B autem obtuleris sacrificium coctum in clibano: de
simila, panes, scilicet absque fermento *consperso* *cōspersos.
5 oleo, & lagana azyma oleo lita. ¶ Si oblatio tua fue
rit de sartagine, similæ conspersæ oleo & absque fer
6 mento, ¶ diuides eam minutatim, & fundes super eā
7 oleum. ¶ Sin autem de craticula fuerit sacrificium,
8 æquè simila oleo conspergetur: ¶ quam offerēs Do
9 mino, trades manibus sacerdotis. ¶ Qui cùm obtule
C rit eam, tollet memoriale de sacrificio, & adolebit
10 super altare in odorem suauitatis Domino: ¶ quic-
quid autem reliquum est, erit Aaron & filiorū eius,
11 sanctum sanctorum de oblationibus Domini. ¶ Om
nis oblatio quæ offertur Domino, absque fermento
fiet, nec quicquam fermenti ac mellis adolebitur in
12 sacrificio Dñi. ¶ Primitias tantū eorum offeretis ac
munera: super altare verò non imponentur in odo
13 rē suauitatis. ¶ Quicquid obtuleris sacrificij sale cō- Mar. 9. g. 49.
D dies, nec auferes sal fœderis Dei tui de sacrificio
14 tuo. In omni oblatione offeres sal. ¶ Si aūt obtuleris
munus primitiarum frugū tuarum Domino, de spi-
cis adhuc virentibus, torrebis igni, & confringes in
morem farris, & sic offeres primitias tuas Domino,
15 ¶ fundens super ea oleum, & thus imponens, quia
16 oblatio Domini est. ¶ de qua adolebit sacerdos in

memoriam muneris partem farris fracti & olei, ac
totum thus.

CAPVT III.

1 QVòd si hostia pacificorũ fuerit eius obla-
A tio, & de bobus voluerit offerre, marem
immacu-latam 9. siue fœminam, 'immaculata' offeret co-
2 ram Domino. ¶ Ponetq́; manum super
caput victimæ suæ, quæ immolabitur in introitu ta-
bernaculi testimonij, fundétq́; filij Aaron 'sacerdo-
sacerdotes 1. 3 tis', sanguinem per altaris circuitum. ¶ Et offerent
Exo. 29. d. 19. de hostia pacificorum in oblationẽ Dño, adipem
qui operit vitalia, & quicquid pinguedinis est in-
4 trinsecus: ¶ duos renes cum adipe quo teguntur
5 ilia, & reticulum iecoris cum renunculis:, ¶ adole-
B buntq́; ea super altare in holocaustum, lignis igne
supposito, in oblationẽ suauissimi odoris Domino.
6 ¶ Si verò de ouibus fuerit eius oblatio, & pacificorũ
hostia, siue masculum obtulerit, siue fœminam, im-
7 maculata erunt. ¶ Si agnum obtulerit coram Domi-
8 no, ¶ ponet manum suam super caput victimæ suæ,
quę immolabitur in vestibulo tabernaculi testimo-
nij: fundentq́; filij Aaron sanguinem eius per cir-
9 cuitum altaris. ¶ Et offerent de pacificorum hostia
10 sacrificium Domino: adipem & caudam totam ¶ cũ
C renibus, & pinguedinem quæ operit ventrem, atq;
vniuersa vitalia, & vtrunq; renunculum cum adipe
qui est iuxta ilia, reticulumq́; iecoris cum renuncu-
11 lis. ¶ & adolebit ea sacerdos super altare in pabulum
12 ignis & oblationis Dñi. ¶ Si capra fuerit eius obla-
13 tio, & obtulerit eam Dño, ¶ ponet manum suam su-
per caput eius, immolabitq́; eam in introitu taber-
D naculi testimonij. Et fundent filij Aaron sanguinẽ
super 2. 14 eius 'per' altaris circuitum. ¶ Tollentq́; ex ea in pa-
stum ignis dominici, adipem qui operit ventrem, &
15 qui tegit vniuersa vitalia: ¶ duos renũculos cum re-
ticulo quod est super eos iuxta ilia, & aruinam ie-
16 coris cum renunculis, ¶ adolebitq́; ea super altare
sacerdos in alimoniam ignis, & suauissimi odoris.
17 Omnis adeps, Domini erit ¶ iure perpetuo in gene-
rationibus, & cunctis habitaculis vestris: nec san-
guinem, nec adipem omnino comederis.

CAPVT IIII.

1 LOcutusq́; est Dominus ad Moysen, dicẽs:
A ¶ Loquere filiis Israël, Anima quum pec-
2 cauerit per ignorantiam, & de vniuersis
mandatis Domini quæ præcepit, vt non
3 fierẽt, quippiam fecerit: ¶ Si sacerdos qui vnctus est,
peccauerit, delinquere faciens populũ, offeret pro
4 peccato suo vitulum immaculatum Domino. ¶ &
adducet illum ad ostium tabernaculi testimonij co-
ram Domino, ponetq́; manum super caput eius, &
5 immolabit eum Domino. ¶ Hauriet quoq; de san-
guine vituli, inferens illum in tabernaculum testi-
6 monij. ¶ Cumq́; intinxerit digitum in sanguinem,
eo 2. eos 2. B asperget 'eum' septies coram Domino cõtra velum
7 sanctuarij: ¶ ponetq́; de eodem sanguine super cor-
nua altaris thymiamatis gratissimi Domino, quod
est in tabernaculo testimonij: omnem autem reli-
quum sanguinem fundet in basim altaris holocau-
auferet 5. 8 sti in introitu tabernaculi. ¶ Et adipẽ vituli 'offeret'
pro peccato, tam eum qui vitalia operit, quàm om-
9 nia quæ intrinsecus sunt; ¶ duos renunculos & reti-
auferetur 6 culum quod est super eos iuxta ilia, & adipem ie-
10 coris cum renunculis, ¶ sicut 'offertur' de vitulo ho-
C stiæ pacificorum: & adolebit ea super altare holo-
11 causti. ¶ Pellem verò, & omnes carnes cum capite &
12 pedibus & intestinis & fimo, ¶ & reliquo corpore,
efferet extra castra in locum mundum, vbi cineres
effundi solent: incendetq́; ea super lignorũ struem:
13 quæ in loco effusorum cinerũ cremabuntur. ¶ Quòd
si omnis turba * Israël ignorauerit, & per imperitiã * filiorum.
14 fecerit, quod cõtra mandatum Domini est, ¶ & po-
stea intellexerit peccatum suum; offeret pro pecca-
to suo vitulum, adducetq́; eum ad ostium taberna-
15 culi. ¶ Et ponent seniores populi manus super caput
D eius coram Domino. Immolatoq́; vitulo in cõspe-
16 ctu Domini, ¶ inferet sacerdos qui vnctus est, de san
17 guine eius in tabernaculum testimonij, ¶ tincto di-
18 gito aspergens septies contra velum. ¶ Ponetque de
eodem sanguine in cornibus altaris, quod est co-
ram Domino in tabernaculo testimonij. reliquum
autem sanguinem fundet iuxta basim altaris holo-
caustorum, quod est in ostio tabernaculi testimo-
19 nij. ¶ Omnemq́; eius adipem tollet, & adolebit super
20 altare: ¶ sic faciens & de hoc vitulo quomodo fecit
& prius: & rogante pro eis sacerdote, propitius erit
21 eis Dominus. ¶ Ipsum autem vitulum efferet extra
castra, atq; comburet, sicut & priorem vitulum: quia
22 est pro peccato multitudinis. ¶ Si peccauerit prin-
E ceps, & fecerit vnum è pluribus per ignorantiam,
23 quod Domini lege prohibetur: ¶ & postea intelle-
xerit peccatũ suum; offeret hostiam Domino, hir-
24 cum de capris immaculatum. ¶ Ponetque manum
suam super caput eius: cumq́; immolauerit eum in
loco vbi solet mactari holocaustum coram Domi-
25 no, quia pro peccato est: ¶ tinget sacerdos digitum
in sanguine hostiæ pro peccato, tangens cornua al-
taris holocausti, & reliquũ * fundens ad basim eius. * sanguinem 3.
26 ¶ Adipem verò adolebit supra *, sicut in victimis * altare 3.
pacificorum fieri solet: rogabitq́; pro eo sacerdos,
27 & pro peccato eius, & dimittetur ei. ¶ Quòd si pec-
F cauerit anima per ignorantiam, de populo terræ, vt
faciat quicquam de his quæ Domini lege prohiben
28 tur, atq; delinquat, ¶ & cognouerit peccatum suum;
29 offeret capram immaculatam. ¶ Ponetq́; manus su-
per caput hostiæ quę pro peccato est, & immolabit
30 eam in loco holocausti. ¶ Tolletq́; sacerdos de san-
guine in digito suo, & tangens cornua altaris holo-
31 causti, reliquum fundet ad basim eius. ¶ Omnem
G autem adipem auferens, sicut auferri solet de vi-
ctimis pacificorum, adolebit super altare in odo-
rem suauitatis Domino: rogabitq́; pro eo, & di-
32 mittetur ei. ¶ Sin autem de pecoribus obtulerit vi-
ctimam pro peccato, ouem scilicet immaculatam:
33 ¶ ponet manũ super caput eius, & immolabit eam
34 in loco vbi solent cędi holocaustorum hostiæ. ¶ Su-
metq́; sacerdos de sanguine eius digito suo, & tan-
gens cornua altaris holocausti, reliquum fundet ad
35 basim eius. ¶ Omnem quoq; adipem auferens, sicut
auferri solet adeps arietis qui immolatur pro paci-
ficis, cremabit super altare incensum Domini: ro-
gabitq́; pro eo & pro peccato eius, & dimittetur ei.

CAPVT V.

1 SI peccauerit anima, & audierit vocem 'iu- adiurantis 1.
A rantis', testisq́; fuerit, quòd aut ipse vi-
dit, aut conscius est: nisi indicauerit, por-
2 tabit iniquitatem suam. ¶ Anima quæ te-
tigerit aliquid immundum, siue quod occisum à

beſtia eſt, aut per ſe mortuum, aut quodlibet aliud
reptile; & oblita fuerit immunditiæ ſuæ, rea eſt, &
3 deliquit. ¶ & ſi tetigerit quicquam de immunditia
hominis iuxta omnem impuritatẽ qua pollui ſolet,
oblitaque cognouerit poſteà, ſubiacebit delicto.
4 ¶ Anima quæ iurauerit, & protulerit labijs ſuis, vt vel
malè quid faceret, vel benè; & idipſum iuramento
& ſermone firmauerit, oblitaq́; poſtea intellexerit
5 delictum ſuum; agat pœnitentiam pro peccato, ¶ &
6 offerat de gregibus agnã, ſiue capram, orabitq́; pro
7 ea ſacerdos & pro peccato eius: ¶ ſin autem non po-
B tuerit offerre pecus, offerat duos turtures, vel duos
pullos columbarum Dño: vnum pro peccato, & al-
8 terum in holocauſtum, ¶ dabitq́; eos ſacerdoti. Qui
primũ offerens pro peccato, retorquebit caput eius
ad pennulas, ita vt collo adhæreat, & non penitus
9 abrumpatur. ¶ Et aſperget de ſanguine eius parietẽ
altaris. quicquid autem reliquum fuerit, faciet di-
ſtillare ad fundamẽtum eius, quia pro peccato eſt.
10 ¶ Alterum verò in holocauſtũ adolebit, vt fieri ſo-
let: rogabitq́; pro eo ſacerdos, & pro peccato eius,
11 & dimittetur ei. ¶ Quòd ſi non quiuerit manus eius
C duos offerre turtures, aut duos pullos columbarũ;
offeret pro peccato ſuo ſimilæ partem ephi deci-
mam. non mittet in eam oleum, nec thuris aliquid
12 imponet, quia pro peccato eſt: ¶ tradetq́; eam ſacer-
doti: qui plenum ex ea pugillum hauriens, crema-
bit ſuper altare in monumẽtum eius qui obtulerit,
13 ¶ rogans pro illo, & expians: reliquam verò partem
14 ipſe habebit in munere. ¶ Locutuſq́; eſt Dominus
15 ad Moyſen, dicens: ¶ Anima ſi præuaricãs ceremo-
nias per errorem in his quę Domino ſunt ſanctifi-
cata, peccauerit; offeret pro delicto ſuo arietẽ im-
D maculatum de gregibus, qui emi poteſt duobus ſi-
16 clis iuxta pondus ſanctuarij: ¶ ipſumq́; quod intulit
damni, reſtituet, & quintã partem ponet ſuprà, tra-
dens ſacerdoti, qui rogabit pro eo, offerens arietẽ,
17 & dimittetur ei. ¶ Anima ſi peccauerit per ignoran-
tiam, feceritq́; vnum ex his quæ Domini lege pro-
hibẽtur, & peccati rea intellexerit iniquitatẽ ſuam;
18 ¶ offeret arietem immaculatum de gregibus ſacer-
doti, iuxta menſuram ęſtimationemq́; peccati: qui
orabit pro eo, quia neſciens fecerit: & dimittetur
19 ei, ¶ quia per errorem deliquit ‘in Domino’. — *in Dominum 7.*

CAPVT VI.

1 LOcutuſq́; eſt Dominus ad Moyſen, di-
A cens: ¶ Anima quæ peccauerit, & cõtem-
2 pto Domino negauerit proximo ſuo de-
poſitum, quod fidei eius creditũ fuerat,
3 vel vi aliquid extorſerit, aut calumniam fecerit, ¶ ſi- — *Num. 5. 2. 6.*
ue rem perditam inuenerit, & inficians inſuper pe-
ierauerit, & quodlibet aliud ex pluribus fecerit in
4 quibus ſolent peccare homines: ¶ conuicta delicti,
5 ¶ reddet omnia, quę per fraudem voluit obtinere,
integra, & quintam inſuper partem domino, cui
6 damnum intulerat. ¶ Pro peccato autem ſuo offeret
arietem immaculatum de grege, & dabit eum ſacer
7 doti, iuxta æſtimationem menſuramq́; delicti: ¶ qui
rogabit pro eo coram Domino, & dimittetur illi
8 pro ſingulis quæ faciendo peccauit. ¶ Locutuſq́; eſt
9 Dominus ad Moyſen, dicens: ¶ Pręcipe Aaron & fi-
B liis eius, Hæc eſt lex holocauſti: Cremabitur in al-
tari tota nocte vſque manè: ignis in eodem altari
10 erit: ¶ veſtietur tunica ſacerdos, & feminalibus li-
neis: tolletq́; cineres, quos vorans ignis exuſſit, &
11 ponens iuxta altare, ¶ ſpoliabitur prioribus veſti-
mentis, indutuſq́; aliis, efferet eos extra caſtra, ‐& — *‐1.*
in loco mundiſſimo ‐ vſq; ad fauillam conſumi fa- — *‐2.*
12 ciet’. ¶ Ignis autem in altari ſemper ardebit, quem
nutriet ſacerdos ſubijciens ligna manè per ſingu-
los dies, & impoſito holocauſto déſuper, adolebit
13 adipes pacificorum. ¶ Ignis eſt iſte perpetuus, qui
14 nunquam deficiet in altari. ¶ Hęc eſt lex ſacrificij &
libamentorum, quę offerent filij Aaron coram Do-
15 mino, & coram altari. ¶ Tollet ſacerdos pugillum ſi-
milæ, quæ cõſperſa eſt oleo, & totum thus quod ſu-
per ſimilam poſitum eſt: adolebitq́; illud in altari in
16 monumentum odoris ſuauiſſimi Dño. ¶ Reliquam
C autem partem ſimilæ comedet Aaron cũ filiis ſuis
abſq; fermento: & comedet in loco ‘ſanctuarij’ ta- — *ſancto la 1 10 3.*
17 bernaculi. ¶ Ideo autem non fermentabitur, quia
pars eius in Domini offertur incẽſum. ſanctum ſan-
18 ctorum erit, ſicut pro peccato, atq; delicto. ¶ Mares
tantùm ſtirpis Aaron comedent illud. Legitimum
ac ſempiternum erit in generationibus veſtris de
ſacrificiis Domini. omnis qui tetigerit illa, ſanctifi-
19 cabitur. ¶ Locutuſq́; eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
20 ¶ Hęc eſt oblatio Aaron, & filiorum eius, quam of-
ferre debent Dño in die vnctionis ſuæ. Decimam
partem ephi offerent ſimilæ in ſacrificio ſempiter-
no. medium eius manè, & medium eius veſperè;
21 ¶ quę in ſartagine oleo conſperſa frigetur. Offeret
autem eam calidam in odorem ſuauiſſimum Dño
22 ¶ ſacerdos, qui iure patri ſucceſſerit, & tota crema-
23 bitur in altari. ¶ Omne enim ſacrificium ſacerdotum
D igne conſumetur, nec quiſquam comedet ex eo.
24 ¶ Locutus eſt autem Dominus ad Moyſen, dicens:
25 ¶ Loquere Aaron, & filiis eius, Iſta eſt lex hoſtiæ
pro peccato: In loco vbi offertur holocauſtum, im-
molabitur coram Domino. Sanctum ſanctorũ eſt.
26 ¶ Sacerdos, qui offert, comedet eam in loco ſancto,
27 In atrio tabernaculi. ¶ Quicquid tetigerit carnes
eius, ſanctificabitur. Si de ſanguine illius veſtis fue-
28 rit aſperſa, lauabitur in loco ſancto. ¶ Vas autem fi-
ctile in quo cocta eſt, confringetur. quòd ſi vas æneum
29 fuerit, defricabitur, & lauabitur aqua. ¶ Omnis ma-
ſculus de genere ſacerdotali veſcetur de carnibus
30 eius, quia ſanctum ſanctorum eſt. ¶ Hoſtia ‘enim’ — *autem 5.*
quæ cæditur pro peccato, ‡ cuius ſanguis infertur in — *‡ Heb. 13. b. 11.*
tabernaculum teſtimonij ad expiãdum in ſanctua- — *Sup. 4. a. 5.*
rio, non comedetur, ſed comburetur igni.

CAPVT VII.

1 HAec quoq; eſt lex hoſtię pro delicto, San-
A cta ſanctorum eſt: ¶ Idcirco vbi immola-
2 bitur holocauſtum, mactabitur & victi-
ma pro delicto: ſanguis eius per gyrum
3 altaris fundetur. ¶ Offerent ex ea caudam & adipem
4 qui operit vitalia. ¶ Duos renunculos, & pinguedi-
nem quæ iuxta ilia eſt, reticulumq́; iecoris cum re-
5 nunculis, ¶ & adolebit ea ſacerdos ſuper altare: in-
6 cenſum eſt Domini pro delicto. ¶ Omnis maſculus
de ſacerdotali genere, in loco ſancto veſcetur his
7 carnibus, quia ſanctum ſanctorum eſt. ¶ Sicut pro
peccato offertur hoſtia, ita & pro delicto: vtriuſque
hoſtiæ lex vna erit, ad ſacerdotem qui eam obtule-
8 rit, pertinebit. ¶ Sacerdos qui offert holocauſti vi-
9 ctimam, habebit pellem eius. ¶ Et omne ſacrificium
ſimilæ, quod coquitur in clibano, & quicquid in cra-
ticula, vel in ſartagine præparatur, eius erit ſacer-
10 dotis à quo offertur: ¶ ſiue oleo conſperſa, ſiue

arida fuerint, cunctis filiis Aaron mensura æqua per
11 singulos diuidetur. ¶Hęc est lex hostię pacificorum,
12 quæ offertur Domino. ¶Si pro gratiarum actione
B oblatio fuerit, offerent panes absq; fermento con-
spersos oleo, & lagana azyma vncta oleo, coctamq;
similam, & collyridas olei admistione conspersas,
13 ¶panes quoque fermentatos cum hostia gratiarum
14 quæ immolatur pro pacificis: ¶ex quibus vnus pro
primitiis offertur Domino, & erit sacerdotis qui
15 fundet hostię sanguinem. ¶cuius carnes eadem co-
medentur die, nec remanebit ex eis quicquam vs-
16 que manè. ¶Si voto vel sponte quispiam obtulerit
hostiam, eadem similiter edetur die: sed & si quid
17 in crastinum remanserit, vesci licitum est: ¶Quic-
quid autem tertius inuenerit dies, ignis absumet.
*&2. 18 ¶*Si quis de carnibus victimæ pacificorum die ter-
cim. tio comederit, irrita fiet oblatio, nec proderit of-
ferenti: quin potius quęcunque anima tali se edu-
19 lio contaminauerit, præuaricationis rea erit. ¶Ca-
C ro quæ aliquid tetigerit immundum, non comede-
tur, sed comburetur igni: ¶qui fuerit mundus vesce-
20 tur ex ea. ¶Anima polluta, quæ ederit de carnibus
hostiæ pacificorum, quæ oblata est Domino, peri-
21 bit de populis suis. ¶Et quæ tetigerit immunditiam
hominis, vel iumenti, siue omnis rei quæ polluere
potest, & comederit de huiuscemodi carnibus; in-
22 teribit de populis suis. ¶Locutusq; est Dominus ad
23 Moysen, dicens: ¶Loquere filiis Israel, Adipem
24 ouis, & bouis, & capræ non comedetis. ¶Adipem
cadaueris morticini, & eius animalis quod à be-
25 stia captum est, habebitis in varios vsus. ¶Si quis
adipem, qui offerri debet in incensum Domini, co-
26 mederit, peribit de populo suo. ¶Sanguinem quo-
que omnis animalis non sumetis in cibo, tam de
27 auibus, quàm de pecoribus. ¶Omnis anima, quæ
28 ederit sanguinem, peribit de populis suis. ¶Locu-
29 tusq; est Dominus ad Moysen, dicens: ¶Loquere
D filiis Israël, dicens: Qui offert victimam pacifico-
rum Domino, offerat simul & sacrificium, id est, li-
30 bamenta eius. ¶Tenebit manibus adipem hostiæ,
& pectusculum: cumq; ambo oblata Domino con-
31 secrauerit, tradet sacerdoti, ¶qui adolebit adipem
super altare: pectusculum autem erit Aaron, & fi-
32 liorum eius. ¶Armus quoq; dexter de pacificorum
33 hostiis, cedet in primitias sacerdotis. ¶Qui obtule-
rit sanguinem, & adipem, filiorum Aaron, ipse ha-
34 bebit & armum dextrum in portione sua. ¶Pectu-
sculum enim eleuationis, & armũ separationis tuli
à filiis Israël de hostiis eorum pacificis, & dedi Aa-
ron sacerdoti, & filiis eius lege perpetua, ab omni
35 populo Israël. ¶Hęc est vnctio Aaron & filiorum
eius in ceremoniis Domini in die quo obtulit eos
36 Moyses, vt sacerdotio fungerentur; ¶& quæ præce-
pit eis dari Dominus à filiis Israël religione perpe-
37 tua in generationibus suis. ¶Ista est lex holocausti,
& sacrificij pro peccato atq; delicto, & pro conse-
38 cratione & pacificorum victimis: ¶quam constituit
Dominus Moysi in monte Sinai, quando manda-
uit filiis Israel, vt offerent oblationes suas Domino
in deserto Sinai.

CAPVT VIII.

1 Ocutusq; est Dominus ad Moysen, di-
A cens: ¶Tolle Aaron cum filiis suis, ve-
2 stes eorum, & vnctionis oleum, vitulum
pro peccato, duos arietes, canistrũ cum
3 azymis: ¶& congregabis omnem cœtum ad ostium
4 tabernaculi. ¶Fecitq; Moyses, vt Dominus impe- -10.
rauerat. Cõgregataq; omni turba ante fores taber-
5 naculi, ¶ait: Iste est sermo quẽ iussit Dominus fieri.
6 ¶Statimq; obtulit Aaron & filios eius. Cumq; la-
7 uisset eos, ¶vestiuit pontificem subucula linea, ac-
cingens eum balteo, & induens eum tunica hya-
8 cinthina, & desuper humerale imposuit, ¶quod
astringens cingulo aptauit rationali, in quo erat
9 Doctrina & Veritas. ¶Cidari quoq; texit caput: &
super eam, contra frontem, posuit laminã auream
B consecratam in sanctificatione, sicut præceperat ei
10 Dominus. ¶Tulit & vnctionis oleum, quo liniuit ta-
11 bernaculum cum omni supellectili sua. ¶Cumq; san
ctificans aspersisset altare septem vicibus, vnxit il-
lud, & omnia vasa eius, labrumq; cum basi sua san-
12 ctificauit oleo. ¶Quod fundẽs super caput Aaron, Eccl.45.
13 vnxit eum, & consecrauit. ¶Filios quoq; eius obla- c.18.
tos vestiuit tunicis lineis, & cinxit balteis, impo-
14 suitq; mitras, vt iusserat Dominus. ¶Obtulit & vitu-
C lum pro peccato. cumq; super caput eius posuisset
15 Aaron, & filij eius manus suas, ¶immolauit eũ: hau-
riens sanguinem, & tincto digito, tetigit cornua al-
taris per gyrum. quo expiato & sanctificato, fudit
16 reliquum sanguinem ad fundamẽta eius. ¶Adipem
verò qui erat super vitalia, & reticulum iecoris,
duosq; renunculos cum aruinulis suis adoleuit su-
17 per altare: ¶vitulum cum pelle, & carnibus, & fi-
mo, cremans extra castra, sicut præceperat Dñs.
18 ¶Obtulit & arietem in holocaustum: super cuius ca-
put cùm imposuissent Aarõ & filij eius manus suas,
19 ¶immolauit eum, & fudit sanguinem eius per cir-
20 cuitum altaris. ¶Ipsumq; arietem in frusta conci-
D dens, caput eius, & artus, & adipem adoleuit igni,
21 ¶lotis prius intestinis & pedibus, totũq; simul arie-
tem incendit super altare, eò quod esset holocaustum
22 suauissimi odoris Dño, sicut pręceperat ei. ¶Obtulit
& arietem secundum, in consecrationem sacerdo-
tum: imposueruntq; super caput eius Aaron & filij
23 eius manus suas. ¶Quem cùm immolasset Moyses,
sumens de sanguine eius, tetigit extremum auricu-
læ dextrę Aaron, & pollicem manus eius dextræ, si-
24 militer & pedis. ¶Obtulit & filios Aaron. cumq; de
E sanguine arietis immolati tetigisset extremum au-
riculæ singulorum dextrę, & 'pollices' manus ac pe- 'pollicẽ 2.
dis dextri, reliquum fudit super altare per circuitũ:
25 ¶adipem verò, & caudam, omnemq; pinguedinem
quæ operit intestina, reticulumq; iecoris, & duos
renes cum adipibus suis & armo dextro separauit.
26 ¶Tollens autem de canistro azymorum, quod erat
coram Dño, panẽ absq; fermento,* & collyridã con *vnum 2.
spersam oleo, laganumq; posuit super adipes, & ar-
27 mũ dextrum, ¶tradens simul oĩa Aaron & filiis eius.
28 Qui postquam leuauerunt ea coram Dño, ¶rursum su-
F scepta de manibus eorũ, adoleuit super altare ho-
locausti, eò quod consecrationis esset oblatio in odorẽ
29 suauitatis sacrificij Dñi. ¶Tulitq; pectusculum, ele-
uans illud coram Dño, de ariete consecrationis in
30 partem suam, sicut pręceperat ei Dñs. ¶Assumensq;
vnguentũ, & sanguinem qui erat in altari, aspersit
super Aaron & vestimenta eius, & super filios illius
31 ac vestes eorũ. ¶Cumq; sanctificasset eos in vestitu
suo, pręcepit eis, dicẽs: Coquite carnes ante fores
G tabernaculi, & ibi comedite eas. panes quoq; con-
secrationis edite, qui positi sunt in canistro, sicut pcepit Exo.29
32 mihi Dñs, dicẽs: Aarõ & filij eius comedẽt eos. ¶quod c.32.

quid autem reliquum fuerit de carne & panibus,
33 ignis absumet. ¶ De ostio quoque tabernaculi non Ex. 28. b. 9.
exibitis septem diebus, vsq, ad diem quo comple-
bitur tẽpus consecrationis vestræ. septem enim die-
34 bus finitur consecratio: ¶ sicut impræsentiarum fa-
35 ctum est, vt ritus sacrificij compleretur, ¶ die ac no-
cte manebitis in tabernaculo obseruãtes custodias
Domini, ne moriamini: sic enim mihi præceptũ est.
36 ¶ Feceruntq; Aaron & filij eius, cuncta quæ locutus
est Dominus per manum Moysi.

CAPVT IX.

1 Acto autem octauo die, vocauit Moyses
A Aaron & filios eius, ac maiores natu Is-
2 raël, dixitq, ad Aaron: ¶ ‖ Tolle de ar- ‖ Exo. 29. a. 1.
mento vitulum pro peccato, & arietem
in holocaustum, vtrunq; immaculatum, & offer il-
3 los coram Domino. ¶ Et ad filios Israël loquẽris:
Tollite hircum pro peccato, & vitulum atq; agnum
4 *anniculum*, & sine macula, in holocaustum; ¶ bo- *annicuica. 5.
uem & arietem pro pacificis: & immolate eos co-
ram Domino, in sacrificio singulorum similam con
spersam oleo offerentes. hodie enim Dominus ap-
5 parebit vobis. ¶ Tulerunt ergo cuncta quæ iusserat
B Moyses, ad ostium tabernaculi: vbi cùm omnis mul-
6 titudo astaret, ¶ ait Moyses: Iste est sermo quẽ præ-
cepit Dominus: facite, & apparebit vobis gloria
7 eius. ¶ Et dixit ad Aaron: Accede ad altare, & im-
mola pro peccato tuo: offer holocaustũ, & depre-
care pro te & pro populo. cumq; mactaueris ho-
stiam populi, ora pro eis, sicut pręcepit Dominus.
8 ¶ Statimq; Aaron accedens ad altare, immolauit
9 vitulum pro peccato suo: ¶ cuius sanguinem obtu-
lerunt ei filij sui: in quo tingẽs digitum, tetigit cor-
10 nua altaris, & fudit residuum ad basim eius. ¶ Adi-
pemq; & renunculos, ac reticulum iecoris, quę sunt
pro peccato, adoleuit super altare, sicut pręcep r t
11 Dominus Moysi. ¶ Carnes verò & pellem eius, e t a
12 castra combussit igni. ¶ Immolauit & holocausti vi-
C ctimam: obtuleruntq; ei filij sui sanguinem eius,
13 quem fudit per altaris circuitum. ¶ Ipsam etiam ho-
stiam in frusta concisam, cum capite & mẽbris sin-
gulis obtulerunt: quæ omnia super altare cremauit
14 igni, ¶ lotis aqua prius intestinis & pedibus. ¶ Et pro
15 peccato populi offerens, mactauit hircum: expia-
16 toq; altari, ¶ fecit holocaustum, ¶ addens in sacrifi-
17 cio libamenta, quæ pariter offeruntur, & adolens
ea super altare, absque ceremonijs holocausti ma-
18 tutini. ¶ Immolauit & bouem atque arietem, hostias
pacificas populi: obtuleruntq; ei filij sui sanguinẽ,
19 quem fudit super altare in circuitum. ¶ Adipem au-
D tem bouis, & caudam arietis, renunculosque cum
20 adipibus suis, & reticulum iecoris ¶ posuerunt su-
per pectora: cumque cremati essent adipes super
21 altare, ¶ pectora eorum, & armos dextros separa-
uit Aaron, eleuans coram Domino, sicut præcepe-
22 rat Moyses. ¶ Et extendens manum ad populum,
benedixit ei. Sicq; completis hostiis pro peccato,
23 & holocaustis, & pacificis, descendit. ¶ Ingressi au-
tem Moyses & Aaron in tabernaculum testimonij,
& deinceps egressi benedixerunt populo. ‖ Appa- ‖ 2. Mac. 2. c. 11.
24 ruitque gloria Domini omni multitudini: ¶ & ecce
egressus ignis à Domino, deuorauit holocaustum,
& adipes qui erant super altare. Quod cùm vidis-
sent turbæ, laudauerunt Dominum, ruentes in fa-
cies suas.

CAPVT X.

1 Arreptisq; Nadab & Abiu, filij Aaron, thu- ‖ Num. 3. a. 4. 26. g. 16.
A ribulis, ‖ imposuerunt ignem, & incen- 1. Par. 24. a. 2.
sum desuper, offerentes coram Domi-
no ignem alienum: quod eis præceptum
2 non erat. ¶ Egressusq; ignis à Domino, deuorauit
3 eos, & mortui sunt coram Domino. ¶ Dixitq; Moy-
ses ad Aaron: Hoc est quod locutus est Dominus:
Sanctificabor in ijs qui appropinquant mihi, & in
conspectu omnis populi glorificabor. Quod au-
4 diens, tacuit Aaron. ¶ Vocatis autem Moyses Mi-
saele, & Elisaphan filiis Oziel, patrui Aaron, ait ad
eos: Ite, & tollite fratres vestros de conspectu san-
5 ctuarij, & asportate extra castra. ¶ Confestimque

pergentes, tulerunt eos sicut iacebant, vestitos li-
neis tunicis, & eiecerunt foras, vt sibi fuerat impe-
6 ratum. ¶ Locutusque est Moyses ad Aaron, & ad
B Eleazar, & Ithamar filios eius: Capita vestra no-
lite nudare, & vestimenta nolite scindere, ne for-
tè moriamini, & super omnem cœtum oriatur in- *quoq; 1.
dignatio. Fratres * vestri, & omnis domus Israël
7 plangant incendiũ quod Dominus suscitauit: ¶ Vos
autem non egrediemini fores tabernaculi, alio-
quin peribitis: oleum quippe sanctæ vnctionis est
super vos. Qui fecerunt omnia iuxta pręceptum
8 Moysi. ¶ Dixitq; Dominus ad Aaron: ¶ Vinum &

omne

9 omne quod inebriare poteſt, non bibetis tu & filij
tui, quando intrabitis in tabernaculum teſtimonij,
ne moriamini: quia præceptum ſempiternum eſt
10 in generationes veſtras: ¶ & vt habeatis ſcientiam
diſcernendi inter ſanctum, & prophanum, inter
11 pollutum & mundum: ¶ doceatisque filios Iſraël
omnia legitima mea quæ locutus eſt Dominus ad
12 eos per manum Moyſi. ¶ Locutusque eſt Moyſes
C ad Aaron, & Eleazar & Ithamar filios eius, qui
erant reſidui: Tollite ſacrificium quod reman-
ſit de oblatione Domini, & comedite illud abſque
fermento iuxta altare, quia ſanctum ſanctorum
13 eſt. ¶ Comedetis autem in loco ſancto, quod
datum eſt tibi & filijs tuis de oblationibus Domini,
14 ſicut præceptum eſt mihi. ¶ Pectuſculum quoque
quod oblatum eſt, & armum qui ſeparatus eſt, ede-
tis in loco mundiſſimo, tu & filij tui, & filiæ tuæ te-
cum: tibi enim ac liberis tuis repoſita ſunt de ho-
15 ſtijs ſalutaribus filiorum Iſraël: ¶ eò quòd armum &
pectus, & adipes qui cremantur in altari, eleuaue-
runt coram Domino, & pertineant ad te, & ad filios
16 tuos lege perpetua, ſicut præcepit Dominus. ¶ ‖ In-
D ter hæc hircum qui oblatus fuerat pro peccato, cū
quæreret Moyſes, exuſtum reperit: iratusq́; contra
Eleazar & Ithamar filios Aaron, qui remanſerant,
17 ait; Cur non comediſtis hoſtiam pro peccato in lo-
co ſancto, quæ Sancta ſanctorum eſt, & data vobis,
vt portetis iniquitatem multitudinis, & rogetis pro
18 ea in conſpectu Domini, ¶ præſertim cum de ſangui
ne illius non ſit illatum intra Sancta*, & comedere
debueratis eam in ſanctuario, ſicut præceptum eſt
19 mihi? Reſpondit Aaron: ¶ Oblata eſt hodie victima
pro peccato, & holocauſtum coram Domino: mi-
hi autem accidit quod vides: quomodo potui co-
medere eam, aut placere Domino in ceremonijs
20 mente lugubri? ¶ Quod cùm audiſſet Moyſes, re-
cepit ſatisfactionem.

‖ 2. Mac. 2. 21.

* ſanctorũ 6.

CAPVT XI.

1 LOcutusque eſt Dominus ad Moyſen, &
A Aaron, dicens: ¶ Dicite filijs Iſraël:* ‖ Hæc
2 ſunt animalia quæ comedere debetis de
3 cunctis animantibus terræ: ¶ Omne quod
habet diuiſam vngulam, & ruminat in pecoribus,
4 comedetis. ¶ Quicquid autem ruminat quidem, &
habet vngulam, ſed non diuidit eam, ſicut camelus,
& cætera; non comedetis illud, & inter immunda
5 reputabitis. ¶ Chœrogryllus qui ruminat, vngu-
6 lamq́; non diuidit, immundus eſt. ¶ Lepus quoque:
7 nam & ipſe ruminat, ſed vngulam non diuidit. ¶ Et
8 ‖ ſus, qui cùm vngulam diuidat, non ruminat: ¶ ho-
rum carnibus non veſcemini, nec cadauera con-
9 tingetis, quia immunda ſunt vobis. ¶ Hæc ſunt quæ
B gignuntur in aquis, & veſci licitum eſt. Omne quod
habet pinnulas & ſquamas, tam in mari quàm in flu
10 minibus & ſtagnis, comedetis. ¶ Quicquid autem
pinnulas & ſquamas non habet eorum quę in aquis
11 mouentur & viuunt, abominabile vobis ¶ execran-
dumq́; erit; carnes eorum non comedetis, & mor-
12 ticina vitabitis. ¶ Cuncta quæ nō habent pinnulas,
13 & ſquamas in aquis, polluta erunt. ¶ Hæc ſunt quæ
de auibus comedere non debetis, & vitāda ſunt vo-
14 bis: Aquilam, & gryphem, & haliæetum, ¶ & mi-
15 luum ac vulturem iuxta genus ſuum, ¶ & omne cor-
16 uini generis in ſimilitudinem ſuam, ¶ ſtruthionem,

* Cuſtodite omnia quæ ſcripſi vobis vt ſim Deus veſter. Hęc ſunt. &c.

‖ Deut. 14. a 4.

‖ 2. Mac. 6. d. 18.

& noctuam, & larum, & accipitrem iuxta genus ſuū,
17 ¶ bubonem, & mergulum, & ibin, ¶ & cygnum, &
18 onocrotalum, & porphyrionem, ¶ herodionem &
19 charadrion iuxta genus ſuum; vpupam quoque &
C veſpertilionem. ¶ Omne de volucribus quod gra-
20 ditur ſuper quatuor pedes, abominabile erit vobis.
21 ¶ Quicquid autem ambulat quidem ſuper quatuor
pedes, ſed habet longiora retro crura, per quæ ſa-
22 lit ſuper terram, ¶ comedere debetis, vt eſt brucus
in genere ſuo, & attacus atque ophiomachus, ac
23 locuſta; ſingula iuxta genus ſuum. ¶ Quicquid au-
tem ex volucribus quatuor tantùm habet pedes,
24 execrabile erit vobis. ¶ Et quicunque morticina eo-
D rum tetigerit, polluetur, & erit immundus vſq; ad
25 veſperum: ¶ & ſi neceſſe fuerit, vt portet quippiam
horum mortuum, lauabit veſtimenta ſua, & immun
26 dus erit vſq; ad occaſum Solis. ¶ Omne animal, quod
habet quidem vngulam, ſed non diuidit eam, nec
ruminat, immūdum erit: & quicquid tetigerit illud;
27 contaminabitur. ¶ Quod ambulat ſuper manus ex
cunctis animantibus, quæ incedunt quadrupédia;
immundum erit: qui tetigerit morticina eorum, pol
28 luetur vſque ad veſperum. ¶ Et qui portauerit hu-
iuſcemodi cadauera, lauabit veſtimenta ſua, & im-
mundus erit vſq; ad veſperum: quia omnia hæc im-
29 munda ſunt vobis. ¶ Hæc quoque inter polluta re-
E putabuntur de his quæ mouentur in terra: muſte-
la, & mus, & crocodilus, ſingula iuxta genus ſuum,
30 ¶ mygale, & chamæleon, & ſtellio, & lacerta, & tal-
31 pa: ¶ Omnia hæc immunda ſunt. Qui tetigerit mor-
ticina eorum, immundus erit vſque ad veſperum:
32 ¶ & ſuper quod ceciderit quicquam de morticinis
eorum, polluetur tam vas ligneum & veſtimentum,
quàm pelles & cilicia: & in quocunq; fit opus, tin-
gentur aqua, & polluta erunt vſque ad veſperum, &
33 & ſic poſtea mundabuntur. ¶ Vas autem fictile in
quod horum quicquam intrò ceciderit, polluetur:
34 & idcirco frangendum eſt. ¶ Omnis cibus, quem co-
mederis, ſi fuſa fuerit ſuper eum aqua, immundus
erit: & omne liquens, quod bibitur de vniuerſo va-
35 ſe, immundū erit. ¶ Et quicquid de morticinis huiuſ
F cemodi ceciderit ſuper illud, immundum erit: ſiue
clibani, ſiue chytropodes, deſtruentur & immundi
36 erunt. ¶ Fontes verò & ciſternæ, & omnis aquarum
cōgregatio, munda erit. Qui morticinum eorum te-
37 tigerit, polluetur. ¶ Si ceciderit ſuper ſementum,
38 non polluet eam. ¶ Si autem quiſpiam aqua ſemen-
tem perfuderit, & poſtea morticinis tacta fuerit,
39 ilicò polluetur. ¶ Si mortuum fuerit animal quod li
cet vobis comedere, qui cadauer eius tetigerit, im-
40 mundus erit vſque ad veſperum: ¶ & qui comederit
ex eo quidpiam, ſiue portauerit: lauabit veſtimen-
41 ta ſua, & immundus erit vſque ad veſperum. ¶ Om-
ne quod reptat ſuper terram, abominabile erit, nec
42 aſſumetur in cibum. ¶ Quicquid ſuper pectus qua-
G drupes graditur, & multos habet pedes, ſiue per
humum trahitur, non comedetis, quia abominabi-
43 le eſt. ¶ Nolite contaminare animas veſtras, nec tan
44 gatis quicquā eorum, ne immundi ſitis. ¶ Ego enim
ſum Dominus Deus veſter: ‖ ſancti eſtote, quia ego
ſanctus ſum. Ne polluatis animas veſtras in omni
45 reptili, quod mouetur ſuper terrā. ¶ Ego enim ſum
Dominus, q eduxi vos de Terra-Aegypti, vt eſſem
vobis in Deum: Sancti eritis, quia ego ſanctus ſum.
46 ¶ Iſta eſt lex animantium, ac volucrum, & omnis
animæ viuentis, quæ mouetur in aqua, & reptat in

‖ 1. Pet. 1. 15.

47 terra, ¶ vt differentias noueris mundi & immun-
di, & sciatis quid comedere & quid respuere de-
beatis.

CAPVT XII.

1 LOcutusq; est Dominus ad Moysen, dicẽs:
A ¶ Loquere filijs Israël, & dices ad eos:
2 [Mulier si suscepto semine pepererit ma-
sculum, immunda erit septem diebus iu-
3 xta dies separationis menstruæ. ¶ Et die octauo cir-
4 cuncidetur infantulus: ¶ Ipsa verò triginta tribus die
B bus manebit in sanguine purificationis suæ. Omne
sanctũ nõ tanget, nec ingredietur in sanctuariũ, do-
5 nec impleantur dies purificationis suæ. ¶ Sin autem
fœminam pepererit, immunda erit duabus hebdo-
madibus iuxta ritum fluxus menstrui, & sexaginta
sex diebus manebit in sanguine purificationis suæ.
6 ¶ Cumq; expleti fuerint dies purificationis suæ, pro
C filio, siue pro filia, deferet agnum anniculum in ho-
locaustum, & pullum columbæ, siue turturem pro
peccato ad ostium tabernaculi testimonij, & tra-
7 det sacerdoti: ¶ qui offeret illa coram Domino, &
D orabit pro ea, & sic mundabitur à profluuio sangui-
nis sui. ista est lex parientis masculum, aut fœminam.
8 ¶ | Quod si non inuenerit manus eius, nec potuerit
offerre agnum; sumet duos turtures, vel duos pul-
los columbarum: vnum in holocaustum, & alterum
pro peccato. orabitque pro ea sacerdos, & sic mun-
dabitur.

Luc. 2. c. 21. Ioan. 7. c. 21. Luc. 2. c. 24.

| Luc. 2. d. 24.

CAPVT XIII.

1 LOcutusq; est Dominus ad Moysen & Aa-
A ron, dicens: ¶ Homo in cuius cute, & car-
2 ne ortus fuerit diuersus color, siue pustu
la, aut quasi lucens quippiam, id est pla-
ga lepræ; adducetur ad Aaron sacerdotem, vel ad
vnum quemlibet filiorum eius. ¶ Qui cùm viderit le
pram in cute, & pilos in album mutatos colorem, ip
samque speciem lepræ humiliorem cute & carne re
liqua, plaga lepræ est: & ad arbitrium eius separa-
4 bitur. ¶ Sin autem lucens candor fuerit in cute, nec
humilior carne reliqua, & pili coloris pristini; reclu
5 det eum sacerdos septem diebus, ¶ & considerabit
die septimo: & siquidem lepra vltrà non creuerit,
nec transierit in cute priores terminos, rursum re-
6 cludet eum septem diebus alijs. ¶ Et die septimo cõ
templabitur: si obscurior fuerit lepra, & non creue-
rit in cute, mundabit eum, quia scabies est: laua-
7 bitq; homo vestimenta sua, & mundus erit. ¶ Quòd
B si postquàm à sacerdote visus est, & redditus mun-
ditiæ, iterum lepra creuerit: adducetur ad eum,
8 ¶ & immunditiæ condemnabitur. ¶ Plaga lepræ si
9 fuerit in homine, adducetur ad sacerdotem, ¶ & vi-
10 debit eum. Cumq; color albus in cute fuerit, & ca-
pillorum mutauerit aspectum, ipsa quoq; caro viua
11 apparuerit: ¶ lepra vetustissima iudicabitur atq; in-
olita cuti. Contaminabit itaque eum sacerdos, &
12 non recludet, quia perspicuæ immunditiæ est. ¶ Sin
autem effloruerit discurrens lepra in cute, & ope-
ruerit omnem carnem à capite vsq; ad pedes, quic-
13 quid sub aspectum oculorum cadit; ¶ considerabit
eum sacerdos, & teneri lepra mũdissima iudicabit,
eò quòd omnis in candorem versa sit, & idcirco ho
14 mo mundus erit. ¶ Quando verò caro viuens in eo
15 apparuerit, ¶ tunc sacerdotis iudicio polluetur, &
inter immundos reputabitur. caro enim viua si le-
16 pra aspergitur, immunda est. ¶ Quòd si rursum ver-
C sa fuerit in alborem, & totum hominem operuerit,
17 ¶ considerabit eũ sacerdos, & mundũ esse decernet.
18 ¶ Caro autem & cutis, in qua hulcus natum est, &
19 sanatum: ¶ & in loco hulceris cicatrix alba apparue-
rit siue subrufa, adducetur homo ad sacerdotem:
20 ¶ qui cùm viderit locum lepræ humiliorem carne
reliqua, & pilos versos in candorem, contamina-
bit eum: plaga enim lepræ orta est in hulcere.
21 ¶ Quòd si pilus coloris est pristini, & cicatrix sub-
obscura, & vicina carne non est humilior; recludet
22 eum septem diebus. ¶ Et si quidem creuerit, adiu-
23 dicabit eum lepræ: ¶ sin autem steterit in loco suo,
24 hulceris est cicatrix, & homo mundus erit. ¶ Caro
autem & cutis quam ignis exusserit, & sanata albã
25 siue rufam habuerit cicatricem; ¶ considerabit eam
sacerdos, & ecce* versa est in alborem, & locus eius *ß 7.
reliqua cute est humilior: contaminabit eum, quia
26 plaga lepræ in cicatrice orta est. ¶ Quòd si pilorum
D color non fuerit immutatus, nec humilior plaga car
ne reliqua, & ipsa lepræ species fuerit subobscura, re
27 cludet eum septem diebus, ¶ & die septimo con-
templabitur: si creuerit in cute lepra, contamina-
28 bit eum. ¶ sin autem in loco suo candor steterit nõ
satis clarus, plaga combustionis est: & idcirco mun-
29 dabitur, quia cicatrix est combusturæ. ¶ Vir siue mu
lier in cuius capite vel barba germinauerit lepra, vi
30 debit eos sacerdos. ¶ & si quidem humilior fuerit lo
cus carne reliqua, & capillus flauus solitoque sub-
tilior; contaminabit eos, quia lepra capitis ac bar-
31 bæ est. ¶ Sin autem viderit locum maculæ æqualem
vicinæ carni, & capillum nigrum: recludet ˋeosˋ se- ˋeum 8
32 ptem diebus: ¶ & die septimo intuebitur. Si non
E creuerit macula, & capillus sui coloris est, & locus
33 plagæ carni reliquæ æqualis: ¶ radetur homo absq;
loco maculæ, & includetur septem diebus alijs.
34 ¶ Si die septimo visa fuerit stetisse plaga in loco suo,
nec humilior carne reliqua, mundabit eum, lotis-
35 que vestibus suis mundus erit. ¶ Sin autem post e-
36 mundationem rursus creuerit macula in cute, ¶ non
quæret amplius vtrum capillus in flauum colorem
37 sit commutatus, quia apertè immundus est. ¶ Por-
rò si steterit macula, & capilli nigri fuerint, nouerit
hominem sanatum esse, & confidenter eum pro-
38 nunciet mũdum. ¶ Vir, siue mulier, in cuius cute cã-
39 dor apparuerit, ¶ intuebitur eos sacerdos: si depre-
henderit subobscurum alborem lucere in cute, sciat
non esse lepram, sed maculam coloris candidi, &
40 hominem mundũ. ¶ Vir, de cuius capite capilli fluũt,
41 caluus & mundus est: ¶ & si à fronte ceciderint pi-
42 li, recaluaster & mundus est. ¶ Sin autem in caluj-
F tio siue in recaluatione albus vel rufus color fuerit
43 exortus, ¶ & hoc sacerdos viderit, condemnabit eũ
44 haud dubiè lepræ, quæ orta est in caluitio. ¶ Qui-
cũque ergo maculatus fuerit lepra, & separatus est
45 ad arbitrium sacerdotis; ¶ habebit vestimenta dissu-
ta, caput nudum, os veste contectum, contaminatũ
46 ac sordidum se clamabit. ¶ Omni tempore, quo le-
prosus est & immundus, solus habitabit extra ca-
47 stra. ¶ Vestis lanea siue linea, quæ lepram habuerit
48 ¶ in stamine atque subtegmine, aut certè pellis, vel
49 quicquid ex pelle confectum est; ¶ si alba vel rufa
macula fuerit, infecta lepra reputabitur, ostende-
50 turq; sacerdoti. ¶ qui consideratam recludet septẽ

diebus:

51 diebus:¶ & die septimo rursus aspiciens si depreheu
derit creuisse, lepra perseuerans est: pollutum iudi-
cabit vestimentum, & omne in quo fuerit inuenta:
52 ¶ & idcirco comburetur flammis. ¶ Quòd si eam vi-
53 derit non creuisse, ¶ præcipiet, & lauabunt id in quo
54 lepra est, recludetq; illud septem diebus alijs. ¶ Et
55 cùm viderit faciem quidẽ pristinam non reuersam,
G nec tamen creuisse lepram, immundum iudicabit,
& igne comburet, eò quòd infusa sit in superficie ve
56 stimenti vel per totum, lepra. ¶ Sin autem obscurior
fuerit locus lepræ postquàm vestis est lota, abrum-
57 pet eum, & à solido diuidet. ¶ Quòd si vltrà appa-
ruerit in his locis, quæ prius immaculata erant, le-
58 pra volatilis & vaga: debet igne comburi. ¶ Si cessa-
uerit, lauabit aqua ea quæ pura sunt secundò, &
59 munda erunt. ¶ Ista est lex lepræ vestimenti lanæ &
linei, staminis atque subtegminis, omnisque su-
pellectilis pelliceæ, quomodo mundari debeat, vel
contaminari.

CAPVT XIIII.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, di-
A cens: ¶ Hic est ritus leprosi, quando mun
2 dandus est: a Adducetur ad sacerdotem:
3 ¶ qui egressus de castris cùm inuenerit le

a Matt. 8. a. 1. Mar. 1. d. 40. Luc. 5. a. 12.

4 pram esse mundatam, ¶ præcipiet ei qui purificatur,
vt offerat duos passeres viuos pro se, quos vesci lici
tum est; & lignum cedrinum, vermiculumq; & hys-
5 sopum, ¶ & vnum ex passeribus immolari iubebit in
6 vase fictili super aquas viuentes. ¶ Alium autem viuũ
cum ligno cedrino, & cocco & hyssopo tinget in san
7 guine passeris immolati, ¶ quo asperget illum qui
mundandus est, septies, vt iure purgetur, & dimit-
8 tet passerem viuum, vt in agrum auolet. ¶ Cumque
lauerit homo vestimẽta sua, radet omnes pilos cor-
poris, & lauabitur aqua: purificatusq; ingredietur
castra, ita duntaxat, vt maneat extra tabernaculum
9 suum septem diebus, ¶ & die septimo radet capillos
B capitis, barbamq;, & supercilia, ac totius corporis
10 pilos. Et lotis rursum vestibus & corpore, ¶ die octa-
uo assumet duos agnos immaculatos, & ouem an-
niculam absque macula, & tres decimas similæ in
sacrificiũ, quæ cõspersa sit oleo, & seorsum olei sex-
11 tarium. ¶ Cumq; sacerdos purificans hominem sta-
tuerit eum, & hæc omnia coram Domino in ostio
12 tabernaculi testimonij; ¶ tollet agnum, & offeret
eum pro delicto, oleiq; sextarium. Et oblatis ante
13 Dominum omnibus, ¶ immolabit agnum vbi solet
immolari hostia pro peccato, & holocaustum, id est
in loco sancto. Sicut enim pro peccato, ita & pro
delicto ad sacerdotem pertinet hostia: Sancta san-
14 ctorum est. ¶ Assumensq; sacerdos de sanguine ho-
stiæ quæ immolata est pro delicto, ponet super ex-
tremum auriculæ dextræ eius qui mundatur, & su-
15 per pollices manus dextræ & pedis; ¶ & de olei sex-
16 tario mittet in manum suam sinistram, ¶ tingetq; di-
gitum dextrum in eo, & asperget coram Domino
17 septies: ¶ quod autem reliquum est olei in læua ma-
C nu, fundet super extremũ auriculæ dextræ eius qui
mundatur, & super pollices manus ac pedis dextri,
18 & super sanguinem qui effusus est pro delicto, ¶ &
19 super caput eius. ¶ Rogabitq; pro eo coram Domi-
no, & faciet sacrificium pro peccato: tunc immo-
20 labit holocaustum, ¶ & ponet illud in altari cum li-
21 bamentis suis, & homo ritè mundabitur. ¶ Quòd si
pauper est, & non potest manus eius inuenire quæ
dicta sunt; pro delicto assumet agnum ad oblationẽ,
vt roget pro eo sacerdos, decimamq; partem simi-
mæ conspersæ oleo in sacrificium, & olei sextarium,
22 ¶ duosq; turtures, siue duos pullos columbæ, quo-
rum vnus sit pro peccato, & alter in holocaustum:
23 ¶ offeretq; ea die octauo purificationis suæ sacerdo
D ti, ad ostium tabernaculi testimonij coram Domi-
24 no. ¶ Qui suscipiens agnum pro delicto, & sextariũ
25 olei, leuabit simul: ¶ immolatoq; agno, de sangui-
ne eius ponet super extremum auriculæ dextræ il-
lius qui mundatur, & super pollices manus eius ac
26 pedis dextri: ¶ olei verò partem mittet in manum
27 suam sinistram, ¶ in quo tingens digitum dextræ ma
28 nus, asperget septies coram Domino: ¶ tangetq;
extremum dextræ auriculæ illius qui mundatur, &
pollices manus ac pedis dextri in loco sanguinis q
29 effusus est pro delicto. ¶ reliquam autem partẽ olei
quæ est in sinistra manu, mittet super caput purifi-
30 cati, vt placet pro eo Dominum: ¶ & turturem, siue
31 pullum columbæ offeret, ¶ vnum pro delicto, & al-
32 terum in holocaustum cum libamentis suis. ¶ Hoc
E est sacrificium leprosi, qui habere non potest om-
33 nia in emundationem sui. ¶ Locutusque est Domi-
34 nus ad Moysen & Aaron, dicens: ¶ Cùm ingressi fue-
ritis Terram-Chanáan, quam ego dabo vobis in
35 possessionem, si fuerit plaga lepræ in ædibus, ¶ ibit
cuius est domus, nuncians sacerdoti, & dicet: Qua-
36 si plaga lepræ videtur mihi esse in domo mea. ¶ At
ille præcipiet, vt efferãt vniuersa de domo priusquã
ingrediatur eam, & videat vtrum leprosa sit, ne im-
munda fiant omnia quæ in domo sunt. Intrabitque
37 postea, vt consyderet lepram domus. ¶ Et cùm vide-
rit in parietibus illius quasi valliculas pallore siue
rubore deformes, & humiliores superficie reliqua,
38 ¶ egredietur ostium domus, & statim claudet illam
39 septem diebus. ¶ Reuersusque die septimo, consy-
40 derabit eam. si inuenerit creuisse lepram, ¶ iubebit
F erui lapides in quibus lepra est, & proijci eos extra
41 ciuitatem in locum immundum: ¶ domum autem
ipsam radi intrinsecus per circuitum, & spargi pul-
uerem rasuræ extra vrbem in locum immundum,
42 ¶ lapidesq; alios reponi pro his qui ablati fuerint,
43 & luto alio liniri domum. ¶ Sin autem postquàm
eruti sunt lapides, & puluis elatus & alia terra lita,
44 ¶ ingressus sacerdos viderit reuersam lepram, & pa
rietes respersos maculis; lepra est perseuerans, &
45 immunda domus: ¶ quam statim destruet & lapides
eius ac ligna, atque vniuersum puluerem proijciẽt
46 extra oppidum in locum immundum. ¶ Qui intra-
uerit domum, quando clausa est, immundus erit vs-
47 que ad vesperum: ¶ & qui dormierit in ea, & come
48 derit quippiam, lauabit vestimenta sua. ¶ Quòd si
G introiens sacerdos viderit lepram nõ creuisse in do-
mo postquàm denuò lita fuerit; purificabit eam red
49 dita sanitate: ¶ & in purificatione eius sumet duos
passeres, lignumq; cedrinum, & vermiculum, atque
50 hyssopum: ¶ & immolato vno passere in vase fictili
51 super aquas viuas: ¶ tollet lignum cedrinum, & hys-
sopum, & coccum, & passerem viuum, & tinget om
nia in sanguine passeris immolati, atque in aquis vi
52 uentibus: & asperget domum septies, ¶ purificabit-
que eam tam in sanguine passeris, quàm in aquis
viuentibus, & in passere viuo, lignoque cedrino, &
53 hyssopo, atque vermiculo. ¶ Cumq; dimiserit pas-
serem auolare in agrum liberè, orabit pro domo,

& iure

54 & iure mundabitur. ¶ Ista est lex omnis lepræ, &
55 percussuræ, ¶ lepræ vestium & domorum, ¶ cicatri-
56 cis, & erumpentium papularum, lucentis maculæ,
57 & in varias species coloribus immutatis. ¶ vt possit
sciri, quo tempore mundum quid, vel immundum
sit.

CAPVT XV.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen &
A Aaron, dicens: ¶ Loquimini filijs Israël, &
2 dicite eis: Vir, qui patitur fluxum semi-
3 nis, immundus erit: ¶ Et tunc iudicabi-
tur huic vitio subiacere, cùm per singula momenta
adhæserit carni eius, atque concreuerit fœdus hu-
4 mor. ¶ Omne stratum in quo dormierit, immun-
5 dum erit, & vbicunq; sederit. ¶ Si quis hominum te-
tigerit lectum eius, lauabit vestimenta sua: & ipse
6 lotus aqua, immundus erit vsque ad vesperum. ¶ Si
sederit vbi ille sederat, & ipse lauabit vestimenta
sua: & lotus aqua immundus erit vsque ad vesperũ.
7 ¶ Qui tetigerit carnem eius, lauabit vestimenta sua:
& ipse lotus aqua, immundus erit vsq; ad vesperum.
8 ¶ Si saliuam huiuscemodi homo iecerit super eũ qui
mundus est, lauabit vestimenta sua: & lotus aqua,
9 immundus erit vsque ad vesperum. ¶ Sagma super
10 quod sederit, immundum erit: ¶ & quicquid sub eo
B fuerit qui fluxum seminis patitur, pollutum erit vs-
que ad vesperum. Qui portauerit horum aliquid, la
uabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua, immundus
11 erit vsque ad vesperum. ¶ Omnis quem tetigerit qui
talis est, non lotis antè manibus, lauabit vestimen-
ta sua, & lotus aqua, immundus erit vsque ad vespe
12 rum. ¶ Vas fictile quod tetigerit, confringetur: vas
13 autem ligneum lauabitur aqua. ¶ Si sanatus fuerit
qui huiuscemodi sustinet passionem, numerabit se-
ptem dies post emundationem sui, & lotis vestibus
& toto corpore in aquis viuentibus, erit mundus.
14 ¶ Die autem octauo sumet duos turtures, aut duos
pullos columbæ, & veniet in conspectum Domini
ad ostium tabernaculi testimonij, dabitque eos sa-
15 cerdoti. ¶ Qui faciet vnum pro peccato, & alterum
in holocaustum: rogabitq; pro eo coram Domino,
16 vt emundetur à fluxu seminis sui. ¶ Vir, de quo e-
C gredietur semen coitus, lauabit aqua omne corpus
17 suum: & immundus erit vsque ad vesperum. ¶ Ve-
stem & pellem quam habuerit, lauabit aqua, & im-
18 munda erit vsq; ad vesperũ. ¶ Mulier, cum qua coie-
rit, lauabitur aqua, & immunda erit vsque ad ve-
19 sperum. ¶ Mulier quæ redeunte mense patitur flu-
20 xum sanguinis, septem diebus separabitur. ¶ Om-
nis qui tetigerit eam, immundus erit vsque ad ve-
21 sperum. ¶ Et * in quo dormierit vel sederit diebus (locus.)
22 separationis suæ, polluetur. ¶ Qui tetigerit lectum
eius, lauabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua, im-
23 mundus erit vsque ad vesperum. ¶ Omne vas super
quod illa sederit, quisquis attigerit, lauabit vesti-
menta sua: & ipse lotus aqua, pollutus erit vsque ad
24 vesperum. ¶ Si coierit cum ea vir tempore sangui-
D nis menstrualis, immundus erit septem diebus: &
25 & omne stratum in quo dormierit, polluetur. ¶ Mu
lier quæ patitur multis diebus fluxum sanguinis nõ
in tempore menstruali, vel quæ post menstruum san
guinem fluere non cessat; quandiu subiacet huic
passioni, immunda erit quasi sit in tempore men-
26 struo. ¶ Omne stratum in quo dormierit, & vas
27 in quo sederit, pollutum erit. ¶ Quicunque tetigerit
eam, lauabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua, im- (ea. a.)
28 mũdus erit vsque ad vesperum. ¶ Si steterit sanguis,
& fluere cessauerit, numerabit septem dies purifica-
29 tionis suæ, ¶ & die octauo offeret pro se sacerdoti
duos turtures, aut duos pullos columbarum ad o-
30 stium tabernaculi testimonij: ¶ qui vnum faciet pro
peccato, & alterum in holocaustum, rogabitq; pro
ea coram Domino, & pro fluxu immunditiæ eius.
31 ¶ Docebitis ergo filios Israël, vt caueant immundi-
tias, & non moriantur in sordibus suis, cùm pollue-
32 rint tabernaculum meum quod est inter eos. ¶ Ista
est lex eius qui patitur fluxum seminis, & qui pol-
33 luitur coitu, ¶ & quæ menstruis temporibus sepa-
ratur, vel quæ iugi fluit sanguine, & hominis qui
dormierit cum ea.

CAPVT XVI.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen post
A ‖ mortem duorũ filiorum Aaron, quando (‖ Supr. 10. a.1.)
2 offerentes ignẽ alienũ interfecti sunt: ¶ & (Exo. 30.b. 10.)
præcepit ei, dicens: Loquere ad Aaron,
fratrem tuum, ‖ ne omni tempore ingrediatur san- (‖ Heb.9.b. 7.)
ctuarium, quod est intra velum coram propitiato-
rio, quo tegitur arca, vt non moriatur (quia in nu-
3 be apparebo super oraculum) ¶ nisi hæc antè fece-
rit: Vitulum pro peccato offeret, & arietem in ho-
4 locaustum. ¶ Tunica linea vestietur, feminalibus li-
neis verenda celabit; accingetur zona linea, cida-
rim lineã imponet capiti: hæc enim vestimenta sunt
sancta: quibus cunctis, cùm lotus fuerit, induetur.
5 ¶ Suscipietq; ab vniuersa multitudine filiorũ Israël
B duos hircos pro peccato, & vnum arietem in ho-
6 locaustum. ¶ Cumque obtulerit vitulum, & oraue-
7 rit pro se, & pro domo sua, ¶ duos hircos stare faciet
8 corã Domino in ostio tabernaculi testimonij: ¶ mit
tensq; super vtrunque sortem, vnam Domino, &
9 alteram capro emissario: ¶ cuius exierit sors Domi
10 no, offeret illum pro peccato: ¶ cuius autem in ca-
prum emissarium, statuet eum viuum coram Do-
mino, vt fundat preces super eum, & emittat eum in
11 solitudinem. ¶ His ritè celebratis, offeret vitulum,
& rogans pro se, & pro domo sua, immolabit eum.
12 ¶ assumptoq; thuribulo, quod de prunis altaris im-
pleuerit, & hauriens manu compositum thymiama
13 in incensum, vltra velum intrabit in Sancta: ¶ vt po-
C sitis super ignem aromatibus, nebula eorum & va-
por operiat oraculum, quod est supra testimoniũ,
14 & non moriatur. ¶ ‖ Tollet quoque de sanguine vi- (‖ Heb.9.d. 15.& 20. a.)
tuli, & asperget digito septies cõtra propitiatorium
15 ad Orientem. ¶ Cumq; mactauerit hircum pro pec-
cato populi, inferet sanguinem eius intra velum,
sicut præceptum est de sanguine vituli, vt aspergat è
16 regione oraculi, ¶ & expiet sanctuarium ab immun-
D ditijs filiorum Israël, & à præuaricationibus eorum,
cunctisq; peccatis. Iuxta hunc ritum faciet taberna
culo testimonij, quod fixum est inter eos in medio
17 sordium habitationis eorum. ¶ ‖ Nullus hominum (‖ Luc.1.a, 10.)
sit in tabernaculo quãdo pontifex sanctuarium in-
greditur, vt roget pro se & pro domo sua, & pro
18 vniuerso cœtu Israël, donec egrediatur. ¶ Cùm au-
tem exierit ad altare quod coram Domino est, oret
pro se, & sumptum sanguinem vituli, atq; hirci fun
19 dat super cornua eius per gyrum: ¶ aspergensq; di-
gito septies, expiet, & sanctificet illud ab immun-

20 ditijs filiorum Israël.¶ Postquàm emundauerit san-
ctuarium & tabernaculum & altare, tunc offerat hir
21 cum viueotem: ¶& posita vtraq; manu super caput
eius, confiteatur omnes iniquitates filiorũ Israël,&
vniuersa delicta,atqoe peccata eorum: quæ impre-
cans capiti eius, emittet illum per hominem para-
22 tum , in desertum . ¶ Cumq; portauerit hircus om-
E nes iniquitates eorum in terram solitariam , & di-
23 missus fuerit in deserto, ¶ renertetur Aaron in taber
naculũ testimonij, & depositis vestibus qbus prius
indutus erat cũ intraret sanctuarium , relictisq; ibi,
24 ¶ lauabit carnẽ suam in loco sancto, indueturq; ve-
stibus suis. Et postquàm egressus obtulerit holocau
stum suum ac plebis , rogabit tam pro se quàm pro
25 populo:¶& adipem qui oblatus est pro peccatis,a-
26 dolebit super altare. ¶ Ille verò qui dimiserit caprũ
emissarium, lauabit vestimenta sua & corpus aqua,
27 & sic ingreditur in castra.¶Vitulũ aũt & hircum qui
F pro peccato fuerant immolati , & quorũ sanguis il-
latus est in sanctuariũ,vt expiatio cõpleretur : aspor
‡Sap 6. d 30. Hebr.13. b.11. tabunt foras castra, | & comburent igni tam pelles,
28 quam carnes eorum ac fimum : ¶& quicunq; com-
busserit ea,lauabit vestimenta sua, & carnẽ aqua, &
29 sic ingredietur castra. ¶ Eritq; vobis hoc legitimum
sempiternũ:Mẽse septimo, decima die mensis affli-
getis animas vestras,nullũq; opus facietis, siue indi
‡Infr.23. c.7. 30 gena,siue aduena qui peregrinatur inter vos . ¶ | In
G hac die expiatio erit vestri,atq; mundatio ab omni-
35 bus peccatis vestris:corã domino mũdabimini:¶sab
batbum enim requietionis est , & affligetis animas
32 vestras religione perpetua. ¶ Expiabit autem sacer-
*initiata est 7. dos qui vnctus fuerit , & cuius manus *initiatæ sunt*
vt sacerdotio fungatur pro patre suo:indueturq; sto
33 la linea & vestibus sanctis,¶& expiabit sanctuarium
& tabernaculum testimonij, atque altare , sacerdo-
34 tes quoq; & vniuersum populum.¶ Eritq; vobis hoc
legitimum sempiternum,vt oretis pro filijs Israël,&
pro cunctis peccatis eorum semel in anno. Fecit igi
tur sicut præceperat Dominus Moysi.

CAPVT XVII.

5 ET locutus est Dominus ad Moysen,dicẽs
A ¶ Loquere Aaron & filijs eius , & cunctis
2 filijs Israël, dicens ad eos : Iste est sermo
-3. 3 quem mandauit Dominus, dicens*:¶Ho
mo quilibet de domo Israël , si occiderit bouẽ , aut
4 ouem,siue capram in castris vel extra castra,¶ & nõ
obtulerit ad ostium tabernaculi oblationem Domi
no,sanguinis reus erit : quasi si sanguinem fuderit ,
5 sic peribit de medio populi sui.¶ Ideo sacerdoti of-
ferre debẽt filij Israël hostias suas,quas occidunt in
agro , vt sanctificetur Domino ante ostium taberna
culi testimonij, & immolẽt eas hostias pacificas Do
6 mino. ¶ Fundetq; sacerdos sanguinem super altare
B Domini ad ostium tabernaculi testimonij, & adole
7 bit adipem in odorẽ suauitatis Domino: ¶ & nequa
quam vltrà immolabunt hostias suas dęmonibus cũ
quibus fornicati sunt. Legitimũ sempiternũ erit illis
8 & posteris eorũ.¶Et ad ipsos dices:Homo de domo
Israël,& de aduenis qui peregrinantur apud vos,*q
9 obtulerit holocaustum siue victimã , ¶ & ad ostium
tabernaculi testimonij non adduxerit eam,vt*offe-
offerat 3. 10 ratur Domino,interibit de populo suo.¶Homo qui
C libet de domo Israël , & de aduenis qui peregrinan
tur inter vos , si comederit sanguinem , obfirmabo
faciem meam contra animam illius , & disperdam

15 eam de populo suo: ¶ quia anima carnis in sanguine
est : & ego dedi illũ vobis , vt super altare* in eo* ex- *meum &c.
pietis pro animabus vestris , & sanguis pro animæ
12 piaculo sit . ¶ Idcirco dixi filijs Israël : omnis* anima
ex vobis non comedet sanguinem , nec ex aduenis
13 qui peregrinantur apud vos.¶Homo quicunque de
filijs Israël, & de aduenis qui peregrinantur apud
vos , si venatione atqoe aucupio cœperit feram vel
D auem, quibus vesci licitum est , fundat sanguinem
14 eius , & operiat illum terra . ¶ | Anima enim omnis ‡Gen 9. b. 4.
carnis in sanguine est. Vnde dixi filijs Israël:Sangui
nem vniuersæ carnis nõ comedetis|, quia anima car
nis in sanguine est :& quicunq; comederit illum,in-
15 teribit.¶ Anima quæ comederit morticinum, vel ca
ptum a bestia,tam de indigenis quàm de aduenis ,
lauabit vestimẽta sua,& semetipsum aqua,& conta-
minatus erit vsq; ad vesperũ: & hoc ordine mundus
16 fiet . ¶ Quòd si non lauerit vestimenta sua , vel cor-
pus,portabit iniquitatem suam .

CAPVT XVIII.

1 LOcutus est Dominus ad Moysen, dicens:
A ¶ Loquere filijs Israël , & dices ad eos :
2 Ego Dominus Deus vester, ¶ iuxta con-
3 suetudinem Terræ Aegypti in qua ha-
bitastis,non facietis,& iuxta morem regionis Cha-
náan, ad quam ego introducturus sum vos, nõ age-
4 tis,nec in legitimis eorũ ambulabitis . ¶ Facietis iu-
dicia mea,& præcepta mea seruabitis,& ambulabi-
5 tis in eis. Ego Dñs Deus vester . ¶ | Custodite leges ‡Rom.10. a.5
meas,atq; iudicia,quæ faciens homo , viuet in eis . Ezec. 20. f.11.
6 Ego Dominus . ¶ Omnis homo ad proximã sangui- Gala. 3.
nis sui nõ accedet,vt reuelet turpitudinẽ eius . Ego b.12.
7 Dñs.¶ Turpitudinẽ patris tui, & turpitudinẽ matris
tuæ nõ discooperies. mater tua est, nõ reuelabis tur
8 pitudinẽ eius.¶ Turpitudinem vxoris patris tui non
B discooperies:turpitudo enim patris tui est.¶Turpi-
9 tudinẽ sororis tuæ ex patre siue ex matre , quæ do-
10 mi vel foris genita est, non reuelabis . ¶ Turpitudi-
nem filiæ filij tui , vel neptis ex filia , non reuelabis :
15 quia turpitudo tua est . ¶ Turpitudinem filiæ vxo-
ris patris tui quã peperit patri tuo , & est soror tua,
12 non reuelabis . ¶ Turpitudinem sororis patris tui
13 non discooperies, quia caro est patris tui . ¶ Turpi-
tudinem sororis matris tuæ non reuelabis, eò quòd
14 caro sit matris tuæ . ¶ Turpitudinem patrui tui non
reuelabis , nec accedes ad vxorem eius quæ tibi af-
15 finitate coniũgitur . ¶ Turpitudinem nurus tuæ non
reuelabis , quia vxor filij tui est : nec discooperies
16 ignominiam eius . ¶ * Turpitudinem vxoris fratris *Et vxorẽ fratris sui
tui non reuelabis : quia turpitudo fratris tui est. nullus ac-
17 ¶ Turpitudinem vxoris tuæ & filiæ eius non reuela- cipiat.
C bis. Filiam filij eius, & filiam filiæ illius non sumes,
vt reueles ignominiam eius : quia caro illius sunt,
58 & talis coitus incestus est . ¶ Sororem vxoris tuæ in
pellicatum illius non accipies , nec reuelabis turpi-
59 tudinem eius adhuc illa viuẽte.¶ Ad mulierem quæ
patitur menstrua non accedes, nec reuelabis fœdi-
20 tatem eius.¶ Cum vxore proximi tui nõ coibis,nec
21 seminis commistione maculaberis.¶De semine tuo
non dabis vt consecretur | idolo Moloch , nec pol- ‡Infr. 20. a 2.
22 lues nomen Dei tui. Ego Dominus.¶Cum masculo Rom.13. c.10.
non commiscearis coitu fœmineo , quia abomina-
23 tio est.¶Cum omni pecore non coibis,nec macula-
D beris cum eo. Mulier non succumbet iumento, nec

nuscebitur

ardebit cum eis, nec permanebit tátum nefas in me
15 dio veſtri. ¶ Qui cum iumento & pecore coierit,
16 morte moriatur: pecus quoq; occidite. ¶ Mulier quæ
ſuccubuerit cuilibet iumento, ſimul interficietur cũ
17 eo: ſanguis eorũ ſit ſuper eos. ¶ Qui acceperit ſororem
ſuã, filiã patris ſui vel filiã matris ſuæ, & viderit
turpitudinem eius, illaq; cõſpexerit fratris ignominiam:
nefariam rem operati ſunt, occidentur in con
ſpectu populi ſui. eò quòd turpitudinem ſuam mutuò
18 reuelauerint, & portabunt iniquitatem ſuam. ¶ Qui
coierit cum muliere in fluxu menſtruo, & reuelauerit
turpitudinem eius, ipſaq; aperuerit fontem ſanguinis
ſui, interficientur ambo de medio populi ſui.
19 ¶ Turpitudinẽ materteræ, & amitæ tuæ nõ diſcoope
D ries. qui hoc fecerit, ignominiam carnis ſuæ nuda-
20 uit: portabunt ambo iniquitatem ſuam. ¶ Qui coierit
cum vxore patrui vel auunculi ſui, & reuelauerit
ignominiam cognationis ſuæ, portabunt ambo pec
21 catum ſuum: abſque liberis morientur. ¶ Qui duxerit
vxorem fratris ſui, rem facit illicitam, turpitudinem
fratris ſui reuelauit: abſque liberis erunt.
22 ¶ Cuſtodite leges meas, atque iudicia, & facite ea:
ne & vos euomat terra, quam intraturi eſtis, & ha-
23 bitaturi. ¶ Nolite ambulare in legitimis nationum,
quas ego expulſurus ſum ante vos. Omnia enim hęc
24 fecerunt: & abominatus ſum eas. ¶ Vobis autem lo
E quor: Poſſidete terram eorum, quam dabo vobis in
hæreditatem, terram fluentem lacte & melle. ego
Dominus Deus veſter, qui ſeparaui vos à cæteris po
25 pulis. ¶ Separate ergo & vos iumentum mundum ab
immundo, & auem mundam ab immunda: ne polluatis
animas veſtras in pecore & auibus, & cunctis
quæ mouentur in terra, & quæ vobis oſtendi eſſe
26 polluta. ¶ * Eritis mihi ſancti, quia ſanctus ſum ego
Dominus, & ſeparaui vos à cæteris populis, vt eſ-
27 ſetis mei. ¶ | Vir, ſiue mulier, in quibus pythonicus,
vel diuinationis fuerit ſpiritus, morte moriantur,
lapidibus obruent eos: ſanguis eorum ſit ſuper illos.

* Et 2.
| Deu. 18. b. 10. 1. Reg. 28. a. 7.

CAPVT XXI.

1 Dixit quoque Dominus ad Moyſen: Lo-
A quere ad ſacerdotes filios Aaron, & di-
ces ad eos: Ne contaminetur ſacerdos
2 in mortibus ciuium ſuorum, ¶ niſi tan-
tùm in conſanguineis, ac propinquis, id eſt, ſuper
patrem, & matrem, & filium, & filiam, fratrem quo-
3 que, ¶ & ſororem virginem, quæ non eſt nupta vi-
4 ro: ¶ ſed nec in principe populi ſui contaminabi-
5 tur. ¶ | Nec radent caput, nec barbam, neque in car
6 nibus ſuis facient inciſuras. ¶ Sancti erunt Deo ſuo,
& non polluent nomen eis: incenſum enim Domini,
& panes Dei ſui offerunt, & ideo ſancti erunt.
7 ¶ Scortum & vile proſtibulum non ducet vxorem,
nec eam quæ repudiata eſt à marito, quia conſecra-
8 tus eſt Deo ſuo, ¶ & panes propoſitionis offert. ſit er
B go ſanctus, quia & ego ſanctus ſum Dominus, qui
9 ſanctifico vos. ¶ Sacerdotis filia ſi deprehenſa fuerit
in ſtupro, & violauerit nomen patris ſui, flammis
10 exuretur. ¶ Pontifex, id eſt, ſacerdos maximus in-
ter fratres ſuos, ſuper cuius caput fuſum eſt vnctionis
oleum, & cuius manus in ſacerdotio conſecratæ
ſunt, veſtitusq; eſt ſanctis veſtibus; caput ſuum
11 non diſcooperiet, veſtimenta * non ſcindet, ¶ & ad
omnem mortuum non ingredietur omnino: ſuper

| Sup. 19. f. 29.
* ſua 2.

patre quoque ſuo, & matre non contaminabitur.
12 ¶ Nec egredietur de ſanctis, ne polluat ſanctuarium
C 'Domini', quia oleũ ſanctæ vnctionis Dei ſui ſuper
13 eum eſt. ego Dominus. ¶ | Virginẽ ducet vxorem: ¶
14 viduam autem, & repudiatam, & ſordidam, atque
meretricem non accipiet, ſed puellam de populo
15 ſuo: ¶ ne commiſceat ſtirpem generis ſui vulgo gentis
16 ſuæ: quia ego Dominus, qui ſanctifico eum. ¶ Locu-
17 tusq; eſt Dominus ad Moyſen, dicens: ¶ Loquere
ad Aaron: Homo de ſemine tuo per familias * qui
18 habuerit maculam, nõ offeret panes Deo ſuo, ¶ nec
accedat ad miniſterium eius: ſi cæcus fuerit, ſi clau-
19 dus, ſi vel paruo vel grandi vel torto naſo, ¶ ſi fracto
20 pede, ſi manu, ¶ ſi gibbus, ſi lippus, ſi albuginem
habens in oculo, ſi iugem ſcabiem, ſi impetiginem
21 in corpore, vel hernioſus. ¶ Omnis qui habuerit
D maculam de ſemine Aaron ſacerdotis, non accedet
22 offerre hoſtias Domino, nec panes Deo ſuo: ¶ ve-
ſcetur tamen panibus qui offeruntur in ſanctuario,
23 ¶ ita duntaxat, vt intra velum non ingrediatur, nec
accedat ad altare, 'qui' maculam habet, & contami-
nare non debet ſanctuarium meum. Ego Dominus
24 qui ſanctifico eos. ¶ Locutus eſt ergo Moyſes ad Aa
ron, & ad filios eius, & ad omnem Iſraël cuncta quę
fuerant ſibi imperata.

'Dei ſui
| Eze. 44. 22.
* ſuis
'quia

CAPVT XXII.

1 Locutus quoque eſt Dominus ad Moy-
A ſen, dicens: ¶ Loquere ad Aaron, &
2 ad filios eius, vt caueant ab his quæ
conſecrata ſunt filiorum Iſraël, & non
contaminent nomen ſanctificatorum mihi, quæ
3 ipſi offerunt. ego Dominus. ¶ Dic ad eos, & ad po-
ſteros eorum: Omnis homo, qui acceſſerit de ſtir-
pe veſtra ad ea quæ conſecrata ſunt, & quæ obtule-
runt filij Iſraël Domino, in quo eſt immũditia; peri-
4 bit coram Domino. ego ſum Dominus. ¶ Homo de
ſemine Aaron, qui fuerit leproſus, aut patiens flu-
xum ſeminis, non veſcetur de his quæ ſanctificata
ſunt mihi, donec ſanetur. Qui tetigerit immundum
ſuper mortuo, & ex quo egreditur ſemen quaſi coi-
5 tus, ¶ & qui tangit reptile, & quodlibet immundum,
6 cuius tactus eſt ſordidus; ¶ immundus erit vſque ad
veſperum, & non veſcetur his quæ ſanctificata ſunt:
7 ſed cùm lauerit 'carnem ſuam' aqua, ¶ & occubuerit
B Sol, tunc mundatus veſcetur de ſanctificatis, quia
8 cibus illius eſt. ¶ | Morticinum & captum à beſtia
non comedent, nec polluentur in eis. ego ſum Do
9 minus. ¶ Cuſtodiant præcepta mea, vt non ſubia-
ceant peccato, & moriantur in ſanctuario, cum pol-
10 luerint illud. ego Dominus, qui ſanctifico eos. ¶ Om
nis alienigena non comedet de ſanctificatis: inquilinus
ſacerdotis, & mercenarius non veſcentur ex
11 eis. ¶ Quem autem ſacerdos emerit, & qui verna-
12 culus domus eius fuerit, hi comedent ex eis. ¶ Si fi-
lia ſacerdotis cuilibet ex populo nupta fuerit: de
his quæ ſanctificata ſunt, & de primitijs non veſce-
13 tur. ¶ Sin autem vidua, vel repudiata, & abſque li-
beris, reuerſa fuerit ad domum patris ſui. ſicut puel
la conſueuerat, aletur cibis patris ſui: omnis alieni-
gena comedendi ex eis non habeat poteſtatem.
14 ¶ Qui comederit de ſanctificatis per ignorantiam,
addet quintam partem cũ eo quod comedit, & da-
15 bit ſacerdoti in ſanctuarium. ¶ Nec contaminabũt
C ſanctificata filiorum Iſraël, quæ offerunt Domino.

'corpus ſuum 4.
| Exo. 22. d. 31. Ezec. 44. g. 31.

16 ¶ ne fortè ſubſtineant iniquitatem delicti ſui, cùm
ſanctificata comederint. ego Dominus, qui ſancti-
17 fico eos. ¶ Locutusq; eſt Dominus ad Moyſen, di-
18 cens: ¶ Loquere ad Aaron, & filios eius, & ad om-
nes filios Iſraël: dicesque ad eos, Homo de domo
Iſraël, & de aduenis qui habitãt apud vos, qui obtu-
lerit oblationem ſuam, vel vota ſoluens, vel ſponte
offerens; quicquid illud obtulerit in bolocauſtum
19 Domini, ¶ vt offeratur per vos, maſculus immacu-
20 latus erit ex bobus, & ouibus, & ex capris. ¶ Si ma-
culam habuerit, non offeretis, neque erit accepta-
Deu. 15. .20. 21 bile. ¶ | Homo, qui obtulerit victimam pacificorum
ccl. 35. b Domino, vel vota ſoluens, vel ſponte offerens, tam
4. de bobus, quàm de ouibus, immaculatum offeret,
22 vt acceptabile ſit: omnis macula non erit in eo. ¶ Si
cæcum fuerit, ſi fractum, ſi cicatricem babens, ſi pa
pulas, aut ſcabiem, aut impetiginem: non offeretis
D ea Domino, nec adolebitis ex eis ſuper altare Do-
23 mini. ¶ Bouem & ouem aure & cauda amputatis,
voluntariè offerre potes: votum autem ex eis ſolui
24 nõ poteſt. ¶ Omne animal quod vel contritis, vel tõ
ſis, vel ſectis ablatisq; teſticulis eſt, nõ offeretis Do
25 mino, & in terra veſtra hoc omnino ne faciatis. ¶ De
manu alienigenæ non offeretis panes Deo veſtro,
& quicquid aliud dare voluerit: quia corrupta, &
26 maculata ſunt omnia: non ſuſcipietis ea. ¶ Locutuſ-
27 que eſt Dominus ad Moyſen, dicens: ¶ Bos, ouis,
& capra cùm genita fuerint, ſeptem diebus erunt
ſub hubere matris ſuæ: die autem octauo, & dein-
28 ceps offerri poterunt Domino. ¶ Siue illa bos, ſiue
ouis non immolabuntur vna die cum fœtibus ſuis.
29 ¶ Si immolaueritis hoſtiam pro gratiarum actione
30 Domino, vt poſſit eſſe placabilis; ¶ eodem die co-
medetis eam: non remanebit quicquam in manè al
31 terius diei. ego Dominus. ¶ Cuſtodite mãdata mea,
32 & facite ea. ego Dominus. ¶ Ne polluatis nomen
meum ſanctum, vt ſanctificer in medio filiorũ Iſraël.
33 Ego Dominus qui ſanctifico vos, ¶ & eduxi de Ter-
ra-Aegypti, vt eſſem vobis in Deũ. ego Dominus.

CAPVT XXIII.

1 LOcutusq; eſt Dominus ad Moyſen, dicẽs:
A ¶ Loquere filijs Iſraël, & dices ad eos:
2 Hæ ſunt feriæ Domini, quas vocabitis
Exo. 20. b 9. 3 ſanctas. ¶ Sex diebus facietis opus: dies
ſeptimus, quia ſabbatbi requies eſt, vocabitur ſan-
ctus: omne opus non facietis in eo: ſabbatbum Do-
Exo. 12. c. 18. 4 mini eſt in cunctis habitationibus veſtris. ¶ Hæ ſunt
Num. 28. c. 16. ergo feriæ Domini ſanctæ, quas celebrare debetis
5 temporibus ſuis. ¶ Menſe primo, quartadecima die
6 menſis ad veſperum, Pbaſe Domini eſt: ¶ & quinta-
decima die menſis huius, ſolennitas azymorum Do
7 mini eſt. Septẽ diebus azyma comedetis. ¶ dies pri-
mus erit vobis celeberrimus, ſanctusq;: omne opus
8 ſeruile non facietis in eo: ¶ ſed offeretis ſacrificium
B in igne Domino ſeptem diebus. dies autem ſepti-
mus erit celebrior & ſanctior: nullumque ſeruile
-1. 9 opus facietis in eo. ¶ Locutusque eſt Dominus ad
10 Moyſen, dicens: ¶ Loquere filijs Iſraël, & dices ad
eos, Cùm ingreſſi fueritis terram quã ego dabo vo-
bis, & meſſueritis ſegetem; feretis manipulos ſpica-
11 rum primitias meſſis veſtræ, ad ſacerdotem. ¶ qui
eleuabit faſciculum coram Domino, vt acceptabi-
le ſit pro vobis, altero die Sabbathi, & ſanctificabit
12 illum. ¶ Atque in eodem die quo manipulus conſe-
cratur, cædetur agnus immaculatus, anniculus, in
13 holocauſtũ Domini. ¶ Et libamenta offerentur cum
eo, duæ decimæ ſimilæ conſperſæ oleo in incenſum
Domini, odoremque ſuauiſſimum: liba quoque vi-
14 ni, quarta pars hin. ¶ Panem, & polentam, & pultes
non comedetis ex ſegete, vſq; ad diem qua offera-
C tis ex ea Deo veſtro. Præceptum eſt ſempiternum
in generationibus, cunctisque habitaculis veſtris.
15 ¶ Numerabitis ergo ab altero die Sabbathi, in quo Deu. 16. b 9.
obtuliſtis manipulum primitiarum, ſeptem bebdo-
16 madas plenas, ¶ vſque ad alteram diem expletionis
hebdomadæ ſeptimæ, id eſt, quinquaginta dies: &
17 ſic offeretis ſacrificium nouum Domino ¶ ex omni-
bus habitaculis veſtris, panes primitiarum duos de
duabus decimis ſimilæ fermentatæ, quos coquetis
18 in primitias Domini. ¶ Offeretisq; cum panibus ſe-
ptem agnos immaculatos, anniculos, & vitulum de
armento vnum, & arietes duos: & erunt in holo-
cauſtum cum libamentis ſuis, in odorem ſuauiſſi-
19 mum Domino. ¶ Facietis & hircum pro peccato,
20 duosq; agnos anniculos hoſtias pacificorum. ¶ Cũ-
D que eleuauerit eos ſacerdos cum panibus primitia-
21 rum coram Domino, cedent in vſum eius. ¶ Et vo-
cabitis hũc diem celeberrimum, atque ſanctiſſimũ:
omne opus ſeruile non facietis in eo. Legitimum
ſempiternum erit in cunctis habitaculis & genera-
22 tionibus veſtris. ¶ | Poſtquàm autem meſſueritis ſe- Sup. 19. b 9.
getem terræ veſtræ, non ſecabitis eam vſque ad ſo- Deu. 24. c. 19.
lum: | nec remanentes ſpicas colligetis, ſed paupe-
ribus & peregrinis dimittetis eas. ego ſum Domi-
23 nus Deus veſter. ¶ Locutusq; eſt Dominus ad Moy-
24 ſen, dicens: ¶ Loquere filijs Iſraël, Menſe ſeptimo.
prima die menſis erit vobis ſabbathum memoriale
25 clangentibus tubis, & vocabitur ſanctum: ¶ omne
opus ſeruile non facietis in eo, & offeretis bolocau
26 ſtum Domino. ¶ Locutusq; eſt Dominus ad Moy-
27 ſen, dicens: ¶ | Decimo die menſis huius ſeptimi, Supr. 16. g. 30.
E dies expiationum erit celeberrimus, & vocabitur Num. 29. b. 7.
ſanctus: affligetisq; animas veſtras in eo, & offe-
28 retis holocauſtum Domino. ¶ Omne opus ſeruile
non facietis in tempore diei huius: quia dies pro-
pitiationis eſt, vt propitietur vobis Dominus Deus
29 veſter. ¶ Omnis anima quæ afflicta nõ fuerit die hac,
30 peribit de populis ſuis: ¶ & quæ operis quippiam fe
31 cerit, delebo eam de populo ſuo. ¶ Nihil ergo ope-
ris facietis in eo: legitimum ſempiternum erit vobis
in cunctis generationibus & habitationibus veſtris.
32 ¶ Sabbathum requietionis eſt, & affligetis animas
F veſtras die nono menſis. A veſpera vſque ad veſpe-
33 rã celebrabitis ſabbatha veſtra. ¶ Et locutus eſt Do-
34 minus ad Moyſen, dicens: ¶ Loquere filijs Iſraël:
A quintodecimo die menſis huius ſeptimi, erunt
feriæ tabernaculorum ſeptem diebus Domino.
35 ¶ Dies primus vocabitur celeberrimus, atque ſan-
36 ctiſſimus: omne opus ſeruile non facietis in eo. ¶ Et
ſeptem diebus offeretis bolocauſta Domino. | Dies Ioan. 7. f. 37.
quoque octauus erit celeberrimus atque ſanctiſſi-
mus, & offeretis holocauſtum Domino: eſt enim
cœtus atque collectæ: omne opus ſeruile nõ facie-
37 tis in eo. ¶ Hæ ſunt feriæ Domini: quas vocabitis
celeberrimas atque ſanctiſſimas, offeretisq; in eis
oblationes Domino, holocauſta & libamenta iuxta
38 ritum vniuſcuiuſque diei. ¶ Exceptis ſabbathis Do-
mini, donisque veſtris, & quæ offeretis ex voto,
39 vel quæ ſpontè tribuetis Domino. ¶ A quintodeci-
mo ergo die menſis ſeptimi, quãdo congregaueritis

omnes

omnes fructus terræ veſtræ, celebrabitis ferias Do-
G mini ſeptem diebus. die primo & die octauo erit
40 ſabbathnm, id eſt, requies. ¶ Sumetisq́ue vobis die
primo fructus arboris pulcherrimæ, ſpatulasq́; pal-
marum, & ramos ligni denſarum frondium, & ſali-
ces de torrente, & lætabimini coram Domino Deo
41 veſtro. ¶ celebrabitisq́; ſolennitatem eius ſeptem
diebus per annum. legitimum ſempiternum erit in
generationibus veſtris. Menſe ſeptimo feſta cele-
42 brabitis, ¶ & habitabitis in vmbraculis ſeptem die-
bus. omnis qui de genere eſt Iſraël, manebit in ta-
43 bernaculis: ¶ vt diſcant poſteri veſtri, quòd in taber-
naculis habitare fecerim filios Iſraël, cùm educerē
eos de Terra-Aegypti. ego Dominus Deus veſter.
44 ¶ Locutusq́; eſt Moyſes ſuper ſolennitatibus Do-
mini ad filios Iſraël.

CAPVT XXIIII.

1 ET locutus eſt Dominus ad Moyſen, di-
A cens: ¶ Præcipe filiis Iſraël, vt afferant ti-
2 bi oleum de oliuis puriſſimum, ac luci-
dum, ad concinnandas lucernas iugiter,
3 ¶ extra velum teſtimonij in tabernaculo fœderis.
Ponetq́; eas Aaron à veſpere vſque in manè coram
Domino, cultu rituq́; perpetuo in generationibus
4 veſtris. ¶ Super candelabrum mundiſſimum ponen-
5 tur ſemper in conſpectu Domini. ¶ Accipies quoq́;
ſimilam, & coques ex ea duodecim panes, qui ſin-
6 guli habebūt duas decimas: ¶ quorum ſenos altrin-
ſecus ſuper menſam puriſſimam coram Domino
7 ſtatues. ¶ Et pones ſuper eos thus lucidiſſimum, vt
8 ſit panis in monimentum oblationis Domini. ¶ Per
B ſingula ſabbatha mutabuntur coram Domino ſu-
9 ſcepti à filiis Iſraël fœdere ſempiterno: ¶ ſeruntq́ue (Exo. 29. c. 33. Matt. 12. a. 4. Sup. 8. f. 31)
Aaron & filiorum eius, vt comedant eos in loco
ſancto: quia Sanctum ſanctorum eſt de ſacrificiis
10 Domini iure perpetuo. ¶ Ecce autem egreſſus filius
mulieris Iſraelitidis, quem pepererat de viro Aegy-
ptio inter filios Iſraël, iurgatus eſt in caſtris cum vi-
11 ro Iſraëlite. ¶ Cumq́; blaſphemaſſet nomen Domi-
ni, & maledixiſſet ei, adductus eſt ad Moyſen. (Vo-
cabatur autem mater eius Salumith filia Dabri de
12 tribu Dan.) ¶ Miſeruntq́ue eum in carcerem, donec
13 noſſent quid iuberet Dominus. ¶ Qui locutus eſt ad
14 Moyſen, dicens: ¶ Educ blaſphemum extra caſtra,
C & ponant omnes qui audierunt, manus ſuas ſuper
15 caput eius, & lapidet eum populus vniuerſus. ¶ Et

ad filios Iſraël loquêris: Homo, q maledixerit Deo
16 ſuo, portabit peccatum ſuum: ¶ & qui blaſphema-
uerit nomen Domini, morte moriatur: lapidibus
opprimet eum omnis multitudo populi, ſiue ille
ciuis, ſiue peregrinus fuerit. Qui blaſphemauerit
17 nomen Domini, morte moriatur. ¶ Qui percuſſe- (Exo. 21. b. 12.)
18 rit & occiderit hominem, morte moriatur. ¶ Qui
D percuſſerit animal, reddet vicarium, id eſt, animam
19 pro anima. ¶ Qui irrogauerit maculam cuilibet ci-
20 uium ſuorum: ſicut fecit, ſic fiet ei, ¶ fracturam pro (Matt. 5. f. 38. Exo. 21. c. 24. Deut. 19. d. 21.)
fractura, oculum pro oculo, dentem pro dente re-
ſtituet. qualem inflixerit maculam, talem ſuſtinere
21 cogetur. ¶ Qui percuſſerit iumentum, reddet aliud.
22 Qui percuſſerit hominem, punietur. ¶ Aequum iu-
dicium ſit inter vos, ſiue peregrinus, ſiue ciuis pec-
23 cauerit: quia ego ſum Dominus Deus veſter. ¶ Lo-
cutusq́ue eſt Moyſes ad filios Iſraël. & eduxerunt
eum qui blaſphemauerat, extra caſtra, ac lapidibus
oppreſſerunt. Feceruntq́; filij Iſraël, ſicut præcepe-
rat Dominus Moyſi.

CAPVT XXV.

1 LOcutusq́ue eſt Dñs ad Moyſen in monte
A Sinai, dicens: ¶ Loquere filiis Iſraël, &
2 dices ad eos: Quando ingreſſi fueritis
terram quam ego dabo vobis, ſabbathi- (Exo. 23. b. 10.)
3 zet * ſabbathum Domini. ¶ Sex annis ſeres agrum (* populus.)
tuum, & ſex annis putabis vineam tuam, colligesq́;
4 fructus eius: ¶ ſeptimo autem anno ſabbathum erit
terræ, requietionis Domini: agrum non ſeres, & vi-
5 neam non putabis. ¶ Quæ ſponte gignet humus, nō
metes & vuas primitiarum tuarum non colliges
quaſi vindemiam: annus enim requietionis terræ
6 eſt: ¶ ſed erunt vobis in cibum, tibi & ſeruo tuo, an-
cillæ * & mercenario tuo, & aduenæ qui ˋ peregri- (* tuæ. ˋ peregrinatur.)
7 natur apud te: ¶ iumentis tuis, & pecoribus omnia
8 quæ naſcuntur, præbebūt cibum. ¶ Numerabis quo-
que tibi ſeptem hebdomadas annorum, id eſt, ſe-
pties ſeptem, quæ ſimul faciunt annos quadragin-
9 ta nouem: ¶ & clanges buccina menſe ſeptimo, de-
cima die menſis, propitiationis tempore in vniuer-
10 ſa terra veſtra. ¶ Sanctificabisq́; annum quinquage-
B ſimum, & vocabis remiſſionem cunctis habitatori-
bus terræ tuæ; ipſe eſt enim iubileus. Reuertetur
homo ad poſſeſſionem ſuam, & vnuſquiſq́; redict
11 ad familiam priſtinam: ¶ quia iubileus eſt, & quin-
quageſimus annus. Non ſeretis atq́; metetis ſpon-
te in agro naſcentia, & primitias vindemiæ non col-
12 ligetis, ¶ ob ſanctificationē iubilei; ſed ſtatim obla-
13 ta comedetis. ¶ Anno iubilei redient omnes ad poſ-
14 ſeſſiones ſuas, ¶ quando vendes quippiam ciui tuo,
vel emes ab eo, ne contriſtes fratrem tuum, ſed iux-
15 ta numerum annorum iubilei emes ab eo, ¶ & iux-
16 ta ſupputationem frugum vendet tibi. ¶ Quanto
plures anni remanſerint poſt iubileum; tanto cre-
ſcet & precium: & quanto minus temporis nume-
raueris, tanto minoris & emptio conſtabit. tempus
17 enim frugum vendet tibi. ¶ Nolite affligere contri-
bules veſtros, ſed timeat vnuſquiſq́; Deum ſuum:
18 quia ego Dominus Deus veſter. ¶ Facite præcepta
C mea, & iudicia cuſtodite, & implete ea, vt habi-
19 tare poſſitis in terra abſque vllo pauore, ¶ & gi-
gnat vobis humus fructus ſuos, quibus veſcamini
vſque ad ſaturitatem, nullius impetum formidan-
20 tes. ¶ Quòd ſi dixeritis, Quid comedemus anno ſe-
ptimo, ſi non ſeuerimus, neq́; collegerimus fruges
21 noſtras? ¶ dabo benedictionem meam vobis an-
22 no ſexto, & faciet fructus trium annorum. ¶ ſe-
retisq́; anno octauo, & comedetis veteres fruges
vſque ad nonū annum: donec noua naſcantur, ede-
23 tis vetera. ¶ Terra quoque non vendetur in per-
petuum: quia mea eſt, & vos aduenæ & coloni

24 mei estis. ¶ vnde cuncta regio possessionis vestræ
25 sub redemptionis conditione vendetur. ¶ Si atte-
nuatus frater tuus vẽdiderit possessiunculam suam,
& voluerit propinquus eius, potest redimere quod
26 ille vendiderat. ¶ Sin autem nõ habuerit proximum,
& ipse precium ad redimendum potuerit inuenire:
27 ¶ computabuntur fructus ex eo tempore quo ven-
D didit: & quod reliquum est, reddet emptori: sicq;
28 recipiet possessionem suam. ¶ Quòd si non inuene-
rit manus eius vt reddat precium, habebit emptor
quod emerat vsque ad annum iubileum. In ipso
enim omnis venditio redibit ad dominũ, & ad pos-
29 sessorem pristinum. ¶ Qui vendiderit domum intra
vrbis muros, habebit licentiam redimendi, donec
30 vnus impleatur annus. ¶ Si non redemerit, & anni
circulus fuerit euolutus; emptor possidebit eam, &
posteri eius in perpetuum, & redimi non poterit,
31 etiam in iubileo. ¶ Sin autem in villa fuerit domus,
quæ muros non habet, agrorum iure vendetur: si
antè redempta non fuerit, in iubileo reuertetur ad
32 dominum. ¶ Aedes Leuitarum, quę in vrbibus sunt,
33 semper possunt redimi: ¶ Si redemptæ non fuerint,
E in iubileo reuertẽtur ad dominos: quia domus vr-
bium Leuitarum pro possessionibus sunt inter filios
34 Israël. ¶ Suburbana autem eorum nõ veneant, quia
35 possessio sempiterna est. ¶ Si attenuatus fuerit fra-
ter tuus & infirmus manu, & susceperis eum quasi
36 aduenam & peregrinum, & vixerit tecum; ¶ ne ac-
cipias vsuras ab eo, nec amplius quàm dedisti. time
Deum tuum, vt viuere possit frater tuus apud te.
37 ¶ Pecuniam tuam nõ dabis ei ad vsuram, & frugum
38 superabundantiam non exiges. ¶ Ego Dominus
F Deus vester, qui eduxi vos de Terra-Aegypti, vt
darẽ vobis Terram-Chanáan, & essem vester Deus.
39 ¶ Si paupertate compulsus vendiderit se tibi frater
40 tuus, non eum opprimes seruitute famulorum; ¶ sed
quasi mercenarius & colonus erit: vsque ad annum
41 iubileum operabitur apud te, ¶ & postea egredietur
cum liberis suis, & reuertetur ad cognationem, &
42 ad possessionem patrum suorum. ¶ Mei enim serui
sunt, & ego eduxi eos de Terra-Aegypti. non ve-
43 neant conditione seruorum. ¶ ne affligas eum per
44 potentiam, sed metuito Deum tuum. ¶ Seruus &
ancilla sint vobis de nationibus quæ in circuitu ve-
45 stro sunt. ¶ Et de aduenis qui peregrinantur apud
vos, vel qui ex his nati fuerint in terra vestra, vos
46 habebitis famulos, ¶ & hęreditario iure transmitte-
tis ad posteros, ac possidebitis in æternum. fratres
autem vestros, filios Israël, ne opprimatis per poten
47 tiam. ¶ Si inualuerit apud vos manus aduenæ atque
G peregrini, & attenuatus frater tuus vẽdiderit se ei,
48 aut cuiquam de stirpe eius: ¶ post venditionem po-
test redimi. Qui voluerit ex fratribus suis, redimet
49 eum, ¶ & patruus, & patruelis, & consanguineus &
50 affinis. Sin autem & ipse potuerit, redimet se, ¶ sup-
putatis duntaxat annis à tempore venditionis suæ
vsque in annum iubileum: & pecunia qua venditus
fuerat, iuxta annorum numerum & rationem mer-
51 cenarij supputata. ¶ Si plures fuerint anni qui rema-
nent vsque ad iubileum, secundùm hos reddet &
52 precium. ¶ Si pauci, ponet rationem cum eo iuxta
annorum numerum, & reddet emptori quod reli-
53 quum est annorum, ¶ quibus antè seruiuit merce-
dibus imputatis: non affliget eum violenter in con-
54 spectu tuo. ¶ Quòd si per hæc redimi non potue-
55 rit, anno iubileo egredietur cum liberis suis. ¶ Mei
enim sunt serui filij Israël, quos eduxi de Ter-
ra-Aegypti.

CAPVT XXVI.

1 EGo Dominus Deus vester. ‖ Non facietis Exo.20.
A vobis idolũ & sculptile, nec titulos eri- a.4.
getis, nec insignem lapidem ponetis in Deut.5.
terra vestra, vt adoretis eum. ego enim a.8. Psal.96. b.17.
2 sum Dominus Deus vester. ¶ Custodite sabbatha
mea, & pauete sanctuarium meum. ego Dominus.
3 ¶ ‖ Si in præceptis meis ambulaueritis, & mandata Deut.28.
4 mea custodieritis, & feceritis ea; ¶ dabo vobis plu- a.1.
uias temporibus suis, & terra gignet germen suum,
5 & pomis arbores replebuntur. ¶ Apprehendet mes-
sium tritura vindemiam, & vindemia occupabit se-
mentem: & comedetis panem vestrum in saturita-
te, & ‖ absque pauore habitabitis in terra vestra. Iob 11.
6 ¶ Dabo pacem in finibus vestris: dormietis, & non d.19.
B erit qui exterreat. Auferã malas bestias: & gladius
7 non transibit terminos vestros. ¶ Persequemini ini-
8 micos vestros, & corruent coram vobis. ¶ Perse-
quentur quinq; de vestris centum alienos, & cen-
tum de vobis decem millia: cadent inimici vestri
9 gladio in conspectu vestro. ¶ Respiciam vos, & cre-
scere faciam: multiplicabimini, & firmabo pactum
10 meum vobiscum. ¶ Comedetis vetustissima veterũ,
11 & vetera nouis superuenientibus proijcietis. ¶ Po-
nam tabernaculum meum in medio vestri, & non
12 abijciet vos anima mea. ¶ ‖ Ambulabo inter vos, & 2.Cor.6.
13 ero Deus vester, vosq; eritis populus meus. ¶ Ego 16.
Dominus Deus vester, qui eduxi vos de Terra-Ae-
gyptiorum, ne seruiretis eis; & qui confregi cate-
nas ceruicum vestrarum, vt incederetis erecti.
14 ¶ ‖ Quòd si non audieritis me, nec feceritis omnia Deut.28
15 mandata mea; ¶ si spreueritis leges meas, & iudicia c.15.
C mea contempseritis, vt non faciatis ea quæ à me Thre.2.
constituta sunt, & ad irritum perducatis pactum c.17. Malac.2.
16 meum; ¶ ego quoque hæc faciam vobis: Visitabo a.2.
vos velociter in egestate & ardore, qui cõficiat ocu-
los vestros, & consumat animas vestras. Frustra se-
17 retis sementem, quę ab hostibus deuorabitur. ¶ Po-
nam faciem meam contra vos, & corruetis coram
hostibus vestris, & subijciemini his qui oderũt vos.
18 fugietis nemine persequente. ¶ Sin autem nec sic
obedieritis mihi, addam correptiones vestras se-
19 ptuplum propter peccata vestra, ¶ & conteram su-
perbiam duritiæ vestræ. Daboq; vobis cœlum dé-
20 super sicut ferrum, & terram ęneam. ¶ Consumetur
D incassum labor vester, non proferet terra germen,
21 nec arbores poma prębebunt. ¶ Si ambulaueritis ex
aduerso mihi, nec volueritis audire me; addam pla-
gas vestras vsque in septuplum propter peccata ve-
22 stra: ¶ immittamq; in vos bestias agri, quæ consu-
ment vos, & pecora vestra, & ad paucitatem cun-
23 cta redigant, desertęq; fiant vię vestræ. ¶ Quòd si nec
sic volueritis recipere disciplinam, sed & ambula-
24 ueritis ex aduerso mihi: ¶ ego quoque contra vos
aduersus incedam, & percutiam vos septies pro-
25 pter peccata vestra. ¶ Inducamq; super vos gladiũ
vltorem fœderis mei. Cumq; confugeritis in vrbes,
mittam pestilentiam in medio vestri, & trademini
26 in manibus hostium, ¶ postquàm confregero bacu-
lum panis vestri, ita vt decem mulieres in vno cli-
bano coquant panes, & reddant eos ad pondus, &
27 comedetis, & non saturabimini. ¶ Sin autem nec
per hæc audieritis me, sed ambulaueritis contra

28 me : ¶ & ego incedam aduersus vos in furore
E contrario , & corripiam vos septem plagis pro-
29 pter peccata vestra , ¶ ita vt comedatis carnes fi-
30 liorum vestrorum & filiarum vestrarum . ¶ De-
struam excelsa vestra , & simulachra * confrin- * vestra 6.
gam . Cadetis inter ruinas idolorum vestrorum,
31 & abominabitur vos anima mea, ¶ in tantum vt vr-
bes vestras redigam in solitudinem, & deserta faciã
sanctuaria vestra, nec recipiam vltrà odotem suauis
32 simum. ¶ Disperdamque terram uestram , & stupe-
bunt super ea inimici vestri , cùm habitatores illius
33 fuerint. ¶ Vos autem disperdam in Gentes, & euagi
nabo post vos gladium , eritque terra vestra deser-
34 ta, & ciuitates vestræ dirutæ, ¶ Tunc placebunt Ter
ræ sabbatba sua cunctis diebus solitudinis suę: quan
do fueritis in terra hostili, sabbathizabit, & requie-
35 scet ¶ in sabbathis solitudinis suæ, eo quòd non re-
quieuerit in sabbathis vestris quando habitabatis
36 in ea. ¶ Et qui de vobis remanserit, dabo pauotem in
F cordibus eorũ in regionibus hostium . terrebit eos
sonitus folij volãtis, & ita fugient quasi gladium: ca-
37 dent nullo persequente , ¶ & cotruent singuli super
fratres suos quasi bella fugientes, nemo vestrûm ini
38 micis audebit resistere . ¶ Peribitis inter Gentes, &
39 hostilis vos terra cõsumet. ¶ Quòd si & de ijs aliqui
remansetint tabescent in iniquitatibus snis, in terra
inimicorum suorum, & propter peccata patrũ suo-
*maiorum suorumre cordẽtur S 40 rum & sua affligentur: ¶ donec confiteantur iniqui-
tates suas; & ˋ maiorum suorum ˋ, quibus præuarica-
41 ti sunt io me, & ambulauerũt ex aduerso mihi. ¶ Am
bulabo igitur & ego contra eos, & inducam illos in
terram hostilem, donec erubescat incircuncisa mẽs
42 eorum: tuuc orabunt pro impietatibus suis. ¶ Et re-
G cordabor fœderis mei quod pepigi cum Iacob , &
43 Isaac & Abraham. Terræ quoq; memot ero: ¶ Quæ
cùm relicta fuerit ab eis, complacebit sibi in sabba-
this suis, patiens solitudinem propter illos : Ipsi ve-
rò rogabunt pro peccatis suis , eò quòd abiecetint
44 iudicia mea, & leges meas despexerint . ¶ Attamen
etiam cùm essent in terra hostili, noo penitus abie-
ci eos, neque sic despexi vt consnmerentur, & irritũ
facerem pactum cum eis . Ego enim sum Dominus
45 Deus eorum, ¶ & recordabor fœderis mei pristini,
quando eduxi eos de Terra-Aegypti in conspectu
-3. Gẽtium, vt essem Deus eorũ. ego Dominus Deus ˋ.
Hæc sunt iudicia atque præcepta & leges, quas de-
dit Dominus inter se , & inter filios Israel in monte
Sinai per manum Moysi.

CAPVT XXVII.

1 LOcutusque est Dominns ad Moysen , di-
A cens : ¶ Loquere filiis Israel , & dices ad
2 eos: Homo qni votum fecerit, & spopon
derit Deo animam suam, sub æstimatio-
3 ne dabit pretium . ¶ Si fuerit masculns à vicesimo
anno vsque ad sexagesimum annum, dabit quinqua
4 ginta siclos argenti ad mensuram sanctuarij: ¶ si mu-
5 lier, triginta. ¶ A quinto antem anno vsque ad vicesi
mum, masculus dabit viginti siclos: fœmina, decem.
6 ¶ Ab voo mense vsque ad annum quintum, pro ma-
7 sculo dabuntur quinque sicli: pro fœmina tres. ¶ Se-
xagenarius & vltrà , masculus dabit quindecim si-
8 clos: fœmina, decem. ¶ Si pauper fuerit, & ˋ æstima-
ad 1. tionem reddere non valebit, stabit coram sacerdo-
te: & quantum ille æstimauerit, & viderit eum posse
9 reddere, tãtùm dabit. ¶ Animal autem quod immo-
lari potest Domino, si quis vouerit, * sanctum erit, * Domini 3.
10 ¶ & mutari non poterit, idest nec melius malo , nec
peius hono. quòd si mutauerit: & ipsum quod muta
tum est, & illud pro quo mutatum est, consecratum
11 erit Domino. ¶ Animal * immundum quod immola * ante 13.
B ri Domino non potest , siquis vouerit , adducetur
12 ante sacerdotem. ¶ qui diiudicans vtrum bonum an
13 malum sit, statuet precium. ¶ quod si dare voluerit is
qui offert , addet super ęstimationem quintam par-
14 tem. ¶ Homo si uouerit domum suam, & sanctifica-
uerit Domino, considerabit eam sacerdos vtrũ bo-
na an mala sit , & iuxta pretium quod ab eo fuerit
15 constitutum, venundabitur: ¶ Sin autem ille qui vo
uerat, voluerit redimere eam , dabit quintam partẽ
16 æstimationis suprà, & habebit domum, ¶ Quòd si a-
grum possessionis suæ vouerit , & consecrauerit Do
mino: iuxta mensuram sementis æstimabitur pre-
tiũ: si triginta modiis hordei seritur terra, quinqua-
17 ginta siclis venuodetur argenti. ¶ Si statim ab anno
incipientis iubilei vouerit agrum, quanto valere po
18 test, tanto æstimabitur. ¶ Sin autem post aliquãtum
temporis: supputabit sacerdos pecuniam iuxta an-
norum qui reliqui sunt numerum, vsq; ad iubileũ,
19 & detrahetur ex pretio. ¶ Quòd si voluerit redime-
C re agrum ille qui vouerat, addet quintam partẽ æsti
20 matæ pecuniæ , & possidebit eum . ¶ Sin autem no-
luerit redimere, sed alteri cuilibet fuerit venunda-
tus , vltrà eum qui vonerat , redimere non poterit.
21 ¶ quia cùm iubilei venerit dies, sanctificatus erit Do
mino, & possessio consecrata ad ius pertinet sacer-
22 dotum . ¶ Si ager emptus est , & non de possessione
23 maiorum sanctificatus fuerit Domino: ¶ supputabit
sacerdos iuxta annorum numerum vsque ad iubi-
leum, pretium: & dabit ille qui uouerat eum Domi
24 no. ¶ In iubileo autem reuertetur ad priorem domi
num qui vendiderat eum, & habuerat in sorte pos-
25 sessionis suæ. ¶ Omnis ęstimatio siclo sanctuarij pon
26 derabitur. Siclus viginti obolos habet. ¶ Primoge- Exo. 30. b.13.
nita quæ ad Deum pertinent, nemo sanctificare po Nu.3.g.
D terit & vouere, siue bos siue ouis fuerit: Domini sũt. 47.
27 ¶ Quòd si immundum est animal, redimet qui obtu Exe.4?.d 12.
lit iuxta æstimationem ˋ suam ˋ, & addet quintã par- * suam a.
tẽ pretij. si redimere noluerit, vendetur alteri, quan
28 tumcunque fuerit antè æstimatum . ¶ Omne quod
Domino cõsecratur, siue homo fuerit , siue animal,
siue ager, non veniet, nec redimi poterit. Quicquid
semel fuerit cõsecratum, Sanctum sanctorũ erit Do
29 mino. ¶ Et omnis consecratio quæ offertur ab homi
30 ne, non redimetur , sed morte morietur . ¶ Omnes Iosue. 6.c.
decimæ terræ, siue de frugibus, siue de pomis arbo- 24.19.
31 rum, Domini sunt, & illi sanctificantur. ¶ Si quis au-
tem voluerit redimere decimas suas , addet quintã
32 partem earum. ¶ Omnium decimarum bouis & ouis -9.
& capræ ˋ , quæ sub pastoris virga transeunt , quic-
33 quid decimũ venerit, sanctificabitur Domino. ¶ Nõ
eligetur nec bonum, nec malum, nec altero commu
tabitur. siquis mutauerit : & quod mutatum est , &
pro quo mutatum est , sanctificabitur Domino , &
34 non redimetur. ¶ Hæc sunt præcepta quę mandauit
Dominus Moysi ad filios Israël in monte Sinai.

Libri Leuitici finis

LIBER NVMERI,

HEBRAICE VAIEDABBER,

idest, Et locutus est.

CAPVT PRIMVM.

1 Ocutusq; est Dominus ad
A Moysen in deserto Sinai
in tabernaculo fœderis,
prima die mensis secun-
di, anno altero egressio-
nis eorum ex Aegypto, di-
2 cens: ¶ | Tolle summam
vniuersæ congregationis
filiorum Israël per cogna
tiones & domos suas, &
nomina singulorum, quicquid sexus est masculini
3 ¶ à vicesimo anno & suprà, omnium virorum for-
tium ex Israël, & numerabitis eos per turmas suas,
4 tu & Aaron. ¶ Eruntq; vobiscum principes tribuum
5 ac domorũ in cognationibus suis, ¶ quorũ ista sunt
B nomina. De Ruben, Elisur filius Sedeur. ¶ de Simeõ,
6 Salamiel filius Surisaddai. ¶ De Iuda, Nahasson filius
7 Aminadab: ¶ De Issachar, Nathanaël filius Suar. ¶ De
8 Zabulon, Eliab filius Helon. ¶ Filiorũ autẽ Ioseph,
9 de Ephraim, Elisama filius Ammiud. de Manasse,
10 Gamaliel filius Phadasseur. ¶ De Ben-iamin, Abi-
11 dan filius Gedeonis. ¶ De Dan, Ahi-ezer filius Am-
12 misaddai. ¶ De Aser, Phegiel filius Ochran. ¶ De
13 Gad, Eliasaph filius Duel. ¶ De Nephtali, Ahira fi-
14 lius Enan. ¶ Hi nobilissimi principes multitudinis
15 per tribus & cognationes suas, & capita exercitus
16 Israël: ¶ quos tulerunt Moyses & Aaron cum omni
17 vulgi multitudine, ¶ & congregauerunt primo die
18 mensis secundi recensentes eos per cognationes &
domos ac familias & capita & nomina singulorum
19 à vicesimo anno & suprà, ¶ sicut præceperat Domi-
C nus Moysi. Numeratiq; sunt in deserto Sinai. ¶ De
20 Ruben primogenito Israëlis per generationes & fa-
milias ac domos suas, & nomina capitum singulo-
rum, omne quod sexus est masculini à vicesimo an-
21 no & suprà, procedentium ad bellum. ¶ quadragin-
22 ta sex millia quingenti. ¶ De filijs Simeon per gene-
rationes & familias ac domos cognationum suarũ
recẽsiti sunt per nomina & capita singulorũ, omne
quod sexus est masculini à vicesimo anno & suprà,
23 procedentium ad bellum, ¶ quinquaginta nouẽ mil
24 lia trecenti. ¶ De filijs Gad per generationes & fa-
milias, ac domos cognationũ suarum recensiti sunt
per nomina singulorum à uiginti annis & suprà,
25 omnes qui ad bella procederent, ¶ quadragintaque
26 millia sexcenti quinquaginta. ¶ De filijs Iuda per ge
D nerationes & familias ac domos cognationum sua-
rum, per nomina singulorum à uicesimo anno, & su
27 prà, omnes qui poterãt ad bella procedere, ¶ recen-
28 siti sunt septuaginta quatuor millia sexcenti. ¶ De fi
lijs Issachar per generationes & familias ac domos
cognationum suarum, per nomina singulorum à vi
cesimo anno & suprà, omnes qui ad bella procede-
29 rent, ¶ recensiti sunt quinquagintaquatuor millia
30 quadringenti. ¶ De filijs Zabulon per generationes
& familias ac domos cognationum suarum, recensi
ti sunt per nomina singulorũ à vicesimo anno & su-
31 prà, omnes qui poterant ad bella procedere, ¶ quin
32 quagintaseptẽ millia quadringẽti. ¶ De filijs Ioseph,
33 filiorum Ephraim per generationes, familias, ac do
mos cognationum suarum recensiti sunt per nomi-
na singulorum à vicesimo anno & suprà, omnes qui
33 poterant ad bella procedere, ¶ quadraginta millia
34 quingenti. ¶ Porrò filiorum Manasse per generatio-
E nes & familias ac domos cognationum suarum, re-
cẽsiti sunt per nomina singulorum à viginti annis
& suprà, omnes qui poterant ad bella procedere,
35 ¶ triginta duo millia ducenti. ¶ De filijs Ben-iamin
36 per generationes & familias ac domos cognatio-
num suarum, recensiti sunt nominibus singulorum
à vicesimo anno & suprà, omnes qui poterant ad
37 bella procedere, ¶ trigintaquinque millia qua-
38 dringenti. ¶ De filijs Dan per generationes, & fa-
milias ac domos cognationum suarum recensiti
sunt nominibus singulorum à vicesimo anno &
39 suprà, omnes qui poterant ad bella procede-
40 re, ¶ sexagintaduo millia septingenti. ¶ De filijs

†Exo. 30. b.12.

F Aſer per generationes & familias ac domos cogna-
tionum ſuarum recenſiti ſunt per nomina ſingulo-
rum à viceſimo anno & ſuprà, omnes qui poterant
41 ad bella procedere, ¶ quadraginta millia & mille
42 quingẽti. ¶De filiis Nephthali per generationes &
familias ac domos cognationum ſuarum, recenſiti
ſunt nominibus ſingulorũ à viceſimo anno & ſuprà,
43 omnes qui poterãt ad bella procedere, ¶quinqua-
44 gintatria millia quadringẽti. ¶ Hi ſunt quos nume-
rauerunt Moyſes & Aaron, & duodecim principes
Iſraël, ſingulos per domos cognationum ſuarum.
45 ¶ Fueruntq; omnis numerus filiorum Iſraël per do-
mos & familias ſuas à viceſimo anno & ſuprà, qui
46 poterant ad bella procedere, ¶ ſexcentatria millia
47 virorum quingentiquinquaginta. ¶Leuitæ autem in
G tribu familiarum ſuarum non ſunt numerati cum
48 eis. ¶ Locutusq; eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
49 ¶ Tribum Leui noli numerare, neq; pones ſummam
50 eorum cum filiis Iſraël: ¶ſed conſtitue eos ſuper ta-
bernaculum teſtimonij, & cuncta vaſa eius, & quic-
quid ad ceremonias pertinet. Ipſi portabunt taber-
naculum & omnia vtenſilia eius: & erunt in mini-
51 ſterio, ac per gyrum tabernaculi metabũtur. ¶Cùm
proficiſcendum fuerit, deponent Leuitæ taberna-
culum: cùm caſtra metanda, erigent. quiſquis ex-
52 ternorum acceſſerit, occidetur. ¶Metabuntur autem
caſtra filij Iſrael vnuſquiſq; per turmas & cuneos
53 atq; exercitum ſuum. ¶Porrò Leuitæ per gyrum ta-
bernaculi figent tentoria, ne fiat indignatio ſuper
multitudinem filiorum Iſrael, & excubabunt in cu-
54 ſtodiis tabernaculi teſtimonij. ¶ Fecerunt ergo filij
Iſraël iuxta omnia, quæ præceperat Dñs Moyſi.

CAPVT. II.

1 LOcutusq; eſt Dominus ad Moyſen & Aa-
A ron, dicens: ¶ Singuli per turmas, ſigna,
2 atq; vexilla, & domos cognationum ſua-
rum caſtrametabũtur filiorum Iſraël per
3 gyrum tabernaculi fœderis. ¶ Ad Orientem Iudas
figet tentoria per turmas exercitus ſui: eritq; prin-
4 ceps filiorum eius, Nahaſſon filius Aminadab. ¶ &
omnis de ſtirpe eius ſumma pugnantium, ſeptuagin
5 taquatuor millia ſexcentorum. ¶ Iuxta eum caſtra-
metati ſunt de tribu Iſſachar, quorum princeps fuit
6 Nathanael filius Suar. ¶ & omnis numerus pugna-
torum eius, quinquagintaquatuor millia quadrin-
7 genti. ¶ In tribu Zabulon princeps fuit Eliab filius
8 Helon. ¶Omniſq; de ſtirpe eius exercitus pugnato-
9 rum, quinquagintaſeptẽ millia quadringenti. ¶Vni-
uerſi qui in caſtris Iudæ annumerati ſunt, fuerunt
centumoctogintaſex millia quadringenri: & per
10 turmas ſuas primi egredientur. ¶In caſtris filiorum
Ruben ad meridianam plagam, erit princeps Eliſur
11 filius Sedeur: ¶ & cunctus exercitus pugnatorum
B eius qui numerati ſunt, quadragintaſex millia quin
12 genti. ¶Iuxta eũ caſtramerati ſunt de tribu Simeon:
quorum princeps fuit Salamiel filius Suri-ſaddai:
13 ¶ & cunctus exercitus pugnatorum eius qui nume-
14 rati ſunt, quinquaginta nouem millia trecenti. ¶ In
15 tribu Gad princeps fuit Eliaſaph filius Duel: ¶ &
cunctus exercitus pugnatorum eius qui numerati
ſunt, quadragintaquinq; millia ſexcenti quinqua-
16 ginta. ¶ Omnes qui recenſiti ſunt in caſtris Ruben,
centumquinquaginta millia & mille quadringenti
quinquaginta per turmas ſuas: in ſecũdo loco pro-
17 ficiſcentur. ¶ Leuabitur autem tabernaculum teſti-
monij per officia Leuitarum & turmas eorum. quo-
modo erigetur, ita & deponetur. Singuli per loca &
18 ordines ſuos proficiſcentur. ¶ Ad Occidentalem
C plagam erunt caſtra filiorum Ephráim, quorũ prin-
19 ceps fuit Eliſama filius Ammiud. ¶ cunctus exerci-
tus pugnatorum eius qui numerati ſunt, quadra-
20 ginta millia quingenti. ¶ Et cum eis tribus filiorum
Manaſſe, quorũ princeps fuit Gamaliel filius Pha
21 daſſur. ¶ cunctusq; exercitus pugnatorum eius qu
22 numerati ſunt, trigintaduo millia ducenti. ¶ In tri
bu filiorum Ben-iamin princeps fuit Abidan filiu
23 Gedeônis: ¶ & cunctus exercitus pugnatorum eius
qui recenſiti ſunt, trigintaquinque millia quadrin
24 gẽti. ¶Omnes qui numerati ſunt in caſtris Ephráim
centumocto millia centum, per turmas ſuas: tert
25 proficiſcentur. ¶Ad Aquilonis partem caſtrametat
ſunt filij Dan: quorum princeps fuit Ahi-ézer filiu
26 Ami-ſaddai. ¶ cunctus exercitus pugnatorum eius
qui numerati ſunt, ſexagintaduo millia ſeptingẽti
27 ¶ Iuxta eum fixêre tentoria de tribu Azer, quorun
D princeps fuit Phegiel filius Ochran. ¶ Cũctus exer
28 citus pugnatorum eius qui numerati ſunt, quadra
29 ginta millia & mille quingenti. ¶De tribu filiorun
30 Nephtali princeps fuit Ahira filius Enan. ¶ cunctu
exercitus pugnaturum eius, quinquagintatria mil
31 lia quadringenti. ¶ Omnes qui numerati ſunt in ca
ſtris Dan, fuerunt centumquinquagintaſeptẽ mil
32 lia ſexcenti: & nouiſſimi proficiſcentur. ¶Hic nume
rus filiorum Iſraël, per domos cognationum ſuar
& turmas diuiſi exercitus, ſexcentatria millia quin
33 gentiquinquaginta. ¶ Leuitæ autem nõ ſunt nume
rati inter filios Iſrael: ſic enim pceperat Dñs Moyſ
34 ¶Fecerũtq; filij Iſraël iuxta omnia quæ mandauera
Dñs. Caſtrametati ſunt per turmas ſuas, & profe
cti per familias ac domos patrum ſuorum.

CAPVT III.

1 HAE ſunt generationes Aaron & Moyſi i
A die qua locutus eſt Dominus ad Moyſe
2 in mõte Sinai. ¶Et hæc nomina filiorun
Aaron: primogenitus eius Nadab, de
3 inde Abiu & Eleazar & Ithamar. ¶ Hæc nomina f
liorum Aaron ſacerdotum, qui vncti ſunt, & quor
repletæ & conſecratę manus, vt ſacerdotio funge
4 rentur. ¶ Mortui ſunt enim Nadab & Abiu, cùm o
ferrent ignem alienum in cõſpectu Domini in de
ſerto Sinai, abſq; liberis: functiq; ſunt ſacerdoti
5 Eleazar & Ithamar coram Aaron patre ſuo. ¶Locu
6 tusque eſt Dominus ad Moyſen, dicens: ¶Applic
tribum Leui, & fac ſtare in conſpectu Aaron ſace
7 dotis, vt miniſtrent ei, ¶ & excubent, & obſeruen
quicquid ad cultum pertinet multitudinis cora
8 tabernaculo reſtimonij, ¶ & cuſtodiant vaſa taber
9 naculi, ſeruientes in miniſterio eius. ¶ Dabiſq; de
10 no Leuitas ¶ Aaron & filiis eius, quibus traditi ſu
B à filiis Iſraël. Aaron autem & filios eius conſtitue
ſuper cultum ſacerdotij. Externus qui ad min
11 ſtrandum acceſſerit, morietur. ¶Locutusq; eſt Do
12 minus ad Moyſen, dicens: ¶ Ego tuli Leuitas à fi
liis Iſraël pro omni primogenito qui aperit vu
13 uam in filiis Iſraël: eruntque Leuitæ mei. ¶Meu
eſt enim omne primogenitum, ex quo percuſſi pr
mogenitos in Terra-Aegypti; ſanctificaui mi
quicquid primum naſcitur in Iſraël ab homine v
14 que ad pecus, mei ſunt: Ego Dominus. ¶Locutus

C est Dominus ad Moysen in deserto Sinai, dicens:
15 ¶ Numera filios Leui per domos patrum suorum &
familias, omnem masculum ab vno mense & suprà.
16 ¶ ‖ Numerauit Moyses, vt pręceperat Dominus. ¶ Et
17 inuenti sunt filij Leui per nomina sua, Gerson &
18 Caath & Merari. ¶ Filij Gerson: Lebni & Semei.
19 ¶ Filij Caath: Amram, & Iesaar, Hebron, & Oziel.
20 ¶ Filij Merari: Moholi, & Musi: ¶ De Gerson fuêre
21 familię duæ, Lebnitica, & Semeitica, ¶ quarum nu-
22 meratus est populus sexus masculini ab vno mense
23 & suprà, septem millia quingentorum. ¶ Hi post
24 tabernaculũ metabuntur ad Occidentem ¶ sub prin
25 cipe Heliasaph filio Lael. ¶ Et habebunt excubias in
26 tabernaculo fœderis, ¶ ipsum tabernaculum & ope-
rimentum eius, tentorium quod trahitur ante fo-
res tecti fœderis, & cortinas atrij: tentorium quoq;
quod appenditur in introitu atrij tabernaculi, &
quicquid ad ritum altaris pertinet, funes taberna-
27 culi, & omnia vtensilia eius. ¶ Cognatio Caath ha-
D bebit populos Amramitas & Iesaaritas & Hebro-
nitas & Ozielitas. Hæ sunt familię Caathitarum
28 recensitæ per nomina sua. ¶ Omnes generis mascu-
lini ab vno mense & suprà, octo milla sexcenti, ha-
29 bebũt excubias sanctuarij, ¶ & castrametabuntur ad
30 meridianam plagam. ¶ Princepsq; eorum erit Eli-
31 sapham filius Oziel: ¶ & custodiẽt arcam, mensamq;
& candelabrum, altaria, & vasa sanctuarij, in quibus
ministratur: & velum, cunctamq; huiuscemodi su-
32 pellectilem. ¶ Princeps autem principum Leuita-
rum Eleazar filius Aaron sacerdotis, erit super ex-
33 cubitores custodię sanctuarij. ¶ At verò de Merari
E erunt populi Moholitę & Musitæ recensiti per no-
34 mina sua: ¶ omñes generis masculini ab vno men-
35 se & suprà, sex millia ducenti. ¶ Princeps eorum Su-
riel filius Abihaiel: in plaga septentrionali castra-
36 metabuntur. ¶ Erunt sub custodia eorum tabulæ ta-
bernaculi, & vectes, & columnę, ac bases earum, &
37 omnia quæ ad cultum huiuscemodi pertinent: ¶ co-
lumnęq; atrij per circuitum cum basibus suis, & pa-
38 xilli cum funibus. ¶ Castrametabuntur ante taber-
naculum fœderis, id est ad orientalem plagam,
Moyses & Aaron cum filiis suis, habentes custodiã
sanctuarij in medio filiorum Israël. quisquis alie-
39 nus accesserit, morietur. ¶ Omnes Leuitæ quos nu-
F merauerũt Moyses & Aaron, iuxta pręceptum Do-
mini per familias suas in genere masculino à men-
40 se vno & suprà, fuerunt viginti duo millia. ¶ Et ait
Dominus ad Moysen: Numera primogenitos se-
xus masculini de filiis Israël ab vno mense, & suprà,
41 & habebis summã eorum. ¶ Tollesq; Leuitas mihi
pro omni primogenito filiorum Israël. Ego sum
Dominus: & pecora eorum pro vniuersis primoge-
42 nitis pecorum filiorum Israel. ¶ Recensuit Moyses
sicut præceperat Dominus, primogenitos filiorum
43 Israël. ¶ & fuerunt masculi per nomina sua à mense
vno & suprà, viginti duo millia ducenti septuagin-
44 ta tres. ¶ Locutusq; est Dominus ad Moysen, dicẽs:
45 ¶ Tolle Leuitas pro primogenitis filiorum Israël, &
G pecora Leuitarum pro pecoribus eorum: eruntque
46 Leuitę mei. Ego sum Dominus. ¶ In precio autẽ du-
centorum septuagintatrium qui excedunt numerũ
47 Leuitarum de primogenitis filiorũ Israël, ¶ accipies
quinq; siclos per singula capita ad mensuram san-
48 ctuarij. ‖ Siclus habet viginti obolos. ¶ Dabisq; pe-
cuniam Aaron & filiis eius, precium eorum qui su-
49 prà sunt. ¶ Tulit igitur Moyses pecuniam eorum qui
50 fuerant amplius, & quos redemerat à Leuitis ¶ pro
primogenitis filiorum Israël, mille trecentorum se-
xagintaquinque siclorum iuxta pondus sanctuarij,
51 ¶ & dedit eam Aaron & filiis eius iuxta verbum
quod præceperat sibi Dominus.

‖ Exo. 6. c. 17. 1. Par. 6. a. 1. & 23. a. 6. Inf. 26. f. 57.

‖ Exo 30. b. 13. Leu. 27. c. 25. Ezech. 45. d. 12. Inf. 18. c. 16.

CAPVT IIII.

1 LOcutusq; est Dñs ad Moysen & Aaron,
A dicens: ¶ Tolle summam filiorum Caath
2 de medio Leuitarum per domos & fa-
3 milias suas, ¶ à tricesimo anno & suprà,
vsq; ad quinquagesimum annum, omnium qui in-
grediũtur, vt stent & ministrent in tabernaculo fœ-
4 deris. ¶ Hic est cultus filiorum Caath: Tabernacu-
5 lum fœderis & Sanctum sanctorum ¶ ingredientur
Aaron & filij eius, quando mouenda sunt castra; &
deponent velum quod pendet ante fores, inuo-
6 luentque eo arcam testimonij, ¶ & operient rursum
velamen ˋianthinarumˋ pellium, extendentq; désu-
per pallium totum hyacinthinum, & inducent ve-
7 ctes. ¶ Mensam quoq; propositionis inuoluent hya-
cinthino pallio, & ponent cum ea thuribula & mor
tariola, cyathos & cratéras ad liba fundenda: pa-
8 nes semper in ea erunt: ¶ extendentq; désuper pal-
lium coccineum, quod rursum operient velamento
9 ˋianthinarumˋ pellium, & inducent vectes. ¶ Sument
& pallium hyacinthinum, quo operient candela-
brum cum lucernis & forcipibus suis & emuncto-
riis & cunctis vasis olei, quę ad concinnandas lucer
10 nas necessaria sunt: ¶ & super omnia ponent ope-
rimentum ˋianthinarumˋ pellium. & inducent ve-
11 ctes. ¶ Necnon & altare aureum inuoluent hyacin-
B thino vestimento, & extendent désuper operimen-
12 tum ˋianthinarumˋ pellium, inducẽtq; vectes. ¶ Om-
nia vasa quibus ministratur in sanctuario, inuoluẽt
hyacinthino pallio, & extẽdent désuper operimen-
13 tum ˋianthinarumˋ pellium, inducentq; vectes. ¶ Sed
& altare mundabunt cinere, & inuoluent illud pur-
14 pureo vestimento, ¶ ponentq; cum eo omnia vasa
quibus in ministerio eius vtuntur, id est, ignium re-
ceptacula, fuscinulas, ac tridentes, vncinos & batil-
la. Cuncta vasa altaris operient simul velamine ˋian
15 thinarumˋ pellium, & inducent vectes. ¶ Cumq; in-
uoluerint Aaron & filij eius sanctuarium & omnia
vasa eius in commotione castrorum; tunc intrabũt
filij Caath, vt portent inuoluta: & non tangent va-
sa sanctuarij, ne moriantur. Ista sunt onera filio-
16 rum Caath in tabernaculo fœderis: ¶ Super quos
erit Eleazar filius Aaron sacerdotis, ad cuius cu-
ram pertinet oleum ad concinnandas lucernas, &
compositionis incensum, & sacrificium quod sem-
per offertur, & oleum vnctionis: & quicquid ad
cultum tabernaculi pertinet, omniumque vaso-
17 rum, quæ in sanctuario sunt. Locutusque est Do-
18 minus ad Moysen & Aaron, dicens: ¶ Nolite per-
19 dere populum Caath de medio Leuitarum. ¶ Sed
hoc facite eis, vt viuant, & non moriantur, si teti-
gerint Sancta sanctorum. Aaron & filij eius in-
trabunt, ipsique disponent ˋoperaˋ singulorum, &
20 diuident quid portare quis debeat. ¶ Alij nulla cu-
C riositate videant quæ sunt in sanctuario priusquàm
21 inuoluantur, alioquin morientur. ¶ Locutusq; est
22 Dominus ad Moysen, dicens: ¶ Tolle summam etiã
filiorum Gerson per domos, ac familias & cogna-
23 tiones suas, ¶ à triginta annis & suprà vsque ad an-
nos quinquaginta. Numera omnes qui ingrediun-

ˋ hyacinthinarum. ˋ hyacinthinarum. ˋ hyacinthinarum. ˋ hyacinthinarum. ˋ hyacinthinarum. ˋ hyacinthinarum. ˋ onera 6.

tur

24 tur & miniſtrant in tabernaculo fœderis. ¶ Hoc eſt
25 officium familiæ Gerſonitarum, ¶ vt portent corti-
nas tabernaculi & tectum fœderis, operimentum
aliud, & ſuper omnia velamen ˋianthinumˋ, tento- *hyacinthinum.
riumq; quod pendet in introitu tabernaculi fœde-
26 ris: ¶ cortinas atrij, & velum in introitu quod eſt an-
te tabernaculum. Omnia quæ ad altare pertinent,
27 funiculos & vaſa miniſterij, ¶ iubente Aaron & filiis
eius, portabunt filij Gerſon: & ſcient ſinguli cui de-
28 beant oneri mancipari. ¶ Hic eſt cultus familię Ger-
ſonitarũ in tabernaculo fœderis, eruntq; ſub manu
29 Ithamar filij Aaron ſacerdotis. ¶ Filios quoq; Me-
rari per familias & domos patrum ſuorum recẽſe-
30 bis ¶ à triginta annis & ſuprà, vſque ad annos quin-
quaginta, omnes qui ingrediuntur ad officium mi-
31 niſterij ſui & cultum fœderis teſtimonij. ¶ Hęc ſunt
onera eorum: Portabunt tabulas tabernaculi & ve-
32 ctes eius, columnas ac baſes earum, ¶ colũnas quoq;
atrij per circuitũ cum baſibus & paxillis & funibus
ſuis. Omnia vaſa & ſupellectilem ad numerum ac-
33 cipient, ſicq; portabunt. ¶ Hoc eſt officium familiæ
Meraritarum, & miniſterium in tabernaculo fœde-
ris: erũtq; ſub manu Ithamar filij Aaron ſacerdotis.
34 ¶ Recenſuerunt igitur Moyſes & Aaron & principes
D ſynagogæ filios Caath per cognationes & domos
35 patrum ſuorum, ¶ à triginta annis & ſuprà, vſque ad
annum quinquageſimum, omnes qui ingrediuntur
36 ad miniſterium tabernaculi fœderis: ¶ & inuẽti ſunt
37 duo millia ſeptingenti quinquaginta. ¶ Hic eſt nu-
merus populi Caath qui intrant tabernaculum fœ-
deris: hos numerauit Moyſes & Aaron iuxta ſer-
38 monem Dñi per manum Moyſi. ¶ Numerati ſunt &
filij Gerſon per cognationes, & domos patrum ſuo-
39 rum ¶ à triginta annis & ſuprà, vſq; ad quinquageſi-
mum annum, omnes qui ingrediuntur, vt miniſtrẽt
40 in tabernaculo fœderis: ¶ inuẽti ſunt duo millia ſex-
41 cẽti triginta. ¶ Hic eſt populus Gerſonitarum, quos
numerauerũt Moyſes & Aaron iuxta verbum Dñi.
42 ¶ Numerati ſunt & filij Merari per cognationes &
43 domos patrũ ſuorum, ¶ à triginta annis & ſuprà, vſq;
ad annum quinquageſimum, oẽs qui ingrediuntur
44 ad explendos ritus tabernaculi fœderis: ¶ & inuenti
45 ſunt tria millia ducenti: ¶ hic eſt numerus filiorum
Merari, quos recenſuerunt Moyſes & Aaron iuxta
46 imperium Dñi per manum Moyſi. ¶ Omnes qui re-
cenſiti ſunt de Leuitis, & quos *fecit ad nomẽ Moy- *recenſeri 1.
ſes & Aaron, & principes Iſraël per cognationes &
47 domos patrum ſuorum, ¶ à triginta annis & ſuprà,
vſq; ad annum quinquageſimum, ingredientes ad
48 miniſterium tabernaculi, & onera portanda, ¶ fue-
49 runt ſimul octo millia quingenti octoginta. ¶ Iuxta
verbum Dñi recenſuit eos Moyſes, vnumquemque
iuxta officium & onera ſua, ſicut pręceperat ei Dñs.

CAPVT V.

1 LOcutusq; eſt Dominus ad Moyſen, dicẽs:
A ¶ Pręcipe filiis Iſrael, vt eijciant de caſtris
2 omnem leproſum, & qui ſemine fluit,
3 pollutusq; eſt ſuper mortuo: ¶ tam ma-
ſculum, quàm fœminam eijcite de caſtris, ne con-
4 taminent ea, cùm habitauerint vobiſcum. ¶ Fece-
runtq; ita filij Iſraël, & eiecerunt eos extra caſtra, ſi-
5 cut locutus erat Dñs Moyſi. ¶ Locutusq; eſt Dñs ad
6 Moyſen, dicens: ¶ Loquere ad filios Iſraël: Vir ſiue
mulier cùm fecerint ex omnibus peccatis quæ ſo-
lent hominibus accidere, & per negligẽtiam tranſ-
greſſi fuerint mandatum Domini, atq; deliquerint:
7 ¶ confitebuntur peccatum ſuum, & reddent ipſum
caput, quintamq; partem déſuper ei in quem pec-
8 cauerint. ¶ Sin autem nõ fuerit qui recipiat, dabunt
Domino, & erit ſacerdotis, excepto ariete qui of-
9 fertur pro expiatione, vt ſit placabilis hoſtia. ¶ Om-
nes quoque primitię quas offerunt filij Iſraël, ad ſa-
10 cerdotem pertinent: ¶ & quicquid in ſanctuarium
offertur à ſingulis, & traditur manibus ſacerdotis,
11 ipſius erit. ¶ Locutusq; eſt Dominus ad Moyſen, di-
12 cens: ¶ Loquere ad filios Iſraël, & dices ad eos: Vir Leu. 6. 2. 3
13 cuius vxor errauerit, maritumq; contemnens ¶ dor-
B mierit cum altero viro, & hoc maritus deprehẽde-
re non quiuerit, ſed latet adulterium, & teſtibus ar-
14 gui non poteſt, quia non eſt inuenta in ſtupro: ¶ ſi
ſpiritus zelotypię concitauerit virum cõtra vxorem
ſuam, quę vel polluta eſt, vel falſa ſuſpicione appe-
15 titur: ¶ adducet eam ad ſacerdotem & offeret obla-
tionem pro illa decimam partem ſati farinæ hor-
deaceæ. non fundet ſuper eam oleum, nec imponet
thus: quia ſacrificium zelotypiæ eſt, & oblatio inue-
16 ſtigans adulterium. ¶ Offeret igitur eam ſacerdos, &
17 ſtatuet coram Domino, ¶ aſſumetq; aquam ſanctam
in vaſe fictili, & pauxillum terræ de pauimento ta-
18 bernaculi mittet in eam. ¶ Cumq; ſteterit mulier in
C conſpectu Domini, diſcooperiet caput eius, & po-
net ſuper manus illius ſacrificium recordationis, &
oblationem zelotypiæ: ipſe autem tenebit aquas
amariſſimas, in quibus cum execratione maledicta
19 congeſſit: ¶ adiurabitq; eam, & dicet: Si non dormi-
uit vir alienus tecum, & ſi non polluta es deſerto
mariti thoro, nõ te nocebunt aquę iſtę amariſſimę,
20 in quas maledicta congeſſi. ¶ Sin autem declinaſti à
viro tuo, atq; polluta es, & concubuiſti cum altero
21 viro; ¶ his maledictionibus ſubiacebis. Det te Do-
minus in maledictionem, exemplumq; cunctorum
in populo ˋſuoˋ. putreſcere faciat fœmur tuum, & *tuo 1.
22 tumens vterus tuus diſrũpatur. ¶ Ingrediantur aquę
maledictæ in vẽtrem tuum, & vtero tumeſcente pu-
treſcat femur. Et reſpondebit mulier, Amen, amen.
23 ¶ Scribetq; ſacerdos in libello iſta maledicta, & de-
D lebit ea aquis amariſſimis, in quas maledicta con-
24 geſſit, ¶ & dabit ei bibere. Quas cùm exhauſerit, ¶ tol
25 let ſacerdos de manu eius ſacrificium zelotypiæ, &
eleuabit illud coram Domino, imponetq; illud ſu-
26 per altare: ita duntaxat, vt prius ¶ pugillum ſacrifi-
cij tollat de eo quod offertur, & incendat ſuper al-
tare: & ſic potum det mulieri aquas amariſſimas.
27 ¶ Quas cùm biberit, ſi polluta eſt, & contempto vi-
ro adulterij rea, pertranſibunt eam aquæ maledi-
ctionis, & inflato ventre computreſcet femur: eritq;
mulier in maledictionem, & in exẽplum omni po-
28 pulo. ¶ Quòd ſi polluta non fuerit, erit innoxia, &
29 faciet liberos. ¶ Iſta eſt lex zelotypiæ. Si declinaue-
30 rit à viro ſuo, & ſi polluta fuerit: ¶ maritusq; zeloty-
pię ſpiritu cõcitatus adduxerit eã in cõſpectu Dñi,
31 & fecerit ei ſacerdos iuxta oĩa q̃ ſcripta ſunt, ¶ ma-
ritus abſq; culpa erit, & illa recipiet iniquitatẽ ſuã.

CAPVT VI.

1 LOcutusque eſt Dominus ad Moyſen, di-
A cens: ¶ Loquere ad filios Iſraël, & di-
2 ces ad eos: Vir, ſiue mulier cùm fece-
rint votum vt ſanctificentur, & ſe vo-
luerint Domino conſecrare: à vino & omni quod
3 inebriare poteſt, abſtinebunt. ¶ Acetum ex vino, &

ex qualibet alia potione, & quicquid de vua expri-
mitur, non bibent: vuas recentes siccasq; non co-
4 medent ¶ cunctis diebus quibus ex voto Domino
consecrantur: quicquid ex vinea esse potest, ab vua
5 passa vsque ad acinum non comedent. ¶ Omni tem-
pore separationis suæ | nouacula non transibit per
caput eius vsque ad completum diem quo Domi-
no consecratur. Sanctus erit, crescente cæsarie ca-
6 pitis eius. ¶ Omni tempore consecrationis suæ su-
7 per mortuum non ingredietur, ¶ nec super patris
quidem & matris, & fratris, sororisq; funere conta-
minabitur: quia cõsecratio Dei sui super caput eius
8 est. ¶ Omnibus diebus separationis suæ sanctus erit
9 Domino. ¶ Sin autem mortuus fuerit subitò quis-
B piam corã eo, polluetur caput consecrationis eius:
quod radet ilicò in eadem die purgationis suæ, &
10 rursum septima. ¶ In octaua autem die offeret duos
turtures, vel duos pullos columbæ sacerdoti in in-
11 troitu fœderis testimonij: ¶ facietq; sacerdos vnum
pro peccato, & alterum in holocaustum, & depre-
cabitur pro eo, quia peccauit super mortuo: sancti-
12 ficabitq; caput eius in die illo, ¶ & consecrabit Do-
mino dies separationis illius, offerens agnum an-
niculum pro peccato, ita tamen, vt dies priores irri-
13 ti fiant, quoniam polluta est sanctificatio eius. ¶ Ista
C est lex consecrationis: Cùm dies quos ex voto de-
creuerat, complebuntur; adducet eum ad ostium
14 tabernaculi fœderis, ¶ & offeret oblationem eius
Domino, agnum anniculum immaculatum in ho-
locaustum, & ouem anniculam immaculatam pro
peccato, & arietem immaculatum, hostiam pacifi-
15 cam, ¶ canistrum quoq; panum azymorum qui con-
spersi sint oleo, & lagana absque fermento vncta
16 oleo, ac libamina singulorum: ¶ quę offeret sacerdos
coram Domino, & faciet tam pro peccato, quàm in
17 holocaustum. ¶ Arietem verò immolabit hostiam
pacificam Domino, offerens simul canistrum azy-
18 morũ, & libamenta quæ ex more debentur. ¶ Tunc
radetur nazaræus ante ostium tabernaculi fœderis
cæsarie consecrationis suæ. tolletq; capillos eius, &
ponet super ignem, qui est suppositus sacrificio pa-
19 cificorum. ¶ Et armum coctum arietis, tortamque
D absq; fermento vnam de canistro, & laganum azy-
mum vnum, & tradet in manus nazaræi, postquàm
20 rasum fuerit caput eius. ¶ Susceptaq; rursum ab eo,
eleuabit in conspectu Domini: & sanctificata sacer-
dotis erũt, sicut pectusculum quod separari iussum
est, & femur. post hæc potest bibere nazaræus vi-
21 num. ¶ Ista est lex nazaræi, cùm vouerit oblatio-
nem suam Domino tempore consecrationis suæ,
exceptis his quę inuenerit manus eius. iuxta quod
mente deuouerat, ita faciet ad perfectionem san-
22 ctificationis suę. ¶ Locutusq; est Dominus ad Moy-
23 sen, dicens: ¶ Loquere Aaron & filiis eius: | Sic be-
24 nedicetis filiis Israël, & dicetis eis; ¶ Benedicat tibi
25 Dominus, & custodiat te. ¶ Ostendat Dominus fa-
26 ciem suam tibi, & misereatur tui. ¶ Conuertat Dñs
27 vultum suũ ad te, & det tibi pacem. ¶ Inuocabuntq;
nomẽ meum super filios Israel, & ego benedicã eis.

Iudic 13. a. 5.
ascendet super 7.
Act. 21. d. 24.

CAPVT VII.

1 Factum est autem in die qua compleuit
A Moyses tabernaculum, & erexit illud:
| vnxitque & sanctificauit cum omnibus
vasis suis, altare similiter & omnia vasa
2 eius. ¶ Obtulerunt principes Israel & capita fami-
liarum qui erant per singulas tribus, pręfecti eorum
3 qui numerati fuerant, ¶ munera coram Domino sex
plaustra tecta cum duodecim bobus. Vnum plau-
strum obtulêre duo duces, & vnum bouem singuli:
4 obtuleruntq; ea in conspectu tabernaculi. ¶ Ait au-
5 tem Dominus ad Moysen: ¶ Suscipe ab eis, vt seruiãt
in ministerio tabernaculi*: & trades ea Leuitis iux-
6 ta ordinem ministerij sui. ¶ Itaque cùm suscepisset
Moyses plaustra, & boues, tradidit eos Leuitis.
7 ¶ Duo plaustra, & quatuor boues dedit filiis Ger-
8 son: iuxta id quod habebant necessariũ. ¶ quatuor
alia plaustra, & octo boues dedit filiis Merari secun
dùm officia & cultum suum, sub manu Ithamar filij
9 Aaron sacerdotis. ¶ Filiis autem Caath non dedit
plaustra & boues: quia in sanctuario seruiunt, &
10 onera propriis portant humeris. ¶ Igitur obtulerunt
duces in dedicationem altaris, die qua vnctum est,
11 oblationem suam ante altare. ¶ Dixitq; Dominus
B ad Moysen: Singuli duces per singulos dies offerãt
12 munera in dedicationem altaris. ¶ Primo die obtu-
lit oblationem suam Nahasson filius Aminadab de
13 tribu Iuda: ¶ fueruntq; in ea acetabulum argenteum
pondo centũ triginta siclorũ, phiala argentea habẽs
septuaginta siclos iuxta pondus sanctuarij, vtrunq;
14 plenum simila conspersa oleo in sacrificium: ¶ mor-
15 tariolum ex decẽ siclis aureis plenum incenso: ¶ bo-
uem de armento, & arietem, & agnum anniculũ in
16 holocaustum, ¶ hircumq; pro peccato: ¶ & in sacrifi-
17 ciõ pacificorũ boues duos, arietes quinque, hircos
quinque, agnos anniculos quinque. hęc est oblatio
18 Nahasson filij Aminadab. ¶ Secũdo die obtulit Na-
19 thanaël filius Suar, dux de tribu Issachar, ¶ acetabu-
lum argenteum appendens centum triginta siclos,
phialam argenteam habentem septuaginta siclos,
iuxta pondus sanctuarij, vtrunq; plenum simila cõ-
20 spersa oleo in sacrificium: ¶ mortariolum aureũ ha-
21 bens decem siclos plenum incenso: ¶ bouem de ar-
mento, & arietem, & agnum anniculũ in holocau-
22 stum: ¶ hircumq; pro peccato, ¶ & in sacrificio paci-
23 ficorum boues duos, arietes quinque, hircos quin-
que, agnos anniculos quinque. hęc fuit oblatio Na-
24 thanaël filij Suar. ¶ Tertio die princeps filiorũ Za-
25 bulon Eliab, filius Helon, ¶ obtulit acetabulum ar-
genteum appendens centum triginta siclos, phialã
argenteam habentẽ septuaginta siclos ad pondus
C sanctuarij, vtrunq; plenum simila conspersa oleo in
26 sacrificium: ¶ mortariolũ aureũ appendens decem
27 siclos plenũ incenso: ¶ bouẽ de armento, & arietẽ, &
28 agnum anniculum in holocaustum, ¶ hircumq; pro
29 peccato: ¶ & in sacrificio pacificorum boues duos,
arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos
30 quinq;. hęc est oblatio Eliab, filij Helon. ¶ Die quar-
31 to princeps filiorũ Ruben, Elisur filius Sedeur, ¶ ob-
tulit acetabulum argenteũ appendens centum tri-
ginta siclos, phialam argenteã habentẽ septuaginta
siclos ad pondus sanctuarij, vtrunq; plenum simila
32 conspersa oleo in sacrificium: ¶ mortariolũ aureum
33 appendens decem siclos plenum incenso: ¶ bouem
de armento & arietem, & agnum anniculum in ho-
34 locaustum: ¶ hircumque pro peccato: ¶ & in hostias
35 pacificorum boues duos, arietes quinque, hircos
quinque, agnos anniculos quinque. hęc fuit oblatio
36 Elisur filij Sedeur. ¶ Die quinto princeps filiorũ Si-
37 meon, Salamiel filius Surisaddai, ¶ obtulit acetabu-
lum argenteũ appẽdens centũ triginta siclos, phia-
lã argenteã habentem septuaginta siclos ad põdus

Exo. 40. b. 18.
* testimonij. 1.
eos 4.

sanctuarij, vtrunque plenum simila conspersa oleo
38 in sacrificium:¶mortariolum aureum appendens
39 decem siclos plenum incenso:¶bouem de armen-
to,& arietem, & agnum anniculum in holocaustũ:
40 ¶hircũq; pro peccato:¶& in hostias pacificorũ bo-
41 ues duos,arietes quinq;,hircos quinq;, agnos anni-
D culos quinq;.hęc fuit oblatio Salamiel filij Suri sad-
42 dai.¶Die sexto princeps filiorũ Gad, Eliasaph filius
43 Duel,¶obtulit acetabulũ argenteũ appendens cen-
tũ triginta siclos, phialam argenteam habentem se-
ptuaginta siclos ad pondus sanctuarij, vtrunq; ple-
44 num simila conspersa oleo in sacrificium:¶morta-
riolum aureum appẽdens decem siclos plenum in-
45 censo:¶bouem de armento,& arietem,& agnum
46 anniculum in holocaustum,¶hircumq; pro pecca-
47 to:¶& in hostias pacificorum boues duos, arietes
quinque, hircos quinq;, agnos anniculos quinque.
48 hæc fuit oblatio Eliasaph filij Duel.¶Die septimo
princeps filiorũ Ephraim, Elisama filius Ammiud,
49 ¶obtulit acetabulum argenteum appendens centũ
triginta siclos, phialam argẽteam habentem septua
ginta siclos ad pondus sanctuarij, vtrunque plenum
50 simila conspersa oleo in sacrificium:¶mortariolum
aureum appendens decem siclos plenum incenso:
51 ¶bouem de armento,& arietem,& agnum annicu-
52 lum in holocaustum,¶hircumq; pro peccato:¶&
53 in hostias pacificorum, boues duos, arietes quin-
E que,hircos quinque,agnos anniculos quinque.hęc
54 fuit oblatio Elisama filij Ammiud.¶Die octauo
princeps filiorum Manasse, Gamaliel filius Phadas-
55 sur,¶obtulit acetabulum argẽteum appendens cẽ-
tum triginta siclos, phialam argenteam habentem
septuaginta siclos ad pondus sanctuarij, vtrunque
56 plenum simila conspersa oleo in sacrificium;¶mor-
tariolum aureum appendens decem siclos plenum
57 incenso:¶bouem de armento, & arietem, & agnũ
58 anniculum in holocaustum;¶hircumq; pro pecca-
59 to:¶& in hostias pacificorum boues duos, arietes
quinque, hircos quinque, agnos anniculos quin-
60 que.hæc fuit oblatio Gamaliel filij Phadassur.¶Die
nono princeps filiorum Ben-iamin, Abidan filius
61 Gedeonis,¶obtulit acetabulum argenteum appen
dens centum triginta siclos, phialam argenteam ha
bentem septuaginta siclos ad pondus sanctuarij,
vtrũque plenum simila cõspersa oleo in sacrificium;
62 ¶mortariolum aureũ appendens decem siclos ple-
63 num incenso:¶bouem de armento, & arietem,
64 & agnum anniculum in holocaustum,¶hircumque
65 pro peccato:¶& in hostias pacificorũ boues duos,
arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos
quinque. hæc fuit oblatio Abidan filij Gedeonis.
66 ¶Die decimo princeps filiorũ Dan, Ahi-ẽzer filius
F Ammi-saddai,¶obtulit acetabulum argenteum ap
67 pendens cẽtum triginta siclos, phialam argenteam
habentem septuaginta siclos ad pondus sanctuarij,
vtrunq; plenum simila conspersa oleo in sacrificiũ:
68 ¶mortariolum aureum appendens decem siclos ple
69 num incenso:¶bouem de armento,& arietem,&
70 agnum anniculum in holocaustũ,¶hircumque pro
71 peccato:¶& in hostias pacificorum boues duos,arie
tes quinque,hircos quinque,agnos anniculos quin
que. hæc fuit oblatio Ahi-ẽzer filij Ammi-saddai.
72 ¶Die vndecimo princeps filiorum Aser, Phegiel
73 filius Ochram,¶obtulit acetabulum argenteum ap-
pendens centum triginta siclos, phialam argenteã
habentem septuaginta siclos ad pondus sanctuarij,
vtrunque plenũ simila cõspersa oleo in sacrificium;
74 ¶mortariolum aureum appẽdens decem siclos plę
75 num incenso:¶bouem de armento,& arietem,&
76 agnum anniculum in holocaustum,¶hircumque
77 pro peccato:¶& in hostias pacificorum boues duos,
arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos
78 quinque. hæc fuit oblatio Phegiel filij Ochrã.¶Die
duodecimo princeps filiorũ Nephtali, Ahira filius
79 Enan,¶obtulit acetabulum argenteum appendens
centum triginta siclos, phialam argenteam haben-
tem septuaginta siclos ad pondus sanctuarij, vtrun-
que plenum simila oleo conspersa in sacrificium:
80 ¶mortariolum aureum appendens decem siclos ple
81 num incenso:¶bouem de armento, & arietem, &
82 agnum anniculum in holocaustum,¶hircumq; pro
83 peccato:¶& in hostias pacificorũ boues duos,arie-
tes quinq;, hircos quinque, agnos anniculos quin-
84 que. hæc fuit oblatio Ahiar filij Enan.¶Hæc in de-
dicatione altaris oblata sunt à principibus Israël,
in die qua consecratum est:acetabula argẽtea duo-
decim,phialæ argenteæ duodecim, mortariola au-
85 rea duodecim:ita vt centum triginta siclos argenti
G haberet vnum acetabulum,& septuaginta siclos ha-
beret vna phiala: id est, in commune vasorum om-
nium ex argento sicli duo millia quadringenti,
86 pondere sanctuarij:¶mortariola aurea duodecim
plena incenso, denos siclos appendentia pondere
sanctuarij: id est, simul auri sicli centum viginti.
87 ¶boues de armento in holocaustum duodecim, a-
rietes duodecim, agni anniculi duodecim, & liba-
88 menta eorum,hirci duodecim pro peccato.¶In ho-
stias pacificorum,boues vigintiquatuor, arietes se-
xaginta, hirci sexaginta, agni anniculi sexaginta.
Hæc oblata sunt in dedicationem altaris, quando
89 vnctum est.¶Cumque ingrederetur Moyses taber-
naculum fœderis, vt consuleret oraculum; audie-
bet vocem loquentis ad se de propitiatorio, quod
erat super arcam testimonij inter duos Cherubim,
vnde & loquebatur ei.

CAPVT VIII.

1 Locutusq; est Dominus ad Moysen,dicẽs:
A ¶Loquere Aaron,& dices ad eum: Cùm
2 posueris septem lucernas,-ˇcãdelabrum
3 in australi parte erigaturˇ.¶Hoc igitur
præcipe,vt lucernæ contra boream è regione respi-
ciant ad mensam panum propositionis, contra eam
partem quam candelabrum respicit, lucere debe-
4 bunt.¶Fecitq; Aaron, & imposuit lucernas super
5 candelabrum,vt præceperat Dominus Moysi.¶Hęc
autem erat factura candelabri: Ex auro ductili,tam
medius stipes, quàm cuncta quæ ex vtroq; calamo-
rum latere nascebantur,iuxta exemplum quod ostẽ
dit Dominus Moysi,ita operatus est candelabrum.
6 ¶Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Tol-
le Leuitas ex medio filiorum Israël, & purificabis
7 eos¶iuxta hunc ritum:Aspergantur aqua lustratio-
B nis,& radant omnes pilos carnis suæ. Cumq; laue-
8 rint vestimenta sua,& mundati fuerint;¶tollent bo
uem de armentis,& libamentum eius similam oleo
conspersam. bouem autem alterum de armento tu
9 accipies pro peccato:& applicabis¶Leuitas coram
tabernaculo fœderis, conuocata omni multitudine
10 filiorum Israël.¶Cumq; Leuitæ fuerint coram Do-
11 mino,ponent filij Israël manus suas super eos,¶&
offeret

-ˇ candelabrorum in australi parte erigantur.

Sup. 3. a. 6. 1. Esd. 6. d. 18.

offeret Aaron Leuitas, munus in conſpectu Domi-
12 ni à filijs Iſraël, vt ſeruiant in miniſterio eius. ¶ Le-
uitæ quoq; ponẽt manus ſuas ſuper capita bouum,
è quibus vnum facies pro peccato, & alterum in ho
13 locauſtum Domini, vt depreceris pro eis. ¶ Statueſ-
que Leuitas in conſpectu Aaron & filiorum eius, &
14 conſecrabis oblatos Domino, ¶ ac ſeparabis de me-
15 dio filiorum Iſraël, vt ſint mei: ¶ & poſtea ingredian-
C tur tabernaculum fœderis, vt ſeruiant mihi. Sicque
purificabis & cõſecrabis eos in oblationem Domi-
16 ni, ¶ quoniam dono donati ſunt mihi à filijs Iſraël.
Supr. 3. c. 13.
| Pro primogenitis quæ aperiunt omnem vuluam in
17 Iſraël, accepi eos. ¶ Mea ſunt enim omnia primoge-
Exo. 13. a. 2. Luc. 2. d. 23.
nita filiorum Iſraël, tam ex hominibus, quàm ex iu-
mentis, ex die quo percuſſi omne primogenitum in
18 Terra-Aegypti, ſanctificaui eos mihi: ¶ & tuli Leui-
19 tas pro cunctis primogenitis filiorũ Iſraël: ¶ tradidi-
filiorum Iſraël.
que eos dono Aaron & filijs eius de medio populi,
D vt ſeruiant mihi pro Iſraël in tabernaculo fœderis,
& orẽt pro eis, ne ſit in populo plaga, ſi auſi fuerint
20 accedere ad ſanctuarium. ¶ Feceruntq; Moyſes &
Aaron & omnis multitudo filiorum Iſraël ſuper Le
21 uitis quæ præceperat Dominus Moyſi: ¶ purificati-
que ſunt, & lauerunt veſtimenta ſua. Eleuauitq; eos
22 Aaron in conſpectu Domini, & orauit pro eis; ¶ vt
purificati ingrederentur ad officia ſua in tabernacu
lum fœderis coram Aaron & filijs eius. Sicut præ-
ceperat Dominus Moyſi de Leuitis, ita factum eſt.
23 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens: ¶ Hęc
24 eſt lex Leuitarum: A viginti-quinq; annis, & ſuprà
ingredientur, vt miniſtrent in tabernaculo fœderis.
25 ¶ Cumq; quinquageſimum annum ætatis impleue-
26 rint, ſeruire ceſſabunt, ¶ eruntque miniſtri fratrum
ſuorum in tabernaculo fœderis, vt cuſtodiant quæ
ſibi fuerint commendata: opera autem ipſa non fa-
ciant. Sic diſpones Leuitis in cuſtodijs ſuis.

CAPVT IX.

1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen in deſer
A to Sinai anno ſecundo, poſtquàm egreſ-
ſi ſunt de Terra-Aegypti, menſe primo,
2 dicens: ¶ Faciant filij Iſraël Phaſe in tem-
3 pore ſuo ¶ quartadecima die menſis huius ad veſpe
rã, iuxta omnes ceremonias & iuſtificationes eius.
4 ¶ Præcepitq; Moyſes filijs Iſraël, vt facerent Phaſe.
5 ¶ Qui fecerunt tempore ſuo: quartadecima die mẽ-
ſis ad veſperam in monte Sinai. Iuxta omnia quæ
mandauerat Dominus Moyſi, fecerunt filij Iſraël.
6 ¶ Ecce autem quidam immundi ſuper anima homi-
nis, qui non poterant facere Phaſe in die illo; acce
7 dentes ad Moyſen & Aaron, ¶ dixerunt eis: Immun
di ſumus ſuper anima hominis: quare fraudamur, vt
non valeamus oblationem offerre Domino in tem-
8 pore ſuo inter filios Iſraël? ¶ Quibus reſpondit Moy
B ſes: State, vt conſulam quid præcipiat Dominus de
9 vobis. ¶ Locutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, dicẽs:
10 ¶ Loquere filijs Iſraël: Homo qui fuerit immundus
ſuper anima, ſiue in via procul in gente veſtra; fa-
11 ciat Phaſe Domino ¶ in menſe ſecundo, quartade-
cima die menſis ad veſperam: cum azymis & lactu-
12 cis agreſtibus comedent illud. ¶ non relinquent ex
Exo. 12. g. 46. Ioan. 19. f. 36.
eo quippiam vſque manè, | & os eius non confrin-
13 gent, omnem ritum Phaſe obſeruabunt. ¶ Si quis
autem & mundus eſt, & in itinere non fuit, & tamen
non fecit Phaſe; exterminabitur anima illa de po-
pulis ſuis, quia ſacrificium Domino non obtulit tẽ-
14 pore ſuo: peccatum ſuum ipſe portabit. ¶ Peregri-
C nus quoque & aduena ſi fuerint apud vos, facient
Phaſe Domino iuxta ceremonias, & iuſtificationes
ſuas. Præceptum idem erit apud vos tam adue-
15 næ, quàm indigenæ. ¶ | Igitur die qua erectum eſt
Exo. 40. d. 34.
tabernaculum, operuit illud nubes. A veſpere antẽ
ſuper tentorium erat quaſi ſpecies ignis vſque ma-
16 nè. ¶ ſic fiebat iugiter. per diem operiebat illud nu-
17 bes, & per noctem quaſi ſpecies ignis. ¶ Cumque
ablata fuiſſet nubes quæ tabernaculum protegebat,
tunc proficiſcebãtur filij Iſraël, & in loco vbi ſtetiſ-
18 ſet nubes, ibi caſtrametabantur. ¶ Ad imperium
Domini proficiſcebantur, & ad imperium illius fi-
D gebant tabernaculum. | Cunctis diebus quibus ſta-
1. Cor. 10. a. 1.
bat nubes ſuper tabernaculum, manebant in eodẽ
19 loco: ¶ & ſi eueniſſet vt multo tempore maneret ſu-
per illud, erant filij Iſraël in excubijs Domini, &
20 non proficiſcebantur ¶ quotquot diebus fuiſſet nu-
bes ſuper tabernaculum. Ad imperium Domini eri
gebant tentoria, & ad imperium illius deponebant.
21 ¶ Si fuiſſet nubes à veſpere vſque manè, & ſtatim di-
luculo tabernaculum reliquiſſet; proficiſcebantur:
& ſi poſt diem & noctem receſſiſſet, diſſipabant ten
22 toria. ¶ Si verò biduo, aut vno menſe, vel longiore
tempore fuiſſet ſuper tabernaculum, manebant fi-
lij Iſraël in eodem loco, & non proficiſcebantur:
23 ſtatim autem vt receſſiſſet, mouebant caſtra. ¶ Per
verbum Domini figebant tentoria, & per verbum il
lius proficiſcebantur: erantq; in excubijs Domini
iuxta imperium eius per manum Moyſi.

CAPVT X.

1 LOcutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, dicẽs:
A ¶ Fac tibi duas tubas argenteas ductiles,
2 quibus conuocare poſſis multitudinem,
3 quando mouenda ſunt caſtra. ¶ Cumque
increpueris tubis, congregabitur ad te omnis tur-
4 ba ad oſtium tabernaculi fœderis. ¶ Si ſemel clan-
gueris, venient ad te principes, & capita multitudi-
5 nis Iſraël. ¶ Si autem prolixior atq; conciſus clan-
gor increpuerit, mouebunt caſtra primi qui ſunt ad
6 Orientalem plagam. ¶ In ſecundo autem ſonitu &
pari vlulatu tubæ, leuabunt tentoria qui habitant
ad Meridiem, & iuxta hunc modum reliqui facient
7 vlulantibus tubis in profectionem. ¶ Quando autem
congregandus eſt populus, ſimplex tubarum clan-
8 gor erit, & non conciſè vlulabunt. ¶ Filij autem Aa-
ron ſacerdotis clangent tubis: eritq; hoc legitimum
9 ſempiternum in generationibus veſtris. ¶ Si exieri-
tis ad bellum de terra veſtra contra hoſtes, qui dimi
B cant aduerſum vos; clangetis vlulantibus tubis, &
erit recordatio veſtri coram Domino Deo veſtro,
vt eruamini de manibus inimicorum veſtrorum.
10 ¶ Si quando habebitis epulum, & dies feſtos, & ca-
lendas; canetis tubis ſuper holocauſtis, & pacificis
victimis, vt ſint vobis in recordationem Dei veſtri.
11 Ego Dominus Deus veſter. ¶ Anno ſecundo, men-
ſe ſecundo, viceſima die menſis, eleuata eſt nubes
12 de tabernaculo fœderis: ¶ profectiq; ſunt filij Iſraël
per turmas ſuas de deſerto Sinai, & recubuit nubes
13 in ſolitudine Pharan. ¶ Moueruntq; caſtra primi iu-
14 xta imperium Domini per manum Moyſi, ¶ | Filij
Sup. 1. a. 7.
Iuda per turmas ſuas, quorũ princeps erat Nahaſ-
15 ſon filius Aminadab. ¶ In tribu filiorum Iſſachar fuit

princeps

16 princeps Nathanaël filius Suar. ¶ In tribu Zabulon
17 erat princeps Eliab filius Helon. ¶ Depositumq; est
tabernaculum, quod portantes egressi sunt filij Ger
18 son & Merari. ¶ Profectiq; sunt & filij Ruben, per tur
mas & ordinem suum, quorum princeps erat Heli-
19 sur filius Sedeur. ¶ In tribu autem filiorum Simeon,
C princeps fuit Salamiel filius Suri-saddai. ¶ Porrò in
20 tribu Gad erat princeps Eliasaph filius Duel. ¶ Pro-
21 fectique sunt & Caathitæ portantes sanctuarium.
Tandiu tabernaculum portabatur, donec venirent
22 ad erectionis locũ. ¶ Mouerũt castra & filij Ephráim
per turmas suas, in quorum exercitu princeps erat
23 Elisama filius Ammiud. ¶ in tribu autem filiorum
Manasse princeps fuit Gamaliel filius Phadassur:
24 ¶ & in tribu Ben-iamin erat dux Abidam filius Ge-
25 deónis. ¶ Nouissimi castrorum omnium profecti
sunt filij Dan per turmas suas, in quorum exercitu
26 princeps fuit Ahiëzer filius Ammi-saddai. ¶ In tribu
autem filiorum Aser erat princeps Phegiel filius
27 Ochran. ¶ Et in tribu filiorum Nephtali princeps
28 fuit Ahira filius Enan. ¶ Hæc sunt castra, & profe-
ctiones filiorum Israël per turmas suas, quãdo egre
29 diebantur. ¶ Dixitque Moyses Hobab filio Raguel
D Madianitæ, cognato suo: Proficiscimur ad locum
quem Dominus daturus est nobis: veni nobiscum,
vt benefaciamus tibi: quia Dominus bona promi-
30 sit Israëli. ¶ Cui ille respondit: Non vadam tecum,
31 sed reuertar in terram meam in qua natus sum. ¶ Et
ille: Noli, inquit, nos relinquere: tu enim nosti in
quibus locis per desertũ castra ponere debeamus,
32 & eris ductor noster. ¶ Cumq; nobiscum veneris,
quicquid optimum fuerit ex opibus quas nobis tra
33 diturus est Dominus, dabimus tibi. ¶ Profecti sunt
ergo de Monte Domini viam trium dierum, arca-
que fœderis Domini præcedebat eos, per dies tres
34 prouidens castrorum locum. ¶ Nubes quoq; Domi
35 ni super eos erat per diem, cùm incederent. ¶ Cùmq;
eleuaretur arca, dicebat Moyses: ‖ Surge Domine, ‖Psal. 67. a. 2.
& dissipentur inimici tui, & fugiant qui oderunt te,
36 à facie tua. ¶ Cùm autẽ deponeretur, aiebat: Reuer-
tere Domine ad multitudinem exercitus Israël.

CAPVT XI.

1 INtereà ortum est murmur populi, quasi
A dolentium pro labore, contra Dominũ.
Quod cùm audisset Dominus, iratus est.
Et accensus in eos ignis Domini, deuo-
2 rauit extremam castrorum partem. ¶ Cumque cla-
masset populus ad Moysen, orauit Moyses ad Do-
3 minum, & absorptus est ignis. ¶ Vocauitque no-
men loci illius, Incensio: eò quòd succensus fuis-
4 set contra eos ignis Domini. ¶ Vulgus quippe pro-
miscuum quod ascenderat cum eis, flagrauit desi-
derio *, sedens & flẽs, iunctis sibi pariter filijs Israël, *carnium.
5 & ait, ‖ Quis dabit nobis ad vescendum, carnes? ¶ Re ‖1. Cor. 10 a. 6.
cordamur piscium quos comedebamus in Aegy-
pto gratis: in mentem nobis veniunt cucumeres, &
6 pepones, porrique, & cepe, & allia. ¶ Anima nostra
B arida est, nihil aliud respiciẽt oculi nostri nisi Man.
7 ¶ ‖ Erat autem Man quasi semen coriandri coloris ‖Exo. 16. c. 14. Sap. 16. c. 10. Psal. 77. c. 24. Ioan. 6. d. 31.
8 bdellij. ¶ Circuibatq; populus, & colligens illud frã
gebat mola, siue terebat in mortario, coquens in
olla, & faciens ex eo tortulas saporis quasi panis
9 oleati. ¶ Cumq; descenderet nocte super castra ros,
10 descendebat pariter & Man. ¶ Audiuit ergo Moyses
flentem populum per familias, singulos per ostia
tentorij sui. Iratusq; est furor Domini valde: sed &
11 Moysi intoleranda res visa est, ¶ & ait ad Dominum:
Cur afflixisti seruum tuum? quare non inuenio gra-
tiam coram te, & cur imposuisti pondus vniuersi po
12 puli huius super me? ¶ Nunquid ego concepi omnẽ
C hanc multitudinem, vel genui eam, vt dicas mihi,
Porta eos in sinu tuo, sicut portare solet nutrix in-
fantulum, & defer in terram pro qua iurasti patri-
13 bus eorum? ¶ Vnde mihi carnes, vt dem tantæ mul-
titudini? flent contra me, dicentes, Da nobis car-
14 nes, vt comedamus. ¶ Non possum solus sustinere
15 omnem hunc populum, quia grauis est mihi. ¶ Sin
aliter tibi videtur, obsecro vt interficias me, & inue
niam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis.
16 ¶ Et dixit Dominus ad Moysen: Congrega mihi se-
ptuaginta viros de senibus Israël, quos tu nosti quòd
senes populi sint ac magistri: & duces eos ad ostium
17 tabernaculi fœderis, faciesque ibi stare tecum, ¶ vt
D descendam & loquar tibi: & auferam de spiritu tuo,
tradamq; eis, vt sustentent tecum onus populi, &
18 non tu solus graueris. ¶ Populo quoq; dices: San-
ctificamini cras: * comedetis carnes. ego enim au- *& 1.
diui vos dicere, Quis dabit nobis escas carnium? be
ne nobis erat in Aegypto. Vt det vobis Dominus
19 carnes, & comedatis: ¶ non vno die, nec duobus,
20 vel quinque, aut decem, nec viginti quidem: ¶ sed
vsque ad mensem dierum donec exeat per nares ve
stras, & vertatur in nauseã, eò quòd repuleritis Do-
minum qui in medio vestri est, & fleueritis coram
21 eo, dicentes, Quare egressi sumus ex Aegypto? ¶ Et
ait Moyses ad Dominum *: Sexcenta millia peditũ -4.
huius populi sunt. & tu dicis, Dabo eis esum carniũ
22 mense integro? ¶ ‖ Nunquid ouium & boum multi- ‖Ioan. 6. 17.
E tudo cædetur, vt possit sufficere ad cibum: vel om-
nes pisces maris in vnum cõgregabuntur, vt eos sa-
23 tient? ¶ Cui respondit Dominus: ‖ Nunquid manus ‖Isa. 59. a. 1.
Domini inualida est? Iam nunc videbis vtrum meus
24 sermo opere compleatur. ¶ Venit igitur Moyses, &
narrauit populo verba Domini, cõgregans septua-
ginta viros de senibus * Israël, quos stare fecit circa *populi 1.
25 tabernaculum. ¶ Descenditq; Dominus per nubem,
& locutus est ad eum, auferens de Spiritu qui erat
in Moyse, & dans septuaginta viris. Cumq; requie-
uisset in eis Spiritus, prophetauerunt: nec vltra ces-
26 sauerunt ¶ Remanserant autem in castris duo viri,
F quorum vnus vocabatur Eldad, & alter Medad, su-
per quos requieuit Spiritus: nã & ipsi descripti fue-
rant, & nõ exierant ad tabernaculum. Cumq; pro-
27 phetarent in castris, ¶ cucurrit puer, & nunciauit
Moysi, dicens: Eldad & Medad prophetant in ca-
28 stris. ¶ Statim Iosue filius Nun, minister Moysi, &
electus è pluribus, ait: Domine mi Moyses, prohi-
29 be eos. ¶ At ille: Quid, inquit, æmularis pro me?
G quis tribuat, vt omnis populus prophetet, & det eis
30 Dominus Spiritum suum? ¶ Reuersusq; est Moyses,
31 & maiores natu Israël in castra. ¶ ‖ Ventus autẽ egre- ‖Exo. 16. 13.
diẽs à Domino, arreptas trans mare coturnices de- Psal. 77. c.
tulit, & demisit in castra itinere quantum vno die 31.
confici potest ex omni parte castrorum per circui-
tum, volabantq; in aere duobus cubitis altitudine
32 super terram. ¶ Surgens ergo populus toto die illo,
& nocte, ac die altero, congregauit coturnicũ mul
titudinem: qui parum, decem coros: & siccauerunt
33 eas per gyrum castrorum. ¶ ‖ Adhuc carnes erant in ‖Psal. 77.
dentibus eorum, nec defecerat huiuscemodi cibus: 31.

& ecce furor Domini concitatus in populum, per-
34 cussit eum plaga magna nimis? ¶ Vocatusq; est ille
locus, Sepulchra-concupiscentiæ: ibi enim sepelie-
35 runt populum qui desiderauerat. ¶ Egressi autem
de Sepulchris-concupiscentiæ, venerunt in Hase-
toth, & manserunt ibi.

quem per- / cussus Do- / minus, qu / desiderau / rat carnes / 4.

CAPVT XII.

1 Locutaq; est Maria & Aaron contra Moy-
A sen propter vxorem eius Æthiopissam,
2 ¶ & dixerunt: Num per solum Moysen
locutus est Dominus? nónne & nobis si-
militer est locutus? Quod cùm audisset Dominus,
3 iratus est. ¶ Erat enim Moyses vir mitissimus super
4 omnes homines qui morabantur in terra. ¶ Statim
locutus est Dominus ad eum, & ad Aaron & Mariã.
B Egredimini vos tãtùm tres ad tabernaculum fœde-
5 ris. Cumq; fuissent egressi, ¶ descendit Dominus in
columna nubis, & stetit in introitu tabernaculi, vo-
6 cãs Aaron & Mariam. Qui cùm issent, ¶ dixit ad eos:
Audite sermones meos, Si quis fuerit inter vos Pro
pheta Domini, in visione apparebo ei, vel per som-
7 nium loquar ad illũ. ¶ At nõ talis seruus meus Moy-
8 ses, | qui in omni domo mea fidelissimus est: ¶ ore
enim ad os loquor ei: & palàm, & non per ænigma-
C ta & figuras Dominum videt. Quare ergo non ti-
9 muistis detrahere seruo meo Moysi? ¶ Iratusque cõ
10 tra eos, abijt: ¶ nubes quoq; recessit quæ erat super
tabernaculum: & ecce Maria apparuit candens le-

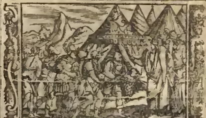
g Hebr. 3. a. 2.

pra quasi nix. Cumque respexisset eam Aaron, &
11 vidisset perfusam lepra, ¶ ait ad Moysen: Obsecro
domine mi, ne imponas nobis hoc peccatum quod
12 stultè commisimus, ¶ ne fiat hæc quasi mortua, & vt
D abortium quod proijcitur de vulua matris suæ: ecce
13 iam medium carnis eius deuoratũ est à lepra. ¶ Cla-
mauitque Moyses ad Dominum, dicens: Deus ob-
14 secro, sana eam. ¶ Cui respondit Dominus: Si pa-
ter eius spuisset in faciẽ illius, nónne debuerat sal-
tem septem diebus rubore suffundi? Separetur se-
ptem diebus extra castra, & postea reuocabitur.
15 ¶ Exclusa est itaque Maria extra castra septem die-
bus: populus non est motus de loco illo, donec re-
uocata est Maria.

CAPVT XIII.

1 Profectusq; est populus de Haseroth, fixis
A tentorijs in deserto Pharan. ¶ ibiq; locu-
2 tus est Dominus ad Moysen, dicens:
3 ¶ Mitte viros qui considerent Terram-
Chanáan, quam daturus sum filijs Israël, singulos de
4 singulis tribubus, ex principibus. ¶ Fecit Moyses
quod Dominus imperauerat. de deserto Pharan
5 mittens principes viros, ¶ quorum ista sunt nomi-
B na. De tribu Ruben, Sammua filium Zechur. ¶ De
6 tribu Simeon, Saphat filium Huri. ¶ De tribu Iuda,
7 Caleb filium Iéphone. ¶ De tribu Issachar, Igal filiũ
8 Ioseph. ¶ De tribu Ephráim, Osee filium Nun. ¶ De
9 tribu Ben-iamin, Phalti filium Raphu. ¶ De tribu
10 Zabulon, Geddiel filium Sodi. ¶ De tribu Ioseph,
11 sceptri Manasse, Gaddi filium Susi. ¶ De tribu Dan,
12 Ammiel filium Gemalli. ¶ De tribu Aser, Sthur fi-
13 lium Michaël. ¶ De tribu Nephthali, Nahabi filium
14 Vapsi. ¶ De tribu Gad, Guel filium Machi. ¶ Hæc sunt
C nomina virorum, quos misit Moyses ad consyderan
15 dam terram: vocauitque Osee filium Nun, Iosue.
16 ¶ Misit ergo eos Moyses ad consyderandam ter-
17 ram-Chanáan, & dixit ad eos: Ascendite per meri-
dianam plagam. Cumque veneritis ad montes,
18 ¶ consyderate terram, qualis sit: & populum, qui ha-
19 bitator est eius, vtrum fortis sit an infirmus, pauci
20 numero an plures: ¶ ipsa terra, bona an mala: vr-
21 bes quales, muratæ an absq; muris: ¶ humus, pin-
guis an sterilis, nemorosa an absque arboribus.
Confortamini, & afferte nobis de fructibus terræ.
Erat autem tempus, quãdo iam præcoquæ vuæ ve-
22 sci possunt. ¶ Cumque ascendissent, explorauerunt
D terram à deserto Sin, vsque Rohob intrantibus E-
23 math. ¶ Ascenderuntq; ad meridiem, & venerunt
in Hebron, vbi erant Achiman, & Sisai, & Tholmai,
filij Enac. nam Hebron septem annis ante Tanim
24 vrbem Ægypti condita est. ¶ | Pergentesque vsq; Deut. 1. c. 24.
ad Torrentem-botri, absciderunt palmitem cum
vua sua, quem portauerunt in vecte duo viri. De
E malis quoque granatis, & de ficis loci illius tule-

25 runt: ¶ qui appellatus est Nehel-escol, id est, Tor-
rens-botri, eò quòd botrum portassent inde filij Is-
26 raël. ¶ Reuersiq; exploratores terræ post quadra-
27 ginta dies, omni regione circuita, ¶ venerunt ad
Moysen & Aaron & ad omnem cœtum filiorum Is-
raël in desertum Pharan, quod est in Cades. Lo-
cutique eis & omni multitudini ostenderunt fru-
28 ctus terræ, ¶ & narrauerunt, dicentes: Venimus in
F terram ad quam misisti nos, quæ reuera fluit lacte
29 & melle, vt ex his fructibus cognosci potest: ¶ sed
cultores fortissimos habet, & vrbes grandes *, atq; * nimis.
30 muratas. Stirpem Enac vidimus ibi. ¶ Amalec ha-
bitat in meridie, Hethæus & Iebusæus & Amor-
rhæus in montanis. Chananæus verò moratur iu-
31 xta mare, & circa fluenta Iordanis. ¶ Inter hæc Caleb
compescens murmur populi qui oriebatur contra
Moysen, ait: Ascendamus, & possideamus terram,
32 quoniam poterimus obtinere eam. ¶ Alij verò qui
fuerant cum eo, dicebant: Nequaquam ad hunc
populum valemus ascẽdere, quia fortior nobis est.
¶ Detra-

33 ¶ Detraxeruntque terræ quam inspexerant, apud fi-
lios Israël, dicentes: Terra quam lustrauimus, de-
uorat babitatores suos. populus queo aspeximus
34 proceræ staturæ est: ¶ Ibi vidimus monstra quædam
filiorum Enac de genere giganteo, qnibus compa-
rati, quasi locustæ videbamur.

CAPVT XIIII.

1 IGitur vociferans omnis turba fleuit no-
A ɫte illa, ¶ & murmurati sunt contra Moy
2 sen & Aaròn cuncti filij Israël, dicen-
tes: Vtinam mortui essemus in Aegy-
3 pto, & non in hac vasta solitudine. ¶ Vtinam perea-
mus, & non inducat nos Dominus in terram istam,
ne cadamus gladio, & vxores ac liberi nostri ducan
tur captiui. Nõne melius est reuerti in Aegyptum?
4 ¶ Dixeruntque alter ad alterum: Constituamus no-
5 bis ducẽ. & reuertamur in Aegyptum. ¶ Quo audito
Moyses & Aaron ceciderũt proni in terram coram
Eccl. 46. b. 9. 6 omni multitudine filiorum Israel. ¶ | At verò Iosue
1. Mac. 2. f. 45. filius Nun, & Caleb filius Iéphone, qui & ipsi lustra
7 uerant terram, sciderunt vestimenta sua. ¶ & ad om
B nem multitudinem filiorum Israël locuti sunt: Ter-
8 ra quam circuiuimus, valde bona est. ¶ si propi-
tius fuerit Dominus, inducet nos in eam, & tradet
9 humum lacte & melle manantem. ¶ Nolite rebel-
les esse contra Dominum: neque timeatis populum
terræ huius. quia sicut panem ita eos possumus de-
uorare. recessit ab eis omne præsidiũ. Dominus no-
10 biscum est, nolite metuere. ¶ Cumq; clamaret omnis
multitudo, & lapidibus eos vellet opprimere, appa
ruit gloria Domini super tectum fœderis cunctis vi
11 dentibus filijs Israël. ¶ Et dixit Dominus ad Moy-
sen: Vsquequo detrahet mihi populus iste? Quousq;
non credent mihi in omnibus signis quæ feci coram
12 eis? ¶ Feriam igitur eos pestilentia, atque cõsumã:
te autem faciam principem super gẽtem magnam,
13 & fortiorem quàm hæc est. ¶ Et ait Moyses ad Do-
Exo. 32. c. 12. C minum: Vt audiant Aegyptij de qnorum medio e-
14 duxisti populum istum, ¶ & habitatores terræ huius
qui audierunt quòd tu Domine in populo isto sis,
Exo 13. d. 27. & facie videaris ad faciem, | & nubes tua protegat
illos, & in columna nubis pręcedas eos per diem, &
15 in columna ignis per noctem: ¶ quòd occideris tan-
tam multitudinem quasi vnum hominem, & dicãt,
Deut. 9. d. 28. 16 ¶ Non poterat introducere populum in terram pro
qua iurauerat, idcirco occidit eos in solitudine.
17 ¶ Magnificetur ergo fortitudo Domini sicut iurasti,
Psa. 102 b. 8. 18 dicens: ¶ | Dominus patiens & multæ misericordiæ,
Exo. 20. a. 5. & 34. a. 7. auferens iniquitatem & scelera, nullumq; innoxiũ
derelinquens, qui visitas peccata patrum in filios in
19 tertiam, & quartam generationem. ¶ Dimitte obse-
cro, peccatum populi tui huius secundùm magnitu
dinem misericordię tuæ, sicut propitius fuisti egre-
20 dientibus de Aegypto vsque ad locum istum. ¶ Di-
21 xitque Dominus: Dimisi iuxta verbum tuum. ¶ Vi-
D uo ego: & implebitur gloria Domini vniuersa terra.
22 ¶ Attamen omnes homines qui viderunt maiesta-
tem meam, & signa quæ feci in Aegypto & in soli-
tudine, & tentauerunt me iam per decem vices, nec
23 obedierunt voci meæ, ¶ non videbunt terrã pro qua
iuraui patribus eorũ, nec quisquam ex illis qui de-
* Sed 3. Ios. 14. b. 6. 24 traxit mihi, intuebitur eam. ¶ * | Seruum meum Ca-
leb qui plenus alio spiritu secutus est me, inducam
in terram hanc quam circuiuit, & semen eius possi-
25 debit eam. ¶ Qnoniam Amalecites, & Chananæus
habitant in vallibus. Cras mouete castra, & reuerti-
26 mini in solitudinem per viam Maris rubri. ¶ Locu-
tusq; est est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens.
27 ¶ | Vsquequo multitudo hæc pessima murmurat con Psa. 105 c. 17. Infr. 26 d. 65. & b. 10.
E tra me? querelas filiorum Israel audiui. ¶ Dic ergo
28 eis, Viuo ego, ait Dominus: sicut locuti estis audi-
29 ente me, sic faciam vobis. ¶ In solitudine hac iace-
bunt cadauera vestra. | Omnes qui numerati estis à Deut. 1. f. 35.
viginti annis & suprà, & murmurastis contra me,
30 ¶ non intrabitis terram super quam leuaui manum
meam vt habitare vos facerem; | præter Caleb fi- Ios. 3. c. d
31 lium Iéphone, & Iosue filium Nun; ¶ Paruulos au-
F tem vestros de quibus dixistis, quòd prædæ hosti-
bus forent, introducam: vt videant terram quæ vo-
32 bis displicuit. ¶ Vestra cadauera iacebunt in solitu-
33 dine. ¶ Filij vestri erunt vagi in deserto annis qua-
draginta, & portabunt fornicationem vestram, do-
34 nec consumantur cadauera patrum in deserto, ¶ iux
ta numerum quadraginta dierum quibus conside-
rastis terram: annus pro die imputabitur: | Et qua- Ezech. 4 b. 6.
draginta annis recipietis iniquitates vestras, & scie Psal 94. b. 10.
35 tis vltionem meam. ¶ quoniam sicut locutus sum, ita
faciam omni multitudini huic pessimæ, quæ consur
rexit aduersum me: in solitudine hac deficiet &
36 morietur. ¶ Igitur omnes viri quos miserat Moy-
ses ad contemplandam terram, & qui reuersi mur-
murare fecerant cõtra eum omnem multitudinem,
37 detrahentes terræ quòd esset mala, ¶ | mortui sunt 1. Cor. 10 b. 10.
38 atque percussi in conspectu Domini. ¶ Iosue autem Hebr. 3. d. 17.
filius Nun, & Caleb filius Iéphone vixerunt ex om- Iud 1. b. 5
nibus qui perrexerant ad considerandam terram.
39 ¶ Locutusque est Moyses vniuersa verba hæc ad om
G nes filios Israël, & luxit populus nimis. ¶ Et ecce ma-
40 ne primo surgentes, ascenderunt verticem montis,
atque dixerunt: Parati sumus ascendere ad locum
41 de quo Dominus locutus est: q̃a peccauimus. ¶ Qui Deut. 1. f. 42.
bus Moyses, Cur, inquit, transgredimini verbũ Do-
42 mini, quod vobis non cedet in prosperum? ¶ Noli-
te ascendere: non enim est Dominus vobiscum: ne
43 corruatis coram inimicis vestris. ¶ Amalecites &
Chananæus ante vos sunt, quorum gladio corrue-
tis, eò q̃ nolueritis acquiescere Domino, nec erit
44 Dominus vobiscum. ¶ At illi contenebrati ascende-
runt in verticem montis. Arca autem testamẽti Do-
45 mini, & Moyses non recesserunt de castris. ¶ Descen
ditque Amalecites & Chananæus qui habitabat in
monte: & percutiens eos atque concidens, perse-
cutus est eos vsque Horma.

CAPVT XV.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, di-
A cens: ¶ Loquere ad filios Israël, & dices
2 ad eos: Cùm ingressi fueritis Terram
habitationis vestræ quam ego dabo vo-
3 bis, ¶ & feceritis oblationem Domino in holocau-
stum aut victimã pacificam vota soluentes, vel spon
te offerentes munera, aut in solennitatibus vestris
adolentes odorem suauitatis Domino, de bobus
4 siue de ouibus: ¶ offeret quicunque immolauerit vi-
ctimam, sacrificium similæ, decimam partem ephi
conspersam oleo, quod mensuram habebit quar-
5 tam partem hin: ¶ & vinum ad liba fundenda eius-
dem mensuræ dabit in holocaustum siue in victimã:
6 Per agnos singulos ¶ & arietes erit sacrificium simi-
læ duarum decimarum quæ conspersa sit oleo ter-
7 tiæ partis hin, ¶ & vinum ad libamentum tertiæ par

tis

tis eiusdem mensuræ offeret in odorem suauitatis
8 Domino. ¶ Quando verò de bobus feceris holo-
B caustum aut hostiam, vt impleas votum, vel pacifi-
9 cas victimas, ¶ dabis per singulos boues similæ tres
decimas conspersæ oleo, quod habeat medium mē
10 suræ hin, ¶ & vinū ad liba fundenda eiusdem mensu
11 ræ in oblationem suauissimi odoris Domino. ¶ Sic
12 facies ¶ per singulos boues & arietes & agnos & hœ
13 dos. ¶ Tam indigenæ quàm peregrini ¶ eodem ritu
14 offerent sacrificia. ¶ Vnum præceptum erit atque
15 iudicium tam vobis quam aduenis terræ. ¶ Locu-
16 tus est Dominus ad Moysen, dicens: ¶ Loquere fi-
17 lij Israël, & dices ad eos. ¶ Cùm veneritis in terram
18 quam dabo vobis, ¶ & comederitis de panibus re-
19 gionis illius, separabitis primitias Domino ¶ de ci-
20 bis vestris. Sicut de areis primitias separabitis, ¶ ita
21 & de pulmentis dabitis primitiua Domino. ¶ Quòd
22 si per ignorantiam præterieritis quicquam horum
23 quæ locutus est Dominus ad Moysen, ¶ & manda-
uit per eum ad vos, à die qua cœpit iubere & vltrà,
24 ¶ oblitaq; fuerit facere multitudo, offerret vitulum
C de armento, holocaustum in odorem suauissimum
Domino, & sacrificium eius ac liba vt cæremoniæ
25 postulant, hircumque pro peccato, ¶ & rogabit sa-
cerdos pro omni multitudine filiorum Israël: & di-
mittetur eis, quoniam non sponte peccauerunt, ni-
hilominus offerentes incensum Domino pro se & pro
26 peccato, atque errore suo: ¶ & dimittetur vniuersæ
plebi filiorū Israël, & aduenis qui peregrinantur in-
ter *eos*, quoniam culpa est omnis populi per igno- * vos 5.
27 rantiam. ¶ Quòd si anima vna nesciens peccauerit,
28 offeret caprā anniculam pro peccato suo, ¶ & depre
cabitur pro ea sacerdos, quòd inscia peccauerit co-
ram Domino: impetrabitq; ei veniam, & dimittetur
29 illi. ¶ Tam indigenis quàm aduenis vna lex erit om-
30 nium qui peccauerint ignorantes. ¶ Anima vero quę
per superbiam aliquid commiserit, siue ciuis sit ille,
siue peregrinus: quoniam aduersus Dominum re-
31 bellis fuit, peribit de populo suo: ¶ verbum enim
Domini contempsit & præceptum illius fecit irri-
tum: idcirco delebitur, & portabit iniquitatem
32 suam. ¶ Factum est autem, cùm essent filij Israël in
D solitudine, & inuenissent hominem colligentem li-
33 gna in die sabbathi, ¶ obtulerunt eum Moysi & Aa-
34 ron & vniuersæ multitudini. ¶ Qui recluserunt eum
in carcerem, nescientes quid super eo facere debe-
35 rent. ¶ Dixitq; Dominus ad Moysen: Morte moria-
tur homo iste: obruat lapidibus omnis turba extra
36 castra. ¶ Cumque eduxissent eum foras, obruerunt
eum lapidibus, & mortuus est sicut præceperat Do
37 minus. ¶ Dixit quoque Dominus ad Moysen. ¶ Lo-
38 quere filijs Israël, & dices ad eos, | vt faciant sibi fim Deut. 22. Mat. 23. 5.
brias per angulos palliorum, ponentes in eis vittas
39 hyacinthinas: ¶ quas cùm viderint, recordentur om
nium mādatorum Dñi, nec sequantur cogitationes
40 suas & oculos per res varias fornicātes: ¶ sed magis
memores pręceptorum Dñi faciant ea, sintq; sancti
41 Deo suo. ¶ Ego Dominus Deus vester, q eduxi vos
de Terra-Aegypti, vt essem Deus vester.

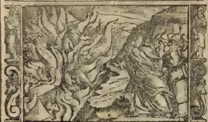
CAPVT XVI.

1 ECce autem Core filius Isaar, filij Caath,
A filij Leui, & Dathan atque Abiron fi-
lij Eliab, Hon quoque filius Pheleth
2 de filijs Ruben, ¶ surrexerunt cōtra Moy
sen, alijque filiorum Israël ducenti quinquaginta
viri proceres synagogæ, & qui tempore concilij per
3 nomina vocabantur. ¶ | Cumq; stetissent aduersum 1 Eccl. 45. c. 22. Iud. 1. d. 11. Inf. 27. a. 3.
Moysen & Aaron, dixerunt: Sufficiat vobis, quia
omnis multitudo sanctorum est, & in ipsis est Domi
4 nus: cur eleuamini super populū Dñi? ¶ Quod cùm
5 audisset Moyses, cecidit pronus in faciem: ¶ Locu-
tusq; ad Core & ad omnem multitudinem: Manè,
inquit, notum faciet Dominus qui ad se pertineant,
& sanctos applicabit sibi, & quos elegerit, appropin
6 quabunt ei. ¶ Hoc igitur facite: Tollat vnusquisque
thuribula sua, tu Core & omne concilium tuum:
7 ¶ & hausto cras igne ponite désuper thymiama co-
ram Domino: & quemcunq; elegerit, ipse erit sān-
8 ctus. multùm erigimini filij Leui. ¶ Dixitque rursum
9 ad Core: Audite filij Leui: ¶ Num parum vobis est
B quòd separauit vos Deus Israël ab omni populo,
& iunxit sibi, vt seruiretis ei in cultu tabernaculi,
& staretis coram frequentia populi, & ministrare-
10 tis ei? ¶ Idcirco ad se fecit accedere te & omnes fra-
tres tuos filios Leui, vt vobis etiam sacerdotium vē
11 dicetis, ¶ & omnis globus tuus stet contra Dominū?
quis est enim Aaron vt murmuretis contra eum?
12 ¶ Misit ergo Moyses vt vocaret Dathan & Abiron
13 filios Eliab. Qui responderunt: Nō venimus. ¶ Num-
quid parum est tibi quòd eduxisti nos de terra quæ
lacte & melle manabat, vt occideres in deserto,
14 nisi & dominatus fueris nostri? ¶ Reuera induxisti
nos in terram quæ fluit riuis lactis & mellis, & dedi-
sti nobis possessiones agrorum & vinearū? an & ocu
15 los nostros vis eruere? non venimus. ¶ Iratusque
Moyses valde: ait ad Dominum: Ne respicias sacri-
C ficia eorum: tu scis quòd nec asellum qdem unquā
acceperim ab eis, nec afflixerim quempiam eorum.
16 ¶ Dixitq; ad Core: Tu, & omnis congregatio tua sta
tę seorsum coram Dño, & Aaron die crastino sepa-
17 ratim: ¶ Tollite singuli thuribula uestra, & ponite
super ea incensum, offerētes Domino, ducēta quin-
quaginta thuribula: Aaron quoque teneat thuribu-
18 lum suum. ¶ Quod cùm fecissent stantibus Moyse
19 & Aaron, ¶ & coaceruassent aduersum eos omnem
multitudinem ad ostium tabernaculi, apparuit cun-
20 ctis gloria Domini. ¶ Locutusque Dominus ad
21 Moysen & Aaron, ait: ¶ Separamini de medio con-
gregationis huius; ut eos repentè disperdam.
22 ¶ Qui ceciderunt proni in faciem; atque dixerunt:
Fortissime Deus spirituum uniuersæ carnis, nū uno
23 peccante, contra omnes ira tua desæuiet? ¶ Et ait
24 Dominus ad Moysen: ¶ Præcipe uniuerso populo,
D ut separetur à tabernaculis Core & Dathan & Abi-
25 ron. ¶ Surrexitq; Moyses, & abijt ad Dathan & Abi-
26 ron: & sequentibus eum senioribus Israël, ¶ di-
xit ad turbam: Recedit à tabernaculis hominum
* impiorum, & nolite tangere quæ ad eos perti- * istorū 1.
27 nent, ne inuoluamini in peccatis eorum. ¶ Cumque
recessissent à tentorijs eorum per circuitum, Da-
than & Abiron egressi stabant in introitu papilionū
suorum cum uxoribus & liberis, omnique frequen
28 tia. ¶ Et ait Moyses: In hoc scietis quòd Dominus
miserit me, ut facerem uniuersa, quæ cernitis, & nō
29 ex proprio ea corde protulerim: ¶ Si consueta ho-
minum morte interierint, & uisitauerit eos plaga,
qua & cæteri uisitari solent: non misit me Domi-
30 nus. ¶ Sin autem nouam rem fecerit Dominus, ut a-
periens terra os suū, degluriat eos & omnia quæ ad
illos pertinent, descenderintque uiuentes in infer-
num, scietis quòd blasphemauerint Dominum.

¶ Con-

Psal.105. c.17. Deut.11. a.6. Infra.27. a.3.

31 ¶ Confestim igitur, vt cessauit loqui, dirupta est
32 terra sub pedibus eorum: ¶ & aperiens os suum, de-

uorauit illos cum tabernaculis suis & vniuersa sub-
33 stantia eorum. ¶ descenderuntque viui in infernum
operti humo, & perierunt de medio multitudinis.
34 ¶ At verò omnis Israël qui stabat per gyrum, fugit
à clamore pereuntium, dicens: Ne fortè & nos ter-
35 ra deglutiat. ¶ Sed & ignis egressus à Domino, in-
terfecit ducentos quinquaginta viros, qui offerebāt
36 incensum. ¶ Locutusque est Dominus ad Moysen,
37 dicens: ¶ Præcipe Eleazaro filio Aaron sacerdoti, vt
F tollat thuribula quæ iacent in incendio, & ignem
38 huc illucq; dispergat: quoniam sanctificata sunt ¶ in
mortibus peccatorum: producatq; ea in laminas,
& affigat altari, eo quòd oblatum sit in eis incensum
Domino, & sanctificata sint: vt cernant ea pro signo
39 & monimēto filij Israël. ¶ Tulit ergo Eleazar sacer-
dos thuribula ænea, in quibus obtulerāt hi quos in-
cendium deuorauit, & produxit ea in laminas, affi-
40 gens altari: ¶ vt haberent postea filij Israel quibus
commonerentur, ne quis accedat alienigena, &
qui non est de semine Aaron ad offerendum incen-
sum Domino, ne patiatur sicut passus est Core, &
omnis cōgregatio eius, loquente Domino ad Moy
41 sen. ¶ Murmurauit autem omnis multitudo filio-
rum Israel sequenti die contra Moysen & Aaron,
42 dicens: Vos interfecistis populum Domini. ¶ Cum-
43 que oriretur seditio, & tumultus incresceret, ¶ Moy
ses & Aaron fugerunt ad tabernaculum fœderis.
* tabernaculum 10. Quod, postquàm ingressi sunt, operuit nubes, *
44 & apparuit gloria Domini. ¶ Dixitque Domi-
45 nus ad Moysen: ¶ Recedite de medio huius multi-
tudinis, etiam nunc delebo eos. Cumque iacerent
46 in terra, ¶ dixit Moyses ad Aaron: Tolle thuribu-
lum, & hausto igne de altari, mitte incensum désu-
Sap. 18. d. 21.c. per, pergens citò ad populum, vt roges pro eis: iam
enim egressa est ira à Domino, & plaga desæuit.
47 ¶ Quod cùm fecisset Aaron, & cucurrisset ad me-
diam multitudinem quam iam vastabat incēdium,
48 obtulit thymiama; ¶ & stans inter mortuos ac viuē
tes, pro populo deprecatus est, & plaga cessauit.
49 ¶ Fuerunt autem qui percussi sunt, quatuordecim
millia hominum & septingenti, absq; his qui perie-
50 rant in seditione Core. ¶ Reuersusq; est Aaron ad
Moysen ad ostium tabernaculi fœderis postquàm
quieuit interitus.

CAPVT XVII.

1 ET locutus est Dominus ad Moysen, di-
A cens: ¶ Loquere ad filios Israël, & accipe
2 ab eis virgas singulas per cognationes
suas, à cunctis principibus tribuum, vir-
gas duodecim, & vniuscuiusq; nomen superscribe
3 virgæ suæ: ¶ nomen autem Aaron erit in tribu Le-
ui, & vna virga cunctas eorum familias continebit.
4 ¶ ponesq; eas in tabernaculo fœderis coram testi-
5 monio, vbi loquar ad te. ¶ Quem ex his elegero, ger-
B minabit virga eius: & cohibebo à me querimonias
6 filiorum Israel, quibus contra vos murmurant. ¶ Lo-
cutusq; est Moyses ad filios Israël: & dederunt ei
omnes principes virgas per singulas tribus: fueruntq;
7 virgæ duodecim absque virga Aaron. ¶ Quas cùm
posuisset Moyses corā Domino in tabernaculo te-
8 stimonij, ¶ sequenti die regressus inuenit germinas-
C se virgam Aaron in domo Leui: & turgentibus gem-
mis eruperant flores, qui folijs dilatatis, in amyg-
9 dalas deformati sunt. ¶ Protulit ergo Moyses om-
nes virgas de conspectu Domini ad cunctos filios
Israël: videruntq; & receperunt singuli virgas suas.
10 ¶ Dixitq; Dominus ad Moysen: Refer virgam Aa-
D ron in tabernaculum testimonij, vt seruetur ibi in
signum rebellium filiorum Israël, & quiescant que-
11 relæ eorum à me, ne moriantur. ¶ Fecitq; Moyses
12 sicut præceperat Dominus. ¶ Dixerunt autem filij
Israël, ad Moysen: Ecce consumpti sumus, omnes
13 peribimus. ¶ quicunq; accedit ad tabernaculum Do-
mini, moritur. Num vsque ad internecionem cun-
cti delendi sumus?

CAPVT XVIII.

1 DIxitq; Dominus ad Aaron: Tu, & filij tui
A & domus patris tui tecū portabitis ini-
quitatem sanctuarij: & tu & filij tui simul
sustinebitis peccata sacerdotij vestri:
2 ¶ sed & fratres tuos de tribu Leui, & sceptrum pa-
tris tui sume tecum, præstoque sint, & ministrent ti-
bi: tu autem & filij tui ministrabitis in tabernacu-
3 lo testimonij. ¶ Excubabuntque Leuitæ ad præce-
pta tua, & ad cuncta opera tabernaculi: ita dunta-
xat, vt ad vasa sanctuarij & altare non accedant, ne
4 & illi moriantur, & vos pereatis simul. ¶ Sint autem
tecum, & excubēt in custodijs tabernaculi, & in om-
nibus ceremonijs eius. Alienigena non miscebitur
5 vobis. ¶ Excubate in custodia sanctuarij, & in mi-
nisterio altaris, ne oriatur indignatio super filios
6 Israël. ¶ Ego dedi vobis fratres vestros Leuitas de
medio filiorum Israël, & tradidi donum Domino,
7 vt seruiant in ministerijs tabernaculi eius. ¶ Tu au-
tem & filij tui custodite sacerdotium vestrum: & om-
nia quæ ad cultum altaris pertinent, & intra velum
B sunt, per sacerdotes administrabūtur: si quis exter-
8 nus accesserit, occidetur. ¶ Locutusque est Domi-
nus ad Aaron: Ecce dedi tibi custodiam primitia-
rum mearū. Omnia, quæ sanctificantur à filijs Israël
tradidi tibi & filijs tuis pro officio sacerdotali legiti-
9 ma sempiterna. ¶ Hæc ergo accipies de his quæ san-
ctificantur, & oblata sunt Domino. Omnis oblatio
& sacrificium, & quicquid pro peccato, atque de-
licto redditur mihi, & cedit in Sancta sanctorum,
10 tuum erit, & filiorum tuorum. ¶ In sanctuario co-
medes illud: mares tantùm edent ex eo, quia con-
11 secratum est tibi. ¶ Primitias sunt, quas vouerint &
obtulerint filij Israel, tibi dedi, & filijs tuis, ac filia-
bus tuis iure perpetuo: qui mūdus est in domo tua,
12 vescetur eis. ¶ Omnem medullam olei, & vini, ac
frumenti, quicquid offerunt primitiarum Domino
13 tibi dedi. ¶ Vniuersa frugum initia, quæ gignit hu-

mus, &

mus, & Domino deportantur, cedent in vſus tuos:
14 qui mundus eſt in domo tua, veſcetur eis. ¶ Omne
quod ex voto reddiderint filij Iſrael, tuum erit.
15 ¶ Quicquid primum erumpit è vulua cunctæ carnis,
C quam offerunt Domino, ſiue ex hominibus, ſiue
de pecoribus fuerit, tui iuris erit: ita duntaxat, vt
pro hominis primogenito precium accipias; &
omne animal quod immundum eſt, redimi facias,
16 ¶ cuius redemptio erit poſt vnum menſem, ſiclis ar-
genti quinque, pondere ſanctuarij. | Siclus viginti
Exo. 30. b. 13. Leui. 27. c. 15. Sap. 3. g. 47. Ezec. 45. a. 12.
17 obolos habet. ¶ Primogenitum autem bouis & ouis
& capræ non facies redimi, quia ſanctificata ſunt
Domino: ſanguinem tantùm eorum fundes ſuper
altare, & adipes adolebis in ſuauiſſimum odorem
18 Domino. ¶ Carnes verò in vſum tuum cedent, ſi-
cut pectuſculum conſecratum, & armus dexter, tua
19 erunt. ¶ Omnes primitias ſanctuarij, quas offerunt
filij Iſraël Domino, tibi dedi & filijs, ac filiabus tuis
iure perpetuo. Pactum ſalis eſt ſempiternum corã
pacis 4.
20 Domino, tibi ac filijs tuis. ¶ Dixitque Dominus ad
Aaron: In terra eorum nihil poſſidebitis, nec habe-
poſſidebis, nec habebis 5.
bitis partem inter eos: | ego pars & hæreditas tua in
21 medio filiorum Iſraël. ¶ Filij autem Leui dedi om-
Deu. 10. b. 9. & 18. a. 1.
D nes decimas Iſraëlis in poſſeſſionem pro miniſterio
22 quo ſeruiunt mihi in tabernaculo fœderis: ¶ vt non
accedant vltrà filij Iſraël ad tabernaculum, nec cõ-
23 mittant peccatum mortiferum. ¶ ſolis filijs Leui mi-
hi in tabernaculo ſeruientibus, & portantibus pec-
cata populi, legitimum ſempiternum erit in genera
Ioſ. 17. b. 14. d. 23. Ezec. 44. g. 28.
24 tionibus veſtris. Nihil aliud poſſidebunt, ¶ decima-
rum oblatione contenti, quas in vſus eorum & ne-
25 ceſſaria ſeparaui. ¶ Locutuſq; eſt Dominus ad Moy
26 ſen, dicens: Præcipe Leuitis, atque denuncia: Cùm
acceperitis à filijs Iſraël decimas quas dedi vobis,
primitias earum offerte Domino, ideſt, decimam
27 partem decimæ, ¶ vt reputetur vobis in oblationem
primitiuorum, tam de areis: quàm de torcularibus,
28 ¶ & vniuerſis quorum accipitis primitias, offerte
29 Domino, & date ea Aaron ſacerdoti. ¶ Omnia quæ
offeretis ex decimis, & in donaria Domini ſepara-
30 bitis, optima & electa erunt cuncta. ¶ Diceſque ad
eos: Si præclara & meliora quæque obtuleritis ex
decimis, reputabitur vobis quaſi de area & torcu-
31 lari dederitis primitias: ¶ & comedetis eas in omni-
bus locis veſtris, tam vos, quàm familiæ veſtræ: quia
precium eſt pro miniſterio quo ſeruitis in taberna-
32 culo teſtimonij. ¶ Et non peccabitis ſuper hoc, egre-
gia vobis & pinguia reſeruantes: ne polluatis obla-
tiones filiorum Iſraël, & moriamini.

CAPVT XIX.

1 LOcutuſq; eſt Dominus ad Moyſen & Aa-
A ron dicẽs: ¶ Iſta eſt religio victimæ, quam
2 conſtituit Dominus. Præcipe filijs Iſraël,
vt adducant ad te vaccam rufam ætatis
integræ, in qua nulla ſit macula, nec portauerit iu-
3 gum: ¶ tradetiſq; eam Eleazaro ſacerdoti: qui edu-
ctam extra caſtra, immolabit in cõſpectu omnium.
Heb. 9. b. 13.
4 ¶ & | tingens digitum in ſanguine eius, aſperget cõ-
5 tra fores tabernaculi ſeptem vicibus; ¶ comburet-
que eam cunctis videntibus, tam pelle & carnibus
6 eius, quàm ſanguine & fimo flammæ traditis. ¶ Li-
gnum quoque cedrinum, & hyſſopum, coccumq;
bis tinctum ſacerdos mittet in flammam quæ vaccã
7 vorat. ¶ Et tũc demum lotis veſtibus & corpore ſuo,
ingredietur in caſtra, commaculatuſque erit vſque
8 ad veſperũ. ¶ Sed & ille qui combuſſerit eam, laua-
B bit veſtimenta ſua & corpus, & immundus erit vſ-
9 que ad veſperum. ¶ Colliget autem vir mundus ci-
neres vaccæ, & effundet eos extra caſtra in loco pu-
riſſimo, vt ſint multitudini filiorum Iſraël in cuſto-
diam, & in aquã aſperſionis: quia pro peccato vacca
10 combuſta eſt. ¶ Cumque lauerit qui vaccæ porta-
uerat cineres, veſtimenta ſua, immundus erit vſque
ad veſperum. Habebunt hoc filij Iſraël, & aduenæ,
11 qui habitant inter eos, ſanctum iure perpetuo. ¶ Qui
tetigerit cadauer hominis, & propter hoc ſeptẽ die-
12 bus fuerit immundus: ¶ aſpergetur ex hac aqua die
tertio & ſeptimo, & ſic mundabitur. Si die tertio
aſperſus non fuerit, ſeptimo non poterit emundari:
13 ¶ Omnis qui tetigerit humanæ animæ morticinum,
C & aſperſus hac commiſtione non fuerit, polluet ta-
bernaculum Domini, & peribit ex Iſraël: quia aqua
expiationis non eſt aſperſus, immundus erit, & ma
14 nebit ſpurcitia eius ſuper eum. ¶ Iſta eſt lex homi-
nis qui moritur in tabernaculo. Omnes qui ingre-
diuntur tentorium illius, & vniuerſa vaſa quæ ibi
15 ſunt, polluta erunt ſeptem diebus. ¶ Vas quod non
habuerit operculum, nec ligaturam déſuper, immũ
16 dum erit. ¶ Si quis in agro tetigerit cadauer occiſi
hominis, aut per ſe mortui, ſiue os illius, vel ſepul-
17 chrum; immũdus erit ſeptem diebus. ¶ Tollentq; de
cineribus combuſtionis atque peccati, & mittent
18 aquas viuas ſuper eos in vas: ¶ in quibus cùm homo
mundus tinxerit hyſsópum, aſperget ex eo omne
tentorium, & cunctam ſupellectilem, & homines
19 huiuſcemodi contagione pollutos: ¶ Atque hoc mo
do mundus luſtrabit immundum tertio & ſeptimo
D die: expiatuſq; die ſeptimo, lauabit & ſe & veſtimẽ
20 ta ſua, & immundus erit vſque ad veſperũ. ¶ Si quis
hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima illius de
medio eccleſiæ: quia ſanctuarium Domini polluit,
21 & non eſt aqua luſtrationis aſperſus: ¶ erit hoc præ-
ceptum legitimum ſempiternum. Ipſe quoque qui
aſpergit aquas, lauabit veſtimenta ſua. Omnis qui
tetigerit aquas expiationis, immundus erit vſque
22 ad veſperum. ¶ Quicquid tetigerit immundus, im-
mundum faciet: & anima quæ horum quippiam te-
tigerit, immunda erit vſque ad veſperum.

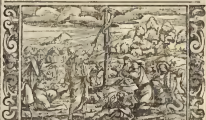
CAPVT XX.

1 VEneruntq; filij Iſraël, & omnis multitu-
A do in deſertum Sin, menſe primo; & mã
ſit populus in Cades. Mortuaque eſt ibi
2 Maria, & ſepulta in eodem loco. ¶ Cùm-
que indigeret aqua populus, conuenerunt aduerſũ
3 Moyſen, & Aaron, ¶ & verſi in ſeditionem, dixerũt:
Vtinam periſſemus inter fratres noſtros corã Do- Exo. 17. a.
4 mino. ¶ Cur eduxiſtis eccleſiam Domini in ſolitudi-
5 nem, vt & nos & noſtra iumenta moriamur? ¶ Quare
nos feciſtis aſcendere de Aegypto, & adduxiſtis in
locum iſtum peſſimum, qui ſeri non poteſt, qui nec
ficum gignit, nec vineas, nec malogranata, inſuper
6 & aquam non habet ad bibendum? ¶ Ingreſſuſque
Moyſes & Aaron, dimiſſa multitudine, in taberna-
culum fœderis, corruerunt proni in terram, clama-
ueruntque ad Dominum atque dixerunt: Domine
Deus audi clamorem huius populi, & aperi eis
theſaurum tuum, fontem aquę viuæ, vt ſatiati ceſſet
B murmuratio eorum. Et apparuit gloria Domini ſu-

7 per eos. ¶ Locutusq; est Dominus ad Moysen, di-
8 cens: ¶ Tolle virgam, & congrega populum tu &
Aaron frater tuus, & loquimini ad petram coram
eis, & illa dabit aquas. Cumq; eduxeris aquam de
9 petra, bibet omnis multitudo & iumēta eius. ¶ Tu- (Sap. 11. a. 4. Exod. 17. b. 6.)
lit igitur Moyses virgam, quæ erat in cōspectu Do-
10 mini, sicut præceperat ei, ¶ congregata multitudi-
ne ante petram, dixitq; eis: Audite rebelles & in- (Deu. 32. g. 51.)
creduli. Num de petra hac vobis aquam poteri-
11 mus eijcere? ¶ Cumq; eleuasset Moyses manū per- (Psal. 77. b. 15. 104. d. 40. 1. Cor. 10. a. 4.)
cutiens virga bis silicem, egressę sunt aquę largissi-
12 mæ, ita vt populus biberet & iumenta*. ¶ Dixitque (* eius 6.)
Dominus ad Moysen & Aaron: Quia non credi- (Deut. 1. f. 37.)
distis mihi, vt sanctificaretis me coram filiis Israël:
non introducetis hos populos in terram quam da- (Inf. 27. c. 14.)
13 bo eis. ¶ Hæc est aqua contradictionis, vbi iurgati
sunt filij Israël contra Dominum, & sanctificatus est
14 in eis. ¶ Misit interea nuncios Moyses de Cades ad
regem Edom, qui dicerent: Hęc mandat frater tuus
C Israël: Nosti omnem laborem qui apprehēdit nos,
15 ¶ quomodo descenderint patres nostri in Aegyptū,
& habitauerimus ibi multo tempore, afflixerintq;
16 nos Aegyptij, & patres nostros: ¶ & quomodo cla-
mauerimus ad Dominum, & exaudierit nos, mise-
ritq; Angelum qui eduxerit nos de Aegypto. *Ecce (* Et 7.)
in vrbe Cades, quæ est in extremis finibus tuis, po-
17 siti, ¶ obsecramus vt nobis transire liceat per terram
tuam. Non ibimus per agros, nec per vineas, non
bibemus aquas de puteis tuis, sed gradiemur via
publica, nec ad dexteram nec ad sinistram decli-
18 nantes, donec transeamus terminos tuos. ¶ Cui re-
spondit Edom: Non transibis per me, alioquin ar-
19 matus occurram tibi. ¶ Dixeruntq; filij Israël: Per
tritam gradiemur viam: & si biberimus aquas tuas
nos & pecora nostra, dabimus quod iustū est: nul-
la erit in precio difficultas, tantùm velociter tran-
20 seamus. ¶ At ille respondit: Non transibitis. ¶ Sta- (* transibis a.)
D timq; egressus est obuius cum infinita multitudine,
21 & manu forti. ¶ Nec voluit acquiescere deprecanti,
vt concederet transitum per fines suos. Quamob (Inf. 33. d. 37.)
22 rem diuertit ab eo Israël. ¶ Cumq; castra mouissent
de Cades, venerunt in montem Hor, qui est in fini-
23 bus Terrę Edom: ¶ Vbi locutus est Dominus ad
24 Moysen: ¶ Pergat, inquit, Aaron ad populos suos:
non enim intrabit terram quam dedi filiis Israël, eò
quòd incredulus fuerit ori meo ad Aquas contra-
25 dictionis. ¶ Tolle Aaron, & filium eius cum eo, & (Inf. 33. g. 38. Deut. 32. g. 50.)
26 duces eos in montem Hor. ¶ Cumq; nudaueris pa-
trem veste sua, indues ea Eleazarum filium eius, &
27 Aaron colligetur & morietur ibi. ¶ Fecit Moyses, vt
præceperat Dominus, & ascenderunt in montem
28 Hor corā omni multitudine. ¶ Cumq; Aaron spo- (Deut. 10. q. 6.)
liasset vestibus suis, induit eis Eleazarū filium eius.
29 ¶ Illo mortuo in montis supercilio, descendit cum
30 Eleazaro. ¶ Omnis autem multitudo videns oc-
cubuisse Aaron, fleuit super eo triginta diebus per
cunctas familias suas.

CAPVT XXI.

1 QVod cùm audisset Chananęus rex Arad, (Inf. 33. e. 43.)
A qui habitabat ad Meridiem, venisse sci-
licet Israel per exploratorum viam, pu-
gnauit contra illum, & victor existens,
2 duxit ex eo prędā. ¶ At Israel voto se Domino obli-
gans, ait: Si tradideris populum istū in manu mea,
3 delebo vrbes eius. ¶ Exaudiuitq; Dominus preces
Israël, & tradidit Chananæum, quem ille interfecit
subuersis vrbibus eius, & vocauit nomen loci illius
4 Horma, id est, anáthema. ¶ Profecti sunt autem &
de monte Hor per viam quæ ducit ad Mare-rubrū,
vt circumirent Terram-Edom. Et tędere cœpit po-
5 pulum itineris ac laboris: ¶ locutusq; contra Dñm
B & Moysen, ait: Cur eduxisti nos de Aegypto, vt
moreremur in solitudine? Deest panis, non sunt
aquæ: anima nostra iam nauseat super cibo isto le-
6 uissimo. ¶ Quamobrem misit Dominus in populum (Sap. 16. a. 1.)
ignitos serpentes, ad quorum plagas & mortes plu- (Iud. 8.)
7 rimorū, ¶ venerunt ad Moysen, atq; dixerunt: Pec- (c. 25. 1. Cor. 10. b. 9.)
cauimus, quia locuti sumus contra Dñm & te: ora
vt tollat à nobis serpentes. Orauitq; Moyses pro
8 populo, ¶ & locutus est Dñs ad eum: Fac serpentem
C æneum, & pone eum pro signo: qui percussus aspe-
9 xerit eum, viuet. ¶ Fecit ergo Moyses SERPEN- (Ioan. 3. b. 14.)

TEM AENEVM, & posuit eū pro signo: quem
10 cùm percussi aspicerent, sanabantur. ¶ Profectiq; fi-
11 lij Israël castrametati sunt in Oboth, ¶ vnde egressi
fixêre tentoria in Ieabarim in solitudine quæ respi-
12 cit Moab contra Orientalem plagam. ¶ Et inde mo-
13 uentes venerunt ad Torrentem-Zared. ¶ Quem re-
linquentes castrametati sunt contra Arnon, quæ est
in deserto, & prominet in finibus Amorrhæi: si (Iud. 11. c. 23.)
quidem Arnon terminus est Moab, diuidens Moa-
14 bitas & Amorrhæos. ¶ Vnde dicitur in libro bello-
rum Dñi, Sicut fecit in Mari-rubro, sic faciet in tor-
15 rentibus Arnon. ¶ Scopuli Torrentium inclinati
D sunt, vt requiescerent in Arnon, & recumberent in
16 finibus Moabitarum. ¶ Et ex eo loco apparuit pu-
teus, super quo locutus est Dñs ad Moysen: Cōgre-
17 ga populum, & dabo ei aquam. ¶ Tunc cecinit Israël
18 carmen istud, Ascēdat puteus. Cōcinebant: ¶ Puteus
quē foderunt principes, & parauerūt duces multi-
tudinis in datore legis, & ī baculis suis. Profectiq; (* Ia.)
19 sunt de solitudine Mathana. ¶ De Mathana in Na-
20 haliel: de Nahaliel in Bamoth. ¶ *Bamoth vallis est (* & 3.)
in regione Moab, in vertice Phasga*, quod respicit (* De 22.)
21 contra desertum. ¶ Misit autem Israël nuncios ad
22 Sehon regem Amorrhęorum, dicens: ¶ Obsecro, vt (Deu. 2. c. 26.)
E transire mihi liceat per terrā tuam: non declinabi- (Iud. 11. d. 19.)
mus in agros & vineas, non bibemus aquas ex pu-
teis, via regia gradiemur, donec transeamus termi-
23 nos tuos. ¶ Qui cōcedere noluit vt trāsiret Israël per
fines suos: quin potius exercitu cōgregato, egres-
sus est obuiam in desertum, & venit in Iasa, pu-
24 gnauitq; contra eum. ¶ A quo percussus est in ore (Amos 2. c. 9.)
gladij, & possessa est terra eius ab Arnon vsq; Ieboc, (Psal. 134. a. 11.)
& filios Ammon: quia forti pręsidio tenebantur (Ios. 24. b. 8)
25 termini Ammonitarum. ¶ Tulit ergo Israël om- (Iud. 5. c. 20.)
nes ciuitates eius, & habitauit in vrbibus Amor-

26 rhæi, in Heſebon ſcilicet, & viculis eius. ꝰVrbs He-
F ſebon fuit Sehon regis Amorrhęi, qui pugnauit
contra Regem Moab: & tulit omnem terram quæ
27 ditionis illius fuerat, vſque Arnon. ꝰIdcirco dici-
tur in pronerbio, Venite in Heſebon, ædificetur &
28 conſtruatur ciuitas Sehon: ꝰIgnis egreſſus eſt de
Heſebon, flamma de oppido Sehon, & deuorauit
Ar Moabitarum, & habitatores excelſorũ Arnon.
Iud. 11. 29 ꝰ Væ tibi Moab, periſti popule Chamos. Dedit
3 Reg. 11. b. 7. filios eius in fugam, & filias in captiuitatem regi
30 Amorrhęorum Sehon: ꝰIugum ipſorum diſperijt
ab Heſebon vſq; Dibon; Iaſſi peruenerunt in No-
31 phe, & vſque Medaba. ꝰHabitauit itaque Iſraël in
32 terra Amorrhæi. ꝰMiſitq; Moyſes, qui explorarent
G Iazer: cuius ceperunt viculos, & poſſederunt habi-
Deut. 3. a. 1. 29. a. 7 33 tatores. ꝰVerteruntq; ſe, & aſcenderunt per viam
Baſan, & occurrit eis Og rex Baſan cum omni po-
34 pulo ſuo, pugnaturus in Eſdrai. ꝰDixitq; Dominus
Pſal. 134. a. 11. ad Moyſen: Ne timeas eum, qnia in manu tua tra-
didi illum, & omnem populum, ac terram eius: fa-
ciesque illi, ſicut feciſti Sehon regi Amorrhæorum
35 habitatori Heſebon. ꝰPercuſſerunt igitur & hunc
cum filiis ſuis, vniuerſumq; populum eius vſque ad
internecionem, & poſſederunt terram illius.

CAPVT XXII.

1 PRofectiq; caſtrametati ſunt in campeſtri-
A bus Moab, vbi trans Iordanem Iericho
2 ſita eſt. ꝰVidens autem Balac filius Se-
phor omnia quæ fecerat Iſraël Amor-
3 rhæo, ꝰ& quòd pertimuiſſent eum Moabitę, & im-
4 petum eius ferre nõ poſſent; ꝰdixit ad maiores na-
tu Madian: Ita delebit hic populus omnes qui in
noſtris finibus commorantur, quomodo ſolet bos
herbas vſq; ad radices carpere. Ipſe autem erat eo
Ioſ. 24. b. 9. 5 tempore rex in Moab. ꝰMiſit ergo nuncios ad Ba-
laam filium Beor ariolum, qui habitabat ſuper flu-
men terræ filiorum Ammon, vt vocarent eum, &
dicerent: Ecce egreſſus eſt populus ex Aegypto,
qui operuit ſuperficiem terrę, ſedens contra me.
6 ꝰVeni igitur, & maledic populo huic, quia fortior
B me eſt: ſi quomodo poſſim percutere & eijcere eum
de terra mea: noui enim, quòd benedictus ſit, cui
benedixeris: & maledictus, in quem maledicta cõ-
7 geſſeris. ꝰPerrexeruntq; ſeniores Moab, & maiores
natu Madian, habẽtes diuinationis precium in ma-
nibus. Cumq; veniſſent ad Balaam, & narraſſent ei
8 omnia verba Balac, ꝰille reſpondit: Manete hîc no-
cte, & reſpõdebo quicquid mihi dixerit Dominus.
9 Manentibus autem illis apud Balaam, ꝰvenit Deus
& ait ad eum: Quid ſibi volunt homines iſti apud
10 te? ꝰReſpondit: Balac filius Sephor, Rex Moabi-
11 tarũ, miſit ad me, ꝰdicens: Ecce populus qui egreſ-
C ſus eſt de Aegypto, operuit ſuperficiem terrę: ve-
ni, & maledic ei, ſi quomodo poſſim pugnans abi-
12 gere eum. ꝰDixitq; Deus ad Balaam: Noli ire cum
eis, neque maledicas populo, quia benedictus eſt.
13 ꝰQui manè conſurgens, dixit ad principes: Ite in
terram veſtram, quia prohibuit me Dominus ve-
14 nire vobiſcum. ꝰReuerſi principes dixerunt ad Ba-
15 lac: Noluit Balaam venire nobiſcum. ꝰRurſum ille
multò plures & nobiliores quàm antè miſerat, mi-
16 ſit. ꝰQui cùm veniſſent ad Balaam, dixerunt: Sic di-
cit Balac filius Sephor: Ne cuncteris venire ad me:
17 ꝰparatus ſum honorare te, & quicquid volueris,
18 dabo tibi: veni, & maledic populo iſti. ꝰReſpondit
D Balaam: Si dederit mihi Balac plenam domum Inf. 24. c. 13.
ſuam argenti & auri, nõ potero immutare verbum
Domini Dei mei, vt vel plus, vel minus loquar.
19 ꝰObſecro, vt hîc maneatis etiam hac nocte, & ſci-
re queam quid mihi rurſum reſpondeat Dominus.
20 ꝰVenit ergo Deus ad Balaam nocte, & ait ei: Si vo-
care te venerint homines iſti, ſurge, & vade cũ eis:
21 ita duntaxat, vt quod tibi pręcepero, facias. ꝰSur-
rexit Balaam manè, & ſtrata aſina ſua profectus eſt
22 cum eis. ꝰEt iratus eſt Deus. Stetitq; Angelus Do-
mini in via contra Balaam, qui inſidebat aſinæ, &
23 duos pueros habebat ſecum. ꝰCernens aſina An- 2. Pet. 2. c. 16.
E gelum * ſtantem in via euaginato gladio, auertit ſe Iude b. 11.
de itinere, & ibat per agrum. Quam cùm verbera- * Domini
24 ret Balaam, & vellet ad ſemitam reducere, ꝰStetit
Angelus in anguſtiis duarum maceriarum, quibus
25 vineæ cingebantur. ꝰQuem videns aſina, iunxit ſe
parieti, & attriuit ſedentis pedem. At ille iterum
26 verberabat eam: ꝰ& nihilominus Angelus ad lo-
cum anguſtum tranſiens, vbi nec ad dexteram, nec
27 ad ſiniſtram poterat deuiari, obuius ſtetit. ꝰCumq;
vidiſſet aſina ſtantem Angelum, concidit ſub pedi-
bus ſedentis. Qui iratus, vehementiùs cędebat fu-
28 ſte latera eius. ꝰAperuitq; Dominus os aſinę, &
locuta eſt: Quid feci tibi? cur percutis me ecce iam

29 tertio? ꝰReſpondit Balaam: Quia commeruiſti, &
F illuſiſti mihi: vtinam haberem gladium, vt te per-
30 cuterem. ꝰDixit aſina: Nónne animal tuum ſum,
cui ſemper inſedere conſueuiſti vſq; in pręſentem
diem? dic quid ſimile vnquam fecerim tibi. At ille
31 ait: Nunquam. ꝰProtinus aperuit Dominus oculos
Balaam, & vidit Angelum ſtantem in via euaginato
32 gladio, adorauitq; eum pronus in terram. ꝰCui
Angelus: Cur, inquit, tertiò verberas aſinam tuam?
Ego veni, vt aduerſarer tibi: quia peruerſa eſt via
33 tua, mihiq; contraria: ꝰet niſi aſina declinaſſet de
via, dans locum reſiſtenti, te occidiſſem, & illa vi-
34 ueret. ꝰDixit Balaam: Peccaui, neſciens quòd tu
ſtares contra me: & nunc ſi diſplicet tibi, vt vadam,
35 reuertar. ꝰAit Angelus: Vade cum iſtis, & caue ne
aliud quàm pręcepero tibi, loquaris. Iuit igitur
36 cum principibus. ꝰQuod cùm audiſſet Balac,
G egreſſus eſt in occurſum eius in oppido Moabita-
rum, quod ſitum eſt in extremis finibus Arnon.
37 ꝰDixitque ad Balaam: Miſi nuncios, vt vocarent vocarem
te, cur non ſtatim veniſti ad me? an quia merce-
38 dem aduentui tuo reddere nequeo? ꝰCui ille
reſpondit: Ecce adſum: nunquid loqui potero
39 aliud, niſi quod Deus poſuerit in ore meo? ꝰPer-
rexerunt ergo ſimul, & venerunt in vrbem quæ
40 in extremis regni eius finibus erat. ꝰCumque

occi-

occidiſſet Balac boues & oues, miſit ad Balaam, &
41 principes qui cum eo erant munera. ¶ Manè autem
facto duxit eum ad excelſa Baal, & intuitus eſt ex-
tremam partem populi.

CAPVT XXIII.

1 DIxitq́; Balaam ad Balac: Aedifica mihi
A hic ſeptem aras, & para totidem vitulos,
2 eiuſdemq́; numeri arietes. ¶ Cumq́; fe-
ciſſet iuxta ſermonem Balaam, impo-
3 ſuerunt ſimul vitulum & arietem ſuper aram. ¶ Di-
xitq́; Balaam ad Balac: Sta pauliſper iuxta holocau-
ſtnm tuum, donec vadã, ſi fortè occurrat mihi Do-
minus; & quodcunque imperauerit, loquar tibi.
4 ¶Cumq́; abijſſet velociter, occurrit illi Deus. Locu-
tusq́; ad enm Balaam: Septem, inquit, aras erexi, &
5 impoſui vitulum & arietem déſuper. ¶Dominus au-
tem poſuit verbum in ore eius, & ait: Reuertere ad
6 Balac, & hæc loqnêris. ¶ Reuerſns inuenit ſtantem
Balac iuxta holocauſtum ſuum, & omnes principes
7 Moabitarum: ¶ aſſumptaq́; parabola ſua, dixit: De
Aran adduxit me Balac rex Moabitarum, de mon-
B tibus Orientis. Veni, inquit, & maledic Iacob: pro-
8 pera, & deteſtare Iſraël. ¶Quomodo maledicam,
cui non maledixit Deus? Qua ratione deteſter, quẽ
9 Dominns non deteſtatur? ¶De ſummis ſilicibus vi-
debo eum, & de collibus conſyderabo illum. Popu-
lus ſolns habitabit, & inter Gentes nõ reputabitur.
10 ¶ Quis dinumerare poſſit puluerem Iacob, & noſſe
numerum ſtirpis Iſraël? Moriatur anima mea mor-
te iuſtorum, & fiant nouiſſima mea horum ſimilia.
11 ¶Dixitq́; Balac ad Balaam: Quid eſt hoc, quod agis?
Vt maledicetes inimicis meis, vocaui te: & tu econ-
12 trario, benedicis eis. ¶Cui ille reſpondit: Num aliud
13 poſſum loqui, niſi qnod iuſſerit Dominus? ¶ Dixit
ergo Balac: Veni mecum in alterum locum, vnde
partem Iſraël videas, & totum videre non poſſis* (* & 7.)
14 inde maledicito ei. ¶Cumq́; duxiſſet eum in locum
ſublimem, ſuper verticem montis Phaſga, ædifica-
C uit Balaam ſeptem aras, & impoſitis ſuprà vitulis
15 atque arietibus, ¶dixit ad Balac: Sta hic iuxta ho-
16 locauſtum tuum, donec ego obuius pergam. ¶ Cui
cùm Dominus occurriſſet, poſuiſſetq́; verbũ in ore
eius, ait: Reuertere ad Balac, & hæc loquêris ei.
17 ¶Reuerſus inuenit eum ſtantem iuxta holocanſtum
ſnum, & principes Moabitarum cum eo. Ad quem
18 Balac: Quid, inquit, loquutus eſt Dominus? ¶At ille
aſſumpta parabola ſua, ait: Sta Balac, & auſculta:
19 audi fili Sephor: ¶Nõ eſt Deus quaſi homo, vt men-
tiatur; nec vt filius hominis, vt mutetur. Dixit ergo
20 & non faciet? locutus eſt, & non implebit? ¶Ad be-
nedicendnm adductus ſum, benedictionem prohi-
21 bere non valeo. ¶ Non eſt idôlum in Iacob, nec vi-
detur ſimulachrum in Iſraël. Dominus Deus eius
22 cum eo eſt, & clangor victoriæ regis in illo. ¶Deus
D eduxit illum de Aegypto, ‖ cuius fortitudo ſimilis (‖ Inf. 24. b. 8.)
23 eſt rhinocerôtis. ¶ Non eſt augurium in Iacob, nec
diuinatio in Iſraël. Temporibus ſuis dicetur Iacob
24 & Iſraeli quid operatus ſit Deus. ¶Ecce populus, vt
leæna conſurget, & quaſi leo erigetur: non accuba-
bit, donec deuoret prædam, & occiſorum ſanguinẽ
25 bibat. ¶Dixitq́; Balac ad Balaam: Nec maledicas ei,
26 nec benedicas. ¶ Et ille ait: Nónne dixi tibi, quòd
27 quidquid mihi Deus imperaret, hoc facerem? ¶ Et
ait Balac ad eum: Veni, & ducam te ad alium lo-
cum: ſi fortè placeat Deo, vt inde maledicas eis.
28 ¶ Cumq́; duxiſſet eum ſuper verticem montis Pho-
29 gor, qui reſpicit ſolitudinem, ¶ dixit ei Balaam:
Aedifica mihi hic ſeptem aras, & para totidem vitu-
30 los, eiuſdemq́; numeri arietes*. ¶Fecit Balac, vt Ba- (* per ſingulas aras 8.)
laam dixerat: impoſuitq́; vitulos & arietes per ſin-
gulas aras.

CAPVT XXIIII.

1 CVmque vidiſſet Balaam, quòd placeret
A Domino, vt benediceret Iſraëli, nequa-
quam abijt, vt antè perrexerat, vt augu-
rinm quæreret: ſed dirigens contra de-
2 ſertum vultum ſuum, ¶& eleuans oculos, vidit Iſraël
in tentoriis commorantẽ per tribus ſuas: & irruen-
3 te in ſe ſpiritu Dei, ¶ aſſumpta parabola, ait: Dixit
Balaam filius Beor; dixit homo, cuius obturatus eſt
4 oculus; ¶dixit auditor ſermonum Dei, qui viſionem
Omnipotentis intuitus eſt; qui cadit, & ſic aperiun-
5. tur oculi eius: ¶ Quàm pulchra tabernacula tua Ia-
6 cob, & tentoria tua Iſraël! ¶ vt valles nemoroſæ, vt
horti iuxta fluuios irrigui, vt tabernacula quæ fixit
7 Dominus, quaſi cedri propè aquas. ¶Fluet aqua de
ſitula eius, & ſemen illius erit in aquas multas. Tol (gentes 3.)
letur propter Agag, rex eius, & auferetur regnum
8 illius. ¶Deus eduxit illum de Aegypto, ‖ cuius for- (‖ Sup. 23. d. 22.)
B titudo ſimilis eſt rhinocerótis. Denorabunt Gen-
tes hoſtes illius, oſſaq́; eorum confringent, & per-
9 forabnnt ſagittis. ¶ Accubans dormiuit, vt Leo, &
quaſi leæna quam ſuſcitare nullus audebit. Qui be-
nedixerit tibi, erit & ipſe benedictus: qui maledixe-
10 rit *, in maledictione reputabitur. ¶ Iratusq́; Balac (* tibi 3.)
contra Balaam, comploſis manibus, ait: Ad male di-
cendum inimicis meis vocaui te, quibus econtrario
11 tertiò benedixiſti: ¶reuertere ad locũ tuum. Decre-
uerã quidẽ magnificè honorare te, ſed Dñs priua-
12 uit te honore diſpoſito. ¶ Rñdit Balaam ad Balac:
13 Nónne nũciis tuis quos miſiſti ad me, dixi, ¶ ‖ Si de- (‖ Sup. 22. d. 18.)
C derit mihi Balac plenã domũ ſuã argenti & auri, nõ
potero pręterire ſermonẽ Dñi Dei mei, vt vel boni
q̄d, vel mali ꝓferã ex corde meo: ſed q̄cq̄d Dñs di-

14 xerit, hoc loquar? ¶Veruntamen pergens ad popu-
lum meum, daho * cōſilium, quid populus tuus po- *tibi 6.
15 pulo huic faciat extremo tempore. ¶Sumpta igitur
parabola, rurſum ait: Dixit Balaam filius Beor, di-
16 xit homo, cuius obturatus eſt oculus; ¶dixit auditor
ſermonum Dei, qui nouit doctrinam Altiſſimi, &
viſiones Omnipotentis videt, qui cadens apertos
17 habet oculos: ¶Videho eum, ſed non modò: intue-
bor illum, ſed non propè, ‖ ORIETVR STELLA ‖ Mat. 2. a. 2.
D ex Iacoh, & conſurget virga de Iſraël, & percutiet
18 duces Moab, vaſtabitq; omnes filios Seth. ¶Et erit
Idumæa poſſeſſio eius: hæreditas Seir cedet inimi-
19 cis ſuis: Iſraël verò fortiter aget. ¶De Iacob erit, qui
20 dominetur, & perdat reliquias ciuitatis. ¶Cumque
vidiſſet Amalec, aſſumens paraholam, ait: Princi-
pium Gentium Amalec, cuius extrema perdentur.
21 ¶Vidit quoque Cinæum: & aſſumpta parahola, ait:
Robuſtum quidem eſt habitaculum tuum: ſed ſi in
22 petra poſueris nidum tuum, ¶& fueris electus de
ſtirpe Cin; quandiu poteris permanere? Aſſur enim
23 capiet te. ¶Aſſumptaq; parabola, iterum loquu-
tus eſt: Heu, quis victurus eſt, quando iſta faciet
24 Deus? ¶Venient in trieribus de Italia, ſuperabunt
Aſſyrios, vaſtabuntque Hebræos, & ad extremum
25 etiam ipſi perihunt. ¶Surrexitque Balaam, & re-
uerſus eſt in locum ſuum: Balac quoque via qua ve-
nerat, reddijt.

CAPVT XXV.

1 MOrabatur autem eo tempore Iſraël in Se-
A tim, & fornicatus eſt populus cum filia-
2 hus Moab, ¶quę vocauerunt eos ad ſacri-
ficia ſua. At illi comederunt, & adoraue-
3 runt Deos earum. ¶Initiatuſq; eſt Iſraël Beel-Phe- ‖ Ioſ. 22. d. 17.
4 gor. & iratus Dominus, ¶ait ad Moyſen: ‖ Tolle cun- ‖ Deu. 4. a. 3.
B ctos principes populi, & ſuſpende eos cōtra Solem
5 in patibulis: vt auertatur furor meus ab Iſraël. ¶Di-
xitq; Moyſes ad iudices Iſraël: Occidat vnuſquiſq;
6 proximos ſuos, qui initiati ſunt Beel-Phegor. ¶Et
ecce vnus de filijs Iſraël intrauit coram fratribus
ſuis ad ſcortum Madianitidem, vidente Moyſe, &
omni turha filiorum Iſraël, qui flehant ante fores
7 tabernaculi. ¶‖ Quod cùm vidiſſet Phinees filius ‖ 1. Mac. 2. f. 54. Pſal. 105. e. 30. 1. Cor. 10. b. 8.
C Eleazari filij Aaron ſacerdotis, ſurrexit de medio
8 multitudinis, & arrepto pugione ¶ingreſſus eſt poſt
virum Iſraëliten in lupanar, & perfodit amhos ſi-
mul, virū ſcilicet & mulierem in locis genitalibus.
9 Ceſſauitq; plaga à filijs Iſraël, ¶& occiſi ſunt viginti
10 quatuor millia hominum. ¶Dixitq; Dominus ad
11 Moyſen: ¶Phinees filius Eleazari filij Aaron ſacer-
dotis, auertit iram meā à filijs Iſraël, quia zelo meo
commotus eſt contra eos, vt non ipſe delerem fi-
12 lios Iſraël in zelo meo. ¶Idcirco loquere ad eum: ‖ 1. Mac. 2. f. 54.
13 ‖ Ecce do ei pacem fœderis mei, ¶& erit tam ipſi, ‖ Eccl. 45. d. 24.
D quàm ſemini eius pactum ſacerdotij ſempiternum:
quia *zelatus eſt pro Deo ſuo, & expiauit ſcelus fi- *zelo 4.
14 liorū Iſraël. ¶Erat autē nomen viri Iſraëlitæ qui oc-
ciſus eſt cū Madianitide, Zambri filius Salu, dux de
15 cognatione & trihu Simeônis. ¶Porrò mulier Ma-
dianitis, q̄ pariter interfecta eſt, vocabatur Cozbi
16 filia Sur principis nohiliſſimi Madianitarū. ¶Locu-
17 tuſq; eſt Dn̄s ad Moyſen, dicēs: ¶‖ Hoſtes vos ſen- ‖ Infr. 31. a. 2.
18 tiāt Madianitæ, & percutite eos: ¶quia & ipſi hoſti-
liter egerūt cōtra vos, * & decepêre inſidijs per ido- *vt decipe-rent 4.
lū Phogor, & Cozbi filiā ducis Madian ſororē ſuā,
quæ percuſſa eſt in die plagæ p̄ ſacrilegio Phogor.

CAPVT XXVI.

1 POſtquàm noxiorum ſanguis effuſus eſt,
A dixit Dominus ad Moyſen, & Eleazarū
2 filium Aaron ſacerdotem: ¶Numerate
omnem ſummam filiorū Iſraël à viginti
annis & ſuprà, per domos & cognationes ſuas, cun-
3 ctos qui poſſunt ad hella procedere. ¶Locuti ſunt
itaque Moyſes & Eleazar ſacerdos in campeſtri-
bus Moah ſuper Iordanem contra Iericho, ad eos
4 qui erant ¶à viginti annis & ſuprà, ſicut Dominus
5 imperauerat: quorum iſte eſt numerus: ¶‖ Ruben ‖ Gen. 46. b. 9. Exod. 6. b. 14. 1. Par. 5. a. 1.
primogenitus Iſraël, huius filius Henoch, à quo fa-
milia Henochitarum: & Phallu, à quo familia Phal-
6 luitarum: ¶& Heſron, à quo familia Heſronitarum:
7 & Charmi, à quo familia Charmitarum: ¶hę ſunt fa
milię de ſtirpe Ruben, quarum numerus inuentus
eſt quadragintatria millia, & ſeptingenti triginta.
8 ¶Filius Phallu, Eliab. Huius filij Namuel & Dathan
9 & Ahîron. ¶Iſti ſunt Dathan & Abîron principes
populi, qui ‖ ſurrexerunt contra Moyſen & Aaron ‖ Sup. 16. a. 1. & 49.
in ſeditione Core, quando aduerſus Dominū re-
10 bellauerunt: ¶& aperiens terra os ſuum, deuorauit
B Core, morientibus plurimis, quādo combuſſit ignis
ducentos quinquaginta viros. Et factum eſt gran-
11 de miraculum, ¶vt, Core pereunte, filij illius nō pe-
12 rirent. ¶Filij Simeon per cognationes ſuas: Namuel,
ah hoc familia Namuelitarum: & Iamin, ah hoc fa-
milia Iaminitarum: Iachin, ah hoc familia Iachini-
13 tarum: ¶Zare, ab hoc familia Zareitarum: Saul, ab
14 hoc familia Saulitarum. ¶hæ ſunt familiæ de ſtirpe
Simeôn, quarum omnis numerus fuit vigintiduo
15 millia ducentorū. ¶Filij Gad per cognationes ſuas:
Sephon, ah hoc familia Sephonitarum: Aggi, ah
hoc familia Aggitarum: Suni, ab hoc familia Suni-
16 tarum: ¶Ozni, ah hoc familia Oznitarum: Her, ah
17 hoc familia Heritarum: ¶Arod, ah hoc familia Aro-
18 ditarum: Ariel, ah hoc familia Arielitarum. ¶Iſtæ
ſunt familiæ Gad, quarū omnis numerus fuit qua-
19 draginta millia quingentorum. ¶‖ Filij Iuda, Her, & ‖ Gen. 38. a. 3. b. 7.
Onan, qui amho mortui ſunt in terra Chanáaan.
20 ¶Fueruntq; filij Iuda per cognationes ſuas: Sela, à
C quo familia Selaitarum: Phares, à quo familia Pha-
21 reſitarum: Zare, à quo familia Zareitarum. ¶Porrò
filij Phares, Heſron, à quo familia Heſronitarum:
22 & Hamul, à quo familia Hamulitarum. ¶Iſtę ſunt
familiæ Iuda, quarum omnis numerus fuit ſeptua-
23 gintaſex millia quingentorum. ¶Filij Iſſachar per
cognationes ſuas: Thola, à quo familia Tholai-
24 tarum: Phua, à quo familia Phuaitarum: ¶Iaſub, à
quo familia Iaſubitarū: Semran, à quo familia Sem-
25 ranitarum. ¶hæ ſunt cognationes Iſſachar, quarum
numerus fuit ſexagintaquatuor millia trecentorū.
26 ¶Filij Zabulon per cognationes ſuas: Sared, à quo
familia Sareditarum: Elon, à quo familia Elonita-
27 rum: Ialel, à quo familia Ialelitarum: ¶hę ſunt co-
gnationes Zahulon, quarum numerus fuit ſexagin-
28 ta millia quingentorum. ¶Filij Ioſeph per cogna-
29 tiones ſuas, Manaſſe & Ephráim. ¶De Manaſſe or-
D tus eſt Machir, à quo familia Machiritarum. Ma-
chir genuit Galaad, à quo familia Galaaditarum.
30 ¶Galaad habuit filios: Iezer, à quo familia Iezeri-
31 tarum: & Helec, à quo familia Helecitarum: ¶& Aſ-
riël, à quo familia Aſriëlitarum: & Sechem, à quo
32 familia Sechemitarum: ¶& Semida à quo familia
Semidaitarum: & ‖ Hepher, à quo familia Hepheri- ‖ Infr. 27. a. 1.
tarum.

33 tarum. ¶Fuit autem Hepher pater Salphaad, qui fi-
lios nō habebat, ſed tantùm filias, quarum iſta ſunt
nomina: Maala, & Noa, & Hegla, & Melcha, & Ter-
34 ſa. ¶hæ ſunt familiæ Manaſſe, & numerus earũ quin
35 quaginta duo millia ſeptingentorum. ¶Filij autem
Ephráim per cognationes ſuas fuerunt hi: Suthala,
à quo familia Suthalaitarum: Becher, à quo familia
Becheritarum, Thehen, à quo familia Thehenitarũ:
36 ¶Porrò filius Suthala fuit Heran, à quo familia He-
37 ranitarũ. ¶hæ ſunt cognationes filiorum Ephráim,
quarum numerus fuit triginta duo millia quingen-
38 torum. Iſti ſunt filij Ioſeph per familias ſuas. ¶Filij
E Ben-iamin in cognationibus ſuis: Bela, à quo fami-
lia Belaitarum, Aſbel, à quo familia Aſbelitarum,
39 Achiram, à quo familia Achiramitarum: ¶Supham,
à quo familia Suphamitarum: Hupham, à quo fami
40 lia Huphamitarum. ¶Filij Bela, Hered, & Noeman.
De Hered, familia Hereditarum: de Noeman, fami-
41 lia Noemanitarum. ¶hi ſunt filij Ben-iamin per co-
gnationes ſuas, quorum numerus fuit quadragin-
42 taquinque millia ſexcenti. ¶filij Dan per cognatio-
nes ſuas: Suham à quo familia Suhamitarũ. hæ ſunt
43 ſunt cognationes Dan per familias ſuas: ¶omnes
fuêre Suhamitæ, quorum numerus erat ſexaginta-
44 quatuor millia quadringentorum. ¶Filij Azer per
cognationes ſuas: Iemna, à quo familia Iemnaita-
rum: Ieſſur, à quo familia Ieſſuitarum: Brie, à quo fa
45 milia Brieitarum. ¶Filij Brie: Heber à quo familia
Heberitarum: & Melchi-el, à quo familia Melchieli
46 tarum. ¶Nomen autem filiæ Aſer, fuit Sara. ¶hæ co-
47 gnationes filiorum Aſer, & numerus eorum qinqua
F ginta-tria millia quadringenti. ¶Filij Nephtha-
48 li per cognationes ſuas: Ieſiel, à quo familia Ieſieli-
49 tarum: Guni, à quo familia Gunitarum: ¶Ieſer, à quo
familia Ieſeritarum: Sellem, à quo familia Sellemi-
50 tarum: ¶hæ ſunt cognationes filiorũ Nephthali per
familias ſuas: quorum numerus quadraginta-quin-
51 que millia quadringentorum. ¶Iſta eſt ſumma filio-
rum Iſraël qui recenſiti ſunt, ſexcenta millia, & mil-
52 le ſeptingēti triginta. ¶Locutusq́; eſt Dñs ad Moy-
53 ſen, dicens. ¶Iſtis diuidetur terra iuxta numerum
54 vocabulorum in poſſeſſiones ſuas. ¶Pluribus maio-
rem partem dabis, & paucioribus minorem: ſingu-
55 lis ſicut nunc recenſiti ſunt tradetur poſſeſſio: ¶ita
duntaxat, vt ſors terram tribubus diuidat & fami-
56 lijs. ¶Quicquid ſorte contigerit, hoc vel plures acci
‖Exo. 6. c. 17. 57 piant, vel pauciores. ¶‖Hic quoque eſt numerus fi-
liorum Leui per familias ſuas: Gerſon, à quo fami-
lia Gerſonitarum: Caath, à quo familia Caathitarũ:
58 Merari, à quo familia Meraritarum. ¶hæ ſunt fami-
G liæ Leui, Familia Lobni, familia Hebroni, familia
Moholi, familia Muſi, familia Core. At verò Caath
‖Exo. 2. a. 2. 6. c. 20. 59 genuit Amram ¶‖qui habuit vxorem Iochabet filiã
Leui, quæ nata eſt ei in Aegypto. hæc genuit Amrã
viro ſuo filios, Aaron & Moyſen, & Mariam ſoro-
‖Sup. 3. a. 2. 60 rem eorum. ¶De Aaron orti ſunt Nadab, & Abiu, &
Leu. 10. a. 2. 61 Eleazar, & Ithamar: ¶‖quorum Nadab, & Abiu mor
1. Par. 24. a. 2. tui ſunt, cum obtuliſſent ignem alienum coram Do
`quia 62 mino. ¶Fueruntq́ue omnes qui numerati ſunt, vi-
gintitria millia generis maſculini ab vno menſe &
ſuprà: `qui` non ſunt recenſiti inter filios Iſraël, nec
63 eis cum cæteris data poſſeſſio eſt. ¶Hic eſt numerus
filiorum Iſraël, qui deſcripti ſunt à Moyſe & Elea-
zaro ſacerdote, in campeſtribus Moab ſupra Iorda
‖1. Cor. 10. a. 6. 64 nem contra Iericho, ¶‖inter quos nullus fuit eorũ
qui antè numerati ſunt à Moyſe, & Aaron in deſerto
65 Sinai, ¶‖Prædixerat enim Dominus quòd omnes ‖Sup. 14. f. 24.
morerentur in ſolitudine. Nulluſque remanſit ex
eis, niſi Caleb filius Iephone, & Ioſue filius Nun.

CAPVT XXVII.

1 ACceſſerunt autem ‖ filiæ Salphaad, filij ‖Sup. 26. d 32.
A Hepher, filij Galaad, filij Machir, filij Infra. 36. a. 1.
Manaſſe, qui fuit filius Ioſeph: quarum Ioſ. 17. a. 3
ſunt nomina Maala, & Noa, & Hegla,
2 & Melcha & Therſa: ¶Steteruntq́ue coram Moy-
ſe & Eleazaro ſacerdote, & cunctis principibus
populi ad hoſtium tabernaculi fœderis, atque di-
3 xerunt: ¶Pater noſter mortuus eſt in deſerto, nec
fuit in ſeditione quæ ‖ concitata eſt contra Domi- ‖Sup. 16. a. 1. c. 32.
num ſub Core, ſed in peccato ſuo mortuus eſt: hic
4 non habuit mares filios. ¶Cur tollitur nomen illius
de familia ſua, quia non habet filium? Date nobis
5 poſſeſſionem inter cognatos patris noſtri: ¶Retu-
B litq́ue Moyſes cauſam earum ad iudicium Domi-
6 ni. ¶Qui dixit ad eum: Iuſtam ¶rem poſtulant fi-
7 liæ Salphaad: da eis poſſeſſionem inter cognatos
8 patris ſui, & ei in hæreditatem ſuccedant. ¶Ad fi-
lios autem Iſraël loquêris hæc: Homo cùm mor-
tuus fuerit abſque filio, ad filiam eius tranſibit hæ-
9 reditas. ¶ſi filiam non habuerit, habebit ſucceſſores
10 fratres ſuos. ¶quod ſi & fratres non fuerint, dabi-
11 tis hæreditatem fratribus patris eius. ¶ſin autem
nec patruos habuerit, dabitur hæreditas his qui ei
proximi ſunt. eritq́ue hoc filijs Iſraël ſanctum le-
ge perpetua, ſicut præcepit Dominus Moyſi. Di-
12 xit quoque Dominus ad Moyſen: ¶Aſcende in mon
C tem iſtum Abarim: & contemplare inde terram
13 quam daturus ſum filijs Iſraël. ¶cumq́ue videris
eam, ibis & tu ad populum tuum, ſicut iuit frater
14 tuus Aaron: ¶quia ‖ offendiſtis me in deſerto Sin ‖Deut. 32. g. 48.
in contradictione multitudinis, nec ſanctificare me Sup. 20. b. 12.
voluiſtis coram ea ſuper aquas. hæ ſunt aquæ con-
15 tradictionis in Cades deſerti Sin. ¶Cui reſpondit
16 Moyſes: ¶Prouideat Dominus Deus ſpirituum om-
nis carnis, hominem qui ſit ſuper multitudinem
17 hanc: ¶& poſſit exire & intrare ante eos, & educe-
D re eos vel introducere, ne ſit populus Domini ſi-
18 cut oues abſque paſtore. ¶Dixitq́ue Dominus ad
`eum` ¶‖Tolle Ioſue filium Nun virum in quo eſt `Moyſes
Spiritus-Dei`, & pone manum tuam ſuper eum. ‖Deu. 3. d. 28.
19 ¶Qui ſtabit coram Eleazaro ſacerdote, & omni -4.
20 multitudine, ¶& dabis ei præcepta cunctis viden-
tibus, & partem gloriæ tuæ, vt audiat eum omnis
21 ſynagoga filiorum Iſraël. ¶Pro hoc ſi quid agen-
dum erit, Eleazar ſacerdos conſulet Dominum: ad
verbum eius egredietur, & ingredietur ipſe,
& omnes filij Iſrael cum eo, & cætera mul-
22 titudo. ¶Fecit Moyſes, vt præceperat Domi-
nus. Cumq́; tuliſſet Ioſue, ſtatuit eũ co-
23 ram Eleazaro ſacerdote & omni fre-
quentia populi. ¶Et impoſitis ca-
piti eius manibus, cuncta
replicauit quæ man-
dauerat Do-
minus.

CAPVT XXVIII.

1 DIxit quoque Dominus ad Moysen: ¶Præ-
A cipe filijs Israël,& dices ad eos:Oblatio-
2 nem meam & panes,& incensum odoris
Exod.29.f 3 suauissimi offerte per tempora sua.¶Hæc
38. sunt sacrificia quæ offerre debetis, Agnos annicu-
los immaculatos duos quotidie in holocaustum
4 sempiternum: ¶vnum offeretis manè: & alterum
5 ad vesperum: ¶decimam partem ephi similæ, quæ
conspersa sit oleo purissimo, & habeat quartam par
6 tem hin. ¶holocaustum iuge est quod obtulistis in
monte Sinai in odorem suauissimum incensi Domi
7 ni. ¶& libabitis vini quartam partem hin per agnos
8 singulos in sanctuario Domini. ¶Alterumque agnũ
similiter offeretis ad vesperam iuxta omnem ritum
sacrificij matutini, & libamentorum eius oblatio-
Mat.12.a.3. 9 nem suauissimi odoris Domino. ¶ ‖Die autem Sab-
B bathi offeretis duos agnos anniculos immaculatos,
& duas decimas similę oleo conspersę in sacrificio,
10 & liba, ¶quæ ritè funduntur per singula Sabbatha
11 in holocaustum sempiternum. ¶In calendis autem,
id est in mensium exordijs, offeretis holocaustum
Domino, vitulos de armento duos,arietem vnum,
12 agnos anniculos septem immaculatos, ¶ & tres
decimas similæ oleo conspersæ in sacrificio per sin-
gulos vitulos. & duas decimas similæ oleo consper-
13 sæ per singulos arietes:¶& decimam decimæ similæ
* conspersæ 8. ex oleo * in sacrificio per agnos singulos. holocau-
stum suauissimi odoris, atque incensi est Domino.
14 ¶Libamenta autem vini quæ per singulas fundenda
sunt victimas, ista erunt: Media pars hin per singu-
los vitulos,tertia per arietem,quarta per agnũ, hoc
C erit holocaustum per omnes menses, qui sibi anno
15 vertente succedunt.¶Hircus quoque offeretur Do-
mino pro peccatis in holocaustum sempiternum
Exo.12.d 21. 16 cum libamentis suis.¶ Mense autem primo,quarta-
Leui.23.a.5. 17 decima die mensis, Phase Domini erit,¶ & quinta-
decima die solennitas: septem diebus vescentur a-
18 zymis.¶Quarũ dies prima venerabilis & sancta erit,
Deu.16.a.3. 19 omne opus seruile non facietis in ea.¶Offeretisque
incensum holocaustum Domino vitulos de armen-
to duos,arietem vnum,agnos anniculos immacula-
20 tos septem:¶& sacrificia singulorũ ex simila quæ cõ-
spersa sit oleo,tres decimas per singulos vitulos, &
21 duas decimas per arietem, ¶& decimam decimæ
22 per agnos singulos, id est,per septem agnos:¶Et hir
23 cum pro peccato vnum,vt expietur pro vobis:¶prę-
ter holocaustum matutinum quod semper offere-
24 tis. ¶Ita facietis per singulos dies septem dierum in
fomitem ignis,& in odorem suauissimum Domino,
D qui surget de holocausto,& de libationibus singu-
25 lorum.¶Dies quoque septimus celeberrimus,& san
ctus erit vobis: omne opus seruile non facietis in
26 eo.¶Dies etiam primitiuorum quando offeretis no
uas fruges Domino expletis hebdomadibus,vene-
rabilis & sancta erit: omne opus seruile non facie-
27 tis in ea. ¶ Offeretisque holocaustum in odorem
suauissimum Domino,vitulos de armento duos, a-
rietem vnum,& agnos anniculos immaculatos se-
28 ptem:¶atque in sacrificijs eorum similæ oleo cõsper
sæ tres decimas per singulos vitulos, per arietes
29 duas. ¶per agnos decimam decimæ, qui simul sunt
* vnum I. 30 agni septem. ¶hircum quoq; * qui mactatur pro ex-
31 piatione: ¶pręter holocaustum sempiternũ, & liba
eius. Immaculata offeretis oĩa cũ libationibus suis.

CAPVT XXIX.

1 MEnsis etiam septimi prima dies venerabi-
A lis & sancta erit vobis. omne opus serui-
le non facietis in ea, quia dies clangoris
2 est & tubarum. ¶Offeretisque holocau-
stum in odorem suauissimum Domino, vitulum de Leui.23.d.24.
armento vnum, arietem vnum, & agnos anniculos
3 immaculatos septem:¶& in sacrificijs eorum similæ
oleo conspersæ tres decimas per singulos vitulos,
4 duas decimas per arietem, ¶vnam decimam per a-
5 gnum,qui simul sunt agni septem: ¶& hircũ pro pec
6 cato,qui offertur in expiationem populi,¶pręter ho
locaustum calendarum cum sacrificijs suis,& holo-
caustum sempiternum cum libationibus solitis.Eis-
dẽ cęremonijs offeretis in odorẽ suauissimũ incen-
7 sum Dño.¶ Decima quoq; dies mẽsis huius septimi
erit vobis sancta, atque venerabilis & affligetis aĩas Leui.16.
8 vestras:omne opus seruile nõ facietis in ea.¶Offere f.30 & 23
tisq; holocaustũ Dño in odorẽ suauissimũ vitulũ de d.27.
armẽto vnũ,arietẽ vnũ,agnos anniculos immacula-
9 tos septẽ.¶& in sacrificijs eorũ similæ oleo cõsper-
B sæ tres decimas per singulos vitulos,duas decimas
10 per arietẽ,¶decimã decimæ per agnos singulos,qui
11 sunt simul agni septem:¶& hircum pro peccato,abs-
que his quæ offerri pro delicto solẽt in expiationẽ,
& holocaustum sẽpiternum, & sacrificio & libami-
12 nibus eorum. ¶Quintadecima verò die mensis septi
mi, quæ vobis sancta erit atque venerabilis, omne
opus seruile non facietis in ea, sed celebrabitis so-
13 lẽnitatẽ Dño,septẽ diebus.¶Offeretisq; holocaustũ
in odorẽ suauissimũ Dño, vitulos de armento trede
cim,arietes duos,agnos anniculos imaculatos qua-
14 tuordecim:¶& in libamẽtis eorũ similæ oleo cõsper
sę tres decimas p vitulos singulos,qui sunt simul vi-
tuli tredecĩ: & duas decimas arieti vno,id est,simul
15 arietibus duobus:¶& decimã decimę agnis singulis,
16 q sunt simul agni quatuordecim: ¶& hircũ pro pcõ.
absq; holocausto sempiterno,& sacrificio,& libami
17 ne eius. ¶In die altero offeretis vitulos de armento
C duodecim,arietes duos,agnos anniculos immacu-
18 latos quatuordecim: ¶sacrificiaq; & libamina singu
19 lorũ p vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis,¶&
hircũ pro pcõ, absq; holocausto sempiterno, sacrifi
20 cioq; & libamine eius. ¶ Die tertio offeretis vitulos
vndecim,arietes duos,agnos anniculos immacula-
21 tos quatuordecim:¶sacrificiaq; & libamina singulo
rũ per vitulos & arietes, & agnos ritè celebrabitis:
22 ¶& hircũ pro peccato. absq; holocausto sempiter-
23 no,sacrificioque & libamine eius.¶Die quarto offe-
retis uitulos decem, arietes duos,agnos anniculos
24 immaculatos quatuordecim:¶sacrificiaque & liba-
mina singulorum per uitulos, & arietes & agnos ri-
25 tè celebrabitis:¶& hircũ pro peccato,absque holo-
causto sempiterno, sacrificioque & eius libamine.
26 ¶Die quinto offeretis uitulos nouem, arietes duos,
27 agnos anniculos immaculatos quatuordecim: ¶sa-
crificiaque & libamina singulorum per uitulos &
28 arietes & agnos ritè celebrabitis: ¶& hircum pro
peccato, absque holocausto sempiterno, sacrifi-
29 cioque eius & libamine. ¶ Die sexto offeretis ui-
D tulos octo, arietes duos, agnos anniculos imma-
30 culatos quatuordecim: ¶ sacrificiaque & libamina
singulorum per uitulos & arietes, & agnos ritè
31 celebrabitis: ¶& hircum pro peccato. absque ho-
locausto sempiterno,sacrificioque eius, & libami-

ne.¶Die

32 ne.¶Die ſeptimo offeretis vitulos ſeptem,& arietes
duos, agnos anniculos immaculatos quatuorde-
33 cim: ¶ſacrificiaq;, & libamina ſingulorum per vitu-
34 los, & arietes,& agnos ritè celebrabitis; ¶& hircum
pro peccato. abſq; holocauſto ſempiterno, ſacrifi-
35 cioq; eius & libamine.¶Die octauo,qui eſt celeber-
36 rimus, omne opus ſeruile non facietis, ¶offerentes
holocauſtum in odorem ſuauiſſimum Domino, vi-
tulum vnum, arietem vnum, agnos anniculos im-
37 maculatos ſeptem: ¶ ſacrificiaq; & libamina ſingu-
lorum per vitulos, & arietes, & agnos ritè celebra-
38 bitis:¶& hircum pro peccato. abſq; holocauſto ſem
39 piterno, ſacrificioq; eius & libamine. ¶Hæc offere-
tis Domino in ſolennitatibus veſtris. præter vota &
oblationes ſpontaneas in holocauſto, in ſacrificio,
in libamine, & in hoſtiis pacificis.

CAPVT XXX.

1 NArrauitq; Moyſes filiis Iſraël omnia quæ
A ei Dominus imperarat,¶& locutus eſt ad
2 Principes tribuum filiorum Iſraël: Iſte
3 eſt ſermo quem pręcepit Dominus: ¶Si
quis virorum votum Domino vouerit, aut ſe con-
ſtrinxerit iuramento: non faciet irritum verbum
4 ſuum, ſed omne quod promiſit, implebit. ¶Mulier
ſi quippiam vouerit, & ſe conſtrinxerit iuramento,
quæ eſt in domo patris ſui, & in ætate adhuc puel-
5 lari: ¶ ſi cognouerit pater votum quod pollicita eſt,
& iuramentum quo obligauit animam ſuam, & ta-
B cuerit; voti rea erit: quicquid pollicita eſt, & iura-
6 uit, opere complebit. ¶ſin autem ſtatim vt audierit,
contradixerit pater; & vota & iuramenta eius irri-
ta erunt, nec obnoxia tenebitur ſponſioni, eo quòd
7 contradixerit pater. ¶ Si maritum habuerit, & vo-
uerit aliquid, & ſemel de ore eius verbum egrediẽs
8 animam eius obligauerit iuramento: ¶quo die au-
dierit vir, & non contradixerit, voti rea erit, red-
9 detq; quodcunque promiſerat.¶Sin autem audiens
C ſtatim contradixerit, & irritas fecerit pollicitatio-
nes eius, verbaq; quibus obſtrinxerat animam ſuã:
10 propitius erit ei Dominus. ¶ Vidua & repudiata
11 quicquid vouerint, reddent. ¶ Vxor in domo viri
12 cum ſe voto conſtrinxerit & iuramento,¶ſi audierit
vir, & tacuerit, nec contradixerit ſponſioni; reddet
13 quodcunq; promiſerat. ¶ ſin autem extemplo con-
tradixerit, nõ tenebitur promiſſionis rea: quia ma-
14 ritus contradixit, & Dominus ei propitius erit. ¶Si
D vouerit, & iuramento ſe conſtrinxerit, vt per ieiu-
nium vel cæterarum rerum abſtinentiam affligat
animam ſuam: in arbitrio viri erit ſiue faciat, ſiue
15 non faciat. ¶ quòd ſi audiens vir tacuerit, & in alte-
ram diem diſtulerit ſententiam: quicquid vouerat
atque promiſerat, reddet: quia ſtatim vt audiuit,
16 tacuit. ¶ ſin autem contradixerit poſtquàm reſciuit,
17 portabit ipſe iniquitatem eius.¶Iſtę ſunt leges quas
conſtituit Dominus Moyſi inter virum & vxorem,
inter patrem & filiam quæ in puellari adhuc ætate
eſt, vel quę manet in parentis domo.

CAPVT XXXI.

1 LOcutusq; eſt Dominus ad Moyſen, dicẽs:
A ¶ ‖Vlciſcere prius filios Iſraël de Madia- Sup.25. d.17.
2 nitis, & ſic colligêris ad populum tuum.
3 ¶ Statimq; Moyſes: Armate, inquit, ex
vobis viros ad pugnam, qui poſſint vltionem Do-
4 mini expetere de Madianitis. ¶mille viri de ſingulis
tribubus eligantur ex Iſraël, qui mittantur ad bel-
5 lum. ¶ Dederuntq; millenos de ſingulis tribubus, id
6 eſt, duodecim millia expeditorum ad pugnã. ¶quos
miſit Moyſes cum Phinees filio Eleazari ſacerdo-
tis, vaſaq; ſancta, & tubas ad clangendum tradidit
7 ei. ¶ Cumq; pugnaſſent contra Madianitas, atq; vi-
8 ciſſent, omnes mares occiderunt, ¶& ‖reges eorum Ioſ.13. c.15.
Eui & Recem & Sur & Hur & Rebe, quinque prin-
cipes gentis: Balaam quoque filium Beor interfe-
9 cerunt gladio. ¶ Ceperuntque mulieres eorum &
B paruulos, omniaq; pecora & cunctam ſupellecti-
lem: quicquid habere potuerant, depopulati ſunt:
10 ¶ tam vrbes, quàm viculos, & caſtella flamma con-
11 ſumpſit. ¶ Et tulerunt prædam, & vniuerſa quæ ce-
12 perant tam ex hominibus, quàm ex iumentis, ¶ &
adduxerunt ad Moyſen & Eleazarum ſacerdotem,
& ad omnem multitudinem filiorum Iſraël: reliqua
autem vtẽſilia portauerunt ad caſtra in campeſtri-
13 bus Moab, iuxta Iordanem contra Iericho. ¶Egreſ-
ſi ſunt autem Moyſes & Eleazar ſacerdos, & omnes
principes ſynagogæ in occurſum eorum extra ca-
14 ſtra. ¶ Iratusq; Moyſes principibus exercitus, tri-
C bunis & centurionibus qui venerant de bello, ¶ ait:
15 Cur fœminas reſeruaſtis? ¶ Nónne iſtæ ſunt quæ
16 ‖ deceperunt filios Iſraël ad ſuggeſtionem Balaam, Sup.24. a.2.
& pręuaricari vos fecerunt in Dominum ſuper pec-
17 cato Phogor, vnde & percuſſus eſt populus? ¶Ergo
cunctos interficite quicquid eſt generis maſculini,
etiam in paruulis: & mulieres, quę nouerunt viros
18 in coitu, iugulate: ¶ puellas autem & omnes fœ-
19 minas virgines reſeruate vobis, ¶ & manete extra
caſtra ſeptem diebus. Qui occiderit hominem, vel
occiſum tetigerit, luſtrabitur die tertio & ſeptimo.
20 ¶ Et de omni pręda ſiue veſtimẽtum fuerit, ſiue vas,
& aliquid in vtẽſilia præparatum, de caprarum pel-
21 libus & pilis & ligno expiabitur. ¶ Eleazar quoque
ſacerdos ad viros exercitus, qui pugnauerant, ſic
locutus eſt: Hoc eſt pręceptum legis quod ‖ man- Leuit. 6. d.11.
22 dauit Dñs Moyſi: ¶Aurum & argentum & ęs & fer-
rum & plumbum & ſtannum, ¶ & omne quod po-
23 teſt tranſire per flammas, igne purgabitur: quicquid
autem ignem non poteſt ſuſtinere, aqua expiatio-
24 nis ſanctificabitur, ¶ & lauabitis veſtimenta veſtra
D die ſeptimo; & purificati poſtea caſtra intrabitis.
25 ¶ Dixit quoq; Dñs ad Moyſen: ¶ *Tollite* ſummam *Tolle 4.
26 eorum quæ capta ſunt ab hoĩe vſq; ad pecus, tu &
27 Eleazar ſacerdos & principes vulgi: ¶diuideſq; ex
ęquo prędam inter eos qui pugnauerunt, egreſſiq;
ſunt ad bellũ, & inter oẽm reliquam multitudinem,
28 ¶ & ſeparabis partem Dño ab his qui pugnauerunt
& fuerunt in bello, vnã animam de quingentis tam
29 ex hominibus, q̃ ex bobus & aſinis & ouibus, ¶ &
dabis eam Eleazaro ſacerdoti, quia primitiæ Dñi
30 ſunt. ¶ Ex media quoq; parte filiorum Iſraël acci-
E pies quinquageſimum caput hoĩum & boũ & aſi-
norum & ouium, cunctorumq; animantiũ: & dabis
ea Leuitis q excubãt in cuſtodiis tabernaculi Dñi.
31 ¶ Feceruntq; Moyſes, & Eleazar,* ſicut pręceperat *ſacerdos.
32 Dñs. ¶ Fuit autem pręda, quam exercitus ceperat,
33 ouiũ ſexcenta ſeptuagintaquinq; millia, ¶boum ſe-
34 ptuagintaduo millia, ¶aſinorum ſexaginta millia &
35 mille: ¶ animæ hominum ſexus fœminei, quæ non
36 cognouerant viros, trigintaduo millia. ¶ Dataque
eſt media pars his qui in prælio fuerant, ouium
37 trecentatrigintaſeptem millia quingentæ: ¶ è qui-
bus in partem Domini ſuppntatæ ſunt oues ſex-

38 cētæ ſeptuagintaquinque.¶Et de bobus trigintaſex
F millibus, boues ſeptuaginta & duo:¶& de aſinis tri-
39 ginta millibus quingentis, aſini ſexaginta vnus: ¶de
40 animabus hominum ſexdecim millibus, ceſſerunt
41 in partem Domini triginta duæ animæ.¶Tradiditq;
Moyſes numerum primitiarum Domini Eleazaro
42 ſacerdoti,ſicut fuerat ei imperatum, ¶ex media par
te filiorum Iſraël, quam ſeparauerat his qui in prę-
43 lio fuerant. ¶ De media verò parte quæ contigerat
reliquæ multitudini, id eſt, de ouibus trecentistri-
44 gintaſeptem millibus quingentis, ¶& de bobus tri-
45 gintaſex millibus , ¶ & de aſinis triginta millibus
46 quingentis, ¶& de hominibus ſexdecim millibus,
47 ¶tulit Moyſes quinquageſimum caput,& dedit Le-
uitis qui excubabant in tabernaculo Domini, ſicut
G præcepetat Dominus. ¶Cumq; acceſſiſſent princi-
48 pes exercitus ad Moyſen,& tribuni,centurioneſq;,
49 ¶dixerunt: Nos ſerui tui recenſuimus numerum pu-
gnatorum , quos habuimus ſub manu noſtra: & ne
50 vnus quidem defuit.¶Ob hanc cauſam offerimus in
donariis Domini ſinguli quod in præda auri potui-
mus inuenire , periſcelides & armillas, annulos &
dextralia ac murenulas, vt depreceris pro nobis
51 Dominum. ¶ Suſceperuntq; Moyſes & Eleazar ſa-
52 cerdos omne aurum in diuerſis ſpeciebus, ¶ `pon-
pondere ſanctuarij do` ſexdecim millia ſeptingentos quinquaginta ſi-
53 clos,à tribunis & centurionibus.¶Vnuſquiſq; enim
54 quod in præda rapuerat, ſuum erat. ¶Et ſuſceptum
intulerunt in tabernaculum teſtimonij, in monu-
mentum filiorum Iſrael coram Domino.

CAPVT XXXII.

1 Filij autem Ruben,& Gad habebant peco-
A ra multa, & erat illis in iumentis infini-
ta ſubſtantia. Cumq; vidiſſent Iazer, &
Galaad aptas animalibus alēdis terras,
2 ¶ venerūt ad Moyſen,& ad Eleazarum ſacerdotem,
3 & principes multitudinis, atq; dixerunt: ¶Ataroth,
& Dibon, & Iazer, & Nemra, Heſebon,& Eleale,&
4 Saban,& Nebo,& Beon,¶terra quam percuſſit Do-
minus in conſpectu filiorum Iſraël, regionis vber-
rimæ eſt ad paſtum animalium : & nos ſerui tui ha-
5 bemus iumēta plurima: ¶ precamurq; ſi inuenimus
gratiam coram te , vt des nobis famulis tuis eam in
poſſeſſionem, nec facias nos tranſire Iordanem.
6 ¶ Quibus reſpondit Moyſes: Nunquid fratres veſtri
7 ibunt ad pugnam,& vos hic ſedebitis?¶Cur ſubuer-
B titis mentes filiorum Iſraël, ne tranſire audeant in
8 locum quem eis daturus eſt Dominus? ¶nónne ita
egerunt patres veſtri, quando miſi de Cades-barne
Sup. 13. .14 9 ad explorandam terram? ¶ ‖Cumq; veniſſent vſque
ad Vallem-botri, luſtrata omni regione, ſubuerte-
runt cor filiorum Iſrael, vt non intrarent fines quos
10 eis Dominus dedit. ¶Qui iratus iurauit, dicens:
Sup. 14. .28. 11 ¶ ‖Si videbunt homines iſti qui aſcenderunt ex Ae-
gypto à viginti annis & ſupra, terram quam ſub iu-
ramento pollicitus ſum Abraham, Iſaac, & Iacob:
12 noluerunt ſequi me, ¶præter Caleb filium Iéphone
C Cenezęum, & Ioſue filium Nun; iſti impleuerunt
13 voluntatem meam. ¶Iratuſque Dominus aduerſum
Iſraël, circunduxit eum per deſertum quadraginta
annis, donec cōſumeretur vniuerſa generatio quæ
14 fecerat malum in conſpectu eius. ¶ Et ecce, inquit,
vos ſurrexiſtis pro patribus veſtris, incrementa &
alumni hominū peccatorum, vt augeretis furorem
15 Domini contra Iſraël. ¶ Quòd ſi nolueritis ſequi
eum, in ſolitudine populum derelinquet, & vos
16 cauſa eritis necis omnium. ¶At illi propè acceden-
tes, dixerunt: Caulas ouium fabricabimus, & ſta-
bula iumentorum, paruulis quoq; noſtris vrbes mu
17 nitas: ¶nos autem ipſi armati, & accincti pergemus
ad prælium ante filios Iſraël, donec introducamus
eos ad loca ſua. Paruuli noſtri, & quicquid habere
poſſumus, erunt in vrbibus muratis, propter habi-
18 tatorum inſidias. ¶ Non reuertemur in domos no-
D ſtras, vſque dum poſſideant filij Iſrael hęreditatem
19 ſuam: ¶ nec quicquam quęremus trans Iordanem,
quia iam habemus noſtram poſſeſſionem in orien-
20 tali eius plaga. ¶Quibus Moyſes ait: ‖Si facitis quod Ioſ. 1. c. 13.
promittitis, expediti pergite coram Domino ad
21 pugnam: ¶& omnis vir bellator armatus Iordanem
tranſeat, donec ſubuertat Dominus inimicos ſuos,
22 ¶& ſubijciatur ei omnis terra: tunc eritis inculpa-
biles apud Dominum & apud Iſraël, & obtinebitis
23 regiones quas vultis coram Domino. ¶ Sin autem
E quod dicitis, non feceritis, nulli dubium eſt quin
peccetis in Deum: & ſcitote quoniam peccatum ve-
24 ſtrum apprehendet vos. ¶ Aedificate ergo vrbes
paruulis veſtris, & caulas & ſtabula ouibus ac iu-
25 mentis: & quod polliciti eſtis, implete. ¶ Dixe-
runtque filij Gad & Ruben ad Moyſen. Serui tui
ſumus: faciemus, quod iubet Dominus noſter.
26 ¶Paruulos noſtros & mulieres,& pecora, ac iumen-
27 ta relinquemus in vrbibus Galaad: ¶nos autem fa-
muli tui omnes expediti pergemus ad bellum, ſi-
28 cut tu domine loqueris. ¶ ‖Præcepit ergo Moyſes Ioſ 4. c. 10.
Eleazaro ſacerdoti,& Ioſue filio Nun,& principi-
bus familiarum per tribus Iſraël, & dixit ad eos:
29 ¶ Si tranſierint filij Gad, & filij Ruben vobiſcū Ior-
danem omnes armati ad bellum coram Domino,
& vobis fuerit terra ſubiecta; date eis Galaad in
30 poſſeſſionem. ¶Sin autem noluerint tranſire armati
F vobiſcum in terram-Chanáan, inter vos habitandi
31 accipiant loca. ¶ Reſponderuntque filij Gad, & filij
Ruben: Sicut locutus eſt Dominus ſeruis `ſuis`, tuis 1.
32 ita faciemus; ¶ ipſi armati pergemus coram Domi-
no in terram-Chanáan, & poſſeſſionem iam ſuſce-
33 piſſe nos confitemur trans Iordanem. ¶ ‖Dedit ita- Ioſ. 13. b. 8. 22. 2. 4.
que Moyſes filiis Gad & Ruben, & dimidiæ tribui Deut. 3.
Manaſſe filij Ioſeph, regnū Sehon regis Amorrhæi, b. 12.
& regnum Og, regis Baſan, -&` terram eorum cum - 1.
34 vrbibus ſuis per circuitum. ¶ Igitur extruxerunt fi-
35 lij Gad, Dibon, & Ataroth, & Aroer, ¶ & Roth,
36 & Sophan, & Iazer, & Iegbaa, ¶& Beth-nemra, &
Beth-aran, vrbes munitas, & caulas pecoribus ſuis.
37 ¶ Filij verò Ruben ędificauerunt Heſebon, & Elea-
38 le, & Chariathàim, ¶ & Nabo, & Baalmeon verſis
nominibus, Sabama quoque: imponentes vocabu-
39 la vrbibus quas extruxerant. ¶ ‖ Porrò filij Machir, Gen. 50. d. 23
filij Manaſſe perrexerunt in Galaad, & vaſtauerunt
40 eam interfecto Amorrhæo habitatore eius. ¶ De-
dit ergo Moyſes terram-Galaad Machir filio Ma-
41 naſſe, qui habitauit in ea. ¶ Iair autem filius Ma-
naſſe abijt, & occupauit vicos eius, quos ap-
pellauit Hauoth-Iair: id eſt, villas Iair.
42 ¶ Nobe quoque perrexit,& appre-
hendit Chanath cum viculis
ſuis: vocauitque eam
ex nomine ſuo
Nobe.

CAPVT

CAPVT XXXIII.

1 HAE ſunt manſiones filiorum Iſraël, qui
A egreſſi ſunt de Aegypto per turmas ſuas
2 in manus Moyſi & Aaron: ¶ quas de-
ſcripſit Moyſes iuxta caſtrorum loca,
‖ Exo. 12. f 37. 3 quæ Domini iuſſione mutabant. ¶ | Profecti igitur
de Rameſſe menſe primo, quintadecima die men-
-3. ſis primi, fecerunt altera die Phaſe filij Iſraël in ma
4 nu excelſa, videntibus cunctis Aegyptijs, ¶ & ſepe-
lientibus primogenitos quos percuſſerat Dominus
5 (nam & in dijs eorũ exercuerat vltionem) ¶ caſtra-
6 metati ſunt in Socoth. ¶ Et de Socoth venerunt in
‖ Exo. 13. d 20. 7 Ethan, quæ eſt in extremis finibus ſolitudinis: ¶ | In-
de. egreſſi venerunt cõtra Phi-hahiroth, quæ reſpi-
‖ Exo. 14. a. 2. cit Beel-ſephon, & caſtrametati ſunt ante Magda-
8 lum. ¶ | Profectiq; de Phi-hahiroth, tranſierunt per
B medium mare in ſolitudinem, & ambulantes tribus
diebus per deſertum Ethan, caſtrametati ſunt in
9 Mara. ¶ Profectique de Mara, venerunt in Elim, vbi
erant duodecim fontes aquarum, & palmæ ſeptua-
10 ginta: ibiq; caſtrametati ſunt. ¶ Sed & inde egreſſi,
‖ Exo. 15. a. 17. 11 fixerunt tentoria ſuper Mare-rubrum. ¶ | Profectiq;
de Mari-rubro, caſtrametati ſunt in deſerto Sin.
‖ Exo. 16. a. 1. 12 ¶ Vnde egreſſi, venerunt in Daphca. ¶ | Profectiq;
Exo. 17. a. 1. 13 de Daphca, caſtrametati ſunt in Alus. ¶ | Egreſſiq;
‖ Exo. 19 a. 1. 14 de Alus, in Raphidim fixére tentoria, vbi populo
15 defuit aqua ad bibendum. ¶ Profectique de Raphi-
16 dim, caſtrametati sũt in deſerto Sinai. ¶ Sed & de ſo-
C litudine Sinai egreſſi, venerunt ad Sepulchra con-
17 cupiſcentiæ. ¶ Profectiq, de Sepulchris concupi-
‖ Sup. 11. g 35. 18 ſcentiæ, caſtrametati ſunt in Haſeroth. ¶ | Et de Ha-
‖ Sup. 13. a 1. 19 ſeroth venerunt in Rethma. ¶ Profecti de Rethma,
20 caſtrametati ſunt in Remon-phares. ¶ | Vnde egreſ
21 ſi, venerunt in Lebna. ¶ De Lebna caſtrametati ſunt
22 in Reſſa. ¶ Egreſſique de Reſſa, venerunt in Ceela-
23 tha. ¶ Vnde profecti, caſtrametati ſunt in monte Se-
24 pher. ¶ Egreſſi de monte Sepher, venerunt in Hara-
25 da. ¶ Inde proficiſcentes, caſtrametati ſunt in Ma-
26 celoth. ¶ Profectiq; de Maceloth, venerunt in Thá-
27 ath. ¶ De Tháath caſtrametati ſunt in Thare. ¶ Vn-
28 de egreſſi, fixêre tentoria in Methca. ¶ Et de Meth-
‖ Deu. 10. b. 6. 29 ca caſtrametati ſunt in Heſmona. ¶ | Profectiq; de
D Heſmona, venerunt in Moſeroth. Et de Moſeroth
30 caſtrametati ſunt in Bene-iaacã. ¶ Profectique de
31 Bene-iaacã, venerunt in montem Gadgad. ¶ Vn-
32 de profecti, caſtrametati ſunt in Ierebátha. ¶ Et de
33 Ierebátha venerunt in Hebrona. ¶ Egreſſiq; de He-
34 brona, caſtrametati ſunt in Aſion-gaber. ¶ Inde pro-
35 fecti, venerunt in deſertum Sin, hæc eſt Cades.
‖ Supr. 20. d. 12. 25. 36 ¶ | Egreſſique de Cades, caſtrametati ſunt in mon-
‖ Deu. 32. g. 50. 37 te Hor, in extremis finibus Terræ-Edon. ¶ | Aſcen-
E ditque Aaron-ſacerdos in montem Hor, iubente
-3. 38 Domino: & ibi mortuus eſt anno quadrageſimo e-
greſſionis filiorum Iſraël ex Aegypto, menſe quin-
39 to, prima die menſis, ¶ cùm eſſet annorum centum
‖ Sup. 21. a. 40 viginritrium. ¶ | Audiuitque Chananæus rex Arad,
qui habitabat ad meridiem, in terram-Chanáan ve
41 niſſe filios Iſraël. ¶ Et profecti de mõte Hor, caſtra-
42 metati ſunt in Salmona. ¶ Vnde egreſſi, venerunt in
‖ Sup. 21. c. 10. 43 Phunon. ¶ | Profectique de Phunon, caſtrametati
44 ſunt in Oboth. ¶ Et de Oboth venerunt in Ie-aba-
45 rim, quæ eſt in finibus Moabitarum. ¶ Profectique
F de Ie-abarim, fixêre tentoria in Dibon-Gad. ¶ Vn-
46 de egreſſi, caſtrametati sũt in Helmon-deblatháim.
47 ¶ Egreſſique de Helmon-deblatháim, venerunt ad
48 montes Abarim contra Nabo. ¶ Profectiq; de mon-
tibus Abarim, tranſierunt ad campeſtria Moab, ſu-
49 pra Iordanem, contra Iericho. ¶ Ibique caſtrame-
tati ſunt de Beth-ſimoth vſque ad Abelſatim in pla
50 nioribus locis Moabitarum. ¶ vbi locutus eſt Do-
51 minus ad Moyſen: ¶ Præcipe filijs Iſraël, & dic ad
eos: Quando tranſieritis Iordanem, intrantes Ter-
52 ram-Chanáan, ¶ diſperdite cunctos habitatores ter
ræ illius: confringite titulos, & ſtatuas comminuite,
53 atque omnia excelſa vaſtate, ¶ mundantes Terram,
G & habitantes in ea: ego enim dedi vobis illam in poſ
54 ſionem, ¶ quam diuidetis vobis ſorte. Pluribus da- Deut. 7. a. 2.
bitis latiorem, & paucioribus anguſtiorem. Singu- Ioſue 11.
lis, vt ſors ceciderit, ita tribuetur hæreditas. Per tri- b. 11.
55 bus & familias poſſeſſio diuidetur. ¶ Sin autem no-
lueritis interficere habitatores Terræ: qui remanſe-
rint, erunt vobis quaſi claui in oculis, & lanceæ in
lateribus, & aduerſabuntur vobis in terra habita-
56 tionis veſtræ: ¶ & quicquid illis cogitaueram face-
re, vobis faciam.

CAPVT XXXIIII.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, di-
A cens: ¶ Præcipe filijs Iſraël, & dices ad
2 eos: Cùm ingreſſi fueritis Terram-Cha-
náan, & in poſſeſſionem vobis ſorte ceci-
3 derit, his finibus terminabitur. ¶ | Pars meridiana ‖ Ioſ. 15. a.
incipiet à ſolitudine Sin, quæ eſt iuxta Edon: & ha-
bebit terminos contra Orientem mare ſalſiſſimum:
4 ¶ qui circuibunt auſtralem plagam per Aſcenſum-
ſcorpionis, ita vt tranſeant in Senna, & perueniant
ad Meridiem vſq; ad Cadesbarne, vnde egredien-
tur confinia ad villam nomine Adar, & tendent vſ-
5 que ad Aſemona. ¶ ibitque per gyrum terminus ab
Aſemona vſque ad torrentem Aegypti, & magni
6 maris littore finietur. ¶ Plaga autem Occidentalis à
B mari magno incipiet, & ipſo fine claudetur. ¶ Por-
7 rò ad ſeptẽtrionalem plagam à mari magno termi-
ni incipient, peruenientes vſque ad montem altiſ-
8 ſimum, ¶ a quo * venient in Emath vſque ad termi- * venies 6.
9 nos Sedáda, ¶ ibuntque confinia vſque ad Zephro-
na, & villam Enan: hi erunt termini in parte Aqui-
10 lonis. ¶ Inde metabuntur fines contra Orientalem
11 plagam de villa Enan vſque Sepháma, ¶ & de Se-
phama deſcendent termini in Reblatha cõtra fon-
C tem Caphnim: inde peruenient contra Orientem
12 ad mare Cenéreth, ¶ & tendent vſq; ad Iordanem,
& ad vltimum ſalſiſſimo claudentur mari. Hanc ha-
13 bebitis terram per fines ſuos in circuitu. ¶ Præcepit-
que Moyſes filijs Iſraël, dicens: Hæc erit terra quam
poſſidebitis ſorte, & quam iuſſit Dominus dari no-
14 uem tribubus & dimidiæ tribui. ¶ Tribus enim filio-
rum Ruben per familias ſuas, & tribus filiorũ Gad
15 iuxta cognationum numerum, media quoque ¶ tri-
bus Manaſſe, id eſt, duæ ſemis tribus, acceperunt
partem ſuam trans Iordanem cõtra Iericho ad Oriẽ
16 talem plagam. ¶ Et ait Dominus ad Moyſen: ¶ | Hæc ‖ Ioſ. 14. a. 1.
17 ſunt nomina virorum qui Terram vobis diuident,
18 Eleazar ſacerdos, & Ioſue filius Nun, ¶ & ſinguli
D principes de tribubus ſingulis, ¶ quorum iſta ſunt
19 vocabula. De tribu Iuda, Caleph filius Iéphone.
20 ¶ De tribu Simeon, Samuel filius Ammiud. ¶ De
21 tribu Ben-iamin, Elidad filius Chaſelon. ¶ De tri-
22 bu filiorum Dan, Bocci filius Iogli. ¶ Filiorum Io-
23 ſeph de tribu Manaſſe, Haniel filius Ephod. ¶ De

24 tribu Ephraim, Camuel filius Sephthan. ¶ De tri-
25 bu Zabulon, Elisaphan filius Pharnach. ¶ De tribu
26 Issachar dux Phaltiel filius Ozan. ¶ De tribu Aser,
27 Ahiud filius Salomi. ¶ De tribu Nephthali, Phe-
28 daël filius Ammiud. ¶ Hi sunt quibus præceperat
29 Dominus vt diuiderent filijs Israël Terram-Cha-
naán.

CAPVT XXXV.

1 HAec quoq; locutus est Dominus ad Moy
A sen in campestribus Moab supra Iorda-
ⁱIos.22.3 2. 2 nem, contra Iericho: ¶ | Præcipe filijs
Israël, vt dent Leuitis de possessionibus
3 suis ¶ vrbes ad habitandum, & suburbana earum
per circuitum: vt ipsi in oppidis maneant, & sub-
4 urbana sint pecoribus ac iumentis: ¶ quæ à muris ci-
uitatum forinsecus per circuitum mille passuum
5 spacio tendentur: ¶ contra Orientem duo millia
erunt cubiti, & cõtra Meridiem similiter erunt duo
millia: ad mare quoque quod respicit ad Occiden-
tem, eadem mensura erit, & septentrionalis plaga
æquali termino finietur. eruntque vrbes in medio,
ⁱIos. 21, 2. Deut. 4. g. 41. 6 & foris suburbana. ¶ | De ipsis autem oppidis, quæ
Leuitis dabitis, sex erunt in fugitiuorum auxilia se-
parata, vt fugiat ad ea qui fuderit sanguinem: & ex-
7 ceptis his alia quadragintaduo oppida, ¶ id est si-
8 mul quadragintaocto cum suburbanis suis. ¶ Ipsæ-
que vrbes quæ dabuntur de possessionibus filiorum
Israël, ab his qui plus habent, plures auferentur:
B & qui minus, pauciores. singuli iuxta mensuram
9 hæreditatis suæ dabunt oppida Leuitis. ¶ Ait Do-
10 minus ad Moysen: ¶ Loquere filijs Israël, & dices
ⁱProu.19. 2. 2. Ios.20.2.3 ad eos: | Quando transgressi fueritis Iordanem in
11 Terram-Chanaán, ¶ decernite quæ vrbes esse de-
beant in præsidia fugitiuorum, qui nolentes san-
12 guinem fuderint: ¶ in quibus cùm fuerit profugus,
cognatus occisi non poterit eum occidere, donec
stet in conspectu multitudinis, & causa illius iudi-
13 cetur. ¶ De ipsis autem vrbibus quæ ad fugitiuorum
14 subsidia separantur, ¶ tres erunt trans Iordanem,
15 & tres in Terra-Chanáan, ¶ tam filijs Israël, quàm
aduenis atque peregrinis, vt confugiat ad eas qui
16 nolens sanguinem fuderit. ¶ Si quis ferro percusse-
rit, & mortuus fuerit, qui percussus est; reus erit
17 homicidij, & ipse morietur. ¶ Si lapidem iecerit, &
18 ictus occubuerit: similiter punietur. ¶ Si ligno per-
C cussus interierit, percussoris sanguine vindicabitur.
19 ¶ Propinquus occisi, homicidam interficiet: statim
'interficiet 6. vt apprehenderit eum, 'interficietur'. ¶ | Si per o-
20 dium quis hominem impulerit, vel iecerit quip-
ⁱDeut.19 .11. 21 piam in eum per insidias; ¶ aut cùm esset inimicus,
manu percusserit, & ille mortuus fuerit: percussor
homicidij reus erit. cognatus occisi statim vt inue-
-1. 22 nerit eum, iugulabit. ¶ Quod si fortuitu, -&' absque
23 odio ¶ & inimicitijs quicquam horum fecerit, ¶ &
24 hoc audiente populo fuerit comprobatum, atque
inter percussorem & propinquum sanguinis quæ-
25 stio ventilata: ¶ liberabitur innocens de vltoris ma-
nu, & reducetur per sententiam in vrbem ad quam
confugerat, manebitque ibi, donec sacerdos ma-
26 gnus, qui oleo sancto vnctus est, moriatur. ¶ Si in-
D terfector extra fines vrbium, quæ exulibus deputa-
27 tæ sunt, ¶ fuerit inuentus & percussus ab eo qui vl-
tor est sanguinis; absque noxa erit qui eum occide-
28 rit. ¶ debuerat enim profugus vsque ad mortem
Pontificis in vrbe residere. postquàm autem ille o-
29 bierit, homicida reuertetur in terram suam. ¶ Hæc
sẽpiterna erũt, & legitima in cũctis habitationibus
30 vestris. ¶ Homicida sub testibus punietur: ad vnius
31 testimoniũ nullus condemnabitur. ¶ Non accipietis
precium ab eo qui reus est sanguinis, statim & ipse
32 morietur. ¶ Exules & profugi ante mortem Põtificis
33 nullo modo in vrbes suas reuerti poterunt. ¶ Ne pol
luatis terram habitationis vestræ quæ insontiũ cruo
re maculatur, nec aliter expiari potest, nisi per eius
34 sanguinem qui alterius sanguinem fuderit. ¶ Atque
ita emundabitur vestra possessio me commorante
vobiscum. ego enim sum Dominus, qui habito in-
ter filios Israël.

CAPVT XXXVI.

1 ACcesserunt autem & principes familia-
A rum Galaad filij Machir, filij Manasse de
stirpe filiorum Ioseph: locutique sunt
Moysi coram principibus Israël, atque
2 dixerunt: ¶ | Tibi Domino nostro præcepit Domi- ⁱSup. 27.a 1.
nus, vt Terram sorte diuideres filijs Israël, & vt fi- Ios. 17. a. 11.
liabus Salphaad fratris nostri dares possessionem
3 debitã patri: ¶ quas si alterius tribus homines vxo-
res acceperint, sequetur possessio sua: & translata
ad aliam tribum de nostra hæreditate minuetur:
4 ¶ atque ita fiet, vt cùm iubileus, id est, quinquage-
B simus annus remissionis aduenerit, confundatur
sortium distributio, & aliorum possessio ad alios
5 transeat. ¶ Respondit Moyses filijs Israël & Domi-
no præcipiente, ait: Rectè tribus filiorum Ioseph lo-
6 cuta est. ¶ & hæc lex super filiabus Salphaad à Do-
mino promulgata est: | Nubant quibus volunt, tan-
7 tùm vt suæ tribus hominibus: ¶ ne commisceatur ⁱTob.7. c. 11.
C possessio filiorum Israël de tribu in tribum. Om-
nes enim viri ducent vxores de tribu & cognatione
8 sua: ¶ & cunctæ fœminæ de eadem tribu maritos ac-
9 cipient: vt hæreditas permaneat in familijs, ¶ nec
10 sibi misceantur tribus, sed ita maneant ¶ vt à Do-
mino separatæ sunt. Feceruntque filij Salphaad, vt
11 fuerat imperatum: ¶ & nupserunt Maala, & Ther-
D sa, & Hegla, & Melcha, & Noa filijs patrui sui, ¶ de
12 familia Manasse, qui fuit filius Ioseph: & possessio
quæ illis fuerat attributa, mansit in tribu &
13 familia patris earum. ¶ Hæc sunt mandata,
atque iudicia, quæ mandauit Dominus
per manum Moysi ad filios Is-
raël in campestribus Moab
supra Iordanem, con-
tra Iericho.

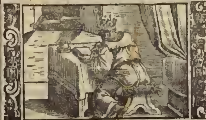
LIBRI NVMERI, FINIS.

LIBER DEVTERONOMII, HEBRAICE, HELLE-HADDEBARIM, id est, hæc sunt verba.

CAPVT PRIMVM.

1 Aec sunt verba, quæ locutus est Moy
A ses ad omnem Israël trans Iordanem
in solitudine campestri contra Ma-
re rubrum, inter Pharā & Theophel
& Laban & Haseroth vbi auri est plu
2 timum: ¶ Vndecim diebus de Ho-
reb per viam montis Seir vsque ad Cades-barne.
3 ¶ Quadragesimo anno, vndecimo mense, prima
die mensis locutus est Moyses ad filios Israël omnia
a Nu. 21. e. 24. 4 quæ præceperat illi Dn̄s vt diceret eis: ¶ a postquam
percussit Sehon regem Amorrhæorum, qui habita-
uit in Hesebon: & Og regē Basan, qui mansit in Asta
5 roth, & in Edrāi ¶ trans Iordanem in Terra-Moab.
6 Cœpitq; Moyses explanare legem & dicere: ¶ Do-
B minus Deus noster locutus est ad nos in Horeb, di
7 cens: Sufficit vobis quod in hoc mōte mansistis: ¶ re-
uertimini & venite ad mōtem Amorrhæorum, & ad
cætera quæ ei proxima sunt campestria atq; monta
na & humiliora loca cōtra meridiem, & iuxta littus
maris, Terram-Chananæorum, & Libani vsque ad
8 flumen magnum Euphraten. ¶ En, inquit, tradidi vo
bis: ingredimini & possidete eam, super qua iurauit
Dominus patribus vestris Abraham, Isaac, & Iacob,
9 vt daret illam eis, & semini eorū post eos. ¶ Dixiq;
b Exo. 18. c. 19. vobis illo in tempore: ¶ b Non possum solus sustinere
10 vos: ¶ quia Dn̄s Deus vester multiplicauit vos, & e-
C stis hodie sicut stellæ cœli, plurimi. ¶ (Dn̄s Deus pa
11 trum vestrorum addat ad hunc numerum multa mil
12 lia, & benedicat vobis sicut locutus est.) ¶ Non valeo
solus negocia vestra sustinere, & pondus ac iurgia.
13 ¶ Date ex vobis viros sapientes & gnaros, & quorū
conuersatio sit probata in tribubus vestris, vt ponā
14 eos vobis principes. ¶ Tunc rñdistis mihi: Bona res
15 est quā vis facere. ¶ Tuliq; de tribubus vestris viros
sapientes & nobiles, & constitui eos principes, tri-
bunos, & centuriones, & quinquagenarios ac deca-
16 nos, qui docerent vos singula. ¶ Præcepiq; eis, dicēs:
Audite illos & c quod iustum est iudicate: siue ciuis c Ioan. 7. d. 24
17 sit ille, siue peregrinus. ¶ d Nulla erit distantia perso d Infr. 16 d 18
natum, ita paruum audietis vt magnum: nec acci- Leuit. 19 c. 15.
pietis cuiusquam personam, quia Dei iudicium est.
D Quòd si difficile vobis visum aliquid fuerit, referte Prou. 24. e 24.
18 ad me, & ego audiā. ¶ Præcepiq; omnia quæ facere Eccle. 42. a 1.
19 deberetis. ¶ Profecti autem de Horeb, transiuimus
per eremum terribilem & maximam solitudinem Iac. 2. a. 1. - 2.
quam vidistis, per viam montis Amorrhæi, sicut præ
cepetat Dominus Deus noster nobis. Cumque ve-
20 nissemus in Cades-barne, ¶ dixi vobis: Venistis ad
montem Amorrhæi, quem Dominus Deus noster
21 daturus est nobis. ¶ Vide Terram quam Dominus
Deus tuus dat tibi: ascende & posside eam, sicut lo-
cutus est Dominus Deus noster patribus tuis: noli ti
22 mere, nec quicquam paueas: ¶ Et accessistis ad me Num. 13 a. 4.
omnes, atque dixistis: Mittamus viros qui conside-
rent terram: & renuncient per quod iter debeamus
23 ascendere, & ad quas pergere ciuitates. ¶ Cumq; mi
hi sermo placuisset, misi ex vobis duodecim viros,
24 singulos de tribubus suis. ¶ Qui cùm pertexissent, & Num. 13. d. 24.
ascendissent in mōtana, venerunt vsque ad Vallem-
25 botri: & considerata terra ¶ sumentes de fructibus
eius vt ostenderent hubertatem, attulerunt ad
E nos, atque dixerunt: Bona est terra quam Domi
26 nus Deus noster daturus est nobis. ¶ Et noluistis a-
scendere, sed increduli ad sermonem Domini Dei * vestri 6.
27 *nostri,* ¶ murmurastis in tabernaculis vestris, atq;
28 dixistis: ¶ Odit nos Dominus, & idcirco eduxit nos
de Terra-Aegypti, vt traderet nos in manu Amor-
29 rhæi, atque deleret. ¶ Quò ascendemus? nuncij ter
ruerunt cor nostrum, dicentes: Maxima multitudo
est, & nobis statura procerior, vrbes magnæ, & ad
cœlum vsque munitæ, filios Enacim vidimus ibi.
30 Et dixi vobis. ¶ Nolite metuere, nec timeatis eos:
Dominus Deus qui ductor est vester, pro vobis ip-
se pugnabit, sicut fecit in Aegypto cunctis videnti-
31 bus, ¶ & in solitudine ipsi vidistis. Portauit te Domi
nus Deus tuus, vt solet homo gestare paruulum fi-
lium suum in omni via per quam ambulastis, donec
32 veniretis ad locum istum. ¶ Et nec sic quidem cre-
33 didistis Domino Deo vestro, ¶ qui præcessit vos in
via, & metatus est locum in quo tentoria figere de- f Exo. 13. d. 21.
beretis, f nocte ostendens vobis iter per ignem, &

34 die per columnã nubis. ¶ Cumq; audisset Dominus
vocem sermonum vestrorum, iratus iurauit, & ait: Num. 14. d 20.
35 ¶ Non videbit quispiam de hominibus generationis
F huius pessimæ terram bonam, quam sub iuramen-
36 to pollicitus sum patribus vestris, ¶ pręter Caleb filiũ
Iephone: ipse enim videbit eam, & ipsi dabo terram
quam calcauit, & filijs eius, quia secutus est Dñm.
37 ¶ Nec miranda indignatio in populũ, cum mihi quo
que iratus Dñs propter vos, dixerit, | Nec tu ingre- | Nu. 20 b 12.
38 dieris illuc: ¶ Sed Iosue filius Nun minister tuus, ip-
se intrabit pro te, hunc exhortare & robora, & ipse
39 sorte terram diuidet Israëli. ¶ Paruuli vestri, de qui-
bus dixistis quòd captiui ducerentur, & filij qui ho-
die boni ac mali ignorant distantiam, ipsi ingrediẽ
40 tur: & ipsis dabo terram, & possidebunt eam. ¶ Vos
G autem reuertimini & abite in solitudinem per viam
41 Maris-rubri. ¶ | Et respõdistis mihi: Peccauimus Do | Nu. 14. f 40.
mino: ascẽdemus & pugnabimus, sicut præcepit Do
minus Deus noster. Cumq; instructi armis pergere-
42 tis in montẽ. ¶ Ait mihi Dñs: Dic ad eos, Nolite ascen
dere, neq; pugnetis: nõ enim sum vobiscũ, ne cadatis
43 corã inimicis vestris. ¶ Locutus sum, & non audistis:
sed aduersantes imperio Domini, & tumẽtes super-
44 bia ascendistis in montẽ. ¶ Itaq; egressus Amorrhęus
qui habitabat in mõtibus, & obuiã veniens, persecu
tus est vos, sicut solent apes persequi: & cęcidit de
45 Seir vsque Horma. ¶ Cumque reuersi ploraretis co-
ram Domino, non audiuit vos, nec voci vestræ vo-
46 luit acquiescere. ¶ Sedistis ergo in Cades-barne mul
to tempore.

CAPVT II.

1 PRofectiq; inde venimus in solitudinem,
A quæ ducit ad Mare-rubrum sicut mihi di
xerat Dominus: & circuiuimus mõtem
2 Seir longo tempore. ¶ Dixitq; Dominus
3 ad me: ¶ Sufficit vobis circuire montem istum: ite
4 contra aquilonem, ¶ & populo præcipe, dicens: Trã-
sibitis per terminos fratrum vestrorũ filiorum Esau,
5 qui habitant in Seir, & timebunt vos. ¶ Videte ergo
diligenter ne moueamini contra eos: neq; enim da-
bo vobis de terra eorum quantum potest vnius pe-
dis calcare vestigium: quia in possessionem Esau de-
6 di montem Seir. ¶ Cibos emetis ab eis pecunia, & co
7 medetis: aquam emptam haurietis, & bibetis. ¶ Dñs
B Deus tuus benedixit tibi in omni opere manuũ tua
rum: nouit iter tuum, qũo transieris solitudinẽ hanc
magnam, per quadraginta annos habitãs tecum Do
8 minus Deus tuus, & nihil tibi defuit. ¶ Cumq; transis
semus fratres nostros filios Esau, qui habitabant
in Seir per viam cãpestrem de Elath, & de Asion-ga
ber, venimus ad iter quod ducit in desertum Moab.
9 ¶ Dixitq; Dominus ad me: Non pugnes contra Moa
bitas, nec ineas aduersus eos prælium: non enim da
bo tibi quicquam de terra eorum, quia filijs Loth
10 tradidi Ar in possessionem. ¶ Emim primi fuerunt ha
bitatores eius, populus magnus, & validus, & tam
11 excelsus vt de Enacim stirpe, ¶ quasi gigantes crede
rentur, & essent similes filiorum Enacim. Denique
12 Moabitæ appellant eos Emim. ¶ In Seir autem prius
C habitauerunt 'Horrim': quibus expulsis atq; deletis | Horrhæi.
habitauerunt filij Esau, sicut fecit Israël in terra pos
13 sessionis suæ, quam dedit illi Dominus. ¶ Surgentes
ergo vt transiremus torrentem Zared, venimus ad
14 eum. ¶ Tempus autem quo ambulauimus de Cades-
barne vsq; ad transitum torrentis Zared, triginta &
octo annorum fuit: donec cõsumeretur omnis gene
ratio hominum bellatorum de castris, sicut iuraue-
15 rat Dñs ¶ cuius manus fuit aduersum eos, vt interirẽt
D de castrorum medio. ¶ Postquam autem vniuersi ce
16 ciderunt pugnatores, ¶ locutus est Dñs ad me, dicẽs
17 ¶ Tu transibis hodie terminos Moab, vrbem nomi-
18 ne Ar: ¶ & accedẽs in vicina filiorum Ammon, caue
19 ne pugnes contra eos, nec mouearis ad prælium: nõ
enim dabo tibi de terra filiorum Ammon, quia filijs
20 Loth dedi eam in possessionem. ¶ Terra gigãtum re
putata est. & in ipsa olim habitauerunt gigantes,
21 quos Ammonitæ vocant Zomzommin, ¶ populus
magnus, & proceræ lõgitudinis, sicut Enacim, quos
deleuit Dñs à facie eorum: & fecit illos habitare pro
22 eis, ¶ sicut fecerat filijs Esau qui habitant in Seir, de
E lens. Horrhæos, & terram eorum illis tradens, quam
23 possidẽt vsq; in præsens. ¶ Heuæos quoq; qui habita
bant in Haserim vsque Gazan, Cappadoces expulo
runt: qui egressi de Cappadocia deleuerunt eos, &
24 habitauerunt pro illis. ¶ Surgite & transite Torrentẽ
Arnon: ecce tradidi in manu tua Sehon regem Hese
bon Amorrhæum, & terram eius incipe possidere,
25 & committe aduersus eum prælium. ¶ Hodie inci-
piam mittere terrorẽ atq; formidinẽ tuam in popu-
los qui habitant sub omni cœlo, vt audito nomine
tuo, paueant & in morẽ parturientiũ cõtremiscant,
26 & dolore teneantur. ¶ | Misi ergo nuncios de solitudi | Nu. 21. d 21.
ne Cademoth ad Sehon regem Hesebon verbis pa
27 cificis dicens: ¶ 'Transibimus' per terram tuam, publi | Trãsibo r.
ca 'gradiemur uia: non declinabimus' neq; ad dexte- | gradiar via: non declinabo r.
28 ram, neq; ad sinistrã. ¶ Alimenta precio vende 'nobis | mihi vt vescar r.
ut uescamur': aquã pecunia tribue, & sic 'bibemus'. | bibam.
29 'Tm est ut nobis' concedas transitum, ¶ sicut fecerũt | Tantum est mihi.
F filij Esau, qui habitant in Seir, & Moabitæ qui morã | Veniã a Iordanẽ, & transea r.
tur in Ar: donec 'ueniamus ad Iordanem, & transea
mus' ad terram quam Dñs Deus noster daturus est
30 nobis. ¶ Noluitq; Sehon rex Hesebon dare nobis trã
situm: quia indurauerat Dñs Deus tuus spiritũ eius,
& obfirmauerat cor illius, ut traderetur in manus
31 tuas, sicut nũc uides. ¶ Dixitq; Dñs ad me: | Ecce cœ | Amos 2. c. 9.
pi tibi tradere Sehon & terram eius, incipe possideː-
32 re eam. ¶ Egressusq; est Sehon obuiam nobis cum
33 omni populo suo ad prælium in Iasa. ¶ Et tradidit eũ
Dñs Deus noster nobis: percussimusq; eũ cum filijs
34 suis, & omni populo suo. ¶ Cunctasq; urbes in tem-
pore illo cepimus interfectis habitatoribus earũ ui
ris ac mulieribus & paruulis, non reliquimus in eis
35 quicquam. ¶ Absq; iumentis, quæ in partem uenere
36 prędantium: & spolijs urbium, quas cepimus, ¶ ab
Aroer, quæ est super ripam torrentis Arnon: * oppi | & s.
dò quod in ualle situm est, usq; Galaad. Non fuit ui-
cus, & ciuitas quę nostras effugeret manus: oẽs tra-
37 didit Dominus Deus noster nobis: ¶ Absq; terra filio
rum Ammon ad quã non accessimus: & cunctis quæ
adiacent torrenti Ieboc: & urbibus mõtanis, uniuer
sisq; locis, à quibus nos prohibuit Dñs Deus noster.

CAPVT III.

1 ITaq; conuersi ascendimus per iter Basan:
A egressusq; est Og rex Basan in occursum | Infra 29. b 7.
2 nobis cũ populo suo ad bellãdũ in Edrai | Nu. 21. g 31.
¶ Dixitque Dominus ad me: Ne timeas
eum: quia in manu tua traditus est cum omni popu
lo ac terra sua: faciesque ei | sicut fecisti Sehon | Nu. 21. e 24.
3 regi Amorrhæorum, qui habitauit in Hesebon. | Nu. 21. g 33.
¶ Tradidit ergo Dominus Deus noster in manibus

nostris

nostris etiam Og regem Basan, & vniuersum popu-
lum eius; percussimusq; eos vsq; ad internecionem,
4 ¶ vastantes cunctas ciuitates illius vno tempore: nō
fuit oppidum, quod nos effugeret: sexaginta vrbes,
5 omnem regionem Argob regni Og in Basan. ¶ Cun-
ctæ vrbes erant munitæ muris altissimis, portisque
& vectibus, absque oppidis innumeris quæ non ha-
6 bebant muros. ¶ Et deleuimus eos, sicut feceramus
B Sehon regi Hesebon, disperdentes omnem ciuita-
7 tem, virosq; ac mulieres & paruulos: ¶ iumenta au-
8 tem & spolia vrbium diripuimus. ¶ Tulimusq; illo
in tempore terram de manu duorum regum Amor-
rhæorum, qui erant trans Iordanem à torrente Ar-
9 non vsq; ad montem Hermon, ¶ quem Sidonij Sa-
10 rion vocant, & Amorrhæi Sanir: ¶ omnes ciuitates
quæ sitæ sunt in planitie, & vniuersam terram Ga-
laad & Basan vsque ad Selcha, & Edrái ciuitates re
11 gni Og in Basan. ¶ Solus quippe Og rex Basan resti-
terat de stirpe gigantum. Monstratur lectus eius fer
reus, qui est in Rabbath filiorum Ammon nouem
cubitos habens longitudinis, & quatuor latitudinis,
Num. 21 f. 33. 12 ad mensuram cubiti virilis manus. ¶ Terramq; pos-
sedimus tempore illo ab Aroer, quæ est super ripā
torrentis Arnon, vsque ad mediam partem montis
13 Galaad: & ciuitates illius dedi Ruben & Gad. ¶ Re-
liquam autem partem Galaad, & omnem Basan re-
gni Og, tradidi mediæ tribui Manasse, omnem re-
gionem Argob: cunctaque Basan vocatur terra-gi-
14 gantum. ¶ Iair filius Manasse possedit omnem regio-
C nem Argob vsque ad terminos Gessuri, & Machati.
Vocauitque ex nomine suo Basan, Hauoth-Iair, id
est villas-Iair vsq; in præsentem diem. Machir quo-
15 que dedi Galaad. ¶ Et tribubus Ruben, ¶ & Gad de-
16 di de Terra-Galaad vsque ad Torrentem Arnon
medium Torrentis, & confinium vsque ad Torren-
17 tem Ieboc, qui est terminus filiorum Ammon: ¶ &
planitiem solitudinis, atque Iordanem & terminos
Cenereth vsque ad mare deserti, quod est salsissi-
D mum ad radices montis Phasga contra Orientem.
18 ¶ Præcepiq; vobis in tempore illo, dicens: Domi-
nus Deus vester dat vobis terram hanc in hæredita
tem, expediti præcedite fratres vestros filios Israël
19 omnes viri robusti: ¶ absque vxoribus, & paruulis
atque iumentis. Noui enim, quòd plura habeatis
pecora, & in vrbibus remanere debebunt, quas
20 tradidi vobis, ¶ donec requiem tribuat Dominus fra
tribus vestris, sicut vobis tribuit: & possideant ipsi
etiam terram quam daturus est eis trās Iordanem:
D tunc reuertetur vnusquisque in possessionem suam
Nu. 27. d. 12. 21 quam dedi vobis. ¶ Iosue quoque in tempore illo
præcepi, dicens: Oculi tui viderunt quæ fecit Domi-
nus Deus vester duobus his regibus: sic faciet om-
22 nibus regnis ad quæ transiturus es. ¶ Ne timeas
eos: Dominus enim Deus vester pugnabit pro vo-
23 bis. ¶ Precatusq; sum Dominum in tempore illo, di-
24 cens: ¶ Domine Deus, tu cœpisti ostendere seruo
tuo magnitudinem tuam, manumque fortissimam.
neq; enim est alius Deus, vel in cœlo, vel in terra,
qui possit facere opera tua, & comparari fortitudini
25 tuę. ¶ Transibo igitur, & videbo terram hanc opti-
mam trans Iordanem, & montem istum egregium,
Inf. 31. a. 3. & 34. a. 1. 26 & Libanum. ¶ Iratusque est Dominus mihi propter
vos, nec exaudiuit me, sed dixit mihi: Sufficit tibi:
27 nequaquam vltrà loquaris de hac re ad me. ¶ Ascen
de cacumen Phasgæ, & oculos tuos circumfer ad Oc
cidentem, & ad Aquilonem, Austrumque & Orien-
tem, & aspice. nec enim transibis Iordanem istum.
28 ¶ Præcipe Iosue, & corrobora eum atque conforta,
quia ipse præcedet populum istū, & diuidet eis ter-
29 ram quam visurus es. ¶ Mansimusque in valle con-
tra phanum Phogor.

CAPVT IIII.

1 ET nunc Israël audi pręcepta & iudicia quę
A ego doceo te: vt faciens ea, viuas, & in-
grediens possideas terram quam Domi-
nus Deus patrum vestrorum daturus est
2 vobis. ¶ Nō addetis ad verbum quod vobis loquor,
nec auferetis ex eo: custodite mādata Domini Dei
3 vestri, quæ ego præcipio vobis. ¶ Oculi vestri vi- Nu. 25. a. 1.
derunt omnia quæ fecit Dominus cōtra Beel-phe- Ios. 22. c.
gor, quomodo contriuerit omnes cultores eius de 17.
4 medio vestri. ¶ Vos autem, qui adhæretis Domino Num. 25. a. 4.
Deo vestro, viuitis vniuersi vsque in præsentem diē.
5 ¶ Scitis, quòd docuerim vos præcepta atq; iustitias,
sicut mandauit mihi Dominus Deus meus: sic facie-
6 tis ea in terra quam possessuri estis, ¶ & obseruabi-
tis, & implebitis opere. Hæc est enim vestra sapien-
tia & intellectus coram populis, vt audientes vni-
uersi præcepta hæc, dicant: En populus sapiens, &
7 intelligens, gens magna. ¶ Nec est alia natio tā grā-
dis, quæ habeat Deos appropinquantes sibi, sicut* * Domi-
Deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris. nus 3.
8 ¶ Quæ est enim alia gens sic inclyta, vt habeat ce-
remonias, iustaque iudicia, & vniuersam legem,
B quam ego proponam hodie ante oculos vestros?
9 ¶ Custodi igitur temetipsum, & animam tuam so-
licitè. Ne obliuiscaris verborum quæ viderunt o-
culi tui, & ne excidant de corde tuo cunctis die-
bus vitæ tuæ. Docebis ea filios ac nepotes tuos. Exo. 18.
10 ¶ diem in quo stetisti coram Domino Deo tuo in .18.
Horeb, quando Dominus locutus est mihi, dicens,
Congrega ad me populum, vt audiant sermones
meos, & discant timere me omni tempore quo vi-
11 uunt in terra, doceantque filios suos. ¶ Et accessi-
stis ad radices montis qui ardebat vsque ad cœlum,
12 erantq; in eo tenebrę, & nubes & caligo. ¶ Locu-
tusq; est Dominus ad vos de medio ignis. Vocem
verborum eius audistis, & formam penitus non vi-
13 distis. ¶ Et ostendit vobis pactum suum quod præ-
cepit vt faceretis, & decem verba quæ scripsit in
14 duabus tabulis lapideis. ¶ Mihiq; mandauit in illo
C tempore, vt docerē vos ceremonias & iudicia quæ
15 facere deberetis in terra, quam possessuri estis. ¶ Cu
stodite igitur solicitè animas vestras. Non vidistis
aliquam similitudinem in die qua loquutus est vo-
16 bis Dominus in Horeb de medio ignis: ¶ ne fortè
decepti faciatis vobis sculptam similitudinem, aut
17 imaginem masculi vel fœminę, ¶ similitudinem om
nium iumētorum quę sunt super terram, vel auium
18 sub cœlo volantium, ¶ atq; reptilium quæ mouentur
in terra, siue piscium qui sub terra morantur in
19 aquis: ¶ ne fortè eleuatis oculis ad cœlum, videas
Solem & Lunam, & omnia astra cœli, & errore de-
ceptus adores ea & colas, quæ creauit Dominus
Deus tuus in ministerium cunctis gentibus quę sub
20 cœlo sunt. ¶ Vos autem tulit Dominus, & eduxit de
fornace ferrea Aegypti, vt haberet populum hęre-
21 ditarium, sicut est in præsenti die. ¶ Iratusq; est Do Sup. 1. f. 37.
D minus contra me propter sermones vestros, & iu- 3. d. 26.
rauit, vt non transirem Iordanem, nec ingrederer Inf. 34. a. 1

22 terram optimam quam daturus est vobis. ¶ Ecce
moriar in hac humo, non transibo Iordanem: vos
23 transibitis & possidebitis terram egregiam. ¶ Caue
ne quando obliuiscaris pacti Domini Dei tui, quod
pepigit tecum: & facias tibi sculptam similitudinē
‡Heb.12. g.22. 24 eorum quæ fieri Dominus prohibuit. ¶ ‖ Quia Do-
minus Deus tuus ignis consumens est, Deus æmu-
25 lator. ¶ Si genueritis filios ac nepotes, & morati fue-
ritis in terra, deceptiq; feceritis vobis aliquam simi
litudinem, patrantes malum coram Domino Deo
26 vestro, vt eum ad iracundiam prouocetis: ¶ testes
inuoco hodie cœlum & terram, citò perituros vos
esse de terra quam transito Iordane possessuri estis.
non habitabitis in ea longo tempore: sed delebit
27 vos Dominus, ¶ atque disperget in omnes gentes,
& remanēbitis pauci in nationibus ad quas vos du-
28 cturus est Dominus. ¶ ibique seruietis dijs qui ho-
minum manu fabricati sunt ligno & lapidi, qui non
vident, nec audiunt, nec comedunt, nec odoran-
‡Sap.1.a 1 29 tur. ¶ Cumq; quæsieris ibi Dominum Deum tuum,
E inuenies eum, si tamen toto corde quæsietis, & to-
30 ta tribulatione animæ tuæ. ¶ Postquàm te inuene-
rint omnia quæ prædicta sunt, nouissimo autem tē-
pore reuerteris ad Dominum Deum tuum, & au-
31 dies vocem eius. ¶ Quia Deus misericors Dominus
Deus tuus est: non dimittet te, nec omnino delebit,
neq; obliuiscetur pacti in quo iurauit patribus tuis.
32 ¶ Interroga de diebus antiquis, qui fuerunt ante te
ex die quo creauit Deus hominem super terram, à
summo cœlo vsque ad summum eius, si facta est ali-
quando huiuscemodi res, aut vnquam cognitū est,
33 ¶ vt audiret populus vocem Dei loquentis de me-
*vidisti 6. 34 dio ignis, sicut tu audisti, & *vidisti*: ¶ si fecit Deus
vt ingrederetur, & tolleret sibi Gentem de medio
nationum, per tentationes, signa atque portenta,
per pugnam & robustam manum, extentumq; bra-
chium, & horribiles visiones iuxta omnia, quæ fe-
F cit pro vobis Dominus Deus vester in Aegypto vi-
35 dentibus oculis tuis: ¶ vt scires quoniam Dominus
*eum 4. 36 ipse est Deus, & non est alius præter *vnum*. ¶ De cœ
lo te fecit audire vocem suam, vt doceret te: & in ter
ra ostendit tibi ignem suum maximum, & audisti
37 verba illius de medio ignis, ¶ quia dilexit patres
tuos, & elegit semen eorum post eos. ‖ Eduxitque
‡Exo.13. d.21. te præcedens in virtute sua magna ex Aegypto,
38 ¶ vt deleret nationes maximas & fortiores te in in-
troitu tuo: & introduceret te, daretque tibi terram
earum in possessionem, sicut cernis in præsenti die.
39 ¶ Scito ergo hodie, & cogitato in corde tuo, quòd
Dominus ipse est Deus in cœlo sursum, & in terra
40 deorsum, & non sit alius. ¶ Custodi præcepta eius
atque mandata, quæ ego præcipio tibi: vt bene sit ti-
bi, & filijs tuis post te, & permaneas multo tempo-
‡Nu. 35. a.6. G re super terram quam Dominus Deus tuus daturus
41 est tibi. ¶ Tunc separauit Moyses tres ciuitates trans
42 Iordanem ad orientalem plagam, ¶ vt confugiat ad
eos qui occiderit nolens proximum suum, nec sibi
fuerit inimicus ante vnum & alterum diem: & ad ha
‡Ios. 20. c.18. 43 rum aliquam vrbium possit euadere. ¶ ‖ Bosor in so-
litudine, quæ sita est in terra campestri de tribu Ru-
ben: & Ramod in Galaad, quæ est in tribu Gad: &
44 Golan in Basan quæ est in tribu Manasse. ¶ Ista est
45 lex quam proposuit Moyses coram filijs Israël, ¶ &
hæc testimonia, & ceremoniæ atque iudicia quæ lo
cutus est ad filios Israël, quando egressi sunt de Ae-
46 gypto ¶ trans Iordanem in valle contra Phanū Pho-
gor in terra Sehon regis Amorrhæi, qui habitauit
in Hesebon, quem percussit Moyses. Filij quoque
47 Israël egressi ex Aegypto ¶ possederunt terram eius
& terram Og regis Basan, duorū regum Amorrhæo-
48 rum, qui erant trans Iordanem ad solis ortum: ¶ ab
Aroer, quæ sita est super ripam torrentis Arnon, vs-
49 que ad montem Sion, qui est & Hermon: ¶ Omnem
planitiem trans Iordanem ad Orientalem plagam,
vsque ad mare solitudinis, & vsque ad radices mon
tis Phasga.

CAPVT V.

s Vocauitque Moyses omnem Israëlem, &
A dixit ad eum: Audi Israël ceremonias at-
que iudicia, quæ ego loquor in auribus
vestris hodie: discite ea, & opere com-
2 plete. ¶ ‖ Dominus Deus noster pepigit nobiscum ‡Exo. 19.
3 fœdus in Horeb. ¶ Non cum patribus nostris inijt pa a.5.
ctum: sed nobiscum qui impræsentiarum sumus &
4 viuimus. ¶ Facie ad faciem locutus est nobis in mō-
5 te de medio ignis. ¶ Ego sequester & medius fui in-
ter Dominum & vos in tempore illo, vt annunciarē
vobis verba eius. timuistis enim ignem, & non ascen
6 distis in montem, & ait: ¶ ‖ Ego Dominus Deus tuus, ‡Exo. 20.
qui eduxi te de terra Aegypti de domo seruitutis. a. 2.
7 ¶ Non habebis deos alienos in conspectu meo. Leuit. 26. a. 1.
8 ¶ Non facies tibi sculptile, nec similitudinem om- Psal. 96.
nium quæ in cœlo sunt désuper, & quæ in terra deor b. 7.
9 sum, & quæ versantur in aquis sub terra. ¶ Non ado-
B rabis ea, & non coles. ‖ Ego enim sum Dominus ‡Exo. 34.
Deus tuus Deus emulator reddēs iniquitatem pa- b. 7.
trum super filios in tertiam & quartam generatio- Ier. 32. c. 18.
10 nem his qui oderunt me, ¶ & faciens misericordiam Leu. 19. c. 12.
in multa millia diligentibus me, & custodientibus Matt. 5. c.
11 præcepta mea. ¶ Non vsurpabis nomen Domini Dei 28.
tui frustra: quia non erit impunitus, qui super re va- ‡Eze. 20. b.S.
12 na nomen eius assumpserit. ¶ Obserua diem Sabba- Exo.20.
thi, vt sanctifices eum sicut, ‖ præcepit tibi Dominus a. 7.
13 Deus tuus. ¶ Sex diebus operabetis, & facies om- ‡Exo.20. b. 8.
14 nia opera tua. ¶ Septimus dies Sabbathi est, id est, ‡Gen.2.
‖ requies Domini Dei tui. Non facies in eo quic- a. 2. Heb.4. a.4
quam operis, tu & filius tuus, & filia, seruus & an-
cilla, & bos, & asinus, & omne iumentum tuum, &
peregrinus qui est intra portas tuas: vt requiescat
15 seruus tuus, & ancilla tua, sicut & tu. ¶ Memento
quòd & ipse seruieris in Aegypto, & eduxerit te in-
de Dominus Deus tuus in manu forti, & brachio
extento. Idcirco præcepit tibi, vt obseruares diē
16 Sabbathi. ¶ ‖ Honora patrem tuum & matrem, si- Exo. 20. c. 12.
cut præcepit tibi Dominus Deus tuus, vt longo vi- Eccle. 3.
uas tempore, & bene sit tibi in terra quam Domi- b. 9.
17 nus Deus tuus daturus est tibi. ¶ ‖ Non occides. Matt. 15.
18 ¶ Neque mœchaberis. ¶ Furtumque non facies. a. 4. Ephes. 6.
19 ¶ Nec loquēris cōtra proximum tuum falsum testi- a. 2.
20 monium. ¶ ‖ Non concupisces vxorem proximi tui, ‡Matt. 5. a. 21.
C non domum, non agrum, non seruum, non ancil- ‡Rom. 7.
21 lam, non bouem, non asinum, & vniuersa quæ il- b. 7.
22 lius sunt. ¶ Hæc verba loquutus est Dominus, ad
omnem multitudinem vestram in monte de medio
ignis & nubis & caliginis, voce magna, nihil addēs
amplius; & scripsit ea in duabus tabulis lapideis
23 quas tradidit mihi. ¶ Vos autem postquàm audistis
vocem de medio tenebrarum, & montem ardere vi
distis, accessistis ad me omnes principes tribuum
24 & maiores natu, atq; dixistis: ¶ Ecce ostendit nobis

Dominus Deus noster maiestatem & magnitudinē
suam: vocem enim eius audiuimus de medio ignis,
D & probauimus hodie, quòd loquente Deo cum ho
25 mine, vixerit homo: ¶ Cur ergo moriemur, & de-
uorabit nos ignis hic maximus? Si enim audierimus
26 vltrà vocem Domini Dei nostri, moriemur. ¶ Quid
est omnis caro, vt audiat vocem Dei viuentis, qui
de medio ignis loquitur, sicut nos audiuimus, & pos
27 sit viuere? ¶ Tu magis accede, & audi cuncta quæ
dixerit Dominus Deus noster tibi, loquerisque ad
28 nos, & nos audientes faciemus ea. ¶ Quod cùm au-
disset Dominus, ait ad me: Audiui vocem verbo-
rum populi huius, quæ locuti sunt tibi: bene omnia
29 sunt locuti. ¶ Quis det talem eos habere mentem,
vt timeant me, & custodiant vniuersa mandata mea
in omni tempore, vt bene sit eis & filijs eorum in
30 sempiternum? ¶ Vade ergo & dic eis: Reuertimini
31 in tentoria vestra. ¶ Tu verò hic sta mecum, & lo-
quar tibi omnia mandata mea, & ceremonias atq;
iudicia: quæ docebis eos, vt faciant ea in terra quā
32 dabo illis in possessionem. ¶ Custodite igitur & fa-
cite quæ præcepit Dominus Deus vobis, non decli
nabitis neque ad dexteram, neque ad sinistram:
33 ¶ sed per viam quam præcepit Dominus Deus ve-
ster, ambulabitis, vt viuatis, & bene sit vobis, & pro-
telentur dies in terra possessionis vestræ.

CAPVT VI.

1 HAec sunt præcepta & ceremoniæ atque
A iudicia quæ mandauit Dominus Deus
vester, vt docerem vos, & faciatis ea in
terra ad quam transgredimini possiden-
2 dam, ¶ vt timeas Dominum Deum tuum, & custo-
dias omnia mādata & præcepta eius, quæ ego præ-
cipio tibi & filijs ac nepotibus tuis cūctis diebus vi-
3 tæ tuæ, vt prolongentur dies tui. ¶ Audi Israël, & ob-
-7. serua, vt facias quæ præcepit tibi Dominus, & bene
sit tibi, & multipliceris amplius, sicut pollicitus est
Dominus Deus patrum tuorum tibi terram lacte
‖ Ma. 22. d. 37. 4 & melle manantem. ¶ ‖ Audi Israël, Dominus Deus
Mar. 12. c. 29. 5 noster, Deus vnus est. ¶ * Diliges Dominum Deum
Luc. 10. c. 27. tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex
* & -1. 6 tota fortitudine tua. ¶ ‖ Eruntque verba hæc quæ ego
‖ Inf. 11. c. 18. 7 præcipio tibi hodie, in corde tuo: ¶ & narrabis ea fi-
B lijs tuis, & meditaberis sedens in domo tua, & am-
8 bulans in itinere, dormiens atque consurgens. ¶ Et
ligabis ea quasi signum in manu tua, eruntq; & mo-
9 uebuntur inter oculos tuos, ¶ scribesq; ea in limine,
10 & ostijs domus tuæ. ¶ Cumque introduxerit te Do-
minus Deus tuus in terram pro qua iurauit patri-
bus tuis, Abraham, Isaac, & Iacob: & dederit tibi
ciuitates magnas & optimas quas non ædificasti,
11 ¶ domos plenas cunctarum opum quas non extru-
xisti, cisternas quas non fodisti, vineta & olueta
quæ non plantasti, & comederis & saturatus fue-
12 ris: ¶ Caue diligenter ne obliuiscaris Domini, qui
C eduxit te de Terra-Aegypti de domo seruitutis.
‖ Inf. 10. d. 20. 13 ¶ ‖ Dominum Deum tuum timebis, & illi soli ser-
Mic. 4. b. 10. 14 uies, ac per nomen illius iurabis. ¶ Non ibitis post
Lu. 4. b. 8. -4. deos alienos cunctarum Gentium, quæ in circuitu
15 vestro sunt: ¶ quoniam Deus æmulator Dominus
Deus tuus in medio tui: nequando irascatur furor
Domini Dei tui contra te, & auferat te de superfi-
16 cie terræ. ¶ ‖ Non tentabis Dominum Deum tuum,
‖ Matt. 4. b. 7. 17 sicut tentasti in loco tentationis. ¶ Custodi præce-
pta Domini Dei tui, ac testimonia & ceremonias Luc. 24. b. 12.
18 quas præcepit tibi: ¶ & fac quod placitum est & bo- Num. 21. b. 5.
num in conspectu Domini, vt bene sit tibi: & ingres- Exo. 7. a. 2.
sus possideas terram optimam: de qua iurauit Do-
19 minus patribus tuis, ¶ vt deleret oēs inimicos tuos
20 coram te, sicut locutus est. ¶ Cùm interrogauerit te
filius tuus cras, dicens, Quid sibi volunt testimonia
hæc, & ceremoniæ, atque iudicia, quæ præcepit Do
21 minus Deus noster nobis? ¶ Dices ei: Serui era- vobis 1.
D mus Pharaonis in Aegypto, & eduxit nos Dominus
22 de Aegypto in manu forti. ¶ fecitque signa atque
prodigia magna & pessima in Aegypto, contra Pha
raonem & omnem domum illius in conspectu no-
23 stro. ¶ & eduxit nos inde, vt introductis daret ter-
24 ram super qua iurauit patribus nostris. ¶ Præcepit-
que nobis Dominus, vt faciamus omnia legitima
hæc, & timeamus Dominum Deum nostrum, vt be
ne sit nobis cunctis diebus vitæ nostræ, sicut est ho-
25 die. ¶ Eritque nostri misericors, si custodierimus &
fecerimus omnia præcepta eius corā Domino Deo
nostro, sicut mandauit nobis.

CAPVT VII.

1 CVm introduxerit te Dominus Deus tuus Inf. 31. a. 3
A in terram quam possessurus ingredieris,
& deleuerit Gentes multas corā te, He-
thæum & Gergezæum & Amorrhæum,
Chananæum, & Pherezæum, & Heuæum & Iebu-
sæum, septem gentes multū maioris numeri quàm
2 tu es, & robustiores te: ¶ tradideritque eas Domi-
nus Deus tuus tibi, percuties eas vsque ad interne-
cionem. ‖ Non inibis cum eis fœdus nec miserebe- ‖ Exo. 22. d. 30. 34. b. 12.
3 ris earum, neque sociabis cum eis coniugia: ¶ Fi-
liam tuam non dabis filio eius, nec filiam illius ac-
4 cipies filio tuo: ¶ quia seducat filium tuum ne sequa
tur me, & vt magis seruiat dijs alienis irascetur que
5 furor Domini, & delebit te citò. ¶ Quin potius hæc
B facietis eis: Aras eorum subuertite, & confringite
statuas, lucosque succidite, & sculptilia comburi-
6 te. ¶ ‖ quia populus sanctus es Domino Deo. Te ele-
git Dominus Deus tuus, vt sis ei populus peculiaris ‖ Inf. 14. a. 2. & 26. d. 18.
7 de cunctis populis qui sunt super terram. ¶ Nō quia
cunctas gentes numero vincebatis, vobis iunctus
est Dominus, & elegit vos, cùm omnibus sitis po-
8 pulis pauciores: ¶ sed quia dilexit vos Dominus, &
custodiuit iuramentum quod iurauit patribus ve-
stris: Eduxitque vos in manu forti, & redemit de
domo seruitutis, de manu Pharaonis regis Aegy-
9 pti. ¶ Et scies, quia Dominus Deus tuus, ipse est
Deus fortis & fidelis, & custodiens pactum & mi-
sericordiam diligentibus se, & his qui custodiunt
10 præcepta eius in mille generationes: ¶ & reddens
odientibus se statim, ita vt disperdat eos, & vltrà nō
differat, protinus eis restituens quod merentur.
11 ¶ Custodi ergo præcepta & ceremonias atque iudi-
12 cia quæ ego mando tibi hodie, vt facias. ¶ Si post-
quàm audieris hæc iudicia, custodieris ea & feceris,
custodiet & Dominus Deus tuus pactum tibi & mi-
13 sericordiam quam iurauit patribus tuis. ¶ Et diliget
C te ac multiplicabit, benedicetque fructui ventris
tui, & fructui terræ tuæ, frumento tuo atque vinde-
miæ, oleo & armentis, gregibus ouium tuarum su-
per terram, pro qua iurauit patribus tuis, vt daret
14 eam tibi. ¶ Benedictus eris inter omnes populos.
‖ Non erit apud te sterilis vtriusque sexus, tam in ‖ Exo. 23. d. 26.

15 hominibus quàm in gregibus tuis. ? Auferet Do-
minus à te omnem languorem: & infirmitates Ae-
gypti pessimas quas nouisti, non inferet tibi, sed
16 cunctis hostibus tuis. ? Deuorabis omnes populos
quos Dominus Deus tuus daturus est tibi. Non par-
çet eis oculus tuus; nec seruies dijs eorum, ne sint
17 in ruinam tui. ? Si dixeris in corde tuo: Plures sunt
gentes istę quàm ego, quomodo potero delere eas?
18 ? noli metuere, sed recordare quæ fecerit Dominus
19 Deus tuus Pharaoni & cunctis Aegyptijs, ? plagas
maximas quas viderunt oculi tui, & signa atq; por-
tenta, manumque robustam, & extentum brachiũ,
vt educeret te Dominus Deus tuus. sic faciet cun-
20 ctis populis quos metuis. ? Insuper & crabrones
mittet Dominus Deus tuus in eos, donec deleat
omnes atque disperdat qui te fugerint & latêre po-
21 tuerint. ? Non timebis eos, quia Dominus Deus (Exo. 23. e, 32. 33. 2. 18. Iosu. 24. c. 11.)
D tuus in medio tui est: Deus magnus & terribilis.
22 ? Ipse consumet nationes has in conspectu tuo pau-
latim atque per partes. Non poteris eas delere pa-
riter: ne fortè multiplicentur contra te bestiæ terræ.
23 ? Dabitque eos Dominus Deus tuus in conspectu
tuo, & interficiet illos, donec penitus deleantur.
24 ? Tradetque reges eorum in manus tuas, & disper-
des nomina eorum sub cœlo: nullus poterit resiste-
25 re tibi, donec conteras eos. ? | Sculptilia eorum igne (1. Mach. 12. g. 40.)
combures: non concupisces argentum & aurum de
quibus facta sunt, neque assumes ex eis tibi quic-
quam, ne offendas: propterea quia abominatio est
26 Domini Dei tui. ? Nec inferes quippiam ex idolo
in domum tuam, ne fias anáthema, sicut & illud est.
Quasi spurcitiam detestaberis, & velut inquinamen
tum ac sordes abominationi habebis: quia anáthe-
ma est.

CAPVT VIII.

1 Omne mandatum, quod ego præcipio tibi
A hodie, caue diligenter vt facias, vt possitis
viuere, & multiplicemini, ingressiq; pos-
sideatis terram, pro qua iurauit Domi-
2 nus patribus vestris. ? Et recordaberis cuncti itine-
ris per quod adduxit te Dominus Deus tuus qua- (Infr. 29. a. 5.)
draginta annis per desertum, vt affligeret te atque
tentaret, & nota fierent quæ in tuo animo versabã-
3 tur, vtrum custodires illius mandata, an non. ? Af-
flixit te penuria, & dedit tibi cibum Manna, quod
ignorabas tu & patres tui, vt ostenderet tibi quod
| non in solo pane viuat homo, sed in omni verbo (: Matt. 4. a. 4. Luc. 4. a. 5.)
4 quod egreditur de ore Domini. ? Vestimentum tuũ
B quo operiebaris, neqnaquam vetustate defecit; &
pes tuus non est subtritus, en quadragesimus annus
5. est: ? || Vt recogites in corde tuo, quia sicut erudit (‖ Infr. 26. a. 3.)
filium suum homo, sic Dominus Deus tuus erudi-
6 uit te, ? vt custodias mandata Domini Dei tui, &
7 ambules in vijs eius, & timeas eum. ? Dominus
enim Deus tuus introducet te in terram bonam, ter
ram riuorum aquarumque, & fontium: in cuius cã-
8 pis & montibus erumpunt fluuiorum abyssi: ? ter-
ram frumenti, hordei ac vinearum, in qua ficus &
malogranata, & olíueta nascuntur: terram olei ac
9 mellis. ? Vbi absque vlla penuria comedes panem
C tuum, & rerum omnium abundantia perfruéris:
cuius lapides ferrum sunt, & de montibus eius æris
10 metalla fodiuntur: ? vt cùm comederis, & satiatus
fueris, benedicas Domino Deo tuo pro terra opti-
11 ma quam dedit tibi. ? Obserua, & caue nequando
obliuiscaris Domini Dei tui, & negligas mandata
eius atque iudicia & ceremonias quas ego præcipio
12 tibi hodie: ? ne postquàm comederis, & satiatus
fueris, domos pulchras ædificaueris, & habitaue-
13 ris in eis. ? habuerisque armenta bouem, & ouium
greges, argenti & auri, cunctarumque rerum co-
14 piam: ? eleuetur cor tuum, & non reminiscaris Do
mini Dei tui, qui eduxit te de Terra-Aegypti de do
15 mo seruitutis: ? & ductor tuus fuit in solitudine ma-
gna atque terribili, in qua erat serpens flatu adurẽs,
& scorpio ac dipsas, & nullæ omnino: aquæ | qui e- (| Bar. 1. d. 20. e. Nu. 20. b. 11. 21. b.)
16 duxit riuos de petra durissima, ? & cibauit te Man-
na in solitudine, quod nesciertũt patres tui. Et post- (‖ Exo. 16. d. 17. & 17. a. 2.)
quàm afflixit ac probauit*, ad extremum misertus
17 est tui, ? ne diceres in corde tuo: Fortitudo mea, (* te a.)
D & robur manus meæ hæc mihi omnia præstiterunt:
18 ? Sed recorderis Domini Dei tui, quòd ipse vires ti
bi præbuerit, vt impleret pactũ suum, super quo iu
19 rauit patribus tuis, sicut p̃sens indicat dies. ? Sin au
tem oblitus Domini Dei tui, secutus fueris deos a-
lienos, coluerisque illos & adoraueris: ecce nunc
20 prædico tibi, quòd omnino dispereas. ? Sicut gen-
tes quas deleuit Dominus in introitu tuo, ita & vos
peribitis, si inobedientes fueritis voci Domini Dei
vestri.

CAPVT IX.

1 Audi Israël: Tu transgredieris hodie Ior-
A danem, vt possideas nationes maximas
& fortiores te, ciuitates ingentes, & ad
2 cœlum vsque muratas, ? populum ma-
gnum atque sublimem, filios Enacim quos ipse vi-
disti & audisti, quibus nullus potest ex aduerso re-
3 sistere. ? Scies ergo hodie, quòd Dominus Deus
tuus ipse trãsibit ante te, ignis deuorans atque con-
sumens, qui conterat eos & deleat atque disperdat
ante faciem tuam velociter, sicut locutus est tibi.
4 ? Ne dicas in corde tuo, cùm deleuerit eos Domi-
nus Deus tuus in conspectu tuo, Propter iustitiam
meam introduxit me Dominus, vt terram hanc pos
siderem, cùm propter impietates suas istæ deletæ
5 sint nationes. ? Neque enim propter iustitias tuas,
& æquitatem cordis tui ingredieris, vt possideas ter
ras earum: sed quia illæ egerunt impiè, introeunte
te deletæ sunt. & vt compleret verbum suum Do-
minus, quod sub iuramento pollicitus est patri-
6 bus tuis, Abraham, Isaac, & Iacob. ? Scito ergo, quòd
non propter iustitias tuas Dominus Deus tuus de-
derit tibi terram hanc optimam in possessionem,
7 cùm durissimæ ceruicis sis populus. ? Memento, &
B ne obliuiscaris, quomodo ad iracundiam prouoca-
ueris Dominum Deum tuum in solitudine. | Ex eo (| Exo. 14. b. 10 & 16. a. 2. & 17. a. 2.)
die quo egressus es ex Aegypto vsq; ad locum istũ,
8 semper aduersum Dominum contendisti. ? Nam &
in Horeb prouocasti eum: & iratus delere te voluit,
9 ? quando ascendi in montem, vt acciperem tabulas
lapideas pacti quod pepigit vobiscum Deus: & per- (Exo. 24. d. 18. & 34. d. 28.)
seueraui in monte quadraginta diebus ac noctibus,
10 panem non comedens, & aquam non bibens. ? De- (Exo. 31. d. 18.)
ditq; mihi Dominus duas tabulas lapideas scriptas
digito Dei, & continentes omnia verba quæ vobis
locutus est in monte de medio ignis, quando con-
11 cio populi congregata est. ? Cumque transissent
quadraginta dies & totidem noctes, dedit mihi

12 Dñs duas tabulas lapideas,tabulas fœderis.¶dixitq́;
mihi:Surge & desce de hinc citò, quia populus tuus
quem eduxisti de Aegypto , deseruerunt velociter
viam,quam demonstraui eis;feceruntq́; sibi confla
13 tile.¶ Rursumq́; ait Dñs ad me: Cerno,quòd popu-
13 lus iste duræ ceruicis sit : ¶ dimitte me, vt conteram
C eum,& deleam nomen eius de sub cœlo , & consti-
tuam te super gentem quæ hac maior & fortior sit.
15 ¶ Cumq́; de monte ardente descẽderem , & duas ta
16 bulas fœderis vtraq; tenerem manu, ¶ vidissemque
vos peccasse Domino Deo vestro,& fecisse vobis vi
tulum conflatilem,ac deseruisse velociter viam eius
17 quam vobis ostenderat ; ¶ proieci tabulas de mani-
18 bus meis,confregiq́; eas in conspectu vestro . ¶ Et
procidi ante Dñm sicut prius , quadraginta diebus
& noctibus panem non comedens , & aquam nõ bi
bens propter omnia peccata vestra quæ gessistis cõ-
tra Dominum , & eum ad iracundiam prouocastis:
19 ¶ timui enim indignationem & iram illius, qua ad-
uersum vos cõcitatus delere vos voluit. Et exaudi-
20 uit me Dñs etiam hac vice.¶Aduersum Aaron quo-
que vehementer iratus,voluit eum cõterere:& pro
21 illo similiter deprecatus sum. ¶ Peccatum autem ve
strum,quod feceratis,id est vitulum,arripiens, igne
combussi,& in frusta comminuẽs , omninoq́; in pul
uerem redigens proieci in torrentem qui de monte
Exod. 17. h.7. 22 descendit.¶ In incendio quoque , & in Tentatione,
D & in Sepulchris concupiscentiæ prouocastis Domi
Num. 11 a.1.31.3.5 23 num.¶& quando misit vos de Cades-barne,dicens,
Ascendite,& possidete terram,quam dedi vobis, &
contempsistis imperium Domini Dei vestri: & non
credidistis ei , neque vocem eius audire voluistis,
24 ¶ sed semper fuistis rebelles à die qua nosse vos cœ-
25 pi.¶Et iacui coram Domino quadraginta diebus ac
noctibus, quibus eũ suppliciter deprecabar, ne de-
26 leret vos vt fuerat comminatus. ¶ Et orans dixi,Do
mine Deus,ne disperdas populum tuum,& hęredi-
tatem tuam , quam redemisti in magnitudine tua,
27 quos eduxisti de Aegypto in manu forti. ¶ Recor-
dare seruorum tuorum, Abrahã, Isaac,& Iacob, ne
aspicias duritiam populi huius , & impietatem atq;
28 peccatum : ¶ ne fortè dicant habitatores terræ , de
qua eduxisti nos, Nõ poterat Dominus introduce-
re eos in terram quam pollicitus est eis,& oderat il
los:idcirco eduxit, vt interficeret eos in solitudine.
29 ¶q, sunt populus tuus & hęreditas tua,quos eduxisti
in fortitudine tua magna & in brachio tuo extẽto.

CAPVT X.

Exod. 34. a.1. 1 IN tempore illo dixit Dominus ad me:
A Dola tibi duas tabulas lapideas , sicut
priores fuerunt,& ascende ad me in mõ-
2 tem:faciesq́; arcam ligneam,¶& scribam
in tabulis verba quę fuerunt in his quas antè con-
3 fregisti: ponesq́; eas in arca . ¶ Feci igitur arcam de
lignis setim . Cumque dolassem duas tabulas lapi-
deas instar priorum,ascendi in montem habens eas
4 in manibus . ¶ Scripsitque in tabulis iuxta id quod
prius scripserat,verba decem , quæ locutus est Do-
minus ad vos in monte de medio ignis , quando po
5 pulus congregatus est , & dedit eas mihi . ¶ Reuer-
susque de monte , descendi , & posui tabulas in ar-
B cam quam feceram : quæ hucusque ibi, sunt sicut
Nu.33.d. 39. 6 mihi præcepit Dominus. ¶ Filij autem Israel moue
runt castra ex Beroth-filiorum-Iacan in Mosera,
Nu. 20. d.10. ubi Aaron mortuus & sepultus est , pro quo sacer-
7 dotio functus est Eleazar filius eius . ¶ Inde venerũt
in Gadgad: de quo loco profecti , castrametati sunt
in Ietebatha , in terra aquarum atque torrentium.
8 ¶ Eo tempore separauit tribum Leui, vt portaret ar
cam fœderis Domini , & staret coram eo in ministe
rio,ac benediceret in nomine illius vsque in præsen
9 tem diem . ¶ Quamobrem non habuit Leui partem Num. 18. c.20. Inf.18.a.2
neque possessionẽ cum fratribus suis:quia ipse Do-
minus possessio eius est , sicut promisit ei Dominus
10 Deus tuus.¶ Ego autem steti in monte , sicut prius,
C quadraginta diebus ac noctibus : exaudiuitque me
11 Dominus etiam hac vice,& te perdere noluit.¶ Di-
xitque mihi : Vade,& præcede populum , vt ingre-
diatur,& possideat terram quam iuraui patribus eo
12 rum,vt traderem eis . ¶ Et nunc Israël quid Domi-
nus Deus tuus petit à te , nisi vt timeas Dominum
Deum tuum , & ambules in vijs eius,& diligas eum,
ac seruias Domino Deo tuo in toto corde tuo,& in
13 tota anima tua; ¶custodiasque mandata Domini,&
ceremonias eius , quas ego hodie præcipio tibi, vt
14 bene sit tibi; ¶ En Domini Dei tui cœlum est, & cœ
15 lum cœli;terra,& omnia quæ in ea sunt : ¶ & tamen
patribus tuis conglutinatus est Dominus,& amauit
eos,elegitq́; semen eorum post eos , idest vos , de
16 cunctis gentibus , sicut hodie comprobatur . ¶ Cir- 2.Par. 19 b.7.
D cumcidite igitur præputium cordis vestri, & ceruicẽ
17 uestram ne induretis amplius: quia Dominus Deus Iob 14. b. 16
vester ipse est Deus Deorum,& Dominus dominan Sap.6.b 8. Eccl.35.b. 16.
18 tium,Deus magnus & potens & terribilis , qui per-
sonam non accipit,nec munera.¶ Facit iudicium pu Rom.2. b. 11.
pillo & viduę;amat peregrinum,& dat ei uictum at- Gala.2.b 6.
19 que uestitum.¶ & uos ergo amate peregrinos: quia
20 & ipsi fuistis aduenæ in terra-Aegypti . ¶ Dominũ Supr. 6. c. 13
Deum tuum timebis,& ei * seruies . ipsi adhærebis, *soli.
21 iurabisque in nomine illius . ¶ Ipse est laus tua , & Mat.4.b. 10.
Deus tuus,qui fecit tibi hęc magnalia & terribilia q̃
22 uiderunt oculi tui . ¶ In septuaginta animabus de- Io.4.b.8. Gen. 46.c. 27.
scenderunt patres tui in Aegyptũ: & ecce nunc mul
tiplicauit te Dominus Deus tuus sicut astra cœli.

CAPVT XI.

1 AMa itaque Dominum Deum tuum,& ob-
A serua præcepta eius & ceremonias, iudi-
2 cia atque mandata omni tempore. ¶ Co-
gnoscite hodie quę ignorant filij uestri,
qui non uiderunt disciplinam Domini Dei uestri,
magnalia eius & robustam manum , extentumque
3 brachium,¶signa & opera quæ fecit in medio Aegy
4 pti Pharaoni regi,& uniuersæ terrę eius,¶ omnique
exercitui Aegyptiorũ,& equis ac curribus,quomu-
do operuerint eos aquę Maris-rubri, cùm uos per-
sequerentur; & deleuerit eos Dominus usq; in prę-
5 sentem diem : ¶ uobisque quę fecerit in solitudine,
6 donec ueniretis ad hunc locum: ¶ & Dathan,atque Nu.16.c. 31. Psal. 105. c.17.
Abìron filiis Eliab,qui fuit filius Ruben:quos aper-
to ore suo terra absorbuit cum domibus,& taberna
culis,& uniuersa substantia eorum,quam habebant
7 in medio Israel. ¶ Oculi uestri uiderunt omnia ope-
8 ra Domini magna quę fecit, ¶ ut custodiatis uniuer
B sa mãdata illius,quę ego hodie pręcipio uobis, `&` vt a.
possitis introire & possidere terram ad quam ingre
9 dimini . ¶ Multoque in ea uiuatis tempore : quam
sub iuramento pollicitus est Dominus patribus
uestris , & semini eorum , lacte & melle manan-
10 tem . ¶ Terra enim ad quam * ingrederis possiden- * ingredie tis.
dam , non est sicut Terra - Aegypti de qua exi-

ſti,vbi iacto ſemine in horτorum morẽ aquæ ducũ-
11 tur irriguæ.¶Sed montuoſa eſt & cãpeſtris, de cœlo
12 expectans pluuias,¶ quã Dñs Deus tuus ſemper in-
uiſit,& oculi illius in ea ſunt à principio anni vſque
13 ad finem eius.¶ Si ergo obedieritis mandatis meis,
quæ ego hodie præcipio vobis,vt diligatis Dominũ
Deum veſtrũ, & ſeruiatis ei in toto corde veſtro, &
14 in tota anima veſtra:¶dabit pluuiã terrę veſtrę tem-
poraneã & ſerotinam, vt colligatis frumentũ,& vi-
15 num,& oleum.¶Fœnumq́; ex agris ad paſcenda iu-
16 menta , & vt ipſi comedatis ac ſaturemini.¶Cauete
C ne fortè decipiatur cor veſtrũ, & recedatis à Dño,
17 ſeruiatisq́; dijs alienis, & adoretis eos.¶ Iratusq́ue
Dñs claudat cœlũ,& pluuię nõ deſcendãt,nec terra
det germen ſuũ, pereatisq́; velociter de terra opti-
Su.6,b.6. 18 ma,quã Dñs daturus eſt vobis.¶ Ponite hæc verba
mea in cordibus & in animis veſtris , & ſuſpẽdite ea
pro ſigno in manibus,& inter oculos veſtros collo-
19 cate.¶ Docete filios veſtros , vt illa meditentur, qñ
ſederis in domo tua,& ambulaueris in via, & accu-
20 bueris, atq; ſurrexeris.¶ Scribes ea ſuper poſtes &
21 ianuas domus tuę:¶ vt multiplicentur dies tui,& fi-
liorum tuorum in terra quam iurauit Dñs patribus
22 tuis,vt daret eis quandiu cœlum imminet terræ.¶Si
enim cuſtodieritis mandata quæ ego pręcipio vo-
D bis , & feceritis ea , vt diligatis Dominum Deũ ve-
ſtrum,& ambuletis in oĩbus vijs eius,adhærẽtes ei;
23 ¶diſperdet Dominus oẽs gentes iſtas ante faciem
veſtram, & poſsidebitis eas quæ maiores & fortio-
Ioſ.1.a.3 24 res vobis ſunt.¶ Oĩs locus quem calcauerit pes ve-
ſter,veſter erit.A deſerto , & à Libano,& à flumine
magno Euphráte vſq; ad mare occidẽtale erũt ter-
25 mini veſtri.¶Nullus ſtabit contra vos:terrorẽ veſtrũ
& formidinem dabit Dñs Deus veſter ſuper oẽm
terram quam calcaturi eſtis,ſicut locutus eſt vobis.
26 ¶En propono in cõſpectu veſtro hodie benedictio-
27 nem & maledictionẽ:¶ Benedictionẽ,ſi obedieritis
mãdatis Dñi Dei veſtri,quę ego hodie pręcipio vo-
28 bis:¶maledictionẽ,ſi non obedieritis mandatis Dñi
Dei veſtri, ſed receſſeritis de via quã ego nũc oſtẽ-
do vobis, & ambulaueritis poſt Deos alienos,quos
29 ignoratis.¶ Cùm verò introduxerit te Dñs Deus
Infr. 27.b, 12. tuus in terrã,ad quã pergis habitandã ; pones be-
nedictionẽ ſuper montem Gazirim , maledictionẽ
30 ſuper montem Hebal: ¶ qui ſunt trans Iordanẽ poſt
viam quæ vergit ad Solis occubitũ in terra Chana-
næi , qui habitat in campeſtribus contra Galgalam,
quæ eſt iuxta vallem tendentem & intrantem pro-
31 cul.¶Vos enim trãſibitis Iordanẽ,vt poſſideatis ter-
ram,quam Dñs Deus veſter daturus eſt vobis,vt ha
32 beatis & poſſideatis illã.¶ Videte ergo,vt impleatis
ceremonias , atque iudicia, quæ ego hodie ponam
in conſpectu veſtro.

CAPVT XII.

1 HAec ſunt præcepta atq; iudicia quę face-
A re debetis in terra quã Dñs Deus patrum
tuorũ daturus eſt tibi,vt poſſideas eã cũ-
ctis diebus quibus ſuper humũ gradiêris.
2 ¶ Subuertite oĩa loca in quibus coluerũt gẽtes quas
poſſeſſuri eſtis,Deos ſuos,ſuper mõtes excelſos , &
3 colles, & ſubter omne lignũ frondoſum.¶ Diſſipate
aras earũ, & confringite ſtatuas,lucos igne cõburi-
te,& idôla cõminuite,diſperdite nomina earum de
Par. 7.c. 4 locis illis.¶ Non facietis ita Dño Deo veſtro : ¶ ſed
5 ad locum quẽ elegerit Dñs Deus veſter de cunctis
tribubus veſtris,vt ponat nomẽ ſuũ ibi,& habitet in
6 eo, venietis: ¶ & offeretis in loco illo holocauſta,&
victimas veſtras,decimas & primitias manuum ve-
ſtrarum,& vota,atque donaria, primogenita boũ &
7 ouium.¶ Et comedetis ibi in cõſpectu Dñi Dei ve-
ſtri:ac lætabimini in cũctis ad quæ miſeritis manũ
vos,& domus veſtrę,in qbus benedixerit vobis Dñs
8 Deus veſter.¶Nõ facietis ibi q̃ nos hic facimus ho-
9 die,ſinguli quod ſibi rectũ videt.¶Neq; enim vſq; in
præſens tẽpus veniſtis ad requiẽ, & poſſeſſionẽ quã
10 Dñs Deus veſter daturus eſt vobis.¶ Trãſibitis Ior-
B danẽ,& habitabitis in terra quã Dñs Deus veſter da
turus eſt vobis,vt requieſcatis a cũctis hoſtibus ꝑ cir-
11 cuitũ:& abſq; vllo timore habitetis¶in loco quẽ ele 3.Reg.8.c. 59.
gerit Dñs Deus veſter,vt ſit nomen eius in eo.Illuc
oĩa,quę pręcipio, cõferetis holocauſta*, & hoſtias, *veſtra 1.
ac decimas,& primitias manuũ veſtrarũ: & quicqd
12 pręcipuũ eſt in muneribus q̃ vouiſtis Dño. ¶Ibi epu
labimini corã Dño Deo veſtro , vos & filij ac filiæ
veſtræ , famuli & famulę atq; Leuites , q in vrbibus
veſtris *cõmorant*: neq; enim habet aliã partem & *commora tur 6.
13 poſſeſsionẽ inter vos.¶Caue ne offeras holocauſta
14 tua in omni loco quẽ videris: ¶ſed in eo quẽ elege-
rit Dñs in vna tribuum tuarum offeres hoſtias,& fa
15 cies quęcũq; pręcipio tibi.¶Si aũt comedere volue-
ris,& te eſus carnium delectauerit,occide & come-
de iuxta benedictionẽ Dñi Dei tui,quam dedit tibi
in vrbibus tuis : ſiue ĩmundũ fuerit,hoc eſt macula-
tum & debile;ſiue mũdũ, hoc eſt,integrũ & ſine ma
cula,qđ offerri licet,ſicut capreã & ceruũ,comedes,
16 ¶abſq; eſu duntaxat ſanguinis,quẽ ſuper terrã quaſi
17 aquã effundes.¶ Non poteris comedere in oppidis
tuis decimã frumẽti,& vini,& olei tui, primogenita
C armẽtorum & pecorũ,& oĩa quę voueris, & ſponte
18 offerre volueris,& primitias manuũ tuarũ:¶Sed co-
ram Dño Deo tuo comedes ea in loco quẽ elege-
rit Dñs Deus tuus,tu & filius tuus, & filia tua,& ſer
uus & famula,atq; Leuites,q manet in vrbib' tuis:
& lętaberis & reficieris corã Dño Deo tuo in cũctis
19 ad quę extẽderis manũ tuam.¶Caue ne derelinquas
20 Leuitem in oĩ tẽpore quo verſaris in terra. ¶Quãdo
dilatauerit Dñs Deus tuus terminos tuos, ſicut lo- Gen 28. c.14
cutus eſt tibi , & volueris veſci carnibus quas deſy- Inf.19.b.9
21 derat anima tua: ¶ locus aũt quẽ elegerit Dñs Deus
tuus,vt ſit nomẽ eius ibi,ſi procul fuerit,occides de
armẽtis & pecoribus q̃ habueris, ſicut pręcepi tibi,
22 & comedes in oppidis tuis,vt tibi placet.¶Sicut co-
meditur caprea & ceruus,ita veſcêris eis : & mũdus
23 & ĩmundus in cõmune veſcentẽ.¶ Hoc ſolũ caue, ne
ſanguinẽ comedas. ſanguis enim eorum pro anima
eſt:& idcirco nõ debes animã comedere cũ carni-
24 bus.¶ Sed ſuper terrã fundes quaſi aquã,¶ vt bene
25 ſit tibi & filijs tuis poſt te,cũ feceris quod placet in
26 conſpectu Dñi. ¶Quæ aũt ſanctificaueris & voueris
D Dño,tolles,& venies ad locũ quem elegerit Dñs,&
27 offeres oblationes tuas carnẽ & ſanguinem ſuper al
tare Dñi Dei tui:ſanguinẽ hoſtiarum * fundes in al- *tuarum.
28 tari: carnibus autem ipſe veſcêris.¶Obſerua & audi
oĩa quę ego pręcipio tibi,vt bene ſit tibi,& filijs tuis
poſt te in ſempiternũ,cùm feceris quod bonũ eſt &
29 placitũ in cõſpectu Dñi Dei tui.¶Quando diſperdi-
derit Dñs Deus tuus ante faciem tuam gentes ad
quas ingredieris poſſidendas,& poſſederis eas,atq;
30 habitaueris in terra earum : ¶ caue ne imiteris eas,
poſtquàm te fuerint introeunte ſubuerſæ, & requi-
ras ceremonias earum,dicẽs: Sicut coluerunt gen-

tes

Sup 4.a.2 Prou. 30. b.6
31 tes istæ Deos suos, ita & ego colam. ¶ Non facies
similiter Domino Deo tuo. Omnes enim abomi-
nationes quas auersatur Dominus, fecerunt diis
suis, offerentes filios & filias, & comburentes igni.
32 ¶ Quod præcipio tibi, hoc tantùm facito Domino:
nec addas quicquam, nec minuas.

CAPVT XIII.

1 SI surrexerit in medio tui prophetes, aut
A qui somnium vidisse se dicat, & prædixe-
2 rit signum atq; portentum, ¶ & euenerit
quod locutus est, & dixerit tibi, Eamus
& sequamur Deos alienos quos ignoras, & seruia-
3 mus eis: ¶ nō audies verba prophetę illius, aut som-
niatoris: quia tentat vos Dn̄s Deus vester, vt palàm
fiat vtrum diligatis eum an non, in toto corde, & in
4 tota anima vestra. ¶ Dn̄m Deum vestrum sequimi-
ni, & ipsum timete, & mandata illius custodite, &
audite vocem eius: ipsi seruietis, & ipsi adhęrebitis.
5 ¶ Propheta autem ille, aut fictor somniorum, inter-
ficietur: quia locutus est, vt vos auerteret à Domi-
no Deo vestro, qui eduxit vos de terra Aegypti, &
redemit vos de domo seruitutis: vt errare te faceret
de via quam tibi præcepit Dn̄s Deus tuus: & aufe-
6 res malum de medio tui. ¶ Si tibi voluerit persua-
B dere frater tuus, filius matris tuę, aut filius tuus, vel
filia, siue vxor quæ est in sinu tuo, aut amicus quem
diligis, vt animam tuam, clàm dicens, Eamus, & ser-
uiamus diis alienis quos ignoras tu & patres tui,
7 ¶ cunctarum in circuitu gentium quæ iuxtà vel pro-
8 cùl sunt, ab initio vsq; ad finem terræ: ¶ non acquie-
scas ei, nec audias, neq; parcat ei oculus tuus, vt mi-
Inf. 17. b.25.
9 serearis & occultes eum: ¶ sed statim interficies. Sit
primùm manus tua super eum, & post te omnis po-
10 pulus mittat manum. ¶ Lapidibus obrutus necabi-
C tur: quia voluit te abstrahere à Dn̄o Deo tuo, qui
11 eduxit te de terra Aegypti, de domo seruitutis: ¶ vt
omnis Israël audiens timeat, & nequaquam vltrà
12 faciat quippiam huius rei simile. ¶ Si audieris in vna
vrbium tuarum, quas Dn̄s Deus tuus dabit tibi ad
13 habitandum, dicentes aliquos, ¶ Egressi sunt filij Be-
lial de medio tui, & auerterūt habitatores vrbis suę,
atq; dixerūt, Eamus & seruiamus diis alienis quos
14 ignoratis: ¶ quęre solicitè: & diligenter rei veritate
perspecta, si inueneris certum esse quod dicitur, &
15 abominationē hanc opere perpetratā; ¶ statim per-
cuties habitatores vrbis illius in ore gladij, & dele-
bis eam, omniaq; quæ in illa sunt, vsq; ad pecora.
16 ¶ Quicquid etiam supellectilis fuerit, congregabis
in medio platearum eius, & cum ipsa ciuitate suc-
cendes, ita, vt vniuersa cōsumas Domino Deo tuo,
& sit tumulus sempiternus. nō ędificabitur amplius,
17 ¶ & non adhęrebit de illo anathemate quicquam in
manu tua, vt auertatur Dominus ab ira furoris sui,
& misereatur tui, multiplicetq; te, sicut iurauit pa-
18 tribus tuis, ¶ quando audieris vocem Domini Dei
tui, custodiens omnia pręcepta eius quæ ego præ-
cipio tibi hodie, vt facias quod placitum est in con-
spectu Domini Dei tui.

CAPVT XIIII.

Sup. 7. a.6. Inf. 26. d.18.
1 FIlij estote Domini Dei vestri: non vos in-
A cidetis, nec facietis caluitiū super mor-
2 tuo. ¶ quoniam populus sanctus es Dn̄o
Deo tuo: & te elegit, vt sis ei in populum
peculiarem de cunctis gentibus quæ sunt super ter-
3 ram. ¶ Ne comedatis quæ immunda sunt. ¶ Hoc est Leu. 11. a.2.
4 animal quod comedere debetis: Bouem, & ouem,
5 & capram, ¶ ceruum, & capream, bubalum, tragela-
6 phum, pygargum, orygem, camelopardalum. ¶ Om-
ne animal quod in duas partes findit vngulam, &
7 ruminat, comedetis. ¶ De his autem quæ ruminant,
& vngulam non findunt, hęc comedere non debe-
tis, camelum, leporem, chœrogryllum: quia rumi-
nant, & non diuidunt vngulam, immunda erunt vo-
8 bis. ¶ Sus quoq; , quoniam diuidit vngulam, & non
B ruminat, immunda erit. carnibus eorum nō vesce-
9 mini, & cadauera non tangetis. ¶ Hęc comedetis ex
omnibus quę morantur in aquis. Quę habent pin-
10 nulas & squamas comedite. ¶ Quæ absq; pinnulis &
squamis sunt, ne comedatis, quia immunda sunt.
11 ¶ Omnes aues mundas comedite. ¶ immūdas ne co-
12 medatis; aquilam scilicet, & gryphem, & halięetū,
13 ¶ ixon, & vulturem, ac miluum iuxta genus suum:
14 ¶ & omne coruini generis, ¶ & struthionem, ac no-
15 ctuam, & larum, atq; accipitrem iuxta genus suum:
16 ¶ herodium, ac cygnum, & ibin, ¶ ac mergulum, por-
17 phyrionem, & nycticoracem, onocrotalum, & cha-
18 radrium, singula in genere suo; vpupam quoque, &
19 vespertilionem. ¶ Et omne quod reptat & pennulas
20 habet, immundum erit, & non comedetur. ¶ Omne
21 quod mundum est, comedite. ¶ Quicquid autem
C morticinum est, ne vescamini ex eo. Peregrino qui
intra portas tuas est, da vt comedat, aut vende ei.
quia tu populus sanctus Domini Dei tui es. Non co
22 ques hœdum in lacte matris suę. ¶ Decimam partē Exod. 23. c.19. & 34. d.26.
separabis de cunctis fructibus tuis, quę nascuntur in
23 terra per annos singulos, ¶ & comedes in conspe-
ctu Domini Dei tui in loco quem elegerit, vt in eo
nomen illius inuocetur. decimam frumenti tui, &
vini, & olei, & primogenita de armentis, & ouibus
tuis*: vt discas timere Dn̄m Deum tuum omni tp̄e. * offeres 24.
24 ¶ Cùm autem longior fuerit via, & locus quē elege-
rit Dn̄s Deus tuus, tibiq; benedixerit, nec potueris
25 ad eū hęc cuncta portare: ¶ vendes omnia, & in pre- Mat. 21. c.12.
D cium rediges, portabisq; manu tua, & proficisceris
26 ad locū quem elegerit Dn̄s Deus tuus, ¶ & emes ex
eadem pecunia quicquid tibi placuerit, siue ex ar-
mentis, siue ex ouibus: vinum quoque, & siceram,
& omne quod desiderat anima tua. & comedes co-
ram Domino Deo tuo, & epulaberis tu, & domus
27 tua, ¶ & Leuita qui intra portas tuas est. caue ne de-
relinquas eum, quia non habet aliam partē in pos-
28 sessione tua. ¶ Anno tertio separabis aliam decimā
ex omnibus quæ nascuntur tibi eo tempore: & re-
29 pones intra ianuas tuas. ¶ Venietq; Leuites qui aliā
non habet partem nec possessionem tecum, & pe-
regrinus ac pupillus & vidua, qui intra portas tuas
sunt, & comedent, & saturabuntur: vt benedicat ti-
bi Dominus Deus tuus in cunctis operibus ma-
nuum tuarum, quæ feceris.

CAPVT XV.

1 SEptimo anno facies remissionem, ¶ quæ
A hoc ordine celebrabitur. Cui debetur
2 aliquid ab amico, vel proximo, ac fratre
suo; repetere non poterit, quia annus
3 remissionis est Domini. ¶ A peregrino, & adue-
na exiges: ciuem & propinquum repetendi non
4 habebis potestatem. ¶ Et omnino indigens & men-
dicus non erit inter vos: vt benedicat tibi Domi-
nus Deus tuus in terra, quam traditurus est tibi in - 13.

5 poſſeſſionem. ¶Si tamen audieris vocem Dñi Dei
tui, & cuſtodieris vniuerſa quę iuſſit, & quę ego ho-
6 die præcipio tibi; ¶benedicet tibi, vt pollicitus eſt.
B Fœnerabis Gentibus multis, & ipſe à nullo accipies
mutuum. Dominaberis nationibus plurimis, & tui
7 nemo dominabitur. ¶Si vnus de fratribus tuis qui
morantur intra portas ciuitatis tuæ in terra quam
Dñs Deus tuus daturus eſt tibi, ad paupertatẽ de-
uenerit: non obdurabis cor tuum, nec contrahes
8 manum, ¶ſed aperies eam pauperi, & ‖dabis mu- ‖Matt. 5. f. 42. Luc. 6. c. 34.
9 tuum quo eum indigere perſpexeris. ¶Caue ne for-
tè ſubrepat tibi impia cogitatio, & dicas in corde
tuo, Appropinquat ſeptimus annus remiſſionis: &
auertas oculos tuos à paupere fratre tuo, nolens ei
quod poſtulat, mutuum cõmodare; ne clamet con-
10 tra te ad Dñm, & fiat tibi in peccatum. ¶Sed dabis
ei: nec ages quippiam callidè in eius neceſſitatibus
ſubleuãdis: vt benedicat tibi Dñs Deus tuus in om-
ni ˋtemporeˊ, & in cunctis ad quę manum miſeris. ˋopere 1.
11 ¶‖Non deerunt pauperes in terra habitationis tuę: ‖Matt. 26. a. 11.
idcirco ego præcipio tibi, vt aperias manum fratri
C tuo egeno & pauperi qui tecum verſatur in Terra.
12 ¶‖Cùm tibi venditus fuerit frater tuus Hebręus, aut ‖Exo. 21. a. 2. Iere. 34. c. 14.
Hebræa, & ſex annis ſeruierit tibi, in ſeptimo anno
13 dimittes eum liberum: ¶& quem libertate donaue-
14 ris, nequaquam vacuum abire patieris: ¶ſed dabis
viaticum de gregibus, & de area & torculari tuo,
15 quibus Dñs Deus tuus benedixerit tibi. ¶Memento
quòd & ipſe ſeruieris in Terra-Aegypti, & libera-
uerit te Dñs Deus tuus: & idcirco ego nunc præci-
16 pio tibi. ¶Sin autem dixerit, Nolo egredi: eò quòd
diligat te, & domum tuam, & bene ſibi apud te eſ-
17 ſe ſentiat: ¶aſſumes ſubulam, & perforabis aurem
eius in ianua domus tuæ, & ſeruiet tibi vſq; in æter-
18 num. ancillę quoq; ſimiliter facies. ¶Non auertas
ab eis oculos tuos, quando dimiſeris eos liberos:
quoniam iuxta mercedem mercenarij per ſex an-
nos ſeruiuit tibi, vt benedicat tibi Dñs Deus tuus
19 in cunctis operibus quę agis. ¶De primogenitis quę
D naſcuntur in armentis & ouibus tuis, quicquid eſt
ſexus maſculini, ſanctificabis Dño Deo tuo. Non
operaberis in primogenito bouis, & non tondebis
20 primogenita ouium. ¶‖In cõſpectu Dñi Dei tui co- ‖Leu. 22. c. 21. Eccl. 35. b. 14.
medes ea per annos ſingulos in loco quem elege-
21 rit Dñs, tu & domus tua. ¶Sin autem habuerit ma-
culam, & vel claudum fuerit, vel cęcum, aut in ali-
qua parte deforme, vel debile; non immolabitur
22 Domino Deo tuo: ¶ſed intra portas vrbis tuæ co-
medes illud. tam mundus, quàm immundus ſimili-
23 ter veſcentur eis quaſi caprea, & ceruo. ¶Hoc ſo-
lum obſeruabis, vt ſanguinem eorum non come-
das, ſed effundes in terram quaſi aquam.

CAPVT XVI.

1 OBſerua menſem nouarum frugum, & ver-
A ni primum tẽporis, vt facias Phaſe Dño
Deo tuo: quoniam in iſto menſe eduxit
te Dñs Deus tuus de Aegypto nocte.
2 ¶Immolabiſq; Phaſe Dño Deo tuo de ouibus &
de bobus in loco quem elegerit Dñs Deus tuus, vt
3 habitet nomen eius ibi. ¶Non comedes in eo panẽ
fermentatum. Septem diebus comedes abſq; fer-
mento afflictionis panẽ: quoniam in pauore egreſ-
ſus es de Aegypto: vt memineris diei egreſſionis
4 tuæ de Aegypto omnibus diebus vitæ tuæ. ¶Non
apparebit fermentatum in omnibus terminis tuis
ſeptem diebus, & non remanebit de carnibus eius
quod immolatũ eſt veſperè in die primo, vſq; ma-
5 nè. ¶Non poteris immolare Phaſe in qualibet vr-
bium tuarum, quas Dñs Deus tuus daturus eſt tibi:
6 ¶ſed in loco quem elegerit Dñs Deus tuus, vt habi-
B tet nomẽ eius ibi: immolabis Phaſe veſperè ad So-
7 lis occaſum, quãdo egreſſus es de Aegypto. ¶Et co-
ques, & comedes in loco quem elegerit Dñs Deus
tuus, maneq; conſurgens vades in tabernacula tua.
8 ¶Sex diebus comedes azyma: & ĩ die ſeptima, quia
9 collecta eſt Dñi Dei tui, non facies opus. ¶Septem Leui. 23. c. 15.
hebdomadas numerabis tibi ab ea die qua falcẽ in
10 ſegetem miſeris, ¶& celebrabis diem feſtum heb-
domadarum Dño Deo tuo, oblationem ſpontaneã
manus tuę, quam offeres iuxta benedictionem Dñi
11 Dei tui: ¶& epulaberis coram Dño Deo tuo, tu, &
filius tuus, & filia tua, & ſeruus tuus, & ancilla tua, &
Leuites qui eſt intra portas tuas; & aduena, ac pu-
pillus, & vidua, qui morantur vobiſcum: in loco quẽ
elegerit Dñs Deus tuus, vt habitet nomen eius ibi:
12 ¶& recordaberis, qm̃ ſeruus fueris in Aegypto: cu-
13 ſtodieſq; ac facies quæ præcepta ſunt. ¶Solennitatẽ
quoq; tabernaculorum celebrabis per ſeptẽ dies,
C quando collegeris de area & torculari fruges tuas:
14 ¶& epulaberis in feſtiuitate, tu, & filius tuus, & filia
tua, & ſeruus tuus, & ancilla: Leuites quoque, & ad-
uena, ac pupillus, ac vidua q intra portas tuas ſunt.
15 ¶Septem diebus Dño Deo tuo feſta celebrabis in
loco quẽ elegerit Dñs, benedicetq; tibi Dñs Deus
tuus in cunctis frugibus tuis, & in omni opere ma-
16 nuum tuarum, eriſq; in lętitia. ¶Tribus vicibus per
D annum apparebit omne maſculinum tuum in con-
ſpectu Dñi Dei tui in loco quem elegerit, in ſolen-
nitate azymorum, & in ſolennitate hebdomadarũ,
17 & in ſolennitate tabernaculorum. ¶‖Non apparebit ‖Exo. 23. b. 15. 34. c. 23. Eccl. 16. b. 6.
ante Dñm vacuus; ¶ſed offeret vnuſquiſq; ſecundũ
quod habuerit iuxta benedictionem Dñi Dei ſui,
18 quam dederit ei. ¶Iudices & magiſtros conſtitues
in omnibus portis tuis, quas Dñs Deus tuus dede-
rit tibi per ſingulas tribus tuas: vt iudicent populũ
19 iuſto iudicio. ¶Nec in alteram partem declinent.
‖Non accipies perſonam, nec munera: quia mune- ‖Sup. 1. c. 17. Leui. 19. c. 15. Exo. 23. a. 8. Eccl. 20. d. 23.
ra excęcant oculos ſapientum, & mutant verba iu-
20 ſtorum. ¶Iuſtè quod iuſtum eſt, perſequêris: vt vi-
uas, & poſſideas terram quam Dñs Deus tuus de-
21 derit tibi. ¶Non plantabis lucum & oẽm arborem
22 iuxta altare Dñi Dei tui. ¶Nec facies tibi, atq; con-
ſtitues ſtatuam: ˋquæˊ odit Dominus Deus tuus. ˋquam 6.

CAPVT XVII.

1 NOn immolabis Domino Deo tuo bouem
A & ouẽ, in quo eſt macula, aut quippiam
vitij: quia abominatio eſt Domino Deo
2 tuo. ¶Cùm reperti fuerint apud te intra
vnam portarum tuarum quas Dominus Deus dabit
tibi, vir aut mulier, qui faciant malum in conſpectu
Domini Dei tui, & tranſgrediantur pactum illius,
3 ¶vt vadant & ſeruiant diis alienis, & adorent eos;
Solem & Lunam, & omnem militiam cœli, quę
4 non præcepi: ¶& hoc tibi fuerit nunciatum, au-
dienſque inquiſieris diligenter, & verum eſſe re-
5 pereris, & abominatio facta eſt in Iſraël: ¶edu-
ces virum ac mulierem, qui rem ſceleratiſſimam
perpetrarunt, ad portas ciuitatis tuæ, & lapidibus ‖Inf. 19. c. 15. Matt. 18. c. 16.
6 obruentur. ¶‖In ore duorum, aut trium teſtium
B peribit qui interficietur. Nemo occidatur, vno

contra

2.Cor.13. a.1. Sup.13. b.9.

7 contra ſe dicente teſtimonium. ¶ Manus teſtiũ pri-
ma interficiet eum, & manus reliqui populi extre-
8 ma mittetur, vt auferas malum de medio tui. ¶ Si
difficile & ambiguum apud te iudiciũ eſſe proſpe-
xeris inter ſanguinem & ſanguinem, cauſam & cau-
ſam, lepram & non lepram, & iudicum inter por-
tas tuas videris verba variari: ſurge & aſcende ad
9 locum quem elegerit Dñs Deus tuus: ¶ Veniesque
ad ſacerdotes Leuitici generis, & ad iudicẽ qui fue
rit illo tempore: quæresq; ab eis, qui indicabũt tibi
10 iudicij veritatem. ¶ Et facies quodcũq; dixerint qui
præſunt loco quem elegerit Dñs, & docuerint te
11 ¶ iuxta legem eius, ſequerisq; ſententiam eorũ. Nec
C declinabis ad dexteram, neq; ad ſiniſtrã. ¶ Qui autẽ
12 ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis imperio, qui
eo tempore miniſtrat Dño Deo tuo: ex decreto iu-
dicis morietur homo ille, & auferes malũ de Iſrael.
13 ¶ cunctusq; populus audiẽs timebit, vt nullus dein-
14 ceps intumeſcat ſuperbia. ¶ Cùm ingreſſus fueris
terram quam Dñs Deus tuus dabit tibi, & poſſede-
ris eam, habitaueriſq; in illa, & dixeris: Conſtituam
ſuper me regem, ſicut habent omnes per circuitum
15 nationes: ¶ eũ conſtitues quem Dñs Deus tuus ele-
gerit de numero fratrum tuorum. Non poteris al-
terius gentis hominem regem facere, qui nõ ſit fra-
16 ter tuus. ¶ Cumq; fuerit conſtitutus, non multipli-
D cabit ſibi equos, nec reducet populum in Aegyptũ,
equitatus numero ſublenatus, præſertim cùm Dñs
pręceperit vobis, vt nequaquam amplius per eandẽ
17 viam reuertamini. ¶ Non habebit vxores plurimas
quæ alliciant animam eius, neq; argenti & auri im-
18 menſa pondera. ¶ Poſtquàm autem ſederit in ſolio
regni ſui, deſcribet ſibi Deuteronomium legis hu-
ius in volumine, accipiens exemplar à ſacerdotibus
19 Leuiticę tribus, & habebit ¶ ſecum, legetq; illud om-
nibus diebus vitæ ſuę, vt diſcat timere Dñm Deum
ſuum, & cuſtodire verba & ceremonias eius, quæ in
20 lege præcepta ſunt. ¶ Nec eleuetur cor eius in ſu-
perbiam ſuper fratres ſuos, neq; declinet in partem
dexteram vel ſiniſtram, vt longo tempore regnet
ipſe & *filius* eius ſuper Iſraël.

*filij 6.

CAPVT XVIII.

1 NOn habebunt ſacerdotes & Leuitę, & om-
A nes qui de eadem tribu ſunt, partem &
hæreditatem cum reliquo Iſraël: ‖ quia
ſacrificia Dñi & oblationes eius come-
2 dent: ¶ & nihil aliud accipient de poſſeſſione fratrũ
ſuorum. ‖ Dñs enim ipſe eſt hęreditas eorum: ſicut
3 locutus eſt illis. ¶ Hoc erit iudicium ſacerdotum à
populo, & ab his qui offerũt victimas: ſiue bouem,
ſiue ouem immolauerint, dabunt ſacerdoti armum
4 ac ventriculum: ¶ primitias frumenti, vini, & olei, &
5 lanarum partem ex ouium tonſione. ¶ Ipſum enim
elegit Dñs Deus tuus de cunctis tribubus tuis, vt
ſtet, & miniſtret nomini Domini, ipſe & filij eius in
6 ſempiternũ. ¶ Si exierit Leuites ex vna vrbium tua-
B rum ex omni Iſraël in qua habitat, & voluerit veni-
7 re, deſiderans locum quem elegerit Dñs: ¶ miniſtra-
bit in nomine Dñi Dei ſui, ſicut omnes fratres eius
8 Leuitę, qui ſtabunt eo tempore coram Dño. ¶ Partẽ
ciborum eandem accipiet, quam & cęteri: excepto
eo quod in vrbe ſua ex paterna ei ſucceſſione de-
9 betur. ¶ Quando ingreſſus fueris terram quam Dñs
Deus tuus dabit tibi, caue ne imitari velis abomi-
10 nationes illarũ gentium: ¶ ‖ nec inueniatur in te qui

‖Sup.12. b.9. ‖Num.18 c.20. 1.Cor.9. b.13. Nume.18. c.20. ‖Leuí.20. d.27.

luſtret filium ſuum, aut filiam ducens per ignẽ: aut
qui ariolos ſciſcitetur, & obſeruet ſomnia, atq; au-
11 guria; nec ſit maleficus, ¶ nec incãtator, neq; qui py-
C thònes conſulat, nec diuinos, ‖ & quęrat à mortuis
12 veritatẽ. ¶ Omnia enim hæc abominatur Dñs, & ꝓꝑ
13 iſtiuſmodi ſcelera delebit eos in introitu tuo. ¶ Per-
14 fectus eris, & abſq; macula cũ Dño Deo tuo. ¶ Gen-
tes iſtæ quarum poſſidebis terram, augures & diui-
nos audiunt: tu autem à Dño Deo tuo aliter inſti-
15 tutus es. ¶ ‖ PROPHETAM de gente tua, & de
fratribus tuis, ſicut me, ſuſcitabit tibi Dñs Deus tu-
16 us: ipſum audies. ¶ Vt petiſti à Dño Deo tuo in Ho-
reb, quando concio cõgregata eſt, atq; dixiſti, ‖ Vl-
trà non audiam vocẽ Dñi Dei mei, & ignem hunc
17 maximum amplius non videbo, ne moriar: ¶ & ait
18 Dñs mihi, Bene omnia ſunt locuti. ¶ ‖ Prophetã ſu-
ſcitabo eis de medio fratrum ſuorum ſimilẽ tui: &
ponã verba mea in ore eius, loqueturq; ad eos om-
19 nia quæ pręcepero illi. ¶ qui autem verba eius, quæ
loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego vltor
20 exiſtam. ¶ Propheta autẽ qui arrogantia deprauà-
D tus voluerit loqui in nomine meo, quę ego nõ prę-
cepi illi, vt diceret, aut ex nomine alienorum deo-
21 rum; interficietur. ¶ Quòd ſi tacita cogitatione re-
ſponderis, Quomodo poſſum intelligere verbum
22 quod Dñs non eſt locutus? ¶ hoc habebis ſignum:
Quod in nomine Dñi propheta ille ꝓdixerit, & non
euenerit: hoc Dñs nõ eſt locutus, ſed ꝑ tumorẽ ani-
mi ſui propheta cõfinxit: & idcirco nõ timebis eum.

‖1.Reg. 15.b.7. ‖Ioan.1 g.45. Act.3.d 22.7.c.3 ‖Exo.20 d.19. ‖Ioan.1 g.45.

CAPVT XIX.

1 CVm diſperdiderit Dñs Deus tuus Gẽtes,
A quarum tibi traditurus eſt terrã, & poſ-
2 ſederis eã, habitaueriſq; in vrbibus *eius*,
& in ędibus: ¶ tres ciuitates ſeparabis tibi
in medio terrę, quam Dominus Deus tuus dabit ti-
3 bi in poſſeſſionem, ¶ ſternens diligenter viam: & in
tres ęqualiter partes totã terrę tuę prouinciam di-
uides: vt habeat è vicino qui propter homicidium
4 profugus eſt, quò poſſit euadere. ¶ Hęc erit lex ho-
micidę fugientis, cuius vita ſeruanda eſt: Qui per-
cuſſerit proximum ſuum neſciens, & qui heri & nu-
diuſtertius nullum contra eum odium habuiſſe cõ-
5 probatur: ¶ ſed abiiſſe cum eo ſimpliciter in ſyluam
ad ligna cędenda, & in ſucciſione lignorum ſecuris
fugerit manu, ferrumq; lapſum de manubrio ami-
cum eius percuſſerit, & occiderit: hic ad vnam ſu-
6 pradictarum vrbium confugiet, & viuet: ¶ ne forſi-
B tan proximus eius, cuius effuſus eſt ſanguis, dolore
ſtimulatus, perſequatur, & apprehẽdat eum, ſi lon-
gior via fuerit; & percutiat animam eius qui nõ eſt
reus mortis: quia nullũ contra eum, qui occiſus eſt,
7 odium prius habuiſſe monſtratur. ¶ Idcirco præci-
pio tibi, vt tres ciuitates equali inter ſe ſpacij diui-
8 das. ¶ Cùm autem dilatauerit Dñs Deus tuus termi-
nos tuos, ſicut iurauit patribus tuis; & dederit tibi
9 cunctam terram ‖ quam eis pollicitus eſt, ¶ (ſi tamen
cuſtodieris mandata eius, & feceris quæ hodie pręce-
cipio tibi, vt diligas Dominum Deum tuum, & am-
C bules in viis eius omni tẽpore) addes tibi tres alias
ciuitates, & ſupradictarum trium vrbium nume-
10 rum duplicabis: ¶ vt non effundatur ſanguis in-
noxius in medio terræ, quam Dominus Deus tuus
11 dabit tibi poſſidendam, ne ſis ſanguinis reus. ¶ ‖ Si
quis autem odio habens, proximum ſuum inſidia-
tus fuerit vitæ eius, ſurgenſque percuſſerit illum,

Num.35 b.13. Ioſ.20.a. carum ſec. 21 c.13. ‖Gen. 2 c.14. Sup.12. c.10. ‖Ioſ. 20 c.7. ‖Num.3 c.20.

& mortuus fuerit, fugeritq; ad vnam de supradictis
12 vrbibus; ¶ mittent seniores ciuitatis illius, & arri-
pient eum de loco effugij, tradentq; in manu pro-
13 ximi, cuius sanguis effusus est, & morietur. ¶ Non
misereberis eius, & auferes 'innoxium' sanguinem
14 de Israël, vt benè sit tibi. ¶ Non assumes & trãsferes
terminos proximi tui, quos fixerunt priores in pos-
D sessione tua, quam Dñs Deus tuus dabit tibi in ter-
15 ram quam acceperis possidendam. ¶ Non stabit te-
stis vnus contra aliquem, quicquid illud peccati &
facinoris fuerit: sed | in ore duorum aut trium te-
16 stium stabit omne verbum. ¶ Si steterit testis mẽdax
contra hominem, accusans eum præuaricationis;
17 ¶ stabunt ambo quorum causa est, ante Dñm in con-
spectu sacerdotum & iudicum qui fuerint in diebus
18 illis. ¶ Cumq; diligentissimè perscrutantes, inuene-
rint falsum testem dixisse contra fratrem suũ men-
19 dacium; ¶ |reddent ei sicut fratri suo facere cogita-
20 uit, & auferes malum de medio tui. ¶ Vt audientes
cæteri timorem habeant, & nequaquam talia au-
21 deant facere. ¶ *Non misereberis eius, sed animam
pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente,
manum pro manu, pedem pro pede exiges.

'noxium. | Sup.17. b.6. | Matt.18. c.16. Ioan.8. c.17. 2.Cor.13. a.1. Heb.10. c.28. | Dan.13. e.61. | Matt.5. f.38. Prou.19. a.5. | *Exo.21. e.24. Leu.24. d.20.

CAPVT XX.

1 SI exieris ad bellum contra hostes tuos, &
A videris equitatus & currus, & maiorem
quàm tu habeas, aduersarij exercitus
multitudinem; non timebis eos: quia
Dñs Deus tuus tecũ est, qui eduxit te de Terra-Ae-
2 gypti. ¶ Appropinquante autẽ iam prælio, stabit sa-
3 cerdos ante aciem, & sic loquetur ad populũ: ¶ Au-
di Israel, vos hodie cõtra inimicos vestros pugnam
committitis; nõ pertimescat cor vestrũ, nolite me-
4 tuere, nolite cedere, nec formidetis eos: ¶ quia Dñs
B Deus vester in medio vestri est, & pro vobis contra
aduersarios dimicabit, vt eruat vos de periculo.
5 ¶ Duces quoq; per singulas turmas audiente exer-
citu proclamabunt: | Quis est homo qui ædificauit
domum nouam, & non dedicauit eam? vadat, & re-
uertatur in domum suam, ne fortè moriatur in bel-
6 lo, & alius dedicet eam. ¶ Quis est homo qui plan-
tauit vineam, | & necdum fecit eam esse communẽ,
de qua vesci omnibus liceat? vadat, & reuertatur in
domum suam: ne fortè moriatur in bello, & alius
7 homo eius fungatur officio. ¶ Quis est homo qui
despondit vxorem, & nõ accepit eam? vadat, & re-
uertatur in domum suam, ne fortè moriatur in bel-
8 lo, & alius homo accipiat eam. ¶ His dictis addent
reliqua, & loquentur ad populum: | Quis est homo
formidolosus, & corde pauido? vadat, & reuertatur
in domum suam, ne pauere faciat corda fratrũ suo-
9 rum, sicut ipse timore perterritus est. ¶ Cumq; si-
luerint duces exercitus, & finem loquẽdi fecerint;
C vnusquisq; suos ad bellandum cuneos præparabit.
10 ¶ Si quando accesseris ad expugnandam ciuitatem,
11 offeres ei primùm pacem. ¶ Si receperit, & aperue-
rit tibi portas; cunctus populus qui in ea est, salua-
12 bitur, & seruiet tibi sub tributo. ¶ Sin autem fœdus
inire noluerit, & cœperit contra te bellum; oppu-
13 gnabis eam. ¶ Cumq; tradiderit Dñs Deus tuus il-
lam in manu tua, percuties omne quod in ea gene-
14 ris masculini est, in ore gladij, ¶ absq; mulieribus &
infantibus, iumentis & cæteris quæ in ciuitate sunt.
Omnem prędam exercitui diuides, & comedes de
spoliis hostium tuorum, quę Dominus Deus tuus
15 dederit tibi. ¶ Sic facies cunctis ciuitatibus quæ à te
procul valde sunt, & non sunt de his vrbibus quas
16 in possessionem accepturus es. ¶ De his autem ciui-
D tatibus quæ dabuntur tibi, nullum omnino permit-
17 tes viuere: ¶ sed interficies in ore gladij, Hethæum
videlicet, & Amorrhæum, & Chananæum, Phære-
zæum, & Heuæum, & Iebusęum, sicut pręcepit tibi
18 Dñs Deus tuus: ¶ ne fortè doceant vos facere cun-
ctas abominationes quas ipsi operati sunt diis suis,
19 & peccetis in Dominum Deum vestrum. ¶ Quando
obsederis ciuitatem multo tempore, & munitioni-
bus circundederis, vt expugnes eam; non succides
arbores de quibus vesci potest, nec securibus per
circuitum debes vastare regionem: quoniam lignũ
est, & non homo, nec potest bellantium contra te
20 augere numerum. ¶ Si qua autem ligna non sunt
pomifera, sed agrestia, & in cęteros apta vsus; suc-
cide, & instrue machinas, donec capias ciuitatem
quę contra te dimicat.

1.Mac.3. g.56. | Leui.19. c.9. | Iudi.7. a.3.

CAPVT XXI.

1 QVando inuentum fuerit in terra quam
A Dominus Deus tuus daturus est tibi, ho
minis cadauer occisi, & ignorabitur cę-
2 dis reus; ¶ egredientur maiores natu, &
iudices tui, & metientur à loco cadaueris singularũ
3 per circuitum spacia ciuitatum: ¶ & quam vicinio-
rem cæteris esse perspexerint, seniores ciuitatis il-
lius tollent vitulam de armento, quæ non traxit iu-
4 gum, nec terram scidit vomere; ¶ & ducent eam ad
vallem asperam, atq; saxosam, quę nunquam arata
est, nec sementem recepit, & cædent in ea ceruices
5 vitulę: ¶ accedentq; sacerdotes filij Leui, quos ele-
gerit Dominus Deus tuus, vt ministrent ei, & bene-
dicant in nomine eius; & ad verbum eorum omne
negocium pendet': & quicquid mundũ, vel immun-
6 dum est, iudicetur. ¶ Et venient *maiores natu ciui-
B tatis illius ad interfectum, lauabuntq; manus suas
7 super vitulam, quę in valle percussa est, ¶ & dicent:
Manus nostræ non effuderunt sanguinem hũc, nec
8 oculi viderunt. ¶ propitius esto populo tuo Israël,
quem redemisti Domine, & ne reputes sanguinem
innocẽtem in medio populi tui Israël. Et auferetur
9 ab eis reatus sanguinis: ¶ tu autẽ alienus eris ab in-
nocẽtis cruore qui fusus est, cùm feceris quod prę-
10 cepit Dñs. ¶ Si egressus fueris ad pugnam cõtra ini-
micos tuos, & tradiderit eos Dñs Deus tuus in ma-
11 nu tua, captiuosq; duxeris, ¶ & videris in numero
captiuorũ mulierem pulchram, & adamaueris eã,
12 voluerisq; habere vxorem; ¶ introduces eã in domũ
C tuã: quę radet cęsariem & circuncidet vngues, ¶ &
13 deponet vestẽ in qua capta est: sedensq; in domo
tua, flebit patrẽ & matrem suã vno mẽse, & postea
intrabis ad eã, dormiesq; cum illa, & erit vxor tua.
14 ¶ Si autẽ postea nõ sederit animo tuo, dimittes eam
liberam, nec vẽdere poteris pecunia, nec opprime-
15 re per potentiam: quia humiliasti eam. ¶ Si habue-
rit homo vxores duas, vnã dilectam, & alterã odio-
sam, 'genueritq; ex eis' liberos, & fuerit filius odio-
16 sę primogenitus, ¶ volueritq; substantiã inter filios
suos diuidere: nõ poterit filiũ dilectę facere primo-
17 genitum, & pręferre filio odiosæ: ¶ sed filium odiosę
agnoscet primogenitum, dabitq; ei de his quæ ha-
buerit cuncta duplicia. iste est enim principium li-
18 berorum eius, & huic debẽtur primogenita. ¶ Si ge-

' 7. | * omnes s. | 'genuerintq; ex eo. | 1.Par.5. a.1.

nuerit homo filium cõtumacem & proteruum, qui
non audierit patris ac matris imperium, & coërci-
19 tus obedire contempserit: ¶ apprehendent eum, &
D ducent ad seniores ciuitatis illius, & ad portam iu-
20 dicij, ¶ dicentq; ad eos: Filius noster iste proteruus
& contumax est, monita nostra audire contemnit,
comessationibus vacat, & luxuriæ, atque conuiuiis:
21 ¶ lapidibus eum obruet populus ciuitatis, & morie-
tur, vt auferatis malum de medio vestri, & vniuer-
22 sus Israel audiens pertimescat. ¶ Quando peccaue-
rit homo quod morte plectendum est, & adiudica-
23 tus morti, appensus fuerit in patibulo: ¶ nõ perma-
nebit cadauer eius in ligno, sed in eadem die sepe-
‡ Gal. 3. b. 13. lietur: ‡ quia maledictus à Deo est, qui pendet in li-
gno: & nequaquam cõtaminabis terram tuã, quam
Dominus Deus tuus dederit tibi in possessionem.

CAPVT XXII.

Exod. 23. 24. Tob. 2. c. 21.
1 NOn videbis bouem fratris tui, aut ouẽ er-
A rantem, & præteribis: sed reduces fratri
2 tuo, ¶ etiamsi non est propinquus frater
tuus, nec nosti eum: duces in domũ tuã,
& erunt apud te quàmdiu quærat ea frater tuus, &
3 recipiat. ¶ Similiter facies de asino, & de vestimen-
to, & de omni re fratris tui, quę perierit: si inueneris
4 eam, ne negligas quasi alienam. ¶ Si videris asinum
fratris tui, aut bouem cecidisse in via; nõ despicies,
5 sed subleuabis cum eo. ¶ Non induetur mulier veste
virili, nec vir vtetur veste fœminea: abominabilis
6 enim apud Deum est, qui facit hęc. ¶ Si ambulás per
viam, in arbore vel in terra nidum auis inueneris, &
matrem pullis, vel ouis désuper incubantem: nõ te-
7 nebis eam cum filiis, ¶ sed abire patieris, captos te-
nens filios: vt bene sit tibi, & longo viuas tempore.
8 ¶ Cùm ædificaueris domum nouam, facies murum
tecti per circuitum: ne effundatur sanguis in domo
tua, & sis reus labente alio, & in præceps ruente.
9 ¶ Non seres vineam tuã altero semine: ne & semen-
B tis quam seuisti, & quæ nascuntur ex vinea, pariter
10 sanctificentur. ¶ Non arabis in boue simul & asino.
11 ¶ Non indnêris vestimento, quod ex lana linoq; cõ-
12 textũ est. ¶ Funiculos in fimbriis facies pèr quatuor
13 angulos pallij tui quo operiris. ¶ Si duxerit vir vxo-
14 rem, & postea odio habuerit eam, ¶ quęsieritq; oc-
casiónes quibus dimittat eam, obijciens ei nomen
pessimum, & dixerit, Vxorem hãc accepi, & ingres-
15 sus ad eam, nõ inueni virginem: ¶ tollent eam pater
& mater eius, & ferent secum signa virginitatis eius
16 ad seniores vrbis, qui in porta sunt: ¶ & dicet pater:
Filiam meam dedi huic vxorem: quam quia odit,
17 ¶ imponit ei nomen pessimum, vt dicat, Non inueni
filiam tuam virginem: & ecce hęc sunt signa virgi-
C nitatis filiæ meæ. Expandent vestimentum coram
18 senioribus ciuitatis: ¶ apprehẽdentq; senes vrbis il-
19 lius virum, & verberabunt illum, ¶ cõdemnantes in-
super centum siclis argẽti, quos dabit patri puellę:
quoniam diffamauit nomen pessimum super virgi-
nem Israël: habebitq; eam vxorem, & non poterit
20 dimittere eam omnibus diebus vitæ suæ. ¶ Quòd si
verum est quod obijcit, & non est in puella inuenta
21 virginitas: ¶ eijciẽt eam extra fores domus patris sui,
& lapidibus obruẽt viri ciuitatis illius, & morietur.
quoniam fecit nefas in Israël, vt fornicaretur in do
‡ Leu. 20. b. 10. 22 mo patris sui: & auferes malum de medio tui. ¶ ‡ Si
dormierit vir cum vxore alterius, vterq; morietur,
id est, adulter & adultera: & auferes malũ de Israel.
23 ¶ Si puellam virginem desponderit vir, & inuenerit
D eam aliquis in ciuitate, & concubuerit cũ ea: ¶ edu-
24 ces vtrunq; ad portam ciuitatis illius, & lapidibus
obruentur: puella, quia nõ clamauit, cùm esset in ci-
uitate: vir, quia humiliauit vxorem proximi sui: &
25 auferes malum de medio tui. ¶ Sin autẽ in agro re-
pererit vir puellam quę desponsata est, & apprehen
26 dens concubuerit cũ ea, ipse morietur solus: ¶ puel-
la nihil patietur, nec est rea mortis: quoniam sicut
latro consurgit contra fratrem suum, & occidit ani-
27 mam eius, ita & puella perpessa est. ¶ sola erat in
28 agro: clamauit, & nullus affuit qui liberaret eã. ¶ Si
inuenerit vir puellam virginẽ, quę non habet spon-
sum, & apprehendens concubuerit cum illa, & res
29 ad iudicium venerit: ¶ ‡ dabit qui dormiuit cum ea, ‡ Exo. 22. c. 16.
patri puellæ quinquaginta siclos argenti, & habebit
eã vxorem, quia humiliauit illã: non poterit dimit-
30 tere eam cunctis diebus vitæ suę. ¶ Nõ accipiet ho-
mo vxorẽ patris sui, nec reuelabit operimentũ eius.

CAPVT XXIII.

1 NOn intrabit eunuchus attritis vel ampu-
A tatis testiculis, & abscisso veretro, eccle-
2 siam Dñi. ¶ Non ingredietur mãzer, hoc
est, de scorto natus, in ecclesiã Dñi vsq;
3 ad decimam generationem. ¶ Ammonites & Moa-
bites etiam post decimam generationẽ non intra-
4 bunt ecclesiam Dñi, in æternum: ¶ quia noluerunt
vobis occurrere cum pane & aqua in via, quando
egressi estis de Aegypto: & quia conduxerunt con-
tra te Balaam filium Beor de Mesopotamia Syriæ,
5 vt malediceret tibi: ¶ ‡ & noluit Dñs Deus tuus audi- ‡ Nu. 22. a. 5.
re Balaam, vertitq; maledictionem eius in benedi-
6 ctionem tuã, eò ꝙ diligeret te. ¶ Non facies cum eis
B pacem, nec quęras eis bona cunctis diebus vitæ tuæ
7 in sempiternũ. ¶ Non abominaberis Idumęum, quia
frater tuus est: nec Aegyptium, quia aduena fuisti in
8 terra eius. ¶ Qui nati fuerint ex eis, tertia generatio-
9 ne intrabunt in ecclesiam Dñi. ¶ Quando egressus
fueris aduersus hostes tuos in pugnã, custodies te
10 ab omni re mala. ¶ Si fuerit inter vos homo, qui no-
cturno pollutus sit somnio; egredietur extra castra,
11 ¶ & non reuertetur priusquàm ad vesperam lauetur
aqua, & post Solis occasum regredietur in castra.
12 ¶ Habebis locũ extra castra, ad quem egrediaris ad
13 requisita naturę, ¶ gerens paxillũ in baltheo: cumq;
sederis, fodies per circuitũ, & egesta humo operies,
14 ¶ quo releuatus es, (Dñs enim Deus tuus ambulat
C in medio castrorum*, vt eruat te, & tradat tibi ini- * tuorũ 7.
micos tuos) & sint castra tua sancta, & nihil in eis
15 appareat fœditatis, ne derelinquat te. ¶ Non trades
16 seruum Dño suo, qui ad te cõfugerit; ¶ habitabit te-
cum in loco qui ei placuerit, & in vna vrbium tuarũ
17 requiescet: ne contristes eũ. ¶ Non erit meretrix de
18 filiabus Israël, nec scortator de filiis Israël. ¶ Nõ of-
feres mercedem prostibuli, nec precium canis in do-
mo Dñi Dei tui, quicquid illud est quod 'vouerint': 'voueris 5.
quia abominatio est vtrunq; apud Dñm Deum tuũ.
19 ¶ Non fœnerabis fratri tuo ad vsuram pecuniã, nec
20 fruges, nec quamlibet aliam rem: ¶ sed alieno. Fratri
D autem tuo absq; vsura id quo indiget, cõmodabis:
vt benedicat tibi Dñs Deus tuus in omni opere tuo
21 in terra ad quam 'ingredietis' possidendam. ¶ Cùm 'ingredieris 1.
votum voueris Domino Deo tuo, non tardabis

reddere: quia requiret illud Dñs Deus tuus: & si
22 moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. ¶ Si
23 nolueris polliceri, absq; peccato eris. ¶Quod autẽ
semel egressum est de labiis tuis, obseruabis, & fa-
cies sicut promisisti Domino Deo tuo, & propria
24 voluntate & ore tuo locutus es. ¶ Ingressus vineam
proximi tui, comede vuas quantum tibi placuerit:
Matt.12. 24. 25 foras autem ne efferas tecum. ¶ Si intraueris sege-
tem amici tui, franges spicas, & manu conteres: fal-
ce autem non metes.

CAPVT XXIIII.

1 Matt.5 c. 31 & 19. a.7.
A SI acceperit homo vxorem, & habuerit eã,
& non inuenerit gratiã ante oculos eius
propter aliquam fœditatem: scribet li-
bellum repudij, & dabit in manu illius,
2 & dimittet eam de domo sua. ¶Cumq; egressa alte-
3 rum maritum duxerit, ¶ & ille quoq; oderit eã, de-
deritq; ei libellũ repudij, & dimiserit de domo sua,
4 vel certè mortuus fuerit: ¶ non poterit prior mari-
tus recipere eam in vxorẽ: quia polluta est, & abo-
minabilis facta est coram Dño: ne peccare facias
terram tuam quam Dominus Deus tuus tradiderit
5 tibi possidendã. ¶ Cùm acceperit homo nuper vxo-
B rem, non procedet ad bellũ, nec ei quippiã necessi-
tatis iniũgetur publicæ: sed vacabit absq; culpa do-
6 mi suæ, vt vno anno lętetur cum vxore sua. ¶ Nõ ac-
cipies loco pignoris inferiorem & superiorem mo-
7 lam: quia animam suã apposuit tibi. ¶Si deprehen-
sus fuerit homo solicitans fratrem suum de filiis Is-
raël, & vendito eo acceperit precium: interficietur,
8 & auferes malum de medio tui. ¶Obserua diligen-
ter ne incurras plagam lepræ, sed facies quæcunq;
docuerint te sacerdotes Leuitici generis iuxta id
‖Nu. 12. 2.10. ' Memento quæ fecerit Dominus Deus tuus I. 9 quod pręcepi eis, & imple solicitè. ¶ ‖ 'Mementote q̃
fecerit Dñs Deus vester' Mariæ in via, cùm egre de-
10 remini de Aegypto. ¶ Cùm repetes à proximo tuo
C rem aliquam quam debet tibi, non ingredieris do-
11 mum eius, vt pignus auferas: ¶sed stabis foris, & ille
12 tibi proferet quod habuerit. ¶sin autem pauper est,
13 non pernoctabit apud te pignus, ¶sed statim reddes
ei ante Solis occasum: vt dormiens in vestimento
suo, benedicat tibi, & habeas iustitiam coram Dño
Leui. 19. c.13. Tob. 4. c.15. 14 Deo tuo. ¶Non negabis mercedẽ indigentis, & pau-
peris fratris tui, siue aduenæ qui tecum moratur in
15 terra, & intra portas tuas est: ¶ sed eadẽ die reddes
ei precium laboris sui ante Solis occasum, quia pau
per est, & ex eo sustentat animam suam: ne clamet
contra te ad Dñm, & reputetur tibi in peccatum.
4.Reg.4. a.8. 16 ¶ Non occidentur patres pro filiis, nec filij pro pa-
tribus, sed vnusquisque pro peccato suo morietur.
2. P.r. 25. a.4. Eze.18. c.17. 17 ¶ Non peruertes iudiciũ aduenæ & pupilli, nec au-
18 feres pignoris loco viduæ vestimentum. ¶Meméto
quòd seruieris in Aegypto, & eruerit te Dñs Deus
D tuus inde. Idcirco præcipio tibi, vt facias hanc rem.
19 ¶ Quando messueris segetem in agro tuo, & oblitus
manipulũ reliqueris: non reuertêris, vt tollas illum:
sed aduenam & pupillum, & viduã auferre patieris,
vt benedicat tibi Dñs Deus tuus in omni opere ma-
20 nuum tuarum. ¶ Si fruges collegeris oliuarũ, quic-
quid remanserit in arboribus, nõ reuertêris vt col-
21 ligas: sed relinques aduenæ, pupillo, ac viduę. ¶ Si
vindemiaueris vineam tuam, nõ colliges remanen-
tes racemos, sed cedent in vsus aduenę, pupilli, ac
22 viduæ. ¶ Memento quòd & tu seruieris in Aegypto,
& idcirco pręcipio tibi, vt facias hanc rem.

CAPVT XXV.

1
A SI fuerit causa inter aliquos, & interpel-
lauerint iudices: quem iustum esse per-
spexerint, illi iustitię palmam dabunt:
quem impium, cõdemnabunt impieta-
2 tis. ¶Sin autem eum qui peccauit, dignum viderint
plagis: prosternent, & coram se facient verberari.
3 Pro mensura peccati, erit & plagarum modus, ¶ ita
duntaxat, vt ‖quadragenarium numerum non exce- ‖2.Cor.11 d.24.
dãt: ne fœdè laceratus ante oculos tuos abeat frater
4 tuus. ¶ Non ligabis os bouis terentis in area fruges 1.Cor.9. b.9
5 tuas. ¶ Quando habitauerint fratres simul, & vnus 1.Tim.5. c.18.
ex eis absq; liberis mortuus fuerit; vxor defuncti nõ Matt.22. c.24.
B nubet alteri: sed accipiet eam frater eius, & suscita-
6 bit semen fratris sui: ¶& primogenitum ex ea filium Mar. 12. b.19.
nomine illius appellabit, vt nõ deleatur nomẽ eius Luc. 20. d.27.
7 ex Israël. ¶Sin autẽ noluerit accipere vxorem fra-
tris sui quę ei lege debetur; perget mulier ad portã
ciuitatis, & interpellabit maiores natu, dicetque:
‖ Nõ vult frater viri mei suscitare 'semen' fratris sui ‖Ruth. 4. a.7. 'nomen 4.
8 in Israël, nec me in coniugẽ sumere. ¶ Statimq; ac-
cersiri eum facient, & interrogabunt. Si respõderit,
9 Nolo eam vxorem accipere: ¶accedet mulier ad eũ
coram senioribus, & tollet calceamentum de pede
eius, spuetq; in faciem illius, & dicet: Sic fiet homi-
10 ni, qui nõ ędificat domum fratris tui. ¶Et vocabitur
11 nomen illius in Israël, Domus discalceati. ¶Si ha-
C buerint inter se iurgium viri-duo', & vnus cõtra al- '5.
terum rixare cœperit; volensq; vxor alterius eruere
virum suum de manu fortioris, miseritq; manum, &
12 apprehenderit verẽda eius: ¶abscindes manũ illius:
13 nec flectêris super eam vlla misericordia. ¶Non ha-
bebis in sacculo diuersa pondera, maius & minus,
14 ¶nec erit ĩ domo tua modius maior & minor: ¶pon-
15 dus habebis iustum & verum, & modius ęqualis &
verus erit tibi: vt multo viuas tempore super terram
16 quã Dñs Deus tuus dederit tibi. ¶abominatur enim
Dñs tuus eum qui facit hęc, & auersatur omnem in-
17 iustitiam. ¶Memento quę fecerit tibi Amalec in via, Exod.17. c.8.
18 quando egrediebaris ex Aegypto. ¶ quomodo oc-
D currerit tibi, & extremos agminis tui, qui lassi resi-
debant, ceciderit, quando tu eras fame & labore
19 confectus, & non timuerit Deum. ¶ Cùm ergo Dñs
Deus tuus dederit tibi requiẽ, & subiecerit cunctas
per circuitũ nationes in terra quã tibi pollicitus est:
delebis nomẽ eius sub cœlo. Caue ne obliuiscaris.

CAPVT XXVI.

1
A CVmq; intraueris terram quam Dñs Deus
tuus tibi daturus est possidendam, & ob-
2 tinueris eam, atq; habitaueris in ea; ¶tol-
les de cunctis frugibus tuis primitias, &
pones in cartallo, pergesq; ad locum quem Domi-
nus Deus tuus elegerit, vt ibi inuocetur nomẽ eius:
3 ¶accedesq; ad sacerdotem qui fuerit in diebus il-
lis, & dices ad eum: Profiteor hodie coram Domi-
no Deo tuo, quòd ingressus sum in terram, pro qua
4 iurauit* patribus nostris, vt daret eam nobis. ¶Susci- *Dominus. 2.
piensq; sacerdos cartallum de manu 'eius', ponet 'tua 6.
5 ante altare Domini Dei tui, ¶& loquêris in conspe-
ctu Domini Dei tui: Syrus persequebatur patrem
B meũ, qui descendit in Aegyptum, & ibi peregrina-
tus est in paucissimo numero: creuitq; in gentẽ ma-
6 gnam ac robustam & infinitæ multitudinis. ¶ Affli-

xeruntque nos Aegyptij, & persecuti sunt, impo-
7 nentes onera grauissima: ¶ & clamauimus ad Do-
minum Deum patrũ nostrorum: qui exaudiuit nos,
& respexit humilitatem nostram, & laborem atque
8 angustiam, ¶ & eduxit nos de Aegypto in manu for
ti & brachio extento, in ingenti pauore, in signis
9 atque portentis, ¶ & introduxit ad locum istum, &
10 tradidit nobis terram lacte & melle manantem. ¶ Et
idcirco nunc offero primitias frugum terræ, quam
Dominus dedit mihi. Et dimittes eas in conspectu
11 Domini Dei tui, & adorato Domino Deo tuo, ¶ epu
laberis in omnibus bonis quæ Dominus Deus tuus
dederit tibi, & domui tuæ, tu & Leuites, & adue-
12 na qui tecum est. ¶ Quando compleueris decimam
C cunctarum frugum tuarum, anno decimarum ter-
tio dabis Leuitæ, & aduenæ, & pupillo & viduæ, vt
13 comedant intra portas tuas, & saturentur. ¶ loquê-
risque in conspectu Domini Dei tui: Attuli quod
sanctificatum est de domo mea, & dedi illud Leui-
tæ & aduenæ, & pupillo ac viduæ, sicut iussisti mihi:
non præteriui mandata tua, nec sum oblitus impe-
Sup. 14. d.17. 14 rij tui. ¶ Non comedi ex eis in luctu meo, nec sepa-
raui ea in qualibet immunditia, nec expendi ex his
quicquam in re funebri. Obediui voci Domini Dei
a Isa.63.d.15. Baruc. 2. c.16. 15 mei, & feci omnia sicut præcepisti mihi. ¶ | Respi-
ce de sanctuario tuo, & de excelso cœlorum habi-
taculo, & benedic populo tuo Israël, & terræ quam
dedisti nobis, sicut iurasti patribus nostris, terræ la
16 cte & melle mananti. ¶ Hodie Dominus Deus tuus
præcepit tibi, vt facias mandata hæc atque iudicia:
vt custodias & impleas ex toto corde tuo & ex tota
Sup.7.a.6. 17 anima tua. ¶ | Dominum elegisti hodie, vt sit tibi
D Deus, & ambules in vijs eius, vt custodias ceremo-
nias illius, & mandata atq; iudicia, & obedias eius
*Et 4. 18 imperio. ¶ *En *Dominus elegit te hodie, vt sis ei po-
pulus peculiaris, sicut locutus est tibi, & custodias
19 omnia præcepta illius: ¶ & faciet te excelsiorem cun
ctis gentibus quas creauit in laudem, & nomen, &
gloriam suam: vt sis populus sanctus Domini Dei
tui, sicut locutus est.

CAPVT XXVII.

1 PRæcepit autem Moyses & seniores Israël,
A populo, dicentes: Custodite omne man-
2 datum quod præcipio vobis hodie. ¶ Cũ-
que transieritis Iordanem in terram quã
Dominus Deus tuus dabit tibi, eriges ingentes la-
3 pides, & calce leuigabis eos, ¶ vt possis in eis scribe-
re omnia verba legis huius, Iordane transmisso: vt
introeas terram quam Dominus Deus tuus dabit ti
bi, terram lacte & melle manantem, sicut iurauit pa
a Exo. 20. d.25. Iosue 8. f. 35. 4 tribus tuis. ¶ | Quando ergo transieritis Iordanem,
erigite lapides quos ego hodie præcipio vobis in
5 monte Hebal, & leuigabis eos calce: ¶ & ædificabis
ibi altare Domino Deo tuo de lapidibus quos fer-
6 rum non tetigit, ¶ & de saxis informibus & impoli-
B tis: & offerres super eo holocausta Domino Deo
7 tuo, ¶ & immolabis hostias pacificas, comedesque
8 ibi, & epulaberis coram Domino Deo tuo. ¶ Et scri
bes super lapides omnia verba legis huius planè &
9 lucidè. ¶ Dixeruntque Moyses & sacerdotes Leui-
tici generis ad omnem Israëlem: Attende, & audi
Israël: Hodie factus es populus Domini Dei tui.
10 ¶ audies vocem eius, & facies mandata atque iusti-
*hodie 1. 11 tias quas ego *præcipio tibi. ¶ Præcepitque Moy-
12 ses populo in die illo, dicens: ¶ Hi stabunt ad bene-
dicendum *Domino *super montem Garizim, Ior- *populo 1.
dane transmisso: Simeon, Leui, Iudas, Issachar,
13 Ioseph, & Ben-iamin. ¶ Et è regione ista stabunt
ad maledicendum in monte Hebal, Ruben, Gad, &
C Aser, & Zabûlon, Dan, & Nephthali. ¶ | Et pro- a Dan. 9.c.11.
14 nunciabunt Leuitæ, dicentq; ad omnes viros Israël
15 excelsa voce: ¶ Maledictus homo, qui *facit *sculptile, *faciet 6.
& cõflatile, abominationẽ Domini, opus manuũ ar-
tificum, *ponetque *illud in abscondito. & respõde- *ponitque.
16 bit omnis populus, & dicet, Amen. ¶ Maledictus
qui non honorat patrem suum, & matrem *. & dicet *suam 1.
17 omnis populus, Amen. ¶ Maledictus qui transfert
D terminos proximi sui. & dicet omnis populus, Amẽ.
18 ¶ Maledictus qui errare facit cæcum in itinere. & di-
19 cet omnis populus, Amen. ¶ Maledictus qui per-
uertit iudicium aduenæ, pupilli, & viduæ. & dicet
20 omnis populus, Amen. ¶ Maledictus qui dormit
cum vxore patris sui, & reuelat operimentum le-
21 ctuli eius. & dicet omnis populus, Amen. ¶ Male-
dictus qui dormit cum omni iumento. & dicet om-
22 nis populus, Amen. ¶ Maledictus qui dormit cum
sorore sua filia patris sui, vel matris suæ. & dicet om
23 nis populus, Amen. ¶ Maledictus qui dormit cum
24 socru sua. & dicet omnis populus, Amen. ¶ Male-
dictus qui clam percusserit proximum suum. & di-
25 cet omnis populus, Amen. ¶ * Maledictus qui acci- * Maledictus q dormit cum vxore proximi sui, & dicet omnis populus, Amen.
pit munera, vt percutiat animam sanguinis inno-
26 centis. & dicet omnis populus, Amen. ¶ | Maledi- a Gal 3.b.10.
ctus qui non permanet in sermonibus legis huius; Leuit.26. a.3.
nec eos opere perficit. & dicet omnis populus,
Amen.

CAPVT XXVIII.

1 SI autum audieris vocem Domini Dei tui,
A vt facias atque custodias omnia manda-
ta eius quæ ego præcipio tibi hodie; fa-
ciet te Dominus Deus tuus excelsiorem
2 cunctis gentibus quæ versantur in terra. ¶ Venient-
que super te vniuersæ benedictiones istæ, & appre-
3 dent te; si tamen pcepta eius audieris. ¶ Benedictus
4 tu in ciuitate & benedictus in agro. ¶ Benedictus
fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, fructusque
iumentorum tuorum, greges armentorum tuorum
5 & caulæ ouium tuarum. ¶ Benedicta horrea tua, &
6 benedictæ reliquiæ tuæ. ¶ Benedictus eris ingrediẽs
7 & egrediẽs. ¶ Dabit Dominus inimicos tuos qui cõ
surgunt aduersum te, corruentes in conspectu tuo:
per vnam viam venient contra te, & per septem fu-
8 gient à facie tua. ¶ Emittet Dominus benedictio-
nem super cellaria tua, & super omnia opera ma-
nuum tuarum: benedicetque tibi in terra quam ac-
9 ceperis. ¶ Suscitabit te Dominus sibi in populum san
ctum, sicut iurauit tibi, si custodieris mandata Do-
10 mini Dei tui, & ambulaueris in vijs eius. ¶ Vide-
buntque omnes terrarum populi, quòd nomen Do
11 mini inuocatum sit super te, & timebunt te. ¶ Abun-
dare te faciet Dominus omnibus bonis, fructu vte-
ri tui, & fructu iumentorum tuorum, fructu terræ
tuæ quam iurauit Dominus patribus tuis, vt daret ti
12 bi. ¶ Aperiet Dominus thesaurum suum optimum,
B cœlum, vt tribuat pluuiã terræ tuæ in tempore suo:
benedicetque cunctis operibus manuum tuarum.
Et fœnerabis gentibus multis, & ipse à nullo fœnus
13 accipies. ¶ Constituet te Dominus in caput, & non

in caudam; & eris semper suprà, & non subter: si
tamen audieris mandata Domini Dei tui, quæ ego
14 præcipio tibi hodie, & custodieris, & feceris, ¶ ac
non declinaueris ab eis nec ad dexteram, nec ad
sinistram, nec sequutus fueris deos alienos, neque
15 colueris eos. ¶ | Quòd si audire nolueris vocem Do
mini Dei tui, vt custodias & facias omnia mandata
eius & ceremonias, quas ego præcipio tibi hodie;
venient super te omnes maledictiones istæ, & ap-
16 prehendent te. ¶ Maledictus eris in ciuitate, ma-
17 ledictus in agro. ¶ Maledictum horreum tuum, &
18 maledictæ reliquiæ tuæ. ¶ Maledictus fructus ven-
C tris tui, & fructus terræ tuæ, armenta boum tuorũ,
19 & greges ouium tuarũ. ¶ Maledictus eris ingrediẽs,
20 & maledictus egrediens. ¶ mittet Dominus super te
famem & esuriem, & increpationem in omnia ope
ra tua, quæ tu facies: donec conterat te, & perdat ve
lociter *, propter adinuentiones tuas pessimas in
21 quibus reliquisti me. ¶ Adiungat tibi Dominus pe-
stilentiam, donec cõsumat te de terra ad quam ˋin-
22 gredierisˋ possidendam. ¶ Percutiat te Dominus e-
gestate, febri & frigore, ardore & æstu, & aëre cor-
rupto ac rubigine, & persequatur, donec pereas.
23 ¶ | Sit cœlum quod supra te est, æneum: & terra
24 quam calcas, ferrea. ¶ Det Dominus imbrem terræ
tuæ puluerem, & de cœlo descendat super te cinis,
25 donec cõteraris. ¶ Tradat te Dominus corruentem
ante hostes tuos: per vnam viam egrediaris contra
eos, & per septem fugias, & dispergaris per omnia
26 regna terræ. ¶ sitque cadauer tuum in escam cun-
ctis volatilibus cœli, & bestijs terræ, & non sit qui
27 abigat. ¶ Percutiat te Dominus hulcere Aegypti, &
partem corporis per quam stercora egeruntur, sca-
28 bie quoq; & prurigine, ita vt curari nequeas. ¶ Per-
cutiat te Dominus amentia & cæcitate ac furore
29 mentis, ¶ & palpes in meridie, sicut palpare solet
cæcus in tenebris, & non dirigas vias tuas. Omni-
que tempore calumniam sustineas, & opprimaris
violentia, nec habeas qui liberet te. ¶ Vxorem ac-
30 cipias, & alius dormiat cum ea. Domum ædifices,
D & non habites in ea. Plantes vineam, & non vinde-
31 mies eam. ¶ Bos tuus immoletur coram te, & non
comedas ex eo. Asinus tuus rapiatur in conspectu
tuo, & non reddatur tibi. Oues tuæ dentur inimicis
32 tuis, & non sit qui te adiuuet. ¶ Filij tui & filiæ tuæ
tradantur alteri populo, videntibus oculis tuis, &
deficientibus ad conspectum eorum tota die, & nõ
33 sit fortitudo in manu tua. ¶ Fructus terræ tuæ & om-
nes labores tuos comedat populus quem ignoras:
& sis semper calumniam sustinens, & oppressus cun
34 ctis diebus, ¶ & stupens ad terrorem eorum quæ vi-
35 debunt oculi tui. ¶ Percutiat te Dominus hulcere
pessimo in genibus & in suris, sanarique non possis
36 à planta pedis vsque ad verticem tuum. ¶ Ducet te
Dominus, & regem quem constitues super te, in
gentem quam ignoras tu & patres tui: & seruies ibi
37 dijs alienis, ligno & lapidi. ¶ Et eris perditus in pro-
uerbium ac fabulam omnibus populis, ad quos te
38 introduxerit Dominus. ¶ | Sementem multam iacies
in terram, & modicum congregabis: quia locustæ
39 deuorabunt omnia. ¶ Vineam plantabis, & fodies,
& vinum non bibes, nec colliges ex ea quippiam:
40 quoniam vastabitur vermibus. ¶ Oliuas habebis in
omnibus terminis tuis, & non vngeris oleo: quia
41 defluent, & deperibunt. ¶ Filios generabis & filias,
& non frueris eis: quoniam ducentur in captiuita-
42 tem. ¶ Omnes arbores tuas, & fruges terræ tuæ ru-
43 bigo consumet. ¶ Aduena qui tecum versatur in ter
E ra, ascendet super te, eritque sublimior: tu autem
44 descendes, & eris inferior. ¶ Ipse fœnerabit tibi, &
tu non fœnerabis ei. Ipse erit in caput, & tu eris in
45 caudam. ¶ Et venient super te omnes maledictio-
nes istæ, & persequentes apprehendent te, donec
intereas: quia non audisti vocem Domini Dei tui,
nec seruasti mandata eius & ceremonias quas præ-
46 cepit tibi. ¶ Et erunt in te signa atque prodigia, &
47 in semine tuo vsque in sempiternum: ¶ eò quòd nõ
seruieris Domino Deo tuo in gaudio, cordisque læ-
48 titia, propter rerum omnium abundantiam. ¶ Ser-
uies inimico tuo quem immittet tibi Dominus, in
fame, & siti, & nuditate, & omni penuria, & ponet
iugum ferreum super ceruicem tuam, donec te cõ-
49 terat. ¶ Adducet Dominus super te gentem de lon
ginquo, & de extremis terræ finibus in similitudi-
nem aquilæ volantis cũ impetu: cuius linguam in-
50 telligere non possis. ¶ gentem procacissimam, quæ
51 non deferat seni, nec misereatur paruuli, ¶ & deuo
ret fructum iumẽtorum tuorum ac fruges terræ tuæ,
donec intereas, & non relinquat tibi triticum, vi-
num, & oleum, armenta boum, & greges ouium:
52 donec te disperdat, ¶ & conterat in cunctis vrbibus
tuis, & destruantur muri tui firmi atque sublimes,
in quibus habebas fiduciam in omni terra tua. Ob-
sideberis intra portas tuas in omni terra tua quam
53 dabit tibi Dominus Deus tuus, ¶ & comedes fru-
ctum vteri tui, & carnes filiorum tuorum, & filia-
rum tuarum, quas dederit tibi Dominus Deus tuus,
F in angustia & vastitate qua opprimet te hostis tuus.
54 ¶ Homo delicatus in te & luxuriosus valde inuide-
55 bit fratri suo, & vxori, quæ cubat in sinu suo, ¶ ne
det eis de carnibus filiorum suorum quas comedet:
eò quòd nihil aliud habeat in obsidione & penuria
qua vastauerint te inimici tui intra omnes portas
56 tuas. ¶ Tenera mulier & delicata quæ super terram
ingredi non valebat, nec pedis vestigium figere pro
pter mollitiem & teneritudinem nimiam; inuide-
bit viro suo qui cubat in sinu eius, super filij & filiæ
57 carnibus, ¶ & illuuie secundinarum quæ egrediun-
tur de medio feminum eius; & super liberis qui eã-
dem hora nati sunt. comedent enim eos clam pro-
pter rerum omnium penuriam, in obsidione & va-
stitate qua opprimet te inimicus tuus intra portas
58 tuas. ¶ Nisi custodieris, & feceris omnia verba le-
gis huius, quæ scripta sunt in hoc volumine, & ti-
59 mueris nomen eius gloriosum & terribile, ¶ hoc est
60 Dominum Deum tuum: ¶ augebit Dominus plagas
tuas, & plagas seminis tui, plagas magnas & per-
61 seuerantes, infirmitates pessimas & perpetuas, ¶ &
G conuertet in te omnes afflictiones Aegypti, quas ti-
muisti, & adhærebunt tibi: Insuper & vniuersos lã-
guores, & plagas, quæ non sunt scriptæ in volumine
legis huius, inducet Dominus super te, donec te
62 conterat: ¶ & remanebitis pauci numero, qui prius
eratis sicut astra cœli præ multitudine: quoniam nõ
63 audisti vocem Domini Dei tui. ¶ Et sicut antè læta-
tus est Dominus super vos, bene vobis faciens, vos-
que multiplicans: sic lætabitur disperdens vos, at-
que subuertens, vt auferamini de terra ad quam in-
64 gredieris possidendam. ¶ Disperget te Dominus in
omnes populos à summitate terræ, vsque ad termi-
nos eius: & seruies ibi dijs alienis, quos & tu igno-
65 ras & patres tui, lignis & lapidibus. ¶ In gentibus

Marginal notes: | Leu. 26. b. 14. Thren. 2. f. 17. Malac. 2. a. 2. Baruc. 1. d. 18. Tob. 3. a. 4. — * de sub cœlo. 3. — ˋ ingredieris. — | Leu. 26. c. 19. — | Mich. 6. d. 15. Aggæi 1. b. 6.

quoque illis non quiesces, neque erit requies vesti-
gio pedis tui. Dabit enim tibi Dominus ibi cor pa-
uidum, & deficientes oculos, & animam consum-
66 ptam mœrore. ? & erit vita tua quasi pendens ante
te. ? Timebis nocte & die, & non credes vitæ tuæ.
67 ? Manè dices, Quis mihi det vesperum? & vespe-
re, Quis mihi det manè? propter cordis tui formi-
dinem, qua terreberis, & propter ea quæ tuis vide-
68 bis oculis. ? Reducet te Dominus classibus in Ae-
gyptum per viam de qua dixit tibi, vt eam amplius
non videres. Ibi venderis inimicis tuis in seruos &
ancillas, & non erit qui emat.

CAPVT XXIX.

Exo. 19. a. 4. 1 HAec sunt verba fœderis quod præcepit
A Dominus Moysi, vt feriret cum filijs Is-
raël in Terra-Moab: præter illud fœdus
2 quod cum eis pepigit in Horeb. ? Voca-
uitque Moyses omnem Israël, & dixit ad eos: Vos
vidistis vniuersa quę fecit Dominus coram vobis in
Terra-Aegypti Pharaoni, & omnibus seruis eius,
3 vniuersæque terræ illius, ? tentationes magnas quas
viderunt oculi tui, signa illa, portentaque ingentia:
4 ? & non dedit vobis Dominus cor intelligens, & o-
culos videntes, & aures quæ possint audire vsque in
Sup. 8. a. 3. 5 præsentem diem. ? ‖ Adduxit vos quadraginta an-
nis per desertũ: nõ sunt attrita vestimẽta vestra, nec
tuorum a. calceamenta pedum ˋvestrorũˊ vetustate cõsumpta
6 sunt. ? Panem nõ comedistis, vinum & siceram non bi
ego sum a. bistis: vt sciretis, quia ˋipse estˊ Dominus Deus ve-
Nu. 21. g. 33. Sup. 3. a. 1. 7 ster. ? ‖ Et venistis ad hunc locum: egressusque est
Sehon rex Hesebon, & Og rex Basan, occurrentes
8 nobis ad pugnam. Et percussimus eos, ? & tulimus
terram eorum, ac tradidimus possidendam Ruben
9 & Gad, & dimidiæ tribui Manasse. ? Custodite er-
B go verba pacti huius, & implete ea: vt intelligatis
10 vniuersa quæ facitis. ? Vos statis hodie cuncti co-
ram Domino Deo vestro, principes vestri, & tri-
bus, ac maiores natu, atque doctores, omnis popu
11 lus Israël, ? liberi & vxores vestrę, ˋ& aduenæ qui te-
aduena qui tecum moratur 6. cum moranturˊ in castris, exceptis lignorum cæsori
12 bus, & his qui comportant aquas: ? vt transeas in
fœdere Domini Dei tui, & in iureiurando quod ho
13 die Dominus Deus tuus percutit tecum: ? vt susci-
tet te sibi in populum, & ipse sit Deus tuus, sicut lo-
cutus est tibi, & sicut iurauit patribus tuis Abrahã,
14 Isaac, & Iacob. ? Nec vobis solis ego hoc fœdus fe-
15 rio, & hæc iuramenta confirmo; ? sed cunctis præ-
16 sentibus, & absentibus. ? Vos enim nostis, quomo-
do habitauerimus in Terra-Aegypti, & quomodo
transierimus per medium nationum, quas trans-
17 euntes, ? vidistis abominationes & sordes, idest idô-
la eorum, lignum & lapidem, argentum & aurum,
18 quæ colebant. ? Ne fortè sit inter vos vir, aut mu-
lier, familia, aut tribus, cuius cor auersum est hodie
à Domino Deo nostro, vt vadat & seruiat dijs illa-
rum gentium, & sit inter vos radix germinans fel &
19 amaritudinem. ? Cumque audierit verba iuramen-
C ti huius, benedicat sibi in corde suo, dicens: Pax erit
mihi, & ambulabo in prauitate cordis mei: & assu-
20 mat ebria sitientem, & ? Dominus non ignoscat ei:
sed tunc quàm maximè furor eius fumet & zelus cõ
tra hominem illum, & sedeat super eum omnia ma
ledicta quæ scripta sunt in hoc volumine, & deleat
21 Dominus nomen eius sub cœlo, ? & consumat eum
in perditionem ex omnibus tribubus Israel, iux-
ta maledictiones quæ in libro legis huius ac fœde-
22 ris continentur. ? Dicetque sequens generatio, &
filij qui nascentur deinceps, & peregrini qui de lon
gè venerint, videntes plagas terræ illius, & infirmi-
tates quibus eam afflixerit Dominus, sulphure,
23 ? & solis ardore comburens, ita, vt vltrà non sera-
D tur; nec virens quippiam germinet in exemplum
‖ subuersionis Sodomæ & Gomorrhæ, Adamæ & Gen. 19. 25.
Seboim, quas subuertit Dominus in ira & in furore
24 suo. ? Et dicent omnes gentes, Quare sic fecit Do- 3. Reg. 9. b. 8.
minus terræ huic? quæ est hæc ira furoris eius im- ... c. 22.
25 mensa? ? Et respondebunt, Quia dereliquerunt pa- c. 8.
ctum Domini, quod pepigit cum patribus eorum,
26 quando eduxit eos de Terra-Aegypti: ? & seruie-
runt dijs alienis, & adorauerunt eos, quos nescie-
27 bant, & quibus non fuerant attributi: ? idcirco ira-
tus est furor Domini contra terram istam, vt indu-
ceret super eam omnia maledicta quæ in hoc volu-
28 mine scripta sunt: ? & eiecit eos de terra sua in ira &
furore, & in indignatione maxima, proiecitque in
29 terram alienam, sicut hodie comprobatur. ? Abscon
dita Domino Deo nostro: quæ manifesta sunt, no-
bis & filijs nostris vsque in sempiternum, vt facia-
mus vniuersa * legis huius. * verba 6

CAPVT XXX.

1 CVm ergo venerint super te omnes sermo- Psal. 105. g. 45.
A nes isti, benedictio, siue maledictio quã
propofui in conspectu tuo: & ductus pœ-
nitudine cordis tui in vniuersis gẽtibus, in
2 quas dispersit te Dominus Deus tuus, ? & reuer-
sus fueris ad eum, & obedieris eius imperijs, sicut
ego hodie præcipio tibi, cum filijs tuis, in toto cor-
3 de tuo, & in tota anima tua: ? reducet ˋte Dominus Domin... Deus tu... captiuita... tem tua
Deus tuus de captiuitate tuaˊ, ac miserebitur tui, &
rursum congregabit te de cunctis populis in quos
4 te antè dispersit. ? Si ad cardines cœli fueris dissipa-
5 tus, inde te retrahet Dominus Deus tuus, ? ‖ & as- 2. Mac. ... 46. 2. c. 18.
sumet, atque introducet in terram quam possede-
runt patres tui, & obtinebis eam: & benedicens ti-
bi, maioris numeri te esse faciet, quàm fuerint pa-
6 tres tui. ? Circuncidet Dominus Deus tuus cor tuũ,
B & cor seminis tui: vt diligas Dominum Deum tuum
in toto corde tuo, & in tota anima tua, vt possis vi-
7 uere. ? Omnes autem maledictiones has conuer-
tet super inimicos tuos, & eos qui oderunt te, &
8 persequuntur. ? Tu autem reuerteris, & audies vo-
cem Domini Dei tui: faciesque vniuersa mandata
9 quæ ego præcipio tibi hodie. ? & abundare te faciet
Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum
tuarum, in sobole vteri tui, & in fructu iumentorũ
tuorum, in ubertate terræ tuæ, & in rerum omniũ
largitate. Reuertetur enim Dominus, vt gaudeat
super te in omnibus bonis, sicut gauisus est in pa-
10 tribus tuis: ? si tamen audieris vocem Domini Dei
tui, & custodieris præcepta eius & ceremonias, quæ
in hac lege conscripta sunt: & reuertaris ad Domi-
C num Deum tuum in toto corde tuo, & in tota ani-
11 ma tua. ? ‖ Mandatum hoc quod ego pręcipio tibi Rom. 10. a. 6.
hodie, non supra te est, neque procul positum,
12 ? nec in cœlo situm, vt possis dicere, Quis nostrum
valet ad cœlum ascendere, vt deferat illud ad nos,
13 vt audiamus atque opere compleamus? ? Neq; trãs
mare positum: vt causeris, & dicas, Quis è nobis

poterit

poterit transfretare mare, & illud ad nos vsque de-
ferre, vt possimus audire, & facere quod præce-
14 ptum est? ¶ Sed iuxta te est sermo valde, in ore tuo
15 & in corde tuo, vt facias illum. ¶ Consydera, quòd
hodie proposuerim in conspectu tuo vitam & bo-
16 num, & econtrario mortem & malum: ¶ vt diligas
Dominum Deum tuum, & ambules in vijs eius, &
custodias mandata illius, ac ceremonias atque iu-
dicia: & viuas, atque multiplicet te, benedicatque
ingredie-ris. D tibi in terra ad quam ingrederis possidendam. ¶ Si
17 autem auersum fuerit cor tuum, & audire nolueris,
atque errore deceptus adoraueris deos alienos, &
18 seruieris eis: ¶ prædico tibi hodie, quòd pereas, &
paruo tempore moreris in terra ad quam Iordane
19 transmisso ingredieris possidendam. ¶ Testes inuo-
co hodie cœlum & terram, quòd proposuerim vo-
mortē 6. bis vitam & bonum, benedictionem & maledictio-
nem. Elige ergo vitam, vt & tu viuas, & semen tuū:
20 ¶ & diligas Dominum Deum tuum, atque obedias
voci eius, & illi adhæreas (ipse est enim vita tua, &
longitudo dierum tuorum) vt habites in terra pro
qua iurauit Dominus patribus tuis, Abraham, Isaac,
& Iacob, vt daret eam illis.

CAPVT XXXI.

1 ABijt itaque Moyses, & locutus est omnia
A verba hæc ad vniuersum Israël, ¶ & di-
2 xit ad eos: Centum viginti annorū sum
hodie, non possum vltra egredi & ingre-
Supra 3. d. 6. Num. 27. c. 18. di, præsertim cùm & Dominus dixerit mihi, Non
3 transibis Iordanem istum. ¶ Dominus ergo Deus
tuus transibit ante te: ipse delebit omnes gētes has
in conspectu tuo, & possidebis eas: & Iosue iste trā-
4 sibit ante te, sicut locutus est Dominus. ¶ Facietque
Nu. 21. c. 24. Dominus eis, sicut fecit Sehō & Og, regibus Amor-
delebitq. 5 rhæorum, & terræ eorum, delebitque eos. ¶ Cùm
ergo & hos tradiderit vobis, similiter facietis eis, si-
Sup. 7. a. 1. 6 cut præcepi vobis. ¶ Viriliter agite, & confortami-
ni: nolite timere, nec paueatis ad conspectum eo-
B rum: quia Dominus Deus tuus ipse est ductor tuus,
7 & non dimittet, nec derelinquet te. ¶ Vocauitque
Moyses Iosue, & dixit ei coram omni Israël: Con-
fortare, & esto robustus: tu enim introduces popu
lum istum in terram quam daturum se patribus eo-
8 rum iurauit Dominus: & tu eam sorte diuides. ¶ Et
Dominus qui ductor est vester, ipse erit tecum: non
dimittet, nec derelinquet te: noli timere, nec pa-
9 ueas. ¶ Scripsit itaque Moyses legem hanc, & tradi-
dit eam sacerdotibus filijs Leui, qui portabant ar-
cam fœderis Domini, & cunctis senioribus Israël.
10 ¶ Præcepitque eis, dicens: Post septem annos anno
11 remissionis, in solennitate tabernaculorum, ¶ con-
C uenientibus cunctis ex Israël, vt appareant in con-
spectu Domini Dei tui in loco quem elegerit Do-
minus: leges verba legis huius coram omni Israël,
12 audientibus eis, ¶ & in vnum omni populo congre-
gato, tam viris quàm mulieribus, paruulis & adue-
nis qui sunt intra portas tuas: vt audientes discant
& timeant Dominum Deum vestrum, & custodiāt,
13 impleantq; omnes sermones legis huius. ¶ filij quo-
que eorum, qui nunc ignorant: vt audire possint, &
vestrū 7. timeant Dominum Deum suum cūctis diebus qui-
bus versantur in terra, ad aquā vos Iordane transmis
14 so pergitis obtinendam. ¶ Et ait Dominus ad Moy-
sen: Ecce propè sunt dies mortis tuæ: voca Iosue, &
state in tabernaculo testimonij, vt præcipiam ei.
D Abierunt ergo Moyses, & Iosue, & steterunt in ta-
15 bernaculo testimonij: ¶ apparuitque Dominus ibi
in columna nubis, quæ stetit in introitu tabernacu-
16 li. ¶ Dixitque Dominus ad Moysen: Ecce tu dor-
mies cum patribus tuis, & populus iste consurgens
fornicabitur post deos alienos in terra ad quam in-
greditur, vt habitet in ea: ibi derelinquet me, & ir-
17 ritum faciet fœdus quod pepigi cum eo. ¶ Et irasce-
tur furor meus contra eum in die illo: & derelinquā
eum, & abscondam faciem meam ab eo, & erit in
deuorationem: inuenient eum omnia mala & affli-
ctiones: ita vt dicat in illo die, Verè quia non est
18 Deus mecum, inuenerunt me hæc mala. ¶ Ego au-
E tem abscondam, & celabo faciem meam in die il-
lo propter omnia mala quæ fecit: quia secutus est
19 deos alienos. ¶ Nunc itaq; scribite vobis canticum
istud, & docete filios Israël: vt memoriter teneant,
& ore decantent, & sit mihi carmen istud pro testi-
20 monio inter filios Israël. ¶ Introducam enim eum in
terram pro qua iuraui patribus eius, lacte & melle
manantem. Cumque comederint, & saturati, cras-
sique fuerint, auertētur ad deos alienos, & seruiēt
eis: detrahentque mihi, & irritum facient pactum
21 meum. ¶ Postquàm inuenerint eum mala multa &
afflictiones, respondebit ei canticum istud pro te-
stimonio, quod nulla delebit obliuio ex ore semi-
22 nis tui. ¶ Scio enim cogitationes eius, quæ factu- sui. 1.
F rus sit hodie antequàm introducam eum in terram
quam ei pollicitus sum. Scripsit ergo Moyses can-
23 ticum, & docuit filios Israël. ¶ Præcepitque Domi- 9.
nus Iosue filio Nun, & ait: Confortare, & esto ro-
bustus: tu enim introduces filios Israel in terram
24 quam pollicitus sum: & ego ero tecum. ¶ Postquàm
ergo scripsit Moyses verba legis huius in volumine,
25 atque compleuit, ¶ præcepit Leuitis qui portabant
26 arcam fœderis Domini, dicens: ¶ Tollite librum
G istum, & ponite eum in latere arcæ fœderis Domi-
27 ni Dei vestri: vt sit ibi contra te in testimoniū. ¶ Ego
enim scio contentionem tuam, & ceruicem tuam
durissimam. Adhuc viuente me & ingrediente vo-
biscum, semper contentiosè egistis contra Domi-
28 num: quanto magis cùm mortuus fuero? ¶ Congre-
gate ad me omnes maiores natu per tribus vestras,
atque doctores, & loquar audientibus eis sermo-
nes istos, & inuocabo contra eos cœlum & terram.
29 ¶ Noui enim, quòd post mortem meam iniquè age-
tis, & declinabitis citò de via quam præcepi vobis.
& occurrent vobis mala in extremo tempore, quan
do feceritis malum in conspectu Domini, vt irrite-
30 tis eum per opera manuum vestrarum. ¶ Locutus
est ergo Moyses audiente vniuerso cœtu Israël, ver-
ba carminis huius, & ad finem vsq; compleuit.

CAPVT XXXII.

1 AVdite cœli quæ loquor, audiat terra ver-
A ba oris mei.
2 ¶ Concrescat in pluuiam doctrina mea,
fluat vt ros eloquium meum, quasi im-
ber super herbam, & quasi stillæ super gramina.
3 ¶ Quia nomen Domini inuocabo: date magnifi-
centiam Deo nostro.
4 ¶ Dei perfecta sunt opera, & omnes viæ eius iudi-
cia: Deus fidelis, & absque vlla iniquitate, iustus
& rectus.

¶ Pecca-

5 ¶Peccauerunt ei-&`non filij eius in sordibus, ge-
neratio praua atq; peruersa.
6 ¶Haccine reddis Domino popule stulte & insi-
piens? nunquid non ipse est pater tuus, qui posse-
dit te, & fecit, & creauit te?
7 ¶Meméto dierum antiquorum, cogita generatio-
nes singulas: interroga patrem tuum, & annuncia-
bit tibi: maiores tuos,& dicent tibi.
8 ¶Quando diuidebat Altissimus gentes: quando se-
B parabat filios Adam, constituit terminos populo-
rum iuxta numerum filiorum Israël.
9 ¶Pars autem Domini populus eius: Iacob funicu-
lus hæreditatis eius.
10 ¶Inuenit eum in terra deserta, in loco horroris,&
vastæ solitudinis: circunduxit eum,& docuit: & cu-
stodiuit quasi pupillam oculi sui.
11 ¶Sicut aquila prouocans ad volandũ pullos suos,
&`super eos volitans, expandit alas: & assumpsit
eum, atq; portauit in humeris suis.
12 ¶Dominus solus dux eius fuit: & non erat cum eo
Deus alienus.
13 ¶Constituit eum super excelsam terram: vt come-
deret fructus agrorum:`vt`sugeret mel de petra, o- *& 1.
leumque de saxo durissimo.
14 ¶Butyrum de armento, & lac de ouibus cum adi-
pe agnorum, & arietum filiorum Basan, & hircos
cum medulla tritici, & sanguinem vuæ biberẽt me-
racissimum.
15 ¶Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit: incras-
C satus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum fa-
ctorem suum, & recessit à Deo salutari suo.
16 ¶Prouocauerunt eum in dijs alienis, & in abomi-
nationibus ad iracundiam concitauerunt.
17 ¶Immolauerunt dæmonijs & non Deo, dijs quos
ignorabant: noui, recẽtesq; venerunt, quos non co-
luerunt patres eorum.
18 ¶Deum qui te genuit, dereliquisti: & oblitus es
Domini creatoris tui.
19 ¶Vidit Dominus, & ad iracundiam concitatus est:
quia prouocauerunt eum filij sui & filiæ.
20 ¶Et ait: Abscondam faciem meam ab eis, & con-
siderabo nouissima eorum: generatio enim peruer-
sa est, & infideles filij.
21 ¶Ipsi me prouocauerunt in eo qui non erat Deus,
‖Ro.10.d. 19. & irritauerũt in vanitatibus suis:‖ & ego prouocabo
Ecre.25. c.14. eos in eo qui non est populus, & in gente stulta ir-
ritabo illos.
22 ¶Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vs-
que ad inferni nouissima: deuorabitq; terram cum
germine suo, & montium fundamenta comburet.
23 ¶Congregabo super eos mala, & sagittas meas
complebo in eis.
24 ¶Consumentur fame,& deuorabunt eos aues mor
su amarissimo: dentes bestiarum immittam in eos,
D cum furore trahentium super terram, atque ser-
pentium.
25 ¶Foris vastabit eos gladius, & intus pauor, iuue-
nem simul ac virginem, lactentem cum homine
sene.
26 ¶Et dixi, Vbínam sunt? cessare faciam ex homi-
nibus memoriam eorum.
27 ¶Sed propter iram inimicorum distuli: ne fortè
superbirent hostes eorum, & dicerent, Manus no-
stra excelsa, & non Dominus, fecit hæc omnia.
28 ¶Gens absq; consilio est: & sine prudentia.
29 ¶Vtinam saperent & intelligerent, ac nouissima
prouiderent.
30 ¶Quomodo`persequebatur`vnus mille, & duo fu- *prosequatur 5.
garent decem millia? nónne ideo, quia Deus suus
E vendidit eos, & Dominus conclusit illos?
31 ¶Non enim est Deus noster, vt dij eorum: & inimi-
ci nostri sunt iudices.
32 ¶De vinea Sodomorum, vinea eorum, & de sub-
urbanis Gomorrhæ: vua eorum vua fellis, &`botri *botrus.
amarissimi`. amarissimus 9.
33 ¶Fel draconum vinum eorum, & venenum aspi-
dum insanabile.
34 ¶Nónne hæc condita sunt apud me, & signata in
thesauris meis?
35 ¶‖Mea est vltio,& ego retribuam-eis`in tempore, ‖Eccl. 28 a. 1.
vt labatur pes eorum: iuxta est dies perditionis, & Rom. 12.
adesse festinant tempora. d. 9.
36 ¶Iudicabit Dominus populum suum, & in seruis Heb. 10.
suis miserebitur: videbit quòd infirmata sit manus, c.30.
& clausi quoque defecerunt, residuique consum- -9.
pti sunt.
37 ¶Et`dicet`: Vbi sunt dij eorum, in quibus habe- *dicent 10
bant fiduciam?
38 ¶De quorum victimis comedebant adipes, & bi-
bant vinum libaminum: surgant, & opitulentur vo-
bis, & in necessitate vos protegant.
39 ‖¶Videte, quòd ego sim solus, & non sit alius Deus ‖1.Re.2. a. 6.
F præter me: ego occidam, & ego viuere faciam: per- Tob. 13.
cutiam, & ego sanabo; & non est qui de manu mea a. 2.
possit eruere. Sap. 16. b. 13.
40 ¶Leuabo ad cœlum manum meam, & dicam: Vi-
uo ego in æternum.
41 ¶Si acuero vt fulgur gladium meum, & arripue-
rit iudicium manus mea: reddam vltionem hosti-
bus meis; & his qui oderunt me, retribuam.
42 ¶Inebriabo sagittas meas sanguine, & gladius
meus deuorabit carnes, de cruore occisorum, & de
captiuitate, nudati inimicorum capitis.
43 ¶‖Laudate gentes populum eius, quia sanguinem ‖2.Mac.7. b. 6.
seruorum suorum vlciscetur: & vindictam retribuet
in hostes eorum, & propitius erit terræ populi sui.
44 ¶Venit ergo Moyses, & locutus est omnia verba cã
tici huius in auribus populi, ipse & Iosue filius Nun.
45 ¶Compleuitque omnes sermones istos, loquens
G ad vniuersum Israël, ¶& dixit ad eos: Ponite corda
46 vestra in omnia verba quæ ego testificor vobis ho-
die: vt mandetis ea filijs vestris custodire & facere,
& implere vniuersa quæ scripta sunt legis huius:
47 ¶quia non incassum præcepta sunt vobis, sed vt sin-
guli in eis viuerent: quæ facientes longo perseuere-
tis tempore in terra ad quam Iordane transmissio *ingredimini.
48 `ingredimini`possidendam. ¶Locutusque est Do-
49 minus ad Moysen in eadem die, dicens: ¶Ascende Num. 20. d.
in montem istum Abarim, id est, transituum, in mõ
tem Nebo, qui est in Terra-Moab contra Iericho:
& vide terram-Chanáan, quam ego tradam filijs Is-
50 raël obtinendam, ¶& morere in monte. Quem
conscendens iungêris populis tuis, ‖sicut mortuus ‖Nu. 20. d. 25. 33 d. 38.
est Aaron frater tuus in monte Hor, & appositus
51 populis suis: ¶Quia ‖præuaricati estis contra me in ‖Nu. 20. b. 16. 27. c 14.
medio filiorum Israël, ad aquas-contradi-
ctionis in Cades deserti Sin: & non san
52 ctificastis me inter filios Israël. ¶E-
contra videbis terram, & non
ingredieris in eam, quam
ego dabo filijs
Israël.

CAPVT

CAPVT XXXIII.

1 HAec est benedictio qua benedixit Moyses
A homo Dei, filijs Israël ante mortem suã.
2 ¶ Et ait; Dominus de Sinai venit, & de
Seir ortus est nobis: apparuit de monte
Pharan, & cum eo sanctorum millia. In dextera eius
ignea lex.
3 ¶ Dilexit populos, omnes sancti in manu illius sunt: ‖ & qui appropinquant pedibus eius, accipient de doctrina illius. [Sa 3.2.1.]
4 ¶ Legem præcepit nobis Moyses hæreditatem
multitudinis Iacob.
5 ¶ Erit apud rectissimum rex, congregatis principibus populi cum tribubus Israël.
6 ¶ Viuat Ruben, & non moriatur, & sit paruus in
numero.
7 ¶ Hæc est Iudæ benedictio: Audi Domine vocem
Iudæ, & ad populum suum introduc eum: manus
B eius pugnabunt pro eo, & adiutor illius contra aduersarios eius erit.
8 ¶ Leui quoque ait: Perfectio tua, & doctrina tua
viro sancto tuo, quem probasti in tentatione, & iudicasti ad Aquas contradictionis.
9 ¶ Qui dixit patri suo, & matri suæ, Nescio vos: &
fratribus suis, Ignoro illos: & nescierunt filios suos.
Hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum
seruauerunt:
10 ¶ Iudicia tua ô Iacob, & legem tuam ô Israël: ponent thymiama in furore tuo, & holocaustum super
altare tuum.
11 ¶ Benedic Domine fortitudini eius, & opera manuum illius suscipe. Percute dorsa inimicorum eius:
& qui oderunt eum, non consurgant.
12 ¶ Et Ben-iamin ait; Amantissimus Domini habitabit confidenter in eo; quasi in thalamo tota die morabitur, & inter humeros illius requiescet.
13 ¶ Ioseph quoque ait: De benedictione Domini
C terra eius, de pomis cœli, & rore, atque abysso
subiacente.
14 ¶ De pomis fructuũ Solis ac Lunæ, ¶ de vertice an-
15 tiquorum montium, de pomis collium æternorum,
16 ¶ Et de frugibus terræ, & de plenitudine eius. Benedictio illius ‖ qui apparuit in rubo, veniat super [Exod. 3 a.2.]
caput Ioseph, & super verticem nazaræi inter fratres suos.
17 ¶ Quasi primogeniti tauri pulchritudo eius, cornua rhinocerotis cornua illius: in ipsis ventilabit
Gentes vsque ad terminos terræ. hæ sunt multitudines Ephraim, & hæc millia Manasse.
18 ¶ Et Zabulon ait: Lætare Zabulon in exitu tuo, &
Issachar in tabernaculis tuis.
19 ¶ Populos vocabunt ad montem: ibi immolabunt
victimas iustitiæ. Qui inundationem maris quasi
lac sugent, & thesauros absconditos arenarum.
20 ¶ Et Gad ait: Benedictus in latitudine Gad: quasi
leo requieuit, cepitq; brachium & verticem.
21 ¶ Et vidit principatum suum, quòd in parte sua doctor esset repositus: qui fuit cum principibus popu-
D li, & fecit iustitias Domini, & iudicium suum cum
Israël.
22 ¶ Dan quoque ait: Dan catulus leonis, fluet largiter de Basan.
23 ¶ Et Nephthali dixit: Nephthali abundantia perfruetur, & plenus erit benedictionibus Domini:
mare & Meridiem possidebit.
24 ¶ Aser quoque ait: Benedictus in filijs Aser, sit placens fratribus suis, & tingat in oleo pedem suum.
25 ¶ Ferrum & æs calceamentum eius. Sicut dies iuuentutis tuæ, ita & senectus tua.
26 ¶ Nõ est Deus alius vt Deus rectissimi: ascẽsor cæli
auxiliator tuus. Magnificẽtia eius discurrũt nubes,
27 ¶ habitaculum eius sursum, & subter brachia sempiterna: eijciet à facie tua inimicum, dicetque,
Conterere. [Contere.]
28 ¶ ‖ Habitabit Israël confidenter & solus. Oculus
Iacob in terra frumenti & vini, cœlique caligabunt rore. [Ier. 23.b. 6. 33. c. 16.]
29 ¶ Beatus es tu Israël. quis similis tui popule, qui
saluaris in Domino? scutum auxilij tui, & gladius
gloriæ tuæ: negabunt te inimici tui, & tu eorum
colla calcabis.

CAPVT XXXIIII.

1 AScendit ergo Moyses de campestribus
A Moab super montem Nebo, in verticem Phasga contra Iericho: ‖ ostenditque ei Dominus omnem terram Galaad [2. Mach. 2. 4.]
2 vsque Dan, ¶ & vniuersum Nephthali, terramque [Supr. 3. d. 27.]
Ephraim & Manasse, & omnem terram * vsque ad [* Iuda 8.]
3 mare nouissimum, ¶ & australem partem, & latitudinem campi Iericho ciuitatis palmarum, vsq; Se-
4 gor. ¶ Dixitque Dominus ad eum: Hæc est terra
B pro qua iuraui Abraham, Isaac, & Iacob, dicens,
‖ Semini tuo dabo eam. Vidisti eam oculis tuis, & [Gen. 12. a.7. 13. d. 15. 15. d. 18. 26. a. 4.]
5 non transibis ad illam. ¶ Mortuusque est ibi Moyses seruus Domini in terra Moab, iubente Domi-
6 no: ¶ & sepeliuit eum in valle terræ Moab, contra
Phogor: ‖ & non cognouit homo sepulchrum eius [Iude c. 9.]
7 vsque in præsentem diem. ¶ Moyses centum & vi-
C ginti annorum erat: quando mortuus est: non cali-
8 gauit oculus eius, nec dentes illius moti sunt. ¶ Fleueruntq; eum filij Israel in campestribus Moab triginta diebus; & completi sunt dies planctus lugen-
9 tium Moysen. ¶ Iosue verò filius Nun repletus est
spiritu sapientiæ: quia Moyses posuit super eum
manus suas. Et obedierunt ei filij Israël, fecerunt-
10 que sicut præcepit Dominus Moysi. ¶ & non surre-
D xit vltrà propheta in Israël, sicut Moyses, quem nos-
11 set Dominus facie ad faciem ¶ in omnibus signis atque portentis, quæ misit per eum, vt faceret in Terra Aegypti Pharaoni, & omnibus seruis eius, vni-
12 uersæque terræ illius, ¶ & cunctam manum robustam, magnaque mirabilia, quæ fecit Moyses coram vniuerso Israel.

LIBRI DEVTERONOMII, FINIS.

LIBER IOSVE, HEBRAICÈ IEHOSVA.

HIERONYMI IN IOSVE PRAEFATIO.

TANDEM finito Pentateucho Moysi, velut grādi fænore liberati, ad Iesum filium Naue manum mittimus, quē Hebræi IEHOSVA BEN NVN, id est, Iosue filium Nun, vocant: & ad Iudicum librum, quem SOPHETIM appellant: ad Ruth quoque & Esther, quos eisdem nominibus efferunt. Monemusq; lectorem vt syluam Hebraicorum nominum, & distinctiones per membra diuisas, diligens scriptor cōseruet: ne & noster labor, & illius studium pereat. Et vt inprimis, (quod sæpe testatus sum) sciat me non in reprehensionem veterum noua cudere, sicut inimici mei criminantur: sed pro virili parte offerre linguæ meæ hominibus, quos tamen nostra delectant, vt pro Græcorum Hexaplis, quæ & sumptu & labore maximo indigent, editionem nostram habeant. Et sicubi in antiquorum voluminum lectione dubitarint, hæc illis conferētes, inueniant quod requirūt, maximè cùm apud Latinos tot sint exemplaria, quot codices: & vnusquisque pro arbitrio suo vel addiderit, vel subtraxerit quod ei visum est: & vtique non possit verum esse quod dissonat. Unde cesset arcuato vulnere contra nos insurgere scorpius, & sanctum opus venenata carpere lingua desistat: vel suscipiens, si placet: vel contemnens, si displicet: memineritq; illorum versuum: Os tuum abundauit malitia, & lingua tua concinnabat dolos. Sedens aduersus fratrem tuū loquebaris: & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum: hæc fecisti & tacui. Existimasti inique, quòd ero tui similis? arguam te, & statuam contra faciem tuam. Quæ enim audientis vel legentis vtilitas est, nos laborando sudare, & alios detrahendo laborare dolere? Iudæos quòd calumniandi eis, & irridendi Christianos sit ablata occasio, & Ecclesiæ homines id despicere, imò lacerare vnde aduersarij torqueantur? Quòd si vetus eis tantùm interpretatio placet, quæ & mihi non displicet, & nihil extra recipiendū putant: cur ea quæ sub asteriscis & obelis vel addita sunt vel amputata, legunt, & negligunt? Quare Danielem iuxta Theodotionis trāslationem ecclesiæ susceperunt? Cur Originem mirantur, & Eusebiū Pamphili cunctas editiones similiter disserētes? Aut quæ fuit stultitia, postquàm vera dixerint, proferre quæ falsa sunt? Unde autem in nouo Testamento probare poterunt assumpta testimonia, quæ in libris veteribus non habentur? Hæc dicimus, ne omnino calumniantibus tacere videamur. Ca[illegible]ùm post sanctæ Paulæ dormitionem, cuius vita virtutis exemplum est, & hos libros quos Eustochio virgini Christi negare non potui: decreuimus, dum spiritus hos regit artus, Prophetarum explanationi incumbere: & omissum iā diu opus, quasi quodam postliminio repetere: præsertim cùm & admirabilis sanctusq; vir Pammachius, hoc idem literis flagitet: & nos ad patriam festinantes mortiferos Sirenarum cantus surda debeamus aure transire.

CAPVT PRIMVM.

1 ET factum est post mortem Moysi serui Domi-
A ni, vt loqueretur Dominus ad Iosue filium
2 Nun, ministrum Moysi, & diceret ei: ¶ Moyses se-
ruus meus mortuus est: surge, & transi Iordanem
istum, tu & omnis populus tecum in terram quam
3 ego dabo filijs Israel. ¶ | Omnem locum quem cal- | Deu. 11. 24.
cauerit vestigium pedis vestri, vobis tradam, sicut Iosuá 14.
4 locutus sum Moysi. ¶ A deserto & Libano vsque ad 9.
fluuium magnū Euphrátem, omnis terra Hethæo-
rum vsque ad mare magnum contra Solis occasum,
5 erit terminus vester. ¶ Nullus poterit vobis resiste-
re cunctis diebus vitæ tuæ: sicut fui cum Moyse, ita
ero tecum: | non dimittam, nec derelinquam te.
6 ¶ Confortare & esto robustus: tu enim sorte diui- | Heb. 13.
B des populo huic terram pro qua iuraui patribus, 5.
7 `tuis` vt traderem eam illis. ¶ Confortare igitur, & Iosuá 1.
esto robustus valde, vt custodias, & facias omnem
legem quam præcepit tibi Moyses seruus meus: ne
declines ab ea ad dexteram vel ad sinistram, vt in-

telligas

8 telligas cuncta quæ agis. ¶ Non recedat volumen
legis huius ab ore tuo: sed meditaberis in eo diebus
ac noctibus, vt custodias & facias omnia quę scripta
sunt in eo: tũc diriges viam tuam, & intelliges eam.
9 ¶ Ecce præcipio tibi, confortare, & esto robustus.
Noli metuere, & noli timere: quoniam tecum est
Dominus Deus tuus in omnibus ad quæcũque per-
10 rexeris. ¶ Præcepitque Iosue principibus populi,
C dicens: Transite per medium castrorum, & impe-
11 rate populo, ac dicite, ¶ Præparate vobis cibaria:
quoniam post diem tertium transibitis Iordanem,
& intrabitis ad possidẽdam terram quam Dominus
12 Deus vester daturus est vobis. ¶ Rubenitis quoque,
13 & Gadditis, & dimidiæ tribui Manasse ait: ¶ Meinẽ-
tote sermonis quem præcepit vobis Moyses famu- No. 32. d. 20.
lus Domini, dicens: Dominus Deus vester dedit vo
14 bis requiem & omnem terram. ¶ Vxores vestræ, &
filij, ac iumenta manebunt in terra quam tradidit
vobis Moyses trans Iordanem: vos autem transite
armati ante fratres vestros, omnes fortes manu, &
15 pugnate pro eis, ¶ donec det Dominus requiem fra
D tribus vestris, sicut & vobis dedit, & possideant ipsi
quoque terram quam Dominus Deus vester datu-
rus est eis: & sic reuertimini in terram possessionis reuertemini 1.
vestræ, & habitabitis in ea quam vobis dedit Moy-
ses famulus Domini trans Iordanem cõtra Solis or-
16 tum. ¶ Responderuntq; ad Iosue, atque dixerunt:
Omnia quæ præcepisti nobis, faciemus: & quocun-
17 que miseris, ibimus. ¶ Sicut obediuimus in cunctis
Moysi, ita obediemus & tibi: tantùm sit Dominus
18 Deus tuus tecum, sicut fuit cum Moyse. ¶ Qui con-
tradixerit ori tuo, & non obedierit cunctis sermo-
nibus quos præceperis ei, moriatur. tu tantùm con-
fortare, & viriliter age.

CAPVT II.

1 Misit igitur Iosue, filius Nun, de Setim duos
A viros exploratores in abscondito, & di-
xit eis: Ite, & considerate terram, vrbem-
que Iericho. Qui pergentes ingressi sunt
domũ mulieris meretricis, nomine Rahab, & quie- Iac. 2. d. 25. Heb. 11. f. 31.
2 uerunt apud eam. ¶ Nunciatumq; est regi Iericho,
& dictum: Ecce viri ingressi sunt huc per noctem de
3 filijs Israel, vt explorarent terram. ¶ Misitque rex
Iericho ad Rahab dicens: Educ viros qui venerunt
ad te, & ingressi sunt domum tuam: exploratores
quippe sunt, & omnem terram considerare vene-
4 runt. ¶ Tollensque mulier viros, abscondit, & ait:
Fateor, venerũt ad me, sed nesciebam vnde essent.
5 ¶ cumq; porta clauderetur in tenebris, & illi pari-
ter exierunt, nescio quò abierunt: persequimini ci-
6 tò, & comprehendetis eos. ¶ Ipsa autem fecit ascẽ-
dere viros in solarium domus suæ, operuitque eos
7 stipula lini, quæ ibi erat. ¶ Hi autem qui missi fue-
B rant, secuti sunt eos per viam quæ ducit ad vadum vada 1.
Iordanis: illisque egressis statim porta clausa est.
8 ¶ Necdum obdormierant qui latebant, & ecce mu-
9 lier ascendit ad eos, & ait: ¶ Noui quòd Dominus
tradiderit vobis terram *: etenim irruit in nos ter- * istam 5.
ror vester, & elanguerunt omnes habitatores ter-
10 ræ. ¶ Audiuimus, quòd siccauerit Dominus aquas
Maris-rubri ad vestrum introitum, quãdo egressi e-
stis ex Aegypto: & quæ feceritis duobus Amor- Nu. 21. e. 25.
rhæorum regibus qui erant trans Iordanem, Sehon
11 & Og, quos interfecistis. ¶ Et hæc audientes perti-
muimus, & elanguit cor nostrum, nec remansit in
nobis spiritus ad introitum vestrũ. Dominus enim
Deus vester ipse est Deus in cœlo sursum, & in ter-
12 ra deorsum. ¶ Nunc ergo iurate mihi per Dominũ,
vt quomodo ego misericordiam feci vobiscum, ita
C & vos faciatis cum domo patris mei: detisque mi-
13 hi verum signum, ¶ vt saluetis patrem meum & ma- & 5.
trem, fratres, ac sorores meas, & omnia quæ illorum
14 sunt: & eruatis animas nostras à morte. ¶ Qui re-
sponderunt ei: Anima nostra sit pro vobis in mor-
tem: si tamen non prodideris nos: cumque tradide-
rit nobis Dominus terram, faciemus in te misericor
15 diam & veritatem. ¶ Demisit ergo eos per funem de
16 fenestra: domus enim eius hærebat muro. ¶ Dixitq;
ad eos: Ad montana conscendite, ne fortè occur-
rant vobis reuertentes, ibique latitate tribus die-
bus, donec redeant; & sic ibitis per viam vestram.
17 ¶ Qui dixerunt ad eam: Innoxij erimus à iuramen-
18 to hoc quo adiurasti nos, ¶ si ingredientibus nobis
terram, signum * fuerit funiculus iste coccineus, & * non 4.
ligaueris eum in fenestra, per quam dimisisti nos:
& patrem tuũ ac matrem, fratresque & omnem co-
gnationem tuam congregaueris in domum tuam.
19 ¶ Qui ostium domus tuæ egressus fuerit, sanguis ip-
D sius erit in caput eius, & nos erimus alieni. Cũcto- innoxij 6
rum autem sanguis qui tecum in domo fuerint, re-
dundabit in caput nostrum, si eos aliquis tetigerit.
20 ¶ Quòd si nos prodere volueris, & sermonem istum
proferre in medium, erimus mundi ab hoc iuramẽ
21 to quo adiurasti nos. ¶ Et illa respondit: Sicut lo-
cuti estis, ita fiat. Dimittensque eos, vt pergerent,
22 appendit funiculum coccineum in fenestra. ¶ Illi
verò ambulantes, peruenerunt ad montana, & man
serunt ibi tres dies, donec reuerterentur qui fue-
rant persecuti: quærentes enim per omnem viam,
23 non repererunt eos. ¶ Quibus vrbem ingressis, re-
uersi sunt, & descenderunt exploratores de monte:
& transmisso Iordane, venerunt ad Iosue filiũ Nun,
24 narraueruntque ei omnia quæ acciderant sibi, ¶ at-
que dixerunt: Tradidit Dominus omnem terram
hanc in manus nostras, & timore prostrati sunt cun-
cti habitatores eius.

CAPVT III.

1 IGitur Iosue de nocte consurgens, mouit
A castra: egredientesque de Setim, vene-
runt ad Iordanem, ipse, & omnes filij Is-
raël, & morati sunt ibi per tres dies.
2 ¶ Quibus euolutis, transierunt præcones per castro-
3 rum medium, ¶ & clamare cœperunt: Quando vi-
deritis arcam fœderis Domini Dei vestri, & sacer-

dotes

dotes ſtirpis Leuiticæ portantes eam, vos quoque
4 conſurgite,& ſequimini pręcedentes: ¶ ſitq́ue inter
vos & arcam ſpacium cubitorum duum millium: vt
procul videre poſſitis,& noſſe per quam viam ingre
diamini: quia prius non ambulaſtis per eam: & ca-
5 uete ne appropinquetis ad arcam. ¶ Dixitq́ue Ioſue
B ad populum: Sãctificamini: cras enim faciet Domi-
6 nus inter vos mirabilia. ¶ Et ait ad ſacerdotes:

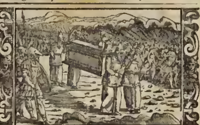

Tollite arcam fœderis,& pręcedite populum. Qui
iuſſa complentes, tulerunt, & ambulauerunt ante
7 eos. ¶ Dixitq́ue Dominus ad Ioſue: Hodie incipiam
exaltare te coram omni Iſraël: vt ſciant quòd ſicut
8 cum Moyſe fui, ita & tecum ſim. ¶ Tu autem præci-
pe ſacerdotibus, qui portant arcam fœderis, & dic
eis: Cùm ingreſſi fueritis partem aquæ Iordanis, ſta
9 te in ea. ¶ Dixitq́ue Ioſue ad filios Iſraël: Accedite
*verba 6. 10 huc,& audite`verbum`·Domini Dei veſtri. ¶ Et rur
ſum: In hoc, inquit, ſcietis, ꝙ Dominus Deus viuens
C in medio veſtri eſt, & diſperdet in cõſpectu ueſtro
Chananæum,& Hethæum, Heuęum, & Pherezæũ,
Gergeſæum quoque & Iebuſæum, & Amorrhęum.
11 ¶ Ecce arca fœderis Domini omnis terrę antecedet
12 vos per Iordanem. ¶ Parate duodecim viros de * tri
* duodecim. *fœderis 13 bubus Iſraël, ſingulos per ſingulas tribus. ¶ Et cùm
poſuerint veſtigia pedum ſuorum ſacerdotes, qui
portant arcã * Domini Dei vniuerſæ terræ in aquis
Iordanis, aquę, quæ inferiores ſunt, decurrent atq;
deficient. quæ autem deſuper veniunt, | in vna mo-
‖Pſal. 113. 3.3. Act. 7.f.45 14 le conſiſtent. ¶ Igitur egreſſus eſt populus de taber-
naculis ſuis, vt trãſiret Iordanem: & ſacerdotes qui
15 portabant arcam fœderis, pergebant ante eũ. ¶ In-
D greſſisq́ue eis Iordanem,& pedibus eorum in parte
aquę tinctis (|Iordanis autem ripas aluei ſui tempo
‖Eccl. 24.c 36. 16 re meſſis impleuerat) ¶ ſteterunt aquæ deſcenden-
tes in loco vno, & ad inſtar montis intumeſcentes
apparebant procul ab vrbe quæ vocatur`Edom`vſ-
`Adam 12 `latus 2. que ad`locum`Sarthan. quæ autẽ inferiores erant,
in Mare ſolitudinis (quod nunc vocatur mortuum)
deſcenderunt, vſquequo omnino deficerent. Popu
`Iericho 1 17 lus autem incedebat contra`Iordanem`: ¶ & ſacer-
dotes, qui portabant arcam fœderis Domini, ſtabãt
ſuper ſiccam humum in medio Iordanis accincti.
omnisq́; populus per arentem alueum tranſibat.

CAPVT IIII.

1 Vibus tranſgreſſis dixit Dominus ad Io-
A ſue: ¶ Elige duodecim viros ſingulos
2 per ſingulas tribus, ¶ & præcipe eis, vt
3 tollant de medio Iordanis alueo, vbi ſte
terunt pedes ſacerdotum, duodecim duriſſimos la-
pides, quos ponetis in loco caſtrorum, vbi fixeritis
4 hac nocte tentoria. ¶ Vocauitq́; Ioſue duodecim vi-
ros, quos elegerat de filiis Iſraël, ſingulos de ſingu-
5 lis tribubus, ¶ & ait ad eos: Ite ante arcam Dñi Dei
veſtri ad Iordanis medium, & portate inde ſinguli
ſingulos lapides in humeris veſtris, iuxta numerum

6 filiorum Iſraël, ¶ vt ſit ſignum inter vos. Et quando
interrogauerint vos filii veſtri cras, dicentes: Quid
7 ſibi volunt iſti lapides? ¶ reſpondebitis eis: Defece
runt aquæ Iordanis ante arcam fœderis Domini,
cùm tranſiret eum: idcirco poſiti ſunt lapides iſti in
monimentum filiorum Iſraël vſque in æternum.
8 ¶ Fecerunt ergo filij Iſraël ſicut præcepit eis Ioſue,
B portantes de medio Iordanis alueo duodecim la-
pides, vt Dominus ei imperarat, iuxta numerum fi-
liorum Iſraël, vſque ad locum in quo caſtrametati
9 ſunt, ibiq́; poſuerunt eos. ¶ Alios quoq, duodecim
lapides poſuit Ioſue in medio Iordanis alueo, vbi
ſteterunt ſacerdotes, qui portabãt arcam fœderis-
10 Domini`,& ſunt ibi vſque in pręſentem diem. ¶ Sa- .ſt
cerdotes autem qui portabant arcam, ſtabãt in Ior
danis medio donec omnia cõplerentur, quæ Ioſue,
vt loqueretur ad populum, pręceperat Dominus,` `ſet.
&`dixerat ei Moyſes. Feſtinauitq́ue populus & trã-
11 ſiit. ¶ Cumq́; tranſiſſent omnes, tranſiuit & arca Do
mini: ſacerdotes quoque pergebãt ante populum.
12 ¶ Filij quoque Ruben,& Gad, & dimidia tribus Ma
C naſſe, armati præcedebant fratres ſuos, filios Iſraël,
13 ſicut eis pręceperat Moyſes: ¶ & quadraginta pu-
gnatorum millia per turmas, & cuneos incedebant
14 per plana, atque campeſtria vrbis Iericho. ¶ In die
illo magnificauit Dominus Ioſue corã omni Iſraël, Num. 32. c.29.
vt timerent eum, ſicut timuerant Moyſen dum ad-
15 huc viueret. ¶ Dixitq́; ad eum: ¶ Pręcipe ſacerdotibus
16 qui portant arcam fœderis, vt aſcendant de Iorda-
17 ne. ¶ Qui pręcepit eis, dicens: Aſcẽdite de Iordane.
18 ¶ Cũq́; aſcendiſſẽt portãtes arcã fœderis Dñi,& ſic-
cã humũ calcare cœpiſſent, reuerſę ſunt aquę in al-
19 ueũ ſuũ,& fluebant ſicut antè conſueuerant. ¶ Popu
D lus aũt aſcendit de Iordane decimo die menſis pri-
mi,& caſtrametati ſunt in Galgalis contra orientalẽ
20 plagam vrbis Iericho. ¶ Duodecim quoq; lapides,
quos de Iordanis alueo ſũpſerant, poſuit Ioſue in
21 Galgalis, ¶ & dixit ad filios Iſraël: Quũ interrogaue-
rint filii veſtri cras patres ſuos,& dixerint eis, Quid
22 ſibi volunt lapides iſti? ¶ docebitis eos, atq; dicetis:
23 Per arentem alueũ tranſiuit Iſraël Iordanẽ iſtũ, ¶ ſic-
cante Dño Deo`noſtro aquas eius in cõſpectu no- `veſtro aquas eius in cõſpectu ueſtro 4.
ſtro`, donec`trãſiretis`: ſicut fecerat prius in mari-ru
24 bro, quod ſiccauit donec tranſiremus: ¶ vt diſcant transire-mus. 10.
omnes terrarum populi fortiſſimam Dñi manum, vt Exo. 14.d.
& vos timeatis Dñm Deum veſtrũ omni tempore. 21.

CAPVT V.

1 POſtquam ergo audierunt omnes reges Amor-
A rhæorum, qui habitabant trans Iordanem

ad occidentalem plagam,& cuncti reges Chanáan,
qui propinqua possidebãt magni maris loca, quòd
siccasset Dominus fluenta Iordanis corã filiis Israel
donec transirent,dissolutum est cor eorum, & non
remansit in eis spiritus timentium introitum filio-
2 rum Israël.? Eo tẽpore ait Dominus ad Iosue: Fac
tibi cultros lapideos, & circuncide secundò filios
3 Israël.? Fecit quoque quod iusserat Dominus,&cir
4 cuncidit filios Israel in colle-præputiorum. ? Hæc
autem causa est secundæ circuncisionis. Omnis po-
B pulus qui egressus est Aegypto generis masculini
vniuersi bellatores viri, mortui sunt in deserto per
5 longissimos vię circuitus,?qui omnes circũcisi erãt.
6 Populus autem qui natus est in deserto, ? per qua-
draginta annos itineris latissimę solitudinis incir-
cuncisus fuit: donec consumerentur qui non audie
* vt non 2. rant vocem Domini; & quibus antè iurauerat * vt
7 ostenderet eis terram lacte & melle manantẽ.? Ho
rum filij in locum successerunt patrum,& circuncisi
C sunt à Iosue:quia sicut nati fuerãt, in præputio erãt,
8 nec eos in via aliquis circunciderat.? Postquam au
tem omnes circuncisi sunt,manserunt in eodem ca
9 strorum loco,donec sanarentur.? Dixitque Domi-
nus ad Iosue:Hodie abstuli opprobrium Aegypti à
vobis. Vocatumque est nomen loci illius Galgala,
10 vsque in pręsentem diem.? Manseruntq; filij Israel
in Galgalis, & fecerunt Phase quartadecima die
11 mensis ad vesperum in campestribus Iericho: ? &
comederunt de frugibus terræ die altero, azymos
12 panes, & polentam eiusdem anni.? Defecitq; man
na postquam comederunt de frugibus terrę,nec vsi
D sunt vltrà cibo illo filij Israël, sed comederũt de fru
Exo. 23. e. 23. 13 gibus pręsentis anni terræ Chanáan. ? Cum autem
esset Iosue in agro vrbis Iericho, leuauit oculos, &
vidit virum stantem contra se, euaginatum tenentẽ
gladium, perrexitque ad eum,& ait: Noster es,an
14 aduersariorum? ? Qui respondit: Nequaquam, sed
sum princeps exercitus Domini,& nunc venio.Ce-
cidit Iosue pronus in terram.Et adorans,ait: Quid
15 Dominus meus loquitur ad seruum suum?? Solue,
Exo. 3. b. 5. inquit,calceamentum tuum de pedibus tuis: locus
enim in quo stas,sanctus est. Fecitque Iosue ut sibi
fuerat imperatum.

CAPVT VI.

1 IEricho autem clausa erat atque munita,
A timore filiorũ Israël,& nullus egredi au-
2 debat aut ingredi.?Dixitq; Dominus ad
Iosue:Ecce dedi in manus tuas Iericho,
*manu tu. 3. 3 &regem eius,omnesque fortes viros.?Circuite vr-
bem cuncti bellatores semel per diem: sic facietis
4 sex diebus.? Septimo autem die sacerdotes tollent
septem buccinas,quarum vsus est in iubileo,& prę-
cedent arcam fœderis:septiesque circuibitis ciuita
5 tem,& sacerdotes clangent buccinis.?Cumque in-
sonuerit vox tubę longior,atque cõcisior,& in auri
bus vestris increpuerit,cõclamabit omnis populus
vociferatione maxima, & muri funditus corruent
ciuitatis,ingrediunturque singuli per locum contra
6 quem steterint.? Vocauit ergo Iosue filius Nun sa-
cerdotes,& dixit ad eos: Tollite arcam fœderis:&
septem alii sacerdotes tollant septem iubileorum
7 buccinas,& incedant ante arcam Domini.?Ad po-
pulum quoque ait:Ite,& circuite ciuitatem, armati
8 præcedentes arcam Domini.? Cumque Iosue ver-
B ba finisset, & septem sacerdotes septem buccinis
9 clangerent ante arcam fœderis Domini,? omnisq;
præcederet armatus exercitus, reliquum vulgus ar
cam sequebatur, ac buccinis omnia concrepabant.
10 ? Præceperat autem Iosue populo,dicens, Non cla
mabitis,nec audietur vox vestra,neque vllus sermo
ex ore vestro egredietur: donec veniat dies in quo
11 dicam vobis,Clamate & vociferamini. ? Circuiuit
12 ergo arca Domini ciuitatem semel per diem,& re-
uersa in castra,mansit ibi.? Igitur Iosue de nocte cõ
13 surgente,tulerunt sacerdotes arcam Domini, ?& se
ptem ex eis septem buccinas, quarum in iubileo u-
sus est:pręcedebantque arcam Domini ambulãtes
atque clangẽtes: & armatus populus ibat ante eos:
vulgus autem reliquum sequebatur arcam, & buc-
14 cinis personabat.?Circuieruntque ciuitatem secun
do die semel,& reuersi sunt in castra. Sic fecerunt
15 sex diebus.? Die autem septimo diluculo consurgẽ
tes,circuierũt vrbem,sicut dispositum erat, septies.
16 ?Cumque septimo circuitu clangerent buccinis sa-
C cerdotes,dixit Iosue ad omnem Israël: Vociferami
17 ni,tradidit enim vobis Dominus ciuitatem.? sitque
ciuitas hæc anáthema:& omnia quæ in ea sunt,Do-
mino.sola Rahab meretrix viuat cum vniuersis qui
cum ea in domo sunt: abscondit enim nũcios quos Sup. 2. a. 4. Heb. 11. 30.
18 direximus. ? Vos autem cauete ne de his quæ prę-
cepta sunt quippiam contingatis, & sitis præuarica
tionis rei,& omnia castra Israël sub peccato sint at-
19 que turbentur. ? Quicquid autem auri, aut argenti
fuerit,& vasorum ęneorum ac ferri, Domino conse
20 cretur,repositum in thesauris eius.?Igitur omni po
pulo vociferante,& clangentibus tubis, postquam
in aures multitudinis vox sonitusq; increpuit, mu-
ri ilicò corruerunt: & ascendit vnusquisque per lo-
21 cum,qui contra se erat. ceperuntq; ciuitatem, ? & 2. Mac. 12. c. 15.
interfecerunt omnia quæ erant in ea, à viro vsque
ad mulierem, ab infante vsque ad senem. Boues
quoque & oues, & asinos in ore gladij percusserũt.

22 ? Duobus autem viris, qui exploratores missi fue- Supr. 2. c. 14.
D rant,dixit Iosue:Ingredimini domum mulieris me-

retricis,

Heb. 11.f. 31.

retricis,& producite eam,& omnia quæ illius sunt,
23 sicut illi iuramento firmastis, ¶ ingressique iuue-
nes,eduxerunt Rahab,& parẽtes eius,fratres quo-
que & cunctam supellectilem ac cognationem il-
24 lius,& extra castra Israël manere fecerunt. ¶ Vrbẽ
autem & omnia quæ` inuenta sunt in ea, succende
runt:absque auro & argẽto. & vasis æneis, ac ferro,
25 quæ in ærarium Domini consecrarunt. ¶ Rahab ve-
rò meretricem, & domũ patris eius, & omnia quæ
habebat,fecit Iosue viuere, & habitauerunt in me-
dio Israël vsque in præsentem diem: eo quòd ab-
sconderit nuncios,quos miserat vt explorarent Ie-
richo.In tempore illo,imprecatus est Iosue, dicẽs,
26 ¶ Maledictus vir coram Domino qui suscitauerit,
& ædificauerit ciuitatem Iericho. In primogenito
suo fundamenta illius iaciat,& in nouissimo libero
27 rum ponat portas eius. ¶ Fuit ergo Dominus cum
Iosue,& nomen eius vulgatum est in omni terra.

`fuerunt 3.

3.Reg.16. g.34.

CAPVT VII.

Infrà 22. d.20. 1.Par.2.b.7.

1 FIlii autem Israël præuaricati sunt manda
A tum, & vsurpauerunt de anáthemate.
Nan Achan filius Charmi, filii Zabdi, fi-
lij Zare de tribu Iuda, tulit aliquid de
anáthemate: iratusque est Dominus contra filios
2 Israël. ¶ Cumque mitteret Iosue de Iericho viros
contra Hai,quæ est iuxta Beth-auen, ad oriẽtalem
plagam oppidi Beth-el,dixit eis: Ascẽdite,& explo
rate terram.Qui præcepta complentes,explorauε-
3 runt Hai,¶ & reuersi dixerũt ei,Non ascendat om-
nis populus,sed duo vel tria millia virorum pergãt
& deleãt ciuitatem: quare omnis populus frustra ve
4 xabitur contra hostes paucissimos? ¶ Ascenderunt
ergo tria millia pugnatorum. Qui statim terga ver-
5 tentes, ¶ percussi sunt à viris vrbis Hai,& corruerũt
ex eis triginta & sex homines: persecutiq; sunt eos
aduersarii de porta vsque ad Sabarim,& ceciderũt
per prona fugientes:pertimuitque cor populi,& ad
6 instar aquæ liquefactum est. ¶ Iosue verò scidit ve-
stimenta sua, & pronus cecidit in terram coram ar
ca Domini vsque ad vesperam,tam ipse quàm om-
nes senes Israël: miseruntque puluerem super capi
7 ta sua,¶ & dixit Iosue:Heu Domine Deus,quid vo-
B luisti traducere populum istum Iordanem fluuiũ,
vt traderes nos in manus Amorrhæi, & perderes?
vtinam ut cœpimus,mansissemus trans Iordanem.
8 ¶Mi Domine Deus,quid dicã,vidẽns Israëlẽ hosti-
9 bus suis terga vertentem? ¶ Audient Chananæi, &
omnes habitatores terræ, & pariter conglobati,cir
cundabunt nos, atque delebunt nomẽ nostrum de
10 terra,& quid facies magno nomini tuo? ¶ Dixitq;
Dominus ad Iosue: Surge,cur iaces pronus in ter-
11 ra? ¶ Peccauit Israël & præuaricatus est pactũ meũ:
tuleruntque de anáthemate, & furati sunt atq; mẽ
12 titi, & absconderunt inter uasa sua. ¶ Nec poterit
Israël stare ante hostes suos,eosq; fugiet, quia pol
lutus est anáthemate.non ero vltra vobiscum, do-
13 nec cõteratis eum,qui huius sceleris reus est.¶Sur-
ge,sanctifica populum,& dic eis, Sanctificamini in
crastinum: hæc enim dicit Dominus Deus Israël:
Anáthema in medio tui est Israël:non poteris stare
coram hostibus tuis, donec deleatur ex te qui hoc
14 contaminatus est scelere.¶Accedetisq; manè singu
C li per tribus vestras:& quamcũque tribum sors in-
uenerit,accedet per cognationes suas,& cognatio
15 per domos,domusque per viros.¶Et quicunq; ille`
in` hoc facinore fuerit deprehensus, comburetur
igni cum omni substantia sua:quoniam præuarica-
16 tus est pactũ Domini,& fecit nephas in Israël.¶ Sur
gens itaque Iosue manè, applicuit Israël per tribus
17 suas,& inuenta est tribus Iuda.¶ Quæ cum iuxta fa
milias suas esset oblata,inuenta est familia Zare.Il-
lam quoque per domos offerens, reperit Zabdi:
18 ¶ cuius domum in singulos diuidens viros, inuenit
Achan filiũ Carmi,filij Zabdi,filij Zare de tribu Iu-
19 da.¶ Et ait Iosue ad Achan: Fili mi, da gloriam Do
mino Deo Israël,& cõfitere, atq; indica mihi quid
20 feceris,ne abscõdas.¶ Respondítq; Achan Iosue,&
dixit ei: Verè ego peccaui Domino Deo Israël, &
21 sic & sic feci.¶ vidi.n.inter spolia palliũ coccineum
D valde bonum,& ducẽtos siclos argenti, regulamq;
auream quinquaginta siclorũ:& concupiscens, ab-
stuli, & abscondi in terra contra medium taberna-
22 culi mei,argentumq; fossa humo operui. ¶ Misit er
go Iosue ministros,qui currentes ad tabernaculum
illius, repererunt cuncta abscõdita in eodem loco,
23 & argentum simul.¶Auferentesque de tentorio,tu
lerunt ea ad Iosue,& ad omnes filios Israël:proiece
24 runtque ante Dominum. ¶ Tollens itaque Iosue
Achan filium Zare,argentumq; & pallium,& aureã
regulam, filios quoq; & filias eius, boues & asinos
& oues,ipsumq; tabernaculum,& cunctam supelle
ctilem:(& omnis Israël cũ eo)duxerunt eos ad Val
25 lem-achor.¶ vbi dixit Iosue:Quia turbasti nos,ex-
turbet te Dominus in die hac.Lapidauitq; cũ om-
nis Israel:¶ & cuncta quæ illius erant igne consum-
26 pta sunt. ¶ Congregaueruntq; super eum aceruum
magnum lapidum,qui permanet vsque in præsen-
tem diẽ. Et auersus est furor Domini ab eis. Voca-
tũq; est nomẽ loci illius, Vallis-achor, vsq, hodie.

`est qui

CAPVT VIII.

1 DIxit autẽ Dominus ad Iosue: Ne timeas,
A neque formides: tolle tecum omnem
multitudinem pugnatorum & consur-
gens ascende in oppidum Hai: ecce tra-
didi in manum tuam regem eius, & populum, ur-
2 bemque & terram.¶ Faciesq; vrbi Hai, & regi eius,
sicut fecisti Iericho, & regi illius: prædam uerò &
omnia animantia diripietis vobis: pone insidias vr
3 bi post eam. ¶ Surrexitq; Iosue & omnis exercitus
bellatorum cũ eo,vt ascenderẽt in Hai & electa tri
4 ginta millia virorum fortium misit nocte, ¶ præce-
pitque eis,dicens: Ponite insidias post ciuitatem:
5 nec longius recedatis,& eritis omnes parati.¶ ego
autem & reliqua multitudo quæ mecum est, `ascen
B demus ex aduerso contra vrbem. Cumque exie-
rint contra nos, sicut antè fecimus, fugiemus,
6 & terga vertemus: ¶ donec persequentes ab vrbe
longius protrahantur. putabunt enim nos fugere
7 sicut prius.¶ Nobis ergo fugientibus, & illis perse-
quentibus,consurgetis de insidiis, & vastabitis ciui
tatem: tradetque eam Dominus Deus vester in ma
8 nus vestras.¶ Cumque ceperitis, * succẽdite eam,
9 & sic omnia facietis,vt iussi.¶ Dimisitq; eos, & per-
rexerunt ad locum insidiarum, sederuntque inter
Beth-el,& Hai, ad occidẽtalem plagam vrbis Hai.
Iosue autem nocte illa in medio mansit popu-
10 li,¶surgensque diluculo recensuit socios,& ascen-
11 dit cum senioribus in fronte exercitus,¶vallatus au
xilio pugnatorum. Cumque venissent & ascen-
dissent ex aduerso ciuitatis, steterunt ad Septen-

Sup.6.d.20.

`accedemus.

*vrbem r.

trionalem vrbis plagam, inter quam & eos erat val
12 lis media. ¶ Quinque autem millia viros elegerat
C & posuerat in insidiis inter* Beth-auen, & Hai ex
13 occidentali parte eiusdem ciuitatis: ¶ omnis verò
reliquus exercitus ad aquilonem aciem dirigebat,
ita vt nouissimi multitudinis occidentalem plagam
vrbis attingerent. Abijt ergo Iosue nocte illa, & ste
14 tit in vallis medio. ¶ Quod cum vidisset rex Hai, fe-
stinauit mane, & egressus est cum omni exercitu ci
uitatis, direxitque aciem contra desertum, ignorãs
15 quòd post tergum laterent insidię. ¶ Iosue vero, &
omnis Israël cesserunt loco, simulantes metum, &
16 fugientes per solitudinis viam. ¶ At illi vociferãtes
pariter, & se mutuò cohortãtes, persecuti sunt eos.
17 Cumque recessissent à ciuitate, ¶ & ne vnus quidẽ
in vrbe Hai, & Beth-el remansisset, qui non perse-
queretur Israël (sicut eruperant aperta oppida re-
18 linquentes,) ¶ dixit Dominus ad Iosue: Leua cly-
D peum qui in manu tua est contra vrbem Hai, quo-
19 niam tibi tradam eam. ¶ Cumque eleuasset clypeũ
ex aduerso ciuitatis, insidię quæ latebant, surrexe-
runt confestim: & pergentes ad ciuitatem, ceperũt
20 & succenderunt eam. ¶ Viri autẽ ciuitatis qui per-
sequebantur Iosue, respicientes & vidẽtes fumum
vrbis ad cœlum vsque conscendere, non potuerũt
vltra huc illucque diffugere: pręsertim cum hi qui
simulauerant fugam, & tendebant ad solitudinem,
21 contra persequentes fortissimè restitissent. ¶ Vi-
densque Iosue & omnis Israël, quòd capta esset ci-
uitas, & fumus vrbis ascenderet, reuersus percussit
22 viros Hai. ¶ Si quidem & illi qui ceperant & succen
derant ciuitatem, egressi ex vrbe contra suos, me-
E dios hostium ferire cœperunt. Cum ergo ex vtra-
que parte aduersarii cæderentur, ita vt nullus de tã
23 ta multitudine saluaretur, ¶ regem quoque vrbis
Hai apprehenderunt uiuentẽ, & obtulerunt Iosue.
24 ¶ Igitur omnibus interfectis qui Israelem ad deser
ta tendentem fuerant persequuti, & in eodem lo-
co gladio corruentibus, reuersi filii Israel percusse-
25 runt ciuitatem. ¶ Erant autem qui in eodem die cõ
ciderant a viro vsque ad mulierem, duodecim mil
26 lia hominum omnes vrbis Hai. ¶ Iosue verò non cõ
traxit manum, quam in sublime porrexerat, tenens
clypeum donec interficerẽtur omnes habitatores
27 Hai. ¶ Iumenta autem & prædam ciuitatis diuise-
F runt sibi filij Israel, sicut præceperat Dominus Iò-
28 sue. ¶ Qui succendit urbem, & fecit eam tumulum
29 sempiternum: ¶ regem quoque eius suspendit in pa
tibulo vsque ad vesperam & Solis occasum. Pręce-
pitq; Iosue, & deposuerunt cadauer eius de cruce:
proieceruntq; in ipso introitu ciuitatis, congesto
super eo magno aceruo lapidum, qui permanet

30 vsque in præsentem diem. ¶ Tunc ędificauit Iosue
31 altare Domino Deo Israël in monte Hebal, ¶ * sicut
præceperat Moyses famulus Domini filiis Israël, * Exo. 20. 25. Deu. 27. 2. 5.
& scriptum est in volumine legis Moysi, Altare de
lapidibus impolitis, quos ferrum non tetigit: & ob-
tulit super eo holocausta Domino, immolauitque
32 pacificas victimas. ¶ Et scripsit super lapides Deu-
G teronomium legis Moysi, quod ille digesserat co-
33 ram filiis Israël. ¶ Omnis autẽ populus, & omnes 1.
maiores natu, ducesque ac iudices stabant ex vtra-
que parte arcæ, in conspectu sacerdotum, qui por-
tabant arcam fœderis Domini, vt aduena ita & in-
digena. Media pars eorum iuxta mõtem Garizim,
& media iuxta montẽ Hebal, sicut pręceperat Moy
ses famulus Domini. Et primum quidem benedi-
34 xit populo Israël. ¶ Post hæc legit omnia uerba be-
nedictionis & maledictionis, & cuncta quæ scripta
35 erant in legis volumine. ¶ Nihil ex his quæ Moyses
iusserat, reliquit intactum, sed vniuersa replicauit
coram omni multitudine Israël, mulieribus ac par-
uulis, & aduenis qui inter eos morabantur.

CAPVT IX.

1 QVibus auditis, cuncti reges trans Iordanẽ
A qui versabantur in montanis, & campe-
stribus, in maritimis ac littore Magni ma
ris: hi quoque qui habitabant iuxta Li-
banum, Hethæus, & Amorrhæus, Chananæus, Phe
2 rezęus, & Heuęus & Iebusęus, ¶ congregati sunt pa
riter, vt pugnarent contra Iosue & Israël vno ani-
3 mo, eademque sententia. ¶ At hi qui habitabant in
Gabaon, audientes cuncta quæ fecerat Iosue Ieri-
4 cho & Hai, ¶ * callidè cogitantes tulerunt sibi ciba- * & 5.
ria, saccos veteres asinis imponentes: & vtres vina-
5 rios scissos atque consutos, ¶ calceamentaque per-
antiqua, quæ ad iudicium vetustatis pittacijs consu
ta erant, induti veteribus vestimentis: panes quoq;
quos portabant ob uiaticum, duri erant, & in fru-
6 sta comminuti: ¶ perrexeruntque ad Iosue, qui tũc
B morabatur in castris Galgalæ, & dixerunt ei atque
simul omni Israëli: De terra longinqua venimus, pa
cem vobiscum facere cupientes. Responderuntq;
7 viri Israel ad eos, atque dixerunt: ¶ Ne forte in ter-
ra quæ nobis sorte debetur, habitetis, & non possi-
8 mus fœdus inire vobiscum. ¶ At illi ad Iosue: Serui,
inquiũt, tui sumus. Quibus Iosue ait: Quinam estis
9 vos? aut vnde venistis? ¶ Responderunt: De terra
longinqua valde venerunt serui tui in nomine Do
mini Dei tui: Audiuimus enim famam potentiæ
10 eius, cuncta quæ fecit in Aegypto, ¶ * & duobus re
gibus Amorrhęorum qui fuerunt trans Iordanem, * Nu. 21. c. 24.
Sehon regi Hesebon, & Og regi Basan, qui erant
11 in Astaroth: ¶ dixeruntque nobis seniores, & om-

nes

* Bethel s.

* vt.hic 7. nes habitatores terræ nostræ: Tollite in manibus*
cibaria ob longissimam viam,& occurrite eis, & di
12 cite: Serui vestri sumus: fœdus inite nobiscum.¶ En
panes quando egressi sumus de domibus nostris,
vt veniremus ad vos, calidos sumpsimus, nunc sicci
13 facti sunt,& vetustate uimia comminuti. ¶ utres vi-
C ni nouos impleuimus, nunc rupti sunt & soluti.
vestes & calceamenta quibus induimur,& quæ ha-
bemus in pedibus, ob longitudinem longioris viæ
14 trita sunt & penè consumpta. ¶ Susceperunt igitur
de cibariis eorum,& os Domini uon interrogaue-
15 runt.¶ ‖ Fecitque Iosue cum eis pacem,& inito fœ-
‖ 2 Re. 22. dere pollicitus est vt non occiderentur: principes
16 quoque multitudinis iurauerunt eis. ¶ Post dies au
tem tres initi fœderis, audierunt quòd in vicino ha
17 bitarent,& inter eos futuri essent. ¶ Moueruntque
castra filij Israël:& venerunt in ciuitates eorum die
tertio, quarum hæc vocabula sunt: Gabaon, & Ca-
18 phira & Beroth,& Cariath-iarim. ¶ Et non percus
serunt eos eò quòd iurassent eis principes multitu
dinis in uomine Domini Dei Israël. Murmurauit
19 itaque omne vulgus contra principes.¶ Qui respō-
derũt eis: Iurauimus eis in nomine Dñi Dei Israël,
20 & idcirco uon possumus eos cōtingere. ¶ Sed hoc
D faciemus eis, Reseruentur quidem vt viuant, ne cō
tra nos ira Domini concitetur, si peierauerimus:*
* cia.7. 21 ¶ sed sic viuant, vt iu vsus vniuersæ multitudinis li-
gna cędant, aquasque comportent. Quibus hæc lo-
22 quentibus,¶ vocauit Gabaonitas Iosue,& dixit eis:
Cur nos decipere fraude voluistis vt diceretis;
Procul valde habitamus à vobis, cum in medio uo
23 stri sitis? ¶ Itaque sub maledictione eritis,& nō de-
ficiet de stirpe vestra ligna cędens, aquasque com-
24 portans in domum Dei mei. ¶ Qui responderunt:
Nunciatum est nobis seruis tuis, quòd promisisset
Dominus Deus tuus Moysi seruo suo, ut traderet
vobis omnem terram,& disperderet cunctos habi-
tatores eius. Timuimus igitur ualde, & prouidi-
mus animabus nostris, vestro terrore compulsi: &
25 hoc consilium iniuimus.¶ nunc autem iu manu tua
sumus: quod tibi bonum & rectum videtur, fac no-
26 bis.¶ Fecit ergo Iosue vt dixerat,& liberauit eos de
27 manu filiorũ Israel, vt nō occiderentur. ¶ Decreuit-
que in illo die eos esse in ministerio cuncti populi
& altaris Dñi, cædentes ligna, & aquas comportan
tes, vsq; in pręsens tēpus, in loco quē Dñs elegisset.

CAPVT X.

1
A Q Væ cùm audisset Adoni-sedec rex Ieru-
salem, quòd scilicet cepisset Iosue Hai,
& subuertisset eam (sicut euim fecerat
Iericho & regi eius, sic fecit Hai & regi
illius) & quòd transfugissent Gabaonitę ad Israel,
2 & essent fœderati eorum,¶ timuit valde. Vrbs enim
magna erat Gabaon,& vna ciuitatum regalium, &
maior oppido Hai, omnesque bellatores eius for-
3 tissimi.¶ Misit ergo Adoni-sedec rex Ierusalem ad
Ohan regem Hebron,& ad Pharā regem Ierimoth,
ad Iaphia quoque regem Lachis, & ad Dabir regē
4 Eglon, dicens: ¶ Ad me ascendite, & ferte præsidiũ
ut expugnemus Gabaon, quare transfugerit ad Io
5 sue,& ad filios Israël. ¶ Congregati igitur ascende-
B runt quinque reges Amorrhęorum, rex Ierusalem,
rex Hebron, rex Ierimoth, rex Lachis, rex Eglon,
simul cum exercitibus suis, & castrametati sunt cir
6 ca Gabaon, oppugnantes eam. ¶ Habitatores au-
tem Gabaon urbis obsessę miserunt ad Iosue, qui
tunc morabatur in castris apud Galgalam; & dixe-
runt ei: Ne retrahas manus tuas ab auxilio seruorũ
tuorum: ascende citò, & libera nos, ferque pręsi-
dium: conuenerunt enim aduersum nos omnes re- * vita jue 1.
ges Ammorhæorum, qui habitant in montanis.
7 ¶ Ascenditque Iosue de Galgalis, & omnis exerci-
8 tus bellatorum cum eo viri fortissimi. ¶ Dixitque
Dominus ad Iosue: Ne timeas eos: in manus enim
tuas tradidi illos: nullus ex eis tibi resistere pote-
9 rit.¶ Irruit itaque Iosue super eos repentè, tota no
10 cte ascendens de Galgalis.¶ Et cōturbauit eos Do-
minus à facie Israel: contriuitque plaga magna in
Gabaon, ac persecutus est eos per viam ascensus
Beth-horom,& percussit vsque Azéca & Maceda.
11 ¶ Cumque fugerent filios Israël, & essent in descen
C su Beth-hōron, Dominus misit super eos lapides
magnos de cœlo vsq; ad Azéca:& mortui sunt mul
tò plures lapidibus grandinis, quàm quos gladio
12 percusserant filij Israël. ¶ Tunc loquutus est Iosue
Domino in die qua tradidit Amorrhæum in cōspe
ctu filiorum Israël, dixitque coram eis: ‖ Sol contra
Habaon, ne mouearis,& Luna contra vallem-Aia- ‖ Isa. 28. 6. 21. Eccl. 46. 2. 5.
13 lon. ¶ Steteruntq; Sol & Luna, donec vlcisceretu

se gens de inimicis suis. Nonne scriptum est hoc in
libro iustorum? Stetit itaque Sol in medio cœli, &
14 non festinauit occumbere spacio unius diei.¶ Non
fuit anteà & posteà tam longa dies, obediente Do-
15 mino voci hominis,& pugnante pro Israel.¶ Reuer
susque est Iosue cum omni Israel in castra Galga-
16 lę.¶ Fugerant enim quinque reges, & se absconde-
17 rant in spelunca vrbis Maceda. ¶ Nunciatumq; est
Iosue quòd inuenti essent quinque reges latentes
D in spelunca vrbis Maceda.¶ Qui pręcepit sociis, & 8.
18 ait: Voluite saxa ingentia ad os speluncæ, & ponite
19 uiros industrios qui clausos custodiant: ¶ vos autē
. nolite stare, sed persequimini hostes, & extremos
quosque fugientium cędite; uec dimittatis eos vr-
bium suarum intrare præsidia, quos tradidit domi-
20 nus Deus in manus uestras. ¶ Cæsis ergo aduersa-
riis plaga magna, & usque ad iuternecionem penè
consumptis, hi qui Israël effugere potuerũt, ingres-
21 si sunt ciuitates munitas. ¶ Reuersusque est omnis
exercitus ad Iosue in Maceda, ubi tunc erāt castra,
sani, & integro numero: nullusque contra filios
22 Israël mutire ausus est. ¶ Pręcepitque Iosue, di-
cens: Aperite os speluncæ, & producite ad me
23 quinque reges, qui in ea latitant. ¶ Feceruntque
ministri ut sibi fuerat imperatum: & adduxerunt * eduxerũt 22.
ad eum quinque reges de spelunca, regem Ierusa-
E lem, regem Hebron, regem Ierimoth, regē Lachis, * educti 14.
24 regem Eglō.¶ Cumque adducti essent ad eũ voca

uit omnes viros Israël, & ait ad principes exercitus
qui secum erant: Ite,& ponite pedes super colla re
gum istorum. Qui cùm perrexissent, & subiectorũ
25 colla pedibus calcarent,ᵱ rursum ait ad eos: Noli-
te timere,nec paueatis:cõfortamini & estote robu
sti:sic enim faciet Dominus cũctis hostibus vestris
26 aduersum quos dimicatis. ᵱ Percussitque Iosue, &
interfecit eos, atque suspendit super quinque stipi
27 tes:fueruntq; suspensi vsque ad vesperum.ᵱ Cumq;
occumberet Sol, præcepit sociis,vt deponerẽt eos
de patibulis. Qui depositos proiecerunt in spelun-
cam in qua latuerant, & posuerunt super os eius sa
28 xa ingentia,quę permanent vsque in pręsens.ᵱ Eo-
dem die Macedam quoque cepit Iosue,& percussit
in ore gladij:regemq; illius interfecit, & omnes ha
bitatores eius: non dimisit in ea saltem paruas reli-
F quias.Fecitq; regi Maceda sicut fecerat regi Iericho.
29 ᵱ Transiuit autem cum omni Israël de Maceda in
30 Lebna,& pugnabat contra eam: ᵱ quã tradidit Do
minus cum rege suo in manus Israël:percusserunt-
que vrbẽ in ore gladij, & omnes habitatores eius:
non dimiserunt in ea vllas reliquias. Feceruntq; re
Supr.6.c.21. 31 gi Lebna sicut fecerant regi Iericho. ᵱ De Lebna
transiuit in Lachis cum omni Israël: & exercitu per
32 gyrum disposito oppugnabat eam.ᵱ Traditq; Do
minus Lachis in manus Israël, & cepit eam die alte
ro,atque percussit in ore gladij, omnemq; animam
33 quę fuerat in ea,sicut fecerat Lebna.ᵱ Eo tempore
ascendit Horam rex Gazer, vt auxiliaretur Lachis:
quem percussit Iosue cum omni populo eius vsque
34 ad internecionem.ᵱ Transiuitq; de Lachis in Eglõ,
35 & circundedit, ᵱ atq; expugnauit eam in eadẽ die:
percussitque in ore gladij omnes animas quę erant
36 in ea, iuxta omnia q̃ fecerat Lachis.ᵱ Ascẽdit quo-
que cum omni Israël de Eglon in Hebron,& pugna
37 uit contra eam:ᵱ cepitq; & percussit in ore gladii,re
gem quoque eius & omnia oppida regionis illius,
vniuersasq; animas quę in ea fuerant commoratæ:
G non reliquit in ea vllas reliquias:sicut fecerat Eglõ,
sic fecit & Hebron, cuncta quæ in ea reperit, consu
38 mens gladio.ᵱ Inde reuersus in Dabir,ᵱ cepit eam,
atque vastauit: regem quoq; eius atque omnia per
circuitum oppida percussit in ore gladij:non dimi-
sit in ea vllas reliquias: sicut fecerat Hebrõ & Leb-
na & regibus earum, sic fecit Dabir & regi illius.
39 ᵱ Percussit itaque Iosue omnem terram montanam
40 & meridianam atque campestrem,& Asedoth cum
regibus suis: non dimisit in ea vllas reliquias, sed
omne quod spirare poterat,interfecit,sicut præce-
41 perat ei Dominus Deus Israël ᵱ à Cades-barne vs-
que Gazam. Omnem terram Gessen vsque Gabaõ,
42 ᵱ vniuersosque reges & regiones eorum vno impe
tu cepit atque vastauit. Dominus enim Deus Israël
43 pugnauit pro eo.ᵱ reuersusque est cum omni Israël
ad locum castrorum in Galgala.

CAPVT XI.

1 QVæ cùm audisset Iabin rex Asor,misit ad
A Iobab regem Madon,& ad regem Seme
2 ron,atque ad regem Achsaph; ᵱ ad re-
ges quoque Aquilonis, qui habitabant
in montanis,& in planicie contra Meridiem Cene-
roth, in campestribus quoque & regionibus Dor
3 iuxta mare; ᵱ Chananæum quoque ab Oriente &
Occidente,& Amorrhæum,atque Hethæum ac Phe
rezæum & Iebusæum in montanis: Heuæum quoq;
qui habitabat ad radices Hermõ in terra Maspha.
4 ᵱ Egressique sunt omnes cum turmis suis, populus
multus nimis sicut arena quę est in littore maris;
5 equi quoque & currus immensę multitudinis.ᵱ Cõ
ueneruntque omnes reges isti in unum ad Aquas-
6 merom,vt pugnarent contra Israël.ᵱ Dixitque Do
minus ad Iosue: Ne timeas eos: cras enim hac eadẽ
B hora ego tradam omnes istos vulnerandos in con-
spectu Israël: equos eorum subneruabis, & currus
7 igne combures.ᵱ Venitque Iosue, & omnis exerci-
tus cũ eo aduersus illos ad Aquas-merom subitò,
8 & irruerunt super eos: ᵱ tradiditq; illos Dominus
in manus Israël. Qui percusserunt eos,& persecuti
sunt usque ad Sidonem magnam & Aquas-mase-
rèphoth,campumque Masphe, qui est ad Orienta-
lem illius partem. Itaque percussit omnes, vt nullas Inf. 13.a.8
9 dimitteret ex eis reliquias: ᵱ fecitque sicut pręcepe
rat ei Dominus,equos eorum subneruauit,curruf-
10 que combussit igni. Reuersusq; ᵱ statim cepit Asor:
& regem eius percussit gladio. Asor enim antiqui-
tus inter omnia regna hæc principatum tenebat.
11 ᵱ Percussitque omnes animas quæ ibidem morabã-
tur:non dimisit in ea vllas reliquias, sed vsq; ad in-
C ternecionem vniuersa vastauit,ipsamque urbẽ pe- combussit. l.
12 remit incendio. ᵱ Et omnes per circuitũ ciuitates,
reges quoq; earum cepit, percussit atque deleuit, Deut 17.a.2.
13 sicut pręceperat ei Moyses famulus Domini.ᵱ Abs Nu. 33.f.51.
que vrbibus quæ erant in collibus & in tumulis si-
tæ,cæteras succendit Israël. unam tantùm Asor mu
14 nitissimam flamma consumpsit.ᵱ Omnemque prę-
dam istarum vrbium ac iumenta diuiserunt sibi filij Exo. 34.b.2.
15 Israël,cunctis hominibus interfectis. ᵱ Sicut pręce Deut. 7.a.2.
perat Dominus Moysi seruo suo, ita pręcepit Moy
ses Iosue,& ille vniuersa compleuit:nõ pręteriit de
vniuersis mandatis nec vnum quidem verbũ quod
16 iusserat Dominus Moysi.ᵱ Cepit itaque Iosue om-
nem terram montanam & meridianam,terramque
Gessen,& planiciem,& Occidentalem plagam, mõ
17 temque Israël,& campestria eius: ᵱ & partem mon
D tis quę ascendit Seir vsque Baal-gad per planiciem
Libani subter montem Hermon: omnes reges eo-
18 rum cepit, percussit & occidit. ᵱ Multo tempore
19 pugnauit Iosue contra reges istos.ᵱ Non fuit ciui-
tas quæ se non traderet filiis Israël,præter Heuæũ
qui habitabat in Gabaon:omnes enim bellando ce
20 pit. ᵱ Domini enim sententia fuerat,ut induraretur
corda eorum, & pugnarent contra Israël, & cade-
rent: et non mererentur ullam clementiam,ac peri
21 rent,sicut pręceperat Dominus Moysi.ᵱ In illo tem
pore venit Iosue,et interfecit Enacim de montanis
Hebron,et Dabir,et Anab,et de omni monte Iuda
22 et Israël,urbesque eorum deleuit. ᵱ Non reliquit
vllum de stirpe Enacim in terra filiorum Israël: abs
que ciuitatibus Gaza,et Geth,et Azoto, in quibus
23 solùm relicti sunt. ᵱ Cepit ergo Iosue omnem ter-
ram,sicut locutus est Dominus ad Moysẽ,et tradi-
dit eam in possessionem filiis Israël secundùm par
tes et tribus suas:quieuitque terra à prœliis.

CAPVT XII.

1 HI sunt reges quos percusserũt filii Israël,
A et possederunt terram eorum trans Ior
danem ad Solis ortum, à torrente Ar-
non usque ad montem Hermon,et om-
nem orientalem plagam,quę respicit solitudinem.
2 ᵱ Sehon rex Amorrhęorum, qui habitauit in He-
sebon:

ſebon: dominatus eſt ab Aroër quæ ſita eſt ſuper ri
pam torrentis Arnon,& mediæ partis in valle,dimi
diæque Galaad,vſq; ad torrẽtem Ieboc, qui eſt ter
3 minus filiorum Ammon.? & à ſolitudine vſque ad
Mare-Ceneroth contra Orientem, & vſque ad Ma
re-deſerti,quod eſt mare ſalſiſſimum, ad orienta-
Occidentalem 4. lem plagam,per viam quæ ducit Beth-ſimoth:& ab
B auſtrali parte, quæ ſubiacet Aſedoth vſq; Phaſga.
4 ? Terminus Og regis Baſan, de reliquiis Raphaim.
qui habitauit in Aſtaroth,& in Edrai,& dominatus
eſt in monte Hermon,& in Salecha, atq; in vniuer
5 ſa Baſan, vſque ad terminos ? Geſſuri, & Machati,
& dimidię partis Galaad: terminos Sehon regis
terminũ 7. 6 Heſebon.? Moyſes famulus Domini, & filij Iſrael
percuſſerunt eos, tradiditque terram eorum Moy
ſes in poſſeſſionẽ Rubenitis,& Gaditis, & dimidiæ
Iudic. 3 a. 10. 7 tribui Manaſſe.? Hi ſunt Reges terræ quos percuſ-
C ſit Ioſue & filij Iſrael trans Iordanem ad occidenta
lem plagam,á Baal-gad in campo Libani, vſque ad
Libani. montem cuius pars aſcendit in Seir, tradiditque
eam Ioſue in poſſeſſionem tribubus Iſraël, ſingulis
8 partes ſuas, ? tam in montanis quàm in planis atq;
Aſedoth 3. D campeſtribus.In Aſeroth,& in ſolitudine ac in me
9 ridie Hethęus fuit & Amorrhęus,Cananęus,& Phe
10 rezęus,Heuæus,& Iebuſęus,?rex Iericho vnus,rex
11 Hai quę eſt ex latere Beth-el,vnus,? rex Ieruſalem
12 vnus,rex Hebron vnus,? rex Ierimoth vnus,rex La
13 chis vnus,? rex Eglon vnus, rex Gazer vnus, ? rex
14 Dabir unus,rex Gader unus,?rex Herma vnus, rex
Hepher. 1 15 Hered vnus,?rex Lebna vnus,rex Adullã vnus, rex
Laſarò 1. 16 Maceda vnus,rex Beth-el vnus,? rex Taphúa vnus,
Moron 1 17 rex Opher vnus,?rex Aphec vnus,rex Sarõ vnus,
18 ? rex Madon vnus,rex Aſor vnus, ? rex Semeron
19 vnus, rex Acſaph vnus, rex Thenac vnus,rex Ma-
20 geddo vnus, ? rex Cedes vnus, rex Iachanan Car-
21 meli vnus, ? rex Dor, & prouinciæ Dor vnus, rex
22 gentium Galgal vnus,? rex Therſa vnus: omnes re
23 ges triginta vnus.

CAPVT XIII.

1 IOſue ſenex prouectæque ætatis erat, &
A dixit Dominus ad eum: Senuiſti,& lon-
gæuus es, terraq; latiſſima derelicta eſt,
2 quę necdum ſorte diuiſa eſt: ? omnis vi-
3 delicet Galilæa,Philiſthijm,& vniuerſa Geſſuri.?A
fluuio turbido qui irrigat Aegyptum,vſque ad ter-
minos Accaron contra Aquilonẽ, terra-Chanáan:
quæ in quinque regulos Philiſthijm diuiditur,Ga-
zæos,& Azotios,Aſcalonitas,Gethæos,& Accaro-
4 nitas.?Ad meridiẽ verò ſunt Heuæi, omnis Terra-
Chanáan, & Maara Sidoniorum vſque Apheca &
5 terminos Amorrhæi,?eiuſq; confinia.Libani quo-
que regio cõtra Orientẽ à Baalgad ſub monte Her
Sup. 11. b. 8. 6 mon,donec ingrediaris Emath.? Omnium qui ha-
bitant in monte Libano vſque ad Aquas Maſere-
photh, vniuerſiq; Sidonij.Ego ſum qui delebo eos
à facie filiorũ Iſraël. Veniat ergo in partem hęre-
7 ditatis Iſraël,ſicut præcepi tibi.?Et nũc diuide Ter-
B ram in poſſeſſionem nouem tribubus, & dimidiæ
8 tribui Manaſſe ? cum qua Ruben & Gad poſſede-
runt terram, quam tradidit eis Moyſes famulus
Domini trans fluenta Iordanis, ad Orientalem pla
Nu. 32. f. 33. Inf. 13. a. 4 9 gam.?Ab Aroër quę ſita eſt in ripa torrentis Arnõ,
& in uallis medio, vniuerſaq; campeſtria Medaba,
10 vſq; Dibon.? & cunctas ciuitates Sehõ regis Amor
rhęi,qui regnauit in Heſebon uſq; ad terminos fi-
11 liorum Ammon.? & Galaad, ac terminum Geſſuri
& Machati, & omnem montem Hermon, et uni-
12 uerſam Baſan, vſque ad Salecha, ? omne regnum
Og in Baſan,qui regnauit in Aſtaroth et Edrai,ipſe
fuit de reliquiis Raphaim: percuſſitque eos Moy-
13 ſes,atque deleuit. ? Nolueruntque diſperdere filij
Iſraël Geſſuri et Machati: et habitauerũt in medio
14 Iſraël vſque in pręſentem diem.? Tribui autem Le Nu. 18. c. 21.
ui non dedit poſſeſſionem: ſed ſacrificia et victimæ
Domini Dei Iſraël: ipſa eſt eius hæreditas, ſicut lo-
15 cutus eſt illi.? Dedit ergo Moyſes poſſeſſionem tri
16 bui filiorum Ruben iuxta cognationes ſuas.?Fuitq;
C terminus earum ab Aroër,quæ ſita eſt in ripa torrẽ
tis Arnon,et in valle eiuſdem torrentis media: uni
17 uerſam pleniciem,quæ ducit Medaba? et Heſebõ, ciuit. 3.
cunctosque uiculos earum qui ſunt in campeſtri-
bus: Dibon quoque, et Bamoth-baal, et oppidum
18 Baalmeon.? et Iaſſa,et Cedimoth,et Mepháat,? et
19 Cariatháim,et Sabama, et Sarathaſar in monte cõ
20 uallis.? Beth-phogor et Aſedoth, Phaſga et Be-
21 th-ieſimoth,? et omnes vrbes campeſtres, uniuer-
ſaque regna Sehon regis Amorrhęi qui regnauit in
Heſebõ, quem percuſſit Moyſes cum principibus Nu. 31. 4
Madian: Heuęum,et Recem,et Sur,et Hur,et Re- Reba 1.
22 be duces Sehon,habitatores terrę.? Et Balaam fi-
lium Beor ariolum occiderunt filij Iſrael gladio cũ
23 cęteris interfectis.? Factusque eſt terminus filiorũ
Ruben Iordanis fluuius. Hęc eſt poſſeſſio Rubeni-
tarum per cognationes ſuas urbium et uiculorum.
24 ? Deditque Moyſes tribui Gad et filiis eius per co-
gnationes ſuas poſſeſſionem, cuius hęc diuiſio eſt.
25 ? Terminus Iaſer,et omnes ciuitates Galaad, et di
midiam partem terrę filiorum Ammon: vſque ad
26 Aroër quę eſt contra Rabba. ? et ab Heſebon uſq; Ramath. 1.
Ramoth, Maſphe et Betonim: et a Manáim vſque
27 ad terminos Dabir. ? in ualle quoque Beth-aram,
D et Beth-nemra et Socoth,et Saphon reliquam par
tem regni Sehon regis Heſebon. huius quoque fi-
nis,Iordanis eſt uſque ad extremam partem maris
Cenereth trans Iordanem ad orientalem plagam:
28 ? hęc eſt poſſeſſio filiorum Gad per familias ſuas,
29 ciuitates, et villę earum. ? Dedit et dimidię tribui
Manaſſe,filiiſque eius iuxta cognationes ſuas poſ-
30 ſeſſionem, ? cuius hoc principiũ eſt: à Manáim vni-
uerſam Baſan,et cuncta regna Og regis Baſan,om-
neſque uicos Iair qui ſunt in Baſan,ſexaginta oppi
31 da:?et dimidiam partem Galaad, et Aſtaroth, et
Edrai urbes regni Og in Baſan: filiis Machir, filij
Manaſſe dimidię parti filiorũ Machir iuxta cogna-
32 tiones ſuas.? Hanc poſſeſſionem diuiſit Moyſes in
campeſtribus Moab, trans Iordanem contra Ieri-
33 cho ad Orientalem plagam. ? Tribui autem Leui
non dedit poſſeſſionem: quoniam Dominus Deus
Iſraël ipſe eſt poſſeſſio eius, ut locutus eſt illi. Nu. 18. c. 26.

CAPVT XIIII.

1 HOc eſt quod poſſederũt filii Iſraël in ter
A ra-Chanáan, quam dederunt eis Elea-
zar ſacerdos,et Ioſue filius Nun,et prin
2 cipes familiarum per tribus Iſraël:? ſor-
te omnia diuidentes, ſicut pręceperat Dominus in Nu. 34. & 34.
manu Moyſi, nouem tribubus, et dimidię tribui.
3 ?Duabus.n. tribubus, et dimidię dederat Moyſes
trãs Iordanẽ poſſeſſionẽ: abſq; Leuitis,qui nihil ter
4 rę acceperunt inter fratres ſuos.?ſed in eorũ ſucceſ
ſerunt locum filij Ioſeph in duas diuiſi tribus,Ma-

naſſe & Ephráim: nec acceperunt Leuitę aliam in
B terra partem, niſi vrbes ad habitandum, & ſuburba
5 na earum ad alenda iumenta & pecora ſua. ¶ Sicut
præceperat Dominus Moyſi, ita fecerũt filij Iſrael,
6 & diuiſerunt terram. ¶ Acceſſerunt itaque filij Iuda
ad Ioſue in Galgala, locutuſque eſt ad eum Caleb
filius Iéphone Cenezæus: Noſti quid locutus ſit
Nu. 14. d. 24. Dominus ad Moyſen hominem Dei de me & te in
7 Cadeſ-barne. ¶ Quadraginta annorum eram quan
do miſit me Moyſes famulus Dñi de Cadeſ-bar-
ne, vt conſiderarem terram: nunciauique ei quod
8 mihi verum videbatur. ¶ Fratres autẽ mei qui aſcen
C derant mecum, diſſoluerunt cor populi: & nihilo-
minus ego ſecutus ſum Dominum Deum meum.
Sup. 1. a. 3. 9 ¶ Iurauitque Moyſes in die illo, dicens, Terra quã
calcauit pes tuus, erit poſſeſſio tua, & filiorum tuo-
rum in æternum, quia ſecutus es Dominum Deũ `
tuum. 10 meum`. ¶ Conceſſit ergo Dominus vitam mihi, ſicut
pollicitus eſt vſq; in præſentem diem. Quadragin-
ta & quinq; anni ſunt ex quo locutus eſt Dominus
verbum iſtud ad Moyſen, quãdo ambulabat Iſraël
per ſolitudinem: hodie octoginta quinque annorũ
11 ſum ¶ ſic valens, vt eo valebam tempore quãdo ad
D explorandum miſſus ſum: illius in me temporis
Eccl. 46. a. 11. fortitudo vſque hodie perſeuerat, tam ad bellan-
12 dum, quàm ad gradiendum. ¶ Da ergo mihi mon-
tem iſtum quem pollicitus eſt Dominus, te quoq;
audiente, in quo Enacim ſunt, & vrbes magnæ at-
que munitæ, ſi fortè ſit Dominus mecum, & potue
13 ro delere eos: ſicut promiſit mihi. ¶ Benedixitque
ei Ioſue: & tradidit ei Hebron in poſſeſſionem,
1. Mac. 2. f. 36. 14 ¶ atque ex eo fuit Hebron Caleb filio Iéphone Ce
nezæo vſque in præſentem diem: quia ſecutus eſt
15 Dominum Deum Iſraël. ¶ Nomen Hebron ante vo
cabatur Cariath-Arbe. Adam maximus ibi inter
Enacim ſitus eſt, & terra ceſſauit à prælijs.

CAPVT XV.

Num. 34. a. 3. 1 IGitur ſors filiorum Iudę per cognationes
A ſuas iſta fuit. A termino Edom`vſq; ad`
deſertum Sin contra Meridiem, & vſque
ad extremam partem auſtralis plagæ.
2 ¶ initium eius à ſummitate maris ſalſiſſimi, & à lin-
3 gua eius quę reſpicit Meridiem. ¶ Egrediturq; con-
tra aſcenſum Scorpionis, & pertranſit in Sina: aſcen
ditque in Cadeſ-barne, & peruenit in Eſron, aſcen
4 dens ad Addar, & circuiens Carcaa, ¶ atque inde
pertranſiens in Aſemona, & perueniens ad torren-
tem-Aegypti: eruntque termini eius mare ma-
5 gnum, hic erit finis meridianæ plagæ. ¶ Ab Oriente
verò erit initium mare ſalſiſſimum vſque ad extre-
ma Iordanis: & ea quę reſpiciunt ad Aquilonem, à
lingua maris vſque ad eundem Iordanis fluuium.
6 ¶ aſcenditque terminus in Beth-hagla, & tranſit ab
Aquilone in Beth-araba: aſcendens ad lapidem-
7 Boen filij Ruben, ¶ & tendens vſque ad terminos
Debera de Valle-achor contra Aquilonem reſpi-
ciẽs Galgala, quę eſt ex aduerſo Aſcẽſionis-adom
min, ab auſtrali parte torrentis: tranſitq; aquas quę
vocantur Fons-ſolis: & erunt exitus eius ad Fon-
vallem. 8 tem-rogel, ¶ aſcenditque per`conuallem`filij En-
nom ex latere Iebuſęi ad Meridiem, hęc eſt Ieruſa-
lem: & inde ſe erigens ad verticem montis, quę eſt
contra Gehennom ad Occidentem in ſummitate
9 Vallis-Raphaim contra Aquilonem. ¶ pertranſitq;
C à vertice montis, vſque ad fontem aquæ Nephtoa,
& peruenit vſque ad vicos montis Ephron: inclina-
turq; in Baala, quę eſt Cariath-iarim, id eſt, vrbs ſyl
10 uarum, ¶ & circuit de Baala contra Occidentem, vſ
que ad montem Seir: tranſitque iuxta latus montis
Iarim ad Aquilonem in Cheſlon: & deſcẽdit in Be-
11 th-ſames, tranſitque in Thamna, ¶ & peruenit con
tra Aquilonem partis Accaron ex latere: inclina-
turque Sechrona, & tranſit montem Baala: perue-
nitque in Iebneel, & magni maris contra Occiden-
12 tem fine concluditur. ¶ hi ſunt termini filiorum Iu-
13 da per circuitum in cognationibus ſuis. ¶ Caleb ve
rò filio Iéphone dedit partem in medio filiorum
D Iuda, ſicut præceperat ei Dominus: Cariath-Arbe
14 patris Enac, ipſa eſt Hebron. ¶ Deleuitq; ex ea Ca Iudic. 1. c. 10.
leb tres filios Enac; Seſai & Ahiman & Tholmai de
15 ſtirpe Enac. ¶ Atque inde conſcendens venit ad ha
bitatores Dabir quæ prius vocabatur Cariath-sé-
16 pher, id eſt ciuitas literarum. ¶ Dixitque Caleb: Qui
percuſſerit Cariat-sépher, & ceperit eam, dabo ei
17 Axam filiam meam vxorem. ¶ Cepitq; eam Otho-
18 niel filius Cenez frater Caleb iunior, deditque ei
19 Axam filiam ſuam vxorem. ¶ Qui cùm pergerent ſi-
E mul ſuaſa eſt à uiro ſuo, vt peteret à patre ſuo agrũ,
20 ſuſpirauitque ut ſedebat in aſino. Cui Caleb. Quid
21 habes, inquit? ¶ At illa reſpondit: Da mihi benedi-
22 ctionem: terram auſtralem & arẽtem dediſti mihi,
23 iunge & irriguam. Dedit itaque ei Caleb irriguum
24 ſuperius & inferius. ¶ Hęc eſt poſſeſſio tribus filio-
25 rum Iuda per cognationes ſuas. ¶ Erantque ciuita-
26 tes ab extremis partibus filiorum Iuda iuxta termi
27 nos Edõ à Meridie: Cabſeel & Eder & Iagur, & ¶ Ci
28 na & Dimona & Adada, ¶ & Cedes & Aſor & Ieth-
29 nan, ¶ Ziph & Telem & Baloth, ¶ Aſor nona, &
30 Carioth, Heſron, hęc eſt Aſor. ¶ Amam, Sama, &
31 Molada, & Aſergadda, & Aſſemon & Betphelet,
32 ¶ & Haſer-ſual & Berſabee & Baziothia ¶ & Baala &
33 Im & Eſem, ¶ & Eltholad & Ceſil & Harma, ¶ & Si-
34 celeg & Medemena & Senſenna, ¶ Lebaoth & Se-
35 lim & Aen & Remon, omnes ciuitates vigintino-
36 uem, & villę earũ. ¶ In campeſtribus verò: Eſtaol &
37 Sarea & Aſena, ¶ & Zanoe & Engannim & Taphúa
F & Enaim, ¶ & Ierimoth & Adullã, Socho & Azeca
38 ¶ & Saráim & Aditháim & Gedera & Gederothá-
39 im, urbes quatuordecim, & uillæ earum. ¶ Sanan, &
40 Hadaſa & Magdal-gad, Delean & Maſepha & Ie-
41 ctheel, ¶ Lachis & Baſchath & Eglon, ¶ Chebbon &
42 Leheman & Cethlis ¶ & Gideroth & Bethdagon &
43 Naama & Maceda: ciuitates ſedecim, & uillæ earũ.
44 ¶ Labana & Ether & Aſan, ¶ Iephtaa & Eſna & Ne-
45 ſib, ¶ & Ceila & Aczib & Mareſa: ciuitates nouẽ, &
46 villę earũ. ¶ Accaron cum uicis & uillulis ſuis. ¶ Ab
47 Accaron uſq; ad mare, omnia quę uergũt ad Azó-
48 tum & uiculos eius. ¶ Azótus cum uicis & uillulis
49 ſuis. ¶ Gaza cũ uicis & uillulis ſuis, vſq; ad Torren-
50 tem Aegypti & Mare-magnum terminus eius. ¶ Et
51 in monte, Samir & Iether ¶ & Socoth & Dãna & Ca
52 riathsẽna, hęc eſt Dabir: ¶ Anab & Iſtemo & Anim,
53 Goſen & Olon & Gilo: ciuitates undecim & villę
54 earũ. ¶ Arab & Ruma & Eſaan, ¶ & Ianũ & Beth-tha
55 phua & Apheca, ¶ Athmatha & Cariatharbe, hęc eſt
G Hebron, & Sior: ciuitates nouẽ & uillę earũ. ¶ Maon
56 & Charmel & Ziph & Iotha, Iezrael & Iucadam &
57 Zanoe, Accain, Gabaa & Thamna: ciuitates de-
58 cem & uillę earum. ¶ Halhul, & Beth-ſur, & Ge-
59 dor, ¶ Mareth, & Bethanoth, & Eltecon: ciui-
60 tates ſex & uillæ earum. ¶ Cariath-baal, hæc

eſt

est Cariath-Iarim vrbs syluarum, & Arebba: ciui-
61 tates duæ & villæ earum. ¶ In deserto Beth-araba,
62 Meddin, & Sacbacha, ¶ & Nebsan, & Ciuitas salis, &
63 Engaddi: ciuitates sex & villæ earum. ¶ * Iebusæum
autem habitatorem Ierusalem non potuerunt filij
Iuda delere: habitauitq; Iebusæus cum filijs Iuda in
Ierusalem vsque in præsentem diem.

* sunt simul centum quindecim.

CAPVT XVI.

1 Cecidit quoq; sors filiorum Ioseph ab Ior-
A dane contra Iericho & aquas eius, ab O-
riente: solitudo quæ ascendit de Ieri-
2 cho ad montem Beth-el, ¶ & egreditur
de Beth-el Luzam, transitq; terminum Archiatha-
3 roth. ¶ & descendit ad Occidentem iuxta terminum
Iephleti, vsque ad terminos Beth-horon inferio-
ris, & Gazer, finiunturque regiones eius Mari ma-
4 gno, ¶ possederuntque filij Ioseph Manasses & E-
5 phráim. ¶ Et factus est terminus filiorum Ephráim
B per cognationes suas: & possessio eorum contra O-
rientem Ataroth-addar vsque Beth-horon superio-
6 rem. ¶ Egrediunturque confinia in mare: Mach-
C methath verò Aquilonem respicit: respicit: & cir-
cuit terminos contra Orientem in Thanath-selo: &
7 pertransit ab Oriente Ianoe: ¶ descenditque de Ia-
noe in Ataroth & Naarátha: & peruenit in Iericho,
8 egrediturque ad Iordanem. ¶ De Taphúa pertran-
sit contra mare in Vallem-arundineti, suntq; egres-
D sus eius in mare salsissimum: hæc est possessio tribus
9 filiorum Ephráim per familias suas. ¶ Vrbesque
separatæ sunt filijs Ephráim in medio possessionis
10 filiorum Manasse & villæ earum. ¶ & non interfece-
runt filij Ephráim Chananæũ qui habitabat in Ga-
zer: habitauitque Chananæus in medio Ephráim
vsque in diem hanc tributarius.

CAPVT XVII.

1 Cecidit autẽ sors tribui Manasse (ipse enim
A est primogenitus Ioseph) Machir primo-
genito Manasse patri Galaad, qui fuit vir
pugnator: habuitque possessionem Ga-
2 laad & Basan, ¶ ‖ & reliquis filiorum Manasse iuxta
familias suas. filijs Abiézer, & filijs Helec, & filijs
Esriel, & filijs Sechen, & filijs Hepher, & filijs Se-
mida. Isti sunt filij Manasse filij Ioseph, mares ‖ per
3 cognationes suas. ¶ Salphaad verò filio Hepher fi-
lij Galaad, filij Machir filij Manasse non erant filij,
sed solæ filiæ: quarum ista sunt nomina, Maala &
4 Noa & Hegla & Melcha & Thersa. ¶ Veneruntque
in conspectu Eleazari sacerdotis, & Iosue filij Nun,
& principum, dicentes: Dominus præcepit per
manum Moysi, vt daretur nobis possessio in medio
fratrum nostrorum. Deditque eis iuxta imperium
Domini possessionem in medio fratrum patris ea-
5 rum. ¶ Et ceciderunt funiculi Manasse, decem, abs-
B que terra Galaad & Basan trans Iordanem. ¶ Filiæ
6 enim Manasse possederunt hæreditatem in medio
filiorum eius. Terra autem Galaad cecidit in sortẽ
7 filiorum Manasse, qui reliqui erant. ¶ Fuitque ter-
minus Manasse ab Aser, Machmathath, quæ respi-
cit Sichem: & egreditur ad dextram iuxta habitato-
8 res fontis-Taphúæ. ¶ Etenim in sorte Manasse ce-
ciderat terra Taphûæ, quæ est iuxta terminos Ma-
9 nasse filiorum Ephráim. ¶ Descenditque terminus
Vallis-arundineti in Meridiem torrentis ciuitatum
Ephráim, quæ in medio sunt vrbium Manasse: ter-
minus Manasse ab Aquilone torrẽtis, & exitus eius
10 pergit ad Mare: ¶ ita, vt possessio Ephráim sit ab
C Austro, & ab Aquilone Manasse, & vtranque clau-
dat mare, & cõiugãtur sibi in tribu in Aser ab Aqui-
11 lone, & in tribu Issachar ab Oriente. ¶ Fuitque hæ-
reditas Manasse in Issachar & ĩ Aser, Beth-san & vi-
culi eius, & Ieblaam cum viculis suis, & habitato-
res Dor cum oppidis suis, habitatores quoque En-
dor cum viculis suis: similiterque habitatores
Tenac cum viculis suis, & habitatores Mageddo
cum viculis suis, & tertia pars vrbis Nopheth,
12 ¶ Nec potuerunt filij Manasse has ciuitates subuer-
tere: sed cœpit Chananæus habitare in terra ipsa.
13 ¶ Postquàm autem conualuerunt filij Israël, subie-
cerunt Chananæos, & fecerunt sibi tributarios, nec
14 interfecerunt eos. ¶ Locutique sunt filij Ioseph ad
Iosue, & dixerunt: Quare dedisti mihi possessionem
sortis & funiculi vnius, cùm sim tantæ multitudinis,
15 & benedixerit mihi Dominus? ¶ Ad quos Iosue ait:
D Si populus multus es, ascende in syluam: & succide
tibi spacia in terra Pherezæi & Raphaim: quia an-
16 gusta est tibi possessio montis Ephráim. ¶ Cui respõ-
derunt filij Ioseph: Non poterimus ad montana cõ-
scendere, cum ferreis curribus vtantur Chananæi
qui habitant in terra campestri, in qua sitæ sunt
Beth-san cum viculis suis, & Iezraël mediam pos-
17 sidens vallem. ¶ Dixitque Iosue ad domum Ioseph,
Ephráim & Manasse: Populus multus es, & magnæ
18 fortitudinis, non habebis sortem vnam, ¶ sed tran-
sibis ad montem, & succides tibi, atque purgabis
ad habitandum spacia: & poteris vltra procedere,
cùm subuerteris Chananæum, quem dicis ferreos
habere currus & esse fortissimum.

‖ Nu. 26. d. 29.

‖ Nu. 27. a. 1. 36. a. 2.

CAPVT XVIII.

1 Congregatiq; sunt omnes filij Israël in Si-
A lo, ibique fixerunt tabernaculum testi-
2 monij, & fuit eis terra subiecta. ¶ Reman-
serunt autem filiorum Israël septem tri-
bus, quæ necdum acceperant possessiones suas.
3 ¶ Ad quos Iosue ait: Vsquequo marcetis ignauia,
& non intratis ad possidendam terram, quam Do-
4 minus Deus patrum vestrorum dedit vobis? ¶ Eligi-
te de singulis tribubus ternos viros: vt mittant eos
& pergant atque circumeant terram & describant
eam iuxta numerum vniuscuiusq; multitudinis: re- * terminis.
5 ferantque ad me quod descripserint. ¶ Diuidite vo-
bis terram in septem partes: Iudas sit in terminis
suis ab australi plaga, & domus Ioseph ab Aquilo-
6 ne. ¶ mediam inter hos terram in septem partes de-
scribite: & huc venietis ad me, vt coram Domino
7 Deo vestro mittam vobis hic sortem: ¶ quia non est
B inter vos pars Leuitarum, sed sacerdotium Domini
est eorum hæreditas. Gad autem & Ruben, & dimi-
dia tribus Manasse iam acceperãt possessiones suas
trans Iordanem ad Orientalem plagam: quas de-
8 dit eis Moyses famulus Domini. ¶ Cumque surre-
xissent viri, vt pergerent ad describendam terram,
præcepit eis Iosue, dicens: Circuite terram, & de-
scribite eam, ac reuertimini ad me: vt hic coram
9 Domino in Silo mittam vobis sortem. ¶ Itaque per-
rexerunt: & lustrantes eam, in septem partes diui-
serunt, scribentes in volumine. Reuersique sunt ad

10 Iosue in castro Silo. ¶ Qui misit sortes coram Do-
mino in Silo, diuisitque terram filijs Israël in septẽ
11 partes. ¶ Et ascendit sors prima filiorum Ben-iamin
per familias suas, vt possiderent terram inter filios
12 Iuda & filios Ioseph. ¶ Fuitque terminus eorum cõ-
tra Aquilonem à Iordane, pergens iuxta latus Ieri-
cho septentrionalis plagæ, & inde contra Occiden-
tem ad montana conscendens, & perueniens ad so-
13 litudinem Beth-auen. ¶ atque pertransiens iuxta Lu
zam ad Meridiem, ipsa est Beth-el: descenditque
C in Ataroth-addar in montem qui est ad Meridiem
14 Beth-horon inferioris: ¶ et inclinatur circuiens cõ-
tra mare ad Meridiem mõtis qui respicit Beth-ho-
ron contra Africum: suntque exitus eius in Gariat-
báal, quæ vocatur & Cariath-iarim, vrbem filiorum
Iuda, hæc est plaga contra mare 'ad' Occidentem.
'& 4.
15 ¶ A Meridie autem ex parte Cariath-iarim egredi-
tur terminus contra mare, & peruenit vsque ad son
16 tem aquarum Nephtóa. ¶ descenditque in partem
montis qui respicit Vallẽ-filiorum-Ennom: & est
contra septentrionalem plagam in extrema parte
Vallis-raphaim: Descenditque in Ge-Ennom (id
est Vallis-Ennom,) iuxta latus Iebusæi ad Austrũ:
17 & peruenit ad Fontem-rogel, ¶ transiens ad Aqui-
lonem, & egrediens ad Ensemes, id est Fontem-so-
18 lis: ¶ & pertransit vsq; ad tumulos qui sunt è regio-
ne Ascensus-adommim: descenditque Abẽ-Boen,
id est lapidem Boen filij Ruben. & pertransit ex la-
tere Aquilonis ad campestria: descenditque in pla-
19 niciem, ¶ & prætergreditur contra Aquilonẽ Beth-
hagla: suntq; exitus eius cõtra linguam-maris-sal-
sissimi ab Aquilone in fine Iordanis ad Australem
20 plagam, ¶ qui est terminus illius ab Oriente. hæc
D est possessio filiorum Ben-iamin per terminos suos
21 in circuitu, & familias suas. ¶ Fueruntque ciuitates
22 eius, Iericho & Beth-hagla & Vallis-casis, ¶ Beth-
23 haraba & Samaraim & Beth-el ¶ & Auim & Apha-
24 ra & Ophera, ¶ Villa-hemona & Ophni & Gábee:
25 ciuitates duodecim, & villæ earum, ¶ Gabaon & Ra
26 ma & Beroth ¶ & Mesphe, & Caphara & Amosa
27 ¶ & Recen, Iarephel & Tharela ¶ & Sela, Eleph &
28 Iebus, quæ est Ierusalem, Gabaath & Cariath: ci-
uitates quatuordecim, & villæ earum. *Hæc est pos-
sessio filiorum Ben-iamin iuxta familias suas.

* Fueruntque õẽs ciuitates viginti sex.

CAPVT XIX.

1 ET egressa est sors secunda filiorum Simeõ
A per cognationes suas: fuitque hæreditas
eorum in medio possessionis filiorum Iu
2 da: ¶ Bersabee & Sabee & Molada &
3 ¶ Haser-sual, Bala & Asem ¶ & Eltholad, Bethul &
4 Harma ¶ & Siceleg & Beth-marchaboth & Haser-
5 susa & Beth-lebaoth & Sarohen: ciuitates trede-
6 cim, & villæ earum. ¶ Ain & Remmon & Athar &
7 Asan: ciuitates quatuor, & villæ earum, ¶ omnes
8 viculi per circuitum vrbium istarum vsque ad Baa-
lath, Beer, Ramath contra Australem plagam. *Hæc
est hæreditas filiorum Simeon iuxta cognationes
9 suas, ¶ in possessione & funiculo filiorum Iuda: quia
maior erat, & idcirco filij Simeon possederũt in me
10 dio hæreditatis eorum. ¶ Ceciditque sors tertia fi-
liorum Zabûlon per cognationes suas: & factus est
11 terminus possessionis eorum vsque Sarid. ¶ Ascen-
ditque de mari & 'Medalaa', & peruenit in Debbá-
seth, vsque ad torrentem, qui est contra Iecnnam.

* Fueruntque omnes ciuitates decem & septem.

Merala 1.

12 ¶ & reuertitur de Sarid contra Orientem in finem
Cheseleth-Thabor. & egreditur ad Dabéreth, ascẽ
13 ditque contra Iaphiæ. ¶ Et inde pertransit vsque ad
B Orientalem plagam Geth-hepher & Tacasin: & e-
14 greditur in Remmon Amthar & Noa. ¶ Et circuit
ad Aquilonem Hanathõ: suntq; egressus eius Val-
15 lis-iephtahel, ¶ & Careth & Naalol & Semeron &
Iedala & Beth-lehem: ciuitates duodecim, & villæ
16 earum. ¶ Hæc est hæreditas tribus filiorum Zabûlõ
17 per cognationes suas, vrbes & viculi earum. ¶ Issa-
char egressa est sors quarta per cognationes suas.
18 ¶ Fuitque eius hæreditas Iezrael & Casaloth & Su-
19 nẽ, ¶ & Hapharáim & Seon & Anaharath ¶ & Rab-
20 both & Cesion, Abes, ¶ & Rameth & Engannim
21 & Enhadda, & Beth-pheses. ¶ Et peruenit termi-
22 nus eius vsque Thabor & Sebesima & Beth-se-
mes: eruntque exitus eius Iordanis: ciuitates sede-
23 cim, & villæ earum. ¶ Hæc est possessio filiorum Is-
sachar per cognationes suas, vrbes, & viculi ea-
24 rum. ¶ Ceciditque sors quinta tribui filiorum Aser
25 per cognationes suas: ¶ fuitque terminus eorum
26 Halcath & Chali & Betem & Axaph, ¶ & Elmélech
& Amaad & Messal: & peruenit vsque ad Carme-
27 lum maris, & Sihor, & Labanath. ¶ Ac reuertitur con
tra Orientẽ Beth-dagon: & pertransit vsque Zabû-
lon & Vallẽ-Iephtael contra Aquilonem in Beth-
émec & Nehiel. Egrediturque ad Leuam Cabul,
28 ¶ & Abran & Rohob & Hamon & Cana, vsque ad
C Sidonem magnam: ¶ reuerti turque in Horma v-
29 que ad ciuitatem munitissimã Tyrum, et vsque Ho
sa: eruntque exitus eius in mare de funiculo Ach-
30 ziba: ¶ & Amma & Aphec et Rohob: ciuitates vi-
31 gintiduæ, et villæ earum. ¶ Hæc est possessio filio-
rum Aser per cognationes suas, vrbesque et viculi
32 earum. ¶ Filiorum Nephthali sexta sors cecidit per
33 familias suas: ¶ et cœpit terminus de Heleph, et E-
lon in Saanim et Adami, quæ est Neceb, et Iebna-
el vsque Lecum: et egressus eorum vsque ad Iorda-
34 nem, ¶ reuerti turque terminus contra Occiden-
tem in Azanoth Thabor, atque inde egreditur in
Hucuca, pertransit in Zabûlon contra Meridiem,
et in Azer contra Occidentem, et in Iuda ad Iorda-
35 nem contra ortum Solis. ¶ ciuitates munitissimæ,
Assedim, Ser, et Emath, et Reccath, et Cenéreth,
36 ¶ et Edema et Arama, Asor ¶ et Cedes et Edrai,
37 En-basor, ¶ et Ieron, et Magdalel, Horem et Beth-
38 anath et Beth-sames, ciuitates decem et nouem, et
D villæ earũ. ¶ Hæc est possessio tribus filiorum Neph-
39 thali per cognationes suas, vrbes et viculi earum.
40 ¶ Tribui filiorum Dan per familias suas egressa est
41 sors septima: ¶ et fuit terminus possessionis eius Sa-
raa, et Esthaol, et Hir-semes, id est, ciuitas solis.
42 ¶ Selebin, et Aialon et Iethela, ¶ Elon, et Themna et
43 Acron. ¶ Elthece, Gebbethon, et Balaath, ¶ et Iud
44 et Bane, et Barac, et Geth-remmon: ¶ et Meiarcon
45 et Arecon, cum termino qui respicit Ioppen, ¶ et
46 ipso fine concluditur. ¶ Ascenderuntque filij Dan,
47 et pugnauerunt contra Lesem, ceperuntque eam:
et percusserunt eam in ore gladij, et possederunt et
habitauerunt in ea, vocantes nomen eius Lesem-
48 Dan, ex nomine Dan patris sui. ¶ Hæc est possessio
tribus filiorum Dan, per cognationes suas, vrbes,
49 et viculi earum. ¶ Cumque complesset sorte diui-
dere Terram singulis per tribus suas, dederunt filij
Israël possessionem Iosue filio Nun in medio sui,
50 ¶ iuxta præceptum Domini, vrbem quã postulauit.

Thamnath-saraa in monte Ephráim:& ædificauit ci
51 uitatem, habitauitq; in ea. ¶ Hæ sunt possessiones
quas sorte diuiserunt Eleazar sacerdos, & Iosne fi-
lius Nun,& principes familiarum, ac tribuum filio-
rum Israël, in Silo, coram Domino ad ostium taber
naculi testimonij, partitiq; snnt Terram.

CAPVT XX.

1 ET locutus est Dominus ad Iosue, dicens:
A Loquere filijs Israël, & dic eis: ¶ Separa-
‖Nu. 35. b. 9. Deut. 19. a. 2. 2 te vrbes fugitiuorum, ‖ de qnibus locu-
3 tus sum ad vos per manum Moysi, ¶ vt cõ
fugiat ad eas quicunq; animam percusserit nescius:
& possit euadere iram proximi qui vltor est sangui-
4 nis, ¶ cùm ad vnam harum confugerit ciuitatum: sta
bitq; ante portam ciuitatis, & loquetur senioribus
vrbis illius ea, quæ se comprobẽt innocentem: sicq;
suscipient eum, & dabunt ei locum ad habitandum.
5 ¶ Cumq; vltor sanguinis eum fuerit persecutus, non
B tradent in manus eius: quia ignorans percussit pro-
ximum eius, nec ante biduum, triduumve eius pro-
6 batur inimicus. ¶ Et habitabit in ciuitate illa, donec
stet ante iudicium, causam reddens facti sui, & mo-
riatur sacerdos magnus qui fuerit in illo tempore:
C tunc reuertetur homicida, & ingredietur ciuitatẽ, &
7 domum suam de qua fugerat. ¶ Decreueruntq; Ce-
des in Galilęa montis Nephthali, & Sichem, in mõ-
te Ephráim, & Cariath-arbe, ipsa est Hebron in mõ
8 te Iuda: ¶ et trans Iordanem contra Orientalem pla
gam, Iericho. ‖ statuerunt Bosor, quæ sita est in cam-
‖Deu. 4. g. 43. Iosu. 10. b. 9. pestri solitudine de tribu Ruben, & Ramoth in Ga-
laad de tribu Gad, & Gaulon in Basan de tribu Ma-
9 nasse. ¶ Hæ ciuitates constitutæ sunt cunctis filijs If-
D raël, & aduenis qui babitabant inter eos: vt fugeret
ad eas qui animam nescius percussisset, & non mo-
reretur in manu proximi, effusum sanguinem vindi-
care cupientis, donec staret ante populum expoli-
turus causam suam.

CAPVT XXI.

1 ACcesseruntq; principes familiarum Leui
A. ad Eleazarum sacerdotem, & Iosue filiũ
Nun, & ad duces cognationum per sin-
2 gulas tribus filiorum Israël. ¶ locutique
sunt ad eos in Silo Terræ-Chanáan, atque dixerũt:
‖Nu. 35. a. 8. ‖ Dominus præcepit per manum Moysi, vt darentur
nobis vrbes ad habitandum, & suburbana earum ad
3 alenda iumenta. ¶ Dederuntq; filij Israël de posses-
sionibus suis iuxta imperium Domini, ciuitates &
4 suburbana earum. ¶ Egressaque est sors in familiam
Caath filiorum Aaron sacerdotis de tribu Iuda, &
5 Simeon, & Ben-iamin, ciuitates tredecim. ¶ Et re-
liquis filiorum Caath, id est Leuitis qui superfue-
rant, de tribubus Ephráim, & Dan, & dimidiæ tri-
6 bus Manasse, ciuitates decem. ¶ Porrò filijs Gerson
egressa est sors, vt acciperent de tribubus Issachar,
& Aser, & Nephthali, dimidiaque tribu Manasse in
7 Basan ciuitates numero tredecim. ¶ Et filijs Merari
per cognationes suas de tribubus Ruben, & Gad, &
8 Zabûlon, vrbes duodecim. ¶ Dederuntq; filij Israël
Leuitis ciuitates & suburbana earum, sicut præce-
pit Dominus per manum Moysi, singulis sorte tri-
9 buentes. ¶ De tribubus filiorũ Iuda, & Simeon de-
‖1. Par. 6. a. 2. B dit Iosue ciuitates: ‖ quarum ista sunt nomina: ¶ fi-
10 lijs Aaron per familias Caath Leuitici generis (pri
11 ma enim sors illis egressa est) ¶ Cariath-Arbe patris
Enac, quæ vocatur Hebron, in monte Iuda, & sub-
12 urbana eius per circuitum. ¶ ‖ Agros verò, & villas ‖Sup. 14. d. 16.
eius dederat Caleb filio Iéphone ad possidendum.
13 ¶ Dedit ergo filijs Aaron sacerdotis Hebron cõfu-
gij ciuitatẽ, ac suburbana eius, & Lobnam cũ subur-
14 banis suis: ¶ & Iether, & Estemo, ¶ & Holon, & Da-
15 bir, ¶ & Ain, & Ieta, & Beth-sames, cum suburba-
16 nis suis: ciuitates nouem de tribubus, vt dictum est,
17 duabus. ¶ De tribu autem filiorum Ben-iamin, Ga-
18 baon, & Gabae, ¶ & Anatoth, & Almon, cum sub-
19 urbanis suis, ciuitates quatuor. ¶ Omnes simul ciui-
tates filiornm Aaron sacerdotis tredecim cum sub-
20 urbanis suis. ¶ Reliquis verò per familias filiorum
21 Caath Leuitici generis hæc est data possessio. ¶ De
C tribu Ephráim vrbes confugij Sichen, cum suburba
22 nis suis, in monte Ephráim, & Gazer, ¶ & Cibsáim,
& Beth-horon, cum suburbanis suis, ciuitates qua-
23 tuor. ¶ De tribu quoque Dan: Elheco & Gabathõ,
24 ¶ & Aialon, & Geth-remmon, cum suburbanis suis,
25 ciuitates quatuor. ¶ Porrò de dimidia tribu Manas-
se, Thanach, & Geth-remmon cum suburbanis suis,
26 ciuitates duæ. ¶ Omnes ciuitates decem, & subur-
bana earum, datę sunt filijs Caath, inferioris gra-
27 dus. ¶ Filijs quoque Gerson Leuitici generis dedit
de dimidia tribu Manasse confugij ciuitates, Gau-
lon in Basan, & Bosram cum suburbanis suis, ciuita
28 tes duas. ¶ Porrò de tribu Issachar: Cesion, & Da-
29 bereth, ¶ & Iaramoth, & En-gânim, cum suburba-
30 nis suis, ciuitates quatuor. ¶ De tribu autem Aser:
31 Masal, & Abdon, ¶ & Helcath, & Robob cum sub-
32 urbanis suis, ciuitates quatuor. ¶ De tribu quoque
Nephthali ciuitates confugij Cedes in Galilæa, &
Hammoth-dor, & Carthan, cum suburbanis suis, ci-
33 uitates tres. ¶ Omnes vrbes familiarum Gerson, tre
34 decim, cum suburbanis suis. ¶ Filijs autem Merari
Leuitius inferioris gradus per familias suas data est
35 de tribu Zabûlon, Iecnam, & Cartha, ¶ & Damna,
& Naalol, ciuitates quatuor cum suburbanis suis.
36 ¶ De tribu Gad ciuitates confugij: Ramoth in Ga-
D laad, & Manáim & Hæsebon & Iazer, ciuitates qua-
37 tuor, cum suburbanis suis. ¶ De tribu Ruben vltra
-Iordanẽ contra Iericho ciuitates refugij, Bosor in ...8.
solitudine, Misor & Iaser, & Iethson, & Mephaath,
38 ciuitates quatuor cum suburbanis suis. ¶ Omnes vr-
bes filiorũ Merari per familias, & cognationes suas,
39 duodecim. ¶ Itaq; ciuitates vniuersæ Leuitarum in
medio possessionis filiorum Israël fuerunt quadra-
40 gintaocto, ¶ cum suburbanis suis, singulæ per fami-
41 lias distributæ. ¶ Deditq; Dominus Deus Israëli om
nem terram, quam traditurum se patribus eorum
iurauerat: & possederunt illam, atq; habitauerunt
42 in ea. ¶ Dataq; est ab eo pax in omnes per circuitũ
nationes: nullusq; eis hostiũ resistere ausus est sed
43 cuncti in eorum ditionẽ redacti snnt. ¶ Ne vnum qui
dẽ verbum, quod illis præstiturũ se esse promiserat,
irritum fuit: sed rebus expleta sunt omnia.

CAPVT XXII.

1 EOdem tempore vocauit Iosue Rubenitas,
A & Gaditas, & dimidiam tribum Manasse,
2 ¶ dixitq; ad eos: Fecistis omnia quæ prę-
cepit vobis Moyses famulus Domini: mi-
3 hi quoque in omnibus obedistis, ¶ nec reliquistis

fratres

fratres veſtros longo tempore, vſque in præſentem
diem, cuſtodientes imperium Domini Dei veſtri.
4 ¶ Quia igitur dedit Dominus Deus veſter fratribus
veſtris quietẽ & pacem, ſicut pollicitus eſt: reuerti-
mini, & ite in tabernacula veſtra, & in terram poſſeſ
ſionis, | quam tradidit vobis Moyſes famulus Domi — ❘Nu.32. c.31. Supr. 12. b.8.
5 ni, trans Iordanem ¶ ita duntaxat, vt cuſtodiatis at-
tentè, & opere compleatis mandatum & legem, quã
præcepit vobis Moyſes famulus Domini, vt diliga-
tis Dominum Deum veſtrum, & ambuletis in omni
bus vijs eius, & obſeruetis mandata illius, adhærea-
tisq; ei, ac ſeruiatis in omni corde, & in omni ani-
6 ma veſtra: ¶ Benedixitque eis Ioſue, & dimiſit eos.
B Qui reuerſi ſunt in tabernacula ſua. ¶ Dimidiæ au-
7 tem tribui Manaſſe poſſeſſionem Moyſes dederat
in Baſan: & idcirco mediæ quæ ſuperfuit, dedit Io-
ſue ſortem inter cæteros fratres ſuos trans Iordanẽ
ad Occidentalem plagam. Cumq; dimitteret eos in
8 tabernacula ſua, & benedixiſſet eis, ¶ dixit ad eos:
In multa ſubſtantia atq; diuitijs reuertimini ad ſe-
des veſtras, cum argento & auro ære ac ferro, & ve-
ſte multiplici: diuidite prædam hoſtium cum fratri-
9 bus veſtris. ¶ Reuerſiq; ſunt, & abierunt filij Ruben,
& filij Gad, & dimidia tribus Manaſſe, à filijs Iſraël
de Silo, quæ ſita eſt in Chanáan, vt intrarẽt Galaad
terram poſſeſſionis ſuæ, quam obtinuerãt iuxta im-
10 perium Domini in manu Moyſi. ¶ Cumq; veniſſent
C ad tumulos Iordanis, in Terram-Chanáan, ædifica-
uerũt iuxta Iordanem altare infinitæ magnitudinis.
11 ¶ Quod cùm audiſſent filij Iſraël, & ad eos certi nũ-
cij detuliſſent ædificaſſe filios Ruben, & Gad, & di-
midiæ tribus Manaſſe altare in Terra-Chanáan, ſu-
12 per Iordanis tumulos, contra filios Iſraël: ¶ conue-
nerunt omnes in Silo, vt aſcenderent & dimicarent
13 contra eos. ¶ Et interim miſerunt ad illos in Terrã-
14 Galaad Phinees filium Eleazari `ſacerdotem`, ¶ & — `ſacerdo- tis. 8.
decem principes cum eo, ſingulos de ſingulis tribu
15 bus. ¶ Qui venerunt ad filios Ruben, & Gad, & dimi
diæ tribus Manaſſe in terram-Galaad, dixerũtq; ad
16 eos. ¶ Hæc mandat omnis populus Domini, Quæ eſt
iſta tranſgreſſio? Cur reliquiſtis Dominum Deum
Iſraël, ædificantes altare ſacrilegum, & à cultu illius
17 recedentes? ¶ An parum vobis eſt quod | peccaſtis in — ❘Nu. 25. a.4.
D Beel Phegor, & vſq; in præſentem diem macula hu-
ius ſceleris in `vobis` permanet, multiq; de populo — `nobis 6.
18 corruerunt? ¶ Et vos hodie reliquiſtis Dominum, &
19 cras in vniuerſum Iſraël ira eius deſæuiet. ¶ Quòd ſi
putatis immundam eſſe terram poſſeſſionis veſtræ,
trãſite ad terram in qua tabernaculum Domini eſt,
& habitate inter nos: tantùm vt à Domino & à no-
ſtro cõſortio non recedatis, ædificato altari præter
20 altare Domini Dei noſtri. ¶ | Nonne Achan filius Za — ❘Supr. 7. a. 1.
re præterijt mãdatum Domini, & ſuper omnem po-
pulum Iſraël ira eius incubuit? Et ille erat vnus ho-
21 mo, atque vtinam ſolus perijſſet in ſcelere ſuo. ¶ Re-
ſponderuntq; filij Ruben, & Gad, & dimidia tribus
22 Manaſſe principibus legationis Iſraël: ¶ Fortiſſimus
E Deus Dominus, * ipſe nouit & Iſraël ſimul intelli- — * fortiſſi- mus Deus Dominus 4.
get: ſi præuaricationis animo hoc altare conſtruxi-
mus, non cuſtodiat nos, ſed puniat nos in præſenti:
23 ¶ & ſi ea mente fecimus vt holocauſta, & ſacrificiũ,
& pacificas victimas ſuper eo imponeremus, ipſe
24 quærat & iudicet: ¶ & non ea magis cogitatione, atq;
tractatu, vt diceremus, Cras dicent filij veſtri filijs
25 noſtris: Quid vobis & Domino Deo Iſraël? ¶ termi-
num poſuit Dominus inter nos & vos ò filij Ruben,
& filij Gad, Iordanem fluuium: & idcirco partem nõ
habetis in Domino. Et per hanc occaſionẽ auertent
filij veſtri filios noſtros à timore Domini. Putaui-
26 mus itaque melius, ¶ & diximus. Extruamus nobis
altare, non in holocauſta, neque ad victimas offerẽ-
27 das, ¶ ſed in teſtimonium inter nos & vos, & ſobolẽ
noſtram veſtramq; progeniem, vt ſeruiamus Domi
no, & iuris noſtri ſit offerre & holocauſta, & victi-
mas, & pacificas hoſtias: & nequaquã dicant cras fi-
lij veſtri filijs noſtris, Nõ eſt vobis pars in Domino.
28 ¶ Quod ſi voluerint dicere, reſpondebunt eis: Ecce
F altare Domini quod fecerunt patres noſtri, non in
holocauſta, neque in ſacrificium, ſed in teſtimoniũ
29 noſtrum, ac veſtrum. ¶ Abſit à nobis hoc ſcelus, vt re
cedamus à Domino, & eius veſtigia relinquamus
extructo altari ad holocauſta & ſacrificia, & victi-
mas offerẽdas ꝑter altare Domini Dei noſtri quod
30 extructum eſt ante tabernaculum eius. ¶ Quibus au-
ditis, Phinees ſacerdos, & principes legationis Iſ-
raël, qui erãt cum eo, placati ſunt: & verba filiorum
Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe, libentiſ-
31 ſimè ſuſceperũt. ¶ Dixitq; Phinees filius Eleazari ſa
G cerdos ad eos: Nunc ſcimus quòd nobiſcum ſit Do-
minus, quoniam alieni eſtis à præuaricatione hac,
32 & liberaſtis filios Iſraël de manu Domini, ¶ Reuer-
ſusq; eſt cum principibus à filijs Ruben, & Gad, de
terra-Galaad, `finium` Chanáan ad filios Iſraël, & re — `in terrã 2.
33 tulit eis. ¶ Placuitq; ſermo cunctis audientibus. Et
laudauerunt Deum filij Iſraël, & nequaquã vltrà di-
xerunt vt aſcenderent contra eos, atque pugnarent,
34 & delerent terram poſſeſſionis eorũ. ¶ Vocauerũtq;
filij Ruben, & filij Gad altare quod extruxerant, Te
ſtimonium noſtrum, quòd Dominus ipſe ſit Deus.

CAPVT XXIII.

1 EVoluto autem multo tempore, poſtquàm
A pacem dederat Dominus Iſraeli, ſubie-
ctis in gyro nationibus vniuerſis, & Ioſue
2 iam longæuo, & perſenilis ætatis: ¶ voca-
uit Ioſue omnem Iſraëlem, maioreſq; natu, & prin-
cipes, ac `duces`, & `magiſtros` dixitque ad eos: Ego — `iudices 1. `magiſtra- tus 4.
3 ſenui, & progreſſioris ætatis ſum: ¶ voſq; cernitis om
nia, quæ fecerit Dominus Deus veſter cunctis per
circuitum nationibus, quomodo pro vobis ipſe pu
4 gnauerit: ¶ & nunc, quia vobis ſorte `diuiſit` omnem — `diuiſi 1.
terram, ab Oriẽtali parte Iordanis vſq; ad Mare ma
5 gnũ, multæq; adhuc ſuperſunt nationes. ¶ Dominus
B Deus veſter diſperdet eas, & auferet à facie veſtra,
6 & poſſidebitis Terram, ſicut vobis pollicitus eſt: ¶ tã
tùm confortamini & eſtote ſoliciti vt cuſtodiatis cũ
cta quæ ſcripta ſunt in volumine legis Moyſi: & non
declinetis ab eis, neq; ad dexteram, neq; ad ſiniſtrã:
7 ¶ ne poſtquàm intraueritis ad Gẽtes, quæ inter vos
futuræ ſunt, iuretis in nomine deorum earum, & ſer
8 uiatis eis, & adoretis illos. ¶ Sed adhæreatis Domi-
9 no Deo veſtro, quod feciſtis vſque in diẽ hanc. ¶ Et
tunc auferet Dominus Deus in conſpectu veſtro gẽ
tes magnas & robuſtiſſimas, & nullus vobis reſiſtere
10 poterit. ¶ Vnus è vobis perſequetur hoſtium mille
C viros: quia Dominus Deus veſter pro vobis ipſe pu
11 gnabit, ſicut pollicitus eſt. ¶ Hoc tantùm diligentiſſi
mè præcauete, vt diligatis Dominum Deum veſtrũ.
12 ¶ Quod ſi volueritis gentium harũ, quæ inter vos ha-
bitant, erroribus adhærere, & cũ eis miſcere connu-
13 bia, atq; amicitias copulare: ¶ iam nũc ſcitote quòd

Domi-

Dominus Deus vester non eas deleat ante faciem
verunt i. vestram, sed sint vobis in foueam ac laqueum, &
offendiculum ex latere vestro, & sudes in oculis ve
stris, donec vos auferat, atq; disperdat de terra hac
14 optima quam tradidit vobis. ¶ En ego hodie ingre-
D dior viam vniuersæ terræ, & toto animo cognoscetis
quòd de omnibus verbis quæ se Dominus præstitu-
rum vobis esse pollicitus est, vnum non præterierit
15 incassum. ¶ Sicut ergo impleuit opere quod promi-
sit, & prospera cuncta venerunt: sic adducet super
vos quicquid malorum comminatus est, donec vos
auferat, atq; disperdat de terra hac optima quam
16 tradidit vobis. ¶ Eo quòd præterieritis pactum Do-
mini Dei vestri, quod pepigit vobiscum, & seruieri-
tis dijs alienis, & adoraueritis eos: citò atq; veloci-
ter consurget in vos furor Domini, & auferemini ab
hac terra optima quam tradidit vobis.

CAPVT XXIIII.

1 Congregauitq; Iosue omnes tribus Israël
A in Sichem, & vocauit maiores natu ac
principes, & iudices, & magistros: stete-
2 runtq; in conspectu Domini, ¶ & ad po-
pulum sic locutus est: Hæc dicit Dominus Deus Is-
raël: Trans fluuium habitauerunt patres vestri ab
Ge.11.d. 26. & 31. initio, Thare pater Abraham & Nachor: seruierūt-
3 que dijs alienis. ¶ Tuli ergo patrem vestrum Abra-
ham de Mesopotamiæ finibus, & adduxi eū in Ter-
Ge.21.a. 2 25 d. 26 4 ram-Chanáan: multiplicauiq; semen eius, ¶ & de-
di ei Isaac: illiq; rursum dedi Iacob, & Esau. E qui-
Gen.36.a. 8 bus Esau dedi mōtem Seir ad possidendum. Iacob
Gen.46.a. 6. 5 verò, & filij eius descenderunt in Aegyptum. ¶ Mi-
Exo. 3.c. 10. sitq; Moysen & Aaron, & percussi Aegyptum multis
6 signis, atq; portentis. ¶ Eduxique vos & patres ve-
Exo.12.f. 37. B stros de Aegypto, & venistis ad mare, persecutiq;
Ex.14.b. 9. sunt Aegyptij patres vestros cum curribus & equi-
7 tatu, vsque ad Mare-rubrum. ¶ Clamauerunt autem
ad Dominum filij Israël: qui posuit tenebras inter
vos & Aegyptios: & adduxit super eos mare, & ope
ruit eos. Viderunt oculi vestri cuncta quæ in Aegy-
pto fecerim, & habitastis in solitudine multo tēpo-
8 re: ¶ & introduxi vos in Terram-Amorrhæi, qui ha
Nu.21.d. 29. bitabat trans Iordanem. Cumq; pugnarent contra
vos, tradidi eos in manus vestras, & possedistis terrā
Nu.22.a. 5. 9 eorum, atque interfecistis eos. ¶ Surrexit autē Ba-
lac filius Sephor rex Moab, & pugnauit contra Is-
C raelem. Misitq;, & vocauit Balaam filium Beor, vt
10 malediceret vobis: ¶ & ego nolui audire eum, sed
econtrario per illum benedixi vobis, & liberaui vos
Sup. 3.d. 14.6.a.1. 11.a.3. 11 de manu eius. ¶ Transistisq; Iordanem, & venistis
ad Iericho. Pugnaueruntq; contra vos viri ciuitatis
eius, Amorrhæus, & Pherezæus, & Chananæus, &
Hethæus, & Gergesæus, & Heuæus, & Iebusæus: &
12 tradidi illos in manus vestras. ¶ Misiq; ante vos cra-
Sup.11. d.20. brones: & ieci eos de locis suis, duos reges Amor
Deut. 7.c. 20. 13 rhæorum, non in gladio, & in arcu tuo. ¶ Dediq; vo-
bis terram in qua non laborastis, & vrbes quas non
ædificastis, vt habitaretis in eis, vineas & oliueta quę
14 nō plantastis. ¶ Nunc ergo timete Dominum, & ser-
D uite ei perfecto corde atque verissimo, & auferte
Deos quibus seruierunt patres vestri in Mesopota-
15 mia, & in Aegypto, ac seruite Domino. ¶ Sin autem
malum vobis videtur vt Domino seruiatis, optio vo
bis datur: eligite hodie quod placet, cui seruire po-
tissimum debeatis, vtrum dijs quibus seruierunt pa-
tres vestri in Mesopotamia, an dijs Amorrhæorum,
in quorū terra habitatis: ego autem & domus mea
16 seruiemus Domino. ¶ Respunditq; populus, & ait:
Absit à nobis vt relinquamus Dominum, & seruia-
17 mus dijs alienis. ¶ Dominus Deus noster ipse edu-
xit nos & patres nostros de Terra-Aegypti, de do-
mo seruitutis: feciтq; videntibus nobis signa ingen-
tia, & custodiuit nos in omni via, per quam ambula
nimus, & in cunctis populis per quos transiuimus.
18 ¶ Et eiecit vniuersas gentes, Amorrhæum habitato-
E rem terræ quam nos intrauimus. Seruiemus igitur
19 Domino, quia ipse est Deus noster. ¶ Dixitq; Iosue
ad populum: Non poteritis seruire Domino: Deus
enim sanctus, & fortis ęmulator est, nec ignoscet sce
20 leribus vestris, atque peccatis. ¶ Si dimiseritis Do-
minum, & seruieritis dijs alienis, conuertet se, & af-
fliget vos, atque subuertet postquàm vobis præstite
21 rit bona. ¶ Dixitq; populus ad Iosue: Nequaquam
22 ita vt loqueris erit: sed Domino seruiemus. ¶ Et Io-
sue ad populum: Testes, inquit, vos estis, quia ipsi
elegeritis vobis Dominum, vt seruiatis ei: Respon-
23 deruntq;: Testes. ¶ Nunc ergo, ait, auferte deos alie
nos de medio vestri, & inclinate corda vestra ad Do
24 minum Deum Israël. ¶ Dixitq; populus ad Iosue:
F Domino Deo nostro seruiemus, & obedientes eri-
25 mus præceptis eius. ¶ Percussit ergo Iosue in die il-
lo fœdus, & proposuit populo præcepta atque iudi-
26 cia in Sichem. ¶ Scripsit quoque omnia verba hæc
in volumine legis Domini: & tulit lapidem pergran
dem, posuitq; eum subter quercum quę erat in san-
27 ctuario Domini, ¶ & dixit ad omnem populum: En
lapis iste erit vobis in testimoniū quòd audieritis audieris.
omnia verba Domini quæ locutus est vobis: ne for-
tè postea negare velitis, & mētiri Domino Deo ve-
28 stro. ¶ Dimisitq; populum, singulos in possessionem
29 suā. ¶ Et post hæc mortuus est Iosue filius Nun ser-
30 uus Domini, centum & decem annorum: ¶ sepelie-
G rūtq; eum in finibus possessionis suæ in Thamnath-
sare, quę est sita in monte Ephráim, à septentriona-
31 li parte montis Gaas. ¶ Seruiuitq; Israël Domino cū
ctis diebus Iosue & seniorum, qui longo vixerant tē
pore post Iosue, & qui nouerant omnia opera Do-
32 mini quæ fecerat in Israël. ¶ Ossa quoque Ioseph,
quæ tulerant filij Israël de Aegypto, sepelierunt in Ge.50.d. 25.
Sichem, in parte agri quē emerat Iacob à filijs He- Exo. 13.d. 19.
mor patris Sichem, centum nouellis ouibus. & fuit Ge.33.d. 19.
33 in possessionem filiorum Ioseph. ¶ Eleazar quoque
filius Aaron mortuus est: & sepelierunt eum in Ga-
baath Phinees filij eius, quæ data est ei in monte
Ephráim.

LIBRI IOSVE, FINIS.

LIBER IVDICVM, HEBRAICÈ SOPHETIM.

CAPVT PRIMVM.

1 POst mortem Iosue cõsulue
A runt filij Israël Dominum,
dicentes: Quis ascendet
ante nos contra Chana-
2 næum, & erit dux belli? ¶ Di
xitq; Dominus: Iudas ascẽ
3 det: ecce tradidi terram in
manus eius. ¶ Et ait Iudas
Simeoni fratri suo: Ascen-
de mecum in sortem meã,
& pugna contra Chananæum, vt & ego pergam te-
4 cum in sortem tuã. Et abijt cum eo Simeon. ¶ Ascen
ditque Iudas, & tradidit Dominus Chananæum, ac
B Pherezæum in manus eorum: & percusserunt in Be-
5 zec decem millia virorum. ¶ Inueneruntq; Adoni-
bézec, in Bézec, & pugnauerunt cõtra eum, ac per-
6 cusserunt Chananæum, & Pherezæum. ¶ Fugit au-
tem Adoni-bézec: quem persequuti comprehende
runt: cæsis summitatibus manuum eius ac pedum.

7 ¶ Dixitq; Adoni-bézec: Septuaginta reges ampu-
tatis manuum ac pedum summitatibus, colligebant
sub mensa mea ciborum reliquias: sicut feci, ita red
didit mihi Deus. Adduxeruntq; eum in Ierusalem,
8 & ibi mortuus est. ¶ Oppugnantes ergo filij Iuda, Ie-
rusalem, ceperunt eam, & percusserũt in ore gladij,
9 tradentes cunctam incendio ciuitatem. ¶ & postea
descendentes pugnauerunt cõtra Chananæum qui
habitabat in montanis, & ad meridiem in campe-
10 stribus. ¶ Pergensque Iudas contra Chananæum
C qui habitabat in Hebron, (cuius nomen fuit anti-
quitus Cariath-arbe) percussit Sesai, & Ahiman, & Iosu. 15.
11 Tholmai: ¶ atque inde profectus abijt ad habitato- d. 14.
res Dabir, cuius nomen vetus erat Cariath-sepher,
12 Id est, ciuitas literarum. ¶ Dixitq; Caleb: Qui percus
serit Cariath-sepher, & vastauerit eam, dabo ei Axã
13 filiam meam vxorem. ¶ Cumq; cepisset eam Otho-
niel filius Cenez frater Caleb minor, dedit ei Axã
14 filiam suam coniugem. ¶ Quam pergentem in itine-
re monuit vir suus, vt peteret à patre suo agrum.
Quæ cùm suspirasset sedens in asino, dixit ei Caleb:
15 Quid habes? ¶ At illa respõdit: Da mihi benedictio-
D nem, quia terram arentem dedisti mihi: da & irri-
guam aquis. Dedit ergo ei Caleb irriguũ superius,
16 & irriguum inferius. ¶ Filij autẽ Cinæi cognati Moy
si ascenderunt de ciuitate-palmarum, cum filijs Iu-
da in desertum sortis eius, quod est ad meridiem
17 Arad, & habitauerunt cum eo. ¶ Abijt autem Iudas
cum Simeone fratre suo, & percusserunt simul Cha
nanæum qui habitabat in Sephat, & interfecerunt
eum. Vocatumq; est nomen vrbis, Horma, id est,
18 anáthema. ¶ Cepitq; Iudas Gazan cum finibus suis,
& Ascalònem, atque Accaron cum terminis suis.
19 ¶ Fuitq; Dominus cum Iuda, & montana possedit:
nec potuit delere habitatores vallis, quia falcatis
20 curribus abundabant. ¶ Dederuntq; Caleb Hebrõ,
E sicut dixerat Moyses, qui deleuit ex ea tres filios Nu. 14.
21 Enac. ¶ Iebusæum autem habitatorem Ierusalem nõ d. 24.
deleuerunt filij Ben-iamin: habitauitque Iebusæus Iosu. 14. d.
cum filijs Ben-iamin in Ierusalem vsque in præsen- 13. & 16.
22 tem diem. ¶ Domus quoq; Ioseph ascendit in Be- d. 14.
23 thel, fuitq; Dominus cum eis. ¶ Nam cùm obside-
24 rent vrbem, quæ prius Luza vocabatur, ¶ viderunt
hominem egredientem de ciuitate, dixeruntq; ad
eum: Ostẽde nobis introitum ciuitatis, & faciemus
25 tecum misericordiam. ¶ Qui cùm ostẽdisset eis, per-
cusserunt vrbem in ore gladij: hominem autem il-
F lum, & omnem cognationem eius dimiserunt. ¶ Qui
26 dimissus, abijt in terram-Hethim, & ædificauit ibi
ciuitatem, vocauitq; eam Luzam: quæ ita appella-
27 tur vsque in præsentem diem. ¶ Manasses quoque
non deleuit Beth-san, & Tanach cum viculis suis, &
habitatores Dor, & Ieblaam, & Mageddo cum vi-
culis suis: cœpitque Chananæus habitare cum eis.
28 ¶ Postquàm autem confortatus est Israël, fecit eos
29 tributarios, & delere noluit. ¶ Ephráim etiam non
interfecit Chananæum qui habitabat in Gazer, sed
30 habitauit cum eo. ¶ Zabúlon non deleuit habitato-
res Cetròn, & Naalon: sed habitauit Chananæus Naalol 1.
31 in medio eius, factusque est ei tributarius. ¶ Aser

quoque nō deleuit habitatores Accho, & Sidonis,
Ahalab, & Achazib, & Helba, & Aphec, & Rohob.
32 ¶ habitauitq; in medio Chananæi habitatoris illius
G terræ, nec interfecit eū. ¶ Nephthali-quoq; nō dele -4-
33 uit habitatores Beth-semes, & Beth-anath: & habi
tauit inter Chananæū habitatorem terræ, fueruntq;
34 ei Betsemitæ & Bethamitæ tributarij. ¶ Arctauitque
Amorrhæus filios Dan in monte, nec dedit eis lo-
35 cum, vt ad planiora descenderent: ¶ habitauitq; in
monte Hares, quod interpretatur *testatio*, in Aia- *testacea
lon & Salebim. Et aggrauata est manus domus Io-
36 seph, factusq; est ei tributarius. ¶ Fuit autem termi-
nus Amorrhæi ab Ascensu-scorpionis, Petra, & su-
periora loca.

CAPVT II.

1 ASCenditq; Angelus Domini de Galgalis
A ad Locum-flentium, & ait: Eduxi vos de
Aegypto, & introduxi in terrā pro qua
iuraui patribus vestris: & pollicitus sum
vt non facerem irritum pactum meum vobiscum in
2 sempiternum: ¶ ita duntaxat vt non feriretis fœdus
cum habitatoribus terræ huius, & aras eorum sub-
uerteretis: & noluistis audire vocē meam. Cur hoc
3 fecistis? ¶ Quam ob rem nolui delere eos à facie ve-
stra: vt habeatis hostes, & dij eorum sint vobis in
4 ruinam. ¶ Cumq; loqueretur Angelus Domini hæc
verba ad omnes filios Israel, eleuauerunt vocem
5 suam, & fleuerūt. ¶ Et vocatum est nomen loci illius,
B Locus flentium, siue lachrymarum: immolauerūt-
6 que ibi hostias Domino. ¶ Dimisit ergo Iosue po- *Iof. 24. g. 28.
pulum, & abierunt filij Israël vniuscuiusq; in posses-
7 sionem suam, vt obtinerent eam: ¶ seruieruntq; Do-
mino cunctis diebus eius, & seniorum, qui longo
post eum vixerunt tempore, & nouerant omnia o-
8 pera Domini quæ fecerat cum Israël. ¶ Mortuus est
autem Iosue filius Nun, famulus Domini, centum
9 & decem annorum, ¶ & sepelierunt eum in finibus
possessionis suæ in Thamnathsare in monte Ephrá-
10 im, à septentrionali plaga montis Gaas. ¶ Omnisq;
illa generatio congregata est ad patres suos: & sur-
rexerunt alij, qui non nouerant Dominum, & ope-
11 ra quæ fecerat cum Israël. ¶ Feceruntq; filij Israël ma
12 lū in conspectu Domini, & seruierunt Baalim, ¶ ac di
miserunt Dñm Deū patrum suorum: qui eduxerat
C eos de Terra-Aegypti: & sequuti sūt Deos alienos,
Deosq; populorū qui habitabāt in circuitu eorum,
13 & adorauerūt eos, & ad iracūdiā cōcitauerūt Dñm,
14 ¶ dimittētes eū, & seruiētes Baal & Astharoth. ¶ Ira-
tusque Dominus contra Israël, tradidit eos in ma-
nus diripientium: qui ceperunt eos, & vendiderūt
hostibus qui habitabant per gyrum: nec potuerunt
15 resistere aduersarijs suis, ¶ sed quocunque pergere
voluissent, manus Domini super eos erat, sicut lo-
cutus est, & iurauit eis, & vehementer afflicti sunt.
16 ¶ Suscitauitq; Dominus iudices, qui liberarent eos
17 de vastantium manibus: ¶ sed nec eos audire volue-
runt: fornicantes cum dijs alienis, & adorantes eos.
Cito deseruerunt viam per quam ingressi fuerant
patres eorum: & audientes mandata Domini om-
18 nia fecēre contraria. ¶ Cumq; Dominus iudices su-
D scitaret, in diebus eorum flectebatur misericordia,
& audiebat afflictorum gemitus, & liberabat eos de
19 cœde vastantium. ¶ Postquàm autem mortuus esset
iudex, reuertebantur, & multò faciebant *maiora* *peiora.
quàm fecerant patres eorum, sequentes deos alie-
nos, seruientes eis, & adorantes illos. Non dimise-
runt adinuentiones suas, & viam durissimam per
20 quam ambulare consueuerant. ¶ Iratusq; est furor
Domini in Israël, & ait: Quia irritum fecit gens ista
pactum meum quod pepigeram cum patribus eo-
21 rum, & vocem meam audire contempsit: ¶ & ego nō
delebo gentes quas dimisit Iosue, & mortuus est:
22 ¶ vt in ipsis experiar Israël, vtrum custodiant viam
Domini, & ambulent in ea, sicut custodierunt pa-
23 tres eorum, an non. ¶ Dimisit ergo Dominus om-
nes nationes has, & citò subuertere noluit, nec tra-
didit in manus Iosue.

CAPVT III.

1 HAe sunt gentes quas Dominus dereliqt,
A vt erudiret in eis Israelem, & omnes qui
2 non nouerant bella Chananæorum: ¶ &
postea discerent filij eorum certare cum
3 hostibus, & habere consuetudinē prœliandi: ¶ quin-
que satrapas Philisthinorum, omnemq; Chananæū,
& Sidonium, atq; Heuæum qui *habitabat* in mōte *habitabant. 12.
Libano, de monte Baal-Hermon vsque ad introi-
4 tum Emath. ¶ Dimisitq; eos, vt in ipsis experiretur
Israëlem, vtrum audirent mandata Domini, quæ
præceperat patribus eorum per manum Moysi, an
5 non. ¶ Itaque filij Israel habitauerūt in medio Cha-
nanæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & He-
6 uæi & Iebusæi: ¶ & duxerunt vxores filias eorum, ip-
siq; filias suas filijs eorum tradiderunt, & seruierunt
7 dijs eorum. ¶ Feceruntq; malum in conspectu Do-
mini, & obliti sunt Dei sui, seruientes Baalim, &
8 Astaroth. ¶ Iratusq; contra Israël Dominus, tradi-
dit eos in manus Chusan-rasathaim regis Mesopo
9 tamiæ. seruieruntq; ei octo annis. ¶ Et clamauerunt
B ad Dominum: qui suscitauit eis saluatorem, & libe-
rauit eos, Othoniel videlicet filium Cenez, fratrem
10 Caleb minorem. ¶ fuitq; in eo Spiritus Domini: &
iudicauit Israël. Egressusq; est ad pugnam, & tra-

didit

didit Dominus in manus eius Chuſan-raſatháím re
11 gem Syriæ, & oppreſſit eum. ⁋ Quieuitq; terra qua-
draginta annis, & mortuus eſt Othoniel filius Ce-
12 nez. ⁋ Addiderunt autem filij Iſraël facere malum
in conſpectu Domini: qui cõfortauit aduerſum eos
Eglon regem Moab: quia fecerunt malum in con-
13 ſpectu eius. ⁋ Et copulauit ei filios Ammon, & Ama
lec: abijtq; & percuſſit Iſraël, atque poſſedit vrbem-
14 palmarũ. ⁋ Seruieruntq; filij Iſraël Eglon regi Moab
15 decem & octo annis. ⁋ & poſtea clamauerunt ad
Dominum: qui ſuſcitauit eis ſaluatorem vocabulo
Aod *, filium Gera, filij Iemini, qui vtraque manu *inclytũ.
pro dextera vtebatur. Miſeruntq; filij Iſraël per illũ
16 munera Eglon regi Moab. ⁋ Qui fecit ſibi gladium
C ancipitem, habentem in medio capulum longitudi
nis palmæ manus, & accinctus eſt eo ſubter ſagum
17 in dextro femore. ⁋ Obtulitq; munera Eglon regi
18 Moab, Erat autem Eglon craſſus nimis. ⁋ Cumque
obtuliſſet ei munera, proſecutus eſt ſocios qui cum
19 eo venerant. ⁋ Et reuerſus de Galgalis, vbi erant i-
dóla, dixit ad regem: Verbum ſecretum habeo ad
te ó rex. Et ille imperauit ſilentium: egreſſisq; om-
20 nibus qui circa eum erant, ⁋ ingreſſus eſt Aod ad eũ.
ſedebat autem in æſtiuo cenaculo ſolus: dixitque,
Verbum Dei habeo ad te. Qui ſtatim ſurrexit de
21 throno. ⁋ Extenditq; Aod ſiniſtram manum, & tu-
lit ſicam de dextero femore ſuo, infixitque eam in
22 ventrem eius: ⁋ tam validè vt capulus ſequeretur fe-
rum in vulnere, ac pinguiſſimo adipe ſtringeretur.
Nec eduxit gladium, ſed ita vt percuſſerat, reliquit
in corpore, ſtatimq; per ſecreta naturæ alui ſterco-
23 ra proruperunt. ⁋ Aod autem clauſis diligentiſſimè
24 oſtijs cœnaculi, & obfirmatis ſera, ⁋ per poſticum
D egreſſus eſt. Seruiq; regis ingreſſi viderunt clauſas
fores cœnaculi, atque dixerunt: Forſitan purgat al-
25 uum in æſtiuo cœnaculo. ⁋ Expectantesq; diu do-
nec erubeſcerent, & videntes quòd nullus aperiret,
tulerunt clauem: & aperientes inuenerunt Domi-
26 num ſuum in terra iacentem mortuum. ⁋ Aod au-
tem dum illi turbarentur, effugit, & pertranſijt Lo-
cum-idolorũ, vnde reuerſus fuerat. Venitq; in Sei-
27 rath: ⁋ & ſtatim inſonuit buccina in mõte Ephráim:
deſcenderuntque cum eo filij Iſraël, ipſo in fronte
28 gradiente. ⁋ Qui dixit ad eos: Sequimini me: tradi-
dit enim Dominus inimicos noſtros Moabitas in
manus noſtras. Deſcenderuntq; poſt eum, & occu-
pauerunt vada Iordanis, quæ tranſmittunt in Moab:
29 & non dimiſerunt tranſire quemquam: ⁋ ſed per-
cuſſerunt Moabitas in tempore illo, circiter decem
millia, omnes robuſtos, & fortes viros. nullus eo-
30 rum euadere potuit. ⁋ Humiliatusque eſt Moab in
die illo ſub manu Iſraël: & quieuit terra octoginta
31 annis. ⁋ Poſt hũc fuit Samgar filius Anath, qui per-
cuſſit de Philiſthijm ſexcentos viros vomere: & ip-
ſe quoque defendit Iſraël.

CAPVT IIII.

1 Ddideruntque filij Iſraël facere malum in
A conſpectu Domini poſt mortem Aod, 1.Reg.12.b.9.
2 ⁋ & tradidit illos Dominus ĩ manus Iabin
regis Chanaán, qui regnauit in Aſor: ha-
buitq; ducem exercitus ſui nomine Siſaram, ipſe au
3 tem habitabat In Haroſeth-gentium. ⁋ Clamaueruntque filij Iſraël ad Dominum. nongentos enim ha-
bebat falcatos currus, & perviginti annos vehemẽ
4 ter oppreſſerat eos. ⁋ Erat autem Debora prophe-
tis vxor Lapidoth, quæ iudicabat populum in illo

5 tempore. ⁋ Et ſedebat ſub palma, quæ nomine illius
vocabatur, inter Rama & Beth-el in monte Ephrá-
im: aſcendebatque ad eam filij Iſraël in omne iudi-
6 cium. ⁋ Quæ miſit, & vocauit Barac filium Abi-noẽ
de Cedes in Nephthali: dixitque ad eum: Præcepit
tibi Dominus Deus Iſraël, vade, & duc exercitum
in montem Thabor, tolleſque tecum decem mil-
lia pugnatorum de filijs Nephthali, & de filijs Za-
7 bûlon: ⁋ ego autem adducam te in loco Torrentis-
ciſon, Siſaran principem exercitus Iabin, & cur-
rus eius, atque omnem multitudinem, & tradam
8 eos in manu tua. ⁋ Dixitque ad eam Barac: Si venis
B mecum, vadam: ſi nolueris venire mecum, non -6.
9 pergam. ⁋ Quæ dixit ad eum: Ibo quidem tecum,
ſed in hac vice victoria non reputabitur tibi, quia in
manu mulieris tradetur Siſara. Surrexit itaque De-
10 bora, & perrexit cum Barac in Cedes. ⁋ Qui accitis
Zabûlon & Nephthali, aſcendit cum decem milli-
bus pugnatorum, habẽs Deboram in comitatu ſuo.
11 ⁋ Haber autem Cinæus receſſerat quondam à cæte-
ris Cinæis fratribus ſuis filijs Hobab, cognati Moy-
ſi: & tetenderat tabernacula vſque ad vallem quæ
12 vocatur Sennim, & erat iuxta Cedes. ⁋ Nunciatum-
que eſt Siſaræ quòd aſcẽdiſſet Barac filius Abinoẽ,
13 in montem Thabor, ⁋ & cõgregauit nongentos fal-
catos currus, & omnem exercitum de Haroſeth-
14 gentium ad Torrentem ciſon. ⁋ Dixitque Debora
C ad Barac: Surge. hæc enim eſt dies in qua tradidit
Dominus Siſaram in manus tuas: en ipſe ductor eſt
tuus. Deſcendit itaque Barac de monte Thabor, &
15 decem millia pugnatorum cum eo. ⁋ ‖ Perterruit- Pſal. 82. c. 12.
que Dominus Siſaran, & omnes currus eius, vni-
uerſamq; multitudinem in ore gladij ad cõſpectum
Barac: in tantum vt Siſara de curru deſiliens, pedi-
16 bus fugeret, ⁋ & Barac perſequeretur fugientes cur-
rus, & exercitum vſque ad Haroſeth-gentium, &
omnis hoſtium multitudo vſque ad internecionem
17 caderet. ⁋ Siſara autem fugiens peruénit ad tento-
rium Iahel vxoris Haber Cinæi. Erat autem pax in-
18 ter Iabin regem Azor, & domum Haber Cinæi. ⁋ E-
greſſa igitur Iahel in occurſum Siſaræ, dixit ad eũ:
Intra ad me Domine mi, intra, ne timeas. Qui in-
greſſus tabernaculum eius, & opertus ab ea pallio,
19 ⁋ dixit ad eam: Da mihi obſecro paululum aquæ,
D quia ſitio valde. Quæ aperuit vtrem lactis, & dedit
20 ei bibere, & operuit illum. ⁋ Dixitque Siſara ad eam:
Sta ante oſtium tabernaculi: & cùm venerit aliquis
interrogans te, & dicens, Nunquid hìc eſt aliquis?
21 Reſpondebis, Nullus eſt. ⁋ Tulit itaque Iahel vxor
Haber clauum tabernaculi, aſſumẽs pariter & mal-

lenm: & ingressa absconditè, & cum silentio po-
suit supra tempus capitis eius clauum, percussum-
que malleo defixit in cerebrum vsque ad terram:
qui soporem morti socians defecit, & mortuus est.
22 ¶ Et ecce Barac sequens Sisaram veniebat: egres-
saque Iahel in occursum eius, dixit ei: Veni, &
ostendam tibi virum quem quæris. Qui cùm in-
trasset ad eam, vidit Sisaram iacentem mortuum,
23 & clauum infixum in tempore eius. ¶ Humiliauit
ergo Deus in die illo Iabin regem Chanáan coram
24 filijs Israël. ¶ qui crescebant quotidie, & forti manu
opprimebãt Iabin regẽ Chanáan, donec delerẽt eũ.

CAPVT V.

1 CEcineruntque Debora & Barac filius Abi
A noem in illo die, dicentes.
2 ¶ Qui sponte obtulistis de Israël animas
vestras ad periculum, benedicite Dño
3 ¶ Audite reges, auribus ꝑcipite principes: Ego sum,
ego sum quæ Dño canam, psallam Dño Deo Israel.
4 ¶ Dñe cũ exires de Seir, & trãsires ꝑ regiones E-
dõ, terra mota est, cœliq́; ac nubes distillauerũt aqs.
5 ¶ Montes fluxerunt à facie Domini, & Sinai à fa-
cie Domini Dei Israël.
6 ¶ In diebus Sangar filij Anath, in diebus Iahel
quieuerunt semitæ: & qui ingrediebantur per eas,
ambulauerunt per calles deuios.
7 ¶ Cessauerunt fortes in Israël, & quieuerunt: do
nec surgeret Debora, surgeret mater in Israël.
8 ¶ Noua bella elegit Dominus, & portas hostium
ipse subuertit: clypeus & hasta si apparuerunt in
quadraginta millibus Israël.
9 ¶ Cor meum diligit principes Israël: qui propria
B voluntate obtulistis vos discrimini, benedicite Dño.
10 ¶ Qui ascenditis super nitentes * asinos, & sedetis
in iudicio, & ambulatis in via, loquimini.
11 ¶ Vbi collisi sunt currus, & hostium suffocatus est
exercitus, ibi narrentur iustitiæ Domini, & clemen
tia in fortes Israël: tunc descendit populus Domi-
ni ad portas, & obtinuit principatum.
12 ¶ Surge, surge Debora. surge, surge, & loquere
canticum: surge Barac, & apprehende captiuos
tuos filij Abi-noem.
13 ¶ Saluatæ sunt reliquiæ populi, Dominus in for-
tibus dimicauit.
14 ¶ Ex Ephraim deleuit eos in Amalec, & post eum
ex Ben-iamin in populos tuos ó Amalec: de Ma-
chir principes descenderũt, & de Zabulon, qui exer
citum ducerent ad bellandum.
15 ¶ Duces Issachar fuere cum Debora, & Barac ve-
stigia sunt secuti, qui quasi in præceps ac barathrum
se discrimini dedit: diuiso contra se Ruben, magna-
nimorum reperta est contentio.

* asinas 1.

16 ¶ Quare habitas inter duos terminos, vt audias si-
bilos gregum? diuiso contra se Ruben magnani-
morum reperta est contentio.
17 ¶ Galaad trans Iordanem quiescebat, & Dan vaca-
C bat nauibus: Asser habitabat in littore maris, & in
portubus morabatur.
18 ¶ Zabulon verò & Nephthali obtulerunt animas
suas morti in regione Merome.
19 ¶ Venerunt reges & pugnauerunt, pugnauerunt re
ges Chanáan in Tanach iuxta aquas Mageddo, &
tamen nihil tulére prædantes.
20 ¶ De cœlo dimicatũ est cõtra eos: stellæ manẽtes in
ordine & cursu suo, aduersus Sisaram pugnauerũt.
21 ¶ Torrẽs Cison traxit cadauera eorũ: torrẽs Cadu-
mim, torrẽs Cison, conculca anima mea robustos.
22 Vngulæ equorũ ceciderunt, fugiẽtibus impetu, &
præceps ruentibus fortissimis hostium.
23 ¶ Maledicite terræ Meroz. dixit Angelus Dñi, ma
ledicite habitatoribus eius, quia venerunt ad auxi-
lium Domini, in adiutorium fortissimorum eius.
24 ¶ Benedicta inter mulieres Iahel vxor Haber Ci-
D nęi, & benedicatur in tabernaculo suo *. *-1.
25 ¶ Aquam petenti lac dedit, & in phiala principum
obtulit butyrum.
26 ¶ Sinistram manum misit ad clauum, & dexteram
ad fabrorũ malleos, percussitq́; Sisaram quęrens in
capita vulneri locum, & tempus validè perforans.
27 ¶ Inter pedes eius ruit, defecit, & mortuus est: vol-
uebatur ante pedes eius, & iacebat exanimis & mi
serabilis.
28 ¶ Per fenestram respiciens, vlulabat mater eius: &
de cœnaculo loquebatur: Cur moratur regredi cur
rus eius? quare tardauerũt pedes quadrigarũ illius?
29 ¶ Vna sapientior cæteris vxoribus eius, hæc socrui
verba respondit:
30 ¶ Forsitan nunc diuidit spolia, & pulcherrima fœ-
minarum eligitur ei: vestes diuersorum colorum Si-
saræ traduntur in prædam, & supellex varia ad or-
nanda colla congeritur.
31 ¶ Sic pereant omnes inimici tui Domine: qui autẽ
diligunt te, sicut sol in ortu suo splẽdet, ita rutilent.
32 ¶ Quieuitque terra per quadraginta annos.

CAPVT VI.

1 FEcerunt autem fili Israel malum in con-
A spectu Domini: qui tradidit illos in ma-
2 nu Madiã septem annis. ¶ & oppressi sunt
valde ab eis. Feceruntq́; sibi antra & spe-
lũcas in mõtibus, & munitissima ad repugnandũ lo-
3 ca. ¶ Cúmq́; seuisset Israël, ascẽdebat Madiã & Ame
4 lec, cæteriq́; orientaliũ nationũ: ¶ & apud eos figẽtes
tẽtoria, sicut erãt in herbis cũcta vastabãt vsq; ad in-
troitũ Gazæ: nihilq́; omnino ad vitã pertinẽs relin-
quebant in Israël, nõ oues, non boues, non asinos.
5 ¶ Ipsi enim & vniuersi greges eorum veniebant cum
tabernaculis suis, & instar locustarum vniuersa com
plebant, innumera multitudo hominum & camelo
6 rũ, quicquid tetigerãt deuastantes. ¶ Humiliatusque
7 est Israel valde in conspectu Madian. ¶ Et clamauit
B ad Dominum, postulãs auxilium cõtra Madianitas.
8 ¶ Qui misit ad eos virum Prophetam, & locutus est:
Hæc dicit Dñs Deus Israel, Ego vos feci cõscẽdere
9 de Aegypto, & eduxi vos de domo seruitutis, ¶ & li-
beraui de manu Aegyptiorũ & oĩum inimicorũ qui
affligebãt vos: eieciq́; eos ad introitũ vestrũ, & tra-
10 didi vobis terrã eorũ. ¶ Et dixi, Ego Dominus Deus

veſter, ne timeatis Deos Amurrhæorum, in quorũ
terra habitatis: Et noluiſtis audire vocem meam.
11 ¶ Venit autem Angelus Domini, & ſedit ſub quer-

cu quæ erat in Ephra, & pertinebat ad Ioas patrem
familię Ezri. Cumque Gedeon filius eius excureret
atque purgaret frumẽta in torculari, vt fugeret Ma-
12 dian ¶ apparuit ei Angelus Domini, & ait: Domi-
13 nus tecum: virorum fortiſſimè, ¶ Dixitque ei Ge-
C deon, Obſecro mi domine, ſi Dominus nobiſcũ eſt,
cur apprehenderunt nos hęc omnia? vbi ſunt mira-
bilia eius quæ narrauerunt patres noſtri, atque di-
xerunt, De Aegypto eduxit nos Dominus? Nũc au
tem dereliquit nos Dominus & tradidit in manus
14 Madian. ¶ Reſpexitq; ad eũ Dñs, & ait: Vade in hac
fortitudine tua, & liberabis Iſraël de manu Madiã:
15 ſcito quòd miſerim te. ¶ Qui reſpondens ait, Obſe-
cro mi Domine, in quo liberabo Iſraël? ecce fami-
lia mea infima eſt in Manaſſe, & ego minimus in do
16 mo patris mei. ¶ Dixitque ei Dominus: Ego ero te-
17 cum, & percuties Madian quaſi vnum virum. ¶ Et il
le: Si inueni, inquit, gratiam coram te, da mihi ſignũ
18 quòd tu ſis qui loqueris ad me. ¶ Nec recedas hinc,
D donec reuertar ad te portans ſacrificium, & offerẽs
tibi. Qui reſpondit. Ego præſtolabor aduẽtum tuũ.
19 ¶ Ingreſſus eſt itaque Gedeon, & coxit hœdum, &
de farinæ modio azymos panes: carneſque ponens
in caniſtro, & ius carnium mittens in ollã, tulit om-
20 nia ſub quercu, & obtulit ei. ¶ Cui dixit Angelus
Domini: Tolle carnes & azymos panes, & pone ſu-
pra petrã illã, & ius deſuper funde. Cumq; feciſſet
21 ita, ¶ extendit angelus Domini ſummitatem virgæ
quã tenebat in manu, & tetigit carnes & panes azy-
mos, aſcenditque ignis de petra, & carnes, azymoſ-
que panes cõſumpſit. Angelus autem Domini eua-
22 nuit ex oculis eius. ¶ Videnſque Gedeon quòd eſ-
ſet Angelus Domini, ait: Heu mi Dñe Deus: quia
23 vidi Angelum Domini facie ad faciem. ¶ Dixitque
ei Dominus: Pax tecum: ne timeas, non morieris.
24 ¶ Aedificauit ergo ibi Gedeon altare Domino, vo-
E cauitque illud, Domini-pax, vſque in præſentem
diem. Cumque adhuc eſſet in Ephra quæ eſt fami-
25 liæ Ezri, ¶ nocte illa dixit Dominus ad eum: Tolle
taurum patris tui, & alterum taurum annorum ſe-
ptem, deſtrueſque aram Báal, quæ eſt patris tui: &
26 nemus quod circa aram eſt, ſuccides: ¶ & ędificabis
altare Domino Deo tuo in ſummitate petræ huius,
ſuper quam antè ſacrificium poſuiſti: tolleſque tau
rum ſecundum, & offeres holocauſtum ſuper ſtruẽ
27 lignorum, quæ de nemore ſucciderís. ¶ Aſſumptis
ergo Gedeon decem viris de ſeruis ſuis, fecit ſicut
pręceperat ei Dominus. Timens autem domum pa
tris ſui & homines illius ciuitatis, per diem noluit
28 facere, ſed omnia nocte compleuit. ¶ Cumque ſur-
F rexiſſent viri oppidi eius manè, viderunt deſtructã
aram Báal, lucumque ſucciſum, & taurum alterum
impoſitum ſuper altare, quod tũc ædificatum erat.
29 ¶ Dixeruntque ad inuicem: Quis hoc fecit? Cumq;
perquirerent authorem facti, dictum eſt, Gedeon
30 filius Ioas fecit hæc omnia. ¶ Et dixerunt ad Ioas:
Produc filium tuum huc, vt moriatur: quia deſtru-
31 xit aram Báal, & ſuccidit nemus. ¶ Quibus ille reſpõ
dit: Nunquid vltores eſtis Báal, vt pugnetis pro eo?
qui aduerſarius eſt eius moriatur antequã lux cra-
ſtina veniat. ſi Deus eſt, vindicet ſe de eo qui ſuffo-
32 dit aram eius. ¶ Ex illo die vocatus eſt Gedeon, Ie-
robáal, eo quòd dixiſſet Ioas, Vlciſcatur ſe de eo
33 Báal, qui fodit aram eius. ¶ Igitur omnis Madian &
Amalec, & orientalęs populi cõgregati ſunt ſimul,
& tranſeuntes Iurdanem, caſtrametati ſunt in valle
34 Iſraël. ¶ Spiritus autem Domini induit Gedeon, qui
G clangens buccina, conuocauit domum Abi-ezer,
35 vt ſequeretur ſe. ¶ Miſitque nuncios in vniuerſum
Manaſſem, qui & ipſe ſecutus eſt eum: & alios nun-
cios in Aſer & Zabulon & Nephthali, qui occurre-
36 runt ei. ¶ Dixitque Gedeon ad Dominum: Si ſaluũ
37 facis per manum meam Iſraël, ſicut locutus es, ¶ po
nam hoc vellus lanæ in area: ſi ros in ſolo vellere
fuerit, & in omni terra ſiccitas, ſciam quòd per ma-
38 num meam, ſicut locutus es, liberabis Iſraël. ¶ Fa-
ctumque eſt ita. Et de nocte cõſurgens expreſſo vel
39 lere, concham rore impleuit. ¶ Dixitque rurſus ad
Dominum: Ne iraſcatur furor tuus contra me ſi ad-
huc ſemel tentauero, ſignũ quærens in vellere. Oro
vt ſolum vellus ſiccũ ſit, & omnis terra rore madẽs.
40 ¶ Fecitque Dominus nocte illa vt poſtulauerat: &
fuit ſiccitas in ſolo vellere, & ros in omni terra.

CAPVT VII.

1 IGitur Ierobáal qui & Gedeon, de nocte
A conſurgens, & omnis populus cum eo,
venit ad fontem qui vocatur Harad. E-
rant autem caſtra Madian in valle ad ſe-
2 ptentrionalem plagam collis excelſi. ¶ Dixitq; Do
minus ad Gedeon: Multus tecum eſt populus, nec
tradetur Madian in manus eius: ne glorietur cõtra
3 me Iſraël, & dicat, Meis viribus liberatus ſum. ¶ Lo
quere ad populum, & cunctis audientibus prædica:
Qui formidoloſus & timidus eſt, reuertatur. Re- Deu.20. 5. 1 Mac.3 46.
ceſſeruntque de monte Galaad, & reuerſi ſunt ex
populo vigintiduo millia virorum, & tãtum decem
4 millia remanſerunt. ¶ Dixitque Dominus ad Ge-
B deõ: Adhuc populus multus eſt: duc eos ad aquas,
& ibi probabo illos: & de quo dixero tibi vt tecum
vadat, ipſe pergat: quem ire prohibuero, * reuerta- *Ipſe 1.
5 tur. ¶ Cumque deſcendiſſet populus ad aquas, dixit
Dominus ad Gedeõ, Qui lingua lambuerint aquas,
ſicut ſolent canes lambere, ſeparabis eos ſeorſum,
qui autem curuatis genibus biberint, in altera par-
6 te erunt. ¶ Fuit itaq; numerus eorũ qui manu ad os
proiiciente, lãbuerant aquas, trecẽti uiri: omnis au
7 tẽ reliqua multitudo flexo poplite biberat. ¶ Et ait
Dñs ad Gedeon: In trecentis viris qui lambuerunt
aquas, liberabo vos, & tradam in manu tua Madiã:
oĩs aũt reliqua multitudo reuertatur in locũ ſuum.
8 ¶ Sũptis itaq; pro numero cibariis & tubis, oẽm reli
C quã multitudinẽ abire pręcepit ad tabernacula ſua:
& ipſe cũ trecentis uiris ſe certamini dedit. Caſtra
9 autẽ Madian erant ſubter in ualle. ¶ Eadẽ nocte di-
xit Dñs ad eũ: Surge, & deſcẽde in caſtra: qa tradidi

[Left margin beside verses 13–14: 1.Re.12.b 13.]

10 eos in manu tua.¶Sin autem solus ire formidas,de-
11 scendat tecum Phara puer tuus. ¶ Et cùm audieris
quid loquantur,tunc confortabuntur manus tuę,&
securior ad hostium castra descendes.Descendit er
go ipse & Phara puer eius in partem castrorum,vbi
12 erant armatorum vigiliæ.¶Madian autē & Amalec,
D & omnes orientales populi fusi iacebant in valle, vt
locustarum multitudo:cameli quoque innumerabi
13 les erāt,sicut arena quæ iacet in littore maris.¶Cū-
que venisset Gedeon,narrabat aliquis somniū pro-
ximo suo: & in hunc modum referebat quod vide-
rat: Vidi somnium,& videbatur mihi quasi subcinc
ritius panis ex hordeo volui,& in castra Madiā de-
scendere:cumque peruenisset ad tabernaculū,per-
cussit illud,atq; subuertit,& terrę funditus coęqua-
14 uit. ¶ Respondit is cui loquebatur: Non est hoc a-
liud,nisi gladius Gedeonis filij Ioas viri Israëlitæ:
tradidit enim Dominus in manus eius Madian, &
15 omnia castra eius.¶ Cumque audisset Gedeon som
E nium,& interpretationem eius,adorauit: & reuer-
sus est ad castra Israël, & ait:Surgite,tradidit.n. Do
16 minus in manus nostras castra Madian. ¶ Diuisitq;

trecentos viros in tres partes,& dedit tubas in ma-
nibus eorum,lagenasq; vacuas, ac lampades in me
17 dio lagenarum.¶ Et dixit ad eos: Quod me facere
videritis,hoc facite:ingrediar partem castrorum,&
18 quod fecero sectamini.¶ Quando personuerit tuba
in manu mea,vos quoque per castrorum circuitum
19 clangite & conclamate,Domino & Gedeoni. ¶ In-
gressusque est Gedeon,& trecenti viri qui erant cū
F eo in partem castrorum, incipientibus vigiliis no-
ctis mediæ,& custodibus suscitatis, cœperunt buc-
20 cinis clāgere,& complodere inter se lagenas.¶ Cū-
que per gyrum castrorum in tribus personarent lo-
cis,& hydrias confregissent,tenuerunt sinistris ma-
nibus lampades,& dextrisˋ sonantesˋ tubas, clama ˋsonabāt
21 ueruntque,Gladius Domini & Gedeonis. ¶ stantes
singuli in loco suo per circuitum castrorum hosti-
lium.Omnia itaque castra turbata sunt, & vociferā
22 tes,vlulantesque fugerunt,¶ & nihilominus insiste-
bant trecenti viri buccinis personantes. |Immisitq;
Psal. 82. c. 10. Dominus gladium in omnibus castris, & mutua se
ˋBeth-secta 4. 23 cæde truncabant,¶ fugientes vsque adˋ Beth-secaˋ,
& crepidinē Abel-mehula in Tabbath.Conclaman
tes autem viri Israël de Nephthali & Aser, & omni
24 Manasse,persequebantur Madian. ¶ Misitque Ge-
deon nuncios in omnem montem Ephraim, dicēs:
G Descendite in occursum Madiā, & occupate aquas
vsque Beth-bera atq; Iordanem. Clamauitq; om-
nis Ephraim;& præoccupauit aquas atque Iordanē
Isa. 10. f. 26. Psal. 82. c. 12. 25 vsque Beth-bera.¶ |Apprehensosq; duos viros Ma
dian, Oreb & Zeb: interfecit Oreb in petra-Oreb,
Zeb verò in torculari-Zeb.Et persecuti sunt Madiā,
capita Oreb & Zeb portantes ad Gedeon trans
fluenta Iordanis.

CAPVT VIII.

1 Dixeruntque ad eum viri Ephraim: Quid
A est hoc quod facere voluisti,vt nos non
vocares cùm ad pugnam pergeres cōtra
Madian?iurgantes fortiter,& propè vim
2 vim inferentes?¶ Quibus ille respondit:Quid enim
tale facere potui, quale vos fecistis? nónne melior
3 est racemus Ephraim,vindemijs Abi-ézer?¶In ma
nus vestras Dn̄s tradidit principes Madian, Oreb
& Zeb: quid tale facere potui, quale vos fecistis?
Quod cùm locutus esset, requieuit spiritus eorum,
4 quo tumebant contra eum.¶ Cumque venisset Ge-
deon ad Iordanem,transiuit eum cum trecentis vi-
ris qui secum erant.& præ lassitudine fugientes p-
5 sequi non poterant.¶ Dixitq; ad viros Socoth:Da-
te,obsecro, panes populo qui mecum est,quia val-
de defecerunt: vt possimus persequi Zébee, & Sal-
6 mana reges Madian.¶ Responderunt principes So
B coth:Forsitan palmę manuum Zébee, & Salmana
in manu tua sunt,& idcirco postulas,vt demus exer
7 citui tuo panes.¶ Quibus ille ait:Cùm ergo tradide
rit Dominus Zébee & Salmana in manus meas,-& -6.
cùm reuersus fuero victor in pace, cōteram carnes
8 vestras cum spinis tribulisque deserti.¶ Et inde cō
scendens,venit in Phanuel: locutusque est ad viros
loci illius similia.Cui & illi rn̄derunt sicut rn̄derant
9 viri Socoth.¶ Dixit itaque eis: Cum reuersus fuero
10 victor in pace,destruam turrim hanc.¶ Zébee autē
C & Salmana requiescebant cum omni exercitu suo.
Quindecim. n. millia viri remanserant ex omnibus
turmis orientalium populorum,cęsis centum vigin
ti millibus bellatorum, & educentium gladium.
11 ¶ |Ascendensque Gedeon per viam eorum qui in
tabernaculis morabantur ad orientalem partem
Nobe,& Iegbaa,percussit castra hostium,qui secu-
12 ri erant,& nihil aduersi suspicabantur.¶Fugeruntq;
Zébee & Salmana, quos persequens Gedeon com Ose. 10. d. 14.
13 prehendit,turbato omni exercitu eorum.¶ Reuer-
14 tensque de bello ante Solis ortum, ¶ apprehendit
puerum de viris Socoth, interrogauitque eū nomi
na principum,& seniorum Socoth, & descripsit se-
15 ptuaginta septem viros.¶Venitque ad Socoth,& di
xit eis:En Zébee & Salmana sup quibus exprobra-
stis mihi,dicentes, Forsitan manus Zébee & Salma
na in manibus tuis sunt, & idcirco postulas vt de-
16 mus viris,qui lassi sunt & defecerunt,panes.¶ Tulit
D ergo seniores ciuitatis,& spinas deserti ac tribulos,
& contriuit cum eis,atq; comminuit viros Socoth.
17 ¶Turrim quoque Phanuel subuertit, occisis habita
18 toribus ciuitatis.¶ Dixitque ad Zébee & Salmana:
Quales fuerunt viri quos occidistis in Thabor?Qui
responderunt:Similes tui, & vnus ex eis quasi filius
19 regis.¶ Quibus ille respondit: Fratres mei fuerunt
filij matris meæ. viuit Dominus', quia si seruassetis
20 eos,non vos occiderem.¶ Dixitque Iether primo-
genito suo:Surge & interfice eos.Qui nō eduxit gla
21 diū:timebat.n.quia adhuc puer erat.¶Dixeruntque
E Zébee & Salmana:Tu surge,& irrue in nos:qa iuxta
ętatē robur est hominis.|Surrexit Gedeō,& interfe
cit Zébee & Salmana:& tulit ornamēta ac bullas q- Psal. 82. c. 12.
22 bus colla regaliū camelorū decorari solent.¶Dixe-
runtq; omnes viri Israël ad Gedeon: Dn̄are nostri
tu & filius tuus,& filius filij tui:quia liberasti nos de

23 manu Madian.¶Quibus ille ait:Non dominabor ve
ſtri, nec dominabitur in vos filius meus,ſed domi-
24 nabitur vobis Dñs.¶Dixitq; ad eos: Vnam petitio-
nem poſtulo à vobis.Date mihi inaures ex prȩda ve
ſtra:Inaures enim aureas Iſmaelitæ habere conſue-
25 uerant, ¶ Qui reſponderunt:Libentiſſimè dabimus.
F Expandentesque ſuper terram pallium, proicce-
26 runt in eo inaures de præda: ¶ & fuit pondus poſtu
latarum inaurium,mille ſeptingenti auri ſicli,abſq;
ornamentis,& monilibus,& veſte purpurea,quibus
reges Madian vti ſoliti erant, & præter torques au-
27 reas camelorum. ¶ Fecitque ex eo Gedeon Ephod,
& poſuit illud in ciuitate ſua Ephra.Fornicatusque
eſt omnis Iſraël in eo, & factum eſt Gedeoni & om
28 ni domui eius in ruinam. ¶ Humiliatus eſt autẽ Ma
dian coram filiis Iſraël, nec potuerũt vltrà ceruices
eleuare: ſed quieuit terra per quadraginta annos
29 quibus Gedeon præfuit. ¶ Abijt itaque Ierobáal fi-
30 lius Ioas,& habitauit in domo ſua: ¶ habuitque ſe-
G ptuaginta filios, qui egreſſi ſunt de femore eius, eo
31 quòd plures haberet vxores.¶ Concubina autem il
lius,quam habebat in Sichem, genuit ei filium no-
32 mine Abi-mélech.¶ Mortuusque eſt Gedeon filius
Ioas in ſenectute bona, & ſepultus eſt in ſepulchro
33 Ioas patris ſui in Ephra de familia Ezri. ¶ Poſtq̃ au
tem mortuus eſt Gedeon, auerſi ſunt filij Iſraël, &
fornicati ſunt in Báalim.Percuſſeruntque cum Baal
34 fœdus,vt eſſet eis in Deum:¶ nec recordati ſunt Do
mini Dei ſui,qui eruit eos de manibus inimicorum
35 ſuorum omnium per circuitum: ¶ nec fecerunt mi-
ſericordiam cum domo Ierobáal Gedeon iuxta
omnia bona quȩ fecerat Iſraëli.

CAPVT IX.

1 ABiit autem Abi-mélech filius Ierobáal in
A Sichem ad fratres matris ſuæ, & locutus
eſt ad eos,& ad omnem cognationẽ do-
2 mus patris ˋmatrisque ˋſuæ dicens: ¶ Lo matris.
quimini ad omnes viros Sichẽ. Quid vobis eſt me-
lius, vt dominentur veſtri ſeptuaginta viri omnes
filij Ierobáal, an vt dominetur vobis vnus vir? ſi-
mulque conſiderate quòd os veſtrũ, & caro veſtra
3 ſum. ¶ Locutique ſunt fratres matris eius de eo ad
omnes viros Sichem vniuerſos ſermones iſtos, &
inclinauerunt cor eorum poſt Abi-mélech,dicẽtes:
4 Frater noſter eſt.¶ Dederuntq; illi ſeptuaginta pon
dera argenti de phano Baal-berith. Qui conduxit
ſibi ex eo viros inopes & vagos, ſecutique ſunt eũ.
5 ¶ Et venit in domum patris ſui in Ephra, & occîdit
fratres ſuos filios Ierobáal ſeptuaginta viros, ſuper
lapidem vnum: remanſitq; Ioatham filius Ierobáal
6 minimus,& abſconditus eſt. ¶ Congregati ſunt au-
tem omnes viri Sichem, & vniuerſæ familiæ vrbis
Mello: abieruntque & conſtituerũt regem Abi-mé
7 lech,iuxta quercum quæ ſtabat in Sichem. ¶ Quod
B cùm nunciatum eſſet Ioatham,iuit,& ſtetit in verti
ce montis Garizim,eleuataq; voce, clamauit & di-
xit:Audite me viri Sichem, ita vt audiat vos Deus.
8 ¶ Ierunt ligna,vt vngerent ſuper ſe regem: dixerũt-
9 que oliuȩ,Impera nobis.¶ Quæ reſpondit: Nunquid
poſſum deſerere pinguedinem meã, qua & dij vtun
tur,& homines,& venire vt inter ligna promouear?
10 ¶ Dixeruntque ligna ad arborem ficum: Veni,& ſu-
11 per nos regnum accipe.¶ Quæ reſpondit eis: Nun-
quid poſſum deſerere dulcedinem meam, fructuſ-
que ſuauiſſimos,& ire vt inter cætera ligna promo-
12 uear?¶ Locutaq; ſunt ligna ad vitem: Veni,& impe
13 ra nobis.¶ Quæ reſpondit eis:Nunquid poſſum de-
ſerere vinum meum, quod lætificat Deum & homi
14 nes, & inter ligna cȩtera promoueri?¶ Dixeruntq;
15 oĩa ligna ad rhamnũ:Veni,& impera ſup nos.¶Quæ
reſpondit eis: Si verè me regem conſtituitis, veni-
te,& ſub vmbra mea requieſcite, ſi autem non vul-
tisˋ,egrediatur ignis de rhamno,& deuoret cedros -1.
16 Libani.¶ Nunc igitur ſi rectè, & abſque peccato cõ
C ſtituiſtis ſuper vos regem Abi-mélech,& benè egi-
ſtis cum Ierobáal,& cum domo eius,& reddiſtis vi-
17 cem beneficiis eius ¶ qui pugnauit pro vobis,& ani
mam ſuam dedit periculis, vt erueret vos de manu
18 Madiã, ¶ qui nũc ſurrexiſtis cõtra domũ patris mei,
& interfeciſtis filios eius ſeptuaginta viros ſuper
vnum lapidem, & conſtituiſtis regem Abi-mélech
filium ancillæ eius ſuper habitatores Sichem, eo
19 quod frater veſter ſit. ¶ ſi ergo rectè, & abſque vi-
tio egiſtis cum Ierobáal, & domo eius, hodie læta-
20 mini in Abi-mélech,& ille lætetur in vobis.¶ ſin au
tem peruersè,egrediatur ignis ex eoˋ, & conſumat -3.
habitatores Sichem, & oppidum Mello: egredia-
turque ignis de viris Sichem, & de oppido Mello,
21 & deuoret Abi-mélech. ¶ Quæ cùm dixiſſet, fugit,
& abiit in Bera: habitauitque ibi ob metũ Abi-mé-
22 lech fratris ſui. ¶ Regnauit itaque Abi-mélech ſu-
23 per Iſraël tribus annis. ¶ Miſitque Dominus ſpiri-
tum peſſimum inter Abi-mélech,& habitatores Si
24 chem,qui cœperũt eum deteſtari, ¶ & ſcelus inter-
fectionis ſeptuaginta filiorum Ierobáal, & effuſio-
nem ſanguinis eorum conferre in Abi-mélech fra-
trem ſuum,& in cȩteros Sichimorum principes qui
25 eum adiuuerant. ¶ Poſueruntque inſidias aduer-
D ſum eum in ſummitate montium,& dum illius præ
ſtolabantur aduentum,exercebant latrocinia,agen
tes prædas de prætereuntibus.nũciatumq; eſt Abi-
26 mélech. ¶ Venit autem Gaal filius Obed cum fratri
bus ſuis,& tranſiuit in Sichimam. Ad cuius aduen-
27 tum erecti habitatores Sichẽ,¶ egreſſi ſunt in agros
vaſtantes vineas,vuasque calcantes: & factis cantã
tium choris ingreſſi ſunt phanum Dei ſui, & inter
28 epulas & pocula maledicebant Abi-mélech, ¶ cla-
mãte Gaal filio Obed,Quis eſt Abi-mélech,& quȩ
eſt Sichem, vt ſeruiamus ei? nunquid non eſt filius
Ierobáal,& conſtituit principem Zebul ſeruum ſuũ
ſuper viros Emor patris Sichẽ? Cur ergo ſeruiemus
29 ei? ¶ vtinam daret aliquis populum iſtum ſub manu
mea,vt auferrem de medio Abi-mélech. Dictumq;
eſt Abi-mélech: Congrega exercitus multitudinẽ,
30 & veni.¶ Zebul enim princeps ciuitatis auditis ſer-
31 monibus Gaal filii Obed,iratus eſt valde, ¶ & miſit
clam ad Abi-mélech nuncios,dicens: Ecce, Gaal fi
lius Obed venit in Sichimam cum fratribus ſuis, &
32 oppugnat aduerſum te ciuitatem. ¶ Surge itaq; no
33 ctu cũ populo qui tecũ eſt,& latita in agro: ¶ & pri-
mo manè oriente Sole,irrue ſuper ciuitatẽ,illo aũt
egrediente aduerſum te cum populo ſuo fac ei qđ
34 potueris.¶Surrexit itaq; Abi-mélech cũ omni exer
citu ſuo nocte,& tetendit inſidias iuxta Sichimã in
35 quatuor locis.¶ Egreſſusq; eſt Gaal filius Obed, &
ſtetit in introitu portæ ciuitatis. Surrexit aũt Abi-
mélech,& omnis exercitus cum eo de inſidiarũ lo-
36 co.¶ Cumq; vidiſſet populum Gaal,dixit ad Zebul:
Ecce de montibus multitudo deſcendit.Cui ille re
ſpondit:Vmbras montium vides quaſi capita homi
37 num, & hoc errore deciperis. ¶ Rurſumque Gaal

ait: Ecce, populus de umbilico terræ deſcendit, &
vnus cuneus venit per viam quæ reſpicit quercum.
38 ¶ Cui dixit Zebul: Vbi eſt nunc os tuum, quo loque
baris, Quis eſt Abi-mélech vt ſeruiamus ei? Nonne
hic populus eſt, quem deſpiciebas? Egredere, & pu
39 gna contra eum. ¶ Abiit ergo Gaal, ſpectante Sichi
morum populo, & pugnauit contra Abi-mélech,
40 ¶ qui perſecutus eſt eum fugientem, & in vrbem cō
F pulit: cecideruntque ex parte eius plurimi, vſq; ad
41 portā ciuitatis, ¶ & Abi-mélech ſedit in Ruma: Ze
bul autē, Gaal & ſocios eius expulit de vrbe, nec in
42 ea paſſus eſt commorari. ¶ Sequenti ergo die egreſ
ſus eſt populus in campum. Quod cùm nunciatum
43 eſſet Abi-mélech, ¶ tulit exercitum ſuum, & diuiſit
in tres turmas, tendens inſidias in agris. Vidēſque
ꝙ egrederetur populus de ciuitate, ſurrexit & irruit
44 in eos, ¶ cum cuneo ſuo, oppugnans & obſidens ci-
uitatē: duæ autē turmæ palātes per campum, aduer-
45 ſarios perſequebantur. ¶ Porrò Abi-mélech omni
die illo oppugnabat vrbē, quā cepit interfectis ha-
bitatoribus eius ipſaq; destructa, ita vt ſal in ea di-
46 ſpergeret. ¶ Quod cū audiſſent qui habitabāt in tur
re Sichimorū, ingreſſi ſunt phanum Dei ſui Berith,
vbi fœdus cū eo pepigerant, & ex eo locus nomen
47 acceperat, qui erat munitus valde. ¶ Abi-mélech
quoq; audiens viros turris Sichimorū pariter con-
48 globatos, ¶ aſcendit in montē Selmon cū omni po
pulo ſuo: & arrepta ſecuri, præcidit arboris ramū,
impoſitumq; ferens humero, dixit ad ſocios: Quod
49 me vidiſtis facere, citò facite. ¶ Igitur certatim ra-
mos de arboribus præcidentes, ſequebantur ducē.
G qui circundantes præſidiū, ſuccenderunt: atq; ita fa-
ctū eſt, vt fumo & igne mille hominū necarētur, vi
ri pariter & mulieres habitatorum turris Sichem.
50 Abi-mélech aūt inde proficiſcens venit ad oppidū
51 Thebes, quod circundās obſidebat exercitu. ¶ Erat
autē turris excelſa in media ciuitate, ad quā confu
gerant ſimul viri ac mulieres, & omnes principes ci
uitatis, & clauſa firmiſſimè ianua, & ſuper turris te-
52 ctū ſtātes per propugnacula. ¶ Accedensq; Abi-mé
lech iuxta turrim pugnabat fortiter: & appropin-
53 quās oſtio ignē ſupponere nitebatur: ¶ & ecce vna
mulier fragmen molæ déſuper iaciens, illiſit capiti
54 Abl-mélech, & confregit cerebrū eius. ¶ Qui voca-

2.Re.11 c.21.

uit citò armigerū ſuū, & ait ad eum: Euagina gladiū
tuū & percute me: ne fortè dicatur ꝙ à fœmina in-
55 terfectus ſim. Qui iuſſa perficiens, interfecit eū: ¶ il-
loq; mortuo omnes qui cum eo erant de Iſraël, re-
56 uerſi ſunt in ſedes ſuas: ¶ & reddidit Deus malum
quod fecerat Abi-mélech cōtra patrē ſuum inter-
57 fectis ſeptuaginta fratribns ſuls. ¶ Sichimitis quoq;
quod operati erant, retributum eſt, & venit ſuper
eos maledictio Ioatham filij Ierobáal.

CAPVT X.

1 POſt Abi-mélech ſurrexit dux in Iſraël
A Thola filius Phua patrui Abi-mélech vir
de Iſſachar, qui habitauit in Samir monte 3.
2 tis Ephráim: ¶ & iudicauit Iſraēlem vi-
ginti & trib' annis, mortuusq; eſt, ac ſepultus in Sa
3 mir. ¶ Huic ſucceſſit Iair Galaadites, qui iudicauit
4 Iſraēlē ꝑ viginti & duos annos, ¶ habens triginta fi-
lios ſedentes ſuper triginta pullos aſinorū, & princi
pes triginta ciuitatū, quę ex nomine eius ſunt appel
latæ Auoth-Iair, id eſt oppida Iair, vſque in pręſen
5 tem diem in terra Galaad. ¶ Mortuusq; eſt Iair, ac
6 ſepultus in loco, cui eſt vocabulum Camon. ¶ Filij
B autem Iſraël peccatis veteribus iungentes noua, fe
cerunt malum in conſpectu Domini, & ſeruierunt
idolis Báalim & Aſtaroth, & dijs Syriæ ac Sidonis
& Moab & filiorum Ammon & Philiſthiim: dimiſe
7 runtque Dominum, & non coluerunt eum. ¶ Con-
tra quos Dominus iratus, tradidit eos in manus Phi
8 liſthiim & filiorum Ammon. ¶ Afflictique ſunt &
vehementer oppreſſi per annos decem & octo, om
nes qui habitabant trans Iordanem in terra-Amor
9 rhęi, quæ eſt in Galaad. ¶ in tantum vt filij Ammon
Iordane tranſmiſſo vaſtarent Iudam & Ben-iamin
10 & Ephráim: afflictusque eſt Iſraël nimis. ¶ Et clamā
C tes ad Dominum dixerunt: Peccauimus tibi, quia
dereliquimus-Dominum Deum noſtrum, & ſerui
11 uimus Baálim. ¶ Quibus locutus eſt Dominus: Nun 4
quid non Aegyptij & Amorrhęi, filijq; Ammon &
12 Philiſthiim, ¶ Sidonij quoque & Amalech & Cha-
náan oppreſſerunt vos: & clamaſtis ad me, & erui
13 vos de manu eorum? ¶ Et tamen reliquiſtis me, &
coluiſtis Deos alienos. idcirco non addam vt vltrà
14 vos liberem. ¶ Ite, & inuocate Deos quos elegiſtis,
15 ipſi vos liberent in tempore anguſtię. ¶ Dixeruntq;
filij Iſraël ad Dominum: Peccauimus, redde tu no-
bis quicquid tibi placet: tantùm nunc libera nos.
16 ¶ Quæ dicentes, omnia de finibus ſuis alienorum
D Deorum idôla proiecerunt, & ſeruierunt Domino
17 Deo: qui doluit ſuper miſeriis eorum. ¶ Itaque filij
Ammon conclamantes, in Galaad fixêre tentoria:
contra quos cōgregati filij Iſraël, in Maſpha caſtra-
18 metati ſunt. ¶ Dixeruntq; principes Galaad ſinguli
ad proximos ſuos: Qui primus ex nobis cōtra filios
Ammon cœperit dimicare, erit dux populi Galaad.

CAPVT XI.

1 FVit itaque illo in tempore Iephte Galaa
A dites vir fortiſſimus atq; pugnator, filius
mulieris meretricis, qui natus eſt de Ga
2 laad. ¶ Habuit autem Galaad vxorem,
de qua ſuſcepit filios, qui poſtquam creuerant, eie
cerunt Iephte, dicentes: Hæres in domo patris no-
ſtri eſſe non poteris, quia de altera matre natus es.
3 ¶ Quos ille fugiens atque deuitās, habitauit in Ter
ra-Tob: congregatique ſunt ad eum viri inopes, &
4 latrocinantes, & quaſi principem ſequebantur. ¶ In
illis diebus pugnabant filij Ammon contra Iſraël.
5 ¶ Quibus acriter inſtantibus perrexerunt maiores
natu de Galaad, vt tollerent in auxilium ſui Iephte
6 de Terra-Tob. ¶ Dixeruntque ad eum: Veni, & eſto
princeps noſter & pugna contra filios Ammon.
7 ¶ Quibus ille reſpondit: Nonne uos eſtis qui odi-
B ſtis me, & eieciſtis de domo patris mei, & nunc veni

8 ſtis ad me neceſſitate compulſi? ¶ Dixeruntq; prin-
cipes Galaad ad Iephte: Ob hanc igitur cauſam nũc
ad te venimus, vt proficiſcaris nobiſcum, & pugnes
contra filios Ammon, ſisque dux omnium qui habi
9 tant in Galaad. ¶ Iephte quoq; dixit eis: Si verè ve-
niſtis ad me, vt pugnem pro vobis contra filios Am
mon, tradideritque eos Dominus in manus meas,
10 ego ero veſter princeps? ¶ Qui reſponderunt ei: Do
minus qui hęc audit, ipſe mediator ac teſtis eſt q
11 noſtra promiſſa faciemus. ¶ Abijt itaque Iephte cũ
principibus Galaad, fecitque eum omnis populus
principem ſui. Locutusq; eſt Iephte omnes ſermo-
12 nes ſuos coram Domino in Maſpha. ¶ Et miſit nun-
cios ad regem filiorum Ammõ, qui ex perſona ſua
dicerent: Quid mihi & tibi eſt, quia veniſti contra
13 me, vt vaſtares terram meam? ¶ Quibus ille reſpon- ¶Nu.21.f.32.
C dit. Quia tulit Iſraël terram meam, quando aſcen-
dit de Aegypto à finibus Arnon vſque Ieboc atque
Iordanem: nunc ergo cum pace redde mihi eam.
14 ¶ Per quos rurſum mandauit Iephte, & imperauit
15 eis vt dicerent regi Ammon: ¶ Hęc dicit Iephte, Nõ
tulit Iſraël Terram Moab, nec Terram filiorum Am
16 mon: ¶ ſed quando de Aegypto conſcenderũt, am-
bulauit per ſolitudinem vſque ad Mare-rubrum, &
17 venit in Cades. ¶ Miſitque nuncios ad regẽ Edom, ¶Nu.20.c.29.
dicens: Dimitte me, vt tranſeam terram tuam. Qui
noluit acquieſcere precibus eius. Miſit quoque ad
regem Moab, qui & ipſe tranſitum præbere contẽ-
18 pſit. Manſit itaque in Cades ¶ & circuiuit ex latere
Terram-Edom, & Terram-Moab: venitque contra
orientalem plagam Terræ-Moab, & caſtrametatus
eſt trans Arnon: nec voluit intrare terminos Moab:
19 Arnon quippe confinium eſt Terrę-Moab. ¶ Miſit Nu.21.c.13.& 21.f.24.
D itaque Iſraël nuncios ad Sehon regem Amorrhæo-
rum, qui habitabat in Heſebõ, & dixerunt ei: Dimit
te vt tranſeam per terram tuam vſque ad fluuium.
20 ¶ Qui & ipſe Iſraël verba deſpiciens, non dimiſit eũ
tranſire per terminos ſuos: ſed infinita multitudine
congregata egreſſus eſt contra eum in Iaſa, & forti
21 ter reſiſtebat. ¶ Tradiditque eum Dominus in ma-
nus Iſraël cum omni exercitu ſuo, & percuſſit eum,
& poſſedit omnem Terram Amorrhęi habitatoris
22 regionis illius, ¶ & vniuerſos fines eius de Arnon
vſque Ieboc, & de ſolitudine vſque ad Iordanem.
23 ¶ Dominus ergo Deus Iſraël ſubuertit Amorrhæũ,
pugnantem contra illum populo ſuo Iſraël: & tu
24 nunc vis poſſidere terram eius? ¶ Nonne ea quę poſ
E ſedit Chamos Deus tuus, tibi iure debentur? Quæ
autem Dominus Deus noſter victor obtinuit in no
25 ſtram cedent poſſeſſionem, ¶ nisi fortè melior es ¶Nu.22.a.2.
Balac filio Sephor rege Moab: aut docere potes, q
iurgatus ſit contra Iſraël, & pugnauerit cõtra eum,
26 ¶ quando habitauit in Heſebon, & viculis eius, & in
Aroër, & villis illius, vel in cũctis ciuitatibus iuxta ʿ ʿArnon.
Iordanemʾ, per trecentos annos. Quare tanto tem-
27 pore nihil ſuper hac repetitione tentaſtis? ¶ Igitur
non ego pecco in te, ſed tu contra me malè agis, in-
dicens mihi bella non iuſta. Iudicet Dominus arbi-
ter huius diei inter Iſraël, & inter filios Ammon.
28 ¶ Noluitque acquieſcere rex filiorum Ammon ver
29 bis Iephte, quæ per nuncios mandauerat. ¶ Factus
F eſt ergo ſuper Iephte Spiritus Domini, & circuiens
Galaad & Manaſſe, Maſpha quoque Galaad, & in-
30 de tranſiens ad filios Ammon, ¶ votum vouit Domi
no, dicens: Si tradideris filios Ammon in manus
31 meas: ¶ quicunque primus fuerit egreſſus de fori-
bus domus meę, mihique occurrerit reuertenti cũ
pace à filijs Ammon, eum holocauſtum offerã Do-
32 mino. ¶ Tranſiuitq; Iephte ad filios Ammon, vt pu-
gnaret contra eos: quos tradidit Dominus in ma-
33 nus eius. ¶ Percuſſitque ab Aroër vſque dum venias
in Mennith, viginti ciuitates, & vſque ad Abel, quæ
eſt vineis conſita, plaga magna nimis: humiliatique
34 ſunt filij Ammon à filijs Iſraël. ¶ Reuertente autem
Iephte in Maſpha domum ſuam, occurrit ei vnige-
nita filia ſua cum tympanis & choris. non enim ha-
35 bebat alios liberos. ¶ Qua viſa ſcidit veſtimẽta ſua,
& ait: Heu me filia mi, decepiſti me, & ipſa decepta
es. aperui enim os meum ad Dominum, & aliud fa
36 cere non potero. ¶ Cui illa reſpondit: Pater mi, ſi a-
G peruiſti os tuum ad Dominum, fac mihi quodcũq;
pollicitus es, cõceſſa tibi vltione, atque victoria de
37 hoſtibus tuis. ¶ Dixitque ad patrem: Hoc ſolũ mihi
præſta quod deprecor: Dimitte me, vt duobus men
ſibus circumeam montes, & plangam virginitatem
38 meam cum ſodalibus meis. ¶ Cui ille reſpondit: Va
de. Et dimiſit eam duobus menſibus. Cumque abijſ
ſet cum ſociis, ac ſodalibus ſuis, flebat virginitatem
39 ſuam in montibus. ¶ Expletiſque duobus mẽſibus,
reuerſa eſt ad patrem ſuũ, & fecit ei ſicut vouerat,
quæ ignorabat virũ. Exinde mos increuit in Iſraël,
40 & conſuetudo ſeruata eſt, ¶ vt poſt anni circulum
conueniant in vnum filij Iſraël, & plangant filiam
Iephte Galaaditę diebus quatuor.

CAPVT XII.

1 Ecce autem in Ephráim orta eſt ſeditio:
A nam tranſeuntes contra Aquilonem, di-
xerunt ad Iephte: Quare vadens ad pu-
gnam contra filios Ammon, vocare nos
noluiſti, vt pergeremus tecum? Igitur incendemus
2 * domum tuam. ¶ Quibus ille reſpondit: Diſcepta- *te & a.
tio erat mihi, & populo meo contra filios Ammon
vehemens; vocauique vos vt pręberetis mihi auxi-
3 lium, & facere noluiſtis. ¶ Quod cernens, poſui ani-
mam meam in manibus meis, tranſiuique ad filios
B Ammon, & tradidit eos Dominus in manus meas.
Quid commerui, vt aduerſum me cõſurgatis in præ
4 lium? ¶ Vocatis itaque ad ſe cunctis uiris Galaad,
pugnabat contra Ephráim: percuſſeruntq; uiri Ga-
laad Ephráim, quia dixerat: Fugitiuus eſt Galaad
de Ephráim, & habitat in medio Ephráim & Ma-
5 naſſe. ¶ Occupaueruntque Galaaditæ vada Iorda-
nis, per quę Ephraim reuerſurus erat. Cumque ve-
niſſet ad ea de Ephráim numero, fugiens, atque di
xiſſet: Obſecro vt me tranſire permittas: dicebãt ei
Galaaditæ, Nunquid Ephratęus es? Quo dicente:
6 Non ſum: ¶ interrogabant eum: Dic ergo Schibbó-
C leth, quod interpretatur ſpica. Qui reſpõdebat, Sib
boleth: eadem litera ſpicam exprimere non valens.
Statimq; apprehenſum iugulabãt in ipſo Iordanis
tranſitu. Et ceciderunt in illo tempore de Ephráim
7 quadraginta duo millia. ¶ Iudicauit itaq; Iephte Ga
laadites Iſraël ſex annis: & mortuus eſt, ac ſepultus
8 in ciuitate ſua Galaad. ¶ Poſt hunc iudicauit Iſraël
9 Abeſan de Beth-léhem: ¶ qui habuit triginta filios,
& totidẽ filias: quas emittẽs foras, maritis dedit, &
D eiuſdem numeri filiis ſuis accepit uxores introdu-
cens in domum ſuam. Qui ſeptem annis iudicauit
10 Iſraël, ¶ mortuusq; eſt, ac ſepultus in Beth-léhem.
11 ¶ Cui ſucceſſit ʿAialonʾ Zabulonites, & iudicauit Iſ- ʿElon r.
12 raël decẽ annis: ¶ mortuusq; eſt ac ſepultus in Zabu

13 lon. ¶ Poſt hunc iudicauit Iſraël Abdon, filius Elel
14 Pharathonites: ¶ qui habuit qnadraginta filios, & tri
ginta ex eis nepotes, aſcendentes ſuper ſeptuaginta
15 pullos aſinarũ, & iudicauit Iſraël octo annis: ¶ mor-
tuusque eſt, ac ſepultus in Pharathon terræ Ephrá-
im, in monte Amalec.

CAPVT XIII.

1 RVrſumq; filij Iſrael fecerunt malum in cõ
A ſpectu Domini: qui tradidit eos in ma-
nus Philiſthinorum quadraginta annis.
2 ¶ Erat autem quidam vir de Saraa, & de
ſtirpe Dan, nomine Manue, habens vxorem ſterilẽ.
Nu.6.a.5. 3 ¶ Cui apparuit angelus Domini, & dixit ad eam: Ste
rilis es, & abſque liberis: ſed concipies & paries fi-
4 lium. ¶ Caue ergo ne bibas vinum, ac ſiceram, nec
5 immundum quicquam comedas: ¶ quia concipies
& paries filium, cuius non tanget caput nouacula:
erit enim nazaręus Dei ab infantia tua, & ex matris
vtero: & ipſe incipiet liberare Iſraël de manu Phili-
6 ſthinorum. ¶ Quę cùm veniſſet ad maritum ſuum,
dixit ei: Vir Dei venit ad me, habẽs vultum angeli-
B cum, terribilis nimis. Quem cũ interrogaſſem quis
eſſet, & vnde veniſſet & quo nomine vocaretur: no-
7 luit dicere: ¶ ſed hoc reſpondit: Ecce concipies &
paries filium: caue ne vinum bibas nec ſicerá, & ne
aliquo veſcaris immundo: erit enim puer nazaræus
Dei ab infantia ſua, & ex vtero matris ſuæ vſque ad
8 diem mortis ſuę. ¶ Orauit itaq; Manue Dominum,
& ait: Obſecro Domine, vt vir Dei quem miſiſti, ve-
niat iterum, & doceat nos quid debeamus facere
9 de puero qui naſciturus eſt. ¶ Exaudiuitque Domi

nus deprecantem Manue, & apparuit rurſum ange
lus Dei vxori eius ſedenti in agro. Manue autẽ ma-
ritus eius non erat cum ea. Quæ cùm vidiſſet ange-
10 lum, ¶ feſtinauit, & cucurrit ad virum ſuum: nũcia-
C uitque ei, dicens: Ecce apparuit mihi vir quem antè
11 videram. ¶ Qui ſurrexit, & ſecutus eſt vxorem ſuã:
veniensque ad virum, dixit ei: Tu es qui locutus es
12 mulieri: Et ille reſpondit: Ego ſum. ¶ Cui Manue:
Quando, inquit, ſermo tuus fuerit expletus, quid
vis vt faciat puer? aut à quo ſe obſeruare debebit?
13 ¶ Dixitq; angelus Domini ad Manue: Ab omnibus
14 quæ locutus ſum vxori tuæ, abſtineat ſe: ¶ & quic-
quid ex vinea naſcitur, non comedat: vinum & ſic-
ceram non bibat, nullo veſcatur immundo: & quod
15 ei pręcepi, impleat atque cuſtodiat. ¶ Dixitque Ma
nue ad angelum Domini: Obſecro te, vt acquieſcas
precibus meis, & faciamus tibi hœdum de capris.
16 ¶ Cui reſpondit angelus: Si me cogis, nõ comedam
panes tuos: ſi autem vis holocauſtum facere, offer
illud Domino. Et neſciebat Manue quòd angelus
17 Domini eſſet. ¶ Dixitque ad eum: Quod eſt tibi
nomẽ, vt ſi ſermo tuus fuerit expletus, honoremus
18 te? ¶ Cui ille reſpondit, Cur quæris nomen meum,
D quod eſt mirabile? ¶ Tulit itaque Manue hœdum
19 de capris, & libamenta, & poſuit ſuper petram, offe
rẽs Domino qui facit mirabilia: ipſe autem & vxor
20 eius intuebantur. ¶ Cumque aſcenderet flamma al
taris in cœlum, angelus Domini pariter in flamma
aſcendit. Quod cùm vidiſſent Manue & vxor eius,
21 proni ceciderunt in terram, ¶ & vltrà eis non appa-
ruit angelus Domini. Statimque intellexit Manue
22 angelum Domini eſſe, ¶ & dixit ad vxorem ſuam:
23 Morte moriemur, quia vidimus Dominum. ¶ Cui
reſpondit mulier: Si Dominus nos vellet occidere,
de manibus noſtris holocauſtum & libamenta non
ſuſcepiſſet, nec oſtendiſſet nobis hæc omnia, neque
24 ea quæ ſunt ventura, dixiſſet. ¶ Peperit itaque filiũ,
& vocauit nomen eius Samſon. Creuitque puer, &
25 benedixit ei Dominus. ¶ Cœpitq; Spiritus Domini
eſſe cum eo in caſtris Dan, inter Saraa, & Eſthaol.

CAPVT XIIII.

1 DEſcendit ergo Samſon in Thamnátha, vi
A denſque ibi mulierem de filiabus Phili-
2 ſthiim, ¶ aſcendit, & nunciauit patri ſuo,
& matri ſuæ, dicens: Vidi mulierem in
Thamnátha de filiabus Philiſthinorum: quam quę-
3 ſo vt mihi accipiatis vxorem. ¶ Cui dixerunt pater
& mater ſua. Nunquid nõ eſt mulier in filiabus fra-
trum tuorum, & in omni populo tuo, quia vis acci-
pere vxorem de Philiſthiim, qui incircuncìſi ſunt?
Dixitque Samſon ad patrem ſuum: Hanc mihi acci
4 pe: quia placuit oculis meis. ¶ Parentes autem eius
neſciebant quòd res à Domino fieret: & quęreret
occaſionem contra Philiſthiim. eo enim tempore
5 Philiſthiim dominabantur Iſraëli. ¶ Deſcendit ita-
que Samſon cum patre ſuo & matre in Thamná-
6 tha. Cumque veniſſent ad vineas oppidi, apparuit
B catulus leonis ſæuus, & rugiẽs, & occurrit ei. ¶ Irruit
autem Spiritus Domini in Samſon, & dilacerauit
leonem, quaſi hœdum in fruſta diſcerperet, nihil

omnino habens in manu: & hoc patri & matri no-
7 luit indicare. ¶ Deſcenditque & locutus eſt mulieri
8 quę placuerat oculis eius. ¶ Et poſt aliquot dies re-
uertens vt acciperet eã, declinauit ut uideret cada-
uer leonis: & ecce examen apũ in ore leonis erat ac
9 fauus mellis. ¶ Quẽ cũ ſumpſiſſet in manibus, come
debat in via: veniensque ad patrem ſuum & ma-
trem, dedit eis partem: qui & ipſi comederunt: nec
tamen eis voluit indicare quòd mel de ` corpore ` ore 10.
10 leonis aſſumpſerat. ¶ Deſcendit itaque pater eius
ad mulierem, & fecit filio ſuo Samſon conuiuium.
11 ſic.n. iuuenes facere conſueuerant. ¶ Cũ ergo ciues
loci illius vidiſſent eũ, dederunt ei ſodales triginta

12 qui eſſent cum eo. ? Quibus locutus eſt Samſon:
Proponam vobis problema,quod ſi ſolueritis,mihi
C intra ſeptem dies conuiuij, dabo vobis triginta ſin-
13 dones,& totidem tunicas. ? ſin autem non potueri
tis ſoluere, vos dabitis mihi triginta ſindones, &
eiuſdem numeri tunicas.Qui reſponderunt ei: Pro
14 pone problema,vt audiamus.? Dixitque eis:De co
medente exiuit cibus, & de forti egreſſa eſt dulce-
do.nec potuerunt per tres dies propoſitionem ſol-
15 uere.? Cumque adeſſet dies ſeptimus,dixerunt ad
vxorem Samſon:Blādire viro tuo,& ſuade ei, vt in-
dicet tibi quid ſignificet problema. quod ſi facere
nolueris incēdemus te,& domum patris tui. an id-
16 circo vocaſtis nos ad nuptias,vt ſpoliaretis? ? Quæ
fundebat apud Samſon lachrymas, & quęrebatur,
D dicens: Odiſti me,& non diligis: idcirco problema
quod propoſuiſti filijs populi mei, non vis mihi ex-
ponere.At ille reſpondit: Patri meo & matri nolui
17 dicere,& tibi indicare potero? ? Septem igitur die-
bus conuiuij flebat ante eum: tandemque die ſepti
mo cùm ei eſſet moleſta, expoſuit. Quæ ſtatim indi
18 cauit ciuibus ſuis. ? Et illi dixerunt ei die ſeptimo
ante Solis occubitum: Quid dulcius melle, & quid
fortius leone? Qui ait ad eos:Si non araſſetis in vitu
19 la mea,non inueniſſetis propoſitionem meam. ? Ir
ruit itaque in eum Spiritus Domini, deſcenditque
Aſcalonem, & percuſſit ibi triginta viros: quorum
ablatas veſtes dedit ijs qui problema ſoluerāt. Ira-
20 tusque nimis aſcendit in domum patris ſui: ? vxor
autem eius accepit maritum vnum de amicis eius
& pronubis.

CAPVT XV.

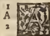

1 POſt aliquantulum autem temporis, cùm
A dies triticeę meſſis inſtarent,venit Sam-
ſon inuiſere volens vxorem ſuam, & at-
tulit ei hœdum de capris. Cumque cubi
culum eius ſolitò vellet intrare, prohibuit illum pa
2 ter illius,dicens.? Putaui quòd odiſſes eam,& ideo
tradidi illam amico tuo:ſed habet ſororem, quæ iu
3 nior & pulchrior illa eſt,ſit tibi pro ea vxor. ? Cui
Samſon reſpondit: Ab hac die non erit culpa in me
4 cōtra Philiſthęos:faciam enim vobis mala.? Perre-
xitque,& cepit trecentas vulpes,caudasque earum
5 iunxit ad caudas, & faces ligauit in medio: ? quas
igne ſuccendens dimiſit vt huc illucq; diſcurrerent.
Quę ſtatim perrexerunt in ſegetes Philiſthinorum.
Quibus ſuccenſis,& comportatæ iam fruges, & ad-
huc ſtantes in ſtipula concrematæ ſunt, in tantum
vt vineas quoque & olіueta, flamma conſumeret.
6 ? Dixeruntq; Philiſthiim: Quis fecit hāc rem? Qui-
B bus dictum eſt, Samſon gener Thamnathęi:quia tu
lit vxorem eius,& alteri tradidit, hęc operatus eſt.
Aſcēderuntque Philiſthiim. & combuſſerunt tam
7 mulierem,quàm patrem eius.? Quibus ait Samſon:
Licèt hæc feceritis,tamen adhuc ex vobis expetam
8 vltionem,& tunc quieſcam,? Percuſſitque eos ingē
ti plaga,ita vt ſtupentes ſuram femori imponerent.
Et deſcendens habitauit in ſpelunca petræ Etam:
9 ? Igitur aſcendētes Philiſthiim in Terram Iuda ca-
ſtrametati ſunt in loco, qui poſteà vocatus eſt Le-
chi, id eſt maxilla: vbi eorum fuſus eſt exercitus.
10 ? Dixeruntque ad eos de tribu Iuda. Cur aſcendi-
C ſtis aduerſum nos? Qui reſponderunt: Vt ligemus
Samſon venimus, & reddamus ei quæ in nos opera
11 tus eſt.? Deſcenderunt ergo tria millia virorum de
Iuda,ad ſpecum ſilicis Etam,dixeruntque ad Sam-
ſon: Neſcis quòd Philiſthiim imperent nobis? quare *
hoc facere voluiſti? Quibus ille ait:Sicut fecerunt
12 mihi,ſic feci eis. ? Ligare, inquiunt,te venimus, &
tradere in manus Philiſthinorum.Quibus Samſon:
Iurate,ait, & ſpondete mihi quod nō occidatis me.
13 ? Dixerunt: Non te occidemus,ſed vinctum trade-
mus.Ligaueruntque eum duobus nouis funibus,&
14 tulerunt eum de petra Etam. ? Qui cùm veniſſent
ad locum Maxillæ,& Philiſthiim vociferātes occur
riſſent ei,irruit Spiritus Domini in eum:& ſicut ſo-
lent ad 'odorem 'ignis,' ligna' conſumi,ita vincu-
15 la quibus ligatus erat, diſſipata ſunt & ſoluta. ? In-
uentamque maxillam,id eſt mandibulam aſini,quę
16 iacebat,arripiēs,interfecit in ea mille viros,? & ait:
D In maxilla aſini,in mandibula pulli aſinarum dele- *.rgo 1.
17 ui eos,& percuſſi mille viros. ? Cumque hæc verba
canens compleſſet, proiecit mādibulam de manu,
& vocauit nomen loci illius Ramath-lechi, quod
18 interpretatur eleuatio maxillę. ? Sitiensque valde,
clamauit ad Dominum,& ait: Tu dediſti in manu
ſerui tui ſalutem hanc maximam, atque victoriam:
& en ſiti morior, incidamque in manus incircunci-
19 ſorum.? Aperuit itaque Dominus molarem dētem
in maxilla aſini,& egreſſæ ſunt ex eo aqua. Quibus ardorē 3. lina 2.

hauſtis refocillauit ſpiritum,& vires recepit. Idcir-
co appellatum eſt nomen illius Fons inuocātis de
20 maxilla, vſque in præſentem diem. ? Iudicauitque
Iſraël in diebus Philiſthiim viginti annis.

CAPVT XVI.

1 ABijt quoque in Gazam,& vidit ibi mulie-
A rem meretricem, ingreſſusque eſt ad eā.
2 ? Quod cū audiſſent Philiſthiim, & per-
crebuiſſet apud eos. intraſſe vrbē Samsō,
circundederunt eū,poſitis in porta ciuitatis cuſtodi
bus:& ibi tota nocte cū ſilentio pſtolantes, vt facto

3 manè exeuntē occiderent.¶ Dormiuit autem Sam-
son vsque ad medium noctis: & inde consurgens,
apprehendit ambas portæ fores cum postibus suis
& sera, impositasq; humeris suis portauit ad verti-
4 cem montis qui respicit Hebron.¶ Post hæc amauit

mulierem quę habitabat in Valle-sorec, & vocaba-
5 tur Dalila.¶Veneruntq; ad eam principes Philisthi-
B norum, atque dixerunt: Decipe eum, & disce ab
illo, in quo habeat tantam fortitudinem, & quo-
modo eum superare valeamus, & vinctum affige-
re, quod si feceris. dabimus tibi singuli mille & cē-
6 tum argenteos.¶ Locuta est ergo Dalila ad Sam-
son: Dic mihi, obsecro, in quo sit tua maxima for-
titudo, & quid sit quo ligatus erumpere nequeas.
7 ¶ Cui respondit Samson: Si septem neruiceis funi-
bus necdum siccis, & adhuc humentibus ligatus
8 fuero; infirmus ero vt cæteri homines.¶ Attulerunt-
que ad eam satrapæ Philisthinorum septem funes,
9 vt dixerat: quibus vinxit eum, ¶ latentibus apud se
insidijs, & in cubiculo finem rei expectantibus: cla-
mauitq; ad eum Philisthijm super te Samson. Qui
rupit vincula quo modo si rumpat quis filū de stu-
ardorē a pa tortum sputamine, cùm odorem ignis accepe-
rit: & non est cognitum in quo esset fortitudo eius.
10 ¶ Dixitq; ad eum Dalila: Ecce illusisti mihi, & fal-
C sum locutus es: saltem nunc indica mihi quo ligari
11 debeas.¶ Cui ille respondit: Si ligatus fuero nouis
funibus, qui nunquam fuerunt in opere, infirmus
12 ero, & aliorum hominum similis.¶ Quibus rursum
Dalila vinxit eum, & clamauit: Philisthijm super te
Samson, in cubiculo insidijs præparatis. Qui ita ru-
13 pit vincula quasi fila telarum.¶ Dixitq; Dalila rur-
sum ad eum: Vsquequo decipis me, & falsum lo-
queris? ostende quo vinciri debeas. Cui respondit
Samson: Si inquit, septem crines capitis mei cum li
cio plexueris, & clauum his circumligatum terræ fi-
14 xeris, infirmus ero.¶ Quod cùm fecisset Dalila, di-
xit ad eum: Philisthijm super te Samson. Qui con-
surgens de somno extraxit clauum cum crinibus &
15 licio.¶ Dixitque ad eum Dalila: Quomodo dicis
D quòd amas me, cùm animus tuus non sit mecum?
Per tres vices mentitus es mihi, & noluisti dicere
16 in quo sit maxima fortitudo tua.¶ Cumq; molesta
esset ei, & per multos dies iugiter adhæreret, spa-
cium ad quietem non tribuens, defecit anima eius,
17 & ad mortem vsque lassata est.¶ Tunc aperiens ve-
ritatem rei, dixit ad eam: Ferrum nunquam ascen-
dit super caput meum, quia nazaræus, id est, conse-
cratus Deo sum de vtero matris meæ: si rasum fue-
rit caput meum, recedet à me fortitudo mea, & de-
18 ficiam, eroq; sicut cæteri homines.¶ Vidensq; illa
quod confessus ei esset omnem animum suum, mi-
sit ad principes Philisthinorum, ac mandauit: Ascē
dite adhuc semel, quia nunc mihi aperuit cor suum.
E Qui ascenderunt, assumpta pecunia quam promi-
19 serant.¶ At illa dormire eum fecit super genua sua,
& in sinu suo reclinare caput. Vocauitq; tonsorem,
& rasit septem crines eius, & cœpit abigere eum, &
à se repellere: statim enim ab eo fortitudo discessit:
20 ¶ dixitq; Philisthijm super te Samson. Qui de som-
no consurgens, dixit in animo suo: Egrediar sicut
antè feci, & me excutiam: nesciens quòd recessisset
21 ab eo Dominus.¶Quem cùm apprehendissent Phi-
listhijm, statim eruerunt oculos eius, & duxerunt
Gazam vinctum catenis, & clausum in carcere mo-
22 lere fecerunt.¶Iamq; capilli eius renasci cœperant,
23 ¶ & principes Philisthinorum conuenerunt in vnū
vt immolarent hostias magnificas Dagon Deo suo,
F & epularentur, dicentes: Tradidit Deus noster ini-
24 micum nostrum Samson in manus nostras.¶ Quod
etiam populus videns, laudabat Deum suum, eadē-
que dicebat: Tradidit Deus noster aduersarium no
strum in manus nostras, qui deleuit terram nostrā,
25 & occidit plurimos.¶ Lætantesq; per cōuiuia, sum-
ptis iam epulis, præceperunt vt vocaretur Samson,
& ante eos luderet. Qui adductus de carcere lude-
bat ante eos, feceruntq; eum stare inter duas colum
26 nas.¶ Qui dixit puero regenti gressus suos: Dimitte
me vt tangam columnas, quibus omnis imminet do
mus, & recliner super eas, & paululum requiescam.
27 ¶ Domus autem erat plena virorum ac mulierum;
& erant ibi omnes principes Philisthinorum, ac de
tecto & solario circiter tria millia vtriusq; sexus spe
28 ctantes ludentem Samson.¶ At ille inuocato Do-
G mino, ait: Domine Deus, memento mei, & redde
mihi nunc fortitudinem pristinam, Deus meus, vt
vlciscar me de hostibus meis, & pro amissione duo-
29 rum luminum vnam vltionem recipiam.¶Et appre-
hendens ambas columnas, quibus innitebatur do-
mus: alteramq; earum dextera, & alteram leua te-
30 nens,¶ ait: Moriatur anima mea cum Philisthijm:
concussisq; fortiter columnis, cecidit domus super
omnes principes, & cæteram multitudinem quæ ibi
erat: multoq; plures interfecit moriens, quàm antè
31 viuus occiderat.¶Descendentes autem fratres eius,
& vniuersa cognatio, tulerunt corpus eius, & sepe-
lierūt inter Saraa & Esthaol in sepulchro patris sui
Manue: iudicauitq; Israel viginti annis.

CAPVT XVII.

1 FVitq; eo tempore vir quidam de monte
A Ephraim nomine Michas,¶ qui dixit ma
2 tri suæ: Mille & centum argenteos quos
separaueras tibi, & super quibus me au-
diente iuraueras, ecce ego habeo & apud me sunt.

Cui illa respondit: Benedictus filius meus Domino.
3 ¶ Reddidit ergo eos matri suæ, quæ dixerat ei: Con-
secraui, & voui hoc argentum Domino, vt de manu
mea suscipiat filius meus, & faciat sculptile, atque
4 conflatile: & nunc trado illud tibi. ¶ Reddidit igitur
B eos matri suæ: quæ tulit ducentos argenteos, & de-
dit eos argentario, vt faceret ex eis sculptile, atque
5 conflatile, quod fuit in domo. Michæ. ¶ Qui ædicu-
lam quoque in ea Deo separauit, & fecit Ephod, &
theraphim, id est, vestem sacerdotalem & idola: im-
pleuitque vnius filiorum suorum manum, & factus
6 est ei sacerdos. ¶ In diebus illis non erat Rex in Is-
C rael, sed vnusquisque quod sibi rectum videbatur,
7 hoc faciebat. ¶ Fuit quoque alter adolescens de Be-
th-léhem Iuda, ex cognatione eius: eratq; ipse Le-
8 uites, & habitabat ibi. ¶ Egressusq; de ciuitate Be-
th-léhem, peregrinari voluit vbicunque sibi com-
modum reperisset. Cumq; venisset in montem E-
phráim, iter faciens, & declinasset parumper in do-
9 mum Michæ, ¶ interrogatus est ab eo vnde venisset.
Qui respondit: Leuita sum de Beth-léhem Iuda, &
D vado vt habitem vbi potuero, & vtile mihi esse pro-
10 spexero. ¶ Dixitq; Michas: Mane apud me, & esto
mihi parens, ac sacerdos: daboq; tibi per annos sin-
gulos decem argēteos, ac vestem duplicem, & quæ
11 ad victũ sunt necessaria. ¶ Acquieuit, & mansit apud
12 hominem, fuitq; illi quasi vnus de filijs: ¶ impleuit-
que Michas manum eius. & habuit puerum sacer-
13 dotem apud se. ¶ Nunc scio, dicens, quòd benefaciet
mihi Deus habenti Leuitici generis sacerdotem.

CAPVT XVIII.

1 IN diebus illis non erat rex in Israël, & tri
A bus Dan quærebat possessionem sibi vt
habitaret in ea: vsque ad illum enim diē
inter cæteras tribus sortem non accepe-
2 rat. ¶ Miserunt ergo filij Dan stirpis & familiæ suæ
quinque viros fortissimos de Sara & Esthaol, vt ex-
plorarent terram, & diligenter inspicerent: dixe-
runtq; eis: Ite & consyderate terram. Qui cùm per-
gentes venissent in montem Ephráim, & intrassent
3 domum Michæ, requierunt ibi: ¶ & agnoscentes vo-
cem adolescētis Leuitæ, vtentesq; illius diuersorio,
dixerũt ad eum: Quis te huc adduxit? Quid hìc agis?
4 quam ob causam huc venire voluisti? ¶ Qui respon-
B dit eis: Hæc & hæc præstitit mihi Michas, & me mer
5 cede conduxit, vt sim ei sacerdos. ¶ Rogauerunt au-
tem eum, vt consuleret Dominum, & scire possent,
an prospero itinere pergerent, & res haberet effe-
6 ctum. ¶ Qui respondit eis: Ite cum pace, Dominus
7 respicit viam vestram, & iter quò pergitis: ¶ Euntes
igitur quinque viri venerunt Lais: videruntq; popu
lum habitantem in ea absque vllo timore, iuxta cō-
suetudinem Sidóniorum, securum & quietum, nul-
lo ei penitus resistente, magnarumq; opum, & pro-
cul à Sidóne atque à cunctis hominibus separatum.
8 ¶ Reuersique ad fratres suos in Saraa & Esthaol, &
C quid egissent sciscitantibus, ¶ responderunt: Surgi-
9 te & ascendamus ad eos: vidimus enim terram val-
de opulentam & huberem: nolite negligere, nolite
cessare: eamus & possideamus eam: nullus erit la-
10 bor. ¶ Intrabimus ad securos in regionem latissimã,
tradetq; nobis Dominus locum, in quo nullius rei
11 est penuria, eorum quæ gignuntur in terra. ¶ Profe-
cti igitur sunt de cognatione Dan, id est, de Saraa &
12 Esthaol sexcēti viri accincti bellicis, ¶ ascendentes-
que, manserunt in Cariath-iarim Iudæ: qui locus
ex eo tempore Castrorum-Dan nomen accepit, &
13 est post tergum Cariath-iarim. ¶ * Inde transierunt
D in montem Ephráim. Cumq; venissent ad domum
14 Michæ, ¶ dixerunt quinque viri qui prius missi fue-
rant ad consyderandam terram-Lais, cæteris fra-
tribus suis: Nostis quòd in domibus istis sit ephod,
& theraphim, & sculptile atque conflatile: videte
15 quid vobis placeat: ¶ Et cùm paululũ declinassent,
ingressi sunt domum adolescentis Leuitæ, qui erat
in domo Michæ: salutaueruntq; eum verbis pacifi-
16 cis. ¶ Sexcenti autem viri ita vt erant armati, sta-
17 bant ante ostium. ¶ At illi qui ingressi fuerant do-
mum iuuenis, sculptile & ephod & theraphim, at-
que conflatile tollere nitebantur, & sacerdos stabat
ante ostium, sexcentis viris fortissimis haud procul
18 expectantibus. ¶ Tulerunt igitur qui intrauerant,
E sculptile, ephod & idóla, atque conflatile. Quibus
19 dixit sacerdos: Quid facitis? ¶ Cui responderunt:
Tace & pone digitum super os tuum: veniq; nobis-
cum, vt habeamus te patrem ac sacerdotem: Quid
tibi melius est. vt sis sacerdos in domo vnius viri, an
20 in vna tribu & familia in Israel? ¶ Quod cùm audis-
set, acquieuit sermonibus eorum, & tulit ephod &
21 idóla, ac sculptile, & profectus est cum eis. ¶ Qui
cùm pergerent, & ante se ire fecissent paruulos ac
22 iumēta, & omne quod erat pretiosum, ¶ iamq; à do-
mo Michę essent procul, viri q habitabant in ędibus
23 Michæ conclamantes sequuti sunt, ¶ & post tergum
F clamare cœperunt. Qui cùm respexissent dixerunt

24 ad Micham: quid tibi vis? cur clamas? ¶ Qui respon-
dit: Deos meos quos mihi feci, tulistis, & sacerdo-
tem, & omnia quæ habeo, & dicitis, Quid tibi est?
25 ¶ Dixeruntq; ei filij Dan: Caue ne vltrà loquaris ad
nos, & veniant ad te viri animo concitati, & ipse cũ
26 omni domo tua pereas. ¶ Et sic cœpto itinere per-
rexerunt. Videns autem Michas quòd fortiores se
27 essent, reuersus est in domum suam. ¶ Sexcenti au-
tem viri tulerũt sacerdotem, & quæ suprà diximus:
veneruntq; in Lais ad populum quiescētem atque
G securum, & percusserunt eos in ore gladij: vrbem-
28 que incendio tradiderunt: ¶ nullo penitus ferente
præsidium: eò quòd procul habitarent à Sidóne,
& cum nullo hominum haberent quicquam socie-
tatis ac negocij. Erat autem ciuitas sita in regione
Rohob: quam rursum extruentes habitauerunt in
29 ea: ¶ vocato nomine ciuitatis Dan, iuxta vocabu-
lum patris sui, quem genuerat Israël, quæ prius Lais
30 dicebatur. ¶ Posueruntque sibi sculptile, & Iona-
than filium Gersam filij Moysi, ac filios eius sacer-
dotes in tribu Dan, vsque ad diem captiuitatis suæ.

¶ Mansitq;

31 ¶ Mansitq; apud eos idolum Michæ omni tempore
quo fuit domus Dei in Silo. in diebus illis non erat
rex in Israel.

CAPVT XIX.

1 FVit quidam vir Leuites, habitãs in latere
A montis Ephráim, qui accepit vxorem de
2 Beth-léhem Iuda; ¶ quæ reliquit eum,
& reuersa est in domum patris sui in Be-
th-lehem, mansitque apud eum quatuor mensibus.
3 ¶ Secutusq; est eam vir suus, volens reconciliari ei,
atque blandiri, & secum reducere, habens in comita
tu puerum, & duos asinos: quæ suscipit eum, & intro
duxit in domum patris sui. Quod cùm audisset socer
4 eius, eumque vidisset, occurrit ei lætus, ¶ & ample-
xatus est hominem. Mansitq; gener in domo soceri
tribus diebus, comedens cum eo, & bibẽs familia-
5 riter. ¶ Die autem quarto de nocte consurgens pro-
ficisci voluit. Quem tenuit socer, & ait ad eum: Gu-
B sta prius pusillum panis, & conforta stomachum, &
6 sic proficiscèris. ¶ Sederuntq; simul, ac comederunt
& biberunt. Dixitq; pater puellæ ad generum suum:
Quæso te vt hodie hic maneas, pariterq; lætemur.
7 ¶ At ille cõsurgens, cœpit velle proficisci. Et nihilo-
minus obnixè eum socer tenuit, & apud se fecit ma
8 nere. ¶ Manè autem facto, parabat Leuites iter. Cui
socer rursum: Obsecro, inquit, vt paululum cibi ca-
pias, & assumptis viribus, donec icrescat dies, post-
9 ea proficiscaris. Comederunt ergo simul. ¶ Surre-
xitq; adolescens, vt pergeret cum vxore sua & pue-
ro. Cui rursum loquutus est socer. Considera quòd
dies ad occasum declinior sit, & propinquat ad ve-
sperum: mane apud me etiam hodie, & duc lætum
diem, & cras proficiscèris vt vadas in domum tuam.
10 ¶ Noluit gener acquiescere sermonibus eius: sed sta
C tim *pertexit & venit contra Iebus, quæ altero no- * surrexit 1.
mine vocatur Ierusalem, ducens secum duos asinos
11 onustos, & concubinam. ¶ Iamq; aderant iuxta Ie-
bus, & dies mutabatur in noctem: dixitque puer ad
Dominum suum: Veni, obsecro, declinemus ad vr-
12 bem Iebusæorum, & maneamus in ea. ¶ Cui respon-
dit Dominus: Non ingrediar oppidum gentis alie-
næ, quæ non est de filijs Israel, sed transibo vsq; Ga-
13 baa, ¶ & cùm illuc peruenero, manebimus in ea, aut
14 certè in vrbe Rama. ¶ Transierunt ergo Iebus, & cœ-
ptum carpebãt iter, occubuitq; eis sol iuxta Gabaa:
15 quæ est in tribu Ben-iamin: ¶ diuerteruntq; ad eam,
D vt manerent ibi. Quò cùm intrassent, sedebant in pla
tea ciuitatis, & nullus eos recipere voluit hospitio.
16 ¶ Et ecce apparuit homo senex reuertens de agro &
de opere suo vesperi, qui & ipse de monte erat E-
phráim, & peregrinus habitabat in Gabaa. homines
17 autem regionis illius erant filij Iemini. ¶ Eleuatisq;
oculis, vidit senex sedentem hominem cum sarci-
nulis suis in platea ciuitatis; & dixit ad eum: Vnde
18 Venis, & quò vadis? ¶ Qui respondit ei: Profecti su
mus de Beth-léhem Iuda, & pergimus ad locum no
strum, qui est in latere montis Ephráim, vnde iera-
mus in Beth-léhem: & nunc vadimus ad domum
Dei, nullusque sub tectum suum nos vult recipere,
19 ¶ habentes paleas, & fœnum in asinorum pabulum,
E & panem ac vinum in meos, & ancillæ tuæ vsus, &
pueri qui mecum est: nulla re indigemus nisi hospi-
20 tio. ¶ Cui respondit senex: Pax tecum sit: ego præ-
bebo omnia quæ necessaria sunt, tantùm quæso, ne
21 in platea maneas. ¶ Introduxitque eum in domum
suam, & pabulum asinis præbuit: ac postquàm la-
22 uerunt pedes suos, recepit eos in conuiuium: ¶ illis
epulantibus, & post laborem itineris, & cibo & po-
tu reficientibus corpora, venerunt viri ciuitatis il-
lius, filij Belial, id est, absq; iugo, & circũdantes
domum senis, fores pulsare cœperunt, clamantes
ad dominum domus, atque dicentes: Educ virum
23 qui ingressus est domum tuam, vt abutamur eo. ¶ E-
F gressusq; est ad eos senex, & ait: Nolite fratres, no-
lite facere malum hoc: quia ingressus est homo ho-
24 spitium meum: & cessate ab hac stultitia. ¶ habeo fi-
liam virginem, & hic homo habet concubinam, e-
ducam eas ad vos, vt humilietis eas, & vestram libi-
dinem compleatis: tantùm, obsecro, ne scelus hoc
25 cõtra naturam operemini in virum. ¶ Nolebant ac-
quiescere sermonibus illius. Quod cernens homo,
eduxit ad eos concubinam suam, & eis tradidit il-
ludẽdam: qua cùm tota nocte abusi essent, dimisse-
26 runt eam manè. ¶ At mulier recedentibus tenebris,
venit ad ostiũ domus, vbi manebat Dominus suus,
27 & ibi corruit. ¶ Manè facto surrexit homo, & ape-
ruit hostium, vt cœptam expleret viam: & ecce con
cubina eius iacebat ante ostium, sparsis in limine
28 manibus. ¶ Cui ille, putans eam quiescere, loque-
G batur: Surge & ambulemus. Qua nihil responden-

te, intelligens quòd erat mortua, tulit eam, & im-
29 posuit asino, reuersusq; est in domum suam. ¶ Quã
cùm esset ingressus, arripuit gladium, & cadauer v-
xoris cũ ossibus suis in duodecim partes ac frusta
30 concidens, misit in omnes terminos Israël. ¶ Quod
cùm vidissent singuli, conclamabant: Nunquam res
talis facta est in Israël ex eo die quo ascenderunt
patres nostri de Aegypto, vsq; in præsens tempus.
ferte sententiam, & in commune decernite quid fa
cto opus sit.

CAPVT XX.

1 EGressi itaque sunt omnes filij Israël, & pa-
A riter congregati quasi vir vnus de Dan
vsque Ber-sabee, & terra-Galaad ad Do
2 minum in Maspha. ¶ omnesq; anguli po- Oseæ. 10. c.9.
pulorum, & cunctæ tribus Israël in ecclesiam populi
Dei cõuenerunt quadringenta millia peditum pu-
3 gnatorum. ¶ (Nec latuit filios Ben-iamin quòd ascẽ
dissent filij Israel in Maspha.) Interrogatusque Le-
uita maritus mulieris interfectæ, quomodo tantum
4 scelus perpetratum esset, ¶ respondit: Veni in Ga-
baa Ben-iamin cum vxore mea, illucque diuerti:
5 ¶ & ecce, homines ciuitatis illius circundederunt
nocte domum in qua manebam, volentes me occi-

dere: & vxorem meam incredibili furore libidinis
6 vexantes, denique mortua est. ¶ Quam arreptam
in frusta concidi, misique partes in omnes termi-
nos possessionis vestræ, quia nunquam tantum ne-
fas, & tam grande piaculum factum est in Israël.
7 ¶ Adestis omnes filij Israël, decernite quid facere
8 debeatis. ¶ Stansque omnis populus quasi vnius
hominis sermone respondit: Non recedemus in ta-
bernacula nostra, nec suam quisquam intrabit do-
9 mum: ¶ sed hoc contra Gabaa in commune facie-
10 mus. ¶ Decem viri eligantur è centum, ex omnibus
B tribubus Israël, & centum de mille, & mille de de-
cem millibus, vt comportent exercitui cibaria, &
possimus pugnare contra Gabaa Ben-iamin, & red-
11 dere ei pro scelere quod meretur. ¶ Conuenitque
vniuersus Israël ad ciuitatem, quasi homo vnus ea-
12 dem mente, vnoque consilio, ¶ & miserunt nun-
cios ad omnem tribum Ben-iamin, qui dicerent:
13 Cur tantum nefas in vobis repertum est? ¶ Tradi-
te homines de Gabaa, qui hoc flagitium perpetra-
runt, vt moriantur, & auferatur malum de Israël.
Qui noluerunt fratrum suorum filiorum Israël au-
14 dire mandatum; ¶ sed ex cunctis vrbibus quæ for-
tis suæ erant, conuenerunt in Gabaa, vt illis ferrent
auxilium, & contra vniuersum populum Israël di-
15 micarent. ¶ Inuentique sunt vigintiquinque millia
de Ben-iamin educentium gladium, præter habi-
16 tatores Gabaa, ¶ qui septingenti erant viri fortissi-
C mi, ita sinistra vt dextra prælïantes: & sic fundis la-
pides ad certum iacentes, vt capillum quoque pos-
sent percutere, & nequaquam in alteram partem i-
17 ctus lapidis deferretur. ¶ Virorum quoque Israël,
absque filijs Ben-iamin, inuenta sunt quadringen-
ta millia educentium gladios, & paratorum ad pu-
18 gnam. ¶ Qui surgentes, venerunt in domum Dei,
hoc est, in Silo: consuleruntque Dominum, atque
dixerunt; Quis erit in exercitu nostro princeps cer-
taminis contra filios Ben-iamin? Quibus respon-
19 dit Dominus: Iudas sit dux vester; Statimque ¶ filij
Israël surgentes manè castrametati sunt iuxta Ga-
20 baa: ¶ & inde procedentes ad pugnam contra Ben-
21 iamin, vrbem oppugnare cœperunt. ¶ Egressiq; filij
Ben-iamin de Gabaa, occiderunt de filijs Israël die
22 illo vigintiduo millia virorum. ¶ Rursum filij Israël
& fortitudine & numero confidentes; in eodem lo-
23 co in quo prius certauerant, aciem direxerunt, ¶ ita
tamen vt prius ascenderent, & flerent coram Do-
D mino vsque ad noctem: consulerentque eum, & di-
cerent: Debeo vltrà procedere ad dimicandum cō-
tra filios Ben-iamin fratres meos, an non? Qui-
bus ille respondit, Ascendite ad eos & inite certa-
24 men. ¶ Cumque filij Israël altera die contra filios
25 Ben-iamin ad prælium processissent, ¶ eruperunt
filij Ben-iamin de portis Gabaa: & occurrentes eis
tanta in illos cæde bacchati sunt, vt decem & octo
millia virorum educentium gladium prosternerēt.
26 ¶ Quamobrem omnes filij Israël venerunt in do-
mum Dei, & sedentes flebant coram domino: ie-
iunaueruntque die illo vsque ad vesperam, & ob-
tulerunt ei holocausta, atque pacificas victimas,
27 ¶ & super statu suo interrogauerunt. Eo tempore
28 ibi erat arca fœderis Domini, ¶ & Phinees filius E-
leazari filij Aaron præpositus domus. Consulue-
runt igitur Dominum, atque dixerunt: Exire vltrà
debemus ad pugnam contra filios Ben-iamin fra-
tres nostros, an quiescere? Quibus ait Dominus:
Ascendite: cras enim tradam eos in manus vestras.
29 ¶ Posueruntque filij Israël insidias per circuitum
30 vrbis Gabaa. ¶ & tertia vice, sicut semel & bis, con-
31 tra Ben-iamin exercitum produxerunt. ¶ Sed & fi-
lij Ben-iamin audacter eruperunt de ciuitate, fu-
E gientes aduersarios longius persecuti sunt: ita vt
vulnerarent ex eis sicut primo die & secundo, &
cæderent per duas semitas vertentes terga, qua-
rum vna ferebatur in Beth-el, & altera in Gabaa,
32 atque prosternerent triginta circiter viros: ¶ puta-
uerunt enim solito eos more cædere. Qui fugam
arte simulantes, inierunt consilium vt abstraherent
eos de ciuitate, & quasi fugientes ad supradictas
33 semitas perducerent. ¶ Omnes itaque filij Israël sur-
gentes de sedibus suis, tetenderunt aciem in loco
qui vocatur Baal-thamar. Insidiæ quoque quæ cir-
ca vrbem erant, paulatim se aperire cœperunt,
34 ¶ & ab occidentali vrbis parte procedere. Sed &
alia decem millia virorum de vniuerso Israël, ha-
bitatores vrbis ad certamina prouocabant, Ingra-
uatumque est bellum contra filios Ben-iamin: &
non intellexerunt quòd ex omni parte illis instaret
35 interitus. ¶ Percussitque eos Dominus in conspe-
ctu filiorum Israël & interfecerunt ex eis in illo die
vigintiquinque millia & centum viros, omnes bel-
36 latores & educentes gladium. ¶ Filij autem Ben-
F iamin cùm se inferiores esse vidissent, cœperunt
fugere. Quod cernentes filij Israël, dederunt eis ad
fugiendum locum, vt ad præparatas insidias deue-
37 nirent, quas iuxta vrbem posuerant. ¶ Qui cum re-
pentè de latibulis surrexissent, & Ben-iamin terga
cædentibus daret, ingressi sunt ciuitatem, & per-
38 cusserunt eam in ore gladij. ¶ Signum autem dede-
rant filij Israël his quos in insidijs collocauerant, vt
postquàm vrbem cepissent, ignem accenderent: vt
ascendente in altum fumo captam vrbem demon-
39 strarent. ¶ Quod cùm cernerent filij Israël in ipso
certamine positi (putauerunt enim filij Ben-iamin
eos fugere, & instantius persequebantur, cæsis de
40 exercitu eorum triginta viris) ¶ & viderunt quasi
columnam fumi de ciuitate conscendere. Ben-iam-
in quoque respiciēs retro cùm captam cerneret ci-
41 uitatem, & flammas in sublime ferri: ¶ qui prius si-
mulauerant fugam, versa facie fortius resistebant.
Quod cùm vidissent filij Ben-iamin, in fugam ver-
42 si sunt, ¶ & ad viam deserti ire cœperunt, illuc quo-
que eos aduersarijs persequentibus. sed & hi qui
43 vrbem succenderant, occurrerunt eis. ¶ Atque ita
factum est, vt ex vtraque parte ab hostibus cæde-
rentur: nec erat vlla requies morientium. Cecide-
G runt atque prostrati sunt ad orientalem plagam vr-
44 bis Gabaa. ¶ Fuerunt autem qui in eodem loco in-
terfecti sunt, decem & octo millia virorum, om-
45 nes robustissimi pugnatores. ¶ Quod cùm vidissent,
qui remanserant de Ben-iamin, fugerunt in solitu-
dinem: & pergebant ad petram: cuius vocabulum
est Remmon. In illa quoque fuga palantes, & in
diuersa tendentes, occiderunt quinque millia vi-
ros. Et cùm vltrà tenderent persequuti sunt eos, &
46 interfecerunt etiam alia duo millia. ¶ Et sic factum
est, vt omnes qui ceciderant de Ben-iamin in di-
uersis locis, essent uigintiquinque millia, pugna-
47 tores ad bella promptissimi. ¶ Remanserunt itaque
de omni numero Ben-iamin, qui euadere potue-
runt, & fugere in solitudinem sexcenti uiri: sede-
48 runtque in Petra-remmon mensibus quatuor. ¶ Re-

gressi

gressi autem filij Israel, omnes reliquias ciuitatis à
viris vsque ad iumenta gladio percusserunt, cun-
ctasque vrbes & viculos Ben-iamin vorax flamma
consumpsit.

CAPVT XXI.

1 Vrauerunt quoque filij Israel in Maspha,
A & dixerunt: Nullus nostrum dabit filijs
2 Ben-iamin de filiabus suis vxorem. ¶ Ve-
neruntque omnes ad domum Dei in Si-
lo, & in conspectu eius sedentes vsque ad vesperam,
leuauerunt vocem, & magno vlulatu cœperunt fle-
3 re, ¶ dicentes: Quare Domine Deus Israel factum
est hoc malum in populo tuo, vt hodie vna tribus
4 auferretur ex nobis: ¶ Altera autem die diluculo
consurgentes extruxerunt altare, obtuleruntque ibi
5 holocausta, & pacificas victimas, ¶ & dixerunt: Quis
nô ascendit in exercitu Domini de vniuersis tribu-
bus Israël? Grandi enim iuramento se constrinxe-
rant cùm essent in Maspha, interfici eos qui defuis-
6 sent. ¶ Ductique pœnitentia filij Israël super fratre suo
B Ben-iamin, cœperunt dicere: Ablata est tribus vna
7 de Israel: ¶ vnde vxores accipient? omnes enim in
commune iurauimus, non daturos nos his filias no-
8 stras. ¶ Idcirco dixerunt, Quis est de vniuersis tri-
bubus Israël, qui nô ascendit ad Dominum in Mas-
pha? Et ecce inuenti sunt habitatores Iabes Galaad
9 in illo exercitu non fuisse (¶ Eo quoque tempore
cùm essent in Silo, nullus ex eis ibi repertus est).
10 ¶ Miserũt itaque decem millia viros robustissimos,
& præceperunt eis: Ite, & percutite habitatores Ia-
bes-Galaad in ore gladij, tam vxores quàm paruu-
11 los eorum. ¶ Et hoc erit quod obseruare debebitis,
Omne generis masculini, & mulieres quæ cognoue- -6.
12 runt viros, interficite: virgines autẽ reseruate ¶. In-
uentæque sunt de Iabes-Galaad quadringentæ vir-
gines, quæ nescierunt viri thorum, & adduxerunt
13 eas ad castra in Silo, in terram-Chanáan. ¶ Mise-
runtque nuncios ad filios Ben-iamin qui erant in
*col. 6. C Petra-remmon, & præceperunt eis, vt eas suscipe-
14 rent in pace. ¶ Veneruntque filij Ben-iamin in illo
tempore, & datæ sunt eis vxores de filiabus Iabes-
Galaad: alias autem non repererunt, quas simili
15 modo traderent. ¶ Vniuersusque Israël valde do-
luit & egit pœnitentiam super interfectione vnius
16 tribus ex Israel. ¶ Dixeruntque maiores natu: Quid
faciemus reliquis qui non acceperunt vxores? om-
17 nes in Ben-iamin fœminæ conciderunt, ¶ & magna
nobis cura ingentique studio prouidendum est, ne
18 vna tribus deleatur ex Israël. ¶ Filias enim nostras
eis dare non possumus, constricti iuramento & ma
ledictione, qua diximus, Maledictus qui dederit
19 de filiabus suis vxorem Ben-iamin. ¶ Ceperuntque
consilium, atque dixerunt: Ecce solennitas Do-
mini est in Silo anniuersaria, quæ sita est ad Septen-
D trionem vrbis Beth-el, ad orientalem plagam viæ
quæ de Beth-el tendit ad Sichimam, & ad meridiẽ
20 oppidi Lebona. ¶ Præceperuntque filijs Ben-iamin,
21 atque dixerunt: Ite, & latitate in vineis. ¶ Cumque
videritis filias Silo ad ducendos choros ex more
procedere, exite repentè de vineis, & rapite ex eis
singuli vxores singulas: & pergite in terram Ben-
22 iamin. ¶ Cumque venerint patres earum ac fratres,
& aduersum vos queri cœperint atque iurgari, di-
cemus eis, Miseremini eorum: non enim rapuerunt
eas iure bellantium atque victorum: sed roganti-
bus vt acciperent, non dedistis, à vestra parte pec-
23 catum est. ¶ Feceruntque filij Ben-iamin, vt sibi fue-
rat imperatum: & iuxta numerum suum rapuerunt
sibi de his quæ ducebant choros, vxores singulas:
abieruntque in possessionem suam, ædificantes vr-
24 bes, & habitantes in eis. ¶ Filij quoque Israël re-
uersi sunt per tribus, & familias in tabernacula sua.
In diebus illis non erat Rex in Israel, sed vnusquis-
que quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat.

Libri Iudicum, finis.

LIBER RVTH.

CAPVT PRIMVM.

1 N diebus vnius iudicis quando iudi-
A ces præerant, facta est fames in ter-
ra. Abijtque homo de Beth-lehem
Iuda, vt peregrinaretur in regione
Moabitide cum vxore sua, ac duo-
2 bus liberis: ¶ ipse vocabatur Eli-mélech, & vxor
eius Noëmi: & duo filij, alter Mahalõ, & alter Che-
lion, Ephratæi de Beth-lehem Iuda. Ingressique re-
3 gionem Moabitidẽ, morabantur ibi. ¶ Et mortuus
est Elimélech maritus Noëmi: remansitque ipsa cũ
4 filijs. ¶ Qui acceperunt vxores Moabitidas, qua-
rum vno vocabatur Orpha, altera que Ruth. Man-
5 seruntque ibi decem annis, ¶ & ambo mortui sunt,
Mahalon videlicet & Chelion: remansitque mulier
6 orbata duobus liberis ac marito. ¶ Et surrexit vt in
B patriam pergeret cum vtraque nuru sua de regione
Moabitide: audierat enim quòd respexisset Domi-
7 nus populum suum, & dedisset eis escas. ¶ Egressa -3.
est itaque de loco peregrinationis suæ cum vtraque
nuru*: & iam in via reuertendi posita in terram-Iu- *sua s.
8 da, ¶ dixit ad eas: Ite in domum matris vestræ: fa-
ciat vobiscum Dominus misericordiam, sicut feci-
9 stis cum mortuis & mecum. ¶ Det vobis inuenire re-
quiem in domibus virorum, quos sortituræ estis.
Et osculata est eas. Quæ elauata voce flere cœpe-
10 runt, ¶ & dicere, Tecum pergemus ad populum
11 tuum. ¶ Quibus illa respondit: Reuertimini filiæ
meæ, cur venitis mecum? num vltrà habeo filios in
12 vtero meo, vt viros ex me sperare possitis? ¶ Reuer-
C timini filiæ meæ, & abite: iam enim senectute con-

fecta

fecta sum, nec apta vinculo coniugali. etiam si pos-
13 sem hac nocte concipere, & parere filios, ¶ si eos
expectare velitis donec crescant, & annos puberta-
tis impleant, antè eritis vetulæ quàm nubatis. No-
lite quæso filiæ meæ: quia vestra angustia magis me
premit, & egressa est manus Domini contra me.
14 ¶ Eleuata igitur voce, rursum flere cœperunt. Or-
pha osculata est socrum, ac reuersa est. Ruth adhæ-
15 sit socrui suæ. ¶ cui dixit Noëmi: En reuersa est co-
gnata tua ad populum suum, & ad Deos suos, vade
16 cum ea. ¶ Quæ respondit: Ne aduerseris mihi vt re-
linquam te & abeam: quocunque enim perrexeris,
pergam: & vbi morata fueris, & ego pariter mora-
D bor. Populus tuus, populus meus: & Deus tuus,
17 Deus meus. ¶ Quę te terra morientē susceperit, in ea
moriar: ibique locum accipiam sepulturæ. Hæc mi
hi faciat Deus, & hæc addat, si non sola mors me
18 & te separauerit. ¶ Videns ergo Noëmi, quòd ob-
stinato animo Ruth decreuisset secum pergere, ad-
uersari noluit, nec ad suos vltrà reditum persuade-
19 re: ¶ profectæque sunt simul, & venerunt in Bet-lé-
hem. Quibus vrbem ingressis, velox apud cunctos
fama percrebuit: dicebantque mulieres, Hæc est il-
20 la Noëmi. ¶ Quibus ait: Ne vocetis me Noëmi,
id est pulchram: sed vocate me Mara, id est amarā,
quia amaritudine valde repleuit me Omnipotens.
21 ¶ Egressa sum plena, & vacuam reduxit me Domi-
nus. Cur ergo vocatis me Noëmi, quam Dominus
22 humiliauit, & afflixit Omnipotens? ¶ Venit ergo
Noëmi cum Ruth moabitide nuru sua, de terra pe-
regrinationis suæ, ac reuersa est in Beth-léhem, quā
do primùm hordea metebantur.

CAPVT II.

1 ERat autem viro Eli-mélech consangui-
A neus, homo potens, & magnarum opū,
2 nomine Booz. ¶ Dixitque Ruth Moabi-
tis ad socrum suam: Si iubes, vadam in
agrum, & colligam spicas, quæ fugerint manus me-
tentium, vbicunque clementis in me patris familiàs
reperero gratiam. Cui illa respondit: Vade filia mi.
3 ¶ Abijt itaque & colligebat spicas post terga meten
tium. Accidit autem vt ager ille haberet dominum
nomine Booz, qui erat de cognatione Eli-mélech.
4 ¶ Et ecce, ipse veniebat de Beth-léhem, dixitque
Messoribus: Dominus vobiscum. Qui responderūt
5 ei: Benedicat tibi Dominus. ¶ Dixitque Booz iuue-
6 ni q messoribus præerat: Cuius est hæc puella? ¶ Cui
respōdit: Hæc est Moabitis quæ venit cum Noemi,
7 de regione Moabitide, ¶ & rogauit vt spicas colli-
geret remanentes, sequens messorum vestigia: &
de manè vsque nunc stat in agro, & ne ad momen-
8 tum quidem domum reuersa est. ¶ Et ait Booz ad
B Ruth: Audi filia, ne vadas in alterum agrum ad col-
ligendum, nec recedas ab hoc loco: sed iungere
9 puellis meis, ¶ & vbi messuerint, sequere. Manda-
ui enim pueris meis vt nemo molestus sit tibi: sed
etiam si sitieris, vade ad sarcinulas, & bibe aquas de
10 quibus & pueri bibunt. ¶ Quæ cadens in faciem suā
& adorans super terram, dixit ad eum: Vnde mihi
hoc, vt inuenirem gratiam ante oculos tuos, & nos-
11 se me dignareris peregrinam mulierem? ¶ Cui ille
respondit: Nunciata sunt mihi omnia quæ feceris
socrui tuæ post mortem viri tui: & quòd reliqueris
parentes tuos, & terram in qua nata es, & veneris
12 ad populum quem antea nesciebas. ¶ Reddat tibi
C Dominus pro opere tuo, & plenam mercedem re-
cipias à Domino Deo Israël, ad quem venisti, & sub
13 cuius confugisti alas. ¶ Quæ ait: 'Inueni gratiā apud Inueniā.
oculos tuos, Domine mi, qui consolatus es me, &
locutus es ad cor ancillæ tuæ, quæ non sum similis
14 vnius puellarum tuarum. ¶ Dixitque ad eam Booz.
Quando hora vescendi fuerit, veni huc, & comede
panem, & intinge buccellam tuam in aceto. Sedit
itaque ad messorum latus, & congessit polentam si-
15 bi, comeditq; & saturata est, & tulit reliquias. ¶ At-
que inde surrexit, vt spicas ex more colligeret. Præ-
cepit autem Booz pueris suis, dicens: Etiam si vo-
16 biscum metere voluerit, ne prohibeatis eam: ¶ & de
vestris quoque manipulis proiicite de industria, &
remanere permittite, vt absque rubore colligat, &
17 colligentē nemo corripiat. ¶ Collegit ergo, in agro
vsq; ad vesperā: & quæ collegerat virga cædēs & ex-
cutiens, inuenit hordei quasi ephi mensuram, id est
18 tres modios. ¶ Quos portans reuersa est in ciuitatē,
D & ostendit socrui suæ: insuper protulit, & dedit ei
19 de reliquijs cibi sui quo saturata fuerat. ¶ Dixitque
ei socrus sua: Vbi hodie collegisti, & vbi fecisti o-
pus? sit benedictus qui misertus est tui. Indicauitq;
ei apud quem esset operata: & nomen dixit viri, q
20 Booz vocaretur. ¶ Cui respondit Noëmi: Benedi-
ctus sit à Domino: quoniam eādem gratiam quam
præbuerat viuis, seruauit & mortuis. Rursumque
21 ait: Propinquus noster est homo. ¶ Et Ruth: Hoc
quoque, inquit, præcepit mihi, vt tamdiu messori-
bus eius iungerer, donec omnes segetes meteren-
22 tur. ¶ Cui dixit socrus: Melius est filia mi, vt cum
puellis eius exeas ad metendum, ne in alieno agro
23 quispiam resistat tibi. ¶ Iuncta est itaq; puellis Booz:
& tamdiu cum eis messuit, donec hordea & triticum
in horreis conderentur.

CAPVT III.

1 POstquàm autem reuersa est ad socrum
A suam, audiuit ab ea: Filia mi, quæram
tibi requiem, & prouidebo vt bene sit ti-
2 bi. ¶ Booz iste, cuius puellis in agro iun-
cta es, propinquus noster est, & hac nocte aream
3 hordei ventilat. ¶ Lauare igitur, & vngere, & indue-
re cultioribus vestimentis, & descende in aream;
non te videat homo, donec esum potumque finie-
4 rit. ¶ Quando autem ierit ad dormiendum, nota lo-
cum in quo dormiat: ueniesq; & discooperies pal-
lium quo operitur à parte pedum, & proijcies te, &
B ibi iacebis: ipse autē dicet tibi, quid agere debeas.
5 ¶ Quæ respondit: Quicquid præceperis, faciam.
6 ¶ Descenditque in aream, & fecit omnia quæ sibi

imperauerat

7 imperauerat socrus. ? Cúmque comedisset Booz,
&bibisset, & factus esset hilarior, issétque ad dor-
miendum iuxta aceruum manipulorum, venit ab-
sconditè, & discooperto pallio à pedibus eius, se
8 proiecit. ? Et ecce, nocte iam media expauit ho-
mo, & conturbatus est: viditque mulierem iacen-
9 tem ad pedes suos, ? & ait illi: Quæ es? Illaque
respondit: Ego sum Ruth ancilla tua: expande pal
lium tuum super famulam tuam, quia propinquus
10 es. ? Et ille: Benedicta, inquit, es à Domino filia,
& priorem misericordiam posteriore superasti: quia
11 non es secuta iuuenes pauperes, siue diuites. ? No
li ergo metuere, sed quicquid dixeris mihi, faciam
C tibi. Sit enim omnis populus qui habitat in-
tra portas vrbis meæ, mulierem te esse virtutis.
12 ? Nec abnuo me propinquum, sed est alius me
13 propinquior. ? Quiesce hac nocte: & facto ma-
ne, si te voluerit propinquitatis iure retinere,
benè res acta est: sin autem ille noluerit, ego te
absque vlla dubitatione suscipiam, viuit Dominus.
14 dormi vsque manè. ? Dormiuit itaque ad pedes
D eius, vsque ad noctis abscessum. Surrexit itaque
antequam homines se cognoscerent mutuò, & di-
xit Booz: Caue ne quis nouerit quòd huc vene-
15 ris. ? Et rursum: Expande, inquit, pallium
tuum, quo operiris, & tene vtraque manu. Qua
extendente, & tenente mensus est sex modios hor-
dei, & posuit super eam. Quæ portans ingressa est
16 ciuitatem, ? & venit ad socrum suam, Quæ di-
xit ei: Quid egisti filia? Narrauítque ei omnia
17 quæ sibi fecisset homo. ? Et ait: Ecce sex modios
hordei dedit mihi, & ait, Nolo vacuam te reuerti
18 ad socrum tuam. ? Dixítque Noëmi. Expecta
filia donec videamus quem res exitum habeat: ne-
que enim cessabit homo nisi compleuerit quod lo-
cutus est.

CAPVT IIII.

1 Ascendit ergo Booz ad portam, & sedit ibi.
A Cùmque vidisset propinquum præterire,
de quo prius sermo habitus est, dixit ad
eum: Declina paulisper, & sede hic: vo-
cans eum nomine suo. Qui diuertit, & sedit.
2 ? Tollens autem Booz decem viros de senioribus
ciuitatis, dixit ad eos: Sedete hic. Quibus resi-
3 dentibus ? locutus est ad propinquum: Partem
agri fratris nostri Eli-mélech *vendet Noëmi, quæ *vendit. 6.
4 reuersa est de regione Moabitide. ? quod audire
te volui, & tibi dicere coram cunctis sedentibus,
& maioribus natu de populo meo. Si vis posside-
re iure propinquitatis, eme, & posside. sin autem
displicet tibi, hoc ipsum indica mihi, vt sciam quid
facere debeam. nullus enim est propinquus, ex-
cepto te, qui prior es: & me, qui secundus sum.
5 At ille respondit: Ego agrum emam. ? Cui dixit
B Booz: Quando emeris agrum de manu mulieris,
Ruth quoque Moabitidem, quæ vxor defuncti fuit,
debes accipere: vt suscites nomen propinqui tui
6 in hæreditate sua. ? Qui respondit: Cedo iuri pro
pinquitatis: neque enim posteritatem familiæ meæ
delere debeo. tu meo vtere priuilegio, quo me li-
7 benter carere profiteor. ? ‖ Hic autem erat mos ‖Deu. 25. b. 7.
antiquitus in Israël inter propinquos, vt si quando
alter alteri suo iuri cedebat: vt esset firma concessio,
soluebat homo calceamentum suum, & dabat pro-
ximo suo. hoc erat testimonium cessionis in Israël.
8 ? Dixit ergo propinquo suo Booz: Tolle calcea-
mentum tuum. Quod statim soluit de pede suo.
9 ? At ille maioribus natu, & vniuerso populo: Te-
C stes vos, inquit, estis hodie, quòd possederim
omnia quæ fuerunt Eli-mélech, & Chelion & Ma-
10 halon, tradente Noëmi: ? & Ruth Moabitidem,
vxorem Mahalon, in coniugium sumpserim, vt su-
scitem nomen defuncti in hæreditate sua, ne voca-
bulum eius de familia sua, ac fratribus de populo
11 deleatur. Vos, inquam, huius rei testes estis. ? Re
spondit omnis populus qui erat in porta, & maio-
res natu: Nos testes sumus: faciat Dominus hanc
mulierem, quæ ingreditur domum tuam, sicut Ra
chel, & Liam, quæ ędificauerunt domum Israël,
vt sit exemplum virtutis in Ephrata, & habeat ce-
12 lebre nomen in Beth-léhem: ? fiatque domus
tua, sicut domus Phares, quem ‖ Thamar peperit ‖Gen. 38. g. 29.
Iudæ, de semine quod tibi dederit Dominus ex
13 hac puella. ? Tulit itaque Booz Ruth, & accepit
D vxorem: ingressúsque est ad eam, & dedit illi Do-
14 minus vt conciperet, & pareret filium. ? Dixe-
runtque mulieres ad Noemi: Benedictus Domi-
nus qui non est passus vt deficeret successor familiæ
15 tuæ, & vocaretur nomen eius in Israël: ? Et ha-
beas qui consoletur animam tuam, & enutriat se-
nectutem. de nuru enim tua natus est, qui te dili-
get: & multò tibi melior est quàm si septem habe-
16 res filios. ? Susceptúmque Noëmi puerum po-
suit in sinu suo, & nutricis ac gerulæ fungebatur
17 officio. ? Vicinæ autem mulieres congratulan-
tes ei, & dicentes: Natus est filius Noëmi: voca-
uerunt nomen eius Obed: hic est pater Isai, patris
18 Dauid. ? Hæ sunt generationes Phares. ‖ Phares ‖1. Par. 2. a. 4. b. 10. Mat. 1. a. 3.
19 genuit Esron, ? Esron genuit Aram, Aram genuit
20 Aminadab, ? Aminadab genuit Nahasson, Na-
21 hasson genuit Salmon, ? Salmon genuit Booz,
22 Booz genuit Obed, ? Obed genuit Isai, Isai ge-
nuit Dauid.* *regem 2.

FINIS, LIBRI RVTH.

LIBER PRIMVS SAMVELIS, quem nos Primum Regum dicimus.

HIERONYMI IN LIBROS REGVM PRAEFATIO.

IGINTI & duas literas esse apud Hebræos Syrorum quoque & Chaldæorum lingua testatur, quæ Hebrææ magna ex parte confinis est. nam & ipsi viginti duo elementa habent, eodem sono, sed diuersis characteribus. Samaritani etiam Pentateuchum Moysi totidem literis scriptitant: figuris tantùm, & apicibus discrepantes. Certumq; est, Esdram scribam, legisq; doctorem, post captam Ierosolymam & instaurationem templi sub Zorobabel, alias literas reperisse quibus nunc utimur: cùm ad illud vsque tempus ijdem Samaritanorum, & Hebræorum characteres fuerint. In libro quoque Numerorum hæc eadem supputatio, sub Leuitarum ac sacerdotum censu, mysticè ostenditur. Et nomen Domini tetragrammaton in quibusdam Græcis voluminibus vsque hodie antiquis expressum literis inuenimus. Sed & Psalmi, tricesimus sextus, & centesimus decimus, & centesimus undecimus, & centesimus decimus octauus, & centesimus quadragesimus quartus, quanquam diuerso scribantur metro, tamen eiusdem numeri texuntur alphabeto. Et Ieremiæ lamentationes, & oratio eius. Salomonis quoq; in fine prouerbia, ab eo loco in quo ait, Mulierem fortem quis inueniet? ijsdem alphabetis vel incisionibus supputantur. Porrò quinque literæ duplices apud Hebræos sunt: Caph, Mem, Nun, Pe, Sade: aliter enim scribuntur per has principia medietatesq; verborum, aliter fines. Vnde & quinque à plerisq; libri, duplices æstimantur: Samuel, Malachim, Dibre-haiamin, Esdras, Ieremias, cum Cynoth, id est, lamentationibus suis. Quomodo igitur vigintiduo elementa sunt per quæ scribimus Hebraicè omne quod loquimur, & eorum initijs vox humana comprehenditur: ita vigintiduo volumina supputantur, quibus quasi literis & exordijs in Dei doctrina, tenera adhuc & latens viri iusti eruditur infantia.

Primus apud eos liber, vocatur BERESITH, *quem nos Genesim dicimus. Secundus,* VEELLESEMOTH, *qui Exodus appellatur. Tertius* VAICRA, *id est Leuiticus. Quartus,* VAIEDABBER, *quem Numeros vocamus. Quintus,* ELLE-HADDEBARIM, *qui Deuteronomium prænotatur. Hi sunt quinque libri Moysi: quos propriè* THORAH, *id est, legem appellant.*

Secundum Prophetarum ordinem faciunt: & incipiunt ab Iesu filio Naue, qui apud eos IEHOSVA BEN NVN *dicitur. Deinde subtexunt* SOPHETIM, *id est Iudicum librum. Et in eundem compingunt* RVTH: *quia in diebus Iudicum, facta eius narratur historia. Tertius sequitur* SAMVEL, *quem nos Regum primum & secundum dicimus. Quartus,* MALACHIM, *id est Regum: qui tertio & quarto Regum volumine continetur. Meliusq; multò est* MALACHIM, *id est Regum, quam* MALACOTH, *id est regnorum dicere. Non enim multarum gentium describit regna, sed vnius Israelitici populi, qui tribubus duodecim continetur. Quintus est* ISAIAS. *Sextus,* IEREMIAS. *Septimus* EZECHIEL. *Octauus liber duodecim Prophetarum: qui apud illos vocatur* THEREAZAR.

Tertius ordo hagiographa posidet. Et primus liber incipit ab IOB. *Secundus à* DAVID, *quem quinque incisionibus, & vno psalmorum volumine comprehendunt. Tertius est,* SALOMON, *tres libros habens: Prouerbia, quæ illi parabolas, id est,* MISLE *appellant. Quartus Ecclesiastes, id est* COHELETH. *Quintus, Canticum Canticorum, quem titulo* SIRHASSIRIM *prænotant. Sextus est* DANIEL. *Septimus* DIBREHAIAMIM, *id est verba dierum: quod significantius Chronicon totius diuinæ historiæ possumus appellare: qui liber apud nos Paralipomenon primus & secundus inscribitur. Octauus,* ESDRAS, *qui & ipse similiter apud Græcos & Latinos,*

nos, in duos libros diuisus est. Nonus, ESTHER. Atq; ita fiunt pariter Veteris legis libri viginti duo: idest Moysi quinque, & prophetarum octo, hagiographorum nouem. Quanquam nonnulli RVTH & CINOTH inter hagiographa scriptitent, & hos libros in suo putent numero supputandos: ac per hoc esse priscæ legis libros viginti quatuor: quos sub numero viginti quatuor seniorum Apocalypsis Ioannis inducit adorantes agnum, & coronas suas prostratis vultibus offerentes, stantibus coram quatuor animalibus oculatis retrò & antè, id est in præteritum & in futurum respicientibus, & indefessa voce clamantibus, Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est. Hic prologus, scripturarum quasi galeatum principium, omnibus libris quos de Hebræo vertimus in Latinū, conuenire potest, vt scire valeamus quicquid extra hos est, inter apocrypha esse ponendum. Igitur Sapientia, quæ vulgò Salomonis inscribitur, & Iesu filij Sirach liber, & Iudith, & Tobias, & Pastor, non sunt in canone. Machabæorum primum librum Hebraicum reperi. Secundus Græcus est: quod ex ipsa quoque phrasi probari potest. Quæ cùm ita se habeant, obsecro te Lector, ne laborem meum, reprehēsionem existimes antiquorum. In templo Dei offert vnusquisque quod potest: alij aurum & argentum & lapides pretiosos, alij byssum & purpuram & coccum offerunt & hyacinthum: nobiscum bene agetur, si obtulerimus pelles & caprarum pilos. Et tamen Apostolus contemptibiliora nostra magis necessaria iudicat. Vnde & tota illa tabernaculi pulchritudo, & per singulas species ecclesiæ præsentis futuræq; distinctio, pellibus tegitur & cilicijs: ardoremq; solis & iniuriam imbrium ea quæ viliora sunt prohibent. Lege ergo primum Samuel, & Malachim meum. Meum, inquam, meū. quicquid.n. crebrius vertendo, & emendando solicitius, & didicimus & tenemus, nostrum est. Et cum intellexeris quod antea nesciebas: vel interpretem me existimato si gratus es: vel paraphrasten, si ingratus Quanquam mihi omnino conscius non sim mutasse me quippiam de Hebraica veritate, certè si incredulus es, lege Græcos codices & Latinos: & confer cum his opusculis: & vbicunque discrepare inter se videris, interroga quemlibet Hebræorum, cui magis accommodare debeas fidem. Et si nostra firmauerit, puto quod eum non existimes coniectorem, vt in eodem loco mecum similiter diuinarit. Sed & vos famulas CHRISTI rogo, quæ Domini discumbentis pretiosissimo fidei myro vngitis caput, quæ nequaquam Saluatorem quæritis in sepulchro, quibus iam ad patrem CHRISTVS ascendit. vt contra latrantes, canes qui aduersum me rabido ore desæuiunt, & circumeunt ciuitatem, atque in eo se doctos arbitrantur si alijs detrahāt, orationum vestrarum clypeos opponatis. Ego sciēs humilitatē meam, illius semper sententiæ recordabor, Dixi, custodiā vias meas: vt non delinquā in lingua mea. Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator aduersum me, Obmutui, & humiliatus sum: & silui à bonis.

CAPVT PRIMVM.

1 [F]Vit vir vnus de Ramatháim sophim
A de monte Ephráim, & nomen eius
Elcana, filius Ieroham, filij Eliu, filij
2 Thohu, filij Suph, Ephratæus: ¶ & ha
buit duas vxores nomē vni Anna, &
& nomen secundæ Pheonna. Fue-
runtque Phenēnæ filij: Annæ autem non erant libe
3 ri. ¶ Et ascēdebat vir ille de ciuitate sua statutis die
bus, vt adoraret & sacrificaret Domino exercituum
in Silo. Erant autem ibi duo filij Heli, Ophni & Phi
4 nees, sacerdotes Domini. ¶ Venit ergo dies, & im-
molauit Elcana, deditque Phenennæ vxori suæ, &
5 cunctis filiis eius & filiabus partes: ¶ Annæ autem
B dedit partem vnam tristis, quia Annam diligebat.
6 Dominus autem concluserat vuluam eius. ¶ Affige-
bat quoque eam æmula eius, & vehementer ange-
bat, in tantum vt exprobaret, quòd Dominus con-
7 clusisset vuluam eius: ¶ sicque faciebat per singulos
annos, cùm redeunte tempore ascenderent ad tem
plum Domini: & sic prouocabat eam. porrò illa fle-
8 bat, & non capiebat cibum. ¶ Dixit ergo ei Elcana
vir suus: Anna, cur fles? & quare non comedis? & quā
ob rem affligitur cor tuum? nunquid non ego me-
9 lior tibi sum, quàm decem filij? ¶ Surrexit autem An
na postquàm comederat, & biberat in Silo. Et Heli
sacerdote sedente super sellam ante postes domus
10 Domini: ¶ cùm esset Anna amaro animo, orauit ad
11 Dominum, flens largiter, ¶ & votum vouit, dicens:
Domine exercituum si respiciens videris afflictio-
nem famulæ tuæ, & recordatus mei fueris, nec obli-
tus ancillæ tuæ, dederisque seruæ tuæ sexum viril:
dabo eum Domino omnibus diebus vitæ eius, &
12 nouacula non ascendet super caput eius. ¶ Factum
C est autem, cùm illa multiplicaret preces coram Do-
13 mino, vt Heli obseruaret os eius. ¶ Porrò Anna lo-
quebatur in corde suo, tantumque labia illius mo-
uebantur, & vox penitus non audiebatur: Aestima-
14 uit ergo eam Heli temulentam, ¶ dixitque ei: V
quequo ebria eris? digere paulisper vinum quo ma
15 des. ¶ Respondens Anna: Nequaquam, inquit, Do-
mine mi: nam mulier infœlix nimis ego sum, vinūq;
& omne quod inebriare potest, non bibi, sed effudi
16 animam meam in conspectu Domini. ¶ Ne repo-

tes ancillam tuam quasi vnam de filiabus Belial:
quia ex multitudine doloris & mœroris mei locu-
17 ta sum vsque in præsens. ¶ Tunc Heli ait ei: Vade in
pace: & Deus Israël det tibi petitionem tuam, quã
18 rogasti eum. ¶ At illa dixit: Vtinam inueniat ancilla
tua gratiam in oculis tuis. Et abiit mulier in viam
suam, & comedit vultusque illius nõ sunt amplius
19 in diuersa mutati. ¶ Et surrexerunt manè, & adora-
uerunt coram Domino: reuersique sunt, & venerũt
in domum suam in Ramátha. Cognouit autem El-
cana Annam vxorem suam: & recordatus est eius
20 Dominus. ¶ Et factum est post circulum dierum, cõ
cepit Anna, & peperit filium, vocauitq; nomẽ eius
21 Samuel: eò quòd à Domino postulasset eũ. ¶ Ascen
dit autem vir eius Elcana, & omnis domus eius, vt
D immolaret Domino hostiam solennem, & votum
22 suum: ¶ & Anna non ascendit: dixit enim viro suo:
Non vadam, donec ablactetur infans, & ducam eũ,
vt appareat ante cõspectum Domini, & maneat ibi
23 iugiter. ¶ Et ait ei Elcana vir suus: Fac quod bonũ
tibi uidetur, & mane donec ablactes eum: precor-
que vt impleat Dominus verbum suum. Mansit er-
go mulier, & lactauit filium suum, donec amoueret
24 eum a lacte. ¶ Et adduxit eum secum, postquã abla
ctauerat in vitulis tribus, & * tribus modiis farinę, — * vno modio 2.
& amphora vini, & adduxit eum ad domum Domi
25 ni in Silo. Puer autem erat adhuc infantulus: ¶ &
immolauerunt vitulum, & obtulerunt puerum He
26 li: ¶ Et ait Anna: Obsecro mi domine, viuit anima — -2.
tua domine: ego sum illa mulier quæ steti coram
27 te hic orans Dominum. ¶ Pro puero isto oraui, &
dedit mihi Dominus petitionem meam, quam po-
28 stulaui eum. ¶ Idcirco & ego commodaui eum Do-
mino cunctis diebus quibus fuerit accommodatus
Domino. Et adorauerunt ibi Dominum. Et orauit
Anna, & ait.

CAPVT II.

1 — -5.
A EXultauit cor meum in Domino, & exalta
tum est cornu meum in Deo meo: dila-
tatum est os meũ super inimicos meos:
quia lætata sum in salutari tuo.
2 ¶ Non est sanctus, vt est Dominus: neq; enim est
alius extra te, & non est fortis sicut Deus noster.
3 ¶ Nolite multiplicare loqui sublimia gloriãtes:
recedant vetera de ore vestro: quia Deus scientia-
rum Dominus est, & ipsi præparátur cogitationes.
4 ¶ Arcus fortium superatus est, & infirmi accincti
sunt robore.
5 ¶ * Repleti prius, pro panibus se locauerunt: & — *Saturati 10.
famelici saturati sunt: donec sterilis peperit pluri-
B mos: & quæ multos habebat filios, infirmata est.
6 ¶ ‡ Dominus mortificat & viuificat: deducit ad in — ‡Deut.32.f.39. Tob.13.a.3. Sap.16.b.13.
feros, & reducit.
7 ¶ Dominus pauperem facit & ditat: humiliat, &
subleuat.
8 ¶ Suscitat de puluere egenum, & de stercore ele
uat pauperem, vt sedeat cum principibus, & soliũ
gloriæ teneat. Domini enim sunt cardines terræ, &
posuit super eos orbem.
9 ¶ Pedes sanctorũ suorum seruabit, & impij in te-
nebris conticescent: quia non in fortitudine sua — -6.
roborabitur vir.
10 ¶ Dñm formidabunt aduersarij eius, & sup ipsos
in cœlis tonabit: Dñs iudicabit fines terræ, & dabit
imperium regi suo, & sublimabit cornu Christi sui.

11 ¶ Et abiit Elcana in Ramátha, in domum suã: puer
C autem erat minister in conspectu Domini ante fa-
12 ciem Heli sacerdotis. ¶ Porrò filij Heli, filij Belial
13 nescientes Dominum, ¶ neque officium sacerdotũ
ad populum: sed quicunque immolasset victimam,
veniebat puer sacerdotis dum coquerentur carnes,
14 & habebat fuscinulam tridentem in manu sua, ¶ &
mittebat eam in lebetem, vel in caldariam, aut in
ollam, siue in cacabum: & omne quod leuabat fusci
nula, tollebat sacerdos sibi: sic faciebant vniuerso
15 Israëli venientium in Silo. ¶ Etiam antequam ado-
lerent adipem, veniebat puer sacerdotis, & dicebat
immolanti: Da mihi carnem, vt coquam sacerdoti:
non enim accipiam à te carnem coctam, sed crudã.
16 ¶ Dicebatque illi immolans: Incendatur primùm
D iuxta morem hodie adeps, & tolle tibi quantũcun-
que desiderat anima tua. Qui respondens, aiebat
ei: Nequaquam: nunc enim dabis, alioquin tollam
17 vi. ¶ Erat ergo peccatum puerorum grande nimis
coram Domino: quia detrahebant homines sacrifi
18 cio Domini. ¶ Samuel autem ministrabat ante fa-
19 ciem Domini: puer accinctus ephod lineo. ¶ Et tu-
nicam paruam faciebat ei mater sua, quam affere-
bat statutis diebus, ascendens cum viro suo, vt im-
20 molaret hostiam solennem *. ¶ Et benedixit Heli El — * & votum suum.

canæ, & vxori eius, dixitque ei: Reddat tibi Domi-
nus semen de muliere hac, pro fœnore quod com-
21 modasti Domino. Et abierunt in locum suum. ¶ Vi
E sitauit ergo Dominus Annam, & concepit, & pepe
rit tres filios, & duas filias: & magnificatus est puer
22 Samuel apud Dominum: ¶ Heli autem erat senex
valde, & audiuit omnia quæ faciebant filij sui vni-
uerso Israëli: & quomodo dormiebant cum mulie-
23 ribus quæ obseruabant ad ostium tabernaculi: ¶ &
dixit eis: Quare facitis res huiuscemodi, quas ego
24 audio, res pessimas ab omni populo? ¶ Nolite filij
mei: non enim est bona fama quam ego audio, vt
25 transgredi faciatis populum Domini. ¶ Si peccaue
rit vir in virum, placari ei potest Deus: si autem in
Dominum peccauerit vir, quis orabit pro eo? Et
non audierunt vocem patris sui: quia voluit Domi
26 nus occidere eos. ¶ Puer autem Samuel proficie-
bat, atq; crescebat, & placebat tam Deo, quàm ho-
27 minibus. ¶ Venit autem vir Dei ad Heli, & ait ad
F eum: Hæc dicit Dominus: Nunquid non apertè re-
uelatus sum domui patris tui, cùm essent in Aegy-
28 pto in domo Pharaonis? ¶ Et elegi eum ex omni-
bus tribubus Israël mihi in sacerdotem, vt ascende
ret ad altare meum, & adoleret mihi incensum, &
portaret ephod coram me: & dedi domui patris
29 tui omnia de sacrificiis filiorum Israël. ¶ Quare cal
ce abiecistis victimam meam, & munera mea quæ

præcepi, vt offerantur in templo: & magis honora-
sti filios tuos quàm me, vt comederetis primitias
30 omnis sacrificij Israël populi mei? ¶ Propterea ait 1. Reg. 2. c. 27.
Dominus Deus Israël: Loquens, locutus sum, vt
domus tua, & domus patris tui ministraret in con-
spectu meo, vsque in sempiternum. Nunc autem di
G cit Dominus: Absit hoc à me: sed quicunque hono
rificauerit me, glorificabo eum: qui autem cõtem-
31 nunt me, erunt ignobiles. ¶ Ecce dies veniunt & pręci-
dam brachium tuum, & brachium domus patris
32 tui, vt non sit senex in domo tua. ¶ Et videbis ęmulũ
tuum in templo, in vniuersis prosperis Israël: & nõ
33 erit senex in domo tua omnibus diebus. ¶ Veruntamen
non auferam penitus virum ex te ab altari
meo: sed vt deficiãt oculi tui, & tabescat anima tua,
& pars magna domus tuę morietur cùm ad virilem
34 ætatem venerit. ¶ Hoc autem erit tibi signum quod
venturum est duobus filiis, Ophni & Phinees: In
35 die vno morientur ambo. ¶ Et suscitabo mihi sacer-
dotem fidelem qui iuxta cor meum, & animã meã
faciet: & ædificabo ei domum fidelem, & ambula-
36 bit coram Christo meo cunctis diebus. ¶ Futurum
est autem vt quicunque remanserit in domo tua,
veniat vt oretur pro eo, & offerat nummum argen-
teum, & tortam panis, dicatque: Dimittite me ob-
secro, ad vnam partem sacerdotalem, vt comedam
buccellam panis.

CAPVT III.

1 PVer autem Samuel ministrabat Domino
A coram Heli, (& sermo Domini erat pre-
ciosus in diebus illis, non erat visio ma-
2 nifesta.). Factum est ergo in die quadã,
Heli iacebat in loco suo, & oculi eius caligauerãt,
3 nec poterat videre ¶ lucernam Dei antequã extin-
gueretur. Samuel autem dormiebat in templo Do
4 mini, vbi erat arca Dei. ¶ Et vocauit Dominus Sa-
5 muel. Qui respondens ait: Ecce ego. ¶ Et cucurrit
ad Heli, & dixit: Ecce ego: vocasti enim me. Qui di-
xit: Non vocaui*: reuertere, & dormi. Et abiit, & *te fili.
6 dormiuit. ¶ Et adiecit Dominus rursum vocare Sa-
muelem. Consurgensque Samuel, abiit ad Heli, &
dixit: Ecce ego: quia vocasti me. Qui respondit: Nõ
7 vocaui te fili mi, reuertere, & dormi. ¶ Porrò Sa-
B muel necdum sciebat Dominum, neque reuelatus
8 fuerat ei sermo Domini. ¶ Et adiecit Dominus, &
vocauit adhuc Samuelem tertiò. Qui consurgens,
9 abiit ad Heli, ¶ & ait: Ecce ego: quia vocasti me. In-
tellexit ergo Heli, quia Dominus vocaret puerum:
& ait ad Samuelem: Vade, & dormi: & si deinceps
vocauerit te, dices, Loquere Domine, quia audit
seruus tuus. Abiit ergo Samuel, & dormiuit in lo-
10 co suo. ¶ Et venit Dominus, & stetit: & vocauit sicut
vocauerat secũdò, Samuel, Samuel. Et ait Samuel.
11 Loquere Domine, quia audit seruus tuus. ¶ Et di- -1.
xit Dominus ad Samuelem: Ecce ego facio verbũ
C in Israel, quod quicunque audierit, tinnient ambæ
12 aures eius. ¶ In die illa suscitabo aduersum Heli,
omnia quæ locutus sum super domum eius: incipiã
13 & complebo. ¶ Prædixi enim ei, quòd iudicaturus
essem domum eius in ęternum, propter iniquitatẽ,
eò quòd nouerat indignè agere filios, & non cor-
14 ripuerit eos. ¶ Idcirco iuraui domui Heli, quòd
non expietur iniquitas domus eius victimis & mu-
15 neribus vsque in æternum. ¶ Dormiuit autem Sa-
muel vsq; manè, aperuitque ostia domus Domini.
16 Et Samuel timebat indicare visionem Heli. ¶ Voca-
uit ergo Heli Samuelẽ, & dixit: Samuel fili mi? Qui -2.
17 respondens, ait: Præsto sum. ¶ Et interrogauit eum:
Quis est sermo quem locutus est Dominus ad te?
D oro te ne celaueris me. hęc faciat tibi Deus, & hæc
addat, si absconderis à me sermonem ex omnibus
18 verbis quæ dicta sunt tibi. ¶ Indicauit itaque ei Sa-
muel vniuersos sermones, & non abscondit ab eo.
Et ille respondit: Dominus est: quod bonum est in
19 oculis suis, faciat. ¶ Creuit autem Samuel, & Domi-
nus erat cum eo, & non cecidit ex omnibus verbis
20 eius in terram. ¶ Et cognouit vniuersus Israël à Dã,
vsque Bersabee, quòd fidelis Samuel propheta es-
21 set Domini. ¶ Et addidit Dominus, vt appareret in
Silo: quoniam reuelatus fuerat Dominus Samueli
in Silo iuxta verbum Domini. Et euenit sermo Sa-
muelis vniuerso Israëli.

CAPVT IIII.

1 ET factum est in diebus illis, conuenerũt
A Philisthiim in pugnam. Egressus est nã- -1.
que Israël obuiam Philisthiim in pręliũ,
& castrametatus est iuxta Lapidẽ adiu-
2 torii. Porrò Philisthiim venerunt in Aphec, ¶ & in-
struxerunt aciem contra Israël. Inito autem certa-
mine, terga vertit Israël Philisthæis: & cæsa sunt in
illo certamine passim per agros, quasi quatuor mil-
3 lia virorum. ¶ Et reuersus est populus ad castra, dixe-
runtq; maiores natu de Israël: Quare percussit nos
Dominus hodie coram Philisthiim? Afferamus ad
nos de Silo arcam fœderis Domini, & veniat in me-
dium nostri, vt saluet nos de manu inimicorum no-
4 strorum. ¶ Misit ergo populus in Silo, & tulerũt in-
de arcam fœderis Domini exercituum sedentis su-
per Cherubim: erantque duo filij Heli cum arca fę-
5 deris Domini, Ophni & Phinees. ¶ Cumque venis-
B set arca fœderis Domini in castra, vociferatus est
6 omnis Israël clamore grandi, & personuit terra. ¶ Et
audierunt Philisthiim vocem clamoris, dixerunt-
que: Quænam est hæc vox clamoris magni in ca-
stris Hebrǽorum? Et cognouerunt quòd arca Do-
7 mini venisset in castra. ¶ Timueruntq; Philisthiim,
dicentes: Venit Deus in castra. Et ingemuerunt, di-
8 centes: ¶ Væ nobis: non enim fuit tanta exultatio
hęri & nudiustertius: vę nobis. Quis nos seruabit de
manu deorũ sublimium istorũ? hi sunt dij qui per-
9 cusserunt Aegyptũ omni plaga, in deserto. ¶ Cõfor-
tamini, & estote viri, Philisthiim: ne seruiatis He-
bręis sicut & illi seruierũt nobis: cõfortamini & bel-
10 late. ¶ Pugnauerunt ergo Philisthiim, & cęsus est Is-
raël, & fugit vnusquisque in tabernaculum suum: &
facta est plaga magna nimis: & ceciderũt de Israël

11 triginta millia peditũ. ? Et arca Dei capta est; duo
quoque filij Heli mortui sunt, Ophni & Phinees.
12 ? Currens autem vir de Ben-iamin ex acie, venit in
C Silo in die illa, scissa veste, & conspersus puluere ca
13 put. ? Cumque ille venisset, Heli sedebat super sel-
spectās 9. lam contra viam `expectans`. Erat enim cor eius
pauens pro arca Dei. Vir autem ille postquam in-
gressus est, nũciauit vrbi: & vlulauit omnis ciuitas.
14 ? Et audiuit Heli sonitum clamoris, dixitque: Quis
est hic sonitus tumultus huius? At ille festinauit, &
15 venit, & nunciauit Heli. ? Heli autem erat nonagin
ta & octo annorum, & oculi eius calligauerãt, & vi
16 dere non poterat. ? Et dixit ad Heli; ego sum qui ve
ni de prælio, & ego qui de acie fugi hodie. Cui ille
17 ait: Quid actum est fili mi? ? Respondens autem il-
le qui nunciabat: Fugit, inquit, Israël coram Phili-
sthiim, & ruina magna facta est in populo: insuper
& duo filii tui mortui sunt, Ophni & Phinees: & ar-

18 ca Dei capta est. ? Cumque ille nominasset arcam
D Dei, cecidit de sella retrorsum iuxta ostium, & fra-
ctis ceruicibus mortuus est. Senex enim erat vir &
grandæuus: & ipse iudicauit Israël quadraginta an
19 nis. ? Nurus autem eius, vxor Phinees, prægnans
erat, vicinaque partui, & audito nuncio quòd ca-
pta esset arca Dei, & mortuus esset socer suus, &
vir suus, incuruauit se & peperit: irruerant enim in
20 eam dolores subiti. ? In ipso autem momento mor
tis eius, dixerunt ei quæ stabant circa eam: Ne ti-
meas quia filium peperisti. Quæ non respondit eis,
21 neque animaduertit. ? Et vocauit puerũ, I-chabod,
dicens: Translata est gloria * de Israël, quia capta
* Domini. est arca Dei, & prò socero suo, & pro viro suo.
* Et 4. 22 ? * Ait: Translata est gloria ab Israël, eo quòd ca-
pta esset arca Dei.

CAPVT V.

1 PHilisthiim autem tulerunt arcam Dei, &
A asportauerunt eam à Lapide-adiutorij
2 in Azótum. ? Tuleruntque Philisthiim
arcam Dei, & intulerunt eam in templũ
3 Dagon, & statuerunt eam iuxta Dagon. ? Cumque
surrexissent diluculo Azótij altera die, ecce Da-
gon iacebat pronus in terra ante arcam Domini, &
tulerunt Dagon, & restituerunt eum in locum suũ.
4 ? Rursumq; manè die altera consurgentes, inuene
runt Dagon iacentem super faciem suam in terra
coram arca Domini: caput autem Dagon, & duæ
palmæ manuum eius abscissæ erant super limen:
5 ? porrò Dagon solus truncus remanserat in loco
B suo. Propter hanc causam non calcant sacerdotes
Dagon, & omnes qui ingrediuntur templum eius,
super limen Dagon in Azóto, vsque in hodiernum
6 diem. ? Aggrauata est autem manus Domini super
Azótios, & demolitus est eos: | & percussit in secre Ps. 77. b. 66.
tiori parte natium Azótum, & fines eius. -Et ebul- 6.
lierunt villæ & agri in medio regionis illius, & nati
sunt mures, & facta est confusio mortis magnæ in
7 ciuitate`. ? Videntes autem viri Azótij huiuscemo
di plagam, dixerunt: Non maneat arca Dei Israël
apud nos, quoniam dura est manus eius super nos,
8 & super Dagon Deum nostrum. ? Et mittentes, cõ-
gregauerunt omnes satrapas Philisthinorum ad se,
C & dixerunt: Quid faciemus de arca Dei Israël? Re-
sponderuntque Gethæi: Circunducatur arca Dei
Israël. Et circunduxerunt arcam Dei Israël.
9 ? Illis autem circunducentibus eam; fiebat ma-
nus Domini per singulas ciuitates interfectionis
magnæ nimis: & percutiebat viros vniusquisque vr
bis à paruo, vsque ad maiorem, & computrescebãt 4.
prominentes extales eorum. -Inieruntque Gethæi
10 consilium, & fecerunt sibi sedes pelliceas`. ? Mise-
runt ergo arcam Dei in Accaron. Cumque venisset
D arca Dei in Accaron, exclamauerunt Accaronitæ,
dicentes: Adduxerunt ad nos arcam Dei Israël, vt
11 interficiat nos, & populum nostrum. ? Miserũt ita-
que & congregauerũt omnes satrapas Philisthino- vt 2.
rum: qui dixerunt: Dimittite arcam Dei Israël, `&`
reuertatur in locum suum, & non interficiat nos cũ
populo nostro. Fiebat enim pauor mortis in singu
12 lis vrbibus, & grauissima valde manus Dei. ? viri
quoque qui mortui non fuerant, percutiebantur in
secretiori parte natium: & ascendebat vlulatus v-
niuscuiusque ciuitatis in cœlum.

CAPVT VI.

1 FVit ergo arca Domini in regione Phili-
A sthinorum septem mensibus. ? Et * voca * post hæc.
2 uerunt Philisthiim sacerdotes, & diui-
nos dicẽtes: Quid faciemus de arca Do-
mini? indicate nobis quomodo remittamus eam in
3 locum suum. Qui dixerunt: ? Si remittitis arcam
Dei Israël, nolite dimittere eam vacuam, sed quod
debetis, reddite ei pro peccato, & tũc curabimi-
ni: & scietis quare non recedat manus eius à vobis.
4 ? Qui dixerunt: Quid est quod pro delicto reddere
5 debeamus ei: Responderuntque illi: ? Iuxta nume-
rum prouinciarum Philisthinorum quinque anos
aureos facietis, & quinque mures aureos: quia pla
ga vna fuit omnibus vobis, & satrapis vestris. Fa-
cietisque similitudines anorum uestrorum, & si-
militudines murium qui demoliti sunt terram, &
dabitis Deo Israël gloriam: si fortè releuet ma-
num suam à vobis, & à diis vestris, & à terra vestra.
6 ? Quare aggrauatis corda vestra, sicut aggrauauit

Aegy-

Exo. 12. d. 31. Aegyptus,& Pharao cor suum ? | nónne postquam
B percussus est,tunc dimisit eos,& abierunt ? ? Nunc
7 ergo arripite & facite plaustrum nouum vnum : &

duas vaccas fętas, quibus non est impositum iugũ,
iungite in plaustro, & recludite vitulos earum do-
8 mi.? Tolletisq; arcam Domini, & ponetis in plau-
stro,& vasa aurea quę exoluistis ei pro delicto,po-
netis in capsellam ad latus eius: & dimittite eam vt
9 vadat.? Et aspicietis : & siquidem per viam finium
suorum ascenderit cõtra Beth-sames, ipse fecit no
bis hoc malum grande:sin autem minime, sciemus
quia nequaquã manus eius tetigit nos,sed casu ac-
10 cidit.? Fecerũt ergo illi hoc modo : & tollẽtes duas
vaccas quæ lactabant vitulos, iunxerunt ad plau-
11 strum, vitulosque earum concluserunt domi.? Et
posuerunt arcam Dei super plaustrum , & capsellã
quæ habebat mures aureos & similitudinem ano-
12 rum.? Ibant autem in directum vaccæ per viã quæ
C ducit Beth-sames,& itinere vno gradiebantur,per-
gentes,& mugientes:& non declinabant,neque ad
dextram,neque ad sinistram : sed & satrapę Phili-
sthiim sequebantur vsq; ad terminos Beth-sames.
13 ? Porrò Beth-sabitæ metebant triticum in valle:&
eleuantes oculos suos,viderunt arcã, & gauisi sunt
14 cùm vidissent. ? Et plaustrum venit in agrum Iosue
Beth-samitæ,& stetit ibi . Erat autem ibi lapis ma-
gnus,& conciderunt ligna plaustri , vaccasq; impo
15 suerunt super ea holocaustum Domino . ? Leuitæ
autem deposuerant arcam Dei , & capsellam quæ
erat iuxta eam,in qua erant vasa aurea,& posuerũt
super lapidem grandem . Viri autem Beth-samitæ
obtulerunt holocausta, & immolauerunt victimas
16 in die illa Domino.? Et quinque satrapæ Philistino
D rum viderunt,& reuersi sunt in Accaron in die illa.
17 ? Hi sunt autem ani aurei quos reddiderunt Phili-
sthiim pro delicto Domino , Azotus vnum , Gaza
vnum,Ascalon vnum,Geth vnum,Accaron vnum,
18 ?& mures aureos secundum numerum vrbium Phi
listhiim , quinque prouinciarum , ab vrbe murata
vsque ad villam quę erat absque muro , & vsque ad
Abel-magnum,super quem posuerunt arcam Do-
mini,quæ erat vsque in die illa in agro Iosue Beth-
* Dominus. 19 samitis . Percussit autem * de viris Beth-samitibus,
eò quòd vidissent arcã Domini:& percussit de po-
pulo septuaginta viros, & quinquaginta millia ple
bis.Luxitque populus,eò quòd Dominus percusis
20 set plebem plaga magna.? Et dixerunt viri Beth-sa
mitæ.Quis poterit stare in conspectu Domini Dei
21 sancti huius?& ad quem ascendet à nobis ? ? Mise-
runtque nuncios ad habitatores Cariath-iarim,di
centes:Reduxerunt Philisthiim arcam Domini,de
\` ducite 4. scendite,& \`reducite\` eam ad vos.

CAPVT VII.

1 VEnerunt ergo viri Cariath-iarim , & re-
A duxerunt arcam Domini , & intulerunt
eam in domũ Abinadab in Gabaa. Elea
zarum aũt filium eius sanctificauerunt,
2 vt custodiret arcam Domini.? Et factum est ex qua
die mansit arca-Domini\` in Cariath-iarim, multi- . 2.
plicati sunt dies, erat quippe iam annus vicesimus:
& requieuit omnis domus Israël post Dominum.
3 ? Ait autem Samuel ad vniuersam domum Israël,
dicens:Si in toto corde vestro reuertimini \`ad Do-
minũ,auferte Deos alienos de medio vestri,-Baa- -5.
lim\` & Astaroth : & præparate corda vestra Domi-
no, | & seruite ei soli , & eruet vos de manu Phili-
4 sthiim . ? Abstulerunt ergo filii Israël Baalim & A- | Deu. 6. c. 13.
5 staroth,& seruierunt Domino soli . ? Dixit autẽ Sa Matt. 4. b. 18.
B muel: Congregate vniuersum Israël in Masphath,
6 vt orem pro vobis Dominum. ? Et conuenerunt in
Masphath: hauseruntq; aquam, & effuderunt in cõ
spectu Domini,& ieiunauerunt in die illa,atque di
xerunt ibi : Peccauimus Domino.Iudicauitque Sa
7 muel filios Israël in Masphath.? Et audierunt Phi-
listhiim quòd congregati essent filij Israël in Ma-
sphath, & ascenderunt satrapæ Philisthinorum ad
Israël. Quod cùm audissent filij Israël , timuerunt
8 a facie Philisthinorum. ? Dixeruntque ad Samue-
lem:Ne cesses pro nobis clamare ad Dominũ Deũ
9 nostrũ,vt saluet nos de manu Philisthinorũ.? Tulit
aũt Samuel agnum lactantem vnum , & obtulit il-
C lum holocaustum integrum Domino : & clamauit
Samuel ad Dominum pro Israël: & exaudiuit eum
10 Dñs.? Factum est autem,cum Samuel offerret ho-
locaustum, Philisthiim iniêre præliũ contra Israël.
intonuit autem Dñs fragore magno in die illa su-
per Philisthiim,& exterruit eos , & cæsi sunt à filiis
11 Israël.? Egressiq; viri Israël de Masphath,persecuti
sunt Philisthæos,& percusserunt eos vsque ad locũ Eccl. 46. d. 22.
12 qui erat subter Beth-char: ? Tulit aũt Samuel lapi
dem vnum,& posuit eum inter Masphath , & inter
Sen:& vocauit nomẽ \`loci illius\`,Lapis-\`adiutorij. \`eius 3.
Dixitque : Hucusq; auxiliatus est nobis Dominus.
13 ? Et humiliati sunt Philisthiim,nec apposuerunt vl
D trà vt venirent in terminos Israel: facta est itaq, ma
nus Domini super Philisthæos, cunctis diebus Sa-
14 muelis, ? Et redditæ sunt vrbes quas tulerant Phili
sthiim ab Israël,Israëli,ab Accaron vsque Geth , &
terminos suos : liberauitque Israël de manu Phi-
listhinorum , eratque pax inter Israel, & Amor-
15 rhæum . ? Iudicabat quoque Samuel Israëlem
16 cunctis diebus vitæ suę : ? & ibat per singulos an-
nos circuiens Beth-el,& Galgala, & Masphath , &
17 iudicabat Israelem,in supradictis locis. ? Reuerte-

baturq; in Ramátha.ibi.n.erat domus eius,& ibi iu
dicabat Israëlem:ędificauit etiam ibi altare Dño.

CAPVT VIII.

1 FActum est autem cum senuisset Samuel,
A posuit filios suos iudices super Israël.
2 ¶ Fuitque nomen filij eius primogeniti
Ioël:& nomen secundi Abia,iudicum in
3 Ber-sabee, ¶ Et non ambulauerunt filij illius in viis
eius:sed declinauerunt post auaritiam, acceperũt-
4 que munera,& peruerterunt iudicium. ¶ Congre-
gati ergo vniuersi maiores natu Israël,venerunt ad
5 Samuelem in Ramátha.¶ Dixeruntque ei: Ecce tu
senuisti,& filij tui non ambulant in viis tuis: ‖ con-
stitue nobis regem,vt iudicet nos,sicut & vniuersæ ‖ Ose 9.b. & 13.c.10 Act.13.c. 21.
6 habent nationes. ¶ Displicuitq; sermo in oculis Sa
B muelis:eò quòd dixissent:Da nobis Regem,vt iu-
7 dicet nos.Et orauit Samuel ad Dominum. ¶ Dixit
autem Dominus ad Samuelem: Audi vocem popu
li in omnibus quæ loquuntur tibi:non enim te abie
8 cerunt,sed me,ne regnem super eos.¶ Iuxta omnia
opera sua,quæ fecerunt à die qua eduxi eos de Ae-
gypto,vsque ad diem hanc: sicut dereliquerũt me,
9 & seruierunt diis alienis,sic faciunt ẽt tibi. ¶ Nunc
ergo vocem eorum audi: veruntamen contestare
eos,& prædic eis ius regis qui regnaturus est super
10 eos. ¶ Dixit itaque Samuel omnia verba Domini
11 ad populum qui petierat à se Regem, ¶ & ait: Hoc
C erit ius regis qui imperaturus est vobis.¶ Filios ve-
stros tollet,& ponet in curribus suis, facietque sibi
12 equites & præcursores quadrigarũ suarum,¶ & con
stituet sibi tribunos & cẽturiones, & aratores agro
rum suorum & messores segetum, & fabros armo-
13 rum & curruum suorum.¶ Filias quoque vestras fa
14 ciet sibi vnguentarias & focarias & panificas. ¶ A-
gros quoque vestros, & vineas & olíueta optima
15 tollet,& dabit seruis suis.¶ Sed & segetes vestras &
vinearum redditus addecimabit, vt det eunuchis
16 & famulis suis.¶ Seruos etiam vestros, & ancillas,
D & iuuenes optimos, & asinos auferet, & ponet in
17 opere suo.¶ Greges-quoque vestros addecimabit,
-4- 18 vosque eritis ei serui.¶ Et clamabitis in die illa,à fa
cie regis vestri quem elegistis vobis: & non exau-
diet vos Dominus in die illa, -quia petistis vobis
-7- 19 regem.¶ Noluit aũt populus audire vocem Samue
lis,sed dixerũt:Nequaquam. Rex.n.erit super nos,
20 ¶ & erimus nos quoque sicut omnes gentes: & iudi
cabit nos rex noster,& egredietur ante nos, & pu-
21 gnabit bella nostra pro nobis.¶ Et audiuit Samuel
omnia verba populi, & locutus est ea in auribus
22 Domini.¶ Dixit autem Dominus ad Samuelẽ: Au-
di vocem eorum,& constitue super eos Regem.Et
ait Samuel ad viros Israel: Vadat vnusquisque in
ciuitatem suam.

CAPVT IX.

1 ET erat vir de Ben-iamin nomine Cis, fi-
A lius Abi-el,filii Seor,filij Bechorath,* fi- * Filii Sa-reth.
lij Aphia, filii viri Iemini, fortis robore.
2 ¶ Et erat ei filius vocabulo Saul, electus
& bonus:& non erat vir de filiis Israël melior illo,
ab humero & sursum eminebat super omnem po-
3 pulum.¶ Perierant aũt asinæ Cis patris Saul: & di-
xit Cis ad Saul filium suum: Tolle tecum vnum de
pueris,& consurgens vade,& quære asinas. Qui cũ
4 transissent per montem Ephráim, ¶ & per Terram
-Salisa,& non inuenissent, transierũt etiam per ter
ram-Salim,& non erant:sed & per terram-Iemini,
5 & minimè repererunt.¶ Cùm aũt venissent in Ter-
ram-Suph,* dixit Saul ad puerum * qui erat cũ eo: *& non inuenissẽt 7.
Veni & reuertamur, ne fortè dimiserit pater meus *suum 6.
6 asinas,& solicitus sit pro nobis. ¶ Qui ait ei: Ecce
vir Dei est in ciuitate hac, vir nobilis: omne quod
loquitur,sine ambiguitate venit: nunc ergo eamus
illuc, si fortè indicet nobis de via nostra propter
7 quam venimus.¶ Dixitq; Saul ad puerum suum:Ec
B ce ibimus:quid feremus ad virum Dei?panis defe-
cit in cistartiis nostris: & sportulam non habemus
8 vt demus homini Dei,nec quicquam aliud. ¶ Rur-
sum puer respondit Sauli,& ait:Ecce inuenta est in
manu mea quarta pars stateris argenti:demus ho-
9 mini Dei,vt indicet nobis viam nostram.¶ (Olim in
Israël sic loquebatur vnusquisque, vadens consule
re Deum:Venite,& eamus ad Vidẽtem. Qui enim
propheta dicitur hodie,vocabatur olim Videus.)
10 ¶ Et dixit Saul ad puerũ suũ: Optimus sermo tuus:
Veni,eamus. Et ierunt in ciuitatem in qua erat uir
11 Dei.¶ Cumq; ascenderent cliuum ciuitatis,inuene
runt puellas egredientes ad hauriẽdam aquam, &
12 dixerunt eis:Num hìc est Videns?¶ Quæ respondẽ
tes,dixerunt illis:Hìc est, ecce ante te,festina nũc,
hodie.n.venit in ciuitatem: quia sacrificium est ho
13 die populi in excelso.¶ Ingredientes vrbem, sta- populo 1.
tim inuenietis eum antequam ascendat excelsum
ad vescendum: neq;.n.comesturus est populus do
nec ille veniat: quia ipse benedicet hostiæ,& dein-
ceps comedent qui vocati sunt.Nunc ergo cõscen-
14 dite:quia hodie reperietis eum. ¶ Et ascenderũt in
ciuitatem. Cumque illi ambularẽt in medio vrbis,
apparuit Samuel egrediens obuiam eis,vt ascende
15 ret in excelsum.¶ (‖ Dñs autem reuelauerat auricu
lam Samuelis, ante vnam diẽ quàm veniret Saul, ‖ Act.13.c.21.
16 dicens:¶ Hac ipsa hora, quæ nunc est,cras mittam
C virum ad te de Terra Ben-iamin,& vnges eum du-
cem super populũ meũ Israël: & saluabit populum
meũ de manu Philisthinorũ:quia respexi populum
17 meum:venit.n.clamor eorũ ad me.) ¶ Cumq; aspe-
xisset Samuel Saulem:Dñs dixit ei: Ecce uir quẽ di
18 xeram tibi,iste dominabitur populo meo.¶ Acces-
sit autem Saul ad Samuelem in medio portę & ait:
19 Indica,oro,mihi,vbi est domus Videntis.¶ Et rñdit
Samuel Sauli,dicens:Ego sum Videns:ascẽde ante
me in excelsum,ut comedatis mecum hodie,& di comedas.
mittam te manè: & omnia quæ sunt in corde tuo,
20 indicabo tibi.¶ Et de asinis quas nudiustertius pdi
sti,ne solicitus sis,quia inuentæ sunt. Et cuius erũt
optima quæque Israël? nónne tibi & omni domui
21 patris tui?¶ Respondens autem Saul,ait: Nunquid
nõ filius Iemini ego sum de minima tribu Israël, &
cognatio mea nouissima ĩter oẽs familias de tribu

Ben-iamin?

Ben-iamin? quare ergo loquutus es mihi sermonē
22 istum?? Assumens itaque Samuel Saulem & puerū
D eius,introduxit eos in triclinium, & dedit eis locū
in capite eorum qui fuerant inuitati.erant.n.qua-
23 si triginta viri.? Dixitque Samuel coco:Da partem
quam dedi tibi, & præcepi vt reponeres seorsum
24 apud te. ? Leuauit autem cocus armum, & posuit
ante Saul.Dixitque Samuel: Ecce quod remansit,
pone ante te, & comede: quia de industria seruatū
est tibi,quando populum vocaui. & comêdit Saul
25 cum Samuele in die illa.? Et descenderunt de ex-
celso in oppidum,& locutus est cum Saule in sola-
26 rio:-strauitque Saul in solario, & dormiuit`.?Cū-
que manè surrexissent,& iam elucesceret, vocauit
Samuel Saulem in solario,dicens: Surge,`vt` dimit
tam te.Et surrexit Saul:egressique sunt ambo: ipse
27 videlicet & Samuel.? Cumque descenderēt in ex-
trema parte ciuitatis, Samuel dixit ad Saul: Dic
puero vt antecedat nos,& transeat:tu autem subsi-
ste paulisper,vt indicem tibi verbum domini.

CAPVT X.

1 TVlit autem Samuel Lenticulam olei, &
A effudit super caput eius, & deosculatus
est eum, & ait. Ecce vnxit te Dominus
super hæreditatem suam in principem, Act.13.c.21. Osee 9.d.15.
-&liberabis populum suum de manibus inimico-
rum eius, qui in circuitu eius sunt. Et hoc tibi si-
2 gnum,quia vnxit te Deus in principē`. ?Cūq; abie-
ris hodie à me,inuenies duos viros iuxta sepulchrū
Rachel in finibus Ben-iamin in meridie, dicentq;
tibi:Inuentæ sunt asinæ,ad quas ieras perquirēdas:

&intermissis pater tuus asinis solicitus est pro vo-
3 bis,& dicit:Quid faciam de filio meo?? Cūq; abie-
ris inde, & vltrà transieris, & veneris ad quercum
Thabor, inuenient te ibi tres viri ascendentes ad
Deum in Beth-el,vnus portās tres hœdos, & alius
tres tortas panis, & alius portans lagenam vini.
4 ? Cumque te salutauerint,dabunt tibi duos panes,
5 &accipies de manu eorum.? Post hæc venies in
collem Dei, vbi est statio Philisthinorum & cū in-
gressus fueris ibi vrbē, obuiū habebis ibi gregem
prophetarum descendentiū de excelso,&ante eos
psalterium &tympanum,& tibiam,& cytharam:ip
6 sosque prophetantes.? Et insiliet in te Spiritus Do
B mini, & prophetabis cum eis, & mutaberis in virū
7 alium. ? Quando ergo euenerint signa hæc omnia
tibi,fac quæcunque inuenerit manus tua: quia Do
8 minus tecum est. ? Et descendes ante me in Galga
la:(ego quippe descēdam ad te)vt offeras oblatio-
nem,& immoles victimas pacificas. Septem die-
bus expectabis donec veniam ad te, & ostendam ti
9 bi quid facias. ? Itaq; cum auertisset humerum suū
vt abiret à Samuele, immutauit ei Deus cor aliud,
10 & venerunt omnia signa hæc in die illa.? Venerūt-
que ad prædictum collem,& ecce cuneus prophe-
tarum obuius ei:& insiluit super eum Spiritus Do-
11 mini, & prophetauit in medio eorum. ? Videntes
autem omnes qui nouerant eum herì & nudiuster-
C tius,quòd esset prophetis,& prophetaret,dixerunt
ad inuicem:Quænā res accidit filio Cis?nun & Saul Inf.19.d.24.
12 inter prophetas?? Responditq; alius ad alterum,
dicens:Et` quis pater` eius`? Propterea versum est Cis pater eius 4.
in prouerbium: NVM ET SAVL INTER corum.
13 PROPHETAS?? Cessauit aūt prophetare, &
14 venit ad excelsum. ? Dixitq; patruus Saul ad eum,
& ad puerū eius: Quò abistis?Qui rñderunt: Quæ-
rere asinas:quas cū non reperissemus, venimus ad
15 Samuelem:? Et dixit ei patruus suus: Indica mihi
16 quid dixerit tibi Samuel. ? Et ait Saul ad patruum
suū:Indicauit nobis,quia inuentæ essent asinæ. De
sermone aūt regni non indicauit ei, quē loquutus
17 fuerat ei Samuel. ? Et conuocauit Samuel populū
18 ad Dñm in Masphat,? & ait ad filios Israël. Hæc di
cit Dñs Deus Israel: Ego eduxi Israël de Aegypto,
& erui vos de manu Aegyptiorum, & de manu om
19 nium regum qui affligebant vos. ? Vos autē hodie
proiecistis Deúm vestrū, qui solus saluauit vos de
vniuersis malis & tribulationibus vestris, & dixi-
D stis: Nequaquam, sed regem constitue super nos.
Nunc ergo state coram Dño per tribus vestras, &
20 p familias.? Et applicuit Samuel oēs tribus Israël,
21 & cecidit sors sup tribum Ben-iamin.?Et applicuit
tribū Ben-iamin &cognationes eius,& cecidit sors
sup cognationē Metri, & puenit vsq; ad Saul filiū
22 Cis.Quęsierunt ergo eū, & non est inuentus.*? Et illic.
cōsuluerunt post hæc Dñm vtrū nā venturus esset
illuc.Responditq; Dñs: Ecce abscōditus est domi.
23 ? Cucurrerunt itaq, & tulerunt eum inde: stetitque
in medio populi: & altior fuit vniuerso populo ab
24 humero & sursum.? Et ait Samuel ad omnē popu-
lum:Certè videtis quem elegit Dñs: quoniam non
sit similis illi in omni populo. Et clamauit omnis
25 populus,& ait: Viuat rex.? Loquutus est autē Sa- Sup. 8. c 11.
muel ad populum legem regni, & scripsit in libro,
& reposuit coram Dño: & dimisit Samuel omnem
26 populum, singulos in domum suam. ? Sed & Saul
abiit in domum suam in Gabaa: & abiit cū eo pars
27 exercitus,quorum tetigerat Deus corda.? Filij ve- Infr. 11. c 12.
rò Belial dixerunt: Num saluare nos poterit iste?
Et despexerunt eum, & non attulerunt ei munera:
ille verò dissimulabat se audire.

CAPVT XI.

1 ET-factum est quasi post mensem`,ascen- 6.
A dit Naas Ammonites,& pugnare cœpit
aduersum Iabes-Galaad. Dixeruntque
omnes viri Iabes ad Naas: Habeto nos
2 fęderatos,& seruiemus tibi.? Et rñdit ad eos Naas
Ammonites:In hoc feriam vobiscū fœdus, vt eruā
omnium vestrum oculos dextros, ponamque vos
3 opprobrium in vniuerso Israël.? Et dixerunt ad eū
seniores Iabes: Concede nobis septem dies, vt
mittamus nuncios ad vniuersos terminos Israël:
& si non fuerit qui defendat nos egrediemur ad
4 te. ? Venerunt ergo nuncii in Gabaa Saulis: &
B locuti sunt verba -- hæc`, audiente populo: & 6.-
leuauit omnis populus vocem suam & fleuit.

5 ꝰEt ecce Saul veniebat, ſequens boues de agro, &
ait: Quid habet populus quòd plorat? Et narraue-
6 runt ei verba virorum Iabes. ꝰEt inſiluit Spiritus
Domini in Saul, cum audiſſet verba hæc, & iratus
7 eſt furor eius nimis. ꝰEt aſſumens vtrũq; bouem,
concidit in fruſta, miſitque in omnes terminos Iſ-
raël per manum nunciorum, dicens: Quicunq; non

exierit & ſequutus fuerit Saul & Samuel, ſic fiet bo
bus eius. Inuaſit ergo timor Domini populum, &
8 egreſſi ſunt quaſi vir vnus. ꝰEt recenſuit eos in Be-
C zec: fueruntque filiorum Iſraël trecenta millia: viro
9 rum autem Iuda triginta millia. ꝰEt dixerunt nun-
ciis qui venerãt: Sic dicetis viris qui ſunt in Iabes-
Galaad: Cras erit vobis ſalus cũ incaluerit Sol. Ve-
nerunt ergo nuncij, & annunciauerunt uiris Iabes:
10 qui lætati ſunt. ꝰEt dixerunt: Manè exibimus ad
vos; & facietis nobis omne quod placuerit vobis.
11 ꝰEt factum eſt, cùm dies craſtinus veniſſet, conſti-
tuit Saul populũ in tres partes: & ingreſſus eſt me-
dia caſtra in vigilia matutina, & percuſſit Ammon
vſque dum incaleſceret dies: reliqui autem diſperſi
ſunt, ita vt non relinquerentur in eis duo pariter.
12 ꝰ‖Et ait populus ad Samuelem: Quis eſt iſte qui di
‖ Sup. 10. d. 27. D xit: Saul num regnabit ſuper nos? Date viros, & in-
13 terficiemus eos. ꝰEt ait Saul; Non occidetur quiſ-
quam in die hac, quia hodie fecit Dominus ſalutẽ
14 in Iſraël. ꝰDixit autem Samuel ad populum: Veni-
te, & eamus in Galgala, & innouemus ibi regnum.
15 ꝰEt perrexit omnis populus in Galgala, & fecerunt
ibi regem Saul coram Domino in Galgala, & im-
molauerunt ibi victimas pacificas coram Dño. Et
lętatus eſt ibi Saul, & cuncti viri Iſraël nimis.

CAPVT XII.

1 DIxit autem Samuel ad vniuerſum Iſraël:
A Ecce audiui vocem veſtram iuxta om-
nia quæ locuti eſtis ad me, & conſtitui
2 ſuper vos regem. ꝰEt nunc rex graditur
ante vos: ego autẽ ſenui & incanui, porrò filii mei
vobiſcum ſunt: itaque conuerſatus coram vobis ab
3 adoleſcentia mea vſque ad hanc diem, ꝰecce præ-
‖ Eccl. 46. d. 21. ſto ſum. ‖Loquimini de me coram Domino, & co-
ram Chriſto eius, vtrum bouẽ cuiuſquam tulerim
aut aſinum, ſi quempiam calumniatus ſum, ſi op-
preſſi aliquem, ſi de manu cuiuſquam munus acce
pi: & contemnam illud hodie reſtituamque vobis.
4 ꝰEt dixerunt: Non es calumniatus nos, neque op-
preſſiſti, neque tuliſti de manu alicuius quippiam.
5 ꝰDixitque ad eos: Teſtis eſt Dominus aduerſum
uos, & teſtis Chriſtus eius in die hac: quia non in-
ueneritis in manu mea quippiam. Et dixerunt: Te-
6 ſtis. ꝰEt ait Samuel ad populum: Dominus qui fe-
B cit Moyſen & Aaron, & eduxit patres noſtros de
7 terra Aegypti, adeſt. ꝰNunc ergo ſtate, vt iudicio -6.
contendam aduerſum vos coram Domino de om-
nibus miſericordiis Domini, quas fecit vobiſcum,
8 & cum patribus veſtris: ꝰ‖ quomodo Iacob ingreſ- ‖ Gen. 46.
ſus eſt in Aegyptum, & clamauerunt patres veſtri a. 5.
ad Dominum: & miſit Dominus Moyſen & Aarõ,
& eduxit patres veſtres de Aegypto, & collocauit
9 eos in loco hoc. ꝰ‖ qui obliti ſunt Domini Dei ſui, ‖ Iudic. 4. a. 2.
& tradidit eos in manu Siſaræ magiſtri militię *Ha *regia.
ſor, & in manu Philiſthinorum, & in manu regis
10 Moab, & pugnauerunt aduerſum eos. ꝰPoſtea au-
tem clamauerunt ad Dominum, & dixerunt: Pec-
cauimus, quia dereliquimus Dominum, & ſeruiui-
mus Baalim & Aſtaroth: nũc ergo erue nos de ma
11 nu inimicorum noſtrorum, & ſeruiemus tibi. ꝰEt
miſit Dominus Ierobáal & ˋBadam & Samſon, & ˋBadam &
Baracˊ, & Iephte, & Samuel, & eruit vos de manu Barac.
inimicorum veſtrorum per circuitum, & habitaſtis -2.
12 confidenter. ꝰVidentes autem quòd Naas, rex fi-
C liorum Ammon, veniſſet aduerſum vos, dixiſtis
mihi: Nequaquam, ſed rex imperabit nobis: cũ Do
13 minus Deus veſter regnaret in vobis: ꝰNunc ergo
præſto eſt rex veſter, quem elegiſtis & petiſtis: ec-
14 ce dedit vobis Dñs regem. ꝰSi timueritis Dominũ,
& ſeruieritis ei, & audieritis vocẽ eius, & non exa-
ſperaueritis os Domini, eritis & vos, & rex qui im-
perat vobis, ſequentes Dominum Deum veſtrum:
15 ꝰſi autem non audieritis vocem Domini, ſed exa-
ſperaueritis ſermones eius, erit manus Domini ſu
16 per vos, & ſuper patres veſtros. ꝰSed & nunc ſtate
& videte rem iſtam grandem, quã facturus eſt Do-
17 minus in conſpectu veſtro. ꝰNunquid non meſſis
tritici eſt hodie? inuocabo Dñm, & dabit voces, &
pluuias: & ſcietis & videbitis, quia grande malũ fe
ceritis vobis in conſpectu Dñi, petentes ſuper vos
18 vos regem. ꝰEt clamauit Samuel ad Dñm, & dedit
19 Dñs voces & pluuias in illa die. ꝰEt timuit omnis
D populus nimis Dominum & Samuelẽ. Et dixit vni-
uerſus populus ad Samuelem: Ora pro ſeruis tuis
ad Dñm Deum tuum, vt nõ moriamur. addidimus.
n. vniuerſis peccatis noſtris malum, vt peteremus
20 nobis regẽ. ꝰDixit autem Samuel ad populũ: Noli
te timere, vos feciſtis vniuerſum malum hoc: verun
tamen nolite recedere à tergo Dñi, ſed ſeruite Do
21 mino in omni corde veſtro. ꝰEt nolite declinare
poſt vana, quæ non proderunt uobis, neque eruẽt
22 uos, quia uana ſunt. ꝰEt non derelinquet Dñs po-
pulum ſuum, propter nomen ſuũ magnum: quia iu
23 rauit Dñs facere uos ſibi populum. ꝰAbſit autem a
me hoc peccatum in Dño, ut ceſſem orare pro uo-
24 bis, & docebo uos uiam bonam & rectam. ꝰIgitur a.
timete Dominum, & ſeruite ei in ueritate et ex to
to corde ueſtro. uidiſtis enim magnifica quæ in vo
25 bis geſſerit. ꝰQuòd ſi perſeueraueritis in malitia,
& uos & Rex ueſter pariter peribitis.

CAPVT XIII.

1 FIlij unius anni erat Saul cum regnare cœ Inf. 15. d. 17.
A piſſet; duobus autem annis regnauit ſu-
2 per Iſraël. ꝰEt elegit ſibi Saul tria millia
de Iſraël: & erant cũ Saul duo millia in
Machmas, & in monte Beth-el: mille autem cũ Io-
natha in Gabaa Ben-iamin. porrò cęterum populũ
3 remiſit, unumquemq; in tabernacula ſua. ꝰEt per-
cuſſit Ionathas ſtationem Philiſthinorum, quæ

erat

erat in Gabaa. Quod cũ audissent Philisthiim, Saul
cecinit bucina in omni terra, dicens: Audiant He-
4 bræi. ¶ Et vniuersus Israël audiuit huiuscemodi fa-
mam. Percussit Saul stationem Philisthinorum: &
erexit se Israël aduersus Philisthijm. Clamauit ˋer-
ˋauiem 1. 5 go populus post Saul in Galgala. ¶ Et Philisthijm cõ
gregati sunt ad præliandum contra Israël, triginta
millia curruum, & sex millia equitum, & reliquum
vulgus sicut arena quæ est in littore maris plurima.
Et ascendentes castrametati sunt in Machmas ad
6 orientem Bethâuen. ¶ Quod cùm vidissent viri Is-
B raël se in arcto positos (afflictus enim erat populus)
absconderunt se in speluncis, & in abditis: in petris
7 quoque, & in antris, & in cisternis. ¶ Hæbrei autem
-18. transierunt Iordanem-in ˋterrã Gad & Galaad. Cũ-
que adhuc esset Saul in Galgala, vniuersus populus
8 perterritus est, qui sequebatur eum: ¶ Et expectauit
septem diebus iuxta placitum Samuelis, & non ve-
nit Samuel in Galgala, dilapsusque est populus ab
9 eo. ¶ Ait ergo Saul: Afferte mihi holocaustum, & pa
10 cifica: Et obtulit holocaustum. ¶ Cùmque comples-
set offerens holocaustum, ecce Samuel veniebat: &
11 egressus est Saul obuiam ei, vt salutaret eum. ¶ Lo-
cutusque est ad eum Samuel: Quid fecisti? Respon-
dit Saul: Quia vidi quòd populus dilaberetur a me,
& tu non veneras iuxta placitos dies, porrò Phili-
12 sthijm congregati fuerant in Machmas: ¶ dixi, Nunc
C descendent Philisthijm ad me in Galgala, & faciem
Domini non placaui. Necessitate compulsus, obtuli
13 holocaustum. ¶ Dixitque Samuel ad Saul: Stultè egi
sti, nec custodisti mandata Domini Dei tui, quæ præ
cepit tibi. Quod si non fecisses, iam nunc præparas-
set Dominus regnum tuum super Israël in sempiter
Act. 13. d. 22. 14 num, ¶ sed nequaquam regnum tuum vltrà consur-
get. Quæsiuit Dominus sibi virum iuxta cor suum: &
præcepit ei Dominus vt esset dux super populũ suũ,
eò quòd non seruaueris, quæ præcepit Dominus,
15 ¶ Surrexit autem Samuel, & ascendit de Galgalis in
Gabaa Ben-iamin.-Et reliqui populi ascenderunt
-6. post Saul obuiam populo, qui expugnabant eos, ve-
nientes de Galgala in Gabaa, in colle Ben-iamin:
Et recensuit Saul populum, qui inuenti fuerãt cum
16 eo, quasi sexcentos viros. ¶ Et Saul & Ionathas filius
eius, populusque qui inuentus fuerat cum eis, erat
in Gabaa Ben-iamin: porrò Philisthijm cõsederant
ˋprædandum 9. 17 in Machmas. ¶ Et egressi sunt ad ˋpræliandum ˋde ca-
D stris Philisthinorum tres cunei. Vnus cuneus perge
18 bat cõtra viam Ephra ad terram-Sual. ¶ porrò alius
ingrediebatur per uiam Beth-oron. tertius autem
-6. verterat se ad iter termini-in terra-Sabaa ˋimminen
19 tis valli Seboim contra desertum. ¶ Porrò faber fer-
rarius non inueniebatur in omni terra-Israël. caue-
rant enim Philisthijm, ne fortè facerent Hebræi gla
20 dium aut lanceam. ¶ Descẽdebat ergo omnis Israël
ad Philisthijm vt exacueret vnusquisque vomerem
& tridentem. 21 suum, & ligonem, & securim & sarculum. ¶ Retusæ
itaque erant acies vomerum, & ligonum, & triden-
tum, & securium vsque ad stimulum corrigendum.
22 ¶ Cumque venisset dies prælij, non est inuen-
tus ensis & lancea in manu totius populi
qui erat cum Saule & Ionatha, exce
pto Saul & Ionatha filio eius.
23 ¶ Egressa est aũt statio Phi
listhijm, vt transcẽ-
deret in Ma-
chmas.

CAPVT XIIII.

1 ET accidit in quadam die vt diceret Iona
A thas filius Saul ad adolescentem armige
rum suum: Veni & transeamus ad statio-
nem Philisthinorum, quæ est trãs locum
illum. Patri autem suo hoc ipsum non indicauit.
2 ¶ Porrò Saul morabatur in extrema parte Gabaa
sub malogranato, quæ erat in ˋagro Gabaa ˋ: & erat ˋMagron
3 populus cum eo quasi sexcentorum virorum. ¶ Et 3.
Achias filius Achitob fratris I-chabod filij Phine-
es, qui ortus fuerat ex Heli sacerdote Domini in Si Sup. 4. 2. 2.
lo, portabat Ephod. Sed & populus ignorabat quò
4 isset Ionathas. ¶ Erant autem inter ascẽsus, per quos
nitebatur Ionathas transire ad stationem Philisthi-
norum, eminentes petræ ex vtraque parte, & quasi
in modum dentium scopuli hinc inde prærupti: no-
5 men vni Boses, & nomen alteri Sene: ¶ vnus scopu-
lus prominens ad aquilonem ex aduerso Machmas
6 & alter ad meridiem, contra Gabaa. ¶ Dixit autem
B Ionathas ad adolescentẽ armigerum suum: Veni trã
seamus ad stationem incircũcisorum horum, si for-
tè faciat Dominus pro nobis: quia non est Domi-
7 no difficile saluare vel in multis vel in paucis. ¶ Di- 1. Pa. 14. c. 12.
xitq; ei armiger suus: Fac omnia q̃ placent aĩo tuo: -5.
8 perge quò cupis-& ˋero tecũ vbicunq; volueris. ¶ Et
ait Ionathas: Ecce nos trãsimus ad viros istos. Cũq;
9 apparuerimus eis, ¶ si taliter locuti fuerint ad nos,
Manete, donec veniamus ad vos: stemus in loco no
10 stro, nec ascendamus ad eos: ¶ Si aũt dixerint: Ascẽ-
dite ad nos: ascẽdamus, qa tradidit eos Dominus in
11 manibus nostris, * hoc erit nobis signum. ¶ Appa- *& 1.
ruit igitur vterque stationi Philisthinorum: dixe-
runtque Philisthiim, En Hebræi egrediuntur de ca
12 uernis, in quibus absconditi fuerant. ¶ Et locuti sũt
viri de statione ad Ionatham, & ad armigerũ eius,
dixeruntque: Ascendite ad nos, & ostendemus vo
bis rem. Et ait Ionathas ad armigerum suum. Ascẽ
damus, sequere me. tradidit enim Dominus eos in
13 manus Israël. ¶ Ascendit autem Ionathas manibus
C & pedibus reptans, & armiger eius post eum. Itaq;
* alij cadebant ante Ionatham, alias armiger eius *quum uidissent faciem Ionathæ.
14 interficiebat sequens eum. ¶ Et facta est plaga pri-
ma, qua percussit Ionathas & armiger eius, quasi vi
ginti virorum in media parte iugeris, quam par
15 boum in die arare consueuit. ¶ Et factum est mira-
culum in castris,-& ˋper agros: sed & omnis popu-
lus stationis eorum, qui ierant ad prædandum, ob-
stupuit, & conturbata ˋsunt castra ˋ: & accidit quasi -10. ˋest terra.
16 miraculum à Deo. ¶ Et respexerunt speculatores
Saul, qui erant in Gabaa Ben-iamin, & ecce multi-
17 tudo prostrata, & huc illucque diffugiens, ¶ Et ait
Saul populo qui erat cum eo: Requirite & videte
quis abierit ex nobis. Cumque requisissent, reper-

tum est

18 tum est non adesse Ionathan & armigerum eius.¶Et
ait Saul ad Achiam: Applica arcam Domini. (Erat
19 enim ibi arca Dei in die illa cũ filijs Israël.) ¶Cumq;
loqueretur Saul ad sacerdotem, tumultus magnus
exortus est in castris Philisthinorum: crescebatque
paulatim, & clarius resonabat. Et ait Saul ad sacer-
20 dotem: Contrahe manum tuam. ¶Conclamauit er-
go Saul, & omnis populus qui erat cum eo, & vene-
runt vsque ad locum certaminis: & ecce versus fue-
rat gladius vniuscuiusque ad proximum suum, & cę
21 des magna nimis. ¶Sed & Hebræi qui fuerant cum
Philisthijm heri & nudiustertius, ascenderantq; cũ
eis in castris, reuersi sunt vt essent cum Israël * qui * & ijs.
22 erant cum Saul & Ionatha. ¶Omnes quoque Israëli
D tæ qui se absconderant in monte Ephraim, audien-
tes quòd fugissent Philisthæi, sociauerũt se cum suis
in prælio. Et erant cum Saul quasi decem millia vi-
23 rorum. ¶Et saluauit Dominus in die illa Israël. pu-
24 gna autem peruenit vsque ad Beth-áuen. ¶Et viri Is-
raël sociati sunt sibi in die illa: adiurauit autẽ Saul
populum, dicens: Maledictus vir qui comederit pa-
nem vsque ad vesperam, donec vlciscar de inimicis
meis. Et non mãducauit vniuersus populus panem:
25 ¶omnesque terrę vulgus venit in saltum, in quo erat
26 mel super faciem agri. ¶Ingressus est itaque populus
saltum, & apparuit fluens mel, nullusque applicuit
manum ad os suum: timebat enim populus iuramẽ
27 tum. ¶Porrò Ionathas non audierat cum adiuraret
pater eius populum, extenditque summitatem vir-
gæ, quam habebat in manu, & intinxit in fauum mel
lis: & conuertit manum suam ad os suum, & illumi-
28 nati sunt oculi eius. ¶Respondensque vnus de po-
pulo ait: Iureiurando constrinxit pater tuus popu-
lum, dicens: Maledictus vir qui comederit panem
29 hodie (defecerat autem populus.) ¶Dixitque Iona-
E thas: Turbauit pater meus terram: vidistis ipsi quia
illuminati sunt oculi mei, eo quòd gustauerim pau-
30 lulum de melle isto: ¶quãto magis si comedisset po
pulus de præda inimicorum suorum quam reperit?
31 nõne maior plaga facta fuisset in Philisthijm? ¶Per-
cusserunt ergo in die illa Philisthæos à Machmis vs
que in Aialon. Defatigatus est autem populus ni-
32 mis: ¶& versus ad prædam, tulit oues, & boues, & vi-
tulos, & mactauerunt in terra. comeditque populus
33 cum sanguine. ¶Nunciauerunt autem Sauli, dicen-
tes quòd populus peccasset Domino, comedens cũ
sanguine. Qui ait: Præuaricati estis. Voluite ad me
34 iam nunc saxum grande. ¶Et dixit Saul: Dispergimi
ni in vulgus, & dicite eis, vt adducat ad me vnusquis
que bouem suum & arietem, & occidite super istud,
& vescimini, & non peccabitis Domino comeden-
tes cum sanguine. Adduxit itaque omnis populus
vnusquisque bouem in manu sua vsque ad noctem:
35 & occiderũt ibi. ¶Aedificauit autem Saul altare Do
mino: tuncque primùm cœpit ædificare altare Do-
36 mino. ¶Et dixit Saul: Irruamus super Philisthæos
nocte, & vastemus eos vsque dum illucescat manè,
F nec relinquamus ex eis virum. Dixitque populus:
Omne quod bonum videtur in oculis tuis, fac. Et ait
37 sacerdos: Accedamus huc ad Deum. ¶Et consuluit
Saul Dominum, dicens: Nũ persequar Philisthijm?
si trades eos in manus Israël? Et non respondit ei in
38 die illa. ¶Dixitque Saul: Applicate huc vniuersos an
gulos populi: & scitote, & videte per quem accide-
39 rit peccatum hoc hodie. ¶Viuit Dominus saluator
Israël, quia si per Ionathan filium meum factum est,

absque retractione morietur. Ad quod nullus con-
40 tradixit ei de omni populo. ¶Et ait ad vniuersum Is-
raël. Separamini vos in partem vnam, & ego cum
Ionatha filio meo ero in parte altera. Responditq;
populus ad Saul: Quod bonum videtur in ocu-
41 lis tuis, fac. ¶Et dixit Saul ad Dominum Deum Is-
raël: Domine Deus Israël, da indicium quid est q
non responderis seruo tuo hodie. Si in me, aut in
Ionatha filio meo est iniquitas hæc, da ostensionẽ:
aut si hæc iniquitas est in populo tuo, da sanctita-
tem. Et deprehensus est Ionathas & Saul, populus
42 autem exiuit. ¶Et ait Saul: Mittite sortem inter me,
& inter Ionathan filium meum. Et captus est Iona-
43 thas. ¶Dixit autem Saul ad Ionathan: Indica mihi
quid feceris. Et indicauit ei Ionathas, & ait: Gustans
gustaui in summitate virgæ, quæ erat in manu mea,
44 paululum mellis, & ecce ego morior. ¶Et ait Saul:
G Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, quia morte mo
45 riẽris Ionatha. ¶Dixitque populus ad Saul: Ergóne
Ionathas morietur, qui fecit salutem hanc magnam
in Israël? hoc nefas est: viuit Dominus, si ceciderit
capillus de capite eius in terram, quia cũ Deo ope-
ratus est hodie. Liberauit ergo populus Ionathan,
46 vt non moreretur. ¶Recessitque Saul, nec persecu-
tus est Philisthijm: porrò Philisthijm abierunt in lo
47 ca sua. ¶Et Saul confirmato regno super Israël; pu-
gnabat per circuitum aduersum oẽs inimicos eius:
contra Moab, & filios Ammon, & Edom, & reges So
ba, & Philisthæos: & quocunque se verterat, supera-
48 bat. ¶Congregatoque exercitu percussit Amalec, &
49 eruit Israël de manu vastatorum eius. ¶Fuerunt au-
tem filij Saul, Ionathas, & Iesui, & Melchi-sua: & no
mina duarum filiarum eius, nomen primogenitæ
50 Merob, & nomen minoris Michol. ¶Et nomen vxo
ris Saul, Achinoam filia Achimaas: & nomen prin-
cipis militiæ eius Abner, filius Ner, patruelis Saul.
51 ¶Porrò Cis fuit pater Saul, & Ner pater Abner, fi- 1.Pa.8.
52 lius Abiel. ¶Erat autem bellum potens aduersum c.33.
Philisthæos omnibus diebus Saul. Nam quemcun-
que viderat Saul virum fortem, & aptum ad prœliũ,
sociabat eum sibi.

CAPVT XV.

1 ET dixit Samuel ad Saul: Me misit Domi-
A nus, vt vngerem te in regem super popu-
lum eius Israël: nunc ergo audi vocẽ Do
2 mini: ¶Hæc dicit Dominus exercituum:
Recensui quæcunque fecit Amalec Israëli, quomo Exo.17. b.2.
do restitit ei in via cùm ascenderet de Aegypto.
3 ¶Nunc ergo vade, & percute Amalec, & demolire
vniuersa eius: non parcas ei, & non concupiscas ex
rebus ipsius aliquid: sed interfice à viro vsq; ad mu-

lierem, & paruulum atque lactantem, bouem, & ouē,
4 camelum, & asinum. ¶ Præcepit itaq; Saul populo,
& recensuit eos quasi agnos: ducenta millia peditū,
5 & decem millia virorum Iuda. ¶ Cùmq; venisset Saul
vsque ad ciuitatem Amalec, tetendit insidias in tor
6 rente. ¶ Dixitque Saul Cinæo: Abite, recedite, atq;
B discedite ab Amalec: ne forte inuoluam te cum eo.
tu enim fecisti misericordiam cum omnibus filijs Israël, cùm ascenderent de Aegypto. Et recessit Ci-
7 næus de medio Amalec. ¶ Percussitque Saul Amalec
ab Heuila, donec venias ad Sur, quæ est è regione
8 Aegypti. ¶ Et apprebendit Agag regem Amalec viuum, omne autem vulgus interfecit in ore gladij.
9 ¶ Et pepercit Saul & populus, Agag, & optimis gregibus ouium & armētorum, & vestibus, & arietibus
& vniuersis quę pulchra erant, nec voluerunt disper
C dere ea: quicquid verò vile fuit & reprobum, hoc
10 demoliti sunt. ¶ Factum est autem verbum Domini
11 ad Samuel, dicens: ¶ Pœnitet me quòd constituerim
Saul regem: quia dereliquit me, & verba mea opere non impleuit. Contristatusque est Samuel, & cla
12 mauit ad Dominum tota nocte. ¶ Cùmque de nocte
surrexisset Samuel, vt iret ad Saul, mane nunciatum
est Samueli, eo quòd venisset Saul in Carmelum, &
erexisset sibi fornicē triumphalem, & reuersus trans
isset: descendissetque in Galgala. Venit ergo Samuel ad Saul, & Saul offerebat holocaustum Domino de initijs prędarum quæ attulerat ex Amalec.
13 ¶ Et cum venisset Samuel ad Saul, dixit ei Saul: Bene
14 dictus tu Domino, impleui verbum Domini. ¶ Di-
D xitque Samuel: Et quę est hæc vox gregum quæ resonat in auribus meis, & armentorum quam ego au
15 dio? ¶ Et ait Saul: De Amalec adduxerunt ea: pepercit enim populus melioribus ouibus & armentis vt
immolarentur Domino Deo tuo: reliqua verò occi
16 dimus. ¶ Ait autem Samuel ad Saul: Sine me, & indi
cabo tibi quę locutus sit Dominus ad me nocte. Di
17 xitque ei: Loquere. ¶ Et ait Samuel: ‖ Nónne cùm
paruulus esses in oculis tuis caput in tribubus Israël
factus es? vnxitque te Dominus in regem super Is-
18 raël, ¶ & misit te Dominus in viam, & ait: Vade & interfice peccatores Amalec, & pugnabis contra eos
19 vsque ad internecionem eorum? ¶ Quare ergo non
audisti vocē Domini: sed versus ad prædam es, & fe-
20 cisti malū in oculis Domini? ¶ Et ait Saul ad Samuelem: Imò audiui vocem Domini, & ambulaui in via
E per quam misit me Dominus, & adduxi Agag regē
21 Amalec, & Amalec interfeci. ¶ Tulit autem de præda populus oues & boues primitias eorum quę cæsa sunt, vt immolet Domino Deo suo in Galgalis.
22 ¶ Et ait Samuel: Nunquid vult Dominus holocausta & victimas, & non potius vt obediatur voci Domini? MELIOR EST ENIM OBEDIENTIA QVAM VICTIMAE; & auscultare ma
23 gis quàm offerre adipem arietum. ¶ quoniam quasi
peccatum ariolandi est, repugnare: & quasi scelus
idololatriæ, nolle acquiescere. Pro eo ergo quod
abiecisti sermonem Domini, abiecit te Dominus
24 ne sis rex. ¶ Dixitque Saul ad Samuelem: peccaui,
quia præuaricatus sum sermonem Domini, & verba tua, timens populum, & obediens voci eorum.
25 ¶ Sed nunc porta, quęso, peccatum meum, & reuer-
26 tere mecum vt adorem Dominum. ¶ Et ait Samuel
F ad Saul: Nō reuertar tecum, quia proiecisti sermonem Domini, & proiecit te Dominus ne sis Rex su-
27 per Israël. ¶ Et cōuersus est Samuel vt abiret: ille autem apprehendit summitatem pallij eius, quæ & scis
28 sa est. ¶ Et ait ad eum Samuel: Scidit Dominus regnū Israël à te hodie, & tradidit illud proximo tuo
29 meliori te. ¶ Porrò Triumphator in Israël non parcet, & pœnitudine non flectetur: neque enim homo
30 est vt agat pœnitētiam. ¶ At ille ait: Peccaui: sed nūc
honora me coram senioribus populi mei & coram
Israël, & reuertere mecum, vt adorem Dominum
31 Deum tuū. ¶ Reuersus ergo Samuel, secutus est Sau-
G lem: & adorauit Saul Dominum. ¶ Dixitq; Samuel:
32 Adducite ad me Agag regem Amalec. Et oblatus
est ei Agag pinguissimus, & tremens. Et dixit Agag:
33 Siccine separat amara mors? ¶ Et ait Samuel: Sicut
fecit absque liberis mulieres gladius tuus, sic absq;
liberis erit inter mulieres mater tua. Et in frusta
concidit eum Samuel coram Domino in Galgalis.
34 ¶ Abijt autē Samuel in Ramātha. Saul verò ascendit
35 in domum suam in Gabaa. ¶ & non vidit Samuel vltrà Saul vsque ad diem mortis suæ: veruntamen lugebat Samuel Saulem, quoniam Dominum pœnitebat quòd constituisset regem Saul super Israël.

CAPVT XVI.

1 Dixitque Dominus ad Samuelem: Vsque-
A quo tu luges Saul, cùm ego proiecerim
eum ne regnet super Israël? imple cornu
tuum oleo, & ueni, vt mittam te ad Isai
Beth-lehemitem: prouidi enim in filijs eius mihi
2 regem. ¶ Et ait Samuel: Quomodo vadam? audiet
enim Saul, & interficiet me. ¶ Et ait Dominus: Vitulum de armento tolles in manu tua, & dices: Ad im
3 molandum Domino veni. ¶ Et vocabis Isai ad victimam, & ego ostendā tibi quid facias, & vnges quem
4 cunque monstrauero tibi. ¶ Fecit ergo Samuel sicut
locutus est ei Dominus. Venitque in Beth-lehem.
B & admirati sunt seniores ciuitatis, occurrentes ei,
5 dixeruntque: Pacificúsne est ingressus tuus? ¶ Et ait:
Pacificus: ad immolandum Domino veni: sanctificamini, & venite mecum vt immolem. Sanctificauit er
go Isai & filios eius, & vocauit eos ad sacrificium.
6 ¶ Cumque ingressi essent, vidit Eliab, & ait: Num co
7 ram Domino est Christus eius? ¶ Et dixit Dominus
ad Samuelem: Ne respicias vultum eius, neque altitudinem staturæ eius: quoniam abieci eum, nec iux
ta intuitum hominis ego iudico: homo enim videt
8 ea quę parent, Dominus autem intuetur cor. ¶ Et
vocauit Isai Abinadab, & adduxit eum corā Samue
9 le. Qui dixit: Nec hunc elegit Dominus. ¶ Adduxit
autem Isai Samma, de quo ait: Etiam hunc non ele-
10 git Dominus. ¶ Adduxit itaq; Isai septem filios suos
coram Samuele, & ait Samuel ad Isai: Non elegit
11 Dominus ex istis. ¶ Dixitque Samuel ad Isai: Nunquid iam completi sunt filij? Qui respondit: Adhuc

reliquus

Marginal notes: ‖ Sup. 13. a. 1. — tuo a. — Eccl. 4. d. 17. Ose. 6 c. 7. Matt. 9. b. 13. & 12. a. 1. — Infra 28. c. 17. — Saulis. — Inf. 17. b. 12. — Psal. 7. a. 10.

C reliquus est paruulus & pascit oues. Et ait Samuel
ad Isai: Mitte, & adduc eum: nec enim discumbe-
12 mus priusquam hûc ille veniat. ¶ Misit ergo, & addu
xit eum. Erat autem rufus, & pulcher aspectu, deco
raque facie: & ait Dominus: Surge, & vnge eum: ip-
13 se est enim. ¶ Tulit ergo Samuel cornu olei: & vnxit
eum in medio fratrum eius, & | directus est Spiritus
Domini à die illa in Dauid, & deinceps: surgensque
14 Samuel, abijt in Ramatha. ¶ Spiritus autem Domini
recessit à Saul, & exagitabat eum spiritus nequam,
15 à Domino. ¶ Dixeruntque serui Saul ad eum: Ecce
16 spiritus Dei malus exagitat te. ¶ Iubeat Dominus no
ster, *& serui tui qui coram te sunt, quærent homi-
nem scientem psallere cithara, vt quando arripue-
rit te spiritus Domini malus, psallat manu sua, & le
17 uius feras: ¶ Et ait Saul ad seruos suos, prouidete er
go mihi aliquem bene psallentem, & adducite eum
18 ad me. ¶ Et respondens vnus de pueris, ait: Ecce vidi
D filium Isai Beth-lehemitē scientem psallere, & for-
tissimum robore, & virum bellicosum, & prudentem
in verbis, & virum pulchrum: & Dominus est cum
19 eo. ¶ Misit ergo Saul nuncios ad Isai, dicens. Mitte
20 ad me Dauid filium tuum, qui est in pascuis. ¶ Tulit
itaque Isai asinum plenum panibus, & lagenam vi-
ni, & bœdum de capris vnum, & misit per manum
21 Dauid filij sui, Sauli. ¶ Et venit Dauid ad Saul, & ste
tit coram eo: at ille dilexit eum nimis, & factus est
22 eius armiger. ¶ Misitque Saul ad Isai, dicens: Stet Da
uid in conspectu meo: inuenit enim gratiam in ocu
23 lis meis. ¶ Igitur quandocunq; spiritus 'Domini ma-
lus arripiebat 'Saul, Dauid tollebat citharā, & per-
cutiebat manu sua, & refocillabatur Saul, & leuius
habebat. recedebat enim ab eo spiritus malus.

| 1 Reg. 7. b 8. Psal. 17. d 44. 88. c. 21. Act. 7. f. 46. 13. d. 24. |
| * rex. |
| 'Dei arripiebat. 3. |

CAPVT XVII.

1 Congregantes autem Philisthijm agmina
A sua in prælium, conuenerunt in Socho
Iudæ, & castrametati sunt inter Socho &
2 Azeca in finibus Dommim. ¶ Porrò Saul
& Filij Israël congregati venerunt in Vallem-tere-
binthi, & direxerunt aciem ad pugnandum contra
3 Philisthijm ¶ Et Philisthijm stabāt super mōtē ex par
te hac, & Israël stabat supra mōtē ex altera parte: val
4 lisq; erat inter eos. ¶ Et egressus est vir spurius de ca
stris Philisthinorum, noīe Goliath, de Geth, altitudi
5 nis sex cubitorum & palmi: ¶ & cassis ærea super ca-
put eius, & lorica hamata induebatur. porrò pon-
dus loricæ eius, quinque millia siclorum æris erat:
6 ¶ & ocreas æreas habebat in cruribus: & clypeus æ-
7 reus tegebat humeros eius. ¶ hastile autem hastæ
eius erat quasi liciatorium texentium. ipsum autem
ferrum hastæ eius sexcentos siclos habebat ferri: &
8 armiger eius antecedebat eum. ¶ Stansque clama-
bat aduersum phalangas Israel, & dicebat eis: Qua-
re venistis parati ad prælium? Nunquid ego non sum
Philisthæus, & vos serui Sauli? Eligite ex vobis vi-
9 rum, & descendat ad singulare certamen. ¶ si quiue-
B rit pugnare mecum, & percusserit me, erimus vobis
serui: si autem ego præualuero, & percussero eum,
10 vos serui eritis, & seruietis nobis. ¶ Et aiebat Phili-
sthæus: Ego exprobraui agminibus Israel hodie, Da
te mihi virum, & ineat mecum singulare certamen.
11 ¶ Audiens autem Saul, & omnes Israëlitæ sermones
Philisthæi huiuscemodi, stupebāt, & metuebant ni-
12 mis. ¶ Dauid autē erat filius viri Ephrathæi, de quo
|| supra dictum est de Beth-lehem Iuda, cui nomen
erat Isai, qui habebat octo filios, & erat vir in die- || Sup. 16. a. 1.
13 bus Saul senex, & grandæuus inter viros. ¶ Abierūt
autem tres filij eius maiores post Saul in prælium:
& nomina trium filiorum eius, qui perrexerunt ad
bellum, Eliab primogenitus, & secūdus Abinadab,
14 tertius quoque Samma. ¶ Dauid autem erat mini-
15 mus. Tribus ergo maioribus secutis Saulem, ¶ abijt
Dauid, & reuersus est à Saul, vt pasceret gregem pa
16 tris sui in Beth-lehē. ¶ procedebat verò Philisthæus
17 manè & vespere, & stabat quadraginta diebus. ¶ Di
C xit autem Isai ad Dauid filium suum: Accipe fratri-
18 bus tuis ephi polentę, ¶ & decem panes istos, & cur-
re in castra ad fratres tuos: & decem formellas casei
has deferes ad tribunum: & fratres tuos visitabis, si
19 rectè agant: & cū quibus ordinati sunt, disce. ¶ Saul
autem, & illi, & omnes filij Israël in Valle-terebin-
20 thi pugnabant aduersum Philisthijm. ¶ Surrexit ita-
que Dauid manè, & commendauit gregem custodi:
& onustus abijt, sicut præceperat ei Isai. Et venit ad
locum Magala, & ad exercitum qui egressus ad pu-
21 gnam vociferatus erat in certamine. ¶ Direxerat.n.
aciem Israël, sed & Philisthijm ex aduerso fuerant
22 præparati. ¶ Derelinquens ergo Dauid vasa quæ at-
tulerat, sub manu custodis ad sarcinas, cucurrit ad
locum certaminis, & interrogabat si omnia rectè a-
23 gerentur erga fratres suos. ¶ Cumque adhuc ille lo-
queretur eis, apparuit vir ille spurius ascendens,
Goliath nomine, Philisthæus de Geth, de castris
Philisthinorum: & loquente eo hæc eadem verba
24 audiuit Dauid. ¶ Omnes autem Israelitę, cùm vidis-
sent virum, fugerunt à facie eius, timentes eum val-
25 de. ¶ Et dixit vnus quispiam de Israël: Num vidistis
virum hunc qui ascendit? ad exprobandum enim Is
raeli, ascendit. Virum ergo qui percusserit eum, di-
tabit rex diuitijs magnis, & filiam suam dabit ei, &
domum patris eius faciet absque tributo in Israël.
26 ¶ Et ait Dauid ad viros qui stabant secum, dicens:
D Quid dabitur viro qui percusserit Philisthæū hunc,
& tulerit opprobrium de Israël? quis est enim hic
Philisthæus incircūcisus qui exprobrauit acies Dei
27 viuentis? ¶ Referebat autem ei populus eundem ser
monem, dicens: Hæc dabuntur viro qui percusserit
28 eum. ¶ Quod cùm audisset Eliab, frater eius maior,
loquente eo cum alijs, iratus est contra Dauid, &
ait: Quare venisti, & quare dereliquisti pauculas o-
ues illas in deserto? ego noui superbiam tuā, & ne-
quitiā cordis tui: quia vt videres prælium, descendi
29 sti. ¶ Et dixit Dauid: Quid feci? nunquid non verbum
30 est? ¶ Et declinauit paululum ab eo ad alium: dixit-
que eundem sermonē. Et respondit ei populus ver-
31 bum, sicut prius. ¶ Audita sunt autem verba quæ lo-
cutus est Dauid, & annunciata in conspectu Saul.

¶ Audita

31 ¶~~Audita sunt autem verba quæ locutus est Dauid,~~
32 ~~& annunciata in conspectu Saul.~~¶Ad quē cùm fuis-
set adductus, locutus est ei: Non concidat cor cuius-
quam in eo: ego seruus tuus vadam, & pugnabo ad-
33 uersus Philisthæum. ¶Et ait Saul ad Dauid: Non va-
E les resistere Philisthæo isti, nec pugnare aduersus
eum: quia puer es, hic autem vir bellator est ab ado
34 lescentia sua. ¶Dixitq; Dauid ad Saul: Pascebat ser- ¶Eccle. 47. a.3.
uus tuus patris sui gregem, & veniebat leo vel vrsus,
35 & tollebat arietē de medio gregis: ¶& persequebar
eos, & percutiebam, eruebamque de ore eorum, &
illi consurgebant aduersum me, & apprehendebam
mentum eorum, & suffocabam, interficiebamque
36 eos. ¶Nam & leonem & vrsum interfeci ego seruus
tuus: erit igitur & Philisthæus hic incircūcisus, quasi
vnus ex eis. -Nunc vadam & auferam opprobrium -8.
populi: quoniam quis est iste Philisthæus incircun-
cisus, qui ausus est maledicere exercitui Dei viuen *quia.5,
37 tis? ¶Et ait Dauid: Dominus qui eripuit me de ma-
nu leonis, & de manu vrsi, ipse me liberabit de ma-
nu Philisthæi huius. Dixit autem Saul ad Dauid: Va
38 de, & Dominus tecum sit. ¶Et induit Saul Dauid ve
stimentis suis, & imposuit galeam æream super ca-
39 put eius, & vestiuit eum lorica. ¶Accinctus ergo Da
uid gladio eius super vestem suam, cœpit tentare si
armatus posset incedere: non enim habebat consue
tudinem. Dixitque Dauid ad Saul: Non possum sic
40 incedere, quia non vsum habeo. Et deposuit ea, ¶&
tulit baculum suum quem semper habebat in mani
bus. & elegit sibi quinque limpidissimos lapides de
torrente, & misit eos in peram pastoralem quam ha
bebat secum: & fundam manu tulit: & processit ad-
41 uersum Philisthæum. ¶Ibat autem Philisthæus ince
F dens & appropinquans aduersum Dauid, & armi-
42 ger eius ante eū. ¶Cumque inspexisset Philisthæus,
& vidisset Dauid, despexit eum. Erat autem adole-
43 scēs rufus, & pulcher aspectu. ¶Et dixit Philisthæus
ad Dauid: Nunquid ego canis sum, quòd tu venis
ad me cum baculo? Et maledixit Philisthæus Da-
44 uid in dijs suis: ¶dixitque ad Dauid: Veni ad me, &
dabo carnes tuas volatilibus cœli & bestijs terræ.
45 ¶Dixit autem Dauid ad Philisthæum: Tu venis ad
me cum gladio & hasta, & clypeo: ego autem ve-
nio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agmi
46 num Israël, qbus exprobrasti ¶hodie: & dabit te Do-
minus in manu mea, & percutiam te, & auferam ca
put tuum à te: & dabo cadauera castrorum Phili-
sthijm hodie volatilibus cœli, & bestiis terræ: vt sciat
47 omnis terra, quia est Deus in Israël. ¶Et nouerit vni
uersa ecclesia hæc, quia non in gladio, nec in hasta
saluat Dominus: ipsius enim est bellū, & tradet vos
48 in manus nostras: ¶Cùm ergo surrexisset Phili-
sthæus, & veniret, & appropinquaret contra Dauid,
festinauit Dauid, & cucurrit ad pugnam ex aduerso
49 Philisthæi. ¶Et misit manum suam in peram, tulitque
G vnum lapidem, & funda iecit, & -circunducens percussit -5.
cussit Philisthæū in fronte: & infixus est lapis in fron
50 te eius, & cecidit in faciem suā super terram. ¶Præ-
ualuitque Dauid aduersum Philisthæum in funda & ¶1.Mac.4 d.38.
lapide, percussumq; Philisthæum interfecit. Cum-
51 que gladium non haberet in manu Dauid, ¶cucur-
rit, & stetit super Philisthæum & tulit gladium eius,
& eduxit eum de vagina sua: & interfecit eum, præ-
ciditque caput eius. Videntes autem Philisthijm,
quòd mortuus esset fortissimus eorum, fugerunt.
52 ¶Et cōsurgentes viri Israël & Iuda, vociferati sunt,
& persecuti sunt Philisthæos vsque dum uenirent
in vallem, & vsque ad portas Accaron: cecideruntque
que vulnerati de Philisthijm in via Saraim, *vsque *&

53 ad Geth, & vsque ad Accaron. ¶Et reuertentes filij
Israël postquam persecuti fuerant Philisthæos, inua
54 serunt castra eorum. ¶Assumens autem Dauid caput
Philisthæi, attulit illud in Ierusalem: arma verò eius
55 posuit in tabernaculo suo. ¶Eo autem tempore quo
viderat Saul Dauid egredientem contra Philisthæū,
ait ad Abner principem militiæ: De qua stirpe de-
scendit hic adolescens*? Dixitque Abner: Viuit ani *Abner. 10.
56 ma tua, rex, si noui: ¶Et ait rex: Interroga tu, cuius fi
57 lius sit puer. ¶Cumque egressus esset Dauid, percus-
so Philisthæo, tulit eum Abner, & introduxit coram
58 Saule, caput Philisthæi habentem in manu. ¶Et
ait ad eum Saul: De qua progenie es, ô adolescens?
Dixitque Dauid: Filius serui tui Isai Beth-lehemi-
tæ ego sum.

CAPVT XVIII.

1 ET factum est cùm cōplesset loqui ad Saul,
A anima Ionathæ conglutinata est animæ
Dauid, & dilexit eum Ionathas quasi ani
2 mam suam. ¶Tulitque eum Saul in die il
la, & non concessit ei, vt reuerteretur in domum pa
3 tris sui. ¶Inierunt autem Dauid, & Ionathas fœdus:
4 diligebat enim eum quasi animam suam. ¶Nam ex-
poliauit se Ionathas tunica qua erat indutus, & de-
dit eam Dauid, & reliqua vestimenta sua vsque ad
5 gladium & arcum suum, & vsq; ad baltheum. ¶Egre
B diebatur quoque Dauid ad omnia quæcunque mi-
sisset eum Saul, & prudenter se agebat: posuitque
eum Saul super viros belli, & acceptus erat in ocu-
lis vniuersi populi, maximeque in conspectu famu-
6 lorum Saul. ¶Porrò cùm reuerteretur percusso Phi- -6.
listhæo Dauid, -& ferret caput eius in Ierusalem',
egressæ sunt mulieres de vniuersis vrbibus Israël, cā
tantes, chorosque ducentes in occursum Saul regis
7 in tympanis lætitiæ, & in sistris. ¶Et præcinebant mu
lieres ludentes, atque dicentes: Percussit Saul mil-
8 le, & Dauid decem millia. ¶Iratus est autem Saul ni

mis, & displicuit in oculis eius sermo iste: dixitque
C Dederunt Dauid decem millia, & mihi mille dede-
9 runt: quid ei superest, nisi solum regnum? ¶Non re-
ctis ergo oculis Saul aspiciebat Dauid à die illa, &
10 deinceps. ¶Post diem autem alteram, inuasit spiri-
tus Dei malus Saul, & prophetabat in medio do-
mus suæ. Dauid autem psallebat manu sua, sicut per
11 singulos dies. Tenebatque Saul lanceam, ¶& misit
eam, putans quòd configere posset Dauid cum pa-
12 riete: & declinauit Dauid à facie eius secundò. ¶Et
timuit Saul Dauid, eò quòd Dominus esset cum eo
13 & à se recessisset. ¶Amouit ergo eum Saul à se, & fe-
cit eum tribunũ super mille viros, & egrediebatur,
14 & intrabat in conspectu populi. ¶In omnibus quo-
D quevijs suis Dauid prudenter agebat, & Dominus
15 erat cum eo. ¶Vidit itaque Saul quòd prudens es-
16 set nimis, & cœpit cauere eum. ¶Omnis autem Is-
raël & Iuda diligebat Dauid: ipse enim ing[r]ediеba-
17 tur, & egrediebar ante eos. ¶Dixitque Saul ad Da-
uid: Ecce filia mea maior Merob, ipsam dabo tibi
vxorem, tantummodo esto vir fortis, & præliare bel
la Domini. Saul autem reputabat, dicens: Non sit
manus mea *in eo*, sed sit super eum manus Phili *in eum 1.
18 sthinorum. ¶Ait autẽ Dauid ad Saul: Quis ego sum,
E aut quæ est vita mea, aut cognatio patris mei in Is-
19 raël, vt fiam gener regis? ¶Factum est autem tempus
cùm deberet dari Merob filia Saul, Dauid, data est
20 Hadrieli Molathitæ vxor. ¶Dilexit autẽ Dauid Mi- *Dilexit autẽ Michol filia Saul altera Dau p 5.
chol filiam Saul alteram*. Et nunciatum est Saul, &
21 placuit ei. ¶Dixitque Saul: Dabo eam illi, vt fiat ei in
scandalum, & sit super eum manus Philisthinorum.
Dixitq; Saul ad Dauid: In duabus rebus gener meus
22 eris hodie. ¶Et mandauit Saul seruis: Loquimini ad
Dauid clam me, dicentes: Ecce places regi, & om-
nes serui eius diligunt te. Nunc ergo esto gener re
23 gis. ¶Et locuti sunt serui Saul in auribus Dauid om-
nia verba hæc. & ait Dauid: Num parum videtur vo
bis generum esse regis? ego autem sum vir pauper
24 & tenuis. ¶Et renunciauerunt serui Saul, dicentes:
25 Huiuscemodi verba locutus est Dauid. ¶Dixit autẽ
F Saul: Sic loquimini ad Dauid: Non habet rex spon-
salia necesse, nisi tantùm centum præputia Philisthi-
norum, vt fiat vltio de inimicis regis. Porrò Saul co
gitabat tradere Dauid in manus Philistinorum.
26 ¶Cùmque renunciassent serui eius Dauid verba,
quę dixerat Saul, placuit sermo in oculis Dauid, vt
27 fieret gener regis. ¶Et post paucos dies surgens Da
uid, abijt * cum viris qui sub eo erant. Et percussit * In Accaron.
ex Philisthijm ducentos viros, & attulit eorum præ-
putia, & annumerauit ea regi, vt esset gener eius.
Dedit itaque Saul ei Michol filiam suam, vxorem.
28 ¶Et vidit Saul, & intellexit quòd Dominus esset cũ
29 Dauid. Michol autem filia Saul diligebat eum. ¶Et
Saul magis cœpit timere Dauid: factusque est Saul
30 inimicus Dauid cunctis diebus. ¶Et egressi sunt prin
cipes Philisthinorum. à principio autem egressio-
nis eorum prudentius se gerebat Dauid, quàm om-
nes serui Saul, & celebre factum est nomen eius
nimis.

CAPVT XIX.

1 Locutus est autem Saul ad Ionathan filiũ
A suum, & ad omnes seruos suos, vt occide
rent Dauid. Porrò Ionathas filius Saul di
2 ligebat Dauid valde. ¶Et indicauit Iona-
thas Dauid, dicens: Quærit Saul pater meus occide-
re te: quapropter obserua te quæso manè, & ma-
3 nebis clam, & absconderis. ¶Ego autem egrediens
stabo iuxta patrem meum in agro, vbicunque* fue- *fueris. 1.

rit: & ego loquar de te ad patrem meum: & quod-
4 cunque videro, nunciabo tibi. ¶Locutus est ergo Io
nathas de Dauid bona ad Saul patrem suum: dixit-
que ad eum: Ne *pecces rex in seruum tuum* Dauid: pecces rex in seruum suum.
quia non peccauit tibi, & opera eius bona sunt tibi
5 valde. ¶Et posuit animã suã in manu *tua*, & per-
cussit Philisthæum, & fecit Dominus salutem ma-
gnam vniuerso Israëli. vidisti, & lætatus es. Quare er
go peccas in sanguine innoxio, interficiens Dauid,
6 qui est absque culpa? ¶Quod cùm audisset Saul, pla
catus voce Ionathæ, iurauit: Viuit Dominus, quia
7 non occidetur. ¶Vocauit itaque Ionathas Dauid, &
B indicauit ei omnia verba hæc: & introduxit Iona-
thas Dauid ad Saul, & fuit ante eum sicut fuerat he-
8 ri & nudiustertius. ¶Motum est autem rursum bellũ:
& egressus Dauid, pugnauit aduersum Philisthijm,
percussitque eos plaga magna. Et fugerunt à facie
9 eius. ¶Et factus est spiritus Domini malus in Saul:
sedebat autem in domo sua, & tenebat lãceam: por-
10 rò Dauid psallebat manu sua. ¶Nisusque est Saul
configere Dauid lancea in pariete, & declinauit Da
uid à facie Saul: lancea autem casso vulnere perlata
est in parietem, & Dauid fugit, & saluatus est nocte
11 illa. ¶Misit ergo Saul satellites suos* in domum Da- * Nocte.
uid vt custodirent eũ, & interficeretur manè. Quod
cùm annunciasset Dauid Michol vxor sua, dicens:
12 Nisi saluaueris te nocte hac, cras morieris. ¶depo-
suit eum per fenestram: porrò ille abiit & aufugit,
13 atque saluatus est. ¶Tulit autem Michol statuam, &
C posuit eam super lectum, & pellem pilosam capra-
rum posuit ad caput eius, & operuit eam vestimen-
14 tis. ¶Misit autem Saul apparitores qui raperent Da
15 uid: & responsum est quòd ægrotaret. ¶Rursumque
misit Saul nuncios vt viderent Dauid, dicens: Affer-
16 te eum ad me in lecto, vt occidatur. ¶Cumque venis
sent nuncij, inuentum est simulachrum super lectũ,
17 & pelles caprarum ad caput eius. ¶Dixitq; Saul ad
Michol: Quare sic illusisti mihi, & dimisisti inimicũ
meum vt fugeret? Et respõdit Michol ad Saul: Quia
ipse locutus est mihi*, Dimitte me, alioquin interfi- * dicens.
18 ciam te. ¶Dauid autem fugiens, saluatus est, & venit
ad Samuel in Ramátha, & nunciauit ei omnia quæ
fecerat sibi Saul: & abierunt ipse & Samuel, & mora
19 ti sunt in Naioth. ¶Nunciatum est autem Sauli à di-
20 centibus, Ecce Dauid in Naioth in Ramátha. ¶Misit
D ergo Saul lictores, vt raperent Dauid: qui cùm vidis
sent cuneum prophetarum vaticinantiũ, & Samue-
lem stantem super eos, factus est etiam Spiritus Do
mi*in illis*, & prophetare cœperunt etiã ipsi. ¶Quod *super nuncios Sau
21 cùm nunciatum esset Sauli, misit & alios nuncios:

prophetauerunt autem & illi. Et rursus misit Saul
·13. tertios nuncios: qui & ipsi prophetauerunt. Et ira-
22 tus iracundia Saul ¶ abijt etiam ipse in Ramàtha, &
venit vsq; ad cisternã magnã quæ est in Socho: &
interrogauit & dixit: In quo loco sũt Samuel & Da-
uid? Dictũq; est ei: Ecce in Naioth sunt in Ramátha,
23 Et abijt in Naioth ĩ Ramátha, & factus est ẽt sup eũ
Spiritus Dñi, & ambulabat ingrediens, & propheta
24 bat vsquedũ veniret in Naioth in Ramátha. ¶ Et ex-
poliauit ẽt ipse se vestimentis suis, & prophetauit cũ
cæteris coram Samuele, & cecinit nudus tota die il-
1 Sup. 10. c.11. la & nocte. Vnde & exiuit prouerbium, ¿ Num &
Saul inter prophetas?

CAPVT XX.

1 FVgit autem Dauid de Naioth quæ est in
A Ramátha, veniensque locutus est coram
Ionatha: Quid feci? quæ est iniquitas
mea, & quod peccatum meum in patrem
2 tuum, quia quærit animam meam? ¶ Qui Dixit ei:
Absit, non moriéris: neque enim faciet pater meus
quicquam grande vel paruum, nisi prius indicaue-
rit mihi: hunc ergo celauit me pater meus sermonẽ
3 tantummodo? nequaquam erit istud. ¶ Et iurauit rur
sum Dauid: & ille ait: Scit profecto pater tuus, quia
inueni gratiam in oculis tuis, & dicet, Nesciat hoc
Ionathas, ne forte tristetur. Quinimò viuit Dominus
& viuit anima tua, quia vno tantùm (vt ita dicam)
4 gradu, ego morsque diuidimur. ¶ Et ait Ionathas ad
Dauid: Quodcunque dixerit mihi anima tua, faciã
5 tibi. ¶ Dixit autem Dauid ad Ionathan: Ecce calen-
B dæ sunt crastino, & ego ex more sedere soleo iuxta
regem ad vescendum: dimitte ergo me vt abscondar
·5· 6 in agro vsque ad vesperam diei tertię. ¶ Si respiciẽs
requisierit me pater tuus, respondebis ei: Rogauit
me Dauid, vt iret celeriter in Beth-léhem ciuitatẽ
suam: quia victimæ solennes ibi sunt vniuersis con-
7 tribulibus suis. ¶ Si dixerit: Bene: pax erit seruo tuo.
si autem fuerit iratus, scito quia completa est ma-
8 litia eius. ¶ Fac ergo misericordiam in seruũ tuum:
quia fœdus Domini me famulum tuum tecum ini-
re fecisti. si autem est iniquitas aliqua in me, tu me
9 interfice, & ad patrem tuum ne introducas me. ¶ Et
* à te 4. ait Ionathas. Absit hoc * a me: neque enim fieri po-
test, vt si certè cognouero completã esse patris mei
10 malitiam contra te, non annunciem tibi. ¶ Respon-
ditque Dauid ad Ionathan. Quis renunciabit mihi,
·4· siquid forte respõderit tibi pater tuus durè de me?
·6· 11 ¶ Et ait Ionathas ad Dauid: Veni, & egrediamur fo-
12 ras in agrum. Cumque exissent ambo in agrũ, ¶ ait
C Ionathas ad Dauid: Domine Deus Israël, si inuesti-
gauero sententiam patris mei crastino vel peren-
die: & aliquid boni fuerit super Dauid, & non statim
13 misero ad te, & notum tibi fecero: ¶ hæc faciat Do-
minus Ionathæ, & hæc addat. Si autem perseuraue
rit patris mei malitia aduersum te, reuelabo aurem
tuam, & dimittam te, vt vadas in pace, & sit Domi-
14 nus tecum, sicut fuit cum patre meo. ¶ Et si vixero,
facies mihi misericordiam Domini: si verò mortuus
15 fuero, ¶ non auferes misericordiam tuã à domo mea
vsq; in sempiternum, quãdo eradicauerit Dominus
inimicos Dauid, vnumquenque de terra: auferat ·7·
Ionathan de domo sua, & requirat Dominus de ma
16 nu inimicorum Dauid. ¶ Pepigit ergo Ionathas fœ-
dus cũ domo Dauid: & requisiuit Dominus de ma-
17 nu inimicorum Dauid. ¶ Et addidit Ionathas deiera
D re Dauid, eò quòd diligeret illum: sicut enim animã
18 suam, ita diligebat eum. ¶ Dixitque ad eum Iona-
thas: Cras calendę sunt, & requireris: requiretur n.
19 sessio tua ¶ vsque perendie. Descẽdens ergo festinus,
& venies in locum vbi celandus es in die quando
operari licet, & sedebis iuxta lapidem, cui nomen
20 est Ezel. ¶ Et egò tres sagittas mittam iuxta eum, &
21 iaciam quasi exercens me ad signum. ¶ Mittam quo
que & puerum, dicens ei: Vade & affer mihi sagit-
22 tas. ¶ Si dixero puero: Ecce sagittæ intra te sunt, tol-
le eas: tu veni ad me, quia pax tibi est, & nihil est ma
li, viuit Dominus. Si autem sic locutus fuero puero,
Ecce sagittæ vltrà te sunt: Vade in pace, quia dimisit
23 te Dominus. ¶ De uerbo autem quod locuti sumus
ego & tu, sit Dominus inter me & te, vsque in sempi
24 ternum. ¶ Absconditus est ergo Dauid in agro, & ve
nerunt calendę, & sedit rex ad comedendum panẽ.
25 ¶ Cumque sedisset rex super cathedram suam (secũ
E dum consuetudinem) quæ erat iuxta parietem, surr-
exit Ionathas, & sedit Abner ex latere Saul, vacuus
26 que apparuit locus Dauid. ¶ Et non est locutus Saul
quicquã in die illa: cogitabat enim quòd fortè eue-
27 nisset ei, vt non esset mundus, nec purificatus. ¶ Cũ-
que illuxisset dies secunda post calendas, rursus ap
paruit vacuus locus Dauid. Dixitque Saul ad Iona-
than filium suum. Cur non venit filius Isai nec heri,
28 nec hodie ad vescendum? ¶ Responditque Ionathas
Sauli: Rogauit me obnixè, vt iret in Beth-lehem,
29 ¶ & ait: Dimitte me quoniam sacrificium solẽne est
in ciuitate *, vnus de fratribus meis accersiuit me: * mea.
nunc ergo si inueni gratiam in oculis tuis, vadam ci
tò, & videbo fratres meos. Ob hanc causam non ve
30 nit ad mensam regis. ¶ Iratus autem Saul aduersum
F Ionathan, dixit ei: Fili mulieris virum vltrò rapien-
tis: nunquid ignoro, quia diligis filium Isai in confu
sionem tuam, & in confusionem ignominiosæ ma-
31 tris tuę? ¶ Omnibus enim diebus quibus filius Isai vi
xerit super terram, nõ stabilieris tu, neque regnum
tuum: itaque iam nunc mitte, & adduc eum ad me:
32 quia filius mortis est. ¶ Respõdens autem Ionathas
33 Sauli patri suo, ait: Quare morietur? Quid fecit? ¶ Et
arripuit Saul lanceam, vt percuteret eum. Et intelle
xit Ionathas quòd definitum esset à patre suo, vt in-
34 terficeret Dauid. ¶ Surrexit ergo Ionathas à mensa
in ira furoris, & non comedit in die calendarum se-
cunda panem. Contristatus est enim super Dauid,
35 eò quòd confudisset eum pater suus. ¶ Cumque il-
luxisset manè, venit Ionathas in agrum iuxta placi-
36 tum Dauid, & puer paruulus cum eo, ¶ & ait ad pue-
rum suum: Vade, & affer mihi sagittas quas ego ia-
G cio. Cumque puer cucurrisset, iecit aliam sagittam
37 trans puerum. ¶ Venit itaque puer ad locum iaculi,

quod

quod misetat Ionathas: & clamauit Ionathas post
tergum pueri, & ait: Ecce ibi est sagitta, porrò vltra
38 te. ¶Clamauitq; iterum Ionathas post tergum pue
ri, dicens: Festina velociter ne steteris. Collegit au-
tem puer Ionathæ sagittas, & attulit ad dominum
39 suum: ¶& quid ageretur, penitus ignorabat. tantum-
40 modo enim Ionathas, & Dauid rem nouerãt. ¶De-
dit ergo Ionathas arma sua puero, & dixit ei: Vade
41 & defer in ciuitatem. ¶Cumque abijsset puer, surre-
xit Dauid de loco qui vergebat ad austrũ, & cadens
pronus in terram, adorauit tertiò: & osculantes se
alterutrum, fleuerunt pariter, Dauid autẽ amplius.
42 ¶Dixit ergo Ionathas ad Dauid: Vade in pace: quæ-
cunque iurauimus ambo in nomine Domini, dicen
tes: Dominus sit inter me & te, & inter semen tuum,
43 & semen meum vsque in sempiternum. ¶Et surrexit
Dauid, & abijt: sed Ionathas ingressus est ciuitatem.

CAPVT XXI.

1 VEnit autem Dauid in Nobe ad Achi-mé-
A lech sacerdotẽ: & obstupuit Achimélech,
eò quòd venisset Dauid: Et dixit ei: Qua
2 re tu solus, & nullus est tecum? ¶Et ait
Dauid ad Achi-mélech sacerdotem: Rex præcepit
mihi sermonem, & dixit: Nemo sciat rem propter
quã missus es à me, & cuiusmodi præcepta tibi de-
derim: nam & pueris condixi in illum, & illum
3 locum. ¶Nunc ergo siquid habes ad manũ, vel quin
4 que panes, da mihi, aut quicquid inueneris. ¶Et re-
spondens sacerdos ad Dauid, ait illi: Non habeo lai
cos panes ad manum, sed tantùm panem sanctum:
5 si mundi sunt pueri, maximè à mulieribus. ¶Et ré-
B spondit Dauid sacerdoti, & dixit ei: Et quidem si de (* manducent.)
mulieribus agitur, cõtinuimus nos ab herì & nudiu
stertius, quando egrediebamur, & fuerunt vasa pue
rorum sancta. porrò via hæc polluta est, sed & ipsa
6 hodie sanctificabitur in vasis. ¶‖Dedit ergo ei sacer (‖Mat. 12. c.3.)
dos sanctificatum panem. neque enim erat ibi pa-
nis, nisi tantum panes propositionis, qui sublati fue
7 rant à facie Dñi, vt ponerentur panes calidi. ¶Erat
autem ibi vir quidam de seruis Saul, in die illa in-
C tus in tabernaculo Domini: & nomẽ eius Doeg Idu
8 mæus, potentissimus pastorum Saul: * ¶Dixit autem (* hic pascebat mulas Saul.)
Dauid ad Achi-mélech: Si habes hic ad manum ha-
stam, aut gladium? *quia gladium meũ, & arma mea (* da mihi)
9 non tuli mecum, sermo enim regis vrgebat. ¶Et di-
xit sacerdos: Ecce-hic gladius Goliath Philisthæi, (-2.)
quem percussisti in Valle-terebinthi, est inuolutus
pallio post ephod: si istum vis tollere, tolle: neque
enim hic est alius absque eo. Et ait Dauid: Non est
10 huic alter similis, da mihi eum. ¶Surrexit itaque Da
uid, & fugit in die illa à facie Saul, & venit ad Achis
11 regem Geth, ¶dixeruntq; serui Achis ad eum-cùm
vidissent Dauid: Nũqd nõ iste est Dauid rex terræ? (-6.)
D nónne huic cantabant per choros, dicentes, Percus
12 sit Saul mille, & Dauid decem millia? ¶Posuit autem
Dauid sermones istos in corde suo, & extimuit val-
13 de à facie Achis regis Geth. ¶Et immutauit os suũ
coram eis, & collabebatur inter manus eorum: & im
pingebat in ostia portæ, defluebantque saliuæ eius
14 in barbam. ¶Et ait Achis ad seruos suos: Vidistis ho
15 minem insanum: quare adduxistis eum ad me? ¶An
desunt nobis furiosi, quòd introduxistis istum, vt fu
reret me præsente? hiccine ingredietur domũ meã?

CAPVT XXII.

1 ABijt ergo Dauid inde, & fugit in speluncã
A Odollam. Quod cùm audissent fratres
eius: & omnis domus patris eius, descen-
2 derunt ad eum illuc. ¶Et conuenerunt ad
eum omnes qui erant in angustia constituti, & op-
pressi ære alieno, & amaro animo: & factus est eorũ
princeps: fueruntque cum eo quasi quadringenti vi
3 ri. ¶Et profectus est Dauid inde in Maspha, quæ est
Moab: & dixit ad regem Moab: Maneat oro, pater
meus, & mater mea vobiscum, donec sciam quid fa
4 ciat mihi Deus. ¶Et reliquit eos ante faciem regis
Moab: manseruntque apud eum cũctis diebus qui-
5 bus Dauid fuit in præsidio. ¶Dixitque Gad prophe-
ta ad Dauid: Noli manere in præsidio: proficiscere,
& vade in terram-Iuda. Et profectus est Dauid, &
6 venit in Saltum-hareth. ¶Et audiuit Saul, quòd ap-
paruisset Dauid, & viri qui erant cum eo. Saul autẽ
B cum maneret in Gabaa, & esset in nemore quod est
in Rama, hastam manu tenens, cunctique serui eius
7 circunstarent eum, ¶ait ad seruos suos qui assistebãt
ei: Audite me nunc filij Iemini: nũquid omnibus vo
bis dabit filius Isai agros & vineas, & vniuersos vos
8 faciet tribunos, & centuriones: ¶quoniam coniura-
stis omnes aduersum me, & non est qui mihi renun
ciet, maximè cùm & filius meus fœdus inierit cum
filio Isai? Non est qui vicem meam doleat ex vobis,
nec qui annunciet mihi: eò quòd suscitauerit filius
meus seruum meum aduersum me, insidiantem mi-
9 hi vsq; hodie. ¶Respondens autem Doeg Idumæus
qui assistebat, & erat primus inter seruos Saul: Vidi,
inquit, filium Isai in Nobe apud Achi-mélech filiũ (-5.)
10 Achitob-sacerdotem. ¶Qui consuluit pro eo Domi
num, & cibaria dedit ei: sed & gladium Goliath Phi
11 listhæi dedit illi. ¶Misit ergo rex ad accersendum
Achi-mélech sacerdotem, filium Achitob, & omnẽ
domum patris eius, sacerdotum qui erant in Nobe,
12 qui vniuersi venerunt ad regem. ¶Et ait Saul-ad A- (-4.)
chi-mélech: Audi fili Achitob. Qui respondit: Præ-
13 sto sum domine. ¶Dixitque ad eum Saul: Quare cõ-
C iurastis aduersum me tu & filius Isai, & dedisti ei pa
nes & gladium, & consuluisti pro eo Dominum, vt
consurgeret aduersum me insidiator vsque hodie
14 permanens? ¶Respondensque Achi-mélech regi,
ait: Et quis in omnibus seruis tuis, sicut Dauid fide-
lis, & gener regis, & pergens ad imperium tuum, &
15 gloriosus in domo tua? ¶Num hodie cœpi pro eo
consulere Dominum? absit hoc à me: ne suspicetur
rex aduersus seruum suum rem huiuscemodi, in vni
uersa domo patris mei: non enim sciuit seruus tuus
quicquam super hoc negocio, vel modicũ vel gran
16 de. ¶Dixitque rex: Morte morieris Achi-mélech, tu

17 & omnis domis patris tui. ¶ Et ait rex emissarijs qui
circunstabant eum: Conuertimini, & interficite sa-
cerdotes Domini: nam manus eorum cũ Dauid est:
-a. scientes quòd fugisset,-&`non indicauerunt mihi.
Noluerunt autem serui Regis extẽdere manus suas
* Domini. 18 in sacerdotes Domini, ¶ Et ait rex ad Doeg: Con-

D uertere tu, & irrue in sacerdotes*. Conuersusque.
Doeg Idumæus, irruit in sacerdotes:& trucidauit in
die illa octogintaquinque viros vestitos ephod li-
19 neo. ¶ Nobe autem ciuitatem sacerdotum percus-
sit in ore gladij, & viros & mulieres, & paruulos &
lactentes, bouemque & asinum, & ouem in ore gla-
20 dij. ¶ Euadens autem vnus filius Achi-mélech filij
Achitob, cuius nomẽ erat Abiathár, fugit ad Dauid,
*domus 1. 21 ¶ & annunciauit ei quòd occidisset Saul sacerdotes
22 Domini. ¶ Et ait Dauid ad Abia-thar: Sciebam in
die illa, quòd cùm ibi esset Doeg Idumæus, procul-
dubio annunciaret Sauli: ego sum reus omnium
23 animarum* patris tui. ¶ Mane mecum, ne timeas:
si quis quæsierit animam meam, quæret & animam
tuam, mecumque seruaberis.

CAPVT XXIII.

s E T annunciauerunt Dauid, dicentes: Ecce
A Philisthiim oppugnant Ceilam & diri-
2 piunt areas. ¶ Consuluit ergo Dauid Do
minum, dicens: Num vadam & percutiã
Philisthæos istos? Et ait Dominus ad Dauid: Vade,
3 & percuties Philisthæos & Ceilã saluabis. ¶ Et dixe
runt viri qui erant cum Dauid ad eum: Ecce nos hic
in Iudæa consistentes timemus: quantò magis si ie-
rimus in Ceilam aduersum agmina Philisthinorũ?
4 ¶ Rursum ergo Dauid consuluit Dominum. Qui re-
spondens, ait ei: Surge, & vade in Ceilam: ego enim
5 tradam Philisthæos in manu tua. ¶ Abiit ergo Da-
uid & viri eius in Ceilã, & pugnauit aduersum Phili
sthæos, & abegit iumenta eorũ, & percussit eos pla-
6 ga magna: & saluauit Dauid habitatores Ceilę. ¶ Por
rò eo tempore quo fugiebat Abiathar filius Achi-
mélech ad Dauid in Ceilam, ephod secum habens
7 descenderat. ¶ Nunciatum est autem Sauli, quòd ve
B nisset Dauid in Ceilam. & ait Saul: Tradidit eũ Do-
minus in manus meas, conclususq; est introgressus
8 vrbem in qua portæ & seræ sunt. ¶ Et præcepit Saul
omni populo vt ad pugnam descẽderet in Ceilam,
9 & obsideret Dauid & viros eius. ¶ Quod cum Da-
uid rescisset, quia præpararet ei Saul clam malum,
10 dixit ad Abiathar sacerdotem: Aplica ephod. ¶ Et
ait Dauid: Domine Deus Israël, audiuit famam ser-
uus tuus, quòd disponat Saul venire in Ceilam, vt
11 euertat vrbem propter me. ¶ Si tradent me viri Cei
læ in manus eius? & si descendet Saul sicut audiuit
seruus tuus? Domine Deus Israel indica seruo tuo.
12 Et ait Dominus: Descendet. Dixitque ¶* Dauid: Si *rursum.
tradent me viri Ceilæ, & viros qui sunt mecum in
13 manus Saul? Et dixit Dominus: Tradent. ¶ Surrexit
ergo Dauid & viri eius quasi sexcenti, & egressi de
Ceila, huc atque illuc vagabantur incerti; nuncia-
tumque est Sauli, quòd fugisset Dauid de Ceila &
14 saluatus esset: quam ob rem dissimulauit exire. ¶ Mo
rabatur autẽ Dauid in deserto in locis firmissimis,
mansitq; in monte solitudinis Ziph-in monte opa- -3.
C co: quærebat eum tamen Saul cunctis diebus, & nõ
15 tradidit eum Dominus in manus eius. ¶ Et uidit
Dauid quòd egressus esset Saul vt quæreret animã
16 eius. Porrò Dauid erat in deserto-Ziph in sylua. ¶ Et
surrexit Ionathas filius Saul, & abijt ad Dauid in syl
17 uam, & confortauit manus eius in Deo, ¶ dixitq; ei.
Ne timeas: neq; enim inueniet te manus Saul pa-
tris mei, & tu regnabis supra Israël, & ego ero tibi
18 secundus, sed & Saul pater meus scit hoc. ¶ Percussit
ergo vterque fœdus coram Domino: mansitque Da
uid in sylua, Ionathas autem reuersus est in domũ
19 suam. ¶ Ascenderunt autem Ziphæi ad Saul in Ga-
baa, dicentes: Nõne, ecce Dauid latitat apud nos
in locis tutissimis syluæ, in Colle-Hachila, quæ est
20 ad dexteram deserti? ¶ Nunc ergo sicut desiderauit
anima tua vt descenderes, descende: nostrum au-
21 tem erit vt tradamus eum in manus regis. ¶ Dixit-
que Saul: Benedicti vos à Domino, quia doluistis
22 vicem meam. ¶ Abite ergo, oro, & diligentius præ-
parate, & curiosius agite & considerate locum vbi *velociter
sit pes eius*, vel quis viderit eum ibi,* recogitat * vbi dixistis.
23 enim de me, quod callidè insidier ei. ¶ Con-
siderate, & videte omnia latibula eius, in quibus
D absconditur: & reuertimini ad me ad rem certam, vt
vadam vobiscum. quòd si etiam in terram se obstru
xerit, perscrutabor eum in cunctis millibus Iuda.
24 ¶ At illi surgentes, abierũt in Ziphante Saul: Dauid
autem & viri eius erant in Deserto-Maon in cam-
25 pestribus ad dexteram Iesimon, ¶ Iuit ergo Saul &
socij eius ad quærẽdum eum: & nunciatum est Da-
uid, statimq; descendit ad petram, & versabatur in
deserto-Moan. quod cùm audisset Saul, persequu- *& viri eius.
26 tus est Dauid in deserto Maon. ¶ Et ibat Saul* ad
latus montis ex parte vna: Dauid autem & viri eius
erant in latere montis ex parte altera: porrò Dauid
desperabat se posse euadere à facie Saul: itaq; Saul,
& viri eius in modum coronæ cingebant Dauid &
27 viros eius, vt caperẽt eos? Et nuncius venit ad Saul,
dicens: Festina, & ueni, quoniam infuderunt se Phi-
28 listijm super terram. ¶ Reuersus est ergo Saul, desi-
stens persequi Dauid, & perrexit in occursum Phi-
listinorum: propter hoc uocauerunt locum illum
Petram diuidentem.

CAPVT XXIIII.

s A Scendit ergo Dauid inde: & habitauit in
A locis tutissimis En-gaddi. ¶ Cumque re-
2 uersus esset Saul. postquàm persequutus
est Philisthæos, nunciauerunt ei, dicen-
3 tes: Ecce Dauid in deserto est En-gaddi. ¶ Assumẽs
ergo Saul tria millia electorum uirorum ex omni
Israël, perrexit ad inuestigandum Dauid & uiros
eius, etiã super abruptissimas petras, quæ solis ibici-
4 bus peruię sunt. ¶ Et uenit ad caulas ouiũ, quæ se of-
ferebant uianti: eratque ibi spelunca, quam ingres-
sus est Saul, ut purgaret uentrem: porrò Dauid & ui
5 ri eius in interiore parte speluncæ latebant. ¶ Et

dixerunt serui Dauid ad eum: Ecce dies de qua lo-
quutus est Dominus ad te: Ego tradam tibi inimi-
eum tuum, vt facias ei sicut placuerit in oculis tuis.
Surrexit ergo Dauid & præcidit oram chlamydis
6 Saul silenter. ¶ Post hæc percussit cor suum Dauid,
7 eò quòd abscidisset oram chlamydis Saul. ¶ Dixitq;
B ad viros suos: Propitius sit mihi Dominus ne faciā
hanc rem domino meo, Christo Domini, vt mittam
-7. manum meam in eum, quia Christus Domini est.-
Viuit Dominus`, quia nisi Dominus percusserit eū,
aut dies eius venerit vt moriatur, aut descendens in
prælium, perierit: propitius mihi sit Dominus vt nō
8 mittam manum meam in Christum Domini. ¶ Et
confregit Dauid viros suos sermonibus,* & non p-
*istis. misit eos vt consurgerent in Saul: porrò Saul exur-
9 gens de spelunca, pergebat cœpto itinere. ¶ Surre-
xit autem Dauid post eum: & egressus de spelunca,
clamauit post tergum Saul, dicens: Domine mi rex.
Et respexit Saul post se: & inclinans se Dauid pro-
10 nus in terram, adorauit, ¶ dixitque ad Saul: Quare

audis verba hominum loquentium, Dauid quærit
11 malum aduersum te? ¶ Ecce hodie viderunt oculi
tui quòd tradiderit te Dominus in manu mea in spe
lunca: & cogitaui vt occiderem te: sed pepercit tibi
C oculus meus. dixi enim: Non extendam manum
meam in dominum meum, quia Christus Domini
12 est. ¶ Quin potius pater mi, vide, & cognosce oram
chlamydis tuæ in manu mea: quoniam cùm præscin
derem summitatem chlamydis tuæ, nolui extende-
re manum meam in te: animaduerte, & vide, quo-
niam non est in manu mea malum, neq; iniquitas,
neque peccaui in te: tu autem insidiaris animæ meæ
13 vt auferas eam. ¶ Iudicet Dominus inter me & te, &
vlciscatur me Dominus ex te: manus autem mea nō
14 sit in te: ¶ Sicut & in prouerbio antiquo dicitur:
AB IMPIIS egredietur impietas: manus ergo
15 mea non sit in te. ¶ Quem persequeris Rex Israël?
quem persequeris? canem mortuum persequeris, &
16 pulicem vnum. ¶ Sit Dominus iudex, & iudicet in-
ter me, & te: & videat & iudicet causam meam, & e-
17 ruat me de manu tua. ¶ Cùm autem complesset Da-
D uid, loquens sermones huiuscemodi ad Saul, dixit
Saul: Nunquid vox hæc tua est, fili mi Dauid? Et le-
18 nauit Saul vocem suam, & fleuit, ¶ dixitque ad Da-
uid: Iustior tu es quàm ego: tu enim tribuisti mihi
19 bona: ego autem reddidi tibi mala. ¶ Et tu indicasti
hodie quę feceris mihi bona: quomodo tradiderit
me Dominus in manum tuam, & nō occideris me.
20 ¶ Quis enim cùm inuenerit inimicum suum, dimit-
tet eum in via bona? Sed Dominus reddat tibi vici
situdinem hanc pro eo quod hodie operatus es in
21 me. ¶ Et nunc, quia scio quòd certissimè regnaturus
22 sis, & habiturus in manu tua regnum Israël: ¶ iura
mihi in Domino, ne deleas semen meum post me,
neque auferas nomen meum de domo patris mei.
23 ¶ Et iurauit Dauid Sauli. Abijt ergo Saul in domum
suā: & Dauid & viri eius ascenderūt ad tutiora loca.

CAPUT XXV.

1 Mortuus est autem Samuel, & congregatus Eccl.46.d.21.
A est vniuersus Israël, & planxerunt eum,
& sepelierunt eum in domo sua in Rama
tha. Consurgensque Dauid, descendit in
2 desertum Pharan. ¶ Erat autem vir quispiam in soli
tudine Maon, & possessio eius in Carmelo, & ho-
mo ille magnus nimis: erantque ei oues tria millia,
& mille capræ; & accidit vt tonderetur grex eius in
3 Carmelo. ¶ Nomen autem viri illius erat Nabal: &
nomen vxoris eius Abigaïl: eratque mulier illa pru
dentissima & speciosa: porrò vir eius durus, & pessi-
mus, & malitiosus: erat autem de genere Caleb.
4 ¶ Cùm ergo audisset Dauid in deserto quòd tonde
5 ret Nabal gregem suum, ¶ misit decem iuuenes, &
dixit eis: Ascendite in Carmelum, & venietis ad Na
6 bal, & salutabitis eum ex nomine meo pacificè. ¶ Et
B dicetis: Sit fratribus meis & tibi pax, & domui tuæ
pax, & omnibus quæcunque habes, sit pax. -Et mul -4.
7 tis annis saluos faciens tuos, & omnia tua. ¶ Audiui
quòd tonderent pastores tui * qui erat nobiscum in *greges
deserto: nunquam eis molesti fuimus, nec aliquan- tuos.
do defuit quicquam eis de grege, omni tēpore quo
8 fuerunt nobiscum in Carmelo. ¶ Interroga pueros
tuos, & indicabunt tibi. Nūc ergo inueniant pueri-
tui` gratiā in oculis tuis: in die enim bona venimus.
quodcunque inuenerit manus tua, da seruis tuis, &
9 filio tuo Dauid. ¶ Cumque venissent pueri Dauid,
loquuti sunt ad Nabal omnia verba hæc ex nomine
10 Dauid: & siluerunt. ¶ Respondens autem Nabal pue
ris Dauid, ait: Quis est Dauid? & quis est filius Isai?
hodie increuerunt serui qui fugiunt dominos suos.
11 ¶ Tollam ergo panes meos, & aquas meas, & car-
nes pecorum quæ occidi tonsoribus meis, & dabo
12 viris quos nescio vnde sint? ¶ Regressi sunt itaque
pueri Dauid per viam suam & reuersi venerunt, &
annunciauerunt ei omnia verba quę dixerat Nabal.
13 ¶ Tunc ait Dauid `pueris` suis: Accingatur unus- *viris 8.
C quisque gladio suo. Et accincti sunt singuli gladiis
suis, accinctusque est & Dauid ense suo: & secuti
sunt Dauid quasi quadringenti viri: porrò ducenti
14 remanserunt ad sarcinas. ¶ Abigaïl autem vxori Na
bal nunciauit vnus de pueris suis, dicens: Ecce Da-
uid misit nuncios de deserto vt benedicerent domi
15 no nostro: & auersatus est eos. ¶ homines isti, boni
satis fuerunt nobis, & non molesti, nec quicquam
aliquando periit omni tempore quo fuimus con-
16 uersati cum eis in deserto: ¶ pro muro erant nobis
tam in nocte quàm in die, omnibus diebus quibus
17 pauimus apud eos greges. ¶ Quam ob rem consi-
dera, & recogita quid facias: quoniam completa est
malitia aduersum virum tuum, & aduersum domū
tuam, & ipse est filius Belial, ita vt nemo possit ei lo
18 qui. ¶ Festinauit igitur Abigaïl, & tulit ducentos
panes & duos vtres vini, & quinque arietes coctos,
& quinque sata polentæ, & centum ligaturas vuæ
passæ, & ducentas massas caricarum, & posuit super
19 asinos: ¶ dixitque pueris suis: Pręcedite me: ecce,
D ego post tergum sequar vos, viro autem suo Na-
20 bal non indicauit. ¶ Cùm ergo ascendisset asinum,
& descenderet ad radicem montis, Dauid & uiri

eius descendebant in occursum eius: quibus & illa
21 occurrit. Et ait Dauid: ¶ Verè frustra seruaui omnia
quę huius erant in deserto, & non periit quicquā de
cunctis quæ ad eum pertinebāt: & reddidit mihi ma
22 lum pro bono. ¶ Hæc faciat Deus inimicis Dauid,
& hæc addat, si reliquero de omnibus quę ad ipsum
pertinent vsque manè, mingentem ad parietem.
23 ¶ Cùm autem vidisset Abigail Dauid, festinauit, &
descendit de asino, & procidit coram Dauid super
24 faciem suā, & adorauit super terram, ¶ & cecidit ad
pedes eius, & dixit: In me sit domine mi, hęc iniqui
tas: loquatur obsecro ancilla tua in auribus tuis: &
25 audi verba famulæ tuæ. ¶ Ne ponat oro, dn̄s meus
rex cor suum super virū istum iniquū Nabal: quo-
niam secundum nomen suum stultus est, & stultitia
est cum eo: ego autem ancilla tua non vidi pueros
26 tuos domine mi, quos misisti. ¶ Nunc ergo domine
E mi, viuit Dominus, & viuit anima tua, qui prohibuit
te ne venires in sanguinem, & saluauit manum tuā
tibi: & nunc fiant sicut Nabal inimici tui, & qui quę-
27 runt domino meo malum. ¶ Quapropter suscipe be
nedictionem hanc, quam attulit ancilla tua tibi do
mino meo: & da pueris qui sequuntur te dominum
28 meum. ¶ Aufer iniquitatem famulæ tuæ: faciēs enim
faciet Dominus tibi domino meo domum fidelem,
quia prælia Domini domine mi tu prælia ris: malitia
ergo non inueniatur in te omnibus diebus uitę tuę.
29 ¶ Si enim surrexerit aliquando homo persequēs te,
& quærens animam tuā, erit anima domini mei cu-
stodita quasi in fasciculo viuentium, apud Domi-
num Deum tuum: porrò inimicorum tuorum ani-
30 ma rotabitur, quasi in impetu & circulo fundę. ¶ Cū
ergo fecerit Dominus tibi domino meo omnia quę
loquutus est bona de te, & constituerit te ducem su
31 per Israël. ¶ nō erit tibi hoc in singultum, & in scru-
pulum cordis domino meo, quòd effuderis sangui-
nem innoxium, aut ipse te vltus fueris: & cum bene
fecerit Dominus domino meo, recordaberis ancil-
32 læ tuæ. * ¶ Et ait Dauid ad Abigàil: Benedictus Do-
F minus Deus Israel, qui misit hodie te in occursum
33 meum: ¶ & benedictum eloquium tuum: & benedi-
cta tu, quæ prohibuisti me hodie ne irem ad sangui
34 nem & vlciscerer me manu mea. ¶ Alioqnin viuit
Dominus Deus Israël, qui prohibuit me, ne malum
facerem tibi: nisi citò venisses in occursum mihi, nō
remansisset Nabal vsque ad lucem matutinam, min
35 gens ad parietem. ¶ Suscepit ergo Dauid de manu
eius omnia quæ attulerat ei, dixitque ei: Vade paci
ficè in domum tuam, ecce audiui vocem tuā & ho-
36 noraui faciem tuam. ¶ Venit autem Abigáil ad Na
bal: & ecce erat ei conuiuiū in domo eius, quasi con
uiuium regis, & cor Nabal iucundum: erat.n. ebrius
nimis: & non indicauit ei verbum pusillum aut gran
37 de vsque manè. ¶ Diluculo autem cùm digessisset vi
G num Nabal, indicauit ei vxor sua verba hęc, & emor
tuum est cor eius intrinsecus, & factus est quasi la-
38 pis. ¶ Cumque pertransissent decem dies, percussit
39 Dominus Nabal, & mortuus est. ¶ Quod cùm audis-
set Dauid mortuū Nabal, ait: Benedictus Dominus
qui iudicauit causam opprobrij mei de manu Na-
bal, & seruum suum custodiuit à malo: & malitiam
Nabal reddidit Dominus in caput eius. Misit ergo
Dauid, & locutus est ad Abigáil, vt sumeret eam si-
40 bi in vxorem. ¶ Et venerunt pueri Dauid ad Abi-
gáil in Carmelum, & locuti sunt ad eam, dicentes:
Dauid misit nos ad te, vt accipiat te sibi in vxorem.

* & tu benefacies ei.

41 ¶ Quæ consurgens adorauit prona in terram, & ait:
Ecce famula tua sit in ancillam, vt lauet pedes ser-
42 uorum Domini mei. ¶ Et festinauit, & surrexit Abi-
gáil, & ascendit super asinum, & quinque puellę ie-
runt cum ea, pedissequę eius, & secuta est nuncios
43 Dauid, & facta est illi vxor. ¶ Sed & Achi-nóam ac-
cepit Dauid de Iezrahel: & fuit vtraque vxor eius.
44 ¶ Saul autem dedit Michol filiam suam vxorem Da
uid, Phalti, filio Lais, qui erat de Gallim.

CAPVT XXVI.

1 ET venerunt Ziphæi ad Saul in Gabaa, di-
A centes: Ecce Dauid absconditus est in
Colle-Hachila, quæ est ex aduerso soli-
2 tudinis. ¶ Et surrexit Saul, & descendit
in desertum-Ziph, & cum eo tria millia virorum de
electis Israël, vt quæreret Dauid in deserto-Ziph.
3 ¶ Et castrametatus est Saul in Gabaa-hachila, quæ
erat ex aduerso solitudinis in via: Dauid autem ha-
bitabat in deserto. Vidēs autem quòd venisset Saul
4 post se in desertum, ¶ misit exploratores, & didicit
5 quòd illuc venisset certissimè. ¶ Et surrexit Dauid- -7.
clam, & venit ad locum vbi erat Saul: cumque vidis -3.
set locū in quo dormiebat Saul & Abner filius Ner,
princeps militię eius, & Saulem dormientem in ten
6 torio, & reliquum vulgus per circuitum eius, ¶ ait
Dauid ad Achi-melech Hethæum, & Abisai filium
Saruiæ, fratrem Ioab, dicens: Quis descendet
mecum ad Saul in castra? Dixitque Abisai: Ego de-
7 scendam tecum. ¶ Venerunt ergo Dauid & Abi-
sai ad populum nocte, & inuenerunt Saul iacentem
& dormientem in tentorio, & hastam fixam in terra
ad caput eius: Abner autem & populum dormien-
8 tes in circuitu eius. ¶ Dixitque Abisai ad Dauid:
Conclusit Deus inimicum tuum hodie in manus
B tuas: nunc ergo perfodiam eum lancea in terra se-
9 mel, & secundo opus non erit. ¶ Et dixit Dauid ad
Abisai: Ne interficias eum: quis enim extendet ma-
num suam in Christum Domini, & innocens erit?
10 ¶ Et dixit Dauid: Viuit Dominus, quia nisi Domi-
nus percusserit eum, aut dies eius venerit vt moria-
11 tur, aut in prælium descendens, perierit: ¶ propitius
sit mihi Dominus ne extendam manum meam in
Christum Domini. nunc igitur tolle hastam quæ est
12 ad caput eius, & scyphum aquæ, & abeamus. ¶ Tulit
igitur Dauid hastam, & scyphum aquæ, qui erat ad
caput Saul & abierunt: & non erat quisquam qui vi
deret, & intelligeret, & euigilaret, sed omnes dor-
miebant: quia sopor Domini irruerat super eos.
13 ¶ Cumq; transisset Dauid ex aduerso, & stetisset in
uertice montis de longè, & esset grande internal-

14 lum inter eos,¶ clamauit Dauid ad populum, & ad
Abner filium Ner, dicens: Nónne respondebis Ab-
C ner? Et respondẽs Abner, ait: Quis es tu qui clamas,
15 & inquietas regem? ¶ Et ait Dauid ad Abner: Nun-
quid nõ vir tu es? & quis alius similis tui in Israël? qua-
re ergo non custodisti Dominum tuum regem? in-
gressus est enim vnus de turba vt interficeret regem
16 Dominum tuum. ¶ Non est bonum hoc quod feci-
sti: viuit Dominus, quoniã filij mortis estis vos, qui
non custodistis Dominum vestrum, Christum Do-
mini: nunc ergo vide vbi sit hasta regis, & vbi scy-
17 phus aquæ qui erat ad caput eius. ¶ Cognouit autẽ
Saul vocem Dauid, & dixit: Nũquid vox hæc tua fili
mi Dauid? Et ait Dauid: Vox mea domine mi rex.
18 ¶ Et ait: Quam ob causam dominus meus persequi-
tur seruum suum? Quid feci? aut quod est malum in
19 manu mea? ¶ Nunc ergo audi oro Domine mi rex
verba serui tui: Si Dominus incitat te aduersum me,
D odoretur sacrificium: si autem filij hominum, male-
dicti sunt in conspectu Domini ` qui ` eiecerunt me ` quia r.
hodie, vt non habitem in hæreditate Domini, dicẽ-
20 tes: Vade, serui diis alienis. ¶ Et nunc non effunda-
tur sangnis meus in terram coram Domino: quia
egressus est rex Israël vt quærat pulicem vnum, sicut
21 persequitur perdix in montibus. ¶ Et ait Saul, Pec-
caui: reuertere fili mi Dauid: nequaquam enim vl-
trà tibi malefaciam, eò quòd preciosa fuerit anima
mea in oculis tuis hodie: apparet enim quòd stultè
22 egerim, & ignorauerim multa nimis. ¶ Et respondẽs
Dauid, ait: Ecce hasta regis, transeat vnus de pueris
23 regis, & tollat eam. ¶ Dominus autem retribuet vni-
cuique secundum iustitiam suam & fidem: tradidit
enim te Dominus hodie in manum meam, & nolui
extendere manum meam in Christum Domini.
24 ¶ Et sicut magnificata est anima tua hodie in oculis
meis, sic magnificetur anima mea in oculis Domi-
25 ni, & liberet me de omni angustia. ¶ Ait ergo Saul
ad Dauid: Benedictus tu fili mi Dauid: & quidem fa
ciens facies, & potẽs poteris. Abiit autem Dauid in
viam suam, & Saul reuersus est in locum suum.

CAPVT XXVII.

1 ET ait Dauid in corde suo: Aliquando in-
A cidam vna die in manus Saul: nónne me
lius est vt fugiam, & saluer in terra Phili
sthinorum `, vt ` desperet Saul, cessetque *& 2
me quærere in cunctis finibus Israël? fugiã ergo ma
2 nus eius. ¶ Et surrexit Dauid, & abiit ipse, & sexcen-
ti viri cum eo, ad Achis filium Maoch regem Geth.
3 ¶ Et habitauit Dauid cum Achis in Geth, ipse & vi- *vir 2.
ri eius, * & domus eius, Dauid & duæ vxores eius,
Achi-nóam Iezrahelitis, & Abigáil vxor Nabal Car
4 meli. ¶ Et nunciatum est Sauli quòd fugisset Dauid
5 in Geth, & non addidit vltrà quærere eum. ¶ Dixit
B autem Dauid ad Achis. ¶ Si inueni gratiam in ocu-
lis tuis, detur mihi locus in vna vrbium regionis hu
ius, vt habitem ibi. cur enim manet seruus tuus in ci
6 uitate regis tecum? ¶ Dedit itaque ei Achis in die
illa Siceleg: propter quam causam facta est Siceleg
7 regum Iuda vsque in diem hanc. ¶ Fuit autem nume
rus dierum quibus habitauit Dauid in regione Phi
8 listhinorum, quatuor mensium. ¶ Et ascẽdit Dauid, ` habitabant: 8.
C & viri eius, & agebant prædas de Gessuri, & de Ger ` vagi habitabant 4.
zi, & de Amalecitis: hi enim ` pagi ` habitabantur `
in terra antiquitus, euntibus Sur vsque ad terram
9 Aegypti. ¶ Et percutiebat Dauid omnem terram,
* nec relinquebat viuentem virum & mulierem: tol * illorum.
lẽsq; oues, & boues, & asinos, & camelos, & vestes,
10 reuertebatur & veniebat ad Achis. ¶ Dicebat autẽ
ei Achis: In quem irruisti hodie? Respondebat Da-
uid: Contra meridiem Iudæ, & contra meridiem Ie
11 rameel, & contra meridiem Ceni. ¶ Virum & mulie
D rem non viuificabat Dauid, nec adducebat in Geth:
dicens: Ne fortè loquantur aduersum nos. Hæc fe-
cit Dauid: & hoc erat decretum illi omnibus diebus
12 quibus habitauit in regione Philisthinorum. ¶ Cre-
didit ergo Achis Dauid, dicens: Multa mala opera-
tus est contra populum suum Israël: erit igitur mihi
seruus sempiternus.

CAPVT XXVIII.

1 FActum est autem in diebus illis, congre-
A gauerunt Philisthiim agmina sua, vt præ-
pararentur ad bellum contra Israël: Di-
xitque Achis ad Dauid: Sciens nunc sci-
to, quoniam mecum egredieris in castris tu & viri
2 tui. ¶ Dixitque Dauid ad Achis: Nunc scies quæ fa-
cturus est seruus tuus. Et ait Achis ad Dauid: Et
ego custodem capitis mei ponam te cũctis diebus.
3 ‖ ¶ Samuel autem mortuus est, planxitque eum om- ‖Sap. 25. 1.
nis Israël, & sepelierunt eum in Ramatha vrbe sua.
Et Saul abstulit magos, & hariolos de terra `& in-
4 terfecit eos, qui pythones habebant in ventre `. ¶ Cõ ` 6.
gregatique sunt Philisthiim & venerũt & castrame-
tati sunt in Sunam: congregauit autem & Saul vni-
5 uersum Israel, & venit in Gelbóe. ¶ Et vidit Saul ca-
stra Philisthiim, & timuit, & expauit cor eius nimis.
6 ¶ Consuluitque Dominum, & non respondit ei, ne-
que per somnia, neque per sacerdotes, neque per
7 prophetas. ¶ Dixitque Saul seruis suis: Quærite mihi
mulierem habentem pythonem, & vadam ad eam,
& sciscitabor per illam. Et dixerunt serui eius ad eũ:
B Est mulier pythonem habens in Endor. ¶ Mutauit
8 ergo habitum suum, vestitusque est aliis vestimen- Leu. 20. 27.
tis, & abiit ipse & duo viri cum eo, veneruntque Deu. 18. 11.
ad mulierem nocte, & ait illi: Diuina mihi in pytho
9 ne, & suscita mihi quem dixero tibi. ¶ Et ait mulier
ad eum: Ecce tu nosti quanta fecerit Saul, & quo-
modo eraserit magos & hariolos de terra: qua-
10 re ergo insidiaris animæ meæ, ut occidar? ¶ Et
iurauit ei Saul in Domino, dicens: Viuit Do-
minus, quia non eueniet tibi quicquam mali pro-
11 pter hanc rem. ¶ Dixitque ei mulier: Quem su-
scitabo tibi? Qui ait: Samuelem mihi suscita.
12 ¶ Cùm autem vidisset mulier Samuelem, excla-
mauit voce magna, & dixit ad Saul: Quare impo-

13 fuisti mihi?Tu es enim Saul.¶ Dixitq; ei rex:Noli ti
mere:quid vidisti? Et ait mulier ad Saul: deos vidi
14 ascendentes de terra.¶ Dixitque ei: Qualis est for-
C ma eius?Quæ ait. Vir senex ascendit,& ipse amictus
est pallio. Et intellexit Saul, quòd Samuel esset, &
inclinauit se super faciem suam in terra, & adora-
1Eccle.46. d.23. 15 uit.¶ ‖Dixit autem Samuel ad Saul: Quare,inquieta
sti me vt suscitarer?Et ait Saul:Coarctor nimis:siqui
dem Philisthiim pugnant aduersum me,& Deus re-
cessit à me,& exaudire me noluit,neq; in manu pro
phetarum, neque per somnia:vocaui ergo te, vt o-
16 stenderes mihi quid faciam.¶ Et ait Samuel: Quid
interrogas me,cùm Dominus recesserit à te, & tran
17 sierit ad æmulum tuum?¶ Faciet enim tibi Dominns
1Sup.15.f. 28. sicut loquutus est in mann mea, & ‖ scindet regnum
tuum de manu tua, & dabit illud proximo tuo Da-
18 uid:¶ quia non obedisti voci Domini, neque fecisti
iram furoris eius in Amalec. idcirco quod pateris,
19 fecit tibi Dominus hodie.¶ Et dabit Dominus etiã
Israël tecum in manus Philisthiim: cras autem tu &
filij tui mecum eritis: sed & castra Israël trader Do-
*valde 1 20 minus in manus Philisthiim.¶ Statimque Saul ceci-
D dit porrectus in terram;extimuerat enim * verba Sa
muelis:& robur non erat in eo,quia non comederat
21 panem tota die illa.¶ Ingressa est itaque mulier illa
ad Saul,(conturbatus enim erat valde) dixitque ad
eum:Ecce obediuit ancilla tua voci tuæ, & posui a-
nimam meã in manu mea: & audiui sermones tuos
22 quos loquutus ès ad me.¶ Nunc igitur audi & tu vo
cem ancillæ tuæ, & ponam coram te buccellam pa-
nis,vt comedens conualescas, & possis iter agere.
23 ¶ Qui renuit,& ait:Non comedam.Coegerunt autẽ
eum serui sui & mulier:& tandem audita voce eorũ,
24 surrexit de terra,& sedit super lectum.¶ Mulier au-
tem illa habebat vitulum pascualem in domo; & fe
stinauit,& occidit eum: tollensque farinam miscuit
25 eam,& coxit azyma,¶& posuit ante Saul,& ante ser
uos eins.Qui cum comedissent, surrexerunt & am-
bulauerunt per totam noctem illam.

CAPVT XXIX.

1 COngregata sunt ergo Philisthiim vniuer-
A sa agmina in Aphec: sed & Israël castra-
metatus est super fontem qui erat in Iez-
2 rahel.¶ Et satrapæ quidem Philisthiim
incedebant in centuriis & millibus.Dauid autem &
3 viri eius erant in nouissimo agmine cum Achis.¶Di
-5. xeruntque principes Philisthiim ad Achis. Quid
sibi volũt Hebræi isti? Et ait Achis ad principes Phi
listhiim: Nunquid ignoratis Dauid, qui fuit seruus
Saul regis Israël, & est apud me multis diebus vel
*mali. annis, & non inueni in eo quicquam * ex die qua
4 transfugit ad me,vsq; ad diem hanc.¶ Irati sunt au-
tem aduersus eum principes Philisthiim,& dixerũt
1. Pa.12. d.19. B ei:‖ Reuertatur vir, & sedeat in loco suo, in quo cõ
tuisti eũ:& non descendat nobiscum in prælium, ne
fiat nobis aduersarius cùm præliari cœperimus:quõ
enim aliter poterit placare Dñm suũ, nisi in capiti
5 bus nostris?¶Nonne iste est Dauid,cui cantabant in
choris,dicẽtes:Percussit Saul in millibus suis:Et Da
6 uid in decẽ millibus suis.¶ Vocauit ergo Achis Da-
C uid,& ait ei:Viuit Dñs,quia rectus es tu, & bonus in
cõspectu meo:& exitus tuus & introitus tuus mecũ
est in castris:& non inueni in te quicquã mali ex die
qua venisti ad me, vsque in diem hanc: sed satrapis
7 non places.¶ Reuertere ergo, & vade in pace, & nõ
8 offendas oculos satraparum Philisthiim.¶ Dixitq;
Dauid ad Achis: Quid enim feci,& quid inuenisti
in me seruo tuo à die qua fui in conspectu tuo vsq;
in diem hanc,vt non veniam, & pugnem contra ini
9 micos domini mei regis?¶ Respondens autẽ Achis,
locutus est ad Dauid:Scio,quia bonus es tu in ocu-
lis meis,sicut Angelus Dei:sed principes Philisthi-
norum dixerunt, Non ascendet nobiscum in præ-
10 lium.¶ Igitur consurge manè,tu & serui domini tui,
D qui venerunt tecum:& cùm de nocte surrexeritis, &
11 cœperit dilucescere,pergite.¶ Surrexit itaq; de no-
cte Dauid ipse & viri eius, vt proficiscerentur ma-
nè, & reuerterentur ad terram Philisthiim: Phili-
sthiim autem ascenderunt in Iezrahel.

CAPVT XXX.

1 CVmque venissent Dauid & viri eius in Si
A celeg die tertia,Amalecitæ impetum fe-
cerant ex parte australi in Siceleg,& per
cusserant Siceleg, & succenderant eam
2 igni.¶ Et captiuas duxerant mulieres ex ea, à mini-
mo vsque ad magnum: & non interfecerant quen-
quam,sed secum duxerant, & pergebãt itinere suo.
3 ¶ Cùm ergo venisset Dauid & viri eius ad ciuitatẽ,
& inuenissent eam succensam igni,& vxores suas,&
4 filios suas,& filias ductas esse captiuas, ¶ leuauerũt
Dauid & populus qui erant cum eo, voces suas, &
5 planxerunt donec deficerent in eis lachrymæ.¶ Si-
quidem & duæ vxores Dauid captiuæ ductæ fuerãt,
Achinóam Iezrahelitis, & Abigaïl vxor Nabal Car
6 meli.¶ Et cõtristatus est Dauid valde:volebat enim
B eũ populus lapidare: quia amara erat anima vnius-
cuiusque viri super filiis suis,& filiabus:confortatus
7 est autem Dauid in Domino Deo suo.¶ Et ait ad
Abiathar sacerdotem filium Achi-mélech:Applica
ad me ephod: Et applicuit Abiathar ephod ad Da-
8 uid:¶ & consuluit Dauid Dominum,dicens: Perse-
quar latrunculos hos,& comprehendã eos, an nõ?
Dixitque ei Dominus: Persequere:absque dubio -6.
9 enim comprehẽdes eos, & excuties prædã.¶ Abiit
ergo Dauid ipse & sexcenti viri qui erant cum eo,
& venerunt vsque ad Torrentem-Besor:& lassi qui-
10 dam substiterunt.¶ Persecutus est autem Dauid ipse
C & quadringenti viri: * substiterant enim ducẽti, qui *cum eo.
11 lassi transire non poterant Torrentem-Besor.¶ Et
inuenerunt virum Aegyptium in agro, & adduxe-
runt eum ad Dauid:dederuntq; ei panem vt come-
12 deret,& biberet aquam,¶ sed & fragmen massæ cari
carum & duas ligaturas vuæ passæ. Qui cùm come-
disset, reuersus est spiritus eius, & refocillatus est:
non enim comederat panem, neque biberat aquã,
13 tribus diebus & tribus noctibus.¶ Dixit itaque ei
Dauid. Cuius es tu? vel vnde? & quo pergis? -2.
D Qui ait: Puer Aegyptius ego sum,seruus viri Ama-
lecitæ: dereliquit autem me dominus meus, qui
14 ægrotare cœpi nudiustertius.¶ Siquidem nos
erupimus ad australem plagam Cerethi, & con-
tra Iudam, & ad meridiem Caleb, & Siceleg
15 succendimus igni.¶ Dixitque ei Dauid: Po-
tes me ducere ad cuneum istum? Qui ait: Iu-
ra mihi per Deum quòd non occidas me, & non
tradas me in manus Domini mei, & ego ducam
16 te ad cuneum istum. Et iurauit ei Dauid.¶ Qui -4.
cùm duxisset eum, ecce illi discumbebant super

faciem vniuersæ terræ, comedentes & bibentes, &
quasi festum celebrantes diem pro cuncta præda &
spolijs quę ceperant de terra-Philisthiim, & de ter-
17 ra Iuda. ¶ Et percussit eos Dauid à vespere vsque ad
E vesperam alterius diei, & non euasit ex eis quisquã,
nisi quadringenti viri adolescentes, qui ascenderãt
18 camelos, & fugerant. Eruit ergo Dauid omnia quæ
19 tulerant Amalecitæ, & duas vxores suas eruit. ¶ Nec
defuit* quisquam* à paruo vsq; ad magnum, tam de (* quicquã.)
filiis quam de filiabus, & de spoliis: & quæcunq; ra-
20 puerant, omnia reduxit Dauid. ¶ Et tulit vniuersos
greges & armenta, & minauit ante faciem suam, di-
21 xeruntque: Hęc est præda Dauid. ¶ Venit autem Da
uid ad ducentos viros, qui lassi substiterant, nec seq
potuerant Dauid, & residere eos iusserat in Torren
F te-Besor: qui egressi sunt obuiam Dauid, & populo
qui erat cum eo. Accedens autem Dauid ad popu-
22 lum, salutauit eos pacificè. ¶ Respondensq; omnis
vir pessimus, & iniquus de viris qui ierant cum Da-
uid, dixit: Quia non venerunt nobiscũ, non dabimus
eis quicquam de præda quam eruimus: sed sufficiat
vnicuique vxor sua & filij, quos cùm acceperint, re-
23 cedant. ¶ Dixit autem Dauid: Nõ sic facietis fratres
mei de his quæ tradidit nobis Dominus, & custodi
uit nos, & dedit latrunculos qui eruperant aduersũ
24 nos, in manus nostras: ¶ nec audiet vos quisquã su-
per sermone hoc: ęqua enim pars erit descendentis
ad prælium, & remanentis ad sarcinas, & similiter
25 diuident. ¶ Et factum est hoc ex die illa, & deinceps
constitutum & præfinitum, & quasi lex in Israël, vsq;
26 in diem hanc. ¶ Venit ergo Dauid in Siceleg, & mi-
sit dona de præda senioribus Iuda proximis suis, di
cens: Accipite benedictionem de præda hostiũ Do
27 mini: ¶ His qui erant in Bet-hel, & qui in Ramoth
28 ad meridiem, & qui in Gether, ¶ & qui in Aroër, &
29 qui in Sepha-moth, & qui in Esthamo, ¶ & qui in
Rachal, & qui in vrbibus Ierameel, & qui in vrbibus
30 Ceni, ¶ & qui in Harama, & qui in lacu Asan, & qui
31 in Athach, ¶ & qui in Hebron: & reliquis qui erant
in his locis, in quibus commoratus fuerat Dauid &
viri eius.

CAPVT XXXI.

1 PHilisthiim autem pugnabant aduersum (1. Par. 10. a.1.)
A Israël: & fugerunt viri Israël ante faciem
Philisthiim, & ceciderunt interfecti in
2 monte Gelboe. ¶ Irrueruntq; Philisthiim
in Saul & in filios eius, & percusserunt Ionathan &
3 Abinadab & Melchisúa filios Saul, ¶ totumq; pon-
dus prælij versum est in Saul: & consecuti sunt eum
viri sagittarij, & vulneratus est vehementer à sagit-
4 tariis. ¶ Dixitque Saul ad armigerum suum: Euagi-
na gladium tuum, & percute me, ne fortè veniãt in-
circuncisi isti, & interficiant me, illudentes mihi. Et
B noluit armiger eius: fuerat enim nimio terrore
perterritus. Arripuit itaque Saul gladium suum* & (* 2.)
5 irruit super eum. ¶ Quod cùm vidisset armiger eius,
videlicet quòd mortuus esset Saul, irruit etiam ipse
6 super gladium suum, & mortuus est cum eo. ¶ Mor-
tuus est ergo Saul, & tres filij eius, & armiger illius,
7 & vniuersi viri eius in die illa pariter. ¶ Videntes au
tem* filij* Israel qui erant trans vallem & trans Ior- (* viri s.)
danẽ, quòd fugissent viri Israëlitę, & quòd mortuus
esset Saul, & filij eius, reliquerunt ciuitates suas, &

fugerũt: veneruntq; Philisthiim, & habitauerũt ibi.
8 ¶ Facta autem die altera, venerũt Philisthiim, vt ex-
C poliarent interfectos, & inuenerunt Saul & tres fi-
9 lios eius iacentes in Gelbóe. ¶ Et pręciderũt caput
Saul, & expoliauerunt eum armis: & miserunt in ter
ram Philisthinorum per circuitum, vt annũciaretur
10 in templo idolorum,* & in populis. ¶ Et posuerunt (* suorũ 2.)
arma eius in templo Astaroth: corpus verò eius su-
11 spenderunt in muro Beth-san. ¶ Quod cùm audis- (2. Reg. 2. a.4.)
sent habitatores Iabes-Galaad, quæcunque fecerãt
12 Philisthiim Saul, ¶ surrexerũt omnes viri fortissimi,
& ambulauerant tota nocte, & tulerunt cadauer
Saul, & cadauera filiorum eius de Muro-Beth-san:
veneruntque Iabes-Galaad, & combusserunt ea ibi
13 igni: ¶ & tulerunt ossa eorum, & sepelierunt in ne-
more Iabes, & ieiunauerunt septem diebus.

LIBRI PRIMI REGVM FINIS.

LIBER SECVNDVS SAMVELIS, quem nos secundum Regum dicimus.

CAPVT PRIMVM.

1 CACTVM est autē postquàm mor
A tuus est Saul, vt Dauid reuerteretur
à cæde Amalec, & maneret in Sice-
2 leg duos dies. ¶ In die autem tertia
apparuit homo veniens de castris
Saul veste conscissa, & puluere con-
spersus caput: & vt venit ad Dauid, cecidit super fa
3 ciem suam, & adorauit. ¶ Dixitque ad eum Dauid:
Vnde venis? Qui ait ad eum: De castris Israël fugi.
4 ¶ Et dixit ad eum Dauid: Quod est verbum quod fa-
ctum est? indica mihi. Qui ait: Fugit populus ex prę-
lio, & multi corruentes e populo mortui sunt: sed &
5 Saul & Ionathas filius eius, interierunt. ¶ Dixitque
Dauid ad adolescentē qui nunciabat ei; Vnde scis,
6 quia mortuus est Saul & Ionathas filius eius? ¶ Et
ait adolescens qui nunciabat ei: Casu veni in mon-
tem Gelboe, & Saul incumbebat super hastam suā:
7 porrò currus & equites appropinquabant ei, ¶ & cō
B uersus post tergum suum, vidensque me vocauit.
8 Cui cùm respondissem, Adsum: ¶ dixit mihi: Quisnā
9 es tu? Et aio ad eum: Amalecites ego sum. ¶ Et locu
tus est mihi: Sta super me, & interfice me: quoniam
teneot me angustię, & adhuc tota anima mea in me
10 est. ¶ Stansque super eum, occidi illum: sciebā enim
quòd viuere non poterat post ruinam: & tuli diade
ma quod erat in capite eius, & armillā de brachio
11 illius, & attuli ad te, dominum meum huc. ¶ Appre-
hendens autem Dauid vestimenta sua scidit, om-
12 nesque viri qui erant cum eo. ¶ & planxerunt, & fle
uerunt, & ieiunauerunt vsque ad vesperam super
Saul, & super Ionathan filium eius, & super populū
Domini, & super domū Israël, eò quòd corruissent
13 gladio. ¶ Dixitq; Dauid ad iuuenē qui nunciauerat
ei: Vnde es tu? Qui rñdit: Filius hominis aduenæ A- ₐPs. 104. b. 13.
14 malecitæ ego sum. ¶ Et ait ad eū Dauid: ¡Quare non
C timuisti mittere manū tuam vt occideres Christum
15 Dñi? ¶ Vocansq; Dauid vnum de pueris suis, ait: Ac
cedens, irrue in eū. Qui percussit illum, & mortuus
16 est. ¶ Et ait ad eum Dauid: Sāguis tuus super caput
tuum: os enim tuum locutum est aduersum te, di-
17 cens: Ego interfeci Christum Domini. ¶ Planxit au-
tem Dauid planctum huiuscemodi super Saul & su
18 per Ionathan filium eius: ¶ (& præcepit vt docerent planctum
filios Iuda ˋarcū ˋ, sicut scriptū est in Libro iustorū.) -10.
-Et ait, Considera Israël pro his qui mortui sunt
super excelsa tua vulneratiˋ.
19 ¶ Inclyti, Israël, super montes tuos interfecti sunt:
quomodo ceciderunt fortes?
20 ¶ Nolite annunciare in Geth, neque annuncietis
in compitis Ascalonis: ne fortè lætentur filij Phili-
sthiim, ne exultent filiæ incircuncisorum.
21 ¶ Mōtes Gelboe, nec ros, nec pluuia veniant sup
vos: neq; sint agri primitiarū: qa ibi abiectus est cly
peus fortiū, clypeus Saul, quasi nō esset vnct oleo.
22 ¶ A sanguine interfectorū, ab adipe fortium, sagit
D ta Ionathæ nunquàm rediit retrorsum: & gladius
Saul non est reuersus inanis.
23 ¶ Saul & Ionathas amabiles, & decôri in vita sua,
in morte quoque non sunt diuisi: aquilis velocio-
res, leonibus fortiores.
24 ¶ Filię Israël sup Saul flete, q vestiebat vos coccino
in delitiis, q pbebat ornamenta aurea cultui vestro.
25 ¶ Quomodo ceciderunt fortes in prælio? Iona-
thas in excelsis tuis occisus est?
26 ¶ Doleo super te frater mi Ionatha decóre nimis,
& amabilis super amorem mulierum. -Sicut mater
vnicum amat filium suum, ita ego te diligebamˋ. 1.
27 ¶ Qūo ceciderūt robusti, & perierūt arma bellica?

CAPVT II.

1 IGitur post hæc consuluit Dauid Dñm, di-
A cens: Num ascendā in vnam de ciuitati-
bus Iuda? Et ait Dñs ad eum: Ascēde. Di
xitq; Dauid: Quò ascendam? & rñdit ei,
2 in Hebrō. ¶ Ascēdit ergo Dauid, & duę vxores eius,
Achi-nóam Iezrahelitis, & Abigáil vxor Nabal
3 Carmeli: ¶ sed & viros qui erant cum eo, duxit Da-
uid singulos cum domo sua, & manserunt in op-
4 pidis Hebron. ¶ | Veneruntque uiri Iuda, & un- 11. Mac. 2. 57.
xerunt ibi Dauid, vt regnaret super domum Iuda.
| Et nunciatum est Dauid, quòd viri Iabes-Galaad 11. Re. 31. 1. 11.
5 sepelissent Saul. ¶ Misit ergo Dauid nuncios ad

viros Iabes-Galaad,dixitque ad eos: Benedicti vos
à Domino, qui fecistis misericordiam hanc cum do
6 mino vestro Saul,& sepelistis eum. ¶ Et nunc retri-
B buet vobis quidem Dominus misericordiam & ve-
ritatem:sed & ego reddam gratiã, eò quòd fecistis
6 verbum istud. ¶ Cõfortentur manus vestræ,& esto-
te filij fortitudinis : licèt enim mortuus sit dominus
vester Saul , tamen me vnxit domus Iuda in regem
8 sibi. ¶ Abner aũt filius Ner princeps exercitus Saul,
tulit Is-bóseth filium Saul , & circumduxit eum per
9 castra,¶ regẽq; cõstituit super Galaad,& super Ges-
suri,& super Gezrahel , & super Ephráim , & super
10 Ben-iamin,& super Israël vniuersum.¶Quadragin-
ta annorum erat Is-bóseth filius Saul , cùm regnare
cœpisset super Israël,& duobus annis regnauit: sola
11 autem domus Iuda sequebatur Dauid.¶ Et fuit nu-
C merus dierum quos commoratus est Dauid , impe-
rans in Hebron super domum Iuda , septem anno-
12 rum,& sex mensium. ¶ Egressusque est Abner filius
Ner , & pueri Is-bóseth filij Saul de castris in Ga-
13 baon . ¶ Porrò Ioab filius Saruiæ , & pueri Dauid e-
gressi sunt , & occurrerunt eis iuxta piscinã Gabaõ.
Et cùm in vnum conuenissent è regione sederũt : hi
14 in vna parte piscinæ,& illi ex altera.¶ Dixitq; Abner
ad Ioab:Surgant pueri,& ludant coram nobis.Et re
15 spondit Ioab:Surgant: ¶ Surrexerunt ergo , & tran-
sierunt numero duodecim de Ben-iamin , ex parte
Is-bóseth filij Saul,& duodecim de pueris Dauid.
16 ¶ Apprehensoq; vnusquisque capite comparis sui,
D defixit gladiũ in latus contrarij,& ceciderunt simul:
vocatumq; est nomẽ loci illius , Ager-robustorum,
17 in Gabaon.¶ Et ortum est bellum durum satis in die
illa:fugatusque est Abner & viri Israel, à pueris Da
18 uid.¶ Erant autem ibi tres filij Saruiæ,Ioab, & Abi-
sai , & Asael : porrò Asael cursor velocissimus fuit,
19 quasi vnus de capreis quæ morantur in syluis. ¶ Per
sequebatur autem Asael Abner , & non declinauit
ad dexteram,neque ad sinistram , omittẽs persequi
20 Abner.¶ Respexit itaque Abner post tergum suum,
21 & ait:Túnc es Asael?Qui respondit:Ego sum . ¶ Di-
xitque ei Abnet: Vade ad dextram, siue ad sinistrã,
E & apprehende vnum de adolescentibus,& tolle ti-
bi spolia eius . Noluit autem Asael omittere quin
22 vrgeret eum.¶ Rursumque locutus est Abner ad A-
sael:Recede & noli me sequi , ne compellar confo-
dere te in terrã, & leuare non potero faciem meam
23 ad Ioab fratrem tuum. ¶ Qui audire contempsit, &
noluit declinare : percussit ergo eum Abner auersa
hasta in inguine,& transfodit,& mortuus est in eo-
dem loco : omnesque qui transibant per locum illũ
in quo ceciderat Asael,& mortuus erat,subsistebãt.
24 ¶ Persequentibus autem Ioab , & Abisai fugientem
F Abner,sol occubuit: & venerunt vsque ad Collem-
aquæductus qui est ex aduerso vallis , - & itineris
25 deserti in Gabaon . ¶ Congregatiq; sunt filij Ben-ia
min ad Abner:& conglobati in vnum cuneum, stete
26 runt in sũmitate tumuli vnius. ¶ Et exclamauit Ab-
ner ad Ioab,& ait:Num vsque ad internecionẽ tuus
mucro deseruiet?an ignoras, quòd periculosa sit di
speratio?vsquequo non dicis populo,vt omittat p-
27 sequi fratres suos? ¶ Et ait Ioab : Viuit Dñs,si locu-
tus fuisses , manè recessisset populus persequens fra
28 trem suum . ¶ Insonuit ergo Ioab buccina, & stetit
omnis exercitus,nec persecuti sunt vltrà Israël, ne-
29 que iniêre certamen.¶Abner aũt & viri eius abierũt
G per campestria,tota nocte illa:& transierunt Iorda-
nem,& lustrata omni Beth-horon, venerunt ad ca-
30 stra.¶ Porrò Ioab reuersus omisso Abner, cõgrega-
uit omnem populum:& defuerunt de pueris Dauid
31 decem & nouem viri, excepto Asaele . ¶ Serui autẽ
Dauid percusserunt de Ben-iamin,& de viris qui e-
rant cum Abner,trecentos sexaginta, * qui & mor- * viros t.
32 tui sunt.¶ Tuleruntque Asael, & sepelierunt eum in
sepulchro patris sui in Beth-léhem: & ambulauerũt
tota nocte Ioab , & viri qui erant cum eo , & in ipso
crepusculo peruenerunt in Hebron.

CAPVT III.

1 FActa est ergo longa concertatio inter do-
A mum Dauid,& inter domum Saulis : Da
uid proficiẽs & semper seipso robustior,
domus autem Saul decrescens quotidie:
2 ¶ ‡ Natique sunt filij Dauid in Hebron fuitque pri- ‡1. Par. 3.
mogenitus eius Ammon de Achinoam Iezraheliti- a 1.
3 de . ¶ Et post eum Cheleab de Abigail vxore Nabal
Carmeli: porrò tertius Absalom filius Maacha filiæ
4 Tolmai regis Gessur.¶ Quartus autẽ Adonias,filius
5 Haggith:& quintus Saphatia,filius Abital.¶ Sextus
quoque Iethraam de Egla vxore Dauid.hi nati sunt
6 Dauid in Hebron . ¶ Cum ergo esset prælium inter
domum Saul,& domum Dauid.Abner filius Ner re
7 gebat domum Saul. ¶ Fuerat autem Sauli concubi-
na nomine Respha , filia Aia : * Dixitque Is-bóseth * Ingressusque est ad
8 ad Abner:¶ Quare ingressus es ad concubinã patris Abner.
B mei?Qui iratus nimis propter verba Is-bóseth,ait:
Nunquid caput canis ego sum aduersũ Iudã hodie,
qui fecerim misericordiam super domum Saul pa-
tris tui,& super fratres & proximos eius , & non tra
didi te in manus Dauid . & tu requisisti in me quod
9 argueres pro muliere hodie?¶ Hęc faciat Deus Ab-
ner,& hęc addat ei,nisi quomodo iurauit Dominus
10 Dauid,sic faciam cum eo, ¶ vt transferatur regnum
de domo Saul, & eleuetur thronus Dauid super Is-
11 raël,& super Iudam, à Dan vsque Ber-sabee . ¶ Et
non potuit respõdere ei quicquam,quia metuebat
12 illum.¶ Misit ergo Abner nuncios ad Dauid* pro se * in Hebrõ
dicẽtes:Cuius est terra?Et vt loquerentur: Fac me-
cum amicitias,& erit manus mea tecum , & reducã
13 ad te vniuersum Israël . ¶ Qui ait: Optimè.ego faciã
tecũ amicitias:sed vnam rem peto à te,dicens: Non
C videbis faciem meam antequam adduxeris Michol
14 filiam Saul:& sic venies,& videbis me.¶Misit autem
Dauid nuncios ad Is-bóseth filium Saul,dicẽs:Red
de vxorem meam Michol , ‡ quam despondi mihi ‡1. Re. 18.
15 centũ præputiis Philisthiim. ¶ Misit ergo Is-bóseth, g. 27.
16 & tulit eam à viro suo Phaltiel,filio Lais.¶ Sequeba
turq; eã vir suus,plorãs vsq; Bahurim: & dixit ad eũ
17 Abner: Vade,& reuertere.Qui reuersus est.¶Sermo
nem quoq; intulit Abner ad seniores Israël, dicens:

Tam heri, quàm nudiustertius quærebatis Dauid, vt
18 regnaret super vos. ¶Nunc ergo facite quoniam Do
minus locutus est ad Dauid, dicens: In manu serui
mei Dauid saluabo populum meum Israël de manu
19 Philisthijm, & omnium inimicorum eius. ¶ Locutus
D est autem Abner etiam ad Ben-iamin. Et abijt vt lo
queretur ad Dauid in Hebron omnia quæ placue-
20 rant Israël, & vniuerso Ben-iamin. ¶Venitq; ad Da-
uid in Hebron cum viginti viris, & fecit Dauid Ab-
ner, & viris eius qui venerant cum eo, conuiuiũ.
21 ¶Et dixit Abner ad Dauid: Surgam, vt congregem
ad te Dominum meum regem omnem Israël, & in-
eam tecum fœdus, & imperes omnibus, sicut desi-
derat anima tua. Cùm ergo deduxisset Dauid Ab-
22 ner, & ille isset in pace, ¶statim pueri Dauid & Ioab
venerunt cæsis latronibus cum præda magna nimis.
Abner autem non erat cum Dauid in Hebron, quia
13.Re.a.2 5. 23 iam dimiserat eum, & profectus fuerat in pace. ¶ Et
Ioab, & omnis exercitus qui erant cum eo, posteà
venerant: nunciatum est itaque Ioab à narrantibus:
Venit Abner filius Ner ad regem, & dimisit eum,
24 & abijt in pace. ¶Et ingressus est Ioab ad regem, &
E ait: Quid fecisti? Ecce venit Abner ad te: quare di-
25 misisti eum, & abijt & recessit? ¶Ignoras Abner filiũ
-6. Ner, quoniam ad hoc venit ad te, vt deciperet te,
& sciret exitum tuum, & introitum tuum, & nosset
26 omnia quæ agis? ¶Egressus itaque Ioab à Dauid mi-
sit nuncios post Abner, & reduxit eum à cisterna Si
27 ra, ignorante Dauid. ¶ Cumque redijsset Abner in
Hebron, seorsum adduxit eum Ioab ad mediũ por-
tæ, vt loqueretur ei in dolo: & percussit illum ibi in
inguine, & mortuus est ĩ vltione sanguinis Asael fra
28 tris eius. ¶Quòd cùm audisset Dauid rem iam gestã,
ait: Mundus ego sum, & regnum meum apud Deum
vsque in sempiternum à sanguine Abner filij Ner,
29 ¶ & veniat super caput Ioab, & super omnem domũ
F patris eius: nec deficiat de domo Ioab fluxum semi
nis sustinens, & leprosus, & tenens fusum, & cadens
30 gladio, & indigens pane. ¶Igitur Ioab, & Abisai fra-
ter eius interfecerũt Abner, eò quòd occidisset A-
31 saël fratrem eorum in Gabaon in prælio. ¶Dixit au-
tem Dauid ad Ioab, & ad omnẽ populum qui erat
cum eo. Scindite vestimenta vestra, & accingimini
saccis, & plangite ante exequias Abner: porrò rex
32 Dauid sequebatur feretrum. ¶ Cumque sepelissent
-5. Abner in Hebron, leuauit rex Dauid vocem suam,
& fleuit super tumulum Abner: fleuit autem & om
33 nis populus. ¶ Plangensque rex & lugens Abner,
-4. ait: Nequaquam vt mori solent ignaui, mortuus est
34 Abner. ¶Manus tuæ ligatæ non sunt, & pedes tui nõ
sunt compedibus aggrauati: sed sicut solent cadere
coram filijs iniquitatis, sic corruisti. Congeminans-
35 que, omnis populus fleuit super eum. ¶ Cumque ve
G nisset vniuersa multitudo cibum capere cum Da-
uid, clara adhuc die iurauit Dauid, dicens: Hæc fa-
ciat mihi Deus, & hæc addat, si ante occasum Solis
36 gustauero panem, vel aliud quicquam. ¶Omnisque
populus audiuit, & placuerunt eis cuncta quæ fecit
37 rex in conspectu totius populi. ¶Et cognouit omne
vulgus, & vniuersus Israel in die illa, quoniam non
actum fuisset à rege, vt occideretur Abner filius
38 Ner. ¶Dixit quoque rex ad seruos suos: Num ignora
tis quoniam princeps, & maximus cecidit hodie
39 in Israël? ¶ Ego autem adhuc delicatus, & vnctus
rex: porrò viri isti filij Saruiæ duri sunt mihi: retri-
buat Dominus facienti malum iuxta malitiam suam.

CAPVT IIII.

1 AVdiuit autem Is-boseth filius Saul, quòd -7.
A cecidisset Abner in Hebron, & dissolutæ
sunt manus eius, omnisque Israël pertur
2 batus est. ¶ Duo autem viri principes la-
tronum erant filio Saul, nomen vni Baana, & nomẽ
alteri Rechab, filii Remmõ Berothitæ de filijs Ben-
iamin, siquidem, & Beroth reputata est in Ben-ia-
3 min. ¶& fugerunt Berothitæ in Gethaim, fueruntq;
4 ibi aduenæ vsque ad tempus illud. ¶Erat autem Io-
nathæ filio Saul filius debilis pedibus: quinquennis
enim fuit quando venit nuncius de Saul & Ionatha
B ex Iezrahel. tollens itaque eum nutrix sua, fugit;
cumque festinaret, vt fugeret, cecidit & claudus ef-
5 fectus est: habuitque vocabulum Miphi-boset. ¶Ve-
nientes igitur filii Remmon Berothitæ Rechab, &
Baana ingressi sunt feruente die domum Is-boseth:
qui dormiebat super stratũ suum meridie. Et ostia -1.
6 ria domus purgans triticum, obdormiuit. ¶Ingressi
sunt autem domum latenter assumentes spicas tri -3.
tici, & percusserunt eum in inguine Rechab, & Baa-
7 na frater eius, & fugerunt. ¶ Cùm autẽ ingressi fuis-
sent domum, ille dormiebat super lectum suum in
C conclaui, & percutientes interfecerunt eum: subla-
toque capite eius, abierunt per viam deserti tota
8 nocte, ¶ & attulerũt caput Is-boseth ad Dauid in He
bron: dixeruntque ad regem: Ecce caput Is-boseth

filij Saul inimici tui, qui quærebat animam tuam: &
dedit Dominus domino meo regi vltionem hodie
9 de Saul, & de semine eius. ¶Respondens autem Da-
uid Rechab, & Baana fratri eius filij Remmon Bero
thitæ, dixit ad eos: Viuit Dominus qui eruit animã
10 meam de omni angustia, ¶quoniam eum qui annũ aSup.1.c. 15.
D ciauerat mihi, & dixerat: Mortuus est Saul: qui pu-
tabat, se prospera nunciare, tenui, & occidi eum in
Siceleg, cui oportebat mercedem dare pro nuncio.
11 ¶Quantò magis nunc cùm homines impij interfece
runt virum innoxium in domo sua, super lectũ suũ,
non quæram sanguinem eius de manu vestra, & au-
12 feram vos de terra? ¶ Præcepit itaque Dauid pueris
suis, & interfecerunt eos: præcidentesque manus
& pedes eorum, suspenderunt eos super piscinam
in Hebron: caput autem Is-boseth tulerunt & sepe-
lierunt in sepulchro Abner in Hebron.

CAPVT V.

1 ET venerunt vniuersæ tribus Israël ad Da- 1.Par. 11 1.
A uid in Hebron, dicẽtes: Ecce nos os tuũ,
2 & caro tua sumus. ¶ Sed & heri & nudius
tertius cùm esset Saul rex super nos, tu
eras educens & reducens Israël: dixit autẽ Dominus Psal.77. g.71.
ad te: Tu pasces populum meum Israël, & tu eris

dux

3 dux ſuper Iſraël. ¶ Venerunt quoque & ſeniores Iſ-
raël ad regem in Hebron, & percuſſit cum eis rex
Dauid fœdus in Hebron coram Domino: vnxerũt-
4 que Dauid in regem ſuper Iſraël. ¶ Filius triginta an
3.Re. 2.c 1. norum erat Dauid, cùm regnare cœpiſſet, & quadra
5 ginta annis regnauit. ¶ In Hebron regnauit ſuper Iu
dam ſeptem annis, & ſex menſibus: in Ieruſalem au
tem regnauit triginta tribus annis ſuper omnem Iſ
6 raël & Iudam, ¶ & abijt rex, & omnes viri qui erant
cum eo, in Ieruſalem ad Iebuſæum habitatorem ter
ræ: dictumq; eſt Dauid ab eis: Non ingredieris huc,
niſi abſtuleris cæcos & claudos, dicentes: Nõ ingre
7 dietur Dauid huc. ¶ Cepit autem Dauid arcem Siõ,
8 hęc eſt ciuitas Dauid. ¶ Propoſuerat enim Dauid in
B die illa præmium, qui percuſſiſſet Iebuſæum, & teti
giſſet domatum fiſtulas, & abſtuliſſet cęcos, & clau-
dos odiẽtes animam Dauid: idcirco dicitur in pro-
uerbio: Cæcus & claudus non intrabunt in templũ.
9 ¶ Habitauit autẽ Dauid in arce, * & vocauit eam, Ci
uitatem Dauid: & ædificauit per gyrum à Mello &
10 intrinſecus. ¶ Et ingrediebatur proficiens, atque ſuc
creſcens, & Dominus Deus exercituum erat cũ eo.
11 ¶ Miſit quoque Hiram rex Tiri nuncios ad Dauid,
& ligna cedrina, & artifices lignorum, artificẽſque
lapidum ad parietes: & ædificauerunt domum Da-
12 uid. ¶ Et cognouit Dauid, quoniam confirmaſſet eũ
Dominus regem ſuper Iſraël, & quoniam exaltaſſet
13 regnum eius ſuper populum ſuum Iſraël. ¶ Accepit
C ergo Dauid adhuc concubinas, & vxores de Ieruſa
lem, poſtquam venerat de Hebron: natiq; ſunt Da-
14 uid & alij filij & filię: ¶ & hæc nomina eorum qui na-
ti ſunt ei in Ieruſalem, Samua, & Sobab, & Nathan,
15 & Salomon. ¶ & Iebahar, & Eliſua, & Nepheg, ¶ & Ia
16 phia & Eliſama, & Elioda, & Eliphálet. ¶ Audierũt
17 ergo Philiſthijm, quòd vnxiſſent Dauid in regem
ſuper Iſraël: & aſcenderunt vniuerſi, vt quærerent
Dauid. quod cùm audiſſet Dauid, deſcendit in prę-
18 ſidium. ¶ Philiſtijm autem venientes, diffuſi ſunt in
19 Valle-Rapháim. ¶ Et conſuluit Dauid Dominum, di
cens: Si aſcendam ad Philiſthijm? & ſi dabis eos in
manu mea? Et dixit Dominus ad Dauid: Aſcende,
20 quia tradens dabo Philiſtijm in manu tuà. ¶ Venit
ergo Dauid in Baal-pharaſim, & percuſſit eos ibi, &
dixit: Diuiſit Dominus inimicos meos coram me,
ſicut diuiduntur aquæ. Propterea vocatum eſt no-
21 men loci illius Baal-pharaſim. ¶ Et reliquerunt ibi
22 ſculptilia ſua: quę tulit Dauid, & viri eius. ¶ Et addi-
D derunt adhuc Philiſthijm, vt aſcenderent, & diffuſi
23 ſunt in valle-Raphaim. ¶ Conſuluit autem Dauid
Dominum, Si aſcendam contra Philiſthæos, & tra
das eos in manus meas? Qui reſpondit: Non aſcen-
das contra eos, ſed gyra poſt tergum eorum, & ve-
24 nies ad eos ex aduerſo pyrorum. ¶ Et cùm audieris
ſonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc ini-
bis prælium: quia tunc egredietur Dominus ante fa
25 ciem tuam, vt percutiat caſtra Philiſthijm. ¶ Fecit
itaque Dauid ſicut præceperat ei Dominus, & per-
cuſſit Philiſthijm de Gabaa, vſq; dũ venias Gezer.

CAPVT VI.

1 Congregauit autem rurſum Dauid omnes
A electos ex Iſraël, triginta millia. ¶ Surre-
2 xitque Dauid, & abijt, & vniuerſus popu
lus, qui erat cum eo de viris Iuda, vt ad-
ducerent arcam Dei, ſuper quam inuocatum eſt no
men Domini exercituum, ſedentis in Cherubim ſu
3 per eam. ¶ Et impoſuerunt arcam Dei ſuper plau-
ſtrum nouum: tuleruntque eam de domo Abina-

dab, qui erat in Gabaa: Oza autem & Ahio filij Abi-
4 nadab, minabant plauſtrum nouum. ¶ Cumque tu- 1.Reg.7.a.1.
liſſent eam de domo Abinadab, qui erat in Gabaa,
cuſtodiens arcam Dei, Ahio præcedebat arcam.
5 ¶ Dauid autem, & omnis Iſraël ludebant coram Do-
mino in omnibus lignis fabrefactis, & citharis & ly
6 ris & tympanis & ſiſtris & cymbalis. ¶ Poſt quàm 1.Pa.15.b.15.
autem venerunt ad Aream Nachor, extendit
Oza manum ad arcam Dei, & tenuit eam: quoniam
7 calcitrabant boues & declinauerunt eam. ¶ Iratuſ-
que eſt indignatione Dominus cõtra Ozam, & per-
cuſſit eum ſuper temeritate: qui mortuus eſt ibi iux-
8 ta arcam Dei. ¶ Contriſtatus eſt autem Dauid, eò q
B percuſſiſſet Dominus Ozam, & vocatum eſt nomen
9 loci illius, Percuſſio-Ozæ, vſque in diem hanc. ¶ Et
extimuit Dauid Dominum in die illa, dicens: Quo-
10 modo ingredietur ad me arca Domini? ¶ Et noluit
diuertere ad ſe arcam Domini in ciuitatem Dauid:
ſed diuertit eam in domum Obed-edom Gethæi.
11 ¶ Et habitauit arca Domini in domo Obed edom
Gethęi tribus menſibus: & benedixit Dominus O-
12 bed-edom, & omnem domum eius. ¶ Nunciatũque 1.Pa.15.d.25.
eſt regi Dauid quòd benedixiſſet Dominus Obed-
edom, & omnia eius propter arcam Dei. Dixitque
Dauid: Ibo, & reducam arcam cum benedictione in
domum meam. Abijt ergo Dauid, & adduxit arcam
Dei de domo Obed-edom in ciuitatem Dauid
cum gaudio: & erant cum Dauid ſeptem chori, &
13 victima vituli. ¶ Cumque tranſcendiſſent, qui por-
C tabant arcã Domini ſex paſſus, immolabat bouẽ
& ouem & arietem, & Dauid percutiebat in orga-
14 ganis armigatis, ¶ & ſaltabat totis viribus ante Dñm
15 porrò Dauid erat accinctus ephod linteo. ¶ Et Da-
uid & oĩs domus Iſraël ducebãt arcã teſtamẽti Dñi
16 in iubilo, & in clãgore buccinæ. ¶ Cumq; intraſſet ar
ca Dñi in ciuitatẽ Dauid, Michol filia Saul pſpiciẽs
per feneſtrã, vidit regem Dauid ſubſilientem, atq; ſal
tantem coram Domino: & deſpexit eum in corde
17 ſuo. ¶ Et introduxerunt arcam Domini, & impoſue- 1.Par.16.a.1.
runt eã in loco ſuo in medio tabernaculi, quod tetẽ
derat ei Dauid: & obtulit Dauid holocauſta, & paci
18 fica coram Domino. ¶ Cumque compleſſet offerẽs holocauſtum.
holocauſta & pacifica, benedixit populo in nomine
19 Domini exercituũ. ¶ Et partitus eſt vniuerſæ multitu
dini Iſraël tam viro quàm mulieri ſingulis collyri-
dam panis vnam, & aſſaturam bubalæ carnis vnam,
D & ſimilam frixã oleo: & abijt omnis populus, vnuſ-
20 quiſque in domum ſuam. ¶ Reuerſuſque eſt Dauid
vt bñdiceret domui ſuæ: & egreſſa Michol filia Saul
in occurſum Dauid, ait: Quàm glorioſus fuit hodie

rex Israël discooperiens se ante ancillas seruorum
suorum,& nudatus est,quasi si nudetur vnus de scur
21 ris. ¶ Dixitque Dauid ad Michol:-Viuit Dominus
quia Iudam ante Dominum, qui elegit me potius,
quàm patrem tuum,& quàm omnem domum eius,
& præcepit mihi. vt essem dux super populum Do-
22 mini in Israël, & Iudam ¶ & vilior fiam plus quàm fa
ctus sum:& ero humilis in oculis meis, & cum ancil
23 lis, de quibus locuta es, gloriosior apparebo. ¶ Igi-
tur Michol filiæ Saul non est natus filius vsque in
diem mortis suæ.

CAPVT VII.

1 FActum est autem cùm sedisset rex in do-
A mo sua, & Dominus dedisset ei requiem
2 vndique ab vniuersis inimicis suis, ¶ dixit
ad Nathan prophetam : Vidésne quòd
ego habitem in domo cedrina,& arca Dei posita sit
3 in medio pellium? ¶ Dixitq; Nathan ad regem: Om-
ne quod est in corde tuo, vade fac : quia Dominus
4 tecum est. ¶ Factum est autem in illa nocte : & ecce
5 sermo Domini ad Nathan,dicens: ¶ Vade & loque-
re ad seruum meum Dauid : Hæc dicit Dominus :
Nunquid tu ædificabis mihi domum ad habitandũ:
6 ¶ Neque enim habitaui in domo ex die illa,qua edu
xi filios Israël de terra-Aegypti,vsque in diem hãc :
7 sed ambulabam in tabernaculo,& in tentorio. ¶ Per
cuncta loca quæ transiui cum omnibus filijs Israël,
nunquid loquens locutus sum ad vnam de tribus Is
raël,cui præcepi,vt pasceret populum meum Israël,
dicens : Quare non ædificastis mihi domum cedri-
8 nam? ¶ Et nunc hæc dices seruo meo Dauid:Hæc di-
B cit Dominus exercituũ, Ego tuli te de pascuis se-
quentem greges, vt esses dux super populum meũ
9 Israël, ¶ & fui tecum in omnibus vbicunque ambu-
lasti, & interfeci vniuersos inimicos tuos à facie tua:
fecique tibi nomen grande, iuxta nomen magnorũ
10 qui sunt in terra. ¶ Et ponam locum populo meo Is-
raël,& plantabo eum,& habitabit sub eo,& non tur
babitur amplius:nec addent filij iniquitatis,vt affli-
11 gant eum sicut prius, ¶ ex die qua constitui iudices
super populum meum Israel : & requiem dabo tibi
ab omnibus inimicis tuis : prædicitque tibi Domi-
12 nus,quòd domum faciat tibi Dominus. ¶ Cumque
completi fuerint dies tui, & dormieris cum patri-
bus tuis,suscitabo semen tuum post te, quod egre-
13 dietur de vtero tuo,& firmabo regnum eius. ¶ Ipse
ædificabit domum nomini meo, & stabiliam thro-
14 num regni eius vsque in sempiternum. ¶ EGO
ERO EI IN PATREM, & ipse erit mihi in
filium:qui si iniquè aliquid gesserit, arguam eum in
15 virga virorum,& in plagis filiorum hominum. ¶ Mi-

1. Par. 17. a. 2.
1. Re. 16. c. 12. Psal. 77. g. 72.
1. Par. 33. a. 4. b. 7.
3. Reg. 8. b. 21.
3. Re. 5. a. 5.
1. Par. 22. b. 10.
Heb. 1. b. 5.
Psal. 88. e. 31.

C sericordiam autem meam non auferam ab eo, sicut
16 abstuli à Saul,quem amoui à facie mea. ¶ Et fidelis
erit domus tua, & regnum tuum vsque in æternum
ante faciem tuam, & thronus tuus erit firmus iugi-
17 ter. ¶ Secundum omnia verba hæc, & iuxta vniuer-
sam visionem istam, sic locutus est Nathan ad Da-
18 uid. ¶ Ingressus est autem rex Dauid, & sedit coram
Domino, & dixit. Quis ego sum domine Deus, &
19 quæ domus mea,quia adduxisti me hucusque? ¶ Sed
& hoc parum visum est in conspectu tuo Domine
Deus, nisi loquereris etiã de domo serui tui in lon-
ginquum : ista est enim lex Adam Domine Deus.
20 ¶ Quid ergo addere poterit adhuc Dauid,vt loqua-
tur ad te? tu enim scis seruum tuum Domine Deus.
21 ¶ Propter verbum tuum, & secundum cor tuum feci
sti omnia magnalia hæc, ita vt notum faceres seruo
22 tuo. ¶ Ideirco magnificatus es Domine Deus, quia
non est similis tui, neq; est Deus extra te, in omni-
23 bus quæ audiuimus auribus nostris. ¶ Quæ est autem
D vt populus tuus Israël, gens in terra, propter quam
iuit Deus,vt redimeret eam sibi in populum, & po-
neret sibi nomen,faceretque eis magnalia, & horri
bilia super terram à facie populi tui,quem redemi-
24 sti tibi ex Aegypto, gentem,& Deum eius? ¶ Firma-
sti enim tibi populum tuum Israël in populum sem
piternum: Et tu Domine Deus factus es eis in Deũ.
25 ¶ Nunc ergo Domine Deus verbum quod locutus
es super seruum tuum,& super domum eius,suscita
26 in sempiternum:& fac sicut locutus es, ¶ vt magnifi-
cetur nomen tuum vsque in sempiternum, atque di
catur,Dominus exercitum Deus super Israël. Et do
mus serui tui Dauid erit stabilita coram Domino,
27 ¶ quia tu Domine exercituum Deus Israël reuelasti
aurem serui tui, dicens : Domum ædificabo tibi:
propterea inuenit seruus tuus cor suum vt oraret te
28 oratione hac. Nunc ergo Dñe Deus,tu es Deus, &
verba tua erũt vera : locutus es enim ad seruum tuũ
29 bona hæc. ¶ Incipe ergo,& benedic domui serui tui,
vt sit in sempiternum corã te,quia tu Domine Deus
locutus es, * benedictione tua benedicetur domus
serui tui in sempiternum.

CAPVT VIII.

1 FActum est autem post hæc, percussit Dauid
A Philisthijm & humiliauit eos, & tulit Da-
uid Frenum-tributi de manu Philisthijm.
2 ¶ Et percussit Moab,& mensus est eos funiculo, cõ-
quans terræ: mensus est autem duos funiculos, vnũ
ad occidendum,& vnum ad viuificandum : factusq;
3 est Moab Dauid seruiens sub tributo. ¶ Et percussit
Dauid Adar-ézer filium Rohob regem Soba,quan-
do profectus est, vt dominaretur super flumen Eu-
4 phrátem. ¶ Et captis Dauid ex parte eius mille se-
ptingentis equitibus, & viginti millibus peditum,
subneruauit omnes iugales curruum : dereliquit au
5 tem ex eis centum currus. ¶ Venit quoque Syria Da
B masci, vt præsidium ferret Adar-ézer regi Soba :
& percussit Dauid de Syria viginti duo millia viro-
6 rum. ¶ Et posuit præsidium in Syria Damasci: facta-
que est Syria Dauid seruiens sub tributo : seruauit-
que Dominus Dauid in omnibus ad quæcunq; pro-
7 fectus est. ¶ Et tulit Dauid arma aurea, quæ habebãt
8 serui Adar-ézer,& detulit ea in Ierusalẽ. ¶ Et de Be-
te,& de Beroth ciuitatibus Adar-ézer tulit rex Da-
uid æs multum nimis, de quo fecit Salomon om-

tuas s:
gentibus, & diis : gente, & D. e.
& 6.
1. Par. 18. a. 1.

nia va-

nia vasa ærea in templo: & mare æneum, & colum-
9 nas,& altare. ¶ Audiuit autem Thou rex Emath,
quòd percussisset Dauid omne robur Adar-ézer,
10 ¶& misit Thou Ioram filium suum ad regē Dauid,
C vt salutaret eum congratulans,& gratias ageret: eo
quòd expugnasset Adar-ézer, & percussisset eum.
Hostis quippe erat Thou Adar-ézer, & in manu eius
11 erant vasa aurea,& vasa argētea,& vasa ęrea. ¶ Quę
& ipsa sanctificauit rex Dauid Domino cum argen-
to & auro, quæ sanctificauerat de vniuersis gētibus
12 quas subegerat ¶de Syria,& Moab,& filiis Ammon,
& Philisthijm,& Amalec,& de manubijs Adar-ézer
13 filij Rohob regis Soba. ¶Fecit quoq; sibi Dauid no-
D men cùm reuerteretur capta Syria in Valle-salina-
duodeci -9. -6. rum, cæsis decem & octo millibus: & in Gebelem
14 ad viginti tria millia. ¶& posuit in Idumęa custodes
statuitque presidium: & facta est vniuersa Idumæa
seruiens Dauid: & seruauit Dominus Dauid in om-
15 nibus ad quęcunque profectus est. ¶Et regnauit Da
uid super omnem Israël: faciebat quoque Dauid iu
16 dicium,& iustitiam omni populo suo. ¶Ioab autem
filius Saruię erat super exercitum: porrò Iosaphat fi
17 lius Ahilud erat à commētarijs: ¶& Sadoc filius A-
chitob,& Achi-mélech filius Abiatar erant sacerdo
18 tes:& Saraias, scriba: ¶Banaias aūt filius Ioiadæ. Sup
Cerethi,& Pelethi: filii aūt Dauid sacerdotes erant.

CAPVT IX.

1 ET dixit Dauid: Putásne est aliquis qui re-
A manserit de domo Saul, vt faciam cum
eo misericordiam propter Ionathan?
2 ¶Erat autem de domo Saul, seruus nomi
ne Siba: quem cùm vocasset rex ad se, dixit ei: Tu ne
3 es Siba? Et ille respondit: Ego sum seruus tuus. ¶ Et
ait Rex: Nunquid superest aliquis de domo Saul, vt
faciam cum eo misericordiam Dei? Dixitque Siba
4 regi: Superest filius Ionathæ, debilis pedibus. ¶Vbi,
B inquit est? Et Siba ad regem: Ecce, ait, in domo est
5 Machir filij Ammiel in Lo-dabar. ¶ Misit ergo rex
Dauid, & tulit eum de domo Machir filij Ammiel
6 de Lo-dabar. ¶ Cùm aūt venisset Miphi-bóseth fi-
lius Ionathæ filii Saul ad Dauid, corruit in faciem
suam,& adorauit. Dixitque Dauid: Miphi-bóset?
7 qui respondit: Adsum seruus tuus. ¶Et ait ei Dauid:
Ne timeas, quia faciens faciam in te misericordiam
propter Ionatham patrem tuum, & restituam tibi
C omnes agros Saul patris tui,& tu comedes panem
8 in mensa mea semper. ¶ Qui adorans eum, dixit:
Quis ego sum seruus tuus, quoniam respexisti super
9 canem mortuum similem mei? ¶Vocauit itaque rex
Sibam puerum Saul,& dixit ei: Omnia quæcunque
fuerunt Saul, & vniuersam domum eius, dedi filio
10 domini tui. ¶Operare igitur ei terram tu, & filij tui,
& serui tui: & inferes filio domini tui cibos, vt ala-
tur: Miphi-bóset autem filius domini tui comedet
semper panē super mēsam meā. Erāt aūt Sibæ quin
11 decim filii,& viginti serui. ¶Dixitq; Siba ad regem;
D Sicut iussisti domine mi rex seruo tuo, sic faciet ser-
uus tuus: & Miphi-bóseth comedet super mensam tram.9.
12 meam quasi vnus de filiis regis. ¶ Habebat autem
Miphi-bóseth filium paruulum nomine Micha: om
nis vero cognatio domus Sibæ seruiebat Miphi-bó
13 set. ¶Porrò Miphi-bóseth habitabat in Ierusalem:
quia de mensa regis iugiter vescebatur: & erat clau
dus vtroque pede.

CAPVT X.

1 FActum est autem posthæc, vt moreretur
A rex filiorum Ammon: & regnauit Hanon
2 filius eius pro eo. ¶ Dixitque Dauid: Fa- 1 Par. 19.2.9.
ciam misericordiam cum Hanon filio
Naas, sicut fecit pater eius mecum misericordiam.
Misit ergo Dauid, consolans eum per seruos suos
super patris interitu. Cùm autem venissent serui Da
3 uid, in terram filiorum Ammon, ¶ dixerunt princi-
pes filiorum Ammon ad Hanon dominum suum:
Putas quòd propter honorem patris tui miserit Da
uid ad te consolatores,& non ideo vt * inuestigaret, * m.
& exploraret ciuitatem,& euerteret eam, misit Da
4 uid seruos suos ad te? ¶ Tulit itaque Hanon seruos
Dauid, rasitque dimidiam partem barbę eorum, &
præscidit vestes eorum medias vsque ad nates, & di
5 misit eos. ¶Quod cùm nunciatum esset Dauid, misit
B in occursum eorum: erant enim viri confusi turpiter
valde,& mandauit eis Dauid: Manete in Iericho, do
6 nec crescat barba vestra,& tunc reuertimini. ¶Vidē
tes autem filij Ammon quòd iniuriam fecissent Da-
uid, miserunt & conduxerunt mercede Syrum Ro-
hob,& Syrum Soba, viginti millia peditum, & à re-
ge Maacha mille viros, et ab Is-tob duodecim mil-
7 lia virorum. ¶Quod cùm audisset Dauid, misit Ioab
8 & omnem exercitum bellatorum. ¶ Egressi sunt er-
go filij Ammon, & direxerunt aciem ante ipsum in
troitum portæ. Syrus autem Soba, & Rohob, & Is-
9 tob, & Maacha, seorsum erant in campo. ¶Vidēs igi
tur Ioab quòd præparatum esset aduersum se præ-
lium,& ex aduerso & post tergum, elegit * ex omni- * sibi.
bus electis Israël, & instruxit aciem contra Syrum:
10 ¶reliquam autem partem populi tradidit Abisai fra
tri suo, qui direxit aciem aduersus filios Ammon.
11 ¶Et ait Ioab: Si pręualuerint aduersum me Syri, eris
C mihi in adiutorium: si autem filii Ammon præua-
12 luerint aduersum te, auxiliabor tibi. ¶Esto vir fortis,
& pugnemus pro populo nostro, & ciuitate Dei

nostri: Dominus autem faciet quod bonũ est in con
13 spectu suo. ¶ Inijt itaque Ioab & populus qui erat
cum eo, certamen contra Syros: qui statim fugerũt
14 à facie eius. ¶ Filij autem Ammon videntes quia fu-
gissent Syri, fugerunt & ipsi à facie Abisai, & ingres
si sunt ciuitatem: reuersusque est Ioab à filijs Am-
* Videntes igitur Syrũ quoniã corruisset 7.
15 mon, & venit Ierusalem. ¶ Videntes igitur filii Am-
mon quoniam Syrus expauit, & quoniam corruis-
16 sent coram Israel, congregati sunt pariter. ¶ Misitq;
Adar-ézer & eduxit Siros qui erant trans fluuium,
& adduxit eorum exercitum: Sobach autem magi-
17 ster militiæ Adar-ézer, erat princeps eorum. ¶ Quod
D cùm nunciatum esset Dauid, contraxit omnem Is-
raëlem, & transiuit Iordanem, venitq́ue in Heleam:
& direxerunt aciem Syri ex aduerso Dauid, & pu-
18 gnauerunt contra eum. ¶ Fugeruntq́ue Syri à facie
Israël, & occidit Dauid de Syris septigentos currus,
& quadraginta millia equitum: & Sobach principẽ
19 militiæ percussit, qui statim mortuus est. ¶ Videntes
autẽ vniuersi reges qui erãt in præsidio Adar-ézer,
-6.
se victos esse ab Israël, expauerunt & fugerunt
quinquaginta & octo millia coram Israël. Et fece-
runt pacem cum Israel: & seruierunt eis, timueruntq́ue Syri auxilium præbere *filijs Ammon.
* ultra. 1.

CAPVT XI.

1. Paral. 20. a. 1.
1 FActum est autem, vertente anno, eo tem-
A pore quo solent reges ad bella procede-
re, misit Dauid Ioab, & seruos suos cum
eo, & vniuersum Israël, & vastauerunt fi-
lios Ammon, & obsederunt Rabba: Dauid autem
2 remansit in Ierusalem. ¶ Dum hæc agerentur, acci-
* quadam die.
dit* vt surgeret Dauid de stratu suo post meridiem,
& deambularet in solario domus regiæ; viditq́; mu-
lierem se lauantem, ex aduerso super solarium suũ:
3 erat autem mulier pulchra valde. ¶ Misit ergo Rex,
& requisiuit quæ esset mulier. Nunciatumq́ue est ei
quòd ipsa esset Beth-sabee, filia Eliam, vxor Vriæ
4 Hæthęi. ¶ Missis itaque Dauid nũcijs tulit eam: quæ
Leu. 15. c. 18.
cùm ingressa esset ad illum, dormiuit cum ea. Sta-
5 timq́ue sanctificata est ab immunditia sua: ¶ & re-
uersa est in domum suam cõcepto foetu: Mittensq́;
6 nunciauit Dauid, & ait: Concepi. ¶ Misit autem Da-
uid ad Ioab dicens: Mitte ad me Vriam Hethęum.
7 Misitq́ue Ioab Vriam ad Dauid. ¶ Et venit Vrias ad
B Dauid. Quæsiuitq́; Dauid quàm rectè ageret Ioab,
& populus, & quomodo administraretur bellum,
8 ¶ & dixit Dauid ad Vriam: Vade in domũ tuã, & la
ua pedes tuos. Et egressus est Vrias de domo regis,
Secutusq́; est eũ cibus regius. ¶ Dormiuit autẽ Vrias
9 ante portã domus regię cũ alijs seruis Dñi sui, & nõ
10 descẽdit ad domũ suã. ¶ Nũciatumq́; est Dauid à di-
centibus: Non iuit Vrias in domum suam. Et ait Da
uid ad Vriã: Nunquid non de via venisti? quare non
11 descendisti in domum tuam? ¶ Et ait Vrias ad Da-
uid: Arca Dei & Israël, & Iuda habitant in papilio- -6.
nibus, & dominus meus Ioab, & serui Domini mei
super faciem terræ manent: & ego ingrediar domũ
meam, vt comedam & bibam, & dormiam cum uxo
re mea? per salutem tuam & per salutem animę tuæ
12 non faciam rem hanc. ¶ Ait ergo Dauid ad Vriam:
Mane hic etiam hodie, & cras dimittam te. Mansit
13 *Vrias in Ierusalem in die illa & altera. ¶ Et vocauit * autem 1.
eum Dauid vt comederet coram se & biberet: & ine
briauit eum: qui egressus vespere, dormiuit in stra-
tu suo cum seruis domini sui, & in domum suam
14 non descendit. ¶ Factum est ergo manè, & scripsit
C Dauid epistolam ad Ioab: misitque per manũ Vrię,
15 ¶ scribens in epistola: Ponite Vriam ex aduerso bel-
li, vbi fortissimum est prælium: & derelinquite eũ,
16 vt percussus intereat. ¶ Igitur cùm Ioab obsideret vr
bem, posuit Vriam in loco vbi sciebat viros esse for
17 tissimos. ¶ Egressique viri de ciuitate, bellabant ad-
uersum Ioab, & ceciderunt de populo seruorũ Da-
18 uid, & mortuus est etiam Vrias Hethæus. ¶ Misit ita
que Ioab & nunciauit Dauid omnia verba pręlii:
19 ¶ pręcepitque nuncio, dicens: Cùm compleueris vni
20 uersos sermones belli ad Regem, ¶ si eũ videris in-
dignari, & dixerit: Quare accessistis ad murũ vt præ-
liaremini? an ignorabatis quòd multa desuper ex
21 muro tela mittantur? ¶ Quis percussit Abi-mélech Iudi. 9. e. 53.
filium Ierobaal? nonne mulier misit super eũ frag- Ierobeseth 1.
men molæ de muro, & interfecit eum in Thebes?
quare iuxta murum accessistis? dices: Etiam seruus
22 tuus Vrias Hethæus occubuit. ¶ Abiit ergo nuncius,
D & venit, & narrauit Dauid omnia quæ ei præcepe-
23 rat Ioab: ¶ Et dixit nuncius ad Dauid: præualuerunt
aduersum nos viri, & egressi sunt ad nos in agrum:
nos autem facto impetu persecuti eos sumus vsque
24 ad portam ciuitatis. ¶ Et direxerunt iacula sagitta-
rij ad seruos tuos ex muro désuper: mortuique sunt
de seruis regis, quinetiã seruus tuus Vrias Hethæus
25 mortuus est. ¶ Et dixit Dauid ad nuncium: Hæc di-
ces Ioab: Non te frangat ista res: varius enim euen-
tus est belli, & nunc hunc, & nunc illum consumit
gladius: conforta bellatores tuos aduersus vrbem,
26 vt destruas eam, & exhortare eos. ¶ Audiuit autem
vxor Vriæ, quòd mortuus esset Vrias vir suus, & plã
27 xit eum. ¶ Transactoque luctu, misit Dauid & intro-
duxit eam in domum suam, & facta est ei vxor, pe-
peritque ei filium: & displicuit verbum hoc quod
fecerat Dauid coram Domino.

CAPVT XII.

1 MIsit ergo Dominus Nathan ad Dauid: qui
A cùm venisset ad eum, dixit ei: *Duo viri * Respõde mihi iudicium.
erant in ciuitate vna, vnus diues, & alter
2 pauper. ¶ Diues habebat oues & boues
3 plurimos valde. ¶ Pauper autem nihil habebat om-
nino, præter ouem vnam paruulam quam emerat,
& quæ creuerat apud eum cum filiis eius simul, de
pane illius comedens, & de calice eius bibens, & in
4 sinu illius dormiens: eratque illi sicut filia. ¶ Cùm au
tem peregrinus quidam venisset ad diuitem, parcẽs
ille sumere de ouibus & de bobus suis, vt exhiberet
conuiuiũ peregrino illi qui venerat ad se, tulit ouẽ
viri pauperis, & præparauit cibos homini qui vene-

rat ad

5 rat ad se.¶Iratus autem indignatione Dauid aduer-
B sus hominem illum nimis, dixit ad Nathan: Viuit
Dominus, quoniam filius mortis est vir qui fecit
6 hoc.¶Ouem reddet | in quadruplum, eò quòd fece-
7 rit verbum istud,& non pepercerit.¶Dixit autẽ Na-
than ad Dauid: Tu es ille vir*. Hæc dicit Dominus
Deus Israël: Ego vnxi te in regem super Israel, &
8 ego erui te de manu Saul, ¶& dedi tibi domum do-
mini tui,& vxores domini tui in sinu tuo,dedique ti
bi domum Israël & Iuda:& si parua sunt ista, adijciã
9 tibi multò maiora.¶Quare ergo contempsisti verbũ
Domini, vt faceres malum in conspectu meo? Vriã
Hethæum percussisti gladio,& vxorem illius accepi
sti in vxorem tibi, & interfecisti eum gladio filiorũ
10 Ammon.¶Quam ob rem non recedet gladius de do
C mo tua vsque in sempiternum, eò quòd despexeris
me,& tuleris vxorem Vrię Hethæi,vt esset vxor tua.
11 ¶Itaque hæc dicit Dominus:Ecce ego suscitabo su-
per te malum de domo tua, & tollam vxores tuas
in oculis tuis, | & dabo proximo tuo,& dormiet cũ
12 vxoribus tuis in oculis Solis huius. ¶Tu enim feci-
sti absconditè:ego aũt faciã verbũ istud in cõspectu
13 ols Israël,& in conspectu Solis.¶* Et dixit Dauid ad
Nathan: | Peccaui Dño. Dixitq; Nathã ad Dauid:
14 Dñs quoq; trãstulit peccatũ tuũ.non morieris. ¶Ve
runtñ,quoniam blasphemare fecisti inimicos* Dñi:
D propter verbum hoc,filius qui natus est tibi,morte
15 morietur. ¶Et reuersus est Nathan in domum suam.
Percussit quoque Dominus paruulum quẽ pepere-
16 rat vxor Vrię Dauid,& desperatus est.¶Deprecatus
que est Dauid Dominum pro paruulo: & ieiunauit
Dauid ieiunio,& ingressus seorsum,iacuit super ter
17 ram.¶Venerunt autem seniores domus eius,cogen
tes eum vt surgeret de terra: qui noluit, nec come-
18 dit cum eis cibum. ¶ Accidit autem die septima vt
moreretur infans: timueruntque serui Dauid nun-
ciare ei quòd mortuus esset paruulus: dixerunt.n.
E Ecce cùm paruulus adhuc viueret, loquebamur ad
eum, & non audiebat vocem nostram: quantò ma-
19 gis si dixerimus,Mortuus est puer,se affliget?¶Cùm
ergo Dauid audisset seruos suos mussitantes, intel-
lexit quòd mortuus esset infantulus,dixitque ad ser
uos suos:Num mortuus est puer? Qui responderũt
20 ei:Mortuus est.¶Surrexit ergo Dauid de terra,& lo
tus vnctusque est:cùmque mutasset vestem, ingres
sus est domum Domini: & adorauit, & venit in do-
mum suam,petiuitque vt ponerent ei panem, & co
21 medit.¶Dixerunt autem ei serui sui: Quis est sermo
quem fecisti? propter infantem cùm adhuc viueret,
ieiunasti & flebas: mortuo autem puero surrexisti,
22 & comedisti panem.¶Qui ait: Propter infantem,dũ
adhuc viueret, ieiunaui & fleui: dicebã enim: Quis
scit si fortè donet eum mihi Dominus, & viuat in-
23 fans? ¶ Nunc autem,quia mortuus est, quare ieiu-
F no? Nunquid potero reuocare eum amplius? ego va
dam magis ad eum: ille verò non reuertetur ad me.
24 ¶Et cõsolatus est Dauid Beth-sabee vxorem suam,
ingressusque ad eam,dormiuit cum ea: | quæ genuit
filium,& vocauit nomen eius Salomon,& dominus
25 dilexit eum. ¶ Misitque * in manu Nathan prophe-
tæ,& vocauit nomen eius Amabilis Domino: eò q
26 diligeret eum Dominus. ¶|Igitur pugnabat Ioab cõ
tra Rabbath filiorum Ammon, & expugnabat vrbẽ
27 regiam. ¶Misitque Ioab nuncios ad Dauid, dicens:
Dimicaui aduersum Rabbath, & capiẽda est Vrbs-
28 aquarum. ¶Nunc igitur congrega reliquam partem

| Exo. 22. a. 1.
* qui fecisti hac re.
| Inf. 16. d. 22.
* huius.
| Eccl. 47. b. 13.
* nomen.
* audisset i.
* vestes i.
| Math. 1. a. 6.
* eum.
| 1. Par. 20. a. 1.

G populi,& obside ciuitatem, & cape eam: ne cùm à
me vastata fuerit vrbs, nomini meo ascribatur victo-
29 ria.¶Congregauit itaque Dauid omnem populum,
& profectus est aduersum Rabbath: cumque dimi-
30 casset,cepit eam. ¶Et tulit diadema regis eorum de
capite eius,pondo auri talentum, habens gemmas
preciosissimas,& impositum est super caput Dauid.
Sed & prędam ciuitatis asportauit multam valdè.
31 ¶Populum quoq; eius adducens seruauit,& circun
egit super eos ferrata carpenta: diuisitque cultris,
& traduxit in typo laterum: sic fecit vniuersis ciuita
tibus filiorum Ammon: & reuersus est Dauid,& om
nis exercitus in Ierusalem.

CAPVT XIII.

1 FActum est autem post hęc, vt Absalom fi-
A lij Dauid sororem speciosissimam voca-
bulo Thamar, adamaret Amnõ filius Da
2 uid,¶& deperiret in eã valdè, ita vt pro-
pter amorem eius ęgrotaret: quia cùm esset virgo,
difficile ei videbatur vt quippiam inhonestè ageret
3 cum ea.¶Erat autem Amnon amicus, nomine Iona
dab filius Semmaa fratris Dauid, vir prudẽs valde.
4 ¶Qui dixit ad eum: Quare sic attenuaris macie fili
regis,per singulos dies? cur nõ indicas mihi? Dixit-
que ei Amnon: Thamar sororem fratris mei Absa-
5 lom amo. ¶Cui respondit Ionadab: Cuba super le-
ctum tuum,& languorem simula:cumq; venerit pa-
ter tuus vt visitet te,dic ei, Veniat, oro, Thamar so-
ror mea,vt det mihi cibum,& faciat pulmentum, vt
6 comedã de manu eius. ¶ Accubuit itaque Amnon,
& quasi ægrotare cępit: cumque venisset rex ad visi-
B tandum eum,ait Amnõ ad regem: Veniat obsecro,
Thamar soror mea,vt faciat in oculis meis duas sor
7 bitiunculas, & cibum* capiam de manu eius.¶Misit *paratum.
ergo Dauid ad Thamar domum,dicens:Veni in do
8 mum Amnon fratris tui & fac ei pulmentum. ¶ Ve-
nitque Thamar in domum Amnon fratris sui:ille au
tem iacebat: quæ tollens farinam commiscuit, & li-
9 quefaciens,in oculis eius coxit sorbitiunculas.¶Tol
lensque quod coxerat,effudit, & posuit coram eo,
& noluit comedere: dixitq; Amnon: Eiicite vniuer-
10 sos à me.Cùmque eiecissent omnes, ¶dixit Amnon
ad Thamar:Infer cibum in cõclaui, vt vescar de ma
nu tua.Tulit ergo Thamar sorbitiunculas quas fece
rat, & intulit ad Amnon fratrem suum in conclaui.
11 ¶Cumque obtulisset ei cibum,apprehendit eam, &
C ait:Veni cuba mecum,soror mea. ¶Quæ respondit
12 ei: Noli frater mi,noli opprimere me: neque enim
hoc fas est in Israël: noli facere stultitiam hanc.
13 ¶Ego enim ferre non potero opprobrium meum,
& tu eris quasi vnus de insipiẽtibus in Israël: quin po

tius

14 tius loquere ad regem,& non negabit me tibi:⁋ No
*Amnon. luit autem*acquiescere precibus eius, & prçualens
15 viribus oppressit eã, & cubauit cum ea. ⁋Et exosam
eam habuit Amnon odio magno nimis:ita vt maius
esset odium,quo oderat eam,amore,quo antè dile-
16 xerat. Dixitque ei Amnon:Surge & vade. ⁋Quæ re-
spondit ei:Maius est hoc malum quod nũc agis ad-
uersum me, quàm quod antè fecisti,expellens me.
17 Et noluit audire eam:⁋sed vocato puero, qui mini-
strabat ei, dixit: Eijce hanc à me foras, & claude
18 ostium post eam.⁋Quç induta erat talari tunica:hu-
iuscemodi enim filiæ regis virgines vestibus vtebã-
tur.Eiecit itaque eam minister illius foras: clausitq;
19 fores post eam.⁋Quç aspergens cinerem capiti suo.
D scissa talari tunica: impositisque manibus super ca-
20 put suum,ibat ingrediens,& clamans.⁋Dixit autem
ei Absalom frater suus. Nunquid Amnõ frater tuus
concubuit tecum?sed nũc soror tace:frater tuus est:
neque affligas cor tuum pro hac re. Mansit itaque
Thamar contabescẽs in domo Absalom fratris sui.
21 ⁋Cùm autem audisset rex Dauid verba hæc,contri-
-3. status est valde,-& noluit contristàre spiritum Am-
non filij sui,quoniam diligebat eum, quia primoge
22 nitus erat ei`. ⁋Porrò non est locutus Absalom ad
Amnon,nec malum,nec bonum: oderat enim Ab-
E salõ Amnon, eò quòd violasset Thamar sororem
23 suam.⁋Factum est autem post tẽpus biennij, vt ton-
derẽtur oues Absalom in Baal-hasor,quæ est iuxta
Ephràim, & vocauit Absalom omnes filios regis.
24 ⁋Venitque ad regem,& ait ad eum: Ecce tondẽtur
oues serui tui:veniat oro rex cum seruis suis ad ser-
25 uum suum.⁋Dixitque rex ad Absalom: Noli fili mi,
noli rogare vt veniamus oẽs, & grauemus te. Cùm
autem cogeret eum, & noluisset ire, bene dixit ei:
* ad Dauid. 26 ⁋Et ait Absalom:* Si non vis venire, veniat obsecro
nobiscum saltem Amnon frater meus. Dixitque ad
27 eum rex: Non est necesse,vt vadat tecum. ⁋Coegit
itaque Absalom eum, & dimisit cum eo Amnon, &
-6. vniuersos filios regis.-Feceratque Absalom conui-
28 uium quasi conuiuium regis.`⁋Prçceperat autẽ Ab-
salom pueris suis,dicens: Obseruate cùm temulen-
tus fuerit Amnon vino, & dixero vobis, Percutite
eum,& interficite:nolite timere: ego enim sum qui
præcipio vobis: roboramini, & estote viri fortes.
29 ⁋Fecerunt ergo pueri Absalom aduersum Amnõ si-
F cut præceperat eis Absalom`.⁋Surgentesque omnes
filij regis,ascenderũt singuli mulas suas, & fugerũt.
30 ⁋Cumque adhuc pergerent in itinere,fama perue-
nit ad Dauid,dicẽs: Percussit Absalom omnes filios
31 regis,& non remansit ex eis saltem vnus. ⁋Surrexit
Dauid. itaque rex,& scidit vestimenta sua: & cecidit super
terram,& omnes serui illius qui assistebant ei,scide
32 runt vestimenta sua'. ⁋Respondens autem Ionadab
filius Semmaa fratris Dauid, dixit: Ne çstimet do-
minus meus quòd omnes pueri filij regis occisi sint.
Amnon solus mortuus est', quoniam in ore Absalõ
erat positus ex die qua oppressit Thamar sororem
33 eius. ⁋Nũc ergo ne ponat dominus meus rex super
cor suũ verbum istud,dicens, Omnes filii regis occi
34 si sunt:quoniam Amnon solus mortuus est. ⁋Fugit
autem Absalom:& eleuauit puer speculator oculos
G suos, & aspexit:& ecce populus multus veniebat p
35 iter deuium ex latere montis. ⁋Dixit autem Iona-
dab ad regem: Ecce filii regis adsunt: iuxta verbum
36 serui tui sic factum est. ⁋Cumque cessasset loqui,ap
paruerunt & filij regis: & intrantes leuauerunt vo-
cem suã,& fleuerũt: sed & rex, & oẽs serui eius fleue
37 runt:ploratu magno nimis.⁋Porrò Absalõ fugiens,
abijt ad Tholomai filiũ Amniud regẽ Gessur. Luxit
38 ergo Dauid filium suum*`multis` diebus.⁋Absalom
autem cùm fugisset,& venisset in Gessur,fuit ibi tri- *Amnon. cuncta 4
39 bus annis. ⁋Cessauitque rex Dauid persequi Absa-
lom,eò q consolatus esset super Amnon interitu.

CAPVT XIIII.

1 INtelligẽs autem Ioab filius Saruiæ, quòd
A cor regis versum esset ad Absalom,⁋ mi-
2 sit Thecuam, & tulit inde mulierem sa-
pientem, dixitque ad eam: Lugere te si-
mula, & induere veste lugubri, & ne vngaris oleo,
vt sis quasi mulier iam plurimo tẽpore lugens mor-
3 tuum:⁋& ingredieris ad regem, & loqueris ad eum
sermones huiuscemodi. Posuit autem Ioab verba
4 in ore eius.⁋Itaq; cùm ingressa fuisset mulier The-
cuitis ad regem, cecidit coram eo super terram, &
5 adorauit,& dixit:Serua me rex. ⁋Et ait ad eam rex:
Quid causæ habes? Quæ respondit: Heu,mulier vi-
6 dua ego sum:mortuus est enim vir meus. ⁋Et ancil-
læ tuæ erant duo filii: qui rixati sunt aduersum se in
agro,nullusq; erat qui eos prohibere posset:& per-
7 cussit alter alterum,& interfecit eum.⁋Et ecce con-
B surgens vniuersa cognatio aduersum ancillam tuã,
dicit: trade eum qui percussit fratrem suum, vt oc-
cidamus eum pro anima fratris sui quem interfecit,
& deleamus hçredem: & quçrunt extinguere scintil
lam meam quæ relicta est, vt non supersit viro meo
8 nomen,& reliquiæ super terram.⁋Et ait rex ad mu-
lierem:Vade in domum tuam,& ego iubebo pro te.
9 ⁋Dixitque mulier Thecuitis ad regem: In me domi
ne mi rex sit iniquitas,& in domum patris mei, rex
10 autem & thronus eius sit innocens. ⁋Et ait rex:
Qui contradixerit tibi,adduc eum ad me,& vltra nõ
11 addet vt tangat te.⁋Quç ait:Recordetur Rex domi-
ni Dei sui, vt non multiplicentur proximi sanguinis
C ad vlciscendum, & nequaquam interficiant filium
meum. Qui ait: Viuit Dominus,quia non cadet de
12 capillis filij tui super terram.⁋Dixit ergo mulier: lo
quar ancilla tua ad dominum meũ regem verbum.
13 Et ait: Loquere.⁋Dixitque mulier: Quare cogitasti
huiuscemodi rem contra populum Dei, & locutus
est rex verbum istud vt peccet, & non reducat eie-
14 ctum suum?⁋Omnes morimur,& quasi aquç dilabi-
mur in terram,quç non reuertuntur:¦nec vult Deus ¦Ezec.18 b.32.& 33. c.11.
perire animam, sed retractat cogitans ne penitus
15 pereat qui abiectus est. ⁋Nunc igitur veni vt loquar
ad dominum meum regem verbum hoc præsente
populo.Et dixit ancilla tua: Loquar ad regẽ,si quo-

16 modo faciat rex verbum ancillæ suæ: ❡Et audiuit
uerba. D rex, vt liberaret ancillam suam de manu omnium
qui volebant de hæreditate Domini delere me, &
17 filium meum simul. ❡Dicat ergo ancilla tua, vt fiat
verbum domini mei regis sicut sacrificium. Sicut
enim angelus domini, sic est dominus meus rex, vt
nec benedictione, nec maledictione moueatur: vn-
18 de & Dominus Deus tuus est tecum. ❡Et respondēs
rex dixit ad mulierem: Ne abscondas à me verbum
quod te interrogo. Dixitque ei mulier: Loquere do
19 mine mi rex. ❡Et ait rex: Nunquid manus Ioab tecū
E est in omnibus istis? Respondit mulier & ait: Per
salutem animæ tuę domine mi rex, nec ad sinistram,
nec ad dexteram est ex omnibus his quę locutus est
dominus meus rex: seruus enim tuus Ioab, ipse prę-
cepit mihi, & ipse posuit in os ancillę tuæ omnia ver
20 ba hæc. ❡Vt verterem figuram sermonis huius, ser-
uus tuus Ioab præcepit istud: tu autem domine mi
rex, sapiens es, sicut habet sapientiam angelus Dei,
21 vt intelligas omnia super terrā. ❡Et ait rex ad Ioab:
Ecce placatus feci verbum tuum: vade ergo, & reuo
22 ca puerum Absalom. ❡Cadensque Ioab super faciē
suam in terram, adorauit, & benedixit regi, & dixit
Ioab: Hodie intellexit seruus tuus, quia inueni gra-
tiam in oculis tuis domine mi rex: fecisti enim ser-
* domine mi. 23 monem* rex serui tui. ❡Surrexit ergo Ioab, & abijt
F in Gessur, & adduxit Absalom in Ierusalem. ❡Dixit
24 autem rex: Reuertatur in domum suam, & faciem
meam non videat. Reuersus est itaque Absalom in
25 domum suam, & faciem regis non vidit. ❡Porrò si
cut Absalom, vir non erat pulcher in omni Israël,
& decorus nimis: à vestigio pedis vsque ad verticē
26 non erat in eo vlla macula. ❡Et quando tondebat
capillum (semel autem in anno tōdebatur, quia gra
uabat eum cæsaries) ponderabat capillos capitis sui
27 ducentis siclis, pondere publico. ❡Nati sunt autem
Absalom filii tres: & filia vna, nomine Thamar, ele-
28 gantis formæ. ❡Mansitque Absalom in Ierusalē duo
29 bus annis, & faciem regis non vidit. ❡Misit itaque ad
Ioab, vt mitteret eum ad regem: qui noluit venire
ad eum. Cumque secundò misisset: & ille noluisset
30 venire ad eum, ❡dixit seruis suis: Scitis agrum Ioab
G iuxta agrum meum, habentem messem hordei: ite
igitur, & succendite eum igni. Succenderunt ergo
-8. serui Absalom segetē igni. Et venientes serui Ioab,
scissis vestibus suis, dixerunt: Succēderūt serui Ab-
31 salom partem agri igni: ❡Surrexitque Ioab & venit
ad Absalom in domum eius, & dixit: Quare succen-
32 derunt serui tui segetem meam igni? ❡Et respon-
dit Absalom ad Ioab: Misi ad te obsecrans vt veni-
res ad me, & mitterem te ad regem, & diceres ei:
Quare veni de Gessur? melius mihi erat ibi esse: ob-
secro ergo, vt videam faciē Regis: quòd si memor
33 est iniquitatis meæ, interficiat me. ❡Ingressus itaq;
-9. Ioab ad regem, nunciauit ei omnia: vocatusq; est
Absalom, & intrauit ad regem, & adorauit super fa-
ciem terræ coram eo: osculatusq; est rex Absalom.

CAPVT XV.

1 IGitur post hæc fecit sibi Absalom currus
A & equites, & quinquaginta viros qui præ
2 cederent eum. ❡Et manè consurgens Ab-
salom, stabat iuxta introitum portæ in
via, & omnem virum qui habebat negocium vt ve-
niret ad regis iudicium, vocabat Absalom ad se, &
dicebat: De qua ciuitate es tu? Qui respondens, aie-
3 bat. Ex vna tribu Israël ego sum seruus tuus. ❡Re-
spondebatque ei Absalom: Videntur mihi sermo-
nes tui boni & iusti, sed non est qui te audiat consti
4 tutus à rege. Dicebatque Absalom: ❡Quis me con-
stituat iudicem super terram, vt ad me veniant om-
5 nes qui habent negocium, & iustè iudicem? ❡Sed &
cùm accederet ad eum homo vt salutaret illum, ex-
tendebat manum suam, & apprehendens osculaba
6 tur eum. ❡Faciebatque hoc omni Israël venienti ad
B iudicium vt audiretur à rege, & solicitabat corda vi
7 rorum Israel. ❡post quadraginta autem annos, di- *quatuor
xit Absalom ad regem David: Vadam, & reddam 9.
8 vota mea quæ voui Domino in Hebron. ❡Vouens -3.
enim vouit seruus tuus, cùm esset in Gessur Syriæ,
dicens: Si reduxerit me Dominus in Ierusalem, sa-
9 crificabo Domino. ❡Dixitque ei rex Dauid: Vade in
10 pace. Et surrexit & abiit in Hebròn. ❡Misit autem
Absalom exploratores in vniuersas tribus Israël, di
cens: Statim vt audieritis clangorem buccinæ, dici
11 te: Regnabit Absalom in Hebron. ❡Porrò cum Ab-
salom ierunt ducenti viri de Ierusalem vocati, eun-
tes simplici corde, & causam penitus ignorantes.
12 ❡Accersiuit quoque Absalòm Achitophel Giloni-
C tem consiliarium Dauid, de ciuitate sua Gilo. Cū- *Cùm immolaret victimas & facta 5.
que immolaret victimas, facta est coniuratio vali-
da, populusque concurrens augebatur cum Absa-
13 lom. ❡Venit igitur nuncius ad Dauid, dicens: Toto
14 corde vniuersus Israël sequitur Absalom. ❡Et ait Da
uid seruis suis qui erant cum eo in Ierusalem: Surgi
gite, fugiamus: neque enim erit nobis effugium à fa
cie Absalom. festinate egredi, ne fortè veniens oc-
cupet nos, & impleat super nos ruinam, & percu- *impellat.
15 tiat ciuitatem in ore gladii. ❡Dixeruntque serui re- 7.
gis ad eum: Omnia quęcunque præceperit dominus
16 noster rex, libenter exequemur serui tui. ❡Egressus
est ergo rex & vniuersa domus eius pedibus suis: &
reliquit rex decem mulieres concubinas ad custo-
17 diendam domum. ❡Egressusque rex & omnis Is-
D raël pedibus suis: stetit procul à domo: ❡& vniuersi
18 serui eius ambulabant iuxta eum, & legiones Cere
thi, & Phelethi, & omnes Gethæi pugnatores vali- -3.
di sexcenti viri qui sequuti eum fuerant de Geth
19 pedites, pręcedebant regem. ❡Dixit autem rex ad
Ethai Gethæum: Cur venis nobiscum? reuertere, &
habita cum rege, quia peregrinus es, & egressus es
20 de loco tuo. ❡Heri venisti, & hodie compelleris no-
biscum egredi? ego autem vadam quò iturus sum:
reuertere, & reduc tecum fratres tuos, & Dominus
faciat tecum misericordiam & veritatē, quia ostē
21 disti gratiam & fidem. ❡Et respondit Ethai regi, di 5.
cens: Viuit Dominus & viuit dominus meus rex:
quoniam in quocunq; loco fueris domine mi rex,
22 siue in morte, siue in vita, ibi erit seruus tuus. ❡Et ait
E Dauid Ethai: Veni, & transi. Et transiuit Ethai Ge-
thæus, & omnes viri qui cū eo erant, & reliqua mul-
23 titudo. ❡Omnesque flebant voce magna, & vniuer-
sus populus transibat: rex quoque transgredieba-
tur Torrentem Cedron, & cunctus populus incede
bat contra viam oliuæ quę respicit ad desertum. -7.
24 ❡Venit autem & Sadoc sacerdos, & vniuersi Leui- -3.
tæ cum eo, portantes arcam fœderis Dei, & depo-
suerūt arcam fęderis Dei, & ascendit Abiathar, do-
nec expletus esset omnis populus qui egressus fue-
25 rat de ciuitate. ❡Et dixit rex ad Sadoc: Reporta ar-
cam Dei in vrbem, si inuenero gratiā in oculis Do-

mini,

mini, reducet me, & ostendet mihi eam & taber
26 naculum suum. Si autem dixerit mihi: Non places,
27 præsto sum faciat* quod bonum est coram se. Et *mihi s.
F dixit rex ad Sadoc-sacerdotem: O videns reuerte-
re in ciuitatem in pace: & Achimaas filius tuus, &
Ionathan filius Abiathar duo filij vestri, sint vobi-
28 scum. Ecce ego abscondar in campestribus deser-
29 ti, donec veniat sermo à vobis indicans mihi. Re-
portauerunt ergo Sadoc & Abiathar arcam Dei in
30 Ierusalem: & manserunt ibi. Porrò Dauid ascende
bat Cliuum-Oliuarum, scandens & flens, nudis pe-
dibus incedens, & operto capite, sed & omnis popu
lus qui erat cum eo, operto capite ascendebat plo-
31 rans. Nunciatum est autem Dauid, quòd & Achi-
tóphel esset in coniuratione cum Absalom, dixitq;
Dauid: Infatua quæso Domine consilium Achi-tó-
32 phel. Cumque ascenderet Dauid summitatem mõ
G tis in quo adoraturus erat Dominum, ecce occurrit
ei Chusai Arachites scissa veste & terra pleno capi-
33 te. Et dixit ei Dauid: Si veneris mecum, eris mihi
34 oneri: si autem in ciuitatem reuertaris, & dixeris
Absalom, Seruus tuus sum rex, -patere me viuere`: -s.
sicut fui seruus patris tui, sic ero seruus tuus: dissipa
35 bis consilium Achi-tóphel. Habes autem tecũ Sa
doc & Abiathar sacerdotes: & omne verbum quod-
cunque audieris de domo regis, indicabis Sadoc &
36 Abiathar sacerdotibus. Sunt enim cum eis duo fi-
lij eorum Achimaas filius Sadoc, & Ionathan filius
Abiathar: & mittetis per eos ad me omne verbum
37 quod audieritis. Veniente ergo Chusai amico Da
uid in ciuitatẽ, Absalõ quoq; ingressus est Ierusalẽ.

CAPVT XVI.

1 Cumque Dauid transisset paululum mon-
A tis verticem, apparuit Siba puer Miphi-
bóseth, in occursum eius, cum duobus
asinis, qui onerati erant ducentis pani-
bus, & centum alligaturis vuæ passæ, & centum mas
2 sis palatharum,* & duobus vtribus` vini. Et dixit *vtre 6:
rex Sibæ: Quid sibi volunt hæc? Responditque Siba:
* asini, domesticis regis vt sedeant, & panes & pala *Domine mi rex.
thæ ad vescendum pueris-tuis,` vinum autem vt bi-
3 bat siquis defecerit in deserto. | Et ait rex: Vbi est
filius domini tui? Respõditque Siba regi: Remansit
in Ierusalem, dicens: Hodie restituet mihi domus
4 Israël regnum patris mei. Et ait rex Sibæ: Tua sint
omnia quæ fuerunt Miphi-bóseth. Dixitque Siba:
Oro, vt inueniam gratiam coram te domine mi rex.
5 | Venit ergo rex Dauid vsq; Bahurim, & ecce egre
diebatur inde vir de cognatione domus Saul, nomi
ne Semei, filius Gera, procedebatque egrediens, &
6 maledicebat. Mittebatque lapides contra Dauid,
B & contra vniuersos seruos regis Dauid: omnis autẽ
populus, & vniuersi bellatores à dextro & à sinistro
7 latere regis incedebant. Ita autem loquebatur Se
mei cùm malediceret-regi`: Egredere, egredere vir
8 sanguinum, & vir Belial. Reddidit tibi Dominus
vniuersum sanguinẽ domus Saul: quoniam inuasi-
sti regnum pro eo, & dedit Dominus regnum in ma
nu Absalom filij tui: & ecce præmunt te mala tua,
9 quoniam vir sanguinum es. Dixit autem Abisai fi-
lius Saruiæ regi: Quare maledicit canis hic moritu-
rus domino meo regi? vadam, & amputabo caput
10 eius. Et ait rex: quid mihi & vobis est filij Saruię? di
mittite eum vt maledicat: Dominus enim præcepit
ei vt malediceret Dauid: & quis est qui audeat dice
11 re, quare sic fecerit? Et ait rex Abisai, & vniuersis
seruis suis: Ecce filius meus, qui egressus est de vte-
C ro meo, quærit animam meam: quantò magis * hic *nunc
filius Iemini * dimittite eum, vt maledicat iuxta pręe *maledicet mihi.
12 ceptum Domini, si fortè respiciat Dominus affli-
ctionem meam, & reddat mihi Dominus bonũ pro
13 maledictione hac, die hodierna. Ambulabat itaq;
Dauid & socij eius per viam cum eo. Semei autem
per iugum montis ex latere, contra illum gradieba-
tur, maledicens, mittens lapides aduersum eum, ter
14 ramque spargens. Venit itaque rex * & vniuersus * Dauid.
15 populus cum eo lassus, & `refocillati sunt` ibi. Ab- refocillatus est 1.
salom autem & omnis populus` eius` ingressi sunt Israel 6.
16 Ierusalem, sed & Achi-tóphel cum eo. Cùm autẽ
venisset Chusai Arachites amicus Dauid ad Absa-
17 lom, locutus est ad eum: Salue rex, salue rex. Ad
quem Absalom: Hæc est, inquit, gratia tua ad amicũ
18 tuum? quare non iuisti cum amico tuo? Respon-
D ditque Chusai ad Absalom: Nequaquã: quia illius
ero quem elegit Dominus, & omnis hic populus &
19 vniuersus Israël, & cum eo manebo. Sed vt & hoc
inferam, cui ego seruiturus sum? nonne filio re-
20 gis? sicut parui patri tuo, ita parebo & tibi. Dixit au
tem Absalom ad Achi-tóphel: Inite consilium quid
21 agere debeamus. Et ait Achi-tophel ad Absalom:
Ingredere ad concubinas patris tui, quas dimisit ad
custodiendum domum: vt cũ audierit omnis Israël
quòd fœdaueris patrem tuum, roborentur tecũ ma
22 nus eorum. Tetenderunt ergo Absalom taberna-
culum in solario, | ingressusque est ad concubinas | Sup. 12.
23 patris sui coram vniuerso Israel. Consilium autem 17.
Achi-tóphel, quod dabat in diebus illis, quasi si-
quis consuleret Deum: sic erat omne consilium A-
chi-tóphel, & cùm esset cum Dauid, & cum esset
cum Absalom.

CAPVT XVII.

1 Dixit ergo Achi-tóphel ad Absalom: Eli-
A gam mihi duodecim millia virorum, &
consurgens persequar Dauid hac nocte.
2 Et irruens super eum (quippe qui las-
sus est, & solutis manibus) percutiam eum: cumque
fugerit omnis populus qui cum eo est, percutiã re-
3 gem desolatum. Et reducam vniuersum populũ,
quomodo` vnus homo` reuerti solet: vnum enim vi *omnis 6.
4 rũ tu quæris, & omnis populus erit in pace. Pla-
cuitque sermo eius Absalom, & cunctis maioribus
5 natu Israel. Ait autem Absalom: Vocate * Chusai *& 4.
6 Arachiten, & audiamus quid etiam ipse dicat. Cũ-
que venisset Chusai ad Absalõ, ait Absalom ad eũ:
Huiuscemodi sermonẽ locutus est Achi-tóphel: fa-
7 cere debemus an non? quod das consiliũ? Et dixit
B Chusai ad Absalom: Non est bonũ consilium quod
8 dedit Achi-tóphel hac vice. Et rursum intulit Chu
sai: Tu nosti patrem tuum, & viros qui cum eo sunt,
esse fortissimos & amaro animo, veluti si vrsa raptis
catulis in saltu sęuiat: sed & pater tuus vir bellator
9 est, nec morabitur cum populo. Forsitan nunc lati
tat in foueis, aut in vno quo voluerit loco. & cũ ce-
ciderit vnus quilibet in principio, audiet quicunq;
audierit, & dicet: Facta est plaga in populo qui se-
10 quebatur Absalõ. Et fortissimus` quisq;`, cuius cor *ipse 2.
est quasi leonis, pauore soluetur: scit enim omnis
-populus` Israël fortẽ esse patrẽ tuũ, & robustos om -2.
11 nes qui cũ eo sunt. Sed hoc mihi videtur rectũ esse
C consilium: Congregetur ad te vniuersus * Israël, à *populus.

Dan vsque Bersabee, quasi arena maris innumerabi
12 lis:& tu eris in medio eorum. ❡ Et irruemus super
eum in quocunque loco inuentus fuerit, & operie-
mus eum, sicut cadere solet ros super terram:& non
relinquemus de viris qui cum eo sunt, ne vnum qui
13 dem. ❡ Quòd si vrbem aliquam fuerit ingressus, cir-
cũdabit omnis Israël ciuitati illi funes: & trahemus
eam in torrentem, vt non reperiatur ne calculus q-
14 dem ex ea. ❡ Dixitq; Absalom, & omnes viri Israel:
Melius est consilium Chusai Arachitæ, consilio A-
D chi-tòphel. Domini autem nutu dissipatum est con
silium Achi-tòphel vtile, vt induceret Dominus su
15 per Absalom malum. ❡ Et ait Chusai, Sadoc & Abia
thar sacerdotibus: Hoc & hoc modo consilium de-
dit Achi-tòphel Absalõ, & senioribus Israël: & ego
16 tale & tale dedi consilium. ❡ Nunc ergo mittite ci-
tò, & nunciate Dauid dicentes: Ne morêris nocte
hac in campestribus deserti, sed absque dilatione
transgredere, nè fortè absorbeatur rex, & omnis po
17 pulus qui cum eo est. ❡ Ionathã autem & Achimaas
stabant iuxta Fontem-rogel: abiit ancilla & nuncia
uit eis:& illi profecti sunt, vt réferrent ad regem Da
uid nuncium, non enim poterant videri, aut introi-
18 re ciuitatem. ❡ Vidit autem eos quidam puer, & in-
E dicauit Absalom: illi verò concito gradu ingressi
sunt domum cuiusdã viri in Bahurim, qui habebat
puteum in vestibulo suo, & descenderunt in eum.
19 ❡ Tulit autem mulier, & expandit velamen super os
20 putei quasi siccans ptisanas:& sic latuit res. ❡ Cum-
que venissent serui Absalom in domum, ad mulierẽ
dixerunt: Vbi est Achimaas & Ionathan? Et respon-
dit eis mulier: Transierũt festinanter, gustata pau-
lulũ aqua. At hi qui quærebant, cũ nõ reperissent, re
21 uersi sunt in Ierusalem. ❡ Cumque abiissent, ascen-
derunt illi de puteo, & pergentes nunciauerunt re-
gi Dauid, & dixerunt: Surgite, & transite citò fluuiũ:
quoniam huiuscemodi dedit consilium contra vos
22 Achi-tóphel. ❡ Surrexit ergo Dauid, & omnis popu
F lus qui cum eo erat, & transierũt Iordanem, donec
* antequã denudaretur uerbũ. dilucesceret, * & ne vnus quidem residuus fuit, qui
23 non transisset fluuium. ❡ Porrò Achi-tóphel videns
quòd non fuisset factum consilium suum, strauit asi
num suum, surrexitque & abiit in domum suam &
in ciuitatem suam:& disposita domo sua, suspendio
24 interiit, & sepultus est in sepulchro patris sui. ❡ Da-
uid autem venit in castra, & Absalom transiit Iorda
25 nem ipse & omnes viri Israel cum eo. ❡ Amasam ve
rò constituit Absalom pro Ioab super exercitum.
Amasa autem erat filius viri, qui vocabatur Ietra de
G Israëli, qui ingressus est ad Abigail filiam Naas, so-
26 rorem Saruiæ, quæ fuit mater Ioab. ❡ Et castrameta
27 tus est Israel cum Absalom in terra Galaad. ❡ Cum-
que venisset Dauid in castra, Sobi filius Naas de Ra
bath filiorum Ammon & Machir filius Amihel de
Lo-dabar, & Berzellai Galaadites de Rogelim,
28 ❡ obtulerunt ei stratoria, & tapetia, & vasa fictilia,
frumentum & hordeum & farinam & polentam &
29 fabam & lentem, & frixum * cicer, ❡ & mel & buty- *oleo.
rum, oues & pingues vitulos, dederuntque Dauid,
& populo qui cum eo erat, ad vescendum: suspicati
enim sunt populum fame & siti fatigari in deserto.

CAPVT XVIII.

1 IGitur consyderato Dauid populo suo cõ
A stituit super eos [redacted]
2 [redacted] tribunos & centuriones, ❡ & de-
dit populi tertiam partẽ sub manu Ioab,
& tertiam partẽ sub manu Abisai filij Saruiæ fratris
Ioab, & tertiã partem sub manu Ethai, qui erat de
Geth: Dixitq; rex ad populum: Egrediar & ego vobi
3 scũ. ❡ Et rñdit populus: Non exibis: siue enim fuge-
rimus, non magnopere ad eos de nobis pertinebit,
siue media pars ceciderit è nobis, non satis curabũt:
quia tu vnus * pro decem millibus computaris: me- *solus.
4 lius est igitur vt sis nobis in vrbe pſidio. ❡ Ad quos
rex ait: Quod vobis videtur rectum, hoc faciam. Ste
tit ergo rex iuxta portam: egrediebaturque popu-
5 lus per turmas suas centeni & milleni. ❡ Et præcepit
B rex Ioab & Abisai & Ethai, dicẽs: Seruate mihi pue
rum Absalom. Et omnis populus audiebat præcipiẽ
6 tem regem cunctis principibus pro Absalom. ❡ Ita-
que egressus est populus in campum contra Israël,
7 & factum est prælium in saltu Ephráim. ❡ Et cæsus
est ibi populus Israël ab exercitu Dauid, factaq; est
8 plaga magna in die illa, viginti millium. ❡ Fuit autẽ
ibi prælium dispersum super faciem omnis terræ, &
multò plures erant quos saltus cõsumpserat de po-
pulo, quàm hi quos vorauerat gladius in die illa.
9 ❡ Accidit autem vt occurreret Absalom seruis Da-
uid, sedens mulo: cumque ingressus fuisset mulus
subter condensam quercum & magnam, adhæsit ca
put eius quercui:& illo suspenso inter cœlum & ter
10 ram, mulus cui insederat, pertransiuit. ❡ Vidit autẽ
C hoc quispiam, & nunciauit Ioab, dicens: Vidi Absa-
11 lom pendere de quercu. ❡ Et ait Ioab viro qui nun-
ciauerat ei: Si vidisti, quare non confodisti eum cũ
terra, & ego dedissem tibi decem argenti siclos, &
12 vnum baltheum? ❡ Qui dixit ad Ioab: Si appẽderes
in manibus meis mille argenteos, nequaquam mit
terem manũ meam in filium regis: audiẽtibus enim
nobis præcepit rex tibi & Abisai, & Ethai, dicẽs: Cu
13 stodite mihi puerum Absalom. ❡ Sed & si fecissem
contra animam meam audacter, nequaquã hoc re-
14 gem latêre potuisset, & tu stares ex aduerso. ❡ Et ait
Ioab: Non sicut tu vis, sed aggrediar eum coram te.
Tulit ergo * tres lanceas in manu sua, & infixit eas *Ioab.9.
in corde Absalom. Cumque adhuc palpitaret hærẽs
15 in quercu, ❡ cucurrerunt decem iuuenes armigeri
16 Ioab, & percutientes interfecerunt eum. ❡ Cecinit
autem Ioab buccina, & retinuit populum, ne perse-
D queretur fugientem Israel, volens parcere multitu-
17 dini. ❡ Et tulerunt Absalom, & proiecerunt eum in
saltu, in foueam grandem, & comportauerũt super
eum aceruum lapidum magnum nimis: omnis autẽ
18 Israël fugit in tabernacula sua. ❡ Porrò Absalom ere
xerat sibi cùm adhuc uiueret, titulum, qui est in
Valle-regis: dixerat enim, Non habeo filium,

&hoc

& hoc erit monimentum nominis mei. Vocauitq;
titulum nomine suo, & appellatur Manus-Absalõ
19 vsque ad hanc diem. ¶ Achimaas autẽ filius Sadoc,
ait: Curram, & nunciabo regi, quia iudicium fecerit
20 ei Dominus de manu inimicorum eius. ¶ Ad quem
Ioab dixit: Non eris nuncius in hac die, sed nuncia-
bis in alia: hodie nolo te nunciare: filius enim regis
21 est mortuus: ¶ Et ait Ioab Chusi: Vade, & nuncia re
E gi quæ vidisti. Adorauit Chusi Ioab, & cucurrit.
22 ¶ Rursus autẽ Achimaas filius Sadoc dixit ad Ioab:
Quid impedit si etiam ego* curram post Chusi? Di-
-4. xitque ei Ioab: Quid vis currere fili mi? -veni huc`,
23 non eris boni nuncij baiulus. ¶ Qui respondit: Quid
enim si cucurrero? Et ait ei: Curre. Currens ergo A-
24 chimaas per viam compendij, transiuit Chusi. ¶ Da-
uid autem sedebat inter duas portas: speculator ve
rò qui erat in fastigio portæ super murum, eleuans
25 oculos, vidit hominem currentem solum. ¶ Et excla
mans, indicauit regi. Dixitque rex: Si solus est, bo-
F nus est nuncius in ore eius. Properante autem illo,
26 & accedente propius, ¶ vidit speculator hominem
alterum currentem, & vociferans in culmine, ait:
Apparet mihi alter homo currens solus. Dixitque
27 rex: Et iste bonus est nuncius. ¶ Speculator autem:
Contemplor, ait, cursum prioris, quasi cursum Achi
maas filij Sadoc. Et ait rex: Vir bonus est: & nunciũ
28 portans bonum venit. ¶ Clamans autem Achimaas,
dixit ad regem: Salue rex. Et adorans regem coram
eo pronus in terrã, ait: Benedictus Dominus Deus
tuus, qui conclusit homines qui leuauerunt manus
29 suas contra dominum meum regem. ¶ Et ait rex:
Estne pax puero Absalom? Dixitque Achimaas: Vi
tumultũ 9 G di `tumultum` magnum, cum mitteret Ioab seruus
30 tuus, ô rex, me seruum tuum: nescio aliud. ¶ Ad quẽ
rex: Transi, ait, & sta hìc. Cumque ille transisset, &
31 staret. ¶ Apparuit Chusi, & veniens, ait: Bonum ap-
porto nuncium domine mi rex: iudicauit enim pro
te Dominus hodie de manu omnium qui surrexe-
32 runt cõtra te. ¶ Dixit autem rex ad Chusi: Estne pax
puero Absalõ? Cui respondens Chusi: Fiant, inquit,
sicut puer, inimici domini mei regis, & vniuersi qui
33 consurgunt aduersus eum in malum. ¶ Contristatus
itaque rex, ascendit cœnaculum portæ, & fleuit. Et
sic loquebatur vadens: Fili mi Absalom, Absalom fi
li mi: quis mihi tribuat vt ego moriar pro te, Absa-
lom fili mi, fili mi Absalom?

CAPVT XIX.

1 NVnciatũ est autem Ioab quòd rex fleret,
A & lugeret filium suum: ¶ & versa est victo
2 ria in luctum in die illo omni populo: au
diuit enim populus in die illa dici: Do-
3 let rex super filio suo. ¶ Et declinauit populus in die
illa ingredi ciuitatem, quomodo declinare solet po
4 pulus versus, & fugiens de prælio. ¶ Porrò rex ope-
ruit caput suũ, & clamabat voce magna: Fili mi Ab-
* fili mi. 5 salom, Absalom fili mi.* ¶ Ingressus ergo Ioab ad re
gem in domum, dixit: Confudisti hodie vultus om-
nium seruorum tuorum, qui saluam fecerunt ani-
mam tuam, & animam filiorum tuorum & filiarum
tuarum, & animam vxorum tuarum, & animam con
6 cubinarum tuarum. ¶ Diligis odientes te, & odio ha
bes diligentes te: & ostendisti hodie quia non curas
de ducibus tuis, & de seruis tuis: & verè cognoui
modò, quia si Absalom viueret, & omnes nos occu
7 buissemus, & tunc placeret tibi. ¶ Nunc igitur sur-
B ge, & procede: & alloquens satisfac seruis tuis: iuro
enim tibi per Dominum, quòd si non exieris, ne v-
nus quidem remansurus sit tecum nocte hac; & pe-
ius erit hoc tibi, quàm omnia mala quæ venerunt
8 super te ab adolescentia tua, vsque in præsens. ¶ Sur
rexit ergo rex, & sedit in porta: & omni populo nun
ciatum est quòd rex sederet in porta: venitque vni-
uersa multitudo coram rege, Israël autem fugit in
9 tabernacula sua. ¶ Omnis quoq; populus certabat
in cunctis tribubus Israël, dicens: Rex liberauit nos
de manu inimicorum nostrorum, ipse saluauit nos
de manu Philisthinorum: & nũc fugit de terra pro-
10 pter Absalom. ¶ Absalom autem quem vnximus su
per nos, mortuus est in bello: vsquequo siletis, & nõ
reducitis regem? -Et consilium totius Israel venit -12.
11 ad regem`. ¶ Rex verò Dauid misit ad Sadoc & Abia
C thar sacerdotes, dicens: Loquimini ad maiores na-
tu Iuda, dicentes: Cur venitis nouissimi ad reducen
dum regem in domum suam? Sermo autem omnis
Israël peruenerat ad regem in domo eius, -quia di- -6.
12 xerat rex, Hæc dicetis ad populum Iuda`. ¶ Fratres
mei vos, os meũ, & caro mea vos: quare nouissimi
13 reducitis regem? ¶ Et Amasæ dicite: Nonne os meũ,
& caro mea es? Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat,
si non magister militiæ fueris coram me omni tem
14 pore pro Ioab. ¶ Et inclinauit cor omnium virorum
Iuda, quasi viri vnius: miseruntque ad regem, dicen
15 tes: Reuertere tu, & omnes serui tui. ¶ | Et reuersus 13. Re. 2.
est rex; & venit vsque ad Iordanem, & -omnis` Iuda c.8. -6.
venit vsque in Galgala, vt occurreret regi, & tradu-
16 ceret eum Iordanem. ¶ Festinauit autem Semei fi-
17 lius Gera filij Iemini de Bahurim, ¶ & descẽdit cum
viris Iuda in occursum regis Dauid cum mille vi-
ris de Ben-iamin, & Siba puer de domo Saul: &
quindecim filij eius, ac viginti serui cum eo erant:
18 & irrumpentes Iordanem ante regem, ¶ transierunt
vada, vt traducerent domum regis, & facerent iu-
D xta iussionem eius: Semei autem filius Gera prostra
19 tus coram rege, cùm iam transisset Iordanem, ¶ di-
xit ad eum: | Ne reputes mihi domine mi iniquita- 1 Sup. 16
tem, neque memineris iniuriarum serui tui in die c.5.
qua egressus est Domine mi rex de Ierusalem, ne-
20 que ponas rex in corde tuo. ¶ Agnosco enim seruus
tuus peccatum meum: & idcirco hodie primus veni
de omni domo Ioseph, descendique in occursũ do
21 mini mei regis. ¶ Respondens verò Abisai filius Sar
uiæ, dixit: Nunquid pro his verbis nõ occidetur Se-
22 mei, quia maledixit Christo Domini? ¶ Et ait Da-
uid: Quid mihi & vobis filij Saruiæ? cur efficimini
mihi hodie in Satan? ergóne hodie interficietur vir
in Israël? an ignoro hodie me factum regem super
23 Israël? ¶ Et ait rex Semei, Non morièris. Iurauitque
24 ei. ¶ Miphi-bóseth quoque filius Saul descendit in
E occursum regis illotis pedibus, & intonsa barba: ve
stesque suas non lauerat à die qua egressus fuerat
25 rex, vsque ad diem reuersionis eius in pace. ¶ Cum-
que Ierusalem occurrisset regi, dixit ei rex: Quare
26 non venisti mecum Miphi-bóseth? ¶ Et respon-
dens, ait: Domine mi rex, seruus meus contempsit
me: dixique ei ego famulus tuus, vt sterneret mihi
asinum, & ascendens abirem cũ rege: claudus enim
27 sum seruus tuus. ¶ | Insuper & accusauit me seruum
tuum ad te dominum meum regem: tu autem do- 1 Sup. 16 c.3.
mine mi rex sicut Angelus Dei es, fac quod pla- Esth. 15 c.
28 citum est tibi. ¶ Neque enim fuit domus patris 16
mei, nisi morti obnoxia domino meo regi: tu

autem posuisti me seruum tuum inter conuiuas mē-
sæ tuæ: quid ego habeo iustę querelę? aut quid pos-
29 sum vltrà vociferari ad regē? ¶ Ait ergo ei rex: Quid
‖ Sup. 16, a.4. vltrà loqueris? fixum est ‖ quod locutus sum: tu & Si
30 ba diuidite possessiones. ¶ Responditque Miphi-bó
seth regi. Etiam cuncta accipiat, postquam reuersus
est Dominus meus rex pacificè in domum suam.
‖ 3.Reg.2 b.7. 31 ¶ ‖ Berzellai quoque Galaadites, * descendens de
* senex valde. Sup.17. g 27. F Rogelim, traduxit regem Iordanem, paratus etiam
32 vltra fluuium prosequi eum. ¶ Erat autem Berzellai
Galaadites senex valde, id est octogenarius, &
ipse præbuit alimenta regi, cum moraretur in Ca-
33 stris: fuit quippe vir diues nimis. ¶ Dixit itaque rex
ad Berzellai: Veni mecū, vt requiescas securus me-
34 cum in Ierusalem. ¶ Et ait Berzellai ad regem: Quot
sunt dies annorum vitæ meæ, vt ascendam cum rege
35 in Ierusalem? ¶ Octogenarius sum hodie, nunquid
vigent sensus mei ad discernendum suaue, aut ama
rum? aut delectare potest seruum tuū cibus aut po-
tus? vel audire possum vltrà vocem cantorum atque
cātatricū? quare seruus tuus sit oneri domino meo
˴ procedā 1. 36 regi? ¶ paululum ˴ procedam ˴ famulus tuus ab Ior-
37 dane tecum: non indigeo hac vicissitudine, ¶ sed ob-
secro vt reuertar seruus tuus, & moriar in ciuitate
-2. mea, -& sepeliar ˴ iuxta sepulchrū patris mei & ma-
tris meæ. Est autem seruus tuus Chamaam, ipse va-
dat tecum domine mi rex, & fac ei quicquid tibi bo
38 num videtur. ¶ Dixit itaque ei rex: Mecum transeat
G Chamaam, & ego faciā ei quicquid tibi placuerit,
39 & omne quod petieris à me, impetrabis. ¶ Cumque
* restitit. transisset vniuersus populus & rex Iordanem, * oscu
latus est rex Berzellai, & benedixit ei: & ille reuer-
40 sus est in locum suum. ¶ Transiuit ergo rex in Galga
lam, & Chamaam cum eo: omnis autem populus Iu
da traduxerat regem, & media tantùm pars affue-
41 rat de populo Israël. ¶ Itaque omnes viri Israel con
currentes ad regem, dixerunt ei: Quare te furati sūt
fratres nostri viri Iuda, & traduxerunt regem & do-
mum eius Iordanem, omnesque viros Dauid cum
42 eo? ¶ Et respondit omnis vir Iuda ad viros Israël:
Quia mihi ꝓpior est rex: cur irasceris super hac re?
nunquid comedimus aliquid ex rege, aut munera
43 nobis data sunt? ¶ Et respondit vir Israël ad viros Iu
da, & ait: Decem partibus maior ego sum apud re-
* & primogenitus ergo sum 4. gem, * magisq́, ad me pertinet Dauid, quàm ad te:
cur fecisti mihi iniuriam, & non mihi nunciatum est
priori, vt reducerem regem meum? Durius autem
responderunt viri Iuda viris Israël.

CAPVT XX.

1 A Ccidit quoque vt ibi esset vir Belial, nomi
ne Seba, filius Bochri, vir Iemineus: & ce
cinit buccina, & ait: Non est nobis pars
in Dauid, neque hæreditas in filio Isai:
-2. ˴ sua 2. 2 -reuertere ˴ in tabernacula ˴ tua ˴ Israël. ¶ Et separa-
tus est omnis Israël à Dauid, secutusque est Seba fi
lium Bochri: viri autem Iuda adhęserunt regi suo à
3 Iordane vsque Ierusalem. ¶ Cumque venisset rex in
domum suam in Ierusalem, tulit decem mulieres cō
cubinas, quas dereliquerat ad custodiendam do-
mum, & tradidit eas in custodiam, alimenta eis prę
bens: & non est ingressus ad eas, sed erant clausæ
4 vsque in diem mortis suæ in viduitate viuentes. ¶ Di
B xit autem rex Amasę: Conuoca mihi omnes viros
5 Iuda in diem tertium: & tu adesto pręsens. ¶ Abiit
ergo Amasa vt conuocaret Iudam, & moratus est
6 extra placitum quod ei constituerat -rex ˴. ¶ Ait au- -2.
tem Dauid ad Abisai: Nūc magis afflicturus est nos
Seba filius Bochri, quàm Absalom. Tolle igitur ser
uos Domini tui, & persequere eum, ne fortè inue-
7 niat ciuitates munitas, vt effugiat nos. ¶ Egressi sunt
ergo cum eo viri Ioab, Cerethi quoq; & Phelethi:
& omnes robusti exierunt de Ierusalem ad perse-
8 quendum Seba filium Bochri. ¶ Cumque illi essent
iuxta lapidem grandem qui est in Gabaon, Amasa
C veniens occurrit eis. Porrò Ioab vestitus erat tunica
stricta ad mensurā habitus sui, & desuper accinctus
gladio dependente vsque ad illa, in vagina, qui fa-
9 bricatus leui motu egredi poterat, & percutere. ¶ Di
xit itaque Ioab ad Amasam: Salue mi frater. ‖ Et te- ‖ 3.Reg.2. 5.
nuit manu dextera mētum Amasæ, quasi osculans
10 eum. ¶ Porrò Amasa non obseruauit gladium, quē
habebat Ioab, qui percussit eum in latere, & effudit
intestina eius in terram *, nec secundum vulnus ap * & mortuus est.
posuit. Ioab autem, & Abisai frater eius persecuti
11 sunt Seba filium Bochri. ¶ Intereà quidam viri, cùm
D stetissent iuxta cadauer Amasæ, de sociis Ioab, dixe
runt: Ecce qui esse voluit pro Ioab comes Dauid.
12 ¶ Amasa autem cōspersus sanguine, iacebat in me-
dia via. Vidit hoc quidam vir quòd subsisteret om-
nis populus ad videndum eum, & amouit Amasam
de via in agrum: operuitq; eum vestimento, ne sub-
13 sisterent transeuntes propter eum. ¶ Amoto ergo il
lo de via transibat omnis vir sequens Ioab ad perse
14 quendum Seba filium Bochri. ¶ Porrò ille trāsierat
E per omnes tribus Israel vsque in Abelam, & Beth-
maacha: omnesque viri electi congregati fuerāt ad

15 eum. ¶ Venerūt itaque, & oppugnabāt eum in Abe-
la, & in Beth-maacha, & circundederunt munitio-
nibus ciuitatem, & obsessa est vrbs: omnis autē tur-
ba quæ erat cū Ioab, moliebatur destruere muros.
16 ¶ Et exclamauit mulier sapiens de ciuitate: Audite,
audite, dicite Ioab, Appropinqua huc, & loquar te-
17 cum. ¶ Qui cū accessisset ad eam, ait illi: Tu es Ioab?
Et ille respondit: Ego. Ad quem sic locuta est: Audi
18 sermones ancillæ tuæ. Qui respondit: Audio. ¶ Rur-
F sumque illa: Sermo, inquit, dicebatur in veteri pro- ‖ Deu.20. c.11.
uerbio, ‖ Qui interrogant, interrogent in Abela: &
19 & sic proficiebant. ¶ Nónne ego sum quæ respōdeo
veritatem in Israël, & tu quæris subuertere ciuitatē
& euertere matrē in Israël? Quare præcipitas hære-
20 ditatem Dñi? ¶ Rñdensque Ioab, ait: Absit, absit hoc
21 à me: non præcipito, neque demolior. ¶ Non sic se
habet res, sed homo de monte Ephráim Seba, fi-
lius Bochri cognomine, leuauit manum suam con-
tra regem Dauid: tradite illum solum, & rece-
demus à ciuitate. Et ait mulier ad Ioab: Ecce ca-
22 put eius mittetur ad te per murum. ¶ Ingressa est

ergo

ergo ad omnem populum,& locuta est eis sapiēter:
G qui abscissum caput Sebæ filij Bochri proiecerūt ad
Ioab. Et ille cecinit tuba,& recesserūt ab vrbe,vnu
quisque in tabernacula sua. Ioab autē reuersus est
‖Sup. 8. d. 16. 23 Ierusalem ad regem. ¶ ‖ Fuit ergo Ioab super omnē
exercitum Israël: Banaias autem filius Ioiadæ super
24 Cerethæos & Phelethæos. ¶ Aduram verò super tri
buta: porrò Iosaphat filius Ahilud, à commentariis.
25 ¶ Siba autem, scriba. Sadoc verò & Abiathar, sacer-
26 dotes: ¶ Ira autem Iairites erat sacerdos Dauid.

CAPVT XXI.

1 FActa est quoque fames in diebus Dauid
A tribus annis iugiter: & consuluit Dauid
oraculum Domini. Dixitque Dominus:
Propter Saul, & domum eius sanguinū,
-1. 2 quia occidit Gabaonitas. ¶ Vocatis ergo Gabaoni-
tis rex, dixit ad eos: (Porrò Gabaonitę nō erant de
filiis Israël, sed reliquiæ Amorrhæorum: ‖ filij quip
‖Ios. 9. c. 16. pe Israël iurauerāt eis, & voluit Saul percutere eos
3 zelo, quasi pro filiis Israël & Iuda.) ¶ Dixit ergo Da
uid ad Gabaonitas. Quid faciam vobis? & quod erit
vestri piaculum, vt benedicatis hæreditati Domini?
4 ¶ Dixeruntque ei Gabaonitæ: Non est nobis super
-1. argento & auro quæstio, sed contra Saul, & contra
domum eius: neque volumus, vt interficiatur homo
-2. de Israël. Ad quos rex ait: Quid ergo vultis, vt fa-
5 ciam vobis? ¶ Qui dixerunt regi: Virum qui attriuit
nos & oppressit iniquè, ita delere debemus, vt ne
vnus quidem residuus sit de stirpe eius in cunctis fi
6 nibus Israël. ¶ Dentur nobis septē viri de filiis eius,
B vt crucifigamus eos Domino in Gabaa Saul quon
7 dam electi Domini. Et ait rex: Ego dabo. ¶ Peper-
citque Rex Miphi-bóseth filio Ionathæ filij Saul,
‖ propter iusiurandum Domini, quod fuerat inter
‖1. Re. 18. a. 3. 8 Dauid, & inter Ionathan filium Saul. ¶ Tulit itaque
rex duos filios Respha filiæ Aia, quos peperit Sau-
li, Armoni, & Miphi-bóseth, & quinq; filios Michol
filiæ Saul, quos genuerat Hadrieli filio Berzellai.
9 qui fuit de Molathi, ¶ & dedit eos in manus Gabao
nitarum: qui crucifixerunt eos in monte coram Do
mino: & ceciderunt hi septem simul occisi in diebus
10 messis primis, incipiente messione hordei. ¶ Tollens
autem Raspha filia Aia, cilicium, substrauit sibi supra
petram ab initio messis, donec stillaret aqua super
eos de cœlo, & non dimisit aues lacerare eos per
11 diem, neque bestias per noctem. ¶ Et nunciata sunt
Dauid quę fecerat Respha, filia Aia, cōcubina Saul.
12 ¶ Et abiit Dauid, & tulit ossa Saul, & ossa Ionathę fi
C lij eius à viris Iabes-Galaad, qui furati fuerāt ea de
platéa Beth-san, ‖ in qua suspenderant eos Phili-
‖1. Re. 31. d. 19. 13 sthiim cum interfecissent Saul in Gelboe, ¶ & aspor
tauit inde ossa Saul, & ossa Ionathæ filij eius: & col-
14 ligentes ossa eorum, qui affixi fuerant, ¶ sepelierunt
ea cum ossibus Saul, & Ionathæ filij eius in Terra
Ben-iamin, in latere, in sepulchro Cis patris eius:
feceruntque omnia quæ præceperat rex, & repropi
15 tiatus est Deus terrę post hæc. ¶ Factum est autē rur
sum prælium Philisthinorū aduersum Israel, & de-
scendit Dauid, & serui eius cum eo, & pugnabant
16 contra Philisthiim. Deficiēte autem Dauid, ¶ Iesbi-
benob, qui fuit de genere Arapha, cuius ferrum ha-
stæ trecentas vncias appendebat, & accinctus erat
17 ense nouo, nisus est percutere Dauid. ¶ Pręsidioque
ei fuit Abisai filius Saruiæ, & percussum Philisthęū
D interfecit. Tunc iurauerunt viri Dauid, dicentes: Iā
non egredieris nobiscum in bellum, ne extinguas
18 lucernam Israël. ¶ ‖ Secundum quoque bellum fuit ‖1. Pa. 20. a. 4.
in Gob contra Philisthæos: tunc percussit Sobochai
de Husathi, Saph de stirpe Arapha de genere gigā
19 tum. ¶ Tertium quoque fuit bellum in Gob contra -2.
Philisthæos, in quo percussit Adeodatus filius Sal-
tus polymitarius Beth-léhemites Goliath Gethæū,
cuius hastile hastæ erat quasi liciatorium texentiū.
20 ¶ Quartum bellum fuit in Geth: in quo vir fuit excel
sus qui senos in manibus pedibusque habebat digi
tos, id est vigintiquatuor, & erat de origine Ara-
21 pha. ¶ Et blasphemauit Israël. percussit autem eum
22 Ionathan filius Samaa fratris Dauid. ¶ Hi quatuor
nati sunt de Arapha in Geth, & ceciderunt in manu
Dauid, & seruorum eius.

CAPVT XXII.

1 LOcutus est autem Dauid Domino verba
A carminis huius, in die qua liberauit eum
Dominus de manu omnium inimicorū
2 suorum, & de manu Saul. ¶ Et ait:
Dominus petra mea, & robur meum, & saluator
meus.
3 ¶ Deus fortis meus sperabo in eum: scutum meū
& cornu salutis meæ: eleuator meus, & refugium
meum: saluator meus, de iniquitate liberabis me.
4 ¶ Laudabilem inuocabo Dominum, & ab inimi- ‖Psal. 17.
cis meis saluus ero.
5 ¶ Quia circundederunt me contritiones mortis:
torrentes Belial terruerunt me.
6 ¶ Funes inferni circundederunt me: pręuenerunt
me laquei mortis.
7 ¶ In tribulatione mea inuocabo Dominum, & ad
Deum meum clamabo: & exaudiet de templo san-
cto suo vocem meam, & clamor meus veniet ad au -3.
res eius.
8 ¶ Commota est, & contremuit terra, fundamen-
ta montium concussa sunt & conquassata, quoniam
iratus est eis. -4.
9 ¶ Ascendit fumus de naribus eius, & ignis de ore
eius vorabit: carbones succensi sunt ab eo.
10 ¶ Et inclinauit cœlos, & descendit: & caligo sub
pedibus eius.
11 ¶ Et ascendit super Cherubim, & volauit, & lap-
sus est super pennas venti.
12 ¶ Posuit tenebras in circuitu suo latibulum: cri-
B brans aquas de nubibus cœlorum.
13 ¶ Prę fulgore in conspectu eius, * succensi sunt *nubes.
carbones ignis.
14 ¶ Tonabit de cœlo Dominus, & excelsus dabit
vocem suam.
15 ¶ Misit sagittas, * & dissipauit eos: fulgur, & con- * suas a.
sumpsit eos.
16 ¶ Et apparuerunt effusiones maris, & reuelata
sunt fundaméta orbis ab increpatione Domini, ab
inspiratione spiritus furoris eius.
17 ¶ Misit de cœlo, & assumpsit me, & extraxit me
de aquis multis.
18 ¶ Liberauit me ab inimico meo potentissimo, &
ab his qui oderant me, quoniā robustiores me erāt.
19 ¶ Præuenit me in die afflictionis meæ, & factus
est Dominus firmamentum meum.
20 ¶ Et eduxit me in latitudinem: liberauit me, quia
complacui ei.
21 ¶ Retribuet mihi Dn̄s secundum iustitiam meam:
& secundum munditiā manuū mearū reddet mihi.

22 ¶ Quia custodiui vias Domini, & non egi impiè
à Deo meo.
23 ¶ Omnia enim iudicia eius in conspectu meo, &
præcepta eius non amoui à me.
24 ¶ Et ero perfectus cum eo, & custodiam me ab
iniquitate mea.
25 ¶ Et restituet mihi Dominus secundum iustitiam
C meam: & secundum munditiam manuum mearum
in conspectu oculorum suorum.
26 ¶ Cum sancto sanctus eris, & cum robusto per-
fectus.
27 ¶ Cum electo electus eris, & cum peruerso per-
uertêris.
28 ¶ Et populum pauperem saluum facies, oculisq;
tuis excelsos humiliabis.
29 ¶ Quia tu lucerna mea Domine, & tu Domine il-
luminabis tenebras meas.
30 ¶ In te enim curram accinctus, in Deo meo transi
liam murum.
31 ¶ Deus, immaculata via eius, eloquium domini
igne examinatum: scutum est omnium sperantium
in se.
32 ¶ Quis est Deus præter Dominum: & quis fortis,
præter Deum nostrum?
33 ¶ Deus qui accinxit me fortitudine, & complana
uit perfectam viam meam.
34 ¶ Coęquans pedes meos ceruis, & super excelsa
mea statuens me.
35 ¶ Docens manus meas ad prælium, & componẽs
quasi arcum æreum brachia mea.
36 ¶ Dedisti mihi clypeum salutis tuæ, & mansuetu-
do' mea' multiplicauit me. 'tua 2.
37 ¶ Dilatabis gressus meos subtus me, & non defi-
D cient tali mei.
38 ¶ Persequar inimicos meos, & conteram, & non
conuertar donec consumam eos.
39 ¶ Consumam eos, & confringam, vt non consur-
gant: cadent sub pedibus meis.
40 ¶ Accinxisti me fortitudine ad prælium, incurua-
sti resistentes mihi subtus me.
41 ¶ Inimicos meos dedisti mihi dorsum, odientes
me, & disperdam eos.
42 ¶ Clamabunt, & non erit qui saluet, ad Dominũ,
& non exaudiet eos.
43 ¶ Delebo eos, vt puluerem terræ: quasi lutum pla
tearum comminuam eos, atque confringam.
44 ¶ Saluabis me à contradictionibus populi mei:
custodies ME IN CAPVT GENTIVM:
populus, quem ignoro, seruiet mihi.
45 ¶ Filij alieni resistent mihi, auditu auris obedient
mihi.
46 ¶ Filij alieni defluxerunt, & contrahentur in angu
stiis suis.
47 ¶ Viuit Dominus, & benedictus Deus meus, &
exaltabitur Deus fortis salutis meæ.
48 ¶ Deus qui das vindictas mihi, & deiicis populos
sub me.
49 ¶ Qui educis me ab inimicis meis, & à resistenti-
bus mihi eleuas me: à viro iniquo liberabis me.
50 ¶ | Propterea confitebor tibi Domine in genti- | Rom.15. b.9.
bus, & nomini tuo cantabo.
51 ¶ Magnificans salutes regis sui, & faciens mise-
ricordiam Christo suo Dauid, & semini eius in sem
piternum.

CAPVT XXIII.

1 HAec autem sunt verba nouissima quæ di-
A xit Dauid filius Isai: Dixit vir cui consti-
tutum est de Christo Dei Iacob, egre-
2 gius psaltes Israël. ¶ Spiritus Domini lo-
cutus est per me, & sermo eius per linguam meam.
3 ¶ Dixit Deus Israël mihi, locutus est Fortis Israel,
Dñator hominũ, iustus dominator in timore Dei.
4 ¶ *Sicut lux auroræ oriente sole, manè absque nubi *Et 1.
bus rutilat, & sicut pluuiis germinat herba de terra.
5 ¶ Nec tanta est domus mea apud Deum, vt pactum
æternum iniret mecum firmum in omnibus, atque
munitũ. Cuncta enim salus mea, & omnis voluntas:
6 nec est quicquam ex' ea' quod non germinet. ¶ Prę 'eo 1.
uaricatores autem quasi spinæ euellentur vniuersi:
7 quæ non tolluntur manibus. ¶ Et si quis tangere vo-
luerit eas, armabitur ferro & ligno lanceato, igneq;
8 succensæ comburentur, vsque ad nihilum. ¶ Hæc no | 1. Par. 11. b. 10.
mina fortium Dauid. -Dauid' sedens in cathedra sa
pientissimus princeps inter tres, ipse est quasi tener-
rimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit
9 impetu vno. ¶ Post hunc Eleazar filius patrui eius
B Ahohites inter tres fortes, qui erant cum Dauid,
quando exprobauerunt Philisthiim, & congregati
10 sunt illuc in prælium. ¶ Cumq; ascendissent viri Is-
raël, ipse stetit, & percussit Philisthæos donec defice
ret manus eius, & obrigesceret cum gladio: fecitq;
Dominus salutem magnã in die illa: & populus qui
fugerat, reuersus est ad cæsorum spolia detrahẽda.
11 ¶ Et post hunc, Semma filius Age de Arari: & con-
gregati sunt Philisthiim in statione: erat quippe ibi
ager lente plenus. Cumque fugisset populus à facie
12 Philisthiim, ¶ stetit illè in medio agri, & tutatus est
eum, percussitq; Philisthæos: & fecit Dominus salu
13 tem magnam. ¶ Necnon & antè descenderant tres,
qui erant principes inter triginta, & venerant tẽpo-
re messis ad Dauid in speluncam Odollã: castra au-
tem Philisthinorum erant posita in Valle-gigantũ.
14 ¶ Et Dauid erat in præsidio: porrò statio Philisthi-
15 norum tunc erat in Beth-lehem: ¶ Desiderauit ergo
Dauid-aquam de lacu', & ait: O si quis mihi daret -7.
potum aquæ de cisterna quæ est in Beth-lehem iu-
16 xta portam? ¶ Irruperunt ergo tres fortes castra Phi
C listhinorum, & hauserunt aquam de cisterna Beth-
léhem, quæ erat iuxta portam, & attulerunt ad Da-
uid: at ille noluit bibere, sed libauit eam Domino.
17 ¶ dicens: Propitius sit mihi Dñs, ne faciã hoc: nũ san
guinem hominum istorum qui profecti sunt, & ani-
marum periculũ bibam? Noluit ergo bibere. hæc fe
18 cerunt tres robustissimi. ¶ Abisai quoq; frater Ioab
filius Saruiæ, princeps erat de tribus: * ipse est qui *Afr. 2.
leuauit hastã suã contra trecentos, quos interfecit,
19 nominatus in * tribus, ¶ & inter tres nobilior, eratq; *illis 1.
eorum princeps, sed vsq; ad tres primos non perue
20 nerat. ¶ Et Banaias filius Ioiadæ viri fortissimi, ma-
gnorũ operũ de Cabseel: ipse percussit duos leones
Moab, & ipse descendit, & percussit leonem in me-
21 dia cisterna in diebus niuis. ¶ Ipse quoque interfe-
cit virum Aegyptium, virum dignum spectaculo,
habentem in manu hastam: itaque cùm descendis-
set ad eum in virga, vi extorsit hastam de manu Ae-
22 gyptij, & interfecit eum hasta sua. ¶ Hæc fecit Bana
23 ias filius Ioiadæ. ¶ Et ipse nominatus inter tres ro-
D bustos, qui erant inter triginta nobiliores: veruntã-
men, vsq; ad tres non peruenerat: fecitque eum sibi

24 Dauid auriculariũ,à ſecreto.❡ Aſael frater Ioab in-
ter triginta,Elebanan filius patrui eius de Berh-lé-
25 hem.❡ Semma de Harodi.Elica de Harodi.❡ Heles
26 de Phalti, Hira filius Acces de Thecua.❡ Abi-ézer
27 de Anathoth,Mobonnai de Huſati,❡ Selmon Aho
28 lites,Maharái de Netophathites,❡ Heled filius Baa
29 na,& ipſe Netophathites, Ithai filius Ribai de Ga-
30 baath filiorũ Ben-iamin.❡ Bannaia Pharathonites,
31 Heddai de Torrente Gaas,❡ Abialbon Arbathites,
32 Azmauéth de Beromi,❡ Eliaba de Salaboni:Filij Iaſ (*Orodi 2.)
33 ſen, Ionathan.❡ Semma *de Orodi*, Ahiam filius
34 Sarar Ararites,❡ Eliphelet filius Aasbai filij Macha
35 ti,Eliam filius Achi-tóphel Gelonites,❡ Heſrai
36 de Carmelo, Pharai de Arbi,❡ Igaal filius Nathan (*Bani 1.)
37 de Soba.*Bonni* de Gadi,❡ Selec de Ammoni,Na-
38 harai de Berothires armiger Ioab filij Saruiæ.❡ Ira
39 Iethrites,Gareb & ipſe Iethrites,❡ Vrias Hethæus.
Omnes triginta ſeptem.

CAPVT XXIIII.

(1.Par. 21. 2.1.) (* ad Ioab)

1 ET addidit furor Domini iraſci contra Iſ-
A raël, commouitque Dauid in eis dicen-
2 tem: * Vade,numera Iſraël & Iudã.❡ Di
xitque rex ad Ioab principem exercitus
ſui:Perambula omnes tribus Iſraël a Dan vſq; Ber-
ſabee,& numerate populum,vt ſciam numerũ eius.
3 ❡ Dixitq; Ioab regi: Adaugeat Dominus Deus tuus
ad populum tuum,quantus nunc eſt,iterumque cẽ-
tuplicet in conſpectu domini mei regis: ſed quid ſi-
4 bi dominus meus rex vult in re huiuſcemodi?❡ Ob-
tinuit autem ſermo regis verba Ioab, & principum
exercitus:egreſſusque eſt Ioab, & principes militũ
5 à facie regis,vt numerarent populum Iſraël.❡ Cum-
que pertranſiſſent Iordanem,venerunt in Aroer ad
6 dexteram vrbis quę eſt in Valle-Gad.❡ & per Iazer
tranſierunt in Galaad, & in terram inferiorẽ Hadſi,
& venerunt in Dan ſylueſtria. Circumeuntes iuxta
7 Sidónem.❡ Tranſierunt prope mœnia Tyri, & om-
nem terram Heuæi,& Chananęi,veneruntq; ad me
8 ridiem Iuda in Ber-ſabee:❡ & luſtrata vniuerſa ter
ra affuerunt poſt nouem menſes, & viginti dies, in
9 Ieruſalem.❡ Dedit ergo Ioab numerum deſcriptio
B nis populi regi,& inuenta ſunt de Iſraël octingenta
millia virorum fortium,qui educerent gladium: &
10 de Iuda quingenta millia pugnatorũ.❡ Percuſſit au-
tem cor Dauid eum, poſtquam numeratus eſt po-
pulus:& dixit Dauid ad Dominum: Peccaui valde
in hoc facto, ſed precor Domine vt trãsferas iniqui
11 tatem ſerui tui,quia ſtultè egi nimis.❡ Surrexit ita-
que Dauid manè, & ſermo Domini factus eſt ad
12 Gad prophetam & videntem Dauid,dicẽs:❡ Vade,
& loquere ad Dauid:Hæc dicit Dominus:Trium ti-
bi datur optio, elige vnum quod volueris ex his, vt
13 faciam tibi.❡ Cumque veniſſet Gad ad Dauid,nun-
ciauit ei,dicens:Aut ſeptem annis veniet tibi fames
in terra tua:aut tribus menſibus fugies aduerſarios
tuos:& illi te perſequentur: aut certè tribus diebus
C erit peſtilentia in terra tua. Nunc ergo delibera, &
vide quem reſpõdeam ei,qui me miſit, ſermonem.
14 ❡ Dixit autem Dauid ad Gad. Coarctor nimis:ſed
melius eſt,vt incidã in manu Domini (multæ enim
miſericordiæ eius ſunt) quàm in manus hominum.
15 ❡ Immiſitque Dominus peſtilentiam in Iſraël de ma
nè vſque ad tempus conſtitutum, & mortui ſunt ex
populo à Dan vſque ad Ber-ſabee ſeptuaginta mil-
16 lia virorum.❡ Cumque extendiſſet manum ſuã An-
gelus Domini ſuper Ieruſalem,vt diſperderet eam,
miſertus eſt Dominus ſuper afflictionem, & ait An
gelo percutienti populum: Sufficit:nunc cõtine ma
num tuam.Erat autem Angelus Domini iuxta areã
17 Areuna Iebuſæi.❡ Dixitque Dauid ad Dominum cũ
vidiſſet Angelum cædẽtem populum: Ego ſum qui
peccaui,& ego iniquè egi:iſti qui oues ſunt,quid fe
cerunt? vertatur obſecro manus tuas contra me, &
18 contra domum patris mei.❡ Venit autem Gad *ad (* propheta)
Dauid in die illa,& dixit ei:Aſcende,& conſtitue al
19 tare Domino in area Areuna Iebuſæi.❡ Et aſcendit
D Dauid,iuxta ſermonem Gad,quẽ præceperat ei Do
20 minus.❡ Conſpiciensque Areuna,animaduertit re-
21 gem & ſeruos eius tranſire ad ſe:❡ & egreſſus ado-
rauit regem prono vultu in terram,& ait:Quid cau-
ſæ eſt, vt veniat Dominus meus rex ad ſeruum ſuũ?
Cui Dauid ait:Vt emam à te aream, & ædificem al-
tare Domino, & ceſſet interfectio quæ graſſatur in
22 populo.❡ Et ait Areuna ad Dauid:Accipiat,& offe-
rat dominus meus rex, ſicut placet ei: habes boues
in holocauſtum,& plauſtrum,& iuga boum in vſum
23 lignorum.❡ Omnia dedit Areuna regi,dixitq; Areu
na ad regem: Dominus Deus tuus ſuſcipiat votum
24 tuum.❡ Cui reſpondens rex ait: Nequaquam vt vis,
ſed emam precio à te,& non offeram Domino Deo
meo holocauſta gratuita. Emit ergo Dauid aream
25 & boues,argenti ſiclis quinquaginta:❡ & ædificauit
ibi Dauid altare Domino: & obtulit holocauſta, & (2.Par.3.a. 2.)
pacifica:& propitiatus eſt Dominus terræ, & cohi-
bita eſt plaga ab Iſraël.

LIBRI SECVNDI REGVM FINIS.

LIBER TERTIVS REGVM, ſecundùm Hebręos, primus Malachim.

CAPVT PRIMVM.

1 ET rex Dauid ſenuerat, habebatq́ue
A ætatis plurimos dies: cumq́ue operi
2 retur veſtibus non caleſiebat.¶ Dixe
runt ergo ei ſerui ſui: Quæramus Do
mino noſtro regi adoleſcẽtulá virgi
nem, & ſtet corá rege, & foueat eũ,
tuo 3. dormiatque in ſinu ' ſuo', & calefaciat Dominũ no
3 ſtrum regem.¶ Quæſierunt igitur adoleſcentulā ſpe
cioſam in omnibus finibus Iſraël, & inueneřũt Abi-
4 ſag Sunamitidem, & adduxerũt eam ad regẽ.¶ Erat
autem puellā pulchra nimis, dormiebatq́; cum re-
ge & miniſtrabat ei: rex verò non cognouit eam.
5 ¶Adonias autem filius Haggitb eleuabatur, dicens.
Ego regnabo. Fecitq́; ſibi currus, & equites & quin-
6 quagiuta viros qui currerent ante eum.¶ Nec corri
puit eum pater ſuus aliquando, dicens: Quare hoc
feciſti? Erat autem & ipſe pulcher valde, ſecundus
eius. 7 natu poſt Abſalom.¶ Et ſermo' ei' cũ Ioab filio Sar
B uiæ, & cũ Abiathar ſacerdote, qui adiuuabãt partes
8 Adoniæ.¶ Sadoc verò ſacerdos, & Banaias filius Io
Rei 5. iadæ, & Nathan prophera, & Semei, & ' Cerethi &
omne. Pheleti', & * robur exercitus Dauid non erat cum
9 Adonia.¶ Immolatis ergo Adonias arietibus & vi-
tulis, & vniuerſis pinguibus iuxta lapidẽ-zoheleth,
qui erat vicinus Fonti-rogel, vocauit vniuerſos fra
tres ſuos filios regis, & omnes viros Iuda ſeruos re
10 gis.¶ Nathan autem propbetam, & Banaiam, & ro-
buſtos quoſque, & Salomonem fratrem ſuum non
11 vocauit.¶ Dixit itaq; Nathan ad Betb-ſabee matrẽ
Salomonis: Num audiſti quòd regnauerit Adonias
filius Haggith, & dominus noſter Dauid hoc igno-
12 rat?¶ Nunc ergo veni, accipe conſilium a me, & ſal-
13 ua animam tuam, filijq́ue tui Salomonis.¶ Vade, &
ingredere ad regem Dauid, & dic ei: Nónne tu Do-
mine mi rex iuraſti mihi ancillæ tuę, dicens: Quòd
Salomon filius tuus regnabit poſt me, & ipſe ſede-
14 bit in ſolio meo? quare ergo regnat Adonias? ¶ Et
adhuc ibi te loquente cum rege, ego veniá poſt te,
15 & complebo ſermones tuos.¶ Ingreſſa eſt itaque Be
C th-ſabee ad regem in cubiculo: rex autem ſenuerat
16 nimis, & Abiſag Sunamitis miniſtrabat ei.¶ Inclina-
uit ſe Beth-ſabee, & adorauit regem. Ad quam rex:
17 Quid tibi, inquit, vis?¶ Quæ reſpondens ait: Domi-
ne mi * tu iuraſti per Dominum Deum tuum ancil- *Rex.*
læ tuę: Salomon filius tuus regnabit poſt me, & ip-
18 ſe ſedebit in ſolio meo.¶ Et ecce nunc Adonias re-
19 gnat, te domine mi rex ignorante.¶ Mactauit boues
& pinguia quæque, & arietes plurimos, & vocauit
omnes filios regis, Abiathar quoque ſacerdotem, &
Ioab principem militiæ: Salomonem autem ſeruum
20 tuum non vocauit.¶ Verumtamen domine mi rex,
in te oculi reſpiciũt totius Iſrael, vt indices eis quis
ſedere debeat in ſolio tuo domine mi rex, poſt te.
21 ¶ Eritq́ue, cum dormierit Dominus meus rex cum
patribus ſuis, erimus ego & filius meus Salomõ pec
22 catores:¶ Adhuc illa loquente cum rege, Nathan
23 propheta venit.¶ Et nunciauerunt regi, dicentes:
Adeſt Nathan propheta.¶ Cumq́ue introiſſet in cõ
ſpectum regis, & adoraſſet eum pronus in terram,
24 ¶dixit Nathan: Domine mi rex, tu dixiſti, Adonias
regnet poſt me, & ipſe ſedeat ſuper thronum meũ?
25 ¶ Quia deſcendit hodie, & immolauit boues, & pin
D guia & arietes plurimos, & vocauit vniuerſos filios
regis, & principes exercitus, Abiathar quoque ſa-
cerdotem: illiſq́ue veſcentibus, & bibentibus co-
26 ram eo, & dicentibus: Viuat rex Adonias.¶ Me
ſeruum tuum & Sadoc ſacerdotem, & Banaiam fi-
lium Ioiadæ, & Salomonem famulum tuum non vo
27 cauit.¶ Nunquid á domino meo rege exiuit hoc ver
bum, & mihi non indicaſti ſeruo tuo quis ſeſſurus
eſſet ſuper thronum domini mei regis poſt eum?
28 ¶ Et reſpondit rex Dauid, dicens: Vocate ad me Be-
th-ſabee. Quæ cùm fuiſſet ingreſſa coram rege, &
29 ſtetiſſet ante eum,¶ iurauit rex, & ait: Viuit Do-
minus, qui eruit animam meam de omni anguſtia.
30 ¶Quia ſicut iuraui tibi per Dominum Deum Iſraël,
dicens, Salomon filius tuus regnabit poſt me, & ip-
ſe ſedebit ſuper ſolium meum pro me: ſic faciam ho
31 die.¶ Summiſſoq́ue Beth-ſabee in terram vultu,
adorauit regem, dicens: Viuat dominus meus Da-
32 uid in æternum.¶ Dixit quoque rex Dauid: Vocate
mihi Sadoc ſacerdotem, & Nathan prophetam, &
Banaiam filium Ioiadæ. Qui cùm ingreſſi fuiſſent
33 coram rege,¶ dixit ad eos: Tollite vobiſcum ſer-
uos domini veſtri, & imponite Salomonem fi-
E lium meum ſuper mulam meam: & ducite eum *1. Par. 29. f.22.*
34 in Gihon.¶ & vngat eum ibi Sadoc ſacerdos, &

Nathan propheta in regem super Israël*: & canetis | *& Iudã.
35 buccina, atque dicetis, Viuat rex Salomon. ⁋ Et a- | *veniet &
scendetis post eum, & venietis*, & sedebit super so | *in Ierusalem.
lium meum, & ipse regnabit pro me: illique præci-
36 piam vt sit dux super Israël & super Iudam. ⁋ Et re-
spondit Banaias filius Ioiadæ regi, dicens: Amen:
37 sic loquatur Dominus Deus dñi mei regis. ⁋ Quo-
modo fuit Dominus cum domino meo rege, sic sit
cum Salomone, & sublimius faciat solium eius à so-
38 lio domini mei regis Dauid. ⁋ Descendit ergo Sa-
doc sacerdos & Nathan propheta, & Banaias filius
Ioiadæ, & Cerethi, & Phelethi: & imposuerunt Sa-
lomonem super mulam regis Dauid, & adduxerunt
39 eum in Gibon. ⁋ Sumpsitque Sadoc sacerdos cor-
nu olei de tabernaculo, & vnxit Salomonem: & ce-
cinerunt buccina, & dixit omnis populus: Viuat
40 Rex Salomon. ⁋ Et ascẽdit vniuersa multitudo post
eum, & populus canentium tibijs, & lætantium gau-
dio magno, & insonuit terra à clamore eorum.
41 ⁋ Audiuit autem Adonias, & omnes qui inuitati fue
F rant ab eo, iamque conuiuium finitum erat: sed &
Ioab audita voce tubæ ait: Quid sibi vult clamor ci-
42 uitatis tumultuantis? ⁋ Adhuc illo loquente, Ionathã
filius Abiathar sacerdotis venit: cui dixit Adonias:
43 Ingredere, quia vir fortis es, & bona nuncians. ⁋ Re
spondit Ionathan Adoniæ: Nequaquam: Dominus
enim noster rex Dauid regem constituit Salomo-
44 nem: ⁋ misitque cum eo Sadoc sacerdotem, & Na-
than prophetam, & Banaiam filium Ioiadæ, & Ce-
rethi, & Phelethi, & imposuerunt eum super mulã
45 regis. ⁋ Vnxeruntque eum Sadoc sacerdos, & Na-
than propheta regem in Gihon: & ascenderunt in-
de lætantes, & insonuit ciuitas. hæc est vox quam
46 audistis. ⁋ Sed & Salomon sedet super solium re-
47 gni. ⁋ Et ingressi serui regis, benedixerunt domino
G nostro regi Dauid, dicentes: Amplificet Deus no-
men Salomonis super nomen tuum, & magnificet
thronum eius super thronum tuum. Et adorauit rex
48 in lectulo suo: ⁋ insuper & hæc locutus est, Benedi-
ctus Dominus Deus Israël, qui dedit hodie seden-
49 tem in solio meo, videntibus oculis meis. ⁋ Territi
sunt ergo, & surrexerunt omnes qui inuitati fuerãt
50 ab Adonia, & iuit vnusquisque in viam suam. ⁋ Ado
nias autem timens Salomonem, surrexit, & abijt in | -3.
51 tabernaculum Domini, tenuitque cornu altaris. ⁋ Et
nunciauerunt Salomoni, dicentes: Ecce Adonias ti-
mens regem Salomonem, tenuit cornu altaris, di-
cens: Iuret mihi rex Salomon hodie, quòd non in-
52 terficiat seruum suum gladio. ⁋ Dixitque Salomon:
Si fuerit vir bonus, non cadet ne vnus quidem capil
lus eius in terram: sin autem malum inuentum fue-
53 rit in eo, morietur. ⁋ Misit ergo rex Salomon, & e-
duxit eum ab altari, & ingressus adorauit regem
Salomonem: dixitque ei Salomon: Vade in do-
mum tuam.

CAPVT II.

s Appropinquauerunt autem dies Dauid vt
A moreretur, præcepitque Salomoni filio
2 suo, dicens: ⁋ *Ego ingredior viam vniuer
3 sæ terræ: confortare, & esto vir*. ⁋ Et ob- | *Ecce. *fortis.
serua vt custodias mandata Domini Dei tui, vt am | -11. -33.
bules in vijs eius, & custodias ceremonias eius, & | Deut. 17. d 16.
præcepta eius, & iudicia, & testimonia, sicut scri- | Iut. 7. b.
ptum est in lege Moysi, vt intelligas vniuersa quæ | 14
4 facis, & quocunque te verteris: ⁋ Vt confirmet Do-
minus sermones suos quos locutus est de me, di-
cens: Si custodierint filij tui vias meas, in omni cor | *viam. suam 4.

de suo, & in omni anima sua, non auferetur tibi vir
5 de solio Israël. ⁋ Tu quoque nosti quæ fecerit mihi
Ioab filius Saruiæ, quæ fecerit duobus principibus
exercitus Israël, Abner filio Ner, & Amasæ filio | 2. Reg 3.
Iether: quos occidit, & effudit sanguinem belli in | c. 29. &
pace, & posuit cruorem prælij in baltheo suo, qui | 20. c. 10.
erat circa lumbos eius, & in calceamento suo quod
6 erat in pedibus eius. ⁋ Facies ergo iuxta sapientiam
B tuam, & non deduces canitiem eius pacificè ad in-
7 feros. ⁋ Sed & filijs Berzellai Galaaditis reddes gra-
tiam, eruntque comedentes in mensa tua: occur- | 2. Reg.
rerunt enim mihi quando fugiebam à facie Absa- | 19. f. 31.
8 lom fratris tui. ⁋ Habes quoque apud te Semei fi-
lium Gera filij Iemini de Bahurim; qui maledixit | 2. Reg.
mihi maledictione pessima, quãdo ibam ad Castra: | 16. ... &
sed quia descẽdit mihi in occursum cum transirem | 19. d. 15.
Iordanem, & iuraui ei per Dominum, dicens: Non
9 te interficiam gladio: ⁋ tu noli pati eum esse inno-
xium. vir autem sapiens es, vt scias quæ facies ei,
deducesque canos eius cum sanguine ad inferos. | & scies 6
10 ⁋ Dormiuit igitur Dauid cum patribus suis, & se- | Act. 2. c. 29. & 13.
11 pultus est in Ciuitate Dauid. ⁋ Dies autem quibus | 36.
regnauit Dauid super Israel, quadraginta anni sunt: | 1. Pa. 29 23.
in Hebron regnauit septem annis: in Ierusalem *tri | vero 2.
12 ginta tribus. ⁋ Salomõ autem sedit super thronum | 2. Reg. 5. 4.
C Dauid patris sui, & firmatũ est regnum eius nimis.
13 ⁋ Et ingressus est Adonias filius Haggith ad Beth-
sabee matrem Salomonis. Quæ dixit ei: Pacificùsne
14 est ingressus tuus? Qui respondit: Pacificus. ⁋ Addi-
ditque: Sermo mihi est ad te. Cui ait: Loquere. Et
15 ille: ⁋ Tu, inquit, nosti, quia meũ erat regnum, & me
præposuerat omnis Israel sibi in regem: sed transla-
tum est regnum, & factum est fratris mei: a Domi-
16 no enim constitutum est ei. ⁋ Nunc ergo petitionem
vnam precor à te, ne confundas faciem meam. Quæ
17 dixit ad eum: Loquere. ⁋ Et ille ait: Precor vt dicas
Salomoni regi (neque enim negare tibi quicquam
potest) vt det mihi Abisag Sunamitidem vxorem.
18 ⁋ Et ait Beth-sabee: Bene, ego loquar pro te re-
19 gi. ⁋ Venit ergo Beth-sabee ad regem Salomonem,
vt loqueretur ei pro Adonia: & surrexit rex in oc-
cursum eius, adorauitque eam & sedit super thro-
num suum. positusque est thronus matri regis, quæ
20 sedit ad dexteram eius. ⁋ Dixitque ei: Petitionem
vnam paruulam ego deprecor à te, ne confundas
D faciem meam. Et dixit ei rex: Pete mater mea: neque
21 enim fas est vt auertam faciem tuam. ⁋ Quæ ait: De-
22 tur Abisag Sunamitis Adoniæ fratri tuo vxor. ⁋ Re-
spondique rex Salomon, & dixit matri suæ: Quare

postulas Abisag Sunamitidem Adoniæ? postula ei
& regnum: ipse est enim frater meus maior me, &
habet Abiathar sacerdotem, & Ioab filium Saruiæ.
23 ¶ Iurauit itaque rex Salomon per Dominum, di-
cens: Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, quia cō-
tra animam suam locutus est Adonias verbum hoc.
24 ¶ Et nunc viuit Dominus qui firmauit me & colloca
uit me super solium Dauid patris mei, & qui fecit
mihi domum, sicut locutus est, quia hodie occide-
25 tur Adonias. ¶ Misitque Rex Salomon per manum
Banaiæ filij Ioiadæ, qui interfecit eum, & mortuus
26 est. ¶ Abiathar quoque sacerdoti dixit rex: Vade in
E Anathoth ad agrum tuum, & quidem vir mortis es,
sed hodie te non interficiam, quia portasti arcam
Domini Dei coram Dauid patre meo, & sustinuisti
laborē in omnibus in quibus laborauit pater meus.
27 ¶ Eiecit ergo Salomon Abiathar, vt non esset sa-
1. Reg. 2. f. 31. cerdos Domini, ‖ vt impleretur sermo Domini,
28 quem locutus est super domum Heli in Silo. ¶ Ve-
nit autē nuncius ad ˈSalomonˋ quòd Ioab declinas- ᵃ Ioab 1.
set post Adoniam, & post Salomonem non decli-
nasset: fugit ergo Ioab in tabernaculum Domini, &
29 apprehendit cornu altaris. ¶ Nunciatumque est re-
gi Salomoni, quòd fugisset Ioab in tabernacu-
lum domini & esset iuxta altare, misitque Salomon
Banaiam filium Ioiadæ, dicēs: Vade, interfice eum.
30 ¶ Et venit Banaias ad tabernaculum Domini, & di-
xit ei: Hæc dicit rex: Egredere. Qui ait, Non egre-
diar, sed hic moriar. Renunciauit Banaias regi ser-
monem, dicens: Hæc locutus est Ioab, & hæc respō
31 dit mihi. ¶ Dixitque ei rex: Fac sicut locutus est: &
interfice eum, & sepeli, & amouebis sanguinem in-
nocentem, qui effusus est à Ioab, à me & à domo pa
32 tris mei. ¶ Et reddet Dominus sanguinem eius su-
F per caput eius, quia interfecit duos viros iustos,
melioresque se: & occidit eos gladio, patre meo
2. Reg. 3. e. 27. Dauid ignorante: ‖ Abner filium Ner principem mi-
litiæ Israël, ‖ & Amasam filiū Iether principem exer- 2. Reg. 20. c. 9.
33 citus Iuda: ¶ & reuertetur sanguis illorum in caput
Ioab, & in caput seminis eius in sempiternum: Da-
uid autem & semini eius, & domui, & throno illius
34 sit pax vsque in æternum à Domino. ¶ Ascendit ita-
que Banaias filius Ioiadæ, & aggressus eum interfe-
35 cit, sepultusque est in domo sua in deserto. ¶ Et cō-
stituit rex Banaiam filium Ioiadæ pro eo super exer
citum, & Sadoc sacerdotem posuit pro Abiathar.
36 ¶ Misit quoque rex & vocauit Semei, dixitque ei:
Aedifica tibi domum in Ierusalem, & habita ibi, &
37 non egredieris inde huc, atque illuc. ¶ Quacunque
autem die egressus fueris & transieris Torrentem
Cedron, scito te interficiendum: sanguis tuus erit
38 super caput tuum. ¶ Dixitque Semei regi: Bonus ser
mo: sicut locutus est Dominus meus rex, sic faciet
seruus tuus. Habitauit itaque Semei in Ierusalem
39 diebus multis. ¶ Factum est autem post annos tres
vt fugerent serui Semei ad Achis filium Maacha re
gem Geth: nunciatumq; est Semei quòd serui eius
40 issent in Geth. ¶ Et surrexit Semei, & strauit asinum
suum, iuitque ad Achis in Geth ad requirendum
41 seruos suos, & adduxit eos de Geth. ¶ Nunciatum ᵃ regi.
est autē ᵃ Salomoni quòd isset Semei in Geth de Ie-
42 rusalem, & rediisset. ¶ Et mittens vocauit eum, di-
xitque illi: Nonne testificatus ˈsum tibi per Domi- ᵇ ieris 4.
num, & prædixi tibi, Quacunq; die egressus ˈfuerisˋ
huc & illuc, scito te esse moriturum? Et respondisti
43 mihi, Bonus sermo quem audiui? ¶ Quare ergo non
custodisti iusiurādum domini, & præceptum quod
44 præceperam tibi? ¶ Dixitque rex ad Semei: Tu no-
sti omne malum, cuius tibi conscium est cor tuum,
quod fecisti Dauid patri meo: reddidit dominus
45 malitiam tuam in caput tuum. ¶ Et rex Salomon be
nedictus & thronus Dauid erit stabilis coram Do-
46 mino vsque in sempiternum. ¶ Iussit itaque rex Ba- ᵃ egressus.
naiæ filio Ioiadæ: qui ˈeggressusˋ percussit eum, & s.
mortuus est.

CAPVT III.

2. Par. 1. a. 1.

1 CONfirmatum est igitur regnum in manu
A Salomonis, & affinitate coniunctus est
Pharaoni regi Aegypti: accepit namque
filiam eius, & adduxit in ciuitatem Da
uid, donec compleret ædificans domum suam, &
domum Domini, & murum Ierusalem per circui-
2 tum. ¶ Attamen populus immolabat in excelsis: non
enim ędificatum erat templum nomini Domini v-
3 que in diem illum. ¶ Dilexit autem Salomon Do-
minum, ambulans in præceptis Dauid patris sui, ex-
cepto quòd in excelsis immolabat, & accendebat ᵃ Salomō.
4 thymiama. ¶ Abijt itaque ᵃ in Gabaon, vt inmola-
ret ibi: illud quippe erat excelsum maximum: mil-
le hostias in holocaustum obtulit Salomon super ᵇ In Gabaon appa ruit Dominus s.
5 altare illud ˈ¶ in Gabaon. Apparuit autem Domi-
nusˋ Salomoni per somnium nocte, dicens: Postula
6 quod vis vt dem tibi. ¶ Et ait Salomon: Tu fecisti cū
seruo tuo Dauid patre meo misericordiam magnā,
sicut ambulauit in conspectu tuo in veritate, & iu-
stitia, & recto corde tecum: custodisti ei misericor-
diam tuam grandem, & dedisti ei filium sedentem
7 super thronum eius, sicut est hodie. ¶ Et nunc Do-
mine Deus, tu regnare fecisti seruum tuum pro Da
B uid patre meo: ego autem sum puer paruulus, & i-
8 gnorans egressum & introitum meum. ¶ Et seruus
tuus in medio est populi quem elegisti, populi in- 2. Par. 3. b. 10.

finiti, qui numerari & supputari nō potest præ mul-
9 titudine. ⁋ Dabis ergo seruo tuo cor docile, vt po-
pulum tuum iudicare possit, & discernere inter bo-
num, & malum: quis enim poterit iudicare popu-
10 lum tuum, populum tuum hunc multum? ⁋ Placuit
ergo sermo coram Domino, quòd Salomon postu-
11 lasset huiuscemodi rem. ⁋ Et dixit Dominus Salo-
moni: Quia postulasti verbum hoc, & nō petisti tibi
dies multos, nec diuitias, aut animas inimicorum
tuorum: sed postulasti tibi sapientiam ad discernen
12 dum iudicium: ⁋ ecce feci tibi secundum sermones
tuos: & dedi tibi cor sapiens & intelligens, intan-
tum vt nullus ante te similis tui fuerit nec post te sur
13 recturus sit. ⁋ Sed & hæc quæ non postulasti dedi ti (1 Sap.7. b. 11. Matt.6. d. 29.)
bi, diuitias scilicet, & gloriam, vt nemo fuerit si-
14 milis tui in regibus cunctis retrò diebus. ⁋ Si autem
ambulaueris in vijs meis, & custodieris præcepta
mea & mandata mea, sicut ambulauit * pater tuus, (*Dauid.)
15 longos faciam dies tuos. ⁋ Igitur euigilauit Salomō,
C & intellexit quòd esset somnium. Cumque venis-
set Ierusalem, stetit coram arca fœderis Domini, &
obtulit holocausta & fecit victimas pacificas & grā-
16 de conuiuium vniuersis famulis suis. ⁋ Tunc vene-
runt duæ mulieres meretrices ad regem, steterunt-
17 que coram eo, ⁋ Quarum vna ait: Obsecro, mi do-
mine, ego & mulier hæc habitabamus in domo vna:
18 & peperi apud eam in cubiculo. ⁋ Tertia autem die
postquàm ego peperi, peperit & hæc: & eramus si-
mul, nullusque alius nobiscum in domo, exceptis
19 nobis duabus. ⁋ Mortuus est autem filius mulieris
20 huius nocte: dormiens quippe oppressit eum. ⁋ Et
consurgens intempestæ noctis silentio, tulit filium
meum de latere meo ancillæ tuæ dormientis, & col
locauit in sinu suo: suum autem filium, qui erat mor
21 tuus, posuit in sinu meo. ⁋ Cumque surrexissem ma
nè vt darem lac filio meo, apparuit mortuus: quem
diligentius intuens clara luce, deprehendi non es-
22 se meum quem genueram. ⁋ Respondítque altera
D mulier: Non est ita vt dicis, sed filius tuus mortuus (-5.)
est, meus autem viuit. Econtrario illa dicebat: Men
tiris: filius quippe meus viuit, & filius tuus mortuus
est. Atque in hunc modum contendebant coram re
23 ge. ⁋ Tunc rex ait: Hæc dicit, Filius meus viuit, &
filius tuus mortuus est: Et ista respondit, Non, sed
24 filius tuus mortuus est, meus autem viuit. ⁋ Dixit
ergo rex: Afferte mihi gladium. Cumque attulis-
25 sent gladium coram rege. ⁋ Diuidite, inquit, infan-
tem viuum in duas partes, & date dimidiam partē
26 vni, & dimidiam partem alteri. ⁋ Dixit autem mu-
lier, cuius filius erat viuus, ad regem (commota sunt
quippe viscera eius super filio suo:) Obsecro domi-
ne, date illi infantem viuum, & nolite interficere
eum. Econtrario illa dicebat: Nec mihi, nec tibi
27 sit, sed diuidatur. ⁋ Respondit rex, & ait: Date huic
infantem viuum, & non occidatur: hæc est enim
28 mater eius. ⁋ Audiuit itaque omnis Israël iudicium
quod iudicasset rex, & timuerunt regem, videntes
sapientiam Dei esse in eo ad faciendum iudicium.

CAPVT IIII.

1 Rat autem rex Salomon regnans super
A omnem Israël: ⁋ & hi principes quos ha-
2 bebat: Azarias filius Sadoc sacerdotis: (sacerdos 8.)
3 ⁋ Elioreph & Ahia filij Sisa, scribæ: Iosa-
4 phat filius Abilud, à commentarijs: ⁋ Banaias filius
Ioiadæ, super exercitum: Sadoc autem & Abiathar
5 sacerdotes. ⁋ Azarias filius Nathan, super eos qui
assistebant regi: Zabud filius Nathan, sacerdos ami
6 cus regis: ⁋ & Ahisar præpositus domus: & Adoni-
7 ram filius Abda super tributa. ⁋ Habebat autem Sa-
lomō duodecim præfectos super omnem Israël, qui
præbebant annonam regi & domui eius: per singu-
los enim menses in anno, singuli necessaria ministra
8 bant. ⁋ Et hæc nomina eorum: Ben-hur, in monte
9 Ephráim. ⁋ Ben-décar, in Macces & in Salé-bim,
& in Beth-sames, & in Elon, & in Beth-hanam-
10 ⁋ Beth-hésed, in Aruboth: ipsius * erat Socho, & (* enim.)
11 omnis Terra-Epher. ⁋ Ben-abinadab, cuius omnis
Nephath-dor, Tapheth filiam Salomonis habebat
12 vxorem. ⁋ Bana filius Ahilud regebat Thanach, &
Mageddo, & vniuersam Beth-san, quę est iuxta Sár-
B thana subter Iezrahel, à Beth-san vsque Abel-me-
13 hula è regione Iecmaan. ⁋ Bengaber in Ramoth-
galaad. habebat Auoth-iair filij Manasse in Galaad,
ipse præerat in omni regione Argob quæ est in Ba-
san, sexaginta ciuitatibus magnis atq; muratis, quæ
14 habebant seras æreas. ⁋ Abinadad filius Addo præ
15 erat in Manáim. ⁋ Achimáas in Neph-talim: sed & ip-
se habebat Básemath filiam Salomonis in cōiugio.
16 ⁋ Baana filius Husi, in Aser, & in Baloth. ⁋ Iosa-
17 phat filius Pharúe: in Issacbar. ⁋ Semei filius Ela, in
18 Ben-iamin. ⁋ Gaber filius Vri, in terra Galaad,
19 * in terra Sehon regis Amorrhæi, & Og regis Ba- (* &.)
20 san, super omnia quæ erant in illa terra. ⁋ Iuda &
Israel innumerabiles, sicut arena maris in multitu-
21 dine comedentes, & bibentes, atque lætantes. ⁋ Sa- (1 Eccl. 47. c. 12.)
lomon autem erat in ditione sua, habens omnia re-
C gna secum à flumine terræ Philistijm vsque ad ter- (-2.)
minum Aegypti: offerentium sibi munera, seruien-
22 tium ei cunctis diebus vitæ eius. ⁋ Erat autem cibus
Salomonis per dies singulos triginta cori similæ, &
23 sexaginta cori farinæ, ⁋ Decem boues pingues, &
viginti boues pascuales, & centum arietes, excepta
venatione ceruorum, caprearum, atque bubalorū,
24 & auium altilium. ⁋ Ipse enim obtinebat omnem
regionem, quæ erat trans flumen quasi à Taphsa
vsque ad Gazam, & cunctos reges illarum regionū: (-3.)
25 & habebat pacem ex omni parte in circuitu. ⁋ Ha-
bitabatque Iuda & Israel absque timore vllo, vnus-
quisq; sub vite sua, & sub ficu sua, à Dan vsque Ber-
26 sabee cūctis diebus Salomonis. ⁋ Et habebat Salo-
D mon quadraginta millia præsepia equorum curri- (1 Par.9. c. 25.)
27 lium, & duodecim millia equestrium. ⁋ Nutriebant-
que eos supradicti regis præfecti: sed & necessaria
mensæ regis Salomonis cum ingenti cura præbebāt
28 in tempore suo. ⁋ Hordeum quoque & paleas equo
rum & iumentorum deferebant in locum vbi erat
29 rex, iuxta constitutum sibi. ⁋ Dedit quoque Deus (1 Ec. 47. c. 16.)
sapientiam Salomoni, & prudētiam multam nimis,
& latitudinem cordis quasi arenam quæ est in lito-
30 re maris: ⁋ Et præcedebat sapientia Salomonis sa-
pientiam omnium Orientalium, & Aegyptiorum,
31 ⁋ & erat sapientior cunctis hominibus: sapientior
Ethan Ezrahite, & Heman, & Chalcol, & Dorda
filijs Mahol: & erat nominatus in vniuersis gētibus
32 per circuitum. ⁋ Locutus est quoque Salomon tria
millia parabolas: & fuerunt carmina eius quinque
33 millia. ⁋ Et disputauit super lignis à cedro, quæ est
in Libano, vsque ad hyssopum quæ egreditur de pa
riete: & disseruit de iumentis & volucribus & repti-
34 libus & piscibus, ⁋ Et veniebant de cunctis populis

ad au-

ad audiendam sapientiam Salomonis, & ab vni-
uersis regibus terræ qui audiebant sapientiam eius.

CAPVT V.

1 Misit quoq; Hiram rex Tyri seruos suos ad
A Salomonem: audiuit enim quòd ipsum
vnxissent regem * pro patre eius: quia a-
micus fuerat Hiram Dauid omni tempo
2 re. ‖ Misit autem Salomon ad Hiram, dicens: ‖ Tu
3 scis voluntatem Dauid patris mei, & quia non po-
tuerit ędificare domũ nomini Domini Dei sui pro-
pter bella iminentia per circuitum, donec daret Do
4 minus eos sub vestigio pedum eius. ‖ Nunc autem
requiem dedit * Deus meus mihi per circuitum: &
5 non est satan, neque occursus malus. ‖ Quamob-
tem cogito ædificare templũ nomini ‖ Domini Dei
mei, sicut locutus est Dominus Dauid patri meo,
B dicens: Filius tuus quem dabo pro te super solium
6 tuum, ipse ædificabit domum nomini meo. ‖ Præ-
cipe igitur vt præcidant mihi serui tui cedros de
Libano, & serui mei sint cum seruis tuis: mercedem
autem seruorum tuorum dabo tibi quamcunq; pe-
tieris: scis enim quomodo non est in populo meo
7 vir qui nouerit ligna cædere sicut Sidonij. ‖ Cùm er
go audisset Hiram verba Salomonis, lætatus est val
de, & ait: Benedictus Dominus Deus hodie, qui
dedit Dauid filium sapientissimum super populum
8 hunc plurimum. ‖ Et misit Hiram ad Salomonem,
dicens: Audiui quæcunque mandasti mihi: ego fa-
ciam omnem voluntatem tuam in lignis cedrinis &
9 abiegnis. ‖ Serui mei deponent ea de Libano ad

* sup. Israel.
‖ 2. Par. 2. a. 3.
* Dominum 1.
‖ 2. Reg. 7. b 13. 1. Par. 22. c. 10.
-8.

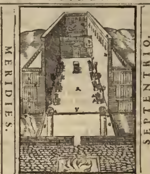
mare: & ego componam ea in ratibus in mari, vsque
C ad locum quem significaueris mihi, & applicabo ea
ibi, & tu tolles ea: præbebisque necessaria mihi, vt
10 detur cibus domui meæ. ‖ Itaque Hiram dabat Sa-
lomoni ligna cedrina, & ligna abiegna, iuxta om-
11 nem voluntatem eius. ‖ Salomon autem præbebat
Hiram viginti millia coros tritici in cibum domui
eius, & viginti coros purissimi olei: hæc tribuebat
12 Salomon Hiram per singulos annos. ‖ Dedit quoq;
Dominus sapientiam Salomoni, ‖ sicut locutus est
ei: & erat pax inter Hiram & Salomonem, & per-
13 cusserunt ambo fœdus. ‖ Elegitque rex Salomon
operarios de omni Israël, & erat indictio triginta
14 millia virorum. ‖ Mittebatque eos in Libanum, de-
cem millia per menses singulos vicissim, ita vt duo-
D bus mensibus essent in domibus suis: & Adoniram
15 erat super huiuscemodi indictionem. ‖ Fueruntque
Salomoni septuaginta millia eorum qui onera por-
tabant: & octoginta millia latomorum in monte:
16 ‖ absque præpositis qui præerant singulis operibus,

‖ Sup. 3. b. 12. 1. Par. 22. b. 10.

numero trium millium, & trecẽtorum præcipientiũ
17 populo, & his qui faciebant opus. ‖ Præcepitque
rex vt tollerent lapides grandes, lapides preciosos
18 in fundamentum templi, & quadrarent eos: ‖ quos
dolauerunt cæmentarij Salomonis, & cæmentarij
Hiram: portò Giblij præparauerunt ligna & lapi-
des ad ædificandam domum.

Templum Sine Tecto, cum porticu sua.

OCCIDENS.

ORIENS.

a b Longitudo lx cubitorum.
a c Latitudo xx cubitorum.
d e Altitudo xxx cubitotum.
f g Porticus ante templum, xx cubitorum longitudi-
nis, & x cubitorum latitudinis.
h Fenestræ obliquæ, siue laxiores intrinsecus, & ex-
trinsecus arctæ.
i K Tabulata per gyrum tria, siue appendices: quarum
vna quinque cubitos latitudinis habebat: media,
sex: suprema, septem: singula altitudinis quinque
cubitorum.
m n o Retractiones, siue reductiones in muro templi,
quibus innitebantur capita trabium. Vocamus Gal
licè retraictes. Pro quibus trabes vertit Interpres.
p Cochlea.
q Sanctum sanctorum, siue oraculum, cuius longitu-
do, & latitudo erant xx cubitorum: altitudo autem
cubitorum xx. quod dum dicimus, eam partem al-
titudinis intelligimus quæ solo auro erat tecta: nam
alij decem cubiti erant tecti lapillis preciosis, &
auro.
r Templum, siue sanctum, pro foribus oraculi, xl
cubitorum longitudinis.
ſ Arca fœderis.
t Cherubim duo, x cubitorum altitudinis.
u Ostiola, siue valuæ in introitu oraculi.
x Velum quo distinguebatur Sanctum à Sancto san-
ctorum. 2. Par. 3. Matt. 27.
y Locus ostij templi: quod ideo non expressit pictor,
ne reliquæ picturæ officeret.
z Candelabra decem, quinq; ad dexteram, & quin-
que ad sinistram. 2. Paral. 4.
aa Mensæ decem.
bb Altare thymiamatis.

Templum tectum cum porticu sua, atrio Sacerdotum, & atrio populi.

OCCIDENS.

ORIENS.

a Atriũ interius, quod & atrium sacerdotum dicitur.
b Altare bolocausti, longitudinis & latitudinis xx. cubitorum, & x. altitudinis.
c Labra, siue lutéres. 2. Par. 4.
d Mare. 2. Paralip. 4.
e Atrium populi, quod basilica, siue basilica grandis. 1. Par. 4. & 6. dicitur: & Act. 3. Porticus Salomonis. Hoc atrium, nòmine templi sæpe intelligitur in Nouo testamento, vt Matt. 21. Act. 3. In hoc atrio concionabatur CHRISTVS, & ex eo vendentes & ementes eiecit.
f Basis ænea, siue suggestum, longitudinis, & latitudinis v. cubitorum, & altitudinis trium. 2. Par. 6.
g Porta Orientalis, quæ porta Sur, 4. Regum 2. & Porta fundamenti. 2. Paralip. 23. dicitur. Hanc nonnulli putant eam esse, quæ Actuum tertio dicitur Porta speciosa: quòd omnium portarum, Orientalis esset pulcherrima.
h Porta Meridionalis.
i Porta Septentrionalis.

CAPVT VI.

1 Factum est ergo quadringentesimo & o-
A ctogesimo anno egressionis filiorum Is- 1. Par. 3. a. 2.
raël de Terra-Aegypti, in anno quarto,
(mense Zio, ipse est mensis secundus)
regni Salomonis super Israel, ædificare cœpit do-
2 mum Domino. ¶ Domus autem quam ædifica-
bat rex Salomon Domino, habebat sexaginta cu-
bitos in longitudine, & viginti cubitos in latitudi-
3 ne, & triginta cubitos in altitudine. ¶ Et porti-
cus erat ante templum viginti cubitorum longitu-
dinis iuxta mẽsuram latitudinis templi: & habebat
4 decem cubitos latitudinis ante faciem templi. ¶ Fe-
5 citq; in templo fenestras obliquas. ¶ Et ædificauit
super parietem templi tabulata per gyrum, in parie-
tibus domus per circuitum templi, & oraculi, & fe-
6 cit latera in circuitu. ¶ Tabulatum quod subter erat,
quinque cubitos habebat latitudinis, & medium ta-
bulatum sex cubitorum latitudinis, & tertium tabu-
latum septem habẽs cubitos latitudinis: Trabes au-
tem posuit in domo per circuitum forinsecus, vt nõ
7 hærerent muris templi. ¶ Domus autem cùm ædifi-
caretur, de lapidibus dolatis atque perfectis ædifi-
cata est: & malleus, & securis, & omne ferramẽtum
8 nõ sunt audita in domo cùm ædificaretur. ¶ Ostium
lateris medij in pariete erat domus dextræ: & ꝑ co- * parte.
chleam ascendebãt in medium cœnaculum, & à me-
9 dio in tertium. ¶ Et ædificauit domum, & consum-
B mauit eam: texit quoq; domum laquearibus cedri-
10 nis. ¶ Et ædificauit tabulatum super omnem domũ
quinq; cubitis altitudinis: & operuit domum lignis
11 cedrinis. ¶ Et factus est sermo Domini ad Salomo-
12 nem, dicens: ¶ Domus hæc quam ædificas, si ambu-
laueris in præceptis meis, & iudicia mea feceris, &
custodieris omnia mandata mea, gradiens per ea,
firmabo sermonem meum tibi, quem locutus sum 2. Reg. 7. c. 16.
13 ad Dauid patrem tuum. ¶ Et habitabo in medio filio- 1. Par. 22. b. 9.
rum Israel, & non derelinquam populum meum Is-
14 raël. ¶ Igitur ædificauit Salomon domum, & consum-
15 mauit eam. ¶ Et ædificauit parietes domus, intrin-
secus, tabulatis cedrinis, à pauimento domus vsque
ad summitatẽ parietum, & vsq; ad laquearia, * ope- * &.
ruit lignis cedrinis intrinsecus: & texit pauimentum
16 domus tabulis abiegnis. ¶ Aedificauitq; viginti cubi-
torum ad posteriorem partem templi tabulata ce-
drina, à pauimento vsque ad superiora, & fecit in-
teriorem domum oraculi in Sanctum sanctorum.
17 ¶ Portò quadraginta cupitorum erat ipsum templũ
18 pro foribus oraculi. ¶ Et cedro omnis domus intrin-
C secus vestiebatur, babens tornaturas, & iuncturas
suas fabrefactas, & cælaturas eminentes: omnia ce-
drinis tabulis vestiebantur: nec omnino lapis appa-
19 rere poterat in pariete. ¶ Oraculum autem in medio
domus in interiori parte fecerat, vt poneret ibi ar-
20 cam fœderis Domini. ¶ Porrò oraculum habebat vi-
ginti cubitos lõgitudinis, & viginti cubitos latitudi-
nis, & viginti cubitos altitudinis, & operuit illud at-
que vestiuit auro purissimo, sed & altare vestiuit ce-
21 dro. ¶ Domum quoque ante oraculum operuit au-
22 ro purissimo, & affixit laminas clauis aureis. ¶ Nihil-
que erat in templo, quod non auro tegeretur: sed &
23 totum altare oraculi texit auro. ¶ Et fecit in oracu-
lo duos Cherubim de lignis oliuarum, decem cubi-
24 torum altitudinis. ¶ Quinque cubitorum ala cherub
vna, & quinque cubitorum ala cherub altera: id est
decem cubitos habens à summitate alæ vnius, vsq;
25 ad alæ alterius summitatem. ¶ Decem quoque cubi-
torum erat cherub secundus: in mensura pari, &
26 opus vnum erat in duobus cherubim, ¶ id est, altitu-
dinem habebat vnus cherub decem cubitorum, &
27 similiter cherub secundus. ¶ Posuitq; cherubim in
medio templi interioris: extendebant autem alas
suas cherubim, & tangebat ala vna parietem, & ala
cherub secundi tangebat parietem alterum: alæ au-
D tem alteræ in media parte templi seinuicem con- -1.
28 tingebant. ¶ Texit quoque cherubim auro: ¶ Et om-
29 nes parietes tẽpli per circuitũ sculpsit varijs cælatu-
ris & torno: & fecit in eis cherubim, & palmas, & pi-
cturas varias quasi ꝓminẽtes de pariete, & egredien-
30 tes. ¶ Sed & pauimẽtũ domus texit auro intrinsecus,
31 & extrinsecus. ¶ Et in ingressu oraculi fecit * ostiola * duo.
32 de lignis oliuarũ, postesq; angulorũ quĩq;. ¶ Et duo
ostia de lignis oliuarũ, & sculpsit in eis picturã che-
rubim, & palmarũ species, & anaglypha valde pro-
minentia: & texit, & operuit tam cherubim quàm
33 palmas, & cætera auro. ¶ Fecitq; in introitu templi

34 poites de lignis oliuarum quadrangulatos: ¶ & duo
ostia de lignis abiegnis altrinsecus: & vtrunque o-
stium duplex erat, & se inuicem tenens aperieba-
35 tur. ¶ Et sculpsit cherubim, & palmas & cælaturas
valde eminentes: operuitque omnia laminis aureis
36 opere quadro ad regulam. ¶ Et ædificauit atrium in-
terius tribus ordinibus lapidum politorum, & vno
37 ordine lignorum cedri: ¶ Anno quarto fundata est
38 domus Domini in mēse Zio. ¶ & in anno vndecimo,
mense Bul (ipse est mensis octauus) perfecta est do-
mus in omni opere suo, & in vniuersis vtensilibus
suis: ædificauitq; eam annis septem.

CAPVT VII.

‡ Infrà 9. b. 10. 1 Omum autem suam ædificauit Salomon
A ‡ tredecim annis, & ad perfectum vsque
a perduxit. ¶ Aedificauit quoque domum
saltus Libani centum cubitorum longi-
tudinis, & quinquaginta cubitorum latitudinis, &
triginta cubitorum altitudinis, & quatuor deambu-
lacra inter columnas cedrinas: ligna quippe cedri-
3 na exciderat in columnas. ¶ Et tabulatis cedrinis ve
stiuit totam cameram, quę quadraginta quinque co
4 lumnis sustentabatur. ¶ Vnus autem ordo habebat
5 columnas quindecim: ¶ contra se inuicem positas, &
è regione se respicientes, æquali spacio inter colum
nas, & super columnas quadrangulata ligna in cun-
6 ctis æqualia. ¶ Et porticum columnarum fecit quin-
quaginta cubitorum longitudinis, & triginta cubito
rum latitudinis: & alteram porticum in facie maio-
ris porticus: & columnas, & epistylia, super colum-
* fecit. 7 nas*. ¶ Porticum quoque solij, in qua tribunal est,
fecit: & texit lignis cedrinis à pauimento vsque ad
8 summitatem. ¶ Et domuncula in qua sedebatur ad
iudicandum, erat in media porticu simili opere. Do
‡ Sup. 3. a. 1. B mum quoque fecit filiæ Pharaonis (‡ quam vxorem
duxerat Salomon) tali opere, quali & hanc porti-
9 cum. ¶ Omnia lapidibus preciosis, qui ad normam
quandam, atque mensuram, tam intrinsecus, quàm
extrinsecus serrati erant: à fundamento vsque ad
summitatem parietum, & 'intrinsecus' vsq; ad atriū
' extrinsecus 2. 10 maius. ¶ Fundamenta autem de lapidibus preciosis,
11 lapidibus magnis decem siue octo cubitorum. ¶ Et
désuper lapides preciosi æqualis mēsurę secti erāt:
12 similiterq; de cedro. ¶ Et atrium maius rotundum
trium ordinum de lapidibus sectis, & vnius ordinis
de dolata cedro: nec non & in atrio domus Domi-
13 ni interiori, & in porticu domus. ¶ Misit quoque rex
14 Salomon, & tulit Hiram de Tyro, ¶ filium mulieris
viduæ de tribu Nephthali, patre Tyrio, artificem ę-
rarium, & plenum sapientia, & intelligentia, & do-
ctrina ad faciendum omne opus ex ære. Qui cùm
venisset ad regem Salomonē, fecit omne opus eius.
15 ¶ Et finxit duas columnas æreas, decem & octo cu-
bitorum altitudinis columnam vnam: & ‡ linea duo-
‡ Iere. 52. c. 21. decim cubitorum ambiebat columnam vtramque.
16 ¶ Duo quoque capitella fecit, quæ ponerentur su-
C per capita columnarum, fusilia ex ære, quinque cu-
bitorum altitudinis capitellum vnum, & quinque
17 cubitorum altitudinis capitellum alterum: ¶ & qua-
si in modum retis, & catenarum sibi inuicem miro
opere contextarum. Vtrunque capitellum colum-
narū fusile erat: septena versuum retiacula in capi-
tello vno, & septena retiacula in capitello altero.
18 ¶ Et perfecit columnas & duos ordines, per circuitū
retiaculorum singulorum, vt tegerēt capitella, quæ
erant super summitatem malogranatorum: eodem
19 modo fecit & capitello secundo. ¶ Capitella autē
quæ erant super capita columnarum, quasi opere li
lij fabricata erant, in porticu, quatuor cubitorum.
20 ¶ Et rursum alia capitella in summitate columnarū
désuper iuxta mensuram columnæ contra retiacu-
la: malogranatorum autem ducenti ordines erant
21 in circuitu capitelli secundi. ¶ Et statuit duas co-
lumnas in porticu templi: cumq; statuisset columnā
dexteram, vocauit eam nomine Iachin: similiter ere-
xit columnam secundam, & vocauit nomen eius
22 Booz. ¶ Et super capita columnarum opus in mo- 2. Par. 4.
dum lilij posuit: perfectumq; est opus columnarū. a. 2.
23 ¶ Fecit quoque mare fusile decem cubitorum à la-
D bio vsq; ad labium, rotundum in circuitu: quinque cu-
bitorum altitudo eius, & resticula triginta cubito-
24 rum cingebat illud per circuitū. ¶ Et sculptura sub-
ter labium circuibat illud decē cubitis ambiēs ma-
re: duo ordines sculpturarum histriatarum erant fu
25 siles. ¶ Et 'stabant' super duodecim boues, è quibus 'stabat 2.
tres respiciebant ad Aquilonem, & tres ad Occidē-
tem, & tres ad Meridiem, & tres ad Oriētem: & ma-
re super eos desuper erat: quorum posteriora vni-
26 uersa intrinsecus latitabant. ¶ Grossitudo autem lu-
têris, trium vnciarum erat: labiumq; eius quasi la-
bium calicis, & folium repandi lilij: duo millia ba-
27 tos capiebat, '& tria millia metretas'. ¶ Et fecit de- '-4.
cem bases æneas quatuor cubitorum longitudinis
bases singulas, & quatuor cubitorum latitudinis, &
28 trium cubitorum altitudinis. ¶ Et ipsum opus basiū
29 interrasile erat, & sculpturæ inter iuncturas. ¶ Et
inter coronulas, & plectas, leones, & boues, & che-
rubim: & in iuncturis similiter désuper: & subter leo
30 nes, & boues quasi lora ex ære dependentia. ¶ Et
quatuor rotæ per bases singulas, & axes ærei, & per
quatuor partes quasi humeruli subter lutêrem fusi-
31 les, contra se inuicem respectantes. ¶ Os quoque lu-
E têris intrinsecus erat in capitis summitate: & quod
forinsecus apparebat vnius cubiti erat, totum ro-
tundum, pariterq; habebat vnum cubitum, & dimi-
dium: in angulis autem columnarum variæ cælatu-
ræ erant: & media intercolumnia, quadrata non ro
32 tunda. ¶ Quatuor quoque rotæ, quæ per quatuor
angulos basis erant, cohærebant sibi subter basim:
33 vna rota habebat altitudinis cubitum & semis. ¶ Ta
les autem rotæ erant quales solent in curru fieri: &
axes earum, & radij, & canthi, & modioli, omnia
34 fusilia. ¶ Nam & humeruli illi quatuor per singulos
angulos basis vnius, ex ipsa basi fusiles, & coniun-
35 cti erant. ¶ In summitate autem basis erat quædam
rotunditas vnius & dimidij cubiti, ita fabrefacta, vt
luter désuper posset imponi, habens cælaturas suas,
36 variasq; sculpturas ex semetipsa. ¶ Sculpsit quoque
F in tabulatis illis, quæ erant ex ære, & in angulis, che
rubim, & leones, & palmas, quasi in similitudinem
hominis stantis, vt non cælata, sed apposita per cir-
37 cuitum viderentur. ¶ In hunc modum fecit decem
bases fusura vna, & mensura, sculpturaq; consimi-
38 li. ¶ Fecit quoque decem lutêres æneos: quadragin
ta batos capiebat luter vnus, eratq; quatuor cubito
rum: singulos quoque lutêres per singulas, id est,
39 decem bases posuit. ¶ Et constituit decem bases,
quinque ad dexteram partem templi, & quinque
ad sinistram: mare autem posuit ad dexteram partē
40 templi cōtra Orientem ad Meridiem. ¶ Fecit 'ergo' 'quoque 2.

Hiram lebetes,& fcutras,& amulas,& perfecit om-
41 ne opus regis Salomonis io templo Domini. ? Co-
lumnas duas, & funiculos capitellorum fuper capi-
tella columnarum duos: & retiacula duo, vt operi-
rent duos funiculos, qui erant fuper capita colum-
42 narum. ? Et malogranata quadringenta in duobus
retiaculis: duos verfus malogranatorum in retia-
culis fingulis, ad operiendos funiculos capitellorũ,
43 qui erant fuper capita columnarum. ? Et bafes de-
44 cem,& lutêres decem fuper bafes. ? Et mare vnum,
45 & boues duodecim fubter mare. ? Et lebetes,& fcu
G tras,& amulas, omnia vafa quæ fecit Hiram regi Sa
46 lomoni in domo Domini, de aurichalco erant. ? In
campeftri regione Iordaois fudit ea rex in argillo-
47 fa terra,inter Sochoth & Sartham. ? Et pofuit Salo-
mon omnia vafa*: propter multitudinem autem
48 nimiam non erat pondus æris. ? Fecitque Salo-
moo omnia vafa in domo Domini: altare aureum,
& menfam fuper quam ponerentur panes propofi-
49 tioois, auream: ? & candelabra aurea quinque ad
dexteram, & quinq; ad finiftram contra oraculum
ex auro puro: & quafi lilij flores, & lucernas défu-
50 per aureas: & forcipes aureos, ? & hydrias,& fufci-
nulas, & phialas,& mortariola,& thuribula de auro
puriffimo, & cardines oftiorum domus interioris
fancti fanctorum, & oftiorum domus templi, ex
51 auro erant. ? ‖ Et perfecit omne opus quod fa-
ciebat* Salomoo in domo Domini, & intulit quæ
fanctificauerat Dauid pater fuus, argentum, &
aurum, & vafa, repofuitque in thefauris domus
Domini.

* in domo Domini.

‖ 2.Par.5. a. 1.
* rex 1.

Duo fchemata domus faltus Libani, fiue domus columnarum, fiue regiæ ruftica.

Primum fchema domus faltus Libani, in quo fublato pariete, oculis tuis fubiecimus lx. illas cedrinas columnas manfionis inferioris, & xlv. manficnis fuperioris.

a b. Longitudo centum cubitorum.
a c. Latitudo l. cubitorum.
d e. Altitudo xxx. cubitorum.
f g h i. Quatuor deambulatoria, fiue potius quatuor ordines columnarum cedrinarum, in inferiori parte domus numero fexaginta.
K l m. Tres ordines columnarum io fuperiori parte, numero xlv.
n Porticus columnarum, fiue Porticus domus columnarum, aut Porticus, feu veftibulum domus faltus Libani, l. cubitorum lõgitudinis, & latitudinis xxx. Porticus hæc obiecta & coniuncta fronti domus columnarum, habebat contignationem vnam deambulationis caufa: neque certo numero columnarum conftabat. quamuis illi fex adiecerimus in vtroque fchemate: quod fecimus, vt intelligas, eam quoque fuum columnarum oumerum habuiffe, incertum tamen, quòd illum fcriptura ooo exprimat.

Secundum fchema domus faltus Libani, in quo & alterum parietem regiæ ipfius, & alteros feneftrarum fuperioris manfionis terniones, tibi expreffimus. Erant enim in vtroque latere fuperioris manfionis regiæ huius ruftica, multiplices feneftrarum terniones.

Abfoluto templo ædificauit Salomoo regiam in faltu Libani, in qua per æftatem ageret. Conftabat hæc regia duabus manfionibus: in inferiori habebat lx. columnas cedrlnas, quòd maius onus fuftineret, quàm fuperior, quæ xlv. columnis tantùm conftabat. Superior manfio fortita eft tam copiofum feneftrarum numerum, vt illa effet opportunior ventis hinc inde excipieodis. Saltus Libani in quo ædificata fuit regia hæc ruftica, erat propè Ierufalem. Sic autem appellatus eft, quòd amœnitate, pulchritudine, & cedrorum copia cum ipfo Libano certare videretur. Totum ædificium regiæ faltus Libani oculis tuis non fubiecimus: fed tantùm illius partes, quæ maiorem obfcuritatem videbantur habere.

Porticus folij feu tribunalis, id eft porticus in qua ius reddebat populo Salomon, pertinebat ad regiam vrbanam, non ad rufticam. Abfurdum enim effet dicere, Salomonem habuiffe tribunal ruri, & ooo io vrbe, Hanc autem porticum, & domum filiæ Pharaonis, quæ erat Salomoni vxor, oon expreffimus pictura, quòd earum metrum & formam fcriptura non tradat.

Altera Columnarum aenearum vestibuli templi.

a b. Altitudo, xviij. cubitorum.
c Linea, siue filum ambiens, aut rotunditas, xij. cubitorum
d Capitellum altitudinis quinque cubitorum, factum ex duobus hemisphærijs, contectum retiaculo. in singulis hemisphærijs erant singuli ordines malogranatorum sculptorum in ipsis maculis, & interuallis retiaculi. reliqua verò hemisphæriorum portio erat sparsa lilijs. A vertice autem capitelli dependebant septem funiculi.

Descriptio maris, id est vasis continentis aquæ vim maximam.

ab Latitudo x. cubitorum.
c d Altitudo v. cubitorum.
e f Rotunditas, xxx. cubitorum.
g Cincturæ ornatæ tuberculis trecentis, instar cucurbitarum: in quibus deformata erant capita boum. 2. Parali. 4. In capitibus autem illis boum erant sentientes ad educendam aquam.

Luteris siue concha vnius è decem forma.

a b Longitudo basis. iiij. cubitorum.
a c Latitudo, iiij. cubitorum.
a d Altitudo, iij. cubitorum.
e Prominentiæ.
f Cinctura, in qua Imagines leonum, boui, & cherubim.
g Rotæ quatuor, altitudinis cubiti, & semis.
h Columella in formam capitelli, latitudinis cubiti, & dimidij, & dimidij altitudinis, in qua cælaturæ cherubim, leonum, & palmarum.
i Humeruli, siue sustentacula.
K Luter. iiij. cubitorum in diametro.

CAPVT VIII.

1 TVnc congregati sunt omnes maiores na ‡ 1. Par. 5.
A tu Israël cum principibus tribuum, & du 2.
ces familiarum filiorum Israël ad regem
Salomonem in Ierusalem: vt deferrent
arcam fœderis Domini, de ciuitate Dauid, id est de
2 Sion. ¶ Conuenitque ad regem Salomonem vniuer
sus Israël ᵃ in mense Bethanim, in solenni die, ipse ᵃ Ethanim
3 est mensis septimus. ¶ Veneruntque cuncti senes 2.
4 de Israël, & tulerunt arcam sacerdotes, ¶ & portauerunt arcam Domini, & tabernaculum fœderis, &
omnia vasa sanctuarij quæ erant in tabernaculo: &
5 ferebant ea sacerdotes & Leuitæ. ¶ Rex autem Salomon, & omnis multitudo Israël quæ conuenerat
ad eum, gradiebatur cum illo ante arcam, & immolabant oues, & boues absque æstimatione, & nu
6 mero. ¶ Et intulerunt sacerdotes arcam fœderis Domini in locum suum, in oraculum templi, in San-
7 ctum sanctorum subter alas cherubim. ¶ Siquidem
cherubim expandebant alas super locum arcæ, &
8 protegebant arcam, & vectes eius desuper. ¶ Cumq;
eminerent vectes, & apparerent summitates eorum
foris sanctuarium ante oraculum, non apparebant
vltrà extrinsecus, qui & fuerunt ibi vsque in præsen-
9 tem diem. ¶ In arca autem non erat aliud, nisi duæ ‡ Exo. 25.
B tabulæ lapideæ quas posuerat in ea Moyses in Ho- 4.25.
reb, quando pepigit Dominus fœdus cum filijs Is- Heb. 9.a 4
10 raël, cùm egrederentur de Terra-Aegypti. ¶ Factũ ‡ Exo. 40.
est autem cum exissent sacerdotes de sanctuario, ne 4. 27.
11 bula impleuit domum Domini, ¶ & non poterant 1. Par. 6.
sacerdotes stare, & ministrare propter nebulam: 2. 2.
impleuerat enim gloria Domini domum Domini.
12 ¶ Tunc ait Salomon: Dominus dixit, vt habitaret in
13 nebula. ¶ Aedificans ædificaui domum in habitaculum tuum, firmissimum solium tuum in sempiternũ.
14 ¶ Conuertitque rex faciem suam, & benedixit omni ecclesiæ Israël; omnis enim ecclesia Israël stabat.

-6. 15 ¶Et ait-Salomō`.Benedictus Dominus Deus Israël,
qui locutus est ore suo ad Dauid patrem meum, &
*manu sua 2. 16 in`manibus`eius perfecit,dicens:¶ A die qua eduxi
populum meum Israel de Aegypto, non elegi ciui-
tatem de vniuersis tribubus Israël, vt ædificaretur
domus,& esset nomen meum ibi: sed elegi Dauid,
2. Reg. 7. 2.5. 2. Par. 53. b.7. 17 vt esset super populum meum Israël. ¶ Voluitque
Dauid pater meus ædificare domum nomini Domi
18 ni Dei Israël:¶ & ait Dominus ad Dauid patrē meū:
Quòd cogitasti in corde tuo ædificare domum no-
mini meo,bene fecisti hoc ipsum mente tractans.
-2. 19 ¶ Veruntamen tu non ædificabis-mihi` domum,sed
filius tuus qui egredietur de renibus tuis,ipse ædifi-
20 cabit domum nomini meo. ¶ Confirmauit Domi-
nus sermonem suum,quem locutus est:stetique pro
Dauid patre meo,&sedi super thronum Israël,sicut
locutus est Dominus: & ædificaui domum nomini
21 Domini Dei Israël.¶ Et constitui ibi locum arcæ, in
qua fœdus Domini est,quod percussit cum patribus
22 nostris,quando egressi sunt de Terra-Aegypti.¶ Ste
C tit autem Salomon ante altare Domini in cōspectu
ecclesiæ Israël, & expandit manus suas in cœlum,
2. Mach. 2. b.7. 23 ¶ & ait, Domine Deus Israël, non est similis tui
Deus in cœlo désuper, & super terram deorsum:
qui custodis pactum, & misericordiam seruis tuis,
24 qui ambulant coram te in toto corde suo.¶ Qui cu-
stodisti seruo tuo Dauid patri meo, quæ locutus es
ei:ore locutus es,& manibus pfecisti,vt hęc dies ꝓ-
25 bat.¶ Nunc igitur Domine Deus Israël, conserua fa
mulo tuo Dauid patri meo, quæ locutus es ei, di-
2. Reg 7 b.12.c.16. cens: Nō auferetur de te vir coram me,qui sedeat
super thronum Israël: ita tamen si custodierint filij
tui viam suam,vt ambulēt coram me,sicut tu ambu-
-3. 26 lasti in conspectu meo. ¶ Et nunc-Domine` Deus
Israël firmentur verba tua quę locutus es seruo tuo
27 Dauid patri meo.¶ Ergóne putandum est,quòd ve-
rè Deus habitet super terram?si enim cœlum,& cœ
li cœlorum te capere non possunt, quātò magis do
28 mus hæc quam ædificaui?¶ Sed respice ad orationē
serui tui,& ad preces eius Domine Deus meus:audi
hymnum & orationem quam seruus tuus orat corā
29 te hodie:¶ Vt sint oculi tui aperti super domū hanc
Deu. 12. b.11. nocte,ac die:super domum de qua dixisti, Erit no
men meū ibi:vt exaudias orationē,quā orat in loco
30 isto ad te seruus tuus.¶ Vt exaudias deprecationem
serui tui,& populi tui Israël, quodcūque orauerint
in loco isto,& exaudies in loco habitaculi tui in cœ
31 lo:& cùm exaudieris,propitius eris:¶ Si peccauerit
D homo in proximū suum, & habuerit aliquod iura-
mentum quo teneatur astrictus: & venerit propter
32 iuramentum coram altari tuo in domum tuam, ¶ tu
exaudies in cęlo:& facies,& iudicabis seruos tuos,
condemnans impium, & reddens viam suam super
caput eius,iustificansque iustum,& retribuens ei se
33 cundùm iustitiam suam. ¶ Si fugerit populus tuus
Israël inimicos suos(quia peccaturus est tibi)& agē
tes pœnitentiam,& confitentes nomini tuo, vene-
rint,& orauerint, & deprecati te fuerint in domo
34 hac:¶ exaudi in cœlo, & dimitte peccatum populi
tui Israël, & reduces eos in terram quam dedisti pa
35 tribus eorum.¶ Si clausum fuerit cœlum,& nō plue
rit propter peccata eorum, & orantes in loco isto
pœnitentiam egerint nomini tuo, & à peccatis suis
36 conuersi fuerint propter afflictionem suam:¶ exau-
di eos in cœlo, & dimitte peccata seruorum tuo-
rum,& populi tui Israël: & ostende eis viam bonam
per quam ambulent, & da pluuiam super terram
tuam quam dedisti populo tuo in possessionem.
37 ¶ Fames si oborta fuerit in terra,aut pestilentia,aut
corruptus aër,aut ærugo,aut locusta,vel rubigo, &
afflixerit eum inimicus eius portas obsidens, om-
38 nis plaga,vniuersa infirmitas,¶ cuncta deuoratio,&
imprecatio, quæ acciderit omni homini de populo
tuo Israël: si quis cognouerit plagam cordis sui, &
39 expanderit manus suas in domo hac, ¶ tu exaudies
in cœlo in loco habitationis tuæ, & repropitiabe-
ris, & facies vt des vnicuique secūdum omnes vias
suas, sicut videris cor eius (quia tu nosti solus cor
40 omnium filiorum hominum)¶ vt timeant te cunctis
diebus quibus viuunt super faciem terræ quam de-
41 disti patribus nostris. ¶ Insuper & alienigena, qui
E non est de populo tuo Israël, cùm venerit de terra
longinqua propter nomen tuum(audietur enim no
men tuum magnum,& manus tua fortis, & brachiū
42 tuum ¶ extentum vbique) cùm venerit ergo, & o-
43 rauerit in hoc loco, ¶ tu exaudies in cœlo, in fir-
mamento habitaculi tui, & facies omnia pro qui-
bus inuocauerit te alienigena: vt discant vniuersi
populi terrarum nomen tuum timere, sicut popu-
lus tuus Israël, & probent quia nomen tuum inuo-
44 catum est super domum hanc quam ædificaui. ¶ Si
egressus fuerit populus tuus ad bellum contra ini-
micos suos, per viam,quocunque miseris eos,ora-
bunt te contra viam ciuitatis quam elegisti,& con-
45 tra domum quam ædificaui nomini tuo, ¶ & exau-
dies in cœlo orationes eorum, & preces eorum, &
46 facies iudicium eorum. ¶ Quòd si peccauerint ti-
bi (non est enim homo qui non peccet) & iratus 2. Par. 6. 16. 1. Io. 1. d.8 Eccle. 7. c. 21.
tradideris eos inimicis suis, & captiui ducti fuerint
47 in terram inimicorum longè vel propè, ¶ & ege-
rint pœnitentiam in corde suo in loco captiuita-
tis, & conuersi deprecati te fuerint in captiuitate
sua,dicentes: Peccauimus, iniquè egimus, impiè
48 gessimus: ¶ & reuersi fuerint ad te in vniuerso cor-
de suo, & tota anima sua in terra inimicorum suo-
rum, ad quam captiui ducti fuerint: & orauerint
te contra viam terræ suæ, quam dedisti patribus
eorum, & ciuitatis quam elegisti, & templi quod
49 ædificaui nomini tuo: ¶ exaudies in cœlo, in fir-
F mamento solij tui orationes eorum, & preces eo-
50 rum, & facies iudicium eorum: ¶ & propitiabe-
ris populo tuo qui peccauit tibi, & omnibus ini-
quitatibus eorum,quibus præuaricati sunt in te: &
dabis misericordiam coram eis qui eos captiuos
51 habuerint, vt misereantur eis. ¶ Populus enim
tuus est, & hæreditas tua, quos eduxisti de Terra-
52 Aegypti, de medio fornacis ferreæ. ¶ Vt sint ocu-
li tui aperti ad deprecationem serui tui, & populi
tui Israël, & exaudias eos in vniuersis pro quibus
53 inuocauerint te. ¶ Tu enim separasti eos tibi in
hęreditatem de vniuersis populis terræ, sicut locu-
tus es per Moysen seruum tuum, quando eduxisti
54 patres nostros de Aegypto Domine Deus. ¶ Fa-
ctum est autem, cùm complesset Salomon orans
Dominum, omnem orationem, & deprecationem
hanc,surrexit de conspectu altaris Domini: vtrun-
que enim genu in terram fixerat, & manus expan-
55 derat in cœlum. ¶ Stetit ergo, & benedixit om-
56 ni ecclesiæ Israël voce magna, dicens: ¶ Benedi-
ctus Dominus qui dedit requiem populo suo Is-
raël, iuxta omnia quæ locutus est: non cecidit
ne vnus quidem sermo ex omnibus bonis quæ

57 locutus eſt per Moyſen ſeruum ſuum. ꝭ Sit Domi-
nus Deus uoſter nobiſcum: ſicut fuit cum patribus
noſtris, nou derelinquens nos, neque proiiciens:
58 ꝭ ſed inclinet corda noſtra ad ſe, vt ambulemus in
G vniuerſis viis eius, & cuſtodiamus mandata eius, &
cæremonias eius, & iudicia quæcunque mandauit
59 patribus noſtris. ꝭ Et ſint ſermones mei iſti quibus
deprecatus ſum coram Domino, appropinquantes
Domino Deo noſtro die, ac nocte, vt faciat iudiciũ
*vt s. 60 ſeruo ſuo, & populo ſuo Iſraël per ſingulos dies: ꝭ &
ſciant omnes populi terræ, quia Dominus ipſe eſt
61 Deus, & non eſt vltrà abſque eo. ꝭ Sit quoque cor
noſtrum perfectum cum Domino Deo noſtro, vt
ambulemus in decretis eius, & cuſtodiamus manda
62 ta eius, ſicut & hodie. ꝭ Igitnr rex & omnis Iſraël cũ
2. Par. 7. 8. 5. 63 eo, immolabant victimas coram Domino. ꝭ Macta-
uitque Salomon hoſtias pacificas, quas immolauit
Domino, boum viginti duo millia, & ouium cẽtum
uiginti millia: & dedicauerũt templum Domini rex
* omnes. 64 & * filij Iſraël. ꝭ In die illa ſanctificauit rex medium
atrij, quod erat ante domum Domini: fecit qnippe
holocauſtum ibi, & ſacrificium, & adipem pacifico-
rum: quoniam altare æreum quod erat coram Do-
mino, minus erat, & capere non poterat holocau-
65 ſtum, & ſacrificium, & adipem pacificorum. ꝭ Fecit
ergo Salomon in tempore illo feſtiuitatem cele-
brem, & omnis Iſraël cum eo multitudo magna ab
introitu Emath vſque ad Riuum-Aegypti corã Do
mino Deo noſtro, ſeptem diebus, & ſeptem diebus,
66 id eſt, qnatuordecim diebus. ꝭ Et in die octaua di-
miſit populos: qui benedicentes regi, profecti ſunt
in tabernacula ſua lætãtes, & alacri corde ſuper om
nibus bonis quæ fecerat Dominus Dauid ſeruo
ſuo, & Iſraël populo ſuo.

CAPVT IX.

1 FActum eſt autem cũ perfeciſſet Salomon
A ædificium domus Domini, & ædificium
regis, & omne quod optauerat, & volue
2 rat facere, ꝭ apparuit ei Dominus ſecun-
2. Par. 7. c. 11. Sup. 3. a. 5. 3 dò ſicut apparuerat ei in Gabaon. ꝭ Dixitque Do
minus ad eum: Exaudiui orationem tuam, & depre
cationem tuam, quã deprecatus es coram me. San
ctificaui domum hanc quam ędificaſti, vt ponerem
nomen meum ibi in ſempiternum, & erunt oculi
4 mei, & cor meum ibi cunctis diebus. ꝭ Tu quoque ſi
*Dauid. a. ambulaueris corã me, ſicut ambulauit * pater tuus,
in ſimplicitate cordis, & in æquitate: & feceris om-
nia quę præcepi tibi, & legitima mea & iudicia mea
5 ſeruaueris: ꝭ ponam thronum regni tui ſuper Iſraël
2. Reg. 7. c. 12. c. 16. 1. Par. 22. d. 10. in ſempiternũ, ſicut locutus ſum Dauid patri tuo,
dicens: Nõ auferetur vir de genere tuo de ſolio Iſ-
6 raël. ꝭ Si autem auerſione auerſi fueritis vos & filij
veſtri, non ſequentes me, nec cuſtodientes manda-
ta mea, & cæremonias meas quas propoſui vobis,
ſed abieritis, & colueritis deos alienos, & adoraue-
7 ritis eos: ꝭ auferam Iſraël de ſuperficie terræ quàm
B dedi eis, & tẽplum quod ſanctificaui nomini meo
proiiciam à conſpectu meo, eritque Iſraël in pro-
8 uerbium, & in fabulam cunctis populis; ꝭ & do-
mus hæc erit in exemplum: omnis qui tranſierit per
eam, ſtupebit & ſibilabit, & dicet: Quare fecit
Deu. 29. d. 24. Iere. 22. b. 8. 9 Dominus ſic terrę huic, & domui huic? ꝭ Et re-
ſpondebunt: Quia dereliquerunt Dominum Deum
ſuum, qui eduxit patres eorum de Terra-Aegypti,
& ſecuti ſunt deos alienos, & adorauerunt eos, &
coluerunt eos, idcirco induxit Dominus ſuper eos
10 omne malum hoc. ꝭ Expletis autem annis vi- 2. Par. 8. a. 1.
ginti poſt quam ędificauerat Salomõ duas domos,
11 id eſt domum Domini, & domum regis. (ꝭ Hiram
rege Tyri præbente Salomoni ligna cedrina & abie
gna, & aurũ iuxta omne quod opus habuerat:) tunc
dedit * Salomon Hiram viginti oppida in terra Ga * rex I.
12 lileæ. ꝭ Et egreſſus eſt Hiram de Tyro, vt videret
oppida quæ dederat ei Salomon, & non placuerũt
13 ei, ꝭ & ait: Hæccine ſunt ciuitates quas dediſti mihi,
C frater? Et appellauit eas Terram-chabul, vſque in
14 diem hanc. ꝭ Miſit quoque Hiram ad regem-Sa- 3.
15 lomonem centum viginti talenta auri. ꝭ Hæc eſt
ſumma expenſarum, quam obtulit rex Salomon ad
ædificandam domum Domini, & domum ſuam, &
Mello, & murum Ieruſalem, & Heſer, & Maged-
16 do, & Gazer. ꝭ Pharao rex Aegypti aſcendit, &
cepit Gazer, ſuccenditque eam igni: & Chananęum
qui habitabat in ciuitate, interfecit, & dedit eam
17 in dotem filiæ ſuę vxori Salomonis. ꝭ Aedificauit
ergo Salomon Gazer, & Beth-horon inferiorem,
18 ꝭ & Balaath, & Palmiram, in terra ſolitudinis. &
19 ꝭ Et omnes vicos qni ad ſe pertinebant, & erãt abſ-
que muro, muniuit & ciuitates curruum, & ciuita-
tes equitum, & quodcunque ei placuit, vt ędifica-
ret in Ieruſalem, & in Libano, & in omni terra po-
20 teſtatis ſuę. ꝭ Vniuerſum populum qui remanſe-
rat de Amorrhęis, & Hethęis, & Pherezęis, & He-
21 uęis, & Iebuſęis, qui non ſunt de filiis Iſraël. ꝭ ho-
rũ filios, qui remanſerant in terra, quos ſcilicet non
potuerant filij Iſraël exterminare: fecit Salomon tri
22 butarios, vſque in diem hanc. ꝭ De filiis autem
D Iſraël non conſtituit Salomon ſeruire quenquam,
ſed erant viri bellatores & miniſtri eius, & princi-
pes & duces, & prefecti curruum & equorum.
23 ꝭ Erant autem principes ſuper omnia opera Salo-
monis prępoſiti quingenti quinquaginta, qui ha-
bebant ſubiectum populum, & ſtatutis operibus 2. Par. 8. c. 11.
24 imperabant. ꝭ Filia autem Pharaonis aſcendit
de ciuitate Dauid in domum ſuam, quam ędifica-
25 uerat ei-Salomon: tunc ędificauit Mello. ꝭ Of- 1.
ferebat quoque Salomon tribus vicibus per annos
ſingulos holocauſta, & pacificas victimas ſuper al-
tare quod ędificauerat Domino, & adolebat thy-
miama coram Domino: perfectumque eſt templũ.
26 ꝭ Claſſem quoque fecit rex Salomon in Aſiongá-
ber, quę eſt iuxta Ailath in littore Maris rubei, in
27 terra-Idumeę. ꝭ Miſitque Hiram in claſſe illa ſer-
uos ſuos viros nauticos & gnaros maris, cum ſeruis
28 Salomonis. ꝭ Qui cùm veniſſent in Ophir, ſumptum
inde aurum quadringentorum viginti talentorum,
detulerunt ad regem Salomonem.

CAPVT X.

1 SEd & regina Saba audita fama Salomo-
A nis in nomine Domini, venit tẽtare eum 2. Pa. 9. a. 1.
2 in ęnigmatibus. ꝭ Et ingreſſa Ieruſalem Mat. 12. d. 42.
multo cum comitatu & diuitiis, came- Lucæ. 11. d. 31.
lis portantibus aromata, & aurum infinitum ni-
mis, & gemmas precioſas, venit ad-regem Salo- 5.
monem, & locuta eſt ei vniuerſa quę habebat in
3 corde ſuo. ꝭ Et docuit eam Salomon omnia uer-
ba quę propoſuit: non fuit ſermo qui regem poſ-
4 ſet latere, & non reſponderet ei. ꝭ Videns autem

regina Saba omnem ſapientiam Salomonis, & do-
5 mum quam ędificauerat.¶ & cibos menſę eius,& ha
bitacula ſeruorum,& ordines miniſtrantium: veſteſ
q́ue eorũ,& pincernas: & holocauſta quę offerebat
6 in domo Domini, non habebat vltrà ſpiritum,¶ di-

xitq́ue ad regem: Verus eſt ſermo quem audiui in
7 in terra mea¶ ſuper ſermonibus tuis,& ſuper ſapiē-
tia tua: & non credebam narrantibus mihi, donec
ipſa veni,& vidi oculis meis, & probaui quòd me-
dia pars mihi nunciata non fuerit:maior eſt ſapien-
8 tia,& opera tua, quàm rumor quem audiui. ¶ Beati
B viri tui,& beati ſerui tui hi,qui ſtant coram te ſem-
9 per, & audiunt ſapientiam tuam. ¶ Sit Dominus
Deus tuus benedictus,cui complacuiſti,& poſuit te
ſuper thronum Iſraël, eò quòd dilexerit Dominus
Iſraël in ſempiternum,& conſtituit te regem, vt fa-
10 ceres iudicium & iuſtitiam.¶ Dedit ergo regi centũ
viginti talenta auri,& aromata multa nimis, & gem
mas precioſas:non ſunt allata vltrà aromata tã mul
ta,quàm ea quæ dedit regina Saba regi Salomoni.
11 ¶ (Sed & claſsis Hiram, quæ portabat aurum de O-
phir, attulit ex Ophir ligna thyina multa nimis, &
12 gemmas pretioſas. ¶ Fecitq́ue rex de lignis thyinis
fulcra domus Domini, & domus regiæ, & citharas
lyrasq́ue cantoribus: non ſunt allata huiuſcemodi
ligna thyina,neque viſa vſque in pręſentem diem.)
13 ¶ rex autem Salomõ dedit reginæ Saba omnia quæ
voluit,& petiuit ab eo:exceptis his quæ vltrò obtu-
lerat ei munere regio. Quæ reuerſa eſt, & abiit in
14 terram ſuam cum ſeruis ſuis. ¶ Erat autem pondus
C auri quod offerebatur Salomoni per annos ſingu-
15 los,ſexcentorum ſexaginta ſex talentorũ auri: ¶ ex-
cepto eo quod afferebant viri, qui ſuper vectigalia
erant,& negociatores, vniuerſiq́ue *ſcruta venden *ſcuta.
16 tes,& omnes reges Arabiæ,ducesq́ue terræ. ¶ Fecit
quoque rex Salomon ducenta ſcuta de auro puriſſi
mo, ſexcentos ſiclos dedit in laminas ſcuti vnius.
17 ¶ Et trecentas peltas ex auro probato, trecentæq́ue
minæ auri vnam peltam veſtiebant:poſuitq́; eas rex
18 in domo ſaltus Libani. ¶ Fecit etiam rex Salomon
thronum de ebore grandem, & veſtiuit eum auro
19 fuluo nimis: ¶ qui habebat ſex gradus: & ſummitas
throni rotunda erat in parte poſteriori: & duæ ma-
nus hinc atque inde tenentes ſedile: & duo leones
20 ſtabant iuxta manus ſingulas. ¶ Et duodecim leun-
culi ſtantes ſuper ſex gradus hinc atque inde: non
21 eſt factum tale opus in vniuerſis regnis. ¶ Sed & om
D nia vaſa,de quibus potabat rex Salomon,erant au-
rea: & vniuerſa ſupellex domus ſaltus Libani de au
ro puriſſimo:non erat argentum, nec alicuius pretij
22 putabatur in diebus Salomonis, ¶ quia claſsis re-

gis per mare cum claſſe Hiram ſemel per tres an-
nos ibat in Tharſis, deferens inde aurum & argen-
tum,& dentes elephantorum, & ſimias, & pauos.
23 ¶ Magnificatus eſt ergo rex Salomon ſuper omnes
24 reges terræ diuitiis & ſapientia. ¶ Et vniuerſa ter-
ra deſiderabat vultum Salomonis,vt audiret ſapien
25 tiam eius, quam dederat Deus in corde eius. ¶ Et
ſinguli deferebant ei munera, vaſa argentea & au-
rea,veſtes & arma bellica, aromata quoq; & equos
26 & mulos, per annos ſingulos. ¶ Congregauitque 3 Par.1.d.
Salomõ currus & equites,& facti ſunt ei mille qua- 14.
dringenti currus,& duodecim millia equitum: & di
ſpoſuit eos per ciuitates munitas,& cum rege in Ie
27 ruſalem.¶ Fecitq́ue vt tanta eſſet abundantia argen
ti in Ieruſalem,quanta & lapidum:& cedrorum præ
buit multitudinem quaſi ſicomoros,quæ naſcuntur
28 in campeſtribus. ¶ Et educebantur equi Salomoni
de Aegypto & de Coa. Negociatores enim regis
emebant de Coa, & ſtatuto precio perducebant.
29 ¶ Egrediebatur autem quadriga ex Aegypto ſex-
centis ſiclis argenti, & equus centum quinquagin-
ta.Atque in hunc modum cuncti reges Hethęorum
& Syriæ equos venundabant.

CAPVT XI.

1 REx autem Salomon adamauit mulieres *Ecc. 47
A alienigenas multas, filiam quoque Pha- .21.
raonis,& Moabitidas, & Ammonitidas, Deu.17.d
2 Idumæas, & Sidonias, & Cethæas. ¶ de 17.
gentibus ſuper quibus dixit Dominus filijs Iſraël:
*Non ingrediemini ad eas, neque de illis ingrediē *Exo 34
tur ad veſtras: certiſſimè enim auertẽt corda veſtra b.16.
vt ſequamini deos earum. His itaque copulatus eſt
3 Salomon ardentiſſimo amore. ¶ Fueruntq́ue ei vxo
res quaſi reginæ ſeptingentæ,& concubinę trecen- -t.
4 tæ: & auerterunt mulieres cor eius. ¶ Cumq́ue iam

esset senex, deprauatum est cor eius per mulieres,
vt sequeretur deos alienos: nec erat cor eius perfe-
ctum cum Domino Deo suo, sicut cor Dauid patris

5 eius.¶ Sed colebat Salomon Astarthen deam Sido
niorum,&-Chamos deum Moabitarum',& Moloc
6 idolum Ammonitarum. ¶ Fecitque Salomon quod -6.
non placuerat coram Domino , & non adimpleuit
vt sequeretur Dominum , sicut Dauid pater eius.
7 ¶ Tunc ædificauit Salomon phanum Chamos idó-
B lo Moab, in monte qui est contra Ierusalem , & Mo
8 loch idólo filiorum Ammon. ¶ Atque in hũc modũ
fecit vniuersis vxoribus suis alienigenis, quæ adole
9 bant thura & immolabãt diis suis.¶ Igitur iratus est
Dominus Salomoni, quòd auersa esset mens eius à
10 Domino Deo Israël, qui apparuerat ei secũdò,¶ &
c Sup.6.b. 12.9.a.3. præceperat de verbo hoc ne sequeretur deos alie-
nos,& non custodiuit quæ mandauit ei Dominus.
11 ¶ Dixit itaque Dominus Salomoni: Quia habuisti
hoc apud te:& non custodisti pactum meum,& præ
cepta mea quæ mandaui tibi, disrumpẽs ¦ scindam
12 regnum tuum,& dabo illud seruo tuo.¶ Veruntamẽ
i Inf.12.d. 15. in diebus tuis non faciam propter Dauid patrem
13 tuum:de manu filij tui scindam illud,¶ nec totum re
gnum auferam,sed tribum vnam dabo filio tuo pro
pter Dauid seruum meum , & Ierusalem quã elegi.
14 ¶ Suscitauit autem Dominus aduersarium Salomo
C ni Adad Idumæũ de semine regio, qui erat in Edõ.
15 ¶ ¦ Cùm enim esset Dauid in Idumæa, & ascendisset
1 Reg.8 d.14. Ioab princeps militiæ ad sepeliendum eos qui fue-
rant interfecti , & occidisset omne masculum in Idu
16 mæa.¶ (sex enim mensibus ibi moratus est Ioab , &
omnis Israel,donec interimeret omne masculinum
17 in Idumæa)¶ fugit Adad ipse,& viri Idumæi de ser-
uis patris eius cum eo , vt ingrederetur Aegyptum:
18 erat aũt Adad puer paruulus.¶ Cũq; surrexissent de
Madian,venerunt in Pharan , tuleruntq; secum vi-
ros de Pharan,& introierunt Aegyptum ad Pharao
nem regem Aegypti : qui dedit ei domum , & cibos
19 constituit, & terram delegauit . ¶ Et inuenit Adad
gratiam coram Pharaone valde,in tantum vt daret
ei vxorem , sororem vxoris suæ germanã Taphnes
20 reginæ . ¶ Genuitque ei soror Taphnes Genubath
D filium, & nutriuit eũ Taphnes in domo Pharaonis:
eratque Genubath habitans apud Pharaonem,cum
21 filiis eius.¶ Cumque audisset Adad in Aegypto,dor
misse Dauid cum patribus suis, & mortuũ esse Ioab
principem militiæ, dixit Pharaoni: Dimitte me , vt
22 vadam in terram meam.¶ Dixitque ei Pharao: Qua
enim re apud me indiges , vt quæras ire ad terram
tuam?At ille respondit: Nulla.sed obsecro te vt di-
23 mittas me.¶ Suscitauit quoque ei Deus aduersariũ
Razon filium Eliada , qui fugerat Adar-ézer regem
24 Soba dominum suum:¶ & congregauit contra eum
viros , & factus est princeps latronum cùm interfi-
ceret eos Dauid:abieruntque Damascũ & habitaue
runt ibi , & constituerunt eum regem in Damasco,
25 ¶ eratque aduersarius Israëli cũctis diebus Salomo
nis:& hoc est malum Adad, & odium contra Israël,
26 regnauitque in Syria,¶ Ieroboam quoque filius Na
E bat,Ephratæus de Sareda,seruus Salomonis,cuius 2. Par. 13. a.6.
mater erat nomine Serua,mulier vidua: leuauit ma
27 num contra regem . ¶ Et hæc est causa rebellionis
aduersus eum,quia Salomõ ędificauit Mello,& coę
28 quauit voraginem ciuitatis Dauid patris sui. ¶ Erat
autem Ieroboam vir fortis & potens, vidensque Sa
lomon adolescentem bonæ indolis & industrium,
constituerat eum præfectum super tributa vniuer-
29 sæ domus Ioseph . ¶ Factum est igitur in tempo-
re illo , vt Ieroboam egrederetur de Ierusalem , &
inueniret eũ Ahias Silonites propheta in via , oper
tus pallio nouo: erant autem duo tantùm in agro. 2. Pa. 10. 15.

30 ¶ Apprehendensque Ahias pallium suum nouum,
31 quo coopertus erat, scidit in duodecim partes.¶ Et
F ait ad Ieroboam:Tolle tibi decẽ scissuras:hęc enim
dicit Dñs Deus Israël : Ecce ego scindam regnũ de
32 manu Salomonis,& dabo tibi decem tribus.¶ Por-
rò vna tribus remanebit ei propter seruum meum
Dauid, & Ierusalem ciuitatem quam elegi ex omni
33 bus tribubus Israël : ¶ eò quòd dereliquerit me , &
adorauerit Astarthen deam Sidoniorũ,& Chamos
deum Moab,& Moloch deum filiorum Ammon: &
nõ ambulauerit in viis meis,vt faceret iustitiam co-
ram me,& præcepta mea,& iudicia sicut Dauid pa-
34 ter eius: ¶ Nec auferam omne regnũ de manu eius,
sed ducem ponam eũ cunctis diebus vitæ suæ, pro-
pter Dauid seruum meum quem elegi,qui custodi-
35 uit mandata mea & pręcepta mea . ¶ Auferam autẽ
regnum de manu filij eius , & dabo tibi decẽ tribus:
36 ¶ filio autem eius dabo tribum vnam , vt remaneat
lucerna Dauid seruo meo cũctis diebus coram me
in Ierusalem ciuitate quam elegi vt esset nomen
37 meum ibi.¶ Te autem assumã,& regnabis super om
G nia quæ desiderat anima tua,erisq; rex super Israel.
38 ¶ Si igitur audieris omnia quę pręcepero tibi,& am
bulaueris in viis meis,& feceris quod rectum est co
ram me , custodiẽs mandata mea & præcepta mea,
sicut fecit Dauid seruus meus:ero tecum , & ædifica
bo tibi domum fidelem, quomodo ædificaui Da-
39 uid domum , & tradam tibi Israel: ¶ & affligam se-
men Dauid super hoc : veruntamen non cunctis
40 diebus.¶ Voluit ergo Salomon interficere Ieroboã:
qui surrexit , & aufugit in Aegyptum ad Sesac regẽ
Aegypti,& fuit in Aegypto vsque ad mortem Salo-
41 monis.¶ Reliquum autem verborum Salomonis,&
omnia quæ fecit,& sapientia eius:ecce vniuersa scri
pta sunt in libro verborum-dierum' Salomonis: -6.

42 ¶ Dies autem quos regnauit Salomon in Ierusalem
43 super omnem Israël, quadraginta anni sunt. ¶ Dor-
miuitque Salomon cum patribus suis, & sepultus
est in ciuitate Dauid patris sui, regnauitq; Roboam
filius eius pro eo.

CAPVT XII.

1 VEnit autem Roboam in Sichẽ: illuc enim
A congregatus erat omnis * Israël, ad custo (* populus. 1.Pa.10.a 1.)
2 diendum eum regem. ¶ At verò Ieroboã
filius Nabat, cum adhuc esset in Aegy-
pto profugus à facie regis Salomonis, audita mor-
3 te eius, reuersus est de Aegypto. ¶ Miseruntque &
vocauerunt eum: venit ergo Ieroboã, & omnis mul
titudo Israël, & locuti sunt ad Roboam, dicentes:
4 ¶ Pater tuus durissimum iugum imposuit nobis: tu
itaque nunc imminue paululum de imperio patris
tui durissimo, & de iugo grauissimo quod imposuit
5 nobis, & seruiemus tibi. ¶ Qui ait eis: Ite vsq; ad ter-
tium diem, & reuertimini ad me. Cumque abiisset
6 populus, ¶ iniit consilium rex Roboam cum senio-
B ribus, qui assistebant coram Salomone patre eius,
cùm adhuc viueret, & ait: Quod datis mihi consiliũ,
7 vt respondeam populo huic? ¶ Qui dixerũt ei: Si ho
die obedieris populo huic, & seruieris, & petitioni
eorum cesseris, locutusq; fueris ad eos verba leuia,
8 erunt tibi serui cunctis diebus. ¶ Qui dereliquit cõ-
silium senum quod dederant ei, & adhibuit adole-
scentes qui nutriti fuerant cum eo, & assistebant il-
9 li. ¶ dixitque ad eos: Quod mihi datis consilium, vt
respondeam populo huic, qui dixerũt mihi, Leuius
10 fac iugum quod imposuit pater tuus super nos? ¶ Et
dixerunt ei iuuenes, qui nutriti fuerant cum eo: Sic
C loquêre populo huic, qui locuti sunt ad te, dicẽtes:
Pater tuus aggrauauit iugum nostrũ, tu releua nos:
‖ Sic loquêris ad eos, Minimus digitus meus gros- (‖ Ecce 47 a.28.)
11 sior est dorso patris mei. ¶ Et nunc pater meus po-
suit super vos iugum graue, ego autem addã super
iugum vestrũ: pater meus cecidit vos flagellis, ego
12 autem cædam vos scorpionibus. ¶ Venit ergo Iero-
boam, & omnis populus ad Roboam die tertia, si-
cut locutus fuerat rex, dicens: Reuertimini ad me
13 die tertia. ¶ Responditque rex populo dura, dereli-
14 cto cõsilio seniorum quod ei dederant, ¶ & locutus
est eis secundum consilium iuuenum, dicens: Pater
meus aggrauauit iugum vestrum, ego autem addã
iugo vestro: pater meus cęcidit vos flagellis, ego au
15 tem cædam vos scorpionibus. ¶ Et nõ acquieuit rex
populo: quoniam auersatus fuerat eum Dominus,
D vt suscitaret verbum suum ‖ quod locutus fuerat in (‖ Sup. 11. b.31.)
manu Ahiæ Silonitæ, ad Ieroboam filium Nabat.
16 ¶ Videns itaque populus quòd noluisset eos audire
rex, respondit ei, dicens: Quæ nobis pars in Dauid?
vel quę hęreditas in filio Isai? Vade in tabernacula (-3.)
tua Israël, nunc vide domum tuam Dauid. Et abiit
17 Israël in tabernacula sua. ¶ Super filios autẽ Israël,
quicunque habitabãt in ciuitatibus Iuda, regnauit
18 Roboam. ¶ Misit ergo rex Roboam Adurã qui erat
super tributa: & lapidauit eum omnis Israël, & mor
tuus est. Porrò rex Roboam festinus ascendit cur-
19 rum, & fugit in Ierusalem, ¶ recessitq; Israël à domo
20 Dauid, vsq; in præsentem diem. ¶ Factum est autem
E cùm audisset omnis Israël quòd reuersus esset Iero
boã, miserunt, & vocauerunt eũ cõgregato cœtu, &
constituerunt eũ regem super omnẽ Israël, nec secu
tus est quispiam domũ Dauid præter tribum Iuda
21 solam. ¶ Venit autem Roboam Ierusalẽ, & congre-
gauit vniuersam domũ Iuda, & tribum Ben-iamin,
centum octoginta millia electorum virorum, & bel
latorum, vt pugnarent cõtra domum Israël, & redu-
22 cerent regnum Roboam filio Salomonis. ¶ ‖ Factus (12.Pa. 11.2.)
est autem sermo Domini ad Semeiam virum Dei,
23 dicens: ¶ Loquere ad Roboam filium Salomonis
regem Iuda, & ad omnem domum Iuda, & Ben-ia-
24 min, & reliquos de populo, dicens: ¶ Hæc dicit Do-
minus: Non ascendetis, neque bellabitis contra fra-
tres vestros, filios Israël: reuertatur vir in domum
suam: à me enim factum est verbum hoc. Audierunt
sermonem Domini, & reuersi sunt de itinere sicut
25 eis pręceperat Dominus. ¶ Aedificauit autem Iero
boam Sichem in monte Ephráim, & habitauit ibi:
26 & egressus inde, ædificauit Phanuel. ¶ Dixitque Ie-
roboam in corde suo, * Nunc reuertetur regnũ ad (*Sup.11. 37.)
27 ad domum Dauid, ¶ si ascenderit populus iste vt fa
ciat sacrificia in domo Domini in Ierusalem: & con
uertetur cor populi huius ad dominum suum Ro-
boam regem Iuda, interficientque me, & reuerten (Tob.1.)
28 tur ad eum. ¶ Et excogitato consilio fecit duos vitu-
los aureos: & dixit eis. Nolite vltra ascendere in Ie
G rusalẽ: ‖ Ecce dij tui Israël, qui te eduxerunt de ter- (‖ Exo. b.8.)
29 ra Aegypti. ¶ Posuitq; vnũ in Beth-el, & alterũ in
30 Dan: ¶ & factum est verbum hoc in peccatum: ibat
enim populus ad adorandum vitulum vsq; in Dan.
31 ¶ Et fecit phana in excelsis, ‖ & sacerdotes de extre (2.Pa.11 c.15.)
32 mis populi, qui non erant de filiis Leui. ¶ Cõstituit-
que diem solennem in mẽse octauo, quintadecima
die mensis, in similitudinẽ solennitatis quæ celebra
batur in Iuda. Et ascendens altare similiter fecit in
Beth-el, vt immolaret vitulis quos fabricatus fue-
rat: constituitq; in Beth-el sacerdotes excelsorum
33 quę fecerat. ¶ Et ascendit super altare qđ extruxerat
in Beth-el quintadecima die mensis octaui, quẽ fin
xerat de corde suo: & fecit solẽnitatem filiis Israël,
& ascendit super altare, vt adoleret incensum.

CAPVT XIII.

1 ET ecce vir Dei venit de Iuda in sermone
A Domini in Beth-el, Ieroboam stante su-
2 per altare, & thus iaciente. ¶ Et exclama-
uit contra altare in sermone Domini, &
ait: Altare, altare, hæc dicit Dominus: ‖ Ecce filius (14.Re.23 d.17.)
nascetur domui Dauid, Iosias nomine, & immola-
bit super te sacerdotes excelsorum, qui nunc in te
thura succendunt, & ossa hominum super te incen-
3 det. ¶ Deditque in illa die signum dicens: Hoc erit
signum quod locutus est Dominus: Ecce altare scin
4 detur, & effundetur cinis qui in eo est. ¶ Cumq; au-
disset rex sermonẽ hominis Dei, quẽ inclamauerat
contra altare in Beth-el, extendit manum suã de al-
tari, dicens: Apprehẽdite eũ. Et exaruit manus eius
B quam extenderat contra eum: nec valuit retrahere
5 eam ad se. ¶ Altare quoq; scissum est, & effusus est
cinis de altari, iuxta signũ quod prædixerat vir Dei
6 in sermone Domini. ¶ Et ait rex ad virum Dei: De-
precare faciem Dñi Dei tui, & ora pro me, vt resti-
tuatur manus mea mihi. Orauitque vir Dei faciem
Dñi, & reuersa est manus regis ad eũ, & facta est si-
7 cut prius fuerat. ¶ Locutus est aũt rex ad virum Dei:
Veni mecũ domũ vt prandeas, & dabo tibi munera.
8 ¶ Rñditq; vir Dei ad regẽ: Si dederis mihi mediã par
tem domus tuę, non veniam tecum, nec comedam
9 panem, neque bibam aquam in loco isto: ¶ sic enim

C mandatum est mihi in sermone Domini præcipien-
tis: Non comedes panem, neque bibes aquam, nec
10 reuertêris per viam qua venisti. ¶ Abiit ergo per a-
liam viam, & non est reuersus per iter quo venerat
11 in Beth-el. ¶ Prophetes autem quidam senex habi-
tabat in Beth-el, ad quem ᵃ venerunt filij sui, & nar- — ᵃ venit filius suus & narrauit 9.
rauerunt ᵇ ei omnia opera quæ fecerat vir Dei illa die
in Beth-el, & verba quæ locutus fuerat ad regem, — ~4
12 & ᵇ narrauerunt patri suo. ¶ Et dixit eis pater eorũ: — * Et 1.
Per quam viam abiit? * Ostenderunt ei filij sui viam
13 per quam abierat vir Dei qui venerat de Iuda. ¶ Et
ait filiis suis: Sternite mihi asinum. Qui cùm strauis-
14 sent, ascendit, ¶ & abiit post virum Dei, & inuenit eũ
D sedẽtem subtus terebinthum, & ait illi: Tu ne es vir
Dei qui venisti de Iuda? Respondit ille: Ego sum.
15 ¶ ᵃ Dixitque ᵇ ad eum: Veni mecum domũ, vt come- — ᵃ Dixit 9.
16 das panem. ¶ Qui ait: Non possum reuerti, neque ve
nire tecum, nec comedam panem, neque bibam a-
17 quam in loco isto: ¶ quia locutus est Dominus ad
me in sermone Domini, dicens: Non comedes pa-
nem, & non bibes aquam ibi, nec reuertêris per viã
18 qua ieris. ¶ Qui ait illi: Et ego propheta sum similis
tui: & angelus locutus est mihi in sermone Domini,
dicens: Reduc eum tecum in domum tuã, vt come-
19 dat panem, & bibat aquam. Fefellit eum, ¶ & redu-
xit secum: comêdit ergo panem in domo eius, & bi-
20 bit aquam. ¶ Cumque sederent ad mensam, factus
est sermo Domini ad prophetam qui reduxerat eũ.
21 ¶ Et exclamauit ad virum Dei, qui venerat de Iuda,
E dicens: Hæc dicit Dominus, Quia non obediens fui
sti ori Domini, & non custodisti mãdatum quod præ
22 cepit tibi Dominus Deus tuus: ¶ & reuersus es, &
comedisti panem, & bibisti aquã in loco, in quo præ
cepit tibi ne comederes panem, neq; biberes aquã:
non inferetur cadauer tuum in sepulchrum patrum
23 tuorum. ¶ Cumque comedisset & bibisset, strauit asi
24 num suum ᵃ prophetæ ᵇ quem reduxerat. ¶ Qui cùm — ᵃ Prophetę datiuus 2.

abiisset, inuenit eum leo in via, & occidit, & erat ca
dauer eius proiectum in itinere: asinus autẽ stabat
25 iuxta illum, & leo stabat iuxta cadauer. ¶ Et ecce, vi
ri transeuntes viderunt cadauer proiectum in via,
& leonem stantem iuxta cadauer. Et venerunt, &
diuulgauerunt in ciuitatem in qua prophetes ille se
26 nex habitabat. ¶ Quod cùm audisset propheta ille
F qui reduxerat eum de via, ait: Viri Dei est, qui ino-
bediens fuit ori Domini, & tradidit eum Dominus
leoni, & confregit eum, & occidit iuxta verbum Do
27 mini quod locutus est ei. ¶ Dixitque ad filios suos:
28 Sternite mihi asinum. Qui cùm strauissent, ¶ & ille
abiisset, inuenit cadauer eius proiectum in via, & asi
num & leonem stantes iuxta cadauer: non comedit
29 leo de cadauere, nec læsit asinum. ¶ Tulit ergo pro-
phetes cadauer viri Dei, & posuit illud super asinũ,
& reuersus intulit in ciuitatem ᵃ prophetę senis ᵇ vt — ᵃ propheta senex 4. -1.
30 plangerent eum. ¶ Et posuit cadauer eius in sepul-
chro suo: & planxerunt eum. Heu-heu ᵇ mi frater.
31 ¶ Cumque planxissent eum, dixit ad filios suos: Cùm
mortuus fuero, sepelite me in sepulchro in quo vir
Dei sepultus est: iuxta ossa eius ponite ossa mea.
32 ¶ Profectò enim veniet sermo quem prædixit in ser
mone Domini contra altare quod est in Beth-el, &
contra omnia phana excelsorum, quæ sunt in vrbi-
33 bus Samariæ. ¶ Post verba hæc non est reuersus Ie-
roboam de via sua pessima, sed econtrario fecit de
nouissimis populi sacerdotes excelsorum: quicunq;
volebat, implebat manum suam, & fiebat sacerdos
34 excelsorum. ¶ Et propter hanc causam peccauit do
mus Ieroboam, & euersa est, & deleta de superficie
terræ.

CAPVT XIIII.

1 IN tempore illo ægrotauit Abia filius Ie-
A roboam. ¶ Dixitque Ieroboam vxori suę:
2 Surge, & commuta habitum, ne cogno-
scaris quòd sis vxor Ieroboam: & vade
in Silo, vbi est Ahias propheta, qui locutus est mihi — 3 Sup. 11. f. 31.
3 quòd regnaturus essem super populum hunc. ¶ Tol
le quoque in manu tua decem panes, & crustulam,
& vas mellis, & vade ad illum: ipse enim indicabit ti
4 bi quod euenturum sit puero huic. ¶ Fecit vt dixe-
rat, vxor Ieroboam: & consurgens abiit in Silo, &
venit in domũ Ahię: at ille non poterat videre, quia
5 caligauerant oculi eius præ senectute. ¶ Dixit autẽ
Dominus ad Ahiam: Ecce vxor Ieroboam ingredi-
tur, vt consulat te super filio suo qui ægrotat: hæc &

B hæc loquêris ei. Cùm ergo illa intraret, & dissimula
6 ret se esse quę erat, ¶ audiuit Ahias sonitum pedum
eius introeuntis per ostium, & ait: Ingredere vxor
Ieroboam: quare aliam te esse simulas? ego autem
7 missus sum ad te durus nuncius. ¶ Vade & dic Iero-
boam: Hæc dicit Dominus Deus Israël, Quia exalta
ui te de medio populi, & dedi te ducem super po-
8 pulum meum Israël: ¶ & scidi regnum domus
Dauid, & dedi illud tibi, & non fuisti sicut seruus
meus Dauid, qui custodiuit mandata mea, & secu-
tus est me in toto corde suo, faciens quod placi-
9 tum esset in conspectu meo: ¶ sed operatus es ma-
lè super omnes qui fuerunt ante te, & fecisti tibi
deos alienos, & conflatiles, vt me ad iracundiam
prouocares, me autem proiecisti post corpus tuũ.
10 ¶ Idcirco ecce ego inducam mala super domum
C Ieroboam, & percutiam de Ieroboam mingen- — Infra 15. f. 29.
tem ad parietem, & clausum, & nouissimum in Is-
raël: & mundabo reliquias domus Ieroboam, si-
11 cut mundari solet fimus vsque ad purum. ¶ Qui

mortui

mortui fuerint de Ieroboam in ciuitate, comedent
eos canes: qui autem mortui fuerint in agro, vora-
12 bunt eos aues cœli: quia Dominus locutus est. ❡ Tu
D igitur surge, & vade in domum tuá: & in ipso introi-
13 tu pedum tuorum in vrbem, morietur puer, ❡ & plã-
get eum omnis Israël, & sepeliet: iste enim solus in-
feretur de Ieroboam in sepulchrum, quia inuentus
*ad Domi nũ Deũ 9. est super eo sermo bonus *à Domino Deo* Israël, in
14 domo Ieroboam. ❡ Constituet autem sibi Dominus
regem super Israël, qui percutiet domum Ieroboã
15 in hac die, & in hoc tempore: ❡ & percutiet Domi-
nus Deus Israël, sicut moueri solet arundo in aqua:
& euellet Israël de terra bona hac, quam dedit pa-
tribus eorum, & ventilabit eo trans Flumen: quia fe-
16 cerunt sibi lucos, vt irritarent Dominum. ❡ Et tradet
Dominus Israël propter peccata Ieroboam, qui pec
17 cauit, & peccare fecit Israël. ❡ Surrexit itaque vxor
Ieroboam, & abiit, & venit in Thersa: cùmque illa
18 ingrederetur limen domus, puer mortuus est, ❡ & se
pelierunt eum. Et planxit eum omnis Israël iuxta
E sermonem Domini, quem locutus est in manu ser-
19 ui sui Ahiæ prophetæ. ❡ Reliqua autem verborũ Ie-
roboam, quomodo pugnauerit, & quomodo regna
uerit, ecce scripta sunt in libro verborũ dierum re-
20 gum Israel. ❡ Dies autem quibus regnauit Ieroboã,
viginti duo anni sunt: & dormiuit cũ patribus suis:
‖ 2. Pa. 11. c. 13. 21 regnauitque Nadab filius eius pro eo. ❡ ‖ Porrò Ro
boam Salomonis regnauit in Iuda: Quadraginta &
vnius anni erat Roboam, cùm regnare cœpisset: de-
cem & septem annos regnauit in Ierusalem ciuita-
te, quam elegit Dominus vt poneret nomen suum
ibi, ex omnibus tribubus Israël. Nomen autem ma-
22 tris eius Naama Ammanitis. ❡ Et fecit Iudas malũ
F coram Domino, & irritauerũt eum super omnibus
quæ fecerant patres eorum in peccatis suis quæ pec
23 cauerunt. ❡ Aedificauerunt enim & ipsi sibi aras, &
statuas, & lucos super omnem collem excelsum, &
24 subter omnem arborem frondosam. ❡ Sed & effœ-
minati fuerunt in terra, feceruntque omnes abomi
nationes gentium, quas attriuit Dominus ante fa-
2. Pa. 12. a. 2. 25 ciem filiorum Israël. ❡ In quinto autem anno regni
Roboam, ascendit Sesac rex Aegypti in Ierusalem,
26 ❡ & tulit thesauros domus Domini, & thesauros re
gios, & vniuersa diripuit: scuta quoque aurea ‖ quæ
‖ Sup. 10 c. 16. 27 fecerat Salomon: ❡ pro quibus fecit rex Roboã scu
G ta ærea, & tradidit ea in manum ducum scutariorũ,
& eorum qui excubabãt ante ostium domus regis.
28 ❡ Cumque ingrederetur rex in domum Domini,
portabant ea qui præeundi habebant officium, &
postea reportabant ad armamentarium scutario-
29 rum. ❡ Reliqua autem sermonum Roboam, & om-
nia quæ fecit, ecce scripta sunt in libro sermonum
30 dierum regum Iuda. ❡ Fuitque bellum inter Roboã
31 & Ieroboam cunctis diebus. ❡ Dormiuitque Ro-
boam cum patribus suis, & sepultus est cum eis in
Ciuitate Dauid: nomen autem matris eius Naama
Ammanitis: & regnauit Abiam filius eius pro eo.

CAPVT XV.

1 IGitur in octauo decimo anno regni Iero
‖ 2. Pa. 11. d. 22. A boam filij Nabat, regnauit Abiam super
2 Iudam. ❡ Tribus annis regnauit in Ierusa
2. Pa. 13. a. 2. lem: nomen matris eius Maacha filia
3 Abessalon. ❡ Ambulauitque in omnibus peccatis
patris sui, quæ fecerat ante eum, nec erat cor eius
perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor Dauid
4 patris eius. ❡ Sed propter Dauid dedit ei Dominus
Deus suus lucernam in Ierusalem, vt suscitaret filiũ
5 eius post eum, & statueret Ierusalem, ❡ eò quòd fe-
cisset Dauid rectum in oculis Domini, & non decli
nasset ab omnibus quę præceperat ei, cũctis diebus
6 vitæ suæ, ‖ excepto sermone Vriæ Hethæi. ❡ Atta- ‖ 2. Re 11. a. 4. c. 17. & 12. b. 9.
men bellum fuit inter Roboam & Ieroboam omni
7 tempore vitæ eius. ❡ Reliqua autem sermonum A-
B biam, & omnia quæ fecit, nónne hæc scripta ‖ sunt ‖ 2. Pa. 14. a. 1.
in libro verborum dierum regum Iuda? Fuitque prę
8 lium inter Abiam & inter Ieroboam. ❡ Et dormiuit
Abiam cum patribus suis: & sepelierunt eum in Ci-
uitate Dauid: regnauitque Asa filius eius pro eo.
9 ❡ In anno ergo vicesimo Ieroboam regis Israël re-
10 gnauit Asa rex Iuda. ❡ & quadraginta & vno anno
regnauit in Ierusalem. Nomẽ matris eius Maacha,
11 filia Abessalon. ❡ Et fecit Asa rectum ante conspe-
C ctum Domini, sicut Dauid pater eius: ❡ & abstulit
12 effœminatos de terra, purgauitque vniuersas sor-
13 des idolorum, quæ fecerant patres eius. ❡ Insuper &

Maacham matrem suam amouit, ne esset princeps
in sacris Priapi, & in luco eius quem cõsecrauerat:
subuertitque specum eius, & confregit simulacrum
turpissimum, & combussit in Torrente Cedron:
14 ❡ excelsa autem non abstulit. Veruntamen cor Asa
perfectum erat cum Domino cunctis diebus suis:
15 ❡ & intulit ea quæ sanctificauerat pater suus, & vo-
uerat, in domum Domini, argentum & aurum, &
16 vasa. ❡ Bellum autem erat inter Asa & Baasa regem
17 Israël cunctis diebus eorum. ❡ Ascendit quoque
Baasa rex Israel in Iudam & ædificauit Rama, vt nõ
posset quispiam egredi vel ingredi de parte Asa re-
18 gis Iudæ. ❡ Tollens itaque Asa omne argentum & 2. Pa. 16 a. 2.
D aurum quod remanserat in thesauris domus Domi
ni, & in thesauris domus regiæ, dedit illud in manus
seruorum suorum: & misit ad Ben-adad filium Ta-
bremon filij Hezion, regem Syriæ, qui habitabat in
19 Damasco, dicens: ❡ Fœdus est inter me & te, & inter
patrem meum & patrem tuum: ideo misi tibi mu-
nera, argentum & aurum: & peto vt venias, & irri-
tum facias fœdus quod habes cum Baasa rege Is-
20 raël, & recedat à me. ❡ Acquiescens Ben-adad
regi Asa, misit principes exercitus sui in ciuitates
Israël, & percusserunt Ahion, & Dan, & Abel-do-
mum Maacha, & vniuersam Cenheroth, omnem
21 scilicet Terram-Neph-thali. ❡ Quòd cùm audis-
E set Baasa, intermisit ædificare Rama, & reuer-
22 sus est in Thersa. ❡ Rex autem Asa nuncium misit 2. Pa. 15. a. 2.
in omnem Iudam, dicens: Nemo sit excusatus.
& tulerunt lapides de Rama, & ligna eius, quibus

ædificauerat Baasa, & extruxit de eis rex Asa, Ga-
23 baa-Ben-iamin, & Maspha. ¶ Reliqua autem om-
nium sermonum Asa, & vniuersę fortitudines eius,
& cuncta quæ fecit, & ciuitates quas extruxit, nón-
ne hæc scripta sunt in libro verborum dierum regũ
Iuda? Veruntamẽ in tempore senectutis suæ doluit
* Asa 2. 24 pedes. ¶ Et dormiuit* cum patribus suis, & sepultus
F est cum eis in ciuitate Dauid patris sui. Regnauit-
1.Pa.17.a. 25 que Iosaphat filius eius pro eo. ¶ Nadab verò filius
Ieroboã regnauit super Israël anno secundo Asa re
26 gis Iuda: regnauitq; super Israël duobus annis. ¶ Et
fecit quod malum est in cõspectu Dñi, & ambulauit
in viis patris sui, & in peccatis eius quibus peccare
27 fecit Israel. ¶ Insidiatus est autẽ ei Baasa filius Ahiæ
de domo Issachar, & percussit eum in Gebbetbon,
quæ est vrbs Philisthinorum: siquidẽ Nadab & om-
28 nis Israël obsidebant Gebbetbon: ¶ interfecit ergo
illum Baasa in anno tertio Asa regis Iuda, & regna-
29 uit pro eo. ¶ Cumque regnasset, percussit omnem
domum Ieroboam: non dimisit ne vnam quidẽ ani-
¶ Sup. 14 c.10. G mam de semine eius, donec deleret eum | iuxta ver
bum Domini quod locutus fuerat in manu serui sui
30 Ahiæ Silonitis, ¶ propter peccata Ieroboã quę pec-
cauerat, & quibus peccare fecerat Israël: & propter
delictum quo irritauerat Dominum Deum Israel.
31 ¶ Reliqua autem sermonum Nadab, & omnia quæ
operatus est: nónne hęc scripta sunt in libro verbo-
32 rum dierum regum Israël? ¶ Fuitque bellum inter
Asa & Baasa regem Israël, cunctis diebus eorum.
33 ¶ Anno tertio Asa regis Iuda regnauit Baasa filius
Ahiæ, super omnẽ Israel in Thersa viginti quatuor
34 annis. ¶ Et fecit malum coram Domino, ambulauit-
que in viis Ieroboam, & in peccatis eius, quibus
peccare fecit Israël.

CAPVT XVI.

1 FActus est autem sermo Domini ad Iehu
A filium Hanani contra Baasa, dicens: ¶ Pro
2 eo quòd exaltaui te de puluere, & posui
te ducem super populum meum Israël,
tu autem ambulasti in via Ieroboam, & peccare fe-
cisti populum meũ Israel, vt me irritares in peccatis
3 eorum: ¶ ecce, ego demetam posteriora Baasa, &
posteriora domus eius: & faciam domum tuam | si-
¶ Supr. 15. b.29. 4 cut domum Ieroboã filij Nabat. ¶ Qui mortuus fue
rit de Baasa in ciuitate, comedent eum canes: & qui
mortuus fuerit ex eo in regione, comedent eum vo
5 lucres cœli. ¶ Reliqua autem sermonũ Baasa, & quę-
cunque fecit, & prælia eius: nónne hæc scripta sunt
¶ 2.Pa.15. a.1. 6 | in libro verborum dierum regum Israël? ¶ Dormi
B uit ergo Baasa cum patribus suis, sepultusque est in
7 Thersa: & regnauit Ela filius eius pro eo. ¶ Cùm au-
tem in manu Iehu filij Hanani prophetę verbũ Do-
mini factum esset contra Baasa, & cõtra domũ eius,
& contra omne malum quod fecerat coram Domi-
no, ad irritandum eum in operibus manuum sua-
rum, vt fieret sicut domus Ieroboam: ob hanc cau-
sam occidit eum, hoc est, Iehu filium Hanani pro-
8 phetam. ¶ Anno vicesimo sexto Asa regis Iuda, re- ~3.
gnauit Ela filius Baasa super Israël in Thersa duo-
9 bus annis. ¶ Et rebellauit contra eum seruus suus
Zambri, dux mediæ partis equitum: erat autem Ela
C in Thersa bibens, & temulentus in domo Arsa præ-
10 fecti Thersa. ¶ | Irruens ergo Zambri, percussit & oc 14.Reg.9. g.31.
cidit eum anno vicesimo septimo Asa regis Iuda,
11 & regnauit pro eo. ¶ Cumq; regnasset, & sedisset su
per solium eius, percussit omnem domum Baasa, &
non dereliquit ex ea mingentem ad parietẽ, & pro-
12 pinquos & amicos eius. ¶ Deleuitq; Zambri omnẽ
domum Baasa, iuxta verbũ Domini, quod locutus
13 fuerat ad Baasa in manu Iehu prophetæ, ¶ propter
vniuersa peccata Baasa, & peccata Ela filij eius, qui
peccauerunt, & peccare fecerunt Israël prouocãtes
14 Dominum Deum Israël in vanitatibus suis. ¶ Reli-
qua autem sermonum Ela, & omnia quę fecit, nón-
D ne hæc scripta sunt in libro verborum dierum regũ
15 Israël? ¶ Anno vicesimo septimo Asa regis Iuda, re-
gnauit Zambri septẽ diebus in Thersa: porrò exer-
citus obsidebat Gebbethon vrbem Philisthinorũ.
16 ¶ Cumque audisset rebellasse Zãbri, & occidisse re-
gem, fecit sibi regẽ omnis Israël Amri, qui erat prin
17 ceps militiæ super Israël in die illa, in castris. ¶ Ascẽ-
dit ergo Amri, & omnis Israël cum eo de Gebbe-
18 thon, & obsidebant Thersa. ¶ Videns autem Zãbri
quòd expugnanda esset ciuitas, ingressus est pala-
19 tium, & succendit se cum domo regia: ¶ & mortuus
E est in peccatis suis quæ peccauerat faciens malum
coram Domino, & ambulans in via Ieroboam & in
20 peccato eius, quo fecit peccare Israël. ¶ Reliqua au
tem sermonum Zambri, & insidiarum eius & tyran-
nidis, nónne hæc scripta sunt in libro verborũ die-
21 rum regum Israel? ¶ Tunc diuisus est populus Is-
rael in duas partes: media pars populi sequebatur
Thebni filium Gineth, vt constitueret eum regem:
22 & media pars Amri. ¶ Pręualuit autem populus qui
erat cum Amri, populo qui sequebatur Thebni fi-
lium Gineth: mortuusque est Thebni, & regnauit
23 Amri. ¶ Anno tricesimo primo Asa regis Iuda, re-
gnauit Amri super Israël, duodecim annis: in Ther-
24 sa regnauit sex annis. ¶ Emitque montem Samariæ
à Somer duobus talentis argenti: & ædificauit eũ, *Semer.
F & vocauit nomen ciuitatis quam extruxerat nomi
25 ne Semer domini montis Samariæ. ¶ Fecit autem
Amri malum in conspectu Domini, & operatus est
26 nequiter super omnes qui fuerunt ante eum. ¶ Am
bulauitq; in omni via Ieroboã filij Nabat, & in pec-
catis eius quibus peccare fecerat Israël: vt irritaret
27 Dominum Deũ Israël in vanitatibus suis. ¶ Reliqua
autem sermonum Amri, & prælia eius quæ gessit,
nónne hæc scripta sunt in libro verborum dierum
28 regum Israël? ¶ Dormiuitque Amri cum patribus
suis, & sepultus est in Samaria: regnauitque Achab
29 filius eius pro eo. ¶ Achab verò filius Amri regna-
uit super Israel anno tricesimo octauo Asa regis Iu
da. Et regnauit Achab filius Amri super Israël in Sa
30 maria viginti & duobus annis. ¶ Et fecit Achab fi-
G lius Amri malum in conspectu Domini super om-
31 nes qui fuerunt ante eum. ¶ Nec suffecit ei vt am-

bularet

bularet in peccatis Ieroboam filij Nabat, insuper
duxit vxorem Iezabel filiam Eth-Baal regis Sido-
niorum. Et abijt, & seruiuit Baal, & adorauit eum.
32 ¶ Et posuit aram Baal in templo Baal, quod ædifica-
33 uerat in Samaria, ¶ & plantauit lucum: & addidit A-
chab in opere suo, irritans Dominum Deum Israël
34 super omnes reges Israel qui fuerunt ante eum. ¶ In
diebus eius ædificauit Hiel de Beth-el, Iericho: in
Abiram primitiuo suo fundauit eam, & in Segub no
uissimo suo posuit portas eius: ‖ iuxta verbum Domi
ni quod locutus fuerat in manu Iosue filij Nun. ‖ Iosue 6. d.26.

CAPVT XVII.

1 ET dixit Elias Thesbites de habitatoribus
A Galaad ad Achab: Viuit Dominus Deus
Israel, in cuius conspectu sto: si erit an-
nis his ros & pluuia, nisi iuxta oris mei ‖ Eccl. 48. a.5. Iacob. 5. d.16.
2 verba. ¶ Et factum est verbum Domini ad eum, di-
3 cens: ¶ Recede hinc & vade contra Orientem, & ab-
scondere in Torrente-carith, qui est contra Iorda-
4 nem, ¶ & ibi de torrente bibes: coruisq; præcepi vt
5 pascant te ibi. ¶ Abijt ergo, & fecit iuxta verbum Do
mini: cumq; abijsset, sedit in Torrente-carith, qui
6 est contra Iordanem. ¶ Corui quoq; deferebant ei
panem & carnes manè, similiter panem & carnes
7 vesperi, & bibebat de Torrente. ¶ Post dies autem
siccatus est Torrens: non enim pluerat super terrã.
8 ¶ Factus est ergo sermo Domini ad eum, dicens:
9 ¶ ‖ Surge & vade in Sareptha Sidoniorum, & mane-
bis ibi: præcepi enim ibi mulieri viduæ vt pascat te. ‖ Luc. 4. d.25.
10 ¶ Surrexit, & abijt in Sareptha. Cumq; venisset ad
B portam ciuitatis, apparuit ei mulier vidua colligẽs
ligna, & vocauit eam, dixitq; ei: Da mihi paululum
11 aquæ in vase, vt bibam. ¶ Cumq; illa pergeret vt af-
ferret, clamauit post tergum eius dicens: Affer mi-
12 hi obsecro & buccellam panis in manu tua. ¶ Quæ
respondit: Viuit Dominus Deus tuus, quia non ha-
beo panem, nisi quãtum pugillus capere potest fa-
rinæ in hydria, & paululum olei in lecytho: en col-
ligo duo ligna, vt ingrediar & faciam illud mihi &
13 filio meo, vt comedamus, & moriamur. ¶ Ad quam
Elias ait: Noli timere, sed vade, & fac sicut dixisti:
veruntamen mihi primùm fac de ipsa farinula sub-
cineritium panem paruulum, & affer ad me: tibi au-
14 tem & filio tuo facies postea. ¶ Hæc autem dicit

Dominus Deus Israël, hydria farinæ non deficiet,
C nec lecythus olei minuetur vsque ad diem in qua
Dominus daturus est pluuiam super faciem terræ.
15 ¶ Quæ abijt, & fecit iuxta verbum Eliæ: & comedit
16 ipse, & illa, & domus eius: & ex illa die ¶ hydria fa-
rinæ non defecit, & lecythus olei non est imminu-
tus, iuxta verbum Domini quod locutus fuerat in
17 manu Eliæ. ¶ Factum est autem post * hæc, ægrota- ‖ * verba.
uit filius mulieris matrisfamilias, & erat languor
* fortissimus, ita vt non remaneret in eo halitus. ‖ * eius.
18 ¶ Dixit ergo ad Eliam: Quid mihi, & tibi vir Dei?
D ingressus es ad me, vt rememorarentur iniquitates
19 meæ, & interficeres filium meum? ¶ Et ait ad eam ‖ -s.
Elias: Da mihi filium tuum. Tulitque eum de sinu
eius, & portauit in cœnaculum vbi ipse manebat:

20 & posuit super lectulum suum. ¶ Et clamauit ad Do
minum, & dixit: Domine Deus meus, etiámne vi-
duam, apud quam ego vtcunque sustentor, afflixi-
21 sti, vt interficeres filium eius? ¶ Et expandit se, at-
que mensus est super puerum tribus vicibus, & cla-
mauit ad Dominum, & ait: Domine Deus meus re-
uertatur obsecro, anima pueri huius in viscera eius.
22 ¶ Et exaudiuit Dominus vocem Eliæ: & reuersa est
23 anima pueri intra eum, & reuixit. ¶ Tulitque Elias
puerum & deposuit eum de cœnaculo in inferiorẽ
domum, & tradidit matri suæ, & ait illi: En viuit fi-
24 lius tuus. ¶ Dixitque mulier ad Eliam: nunc in isto
cognoui quoniam vir Dei es tu, & verbum Domini
in ore tuo verum est.

CAPVT XVIII.

1 POst dies multos factum est verbum Domi
A ni ad Eliam, in anno tertio, dicens: Va-
de, & ostende te Achab, vt dem pluuiam
2 super faciem terræ. ¶ Iuit ergo Elias vt
ostenderet se Achab: erat autem fames vehemens
3 in Samaria. ¶ Vocauitq; Achab Abdiam dispensa-
torem domus suæ: Abdias autem timebat Dominũ
4 valde. ¶ Nam cùm interficeret Iezabel prophetas
Domini, tulit ille centum prophetas, & abscondit
eos quinquagenos, & quinquagenos in speluncis,
5 & pauit eos pane & aqua. ¶ Dixit ergo Achab ad
Abdiam: Vade in terram ad vniuersos fontes aqua-
rum, & in cunctas valles: si fortè possimus inueni-
re herbam, & saluare equos & mulos, & non peni-
6 tus iumenta intereant. ¶ Diuiseruntque sibi regio-
nes, vt circuirent eas: Achab ibat per viam vnam,

7 & Abdias per viam alteram ſcorſum. Cumque eſ-
ſet Abdias in via, Elias occurrit ei: qui cùm cogno-
B uiſſet eum, cecidit ſuper faciem ſuam, & ait: Non
8 tu es, Domine mi, Elias? Cui ille reſpondit: Ego.
9 *Vade, & dic domino tuo: Adeſt Elias. Et ille: (* & dixit.)
Quid peccaui, inquit, quoniam tradis me ſeruum
10 tuum in manu Achab, vt interficiat me? Viuit Do
minus Deus tuus, quia non eſt gens, aut regnum,
quò non miſerit dominus meus te requirẽs: & re-
ſpondentibus cunctis, Non eſt hic: adiurauit regna
11 ſingula & gentes, eò quòd minimè repertreris. Et
nunc tu dicis mihi, Valde, & dic domino tuo, Ad-
12 eſt Elias. Cumq; receſſero à te, Spitirus Domini
aſportabit te in locum quem ego ignoro: & ingreſ-
ſus nunciabo Achab, & nõ inueniens te, interficiet
me: ſeruus autem tuus timet Dominum ab infantia
13 ſua. Nunquid nõ indicatum eſt tibi domino meo,
quid fecerim cùm interficeret Iezabel prophetas
Domini, quòd abſconderim de prophetis Domini
centum viros, quinquagenos, & quinquagenos in
14 ſpeluncis, & pauerim eos pane & aqua? Et nunc
C tu dicis, Vade, & dic domino tuo, Adeſt Elias: vt
15 interficiat me. Et dixit Elias: Viuit Dominus exer-
cituum, ante cuius vultum ſto, quia hodie appare-
16 bo ei. Abijt ergo Abdias in occurſum Achab, &
17 indicauit ei: venitq; Achab in occurſum Eliæ. Et
cùm vidiſſet eum, ait: Tune es ille qui conturbas
18 Iſraël? Et ille ait: Non ego turbaui Iſraël, ſed tu,
& domus patris tui, qui dereliquiſtis mandata Do-
19 mini, & ſecuti eſtis Baalim. Veruntamen nunc mit
te, & cõgrega ad me vniuerſum Iſraël in monte Car
meli, & prophetas Baal quadringentos quinqua-
ginta, prophetasq; lucorum quadringentos, qui co
20 medunt de menſa Iezabel. Miſit Achab ad omnes
filios Iſraël, & cõgregauit prophetas in monte Car-
21 meli. Accedens autem Elias ad omnem populum,
D ait: Vſquequo claudicatis in duas partes? ſi Domi-
nus eſt Deus, ſequimini eum: ſi autem Baal, ſequi-
mini illum. Et non reſpondit ei populus verbum.
22 Et ait rurſus Elias ad populum: Ego remanſi pro-
pheta Domini ſolus: prophetæ autem Baal quadrin
23 genti & quinquaginta *viri ſunt. Dentur nobis duo (* prophetæq; lucorum quadringẽtis.)
boues, & illi eligant ſibi bouem vnum, & in fruſtra
cædentes ponant ſuper ligna, ignem autem non ſup
ponant: & ego faciam bouem alterum, & imponam
24 ſuper ligna, ignem autem non ſupponam. Inuo-
cate nomina deorum veſtrorum, & ego inuocabo
nomen Domini mei: & Deus qui exaudierit per i-
gnem, ipſe ſit Deus. Reſpondens omnis populus,
25 ait: Optima propoſitio*. Dixit ergo Elias prophe- (*quam locutus eſt Elias)
tis Baal: Eligite vobis bouem vnum, & facite primi:
quia vos plures eſtis: & inuocate nomina deorũ ve-
26 ſtrorum, ignemq; non ſupponatis. Qui cùm tuliſ-
ſent bouem quem dederat eis, fecerunt: & inuoca-
E bant nomen Baal de manè vſque ad meridiem, di-
centes: Baal exaudi nos. Et non erat vox, nec qui re
27 ſponderet: trãſiliebantq; altare quod fecerãt. Cũq;
eſſet iam meridies: illudebat illis Elias, dicens: Cla-
mate voce maiore: Deus enim eſt, & forſitan loqui-
tur, aut in diuerſorio eſt, aut in itinere, aut certè dor
28 mit, vt excitetur. Clamabant ergo voce magna, &
incidebant ſe iuxta ritum ſuum cultris & lanceolis,
29 donec perfunderentur ſanguine. Poſtquàm autem
tranſijt meridies, & illis prophetantibus venerat tẽ-
pus, quo ſacrificiũ offerri ſolet, nec audiebatur vox,
nec aliquis reſpondebat, nec attendebat orantes:
30 dixit Elias omni populo: Venite ad me. Et acce-
dẽte ad ſe populo, curauit altare Domini, quod de-
31 ſtructũ fuerat. Et tulit duodecim lapides iuxta nu-
merum tribuum filiorum Iacob, ad quem factus eſt
32 ſermo Domini, dicens: Iſraël erit nomen tuũ. Et (Gen. 32 c. 18)
ædificauit de lapidibus altare in nomine Domini, (3.Re.17.)
fecitq; aquæ-ductum, quaſi per duas aratiunculas (c. 34.)
33 in circuitu altaris, & compoſuit ligna: diuiſitq; per
34 membra bouẽ, & poſuit ſuper ligna, & ait: Imple-
F te quatuor hydrias aqua, & fundite ſuper holocau-
ſtum, & ſuper ligna. Rurſumq; dixit: Etiam ſecundò
hoc facite. Qui cùm feciſſent ſecundò, ait: Etiam ter
35 tiò idipſum facite. Feceruntq; tertiò, & currebant
aquæ circũ altare, & foſſa aquæ-ductus repleta eſt.
36 Cumq; iam tempus eſſet, vt offerretur holocauſtũ,
accedens Elias propheta, ait: Domine Deus Abra-
ham, & Iſaac, & Iſraël, oſtẽde hodie, quia tu es Deus
Iſraël, & ego ſeruus tuus, & iuxta præceptum tuum
37 feci omnia verba hæc. Exaudi me Domine, exau-
di me: vt diſcat populus iſte, quia tu es Dominus
38 Deus, & tu conuertiſti cor eorum iterum. Cecidit
autem ignis Domini, & vorauit holocauſtum, & li-
gna, & lapides, puluerem quoque, & aquã quæ erat
39 in aquæ-ductu lambens. Quod cùm vidiſſet om-
nis populus, cecidit in faciem ſuam, & ait: Dominus
40 ipſe eſt Deus, Dominus ipſe eſt Deus. Dixitque
Elias ad eos: Apprehendite prophetas Baal, & ne
G vnus quidẽ effugiat ex eis: Quos cùm apprehendiſ-
ſent, duxit eos Elias ad Torrentem Ciſon, & interfe
41 cit eos ibi. Et ait Elias ad Achab: Aſcende, come-
42 de, & bibe: quia ſonus multæ pluuiæ eſt. Aſcendit
Achab, vt comederet & biberet: Elias autem aſcen-
dit in verticem Carmeli, & pronus in terram poſuit
43 faciem ſuam inter genua ſua, & dixit ad puerum
ſuum: Aſcende, & proſpice contra mare. Qui cùm
aſcendiſſet, & cõtemplatus eſſet, ait: Non eſt quic-
quam. Et rurſum ait illi: Reuertere ſeptem vicibus.
44 In ſeptima autem vice, Ecce nubecula parua quaſi
veſtigium hominis aſcendebat de mari. Qui ait:
Aſcende, & dic Achab: Iunge currum tuum & de- (-1.)
45 ſcende, ne occupet te pluuia. Cumq; ſe verteret
huc atque illuc, ecce cœli contenebrati ſunt, & nu-
bes & ventus, & facta eſt pluuia grandis. Aſcendens
46 itaque Achab abijt in Iezrahel, & manus Domini
facta eſt ſuper Eliam, accinctiſque lumbis currebat
ante Achab, donec veniret in Iezrahel.

CAPVT XIX.

1 NVnciauit autẽ Achab Iezabel omnia quæ
A fecerat Elias, & quo modo occidiſſet vni
2 uerſos prophetas * gladio. Miſitq; Ie- (*Baal 1.)
zabel nũcium ad Eliã, dicens: Hæc mihi (-1.)
faciant dij, & hæc addant, niſi hac hora cras poſuero

3 animam tuam,sicut animam vnius ex illis. ¶ Timuit
ergo Elias,& surgens abijt quocunque eum ferebat
voluntas: venitq; in Ber-sabee Iuda, & dimisit ibi
4 puerum suum, ¶ & perrexit in desertum viam vnius
diei. Cumq; venisset, & sederet subter vnam iunipe
rum,petiuit animæ suæ,vt moreretur, & ait: Sufficit
mihi Domine. tolle animam meam: neq; enim me-
5 lior sum quàm patres mei. ¶ Proiecitq; se, & obdor-
-3. miuit in vmbra iuniperi: & ecce angelus Domini
* Ex 2. 6 tetigit eum,& dixit illi: Surge,& comede. ¶ * Respe-
B xit,& ecce ad caput suum subcineritius panis,& vas
aquæ: comedit ergo & bibit, & rursum obdormiuit.
7 ¶ Reuersusq; est angelus Domini secundò,& tetigit
eum, dixitq; illi: Surge comede: grandis enim tibi
8 restat via. ¶ Qui cùm surrexisset, comedit & bibit,&
ambulauit in fortitudine cibi illius quadragita die-
bus,& quadraginta noctibus, vsque ad mõtem Dei,
9 Horeb. ¶ Cumq; venisset illuc,mansit in spelunca:&
ecce sermo Domini ad eum,dixitq; illi: Quid hic a-
1 Re.22. a. 3. 10 gis Elia? ¶ At ille respondit: | Zelo zelatus sum pro
Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pa-
'tuum 4. ctum 'Domini' filij Israel:altaria tua destruxerunt,&
prophetas tuos occiderũt gladio, & derelictus sum
ego solus, & quærunt animam meam, vt auferant
11 eam. ¶ Et ait ei. Egredere,& sta in monte coram Do
mino: & ecce Dominus transit, & spiritus grandis,
C & fortis subuertens montes, & conterens petras an
te Dominum: non in spiritu Dominus,& post spiri-
12 ritum commotio:nõ in commotione Dominus, ¶ &
post commotionem ignis: non in igne Dominus, &
13 post ignem sibilus auræ tenuis. ¶ Quod cùm audis-
set Elias,operuit vultum suum pallio,& egressus ste
tit in ostio speluncæ: & ecce vox ad eum, dicens:
14 Quid hic agis Elia? ¶ Et ille respondit: Zelo zelatus
sum pro Domino Deo exercituum, quia derelique
runt pactum tuum filij Israël: altaria tua destruxe-
runt,& prophetas tuos occiderunt gladio, & dere-
lictus sum ego solus, & quærunt animam meam, vt
15 auferant eam. ¶ Et ait Dominus ad eum: Vade, &
reuertere inviam tuam per desertum in Damascum:
cumq; perueneris illuc, vnges Hazael regem super
16 Siriam. ¶ & Iehu filium Nam si vnges regem super
D Israel: Eliseum autẽ filium Saphat, qui est de Abel-
14 Reg. 9 a. 1. 17 meula, vnges prophetam pro te. ¶ | Et erit quicun-
Eccl. 48. que fugerit gladium Hazael, occidet eum Iehu: &
a. 8. quicunq; fugerit gladium Iehu,interficiet eum Eli-
3 Ro.19. 18 sæus. ¶ | Et derelinquam mihi in Israël septem mil-
a. 4. 'vniuersorum 2. lia 'virorum, 'quorum genua nõ sunt incuruata ante
Baal,& omne os quod nõ adorauit eũ,osculans ma-
19 num: ¶ Profectus ergo inde Elias, reperit Eliseum
filium Saphat,arantem in duodecim iugis boum, &
-6. ipse in duodecim-iugis boum 'arantibus, vnus erat:
cumq; venisset Elias ad eum, misit pallium suum su
20 per illum. ¶ Qui statim relictis bobus cucurruit post
Eliã,& ait: Osculer oro, patrẽ meum, & matrẽ meã,
& sic sequar te. Dixitq; ei: Vade,& reuertere: quod
21 enim meum erat, feci tibi. ¶ Reuersus autem ab eo,
tulit par boũ,& mactauit illud,& in aratro boum co
xit carnes, & dedit populo,& comederũt: cõsurgẽs-
que abijt,& secutus est Eliam, & ministrabat ei.

CAPVT. XX.

1 Porrò Ben-adad rex Syriæ cõgregauit om-
A nem exercitum suum, & triginta duos re
ges secum, & equos, & currus: & ascen-
dens pugnabat contra Samariam, & ob-
2 sidebat eam. ¶ Mittensq; nuncios ad Achab regem
3 Israël in ciuitatem, ¶ ait: Hæc dicit Ben-adad, Argẽ-
tum tuum & aurum tuum meum est: & vxores tuæ,
4 & filij tui optimi, mei sunt. ¶ Responditq; rex Israel:
Iuxta verbum tuum domine mi rex, tuus sum ego,&
5 omnia mea. ¶ Reuertentesq; nuncij dixerunt: Hæc
dicit Ben-adad,qui misit nos ad te, Argentum tuũ,
& aurum tuum,& vxores tuas,& filios tuos dabis mi
6 hi. ¶ Cras igitur hac eadem hora mittã seruos meos
ad te,& scrutabuntur domum tuam, & domum ser-
uorum tuorum: & omne quod eis placuerit, ponẽt
7 in manibus suis, & auferent. ¶ Vocauit autem Rex
Israël omnes seniores terræ, & ait: Animaduertite
B & videte quoniam insidietur nobis, misit enim ad
me ꝑ vxoribus meis,& filijs,& pro argẽto & auro:&
8 non abnui. ¶ Dixeruntque omnes maiores natu, &
vniuersus populus ad eum: Non audias, neque ac-
9 quiescas illi. ¶ Respondit itaque nuncijs Ben-adad:
Dicite domino meo regi, Omnia propter quæ misi-
sti ad me seruum tuum in initio, faciam: hanc autẽ
rem facere non possum. Reuersiq; nuncij retulerũt
10 ei. ¶ Qui remisit, & ait: Hæc faciant mihi dij, & hæc
addant, si suffecerit puluis Samariæ pugillis omnis
11 populi qui sequitur me. ¶ Et respondens rex Israël,
ait: Dicite ei: Ne glorietur accinctus æquè vt discin-
12 ctus. ¶ Factum est autem cùm audisset Ben-adad' -4.
verbum istud, bibebat ipse & reges in vmbraculis,
& ait seruis suis: Circundate ciuitatem. Et circunde
13 derunt eam. ¶ Et ecce propheta vnus accedens ad
Achab regem Israël,ait ei: Hæc dicit Dominus: Cer
C tè vidisti omnem multitudinem hanc nimiam? ecce
ego tradam eam in manum tuã hodie: vt scias quia
14 ego sum Dominus. ¶ Et ait Achab: Per quem? Dixit-
que ei: Hæc dicit Dominus; Per pedissequos princi
pum prouinciarum. Et ait: Quis incipiet præliari? Et
15 ille dixit: Tu. ¶ Recensuit ergo pueros principum
prouinciarum, & reperit numerum 'ducentorum tri
gintaduorum: & recẽsuit post eos populum, omnes
16 filios Israel, septem millia: ¶ & egressi sunt meridie.
Ben-adad autem bibebat temulentus in vmbracu-
lo suo,& reges trigintaduo cum eo, qui ad auxilium
17 eius venerant. ¶ Egressi sunt autem pueri principũ
prouinciarum in prima fronte. Misit itaq; Ben-ad-
ad. Qui nunciauerunt ei, dicentes: Viri egressi sunt
18 de Samaria. ¶ At ille ait: Siue pro pace veniunt, ap-
prehendite eos viuos; siue vt prælientur, viuos eos ca
19 pite, ¶ Egressi sunt ergo pueri principum prouincia-
20 rum, ac reliquus exercitus sequebatur: * ¶ & percus- * eos 3.
sit vnusquisque virum qui contra se veniebat: fuge-
runtq; Syri,& persecutus est eos Israël. Fugit quo-
D que Ben-adad rex Syriæ in equo cũ equitibus suis.
21 ¶ Nec non egressus rex Israël percussit equos & cur-
22 rus: & percussit Syriam plaga magna. ¶ (Accedens
autem propheta ad regem Israel, dixit ei: Vade, &
cõfortare, & scito, & vide quid facias: sequẽti enim
23 anno rex Syriæ ascendet contra te.) ¶ Serui verò re-
gis Syriæ dixerunt ei: Dij montium sunt Dij eorum,
ideò superauerunt nos: sed melius est vt pugnemus
contra eos in campestribus, & obtinebimus eos.
24 ¶ Tu ergo verbum hoc fac: Amoue reges singulos
25 ab exercitu tuo,& pone principes pro eis: ¶ & instau
ra numerũ militum qui ceciderunt de tuis, & equos
secundum equos pristinos,& currus secundum cur-
rus quos antè habuisti:' & pugnabimus cõtra eos in
cãpestribus, & videbis quod obtinebimus eos. Cre-
26 didit consilio eorum, & fecit ita. ¶ Igitur postquàm

annus tranſierat, recenſuit Ben-adad Syros,& aſcē
27 dit in Aphec,vt pugnaret contra Iſraël.¶ Porrò filij
E Iſraël recenſiti ſunt, & acceptis cibarijs profecti ex
aduerſo,caſtraq; metati ſunt contra eos, quaſi duo
parui greges caprarum. Syri autem repleuerunt ter
-1. 28 ram.¶ (Et accedens-vnus'vir Dei, dixit ad regem
Iſraël: Hæc dicit Dominus,Quia dixerũt Syri:Deus
montium eſt Dominus,& non eſt Deus vallium: da
bo omnem multitudinem hanc grandem in manu
29 tua,& ſcietis quia ego ſum Dominus.)¶ Dirigebãt-
que ſeptem diebus ex aduerſo,hi, atq; illi acies, ſe-
ptima autem die commiſſum eſt bellum: percuſſe-
runtq; filij Iſraël de Syris centum millia peditum in
30 die vna.¶ Fugerũt autem qui remanſerat in Aphec,
in ciuitatem: & cecidit murus ſuper vigintiſeptem
millia hominum qui remanſerant. Porrò Ben-adad
fugiens,ingreſſus eſt ciuitatem, in cubiculum quod
31 erat intra cubiculum.¶ Dixeruntq; ei ſerui ſui: Ec-
ce, audiuimus quòd reges domus Iſraël clementes
F ſint,ponamus itaq; ſaccos in lumbis noſtris,& funi-
culos in capitibus noſtris, & egrediamur ad regem
32 Iſraël: forſitan ſaluabit animas noſtras.¶ Accinxe-
runt ſaccis lumbos ſuos, & poſuerunt funiculos in
capitibus ſuis, veneruntq; ad regem Iſraël, & dixe-
runt ei: Seruus tuus Ben-adad dicit: Viuat, oro te,
anima mea. Et ille ait: Si adhuc viuit, frater meus
33 eſt.¶ Quod acceperunt viri pro omine: & feſtinan-
tes rapuerunt verbum ex ore eius, atque dixerunt:
* viuit. Frater tuus Ben-adad.* Et dixit eis: Ite, & adducite
eum ad me. Egreſſus eſt ergo ad eum Ben-adad, &
34 leuauit eum in currum ſuum.¶ Qui dixit ei: Ciuita-
tes quas tulit pater meus à patre tuo,reddam:& pla
teas fac tibi in Damaſco, ſicut fecit pater meus in
Samaria, & ego fœderatus recedam à te. Pepigit er
35 go fœdus, & dimiſit eum.¶ Tunc vir quidam de fi-
G lijs prophetarum dixit ad ſocium ſuum in ſermone
36 Domini: Percute me. At ille noluit percutere.¶ Cui
ait: Quia noluiſti audire vocem Domini, ecce rece-
des à me, & percutiet te leo. Cumq; paululum re-
37 ceſſiſſet ab eo, inuenit eum leo, atq; percuſſit.¶ Sed
& alterum inueniens virum, dixit ad eum: Percute
38 me. Qui percuſſit eum, & vulnerauit.¶ Abijt ergo
propheta, & occurrit regi in via, & mutauit aſper-
-2. 39 ſione pulueris-os &'oculos ſuos.¶ Cumq; rex tran-
ſiſſet,clamauit ad regem,& ait:Seruus tuus egreſſus
eſt ad prȩliandum cominus:cumq; fugiſſet vir vnus,
adduxit eum quidam ad me, & ait: Cuſtodi virum
iſtum: qui ſi lapſus fuerit, erit anima tua pro anima
40 eius,aut talentum argenti appendes:¶ Dum autem
ego turbatus huc illucque me verterem,ſubito non
comparuit. Et ait rex Iſraël ad eum: Hoc eſt iudi-
41 cium tuum, quod ipſe decreuiſti.¶ At ille ſtatim
abſterſit puluerem de facie ſua, & cognouit eum
42 rex Iſraël quòd eſſet de prophetis.¶ Qui ait ad eum:
Hæc dicit Dominus: ‖ Quia dimiſiſti virum dignum
‖ Inf. 22. f. 38. morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius,
43 & populus tuus pro populo eius.¶ Reuerſus eſt igi-
tur rex Iſraël in domum ſuam, audire contemnens,
& furibundus venit in Samariam.

CAPVT XXI.

-5. 1 POſt verba autem hæc,-tempore illo'vi-
A nea erat Naboth Iezraelitæ quæ erat in
Iezrahel,iuxta palatium Achab regis Sa-
2 mariæ.¶ Locutus eſt ergo Achab ad Na-
both, dicens: Da mihi vineam tuam, vt faciam mi-
hi hortum olerũ, quia vicina eſt, & prope domum
meam: daboq; tibi pro ea vineam meliorem, aut ſi
commodius tibi putas, argenti precium quantum
3 digna eſt.¶ Cui reſpondit Naboth: Propitius ſit mi-
hi Dominus, ne dem hæreditatem patrum meorũ
4 tibi.¶ Venit ergo Achab in domum ſuam indignas,
& frendens ſuper verbo quod locutus fuerat ad eũ
Naboth Iezrahelites, dicens: Non dabo tibi hære-
B ditatem patrum meorum. Et proijciens ſe in lectu-
lum ſuum, auertit faciem ſuam'ad parietem, & non
5 comedit panem.¶ Ingreſſa eſt autem ad eum Ieza-
bel vxor ſua, dixitque ei: Quid eſt hoc, vnde anima
tua contriſtata eſt? & quare non comedis panem?
6 ¶ Qui reſpondit ei: Locutus ſum Naboth Iezraheli-
tæ, & dixi ei: Da mihi vineam tuam, accepta pecu-
nia: aut ſi tibi placet, dabo tibi vineam-meliorem -4.
7 pro ea: Et ille ait: Non dabo tibi vineam meam.¶ Di
xit ergo ad eum Iezabel vxor eius: Grandis autho-
ritatis es, & bene regis regnum Iſraël: ſurge & co-
mede panem,& æquo animo eſto: ego dabo tibi vi-
8 neam Naboth Iezrahelitæ.¶ Scripſit itaq; literas ex
C nomine Achab,& ſignauit eas annulo eius, & miſit
ad maiores natu, & optimates qui erant in ciuitate
9 eius,& habitabãt cum Naboth.¶ Literarum autem
hæc erat ſententia: Prædicate ieiunium, & ſedere fa
10 cite Naboth inter primos populi,¶ & ſubmittite
duos viros filios Belial contra eum, & falſum teſti-
monium dicant: Benedixit Deum & regem: & edu-
11 cite eum, & lapidate, ſicq; moriatur.¶ Fecerunt er-
go ciues eius maiores natu, & optimates qui habi-
tabant cum eo in vrbe, ſicut præceperat eis Iezabel,
D & ſicut ſcriptum erat in literis quas miſerat ad eos.
12 ¶ Prædicauerunt ieiunium, & ſedere fecerunt Na-
13 both inter primos populi.¶ Et adductis duobus vi-
ris filijs diaboli, fecerunt eos ſedere contra eum: at
illi, ſcilicet vt viri diabolici, dixerunt contra eum
teſtimoniũ coram multitudine: Benedixit Naboth
Deum & regem: quamobrem eduxerunt eum extra
14 ciuitatem, & lapidibus interfecerunt,¶ Miſeruntq;

ad Iezabel,dicentes: Lapidatus eſt Naboth,& mor-
15 tuus eſt.¶ Factum eſt autem, cùm audiſſet Iezabel la
pidatum Naboth,& mortuum locuta eſt ad Achab:
Surge, & poſſide vineam Naboth Iezrahelitæ, qui
noluit tibi acquieſcere, & dare eam accepta pecu-
16 nia: nõ enim viuit Naboth, ſed mortuus eſt.¶ Quod
cùm audiſſet Achab mortuum videlicet Naboth,
ſurrexit, & deſcendebat in vineam Naboth Iezra-
17 helitæ, vt poſſideret eam.¶ Factus eſt igitur ſermo
18 Domini ad Eliam Thesbiten,dicens:¶ Surge,& de-
E ſcende in occurſum Achab regis Iſraël, qui eſt in
Samaria: ecce ad vineam Naboth, deſcendit, vt

Infr. 22. f. 38.
19 poſſideat eam. ¶ Et loquéris ad eum, dicens: Hæc
dicit Dominus: Occidiſti, inſuper & poſſediſti. Et
poſt hæc addes: Hæc dicit Dominus, In loco hoc
in quo linxerunt canes ſanguinem Naboth, lam-
20 bent quoque ſanguinem tuum. ¶ Et ait Achab ad
Eliam: Num inueniſti me inimicum tibi? Qui di-
xit: Inueni, eò quòd venundatus ſis, vt faceres ma-
21 lum in conſpectu Domini.* ¶ Ecce ego inducam ſu-
F per te malum, & demetam poſteriora tua, & in-
terficiam de Achab mingētem ad parietem, & clau
22 ſum, & vltimum in Iſraël. ¶ Et dabo domum tuam
‖ ſicut domum Ieroboam filij Nabat, | & ſicut do-
mum Baaſa filij Ahia: quia egiſti, vt me ad iracun-
23 diam prouocares, & peccare feciſti Iſraël. ¶ ¦ Sed
& de Iezabel loquutus eſt Dominus, dicens: Ca-
24 nes comedent Iezabel in agro Iezrahel. ¶ Si mor-
tuus fuerit Achab in ciuitate, comedēt eum canes:
ſi autem mortuus fuerit in agro, comedent eum vo
25 lucres cœli. ¶ Igitur non fuit alter talis ſicut Achab,
G qui venundatus eſt vt faceret malum in conſpectu
Domini: concitauit enim eum Iezabel vxor ſua,
26 ¶ & abominabilis factus eſt, in tantum vt ſequere-
tur idôla quæ fecerant Amorrhæi, quos conſum-
27 pſit Dominus à facie filiorum Iſraël. ¶ Itaque cùm
audiſſet Achab ſermones iſtos, ſcidit veſtimenta
ſua, & operuit cilicio carnem ſuam, ieiunauitque
& dormiuit in ſacco, & ambulauit demiſſo capite,
28 ¶ Et factus eſt ſermo Domini ad Eliam Theſbiten,
29 dicens: ¶ Nónne vidiſti humiliatum Achab coram
me? Quia igitur humiliatus eſt mei cauſa, non in-
ducam malum in diebus eius, ſed | in diebus filij ſui
inferam malum domui eius.

inimice mi? 4. · Hęc dicit Dominus. · 4. Reg. 9. b. 8. · Sup. 11. g. 39. · Sup. 16. a. 3. · 4. Reg. 9. g. 33. · 4. Reg. 9. f. 26.

CAPVT XXII.

2. Par. 18 a 1.
1 TRanſierunt igitur tres anni abſque bello
A inter Syriam, & Iſraël. ¶ In anno autem
2 tertio, deſcendit Ioſaphat rex Iuda ad
3 regem Iſraël. ¶ (Dixitque rex Iſraël ad
ſeruos ſuos: Ignoratis quòd noſtra ſit Ramoth-
Galaad, & negligimus tollere eam de manu regis
4 Syriæ?) ¶ Et ait ad Ioſaphat: Veniésne mecum ad

5 prælíandum in Ramoth-Galaad? ¶ Dixitque Io-
ſaphat ad regem Iſraël: Sicut ego ſum, ita & tu: po-
pulus meus, & populus tuus vnum ſunt: & equites
mei equites tui. Dixitq; Ioſaphat ad regem Iſraël:
6 Quære, oro te, hodie ſermonem Domini ¶ Conge-
gauit ergo rex Iſraël prophetas, quadringentos cir
citer viros, & ait ad eos: Ire debeo in Ramoth-Ga-
laad ad bellandum, an quieſcere? Qui reſponde-
runt: Aſcende, & dabit eam Dominus in manu re-
7 gis. ¶ Dixit autem Ioſaphat: Non eſt hìc propheta

ſicut populus meus, & populus tuus: & ſicut equi mei, ita & equi tui.

8 Domini quiſpiam, vt interrogemus per eum? ¶ Et
ait rex Iſraël ad Ioſaphat: Remanſit vir vnus per
quem poſſumus interrogare dominum: ſed ego odi
eum, quia non prophetat mihi bonum, ſed ma-
lum, Michæas filius Iemla. Cui Ioſaphat ait: Ne
9 loquaris ita rex. ¶ Vocauit ergo rex Iſraël eunu-
B chum quendam, & dixit ei: Feſtina adducere Mi-
10 chæam filium Iemla. ¶ Rex autem Iſraël & Ioſaphat
rex Iuda ſedebant vnuſquiſque in ſolio ſuo veſtiti
cultu regio, in area iuxta oſtium portæ Samariæ,
& vniuerſi prophetæ prophetabant in cōſpectu eo-
11 rum. ¶ Fecit quoque ſibi Sedecias filius Chanaana
cornua ferrea, & ait: Hæc dicit Dominus, his ven-
12 tilabis Syriam donec deleas eam. ¶ Omneſque pro-
phetæ ſimiliter prophetabant, dicentes: Aſcende
in Ramoth-Galaad, & vade proſperè, & tradet
13 eam Dominus in manus regis. ¶ Nuncius verò qui
ierat vt vocaret Michæam, locutus eſt ad eum, di-
cens: Ecce ſermones prophetarum ore vno regi bo
na prædicant: ſit ergo * ſermo tuus ſimilis eorum, * & 6.
14 & loquere bona. ¶ Cui Michæas ait: Viuit Domi-
nus, quia quodcunque dixerit mihi Dominus, hoc
15 loquar. ¶ Venit itaque ad regem, & ait illi rex: Mi-
chæa ire debemus in Ramoth-Galaad ad prælian-
dum, an ceſſare? Cui ille reſpondit: Aſcende, &
C vade proſperè, & tradet Dominus in manus regis.
16 ¶ Dixit autem rex ad eum: Iterum atque iterum ad-
iuro te, vt non loquaris mihi niſi quod verum eſt,
17 in nomine Domini. ¶ Et ille ait: Vidi cunctum Iſ-
raël diſperſum in montibus quaſi oues non haben-
tes paſtorem: & ait Dominus, Non habent iſti do-
minum: reuertatur vnuſquiſque in domum ſuam in
18 pace. ¶ (Dixit ergo rex Iſraël ad Ioſaphat: Nun-
quid non dixi tibi quia nō prophetat mihi bonum,
19 ſed ſemper malum?) ¶ Ille verò addens, ait: Pro-
pterea audi ſermonem Domini: Vidi Dominum ſe
dentem ſuper ſolium ſuum, & omnem exercitum
20 cœli aſſiſtentem ei à dextris & à ſiniſtris. ¶ Et ait Do
minus: Quis decipiet Achab regem Iſraël, vt aſcen
dat, & cadat in Ramoth-Galaad? Et dixit vnus ver-
21 ba huiuſcemodi, & alius aliter. ¶ Egreſſus eſt au-
tem ſpiritus, & ſtetit coram Domino, & ait: Ego
decipiam illum. Cui locutus eſt Dominus: In quo?
22 ¶ Et ille ait: Egrediar, & ero ſpiritus mendax in ore
D omnium prophetarum eius. Et dixit Dominus:
23 Decipies & præualebis: egredere, & fac ita. ¶ Nunc
igitur ecce dedit Dominus ſpiritum mēdacij in ore
omnium prophetarum tuorum qui hìc ſunt, & Do-
24 minus locutus eſt contra te malum. ¶ Acceſſit au-
tem Sedecias filius Chanaana, & percuſſit Michæā
in maxillam, & dixit: Méne ergo dimiſit Spiritus
25 domini, & locutus eſt tibi? ¶ Et ait Michæas: Viſu-
rus es in die illa quando ingrediêris in cubiculum
26 intra cubiculum, vt abſcondaris. ¶ Et ait rex Iſraël:
Tollite Michæam, & maneat apud Amon princi-
27 pem ciuitatis, & apud Ioas filium Amélech: ¶ & di-
cite eis: Hæc dicit rex: Mittite virum iſtum in car-
cerem, & ſuſtentate eum pane tribulationis, & a-
28 qua anguſtiæ, donec reuertar in pace. ¶ Dixitque
Michæas: Si reuerſus fueris in pace, non eſt locu-
tus in me Dominus. Et ait: Audite populi omnes.
29 ¶ Aſcendit itaque rex Iſraël, & Ioſaphat rex Iuda
30 in Ramoth Galaad. ¶ Dixit itaque rex Iſraël ad Io-
ſaphat: Sume arma, & ingredere prælium, & in-
duere veſtibus tuis: porrò Rex Iſraël mutauit ha-
31 bitum ſuum, & ingreſſus eſt bellum. ¶ Rex autem

E Syriæ præcperat principibus curruum triginta-
duobus, dicens : Non pugnabitis contra minorem,
& maiorem quempiam, nisi contra regem Israel so-
32 lum. ? Cũ ergo vidissent principes curruũ Iosaphat,
suspicati sunt quòd ipse esset rex Israel, & impetu
facto pugnabant contra eum, & exclamauit Iosa-
33 phat. ? Intellexeruntque principes curruum quòd
34 non esset rex Israel, & cessauerunt ab eo. ? Vir au-
tem quidam terendit arcum, in incertum sagittam
dirigens, & casu percussit regem Israël inter pul-
monem & stomachum. At ille dixit aurigæ suo:
Verte manum tuam & eijce me de exercitu, quia
35 grauiter vulneratus sum. ? Commissum est ergo
prælium in die illa, & rex Israël stabar in curru suo
contra Syros, & mortuus est vespere: fluebat autem
36 sanguis plagæ in sinum currus, ? & præco insonuit
in vniuerso exercitu antequàm sol occumberet, di-
* suam 1. cens: Vnusquisque reuertatur in ciuitatem *, & in
37 terram suam. ? Mortuus est autem rex, & perlatus
est in Samariam: sepelieruntque regem in Sama-
38 ria: ? & lauerunt currum eius in piscina Samariæ,
& linxerunt canes sanguinem eius, & habenas la-
‡ Sup. 21: c. 21. uerunt ‡ iuxta verbum Domini quod locutus fue-
39 rat. ? Reliqua autem sermonum Achab, & vniuer-
F sa quæ fecit, & domus eburnea quam ædificauit,
cunctarumque vrbium, quas extruxit, nónne hæc
scripta sunt in libro sermonum dierum regum Is-
40 raël? ? Dormiuit ergo Achab cum patribus suis, &
41 regnauit Ochozias filius eius pro eo. ? Iosaphat ve-
rò filius Asa regnare cœperat super Iudam anno
42 quarto Achab regis Israël. ? Trigintaquinque an-
norum erat cum regnare cœpisset, & vigintiquin-
que annis regnauit in Ierusalem: nomen matris eius
43 Azuba filia Salai. ? & ambulauit in omni via Asa
patris sui, & non declinauit ex ea: fecitque quod
44 rectum erat in conspectu Domini. ? Veruntamen
excelsa non abstulit: adhuc enim populus sacrifi-
45 cabat, & adolebat incensum in excelsis. ? Pacem-
46 que habuit Iosaphat cum rege Israël. ? Reliqua
autem verborum Iosaphat, & opera eius quæ ges-
sit, & prælia, nónne hæc scripta sunt in libro ver-
47 borum dierum regum Iuda? ? Sed & reliquias ef-
G fœminatorum, qui remanserant in diebus Asa pa-
48 tris eius, abstulit de terra. ? Nec erat tunc rex con-
49 stitutus in Edom. ? Rex verò Iosaphat fecerat clas-
ses in mari, quæ nauigarent in Ophir propter au-
rum: & ire non poterant, quia confractæ sunt in
50 Asion-gáber: ? Tunc ait Ochozias filius Achab ad
Iosaphat: Vadant serui mei cum seruis tuis in na-
51 uibus. Et noluit Iosaphat. ? Dormiuitque Iosa-
phat cum patribus suis, & sepultus est cum eis in
ciuitate David patris sui: regnauitque Ioram fi- 2. Par. 21. a. 8.
52 lius eius pro eo. ? Ochozias autem filius Achab
regnare cœperat super Israël in Samaria, anno
septimodecimo Iosaphat regis Iuda, regnauitque
53 super Israël duobus annis. ? Et fecit malum in
conspectu Domini, & ambulauit in via patris sui
& matris suæ, & in via Ieroboam filij Nabat, qui
54 peccare fecit Israël. ? Seruiuit quoque Baal, & a-
dorauit eum, & irritauit Dominum Deum Israël,
iuxta omnia quæ fecerat pater eius.

LIBRI TERTII REGVM FINIS.

LIBER QVARTVS REGVM, secundùm Hebræos, Malachim secundus.

CAPVT PRIMVM.

1 PRæuaricatus est autem Moab in Is-
A raël, postquàm mortuus est Achab.
2 ? Ceciditque Ochozias per cancel-
los cœnaculi sui, quod habebat in
Samaria, & ægrotauit: misitq; nun-
cios, dicens ad eos: Ite, consulite Beel-zebub Deũ
Accaron, vtrum viuere queã de infirmitate mea hac.
3 ? Angelus autẽ Domini locutus est ad Eliam Thes-
biten, dicens: Surge, & ascende in occursum nun-
ciorum regis Samariæ, & dices ad eos: Nunquid
non est Deus in Israel, vt eatis ad consulendũ Beel-
4 zebub deum Accaron? ? Quamobrem hæc dicit Do
minus: De lectulo super quem ascendisti, non de-
5 scendens, sed morte morieris. Et abijt Elias. ? Re-
B uersique sunt nuncij ad Ochoziam. Qui dixit eis:
6 Quare reuersi estis? ? At illi responderunt ei: Vir
occurrit nobis, & dixit ad nos: Ite, & reuertimini ad
regem qui misit vos, & dicetis ei: Hæc dicit Domi-
nus. Nunquid quia non erat Deus in Israël, mittis
vt consulatur Beel-zebub Deus Accaron? Idcirco
de lectulo super quem ascendisti, non descendes,
7 sed morte morieris. ? Qui dixit eis: Cuius figuræ &
habitus est vir ille qui occurrit vobis, & locutus est
8 verba hæc? ? At illi dixerunt: Vir pilosus, & zona pel
licea accinctus renibus. Qui ait: Elias Thesbites
9 est. ? Misitq; ad eum quinquagenarium principem,

& quinquaginta qui erant ſub eo. Qui aſcendit ad
eum: ſedentiq; in vertice montis, ait: Homo Dei,
rex præcepit vt deſcendas. Reſpondensque Elias,
10 ¶ dixit quinquagenario: Si homo Dei ſum, deſcen-
C dat ignis de cœlo & deuoret te, & quinquaginta
tuos. Deſcendit itaque ignis de cœlo, & deuorauit
11 eum, & quinquaginta qui erant cum eo. ¶ Rurſumque
que miſit ad eum principem quinquagenarium al-
terum, & quinquaginta cum eo. Qui locutus eſt il-
12 li: Homo Dei, hæc dicit rex: Feſtina, deſcende. ¶ Re-
ſpondens Elias, ait: Si homo Dei ego ſum, deſcen-
dat ignis de cœlo, & deuoret te, & quinquaginta
tuos. Deſcendit ergo * ignis de cœlo, & deuorauit * Dei 4.
13 illũ, & quinquaginta eius. ¶ Iterũ miſit principẽ quin
quagenariũ tertiũ, & quinquaginta q erãt cũ eo. Qui
cũ veniſſet, curuauit genua cõtra Eliam, & precatus
eſt eum, & ait: Homo Dei, noli deſpicere animam
meam, & animas ſeruorum tuorum qui mecũ ſunt:
14 ¶ Ecce deſcendit ignis de cœlo, & deuorauit duos
D principes quinquagenarios primos, & quinquage-
nos qui cum eis erant: ſed nunc obſecro vt miſerea-
15 ris animæ meæ. ¶ Locutus eſt autem angelus Domi
ni ad Eliam, dicens: Deſcende cum eo, ne timeas.
16 Surrexit igitur & deſcendit cum eo ad regem, ¶ &
locutus eſt ei: Hæc dicit Dominus: Quia miſiſti nun
cios ad conſulendum Beel-zebub Deum Accaron,
quaſi non eſſet Deus in Iſraël, à quo poſſes interro-
gare ſermonem, idcò de lectulo ſuper quem aſcen-
17 diſti, non deſcendes, ſed morte morieris. ¶ Mor-
tuus eſt autem iuxta ſermonem Domini quem lo-
cutus eſt Elias: & regnauit Iorã frater eius pro eo,
anno ſecundo Ioram filij Ioſaphat regis Iudæ: non
18 enim habebat filium. ¶ Reliqua autem verborum
Ochoziæ quæ operatus eſt, nonne hæc ſcripta ſunt
in libro ſermonum dierum regum Iſraël?

CAPVT II.

1 HActum eſt autem, cùm leuare vellet Do-
A minus Eliam per turbinem in cœlum,
2 ibant Elias & Eliſeus de Galgalis. ¶ Di-
xitque Elias ad Eliſeum: Sede hic, quia
Dominus miſit me vſq; in Beth-el. Cui ait Eliſeus:
Viuit Dominus, & viuit anima tua, quia non dere-
3 linquam te. Cumq; deſcendiſſent Beth-el, ¶ egreſſi
ſunt filij prophetarum, qui erant in Beth-el, ad
Eliſeum, & dixerunt ei: Nunquid noſti quia hodie
Dominus tollet dominum tuum à te? Qui reſpon-
4 dit: Et ego noui: ſilete. ¶ Dixit autem Elias ad Eli-
ſeum: Sede hìc, quia Dominus miſit me in Iericho.
Et ille ait: Viuit Dominus, & viuit anima tua, quia
5 non derelinquam te. Cum veniſſent Iericho, ¶ ac-
ceſſerunt filij prophetarum qui erant in Iericho, ad
Eliſeum, & dixerunt ei: Nunquid noſti, quia Domi
nus hodie tollet dominum tuum à te? Et ait: Et ego
6 noui; ſilete. ¶ Dixit autem ei Elias: Sede hic, quia
Dominus miſit me vſque ad Iordanem. Qui ait: Vi-
B uit Dominus, & viuit anima tua, quia non derelin-
7 quam te. ¶ Ierunt igitur ambo pariter, & quinqua-
ginta viri de filijs prophetarum ſecuti ſunt eos, qui
& ſteterunt econtra, longè: illi autem ambo ſtabant
8 ſuper Iordanem. ¶ Tulitq; Elias pallium ſuum, &
inuoluit illud, & percuſſit aquas, aquas, quæ diui-
ſæ ſunt in vtranque partem, & tranſierunt ambo per
9 ſiccum. ¶ Cumq; tranſiſſent, Elias dixit ad Eliſeum:
Poſtula quod vis vt faciam tibi, antequàm tollar à
te. Dixitque Eliſeus: Obſecro vt fiat in me duplex
10 Spiritus tuus. ¶ Qui reſpondit: Rem difficilem po-
ſtulaſti: attamen ſi videris me, quando tollar à te,
erit tibi quod petiſti: ſi autem non videris, non erit.
11 ¶ Cumque pergerent, & incedentes ſermocinaren-
tur: ecce currus igneus, & equi ignei diuiſerunt v-
trumque, & aſcendit Elias per turbinem in cœlum. 1i. Mach. 2. f 58. Ecc 48. b. 15.
12 ¶ Eliſeus autem videbat & clamabat: Pater mi, pa-
ter mi, currus Iſraël, & auriga eius. Et non vidit eũ
amplius: apprehenditq; veſtimenta ſua, & ſcidit il-
13 la in duas partes. ¶ Et leuauit pallium Eliæ, quod
C ceciderat ei: reuerſusque ſtetit ſuper ripam Iorda-
14 nis, ¶ & pallio Eliæ quod ceciderat ei, percuſſit a-
quas, & nõ ſunt diuiſæ, & dixit: Vbi eſt Deus Eliæ?
etiam nunc. Percuſſitque aquas, & diuiſæ ſunt huc -2.
15 atque illuc, & tranſijt Eliſeus. ¶ Videntes autem * fi-
lij prophetarum qui erant in Iericho econtra, dixe- * cum 1.
runt: Requieuit Spiritus Eliæ ſuper Eliſeum. Et ve-
nientes in occurſum eius, adorauerunt eum proni
16 in terram, ¶ dixeruntque illi: Ecce, cum ſeruis tuis
ſunt quinquaginta viri fortes, qui poſſunt ire, &
quærere dominum tuum, ne forte tulerit eum Spi-
ritus Domini, & proiecerit eum in vnum montium,
17 aut in vnam vallium, Qui ait: Nolite mittere. ¶ Coë-
geruntq; eum, donec acquieſceret, & diceret: Mit-
tite. Et miſerunt quinquaginta viros: qui cùm quæ-
18 ſiſſent tribus diebus, non inuenerunt. ¶ Et reuerſi
D ſunt ad eum: at ille habitabat in Iericho, & dixit eis:
19 Nunquid non dixi vobis: Nolite mittere? ¶ Dixe- Sire 14.
runt quoque viri ciuitatis ad Eliſeum: Ecce habi-
tatio ciuitatis huius optima eſt, ſicut tu ipſe domi-
ne perſpicis: ſed aquæ peſſimæ ſunt, & terra ſterilis.
20 ¶ At ille ait: Afferte mihi vas nouum, & mittite in il-
21 lud ſal. Quod cum attuliſſent, ¶ egreſſus ad fontem
aquarum, miſit in illum ſal, & ait: Hæc dicit Dñs:
Sanaui aquas has, & non erit vltrà in eis mors,
22 neque ſterilitas. ¶ Sanatæ ſunt ergo aquæ vſque in
diem hanc, iuxta verbum Eliſei quod locutus eſt.
23 ¶ Aſcendit autem inde in Beth-el. Cumque aſcen-
deret per viam, pueri parui egreſſi ſunt de ciuita-
te, & illudebant ei, dicentes: Aſcende calue, aſcen-
24 de calue. ¶ Qui cùm reſpexiſſet, vidit eos, & male-
dixit eis in nomine Domini: egreſſiq; ſunt duo vrſi
de ſaltu, & lacerauerunt ex eis quadraginta duos
25 pueros. ¶ Abijt autem inde in montem Carmeli, &
inde reuerſus eſt in Samariam.

CAPVT III.

1 IOram verò filius Achab regnauit ſuper
A Iſraël in Samaria anno decimooctauo
Ioſaphat regis Iudæ. Regnauitque duo-
2 decim annis. ¶ Et fecit malum coram
Domino, ſed non ſicut pater ſuus & mater: tulit

3 enim ſtatuas Baal quas fecerat pater eius. ¶ Ve-
runtamen in peccatis Ieroboam filij Nabat, qui pec
4 care fecit Iſrael, adhæſit, nec receſſit ab eis. ¶ Por-
rò Meſa rex Moab, nutriebat pecora multa, & ſol-
uebat regi Iſrael centum millia agnorum, centum
5 millia arietum cum velleribus ſuis. ¶ Cumque mor-
tuus fuiſſet Achab, præuaricatus eſt fœdus quod ha
6 bebat cum rege Iſrael. ¶ Egreſſus eſt igitur rex Io-
rã in die illa de Samaria, & recẽſuit vniuerſũ Iſraël.
7 ¶ Miſitq́, ad Ioſaphat regem Iuda, dicẽs: Rex Moab
receſſit à me, veni mecum contra eum ad prælium.

Qui reſpondit: Aſcendam, qui meus eſt, tuus eſt:
populus meus, populus tuus: & equi mei, equi tui.
8 ¶ Dixitque: Per quam viam aſcendemus? At ille re-
9 ſpondit: Per deſertum Idumææ. ¶ Perrexerunt igi-
B tur rex Iſrael, & rex Iuda, & Edom, & circuierunt
per viam ſeptem dierum, nec erat aqua exercitui &
10 iumentis quę ſequebantur eos. ¶ Dixitque rex Iſrael:
-1. Heu-heu, heu, congregauit nos Dominus tres re-
11 ges, vt traderet in manu Moab. ¶ Et ait Ioſaphat:
Eſt ne hic propheta Domini, vt deprecemur Do-
minum per eum? Et reſpondit vnus de ſeruis regis
Iſraël: Eſt hic Eliſeus filius Saphat, qui fundebat
12 aquam ſuper manus Eliæ. ¶ Et ait Ioſaphat: Eſt apud
eum ſermo Domini. Deſcenditque ad eum rex Iſ-
-4. 13 rael, & Ioſaphat rex Iuda, & rex Edom. ¶ Dixit au-
tem Eliſeus ad regem Iſrael: Quid mihi & tibi eſt?
vade ad prophetas patris tui & matris tuæ. Et ait il-
li rex Iſrael: Quare congregauit Dominus tres re-
14 ges hos, vt traderet eos in manus Moab? ¶ Dixitque
ad eum Eliſeus: Viuit Dominus exercituũ, in cuius
conſpectu ſto, quòd ſi non vultum Ioſaphat regis Iu
dæ erubeſcerem, non attendiſſem quidem te, nec
15 reſpexiſſem. ¶ Nunc autem adducite mihi pſaltem.
C Cumque caneret pſaltes, facta eſt ſuper eum ma-
16 nus Domini, ¶ & ait: Hæc dicit Dominus: Facite al-
17 ueum torrentis huius foſſas & foſſas. ¶ Hæc enim
dicit Dominus: Non videbitis ventum, neque plu-
uiam: & alueus iſte replebitur aquis, & bibetis vos,
18 & familiæ veſtræ, & iumenta veſtra. ¶ Parumq́; eſt
hoc in cõſpectu Domini: inſuper tradet etiam Mo-
19 ab in manus veſtras. ¶ Et percutietis omnem ciuita-
tem munitam, & omnem vrbem electam, & vniuer-
ſum lignum fructiferum ſuccidetis, cunctosque fon
tes aquarum obturabitis, & omnem agrum egregiũ
20 operietis lapidibus. ¶ Factum eſt igitur manè, quan-
do ſacrificium offerri ſolet, & ecce, aquæ veniebant
21 per viam Edom, & repleta eſt terra aquis. ¶ Vniuer
ſi autem Moabitæ audientes quòd aſcendiſſent re-
ges vt pugnarent aduerſum eos, cõuocauerunt om-
nes qui accincti erant baltheo deſuper, & ſteterunt
22 in terminis. ¶ Primoque manè ſurgentes, & orto
iam ſole ex aduerſo aquarum, viderunt Moabitæ
23 econtra aquas rubras, quaſi ſanguinem. ¶ dixerunt-
D que, Sanguis gladij eſt: pugnauerunt reges contra
ſe, & cæſi ſunt mutuò: nunc perge ad prędam Moab.
24 ¶ Perrexeruntque in caſtra Iſrael: porrò conſurgens
Iſrael, percuſſit Moab: at illi fugerunt coram eis.
Venerunt igitur qui vicerant, & percuſſerant Mo-
25 ab, ¶ & ciuitates deſtruxerunt: & omnem agrum
optimum, mittentes ſinguli lapides, repleuerunt:
& vniuerſos fontes aquarum obturauerunt: & om-
nia ligna fructifera ſucciderunt, ita vt muri tantùm
fictiles remanerent: & circundata eſt ciuitas à fun-
26 dibularijs, & magna ex parte percuſſa. ¶ Quod cùm
vidiſſet rex Moab, præualuiſſe ſcilicet hoſtes, tulit
ſecum ſeptingentos viros educentes gladios, vt ir-
rumperent ad regem Edom: & non potuerunt.
27 ¶ Arripiensque filium ſuum primogenitum, qui re-
gnaturus erat pro eo, obtulit holocauſtum ſuper
murum: & facta eſt indignatio magna in Iſraël, ſta-
timque receſſerunt ab eo, & reuerſi ſunt in ter-
ram ſuam.

CAPVT IIII.

1 MVlier autem quędam de vxoribus prophe
A tarum clamabat ad Eliſeum, dicens: Ser-
uus tuus vir meus mortuus eſt, & tu no-
ſti quia ſeruus tuus fuit timens Deum: &
ecce creditor venit, vt tollat duos filios meos ad ſer
2 uiendum ſibi. ¶ Cui dixit Eliſeus: Quid vis vt faciam
tibi? Dic mihi, quid habes in domo tua? At illa re-
ſpondit: Non habeo ancilla tua quicquam in domo
3 mea, niſi parum olei quo vngar. ¶ Cui ait: Vade, pe-
te mutuò ab omnibus vicinis tuis vaſa vacua nõ pau
4 ca. ¶ Et ingredere, & claude oſtium tuum, cum
intriſecus fueris tu & filij tui: & mitte inde in om-
5 nia vaſa hæc: & cùm plena fuerint, tolles. ¶ Iuit ita-
que mulier, & clauſit oſtium ſuper ſe & ſuper filios
6 ſuos: illi offerebant vaſa, & illa infundebat. ¶ Cum-
que plena fuiſſent vaſa, dixit ad filium ſuum: Affer
mihi adhuc vas. Et ille reſpondit: Non habeo. Ste-
7 titque oleum. ¶ Venit autem illa, & indicauit ho-
B mini Dei. Et ille: Vade, inquit, vende oleum, & red
de creditori tuo: tu autem & filij tui viuite de reli-
8 quo. ¶ Facta eſt autem quædam dies, & tranſibat
Eliſeus per Sunam *: erat autem ibi mulier magna, * ciuitatem
quæ tenuit eum vt comederet panem: cumque fre-
quenter inde tranſiret, diuertebat ad eam vt come-
9 deret panem. ¶ Quæ dixit ad virũ ſuum: Animaduer
to quòd vir Dei ſanctus eſt iſte, qui tranſit per nos
10 frequenter. ¶ Faciamus ergo ei cœnaculum paruum
& ponamus ei in eo lectulum, & menſam, & ſellam,
& candelabrum, vt cùm venerit ad nos, maneat ibi.

¶ Facta

11 ¶ Facta est ergo dies quædam,& veniens diuertit in
12 cœnaculum,& requieuit ibi.¶ Dixitq; ad Giezi pue
rum suum: Voca Sunamitidem istam. Qui cùm vo-
13 casset eam,& illa stetisset coram eo,¶ dixit ad pue-
C rũ suum: Loquere ad eam, Ecce sedulò in omnibus
ministrasti nobis,quid vis vt faciam tibi?nũquid ha
bes negocium,& vis vt loquar regi, siue principi mi
litię? Quæ respondit: In medio populi mei habito.
14 ¶ Et ait: Quid ergo vult vt faciam ei? Dixitque Gie-
zi: Ne quæras: filium enim non habet, & vir eius se-
15 nex est.¶ Præcepit itaque vt vocaret eam: quæ cùm
16 vocata fuisset, & stetisset ante ostium,¶ dixit ad eã:
In tempore isto in hac eadẽ hora,si vita comes fue-
rit,habebis in vtero filium. At ille respondit: Noli
17 quæso Domine mi vir Dei, noli mentiri ancillę tuę.
¶ Et concepit mulier, & peperit filium in tempore,
*eī 1. 18 & in hora eadem qua dixerat * Eliseus.¶ Creuit au
tem puer.Et cùm esset quędam dies,& egressus isset
19 ad patrem suum ad messores,¶ ait patri suo: Caput
13. meum-doleo' caput meũ-doleo'.At ille dixit pue-
20 ro: Tolle,duc eum ad matrem suam.¶ Qui cùm tu-
lisset, & duxisset eum ad matrem suam', posuit eum
illa super genua sua vsque ad meridiem,& mortuus
21 est.¶ Ascendit autem,& collocauit eum super lectu
D lum hominis Dei, & clausit ostium & egressa ¶ vo-
22 cauit uirum suum,& ait: Mitte mecum obsecro, vnũ
de pueris, & asinam vt excurram vsq; ad hominem
23 Dei & reuertar.¶ Qui ait illi: Quam ob causam va-
dis ad eum?hodie non sunt Calendæ, neque Sabba
'Vale 10. 24 thum. Quæ respondit': Vadam'.¶ Strauitque asinã
& pręcepit puern. Mina,& propera,ne mihi moram
25 facias in eundo,& hoc age quod pcipio tibi.¶ Pro-
fecta est igitur,& venit ad virũ Dei in montem Car
meli: cumque vidisset eam vir Dei econtra, ait ad
26 Giezi puerum suum: Ecce Sunamitis illa.¶ Vade er
go in occursum eius,& dic ei: Rectène agitur circa
te,& circa virum tuum & circa filium tuum? Quæ re
27 spondit: Rectè.¶ Cumque venisset ad virum Dei in
montem,apprehẽdit pedes eius, & accessit Giezi vt
amoueret eam. Et ait homo Dei: Dimitte illam: ani
ma enim eius in amaritudine est & Dominus cela-
28 uit à me,& non indicauit mihi.¶ Quæ dixit illi: Nun
E quid petiui filium à Domino meo? nunquid non di
29 xi tibi, Ne illudas me?¶ Et ille ait ad Giezi: Accinge
lumbos tuos, & tolle baculum meum in manu tua,
& vade: Si occurrerit tibi homo, non salutes eum:&
si salutauerit te quispiam, non respondeas illi:& po
30 nes baculum meum super faciem pueri.¶ Porrò ma
ter pueri ait: Viuit Dominus,& viuit anima tua, nõ
31 dimittam te. Surrexit ergo:& secutus est eam.¶ Gie
zi autem præcesserat ante eos,& posuerat baculum
super faciem pueri,& non erat vox, neque sensus: re
uersusq; est in occursum eius,& nunciauit ei,dicẽs:
32 Non surrexit puer.¶ Ingressus est ergo Eliseus do-
mum, & ecce puer mortuus iacebat in lectulo eius:
33 ¶ ingressusq; clausit ostium super se,& super puerũ,
F & orauit ad Dñm.¶ Et ascẽdit,& incubuit super pue
34 rũ,posuitq; os suum super os eius, & oculos suos su
per oculos eius,& manus suas super manus eius: &
incuruauit se super eum,& calefacta est caro pueri.
35 ¶ At ille reuersus, deambulabat in domo, semel huc
atque illuc:& ascendit,& incubuit super eũ: & osci-
36 tauit puer septies, aperuitq; oculos.¶ Et ille voca-
uit Giezi,& dixit ei: Voca Sunamitidem hanc. Quæ
vocata, ingressa est ad eum. Qui ait: Tolle filiũ tuũ.
37 ¶ Venit illa,& corruit ad pedes eius, & adorauit su
38 per terram: tulitq; filium suum,& egressa est:¶ & Eli
seus reuersus est in Galgala. Erat autẽ fames in ter-
ra,& filij prophetarum habitabant coram eo, dixit-
que vni de pueris suis. Pone ollam grandem, & co-
39 que pulmentum filiis prophetarum.¶ Et egressus est
vnus in agrum vt colligeret herbas agrestes: inue-
G nitq; quasi vitem syluestrem, & collegit ex ea colo
cynthidas agri & impleuit palliũ suum, & reuersus
conscidit in ollam pulmenti: nesciebat enim quid
40 esset.¶ Infuderunt ergo sociis, vt comederẽt: Cum-
que gustassent de coctione, clamauerunt, dicentes:
Mors in olla vir Dei. Et non potuerunt comedere. *Et misit 5
41 ¶ At ille: Afferte, inquit, farinam. 'Cumq; tulissent,
misit' in ollam,& ait: Infunde turbę vt comedant. Et
42 nõ fuit amplius quicquã amaritudinis in olla.¶ Vir
autem quidã venit de Baal-salisa deferens viro Dei
panes primitiarum, -&' viginti panes hordeaceos, -2.
& frumentum nouum in pera sua. At ille dixit: Da
43 populo, vt comedat.¶ Respunditq; ei minister eius.
Quantùm est hoc vt apponam coram centum viris?
Rursum ille ait: Da populo, vt comedat: hæc enim
44 dicit Dominus: Comedẽt,& supererit.¶ Posuit ita-
que coram eis: qui comederunt, & superfuit iuxta
verbum Domini.

CAPVT V.

1 NAaman* princeps militię regis Syrię erat *autem 2.
A vir magnus apud dominum suum,& ho-
noratus: per illum enim dedit Dominus
salutem Syriæ: erat autem vir fortis, &
2 diues, sed leprosus.¶ Porrò de Syria egressi fuerant
latrunculi, & captiuam duxerant de Terra-Israël
puellam paruulã, quæ erat in obsequio vxoris Naa
3 man,¶ quæ ait ad dominam suam: Vtinam fuisset
dominus meus ad prophetam qui est in Samaria:
4 profectò curasset eum a lepra quam habet.¶ Ingres
sus est itaque Naaman ad dominum suum, & nũcia
uit ei, dicens: Sic & sic locuta est puella de Terra-
5 Israël.¶ Dixitq; ei rex Syriæ: Vade, & mittam lite-
ras ad regem Israël. Qui cùm profectus esset, & tu-
B lisset secum decem talenta argenti,& sex millia au-
6 reos,& decem mutatoria vestimentorum,¶ detulit
literas ad regem Israël, in hæc verba: Cùm accepe-
ris epistolam hanc, scito quòd miserim ad te Naa-
7 man seruum meum, vt cures eum à lepra sua.¶ Cũ-
que legisset rex Israël literas, scidit vestimenta sua,
& ait: Nunquid Deus ego sum, vt occidere possim &
uiuificare, quia iste misit ad me, vt curem hominem
à lepra sua? animaduertite, & videte quòd occasio-
8 nes quærat aduersum me.¶ Quod cum audisset Eli
seus vir Dei, scidisse videlicet regem Israël uestimẽ-
ta sua, misit ad eum, dicens: Quare scidisti vestimen
ta tua? ueniat ad me, & sciat esse prophetam in Is-
9 raël.¶ Venit ergo Naaman cum equis & curribus,
C & stetit ad ostium domus Elisei:¶ misitque ad eum
10 Eliseus nuncium, dicens: Vade & lauare septies in
Iordane,& recipiet sanitatem caro tua, atque mun-
11 daberis.¶ Iratus Naaman recedebat, dicens: Puta-
bam quòd egrederetur ad me,& stãs inuocaret no-
men Domini Dei sui, & tangeret manu sua locum
12 lepræ,& curaret me.¶ Nunquid non meliores sunt
D Abana & Pharphar fluuij Damasci omnibus aquis
Israël, ut lauer in eis,& munder?| Cùm ergo uertis- Luc. 4. c.
13 set se,& abiret indignans,¶ accesserunt ad eum ser- 27.
ui sui,& locuti sunt ei: Pater, -& si rem grandem di -4
xisset tibi propheta, certè facere debueras: quantò

magis quia nunc dixit tibi, Lauare,& mundaberis?
14 ¶ Deſcendit & lauit in Iordane ſepties iuxta ſermo

nẽ viri Dei,& reſtituta eſt caro eius, ſicut caro pueri
15 paruuli,& mundatus eſt.¶ Reuerſusque ad virũ Dei
cum vniuerſo comitatu ſuo, venit, & ſtetit coram
eo,& ait: Verè ſcio quòd non ſit alius Deus in vni
uerſa terra, niſi tantùm in Iſraël. Obſecro itaque vt
16 accipias benedictionem á ſeruo tuo.¶ At ille reſpõ
E dit: Viuit Dominus ante quem ſto, quia non acci-
piam.Cumque vim faceret, penitus non acquieuit.
17 ¶ Dixitque Naaman: Vt vis,ſed obſecro, concede
mihi ſeruo tuo,vt tollam onus duorum burdonũ de
terra: non enim faciet vltrà ſeruus tuus holocauſtũ,
18 aut victimam diis alienis, niſi Domino.¶Hoc autem
ſolum eſt de quo depreceris Dominum pro ſeruo
tuo.Quando ingredietur Dominus meus templum
Remmon,vt adoret: & illo innitente ſuper manum
meam,ſi adorauero in templo Remmon, adorante
eo in eodem loco,vt ignoſcat mihi Dominus ſeruo
19 tuo pro hac re.¶ Qui dixit ei: Vade in pace. Abiit er
20 go ab eo electo terræ tempore.¶ Dixitque Giezi
F puer viri Dei:Pepercit Dominus meus Naaman Sy
ro iſti,vt non acciperet ab eo quæ attulit: viuit Do-
minus,quia curram poſt eum,& accipiam ab eo ali
21 quid.¶ Et ſecutus eſt Giezi poſt tergum Naaman:
quem cùm vidiſſet ille currentem ad ſe, deſiliit de
curru in occurſum eius,& ait: Recténe ſunt omnia?
22 ¶ Et ille ait: Rectè: Dominus meus miſit me ad te,
dicens: Modò venerunt ad me duo adoleſcẽtes de
monte Ephraim,ex filiis prophetarum,da eis talen
23 tum argenti,& veſtes mutatorias duplices.¶ Dixit-
que Naaman: Melius eſt vt accipias duo talenta.
Et coegit eum, ligauitque duo talenta argenti in
duobus ſaccis, & duplicia veſtimenta, & impoſuit
duobus pueris ſuis,qui & portauerunt coram eo.
24 ¶ Cumque veniſſet iam veſperi,tulit de manu eorũ,
G & repoſuit in domo:dimiſitq; viros,& abierunt.¶ ip
25 ſe autem ingreſſus,ſtetit coram Domino ſuo.Et di-
xit Eliſeus: Vnde venis Giezi? Qui reſpondit:Non
26 iuit ſeruus tuus quóquam.¶ At ille ait: Nónne cor
meum in præſenti erat, quando reuerſus eſt homo
de curru ſuo in occurſum tui? Nunc igitur accepiſti
argentum,& accipiſti veſtes, vt emas oliueta, & vi-
27 neas,& oues,& boues,& ſeruos,& ancillas.¶ Sed &
lepra Naaman adhærebit tibi, & ſemini tuo vſq; in
ſẽpiternũ. Et egreſſus eſt ab eo leproſus quaſi nix.

CAPVT VI.

1
A Ixerunt autem filij prophetarum ad Eli-
2 ſeum: Ecce,locus in quo habitamus co-
ram te, anguſtus eſt nobis.¶ Eamus vſ-
que ad Iordanem, & `tollant` ſinguli de
`tollamus.
ſylua materias ſingulas, vt ædificemus nobis ibi lo-
3 cum ad habitandum. Qui dixit: Ite.¶ Et ait vnus ex
illis: Veni ergo & tu cum ſeruis tuis. Reſpõdit: Ego
4 veniam.¶ Et abiit cum eis. Cumq; veniſſent ad Ior-
5 danem, cædebant ligna.¶ Accidit autem, vt cùm v-
nus materiam ſuccidiſſet, caderet ferrum ſecuris in
aquam: exclamauitque ille,& ait: Heu, heu, heu, Do
6 mine mi,& hoc ipſum mutuò acceperam.¶Dixit au
B tem homo Dei: Vbi cecidit? At ille monſtrauit ei lo
cum: præcidit ergo lignum,& miſit illuc: natauitque
7 ferrum,¶ & ait: Tolle. Qui extendit manum,& tu-
8 lit illud.¶ Rex autem Syriæ pugnabat contra Iſraël,
conſiliumque iniit cum ſeruis ſuis, dicens: In loco
9 illo & illo ponamus inſidias.¶ Miſit itaque vir Dei
ad regem Iſraël, dicens: Caue ne tranſeas in locum
10 illum: quia ibi Syri in inſidiis ſunt.¶ Miſit itaque rex

Iſraël ad locum quem dixerat ei vir Dei, & præoc-
cupauit eum, & obſeruauit ſe ibi non ſemel neque
11 bis.¶ Conturbatumque eſt cor regis Syriæ pro hac
re,& conuocatis ſeruis ſuis, ait: Quare non indica-
tis mihi quis proditor mei ſit apud regem Iſraël?
12 ¶ Dixitque vnus ſeruorum eius: Nequaquam domi
C ne mi rex, ſed Eliſeus propheta qui eſt in Iſraël, in-
dicat regi Iſraël omnia verba quæcumque locutus
13 fueris in conclaui tuo.¶ Dixitque eis. Ite, & videte
vbi ſit, vt mittam,& capiam eum. Annunciauerunt-
14 que ei, dicentes: Ecce in Dothain.¶ Miſit ergo illuc
equos & currus,& robur exercitus: qui cùm veniſ-
15 ſent nocte, circundederunt ciuitatem.¶ Conſurgẽs
autem diluculo miniſter viri Dei, egreſſus eſt, vi-
ditque exercitum in circuitu ciuitatis, & equos &
currus, nunciauitque ei, dicens: Heu, heu, heu, do-
16 mine mi, quid faciemus?¶ At ille reſpondit: Noli ti
mere, plures enim nobiſcum ſunt quàm cum illis.
17 ¶ Cumque oraſſet Eliſeus, ait: Domine aperi ocu-
D los huius, vt videat. Et aperuit Dominus oculos
pueri,& vidit:& ecce mons plenus equorum,& cur
18 ruum igneorum in circuitu Eliſei.¶Hoſtes verò de-
ſcenderunt ad eum: porrò Eliſeus orauit ad Domi-
num, dicens: Percute, obſecro, gentem hanc cæ-
citate. Percuſſitque eos Dominus, ne viderent,
19 iuxta verbum Eliſei.¶ Dixit autem ad eos Eliſeus:
Non eſt hæc via, neque iſta eſt ciuitas: ſequimini
me,& oſtendam vobis virum quem quæritis. Duxit
20 ergo eos in Samariam.¶ Cumq; ingreſſi fuiſſent in
Samariam, dixit Eliſeus: Domine aperi oculos iſto-
rum vt videant. Aperuitque Dominus oculos eorũ,
21 & viderunt ſe in medio Samariæ.¶ Dixitque rex Iſ-
E raël ad Eliſeum, cùm vidiſſet eos. Nunquid percu-
22 tiam eos pater mi? Et ille ait:¶ Non percuties: ne-
que enim cepiſti eos gladio, & arcu tuo, ut percu-
tias: ſed pone panem,& aquam coram eis, vt come-

23 dant,& bibant,& vadant ad dominum suum. ? Ap-
positaque est eis ciborum magna præparatio & co-
mederunt,& biberunt,& dimisit eos,abieruntq; ad
dominum suum,& vltrà non venerunt latrones Sy-
24 riæ in terram Israel. ? Factum est autem post hęc,cõ
gregauit Ben-adad,rex Syrię vniuersum exercitum
25 suum,& ascendit,& obsidebat Samaria . ? Factaque
est fames magna in Samaria , & tandiu obsessa est,
donee venundaretur caput asini octoginta argen-
teis,& quarta pars cabi stercoris columbarũ,quin-
26 que argenteis . ? Cumque rex Israel transiret per
F murum,mulier quædam exclamauit ad eum, dicẽs:
27 Salua me dominę mi rex. ? Qui ait:Nõ,te saluet Do
minus:vnde te possum saluare? de area,vel de torcu
lari? Dixitque ad eam rex: Quid tibi vis? Quæ respõ
28 dit, ? Mulier ista dixit mihi: Da filium tuum , vt
comedamus eum hodie , & filium meum comede-
29 mus cras. ? Coximus ergo filium meum & comedi-
mus . Dixique ei die altera: Da filium tuum , vt
comedamus eum . Quæ abscondit filium suum .
30 ? Quod cùm audisset rex , scidit vestimenta sua , &
transibat per murum. Viditque omnis populus cili-
31 cium,quo vestitus erat ad carnem intrinsecus . ? Et
G ait rex :Hæc mihi faciat Deus,& hæc addat, si stete
32 rit caput Elisei filij Saphat super ipsum hodie. ? Eli
seus autem sedebat in domo sua , & senes sedebant
cum eo. Præmisit itaq; virum: & antequam veniret
nuncius ille,dixit ad senes:Nunquid scitis,quòd mi
serit filius homicidæ hic , vt præcidatur caput meũ?
videte ergo,cùm venerit nuncius , claudite ostium,
& non sinatis eum introire: ecce enim sonitus pedũ
33 Domini eius post eum est . ? Adhuc illo loquente
eis,apparuit nuncius,qui veniebat ad eum . Et ait:
Ecce , tantum malum à Domino est : quid amplius
expectabo à Domino ?

CAPVT VII.

1 DIxit autem Eliseus: Audite verbum Domi
A ni:Hæc dicit Dominus : In tempore hoc
cras modius similæ vno statére erit , &
duo modij hordei statére vno , in porta
2 Samariæ . ? Respondens vnus de ducibus,super cu-
ius manum rex incumbebat,homini Dei,ait: Si Do
minus fecerit etiam cataractas in cœlo,nunquid po
terit esse quod loqueris? Qui ait : Videbis oculis
3 tuis,& inde non comedes. ? Quatuor ergo viri erãt
leprosi iuxta introitum portæ: qui dixerunt adinui-

4 cem:Quid hic esse volumus,donec moriamur? ? Si-
ue ingredi voluerimus ciuitatem , fame moriemur:
siue manserimus hic,moriendum nobis est : venite
ergo, & transfugiamus ad castra Syriæ : si peperce-
B rint nobis , viuemus : si autem occidere voluerint,
5 nihilominus moriemur. ? Surrexerunt ergo vespe-
ri,vt venirent ad castra Syriæ . ? Cumque venissent
ad principium castrorum Syriæ, nullum ibidem re-
6 pererunt. ? Siquidem Dominus sonitum audire fe-
cerat in castris Syriæ, curruũ & equorum, & exer- -2.
citus plurimi,dixeruntque adinuicem:Ecce merce-
de conduxit aduersum nos rex Israel,reges Hethęo
7 rum & Aegyptiorum,& venerunt super nos. ? Sur- Gethæorum.
rexerunt ergo,& fugerunt in tenebris, & dereliquе
runt tentoria sua,& equos & asinos in castris,fuge-
runtque , animas tantùm suas saluare cupientes .
8 ? Igitur cùm venissent leprosi illi ad principium ca-
strorum,ingressi sunt vnum tabernaculum, & come
derunt,& biberunt: tuleruntque inde argentum , &
aurum,& vestes,& abierunt,& absconderunt:& rur
sum reuersi sunt ad aliud tabernaculum , & inde si-
9 militer auferentes,absconderunt. ? Dixerũtque ad
C inuicem: Non rectè facimus:hæc enim dies boni nũ
cij est. Si tacuerimus,& noluerimus nunciare vsque
manè, sceleris arguemur:venite eamus , & nuncie-
10 mus in aula regis . ? Cumque venissent ad portam
ciuitatis narrauerunt eis,dicentes:Iuimus ad castra
Syriæ , & nullum ibidem reperimus hominem , nisi
11 equos & asinos alligatos,& fixa tentoria . ? Ierũt er
go portarij,& nunciauerunt in palatio regis intrin-
12 secus. ? Qui surrexit nocte,& ait ad seruos suos : Di
co vobis quid fecerint nobis Syri:Sciunt quia fame
laboramus,& idcirco egressi sunt de castris, & lati-
tant in agris,dicentes : Cùm egressi fuerint de ciui-
tate,capiemus eos viuos , & tunc ciuitatem ingredi
13 poterimus. ? Respondit autem vnus seruorum eius:
Tollamus quinque equos,qui remanserunt in vrbe,
(quia ipsi tantũ sunt in vniuersa multitudine Israel,
alij enim consumpti sunt)& mittẽtes, explorare po
14 terimus . ? Adduxerunt ergo duos equos,misitque
15 rex in castra Syrorum,dicens : Ite , & videte . ? Qui
abierunt post eos vsque ad Iordanem : ecce autem
D omnis via plena erat vestibus,& vasis , quæ proiece
rant Syri cùm turbarentur: reuersique nuncij indica
16 uerunt regi. ? Et egressus populus diripuit castra Sy
riæ:factusque est modius similæ statére vno,& duo
modij hordei statére vno, iuxta verbum Domini .
17 ? Porrò rex ducem illum , in cuius manu incubue-
rat,constituit ad portam : quem conculcauit turba incumbebat 5.
in introitu portæ,& mortuus est , iuxta * quod locu * verbũ 4.
tus fuerat vir Dei,quando descenderat rex ad eum.
18 ? Factumque est secundùm sermonem viri Dei, quẽ
dixerat regi,quando ait : Duo modij hordei statere
vno erunt,& modius similæ statére vno,hoc eodem
19 tempore cras in porta Samariæ : ? quando respon-
derat dux ille viro Dei, & dixerat: Etiã si Dominus
fecerit cataractas in cœlo,nunquid poterit fieri qđ
loqueris? Et dixit ei: Videbis oculis tuis, & inde nõ
20 comedes. ? Euenit ergo ei sicut prædictum erat , &
conculcauit eum populus in porta , & mortuus est.

CAPVT VIII.

1 ELiseus autem locutus est ad mulierem cu Supr. 4 f. 35.
A ius viuere fecerat filium,dicens: Surge,
vade , tu & domus tua , & peregrinare
vbicunque repereris : vocauit enim Dñs
2 famem,& veniet super terram septem annis. ? Quæ
surrexit,& fecit iuxta verbũ hominis Dei:& vadens
cum domo sua , peregrinata est in terra Philisthiim
3 diebus multis . ? Cumque finiti essent anni se- annis septem 2.
ptem , reuersa est mulier de terra Philisthiim : &

egressa est, vt interpellaret regem pro domo sua, &
4 pro agris suis. ¶ Rex autem loquebatur cum Giezi
B puero viri Dei, dicens: Narra mihi omnia magnalia
5 quæ fecit Eliseus. ¶ Cumque ille narraret regi quo-
modo mortuum suscitasset, apparuit mulier cuius
viuificauerat filium, clamans ad regem pro domo
sua, & pro agris suis: dixitq; Giezi: Domine mi, rex,

hęc est mulier, & hic est filius eius quem suscitauit
6 Eliseus. ¶ Et interrogauit rex mulierem: quæ narra-
uit ei. Deditque ei rex eunuchum vnum, dicens: Re
stitue ei omnia quę sua sunt, & vniuersos reditus
agrorum à die qua reliquit terram, vsque ad præ-
7 sens. ¶ Venit quoque Eliseus Damascum, & Ben-
C adad rex Syriæ ægrotabat: nunciaueruntque ei, di-
8 cẽtes: Venit vir Dei huc. ¶ Et ait rex ad Hazaël: Tol
le tecum munera, & vade in occursum viri Dei, &
consule Dominum per eum, dicens: Si euadere po-
9 tero de infirmitate mea hac? ¶ Iuit igitur Hazaël in
occursum eius, habens secum munera, & omnia bo
na Damasci, onera quadraginta camelorum: cumq;
stetisset coram eo, ait: Filius tuus Ben-adad, rex Sy-
riæ misit me ad te, dicens: Si sanari potero de infir-
10 mitate mea hac? ¶ Dixitque ei Eliseus: Vade, dic ei:
Sanaberis, porrò ostẽdit mihi Dominus, quia mor
11 te morietur. ¶ Stetitque cùm eo, & conturbatus est
12 vsque ad suffusionem vultus: fleuitque vir Dei. ¶ Cui
Hazaël ait: Quare dominus meus flet? At ille dixit:
D Quia scio, quæ facturus sis filiis Israël mala. Ciuita-
tes eorum munitas igne succendes, & iuuenes eorũ
interficies gladio, & paruulos eorum elides, & præ
13 gnãtes diuides. ¶ Dixitque Hazaël: Quid enim sum
seruus tuus canis, vt faciam rem istam magnam? Et
ait Eliseus: Ostendit mihi Dominus te regem Syriæ
14 fore. ¶ Qui cùm recessisset ab Eliseo, venit ad domi-
num suum, qui ait ei: Quid dixit tibi Eliseus? At ille
15 respondit: Dixit mihi, Recipies sanitatem. ¶ Cumq;
venisset dies altera, tulit stragulum, & infudit aquã,
& expandit super faciem eius: quo mortuo regna-
2. Par. 21. a. 4. 16 uit Hazaël pro eo. ¶ | Anno quinto Iorã filij Achab
E regis Israël, & Iosaphat regis Iuda, regnauit Ioram
17 filius Iosaphat rex Iuda. ¶ Triginta duorum annorũ
erat cùm regnare cœpisset, & octo annis regnauit
18 in Ierusalem. ¶ Ambulauitque in viis regum Israël,
sicut ambulauerat domus Achab: filia enim Achab
erat vxor eius: & fecit quod malum est in conspectu
19 Domini. ¶ Noluit autem Dominus disperdere Iu-
dam, propter Dauid seruum suum, | sicut promise-
2. Reg. 7. b. 14. rat ei: vt daret illi lucernam, & filiis eius cunctis die
20 bus. ¶ In diebus eius recessit Edom, ne esset sub Iu-
21 da, & constituit sibi regem. ¶ Venitque Ioram Seira,
& omnes currus cum eo: & surrexit nocte, percus-
sitque Idumæos qui eum circundederant, & princi-
pes curruum: populus autem fugit in tabernacula
22 sua. ¶ Recessit ergo Edom ne esset sub Iuda vsq; ad
F diem hanc. Tunc recessit & Lobna in tempore illo.
23 ¶ Reliqua autem sermonum Ioram, & vniuersa quę 2. Par. 21. b. 8.
fecit, nónne hæc scripta sunt in libro verborum die-
24 rum regum Iuda? ¶ Et dormiuit Ioram cum patri-
bus suis, sepultusque est cum eis in Ciuitate-Da- 2. Par. 22. a. 1.
25 uid, | & regnauit ` Ochozias ` filius eius pro eo. ¶ An Achasias
no duodecimo Ioram filij Achab regis Israël, regna 6. & infra semper.
26 uit Ochozias filius Ioram regis Iudæ. ¶ Viginti duo
G rum annorum erat Ochozias cùm regnare cœpis-
set, & vno anno regnauit in Ierusalem: nomen ma-
27 tris eius Athalia filia Amri regis Israël. ¶ Et ambula
uit in viis domus Achab: & fecit quod malũ est co-
ram Domino, sicut domus Achab: gener enim do-
28 mus Achab fuit. ¶ Abiit quoque cum Ioram filio A-
chab, ad præliandum contra Hazaël regem Syrię in Infr. 29. c. 14.
29 Ramoth-Galaad, & vulnerauerũt Syri Ioram: ¶ qui
reuersus est vt curaretur, in Iezrahel, quia vulnera-
uerant eum Syri in Ramoth præliantem contra Ha
zaël regem Syriæ. Porrò Ochozias filius Ioram rex
Iuda, descendit inuisere Ioram filiũ Achab, in Iez-
rahel, quia ægrotabat ibi.

CAPVT IX.

1 Eliseus autem prophetes vocauit vnum
A de filiis prophetarum, & ait illi: | Accin- 3. Reg. 19. d. 17.
ge lumbos tuos, & tolle lenticulam olei
hãc in manu tua, & vade in Ramoth-Ga
2 laad. ¶ Cumque veneris illuc, videbis Iehu filiũ Io-
saphat filij Namsi: & ingressus suscitabis eum de me
dio fratrum suorum, & introduces in interius cubi-
3 culum. ¶ Tenensque lenticulam olei, fundes super
caput eius, & dices: Hæc dicit Dominus, Vnxi te re-
gem super Israël. Aperiesque ostiũ, & fugies, & non
4 ibi subsistes. ¶ Abiit ergo adolescens puer prophetę
5 in Ramoth-Galaad, ¶ & ingressus est illuc: Ecce au-
tem principes exercitus sedebant. & ait: Verbũ mihi
ad te ò princeps. Dixitq; Iehu: Ad quẽ ex omnibus
6 nobis? At ille dixit: Ad te ò princeps. ¶ Et surrexit,
& ingressus est cubiculum: at ille fudit oleum super
B caput eius, & ait: Hęc dicit Dominus Deus Israël,
7 Vnxi te regem super populum Dñi Israël, ¶ & percu
ties domum Achab Dñi tui, & vlciscar sanguinẽ ser
uorum meorum prophetarum, & sanguinem om-
8 nium seruorum Dñi de manu Iezabel. ¶ perdamque 3. Reg. 21. f. 21.
omnem domum Achab: & interficiã de Achab min
gẽtẽ ad parietem & clausum, & nouissimũ in Israël.
9 ¶ Et dabo domum Achab, ' sicut domum Ieroboam 3. Reg. 15. g. 30.
10 filij Nabat, | & sicut domum Baasa filij Ahia. ¶ Ieza- 3. Reg. 16. a. 3.
bel quoq; comedẽt canes in agro Iezrahel: nec erit
11 qui sepeliat eam. Aperuitq; ostium, & fugit. ¶ Iehu
autẽ egressus est ad seruos domini sui: qui dixerunt
ei: Recténe sunt omnia? quid venit insanus iste ad
te? Qui ait eis: Nostis hominem & quid locutus sit.
12 ¶ At illi responderunt: Falsum est, sed magis narra
C nobis. Qui ait eis: Hæc & hęc locutus est mihi. & ait:
13 Hęc dicit Dñs: Vnxi te regem super Israël. ¶ Festina
uerunt itaque, & vnusquisq; tollens pallium suũ po
suerunt sub pedibus eius, in similitudinem tribuna-
lis & cecinerunt tuba, atque dixerunt: Regnauit
14 Iehu. ¶ Coniurauit ergo Iehu filius Iosaphat filij Sup. 8. g. 28.
Namsi cõtra Ioram: porrò Ioram obsederat Ramo-
th-Galaad, ipse, & omnis Israël contra Hazaël regẽ
15 Syriæ: ¶ & reuersus fuerat vt curaretur, in Iezra-
hel, propter vulnera, quia percusserant eum Syri,

prælianτem contra Hazaël regem Syriæ. Dixitque
Iehu:Si placet vobis, nemo egrediatur profugus de
16 ciuitate,ne vadat,& nunciet in Iezrahel.ˀ Et aſcen
dit,& profectus eſt in Iezrahel. Ioram enim ægro-
tabat ibi,& Ochozias rex Iuda deſcenderat ad viſi-
17 tandum Ioram. ˀ Igitur ſpeculator qui ſtabat ſuper
D turrim Iezrahel,vidit globum Iehu venientis, & ait:
Video ego globum. Dixitque Ioram: Tolle currũ,
& mitte in occurſum eorum, & dicat vadens: Re-
18 cténe ſunt omnia?ˀ Abijt ergo qui aſcenderat currũ,
in occurſum eius,& ait:Hæc dicit rex: Pacatáne sũt
omnia:Dixitque Iehu:Quid tibi & paci?tranſi & ſe-
quere me.Nunciauit quoque ſpeculator,dicẽs: Ve-
19 nit nuncius ad eos, & non reuertitur. ˀ Miſit etiam
currum equorum ſecundum:venitque ad eos,& ait:
Hęc dicit rex:Nunquid pax eſt?Et ait Iehu:Quid ti-
20 bi & paci?tranſi,& ſequere me. ˀ Nunciauit autem
ſpeculator,dicens: Venit vſque ad eos,& non reuer
titur: eſt aũt inceſſus quaſi inceſſus Iehu filij Namſi:
* Iunxitq; r. 21 præceps enim graditur.ˀ Et ait Ioram:Iunge currũ.
E Iunxeruntque currũ eius,& egreſſus eſt Ioram rex
Iſraël,& Ochozias rex Iuda, ſinguli in curribus ſuis,
egreſſique ſunt in occurſum Iehu, & inuenerunt eũ
22 in agro Naboth Iezrahelitæ.ˀ Cumque vidiſſet Io-
ram Iehu,dixit:Pax eſt Iehu?At ille reſpondit:Quæ
pax?adhuc fornicationes Iezabel matris tuæ,& ve-
23 neficia eius multa vigent.ˀ Conuertit autem Ioram
manum ſuam,& fugiens ait ad Ochoziam: Inſidiæ
24 Ochozia.ˀ Porrò Iehu tetendit arcum manu, & per
cuſſit Ioram inter ſcapulas, & egreſſa eſt ſagitta per
25 cor eius,ſtatimque corruit in curru ſuo. ˀ Dixitque
Iehu ad Badacer ducem:Tolle,proiice eum in agro
Naboth Iezrahelitæ: memini enim quando ego &
F tu ſedentes in curru,ſequebamur Achab patrẽ hu-
ius,quòd Dominus onus hoc leuauerit ſuper eum,
‖ 3. Reg. 21.f.11. 26 dicens: ˀ Si non pro ſanguine Naboth, & pro ſan-
guine filiorum eius, quem vidi heri, ait Dominus,
reddam tibi in agro iſto,dicit Dominus. Nunc er-
go tolle, & proiice eum in agrum iuxta verbum Do
27 mini.ˀ Ochozias autem Rex Iuda videns hoc, fugit
per viam domus horti: perſecutusq; eſt eum Iehu,
& ait: Etiam hunc percutite in curru ſuo.ˀ Et percuſ
-6. ſerunt eum in aſcenſu Gaber, qui eſt iuxta Ieblaã:
28 qui fugit in Mageddo,& mortuus eſt ibi: ˀ Et impo
ſuerunt eum ſerui eius ſuper currum ſuum, & tule-
runt in Ieruſalem:ſepelieruntque eum in ſepulchro
29 cum patribus ſuis in Ciuitate Dauid.ˀ Anno vnde-
* Regis Iſrael. cimo Ioram filij Achab, * regnauit Ochozias ſuper
30 Iudam,ˀ venitque Iehu in Iezrahel. Porrò Iezabel
introitu eius audito,depinxit oculos ſuos ſtibio, &
31 ornauit caput ſuum, & reſpexit per feneſtram ˀ in-
G gredientem Iehu per portam,& ait: Nunquid pax
poteſt eſſe Zambri, qui interfecit dominum ſuum?
‖ 3. Reg. 16.c.10. 32 ˀ Leuauitq; Iehu faciem ſuam ad feneſtram, & ait:
Quæ eſt iſta? Et inclinauerũt ſe ad eum duo vel tres
* & dixerunt: Hæc eſt illa Iezabel. 33 eunuchi.* ˀ At ille dixit eis: Præcipitate eam deor-
ſum.Et præcipitauerunt eam, aſperſusque eſt ſan-
guine paries, & equorum vngulæ conculcauerunt
34 eam.ˀ Cumque introgreſſus eſſet,vt comederet, bi
beretque,ait:Ite, & videte maledictam illam, & ſe-
35 pelite eam: quia filia regis eſt. ˀ Cumque iſſent,
vt ſepelirent eam: non inuenerunt niſi caluariam,
36 & pedes,& ſummas manus.ˀ Reuerſique nunciaue-
‖ 3.Reg. 21.f.23. runt ei.Et ait Iehu:Sermo Domini eſt, ‖ quem locu
tus eſt per ſeruum ſuum Eliam Theſbitem, dicens:
In agro Iezrahel, comedent canes carnes Iezabel,

37 ˀ & erunt carnes Iezabel ſicut ſtercus ſuper faciem
terræ in agro Iezrahel, ita vt prætereuntes dicant:
Hęccine eſt illa Iezabel?

CAPVT X.

1 ERant autem Achab ſeptuaginta filij in Sa
A maria:ſcripſit ergo Iehu literas, & miſit
in Samariã,ad optimates ciuitatis, & ad
maiores natu,& ad nutritios Achab, di-
2 cens: ˀ Statim vt acceperitis literas has, qui habe-
tis filios domini veſtri,& currus,& equos, & ciuita-
3 tes firmas, & arma, ˀ eligite meliorem, & eum qui
vobis placuerit de filijs domini veſtri, & eum poni-
te ſuper ſolium patris ſui, & pugnate pro domo do
4 mini veſtri.ˀ Timuerunt illi vehementer & dixerũt:
Ecce duo reges non potuerunt ſtare coram eo, &
5 quomodo nos valebimus reſiſtere? ˀ Miſerunt ergo
præpoſiti domus,& pręfecti ciuitatis,& maiores na
tu,& nutritij ad Iehu,dicẽtes:Serui tui ſumus,quæ-
cunque iuſſeris faciemus, nec conſtituemus nobis
6 regem.quęcunque tibi placent, fac. ˀ Reſcripſit aũt
B eis literas ſecundò,dicens: Si mei eſtis, & obeditis
mihi,tollite capita filiorum domini veſtri,& venite
ad me hac eadem hora cras,in Iezrahel. Porrò filij
regis,ſeptuaginta viri,apud optimates ciuitatis nu-
7 triebantur.ˀ Cumq; veniſſent literę ad eos,tulerunt
filios regis,& occiderũt ſeptuaginta viros, & poſue
rũt capita eorũ in cophinis,& miſerũt ad eũ in Iez-
8 rahel: ˀ Venit autem nuncius,& indicauit ei, dicẽs:
Attulerunt capita filiorum regis.Qui reſpondit: Po
nite ea ad duos aceruos iuxta introitum portæ vſq;
9 manè.ˀ Cumque diluxiſſet egreſſus eſt, & ſtans di-
xit ad omnem populum:Iuſti eſtis: ſi ego coniuraui
contra dominum meum,& interfeci eum,quis per-
10 cuſſit omnes hos? ˀ Videte ergo nunc quoniam nõ
cecidit de ſermonibus Dñi in terram, ‖ quos locu-
tus eſt Dominus ſuper domum Achab:& Dominus ‖ 3. Reg. 21.g.29.
11 fecit quod locutus eſt in manu ſerui ſui Eliæ.ˀ Per-
cuſſit igitur Iehu omnes qui reliqui erant de domo
C Achab in Iezrahel, & vniuerſos optimates eius, &
notos,& ſacerdotes, donec non remanerent ex eo
12 reliquię.ˀ Et ſurrexit, & venit in Samariã. Cumque
13 veniſſet ad Cameram paſtorum, in via ˀ inuenit fra
tres Ochozię regis Iuda,dixitq; ad eos:Quinã eſtis
vos?Qui reſponderunt: Fratres Ochoziæ ſumus, &
deſcendimus ad ſalutãdos filios Regis, & filios Re
14 ginę.ˀ Qui ait:Comprehendite eos viuos. Quos cũ
cõprehendiſſent viuos, iugulauerũt eos in ciſterna
iuxta Camerã,quadraginta duos viros,& non reli-
15 quit ex eis quenquã.ˀ Cumq; abiiſſet inde,inuenit
D Ionadab filiũ Rechab in occurſum ſibi,& benedixit
ei.Et ait ad eũ:Nunquid eſt cor tuum rectum * ſicut * eſt cordi meo.

cor meum cum corde tuo? Et ait Ionadab: Est. Si
est, inquit, da manum tuam. Qui dedit ei manum
16 suam. At ille leuauit eum ad se in currum. ¶ dixitq;
ad eum: Veni mecum, & vide zelum meum pro Do-
17 mino. Et impositum in curru suo, ¶ duxit in Sama-
riam. Et percussit omnes qui reliqui fuerant de A-
chab in Samaria, vsque ad vnum, iuxta verbum Do
§ 3. Reg. 16 g 31. 18 mini quod locutus est per Eliam. ¶ Congregauit er-
go Iehu omnem populum, & dixit ad eos: Achab co-
luit Baal parum, ego autem colam eum amplius:
19 ¶ Nunc igitur omnes prophetas Baal, & vniuersos
seruos eius, & cunctos sacerdotes ipsius vocate ad
me: nullus sit qui non veniat: sacrificium enim gran-
de est mihi Baal: quicunque defuerit, non viuet. Por
E rò Iehu faciebat hoc insidiosè, vt disperderet culto
20 res Baal. ¶ Et dixit: Sanctificate diem solēnem Baal.
21 Vocauitque, ¶ & misit in vniuersos terminos Israel,
& venerunt cuncti serui Baal: non fuit residuus ne
vnus quidem qui non veniret. Et ingressi sunt tem-
plum Baal, & repleta est domus Baal, à summo vs-
22 que ad summum. ¶ Dixitque his qui erant super ve-
stes: Proferte vestimenta vniuersis seruis Baal. Et
23 protulerunt eis vestes. ¶ Ingressusque Iehu, & Io-
nadad filius Rechab templum Baal, ait cultoribus
Baal: Perquirite & videte ne quis fortè vobiscum
24 sit de seruis Domini, sed vt sint serui Baal soli. ¶ In-
gressi sunt igitur vt facerent victimas & holocausta.
Iehu autem præparauerat sibi foris octoginta vi-
ros, & dixerat eis: Quicunque fugerit de homini-
bus his, quos ego adduxero in manus vestras, ani-
25 ma eius erit pro anima illius. ¶ Factum est autem cū
completum esset holocaustum, præcepit Iehu mili-
F tibus & ducibus suis: Ingredimini & percutite eos,
nullus euadat. Percusseruntque eos in ore gladij &
proiecerunt milites & duces: & ierunt in ciuitatem
26 templi Baal, ¶ & protulerunt statuā de phano Baal,
27 & combusserunt. ¶ & comminuerunt eam. Dextru-
xerunt quoque ædem Baal, & fecerunt pro ea latri
28 nas vsque in diem hanc. ¶ Deleuit itaque Iehu Baal
29 de Israël. ¶ Veruntamen à peccatis Ieroboam filij
Nabat qui peccare fecit Israël, non recessit nec de-
reliquit vitulos aureos qui erant in Beth-el & in
30 Dan. ¶ Dixit autem Dominus ad Iehu: Quia stu-
diosè egisti quod rectum erat, & placebat in oculis
meis, & omnia quæ erant in corde meo fecisti con-
§ Inf. 15. c. 12. tra domum Achab: | filij tui vsque ad quartam ge-
31 nerationem sedebunt super thronum Israël. ¶ Por-
G rò Iehu non custodiuit vt ambularet in lege Domi-
ni Dei Israël in toto corde suo: non enim recessit à
32 peccatis Ieroboam, qui peccare fecerat Israël. ¶ In
diebus illis cœpit Dominus tædere super Israël: p-
33 cussitq; eos Hazaël in vniuersis finibus Israël, ¶ à Ior
dane contra oriētalem plagam omnem terram Ga-
laad & Gad & Ruben & Manasse, ab Aroër quæ est
34 super Torrentem-Arnon, & Galaad, & Basan. ¶ Re-
liqua autem verborum Iehu, & vniuersa quæ fecit,
& fortitudo eius, nónne hęc scripta sunt in libro ver
35 borū dierum regum Israel? ¶ Et dormiuit Iehu cum
patribus suis, sepelieruntque eum in Samaria: & re
36 gnauit Ioachaz filius eius pro eo. ¶ Dies autē quos
regnauit Iehu super Israel, viginti & octo anni sunt,
in Samaria.

CAPVT XI.

2. Par. 22. d. 10. 1 A Thalia verò mater Ochoziæ, videns mortuum
A filium suum, surrexit, & interfecit omne semen
2 regium. ¶ Tollens autem Iosaba filia Regis Ioram,
soror Ochoziæ, Ioas filium Ochoziæ furata est eum
de medio filiorum regis qui interficiebantur, & nu-
tricē eius de triclinio: & abscōdit eum à facie Atha
3 liæ vt non interficeretur. ¶ Eratque cum ea sex an-
nis clam in domo Domini: porrò Athalia regnauit
4 super terram. * ¶ | Anno autem septimo misit Ioia- *Septem annis.
da, & assumens cēturiones, & milites introduxit ad § 2. Pa. 23. a. 1.
se in templum Domini, pepigitque cum eis fœdus:
& adiurans eos in domo Domini, ostendit eis filiū
5 regis, ¶ & præcepit illis, dicēs: Iste est sermo quem fa
6 cere debetis: ¶ Tertia pars vestrûm introeat sabba-
B tho, & obseruet excubias domus regis. Tertia autē
pars sit ad portam Sur: & tertia pars sit ad portam
quæ est post habitaculum scutariorum: & custodie-
7 tis excubias domus Messa: ¶ Duæ verò partes è vo-
bis omnes egredientes sabbatho custodiant excu-
8 bias domus Domini circa regem. ¶ Et vallabitis eū,
habentes arma in manibus vestris: si quis autem in-
gressus fuerit septum templi, interficiatur: eritisque
9 cum rege introeunte & egrediente. ¶ Et fecerunt cē-
turiones iuxta omnia quæ præceperat eis Ioiada sa
cerdos: & assumētes singuli viros suos, qui ingredie
bantur ʻsabbathumʼ cum his qui ingrediebantur è ʻsabbato.
10 sabbatho, venerunt ad Ioiadam sacerdotem. ¶ Qui
dedit eis hastas, & arma regis Dauid, quæ erant in
11 domo Domini: ¶ Et steterunt singuli habētes arma
in manu sua à parte templi dextera, vsque ad partē
12 sinistram altaris, & ædis, circum regem. ¶ Produxit-
C que filium regis, & posuit super eum diadema & te-
stimonium: feceruntque eum regem, & vnxerunt, &
13 plaudentes manu dixerunt: Viuat rex. ¶ Audiuit au
tem Athalia vocem populi currentis: & ingressa est
14 ad turbas in templum Domini: ¶ vidit regem stantē
super tribunal iuxta morem, & cantores & ʻtubasʼ ʻtuba.
prope eum, omnemque populum terræ lætantem,
& canentem tubis: & scidit vestimenta sua, clama-
15 uitque: Coniuratio, coniuratio. ¶ Præcepit autem
Ioiada * centurionibus qui erant super exercitum, *sacerdos
& ait eis: Educite eam extra septa templi: & quicun
que eā secutus fuerit, feriatur gladio. Dixerat enim
16 sacerdos: Non occidatur in templo Domini. ¶ Im-
D posueruntque ei manus, & impegerunt eam per viā
introitus equorum, iuxta palatiū, * & interfecta est *Regis
17 ibi. ¶ Pepigit ergo Ioiada fœdus inter Dominum &
regem, & inter populū, vt esset populus Dñi, & in-
18 ter regem & populum. ¶ Ingressusque est omnis po
pulus terræ templū Baal, & destruxerunt aras eius,
& imagines contriuerunt validè: Mathan quoq; sa-
cerdotem Baal occiderunt coram altari: Et posuit
19 sacerdos custodias in domo Dñi. ¶ Tulitque centu-
riones, & Cerethi & Phelethi legiones, & omnem
populum terræ, deduxeruntque regē de domo Do
mini; & venerunt per viam portæ scutariorum in pa
20 latium, & sedit super thronum regum. ¶ Lætatusq;
est omnis populus terræ, & ciuitas cōquieuit. Atha
21 lia autem occisa est gladio in domo regis. ¶ Septē-
que annorum erat Ioas cùm regnare cœpisset.

CAPVT XII.

1 ANno septimo Iehu regnauit Ioas: quadra
A ginta annis regnauit in Ierusalem: nomē
2 matris eius Sebia, de Bersabee. ¶ Fecit-
que Ioas rectum coram Domino cun-
ctis diebus quibus docuit eum Ioiada sacerdos.
3 ¶ Veruntamen excelsa non abstulit: adhuc enim

populus immolabat, & adolebat in excelsis incen-
4 sum.¶ Dixitque Ioas ad sacerdotes: Omnem pecu-
niam sanctorum quæ illata fuerit in templum Do-
mini à prætereuntibus, quæ offertur pro precio ani
mæ, & quam spontè & arbitrio cordis sui inferũt in
templum Domini: accipiant illam sacerdotes iuxta
5 ordinem suum,¶ & instaurent sartatecta domus, si-
6 quid necessarium viderint instauratione.¶ Igitur vs
que ad vicesimumtertium annum regis Ioas, nõ in-
7 staurauerunt sacerdotes sartatecta templi.¶ Voca-
uitque rex Ioas Ioiadam pontificem & sacerdotes,
B dicens eis: Quare sartatecta non instauratis templi?
nolite ergo amplius accipere pecuniam iuxta ordi
nem vestium, sed ad instaurationem templi reddite
8 eam.¶ Probibitiq; sunt sacerdotes vltrà accipere pe
cuniam à populo, & instaurare sartatecta `domus`. *templi 2.
9 ¶ Et tulit Ioiada pontifex gazophylacium vnũ: ape
ruitque foramen desuper, & posuit illud iuxta alta-
re ad dexteram ingredientium domum Domini, mit
tebantque in eo sacerdotes qui custodiebant ostia,
omnem pecuniam quæ deferebatur ad templũ Do
10 mini.¶ Cumq; viderent nimiam pecuniã esse in ga-
zophylacio, ascendebat scriba regis & pontifex, ef-
fundebantq; & numerabant pecuniam quæ inuenia
11 batur in domo Domini:¶ & dabant eam iuxta nume
rum atque mensuram in manu eorum qui præerant
cæmentariis domus Domini: qui impendebant eam
in fabris lignorum, & in cæmentariis ijs qui opera-
12 bantur in domo Domini,¶ & sartatecta faciebant: &
ijs qui cædebant saxa, & vt emerent ligna & lapides
qui excidebantur: ita vt impleretur instauratio do-
mus Domini in vniuersis quæ indigebant expẽsa ad
13 muniendam domum.¶ Veruntamen non fiebãt ex
eadem pecunia hydriæ templi Domini, & fuscinulæ
& turibula & tubæ, & omne vas aureum & argen-
teum, de pecunia quæ inferebatur in templum Do-
14 mini.¶ Iis enim qui faciebant opus, dabatur, vt in-
15 staurarετur * templum Domini:¶ & non fiebat ra- *ex ea 1.
tio ijs hominibus qui accipiebant pecuniam vt di-
stribuerent eam artificibus, sed in fide tractabant
16 eam.¶ Pecuniam verò pro delicto & pecuniam pro
peccatis non inferebant in templum Domini, quia
17 sacerdotum erat.¶ Tunc ascendit Hazaël rex Syriæ,
D & pugnabat contra Geth, cepitque eam, & direxit
18 faciem suam vt ascenderet in Ierusalem.¶ Quam ob
rem tulit Ioas rex Iuda omnia sanctificata, quæ con
secrauerant Iosaphat, & Ioram, & Ochozias patres
eius reges Iuda & quæ ipse obtulerat: & vniuersum
`argentum` quod inueniri potuit in thesauris tẽpli *aurum c.
Domini, & in palatio regis: misitq; Hazaëli regi Sy-
19 riæ, & recessit ab Ierusalem.¶ Reliqua autem sermo
num Ioas, & vniuersa quæ fecit, nonne hæc scripta
20 sunt in libro verborum dierum regum Iuda?¶ Surre
xerunt autem serui eius, & coniurauerunt inter se,
percusseruntque Ioas in Domo-mello in descensu
21 Sella.¶ Iosachar namque filius Semaath, & Ioza-
bad filius Somer serui eius, & percusserunt eum, &
mortuus est: & sepelierunt eũ cũ patribus suis in Ci
uitate Dauid, regnauitq; Amasias filius eius pro eo.

CAPVT XIII.

1 ANno vicesimo tertio Ioas filij Ocho-
A ziæ regis Iudæ, regnauit Ioachaz filius
2 Iehu super Israël in Samaria, decem &
septem annis.¶ Et fecit malum coram
Domino, secutusq; est peccata Ieroboã filij Nabat,
qui peccare fecit Israël, & non declinauit ab eis.
3 ¶ Iratusque est furor Domini contra Israël, & tradi
dit eos in manu Hazaël regis Syriæ, & ĩ manu Ben-
4 adad filij Hazaël, cunctis diebus.¶ Deprecatus est
autem Ioachaz faciem Domini, & audiuit eum Do
minus: vidit enim angustiam Israël, quia attriuerat
5 eos rex Syriæ:¶ & dedit Dominus saluatorem Israë
li, & liberatus est de manu `regis` Syriæ: habitaue- -4-
runtque filij Israël in tabernaculis suis sicut heri, &
6 nudiustertius.¶ Veruntamẽ nõ recesserunt à pecca
tis domus Ieroboam qui peccare fecit Israël, sed in
ipsis ambulauerunt: siquidem & lucus permansit in
7 Samaria.¶ Et non sunt derelicti Ioachaz de popu-
lo, nisi quinquaginta equites, & decem currus, &
decem millia peditum: interfecerat enim eos rex
Syriæ, & redegerat quasi puluerem in tritura areæ.
8 ¶ Reliqua autem sermonum Ioachaz, & vniuersa
B quæ fecit, & fortitudo eius, nónne hæc scripta sunt
9 in libro sermonum dierum regum Israël?¶ Dormi-
uitque Ioachaz cum patribus suis, & sepelierunt eũ
10 in Samaria: regnauitq; Ioas filius eius pro eo.¶ An-
no tricesimoseptimo Ioas regis Iuda, regnauit Ioas
filius Ioachaz super Israël in Samaria sedecim an-
11 nis,¶ & fecit quod malum est in conspectu Domi-
ni: non declinauit ab omnibus peccatis Ieroboam
filij Nabat, qui peccare fecit Israël, sed in ipsis am-
12 bulauit.¶ Reliqua autem sermonum Ioas, & vniuer
sa quæ fecit, & fortitudo eius, quomodo pugnauerit
contra Amasiam regem Iuda, nónne hæc scripta sũt
13 in libro sermonum dierum regum Israël?¶ Et dor-
miuit Ioas cum patribus suis: Ieroboam autem se-
dit super solium eius. Porrò Ioas sepultus est in Sa-
14 maria cum regibus Israël. Eliseus autem ægrotabat
C infirmitate, qua & mortuus est: descenditque ad
eum Ioas rex Israël, & flebat coram eo, dicebatque:
Pater mi, pater mi, currus Israël, & auriga eius.
15 ¶ Et ait illi Eliseus: Affer arcum & sagittas. Cum-
16 que attulisset ad eum arcum & sagittas,¶ dixit ad re
gem Israël: Pone manum tuam super arcum. Et cùm
posuisset ille manum suam, superposuit Eliseus ma
17 nus suas manibus regis,¶ & ait: Aperi fenestram
orientalem. Cumque aperuisset, dixit Eliseus: Ia-
ce sagittam. Et iecit. Et ait Eliseus: Sagitta salutis
Domini, & sagitta salutis contra Syriam, percu-
tiesque Syriam in Aphec, donec consumas eam.
18 ¶ Et ait: Tolle sagittas. Qui cùm tulisset, rursum di-
xit ei: Percute iaculo terram. Et cùm percussisset
19 tribus vicibus, & stetisset,¶ iratus est vir Dei con-
tra eum, & ait: Si percussisses quinquies, aut sexies,
siue septies, percussisses Syriam vsq; ad consumma-

tionem: nunc autem tribus vicibus percuties eam.
20 Mortuus ¶ est ergo Eliseus, & sepelierunt eum.

Latrunculi autem de Moab venerunt in terram in
21 ipso anno. ¶ Quidam autem sepelientes hominem,
viderunt latrunculos, & proiecerunt cadauer in se-
Eccl. 48. b.14. pulchrũ Elisei: Quod cùm tetigisset ossa Elisei, re-
22 uixit homo, & stetit super pedes suos. ¶ Igitur Ha-
zaël rex Syrię afflixit Israël cunctis diebus Ioachaz:
23 ¶ & misertus est Dominus eorum, & reuersus est ad
eos propter pactum suum quod habebat cũ Abra-
ham, & Isaac, & Iacob: & noluit disperdere eos, ne-
que proiicere penitus, vsque in præsens tempus.
24 ¶ Mortuus est autem Hazaël rex Syriæ, & regnauit
25 Ben-adad filius eius pro eo. ¶ Porrò Ioas filius Ioa-
chaz, tulit vrbes de manu Ben-adad filij Hazaël,
quas tulerat de manu Ioachaz patris sui iure prælij:
tribus vicibus percussit eum Ioas, & reddidit ciuita
tes Israël.

CAPVT XIIII.

2. Par. 25 a.1. 1 IN anno secundo Ioas filij Ioachaz regis
A Israël, regnauit Amasias filius Ioas regis
2 Iuda. ¶ Viginti quinque annorum erat cũ
regnare cœpisset: viginti autem & nouẽ
* autem s. annis regnauit in Ierusalem: nomẽ * matris eius Ioa
3 dam de Ierusalem. ¶ Et fecit rectum coram Domi-
no, veruntamen non vt Dauid pater eius. Iuxta om-
4 nia quæ fecit Ioas pater suus, fecit: ¶ nisi hoc tantũ
quòd excelsa non abstulit: adhuc enim populus im-
5 molabat & adolebat incensum in excelsis. ¶ Cum-
que obtinuisset regnum percussit seruos suos qui
6 interfecerunt regem patrem suum: ¶ filios autẽ eo-
rum qui occiderant, non occidit iuxta quod scriptũ
B est in libro legis Moysi, sicut præcepit Dominus, di
cens: | Non morientur patres pro filiis, neque filij
Deu. 24. c.16. Ezec 18.c. 20 morientur pro patribus: sed vnusquisque in pecca-
7 to suo morietur. ¶ Ipse percussit Edom in Valle Sali
narum decem millia, & apprehẽdit petrã in prælio,
vocauitque nomen eius Iectehel, vsque in præsentẽ
8 diem. ¶ Tunc misit Amasias nuncios ad Ioas filium
Ioachaz, filij Iehu regis Israël, dicens: Veni, & videa
9 mus nos. ¶ Remisitque Ioas rex Israël ad Amasiam
regem Iuda, dicẽs: Carduus Libani misit ad Cedrũ,
quæ est in Libano, dicens: Da filiam tuam filio meo
vxorem. Transieruntque bestiæ saltus, quæ sunt in
10 Libano, & conculcauerunt carduum. ¶ Percutiens
inualuisti super Edom, & subleuauit te cor tuũ: con
tentus esto gloria, & sede in domo tua; quare pro-
11 uocas malum, vt cadas tu & Iudas tecum? ¶ Et non
acquieuit Amasias: Ascenditque Ioas rex Israël, &
viderunt se, ipse & Amasias rex Iuda in Beth-sames
12 oppido Iudæ. ¶ Percussusque est Iuda corã Israël, &
D fugerunt vnusquisque in tabernacula sua. ¶ Amasiã
13 verò regem Iuda filiũ Ioas filij Ochoziæ, cepit Ioas
rex Israel in Beth-sames, & adduxit eum in Ierusa-
lem, & interrupit murum Ierusalẽ, à Porta Ephrá-
im vsque ad portam anguli, quadringentis cubitis.
14 ¶ Tulitque omnem aurum, & argentum, & vniuersa
vasa quæ inuẽta sunt in domo Domini, & in thesau-
15 ris regis, & obsides, & reuersus est in Samariã. ¶ Re
liqua autem verborum Ioas quæ fecit, & fortitudo
eius qua pugnauit contra Amasiam regẽ Iuda, nón-
ne hæc scripta sunt in libro sermonum dierum regũ
16 Israël? ¶ Dormiuitque Ioas cum patribus suis, & se-
E pultus est in Samaria cũ regibus Israël: & regnauit
17 Ieroboam filius eius pro eo. ¶ Vixit autem Amasias
quindecim s. filius Ioas rex Iuda, postquàm mortuus est Ioas fi-
lius Ioachaz regis Israël, viginti quinque annis.
18 ¶ Reliqua autem sermonum Amasiæ nónne hęc scri
pta sunt in libro sermonum dierum regum Iuda?
19 ¶ Factaque est contra eum coniuratio in Ierusalem:
at ille fugit in Lachis. Miseruntque post eum in La-
20 chis & interfecerunt eum ibi: ¶ & asportauerunt in
equis, sepultusque est in Ierusalem cum patribus
21 suis in ciuitate Dauid. ¶ | Tulit autem vniuersus 2. Pa. 26. a.1.
F populus Iudę Azariam annos natum sedecim, & cõ
22 stituerunt eum regem pro patre eius Amasia. ¶ Ipse
ædificauit ` Ailam `, & restituit eam Iudæ, postquàm Elath s.
23 dormiuit rex cum patribus suis. ¶ Anno quinto-
decimo Amasiæ filij Ioas regis Iuda, regnauit Iero-
boam filius Ioas regis Israël in Samaria quadragin-
24 ta & vno anno: ¶ & fecit quod malum est corã Do-
mino. Non recessit ab omnibus peccatis Ieroboam
25 filij Nabat, qui peccare fecit Israël. ¶ Ipse restituit
G terminos Israël ab introitu Emath, vsque ad Mare
solitudinis iuxta sermonem Domini Dei Israël, quẽ
locutus est per seruum suum Ionam filium Amathi ` prophetæ s.
26 prophetam ` qui erat de Geth, quæ est in Opher. ¶ Vi Ion. 1.a.1.
dit enim Dominus afflictionem Israël amaram ni-
mis, & quod consumpti essent vsque ad clausos car
cere & extremos, & non esset qui auxiliaretur Israë
27 li. ¶ Nec locutus est Dominus vt deleret nomen Is-
raël de sub cœlo, sed saluauit eos in manu Ieroboã
28 filij Ioas. ¶ Reliqua autem sermonum Ieroboam, &
vniuersa quę fecit, & fortitudo eius qua pręliatus
est, & quõ restituit Damascũ, & Emath Iudę in Is-
raël, nõne hęc scripta sunt in libro sermonũ dierũ re
29 gũ Israël? ¶ Dormiuitq; Ieroboã cũ patribus suis re
gibus Israël, & regnauit Zacharias filius eius pro eo.

CAPVT XV.

1 ANno vicesimo septimo | Ieroboam regis
A Israël, regnauit Azarias filius Amasię re-
2 gis Iuda. ¶ Sedecim annorum erat, cùm
regnare cœpisset, & quinquaginta duo-
bus annis regnauit in Ierusalem: nomen matris eius
3 Iechelia, de Ierusalẽ. ¶ Fecitq; quod erat placitum
coram Dño, iuxta oĩa quę fecit Amasias pater eius.
4 ¶ Veruntamen excelsa non est demolitus: adhuc po
pulus sacrificabat, & adolebat incensum in excelsis.
5 ¶ Percussit aũt Dñs regem, & fuit leprosus vsque in 2. Pa. 26. d.22.
diem mortis suę, & habitabat in domo ` libera ` seor liberè. s.
sum: Ioatham verò filius regis gubernabat palatiũ,
6 & iudicabat populum terrę. ¶ Reliqua aũt sermonũ
Azarię & vniuersa quę fecit, nónne hęc scripta sunt
7 in libro verborum dierum regũ Iuda? ¶ Et dormiuit
Azarias cum patribus suis: sepelieruntque eum cũ
maioribus suis in Ciuitate-Dauid, & regnauit Ioa-
8 thã filius eius pro eo. ¶ Anno tricesimo octauo Aza
B rię regis Iudę, regnauit Zacharias filius Ieroboã su
9 per Israël in Samaria sex mensibus: ¶ & fecit quod
malũ est coram Dño, sicut fecerant patres eius: non
recessit à peccatis Ieroboam filij Nabat, qui peccare
10 fecit Israël. ¶ Coniurauit autem contra eum Sellum
filius Iabes: percussitq; eum palàm, & interfecit, re-
11 gnauitq; pro eo. ¶ Reliqua aũt verborum Zacharię,
nónne hęc scripta sunt in libro sermonum dierũ re-
12 gum Israël? ¶ | Iste est sermo Domini quẽ locutus est Sup. 10. f.36.
C ad Iehu dicens: Filij tui vsq; ad quartam generatio-
nem sedebunt-de te ` super thronũ Israël. Factumq; -s.
13 est ita. ¶ Sellum filius Iabes regnauit tricesimo nono
anno Azarię regis Iudę. regnauit autem vno mense
14 in Samaria. ¶ Et ascendit Manahem filius Gadi de
Thersa: venitque in Samariam, & percussit Sellum

filium Iabes in Samaria, & interfecit eum, regnauit-
15 que pro eo. ¶ Reliqua autem verborum Sellum, &
coniuratio eius per quam tetendit insidias, nónne
hæc scripta sunt in libro sermonum dierum regum
16 Israël? ¶ Tunc percussit Manahem Thapsam, & om-
nes qui erant in ea, & terminos eius de Thersa, no-
luerant enim aperire ei: & interfecit omnes prægnã-
17 tes eius, & scidit eas. ¶ Anno tricesimonono Aza-
D riæ regis Iudæ regnauit Manahem filius Gadi super
18 Israël decem annis in Samaria: ¶ Fecitq; quod erat
malum coram Domino: non recessit à peccatis Iero
boã filij Nabat, qui peccare fecit Israël ˋcunctis die-
19 bus eius. ¶ Veniebat Phul ˋrex Assyriorum in ˋTher- ˋCũctis diebus eius veniebat Phul. s. ˋterram 1.
sam, & dabat Manahem Phul mille talenta argenti,
20 vt esset ei in auxilium, & firmaret regnum eius. ¶ In-
dixitq; Manahem argentum super Israël cunctis po
tentibus & diuitibus vt daret regi Assyriorũ, quin-
quaginta siclos argenti per singulos: reuersusq; est
21 rex Assyriorum, & non est moratus in ˋThersaˋ. ¶ Re- ˋterra 1.
liqua autem sermonum Manahem, & vniuersa quę
fecit, nónne hæc scripta sunt in libro sermonũ die-
22 rum regum Israël? ¶ Et dormiuit Manahem cum pa-
E tribus suis; regnauitque Phaceia filius eius pro eo.
23 ¶ Anno quinquagesimo Azariæ regis Iudæ, regnauit
Phaceia filius Manahẽ super Israël in Samaria, bien
24 nio: ¶ & fecit quod erat malum coram Domino: nõ
recessit à peccatis Ieroboam filij Nabat, qui pecca-
25 re fecit Israël. ¶ Coniurauit autem aduersus eum
Phacee filius Romeliæ, dux eius, & percussit eum in
Samaria in turre domus regiæ iuxta Argob, & iux-
ta Ariæ, & cum eo quinquaginta viros de filijs Ga-
laaditarum, & interfecit eum, regnauitque pro eo.
26 ¶ Reliqua autem sermonũ Phaceia, & vniuersa quæ
fecit, nónne hæc scripta sunt in libro sermonũ die-
27 rum regum Israël? ¶ Anno quinquagesimo secundo
Azariæ regis Iudæ, regnauit Phacee filius Romelię
28 super Israël in Samaria, viginti annis. ¶ Et fecit quod
F erat malum coram Domino: non recessit à peccatis
29 Ieroboam filij Nabat, qui peccare fecit Israël. ¶ In
diebus Phacee regis Israël venit Teglath-phalàsar
rex Assur, & cepit Aion, & Abel-domum-Maacha,
& Ianoe, & Cedes, & Asor, & Galaad, & Galilæam,
& vniuersam terram Neph-thali: & transtulit eos in
30 Assyrios. ¶ Coniurauit autem, & tetendit insidias
Osee filius Ela contra Phacee filium Romeliæ, &
percussit eum, & interfecit: regnauitque pro eo vi-
31 cesimo anno Ioatham filij Oziæ. ¶ Reliqua autem
sermonem Phacee, & vniuersa quæ fecit, nónne hęc
scripta sunt in libro sermonũ dierum regum Israël?
32 ‖¶ Anno secundo Phacee filij Romeliæ regis Israël, ‖ 2. Par. 27. a. 1.
G regnauit Ioatham filius Oziæ regis Iuda. ¶ Viginti-
33 quinque annorum erat cùm regnare cœpisset, & se-
decim annis regnauit in Ierusalem: nomen matris
34 eius, Ierusa filia Sadoc. ¶ Fecitque quod erat placi-
tum coram Domino: iuxta omnia quæ fecerat O-
35 zias pater suus, operatus est. ¶ Veruntamen excel-
sa non abstulit: adhuc populus immolabat, & ado-
lebat incensum in excelsis: ipse ædificauit portam
36 domus Domini sublimissimam. ¶ Reliqua autem ser
monum Ioathan, & vniuersa quæ fecit, nónne hæc
scripta sunt in libro verborum dierum regum Iuda?
37 ¶ In diebus illis cœpit Dominus mittere in Iudam
38 Rasin regem Syriæ, & Phacee filium Romeliæ. ¶ Et
dormiuit Ioatham cum patribus suis, sepultusque
est cum eis in ciuitate Dauid patris sui, & regnauit
Achaz filius eius pro eo.

CAPVT XVI.

1 ANno decimo septimo Phacee filij Rome- 2. Par. 28. a. 1.
A liæ, Regnauit Achaz filius Ioatham re-
2 gis Iuda. ¶ Viginti annorum erat Achaz
cùm regnare cœpisset, & sedecim annis
regnauit in Ierusalem. Non fecit quod erat placi-
tum in conspectu Domini Dei sui, sicut Dauid pa-
3 ter eius, ¶ sed ambulauit in via regum Israël: insu-
per & filium suum cõsecrauit, transferens per ignẽ
secundum idóla Gentium, quæ dissipauit Dominus
4 coram filijs Israël: ¶ Immolabat quoque victimas &
adolebat incensum in excelsis, & in collibus, & sub
5 omni ligno frondoso. ¶ ‖Tunc ascendit Rasin rex Sy- ‖ Isaia 7. a. 1.
riæ, & Phacee filius Romeliæ rex Israël in Ierusalẽ
ad præliandum: cumque obsiderent Achaz, non va
6 luerunt superare eum. ¶ In tempore illo restituit Ra
sin rex Syriæ Ailam Syriæ, & eiecit Iudæos de Aila:
& Idumæi * venerunt in Ailam, & habitauerunt ibi *& Syri.
7 vsque in diem hanc. ¶ Misit autem Achaz nuncios
B ad Theglath-phalàsar regem Assyriorum, dicens:
Seruus tuus & filius tuus ego sum: ascende, & sal-
uum me fac de manu regis Syriæ, & de manu regis
8 Israël, qui consurrexerunt aduersum me. ¶ Et cum
collegisset * argentum & aurum quod inueniri po- * Achaz 4.
tuit in domo Domini, & in thesauris regis, misit re-
9 gi Assyriorum munera. ¶ Qui & acquieuit volunta-
ti eius: ascẽdit enim rex Assyriorum in Damascum,
& vastauit eam: & transtulit habitatores eius Cy-
10 renen, Rasin autem interfecit. ¶ Perrexitque rex
Achaz in occursum Theglath-phalàsar regis Assy-
riorum in Damascum: cumque vidisset altare Da-
masci, misit rex Achaz ad Vriam sacerdotem exem
plar eius & similitudinem iuxta omne opus eius.
11 ¶ Extruxitque Vrias sacerdos altare: iuxta omnia
C quæ præceperat rex Achaz, de Damasco: ita fecit

sacerdos Vrias, donec veniret rex Achaz de Dama
12 sco. ¶ Cumque venisset rex de Damasco, vidit alta-
re & veneratus est illud, ascenditque & immolauit
13 holocausta & sacrificiũ suum, ¶ & libauit libamina,
& fudit sanguinem pacificorum quæ obtulerat su-
14 per altare. ¶ Porrò altare æreum, quod erat coram
Domino, transtulit de facie templi, & de loco alta-
ris, & de loco templi Domini, posuitque illud ex
15 latere altaris ad Aquilonem. ¶ Præcepit quoque rex
Achaz Vriæ sacerdoti, dicens: Super altare maius
offer holocaustum matutinum, & sacrificiũ vesper-
tinum, & holocaustum regis, & sacrificium eius, &
holocaustum vniuersi populi terræ, & sacrificia eo-
rum, & libamina eorum, & omnem sanguinem ho-
locausti, & vniuersum sanguinem victimæ super il-
D lud effundes: altare verò æreum erit paratum ad

16 voluntatem meam.¶ Fecit igitur Vrias ſacerdos iux
17 ta omnia quæ præceperat rex Achaz. ¶ Tulit autem
rex Achaz cœlatas baſes, & lutêrem, qui erat deſu-
per: & mare depoſuit de bobus æreis, qui ſuſtenta-
bant illud, & poſuit ſuper pauimentum ſtratum la-
18 pide. ¶ Muſach quoque ſabbathi, quod ædificaue-
rat in templo, & ingreſſum regis exterius, conuertit
in templum Domini propter regem Aſſyriorum.
19 ¶ Reliqua autem verborum Achaz * quæ fecit, nón-
ne hæc ſcripta ſunt in libro ſermonum dierum regũ
20 Iuda? ¶ Dormiuitque Achaz cum patribus ſuis, &
ſepultus eſt cum eis in Ciuitate Dauid, & regnauit
Ezechias filius eius pro eo.

CAPVT XVII.

1 ANno duodecimo Achaz regis Iuda, re-
A gnauit Oſee filius Ela in Samaria ſuper
2 Iſraël nouem annis. ¶ Fecitque malum
coram Domino: ſed non ſicut reges Iſ-
3 raël qui ante eum fuerant. ¶ Contra hunc aſcendit
Salmanáſar rex Aſſyriorum, & factus eſt ei Oſee ſer
4 uus, reddebatque illi tributa. ¶ Cumque deprehen-
diſſet rex Aſſyriorum Oſee, quòd rebellare nitens,
miſiſſet nuncios ad Sua regem Aegypti, ne præſta-
ret tributa regi Aſſyriorum, ſicut ſingulis annis ſoli-
tus erat: obſedit eum, & vinctum miſit in carcerem.
5 ¶ Peruagatusq; eſt omnem terram: & aſcendens Sa-
6 mariam, obſedit eam tribus annis. ¶ | Anno autem
nono Oſee, cepit rex Aſſyriorum Samariam, & trãſ-
tulit Iſraël in Aſſyrios: poſuitque eos in Hala, & in
Habor iuxta fluuium Gozan, in ciuitatibus Medo-
7 rum. ¶ Factum eſt enim, cùm peccaſſent filij Iſraël
B Domino Deo ſuo, qui eduxerat eos de Terra-Ae-
gypti, de manu Pharaonis regis Aegypti, coluerũt
8 deos alienos. ¶ Et ambulauerunt iuxta ritum Gen-
tium quas conſumpſerat Dominus in conſpectu fi-
liorum Iſraël, & regum Iſraël: quia ſimiliter fece-
9 rant. ¶ Et offenderunt filij Iſraël verbis non rectis
Dominum Deum ſuum: & ædificauerunt ſibi excel-
ſa in cunctis vrbibus ſuis à Turre-cuſtodum, vſque
10 ad Ciuitatem-munitam. ¶ Feceruntque ſibi ſtatuas
& lucos in omni colle ſublimi, & ſubter omne lignũ
11 nemoroſum: ¶ & adolebant ibi incenſum ſuper aras
in morem Gentium quas tranſtulerat Dominus à fa
cie eorum: feceruntque verba peſſima, irritantes
12 Dominum, ¶ & coluerunt immunditias de quibus
præcepit eis Dominus ne facerent verbum hoc.
13 ¶ Et teſtificatus eſt Dominus in Iſraël, & in Iuda per
manum omnium Prophetarum, & Videntium, di-
cens: | Reuertimini à vijs veſtris peſſimis, & cuſto-
dite præcepta mea & cæremonias, iuxta omnem le-
gem quam præcepi patribus veſtris, & ſicut miſi ad
14 vos in manu ſeruorum meorum Prophetarũ. ¶ Qui
C non audierunt, ſed indurauerunt ceruicẽ ſuam iux-
ta ceruicem patrum ſuorum, qui noluerunt obedi-
15 re Domino Deo ſuo. ¶ Et abiecerunt legitima eius,
& pactum quod pepigit cum patribus eorum, & te-
ſtificationes quibus conteſtatus eſt eos: ſecutique
ſunt vanitates, & vanè egerunt: & ſecuti ſunt Gen-
tes quæ erant per circuitum eorum, ſuper quibus
præceperat Dominus eis vt non facerent ſicut & il-
16 læ faciebant. ¶ Et dereliquerunt omnia præcepta Do
mini Dei ſui: feceruntque ſibi conflatiles duos vi-
tulos, & lucos, & adorauerunt vniuerſam militiam
17 cœli: ſeruieruntque Baal, ¶ & conſecrauerunt filios
ſuos & filias ſuas per ignem: & diuinationibus in-
ſeruiebant & augurijs, & tradiderunt ſe vt facerent
18 malum coram Domino, vt irritarent eum. ¶ Iratuſ-
que eſt Dominus vehemẽter Iſraëli, & abſtulit eos à
conſpectu ſuo, & non remanſit niſi tribus Iuda tan-
19 tummodo. ¶ Sed nec ipſe Iuda cuſtodiuit mandata
Domini Dei ſui: veruntamen ambulauit in errori-
20 bus Iſraël, quos operatus fuerat. ¶ Proiecitque Do
D minus omne ſemen Iſraël, & afflixit eos, & tradidit
eos in manu diripientium, donec proijceret eos à
21 facie ſua: ¶ | ex eo iam tempore, quo ſciſſus eſt Iſ-
raël à domo Dauid, & conſtituerunt ſibi regem Ie-
roboam filium Nabat: ſeparauit enim Ieroboam Iſ-
raël à Domino: & peccare eos fecit peccatum ma- 3. Reg. 12. c. 16.
22 gnum. ¶ Et ambulauerunt filij Iſraël in vniuerſis pec
catis Ieroboam quæ fecerat: & non receſſerunt ab
23 eis, ¶ vſquequo Dominus auferret Iſraël à facie ſua,
| ſicut locutus fuerat in manu omniũ ſeruorum ſuo-
rum prophetarum: tranſlatusque eſt Iſraël de ter-
24 ra ſua in Aſſyrios, vſque in diem hanc. ¶ Adduxit
autem rex Aſſyriorum * de Babylone, & de Cutha, Iere. 25. b. 3.
& de Emath, & de Sepharuáim: & collocauit eos in
ciuitatibus Samariæ pro filijs Iſraël: qui poſſede-
runt Samariam, & habitauerunt in vrbibus eius. * viro 2.
25 ¶ Cumq; ibi habitare cœpiſſent, non timebant Do-
minum: & immiſit in eos Dominus leones, qui in-

26 terficiebant eos. ¶ Nunciatumque eſt regi Aſſyrio-
E riorum, & dictum: Gentes quas tranſtuliſti, & ha-
bitare feciſti in ciuitatibus Samariæ, ignorant legi-
tima Dei terræ, & immiſit in eos Dominus leones:
& ecce interficiunt eos, eò quòd ignorant ritum
27 Dei terræ. ¶ Præcepit autem rex Aſſyriorum, dicẽs:
Ducite illuc vnum de ſacerdotibus, quos inde ca-
ptiuos adduxiſtis, & vadat, & habitet cum eis: & do
28 ceat eos legitima Dei terræ. ¶ Igitur cùm veniſſet
vnus de ſacerdotibus his qui captiui ducti fuerant
de Samaria, habitauit in Beth-el, & docebat eos
29 quomodo colerent Dominũ. ¶ Et vnaquæque gens
fabricata eſt Deum ſuum: poſueruntque eos in pha
nis excelſis quæ fecerant Samaritæ, gens & gens in
30 vrbibus ſuis, in quibus habitabat. ¶ Viri enim Ba-
bylonij fecerunt Socoth-benot: Viri autem Cut-
hæi fecerunt Nergel: & Viri de Emath fecerunt A-
31 ſima. ¶ Porrò Heuæi fecerunt Nebahaz & Tarthac.
F Hi autem qui erant de Sepharuáim, comburebant
filios ſuos igni, Adramélech & Anamélech dijs Se-
32 pharuáim: ¶ & nihilominus colebant Dominum.
Fecerunt autem ſibi de nouiſſimis ſacerdotes excel
33 ſorum, & ponebant eos in phanis ſublimibus. ¶ Et
cùm Dominum colerent, dijs quoque ſuis ſeruie-
bant iuxta cõſuetudinem Gentium, de quibus trãſ-
34 lati fuerant Samariam, ¶ vſque in præſentem diem

morem sequuntur antiquum: non timent Dominũ,
neque custodiunt ceremonias eius, atque iudicia &
legem & mandatum quod præceperat Dominus fi-
35 lijs Iacob, | quem cognominauit Israël: ¶ & percus- Gen. 32. f. 28.
serat cum eis pactum, & mandauerat eis, dicens:
Nolite timere deos alienos, & non adoretis eos, ne
36 que colatis eos, & non immoletis eis. ¶ Sed Domi-
G num Deum vestrum qui eduxit vos de Terra-Aegy
pti in fortitudine magna, & in brachio extenso: ip-
sum timete, & illum adorate, & ipsi immolate.
37 ¶ Ceremonias quoque, & iudicia & legem & man-
datum quod scripsit vobis, custodite, vt faciatis cun
38 ctis diebus: & non timeatis deos alienos. ¶ Et pa-
ctum quod percussit vobiscum nolite obliuisci: nec
39 colatis deos alienos: ¶ sed Dominum Deum vestrũ
timete, & ipse eruet vos de manu omnium inimico-
40 rum vestrorum. ¶ Illi verò non audierunt, sed iuxta
41 consuetudinem suam pristinam perpetrabant. ¶ Fue
runt igitur gentes istæ timẽtes quidem Dominum,
sed nihilominus & idolis suis seruientes: nam & fi-
lij eorum, & nepotes, sicut fecerunt patres sui, ita
faciunt vsque in præsentem diem.

CAPVT XVIII.

1 ANno tertio Osee filij Ela regis Israël, re- 2. Par. 28 d. 28. & 29. a. 1.
A gnauit Ezechias filius Achaz regis Iuda.
2 ¶ Vigintiquinque annorum erat cùm re-
gnare cœpisset: & vigintinouem annis re
gnauit in Ierusalem: nomen matris eius Abi filia Za
3 chariæ. ¶ Fecitque quod erat bonum coram Domi-
no, iuxta omnia quæ fecerat Dauid pater eius,
4 ¶ Ipse dissipauit excelsa, & contriuit statuas, & suc-
cidit lucos, confregitq; serpentem æneum, | quem Nu. 21. c. 9.
fecerat Moyses: siquidem vsque ad illud tempus fi-
lij Israël adolebant ei incensum: vocauitque nomen
5 eius Nohestan. ¶ In Domino Deo Israël sperauit:
itaque post eum non fuit similis ei de cunctis regi-
bus Iuda, sed neque in his qui ante eum fuerunt:
6 ¶ & adhæsit Domino, & non recessit à vestigijs eius,
fecitque mandata eius quæ præceperat Dominus
7 Moysi. ¶ Vnde & erat Dominus cum eo, & in cun-
B ctis ad quæ procedebat, sapienter se agebat. Re-
bellauit quoque contra regem Assyriorum, & non
8 seruiuit ei. ¶ Ipse percussit Philisthæos vsque ad Ga Supr. 17. a. 3.
zam, & omnes terminos eorum, à Turre-custodũ
9 vsque ad Ciuitatem-munitam. ¶ Anno quarto re- Tobi. 1. a. 2.
gis Ezechiæ, qui erat annus septimus Osee filij Ela Supr. 17. a. 6.
regis Israël, ascendit Salmanasar rex Assyriorum in
10 Samariam, & oppugnauit eam, ¶ & cepit: Nam post
annos tres, anno sexto Ezechiæ, id est nono anno
11 Osee regis Israël, capta est Samaria: ¶ & transtulit
rex Assyriorum Israël in Assyrios, collocauitq; eos
in Hala, & in Habor fluuijs Gozam in ciuitatibus
12 Medorum: ¶ quia non audierunt vocẽ Domini Dei
sui, sed prætergressi sunt pactum eius: omnia quæ
præceperat Moyses seruus Domini, non audierunt,
13 neque fecerunt. ¶ | Anno quartodecimo regis Eze- 2. Par. 32. a. 1.
C chiæ ascendit Sennacherib rex Assyriorum ad vni- Isai. 36. a. 1.
14 uersas ciuitates Iuda munitas: & cœpit eas. ¶ Tunc Eccle. 48. c. 9.
misit Ezechias rex Iuda nuncios ad regem Assyrio-
rum in Lachis, dicens: Peccaui recede à me: & om-
ne quod imposueris mihi, feram. Indixit itaque rex
Assyriorum Ezechiæ regi Iuda trecenta talenta ar-
15 genti, & triginta talenta auri. ¶ Deditque Ezechias
omne argentum quod repertum fuerat in Domini,
16 & in thesauris regis. ¶ In tempore illo confregit E-
zechias valuas templi Domini, & laminas auri quas
17 ipse affixerat, & dedit eas regi Assyriorum. ¶ Misit
D autẽ rex Assyriorum Tharthan, & Rabsaris, & Rab-
sacen de Lachis ad regem Ezechiam cum manu va
lida Ierusalem: qui cùm ascendissent, venerunt Ie-
rusalem, & steterunt iuxta aquæ ductum piscinæ su-
18 perioris, quę est in via Agri-fullonis. ¶ Vocaueruntque regem, egressus est autem ad eos Eliacin filius
Helciæ præpositus domus, & Sobna scriba, & Ioahe
19 filius Asaph, à cõmẽtarijs. ¶ Dixitq; ad eos Rabsaces:
Loquimini Ezechiæ: Hęc dixit rex magnus, rex Assy
20 riorũ, Quæ est ista fiducia qua niteris? ¶ Forsitan ini-
sti consilium, vt præpares te ad prælium. In quo cõ-
21 fidis vt audeas rebellare? ¶ an speras in baculo arun-
dineo atque confracto Aegypto, super quem si in-
cubuerit homo comminutus ingredietur manum
eius, & perforabit eam? sic est Pharao rex Aegypti,
22 omnibus qui confidunt in se. ¶ Quòd si dixeritis mi-
E hi: In Domino Deo nostro habemus fiduciã: nón-
ne iste est cuius abstulit Ezechias excelsa & altaria:
& præcepit Iudę & Ierusalem: Ante altare hoc ado-
23 rabitis in Ierusalem? ¶ Nunc igitur transite ad do-
minum meum regem Assyriorũ, & dabo vobis duo
millia equorum: & videte an habere valeatis ascen-
24 sores eorum. ¶ Et quomodo potestis resistere ante
vnum satrapam de seruis domini mei minimis? An
fiduciam habes in Aegypto propter currus & equi-
25 tes? ¶ Nunquid sine Domini voluntate ascendi ad lo
cum istum, vt demolirer eum? Dominus dixit mihi:
26 Ascende ad terram hanc & demolire eam. ¶ Dixe-
runt autem Eliacim filius Helcię, & Sobna, & Ioa-
he, Rabsaci: Precamur vt loquaris nobis seruis tuis
Siriacè: siquidem intelligimus hanc linguam: & nõ
loquaris nobis Iudaicè audiente populo qui est su-
27 per murum. ¶ Responditque eis Rabsaces, dicens:
F Nunquid ad dominum tuum, & ad te misit me do-
minus meus, vt loquerer sermones hos, & non po-
tius ad viros qui sedent super murum, vt comedant
28 stercora sua, & bibant vrinam suam vobiscum? ¶ Ste
tit itaque Rabsaces, & exclamauit voce magna Iu-
daicè, & ait: Audite verba regis magni, regis Assy-
29 riorum. ¶ Hęc dicit rex: Non vos seducat Ezechias,
30 non enim poterit eruere vos de manu mea. ¶ Ne-
que fiduciam vobis tribuat super Dominum, dicẽs:
Eruens liberabit nos Dominus, & non tradetur ci-
31 uitas hęc in manus regis Assyriorum. ¶ Nolite audi-
re Ezechiam. Hęc enim dicit rex Assyriorum, Faci-
te mecũ quod vobis est vtile, & egredimini ad me:
& comedet vnusquisque de vinea sua, & de ficu sua:
32 & bibetis aquas de cisternis vestris, ¶ donec veniam,
& transferam vos in terram quę similis est terrę ve
strę, in terram fructiferam, & fertilem vini, terram

panis

panis & vinearum, terram oliuarum, & olei ac mel-
G lis: & viuetis, & non moriemini. Nolite audire Eze
chiam, qui vos decipit, dicens: Dominus liberabit
33 nos. ¶ Nunquid liberauerunt dij gentium terram
34 suam de manu regis Assyriorum? ¶ Vbi est Deus
Emath & Arphad? vbi est Deus Sepharuáim, Ana
Aua? Nunquid liberauerunt Samariam de manu
35 mea? ¶ Qui nam illi sunt in vniuersis dijs terrarum,
qui eruerunt regionem suam de manu mea, vt pos-
36 sit eruere Dominus Ierusalem de manu mea? ¶ Ta-
cuit itaque populus, & non respondit ei quicquam,
siquidem præceptum regis acceperãt vt non respõ-
37 derent ei. ¶ Venitque Heliacim filius Helciæ, præpo (Tob 1. d. 24.)
situs domus, & Sobna scriba, & Ioahe filius Asa-
ph, à commentarijs, ad Ezechiam scissis vestibus, &
nunciauerunt ei verba Rabsacis.

CAPVT XIX.

1 QVæ cùm audisset Ezechias rex, scidit ve- (Isaia. 37. a. 1.)
A stimenta sua, & opertus est sacco: ingres-
2 susq; est domum Domini. ¶ Et misit Elia
cim præpositum domus, & Sobnam scri-
bam, & senes de sacerdotibus opertos saccis, ad
3 Isaiam prophetam filium Amos. ¶ Qui dixerunt:
Hæc dicit Ezechias, Dies tribulationis, & increpa- (ei. 1.)
tionis, & blasphemiæ Dies iste: Venerunt filij vsque
4 ad partum, & vires non habet parturiens: ¶ Si forte
audiat Dominus Deus tuus vniuersa verba Rabsa-
cis, quem misit rex Assyriorũ dominus suus, vt ex-
probraret Deum viuentem, & argueret verbis quæ
audiuit Dominus Deus tuus: & fac orationem pro
5 reliquijs quæ repertæ sunt. ¶ Venerunt ergo serui re
6 gis Ezechiæ ad Isaiam. ¶ Dixitque eis Isaias: Hæc di
cetis domino vestro, Hæc dicit Dominus: Noli time
B re à facie sermonum quos audisti, quibus blasphe-
7 mauerunt pueri regis Assyriorum me. ¶ Ecce ego
immittam ei spiritum, & audiet nuncium, & reuer-
tetur in terram suam, & deijciam eum gladio in ter
8 ra sua. ¶ Reuersus est ergo Rabsaces, & inuenit re-
gem Assyriorum expugnantem Lobnam: audierat
9 enim quòd recessisset de Lachis. ¶ Cumque audis-
set de Tharáca rege Aethiopiæ, dicentes: Ecce e-
gressus est vt pugnet aduersum te: & iret cõtra eum,
10 misit nuncios ad Ezechiam, dicens: ¶ Hæc dicite E-
C zechiæ regi Iuda: Non te seducat Deus tuus, in quo
habes fiduciam: neque dicas: Non tradetur Ierusa-
11 lem in manus regis Assyriorum. ¶ Tu enim ipse au-
disti quæ fecerunt reges Assyriorum vniuersis ter-
ris, quomodo vastauerunt eas: `num` ergo solus po- (`tu 1.)
12 teris liberari? ¶ Nunquid liberauerunt dij gentium
singulos, quos vastauerunt patres mei, Gozam vi-
delicet, & Haram, & Reseph, & filios Eden, qui erãt
13 in Thelassar? ¶ Vbi est rex Emath, & rex Arphad, &
14 rex ciuitatis Sepharuáim, Ana & Aua? ¶ Itaque cùm
accepisset Ezechias literas de manu nunciorum, &
legisset eas, ascendit in domum Domini, & expan-
15 dit eas coram Domino, ¶ & orauit in cõspectu eius,
dicens: Domine Deus Israël, qui sedes super cheru
bim, tu es Deus solus regum omnium terræ: tu feci
16 sti cœlum & terram. ¶ Inclina aurem tuam & audi:
aperi Domine oculos tuos, & vide, & audi omnia
verba Sennacherib, qui misit vt exprobraret `nobis` (-1.)
17 Deum viuentem: ¶ Verè Domine dissipauerunt re- (-1.)
D ges Assyriorum gentes, & terras `omnium`. ¶ Et mi-
18 serunt deos eorum in ignem: non enim erant dij,
sed opera manuum hominum ex ligno, & lapide: &
19 perdiderunt eos. ¶ Nunc igitur Domine Deus no-
ster, saluos nos fac de manu eius, vt sciant omnia
20 regna terræ, quia tu es Dominus Deus solus. ¶ Mi-
sit autem Isaias filius Amos ad Ezechiam, dicens:
Hæc dicit Dominus Deus Israel. Quę deprecatus es
me super Sennacherib rege Assyriorum, audiui.
21 ¶ Iste est sermo quem locutus est Dominus Deus
de eo: Spreuit te, & subsannauit te virgo filia Sion:
post tergum tuum caput mouit, filia Ierusalem.
22 ¶ Cui exprobasti, & quem blasphemasti? contra
quem exaltasti vocem tuam, & eleuasti in excelsum
23 oculos tuos? cõtra sanctum Israël. ¶ Per manum ser-
E uorum tuorum exprobasti Domino: dixisti, In mul
titudine curruum meorum ascendi excelsa mõtiũ,
in sũmitate Libani, & succidi sublimes cedros eius,
& electas abietes illius. Et ingressus sum vsque ad
24 terminos eius, `& saltum carmeli eius` ¶ ego succi- (-1.)
di. Et bibi aquas alienas, & siccaui vestigijs pedum
25 meorum omnes aquas clausas. ¶ Nunquid non au-
disti qd ab initio fecerim? Ex diebus antiquis plas-
maui illud, & nunc adduxi: eruntque in ruinam col
26 lium compugnantium ciuitates munitæ. ¶ Et qui se-
dent in eis, humiles manu contremuerunt & con-
fusi sunt, facti sunt velut fœnum agri & virens herba
tectorum, quæ arefacta est antequàm veniret ad ma
27 turitatem. ¶ Habitaculum tuum, & egressum tuum,

F & introitum tuum, & viam tuam ego præsciui, & fu
28 rorem tuum contra me. ¶ Insanisti in me, & super-
bia tua ascendit in aures meas: ponam itaque circu
lum in naribus tuis, & camum in labijs tuis, & redu-
29 cam te in viam per quam venisti. ¶ Tibi autem Eze-
chia hoc erit signum: Comede hoc anno quæ repe-
reris: in secundo autem anno quæ spontè nascuntur:
porrò in tertio anno seminate & metite: plantate
30 vineas, & comedite `fructum` earum. ¶ Et quodcun- (`fructus 1.)
que reliquum fuerit de domo Iuda, mittet radicem
31 deorsum, & faciet fructum sursum. ¶ De Ierusalem
quippe egredientur reliquiæ, & quod saluetur de

monte Sion: zelus Domini exercituum faciet hoc.
32 ¶Quam ob rem hæc dicit Dominus de rege Assyrio
rum: Non ingredietur vrbem hanc, nec mittet in
eam sagittã, nec occupabit eã clypeus, nec circun-
33 dabit eam munitio. ¶ Per viam qua venit, reuerte-
G tur:& ciuitatem hanc non ingredietur, dicit Domi-
34 nus:¶Protegam vrbem hãc, & saluabo eam propter
35 me,& propter Dauid seruum meum. ¶ | Factum est (Tob. 1. d. 21. Ecc. 48. d 24. Isai 37. g.35. 1 Mac. 7. f. 41. 2. Mac. 8. c. 19.)
igitur in nocte illa, venit angelus Domini, & per-
cussit in castris Assyriorum centum octogintaquin
que millia. Cumque diluculo surrexisset, vidit om-
36 nia corpora mortuorum:¶ & recedẽs abijt,& reuer-
sus est Sennacherib rex Assyriorum,& mansit in Ni
37 niue. ¶ Cumq; adoraret in templo Nesroch deum
suum, Adramélech & Sarasar filij eius percusserunt
eum gladio, fugeruntq; in terram Armeniorum, &
regnauit Asar-haddon filius eius pro eo.

CAPVT XX.

1 IN diebus illis ægrotauit Ezechias vsque (2. Par. 32. f. 24. Isaia 38. a. 1. Ecc. 48. d. 46.)
A ad mortem: & venit ad eum Isaias filius
Amos propheta, dixitque ei: Hæc di-
cit Dominus Deus: Pręcipe domui tuę:
2 morieris enim tu, & non viues. ¶ Qui conuertit fa-
ciem suam ad parietem, & orauit Dominum, di-
3 cens. ¶ Obsecro Domine, memento quæso, quomo
do ambulauerim coram te in veritate, & in corde
perfecto, & quod placitum est coram te, fecerim.
4 Fleuit itaque Ezechias fletu magno.¶ Et antequàm
egrederetur Isaias mediam partem atrij, factus est
5 sermo Domini ad eum, dicens: ¶ Reuertere, & dic
Ezechiæ duci populi mei: Hęc dicit Dominus Deus
Dauid patris tui: Audiui orationem tuam, & vidi
lachrymam tuã: & ecce, sanaui te: die tertio ascen
6 des templum Domini.¶Et addam diebus tuis quin
decim annos: sed & de manu regis Assyriorum li-
berabo te, & ciuitatem hanc, & protegam vrbem
istam propter me, & propter Dauid seruum meum.
7 ¶Dixitque Isaias: Afferte massam ficorum. Quam
B cùm attulissent,& posuissent super hulcus eius, cura-
8 tus est. ¶ Dixerat autem Ezechias ad Isaiam: Quod
erit signũ, quia Dominus me sanabit, & quia ascen-
9 surus sum die tertia templum Domini?¶Cui ait Isa-
ias: Hoc erit signum à Domino, quod facturus sit
Dominus sermonem quem locutus est: Vis vt ascẽ-
dat vmbra decem lineis, an vt reuertatur totidem
10 gradibus? ¶ Et ait Ezechias: Facile est vmbram cre-
scere decem lineis: nec hoc volo vt fiat, sed vt reuer
11 tatur retrorsum decem gradibus.¶Inuocauit itaque
Isaias propheta Dominum, & reduxit vmbram per
lineas, quibus iã descenderat in horologio Achaz,
12 retrorsum decem gradibus.¶ | In tempore illo misit (Isa. 39. a. 1.)
C Berodach Baladan filius Baladan rex Babyloniorũ
literas & munera ad Ezechiã: audierat enim quòd
13 ægrotasset Ezechias. ¶ Lætatus est autem in aduen-
tu eorum Ezechias, & ostendit eis domum aroma-
tum, & aurum, & argentum, & pigmenta varia, vn-
guenta quoque, & domum vasorum suorum,& om
nia quæ habere poterat in thesauris suis. Non fuit
* quod non monstraret eis Ezechias in domo sua,& (* verbũ)
14 in omni potestate sua.¶Venit autem Isaias prophe-
ta ad regem Ezechiam, dixitque ei: Quid dixerunt
isti? aut vnde venerunt ad te? Cui ait Ezechias: De
15 terra longinqua venerunt ad me de Babylone. ¶ At
ille respondit: Quid viderunt in domo tua? Ait Eze
D chias: Omnia quæcunque sunt in domo mea, vide-
runt: nihil est quod non monstrauerim eis in the-
16 sauris meis. ¶ Dixit itaque Esaias Ezechiæ: Audi ser
17 monem Domini: ¶ Ecce dies venient, & auferen-
tur omnia quæ sunt in domo tua, & quæ condide-
runt patres tui vsque in diem hanc, in Babylonem:
18 non remanebit quicquam, ait Dominus:¶ Sed & de
filijs tuis qui egredientur ex te, quos generabis tol (tollent)
lentur,& erunt eunuchi in palatio regis Babylonis. (Dixitque)
19 ¶Dixit Ezechias ad Isaiam: Bonus sermo Domini
quem locutus es, sit * pax & veritas in diebus meis. (* tantùm)
20 ¶ Reliqua autem sermonum Ezechiæ, & omnis for-
titudo eius, & quomodo fecerit piscinam, & aquæ-
ductum, & introduxerit aquas in ciuitatem, nonne
hæc scripta sunt in libro sermonum dierum regum
21 Iuda? ¶ Dormiuitque Ezechias cum patribus suis,&
regnauit Manasses filius eius pro eo.

CAPVT XXI.

1 DVodecim annorum erat Manasses cùm re (2. Par. 33. a. 1.)
A gnare cœpisset, & quinquaginta quin-
que annis regnauit in Ierusalem: nomen
a matris eius Haphsiba. ¶ Fecitque malum
in conspectu Domini iuxta idóla gentium, quæ de-
3 leuit Dominus à facie filiorum Israël.¶ Conuersusq;
est, & ædificauit excelsa quæ dissipauerat Ezechias
pater eius:& erexit aras Baal,& fecit lucos sicut fe-
cerat Achab rex Israël: & adorauit omnem militiã
4 cœli, & coluit eam. ¶ Extruxitq; aras in domo Do-
mini, de qua dixit Dominus: | In Ierusalem ponam (2. Reg. 7. c. 10. Iere. 32. f. 34.)
5 nomen meum.¶ Et extruxit altaria vniuersæ militię
6 cœli in duobus atrijs templi Domini. ¶ Et traduxit
filium suum per ignem, & ariolatus est, & obserua-
uit auguria,& fecit pythones, & aruspices multi-
plicauit, vt faceret malum coram Domino,& irrita-
7 ret eum. ¶ Posuit quoq; idólum luci quem fecerat,
B in tẽplo Domini, | super quo locutus est Dominus (2. Reg. 7. b. 10. 3. Reg. 8. c. 16. & 9. a. 3.)
ad Dauid,& ad Salomonem filium eius: In templo
hoc & in Ierusalem quã elegi de cunctis tribubus Is
8 raël, ponam nomen meum in sempiternum.¶ Et vl-
trà non faciam commoueri pedem Israël de terra
quam dedi patribus eorũ: si tamen custodierint ope
re omnia quæ præcepi eis, & vniuersam legem quã
9 mandauit eis seruus meus Moyses.¶Illi verò nõ au-
dierunt: sed seducti sunt à Manasse, vt facerent ma-
lum super gentes quas cõtriuit Dominus à facię fi-
10 liorum Israël.¶ Locutusq; est Dominus in manu ser
11 uorum suorum prophetarum, dicens: | ¶ Quia fecit (Iere. 15. a. 4.)
Manasses rex Iuda abominationes istas pessimas, su
per omnia quæ fecerant Amorrhęi ante eum,& pec
12 care fecit etiã Iudam in immunditijs suis: ¶ propte-
C rea hæc dicit Dominus Deus Israël: Ecce ego indu-
cã mala super Ierusalẽ & Iudã: vt quicunq; audierit,

13 tinniant ambæ aures eius. Et extendã sup Ierusalẽ
funiculũ Samariæ, & pondus Achab: & delebo Ieru
salem, sicut deleri solent tabulæ: delẽs vertam, & du
14 cam crebrius stylum super faciem eius. Dimittam
verò reliquias hereditatis meæ, & tradam eas in ma
nus inimicorum eius: eruntq; in vastitatem, & in ra-
15 pinam cunctis aduersarijs suis. eò quòd fecerit ma
lũ corã me, & perseuerauerint irritantes me, ex die
qua egressi sunt patres eorum ex Aegypto, vsque ad
16 hanc diẽ. Insuper & sanguinẽ innoxium fudit Ma-
nasses multum nimis, donec impleret Ierusalẽ vsq;
ad os: absq; peccatis suis quibus peccare fecit Iudã,
17 vt faceret malum corã Domino. Reliqua autẽ ser-
monũ Manasse, & vniuersa quę fecit, & peccatũ eius
quod peccauit, nónne hæc scripta sunt in libro ser-
18 monũ dierum regum Iuda? Dormiuitq; Manasses
cũ patribus suis, & sepultus est in horto domus suæ,
in horto Oza: & regnauit Amon filius eius pro eo.
19 Viginti duorũ annorũ erat Amon cum regnare cę-
D pisset: duobus quoq; annis regnauit in Ierusalẽ no-
mẽ matris eius Messalemeth, filia Harus de Ieteba.
20 Fecitq; malum in conspectu Domini sicut fecerat
21 Manasses pater eius. Et ambulauit in omni via per
quam ambulauerat pater eius: seruiuitq; immundi-
22 tijs, quibus seruierat pater eius, & adorauit eas, &
dereliquit Dominũ Deum patrũ suorum, & nõ am-
23 bulauit in via Domini. Tetẽderũtq; ei insidias ser-
24 ui sui, & interfecerunt regẽ in domo sua. Percussit
autem populus terræ omnes qui coniurau erant cõ-
tra regem Amon: & constituerunt sibi regem Iosiã
25 filium eius pro eo. Reliqua autẽ sermonum Am-
mon quæ fecit, nónne hæc scripta sunt in libro ser-
26 monum dierum regũm Iuda? Sepelieruntq; eum
in sepulchro suo, in horto Oza: & regnauit Iosias
filius pro eo.

CAPVT XXII.

1 OCto annorum erat Iosias cũ regnare cœ-
A pisset, & trigintavno anno regnauit in Ie
rusalẽ: nomen matris eius Idida, filia Ha
2 daia de Besecath. Fecitq; quod placitũ (2. Par. 34 a. 1.)
erat corã Domino, & ambulauit per oẽs vias Dauid
patris sui: non declinauit ad dexteram, siue ad sini-
3 stram. Anno autẽ octauodecimo regis Iosiæ, misit
rex Saphan filium Assia, filij Messulam scribam tem
4 pli Domini, dicens ei: Vade ad Helciam sacerdo-
tem magnum, vt confletur pecunia quæ illata est in
templum Domini, quam collegerũt ianitores tem-
5 pli à populo. Deturq; fabris per ppositos domus (in domo. 4.)

Domini: qui & distribuant eam his qui operãtur in
templo Domini, ad instauranda sartatecta templi:
6 lignarijs videlicet & cęmentarijs, & ijs qui inter-
B rupta componunt, & vt emantur ligna, & lapides de
7 lapidicinis ad instaurandũ templũ Domini. Ve- (-7.)
runtamen nõ supputetur eis argẽtũ quod accipiũt,
8 sed in potestate habeant & in fide. Dixit autẽ Hel-
cias pontifex ad Saphan scribã: Librum Legis repe
ri in domo Domini: deditq; Helcias volumẽ Saphã,
9 qui & legit illud. Venit quoq; Saphan scriba ad re
gẽ, & renunciauit ei quod præceperat, & ait: Cõfla-
uerũt serui tui pecuniã quæ reperta est in domo Do
mini: & dederunt vt distribueretur fabris à præfe-
10 ctis operũ templi Domini. Narrauit quoq; Saphã
scriba regi, dicens: Librũ dedit mihi Helcias sacer-
11 dos. Quẽ cùm legisset Saphan corã rege, & audis
set rex verba libri Legis Domini, scidit vestimenta
12 sua. Et præcepit Helciæ sacerdoti, & Ahicam filio
Saphan, & Achobor filio Micha, & Saphan scribæ,
13 & Asaiæ seruo regis, dicens: Ite & consulite Domi
C num super me, & super populo, & super omni Iuda
de verbis voluminis istius, quod inuentũ est: magna
enim ira Domini succensa est contra nos: quia non
audierunt patres nostri verba libri huius, vt facerẽt
14 oẽ quod scriptum est nobis. Ierunt itaq; Helcias sa
cerdos, & Ahicam, & Achobor, & Saphan, & Asaia
ad Holdam prophetidẽ vxorẽ Sellum filij Thecuæ,
filij Araas custodis vestium, quę habitabat in Ierusa
15 lem in Secunda: locutiq; sunt ad eã. Et illa respon-
dit eis: Hæc dicit Dñs Deus Israël: Dicite viro q mi-
16 sit vos ad me: Hæc dicit Dñs, Ecce ego adducam
D mala super locũ istum, & super habitatores eius, oĩa
17 verba legis, quæ legit rex Iuda. quia dereliquerũt
me, & sacrificauerunt dijs alienis: irritãtes me in cũ
ctis operibus manuum suarum, & succendetur indi
18 gnatio mea in loco hoc, & non extinguetur. Regi
autem Iuda, qui misit vos, vt consuleretis Dominũ,
sic dicetis: Hæc dicit Dominus Deus Israël, Pro eo
19 quod audisti verba voluminis, & perterritũ est cor
tuum, & humiliatus es coram Domino, auditis ser-
monibus contra locum istum & habitatores eius, q
videlicet fierent in stuporem & in maledictum: & sci
disti vestimenta tua, & fleuisti coram me, & ego au-
20 diui, ait Dominus: idcirco colligam te ad patres
tuos, & collegẽris ad sepulcrum tuum in pace, vt nõ
videant oculi tui omnia mala quæ introducturus
sum super locum istum.

CAPVT XXIII.

1 ET renunciauerunt regi quod dixerat. Qui (2. Par. 34 c. 30.)
A misit: & congregati sunt ad eũ omnes se-
2 nes Iuda & Ierusalẽ. Ascenditq; rex tem
plum Domini, & oẽs viri Iuda, vniuersiq;
qui habitabant in Ierusalẽ cũ eo, sacerdotes & pro-
phetæ, & omnis populus à paruo vsq; ad magnum:
legitq; cunctis audientibus omnia verba libri fœde
3 ris, qui inuentus est in domo Domini. Stetitq; rex
super gradum: & fœdus percussit coram Domino, vt
ambularent post Dominum, & custodirẽt præcepta
eius, & testimonia, & cęremonias in omni corde, &
in tota anima, & suscitarẽt verba fœderis huius, quę
scripta erãt in libro illo: acquieuitq; populus pacto.
4 Et præcepit rex Helcię pontifici & sacerdotibus se
cundi ordinis, & ianitoribus, vt proijcerent de tem
plo Domini oĩa vasa, quæ facta fuerant Baal, & in (Eccl. 49 3.)
luco, & vniuersæ militiæ cœli: & cõbussit ea foris Ie-
rusalẽ in Conualle Cedron, & tulit puluerem eorũ
5 in Beth-el. Et deleuit aruspices, quos posuerãt re
B ges Iuda ad sacrificandũ in excelsis per ciuitates Iu
da, & in circuitu Ierusalem, & eos qui adolebant in-

censum

censum Baal,& Soli,& Lunæ,& duodecim signis,&
6 omni militiæ cœli.❡ Et efferri fecit lucum de domo
Domini foras Ierusalem in Conualle-Cedron: &
combussit eum ibi,& redegit in puluerem, & proie-
7 cit super sepulchra vulgi.❡ Destruxit quoq; ædiculas
effæminatorum,quę erant in domo Domini,pro q-
8 bus mulieres texebant quasi domunculas luci.❡ Cõ
gregauitq; omnes sacerdotes de ciuitatibus Iuda: &
contaminauit excelsa, vbi sacrificabant sacerdotes,
de Gabaa vsq; Ber-sabee: & destruxit aras portarũ
in introitu ostij Iosue principis ciuitatis, quod erat
9 ad sinistram portæ ciuitatis.❡ Veruntamen non ascẽ
C debant sacerdotes excelsorum ad altare Domini in
Ierusalem: sed tantùm comedebãt azyma in medio
10 fratrum suorum.❡ Contaminauit quoq; Thopheth,
quod est in Conualle-filij-Ennom,vt nemo conse-
craret filium suum aut filiam per ignem, Moloch.
11 ❡ Abstulit quoq; equos, quos dederant reges Iudæ,
Soli,in introitu templi Domini,iuxta exedram. Na
than-mélech eunuchi,qui erat in Pharurim: currus
12 autem Solis combussit igni:❡ Altaria quoque quæ
erant super tecta cœnaculi Achaz,quæ fecerant re-
ges Iuda,& altaria quæ fecerat Manasses in duobus
atrijs tẽpli Domini, destruxit rex: & cucurrit inde,
& dispersit cinerem eorum in Torrẽtem-Cedron.
13 ❡ Excelsa quoq; quæ erant in Ierusalem ad dexterã
3. Reg. 10.b 7. partem Montis-offensionis, quæ ædificauerat Sa-
lomon rex Israël Astaroth idólo Sidoniorũ, & Cha
mos offensioni Moab, & Melchom abominationi
14 filiorum Ammon,polluit rex.❡ Et contriuit statuas,
D & succidit lucos:repleuitq; loca eorum ossibus mor
‖ 3. Reg. 13.g. 28. —8. 15 tuorum.❡ ‖ Insuper & altare quod erat in Beth-el,
& excelsum quod fecerat Ieroboam filius Nabat,
qui peccare fecit Israël: & altare illud excelsum de-
struxit,atq; combussit, & comminuit in puluerem,
16 succenditq; etiam lucum.❡ Et conuersus Iosias vi-
dit ibi sepulchra quæ erant in monte: misitq; & tulit
ossa de sepulchris, & combussit ea super altare, &
polluit illud iuxta verbũ Domini, quod locutus est
17 vir Dei,qui prædixerat verba hæc.❡ Et ait, Quis est
titulus ille quem video? Responderuntq; ei ciues vr
‖ 3. Reg. 13.a. 2. bis illius, Sepulchrum est hominis dei,qui venit de
Iuda, & prædixit verba hæc quæ fecisti super altare
18 Beth-el.❡ Et ait: Dimitte eum, nemo commoueat
ossa eius. Et intacta manserunt ossa illius cũ ossibus
19 prophetæ qui venerat de Samaria.❡ Insuper & om-
nia phana excelsorum quæ erant in ciuitatibus Sa-
mariæ,quæ fecerant reges Israël ad irritandum Do
minum,abstulit Iosias: & fecit eis secundum omnia
20 opera quæ fecerat in Beth-el.❡ Et occidit vniuersos
E sacerdotes excelsorum, qui erant ibi super altaria:
& combussit ossa humana super ea:reuersusq; est Ie
‖ 2. Paral. 35. a. 3. 3. Esd. 1. a. 1. 21 rusalem.❡ ‖ Et præcepit omni populo,dicens: Facite
Phase Domino Deo vestro secundũ quod scriptum
22 est in libro fœderis huius:❡ Nec enim factum est
Phase tale à diebus Iudicũ,qui iudicauerunt Israël,
23 & omnium dierum regum Israel, & regũ Iuda,❡ si-
cut in octauo decimo anno regis Iosiæ factum est
24 Phase istud Domino in Ierusalem.❡ Sed & pytho-
nes & ariolos,& figuras idólorum,& immunditias,
& abominationes quæ fuerant in terra Iuda & Ieru
salẽ,abstulit Iosias:vt statueret verba legis, quæ scri
pta sunt in libro quem inuenit Helcias sacerdos in
25 templo Domini.❡ Similis illi non fuit ante eum rex,
qui reuerteretur ad Dñm in omni corde suo, & in
tota aĩa sua,& in vniuersa virtute sua, iuxta oẽm le-
26 gem Moysi: neq; post eum surrexit similis illi.❡ Ve-
F runtamen non est auersus Dominus ab ira furoris
sui magni, quo iratus est furor eius contra Iudam:
propter irritationes quibus prouocauerat eum Ma
27 nasses.❡ Dixit itaq; Dominus: Etiam Iudam auferã Inf. 24. a. 2.
à facie mea,sicut abstuli Israel: & proijciam ciuitatẽ
hanc quam elegi Ierusalem,& domum de qua dixi,
28 Erit nomen meum ibi.❡ Reliqua autem sermonum
Iosiæ, & vniuersa quæ fecit,nónne hæc scripta sunt
29 in libro verborum dierum regum Iuda?❡ ‖ In diebus ‖ 2. Pa. 35. d. 20.
eius ascendit Pharao Nechao rex Aegypti,cõtra re 3. Esd. 1.
rem Assyriorum ad flumen Euphrátẽ: & abijt Iosias d. 23.
rex in occursum eius: & occisus est in Mageddo, cũ
30 vidisset eum.❡ Et portauerunt eum serui sui mortuũ
de Mageddo:& pertulerunt in Ierusalem,& sepelie
runt eũ in sepulcho suo. ‖ Tulitq; populus terræ Ioa- ‖ 2. Paral.
chaz filium Iosiæ: & vnxerunt eum, & cõstituerunt 39. a. 1.
31 eum regem pro patre suo.❡ Viginti trium annorum
G erat Ioachaz cùm regnare cœpisset,& tribus mensi-
bus regnauit in Ierusalem:nomen matris eius Ami-
32 tal,filia Ieremiæ de Lobna.❡ Et fecit malum coram
33 Dño,iuxta omnia quæ fecerant patres eius.❡ Vin-
xitq; eum Pharao Nechao in *Reblata, quę est in ter *Rebla. 1.
ra Emath,ne regnaret in Ierusalem:& imposuit mul
ctam terræ,centum talentis argenti,& talento auri.
34 ❡ Regemq; cõstituit Pharao Nechao Eliacim filium
Iosiæ pro Iosia patre eius, vertitq; nomen eius Ioa-
35 cim:porrò Ioachaz tulit, & duxit in Aegyptũ.❡ Ar-
gentum autem,& aurũ dedit Ioacim Pharaoni,cùm
indixisset terræ per singulos, vt cõferretur iuxta pręceptum Pharaonis:& vnumquemq; iuxta vires suas
exegit, tam argentum quàm aurum de populo ter-
36 ræ:vt daret Pharaoni Nechao.❡ Vigintiquinque an
norum erat Ioacim cùm regnare cœpisset: & vnde-
cim annis regnauit in Ierusalem: & nomen matris
37 eius Zebida filia Phadaia de Ruma.❡ Et fecit malũ
corã Domino iuxta omnia quæ fecerãt patres eius.

CAPVT XXIIII.

1 IN diebus eius ascẽdit Nabuchodonosor
A rex Babylonis, & factus est ei Ioacim ser
uus tribus annis: & rursum rebellauit cõ
2 tra eum.❡ Immisitq; ei Dominus latrun-
culos Chaldæorum,& latrũculos Syrię,& latruncu-
los Moab,& latrunculos filiorum Ammon:& immi-
sit eos in Iudam,vt disperderent eum,iuxta verbum
Domini quod locutus fuerat per seruos suos pro- Sup. 23.
3 phetas.❡ Factum est autem hoc per verbum Domi- 13.
ni contra Iudam, vt auferret eum coram se propter
4 peccata Manasse vniuersa quæ fecit:❡ & propter san
guinem innoxium quem effudit,& impleuit Ierusa-
lem cruore innocentium,& ob hanc rem noluit Do
5 minus propitiari.❡ Reliqua autem sermonum Ioa-
cim & vniuersa quæ fecit,nónne hæc scripta sunt in
B libro sermonum dierum regum Iuda? Et dormiuit
6 Ioacim cum patribus suis.❡ & regnauit Ioachin fi-
7 lius eius pro eo.❡ Et vltrà non addidit rex Aegypti,
vt egrederetur de terra sua: tulerat enim rex Baby-
lonis à riuo Aegypti, vsq; ad fluuiũ Euphráten om-
8 nia quæ fuerant regis Aegypti.❡ Decem & octo an-
norum erat Ioachin cum regnare cœpisset,& tribus
mensibus regnauit in Ierusalem:nomen matris eius
9 Nohesta filia Elnathan de Ierusalem.❡ Et fecit ma-
lum coram Domino, iuxta omnia quæ fecerat pa-
10 ter eius.❡ ‖ In tempore illo ascenderunt serui Nabu- ‖ Dan. 1.
C chodonosor regis Babylonis in Ierusalem,& circũ- a. 1.

11 data est vrbs munitionibus. ⁋ Venitq; Nabuchodo-
nosor rex Babylonis ad ciuitatem cum seruis suis vt
quũ serui eius oppugnaret I. 12 oppugnarẽt eam. ⁋ Egressusq; est Ioacbin rex Iuda
ad regem Babylonis, ipse & mater eius, & serui eius
& principes eius, & eunuchi eius: & suscepit eũ rex
13 Babylonis anno octauo regni sui. ⁋ Et protulit inde
omnes thesauros domus Domini, & thesauros do-
mus regiæ: & concidit vniuersa vasa aurea quæ fece
rat Salomon rex Israel in templo Domini iuxta ver
14 bum Domini. ⁋ Et transtulit omnem Ierusalem &
vniuersos principes, & omnes fortes exercitus, de-
cem millia in captiuitatem: & omnem artificem &
inclusorem: nihilq; relictum est, exceptis pauperi-
§ 2. Paral. 15 bus populi terræ. ⁋ § Transtulit quoque Ioachin in
36 b. 10. D Babylonem, & matrem regis, & vxores regis, & eu-
Esth. 2.a.6 nuchos eius: & iudices terræ duxit in captiuitatem
& 11,a.4. 16 de Ierusalem in Babylonem. ⁋ Et omnes viros robu
stos, septem millia, & artifices, & inclusores mille,
omnes viros fortes & bellatores: duxitq; eos rex Ba
§ Ier.37.a 17 bylonis captiuos in Babylonẽ. ⁋ § Et cõstituit Mattha
a.& 52.a.1 niam patruũ eius pro eo: imposuitq; nomen ei Sede
18 ciã. ⁋ Vicesimũ & primum annum ætatis habebat Se
decias cum regnare cœpisset. Et vndecim annis re-
gnauit in Ierusalẽ: nomen matris eius erat Amital,
19 filia Ieremiæ de Lobna. ⁋ Et fecit malum coram Do
20 mino, iuxta omnia quæ fecerat Ioacim. ⁋ Irascceba-
tur enim Dominus contra Ierusalem & contra Iu-
dam, donec proijceret eos à facie sua: recessitq; Se-
decias à rege Babylonis.

CAPVT XXV.

1 FActum est autem anno nono regni eius,
A mense decimo, decima die mensis, venit
Ier.39. a. Nabuchodonosor rex Babylonis, ipse &
4.& 52.a.5 omnis exercitus eius in Ierusalem, & cir
cundederunt eam: & extruxerunt in circuitu eius
2 munitiones. ⁋ Et clausa est ciuitas atque vallata vsq;
3 ad vndecimũ annum regis Sedeciæ. ⁋ nona die men
sis, præualuitq; fames in ciuitate, nec erat panis po-
4 pulo terræ. ⁋ Et interrupta est ciuitas: & omnes viri
bellatores nocte fugerunt per viã portæ, quæ est in-
ter duplicem murum ad hortum regis (porrò Chal-
dæi obsidebant in circuitu ciuitatẽ) fugit itaq; Sede
5 cias ꝑ viã quæ ducit ad campestria solitudinis. ⁋ Et
B persequutus est exercitus Chaldæorum regem, cõ-
prehenditq; eũ in planicie Iericho: & oẽs bellato-
res qui erant cum eo dispersi sunt, & reliquerũt eũ.
6 ⁋ Apprehẽsum ergo regẽ duxerunt ad regem Baby-
7 lonis ĩ Reblátha: q̃ locutus est cũ eo iudiciũ. ⁋ Filios
autẽ Sedeciæ occidit corã eo, & oculos eius effodit,
8 vinxitq; eum catenis, & adduxit in Babylonẽ. ⁋ Men
se quinto, septima die mensis, ipse est annus nonus
decimus regis Babylonis: venit Nabuzardan prin-
ceps exercitus, seruus regis Babylonis, in Ierusalẽ.
9 ⁋ Et succendit domum Domini, & domum regis: & Psa.37.b.
* domos Ierusalem: omnemq; domum * combussit * omnes I.
10 igni. ⁋ Et muros Ierusalem in circuitu destruxit om * magnã I.
nis exercitus Caldæorũ, qui erat cum principe mi-
11 litum. ⁋ Reliquam autem populi partem quæ reman
C serat in ciuitate, & perfugas qui trãsfugerant ad re-
gem Babylonis, & reliquum vulgus trãstulit Nabu- Iere. 17.
12 zardan princeps militiæ ⁋ § Et de pauperibus terræ c.19.
13 reliquit vinitores & agricolas. ⁋ Columnas autẽ æ-
reas quæ erant in templo Domini & bases, & mare
æreum quod erat in domo Domini, confregerunt
Chaldæi, & transtulerunt æs omne in Babylonem.
14 ⁋ Ollas quoque æreas, & trullas, & tridentes, & scy-
phos & mortariola, & omnia vasa ærea, in q̃bus mi-
15 nistrabant, tulerunt. ⁋ Necnon & thuribula, & phia-
D las: quæ aurea, aureas & quæ argentea, argentea, tu-
16 lit princeps militiæ: ⁋ id est, columnas duas, mare
vnum, & bases quas fecerat Salomõ in templo Do-
17 mini: nõ erat pondus æris omnium vasorum. ⁋ § De- 3.Reg.7: b.15.
cem & octo cubitos altitudinis habebat columna Iere. 52: c. 21.
vna: & capitellum æreum super se altitudinis trium 2. Par. 3. d.15.
cubitorum: & retiaculum, & malogranata super ca-
pitellum columnæ, omnia ærea: similem & columna
18 secunda habebat ornatum. ⁋ Tulit quoq; princeps
militiæ Saraiam sacerdotem primum, & Sophoniã
19 sacerdotem secundum, & tres ianitores. ⁋ Et de ciui
tate eunuchũ vnũ qui erat ꝑfectus super bellatores
E viros: & quinq; viros de his qui steterant corã rege,
quos reperit in ciuitate: & Sopher principẽ exerci-
tus q̃ ꝑbabat tyrones de populo terræ, & * sex viros * sexaginta. a.
20 è vulgo, qui inuenti fuerant in ciuitate. ⁋ Quos tol-
lens Nabuzardan princeps militũ, duxit ad regẽ Ba
21 bylonis ĩ Reblátha. ⁋ Percussitq; eos rex Babylonis,
& interfecit eos in Reblátha in terra Emath: & trãs-
22 latus est Iuda de terra sua: ⁋ Populo aũt qui relictus
erat in terra Iuda, quem dimiserat Nabuchodono-
sor rex Babylonis præfecit Godoliam filiũ Ahicam
23 filij Saphan: ⁋ Quod cùm audissent oẽs duces militũ, Iere.40. b.5.c.9.
F ipsi & viri qui erant cũm eis, videlicet q̃ constituis-
set rex Babylonis Godoliam: venerunt ad Godoliã
in Maspha, Ismahel filius Nathaniæ, Iohanan filius
Carée, & Saraia filius Thanehùmeth Netophathi-
tes, & Iezonias, filius Maachati, ipsi & socij eorum.
24 ⁋ Iurauitq; Godolias ipsis & socijs eorum, dicens:
Nolite timere seruire Chaldæis: manete in terra, &
25 seruite regi Babylonis, & bene erit vobis. ⁋ Factum
est autem in mense septimo, venit Ismahel filius Na
thaniæ filij Elisama de semine regio, & decẽ viri cũ
eo: percusserũtq; Godoliam qui & mortuus est: sed
& Iudæos & Chaldæos qui erant cum eo in Maspha.
26 ⁋ Consurgensq; oĩs populus à paruo vsque ad ma-
gnũ, & principes militum, venerunt in Aegyptũ ti-
27 mentes Chaldæos. ⁋ Factũ est verò in anno tricesimo
G septimo transmigrationis Ioachin regis Iudæ, mẽse
duodecimo, vicesima septima die mẽsis: subleuauit
Euil-merodach rex Babylonis anno quo regnare
18 cœperat, caput Ioachin regis Iuda de carcere. ⁋ Et
locutus est ei benignè, & posuit thronum eius su-
per thronum regum qui erant cum eo in Babylone.
29 ⁋ Et mutauit vestes eius quas habuerat in carcere,
& comedebat panem semper in conspectu eius cun
30 ctis diebus vitæ suæ. ⁋ Annonam quoque constituit
ei sine intermissione, quæ & dabatur ei à rege per sin
gulos dies, omnibus diebus vitæ suæ.

Libri quarti Regum finis.

LIBER PRIMVS, PARALIPOMENON:

Hebraicè Dibrehaiamim.

Beati Hieronymi in librum Paralipomenon *Præfatio*.

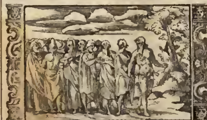
SI septuaginta Interpretum, pura & ut ab eis in Græcum versa est, æditio permaneret, superfluè me, Chromati episcoporum sanctissime atque doctissime, impelleres ut Hebræa tibi volumina Latino sermone transferrem. Quod enim semel aures hominum occupauerat, & nascentis ecclesiæ roborauerat fidem: iustum erat etiã nostro silentio comprobari. Nunc verò, cùm pro varietate regionum diuersa ferantur exemplaria, & germana illa antiquaq; translatio corrupta sit, atque violata: nostri arbitrij putas, aut è pluribus iudicare quid verum sit, aut nouum opus in veteri opere condere, illudentibusq; Iudæis, cornicum (ut dicitur) oculos configere. Alexandria & Aegyptus in septuaginta suis Hesychium laudat authorem. Constantinopolis vsque Antiochiam Luciani martyris exemplaria probat. Mediæ inter has prouinciæ Palesthinos codices legunt, quos ab Origene elaboratos Eusebius & Pamphilus vulgauerunt, totusq; orbis hac inter se trifaria varietate compugnat. Et certè Origenes non solùm exemplaria composuit quatuor editionum, è regione singula verba describens, vt vnus dissentiens, statim cæteris inter se consentientibus arguatur: sed, quod maioris audaciæ est, in editione septuaginta Theodotionis editionem miscuit, asteriscis designans quæ minus fuerãt, & virgulis quæ ex superfluo videbantur apposita. Si igitur alijs licuit non tenere quod semel susceperant: & post septuaginta cellulas, quæ vulgo sine authore iactantur, singulas cellulas aperuere, hocq; in ecclesiis legitur quod septuaginta nescierunt: cur me non suscipiant Latini mei, qui inuiolata editione veteri, ita nouam condidi, vt laborem meum Hebræis, &, quod his maius est, Apostolis authoribus comprobem? Scripsi nuper librum de optimo genere interpretandi, ostendens illa de Euangelio, Ex Aegypto vocaui filium meum: & Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Videbunt in quem compunxerunt: & illud Apostoli, Quæ oculus non vidit nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus illum: cæteraq; his similia in Hebræorum libris inueniri. Certè Apostoli & Euangelistæ septuaginta Interpretes nouerant, & vnde eis hæc quæ in septuaginta Interpretibus non habentur? Christus Dominus noster vtriusque testamenti conditor in Euangelio secundum Ioannem: Qui credit, inquit, in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Vtique scriptum est quod Saluator scriptum esse testatur. Vbi scriptum est? Septuaginta non habent, apocrypha nescit ecclesia: Ad Hebræos igitur reuertendum est, vnde & Dominus loquitur, & discipuli exempla præsumunt. Hæc pace veterum loquor: & obtrectatoribus meis tantùm respondeo, qui canino dente me rodunt, in publico detrahentes, & legentes in angulis, ijdem & accusatores & defensores, cùm in alijs probent quod in me reprobant: quasi virtus & vitium non in rebus sit sed cum authore mutetur. Cæterum memini editionem septuaginta translatorum, olim de Græco emendatam, tribuisse me nostris: nec inimicum debere existimari eorum quos in conuentu fratrum semper edissero. Et quòd nunc DIBREHAIAMIM, *id est, Verba dierum, interpretatus sum: idcirco feci, vt inextricabiles moras, & syluam nominum, quæ scriptorum confusa sunt vitio, sensuumq; barbariem apertius & per versuum cola digererem, mihimetipsi & meis iuxta Ismeniam cauens, si aures surdæ sunt cæterorum.*

AD DOMNIONEM, ET ROGATIANVM in librum Paralipomenon Præfatio B.Hieronymi.

Vomodo Græcorum historias magis intelligunt qui Athenas viderint: & tertium Virgilij Librum, qui à Troade per Leucaten, & Acroceraunia ad Siciliam, inde ad ostia Tiberis nauigauerint: ita sanctam scripturam lucidius intuebitur, qui Iudæam oculis contemplatus sit, & antiquarum vrbium memorias, locorumq́, vel eadem vocabula, vel mutata cognouerit. Unde & nobis curæ fuit cum eruditissimis Hebræorum hunc laborem subire: vt circuiremus prouinciam quam vniuersæ Christi ecclesiæ sonant: fateor enim mi Domnion & Rogatiane carissimi, nũquam me in diuinis voluminibus proprijs viribus credidisse: nec habuisse opinionẽ meã: sed ea etiam de quibus scire me arbitrabar, interrogare me solitũ, quãtò magis de his super quibus anceps eram? Denique cùm à me nuper literis flagitassetis, vt uobis Librum Paralipomenon Latino sermone trãsferrem, de Tyberiade quẽdam legis doctorem, qui apud Hebræos admirationi habebatur, assumpsi: & contuli cũ eo à vertice (vt aiũt) vsque ad extremum vnguem: & sic confirmatus, ausus sum facere quod iubebatis. Liberè enim vobis loquor: ita in Græcis & Latinis codicibus hic nominum liber vitiosus est, vt nõ tam Hebræa quàm Barbara quædam, & Sarmatica nomina coniecta arbitrandum sit. Nec hoc septuaginta Interpretibus, qui spiritu sancto pleni, ea quæ vera fuerunt transtulerunt: sed scriptorum culpæ adscribendum, dum de emendatis inemendata scriptitant: & sæpe tria nomina subtractis e medio syllabis in vnum vocabulum cogunt: vel è regione vnum nomẽ, propter latitudinẽ suam, in duo vel tria vocabula diuidunt. Sed & ipsæ appellationes, non homines, vt pleriq́, existimãt, sed vrbes, & regiones. & saltus, & prouincias sonant: & obliquè sub interpretatione & figura eorum, quædam narrantur historiæ: de quibus in Regnorum libro dicitur. Nonne ecce hæc scripta sunt in Libro verborum dierũ regum Iuda? Quæ vtique in nostris codicibus non habentur. Hoc primum sciendum, quòd apud Hebræos, Paralipomenon liber vnus sit: & apud illos vocatus DIBRE-HAIAMIN *id est, Verba dierum: qui propter magnitudinem apud nos diuisus est, quod nonnulli etiam in Bruto Ciceronis dialogo faciunt, vt eum in tres partes secent, cùm vnus à suo auctore sit editus. Deinde illud etiam attendendum, quòd frequenter nomina non vocabula hominum, sed rerum (vt dixi) significantias sonãt. Ad extremum quòd omnis eruditio scripturarum in hoc libro cõtinetur: & historiæ quæ vel prætermissæ sunt in suis locis vel perstrictæ leuiter, hic per quædam verborum compẽdia explicentur. Orationum itaque vestrarũ adiutus auxilio, misi librum beneuolis placiturum, tamen inuidis displiciturum esse non ambigo. Optima enim quæq́, (vt ait Plin.) malunt contemnere pleriq́, quàm discere. Siquis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos, suam conscientiam recolat, videat ordinem textumq́, sermonis: & tũc nostro labori si potuerit, detrahat. Vbicunque ergo asteriscos, id est, stellas, radiare in hoc volumine videritis, ibi sciatis de Hebræo additum quod in Latinis codicibus nõ habetur. Ubi verò obelus, transuersa scilicet virga præposita est, illic signatur quid septuaginta Interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus sancti authoritatem, licet in Hebræis voluminibus non legatur*

CAPVT PRIMVM.

Gene.5.b. 1 4 d. 23 &c 5 b. 10 Gen. 10 a.

1 Adam, Seth, Enos ¶ Cainan, Malaleel, Ia-
A red, ¶ Henoch, Mathusale, Lamech. ¶ Noë
2 Sem Cham, et Iapheth. ¶ Filii Iapheth:
3 Gomer, et Magog, et Madai et Iauan,
4 Thubal, Mosoch, Thiras. ¶ Porrò filii Gomer: Asce-
5 nez et Riphath et Thogorma. ¶ Filii autem Iauan:
6 Elisa et Tharsis Cethim et Dodanim; ¶ Filii Cham
7 Chus, et Mesráim et Phut et Chanaan. ¶ Filii autem
8 Chus: Saba et Heuila, Sabatha et Regma et Saba-
9 thaca, Porrò filii Regma: Saba et Dadan. ¶ Chus au Gen. 10. b.8.
10 tem Nemrod: iste cœpit esse potens in terra. ¶ Me-
11 sráim verò genuit Ludim et Anamim et Laabim et
12 Nephtuim, ¶ Phetrusim quoque et Cassuim: de qui
B bus egressi sunt Philisthiim, et Caphtorim. ¶ Cha-
13 naan verò genuit Sidonem primogenitum suũ: He-
14 thęum quoq; ¶ et Iebusęum et Amorrhęum, et Ger-
15 gesæum, ¶ Heuęumque et Aracęum, et Sinæum, Gen. 10. d.
16 ¶ Aradium quoque et Samaręum, et Hamathęũ. ¶ Fi- 12. 11. b. 10.
17 lii Sem: Aelam et Assur et Arphaxad et Lud et Arã.
18 Hus et Hul et Gether, et Mosoch. ¶ Arphaxad autẽ
19 genuit Sale, qui et ipse genuit Heber. ¶ Porrò He-
bernati sunt duo filii, nomẽ vni Phaleg, quia in die
bus eius diuisa est terra: et nomẽ fratris eius Iectã.

20 ¶ Iectan autem genuit Elmodad & Saleph & Asar-
21 muth & Iare, ¶ Adoram quoque & Vzal & Decla.
22 ¶ Hebal etiam & Abinaël & Saba, nec non ¶ & O-
23 phir & Hevila & Iobab. omnes isti filij Iectã. ¶ Sem,
24 Arphaxad, Sale, ¶ Heber, Phaleg, Ragau, ¶ Serug,
25 Nachor, Thare, ¶ Abram, iste est Abraham. ¶ | Filij
Ge. 11. d. 26. 26 autem Abraham, Isaac & Ismahel: ¶ Et hæ genera-
Gen. 25. b. 12. 27 tiones eorum. ¶ | Primogenitus Ismaelis, Nabaioth
28 & Gedar & Abbeel, & Mabsam, ¶ & Masma & Du-
29 ma, Massa, Hadad, & Thema, ¶ Iachur Naphis. Ced-
30 ma, hi sunt filij Ismahelis. ¶ Filij autem Ceturæ con
C cubinæ Abraham, quos genuit: Zamran, | Iecsan, Ma-
31 dan, Madian, Iesboc & Sue. Porrò filij Iecsan: Saba,
32 & Dadan. Filij autem Dadan: Assurim & Latussim
33 & Laomim. ¶ | Filij autem Madian: Epha & Epher
Gen. 25. a. 3. & Henoch & Abida & Eldaa. omnes hi filij Ceturæ.
Gen. 25. c. 18. 34 ¶ | Genuit autem Abraham Isaac cuius fuerunt filij
Gen. 36. b. 11. 35 Esau & Israel. ¶ | Filij Esau: Eliphaz, Rahuel, Iebus,
36 Ihelom, & Core. ¶ Filij Eliphaz, Themam, Omar, Se
37 phi, Gathan, Cenez Thana, Amalec. ¶ Filij Rahuel:
38 Nahath Zara, Samma, Meza. ¶ Filij Seir: Lotan, So-
39 bal, Sebeon, Aua, Dison, Eser, Disan. ¶ Filij Lotam:
Hori, Homam. Soror autem Lotan fuit Thamna.
40 ¶ Filij Sobal: Alian, & Manahath, & Ebal, Sephi, &
Onam. Filij Sebeon: Aia, & Ana. Filij Ana: Dison.
41 ¶ Filij Dison: Hamram, & Hesebã, & Iethran & Cha
42 ran. ¶ Filij Eser: Balaan & Zauan & Iacan. Filij Disõ:
43 Hus & Aran. ¶ Isti sunt reges qui imperauerunt in
D Terra-Edom, antequam esset rex super filios Israël.
Bale filius Beor & nomen ciuitatis eius, Denaba.
44 ¶ Mortuus est autem Bale, & regnauit pro eo Iobab
45 filius Zare de Bosra. ¶ Cumque & Iobab fuisset mor
tuus, regnauit pro eo Husam de Terra-Themano-
46 rum. ¶ Obiit quoque & Husam, & regnauit pro eo
Adad filius Badad, qui percussit Madiam in terra
47 Moab, & nomen ciuitatis eius Auith. ¶ Cumque,
& Adad fuisset mortuus, regnauit pro eo Semla de
48 Masreca. ¶ Sed & Sẽla mortuus est, & regnauit pro
49 eo Saul de Rohoboth quę iuxta amnẽ sita est. ¶ Mor
tuo quoque Saul, regnauit pro eo Balanan filius
50 Achobor. ¶ Sed & hic mortuus est, & regnauit pro
eo Adad: cuius vrbis nomen fuit Phau, & appellata
est vxor eius Meetabel filia Matred filiæ Mezaab.
51 ¶ Adad autem mortuo duces pro regibus in Edom
esse cœperũt, dux Thamna, dux Alua, dux Ietheth,
52 ¶ dux Oolibama, dux Ela, dux Phinõ, ¶ dux Cenez,
53 dux Themam, dux Mabsar, ¶ dux Magdiel, dux Hi-
54 ram. Hi duces Edom.

CAPVT II.

Gen. 29. g. 32. & 30. a. 1. & 35. c. 23. 1 FIlij autem Israël: | Ruben, Simeon, Leui,
A Iuda, Issachar, & Zabulon, ¶ Dan, Ioseph,
2 Ben-iamin, Nephthali, Gad & Aser. ¶ | Fi
Ge. 38. a. 3. 3 lij Iuda: Her, Onan, & Sela. hi tres nati
sunt ei de filia Sue Chananitidis. Fuit autem Her
primogenitus Iuda, malus coram Domino, & occi-
4 dit eum. ¶ Thamar autem nurus eius peperit ei Pha
5 res & Zara. omnes ergo filij Iuda, quinque. ¶ Filij au
Ios. 4. a. 1. Mat. 1. a. 1. 6 tem Phares. Hesron & Hamul. ¶ Filii quoque Zare:
Ios. 7. a. 1. Zamri & Etham & Eman, Chalchal quoque, & Dar
7 da: simul quinque. ¶ Filij Charmi: Achar, | qui tur-
Ruth. 4. d. 19. B bauit Israël, & peccauit in furto anathematis. ¶ Fi-
8 lij Ethan Azarias. ¶ Filij autem Hesron qui nati sunt
9 ei: Ierameel & Ram & Calubi. ¶ | Porrò Ram ge-
10 nuit Aminadab, Aminadab autem genuit Nahas-
11 son principem filiorum Iuda. ¶ Nahasson quoque
12 genuit Salma, de quo ortus est Booz. ¶ Booz verò
13 genuit Obed, qui & ipse genuit Isai: ¶ | Isai autem 1. Re. 16. b. 10. & 17. b. 12.
genuit primogenitũ Eliab, secundum[*] Aminadab, [*] Abinadab 1.
14 tertium Sammaa, ¶ quartum Nathanael quintum
15 Raddai, ¶ sextum Asom, septimum Dauid. ¶ Quo-
16 rum sorores fuerũt Saruia & Abigail. Filij Saruiæ:
17 Abisai, Ioab, & Asael, tres. ¶ Abigail autem genuit
18 Amasa, cuius pater fuit Iether Ismahelites, ¶ Caleb
verò filius Hesron accepit vxorem nomine Azuba,
de qua genuit Ierioth, fueruntque filij eius Iaser &
19 Sobab & Ardon, ¶ Cumque mortua fuisset Azuba,
C accepit vxorẽ Caleb, Ephrath quæ peperit ei Hur.
20 ¶ Porrò Hur genuit Vri: & Vri genuit Bezeleel.
21 ¶ Post hęc ingressus est Hesron ad filiam Machir pa
tris Galaad, & accepit eam cùm esset annorum sexa
22 ginta: quæ peperit ei Segub. ¶ Sed & Segub genuit
Iair, & possedit viginti tres ciuitates in terra-Ga-
23 laad. ¶ Cœpitque Gessur & Aram oppida Iair, & Ca
nath & viculos eius sexaginta ciuitatum: omnes isti
24 filij Machir patris Galaad. ¶ Cùm autem mortuus
esset Hesron ingressus est Caleb ad Ephrata. Ha-
buit quoque Hesron vxorem Abia quæ peperit ei
25 Ashur patrem Thecuæ. ¶ Nati sunt autem filij Iera
D meel primogeniti Hesron, Ram primogenitus eius,
26 & Buna & Aram, & Asom, & Achia. ¶ Duxit quoque
vxorem alteram Ierameel nomine Atara, quæ fuit
27 mater Onam. ¶ Sed & filij Ram primogeniti Iera-
28 meel, fuerunt Moos, Iamin & Acar. ¶ Onam autem
habuit filios Semei & Iada. Filij autem Semei: Na-
29 dab & Abisur. ¶ Nomen verò vxoris Abisur[*], Abi-
30 hahil quæ peperit ei Ahobban, & Molid. ¶ Filij au-
tem Nadab fuerunt Saled, & Apphaim. Mortuus
31 est autem Saled absque liberis. ¶ Filius verò Ap-
phaim, Iesi: qui Iesi genuit Sesan, Porrò Sesan ge-
32 nuit Oholai. ¶ Filij autem Iada fratris Semei: Iether
& Ionathan. Sed & Iether mortuus est absque libe-
33 ris. ¶ Porrò Ionathan genuit Phaleth & Ziza. Isti fue
34 runt filij Ierameel. ¶ Sesan autem non habuit filios,
E sed filias: & seruum Aegyptium, nomine Ieraa.
35 ¶ Deditque ei filiam suam vxorem: quæ peperit ei
36 Ethei. ¶ Ethei autem genuit Nathan, & Nathan ge-
37 nuit Zabad, ¶ Zabad quoque genuit Ophlal, ¶ & O-
38 phlal genuit Obed, ¶ Obed genuit Iehu, Iehu genuit
39 Azariam, Azarias genuit Helles, & Helles genuit
40 Elasa, ¶ Elasa genuit Sisamoi, Sisamoi genuit Sel-
41 lum, ¶ Sellom genuit Icamiam, Icamia autẽ genuit
42 Elisama. ¶ Filij autem Caleb fratris Ierameel: Messa
F primogenitus eius, ipse est pater Ziph: & filij Mare
43 sa patris Hebron. ¶ porrò filij Hebron, Core & Ta-
44 phua, & Recem, & Samma, ¶ Samma autem genuit
Raham patrem Iercaam, & Recem genuit Sammai.
45 ¶ Filius[*] Sammai, Mahon: & Mahõ pater Beth-sur, [*] autem 3
46 ¶ Epha autem concubina Caleb peperit Haran &
47 Mosa & Gezez. Porrò Haram genuit Gezez. ¶ Filij
autem Iahaddai, Regom & Ioathã & Gelan & Pha
48 let & Epha & Saaph. ¶ Concubina Caleb Maacha,
49 peperit Saber, & Tharana, ¶ Genuit autem Saaph
pater Madmena, Sue patrem Machbena, & patrem
50 Gabaa. ¶ Filia verò Caleb, fuit Achsa. ¶ Hi erant filij
G Caleb, filij Hur, primogeniti Ephratha, Sobal pater
51 Cariathiarim. Salma pater Beth-lehem, Hariph pa
52 ter Beth-gader. ¶ Fuerunt autem filij Sobal patris
Cariath-iarim, Qui videbat dimidium Requetio-
53 num. ¶ Et de cognatione Cariath-iarim, Iethrei,
& Aphuthei, & Semathei, & Maserei. Ex his
54 egressi sunt Saraitæ & Esthaolitæ. ¶ Filij Sal-

ma Beth-léhem, & Netophathi, Coronæ domus
55 Ioab, & Dimidium Requietionis Sarai. ¶ Cognatio
nes quoque scribarum habitantium in Iabes, Canē
tes atque Resonantes, & in tabernaculis commorā-
tes. Hi sunt Cinai, qui venerunt de Calore patris
Domus Rechab.

CAPVT III.

1 Dauid verò hos habuit filios, qui ei nati 2.Reg.3.a.2.
A sunt in Hebron: primogenitum Amnon
ex Achinoam Iezrahelitide: secundum
2 Daniel de Abigáil Carmelitide, ¶ tertiū
Absalom filium Maacha filiæ Tolmai regis Gessur,
3 quartum Adoniam filium Aggith, ¶ quintum Sapha
tiam ex Abital, sextum Iethraham de Egla vxore
4 sua. ¶ Sex ergo nati sunt ei in Hebron, vbi regnauit
septem annis & sex mensibus. Triginta autem & tri
5 bus annis regnauit in Ierusalem. ¶ Porrò in Ierusa 3.Reg.9.c.14.
B lem nati sunt ei filij Sinmaa & Sobab, & Nathan, &
6 Salomon, quatuor de Beth-sabee filia Ammiel, Beth-sua.
7 ¶ Iebaar quoque & Elisama & Eliphalet & Noge
8 & Nopheg & Iaphia, ¶ necnō Elisama & Eliada Eli
9 phélet, nouem: ¶ omnes hi filij Dauid, absque filiis
concubinarum: habueruntque sororem Thamar.
10 ¶ Filius autem Salomonis, Roboam: cuius Abia fi-
lius, genuit Asa. De hoc quoque natus est Iosaphat
11 ¶ pater Ioram, qui Ioram genuit Ochoziam, ex quo
12 ortus est Ioas: ¶ & huius Amasias filius, genuit Aza
13 riam. Porrò Azariæ filius Ioatham ¶ procreauit A-
chaz patrem Ezechiæ, de quo natus est Manasses:
14 ¶ Sed & Manasses genuit Amon patrem Iosiæ. ¶ Fi-
C lij autem Iosiæ fuerunt, primogenitus Iohanan, se-
15 cundus Ioacim, tertius Sedecias, quartus Sellum.
16 ¶ De Ioacim natus est Iechonias, & Sedecias. ¶ Fi- Mat.1.b.11.
17 lij Iechoniæ fuerunt: Asir, Salathiel, ¶ Melchiram,
18 Phadaia, Senneser, & Iecemia, Sama, & Nadabia.
19 ¶ De Phadaia orti sunt Zorobabel, & Semei. Zoro-
babel genuit Mosollam, Hananiam, & Salomith
20 sororem eorum: ¶ Hasabam quoque & Ohol & Ba
21 rachiam, & Hasadiam Iosabheled, quinque. ¶ Filius
D autem Hanania Phaltias pater Ieseiæ, cuius filius
Raphaia: huius quoque filius, Arnan, de quo natus
22 est Obdia, cuius filius fuit Sechenias: ¶ Filij Seche-
niæ, Semeia, cuius filij Hattus & Iegaal & Baria &
23 Naaria, & Saphat, & Sefa, sex numero. ¶ Filius Naa
24 riæ, Elioenai & Ezechias & Ezricam tres. ¶ Filius
Elioenái, Oduia & Eliasub & Pheleia & Accub, &
Iohanan & Dalaia & Anani, septem.

CAPVT IIII.

1 Filij Iuda: ¶ Phares, Hesron & Charmi, & Sup.2.a.
A Hur & Sobal. ¶ Raia verò filius Sobal ge Gen.38.g.29. & 46.b.12.
2 nuit Iahath, de quo nati sunt Ahumai &
3 Laad, hæ cognationes Sarathi. ¶ Ista
quoque stirps Etham: Iezrahel & Iesema & Iede-
bos: Nomen quoque sororis eorum, Asalelphuni.
4 Phanuel autē pater Gedor, & Ezer pater Hosa. isti
sunt filij Hur primogeniti Ephrata patris Beth-lé-
5 hem. ¶ Assur verò patri Thecuæ erant duæ vxores,
6 Halaa & Naara, ¶ Peperit autem ei Naara, Oozam
& Hepher, & Themani & Ahasthari, isti sunt filij
7 Naara. ¶ Porrò filij Haala: Séreth, & Sahar & Eth-
8 nam. ¶ Cos autem genuit Anob & Soboba, & co-
9 gnationem Aharehel filij Arum. ¶ Fuit autem Iabes
B inclytus præ fratribus suis, & mater eius vocauit no
men illius Iabes, dicens: Quia peperi eum in dolo-
10 re. ¶ Inuocauit verò Iabes Deum Israël, dicens: Si
benedicens benedixeris mihi, & dilataueris termi-
nos meos, & fuerit manus tua mecum, & feceris me
à malitia non opprimi. Et præstitit Deus quæ pre-
11 catus est. ¶ Caleb autem frater Sua, genuit Mahir,
12 qui fuit pater Esthon. ¶ Porrò Esthon genuit Beth-
rapha, & Phesse & Theinna patrem vrbis Naas, hi
13 sunt viri Recha. ¶ Filij autem Cenez: Othoniel & Sa
C raia. Porrò filij Othoniel, Hathat & Mahonathi.
14 ¶ Mahonathi genuit Ophra. Saraia autem genuit
Ioab patrem Vallis artificum: ibi quippe artifices
15 erant. ¶ Filij verò Caleb filij Iephone, Hir & Ela &
16 Nahan. Filij quoque Ela Cenez. ¶ Filij quoque Ia-
17 leleel: Ziph & Zipha, Thiria & Asrael. ¶ Et filij Ez-
ra: Iether & Mered & Epher & Ialon, genuitque
18 Mariam & Sammái & Iesba patrem Esthamo. ¶ V-
xor quoque eius Iudaia, peperit Iared patrem Ge-
dor, & Heber patrem Socho, & Icuthiel patrem Za
noe. hi autem filij Bethiæ filiæ Pharaonis, quam ac-
19 cepit Mered. ¶ Et filij vxoris Odaiæ sororis Naham
D patris Ceila, Carmi, & Esthamo qui fuit de Macha
20 thi. ¶ Filij quoque Simon: Ammon & Rinna filius
Hanan, & Thilon. Et filij Iesi, Zoheth & Bēzoheth.
21 ¶ Filij Sela, Filij Iudæ: Her pater Lecha, & Laada Gen.38.a.3.
pater Maresa & cognationes domus operantium
22 byssum in Domo-iuramenti. ¶ Et qui stare fecit so-
lem, virique Mendacii, & Securus & Incendens,
qui principes fuerunt in Moab, & qui reuersi sunt
23 in Lahem. hæc autem verba vetera. ¶ Hi sunt figu-
li habitantes in Plantationibus & in Sepibus, apud
regem in operibus eius, commoratique sunt ibi.
24 ¶ Filij Simeon, Namuel, & Iamin, Iarib, Zara, Saul, Gen.46.b.10.
E ¶ Sellum filius eius, Mabsam filius eius, Masma fi-
25 lius eius. ¶ Filij Masma: Hamuel filius eius, Zachur
26 filius eius, Semei filius eius. ¶ Filij Semei sedecim,
27 & filiæ sex: fratres autem eius non habuerunt filios
multos, & vniuersa cognatio non potuit adæquare
28 summam filiorum Iuda. ¶ Habitauerunt autem in
29 Bersabee & Molada & Hasar-sual, ¶ & in Bala, & in
30 Asom, & in Tholad, ¶ & in Bathuel, & in Horma,
31 & in Sicelег, ¶ & in Beth-marchaboth, & in Hasar
susim, & in Beth-berai, & in Saarim. hæ ciuitates eo
32 rum vsque ad regem Dauid. ¶ Villæ quoque eorū:
Etam & Aen, Remmon, & Thochem & Asan, ciui-
33 tates quinque. ¶ Et vniuersi viculi eorum per circui
F tum ciuitatum istarum vsque ad Baal. hæc est habi-
34 tatio eorum, & sedium distributio. ¶ Mosobab quo-
35 que & Iemlech, & Iosa filius Amasiæ. ¶ & Ioel, &
Iehu filius Iosabiæ filij Saraiæ, filij Asiel, & Elioenái
36 & Iacoba, & ¶ Isuhaia & Asaia & Adiel & Ismiel, &
37 Banaia. ¶ Ziza quoque filius Sephei filij Allon filij
38 Idaia filij Semri filij Samaia: ¶ Isti sūt nominati prin
cipes in cognationibus suis, & in domo affinitatum
39 suarum multiplicati sunt vehementer. ¶ Et pro-
fecti sunt vt ingrederentur in Gador vsque ad o-
rientem vallis, & vt quærerent pascua gregibus
40 suis. ¶ Inueneruntque pascuas huberes & valde
G bonas, & terram latissimam & quietam & ferti-
lem, in qua antè habitauerant de stirpe Cham.
41 ¶ Hi ergo venerunt quos suprà descripsimus no-
minatim, in diebus Ezechiæ regis Iuda: & per-
cusserunt tabernacula eorum, & habitatores qui
inuenti fuerant ibi, & deleuerunt eos vsque in præ-
sentem diem: habitaueruntque pro eis, quoniam

42 hubertimas paſcuas ibidem repererunt. ¶ De filiis
quoque Simeon abierunt in montem Seir viri quin
genti,habentes principes Phaltiam & Naariã & Ra
43 phaiam & Oziel Flios Ieſi,¶ & percuſſerũt reliquias
quæ euadere potuerant Amalecitarum,& habitaue
runt ibi pro eis vſque ad diem hanc.

CAPVT V.

Gen.35.d. 22.49.a.4.
1 A Filij quoque Ruben primogeniti Iſraël(ipſe quippe fuit primogenitus eius, ſed cũ
violaſſet thorum patris ſui,data ſunt pri
mogenita eius filiis Ioſeph filij Iſraël, &
2 non eſt ille reputatus in primogenitum. ¶ Porrò Iu-
das qui erat fortiſſimus inter fratres ſuos, de ſtirpe
eius principes germinati ſunt: primogenita autem
Gen.46 b.9.
3 reputata ſunt Ioſeph) ¶ filij ergo Ruben primoge-
niti Iſraël: Enoch & Phalln, Eſron & Charmi.
Exod. 6.c. 14.
4 ¶ Filij Ioel,Samia filius eius,Gog filius eius, Semei
Num. 26. a.5.
5 filius eius, ¶ Micha filius eius, Reia filius eius, Baal
6 filius eius. ¶ Beera filius eius, quem captiuum duxit
Thelgath-phalnaſar rex Aſſyriorũ, & fuit princeps
7 in tribu Ruben. ¶ Fratres autem eius & vniuerſa co-
gnatio eius quando numerabantur p familias ſuas,
8 habuerunt principes Iehiel,& Zachariam. ¶ Porrò
Bala filius Azaz,filij Samma,filij Ioel,ipſe habitauit
9 in Aroer vſque ad Nebo & Beelmeon. ¶ Contra o-
B rientalem quoque plagam habitauit vſq; ad introi-
tum eremi & flumen Ephrátem. Multum quippe iu
mentorum numerum poſſidebãt in Terra-Galaad.
10 ¶ In diebus autem Saul præliati ſunt contra Agare-
nos,& interfecerunt illos,habitaueruntq́ue pro eis
in tabernaculis eorum, in omni plaga quæ reſpicit
11 ad orientem Galaad. ¶ Filij verò Gad è regione eo-
rum habitauerunt in Terra-Baſan vſque Selcha:
12 ¶ Ioel in capite,& Sapham ſecundus: Ianai autem
13 & Saphat in Baſan. ¶ Fratres verò eorum ſecundum
domos cognationum ſuarum, Michael & Moſollã
& Sebe & Iorai & Iachan & Zie, & Heber, ſeptem.
14 ¶ Hi filij Abiháil,filij Huri,filij Iara,filij Galaad, filij
15 Michael, filij Ieſeſi, filij Ieddo, filij Buz: ¶ Fratres
quoque filij Abdiel, filij Guni, principes domus in
16 familiis ſuis. ¶ Et habitauerũt in Galaad & in Baſan
& in viculis eius,& in cunctis ſuburbanis Saron, vſ-
17 que ad terminos. ¶ Omnes hi numerati ſunt in die-
C bus Ioatham regis Iuda, & in diebus Ieroboã regis
18 Iſraël. ¶ Filij Ruben & Gad & dimidiæ tribus Manaſ
ſe,viri bellatores,ſcuta portantes & gladios,& ten-
dentes arcum,eruditiq́; ad prelia,quadraginta qua-
tuor millia, & ſeptingenti ſexaginta procedẽtes ad
19 pugnam. ¶ Dimicauerunt contra Agarenos: Ituræi
20 verò,& Naphis,& Nodab ¶ præbuerunt eis auxiliũ.
Traditiq́ue ſunt in manus eorum Agareni, & vni-
uerſi qui fuerant cum eis, quia Deum inuocauerũt
cùm præliarentur:& exaudiuit eos, eo quòd credi-
21 diſſent in eum. ¶ Ceperuntq́ue omnia quæ poſſede
rant,camelorum quinquaginta millia, & ouium du
centa quinquaginta millia, & aſinos duo millia, &
22 animas hominum cẽtum millia. ¶ Vulnerati autem
multi corruerunt.fuit enim bellum Domini. Habi-
23 taueruntq́ue pro eis vſque ad tranſmigrationẽ. ¶ Fi
D lij quoque dimidiæ tribus Manaſſe poſſederunt ter
ram à finibus Baſan vſque Baal,Hermon & Sanir,&
montem Hermon. ingens quippe numerus erat.
24 ¶ Et hi fuerunt principes domus cognationis eorũ,
Epher,& Ieſi,& Eliel,& Exriel,& Ieremia,& Odo-
ia, & Iediel viri fortiſſimi & potentes, & nomina
25 duces in familiis ſuis. ¶ Reliquerunt autem Deu
patrum ſuorum, & fornicati ſunt poſt deos popu
26 rum terræ,quos abſtulit Deus coram eis. ¶ & ſuſc
tauit Deus Iſraël ſpiritum Phul regis Aſſyriorum,
ſpiritum Thelgath-phalnáſar regis Aſſur: & tranſ
lit Ruben & Gad & dimidiam tribum Manaſſe,
adduxit eos in Lahela,& in Habor,& Ara, & fluu
Gozan,vſque ad diem hanc.

CAPVT VI.

1 A Filij Leui: Gerſon, Caath,& Merari. ¶ F
lij Caath,Amrã, Iſaar,Hebron, & Ozi
2 ¶ Filij Amram: Aaron, Moyſes & Mari
3 ¶ Filij Aaron, Nadab,& Abiu,Eleazar,
4 Ithamar. ¶ Eleazar genuit Phinees, & Phinees g
5 nuit Abisúe, ¶ Abisúe verò genuit Bocci: & Boc
6 genuit Ozi, ¶ Ozi genuit Zaraiam, & Zaraias genu
7 Meraioth. ¶ Porrò Meraioth genuit Amariam,
8 Amarias genuit Achitob, ¶ Achitob genuit Sado
9 & Sadoc genuit Achimaas, ¶ Achimaas genuit A
10 riam,Azarias genuit Iohanan, ¶ Iohanã genuit A
riam. ipſe eſt qui ſacerdotio functus eſt in dom
11 quam ędificauit Salomon in Ieruſalem. ¶ Genuit a
tem Azarias Amariam,& Amarias genuit Achito
12 ¶ Achitob genuit Sadoc,& Sadoc genuit Sellũ, ¶ S
lum genuit Helciam, & Helcias genuit Azarian
14 ¶ Azarias genuit Saraiã, & Saraias genuit Ioſcde
15 ¶ Porrò Ioſedec egreſſus eſt, quando tranſtulit D
B minus Iudam & Ieruſalem per manus Nabucdon
16 ſor. ¶ Filij ergo Leui: Gerſon,Caath,& Merari. ¶ F
17 hęc nomina filiorum Gerſon:Lobni,& Semei. ¶ F
18 lij Caath:Amram & Iſaar,& Hebron,& Oziel: ¶ Fi
19 Merari:Moholi & Muſi. Hæ autem cognationes L
20 ui ſecundum familias eorum. ¶ Gerſon,Lobni fili
21 eius,Iahath filius eius,Zamma filius eius, ¶ Ioab f
lius eius,Addo filius eius,Zara filius eius,Iethrái f
22 lius eius. ¶ Filij Caath, Aminadab filius eius, Co
23 filius eius,Aſir filius eius. ¶ Elcana filius eius,Abi
24 ſaph filius eius,Aſir filius eius, ¶ Tháhath filius eiu
Vriel filius eius,Ozias filius eius, Saul filius eius.
25 ¶ Filij Elcana:Amaſai,& Achimoth, ¶ & Elcana. F
26 lij Elcana, Sophai filius eius, Nahath filius eiu
27 ¶ Eliab filius eius,Ieroham filius eius, Elcana fili
C eius. ¶ Filij Samuel: primogenitus Vaſſeni, & Abi
28 ¶ Filij autem Merari,Moboli: Lobni filius eius,S
29 mei filius eius, Oza filius eius, ¶ Sammaa filius eiu
30 Haggia filius eius,Aſaia filius eius. Iſti ſunt quos c
31 ſtituit Dauid ſuper cãtores domus Domini,ex qu
32 collocata eſt arca. ¶ & miniſtrabant coram tabern
culo teſtimonij,canentes donec ędificaret Salom
domum Domini in Ieruſalem: ſtabant autem iu
33 xta ordinem ſuum in miniſterio. ¶ Hi verò ſunt q
aſſiſtebant cum filijs ſuis, de filijs Caath, Hema
34 cantor filius Ioel,filij Samuel. ¶ filij Elcana, filij I
35 roham, filij Eliel, filij Thohu, ¶ filij Suph, filij Elc
36 na,filij Mahath, filij Amaſai, ¶ filij Elcana, filij I
37 hel, filiæ Azariæ, filij Sophoniæ, ¶ filij Thahath, f
38 lij Aſir, filij Abiaſaph, filij Core. ¶ filij Iſaar, fi
39 Caath,filij Leui, filij Iſraël. ¶ Et frater eius Aſap
qui ſtabat à dextris eius, Aſaph filius Barachiæ, f
40 lij Sammaa, ¶ filij Michael,filij Baſaiæ,filij Melchia
41 ¶ filij Athanai,filij Zara,filij Adaia, ¶ filij Ethan, fi
42 ¶ Zamma,filij Semei, ¶ filij Ieth,filij Gerſon,filij Leu
43 ¶ Filij aũt Merari fratres eorũ,ad ſiniſtrã. ¶ Etban fi

46 lius Cuſi,filij Abdi , filij Maloch , ¶ filii Aſabiæ , filii
47 Amaſiæ,filii Helciæ, ¶ filii Amaſai,filii Boni filii So-
D mer,filii Moholi,filii Muſi, filii Merari , filii Leui.
48 ¶ Fratres quoque eorum Leuitæ qui ordinati ſunt
in cunctum miniſterium tabernaculi domus Domi-
49 ni.¶ Aaron verò & filii eius adolebant incenſum ſu
per altare holocauſti , & ſuper altare thymiamatis,
in omne opus Sancti ſanctorum : & vt præcarentur
pro Iſraël iuxta omnia quæ præceperat Moyſes ſer
50 uus Dei,¶ Hi ſunt autem filii Aaron: Eleazar filius
51 eius , Phinees filius eius, Abiſue filius eius, ¶ Bocci
52 filius eius,Ozi filius eius,Zarahia filius eius,¶ Mera
ioth filius eius , Amarias filius eius , Achitob filius
53 eius.¶ Sadoc filius eius , Achimaas filius eius . ¶ Et
54 hæc habitacula eorum per vicos atque cõfinia, fi-
liorum ſcilicet Aaron iuxta cognationes Caathita-
55 rum:ipſis enim ſorte contigerant.¶ Dederunt igitur
E eis Hebron in terra Iuda,& ſuburbana eius per cir- Ioſ.21.b.10.
56 cuitum:¶ agros autem ciuitatis,& villas,Caleb filio
57 Iephone.¶ Porrò filiis Aaron dederunt ciuitates ad
confugiendũ,Hebron & Lobna, & ſuburbana eius.
58 ¶ Iether quoque & Eſthemo cum ſuburbanis ſuis,
59 ſed & Helon & Dabir cum ſuburbanis ſuis . ¶ Aſan
60 quoque & Beth-ſemes & ſuburbana earũ.¶ De tri-
bu autem Ben-iamin : Gáber & ſuburbana eius, &
& Almath cum ſuburbanis ſuis . Anathoth quoque
cũ ſuburbanis ſuis . Omnes ciuitates tredecim per
61 cognationes ſuas , ¶ Filiis autem Caath reſiduis de
cognatione ſua, dederunt ex dimidia tribu Manaſ-
62 ſe in poſſeſſionem vrbes decem. ¶ Porrò filiis Ger-
ſon per cognationes ſuas de tribu Iſſachar, & de tri
bu Aſer,& de tribu Neph-thali,& de tribu Manaſſe
63 in Baſan,vrbes ˋtredecimˊ.¶ Filiis autem Merari per ˋquatuordecim 10.
F cognationes ſuas de tribu Ruben & de tribu Gad,
& de tribu Zabûlon, dederunt ſorte ciuitates duo-
64 decim . ¶ Dederunt quoque filii Iſraël Leuitis ci-
65 uitates , & ſuburbana earum ; ¶ dederuntque per
ſortem ex tribu filiorum Iuda , & ex tribu filio-
rum Simeon,& ex tribu filiorum Ben-iamin , vrbes
66 has quas vocauerunt nominibus ſuis . ¶ & his qui
erant de cognatione filiorum Caath,fueruntque ci
67 uitates in terminis eorum de tribu Ephráim.¶ |De- Ioſ.21.b.10.
derunt ergo eis vrbes ad confugiendum,Sichem cũ
ſuburbanis ſuis in monte Ephráim:& Gazer cũ ſub-
68 urbanis ſuis : ¶ Iecmaam quoque cum ſuburbanis
69 ſuis,& Beth-horon ſimiliter,¶ nec non & Helon cũ
ſuburbanis ſuis , & Geth-remmon in eundem mo-
70 dum . ¶ Porrò ex dimidia tribu Manaſſe , Aner &
ſuburbana eius:Balaam & ſuburbana eius:his vide-
licet qui de cognatione filiorũ Caath reliqui erant.
71 ¶ Filiis autem Gerſon de cognatione dimidiæ tri-
bus Manaſſe,Gaulon in Baſan & ſuburbana eius, &
72 Aſtaroth cum ſuburbanis ſuis . ¶ De tribu Iſſachar,
G Cedes & ſuburbana eius,& Dabereth cum ſuburba
73 nis ſuis,¶ Ramoth quoque & ſuburbana eius,& Anẽ
74 cum ſuburbanis ſuis.¶ De tribu verò Aſer Maſal cũ
75 ſuburbanis ſuis,& Abdon ſimiliter.¶ ˋAſachˊ quoq; ˋHacoc.1.
& ſuburbana eius , & Rohob cum ſuburbanis ſuis.
76 ¶ Porrò de tribu Neph-thali , Cedes in Galilæa &
ſuburbana eius,Hamon cum ſuburbanis ſuis,& Ca
77 riatháim,& ſuburbana eius.¶ Filiis autem Merari re
ſiduis de tribu Zabulon, Remmono & ſuburbana
78 eius,& Thabor cum ſuburbanis ſuis . ¶ trans Iorda-
nem quoque ex aduerſo Iericho contra orientem
Iordanis , de tribu Ruben, Boſor in ſolitudine cum
79 ſuburbanis ſuis , & Iaſſa cum ſuburbanis ſuis .¶ Ca-
demoth quoque & ſuburbana eius , & Mepháath cũ
80 ſuburbanis ſuis.¶ Nec non & de tribu Gad, Ramoth
in Galaad & ſuburbana eius ,& Manáim cũ ſuburba
81 nis ſuis : ¶ ſed & Heſebon cum ſuburbanis ſuis , &
Iezer cum ſuburbanis ſuis.

CAPVT VII.

1 PORRÒ filii Iſſachar:Tola,& Phua , Iaſub &
A Simeron,quatuor. ¶ Filij Thola : Ozi &
2 Raphaia,& Ieriel,& Iemài,& Iebſem , &
Samuel principes per domos cognatio-
num ſuarum.De ſtirpe Thola viri fortiſſimi numera
ti ſunt in diebus Dauid,viginti duo millia ſexcenti.
3 ¶ Filii Ozi:Izrahia,de quo nati ſunt Michael,& Oba
4 dia,& Ioel,& Ieſia,quinque omnes principes.¶ Cũ-
que eis per familias , & populos ſuos , accincti ad
prælium , viri fortiſſimi triginta ſex millia : multas
5 enim habuerunt vxores, & filios . ¶ Fratres quoque
eorum per omnem cognationem Iſſachar, robuſtiſ
B ſimi ad pugnãdum,octoginta ſeptem millia nume-
6 rati ſunt.¶ |ˋFilii Ben-iamin,Bela,& Bechor,& Ia- ˋGe.46.c.21. -5.
7 dihel,tres.¶ Filii Bela:Eſbun,& Ozi,& Oziel,& Ieri
moth,& Vrai,quinque principes familiarum, & ad
pugnandum robuſtiſſimi:numerus autem eorum, vi
8 ginti duo millia & trigintaquatuor.¶ Porrò filii Be-
chor:Zamira,& Ioas,& Eliezer,& Elioenai,& Am-
ri,& Ierimoth,& Abia,& Anathoth & Almath: om
9 nes hi filii Bechor.¶ Numerati ſunt autem per fami
C lias ſuas principes cognationum ſuarũ ad bella for-
10 tiſſimi,viginti millia,& ducenti.¶ Porrò filii Iadihel
Balan.Filii autẽ Balan:Iehus,& Ben-iamin, & Aod,
11 & Chanaana,& Zethan,& Tharſis,Ahiſahar. ¶ om-
nes hi filii Iadihel , principes cognationum ſuarũ,
viri fortiſſimi,decem & ſeptem millia,& ducenti ad
12 prælium procedentes.¶ Sepham quoque & Haphã
13 filii Hir:& Haſim filii Aher.¶ Filii autem Neph-tha
14 li;Iaſiel,& Guni,& Ieſer,& Sellum,filii Bala: ¶ Por- ˋfiliiſ,c.
rò ˋfiliusˊ Manaſſe, Eſriel : concubinaque eius Syra
15 peperit Machir patrem Galaad. ¶ Machir autem ac
D cepit vxorem filiis ſuis Happhim & Saphan : & ha-
buit ſororem nomine Maacha:nomen autem ſecũ-
16 di Salphaad,natæque ſunt Salphaad filiæ. ¶ & pepe
rit Maacha vxor Machir filium vocauitque nomen
eius Phares:porrò nomen fratris eius,Sares : & filii
17 eius,Vlam,& Recen: ¶ Filius autem Vlam , Badan.
18 hi ſunt filii Galaad,filii Machir, filii Manaſſe . ¶ So-
ror autem eius rehina peperit virum decórum , &
19 Abiezer,& Mohola.¶ Erant autem filii Semida : A-
20 hin & Sechen et Leci,et Anian . ¶ Filii autẽ Ephrá-
im, Suthala , Bared filius eius , Tháhath filius eius,
Elada filius eius, Tháhath filius eius et huius filius
21 Zabad.¶ et huius filius Suthála et huius filius Ezer
et Elad:occiderunt aũt eos viri Geth indigenę,quia
22 deſcenderãt vt inuaderẽt poſſeſſiones eorũ.¶ Luxit
E igitur Ephráim pater eorum multis diebus,et vene
23 runt fratres eius vt conſolarentur eũ . ¶ Ingreſſusq;
eſt ad vxorẽ ſuã:quę concepit,et peperit filiũ , et vo
cauit nomen eius Beria , eo quòd in malis domus
24 eius ortus eſſet:¶ filia autem eius fuit Sara,quę ędi-
ficauit Beth-horon inferiorem , et ſuperiorem , et
25 Ozenſara.¶ Porrò filius eius Rapha , et Reſeph , et
26 Thale, de quo natus eſt Thaan , ¶ qui genuit Laa-
dan:huius quoque filius Ammiud,qui genuit Eliſa-
27 ma,¶ de quo ortus eſt Nun , qui habuit filiũ Ioſue.
28 ¶ Poſſeſſio aũt eorum et habitatio , Beth-el cũ filia-
bus ſuis,et contra Orientẽ Noran , ad occidẽtalem

plagam

plagam Gazer,& filiæ eius,Sichem quoque cum fi-
29 liabus ſuis, vſque ad Aſa cum filiabus eius. ¶ Iuxta
filios quoque Manaſſe Beth-ſan & filias eius, Ta-
nach & filias eius,Mageddo & filias eius, Dor & fi-
lias eius:in his habitauerunt filij Ioſeph, filij Iſraël.
Gen.46 b.17.
30 ¶ Filij Aſer:Iemna,& Ieſua,& Ieſſui,& Baria, & Sa
31 ra ſoror eorum.¶Filij aũt Baria:Heber,& Melchiel:
32 ipſe eſt pater Barſaith. ¶ Heber aũt genuit Iephlat,
33 & Somer,& Hotham, & Suàa ſororem eorũ. ¶ Filij
Iephlat:Phoſech, & Chamaal, & Aſoth : hi filij Ie-
34 phlat.¶ Porrò filij Somer Ahi,& Roaga,& Haba, &
35 Hara.¶Filij autẽ Helem fratris eius:Supha,& Iem-
G na,& Selles,& Amal.¶Filij Supha: Sue,Harnapher,
36 & Sual,& Beri,& Iamra,¶ Boſor,& Hod,& Samma,
37 & Saluſa,& Iethran,& Bera.¶ Filij Iether : Iephon-
38 ne,& Phaſpha,& Ara.¶ Filij autem Olla:Arce,& Ha
39 niel,& Reſia.¶ Omnes hi filij Aſer principes cogna-
40 tionum,electi atque fortiſſimi duces ducum: nume
rus autem eorum ætatis quæ apta eſſet ad bellum,
viginti ſex millia.

CAPVT VIII.

Gen.46.c.21. Inf.7.b.6.
1 BEn-iamin autem genuit Bale primogeni-
A tum ſuum, Asbel ſecundum, Ahara ter-
2 tium: ¶ Nohaa quartum,& Rapha quin-
3 tum.Fueruntque filii Bale:Addar,& Ge-
4 ra,& Abiud,¶ Abisùe quoque & Naaman,& Ahóe,
5 ¶ ſed & Gera,& Sephuphan,& Huram. ¶ Hi ſunt fi-
6 lij Ahód principes cognationum habitãtium in Ga
7 baa,qui translati ſunt in Manáath.¶Naaman autem
& Achia, & Gera ipſe tranſtulit eos, & genuit Oza
8 & Ahihud. ¶ Porrò Saharáim genuit in regione
Moab, poſtquã dimiſit Huſim & Bara vxores ſuas.
9 ¶ Genuit autem de Hodes vxore ſua Iobab, & Se-
B bia,& Moſa,& Molchon,¶Iehus quoque & Sechĩa,
10 &Marma.hi ſunt filij eius principes in familiis ſuis.
11 ¶ Mehuſim verò genuit Abitob,& Elphaal: ¶ Porrò
12 filij Elphàal:Heber,& Miſaan,& Saman:hic ædifica
13 uit Ono,& Lod,& filias eius.¶ Baria autem & Sama
principes cognationum habitantium in Aialon; hi
14 fugauerunt habitatores Geth.¶ Et Ahio,& Seſac,&
15 Ierimoth,¶ & Zabadia,& Arod,& Heder,¶Michael
16 quoque & Ieſpha, & Ioha filij Baria. ¶ Et Zabadia,
17 & Moſollam, & Hezeci, & Heber, & Ieſamari, &
18 Iezlia,& Iobab filij Elphaal.¶ Et Iacim, & Zechri,&
19 Zabdi,¶ & Elioënai,& Selethai,& Eliel,¶ & Adaia,
20 & Baraia,& Samarath filij Semei.Et Ieſphan, & He
21 bet,& Eliel,¶ & Abdon,& Zechri,& Hanam,& Ha-
C nania,& Elam,& Anathothia,¶ & Iephdaia:& Pha-
22 nuel filij Seſac.¶ & Samſari, et Sophoria, et Otho-
23 lia,¶ et Ierſia,et Elia,et Zechri,filij Ieroham.¶ hi pa
24 triarchæ,et cognationum principes, qui habitaue-
Inf.9.f.35.
25 runt in Ieruſalem.¶ In Gabaon autem habitauerũt
26 Abi-gabaon,et nomen vxoris eius Maacha.¶ Filiuſ
27 que eius primogenitus Abdon: et Sur, et Cis, et
28 Baal,et Nadab,¶ Gedor quoq; et Ahio, et Zacher,
29 et Macelloth: ¶ Macelloth genuit Samaa: habitaue
30 runtque ex aduerſo fratrum ſuorum in Ieruſalem
1.Re.14 g.51. Inf.9.g.39
31 cum fratribus ſuis. ¶ Ner autem genuit Cis,et Cis
32 genuit Saul.¶ Porrò Saul genuit Ionathan, et Mel-
33 chi-ſua,et Abinadab, et Esbáal: ¶ Filius autem Io-
D nathan,Merib-àal:et Merib-àal genuit Micha.¶ fi-
34 lij Micha, Phiton, et Melech, et Tharaa, et Ahaz,
35 ¶ et Ahaz genuit Ioada, et Ioada genuit Alamath,
36 et Azmoth,et Zamri:porrò Zamri genuit Moſa,¶ et
37 Moſa genuit Banaa cuius filius fuit Rapha: de quo
38 ortus eſt Elaſa,qui genuit Aſel.¶ Porrò Aſel ſex filij
fuerunt,his nominibus,Ezricam,Bocbur, Iſmahel,
39 Saria, Obdia, et Hanam:omnes hi, filij Aſel. ¶ Filij
autem Eſec fratris eius,Vlã primogenitus,et Iehus
40 ſecundus,et Eliphalet tertius. ¶ Fueruntq; filij Vlã
viri robuſtiſſimi, et magno robore tendẽtes arcum:
et multos habentes filios ac nepotes,vſque ad cen-
tũ quinquaginta-millia: Omnes hi filij Ben-iamin.

CAPVT IX.

1 VNiuerſus ergo Iſraël dinumeratus eſt: et
A ſumma eorum ſcripta eſt in libro regum
Iſraël,et Iuda: translatique ſunt in Baby
2 lonem,propter delictum ſuum. ¶ Qui au
tem habitauerunt primi in poſſeſſionibus, et in vrbi
bus ſuis:Iſraël et ſacerdotes,et Leuitæ,et Nathinei.
3 ¶ Commorati ſunt in Ieruſalem de filiis Iuda, et de
filiis Ben-iamin, de filiis quoque Ephráim, et Ma-
4 naſſe.¶ Othei filius Ammiud,filij Amri,filij Omrai,
5 filij Bonni,de filiis Phares filij Iuda. ¶ Et de Siloni,
6 Aſaia primogenitus, et filij eius. ¶ De filiis autem
Zara: Iehuel,et fratres eorum, ſexcenti nonaginta.
7 ¶ Porrò de filiis Ben-iamin:Salo filius Moſollam fi-
8 lij Oduia,filij Aſana, ¶ et Lobania filius Ierohan:et
B Ela filius Ozi, filij Mochori: et Moſollam filius Sa-
9 phatiæ,filij Rahuel,filij Iebaniæ, ¶ et fratres eorum
per familias ſuas,nongenti quinquaginta ſex. Om-
nes hi, principes cognationum per domos patrum
10 ſuorum. ¶ De ſacerdotibus autem: Iedaia, Ioiarib,
11 et Iachin. ¶ Azarias quoque filius Helciæ, filij Mo-
ſollam,filij Sadoc,filij Maraioth,filij Achitob, pon-
12 tifex domus Dei.¶ Porrò Adaias filius Ieroham, fi-
lij Phaſſur, filii Melchiæ et Máaſai filius Adiel filii
Iezra,filii Molollam,filii Moſollamith,filii Emmer:
13 ¶ Fratres quoq; eorum principes per familias ſuas,
mille ſeptingenti ſexaginta:fortiſſimi robore ad fa-
14 ciendum opus miniſterii in domo Dei. ¶ De Leui-
C tis autem:Semeia filius Haſſu filii Ezricam,filii Ha-
15 ſebia de filiis Merari. ¶ Bacbacar quoque carpenta
rius, et Galatb, et Mathania filius Micha, filii Ze-
16 chri,filii Aſaph,¶ et Obdia filius Semeiæ filii Galal,
filii Idithun:et Barachia filius Aſa, filii Elcana, qui
17 habitauit in atriis Netophati.¶Ianitores autem:Sel
lum,et Accub,et Telmon,et Ahiman: et frater eo-
18 rum Sellum princeps: ¶ vſque ad illum tempus, in
porta regis ad orientem,obſeruabant per vices ſuas
19 de filiis Leui.¶ Sellũ verò filius Core filii Abiaſaph,
filii Core,cum fratribus ſuis, et domo patris ſui, hi
ſunt Coritæ ſuper opera miniſterii, cuſtodes veſti-
bulorum tabernaculi: et familiæ eorum per vices
20 caſtrorum Domini cuſtodientes introitum. ¶ Phi-
nees autem filius Eleazari, erat dux eorum coram
21 Domino. ¶ Porrò Zacharias filius Moſollamia iani
D tor portæ tabernaculi teſtimonii. ¶ Omnes hi electi
22 in oſtiarios per portas, ducenti duodecim: et de-
ſcripti in villis propriis:quos conſtituerunt Dauid,
23 et Samuel Videns, in fide ſua ¶ tam ipſos quàm fi-
lios eorum in oſtiis domus Domini, et in taberna-
24 culo vicibus ſuis. ¶ Per quatuor ventos erant oſtia-
rii: id eſt ad orientem, et ad occidẽtem,et ad aqui-
25 lonem, et ad auſtrum. ¶ Fratres autem eorum in
viculis morabantur, et veniebant in ſabbathis
26 ſuis de tempore vſque ad tempus. ¶ His qua-
tuor Leuitis creditus erat omnis numerus ianito-
27 rum, et erant ſuper éxedras, et theſauros domus
E Domini. ¶ Per gyrum quoque templi Domini

E morabātur in custodiis suis: vt cùm tempus fuisset,
genere 10. 28 ipsi manè aperirent fores. ¶ De horum grege erant
& super vasa ministerij: ad numerum enim & infere
29 bantur vasa, & efferebantur. ¶ De ipsis, & qui credi-
ta habebant vtensilia sanctuarij, præerant similæ, &
30 vino, & oleo, & thuri, & aromatibus. ¶ Filij autem sa
cerdotum vnguenta ex aromatibus conficiebant.
31 ¶ Et Mathathias Leuites primogenitus Sellū Co-
ritæ, præfectus erat eorum quæ in Sartagine frige-
32 bantur. ¶ Porrò de filiis Caath fratribus eorum, su-
per panes erant propositionis, vt semper nouos per
33 singula sabbatha præpararent. ¶ Hi sunt principes
F cantorum per familias Leuitarū, qui in éxedris mo
rabantur: vt die ac nocte iugiter suo ministerio de-
34 seruirent. ¶ Capita Leuitarū per familias suas prin-
Sup. 8.c. 29. 35 cipes, manserunt in Ierusalem. ¶ | In Gabaon autem
commorati sunt pater Gabaon Iehiel, & nomē vxo
36 ris eius Maacha. ¶ Filius primogenitus eius Abdō,
37 & Sur, & Cis, & Baal, & Ner, & Nadab, ¶ Gedor
38 quoque, & Ahio, & Zacharias, & Macelloth. ¶ Por-
rò Macelloth genuit Saaman: isti habitauerunt è re
gione fratrum suorum in Ierusalem, cum fratribus
Sup. 8.d. 33. 39 suis. ¶ | Ner autem genuit Cis: Cis genuit Saul: &
G Saul genuit Ionathan, & Melchisúa, & Abiuadab,
40 & Esbaal. ¶ Filius autem Ionathan, Merib-báal: &
41 Merib-báal genuit Micha. ¶ Porrò filij Micha: Phi-
42 ton, & Melech, & Tharaa, & Ahaz. ¶ Ahaz autem ge
nuit Iara: & Iara genuit Alámath, & Azimoth &
43 Zamri. Zamri autem genuit Mosa. ¶ Mosa verò ge-
nuit Banaa: cuius filius Raphaia, genuit Elasa: de
44 quo ortus est Asel. ¶ Porrò Asel sex filios habuit his
nominibus, Ezricam, Bochru, Ismael, Saria, Obdia,
Hanan. hi sunt filij Asel.

CAPVT X.

1.Reg.31. a.1. 1 PHilisthiim autē pugnabant contra Israël,
A fugeruntque viri Israël Palæsthinos, & ce
ciderunt vulnerati in monte Gelbóe.
2 ¶ Cumque appropinquassent Philisthæi
persequentes Saul, & filios eius, percusserunt Iona-
3 than, & Abinadab, & Melchisúa filios Saul. ¶ Et ag-
grauatum est prælium contra Saul, inueneruntque
4 eum sagittarij, & vulnerauerunt iaculis. ¶ Et dixit
B Saul ad armigerum suum: Euagina gladium tuum,
& interfice me: ne fortè veniant incircuncisi isti, &
illudant mihi. Noluit autem armiger eius hoc face
re, timore perterritus: arripuit ergo Saul ensem, & ir
5 ruit in eum. ¶ Quod cùm vidisset armiger eius, vide-
licet mortuum esse Saul, irruit etiam ipse in gladiū
6 suum, & mortuus est. ¶ Interiit ergo Saul & tres fi-
lij eius, & omnis domus illius pariter concidit.
7 ¶ Quod cùm vidissent viri Israël qui habitabant in
campestribus, fugerūt: & Saul ac filiis eius mortuis,
derelinquerunt vrbes suas, & huc illucque dispersi
sunt, veneruntq; Philisthiim, & habitauerunt in eis.
8 ¶ Die igitur altero detrahentes Philisthiim spolia
C cæsorum, inuenerunt Saul, & filios eius iacentes in
9 monte Gelbóe. ¶ Cumque spoliassent eum, & am-
putassent caput armisque nudassent, miserūt in ter-
ram suam, vt circumferretur, & ostenderetur idolo-
10 rum templis & populis: ¶ arma autem eius conse-
crauerunt in phano Dei sui, & caput affixerunt in
11 templo Dagon. ¶ Hoc cùm audissent viri Iabes-Ga
D laad, omnia scilicet quæ Philisthiim fecerant super
12 Saul, ¶ consurrexerunt singuli virorum fortium, &
tulerunt cadauera Saul & filiorum eius, attulerunt-
que ea in Iabes, & sepelierunt ossa eorū subter quer
cum quæ erat in Iabes, & ieiunauerunt septem die-
13 bus. ¶ Mortuus est ergo Saul propter iniquitates
suas, eò quòd præuaricatus sit mandatum Domini
quod præceperat, & non custodierit illud: sed insu-
14 per etiam | pythonissam consulerit, ¶ nec sperauer- 1.Re.15. c.23.
rit in Domino, propter quod interfecit eum, & tran 1.Re.28. b.8.
stulit regnum eius ad Dauid, filium Isai.

CAPVT XI.

1 COngregatus est igitur omnis Israël ad Da 2.Reg.5. a.1.
A uid in Hebron, dicens: Os tuum sumus &
2 caro tua. ¶ Heri quoque & nudiustertiùs
cùm adhuc regnaret Saul, tu eras qui
educebas & introducebas Israel: tibi enim dixit Do
minus Deus tuus, Tu pasces populum meū Israël,
3 & tu eris princeps super eum. ¶ Venerunt ergo om
nes maiores natu Israël ad regem in Hebrō, & iniit
Dauid cum eis fœdus coram Domino: vnxeruntque
eum regem super Israël iuxta sermonem Domini,
4 quem locutus est in manu Samuel. ¶ Abiit quoque
Dauid, & omnis Israël in Ierusalem. hæc est Iebus,
5 vbi erant Iebusæi habitatores terræ. ¶ Dixeruntque
B qui habitabant in Iebus ad Dauid: Non ingredie-
ris huc. Porrò Dauid cepit arcem Sion, quæ est Ci-
6 uitas-Dauid, dixitque: ¶ Omnis qui percusserit Ie-
busæum in primis, erit princeps & dux. Ascendit
igitur primus Ioab filius Saruiæ, & factus est prin-
7 ceps. ¶ Habitauit autem Dauid in arce, & idcir-
8 co appellata est Ciuitas-Dauid. ¶ Aedificauitque vr
bem in circuitu à Mello, vsque ad gyrum: Ioab au-
9 tem reliqua vrbis extruxit. ¶ Proficiebatque Dauid
vadens & crescens, & Dominus exercituum erat cū
10 eo. ¶ | Hi principes virorum fortium Dauid, qui 2.Re.23. a.8.
C adiuuerunt eum vt rex fieret super omnem Israël iu
11 xta verbum Domini quod locutus est ad Israël. ¶ Et
iste numerus robustorum Dauid: Iesbaā filius Ha-
chamoni princeps inter triginta: iste leuauit hastā
12 suam super trecentos vulneratos vna vice. ¶ Et post
eum Eleazar filius Patrui eius Ahobites, qui erat
13 inter tres potentes. ¶ Iste fuit cum Dauid in Phes-
domin, quando Philisthiim congregati sunt ad lo-
cum illum in prælių: & erat ager regionis illius ple-
nus hordeo, fugeratque populus à facie Philisthino
14 rum. ¶ Hi steterunt in medio agri, & defenderunt
eū: cumq; percussissent Philisthæos, dedit Dñs salu
15 tem magnā populo suo. ¶ Descenderunt aūt tres de Hic steterunt.
triginta principibus ad petram in qua erat Dauid, Descēdit.
ad speluncam Odollam, quando Philisthiim fuerāt percussisset.
16 castrametati in Valle-Raphaim. ¶ Porrò Dauid erat
in præsidio, & statio Philisthinorū in Beth-léhem.

1. Reg. 23 c. 15. * aquam.

17 ? Desiderauit igitur Dauid * & dixit: O si quis daret
D mihi aquam de cisterna Beth-léhem, quę est in por
18 ta. ? Tres ergo isti per media castra Philistinorum
perrexerunt, & hauserunt aquam de cisterna Beth-
léhem quæ erat in porta, & attulerunt ad Dauid vt
biberet: qui noluit, sed magis libauit illam Domi-
19 no, ? dicens: Absit vt in conspectu Dei mei hoc fa-
ciam, & sanguinem istorum virorum bibam: quia in
periculo animarum suarum attulerūt mihi aquam.
Et ob hanc causam noluit bibere. hæc fecerunt tres
20 robustissimi. ? Abisai quoque frater Ioab, Ipse erat
E princeps trium, & ipse leuauit hastam suam contra
21 trecentos vulneratos, & ipse erat ? inter tres nomi-
natissimus, & inter tres secundus inclytus, & prin-
ceps eorum: veruntamen vsque ad tres primos non
22 puenerat. ? Banaias filius Ioiadæ viri robustissimi,
qui multa opera perpetrarat, de Cabseel: ipse per-
cussit duos ariel Moab: & ipse descendit, & interfe-
23 cit leonem in media cisterna tempore niuis. ? Et ip
se percussit virū Aegyptiū, cuius statura erat quin-
que cubitorum, & habebat lanceam vt liciatorium
texentium: descendit igitur ad eum cum virga, & ra
puit hastā quā tenebat manu, & interfecit eū hasta
24 sua. ? Hæc fecit Banaias filius Ioiadæ, qui erat inter
F tres robustos nominatissimus, ? inter triginta pri-
25 mus: veruntamen ad tres vsque nō peruenerat: po-
26 suit autem eum Dauid ad auriculam suam. ? Porrò
fortissimi viri in exercitu, Asahel frater Ioab, & El-
27 chanan filius Patrui eius de Beth-léhem, Sammoth
28 Arorites, Helles Phalonites. ? Ira filius Acces The-
29 cuites, Abiézer Anathothites, ? Sobbochai Husa-
30 thites, Ilai Ahohites, ? Maharai Netophatites, He-
31 led filius Baana Nethophathites, ? Ethai filius Ri-
bai de Gabaath filiorum Ben-iamin, Banaia Phara-
32 tonites, ? Hurai de Torrente-Gaas, Abiel Ar-
33 bathites, ? Azmoth Bauramites, Eliaba Salabo-
34 nites. ? Filij Assem Gezonites, Ionathan filius Sa-
35 ge Ararites. ? Ahiam filius Sachar Ararites. Eli-
36 phal filius Vr, ? Hepher Mecheráthites, Ahia Phe-
G lonites, ? Hesro Carmelites, Nahárai filius Az-
37 bai, ? Ioel frater Nathan, Mibahar filius Agarai.
38 ? Selec Ammonites, Nathárai Berothites armi-
39 ger Ioab filij Saruiæ, Ira Iethræus, Gáreb Ie-
40 thræus, ? Vrias Hethæus, Zabad filius Oholi. ? Adi-
41 na filius Siza Rubenites princeps Rubenitarum, &
42 cum eo triginta. ? Hanan filius Maacha, & Iósaphat
43 Mathanites. ? Ozia Astarothites, Samma & Iehiel
44 filij Hothan Arorhites, ? Iedihel filius Samri, & Io-
45 ha frater eius Thosaites, ? Eliel Mahumithes, & Ie-
46 ribái & Iosaia filij Elnáem, & Iethma Moabites, E-
liel & Obed, & Iasiel de Masobia.

vir robustissimus 4

CAPVT XII.

1 HI quoque venerunt ad Dauid in Siceleg,
A cum adhuc fugeret Saul filium Cis, qui
2 erāt fortissimi & egregij pugnatores, ? tē
dentes arcum, & vtraque manu fundis sa
xa iacientes, & dirigentes sagittas: de fratribus Saul
3 ex Ben-iamin. ? Princeps Ahiezer, & Ioas filij Samaa
Gabaathites: & Iaziel & Phallet filij Azmoth, & Ba
4 racha & Iehu Anathotites. ? Samaias quoque Ga-
baonites fortissimus inter triginta & super triginta.
Ieremias & Iehezíel & Iohanam & Iezabad Gade-
5 rothites. ? & Eluzai & Ierimuth, & Baalia & Sama-
6 ria & Sapharia Haruphites. ? Elcana & Iesia & Aza-
7 reel & Ioezer & Iesbaam de Carehim: ? Ioela quo-
8 que & Zabadia filij Ieroham de Gedor. ? Sed & de
B Gaddi transfugerunt ad Dauid, cum lateret in de-
serto, viri robustissimi, & pugnatores optimi tenen
tes clypeum & hastam: facies eorū quasi facies leo-
9 nis, & veloces quasi capreæ in montibus. ? Ezer
10 princeps, Obdias secundus, Eliab tertius. ? Masma-
11 na quartus, Ieremias quintus, ? Ethi sextus. Eliel
12 septimus, ? Iohanan octauus, Elzebad nonus, ? Ie-
13 remias decimus, Machabanai vndecimus. ? hi de
14 filijs Gad principes exercitus: nouissimus, centum
15 militibus præerat, & maximus mille. ? Isti sunt qui
transierunt Iordanem mense primo, quando inun-
dare consueuit super ripas suas: & omnes fugaue-
runt qui morabantur in vallibus ad Orientalem pla-
16 gam & Occidentalē. ? Venerunt autem & de Ben-
C iamin & de Iuda ad præsidium in quo morabatur
17 Dauid. ? Egressusque est Dauid obuiam eis, & ait,
Si pacificè venistis ad me vt auxiliemini mihi, cor
meum iūgatur vobis: si autem insidiamini mihi pro
aduersarijs meis, cùm ego iniquitatem in manibus
non habeam, videat Deus patrum nostrorum, &
18 iudicet. ? Spiritus verò induit Amasai principem
inter triginta, & ait: Tui sumus ô Dauid, & tecum
fili Isai, pax, pax tibi, & pax adiutoribus tuis. te enim
adiuuat Deus tuus. Suscepit ergo eos Dauid, & cō
19 stituit principes turmæ. ? Porrò de Manasse transfu
gerunt ad Dauid, quando veniebat cum Philisthijm
aduersus Saul, vt pugnaret: & non dimicauit cum
eis, ? quia inito consilio remiserunt eum principes 1. Re. 29. b. 4.
Philisthinorum, dicentes, Periculo capitis nostri re
20 uertetur ad dominum suum Saul. ? Quando igitur
D reuersus est in Siceleg, transfugerunt ad eum de
Manasse, Ednas, & Iozabad, & Iedihel, & Michael
& Ednas & Iozabad, & Eliu, & Salathi, principes
21 militum in Manasse. ? hi præbuerunt auxiliū Dauid -6. milit.
aduersus latrunculos: omnes enim erant viri fortis-
22 simi, & facti sunt principes in exercitu. ? Sed & per
singulos dies veniebant ad Dauid ad auxiliandum
ei, vsq; dum fieret grandis numerus, quasi exercitus
23 Dei. ? Iste quoq; est numerus, quasi principū exerci
tus, qui venerunt ad Dauid, cùm esset in Hebron, vt
trāsferrent regnū Saul ad eum, iuxta verbū Domi-
24 ni. ? Filij Iuda portantes clypeum & hastam, sex mil
25 lia octingēti expediti ad prælium. ? De filijs Simeō
E virorum fortissimorum ad pugnandum, septem mil
26 lia centum. ? De filijs Leui, quatuor millia sexcen-
27 ti. ? Ioiada quoque princeps de stirpe Aaron, & cū
28 eo tria millia septingenti. ? Sadoc etiam puer egre-
giæ indolis, & domus patris eius, principes viginti-
29 duo. ? De filijs autem Ben-iamin fratribus Saul,
tria millia: magna enim pars eorum adhuc seque-
30 batur domum Saul. ? Porrò de filijs Ephráim vigin-
ti millia octingenti, fortissimi robore, viri nomina-
31 ti in cognatibus suis. ? Et ex dimidia tribu Manasse,
decem & octo millia, singuli per nomina sua vene-
32 runt vt constituerent regem Dauid. ? De filijs quo-
que Issachar viri eruditi qui nouerant singula tem-
pora, ad præcipiendum quid facere deberet Israël,
principes ducenti: omnis autem reliqua tribus, eo-
33 rum consilium sequabatur. ? Porrò de Zabúlon qui
F egrediebantur ad prælium, & stabant in acie instru-
cti armis bellicis, quinquaginta millia venerunt in
34 auxilium, non in corde duplici. ? Et de Neph-tha-
li, principes mille, & cum eis instructi clypeo & ha-
35 sta, triginta & septem millia. ? De Dan etiam præ-

36 parati ad prælium, vigintiocto millia sexcenti, ¶ Et
de Aser egredientes ad pugnam, & in acie prouo-
37 cantes, quadraginta millia. ¶ Trans Iordanem au-
tem de filijs Ruben, & de Gad & dimidia parte tri-
bus Manasse instructi armis bellicis, centum vigin-
38 ti millia. ¶ Omnes isti viri bellatores expediti ad pu-
gnandum, corde perfecto venerunt in Hebron vt
constituerēt regem Dauid super vniuersum Israël:
G sed & omnes reliqui ex Israël, vno corde erant, vt
39 rex fieret Dauid. ¶ Fueruntque ibi apud Dauid tri-
bus diebus comedentes & bibentes, præparauerāt
40 enim eis fratres sui. ¶ Sed & qui iuxta eos erāt, vs-
que ad Issachar & Zabûlon & Nephthalin, affere-
bant panes in asinis & camelis, & mulis, & bobus
ad vescendum: farinam, palathas, vuam passam, vi-
num, oleum, boues, arietes ad omnem copiam, gau
dium quippe erat in Israel.

CAPVT XIII.

1 INijt autem cōsilium Dauid cum tribunis
A & cēturionibus & vniuersis principibus,
2 ¶ & ait ad omnem cœtum Israël: Si pla-
cet vobis, & à Domino Deo nostro egre
ditur sermo quem loquor: mittamus ad fratres no-
stros reliquos in vniuersas regiones Israel, & ad sa-
cerdotes & Leuitas qui habitant in suburbanis vr-
3 bium, vt congregentur ad nos, ¶ & reducamus arcā
Dei nostri ad nos: non enim requisiuimus eam in
4 diebus Saul. ¶ Et respondit vniuersa multitudo vt
5 ita fieret: placuerat enim sermo omni populo. ¶ Cō
B gregauit ergo Dauid cunctum Israël à Sihor Aegy
pti, vsque dum ingrediaris Emath, ‖ vt adduceret
6 arcam Dei de Cariath-iarim. ¶ Et ascendit Dauid
& omnis-vir Israël ad collem Cariath-iarim, qui
est in Iuda, vt afferret inde arcam Domini Dei se-
dentes super cherubim, vbi inuocatum est nomen
7 eius. ¶ Imposueruntq; arcam Dei super plaustrum
C nouum, de domo Abinadab: Oza autem & frater
8 eius minabant plaustrum. ¶ Porrò Dauid & vniuer-
sus Israël ludebant coram Deo omni virtute in cā-
ticis & in citharis, & psalterijs & tympanis, & cym-
9 balis, & tubis. ¶ Cùm autē peruenissent ad Aream-
chidon, tetendit Oza manum suam, vt sustentaret
arcam: bos quippe lasciuiens pululùm inclinaue-
10 rat eam. ¶ Iratus est itaque Dominus contra Ozam,
& percussit eum, ‖ eò quòd tetigisset arcam: & mor-
11 tuus est ibi coram Domino. ¶ Contristatusque est
D Dauid, eò quòd diuisisset Dominus Ozam: voca-
uitque locum illum, Diuisio Ozæ, vsque in præsen-
12 tem diem. ¶ Et timuit Deum tunc temporis, dicēs:
Quomodo possum ad me introducere arcam Dei?
13 ¶ Et ob hanc causam non adduxit eam ad se, hoc
est in Ciuitatem Dauid, sed auertit in domum O-
14 bed-edom Gethæi. ¶ Mansit ergo arca Dei in domo
Obed-edom tribus mēsibus: & benedixit Dominus
domui eius, & omnibus quæ habebat.

‖ 1. Reg. 6. a. 1.
omnes viri 1.
‖ Num. 4. ...19.

CAPVT XIIII.

1 MIsit quoque Hiram rex Tyri nuncios ad
A Dauid, & ligna cedrina, & artifices pa-
rietum, lignorumque, vt ædificarent ei
2 domum. ¶ Cognouitq; Dauid, eò quòd
confirmasset eum Dominus in regem super Israël,
& subleuatum est regnum suū super populum eius
3 Israel. ¶ Accepit quoque Dauid alias vxores in Hie
4 rusalem genuitque filios & filias. ¶ ‖ Et hæc nomina
B eorum qui nati sunt ei in Ierusalem: Samua & So-
5 bad, Nathan & Salomon, ¶ Iebahar, & Elisua, * &
6 Eliphálet, ¶ Noga quoque, & Mápheg, & Iaphia,
7 ¶ Elisáma, & Baal-iada, & Eliphálet, ¶ ‖ Audientes
8 autem Philisthijm eò quòd vnctus esset Dauid in
regem super vniuersum Israël: ascenderunt omnes
vt quærerent eum: quod cùm audisset Dauid, egres-
9 sus est obuiam eis. ¶ Porrò Philisthijm venientes,
10 diffusi sunt in Valle-Raphaim. ¶ Consuluitque Da-
uid Dominum, dicens: Si ascendā ad Philisthæos
C & si trades eos in manu meā? Et dixit ei Dominus:
11 ¶ Ascende, & tradam eos in manu tua. Cumque il-
li ascendissent in Baal-pharasim, percussit eos ibi
Dauid, & dixit: Diuisit Deus inimicos meos per
manum meam, sicut diuiduntur aquæ: & idcirco vo
12 catum est nomen illius loci Baal-pharasim. ¶ Dere-
liqueruntque ibi deos suos quos Dauid iussit exuri.
13 ¶ Alia etiam vice Philisthijm irruerūt, & diffusi sunt
14 in valle. ¶ Consuluitque rursum Dauid Deum: &
D dixit ei Deus, Non ascendas post eos, recede ab
eis, & venies contra illos ex aduerso pyrorum.
15 ¶ Cumque audieris sonitum gradientis in cacumi-
ne pyrorum, tunc egredieris ad bellum. Egressus
est enim Deus ante te, vt pcutiat castra Philisthijm.
16 ¶ Fecit ergo Dauid sicut præceperat ei Deus, & per-
cussit castra Philisthinorum, de Gabaon vsque Ga-
17 zera. ¶ Diuulgatumque est nomen Dauid in vniuer
sis regionibus, & Dominus dedit pauorem eius su-
per omnes gentes.

‖ 1. Reg. 5. ... 11.
‖ 2. Reg. 5. ... 13.
* Et Eli ...
‖ 2. Reg. 5. c. 17.

CAPVT XV.

1 FEcit quoque sibi domos in Ciuitate Da-
A uid: & ædificauit locum arcæ Dei, ‖ teten-
2 ditque ei tabernaculum. ¶ Tunc dixit Da
uid: Illicitum est vt à quocunque porte-
tur arca Dei, nisi à Leuitis: quos elegit Dominus ad
portandum eam & ad ministrandum sibi, vsque in
3 æternum. ¶ Congregauitq; vniuersum Israel in Ie-
rusalem, vt afferretur arca Dei in locum suum quē
4 præparauerat ei. ¶ Necnon & filios Aaron & Leui-
5 tas ¶ de filijs-Caath, Vriel princeps fuit: & fratres
6 eius centum viginti. ¶ De filiis Merari, Asaia prin-
7 ceps: & fratres eius ducenti viginti. ¶ De filiis Ger
son, Ioel princeps & fratres eius centum triginta.
8 ¶ De filiis Elisaphan, Semeias princeps: & fratres
9 eius ducenti. ¶ De filiis Hebron, Eliel princeps:
10 & fratres eius octoginta. ¶ De filiis Oziel, Ammina-
11 dab princeps, & fratres eius cētum duodecim. ¶ Vo-
cauitque Dauid Sadoc & Abiathar sacerdotes, &
Leuites, Vriel, Asaiam, Ioel, Semeiam, Eliel, &
12 Aminadab: ¶ & dixit ad eos: Vos qui estis princi-
B pes familiarum Leuiticarum, sanctificamini cum
fratribus vestris, & afferte arcam Domini Dei Israël
13 ad locum qui ei præparatus est: ¶ ne ‖ vt à principio,
quia non eratis præsentes, percussit nos Dominus:
14 sic & nunc fiat, illicitum quid nobis agentibus. ¶ Sā-
ctificati sunt ergo sacerdotes & Leuitæ vt portarent
15 arcam Domini Dei Israël. ¶ Et tulerunt filii Leui ar
cam Dei, sicut præceperat ‖ Moyses iuxta verbum
16 Domini, humeris suis, in vectibus. ¶ Dixitque Da-
uid principibus Leuitarum, vt constituerent de fra-
tribus suis cantores in organis musicorum, nablis
videlicet & lyris & cymbalis, vt resonaret in excelsis

‖ Num. 4. a. 6.
ducenta 13.
triginta 13.
viginti 13.
‖ Sup. 13. d. 10.
‖ Num. 4. b. 15.

17 ſonitus lætitiæ.¶Conſtitueruntque Leuitas: Heman
filium Ioel, & de fratribus eius, Aſaph filium Bara-
chiæ. de filijs verò Merari, fratribus eorum : Ethan
18 filium Caſaiæ. ¶ Et cum eis fratres eorum, in ſecun-
C doordine, Zachariam & Ben & Iaziel, & Semi ra-
moth, & Iahiel, & Ani, Eliab, & Banaiam, & Maa-
ſiam, & Mathathiam, & Eliphalu & Maceniam, &
19 Oed-edom, & Iehiel, ianitores. ¶ Porrò cantores,
Hemam, Aſaph & Ethan: in cymbalis æneis concre
20 pantes. ¶ Zacharias autem & Oziel, & Semiramoth
& Iahiel, & Ani, & Eliab & Maaſias & Baoaias in
21 nablis arcana cantabant.¶Porrò Mathathias & Eli-
phalu & Macenias & Obed-edom & Iehiel & Oza-
ziu : in citharis pro octana canebant epiniciou.
22 ¶ Choocnias autem princeps Leuitarum, prophe-
tiæ præerat, ad præcinendam melodiam, erat quip-
23 pe valde ſapiens : ¶ Et Barachias & Elcana : ianito-
24 res arcæ. ¶ Porrò Sebenias & Ioſaphat & Natha-
nael & Amaſai & Zacharias, & Banaias & Eliezer
ſacerdotes clangebant tubis coram arca Dei : & O-
Achimaas 12. 25 bed-edom & Iehias erant ianitores arcæ. ¶ ‖ Igitur
2. Reg. 6. b. 12. D Dauid & omnes maiores natu Iſraël, & tribuni, ie-
runt ad deportandam arcam fœderis Domini de
-2. 26 domo Obed-edom cum lætitia. ¶ Cumque adiuuiſ-
-5. ſet Deus Leuitas qui portabant arcam fœderis Do
mini, immolabantur ſeptem tauri & ſeptem arietes.
27 ¶ Porrò Dauid erat indutus ſtola byſſina, & vniuer-
ſi Leuitæ qui portabant arcam, cãtoresque, & Cho
nenias princeps prophetiæ inter cantores; Dauid
28 autem etiam indutus erat ephod lineo. ¶ Vniuerſuſ-
que Iſraël deducebant arcam fœderis Domini io
iubilo, & ſonitu buccinæ & tubis & cymbalis & oa-
29 blis & cytharis concrepantes. ¶ Cumque peruenif-
ſet arca fœderis Domini vſque ad Ciuitatem-Da-
uid, Michol filia Saul proſpiciens per feneſtram, vi
dit Dauid regem ſaltantem atque ludentem, & de-
ſpexit enm in corde ſuo.

CAPVT XVI.

2. Reg. 6. d. 17. 1 Attulerunt igitur arcam Dei, & cooſtitue-
A runt eam in medio tabernaculi quod te-
tenderat ei Dauid, & obtulerunt holo-
cauſta & pacifica coram Domino.
2 ¶ Cumque compleſſet Dauid offerens holocauſta
& pacifica, beoedixit populo in nomine Domini.
3 ¶ Et diuiſit vniuerſis per ſingulos, à viro vſq; ad mu
lierem tortam panis, & partem aſſæ carnis bubalæ,
4 & frixam oleo ſimilam. ¶ Conſtituitque cotam ar-
ca Domini de Leuitis, qui miniſtrareot; & recor-
dareotur operum eius, & glorificarent, atque lau-
5 darent Dominum Deum Iſraël: ¶ Aſaph principem,
& ſecundnm eius Zachariam. Porrò Iahiel & Semi-
ramoth & Iehiel & Mathathiam & Eliab & Banaiã
& Obed-edom, & Iehiel ſuper organa pſalterij &
6 lyras: Aſaph autem vt cymbalis perſonaret. ¶ Ba-
naiam verò & Iaziel ſacerdotes, canere tuba iugi-
7 ter corã arca fœderis Domini. ¶ In illo die fecit Da
uid principem ad confitendum Domino, Aſaph &
fratres eius.
8 ¶ ‖ Coofitemini Domino, & inuocate nomen eius: Psal. 104 a. 1.
notas facite in populis adinuentiones eius. Iſaia 12.
9 ¶ Cantate ei, & pſallite ei, & narrate omnia mira- a. 4.
B bilia eius.
10 ¶ Laudate nomen ſanctum eius: lætetur cor quæ-
rentium Dominum.
11 ¶ Quærite Dominum & virtutem eius; quætite fa-
ciem eius ſemper.
12 ¶ Recordamini mirabilium eius quæ fecit, ſigno-
rum illius, & iudiciorum oris eius.
13 ¶ Semen Iſraël ſerui eius: filij Iacob electi eius.
14 ¶ Ipſe Dominus Deus noſter: in vniuerſa terra iu-
dicia eius.
15 ¶ Recordamini in ſempiternum pacti eius: ſermo-
nis quem præcepit in mille generationes.
16 ¶ Quem pepigit cum Abraham: & iuramenti illius
cum Iſaac.
17 ¶ Et conſtituit illud Iacob in præceptum, & Iſraël
in pactum ſempiternum.
18 ¶ Dicens, Tibi dabo terram-Chanáan funiculum
hæreditatis veſtræ.
19 ¶ Cum eſſent pauci nnmero, parui & coloni eius.
20 ¶ Ttranſierunt de gente in gentem, & de regno ad
populum alterum.
21 ¶ Non dimiſit quenquam calumniari eos: ſed in-
crepauit pro eis reges.
22 ¶ ‖ Nolite tangere Chriſtianos meos: & in prophe- Psal. 95. a. 1.
tis meis nolite malignari.
23 ¶ Cantate Domino omnis terra, annunciate ex die
C in diem ſalutare eius.
24 ¶ Narrate in gentibus gloriam eius: in cunctis po-
pulis mirabilia eius.
25 ¶ Quia magnus Dominns, & laudabilis nimis: &
horribilis ſuper omnes deos.
26 ¶ Omnes enim dij populorum, idola: Dominus
autem cœlos fecit.
27 ¶ Confeſſio & magnificentia coram eo: fortitudo
& gaudium in loco eius.
28 ¶ Afferte Domino familiæ populorum: afferte Do
mino gloriam & imperium.
29 ¶ Date Domino gloriam, nomini eius, leuate ſa- -4.
crificium, & venite in conſpectu eius: & adorate Do
minum in decôre ſancto.
30 ¶ Cõmoueatur à facie eius omnis terra: ipſe enim
fundauit orbem immobilem.
31 ¶ Lætentur cœli, & exultet terra: & dicant in na-
tionibus, Dominus regnauit.
32 ¶ Tonet mare, & plenitudo eius: exultent agri, &
omnia quæ in eis ſunt.
33 ¶ Tunc laudabũt ligna ſaltus coram Domiuo: quia
venit iudicare terram.
34 ¶ Coofitemini Domino, quoniam bonus: quoniã
in æternum miſericordia eius.
35 ¶ Et dicite, Salua nos Deus Saluator noſter: & cõ
D grega nos, & erue de gentibus; vt confiteamur no-
mini ſancto tuo, & exultemus io carminibus tuis.
36 ¶ Benedictus Dominus Deus Iſraël ab æterno vſ-
que in æternum: & dicat omois populus, Amen,
& hymnum Deo.

¶ Dereli-

37 ¶Dereliquit itaque ibi coram arca fœderis Do-
mini, Asaph & fratres eius: vt ministrarent in con-
spectu arcæ iugiter per singulos dies, & vices suas.
38 ¶Porrò Obed-edom, & fratres eius sexaginta octo:
& Obed-edom filium Idithum, & Hosa constituit
39 ianitores. ¶Sadoc autem sacerdotem, & fratres eius
sacerdotes, coram tabernaculo Domini in excel-
40 so, quod erat in Gabaon: ¶vt offerrent bolocausta
Domino super altare holocaustomatis iugiter, ma-
nè & vespere, iuxta omnia quæ scripta sunt in lege
41 Domini, quam præcepit Israeli. ¶Et post eum He-
mam & Idithum, & reliquos electos, vnumquen-
que vocabulo suo, ad confitendum Domino, Quo-
42 niam in æternum misericordia eius, ¶Hemam quo-
que Idithum canentes tuba, & quatientes cymbala
& omnia musicorum organa ad canendum Domi-
43 no: filios autem Idithum fecit esse portarios. ¶Re-
uersusq; est omnis populus in domum suam: & Da-
uid, vt benediceret etiam domui suæ.

CAPVT XVII.

1.Reg.7: a.1.

1 CVm autem habitaret Dauid in domo sua,
A dixit ad Nathan prophetam: Ecce ego
habito in domo cedrina: arca autem fœ-
2 deris Domini sub pellibus est. ¶Et ait Na
than ad Dauid. Omnia quæ in corde tuo sunt, fac:
3 Deus enim tecum est. ¶Igitur nocte illa factus est
4 sermo Domini ad Nathan, dicens: ¶Vade & loque-
re Dauid seruo meo: Hæc dicit Dominus, Non æ-
5 dificabis tu mihi domum ad habitandum. ¶Neque
enim mansi in domo ex eo tempore quo eduxi Is-
raël * vsque ad diem hanc: sed fui semper mutans lo
6 ca tabernaculi, & in tentorio ¶manens cum omni
Israël. Nunquid locutus sum saltem vni iudicum Is-
raël, quibus præceperam vt pascerēt populum meū,
& dixi: Quare non ædificastis mihi domum cedri-
7 nam? ¶Nunc itaque sic loquêris ad seruum meum
Dauid: Hæc dicit Dominus exercituum, Ego tuli
te cùm in pascuis sequereris gregem: vt esses dux po
8 puli mei Israël. ¶Et fui tecum quocunque perrexi-
B sti: & interfeci omnes inimicos tuos coram te, feci-
que tibi nomen quasi vnius magnorum qui celebrā
9 tur in terra. ¶Et dedi locum populo meo Israël: plā
tabitur & habitabit in eo, & vltrà non cōmouebitur:
nec filij iniquitatis atterent eos, sicut à principio, &
10 ¶ex diebus qbus dedi iudices populo meo Israël, &
humiliaui vniuersos inimicos tuos. *Annuncio er-
go tibi, quòd ædificaturus sit tibi Dominus domū.
11 ¶Cumque impleueris dies tuos vt vadas ad patres
tuos, suscitabo semen tuum post te, quod erit de
12 filijs tuis: & stabiliam regnum eius. ¶Ipse ædificabit
mihi domum, & firmabo solium eius vsque in æter-
13 num: ¶EGO ERO EI IN PATREM, & ip-
se erit mihi in filium: & misericordiam meam non
auferam ab eo, sicut abstuli ab eo qui ante te fuit.
14 ¶Et statuam eum in domo mea, & in regno meo vs-
que in sempiternum: & thronus eius erit firmissimus
15 in perpetuum. ¶Iuxta omnia verba hæc, & iuxta v-
niuersam visionem istam, sic locutus est Nathan ad
16 Dauid. ¶Cumque venisset rex Dauid, & sedisset co-
C ram Domino, dixit: Quis ego sum Domine Deus,
17 & quæ domus mea, vt præstares mihi talia? ¶Sed &
hoc parum visum est in conspectu tuo, ideoque lo-
cutus es super domum serui tui etiam in futurum:
& fecisti me spectabilem super omnes homines,
18 Domine Deus. ¶Quid vltrà addere potest Dauid,
cùm ita glorificaueris seruum tuum, & cognoueris
19 eum? ¶Domine propter famulum tuum iuxta cor
tuum fecisti omnem magnificentiam hanc, & nota
20 esse voluisti vniuersa magnalia. ¶Domine non est
similis tui: & non est alius Deus absque te, ex om-
21 nibus quos audiuimus auribus nostris. ¶Quis *enim*
est alius, vt populus tuus Israël, gens vna in terra,
D ad quam perrexit Deus, vt liberaret & faceret po-
pulum sibi, & magnitudine sua atque terroribus
eijceret nationes à facie eius, quem de Aegypto li-
22 berarat? ¶Et posuisti populum tuum Israël tibi in
populum vsque in æternum, & tu Domine factus es
23 Deus eius. ¶Nunc igitur Domine sermo quem lo-
cutus es famulo tuo, & super domum eius, confir-
24 metur in perpetuum, & fac sicut locutus es. ¶Per-
maneatque & magnificetur nomen tuum vsque in
sempiternum: & dicatur, Dominus exercituum
Deus Israël, & domus Dauid serui eius permanens
25 coram eo. ¶Tu enim Domine Deus meus reuelasti
auriculam serui tui, vt ædificares ei domum: & id-
circo inuenit seruus tuus fiduciam, vt oret coram
26 te. ¶Nunc ergo Domine tu es Deus: & locutus es
27 ad seruum tuum tanta beneficia. ¶Et cœpisti be-
nedicere domui serui tui, vt sit semper coram te:
te enim Domine benedicente, benedicta erit in
perpetuum.

CAPVT XVIII.

1.Reg.8. a.1.

1 FActum est autem post hæc, vt percuteret
A Dauid Philisthijm, & humiliaret eos, &
tolleret Geth, & filias eius de manu Phi-
2 listhijm, ¶percuteretque Moab, & fierent
3 Moabitæ serui Dauid offerentes ei munera. ¶Eo tē-
pore percussit Dauid etiam Adar-ézer regem Soba
regionis Emath, quando perrexit vt dilataret impe
4 rium suum vsque ad flumen Euphràten. ¶Cepit er-
go Dauid mille quadrigas eius, & septem millia e-
quitum, ac viginti millia virorum peditum. subner-
uauitque omnes equos curruum, exceptis centum
5 quadrigis quas reseruauit sibi. ¶Superuenit autem
B & Syrus Damascenus, vt auxilium præberet Adar-
ézer regi Soba: sed & huius percussit Dauid viginti
6 duo millia virorum. ¶Et posuit milites in Damasco,
vt Syria quoque seruiret sibi, & offerret munera.
Adiuuitque eum Dominus in cunctis ad quæ per-
7 rexerat. ¶Tulit quoque Dauid pharetras aureas,
quas habuerant serui Adar-ézer: & attulit eas in Ie
8 rusalem. ¶Necnon de Tebath & Chun vrbibus A-
dar-ézer æris plurimum, de quo fecit Salomon ma
9 re æneum, & columnas, & vasa ænea. ¶Quod cùm
C audisset Thou rex Hemath percussisse videlicet Da
10 uid omnem exercitum Adar-ézer regis Soba, ¶mi-
sit Adoram filium suum ad regem Dauid, vt postula-
ret ab eo pacem, & congratularetur ei quòd per-
cussisset, & expugnasset Adar-ézer: aduersarius quip
11 pe erat Thou Adar-ézer. ¶Sed & omnia vasa aurea
& argentea & ęnea cōsecrauit Dauid rex Domino,
cum argento & auro quod tulerat ex vniuersis gen-
tibus, tam de Idumæa & Moab, & filijs Ammon,
12 quàm de Philisthijm & Amalec. ¶Abisai verò filius
D Saruiæ percussit Edom in Valle-salinarum, decem
13 & octo millia: ¶& constituit in Edom præsidium,
vt seruiret Idumæa Dauid: saluauitque Dominus
14 Dauid in cūctis ad quæ perrexerat. ¶Regnauit ergo

Marginal notes: * de terra Aegypti. — * Annunciabo. — * autem

Dauid super vniuersum Israël, & faciebat iudicium
15 atque iustitiam cuncto populo suo. ¶ Porrò Ioab fi-
lius Saruiæ erat super exercitum, & Iosaphat filius
16 Ahilud à commentarijs. ¶ Sadoc autem filius Aehi-
*Abi-melech 3. tob, & *Abi-mélech, filius Abiathar, sacerdotes: &
17 Susa, scriba. ¶ Banaias quoq; filius Ioiadæ super le-
giones Cerethi & Phelethi: Porrò filij Dauid primi
ad manum regis.

CAPVT XIX.

2.Reg.10. 1 ACcidit autem vt moreretur Naas rex filio
a. 1. A rum Ammon, & regnaret filius eius pro
2 eo. ¶ Dixitque Dauid: Faciam misericor
diam cum Hanon filio Naas: præstitit
enim mihi pater eius gratiam. Misitq; Dauid nun-
cios ad consolandum eum super morte patris sui.
Qui cùm peruenissent in terram filiorum Ammon,
3 vt consolarentur Hanon, ¶ dixerunt principes fi-
liorum Ammon ad Hanon. Tu forsitan putas quòd
Dauid honoris causa in patrem tuum, miserit qui
consolarentur te: nec animaduertis, quòd vt ex-
plorent, & inuestigent, & scrutentur terram tuam
4 venerint ad te serui eius. ¶ Igitur Hanon pueros Da
uid decaluauit & rasit & præcidit tunicas eorum à
5 natibus vsque ad pedes, & dimisit eos. ¶ Qui cùm
abijssent, & hoc mandassent Dauid, misit in occur-
B sum eorum (grandem enim contumeliam sustinue-
rant) & præcepit vt manerent in Iericho, donec cre
6 sceret barba eorum, & tunc reuerterentur. ¶ Viden
tes autem filij Ammon, quòd iniuriam fecissent Da
uid, tam Hanon quàm reliquus populus, miserunt
mille talenta argenti, vt conducerent sibi de Meso-
potamia, & de Syria-Maacha, & de Soba currus &
7 equites. ¶ Conduxeruntque triginta duo millia cur-
ruum, & regem Maacha cum populo eius. Qui cùm
venissent castrametati sunt è regione Medaba. Filij
quoque Ammon congregati de vrbibus suis, vene-
8 runt ad bellum. ¶ Quod cùm audisset Dauid, misit
C Ioab & omnem exercitum virorum fortium: ¶ egres
9 sique filij Ammon, direxerunt aciem iuxta portam
ciuitatis: reges autem qui ad auxilium eius venerãt,
10 separatim in agro steterunt. ¶ Igitur Ioab intelli-
gens bellum ex aduerso, & post tergum contra se
fieri, elegit viros fortissimos de vniuerso Israël, &
11 perrexit contra Syrum. ¶ Reliquam autem partem
populi dedit sub manu Abisai fratris sui, & perre-
12 xerunt contra filios Ammon. ¶ Dixitque: Si vicerit
me Syrus, auxilio eris mihi: Si autem superauerint
13 te filij Ammon, ero tibi in præsidium. ¶ Conforta-
re, & agamus viriliter pro populo nostro, & pro
vrbibus Dei nostri. Dominus autem quod in con-
14 spectu suo bonum est, faciet. ¶ Perrexit ergo Ioab,
D & populus qui cum eo erat, contra Syrum ad præ-
15 lium: & fugauit eos. ¶ Porrò filij Ammon viden-
tes quod fugisset Syrus, ipsi quoque fugerunt Abi-
sai fratrem eius, & ingressi sunt ciuitatem: reuersus-
16 que est etiam Ioab in Ierusalem. ¶ Vidẽs autem Sy-
rus quòd cecidisset coram Israël, misit nuncios, &
adduxit Syrum qui erat trans Fluuium: Sophach
autem princeps militiæ Adar-ézer, erat dux eo-
17 rum. ¶ Quod cùm annunciatum esset Dauid, con-
gregauit vniuersum Israël, & transiuit Iordanem,
irruitque in eos & direxit ex aduerso aciem, illis
18 contra pugnantibus. ¶ Fugit autem Syrus Israël: &
interfecit Dauid de Syris septem millia curruum,
19 & Sophach exercitus principem. ¶ Videntes autem
serui Adar-ézer se ab Israël esse superatos, transfu-
gerunt ad Dauid, & seruierunt ei, noluitq; vltrà Sy-
ria auxilium præbere filijs Ammon.

CAPVT XX.

1 FActum est autem post anni circulum, eo 2.Reg.10.
A tempore quo solent reges ad bella pro- b.7. & 11.
cedere, congregauit Ioab exercitũ & ro- a. 1.
bur militiæ, & vastauit terram filiorum
Ammon, perrexitque & obsedit Rabba: porrò Da-
uid manebat in Ierusalem, quando Ioab percussit
2 Rabba, & destruxit eam. ¶ Tulit autem Dauid co-
B ronam Melchon, de capite eius, & inuenit in ea
auri pondo talentum & pretiosissimas gemmas, fe-
citque sibi inde diadema: manubias quoque vrbis
3 plurimas tulit. ¶ Populum autem qui erat in ea,
eduxit: & fecit super eos tribulas, & trahas, & fer-
rata carpenta transire, ita vt dissecarentur & cõtere-
rentur: sic fecit Dauid cunctis vrbibus filiorũ Am-
mon: & reuersus est cum omni populo suo in Ieru-
4 salem. ¶ Post hæc initum est bellum in Gazer ad- 2.Reg.21.
uersum Philisthæos: in quo percussit Sobochai Hu- d.18.
sathites, Saphai de genere Raphaim, & humiliauit
5 eos. ¶ Aliud quoque bellum gestum est aduersus
C Philisthæos, in quo percussit Adeodatus filius Sal-
tus *Beth-lehemites fratrem Goliath Gethæi, cu- *Lehemi-
ius hastæ lignum erat quasi liciatorium texentium. tem. 2.
6 ¶ Sed & aliud bellum accidit in Geth, in quo fuit
D homo longissimus, senos habens digitos, id est, si-
mul vigintiquatuor: qui & ipse de Rapha fuerat stir
7 pe generatus. ¶ Hic blasphemauit Israël: & percus-
sit eum Ionathan filius Samaa, fratris Dauid. Hi
sunt filij Raphan in Geth, qui ceciderunt in manu
Dauid & seruorum eius.

CAPVT XXI.

1 COnsurrexit autem Satan contra Israël: & 2.Reg.24.
A incitauit Dauid vt numeraret Israël. ¶ Di a. 1.
2 xitque Dauid ad Ioab, & ad principes Infr.17.
populi: Ite, & numerate Israël à Bersa- a. 14.
bee vsque Dan: & afferte mihi numerum, vt sciam.
3 ¶ Responditque Ioab: Augeat Dominus populum
suum centuplum, quàm sunt: nónne domine mi
rex, omnes serui tui sunt? quare hoc quærit domi-
4 nus meus quod in peccatum reputetur Israëli? ¶ Sed
sermo regis magis præualuit: egressusque est Ioab,
& circuiuit vniuersum Israël: & reuersus est Ierusa-
5 lem. ¶ Deditque Dauidi numerum eorum quos cir-
cuierat: & inuentus est omnis numerus Israël, mil-
le millia, & centum millia virorum educentium gla
dium: de Iuda autem *quadringenta* septuaginta *trecenta.
6 millia bellatorum. ¶ Nam Leui & Ben-iamin non 13.
numerauit: eò quòd Ioab inuitus exequeretur re-
7 gis imperium. ¶ Displicuit autem Deo quòd iussum
8 erat: & percussit Israël. ¶ Dixitque Dauid ad Deum:
B Peccaui nimis, vt hoc facerem: obsecro aufer ini-
9 quitatem serui tui, quia insipienter egi. ¶ Et locu-
tus est Dominus ad Gad videntem Dauidis. dicẽs:
10 ¶ Vade & loquere ad Dauid, & dic ei, Hæc dicit a. 1.
Dominus: Trium tibi optionem do: vnum quod vo
11 lueris elige, & faciam tibi. ¶ Cumque venisset Gad
ad Dauid, dixit ei: Hæc dicit Dominus: Elige quod
12 volueris: ¶ aut tribus annis pestilentiam*: aut tri- *famin

bus

bus mensibus te fugere hostes tuos, & gladium eo-
rum non posse euadere: aut tribus diebus gladium
Domini, & mortem versari in terra, & angelum
Domini interficere io vniuersis finibus Israel: nunc
13 igitur vide quid respondeam ei qui misit me. ❡ Et
dixit Dauid ad Gad: Ex omni parte me angustiæ
præmunt, sed melius mihi est vt incidam In manus
Domini, quia multæ sunt miserationes eius: quàm
14 in manus hominum. ❡ Misit ergo Dominus pestilen
tiam in Israël: & ceciderunt de Israel septuaginta
15 millia virorum. ❡ Misit quoque angelum in Ierusa-
lem, vt percuteret eam: cuoique percuteretur, vi-
dit Dominus, & misertus est super magnitudine
mali: & imperauit angelo qui percutiebat: Sufficit,
iam cesset manus tua. Porrò angelus Domini sta-
16 bat iuxta aream Ornan Iebusæi. ❡ Leuansque Da-
C uid oculos suos, vidit angelum Domini stantem in-
ter cœlum & terram, & euaginatum gladium in ma
nu eius, & versum contra Ierusalem: & ceciderunt
tam ipse, quàm maiores natu vestiti cilicijs, proni
17 in terram. ❡ Dixitque Dauid ad Deum: Nónne ego
sum qui iussi vt numeraretur populus? Ego qui pec
caui, ego qui malum feci: iste grex quid comme-
ruit? Domine Deus meus vertatur obsecro, ma-
nus tua in me, & in domum patris mei: populus au-
18 tem tuus non percutiatur. ❡ Angelus autem Domi-
ni præcepit Gad vt diceret Dauidi, vt ascenderet,
extrueretque altare Domino Deo in area Ornan
19 Iesubæi. ❡ Ascendit ergo Dauid iuxta sermonẽ Gad,
20 quem locutus ei fuerat ex nomine Domini. ❡ Por-
rò Ornan cùm suspexisset & vidisset angelum, qua-
tuorque filij eius cum eo, absconderunt se: nam eo
21 tempore terebat in area triticum. ❡ Igitur cum ve-
niret Dauid ad Ornan cõspexit eum Ornan, & pro-
cessit ei obuiam de area, & adorauit eum pronus in
22 terram. ❡ Dixitque ei Dauid: Da mihi locum areæ
tuæ, vt ædificem in ea altare Domino: ita vt quan-
tum valet, argenti accipias, & cesset plaga à popu-
23 lo. ❡ Dixit autem Ornan ad Dauid: Tolle, & faciat
D dominus meus rex quodcunque ei placet: sed &
boues do in holocaustum, tribulas in ligna, & tri-
24 ticum in sacrificium. Omnia libens præbeo. ❡ Di-
xitque ei rex Dauid: Nequaquam ita fiet, sed ar-
gentum dabo quantum valet: neque enim tibi au-
ferre debeo, & sic offerre Domino holocausta gra-
25 tuita ❡ Dedit ergo Dauid Ornan pro loco siclos au-
26 ri iustissimi ponderis sexcentos. ❡ Et ædificauit ibi (2. Par 3. a 1.)
altare Domino: obtulitque holocausta, & pacifi-
ca, & Inuocauit Dominum, & exaudiuit eum in
27 igne de cœlo super altare holocausti. ❡ Præcepitq;
Dominus angelo: & conuertit gladium suum in va-
28 ginam: ❡ Protinus ergo Dauid, videns quòd exau-
disset eum Dominus in area Ornan Iebusæi, immo-
29 lauit ibi victimas. ❡ Tabernaculum autem Domi-
ni, quod fecerat Moyses in deserto, & altare holo- (Exod. 36 a. 2.)
caustorum, ea tempestate erat in excelso Gabaon:
30 ❡ Et non præualuit Dauid ire ad altare, vt ibi obse-
craret Deum: nimio enim fuerat timore perterritus
videns gladium angeli Domini.

CAPVT XXII.

1 DIxitque Dauid: Hæc est domus Dei, &
A hoc altare in holocaustum Israël. ❡ Et
2 præcepit vt congregarentur omnes pro-
selyti de terra Israël, & constituit ex eis
latomos ad cædendos lapides & poliendos, vt ædi-
3 ficaretur domus Dei. ❡ Ferrum quoque plurimum
ad clauos ianuarum, & ad commissuras atque iun-
cturas præparauit Dauid: & æris pondus innumera
4 bile. ❡ Ligna quoque cedrina non poterant æstima
ri, quæ Sidonij & Tyrij deportauerant ad Dauid.
5 ❡ Et dixit Dauid: Salomon filius meus puer paruu-
lus est & delicatus: domus autem quam ædifica-
re volo Domino, talis esse debet, vt in cunctis re-
B gionibus nominetur: præparabo ergo ei necessaria.
Et ob hanc causam, ante mortem suam omnes præ-
6 parauit impensas. ❡ Vocauitque Salomonem filiũ
suum: & præcepit ei vt ædificaret domum Domino
7 Deo Israël. ❡ Dixitque Dauid ad Salomonem. Fili
mi, voluntatis meæ fuit vt ædificarem domum no-
8 mini Domini Dei mei. ❡ Sed factus est sermo Do- (Iaf 28. 9.)
mini ad me, dicens: Multum sanguinem effudisti,
& plurima bella bellasti: non poteris ædificare do-
mum nomini meo, tanto effuso sanguine coram
9 me: ❡ Filius qui nascetur tibi, erit vir quietissimus:
faciam enim eum requiescere ab omnibus inimicis
suis per circuitum: & ob hanc causam Pacificus vo-
cabitur: & pacem & otium dabo in Israël cunctis
diebus eius. ipse ædificabit domum nomini meo, (2.Reg.7. c.13.)
10 ❡ & IPSE ERIT MIHI IN FILIVM: & ego (Ceb. 1.)
ero illi in patrem: firmaboque solium regni eius su- (a. 1.)
11 per Israël in æternum. ❡ Nunc ergo fili mi, sit Do- (3.Reg.1.)
C minus tecum & prosperare & ædifica domum Do- (b. 5.)
12 mino Deo tuo, sicut locutus est de te. ❡ Det quo-
que tibi Dominus prudentiam & sensum. vt regere
possis Israel & custodire legem Domini Dei tui.
13 ❡ Tunc enim proficere poteris, si custodieris man-
data, & iudicia quæ præcepit Dominus Moysi vt do
ceret Israël: confortare & viriliter age, ne timeas,
14 neque paueas. ❡ Ecce ego in paupertate mea præ-
paraui impensas domus Domini, auri talenta cen-
tum millia, & argenti mille millia talentorum: æ-
ris verò & ferri non est pondus: vincitur enim nu-
merus magnitudine: ligna & lapides præparaui ad
15 vniuersa impendia. ❡ Habes quoque plurimos ar-
tifices, latomos, & cæmentarios, artificesque li-
D gnorum, & omnium artium ad faciendum opus pru
16 dentissimos ❡ in auro & argento, & ære, & ferro,
cuius non est numerus. Surge igitur, & fac, & erit
17 Dominus tecum. ❡ Præcepit quoque Dauid cun-
ctis principibus Israël, vt adiuuarent Salomonem
18 filium suum. ❡ Cernitis inquiens, quòd Dominus
Deus vester vobiscum sit, & dederit vobis requiem
per circuitum, & tradiderit omnes inimicos ve- (10.)
stros in manus vestras, & subiecta sit terra coram
19 Domino, & coram populo eius: ❡ Præbete igitur
corda vestra & animas vestras vt quæratis Dominũ
Deum vestrum: & consurgite & ædificate sanctua-
rium Domino Deo: vt introducatur arca fœderis
Domini, & vasa Domino consecrata, in domum
quæ ædificatur nomini Domini.

CAPVT XXIII.

1 IGitur Dauid senex, & plenus dierum, re-
A gem cõstituit Salomonem filium suum,
2 super Israël. ❡ Et cõgregauit omnes prin-
ceps Israël, & sacerdotes atque Leuitas. (triginta 4)
3 ❡ Numeratique sunt Leuitæ à vigintì annis, & su-
prà, & iumenta sunt triginta octo millia virorum.
4 ❡ Ex his electi sunt & distributi in ministeriũ domus

Domlni viginti quatuor millia: præpositorum autẽ
5 & iudicum, sex millia. ¶ Porrò quatuor millia ianitores: totidem psaltes canentes Domino in orga-
6 nis quæ fecerat ad canendum. ¶ | Et distribuit eos Dauid per vices filiorum Leui, Gerson videlicet, (| Exod. 6. c. 17. Sup. 6. a. 1.)
7 & Caath & Merari. ¶ Filij Gerson: Leedam, & Se-
8 mei. ¶ Filij Leedam: princeps Iahiel & Zetham, &
9 Ioel, tres. ¶ Filij Semei: Salomith & Hosiel & Aran,
B tres: isti principes familiarum Leedam. ¶ Porrò fi-
10 lij Semei: Leheth, & Ziza, & Iaus, & Baria: isti filij
11 Semei quatuor. ¶ Erant autem Leheth prior, Ziza secundus, porrò Iaus & Baria non habuerunt plurimos filios, & idcirco in vna familia vnaque domo
12 computati sunt. ¶ Filij Caath: Amram & Isaar, He-
13 bron & Oziel quatuor. ¶ | Filij Amram Aaron & Moyses. | Separatusque est Aaron, vt ministraret in Sancto sanctorum, ipse & filij eius in sempiternũ, & adoleret incẽsum Domino secundum ritum suũ, (| Exod. 3. a. 2. & 6. c. 20. Heb. 5. b. 5.)
14 ac benediceret nomini eius in perpetuum. ¶ Moysis quoque hominis Dei filij annumerati sunt in tri
15 bu Leui. ¶ Filij Moysi: Gersom & Eliézer. ¶ Filij Ger
16 som: Subuel primus. ¶ | Fuerunt autem filij Eliezer: (| Exod. 2. d. 22. & 18. a. 3)
17 Rohobia primus: & non erant Eliézer filij alij. Por-
C rò filij Rohobia multiplicati sunt nimis. ¶ Filij Isaar:
18 Salomith primus. ¶ Filij Hebron: Ieriáu primus,
19 Amarias secundus, Iahaziel tertius, Iecmaan quar-
20 tus. ¶ Filij Oziel: Micha primus, Iesia secundus.
21 ¶ Filij Merari: Moholi & Musi. filij Moholi: Eleázar
22 & Cis. ¶ Mortuus est autem Eleázar & non habuit filios, sed filias: acceperuntque eas filij Cis fratres
23 earum. ¶ Filij Musi: Moholi & Eder & Ierimoth,
24 tres. ¶ Hi filij Leui in cognationibus & familijs suis, principes per vices & numerum capitum singulorũ, qui faciebant opera ministerij domus Domini à vi-
25 ginti annis, & supra. ¶ Dixit enim Dauid: Requiem dedit Dominus Deus Israel populo suo, & habita-
26 tionem Ierusalem vsque in æternum. ¶ Nec erit officij Leuitarum vt vltrà portent tabernaculum, &
27 omnia vasa eius ad ministrandum. ¶ Iuxta præcepta quoque Dauid nouissima supputabitur numerus fi-
28 liorum Leui à viginti annis & suprà. ¶ Et erunt sub
D manu filiorum Aaron in cultum domus Domini in vestibulis & in éxedris, & in loco purificationis, & in sanctuario, & in vniuersis operibus ministerij tẽ-
29 pli Domini: ¶ Sacerdotes autem, super panes propositionis, & ad similæ sacrificium, & ad lagna & azyma & sartaginem, & ad 'torrendum', & super om (*fertu' ntẽ similam 14)
30 ne pondus atque mensuram. ¶ Leuitæ verò vt stent manè ad confitendum, & canendum Domino: si-
31 militerq; ad vesperam, ¶ tam in oblatione holocaustorum Domini, quàm in sabbathis & Calendis & solennitatibus reliquis iuxta numerum & cæremo-
32 nias vniuscuiusque rei, iugiter coram Domino. ¶ Et custodiant obseruationes tabernaculi fœderis, & ritum sanctuarij, & obseruationem filiorũ Aaron fratrum suorum, vt ministrent in domo Domini.

CAPVT XXIIII.

1 Porrò filijs Aaron hæ partitiones erant. Fi- (Luc. 10. a. 1. Num. 3. a. 4. & 26. g. 60.)
A lij Aaron: Nadab & Abiu & Eleázar &
2 Ithamar. ¶ mortui sunt autem Nadab & Abiu ante patrem suum absque liberis:
3 sacerdotioque functus est Eleazar & Ithamar. ¶ Et diuisit eos Dauid, 'idest' Sadoc de filijs Eleazari, & (*& 1.)
Ahi-mélech de filijs Ithamar secundum vices suas
4 & ministerium. ¶ Inuentique sunt multò plures filij Eleazar in principibus viris, quàm filij Ithamar. Diuisit autẽ eis hoc est filijs Eleazar principes per familias sedecim: & filijs Ithámar per familias, &
5 domos suas octo. ¶ Porrò diuisit vtrasque inter se familias sortibus: erant enim principes sanctuarij, & principes Dei tam de filijs Eleazar, quàm de fi-
6 lijs Ithamar. ¶ Descripsitque eos Semeias filius Na-
B thaneel scriba Leuites, coram rege & principibus, & Sadoc sacerdote, & Achi-mélech filio Abiathar, principibus quoque familiarum sacerdotalium & Leuiticarum: vnam domum, quæ cæteris præerat, Eleazar: & alteram domum, quæ sub se habebat cæ
7 teros, Ithamar. ¶ Exiuit autem sors prima Ioiarib,
8 secunda Iedei, ¶ tertia Harim, quarta Seorim, ¶ quin
9 ta Melchia, sexta Maiman, ¶ septima Accos, octa-
10 ua Abia, ¶ nona Iesua, decima Sechenia, vndeci-
11 ma Eliasib, duodecima Iacim, ¶ tertiadecima Hop-
12 pha, decimaquarta Isbaab, ¶ decimaquinta Belga,
13 decimasexta Emmer, ¶ decimaseptima Hezir, de-
14 cimaoctaua Aphses, ¶ decimanona Pheteia, vice-
15 sima Hezechiel, ¶ vicesimaprima Iachin, vicesima-
16 secũda Gamul, ¶ vicesimatertia Dalaiáu, vicesima-
17 quarta Maaziáu. ¶ Hæ vices eorum secundum mini-
18 steria sua, vt ingrediantur domum Domini & iuxta
19 ritum suum sub manu Aaron patris eorum: sicut
C præceperat Dominus Deus Israël. ¶ Porrò filiorum
20 Leui, qui reliqui fuerant, de filijs Amram erat Su-
21 bael: & de filijs Subael, Iehedeia. ¶ de filijs quoque
22 Rohobiæ princeps Iesias. ¶ Isaari verò filius Sale-
23 moth: filiusque Salemoth Iahath: ¶ filiusque eius
D Ieriàu-primus', Amarias secundus, Iahaziel tertius, (*-s.)
24 Iecmaan quartus. ¶ Filius Oziel, Micha: filius Mi-
25 cha, Samir. ¶ Frater Micha, Iesia, filiusque Iesia,
26 Zacharias. ¶ Filij Merari: Moholi & Musi. filius O-
27 ziáu: Benno. Filius quoque Merari: Oziáu & Soã
28 & Zachur, & Hebri. ¶ Porrò Moholi filius Eleazar,
29 qui nõ habebat liberos: ¶ Filius verò Cis. Ierameel.
30 ¶ Filij Musi: Moholi Eder & Ierimoth. Isti filij Leui
31 secundum domos familiarum suarum. ¶ Miseruntque ipsi sortes contra fratres suos filios Aaron coram Dauid rege, & Sadoc, & Ahi-melech, & principibus familiarum Sacerdotalium & Leuiticarum, tam maiores, quàm minores: omnes sors æqualiter diuidebat.

CAPVT XXV.

1 Igitur Dauid & magistratus exercitus se-
A gregauerũt in ministerium filios Asaph & Heman, & Idithun: qui prophetarent in citharis, & psalterijs, & cymbalis secundum numerum suum dedicato sibi officio ser-
2 uientes. ¶ De filijs Asaph: Zacchur & Ioseph & Nathania & Asarela, filij Asaph sub manu Asaph 'pro- (*prophetãtis 1.)
3 phetantes' iuxta regem. ¶ Porrò Idithun: filij Idithun, Godolias, Suri, Iesaias, & Hasabias, & Mathathias, sex, sub manu patris sui Idithun, qui in cithara prophetabat super confitentes & laudantes
4 Dominum. ¶ Heman quoque: filij Heman, Bocciáu,
B Mathaniáu, Oziel, Subuel, & Ierimoth, Hananias, Hanani, Eliatha, Geddelthi, & Romemti-'ezer, &
5 Iesbacassa, Mellothi, Othir, Mahasioth. ¶ omnes isti filij Heman 'Videntes' regis in sermonibus Dei, (*Videntis 1.)
vt exaltaret cornu: deditque Deus Heman filios
6 quatuordecim: & filias tres. ¶ Vniuersi sub manu

patris

patris sui ad cantandum in templo Domini distri-
buti erant, in cymbalis, & psalteriis, & citharis, in
ministeria domus Domini iuxta regem: Asaph vi-
7 delicet & Idithun & Heman. ¶ Fuit autem numerus
eorum cum fratribus suis, qui erudiebant canticum
Domini, cuncti doctores, ducenti octogintaocto.
8 ¶ Miseruntque sortes per vices suas, ex æquo tam
9 maior quam minor, doctus pariter & indoctus. ¶ E-
C gressaque est sors prima Ioseph, qui erat de Asaph,
secunda Godoliæ, ipsi & filijs eius, & fratribus eius
10 duodecim. ¶ Tertia Zacchur, filijs & fratribus eius
11 duodecim. ¶ Quarta Isari, filijs & fratribus eius duo
12 decim: ¶ Quinta Nathaniæ, filijs & fratribus eius
13 duodecim. ¶ Sexta Bocciáu, filijs & fratribus eius
14 duodecim. ¶ Septima Isreela, filijs & fratribus eius
15 duodecim. ¶ Octaua Iesaiæ, filij & fratribus eius
16 duodecim. ¶ Nona Mathaniæ, filijs & fratribus eius
17 duodecim. ¶ Decima Semeiæ, filijs & fratribus eius
18 duodecim. ¶ Vndecima Azareel, filijs & fratribus
19 eius duodecim. ¶ Duodecima Hasabiæ filijs & fra-
20 tribus eius duodecim. ¶ Tertiadecima Subael, & fi-
D lijs & fratribus eius duodecim. ¶ Quarta decima
21 Mathathiæ, filijs & fratribus eius dnodecim. ¶ Quin
22 tadecima Ierimoth, filijs & fratribus eius duodecim.
23 ¶ Sextadecima Hananię, filijs & fratribus eius duode
24 cī. ¶ Septimadecima Iesbacastę, filijs & fratribus eius
25 duodecim. ¶ Octauadecima Hanani, filijs & fratri-
26 bus eius duodecim. Nonadecima Mellothi, filijs &
27 fratribus eius duodecim. ¶ Vicesima Eliatha, filijs
28 & fratribus eius duodecim. ¶ Vicesimaprima Othir,
29 filijs & fratribus eius duodecim. ¶ Vicesimasecun-
da Geddelthi, filijs & fratribus eius duodecim.
30 ¶ Vicesimatertia Mahazioth, filijs & fratribus eius
31 duodecim. ¶ Vicesimaquarta Romenthi-ézer, filijs,
& fratribus eius duodecim.

CAPVT XXVI.

1 Diuisiones autem ianitorum. de Coritis
A Meselemia, filius Core, de filijs Asaph,
2 ¶ filij Meselemiæ: Zacharias primogeni-
tus, Iahiel secundus, Zabadias tertius,
3 Iathanael quartus, ¶ Aelam quintus, Iohanam sex-
4 tus, Elioenai septimus. ¶ Filij autem Obed-edom:
Semeias primogenitus, Iozabad secundus, Ioaha
5 tertius, Sachar quartus, Nathanael quintus. ¶ Am-
miel sextus, Issachar septimus, Phollathi octauus:
6 quia benedixit illi Dominus: ¶ Semeiæ autem filio
eius nati sunt filij, præfecti familiarum suarum: erāt
7 enim viri fortissimi. ¶ filij ergo Semeiæ: Othni, &
Raphael, Obed, Elzabad, & fratres eius viri fortis-
8 simi: Elieu quoque, & Samachias. ¶ omnes hi de
filiis Obed-edom: ipsi & filii, & fratres eorum for-
tissimi ad ministrandum, sexagintaduo de Obed-
9 edom. ¶ Porrò Meselemiæ filii, & fratres eorum ro-
10 bustissimi, decem & octo. ¶ De Hosa autem, id est
B de filiis Merari: Semri princeps (non enim habue-
rat primogenitum, & idcirco posuerat eum pater
11 eius in principem:) ¶ Helcias secundus, Tabelias
tertius, Zacharias quartus: omnes hi filii, & fratres
12 Hosa, tredecim. ¶ Hi diuisi sunt in ianitores, vt sem-
per principes custodiarum, sicut & fratres eorum
13 ministrarēt in domo Domini. ¶ Missæ sunt ergo sor
tes ex æquo, & paruis & magnis per familias suas in
14 vnamquanque portarum. ¶ Cecidit ergo sors Oriē-
talis, Selemiæ. Porrò Zachariæ filio eius, viro pru-
dentissimo, & erudito, sortitò obtigit plaga septen-
15 trionalis. ¶ Obed-edom verò & filiis eius, ad au-
strum: in qua parte domus erat seniorum cōcilium.
16 ¶ Sephim & Hosa ad Occidentem iuxta portam quæ
ducit ad viam ascensionis: custodia contra custo-
17 diam. ¶ Ad Orientem verò Leuitæ sex: & ad aqui-
lonem quatuor per diem atque ad Meridiem simi-
liter in die, quatuor: & vbi erat concilium, bini et
18 bini. ¶ In cellulis quoque ianitorum ad Occidenta-
C lem quatuor in via: binique per cellulas. ¶ Hæ sunt
19 diuisiones ianitorum filiorum Core, et Merari.
20 ¶ Porrò Achias erat super thesauros domus Dei, &
21 vasa sanctorum. ¶ Filij quoque Ledam, filij Ger-
sonni: de Ledan principes familiarum, Ledan &
22 Gersonni, Iehieli. ¶ Filij Iehieli: Zathan & Ioel ˋfra- ˋfrater 3.
23 tresˋ eius super thesauros domus Domini, ¶ Amra-
24 mitis & Isaaritis, & Hebronitis & Ozihelitis. ¶ Su-
bael autem filius Gersom, filij Moysi, præpositus
25 thesauris. ¶ ˋFraterˋ quoque eius Eliezer, cuius filius ˋfratres 1
Rahabia, & huius filius Isaias, & huius filius Ioram,
26 huius quoq; filius Zechri, & huius filius Selemith. ¶ Ip
se Selemith, & fratres eius super thesauros sancto-
rum, quæ sanctificauit Dauid rex, & principes fa-
miliarum, & tribuni, & centuriones, & duces exer-
27 citus, ¶ de bellis, & manubijs præliorum, quæ con-
secrauerāt ad instaurationem & supellectilem tem-
28 pli Domini. ¶ Hæc autem vniuersa sanctificauit Sa-
D muel Videns, & Saul filius Cis, & Abner filius Ner,
& Ioab filius Saruiæ: ˋomnesqueˋ sanctificauerāt ea ˋomnes
29 per manum Selemith, fratrum eius. ¶ Isaaritis verò qui 13.
præerat Chonenias, & filius eius ad opera forinse-
cus super Israël ad docendum & iudicandum eos.
30 ¶ Porrò de Hebronitis Hasabias, & fratres eius viri
fortissimi, mille septingēti præerant Israël trans Ior
danem contra Occidentem, in cunctis operibus
31 Domini, & in ministerium regis. ¶ Hebronitarum
autem princeps fuit Ieria secundum familias & co-
gnationes eorum. Quadragesimo anno regni Da-
uid recensiti sunt, & inuenti sunt viri fortissimi in
32 Iazer Galaad, ¶ fratresque eius robustioris ætatis,
duo millia septingenti principes familiarum. Præ-
posuit autem eos Dauid rex Rubenitis & Gadditis,
& dimidiæ tribui Manasse, in omne ministerium
Dei, & regis.

CAPVT XXVII.

s Ilij autem Israël secūdùm numerum suū,
A principes familiarum, tribuni & centu-
riones & præfecti, qui ministrabāt regi
iuxta turmas suas, ingredientes per sin-
gulos menses in anno: vigintiquatuor millibus sin-
2 guli præerant. ¶ Primæ turmæ in primo mense Ies-
boam præerat filius Zabdiel: & sub eo vigintiqua-
3 tuor millia. ¶ De filijs Phares, princeps cunctorum
4 principum in exercitu mense primo. ¶ Secundi mē-
sis habebat turmam Dudia Ahohites, & post se al-
ter nomine Macelloth, qui regebat partem exerci-
5 tus vigintiquatuor millium. ¶ Dux quoque turmæ
tertiæ in mense tertio, erat Banaias filius Ioiadæ
ˋsacerdosˋ: & in diuisione sua vigintiquatuor millia. sacerdo-
6 ¶ Ipse est Banaias fortissimus inter triginta, & super tia 7.
triginta. præerat autem turmæ ipsius Amizabad fi-
7 lius eius. ¶ Quartus, mense quarto, Azabel frater
B Ioab, & Zabadias filius eius post eum: & in turma
8 eius vigintiquatuor millia. ¶ Quintus, mēse quinto,

princeps

princeps Samaoth Iezerites:& in turma eius vigin
9 quatuor millia.ꝰ Sextus,menſe ſexto,Hira filius Ac
ces Thecuites:& in turma eius vigintiquatuor mil
10 lia.ꝰ Septimus,menſe ſeptimo, Helles Phallonites
de filijs Ephráim : & in turma eius vigintiquatuor
11 millia.ꝰ Octauus,menſe octauo, Sobochai Huſathi
tes de ſtirpe Zarahi: & ĩ turma eius vigintiquatuor
12 millia.ꝰ Nonus,menſe nono,Abi-ézer Anathotites
de filijs Iemini:& in turma eius vigintiquatuor mil
13 lia.ꝰ Decimus,menſe decimo,Marai,& ipſe Neto-
phathites de ſtirpe Zarahi,& in turma eius viginti-
14 quatuor millia.ꝰ Vndecimus,menſe vndecimo, Ba
naias Pharatbouites de filijs Ephráim : & in turma
15 eius vigintiquatuor millia. ꝰ Duodecimus , menſe
duodecimo,Holdai Netophathites,de ſtirpe Go-
16 thoniel:& ĩ turma eius vigintiquatuos millia. ꝰ Por
C rò tribubus pręerant in Iſraël,Rubenitis, dux Elie-
zer filius Zechri:Simeonitis , dux Saphathias filius
17 Maacha:ꝰ Leuitis,Haſabias filius Camuel: Aaroni
18 tis,Sadoc.ꝰ Iuda,Eliu frater Dauid: Iſſachar,Amri
19 filius Michael:ꝰ Zabulonitis,Ieſmaias filius Abdię:
20 Nephthalitibus , Ierimoth filius Ozriel : ꝰ filiis E-
phráim,Oſee filius Ozaziu:dimidię tribui Manaſſe,
21 Ioel filius Phadaię : ꝰ & dimidię tribui Manaſſe in
Galaad,Iaddo filius Zacharię: Beniamin autem, Ia
22 ſiel filius Abner.ꝰ Dan verò,Ezrihel filius Ierohain.
23 hi principes filiorum Iſraël.ꝰ Noluit autem Dauid
numerare eos à viginti annis inferius : quia dixerat
Dominus ut multiplicaret Iſraël quaſi ſtellas cœli.
1 Sup. 21. a a. 24 ꝰ Ioab filius Saruię cœperat numerare, nec cōple-
uit : quia ſuper hoc ira irruerat in Iſraël: & idcirco
numerus eorum qui fuerant recenſiti,non eſt rela-
25 tus in faſtos regis Dauid .ꝰ Super theſauros autem
D regis fuit Azmoth filius Adiel. his autem theſauris
qui erant in vrbibus, & in vicis,& in turribus præſi-
26 debat Ionathan filius Oziæ.ꝰ Operi autem ruſtico,
& agricolis qui exercebant terram, præerat Ezri fi-
27 lius Chelub: ꝰ vinearumq; cultoribus,Semeias Ro-
mathites: cellis autē vinariis , Zabdias Aphonites.
28 ꝰ Nam ſuper olìueta & ficeta , quæ erant in campe-
ſtribus Balanan Gederites: ſuper apothecas autem
29 olei,Ioas.ꝰ Porrò armentis quæ paſcebantur in Sa-
rō,præpoſitus fuit Setrai Saronites : & ſuper boues
30 in vallibus Saphath filius Adli : ꝰ ſuper camelos ve
rò,Vbil Iſmaelites:& ſuper aſinos, Iadias Merona-
31 thites:ꝰ ſuper oues quoque Iaziz Agarenus.omnes
32 hi,principes ſubſtantiæ regis Dauid. ꝰ Ionathan au
tem patruus Dauid,conſiliarius, vir prudens & lite
ratus.ipſe & Iahiel filius Hachamoni, erant cum fi-
33 liis regis . ꝰ Achitophel etiam conſiliarius regis , &
34 Chuſai Arachites amicus regis . ꝰ Poſt Achitophel
fuit Ioiada filius Banaiæ, & Abiathar . Princeps au-
tem exercitus regis erat Ioab .

CAPVT XXVIII.

1
A Conuocauit igitur Dauid omnes princi-
pes Iſraël,duces tribuum , & præpoſitos
turmarum,qui miniſtrabant regi: tribu-
nos quoque & centuriones, & qui præ-
erant ſubſtantiæ & poſſeſſionibus regis,filioſque
ſuos cum eunuchis , & potentes , & robuſtiſſimos
2 quoſque in exercitu Ieruſalem. ꝰ Cumque ſurrexiſ
ſet rex,& ſtetiſſet,ait:Audite me fratres mei,& po-
pulus meus.Cogitaui vt ędificarem domum in qua
requieſceret arca fœderis Domini, & ſcabellum
pedum Dei noſtri , & ad ædificandum omnia præ-
3 paraui.ꝰ Deus autem dixit mihi : Non ædificabis 2.Reg. o.13.
domum nomini meo : eò quòd ſis vir bellator, &
4 ſanguinem fuderis.ꝰ Sed elegit Dominus Deus Iſ-
raël me de vniuerſa domo patris mei , vt eſſem rex
ſuper Iſraël in ſempiternum : de Iuda enim elegit
principes : porrò de domo Iuda , domū patris mei:
B & de filiis patris mei , placuit ei vt me eligeret rę-
5 gem ſuper cunctum Iſraël . ꝰ Sed & de filiis meis Sap.9 7.
(filios enim mihi multos dedit Dominus) elegit Sa
lomonem filium meum, vt ſederet in throno regni
6 Domini ſuper Iſraël : ꝰ dixitque mihi : Salomon fi-
lius tuus ędificabit domum meam,& atria mea: ip
ſum enim elegi mihi in filium , & ego ero ei in pa- altaria
7 trem. ꝰ Et firmabo regnum eius vſque in æternum,
ſi perſeuerauerit facere pręcepta mea,& iudicia,ſi-
8 cut & hodie.ꝰ Nunc ergo coram vniuerſo cœtu Iſ-
raël audiente Deo noſtro , cuſtodite & perquirite
cuncta mandata Domini Dei noſtri , vt poſſideatis
terram bonam & relinquatis eam filiis veſtris poſt
9 vos vſque in ſempiternum.ꝰ Tu autem Salomon fi-
li mi,ſcito Deum patris tui, & ſerui ei corde perfe-
cto,& animo voluntario: Omnia enim corda ſcru-
tatur Dominus,& vniuerſas mentium cogitationes Pſal.7. 10.
intelligit:Si quęſieris eum,inuenies:ſi autem dereli
10 queris eum , proiiciet te in ęternum . ꝰ Nunc ergo
quia elegit te Dominus vt ędificares domū ſanctua
11 rij,confortare & perfice . ꝰ Dedit autem Dauid Sa-
C lomoni filio ſuo deſcriptionem porticus, & templi,
& cellariorum,& cœnaculi,& cubiculorum in ady-
12 tis , & domus propitiationis , ꝰ necnon & omnium
quę cogitauerat atriorum & éxedrarum per circui-
tum in theſauros domus Domini , & in theſauros
13 ſanctorum,ꝰ diuiſionumque ſacerdotalium, & Le-
uiticarū,in omnia opera domus Domini, & in vni-
14 uerſa vaſa miniſterij templi Domini,ꝰ Aurum in pō
dere per ſingula vaſa miniſterij. Argenti quoque
15 pondus pro vaſorum & operum diuerſitate . ꝰ Sed
& in candelabra aurea & ad lucernas eorum , aurū
pro menſura vniuſcuiuſque candelabri,& lucerna-
rum.Similiter & in candelabra argentea,& in luce
nas eorum pro diuerſitate menſuræ , pondus argen
16 ti tradidit.ꝰ Aurum quoque dedit in menſas ,pro- mensa 13.
poſitionis pro diuerſitate menſarum ſimiliter &
17 argentum in alias menſas argenteas. ꝰ Ad fuſcinu- menſur 13.
D las quoque & phialas, & thuribula ex auro puriſſi-
mo, & leunculos aureos pro qualitate menſuræ pō
dus diſtribuit,in leunculum & leunculum . Simili-
ter & in leones argenteos diuerſum argenti pon-
18 dus ſeparauit.ꝰ Altari autem in quo adoletur incen
ſum,aurum puriſſimum dedit: vt ex ipſo fieret ſimi-
litudo quadrigę cherubim extendentium alas , &
19 velantium arcam fœderis Domini . ꝰ Omnia (in-
quit)venerunt ſcripta manu Domini ad me , vt in-
20 telligerem vniuerſa opera exemplaris.ꝰ Dixit quo-
que Dauid Salomoni filio ſuo: Viriliter age, & con
fortare , & fac:ne timeas , & ne paueas : Dominus
enim Deus meus tecum erit,& non dimittet te,nec
derelinquet, donec perficias omne opus miniſterij
21 domus Domini . ꝰ Ecce diuiſiones ſacerdotum &
Leuitarum,in omne miniſterium ,domus Domini opus miniſterij 21.
aſſiſtunt tibi,& parati ſunt,& nouerunt tam
principes , quàm populus facere
omnia pręcepta tua .

CAPVT XXIX.

1 LOcutusq; est Dauid rex ad omnem eccle
A siam: Salomonem filium meũ vnum ele-
gir Deus, adhuc puerum & tenellum: o-
pus enim grande est: neque enim homi-
Domino 2 ni præparatur habitatio, sed * Deo. ℣ Ego autem to
*Dom ni tis viribus meis præparaui impensas domus * Dei
mei. Aurum ad vasa aurea, & argentum in argẽtea,
æs in ænea, ferrum in ferrea, ligna ad lignea: & lapi-
des onychinos, & quasi stibinos, & diuersorum co-
lorum, omnemque lapidem, & marmor pariũ abun
3 dãtissimè. ℣ & super hæc quæ obtuli in domum Dei
mei, de peculio meo aurum & argentum do in tem
plum Dei mei, exceptis his quæ præparaui in ędem
4 sanctam. ℣ Tria millia talenta auri de Ophir: & septẽ
B millia talentorum argenti probatissimi: ad deauran
'Ve 3. 5 dos parietes ℣ ' Et ' vbicunq; opus est aurum, de au-
ro, & vbicunque opus est argentum, de argẽto ope-
ra fiant per manus artificum: & siquis spontè offert,
impleat manum suam hodie, & offerat quod volue
6 rit Domino. ℣ Polliciti sunt itaque principes fami-
liarum, & proceres tribuum Israël, tribuni quoque
-6. & centuriones, & principes- principum' pssessionũ
7 regis. ℣ Dederuntq; in opera domus Domini auri
talenta quinque millia, & solidos decem millia, ar-
genti talenta decem millia: & æris talenta decem &
octo millia: ferri quoque centum millia talentorũ.
thesauri 8 ℣ Et apud quemcunque inuenti sunt lapides, dede-
runt in ' thesauros ' domus Domini, per manum Ia-
* sua 4. 9 hiel Gersonitis. ℣ Lætatusq; est populus, cum vota *
C sponte promitterent: quia corde toto offerebant ea
Domino: sed & Dauid rex lætatus est gaudio ma-
10 gno. ℣ Et Benedixit Domino coram vniuersa multi
tudine, & ait: Benedictus es Domine Deus Israël pa
11 tris nostri ab æterno in æternum. ℣ Tua est Domine
magnificentia, & potentia, & gloria, atque victoria,
& tibi laus: cũcta enim quæ in cœlo sunt & in terra,
tua sunt: tuum Domine regnum, & tu es super om-
12 nes principes. ℣ Tuæ diuitiæ, & tua est gloria: tu do-
minaris omnium: in manu tua virtus & potentia, in
13 manu tua magnitudo & imperium omnium. ℣ Nunc
igitur Deus noster confitemur tibi, & laudamus no
14 men tuum inclytum. ℣ Quis ego, & quis populus
D meus, vt possimus hęc tibi vniuersa promittere? tua
sunt omnia: & quæ de manu tua accepimus, dedi-
15 mus tibi. ℣ Peregrini enim sumus coram te & aduc- Sap. 2. b. 5.
næ, sicut omnes patres nostri. | Dies nostri quasi vm
16 bra super terram, & nulla est mora. ℣ Domine Deus
noster, omnis hæc copia quam parauimus, vt ędifi-
caretur domus nomini sancto tuo, de manu tua est,
17 & tua sunt omnia. ℣ Scio Deus meus quòd probes
corda, & simplicitatẽ diligas, vnde & ego in simpli-
citate cordis mei, lætus obtuli vniuersa hęc: & po-
pulum tuum qui hìc repertus est, vidi cum ingenti
18 gaudio tibi offerre donaria. ℣ Domine Deus Abra-
E ham, & Isaac, & Israël Patrum nostrorum, custodi
in æternum hanc voluntatem cordis eorum, & sem
19 per in venerationem tui mens ista permaneat. ℣ Sa
lomoni quoque filio meo da cor perfectum, vt cu-
stodiat mandata tua, testimonia tua, & cęremonias
tuas, & faciat vniuersa: & ædificet ædem, cuius im-
20 pensas paraui. ℣ Præcepit autem Dauid vniuersę ec *vestro 1.
clesiæ: Benedicite Domino Deo ' nostro '. Et benedi
xit omnis ecclesia Domino Deo patrum suorum, &
inclinauerunt se, & adorauerunt Deum, & deinde
21 regem. ℣ Immolaueruntq; victimas Domino: & ob-
F tulerunt holocausta die sequenti, tauros mille, arie
tes mille, agnos mille cum libaminibus suis, & vni-
22 uerso ritu abundantissimè in omnem Israël. ℣ Et co
mederuut, & biberũt coram Domino in die illo cũ
grandi lætitia. | Et vnxerunt secundo Salomonem 3.Reg.1.
filium Dauid. Vnxerunt autẽ eum Domino in prin c.34.
23 cipem, & Sadoc in pontificem, ℣ Seditq; Salomõ su
per solium Domini in regem pro Dauid patre suo,
24 & cunctis placuit: & paruit illi omnis Israël. ℣ Sed &
vniuersi principes & potẽtes, & cuncti filij regis Da
uid dederunt manum, & subiecti fuerunt Salomo-
25 ni regi. ℣ Magnificauit ergo Dominus Salomonem
super omnem Israël: & dedit illi gloriã regni, qua-
26 lem nullus habuit ante eum rex Israël. ℣ Igitur Da-
G uid filius Isai regnauit super vniuersum Israël. ℣ Et
27 dies quibus regnauit super Israël, fuerunt quadra- 3.Reg.2.b
ginta anni: in Hebron regnauit septem annis, & in 11.
28 Ierusalem annis triginta tribus. ℣ Et mortuus est in
senectute bona, & plenus dierum, & diuitiis, & glo-
29 ria. Et regnauit Salomon filius eius pro ęo. ℣ Gesta
autem Dauid regis priora & nouissima scripta sunt
in libro Samuelis Videntis, & in libro Nathan pro-
30 phetę, atque in volumine Gad Videntis: ℣ vniuersiq;
regni eius & fortitudinis, & tempori ũ quæ trãsier ũt
sub eo, siue in Israël, siue in cunctis regnis terrarum.

LBRI PRIMI PARALIPOMENON FINIS.

LIBER SECVNDVS, PARALIPOMENON:

Hebraicè Dibre haiamim.

CAPVT PRIMVM.

3.Reg 3.b.2. * Deus eius 1.
1
A

Onfortatus est ergo Salomō filius Dauid in regno suo, & Dominus * erat cū eo, & magnificauit eum
2
in excelsum. ¶ Præcepitq; Salomon vniuerso Israëli, tribunis & centurionibus, & ducibus & iudicibus omnis Israël, & principibus familiarū: ¶ & abijt
3
cum vniuersa multitudine in Excelsum Gabaō, vbi erat tabernaculū fœderis Domini, quod fecit Moy-
4 ses famulus Dei, in solitudine. ¶ Arcam autem Dei adduxerat Dauid de Cariath-iarim in locum quem præparauerat ei, & vbi fixerat illi tabernaculū, hoc
‖ Exo. 38.a.1.
5 est in Ierusalem. ¶ Altare quoq; æneum, ‖ quod fabricatus fuerat Beseleel filius Vri, filij Hur, ibi erat co-
B ram tabernaculo Domini, quod & requisiuit Salo-
6 mon, & omnis ecclesia. ¶ Ascenditq; Salomon ad altare æneum, coram tabernaculo fœderis Domini,
7 & obtulit in eo mille hostias. ¶ Ecce autē in ipsa nocte apparuit ei Deus, dicens: Postula quod vis, vt dē
8 tibi. ¶ Dixitq; Salomon Deo: Tu fecisti cum Dauid patre meo misericordiam magnam, & constituisti
9 me regem pro eo. ¶ Nunc ergo Domine Deus impleatur sermo tuus, quem pollicitus es Dauid patri meo: tu enim me fecisti regem super populum tuū multum, qui tā innumerabilis est, quam puluis ter-
‖ Sap. 9.b.10.
10 ræ. ¶ ‖ Da mihi sapientiam & intelligētiam, vt ingre
C diar & egrediar corā populo tuo: quis enim potest hunc populum tuum dignè, qui tam grandis est, iu-
11 dicare? ¶ Dixit aūt Deus ad Salomonem: Quia hoc magis placuit cordi tuo, & non postulasti diuitias, & substantiā, & gloriam, neq; animas eorum qui te oderant, sed nec dies vitæ plurimos: petisti autē sapiētiam & scientiā, vt iudicare possis populum meū
12 super quē constitui te regem: ¶ Sapientia & sciētia data sunt tibi: diuitias autem & substantiam & gloriam dabo tibi, ita vt nullus in regibus nec ante te,
13 nec post te fuerit similis tui. ¶ ‖ Venit ergo Salomon ‖ 3.Reg. 10.d.26
D ab excelso Gabaon in Ierusalem coram tabernacu-
14 lo fœderis, & regnauit super Israël. ¶ Congregauitque sibi currus & equites, & facti sūt mille quadringenti currus, & duodecim millia equitū: & fecit eos esse in vrbibus quadrigarum, & cum rege in Ierusa-
15 lem. ¶ Præbuitq; rex argentum & aurum in Ierusalē quasi lapides, & cedros quasi sycomoros, quæ nascū-
16 tur in campestribus multitudine magna. ¶ ‖ Adduce- ‖ 3.Reg. 10.d.28.
bantur autem ei equi de Aegypto, & de Coa à negociatoribus regis, qui ibant, & emebant precio,
17 ¶ quadrigam equorum sexcentis argēteis, & equū centum quinquaginta: similiter de vniuersis regnis Cethæorum, à regibus Syriæ emptio celebrabatur.

CAPVT II.

1 Ecreuit autem Salomon ædificare domū
A nomini Domini, & palatium sibi. ¶ Et nu
2 merauit septuaginta millia virorum portantium humeris, & octoginta millia qui cæderent lapides in montibus, præpositosq; eorum
3 tria millia sexcentos. ¶ Misit quoque ad Hiram regem Tyri, dicens: ‖ Sicut egisti cum Dauid patre meo, & misisti ei ligna cedrina, vt ædificaret sibi do- ‖ 3.Reg.5.a.2.
4 mum, in qua & habitauit: ¶ sic fac mecum, vt ædificem domum nomini Domini Dei mei, vt cōsecrem eam ad adolendum incensum coram illo, & fumiganda aromata, & ad propositionem panum sempiternam, & ad holocaustomata manè & vespere, sabbathis quoque & neomeniis, & solennitatibus Domini Dei nostri in sempiternum, quæ mandata
5 sunt Israeli. ¶ Domus enim quam ædificare cupio,
B magna est: magnus est enim Deus noster super om
6 nes deos. ¶ Quis ergo poterit præualere, vt ædificet ei dignam domum? si cœlum, & cœli cœlorum capere eum nequeunt: quantus ego sum, vt possim ædificare ei domum? sed ad hoc tantùm, vt adoleatur
7 incensum coram illo. ¶ Mitte ergo mihi virum eruditum, qui nouerit operari in auro & argento, ære, & ferro, purpura, coccino, & hyacintho, & qui sciat sculpere cælaturas cum his artificibus quos mecum habeo in Iudæa & Ierusalem, quos præparauit Da-
8 uid pater meus. ¶ Sed & ligna cedrina mitte mihi, & arceuthina, & pinea de Libano: scio enim quòd serui tui nouerint cædere ligna de Libano, & erunt
9 serui mei cum seruis tuis, ¶ vt parentur mihi ligna
C plurima. Domus enim quam cupio ædificare, ma-
10 gna est nimis, & inclyta. ¶ Præterea operariis qui cæsuri sunt ligna, seruis tuis dabo in cibaria tritici coros viginti millia, & hordei coros totidē, * olei quo

* & uini uiginti millia metretas 2.

11 que lata viginti millia.? Dixit autem Hiram rex Ty
ri per literas,quas miserat Salomoni: Quia dilexit
Dominus populum suum, idcirco te regnare fecit
12 super eum.? Et addidit,dicens: Benedictus Domi-
nus Deus Israël,qui fecit cœlum & terram, qui de-
dit Dauid regi filium sapientem,*& eruditum & sen
satum atque prudentem, vt ædificaret domũ Domi
13 no,&palatium sibi.? Misi ergo tibi virum pruden-
14 tem & scientissimum Hiram patrem meum,? filium
mulieris de filiabus Dã:cuius pater fuit Tyrius, qui
nouerit operari in auro & argento,ære, & ferro, &
marmore, & lignis, in purpura quoque & hyacin-
tho & bysso & coccino: & qui sciat cælare omnem
sculpturam, & adinuenire prudenter quodcunque
in opere necessarium est cum artificibus tuis, & cũ
15 artificibus Domini mei Dauid patris tui.? Triticũ
D ergo,& hordeum,& oleum,& vinum,quę pollicitus
16 es Domine mi mitte seruis tuis.? Nos autem cæde-
mus ligna de Libano, quot necessaria habueris, &
applicabimus ea ratibus per mare in Ioppe: tuum
17 autem erit transferre ea in Ierusalem.? Numerauit
igitur Salomon omnes viros proselytos qui erant
in terra Israël:post dinumerationem quam dinume
rauit Dauid pater eius:& inuenti sunt centum quin
18 quaginta tria millia & sexcenti.? Fecitque ex eis se
ptuaginta millia, qui humeris onera portarent, &
octoginta millia qui lapides de montibus cæderẽt:
tria aũt millia,& sexcẽtos pręposltos operũ populi.

CAPVT III.

1 ET cœpit Salomon ædificare domum Do
A mini in Ierusalem,in Monte-moria, qui
demonstratus fuerat Dauid patris eius,
in loco, quem parauerat Dauid in area
2 Ornam Iebusęi.? Cœpit autem ædificare mense
3 secundo,anno quarto regni sui.? Et hæc sunt funda
menta quæ fecit Salomon,vt ædificaret domũ Dei,
longitudinis cubitos in mensura prima sexaginta,
4 latitudinis cubitos viginti.? Porticũ verò ante fron
tem,quæ tendebatur in longum iuxta mensuram la
titudinis domus,cubitorũ viginti:porrò altitudo cẽ
tum viginti cubitorum erat:& deaurauit eã intrinse
5 cus auro mundissimo.? Domum quoq; maiorem te
xit tabulis ligneis abiegnis, & laminas auri obrizi
B affixit per totũ:sculpsitq; in ea palmas, & quasi cate
6 nulas seinuicem complectentes.? Strauit quoq; pa
uimentum templi preciosissimo marmore, decore
7 multo.? Porrò aurum erat probatissimum,de cuius
laminis texit domum & trabes eius, & postes,& pa
8 rietes,&ostia:& cęlauit cherubim in parietibus.? Fe
cit quoque domum Sanctisanctorum: lõgitudinem
iuxta latitudinem domus,cubitorum viginti: & lati
tudinem similiter viginti cubitorum: & laminis au-
9 reis texit eam,quasi talentis sexcentis.? Sed & cla-
uos fecit aureos. ita vt singuli claui siclos quinqua-
genos appenderent: cœnacula quoque texit auro.
10 ? Fecit ẽt in domo Sãctisanctorum cherubim duos,
11 opere statuario:& texit eos auro.? Alæ cherubim
C viginti cubitis extendebãtur, ita vt vna ala haberet
cubitos quinque,& tangeret parietẽ domus:& alte
ra quinq; cubitos habens,alã tangeret alterius che
12 rub.? Similiter cherub alterius ala,quinq; habebat
cubitos,& tangebat parietẽ:& ala eius altera quin-
que cubitorum, alam cherub alterius contingebat.
13 ? Igitur alæ vtriusq; cherubim expansæ erant & ex-
tendebantur per cubitos viginti:ipsi autem stabant

13.Re.6.a 2 Par. 21. d.16. 3. Reg. 6. a.1.

erectis pedibus,& facies eorum erant versę ad exte
14 riorẽ domum.? Fecit quoq; velum ex hyacintho,
purpura, cocco, & bysso: & intexuit ei cherubim.
15 ? Ante fores ẽt tẽpli duas columnas,quę triginta &
quinq; cubitos habebant altitudinis: porrò capita
16 earum,quinq; cubitorũ.? Necnon & quasi catenu-
las in oraculo,& superposuit eas capitibus colũna-
rum:malogranata etiã centum,quę catenulis inter-
17 posuit.? Ipsas quoque columnas posuit in vestibu-
lo templi,vnã à dextris,& alteram à sinistris:eã quę
à dextris erat,vocauit Ia chin:& quæ ad lęuã, Booz.

g Mat. 27. f 51.

g Ier. 52. d 20.

CAPVT IIII.

1 FEcit quoque altare ęneum viginti cubito-
A rum longitudinis, & viginti cubitorum
latitudinis,& decẽ cubitorũ altitudinis.
2 ? Mare etiam fusile decem cubitis à la-
bio vsq; ad labium,rotundũ per circuitum:quinque
cubitos habebat altitudinis:& funiculus triginta cu
3 bitorũ ambiebat gyrum eius.? Similitudo quoque
boũ erat subter illud:& decẽ cubitis quędã extrinse
cus ecęlaturę,quasi duobus versibus aluũ maris cir-
4 cuibãt:Boues autem erant fusiles:? & ipsum mare
super duodecim boues impositũ erat,quorũ tres re
spiciebant ad aquilonẽ,& alii tres ad occidentem,
porrò tres alij meridiẽ, & tres qui reliqui erant, o-
rientẽ,habentes mare superpositum:posteriora au-
5 tem boum erãt intrinsecus sub mari.? Porrò vasti-
tas eius habebat mensurã palmi, & labiũ illius erat
B quasi labiũ calicis, vel repandi lilij, capiebatq; tria
6 millia metretas.? Fecit quoque conchas decẽ:& po
suit quinq; à dextris,& quinq; à sinistris, ut lauarẽt
7 ? in eis omnia quæ in holocaustũ oblaturi erãt:por
rò in mari sacerdotes lauabãtur.? Fecit autem & cã
delabra aurea decẽ,secundũ speciẽ qua* iusserat fie
ri:& posuit ea in tẽplo,quinq; à dextris, & quinque
8 à sinistris:? Necnon & mensas decẽ:& posuit eas in
tẽplo,quinq; à dextris,& quinq; à sinistris. Phialas
9 quoq; aureas cẽtum.? Fecit etiam atrium sacerdo-
tum,& basilicã grandẽ:& ostia in basilica, quæ texit
10 ære.? Porrò mare posuit in latere dextro contra o-
C rientẽ ad meridiẽ.? Fecit aũt Hirã lebetes, & crea-
11 gras,& phialas: & cõpleuit oẽ opus regis in domo
12 Dei:? Hoc est,colũnas duas:& epistylia & capita,&
quasi quędã retiacula,quæ capita tegerent sup epi
13 stylia.? Malogranata quoq; *quadringenta* & retia-
cula duo, ita vt bini ordines malogranatorũ singu-
lis retiaculis iungerentur,qđ protegerẽt epistylia:
14 & capita colũnarũ.? Bases ẽt fecit & conchas, quas
15 superposuit basibus:? mare vnũ,boues quoq; duo-
16 decim,sub mari.? Et lebetes,& creagras,& phialas.
Oĩa vasa fecit Salomoni Hirã pater eius ĩ domo Do
17 mo Dñi ex ęre mũdissimo.? In regione Iordanis fu-
D dit ea rex in argillosa terra inter Socoth,& Saredã-
18 tha.? Erat aũt multitudo vasorũ innumerabilis, ita
19 vt ignoraretur põdus ęris.? Fecitq; Salomon oĩa va
sa domus Dei,& altare aureũ: & mẽsas & super eas
20 panes ppositionis.? Candelabra quoq; cũ lucernis
suis vt lucerent ante oraculũ iuxta ritũ,ex auro pu-
21 rissimo:? et florẽtia qdã,et lucernas,et forcipes au-
22 reos.oĩa de auro mũdissimo facta sunt.? Thymiama
teria quoque,et thuribula,et phiales, et mortario-
la ex auro purissimo. Et ostia cęlauit templi interio
ris,id est in Sanctosanctorum: & ostia templi forin
23 cus aurea.? Sicq; completum est omne opus quod
fecit Salomon in domo Domini.

3. Reg. 7. c. 23.

* Iussa erat 3.

* quadraginta 13:

Cap.

CAPVT V.

3.Reg.7.g 51. & 8.a 1. 1 INtulit igitur Salomon omnia quæ voue-
A rat Dauid pater suus, argentum & aurũ,
& vniuersa vasa posuit in thesauris do-
2 mus Dei. ¶ Post quæ congregauit maio-
res natu Israël, & cunctos principes tribuum, & ca-
pita familiarum de filiis Israël, in Ierusalẽ: vt addu-
cerent arcam fœderis Dñi de ciuitate-Dauid, quæ
3 est Sion. ¶ Venerunt itaque ad regem oẽs viri Israël
4 in die solenni mensis septimi. ¶ Cumq; venissent cũ
5 cti seniorum Israël, portauerunt Leuitæ arcã, ¶ & in
tulerunt eã, & oẽm paraturam tabernaculi. Porrò
vasa sanctuarij quæ erant in tabernaculo, portaue-
6 runt sacerdotes cum Leuitis. ¶ Rex aũt Salomon &
B & vniuersus cœtus Israël, & oẽs qui fuerunt congre
gati ante arcã, immolabant arietes & boues absque
vllo numero: tanta enim erat multitudo victimarũ.
7 ¶ Et intulerunt sacerdotes arcam fœderis Dñi in lo
cum suum, idest, ad oraculum templi, in Sancta san
8 ctorũ subter alas cherubim: ¶ ita vt cherubim expan
derent alas suas super locũ in quo posita erat arca,
9 & ipsam arcã tegerent cum vectibus suis. ¶ Vectium
aũt quibus portabatur arca, quia paululum longio-
C res erant, capita parebant ante oraculũ: si verò quis
paululum fuisset extrinsecus, eos videre non pote-
10 rat: Fuit itaq; arca ibi vsq: in præsentem diem. ¶ Ni-
hilq; erat aliud in arca, nisi duæ tabulæ quas posue
rat Moyses in Horeb, qñ legem dedit Dñs filiis Is-
11 raël egredientibus ex Aegypto. ¶ Egressis aũt sacer
dotibus de sanctuario (oẽs enim sacerdotes qui ibi
potuerant inueniri, sanctificati sũnt: nec adhuc in il
lo tpe vices, & ministeriorũ ordo inter eos diuisus
12 erat) ¶ tã Leuitæ, q̃ cantores, idest, & qui sub Asaph
erant, & qui sub Hemam, & qui sub Idithum, filij &
D fratres eorũ vestiti byssinis, cymbalis & psalteriis,
& cytharis concrepabant, stantes ad orientalẽ pla-
gam altaris, & cum eis sacerdotes centũ viginti ca-
13 nentes tubis. ¶ Igitur cunctis pariter & tubis, & vo-
ce, & cymbalis, & organis, & diuersi generis musico
rum concinentibus, & vocẽ in sublime tollentibus,
longe sonitus audiebatur: ita vt cũ Dñm laudare cę
pissent, & dicere, Confitemini Dño qm̃ bonus, qm̃
in æternũ misericordia eius: impleretur domus Dei
14 nube, ¶ nec possent sacerdotes stare & ministrare pp
caliginẽ. Compleuerat enim gloria Dñi domũ Dei.

CAPVT VI.

1 TVnc Salomõ ait: Dominus pollicitus est
3. Reg. 8 b 12. A vt habitaret in caligine: ¶ ego autem ædi
2 ficaui domum nomini eius, vt habitaret
3 ibi in perpetuum. ¶ Et conuertit rex facie
ciem suam, & benedixit vniuersæ multitudini Israël
4 (nam omnis turba stabat intenta,) & ait: ¶ Benedi-
ctus Dominus Deus Israël, qui quod locutus est Da
5 uid patri meo, opere compleuit, dicens, ¶ A die qua
eduxi populum meum de terra-Aegypti, non ele-
gi ciuitatem de cunctis tribubus Israel, vt ædificare-
tur in ea domus nomini meo: neque elegi quem-
quam alium virum, vt esset dux in populo meo Is-
6 raël: ¶ sed elegi Ierusalem, vt sit nomẽ meum in ea,
& elegi Dauid, vt constituerem eum super populũ
7 meum Israël. ¶ Cumque fuisset voluntatis Dauid pa
tris mei, vt ædificaret domum nomini Domini Dei
8 Israël, ¶ dixit Dominus ad eum: Quia hæc fuit vo-
B luntas tua, vt ædificares domum nomini meo, benè
quidem fecisti huiuscemodi habere voluntatem:
9 ¶ sed non tu ædificabis domum: veruntamen filius
tuus qui egredietur de lumbis tuis, ipse ædificabit
10 domum nomini meo. ¶ Compleuit ergo Dominus
sermonem suum quem locutus fuerat: & ego surre-
xi pro Dauid patre meo, & sedi super thronũ Israël,
sicut locutus est Dominus: & ædificaui domum no-
11 mini Domini Dei Israël. ¶ Et posui in ea arcam, in
qua est pactum Domini quod pepigit cum filiis Is-
12 raël. ¶ Stetit ergo coram altari Domini ex aduerso
vniuersæ multitudinis Israël, & extẽdit manus suas.
13 ¶ Siquidem fecerat Salomon basim æneam, & po-
suerat eam in medio basilicæ, habentem quinque
cubitos longitudinis, & quinque cubitos latitudi-
nis, & tres cubitos altitudinis. stetitque super eam:
& deinceps flexis genibus contra vniuersam multi-
14 tudinem Israël, & palmis in cœlum leuatis, ¶ ait:
C Domine Deus Israël non est similis tui Deus in cę 2. Mac. 2 b 10.
lo & in terra: qui custodis pactum & misericordiã
cum seruis tuis qui ambulant coram te in toto cor-
15 de suo. ¶ Qui præstitisti seruo tuo Dauid, patri meo,
quæcunque locutus fueras ei: & quæ ore promise-
ras, opere complesti, sicut & præsens tempus pro-
16 bat. ¶ Nunc ergo Domine Deus Israël, imple seruo
tuo patri meo Dauid quæcunque locutus es, dicẽs:
Non deficiet ex te vir coram me, qui sedeat super
thronum Israel: ita tamen si custodierint filij tui ʼ viam suã.
vias measʼ, & ambulauerint in lege mea, sicut & tu
17 ambulasti coram me. ¶ Et nunc Domine Deus Is-
raël, firmetur sermo tuus quẽ locutus es seruo tuo
18 Dauid. ¶ Ergóne credibile est vt habitet Deus cum
hominibus super terram? Si cœlum, & cœli cœlorũ
non te capiunt: quantò magis domus ista quam ędi
19 ficaui? ¶ Sed ad hoc tantum facta est, vt respicias ora
tionem serui tui, & obsecrationem eius Dñe Deus
meus: & audias preces quasʼ fuditʼ famulus tuus co ʼ fundit s.
20 ram te: ¶ vt aperias oculos tuos super domum istam
D diebus ac noctibus, super locum in quo pollicitus
21 es, vt inuocaretur nomen tuum: ¶ & exaudires ora-
tionem quã seruus tuus orat in eo, & exaudias preces
famuli tui, & populi tui Israël. Quicunque ora-
uerit in loco isto, exaudi de habitaculo tuo, id est,
22 de cœlis, & propitiare. ¶ Si peccauerit quispiam in
proximum suum, & iurare contra eum paratus ve-
nerit, seque maledicto cõstrinxerit coram altari in
23 domo ista: ¶ tu audies de cœlo, & facies iudiciũ ser
uorũ tuorum, ita vt reddas iniquo viam suã in caput
propriũ, & vlciscaris iustũ, retribuens ei secundũ iu
24 stitiã suam. ¶ Si superatus fuerit populus tuus Israël
ab inimicis (peccabunt enim tibi) & cõuersi egerint
pœnitentiã, & obsecrauerint nomẽ tuum, & fuerint
25 deprecati * in loco isto: ¶ tu exaudies de cœlo, & * te s.

propitiare peccato populi tui Israël,& reduc eos in
26 terram quam dedisti eis,& patribus corũ.¶ Si clau-
so cœlo pluuia non fluxerit propter peccata popu-
E li,& deprecati te fuerint in loco isto, & confessi no
mini tuo,& conuersi à peccatis suis, cùm eos affli-
27 xeris: ¶ exaudi de cœlo Domine, & dimitte pecca-
ta seruis tuis, & populi tui Israël, & doce eos viam
bonam per quam ingrediantur,& da pluuiam terræ
3.Inf.20. b.9. 28 quam dedisti populo tuo ad possidendum.¶ Fames
si orta fuerit in terra,& pestilentia, ærugo, & auru-
go,& locusta,& bruchus, & hostes vastatis regioni-
bus portas obsederint ciuitatis,omnisq; plaga & in
29 firmitas presserit: ¶ siquis de populo tuo Israel fue-
rit deprecatus, cognoscens plagam & infirmitatem
30 suam, & expanderit manus suas in domo hac: ¶ tu
exaudies de cœlo, de sublimi scilicet habitaculo
tuo,& propitiare, & redde vnicuique secundũ vias
suas,quas nosti eum habere in corde suo: (tu enim
31 solus nosti corda filiorum hominum:) ¶ Vt timeant
F te, & ambulent in viis tuis cunctis diebus quibus vi
uunt super faciem terræ quam dedisti patribus no-
32 stris. ¶ Externum quoque qui nõ est de populo tuo
Israël, si venerit de terra longinqua, propter no-
men tuum magnum, & propter manum tuam robu
stam,& brachium tuum extentum, & adorauerit in
33 loco isto: ¶ tu exaudies de cœlo firmissimo habita-
culo tuo,& facies cuncta pro quibus inuocauerit te
ille peregrinus: vt sciant omnes populi terræ nomẽ
tuum,& timeant te sicut populus tuus Israël,& co-
gnoscant quia nomẽ tuum inuocatum est super do
34 mum hanc quam ædificaui. ¶ Si egressus fuerit po-
pulus tuus ad bellum contra aduersarios suos per
viam in qua miseris eos, adorabunt te contra viam
in qua ciuitas hęc est quam elegisti,& domus quam
35 ędificaui nomini tuo: ¶ tu exaudies de cœlo preces
36 eorum,& obsecrationem, & vlciscaris. ¶ Si autem
13.Reg.8. c.46. Eccle.7. c.21. 1.Io.1.d.8 G peccauerint tibi (neque enim est homo qui non
peccet)& iratus fueris eis,& tradideris hostibus, &
captiuos duxerint eos in terram longinquam, vel
37 certè quæ iuxta est, ¶ & conuersi in corde suo in ter
ra ad quam captiui ducti fuerant, egerint pœniten
tiã: Et deprecati te fuerint in terra captiuitatis suæ,
dicentes: Peccauimus,iniquè fecimus, iniustè egi-
38 mus: ¶ & reuersi fuerint ad te in toto corde suo, &
in tota anima sua,in terra captiuitatis suæ ad quam
ducti sunt, adorabunt te contra viam terrę suę quã
dedisti patribus eorum,& vrbis quam elegisti,&do
39 mus quam ędificaui nomini tuo: ¶ tu exaudies de
cœlo,hoc est de firmo habitaculo tuo,preces eorũ,
& facias iudicium,& dimittas populo tuo quamuis
40 peccatori: ¶ tu es enim Deus meus: aperiãtur quæ-
so, oculi tui, & aures tuę intentæ sint ad orationem
Psa.131.c.8. 41 quę fit in loco isto.¶ Nunc igitur consurge Domi-
ne Deus in requiem tuam, tu & arca fortitudinis
tuę. Sacerdotes tui Domine Deus induantur salu-
42 tem,& sancti tui lętentur in bonis. ¶ Domine Deus
ne auerseris faciem Christi tui:memento misericor
diarum Dauid serui tui.

CAPVT VII.

2.Ma.2.b.10. 1 A Cumque complesset Salomon fundẽs pre
ces,ignis descendit de cœlo, & deuora-
uit holocausta & victimas: & maiestas
2 Domini impleuit domũ.¶ Nec poterant
sacerdotes ingredi templum Domini,eò quòd im-
3 plesset maiestas Domini templum Domini.¶Sed &
omnes filij Israël videbant descendentem ignem,&
gloriam Domini super domum: & corruentes pro-
ni in terram super pauimẽtum stratum lapide,ado-
rauerunt,& laudauerunt Dominum,Quoniam bo-
4 nus,quoniam in seculum misericordia eius. ¶ Rex
autem & omnis populus immolabant victimas co-
5 ram Domino. ¶ Mactauit igitur rex Salomon ho- 13.Reg.8. g.63.
stias,boum viginti duo millia, arietum cẽtum vigin
ti millia: & dedicauit domum Dei rex & vniuersus
6 populus.¶Sacerdotes autem stabant in officiis suis:
& Leuitę in organis carminũ Domini, quę fecit Da
uid rex ad laudandum Dominum,Quoniam in ęter
B num misericordia eius,hymnos Dauid canẽtes per
manus suas: porrò sacerdotes canebant tubis ante
7 eos,cunctusq; Israël stabat. ¶ Sanctificauit quoque
Salomon medium atrij ante templum Domini:ob-
tulerat enim ibi holocausta & adipes pacificorum:
quia altare ęneum quod fecerat,non poterat susti-
8 nere holocausta & sacrificia & adipes. ¶ Fecit ergo
Salomon solennitatem in tempore illo septem die
bus, & omnis Israël cum eo, ecclesia magna valde,
9 ab introitu Emath,vsque ad torrentẽ Aegypti.¶Fe
citque die octauo collectam,eò quòd dedicasset al
tare septem diebus,& solennitatem celebrasset die
10 bus septem.¶Igitur in die vicesimo tertio mensis se
ptimi dimisit populos ad tabernacula sua, lętantes
atque gaudentes super bono quod fecerat Domi-
nus Dauidi, & Salomoni, & Israëli populo suo.
11 ¶ Compleuitque Salomon domũ Domini, & do- 13.Reg.9. a.1.
mum regis, & omnia quę disposuerat in corde suo
vt faceret in domo Domini,& in domo sua,& pro-
12 speratus est. ¶ Apparuit autem ei Dominus nocte,
C & ait:Audiui orationem tuam,& elegi locum istum
13 mihi in domum sacrificij. ¶ Si clausero cœlum &
pluuia non fluxerit, & mandauero & pręcepero lo-
custę vt deuoret terram, & misero pestilentiam in
14 populum meum: ¶ cõuersus autem populus meus,
super quos inuocatum est nomen meum,depreca-
tus me fuerit,& exquisierit faciem meam, & egerit
pœnitentiam à viis suis pessimis: & ego exaudiam
de cœlo,& propitius ero peccatis eorum,& sanabo
15 terram eorum.¶ Oculi quoque mei erunt aperti, &
aures meę erectę ad orationem eius qui in loco isto
16 orauerit. ¶ Elegi enim, & sanctificaui locum istum,
ut sit nomen meum ibi in sempiternum, & perma-
neant oculi mei & cor meum ibi cunctis diebus.
17 ¶ Tu quoque si ambulaueris coram me, sicut ambu
lauit Dauid pater tuus, & feceris iuxta omnia quę
pręcepi tibi, & iustitias meas judiciaq; seruaueris:
18 ¶ suscitabo thronum regni tui, sicut pollicitus sum
Dauid patri tuo,dicens: Nõ auferetur de stirpe tua
19 vir, qui non sit princeps in Israël. ¶ Si autem auersi
fueritis,& dereliqueritis iustitias meas,& pręcepta
mea quę proposui vobis, & abeũtes seruieritis diis
20 alienis,& adoraueritis eos: ¶ euellam vos de terra
mea quam dedi vobis,& domum hanc quam sanctificaui
nomini meo proiiciam à facie mea,& tra- ædificaui 11.
dam eam in parabolam,& in exemplum cunctis po
21 pulis. ¶ Et domus ista erit in prouerbium vniuersis
transeuntibus,& dicent stupentes: Quare fecit Do-
22 minus sic terrę huic, & domui huic? ¶ Responde-
buntque: Quia dereliquerunt Dominum Deum
patrum suorum,qui eduxit eos de terra Aegypti,&
apprehenderunt deos alienos,& adorauerunt eos,
et coluerunt: idcirco venerunt super eos vniuersa
hęc mala.

CAPVT VIII.

1 EXpletis autem viginti annis post quàm æ- 3.Reg.5.b.10.
A dificauit Salomon domum Domini & do
2 mum suam: ¶ ciuitates quas dederat Hirã
Salomoni`, ædificauit, & habitare ibi fe-
3 cit filios Israël. ¶ Abiit quoque in Emath Suba: &
4 obtinuit eam. ¶ Et ędificauit Palmiram in deserto,
& alias ciuitates munitissimas ædificauit in Emath.
5 ¶ Extruxitque Beth-horon superiorem, & Beth-ho
ron inferiorem, ciuitates muratas, habẽtes portas,
6 & vectes, & seras: Balaath etiam, ¶ & omnes vrbes
firmissimas quæ fuerunt Salomonis, cunctasque vr-
`quæ 3. bes quadrigarum, & vrbes equitum: omnia ` quæcũ
que` voluit Salomon atque disposuit, ędificauit in
Ierusalem, & in Libano, & in vniuersa terra pote-
7 statis suę. ¶ Omnem populum qui derelictus fuerat
B de Hethæis, & Amorrhæis, & Pherezęis, & Henęis,
8 & Iebusæis, qui non erant de stirpe Israël, ¶ de filiis
eorum, & de posteris quos non interfecerant filij
Israël, subiugauit Salomon in tributarios, vsque in
9 diem hanc. ¶ Porrò de filijs Israël nõ posuit vt serui
rent operibus regis: ipsi enim erant viri bellatores,
& duces primi & principes quadrigarum & equitũ
10 eius. ¶ Omnes autem principes exercitus regis Sa-
lomonis fuerunt ducenti quinquaginta, qui erudie
11 bant populum. ¶ Filiam verò Pharaonis trãstulit de
Ciuitate-Dauid in domum quam ædificauerat ei.
-6. C Dixit enim-rex`: Non habitabit vxor mea in domo
Dauid, regis Israël, eò quòd sanctificata sit: quia in-
12 gressa est in eam arca Domini. ¶ Tunc obtulit Salo
mon holocausta Domino super altare Domini, qđ
13 extruxerat ante porticum, ¶ vt per singulos dies of-
ferretur in eo iuxta pręceptum Moysi, in sabbathis,
& in calendis, & in festis diebus, ter per annum, id
est, in soleonitate azymorum, & in solennitate heb
14 domadarum, & in solennitate tabernaculorum. ¶ Et
constituit iuxta dispositionem Dauid patris sui, of
ficia sacerdotum in ministeriis suis: & Leuitas in or
dine suo, vt laudarent, & ministrarent coram sacer
dotibus iuxta ritum vniuscuiusque diei: & ianitores
in diuisionibus suis per portam & portam: sic enim
15 præceperat Dauid homo Dei. ¶ Nec prætergressi
D sunt de mandatis regis tam sacerdotes, quàm Leui-
tæ, ex omnibus quæ præceperat, & in custodiis the
16 saurorum. ¶ Omnes impensas præparatas habuit Sa
lomon ex eo die quo fundauit domum Domini, vs-
17 que in diem quo perfecit eam. ¶ Tunc abiit Salomõ
in Asion-Gaber, & in Ailath ad oram Maris-rubri,
18 quæ est in terra-Edom. ¶ Misit autem ei Hiram per
manum seruorum suorum naues, & nautas gnaros
maris, & abierunt cum seruis Salomonis in Ophir:
tuleruntque inde quadringenta quinquaginta ta-
lenta auri, & attulerunt ad regem Salomonem.

CAPVT IX.

1 REgina quoque Saba cùm audisset famam
3.Reg.10.a.1. A Salomonis, venit vt tentaret eũ in ænig-
Mat.12.d.42. matibus, in Ierusalem: cum magnis opi-
Luc.11.d.31. bus & camelis, qui portabant aromata,
& auri plurimum, gemmasque preciosas. Cumque
venissent ad Salomonem, locuta est ei quæcunque
2 erant in corde suo. ¶ Et exposuit ei Salomõ omnia
quæ proposuerat: nec quicquam fuit quod nõ per-
3 spicuum ei fecerit. ¶ Quæ postquàm vidit sapien-
tiam scilicet Salomonis, & domum quam ædifica-
4 uerat, ¶ necnon & cibaria mensæ eius, & habitacula
seruorum, & officia ministrorum eius, & vestimen-
ta eorum, pincernas quoque & vestes eorum, & vi-
ctimas quas immolabat in domo Domini: non erat
5 præ stupore vltrà in ea spiritus. ¶ Dixitque ad regẽ:
Verus est sermo quem audieram in terra mea de
B virtutibus sapientię tuę, ¶ Non credebam narranti-
6 bus, donec ipsa venissem, & vidissent oculi mei: &
probassem vix medietatem sapientiæ tuæ mihi fuis
7 se narratam: vicisti famam virtutibus tuis. ¶ Beati vi
ri tui, & beati serui tui, hi qui assistunt coram te om
8 ni tempore, & audiunt sapientiam tuam. ¶ Sit Do-
minus Deus tuus benedictus, qui voluit te ordina-
re super thronum suũ regem Domini Dei tui. Quia
diligit Deus Israël, & vult seruare eum in æternum:
idcirco posuit te super eum regem, vt facias iudicia
9 atque iustitiam. ¶ Dedit autem regi centum vigin-
ti talenta auri, & aromata multa nimis, & gemmas
preciosissimas: non fuerunt aromata talia, vt hæc 3.Reg.10.b.11.
10 quæ dedit regina Saba regi Salomoni. ¶ Sed & ser-
ui Hiram cum seruis Salomonis attulerunt aurum
C de Ophir, & ligna thyina, et gemmas preciosissimas.
11 ¶ De quibus fecit rex, de lignis scilicet thyinis, gra-
dus in domo Domini et in domo regia: citharas
quoque et psalteria cantoribus: nunquàm visa sunt
12 in terra-Iuda ligna talia. ¶ Rex autem Salomon
dedit reginæ Saba cuncta quæ voluit, et quæ postu-
lauit, et multò plura quàm attulerat ad eum: quæ
13 reuersa abiit in terram suam cum seruis suis. ¶ Erat
autem pondus auri quod afferebatur Salomoni
D per singulos annos, sexcenta sexaginta sex talen-
14 ta auri: ¶ excepta ea summa quam legati diuersa-
rum gentium, et negociatores afferre consueue-
rant, omnesque reges Arabiæ, et satrapę terrarum,
qui comportabant aurum et argentum Salomoni.
15 ¶ Fecit igitur rex Salomon ducentas hastas aureas
de summa sexcentorum aureorum, qui in singulis
16 hastis expendebantur. ¶ Trecenta quoque scuta au
rea trecentorum aureorum, quibus tegebantur sin-
gula scuta: posuitque ea rex in armamẽtario, quod
17 erat consitum nemore. ¶ Fecit quoque rex solium
eburneum grande: et vestiuit illud auro mũdissimo.
18 ¶ Sex quoque gradus, quibus ascendebatur ad so-
lium: et scabellum aureum, et brachiola duo altrin
19 secus, et duos leones stantes iuxta brachiola: ¶ sed
et alios duodecim leunculos stantes super sex gra-
dus ex vtraque parte. non fuit tale solium in vniuer
20 sis regnis. ¶ Omnia quoq; vasa conuiuij regis erant
aurea. et vasa domus saltus Libani ex auro purissi-
mo. Argentũ enim in diebus illis pro nihilo reputa
21 batur. ¶ Siquidem naues regis ibant in Tharsis cum
seruis Hiram, semel in annis tribus: et deferebãt in-
de aurum er argentum, et ebur, et simias et pauos.
22 ¶ Magnificatus est igirur Salomon super omnes re-
23 ges terrę prę diuitiis et gloria. ¶ Omnesque re-
ges terrarũ desiderabãt videre faciem Salomonis,
vt audirent sapientiã quam dederat Deus in corde
24 eius. ¶ Et deferebant ei munera, vasa argentea et au
rea, et vestes et arma, et aromata, equos et mulos,
25 per singulos annos. ¶ Habuit quoq; Salomon qua-
draginta millia equorũ in stabulis: et curruum, equi
tumq; duodecim millia: constituitq; eos in vrbibus
26 quadrigarũ, et vbi erat rex, in Ierusalem. ¶ Exercuit
ẽt potestatem super cũctos reges, à flumine Euphrá
te, vsq; ad terram Philisthinorum, et vsq; ad termi-
27 nos Aegypti. ¶ Tantamq; copiam prębuit argenti

in Ierusalem quasi lapidum: & cedrorum tantã mul
titudinem, velut sycomororum quæ gignuntur in cã-
28 pestribus. ? Adducebantur autem ei equi de Aegy-
29 pto, cunctisque regionibus. ? Reliqua autem opera
Salomonis priorum & nouissimorum scripta sunt
in verbis Nathan prophetæ, & in libris Ahiæ Siloni
tis, in visione quoque Addo videntis, contra Iero-
30 boam filium Nabat. ? Regnauit autem Salomon in
Ierusalem super omnem Israël, quadraginta annis.
31 ? Dormiuitque cum patribus suis: & sepelierunt eũ
in Ciuitate-Dauid: regnauitq; Roboam filius eius
pro eo.

CAPVT X.

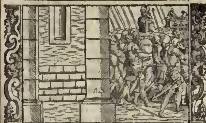
3.Reg.12. a.2.

1 PRofectus est autem Roboam in Sichem:
A illuc enim cunctus Israël conuenerat vt
2 constituerent eum regem. ? Quod cùm
audisset Ieroboam filius Nabat, qui erat
in Aegypto (fugerat quippe illuc ante Salomonẽ)
3 statim reuersus est. ? Vocaueruntque eum, & venit
cum vniuerso Israel, & locuti sunt ad Roboam, di-
4 centes: ? Pater tuus durissimo iugo nos pressit: tu le
uiora impera patre tuo, qui nobis imposuit grauẽ
seruitutem, & paululum de onere subleua, vt seruia
5 mus tibi. ? Qui ait: Post tres dies reuertimini ad
6 me. Cumque abiisset populus, ? iniit consilium cũ
senibus qui steterant coram patre eius Salomone,
dum adhuc viueret, dicens: Quid datis consilij, vt re
7 spondeam populo? ? Qui dixerunt ei: Si placueris
B populo huic, & linieris eos verbis clementibus, ser
8 uient tibi omni tempore. ? At ille reliquit consiliũ
senum, & cum iuuenibus tractare cœpit, qui cũ eo
9 nutriti fuerant, & erant in comitatu illius. ? Dixitq;
ad eos, quid vobis videtur? vel respondere quid de-
beo populo huic, qui dixit mihi, Subleua iugum
10 quod imposuit nobis pater tuus? ? At illi responde-
runt vt iuuenes & nutriti cum eo in deliciis, atque -1.
dixerunt: Sic loquêris populo qui dixit tibi, Pater
C tuus aggrauauit iugum nostrum, tu subleua: & sic re
spondebis ei: Minimus digitus meus grossior est lũ-
11 bis patris mei. ? Pater meus imposuit vobis graue
iugum, & ego maius pondus apponam: pater meus
cecidit vos flagellis, ego verò cędam vos scorpioni
12 bus. ? Venit ergo Ieroboam, & vniuersus populus
13 ad Roboam die tertio, sicut præceperat eis. ? Re-
sponditque rex dura, derelicto consilio seniorum,
14 ? locutusque est iuxta iuuenum voluntatem: Pater
meus graue vobis imposuit iugũ, quod ego grauius
faciam: pater meus cecidit vos flagellis, ego verò cę
15 dam vos scorpionibus. ? Et non acquieuit populi
precibus: erat enim voluntatis Dei, vt compleretur
3.Re.11. d.29. sermo eius, quem locutus fuerat per manum Ahiæ
16 Silonitis ad Ieroboam filium Nabat. ? Populus au-
D tem vniuersus, rege duriora dicente, sic locutus est
ad eum: Non est nobis pars in Dauid neque hæredi
tas in filio Isai. Reuertere in tabernacula tua Israël,
tu autem pasce domum tuam Dauid. Et abiit Israel
17 in tabernacula sua. ? Super filios autem Israël, qui
habitabant in ciuitatibus Iuda, regnauit Roboam.
18 ? Misitque rex Roboam Aduram, qui præerat tri-
butis, & lapidauerunt eum filij Israel, & mortuus
est: porrò rex Roboam currum festinauit ascende-
19 re, & fugit in Ierusalem. ? Recessitque Israël à do-
mo Dauid vsque ad diem hanc.

CAPVT XI.

1 VEnit autem Roboam in Ierusalem, & con 3.Reg.12. d.21.
A uocauit vniuersam domũ Iuda & Ben-
iamin, centum octoginta millia electo-
rum atque bellantium, vt dimicaret con
2 tra Israël, & conuerteret ad se regnum suum. ? Fa-
ctusque est sermo Domini ad Semeiam hominem
3 Dei, dicens: ? Loquere ad Roboam filium Salomo
nis regem Iuda, & ad vniuersum Israël qui est in Iu-
4 da & Ben-iamin: ? Hæc dicit Dominus: Non ascen-
deris, neque pugnabitis contra fratres vestros: re-
uertatur vnusquisque in domum suã, quia mea hoc
B gestum est voluntate. Qui cùm audissent sermonẽ
Domini, reuersi sunt, nec perrexerunt contra Iero-
5 boam. ? Habitauit autem Roboam in Ierusalem, &
6 ædificauit ciuitates muratas in Iudà. ? Extruxitque
7 Beth-lehem, & Etã, & Thecue, ? Beth-sur quoque,
8 & Socho, & Odollam, ? necnon & Geth, & Maresa,
9 & Ziph: ? sed & Aduram, & Lachis, & Azeca. ? Saraa
10 quoque, & Aialon, & Hebron, quæ erant in Iuda &
11 Ben-iamin, ciuitates munitissimas. ? Cumque clau-
sisset eas muris, posuit in eis principes, ciborumq;
12 horrea, hoc est, olei, & vini. ? Sed & in singulis vrbi-
bus fecit armamentaria scutorum & hastarum: fir-
mauitque eas summa diligentia, & imperauit super
13 Iudam & Ben-iamin. ? Sacerdotes autem & Leuitę
C qui erant in vniuerso Israël, venerunt ad eum de cũ
14 ctis sedibus suis, ? relinquentes suburbana & pos-
sessiones suas, & transeuntes ad Iudam & Ierusalẽ:
eò quòd abiecisset eos Ieroboam, & posteri eius,
15 ne sacerdotio Domini fungerentur. ? Qui consti- 3.Reg.12. g.31.
tuit sibi sacerdotes excelsorum & dæmoniorum vi-
16 tulorumque quos fecerat. ? Sed & de cunctis tribu
bus Israël, quicunque dederant cor suum vt quære-
rent Dominum Deum Israël, venerunt in Ierusalẽ
ad immolãdum victimas suas coram Domino Deo
17 patrum suorum. ? Et roborauerunt regnum Iuda &
confirmauerũt Roboam filium Salomonis per tres
annos: ambulauerunt enim in viis Dauid & Salomo
18 nis, annis tantùm tribus. ? Duxit autem Roboam
D vxorem Mahalath, filiam Ierimoth filij Dauid: ? Abi
19 háil quoque filiam Eliab filij Isai, quæ pepererit ei
20 filios Ichus, & Somoriam & Zoon. ? Post hãc quo-
que accepit Maacha filiam Absalom, quæ peperit
21 ei Abia, & Ethai, & Ziza, & Salomith. ? Amauit au-
tem Roboam Maacha filiam Absalom super omnes
vxores suas, & concubinas: nam vxores decem &
octo duxerat, cõcubinas autem sexaginta: & genuit
22 viginti octo filios, & sexaginta filias. ? Constituit ve
rò in capite Abiam filium Maacha ducem super om
nes fratres suos: ipsum enim regem facere co
23 gitabat, ? quia sapientior fuit, & poten-
tior super omnes filios eius, & in
cunctis finibus Iuda, & Ben-ia
min, & in vniuersis ciui-
tatibus muratis:
præbuitque
eis e-
scas
plurimas, & mul-
tas petiuit v-
xores.

CAPVT XII.

1 CVmque roboratum fuisset regnum Ro-
A boam & confortatum, dereliquit legem
3.Re.14. f 25. 2 Domini, & omnis Israël cum eo. ¶ | An-
no autem quinto regni Roboam, ascen-
dit Sesac rex Aegypti in Ierusalem, (quia peccaue-
3 raot Domino) ¶ cum mille ducentis curribus, & se-
xaginta millibus equitum: nec erat numerus vulgi
quod venerat cum eo ex Aegypto, Lybies scilicet,
4 & Troglodytæ, & Aethiopes. ¶ Cepitque ciuitates
munitissimas in Iuda, & venit vsque in Ierusalem.
5 ¶ Semeias autem propheta ingressus est ad Roboã,
& principes Iuda, qui congregati fuerant in Ierusa-
B lem, fugientes Sesac: dixitque ad eos: Hæc dicit
Dominus: Vos reliquistis me, & ego reliqui vos in
6 manu Sesac. ¶ Consternatique principes Israël, &
7 rex, dixerunt: Iustus est Dominus. ¶ Cumque vi-
disset Dominus quòd humiliati essent, factus est ser
mo Domini ad Semeiam, dicens: Quia humiliati
sunt, non disperdam eos: daboque eis pauxillum
auxilij, & non stillabit furor meus super Ierusalem
8 per manũ Sesac. ¶ Veruntamen seruient ei: vt sciant
distantiam seruitutis meæ, & seruitutis regni terra-
9 rum. ¶ Recessit itaque Sesac rex Aegypti ab Ierusa-
lem, sublatis thesauris domus Domini, & domus
C regis: omniaq; secum tulit: & clypeos aureos quos
10 fecerat Salomon, ¶ pro quibus fecit rex æneos, &
tradidit illos principibus scutariorum qui custodie
11 bant vestibulum palatij. ¶ Cumque introiret rex do
mum Domini, veniebant scutarij, & tollebant eos:
iterumque referebant eos ad armamentarium suũ.
12 ¶ Veruntamen quia humiliati sunt, auersa est ab eis
ira Domini, nec deleti sunt penitus: si quidem in
3.Re.14. c.21. 13 Iuda inuenta sunt opera bona. ¶ | Confortatus est
ergo rex Roboam in Ierusalem, atque regnauit:
quadraginta autem & vnius anni erat cùm regnare
D cœpisset: & decem & septem annis regnauit in Ie-
rusalem, vrbe quam elegit Dominus, vt confirma-
ret nomen suum ibi: de cunctis tribubus Israël: no-
14 men autem matris eius Naama Ammanitis. ¶ Fe-
cit autem malum, & non præparauit cor suum vt
15 quæreret Dominum. ¶ Opera verò Roboam prima
& nouissima scripta sũt in libris Semeiæ Prophetæ,
& Addo Videntis, & diligenter exposita: pugna-
ueruntque aduersum se Roboam & Ieroboam
16 cunctis diebus. ¶ Et dormiuit Roboam
cum patribus suis: sepultusque est
in ciuitate Dauid. Et re-
gnauit Abia filius
eius pro eo.

CAPVT XIII.

1 ANno octauodecimo regis Ieroboam, re- 3.Re.15. a. 8.
A gnauit Abia super Iudam. ¶ Tribus an-
2 nis regnauit in Ierusalem: nomenque
matris eius Michaia, filia Vriel de Ga-
3 baa: & erat bellum inter Abiam & Ieroboam. ¶ | Cũ- 3.Re.15. a. 7.
que inijsset Abia certamen, & haberet bellicosissi- * quadringenta 6.
mos viros, & electorum * quadraginta * millia: Iero- * octingenta 4.
boam instruxit econtra aciem * octoginta * millia vi-
rorum, qui & ipsi electi erant, & ad bella fortissimi.
4 ¶ Stetit ergo Abia super montem Semeron qui erat
in Ephraim, & ait: Audi Ieroboam, & omnis Israel:
5 ¶ Num ignoratis quòd Dominus Deus Israël dede-
rit regnum Dauid super Israël in sempiternum, ipsi
6 & filijs eius in pactum salis? ¶ (Et surrexit Ieroboam
filius Nabath, seruus Salomonis filij Dauid: | & re- 3.Re.11. c. 26.
7 bellauit contra Dominum suum. ¶ Congregatique
sunt ad eum viri vanissimi, & filij Belial: & præualue-
runt contra Roboam filium Salomonis: porrò Ro-
boam erat rudis, & corde pauido, nec potuit resi-
8 stere eis.) ¶ Nunc ergo vos dicitis quòd resistere pos
B sitis regno Domini, quod possidet per filios Dauid:
habetisque grandem populi multitudinem, atque
vitulos aureos quos fecit vobis Ieroboam in deos:
9 ¶ | Et eiecistis sacerdotes Domini filios Aaron, at- 3.Re.12. d. 31.
que Leuitas: & fecistis vobis sacerdotes sicut om-
nes populi terrarum: quicunque venerit, & initia-
uerit manum suam in tauro de bobus, & in arieti-
10 bus septem, fit sacerdos eorum qui nõ sunt dij. ¶ No
ster autem Dominus Deus est quem non relinqui-
mus: sacerdotesque ministrant Domino de filijs
11 Aaron: & Leuitæ sunt in ordine suo. ¶ Holocausta
quoque offerunt Domino per singulos dies, manè
& vespere: & thymiama iuxta legis præcepta con-
fectum, & proponuntur panes in mensa mundissi-
ma: estque apud nos candelabrum aureum, & lu-
cernæ eius, vt accendantur semper ad vesperam:
nos quippe custodiuimus præcepta Domini Dei no
12 stri, quem vos reliquistis. ¶ Ergo in exercitu nostro
C dux Deus est, & sacerdotes eius, qui clangunt tu-
bis, & resonant contra vos: Filij Israël nolite pu-
gnare contra Dominum Deum patrum vestrorum,
13 quia non vobis expedit. ¶ Hæc illo loquente, Iero-
boam retro moliebatur insidias. Cumque ex aduer
so hostium staret, ignorantem Iudam suo ambie-
14 bat exercitu. ¶ Respiciensque Iudas, vidit instare
bellum ex aduerso & post tergum, & clamauit ad
Dominum: ac sacerdotes tubis canere cœperunt.
15 ¶ Omnesque viri Iuda vociferati sunt: & ecce illis
clamantibus perterruit Deus Ieroboam & omnem
16 Israël qui stabat ex aduerso Abia & Iuda. ¶ Fuge-
runtque filij Israël Iudam, & tradidit eos Deus in
17 manus eorum. ¶ Percussit ergo eos Abia, & popu-
D lus eius plaga magna: & corruerunt vulnerati ex Is-
18 raël * quinquaginta * millia virorum fortium. ¶ Hu- * quingentas.
miliatique sunt filij Israël in tempore illo: & vehe-
mentissimè confortati filij Iuda, eò quòd sperassent
19 in Domino Deo patrum suorum. ¶ Persecutus est
autem Abia fugientem Ieroboam: & cœpit ciuita-
tes eius Beth-el, & filias eius: & Iesana cum filia-
20 bus suis: Ephron quoque & filias eius. ¶ Nec valuit
vltrà resistere Ieroboam in diebus Abia: quem per-
21 cussit Dominus, & mortuus est. ¶ Igitur Abia con-
fortato imperio suo, accepit vxores quatuordecim,
procreauitque vigintiduos filios, & sedecim filias.

23 ¶ Reliqua autem sermonum Abia, viarumque & o-
perum eius, scripta sunt diligentissimè in libro Ad-
do prophetæ.

CAPVT XIIII.

1 A DOrmiuit autem Abia cum patribus suis:
& sepelierunt eum in Ciuitate-Dauid:
regnauitque Asa filius eius pro eo, in cu-
ius diebus quieuit terra annis decem.
2 ¶ Fecit autem Asa quod bonum & placitum erat in
3 conspectu * Dei sui, ¶ & subuertit altaria peregrini
cultus, & excelsa, & confregit statuas, lucosque suc-
4 cidit. ¶ Et præcepit Iudæ, vt quæreret Dominum
Deum patrum suorum, & faceret legem, & vniuer-
5 sa mandata. ¶ Et abstulit de cunctis vrbibus Iuda aras
6 & phana, & regnauit in pace. ¶ Ædificauit quoque
vrbes munitas in Iuda, quia quietus erat, & nulla
temporibus eius bella surrexerant, pacem Domi-
7 no largiente. ¶ Dixit autem Iudæ: Ædificemus ci-
B uitates istas, & vallemus muris, & roboremus tur-
ribus, & portis, & seris: donec à bellis quieta sunt
omnia, eò quòd quæsierimus Dominum Deum pa
trum nostrorum, & dederit nobis pacem per gyrū.
Ædificauerunt igitur, & nullum in extruendo im-
8 pedimentum fuit. ¶ Habuit autem Asa in exercitu
suo portantium scuta & hastas, de Iuda trecenta mil
lia: de Ben-iamin verò scutariorum & sagittariorū,
ducenta octoginta millia: omnes isti viri fortissimi.
9 ¶ Egressus est autem contra eos Zara Aethiops cū
C exercitu suo, decies centena millia, & curribus tre-
10 centis: & venit vsque Maresa. ¶ Porrò Asa perrexit
obuiam ei, & instruxit aciem ad bellum in Valle Se
11 phátha, quæ est iuxta Maresa. ¶ Et inuocauit Do-
minum Deum, & ait: Domine, non est apud te vl-
la distantia, vtrum in paucis auxilieris, an in pluri-
bus: adiuua nos Domine Deus noster: in te enim,
& in tuo nomine habentes fiduciam, venimus con-
tra hanc multitudinem. Domine Deus noster tu es,
12 non præualeat contra te homo. ¶ Exterruit itaque
D Dominus Aethiopes coram Asa & Iuda: fugerunt-
13 que Aethiopes. ¶ Et persecutus est eos Asa & po-
pulus qui cum eo erat, vsque Gérara: & ruerūt Ae-
thiopes vsque ad internecionem, quia Domino cæ-
dente contriti sunt, & exercitu illius præliante. Tu-
14 lerunt ergo spolia multa. ¶ Et percusserunt ciuita-
tes omnes per circuitum Gérara: grandis quippe
cunctos terror inuaserat: & diripuerunt vrbes, &
15 multam prædam asportauerunt. ¶ Sed & caulas o-
uium destruentes, tulerunt pecorum infinitam
multitudinem, & camelorum: reuersique sunt in
Ierusalem.

CAPVT XV.

1 A AZarias autem filius Obed, facto in se spi-
ritu Dei, ¶ egressus est in occursum Asa,
2 & dixit ei: Audite me Asa, & omnis Iuda
& Ben-iamin: Dominus vobiscum, quia
fuistis cum eo. Si quæsieritis eum, inuenietis: si au-
3 tem dereliqueritis eum, derelinquet vos. ¶ Tran-
sibunt autem multi dies in Israël absque Deo vero,
4 & absque sacerdote doctore, & absque lege. ¶ Cum-
que reuersi fuerint in angustia sua, * ad Dominum
5 Deum Israël, & quæsierint eū, reperient eum. ¶ In
tempore illo non erit pax egredienti & ingredien-
ti: sed terrores vndique in cunctis habitatoribus ter-
6 rarum. ¶ Pugnabit enim gens contra gentem, & ci-
B uitas contra ciuitatem: quia Dominus conturba-
7 uit eos in omni angustia. ¶ Vos ergo confortamini,
& non dissoluantur manus vestræ: erit enim merces
8 operi vestro. ¶ Quod cùm audisset Asa, verba scili-
cet, & prophetiam Azariæ filii Obed Prophetæ,
confortatus est, & abstulit idola de omni terra Iu-
da, & de Ben-iamin, & ex vrbibus, quas ceperat,
montis Ephráim, & dedicauit altare Domini quod
9 erat ante porticum Domini. ¶ Congregauitque vni-
C uersum Iudam & Ben-iamin, & aduenas cum eis
de Ephráim, & de Manasse, & de Simeon: plures
enim ad eum confugerant ex Israël, videntes quòd
10 Dominus Deus illius esset cum eo. ¶ Cumque ve-
nissent in Ierusalem mēse tertio, anno decimo quin
11 to regni Asa, ¶ immolauerunt Domino in die illa de
manubiis & præda quam adduxerant, boues septin-
12 gentos, & arietes septem millia. ¶ Et intrauit ex mo
re ad corroborandum fœdus, vt quærerent Domi-
num Deum patrum suorum in toto corde, & in to-
13 ta anima sua. ¶ Si quis autem, inquit, non quæsie-
rit Dominum Deum Israël, moriatur, à minimo
14 vsque ad maximum, à viro vsque ad mulierem. ¶ Iu-
D raueruntque Domino voce magna in iubilo, & in
15 clāgore tubæ, & in sonitu buccinarum ¶ omnes qui
erant in Iuda, cum execratione: in omni enim cor-
de suo iurauerunt, & in tota voluntate quæsierunt
eum, & inuenerunt: præstititque eis Dominus requiē
16 per circuitum. ¶ Sed & Maacham matrem Asa re-
gis ex augusto deposuit imperio, eò quòd fecisset
in luco simulachrum Priapi: quod omne contriuit,
& in frusta comminuens combussit in Torrente-ce-
17 dron. ¶ Excelsa autem derelicta sunt in Israël: Atta-
men cor Asa erat perfectum cunctis diebus eius.
18 ¶ Eaque quæ vouerat pater suus, & ipse, intulit in
domum Domini: argentum & aurum, vasorumque
19 diuersam supellectilem. ¶ Bellum verò non fuit v-
sque ad tricesimum quintum annum regni Asa. tricesimo quinto i.

CAPVT XVI.

1 A ANno autem tricesimo sexto regni eius, 3.Re.15.d.18.
ascendit Baasa rex Israël in Iudam, &
muro circumdabat Rama, vt nullus tutè
posset egredi & ingredi de regno Asa.
2 ¶ Protulit autem Asa argentum & aurum de thesau
ris domus Domini, & de thesauris regis, misitque
ad Ben-adad regem Syriæ, qui habitabat in Da-
3 masco, dicens: ¶ Fœdus inter me & te est: pater
quoque meus & pater tuus habuere concordiam:
quamobrem misi tibi argentum & aurum, vt rupto
fœdere quod habes cum Baasa rege Israel, facias
4 eum à me recedere. ¶ Quo comperto Ben-adad mi-
sit principes exercituum suorum ad vrbes Israël:
qui percusserunt Ahion, & Dan, & Abel-main, &
5 vniuersas vrbes Neph-thali muratas. ¶ Quod cùm
audisset Baasa, desiit ædificare Rama, & intermisit
6 opus suum. ¶ Porrò Asa rex assumpsit vniuersum Iu
B dam, & tulerunt lapides de Rama, & ligna quæ æ-
dificationi præparauerat Baasa: ædificauitque ex
7 eis Gabaa & Maspha. ¶ In tempore illo venit Hana
ni propheta ad Asam regem Iuda, & dixit ei: Quia
habuisti fiduciam in rege Syriæ, & non in Domino
Deo tuo: idcirco euasit Syriæ regis exercitus de ma
8 nu tua. ¶ Nónne Aethiopes & Lybies multò plu- *Sup.14.c.9.

I C res erant quadrigis & equitibus, & multitudine ni-
mia: quos, cùm in Domino credidisses, tradidit in
9 manu tua? ¶ Oculi enim Domini contemplantur v-
Ioan.7. 38. niuersam terram, & præbent fortitudinem his, qui
corde perfecto credunt in eum. Stultè igitur egisti:
& propter hoc ex præsenti tempore aduersum te
10 bella consurgent. ¶ Iratusque Asa aduersus Viden-
tem, iussit eum mitti in neruum: valde quippe super
hoc fuerat indignatus, & interfecit de populo in tē-
11 pore illo plurimos. ¶ Opera autem Asa prima & no-
uissima scripta sunt in libro regum Iuda, & Israël.
12 ¶ Aegrotauit etiam Asa anno tricesimonono regni
D sui, dolore pedum vehementissimo: & nec in infir-
mitate sua quæsiuit Dominum, sed magis in medi-
13 corum arte confisus est. ¶ Dormiuitque cum patri-
-9. bus suis, & mortuus est anno quadragesimo-primo
14 regni sui. ¶ Et sepelierunt eū in sepulchro suo quod
foderat sibi in Ciuitate-Dauid, posueruntq; eum su
per lectum suum plenum aromatibus & vnguentis
meretricijs, quæ erant pigmentariorum arte confe-
cta, & combusserunt super eum ambitione nimia.

CAPVT XVII.

1 REgnauit autē Iosaphat filius eius pro eo,
3.Reg.15. c.24. A & inualuit contra Israël. ¶ Constituitque
2 militum numeros in cunctis vrbibus Iu-
da, quæ erant vallatæ muris. Præsidiaque
disposuit in terra Iuda, & in ciuitatibus Ephraim
3 quas ceperat Asa pater eius. ¶ Et fuit Dominus cū
Iosaphat, qa ambulauit in vijs Dauid patris sui pri-
4 mis, & non sperauit in Baalim, ¶ sed in Deo patris
sui, & perrexit in præceptis illius, & non iuxta pec-
5 cata Israël. ¶ Confirmauitque Dominus regnum in
manu eius: & dedit omnis Iuda munera Iosaphat:
6 factæq; sunt ei infinitæ diuitiæ & multa gloria. ¶ Cū-
B que sumpsisset cor eius audaciam propter vias Dō-
7 mini, etiam excelsa & lucos de Iuda abstulit. ¶ Ter-
tio autem anno regni sui, misit de principibus suis
Ben-hail, & Obdiam, & Zachariam, & Nathanael,
8 & Michæam, vt docerent in ciuitatibus Iuda: ¶ &
cum eis Leuitas, Semeiam, & Nathaniam, & Zaba-
diam, Asel quoque & Semiramoth, & Ionathan,
Adoniamque & Tobiam & Thob-adoniam Leui-
9 tas: & cum eis Elisama & Ioram sacerdotes: ¶ doce-
bantque populum in Iuda, habentes librum legis
Domini: & circuibāt cunctas vrbes Iuda, atque eru-
10 diebant populum. ¶ Itaque factus est pauor Domini
C super omnia regna terrarum, quæ erant per gyrum
11 Iuda: nec audebant bellare contra Iosaphat. ¶ Sed
& Philisthæi Iosaphat munera deferebant, & vecti-
gal argenti: Arabes quoq; adducebant pecora arie-
tum, septem millia septingentos, & hircos totidē.
12 ¶ Creuit ergo Iosaphat, & magnificatus est vsque in
sublime: atque ædificauit in Iuda domos ad instar
13 turrium, vrbesque muratas. ¶ Et multa opera para-
uit in vrbibus Iuda: viri quoque bellatores, & robu
14 sti erant in Ierusalem. ¶ Quorum iste numerus per
principes, domos atque familias singulorū. In Iuda principes
exercitus, Ednas dux, & cum eo robustissimi viri tre
15 centa millia. ¶ Post hunc Iohanam princeps, & cum
D eo ducenta octoginta millia. ¶ Post illum quoque
16 Amasias filius Zechri, consecratus Domino, & cum
17 eo ducenta millia virorum fortium. ¶ Hunc seque-
batur robustus ad prælia, Eliada, & cum eo tenen-
18 tium arcum & clypeum ducenta millia. ¶ Post istum
etiam Iozabad & cum eo centum octoginta millia
19 expeditorum militum. ¶ Hi omnes erant ad manum
regis, exceptis alijs quos posuerat in vrbibus mu-
ratis in vniuerso Iuda.

CAPVT XVIII.

1 FVit ergo Iosaphat diues & inclytus mul-
A tùm, & affinitate coniunctus est Achab. 3.Reg.22. a.2.
2 ¶ Descenditq; post annos ad eum in Sa-
mariam: ad cuius aduentum mactauit
Achab arietes, & boues plurimos ipsi & populo qui
venerant cum eo: persuasitque illi vt ascenderet in
3 Ramoth Halaad. ¶ Dixitq; Achab rex Israël ad Io-
saphat regem Iuda: Veni mecum in Ramoth-Ga-
laad. Cui ille respondit: Vt ego & tu: sicut populus
tuus, sic & populus meus, tecumque erimus in bel-
4 lo ¶ Dixit Iosaphat ad regem Israel: Consule obse-
5 cro in præsentiarum sermonem Domini. ¶ Congre-
gauit igitur rex Israel prophetarum quadringentos
B viros, & dixit ad eos: In Ramoth-Galaad ad bel-
landum ire debemus, an quiescere? At illi: Ascen-
6 de, inquiunt, & tradet Deus in manu regis. ¶ Dixit-
que Iosaphat: Nunquid non est hìc prophetes Do-
7 mini, vt ab illo etiam requiramus? ¶ Et ait rex Israël
ad Iosaphat: Est vir vnus à quo possumus quærere
Domini voluntatem: sed ego odi eum, quia non
prophetat mihi bonum, sed malum omni tempore:
est autem Michæas filius Iemla. Dixitque Iosaphat:
8 Ne loquaris rex hoc modo. ¶ Vocauit ergo rex Is-
raël vnū de eunuchis, & dixit ei: Voca cito Michæā
9 filium Iemla. ¶ Porrò Rex Israel, & Iosaphat rex Iu-
da, vterque sedebant in solio suo, vestiti cultu regio:
sedebant autem in area iuxta portam Samariæ, om
10 nesque prophetæ vaticinabantur coram eis. ¶ Sede
C cias verò filius Chanaana, fecit sibi cornua ferrea,
& ait: Hæc dicit Dominus, His ventilabis Syriam,
11 donec conteras eam. ¶ Omnesque prophetæ simi-
liter prophetabant atque dicebant: Ascende in Ra-
moth-Galaad & prosperaberis, & tradet eos Domi
12 nus in manu regis. ¶ Nuncius autem qui ierat ad vo-
candum Michæam, ait illi: En, verba omnium pro-
phetarum vno ore bona regi annunciant: quæso er-
go te, vt & sermo tuus ab eis non dissentiat, loqua-
13 risque prospera. ¶ Cui respondit Michæas: Viuit
Dominus, quia quodcūq; dixerit mihi Deus meus,
14 hoc loquar. ¶ Venit ergo ad regem, Cui rex ait: Mi-
D chæa, ire debemus in Ramoth-Galaad ad bellan-
dum, an quiescere? Cui ille respondit: Ascendite.
cuncta enim prospera euenient, & tradentur hostes
15 in manus vestras. ¶ Dixitque rex, Iterum atque ite-
rum te adiuro, vt mihi non loquaris, nisi quod ve-
16 rum est in nomine Domini. ¶ At ille ait: Vidi vni-
uersum Israël dispersum in mōtibus, sicut oues abs-
que pastore: & dixit Dominus, Non habent isti do-
minos: reuertatur vnusquisque in domum suam in
17 pace. ¶ Et ait rex Israël ad Iosaphat: Nónne dixi ti-
bi quód non prophetaret iste mihi quicquam boni,
18 sed ea quæ mala sunt? ¶ At ille: Idcirco, ait, audite
E verbum Domini: Vidi Dominum sedentem in so-
lio suo, & omnem exercitum cœli assistentem ei à
19 dextris & à sinistris. ¶ Et dixit Dominus: Quis de-
cipiet Achab regem Israël, vt ascēdat & corruat in
Ramoth-Galaad? Cumque diceret vnus hoc mo-
20 do, & alter alio: ¶ processit spiritus, & stetit coram
Domino, & ait: Ego decipiam eum. Cui Dominus:

21 In quo, inquit, decipies? ¶ At ille respondit: Egre-
diar, & ero spiritus mendax in ore omniū prophe-
tarum eius. Dixitque Dominus: Decipies, & præ-
22 ualebis: egredere & fac ita. ¶ Nunc igitur, ecce Do-
minus dedit spiritum mendacij in ore omnium pro
phetarum tuorum: & Dominus locutus est de te ma
23 la. ¶ Accessit autem Sedecias filius Chanaana, & per
cussit Michææ maxillam, & ait: Per quam viam tran
24 siuit Spiritus Domini à me, vt loqueretur tibi? ¶ Di-
xitque Michæas: Tu ipse videbis in die illo, quando
ingressus fueris cubiculum de cubiculo, vt abscon-
25 daris. ¶ Præcepit autem rex Israël, dicens: Tollite
F Michæam, & ducite eum ad Amon principem ciui-
26 tatis, & ad Ioas filium Amélech, ¶ Et dicetis: Hæc
dicit rex, Mittite hunc in carcerem, & date ei panis
modicum & aquæ pauxillum, donec reuertar in pa-
27 ce. ¶ Dixitque Michæas: Si reuersus fueris in pace,
non est locutus Dominus in me. Et ait: Audite om-
28 nes populi. ¶ Igitur ascenderunt rex Israël & Iosa-
29 phat rex Iuda in Ramoth-Galaad. ¶ Dixitque rex
Israël ad Iosaphat: Mutabo habitum, & sic ad pu-
gnam vadam: tu autem induere vestibus tuis. Muta
30 toque rex Israel habitu, venit ad bellum. ¶ Rex au-
tem Syriæ præceperat ducibus equitatus sui, dicēs:
Ne pugnetis contra minimum aut contra maximū,
31 nisi contra solum regem Israël. ¶ Itaque cùm vidis-
sent principes equitatus Iosaphat, dixerunt: Rex Is-
G raël est iste. Et circundederunt eum dimicantes: at
ille clamauit ad Dominum, & auxiliatus est ei, at-
32 que auertit eos ab illo. ¶ Cùm enim vidissent du-
ces equitatus, quòd non esset rex Israël, reliquerūt
33 eum. ¶ Accidit autem vt vnus è populo sagittam in
incertum iaceret, & percuteret regem Israël inter
ceruicem & scapulas: at ille aurigæ suo ait: Conuer-
te manum tuam, & educ me de acie, quia vulnera-
34 tus sum. ¶ Et finita est pugna in die illo: porrò rex
Israël stabat in curru suo contra Syros vsque ad ve-
speram, & mortuus est Occidente Sole.

CAPVT XIX.

1 REuersus est autem Iosaphat rex Iuda, in
A domum suam pacificè, in Ierusalem.
2 ¶ Cui occurrit Iehu filius Hanani Vidēs,
& ait ad eum: Impio præbes auxilium, &
his qui oderunt Dominum, amicitia iungeris: & id-
3 circo iram quidem Domini merebaris: ¶ sed bona
opera inuenta sunt in te, eo quòd abstuleris lucos
de terra Iuda, & præparaueris cor tuum vt require-
4 res Dominum Deum patrum tuorum. ¶ Habita-
uit ergo Iosaphat in Ierusalem: rursumque egressus
est ad populum de Ber-sabee vsque ad montem E-
phraim, & reuocauit eos ad Dominum Deum pa-
5 trum suorum. ¶ Constituitque iudices terræ in cun-
B ctis ciuitatibus Iuda munitis, per singula loca, ¶ &
6 præcipiens iudicibus: Videte, ait, quid faciatis: non
enim hominis exercetis iudicium, sed Domini: &
7 quodcunque iudicaueritis, in vos redundabit. ¶ Sit
timor Domini vobiscum: & cum diligētia cuncta fa-
cite, non est enim apud Dominum Deum nostrum
iniquitas, | nec personarum acceptio, nec cupido (Deut. 10. d.17. Rom. 2. b. 11. Gal. 2. b. 6. Ephes. 6. b. 9.)
8 munerum. ¶ In Ierusalem quoque constituit Iosa-
C phat Leuitas & sacerdotes, & principes familiarum
ex Israël, vt iudicium & causam Domini iudicarent
9 habitatoribus eius. ¶ Præcepitque eis, dicens: Sic
agetis in timore Domini fideliter, & corde perfe-
10 cto. ¶ Omnem causam quæ venerit ad vos fratrum
D vestrorum qui habitant in vrbibus suis inter cogna
tionem, & cognationem, vbicunque quæstio est de
lege, de mandato, de cæremonijs, de iustificationi-
bus, ostendite eis, vt non peccent in Dominum, &
ne veniat ira super vos, & super fratres vestros: sic
11 ergo agentes non peccabitis. ¶ Amarias autem sa-
cerdos & pontifex vester, in his quæ ad Deum per-
tinent, præsidebit: porrò Zabadias filius Ismahel,
qui est dux in domo Iuda, super ea opera erit quæ
ad regis officium pertinent: habetisque magistros
Leuitas coram vobis. confortamini, & agite diligē-
ter: & erit Dominus vobiscum in bonis. (cum bonis.)

CAPVT XX.

1 POst hæc congregati sunt filij Moab, & fi-
A lij Ammon, & cum eis de Ammonitis ad
2 Iosaphat, vt pugnarent contra eum. ¶ Ve
neruntque nuncij, & indicauerunt Iosa-
phat, dicentes: Venit contra te multitudo magna
de his locis quæ trans mare sunt, & de Syria: & ec-
ce consistunt in Asason-thamar, quæ est En-gaddi.
3 ¶ Iosaphat autem timore perterritus, totum se con-
tulit ad rogandum Dominum: & prædicauit ieiuniū
4 vniuerso Iuda. ¶ Congregatusque est Iudas ad de-
precādum Dominum: sed & omnes de vrbibus suis
5 venerunt ad obsecrandum eum. ¶ Cumque stetis-
set Iosaphat in mediū cœtu Iudæ, & Ierusalem, in
6 domo Domini ante atrium nouum, ¶ ait: Domine
Deus patrum nostrorum, tu es Deus in cœlo, & do-
minaris cunctis regnis gentium: in manu tua est for
B titudo & potentia, nec quisquam tibi potest resi-
7 stere. ¶ Nónne tu Deus noster interfecisti omnes ha
bitatores terræ huius coram populo tuo Israel, &
dedisti eam semini Abraham amici tui in sempiter-
8 num? ¶ Habitaueruntque in ea, & extruxerunt in il-
9 la sanctuarium nomini tuo, dicentes: ¶ | Si irruerint (Sap. 6. c. 28.)
super nos mala, gladius iudicij, pestilētia, & fames,
stabimus coram domo hac in conspectu tuo, in qua
inuocatum est nomen tuum: & clamabimus ad te in
tribulationibus nostris, & exaudies, saluosque fa-
10 cies. ¶ Nunc igitur ecce filij Ammon & Moab, & mōs
C Seir, | per quos non concessisti Israel vt transirent (Deut. 2. a. 8. filijs Is.)
quando egrediebantur de Aegypto, sed declinaue-
11 runt ab eis & non interfecerunt illos: ¶ econtrario
agunt, & nituntur eijcere nos de possessione quam
12 tradidisti nobis. ¶ Deus noster, ergo non iudica-
bis eos? In nobis quidem non est tanta fortitudo,
vt possimus huic multitudini resistere, quæ irruit su
per nos. Sed cùm ignoremus quid agere debeamus,
hoc solùm habemus residui, vt oculos nostros diri-
13 gamus ad te. ¶ Omnis verò Iuda stabat coram Do-

14 mino cũ paruulis, & vxoribus, & liberis suis. ? Erat
autem Iahaziel filius Zachariæ, filij Banaiæ, filij Ie-
hiel, filij Mathaniæ, Leoites de filijs Asaph, super
qnem factus est spiritus Domini in medio turbæ,
15 ? & ait: Attendite omnis Iuda & qui habitatis in Ie-
rusalem, & tu rex Iosaphat. Hæc dicit Dominus vo-
bis: Nolite timere, nec paueatis hanc multitudinẽ:
ascendentis 13. 16 non est enim vestra pugna, sed Dei. ? Cras descen-
D detis contra eos: ascensuri enim sunt per cliuum no
mine Sis, & inueoietis illos in summitate torrentis,
17 qui est contra solitudinem Ieruel. ? Non eritis vos
qui dimicabitis, sed tantummodo confidenter sta-
te, & videbitis auxilium Domini super vos, ó Iuda,
& Ierusalem: nolite timere, nec paueatis: cras egre
18 diemini contra eos, & Dominus erit vobiscum. ? Io
saphat ergo, & Iuda, & omnes habitatores Ierusa-
lem eeciderunt proni in terram coram Domino &
19 adorauerunt eum. ? Porrò Leuitæ de filijs Caath, &
de filijs Core laudabant Dominom Deum Israël vo
20 ce magna, in excelsum. ? Cumque manè surrexis-
sent, egressi suot per desertum Thecua: profectisq;
eis, stans Iosaphat in medio eorum, dixit: Audite
-13. me viri Iuda & omnes habitatores Ierusalem: cre-
dite in Domino Deo vestro, & securi eritis: credite
21 prophetis eius, & cuncta euenient prospera. ? De-
ditque consilium populo, & statuit cantores Domi
ni, vt laudarent eum in turmis suis, & antecederent
Psal. 135. a. 1. exercitum: ac voce consona dicerent: Confitemini
Domino quoniam in æternum misericordia eius.
22 ? Cumque cœpissent laudes canere, vertit Domi-
E nus insidias eorum in semetipsos, filiorum scilicet
Ammon, & Moab, & montis Seir, qoi egressi fuerãt
23 vt pugnarent contra Iudam: & percussi sunt. ? nan-
que filij Ammon, & Moab consurrexerunt aduer-
sum habitatores montis Seir, vt interficerẽt, & de-
lerent eos: cumque hoc opere perpetrassent, etiam
in semetipsos versi, mutuis concidêre vulneribus.
speculã 1. 24 ? Porrò Iuda cùm venisset ad speluncam quæ respi-
cit solitudinem, vidit procul omnem latè regionẽ
plenam cadaueribus, nec superesse quenquam qui
25 necem potuisset euadere. ? Venit ergo Iosaphat, &
omnis populus cum eo ad detrahenda spolia mor-
suorum: inueneruntqoe inter cadauera variam su-
pellectilem, vestes quoque, & vasa preciosissima: &
diripueront, ita vt omnia portare non possent, nec
per tres dies spolia auferre præ prædæ magnitudi-
26 ne. ? Die autom quarto congregati sunt in Valle-be
F nedictioois: etenim quoniam ibi benedixerant Do-
mino, vocauerunt locum illum Vallis-benedictio-
27 ois, vsque in præsentem diem. ? Reuersusque est om
ois vir Iuda, & habitatores Ierusalem, & Iosaphat
aote eos in Ierusalem cum lætitia magna, eò quòd
28 dedisset eis Dominus gaudium de inimicis suis. ? In
gressique sunt in Ierusalem cum psalterijs, & citha-
29 ris, & tubis in domum Domini. ? Irruit autem pauor
Domini super vniuersa regna terrarum, cùm audis-
sent quòd pugnasset Dominus contra ioimicos Is-
30 raël. ? Quieuitque regnum Iosaphat, & præbuit ei
31 Deus pacem per circuitum. ? Regnauit igitur Iosa-
phat super Iudam, & erat trigintaquinque annorũ
cùm regnare cœpisset: viginti autem & quinque an-
nis regnauit io Ierusalem: & nomen matris eius A-
32 zuba filia Selahi. ? Et ambulauit in via patris sui A-
G sa, nec declinauit ab ea, faciens quæ placita erãt co-
33 ram Domino. ? Veruntamen excelsa non abstulit,
& adhuc populus non direxerat cor suum ad Domi
34 oum Deum patrum suorum. ? Reliqua autem gesto
rum Iosaphat priorum & nouissimorum scripta sũt
in verbis Iehu filij Hanani, quæ digessit in libros re-
35 gum Israel. ? Post hæc inijt amicitias Iosaphat Rex
Iuda cum Ochozia rege Israël, cuius opera fuerunt
36 impijssima. ? Et particeps fuit vt faceret naues quæ
irent in Tharsis: feceruntq; classem in Asion-gaber.
37 ? Prophetauit autẽ Eliezer filius Dodau de Mare-
sa ad Iosaphat, dicens: Quia habuisti fœdus cum
Ochozia, percussit Dominus opera tua: contritęque
sunt naues nec potuerunt ire in Tharsis.

CAPVT XXI.

1 DOrmiuit autem Iosaphat cũ patribus suis 3. Reg. 22. g. 51.
A & sepultus est cũ eis in Ciuitate Dauid:
regnauitque Ioram filius eius pro eo.
2 ? Qui habuit fratres filios Iosaphat, Aza-
riam, & Iabiel, & Zachariã & Azariam, & Michael,
& Saphariam: omnes hi filij Iosaphat regis Iuda.
3 ? Deditque eis pater suus multa munera argenti &
auri, & pensationes cum ciuitatibus munitissimis pensitatio- n. 13.
in Iuda: regnum autem tradidit Ioram, eò quòd es-
4 set primogenitus. ? Surrexit autem Ioram super re-
gnum patris sui: cumque se cõfirmasset, occidit om
oes fratres suos gladio, & quosdam de principibus
5 Israël. ? Triginta duorum annorum erat Ioram cùm 4 Reg. 8. c. 16.
regnare cœpisset: & octo annis regnauit in Ierusa-
6 lem. ? Ambulauitq; in vijs regum Israel, sicut ege-
rat domus Achab: filia quippe Achab erat vxor eius,
7 & fecit malum in conspectu Domini. ? Noluit autẽ
B Dominus disperdere domum Dauid propter pactũ
quod inierat cum eo: & quia promiserat vt daret ei
8 lucernam, & filijs eius omni tempore. ? In diebus il 4 Reg. 8. c. 22.
lis rebellauit Edom, ne esset subditus Iudæ, & con-
9 stituit sibi regem. ? Cũq; transisset Ioram cũ principi
bus suis & cũcto equitatu qui erat secũ, surrexit no-
cte, & percussit Edom qui se circundederat, & om-
10 nes duces equitatus eius. ? Attamen rebellauit E-
dom, ne esset sub ditione Iuda, vsque ad hanc diem:
eo tempore & Lobna recessit, ne esset sub manu il-
lius. Dereliquerat enim Dominum Deum patrum
11 soorum: insuper, ? & excelsa fabricatus est in vrbi-
bus Iuda, & fornicari fecit habitatores Ierusalem,
12 & præuaricari Iudam. ? Allatæ sunt autem ei literæ
C ab Elia propheta, in quibus scriptum erat: Hæc di-
cit Dominus Deus Dauid patris tui, Quoniam non
ãbulasti in vijs Iosaphat patris tui, & in vijs Asa re-
13 gis Iuda, ? sed incessisti per iter regum Israël, & for
nicari fecisti Iudam, & habitatores Ierusalem, imi-
tatus fornicationem domus Achab: insuper & fra-
tres tuos domum patris tui, meliores te occidisti:
14 ? ecce Dominus percutiet te plaga magna cum po-
pulo tuo, & filijs, & vxoribus tuis: vniuersaque sub-
15 stantia tua. ? tu autem ægrotabis pessimo languore
vteri tui donec egrediãtur vitalia tua paulatim per
16 singulos dies. ? Suscitauit ergo Dominus contra Io
ram spiritum Philisthinorum, & Arabum, qui con-
17 fines sunt Aethiopibus. ? & ascenderunt in terram
D Iuda, & vastauerunt eam, diripueruntque cunctam
substantiam quæ inuenta est in domo regis, insuper
& filios eius, & vxores: oec remãsit ei filius, nisi Ioa-
18 chaz qui minimus oatu erat. ? Et super hæc omnia,
percussit eum Dominus alui languore insanabili.
19 ? Cumque diei succederet dies, & temporũ spacia
voluerentur, duorum annorum expletus est circu-

lus: &

lus: & sic longa consumptus tabe, ita vt egereret etiam viscera sua, lãguore pariter & vita caruit. Mortuusque est in infirmitate pessima, non fecit ei populus secundum morem combustionis exequias
20 sicut fecerat maioribus eius. ¶ Triginta duorum annorum fuit cùm regnare cœpisset: & octo annis regnauit in Ierusalem. Ambulauitque non rectè, & sepelierunt eum in Ciuitate-Dauid: veruntamen non in sepulchro regum.

CAPVT XXII.

4. Reg. 8. f. 24.
1 CONstituerunt autem habitatores Ierusalẽ
A Ochoziam filium eius minimum, regem
pro eo: omnes enim maiores natu qui
ante eum fuerant, interfecerãt latrones
Arabum, qui irruerant in castra: regnauitq; Ocho-
2 zias filius Ioram regis Iuda. ¶ Quadraginta duorum
annorum erat Ochozias cùm regnare cœpisset, &
vno anno regnauit in Ierusalem: & nomen matris
3 eius Athalia filia Amri. ¶ Sed & ipse ingressus est per
vias domus Achab: mater enim eius impulit eum vt
4 impiè ageret. ¶ Fecit igitur malum in conspectu Do-
B mini, sicut domus Achab: ipsi enim fuerunt ei con-
5 siliarij post mortem patris sui, in interitũ eius. ¶ Am-
bulauitq; in consilijs eorum. Et perrexit cum Ioram
filio Achab rege Israel, in bellum contra Hazael re-
gem Syriæ, in Ramoth-Galaad: vulnerauerũtq; Sy-
6 ri Ioram. ¶ Qui reuersus est vt curaretur in Iezrãhel:
multas enim plagas acceperat in supradicto certa-
mine. Igitur Ochozias filius Ioram rex Iuda, descen-
dit vt inuiseret Ioram filiũ Achab in Iezrãhel ægro-
7 tantẽ. ¶ Voluntatis quippe fuit Dei aduersus Ocho-
C ziam, vt veniret ad Ioram: & cùm venisset, & egre-
deretur cum eo aduersum Iehu filium Namsi, quem
8 vnxit Dominus, vt deleret domum Achab. ¶ Cum er-
go euerteret Iehu domum Achab, inuenit princi-
pes Iuda, & filios fratrum Ochoziæ, qui ministrabãt
9 ei, & interfecit illos. ¶ Ipsum quoq; perquirens O-
choziam, comprehendit latitantem in Samaria, ad-
ductumq; ad se occidit, & sepelierũt eum: eò quòd
esset filius Iosaphat, qui quæsierat Dominum in to-
to corde suo. nec erat vltrà spes aliqua vt de stirpe
4. Reg. 11. a. 1.
10 quis regnaret Ochoziæ. ¶ Siquidem Athalia mater
D eius videns quòd mortuus esset filius suus, surrexit,
Iuda. 2.
& interfecit omnem stirpem regiã domus Ioram.
11 ¶ Porrò Iosabeth filia regis, tulit Ioas filium Ocho-
ziæ, & furata est eum de medio filiorum regis, cùm
interficerentur: abscõditq; eum cum nutrice sua in
cubiculo lectulorum: Iosabeth autem quæ abscon-
derat eum, erat filia regis Ioram, vxor Ioiadæ ponti-
ficis, soror Ochoziæ, & idcirco Athalia non interfe-
12 cit eum. ¶ Fuit ergo cũ eis in domo Dei absconditus
sex annis, quibus regnauit Athalia super terram.

CAPVT XXIII.

4. Reg. 11. a. 4.
1 ANno autem septimo confortatus Ioiada,
A assumpsit centuriones, Azariam videli-
cet filium Ieroham, & Ismahel filium Io-
hanan, Azariam quoq; filium Obed, &
Maasiam filium Adaiæ, & Elisaphat filium Zechri: &
2 inijt cum eis fœdus. ¶ Qui circumeuntes Iudam, cõ-
gregauerũt Leuitas de cunctis vrbibus Iuda, & prin-
cipes familiarum Israël: veneruntq; in Ierusalem.
3 ¶ Inijt ergo omnis multitudo pactum in domo Dei
cum rege: dixitq; ad eos Ioiada: Ecce filius regis re-
gnabit, sicut locutus est Dominus super filios Da-
4 uid. ¶ Iste est ergo sermo quẽ facietis: ¶ Tertia pars
5 vestrum qui veniunt ad Sabbathum, sacerdotum, &
Leuitarum, & ianitorum, erit in portis: tertia verò
pars ad domum regis: & tertia ad portam quæ ap-
pellatur Fundamenti: omne verò reliquum vulgus
6 sit in atrijs domus Domini. ¶ Nec quispiam alius
ingrediatur domum Domini, nisi sacerdotes & qui
ministrant de Leuitis: ipsi tantummodo ingredian-
tur, quia sanctificati sunt: & omne reliquum vulgus
7 obseruet custodias Domini. ¶ Leuitæ autem circun-
B dent regem, habentes singuli arma sua: (& si quis
alius ingressus fuerit templum, interficiatur) sintq;
8 cum rege & intrante & egrediente. ¶ Fecerunt ergo
Leuitæ, & vniuersus Iuda iuxta omnia quæ præce-
perat Ioiada pontifex: & assumpserunt singuli viros
qui sub se erant, & veniebãt per ordinem sabbathi
cum his qui impleuerãt sabbathum, & egressi erãt. egressuri
siquidem Ioiada pontifex non dimiserat abire tur- 9.
mas, quæ sibi per singulas hebdomadas succedere
9 consueuerant. ¶ Deditq; Ioiada sacerdos centurio-
nibus, lãceas, clypeosq; & peltas regis Dauid quas
10 consecrauerat in domo Domini. ¶ Constituitq; om-
nem populum tenentium pugiones à parte templi
dextera, vsq; ad partem templi sinistram coram al-
11 tari, & templo, per circuitum regis. ¶ Et eduxerunt
filium regis, & imposuerunt ei diadema, & testimo-
C nium, dederuntq; in manu eius tenendam legem:
& constituerunt eum regem; vnxit quoq; illum Io-
iada pontifex, & filij eius: imprecatiq; sunt ei: atq;
12 dixerunt: Viuat rex. ¶ Quod cùm audisset Athalia,
vocem scilicet currentium atq; laudantium regem,
13 ingressa est ad populũ in tẽplum Domini. ¶ Cumq;
vidisset regem stantem super gradum in introitu, &
principes, turmasq; circa eum, omnemq; populum
terræ gaudentem atq; clangentem tubis, & diuersi
generis organis concinentem, vocemq; laudantiũ:
14 scidit vestimenta sua, & ait: Insidiæ, insidiæ. ¶ Egres-
sus autem Ioiada pontifex ad centuriones & prin-
cipes exercitus, dixit eis: Educite illam extra septa
templi, & interficiatur foris gladio. Præcepitq; sa-
15 cerdos ne occideretur in domo Domini. ¶ Et impo-
suerunt ceruicibus eius manus: cumq; intrasset por-
tam equorum domus regis, interfecerunt eam ibi.
16 ¶ Pepigit autem Ioiada fœdus inter se, vniuersumq;
17 populum & regem, vt esset populus Domini. ¶ Itaq;
D ingressus est omnis populus domum Baal, & destru-
xerunt eam: & altaria ac simulachra illius confrege-
runt: Mathan quoque sacerdotem Baal interfece-
18 runt ante aras. ¶ Constituit autem Ioiada præposi-
tos in domo Domini, sub manibus sacerdotum &
Leuitarum, quos distribuit Dauid in domo Domi-
ni: vt offerrent holocausta Domino, sicut scriptum
est in lege Moysi, in gaudio & canticis, iuxta dispo- libro 13.
19 sitionem Dauid. ¶ Constituit quoque ianitores in
portis domus Domini, vt non ingrederetur eã im-
20 mundus in omni re. ¶ Assumpsitque centuriones, &
fortissimos viros ac principes populi, & omne vul-
gus terræ, & fecerunt descendere regem de domo
Domini, & introire per medium portæ supe-
rioris in domum regis, & collocauerunt
21 eum in solio regali. ¶ Lætatusq; est om-
nis populus terræ, & vrbs quieuit;
porrò Athalia interfecta
est gladio.

CAPVT

CAPVT XXIIII.

4.Reg.12. 1 Eptem annorum erat Ioas cùm regnare
a.1. A cœpisset: & quadraginta annis regnauit
in Ierusalem: nomen matris eius Sebia
2 de Ber-sabee. ? Fecitque quod bonum
est coram Domino cunctis diebus Ioiadæ sacerdo-
3 tis. ? Accepit autem ei Ioiada vxores duas, è quibus
4 genuit filios & filias. ? Post quæ placuit Ioas vt in-
5 stauraret domum Domini. ? Congregauitque sacer
dotes & Leuitas, & dixit eis: Egredimini ad ciuita
tes Iuda, & colligite de vniuerso Israël pecuniam ad
°vestri 12. sartatecta templi Dei °nostri', per singulos annos, fe
stinatoq; hoc facite: porrò Leuitæ egère negligen-
6 tius. ? Vocauitq; rex Ioiadam principem, & dixit
B ei: Quare tibi non fuit curæ vt cogeres Leuitas in-
ferre de Iuda & de Ierusalem pecuniam quæ consti
tuta est à Moyse seruo Domini, vt inferret eam om
nis multitudo Israël in tabernaculum testimonij?
7 ? Athalia enim impijssima, & filij eius destruxerunt
domum Dei, & de vniuersis quæ sanctificata fuerãt
in templo Domini, ornauerunt phanum Baalim.
8 ? Præcepit ergo Rex, & fecerunt arcam: posuerunt-
domus. 9 que eam iuxta portam Domini forinsecus. ? Et præ
dicatum est in Iuda & Ierusalem vt deferant singuli
pretium Domino, quod | constituit Moyses seruus
Exo.30. b.12. 10 Dei super omnem Israël, in deserto. ? Lætatiq; sunt
C cuncti principes, & omnis populus: & ingressi con-
-i. tulerunt in arcam-Domini', atq; miserunt ita vt im-
11 pleretur. ? Cumq; tempus esset vt deferrent arcam
coram rege per manus Leuitarum (videbant enim
multam pecuniam) ingrediebatur scriba regis, &
quem primus sacerdos constituerat: effundebantq;
pecuniam quæ erat in arca: porrò arcam reporta-
bant ad locum suũ: sicq; faciebãt per singulos dies,
12 & congregata est infinita pecunia. ? Quam dederũt
rex & Ioiada his qui præerant operibus domus Do
mini: at illi conducebant ex ea cæsores lapidum,
& artifices operum singulorum, vt instaurarent do-
mum Domini: fabros quoque ferri, & æris: vt quod
13 cadere cœperat, fulciretur. ? Egeruntq; hi qui ope-
D rabantur industriè, & obducebatur parietum cica-
trix per manus eorum: ac suscitarunt domum Do-
mini in statum pristinum, & firmiter eam stare fece
14 runt. ? Cumque complessent omnia opera, detule-
rũt coram rege & Ioiada reliquam partem pecuniæ:
de qua facta sunt vasa templi in ministerium ad ho-
locausta, phialæ quoque & cætera vasa aurea & ar-
gentea: & offerebantur holocausta in domo Domi-
15 ni iugiter cunctis diebus Ioiadæ. ? Senuit autem Io-
E iada plenus dierum, & mortuus est cùm esset cen-
16 tum triginta annorum: ? sepelieruntque eum in Ci-
uitate-Dauid cum regibus, eo quòd fecisset bonũ
17 cum Israël, & cùm domo eius. ? Postquàm autem
obijt Ioiada, ingressi sunt principes Iuda, & adoraue
runt regem: qui delinitus obsequijs eorum, acquie-
18 uit eis. ? Et dereliquerunt templum Domini Dei pa
trum suorum, seruieruntque lucis & sculptilibus: &
facta est ira contra Iudam & Ierusalem propter hoc
19 peccatum. ? Mittebatque eis prophetas, vt reuerte-
rentur ad Dominum: quos protestantes, illi audi-
20 re nolebant. ? Spiritus itaque Dei induit Zachariam
filium Ioiadæ sacerdotem, & stetit in conspectu po-
puli, & dixit eis. Hæc dicit Dominus Deus, Quare
F transgredimini præceptum Domini, quod vobis nõ
proderit: & dereliquistis Dominum, vt derelinque-
21 ret vos? ? Qui congregati aduersus eum, miserunt la
pides, iuxta regis imperium, in atrio domus Domi-
22 ni. ? Et non est recordatus Ioas rex misericordiæ
quam fecerat Ioiada pater illius secum: sed interfe-
cit filium eius. | Qui cum moreretur, ait: Videat Do Matt.23.
23 minus & requirat. ? Cumque euolutus esset annus, d.35.
ascendit contra eum exercitus Syriæ: veniq; in Iu-
dam & Ierusalem, & interfecit cũctos principes po-
puli, atque vniuersam prædam miserunt regi in Da
24 mascum. ? & certe cum permodicus venisset nume-
G rus Syrorum, tradidit Dominus in manibus eorum
infinitã multitudinem: eò quod dereliquissent Do-
minum Deum patrum suorum: in Ioas quoq; igno-
25 miniosa exercuere iudicia. ? Et abeuntes, dimiserũt
eum in languoribus magnis. surrexerunt autem cõ-
tra eum serui sui, in vltionem sanguinis filij Ioiadæ
sacerdotis, & occiderunt eum in lectulo suo, & mor
tuus est: sepelieruntq; eũ in Ciuitate-Dauid, sed nõ
26 in sepulchris regum. ? Insidiati verò sunt ei Zabad
filius Semaath Ammanitidis, & Iozabad filius Se-
27 marith Moabitidis. ? Porrò filij eius, ac summa pe-
cuniæ quæ adunata fuerat sub eo, & instauratio do-
mus Dei, scripta sunt diligentius in Libro regum: re
gnauit autem Amasias filius eius pro eo.

CAPVT XXV.

1 Igintiquinque annorũ erat Amasias cùm 4.Reg.14.
A regnare cœpisset, & vigintinouem annis a.1.
regnauit in Ierusalem: nomen matris
2 eius °Ioiadan' de Ierusalem. ? Fecitque °Ioadam 8
bonum in conspectu Domini, veruntamen non in
3 corde perfecto. ? Cumque roboratum sibi videret
imperium, iugulauit seruos qui occiderant regem
4 patrem suum. ? Sed filios eorum non interfecit, si-
cut scriptum est in Libro legis Moysi: vbi præcepit
Dominus, dicens: Non occidentur patres pro filijs, Deut.24. c.16
neque filij pro patribus suis: sed vnusquisque in suo 4.Reg.14. b.6
5 peccato morietur. ? Congregauit igitur Amasias Ezech.18
B Iudam, & constituit eos per familias, tribunosque c.20.

& cen-

& centuriones in vniuerſo Iuda, & Ben-iamin: & re
censuit à viginti annis ſurſum, inuenitque `triginta` trecenta
millia iuuenum qui egrederentur ad pugnam, & te-
6 nerent haſtam & clypeum. ¶ Mercede quoque con-
duxit de Iſraël centum millia robuſtorum, centum
7 talentis argenti. ¶ Venit autem homo Dei ad illum,
& ait: O rex, ne egrediatur tecum exercitus Iſraël:
non eſt enim Dominus cum Iſraël, & cunctis filijs
8 Ephráim. ¶ Quòd ſi putas in robore exercitus bella
conſiſtere: ſuperari te faciet Deus ab hoſtibus: Dei
9 quippe eſt & adiuuare, & in fugam conuertere. ¶ Di
C xitque Amaſias ad hominem Dei: Quid ergo fiet de
centum talentis quæ dedi militibus Iſraël? Et reſpō
dit ei homo Dei: Habet Dominus vnde tibi dare
10 poſſit multò his plura. ¶ Separauit itaque Amaſias
exercitum qui venerat ad eum ex Ephráim, vt reuer
teretur in locum ſuum: at illi contra Iudam vehe-
11 menter irati, reuerſi ſunt in regionem ſuam. ¶ Porrò
Amaſias cōfidenter eduxit populum ſuum, & abijt
in Vallem ſalinarum, percuſſitq; filios Seir, decem
12 millia. ¶ Et alia decem millia virorum ceperunt filij
D Iuda, & adduxerunt ad præruptum cuiuſdam petræ,
præcipitaueruntque eos de ſummo in præceps, qui
13 vniuerſi crepuerunt. ¶ At ille exercitus quem remi-
ſerat Amaſias, ne ſecum iret ad prælium, diffuſus eſt
in ciuitatibus Iuda, à Samaria vſque ad Beth-horō,
& interfectis tribus millibus, diripuit prædam ma-
14 gnam. ¶ Amaſias verò poſt cædem Idumæorum, &
allatos deos filiorum Seir, ſtatuit illos in deos ſibi,
15 & adorabat eos, & illis adolebat incēſum. ¶ Quam-
obrem iratus Dominus contra Amaſiam, miſit ad il
lum prophetam, qui diceret ei: Cur adoraſti deos
qui non liberauerunt populum ſuum de manu tua?
16 ¶ Cumque hæc ille loqueretur, reſpondit ei: Num
E conſiliarius regis es? quieſce, ne interficiam te. Di-
ſcedensq; propheta: Scio, inquit, quòd cogitauerit
Deus occidere te, quia feciſti hoc malum, & inſup
17 non acquieuiſti conſilio meo. ¶ Igitur Amaſias rex
Iuda inito peſſimo conſilio, miſit ad Ioas filium Ioa
chaz filij Iehu, regem Iſraël, dicens: Veni, videamus
18 nos mutuò. ¶ At ille remiſit nuncios, dicens: Car-
duus qui eſt in Libano miſit ad Cedrum Libani, di-
cens: Da filiam tuam filio meo vxorem: & ecce, be-
ſtiæ quæ erant in ſylua Libani tranſierunt, & concul
19 cauerunt carduum. ¶ Dixiſti: Percuſſi Edom: & id-
F circo erigitur cor tuum in ſuperbiam, ſede in do-
mo tua, cur malum aduerſum te prouocas, vt cadas
* autem 1. 20 & tu & Iudas tecum? ¶ Noluit * audire Amaſias, eò
quòd Domini eſſet voluntas vt traderetur in ma-
21 nus hoſtium propter deos Edom. ¶ Aſcendit igitur
Ioas rex Iſraël & mutuos ſibi præbuere conſpectus.
Amaſias autem rex Iuda erat in Beth-ſames Iudæ.
22 ¶ Corruitque Iudas coram Iſraël, & fugit in taber-
23 nacula ſua. ¶ Porrò Amaſiam regē Iuda filium Ioas,
filij Ioachaz, cepit Ioas rex Iſraël in Beth-ſames, &
adduxit in Ieruſalem, deſtruxitque murum eius à
porta Ephráim vſque ad portam anguli, quadrin-
24 gentis cubitis. ¶ Omne quoque aurum & argentum,
G & vniuerſa vaſa quæ repererat in domo Dei, & apud
Obed-edom, in theſauris etiam domus regiæ, nec
25 non & filios obſidum reduxit in Samariam. ¶ Vixit
autem Amaſias filius Ioas rex Iuda, poſt quàm mor
tuus eſt Ioas filius Ioachaz rex Iſraël, quindecim an
26 nis. ¶ Reliqua autem ſermonum Amaſiæ priorum &
nouiſſimorum ſcripta ſunt in libro regum Iuda & Iſ
27 raël. ¶ Qui poſtquàm receſſit à Domino, tetende-
runt ei inſidias in Ieruſalem. Cumque fugiſſet in
28 Lachis, miſerunt, & interfecerunt eum ibi. ¶ Repor
tantesque ſuper equos, ſepelierunt eum cum patri-
bus ſuis in Ciuitate-Dauid.

CAPVT XXVI.

1 OMnis autem populus Iuda, filium eius O- 4.Reg.14.
A ziam annorum ſedecim, conſtituit regem 1.21.
2 pro Amaſia patre ſuo. ¶ Ipſe ædificauit
Ailath, & reſtituit eam ditioni Iudæ, poſt
3 quàm dormiuit rex cum patribus ſuis. ¶ Sedecim
annorum erat Ozias cùm regnare cœpiſſet, & quin-
quagintaduobus annis regnauit in Ieruſalem: no-
4 men matris eius Iechelia de Ieruſalem. ¶ Fecitque
quod erat rectum in oculis Domini, iuxta omnia
5 quæ fecerat Amaſias pater eius. ¶ Et exquiſiuit Do-
minum in diebus Zachariæ intelligentis & videntis
Deum: cumque requireret Dominum, direxit eum
6 in omnibus. ¶ Denique egreſſus eſt, & pugnauit cō
tra Philiſthijm, & deſtruxit murum Geth, & murū
Iabniæ, murumque Azoti: ædificauit quoque op-
7 pida in Azoto, & in Philiſthijm. ¶ Et adiuuit eum
Deus contra Philiſthijm, & contra Arabes qui habi
8 tabant in Gurbáal, & contra Ammonitas. ¶ Appen-
B debantque Ammonitæ munera Oziæ: & diuulgatū
eſt nomen eius vſque ad introitum Aegypti, pro-
9 pter crebras victorias. ¶ Aedificauitque Ozias tur-
res in Ieruſalem ſuper portam anguli, & ſuper por-
tam vallis, & reliquas, in eodem muri latere, firma-
10 uitque eas. ¶ Extruxit etiam turres in ſolitudine, &
effodit ciſternas plurimas, eò quòd haberet multa
pecora tam in campeſtribus quàm in eremi vaſtita-
te: vineas quoque habuit & vinitores in montibus
& in carmelo: erat quippe homo agriculturæ dedi-
11 tus. ¶ Fuit autem exercitus bellatorum eius, qui pro
cedebant ad prælia ſub manu Iehiel ſcribæ, Maaſię-
que doctoris, & ſub manu Hananiæ qui erat de du-
12 cibus regis. ¶ Omniſque numerus principum per fa
milias, virorum fortium duorum millium ſexcen-
13 torum. ¶ Et ſub eis vniuerſus exercitus trecentorū
& ſeptem millium quingentorum, qui erant apti ad
bella, & pro rege contra aduerſarios dimicabant.
14 ¶ Præparauit quoque eis Ozias, id eſt, cuncto exer-
G citui, clypeos & haſtas & galeas & loricas, arcusq;
15 & fundas, ad iaciendos lapides. ¶ Et fecit in Ieruſa-
lem diuerſi generis machinas, quas in turribus col-
locauit, & in angulis murorum, vt mitterent ſagit-
tas & ſaxa grandia; egreſſumq; eſt nomen eius pro-
cul, eò quòd auxiliaretur ei Dominus, & corrobo-
16 raſſet illum. ¶ Sed cùm roboratus eſſet, eleuatum eſt
cor eius in interitum ſuum, & neglexit Dominum
Deum ſuum: ingreſſusque templum Domini, ado-
17 lere voluit incēſum ſuper altare thymiamatis. ¶ Sta-
timq; ingreſſus poſt eum Azarias ſacerdos, & cum
eo ſacerdotes Domini `octoginta`, viri fortiſſimi, `ſeptuaginta 2.
18 ¶ reſtiterunt regi, atque dixerunt: Non eſt tui offi-
cij Ozia, vt adoleas incenſum Domino: ſed ſacer-
dotum, hoc eſt, filiorum Aaron, qui conſecrati ſunt
ad huiuſcemodi miniſterium: egredere de ſanctua-
rio, ne contempſeris: quia non reputabitur tibi in
19 gloriam hoc à Domino Deo. ¶ Iratuſque Ozias, & Zach.14.
D tenens in manu thuribulum vt adoleret incenſum, b.6.
minabatur ſacerdotibus. Statimque orta eſt lepra
in fronte eius coram ſacerdotibus, in domo Domi-
20 ni ſuper altare thymiamatis. ¶ Cumque reſpexiſſet

cum Azarias pōtifex & omnes reliqui sacerdotes
viderunt lepram in fronte eius, & festinato expule-
14 Re.15. a 5. runt eum. Sed & ipse perterritus accelerauit egre-
21 di, eò quòd sensisset ilico plagam Domini. ¶ Fuit
igitur Ozias rex leprosus vsque ad diem mortis suę:
& habitauit in domo separata plenus lepra, ob quā
eiectus fuerat de domo Domini. Porrò Ioathan fi-
lius eius rexit domum regis, & iudicabat populum
22 terrę. ¶ Reliqua autem sermonum Oziæ priorum &
nouissimorum scripsit Isaias filius Amos propheta.
23 ¶ Dormiuitque Ozias cum patribus suis, & sepelie-
runt eum in agro regalium sepulcrorum, eò quòd
esset leprosus: regnauitq; Ioathā filius eius pro eo.

CAPVT XXVII.

1 Vigintiquinque annorum erat Ioathā cùm
A 4.Reg.15. g.32. regnare cœpisset: & sedecim annis re-
gnauit in Ierusalem: nomen matris eius
2 Ierusa filia Sadoc. ¶ Fecitque quod rectū
erat corā Domino, iuxta omnia quæ fecerat Ozias
pater suus, excepto quòd nō est ingressus templum
3 Domini; & adhuc populus delinquebat. ¶ Ipse ædi-
B ficauit portam domus Domini excelsam: & in mu-
4 ro Ophel multa construxit. ¶ Vrbes quoque ædifica-
uit in montibus Iuda: & in saltibus castella & turres.
5 ¶ Ipse pugnauit contra regem filiorum Ammon, &
vicit eos: dederuntque ei filij Ammon in tempore
C illo centum talenta argenti, & decem millia coros
tritici, ac totidem coros hordei: hæc ei præbuerunt
6 filij Ammon in anno secundo & tertio. ¶ Corrobora-
tusque est Ioathan, eò quòd direxisset vias suas co-
7 ram Domino Deo suo. ¶ Reliqua autem sermonum
Ioathan, & omnes pugnæ eius, & opera, scripta sunt
8 in libro regum Israel & Iuda. ¶ Vigintiquinque an-
D norum erat cùm regnare cœpisset, & sedecim annis
9 regnauit in Ierusalem. ¶ Dormiuitque Ioathan cum
patribus suis, & sepelierūt eum in Ciuitate-Dauid,
& regnauit Achaz filius eius pro eo.

CAPVT XXVIII.

1 Viginti annorum erat Achaz cùm regnare
A 4.Reg.16. a.2. cœpisset: & sedecim annis regnauit in Ie-
rusalem: non fecit rectū in conspectu Do-
2 mini sicut Dauid pater eius. ¶ Sed ambu-
lauit in viis regū Israël, insuper & statuas fudit Baa-
3 lim. ¶ Ipse est qui adoleuit incensum in Valle-ben-
ennon, & lustrauit filios suos in igne iuxta ritum gē-
tium quas interfecit Dominus in aduentu filiorum
4 Israël. ¶ Sacrificabat quoque, & thymiama succende-
bat in excelsis, & in collibus, & sub omni ligno fron-
5 doso. ¶ Tradiditq; eum Dominus Deus eius in ma-
nu regis Syriæ, qui percussit eum, magnamque præ-
dam cepit de eius imperio, & adduxit in Damascū:
manibus quoque regis Israël traditus est, & percus-
6 sus plaga grandi. ¶ Occiditque Phacee filius Rome-
liæ de Iuda centum viginti millia in die vno, om-
nes viros bellatores: eò quòd reliquissent Dominū
7 Deum patrum suorum. ¶ Eodem tēpore occidit Ze-
chri vir potens ex Ephráim, Maasiam filium regis, &
Ezricam ducem domus eius, Elcanam quoque secū-
8 dum à rege. ¶ Ceperuntque filii Israël de fratribus
suis ducenta millia mulierum, puerorum, & puella-
rum, & infinitam prædam: pertuleruntque eā in Sa-
9 mariam. ¶ Ea tempestate erat ibi propheta Domi-
B ni, nomine Obed: qui egressus obuiam exercitui ve-
nienti in Samariam, dixit eis: Ecce iratus Dominus
Deus patrum vestrorum cōtra Iudam, tradidit eos
in manibus vestris, & occidistis eos atrociter, ita vt
10 ad cœlum pertingeret vestra crudelitas. ¶ Insuper
filios Iuda, & Ierusalem vultis vobis subijcere in ser-
uos & ancillas, quod nequaquā facto opus est: pec-
11 castis enim super hoc Domino Deo vestro. ¶ Sed au-
dite consilium meū, & reducite captiuos quos ad-
duxistis de fratribus vestris: quia magnus furor Do-
12 mini imminet vobis. ¶ Steterunt itaque viri de prin-
cipibus filiorum Ephráim, Azarias filius Iohanan,
Bacharias filius Mosollamoth, Ezechias filius Sel-
lum, & Amasias filius Hadali, cōtra eos qui venie-
13 bant de prælio, ¶ & dixerunt eis: Non introducetis
huc captiuos, ne peccemus Domino: Quare vultis
adiicere super peccata nostra, & vetera cumulare
delicta? grande quippe peccatum est, & ira furoris
14 Domini imminet super Israël. ¶ Dimiseruntque viri
bellatores prædam, & vniuersa quæ ceperāt coram
15 principibus & omni multitudine. ¶ Steteruntque vi-
C ri quos suprà memorauimus, & apprehendentes ca-
ptiuos, omnesque qui nudi erant, vestierunt de spo-
liis: cumque vestissent eos, & calceassent, & refecis-
sent cibo ac potu, vnxissentque propter laborem, &
adhibuissent eis curam: quicunque ambulare non
poterant, & erant imbecillo corpore, imposuerunt
eos iumentis, & adduxerunt *Iericho Ciuitatē-pal-
marum, ad fratres eorum, ipsique reuersi sunt in Sa-
16 mariam. ¶ Tempore illo misit rex Achaz ad regem
17 Assyriorum, postulans auxilium. ¶ Veneruntq; Idu-
mæi, & percusserunt multos ex Iuda, & ceperūt præ-
18 dam magnam: ¶ Philisthiim quoque diffusi sunt per
vrbes campestres, & ad meridiem Iudę: ceperuntq;
Beth-sames, & Aialon, & Gederoth, Socho quo-
que, & Thamnan, & Gamzo cum viculis suis: & ha-
19 bitauerunt in eis. ¶ Humiliauerat enim Dominus Iu-
dam propter Achaz regem Iuda, eò quòd nudasset
eum auxilio, & contemptui habuisset Dominum.
D ¶ Adduxitque contra eum Thelgath-phalnasar re-
50 gem Assyriorum, qui & afflixit eum, & nullo resi-
21 stente vastauit. ¶ Igitur Achaz, spoliata domo Do-
mini, & domo regum ac principum, dedit regi Assy-
22 riorum munera: & tamen nihil ei profuit. ¶ Insuper
& tempore angustiæ suæ auxit contemptum in Do-
53 minū, ipse per se rex Achaz: ¶ immolauit diis Da-
masci victimas percussoribus suis, & dixit: Dij re-
gum Syriæ auxiliantur eis, quos ego placabo ho-
stiis, & aderunt mihi, cùm econtrario ipsi fuerint
24 ruinæ ei, & vniuerso Israel. ¶ Direptis itaq; Achaz
omnibus vasis domus Dei, atque confractis, clau-
sit ianuas templi Dei, & fecit sibi altaria in vniuersis
55 angulis Ierusalem. ¶ In omnibus quoque vrbibus Iu-
da extruxit aras ad cremandum thus, atque ad ira-
cundiam prouocauit Dominum Deum patrum suo-
26 rum. ¶ Reliqua autem sermonum eius, & omnium
operum suorum priorum & nouissimorum scripta
57 sunt in libro regum Iuda & Israël. ¶ Dormiuitque
Achaz cùm patribus suis, & sepelierunt eum in ci-
uitate Ierusalem: neque enim receperunt eum in
sepulchra regum Israel. Regnauitque Ezechias fi-
lius eius pro eo.

CAPVT XXIX.

1 IGITVR Ezechias regnare cœpit, cùm
A vigintiquinque esset annorum: & vi-
gintinouem annis regnauit in Ierusalem:

2 nomen matris eius Abia, filia Zachariæ. ¶ Fecitque
quod erat placitum in conspectu Domini, iuxta om
3 nia quę fecerat Dauid pater eius. ¶ Ipso anno & mẽ (ipse 2.)
se primo regni sui, aperuit valuas domus Domini,
4 & instaurauit eas. ¶ Adduxitque sacerdotes atq; Le
5 uitas & congregauit eos in plateam orientalẽ. ¶ Di (patre in 8)
xitque ad eos: Audite me, Leuitæ, & sanctificamini,
mundate domum Domini Dei patrum vestrorum,
6 & auferte omnem immunditiã de sanctuario. ¶ Pec-
cauerunt patres nostri, & fecerunt malum in cõspe-
ctu Domini Dei nostri, derelinquentes eum: auerte
runt facies suas à tabernaculo Domini, & prębue-
7 runt dorsum. ¶ clauserunt ostia quæ erant in porti-
B cu, & extinxerunt lucernas: incensumque non ado-
leuerunt, & holocausta non obtulerunt in sanctua-
8 rio Deo Israël. ¶ Concitatus est itaque furor Domi
ni super Iudam & Ierusalem: tradiditque eos in cõ-
motionem, & in interitum, & in sibilũ, sicut ipsi cer-
9 nitis oculis vestris. ¶ En corruerũt patres nostri gla
diis: filij nostri, & filiæ nostræ, & coniuges captiuæ
10 ductæ sunt propter hoc scelus. ¶ Nunc ergo placet
mihi vt ineamus fœdus cum Domino Deo Israël,
11 & auertet à nobis furorem iræ suę. ¶ Filij mei nolite
negligere: vos elegit Dominus vt stetis coram eo, &
ministretis illi, colatisque eum, & cremetis ei incen
12 sum. ¶ Surrexerunt ergo Leuitæ: Mahath filius Ama
sai, & Ioel filius Azariæ, de filiis Caath. Porrò de fi-
C liis Merari: Cis filius Abdi, & Azarias filius Ialaleel.
De filiis autem Gerson: Ioha filius Zemma, & Eden
13 filius Ioha. ¶ At verò de filiis Elisaphan: Samri &
Iahiel. De filiis quoque Asaph: Zacharias & Matha
14 nias. ¶ Necnon de filiis Heman, Iahiel, & Semei.
15 Sed & de filiis Idithun: Semeias & Oziel. ¶ Congre
gaueruntque fratres suos, & sanctificati sunt, & in-
gressi sunt iuxta mandatum regis, & imperium Do-
16 mini, vt expiarent domum Dei. ¶ Sacerdotes quo-
que ingressi templum Domini vt sanctificarẽt illud,
extulerunt omnem immunditiam quam intro repe
rerant in vestibulo domus Domini: quam tulerunt
Leuitæ, & asportauerunt ad Torrentem-Cedron fo
17 ras. ¶ cœperunt autem prima die mensis primi mun
D dare, & in die octauo eiusdem mensis ingressi sunt
porticum templi Domini: expiaueruntque templum
diebus octo, & in die sextadecima mensis eiusdem,
18 quod cœperant, impleuerunt. ¶ Ingressi quoq; sunt
ad Ezechiam regem, & dixerunt ei: Sãctificauimus
omnem domum Domini, & altare holocausti, va-
saque eius, necnon & mensam propositionis cum
19 omnibus vasis suis, ¶ cunctamque templi supellecti
lem quam polluerat rex Achaz in regno suo post-
quàm præuaricatus est: & ecce exposita sunt omnia
20 coram altari Domini. ¶ Consurgensque diluculo
Ezechias rex, adunauit omnes principes ciuitatis,
21 & ascendit in domum Domini: ¶ obtuleruntque si-
mul tauros septem, & arietes septem, agnos septẽ,
& hircos septem, pro peccato, pro regno, pro san-
ctuario, pro Iuda: dixitque sacerdotibus filiis Aa-
22 ron, vt offerrent super altare Domini. ¶ Mactaue-
E runt igitur tauros, & susceperunt sanguinem sacer-
dotes, & fuderunt illud super altare: mactauerunt
etiam arietes, & illorum sanguinem super altare fu-
derunt: immolaueruntque agnos, & fuderunt super
23 altare sanguinem. ¶ Applicuerunt hircos pro pec-
cato coram rege, & vniuersa multitudine: imposue
24 runtque manus super eos. ¶ Et immolauerunt il-
los sacerdotes, & asperserunt sanguinem eorum co (-3.)
ram altari pro piaculo vniuersi Israëlis: pro omni
quippe Israël præceperat rex, vt holocaustum fieret
25 & pro peccato. ¶ Constituit quoque Leuitas in do- (1)
mo Domini cum cymbalis & psalteriis, & citharis
secundum dispositionem Dauid regis, & Gad Vi- (-7.)
dentis, & Nathan prophetæ: siquidẽ Domini pre- (regn.6.)
26 ceptum fuit per manum prophetarum eius. ¶ Stete
F runtque Leuitæ tenentes organa Dauid, & sacerdo
27 tes tubas. ¶ Et iussit Ezechias vt offerrent holocau-
sta super altare: cumque offerrentur holocausta, cę
perunt laudes canere Domino, & clãgere tubis, at-
que in diuersis organis quæ Dauid rex Israël præpa
28 rauerat concrepare. ¶ Omni autem turba adorante,
cantores, & ij qui tenebant tubas, erant in officio
29 suo, donec compleretur holocaustum. ¶ Cumque
finita esset oblatio, incuruatus est rex, & omnes
30 qui erant cum eo, & adorauerunt. ¶ Præcepitq; Eze
chias, & principes Leuitis, vt laudarent Dominum
sermonibus Dauid & Asaph Videntis: qui laudaue
runt eum magna lætitia, & incuruato genu adora-
31 uerunt. ¶ Ezechias autem etiam hęc addidit: Imple-
stis manus vestras Domino, accedite, & offerte vi-
ctimas, & laudes in domo Domini. Obtulit ergo vni
G uersa multitudo hostias, & laudes, & holocausta
32 mente deuota. ¶ Porrò numerus holocaustorũ quæ
obtulit multitudo, hic fuit: Tauros septuaginta, arie
33 tes centum, agnos ducentos. ¶ Sanctificaueruntque
34 Domino boues sexcentos, & oues tria millia. ¶ Sa-
cerdotes verò pauci erant, nec poterant sufficere vt
pelles holocaustorum detraherent: vnde & Leuitæ
fratres eorum adiuuerunt eos, donec impleretur o-
pus, & sanctificarentur antistites: Leuitæ quippe fa-
35 ciliori ritu sanctificantur, quàm sacerdotes. ¶ Fue-
runt ergo holocausta plurima, adipes pacificorum,
& libamina holocaustorum: & completus est cul-
36 tus domus Domini. ¶ Lætatusque est Ezechias, &
omnis populus eò quòd ministerium Domini esset
expletum. De repente quippe hoc fieri placuerat.

CAPVT XXX.

1 MIsit quoque Ezechias ad omnem Israël
A & Iudam: scripsitq; epistolas ad Ephrã-
im & Manassen, vt venirent ad domum
Domini in Ierusalem, & facerent Phase
2 Domino Deo Israël. ¶ Inito ergo consilio regis &
principum, & vniuersi cœtus Ierusalem, decreue-
3 runt vt facerent Phase mense secundo. ¶ Non enim
occurrerant facere in tempore suo: quia sacerdo- (potuerãt 3.)
tes qui possent sufficere, sanctificati non fuerant: &
populus nondum congregatus fuerat in Ierusalem.
4 ¶ Placuitque sermo regi & omni multitudini. ¶ Et
5 decreuerunt vt mitterent nuncios in vniuersum Is-
raël de Ber-sabee vsque Dan, ut uenirent, & facerẽt
Phase Domino Deo Israël, in Ierusalẽ: multi enim
6 non fecerant sicut lege præscriptum est. ¶ Perrexe-
runtque cursores cum epistolis ex regis imperio &
principum eius, in vniuersum Israël & Iudam, iuxta
id quod rex iusserat, prædicantes: Filij Israël reuer-
timini ad Dominum Deum Abraham, & Isaac, &
Israël: & reuertetur ad reliquias quæ effugerunt ma
7 nus regis Assyriorum. ¶ Nolite fieri sicut patres ve-
stri & fratres qui recesserunt à Domino Deo pa-
trum suorum, & tradidit eos in interitum, vt ipsi
8 cernitis. ¶ Nolite indurare ceruices vestras, sicut

patres

B patres vestri, tradite manus Domino, & venite ad
sanctuarium eius quod sanctificauit in æternum: ser
uite Domino Deo patrum vestrorum, & auertetur
9 à vobis ira furoris eius. ¶ Si enim vos reuersi fueri-
tis ad Dominum, fratres vestri & filij habebunt mi-
sericordiam coram dominis suis qui illos duxerũt
captiuos, & reuertentur in terram hãc: pius enim
& clemẽs est Dominus Deus vester, & non auertet
10 faciem suam à vobis, si reuersi fueritis ad eum. ¶ Igi
tur cursores pergebant velociter de ciuitate in ciui
tatem, per terram Ephráim, & Manasse, vsque ad Za
11 bûlon, illis irridentibus & subsannántibus eos. ¶ At-
tamen quidam viri ex Aser & Manasse & Zabûlon
12 acquiescentes consilio, venerunt Ierusalem. ¶ In Iu-
da verò facta est manus Domini, vt daret eis cor v-
num vt facerent iuxta præceptum regis & principũ,
13 verbum Domini. ¶ Congregatiq; sunt in Ierusalem
populi multi, vt facerent solennitatem azymorum
14 in mense secundo. ¶ Et surgentes destruxerunt alta
C ria quæ erant in Ierusalem: atq; vniuersa in quibus
idolis adolebatur incensum subuertentes, proiece-
15 runt in Torrentem-Cedron. ¶ Immolauerũt autem
Phase quarta-decima die mensis secundi. Sacerdo-
tes quoque, atque Leuitæ tandem sanctificati obtu
16 lerunt holocausta in domo Domini. ¶ Steteruntque
in ordine suo iuxta dispositionem & legem Moysi
hominis Dei: sacerdotes verò suscipiebant effundẽ
17 dum sanguinem de manibus Leuitarum, ¶ eò quòd
multa turba sanctificata non esset: & idcirco immo-
larent Leuitæ Phase his qui non occurrerant sancti
18 ficari Domino. ¶ Magna etiam pars populi de E-
phráim & Manasse & Issachar & Zabûlon, quæ san-
ctificata non fuerat, comedit Phase, nõ iuxta quod
scriptum est: & orauit pro eis Ezechias, dicens: Do-
19 minus bonus propitiabitur ¶ cunctis qui in toto cor
de requirunt Dominum Deum patrum suorum, &
non imputabit eis quòd minus sanctificati sunt.
20 ¶ Quem exaudiuit Dominus, & placatus est popu-
21 lo. ¶ Feceruntque filij Israël qui inuenti sunt in Ieru
salem, solennitatem Azymorum septem diebus in
lætitia magna, laudantes Dominum per singulos
dies. Leuitæ quoque & sacerdotes per organa quæ
22 suo officio congruebant. ¶ Et locutus est Ezechias
D ad cor omnium Leuitarum qui habebant intelligen
tiam bonam super Domino: & comederunt septem
diebus solennitatis immolantes victimas pacifico-
rum, & laudantes Dominum Deum patrum suorũ.
23 ¶ Placuitque vniuersæ multitudini vt celebrarent
etiam alios dies septem: quod & fecerunt cum ingẽ
*enim 4. 24 ti gaudio. ¶ Ezechias ˋautem ˋrex Iuda præbuerat
multitudini mille tauros, & septem millia ouium:
principes verò dederant populo tauros mille, & o-
ues decem millia: sanctificata est ergo sacerdotum
25 plurima multitudo. ¶ Et hilaritate perfusa omnis
turba Iuda tam sacerdotum & Leuitarũ, quàm vni-
uersæ frequentiæ quæ venerat ex Israël: proselyto-
rum quoque de terra Israel, & habitantium in Iuda.
26 ¶ Factaque est grandis celebritas in Ierusalem qua-
lis à diebus Salomonis filij Dauid regis Israël in ea
27 vrbe non fuerat. ¶ Surrexerunt antẽ sacerdotes atq;
Leuitæ benedicẽtes populo: & exaudita est vox eo-
rum, peruenitq; oratio in habitaculum sanctũ cœli.

CAPVT XXXI.

1 CVmq; hæc fuissent ritè celebrata, egressus est
A omnis Israël, qui inuentus fuerat in vrbibus
Iuda, & fregerunt simulachra, succideruntq; lucos,
demoliti sunt excelsa, & altaria destruxerunt, non
solùm de vniuerso Iuda & Ben-iamin, sed & de E-
phráim quoque & Manasse, donec penitus euerte-
rent: reuersique sunt omnes filij Israël in possessio-
2 nes & ciuitates suas. ¶ Ezechias autem cõstituit tur-
mas sacerdotales, & Leuiticas per diuisiones suas
vnumquenque in officio proprio, tam sacerdotum
videlicet, quàm Leuitarum, ad holocausta & pacifi-
ca, vt ministrarent, & confiterentur, canerentque in
3 portis castrorum Domini. ¶ Pars autem regis erat,
vt de propria eius substantia offerretur holocaustũ
manè semper & vespere, Sabbathis quoque, & Ca-
lendis, & solemnitatibus cæteris, sicut scriptum est D
4 in lege ˋMoysiˋ. ¶ Præcepit etiam populo habitan-
B tium Ierusalem, vt darent partes sacerdotibus &
5 Leuitis, ut possent uacare legi Domini. ¶ Quod cũ
percrebuisset in auribus multitudinis, plurimas
obtulére primitias filij Israel, frumenti, uini, & olei,
mellis quoque: & omnium quæ gignit humus, deci
6 mas obtulerunt. ¶ Sed & filij Israel & Iuda, qui habi
tabant in urbibus Iuda, obtulerunt decimas boum
& ouium, decimasque sanctorum, quæ uouerãt Do
mino Deo suo: atque uniuersa portantes, fecerunt
7 aceruos plurimos. ¶ Mense tertio cœperunt aceruo
rum iacere fundamenta, & mense septimo comple-
8 uerunt eos. ¶ Cumque ingressi fuissent Ezechias &
principes eius, uiderunt aceruos, & benedixerunt
9 Domino ac populo Israël. ¶ Interrogauitque Eze-
chias sacerdotes, & Leuitas, cur ita iacerent acer-
10 ui. ¶ Respondit illi Azarias sacerdos primus de stir
pe Sadoc, dicens: Ex quo cœperunt offerri primitię
in domo Domini, comedimus, & saturati sumus, &
remanserunt plurima: eò quòd benedixerit Dñs po
pulo suo: reliquiarum autem copiã est ista, quam
11 cernis. ¶ Pręcepit igitur Ezechias ut præpararẽt hor
C rea in domo Domini. Quod cùm fecissent, ¶ intule-
12 runt tam primitias quàm decimas, & quæcunq; uo-
uerant fideliter. Fuit autem præfectus eorum Cho-
13 nenias Leuita, & Semei frater eius secundus: ¶ post
quem Iahiel, & Azazias, & Nahath, & Asael, & Ieri
moth, Iozabad quoque & Eliel, & Iesmachias, &
Mahath & Banaias, pręposui sub manibus Chone-
niæ & Semei fratris eius, ex imperio Ezechiæ regis
& Azariæ põtificis domus Dei, ad quos omnia per-
14 tinebantˋ. ¶ Core uerò filius Iemna Leuites, & iani -1.
tor orientalis portæ, præpositus erat ijs quę spontè
offerebantur Dño, primitiísque & consecratis in-
15 Sanctasanctorum. ¶ Et sub cura eius Eden & Ben-ia
min, Iesue & Semeias, Amarias quoq; & Sechenias,
in ciuitatibus sacerdotum: ut fideliter distribuerent
fratribus suis partes, minoribus atque maioribus:
16 ¶ exceptis maribus ab annis tribus & suprà, cunctis
D qui ingrediebantur templum Dñi, & quicquid per
singulos dies condecebat in ministerio atque obser
17 uationibus iuxta diuisiones suas, ¶ sacerdotibus per
familias, & Leuitis à uicesimo anno & suprá per or-
18 dines, & turmas suas, ¶ vniuersęque multitudini tã
uxoribus quàm liberis eorũ utriusq; sexus, fideliter
cibi de his quæ sanctificata fuerant, præbebantur.
19 ¶ Sed & filiorum Aaron per agros, & suburbana ur-
biũ singularium dispositi erant uiri, qui partes distri
buerent uniuerso sexui masculino, de sacerdotibus
20 & Leuitis. ¶ Fecit ergo Ezechias uniuersa quæ di-
ximus, in omni Iuda: operatusque est bonum & re-
21 ctum, & verũ coram Domino Deo suo ¶ in uniuersa

cultura miniſterij domus Domini,iuxta legem & cę
remonias, volens requirere Deum ſuum in toto
corde ſuo:fecitque & proſperatus eſt.

CAPVT XXXII.

1 POſt quæ & huiuſcemodi veritatem, venit (4.Reg.18.c.13. Iſaia 36.a.1. Eccle.47.c.17.)
A Sennacherib rex Aſſyriorum, & ingreſ-
ſus Iudam,obſedit ciuitates munitas,vo
2 lens eas capere.¶Quod cùm vidiſſet Eze
chias, veniſſe ſcilicet Sennacherib, & totum belli
3 impetum verti contra Ieruſalem:¶inito cum prin-
cipibus conſilio, viriſque fortiſſimis,vt obturarent
capita fontium qui erant extra vrbem: & hoc om-
4 nium decernente ſententia,¶congregauit plurimā
multitudinem, & obturauerunt cunctos fontes, &
riuum qui fluebat in medio terræ,dicentes, Ne ve-
niant reges Aſſyriorum,& inueniant aquarum abū-
5 dantiam.¶Aedificauit quoque,agens induſtriè,om
nem murum qui fuerat diſſipatus,& extruxit turres
déſuper,& forinſecus alterum murum: inſtaurauit-
que Mello in Ciuitate-Dauid,& fecit vniuerſi ge-
6 neris armaturam & clypeos.¶Conſtituitque princi
B pes bellatorum in exercitu. Et conuocauit vniuer-
ſos in platea portę ciuitatis,ac locutus eſt ad cor eo
7 rum,dicens:¶Viriliter agite,& confortamini:noli-
te timere, nec paueatis regem Aſſyriorum, & vni-
uerſam multitudinem quæ eſt cum eo: multò enim
8 plures nobiſcum ſunt,quàm cum illo.¶Cū illo enim
eſt brachium carneum, nobiſcum Dominus Deus
noſter qui auxiliator eſt noſter,pugnatque pro no-
bis.Confortatusque eſt populus huiuſcemodi:ver-
9 bis Ezechiæ regis Iuda.¶Quæ poſt quàm geſta ſunt,
miſit Sennacherib rex Aſſyriorum ſeruos ſuos in Ie
ruſalem (ipſe enim cū vniuerſo exercitu obſidebat
Lachis)ad Ezechiam regem Iuda,& ad omnem po
10 pulum,qui erat in vrbe,dicēs:¶Hæc dicit Sennache
C rib rex Aſſyriorum:In quo habentes fiduciam, ſede
11 tis obſeſſi in Ieruſalem?¶Num Ezechias decepit
vos,vt tradat morti in fame, & ſiti,affirmans, quòd
Dominus Deus veſter liberet vos de manu regis Aſ
12 ſyriorum?¶Nunquid non iſte eſt Ezechias qui de-
ſtruxit excelſa illius,& altaria,& præcepit Iudę & Ie
ruſalem,dicens: Coram altari vno adorabitis, & in
13 ipſo comburetis incenſum?¶An ignoratis quę ego
fecerim & patres mei cunctis terrarum populis?nū-
quid præualuerunt dij gentium,omniumque terra-
14 rum liberare regionem ſuam de manu mea?¶Quis
eſt de vniuerſis diis gentium, quas vaſtauerunt pa-
tres mei,qui potuerit eruere populum ſuum de ma
nu mea, vt poſſit etiam Deus veſter eruere vos de
15 hac manu?¶Non vos ergo decipiat Ezechias, nec
D vana perſuaſione deludat,neq; credatis ei. Si enim
nullus potuit Deus cunctarum gentium atque 're- (*regnorū,)
gionum' liberare populum ſuum de manu mea, &
de manu patrum meorum, conſequenter nec Deus
16 veſter poterit eruere vos de manu mea.¶Sed & a-
lia multa locuti ſunt ſerui eius contra Dominum
17 Deum, & contra Ezechiam ſeruum eius:¶epiſto-
las quoque ſcripſit plenas blaſphemiæ in Dominū
Deum Iſraël,& locutus eſt aduerſus eum, Sicut dij
gentium cæterarum non potuerunt liberare popu-
lum ſuum de manu mea, ſic & Deus Ezechiæ ěrue-
18 re non poterit populum ſuum de manu iſta.¶Inſu-
per & clamore magno, lingua Iudaica, contra po-
pulum qui ſedebat in muris Ieruſalem, perſonabat,
19 vt terreret eos,& caperet ciuitatem.¶Locutusque (*Ieruſalē.)
E eſt contra Deum 'Iſrael,ſicut aduerſum deos popu (15.)
20 lorum terræ,opera manuum hominum.¶Orauerūt
igitur Ezechias rex, & Iſaias filius Amos prophe-
tes,aduerſus hanc blaſphemiam, ac vociferati ſunt
21 vſque in cœlum.¶Et miſit Dominus angelum qui
percuſſit omnem virum robuſtum,& bellatorem,&
principem exercitus regis Aſſyriorum. Reuerſuſ- (Tob.1.d.14.)
que eſt cum ignominia in terram ſuam. Cumque
ingreſſus eſſet domum Dei ſui, filij qui egreſſi fue-
22 rant de vtero eius,interfecerunt eum gladio.¶Sal-
uauitque Dominus Ezechiam & habitatores Ieru-
ſalem,de manu Sennacherib, regis Aſſyriorum, &
de manu omnium,& pręſtitit ei quietem per circui
23 tum.¶Multi etiam deferebant hoſtias, & ſacrificia
Domino in Ieruſalē,& Ezechiæ regi Iuda:qui exal-
24 tatus eſt poſt hæc coram cunctis gētibus.¶|In die- (Gen.24.f.1.)
1. bus illis ægrotauit Ezechias vſque ad mortem, &
orauit Dominum,exaudiuitque eum,& dedit ei ſi-
25 gnum.¶Sed non iuxta beneficia quæ acceperat:re- (4.Re.20.a.1. Iſaia 38.a.1.)
tribuit,quia eleuatum eſt cor eius: & facta eſt con-
26 tra eum ira,& contra Iudam & Ieruſalem.¶Humi-
liatusque eſt poſteà, eò quòd exaltatum fuiſſet cor
eius,tam ipſe, quàm habitatores Ieruſalem:& idcir
co non venit ſuper eos ira Domini in diebus Eze-
27 chiæ.¶Fuit autem Ezechias diues, & inclytus val-
de, & theſauros ſibi plurimos congregauit argenti
& auri & lapidis precioſi,aromatum,& armorū vni-
28 uerſi generis,& vaſorum magni precij:¶Apothécas
quoque frumenti,vini,& olei, & præſepia omnium
29 iumentorum, caulaſque pecorum,¶& vrbes-ſex' (*ſ.)
ædificauit ſibi.habebat quippe greges ouium,& ar-
mentorum innumerabiles, eò quòd dediſſet ei Do
30 minus ſubſtantiam multā nimis.¶Ipſe eſt Ezechias
G qui obturauit ſuperiorem fontem aquarum Gihō,
& auertit eas ſubter ad occidentem Vrbis-Dauid:
in omnibus operibus ſuis fecit proſperè quę voluit,
31 ¶Attamen in legatione principum Babylonis qui
miſſi fuerant ad eum, vt interrogarent de portento
quod acciderat ſuper terram, dereliquit eum Deus
vt tentaretur,& nota fierent omnia quę erāt in cor-
32 de eius.¶Reliqua autem ſermonum Ezechiæ & mi
ſericordiarum eius, ſcripta ſunt in viſione Iſaiæ filij
Amos prophetæ,& in libro regum Iuda & Iſrael.
33 ¶Dormiuitque Ezechias cum patribus ſuis, & ſepe
lierunt eum ſuper ſepulchra filiorum Dauid: & ce-
lebrauit eius exequias vniuerſus Iuda, & omnes
habitatores Ieruſalem,regnauitque Manaſſes filius
eius pro eo.

CAPVT XXXIII.

1 DVodecim annorum erat Manaſſes cùm re
A gnare cœpiſſet:& quinquagintaquinque (4.Reg.21.a.1.)
2 annis regnauit in Ieruſalem.¶Fecit au-
tem malum coram Domino iuxta abo-
minationes gentium, quas ſubuertit Dominus co-
3 ram filiis Iſrael.¶Et conuerſus,inſtaurauit excel-
ſa quæ demolitus fuerat Ezechias pater eius: con-
ſtruxitque aras Baalim, & fecit lucos, & adorauit
4 omnem militiam cœli, & coluit eam.¶Aedificauit
quoque altaria in domo Domini, de qua dixerat
Dominus,|In Ieruſalem erit nomen meum in ęter (2.Reg.7.b.10.)
5 num.¶Aedificauit autem ea cuncto exercitui
6 cœli in duobus atriis domus Domini.¶Tranſire-
que fecit filios ſuos per ignem,in Valle-ben-ennō:

obseruabat somnia, sectabatur auguria, maleficis ar
tibus inseruiebat: habebat secum magos & incanta
tores: multaque mala operatus est coram Domino,
7 vt irritaret eum. ¶ Sculptile quoque & conflatile si-
B gnum posuit in domo Domini | de qua locutus est
Dominus ad Dauid & ad Salomonem filium eius,
dicens: In domo hac, & in Ierusalem quam elegi de
cunctis tribubus Israël, ponam nomẽ meum in sem
8 piternum. ¶ Et mouere non faciam pedem Israël de
terra quam tradidi patribus eorum: ita duntaxat si
custodierint facere quæ pręcepi eis, cunctamque le
gem, & cęremonias atq; iudicia * per manũ Moysi.
9 ¶ Igitur Manasses seduxit Iudam, & habitatores Ie-
rusalem, vt facerent malũ super omnes gentes quas
10 subuerterat Dominus à facie filiorum Israël. ¶ locu
tusque est Dominus ad eum, & ad populum illius,
11 & attendere noluerunt. ¶ Idcirco superinduxit eis
principes exercitus regis Assyriorum: cœperuntq;
Manassen, & vinctum catenis atque compedibus,
12 duxerunt in Babylonem. ¶ Qui postquàm coangu-
C status est, orauit Dominum Deum suum: & egit pœ
13 nitentiam valde coram Deo patrum suorum. ¶ De-
precatusque est eum: & obsecrauit intentè: & exau-
diuit orationem eius, reduxitq; eum Ierusalẽ in re-
gnum suum: & cognouit Manasses, quòd Dominus
14 ipse esset Deus. ¶ Post hęc ædificauit murum extra
Ciuitatem-Dauid, ad occidentem Gihon in cõual-
le: ab introitu portæ piscium per circuitum vsq; ad
Ophel, & exaltauit illum vehementer: constituitq;
principes exercitus in cunctis ciuitatibus Iuda mu-
15 nitis. ¶ Et abstulit deos alienos, & simulacrũ de do-
mo Domini: aras quoque quas fecerat in monte do
mus Domini, & in Ierusalem: & proiecit omnia ex-
16 tra vrbem. ¶ Porrò instaurauit altare Domini, & im
molauit super illud victimas, & pacifica, & laudem:
præcepitque Iudæ, vt seruiret Domino Deo Israël.
17 ¶ Attamẽ adhuc populus immolabat in excelsis Do
18 mino Deo suo. ¶ Reliqua autem gestorum Manas-
se: & obsecratio eius ad Deum suum: verba quoque
Videntium qui loquebantur ad eum in nomine Do
mini Dei Israël, continentur in sermonibus regum
19 Israël. ¶ Oratio quoque eius & exauditio, & cuncta
D peccata, atque contemptus, loca etiam in quibus ę-
dificauit excelsa, & fecit lucos, & statuas antequàm
ageret pœnitentiam, scripta sunt in sermonibus Ho
20 zái. ¶ Dormiuit ergo Manasses cum patribus suis, &
sepelierunt eũ in domo sua: regnauitq; pro eo filius
21 eius Amon. ¶ Vigintiduorum annorum erat Amon
cùm regnare cœpisset: & duobus annis regnauit in
22 Ierusalem. ¶ Fecitque malum in conspectu Domini,
sicut fecerat Manasses pater eius: & cunctis idòlis
quæ Manasses fuerat fabricatus, immolauit, atq; ser
23 uiuit. ¶ Et non est reueritus faciem Domini, sicut re
ueritus est Manasses pater eius: & multò maiora
24 deliquit. ¶ Cumq; coniurassent aduersus eum serui
25 sui, interfecerunt eum in domo sua. ¶ Porrò reliqua
populi multitudo, cęsis ijs qui Amon percusserant,
constituit regem Iosiam filium eius pro eo.

3.Reg.7.b.10. 3.Reg.8.b.17.

*quæ mandaui.

CAPVT XXXIIII.

1 Cto annorum erat Iosias cùm regnare cę
A pisset: & triginta & vno anno regnauit in
2 Ierusalem. ¶ Fecitque quod erat rectum
in cõspectu Domini, & ambulauit in viis
Dauid patris sui: non declinauit neq; ad dexteram,
3 neque ad sinistram. ¶ Octauo autem anno regni sui,
cùm adhuc esset puer, cœpit quærere Deum patris
sui Dauid, & duodecimo anno postquàm regnare
cœperat, mundauit Iudam & Ierusalem ab excel-
4 sis, & lucis, simulacrisque, & sculptilibus: ¶ Destru-
xeruntque coram eo aras Baalim: & simulachra quę
superposita fuerant, demoliti sunt: lucos etiam, &
sculptilia succidit atque comminuit: & super tumu-
los eorum qui eis immolare consueuerant, fragmẽ
5 ta dispersit. ¶ Ossa pręterea sacerdotum combussit in
B altaribus idolorum, mundauitque Iudam & Ierusa-
6 lem. ¶ Sed & in vrbibus Manasse & Ephráim, & Si-
7 meon, vsque Nephthàli cuncta subuertit. ¶ Cumque
altaria dissipasset, & lucos, & sculptilia contriuisset
in frusta, cunctaque delubra demolitus esset de vni
8 uersa terra Israël, reuersus est in Ierusalem. ¶ Igitur
anno octauodecimo regni sui, mundata iam terra,
& templo Domini, misit Saphan filium Eseliæ, &
Maásian principem ciuitatis, & Ioha filium Ioachaz
à commentariis: vt instaurarent domũ Domini Dei
9 sui. ¶ Qui venerunt ad Helciam sacerdotem magnũ:
acceptamque ab eo pecuniam, quæ illata fuerat in
domum Domini, & quam congregauerant Leuitæ,
C & ianitores de Manasse & Ephráim, & vniuersis reli
quiis Israël, ab omni quoque Iuda, & Ben-iamin, &
10 habitatoribus Ierusalem: ¶ tradiderunt in manibus
eorum qui præerant operariis in domo Domini vt
instaurarent templum, & infirma quęque sarcirent,
11 ¶ At illi dederunt eam artificibus, & cæmentariis,
vt emerent lapides de lapidicinis, & ligna ad com-
missuras ædificij, & ad contignationem domorum
12 quas destruxerant reges Iuda. ¶ Qui fideliter cun-
cta faciebant. Erant autem præpositi operantium,
Iahath & Abdias de filiis Merari: Zacharias &
Mosollam de filiis Caath, qui vrgebant opus: om-
13 nes Leuitæ scientes organis canere. ¶ Super eos
verò qui ad diuersos vsus onera portabant erant
14 scribæ, & magistri de Leuitis, ianitores. ¶ Cum-
D que efferrent pecuniam quæ illata fuerat in tem-
plum Domini, reperit Helcias sacerdos librum le-
15 gis Domini, per manum Moysi. ¶ Et ait ad Sa-
phan scribam: Librum legis inueni in domo Do-
16 mini. Et tradidit ei. ¶ At ille intulit volumen ad
regem, & nunciauit ei, dicens: Omnia quæ dedisti
17 in manu seruorum tuorum, ecce complentur. ¶ Ar-
gentum quod repertum est in domo Domini, con-
flauerunt: datumque est præfectis artificum, & di-
18 uersa opera fabricantium. ¶ Præterea tradidit mihi
Helcias sacerdos hunc librum. Quem cùm rege
19 præsente recitasset, ¶ audissetque ille verba legis, sci
20 dit vestimenta sua: ¶ & præcepit Helciæ & Ahicam
filio Saphan, & Abdon filio Micha, Saphan quo-
21 que scribæ, & Asaæ seruo regis, dicens: ¶ Ite, &
E orate Dominum pro me, & pro reliquiis Israel &
Iuda, super vniuersis sermonibus libri istius qui re-
pertus est: magnus enim furor Domini stillauit su-
per nos, eò quòd non custodierint patres nostri ver
ba Domini, vt facerent omnia quæ scripta sunt in
22 isto volumine. ¶ Abiit ergo Helcias, & hi qui si-
mul à rege missi fuerant, ad Oldam prophetidem,
vxorem Sellum filij Thecuath, filij Hasra, custo-
dis vestium: qui habitabat in Ierusalem in secun-
da: & locuti sunt ei verba quæ supra narrauimus.
23 ¶ At illa respondit eis: Hæc dicit Dominus Deus
24 Israel: Dicite viro qui misit vos ad me: ¶ Hæc dicit
Dominus: Ecce ego inducam mala super locum
istum, & super habitatores eius: cunctaque maledi-

cta quæ scripta sunt in libro hoc, quem legerunt co-
25 ram rege Iudæ: ¶ quia dereliquerunt me, & sacrifi-
cauerunt diis alienis, vt me ad iracundiam prouoca
rent in cunctis operibus manuum suarum: idcirco
stillabit furor meus super locum istum, & non extin
26 guetur. ¶ Ad regem autem Iuda, qui misit vos pro
F Domino deprecando, sic loquimini: Hæc dicit Do-
minus Deus Israel: Quoniam audisti verba volumi
27 nis, ¶ atque emollitum est cor tuum; & humiliatus
es in conspectu Domini super his quæ dicta sunt cō
tra locum hunc & habitatores Ierusalem, reueritus-
que faciem meam, scidisti vestimenta tua, & fleuisti
coram me: ego quoque exaudiui te, dicit Dominus.
28 ¶ Iam enim colligam te ad patres tuos & inferêris
in sepulchrum tuum in pace: nec videbunt oculi tui
omne malum quod ego inducturus sum super lo-
4 Re. 23. a. 2. G cum istum, & super habitatores eius. | Retulerunt
29 itaque regi cuncta quæ dixerat. ¶ At ille conuocatis
30 vniuersis maioribus natu Iuda & Ierusalem, ¶ ascen
dit in domum Domini, vnaque omnes viri Iuda &
habitatores Ierusalem, sacerdotes, & Leuitę, & cun
ctus populus à minimo vsque ad maximum. Qui-
bus audientibus in domo Domini legit rex omnia
31 verba voluminis. ¶ Et stans in tribunali suo, percus-
sit fœdus coram Domino, vt ambularet post eum,
& custodiret præcepta & testimonia, & iustificatio-
nes eius, in toto corde suo, & in tota anima sua, face
retque quæ scripta sunt in volumine illo quod le-
32 gerat. ¶ Adiurauit quoque super hoc omnes qui re
perti fuerant in Ierusalem & Ben-iamin: & fecerūt
habitatores Ierusalem iuxta pactum Domini Dei
33 patrum suorum. ¶ Abstulit ergo Iosias cunctas abo-
minationes de vniuersis regionibus filiorum Israël:
& fecit omnes qui residui erant in Israël, seruire Do
mino Deo. Cunctis diebus vitæ eius non recesse-
runt à Domino Deo patrum suorum.

CAPVT XXXV.

4 Reg. 23. 22. 3. Esdr. 1. a. 1. 1 Fecit autem Iosias in Ierusalem Phase Do
A mino, quod immolatum est quarta deci-
2 ma die mensis primi. ¶ Et constituit sacer
dotes in officiis suis, hortatusque est eos
3 vt ministrarent in domo Domini. ¶ Leuitis quoque,
ad quorum eruditionem omnis Israel sanctificaba-
tur Domino, locutus est: Ponite arcam in sanctua-
rio templi, quod ædificauit Salomon filius Dauid,
rex Israel: nequaquam enim eam vltrà portabitis:
nunc autem ministrate Domino Deo vestro, & po-
4 pulo eius Israël. ¶ Et præparate vos per domos &
cognationes vestras in diuisionibus singulorum, si-
cut præcepit Dauid rex Israel, & descripsit Salomō
5 filius eius: ¶ & ministrate in sanctuario eius per fa-
6 milias, turmasq; Leuiticas, ¶ & sanctificati immola
te Phase: fratres etiam vestros, vt possint iuxta ver-
ba quæ locutus est Dominus in manu Moysi face-
7 re, præparate. ¶ Dedit præterea Iosias omni popu-
-3. lo qui ˋibiˋ fuerat inuentus in solennitate Phase, a-
gnos & hœdos de gregibus, & reliqui pecoris tri-
ginta millia, boum quoque tria millia. hæc de regis
8 vniuersa substantia. ¶ Duces quoque eius spontè
volebant. 8. B quod ˋvouerantˋ obtulerunt, tam populo, quàm sa
cerdotibus & Leuitis. Porrò Helcias & Zacharias &
Iahiel principes domus Domini, dederunt sacerdo
tibus ad faciendum Phase, pecora commixtim duo
9 millia sexcenta, & boues trecentos. ¶ Chonenias au
tem, & Semeias etiam, & Nathanael fratres eius:
necnō Hasabias, & Iehiel, & Iosabad principes Le-
uitarum, dederunt cæteris Leuitis ad celebrādum
Phase, quinq; millia pecorum, & boues quingētos.
10 ¶ Præparatumque est ministerium, & steterunt sa-
cerdotes in officio suo: Leuitę quoque in turmis iu
11 xta regis imperium. ¶ Et immolatum est Phase: a-
sperseruntq; sacerdotes manu sua sanguinem: & Le
12 uitæ detraxerunt pelles holocaustorum. ¶ Et sepa-
rauerunt ea vt darent per domos & familias singu-
lorum, & offerrentur Domino, sicut scriptum est in
13 libro Moysi, de bobus quoq; fecerunt similiter. ¶ Et
assauerunt Phase super ignem, iuxta quod in lege
scriptum est. pacificas verò hostias coxerunt in le-
betibus, & cacabis, & ollis: & festinato distribuerūt
14 vniuersę plebi. ¶ Sibi autem, & sacerdotibus postea
parauerunt. nam in oblatione holocaustorum & a-
dipum, vsq; ad noctem sacerdotes fuerunt occupa-
ti: vnde Leuitæ sibi, & sacerdotibus filius Aaron pa
15 rauerunt nouissimis. ¶ Porrò cātores filij Asaph, sta
bant in ordine suo, iuxta præceptum Dauid, & A- prophetæ.
saph, & Heman, & Idithum ˋprophetarūm ˋregis.* David.
Ianitores verò per portas singulas obseruabant, ita
vt nec puncto quidem discederent à ministerio: quā
ob rem & fratres eorum Leuitæ parauerunt eis ci-
16 bos. ¶ Omnis igitur cultura Domini ritè completa
C est in die illa, vt facerent Phase, & offerrent holocau
sta super altare Domini, iuxta præceptum regis Io-
17 siæ. ¶ Feceruntque filij Israel qui reperti fuerant ibi
Phase in tempore illo, & solennitatem azymorum
18 septem diebus. ¶ Nō fuit Phase simile huic in Israël,
à diebus Samuelis prophetæ: sed nec quisquam de
cunctis regibus Israel fecit Phase sicut Iosias, sacer-
dotibus, & Leuitis, & omni Iudæ, & Israël qui reper
19 tus fuerat, & habitantibus in Ierusalem. ¶ Octauo
decimo anno regni Iosię, hoc Phase celebratum est.
20 ¶ Postquàm instaurauerat Iosias templum, ascendit
Nechao rex Aegypti ad pugnandum in Charcamis 4 Reg. 23. f. 29.
iuxta Euphrātē: & processit in occursum eius Iosias:
21 ¶ At ille missis ad eum nunciis, ait: Quid mihi & tibi 3. Esd. 1. d. 25.
est rex Iuda? non aduersum te hodie venio, sed con-
tra aliam pugno domum, ad quam me Deus festina
to ire præcepit: Desine aduersum Deum facere, qui
22 mecum est, ne interficiat te. ¶ Noluit Iosias reuerti,
D sed præparauit contra eum bellum: nec acquieuit 1 Za. 12. b. 11.
sermonibus Nechao ex ore Dei: | verùm perrexit
23 vt dimicaret in campo Mageddo. ¶ Ibiq; vulneratus
à sagittariis, dixit pueris suis: Educite me de prȩlio,
24 quia oppidò vlneratus sum. ¶ Qui transtulerunt eū
de curru in alterum currum, qui sequebatur eum mo
re regio: & asportauerunt eū in Ierusalem, mortuus-
que est: & sepultus in mausoleo patrum suorum: &
25 vniuersus Iuda & Ierusalem luxerūt eum, ¶ Ieremias
maximè: cuius omnes cantores atq; cantatrices, vs-
que in prȩsentem diem lamētationes super Iosiam
replicāt, & quasi lex obtinuit in Israël: Ecce scriptū
26 fertur in lamentationibus. ¶ Reliqua autem sermo-
nūm Iosiæ, & misericordiarum eius, quæ lege prȩce
27 pta sunt Domini, ¶ opera quoque illius prima & no
uissima scripta sunt in libro regum Iuda & Israël.

CAPVT XXXVI.

1 Vlit ergo populus terrę, Ioachaz filiū Iosiæ 4. Reg. 23. f. 30.
A & cōstituit regē p patre suo in Ierusalē. ¶ Vi
2 ginti triū annorū erat Ioachaz cū regnare 1. Esd. 1. c. 34.
3 cępisset: & trib⁹ mēsib⁹ regnauit in Ierusalē. ¶ Amo-

uit aſit eũ rex Aegypti cùm veniſſet in Ieruſalem, &
condemnauit terram centum talentis argenti, & ta
1 Mac. 1. b. 13. 4 lento auri. ; Conſtituitque pro eo regem, Eliacim
fratrem eius, ſuper Iudam & Ieruſalem: & vertit no
men eius Ioacim. Ipſum verò Ioachaz tulit ſecum,
5 & abduxit in Aegyptum. Vigintiquinque annorũ
erat Ioacim cũ regnare cœpiſſet, & vndecim annis
regnauit in Ieruſalem: fecitque malum corã Domi-
6 no Deo ſuo. Contra hunc aſcendit Nabuchodo-
B noſor rex Chaldæorum: & vinctum catenis duxit in
7 Babylonem. Ad quam & vaſa Domini tranſtulit,
8 & poſuit ea in templo ſuo. Reliqua autem verbo-
rum Ioacim, & abominationum eius quas operatus
inuenta a est, & quæ inuenta ſunt in eo, continentur in libro
regum Iuda & Iſraël. Regnauit autẽ Ioachim filius
9 eius pro eo. Octo annorum erat Ioachim cùm re-
gnare cœpiſſet: & tribus menſibus, ac decem diebus
regnauit in Ieruſalem: fecitque malum in cõſpectu
10 Domini. Cũq; anni circulus volueretur, miſit Na-
buchodonoſor rex nuncios, qui & adduxerunt eum
in Babylonem, aſportatis ſimul precioſiſſimis vaſis
domus Domini. Regem verò conſtituit Sedeciã
4 Reg. 23. d. 15. fratrem. 11 patruum eius ſuper Iudam & Ieruſalem. Viginti
& vnius anni erat Sedecias cùm regnare cœpiſſet:
Iere. 37. 1. 2. & 2. 12 & vndecim annis regnauit in Ieruſalem. Fecitque
malum in oculis Domini Dei ſui: nec erubuit faciẽ
Ieremiæ prophetæ loquentis ad ſe ex ore Domini.
13 A rege quoq; Nabuchodonoſor receſſit, qui adiu
C rauerat eum per Deum: & indurauit ceruicem ſuam
& cor, vt non reuerteretur ad Dominum Deum Iſ-
14 raël. Sed & vniuerſi principes ſacerdotum & popu
lus, præuaricati ſunt iniquè iuxta vniuerſas abomi-
nationes gentium: & polluerunt domum Domini,
15 quam ſanctificauerat ſibi in Ieruſalem. Mittebat
autem Dominus Deus patrum ſuorum ad illos per
manum nunciorum ſuorum, de nocte conſurgens,
& quotidie commonens: eò quòd parceret populo
16 & habitaculo ſuo. At illi ſubſannabant nuncios
Dei, & paruipendebant ſermones eius, illudebant-
que prophetis: donec aſcenderet furor Domini in
17 populum eius, & eſſet nulla curatio. Adduxit enim
ſuper eos regem Chaldæorum, & interfecit iuuenes
-12. eorum gladio in domo ſanctuarij ſui: nõ eſt miſer-
tus adoleſcentis, & virginis, & ſenis, nec decrepiti
D quidem: ſed omnes tradidit in manibus eius. Vni-
18 uerſaque vaſa domus Domini tam maiora quàm
minora, & theſauros templi, & regis & principum
19 tranſtulit in Babylonem. Incenderunt hoſtes do-
mum Dei, deſtruxeruntque murum Ieruſalem: vni-
uerſas turres combuſſerunt, & quicquid precioſum
20 fuerat demoliti ſunt. Siquis euaſerat gladium, du-
ctus in Babylonem ſeruiuit regi & filiis eius, donec
21 imperaret rex Perſarum. Vt compleretur ſermo
Domini ex ore Ieremiæ: & celebraret terra ſabba-
tha ſua: cunctis enim diebus deſolationis egit ſab-
bathum, vſque dum complerentur ſeptuaginta an-
Iere. 25. 12. & 29. 11. 1 Eſd. 1. a. 1. & 6 a. 3. Dan. 9. a. 2. 3. Eſd 1. g. 57. & 2. a. 2. & 6. c. 24. 22 ni. Anno autem primo Cyri regis Perſarum, ad
explendum ſermonem Domini, quem locutus fue-
rat per os Ieremiæ, ſuſcitauit Dominus ſpiritum Cy
ri regis Perſarum, qui iuſſit prædicari in vniuerſo re
23 gno ſuo, etiam per ſcripturam, dicens: Hæc dicit
Cyrus rex Perſarum. Omnia regna terræ dedit mihi
Dominus Deus cœli: & ipſe præcepit mihi vt ædifi-
carem ei domum in Ieruſalẽ, quæ eſt in Iudæa. Quis
ex vobis eſt in omni populo eius? ſit Dominus
Deus ſuus cum eo, & aſcendat.

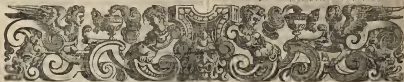
ORATIO MANASSAE
Regis Iuda, cùm captus teneretur in Babylone.

Domine omnipotens Deus patrũ noſtrorum, Abraham, & Iſaac, & Iacob, & ſeminis eorum iuſti, qui feciſti cœlum & terram cum omni ornatu eorum, qui ligaſti mare verbo præcepti tui, qui concluſiſti abyſſum, & ſignaſti eam terribili & laudabili nomine tuo: quem omnia pauent, & tremũt à vultu virtutis tuæ: quia importabilis eſt magnificẽtia gloriæ tuæ, & inſuſtentabilis ira comminationis tuæ ſuper peccatores: immenſa verò & inueſtigabilis miſericordia promiſſionis tuæ: quoniã tu es Dominus altiſſimus, benignus, longanimis & multum miſericors, & pœnitens ſuper malitias hominum. Tu Domine, ſecundum multitudinem bonitatis tuæ, promiſiſti pœnitentiam, & remiſſionem ijs qui peccauerunt tibi, & multitudine miſerationum tuarum decreuiſti pœnitentiam peccatoribus, in ſalutem. Tu igitur Domine Deus iuſtorum non poſuiſti pœnitentiam iuſtis, Abraham, & Iſaac, & Iacob, ijs qui tibi non peccauerunt: ſed poſuiſti pœnitentiam propter me peccatorem: quoniam peccaui ſuper numerum arenæ maris: multiplicatæ ſunt iniquitates meæ domine, multiplicatæ ſunt iniquitates meæ, & non ſum dignus intueri, & aſpicere altitudinem cœli, præ multitudine iniquitatum mearum: incuruatus ſum multo vinculo ferreo, vt non poſſim attollere caput meum, & non eſt reſpiratio mihi: quia excitaui Iracundiam tuam, & malum coram te feci: non feci voluntatem tuam, & mandata tua non cuſtodiui: ſtatui abominationes, & multiplicaui offenſiones. Et nunc flecto genu cordis mei, precans à te bonitatẽ. Peccaui Domine, peccaui, & iniquitates meas agnoſco. Quare peto rogans te, remitte mihi Domine, remitte mihi: & ne ſimul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in æternum iratus, reſerues mala mihi, neque damnes me in infima terræ loca: quia tu es Deus, Deus inquam pœnitentium: & in me oſtendes omnem bonitatem tuam, quia indignum ſaluabis me ſecundum magnam miſericordiam tuam, & laudabo te ſemper omnibus diebus vitæ meæ: quoniam te laudat omnis virtus cœlorum, & tibi eſt gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

Secundi libri Paralipomenon finis.

LIBER PRIMVS ESDRAE.

B. HIERONYMVS AD DOMNIONEM & Rogatianum in Esdram & Nehemiam, PRAEFATIO.

TRVM difficilius sit, facere quod poscitis, an negare, necdum statui. Nam neque vobis aliquid imperantibus abnuere sententia est: & magnitudo oneris impositi ita ceruices premit, vt ante sub fasce ruendum sit, quàm leuandum. Accedunt ad hoc inuidorum studia, qui omne quod scribimus, reprehendendum putant: & interdum contra se conscientia repugnante, publice lacerant quæ occulte legunt, intantum vt clamare compellar, & dicere, Domine, libera animam meam à labijs iniquis, & à lingua dolosa. Tertius annus est quod semper scribitis atque rescribitis, vt Esdræ librum, & Esther, vobis de Hebræo transferam: quasi nõ habeatis Græca & Latina volumina: aut quicquid illud est quod à nobis vertitur, non statim ab omnibus conspuendum sit. Frustra autẽ (vt ait quidam) niti, neque aliud fatigando, nisi odium quærere, extremæ dementiæ est. Itaque obsecro vos, mi Domnion, & Rogatiane carissimi, vt priuata lectione contenti, librum non efferatis in publicum, nec fastidiosis cibos ingeratis: vitetisq; eorum supercilium qui iudicare tantùm de alijs, & ipsi facere nihil nouerunt. Si qui autem fratrum sunt, quibus nostra non displicent, his tribuatis exemplar: admonentes vt Hebræa nomina, quorum grandis in hoc volumine copia est, distincte & per interualla transcribant. Nihil enim proderit emẽdasse librum, nisi emendatio librariorum diligentia conseruetur. Nec quẽquam moueat, quòd vnus à nobis liber editus est: nec apocryphorum tertij & quarti libri somnijs delectetur: quia & apud Hebræos Esdræ Nehemiæque sermones in vnum librum coarctantur: & quæ non habentur apud illos, nec de vigintiquatuor senioribus, sunt procul abijcienda. Si quis autem septuaginta vobis opposuerit Interpretes, quorum exemplaria varietas ipsa lacerata & inuersa demonstrat: nec potest vtique verum asseri quod diuersum est: mittite eum ad Euangelia: in quibus multa ponuntur de veteri testamento, quæ apud septuaginta Interpretes non habentur, velut illud: Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Ex Aegypto vocaui filium meum, &: Videbunt in quem compunxerunt, multaq; alia, quæ latiori operi reseruamus: & quærite ab eo vbi scripta sunt: cumq; proferre non potuerit, vos legite de his exemplaribus quæ nuper à nobis edita, maledicorum quotidie linguis confodiuntur. Sed vt ad compendium veniam: certè quod illaturus sum, æquissimum est. Edidi aliquid quod non habetur in Græco, aut aliter habetur quàm à me versum est. Quid interpretem laniant? interrogent Hebræos: & ipsis authoribus translationi meæ, vel arrogent vel derogent fidem. Porrò aliud est si clausis (quod dicitur) oculis mihi volunt maledicere, & non imitantur Græcorum studium, & beneuolentiam, qui post septuaginta translatores, iam Christi Euangelio coruscante, Iudæos & Hebionitas legis veteris interpretes, Aquilam videlicet, & Symmachum, & Theodotionem, & curiose legunt, & per Origenis laborem in hexaplis, ecclesiis dedicarunt. Quãtò magis Latini grati esse deberẽt, quòd exultantẽ cernerent Græciã à se aliquid mutuari? Primũ enim magnorũ sumptuũ est & infinitæ difficultatis, exemplaria posse habere omnia: deinde etiam qui habuerint, & Hebræi sermonis ignari sunt, magis errabunt ignorãtes quis è multis verius dixerit. Quod et sapientissimo cuidam nuper apud Græcos accidit, vt interdum scripturæ sensum relinquens, vniuscuiuslibet in-

terpretis ſequ eretur errorem. Nos autem qui Hebrææ linguæ ſaltem paruam habemus ſcientiam, & latinus nobis vtcunque ſermo non deeſt, & de alijs magis poſſumus iudicare, & ea quæ ipſe intelligimus in noſtra lingua promere. Itaque licèt hydria ſibilet, victorq; Sinon incendia iactet: nunquam meum, iuuante Chriſto, ſilebit eloquium: etiam præciſa lingua balbutiet. Legant qui volunt: qui nolunt, abiiciant. Euen tilent apices, literas calumnientur: magis veſtra charitate prouocabor ad ſtudium, quàm illorum deſtructione & odio deterrebor.

CAPVT PRIMVM.

Infra 16. a. 1. Iere. 25. c. 12. & 29. c. 10. 2. Par. 36. d. 22. 3. Eſd. 2. a. 1. & 6. c. 24. Dan. 9. a. 3. Iudit. c. 5. 57. & 5. d. 23.

1 IN anno primo Cyri regis Perſarum,
A vt compleretur verbum Domini ex
ore Ieremiæ, ſuſcitauit Dominus ſpi
ritum Cyri regis Perſarum: & tradu
xit vocem in omni regno ſuo, etiam
2 per ſcripturam dicens: ¶ Hæc dicit Cyrus rex Per-
ſarũ: Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus
cœli, & ipſe præcepit mihi vt ædificarẽ ei domum
3 in Ieruſalem, quæ eſt in Iudæa. ¶ Quis eſt in vobis
B de vniuerſo populo eius? Sit Deus illius cum ipſo.
Aſcendat in Ieruſalem quæ eſt in Iudæa, & ædificet
domum Domini Dei Iſraël, ipſe eſt Deus qui eſt in
4 Ieruſalem. ¶ Et omnes reliqui in cunctis locis, vbi-
cunque habitant, adiuuent eum viri de loco ſuo,
argento & auro, & ſubſtantia, & pecoribus, excepto
quod voluntariè offerunt templo Dei quod eſt in
5 Ieruſalem. ¶ Et ſurrexerunt principes patrum de Iu
C da & Ben-iamin, & ſacerdotes & Leuitæ, & omnis
cuius Deus ſuſcitauit ſpiritum vt aſcenderet ad ædi
ficandum templum Domini, quod erat in Ieruſalẽ.
6 ¶ Vniuerſique qui erant in circuitu, adiuuerunt ma
nus eorum in vaſis argenteis & aureis, in ſubſtantia
& iumentis, in ſupellectili, exceptis his quæ ſpontè
7 obtulerant. ¶ Rex quoque Cyrus protulit vaſa tem-
pli Domini, quæ tulerat Nabuchodonoſor de Ieru-
8 ſalem, & poſuerat ea in templo Dei ſui. ¶ Protulit
D autem ea Cyrus rex Perſarum per manum Mithri-
datis filij Gazabar, & annumerauit ea Saſſabaſar
9 principi Iudæ. ¶ Et hic eſt numerus eorum, Phialæ
aureæ triginta, Phialæ millæ, cultri viginti nouem,
10 ¶ ſcyphi aurei triginta, ſcyphi argentei ſecundi qua-
11 dringenti decem: vaſa alia mille. ¶ Omnia vaſa au-
rea & argentea, quinque millia quadringenta: vni-
uerſa tulit Saſſabaſar cum his qui aſcendebant de
transmigratione Babylonis in Ieruſalem.

CAPVT II.

2. Eſdr. 7. b. 4. 3. Eſdr. 5. a. 1. & 7.

1 HI ſunt autem prouinciæ filij qui aſcenderunt
A de captiuitate quam trãſtulerat Nabucho-
donoſor rex Babylonis in Babylonem, &
reuerſi ſunt in Ieruſalem & Iudam, vnuſquiſque
2 in ciuitatem ſuam. ¶ Qui venerunt cum Zorobabel,
3 Ieſua, Nehemia, Saraia, Rahelaia, Mardochai, Bel
4 ſan, Meſpuar, Begnai Rehum, Baana, Numerus vi
5 rorum populi Iſraël. ¶ Filij Pharos, duo millia cen-
6 tum ſeptuaginta duo. ¶ Filij Sephatia, trecenti ſe-
7 ptuaginta duo. ¶ Filij Area, ſeptingenti ſeptuagin-
8 taquinque. ¶ Filij Phahath-moab filiorum Ioſue
9 Ioab, duo millia ᵃoctingenti duodecim. ¶ Filij Ae- ᵃnongenti, 12.
10 lam, mille ducẽti quinquaginta quatuor. ¶ Filij Ze-
11 thua, nongenti quadragintaquinque. ¶ Filij Zachai,
12 ſeptingenti ſexaginta. ¶ Filij Bani, ſexcenti quadra-
13 gintaduo. ¶ Filij Bebai, ſexcenti viginti tres. ¶ Filij
14 Azgad, mille ducenti vigintiduo. ¶ Filij Adonicam,
15 ſexcẽti ſexagintaſex. ¶ Filij Beguai, duo millia quin-
16 quaginta ſex. ¶ Filij Adin, quadringenti quinqua-
17 gintaquatuor. ¶ Filij Ather, qui erant ex Ezechia,
18 ᵇnonaginta octo. ¶ Filij Beſai, trecenti viginti tres. ᵇnongẽti 3
B ¶ Filij Iora, centum duodecim. ¶ Filij Haſum, du-
19 centi viginti tres. ¶ Filij Gebbar, nonagintaquin-
20 que. ¶ Filij Beth-lehem, centum viginti tres. ¶ Vi-
21 ri Netupha, quinquaginta ſex. ¶ Viri Anathoth,
22 centum vigintiocto. ¶ Filij Azmaueth, quadragin-
23 ta duo. ¶ Filij Cariath-iarim, Cephira, & Beroth,
24 ſeptingenti quadraginta tres. ¶ Filij Rama & Ga-
25 baa, ſexcenti viginti vnus. ¶ Viri Machmas, cen-
26 tum vigintiduo. ¶ Viri Beth-el & Hai, ducenti vigin
27 ti tres. ¶ Filij Nebo, quinquaginta duo. ¶ Filij Meg-
28 bis, centum quinquaginta ſex. ¶ Filij Aelam alterius,
29 mille ducenti quinquaginta quatuor. ¶ Filij Harim,
30 trecenti viginti. ¶ Filij Lodhadid & Ono, ſeptingen
31 ti vigintiquinque. ¶ Filij Iericho, trecenti quadra-
32 ginta quinque. ¶ Filij Senaa, tria millia ſexcenti tri-
33 ginta. ¶ Sacerdotes: Filij Iadai in domo Ieſue, nõ-
34 genti ſeptuaginta tres. ¶ Filij Emmer, mille quin-
35 quaginta duo. ¶ Filij Pheshur, mille ducenti qua-
36 draginta ſeptem. ¶ Filij Harim, mille decem & ſe-
37 ptem. ¶ Leuitæ: Filij Ieſue & Ced-miel filiorum
C Odouiæ, ſeptuagintaquatuor. ¶ Cantores: Filij A-
38 ſaph centum viginti octo. ¶ Filij Ianitorum: filij Sel-
39 lum, filij Ater, filij Telmon, filij Accub, filij Hati-
40 ta, filij Sobai: vniuerſi centum trigintanouem.
41 ¶ Nathinæi: filij Siha, filij Haſupha, filij Tabbaoth,
42 ¶ filij Ceros, filij Siaa, filij Phadon, ¶ filij Lebana,
43 filij Hagaba, filij Accub, ¶ filij Hagab, filij Semlai,
44 filij Haua, ¶ filij Gaddel, filij Gaher, filij Raaia, ¶ fi-
45 lij Raſin, filij Necoda, filij Gazan. ¶ filij Aza, filij
46 Phaſea, filij Beſee, ¶ filij Aſena, filij Munim, filij
47 Nephuſim, ¶ filij Bacbuc, filij Hacopha, filij Harhur,
48 ¶ filij Beſluth, filij Mahida, filij Harſa, ¶ filij Bercos,
49 filij Siſara, filij Thema, ¶ filij Naſia, filij Hatipha,
50 ¶ filij ſeruorum Salomonis, filij Sotai, filij Sophe-
51 reth, filij Pharuda, ¶ filij Iala, filij Dercon, filij
52 Geddel, ¶ filij Saphatia, filij Hatil, filij Phochereth,
53 qui erant de Aſebaim, filij Ami. ¶ omnes Nathi-
54 næi, & filij ſeruorum Salomonis, trecenti nona-
55 ginta duo. ¶ Et hi qui aſcenderunt de Thel-mela,
56 Thel-harſa, Cherub, & Adon, & Emer. Et non

potuerunt

57 potuerunt indicare domum parium ſuorum & ſe-
58 men ſuum, vtrum ex Iſrael eſſent. ⁋ Filij Dalaia, fi-
59 lij Tobia, filij Necoda, ſexcenti quinquaginta duo.
60 ⁋ Et de filijs ſacerdotum: Filij Hobia, filij Accos,
D filij Berſellai, qui accepit de filiabus Berzellai Ga-
61 laaditis vxorem, & vocatus eſt nomine eorum: ⁋ hi
62 quæſierunt ſcripturam genealogiæ ſuæ, & non in-
63 uenerunt, & eiecti ſunt de ſacerdotio. ⁋ Et dixit A-
therſatha eis vt non comederent de Sanctaſancto-
rum, donec ſurgeret ſacerdos doctus atque perfe-
64 ctus. ⁋ Omnis multitudo quaſi vnus, quadraginta
65 duo millia trecenti ſexaginta, ⁋ exceptis ſeruis eo-
rum & ancillis, qui erant ſeptem millia, trecenti tri
ginta ſeptem: & in ipſis cantores atque cantatrices
66 ducenti. ⁋ Equi eorum *ſexcenti triginta ſex: muli (* ſeptingenti I.)
67 eorum, ducenti quadraginta quinque: ⁋ cameli eo-
rum, quadringenti triginta quinque: aſini eorum,
68 ſex millia ſeptingenti viginti, ⁋ Et de principibus
patrum, cùm ingrederētur templum Domini quod
eſt in Ieruſalem, ſponte obtulerunt in domum Dei
69 ad extruendam eam in loco ſuo. ⁋ Secundum vires
ſuas dederunt impenſas operis, auri ſolidos *qua- (* ſexaginta I.)
draginta millia & mille, argenti mnas quinque mil-
70 lia, & veſtes ſacerdotales centum. ⁋ Habitauerunt
ergo ſacerdotes, & Leuitæ, & de populo, & canto-
res, & ianitores, & Nathinæi in vrbibus ſuis, vniuer-
ſusq; Iſraël in ciuitatibus ſuis.

CAPVT III.

1 TAmque venerat menſis ſeptimus & erant
A filij Iſraël in ciuitatibus ſuis: congrega- (3. Eſdr. 5. c. 47.)
tus eſt ergo populus quaſi vir vnus in Ie-
2 ruſalem: ⁋ Et ſurrexit Ioſue filius Ioſe-
dech, & fratres eius ſacerdotes, & Zorobabel fi-
lius Salathiel, & fratres eius, & ædificauerunt alta-
re Dei Iſraël, vt offerrent in eo holocauſta, ſicut ſcri
3 ptum eſt in lege Moyſi viri Dei. ⁋ Collocauerunt au
tem altare Dei ſuper baſes ſuas, deterrentibus eos
per circuitum populis terrarum: obtulerunt ſuper
4 illud holocauſtum Domino manè, & veſperè. ⁋ Fe-
ceruntque ſolennitatem tabernaculorum, ſicut ſcri
ptum eſt: & holocauſtum diebus ſingulis per ordi-
nem, ſecundum præceptum, opus dei in die ſuo.
5 ⁋ Et poſt hæc holocauſtum iuge tam in Calendis
B quàm in vniuerſis ſolennitatibus Domini quæ erāt
conſecratæ, & in omnibus in quibus vltrò offerreba-
6 tur munus Domino. ⁋ A primo die menſis ſeptimi
cœperunt offerre holocauſtum Domino: porrò tē-
7 plum Dei nondum fundatum erat. ⁋ Dederunt au-
tem pecunias latomis & cæmentarijs: cibum quo-
que & potum, & oleum Sidonijs Tyrijsque, vt de-
ferrent ligna cedrina de Libano ad mare Ioppem,
iuxta quod præceperat Cyrus rex Perſarum eis.
8 ⁋ Anno autem ſecundo aduentus eorum ad tem-
plum Dei in Ieruſalem, menſe ſecundo, cœperunt
Zorobabel filius Salathiel, & Ioſue filius Ioſedec, &
reliqui de fratribus eorum ſacerdotes & Leuitæ, &
omnes qui venerant de captiuitate in Ieruſalem: &
C conſtituerunt Leuitas à viginti annis, & ſuprà, vt
9 vrgerent opus Domini. ⁋ Stetitq; Ioſue & filij eius
& fratres eius, & Cedmihel, & filij eius, & filij Iuda,
quaſi vir vnus, vt inſtarent ſuper eos qui faciebant
opus in templo Dei: filij Henadad, & filij eorum, &
10 fratres eorum Leuitæ. ⁋ Fundato igitur à cæmenta-
rijs templo Domini, ſteterunt ſacerdotes in ornatu
ſuo cum tubis, & Leuitæ filij Aſaph in cymbalis, vt
11 laudarent Deum per manus Dauid regis Iſraël. ⁋ Et
concinnebant in hymnis & confeſſione Domino:
D Quoniam bonus: quoniam in æternum miſericor-
dia eius ſuper Iſraël. Omnis quoque populus voci-
ferebatur clamore magno in laudando Dominum,
12 eò quòd fundatum eſſet templum Domini. ⁋ Pluri-
mi etiam de ſacerdotibus & Leuitis & principes pa
trum, & ſeniores qui viderant templum prius cum
fundatum eſſet, & hoc templum in oculis eorum fle
bant voce magna, & multi vociferantes in lætitia,
13 eleuabant vocem. ⁋ Nec poterat quiſquam agnoſce
re vocem fletus populi: commixtim enim populus
vociferabatur clamore magno, & vox audiebatur
procul.

CAPVT IIII.

1 AVdierunt autem hoſtes Iudæ & Ben-ia- (3. Eſdr. 5. c. 66.)
A min, quia filij captiuitatis ædificarent tē
2 plum Domino Deo Iſraël. ⁋ Et accede n
tes ad Zorobabel, & ad principes pa-
trum, dixerunt eis: Aedificemus vobiſcum, quia
ita vt vos, quærimus Deum veſtrum: ecce nos im-
molauimus victimas à diebus Aſor-haddan regis
3 Aſſur, qui adduxit nos huc. ⁋ Et dixit eis Zoroba-
bel, & Ioſue, & reliqui principes patrum Iſraël:
Non eſt vobis & nobis vt ædificemus domum Deo
noſtro: ſed nosipſi ſoli ædificabimus Domino Deo
noſtro, ſicut præcepit nobis Cyrus rex Perſarum.
4 Factum eſt igitur vt populus terræ impediret ma-
nus populi Iudæ, & turbaret eos in ædificando.
5 ⁋ Conduxerunt autem aduerſus eos conſiliatores,
vt deſtruerent conſilium eorum omnibus diebus
Cyri regis Perſarum, & vſque ad regnum Darij re-
6 gis Perſarum. ⁋ In regno autem Aſſueri* in princi- (3. Eſdr. 2. c. 16.)
pio regni eius ſcripſerunt accuſationem aduerſus
7 habitatores Iudæ & Ieruſalem. ⁋ Et in diebus Arta- (* ipſe eſt Artaxerxes.)
xerxis ſcripſit Beſelam Mithridates, & Thabeel, &
reliqui qui erant in conſilio eorum, ad Artaxerxem
regem Perſarū. Epiſtola autem accuſationis ſcripta
8 erat Syriacè, & legebatur ſermone Syro. ⁋ Reum
B Beelteem & Samſai Scriba ſcripſerunt epiſtolam
vnam de Ieruſalem Artaxerxi regi huiuſcemodi:
9 ⁋ REVM BEELTEEM, & Samſai ſcriba, & re-
liqui conſiliatores eorum, Dinæi, & Apharſatha-
chæi, Terphalæi, Apharſæi, Erchuæi, Babylonij,
10 Suſanechæi, Dieui, & Aelamitæ: ⁋ & cæteri de Gen
tibus, quas tranſtulit Aſenaphar magnus & glorio-
ſus: & habitare eas fecit in ciuitatibus Samariæ, &
11 in reliquis regionibus trans Flumen in pace. ⁋ (Hoc
eſt exemplar epiſtolæ quam miſerunt ad eum) Ar-
taxerxi regi, ſerui tui viri qui ſunt trans Fluuium,
12 ſalutem dicunt. ⁋ Notum ſit regi, quia Iudæi, qui
aſcenderunt à te ad nos, venerunt in Ieruſalem ciui
tatem rebellem & peſſimam, quam ædificant, ex-
truentes muros eius, & parietes componentes.
13 ⁋ Nunc igitur notum ſit regi, quia ſi ciuitas illa ædi-
C ficata fuerit, & muri eius inſtaurati, tributum, &
vectigal, & annuos reditus non dabunt, & vſque ad
14 reges hæc noxa perueniet. ⁋ Nos autem memores
ſalis, quod in palatio comedimus, & quia læſiones
regis videre nefas ducimus: idcirco miſimus & nun
15 ciauimus regi, ⁋ vt recenſeas in libris hiſtoriarum
patrum tuorum, & inuenies ſcriptum in commenta
rijs, & ſcies quoniam vrbs illa, vrbs rebellis eſt, &

nocens regibus & prouincijs, & bella concitantur
in ea ex diebus antiquis: quamobrem & ciuitas ip-
16 sa destructa est. ¶ Nuntiamus nos regi, quoniam si
ciuitas illa ædificata fuerit, & muri ipsius instaura-
17 ti, possessionem trans Fluuium non habebis. ¶ Ver-
bum misit rex ad Reum Beelteem, & Samsai scribã,
& ad reliquos qui erant in consilio eorum, habita-
tores Samariæ, & cæteris trans fluuium, salutem di-
18 cens & pacem. ¶ ACCVSATIO quam misisti
19 ad nos manifestè lecta est coram me, ¶ & à me præ-
D ceptum est: & recensuerunt, inueneruntque: quo-
niam ciuitas illa à diebus antiquis aduersum reges
rebellat, & seditiones & prælia concitantur in ea.
20 ¶ Nam & reges fortissimi fuerunt in Ierusalem, qui
& dominati sunt omni regioni quæ trãs fluuium est.
Tributum quoque & vectigal, & reditus accipie-
21 bant. ¶ Nunc ergo audite sententiam. Prohibeatis
viros illos, vt vrbs illa non ædificetur, donec si for-
22 tè à me iussum fuerit. ¶ Videte ne negligenter hoc
impleatis, & paulatim crescat malum contra reges.
23 ¶ Itaque exemplum edicti Artaxerxis regis lectum
est coram Reum-Beel-teem, & Samsai scriba, & cõ
siliarijs eorum: & abierunt festini in Ierusalem ad
Iudæos, & prohibuerunt eos in brachio & robore.
24 ¶ Tunc intermissum est opus Domini in Ierusalem,
& non fiebat vsque ad annum secundum regni Da-
rij regis Persarum.

CAPVT V.

3.Esdr.6. a.1.

1 PRophetauerunt autem Aggæus prophe-
A ta, & Zacharias filius Addo, prophetan-
tes ad Iudæos qui erant in Iudæa & Ieru
2 salem, in nomine Dei Israel. ¶ Tunc sur-
rexerunt Zorobabel filius Salathiel, & Iosue filius
Iosedec: & cœperunt ædificare templum Dei in Ie-
rusalem, & cum eis prophetæ Dei adiuuantes eos.
3 ¶ In ipso autem tẽpore venit ad eos Thatbanai qui
erat dux trans flumen, & Sthar-buzanái, & consilta-
rij eorum: sicque dixerunt eis: Quis dedit vobis cõ-
silium vt domum hanc ædificaretis, & muros eius
4 instauraretis? ¶ Ad quod respondimus eis, quæ es-
sent nomina hominum authorum ædificationis il-
5 lius. ¶ Oculus autem Dei eorum factus est super se-
B nes Iudæorum, & non potuerunt inhibere eos. Pla
cuitque vt res ad Darium referretur, & tunc satisfa-
6 cerent aduersus accusationem illam. ¶ Exemplar
epistolæ quam misit Thathanái dux regionis trans
flumen, & Sthar-buzanái, & consiliatores eius Ar-
phasachæi, qui erant trans flumen, ad Darium re-
7 gem. ¶ Sermo quem miserant ei, sic scriptus erat:
8 DARIO REGI pax omnis. ¶ Notum sit regi es-
se nos ad Iudæam prouinciam, ad domum Dei ma
gni, quæ ædificatur lapide impolito, & ligna ponun
tur in parietibus: opusque illud diligenter extrui-
9 tur, & crescit in manibus eorum. ¶ Interrogauimus
ergo senes illos, & ita diximus eis: Quis dedit vo-
bis potestatem, vt domum hanc ædificaretis, & mu
10 ros hos instauraretis? ¶ Sed & nomina eorum quæ-
C siuimus ab eis, vt nunciaremus tibi: scripsimusque
nomina eorum virorum qui sunt principes in eis.
11 ¶ Huiuscemodi autem sermonem responderunt no
bis, dicentes: Nos sumus serui Dei cœli & terræ,
& ædificamus templum quod erat extructum ante
hos annos multos: quodque rex Israël magnus æ-
12 dificauerat & extruxerat. ¶ Postquàm autem ad ira-
cundiam prouocauerunt patres nostri Deum cœli,
tradidit eos in manus Nabuchodonosor regis Ba-
bylonis Chaldæi: domum quoque hanc destruxit,
13 & populum eius transtulit in Babylonem. ¶ Anno
autem primo Cyri regis Babylonis Cyrus rex pro-
14 posuit edictum vt domus Dei ædificaretur. ¶ Nam
D & vasa templi Dei aurea & argentea quę Nabucho-
donosor tulerat de templo quod erat in Ierusalem,
& asportauerat ea in templum Babylonis, protulit
Cyrus rex de templo Babylonis, & data sunt Sassa-
15 basar vocabulo, quem & principem constituit, ¶ di-
xitque ei: Hæc vasa tolle, & vade: & pone ea in tem-
plo quod est in Ierusalem, & domus Dei ædificetur
16 in loco suo. ¶ Tunc itaque Sassabasar ille venit, &
posuit fundamenta templi Dei in Ierusalem, & ex
eo tempore vsque nunc ædificatur, & necdum com-
17 pletum est. ¶ Nunc ergo si videtur regi bonum recen
seatur in bibliotheca regis, quæ est in Babylone, v-
trum nam à Cyro rege iussum fuerit vt ædificaretur
domus Dei in Ierusalem, & voluntatem regis super
hac re mittat ad nos.

CAPVT VI.

3.Esdr.6. a.23. Supra.1. a.1.

1 TVnc Darius rex præcepit, & recensuerũt
A in bibliotheca librorum, qui erant re po-
2 siti in Babylone, ¶ & inuentum est in Ec-
batanis, quod est castrũ in Medena pro-
uincia, volumen vnum, talisque scriptus erat in eo
3 commentarius: ¶ ANNO PRIMO Cyri regis,
Cyrus rex decreuit vt domus Dei ædificaretur, quæ
est in Ierusalem, in loco vbi immolent hostias, & vt
ponant fundamenta supportantia altitudinem cu-
bitorum sexaginta, & latitudinem cubitorum sexa-
4 ginta, ¶ ordines de lapidibus impolitis tres, & sic
ordines de lignis nouis: sumptus autem de domo
5 regis dabuntur. ¶ Sed & vasa templi Dei aurea & ar
gentea, quæ Nabuchodonosor tulerat de templo Ie
rusalem, & attulerat ea in Babylonem, reddantur
B & referrãtur in templum in Ierusalem in locum suũ:
6 quæ & posita sunt in templo Dei. ¶ Nunc ergo Tha-
thanái dux regionis quę est trans flumen, Sthar-bu-
zanái, & cõsiliarij vestri Apharsachæi, qui estis trãs
7 Flumen, procul recedite ab illis, ¶ & dimittite fieri
templum Dei illud à duce Iudæorum, & à seniori-
bus eorum, vt domum Dei illam ædificent in loco
8 suo. ¶ Sed & à me præceptum est quid oporteat fie-
ri à presbyteris Iudæorum illis, vt ędificetur domus
Dei, scilicet vt de arca regis, id est, de tributis quæ
dantur de regione trans Flumen, studiosè sumptus
9 dentur viris illis, ne impediatur opus. ¶ Quod si ne
cesse fuerit, & vitulos, & agnos, & hædos in holo-
caustum Deo cœli, frumentum, sal, vinum, & oleũ,
secundum ritum sacerdotum qui sunt in Ierusalem,
detur eis per singulos dies: ne sit in aliquo querimo
10 nia. ¶ Et offerant oblationes Deo cœli, orentque
11 pro vita regis, & filiorum eius. ¶ A me ergo positũ
est decretum, Vt omnis homo qui hanc mutauerit
iussionem, tollatur lignum de domo ipsius, & eri-
gatur, & configatur in eo: domus autem eius pu-
12 blicetur. ¶ Deus autem qui habitare fecit nomen
C suum ibi, dissipet omnia regna, & populum qui ex-
tenderit manum suam vt repugnet & dissipet domũ
Dei illam quæ est in Ierusalem. Ego Darius statui
13 decretum, quod studiose impleri volo. ¶ Igitur
Thathanái dux regionis trans Flumen, & Sthar-

13. Esdr. 7. a.1.

buzanai,

buzanai, & consiliarij eius, secundum quod præce-
14 perat Darius rex, sic diligenter executi sunt. ¶ Senio
res autem Iudæorum ædificabant & prosperaban-
tur iuxta prophetiam Aggæi prophetæ, & Zachariæ
filij Addo: & ædificauerunt & construxerunt iuben-
te Deo Israel, & iubente Cyro, & Dario, & Artaxer-
15 xe regibus Persarum: ¶ & compleuerunt domũ Dei
istam, vsque ad diem tertium mensis Adar, qui est
16 annus sextus Darij regis. ¶ Fecerunt autem filij Is-
rael sacerdotes & Leuitæ, & reliqui filiorum trans-
migrationis, dedicationem domus Dei in gaudio.
17 ¶ Et obtulerunt in dedicatione domus Dei, vitulos
D centum, arietes ducentos, agnos quadringentos,
hircos caprarum pro peccato totius Israël duode-
18 cim, iuxta numerum tribuum Israel, ¶ Et statuerunt
sacerdotes in ordinibus suis, & Leuitas in vicibus
suis super opera Dei in Ierusalem, sicut scriptum est
a Num.3. a.6. & 8. b.9.
19 in libro Moysi. ¶ Fecerunt autem filij Israël transmi-
grationis, Pascha, quartadecima die mensis primi.
20 ¶ Purificati enim fuerant sacerdotes & Leuitæ qua-
si vnus: omnes mundi ad immolandum Pascha vni-
uersis filijs transmigrationis & fratribus suis sacer-
21 dotibus, & sibi. ¶ Et comederunt filij Israel qui re-
uersi fuerant de trãsmigratione, & omnes qui se se-
parauerãt à coinquinatione Gentium terræ ad eos,
22 vt quærerent Dominum Deum Israël. ¶ Et fecerunt
solennitatem azymorum septem diebus in lætitia,
quoniam lætificauerat eos Dominus, & conuerte-
rat cor regis Assur ad eos, vt adiuuaret manus eorũ
in opere domus Domini Dei Israel.

CAPVT VII.

3. Esdr. 8. a.2.
1 POst hęc autem verba in regno Artaxerxis
A regis Persarum, Esdras filius Saraiæ, filij
2 Azariæ, filij Helciæ, ¶ filij Sellum, filij Sa
3 doc, filij Achitob, ¶ filij Amariæ, filij A-
4 zariæ, filij Mataioth, ¶ alij Zarahiæ, filij Ozi, filij Boc
5 ci, ¶ filij Abisue, filij Phinees, filij Eleazar, filij Aa-
6 ron sacerdotis ab initio. ¶ Ipse Esdras ascendit de
Babylone, & ipse scriba velox in lege Moysi, quam
Dominus Deus dedit Israël: & dedit ei rex secun-
dum manum Domini Dei eius, super eum, omnem
7 petitionem eius. ¶ Et ascenderunt de filijs Israël, &
de filijs sacerdotum, & de filiis Leuitarum, & de cã-
toribus & de ianitoribus, & de Nathinæis in Ieru-
8 salem anno septimo Artaxerxis regis. ¶ Et venerunt
in Ierusalem mense quinto, ipse est annus septimus
9 regis. ¶ Quia in primo die mensis primi cœpit ascẽ
dere de Babylone, & in primo die mensis quinti ve
nit in Ierusalem iuxta manum Dei sui bonam super
10 se. ¶ Esdras autem parauit cor suum, vt inuestigaret
legem Domini, & faceret & doceret in Israël præ-
11 ceptum, & iudicium. ¶ Hoc autem exemplar episto
B læ edicti, quod dedit rex Artaxerses Esdræ sacerdo
ti scribæ erudito in sermonibus & præceptis Domi-
12 ni, & cæremoniis eius in Israel. ¶ ARTAXERXES
rex regum, Esdræ sacerdoti, scribæ legis Dei cœli
13 doctissimo, salutem. ¶ A me decretum est, vt cuicũ-
que placuerit in regno meo de populo Israël, & de
sacerdotibus eius, & de Leuitis ire in Ierusalem, te
14 cum vadat. ¶ A facie enim regis & septem consilia-
torum eius missus es, vt visites Iudæam & Ierusalẽ
15 in lege Dei tui, quę est in manu tua: ¶ & vt feras argẽ
tum & aurum quod rex & consiliatores eius spontè
obtulerunt Deo Israël, cuius in Ierusalem taberna-
16 culum est. ¶ Et omne argentum & aurum quodcun-
que inueneris in vniuersa prouincia Babylonis, &
populus offerre voluerit, & de sacerdotibus q̃ spon
tè obtulerint domui Dei sui quæ est in Ierusalem,
17 ¶ liberè accipe, & studiosè eme de hac pecunia vi-
tulos, arietes, agnos, & sacrificia, & libamina co-
rum, & offer ea super altare templi Dei vestri quod
18 est in Ierusalem. ¶ Sed & siquid tibi & fratribus tuis
C placuerit de reliquo argento & auro vt faciatis iux-
19 ta voluntatem Dei vestri, facite. ¶ Vasa quoque quę
dantur tibi in ministerium domus Dei tui, trade in
20 conspectu Dei in Ierusalem. ¶ Sed & cætera quibus
opus fuerit in domum Dei tui quantuncunque ne-
cesse est, vt expendas, dabis de thesauro & de fisco
21 regis, ¶ & à me. Ego Artaxerxes rex statui atque de-
creui omnibus custodibus arcæ publicæ qui sunt
trans Flumen, vt quodcunque petierit à vobis Es-
dra sacerdos, scriba legis Dei cœli, absque mora de-
22 tis, ¶ vsque ad argenti talenta centum, & vsque ad
frumenti coros centum, & vsque ad vini batos cen-
tum, & vsque ad batos olei centum, sal verò absque
23 mensura. ¶ Omne quod ad ritum Dei cœli pertinet,
tribuatur diligenter in domo Dei cœli: ne fortè ira-
D scatur contra regnum regis, & filiorum eius. ¶ Vo-
24 bis quoque notum facimus, de vniuersis sacerdo-
tibus, & Leuitis, & cantoribus, & ianitoribus, Na-
thinæis, & ministris domus Dei huius, vt vectigal,
& tributum, & annonas non habeatis potestatem
25 imponendi super eos. ¶ Tu autem Esdra secundum
sapientiam Dei tui, quæ est in manu tua, constitue
iudices & præsides, vt iudicent omni populo qui est
trans Flumen, his videlicet qui nouerunt legem
26 Dei tui, sed & imperitus docete liberè. ¶ Et omnis
qui non fecerit legem Dei tui, & legem regis dili-
genter, iudicium erit de eo, siue in mortem, siue
in exilium, siue in condemnationẽ substantiæ eius,
27 vel certè in carcerem. ¶ Benedictus Dominus Deus
patrum nostrorum, qui dedit hoc in corde regis vt
glorificaret domum Domini quæ est in Ierusalem,
28 ¶ & in me inclinauit misericordiam suam coram re-
ge & consiliatoribus eius, & vniuersis principibus
regis potentibus: & ego confortatus manu Domini
Dei mei quæ erat in me, congregaui de Israël prin-
cipes qui ascenderent mecum.

CAPVT VIII.

1 HI sunt ergo principes familiarum & ge- a. Esdr. 8. c.31.
A nealogia eorum qui ascẽderunt mecum
2 in regno Artaxerxis regis, de Babylone.
¶ De filiis Phinees, Gersom. De filiis Itha
3 mar, Daniel. De filiis Dauid, Hattus. ¶ De filiis Se-
cheniæ, & de filiis Pharos, Zacharias: & cum eo nu
4 merati sunt viri, centum quinquaginta. ¶ De filiis
Phahath-moab, Elioenai filius Zarebæ: & cum eo
5 ducenti viri. ¶ De filiis Secheniæ, filius Ezechiel: &
6 cum eo trecenti viri. ¶ De filiis Adan, Abed filius Io
7 nathan: & cum eo quinquaginta viri. ¶ De filiis A-
lam, Isaias, filius Athaliæ, & cum eo septoaginta vi
8 ri. ¶ De filiis Saphatiæ, Zebedia filius Michael: &
9 cum eo octoginta viri ¶ De filiis Ioab, Obedia filius
B Iahiel: & cum eo ducenti decem & octo viri. ¶ De
10 filiis Selomith, filius Iosphiæ: & cum eo centum se-
11 xaginta viri. ¶ De filiis Bebai, Zacharias filius Bebai;
12 & cum eo viginti octo viri. ¶ De filiis Azgad, Ioha-
nan filius Eccetan: & cum eo centum & decem viri.

13 ¶ De filijs Adonicam, qui erant nouissimi, & hæc
nomina eorum, Elipheleth, & Iehiel, & Samaias:
14 & cum eis sexaginta viri. ¶ De filijs Begui, Vthai &
15 Zachur: & cum eis septuaginta viri. ¶ Congregaui
autem eos ad fluuium qui decurrit ad Ahaua, &
C mansimus ibi tribus diebus: quæsiuique in populo
& in sacerdotibus de filijs Leui, & non inueni ibi.
16 ¶ Itaque misi Eliézer, & Ariel, & Semeiam, & El-
nathan, & Iarib, & alterum Elnathan, & Nathan, &
Zachariam, & Mosollam principes: & Ioiarib, &
17 Elnathan sapientes. ¶ Et misi eos ad Eddo, qui est
primus in Chasphiæ loco: & posui in ore eorum ver
ba quæ loquerentur ad Eddo, & fratres eius Nathi-
næos in loco Chasphiæ, vt adducerent nobis mini-
18 stros domus Dei nostri. ¶ Et adduxerunt nobis per
manum Dei nostri bonam super nos, virum doctis-
D simum de filijs Moholi, filij Leui, filij Israël, & Sara-
biam & filios eius, & fratres eius, decem & octo:
19 ¶ & Hasabiam, & cum eo Isaiam de filijs Merari, fra
20 tresque eius, & filios eius viginti. ¶ Et de Nathinæis
quos dederat Dauid, & principes ad ministeria Le
uitarum: Nathinæos ducentos viginti: omnes hi
21 suis nominibus vocabantur. ¶ Et prædicaui ibi ieiu-
nium iuxta fluuium Ahaua, vt affligeremur coram
Domino Deo nostro, & peteremus ab eo viam re-
ctam nobis & filijs nostris, vniuersæque substantiæ
22 nostræ. ¶ Erubui enim petere regem auxilium & e-
quites, qui defenderent nos ab inimico in via, quia
diximus regi, Manus Dei nostri est super omnes
qui quærunt eum in bonitate: & imperium eius &
fortitudo eius, & furor super omnes qui derelin-
23 quunt eum. ¶ Ieiunauimus autem, & rogauimus
E Deum nostrum pro hoc: & euenit nobis prospe-
24 rè. ¶ Et separaui de principibus sacerdotum duode-
cim. Sarabiam, & Hasabiam, & cum eis de fratri-
25 bus eorum decem: ¶ appendique eis argentum & au
rum, & vasa consecrata domus Dei nostri, quæ ob-
tulerat rex & consiliatores eius, & principes eius,
26 vniuersusque Israël eorum qui inuenti fuerant: ¶ &
appendi in manibus eorum argenti talenta sexcen
ta quinquaginta, & vasa argentea centum, auri cen
27 tum talenta: ¶ & crateres aureos viginti, qui habe-
bant solidos millenos, & vasa æris fulgentis optimi
28 duo pulchra, vt aurum, ¶ Et dixi eis: Vos sancti Do
mini, & vasa sancta, & argentum & aurum quod
* vestrorū 9. spontè oblatum est Domino Deo patrum nostro-
29 rum. ¶ vigilate & custodite, donec appendatis co-
F ram principibus sacerdotum, & Leuitarum, & du-
cibus familiarum Israël in Ierusalem in thesaurum
30 domus Domini. ¶ Susceperunt autem sacerdotes
& Leuitæ pondus argenti & auri, & vasorum, vt de-
31 ferrent Ierusalem in domum Dei nostri. ¶ Promo-
uimus ergo à flumine Ahaua duodecimo die men-
sis primi vt pergeremus Ierusalem: manus Dei no-
stri fuit super nos, & liberauit nos de manu inimici
32 & insidiatoris in via. ¶ Et venimus Ierusalem: & man
33 simus ibi tribus diebus. ¶ Die autem quarta appen-
sum est argentum & aurum, & vasa in domo Dei no
stri per manum Meremoth filij Vriæ sacerdotis, &
cum eo Eleazar filius Phinees, cumq; eis Iozabed
34 filius Iosue, & Noadaia filius Bennoi Leuitæ, ¶ iux-
ta numerum & pōdus omnium: descriptumque est
35 omne pondus in tempore illo. ¶ Sed & qui venerāt
de captiuitate filij transmigrationis obtulerunt ho-
locaustomata Deo Israël, vitulos duodecim pro
omni populo Israël, arietes nonaginta sex, agnos
septuaginta septem, hircos pro peccato duodecim.
36 omnia in holocaustum Domino. ¶ Dederunt autem
edicta regis satrapis qui erant de conspectu regis
& ducibus trans Flumen, & eleuauerunt populum
& domum Dei.

CAPVT IX.

1 POstquàm autem hæc completa sunt, ac- 3.Esdr. 8. c. 9.
A cesserunt ad me principes, dicentes: Non
est separatus populus Israël, & sacerdo-
tes & Leuitæ à populis terrarum, & de abomi-
nationibus eorum, Chananæi videlicet, & Hethæi,
& Pherezæi, & Iebusæi, & Ammonitarum, & Moa-
bitarum, & Aegyptiorum, & Amorrheorum.
2 ¶ Tulerunt enim de filiabus eorum sibi & filijs suis,
& commiscuerunt semen sanctum cum populis terra-
rum. Manus enim principum & magistratuum fuit in
3 transgressione hac prima. ¶ Cumque audissem ser-
monem istum, scidi pallium meum & tunicam, &
euelli capillos capitis mei & barbæ, & sedi mœrēs.
4 ¶ Conuenerunt autem ad me omnes qui timebant
verbum Dei Israël, pro transgressione eorum qui
de captiuitate venerant: & ego sedebam tristis, vs-
5 que ad sacrificium vespertinum. ¶ Et in sacrificio ve
B spertino surrexi de afflictione mea, & scisso pallio
& tunica, curuaui genua mea, & expādi manus meas
6 ad Dominum Deum meum, & dixi: ¶ Deus meus,
confundor & erubesco leuare faciem meam ad te,
quoniam iniquitates nostræ multiplicatæ sunt su-
per caput nostrum, & delicta nostra creuerunt vs- -6.
7 que ad cœlum, ¶ à diebus patrum nostrorum: Sed
& nos ipsi peccauimus grauiter vsque ad diem hanc,
& in iniquitatibus nostris traditi sumus ipsi, & re- pro 1.
ges nostri, & sacerdotes nostri in manum regum ter
rarum, & in gladium, & in captiuitatem, & in ra- -1.
pinam, & in confusionem vultus, sicut & die hac. -1.
8 ¶ Et nunc quasi parum & ad momentum facta est
deprecatio nostra apud Dominum Deum nostrum
C vt dimitterentur nobis reliquiæ, & daretur nobis
pax illius in loco sancto eius, & illuminaret oculos paxillus 4
nostros Deus noster, & daret nobis vitam modicā
9 in seruitute nostra, ¶ quia serui sumus, & in seruitu-
te nostra non dereliquit nos Deus noster: & incli-
nauit super nos misericordiam coram rege Persa-
rum, vt daret nobis vitam & sublimaret domum
Dei nostri, & extrueret solitudines eius, vt daret
10 nobis spem in Iuda & Ierusalem. ¶ E nunc quid di septem.1.
cemus * Deus noster, post hæc? quia dereliquimus * Domine.
11 mandata tua, ¶ quæ præcepisti in manu seruorum
tuorum prophetarum, dicens: Terra ad quam vos Deut.7.
ingredimini vt possideatis eam, terra immunda est -3.
iuxta immunditiam populorum, cæterarumque ter
rarum, abominationibus eorum qui repleuerunt
12 eam ab ore vsq; ad os in coinquinatione sua. ¶ Nūc -1.
ergo filias vestras ne detis filijs eorum, & filias eo-
rum ne accipiatis filijs vestris: & non quæratis pa-
cem eorum, & prosperitatem eorum vsque in æter
num, vt confortemini, & comedatis quæ bona sunt
terræ, & hæredes habeatis filios vestros vsque in se-
13 culum. ¶ Et post omnia quæ venerunt super nos in
operibus nostris pessimis, & in delicto nostro ma-
gno, quia tu Deus noster, liberasti nos de iniquita
te nostra, & dedisti nobis salutem, sicut est hodie,
14 ¶ vt non conuerteremur, & irrita faceremus manda
ta tua, neque matrimonia iungeremus cum populis

abominationum

abominationum istarum. Nunquid iratus es nobis
vsque ad consumationem, ne dimitteres nobis re-
15 liquias ad salutem? ? Domine Deus Israël, iustus es
tu: quoniam derelicti sumus, qui saluaremur sicut
die hac. Ecce coram te sumus in delicto nostro.
Non enim stari potest coram te super hoc.

CAPVT X.

3.Esdr.8. g.32. co.3. 5 SIc ergo orante Esdra, & implorãte Deũ,
A & flente, & iacente ante templum Dei,
collectus est ad eum de Israel cœtus grã
dis nimis, virorum & mulierum & puero
2 rum: & fleuit populus fletu multo. ? Et respondit
Sechenias filius Iehiel de filijs Aelam, & dixit Es-
dræ: Nos præuaricati sumus in Deum nostrum, &
duximus vxores alienigenas de populis terræ: &
3 nunc si est pœnitentia in Israel super hoc, ? percu-
-1. tiamus fœdus cum Domino Deo nostro, vt proij-
ciamus vniuersas vxores, & eos qui de his nati sunt,
iuxta voluntatem Domini, & eorum qui timent præ
ceptum Domini Dei nostri: secundum legem fiat.
4 ? Surge, tuum est discernere: nosque erimus tecum:
5 confortare, & fac. ? Surrexit ergo Esdras, & adiu-
rauit principes sacerdotum & Leuitarum, & om-
nem Israël, vt facerent secundùm verbum hoc: & iu
3. Esdr. 9. a.1. 6 rauerunt. ? Et surrexit Esdras ante domum Dei, &
abijt ad cubiculum Iohanan filij Eliasib, & ingressus
est illud: panem non comedit, & aquam non bibit:
lugebat enim transgressionem eorum qui venerant
7 de captiuitate. ? Et missa est vox in Iuda & Ierusa-
B lem omnibus filijs transmigrationis: vt congrega-
8 rentur in Ierusalem. ? Et omnis qui non venerit in
tribus diebus, iuxta consilium principum & senio-
rum, auferetur vniuersa substantia eius, & ipse abij-
9 cietur de cœtu transmigrationis. ? Conuenerunt i-
gitur omnes viri Iuda & Ben-iamin in Ierusalem tri
bus diebus, ipse est mensis nonus, & vicesima die
mẽsis: & sedit omnis populus in platea domus Dei,
10 trementes pro peccato & pluuijs. ? Et surrexit Es-
dras sacerdos, & dixit ad eos: Vos transgressi estis,
& duxistis vxores alienigenas, vt adderetis super
11 delictum Israël. ? Et nunc date confessionem Domi
no Deo patrum vestrorum, & facite placitum eius:
& separamini à populis terræ, & ab vxoribus alieni-
12 genis. ? Et respondit vniuersa multitudo, dixitque
voce magna: Iuxta verbum tuum ad nos, sic fiat.
13 ? Veruntamen quia populus multus est, & tempus
pluuiæ, & non sustinemus stare foris, & opus non
est diei vnius vel duorum (vehementer quippe pec
14 cauimus in sermone isto) ? constituantur principes
in vniuersa multitudine: & omnes in ciuitatibus no-
stris qui duxerunt vxores alienigenas, veniant in tẽ
poribus statutis, & cũ his seniores per ciuitatẽ & ci-
uitatẽ, & iudices eius, donec auertatur ira Dei nostri
15 à nobis super peccato hoc. ? Igitur Ionathan filius
C Azahel: & Iaazia filius Thecuæ, steterũt super hoc,
& Mesollam & Sebethai Leuites adiuuerunt eos,
16 ? Feceruntq; sic filij transmigrationis. Et abierunt
Esdras sacerdos, & viri principes familiarum, in
domos patrum suorum, & omnes per nomina sua,
& sederunt in die primo mensis decimi, vt quære-
17 rent rem. ? Et consummati sunt omnes viri qui du-
xerant vxores alienigenas, vsque ad diem primam
18 mensis primi: ? Et inuenti sunt de filijs sacerdotum
qui duxerant vxores alienigenas. De filijs Iosue fi-
lij Iosedec, & fratres eius, Maasia & Eliézer & Ia-
19 rib & Godolia. ? Et dederunt manus suas, vt eijce-
rent vxores suas, & pro delicto suo arietem de oui-
20 bus offerrent. ? Et de filijs Emmer: Hanani & Ze-
21 bedia. ? Et de filijs Harim: Maasia & Elia & Semeia,
22 & Iehiel, & Ozias. ? Et de filijs Pheshur: Elioenai,
23 Maasia, Ismael, Nathanael, Iozabed & Elasa. ? Et
de filijs Leuitarum: Iozabed & Semei & Celai, ipse
est Calita, Phathaia, Iuda & Eliézer. Et de canto-
24 ribus, Eliasib. ? Et de ianitoribus, Sellum, & Te-
25 lem & Vri. ? Et ex Israël, de filijs Pharos: Remeia
D & Iezia & Melchia & Miamin & Eliézer & Melchia
26 & Banea. ? Et de filijs Aelam: Mathania, Zacha-
27 rias, & Iehiel, & Abdi & Ierimoth, & Elia. ? Et de
filijs Zethua: Elioenai, Eliasib, Mathania & Ieri-
28 muth & Zabad, & Aziza. ? Et de filijs Bebai: Ioha-
29 nan, Hanania, Zabbai, Athalai. ? Et de filijs Bani,
Mosollam, & Meluch & Adaia, Iasub & Saal, &
30 Ramoth. ? Et de filijs Phahath-Moab: Edna, &
Chalal, Bananias, & Maasias, Mathanias, Beseleel,
31 Bennui & Manasse. ? Et de filijs Herem: Eliézer,
32 Iesue, Melchias, Semeias, Simeon, ? Ben-iamin,
33 Maloch, Samarias. ? Et de filijs Hasom: Mathanai,
34 Mathatha, Zabad, Eliphelet, Iermai, Manasse,
35 Semei. ? De filijs Bani: Maaddi, Amram & Vel,
36 ? Baneas, & Badaias, Cheliau, ? Vania, Marimuth,
37 & Eliasib, ? Mathanias, Mathanai, & Iasi, & Bani
38 & Benui, Semei ? & Salmias & Nathan & Adaias,
39 ? & Mechnedebai, Sisai, Sarai, Ezrel & Selemiau,
40 Semeria, ? Sellum, Amaria, Iosepb, ? De filijs Ne-
41 bo: Iehiel, Mathathias, Zabad, Zabina, Ieddu,
42 & Ioal, & Banaia. ? Omnes hi acceperant vxores
43 alienigenas, & fuerunt ex eis mulieres quæ pepe-
rerant filios.

LIBRI PRIMI ESDRAE, FINIS.

LIBER NEHEMIAE,

qui & Esdræ secundus dicitur.

CAPVT PRIMVM.

1 VErba Nehemiæ filij Helchiæ. Et fa-
A ctum est in mense Casleu, anno vice
simo, & ego eram in Susis castro.
2 ¶ Et venit Hanani vnus de fratribus
meis, ipse, & viri * Iuda: & interro- * ez 7. 1
gaui eos de Iudæis qui remanserant, & supererant
3 de captiuitate, & Ierusalem. ¶ Et dixerunt mihi:
Qui remauserunt, & derelicti sunt de captiuitate ibi
in prouincia, in afflictione magna sunt, & in oppro
brio: & murus Ierusalem dissipatus est, & portæ eius
4 combustæ sunt igni. ¶ Cumque audissem verba hu-
B iuscemodi, sedi, & fleui, & luxi diebus multis, & ie-
5 iunabam, & orabam ante faciem Dei cœli. ¶ Et di-
‖ Dan. 9. c. 4. xi: ‖ Quæso Domine Deus cœli fortis, magne, at-
que terribilis, qui custodis pactum & misericordiã
cum his qui te diligunt, & custodiunt mandata tua:
6 ¶ fiant aures tuæ ausculantes, & oculi tui aperti, vt
C audias orationem serui tui, quam ego oro coram
te bodie, nocte, & die pro filijs Israël seruis tuis: &
confiteor pro peccatis filiorum Israël: quibus pec-
cauerunt tibi; & ego, & domus patris mei peccaui-
7 mus, ¶ vanitate seducti sumus, & non custodiuimus
mandatum tuum, & cæremonias, & iudicia quæ
8 præcepisti Moysi famulo tuo. ¶ Memẽto verbi quod
mandasti Moysi seruo tuo, dicens: Cùm transgressi
9 fueritis, ego disperdam vos in populos. ¶ Et si reuer
D tamini ad me, & custodiatis præcepta mea, & facia
tis ea, etiam si abducti fueritis ad extrema cœli, in-
de congregabo vos, & reducam in locum quem ele
10 gi vt habitaret nomen meum ibi. ¶ Et ipsi serui tui,
& populus tuus, quos redemisti in fortitudine tua
11 magna, & in manu tua valida. ¶ Obsecro Domine,
fit auris tua attendens ad orationem serui tui, & ad
orationem seruorum tuorum qui volunt timere no
men tuum: & dirige seruum tuum hodie, & da ei
misericordiam ante virum hunc. ego enim eram
pincerna regis.

CAPVT II.

1 FActum est autem in mense Nisan, anno vi
A cesimo Artaxerxis regis, & vinum erat
ante eum, & leuaui vinum, & dedi regi:
& eram quasi languidus ante faciẽ eius.
2 ¶ Dixitque mihi rex: Quare vultus tuus tristis est,
cùm te ægrotum non videam? nõ est hoc frustrà, sed
malum nescio quod in corde tuo est. Et timui valde
3 ac nimis, ¶ & dixi regi: Rex in æternum viue: quare
non mœreat vultus meus, quia ciuitas domus sepul
chrorum patris mei deserta est, & portæ eius com-
4 bustæ sunt igni? ¶ Et ait mihi rex: Pro qua re postu-
5 las? Et oraui Deum cœli: ¶ & dixi ad regem: Si vi-
detur regi bonum, & si placet seruus tuus ante fa-
ciem tuam, vt mittas me in Iudæam ad ciuitatem
6 sepulchri patris mei, & ædificabo eam. ¶ Dixitque
B mihi rex, & regina quæ sedebat iuxta eum: Vsque
ad quod tempus erit iter tuum, & quando reuertẽ-
ris? Et placuit ante vultum regis, & misit me: & cõ
7 stitui ei tempus. ¶ Et dixi regi: Si regi videtur bo-
num, epistolas det mihi ad duces regionis trans Flu
men, vt traducant me, donec veniam in Iudæam:
8 ¶ & epistolam ad Asaph custodem saltus regis, vt
det mihi ligna, vt tegere possim portas templi, tur-
res, domus, & muros ciuitatis, & domum quam
ingressus fuero. Et dedit mihi rex iuxta manum Dei
9 mei bonam mecum. ¶ Et veni ad duces regionis trãs
Flumen, dediq; eis epistolas regis. Miserat autem
10 rex mecum principes militum & equites. ¶ Et audie
runt Sanaballat Horonites, & Tobias seruus Am-
manites, & contristati sunt afflictione magna, quòd
C venisset homo qui quæreret prosperitatem filiorum
11 Israël. ¶ Et veni Ierusalem, & eram ibi tribus diebus:
12 ¶ & surrexi nocte ego, & viri pauci mecum, & non
indicaui cuiquam quid Deus dedisset in corde meo
vt facerem in Ierusalem: & iumentum non erat me-
13 cum, nisi animal cui sedebam. ¶ Et egressus sum per
portam vallis nocte, & ante fontem draconis, & ad
portam stercoris: & considerabam murum Ierusa-
14 lem dissipatum, & portas eius consumptas igni. ¶ Et
transiui ad portam fontis, & ad aquæ ductũ regis, &
non erat locus iumento cui sedebam, vt transiret.
15 ¶ Et ascendi per torrentem nocte, & considerabam
murum: & reuersus veni ad portam vallis, & redij.
16 ¶ Magistratus autem nesciebant quò abijssem, aut
quid ego facerem: sed & Iudæis & sacerdotibus, &
optimatibus, & magistratibus, & reliquis qui facie-
17 bant opus vsque ad id loci nihil indicaueram. ¶ Et di
D xi eis: Vos nostis afflictionem in qua sumus, quia
Ierusalem deserta est, & portæ eius consumptæ sunt
igni: venite, & ædificemus muros Ierusalem, & non
18 simus vltrà opprobrium. ¶ Et indicaui eis manum

Dei mei quod esset bona mecum,& verba regis quę
locutus esset mihi,& alo: Surgamus,& ædificamus.
19 Et confortatæ sunt manus eorum in bono.¶ Audie-
runt autem Sanaballat Horonites,& Tobias seruus
Ammanites,& Gosem Arabs: & subsannauerũt nos,
& despexerunt,dixeruntque: Quæ est hęc res quam
20 facitis? nunquid contra regem vos rebellatis? ¶ Et
reddidi eis sermonem , dixiq; ad eos: Deus cœli ip
se nos iuuat , & nos serui eius sumus : surgamus , &
ædificemus: vobis autem non est pars, & iustitia , &
memoria in Ierusalęm .

CAPVT III.

A ET surrexit Eliasib sacerdos magnus,& fra
tres eius sacerdotes: & ędificauerũt por-
tam gregis: ipsi sanctificauerunt eam, sta-
tuerunt valuas eius , & vsque ad turrim
centum cubitorum sanctificauerunt eam , vsque ad
2 turrim Hananeel . ¶ Et iuxta eum ædificauerunt vi-
ri Iericho: & iuxta eũ ædificauit Zacchur filius Am-
3 ri. ¶ Portam autem piscium ædificauerunt filij As-
naa: ipsi texerunt eam, & statuerunt valuas eius , &
seras , & vectes . Et iuxta eos ædificauit Marimuth
eos I. 4 filius Vriæ , filij Accus . ¶ Et iuxta ˋeumˋ ædificauit
B Mosollam filius Barachiæ , filij Mesezebel : & iuxta
5 eos ædificauit Sadoch filius Baana . ¶ Et iuxta eos
ędificauerunt Thecueni optimates : autem eorum
non supposuerunt colla sua in opere Domini sui .
6 ¶ Et portam veterẽ ædificauerunt Ioiada filius Pha-
sea,& Mosollam filius Besodia: ipsi texerunt eam,&
7 statuerunt valuas eius , & seras & vectes . ¶ Et iuxta
eos ędificauerũt Meltias Gabaonites,& Iadon Me-
rouathites,viri de Gabaon & Maspha: pro duce qui
8 erat in regione trans Flumen . ¶ Et iuxta eum ædifi-
cauit Eziel filius Araia aurifex: & iuxta eum ædifica
C uit Ananias filius pigmentarij : & dimiserunt Ierusa
9 lem vsque ad murum plateæ latioris. ¶ Et iuxta eum
ædificauit Raphaia filius Hur princeps vici Ierusa-
eos I. 10 lem. ¶ Et iuxta ˋeumˋ ædificauit Iedaia filius Haro-
maph contra domum suam: & iuxta eum ædificauit
11 Hartus filius Haseboniæ. ¶ Mediam partem vici æ-
dificauit Melchias filius Herẽ , & Hasub filius Pha-
12 hath-moab, & turrim furnorum . ¶ Et iuxta eum æ-
dificauit Sellum filius Alohes princeps mediæ par-
13 tis vici Ierusalem, ipse & filiæ eius. ¶ Et portam val-
lis ædificauit Hanun,& habitatores Zanóe: ipsi ædi-
ficauerunt eam,& statuerunt valuas eius,& seras &
vectes , & mille cubitos in muro , vsque ad portam
14 sterquilinij. ¶ Et portam sterquilinij ædificauit Mel-
chias filius Rechab , princeps vici Beth-acháram :
ipse ædificauit eam,& statuit valuas eius, & seras &
15 vectes . ¶ Et portam fontis ædificauit Sellum filius
D Chol-hoza, princeps pagi Maspha : ipse ædificauit
eam, & texit , & statuit valuas eius , & seras & ve-
ctes, & muros piscinæ Siloe in hortum regis , & vs-
que ad gradus qui descendunt de Ciuitate-Dauid.
16 ¶ Post eum ædificauit Nehemias filius Azboc prin-
ceps dimidiæ partis vici Beth-sur , vsque contra se-
pulchrum Dauid, & vsque ad piscinam quæ grandi
opere constructa est , & vsque ad domum fortium .
17 ¶ Post eum ædificauerũt Leuitæ,Rehum filius Ben-
ni: post eum ædificauit Hasebias princeps dimidiæ
18 partis vici Celiæ in vico suo . ¶ Post eum ædificaue-
runt fratres eorum Bauai filius Henadad , princeps
19 dimidiæ partis Ceilæ . ¶ Et ædificauit iuxta eum A-
E zer filius Iosue, princeps Maspha mensuram secun
20 dam, contra ascensum firmissimi anguli. ¶ Post eum
in monte ædificauit Baruch filius Zachai , mensurã
secundam ab angulo vsque ad portam domus Elia-
21 sib sacerdotis magni . ¶ Post eum ædificauit Meri-
muth filius Vriæ filij Haccus , mensuram secundam
à porta domus Eliasib, donec extenderetur domus
22 Eliasib. ¶ Et post eum ædificauerunt sacerdotes, vi-
23 ri de campestribus Iordanis . ¶ Post eum ædificauit
Ben-iamin & Hasub contra domum suam : & post
eum ædificauit Azarias filius Maasię filij Ananiæ cõ
24 tra domum suam . ¶ Post eum ædificauit Bennui fi-
F lius Henadad mensuram secundam , à domo Aza-
25 riæ vsque ad flexuram,& vsque ad angulum ¶ * Pha- * Post eum ædificauit.
lel filius Ozi contra flexuram & turrim quæ eminet
de domo regis excelsa, id est in atrio carceris : post
26 eum Phadaia filius Pharos . ¶ Nathinæi autem ha-
bitabant in Ophel, vsque contra portam aquarum,
27 ad Orientem,& turrim quæ prominebat. ¶ Post eum
ædificauerunt Thecueni mensuram secundam è re-
gione , à turre magna & ęminente , vsq; ad murum
28 templi . ¶ Sursum autem ˋad portamˋ equorum ædi- à porta I.
ficauerunt sacerdotes, vnusquisque contra domum
29 suam. ¶ Post eum ædificauit Sadoc filius Emmer cõ
tra domum suam. Et post eum ædificauit Semaia fi-
30 lius Secheniæ, custos portæ Orientalis. ¶ Post eum
G ædificauit Hanania filius Selemiæ , & Hanun filius
Seleph sextus mensuram secundam: post eum ædi-
ficauit Mosollam filius Barachiæ, contra gazophy-
31 lacium suum . ¶ Post eum ædificauit Melchias filius
aurificis vsque ad domum Nathinæorum , & ˋscutaˋ scruta I.
vendentium , contra portam iudicialem , & vsque
32 ad cœnaculum anguli . ¶ Et ˋinterˋ cœnaculum an- vsque ad I.
guli in porta gregis ædificauerunt ˋartifices ˋ& ne- aurifices I.
gociatores .

CAPVT IIII.

1 FActum est autem , cùm audisset Sanabal-
A lat quòd ædificaremus murum, iratus est
valde : & motus nimis subsannauit Iu-
2 dæos , ¶ & dixit coram fratribus suis , &
frequentia Samaritanorum: Quid Iudæi faciunt im
becilles? num dimittent eos gentes? Num sacrifica-
bunt , & complebunt in vna die? Nunquid ædifica-
re poterunt lapides de aceruis pulueris, qui combu
3 sti sunt? ¶ Sed & Tobias Ammanites proximus eius,
ait : Aedificent: si ascenderit vulpes, transiliet mu-
4 rum eorum lapideum. * ¶ Audi Deus noster , quia * Et dixit Nehemias
facti sumus despectui : conuerte opprobrium super
caput eorum,& da eos in despectionem in terra ca-
5 ptiuitatis. ¶ Ne operias iniquitatem eorum,& pec-
B catum eorum coram facie tua non deleatur : quia

Irriserunt

6 irriserunt ædificantes.⁋ Itaque ędificauimus murũ,
& coniunximus totum vsque ad partem dimidiam:
7 & prouocatum est cor populi ad operandum.⁋ Fa-
ctum est autem, cùm audisset Sanaballat,& Tobias,
& Arabes,& Ammanitæ, & Azotii, quòd obducta
esset cicatrix muri Ierusalem,& quod cœpissent in-
8 terrupta concludi, irati sunt nimis.⁋ Et ¦congregati
sunt omnes pariter vt venirent, & pugnarent cõtra
9 Ierusalem, & molirentur insidias. ⁋ Et orauimus
Deum nostrum, & posuimus custodes super murũ
10 die ac nocte contra eos.⁋ Dixit autem Iudas: Debi-
litata est fortitudo portantis,& humus nimia est, &
11 nos non poterimus ædificare murum.⁋ Et dixerunt
hostes nostri: Nesciant & ignorẽt, donec veniamus
in medium eorum, & interficiamus eos, & cessare
12 faciamus opus.⁋ Factum est autem venientibus Iu-
C dæis qui habitabant iuxta eos, & dicentibus nobis
per decem vices,ex omnibus locis quibus venerant
13 ad nos,⁋ statui in loco post murum per circuitũ po-
pulum in ordinem cum gladiis suis,& lanceis, & ar
14 cubus.⁋ Et perspexi atque surrexi: & aio ad optima
tes & magistratus & ad reliquam partem vulgi: No
lite timere à facie eorum. Domini magni & terribi-
lis memẽtote, & pugnate pro fratribus vestris, filiis
vestris,& filiabus vestris,& vxoribus uestris, & do-
15 mibus vestris.⁋Factum est autem, cùm audissent ini
mici nostri nunciatum esse nobis, dissipauit Deus
consilium eorum. Et reuersi sumus omnes ad mu-
16 ros, vnusquisque ad opus suum.⁋ Et factum est à die
illa, media pars iuuenum eorum faciebat opus, &
media parata erat ad bellum,& lanceæ, & scuta, &
arcus,& loricæ, & principes post eos in omni domo
17 Iuda ⁋ ædificantium in muro,& portantium onera,
D & imponentium: vna manu sua faciebat opus,& al-
18 tera tenebat gladium.⁋ ædificantium enim vnus-
quisque erat accinctus renes. Et ædificabant,& clã-
19 gebant buccina iuxta me.⁋ Et dixi ad optimates, &
ad magistratus,& ad reliquam partem vulgi: Opus
grande est & latum, & nos separati sumus in muro
20 procul alter ab altero: ⁋ in loco quocunque audieri
tis clangorẽ tubæ, illuc concurrite ad nos. Deus no
21 ster pugnabit pro nobis.⁋ Et nosipsi faciamus opus:
& media pars nostrum teneat lãceas ab ascensu au-
22 roræ, donec egrediantur astra.⁋ In tempore quoq;
illo dixi populo: Vnusquisq; cum puero suo maneat
in medio Ierusalem, & sint ˋvobisˋ vices per noctẽ, ˋnobis 9.
23 & diem, ad operandum.⁋ Ego autem & fratres mei
& pueri mei,& custodes qui erant post me, non de-
ponebamus vestimenta nostra: vnusquisque tantùm
nudabatur ad baptismum.

CAPVT V.

1 ET factus est clamor populi, & uxorũ eius
A magnus aduersus fratres suos Iudæos.
2 ⁋ Et erant qui dicerent: Filii nostri & fi-
liæ nostræ multæ sunt nimis: accipiamus
pro precio eorum frumentum:& comedamus, & vi
3 uamus.⁋ Et erant qui dicerent: Agros nostros,& vi
neas,& domos nostras opponamus: & accipiamus
4 frumentum in fame.⁋ Et alii dicebant: Mutuò suma
mus pecunias in tributa regis, demusque agros no-
5 stros, & vineas: ⁋ & nunc sicut carnes fratrum
nostrorum, sic carnes nostræ sunt: & sicut filii eo-
rum, ita & filii nostri. ecce nos subiugamus filios
nostros & filias nostras in seruitutem, & de filiabus
nostris sunt famulæ, nec habemus vnde possint re-
dimi, & agros nostros, & vineas nostras alii possi-
6 dent.⁋Et iratus sum nimis, cùm audissem clamorem
7 eorum, secundùm verba hæc: ⁋ cogitauitque cor
B meum mecum, & increpaui optimates & magistra
tus, & dixi eis: Vsurásne singuli à fratribus vestris
exigitis? Et congregaui aduersum eos concionem
8 magnam.⁋ & dixi eis: Nos, vt scitis, redemimus fra-
tres nostros Iudæos qui venditi fuerant gentibus,
secundum possibilitatem nostram: & vos igitur ven
detis fratres vestros,& redimemus eos? Et siluerũt,
9 nec inuenerunt quid responderent. ⁋ ¦Dixique ad
eos: Non est bona res: quam facitis: quare non in ti
more Dei nostri ambulatis, ne exprobretur nobis
10 à gentibus inimicis nostris? ⁋ Et ego & fratres mei
& pueri mei, commodauimus plurimis pecuniam
& frumentum: non repetamus in commune istud,
11 ęs alienum concedamus quod debetur nobis.⁋Red
dite eis hodie agros suos, & vineas suas, & olieta
sua,& domos suas: quin potius & centesimam pecu
niæ, frumenti, vini, & olei, quam exigere soletis ab
12 eis, date pro illis.⁋ Et dixerunt: Reddemus & ab eis
C nihil quæremus: sicque faciemus vt loqueris. Et vo-
caui sacerdotes, & adiuraui eos vt facerent iuxta
13 quod dixeram.⁋ Insuper excussi sinum meum,& di-
xi: Sic excutiat Deus omnem uirum qui non com-
pleuerit uerbũ istud de domo sua & de laboribus
suis: sic excutiatur, & uacuus fiat. Et dixit uniuersa
multitudo: Amen. Et laudauerunt Deum. Fecit er-
14 go populus sicut erat dictum.⁋ A die autẽ illa qua
præceperat rex mihi ut essem dux in terra Iuda, ab
anno uicesimo usque ad annum tricesimum secun-
dum Artaxerxis regis, per annos duodecim, ego &
fratres mei annonas quæ ducibus debebantur, non
15 comedimus.⁋ Duces autem primi, qui fuerant ante
me, grauauerunt populum, & acceperunt ab eis in
pane & uino, & pecunia quotidie siclos quadragin
D ta: sed & ministri eorum depresserũt populum. Ego
16 autem non feci ita, ꝓp timorem Dei,⁋ quin potius
in opere muri ędificaui, & agrum non emi, & om-
17 nes pueri mei congregati ad opus erãt.⁋ Iudęi quo-
que & magistratus centum quinquaginta uiri, &
qui ueniebant ad nos de gentibus quæ in circuitu
18 nostro sunt, in mensa mea erant.⁋ Parabatur autem
mihi per dies singulos bos unus, arietes sex electi,
exceptis uolatilibus,& inter dies decem uina diuer
sa,& alia multa tribuebam: insuper & annonas du-
catus mei non quæsiui: ualde enim attenuatus erat
19 populus.⁋ Memento mei Deus meus in bonum, se-
cundum omnia quę feci populo huic.

CAPVT VI.

1 FActum est autem cùm audisset Sanabal-
A lat,& Tobias,& Gossem Arabs, & cęte-
ri inimici nostri, quòd ędificassem ego
murum, & non esset in ipso residua in-
terruptio (usque ad tempus autem illud valuas non
2 posueram in portis) ⁋ miserunt Sanaballat, & Gós-
sem ad me, dicentes: Veni, & percutiamus fœdus
pariter in ˋvitulisˋ in Campo-ono. Ipsi autem co- vitulis 4.
3 gitabant vt facerent mihi malum.⁋ Misi ergo ad
eos nuncios, dicens: Opus grande ego facio, & non
possum descendere, nè fortè negligatur cũ uenero,
4 & descendero ad uos.⁋ Miserunt autem ad me secũ
dum uerbũ hoc per quatuor uices: & respõdi eis iu-

5 xta sermonem priorem.¶ Et misit ad me Sanaballat
B iuxta verbum prius quiuta vice puerum suũ, & epi-
6 stolã habebat in manu sua¶ scriptam hoc modo: I N
GENTIBVS auditum est,& Gossem dixit quòd
tu & Iudęi cogitetis rebellare,& propterea ędifices
murum, & leuare te velis super eos regem: propter
7 quam causam ¶ & prophetas posueris qui prædicẽt
de te in Ierusalem,dicentes: Rex in Iudæa est. Audi
turus est rex verba hæc: idcirco nunc veni vt inea-
8 mus consilium pariter.¶ Et misi ad eos,dicens: Nõ
est factum secundùm verba hæc quæ tu loqueris: de
9 corde enim tuo tu componis hæc.¶ Omnes enim hi
C terrebant nos cogitantes,quòd cessarent manus no
stræ ab opere, & quiesceremus. Quam ob causam
10 magis confortaui manus meas: ¶ & ingressus sum
domum Semaiæ filij Dalaiæ,filij Metabeel secretò.
Qui ait: Tractemus nobiscum in domo Dei in me-
dio templi,& claudamus portas ædis: quia venturi
sunt vt interficiant te, & nocte venturi sunt ad occi-
11 dendum te.¶ Et dixi: Num quisquam similis mei fu-
git?& quis vt ego ingredietur templum & viuet? nõ
12 ingrediar.¶ Et intellexi quòd Deus non misisset
eum,sed quasi vaticinans locutus esset ad me,& To
13 bias & Sanaballat cõduxissent eũ.¶ acceperat enim
precium.vt territus facerem & peccarem, & habe-
14 rent malum quod exprobrarent mihi.¶ Memento
D mei Domine pro Tobia & Sanaballat iuxta opera
eorum talia: sed & Noadiæ prophetæ & cæterorum
15 prophetarum qui terrebant me.¶ Completus est au
tem murus vicesimo quinto die mensis Elul, quin-
16 quaginta duobus diebus.¶ Factum est ergo cùm au
dissent omnes inimici nostri, vt timerent vniuersæ
gentes quæ erant in circuitu nostro, & conciderent
intra semetipsos, & scirent quòd à Deo factum es-
17 set opus hoc.¶ Sed & in diebus illis multæ optima-
tum Iudæorum epistolæ mittebantur ad Tobiam,&
18 à Tobia veniebant ad eos.¶ Multi enim erant in Iu-
dæa habentes iuramentum eius, quia gener erat Se
cheniæ filij Area, & Iohanan filius eius acceperat
19 filiam Mosollam filij Barachiæ.¶ sed & laudabant
eum coram me,& verba mea nunciabant ei:& To-
bias mittebat epistolas vt terreret me.

CAPVT VII.

Eccl. 49.c. 15.
1 POstquam autem ædificatus est murus &
A posui valuas,& recensui ianitores,& can
2 tores, & Leuitas: ¶ præcepi Hanani fra-
tri meo, & Hananiæ principi domus de
Ierusalem (ipse enim quasi vir verax & timens Deũ
3 plus cęteris videbatur)¶ & dixi eis: Non aperiantur
portæ Ierusalem vsque ad calorem solis.¶ Cumque
adhuc assisterent,clausæ portæ sunt, & oppilatæ, &
posui custodes de habitatoribus Ierusalem singu-
los per vices suas,& vnumquenque contra domum
4 suam.¶ Ciuitas autem erat lata nimis & grandis, &
populus paruus in medio eius, & non erant domus
5 ædificatæ.¶ Deus autem dedit in corde meo, & con
gregaui optimates,& magistratus & vulgus, vt recẽ
1.Esd. 2.a. t. serem eos: & inueni librum census eorum qui ascen
6 derant primùm,& inuẽtum est sciptum in eo.¶ Isti
1.Esd.5.a. r. B filij prouinciæ, qui ascenderunt de captiuitate mi-
omeris 7 grantium, quos transtulerat Nabuchodonosor rex
Babylonis,& reuersi sunt in Ierusalem, & in Iudæã,
7 in ciuitatem suam.¶ Qui`venerant`cum Zorobabel,
Iosue, Nehemias Azarias, Raamias, Nahamani,
Mardochęus,Belsan,Mespharath,Begoai,Nahum,
8 Baana. Numerus virorum populi Israël, ¶ Filij
9 Pharos, duo millia centum septuaginta duo.¶ Filij
10 Saphatia,trecenti septuagintaduo.¶ Filij Area sex-
11 centi quinquaginta duo. ¶ Filii Phabath-moab
C filiorum Iosue, & Ioab, duo millia octingenti de-
12 cem & octo.¶ Filii Aelam,mille `octingenti` quin- `ducenti x
13 quaginta quatuor.¶ Filii Zethua, octingenti qua-
14 dragintaquinque. ¶ Filii Zachai, septingenti se-
15 xaginta.¶ Filii Bannui, sexcenti quadraginta octo.
16 ¶ Filii Bebai,sexcenti vigintiocto.¶ Filii Azgad,duo
17 millia trecenti vigintiduo.¶ Filii Adonicam, sexcen
18 ti sexaginta septem.¶ Filii Begual, duo millia sexa-
19 ginta septem.¶ Filii Adim, sexcenti quinquaginta
20 quinque.¶ Filii Ater,filii Hezeciæ,`nongenti octo`. `nonaginta 12.
21 ¶ Filii Hasen,trecenti viginti octo.¶ Filii Besai,tre-
22 centi vigintiquatuor.¶ Filii Hareph, centum duo-
23 decim.Filii Gabaon: nonagintaquinque.¶ Filii Be-
24 th-lehem,& Netupha,centum octoginta octo.¶ Vi
25 ri Anathoth, centum uiginti octo.¶ Viri Beth-az-
26 moth,quadragintaduo.¶ Viri Cariath-iarim, Ce-
27 phira & Beroth,septingenti quadraginta tres.¶ Vi-
D ri Rama & Geba,sexcenti viginti vnus.¶ Viri Mach
28 mas,centum viginti duo.¶ Viri Beth-el & Hai,cen-
29 tum viginti tres.¶ Viri Nebo alterius, quinquagin-
30 taduo.¶ Viri Aelam alterius, mille ducenti quin-
31 quaginta quatuor.Filii Hatem,trecenti uiginti.¶ Fi
32 lii Iericho,trecenti quadraginta quinque.¶ Filii Lo
33 dhadid,& Ono,septingenti viginti unus.¶ Filii Se-
34 naa,tria millia nongenti triginta.¶ Sacerdotes: Filii
35 Idaia in domo Iesua,nongenti septuaginta tres,¶ Fi
36 lii Emmer,mille quinquagintaduo.¶ Filii Phashur,
37 mille ducenti quadraginta septem.¶ Filii Arem,mil
38 le decem & septem.¶ Leuitæ: Filii Iosue & Cedmiel
39 filiorum ¶ Oduiæ septuaginta quatuor.¶ Cantores:
40 Filii Asaph,centum quadraginta octo.¶ Ianitores:
41 Filii Sellum,filii Ater,filii Telmon, filii Accub, filii
42 Hatita,filii Sobai centum trigintaocto.¶ Nathinęi:
43 Filii Soha,filii Hasupha,filii Thebbaoth, ¶ filii Ce-
44 ros,filii Siaa,filii Phadon.¶ fiül Lebana, filii Haga-
45 ba,filii Selmai, ¶ filii Hanan, filii Geddel, filii Ga-
E her,¶ filii Raaia,filii Rasin, filii Necoda, ¶ filii Ge-
46 zem,filii Aza,filii Phasea, ¶ filii Besai, filii Munim,
47 filii Nephussim, ¶ filii Babuc, filii Hacupha filii
48 Harhur,¶ filii Bessoth,filii Mahida,filii Harsa, ¶ filii
49 Bercos, filil Sisara, filii Thema.¶ Filii Naasia, filii
50 Hatipha,¶ filii seruorum Salomonis,filii Sotái, filii
51 Sophêreth,filii Pharida, ¶ filii Iahala, filii Darcon,
52 filii Ieddel,¶ filii Saphatia, filii Hatil, filii Phoche-
53 reth,qui erat ortus ex Sabaim filio Amon.¶ Omnes
54 Nathinæi,& filii seruorum Salomonis,trecenti no-
55 naginta duo.¶ Hi sunt autem qui ascenderunt de
56 Thel-méla Thel-harsa,Cherub,Addon,& Emmer:
57 & nõ potuerunt Indicare domum patrum suorum,
58 & semen suum,utrum ex Israël essent.¶ Filii Dalaia,
59 filii Dobia,filii Necoda, sexcenti quadragintaduo.
60 ¶ Et de sacerdotibus filii Habia, filii Accos, filii
61 Berzellai, qui accepit de filiabus Berzellai Ga-
F laaditis vxorem, & uocatus est nomine eorum.
62 ¶ hi quæsierunt scripturam suam in censu, & non
63 inuenerunt: & eiecti sunt de sacerdotio.¶ Dixit-
64 que Athersatha eis, ut non manducarent de San-
65 ctis sanctorum,donec staret sacerdos doctus & eru
66 ditus.¶ Omnis multitudo quasi vir vnus,quadragin
67 taduo millia`sexcenti`sexaginta: ¶ absque seruis `trecenti 4

& ancillis eorum, qui erant ſeptem millia trecenti
trigintaſeptem:& inter eos cantores,&cantatrices,
68 ducenti quadraginta quinque:¶Equi eorum,ſeptin
genti trigintaſex,muli eorum,ducenti quadraginra
69 quinque: ¶cameli eorum, quadringenti triginta
quinque:aſini,ſex millia ſeptingenti viginti.

Hucuſque refertur quid in commentario ſcriptum fuerit, exin Nehemiæ hiſtoria texitur.

70 ¶Nonnulli autem de principibus familiarum dede
G runt in opus. Atherſatha dedit in theſaurum auri
drachmas mille, phialas quinquaginta, tunicas ſa-
71 cerdotales quingentas triginta. ¶Et de principibus
familiarum dederunt in theſaurum operis, auri dra
chmas viginti millia:& argenti mnas duo millia du
72 centas. ¶Et quod dedit reliquus populus, auri dra-
chmas viginti millia. & argenti mnas duo millia, &
73 tunicas ſacerdotales ſexaginta ſeptem. ¶Habitaue
runt autem ſacerdotes,& Leuitæ,& ianitores, & cã
tores,& reliquum vulgus,& Nathinæi, & omnis Iſ-
raël in ciuitatibus ſuis.

CAPVT VIII.

1 E T venerat menſis ſeptimus: filij autem Iſ
A raël erant in ciuitatibus ſuis. Congrega-
tuſque eſt omnis populus quaſi vir vnus
ad plateam quę eſt ante portam aqua-
rum: & dixerunt Eſdræ ſcribæ vt afferret librum le-
2 gis Moyſi, quem præceperat Dominus Iſraëli. ¶At-
tulit ergo Eſdras ſacerdos legem coram multitudi-
ne virorum & mulierum, cunctiſque, qui poterant
3 intelligere, in die prima menſis ſeptimi. ¶Et legit
in eo apertè in platea quæ erat ante portam aqua-
rum, de manè vſque ad mediam diem in conſpectu
virorum & mulierum,& ſapiẽtium: & aures omnis
4 populi erãt erectæ ad librum. ¶Stetit autem Eſdras
ſcriba ſuper gradum ligneum, quem fecerat ad lo-
quendum:& ſteterunt iuxta eum Mathathias, & Se
meia,&Ania,& Vria,& Helcia,& Maaſia,ad dextrã
eius:& ad ſiniſtram,Phadaia,Miſael,& Melchia, &
5 Haſum,& Hasbadana,Zacharia, & Moſollam. ¶Et
B aperuit Eſdras librum coram omni populo: ſuper
vniuerſum quippe populum eminebat. Et cùm ape-
6 ruiſſet eum, ſtetit omnis populus. ¶Et benedixit
Eſdras Domino Deo ˋvoce magnaˋ: & reſpondit ˋmagno l.
omnis populus: Amen,amen: eleuans manus ſuas,
& incuruati ſunt,& adorauerũt Deum proni in ter-
7 ram. ¶Porrò Ioſue,& Bani,& Serebia,Iamin,Ac-
cub,Septhái,Odia,Maaſia, Celita, Azarias, Ioza-
bed,Hanan,Phalaia,Leuitæ, ſilentium faciebant in
populo ad audiẽdam legem: populus autem ſtabat
8 in gradu ſuo. ¶Et legerunt in libro legis Dei diſtin-
ctè, & apertè ad intelligendum: & intellexerunt cũ
9 legeretur. ¶Dixit autem Nehèmias (ipſe eſt Ather-
C ſátha)& Eſdras ſacerdos & ſcriba, & Leuitæ inter-
pretantes vniuerſo populo: Dies ſanctificatus eſt
Domino Deo ˋnoſtroˋ, nolite lugere,& nolite flere. ˋueſtro l.
Flebat enim omnis populus cùm audiret verba le-
10 gis. ¶Et dixit eis: Ite comedite pinguia,& bibite mul ˋei qui nõ præparauit 6.
ſum, & mittite partes ˋhis qui non præparaueruntˋ
ſibi, quia ſanctus dies Domini eſt, & nolite contri- ˋueſtra l.
ſtari: gaudiũ etenim Domini eſt fortitudo ˋnoſtraˋ.
11 ¶Leuitæ autem ſilentium faciebant in omni popu-
lo, dicentes: Tacete, quia dies ſanctus eſt, & nolite
12 dolere. ¶Abiit itaq; omnis populus, vt comederet,
& biberet,& mitteret partes,& faceret lætitiam ma
13 gnã: quia intellexerant verba quę docuerat eos. ¶Et
in die ſecundo congregati ſunt principes familiarũ
vniuerſi populi, ſacerdotes & Leuitæ ad Eſdrã ſcri-
14 bam, vt interpretaretur eis verba legis. ¶Et inuene-
D rũt ſcriptũ in lege, pręcepiſſe Dñm in manu Moyſi,
vt habitent filij Iſraël in tabernaculis, in die ſolẽni,
15 menſe ſeptimo, ¶& vt prædicent, & diuulgent vocẽ
in vniuerſis vrbibus ſuis,& in Ieruſalem, dicentes:
Egredimini in montem,& afferte frondes oliuæ, &
frondes ligni pulcherrimi, frondes myrti, & ramos
palmarum,& frondes ligni nemoroſi, vt fiant taber
16 nacula, ſicut ſcriptum eſt. ¶Et egreſſus eſt populus,
& attulerunt. Feceruntq; ſibi tabernacula vnuſquiſ-
que in domate ſuo, & in atriis ſuis, & in atriis do-
mus Dei, & in platea portæ aquarum, & in platea
17 portæ Ephráim. ¶Fecit ergo vniuerſa eccleſia eorũ
qui redierant de captiuitate tabernacula, & habita
uerunt in tabernaculis: non enim fecerant à diebus
Ioſue filij Nun taliter filij Iſraël, vſque ad diem illũ.
18 Et fuit lætitia magna nimis. ¶Legit autem Eſdras in
libro legis Dei per dies ſingulos à die primo vſque
ad diem nouiſſimum. & fecerunt ſolennitatem ſe-
ptem diebus, & in die octauo collectam iuxta ritũ

CAPVT IX.

1 I N die autem viceſimo quarto menſis hu
A ius conuenerunt filij Iſraël in ieiunio. &
2 in ſaccis,& humus ſuper eos. ¶Et ſepara
tum eſt ſemen filiorum Iſraël ab omni fi-
lio alienigena:& ſteterunt & confitebantur peccata
3 ſua,& iniquitates patrum ſuorum. ¶Et conſurrexe-
runt ad ſtandum:& legerunt in volumine legis Dñi
Dei ſui, quater in die,& quater cõfitebantur,& ado
4 rabant Dominum Deum ſuum. ¶Surrexerunt autẽ
ſuper gradũ Leuitarum Ioſue, & Bani, & Cedmiel,
Sabania,Bonni,Sarebias, Bani, & Chanáni: & cla-
mauerunt voce magna ad Dominum Deum ſuum.
5 ¶Et dixerunt Leuitæ Ioſue,& Cedmiel,Bonni,Ha-
ſebnia,Serebia,Odaia,Sebnia,Phathahia: Surgite,
benedicite Domino Deo ˋveſtroˋ ab æterno uſque ˋnoſtro.
in æternum:& benedicant nomini glorię tuę excel-
6 ſo in omni benedictione & laude. ¶Tu ipſe Domi-
ne ſolus, tu feciſti cœlum,& cœlũ cœlorum, & om-
B nem exercitum eorum, terram, & uniuerſa quæ in
ea ſunt: maria,& omnia quę in eis ſunt: & tu uiuifi-
7 cas omnia hęc,& exercitus cœli te adorat. ¶Tu ipſe
Domine Deus, qui elegiſti Abram,& eduxiſti eum Gen.11.f.31.
de Igne-Chaldęorum:& poſuiſti nomẽ eius Abra-
8 ham. ¶Et inueniſti cor eius fidele coram te: & per-
cuſſiſti cum eo fœdus, vt dares ei terram Chananęi,
Hethæi,& Heuæi,& Amorrhæi,& Pherezæi, & Ie-
buſæi, & Gergeſæi, vt dares ſemini eius: & impleſti
9 verba tua, quoniam iuſtus es. ¶Et vidiſti afflictio-
nem patrum noſtrorum in Aegypto, clamoremque
10 eorum audiſti ſuper Mare-rubrum. ¶Et dediſti ſi-
gna atque portenta in Pharaone, & in uniuerſis ſer
uis eius, & in omni populo terræ illius: cognouiſti
enim quia ſuperbè egerant contra eos, & feciſti ti-
11 bi nomen, ſicut & in hac die. ¶Et mare diuiſiſti an- Exo.14.c.22.
te eos, & tranſierunt per medium maris in ſicco:
perſecutores autem eorum proieciſti in profundũ,
12 quaſi lapidem in aquas validas. ¶Et in columna nu
C bis ductor eorum fuiſti per diem: & in columna

ignis per noctem, vt appareret eis via per quam in-
Exod. 20. a.1: 13 grediebantur. ¶ Ad montem quoque Sinai descendi
sti, & locutus es cum eis de cœlo: & dedisti eis iudi
cia recta, & legem veritatis, ceremonias, & præce-
14 pta bona. ¶ Et sabbathum sanctificatum tuum osten
disti eis, & mandata, & ceremonias, & legem præce
15 pisti eis, in manu Moysi serui tui. ¶ Panem quoque
Exo. 16. c. 13. de cœlo dedisti eis in fame eorum, & aquam de pe-
tra eduxisti eis sitientibus: & dixisti eis vt ingrede-
rentur & possiderent terram super quã leuasti ma-
16 num tuam vt traderes eis. ¶ Ipsi verò & patres no-
stri superbè egerunt, & indurauerunt ceruices suas,
17 & non audierunt mandata tua. ¶ Et noluerunt audi
re, & non sunt recordati mirabilium tuorum quę fe
ceras eis. Et indurauerunt ceruices suas, & dede-
runt caput vt conuerterentur ad seruitutem suam,
quasi per cõtentionem. Tu autem Deus propitius,
clemens, & misericors, longanimis, & multæ mise-
18 rationis non dereliquisti eos, ¶ & quidem cùm fe-
D cissent sibi vitulum conflatilem, & dixissent: Iste est
Deus tuus, qui eduxit te de Aegypto. feceruntque
19 blasphemias magnas. ¶ Tu autem in misericordiis
tuis multis nõ dimisisti eos in deserto: columna nu-
Exod. 13. d.22. bis non recessit ab eis per diem, vt duceret eos in
viam: & columna ignis per noctem, vt ostenderet
20 eis iter p quod ingrederentur. ¶ Et spiritum tuũ bo-
num dedisti qui doceret eos, & manna tuum non
prohibuisti ab ore eorum, & aquam dedisti eis in
21 siti. ¶ Quadraginta annis pauisti eos in deserto, ni-
hilque eis defuit: vestimenta eorum non inuetera-
22 uerunt, & pedes eorum non sunt attriti. ¶ Et dedisti
eis regna & populos, & partitus es eis sortes: & pos
sederunt terram Sehon, & terram regis Hesebon, &
23 terram Og regis Basan. ¶ Et multiplicasti filios eo-
rum sicut stellas cœli, & adduxisti eos ad terram de
qua dixeras patribus eorum, vt ingrederẽtur & pos
24 siderent. ¶ Et venerunt filii, & possederunt terram,
E & humiliasti coram eis habitatores terræ Chana-
næos, & dedisti eos in manu eorum, & reges eorũ,
& populos terræ, vt facerent eis sicut placebat illis.
25 ¶ Ceperũt itaque vrbes munitas & humum pinguẽ,
& possederunt domos plenas cunctis bonis: cister-
nas ab aliis fabricatas, vineas, & oliueta, & ligna po
mifera multa: & comederunt, & saturati sunt, & im-
pinguati sunt, & abundauerunt deliciis in bonitate
26 tua magna. ¶ Prouocauerunt autem te ad iracun-
diam, & recesserunt a te, & proiecerũt legem tuam
post terga sua: & prophetas tuos occiderunt, qui cõ
testabantur eos vt reuerterentur ad te: feceruntque
27 blasphemias grandes. ¶ Et dedisti eos in manũ ho-
stium suorum, & afflixerunt eos. Et in tempore tri-
bulationis suæ clamauerunt ad te, & tu de cœlo au-
disti, & secundum miserationes tuas multas dedisti
eis saluatores qui saluarent eos de manu hostium
28 suorum. ¶ Cumque requieuissent, reuersi sunt vt fa-
cerent malum in conspectu tuo: & dereliquisti eos
in manu inimicorum suorum, & possederunt eos.
Leuit. 18. 26. F Conuersique sunt, & clamauerunt ad te: tu autem
Ro. 10. b. 11. de cœlo exaudisti, & liberasti eos in misericordiis
29 tuis multis temporibus. ¶ Et contestatus es eos vt
reuerterẽtur ad legem tuam. Ipsi verò superbè ege-
runt, & non audierunt mandata tua, & in iudiciis
tuis peccauerunt, quæ faciet homo, & viuet in eis:
Gal. 3. b. 12. & dederunt humerum recedentem, & ceruicem
30 suam indurauerunt, nec audierunt. ¶ Et protra-
xisti super eos annos multos, & contestatus es eos
in Spiritu tuo per manum prophetarum tuorum: &
non audierunt, & tradidisti eos in manũ populorũ
31 terrarum. ¶ In misericordiis autem tuis plurimis nõ
fecisti eos in consumptionem, nec dereliquisti eos:
32 quoniam Deus miserationũ & clemens es tu. ¶ Nũc
itaque Deus noster magne, fortis & terribilis, custo
diens pactum & misericordiam, ne auertas à facie
tua omnem laborem qui inuenit nos, reges nostros,
& principes nostros, & sacerdotes nostros, & pro-
phetas nostros, & patres nostros, & omnem popu -3.
lum tuum à diebus regis Assur, vsque in diem hanc.
33 ¶ Et tu iustus es in omnibus quæ uenerũt super nos:
G quia veritatem fecisti, nos autem impiè egimus.
34 ¶ Reges nostri, principes nostri, sacerdotes nostri,
& patres nostri non fecerunt legem tuam, & non at
tenderunt mandata tua, & testimonia tua quæ testi- -4.
35 catus es in eis. ¶ Et ipsi in regnis suis bonis, & in
bonitate tua multa quam dederas eis, & in terra la-
tissima & pingui quam tradideras in conspectu eo-
rum, non seruierunt tibi, nec reuersi sunt à studiis
36 suis pessimis. ¶ Ecce nos ipsi hodie serui sumus: &
terra quam dedisti patribus nostris ut comederent
panem eius, & quæ bona sunt eius, & nosipsi serui
37 sumus in ea. ¶ Et fruges eius multiplicantur regi-
bus, quos posuisti super nos propter peccata no-
stra, & corporibus nostris dominantur, & iumentis
nostris secundum voluntatem suam, & in tribula-
38 tione magna sumus. ¶ Sup omnibus ergo his nosipsi
percutimus fœdus & scribimus, & signant principes
nostri, Leuitæ nostri, & sacerdotes nostri.

CAPVT X.

1 Signatores autem fuerunt, Nehemias, A-
A thersatha filius Hachilai, & Sedecias,
2 ¶ Saraias, Azarias, Ieremias, ¶ Phesbur,
3 Amarias, Melchias, ¶ Hattus, Sebenia,
4 Melluch, Harem, Merimuth, Obdias, ¶ Daniel, Gen
5 thon, Baruch, ¶ Mosollam, Abia, Miamin, ¶ Maazia,
6 Belgai, Semeia: hi sacerdotes. ¶ Porrò Leuitæ, Iosue
7 filius Azaniæ, Bennui de filiis Henadad, Cedmiel:
8 ¶ & fratres eorum, Sebenia, Odaia, Celita, Phalaia,
9 Hanã, ¶ Micha, Rohob, Hasebia, ¶ Zachur, Serebia,
10 Sabania, ¶ Odaia, Bani, Paninu. ¶ Capita populi, Pha
11 ros, Phahath, Moab, Helam, Zethu, Bani, ¶ Bonui,
12 Azgad, Bebai, ¶ Adonia, Begoai, Adin, ¶ Ater, Heze
13 cia, Azur, ¶ Odaia, Hasum, Besai, ¶ Areph, Anatho-
14 th, Nebai, ¶ Megphias, Mosollam, Hazir, ¶ Mesiza
15 bel, Sadoc, Ieddua, ¶ Pheltia, Hanan, Anaia, ¶ Osee,
16 Hanania, Hasub, ¶ Alohes, Phalea, Sobec, ¶ Rehum,
B Maasia, ¶ Echaia, Hanan, Anan, ¶ Melluch, Haran,
17 Baana, & reliqui de populo, sacerdotes, Leuitæ, ia-
18 nitores, & cantores, Nathinæi, & omnes qui se sepa
19 rauerũt de populis terrarum ad legem Dei, vxores
20 eorum, filii eorum, & filiæ eorum, ¶ omnes qui &2.
21 poterant ¶ sapere spondentes pro fratribus suis,
22 optimates eorũ, & qui veniebant ad pollicendum
23 & iurandum ut ambularent in lege Dei, quam
24 dederat in manu Moysi serui Dei, vt facerent &
25 custodirent uniuersa mandata Domini Dei no-
26 stri, & iudicia eius & ceremonias eius, ¶ & ut non
27 daremus filias nostras populo terræ, & filias eo-
28 rum non acciperemus filiis nostris. ¶ Populi quo-
29 que terræ qui important venalia, & omnia ad v-
30 sum, per diem sabbathi, vt vendant, non acci-
piemus ab eis in sabbatho & in die sanctificato,

Et dimittemus annum septimum, & exactionem
32 vniuersæ manus. ¶ Et statuemus super nos pręcepta,
C vt demus tertiam partem sicli per annum ad opus
33 domus Dei nostri, ¶ ad panes propositionis, & ad
sacrificium sempiternum, & in holocaustum sempi
ternum in sabbathis, in calendis, in solennitatibus,
& in sanctificatis, & pro peccato: vt exoretur pro Is
34 raël, & in omnem vsum domus Dei nostri. ¶ Sortes
ergo misimus super oblationem lignorum inter sa-
cerdotes, & Leuitas, & populum vt inferrentur in
domum Dei nostri per domos patrum nostrorum,
per tempora, à temporibus anni vsque ad annum:
vt arderēt super altare Domini Dei nostri, sicut scri
35 ptum est in lege Moysi, ¶ & vt afferremus primoge-
nita terræ nostræ, & primitiua vniuersi fructus om-
36 nis ligni ab anno in annum, in domo Domini. ¶ &
D primitiua filiorum nostrorum, & pecorum nostro-
rum, sicut scriptum est in lege, & primitiua boum no
strorum, & ouium nostrarum, vt offerrentur in do-
mo Dei nostri sacerdotibus qui ministrabant in do
37 mo Dei nostri. ¶ Et primitias ciborum nostrorum,
& libaminum nostrorum, & poma, omnis ligni vin-
demiæ quoque, & olei afferemus sacerdotibus ad
gazophylacium Dei nostri, & decimam partem ter
ræ nostræ Leuitis. Ipsi Leuitæ decimas accipient ex
38 omnibus ciuitatibus operum nostrorum. ¶ Erit au-
tem sacerdos filius Aaron cum Leuitis in decimis
Leuitarum, & Leuitæ offerent decimam partem
decimæ suæ in domo Dei nostri, ad gazophylacium
39 in domo thesauri. ¶ Ad gazophylacium enim depor
tabunt filij Israël, & filij Leui primitias frumenti, vi-
ni, & olei. & ibi erūt vasa sanctificata, & sacerdotes,
& cantores, & ianitores, & ministri, & non dimitte-
mus domum Dei nostri.

CAPVT XI.

1 HAbitauerunt autem principes populi in
A Ierusalem: reliqua verò plebs misit sor-
tem, vt tollerēt vnam partem de decem
qui habitaturi essent in Ierusalem ciuita-
2 te sancta, nouem verò partes in ciuitatibus. ¶ Bene-
dixit autem populus omnibus viris qui se spōtè ob-
3 tulerant vt habitarent in Ierusalem. ¶ Hi sunt itaque
principes prouinciæ qui habitauerunt in Ierusalē,
& in ciuitatibus Iuda. Habitauit autem vnusquisq;
in possessione sua, in vrbibus suis, Israël, sacerdotes,
4 Leuitæ, Nathinæi, & filij seruorum Salomonis. ¶ Et
in Ierusalem habitauerunt de filiis Iuda, & de filiis
Ben-iamin: de filiis Iuda Athaias filius Aziam, filij
Zachariæ, filii Amariæ, filii Saphatiæ, filii Malaleel.
5 de filiis Phares, ¶ Maasia filius Baruch, filius Cho-
B lhoza, filius Hazia, filius Adaia, filius Ioiarib, filius
6 Zachariæ, filius Silonitis. ¶ omnes hi, filii Phares,
qui habitauerunt in Ierusalem, quadringenti sexa-
7 ginta nouem viri fortes. ¶ Hi sunt autem filii Ben-
iamin: Sellum filius Mosollam, filius Ioed, filius Pha
daia, filius Colaia, filius Masia, filius Etheel, filius
8 Isaia, ¶ & post eum Gebái, Sellái nongenti viginti o-
9 cto. ¶ & Ioel filius Zechri prępositus eorum, & Iu-
10 da filius Senua super ciuitatem secundus. ¶ Et de sa
11 cerdotibus, Idaia filius Ioiarib, Iachin. ¶ Saraia filius
Helciæ, filius Mosollam, filius Sadoch, filius Mera-
12 ioth, filius Achitob princeps domus Dei, ¶ & fra-
tres eorum facientes opera templi: octingenti vigin
ti duo. Et Adaia filius Ieroham, filius Phelelia, fi-
lius Amsi, filius Zachariæ, filius Pheshur, filius Mel
13 chiæ, ¶ & fratres eius principes patrum: docenti
quadragintaduo, Et Amassai filius Azreel, filius
14 Ahazi, filius Mosoliamoth, filius Emmer, ¶ & fra-
tres eorum potentes nimis: centum viginti octo, &
15 præpositus eorum Zabdiel filius potentium. ¶ Et de
Leuitis Semeia filius Hasub, filius Azaricam, filius
16 Hasabia filius Boni, ¶ & Sabathai, & Iozabed, super
C omnia opera, quæ erant forinsecus in domo Dei, à
17 principibus Leuitarum. ¶ Et Mathania filius Micha,
filius Zebedæi, filius Asaph princeps ad laudandū,
& ad confitendum in oratione, & Becbecia secūdus
de fratribus eius, & Abda filius Samúa, filius Galal,
18 filius Idithun: ¶ omnes Leuitæ in ciuitate sancta, du
19 cēti octoginta quatuor. ¶ Et Ianitores, Accub, Thel
mon, & fratres eorum, qui custodiebant ostia centū
20 septuaginta duo. ¶ Et reliqui ex Israël sacerdotes &
Leuitę in vniuersis ciuitatibus Iuda, vnusquisque in
21 possessione sua. ¶ Et Nathinęi qui habitabant in O-
22 phel, & Siaha, & Gaspha de Nathinæis. ¶ Et episco-
pus Leuitarum in Ierusalem Azzi filius Bani, filius
Hasabiæ, filius Mathanię, filius Michę: De filiis A-
23 saph cantores in ministerio domus Dei. ¶ Pręceptū
quippe regis super eos erat, & ordo in cantoribus
24 per dies singulos, ¶ & Phathahia filius Mesezebel de
filiis Zara filii Iuda in manu regis, iuxta omne ver-
25 bum populi, ¶ & in domibus per omnes regiones
D eorum. De filiis Iuda habitauerunt in Cariath-ar-
be, & in filiabus eius, & ī Dibō & in filiabus eius, &
26 in Cabseel, & in viculis eius, ¶ & in Iesue, & in Mola
27 da, & Beth-phalet, & in Hasersual, & in Ber-sabee,
28 & in filiabus eius: ¶ & in Siceleg, & in Mochona, &
29 in filiabus eius, ¶ & in Remmon. & in Saraa, & in Ie
30 rimuth, ¶ Zanoá, Odollam & in villis earum, Lachis
& in regionibus eius, Azeca, & in filiabus eius. Et
manserunt in Ber-sabee vsque ad vallem-Ennon.
31 ¶ Filii autem Ben-iamin, à Geba, Mechmas, & Hai,
32 & Beth-el, & filiabus eius. ¶ Anathoth, Nob, Ana-
33 nia, ¶ Asor, Rama, Gethain, ¶ Gadid, Seboim & Ne-
34 ballat, * ¶ & Ono-valle-artificum. ¶ Et de Leuitis
portiones Iudæ & Ben-iamin.

CAPVT XII.

1 HI sunt autem sacerdotes & Leuitæ qui a-
A scenderunt cum Zorobabel filio Salathiel,
2 & Iosue, Saraia: Ieremias, Esdras, ¶ Ama-
3 ria, Melluch, Hattus, ¶ Sebenias, Rehum, Meri-
4 muth, ¶ Addo, Genthon, Abia, ¶ Miamin, Ma-
5 dia, Belga, ¶ Semeia, & Ioiarib. ¶ Idaia, Sel-
lum, Amoc, Helcias, Idaia. Isti principes sacer-
6 dotum & fratres eorum in diebus Iosue. ¶ Porrò Le
7 uitę, Iesua, Bennui, Cedimel, Sarebia, Iuda, Ma-
8 thanias, sup hymnos ipsi & fratres eorū: ¶ & Becbe
9 cia atq; Hanni, & fratres eorū vnusquisq; in officio
10 suo. ¶ Iosue autē genuit Ioacim, & Ioacim genuit
11 Eliasib, & Eliasib genuit Ioiada, ¶ & Ioiada genuit
12 Ionathan, & Ionathan genuit Ieddos. ¶ In die-
bus autem Ioacim erant sacerdotes & principes
13 pes familiarum: Saraiæ, Maraia: Ieremię, Ha-
14 nania, ¶ Esdrę, Mosollam: Amarię, Iohanan. ¶ Mi-
15 licho, Ionathan: Sebenię, Iaseph: ¶ Haram, Edna
16 Maraioth, Helci: ¶ Adaię, Zacharia: Genthon
17 Mosollam: ¶ Abię, Zechri: Miamin & Moadię
18 Phelti: ¶ Belgæ Sammúa: Semaię, Ionathan

18 ¶Ioiarib,Mathanai:Iodaiæ,Azzi:¶Sellai,Celai:A-
19 moc,Heber:¶ Helciæ,Halabia:Idaiæ,Nathanael.
20 ¶Leuitæ in diebus Eliaſib,& Ioiada,& Iohanan , &
21 Ieddoa ſcripti principes familiarum , & ſacerdotes
B in regno Darij Perſæ.¶Filij Leui principes familia-
22 rum,ſcripti in libro verborum dierum , & vſque ad
23 dies Ionathan filii Eliaſib. ¶ Et principes Leuitarũ,
24 Haſebia,Serebia,& Ieſue filius Cedimel : & fratres
eorum per vices ſuas,vt laudarent, & confiterentur
iuxta præceptum Dauid viri Dei,& obſeruarent æ-
25 què per ordinem.¶ Mathania,& Beebecia,Obedia,
Moſollam , Telmon , Accub cuſtodes portarum &
26 veſtibulorum ante portas. ¶ Hi in diebus Ioacim fi-
lij Ioſue,filij Ioſedec , & in diebus Nehemiæ ducis,
27 & Eſdræ ſacerdotis ſcribęque. ¶ In dedicatione au-
tem muri Ieruſalem requiſierunt Leuitas de omni-
bus locis ſuis,vt adducerent eos in Ieruſalem,& fa-
cerent dedicationem & lætitiam in actione gratia-
rum,& cãtico,& in cymbalis,pſalteriis , & citharis.
28 ¶ Congregati ſunt autem filij cantorum,de campe-
29 ſtribus circa Ieruſalem, & de villis Netuphathi,¶ &
de domo Galgal, & de regionibus Geba & Azma-
ueth: quoniam villas ædificauerunt ſibi cantores in
30 circuitu Ieruſalem.¶ Et mundati ſunt ſacerdotes &
Leuitæ,& mundauerunt populum,& portas, & mu
31 rum . ¶ Aſcendere autem feci principes Iuda ſuper
C murum,& ſtatui duos magnos choros laudantium.
Et ierunt ad dexteram ſuper murum ad portam ſter
32 quilinij.¶Et iuit poſt eos Oſaias,& media pars prin
33 cipum Iuda,¶ & Azarias,Eſdras , & Moſollam , Iu-
34 da,& Ben-iamin,& Semeia,& Ieremias . ¶ Et de fi-
liis ſacerdotum in tubis,Zacharias filius Ionathan,
filius Semeiæ,filius Mathaniæ,filius Michaię , filius
35 Zechur,filius Aſaph,¶& fratres eius Semeia, & Aza
reel,Malalai,Galalai,Maai, Nathanael , & Iuda , &
Hanani,in vaſis cãtici Dauid viri Dei: & Eſdras ſcri
36 ba ante eos ¶ in porta Fontis . Et contra eos aſcen-
derunt in gradibus ciuitatis Dauid in aſcenſu muri
ſuper domum Dauid , & vſque ad portam Aquarũ
37 ad orientem. ¶ Et chorus ſecundus gratias referen-
tium ibat ex aduerſo, & ego poſt eũ , & media pars
populi ſuper murum , & ſuper turrim furnorum , &
38 vſque ad murum latiſſimum,¶& ſuper portã Ephrá-
im,& ſuper portam antiquam , & ſuper portam pi-
ſcium & turrim Hananeel,& turrim Emath, & vſq;
ad portam gregis , & ſteterunt in porta cuſtodiæ,
39 ¶ ſteteruntque duo chori laudãtium in domo Dei,
40 & ego,& dimidia pars magiſtratuum mecum . ¶ Et
D ſacerdotes,Eliacim,Maaſia , Miamin , Michéa , E-
41 lioénai,Zacharia,Hanania in tubis , ¶ & Maaſia , &
Semeia,& Eleazar,& Azzi,& Iohanan,& Melchia,
& Aelan, & Ezer. Et clarè cecinerunt cantores , &
42 Iezraia præpoſitus:¶ & immolauerunt in die illa vi-
ctimas magnas,& lætati ſunt. Deus enim lætificaue
rat eos lętitia magna. Sed & vxores eorum & liberi
gauiſi ſunt,& audita eſt lætitia Ieruſalem procul.
43 ¶ Recenſuerunt quoque in die illa viros ſuper gazo
phylacia theſauri,ad libamina,& ad primitias,& ad
decimas vt introferrent per eos principes ciuitatis
in decóre gratiarum actionis , ſacerdotes & Leui-
tas:quia lætificatus eſt Iuda,in ſacerdotibus & Leui
44 tis aſtantibus,¶Et cuſtodierunt obſeruationem Dei
ſui,& obſeruationem expiationis , & cantores & ia
nitores iuxta præceptum Dauid, & Salomonis filij
45 eius.¶ quia in diebus Dauid & Aſaph ab exordio
erant principes conſtituti cãtorum in carmine lau-
46 dantium & confitentium Deo . ¶ Et omnis Iſraël in
diebus Zorobabel , & in diebus Nehemiæ dabant
partes cantoribus, & ianitoribus per dies ſingulos,
& ſanctificabant Leuitas , & Leuitæ ſanctificabant
filios Aaron .

CAPVT XIII.

1 IN die autem illo lectum eſt in volumine Deu.23. a.3.
A Moyſi audiente populo : & inuentũ eſt
ſcriptum in eo, quod non debeant introi
re Ammonites & Moabites in Eccleſiã
2 Dei vſque in æternum . ¶ eò quòd non occurrerint
filiis Iſraël cum pane & aqua,& conduxerint aduer
ſum eos Balaam,ad maledicendum eis , & conuer-
tit Deus noſter maledictionem in benedictionem.
3 ¶ Factum eſt autem cum audiſſent legem, ſeparaue-
4 runt omnem alienigenam ab Iſraël . ¶ Et ſuper hoc
erat Eliaſib ſacerdos qui fuerat præpoſitus in gazo
phylacio domus Dei noſtri , & proximus Tobiæ .
5 ¶ Fecit ergo ſibi gazophylacium grande,& ibi erant
ante eum reponentes munera , & thus , & vaſa , &
décimam frumenti,vini,& olei , partes Leuitarum,
& cantorum , & ianitorum , & primitias ſacerdota-
6 les. ¶ In omnibus autem his non fui in Ieruſalem,
quia anno triceſimo ſecundo Artaxerxis regis Ba-
bylonis veni ad regem: & in fine dierum rogaui re-
7 gem . ¶ Et veni in Ieruſalem , & intellexi malum
quod fecerat Eliaſib Tobiæ vt faceret ei theſaurum
8 in veſtibulis domus Dei . ¶ Et malum mihi viſum
eſt valde . Et proieci vaſa domus Tobiæ foras de
9 gazophylacio . ¶ Præcepique , & emundauerunt
B gazophylacium : & retuli ibi vaſa domus Dei , ſa-
10 crificium & thus . ¶ Et cognoui quòd partes Le-
uitarum non fuiſſent datæ : & fugiſſet vnuſquiſque
in regionem ſuam de Leuitis , & cantoribus,& de
11 his qui miniſtrabant . ¶ & egi cauſam aduerſum
magiſtratus,& dixi: Quare dereliquimus domum
Dei? Et congregaui eos : & feci ſtare in ſtationi-
12 bus ſuis . . ¶ Et omnis Iuda apportabat decimam
13 frumenti , vini , & olei in horrea. ¶ Et conſti-
tuimus ſuper horrea Selemiam ſacerdotem , & Sa-
doc ſcribam , & Phadaiam de Leuitis , & iuxta
eos Hanan filium Zacbur,filium Mathaniæ: quoniã
fideles comprobati ſunt,& ipſis creditæ ſunt partes
14 fratrum ſuorum . ¶ Memento mei Deus meus pro
hoc,& ne deleas miſerationes meas quas feci in do
15 mo Dei mei, & in cęremoniis eius . ¶ In diebus illis
vidi in Iuda calcantes torcularia in Sabbatho , por-
tantes aceruos, & onerantes ſuper aſinos vinum , &
vuas,& ficus,& omne onus:& inferentes in Ieruſalẽ
die Sabbathi. Et conteſtatus ſum vt in die qua ven-
16 dere liceret,venderent . ¶ Et Tyrij habitauerunt in
C ea inferentes piſces,& omnia uenalia: & vendebant
17 in Sabbathis filiis Iuda & Ieruſalem : ¶ & obiurgaui
optimates Iuda,& dixi eis:Quæ eſt hęc res mala quã
18 vos facitis , & prophanatis diem Sabbathi? ¶ Nun- uestri 2.
quid non hæc fecerunt patres noſtri , & adduxit
Deus noſter ſuper nos omne malum hoc , & ſuper
ciuitatem hãc? Et vos additis iracundiam ſuper Iſ-
19 raël violando Sabbathum. ¶ Factum eſt autem, cum
quieuiſſent portę Ieruſalem in die Sabbathi,dixi: &
clauſerunt ianuas , & pręcepi vt non aperirent eas
vſque poſt Sabbathum : & de pueris meis conſtitui
ſuper portas , vt nullus inferret onus in die Sab-

bathi.

20 bathi.? Et manserunt negociatores, & vendentes
21 vniuersa venalia foris Ierusalem semel & bis.? Et
contestatus sum eos, & dixi eis: Quare manetis ex
aduerso muri? si secundò hoc feceritis, manum mit
tam in vos. Itaque ex tempore illo non venerunt in
22 sabbatho.? Dixi quoque Leuitis, vt mundarentur,
& venirent ad custodiendas portas, & sanctificandā
diem Sabbathi: & pro hoc ergo meméto mei Deus
meus, & parce mihi secundum multitudinem mise-
23 rationum tuarū.? Sed & in diebus illis vidi Iudęos
D ducentes vxores Azotidas, Ammonitidas, & Moa-
24 bitidas.? Et filij eorum ex media parte loquebātur
Azoticè, & nesciebant loqui Iudaicè, & loqueban-
25 tur iuxta linguam populi, & populi.? Et obiurgaui
eos, & maledixi. Et cecidi ex eis viros, & decaluaui
eos, & adiuraui in Deo vt non darent filias suas fi-
liis eorum, & non acciperent de filiabus eorum fi-
26 liis suis, & sibimetipsis, dicens:? Nunquid non in huiuscemodi re peccauit Salomon rex Israël? & cer
tè in gentibus multis non erat similis rex ei: & dile-
ctus Deo suo erat, & posuit eum Deus regem super
omnem Israël: & ipsum ergo duxerunt ad peccatū
27 mulieres alienigenæ.? Nunquid & nos inobedien-
tes faciemus omne malum grande hoc, vt præuari-
cemur in Deo nostro, & ducamus vxores peregri-
28 nas?? De filiis autem Ioiada filij Eliasib sacerdotis
magni, gener erat Sanaballat Horonites quem fu-
29 gaui à me.? Recordare Domine Deus meus aduer
sum eos qui polluunt sacerdotium, iusque sacerdo
30 tale, & Leuiticum.? Igitur mundaui eos ab omni-
bus alienigenis: & constitui ordines sacerdotum &
31 Leuitarum, vnumquemque in ministerio suo:? &
in oblatione lignorum in temporibus constitutis,
& in primitiis: memento mei Deus meus in bo-
num. Amen.

Margin: 3.Reg.11.a.1. 3.Reg.3.b.7.

*Nehemiæ, qui Secundus Esdræ di-
citur, finis.*

LIBER TERTIVS ESDRAE.

CAPVT PRIMVM.

1 ET fecit Iosias Pascha in Ie-
A rosolymis Domino, & im
molauit Phase quartadeci
2 ma luna primi mensis,? sta
tuens sacerdotes per vices
3 dierū stolis amictos in tē-
plo Dñi:? & dixit Leuitis
sacris seruis Israël, vt san-
ctificarent se Domino in
positione sanctę arcæ Do-
mini, in domo quam ædificauit Salomon filius Da-
4 uid rex.? Non erit vobis tollere super humeros eā.
Et nunc deseruite Domino vestro, & curā agite gen
tis illius Israël, ex parte secundum pagos & tribus
5 vestras,? secūdum scripturam Dauid regis Israël, &
secundum magnificentiam Salomonis filij eius, om
nes in templo, & secundum particulam principatus
paternam vestram eorum qui stant in conspectu fra
6 trum filiorum Israël.? Immolate Pascha, & sacrifi-
cia parate fratribus vestris, & facite secundum præ
7 ceptum Dñi quod datum est Moysi.? Et donauit Io
B sias in plebem quæ inuenta est, ouium, agnorum, &
hœdorum & caprarum, triginta millia, vitulos tria
8 millia.? hæc de regalibus data sunt secundum pro-
missionem populo: & sacerdotibus in Pascha, oues
9 numero duo millia, ac vituli cētum.? Et Iechonias,
& Semeias, & Nathanael fratres, & Hasabias, & O-
ziel, & Coraba in Phase, oues quinque millia, vitu-
10 los quingentos,? & hæc cùm fierent eleganter, ste-
terunt sacerdotes & Leuitæ habentes azyma per tri
11 bus.? Et secundùm partes principatus patrum, in
conspectu populi offerebant Dño, secūdum ea quæ
12 in libro Moysi scripta sunt:? & assauerūt Phase igni
prout oportebat: & hostias coxerunt in *ænolis, &
13 in ollis cum beneuolentia:? & attulerunt omnibus
qui erant ex plebe: & post hæc parauerunt sibi & sa-
14 cerdotibus.? Sacerdotes enim offerebant adipes
vsq; dū finita esset hora: & Leuitę parauerunt sibi, &
15 fratribus suis, filiis Aaron.? Et sacri cantores filij A-
C saph, erant per ordinē secundū præceptū Dauid, &
16 Asaph, & Zacharias, & Ieddimus, qui erat à rege:? Et
ostiarij per singulas ianuas, ita vt nō præuaricaretur
vnusquisq; suā: fratres enim illorū parauerunt illis.
17 ? Et consummata sunt quę pertinebant ad sacrificiū
18 Dñi.? In illa die egerunt Phase, & offerebāt hostias
super Domini sacrificium, secundùm præceptum re
19 gis Iosiæ.? Et egerunt filij Israël, qui inuenti sunt
in tempore illo Phase: & diem festum azymo-

Margin: 4.Reg.23.c.21. 2.Par.35.a.1. *ænostras. *amulis.

20 rum per dies septem; ¶ & non est celebratum Pha-
se tale in Israel, à temporibus Samuelis prophetæ:
21 ¶ & omnes reges Israel non celebrauerunt tale Pa-
scha quale egit Iosias,& sacerdotes,& Leuitæ, & Iu
dæi,& omnis Israel, qui inuenti sunt in commora-
22 tione Ierosolymis. ¶ Octauo decimo anno regnan-
23 te Iosia celebratum est Phase, ¶ Et directa sunt ope
D ra Iosiæ in conspectu Domini sui in corde pleno ˋ
24 metuentisˊ; ¶ & quæ circa illum quidem conscripta ˋmetuentia
sunt in pristinis temporibus de eis qui peccauerũt,
quique irreligiosi fuerunt in Dominum præ omni
gente,& qui nõ quæsierunt verba Dñi super Israël,
25 ¶ | Et post omnem actum hunc Iosiæ, ascendit Pha- 14.Re.23.
rao rex Aegypti, veniens in Charcamis ab itinere 1.29.
26 super Euphráten,& exiit obuiã illi Iosias. ¶ Et misit 2.Pa.35.
rex Aegypti ad Iosiam,dicens: Quid mihi & tibi est
27 rex Iudę? ¶ Non sum missus à Domino vt pugnem
contra te;super Euphráten enim bellum meum est,
28 festinans descende. ¶ Et non est reuersus Iosias su-
per currum,sed expugnare eum conabatur,non at-
29 tendens verbum prophetæ ex ore Domini: ¶ sed cõ
stituit ad eum bellum in campo Mageddo. Et de-
30 scenderũt principes ad regem Iosiam. ¶ Et dixit rex
pueris suis: Amouete me à prælio, infirmatus sum
enim valde. Et statim amouerunt eum pueri ipsius
31 de acie. ¶ Et ascendit super currum secundarium suũ:
& perueniens Ierosolymam, vita functus est, & se-
32 pultus est in paterno sepulchro. ¶ Et in tota Iudæa
lugebant Iosiam:& qui præsidebant, cum vxoribus
lamentabant eum vsque in hunc diem. Et datum
33 est hoc fieri semper in omne genus Israël. ¶ Hæc au
E tem præscripta sunt in libro historiarum regum Iu-
dæ:& singula gesta actus Iosiæ,& eius gloria & intel
lectus eius in lege Domini: quæque gesta sunt ab
eo, & quę non scripta sunt in libro regum Israël &
34 Iudæ. ¶ | Et assumentes, qui erant ex gente Iecho- 14.Re.23.
niam filium Iosiæ,constituerunt regem pro Iosia pa 1.30.
35 tre suo,cùm esset annorum trigintatriũ. ¶ Et regna- 2.Pa.36.a.
uit super Israel mensibus tribus. Et amouit eum rex
36 Aegypti,ne regnaret in Ierosolymis: ¶ & mulctauit
gentem argenti talenta centum, & auri talentum v-
37 num. ¶ Et constituit rex Aegypti Ioacim fratrem ip
38. sius,regem Iudæ & Ierusalem: ¶ & alligauit magistra
tus Ioacim,& Zaracelem fratrem suũ,& apprehen-
39 dens reduxit in Aegyptum. ¶ Annorum erat Ioacim
vigintiquinque cùm regnare cœpisset in terra Iu-
da & Ierusalem: & fecit malum in conspectu Domi
40 ni. ¶ Post hũc autem ascendit Nabuchodonosor rex
Babylonis,& alligans eum in æreo vinculo, perdu-
41 xit in Babyloniam: ¶ & sacra vasa Domini accepit
Nabuchodonosor,& tulit & consecrauit in templo
42 suo in Babylonia. ¶ Nam de immunditia illius, & ir
religiositate scriptum est in libro temporum regũ.
43 ¶ Et regnauit Ioachin filius eius pro eo. Cùm au-
F tem constitutus esset rex, erat annorum ˋdecem &
44 octoˊ. ¶ Regnauit autem menses tres, & dies decem ..09.
in Ierusalem,& fecit malum in conspectu Domini:
45 ¶ & post annum mittens Nabuchodonosor, trans-
migrauit eum in Babyloniam simul cum sacris vasis
46 Domini. ¶ Et constituit Sedeciam regem Iuda,& Ie
rusalem,cùm esset annorum viginti vnius: regnauit
47 autem annis vndecim, ¶ Et fecit malum in conspe-
ctu Domini, & non est veritus à verbis | quæ dicta Iere. 37.
48 sunt ab Ieremia propheta ex ore Domini: ¶ & adiu
ratus à rege Nabuchodonosor, periurans discessit:
& indurata ceruice sua, & corde suo, transgressus
49 est legitima Domini Dei Israël. ¶ Et duces populi
Domini multa iniquè gesserunt, & impiè egerunt
super omnes immunditias gentium: & polluerunt
templum Domini quod sanctum erat in Ierosoly-
50 mis, ¶ Et misit Deus patrum ipsorum per angelum
suum reuocare eos, propter quod parceret illis, &
51 tabernaculo suo. ¶ Ipsi verò subsannabant in ange-
G lis suis:& qua die locutus est Dominus,erant illudẽ
52 tes prophetis eius. ¶ Qui vsque ad iracundiam con-
citatus est super gentem suam propter irreligiosita
tem suam,& præcepit ascendere reges Chaldæorũ.
53 ¶ Hi occiderunt iuuenes eorum in gladio:in circui-
tu sancti templi eorum, & non pepercerunt iuueni,
54 & seni,& virgini,& adolescenti. ¶ Sed omnes tradi-
ti sunt in manus ipsorum: & omnia sacra vasa Do-
mini, & regales apothecas resumentes, tulerunt in
55 Babyloniam, ¶ & incenderunt domum Domini, &
demolierunt muros Ierusalem: & turres eius incen
56 derunt igne, ¶ & consũmauerunt omnia honorifica
eius,& ad nihilum redegerunt,& reliquos à gladio
57 duxerunt in Babylonem. ¶ & erant serui illius vsque
dum regnarent Persæ | in repletione verbi Domini Iere. 25.c.12.& 29.c.10.
58 in ore Ieremiæ: ¶ quousque benignè ageret terra Dan. 9. b.12.
sabbatha sua,omni tẽpore desertionis suę sabbathi
zauit in applicatione annorũ ˋseptuagintaseptemˊ. ˋseptuaginta 9.

CAPVT II.

1 Egnante Cyro rege Persarum in cõsum- 2.Pa.36.d.22.
A matione verbi Domini in ore Ieremiæ, 2.Esd.1.a.
2 ¶ suscitauit Dominus spiritum Cyri re- 1.& n.2.3.
gis Persarum, & prædicauit in toto re- Iere. 26.e.12. & 2.c.10.
3 gno suo simul per scripturam, ¶ dicens: Hęc dicit Cy Dan.9.b.2
rus rex Persarum; Me constituit regem orbi terra- 3.Esd.1.g.37. & 24.
4 rum Dominus Israël, ¶ Dominus excelsus, & signifi 6.c.24.
cauit mihi ędificare domum sibi in Ierusalem, quæ
5 est in Iudęa. ¶ Si quis est ex genere vestro, dominus
6 ipsius ascendat cum eo in Ierusalem. ¶ Quotquot er
go circa loca habitant, adiuuent eos qui sunt in lo-
7 co ipso, in auro, & argento, ¶ in dationibus cũ equis
& iumentis, cumque aliis quæ secundum vota ap-
ponuntur in ædem Domini quæ est in Ierusalem.
8 ¶ Et stantes principes tribuum, pagorum, & Iudaæ
ex tribu Ben-iamin,& sacerdotes,& Leuitæ, quos
excitauit Dominus ascendere & ædificare domum
Domini quæ est in Ierusalem, & qui erant in circui
9 tu eorum ¶ adiuuerũt in omni auro & argento eius,
& iumentis & votis compluribus multi quorum
10 sensus excitatus est. ¶ Et Cyrus rex protulit va-
B sa sacra Domini, quæ transtulit Nabocbodonosor
rex Babylonis ex Ierusalem, & consecrauit ea idò-
11 lo suo, ¶ & proferens ea Cyrus rex Persarum tra-
didit Mithridato, qui erat super thesauros ipsius.
12 ¶ Per hunc autem tradita sunt Salmanasaro præsidi
13 Iudęæ. ¶ Horum autem hic numerus: Libatoria ar-
gentea duo millia quadringenta: athiscę argenteę
triginta: phialę aureę triginta, item argenteæ duo
14 millia quadringentę,& alia vasa mille. ¶ Omnia au-
tem vasa aurea & argentea ˋ, quinque millia octin-
15 genta sexagintaˊ. ¶ Et enumerata sunt Salmanasaro ˋquatuor millia quadringenta sexaginta-nouem. 8
simul cum his qui ex captiuitate Babylonię venerãt 1. Esd.4.b.2.
16 in Ierosolymam. ¶ | Io Artaxerxis autem regis Per-
sarum temporibus scripserunt ei de his qui habita-
bant in Iudæa & Ierusalem, Balsamus, & Mitrida-
tus, & Sabellius, & Rathimus, Balthemus, Same-
lius scriba, & reliqui habitantes in Samaria, & cæ-
teris locis, subiectam epistolam regi Artaxerxi.

17 ¶DOMINE, pueri tui Rathimus ab accidenti-
C bus, & Sabellius scriba, & reliqui curiæ tuæ iudices
18 in Cœlesyria & Phœnice. ¶Et nunc notum sit domi
no regi, quoniam Iudæi qui ascenderunt à vobis ad
nos, venientes in Ierusalem ciuitatem refugam &
pessimam, ædificant furnos eius, & statuunt muros,
19 & templum suscitant. ¶Quòd si ciuitas ista, & muri
consummati fuerint, non tantùm tributa non susti-
20 nebunt pendere, sed etiam regibus resistent. ¶Et
quia id agitur circa templum, rectè haberi arbitrati
21 sumus non despicere hoc ipsum. ¶sed notum facere
domino regi, vt si videbitur, rex, quæratur in libris
22 patrum tuorū, ¶& inuenies in admonitionibus scri-
pta de his, & scies quoniam ciuitas ista fuit refuga,
23 & reges & ciuitates concutiens. ¶& Iudæi refugæ,
& prælia committentes in ea ab æterno, ob quam
24 causam ciuitas ista deserta est. ¶Nunc ergo notum
facimus, Domine rex, quoniam si ciuitas hæc ædifi
cata fuerit, & huius muri erecti fuerint, descensus
25 tibi non erit in Cœlesyriam & Phœnicem. ¶Tunc
D scripsit rex Rathimo, qui scribebat accidentia, &
Balthemo, & Sabellio scribæ, & cæteris constitutis,
& habitantibus in Syria, & Phœnice, ea quæ subie-
26 cta sunt: ¶LEGI epistolam quam misistis mihi.
Præcepi ergo inquiri: & inuentum est, quoniam ci-
27 uitas illa est ab æuo regibus resistens, ¶& homines
refugæ, & prælia in ea efficientes, & reges fortissi-
mi erant in Ierusalem dominantes & tributa exigē-
28 tes à Cœlesyria & Phœnice. ¶Nunc ergo præcepi
prohibere homines illos ædificare ciuitatē, & pro-
29 hibere ne quid vltrà hæc fiant: ¶Sed nec procedant
in plurimum, ex quo sunt malitiæ, ita vt regibus mo
30 lestia importetur. ¶Tunc recitatis his quæ à rege
Artaxerxe scripta fuerant, Rathimus, & Sabellius
scriba, & qui cum his constituti erant iungentes fe-
stinanter venerunt in Ierusalem cum equitatu, &
31 turba, & agmine: ¶cœperuntque ædificantes pro-
hibere, & vacabant ab ædificatione templi in Ie-
rusalem, vsque secundo anno regni Darij regis
Persarum.

CAPVT III.

1 REx Darius fecit cœnam magnam omni-
A bus vernaculis suis, & omnibus magistra
2 tibus Medię & Persidis, ¶& omnibus pur
puratis, & prætoribus, & consulibus, &
præfectis sub illo ab India vsque Aethiopiam, cen-
3 tum viginti septem prouincijs. ¶Et cùm manducas-
sent, & bibissent, & satiati reuerterentur, tunc Da-
rius rex ascendit in cubiculum suum, & dormiuit,
4 & expergefactus est. ¶Tunc illi tres iuuenes corpo-
ris custodes, qui custodiebant corpus regis, dixe-
5 runt alter alteri, ¶Dicamus vnusquisque nostrum
B sermonem qui præcellat: & cuiuscunque apparue-
rit sermo sapientior alterius, dabit illi rex Darius
6 dona magna, ¶purpura cooperiri, & in auro bibe-
re, & super aurum dormire, & currum aureo fręno,
& cydarim byssinam, & torquem circa collum:
7 ¶& secundo loco sedebit à Dario propter sapien-
8 tiam suam. Et cognatus Darij vocabitur. ¶Tunc scri
bentes singuli suum verbum, signauerunt, & posue-
9 runt subtus ceruical Darij regis, ¶& dixerunt: Cùm
surrexerit rex, dabimus illi scripta nostra: & quod-
cunque iudicauerit rex è tribus, & magistratus Per-
sidis, quoniam verbum eius sapientius est, ipsi da-
10 bitur victoria sicut scriptum est. ¶Vnus scripsit: For-
11 te est vinum. ¶Alius scripsit, Fortior est rex. ¶Ter-
12 tius scripsit: Fortiores sunt mulieres: super omnia
13 autem vincit veritas. ¶Et cùm surrexisset rex, acce-
14 perunt scripta sua, & dederunt illi, & legit. ¶Et mit-
C tens vocauit omnes magistratus Persarum, & Me-
15 dos, & purpuratos, & prætores, & præfectos: ¶& se
derunt in concilio: & lecta sunt scripta coram ipsis.
16 ¶Et dixit: Vocate adolescentes, & ipsi indicabūt ver
17 ba sua. Et vocati sunt, & introierunt. ¶Et dixit illis:
Indicate nobis de his quæ scripta sunt. Et cœpit
18 prior, qui dixerat de fortitudine vini, ¶& dixit: Vi-
ri, quàm præualet vinum omnibus qui bibunt illud?
19 seducit mentem. ¶Itemque regis & orphani facit
mentem vanam. Item serui ac liberi, pauperis ac di-
20 uitis, ¶& omnem mentem conuertit in securitatem
D & iucunditatem, & non meminit omnem tristitiam
21 & debitum, ¶& omnia præcordia facit honesta, &
non meminit regem nec magistratum, & omnia per
22 talenta loqui facit. ¶Et non meminerunt, cùm bi-
berunt, amicitiam, nec fraternitatem: sed non mul-
23 tùm post sumunt gladios. ¶Et cùm à vino merserint
24 & surrexerint, non meminerunt quæ gesserunt. ¶O
viri, num præcellit vnium? quis sic cogitat facere?
Et tacuit hoc dicto.

CAPVT IIII.

1 ET inchoauit sequens dicere qui dixit de
A fortitudine regis: ¶O viri, num præcel-
2 lunt homines, qui terram & mare obti-
3 nent, & omnia quæ in eis sunt? ¶rex au-
tem super omnia præcellit, & dominatur eorum: &
4 omne quodcunque dixerit illis, faciunt. ¶Et si mi-
serit illos ad bellatores, vadunt, & demoliuntur mō-
5 tes, & muros, & turres. ¶Iugulantur, & iugulant,
& regis verbum nō prætereunt. nam si vicerint, af-
6 ferunt regi omnia quæcunque prædati fuerint. ¶Si-
militer & alij omnes, & quotquot non militant, &
nec pugnant, sed colunt terram: rursum cùm fuerint
7 metentes, afferunt tributa regi. ¶ipse vnus solus si
dixerit occidite, occidunt, dixerit remittite, remit
8 tunt: ¶dixerit percutite, percutiunt: dixerit exter-
minate, exterminant: dixerit ædificate, ædificant:
9 ¶dixerit excidite, excidunt: dixerit plantate, plan-
10 tant: ¶& omnis plebs, & virtutes eum obaudiunt,
11 & super hoc ipse recumbit, & bibit, & dormit. ¶Hi
B autem custodiunt in circuitu eum, & non possunt
ire singuli, & facere opera sua, sed in dicto obau-
12 dientes sunt ei. ¶Viri, quomodo non præcellit rex
13 qui sic diffamatur? Et tacuit. ¶Tertius qui dixerat,
de mulieribus & veritate, hic est Zorobabel, cœ-
14 pit loqui: ¶Viri, non magnus rex, & multi homines,
nec vinum præcellit. Quis est ergo qui dominatur
15 eorum? ¶Nonne mulieres genuerunt regem, & om
16 nem populum, qui dominatur mari & terræ: ¶& ex
illis nati sunt, & ipsæ educauerunt eos qui planta-
17 uerunt vineas ex quibus vinum fit? ¶Et ipsæ faciunt
stolas omnium hominum: & ipsæ faciunt gloriam
hominibus, & non possunt homines separari à mu-
18 lieribus? ¶Si congregauerint aurum & argentum, &
omnem rem speciosam, & viderint mulierem vnam
19 bono habitu & bona specie, ¶omnia hæc relinquen
tes, in eam intendunt, & aperto ore conspiciunt,
& eam alliciunt magis quàm aurum & argentum,
20 & omnem rem preciosam. ¶Homo patrem suum

relinquit qui enutrijt illum, & ſuam regionem, &
21 ad mulierem ſe coniungit. ¶ Et cum muliere remit-
C tit animam: & neque patrem meminit, neque ma-
22 trem neque regionem. ¶ Et hinc oportet vos ſcire,
quoniam mulieres dominantur veſtri. Nonnę do-
23 letis? ¶ Et accipit homo gladium ſuum, & vadit in
viam facere furta, & homicidia, & mare nauigare
24 & flumina, ¶ & leonem videt, & in tenebris ingredi-
tur: & cum furtum fecerit & fraudes, & rapinas a-
25 mabili ſuæ affert. ¶ Et iterum, diligit homo vxorem
26 ſuam magis quàm patrem aut matrem. ¶ Et multi
dementes facti ſunt propter vxores ſuas: & ſerui fa-
27 cti ſunt propter illas, ¶ & multi perierunt, & iugu-
28 lati ſunt, & peccauerunt propter mulieres. ¶ Et nunc
credite mihi, quia magnus eſt rex in poteſtate ſua:
quoniam omnes regiones verentur tangere eum.
29 ¶ Videbam tamen Apemen filiam Bezacis, mirifici
concubinam regis ſedentem iuxta regem ad dexte
30 ram, ¶ & auferentem diadema de capite eius, & im-
ponentem ſibi, & palmis cædebat regem de ſiniſtra
31 manu. ¶ Et ſuper hæc aperto ore intuebatur eam:
D & ſi arriſerit ei, ridet: nam ſi indignata ei fuerit, blã
32 ditur donec reconcilietur in gratiam ¶ O viri, çur
non ſunt fortiores mulieres? Magna eſt terra, & ex-
33 celſum eſt cœlum: *quis iſta agit*? ¶ Et tunc rex, & * quæ iſta agunt S.
purpurati intuebantur in alterutrum. Et inchoauit
34 loqui de veritate. ¶ O viri, nonne fortes ſunt mulie-
res? Magna eſt terra, & excelſum eſt cœlum: & ve-
lox curſus ſolis conuertit in gyro cœlum in locum
35 ſuum in vna die. ¶ Nonne magnificus eſt qui hæc fa-
36 cit, & veritas magna, & fortior præ omnibus? ¶ Om-
nis terra veritatem inuocat, cœlum etiam ipſam be
nedicit, & omnia opera mouentur, & tremunt eam,
37 & non eſt cum ea quicquam iniquum. ¶ Vinum ini-
quum, iniquus rex, iniquæ mulieres, iniqui omnes
filij hominum, & iniqua illorum omnia opera, &
non eſt in ipſis veritas, & in ſua iniquitate peribũt:
38 ¶ & veritas manet, & inualeſcit in æternum, & viuit,
39 & obtinet in ſecula ſeculorum. ¶ Nec eſt apud eam
E accipere perſonas, neque differentias: ſed quæ iu-
ſta ſunt, facit omnibus iniuſtis ac malignis, & om-
40 nes benignantur in operibus eius. ¶ Et non eſt in iu
dicio eius iniquum, ſed fortitudo, & regnum, & po
teſtas, & maieſtas omnium æuorum. Benedictus
41 Deus veritatis. ¶ Et deſijt loquendo. Et omnes po-
puli clamauerunt, & dixerunt: Magna eſt veritas, &
42 præualet. ¶ Tũc rex ait illi: Pete, ſi quid vis amplius,
quam quæ ſcripta ſunt, & dabo tibi ſecundùm quod
inuentus es ſapientior proximis, & proximus mihi
43 ſedebis, & cognatus meus vocaberis. ¶ Tunc ait re-
gi: Memor eſto voti tui quod vouiſti, ædificare Ieru
44 ſalem in die qua regnum accepiſti: ¶ & omnia vaſa
quæ accepta ſunt ex Ieruſalem, remittere, quæ ſe-
parauit Cyrus, quando mactauit Babyloniam, & vo
45 luit remittere ea ibi. ¶ Et tu vouiſti ædificare tem-
plum, quod incenderunt Idumæi, quando extermi-
46 nata eſt Iudæa à Chaldæis. ¶ Et nunc hoc eſt quod
F poſtulo domine, & quod peto, hoc eſt maieſtas qđ
à te poſtulo, vt facias votum quod vouiſti regi cœ-
47 li ex ore tuo. ¶ Tunc ſurgens Darius rex, oſculatus
eſt illum: & ſcripſit epiſtolas ad omnes diſpenſato-
res, & pręfectos & purpuratos, vt deducerent eum,
& eos qui cum illo erant omnes aſcendentes ędifi-
48 care Ieruſalem. ¶ Et omnibus pręfectis, qui erant in
Syria, & Phœnice, & Libano, ſcripſit epiſtolas, vt
traherent ligna cedrina à Libano in Ieruſalem, vt ę-
49 dificarent cum eis ciuitatem. ¶ Et ſcripſit omnibus
Iudęis qui aſcendebant à regno in Iudęam pro li-
bertate, omnem potentem, & magiſtratum, & pręſe-
50 ctum non ſuperuenire ad ianuas ipſorum, ¶ & om
nem regionem quam obtinuerant immunem eſſe
eis, & Idumęi relinquant caſtella quæ obtinent Iu-
51 dęorum, ¶ & in ſtructuram templi dare per ſingulos
annos talenta viginti, vſque dum perędificaretur:
52 ¶ & ſuper ſacrarium holocauſtomata viiulare quo-
tidie, ſicut habent pręceptum: alia talenta decem
53 offerre per ſingulos annos, ¶ & omnibus qui proce-
dunt à Babylonia condere ciuitatem: vt eſſet liber-
tas tam ipſis quàm filijs eorum, & omnibus ſacerdo
54 tibus qui pręcedunt. ¶ Scripſit autem & quantitatẽ,
G & ſacram ſtolam iuſſit dari, in qua deſeruirent: ¶ &
55 Leuitis ſcripſit dare pręcepta, vſque in diem qua
conſummabitur domus, & Ieruſalem extruetur:
56 ¶ & omnibus cuſtodientibus ciuitatem, ſcripſit da-
57 ri ei ſortes & ſtipendia. ¶ Et dimiſit omnia vaſa quę-
cunque ſeparauerat Cyrus à Babylonia, & omnia
quęcunque dixit Cyrus, & ipſe pręcepit fieri, & mit
58 ti Ieruſalem. ¶ Et cùm proceſſiſſet ille adoleſcens,
eleuans faciem in Ieruſalem, benedixit regem cœ-
59 li, ¶ & dixit: Abs te eſt victoria, & abs te eſt ſapien-
60 tia & claritas. Et ego ſeruus tuus ſum. ¶ Benedictus
es qui dediſti mihi ſapientiam, & tibi confitebor
61 Domine Deus patrum noſtrorum. ¶ Et accepit epi-
ſtolas, & profectus eſt in Babyloniam: Et venit, &
nunciauit fratribus ſuis omnibus qui fuerunt in Ba-
62 bylonia: ¶ & benedixerunt Deum patrum ſuorum,
quoniam dedit illis remiſſionem & refrigerium,
63 ¶ vt aſcenderent & ędificarent Ieruſalem, & templũ
vbi nominatum eſt nomen eius in ipſo, & exultaue-
runt cum muſicis & lętitia diebus ſeptem.

CAPVT V.

1 POſt hęc autem electi ſunt, vt aſcenderent 1. Eſdr. 2. a. 1.
A principes pagorum per domos & tribus
ſuas, & vxores illorum, & filij & filię eo-
rum, & ſerui & ancillę ipſorum, & peco-
2 ra eorum. ¶ Et Darius rex miſit vna cum eis equites
mille, donec deducerent eos in Ieruſalem cum pa-
3 ce, & cum muſicis & cum tympanis & tybijs: ¶ &
omnes fratres erant ludentes, & fecit eos aſcende-
4 re ſimul cum eis. ¶ Et hęc ſunt nomina virorum, qui
aſcenderunt per pagos ſuos in tribus, & in partem
5 principatus ipſorum. ¶ Sacerdotes: Filij Phinees,
filij Aaron, Ieſus filius Ioſedec, Ioacim filius Zoro-
babel filij Salathiel de domo Dauid, ex progenie
6 Phares, de tribu Iuda, ¶ qui locutus eſt ſub Dario re
ge Perſarum ſermones mirificos in ſecundo anno
7 regni ipſius menſe Niſan primo. ¶ Sunt autem hi, 1. Eſdr. 2. a. 1.
qui aſcenderunt ex Iudęa de captiuitate tranſmigra
tionis, quos tranſmigrauit Nabochodonoſor rex 2. Eſdr. 7. b. 6.
Babylonię in Babylonem, & reuerſus eſt in Ieruſa-
8 lem. ¶ Et requiſiuit partem Iudęę vniuſquiſque in
ciuitatem ſuam, qui venerunt cum Zorobabel & Ie
ſu, Nehemias, Areores, Elimeo, Emmanio, Mar-
docheo, Beelſuro, Mechpſatochor, Olioro, Emo-
9 nia vnus de principibus eorum. ¶ Et numerus à gen
tilibus eorum, ex prępoſitis eorum filij Phares, duo
10 millia centum ſeptuagintaduo. ¶ filijs Ares, tria mil
11 lia centum quinquagintaſeptem: ¶ filij Phœmo, cẽ-
B tum quadragintaduo: in filijs Ieſu & Ioabes, mille
12 trecentiduo: ¶ filij Demu duo millia quadringenti

septuaginta: filij Choraba, ducentiquinque: filij Ba
13 nica, centum sexagintaocto: ¶ filij Bebech quadrin-
genti tres: filij Archad, quadringenti vigintiseptem:
14 ¶ filij Cham, trigintaseptem: filij Zoroar, duo mil-
lia sexagintaseptem: filij Adin, quadringenti sexa-
15 giuta vnus: ¶ filij Aderectis, centum octo: filij Cia-
so, & Zelas, centum septem: filij Azoroe, quadrin-
16 genti trigiutanouem: ¶ filij Iedarbone, centum tri-
gintaduo: filij Ananiæ, centum triginta: filij Asoni,
17 nonaginta. ¶ filij Marsar, quadringenri vigintiduo:
filij Zabarus, nonagaintquinque: filij Sepolemon,
18 centum vigintitres. ¶ filij Nepopas, quinquaginta-
quinque: filij Hechanatus, centum quinquaginta
19 octo: filij Cebethamus, centum trigintaduo. ¶ filij
Ciearpatros, qui Enocadies, & Modiæ, quadrin-
genti vigintitres: qui ex Gramas & Gabea, centum
20 viginti vnus: ¶ qui ex Bessclon, & Ceagge, sexagin-
21 taquinque: qui ex Bastato, centum vigintiduo: ¶ Qui
ex Bechenobes, quinquagintaquinque: filij Li-
ptis, centum quinquagintaquinque: filij Labonni,
22 trecenti quinquaginta septem: ¶ filij Sichen, tre-
centi septuaginta: filij Suadon, & Cliomus, trecen-
23 ti septuagintaocto: ¶ filij Ericus duo millia centum
C quadragintaquinque: filij Anaas, trecenti septua-
24 ginta. Sacerdotes: ¶ Filij Ieddus filij Euther, filij E-
liasib, trecenti septuagintaduo: filij Emerus ducen-
25 ti quinquagintaduo: ¶ filij Phasurij, trecenti quin-
quagintaseptem: filij Caree, ducenti vigintiseptem.
26 ¶ Leuitæ: Filij Iesu in Caduhel, & Bamis, & Scre-
bias, & Edias, septuagintaquatuor. omnis nume-
rus a duodecimo anno, triginta millia quadringen-
27 ti sexaginta duo. ¶ filij & filiæ & vxores, omnis com-
putatio, quadraginta millia ducēti quadragita duo.
28 ¶ Filij sacerdotum, qui psallebant in templo: filij A-
29 saph, centū viginti octo. ¶ Ostiarij verò: filij Esmen-
ni, filij Azer filij Amon, filij Accuba, Topa filij To-
30 bi, omnes centum trigintanouem. ¶ Sacerdotes ser-
uientes in templo: filij Sel, filij Gaspha, filij Toblo-
ch, filij Cariæ, filij Su, filij Hellu, filij Labana, filij
Armacha, filij Accub, filij Vtha, filij Cetha, filij Ag-
gab, filij Obai, filij Anani, filij Canna, filij Geddu,
31 ¶ filij An, filij Radin, filij Desanon filij Nachobs, fi-
lij Casseba, filij Gaze, filij Ozui, filij Sinone, filij At-
tre, filij Hasten, filij Asiana, filij Manei, filij Nasis-
sim, filij Aceusu, filij Agista, filij Azui, filij Fauon, fi-
32 lij Phasalon, ¶ filij Meedda, filij Phula, filij Caree,
filij Barcus, filij Saree, filij Coesi, filij Nasith, filij
33 Agitti, filij Pedon. ¶ Salomon filij eius, filij Asophor,
filij Phalida, filij Celi, filij Dedon, filij Gaddahel,
34 filij Sephegi, ¶ filij Aggia, filij Sachareth, filij Saba-
D theni, filij Caroneth, filij Malsith, filij Amæ, filij Sa-
sus, filij Addus, filij Suba, filij Eura, filij Rahotis,
35 filij Phasphar, filij Malmon. ¶ omnes saero seruien-
tes, & pueri Salomonis, quadringenti octoginta-
36 duo. ¶ Hi sunt filij qui ascendetunt à Thel-mela,
Thel-harsa: principes eorum, Carmellam, & Ca-
37 reth: ¶ & non poterant edicere ciuitates suas, & pro
genies suas, quemadmodum sint ex Israël. Filij Da-
38 lari, filij Tubal, filij Nechodaici, ¶ ex sacerdotibus
qui fungebantur sacerdotio: & non sunt inuenti fi-
lij Obia, filij Achisos, filij Addin, qui accepit vxo-
39 rem ex filiabus Phargeleu: ¶ & vocati sunt nomine
eius, & horum quæsita est generis scriptura in præ-
datura, & non est inuenta, & prohibiti sunt sacerdo
40 tio fungi. ¶ Et dixit illis Nehemias & Astharas: Ne
participentur sancta, donec exurgat pontifex do-
41 ctus in ostensionem & veritatem. ¶ Omnis autem
Israël erat, exceptis seruis & ancillis, quadraginta
42 duo millia trecenti quadraginta. ¶ Serui horum &
ancillæ, septem millia trecenti triginta septem. Cā-
tores & cantatrices, ducenti sexagintaquinque.
43 ¶ Cameli, quadringenti triginta quinque. Equi, se-
E ptem millia trigintasex. Muli, ducenta millia qua-
dragintaquinque. Subiugalia, quinque milia vigin
44 tiquinque. ¶ Et de præpositis ipsis per pagos, dum
venirent in templum Dei, quod erat in Ierusalem,
innouare & suscitare templum in loco suo, secundū
45 suam virtutem: ¶ & dari in templum thesaurum ope
rum sacrum auri mnas duodecim millia, & mnas ar
genti quinque millia, & stolas sacerdotales cētum.
46 ¶ Et habitauerunt sacerdotes & Leuitæ, & qui exie-
rant de plebe in Ierusalem & in regione, & sacri cā-
tores, & ostiarij, & omnis Israel in regionibus suis. 1. Esd. 3. a. 1.
47 ¶ Instante autem septimo mense cumque essent filij
Israël vnusquisque in suis rebus, conuenerunt vna-
nimes in atrium quod erat ante ianuam Orientalē.
48 ¶ Et stantes Iesus filius Iosedec, & fratres eius sacer
dotes, & Zorobabel filius Salathiel, & huius fratres,
49 parauerunt altare, ¶ vt offerrēt super illud holocau-
stomata, secundū quæ in libro Moysi hominis Dei,
50 scripta sunt. ¶ Et conuenerunt ibi ex alijs nationi-
nibus terræ, & erexerunt sacrarium in loco suo om
nes gentes terræ, & offerebant hostias, & holocau-
51 stomata Domino matutina. ¶ Et egerunt scenope-
giam, & diem solennem sicut præceptum est in le-
52 ge: & sacrificia quotidie, sicut oportebat. ¶ & post
hæc oblationes institutas, & hostias sabbathorum,
F & neomeniarum, & dierum solenniū omnium san-
53 ctificatorum. ¶ Et quotquot vouebant Domino à
neomenia septimi mensis, cœperunt hostias offer-
re Deo, & templum Domioi nondum erat ædifica-
54 tum. ¶ Et dederunt pecuniam lapidarijs & fabris &
55 potum & pabula cum gaudio. ¶ Et dedetunt carra
Sidonijs, & Tyrijs, vt transueherent illis de Liba-
no trabes cedrinas, & facerent rates in Ioppe por-
tu, secūdùm decretum quod scriptum erat eis a Cy
56 ro rege Persarum. ¶ Et in secundo anno venientes
in templum Dei in Ierusalem, mense secundo in-
choauit Zorobabel filios Salathiel, & Iosue filius
Iosedec, & fratres ipsorum, & sacerdotes, & Leui-
tæ, & omnes qui venerant de captiuitate in Ierusa-
57 lem: ¶ & fundauerunt templum Dei nouilunio se-
cundi mensis secundi anni, cùm venissent in Iudā
58 & Ierusalem. ¶ Et statuerunt Leuitas à viginti annis,
super opera Domini: & stetit Iesus & filius eius, &
fratres omnes Leuitæ conspirantes, & executores
59 legis, facientes opera in domo Domini. ¶ & stete-
runt sacerdotes habentes stolas cum tubis: & Leui-
60 tæ filij Asaph, habentes cymbala, ¶ collaudantes
Domioum, & benedicentes secundum Dauid regē
61 Israël. ¶ Et cantabant canticum Domino, quoniam
dulcedo eius, & honor in secula super omnem Is-
62 raël. ¶ Et omnis populus tuba cecinerunt, & pro-
G clamauerunt voce magna, collaudantes Dominum
63 in suscitatione domus Domini. ¶ Et venerunt ex sa-
cerdotibus, & Leuitis, & præsidentibus secundum
pagos senioribus, qui viderant pristinam domum:
64 ¶ & ad huius ædificationem cum clamore & planctu
65 magno, & multi cum tubis & gaudio magno: ¶ in
tantum vt populus non audiret tubas propter plan-
ctum populi. Turbam enim erat tubis canens ma- 1. Esd. 4.
66 gnificè, ita vt longè audiretur. ¶ Et audierunt ini-

nici

mici tribus Iudæ, & Ben-iamin, & venerunt scire
67 quæ esset vox tubarum. ¶ Et cognouerunt quoniam
qui erant ex captiuitate, ædificant templum Domi
68 no Deo Israël. ¶ Et accedentes ad Zorobabel & Ie-
sum, præpositos pagorum, dixerunt eis: Aedifica-
69 bimus vnà vobiscum: ¶ Similiter enim audiuimus
Dominum vestrum, & ipsi pariter incedimus à die-
bus Asbasareth regis Assyriorum, qui transmigrauit
70 nos huc. ¶ Et dixit illis Zorobabel, & Iesus, & prin-
71 cipes pagorum Israël: ¶ Non est nobis & vobis ædi-
ficare domum Dei nostri. nos enim soli ædificabi-
mus Domino Israël secundum ea quæ præcepit no-
72 bis Cyrus rex Persarum. ¶ Gentes autem terræ in-
cumbentes his qui sunt in Iudæa, & leuantes opus
ædificationis, & insidias & populos adducẽtes pro-
73 hibebant eos ædificare, ¶ & aggressuras exercentes
impedierunt ne consummaretur ædificium omni tẽ
pore vitæ Cyri regis, & protraxerunt structurã per
biennium vsque ad Darij regnum.

CAPVT VI.

1 IN secundo autem anno regni Darij pro-
A phetauit Aggæus, & Zacharias filius Ad-
din prophetę apud Iudæam & Ierusalem
2 in nomine Dei Israël super eos. ¶ Tunc
stans Zorobabel filius Salathiel, & Iesus filius Io-
sedec, inchoauerũt ædificare domum Domini quæ
3 est in Ierusalem: ¶ cùm adessent eis prophetæ Do-
mini, & adiuuarent eos. in ipso tempore venit ad il
los Sisennes subregulus Syriæ, & Phœnicis, & Sa-
4 trabuzanes, & sodales eius, ¶ & dixerunt eis: Quo
præcipiente vobis domum hanc ædificatis, & re-
ctum istud, & alia omnia perficitis? Et qui sunt stru
5 ctores qui hæc ædificant? ¶ Et habuerunt gratiam vi
sitatione facta super eos, qui erant ex captiuitate à
6 Domino seniores Iudæorum, ¶ & non sunt impedi-
ti ædificare, donec significaretur Dario de omnibus
7 istis, & responsum acciperetur. ¶ Exemplum episto-
læ, quam miserunt Dario: SISENNES subregulus
Syriæ, & Phœnicis, & Satrabuzanes, & sodales eius
in Syria, & Phœnice præsides, regi Dario salutem.
8 Omnia nota sint Domino regi, quòd cùm venisse-
mus in regionem Iudææ, & introissemus in Ierusa-
lem, inuenimus ædificãtes domum Dei magnam:
9 ¶ & templum ex lapidibus politis, & magnis & pre-
10 ciosis materijs in parietibus, ¶ & opera illa instan-
B ter fieri, & suffragare, & prosperare in manibus
eorum, & in omni gloria quàm diligentissimè per-
11 fici. ¶ Tunc interrogauimus seniores, dicentes: Quo
permittente vobis ædificatis domum istam, & o-
12 pera hæc fundatis? ¶ Ideo autem interrogauimus
eos, vt notum faceremus tibi homines & præposi-
tos, & nominum scripturam præpositorum postula
13 uimus illos. ¶ At illi responderunt nobis, dicentes:
Nos sumus serui Domini, qui fecit cœlum & terrã,
14 ¶ & ædificabatur hæc domus ante annos istos mul-
tos à rege Israël magno & fortissimo, & consumma
15 ta est. ¶ Et quoniam patres nostri exarcerbantes
erant & peccauerunt in Deum Israël, tradidit eos
in manus Nabuchodonosor regis Babyloniæ, regis
16 Chaldæorum, ¶ & domum istam demolientes incẽ-
derunt, & populum captiuum duxerunt in Babylo-
17 nem. ¶ In primo anno regnante Cyro rege Babylo-
niæ, scripsit Cyrus rex domum hanc ædificare,
18 ¶ & illa sacra vasa aurea & argentea quæ extulerat
C Nabuchodonosor de domo quæ est in Ierusalem,
& consecrauerat ea in suo templo, rursus protulit
ea Cyrus rex de templo quod erat in Babylonia, &
tradita sunt Zorobabel, & Salmanasar subregulo:
19 ¶ Et præceptum est eis vt offerrent hæc vasa, & re-
ponerent in templo quod erat in Ierusalem, & ip-
20 sum templum Dei ædificare in loco suo: ¶ Tunc Sal
manasarus subiecit fundamenta domus Domini,
quæ est in Ierusalem: & exinde vsque nunc ædifica-
21 tur, & non accepit consumationem. ¶ Nunc ergo si
iudicatur à te ô rex, perquiratur in regalibus biblio
22 thecis Cyri regis, quæ sunt in Babylonia: ¶ & si in-
uentum fuerit consilio Cyri regis cœptam esse stru
cturam domus Domini, quæ est in Ierusalem, & iu-
dicatur à Domino rege nostro, scribat de his nobis
23 ¶ ‖ Tunc Darius rex præcepit inquiri in bibliothe- ‖ 1. Esd. 6. a. 1.
cis: & inuentus est in Ecbathanis oppido, quod est
in media regione locus vnus, in quo scripta erant
24 ista: ¶ ANNO primo regnante Cyro rex Cyrus præ-
cepit domum Domini quæ est in Ierusalem ædifi-
25 care, vbi incendebant igni assiduo, ¶ cuius altitudo
sit cubitorum decem, & latitudo cubitorum sexagin
ta, quadratum lapidibus politis tribus, & meniano
ligneo eiusdem regionis, & meniano vno nouo, &
26 impendia dari de domo Cyri regis: ¶ & sacra vasa
domus Domini tam aurea quàm argentea, quæ ex-
tulit Nabuchodonosor in domum Domini, quæ est
in Ierusalem, vbi erant posita, vt ponantur illic:
27 ¶ & præcepit curam agere Sisennem subregulum Sy
D riæ, & Phœnicis, & Satrabuzanem, & sodales eius,
& qui ordinati erant in Syria & Phœnice præsides,
28 vt abstinerent se ab eodem loco. ¶ Et ego quoque
præcepi in totum ædificare: & prospexi, vt adiuuẽt
eos qui sunt ex captiuitate Iudæorum, donec con-
29 summetur templum ædis Domini: ¶ & a vexatione
tributorũ Cœlesyriæ & Phœnicis, diligenter quan-
titatem dari his hominibus ad sacrificium Domini,
Zorobabel pfecto, ad tauros, & arietes, & agnos,
30 ¶ similiter autem & frumentum, & sal, & vinum, &
oleum instanter per singulos annos, prout sacerdo-
tes qui sunt in Ierusalem, dictauerunt cõsumi quo-
31 tidie sine vlla dilatione, ¶ vt offerantur libationes
summo Deo pro rege & pueris eius, & orent pro ip
32 sorum vita: ¶ & denuncietur, vt quicunque trãsgres
si fuerint aliquid ex his quæ scripta sunt, aut spreue
rint, accipiatur lignum de suis proprijs, & suspen-
33 dantur, & bona ipsorum regi ascribantur. ¶ Pro-
pterea & Dominus cuius nomen inuocatum est ibi,
exterminet omnem regem & gentem, qui manum
suam extenderit prohibere, aut malè tractare do-
34 mum Domini illam quæ est in Ierusalem. ¶ Ego
Darius rex decreui quàm diligentissimè secundum
hæc fieri.

CAPVT VII.

1 TVnc Sisennes subregulus Cœlesyriæ & 1. Esdr. 6. c. 13.
A Phœnicis, & Satrabuzanes, & sodales
obsecuti his, quæ à Dario rege erant de-
2 creta, ¶ insistebant sacrosanctis operibus
diligentissimè, cooperantes cum senioribus Iudęo-
3 rum principibus Syriæ. ¶ & prosperata sunt sacro-
sancta opera prophetantibus Aggæo & Zacharia
4 prophetis. ¶ Et consummauerunt omnia per præ-
B ceptum Domini Dei Israël, & ex consilio Cyri, &
5 Darij, & Artaxerxis regis Persarum. ¶ Et consum-

mata est domus nostra vsque ad tertiam vicesimã
6 diem mensis Adar, sexto anno Darij regis, ❡ Et fe-
cerunt filij Israël & sacerdotes & Leuitæ, & cæteri
qui erant ex captiuitate, qui appositi sunt secũdum
7 ea quæ scripta sunt in libro Moysi, ❡ Et obtulerunt
in dedicationem templi Domini, tauros centum,
8 arietes ducentos, agnos quadringentos. ❡ & hœdos
pro peccatis vniuersi Israël, duodecim, secundùm
9 numerum tribuum Israël. ❡ Et steterunt sacerdotes
C & Leuitæ amicti stolis per tribus super omnia ope-
ra Domini Dei Israël secundum librum Moysi, &
10 ostiarij per singulas ianuas. ❡ Et egerunt filij Israël
cum his qui erant ex captiuitate illud Phase quar-
tadecima luna mensis primi, quãdo sanctificati sunt
11 sacerdotes & Leuitæ. ❡ Omnes filij captiuitatis nõ
sunt simul sanctificati, quia Leuitæ omnes simul san
12 ctificati sunt. ❡ Et immolauerunt Phase vniuersi fi-
D lij captiuitatis, & fratribus suis sacerdotibus, & si-
13 bimetipsis. ❡ Et manducauerunt filij Israël, qui erãt
ex captiuitate omnes qui remanserant ab omnibus
execrationibus gentium terræ quærẽtes Dominum,
14 ❡ & celebrauerunt diem festum azymorum septem
15 diebus epulantes in conspectu Domini, ❡ quoniam
conuertit consilium regis Assyriorum in eos, cõfor-
tare manus eorum ad opera Domini Dei Israël.

CAPVT VIII.

1 Et post hunc regnante Artaxerxe Persarũ 1.Esdr.7. a.1.
A rege, accessit Esdras filius Azariæ, filij
2 Helciæ, filij Salome, ❡ filij Sadoc, filij
Achitob, filij Ameri, filij Azahel, filij Boc
ci, filii Abisue, filii Phinees, filii Eleazari, filii Aa-
3 ron primi sacerdotis: ❡ hic Esdras ascendit de Baby
lonia, cùm esset scriba & ingeniosus in lege Moysi,
quæ data est à Domino Deo Israël ᵇdocere & face- ᵇdicere 3.
4 re. ❡ Et dedit ei rex gloriam, quòd inuenisset gra-
tiã in omni dignitate & desiderio in cõspectu eius.
5 ❡ Et ascenderunt simul cum ipso ex filiis Israel, & sa
cerdotibus & Leuitis, & sacris cantoribus templi,
6 & ostiariis, & seruis templi in Ierusalem. ❡ Anno se-
ptimo regnante Artaxerxe, in quinto mense, hic
annus septimus est regni, exeuntes de Babylonia
7 nouilunio quinti mensis, ❡ venerunt Ierosolymam
iuxta præceptum illius secundum prosperitatem iti
8 neris à Domino ipsorum datam eis. ❡ In his enim
Esdras magnam disciplinam obtinebat, ne præter-
mitteret quicquam eorum, quæ essent ex lege Do-
mini & præceptis, & docendo vniuersum Israël om
9 nem iustitiam & iudicium. ❡ Accedentes autem,
qui scribebant scripta Artaxerxis regis tradiderunt
scriptum quod obuenerat ab Artaxerxe rege ad Es-
dram sacerdotem, & lectorem legis Domini, cuius
10 exemplum subiectum est. ❡ REX Artaxerxes Esdræ
11 sacerdoti & lectori legis Domini salutem. ❡ Huma-
nior ego iudicans in beneficiis, præcepi eis qui de-
siderant ex gente Iudæorum sua sponte, & ex sa-
cerdotibus, & Leuitis, qui sunt in regno meo, co-
12 mitari tecum in Ierusalem. ❡ Si qui ergo cupiunt ire
tecum, conueniant, & proficiscantur sicut placuit
13 mihi & septem amicis meis consiliariis, ❡ vt visitent
B ea quæ aguntur secundum Iudæam & Ierusalem,
14 obseruantes sicut habes in lege Domini, ❡ & ferant
munera Domino Deo Israel, quæ voui ego & ami-
ci Ierusalem, & omne aurum & argentum, quod
inuentum fuerit in regione Babyloniæ Domino in
15 Ierusalem cum illo, ❡ quod est donatum pro ipsa gẽ
te in templum Domini eorum quod est in Ierusalẽ:
vt colligatur hoc aurum & argentum ad tauros, &
arietes, & agnos, & hœdos, & quæ his sunt con-
16 gruentia, ❡ vt offerant hostias Domino super alta-
17 re Domini ipsorum quod est in Ierusalem. ❡ Et om-
nia quecunque volueris cum fratribus tuis facere
auro & argento, perfice pro voluntate tua secun-
18 dum præceptum Domini Dei tui: ❡ & sacrosancta
vasa, quæ data sunt tibi ad opera domus Domini
19 Dei tui, quæ est in Ierusalem: ❡ & cætera quæcun-
que tibi subuenerint ad opera templi Dei tui, da-
20 bis de regali gazophilacio: ❡ cùm volueris cum fra-
tribus tuis facere auro & argento, perfice secundũ
21 voluntatem Domini. ❡ Et ego quidem rex Artaxer-
xes præcepi custodibus thesaurorum Syriæ & Phœ-
nicis, vt quæcunque scripserit Esdras sacerdos, &
lector legis Domini, diligenter detur ei vsque ad
22 argenti talenta centum, similiter & auri: ❡ & vsque
ad frumenti modios centum, & vini amphoras cẽ-
tum, & alia quæcunque abundant sine taxatione.
23 ❡ Omnia secundum legem Dei fiant Deo altissimo,
ne fortè exurgat ira in regno regis, & filii, & filio-
24 rum eius. ❡ Vobis autem dicitur, vt omnibus sacer-
dotibus, & Leuitis, & sacris cantoribus, & seruis
25 templi, & scribis templi huius, ❡ nullum tributum,
neque vlla alia indictio irrogetur, nec habeat quis-
26 quam potestatem obiicere eis quicquam. ❡ Tu au-
tem Esdra secundum sapientiam Dei constitue iu-
C dices & arbitros in tota Syria & Phœnice: & om-
27 nes qui legem Dei tui non nouerunt, doce: ❡ vt
quotquot transgressi fuerint legem, diligenter ple
ctantur siue morte, siue cruciatu, siue etiam pecu-
28 niæ mulctatione vel abductione. ❡ Et dixit Esdras scri
ba: Benedictus Deus patrum nostrorum, qui dedit
hanc voluntatem in cor regis, clarificare domum
29 suam, quæ est in Ierusalem, ❡ & me honorificauit in
conspectu regis, & consiliariorum, & amicorum,
30 & purpuratorum eius. ❡ & ego constans animo fa-
ctus sum secũdum opitulationem Domini Dei mei,
& congregaui ex Israël viros, vt simul ascenderent
31 mecum. ❡ ᵃ Et hi sunt præpositi secundum suas pa- ᵃ 1. Esd.8. a.1.
trias, & principatus portionales eorum qui mecum
ascenderunt de Babylonia in regno Artaxerxis.
32 ❡ Et ex filiis Phares, Gersomnus: ex filiis Sie-marith,
Amenus: filiorum Dauid, Acchus filius Scecíliæ:
33 ❡ ex filiis Phares, Zacharias, & cum eo reuersi sunt
34 viri centũ quinquaginta: ❡ ex filiis ductoris Moabil-
lionis Zaraci, & cum ipso viri ducenti quinquagin-
35 ta: ❡ ex filiis Zacheus, Iechonias Zechoeli, & cum
36 ipso viri ducenti quinquaginta: ❡ ex filiis Sala, Maa
37 sias Gotholiæ, & cum ipso viri septuaginta: ❡ ex fi-
liis Saphatiæ, Zarias, Micheli, & cum ipso viri octo-
38 ginta: ❡ ex filiis Iob, Abdias Iecheli, & cum ipso viri
39 ducenti duodecim: ❡ ex filiis Baniæ, Salimoth, fi-
lius Iosaphiæ, & cum ipso viri centum sexaginta:
40 ❡ ex filiis Beer, Zacharias Bebei, & cum ipso viri du
41 centi octo: ❡ ex filiis Ezead, Iohannes, Eccetan, &
42 cum ipso viri centum decem: ❡ ex filiis Adonicam
ipsis postremis, & hæc sunt nomina eorum, Elipha
lam, filius Gebel, & Semeias, & cum ipso viri septua
43 ginta. ❡ Et congregaui eos ad fluuium qui dicitur
Thia, & metati fuimus illic triduo, & recognoui
44 eos. ❡ Et ex filiis sacerdotum, & Leuitarum non In-
45 ueni illic. ❡ Et misi ad Eleazarum, & Ecelon, &
Masman, & Maloban, & Enaathan, & Sameam, &

D Ioribum, Nathan, Enuagam, Zachariam, & Mo-
46 solamum ipsos doctores & peritos: ❡ & dixi eis vt
venirent ad Loddeum, qui erat apud locum gazo-
47 phylacij. ❡ Et mandaui eis vt dicerent Loddeo, &
fratribus eius, & illis qui erant in gazophylacio, vt
mitterent nobis eos qui sacerdotio fungerentur in
48 domo Domini Dei nostri: ❡ & adduxerunt nobis se
cundùm manum validam Domini Dei nostri viros
peritos: ex filijs Moholi, filij Leui, filij Israël, Se-
bebiam, & filios & fratres, qui erant decem & octo:
49 ❡ Asbiam, & Amin ex filijs filiorum Chananæi, &
50 & filij eorum viri viginti. ❡ Et ex his qui templo ser-
uiebant, quos dedit Dauid, & ipsi principes ad ope
rationem Leuitis templo seruientium ducenti vi-
ginti. Omnia nomina significata sunt in scripturis.
51 ❡ Et voui illic ieiunium iuuenibus in conspectu Dei,
vt quærerem ab eo bonum iter nobis, & qui nobis-
cum erant, & filijs, & pecoribus propter insidias.
52 ❡ Erubui enim petere à rege pedites & equites in co
miratu, tutelæ gratia contra aduersarios nostros.
53 ❡ Diximus enim regi, quoniam virtus Domini erit
54 cum eis qui inquirunt eum in omni affectu. ❡ Et ite-
rum deprecati sumus Dominum Deum nostrum se-
cundum hæc: quem & propitium habuimus, & cō-
55 potes facti sumus Deo nostro. ❡ Et separaui ex ple-
bis præpositis, & sacerdotibus templi viros duode-
cim, & Sedebiam, & Asannam, & cum eis ex fratri-
56 bus eorum viros decem, ❡ & appendi eis aurum &
argentum & vasa sacerdotalia domus Dei nostri,
quæ donauerat rex, & consiliarij eius, & principes,
57 & omnis Israël. ❡ Et cùm appendissem, tradidi argen
E ti talenta centum quinquaginta, & vasa argentea ta
58 lentorum centum, & auri talenta centum, ❡ & vaso-
rum aureorum septies viginti, & vasa ærea de bono
æramento splendentia, duodecim, auri speciem red
59 dentia: ❡ & dixi eis: Et vos sancti estis Domino, &
vasa sunt sancta, & aurum, & argentū votum est Do-
60 mino Deo patrum nostrorum. ❡ Vigilate & custo-
dite, donec tradatis ex plebis præpositis, & sacer-
dotibus, & Leuitis, & principibus ciuitatum Israël
in Ierusalem, in pastophorio domus Dei nostri.
61 ❡ Et hi qui susceperunt sacerdotes & Leuitæ aurum
& argentum & vasa, intulerunt in Ierusalem in tem-
62 plum Domini. ❡ Et promouimus à fluuio Thia die
duodecima mensis primi, vsquequò introiuimus in
63 Ierusalem. ❡ E cùm factus fuisset tertius dies, quar-
ta autem die ponderatum aurum, & argentum tra-
ditum est in domo Domini Dei nostri, Marimoth
64 filio Iori sacerdoti: ❡ & cum ipso erat Eleazar filius
Phinees: & erant cum ipsis Iosadus filius Iesu, & Me
dias, & Banni filius Leuitæ ad numerum, & ad pon-
65 dus vniuersa. ❡ Et scriptum est pondus ipsorum ea-
66 dem hora. ❡ Qui autem venerunt ex captiuitate, ob-
tulerunt sacrificiū Domino Deo Israël, tauros duo-
67 decim pro omni Israel, arietes octoginta sex, ❡ agnos
septuagintaduos, hircos pro peccato duodecim, &
pro salute vaccas duodecim, omnia in sacrificium
68 Domini. ❡ Et relegerunt præcepta regis regalibus
dispensatoribus, & subregulis Cœlesyriæ, & Phœni
cis: & honorificauerunt gentem, & templum Domi
69 ni. ❡ Et consummatis his, accesserunt ad me præposi
ti, dicentes:] Nō segregauerunt genus Israël, & prin 1. Esd. 9. a. 1.
70 cipes & sacerdotes, & Leuitę, ❡ & alienigenæ gentes
F & nationes terræ immunditias suas à Chananęis, &
Hethæis, & Pherezæis, & Iebuzæis, & Moabitis, &
71 Aegyptijs & Idumæis. ❡ coniuncti enim sunt filiabus
eorum & ipsi, & filij eorum: & mistum est semen san
ctum alienigenis gentibus terræ: & participes erant
præpositi, & magistratus iniquitatis eius ab initio
72 ipsius regni. ❡ Et mox vt audiui ista, conscidi vestimē
ta & sacram tunicam: & lacerans capillos capitis, &
73 barbam, sedi dolens & mœstus. ❡ Et conuenerunt
quotquot tunc mouebantur in verbo Domini Dei
Israël, ad me lugētem super iniquitatem istam, & se
74 debam tristis vsque ad sacrificium vespertinum. ❡ Et
consurgens à ieiunio, conscissa habens vestimēta &
sacram tunicam, ingeniculans, & extendens manus
75 ad Dominum, ❡ dicebam: Domine confusus sum, &
76 reueritus sum ante faciem tuam. ❡ Peccata enim no
stra multiplicata sunt super capita nostra, & iniqui-
77 tates nostræ exaltatæ sunt vsq; ad cœlum. ❡ Quoniā
à temporibus patrum nostrorum sumus in magno
78 peccato vsque ad diem hunc. ❡ Et propter peccata
nostra, & patrum nostrorum sumus traditi cum fra-
tribus nostris, & cum sacerdotibus nostris, regibus
terræ in gladium & captiuitatem, & deprædationē
79 cum confusione vsque in hodiernum diem. ❡ Et nūc
quantum est hoc quod contigit nobis misericordia
abs te Domine Deus, & relinque nobis radicem, &
80 nomen in locum sanctificationis tuæ. ❡ detegere lu-
minare nostrum in domo Domini Dei nostri, dare
81 nobis cibum in omni tempore seruitutis nostræ. ❡ Et
cùm seruiremus, non fuimus derelicti à Domino
Deo nostro: sed constituit nos in gratia, ponens no
82 bis reges Persarum dare cibum, ❡ & clarificare tem-
plum Domini Dei nostri, & ædificare deserta Sion,
83 dare nobis stabilitatem in Iudæa & Ierusalem. ❡ Et
G nunc quid dicimus Domine habentes hæc? Trans-
gressi enim sumus præcepta tua, quæ dedisti in ma-
84 nus puerorum tuorum prophetarum, ❡ dicens: Quo
niam terra, in quam introitis possidere hæreditatē
eius, terra polluta est coinquinationibus alienige-
narum terræ, & immunditiæ illorum repleuerunt eā
85 totam immunditia sua. ❡ Et nunc filias vestras non
coniungetis filijs eorum, & filias eorum non acci-
86 pietis filijs vestris, ❡ & non inquiretis pacem habe-
re cum illis omni tempore, vt inualescentes man-
ducetis optima terrę, & hęreditatem distribuatis fi-
87 lijs vestris vsque in æuum. ❡ Et quę cōtingunt nobis,
omnia fiūt propter opera nostra maligna, & magna
88 peccata nostra. ❡ Et dedisti nobis talem radicem, &
rursum reuersi sumus transgredi legitima tua, vt cō
misceremur immunditię alienigenarum gētium ter
89 ræ huius. ❡ Nónne irasceris nobis perdere nos, quo-
adusque non relinquatur radix & nomen nostrum?
90 ❡ Domine Deus Israël verax es. Derelicta est enim
91 radix vsq; in hodiernum diem. ❡ Ecce, nunc sumus
in conspectu tuo in iniquitatibus nostris. Non est
92 enim adhuc stare ante te in his. ❡ Et cùm adorando 1. Esd. 10. a. 1.
confiteretur Esdras flens, humi prostratus ante tem
plum, congregati sunt ante eum ex Ierusalem turba
magna valde, viri, & mulieres, & iuuenes, & iuuencu
93 lę. Fletus enim erat magnus in ipsa multitudine. ❡ Et
cùm clamasset, Iechonias Ieheli ex filijs Israël, dixit
Esdrę: Nos in Dominum peccauimus, quod colloca
uimus nobis in matrimonium mulieres alienigenas
94 ex gentibus terrę. Et nunc es super omnem Israël.
In his ergo sit iusiurādùm à Domino expellere om-
nes vxores nostras quę ex alienigenis sunt cum filijs
95 earum. ❡ Sicut tibi decretum est à maioribus secun-
96 dùm legem Domini exurgens explica. ❡ Ad te enim
spectat negocium, & nos tecum sumus: viriliter fac.

97 ¶ Et exurgens Eſdras adiurauit principes ſacerdo-
tum, & Leuitas, & omnem Iſraël facere ſecundum
hæc, & iurauerunt.

CAPVT IX.

1. Eſd. 10. 2. 6.

1 ET exurgens Eſdras ab ante atrium templi,
A abijt in paſtophorium Ionathę filij Naſa-
2 bi, ¶ & hoſpitatus illic non guſtauit panē,
nec aquam bibit ſuper iniquitatem multi
3 tudinis. ¶ Et facta eſt prædicatio in omni Iudæa, &
in Ieruſalem omnibus qui erant ex captiuitate in Ie
4 ruſalem congregati, ¶ vt quicunque non occurrerit
biduo, vel triduo diei ſecundùm iudicium aſſiden-
tium ſeniorum, tollerentur facultates ſuæ, & ipſe a-
5 lienus iudicaretur à multitudine captiuitatis. ¶ Et
congregati ſunt omnes qui erant ex tribu Iuda, &
Ben-iamin in tribus diebus in Ieruſalem. hic menſis
6 eſt nonus, dies menſis viceſimus. ¶ Et ſedit omnis
multitudo in area templi trementes, propter hye-
7 men præſentem. ¶ Et exurgens Eſdras, dixit illis:
Vos iniquè feciſtis collocantes vobis in matrimo-
nium vxores alienigenas, vt adderetis ad peccata
8 Iſrael. ¶ Et nunc date confeſſionem, & magnificen-
B tiam Domino Deo patrum noſtrorum: ¶ & perfici-
9 te voluntatem ipſius, & diſcedite à gentibus terræ
10 & ab vxoribus alienigenis. ¶ Et clamauit omnis mul
titudo, & dixerunt voce magna: Sicut dixiſti, facie-
11 mus. ¶ Sed quoniam multitudo magna eſt, & tēpus
hybernum, & nō poſſumus inſubſidiati ſtare: & hoc
opus nō eſt nobis vnius diei, neque bidui: multùm
12 enim in his peccauimus. ¶ ſtent præpoſiti multitudi
nis, & omnes qui nobiſcum inhabitant, & quotquot
13 habent vxores apud ſe alienigenas, ¶ & aſſiſtant ac-
cepto tempore ex omni loco presbyteri, & iudices,
14 vſquequo ſoluant iram Domini negocij huius. ¶ Io-
nathas autem filius Ezeli, & Ozias Thecam ſuſcepe
runt ſecundùm hæc: & Boſoramus, & Leuis, & Sab-
15 bathæus ſimul cooperati ſunt cum illis. ¶ Et ſtete-
runt ſecundùm hæc omnia vniuerſi qui erant ex ca-
16 ptiuitate. ¶ Et elegit ſibi viros Eſdras ſacerdos prin
C cipes magnos de patribus eorum ſecundum nomi-
na: & conſederunt nouilunio menſis decimi exami
17 nare negocium iſtud. ¶ Et determinatum eſt de vi-
ris qui habebant vxores alienigenas, vſque ad neo-
18 meniam primi menſis: ¶ & inuenti ſunt ex ſacerdo-
tibus permiſti qui habebant alienigenas vxores.
19 ¶ Ex filijs Ieſu filij Ioſedec, & fratribus eius: Maſeas,
20 & Eliozerus, & Ioribus, & Ioadeus, ¶ & iniecerunt
manus vt expellerent vxores ſuas: & ad litandum in
21 exorationem, arietem pro ignorantia ſua. ¶ & ex fi-
lijs Semmeri: Maſeas & Eſſes & Ieelech, Azarias.
22 ¶ & ex filijs Foſere: Limoſias, Hiſmaenis, & Natba-
23 nee, Iuſſio, Reddus, & Thalſas. ¶ & ex Leuitis: Io-
rabdus, & Semeis, & Colnis, & Calitas, & Facteas,
24 & Coluas, & Elionas. ¶ & ex ſacris cantoribus: Elia-
25 ſib, Zaccarus. ¶ & ex oſtiarijs: Salumus, & Tolba-
26 nes. ¶ & ex Iſraël: ex filijs Foro, Ozi, & Remias, &
D Geddias, & Melchias, & Michelus, Eleazarus, &
27 Iammebias & Bannas. ¶ & ex filijs Iolaman: Cha-
mas, & Zacharias. & Iezrelus, & Ioddius, & Eri-
28 moth, & Helias. ¶ & ex filijs Zatboim: Eliadas & Lia
ſumus, Zochias, & Iarimoth, & Zabdis, & Tebe-
29 dias. ¶ & ex filijs Zebes: Iohannes, & Amanias, &
30 Zabdias, & Emeus, ¶ & ex filijs Banni: Olamus &
Maluchus & Ieddeus & Iaſub & Azabus & Ieri-
31 moth. ¶ & ex filijs Addin: Naathus & Mooſias &
Caleus, & Raanas, Maaſeas, Mathathias, & Beſe-
32 leel & Bonnus & Manaſſes. ¶ & ex filijs Nuaē: No-
neas & Afeas & Malchias & Sameas & Simō, Ben-
33 iamin & Malchus & Marras. ¶ & ex filijs Aſom
Carianeus, Mathathias & Bannus & Eliphalach &
34 Manaſſes, & Semei. ¶ & ex filijs Banni: Ieremias &
Moadias & Abramus & Iohel & Baneas & Pelias &
Ionas & Marimoth & Eliaſib & Mathaneus & Elia-
ſis & Orizas & Dielus & Semedius, & Zambris & Io
35 ſephus. ¶ & ex filijs Nobei: Idelus & Mathathias &
E Sabadus, & Zecheda, Sedmi, & Ieſſei, Baneas. ¶ om
36 nes iſti coniunxerunt ſibi vxores alienigenas, & di-
37 miſerunt eas cum filijs. ¶ Et inhabitauerunt ſacer-
dotes & Leuitæ: & qui erant ex Iſraël in Ieruſalem,
& in tota vna regione, nouilunio menſis ſeptimi.
38 Et erant filij Iſraël in commorationibus ſuis. ¶ Et
cōgregata eſt omnis multitudo ſimul in aream quæ
39 eſt ab oriente portæ ſacræ: ¶ & dixerunt Eſdræ pon-
tifici & lectori, vt afferret legem Moyſi, quæ tradi-
40 ta eſt à Domino Deo Iſraël. ¶ Et attulit Eſdras pon
tifex legem omni multitudini eorum, à viro vſque
ad mulierem, & omnibus ſacerdotibus audire legē
41 nouilunio menſis ſeptimi. ¶ Et legebat in area, quę
F eſt ante ſacram portam templi, à prima luce vſque
ad veſperam coram viris & mulieribus. Et dederūt
42 omnes ſenſum ad legem. ¶ Et ſtetit Eſdras ſacerdos
& lector legis ſuper ligneum tribunal quod fabrica
43 tum erat. ¶ Et ſteterunt ad eum Mathathias, & Sa-
mus, Ananias, Azarias, Vrias, Ezechias, & Balſa-
44 mus ad dextram: ¶ & ad ſiniſtram, Faldeus, Miſael,
Malachias, Abuſtas, Sabus, Nabadias, & Zacha-
45 rias. ¶ Et aſſumpſit Eſdras librum coram omni mul-
titudine: præſidebat enim in gloria in conſpectu
46 omnium. ¶ Et cùm abſoluiſſet legem, omnes erecti
ſteterunt, & benedixit Eſdras Dominum Deum al-
47 tiſſimum, Deum Sabaoth omnipotentem. ¶ Et re-
ſpondit omnis populus: Amen. Et eleuatis ſurſum
manibus procidentes in terram, adorauerunt Do-
48 minum. ¶ Ieſus & Banaeus & Sarebias & Iaddimus,
& Accubus, & Sabbathæus, & Calithes, & Azarias,
49 & Ioradus, & Ananias, & Philias Leuitæ: ¶ qui do-
cebant legem Domini, & in multitudine legebant
legem Domini, & pręferebant ſinguli eos, qui intel-
50 ligebant lectionem. ¶ Et dixit Atharathes Eſdrę pō-
G tifici, & lectori, & Leuitis, qui docebant multitudi-
51 nem, ¶ dicens: Dies hic ſanctus eſt Domino. Et om
52 nes flebāt, cùm audiſſent legem. ¶ Et dixit Eſdras: -8.
Digreſſi ergo manducate pinguiſſima quęque, &
bibite dulciſſima quęque, & mittite munera his qui
53 non habent. ¶ Sanctus enim eſt hic dies Domini, &
nolite mœſti eſſe: Dominus enim clarificabit vos.
54 ¶ Et Leuitę denunciabant in publico omnibus, di-
55 centes: Dies hic ſanctus eſt, nolite mœſti eſſe. ¶ Et
abierunt omnes manducare, & bibere, & dare mu-
nera his qui non habebant, vt epularentur. Ma-
gnificè enim ſunt exaltati verbis quibus edocti ſunt.
56 ¶ Et congregati ſunt vniuerſi in Ieruſalem celebra-
re lętitiam, ſecundùm teſtamentum Domini Dei
Iſraël.

Nehemiæ, qui Tertius Eſdræ dicitur, finis.

LIBER QVARTVS ESDRAE.

CAPVT PRIMVM.

1 Iber Esdræ prophetæ secũ
A dus, filij Sarei, filij Aza-
rei, filij Helciæ, filij Sada-
niæ, filij Sadoch, filij A-
2 chitob, ¶ filij Achiæ, filij
Phinees, filij Heli, filij A-
meriæ, filij Asiel, filij Mari
moth, filij Arna, filij Ozię,
filij Borith, filij Abisei, filij
3 Eleazar, ¶ filij Aaron ex tri
bu Leui: qui fuit captiuus in regione Medorum, in
4 regno Artaxerxis regis Persarum. ¶ Et factum est
5 verbum Domini ad me, dicens: ¶ Vade, & nuncia
populo meo facinora ipsorum, & filijs eorum ini-
quitates, quas in me admiserunt, vt nuncient filijs
6 filiorum: ¶ quia peccata parentum ipsorum in illis
creuerunt. Obliti enim mei sacrificauerunt dijs alie
7 nis. ¶ Nónne ego eduxi eos de terra Aegypti, de
domo seruitutis? Ipsi autem irritauerunt me, & con
8 silia mea spreuerunt. ¶ Tu autem excute comam ca
pitis tui, & proijce omnia mala super illos: quoniã
non obedierunt legi meæ. Populus autem est indi-
9 sciplinatus. ¶ Vsquequo eos substinebo, quibus tan
10 ta beneficia contuli? ¶ Reges multos propter eos
B subuerti: Pharaonem cum pueris suis & omnem
11 exercitum eius percussi: ¶ Omnes gentes à facie eo-
rũ perdidi, & in Oriente prouinciarum duarum po
pulos Tyri & Sidonis dissipaui, & omnes aduersa-
12 rios eorum interfeci. ¶ Tu verò loquere ad eos, di-
13 cens: Hæc dicit Dominus: ¶ Nempe ego vos per ma
re transmeaui, & plateas vobis initio munitas ex-
hibui: ducem vobis dedi Moysen, & Aaron sacer-
14 dotem: ¶ lucem vobis per columnam ignis præstiti,
& magna mirabilia feci in vobis: vos autẽ mei obli-
15 ti estis, dicit Dominus. ¶ Hæc dicit Dominus omni-
potens: Coturnix vobis in signo fuit, castra vobis
16 ad tutelam dedi, & illic murmurastis: ¶ & non tri-
umphastis in nomine meo de perditione inimico-
rum vestrorum, sed adhuc nunc vsque murmura-
17 stis. ¶ Vbi sunt beneficia, quæ præstiti vobis? Nón-
ne in deserto cùm esurietis, proclamastis ad me,
18 ¶ dicentes: Vt quid nos in desertum istud adduxi-
sti interficere nos. melius nobis fuerat seruire Ae-
19 gyptijs, quàm mori in deserto hoc? ¶ Ego dolui ge-
mitus vestros, & dedi vobis manna in escam. Pa-
20 nem angelorum manducastis. ¶ Nònne cùm sitire- Sap. 16. c. 20.
tis, petram excidi, & fluxerunt aquæ in saturitate? Num. 20. c. 11.
21 Propter æstus folijs arborum vos texi. ¶ Diuisi vo-
C bis terras pingues: Chananæos, & Pherezæos, & [?]a 5. a. 4.
Philisthæos à facie vestra proieci: quid faciam vo- Exo. 15.
22 bis adhuc? dicit Dominus: ¶ Hæc dicit Dominus [?] 25.
omnipotens: In deserto cùm essetis in flumine A-
morrhæo sitientes, & blasphemantes nomen meũ,
23 ¶ non ignem vobis pro blasphemijs dedi, sed mit-
24 tens lignum in aquam, dulce feci flumen. ¶ Quid ti- Exo. 32. b. 8.
bi faciam Iacob? Noluisti obedire Iuda. Transfe-
ram me ad alias gentes, & dabo eis nomen meum
25 vt custodiant legitima mea. ¶ Quoniam me dereli-
quistis, & ego vos derelinquam. Petentibus vobis
26 à me misericordiam, non miserebor. ¶ Quando in- Esai. 1. d. 15.
uocabitis me, ego non exaudiam vos. Maculastis
enim manus vestras sanguine, & pedes vestri impi-
27 gri sunt ad committenda homicidia. ¶ Nõ quasi me
28 dereliquistis, sed vosipsos dicit Dominus. ¶ Hæc di-
cit Dominus omnipotens: Nónne ego vos rogaui,
vt pater filios, & vt mater filias, & vt nutrix paruu-
29 los suos, ¶ vt essetis mihi in populum, & ego vobis
in Deum: & vos mihi in filios, & ego vobis in pa-
30 trẽ? ¶ Ita vos collegi, vt gallina pullos suos sub alas
D suas. Modò autem quid faciã vobis? Proijciam vos Mat. 23. d. 37.
31 à facie mea. ¶ Oblationem cùm mihi attuleritis, a- Esa. 66. a. 5
uertam faciem meam à vobis. Dies enim festos ve-
stros, & neomenias & circuncisiones repudiaui.
32 ¶ Ego misi pueros meos prophetas ad vos, quos ac-
ceptos interfecistis, & laniastis corpora eorum,
33 quorum sanguinẽ exquiram, dicit Dominus. ¶ Hæc
dicit Dominus omnipotens: Domus vestra deser-
34 ta est. Proijciam vos sicut ventus stipulam, ¶ & filij
procreationem non facient: quoniam mandatum
meum neglexerunt, & quod malum est coram me,
35 fecerunt. ¶ Tradam domos vestras populo venien-
ti, qui me non audientes credunt: quibus signa non
36 ostendi, facient quæ præcepi. ¶ Prophetam non vi-
37 derunt & memorabuntur iniquitatum eorum. ¶ Te
stor populi venientis gratiam, cuius paruuli exul-
tant cum lætitia, me non videntes oculis carnibus,
38 sed spiritu credentes quæ dixi. ¶ Et nunc frater aspi
ce, quæ gloria: & vide populum venientem ab O-
39 riente, ¶ quibus dabo ducatum Abraham, Isaac, &
Iacob, & Osee, & Amos, & Michææ, & Ioel, & Ab-
40 diæ, & Ionæ, ¶ & Naum, & Habacuc, Sophoniæ, Mala. 3. a. 1.
Aggæi, Zachariæ, & Malachiæ, qui & angelus Do-
mini vocatus est.

CAPVT II.

1 Aec dicit Dominus: Ego eduxi populum
A istum de seruitute, quibus mandata de-
di per pueros meos prophetas, quos au
dire noluerunt, sed irrita fecerunt mea
2 consilia. ¶ Mater quæ eos generauit, dicit illis: Ite
3 filij, quia ego vidua sum & derelicta. ¶ Educaui vos
cum lætitia, & amisi vos cum luctu & tristitia, quo-
niam peccastis coram Domino Deo vestro, & quod

4 malum est coram eo, fecistis. ¶ Modò aut quid fa-
ciam vobis? Ego vidua sum & derelicta. Ite filij, &
5 petite à Domino misericordiam. ¶ Ego autem te pa
ter testem inuoco super matrem filiorũ, qui nolue-
6 runt testamentum meum seruare, ¶ vt des eis confu
sionem, & matrem eorum in direptionem, ne gene-
7 ratio eorum fiat. ¶ Dispergantur in gentes nomina
eorum, deleantur à terra: quoniam spreuerũt sacra-
Ge.19.a.1 8 mentum meum. ¶ Væ tibi Assur, qui abscondis ini-
quos penes te. Gens mala, memorare quid fecerim
9 Sodomæ & Gomorrhæ, ¶ quorum terra iacet in pi-
ceis glebis & aggeribus cinerum. sic dabo eos, qui
10 non audierunt, dicit Dominus omnipotens. ¶ Hæc
dicit Dominus ad Esdrã: Nuncia populo meo quo-
niam dabo eis regnum Ierusalem, quod daturus erã
11 Israel. ¶ Et sumam mihi gloriam illorum, & dabo eis
12 tabernacula æterna, quæ præparaueram illis. ¶ Li-
B gnum vitæ erit illis in odorem vnguenti, & non la-
13 borabunt neq; fatigabuntur. ¶ Ite, & accipietis. Ro-
gate vobis dies paucos, vt immorentur. Iam paratũ
14 est vobis regnum: vigilate. ¶ Testare cœlum & terrã.
Contriui enim malum & creaui bonum, quia viuo
15 ego dicit Dominus. ¶ Mater amplectere filios tuos,
educa illos cum lætitia. Sicut columba confirma pe
16 des eorũ: quoniam te elegi, dicit Dominus. ¶ Et re-
suscitabo mortuos de locis suis, & de monumentis
educam illos, quoniam cognoui nomen meũ in If-
17 raël. ¶ Noli timere mater filiorum, quoniã te elegi,
18 dicit Dominus. ¶ Mittam tibi adiutorium pueros
meos, Isaiam & Ieremiam, ad quorum consiliũ san-
ctificaui, & paraui tibi arbores duodecim grauatas
Exo.15.d. 11. 19 varijs fluctibus, ¶ & totidem fontes fluentes lac &
mel: & montes immensos septem, habentes rosam
20 & lilium, in quibus gaudio implebo filios tuos. ¶ Vi
duam iustifica, pupillo iudica, egenti da, orphanum
21 tuere, nudum vesti, ¶ confractum & debilem cura,
claudum irridere noli, tutare mãcum, & cœcum ad
Tob. 1. d. 12. 22 visionem claritatis meæ admitte. ¶ Senem & iuuenẽ
23 intra muros tuos serua: ¶ mortuos vbi inueneris, si-
gnans commenda sepulchro, & dabo tibi primã ses
24 sionem in resurrectione mea. ¶ Pausa & quiesce po
25 pulus meus, quia veniet requies tua. ¶ Nutrix bona
26 nutri filios tuos, cõfirma pedes eorũ. ¶ Seruos quos
tibi dedi, nemo ex eis interiet: eos ego enim requi-
27 ram de numero tuo. ¶ Noli fatigari. Cùm enim vene
C rit dies pressuræ & angustiæ, alij plorabunt & tristes
28 erunt: tu autem hilaris & copiosa eris. ¶ Zelabunt
gentes, & nil aduersus te poterunt, dicit Dominus:
29 ¶ Manus meę tegent te, ne filij tui gehennã videant.
30 ¶ Iucũdare mater cum filiis tuis, quia ego te eripiã,
31 dicit Dominus. ¶ Filios tuos dormientes memora-
re, quoniam ego eos educam de lateribus terræ, &
misericordiam cum illis faciam: quoniã misericors
32 sum, dicit Dominus omnipotens. ¶ Amplectere na-
tos tuos vsque dum venio, & præstẽ illis misericor
diam: quoniam exuberant fontes mei & gratia mea
33 non deficiet. ¶ Ego Esdras præceptum accepi à Do-
mino in monte Oreb, vt irem ad Israël: ad quos cùm
venirem, reprobauerunt me, & respuerunt manda-
34 tum Dñi. ¶ Ideoq; vobis dicu gentes, quæ auditis &
intelligitis: Expectate pastorẽ vestrum, requiẽ ęter-
nitatis dabit vobis: quoniam in proximo est ille qui
35 in fine seculi adueniet. ¶ Parati estote ad pręmia re-
gni, quia lux perpetua lucebit vobis per æternitatẽ
36 tẽporis. ¶ Fugite vmbrã seculi huius: accipite iucun-
ditatem gloriæ vestræ. Ego testor palàm Saluatorẽ
37 meum. ¶ Commendatum donum accipite, & iucun
D damini, gratias agẽtes ei qui vos ad cœlestia regna
38 vocauit. ¶ Surgite, & state, & uidete numerũ signa-
39 torum in conuiuio Domini. ¶ Qui se de vmbra secu
li transtulerunt, splendidas tunicas à Domino acce
40 perunt. ¶ Recipe Sion numerum tuum, & conclude
41 candidatos tuos qui legem Dñi compleuerunt. ¶ Fi
liorum tuorum quos optabas, plenus est numerus.
Roga imperium Dñi vt sanctificetur populus tuus
42 qui vocatus est ab initio. ¶ Ego Esdras vidi in mõte Apoc.7.c 9.
Sion turbam magnam, quam numerare non potui,
43 & omnes canticis collaudabant Dominum. ¶ Et in
medio eorum erat iuuenis statura celsus, eminen-
tior omnibus illis: & singulis eorum capitibus impo
nebat coronas, & magis exaltabatur: Ego autem mi
44 raculo tenebar. ¶ Tunc interrogaui angelũ, & dixi:
45 Qui sunt hi Dñe? ¶ Qui rñdens dixit mihi: Hi sunt
qui mortalem tunicam deposuerunt, & immortalẽ
sumpserunt, & cõfessi sunt nomen Dei. Modò coro-
46 nantur, & accipiũt palmas. ¶ Et dixi angelo: Ille iuue
nis quis est, qui eis coronas imponit, & palmas in
47 manus tradit? ¶ Et rñdens, dixit mihi: Ipse est filius
Dei: quem in seculo confessi sunt: ego autẽ magnifi-
care eos cœpi, qui fortiter pro nomine Dñi stete-
48 runt. ¶ Tũc dixit mihi angelus: Vade, annũcia popu
lo meo, qualia & quanta mirabilia Dñi Dei vidisti.

CAPVT III.

1 ANno tricesimo ruinæ ciuitatis, eram in
A Babylone, & conturbatus sum super cu-
biculo meo recumbens, & cogitationes
2 meæ ascendebant super cor meũ: ¶ quo-
niam vidi desertionem Sion & abundantiam eorũ
3 qui habitant in Babylone: ¶ & ventilatus est spiritus
meus valde, & cœpi loqui ad Altissimũ verba timo-
4 rata, & dixi: ¶ O dominator Domine, tu dixisti ab
initio, quando plantasti terram, & hoc solus, & im-
5 perasti populo, ¶ & dedisti Adam corpus mortuũ: Gen.2.a.5
sed & ipsum figmentum manuum tuarum erat, &
insufflasti in eum spiritum vitæ, & factus est viuens
6 coram te: ¶ & induxisti eum in paradiso, quem plã-
7 tauerat dextera tua, antequàm terra aduẽtaret. ¶ Et
huic mandasti diligere viam tuam, & præteriuit eã,
& statim instituisti in eo mortem, & in nationibus cum 3.
eius, & natæ sunt gentes, & tribus, & populi, & co-
8 gnationes quarum non est numerus. ¶ Et ambulauit
vnaquæque gens in voluntate sua & mira agebãt co Gen. .a 2.
9 ram te, & spernebant præcepta tua. ¶ Iterum autem
B in tempore induxisti diluuium super inhabitantes Gen. .b 10.
10 seculũ, & perdidisti eos. ¶ Et factum est in vnoquoq;
11 eorum sicut Adæ mori, sic his diluuium. ¶ Dereli- 1.Pet.3.d. 20.
quisti autem vnum ex his, Noë cum domo sua, &
12 ex eo iusti omnes. ¶ Et factum est cùm cœpissent
multiplicari, qui habitabant super terram, & mul-
tiplicauerunt filios & populos & gentes multas: &
cœperunt iteratò impietatem facere plus quàm
13 priores: ¶ Et factum est, cùm iniquitatem facerent
coram te, elegisti tibi virum ex his, cui nomen erat Gen.12.a 2.
14 Abraham. ¶ Et dilexisti eum, & demonstrasti ei soli
15 voluntatem tuam: ¶ & disposuisti ei testamentum
ęternum, & dixisti ei, vt non vnquam derelinqueres
semen eius. Et dedisti ei Isaac, & Isaac dedisti Iacob Gen.21 a 2.
16 & Esau. ¶ Et segregasti tibi Iacob, Esau autem sepa-
rasti. Et factus est Iacob in multitudine magna. Ro.9.b.7
17 ¶ Et factum est cùm educeres semen eius ex Aegy- Gen.25 d 25.
18 pto, adduxisti super montem Sina. ¶ Et inclinasti

V coelos,

Exod. 19. 11. coelos,& statuisti terram, & commouisti orbem: &
19 tremere fecisti abyssos,& conturbasti seculum, ¶ &
De. 4. b. 10. C transiit gloria tua portas quatuor ignis & terræmo
tus,& spiritus,& gelu,vt dares semini Iacob legem,
20 & generationi Israël diligentiam. ¶ Et non abstuli-
sti ab eis cor malignum,vt faceret lex tua io eis fru-
21 ctum. ¶ Cor ęnim malignum baiulãs primus Adam
transgressus & victus est,sed & omnes qui de eo na-
22 ti sunt. ¶ Et facta ęst permanens infirmitas & lex cũ
corde populi, cum malignitate radicis: & discessit
23 quod bonum est,& mansit malignum. ¶ Et transie-
runt tempora,& finiti sunt anni: & suscitasti tibi ser
24 uum nomine Dauid, ¶ & dixisti ei ædificare ciuita-
tem nominis tui, & offerre tibi in eadẽ thus & obla
25 tiones. ¶ Et factũ est hoc annis multis,& dereliquę-
26 runt qui habitabant ciuitatem ¶ in omnibus facien
tes sicut fecit Adam & omnes generationes eius:
27 vtebantur enim & ipsi corde maligno. ¶ Et tradidi-
sti ciuitatem tuam in manibus inimicorum tuorũ.
Iere. 10. d. 25. 28 ¶ Nunquid meliora faciunt qui habitant Babylonẽ?
29 Et propter hoc dominabitur Sion? ¶ Factum est cũ
D venissem huc, & vidissem impietates quarum nõ est
numerus: & delinquentes multos vidit anima mea
30 hoc tricesimo anno,& excessit cor męum: ¶ quoniã
vidi quomodo sustines eos peccantes, & pepercisti
impiè agentibus,& perdidisti populum tuum,& cõ
31 seruasti inimicos tuos, & non significasti. ¶ Nihil
memini quomodo debeat derelinqui via hęc. Nun
32 quid meliora facit Babylon quàm Sion? ¶ aut alia
gens cognouit te præter Israël? aut quæ tribus credi
33 derunt testamentis tuis,sicut Iacob? ¶ Quarũ mer-
ces non comparuit,neque labor fructificauit. Per-
transiens enim pertransiui in gentibus, & vidi abun
dantes eas, & non memorantes mandatuorũ tuo-
34 rum. ¶ Nunc ergo põdera in statéra nostras iniqui-
tates,& eorum qui habitant in seculo: & non inue-
35 nietur noioen tuum,nisi in Israël. ¶ Aut quando nõ
peccauerunt in conspectu tuo, qui habitant terrã?
36 aut quæ gens sic obseruauit mandata tua? ¶ Hos
quidem per nomina inuenies seruasse mandata
tua,gentes autem non inuenies.

CAPVT IIII.

1 T respondit ad me angelus qui missus
A est ad me, cui nomen Vriel, ¶ & dixit
2 mihi: Excedens excessit cor tuum in secu
lo hoc, & comprehendere cogitas viam
3 Altissimi: ¶ Et dixi: Ita Domine meus. Et respondit
mihi & dixit: Tres vias missus sum ostendere tibi,
4 & tres similitudines proponere coram te: ¶ de qui-
bus mihi si renunciaueris vnam ex his, & ego tibi
demõstrabo viam quam desideras videre, & doce-
5 bo te,vnde sit cor malignum. ¶ Et dixi: Loquere Do
mine meus. Et dixit ad me: Vade, pondera mihi
ignis pondus, aut mensura mihi flatum venti, aut
6 reuoca mihi diem quæ præteriit. ¶ Et respondi & di
xi: Quis natorum poterit facere, vt me interroges
7 de his? Et dixit ad me: Si essem interrogans te, di-
cens, Quantæ habitationes sunt io corde maris, aut
quãtæ venæ sunt in principio abyssi, aut quãtę venæ
sunt super firmamentũ, aut qui sunt exitus paradisi:
8 ¶ diceres mihi fortassis. In abyssum non descendi,
neq; in infernum adhuc, neque in coelum vnquam
9 ascendi. ¶ nunc autem non interrogaui te, nisi de
igne,& vento,& die,per quem transisti, & à quibus
separari nou potes: & non respondisti mihi de eis.
10 ¶ Et dixit mihi: Tu quæ tua sunt, tecum coadolescẽ-
11 tia, non potes cognoscere: ¶ & quomodo poterit
vas tuum capere Altissimi viam,& iam exterius cor
rupto seculo intelligere corruptionem euidentem
12 in facie mea? ¶ Et dixi illi: Melius erat nos non esse,
quàm adhuc viuentes uiuere io impietatibus, & pa
13 ti,& non intelligere de qua re. ¶ Et respõdit ad me, Iud. 9. b. 8
& dixit: Proficiscẽs profectus sum ad syluam ligno- 2. Par. 25. c. 18.
rum campi,& cogitauerunt cogitationem, & dixe-
14 runt: ¶ Venite & eamus, & faciamus ad mare bel-
lum, vt recedat corã nobis, & faciamus nobis alias
15 syluas. ¶ Et similiter fluctus maris & ipsi cogitaue-
B runt cogitationem & dixerunt: Venite ascendẽtes,
debellemus syluas campi, vt & ibi consumemus no
16 bismetipsis aliam regionem. ¶ Et factus est cogita-
tus syluæ in vanum: venit enim ignis, & consumpsit
17 eam. ¶ Similiter & cogitatus fluctuum maris: stetit
18 enim arena, & prohibuit eos. ¶ Si enim essęs iudex
horum, quem inciperes iustificare, aut quem con-
19 dęmnare? ¶ Et respondi,& dixi: Vtique vanam cogi
tationem cogitauerunt, terra enim data est syluæ,&
20 mari locus portare fluctus suos. ¶ Et respondit ad
me,& dixit: Bene tu iudicasti: & quare noo iudica-
21 sti tibimetipsi? ¶ Quemadmodum enim terra syluæ
data est, & mare fluctibus suis: sic qui super terram
inhabitant, quæ sunt super terram intelligere solũ-
modo possunt: & qui super coelos, quæ super altitu-
22 dinem coelorum. ¶ Et respondi,& dixi: Deprecor te
C Domine, vt mihi detur sensus intelligendi. ¶ non
23 enim volui interrogare de superioribus tuis, sed de
his quæ pertranseunt per nos quotidie. propter
quid Israël datus in opprobrium gentibus, quem di
lexisti populum, datus est tribubus impiis, & lex pa
trum nostrorum in interitum deducta est, & dispo-
24 sitiones scriptæ nusquam sunt: ¶ & pertransiuimus
de seculo, vt locustæ, & vita nostra stupor & pauor.
25 & nec digni sumus misericordiam consequi. ¶ Sed
quid faciet nomini suo quod inuocatum est super
26 nos? Et de his interrogaui. ¶ Et respondit ad me,&
dixit: Si fueris plurimum scrutatus, frequenter mira
beris: quoniam festinans festinat seculum pertran-
27 sire, ¶ & non capit portare quæ in futuris tempori-
bus iustis repromissa sunt: quoniam plenum iniusti
28 tia est seculum hoc & infirmitatibus. ¶ De quibus
autem interrogas dicam: seminatum enim est ma-
29 lum,& necdum venit destructio ipsius. ¶ Si ergo nõ
inuersum fuerit quod semioatum est, & discesserit
locus vbi seminatum est malum, non veniet vbi se-
30 minatum est bonum: ¶ Quoniam grauamen semi-
ois mali seminatum est in corde Adam ab initio: &
quantum impietatis generauit usque nunc, & gene
31 rat vsque cum veniat area? Aestima autem apud te
gramen mali seminis, quantum fructum impietatis
32 generauit, ¶ quando secatæ fuerint spicæ, quarũ nõ
est numerus, quam magnam arcam incipiẽt facere?
33 ¶ Et respondi,& dixi: 'Quomodo' & qñ hæc? Quare Quo a.
34 modici & mali anni nostri? ¶ Et rñdit ad me,& dixit
mihi: Non festines tu super Altissimum. Tu enim fe
stioas inaniter esse super ipsum. nam excessus tuus
35 multus. ¶ Nónne de his interrogauerunt animæ iu-
storũ in promptuariis suis, dicentes: Vsquequo spe
ro sic? ¶ & quando veniet fructus areę mercedis no-
36 stræ? ¶ Et rñdit ad ea Ieremiel archangelus,& dixit:
Quando impletus fuerit numerus seminũ in vobis,
37 quoniam in statéra ponderauit seculũ, ¶ & mensura

meosu-

menſuranit tempora,& numero numerauit tẽpora,
& non commouit, nec excitauit uſque dum implea
38 tur prædicta menſura.¶ Et reſpondi,& dixi:O domi
D nator Domine, ſed & nos pleni ſumus impietate.
39 ¶ Et ne fortè propter nos non impleantur iuſtorum
areæ,propter peccata inhabitantium ſuper terram.
40 ¶ Et reſpondit ad me, & dixit: Vade, & interroga
prægnantem, ſi quando impleuerit nouem menſes
ſuos, adhuc poterit matrix eius retinere partum in
41 ſemetipſa?¶ Et dixi:Non poteſt Domine. Et dixit
ad me: In inferno promptuaria animarum matrici
42 aſſimilata ſunt.¶ Quemadmodum enim illa feſtinat
quæ parit,effugere neceſſitatem partus,ſic & hęc fe
43 ſtinat reddere ea quę commendata ſunt.¶ Ab initio
tibi demonſtrabitur de his quæ concupiſcis videre.
44 ¶ Et reſpondi,& dixi:Si inueni gratiam ante oculos
45 tuos,& ſi poſſibile eſt, & ſi idoneus ſum, ¶ demon-
ſtra mihi, ſi pluſquàm præteritum ſit habet venire,
aut plura pertranſierunt ſuprà quàm futurum eſt.
46 ¶ Quid pertranſiuit,ſcio:quid autem futurũ ſit igno
47 ro.¶ Et dixit ad me: Sta ſuper dexteram partem, &
demonſtrabo tibi interpretationem ſimilitudinis.
48 ¶ Et ſteti,& vidi: & ecce fornax ardens tranſiit corã
me.& factum eſt,cùm tranſiret flamma, vidi: & ecce
49 ſuperauit fumus. ¶ Poſt hæc tranſiit coram me nu-
bes plena aquæ, & immiſit pluuiam impetu multã:
& cùm tranſiſſet impetus pluuiæ, ſuperauerunt in
50 ea guttæ.¶ Et dixit ad me: Cogita tibi,ſicut creſcit
pluuia amplius quàm guttæ, & ignis quàm fumus:
ſic ſuperabundauit quæ tranſiuit menſura. Supera-
51 uerunt autem guttæ & fumus: ¶ & oraui,& dixi: Pu-
tas viuo vſque in diebus illis?vel quid erit in diebus
52 illis? ¶ Reſpondit ad me,& dixit: De ſignis,de qui-
bus me interrogas, ex parte poſſum tibi dicere: de
vita autẽ tua non ſum miſſus dicere tibi, ſed neſcio.

CAPVT V.

1 DE ſignis autem:ecce dies venient,in qui-
A bus apprehendentur qui inhabitant ter-
ram in cenſu multo: & abſcondetur veri
2 tatis via:& ſterilis erit à fide regio: ¶ &
multiplicabitur iniuſtitia ſuper hanc quam ipſe tu
3 vides, & ſuper quam audiſti olim: ¶ & erit impoſi-
tio veſtigio quam nunc vides regnare regionem, &
4 videbunt eam deſertam.¶ Si autem tibi dederit Al-
5 tiſſimus viuere,videbis poſt tertiam tubam, ¶ & re-
luceſcet ſubitò ſol noctu,& luna ter in die, & de li-
gno ſanguis ſtillabit,& lapis dabit vocem ſuam, &
6 populi commouebuntur: ¶ & regnabit, quem non
ſperant qui inhabitant ſuper terram,& volatilia cõ-
7 migrationem facient: ¶ & mare Sodomiticum pi-
ſces reiiciet,& dabit vocem noctu,quam non none
8 rant multi. omnes autem audient vocem eius, ¶ &
chaos fiet per loca multa, & ignis frequenter remit
tetur,& beſtię agreſtes tranſmigrabunt,& mulieres
9 menſtruatæ parient monſtra, ¶ & in dulcibus aquis
ſalſæ inuenientur, & amici omnes ſemetipſos expu
gnabunt:& abſcõdetur tunc ſenſus, & intellectus ſe
10 parabitur in promptuarium ſuum: ¶ & quæretur à
multis,& non inuenietur:& multiplicabitur iniuſti-
11 tia,& incontinentia ſuper terram. ¶ Et interrogabit
regio proximam ſuam,& dicet: Nũquid per te per-
12 tranſiit iuſtitia iuſtum faciens? Et hoc negabit. ¶ Et
erit in illo tempore, & ſperabunt homines, & non
impetrabunt:laborabunt,& non dirigentur viæ eo-
13 rum. ¶ Hæc ſigna dicere tibi permiſſum eſt mihi: &
ſi oraueris iterum & ploraueris,ſicut & nunc, & ie-
iunaueris ſeptem diebus,audies iteratò horum ma
14 iora: ¶ Et euigilaui, & corpus meum horruit val-
B de:& anima mea laborauit, vt deficeret: ¶ & tenuit
15 me,qui venit angelus,qui loquebatur in me:& con-
16 fortauit me, & ſtatuit me ſuper pedes. ¶ Et factum
eſt in nocte ſecunda, & venit ad me Salathiel dux
populi,& dixit mihi:Vbi eras? & quare vultus tuus
17 triſtis? ¶ An neſcis, quoniam tibi creditus eſt Iſraël
18 in regione tranſmigrationis eorum? ¶ Exurge ergo,
& guſta panem, & non derelinquas nos, ſicut pa-
ſtor gregem ſuum in manibus luporum malignorũ.
19 ¶ Et dixi ei: Vade à me, & non appropies ad me.
20 Et audiuit,ut dixi:& receſſit à me. ¶ Et ego ieiunaui
diebus ſeptem,vlulans & plorans, ſicut mihi man-
21 dauit Vriel Angelus.¶ Et factum eſt poſt dies ſeptẽ,
& iterum cogitationes cordis mei moleſtæ erant
22 mihi valde, ¶ & reſumpſit anima mea ſpiritum intel
lectus: & iterum cœpi loqui corã Altiſſimo ſermo-
23 nes. ¶ & dixi: Dominator Domine,ex omni ſylua
terræ, & omnibus arboribus eius, elegiſti vineam
24 vnicam: ¶ Et ex omni terra orbis,elegiſti tibi foueã
vnam:& ex omnibus floribus orbis elegiſti tibi liliũ
25 vnum: ¶ & ex omnibus abyſſis maris, repleſti tibi ri
uum vnum:& ex omnibus ędificatis ciuitatibus,ſan
26 ctificaſti timetipſi Sion: ¶ & ex omnibus creatis uo-
latilibus,nominaſti tibi columbam vnam:& ex om-
nibus plaſmatis pecoribus, prouidiſti tibi ouem v-
27 nam:& ¶ ex omnibus multiplicatis populis, acqui-
ſiuiſti tibi populum vnum:& ab omnibus probatam
28 legem donaſti huic, quem deſideraſti populo. ¶ Et
nunc Domine,vt quid tradidiſti vnum pluribus?Et
præparaſti ſuper vnam radicem alias,& diſperdidi-
29 ſti vnicum tuum in multis: ¶ & conculcauerunt
C eum, qui contradicebant ſponſionibus tuis,qui-
30 que tuis teſtamentis non credebant. ¶ Et ſi odiens
odiſti populum tuum,tuis manibus debet caſtigari.
31 ¶ Et factum eſt,cùm locutus eſſem ſermones, & miſ
ſus eſt angelus ad me, qui antè venerat ad me præ-
32 terita nocte, ¶ & dixit mihi: Audi me, & in-
ſtruam te: & intende mihi, & adiiciam coram
33 te. ¶ Et dixi, loquere Domine meus. Et dixit
ad me: Valde tu in exceſſu mentis factus es pro
Iſraël: an plus dilexiſti eum, quàm qui eum fecit?
34 ¶ Et dixi ad eum: Non Domine, ſed dolens locu-
tus ſum. Torquent enim me renes mei per om-
nem horam, quærentem apprehendere ſemitam
35 Altiſſimi, & inueſtigare partem iudicij eius. ¶ Et
dixit ad me: Non potes. Et dixi: Quare Domi-
ne? Ad quid naſcebar, aut quare non fiebat ma-
trix matris meæ mihi ſepulchrum, vt non viderem
laborem Iacob, & defatigationem generis Iſraël?
36 ¶ Et dixit ad me: Numera mihi, qui necdum ve-
nerant, & collige mihi diſperſas guttas, & reuirida
37 mihi aridos flores, ¶ & aperi mihi clauſa promptua
ria,& produc mihi incluſos in eis flatus, demonſtra
mihi vocis imaginem: & tunc oſtendam tibi labo-
38 rem quem rogas videre. ¶ Et dixi: Dominator Do-
mine, quis enim eſt qui poteſt hæc ſcire, niſi qui cũ
39 hominibus habitationem non habet? ¶ Ego autem
inſipiens,& quomodo potero dicere de his,quibus
40 me interrogaſti? ¶ Et dixit ad me: Quomodo non po
tes facere vnum de his quæ dicta ſunt: ſic non pote-
ris inuenire iudicium meum, aut in fine charitatẽ,

41 quam populo promisi. ¶ Et dixi: Sed ecce Domine,
D tu prope es his qui in finē sunt: & quid faciēt qui an
42 te me fuerunt, aut nos, aut hi qui post nos? ¶ Et dixit
ad me; Coronæ assimilabo iudicium meum. Sicut
non nouissimorum tarditas, sic nec priorum veloci-
43 tas. ¶ Et respōdi, & dixi: Nec poteras facere eos qui
facti sunt, & qui sunt, & qui futuri sunt, in vnum, vt
44 celeriùs iudicium tuum ostendas? ¶ Et respondit ad
me, & dixit: Nō potest festinare creatura super crea
torem, nec sustinere seculum eos qui in eo creandi
45 sunt in vnum. ¶ Et dixi: Quomodo dixisti seruo tuo,
quoniam viuificans viuificasti à te creatam creatu-
ram in vnum, & sustinebat creatura: poterit & nunc
46 portare præsentes in vnum? ¶ Et dixit ad me: Inter-
roga matricem mulieris, & dices ad eam: Et si paris,
quare per tempus? Roga ergo eam, vt det decem in
47 vnum. ¶ Et dixi: Non vtique poterit, sed secundùm
48 tempus. ¶ Et dixit ad me: Et ego dedi matricem ter-
49 ræ his qui seminati sunt super eā per tēpus. ¶ Quē-
admodum enim infans non parit ea, quæ senū sunt:
50 sic ego disposui à me creatum seculum. ¶ Et interro
gaui, & dixi: Cùm iam dederis mihi viam, loquar co
ram te: nam mater nostra, de qua dixisti mihi, Ad-
51 huc iuuenis est: iam senectuti appropinquat. ¶ Et re
spondit ad me, & dixit: Interroga eam quæ parit,
52 & dicet tibi. ¶ Dices enim ei: Quare quos peperisti,
nunc non sunt similes his qui ante te, sed minores
53 statura? ¶ Et dicet tibi & ipsa: Alij sunt qui in iuuen
tute virtutis nati sunt: & alij qui sub tempore sene-
54 ctutis, deficiente matrice sunt nati. ¶ Considera er-
go & tu, quoniam minori statura estis præ his qui
55 ante vos: ¶ & qui post vos, minori quàm vos, quasi
iam senescentes creaturæ, & fortitudinem iuuen-
tutis prætereuntes. Et dixi: Rogo Domine, si inueni
gratiam ante oculos tuos, demonstra seruo tuo, per
quem uisites creaturam tuam.

CAPVT VI.

1 ET dixit ad me: Initio terreni orbis, & an-
A tequàm starēt exitus seculi, & antequàm
2 spirarent conuentiones ventorum, ¶ &
antequàm sonarent voces tonitruum, &
antequàm splenderent nitores coruscationum, &
antequàm confirmarentur fundamenta Paradisi,
3 ¶ & antequàm viderētur decori flores, & antequàm
confirmarētur motæ virtutes, & antequàm collige-
4 rentur innumerabiles militiæ angelorum, ¶ & ante-
quàm extollerentur altitudines aeris, & antequàm
nominarentur mensuræ firmamentorum, & ante-
5 quàm æstuarent camini in Sion, ¶ & antequàm inue
stigarentur præsentes anni, & antequàm abaliena-
rentur eorum qui nunc peccant adinuentiones, &
6 consignati essent qui fidem thesaurizauerunt: ¶ tunc
cogitaui, & facta sunt per me solum, & non per aliū:
7 & finis per me, & non per alium. ¶ Et respondi, & di
xi: Quæ erit separatio temporum? aut quando prio-
8 ris finis, & sequentis initium? ¶ Et dixit ad me: Ab
Abraham vsque ad Isaac, quando nati sunt ab eo Ia
cob & Esau, manus Iacob tenebat ab initio calca-
9 neum Esau: ¶ finis enim huius seculi Esau, & princi
10 pium sequentis Iacob. ¶ Hominis manus inter cal-
11 caneum & manum. Aliud noli quærere Esdra. ¶ Et
respondi, & dixi: O dominator Domine, si inueni

12 gratiam ante oculos tuos, ¶ oro vt demonstres ser-
uo tuo finem signorum tuorum, quorū partē mihi
13 demonstrasti nocte præcedenti. ¶ Et respondit, &
dixit ad me: Surge super pedes tuos, & audi vocem
14 plenissimam sonitus, ¶ Et erit sicut commotio, nec
15 commouebitur locus, in quo stes super eum. ¶ Ideo
cùm loquitur, tu nō expaueas, quoniam de fine ver
16 bum & fundamentum terræ intelligitur, ¶ quoniam
B de ipsis sermo tremiscit & commouetur: scit enim
17 quoniam finem eorum oportet commutari. ¶ Et fa
ctum est, cùm audissem, surrexi super pedes meos,
& audiui: & ecce vox loquens, & sonus eius sicut so
18 nus aquarum multarum, ¶ & dixit: Ecce dies venīūt,
& erit quando appropinquare incipiam, vt visitem
19 habitantes in terra: ¶ & quando inquirere incipiam
ab eis qui iniustè nocuerunt iniustitia sua, & quan-
20 do suppleta fuerit humilitas Sion. ¶ & cùm supersi-
gnabitur seculum quod incipiet pertransire, hæc si-
gna faciam: Libri aperientur ante faciem firmamen
21 ti, & omnes videbunt simul: ¶ & anniculi infantes lo
quentur vocibus suis, & prægnantes immaturos pa
rient infantes trium & quatuor mensium, & viuēt &
22 suscitabuntur. ¶ Et subitò apparebunt seminata lo-
ca non seminata, & plena promptuaria subitò inue
23 nientur vacua: ¶ & tuba canet cùm sono: quam cùm
24 omnes audierint, subitò expauescent. ¶ Et erit in il-
lo tempore, debellabunt amici amicos vt inimici, &
expauescet terra cum his: & venæ fontium stabunt,
25 & non decurrent in horis tribus: ¶ & erit, omnis qui
derelictus fuerit ex omnibus istis quibus prædixi ti
bi, ipse saluabitur, & videbit salutare meum, & finē
26 seculi vestri. ¶ Et videbūt qui recepti sunt homines,
qui mortem non gustauerūt à natiuitate sua, & mu-
tabitur cor inhabitantium, & cōuertetur in sensum
27 alium. ¶ Delebitur enim malum, & extinguetur do-
28 lus. ¶ Florebit autem fides, & vincetur corruptela, &
ostendetur veritas quæ sine fructu fuit diebus tātis.
29 ¶ Et factum est, cùm loqueretur mihi: & ecce paula-
30 tim intuebar super eum ante quem stabam, ¶ & di-
xit ad me hæc: Veni tibi ostendere tempus venturæ
31 noctis. ¶ Si ergo iterum rogaueris, & iterum ieiuna
ueris septem diebus, iterum tibi renunciabo horum
32 maiora per diem quam audiui. ¶ Audita est enim
C vox tua apud Altissimum. Vidit enim fortis directio
nem tuam, & prouidit pudicitiam, quam à iuuen-
33 tute tua habuisti: ¶ & propter hoc misit me demon
strare tibi hæc omnia, & dicere tibi: Confide, & no-
34 li timere: ¶ & noli festinare cum prioribus tempo-
ribus cogitare vana, vt non properes à nouissimis tē
35 poribus. ¶ Et factum est post hæc, & fleui iterum: &
similiter ieiunaui septem diebus, vt suppleam tres
36 hebdomadas, quæ dictæ sunt mihi. ¶ Et factum est
in octaua nocte, & cor meum turbabatur iteratò in
37 me, & cœpi loqui coram Altissimo. ¶ Inflammaba-
tur enim spiritus meus valde, & anima mea anxia-
38 batur, ¶ & dixi: O Domine, loquens locutus es ab ini
tio creaturæ in primo die, dicens: Fiat cœlum & ter
39 ra: & tuum verbum opus perfectum. ¶ Et erat tunc
spiritus, & tenebræ circumferebantur, & silentium:
40 sonus vocis hominis nondum erat abs te. ¶ Tunc di
xisti de thesauris tuis proferri lumen luminosum,
41 quo appareret opus tuum. ¶ Et die secundo crea-
sti spiritum firmamenti, & imperasti ei vt diuide-
ret & diuisionem faceret inter aquas, vt pars quædā
42 sursum recederet, pars uerò deorsum maneret. ¶ Et
tertia die imperasti aquis cōgregari in septima parte

terræ:sex verò partes siccasti & conseruasti, vt ex his
sint coram te ministrantia seminata à Deo,& culta.
43 ¶ Verbum enim tuum processit, & opus statim fie-
44 bat.¶ Processit enim subito fructus multitudinis im
mensus, & concupiscentiæ gustus multiformes, &
flores colore immutabili, & odores odoramẽti in-
45 uestigabilis,& die tertia hæc facta sunt.¶ Quarta au
D tem die imperasti fieri Solis splendorem, lunæ lu-
46 men,stellarum dispositionem:¶ & imperasti eis, vt
47 deseruirent futuro plasmato homini.¶ Quinto autẽ
die dixisti septimæ parti, vbi erat aqua congregata,
vt procrearet animalia, & volatilia, & pisces: & ita
48 fiebat.¶ Aqua muta,& sine anima, quæ Dei nutu iu-
bebantur,animalia faciebat,vt ex hoc mirabilia tua
49 nationes enarrent. ¶ Et tunc conseruasti duas ani-
mas:nomen vni vocasti Henoch,& nomen secundę
50 vocasti Leuiathan,¶& separasti ea ab alterutro.Nõ
enim poterat septima pars,vbi erat aqua congrega
51 ta,capere ea.¶ Et dedisti Henoch vnam partẽ, quæ
siccata est tertio die, vt habitet in ea vbi sunt mon-
52 tes mille. ¶ Leuiathan autem dedisti septimam par
tem humidam,& seruasti eam, vt fiat in deuoratio-
53 nem quibus vis,& quando vis. ¶ Sexto autẽ die im-
perasti terræ,vt crearet corã te iumenta,& bestias,
54 & reptilia: ¶ & super his Adam, quem constituisti
ducẽ super omnibus factis quæ fecisti, & ex eo edu
55 cimur nos omnes,quemq; elegisti populum. ¶ Hæc
autem omnia dixi coram te Domine, quia propter
56 nos creasti seculum.¶ Residuas autem gentes ab A-
dam natas,dixisti eas nil esse, & quoniam saliuæ assi
milatæ sunt,& quasi stillicidium de vase similasti a-
57 bundantiam eorum. ¶ Et nunc Domine, ecce,istæ
gentes quæ in nihilum deputatæ sunt, cœperunt do
58 minari nostri,& deuorare: ¶ nos autẽ populus tuus
quem vocasti primogenitum, vnigenitum æmulato
59 rem tuum, traditi sumus in manibus eorum: ¶ & si
propter nos creatum est seculum,quare non hære-
ditatem possidemus cum seculo? Vsquequo hæc?

CAPVT VII.

5 ET factum est, cùm finissem loqui uerba
A hæc,missus est ad me angelus qui missus
2 fuerat ad me primis noctibus, ¶ & dixit
ad me: Surge Esdra, & audi sermones
3 quos veni loqui ad te. ¶ Et dixi: Loquere Deus
meus.Et dixit ad me: Mare positum est in spacio-
4 so loco,vt esset altum & immensum: ¶ erit autem ei
introitus in angusto loco positus, vt esset similis flu
5 minibus.¶Quis enim volens voluerit ingredi mare,
& videre eum, vel dominari eius: si non transierit
angustum in latitudinem quomodo venire poterit?
6 ¶ Item aliud: Ciuitas est ædificata, & posita in loco
7 campestri:est autem plena omnium bonorum.¶ In-
troitus eius angustus & in præcipiti positus, vt esset
8 à dextris quidem ignis, à sinistris aqua alta: ¶ semi-
ta autem est vna sola inter eos posita,hoc est, inter
ignem & aquam, vt non capiat semita nisi solũmo-
9 dò vestigium hominis.¶Si autem dabitur ciuitas ho
mini in hæreditatem, si nunquam antepositum peri
culum pertransierit, quomodo accipiet hæreditatẽ
10 suam? ¶ Et dixi:Sic Domine. Et dixit ad me: Sic est
11 & Israël pars. ¶ Propter eos enim feci seculum: &
quando trangressus est Adam cõstitutiones meas,
12 iudicatum est quod factum est. ¶ Et facti sunt introi
tus huius seculi angusti, & dolentes, & laboriosi:
pauci autem & mali, & periculorum pleni, & labo-
13 re magnopere fulti. ¶ Nam maioris seculi introitus
spaciosi & securi, & facientes immortalitatis fru-
14 ctum. ¶ Si ergo ingredientes non fuerunt ingressi
qui viuunt, angusta & vana hæc: non poterunt reci-
15 pere quæ sunt reposita. ¶ Nunc ergo quare tu con-
turbaris, cùm sis corruptibilis? & quid mouèris tu,
16 cùm sis mortalis? ¶ Et quare non accepisti in corde
17 tuo quod est futurum, sed quod in præsenti? ¶ Respõ
di,& dixi:Dominator Domine, ecce disposuisti le-
ge tua,quoniam iusti hæreditabunt hæc,impij autẽ
18 peribunt. ¶ Iusti autem ferent angusta sperantes spa
ciosa. qui enim impiè gesserunt,& angusta passi sũt,
19 & spaciosa non videbunt. ¶ Et dixit ad me: Non est
B iudex super Deum, neque intelligens super Altissi-
20 mum. ¶ Pereunt enim multi præsentes, quia negligi
21 tur quæ anteposita est, Dei lex: ¶ Mandans enim
mandauit Deus venientibus, quando venerũt, quid
facientes viuerent, & quid obseruantes non puni-
22 rentur. ¶ Hi autem non sunt persuasi, & contradixe
runt ei, & constituerunt sibi cogitamen vanitatis,
23 ¶ proposuerunt sibi circumuentiones delictorum, &
superdixerunt Altissimo non esse, & vias eius non
24 cognouerunt, ¶ & legem eius spreuerunt, & sponsio
nes eius abnegauerunt, & in legitimis eius fidem
25 non habuerunt,& opera eius nõ perfecerũt. ¶ Pro-
26 pter hoc Esdra vacua vacuis, & plena plenis. ¶ Ecce
tempus veniet, & erit quando venient signa quæ
prædixi tibi,& apparebit sponsa, & apparescens o-
27 stendetur quæ nunc subducitur terra: ¶ & omnis qui
liberatus est de prædictis malis, ipse videbit mirabi
28 lia mea. ¶ Reuelabitur enim filius meus IESVS
cum his qui cum eo sunt: & iucundabuntur qui reli
29 cti sunt in annis quadringentis. ¶ Et erit post annos
hos,& morietur filius meus CHRISTVS,& om
30 nes qui spiramentum habent homines: ¶ & conuer
tetur seculum in antiquum silentium diebus septẽ,
sicut in prioribus iudiciis, ita vt nemo derelinqua-
31 tur. ¶ Et erit post dies septem, & excitabitur quod
nondum vigilat seculum, & morietur corruptum,
32 ¶ & terra reddet quæ in ea dormiunt, & puluis qui
in eo silentio habitant,& promptuaria reddent quę
33 eis commendatæ sunt animæ. ¶ Et reuelabitur Altis
simus super sedem iudicij,& pertransibunt miserię,
34 & longanimitas congregabitur. ¶ Iudicium autẽ so-
35 lũ remanebit, veritas stabit, & fides conualescet, ¶ &
opus subsequetur, & merces ostendetur, & iustitiæ
36 vigilabunt, & iniustitiæ non dominabuntur. ¶ Et di-
xi:Primus Abraham propter Sodomitas orauit, & Gen.18.c.21.
C Moyses pro patribus qui in deserto peccauerunt. Exo.32.c.11.
37 ¶ & qui post eum pro Israël in diebus Achaz, & Sa- 1 Reg.24.17.
38 muelis, ¶ & Dauid pro confractione, & Salomõ pro 2.Par.6.c.14.
39 eis qui venerunt in sanctificationem, ¶ & Elias pro 3.Reg.17.21.& 18
his qui pluuiam acceperunt, & pro mortuo vt viue- 25.
40 ret, ¶ & Ezechias pro populo in diebus Sennache- 4.Reg.19.15.
41 rib, & multi pro multis. ¶ Si ergo modo quando cor 2.5.a.1.
ruptibile increuit, & iniustitia multiplicata est, &
orauerunt iusti pro impiis: quare & nunc sic non
42 erit? ¶ Et respondit ad me, & dixit: Præsens seculum
non est finis, gloria in eo frequens manet: propter
43 hoc orauerũt pro inualidis. ¶ Dies enim iudicij erit
finis temporis huius, & initium temporis futurę im
44 mortalitatis, in quo transiuit corruptela, ¶ soluta est
intemperantia, abscissa est incredulitas: creuit
45 autem iustitia, orta est veritas. ¶ Tunc enim nemo
poterit saluare eum qui periit, neque demerge-

46 re qui vicit. Et respōdi, ¶ & dixi. Hic est sermo meus
primus & nouissimus, quoniam melius erat non da
re terram Adam, vel cùm iam dedisset, coërcere eū
47 vt non peccaret. ¶ Quid enim prodest hominibus
in præsenti viuere in tristitia, & mortuos sperare pu
48 nitionem? ¶ O tu quid fecisti Adam? Si enim tu pec
casti, non est factus solius tuus casus, sed & noster
49 qui ex te aduenimus. ¶ Quid enim prodest nobis si
promissum est nobis immortale tempus: nos autem
50 mortalia opera egimus? ¶ Et quoniam prædicta est
nobis perennis spes: nos verò pessimi vani facti su-
51 mus. ¶ Et quoniam reposita sunt nobis habitacula
sanitatis & securitatis: nos verò malè conuersati su
52 mus. ¶ Et quoniā reposita est gloria Altissimi pro-
tegere eos qui tardè conuersati sunt: nos autem pes
53 simis viis ambulauimus. ¶ Et quoniam ostendetur
paradisus, cuius fructus incorruptus perseuerat, in
54 quo est securitas & medela: ¶ nos verò nō ingredie
55 mur. in ingratis enim locis conuersati sumus. ¶ Et
D quoniam super stellas fulgebunt facies eorum qui
abstinentiam habuerunt: nostræ autem facies super
56 tenebras nigræ: ¶ non enim cogitauimus uiuentes
quando iniquitatem faciebamus, quòd incipiemus
57 post mortem pati. ¶ Et respondit, & dixit: Hoc est
cogitamentum certaminis quod certabit qui super
58 terram natus est homo, ¶ vt si uictus fuerit, patiatur
quod dixisti: si autem uicerit, recipiet quod dico:
59 ¶ quoniam hæc est uita quàm Moyses dixit cùm ui-
ueret, ad populum dicēs: Elige tibi uitam, ut uiuas.
60 ¶ Non crediderunt autem ei, sed nec post eum pro-
Deu.30.d.19. 61 phetis: sed nec mihi qui locutus sum ad eos. ¶ quo-
niam non esset tristitia in perditionem eorum, ¶ si-
cut futurum est gaudium super eos, quibus persua-
62 sa est salus. ¶ Et respōdi, & dixi: Scio Domine, quo-
niam uocatus est Altissimus misericors in eo, quòd
misereatur his, qui nondum in seculo aduenerunt,
63 ¶ & quòd miseretur illis qui conuersionem faciunt
64 in lege eius, ¶ & longanimis est, quoniam longani-
mitatem præstat his qui peccauerunt quasi suis ope
65 ribus: ¶ & munificus est, quoniam quidem donare
66 vult pro exigentiis: ¶ & multæ misericordiæ, quo-
niam multiplicat magis misericordias his qui præ-
sentes sunt, & qui præterierunt, & qui futuri sunt.
67 ¶ Si enim non multiplicauerit misericordias suas,
non uiuificabitur seculum cum his qui inhæredita-
68 bant in eo. ¶ Et donat: quoniam si non donauerit de
bonitate sua, vt alleuentur hi qui iniquitatem fece-
runt, de suis iniquitatibus non poterit decies mil-
69 lesima pars uiuificari hominum. ¶ Et iudex si non
ignouerit his qui curati sunt uerbo eius, & deleue-
70 rit multitudinem contentionum: ¶ non fortassis de-
relinquerentur in innumerabili multitudine, nisi
pauci ualde.

CAPVT VIII.

1 ET respondit ad me, & dixit: Hoc seculū
A fecit Altissimus propter multos, futurum
2 autem propter paucos. ¶ Dicam autem
coram te similitudinem Esdra. Quomo-
do autem interrogabis terram, & dicet tibi, quo-
niam dabit terram multam magis unde fiat fictile,
paruum autem puluerem unde aurū fit: sic & actus
3 præsentis seculi. ¶ Multi quidem creati sunt, pauci
4 autem saluabuntur. ¶ Et respondi & dixi: Absor-
5 be ergo anima sensum, & deuora quod sapit, ¶ con-
uenisti enim obaudire, & prophetare volens. Nec voles 3.
enim tibi datum est spacium, nisi solummodo uiue
6 re. ¶ O Domine, si non permittes seruo tuo, ut ore-
mus coram te, & des nobis semen cordi, & sensui
culturam, vnde fructus fiat, vnde uiuere possit om-
7 nis corruptus, qui portabit locum hominis? ¶ Solus
enim es, & una plasmatio nos sumus manuum tua-
8 rum, sicut locutus es: ¶ & quomodo nunc in matri-
ce plasmatum est corpus, & præstas membra: cone
seruatur in igne, & aqua tua creatio: & nouem men
sibus patitur tua plasmatio tuam creaturam quæ in
9 ea creata est: ¶ ipsum autem quod seruat, & quod
seruatur utraque seruabuntur: seruataque quādo-
10 que iterum reddit matrix quæ in ea creuerunt. ¶ Im
perasti enim ex ipsis mēbris, hoc est mamillis præ-
11 bere lac fructui mamillarum, ¶ vt nutriatur id quod
plasmatum est usque in tempus aliquod, & postea
12 disponas eum tuæ misericordiæ. ¶ Enutristi eum tua
iustitia, & erudisti eum in lege tua, & corripuisti eū
13 tuo intellectu: ¶ & mortificabis eum, ut tuam creatu
14 ram: & uiuificabis eum, ut opus tuum. ¶ Si ergo per-
B dideris eum qui tantis laboribus plasmatus est: tuo
iussu facilè est ordinari, ut & id quod fiebat serua-
15 retur. ¶ Et nunc Domine dicam, de omni homine tu
magis scis: de populo autem tuo, ob quem doleo,
16 ¶ & de hæreditate tua, propter quam lugeo: & pro-
pter Israël, propter quem tristis sum: & de Iacob,
17 propter quem doleo: ¶ ideo incipiam orare coram
te pro me, & pro eis: quoniā uideo lapsus nostros,
18 qui inhabitamus terram. ¶ Sed audiui celeritatem
19 iudicis qui futurus est. ¶ Ideo audi uocem meam,
& intellige sermonem meum, & loquar coram te.
Initium uerborum Esdræ priusquam assumeretur:
20 ¶ & dixi: Domine, qui inhabitas seculum, cuius ocu
21 li eleuati in superna & aëre: ¶ & cuius thronus inæsti
mabilis, & gloria incomprehensibilis: cui astat exer
22 citus angelorum cum tremore, ¶ quorum seruatio
in uento & igni conuertitur: cuius uerbum uerum,
23 & dicta perseuerantia: ¶ cuius iussio fortis, & dispo-
sitio terribilis, cuius aspectus arefacit abyssos, & in-
dignatio tabescere facit montes, & ueritas testifica
24 tur: ¶ exaudi orationem serui tui, & auribus perci-
25 pe precationem figmenti tui. ¶ Dum enim uiuo, lo-
26 quar: & dum sapio respondeo. ¶ Nec respicias po-
puli tui delicta, sed qui tibi in ueritate seruiunt.
27 ¶ Nec intendas impia gentium studia, sed qui tua
28 testimonia cum doloribus custodierunt. ¶ Nec co-
gites qui in cōspectu tuo falsè conuersati sunt, sed
memorare qui ex uoluntate tua timorem cogno-
29 uerunt. ¶ Neque uolueris perdere, qui pecudū mo-
res habuerunt: sed respicias eos qui legem tuā splē-
30 didè docuerunt. ¶ Nec indigneris eis qui bestiis pe-
iores iudicati sūt: sed diligas eos qui semper in tua
31 iustitia confidunt, & gloria. ¶ Quoniā nos & patres
C nostri talibus morbis languemus: tu autem propter
32 nos peccatores misericors uocaberis. ¶ Si enim de-
sideraueris ut nostri miserearis, tunc misericors uo
caberis, nobis autem non habentibus opera iusti-
33 tiæ. ¶ Iusti enim, quibus sunt opera multa reposita
34 ex propriis operibus recipient mercedē. ¶ Quid est
enim homo, ut ei indigneris: aut genus corruptibi-
35 le, ut ita amarus sis de ipso? ¶ In ueritate enim ne-
mo de genitis est, qui non impiè gessit, & de confi-
36 tentibus qui non deliquit. ¶ In hoc enim annunciabi-
tur iustitia tua, & bonitas tua Dñe, cum misertus
fueris eis qui non habent substantiam bonorū ope

37 rum.¶ Et respondit ad me,& dixit:Rectè locutus es
38 aliqua:& iuxta sermones tuos sic & fiet. ¶ quoniam Gen.4.a.4
non verè cogitabo super plasma eorum qui pecca-
uerunt ante mortem,ante iudicium, ante perditio-
39 nem. ¶ sed iucundabor super iustorum figmentum,
& memorabor peregrinationis quoq;, & saluatio- Mat.13.a.4.& 20.b.16.
40 nis,& mercedis receptionis.¶ Quomodo ergo locu
41 tus sum, sic & est. ¶ Sicut enim agricola serit super
terram semina multa, & plantationes multitudinis
plantat, sed non in tempore omnia quæ seminata
sunt,saluantur,sed nec omnia quæ plantata sunt ra-
dicabuot:sic &,qui in seculo seminati sunt,non om-
42 nes saluabuntur.¶ Et respondi, & dixi:Si inueni gra
43 tiam, loquar.¶ Quo modo semen agricolæ si non a-
scenderit, aut non acceperit pluuiam tuam in tem-
pore, aut si corruptum fuerit multitudine pluuiæ,
44 ¶ sic perit: & similiter homo qui manibus tuis plas-
matus est, & tu ei imago nominatus,quoniam simi
latus ei,propter quem omnia plasmasti, & similasti
45 semini agricolæ.¶ Non irascaris super nos: sed par-
ce populo tuo,& miserere hęreditati tuæ.Tu autem
46 creaturæ tuæ misereris.¶ Et respondit ad me, & di-
D xit: Quæ sunt præsentia præsentibus, & quæ futura
47 futuris. ¶ Multum enim tibi restat,vt possis diligere
meam creaturam super me: tibi autem frequenter
48 & ipsi proximaui,iniustis autem nunquam. ¶ Sed &
49 in hoc mirabilis es coram Altissimo, ¶ quoniam hu
miliasti te sicut decet te,& non iudicasti te, vt inter
50 iustos plurimum glorificeris. ¶ Propter quod mise-
riæ multæ, & miserabiles efficientur eis qui habitāt
seculum in nouissimis:quia io multa superbia ambu
51 lauerunt.¶ Tu autem pro te intellige,& de similibus
52 tuis inquire gloriam.¶Vobis enim apertus est para
disus,plantata est arbor uitæ, præparatum est futu-
rum tempus,præparata est abundantia,ædificata est
ciuitas,probata est requies, perfecta est bonitas, &
53 perfecta sapientia. ¶ Radix mali signata est à vobis:
infirmitas, & tinea à vobis absconsa est: & in infer-
54 num fugit corruptio in obliuione.¶ Transierunt do
lores,& ostensus est in fine thesaurus immortalita-
55 tis.¶ Noli ergo adiicere inquirendo de multitudine
56 eorum qui pereunt. ¶ Nam & ipsi accipientes liber-
tatem,spreuerunt Altissimum, & legem eius contē-
57 pserunt,& vias eius dereliquerunt. ¶ Adhuc autem
58 iustos eius conculcauerunt, ¶ & dixerunt in corde Psal.13.a.1.& 52.a.1.
suo non esse Deum: & quidem scientes quoniā mo
59 riuntur. ¶ Sicut enim vos suscipient quæ prædicta
sunt, sic eos sitis & cruciatus, quæ præparata sunt:
60 non enim voluit hominem disperdi.¶Sed & ipsi qui
creati sunt, coinquinauerunt nomen eius qui fecit
eos: & ingrati fuerunt ei qui præparauit eis uitam.
61 ¶ Qua propter iudiciū meum modò appropinquat.
62 ¶ Quæ non omnibus demonstraui, nisi tibi, & tibi
63 similibus paucis. Et respondi, & dixi: ¶ Ecce nunc
Domine demonstrasti mihi multitudinem signorū
quæ incipies facere in nouissimis: sed non demon-
strasti mihi quo tempore.

CAPVT IX.

1 T respondit ad me,& dixit:Metiens me-
A tire tempus in semetipso: & erit cùm vi-
deris,quando transierit pars quędam si-
2 gnorum quæ prædicta sunt, ¶ tunc intel-
liges, quoniam ipsum est tempus in quo incipiet Al
3 tissimus visitare seculum quod ab eo factum est.¶Et
quando uidebitur in seculo motio locorum, & po-
4 pulorum turbatio,¶ tunc intelliges quoniam de his
erat Altissimus locutus à diebus qui fuerunt ante te
5 ab initio. ¶ Sicut enim omne quod factum est in se-
culo,initiuu babet,pariter & consummationem,&
6 consummatio est manifesta: ¶ sic & Altissimi tempo
ra initia babēt manifesta in prodigiis & virtutibus,
7 & consummationes in actu & in signis. ¶ Et erit,om
nis qui saluus factus fuerit, & qui poterit effugere
8 per opera sua & per fidem,in qua credidistis, ¶ relin
quetur de prædictis periculis, & videbit salutare
meum in terra mea,& in finibus meis. quoniam san
9 ctificaui me à seculo. ¶ Et tunc miserebuntur qui
nunc abusi sunt vias meas: & in tormentis commo-
10 rabuntur hi qui eas proiecerunt in cōtemptu.¶ Qui
enim non cognouerunt me, uiueotes beneficia con
11 secuti: ¶ & qui fastidierunt legem meam cùm adhuc
12 erant habentes libertatem, ¶ & cùm adhuc esset eis
apertus pœnitentiæ locus non intellexerunt, sed
spreuerunt:hos oportet post mortem in cruciamen
13 to cognoscere. ¶ Tu ergo noli adhuc curiosus esse,
quomodo impij cruciabuntur:sed inquire quomo-
B do iusti saluabuntur,& quorum seculum,& propter
14 quos seculū,& quando.¶Et respondi,& dixi: ¶ Olim
15 locutus sum,& nūc dico,& postea dicam: quoniam
16 plures sunt qui pereunt,quàm qui saluabuntur: ¶ si- Mat.10.b.6.
cut multiplicatur fluctus super guttam. Et respōdit
17 ad me,& dixit: ¶ Qualis ager:talia & semina:& qua-
les flores,tales & tincturæ: & qualis operator, talis
& creatio:& qualis agricola,talis cultura: quoniam
18 tempus erat seculi. ¶ Et nunc cùm essem parans eis
his qui nunc sunt,antequam fieret seculum, in quo
19 habitarent: & nemo mihi contradixit. ¶ tunc enim
quisque & nunc creator in mundo hoc parato, & creatus 2.
messe indeficiēti, & lege inuestigabili corrupti sunt
20 mores eorum. ¶ Et consideraui seculum, & ecce
erat periculum propter cogitationes quæ in eo ad-
21 uenerunt. ¶ Et uidi, & peperci ei ualde: & seruaui
mihi acinum de botro, & plantationem de tribu
22 multa: ¶ Pereat ergo multitudo quæ sine causa nata
est,& seruetur acinus meus, & plantatio mea: quia
23 cum multo labore perfeci. ¶ Tu autem si adhuc in-
tromittas septem dies alios, sed non ieiunabis in
24 eis: ¶ ibis in campum florum, ubi domus non est
ædificata: & manducabis solummodo de floribus
campi, & carnem non gustabis, & uinum non bi-
25 bes,sed solummodo flores: ¶deprecare Altissimum
26 sine intermissione, & veniam & loquar tecum. ¶ Et
C profectus sum, sicut dixit mihi, in campum qui vo-
catur Ardatb, & sedi ibi in floribus. Et de herbis
agri manducaui, & facta est esca earum mihi in sa-
27 turitatem. ¶ Et factum est post dies septem, & ego
discumbebam supra fœnum, & cor meum iterum
28 turbabatur sicut antè.¶ Et apertum est os meum, & Exod.19.b.9.& 24.a.3.
29 inchoaui dicere coram Altissimo, & dixi: ¶ O Do-
mine, te nobis ostendens ostensus es patribus no- Deut.4.b.12.
stris in deserto, quod non calcatur, & infructuoso,
quando erant exeuntes de Aegypto:& dicens dixi-
30 sti: ¶ Tu Israël audi me,& semen Iacob intende ser-
31 monibus meis. ¶ Ecce enim ego semino in uobis le
gem meam,& faciet in vobis fructum,& glorificabi
32 mini in eo per seculū.¶ Nam patres nostri accipien
tes legem, non seruauerunt, & legitima mea non Exo.32.f.28.
custodierunt,& factus est fructus legis non parens:
33 nec enim poterat, quoniam tuus erat. ¶ Nam qui
acceperunt, perierunt, non custodientes quod
34 in eis seminatum fuerat. ¶ Et ecce consuetudo est,

vt cùm acceperit terra ſemen, vel nauem mare, vel
vas aliquod eſcam vel potum, cùm fuerit extermi-
natum id, in quo ſeminatum eſt, vel in quod miſſum
35 eſt: ¶ ſimul id quod ſeminatum, vel miſſum eſt, vel
D quæ ſuſcepta ſunt, exterminantur, & ſuſcepta iam
non manent apud nos. ſed nobis ſic non factum eſt.
Eſa.45.a.2. Inf. 10. d. 40.
36 ¶ Nos quidem qui legem accepimus peccantes pe-
37 riuimus, & cor noſtrum quod ſuſcepit eam: ¶ nam
38 lex non periit, ſed permanſit in ſuo labore. ¶ Et cùm
loquerer hæc in corde meo, reſpexi oculis meis, &
vidi mulierē in dextera parte. & ecce hæc lugebat,
& plorabat cum voce magna, & animo dolebat val-
de, & veſtimenta eius diſciſſa, & cinis ſuper caput
39 eius. ¶ Et dimiſi cogitatus, in quibus eram cogitans,
40 & conuerſus ſum ad eam, & dixi ei: ¶ Vt quid fles?
41 & quid doles animo? Et dixit ad me: ¶ Dimitte me
Domine meus, vt defleam me, & adiſciam dolorē:
quoniā valde amaro ſum animo, & humiliata ſum
42 valde. ¶ Et dixi ei: Quid paſſa es? dic mihi. Et dixit ad
43 me: ¶ Sterilis fui ego famula tua, & non peperi, ha-
44 bens maritum annis triginta. ¶ Ego enim per ſingu-
las horas, & per ſingulos dies, & annos hos triginta
45 deprecor Altiſſimum nocte ac die. ¶ Et factum eſt,
poſt triginta annos exaudiuit me Deus ancillam
tuam, & vidit humilitatem meam & attendit tribu-
lationi meæ, & dedit mihi filium: & iucundata ſum
ſuper eum valde ego, & vir meus, & omnes ciues
46 mei, & honorificabamus valde Fortem. ¶ Et nutriui
47 eum cum labore multo. ¶ Et factum eſt cùm creuiſ-
ſet, & ueniſſet accipere vxorem, feci diem epuli.

CAPVT X.

1 ET factum eſt, cum introiſſet filius meus
A in thalamo ſuo, cecidit, & mortuus eſt:
2 ¶ & euertimus omnes lumina, & ſurrexę
runt omnes ciues mei ad conſolandum
3 me, & quieui vſque in alium diem uſque nocte. ¶ Et
factum eſt, cùm omnes quieuiſſent vt me conſola-
rentur ut quieſcerem: & ſurrexi nocte, & fugi: & ue
4 ni ſicut uides in hoc campo: ¶ & cogito iam non re
uerti in ciuitatem, ſed hic conſiſtere: & neque man-
ducare, neque bibere, ſed ſine intermiſſione luge-
5 re, & ieiunare uſque dum moriar. ¶ Et dereliqui ſer
mones in quibus eram, & reſpondi cum iracundia
6 ad eam, & dixi: ¶ Stulta ſuper omnes mulieres, non
uides luctum noſtrum, & quæ uobis contingunt?
7 ¶ Quoniam Sion mater noſtra omni triſtitia contri
ſtatur, & humilitate humiliata eſt, & luget ualidiſſi-
8 mè. ¶ Et nunc quoniam omnes lugemus, & triſtes
ſumus: quoniam omnes contriſtati ſumus, tu autem
9 contriſtaris in uno filio? ¶ Interroga enim terram,
& dicet tibi: quoniam hæc eſt, quę debeat lugere ca
10 ſum tantorum ſuper eam germinantium. ¶ Et ex ip-
ſa ab initio omnes nati, & alij uenient: & ecce penè
omnes in perditionem ambulant, & exterminium
11 fit multitudo eorū. ¶ Et quis ergo debet lugere ma-
gis, niſi hęc quę tam magnam multitudinē perdidit,
quàm tu, quæ pro uno doles? Si autem dicis mihi:
12 ¶ Quoniam non eſt plāctus meus ſimilis terræ: quo-
niam fructus uentris mei perdidi, quem cum mœro
13 ribus peperi, & cum doloribus genui: ¶ terra autem
ſecundùm uiam terræ, abiitque in ea multitudo prę
14 ſens, quo modo euēnit: & ego tibi dico, ¶ ſicut tu cū
labore peperiſti, ſic & terra dat fructum ſuum homi
15 ni ab initio ei qui fecit eā. ¶ Nunc ergo retine apud
temetipſam dolorem tuum, & fortiter fer qui tibi
16 contigerunt caſus. ¶ Si enim iuſtificaueris terminū
B Dei, & conſilium ſuum recipies in tempore, & in ta
17 libus collaudaberis. ¶ Ingredere ergo in ciuitatem
18 ad virum tuum. Et dixit ad me: ¶ Non faciam, neq;
19 ingrediar ciuitatem, ſed hìc moriar. ¶ Et appoſui
20 adhuc loqui ad eam, & dixi: ¶ Noli facere hunc ſer-
monem, ſed cōſenti perſuadenti. Quot enim caſus
21 Sion? Conſolare propter dolorem Ieruſalem. ¶ Vi-
des enim quoniam ſanctificatio noſtra deſerta ef-
fecta eſt, & altare noſtrum demolitum eſt, & tem-
22 plum noſtrum deſtructum eſt, ¶ & pſalterium no-
ſtrum humiliatū eſt, & hymnus conticuit, & exulta-
tio noſtra diſſoluta eſt, & lumen candelabri noſtri
extinctum eſt, & arca teſtamenti noſtri direpta eſt,
& ſancta noſtra contaminata ſunt, & nomen quod
inuocatum eſt ſuper nos, penè prophanatum eſt: &
liberi noſtri contumeliam paſſi ſunt, & ſacerdotes
noſtri ſuccenſi ſunt, & Leuitæ noſtri in captiuitatē
abierunt, & virgines noſtræ coinquinatę ſunt, & mu
lieres noſtræ vim paſſæ ſunt, & iuſti noſtri rapti ſūt,
& paruuli noſtri perditi ſunt, & iuuenes noſtri ſer-
23 uierunt, & fortes noſtri inualidi facti ſunt: ¶ & quod
omnium maius, ſignaculum Sion, quoniam reſigna
ta eſt de gloria ſua, nā & tradita eſt in manibus eo-
24 rum qui nos oderunt. ¶ Tu ergo excute tuam triſti-
tiam multam, & depone abs te multitudinem dolo
rum, vt tibi repropitietur Fortis, & requiem faciet
25 tibi Altiſſimus requietionem laborum. ¶ Et factum
eſt, cùm loquebar ad eam, facies eius fulgebat ſubi
tò & ſpecies, coruſcus fiebat viſus eius, vt eſſem pa-
uens valde ad eam, & cogitarem quid eſſet hoc.
26 ¶ Et ecce, ſubitò emiſit ſonitum vocis magnum ti-
more plenum, vt cōmoueretur terra à mulieris ſo-
27 no. & vidi: ¶ & ecce, amplius mulier non compare-
bat mihi, ſed ciuitas ædificabatur; & locus demon-
C ſtrabatur de fundamentis magnis: & timui, & cla-
28 maui voce magna, & dixi: ¶ Vbi eſt Vriel angelus,
qui à principio venit ad me? quoniam ipſe me fecit Sup.4.a.2.
venire in multitudine in exceſſu mentis huius, & fa
ctus eſt finis meus in corruptionem, & oratio mea
29 in improperium. ¶ Et cùm eſſem loquens ego hæc,
30 ecce venit ad me, & vidit me. ¶ & ecce eram poſitus
vt mortuus, & intellectus meus alienatus erat, & te
nuit dexteram meam, & confortauit me, & ſtatuit
31 me ſuper pedes meos, & dixit mihi: ¶ Quid tibi eſt?
& quare conturbatus eſt intellectus tuus, & ſenſus
32 cordis tui? & quare conturbaris? Et dixi: ¶ Quoniam
dereliquiſti me, & ego quidem feci ſecundùm ſer-
mones tuos, & exiui in campum: & ecce vidi, & vi-
33 deo quòd nō poſſum enarrare. Et dixit ad me: ¶ Sta
34 vt vir, & commouebo te. Et dixi: ¶ Loquere Domi commouebo a.
ne meus tu in me, noli me derelinquere, vt non fru
35 ſtra moriar: ¶ quoniam vidi quæ non ſciebam, & au
36 dio quæ non ſcio. ¶ Aut nunquid ſenſus meus falli-
37 tur, & anima mea ſomniat? ¶ Nunc ergo deprecor
te, vt demonſtres ſeruo tuo de exceſſu hoc. Et re-
38 ſpondit ad me, & dixit: ¶ Audi me & doceam te, &
dicam tibi de quibus times: quoniam Altiſſimus re-
39 uelauit tibi myſteria multa. ¶ Vidit rectam viam
tuam, quoniam ſine intermiſſione contriſtabaris
40 pro populo tuo, & valde lugebas propter Siō. ¶ Hic
ergo intellectus viſionis quæ tibi apparuit ante pau
41 lulum. ¶ Quam vidiſti lugentem, inchoaſti conſola-
42 ri eam. ¶ Nunc autem iam ſpeciem mulieris non vi-
43 des, ſed apparuit tibi ciuitas ædificari. ¶ & quoniam
enarrabat tibi de caſu filij ſui, hæc abſolutio eſt.

44 ¶ Hęc

44 ⁋ Hæc mulier quam vidisti, hæc est Sion: & quoniã
D dixit tibi quam & nunc conspicies, vt ciuitatem æ-
45 dificatam. ⁋ Et quoniam dixit tibi, quia sterilis fuit
triginta annis: propter quòd erant anni scilicet tri-
ginta, quando non erat in ea adhuc oblatio oblata.
46 ⁋ Et factum est post annos triginta ædificauit Salo-
mon ciuitatem, & obtulit oblationes: tunc fuit quã
47 do pepetit sterilis filium. ⁋ Et quod tibi dixit, quo-
niam nutriuit eum cum labore, hoc erat habita-
48 tio in Ierusalem. ⁋ Et quoniam dixit tibi, quòd fi-
lius meus veniens in suo thalamo mortuus esset, &
contigisset ei casus, hoc erat, quæ facta est ruina Ie-
49 rusalem. ⁋ Et ecce vidisti similitudinem eius: & quo-
niam filium lugeret, inchoasti consolari eam: & de
50 his quæ contigerunt, hæc erant tibi aperienda. ⁋ Et
nunc videt Altissimus, quoniam ex animo contrista
tus es, & quoniam ex toto corde pateris pro ea, o-
stendit tibi claritatem gloriæ eius, & pulchritudi-
51 nem decòris eius. ⁋ Propterea enim dixi tibi vt ma-
52 neres in campo vbi domus non est ædificata. ⁋ Scie-
bam enim ego, quoniam Altissimus incipiebat tibi
53 ostendere hæc: ⁋ propterea dixi tibi, vt venires in
54 agrum, vbi non est fundamentũ ædificij. ⁋ Nec enim
poterat opus ædificij hominis sustineri in loco, vbi
55 incipiebatur Altissimi ciuitas ostendi. ⁋ Tu ergo no-
li timere, neque expauescat cor tuum: sed ingrede-
re, & vide splendorem & magnitudinem ædificij,
56 quantum capax est tibi visus oculorum videre: ⁋ &
post hæc audies quãtum capit auditus aurium tua-
57 rum audire. ⁋ Tu enim beatus es præ multis, & vo-
58 catus es apud Altissimum sicut & pauci. ⁋ Nocte au-
59 tem quæ in crastinum futura est, manebis hic: ⁋ &
ostendet tibi Altissimus eas visiones supremorum,
quæ faciet Altissimus his qui habitant super terram
60 à nouissimis diebus. ⁋ Et dormiui illam noctem &
aliam, sicut dixerat mihi.

CAPVT XI.

1 ET vidi somnium, & ecce ascendebat de
A mari aquila, cui erant duodecim alæ pen
2 narum, & capita tria. ⁋ Et vidi, & ecce
expandebat alas suas in omnem terram,
& omnes venti cœli insufflabant in eam, & collige-
3 bantur. ⁋ Et vidi, & de pennis eius nascebantur cõ-
trariæ pennæ, & ipsæ fiebant in pennaculis minutis
4 & modicis. ⁋ Nam capita eius erant quiescentia, &
dimidium caput erat maius aliorum capitum, sed ip
5 sa quiescebat cum eis. ⁋ Et vidi, & ecce aquila vola-
uit in pennis suis, & regnauit super terram, & super
6 eos qui habitant in ea. ⁋ Et vidi, quoniam subiecta
erant ei omnia sub cœlo, & nemo illi contradice-
bat, neque vnus de creatura quæ est super terram.
7 ⁋ Et vidi, & ecce surrexit aquila super vngues suos,
8 & misit vocem pennis suis, dicens: ⁋ Nolite omnes
simul vigilare, dormite vnusquisque in loco suo &
9 per tempus vigilate. ⁋ Capita autem in nouissimo
10 seruentur. ⁋ Et vidi, & ecce vox non exibat de ca-
11 pitibus eius, sed de medietate corporis eius. ⁋ Et nu
meraui contrarias pennas eius, & ecce ipsæ erant
12 octo. ⁋ Et vidi, & ecce à dextera parte surrexit vna
13 penna, & regnauit super omnem terram. ⁋ Et factũ
est cùm regnaret, venit ei finis, & non apparuit lo-
B cus eius: & sequens exurrexit, & regnabat. Ipsa mul
14 tum tenuit tempus. ⁋ Et factum est cùm regnaret, &
veniebat finis eius, vt non appareret sicut prior.
15 ⁋ Et ecce, vox emissa est illi, dicens: ⁋ Audi tu quæ
16 tanto tempore tenuisti terram: hæc annuncio tibi
17 antequàm incipias non apparere: ⁋ Nemo post te
18 tenebit tempus tuum, sed nec dimidium eius. ⁋ Et
leuauit se tertia, & tenuit principatum sicut & prio -5.
19 res, & non apparuit & ipsa. ⁋ Et sic contingebat om-
nibus alijs singulatim principatum gerere, & iterũ
20 nusquam comparere. ⁋ Et vidi, & ecce in tempore
sequentes pennæ erigebantur à dextera parte vt te
nerent & ipsæ principatum: & ex his erant quæ te-
21 nebant, sed tamen statim non comparebãt. ⁋ Nam
& aliquæ ex eis erigebantur, sed non tenebant prin
22 cipatum. ⁋ Et vidi post hæc, & ecce non comparue-
runt duodecim pennæ, & duo pennacula: ⁋ & nihil
23 supererat in corpore aquilæ nisi duo capita quiescẽ
24 tia & sex pennacula. ⁋ Et vidi, & ecce sex pennacu-
C lis diuisæ sunt duæ, & manserunt sub capite quod
est ad dexteram partem. Nam quatuor manserunt
25 in loco suo. ⁋ Et vidi, & ecce subalares cogitabant -3.
26 se erigere & tenere principatus. ⁋ Et vidi, & ecce
27 vna erecta est, sed statim non comparuit. ⁋ Et secun
28 dæ velocius quàm priores non comparuerunt. ⁋ Et
vidi, & ecce duæ quæ superauerunt apud semetip-
29 sas, cogitabant & ipsæ regnare. ⁋ & in eo cùm cogi-
tarent, ecce vnum quiescentium capitum quod erat
medium, euigilabat: hoc enim erat duorum capi-
30 tum maius. ⁋ Et vidi quoniam completa sunt duo
31 capita secum: ⁋ & ecce conuersum est caput cum his
qui cum eo erant, & comedit duas subalares quæ
32 cogitabant regnare. ⁋ Hoc autem caput percontri-
ruit omnem terram, & dominabatur in ea his qui
habitant terram cum labore multo, & potentatum
tenuit orbis terrarum super omnes alas quæ fuerũt.
33 ⁋ Et vidi post hæc, & ecce medium caput subitò nõ
34 comparuit, & hoc sicut alæ. ⁋ Superauerunt autem
duo capita, quæ & ipsa similiter regnauerunt super
35 terram, & super eos qui habitant in ea. ⁋ Et vidi, &
ecce deuorauit caput à dextera parte illud quod à
36 leua. ⁋ Et audiui vocem dicentem mihi: Conspice
37 contra te, & considera quod vides. ⁋ Et vidi, & ec-
D ce sicut leo concitatus de sylua rugiens: & vidi quo-
niam emittebat vocem hominis ad aquilam, & di-
38 xit dicens: ⁋ Audi tu, & loquar ad te, & dicet Altis-
39 simus tibi: ⁋ Nónne tu es qui superasti de quatuor
animalibus, quæ feceram regnare in seculo meo,
40 & vt per eos veniret finis temporũ eorum? ⁋ Et quar
tus ueniens, deuicit omnia animalia quæ transierũt,
& potentatu tenuit seculum cum tremore multo, &
omnem orbem cum labore pessimo, & inhabitauit
41 tot temporibus orbem terrarum cum dolo. ⁋ Et iu-
42 dicasti terram non cum ueritate. ⁋ Tribulasti enim
mansuetos, & læsisti quiescentes, & dilexisti men-
daces, & destruxisti habitationes eorum qui fructi-
ficabant, & humiliasti muros eorum qui te non no-
43 cuerunt. ⁋ Et ascendit contumelia tua usque ad Al -3.
44 tissimum, & superbia tua ad Fortem. ⁋ Et respexit
Altissimus superba tempora, & ecce finita sunt, &
45 scelera eius completa sunt. ⁋ Propterea non appa-
reas tu aquila, & alæ tuæ horribiles, & pennacula
tua pessima, & capita tua maligna, & ungues tui pes
46 simi, & omne corpus tuum uanum, ⁋ uti refri-
geretur omnis terra, & reuertatur liberata
de tua ui, & speret iuditium & mi-
sericordiam eius qui
fecit eam.

CAPVT XII.

1 ET factum est dum loqueretur leo verba
A hæc ad aquilam: ¶ & ecce quod superaue
2 rat caput, & non comparuerunt quatuor
alæ illæ quæ ad eum transierunt, & ere-
ctæ sunt vt regnarent: & erat regnum eorum exile,
3 & tumultu plenum. ¶ Et vidi, & ecce ipsa non appa-
rebant, & omne corpus aquilæ incendebatur, & ex-
pauescebat terra valde, & ego à tumultu & excessu
mentis, & à magno timore vigilaui, & dixi spiritui
4 meo: ¶ Ecce tu præstitisti mihi hoc in eo, quód scru-
5 taris vias Altissimi. ¶ Ecce adhuc fatigatus sum ani-
mo, & spiritu meo inualidus sum valde, & nec mo-
dica est in me virtus à multo timore, quem expaui
6 nocte hac. ¶ Nunc ergo orabo Altissimum, vt me cō
7 fortet vsque in finem. ¶ Et dixi: Dominator Domi-
ne, si inueni gratiam ante oculos tuos, & si iustifi-
catus sum apud te præ multis, & si certè ascēdit de-
8 precatio mea ante faciem tuam: ¶ conforta me, &
ostende seruo tuo mihi interpretationem & distin-
ctionem visus horribilis huius, vt plenissimè conso-
9 leris animam meam. ¶ Dignum enim me habuisti
ostendere mihi temporum nouissima. Et dixit ad
10 me: ¶ Hæc est interpretatio visionis huius. ¶ Aqui-
11 lam quam vidisti ascendentem de mari, hoc est re-
gnum quod visum est in visione Danieli fratri tuo.
12 ¶ Sed non est illi interpretatum, quoniam ego nunc
13 tibi interpretor. ¶ Ecce dies veniunt, & exurget re-
gnum super terram, & erit timor acrior omnium re
14 gnorum quæ fuerunt ante eum. ¶ Regnabunt autem
15 in ea reges duodecim, vnus post vnū. ¶ Nam secun-
B dus incipiet regnare, & ipse tenebit amplius tem-
16 pus præ duodecim. ¶ Hæc est interpretatio duode-
17 cim alarum quas vidisti. ¶ Et quam audisti vocem
quæ locuta est, non de capitibus eius exeuntem,
18 sed de medio corporis eius, ¶ hæc est interpretatio.
quoniam post tempus regni illius nascentur con-
tentiones non modicæ, & periclitabitur vt cadat: &
non cadet tunc, sed iterum constituetur in suum i-
19 nitium. ¶ Et quoniam vidisti subalares octo cohæ-
20 rentes alis eius, ¶ hæc est interpretatio. exurgent in
ipso octo reges quorum erunt tempora leuia, & an
21 ni citati, & duo quidem ex ipsis perient. ¶ Appro-
pinquante autem tempore medio, quatuor serua-
buntur in tempore, cùm incipiet appropinquare tē
pus eius vt finiatur: duæ verò in finem seruabuntur.
22 ¶ Et quoniam vidisti tria capita quiescentia, ¶ hæc
23 est interpretatio: in nouissimis eius suscitabit Altis-
simus tria regna, & reuocabit in ea multa. & domi-
24 nabuntur terram, ¶ & qui habitant in ea, cum labo-
re multo super omnes qui fuerūt ante hos. propter
25 hoc ipsi vocati sunt capita aquilæ. ¶ Isti enim erunt
qui recapitulabunt impietates eius, & qui perficiēt
26 nouissima eius. ¶ Et quoniam vidisti caput maius
C non apparens, hæc est interpretatio eius. quoniam
vnus ex eis super lectum suum morietur, & tamen
27 cum tormentis. ¶ Nam duo qui perseuerauerint,
28 gladius eos comedet. ¶ Vnius enim gladius come-
det qui cum eo: sed tamen hic gladio in nouissimis
29 cadet. ¶ Et quoniam vidisti duas subalares traijcien
30 tes super caput quod est in dextera parte, ¶ hæc est
interpretatio. hi sunt quos cōseruauit Altissimus in
finem suum, hoc est regnum exile, & turbationis
31 plenum. ¶ Sicut vidisti & leonem, quem vidisti in
sylua euigilantem & rugientem, & loquentem ad
aquilam, & arguentem eam, & iniustitias ipsius per
32 omnes sermones eius, sicut audisti. ¶ hic est ventus
quem seruauit Altissimus in finem ad eos, & impie-
tates ipsorum: & arguet illos, & incutiet coram ip-
33 sis disceptiones eorum. ¶ Statuet enim eos in iudi-
cio viuos: & erit cùm arguerit eos, tunc corripiet
34 eos. ¶ Nam residuum populum meum liberabit cū
miseria, qui saluati sunt super fines meos, & iucun-
dabit eos quoadusque veniet finis dies iudicij, de
35 quo locutus sum tibi ab initio. ¶ Hoc somniū quod
36 vidisti, & hæ interpretationes. ¶ Tu ergo solus di-
37 gnus fuisti scire Altissimi secretum hoc. ¶ Scribe er-
go omnia ista in libro, quæ vidisti, & pone ea in lo-
38 co abscondito: ¶ Et docebis ea sapientes de populo
tuo, quorum corda scis posse capere & seruare se-
39 creta hæc. ¶ Tu autem adhuc sustine hic alios dies
septem, vt tibi ostendatur quicquid visum fuerit Al
40 tissimo ostendere tibi. ¶ Et profectus est à me. Et fa-
ctum est, cùm audisset omnis populus, quoniá per-
transierunt septem dies, & ego non fuissem reuer-
D sus in ciuitatem, & congregauit se omnis, à mini-
mo vsque ad maximum: & venit ad me, & dixerunt
41 mihi, dicētes: ¶ Quid peccauimus tibi, & quid iniu-
stè egimus in te, quoniam derelinquens nos, sedi-
42 sti in loco hoc? ¶ Tu enim nobis superes solus ex om
nibus populis, sicut botrus de vinea, & sicut lucer-
na in loco obscuro, & sicut portus & nauis saluata à
43 tempestate. ¶ Aut non sufficiunt nobis mala quæ cō
44 tingunt? ¶ Si ergo tu nos dereliqueris, quanto no-
bis erat melius si essemus succensi & nos cum incen
45 dio Sion? ¶ Nec enim nos sumus meliores eorum
qui ibi mortui sunt. Et plorauerunt voce magna. Et
46 respondi ad eos, & dixi: ¶ Confide Israël, & noli tri-
47 stari tu domus Iacob. ¶ Est enim memoria vestri co-
rā Altissimo: & Fortis non est oblitus vestri in tenta-
48 tione. ¶ Ego enim non dereliqui vos, neque excessi à
vobis: sed veni in hūc locum, vt deprecarer pro de-
solatione Sion, vt quærerem misericordiam pro hu
49 militate sanctificationis vestræ. ¶ Et nunc ite vnus-
quisque vestrum in domum suam: & ego veniam ad
50 vos post dies istos. ¶ Et profectus est populus, sicut
51 dixi ei, in ciuitatem: ¶ ego autem sedi in campo se-
ptem diebus, sicut mihi mandauit: & manducabam
de floribus solummodo agri, de herbis facta est esca
mihi in diebus illis.

CAPVT XIII.

1 ET factum est post dies septem, & somnia-
A ui somnium nocte. ¶ Et ecce de mari ven
2 tus exurgebat vt conturbaret omnes flu-
3 ctus eius. ¶ Et vidi, & ecce conualescebat
ille homo cum millibus cœli: & ubi uultum suum
uertebat ut consideraret, tremebant omnia quę sub
4 eo uidebantur. ¶ & ubicunque exibat uox de ore
eius, ardescebant omnes qui audiebant uoces eius,
5 sicut quiescit terra quando senserit ignem. ¶ Et ui-
di post hæc, & ecce congregabatur multitudo ho-
minum, quorum non erat numerus, de quatuor uen
tis cœli, ut debellarent hominem qui ascēderat de
6 mari. ¶ Et uidi, & ecce sibimetipsi sculpserat mon-
7 tem magnum, & uolauit super eum. ¶ Ego autem
quæsiui uidere regionem, uel locum unde sculptus
8 esset mons, & non potui. ¶ Et post hæc uidi, & ecce,
omnes qui congregati sunt ad eum, ut expugnarent
9 eum, timebant ualde, tamen audebant pugnare. ¶ Et

ecce,

ecce, vt vidit impetum multitudinis venientis, non
leuauit manum suam, neque phramæam tenebat,
neque aliquod vas bellicosum, nisi solummodo vt
10 vidi, ¶ quoniam emisit de ore suo sicut flatum ignis,
& de labijs eius spiritus flammæ, & de lingua eius
emittebat scintillas & tempestates, & commista
sunt omnia simul, hic flatus ignis, & spiritus flãmæ,
11 & multitudo tempestatis: ¶ & concidit super multi-
tudinem in impetu, quæ præparata erat pugnare,
& succendit omnes, vt subito nihil videretur de in-
numerabili multitudine, nisi solummodo puluis, &
12 fumi odor: & vidi, & extimui. ¶ Et post hæc vidi ip-
sum hominem descendetem de monte, & vocantẽ
13 ad se multitudinem aliam pacificam, ¶ & accede-
bat ad eum vultus hominum multorum, quorun-
dam gaudentium, quorundam tristantium, aliqui
B verò alligati, aliqui adducentes ex eis qui offere-
bantur: & ægrotaui à multitudine pauoris, & ex-
14 pergefactus sum, & dixi: ¶ Tu ab initio demonstra-
sti seruo tuo mirabilia hæc, & dignum me habuisti
15 vt susciperes deprecationem meam: ¶ & nunc de-
monstra mihi adhuc interpretationem somnij hu-
16 ius. ¶ Sicut enim existimo in sensu meo: væ qui de-
relicti fuerunt in diebus illis: & multò plus væ his
17 qui non sunt derelicti. ¶ Qui enim non sunt dereli-
18 cti, tristes erant. ¶ Intelligo nunc quæ sunt reposita
in nouissimis diebus, & occurrent eis, sed & his qui
19 derelicti sunt. ¶ Propter hoc venerunt enim in peri-
cula magna, & necessitates multas, sicut ostendunt
20 somnia hæc. ¶ Attamen facilius est periclitantem
venire in hunc, quàm pertransire, sicut nubem à se-
culo: & nunc videre quæ contingunt in nouissimo.
21 Et respondit ad me & dixit: ¶ Et visionis interpre-
tationem dicam tibi: & de quibus locutus es, ad a-
22 periam tibi. ¶ Quoniam de his dixisti qui derelicti
23 sunt, hæc est interpretatio. ¶ Qui aufert periculum
illo tempore, hic se custodiuit. qui in periculo inci-
derunt, hi sunt qui habent opera & fidem ad For-
24 tissimum. ¶ Scito ergo, quoniam magis beatificati
25 sunt qui derelicti, super eos, qui mortui sunt. ¶ Hæ
interpretationes visionis, quia vidisti virum ascen-
26 dentem de corde maris, ¶ ipse est quem conseruat
Altissimus multis temporibus, qui per semetipsum
liberabit creaturam suam: & ipse disponet, qui de-
27 relicti sunt. ¶ Et quoniam vidisti de ore eius exire,
28 vt spiritum, & ignem, & tempestatem: ¶ & quoniã
non tenebat phramæam, neque vas bellicosum: cor
C rupit enim impetus eius multitudinem, quæ vene-
29 rat expugnare eum. hæc est interpretatio. ¶ Ecce
dies veniunt, quando incipiet Altissimus liberare
30 eos qui super terram sunt: ¶ & veniet in excessu mẽ-
Matt. 24. a. 7. tis super eos qui inhabitant terram. ¶ Et alij alios
31 cogitabunt debellare: ciuitas ciuitatem, & locus lo
cum, & gens aduersus gentem, & regnum aduer-
32 sus regnum. ¶ Et erit cùm fient hæc, & contingent
signa quæ antè ostẽdi tibi: & tunc reuelabitur filius
33 meus, quem vidisti, vt virum ascendentem. ¶ Et erit
quando audierint omnes gentes vocem eius: & de
relinquet vnusquisque in regione sua bellum suum,
34 quod habent ad alterutrum: ¶ & colligetur in vnum
multitudo innumerabilis, sicut volentes venire, &
35 expugnare eum. ¶ Ipse autem stabit super cacumen
36 montis Sion. ¶ Sion autem veniet, & ostẽdetur om
nibus parata & ędificata, sicut vidisti montem scul-
37 pi sine manibus. ¶ Ipse autem filius meus arguet quę
adinuenerũt Gẽtes, impietates eorum has quæ tẽ-
pestati appropinquauerunt propter mala cogita-
menta eorum, & cruciamenta quibus incipient cru
38 ciari: ¶ quæ assimilatæ sunt flammæ, & perdet eos si-
39 ne labore per legem quæ igni assimilata est. ¶ Et quo
niam vidisti eum colligentem ad se aliam multitudi
40 nem pacificam, ¶ hæ sunt decem tribus, quæ capti- 4.Reg.17. a.3.
uæ factæ sunt de terra sua in diebus Osee regis, quẽ
captiuum duxit Salmanasar rex Assyriorum: & trã-
stulit eos trans Flumen, & translati sunt in terram
41 aliam. ¶ Ipsi autem sibi dederunt consilium hoc, vt
derelinquerent multitudinem gentium, & profici-
scerẽtur in vlteriorem regionem, vbi nunquam in-
42 habitauit genus humanum: ¶ vel ibi obseruare legi-
tima sua, quæ non fuerant seruantes in regione sua.
43 ¶ Per introitus autem angustos fluminis Ephráten
44 introierunt. ¶ Fecit enim eis tunc Altissimus signa, Exo. 14. c. 21.
D & statuit venas fluminis vsquequo transirent. Iosu.3.d.15
45 ¶ Per eam enim regionem erat via multa itineris,
anni vnius & dimidij: nam regio illa vocatur Arsa-
46 reth. ¶ Tunc inhabitauerunt ibi vsque in nouissimo
47 tempore: & nunc iterum cùm cœperint venire, ¶ ite
rum Altissimus statuet venas fluminis, vt possint trã
sire: propter hoc vidisti multitudinem cum pace.
48 ¶ Sed & qui derelicti sunt de populo tuo, hi sunt qui
49 inueniuntur intra terminum meum. ¶ Factum erit
ergo, quando incipiet perdere multitudinem ea-
rum, quæ collectæ sunt gentes, proteget eos qui su-
50 perauerunt populum: ¶ & tunc ostendet eis multa
51 plurima portenta. ¶ Et dixi ego: Dominator Domi
ne, hoc mihi ostende, propter quod vidi virum ascẽ
52 dentem de corde maris. Et dixit mihi: ¶ Sicut non
potes hæc vel scrutari, vel scire quæ sunt in profun-
do maris: sic non poterit quisque super terram uide
re filium meum, uel eos qui cum eo sunt, nisi in tem
53 pore diei. ¶ Hæc est interpretatio somnij quod uidi
54 sti, & propter quod illuminatus es hic solus. ¶ De-
reliquisti enim tuam, & circa meam uacasti legem,
55 & quæsisti. ¶ Vitam enim tuam disposuisti in sapien
56 tia, & sensum tuum uocasti matrẽ: ¶ & propter hoc
ostendi tibi merces apud Altissimum. erit enim post
alios tres dies, ad te alia loquar, & exponam tibi
57 grauia & mirabilia. ¶ Et profectus sum, & transij in
campum, multùm glorificans & laudans Altissimũ
58 de mirabilibus quæ per tempus faciebat: ¶ & quo-
niam gubernat ipsum, & quæ sunt in temporibus il-
lata, & sedi ibi tribus diebus.

CAPVT XIIII.

1 ET factum est tertio die, & ego sedebã sub
A quercu. ¶ Et ecce, uox exiuit contra me
2 de rubo, & dixit: Esdra, Esdra. Et dixi:
Ecce ego, Domine. Et surrexi super pe-
3 des meos. Et dixit ad me: ¶ Reuelans reuelatus sum Exo.3.a.1.
super rubum, & locutus sum Moysi, quando popu-
4 lus meus seruiebat in Aegypto: ¶ & misi eum, & e-
duxi populum meum de Aegypto, & adduxi eum
super montem Sina, & detinebam eum apud me
5 diebus multis: ¶ & enarraui ei mirabilia multa, &
ostendi ei temporum secreta & finem: & pręcepi ei,
6 dicens: ¶ Hæc in palàm facies uerba, & hæc abscon-
7 des. ¶ Et nunc tibi dico: ¶ Signa quæ demonstraui,
8 & somnia quæ uidisti, & interpretationes quas tu
9 uidisti, in corde tuo repone ea: ¶ tu enim recipieris
ab omnibus, conuerteris residuus cum cõsilio meo
& cum similibus tuis, usquequo finiantur tempora.

30 ¶quoniam seculum perdidit iuuentutem suam, &
11 tempora appropinquant senescere. ¶ Duodecim
enim partibus diuisum est seculum, & transierunt
12 eius decima & dimidium decimæ partis:¶ supersunt
13 autem eius post medium decimæ partis. ¶ Nunc er-
B go dispone domum tuam, & corripe populum tuũ,
& consolare humiles eorum, & renuncia iam cor-
14 ruptelæ, ¶ & dimitte abs te mortales cogitationes,
& proijce abs te pondera humana, & exue te iam
infirmam naturam, & repone in vnam partem mo-
lestissima tibi cogitamenta, & festina transmigrare
15 à temporibus his: ¶ quæ enim vidisti nunc contigis-
16 se mala, iterum horum deteriora facient. ¶ Quan-
tùm enim inualidum fiet seculum á senectute, tan-
tùm multiplicabuntur super inhabitantes mala.
17 ¶ Prolongauit enim se magis veritas, & appropin-
quauit mendacinm. Iam enim festinat venire, quam
18 vidisti visionem.¶ Et respondi, & dixi coram te Do-
19 mine: ¶ Ecce enim ego abibo, sicut præcepisti mi-
hi, & corripiam præsentem populum. Qui autem
20 iterum nati fuerint, quis commonebit?¶ Positum est
ergo seculum in tenebris, & qui inhabitant in eo si-
21 ne lumine. ¶ Quoniam lex tua incensa est, propter
quod nemo scit quæ à te facta sunt, vel quæ incipiẽt
22 opera.¶ Si enim inueni in te gratiam, immitte in me
Spiritum sanctum, & scribam omne quod factum
est in seculo ab initio, quæ erant in lege tua scripta,
vt possint homines inuenire semitam: & qui volue-
23 rint viuere in nouissimis, viuant. ¶ Et respondit ad
C me, & dixit: Vadens congrega populum, & dices
24 ad eos, vt non quærant te diebus quadraginta.¶ Tu
autem præpara tibi buxos multos, & accipe tecum
Saream, Dabriam, Salemiam, Echanum, & Asiel,
quinque hos qui parati sunt ad scribendum veloci-
25 ter: ¶ Et venias huc, & ego accendam in corde tuo
lucernam intellectus, quæ non extinguetur quoad-
26 usque finiantur quæ incipies scribere.¶ Et tunc per-
fectis quædam palàm facies, quædam sapientibus
absconsè trades: in crastinum enim hac hora inci-
27 pies scribere. ¶ Et profectus sum sicut mihi præce-
28 pit, & congregaui omnem populum, & dixi: ¶ Audi
29 Israël verba hæc: ¶ Peregrinati sunt patres nostri ab
30 initio in Aegypto, & liberati sunt inde.¶ & accepe-
runt legem vitæ, quam non custodierunt, quam &
31 vos post eos transgressi estis: ¶ & data est vobis ter-
ra in sortem, & terra Sion, & patres vestri, & vos
iniquitatem fecistis, & non seruastis vias quas præ-
32 cepit vobis Altissimus: ¶ & iustus iudex cùm sit, ab-
33 stulit à vobis in tempore quod donauerat.¶ Et nunc
vos hìc estis, & fratres vestri introrsum vestrũ sunt.
34 ¶ Si ergo imperaueritis sensui vestro, & erudieritis
cor vestrum, viui conseruati eritis, & post mortem
35 misericordiam consequemini.¶ Iudicium enim post
mortem veniet, quando iterum reuiuiscemus: & tũc
iustorum nomina patebunt, & impiorum facta ostẽ
36 dentur. ¶ Ad me igitur nemo accedat nunc, neque
D requirat me vsq; dies quadraginta. ¶ Et accepi quin
37 que viros, sicut mandauit mihi, & profecti sumus in
38 campum, & mansimus ibi. ¶ Et factus sum in crasti-
num, & ecce vox vocauit me, dicens: Esdra aperi os
39 tuum, & bibe quo te potauero. ¶ Et aperui os meũ,
& ecce calix plenus porrigebatur mihi. Hoc erat
plenum sicut aqua: color autem eius vt ignis similis.
40 ¶ Et accepi, & bibi: & in eo cùm bibissem, cor meum
cruciabatur intellectu, & in pectus meum increscе-
bat sapientia. Nam spiritus meus conseruabatur me
41 moria. ¶ Et apertum est os meum, & non est clau-
42 sum amplius. ¶ Altissimus dedit intellectum quin-
que viris & scripserunt quæ dicebantur excessiones
43 noctis, quas non sciebant. ¶ Nocte autem manduca
bant panem, ego autem per diem loquebar, & per
44 noctem non tacebam. ¶ Scripti sunt autem per qua-
45 draginta dies libri ducenti quatuor. ¶ Et factum est
cum compleuissent quadraginta dies, locutus est
Altissimus, dicens: Priora quæ scripsisti, in palàm
46 pone, & legant digni & indigni: ¶ Nouissimos autem
septuaginta conseruabis, vt tradas eos sapientibus
47 de populo tuo. ¶ In his enim est vena intellectus &
sapientiæ fons, & scientiæ flumen. Et feci sic.

Matt. 24. a. 7. 1. Ioh. 2. c. 18.

Gene. 47. a. 4. Deuter. 4. e. 5. & 5. a. 6. Act. 7. g. 55.

CAPVT XV.

1 ECce loquere in aures plebis meæ sermo-
A nes prophetiæ, quos immisero in os tuũ,
2 dicit Dominus: ¶ & fac vt in charta scri-
bantur: quoniam fideles & veri sunt.
3 ¶ Ne timeas à cogitationibus aduersum te, nec tur-
4 bent te incredulitates dicentium, ¶ Quoniam om-
5 nis incredulus in incredulitate sua morietur. ¶ Ec-
ce ego incudo, dicit Dominus, super orbem terra-
rum mala, gladium, & famem, & mortem, & inte-
6 ritum, ¶ propter quod superpolluit iniquitas omnẽ
terram, & adimpleta sunt opera nociua illorum.
7 ¶ Propterea dicit Dominus: ¶ Iam non silebo de im-
8 pietatibus eorum quæ irreligiosè agunt, nec susti-
nebo in his quæ iniquè exercent: ecce sanguis inno
xius & iustus clamat ad me, & animæ iustorum cla-
9 mant perseueranter. ¶ Vindicans vindicabo illos, Apoca. 6. c. 10 & 19. a. 2.
dicit Dominus, & accipiam omnem sanguinem in-
10 noxium ex illis ad me. ¶ Ecce populus meus quasi
grex ad occisionem ducitur, iam nõ patiar illum ha-
11 bitare in Terra-Aegypti: ¶ sed educam eum in ma-
nu potenti & brachio excelso, & percutiam plaga
12 sicut prius, & corrumpam omnem terram eius. ¶ Lu
gebit Aegyptus, & fundamenta eius plaga verbera-
13 ta, & castigatione, quas inducet ei Deus. ¶ Luge-
bunt cultores operantes terram, quoniam deficiẽt
semina eorum ab vredine & grandine, & à sydere
14 terribili. ¶ Væ seculo, & qui habitant in eo: ¶ quia
15 appropinquauit gladius & contritio eorum, & exur
get gens contra gentem ad pugnam, & rhomphæa
16 in manibus eorum. ¶ Erit enim inconstabilitio ho-
minibus, & alij alijs inualescentes non curabunt re-
gem suum, & principes viæ gestorum suorum in po
17 tentia sua. ¶ Concupiscet enim homo in ciuitatem
18 ire, & non poterit. ¶ Propter superbiam enim eorũ
B ciuitates turbabuntur, domus exterentur, homines
19 metuent. ¶ Non miserebitur homo proximum suum
ad irritum faciendum domos eorum in gladium, ad
diripiendas substantias eorum propter famem pa-
20 nis & tribulationem multam. ¶ Ecce, ego conuoco,
dicit Deus, omnes reges terræ ad me verendum qui
sunt ab Oriente & ab Austro, ab Euro, & à Liba-
no ad conuertendos in se, & reddere quæ dederunt
21 illis: ¶ sicut faciunt vsque hodie electis meis, sic fa-
ciam & reddam in sinu eorum. Hæc dicit Dominus
22 Deus: ¶ Non parcet dextera mea super peccatores,
nec cessabit rhomphæa super effundentes sanguinẽ
23 innoxium super terram. ¶ Exijt ignis ab ira eius, &
deuorauit fundamenta terræ, & peccatores quasi
24 stramen incensum. ¶ Væ eis qui peccant & non ob-
25 seruant mandata mea, dicit Dominus. ¶ nõ parcam

illis.

illis. Discedite filij à potestate. Nolite contamina-
26 te sanctificationem meam.¶ quoniam nouit Domi-
nus omnes qui delinquunt in illum; propterea tra-
27 didit eos in mortem, & in occisionem.¶ Iam enim
venerunt super orbem terrarum mala, & manebitis
in illis. non enim liberabit vos Deus, propter quod
28 peccastis in eum.¶ Ecce visio horribilis, & facies
29 illius ab Oriente.¶ Et exient nationes draconum
Arabum in curribus multis, & sicut flatus, eorum
numerus fertur super terram, vt iam timeant & tre-
30 pident omnes qui illos audient:¶ Carmonij insanië
tes in ira, & exient vt apri de sylua, & aduenient de
virtute magna, & constabunt in pugnam cum illis,
31 & vastabunt portionem terræ Assyriorum.¶ Et post
hæc superualescent dracones natiuitatis suæ memo
res, & conuertent se conspirantes in virtute magna
32 ad persequendos eos.¶ Isti turbabuntur & silebunt
in virtute illorum, & conuertent pedes suos in fu-
33 gam,¶ & à territorio Assyriorum subsessor obside-
bit eos, & cõsumet vnum ex illis, & erit timor & tre-
mor in exercitu illorum, & contentio in reges ipso-
34 rum.¶ Ecce nubes ab Oriente, & à septentrione vs-
que ad meridianum, & facies earum horrida val-
C de, plena iræ, & procellæ, & collident se inuicem,
35 ¶ & collident sydus copiosum super terram, & sy-
dus illorum, & erit sanguis à gladio vsque ad ven-
36 trem,¶ & fimus hominis vsque ad substramen came
37 li, & erit timor & tremor multus super terram,¶ &
horrebunt qui videbunt iram illam, & tremor ap-
prehendet illos: & post hæc mouebuntur nimbi co-
38 piosi,¶ à meridiano & septentrione, & portio alia
39 ab Occidente:¶ & superinualescent venti ab Orien
te, & recludent eam, & nubem quam suscitauit in
ira, & sydus ad faciendam exterritationem ad Ori-
40 entalem ventum, & Occidentë violabitur:¶ & exal-
tabũtur nubes magnæ & validæ plenæ iræ, & sydus,
vt exterreant omnem terram, & inhabitantes eam;
& infundent super omnem locum altum & eminen
41 tem sydus terribile.¶ Ignem & grandinem, & rhom
phæas volantes, & aquas multas, vt etiam implean
tur omnes campi, & omnes riui plenitudine aqua-
42 rum multarum.¶ & demolientur ciuitates, & muros,
& montes, & colles, & ligna syluarum, & fœnum
43 pratorum, & frumenta eorum.¶ Et transibunt con-
44 stantes vsque Babylonem, & exterent eam:¶ con-
uenient ad ipsam, & circuibunt eam, & effundent
sydus, & omnem iram super eam, & subibit puluis
& fumus vsque in cœlum: & omnes in circuitu luge-
45 bunt eam.¶ & qui sub ea remanserint his qui exter-
46 ruerunt.¶ Et tu Asia concors in spem Babylonis, &
47 gloria personæ eius:¶ væ tibi misera propter quod
assimilasti ei, & ornasti filias tuas in fornicatione, ad
placendum, & gloriandum in amatoribus tuis, qui
48 tecum cupierunt semper fornicari.¶ Odibilë imita-
D ta es in omnibus operibus eius, & in adinuentioni-
49 bus eius: propterea dicit Deus:¶ Immittam tibi ma
la, viduitatem, paupertatem, & famem, & gladium,
& pestem, ad deuastãdas domos tuas à violatione,
50 & morte, & gloria virtutis tuæ.¶ Sicut flos siccabi-
51 tur, cùm exurget ardor qui emissus est super te,¶ in-
firmaberis vt paupercula plagata & castigata à mu-
lieribus, vt non possint te suscipere potentes & ama
52 tores.¶ Nunquid ego sic zelabor te, dicit Dominus,
53 ¶ nisi occidisses electos meos in omni tẽpore exal-
tans percussionem manuum, & dicens super mortë
54 eorum, cùm inebriata esses,¶ Exorna speciem vul-
55 tus tui?¶ Merces fornicationis tuæ in sinu tuo, pro-
56 pter hoc redditionem accipies.¶ Sicut facies ele-
ctis meis, dicit Dominus, sic faciet tibi Deus, & tra
57 det te in malum.¶ Et nati tui fame interient: & tu
rhomphæa cades, & ciuitates tuæ conterentur, &
58 omnes tui in campo gladio cadent.¶ Et qui sunt in
montibus, fame peribunt, & manducabunt carnes
suas, & sanguinem bibent à fame panis & siti aquæ.
59 ¶ Infœlix per maria venies, & rursum accipies ma-
60 la.¶ Et in transitu allident ciuitatem ˋoccisam, & ex- ˋociosam & exterët s.
terent ˋaliquam portionem terræ tuæ, & partem glo
riæ tuæ exterminabunt, rursum reuertentes ˋad Ba- ˋcôuersam s.
61 bylonem subuersam ˋ.¶ Et demolita eris illis pro sti
62 pula, & ipsi erunt tibi ignis:¶ & deuorabunt te, & ci
uitates tuas, terram tuam & montes tuos, omnes
syluas tuas & lignum fructiferum igni comburent.
63 ¶ Filios tuos captiuos ducent, & censum tuum in
prædam habebunt, & gloriam faciei tuæ extermi-
nabunt.

CAPVT XVI.

1 VAe tibi Babylon & Asia, væ tibi Aegypte
A. & Syria:¶ Præcingite vos saccis & cili-
2 cijs, & plangite filios vestros, & dolete:
quoniam appropinquauit contritio ve-
3 stra.¶ Immissus est vobis gladius, & quis est qui a-
4 uertat illum?¶ Immissus est in vobis ignis, & quis
5 est qui extinguat illum?¶ Immissa sunt vobis mala, &
6 quis est qui repellat ea?¶ Nunquid repellet aliquis
leonem esurientem in sylua, aut extinguet ignem in
7 stipula, mox quando cœperit ardere?¶ Nunquid
repellet aliquis sagittam à sagittario forti missam?
8 ¶ Dominus fortis immittit mala, & quis est qui re-
9 pellat ea?¶ Exiet ignis ex iracundia eius, & quis est
10 qui extinguat eum?¶ Coruscabit, & quis non time-
11 bit? Tonabit, & quis non pauebit?¶ Dominus com
minabitur, & quis non funditus conteretur à facie
12 ipsius?¶ Terra tremuit, & fundamenta eius, mare
fluctuat de profundo, & fluctus eius disturbabun-
tur, & pisces eius à facie Domini, & à gloria virtu-
13 tis eius:¶ quoniam fortis dextera eius quæ arcum
tendit: sagittæ eius acutæ quæ ab ipso mittuntur,
non deficient, cum cœperint mitti in fines terræ.
14 ¶ Ecce mittuntur mala & non reuertentur donec ve
15 niant super terram.¶ Ignis succenditur, & non extin
16 guetur, donec consumat fundamenta terræ.¶ Quë-
admodum non redit sagitta missa à valido sagitta-
rio, sic non reuertentur mala quæ missa fuerint in
17 terram.¶ Væ mihi, væ mihi, quis me liberabit in il-
18 lis diebus?¶ Initium dolorum & multi gemitus, ini-
tium famis & multi interitus, initium bellorum &
formidabunt potestates, initium malorum, & tre-
19 pidabunt omnes.¶ In his quid faciam, cùm venerint
20 mala?¶ Ecce fames, & plaga, & tribulatio, & angu-
21 stia, missa sunt flagella in emendatione,¶ & in his
omnibus se non conuertent ab iniquitatibus suis,
22 neque flagellorum memores erunt semper.¶ Ecce
B erit annonæ vilitas super terram, sic vt putent sibi
esse directam pacem, & tunc germinabunt mala su-
23 per terram, gladius, fames, & magna confusio.¶ A
fame enim plurimi qui inhabitãt terram interient,
& gladius perdet cæteros qui superauerint à fame,
24 ¶ & mortui sicut stercora projicientur, & non erit
qui consoletur eos. Derelinquetur enim terra de-
25 serta, & ciuitates eius deijcientur.¶ Non dereln-

quetur

26 quetur qui colat terram,& qui feminet eam.¶ Ligna
27 dabunt fructus, & quis vindemiabit illa? ¶ Vua ma-
tura fiet, & quis calcabit illam? Erit enim locis ma-
28 gna desertio. ¶ Cupiet enim homo hominem vide-
29 re, vel vocem eius audire. ¶ Relinquentur enim de
ciuitate decem, & duo de agro qui absconderint se
30 in densis nemoribus,& scissuris petrarum. ¶ Quem-
admodum derelinquuntur in olíueto & singulis ar-
31 boribus tres aut quatuor oliuæ. ¶ aut sicut in vinea
vindemiata racemi relinquuntur ab his qui diligen
32 ter vineam scrutantur: ¶ sic relinquentur in diebus
illis tres aut quatuor ab scrutantibus domos eorum
33 in rhomphæa. ¶ Et relinquetur terra deserta, & agri
eius inueterabunt, & viæ eius,& omnes semitæ eius
germinabunt spinas, eo quòd non transient homi-
nes per eam. Lugebunt virgines non habentes spō-
34 sos: ¶ lugebunt mulieres non habentes viros, luge-
35 bunt filiæ earum non habentes adiutorium: ¶ sponsi
earum in bello consumentur, & viri earum in fame
36 exterentur. ¶ Audite verò ista,& cognoscite ea ser-
37 ui Domini. ¶ Ecce verbum Domini, excipite illud:
38 ne dijs credatis, de quibus dicit Dominus. ¶ Ecce
39 appropinquant mala, & non tardant. ¶ Quemadmo
dum prægnans cùm parit in nono mense filium suũ,
C appropinquante hora partus eius, ante horas duas
vel tres, dolores circumeunt ventrem eius, & pro-
deunte infante de ventre non tardabunt vno pun-
40 cto: ¶ sic non morabuntur mala ad prodeundum su-
per terram, & seculum gemet,& dolores cũ cumte-
41 nebunt illud. ¶ Audite verbum, plebs mea: parate
vos in pugnam, & in malis sic estote, quasi aduenæ
42 terræ. ¶ Qui vendit, quasi qui fugiat: & qui emit,
43 quasi qui perditurus. ¶ Qui mercatur, quasi qui fru-
ctum non capiat: & qui ædificat, quasi non habitatu
44 rus. ¶ Qui seminat, quasi qui non metet: sic & qui vi
45 neam purat, quasi non vindemiaturus. ¶ Qui nubũt,
sic quasi filios non facturi: & qui non nubunt, sic qua
46 si vidui. ¶ Propter quod qui laborant, sine causa la-
47 borant. ¶ Fructus enim illorum alienigenæ metent,
& substantiam illorum rapient, & domos euertent,
& filios eorum captiuabunt, quia in captiuitate & fa
48 me generant natos suos. ¶ Et qui negociantur in ra-
pina, quãtum diu exornant ciuitates & domos suas
49 & possessiones & personas suas, ¶ tanto magis adze
50 labor eos super peccata sua, dicit Dominus. ¶ Quo-
modo zelatur fornicaria mulierem idoneam & bo-
51 nam valdè, ¶ sic zelabitur iustitia iniquitatem cùm
exornat se,& accusat eam in facie, cùm venerit, qui
defendat exquirentem omne peccatum super ter-
52 rã. ¶ Propterea nolite similari ei, nec operibus eius.
53 ¶ quoniam adhuc pusillum, & tolletur iniquitas à
54 terra, & iustitia regnabit in vos. ¶ Non dicat pecca-
tor, se non peccasse: quoniam carbones ignis com-
buret super caput eius qui dicit, Non peccaui co-
55 ram Domino Deo & gloria ipsius. ¶ Ecce Domi-
nus cognoscet omnia opera hominum,& adinuen- Eccle. 23. c. 25.
tiones illorum, & cogitationes illorum, & corda il- Luc. 16.
56 lorum. ¶ Dixit enim: Fiat terra, & facta est: fiat cœ- d. 15.
57 lum, & factum est. ¶ Et in verbo illius stellæ funda- Gen. 1. a. 1 Psal. 146.
tæ sunt, & nouit numerum stellarum. ¶ Qui scruta- a. 4.
58 tur abyssum,& thesauros illarum: qui mẽsus est ma-
59 re, & conceptum eius. ¶ Qui conclusit mare in me-
dio aquarum, & suspendit terram super aquas ver-
60 bo suo. ¶ Qui extendit cœlum quasi cameram, su-
61 per aquas fundauit eum. ¶ Qui posuit in deserto fon
D tes aquarum, & super verticem montium lacus ad
emittendum flumina ab eminenti petra, vt potaret potaret 3
62 terram: ¶ Qui finxit hominem,& posuit cor suum in
medio corporis,& misit ei spiritum, vitam,& intel-
63 lectum. ¶ & spiramen Dei omnipotẽtis qui fecit om
nia, & scrutinat omnia abscondita in absconsis terræ.
64 ¶ Hic nouit adinuentionem vestram, & quæ cogita-
tis in cordibus vestris, peccantes & volentes occul-
65 tare peccata vestra. ¶ Propter quod Dominus scru-
tinando scrutinauit omnia opera vestra, & traducet
66 vos omnes, ¶ & vos confusi eritis cum processerint
peccata vestra corã hominibus, & iniquitates erunt,
67 quæ accusatores stabunt in die illo. ¶ Quid facietis?
aut quomodo absconderis peccata vestra corã Deo
68 & angelis eius? ¶ Ecce iudex Deus, timete eum. De-
sinite à peccatis vestris, & obliuiscamini iniquita-
tes vestras iam agere eas in sempiterno, & Deus e-
69 ducet vos, & liberabit de omni tribulatione. ¶ Ecce
enim incenditur ardor super vos turbæ copiosæ, &
rapient quosdam ex vobis, & cibabunt idolis occi-
70 sos. ¶ & qui consenserint eis, erunt illis in derisum,
71 & in improperium, & in conculcationẽ. ¶ erit enim
locis locus. & in vicinas ciuitates exurrectio multa
72 super timentes Dominum. ¶ Erunt quasi insani ne-
mini parcentes: ad diripiendum & deuastãdum ad-
73 huc timentes Dominum: ¶ quia deuastabunt & di-
ripient substantias, & de domibus suis eos eijciẽt.
74 ¶ Tunc parebit probatio electorum meorum, vt au-
75 rum quod probatur ab igne. ¶ Audite dilecti mei,
dicit Dominus: Ecce adsunt dies tribulationis, &
76 de his liberabo vos. ¶ Ne timeatis, nec hæsitetis, quo
77 niam Deus dux vester est. ¶ Et qui seruat mandata
& præcepta mea, dicit Dominus Deus, ne præpon-
derent vos peccata vestra, ne superleuent se iniqui
78 tates vestræ. ¶ Væ qui constringuntur à peccatis suis,
& obteguntur ab iniquitatibus suis, quemadmodũ
ager constringitur à syluа, & spinis tegitur semita
eius, per quam non transit homo, & excluditur, &
mittitur ad deuorationem ignis.

LIBRI QVARTI ESDRAE, FINIS.

LIBER

LIBER TOBIAE,

Hieronymi ad Chromatium & Heliodorum in Tobiam Præfatio.

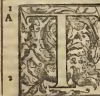

IRARI non desino exactionis vestræ instantiam. Exigitis enim vt librum Chaldæo sermone conscriptum ad Latinum stylum traham: Librum vtique Tobiæ, quem Hebræi de cathalogo diuinarum scripturarum secantes, his quæ hagiographa memorant, manciparunt. Feci satis desiderio vestro, non tamen meo studio. Arguunt enim nos Hebræorum studia: & imputant nobis, contra suum canonem Latinis auribus ista transferre. Sed melius esse iudicans Pharisæorum displicere iudicio, & episcoporum iussionibus deseruire, institi vt potui. Et quia vicina est Chaldæorum lingua sermoni Hebraico, vtriusque linguæ peritissimum loquacem reperiens, vnius dici laborem arripui: & quicquid ille mihi Hebraicis verbis expressit, hoc ego accito notario sermonibus Latinis exposui. Orationibus vestris mercedem huius operis compensabo, cùm gratum vobis didicero me, quod iubere estis dignati, complesse.

CAPVT PRIMVM.

1 Obias ex tribu & ciuitate
A Nephthali, quæ est in superioribus Galilææ supra Naasson, post viam quæ ducit ad Occidentem, in sinistro habens ciuitatem Sepbet: ? Cùm captus es-
2 set in diebus Salmanasar regis Assyriorum, in capti uitate tamen positus, viã
4.Reg.17. a.4. & 18. b.9. 3 veritatis non deseruit, ? ita vt omnia quæ habere
poterat, quotidie concaptiuis fratribus, qui erant
4 ex eius genere, impertiret. ? Cumque esset iunior
omnibus in tribu Nephthali, nihil tamen puerile
5 gessit in opere. ? Denique cùm irent omnes ad vitu-
los aureos, ? quos Ieroboam fecerat, rex Israël, hic 3.Re.12. f.28.
6 solus fugiebat consortia omnium: ? & pergebat in
Ierusalem ad templum Domini, & ibi adorabat Do
B minum Deum Israël, omnia primitiua sua, & deci-
7 mas suas fideliter offerens, ? ita vt in tertio anno
proselytis & aduenis ministraret omnem decima-
8 tionem. ? Hæc & his similia secundum legem Dei
9 puerulus obseruabat. ? Cùm verò factus fuisset vir,
accepit vxorem Annam de tribu sua, genuitq; ex ea
10 filium, nomen suum imponens ei, ? quem ab infan-
tia timere Deum docuit, & abstinere ab omni pec-
11 cato. ? Igitur cùm per captiuitatem deuenisset cum
vxore sua & filio in ciuitatem Niniuẽ cum omni tri-
12 bu sua: ? & cùm omnes ederent ex cibis gentilium,
C ipse custodiuit animam suam & nunquam contami
13 natus est in escis eorum. ? Et quoniam memor fuit
Domini in toto corde suo, dedit illi Deus gratiam
14 in conspectu Salmanasar regis: ? & dedit illi pote-
statem quocũque vellet ire, habens libertatem quę-
15 cunque facere voluisset. ? Pergebat ergo ad omnes enim 13:
qui erant in captiuitate, & monita salutis dabat eis.
16 ? Cùm autem venisset in Rages, ciuitatem Medorũ,
& ex his quibus honoratus fuerat à rege, habuisset
17 decem talenta argenti: ? & cùm in multa turba ge-
neris sui Gabelum egentem videret, qui erat ex tri-
bu eius, sub chirographo dedit illi memoratũ pon-

18 dus argenti.¶ Post multũ verò tẽporis, mortuo Sal-
manasar rege, cùm regnaret Sennacherib filius eius
pro eo, & filios Israël exosos haberet in conspectu
19 suo. ¶ Tobias quotidie pergebat per omnem co- (. 8.)
D gnationem suam, & consolabatur eos, diuidebatq;
20 vnicuique, prout poterat, de facultatibus suis. ¶ esu-
rientes alebat, nudisque vestimenta præbebat, &
mortuis atque occisis sepulturam solicitus exhibe-
21 bat. ¶ Denique cùm reuersus esset rex Sennacherib (14 Re. 19 g. 35. Eccle. 48 d. 24. Isaia 37. g. 36 1. Ma. 7. f. 41. 2. Ma. 8. c. 19. Inf. 2. b. 8. 4. Reg. 18 g. 37. 2. Par. 32. c. 21.)
fugiens à Iudæa plagam, quam circa eum fecerat
Deus propter blasphemiam suam, & iratus multos
occideret ex filijs Israël, Tobias sepeliebat corpo-
22 ra eorum. ¶ At vbi nunciatum est regi, iussit eum oc-
23 cidi, & tulit omnem substantiam eius. ¶ Tobias ve-
rò cum filio suo, & cum vxore fugiens, nudus latuit,
24 quia multi diligebant eum. ¶ Post dies verò qua-
25 dragintaquinque occiderunt regem filij ipsius, ¶ &
reuersus est Tobias in domum suam, omnisque fa-
cultas eius restituta est ei.

CAPVT II.

1 POst hæc verò cùm esset dies festus Domi-
A ni, & factum esset prandium bonum in
2 domo Tobiæ, ¶ dixit filio suo: Vade, &
adduc aliquos de tribu nostra, timentes
3 Deum, vt epulentur nobiscum. ¶ Cumque abijsset,
reuersus nũciauit ei vnum ex filijs Israël iugulatum
iacére in platéa. Statimque exiliẽs de accubitu suo,
relinquens prandium, ieiunus peruenit ad corpus:
4 ¶ tollensque illud portauit ad domum suam occul-
5 tè, vt dum sol occubuisset, cautè sepeliret eum. ¶ Cũ- (Inf. 12. c. 12.)
que occultasset corpus, manducauit panem cum lu-
6 ctu & tremore, memorans ¶ illum sermonem quem
dixit Dominus per Amos prophetam: ‖ Dies festi (‖ Amos 8. c. 10. 1. Mac. 1. d. 14. Supr. 1. d. 23.)
vestri conuertentur in lamentationem & luctum.
7 ¶ Cùm verò sol occubuisset, abijt, & sepeliuit eum.
8 ¶ Arguebant autem eum omnes proximi eius, di-
B centes: Iam huius rei causa interfici iussus es, & vix
effugisti mortis imperium: & iterum sepelis mor-
9 tuos? ¶ Sed Tobias plus timens Deum quàm regem,
rapiebat corpora occisorum, & occultabat in do-
10 mo sua, & medijs noctibus sepeliebat ea. ¶ Conti-
git aut, vt quadam die fatigatus à sepultura, veniens
in domum suam, iactasset se iuxta parietem, & ob-
11 dormisset: ¶ & ex nido hirundinum dormienti illi
calida stercora inciderent super oculos eius, fie-
12 retque cæcus. ¶ Hanc autem tentationem ideo per-
C misit Dominus euenire illi, vt posteris daretur exẽ-
13 plum patientiæ eius, sicut & sancti Iob. ¶ Nam cùm
ab infantia sua semper Deum timuerit, & manda-
ta eius custodierit, non est contristatus contra Deũ,
14 quòd plaga cæcitatis euenerit ei: ¶ sed immobilis in
Dei timore permansit, agens gratias Deo omnibus
15 diebus vitæ suæ. ¶ Nam sicut beato Iob insultabant
reges: ita isti parentes & cognati eius irridebant vi
16 tam eius, dicentes: ¶ Vbi est spes tua, pro qua elee-
17 mosynas & sepulturas faciebas? ¶ Tobias verò in-
18 crepabat eos, dicens: Nolite ita loqui, ¶ quoniam
filij sanctorum sumus & vitam illam expectamus,
quam Deus daturus est his qui fidem suam nunquã
19 mutant ab eo. ¶ Anna uerò uxor eius ibat ad opus
D textrinum quotidie: & de labore manuum suarum
20 uictum, quem consequi poterat, deferebat. ¶ Vnde
factum est, ut hœdum caprarum accipiens, detulis- (Deute. 22. a.)
21 set domi. ¶ Cuius cùm uocem balantis uir eius au-
disset, dixit: Videte ne fortè furtiuus sit: reddite eum
dominis suis, quia non licet nobis aut edere ex fur-
22 to aliquid, aut contingere. ¶ Ad hæc uxor eius ira- (Iob 2. a. 9.)
ta respondit: Manifestè uana facta est spes tua, & e-
23 leemosynæ tuæ modò apparuerunt. Atq; his, & alijs
hu iuscemodi uerbis exprobrabat ei.

CAPVT III.

1 TVnc Tobias ingemuit, & cœpit orare cũ
A lacbrymis, ¶ dicens: Iustus es Domine,
2 & omnia iudicia tua iusta sunt, & omnes
uiæ tuæ misericordia, & ueritas, & iudi-
3 cium. ¶ Et nunc Domine memor esto mei, & ne uin
dictam sumas de peccatis meis, neque reminiscaris
4 delicta mea, uel parentum meorum. ¶ Quoniam nõ (Deut. 28. b. 15.)
obediuimus præceptis tuis, ideo traditi sumus in
direptionem, & captiuitatem, & mortem, & in fa-
bulam, & in improperium omnibus nationibus in
5 quibus dispersisti nos. ¶ Et nunc Domine magna iu
dicia tua, quia nõ egimus secundum præcepta tua,
6 & nõ ambulauimus synceriter coram te. ¶ Et nunc * (* misericor- diam 5.)
Domine secundum uoluntatem tuam fac mecum,
& præcipe in pace recipi spiritum meum. Expedit
7 enim mihi mori magis quàm uiuere. ¶ Eadem itaq;
die contigit, ut Sara filia Raguelis in Rages, ciuita-
B te Medorum, & ipsa audiret improperium ab una
8 ex ancillis patris sui: ¶ quoniam tradita fuerat se-
ptem uiris, & dæmoniũ nomine Asmodæus occide-
9 rat eos mox ut ingressi fuissent ad eam. ¶ Ergo cùm
pro culpa sua increparet puellam, respondit ei, di-
cens: Amplius ex te non uideamus filium, aut filiã
10 super terram, interfectrix uirorum tuorum. ¶ Nun-
quid & occidere me uis, sicut iam occidisti septem
uiros? Ad hanc uocem perrexit in superius cubicu-
lum domus suæ: & tribus diebus, & tribus noctibus
11 non manducauit, neq; bibit: ¶ sed in oratione per-
sistens, cum lachrymis deprecabatur Deum, ut ab
12 isto improperio liberaret eam. ¶ Factum est autem
C die tertia, dum compleret orationem, benedicens
13 Dominum, ¶ dixit: Benedictum est nomen tuum
Deus patrum nostrorum, qui cùm iratus fueris, mi-
sericordiam facies, & in tempore tribulationis pec-
14 cata dimittis his qui inuocant te. ¶ Ad te Domine
faciem meam conuerto, ad te oculos meos dirigo.
15 ¶ Peto Domine ut de uinculo improperij huius ab-
soluas me, aut certè desuper terram eripias me.
16 ¶ Tu scis Domine, quia nunquàm concupiui uirum,
& mundam seruaui animam ab omni concupiscen-
17 tia. ¶ Nunquàm cum ludentibus miscui me, neque
cum his qui in leuitate ambulant participẽ me præ-
18 bui. ¶ Virum autem cum timore tuo, non cum libi-
19 dine mea consensi suscipere. ¶ Et aut ego indigna fui
illis, aut illi forsitan mihi non fuerunt digni: quia
20 forsitan uiro alij conseruasti me. ¶ Non est enim in
21 hominis potestate cõsilium tuum. ¶ Hoc autem pro
D certo habet omnis qui tè colit, quòd uita eius, si in
probatione fuerit, coronabitur: si autem in tribula-
tione fuerit, liberabitur: & si in corruptione fuerit,
22 ad misericordiam tuam uenire licebit. ¶ Non enim
delectaris in perditionibus nostris: quia post tem-
pestatem tranquillum facis, & post lachrymationẽ
23 & fletum, exultationem infundis. ¶ Sit nomen tuũ
24 Deus Israël benedictum in secula. ¶ In illo tempo-
re exauditæ sunt preces amborum in conspectu glo
25 riæ sũmi Dei: ¶ & missus est angelus Domini, sanctus

Raphael, vt curaret eos ambos, quorum vno tem-
pore sunt orationes in conspectu Domini recitatæ.

CAPVT IIII.

1 IGitur cùm Tobias putaret orationem suã
A exaudiri, vt mori potuisset, vocauit ad
2 se Tobiam filium suum, ¶dixitq; ei: Au-
di fili mi verba oris mei, & ea in corde
Eccle. 7. c. 29. Exo. 20. b. 12.
3 tuo quasi fundamentum construe. ¶Cùm acceperit
Deus animam meam, corpus meum sepeli: & ho-
norem habebis matri tuę omnibus diebus vitę eius.
4 ¶ Memor enim esse debes quæ & quanta pericula
5 passa sit propter te in vtero suo. ¶Cùm autem & ip-
sa compleuerit tempus vitæ suæ, sepelias eam circa
6 me. ¶ Omnibus autem diebus vitæ tuæ in mentem
B habeto Deum: & caue ne aliquando peccato con-
sentias, & prætermittas præcepta Domini Dei no-
‖ Luc. 14. c. 13. Prou. 3. b. 9. Eccl. 4. a. 1 & 14. b. 13 Eccl. 35. a. 4.
7 stri. ¶ ‖ Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli
auertere faciem tuam ab vllo paupere: ita enim fiet
8 vt nec à te auertatur facies Domini. ¶ Quo modo
9 potueris, ita esto misericors. ¶ Si multum tibi fue-
rit, abundanter tribue: si exiguum tibi fuerit, etiam
10 exiguum libenter impertiri stude. ¶Præmium enim
¦ Eccl. 29. c. 15.
11 bonum tibi thesaurizas in die necessitatis, ¶ ¦ quo-
niam eleemosyna ab omni peccato, & à morte libe
12 rat, & non patietur animam ire in tenebras. ¶Fidu-
C cia magna erit coram summo Deo eleemosyna om
1. Thes. 4. a. 3.
13 nibus facientibus eam. ¶Attende tibi fili mi, ab om
ni fornicatione: & præter vxorem tuam nunquam
14 patiaris crimen scire. ¶Superbiam nunquam in tuo
sensu, aut in tuo verbo dominari permittas: in ipsa
‖ Ge. 3. a. 5 Leui. 19. c. 13. Deu. 24. c. 14.
15 enim initium sumpsit omnis perditio. ¶ ¦Quicunq;
tibi aliquid operatus fuerit, statim ei mercedẽ re-
stitue, & merces mercenarij tui apud te omnino nõ
16 remaneat. ¶ Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne
‖ Matt. 7. b. 12. Luc. 6. c. 31. Luc. 14. c. 14.
17 tu aliquando alteri facias. ¶Panem tuum cum esu-
rientibus & egenis comede: & de vestimentis tuis
18 nudos tege. ¶Panem tuum, & vinum tuum super se-
pulturam iusti constitue, & noli ex eo manducare,
19 & bibere cum peccatoribus: ¶ consilium semper à
20 sapiẽte perquire. ¶Omni tempore benedic Deum:
D & pete ab eo, vt vias tuas dirigat, & omnia consi-
21 lia tua in ipso permaneant. ¶ Indico etiam tibi fili
mi, dedisse me decem talenta argenti, dum adhuc
infantulus esses Gabelo, in Rages, ciuitate Medo-
22 rum, & chirographum eius apud me habeo: ¶ &
ideo perquire quomodo ad eum peruenias, & re-
cipias ab eo suprà memoratum pondus argenti, &
Ro. 8. d. 17
23 restituas ei chirographum suum. ¶ Noli timere fili
mi, pauperem quidem vitam gerimus, sed multa
bona habebimus si timuerimus Deum, & recesseri-
mus ab omni peccato, & fecerimus bene.

CAPVT V.

1 TVnc respondit Tobias patri suo, & dixit:
A Omnia quæcũq; præcepisti mihi, faciam
2 pater. ¶ Quomodo autem pecuniã hanc
requiram, ignoro, ille me nescit, & ego
eum ignoro: quod signum dabo ei? Sed neq; viam,
3 per quam pergatur illuc, aliquãdo cognoui. ¶Tunc
pater suus respondit illi, & dixit: Chirographum
quidem illius apud me habeo: quod dum illi osten
4 deris, statim restituet. ¶Sed perge nunc, & inquire
tibi aliquem fidelẽ virum, qui eat tecum salua mer-
5 cede sua: dum adhuc viuo, vt recipias eam. ¶ Tunc
egressus Tobias, inuenit iuuenẽ splendidũ, stantẽ,
6 præcinctum, & quasi paratum ad ambulandum. ¶Et
ignorãs ꝙ angelus Dei esset, salutauit eum, & dixit:
7 Vnde te habemus bone iuuenis? ¶ At ille rñdit: Ex
filijs Israel. Et Tobias dixit ei: Nosti viã quæ ducit
8 in regionẽ Medorũ? ¶Cui rñdit: Noui, & oĩa itinera
B eius frequenter ambulaui, & mãsi apud Gabelum
fratrẽ nostrum qui moratur in Rages, ciuitate Me-
9 dorũ, quæ posita est in monte Ecbatanis. ¶Cui To-
bias ait: Sustine me obsecro, donec hęc ipsa nunciẽ
10 patri meo. ¶Tũc ingressus Tobias indicauit vniuer-
sa hæc patri suo. Super q̃ admiratus pater, rogauit
11 vt introiret ad eũ. ¶Ingressus itaq; salutauit eũ, & di-
12 xit: Gaudium tibi sit semper. ¶Et ait Tobias: Quale
gaudiũ mihi erit, q in tenebris sedeo, & lumẽ cœli
13 nõ video? ¶Cui ait iuuenis: Forti aĩo esto, in proxi-
14 mo est, vt à Deo cureris. ¶Dixit itaque illi Tobias:
Nũquid poteris ꝑducere filiũ meum ad Gabelum
C in Rages, ciuitatem Medorũ? & cùm redieris, resti-
15 tuã tibi mercedem tuã. ¶Et dixit ei angelus: Ego du
16 cã, & reducam eũ * ad te. ¶Cui Tobias rñdit: Rogo * sanum 7.
te, indica mihi, de qua domo, aut de qua tribu es tu?
17 ¶ Cui Raphael angelus dixit: Genus quęris merce-
narij: an ipsum mercenariũ qui cum filio tuo eat?
18 ¶ Sed ne fortè solicitũ te reddam, ego sum Azarias
19 Ananiæ magni filius. ¶ Et Tobias rñdit: Ex magno
genere es tu. Sed peto ne irascaris ꝙ voluerim co-
20 gnoscere genus tuũ. ¶Dixit aũt illi angelus: Ego sa-
D nũ ducam, & sanum tibi reducã filium tuũ. ¶ Rñdẽs
21 autẽ Tobias, ait: Bene ambuletis, & sit Deus in iti-
nere vestro, & angelus eius comitetur vobiscum.
22 ¶ Tunc paratis oĩbus quæ erãt in via portãda, fecit
Tobias vale patri suo & matri suę, & ambulauerunt
23 ambo simul. ¶ Cũq; ꝑfecti essent, cœpit mater eius
flere, & dicere: Baculũ senectutis nostræ tulisti, &
24 trãsmisisti à nobis. ¶Nunq̃ fuisset ipsa pecunia, pro
25 qua misisti eum. ¶Sufficiebat enim nobis paupertas
nostra, vt diuitias cõputaremus hoc, ꝙ videbamus
26 filiũ nostrum. ¶Dixitq; ei Tobias: Noli flere, saluus
ꝑueniet filius noster, & saluus reuertetur ad nos, &
27 oculi tui videbũt illũ. ¶Credo enim, ꝙ angelus Dei
bonus comitetᷓ ei, & bene disponat oĩa quę circa eũ
28 geruntur, ita vt cum gaudio reuertatur ad nos. ¶Ad Iuf. 10 a. 4
hanc vocem cessauit mater eius flere, & tacuit.

CAPVT VI.

1 PRofectus est aũt Tobias, & canis secutus est
A eũ, & mansit prima mansione iuxta fluuium
2 Tigris. ¶ Et exiuit ut lauaret pedes suos, &
ecce piscis immanis exiuit ad deuorandum eum.
3 ¶ Quẽ expauescens Tobias, clamauit uoce magna,
4 dicens: Dñe, inuadit me. ¶ Et dixit ei angelus: Ap-
prehẽde branchiã eius, & trahe eũ ad te. Quod cùm
fecisset, attraxit eũ in siccũ, & palpitare cœpit ante

5 pedes eius. ? Tunc dixit ei angelus: exentera hunc
piscem : & cor eius, & fel, & iecur repone tibi . sunt
6 enim hęc necessaria ad medicaměta vtiliter. ? Quod
cùm fecisset, assauit carnes eius , & secum tulerunt
in via : cætera salierunt quæ sufficerent eis , quous-
7 que peruenirēt in Rages, ciuitatē Medorum. ? Tunc
B interrogauit Tobias angelum , & dixit ei : Obsecro
te Azaria frater, vt dicas mihi, quod remedium ha-
8 bebunt ista quæ de pisce seruare iussisti ? Et respon-
dens angelus, dixit ei : Cordis eius particulam si su
per carbones ponas, fumus eius èxtricat omne ge-
nus dæmoniorum siue à viro , siue à muliere : ita vt
-5. 9 vltrà non accedat ad eos. ? Et fel valet ad vngen-
dos oculos in quibus fuerit albugo , & sanabuntur.
10 ? Et dixit ei Tobias : Vbi vis vt maneamus? Respon-
11 densq; angelus , ? ait : Est hìc Raguel nomine , vir
propinquus de tribu tua , & hic habet filiam nomi-
ne Saram , sed neque masculum , neque fœminam
12 vllam habet aliam præter eam. ? Tibi debetur om-
C nis substantia eius, & oportet eam te accipere con-
13 iugem. ? Pete ergo eam à patre eius, & dabit tibi eā
Num. 27. b. 8. & 36. c. 8. 14 in vxorem . ? Tunc respondit Tobias, & dixit : Au-
dio quia tradita est septem viris : & mortui sunt: sed
15 & hoc audiui , quia dæmonium occidit illos. ? Ti-
meo ergo ne fortè & mihi hæc eueniant: & cùm sim
vnicus parentibus meis, deponam senectutem illo-
16 rum cum tristitia ad inferos. ? Tūc angelus Raphael
dixit ei : Audi me, & ostendam tibi qui sunt quibus
17 præualere potest dęmonium. ? Hi namque qui con-
iugium ita suscipiunt , vt Deum à se , & à sua mente
excludant , & suæ libidini ita vacent , sicut equus &
D mulus, quibus non est intellectus: habet potestatem
18 dæmonium super eos. Tu autem cùm acceperis eā,
ingressus cubiculum , per tres dies continens esto
ab ea , & nihil aliud, nisi orationibus vacabis cū ea.
19 Ipsa autem nocte incenso iecore piscis , fugabitur
20 dæmonium. ? Secunda verò nocte in copulatione
21 sanctorum patriarcharum admittèris. ? Tertia au-
tem nocte benedictionem consequèris , vt filij ex
22 vobis procreentur incolumes. ? Transacta autem
tertia nocte, accipies virginem cum timore Domi-
ni, amore filiorū magis, quam libidine ductus, vt in
semine Abrahæ benedictionē in filijs consequaris.

CAPVT VII.

1 INgressi sunt autem ad Raguelem, & susce
A pit eos Raguel cum gaudio. ? Intuensque
2 Tobiam Raguel , dixit Annæ vxori suæ :
Quàm similis est iuuenis iste consobrino
3 meo? ? Et cùm hæc dixisset, ait: Vnde estis iuuenes
fratres nostri ? At illi dixerunt : Ex tribu Nepthali
4 sumus , ex captiuitate Niniue. ? Dixitque illis Ra-
guel : Nostis Tobiam fratrem meum ? Qui dixe-
5 runt : Nouimus. ? Cumque multa bona loqueretur
de eo, dixit angelus ad Raguelem : Tobias de quo
6 interrogas, pater istius est. ? Et misit se Raguel, & cū
B lachrymis osculatus est eum, & plorans super collū
7 eius, ? dixit : Benedictio sit tibi fili mi , quia boni &
8 optimi viri filius es . ? Et Anna vxor eius , & Sara
9 ipsorū filia lachrymatæ sunt. ? Postquàm autem lo-
cuti sunt, præcepit Raguel occidi arietem , & pa-
rari conuiuium . Cumq; hortaretur eos discumbe-
10 re ad prandium. ? Tobias dixit : Hic ego hodie non
manducabo neque bibam , nisi prius petitionem
meam confirmes, & promittas mihi dare Saram fi-
11 liam tuam . ? Quo audito verbo Raguel , expauit,
sciens quid euenerit illis septem viris qui ingressi
sunt ad eam: & timere cœpit ne fortè & huic simili-
ter contingeret. Et cum nutaret, & non daret peten
12 ti vllum responsum , ? dixit ei angelus : Noli timere
C dare eam isti, quoniam huic timenti Deum debetur
coniunx filia tua: propterea alius non potuit habe-
13 re illam. ? Tunc dixit Raguel: Non dubito , quod
Deus preces & lachrymas meas in conspectu suo
14 admiserit. ? Et credo quoniam ideo fecit vos venire
ad me, vt ista coniungeretur cognationi suæ a secun a Nu. 36. c. 8.
dū legem Moysi : & nunc noli dubium gerere quòd
15 tibi eam tradam. ? Et apprehendens dexteram filiæ
suę, dextræ Tobię tradidit, dicens: Deus Abraham ,
& Deus Isaac, & Deus Iacob vobiscū sit, & ipse con
iungat vos, impleatque benedictionem suam in vo-
16 bis. ? Et accepta charta fecerunt cōscriptionem con
17 iugij. ? Et post hęc epulati sunt benedicentes Deū.
18 ? Vocauitque Raguel ad se Annam vxorem suam ,
19 & pręcepit ei vt pręepararet alterum cubiculum. ? Et
introduxit illuc Saram filiam suam , & lachrymata
20 est. ? Dixitque ei: Forti animo esto filia mea: Domi-
nus cœli det tibi gaudiū pro tędio quod ꝑpessa es .

CAPVT VIII.

1 POstquam vero cœnauerunt , introduxerunt
A iuuenem ad eam. ? Recordatus itaque To-
2 bias sermonum angeli , protulit de cassi-
dili suo partem iecoris , posuitque eam super car-
3 bones viuos. ? Tunc Raphael angelus apprehendit
dęmonium , & religauit illud in deserto superio-
4 ris Aegypti . ? Tunc hortatus est virginem Tobias,
dixitque ei: Sara, exurge, & deprecemur Deum ho-
die, & cras, & secundum cras: quia his tribus nocti-
bus Deo iungimur: tertia autem transacta nocte , in
5 nostro erimus coniugio. ? Filij quippe sanctorum su
mus, & non possumus ita coniungi sicut gentes quę
6 ignorant Deum. ? Surgentes autem pariter , instāter
7 orabant ambo simul, vt sanitas daretur eis. ? Dixitq;
Tobias: Domine Deus patrum nostrorum, benedicant
te cœli & terrę, mareque & fontes, & flumina, & om
B nes creaturę tuę, quæ in eis sunt. ? a Tu fecisti Adam a Genes. 2. c. 7.
8 de limo terrę, dedistiq; ei adiutorium Heuam. ? Et
9 nunc Domine tu scis , quia non luxorię causa acci-
pio sororem meā coniugem , sed sola posteritatis -13.
dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in secu
10 la seculorum . ? Dixit itaque Sara : Miserere nobis
Domine , miserere nobis , & consenescamus ambo
11 pariter sani. ? Et factum est circa pullorum cantum,
accersiri iussit Raguel seruos suos , & abierunt cum
12 eo pariter vt foderent sepulchrum. ? Dicebat enim:
Ne fortè simili modo euenerit ei, quo & cæteris il-
13 lis septem viris qui sunt ingressi ad eam . ? Cumque
C parassent fossam , reuersus Raguel ad vxorē suam ,

dixit

14 dixit ei: ¶ Mitte vnã ex ancillis tuis, & videat si mor
tuus est, vt sepeliam eum antequàm illucescat dies.
15 ¶ At illa misit vnam ex ancillis suis. Quæ ingressa cu
biculum, reperit eos saluos & incolumes, secum pa
16 riter dormientes. ¶ Et reuersa nunciauit bonũ nun-
cium, & benedixerũt Dominum, Raguel videlicet,
17 & Anna vxor eius, ¶ & dixerũt: Benedicimus te Do-
mine Deus Israel, quia non contigit quemadmodũ
18 putabamus. ¶ Fecisti enim nobiscum misericordiã
tuam, & exclusisti à nobis inimicum persequentem
19 nos. ¶ Misertus es autem duobus vnicis. Fac eos
D Domine plenius benedicere te: & sacrificiũ tibi lau
dis tuæ, & suæ sanitatis offerre, vt cognoscat vniuer
sitas gentium, quia tu es Deus solus in vniuersa ter-
20 ra. ¶ Statimque præcepit seruis suis Raguel, vt re-
plerent fossam quam fecerant, priusquàm elucesce
21 ret. ¶ Vxori autem suæ dixit, vt institueret conuiuiũ,
& præpararet omnia quæ in cibos erant iter agen-
22 tibus necessaria. ¶ Duas quoque pingues vaccas, &
quatuor arietes occidi fecit, & parari epulas omni-
23 bus vicinis suis, cunctisq́; amicis. ¶ Et adiurauit Ra-
guel Tobiã, vt duas hebdomadas moraretur apud
24 se. ¶ De omnibus autem quę possidebat Raguel, di-
midiam partem dedit Tobiæ: & fecit hanc scriptu-
ram, vt pars dimidia quæ supererat post obitum
eorum, Tobiæ dominio deueniret.

CAPVT IX.

1 TVnc vocauit Tobias angelum ad se, quẽ
A quidem hominem existimabat: dixitq́ue
ei: Azaria frater, peto vt auscultes verba
2 mea: ¶ Si meipsum tradam tibi seruum,
3 non ero condignus prouidentiæ tuæ. ¶ Tamen obse
cro te, vt assumas tibi animalia siue seruitia, & va-
das ad Gabelum in Rages, ciuitatem Medorũ: red-
dasq́ue ei chirographum suum, & recipies ab eo pe
4 cuniam, & roges eũ venire ad nuptias meas. ¶ Scis
B enim ipse quoniam numerat pater meus dies: & si
5 tardauero vna die plus, cõtristatur anima eius. ¶ Et
certè vides quomodo adiurauit me Raguel, cuius
6 adiuramentum spernere non possum. ¶ Tunc Ra-
phael assumẽs quatuor ex seruis Raguelis, & duos
camelos, in Rages ciuitatem Medorum perrexit, &
inueniens Gabelum, dedit ei chirographum suum,
7 & recepit ab eo omnem pecuniam. ¶ Indicauitq́; ei
C de Tobia filio Tobiæ, omnia quæ gesta sunt: fecit-
8 q́ue eum secum venire ad nuptias. ¶ Cumq́ue ingres
sus esset domum Raguelis, inuenit Tobiam discum
bentem: & exiliens, osculati sunt seinuicem: & fle-
9 uit Gabelus, benedixitq́ue Deum, & dixit: ¶ Bene-
D dicat te Deus Israël, quia filius es optimi viri, & iu-
10 sti, & timentis Deum, & eleemosynas facientis: ¶ &
dicatur benedictio super vxorem tuam, & super pa
11 rentes vestros: & videatis filios vestros, ¶ & filios fi-
liorum vestrorum vsque in tertiam & quartam ge-
nerationem: & sit semẽ vestrum benedictum à Deo
12 Israël, qui regnat in secula seculorum. ¶ Cumq́ue
omnes dixissent: Amen, accesserunt ad conuiuium:
sed & cum timore Domini nuptiarum conuiuium
exercebant.

CAPVT X.

1 CVm verò moras faceret Tobias, causa nu
A ptiarum, solicitus erat pater eius To-
bias, dicens: Putas quare moratur filius
2 meus, aut quare detentus est ibi? ¶ Pu-
tásne Gabelus mortuus est, & nemo reddet illi pe-
3 cuniam? ¶ Cœpit autem contristari nimis ipse, &
Anna vxor eius cum eo: & cœperunt ambo simul
flere: eo quòd die statuto minimè reuerteretur fi-
4 lius eorum ad eos. ¶ Flebat igitur mater eius irre-
mediabilibus lachrymis, atque dicebat: a Heu heu a Sup.5.d 23.
B me fili mi, vt quid te misimus peregrinari, lumẽ ocu
lorum nostrorum, baculum senectutis nostræ, sola-
5 tium vitæ nostræ, spem posteritatis nostræ? ¶ Omnia
simul in te vno habentes, te non debuimus dimit-
6 tere ire à nobis. ¶ Cui dicebat Tobias: Tace, & noli
turbari: sanus est filius noster: satis fidelis est vir ille
7 cum quo misimus eum. ¶ Illa autem nullo modo cõ
solari poterat, sed quotidie exiliens circunspicie-
bat, & circuibat vias omnes per quas spes remean-
di videbatur, vt procul videret eum, si fieri posset,
8 venientem. ¶ At verò Raguel dicebat ad generum
C suum: Mane hîc, & ego mittam nuncium salutis de
9 te ad Tobiam patrem tuum. ¶ Cui Tobias ait: Ego
noui, quia pater meus & mater mea modò dies cõ-
10 putant, & cruciatur spiritus eorum in ipsis. ¶ Cum-
q́ue verbis multis rogaret Raguel Tobiam, & ille
eum nulla ratione vellet audire, tradidit ei Saram,
& dimidiam partem omnis substantiæ suæ in pue-
ris, in puellis, in pecudibus, in camelis, & in vaccis
& in pecunia multa: & saluum atque gaudentem di-
11 misit eum à se, ¶ dicens: Angelus Domini sanctus sit
D in itinere vestro, perducatq́ue vos incolumes, & in-
ueniatis omnia rectè circa parentes vestros, & vi-
deant oculi mei filios vestros priusquàm moriar.
12 ¶ Et apprehendentes parentes filiam suam, oscula-
13 ti sunt eam, & dimiserunt ire: ¶ monentes eam ho-
norare soceros, diligere maritum, regere familiam,
gubernare domum, & seipsam irreprehensibilem
exhibere.

CAPVT XI.

1 CVmq́ue reuerterentur, peruenerunt ad
A Charan, quæ est in medio itinere contra
2 Niniuen, vndecimo die. ¶ Dixitq́ue an-
gelus: Tobia frater, scis quemadmodum
3 reliquisti patrem tuum. ¶ Si placet itaque tibi, præ-
cedamus, & lento gradu insequantur iter nostrum
familiæ, simul cum coniuge tua, & cum animalibus.
4 ¶ Cumq́ue hoc placuisset, vt irent, dixit Raphael
ad Tobiam: Tolle tecum ex felle piscis: erit enim
necessarium. Tulit itaque Tobias ex felle illo, &
5 abierunt. ¶ Anna autem sedebat secus uiam quo-
tidie in supercilio mõtis vnde respicere poterat de
6 longinquo. ¶ Et dum ex eodem loco specularetur
aduentum eius, vidit à longè, & illicò agnouit ve-
B nientem filiũ suum: currensq́; nũciauit viro suo, di-

7 cens;Ecce venit filius tuus. ¶ Dixitque Raphael ad
Tobiam;At vbi introieris domum tuam,statim ado
ra Dominum Deum tuum & gratias agens ei,acce-
8 de ad patrem tuum & osculare eum.¶ Statimque li-
ni super oculos eius ex felle isto piscis,quod portas
tecum. Scias enim quoniam mox aperientur oculi
eius,& videbit pater tuus lumen cœli,& in aspectu
9 tuo gaudebit. ¶ Tunc præcucurrit canis, qui simul
fuerat in via:& quasi nuncius adueniens,blandimẽ-
10 to suæ caudæ gaudebat. ¶ Et consurgens cæcus pa-
ter eius,cœpit offendens pedibus currere: & data
11 manu puero occurrit obuiam filio suo. ¶ Et susci-
C piens osculatus est eum cum vxore sua, & cœpe-
12 runt ambo flere præ gaudio. ¶ Cùmque adorassent
13 Deum,& gratias egissent, consederunt. ¶ Tunc su-
mens Tobias de felle piscis, liniuit oculos patris
14 sui. ¶ Et sustinuit quasi dimidiam ferè horam:& cœ
pit albugo ex oculis eius,quasi membrana oui,egre
15 di. ¶ Quam apprehendens Tobias traxit ab oculis
16 eius, statimque visum recepit. ¶ Et glorificabant
Deum,Ipse videlicet & vxor eius,& omnes qui scie
17 bant eum. ¶ Dicebatque Tobias: Benedico te Do-
D mine Deus Israël,quia tu castigasti me,& tu saluasti
18 me:& ecce, ego video Tobiam filium meum. ¶ In-
gressa est etiam post septẽ dies Sara vxor filij eius,
& omnis familia & pecora sana, & cameli,& pecu-
nia multa vxoris, sed & illa pecunia quam recepe-
19 rat à Gabelo: ¶ & narrauit parentibus suis omnia
beneficia Dei,quæ fecisset circa eum per hominem
20 qui eum duxerat. ¶ Veneruntque Achior & Nabat,
consobrini Tobiæ, gaudentes ad Tobiam, & con-
gratulantes ei de omnibus bonis quæ circa illum
21 ostenderat Deus. ¶ Et per septem dies epulantes,
omnes cum gaudio magno gauisi sunt.

CAPVT XII.

1 TVnc vocauit ad se Tobias filium suum, di-
A xitque ei: Quid possumus dare viro isti san
2 cto, qui venit tecum? ¶ Respondens To-
bias,dixit patri suo: Pater, quam mercedem dabi-
mus ei? aut quid dignũ poterit esse beneficiis eius?
3 ¶ Me duxit & reduxit sanum, pecuniam à Gabelo
ipse recepit,vxorem ipse me habere fecit, & dæmo
nium ab ea ipse compescuit, gaudium parentibus
eius fecit,meipsum à deuoratione piscis eripuit, te
quoque videre fecit lumen cœli, & bonis omnibus
per eum repleti sumus. Quid illi ad hæc poterimus
4 dignum dare? ¶ Sed peto a te pater mi,vt roges eũ,
B si fortè dignabitur medietatem de omnibus quæ al
5 lata sunt,sibi assumere. ¶ Et vocantes eum,pater sci
licet & filius,tulerunt eum in partem:& rogare cœ-
perunt, vt dignaretur dimidiam partem omnium
6 quæ attulerant, acceptam habere. ¶ Tunc dixit eis
occultè:Benedicite Deum cœli,& coram omnibus
viuentibus confitemini ei, quia fecit vobiscum mi-
7 sericordiam suam. ¶ Etenim sacramentum regis ab-
scondere,bonum est: opera autem Dei reuelare &
8 confiteri,honorificum est. ¶ Bona est oratio cum ie-
iunio: & eleemosyna, magis quàm thesauros auri
9 recondere: ¶ quoniam eleemosyna à morte liberat,
& ipsa est quæ purgat peccata,& facit inuenire mi-
-10. 10 sericordiam & vitam æternam. ¶ Qui autem faciũt
11 peccatum & iniquitatẽ,hostes sunt animæ suę. ¶ Ma
Sup.2.a.5. C nifesto ergo vobis veritatem, & non abscondam à
12 vobis occultum sermonem. ¶ Quando orabas cum
lachrymis,& sepeliebas mortuos,& derelinquebas
prandium tuum:& mortuos abscondebas per diem
in domo tua,& nocte sepeliebas eos:ego obtuli ora
13 tionem tuã Domino. ¶ Et quia acceptus eras Deo,
14 necesse fuit ut tentatio probaret te. ¶ Et nunc misit
me Dominus vt curarem te, & Saram vxorem filij
15 tui à dæmonio liberarem. ¶ Ego enim sum Raphael
angelus vnus ex septem, qui astamus ante Domi-
16 num. ¶ Cumque hæc audissent, turbati sunt, & tre-
D mentes ceciderunt super terram in faciem suam.
17 ¶ Dixitq; eis angelus:Pax vobis,nolite timere. ¶ Ete-
18 nim cùm essem vobiscum, per voluntatem Dei erã:
19 ipsum benedicite;& cantate illi. ¶ Videbar quidem
vobiscum manducare,& bibere, sed ego cibo inui-
sibili, & potu, qui ab hominibus videri non potest,
20 vtor. ¶ Tempus est ergo vt reuertar ad eum qui me
misit:vos aũt benedicite Deũ,& narrate omnia mi-
21 rabilia eius. ¶ Et cũ hęc dixisset, ab aspectu eorum
22 ablatus est,& vltrà eũ videre non potuerunt. ¶ Tũc
prostrati per horas tres in faciem, benedixerunt
Deũ: & exurgentes narrauerunt oĩa mirabilia eius.

CAPVT XIII.

1 APeriens autem Tobias senior os suũ, be- Deu.32.f.
A nedixit Dominum,& dixit: Magnus es 39.
Dñe in ętternũ, & in omnia secula regnũ 1.Reg.2.a
2 tuum; ¶ quoniam tu flagellas, & saluas: 6.
deducis ad inferos,& reducis: & nõ est qui effugiat Sap.16.b.
3 manum tuam: ¶ Confitemini Domino filij Israel,& 13.
4 in conspectu gentium laudate eum: ¶ quoniã ideo
dispersit uos inter gentes,quæ ignorant eum,vt vos
enarretis mirabilia eius, & faciatis scire eos, quia
5 non est alius Deus omnipotens,præter eum. ¶ Ipse
castigauit nos propter iniquitates nostras, & ipse
6 saluabit nos propter misericordiam suam. ¶ Aspici-
B te ergo quæ fecit nobiscum, & cum timore & tre-
more confitemini illi: regemque seculorum exalta
7 te in operibus uestris. ¶ Ego autem in terra captiui-
tatis meæ confitebor illi: quoniam ostendit maie-
8 statem suam in gentem peccatricem. ¶ Conuertimi
ni itaque peccatores, & facite iustitiam corã Deo,
credentes quòd faciat uobiscum misericordiam
9 suam. ¶ Ego autem & anima mea in eo lætabimur.
10 ¶ Benedicite Dominũ omnes electi eius: agite dies
11 lætitiæ,& confitemini illi. ¶ Ierusalem ciuitas Dei,
castigauit te Dominus in operibus manuum tua-
12 rum. ¶ Confitere Domino in bonis tuis, & benedic
C Deum seculorum vt reædificet in te tabernaculum
suum,& reuocet ad te omnes captiuos, & gaudeas
13 in omnia secula seculorum. ¶ Luce splendida fulge-
14 bis,& omnes fines terræ adorabunt te. ¶ Nationes
ex longinquo ad te uenient, & munera deferentes,
adorabunt in te Dominum, & terram tuam in san-
15 ctificationem habebunt. ¶ Nomen enim magnum
16 inuocabunt in te. ¶ Maledicti erunt qui contempse-
rint te: & condemnati erũt omnes qui blasphema-
17 uerint te:benedictiq; erũt qui ædificauerint te. ¶ Tu
D aũt lętaberis in filiis tuis, quoniam omnes benedi-
18 centur,& congregabuntur ad Dñm. ¶ Beati oẽs qui
19 diligunt te,& qui gaudent super pace tua. ¶ Anima
mea benedic Dominum,quoniam liberauit Ierusa-
lem ciuitatem suam à cunctis tribulationibus eius,
20 Dominus Deus noster. ¶ Beatus ero, si fuerint reli- Apo.21.f.
quiæ seminis mei ad videndam claritatem Ierusa- 18.
21 lem. ¶ Portæ Ierusalẽ ex sapphiro & smaragdo ędifi
cabuntur:& ex lapide pretioso omnis circuitus mu
22 rorũ eius. ¶ Et lapide candido,& mundo oẽs plateæ

eius ftetnentur: & per vicos eius hallelu-ia cantabi
23 tur.? Benedictus Dominus, qui exaltauit eam, vt fit
regnum eius in fecula feculorum fuper eam, Amen.

CAPVT XIIII.

1 T confummati funt fermones Tobiæ. Et
A poftquàm illuminatus eft Tobias, vixit
annis quadraginta duobus, & vidit filios
2 nepotum fuorum.? Completis itaq; an-
nis centum duobus, fepultus eft honorificè in Nini
3 ue.? Quinquaginta nanque & fex annorum lumen
4 oculorum amifit: fexagenarius verò recepit.? Reli-
quum verò vitæ fuæ in gaudio fuit, & cũ bono pro-
5 fectu timoris Dei perrexit in pace. ? In hora autem
mortis fuæ vocauit ad fe Tobiam filium fuum, & fe-
ptem iuuenes filios fuos, nepotes fuos, dixitq; eis:
6 Propè erit interitus Niniue: non enim excidit ver-
bum Domini: & fratrès noftri qui difperfi funt à ter
7 ra Ifraël reuertentur ad eam. ? Omnis enim deferta
B terra eius replebitur, & domus Dei quæ in ea incen
fa eft, iterum reædificabitur: ibique reuertentur om
8 nes timẽtes Deum, ?& relinquent gentes idola fua,
9 & venient in Ierufalem, & inhabitabunt in ea: ? &
gaudebunt in ea omnes reges terræ adorantes re-
10 gem Ifraël: ? Audite ergo filij mei patrem veftrum:

1.Efd.5.b. 8 & 6.c. 14.

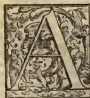
C feruite Domino in veritate, & inquirite vt faciatis
11 quæ placita funt illi: ? & filiis veftris mandate vt fa-
ciãt iuftitias & eleemofynas, vt fint memores Dei,
& benedicant eum in omni tempore in veritate, &
12 in tota virtute fua.? Nunc ergo filij audite me, & no
lite manere hic: fed quacunque die fepelieritis ma-
trem veftram circa me in vno fepulchro, ex eo diri
13 gite greffus veftros, vt exeatis hinc. ? Video enim
14 quia iniquitas eius finem dabit ei. ? Factum eft au-
tem poft obitum matris fuæ, Tobias abfceffit ex Ni
niue cum vxore fua, & filiis, & filiorum filiis, & re-
15 uerfus eft ad foceros fuos. ? Inuenitque eos incolu
mes in fenectute bona, & curam eorum geffit, &
D ipfe claufit oculos eorum: & omnem hęreditatem
domus Raguelis ipfe percepit: viditque quintã ge-
16 nerationem, filios filiorum fuorum. ? Et completis
annis nonagintanouem in timore Domini cum gau
18 dio fepelierunt eum. ? Omnis autem cognatio eius,
& omnis generatio eius in bona vita, & in fancta
conuerfatione permanfit, ita vt accepti effent tam
Deo, quàm hominibus, & cunctis habitantibus in
terra.

Libri Tobiæ finis.

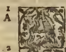
LIBER IVDITH.

Hieronymi in librum Iudith Præfatio.

PVD Hebræos, liber Iudith inter hagiographa legitur: cuius authoritas ad roboranda illa quæ in contentionẽ veniunt, minus idonea iudicatur: Chaldæo tamen fermone conferiptus inter hiftorias computatur. Sed quia hunc librum fynodus Nicena in numero fanctarum fcripturarum legitur computaffe, acquieui poftulationi veftræ, imò exactioni: & fepofitis occupationibus, quibus vehementer arctabar, huic vnam lucubratiunculam dedi, magis fenfum è fenfu, quàm ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem vitiofiffimam amputaui: fola ea quæ intelligentia integra in verbis Chaldæis inuenire potui, Latinis expreffi. Accipite Iudith viduam, caftitatis exemplum: & triumphali laude perpetuis eam præconijs declarate. Hanc enim non folùm fœminis, fed & viris imitabilem dedit, qui caftitatis eius remunerator, virtutem ei talem tribuit, vt inuictum omnibus hominibus vinceret, & infuperabilem fuperaret.

CAPVT PRIMVM.

1 Rphaxad itaq; rex Medorum fubiu-
A gauerat multas gentes imperio fuo,
& ipfe ædificauit ciuitatem poten-
tiffimam, quã appellauit Ecbatanis.
2 ? Ex lapidibus quadratis & fectis fe
cit muros eius in altitudinẽ cubito-
rum feptuaginta, & in latitudinẽ cubitorũ triginta:
turres verò eius pofuit in altitudinem cubitorũ cẽ-
3 tum.? Per quadrum verò earum latus utrunq; uice-
B norũ pedum fpacio tẽdebatur, pofuitq; portas eius
4 in altitudinem turrium. ? Et gloriabatur quafi po-
tens in potentia exercitus fui, & in gloria quadri-
5 garum fuarum.? Anno igitur duodecimo regni fui,
C Nabuchodonofor rex Affyriorum, qui regnabat
in Niniue ciuitate magna, pugnauit contra Ar-
6 phaxad: ? & obtinuit eum in campo magno, quod
appellatur Ragau, circa Euphráten, & Tigrin, &
7 Iadafon in campo Erioch regis Elicorum. ? Tunc
exaltatum eft regnum Nabuchodonofor, & cor
eius eleuatum eft: & mifit ad omnes qui habita-
8 bant in Cilicia, & Damafco, & Libano: ? & ad
gentes quæ funt in Carmelo & Cedar, & inhabi-
9 tantes Galilæam in campo magno Efdrelon: ? & ad
D omnes qui erant in Samaria & trans flumen Iorda-
nem, ufque ad Ierufalem, & omnem terram Ieffe,
10 quoufque perueniatur ad terminos Aethiopię.? Ad

hos omnes misit nuncios Nabuchodonosor rex As
11 syriorum, ¶ qui omnes vno animo contradixerunt,
& remiserũt eos vacuos, & sine bonore abiecerũt.
12 ¶ Tunc indignatus Nabuchodonosor rex ad omnẽ
terram illam, iurauit per thronum & regnum suum,
quòd defenderet se de omnibus regionibus his.

CAPVT II.

1 ANno tertiudecimo Nabuchodonosor re-
A gis, vicesima & secunda die mẽsis primi,
factum est verbum in domo Nabucho-
donosor regis Assyriorum, vt defende-
2 ret se. ¶ Vocauitque omnes majores natu, omnesq;
duces, & bellatores suos, & habuit cum eis myste-
3 rium consilij sui. ¶ Dixitque cogitationem suam in
eo esse, vt omnem terram suo subiugaret imperio.
4 ¶ Quod dictũ cum placuisset omnibus, vocauit Na-
buchodonosor rex Holofernem principem militiæ
5 suæ, & dixit ei: ¶ Egredere aduersum omnem regnũ
occidentis: & contra eos præcipuè qui contempse-
6 runt imperium meum. ¶ Non parcet oculus tuus vl-
B li regno, omnemque vrbem munitam subiugabis
7 mihi. ¶ Tũc Holofernes vocauit duces, & magistra-
tus virtutis Assyriorum: & dinumerauit viros in ex-
peditionem sicut præcepit ei rex, cẽtum viginti mil
lia peditum pugnatorũ, & equites sagittarios duo-
8 decim millia. ¶ Omnemque expeditionem suam fe-
cit præire in multitudine innumerabilium camelo-
rum, cum his quæ exercitibus sufficerent copiosè:
9 boum quoque armenta, gregesque ouium, quorum
10 non erat numerus. ¶ Frumentum ex omni Syria in
C transitu suo parari constituit. ¶ Aurum verò & argẽ-
11 tum de domo regis assumpsit, multũ nimis. ¶ Et pro- Iud.16.a.5
fectus est ipse & omnis exercitus, cum quadrigis &
equitibus, & sagittariis, qui cooperuerunt faciẽ ter
12 ræ sicut locustæ. ¶ Cumque pertransisset fines Assy-
riorũ, venit ad magnos montes Ange, qui sunt à sini
stro Ciliciæ: ascenditq; oĩa castella eorũ, & obtinuit
13 omnem munitionem. ¶ Effregit aũt ciuitatem opi-
natissimam Melothi, prædauitq; omnes filios Thar
sis, & filios Ismahel, qui erant contra faciem deser-
14 ti, & ad austrum terrę Gellon. ¶ Et transiuit Euphrá
D ten, & venit Mesopotamiam: & fregit omnes ciuita-
tes excelsas quæ erant ibi, à torrente Mãbre, vsque-
15 quo perueniatur ad mare: ¶ & occupauit terminos
eius à Cilicia, vsque ad fines Iapbeth qui sunt ad au
16 strum. ¶ Abduxitque omnes filios Madian, & prę-
dauit omnem locupletationem eorum, omnesque
17 resistẽtes sibi occidit in ore gladij. ¶ Et post hęc de-
scendit in campos Damasci in diebus messis, & suc
cendit omnia sata, omnesque arbores & vineas fe-
18 cit incidi, ¶ & cécidit timor illius super omnes inha
bitantes terram.

CAPVT III.

1 TVnc miserunt legatos suos vniuersarum vr-
A bium ac prouinciarũ, reges ac principes,
Syriæ scilicet, & Mesopotamiæ, & Syrię So
bal, & Libyæ, atque Ciliciæ, qui venientes ad Holo
2 fernẽ, dixerunt: ¶ Desinat indignatio tua circa nos.
Melius est enim vt viuentes seruiamus Nabuchodo
nosor regi magno, & subditi simus tibi, quàm mo-
rientes cum interitu nostrn ipsi seruitutis nostræ
3 damna patiamur. ¶ Omnis ciuitas nostra, omnisque
B possessio, omnes montes & colles, & campi, & ar-
menta boum, gregesque ouium, & caprarũ, equo-
ruinq; & camelorum, & vniuersæ facultates nostræ
4 atque familiæ in cõspectu tuo sunt: ¶ sint omnia no-
5 stra sub lege tua. ¶ Nos etiam & filij nostri, serui tui
6 sumus. ¶ Veni nobis pacificus dominus, & vtere ser
7 uitio nostro sicut placuerit tibi. ¶ Tunc descendit de
montibus cum equitibus in virtute magna, & obti-
nuit omnem ciuitatem, & omnem inhabitantẽ ter-
8 ram. ¶ De vniuersis autem vrbibus assumpsit sibi au
C xiliarios viros fortes, & electos ad bellum. ¶ Tan-
9 tusque metus prouinciis illis incubuit, vt vniuersa-
rum urbium babitatores, principes, & honorati si-
10 mul cum populis exirent in obuiam venienti, ¶ ex-
cipientes eum cum coronis & lampadibus, ducen-
11 tes choros in tympanis & tibiis. ¶ Nec ista tamẽ fa-
cientes ferocitatem eius pectoris mitigare potue-
12 runt. ¶ Nam & ciuitates eorũ destruxit & lucos eo-
D rum excidit. ¶ Præceperat enim illi Nabuchodono-
13 sor rex, vt omnes deos terræ exterminaret, videli-
cet vt ipse solus diceretur Deus ab bis nationibus
14 quæ potuissent Holofernis potẽtia subiugari. ¶ Per-
transiens autem Syriam Sobal, & omnem Apameã,
omnemque Mesopotamiam, venit ad Idumæos in
15 terram Gabaa, ¶ accepitque ciuitates eorum, & se-
dit ibi per triginta dies, in quibus diebus adunari
præcepit vniuersum exercitum uirtutis suæ.

CAPVT IIII.

1 TVnc audientes hæc filij Israël, qui habita-
A bant in terra Iuda, timuerunt valde à fa-
2 cie eius. ¶ Tremor etiam & horror inua-
sit sensus eorum, ne hoc faceret Ierusalẽ
& templo Domini, quod fecerat cæteris ciuitatibus
3 & templis earum. ¶ Et miserunt in omnem Sama-
riam per circuitum vsque Iericho, & præoccupaue-
4 runt omnes vertices moutium. ¶ Et muris circũde-
derunt vicos suos, & congregauerunt frumenta in
5 præparationem pugnæ. ¶ Sacerdos etiam Eliachim
B scripsit ad vniuersos qui erant contra Esdrelon, quę
est contra faciem campi magni, iuxta Dothain, &
6 vniuersos per quos uiæ transitus esse poterat, ¶ vt
obtinerent ascensus montium, per quos uia esse po-
terat ad Ierusalem, & illic custodirẽt ubi angustum
7 iter esse poterat inter montes. ¶ Et fecerũt filij Israël
secundum quod constituerat eis sacerdos Domini,
8 Eliachim. ¶ Et clamauit omnis populus ad Dominũ
instantia magna, & humiliauerũt animas suas in ie-
9 iuniis & orationibus, ipsi & mulieres eorũ. ¶ Et in- -14.
duerunt se sacerdotes ciliciis, & infantes prostraue
runt contra faciem templi Dñi, & altare Domini
10 operuerunt cilicio. ¶ Et clamauerunt ad Dominum
C Deum Israël vnanimiter, ne darentur in prędam in-
fantes eorum, & vxores eorum in diuisionem, & ci-
uitates eorum in exterminium, & sancta eorum in
pollutionem, & fierent in opprobrium gentibus.
11 ¶ Tunc Eliachim, sacerdos Domini magnus, circui
12 uit omnẽ Israël, allocutusq; est eos, dicẽs: ¶ Scitote
quoniam exaudiet Dñs preces uestras, si manentes
permanseritis in ieiuniis & orationibus in conspe-
13 ctu Dñi. ¶ Memores estote Moysi serui Dñi, qui A- Exo. 17. 12.
D malec confidentẽ in uirtute sua, & in potentia sua,
& in exercitu suo, & in clypeis suis, & in curribus
suis, & in equitibus suis, non ferro pugnãdo, sed pre
14 cibus sanctis orando deiecit: ¶ sic erunt uniuersi ho
stes Israël, si perseuerauerітis in hoc opere quod cę
15 pistis. ¶ Ad hanc igitur exhortationem eius depre-
cantes Dominum permanebant in conspectu Dñi:

16 ¶ ita vt etiam hi qui offerebãt Domino holocausta,
præcincti ciliciis offerrẽt sacrificia Domino, & erat
17 cinis supra capita eorũ. ¶ Et ex toto corde suo om-
nes orabant Deum, vt visitaret populum suũ Israël.

CAPVT V.

1 NVnciatumque est Holoferni principi mi-
A litiæ Assyriorum, quòd filij Israël præpa-
rarent se ad resistendum, ac montium iti
2 nera cõclusissent: ¶ & furore nimio exar-
sit in iracũdia magna, vocauitque omnes principes
3 Moab & duces Ammon, ¶ & dixit eis: Dicite mihi,
quis sit populus iste, qui montana obsidet: aut quæ
& quales, & quantæ sint ciuitates eorum: quę etiam
sit virtus eorum, aut quæ sit multitudo eorum, vel
4 quis rex militiæ illorum: ¶ & quare præ omnibus
qui habitant in oriente, isti contempserunt nos, &
non exierunt in obuiam nobis, vt susciperent nos
5 cum pace? ¶ Tunc Achior dux omnium filiorũ Am- Infra 11. b.7.
mon respondẽs, ait: Si digneris audire domine mi,
dicam veritatem in conspectu tuo de populo isto,
qui in montanis habitat, & non egredietur verbum
6 falsum ex ore meo. ¶ Populus iste ex progenie Chal
7 dæorum est. ¶ | hic primum in Mesopotamia habi-
tauit, quoniam noluerunt sequi deos patrum suo- a Gen. 11. d.31.
8 rum, qui erant in terra Chaldæorum. ¶ Deserentes
itaque cęremonias patrum suorum, quæ in multitu
9 dine deorum erant, ¶ vnum Deum cœli coluerunt,
qui | & præcepit eis vt exirent inde & habitarent in Gen. 12. a. 1.
Charan. Cumque operuisset omnem terrã fames, a Gen. 46. a.2.
B | descenderunt in Aegyptum, illicque per quadrin-
gẽtos annos sic multiplicati sunt, vt dinumerari eo-
10 rum non posset exercitus. ¶ Cumque grauaret eos
rex Aegypti, atque in ædificationibus vrbium sua-
rum in luto & latere subiugasset eos, clamauerũt ad
Dominum suum, & percussit totam terram Aegypti
11 plagis variis. ¶ | Cùmq; eiecissent eos Aegypti, à se, a Exo. 14. a.1. Ios. 6. c.13
& cessasset plaga ab eis, & iterum eos vellent cape-
12 re, & ad suum seruitium reuocare, ¶ fugientibus his
Deus cœli mare aperuit, ita vt hinc inde aquę quasi
murus solidarentur, & isti pede sicco fundum ma-
13 ris perambulando transirent. ¶ In quo loco dũ innu
merabilis exercitus Aegyptiorum eos persequere-
tur, ita aquis coopertus est, vt non remaneret vel
14 vnus, qui factum posteris nunciaret. ¶ Egressi etiam
mare rubrum, deserta Sina montis occupauerunt, a Exo. 15. b.13 & 16 S.33.
in quibus nũquam homo habitare potuit, vel filius
15 hominis requieuit. ¶ Illic fontes amari, obdulcati
sunt eis ad bibẽdum, & per annos quadraginta an-
16 nonam de cœlo consecuti sunt. ¶ Vbicũque ingressi
sunt sine arcu & sagitta, & absque scuto & gladio:
17 Deus eorum pugnauit pro eis, & vicit. ¶ Et nõ fuit
qui insultaret populo isti, nisi quando recessit à cul-
18 tu Domini Dei sui. ¶ Quotiescunque autem præter
C ipsum Deum suum, alterum coluerunt, dati sunt in
19 prædam, & in gladium, & in opprobrium. ¶ Quo-
tiescunque autem pœnituerũt se recessisse à cultu-
ra Dei sui, dedit eis Deus cœli virtutem resistendi.
20 ¶ | Denique Chananæum regem, & Iebusæum, & a Nu. 21. c 25. Iosu. 12. a.7
Pherezæum, & Hethæum, & Heuæum, & Amor-
rhæum, & omnes potentes in Hesebon prostraue-
runt, & terras eorum, & ciuitates eorum ipsi posse-
21 derunt: ¶ & vsque dum non peccarent in conspe-
ctu Dei sui, erant cum illis bona. Deus enim illo-
22 rum odit iniquitatem. ¶ Nam & ante hos annos cũ
recessissent à via, quam dederat illis Deus, vt am-
bularent in ea: exterminati sunt præliis à multis na
tionibus, & plurimi eorum captiui abducti sunt in
23 terram non suam. ¶ | Nuper autem reuersi ad Do- a Esd. 1 a 5.
D minum Deum suum ex dispersione qua dispersi fue
rant, & adunati sunt, & ascenderunt montana hæc
omnia, & iterum possident Ierusalem, vbi sunt San-
24 cta sanctorum. ¶ Nunc ergo mi Domine, perquire
si est aliqua iniquitas eorum in conspectu Dei eo-
rum, & ascendamus ad illos: quoniam tradens tra-
det illos Deus eorum tibi, & subiugati erunt sub iu-
25 go potentiæ tuæ. ¶ Si verò non est offensio populi
huius coram Deo suo, nõ poterimus resistere illis,
quoniam Deus eorum defendet illos, & erimus in
26 opprobrium vniuersæ terræ. ¶ Et factum est cùm ces
sasset loqui Achior verba hæc, irati sunt omnes ma
gnates Holofernis, & cogitabant interficere eum,
27 dicentes ad alterutrum. ¶ Quis est iste qui filios Is-
raël posse dicat resistere regi Nabuchodonosor &
exercitibus eius, homines inermes, & sine virtute,
28 & sine peritia artis pugnæ? ¶ Vt ergo agnoscat A-
chior quoniam fallit nos, ascendamus in montana:
& cùm capti fuerint potentes eorum, tunc cum eis-
29 dem gladio transuerberabitur: ¶ vt sciat omnis gens
quoniam Nabuchodonosor Deus terræ est, & præ-
ter ipsum alius non est.

CAPVT VI.

1 FActum est autem cùm cessassent loqui,
A indignatus Holofernes vehementer, di-
2 xit ad Achior: ¶ Quoniam prophetasti
nobis, dicens: quòd gens Israël defenda-
tur à Deo suo, vt ostendam tibi quoniam non est
3 Deus, nisi Nabuchodonosor: ¶ cùm percusserimus
eos omnes sicut hominem vnum, tunc & ipse cum
illis Assyriorum gladio interibis, & omnis Israël te-
4 cum perditione disperiet: ¶ & probabis quoniam
Nabuchodonosor dominus sit vniuersæ terræ, tũc-
que gladius militiæ meæ transiet per latera tua, &
confixus cades inter vulneratos Israël, & non respi
5 rabis vltrà, donec extermineris cum illis. ¶ Porrò au
tem si prophetiam tuam veram existimas, non con-
cidat uultus tuus: & pallor qui faciem tuã obtinet,
abscedat à te, si verba mea hæc putas impleri non
6 posse. ¶ Vt autem noueris quia simul cum illis hæc
B experieris, ecce ex hac hora illorum populo socia-
beris; ut dum dignas mei gladij pœnas exceperint,
7 ipse simul vltioni subiaceas. ¶ Tunc Holofernes p̃ce
pit seruis suis, ut comprehenderent Achior, & per-
ducerent eum in Betuliam, & traderẽt eum in ma-
8 nus filiorum Israël. ¶ Et accipientes eum serui Ho-
lofernis, profecti sunt per campestria: sed cũ appro
pinquassent ad montana, exierunt contra eos fun-
9 dibularij. ¶ Illi autem diuertentes à latere mõtis, li-
gauerunt Achior ad arborẽ manibus & pedibus, &
sic uinctũ de restibus dimiserunt eum, & reuersi sũt
10 ad dominum suum. ¶ Porrò filij Israël descendentes
de Bethulia, venerunt ad eũ. Quem soluentes, duxe
runt ad Bethuliam, atq; in medium populi illum sta
tuẽres, percunctati sunt quid rerum esset, quòd illũ
11 uinctum Assyrii reliquissent. ¶ In diebus illis erant
C illic principes, Ozias filius Micha de tribu Simeon,
12 & Charmi, qui & Gothoniel. ¶ In medio itaque se-
niorum & in conspectu omnium Achior dixit om-
nia quæ locutus ipse fuerat ab Holoferne interro-
gatus: & qualiter populus Holofernis uoluissent

13 propter hoc verbum interficere eum, ¶ & quemad-
modum ipse Holofernes iratus iusserit eum Israëli- Sup. 5. b. 12.
tis hàc de causa tradi: vt dum vicerit filios Israël, tùc
& ipsum Achior diuersis iubeat interire suppliciis,
propter hoc quòd dixisset, Deus cœli defensor eo-
14 rum est, ¶ Cùmque Achior vniuersa hæc exposuis-
set, omnis populus cecidit in faciem, adorātes Do-
minum, & communi lamētatione & fletu vnanimes
15 preces suas Domino effuderunt, dicētes: ¶ Domine
Deus cœli & terræ, intuere superbiam eorum, & re
spice ad nostram humilitatem, & faciem sanctorum
tuorum attende, & ostende quoniam non derelin-
quis præsumentes de te: & præsumentes de se, & de
16 sua virtute gloriantes, humilias. ¶ Finito itaque fle-
D tu, & per totam diem oratione populorum comple
17 ta, consolati sunt Achior, ¶ dicentes: Deus patrū no
strorum, cuius tu virtutem prædicasti, ipse tibi hāc
dabit vicissitudinem; vt eorum magis tu interitum
18 videas. ¶ Cùm verò Dominus Deus noster dederit
hanc libertatem seruis suis, sit & tecū Deus in me-
dio nostri: vt sicut placuerit tibi, ita cum tuis omni-
19 bus conuerseris nobiscum. ¶ Tunc Ozias finito con
silio, suscepit eum in domum suam, & fecit ei cœnā
20 magnam. ¶ Et vocatis omnibus presbyteris, simul
21 expleto ieiunio refecerunt. ¶ Postea verò conuoca
tus est omnis populus, & per totam noctem intra
ecclesiam orauerūt, petentes auxiliū à Deo Israël.

CAPVT VII.

1 HOlofernes autē altera die præcepit exer-
A citibus suis, vt ascenderent contra Bethu
2 liam. ¶ Erant autem pedites bellatorum
centum viginti millia, & equites viginti
duo millia, præter præparationes virorum illorum
quos occupauerat captiuitas, & abducti fuerant de
3 prouinciis & vrbibus vniuersæ iuuentutis. ¶ Omnes
parauerūt se pariter ad pugnam contra filios Israël,
& venerunt per crepidinem montis vsque ad api-
cem, qui respicit super Dothain, à loco qui dicitur
Belma, vsque ad Chelmon, qui est contra Esdrelō.
4 ¶ Filij autem Israël, vt viderunt multitudinem illo-
rum, prostrauerunt se super terram, mittentes ci-
nerem super capita sua, vnanimes orantes vt Deus
Israël misericordiam suam ostenderet super popu-
5 lum suum. ¶ Et assumentes arma sua bellica, sedē-
runt per loca quæ ad angusti itineris tramitem diri-
gunt inter montosa, & erant custodientes ea tota
6 die & nocte. ¶ Porrò Holofernes dum circuit per
B gyrum, reperit quòd fons qui influebat, aquædu-
ctum illorum à parte australi extra ciuitatem diri-
7 geret, & incidi præcepit aquæductum illorū. ¶ Erant
tamen non longè à muris fontes, ex quibus furtim
videbantur haurire aquam ad refocillandū potius,
8 quàm ad potandum. ¶ Sed filij Ammō & Moab ac
cesserunt ad Holofernem, dicentes: Filij Israël non
in lancea, nec in sagitta confidunt, sed montes de-
fendunt illos, & muniunt illos colles in præcipitio
9 constituti. ¶ Vt ergo sine congressione pugnæ possis
superare eos, pone custodes fontium, vt non hau-
riant aquam ex eis, & sine gladio interficies eos, vel
certè fatigati tradent ciuitatem suam, quam putant
10 in montibus positam superari nō posse. ¶ Et placue
runt verba hæc corā Holoferne, & coram satelliti-
bus eius: & constituit per gyrum cētenarios per sin-
11 gulos fontes. ¶ Cumq; ista custodia per dies viginti
C fuisset expleta defecerunt cisternæ, & collectiones
aquarum omnibus habitantibus Bethuliam, ita vt
non esset intra ciuitatem vnde satiarentur vel vna
die: quoniā ad mensurā dabatur populis aqua quo-
12 tidie. ¶ Tunc ad Oziam congregati omnes viri, fœ-
minæq; iuuenes* & paruuli, omnes simul vna voce * senesq; 6
13 ¶ dixerunt: Iudicet Deus inter nos, & te: quoniam fe
cisti in nos mala, nolēs loqui pacificè cum Assyriis;
& propter hoc vēdidit nos Deus in manibus eorū.
14 ¶ Et ideo non est qui adiuuet, cùm prosternamur
15 ante oculos eorum in siti & perditione magna. ¶ Et
nunc congregate vniuersos qui in ciuitate sunt, vt
16 spontè tradamus nos populo Holofernis. ¶ Melius
est enim vt captiui benedicamus Dominum viuen-
tes, quàm moriamur & simus opprobriū omni car-
ni, cū viderimus vxores nostras, & infantes nostros
17 mori antè oculos nostros. ¶ Contestamur hodie cœ
D lum & terram, & Deum patrum nostrorum, qui vlci
scitur nos secundum peccata nostra, ut iam tradatis
ciuitatem in manu militiæ Holofernis, vt sit finis
noster breuis in ore gladij, qui longior efficitur in
18 ariditate sitis. ¶ Et cū hæc dixissent, factus est fletus
& vlulatus magnus in ecclesia omnibus, & per mul-
tas horas vna voce clamauerunt ad Deum, dicētes: ‡ Psal. 105. a. 6.
19 ¶ ‡ Peccauimus cū patribus nostris, iniustè egimus,
20 iniquitatē fecimus. ¶ Tu, quia pius es, miserere no-
stri: aut in tuo flagello vindica iniquitates nostras,
& noli tradere cōfitentes te populo qui ignorat te.
21 ¶ vt non dicant inter gentes, Vbi est Deus eorū? ¶ Et
22 cùm fatigati his clamoribus, & his fletibus lassati si-
23 luissent, ¶ exurgens Ozias, infusus lachrymis, dixit:
Aequo animo estote fratres, & hos quinque dies
24 expectemus à Domino misericordiam. ¶ Forsitan
enim indignationem suam abscindet, & dabit glo-
25 riam nomini suo. ¶ Si autem transactis quinq; die-
bus non uenerit adiutorium, faciemus hæc uerba
quæ locuti estis.

CAPVT VIII.

1 ET factum est, cùm audisset hæc verba Iu-
A dith vidua, quæ erat filia Merari, filij
Idox, filij Ioseph, filij Oziæ, filij Elai, fi-
lij Iamnor, filij Gedeon, filij Raphaim,
filij Achitob, filij Melchiæ, filij Enan, filij Nathaniæ,
2 filij Salathiel, filij Simeon, filij Ruben: ¶ & uir eius
fuit Manasses, qui mortuus est in diebus messis hor
3 deaceæ: ¶ instabat enim super alligantes manipu-
los in campo, & venit æstus super caput eius, &
mortuus est in Bethulia ciuitate sua, & sepultus est
4 illic cum patribus suis. ¶ Erat autem Iudith relicta
5 eius uidua iam annis tribus, & mensibus sex. ¶ Et in
superioribus domus suæ fecit sibi secretum cubicu-
6 lum, in quo cum puellis suis clausa morabatur: ¶ &

habens super lumbos suos cilicium, ieiunabat om-
nibus diebus vitæ suæ, præter sabbatha, & neome-
7 nias, & festa domus Israel, ¶ Erat autem eleganti
aspectu nimis, cui vir suus reliquerat diuitias mul-
tas, & familiam copiosam, ac possessiones armen-
8 tis boum, & gregibus ouium plenas. ¶ Et erat hæc
in omnibus famosissima, quoniam timebat Domi-
num valde; nec erat qui loqueretur de illa verbum
9 malum. ¶ Hæc itaque cùm audisset, quoniam Ozias
promisisset, quòd transacto quinto die, traderet ci-
uitatem, misit ad presbyteros Chabri, & Charmi,
10 ¶ & venerunt ad illam, & dixit illis: Quod est hoc
B verbum in quo consensit Ozias, vt tradat ciuitatem
Assyrijs, si intra quinque dies nō venerit vobis ad-
11 iutorium? ¶ Et qui estis vos, qui tentatis Dominum?
12 ¶ Non est iste sermo qui misericordiam prouocet:
sed potius qui iram excitet, & furorem accendat.
13 ¶ Posuistis vos tempus miserationis Domini, & in
14 arbitrium vestrum diē constituistis ei. ¶ Sed quia pa
tiens Dominus est, in hoc ipso pœniteamus, & in-
15 dulgentiam eius fusis lachrymis postulemus. ¶ non
enim quasi homo sic Deus comminabitur: neque
sicut filius hominis ad iracundiam inflammabitur.
16 ¶ Et Ideo humiliemus illi animas nostras: & in spi-
17 ritu constituti humiliato, seruientes illi, ¶ dicamus
flentes Domino, vt secundum voluntatem suam sic
faciat nobiscum citò misericordiam suam: vt sicut
conturbatum est cor nostrum in superbia eorum, ita
18 etiam de nostra humilitate gloriemur: ¶ quoniam
non sumus secuti peccata patrum nostrorū qui de-
reliquerunt Deum suum, & adorauerunt deos alie-
19 nos: ¶ pro quo scelere dati sunt in gladium, & in ra-
C pinam, & in confusionem inimicis suis: nos autem
20 alterum Deum nescimus præter ipsum. ¶ Expecte-
mus humiles consolationem eius, & exquiret san-
guinem nostrum de afflictionibus inimicorum no-
strorum: & humiliabit omnes gentes, quæcunque
insurgunt contra nos, & faciet illas sine honore Do
21 minus Deus noster. ¶ Et nunc fratres, quoniam vos
estis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet
anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum
erigite, vt memores sint, quia tentati sunt patres no
stri, vt probarentur, si verè colerent Deum suum.
Gen. 22. a. 1. 22 ¶ Memores esse debent | quomodo pater noster
Abraham tentatus, est & per multas tribulationes
23 probatus, Dei amicus effectus est. ¶ Sic Isaac, sic
Iacob, sic Moyses: & omnes qui placuerunt Deo,
24 per multas tribulationes transierunt fideles. ¶ Illi
autem qui tentationes non susceperunt cum timo-
re Domini, & impatientiam suam, & improperium
murmurationis suæ contra Dominum protulerunt:
Nu. 21. b. 6. 25 ¶ | exterminati sunt ab exterminatore, & à serpen-
1. Cor. 10. b. 9. 26 tibus perierunt. ¶ Et nos ergo non vlciscamur nos
27 pro his quæ patimur: ¶ sed reputantes peccatis no-
D stris hęc ipsa supplicia minora esse flagella Domini,
quibus quasi serui corripimur ad emendationem, &
non ad perditionem nostram euenisse credamus.
28 ¶ Et dixerunt illi Ozias & presbyteri: Omnia quæ
locutus es, vera sunt, & non est in sermonibus tuis
29 vlla reprehensio. ¶ Nunc ergo ora pro nobis, quo-
30 niam mulier sancta es, & timens Deum. ¶ Et dixit
illis Iudith: Sicut quod potui loqui, Dei esse cogno-
31 scitis: ¶ ita quod facere disposui, probate si ex Deo
est: & orate, vt firmum faciat Deus consilium meū.
32 ¶ Stabitis vos ad portam nocte ista, & ego exeam
cum Abramea: & orate, vt sicut dixistis, in diebus
quinque respiciat Dominus populum suum Israel.
33 ¶ Vos autem nolo vt scrutemini actum meum, & vs-
que dum renunciem vobis, nihil aliud fiat, nisi ora-
34 tio pro me ad Dominum Deum nostrum. ¶ Et dixit
ad eam Ozias princeps Iudæ: Vade in pace & Domi-
nus sit tecum in vltionem inimicorum nostrorum.
Et reuertentes abierunt.

CAPVT IX.

1 QVibus ascendentibus, Iudith ingressa est
A oratorium suum: & induens se cilicio
posuit cinerem super caput suum: & pro-
sternens se Domino, clamabat ad Do-
2 minum dicens: ¶ Domine Deus patris mei Simeon, Gen. 34. d. 25.
| qui dedisti illi gladium in defensionem alienigena
rum, qui violatores extiterunt in coinquinatione
sua, & denudauerunt femur virginis in confusionē:
3 ¶ & dedisti mulieres illorum in prædam, & filias il-
lorum in captiuitatem: & omnem prædam in di-
uisionem seruis tuis, qui zelauerunt zelum tuum:
subueni quæso te, Domine Deus meus mihi viduæ.
4 ¶ Tu enim fecisti priora, & illa post illa cogitasti: &
B hoc factum est quod ipse voluisti. ¶ Omnes enim
5 viæ tuæ paratæ sunt, & tua iudicia in tua prouiden- Exod. 14. a. 9.
6 tia posuisti. ¶ Respice castra Assyriorum nunc, sicut
tunc castra Aegyptiorum videre dignatus es, quan-
do post seruos tuos armati currebant cōfidentes in
quadrigis, & in equitatu suo, & in multitudine bel-
7 latorum. ¶ Sed aspexisti super castra eorum, & te-
8 nebræ fatigauerunt eos. ¶ Tenuit pedes eorum abys-
9 sus, & aquæ operuerunt eos. ¶ Sic fiant & isti Do-
C mine qui confidunt in multitudine sua & in curri-
bus suis, & in contis, & in scutis, & in sagittis suis,
10 & in lanceis gloriantur, ¶ & nesciunt quia tu ipse es
Deus noster qui conteris bella ab initio, & Dñs
11 nomen est tibi. ¶ Erige brachium tuum, sicut ab ini-
tio: & allide virtutem illorum in virtute tua: cadat
virtus eorum in iracundia tua, qui promittunt se vio
lare sancta tua, & polluere tabernaculum nominis
12 tui, & deijcere gladio suo cornu altaris tui. ¶ Fac Do
mine vt gladio proprio eius superbia amputetur,
13 ¶ capiatur laqueo oculorum suorum in me, & per-
14 cuties eum ex labijs charitatis meæ. ¶ Da mihi in
animo constantiam vt contemnam illum, & virtutē,
15 vt euertam illum. ¶ Erit enim hoc memoriale nomi-
16 nis tui, cum manus fœminæ deiecerit eum. ¶ Non
D enim in multitudine est virtus tua Domine, neque
in equorum viribus voluntas tua est, nec superbi ab
initio placuerunt tibi: sed humilium & mansueto-
17 rum semper tibi placuit deprecatio. ¶ Deus cœlorū
creator aquarū, & Dominus totius creaturæ, exau-
di me miseram deprecantem, & de tua misericor-
18 dia præsumentem. ¶ Memento Domine testamenti
tui, & da verbum in ore meo, & in corde meo con-
silium corrobora, vt domus tua in sanctificatione
19 tua permaneat: ¶ & omnes gentes agnoscant, quia
tu es Deus, & non est alius præter te.

CAPVT X.

1 FActum est autem cùm cessasset clamare
A ad Dominum, surrexit de loco in quo
2 iacuerat prostrata ad Dominum. ¶ Vo-
cauitque Abram suam, & descendens in
domum suam, abstulit à se cilicium, & exuit se ve-

3 ſtimentis viduitatis ſuæ. ¶ & lauit corpus ſuum: &
vnxit ſe myro optimo, & diſcriminauit crinem ca-
pitis ſui, & impoſuit mitram ſuper caput ſuum, &
induit ſe veſtimentis iucunditatis ſuæ, induitque
ſandalia pedibus ſuis, aſſumpſitque dextrariola, &
lilia, & inaures, & annulos, & omnibus ornamen-
4 tis ſuis ornauit ſe. ¶ Cui etiã Dominus contulit ſplẽ-
dorem: quoniam omnis iſta compoſitio non ex li-
bidine, ſed ex virtute pendebat: & ideo Dominus
hanc in illam pulchritudinem ampliauit, vt incom
5 parabili decóre omnium oculis appareret. ¶ Impo-
ſuit itaque Abræ ſuæ aſcopam vini, & vas olei, & po
B lentam, & palathas, & panes, & caſeum, & profecta
6 eſt. ¶ Cumque veniſſent ad portam ciuitatis, inue-
nerunt expectantem Oziam & presbyteros ciuita-
7 tis. ¶ Qui cùm vidiſſent eam, ſtupentes mirati ſunt
8 nimis pulchritudinem eius. ¶ Nihil tamen interro-
gantes eam dimiſerunt tranſire dicentes: Deus pa-
trum noſtrorum det tibi gratiam, & omne conſiliũ
tui cordis ſua virtute corroboret, vt glorietur ſuper
te Ieruſalem, & ſit nomen tuum in numero ſancto-

9 rum & iuſtorum. ¶ Et dixerunt hi qui illic erant om-
10 nes vna voce: Fiat, fiat. ¶ Iudith verò orans Domi-
11 num, tranſiuit per portas, ipſa & Abra eius. ¶ Fa-
ctum eſt autem, cum deſcenderet montem, circa or
tum diei, occurrerunt ei exploratores Aſſyriorum
12 & tenuerunt eam, dicentes: ¶ Vnde venis? aut quò
C vadis? Quæ reſpondit: Filia ſum Hebræorum, ideo
ego fugi à facie eorum, quoniam futurum agnoui,
quòd dentur vobis in deprædationẽ, pro eo quòd
contemnentes vos, noluerunt vltrò tradere ſeipſos
vt inuenirent miſericordiam in conſpectu veſtro.
13 ¶ Hac de cauſa cogitaui mecum, dicens: Vadam ad
faciem principis Holofernis, vt indicem illi ſecre-
ta illorum, & oſtendam illi quo aditu poſſit obtine-
re eos: ita vt non cadat vir vnus de exercitu eius.
14 ¶ Et cum audiſſent viri illi verba eius, conſiderabãt
faciem eius: & erat in oculis eorum ſtupor, quo-
15 niam pulchritudinem eius mirabantur nimis. ¶ Et
dixerunt ad eam: Conſeruaſti animam tuam, eò
quòd tale reperiſti conſilium, vt deſcenderes ad
16 dominum noſtrũ. ¶ Hoc autem ſcias, quoniam cum
D ſteteris in conſpectu eius, bene tibi faciet, & eris
gratiſſima in corde eius. Duxeruntque illam ad ta-
17 bernaculum Holofernis, annunciantes eam. ¶ Cũ-
que intraſſet ante faciem eius, ſtatim captus eſt in
18 ſuis oculis Holofernes. ¶ Dixeruntque ad eum ſatel
lites eius: Quis contemnat populum Hebræorum
qui tam decoras mulieres habent, vt non pro his
19 merito pugnare cõtra eos debeamus? ¶ Videns ita-
que Iudith Holofernem ſedentem in conopœo,
quod erat ex purpura, & auro, & ſmaragdo, & la-

Infr. 6. b. 8.

20 pidibus precioſis intextum: ¶ & cùm in faciem eius
intendiſſet, adorauit eum, proſternens ſe ſuper ter-
ram. Et eleuauerunt eam ſerui Holofernis, iuben-
te domino ſuo.

CAPVT XI.

1 TVnc Holofernes dixit ei: Aequo animo
A eſto, & noli pauere in corde tuo, quoniã
ego nunquàm nocui viro qui voluit ſer-
2 uire Nabuchodonoſor regi. ¶ Populus
autem tuus ſi non contempſiſſet me, nõ alleuaſſem
3 lanceam meam ſuper eum. ¶ Nunc autem dic mihi,
qua ex cauſa receſſiſti ab illis, & placuit tibi vt veni-
4 res ad nos? ¶ Et dixit illi Iudith: Sume verba ancil-
læ tuæ: quoniam ſi ſecutus fueris verba ancillæ tuæ,
5 perfectam rem faciet Dominus tecum. ¶ Viuit enim
Nabuchodonoſor rex terræ, & viuit virtus eius quæ
eſt in te ad correptionem omnium animarum errã-
tium: quoniam non ſolùm homines ſeruiunt illi per
6 te, ſed & beſtiæ agri obtemperant illi. ¶ Nunciatur
enim animi tui induſtria vniuerſis gentibus, & indi
B catum eſt omni ſeculo, quoniam tu ſolus bonus &
potens es in omni regno eius, & diſciplina tua om-
7 nibus prouincijs prædicatur. ¶ Nec hoc latet quod
locutus eſt Achior, nec illud ignoratur quod ei iuſ-
8 ſeris euenire. ¶ Conſtat enim Deum noſtrum ſic pec Supra. 5. a. 5.
catis offenſum, vt mandauerit per prophetas ſuos
ad populum, quòd tradat eum pro peccatis ſuis.
9 ¶ Et quoniam ſciunt ſe offendiſſe Deum ſuum filij
10 Iſraël, tremor tuus ſuper ipſos eſt. ¶ Inſuper etiam
fames inuaſit eos, & ab ariditate aquæ iam inter
11 mortuos computantur. ¶ Denique hoc ordinant,
C vt interficiant pecora ſua, & bibant ſanguinem eo-
12 rum, ¶ & Sancta Domini Dei ſui, quæ præcepit
Deus non contingi, in frumento, vino, & oleo,
hæc cogitauerunt impendere, & volunt conſume-
re quæ nec manibus deberent cõtingere. ergo quo-
niam hæc faciunt, certum eſt quòd in perditionem
13 dabuntur. ¶ Quod ego ancilla tua cognoſcens, fu-
gi ab illis, & miſit me Dominus hæc ipſa nunciare
14 tibi. ¶ Ego enim ancilla tua Deum colo, etiam nunc
15 apud te: & exiet ancilla tua, & orabo Deum, ¶ &
dicet mihi quando eis reddat peccatum ſuum, &
veniens nunciabo tibi, ita vt ego adducam te per
D mediam Ieruſalem, & habebis omnem populum
Iſraël, ſicut oues quibus non eſt paſtor, & non la-
16 trabit vel vnus canis contra te, ¶ quoniam hæc mi-
17 hi dicta ſunt per prouidentiam Dei. ¶ Et quoniam
iratus eſt illis Deus, hæc ipſa miſſa ſum nunciare ti-
18 bi. ¶ Placuerunt autem omnia verba hæc coram Ho
loferne, & coram pueris eius: & mirabantur ad ſa-
19 pientiam eius, & dicebant alter ad alterum. ¶ Non
eſt talis mulier ſuper terram in aſpectu, in pulchri-
20 tudine, & in ſenſu verborum. ¶ Et dixit ad illam
Holofernes: Benefecit Deus, qui miſit te ante po-
21 pulum, vt des illum tu in manibus noſtris: ¶ &
quoniam bona eſt promiſſio tua, ſi fecerit mihi
hoc Deus tuus, erit & Deus meus, & tu in domo
Nabuchodonoſor magna eris, & nomen tuum no-
minabitur in vniuerſa terra.

CAPVT XII.

1 TVnc iuſſit eam introire vbi repoſiti erant
A theſauri eius, & iuſſit illic manere eam, &
conſtituit quid daretur illi de cõuiuio ſuo.

¶ Cui

2 ¶Cui respondit Iudith, & dixit: Nunc non potero
manducare ex his quæ mihi præcipis tribui, ne ve-
niat super me offensio: ex his autem quæ mihi de-
3 tuli manducabo. ¶Cui Holofernes ait: Si defece-
rint tibi ista quæ tecum detulisti, quid faciemus ti-
4 bi? ¶Et dixit Iudith: Viuit anima tua domine meus,
quoniam non expendet omnia hæc ancilla tua, do-
nec faciat Deus in manu mea hæc quæ cogitaui. Et
induxerunt illam serui eius in tabernaculum quod
5 præceperat. ¶Et petijt dum introiret, vt daretur ei
B copia nocte & ante lucem egrediendi foras ad ora-
6 tionem, & deprecandi Dominum. ¶Et præcepit
cubicularijs suis, vt sicut placeret illi, exiret & in-
7 troiret ad orandum Deum suum per triduum. ¶Et
exibat noctibus in Vallem Bethuliæ, & baptizabat
8 se in fonte aquæ. ¶Et vt ascendebat, orabat Domi-
num Deum Israël vt dirigeret viam eius ad libera-
9 tionem populi sui. ¶Et introiens, munda manebat
in tabernaculo, vsque dum acciperet escam suam
10 in vespere. ¶Et factum est in quarta die Holofernes
C fecit cœnam seruis, & dixit ad Vagao eunuchum
suum: Vade, & suade Hebræam illam, vt spontè
11 consentiat habitare mecum. ¶Fœdum est enim
apud Assyrios, si fœmina irrideat virum agendo,
12 vt immunis ab eo transeat. ¶Tunc introiuit Vagao
ad Iudith, & dixit: Non vereatur bona puella in-
troire ad dominum meum, vt honorificetur ante
faciem eius, vt manducet cum eo, & bibat vinum
13 in iucunditate. ¶Cui Iudith respondit: Quæ ego
14 sum vt contradicam domino meo? ¶Omne quod
D erit ante oculos eius bonum & optimum, faciam.
Quicquid autem illi placuerit, hoc mihi erit opti-
15 mum omnibus diebus vitæ meæ. ¶Et surrexit, &
ornauit se vestimento suo, & ingressa stetit ante fa-
16 ciem eius. ¶Cor autem Holofernis concussum est:
17 erat enim ardens in concupiscentia eius. ¶Et dixit
ad eam Holofernes: Bibe nunc, & accumbe in iu-
cunditate: quoniam inuenisti gratiam coram me.
18 ¶Et dixit Iudith: Bibam domine, quoniam magni-
ficata est anima mea hodie præ omnibus diebus
19 meis. ¶Et accepit, & manducauit, & bibit coram
20 ipso ea quæ parauerat illi ancilla eius. ¶Et iucun-
dus factus est Holofernes ad eam, bibitque vi-
num multum nimis, quantum nunquam biberat
in vita sua.

CAPVT XIII.

1 VT autem serò factum est, festinauerunt
A serui illius ad hospitia sua, & conclusit
2 Vagao ostia cubiculi, & abijt. ¶Erant
3 autem omnes fatigati à vino. ¶Eratque
4 Iudith sola in cubiculo. ¶Porrò Holofernes iacebat
5 in lecto, nimia ebrietate sopitus. ¶Dixitque Iudith
puellæ suæ, vt staret foris ante cubiculum, & ob-
6 seruaret. ¶Stetitque Iudith ante lectum, orans cum
7 lachrymis & labiorum motu in silentio, ¶dicens:
Confirma me Domine Deus Israël, & respice in hac
hora ad opera manuum mearum, vt sicut promisi-
sti, Ierusalem ciuitatem tuam erigas, & hoc quod
8 credens per te posse fieri cogitaui, perficiam. ¶Et
cùm hæc dixisset, accessit ad columnam, quæ erat
ad caput lectuli eius, & pugionem eius qui in ea li-
9 gatus pendebat, exoluit. ¶Cumque euaginasset il-
lum, apprehendit comam capitis eius, & ait: Con-
10 firma me Domine Deus in hac hora: ¶& percus-
sit bis in ceruicem eius, & abscidit caput eius, &
abstulit conopæum eius à columnis, & euoluit cor-
11 pus eius truncum. ¶Et post pusillum exiuit, & tra-

didit caput Holofernis ancillæ suæ, & iussit vt mit-
12 teret illud in peram suam. ¶Et exierunt duæ secun-
B dum consuetudinem suam quasi ad orationem, &
transierunt castra: & gyrantes vallem, venerunt ad
13 portam ciuitatis. ¶Et dixit Iudith à longe custodi-
bus murorum: Aperite portas, quoniam nobiscum
14 est Deus qui fecit virtutem * in Israël. ¶Et factum * magnam.
est, cùm audissent viri vocem eius, vocauerunt pre-
15 sbyteros ciuitatis. ¶Et occurrerunt ad eam omnes,
à minimo vsque ad maximum: quoniam sperabant
16 eam iam non esse venturam. ¶Et accendentes lu-
minaria, congyrauerunt circa eam vniuersi: illa au-
tem ascendens in eminentiorem locum iussit fieri
17 silentium. Cumque omnes tacuissent, ¶dixit Iudith:
Laudate Dominum Deum nostrum, qui non de-
18 seruit sperantes in se: ¶& in me ancilla sua adim-
pleuit misericordiam suam, quam promisit domui
Israel: & interfecit in manu mea hostem populi sui
19 in hac nocte. ¶Et proferens de pera caput Holofer-
nis, ostendit illis, dicens: Ecce caput Holofernis,
principis militiæ Assyriorum. Et ecce conopæum
illius in quo recumbebat in ebrietate sua, vbi per
manum fœminæ percussit illum Dominus Deus no-
20 ster. ¶Viuit autem ipse Dominus, quoniam custo-
C diuit me angelus eius, & hinc euntem, & ibi com-
morantem, & inde huc reuertentem: & non permi-
sit me Dominus ancillam suam coinquinari, sed si-
ne pollutione peccati reuocauit me vobis gauden-
tem in victoria sua, in euasione mea, & in liberatio-
21 ne vestra. ¶|Confitemini illi omnes, quoniam bo- | Psal. 105. a. 1. & 106. a. 1.
22 nus, quoniam in seculum misericordia eius. ¶Vni-
uersi autem adorantes Dominum, dixerũt ad eam:
Benedixit te Dominus in virtute sua, quia per te ad
23 nihilum redegit inimicos nostros. ¶Porrò Ozias
princeps populi Israel, dixit ad eam: Benedicta es
tu filia à Domino Deo excelso præ omnibus mulie-
24 ribus super terram. ¶Benedictus Dominus qui cre-
auit cœlum & terram, qui te direxit in vulnera ca-
25 pitis principis inimicorum nostrorum: ¶Quia ho-
D die nomen tuum ita magnificauit, vt non recedat
laus tua de ore hominum, qui memores fuerint vir
tutis Domini in æternum, pro quibus non peperci-
sti animæ tuę propter angustias & tribulationem ge
neris tui, sed subuenisti ruinæ ante conspectum Dei
26 nostri. ¶Et dixit omnis populus: Fiat, fiat. ¶Porrò
27 Achior vocatus venit, & dixit ei Iudith, Deus Is-
rael cui tu testimonium dedisti, quòd vlciscatur se
de inimicis suis, ipse caput omnium incredulorum

28 incidit in hac nocte in manu mea. ¶ Et vt probes
quia ita est, ecce caput Holofernis, qui in contem-
ptu superbiæ suæ, Deum Israël contempsit: & tibi
interitum minabatur, dicens: Cùm captus fuerit
populus Israel, gladio perforari præcipiam latera
29 tua. ¶ Videns autem Achior caput Holofernis, an-
gustiatus præ pauore cécidit in faciem suam super
30 terram, & æstuauit anima eius. ¶ Posteà verò quàm
resumpto spiritu, recreatus est, procidit ad pedes
31 eius, & adorauit eam, & dixit: ¶ Benedicta tu à Deo
tuo in omni tabernaculo Iacob: quoniam in omni
gente quæ audierit nomen tuum, magnificabitur su
per te Deus Israel.

CAPVT XIIII.

1 Dixit autem Iudith ad omnem populum:
A Audite me fratres: suspendite caput hoc
2 super muros nostros: ¶ & erit, cùm exie-
rit sol, accipiat vnusquisque arma sua, &
exite cum impetu: non vt descendatis deorsum,
3 sed quasi impetum facientes. ¶ Tunc exploratores
necesse erit vt fugiant ad principem suum excitan-
4 dum ad pugnam. ¶ Cumque duces eorum cucurre-
rint ad tabernaculum Holofernis, & inuenerint
eum truncum in suo sanguine volutatum, décidet
5 super eos timor. ¶ Cumque cognoueritis fugere
eos, ite post illos securi, quoniam Dominus con-
6 teret eos sub pedibus vestris. ¶ Tunc Achior videns
B virtutem quàm fecit Deus Israël, relicto gentili-
tatis ritu, credidit Deo, & circuncidit carnem præ-
putij sui, & appositus est ad populum Israël, & om-
nis successio generis eius, vsque in hodiernum
7 diem. ¶ Mox autem vt ortus est dies, suspende-
runt super muros caput Holofernis, accepitque
vnusquisque vir arma sua, & egressi sunt cum gran-
8 di strepitu & vlulatu. ¶ Quod videntes explorato-
res, ad tabernaculum Holofernis cucurrerunt.
9 ¶ Porrò hi qui in tabernaculo erant, venientes, &
ante ingressum cubiculi perstrepentes, excitandi
gratia, inquietudinem arte moliebantur, vt non
ab excitantibus, sed à sonantibus Holofernes eui-
10 gilaret. ¶ Nullus enim audebat cubiculum virtutis
C Assyriorum pulsando aut intrando aperire. ¶ Sed
11 cùm venissent eius duces ac tribuni, & vniuersi
maiores exercitus regis Assyriorum, dixerunt cu-
12 bicularijs: ¶ Intrate, & excitate illum, quoniam
egressi mures de cauernis suis, ausi sunt prouoca-
13 re nos ad prælium. ¶ Tunc ingressus Vagao cubi-
culum eius, stetit ante cortinam, & plausum fe-
cit manibus suis: suspicabatur enim illum cum Iu-
14 dith dormire. ¶ Sed cùm nullum motum iacentis
sensu aurium caperet, accessit proximans ad cor-
tinam, & eleuans eam, vidensque cadauer absque
capite Holofernis in suo sanguine labefactum ia-
cére super terram, exclamauit voce magna cum
15 fletu, & scidit vestimenta sua. ¶ Et ingressus taber-
D naculum Iudith, non inuenit eam: & exilijt foras
16 ad populum, & dixit: ¶ Vna mulier Hebræa fecit
confusionem in domo regis Nabuchodonosor:
ecce enim Holofernes iacet in terra, & caput eius
17 non est in illo. ¶ Quod cùm audissent principes vir-
tutis Assyriorum, sciderunt omnes vestimenta sua,
& intollerabilis timor & tremor cecidit super eos,
18 & turbati sunt animi eorum valde. ¶ Et factus est cla
mor incomparabilis in medio castrorum eorum.

CAPVT XV.

1 Cvmque omnis exercitus decollatum Ho-
A lofernem audisset, fugit mens & consi-
lium ab eis, & solo tremore & metu agi-
2 tati, fugæ præsidium sumunt, ¶ ita vt nul-
lus loqueretur cum proximo suo, sed inclinato ca-
pite, relictis omnibus, euadere festinabant He-
bræos, quos armatos super se venire audierant,
fugientes per vias camporum & semitas collium.
3 ¶ Videntes itaque filij Israel fugientes, secuti sunt
illos. Descenderuntque clangentes tubis, & vlu-
4 lantes post ipsos. ¶ Et quoniam Assyrij non adu-
B nati in fugam ibant præcipites: filij autem Israël v-
no agmine persequentes, debilitabant omnes quos
5 inuenire potuissent. ¶ Misit itaque Ozias nuncios
6 per omnes ciuitates & regiones Israël. ¶ Omnis ita-
que regio, omnisque vrbs electam iuuentutem ar-
matam misit post eos, & persecuti sunt eos in ore
gladij, quousque peruenirent ad extremitatem fi-
7 nium suorum. ¶ Reliqui autem qui erant in Bethu-
lia, ingressi sunt castra Assyriorum, & prædam quam
fugientes Assyrij reliquerant, abstulerunt, & onu-
8 stati sunt valde. ¶ Hi verò qui victores reuersi sunt
C ad Bethuliam, omnia quæ erant illorum abstule-
runt secum, ita vt non esset numerus in pecoribus,
& iumentis, & vniuersis mobilibus eorum, vt à mi-
nimo vsque ad maximum omnes diuites fierent de
9 prædationibus eorum. ¶ Ioachim autem summus
pontifex de Ierusalem venit in Bethuliam cum v-
10 niuersis presbyteris suis, vt videret Iudith. ¶ Quæ
cùm exisset ad illum, benedixerunt eam omnes v-
na voce, dicentes: Tu gloria Ierusalem, tu lætitia
11 Israël, tu honorificentia populi nostri: ¶ quia feci-
sti viriliter, & confortatum est cor tuum, eò quòd
castitatem amaueris, & post virum tuum, alterum
nescieris: ideo & manus Domini confortauit te, &
12 ideò eris benedicta in æternum. ¶ Et dixit omnis
13 populus: Fiat, fiat. ¶ Per dies autem triginta, vix
collecta sunt spolia Assyriorum à populo Israël.
14 ¶ Porrò autem vniuersa quæ Holofernis peculiaria
fuisse probata sunt, dederunt Iudith in auro,
D & argento, & vestibus, & gemmis, & om-
ni supellectili, & tradita sunt om-
15 nia illi à populo. ¶ Et omnes
populi gaudebant cum
mulieribus, & vir-
ginibus, &
iuueni-
bus
in organis &
citharis.

CAPUT XVI.

1 TVnc cantauit canticum hoc Domino Iu-
A dith, dicens:
2 ¶ Incipite Domino in tympanis, can-
tate Domino in cymbalis, modulamini
illi psalmum nouum: exultate, & inuocate no-
men eius.
3 ¶ Dominus conterens bella, Dominus nomen
est illi.
4 ¶ Qui posuit castra sua in medio populi sui, vt eri-
peret nos de manu omnium inimicorum nostro-
rum.
5 ¶ Venit Assur ex montibus ab aquilone in multi- Sup. 2.b. 11.
tudine fortitudinis suæ: cuius multitudo obturauit
torrentes, & equi eorum cooperuerunt valles.
6 ¶ Dixit se incensurum fines meos, & iuuenes meos
occisurum gladio, infantes meos dare in prædam,
& virgines in captiuitatem.
7 ¶ Dominus autem omnipotens nocuit eum, & tra-
didit eum in manus fœminæ, & *confodit eum. *confudit. 14. Supr. 10, d.17.
8 ¶ Nõ enim cecidit potens eorum à iuuenibus, nec
filij Titan percusserunt eum, nec excelsi gigantes
B imposuerunt se illi: sed Iudith filia Merari in specie
faciei suæ dissoluit eum.
9 ¶ Exuit enim se vestimento viduitatis, & induit se
vestimento lætitiæ in exultatione filiorum Israël.
10 ¶ Vnxit faciem suam vnguento, & colligauit cin-
cinnos suos mitra, accepit stolam nouam ad deci-
piendum illum.
11 ¶ Sandalia eius rapuerunt oculos eius, pulchritu-
do eius captiuam fecit animam eius, amputauit pu
gione ceruicem eius.
12 ¶ Horruerunt Persæ constantiam eius, & Medi au-
daciam eius.
13 ¶ Tunc vlulauerunt castra Assyriorum quando ap-
paruerunt humiles mei, arescentes in siti.
14 ¶ Filij puellarum compunxerunt eos, & sicut pue-
ros fugientes occiderunt eos, perierunt in prælio à
facie Domini Dei mei.
15 ¶ Hymnum cantemus Domino, hymnum nouum
C cantemus Deo nostro.
16 ¶ Adonai Domine, magnus es tu, & præclarus in
virtute tua, & quem superare nemo potest.
17 ¶ Tibi seruiat omnis creatura tua: | quia dixisti, & | Gen. 1.c. & 14. Psal. 32. b. 9.
facta sunt: misisti spiritum tuum, & creata sunt, &
non est qui resistat voci tuæ.
18 ¶ Montes à fundamentis mouebuntur cum aquis,
petræ sicut cera liquescent ante faciem tuam.
19 ¶ Qui autem timent te, magni erunt apud te per
omnia.
20 ¶ Væ genti insurgenti super genus meum: Domi-
nus enim omnipotens vindicabit in eis, in die iu-
dicij visitabit illos.
21 ¶ Dabit enim ignem & vermes in carnes eorum, vt
vrantur & sentiant vsque in sempiternum.
22 ¶ Et factum est post hæc, omnis populus post vi-
ctoriam venit in Ierusalem adorare Dominum: &
mox vt purificati sunt, obtulerunt omnes holocau-
23 sta, & vota, & repromissiones suas. ¶ Porrò Iudith
vniuersa vasa bellica Holofernis, quæ dedit illi po-
D pulus, & conopœum quod ipsa sustulerat de cubi- -13.
24 li ipsius, obtulit in anathema obliuionis. ¶ Erat au-
tem populus iucundus secũdum faciem sanctorum,
& per tres menses gaudium huius victoriæ celebra
25 tum est cum Iudith. ¶ Post dies autem illos vnus-
quisque rediit in domum suam, & Iudith magna fa-
cta est in Bethulia, & præclarior erat vniuersæ ter-
26 ræ Israël. ¶ Et erat etiam virtuti castitas adiuncta,
ita vt non cognosceret virum omnibus diebus vitæ
27 suæ, ex quo defunctus est Manasses vir eius. ¶ Erat
autem diebus festis procedens cum magna gloria.
28 Mansit autem in domo viri sui annos centum quin-
que, & dimisit Abram suam liberam, & defuncta
29 est ac sepulta cum viro suo in Bethulia. ¶ Luxitque
30 illam omnis populus diebus septem. ¶ In omni au- Gen. 50. b.10.
tem spacio vitæ eius non fuit qui perturbaret Israël,
31 & post mortem eius annis multis. ¶ Dies autem vi-
ctoriæ huius festiuitatis, ab Hebræis in numero san
ctorum dierum accipitur, & colitur à Iudæis ex illo
tempore vsque in præsentem diem.

LIBRI IVDITH, FINIS.

LIBER ESTHER.

Hieronymi in librum Esther Præfatio.

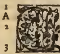

IBRVM Esther varijs translatoribus constat esse vitiatum : quem ego de archiuis Hebræorum releuans, verbum è verbo exprèssius transtuli. Quem librum editio vulgata, laciniosis hinc inde verborum funibus trahit, addens ea quæ ex tempore dici poterant, & audiri : sicut solitum est scholàribus disciplinis, sumpto themate, excogitare quibus verbis vti potuit qui iniuriam passus est, vel qui iniuriam fecit. Vos autem ô Paula, & Eustochium, quoniam tantùm bibliothecas Hebræorum studuistis intrare, & interpretum certamina comprobastis, tenentes Esther Hebraicum librum, per singula verba nostram translationem aspicite : vt positis agnoscere, me nihil, etiam augmentasse addendo, sed fideli testimonio simpliciter, sicut in Hebræo habetur, historiam Hebraicam Latinæ Linguæ tradidisse. Nec affectamus laudes hominum, nec vituperationes expauescimus. Deo enim placere curantes, minas hominum penitus non timemus; quoniam | *Deus dißipat ossa eorum qui hominibus placere desiderant : & secundùm Apostolum* | *qui eiusmodi sunt, serui Christi esse non possunt. Rursum in libro Esther alphabetum ex minio vsque ad Teth literam fecimus diuersis in locis, volentes scilicet septuaginta Interpretum ordinem per hoc insinuare studioso lectori. Nos enim iuxta morem Hebraicum, ordinem prosequi etiam in Septuaginta editione maluimus.*

Psal. 52.b.
Gal. 1.b.

CAPVT PRIMVM.

1 N diebus Assueri qui regnauit ab In-
A dia vsque Aethiopiam super cétum
2 vigintiseptem prouincias : ‹ quan-
do sedit in solio regni sui, Susan ci-
3 uitas regni ejus exordium fuit. ‹ Ter
tio igitur anno imperij sui fecit gran
de conuiuium cunctis principibus, & pueris suis,
fortissimis Persarum, & Medorum inclytis, & præ-
4 fectis prouinciarum coram se, ‹ vt ostenderet diui-
tias gloriæ regni sui, ac magnitudinem, atque iactã-
tiam potentiæ suæ, multo tempore, centum videli-
5 cet & octoginta diebus. ‹ Cumq; implerentur dies
conuiuij, inuitauit omnem populum qui inuentus
est in Susan, à maximo vsque ad minimũ: & iussit se-
ptem diebus cõuiuium præparari in vestibulo hor-
ti, & nemoris, quod regio cultu & manu consitum
6 erat. ‹ Et pendebant ex omni parte tentoria ˋæreiˋ co- (aerei 16.)
B loris, & carbasini ac hyacinthini, sustentata funibus
byssinis, atque purpureis, qui eburneis circulis in-
serti erant, & columnis marmoreis fulciebantur.
Lectuli quoque aurei & argentei super pauimentũ
smaragdino & pario stratum lapide, dispositi erãt:
7 quod mira varietate pictura decorabat. ‹ Bibebant
autem qui inuitati erant, aureis poculis, & alijs at-
que alijs vasis cibi inferebantur. Vinum quoque,
8 vt magnificentia regia dignum erat, ‹ abundans &
præcipuum ponebatur. Nec erat qui nolentes co-
geret ad bibendum : sed sicut rex statuerat, præpo-
nens mensis singulos de principibus suis, vt sume-
9 ret vnusquisque quod vellet. ‹ Vasthi quoque regi-
na fecit conuiuium fœminarum in palatio, vbi rex
10 Assuerus manere cõsueuerat. ‹ Itaque die septimo,
cum rex esset hilarior, & post nimiam potationem
C incaluisset mero, præcepit Mauman, & Bazatha, &
Harbona, & Bagatha, & Abgatha, & Zethar, &
Charchas, septem eunuchis qui in conspectu eius
11 ministrabant, ‹ vt introducerent reginam Vasthi co
ram rege, posito super caput eius diademate, vt o-
stenderet cunctis populis & principibus pulchritu-
12 dinem illius: erat enim pulchra valde. ‹ Quæ renuit,
& ad regis imperium, quod per eunuchos manda-
uerat, venire contempsit. Vnde iratus rex, & nimio
13 furore succensus, ‹ interrogauit sapientes qui ex
more regio semper ei aderant, & illorum faciebat
cuncta consilio, scientium leges, ac iura maiorum:
14 ‹ (erant autẽ primi & proximi, Charsena, & Sethar,

& Admátha, & Tharsis, & Mares, & Marsana, &
Mamuchan, septem duces Persarum, atque Medo
rum qui videbant faciem regis, & primi post eum
15 residere soliti erant) ? cui sententiæ Vasthi regina
subiaceret, quæ Assueri regis imperium, quod per
16 eunuchos mandauerat, facere noluisset. ? Respon-
ditque Mamuchan, audiente rege, atque principi-
bus: Non solùm regem læsit regina Vasthi, sed &
omnes populos, & principes qui sunt in cūctis pro-
17 uincijs regis Assueri. ? Egredietur enim sermo re-
D ginæ ad omnes mulieres, vt cōtemnant viros suos,
& dicant: Rex Assuerus iussit vt regina Vasthi intra-
18 ret ad eum, & illa noluit. ? Atque hoc exemplo om
nes principum cōiuges Persarum atque Medorum
paruipendent imperia maritorum, vnde regis iusta
19 est indignatio. ? * Si tibi placet, egrediatur edictum
à facie tua, & scribatur iuxta legem Persarum atque
Medorum, quam præteriri illicitum est, vt nequa-
quam vltrà Vasthi ingrediatur ad regem, sed regnū
20 illius, altera quæ melior est illa, accipiat. ? Et hoc
in omne (quod latissimum est) prouinciarum tua-
rum diuulgetur imperium: & cūctæ vxores tam ma-
iorum quam minorum, deferant maritis suis hono-
21 rem. ? Placuit consilium eius regi, & principibus:
22 fecitque rex iuxta consilium Mamuchan: ? & misit
epistolas ad vniuersas prouincias regni sui, vt quæ-
que gens audire & legere poterat, diuersis linguis
& literis, esse viros principes ac maiores in domi-
bus suis, & hoc per cunctos populos diuulgari.

* Est 6.

CAPVT II.

1 HIs ita gestis, postquàm regis Assueri in-
A dignatio deferbuerat, recordatus est
Vasthi, & quæ fecisset, vel quæ passa es-
2 set: ? dixeruntque pueri regis, ac mini-
3 stris eius: ? Quærātur regi puellæ virgines ac specio-
sæ, & mittantur qui considerent per vniuersas pro-
uincias puellas speciosas & virgines: & adducant
eas ad ciuitatem Susan, & tradant eas in domum
fœminarum sub manu Egei eunuchi, qui est præpo
situs & custos mulierum regiarum: & accipiant mū-
4 dum muliebrum, & cætera ad vsus necessaria. ? Et
quæcunque inter omnes oculis regis placuerit, ip-
sa regnet pro Vasthi. Placuit sermo regi: & ita vt sug
5 gesserant, iussit fieri. ? Erat vir Iudæus in Susan ciui-
tate, vocabulo Mardochæus, filius Iair, filij Semei,
6 filij Cis de stirpe Iemini, ? qui translatus fuerat de
Ierusalem ‖ eo tempore quo Iechoniam regem Iu-
da Nabochodonosor rex Babylonis transtulerat,
7 ? qui fuit nutritius filiæ fratris sui Edissæ, quæ alte-
ro nomine vocabatur Esther: & vtrunque parentē
amiserat: pulchra nimis, & decora facie. Mortuisq́;
patre eius ac matre, Mardochæus sibi eam adopta-
8 uit in filiam. ? Cumque percrebuisset regis imperiū,
B & iuxta mandatū illius multæ pulchræ virgines ad-
ducerentur Susan, & Egeo traderentur eunucho:
Esther quoque inter cæteras puellas ei tradita est,
9 vt seruaretur in numero fœminarum. ? Quæ placuit
ei, & inuenit gratiam in conspectu illius. Et præce-
pit eunucho vt acceleraret mundum muliebrem, &
traderet ei partes suas, & septem puellas speciosis-
simas de domo regis, & tam ipsam, quàm pedisse-
10 quas eius ornaret atque excoleret. ? Quæ noluit in-
dicare ei populum, & patriam suam: Mardochæus
enim præceperat ei, vt de hac re omnino reticeret:

Infr. 11. a. 2.

‖ 4. Reg. 24. d. 15. Infrà 11. a. 4.

11 ? qui deambulabat quotidie ante vestibulum do-
mus in qua electæ virgines seruabantur, curā agens
salutis Esther, & scire volens quid ei accideret.
12 Cùm autem venisset tempus singularum per ordi-
nem puellarum, vt intrarent ad regem, expletis
omnibus quæ ad cultum muliebrem pertinebant,
mensis duodecimus vertebatur: ita duntaxat, vt sex
C mensibus oleo vngerentur myrtino, & alijs sex qui-
13 busdam pigmentis & aromatibus vterentur. ? Ingre-
dientesque ad regem, quicquid postulassent ad or-
natum pertinens, accipiebant: & vt eis placuerat
compositæ, de triclinio fœminarum ad regis cubi-
14 culum transibant. ? Et quæ intrauerat vespere, egre-
diebatur manè, atque inde in secundas 'ædes dedu-
cebantur', quæ sub manu Susagazi eunuchi erant,
qui concubinis regis præsidebat: nec habebat pote-
statem ad regem vltrà redeundi, nisi voluisset rex,
15 & eam venire iussisset ex nomine. ? Euoluto autem
tempore per ordinem, instabat dies quo Esther fi-
lia Abibáil fratris Mardochęi, quam sibi adoptaue-
rat in filiam, deberet intrare ad regem. Quæ non
quæsiuit muliebrem cultum, sed quęcunque voluit
Egeus eunuchus custos virginum, hęc ei ad orna-
tum dedit. Erat enim formosa valde, & incredibili
pulchritudine, omnium oculis gratiosa & amabilis
16 videbatur. ? Ducta est itaque ad cubiculum regis
Assueri mense decimo, qui vocatur Tebeth, septi-
17 mo anno regni eius. ? Et adamauit eam rex plus
quàm omnes mulieres, habuitque gratiam & mise-
ricordiam coram eo super omnes mulieres, & po-
suit diadema regni in capite eius, fecitque eam re-
18 gnare in loco Vasthi. ? Et iussit conuiuium præpa-
rari permagnificum cunctis principibus, & seruis
D suis pro coniunctione, & nuptijs Esther. Et dedit
requiem vniuersis prouincijs, ac dona largitus est
19 iuxta magnificentiam principalem. ? Cumque & se
cundo quærerentur virgines, & congregarentur,
20 Mardochæus manebat ad ianuam regis. ? Necdum
prodiderat Esther patriam, & populum suum, iux-
ta mādatum eius. Quidquid enim ille præcipiebat,
obseruabat Esther: & ita cuncta faciebat, vt eo tem
21 pore solita erat, quo eam paruulam nutriebat. ? Eo
igitur tempore quo Mardochæus ad regis ianuam
morabatur, irati sunt Bagatham & Thares duo eu-
nuchi regis qui ianitores erant, & in primo palatij
limine præsidebant, volueruntque insurgere in re-
22 gem, & occidere eum. ? Quod Mardochæum non
latuit: statimque nunciauit reginæ Esther, & illa re-
gi ex nomine Mardochæi, qui ad se rem detulerat.
23 ? Quæsitum est, & inuentum: & appensus est vter-
que eorum in patibulo. * Mandatumque est histo-
rijs, & annalibus traditum coram rege.

'deducebantur 6.

Infra 12. a. 1.

* Et iussit rex, vt in libro memorialis scriberetur, vt si vita sua aliquid reputaret 11. Infrà 16. b. 10.

CAPVT III.

1 POst hæc rex Assuerus exaltauit Aman fi-
A lium Amadathi, qui erat de stirpe Agag:
& posuit solium eius super omnes prin-
2 cipes quos habebat. ? Cunctique serui re
gis qui in foribus palatij versabantur, flectebant ge-
nua, & adorabant Aman: sic enim præceperat eis
imperator: solus Mardochæus non flectebat genu,
3 neque adorabat eum. ? Cui dixerunt pueri regis
qui ad fores palatij præsidebāt: Cur præter cæteros
4 non obseruas mandatum regis? ? Cumque hoc cre-
brius dicerent, & ille nollet audire, nunciauerunt

Aman,

Aman, ſcire cupientes vtrum perſeueraret in ſen-
5 tentia:dixerat enim eis ſe eſſe Iudæum. ¶Quod cùm
B audiſſet Aman, & experimēto probaſſet quòd Mar
dochæus non flecteret ſibi genu, nec ſe adoraret;
6 iratus eſt valde, ¶& pro nihilo duxit in vnum Mar-
dochęum mittere manus ſuas. Audierat enim quòd
eſſet gentis Iudęæ, magiſque uoluit omnem Iudęo-
rum, qui erant in regno Aſſueri, perdere nationem.
7 ¶ menſe primo (cuius vocabulum eſt Niſan) anno
duodecimo regni Aſſueri, miſſa eſt ſors in urnam,
quę Hebraicè dicitur Phur, coram Aman; quo die
& quo menſe gens Iudęorum deberet interfici: &
8 exiuit menſis duodecimus qui uocatur Adar. ¶ Di-
xitque Aman regi Aſſuero: Eſt populus per omnes
prouincias regni tui diſperſus, & à ſe mutuò ſepa-
ratus, nouis utens legibus & cęremonijs, inſuper
& regis ſcita contemnens. Et optimè noſti, quòd
non expediat regno tuo ut inſoleſcat per licētiam.
9 ¶ ſi tibi placet, decerne ut pereat, & decem millia
C talentorum appendam arcarijs gazę tuę. ¶ Tulit er-
10 go rex annulum quo utebatur, de manu ſua, & de-
dit eum Aman filio Amadathi de progenie Agag,
11 hoſti Iudęorum. ¶ dixitque ad eum: Argētum quod
*autem ſ. tu polliceris, tuum ſit, de populo *age quod tibi
12 placet. ¶ Vocatique ſunt ſcribę regis menſe primo
Niſan, tertiadecima die eiuſdem menſis: & ſcriptū
eſt, ut iuſſerat Aman ad omnes ſatrapas regis, & iu
dices prouinciarum, diuerſarumque gentium, ut
quęque gens legere poterat, & audire pro uarieta-
D te linguarum, ex nomine regis Aſſueri: & literę ſi-
13 gnatę ipſius annulo, ¶ miſſę ſunt per curſores regis
ad uniuerſas prouincias, ut occiderent atque dele-
rent omnes Iudęos, à puero uſque ad ſenem, par-
uulos & mulieres uno die, hoc eſt tertiodecimo
menſis duodecimi qui uocatur Adar, & bona eo-
14 rum diriperent. ¶ Summa autem epiſtolarum hęc
fuit, ut omnes prouincię ſcirent, & pararent ſe ad
15 prędictā diem. ¶ Feſtinabant curſores qui miſſi erāt
regis imperium explere. Statimq; in Suſan pepen-
dit edictum, rege & Aman celebrante cōuiuium, &
cunctis Iudęis qui in urbe erant, flentibus.

CAPVT IIII.

1 QVæ cùm audiſſet Mardochæus, ſcidit ve-
A ſtimenta ſua, & indutus eſt ſacco, ſpar-
gens cinerem capiti: & in platéa mediæ
ciuitatis voce magna clamabat, oſten-
2 dens amaritudinem animi ſui, ¶ & hoc eiulatu vſ-
que ad fores palatij gradiens. Non enim erat licitū,
3 Indutum ſacco aulam regis intrare. ¶ In omnibus
quoque prouincijs, oppidis ac locis, ad quæ crude-
le regis dogma peruenerat, planctus ingens erat
apud Iudæos, ieiunium, vlulatus, & fletus, ſacco &
4 cinere multis pro ſtratu vtentibus. ¶ Ingreſſę autem
ſunt puellę Eſther & eunuchi, nunciaueruntque ei.
Quod audiens conſternata eſt: & veſtem miſit, vt
*indueret eum ſ. ablato ſacco *indueret eam: quam accipere noluit.
5 ¶Accitoque Athach, eunucho, quem rex miniſtrum
B ei dederat, præcepit ei, vt iret ad Mardochæum, &
6 diſceret ab eo, cur hoc faceret. ¶Egreſſusq; Athach,
iuit ad Mardochæum ſtantem in platéa ciuitatis,
7 ante oſtium palatij: ¶qui indicauit ei omnia quæ ac
ciderant, quomodo Aman promiſiſſet vt in theſau-
ros regis pro Iudæorum nece inferret argentum.
8 ¶Exemplar quoq; edicti quod pendebat in Suſan,
dedit ei vt reginę oſtenderet, & moneret eam vt in-
traret ad regem, & deprecaretur eum pro populo
9 ſuo. ¶Regreſſus Athach, nūciauit Eſther omnia quæ
C Mardochæus dixerat. ¶ Quæ reſpondit ei, & iuſſit
10 vt diceret Mardochæo: ¶Omnes ſerui regis, & cun-
11 ctæ quæ ſub ditione eius ſunt, norunt prouinciæ;
quòd ſiue vir, ſiue mulier non vocatus, interius
atrium regis intrauerit, abſque vlla cunctatione ſta
tim interficiatur: niſi fortè rex auream uirgam ad
eum tetenderit pro ſigno clementiæ, atque ita poſ-
ſit uiuere. Ego igitur quomodo ad regem intrare
potero, quę triginta iam diebus non ſum uocata ad
12 eum? ¶ Quod cùm audiſſet Mardochęus, ¶ rurſum
13 mandauit Eſther, dicens: Ne putes quòd animam
tuam tantùm liberes, quia in domo regis es prę cun
14 ctis Iudæis: ¶ſi enim nunc ſilueris, per aliam occaſio
D nem liberabuntur Iudæi: & tu, & domus patris tui
peribitis. Et quis nouit utrum idcirco ad regnum
15 ueneris, ut in tali tempore parareris? ¶Rurſumque
16 Eſther hęc Mardochæo uerba mandauit: ¶Vade, &
congrega omnes Iudæos, quos in Suſan repereris,
& orate pro me. Non comedatis, & non bibatis tri-
bus diebus, & tribus noctibus, & ego cum ancillis
meis ſimiliter ieiunabo, & tūc ingrediar ad regem,
contra legem faciens non uocata, tradenſque me
17 morti & periculo. ¶Iuit itaque Mardochæus, & fecit
omnia quæ ei Eſther præceperat.

CAPVT V.

1 DIe autē tertio induta eſt Eſther regalibus
A ueſtimentis, & ſtetit in atrio domus regię
quod erat interius cōtra baſilicam regis:
at ille ſedebat ſuper ſolium ſuum in cō-
2 ſiſtorio palatij, contra oſtium domus. ¶ Cumque
uidiſſet Eſther reginam ſtātem, placuit oculis eius,
& extendit contra eam uirgam auream quam tene-
bat manu. Quæ accedens oſculata eſt ſummitatem
3 uirgæ eius. ¶ Dixitque ad eam rex: Quid uis Eſther
regina? quæ eſt petitio tua? etiam ſi dimidiam par-
4 tem regni petieris, dabitur tibi. ¶At illa reſpondit:
Si regi placet, obſecro ut uenias ad me hodie, &
5 Aman tecum ad cōuiuium quod paraui. ¶ Statimq;
B rex: Vocate, inquit, citò Aman, ut Eſther obediat
uoluntati. Venerunt itaque rex & Aman ad conui-
6 uium quod eis regina parauerat. ¶ Dixitque ei rex,
postquàm uinum biberat abundanter: Quid petis Matt. 6. c. 33.
ut detur tibi? & pro qua re poſtulas? etiam ſi dimi-
7 diam partem regni mei petieris, impetrabis. ¶ Cui
8 reſpōdit Eſther: Petitio mea, & preces ſunt iſtæ: ¶Si
inueni in conſpectu regis gratiam, & ſi regi placet,
ut det mihi quod poſtulo, & meam impleat petitio
nem: ueniat rex & Aman ad conuiuium quod pa-
raui eis, & cras aperiam regi uoluntatem meam.
9 ¶Egreſſus eſt itaque illo die Aman lætus & alacer.
C Cumq; uidiſſet Mardochæum ſedentem ante fores
palatij, & non ſolùm non aſſurrexiſſe ſibi, ſed nec
motum quidem de loco ſeſſionis ſuę, indignatus eſt
10 ualde: ¶& diſſimulata ira, reuerſus in domum ſuam,
conuocauit ad ſe amicos ſuos, & Zares uxorem ſuā:
11 ¶& expoſuit illis magnitudinem diuitiarum ſuarū,
filiorumq; turbam, & quanta eum gloria ſuper oēs
12 principes & ſeruos ſuos rex eleuaſſet. ¶Et poſt hæc
ait: Regina quoq; Eſther nullū alium uocauit ad cō
uiuium cum rege, præter me: apud quam etiam cras
13 cum rege pranſurus ſum. ¶ Et cùm hæc omnia ha-
D beam, nihil me habere puto, quandiu uidero Mar-

14 dochęum Iudæum sedentem ante fores regias.¶Re-
sponderuntq; ei Zares vxor eius,& cęteri amici:Iu-
be parari excelsam trabem,habentē alitudinis quin
quaginta cubitos: & dic manè regi, vt appendatur
super eam Mardochęus:& sic ibis cum rege lętus ad
(placuitq; 10.) ad conuiuiū. 'Placuit'ei consilium,& iussit excelsam
pręparari crucem.

CAPVT VI.

1 NOctem illam duxit rex insomnē, iussitq;
A sibi afferri historias & annales priorum
temporum. Quæ cùm illo pręsente lege-
2 rentur, ventum est ad illum locum, vbi
scriptum erat,quomodo nunciasset Mardochęus in
(Infr. 12. a 1.) sidias Bagathan & Thares eunuchorum,regem As-
3 suerum iugulare cupientium. ¶ Quod cùm audisset
rex,ait: Quid pro hac fide honoris ac pręmij Mar-
dochęus consecutus est? Dixerunt ei serui illius ac
4 ministri nihil omnino mercedis accepit. ¶ Statimq;
rex: Quis est,inquit,in atrio? Aman quippe interius
B atrium domus regiæ intrauerat, vt suggereret regi,
& iuberet Mardochæum affigi patibulo quod ei fue
5 rat pręparatum.¶Responderunt pueri: Aman stat in
6 atrio. Dixitq; rex: Ingrediatur. ¶ Cumque esset in-
gressus, ait illi: Quid debet fieri viro, quem rex ho-
norare desiderat? Cogitans autem in corde suo A-
man,& reputās,quòd nullum alium rex, nisi se,vel-
7 let honorare, ¶ respondit. Homo quem rex hono-
8 rare cupit,¶debet indui vestibus regis: & imponi su
C per equum, qui de sella regijs est, & accipere regiū
9 diadema super caput suum, ¶ & primus de regijs
principibus ac tyrannis teneat equum eius: & per
platéam ciuitatis incedens, clamet, & dicat: Sic
honorabitur, quemcunque voluerit rex honorare.
10 ¶ Dixitque ei rex: Festina, & sumpta stola & equo,
fac vt locutus es, Mardochęo Iudęo qui sedet ante
fores palatij. Caue ne quicquam de his que locutus
11 es, prętermittas. ¶ Tulit itaque Aman stolam &
equum, indutumque Mardochęum, in platéa ciui-
tatis, & impositum equo præcedebat, atque clama
D bat: Hoc honore condignus est, quemcunque rex
12 voluerit honorare.¶Reuersusq; est Mardochęus ad
ianuam palatij: & Aman festinauit ire in domum
13 suam, lugens & operto capite: ¶ narrauitque Zares
vxori suę, & amicis omnia quę euenissent sibi. Cui
responderunt sapientes quos habebat in consilio,&
vxor eius: Si de semine Iudęorum est Mardochęus
ante quem cadere cœpisti, non poteris ei resistere:
14 sed cades in conspectu eius. ¶ Adhuc illis loquen-
tibus, venerunt eunuchi regis, & citò eum ad
conuiuium quod regina parauerat, pergere com-
pulerunt.

CAPVT VII.

1 INtrauit itaque rex & Aman, vt biberent
A cum regina. ¶ Dixitque ei rex etiam se-
2 cunda die, postquam vino incaluerat:
Quę est petitio tua Esther, vt detur tibi?
& quid vis fieri? etiam si dimidiam partem regni
3 mei petieris, impetrabis. ¶ Ad quem illa respondit:
Si inueni gratiam in oculis tuis o rex, & si tibi pla-
cet, dona mihi animam meam pro qua rogo, & po
4 pulum meum pro quo obsecro. ¶ Traditi enim su-
mus, ego & populus meus, vt conteramur, iugule-
B mur, & pereamus. Atque vtinam in seruos & famu-
las venderemur: esset tolerabile malum, & gemens
tacerem: nunc autem hostis noster est, cuius crude-
5 litas redundat in regem. ¶ Respondensque rex As-
suerus, ait: Quis est iste, & cuius potentię, vt hęc
6 audeat facere? ¶ Dixitque Esther: Hostis & inimi-
cus noster pessimus iste est, Aman. Quod ille au-
diens, illico obstupuit, vultum regis ac reginę fer-
7 re non sustinens. ¶ Rex autem iratus surrexit, & de
C loco conuiuij intrauit in hortum arboribus consitū.
Aman quoque surrexit, vt rogaret Esther reginam
pro anima sua. Intellexit enim à rege sibi paratum
8 malum. Qui cùm reuersus esset de horto nemoribus
consito, & intrasset conuiuij locum, reperit Aman
super lectulum corruisse, in quo iacebat Esther &
ait: Etiam reginam vult opprimere, me pręsente,
in domo mea. Necdum verbū de ore regis exierat,
9 & statim operuerunt faciem eius. ¶ Dixitque Har-
bona, vnus de eunuchis qui stabant in ministerio re
D gis: En lignum quod parauerat Mardochęo qui lo-
cutus est pro rege, stat in domo Aman, habens alti
tudine quinquaginta cubitos. Cui dixit rex: Appen
10 dite eum in eo. ¶ Suspensus est itaq; Aman in patibu
lo quod parauerat Mardochęo: & regis ira quieuit.

CAPVT VIII.

1 DIe illo dedit rex Assuerus Esther reginæ
A domum Aman aduersarij Iudęorum, &
Mardochęus ingressus est ante faciem re
2 gis. ¶ Confessa est enim ei Esther quod
esset patruus suus. ¶ Tulitq; rex annulum quem ab
Aman recipi iusserat, & tradidit Mardochęo. Esther
autem constituit Mardochæum super domum suā.
3 ¶ Nec his contenta, procidit ad pedes regis: fle-
uitque, & locuta ad eum, orauit vt malitiam A-
man Agagitę, & machinationes eius pessimas, quas
excogitauerat contra Iudęos iuberet irritas fieri.
4 ¶ At ille ex more sceptrum aureum prętendit ma-
nu, quo signum clementię monstrabatur. Illaque

5 consurgens stetit ante eum, ? & ait: Si placet re-
gi, & si inueni gratiam in oculis eius, & depreca-
tio mea non ei videtur esse contraria, obsecro vt no
uis epistolis veteres Aman literæ insidiatoris & ho-
stis Iudæorum, quibus eos in cunctis regis prouin-
6 cijs perire præceperat, corrigãtur. ?Quomodo enim
potero sustinere necem & interfectionem populi
7 mei? ?Rñditq; rex Assuerus Esther reginę, & Mardo
B chęo Iudæo: Domum Aman concessi Esther: & ip-
sum iussi affigi cruci, qui ausus est manum mittere
8 in Iudæos. ? Scribite ergo Iudæis, sicut vobis pla-
cet, ex regis nomine signantes literas annulo meo.
Hęc enim consuetudo erat, vt epistolis quæ ex regis
nomine mittebantur, & illius annulo signatæ erant,
9 nemo auderet contradicere. ? Accitisque scribis &
librarijs regis (erat autem tempus tertij mensis, qui
appellatur Siban) vicesima & tertia die illius scri-
ptæ sunt epistolæ, vt Mardochæus voluerat, ad Iu-
dęos. & ad principes, procuratoresq;, & iudices, qui
centum vigintiseptem prouincijs ab India vsque ad
C Aethiopiam præsidebãt: prouinciæ atq; prouinciæ,
populo & populo iuxta linguas & literas suas, & Iu
10 dæis, prout legere poterant, & audire. ?Ipsæq; epi-
stolę quę ex regis nomine mittebãtur, annulo ipsius
obsignatę sunt & missæ per veredarios: qui per oẽs
prouincias discurrentes, veteres literas nouis nun-
11 cijs præuenirent. ?Quibus imperauit rex, vt conue-
nirent Iudęos per singulas ciuitates, & in vnum prę
ciperent congregari, vt starent pro animabus suis &
omnes inimicos suos cum coniugibus ac liberis &
12 vniuersis domibus interficerent atq; delerent. ? Et
constituta est per omnes prouincias vna vltionis
dies, idest, tertiadecima mensis duodecimi Adar.
13 ?Summaque epistolæ hęc fuit, vt in omnibus terris
D ac populis, qui regis Assueri subiacent imperio, no
tum fieret paratos esse Iudæos ad capiendam vindi
14 ctam de hostibus suis. ?Egressiq; sunt veredarij cele
res nuncia perferentes, & edictum regis pependit
15 in Susan. ? Mardochęus autem de palatio, & de con
spectu regis egrediens, fulgebat vestibus regijs, hya
cinthinis videlicet & ęrinis, coronã auream portans
in capite, & amictus serico pallio atque purpureo.
16 Omnisq; ciuitas exultauit, atque lætata est. ?Iudæis
autem noua lux oriri visa est, gaudium, honor, &
17 tripudium. ?Apud omnes populos, vrbes, atq; pro-
uincias, quocunq; regis præcepta veniebant, mira
exultatio, epulæ atque conuiuia, & festus dies: intan
tum vt plures alterius gẽtis & sectæ eorum religio-
ni & cęremonijs iũgerentur. Grandis enim cunctos
Iudaici nominis terror inuaserat.

CAPVT IX.

1 IGitur duodecimi mensis, quem Adar vo-
A cari antè iam diximus, tertiadecima die,
quando cunctis Iudæis interfectio para-
batur, & hostes eorum inhiabant sangui-
ni, versa vice Iudæi superiores esse cœperunt, & se
2 de aduersarijs vindicare. ? Congregatiq; sunt per sin
gulas ciuitates, & oppida, & loca, vt extenderent ma
num cõtra inimicos, & persecutores suos. Nullusq;
ausus est resistere, eò quòd omnes populos magni-
3 tudinis eorum formido 'penetraret'. ? Nam & pro- 'penetra. (?)
uinciarum iudices, & duces, & procuratores, om-
nisq; dignitas quæ singulis locis ac operibus præe-
4 rat, extollebant Iudæos timore Mardochæi, ? quẽ
principem esse palatij, & plurimũ posse cognoue-
rant. fama quoq; nominis eius crescebat quotidie,
5 & per cunctorum ora volitabat. ? Itaque percusse-
B runt Iudæi inimicos suos plaga magna, & occi-
derunt eos, reddentes eis quod sibi parauerant fa-
6 cere: ? intantum vt etiam in Susan quingentos viros
interficerent extra decem filios Aman Agagitæ ho-
7 stis Iudæorum: quorum ista sunt nomina, ?Phatsan-
8 datha, & Delphon, & Esphára, ?& Phorátha, & Ada
9 lia, & Aridatha, ?& Pherméſta, & Arisai, & Aridai, &
10 Iezatha. ?Quos cum occidissent, prædas de substan-
11 tijs eorum 'agere' noluerunt. ?Statimq; numerus eo 'ágere 6.
rum qui occisi erant in Susan, ad regem relatus est.
12 ?Qui dixit reginæ: In vrbe Susan interfecerunt Iudęi
quingentos viros, & alios decem filios Aman: quan
tam putas eos exercere cædem in vniuersis prouin-
cijs? Quid vltrà postulas, & quid vis vt fieri iubeam?
13 ? Cui illa respondit: Si regi placet, detur potestas
C Iudæis: vt sicut fecerunt hodie in Susan, sic & cras
faciant, & decem filij Aman in patibulis suspendan
14 tur. ? Præcepitq;, rex vt ita fieret. Statimq; in Susan
pependit edictum, & decẽ filij Aman suspensi sunt.
15 ? Congregatis Iudæis quartadecima die mensis
Adar, interfecti sunt in Susan trecenti viri: nec eo-
16 rum ab illis direpta substantia est. ?Sed & per om-
nes prouincias, quæ ditioni regi subiacebant, pro
animabus suis steterunt Iudæi, interfectis hostibus
ac persecutoribus suis: intantum vt septuagintaquin
que millia occisorum implerentur, & nullus de sub-
17 stantijs eorum quicquam contingeret. ? Dies autem
tertiusdecimus mensis Adar vnus apud omnes inter
D fectionis fuit, & quartadecima die cædere desie-
runt. Quem constituerunt esse solennem, vt in eo
omni tempore deinceps vacarent epulis, gaudio,
18 atque conuiuijs. ? At hi qui in vrbe Susan cædem
exercuerant, tertiodecimo & quartodecimo die
eiusdem mensis in cæde versati sunt: quintodecimo
autem die percutere desierunt. Et idcirco eundem
diem constituerunt solennem epularum atque læ-
19 titiæ. ? Hi verò Iudæi qui in oppidis non muratis
ac villis morabantur, quartumdecimum diem men
sis Adar conuiuiorum & gaudij decreuerunt, ita vt
exultent in eo, & mittant sibi mutuò partes epula-
20 rum & ciborum. ? Scripsit itaque Mardochæus om-
E nia hæc, & literis comprehensa misit ad Iudæos
qui in omnibus regis prouincijs morabantur, tam
21 in vicino positis quàm procul, ? vt quartãdecimam
& quintamdecimam diem mensis Adar pro festis
susciperent, & reuertente semper anno solenni ce-
22 lebrarent honore: ? quia in ipsis diebus se vlti sunt
Iudęi de inimicis suis, & luctus atq; tristitia in hilari
tatem gaudiumq; cõuersi sunt: essentq; dies isti epu
larum atq; lętitię, & mitterent sibi inuicem ciborũ
23 partes, & pauperibus munuscula largirentur. ?Susce
peruntq; Iudæi in solennem ritum cũcta quæ eo tem
pore facere cœperant, & quæ Mardochęus literis fa
24 cienda mandauerat. ? Aman enim, filius Amadathi,
stirpis Agag hostis & aduersarius Iudæorum, cogi-
tauit contra eos malum, vt occideret illos, atq; de-
leret: & misit | phur, quod nostra lingua vertitur in Sup 3.b.7
25 sortem. ? Et postea ingressa est Esther ad regem,
obsecrans, vt conatus eius literis regis irriti fie-
F rent: & malum quod contra Iudęos cogitauerat,
reuerteretur in caput eius. Denique & ipsum & fi-
26 lios eius affixerunt cruci: ? atque ex illo tempore
dies isti appellati sunt Phurim, id est, Sortium: eo

quod phur, id est sors, in vnam missa fuerit. Et cun
cta quæ gesta sunt, epistolæ, id est libri huius volu-
27 mine continentur: ꝰqueq; sustinuerunt, & quæ dein
ceps immutata sunt, susceperunt Iudæi super se & se
men suum, & soper cunctos qui religioni eorum vo
luerunt copulari, vt nulli liceat duos hos dies absq;
solennitate transigere: quos scriptura testatur & cæ
tera expetunt tempora annis sibi iugiter succeden
certa 7. 28 tibus. ꝰIsti sunt dies, quos nulla vnquam delebit
C obliuio: & per siugulas generationes cunctæ in toto
orbe prouinciȩ celebrabunt; nec est vlla ciuitas in
qua dies phurim, id est, sortium, non obseruentur à
Iudæis, & ab eorum progenie, quæ his cæremonijs
29 obligata est. ꝰScripseruntq; Esther regina, filia Abi
háil, & Mardochæus Iudȩus etiam secundam episto
lam, vt omni studio dies istas solennis sanciretur in
30 posterum: ꝰ& miserunt ad Iudæos, qui in centum vi
ginti septem prouincijs regis Assueri versabantur,
31 vt haberent pacem, & susciperent veritatem, ꝰob-
seruantes dies sortium & suo tempore cum gaudio
celebrarent: sicut constituerant Mardochæus & E-
sther, & illi obseruanda susceperunt à se, & à semine
32 suo ieiunia, & clamores, & Sortium dies. ꝰ& omnia
quæ libri huius, qui vocatur Esther, histotia con-
tinentur.

CAPVT X.

1 REx verò Assuerus omnem terram, & cun
A ctas maris insulas fecit tributarias: ꝰcu-
2 ius fortitudo & imperium, & dignitas at
que sublimitas, qua exaltauit Mardo-
chæum, scripta sunt in libris Medorum atq; Persa-
3 rum: ꝰ& qoomodo Mardochæus Iudaici generis, se-
cundus à rege Assuero fuerit, & magnus apud Iu-
dȩos, & acceptabilis plebi fratrum suorum, quærẽs
B bona populi suo, & loquens ea quæ ad pacem semi
4 nis sui pertinerent. ꝰ Dixitq; Mardochæus: A Deo
5 facta sunt ista. ꝰ Recordatus sum somnij quod vide-
ram, hæc eadem significantis, nec eorum quicquam
6 irritum fuit. ꝰ Paruus fons qui creuit in fluuium, &
in lucem solemque conuersus est, & in aquas pluri-
mas redundauit: Esther est, quam rex accepit vxo-
7 rem, & voluit esse reginam. ꝰ Duo autem dracones:
8 ego sum, & Aman. ꝰ Gentes quæ conuenẽrunt: hi
9 sunt qui conati sunt delere nomen Iudȩorum. ꝰ Gẽs
C aut mea, Israel est, quæ clamauit ad Dominum, &
saluum fecit Dominus populum suum: liberauitq;
nos ab omnibus malis, & fecit signa magna atq; por
10 tenta inter gentes: ꝰ & duas sortes esse præcepit: vnã
11 populi Dei, & alteram cunctarum gẽtium. ꝰ Venitq;
D vtraque sors in statutum ex illo iam tempore diem
12 coram Deo vniuersis gentibus: & recordatus est Do
minus populi sui, ac misertus est hæreditatis suæ.
13 ꝰEt obseruabuntur dies isti in mense Adar, quarta-
decima & quintadecimâ die eiusdem mensis, cũ om
ni studio, & gaudio in vnum cœtum populi congre-
gati, in cũctas deinceps generationes populi Israel.

CAPVT XI.

1 ANno quarto regnantibus Ptolemȩo, &
A Cleopatra, attulerunt Dositheus, qui se
sacerdotem, & Leuitici generis ferebat,
& Ptolemæus filius eius hanc epistolam
phurim, quam dixerunt interpretatum esse Lysima
2 chum Ptolemæi filium in Ierusalem. ꝰ Anno secun-
B do, regnante Artaxerxe maximo, prima die mensis Inf. 16 a
Nisan, vidit somnium Mardochæus, filius Iairi, filij Sup. 2. a 5
3 Semei, filij Cis de tribu Ben-iamin: ꝰ homo Iudȩus
qui habitabat in vrbe Susis, vir magnus, & inter pri
4 mos aulæ regiȩ. ꝰ Erat autem de eo numero capti-
uorum, quos transtulerat Nabuchodonosor rex Ba
5 bylonis de Ierusalem cum Iechonia rege Iuda: ꝰ & 4. Reg. 24. d. 15.
C hoc eius somnium fuit. Apparuerunt voces, & tu-
multus, & tonitrua, & terræmotus, & conturbatio Sup. 2. a 6.
6 super terram: & ecce duo dracones magni, paratiq;
7 contra se in prȩlium. ꝰ Ad quorum clamorem cun-
ctæ concitatȩ sunt nationes, vt pugnarent contra Gẽ
8 tem iustorum. ꝰFuitque dies illa tenebrarum & di-
scriminis, tribulationis, & angustiæ, & ingens formi
9 do super terram. ꝰConturbataq; est gens iustorum
10 timentium mala sua, & præparata ad mortem. ꝰCla
D maueruntq; ad Deum: & illis vociferantibus, fons
paruus creuit in fluuiũ maximum, & in aquas pluri-
11 mas redundauit. ꝰ Lux & sol ortus est, & humiles
12 exaltati sunt, & deuorauerunt inclytos. ꝰ Quod cũ
vidisset Mardochæus, & surrexisset de stratu, cogita-
bat quid Deus facere vellet: & fixum habebat in ani
mo, scire cupiens quid significaret somnium.

CAPVT XII.

1 MOrabatur autem eo tempore in aula re- Supr. 2. d. 21. & 6. a. 2.
A gis cum Bagatha & Thara, eunuchis re-
2 gis, qui ianitores erant palatij. ꝰ Cumq;
intellexisset cogitationes eorum & cu-
B ras diligentius peruidisset, didicit quòd conaren-
tur in regem Artaxerxem manus mittere: & nuncia
3 uit super eo regi. ꝰ Qui de vtroque habita quæstio-
4 ne, confessos iussit duci ad mortem. ꝰ Rex autem
C quod gestum erat, scripsit in commentarijs: sed &
5 Mardochæus rei memoriam literis tradidit. ꝰ Prȩce
pitq; ei rex, vt in aula palatij moraretur, datis ei pro
6 delatione muneribus. ꝰAman verò filius Amadathi
Bugæus erat gloriosissimus coram rege, & voluit no
D cere Mardochæo, & populo eius pro duobus eunu
chis regis, qui fuerant interfecti.

Epistola autem hoc exemplar fuit.

CAPVT XIII.

1 REx maximus Artaxerxes ab India vsque
A Aethiopiam, centum viginti septem pro
uinciarum principibus & ducibus, qui
2 eius imperio subiecti sunt, salutem. ꝰ Cũ
plurimis gentibus imperarem, & vniuersum orbem
meæ ditioni subiugassem, volui nequaquam abuti
potentiæ magnitudine, sed clementia & lenitate gu
bernare subiectos: vt absque vllo terrore vitam silen
tio transigentes, optata cunctis mortalibos pace
3 fruerentur. ꝰ Quærente autem me à consiliarijs
meis, quomodo posset hoc impleri: vnus qui sapien
tia & fide cæteros præcellebat, & erat post regem
4 secundus, Aman nomine, ꝰ indicauit mihi in toto
orbe terrarum populum esse dispersum, qui nouis
vteretur legibus, & contra omnium Gentium con-
suetudinem faciens, Regum iussa contemneret,
& vniuersarum concordiam nationum sua dissen-
5 sione violaret. ꝰ Quod cùm didicissemus, videntes
B vnam gentem rebellem aduersus omne hominum
genus peruersis vti legibus, nostrisq; iussionibus cõ-

trarie, & turbare subiectarum nobis prouinciarum
6 pacem, atq; concordiam: ¶ iussimus, vt quoscunque
Aman, qui omnibus prouincijs præpositus est, & se
cundus à rege, & quem patris loco colimus, mon-
strauerit: cum coniugibus ac liberis deleantur ab ini
micis suis, nullusq; eorum misereatur quartadeci-
7 ma die duodecimi mensis Adar, anni præsentis: ¶ vt
nefarij homines vno die ad inferos descendentes,
reddant imperio nostro pacem, quam turbauerant.
8 ¶ Mardochæus autem deprecatus est Dominum me
9 mor omnium operum eius, ¶ & dixit: Dñe, Dñe rex
C omnipotens, in ditione enim tua cuncta sunt posi-
ta: & non est qui possit tuæ resistere voluntati, si de-
10 creueris saluare Israel. ¶ Tu fecisti cœlum & terrã,
11 & quicquid cœli ambitu continetur. ¶ Dominus
12 omnium es, nec est qui resistat maiestati tuæ. ¶ Cun-
cta nosti, & scis quia non pro superbia & contume-
lia, & aliqua gloriç cupiditate fecerim hoc, vt non
13 adorarem Aman superbissimum. (¶ Libenter enim
D pro salute Israël etiam vestigia pedum eius deoscu
14 lari paratus essem:) ¶ sed timui ne honorem Dei
mei transferrem ad hominem: & ne quenquam
15 adorarem excepto Deo meo. ¶ Et nunc Domine
rex, Deus Abraham, miserere populi tui, quia vo-
lũt nos inimici nostri perdere, & hęreditatẽ tuã dele
16 re. ¶ Ne despicias partem tuam quam redemisti tibi
17 de Aegypto. ¶ Exaudi deprecationem meam, & pro
pitius esto sorti & funiculo tuo, & conuerte luctum
nostrum in gaudium, vt viuentes laudemus nomen
tuum Domine, & ne claudas ora te canentium.
18 ¶ Omnis quoque Israël pari mente, & obsecratio-
ne, clamauit ad Dominum, eò quòd eis certa mors
impendêret.

CAPVT XIIII.

1 ESther quoque regina confugit ad Domi-
A num, pauens periculum quod imminne-
2 bar. ¶ Cùmq; deposuisset vestes regias, fle
tibus & luctui apta indumenta suscepit,
& pro vnguentis varijs, cinere & stercore impleuit
caput, & corpus suum humiliauit ieiunijs: omniaq;
loca in quibus antea lætari consueuerat, crinium la
3 ceratione compleuit. ¶ Et deprecabatur Dominum
Deum Israel dicens: Domine mi, qui rex noster es
solus, adiuua me solitariam, & cuius præter te nul-
4 lus est auxiliator alius. ¶ Periculum meum in mani
5 bus meis est. ¶ Audiui à patre meo, quòd tu Domi-
ne tulisses Israël de cunctis Gentibus, & patres no-
stros ex omnibus retro maioribus suis, vt posside
B res hæreditatem sempiternam, fecistiq; eis sicut lo-
6 cutus es. ¶ Peccauimus in conspectu tuo, & idcirco
7 tradidisti nos in manus inimicorum nostrorum: ¶ co-
8 luimus enim deos eorum. Iustus es Domine. ¶ Et
nunc non eis sufficit, quòd durissima nos opprimũt
seruitute: sed robur manuum suarum, idolorum po-
9 tentię deputantes, ¶ volunt tua mutare promissa, &
delere hęreditatem tuam, & claudere ora laudan-
tium te, atque extinguere gloriam templi & altaris
10 tui, ¶ vt aperiant ora Gentium, & laudent idolorum
fortitudinem, & prædicent carnalem regem in sem
11 piternum. ¶ Ne tradas Domine sceptrum tuum his
C qui non sunt, ne rideant ad ruinam nostram: sed cõ
uerte consilium eorum super eos, & eum qui in nos
12 cœpit sæuire, disperde. ¶ Memento Domine, & ostẽ
de te nobis in tempore tribulationis nostræ, & da
mihi fiduciam Domine rex deorum & vniuersę po-
13 testatis: ¶ Tribue sermonem compositum in ore
meo in conspectu leonis, & transfer cor illius in
odium hostis nostri, vt & ipse pereat, & cæteri qui
14 ei consentiunt. ¶ Nos autem libera in manu tua, &
adiuua me, nullum aliud auxilium habentem, nisi
15 te Domine, qui habes omnium scientiam, ¶ & no-
sti quia oderim gloriam iniquorum, & detester cu
16 bile incircunciforum, & omnis alienigenæ. ¶ Tu scis
necessitatem meã quod abominer signũ superbiæ, &
gloriç meæ, quod est super caput meũ in diebus ostẽ
tationis meæ, & detester illud quasi pannum men-
struatæ, & nõ portem in diebus silẽtij mei, ¶ & quod
17 non comederim in mensa Aman, nec mihi placue-
rit conuiuium Regis, & non biberim vinum libami
18 nũ: ¶ & nunquã læta sit ancilla tua, ex quo huc trãs
lata sum vsque in præsentem diem, nisi in te Domi
19 ne Deus Abraham. ¶ Deus fortis super omnes exau
di vocem eorum qui nullam aliam spem habent, &
libera nos de manu iniquorum, & erue me à timo-
re meo.

CAPVT XV.

1 ET mandauit ei (haud dubium quin Esther
A Mardochæus) vt ingrederetur ad regem,
& rogaret pro populo suo & pro patria
2 sua. ¶ Memorare (inquit) dierum humi-
litatis tuæ, quomodo nutrita sis in manu mea, quia
Aman secundus à rege locutus est cõtra nos in mor
3 tẽ: ¶ & tu inuoca Dominum, & loquere regi pro no
4 bis, & libera nos de morte. ¶ Die autem tertio depo
suit vestimenta ornatus sui, & circundata est gloria
5 sua. ¶ Cumq; regio fulgeret habitu, & inuocasset om
nium rectorem saluatorem Deum, assumpsit duas
6 famulas: ¶ & super vnam quidem innitebatur, quasi
B prę delicijs, & nimia teneritudine corpus suum fer-
7 re non sustinens: ¶ altera autem famularum sequeba
tur dominam, defluentia in humum indumenta su-
8 stentans. ¶ Ipsa autem roseo colore vultum perfusa,
& gratis ac nitentibus oculis tristem celabat animũ,
9 & nimio timore contractum. ¶ Ingressa igitur cun-
cta per ordinem ostia, stetit contra regem, vbi ille re
sidebat super solium regni sui, indutus vestibus re-
gijs, auroq; fulgens, & pretiosis lapidibus: eratque
10 terribilis aspectu. ¶ Cumq; eleuasset faciem, & ar-
C dentibus oculis furorem pectoris indicasset, regina
corruit, & in pallorem colore mutato, lassum super
11 ancillulam reclinauit caput. ¶ conuertitq; Deus spi-
ritum regis in mansuetudinem, & festinus ac me-
tuens exiliuit de solio: & sustentans eam vlnis suis,
12 donec rediret ad se, his verbis blandiebatur. ¶ Quid
habes Esther? Ego sum frater tuus, noli metuere.
13 ¶ Non morieris: non enim pro te, sed pro omnibus
14 hæc lex constituta est. ¶ Accede igitur, & tange sce-
15 ptrum. ¶ Cumq; illa reticeret, tulit auream virgam
D & posuit super collum eius, & osculatus est eam, & Gene.3.b.10.
16 ait: Cur mihi non loqueris? ¶ Quę respondit: Vidi 3 Reg.19.
te domine quasi angelum Dei, & conturbatum est c.27.
17 cor meum præ timore gloriæ tuæ. Valde enim mira
bilis es domine, & facies tua plena est gratiarum.
18 ¶ Cumque loqueretur, rursus corruit, &
19 penè exanimata est. ¶ Rex autẽ tur-
babatur, & omnes ministri
eius consolabantur
eam.

CAPVT XVI.

Sup. 11. a 1.
5 REx magnus Artaxerxes, ab India vsque
A Aethiopiam centum vigintiseptem pro-
uinciarum ducibus ac principibus, qui
nostræ iussioni obediunt, salutem dicit.
2 ¶Multi bonitate principū & honore qui in eos col-
3 latus est, abusi sunt in superbiam: ¶ & non solū subie
ctos regibus nituntur opprimere, sed datam sibi glo
riam non ferentes, in ipsos qui dederunt, moliun-
4 tur insidias. ¶ Nec contenti sunt gratias non agere
beneficijs, & humanitatis in se iura violare: sed Dei
quoque cuncta cernentis arbitrantur se posse fuge-
5 re sententiam. ¶Et in tantum vesaniæ proruperunt,
vt eos qui credita sibi officia diligenter obseruant,
& ita cuncta agunt, vt omnium laude digni sint, mē-
funiculis 6.
6 daciorū ^cuniculis^ conentur subuertere, ¶dum aures
principū simplices, & ex sua natura alios æstimantes
7 callida fraude decipiūt. ¶Quę res, & ex ueteribus pro
B batur historijs & ex his quæ geruntur quotidie, qūo
malis quorūdā suggestionibus regū studia deprauē
8 tur. ¶Vnde prouidendum est paci omnium prouin-
9 ciarum ¶ Nec putare debetis, si diuersa iubeamus,
ex animi nostri venire leuitate: sed pro qualitate &
necessitate temporū, vt reipublicę poscit vtilitas, fer
Sup. 5. a 1.
10 re sentētiā. ¶ Et vt manifestius quod dicimus, intelli
gatis: Amā filius Amadathi, & animo & gente Mace
do, alienusq; à persarum sanguine, & pietatem no-
stram sua credulitate commaculans, peregrinus à
ss nobis susceptus est: ¶ & tantam in se expertus huma
nitatem, vt pater noster vocaretur, & adoraretur
s2 ab omnibus, post regem secūdus: ¶qui in tantam ar-
rogantiæ tumorem sublatus est, vt regno priuare
s3 nos niteretur & spiritu. ¶Nam Mardocheum, cuius
C fide & beneficijs viuimus, & consortem regni nostri
Esther cum omni gente sua, nouis quibusdam atq;
s4 inauditis machinis expetiuit in mortem: ¶ hoc cogi-
tans, vt illis interfectis, insidiaretur nostræ solitudi-
ni, & regnum Persarum transferret in Macedonas.
15 ¶Nos autem à pessimo mortalium Iudæos neci de-
stinatos in nulla penitus culpa reperimus: sed econ
16 trario, iustis vtētes legibus, ¶ & filios Altissimi & ma
ximi, semperq; viuentis Dei, cuius beneficio & pa-
tribus nostris, & nobis regnum est traditū, & vsque
17 hodie custoditur. ¶ Vnde eas literas quas sub nomi-
s8 ne nostro ille direxerat, sciatis esse irritas. ¶Pro quo
scelere ante portas huius vrbis, id est Susan, & ipse
qui machinatus est, & omnis cognatio eius, pendet
in patibulis: non nobis, sed Deo reddente ei quod
19 meruit. ¶ Hoc autem edictum quod nunc mittimus,
D in cunctis vrbibus proponatur vt liceat Iudæis vti le
20 gibus suis. ¶Quibus debetis esse adminiculo, vt eos
qui se ad necem eorum parauerant, possint interfi-
cere tertiadecima die mensis duodecimi, qui voca-
25 tur Adar: ¶ hanc enim diem Deus omnipotens, mœ
22 roris & luctus eis vertit in gaudium. ¶ Vnde & vos
inter cæteros festos dies, hāc habetote diē, & cele-
brate eam cū omni lætitia, ut & in posterum cogno
23 scatur, ¶omnes, qui fideliter Persis obediunt, dignā
pro fide recipere mercedem: qui autem insidiantur
24 regno eorū, perire pro scelere. ¶ Omnis autem pro-
uincia & ciuitas quæ noluerit solennitatis huius es
se particeps, gladio & igne pereat: & sic deleatur,
ut non solum hominibus, sed etiam bestijs inuia sit
in sempiternum pro exemplo contemptus, & ino-
bedientiæ.

Libri Esther finis.

L I B E R I O B.

Hieronymi in librum Iob præfatio.

COGOR per singulos scripturæ diuinæ libros aduersariorum respondere maledictis, qui interpretationem meam, reprehensionem septuaginta Interpretum criminantur: quasi non & apud Grecos, Aquila, Symmachus & Theodotio, vel verbum è verbo, vel sensum è sensu, vel ex vtroq; commistum, & mediæ temperatum genus translationis expresserint: & omnia veteris instrumenti volumina Origenes obelis asteriscisq; distinxerit, quos vel additos, vel de Theodotione sumptos translationi antiquæ inseruit, probans defuisse quod additum est. Discant igitur obtrectatores mei recipere in toto quod in partibus susceperunt, aut interpretationem meam cum asteriscis suis radere: Neque enim fieri potest vt quos plura intermisisse susceperint, non eosdem etiam in quibusdam errasse fateantur, præcipuè in Iob: cui si ea quæ sub asteriscis addita sunt, subtraxeris, pars maxima detruncabitur, & hoc duntaxat apud Græcos. Cæterùm apud Latinos, ante eam translationem, quam sub asteriscis &

obelis nuper edidimus septingenti fermè aut octingenti versus desunt, vt decurtatus & laceratus, corrosusq; liber fœditatem sui publice legentibus præbeat. Hæc autem translatio nullum de veteribus sequitur interpretem: sed ex ipso Hebraico, Arabicoq; sermone & interdum Syro, nunc verba, nunc sensus, nunc simul vtrunque resonabit. Obliquus enim etiam apud Hebræos totus liber fertur & lubricus: & quod Græci rhetores vocant eschematismenos dum, qui aliud loquitur, aliud agit: vt si velis anguillam vel murenulã strictius tenere manibus, quantò fortius presseris, tantò citius elabitur. Memini me ob intelligentiam huius voluminis, Lyddæum quendã præceptorem, qui apud Hebræos primus haberi putabatur, non paruis redimisse nummis: cuius doctrina an aliquid profecerim, nescio. hoc vnum scio, non potuisse me interpretari, nisi quod antè intellexeram. A principio itaque voluminis, vsque ad verba Iob, apud Hebræos prosa oratio est. Porrò à verbis Iob, in quibus ait: Pereat dies in qua natus sum, & nox in qua dictum est: Conceptus est homo, vsque ad eum locum vbi ante finem voluminis scriptum est: Idcirco ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere, hexametri versus sunt, dactylo, spondeoq; currentes: & propter linguæ idioma, crebrò recipientes & alios pedes, non earundem syllabarum, sed eorundem temporum. Interdum quoque rythmus ipse dulcis & tinnulus fertur numeris pedum lege solutis: quod metrici magis, quàm simplex lector intelligunt. A supradicto autem versu vsq; ad finem libri, paruum cõma quod remanet, prosa oratione contexitur. Quòd si cui videtur incredulum, metra scilicet esse apud Hebræos, & in morem nostri Flacci, Græciq; Pindari & Alcei, & Saphus, vel Psalterium, vel Lamentationes Ieremiæ, vel omnia fermè scripturarum cantica comprehendi, legat Philonem, Iosephum, Origenem, Cæsariensem Eusebium, & eorum testimonio me verum dicere comprobabit. Audiant quapropter canes mei, idcirco me in hoc volumine laborasse, non vt interpretationem antiquam reprehenderem, sed vt ea quæ in illa aut obscura sunt, aut omissa, aut certè scriptorum vitio deprauata, manifestiora, nostra interpretatione, fierent, qui & Hebræum sermonem ex parte didicimus, & in Latino penè ab ipsis cunabulis inter Grammaticos & Rhetores & Philosophos detriti sumus. Quod si apud Græcos post Septuaginta editionem, iam Christi euangelio coruscante, Iudæus Aquila & Symmachus, ac Theodotio Iudaizantes hæretici sunt recepti, qui multa mysteria Saluatoris subdola interpretatione celarunt, & tamen in exaplis habentur apud Ecclesias, & explanantur ab ecclesiasticis viris: quantò magis ego Christianus, & de parentibus Christianis natus, & vexillum crucis in mea fronte portans (cuius studium fuit omissa repetere, deprauata corrigere, & sacramenta Ecclesiæ puro & fideli aperire sermone) vel à fastidiosis, vel à malignis lectoribus non debeo reprobari? Habeant qui volunt veteres libros vel in membranis purpureis auro argentoq; descriptos, vel vncialibus (vt vulgo aiunt) literis onera magis exarata, quàm codices: dummodo mihi, meisq; permittant pauperes habere schedulas, & non tam pulchros codices quàm emendatos. Vtraque autem editio, & Septuaginta iuxta Græcos, & mea iuxta Hebræos in Latinum meo labore translata est. Eligat vnusquisque quod vult: & studiosum me magis quam maleuolum probet.

Alia eiusdem præfatio.

I aut fiscellam iunco texerem, aut palmarum folia complicarem, vt in sudore vultus mei comederem panem, & ventris opus solicita mente pertractarem, nullus morderet, nemo reprehenderet. Nunc autem quia iuxta sententiam Saluatoris volo operari cibum qui non perit, & antiquam diuinorum voluminum viam sentibus virgultisq; purgare, error mihi geminus infigitur: corrector vitiorum, falsarius vocor, & errores non auferre, sed serere. Tanta est enim vetustatis consuetudo, vt etiam confessa plerisq; vitia placeant: dum magis pulchros habere volunt codices, quàm emendatos. Quapropter, ô fratres dilectissimi, vnicum nobilitatis & humilitatis exemplar, pro flabello, calatis, sportelisq;, munusculis monachorum, spiritalia hæc & mansura dona suscipite, ac B. Iob, qui adhuc apud Latinos iacebat in stercore, & vermibus scatebat errorum, integrum immaculatumq; gaudete. Quomodo enim post probationem atque victoriam, duplicia sunt ei vniuersa reddita: ita ego in lingua nostra, (vt audacter loquar) feci eum habere quæ amiserat. Igitur & vos & unumquemque lectorem solita præfatione commoneo & in principijs librorum eadem semper annectens, rogo, vt vbicunque semper præcedentes virgulas videritis, sciatis ea quæ subiecta sunt, in Hebraicis voluminibus non haberi. Porrò vbi stellæ imago præfulserit, ex Hebræo in sermone nostro addita sunt. Necnon & illa quæ haberi videbantur, & ita corrupta erant ut sensum legentibus tollerent, orationibus nobis magno labore correxi: magis utile quid ex ocio meo Ecclesijs Christi uenturum ratus, quàm ex aliorum negotio.

Argumentum in librum Iob.

IN terra quidem habitasse Iob Husitidi, in finibus Idumææ & Arabiæ fertur: & erat ei antea nomen Iobab. Et accepit vxorem Arabissam: & genuit filium quem vocauit Ennon. Erat autem ipse filius quidem Zaræ, de Esau filijs filius: de matre vero Bosra, ita vt sit quintus ab Abraham. Et hi sunt reges qui regnauerunt in Edom, in qua & ipse regnauit. Sed primus in ea regnauit Bela filius Beor: & nomen ciuitatis eius Dennába. Post hunc autem Bela, Iobab, qui vocatur Iob. Post Iob autem Husam, qui erat dux ex Themanorum regione. Et post illum regnauit Adad filius Badad, qui excidit Madian in campo Moab: & nomen ciuitatis eius Auith. Porrò liber Iob patientiam & reliquas virtutes ipsius commendat, disputationem quoque Iob cum amicis habitam continet: qui licèt ad consolandum venissent, iniuriosi tamen & contumeliosi in Iob fuerunt. Nam audientes quod Iob in grauissima afflictione constitutus, malediceret diei natiuitatis suæ, se quoque innocentem à Deo tam acerbè affligi assereret, ipsum arguunt impatientiæ, arrogantiæ, blasphemiæ multorumq; aliorum criminum, propter quæ contendunt ipsum à Deo meritò afflictum cùm Deus (vt impiè volebant) hic tantùm malos flagellet: ideoq; vt Iob se ob sua peccata à Deo affligi agnoscat, & ab illis resipiscens ad Deum se conuertat, iustitiæ quoque diuinæ humiliter se subyciat, multis rationibus exhortantur. Dei potentiam, sapientiam, iustitiam, & bonitatem, assiduè ad hoc commendantes: item quòd Deus in præsenti vita tantùm malus mala, & bonis bona dispenset, quamobrem Iob resipiscenti liberationem à flagellis, & bona quæque promittunt. At Iob suam constanter tuetur iustitiam, & in præsenti vita vniuersa æquè euenire iusto & impio: sed veram iustorum retributionem post hanc vitam esse expectandam asserit, nempe futuram resurrectionem. Tum demum ipsius Iob à Deo correptionem, & restitutam fœlicitatem, amicos quoque per ipsius orationem Deo reconciliatos hic liber explicat.

CAPVT PRIMVM.

1 VIr erat in terra Hus, nomine Iob: &
A erat vir ille simplex & rectus, ac ti-
2 mens Deum, & recedẽs à malo: ¶ Na
tiq; sunt ei septem filij, & tres filiæ.
3 ¶ Et fuit possessio eius septem millia
ouium, & tria millia camelorum,
quingenta quoq; iuga boum, & quingentæ asinæ, ac
familia multa nimis: eratq; vir ille magnus inter om
4 nes orientales. ¶ Et ibant filij eius, & faciebant con-
uiuium per domos, vnusquisq; in die suo. Et mitten
tes vocabant tres sorores suas, vt comederent, & bi-
5 berent cũ eis. ¶ Cumq; in orbem transissent dies cõ
B uiuij, mittebat ad eos Iob, & sanctificabat illos, con
surgensq; diluculo offerebat holocausta per singu-
los. Dicebat enim: Ne fortè peccauerint filij mei, &
benedixerint Deo in cordibus suis. Sic faciebat
6 Iob cunctis diebus. ¶ Quadam autem die cùm venis-
sent filij Dei, vt assisterent coram Dño, affuit inter
7 eos etiam Satan. ¶ Cui dixit Dominus: Vnde venis?
Qui respondens ait: Circuiui terram, & perambula-
8 ui eam. ¶ Dixitq; Dominus ad eum: Nunquid consi-
derasti seruum meum Iob, quòd non sit ei similis in
terra, homo simplex, & rectus, ac timens Deum,
9 & recedens à malo? ¶ Cui respondens Satan ait: Nũ
10 quid Iob frustra timet Deum? ¶ Nónne tu vallasti
eum, ac domum eius, vniuersamq; substantiam eius
per circuitum: operibus manuum eius benedixisti,
11 & possessio eius creuit in terra? ¶ Sed extende pau-
C lulum manum tuam, & tange cuncta quæ possidet:
12 nisi 'in faciem' * benedixerit tibi. ¶ Dixit ergo Domi- ' in facie
nus ad Satan: Ecce, vniuersa quæ habet, in manu tua 10.
tua sunt: tantùm in eum ne extendas manum tuam. * tuam. 2
13 Egressusq; est Satan à facie Domini. ¶ Cùm autem
quadam die filij & filiæ eius comederent & biberẽt
14 vinum in domo fratris sui primogeniti, ¶ nuncius
venit ad Iob, qui diceret: Boues arabant, & asinæ pa
15 scebantur iuxta eos: ¶ & irruerunt Sabæi, tuleruntq;
omnia, & pueros percusserunt gladio: & euasi ego
16 solus, vt nunciarem tibi. ¶ Cùmq; adhuc ille loquere
tur venit alter, & dixit: Ignis Dei cecidit è cœlo, & ta
ctas oues puerosq; consumpsit: & effugi ego solus,
17 vt nunciarem tibi. ¶ Sed & illo adhuc loquente, venit
alius, & dixit: Chaldæi fecerunt tres turmas, & in-
uaserunt camelos, & tulerunt eos, necnon & pue-
ros percusserunt gladio: & ego fugi solus, vt nuncia
18 rem tibi. ¶ Adhuc loquebatur ille, & ecce alius intra-
D uit, & dixit: Filijs tuis & filiabus vescentibus & bi-
bentibus vinum in domo fratris sui primogeniti,
19 ¶ repentè ventus vehemens irruit à regione deserti,
& concussit quatuor angulos domus, quæ corruens
oppressit liberos tuos, & mortui sunt: & effugi ego
20 solus, vt nunciarem tibi. ¶ Tunc surrexit Iob, & sci-
dit 'vestimenta sua': & tonso capite corruens in ter
21 ram, adorauit, ¶ & dixit: Nudus egressus sum de vte ' tunicam
ro matris meæ, & nudus reuertar illuc. Dominus suam 10.
dedit, Dominus abstulit: sicut dño placuit, ita Eccl. 5. c. 14
factum est': sit nomen domini benedictũ. 1. Tim. 6. 7.
22 ¶ In omnibus his non peccauit Iob
labijs suis 'neq; stultum quid
contra Deum locu-
tus est.

CAPVT II.

1 FActum est autem cùm quadam die venis-
A sent filij Dei, & starent coram Domino,
venisset quoque Satan inter eos, & staret
2 in conspectu eius, ¶ vt diceret Dominus
ad Satan: Vnde venis? Qui respondens, ait: Circui-
3 ui terram, & perambulaui eam. ¶ Et dixit Dñs ad Sa-
tan: Nunquid considerasti seruum meum Iob, quòd
non sit ei similis in terra, vir simplex & rectus, ac ti-
mens Deum, & recedens à malo, & adhuc retinens
innocentiam? Tu autem commouisti me aduersus
4 eum, vt affligerem eũ frustrà. ¶ Cui rñdens Satan, ait:
B Pellem pro pelle, & cuncta quæ habet homo, dabit
5 pro anima sua: ¶ alioquin mitte manum tuam, & tan
ge os eius & carnem, & tunc videbis quòd in faciẽ — * in facie tua 3.
6 benedicat tibi. ¶ Dixit ergo Dñs ad Satan: Ecce, in
7 manu tua est, veruntamen animã illius serua. ¶ Egres
C sus igitur Satan à facie Dñi, percussit Iob vlcere pes
8 simo, à planta pedis vsq; ad verticem eius, ¶ qui testa
9 saniem radebat, sedens in sterquilinio. ¶ Dixit autẽ — Tob. 2. d. 22.
illi vxor sua: Adhuc tu pmanes in simplicitate tua?
10 benedic Deo & morere. ¶ Qui ait ad illã: Quasi vna
de stultis mulieribus locuta es. si bona suscepi- — 1. Sup. 1. d. 22.
mus de manu Dei, mala quare non suscipiamus? In
11 omnibus his non peccauit Iob labiis suis. ¶ Igitur au
dičtes tres amici Iob omne malum quod accidisset
ei, venerunt singuli de loco suo, Eliphaz Themani-
tes, & Baldad Suhites, & Sophar Naamathites. Cõ-
dixerant enim, vt pariter venientes visitarent eũ, &
12 consolarentur. ¶ Cumque eleuassent procul oculos
D suos, non cognouerunt eum, & exclamantes plora-
uerunt, scissisq; vestibus sparserunt puluerem super
13 caput suum in cœlum. ¶ Et sederunt cũ eo in terra se
ptẽ diebus, & septem noctibus, & nemo loquebatur
ei verbũ: videbant enim dolorem esse vehementem.

CAPVT III.

1 POst hæc aperuit Iob os suum, & maledi-
A xit diei suo, ¶ & locutus est. — Ier. 20. d. 14.
2 ¶ Pereat dies in qua natus sum, & nox
3 in qua dictũ est: Conceptus est homo.
4 ¶ Dies ille vertatur in tenebras: nõ requirat eum
Deus desuper * & non illustretur lumine. — * non sit in recordatione. 13. * illustret b.
5 ¶ Obscurent eum tenebræ & vmbra mortis: occu-
pet eum caligo, & inuoluatur amaritudine.
6 ¶ Noctem illam tenebrosus turbo possideat: non
cõputetur in diebus anni, nec numeretur in mẽsib.
7 ¶ Sit nox illa solitaria, nec laude digna:
8 ¶ Maledicant ei qui maledicunt diei, qui parati
B sunt suscitare Leuiathan.
9 ¶ Obtenebrentur stellæ caligine eius: expectent
lucem, & non videat nec ortum surgentis auroræ.
10 ¶ Quia non conclusit ostia ventris qui portauit
me, nec abstulit mala ab oculis meis.
11 ¶ Quare non in vulua mortuus sum, egressus ex
vtero non statim perij?
12 ¶ Quare exceptus genibus? cur lactatus vberib.
13 ¶ Nunc enim dormiens silerem, & somno meo
requiescerem.
14 ¶ Cum regibus, & consulibus terræ, qui ædifi-
C cant sibi solitudines:
15 ¶ Aut cum principibus, qui possident aurum, &
replent domos suas argento:
16 ¶ Aut sicut abortiuum absconditum non subsiste-
rem, vel qui concepti non viderunt lucem.
17 ¶ Ibi impij cessauerunt à tumultu: & ibi requieue
runt fessi robore.
18 ¶ Et quondam vincti pariter sine molestia non — a.
audierunt vocem exactoris.
19 ¶ Paruus & magnus ibi sunt, & seruus liber à Do-
mino suo.
20 ¶ Quare misero data est lux, & vita his qui in ama
ritudine animæ sunt?
21 ¶ Qui expectant mortem, & non venit: quasi effo-
dientes thesaurum.
22 ¶ Gaudentq; vehemẽter cũ inuenerint sepulchrũ.
23 ¶ Viro cuius abscondita est via, & circundedit
eum Deus tenebris?
24 ¶ Antequam comedam suspiro: & tanquam inun-
dantes aquæ sic rugitus meus:
25 ¶ Quia timor quẽ timebam, euenit mihi: & quod
verebar, accidit.
26 ¶ Nónne dissimulaui? nónne silui? nónne quie-
ui? & venit super me indignatio.

CAPVT IIII.

1 REspondens autẽ Eliphaz Themanites, dixit
A Si cœperimus loqui tibi, forsitan molestè
2 accipies, sed conceptum sermonem te-
nere quis poterit?
3 ¶ Ecce docuisti multos, & manus lassas roborasti.
4 Vacillantes confirmauerunt sermones tui, & ge-
nua trementia confortasti.
5 ¶ Nunc autem venit super te plaga, & defecisti:
tetigit te, & conturbatus es.
6 ¶ Vbi est timor tuus, fortitudo tua * patientia tua, — * & 7.
B & perfectio viarum tuarum?
7 ¶ Recordare obsecro te, quis vnquam innocens
perijt? aut quando recti deleti sunt?
8 ¶ Quin potius vidi eos qui operantur iniquitatẽ,
& seminant dolores, & metunt eos,
9 ¶ Flãte Deo perisse, & spũ iræ eius esse cõsumptos.
10 ¶ Rugitus leonis & vox leænæ, & dentes catulo-
tum leonum contriti sunt.
11 ¶ Tigris perijt, eo quòd non haberet prædam, &
catuli leonis dissipati sunt.
12 ¶ Porrò ad me dictum est verbum absconditũ, &
C quasi furtiuè suscepit auris mea venas susurri eius.
13 ¶ In horrore uisionis nocturnæ, quando solet so-
por occupare homines.
14 ¶ Pauor tenuit me & tremor, & omnia ossa mea
perterrita sunt.
15 ¶ Et cum spiritus me præsente transiret, inhorrue
runt pili carnis meæ.
16 ¶ Stetit quidã, cuius nõ agnoscebam vultũ, imago
D corã oculis meis, & vocem quasi auræ lenis audiui. — Infra 15. a 14.
17 ¶ Nunquid homo Dei comparatione iustificabi- — Infra 25. b 15.
tur, aut factore suo purior erit vir?
18 ¶ Ecce qui seruiunt ei, non sunt stabiles, & in an — 2. Pet. 2. a 4.
gelis suis reperit prauitatem.
19 Quãtò magis hi qui habitãt domos luteas, qui ter
renũ habẽt fundamentũ, cõsumentur velut à tinea?
20 ¶ De manè vsq; ad vesperam succidentur: & quia
nullus intelligit, in æternum peribunt.
21 ¶ Qui autem reliqui fuerint, auferentur ex eis: mo
rientur, & non in sapientia.

CAPVT V.

1 VOca ergo si est qui tibi respondeat, & ad
A aliquem sanctorum conuertere.
2 ¶ Virum stultum interficit iracundia, & — * Verè 4.

parnulum occidit inuidia.
3 ¶Ego vidi stultum firma radice,& maledixi pul
chritudini eius statim.
4 ¶Longe fient filij eius à salute:& conterentur in
porta,& non erit qui eruat.
5 ¶Cuius messem famelicus comedet, & ipsum ra
piet armatus,& bibent siticotes diuitias eius.
6 ¶Nihil in terra sine causa fit,& de humo non o-
B rietur dolor.
7 ¶Homo nascitur ad laborem, & auis ad volatũ.
8 ¶Quam ob rem ego deprecabor Dominum, &
ad Deum ponam eloquium meum.
9 ¶Qui facit magna & inscrutabilia, & mirabilia
absque uumero.
10 ¶Qui dat pluuiam super faciem terræ, & irrigat
aquis vniuersa.
11 ¶Qui ponit humiles in sublime,& mœrentes eri
git sospitate.
12 ¶Qui dissipat cogitationes malignorum, ne pos-
C sint implere manus eorum quod cœperant.
13 ¶Qui apprehendit sapientes in astutia eorum,& — 1.Co. 3.d.19.
consilium prauorum dissipat.
14 ¶Per diem incurrent tenebras: & quasi in nocte,
sic palpabunt in meridie.
15 ¶Porrò saluum faciet egenum à gladio oris eo-
rum,& de manu violenti pauperem. — 5
16 ¶Et erit egeno spes, iniquitas autem contrahet
os suum.
17 ¶Beatus homo qui corripitur à Deo:increpatio — Iaco.1.b.12
nem ergo Domini ne reprobes.
18 ¶Quia ipse vulnerat, & medetur:percutit,& ma-
nus eius sanabunt.
19 ¶In sex tribulationibus liberabit te, & in septima
non tanget te malum.
20 ¶In fame, eruet te de morte: & in bello de manu
D gladij.
21 ¶A flagello linguę absconderis:& non timebis ca
lamitatem cùm venerit.
22 ¶In vastitate & fame ridebis: & bestias terræ non
formidabis.
23 ¶Sed cum lapidibus regionum pactum tuum, &
bestiæ terræ pacificæ erunt tibi.
24 ¶Et scies quòd pacem habeat tabernaculũ tuum,
& visitans speciem tuam, non peccabis.
25 ¶Scies quoq; quoniam multiplex erit semen tuũ,
& progenies tua quasi herba terræ.
26 ¶Ingredieris in abundantia sepulchrum,sicut in-
fertur aceruus tritici in tempore suo.
27 ¶Ecce hoc vt inuestigauimus,ita est: quod audi-
tum, mente pertracta.

CAPVT VI.

1 RESpondens autem Iob,dixit:
2 ¶Vtinam appenderentur peccata mea,
A quibus iram merui:& calamitas quã pa-
tior,in statera.
3 ¶Quasi arena maris hęc grauior appareret:vnde — apparet 1.
& verba mea dolore sunt plena.
4 ¶Quia sagittæ Dñi in me sunt: quarũ indignatio
ebibit spiritũ meũ,& terrores Dñi militãt cõtra me.
5 ¶Nunquid rugiet onager cùm habuerit herbam?
aut mugiet bos, cùm ante præsepe plenum steterit?
6 ¶Aut poterit comedi insulsum,quod non est sale
conditum? aut potest aliquis gustare, quod gustatũ
affert mortem?
B ¶Animæ enim esurienti etiam amara dulcia esse — 10. Pro.27.a.
videntur.
7 ¶Quæ prius nolebat tãgere anima mea,nunc præ
angustia, cibi mei sunt,
8 ¶Quis det vt veniat petitio mea: & quod expe-
cto,tribuat mihi Deus?
9 ¶Et qui cœpit, ipse me conterat: soluat manum
suam,& succidat me?
10 ¶Et hæc mihi sit consolatio, vt affligens me dolo
re,nõ parcat, nec contradicam sermonibus Sancti.
11 ¶Quæ est enim fortitudo mea, vt sustineam? aut
quis finis meus, vt patienter agam?
12 ¶Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec ca-
ro mea ænea est.
13 ¶Ecce non est auxilium mihi in me, & necessarij
C quoque mei recesserunt a me.
14 ¶Qui tollit ab amico suo misericordiam, timorem
Domini derelinquit.
15 ¶Fratres mei præterierunt me, sicut torrens qui
raptim transit in conuallibus.
16 ¶Qui timent pruinam,irruit super eos nix.
17 ¶Tempore quo fuerint dissipati,peribũt, & vt in-
caluerint,soluentur de loco suo.
18 ¶Inuolutæ sunt semitę gressuum eorum:ambula-
bunt in vacuum,& peribunt.
19 ¶Considerate semitas Thema, itinera Saba, &
expectate paulisper.
20 ¶Confusi sunt,quia speraui:venerunt quoq; vsq; — sperauerunt 1.
ad me,& pudore cooperti sunt.
21 ¶Nunc venistis: & modo vidẽtes plagam meam,
timetis.
22 ¶Nunquid dixi:Afferte mihi,& de substantia ve-
stra donate mihi?
23 ¶Vel:Liberate me de manu hostis,& de manu ro
D bustorum eruite me?
24 ¶Docete me, & ego tacebo:& si quid fortè igno-
raui, instruite me.
25 ¶Quare detraxistis sermonibus veritatis, cum è
vobis nullus sit qui possit arguere me? — 5.
26 ¶Ad increpandum tantùm eloquia concinnatis,
& in ventum verba profertis.
27 ¶Super pupillum irruitis, & subuertere nitimini
amicum vestrum.
28 ¶Veruntamen quod cœpistis, explete: præbete
aurem, & videte an mentiar.
29 ¶Respondete obsecro absque contentione:& lo-
quentes id quod iustum est,iudicate.
30 ¶Et non inuenietis in lingua mea iniquitatem,
nec in faucibus meis stultitia personabit.

CAPVT VII.

1 MIlitia est vita hominis super terram: & si-
A cut dies mercenarij dies eius.
2 ¶Sicut seruus desyderat vmbrã, & sicut
mercenarius præstolatur finẽ operis sui.
3 ¶Sic & ego habui menses vacuos,& noctes labo-
riosas enumeraui mihi.
4 ¶Si dormiero,dico:Quando consurgã?& rursum
expectabo vesperam, & replebor doloribus vsque
ad tenebras.
5 ¶Induta est caro mea putredine,& sordibus pul-
ueris:cutis mea aruit, & contracta est.
6 ¶Dies mei velociùs transierunt, quàm à texente
tela succiditur, & consumpti sunt absq; vlla spe.
7 ¶Memento,quia ventus est vita mea,& nõ reuer-

tetur oculus meus vt videat bona.
8 ¶ Nec aſpiciet me viſus hominis: oculi tui in me,
& non ſubſiſtam.
9 ¶Sicut conſumitur nubes,& pertranſit: ſic qui de
ſcenderit ad inferos non aſcendet.
10 ¶Nec reuertetur vltrà in domum ſuam,neque co
gnoſcet eum amplius locus eius.
11 ¶Quapropter & ego non parcam ori meo,loquar
C in tribulatione ſpiritus mei : confabulabor cum a-
maritudine animæ meæ.
12 ¶Nunquid mare ego ſum,aut cetus,quia circun-
dediſti me carcere?
13 ¶Si dixero: Conſolabitur me lectulus meus,& re
leuabor loquens mecum in ſtratu meo.
14 ¶Terrebis me per ſomnia,& per viſiones horro-
re concuties.
15 ¶ Quam ob rem elegit ſuſpendium anima mea,&
mortem oſſa mea.
17 ¶ Deſperaui , nequaquam vltrà iam viuam:parce
D mihi,nihil enim ſunt dies mei.
17 ¶ Quid eſt homo, quia magnificas eum?aut quid
apponis erga eum cor tuum?
18 ¶Viſitas eum diluculo,& ſubitò probas illum .
19 ¶Vſquequo non parcis mihi , nec dimittis me vt
glutiam ſaliuam meam?
20 ¶ Peccaui , quid faciam tibi ò cuſtos hominum?
quare poſuiſti me contrarium tibi,& factus ſum mi
himetipſi grauis?
21 ¶Cur non tollis peccatum meum , & quare nõ au
fers iniquitatem meam? ecce nunc in puluere dor-
miam:& ſi manè me quæſieris , non ſubſiſtam.

CAPVT VIII.

1 RESpondens autem Baldad Suhites,dixit:
A ¶Vſquequo loquêris talia, & ſpiritus
2 multiplex ſermonis oris tui?
3 ¶ Nunquid Deus ſupplantat iudicium?
aut Omnipotens ſubuertit quod iuſtum eſt?
4 ¶Etiam ſi filij tui peccauerunt ei, & dimiſit eos in
manu iniquitatis ſuæ:
5 ¶ Tu tamen ſi diluculo conſurrexeris ad Deum,
& Omnipotentem fueris deprecatus:
6 ¶Si mundus & rectus inceſſeris,ſtatim euigilabit
ad te , & pacatum reddet habitaculum iuſtitiæ tuæ.
7 ¶In tãtum,vt ſi priora tua fuerint parua,& nouiſ-
ſima tua multiplicentur nimis.
8 ¶Interroga enim generationem priſtinam,& dili
genter inueſtiga patrum memoriam.
Pſ.143.4: Infrà.14.2. 9 ¶(Heſterni quippe ſumus,& ignoramus,quoniã
ſicut vmbra dies noſtri ſunt ſuper terram.)
10 ¶Et ipſi docebunt te : loquentur tibi, & de corde
ſuo proferent eloquia.
11 ¶Nunquid virere poteſt ſcirpus abſque humore?
C aut creſcere carectum ſine aqua?
12 ¶Cùm adhuc ſit in flore,nec carpatur manu,ante
omnes herbas areſcit.
13 ¶ Sic viæ omnium qui obliuiſcuntur Deum , &
ſpes hypocritæ peribit:
14 ¶ Non ei placebit vecordia ſua, & ſicut tela ara-
nearum fiducia eius.
15 ¶Innitetur ſuper domum ſuam,& non ſtabit: ful-
ciet eam, & non conſurget.
16 ¶Humectus videtur antequam veniat ſol, & in or
tu ſuo germen eius egredietur.
17 ¶Super aceruum petrarum radices eius dẽſabun-
D tur,& inter lapides commorabitur.

18 ¶Si abſorbuerit eum de loco ſuo, negabit eum &
dicet:Non noui te.
19 ¶Hæc eſt enim lætitia viæ eius,vt rurſum de terra
alij germinentur.
20 ¶Deus nõ proijciet ſimplicem,nec porriget ma-
num malignis.
21 ¶Donec impleatur riſu os tuũ,& labia tua iubilo.
22 ¶Qui oderunt te,induentur confuſione:& taber-
naculum impiorum non ſubſiſtet.

CAPVT IX.

1 ET reſpondens Iob,ait:
A ¶Verè ſcio quòd ita ſit,& quòd non iu-
2 ſtificetur homo compoſitus Deo.
3 ¶Si voluerit contendere cum eo , nõ po
terit ei reſpondere vnum pro mille.
4 ¶Sapiens corde eſt,& fortis robore:quis *reſtitit* * reſiſtit.
ei,& pacem habuit?
5 ¶Qui tranſtulit montes,& neſcierũt hi quos ſub-
uertit in furore ſuo.
6 ¶Qui commouet terram de loco ſuo,& columnę
eius concutiuntur.
7 ¶Qui præcipit ſoli,& non oritur:& ſtellas claudit
quaſi ſub ſignaculo.
8 ¶ Qui extendit cœlos ſolus, & graditur ſuper flu-
ctus maris.
9 ¶Qui facit Arcturum , & Oriona , & Hyadas, &
interiora Auſtri.
10 ¶Qui facit magna, & incomprehenſibilia,& mira
B bilia quorum non eſt numerus.
11 ¶Si venerit ad me,non videbo eum:ſi abierit non
intelligam *. * eum 9.
12 ¶Si repentè interroget, quis reſpondebit ei? vel
quis dicere poteſt: Cur ita facis?
13 ¶Deus cuius iræ nemo reſiſtere poteſt, & ſub quo
curuantur qui portant orbem.
14 ¶Quantus ergo ſum ego , vt reſpõdeam ei, & lo-
quar verbis meis cum eo?
15 ¶Qui etiam ſi habuero quippiam iuſtum,non re-
ſpondebo, ſed meum iudicem deprecabor.
16 ¶Et cùm inuocantem exaudierit me , non credo
quòd audierit vocem meam.
17 ¶In turbine enim conteret me , & multiplicabit
vulnera mea etiam ſine cauſa.
18 ¶Non cõcedit requieſcere ſpiritum meum,& im-
plet me amaritudinibus.
19 ¶Si fortitudo quæritur, robuſtiſſimus eſt:ſi æqui-
C tas iudicij , nemo audet pro me teſtimoniũ dicere.
20 ¶Si iuſtificare me voluero, os meum condẽnabit
me: ſi innocentẽ oſtendero , prauũ me cõprobabit.
21 ¶Etiam ſi ſimplex fuero , hoc ipſum ignorabit a-
nima mea , & tædebit me vitæ meæ.
22 ¶Vnum eſt quod locutus ſum , & innocentem &
impium ipſe conſumit.
23 ¶Si flagellat , occidat ſemel,& non de pœnis in-
nocentum rideat.
24 ¶Terra data eſt in manus impij , vultum iudicum
eius operit:quòd ſi non ille eſt,quis ergo eſt?
25 ¶Dies mei velociores fuerunt curſore : fugerunt,
& non viderunt bonum.
26 ¶Pertranſierunt quaſi naues poma portantes,ſi-
cut aquila volans ad eſcam.
27 ¶Cùm dixero: Nequaquam ita loquar: commuto
D faciem meam, & dolore torqueor.
28 ¶Verebar omnia opera mea , ſciens quòd non
parceres delinquenti.

29 ¶Si aũt & ſic impius ſum, quare fruſtra laboraui?
30 ¶Si lotus fuero quaſi aquis niuis, & fulſerint ve-
lut mundiſsimæ manus meæ:
31 ¶Tamen ſordibus intinges me, & abominabun-
tur me veſtimenta mea.
32 ¶Neque enim viro qui ſimilis mei eſt, reſponde-
bo: nec qui mecum in iudicio ex æquo poſſit audiri.
33 ¶Non eſt qui vtrunque valeat arguere, & ponere
manum ſuam in ambobus.
34 ¶Auferát à me virgam ſuam, & pauor eius non
me terreat.
35 ¶Loquar, & non timebo eum: neque enim poſ-
ſum metuens reſpondere.

CAPVT X.

1 TAedet animam meam vitæ meæ, dimit-
A tam aduerſum me eloquium meum, lo-
quar in amaritudine animæ meæ.
2 ¶Dicam Deo: Noli me cõdemnare: in-
dica mihi, cur me ita iudices.
3 ¶Nunquid bonũ tibi videtur, ſi calumnieris me,
& opprimas me opus manuum tuarum, & cõſilium
impiorum adiuues?
4 ¶Nunquid oculi carnei tibi ſunt: aut ſicut videt
homo, & tu videbis.
5 ¶Nunquid ſicut dies hominis dies tui, & anni tui
ſicut humana ſunt tempora:
6 ¶Vt quæras iniquitatem meam, & peccatum
B meum ſcruteris?
7 ¶Et ſcias, quia nihil impium fecerim, cùm ſit ne-
mo qui de manu tua poſſit eruere.
8 ¶Manus tuæ fecerunt me, & plaſmauerunt me to
tum in circuitu: & ſic repente præcipitas me?
9 ¶Memento quæſo, quòd ſicut lutum feceris me,
& in puluerem reduces me.
10 ¶Nónne ſicut lac mulſiſti me, & ſicut caſeum me
coagulaſti?
11 ¶Pelle & carnibus veſtiſti me.* oſſibus & neruis * & 9.
compegiſti me.
12 ¶Vitam & miſericordiam tribuiſti mihi, & viſita-
C tio tua cuſtodiuit ſpiritum meum.
13 ¶Licèt hæc celes in corde tuo, tamen ſcio quia
vniuerſorum memineris.
14 ¶Si peccaui, & ad horam pepercisti mihi: cur ab
iniquitate mea mundum me eſſe non pateris?
15 ¶Et ſi impius fuero, væ mihi eſt: & ſi iuſtus, non
leuabo caput, ſaturatus afflictione & miſeria.
16 ¶Et propter ſuperbiam quaſi 'leænam' capies leænæ. 2.
me, reuerſuſque mirabiliter me crucias.
17 ¶Inſtauras teſtes tuos contra me, & multiplicas
D iram tuam aduerſum me, & pœnæ militant in me.
18 ¶Quare de vulua eduxiſti me? qui vtinam con-
ſumptus eſſem, ne oculus me videret.
19 ¶Fuiſſem quaſi non eſſem, de vtero translatus ad
tumulum.
20 ¶Nunquid nõ paucitas dierũ meorũ finietur bre-
ui? dimitte ergo me, vt plãgam paululũ dolorẽ meũ,
21 ¶Antequàm vadam & non reuertar, ad terram
tenebroſam, & opertam mortis caligine,
22 ¶Terram miſeriæ & tenebrarũ, vbi vmbra mortis,
& nullus ordo, ſed ſempiternus horror 'inhabitãs'. * inhabitat. 1.

CAPVT XI.

1 REſpondẽs autẽ Sophar Naamathites, dixit:
A ¶Nunquid qui multa loquitur, non & au-
2 diet? aut vir verboſus iuſtificabitur?
3 ¶Tibi ſoli tacebũt homines? & cum cæteros irri-
ſeris, à nullo confutaberis?
4 ¶Dixiſti enim: Purus eſt ſermo meus, & mundus
ſum in conſpectu tuo.
5 ¶Atque vtinam Deus loqueretur tecum, & ape-
riret labia ſua tibi.
6 ¶Vt oſtenderet tibi ſecreta ſapientiæ, & quòd
B multiplex eſſet lex eius, & intelligeres quòd multò
minora exigaris ab eo, quàm meretur iniquitas tua.
7 ¶Forſitan veſtigia Dei comprehendes, & vſque
ad perfectum, Omnipotentem reperies?
8 ¶Excelſior cęlo eſt, & quid facies? profundior in-
ferno, & vnde cognoſces?
9 ¶Longior terra menſura eius, & latior mari.
10 ¶Si ſubuerterit omnia, vel in vnum coarctauerit,
C quis contradicet ei?* * vel quis dicere ei pot, Cur ita facis?
11 ¶Ipſe enim nouit hominum vanitatem, & videns
iniquitatem nónne conſiderat?
12 ¶Vir vanus in ſuperbiam erigitur, tanquam pul-
lum onagri ſe liberum natum putat.
13 ¶Tu autem firmaſti cor tuum, & expandiſti ad
eum manus tuas.
14 ¶Si iniquitatem quæ eſt in manu tua, abſtuleris à
te, & non manſerit in tabernaculo tuo iniuſtitia:
15 ¶Tunc leuare poteris faciem tuam abſque macu
D la, & eris ſtabilis, & non timebis.
16 ¶Miſeriæ quoque obliuiſceris, & quaſi aquarum
quæ præterierunt, recordaberis.
17 ¶Et quaſi meridianus fulgor conſurget tibi ad Leui. 26. a. 5.
veſperam: & cùm te conſumptum putaueris, orie-
ris vt lucifer.
18 ¶Et habebis fiduciam propoſita tibi ſpe, & defoſ
ſus ſecurus dormies.
19 ¶Requieſces, & non erit qui te exterreat: & depre
cabuntur faciem tuam plurimi.
20 ¶Oculi autem impiorum deficient, & effugium
peribit ab eis, & ſpes illorum abominatio animæ.

CAPVT XII.

1 REſpondens autem Iob, dixit:
A ¶Ergo vos eſtis ſoli homines, & vobiſ-
2 cum morietur ſapientia:
3 ¶Et mihi eſt cor ſicut & vobis, nec infe- Infrà 20. a. 2.
rior veſtri ſum: quis enim hæc quæ noſtis, ignorat?
4 ¶Qui deridetur ab amico ſuo ſicut ego, inuoca- Prou. 14. a. 2.
bit Deum, & exaudiet eum: deridetur enim iuſti ſim
plicitas.
5 ¶Lampas contempta apud cogitationes diuitum
parata ad tempus ſtatutum.
6 ¶Abundant tabernacula prędonum, & audacter
prouocãt Deũ, cùm ipſe dederit oĩa in manus eorũ.
7 ¶Nimirum interroga iumenta, & docebunt te: &
B volatilia cœli, & indicabunt tibi.
8 ¶Loquere terrę, & reſpondebit tibi: & narrabunt
piſces maris.
9 ¶Quis ignorat, quòd oĩa hæc manus Domini fecerit?
10 ¶In cuius manu anima omnis viuentis, & ſpiritus
vniuerſæ carnis hominis?
11 ¶Nónne auris verba dijudicat, & fauces come- Infrà 34. a. 3.
dentis, ſaporem?
12 ¶In antiquis eſt ſapiẽtia, & multo tẽpore prudẽtia.
13 ¶Apud ipſum eſt ſapientia & fortitudo, ipſe ha- Iſa. 22. f. 22.
bet conſilium & intelligentiam.
14 ¶Si deſtruxerit, nemo eſt qui ædificet: ſi incluſe- Apoc. 3. b. 7.
C rit hominem, nullus eſt qui aperiat.

15 ¶Si continuerit aquas, omnia siccabuntur:& si e-
miserit eas, subuertent terram.
16 ¶Apud ipsum est fortitudo,& sapientia: ipse no-
uit & decipientem,& eum qui decipitur.
17 ¶Adducit consiliarios in stultum finem,& iudi-
ces in stuporem.
18 ¶Baltheum regum dissoluit,& pręcingit fune re-
nes eorum.
19 ¶Ducit sacerdotes inglorios, & optimates sup-
plantat.
20 ¶Cõmutãs labiũ veraciũ,& doctrinã senũ auferẽs.
21 ¶Effundit despectionem super principes,& eos
D qui oppressi fuerant releuans.
22 ¶Qui reuelat profunda de tenebris;& producit
in lucem vmbram mortis.
23 ¶Qui multiplicat gentes & perdit eas,& subuer-
sas in integrum restituit.
24 ¶Qui immutat cor principum populi terrę,& de-
cipit eos vt frustra incedant per inuium.
25 ¶Palpabunt quasi in tenebris,& non in luce:& er-
rare eos faciet quasi ebrios.

CAPVT XIII.

1 OMnia hæc vidit oculus meus,& audi
A uit auris mea:& intellexi singula.
2 ¶Secundum scientiam vestram,& ego
noui:nec inferior vestri sum.
3 ¶Sed tamen ad Omnipotentem loquar,& dispu-
tare cum Deo cupio.
4 ¶Prius uos ostendens fabricatores mendacij,&
cultores peruersorum dogmatum.
5 ¶Atq; vtinã taceretis,vt putaremini esse sapiẽtes.
6 ¶Audite ergo correptiones meas,& iudicium la
B biorum meorum attendite.
7 ¶Nunquid Deus indiget vestro mendacio,vt pro
illo loquamini dolos?
8 ¶Nunquid faciem eius accipitis,& pro Deo iu-
dicare nitimini.
9 ¶Aut placebit ei,quem celare nihil potest?aut de
cipietur,vt homo,vestris fraudulentijs?
10 ¶Ipse vos arguet,quoniam in abscondito faciem
eius accipitis.
11 ¶Statim vt se commouerit,turbabit vos:& terror
eius irruet super vos.
12 ¶Memoria vestra comparabitur cineri:& redi-
gentur in lutum ceruices vestræ.
13 ¶Tacete paulisper, vt loquar quodcunque mihi
mens suggesserit.
14 ¶Quare lacero carnes meas dentibus meis,& ani
mam meam porto in manibus meis?
15 ¶Etiam si occiderit me,in ipso sperabo: verunta-
C men vias meas in conspectu eius arguam.
16 ¶Et ipse erit saluator meus: non enim veniet in
conspectu eius omnis hypocrita.
17 ¶Audite sermonem meum,& ænigmata percipi-
te auribus vestris.
18 ¶Si fuero iudicatus,scio quòd iustus inueniar.
19 ¶Quis est qui iudicetur mecum?veniat: quare ta-
cens consumor?
20 ¶Duo tantùm ne facias mihi,& tunc à facie tua
non abscondar:
21 ¶Manum tuam lõgè fac à me,& formido tua non
me terreat.
22 ¶Voca me,& ego respondebo tibi: aut certè lo-
quar,& tu responde mihi.
23 ¶Quantas habeo iniquitates & peccata, scelera
mea & delicta * ostende mihi. *mea 3.
24 ¶Cur faciem tuam abscondis,& arbitraris me ini
micum tuum?
25 ¶Contra folium quod vento rapitur, ostendis po
tentiam tuam,& stipulam siccam persequeris.
26 ¶Scribis enim contra me amaritudines,& consu-
mere me vis peccatis adolescentiæ meæ.
27 ¶Posuisti in neruo pedem meum,& obseruasti
omnes semitas meas, & vestigia pedum meorum
considerasti.
28 ¶Qui quasi putredo consumendus sum,& quasi
vestimentum quod comeditur à tinea.

CAPVT XIIII.

1 HOmo natus de muliere, breui viuens tem
A pore, repletur multis miserijs.
2 ¶Qui quasi flos egreditur & conteri- Supr.8.b.
tur,& fugit velut vmbra,& nunquam in 9. Psal. 143.
eodem statu permanet. b.4.
3 ¶Et dignum ducis super huiuscemodi aperire o-
culos tuos,& adducere eum tecum in iudicium.
4 ¶Quis potest facere mundum de immundo con 1 Ps.50.b.7
ceptum semine?nónne tu qui solus es?
5 ¶Breues dies hominis sunt, numerus mensium
eius apud te est: constituisti terminos eius qui præ-
teriri non poterunt.
6 ¶Recede * paululum ab eo vt quiescat, donec *ergo 8.
B optata veniat, sicut mercenarij, dies eius.
7 ¶Lignum habet spem:si precisum fuerit, rursum
virescit,& rami eius pullulant.
8 ¶Si senuerit in terra radix eius, & in puluere e-
mortuus fuerit truncus illius:
9 ¶Ad odorem aquæ germinabit, & faciet comam
quasi cum primùm plantatum est:
10 ¶Homo verò cùm mortuus fuerit,& nudatus atq;
consumptus, vbi quæso est?
11 ¶Quomodo si recedant aquæ de mari, & fluuius
vacuefactus arescat:
12 ¶Sic homo cùm dormierit non resurget: donec
atteratur cœlum, non euigilabit, nec consurget de
somno suo.
13 ¶Quis mihi hoc tribuat, vt in inferno protegas
C me,& abscondas me, donec pertranseat furor tuus,
& constituas mihi tempus in quo recorderis mei?
14 ¶Putásne mortuus homo rursum viuet? cunctis
diebus, quibus nunc milito, expecto donec veniat
immutatio mea.
15 ¶Vocabis me,& ego respondebo tibi: operi ma-
nuum tuarum porriges dexteram.
16 ¶Tu quidem gressus meos dinumerasti,sed* par 1 Prou.5.d.
ce peccatis meis. 21. *parces 5.
17 ¶Signasti quasi in sacculo delicta mea,sed curasti
D iniquitatem meam.
18 ¶Mons cadens defluit, & saxum transfertur de lo
co suo:
19 ¶Lapides excauant aquæ, & alluuione paulatim
terra consumitur:& homines ergo similiter perdes.
20 ¶Roborasti eum paululum, vt in perpetuum tran
siret:immutabis faciem eius,& emittes eum.
21 ¶Siue nobiles fuerint filij eius, siue ignobiles,
non intelliget.
22 ¶Attamen caro eius dum viuet,dolebit: & anima
illius super semetipso lugebit.

CAPVT

CAPVT XV.

1 RESpondens autem Eliphaz Themanites,
A dixit:
2 ¶Nunquid sapiens respondebit quasi
in ventum loquens, & implebit ardore
stomachum suum?
3 ¶Arguis verbis eum qui non est æqualis tibi, & lo
queris quod tibi non expedit.
4 ¶Quantum in te est, euacuasti timorem, & tulisti
preces coram Deo.
5 ¶Docuit enim iniquitas tua os tuum, & imitaris
linguam blasphemantium.
6 ¶Condemnabit te os tuum, & non ego: & labia
tua respondebunt tibi.
7 ¶Nunquid primus homo tu natus es, & ante om-
nes colles formatus?
8 ¶Nunquid consilium Dei audisti, & inferior te
erit eius sapientia?
9 ¶Quid nosti quod ignoremus? quid intelligis
B quod nesciamus?
10 ¶aEt senes & antiqui sunt in nobis multò vetu- aEccl. 10. b.8.
stiores quàm patres tui.
11 ¶Nunquid grande est vt consoletur te Deus? sed
verba tua praua hoc prohibent.
12 ¶Quid te eleuat cor tuum: & quasi magna cogi-
tans, attonitos habes oculos?
13 ¶Quid tumet contra Deum spiritus tuus, vt pro-
feras de ore tuo huiuscemodi sermones?
14 ¶Quid est homo, vt immaculatus sit, & vt iustus
appareat natus de muliere?
15 ¶aEcce inter sanctos eius nemo immutabilis, & aSup. 4. d. 18.
cœli non sunt mundi in conspectu eius:
16 ¶Quantò magis abominabilis & inutilis homo,
qui bibit quasi aquam iniquitatem?
17 ¶Ostendā tibi, audi me: quod vidi, narrabo tibi.
18 ¶Sapientes cōfitētur, & nō abscōdūt patres suos.
19 ¶Quibus solis data est terra, & non transiuit alie-
C nus per eos.
20 ¶Cunctis diebus suis impius superbit, & nume-
rus annorum incertus est tyrannidis eius.
21 ¶Sonitus terroris semper in auribus illius: & cùm
pax sit, ille-semper insidias suspicatur. -5.
22 ¶Non credit quòd reuerti possit de tenebris-ad
lucem, circunspectans vndique gladium. -5.
23 ¶Cùm se mouerit ad quærendum panem, nouit
q paratus sit in manu eius tenebrarum dies.
24 ¶Terrebit eum tribulatio, & angustia vallabit eū,
sicut regem qui præparatur ad prælium.
25 ¶Tetendit enim aduersus Deum manum suam, &
contra Omnipotentem roboratus est.
26 ¶Cucurrit aduersus eum erecto collo, & pingui
ceruice armatus est.
27 ¶Operuit faciem eius crassitudo, & de lateribus
D eius aruina dependet.
28 ¶Habitauit in ciuitatibus desolatis, & in domi-
bus desertis, quæ in tumulos sunt redactæ.
29 ¶Non ditabitur, nec perseuerabit substantia eius,
nec mittet in terra radicem suam.
30 ¶Non recedet de tenebris: ramos eius arefaciet
flamma, & auferetur spiritu oris sui.
31 ¶Non credet frustra errore deceptus, quòd ali-
quo precio redimendus sit.
32 ¶Antequam dies eius impleantur, peribit: & ma-
nus eius *arescent*. *arescet f.
33 ¶Lędetur quasi vinea, in primo flore botrus eius,
& quasi oliua proijciens florem suum.
34 ¶Congregatio enim hypocritæ sterilis, & ignis
deuorabit tabernacula eorum qui munera libenter
accipiunt.
35 ¶aConcepit dolorem & peperit iniquitatem, & aIsa.59.b.4. Ps.7.d.15.
vterus eius præparat dolos.

CAPVT XVI.

1 RESpondens autem Iob, dixit:
A ¶Audiui frequenter talia: consolatores
2 onerosi omnes vos estis.
3 ¶Nunquid habebunt finem verba ven-
tosa? aut aliquid tibi molestum est si loquaris?
4 ¶Poteram & ego similia vestri loqui: atque vti-
nam esset anima vestra pro anima mea.
5 ¶Consolarer & ego vos sermonibus, & moue-
rem caput meum super vos.
6 ¶Roborarem vos ore meo: & mouerem labia
B mea, quasi parcens vobis.
7 ¶Sed quid agam? Si locutus fuero, non quiescet
cet dolor meus: & si tacuero, non recedet à me,
8 ¶Nunc autem oppressit me dolor meus, & in
nihilum redacti sunt omnes artus mei.
9 ¶Rugæ meæ testimonium dicunt contra me, & susci
tatur falsiloquus aduersus faciem meam, contradi-
cens mihi.
10 ¶Collegit furorem suum in me, & comminans
mihi, infremuit contra me dentibus suis: hostis
meus terribilibus oculis me intuitus est.
11 ¶Aperuerunt super me ora sua, & exprobrantes
percusserunt maxillam meā, satiati sunt pœnis meis.
12 ¶Conclusit me Deus apud iniquum, & manibus
impiorum me tradidit.
13 ¶Ego ille quondam opulentus repentè contritus
C sum: tenuit ceruicem meam, confregit me, & po-
suit me sibi quasi in signum.
14 ¶Circūdedit me lanceis suis, cōuulnerauit lūbos
meos,* non pepercit & effudit in terra viscera mea. *& 1.
15 ¶Conscidit me vulnere super vulnus, irruit in me
quasi gigas.
16 ¶Saccum consui super cutem meam, & operui ci
nere carnem meam.
17 ¶Facies mea intumuit à fletu, & palpebræ meæ
caligauerunt.
18 ¶Hæc passus sum absque iniquitate manus meæ,
cùm haberem mundas ad Deum preces.
19 ¶Terra ne operias sanguinem meum, neque in-
D ueniat in te locum latendi clamor meus.
20 ¶Ecce enim in cœlo testis meus, & cōscius meus
in excelsis.
21 ¶Verbosi amici mei, ad Deū stillat oculus meus.
22 ¶Atque vtinam sic iudicaretur vir cum Deo, quo
modo

modo iudicatur filius hominis cum collega ſuo.
23 ¶Ecce enim breues anni tranſeunt: & ſemitam
per quam non reuertar, ambulo.

CAPVT XVII.

1 SPiritus meus attenuabitur, dies mei bre-
A uiabuntur: & ſolum mihi ſupereſt ſepul-
chrum.
2 ¶Non peccaui, & in amaritudinibus
morabitur. 4. `moratur` oculus meus.
Domine. 12. 3 ¶Libera me, & pone me iuxta te, & cuiuſuis ma-
nus pugnet contra me.
4 ¶Cor eorum longè feciſti à diſciplina, & propte-
reà non exaltabuntur.
5 ¶Prædam pollicetur ſocijs, & oculi filiorum eius
B deficient.
6 ¶Poſuit me quaſi in prouerbium vulgi, & exem-
plum ſum coram eis.
7 ¶Caligauit ab indignatione oculus meus, & mē-
bra mea quaſi in nihilum redacta ſunt.
8 ¶Stupebunt iuſti ſuper hoc, & innocens contra
hypocritam ſuſcitabitur.
mundus. 4. 9 ¶Et tenebit iuſtus viam ſuam, & `mundis` mani-
C bus addet fortitudinem.
10 ¶Igitur omnes vos conuertimini, & venite, & nõ
inueniam in vobis vllum ſapientem.
11 ¶Dies mei tranſierunt, cogitationes meæ diſſi-
patæ ſunt, torquentes cor meum.
12 ¶Noctem verterunt in diem, & ruſum poſt tene
bras ſpero lucem.
13 ¶Si ſuſtinuero, infernus domus mea eſt, & in
D tenebris ſtraui lectulum meum.
14 ¶Putredini dixi, Pater meus es: Mater mea, &
ſoror mea, vermibus.
15 ¶Vbi eſt ergo nunc præſtolatio mea, & patien-
tiam meam quis conſiderat?
16 ¶In profundiſſimum infernum deſcendẽt omnia
mea: putáſne ſaltem ibi erit requies mihi?

CAPVT XVIII.

1 REſpondens autem Baldad Suhites, dixit:
A ¶Vſque ad quem finem verba iactabitis?
2 intelligite prius, & ſic loquamur.
te 15. 3 ¶Quare reputati ſumus vt iumenta, & ſorduimus
coram `vobis`?
4 ¶Qui perdis animam tuam in furore tuo, nũquid
propter te derelinquetur terra, & transferentur ru-
pes de loco ſuo?
5 ¶Nónne lux impij extinguetur, nec ſplendebit
flamma ignis eius?
6 ¶Lux obtenebreſcet in tabernaculo illius: & lu-
B cerna quæ ſuper eum eſt, extinguetur.
7 ¶Arctabuntur greſſus virtutis eius, & præcipita-
bit eum conſilium ſuum.
8 ¶Immiſit enim in rete pedes ſuos, & in maculis
eius ambulat.
9 ¶Tenebitur planta illius laqueo, & exardeſcet
contra eum ſitis.
10 ¶Abſcondita eſt in terra pedica eius, & decipula
illius ſuper ſemitam.
11 ¶Vndique terrebunt eum formidines, & inuol-
uent eum pedes eius.
12 ¶Attenuetur fame robur eius, & inedia inuadat
coſtas illius.
13 ¶Deuoret pulchritudinem cutis illius, conſumat
C brachia illius primogenita mors.
14 ¶Auellatur de tabernaculo ſuo fiducia eius, &
calcet ſuper eum, quaſi rex, interitus.
15 ¶Habitẽt in tabernaculo illius ſocij eius qui non
eſt, aſpergatur in tabernaculo eius ſulphur.
16 ¶Deorſum radices eius ſiccentur, ſurſum autem
D atteratur meſſis eius.
17 ¶Memoria illius pereat de terra, & non celebre- *Prou. 2. c. 22.*
tur nomen eius in plateis.
18 ¶Expellet eum de luce in tenebras, & de orbe
transferet eum.
19 ¶Non erit ſemen eius, neque progenies in popu
lo ſuo, nec vllæ reliquiæ in regionibus eius.
20 ¶In die eius ſtupebunt nouiſſimi, & primos inua-
det horror.
21 ¶Hæc ſunt ergo tabernacula iniqui, & iſte locus
eius qui ignorat Deum.

CAPVT XIX.

1 REſpondens autem Iob, dixit:
A Vſquequo affligitis animam meam, & at-
2 teritis me ſermonibus?
3 ¶En, decies confunditis me, & non erubeſcitis
opprimentes me.
4 ¶Nempe & ſi ignoraui, mecũ erit ignorãtia mea.
5 ¶At vos contra me erigimini, & arguitis me op-
probrijs meis.
6 ¶Saltem nunc intelligite, quia Deus non æquo iu
dicio afflixerit me, & flagellis ſuis me cinxerit.
7 ¶Ecce, clamabo vim patiens, & nemo audiet: vo-
B ciferabor, & non eſt qui iudicet. *Infr. 30. c. 20.*
8 ¶Semitam meam circumſepſit, & tranſire non
poſſum, & in calle meo tenebras poſuit.
9 ¶Spoliauit me gloria mea, & abſtulit coronam
de capite meo.
10 ¶Deſtruxit me vndique, & pereo, & quaſi euul-
ſæ `arbori` abſtulit ſpem meam. *arboris 12.*
11 ¶Iratus eſt contra me furor eius, & ſic me habuit
quaſi hoſtem ſuum.
12 ¶Simul venerunt latrones eius, & fecerũt ſibi viã
per me, & obſederunt in gyro tabernaculum meũ.
13 ¶Fratres meos longè fecit à me, & noti mei qua-
ſi alieni receſſerunt à me.
14 ¶Dereliquerunt me propinqui mei: & qui me no
uerant, obliti ſunt mei.
15 ¶Inquilini domus meæ, & ancillæ meę, ſicut alienũ
C habuerũt me, & quaſi peregrinus fui in oculis eorũ.
16 ¶Seruum meum vocaui, & non reſpondit, ore
proprio deprecabar illum.
17 ¶Halitum meum exhorruit vxor mea, & orabam
filios vteri mei.
18 ¶Stulti quoque deſpiciebant me: & cum ab eis
receſſiſſem, detrahebant mihi.
19 ¶Abominati ſunt me quondam conſiliarij mei: &
quem maximè diligebam, `auerſatus eſt me`. *aduerſatus eſt mihi 7.*
20 ¶Pelli meæ, cõſumptis carnibus, adhęſit os meũ:
& derelicta ſunt tãtũmodo labia circa dẽtes meos.
21 ¶Miſeremini mei, miſeremini mei, ſaltem vos a-
D mici mei, quia manus Domini tetigit me.
22 ¶Quare perſequimini me ſicut Deus, & carnibus
meis ſaturamini?
23 ¶Quis mihi tribuat vt ſcribantur ſermones mei?
quis mihi det, vt exarentur in libro
24 ¶Stylo ferreo, & plumbi lamina, vel `certè` ſcul- *celte.*
pantur in ſilice?
25 ¶Scio enim quòd Redemptor meus viuit, & in
nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum.

26 ¶Et rursum circundabor pelle mea, & in carne
mea videbo Deum*.
*saluatorē meum 8.
27 ¶Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspe
cturi sunt, & non alius. reposita est hæc spes mea in
sinu meo.
28 ¶Quare ergo nunc dicitis: Persequamur eum, &
radicem verbi inueniamus contra eum?
29 ¶Fugite ergo à facie gladij: quoniam vltor \`iniqui
tatum\` gladius est, & scitote esse iudicium.
\`Iniquitatis 1.

CAPVT XX.

Supr. 11.a. a.
1 RESPŌDĒS aūt Sophar Naamathites, dixit:
A ¶Idcirco cogitationes meę variæ succe-
2 dunt sibi, & mens in diuersa rapitur.
3 ¶Doctrinam qua me arguis, audiam,
& spiritus intelligentiæ meæ respondebit mihi.
4 ¶Hoc scio à principio, ex quo positus est homo su
per terram.
5 Quòd laus impiorum breuis sit, & gaudium hy-
pocritæ ad instar puncti.
6 ¶Si ascenderit vsque ad cœlum superbia eius, &
caput eius nubes tetigerit:
7 ¶Quasi sterquilinium in fine perdetur: & qui eū
viderant, dicent: Vbi est?
8 ¶Velut somnium auolans nō inuenietur, transiet
B sicut visio nocturna.
9 ¶Oculus qui eum viderat, non videbit: neque ul-
trà intuebitur eum locus suus.
10 ¶Filij eius atterentur egestate, & manus illius red
dent ei dolorem suum.
11 ¶Ossa eius implebuntur vitijs adolescentiæ eius,
& cum eo in puluere dormient.
12 ¶Cùm enim dulce fuerit in ore eius malum, ab-
scondet illud sub lingua sua.
13 ¶Parcet illi, & non derelinquet illud, & celabit
in gutture suo.
14 ¶Panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidum
intrinsecus.
15 ¶Diuitias quas deuorauit, euomet: & de ventre
C illius extrahet eas Deus.
16 ¶Caput aspidū suget, & occidet eū lingua viperæ.
17 ¶Non \`videat\` riuulos fluminis, torrentes mellis,
& butyri.
\`videbit 4.
18 ¶Luet quæ fecit oīa, nec tamen cōsumetur: iuxta
multitudinē adinuentionū suarum, sic & sustinebit.
19 ¶Quoniam confringens nudauit pauperes: do-
mum rapuit, & non ædificauit eam.
20 ¶Nec est satiatus venter eius: & cum habuerit
quæ concupierat, possidere non poterit.
21 ¶Non remansit de cibo eius, & propterea nihil
permanebit de bonis eius.
22 ¶Cum satiatus fuerit, arctabitur: æstuabit, & om-
nis dolor irruet super eum.
23 ¶Vtinam impleatur venter eius, vt emittat in
eum irā furoris sui, & pluat super illū bellum suum.
24 ¶Fugiet arma ferrea, & irruet in arcum æreum.
25 ¶\`Eductus\` & egrediens de vagina sua, & fulgu-
D rans in amaritudine sua: vadent, & veniēt super eū
horribiles.
\`Gladius eductus 1.
26 ¶Omnes tenebrę abscōditæ sunt in occultis eius:
deuorabit eum ignis qui non succenditur, affligetur
relictus in tabernaculo suo.
27 ¶Reuelabunt cœli iniquitatem eius, & terra
consurget aduersus eum.
28 ¶Apertum erit germen domus illius, detrahetur
in die furoris Dei.
29 ¶Hæc est pars hominis impij à Deo: & hæreditas
verborum eius à Domino.

CAPVT XXI.

1 RESPONDENS autem Iob, dixit:
A ¶Audite quęso, sermones meos, & agi-
2 te pœnitentiam.
3 ¶Sustinete me, vt & ego loquar: & post
mea, si videbitur, verba, ridete.
4 ¶Nunquid contra hominem disputatio mea est,
vt meritò non debeam contristari?
5 ¶Attendite me, & obstupescite, & superponite
digitum ori vestro.
6 ¶Et ego quando recordatus fuero, pertimesco, &
concutit carnem meam tremor.
7 ¶|Quare ergo impij viuunt, subleuati sunt, con- |Iere. 12.a. 1.
fortatique diuitijs? Haba. 1. a.
8 ¶Semen eorum permanet coram eis, propinquo 1.
rum turba, & nepotum in conspectu eorum?
9 ¶Domus eorum securæ sunt & pacatæ, & non est
virga Dei super illos.
10 ¶Bos eorum concepit, & non abortiuit: vacca pe
B perit, & non est priuata fœtu suo.
11 ¶Egrediuntur quasi greges paruuli eorum, & in-
fantes eorum exultant lusibus.
12 ¶Tenent tympanum, & citharam, & gaudent ad
sonitum organi.
13 ¶Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad in-
ferna descendunt.
14 ¶Qui dixerunt Deo: Recede à nobis, & scien-
tiam viarum tuarum nolumus.
15 ¶|\`Quis\` est Omnipotens, vt seruiamus ei? & |Mal. 3.d.
quid nobis prodest si orauerimus illum? 14
\`Quid 9.
16 ¶Veruntamen quia non sunt in manu eorum bo
na sua, consilium impiorum longè sit à me.
17 ¶Quoties lucerna impiorū extinguetur, & super-
C ueniet eis inundatio, & dolores diuidet furoris sui?
18 ¶Erunt sicut paleæ ante faciem venti, & sicut
fauilla quam turbo dispergit.
19 ¶Deus seruabit filijs illius dolorem patris, &
cùm reddiderit, tunc sciet.
20 ¶Videbunt oculi eius interfectionem suam, &
de furore Omnipotentis bibet.
21 ¶Quid enim ad eum pertinet de domo sua post
se? & si numerus mensium eius dimidietur?
22 ¶Nunquid Deum docebit quispiam scientiam,
qui excelsos iudicat?
23 ¶Iste moritur robustus & sanus, diues & fœlix.
24 ¶Viscera eius plena sunt adipe, & medullis ossa
illius irrigantur:
25 ¶Alius verò moritur in amaritudine animæ suæ
absque vllis opibus:
26 ¶Et tamen simul in puluere dormient, & vermes
D operient eos.
27 ¶Certe noui cogitationes vestras, & sententias
contra me iniquas.
28 ¶Dicitis enim: Vbi est domus principis? & vbi
tabernacula impiorum?
29 ¶Interrogate quemlibet de viatoribus, & hęc ea-
dem illum intelligere cognoscetis.
30 ¶Quia in diem perditionis seruatur malus, & ad
diem furoris ducetur.
31 ¶Quis arguet coram eo viam eius? & quæ fecit,
quis reddet illi?
32 ¶Ipse ad sepulchra ducetur, & in congerie mor-
tuorum vigilabit.

33 ¶Dulcis fuit glareis Cocyti, & post se omnem hominem trahet, & ante se innumerabiles.
34 ¶Quomodo igitur consolamini me frustra, cùm responsio vestra repugnare ostensa sit veritati?

CAPVT XXII.

1 Respondēs autē Eliphaz Themanites, dixit:
A ¶Nunquid Deo potest comparari ho-
2 mo, etiam cùm perfectæ fuerit scientiæ?
3 ¶Quid prodest Deo si iustus fueris? aut
quid ei confert si immaculata fuerit via tua?
*Ie 8. 4 ¶Nunquid timens * arguet te, & veniet tecum in
iudicium,
5 ¶Et non propter malitiam tuam plurimam, & in-
finitas iniquitates tuas?
6 ¶Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine cau
sa, & nudos spoliasti vestibus.
7 ¶Aquam lasso non dedisti, & esurienti subtraxa-
B sti panem.
8 ¶In fortitudine brachij tui possidebas terram, &
potentissimus obtinebas eam.
9 ¶Viduas dimisisti vacuas, & lacertos pupillorum
comminuisti.
10 ¶Propterea circumdatus es laqueis, & conturbat
te formido subita.
11 ¶Et putabas te tenebras non visurum, & impetu
aquarum inundantium non oppressum iri?
*Am non 1. 12 ¶An' cogitas quòd Deus excelsior cœlo sit, &
super stellarum verticem sublimetur?
13 ¶Et dicis: Quid enim nouit Deus? & quasi per
caliginem iudicat.
14 ¶Nubes latibulum eius, nec nostra considerat &
circa cardines cœli perambulat.
15 ¶Nunquid semitam seculorum custodire cupis,
C quam calcauerunt viri iniqui?
16 ¶Qui sublati sunt ante tempus suum, & fluuius
subuertit fundamentum eorum.
17 ¶Qui dicebant Deo: Recede à nobis: & quasi ni-
hil posset facere Omnipotens, æstimabant eum.
18 ¶Cùm ille implesset domos eorum bonis: quorū
sententia procul sit à me.
Psal. 106. d. 42. 19 ¶Videbunt iusti & lætabuntur, & innocens sub-
sanabit eos.
20 ¶Nónne succisa est erectio eorum, & reliquias
eorum deuorauit ignis?
21 ¶Acquiesce igitur ei, & habeto pacem, & per hæc
habebis fructus optimos.
22 ¶Suscipe ex ore illius legem, & pone sermones
eius in corde tuo.
23 ¶Si reuersus fueris ad Omnipotentem, ædificabe
D ris, & longè facies iniquitatem à tabernaculo tuo.
24 ¶Dabit pro terra silicem, & pro silice torrentes
aureos.
25 ¶Eritque Omnipotens contra hostes tuos, & ar-
gentum coaceruabitur tibi.
26 ¶Tunc super Omnipotentem delicijs afflues, &
eleuabis ad Deum faciem tuam.
27 ¶Rogabis eum, & exaudiet te, & vota tua reddes.
28 ¶Decernes rem, & veniet tibi, & in vijs tuis splen
debit lumen.
Prou. 29. d. 23. 29 ¶Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria: &
qui inclinauerit oculos, ipse saluabitur.
30 ¶Saluabitur innocens, saluabitur autem in mun-
ditia manuum suarum.

CAPVT XXIII.

1 Respondens autem Iob, ait:
2 ¶Nunc quoque in amaritudine est ser-
A mo meus, & manus plagæ meæ aggraua-
ta est super gemitum meum.
3 ¶Quis mihi tribuat vt cognoscam & inueniam il-
lum, & veniam vsque ad solium eius?
4 ¶Ponam coram eo iudicium, & os meum reple-
bo increpationibus.
5 ¶Vt sciam verba quæ mihi respondeat, & intelli-
B gam quid loquatur mihi.
6 ¶Nolo multa fortitudine contendat mecum, nec
magnitudinis suæ mole me præmat.
7 ¶Proponat æquitatem contra me, & perueniet
ad victoriam iudicium meum.
8 ¶Si ad Orientem iero, non apparet: si ad Occi-
dentem, non intelligam eum.
9 ¶Si ad sinistram, quid agam: non apprehendam
C eum: si me vertam ad dexteram non videbo illum.
10 ¶Ipse verò scit viam meam, & probabit me quasi
aurum quod per ignem transit.
11 ¶Vestigia eius secutus est pes meus, viam eius cu
stodiui, & non declinaui ex ea.
12 ¶A mandatis labiorum eius non recessi, & in sinu
meo abscondi verba oris eius.
13 ¶Ipse enim solus est, & nemo auertere potest co
D gitationem eius: & anima eius quodcunque voluit,
hoc fecit.
14 ¶Cumque expleuerit in me voluntatem suam, &
alia multa similia præstò sunt ei:
15 ¶Et idcirco à facie eius turbatus sum: & confide-
tans eum, timore solicitor.
16 ¶Deus molliuit cor meum, & Omnipotens con-
turbauit me.
17 ¶Non enim perij propter imminentes tenebras,
nec faciem meam operuit caligo.

CAPVT XXIIII.

1 Ab Omnipotente non sunt abscondita tem
A pora: qui autem nouerunt eum, igno-
rant dies illius.
2 ¶Alij terminos transtulerunt, diripuerūt
greges, & pauerunt eos.
3 ¶Asinum pupillorum abegerunt, & abstulerunt
pro pignore bouem viduæ.
4 ¶Subuerterunt pauperum viam, & oppresserunt
pariter mansuetos terræ.
5 ¶Alij quasi onagri in deserto egrediūtur ad opus
suum: vigilantes ad prædā, præparant panē liberis.
6 ¶Agrum non suum demetunt: & vineam eius,
quem vi oppresserint, vindemiant.
7 ¶Nudos dimittunt hominès indumenta tollen-
B tes, quibus non est operimentum in frigore:
8 ¶Quos imbres montium rigant: & non habentes
uelamen, amplexantur lapides.
9 ¶Vim fecerunt deprædantes pupillos: & uulgum
pauperem spoliauerunt.
10 ¶Nudis & incedentibus absque uestitu, & esu- -1.
rientibus tulerunt spicas.
11 ¶Inter aceruos eorum meridiani sunt qui calca-
tis torcularibus sitiunt.
12 ¶De ciuitatibus fecerunt uiros gemere, & anima
uulneratorum clamauit, & Deus inultum abire non
patitur.

¶Ipsi

13 ¶ Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt vias eius:
C nec reuersi sunt per semitas eius.
14 ¶Mane primo consurgit homicida, interficit ege-
num & pauperem: per noctem verò erit quasi fur.
15 ¶Oculus adulteri obseruat caliginem dicẽs: Non
me videbit oculus: & operiet vultum suum.
16 ¶Perfodit in tenebris domos, sicut in die condi-
xerant sibi, & ignorauerunt lucem.
17 ¶Si subitò apparuerit aurora, arbitrãtur vmbram
mortis: & sic in tenebris quasi in luce ambulant.
18 ¶Leuis est super faciem aquæ: maledicta sit pars
eius in terra, nec ambulet per viam vinearum.
19 ¶Ad nimium calorem transeat ab aquis niuium,
& vsque ad inferos peccatum illius.
20 ¶Obliuiscatur eius misericordia: dulcedo illius
vermes: non sit in recordatione, sed conteratur qua-
si lignum infructuosum.
21 ¶Pauit enim sterilem, & quæ non parit, & viduæ
bene non fecit.
22 ¶Detraxit fortes in fortitudine sua: & cùm stete-
rit non credet vitæ suæ.
‖ Apo. 2. 21. 23 ¶‖Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, & ille abuti-
tur eo in superbiam: oculi autẽ eius sunt in vijs illius.
24 ¶Eleuati sunt ad modicum, & non subsistent, &
humiliabuntur sicut omnia, & auferentur, & sicut
summitates spicarum conterentur.
25 ¶Quod si non est ita, quis me potest arguere esse
mentitum, & ponere ante Deum verba mea?

CAPVT XXV.

1 RESpondens autem Baldad Suhites, dixit:
A ¶Potestas & terror apud eum est qui fa
2 cit concordiam in sublimibus suis.
3 ¶Nunquid est numerus militum eius? &
fulget. supr. 4. c. 17. super quem non 'surget' lumen illius?
4 ¶Nunquid iustificari potest homo comparatus
Deo, aut apparere mundus natus de muliere?
5 ¶Ecce luna etiam non splendet, & stellæ non sunt
mundæ in conspectu eius. (mis?
6 ¶Quantò magis homo putredo, & filius hoĩs ver-

CAPVT XXVI.

1 RESpondens autem Iob, dixit:
A ¶Cuius adiutor es? nunquid imbecillis?
2 & sustentas brachium eius qui non est
fortis?
3 ¶Cui dedisti consilium? forsitan illi qui non ha-
bet sapientiã, & prudentiã tuam ostendisti plurimã.
*Aut. 12. 4 ¶*Quem docere voluisti? nónne eum qui fecit spi
ramentum?
5 ¶Ecce gigantes gemunt sub aquis, & qui habi-
B tant cum eis.
6 ¶Nudus est infernus coram illo, & nullum est ope
rimentum perditioni.
7 ¶Qui extendit Aquilonem super vacuum, & ap-
pendit terram super nihilum.
8 ¶Qui ligat aquas in nubibus suis: vt non erum-
pant pariter deorsum.
9 ¶Qui tenet vultum solij sui, & expandit super il-
C lud nebulam suam.
10 ¶Terminum circundedit aquis, vsque dum finian
tur lux & tenebræ.
11 ¶Columnæ cœli contremiscunt, & pauent ad nu-
tum eius.
12 ¶In fortitudine illius repentè maria congregata
D sunt, & prudentia eius percussit superbum.
13 ¶Spiritus eius ornauit cœlos: & obstetricante ma
nu eius, eductus est coluber tortuosus.
14 ¶Ecce, hæc ex parte dicta sunt viarum eius: & cùm
vix paruam stillam sermonis eius audierimus, quis
poterit tonitruum magnitudinis illius intueri?

CAPVT XXVII.

1 ADdidit quoque Iob, assumens parabolam
A suam, & dixit:
2 ¶Viuit Deus, (qui abstulit iudicium meum
& Omnipotens, qui ad amaritudinem adduxit ani-
mam meam.)
3 ¶Quia donec superest halitus in me, & spiritus
Dei in naribus meis.
4 ¶Non loquentur labia mea iniquitatem, nec lin-
gua mea meditabitur mendacium.
5 ¶Absit à me, vt iustos vos esse iudicem, donec defi
ciam, non recedam ab innocentia mea.
6 ¶Iustificationem meam quam cœpi tenere non
deseram: neque enim reprehendit me cor meum in
omni vita mea.
7 ¶Sit vt impius, inimicus meus, & aduersarius
B meus quasi iniquus.
8 ¶Quæ est enim spes hypocritæ si auarè rapiat, &
non liberet Deus animam eius?
9 ¶Nunquid Deus audiet clamorem eius, cùm ve-
nerit super eum angustia?
10 ¶Aut poterit in Omnipotente delectari, & inuo-
care Deum omni tempore?
11 ¶Docebo vos per manum Dei quæ Omnipotens
C habeat, nec abscondam.
12 Ecce vos omnes nostis, & *quid sine causa vana *vt c.
loquimini?
13 ¶Hæc est pars hominis impij apud Deum, & hęre
ditas violentorũ, quam ab Omnipotente suscipient.
14 ¶Si multiplicati fuerint filij eius, in gladio erunt:
& nepotes eius non saturabuntur pane.
15 ¶Qui reliqui fuerint ex eo sepelientur in interitu,
& viduæ illius non plorabunt.
16 ¶Si comportauerit quasi terram argentum, & si-
cut lutum præparauit vestimenta:
17 ¶Præparabit quidem: sed iustus vestietur illis: & ar
gentum innocens diuidet.
18 ¶Aedificauit sicut tinea domum suam, & sicut cu-
D stos fecit vmbraculum.
19 ¶‖Diues cùm dormierit, nihil secum auferet: ape ‖ Psal. 48. d. 18.
riet oculos suos, & nihil inueniet.
20 ¶Apprehendet eum quasi aqua, inopia: nocte op-
primet eum tempestas.
21 ¶Tollet eum ventus vrens, & auferet, & velut tur-
bo rapiet eum de loco suo.
22 ¶'Et mittet' super eum, & non parcet: de manu 'Emittet. 14.
eius fugiens fugiet.
23 ¶Stringet super eum manus suas, & sibilabit super
illum, intuens locum eius.

CAPVT XXVIII.

1 HAbet argentum venarum suarum principia:
A & auro locus est in quo conflatur.
2 ¶Ferrum de terra tollitur: & lapis solutus ca
lore in æs vertitur.
3 ¶Tempus posuit tenebris, & vniuersorũ finẽ ipse
considerat: lapidẽ quoq; caliginis, & vmbrã mortis.
4 ¶Diuidit torrens à populo peregrinãte, eos quos
oblitus est pes egentis hominis & inuios.

5 ❡Terra de qua oriebatur panis in loco suo, igni
subuersa est.
6 ❡Locus sapphiri lapides eius, & glebę illius aurū.
7 ❡Semitam ignorauit auis, nec intuitus est eam
B oculus vulturis.
8 ❡Non calcauerunt eam filij institorum, nec pertransiuit per eam leæna.
9 ❡Ad silicem extendit manum suam, subuertit à radicibus montes.
10 ❡In petris riuos excidit, & omne preciosum vidit oculus eius.
11 ❡Profunda quoque fluuiorum scrutatus est, & abscondita in lucem produxit.
Prou. 1. a 7.
12 ❡Sapientia verò vbi inuenitur? & quis est locus intelligentiæ?
13 ❡Nescit homo precium eius, nec inuenitur in terra suauiter viuentium.
14 ❡Abyssus dicit, Non est in me: & mare loquitur,
C Non est mecum.
Prou. 8 b. 10. Sap. 7 a 9.
15 ❡Non dabitur aurum obrizum pro ea, nec appendetur argentum in commutatione eius.
16 ❡Non conferetur tinctis Indiæ coloribus, nec lapidi sardonyco preciosissimo, vel sapphiro.
17 ❡Non adæquabitur ei aurum vel vitrum, nec commutabuntur pro ea vasa auri.
18 ❡Excelsa & eminentia non memorabuntur comparatione eius: trahitur autem sapientia de occultis.
19 ❡Non adęquabitur ei topazius de Aethiopia, nec
D tincturæ mundissimæ componetur.
20 ❡Vnde ergo sapientia venit? & quis est locus intelligentiæ?
21 ❡Abscondita est ab oculis omnium viuentium, volucres quoque cœli latet.
22 ❡Perditio & mors dixerunt: Auribus nostris audiuimus famam eius.
23 ❡Deus intelligit viā eius, & ipse nouit locū illius.
24 ❡Ipse enim fines mundi intuetur: & omnia quæ sub cœlo sunt, respicit.
25 ❡Qui fecit ventis pondus, & aquas appendit in mensura.
26 ❡Quando ponebat pluuijs legem, & viam procellis sonantibus.
Prou. 1. a. 7. & 9 b. 10.
27 ❡Tunc vidit illam, & enarrauit, & præparauit & inuestigauit.
28 ❡Et dixit homini: Ecce timor Domini, ipsa est sapientia, & recedere à malo intelligentia.

CAPVT XXIX.

1 Ddidit quoque Iob assumens parabolam
A suam, & dixit:
2 ❡Quis mihi tribuat, vt sim iuxta menses pristinos, secundum dies quibus Deus custodiebat me?
3 ❡Quando splendebat lucerna eius super caput meum, & ad lumen eius ambulabam in tenebris.
4 ❡Sicut fui in diebus adolescentiæ meæ, quando secretò Deus erat in tabernaculo meo.
5 ❡Quando erat Omnipotens mecum: & in circuitu meo pueri mei.
6 ❡Quando lauabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi riuos olei.
7 ❡Quando procedebam ad portam ciuitatis, & in platea parabant cathedram mihi.
8 ❡Videbant me iuuenes, & abscondebantur: & se-
B nes assurgentes stabant.
9 ❡Principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori suo.
10 ❡Vocem suam cohibebant duces, & lingua eorum gutturi suo adhærebat.
11 ❡Auris audiens beatificabat me, & oculus videns testimonium reddebat mihi.
12 ❡Eo quòd liberassem pauperem vociferantem, & pupillum cui non esset adiutor.
13 ❡Benedictio perituri super me veniebat, & cor vi
C duæ consolatus sum.
14 ❡Iustitia indutus sum: & vestiui me, sicut vestimento, & diademate, iudicio meo.
15 ❡Oculus fui cæco, & pes claudo.
16 ❡Pater eram pauperum: & causam quam nesciebam diligentissimè inuestigabam.
17 ❡Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam.
18 ❡Dicebamque: In nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies.
19 ❡Radix mea aperta est secus aquas, & ros morabitur in messione mea.
20 ❡Gloria mea semper innouabitur, & arcus meus
D in manu mea semper instaurabitur.
21 ❡Qui me audiebant, expectabant sententiam, & intenti tacebant ad consilium meum.
22 ❡Verbis meis addere nihil audebant, & super illos stillabat eloquium meum.
23 ❡Expectabant me sicut pluuiam, & os suum aperiebant quasi ad imbrem serotinum.
24 ❡Si quando ridebam ad eos, non credebant: & lux vultus mei non cadebat in terram.
25 ❡Si voluissem ire ad eos, sedebam primus: cumque sederem quasi rex circunstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator.

CAPVT XXX.

1 Vnc autem derident me iuniores tempo-
A re, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei.
2 ❡Quorum virtus manuum mihi erat pro nihilo, & vita ipsa putabantur indigni.
3 ❡Egestate, & fame steriles, qui rodebant in solitudine, squallentes calamitate & miseria.
4 ❡Et mandebant herbas, & arborum cortices, & radix iuniperorum erat cibus eorum.
5 ❡Qui de conuallibus ista rapientes, cùm singula reperissent, ad ea cum clamore currebant.
6 ❡In desertis habitabant torrentium, & in cauernis terræ, vel super glaream:
7 ❡Qui inter huiuscemodi lætabantur, & esse sub sentibus delicias computabant.
8 ❡Filij stultorum & ignobilium, & in terra penitus non parentes.
9 ❡Nunc in eorum canticum versus sum, & factus sum eis in prouerbium.
10 ❡Abominantur me, & longè fugiunt a me, & faciem meam conspuere non verentur.
11 ❡Pharetram enim suam aperuit, & afflixit me, & frenum posuit in os meum.
12 ❡Ad dexteram orientis calamitatis meæ illicò surrexerunt: pedes meos subuerterunt, & oppresserūt quasi fluctibus semitis suis.
13 ❡Dissipauerunt itinera mea, insidiati sunt mihi: & præualuerunt, & non fuit qui ferret auxilium.
14 ❡Quasi rupto muro, & aperta ianua irruerunt super me, & ad meas miserias deuoluti sunt.

❡Redactus

15 ¶Redactus ſum in nihilum: abſtulit quaſi ventus
C deſideriũ meũ, & velut nubes pertranſijt ſalus mea.
16 ¶Nunc autẽ in memetipſo marceſcit anima mea,
& poſſideut me dies afflictionis.
17 ¶Nocte os meum perforatur doloribus: & qui me
comedunt, non dormiunt.
18 ¶In multitudine eorum conſumitur veſtimentum
meum, & quaſi capitio tunicæ ſuccinxerunt me.
19 ¶Comparatus ſum luto, & aſſimilatus ſum fauillæ
& cineri.
Sup. 19.a. 7. 20 ¶Clamo ad te & nou exaudis me: ſto, & non re-
ſpicis me.
21 ¶Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia ma-
nus tuæ aduerſaris mihi.
22 ¶Eleuaſti me, & quaſi ſuper ventum ponens, eliſi-
ſti me validè.
23 ¶Scio quia morti trades me, vbi conſtituta eſt do
D mus omni viuenti.
24 ¶Veruntamen non ad conſumptionem meam e-
mittis manum tuam: & ſi corruerint, ipſe ſalnabis.
25 ¶Flebam quondam ſuper eo qui afflictus erat, &
compatiebatur anima mea pauperi.
26 ¶Expectabam boua, & venerunt mihi mala: præ-
ſtolabar lucem, & eruperunt tenebræ.
27 ¶Interiora mea efferbuerunt abſque vlla requie,
præuenerunt me dies afflictionis.
28 ¶Mœrens incedebam ſiue furore, conſurgeus in
tuba clamabam.
29 ¶Frater fui draconum, & ſocius ſtruthionum.
30 ¶Cutis mea denigrata eſt ſuper me, & oſſa mea a-
ruerunt præ caumate.
31 ¶Verſa eſt in luctum cithara mea, & organum
meum iu vocem flentium.

CAPVT XXXI.

1 PEpigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogi-
A tarem quidem de virgine.
2 ¶Quam enim partem haberet in me
Deus déſuper, & hæreditatem Omnipo-
tens de excelſis?
3 ¶Nunquid non perditio eſt iniquo, & alienatio
operantibus iu iuſtitiam?
Prou. 5. d. 21. Infr. 34. c. 21. 4 ¶Nónne ipſe conſiderat vias meas, & cunctos
greſſus meos dinumerat?
5 ¶Si ambulaui iu vanitate, & feſtinauit in dolo pes
meus.
6 ¶Appendat me in ſtatéra iuſta, & ſciat Deus ſim-
plicitatem meam.
7 ¶Si declinauit greſſus meus de via, & ſi *ſecutus
*ſecutum eſt oculos meos 3. eſt oculus meus cor meũ, & ſi in manibus meis ad-
hæſit macula:
8 ¶Seram, & alius comedat: & progenies mea e-
radicetur.
9 ¶Si deceptum eſt cor meum ſuper muliere, & ſi
ad oſtium amici mei inſidiatus ſum:
10 ¶Scortum alterius ſit vxor mea, & ſuper illam in-
B curuentur alij.
11 ¶Hoc enim nefas eſt, & iniquitas maxima.
12 ¶Ignis eſt vſque ad perditionem deuorans, & om
nia eradicans genimina.
13 ¶Si contempſi ſubire iudicium cum ſeruo meo &
ancilla mea, cùm diſceptarent aduerſum me.
14 ¶Quid enim faciã cum ſurrexerit ad iudicandum
Deus? & cùm quæſierit, quid reſpoudebo illi?
15 ¶Nunquid non in vtero fecit me, qui & illum o-
peratus eſt: & formauit me in vulua vnus?
16 ¶Si uegaui, quod volebant pauperibus, & oculos
viduæ expectare feci.
17 ¶Si comedi buccellam meam ſolus, & non come-
dit pupillus ex ea?
18 ¶(Quia ab infantia mea creuit mecum miſeratio:
& de vtero matris meæ egre a eſt mecum.)
19 ¶Si deſpexi prætereuntem, eò quòd non habue-
rit indumentum, & abſque operimento pauperem?
20 ¶Si nou benedixerunt mihi latera eius, & de vel-
G leribus ouium mearum calefactus eſt?
21 ¶Si leuaui ſuper pupillum manum meam, etiam
cùm viderem me in porta ſuperiorem?
22 ¶Humerus meus à iũctura ſua cadat, & brachium
meum cum ſuis oſſibus confringatur.
23 ¶Semper enim quaſi tumentes ſuper me fluctus ti
mui Deum, & pondus eius ferre uon potui.
24 ¶Si putaui aurum robur meum: & obrizo dixi, Fi-
ducia mea.
25 ¶Si lætatus ſum ſuper multis diuitijs meis, & quia
plurima reperit manus mea?
26 ¶Si vidi Solem cùm fulgeret, & Lunam inceden-
tem clarè:
27 ¶Et lætatum eſt in abſcondito cor meum, & oſcu-
latus ſum manum meam ore meo.
28 ¶Quæ eſt iniquitas maxima, & negatio contra
Deum altiſſimum?
29 ¶Si gauiſus ſum ad ruinam eius qui me oderat: &
exultaui quòd inueniſſet eum malum?
30 ¶Non enim dedi ad peccandum guttur meum, vt
D expeterem maledicens animam eius.
31 ¶Si non dixerunt viri tabernaculi mei, Quis det
de carnibus eius, vt ſaturemur?
32 ¶Foris nõ mãſit peregrinus, oſtiũ meũ viatori patuit.
33 ¶Si abſcondi quaſi homo peccatum meum, & ce-
laui in ſinu meo iniquitatem meam?
34 ¶Si expaui ad multitudinem nimiam, & deſpectio
propinquorum terruit me: & uou magis tacui, nec
egreſſus ſum oſtium.
35 ¶Quis mihi tribuat auditorem, vt deſiderium
meum audiat Omuipotens: & librum ſcribat ipſe
qui iudicat:
36 ¶Vt in humero meo portem illum, & circundem
illum quaſi coronam mihi?
37 ¶Per ſingulos gradus meos pronunciabo illum, &
quaſi principi offeram eum.
38 ¶Si aduerſum me terra mea clamat, & cum ipſa
ſulci eius deflent?
39 ¶Si fructus eius comedi abſq; pecunia, & animam
agricolarum eius afflixi:
40 ¶Pro frumento oriatur mihi tribulus, & pro hor-
deo ſpina.

Finita ſunt verba Iob.

CAPVT XXXII.

1 OMiſerunt autem tres viri iſti reſpondere
A Iob, eò quòd iuſtus ſibi videretur.
¶Et iratus indignatusque eſt Eliu filius
2 Barachel Buzites, de cognatione Ram:
iratus eſt autem aduerſum Iob, eò quòd iuſtum ſe
eſſe diceret coram Deo.
3 ¶Porrò aduerſum amicos eius indignatus eſt, eò
quòd non inueniſſent reſponſionem rationabilem,
ſed tantummodo condemnaſſent Iob.
4 ¶Igitur Eliu expectauit Iob loquentem: eò quòd
ſeniores * eſſent qui loquebantur. *ſe 6

5 ¶Cùm autem vidisset quòd tres respondere non
B potuissent, iratus est vehementer.
6 ¶Respōdensq; Eliu filius Barachel Buzites, dixit:
Iunior sum tēpore, vos aūt antiquiores: idcirco de-
misso capite veritus sum vobis indicare meā sententiā.
7 ¶Sperabā enim quòd ætas prolixior loqueretur,
& annorum multitudo doceret sapientiam.
8 ¶Sed vt video, Spiritus est in hominibus, & inspi-
ratio Omnipotentis dat intelligentiam.
9 ¶Non sunt longæui sapientes, nec senes intelli-
C gunt iudicium.
10 ¶Ideo dicam, audite me, ostendam vobis etiam
ego meam sapientiam.
11 ¶Expectaui enim sermones vestros, audiui pru-
dentiā vestram, donec disceptaremini sermonibus.
12 ¶Et donec putabam vos aliquid dicere, conside-
rabam: sed vt video, non est qui possit arguere Iob,
& respondere ex vobis sermonibus eius.
13 ¶Ne forte dicatis, inuenimus sapientiam, Deus
proiecit eum, non homo.
14 ¶Nihil locutus est mihi, & ego non secundum ser-
D mones vestros respondebo illi.
15 ¶Extimuerūt, nec responderunt vltrà, abstulerūt-
que à se eloquia.
16 ¶Quoniam igitur expectaui, & non sunt locuti:
steterunt, nec vltrà responderunt.
17 ¶Respondebo & ego partem meam, & ostendam
scientiam meam.
18 ¶Plenus sum enim sermonibus, & coarctat me
spiritus vteri mei.
19 ¶En venter meus quasi mustum absque spiraculo,
quod lagunculas nouas disrumpit.
20 ¶Loquar, & respirabo paululum: aperiam labia
& respondebo.
21 ¶Non accipiam personam viri, & Deum homini
non æquabo.
22 ¶Nescio enim quandiu subsistam, & si post mo-
dicum tollat me factor meus.

CAPVT XXXIII.

1 Vdi igitur Iob eloquia mea, & omnes ser-
A mones meos ausculta.
2 ¶Ecce, aperui os meum, 'loquatur' lin- 'loquetur.
gua mea in faucibus meis.
3 ¶Simplici corde meo sermones mei, & 'senten- 'scientiā 1.
tiam' puram labia mea loquentur.
4 ¶Spiritus Dei fecit me, & spiraculum Omnipoten-
tis viuificauit me.
5 ¶Si potes rñde mihi, & aduersus faciē meā cōsiste.
6 ¶Ecce, & me sicut & te fecit Deus, & de eodem lu-
to ego quoque formatus sum.
7 ¶Veruntamen miraculum meum non te terreat,
& 'eloquentia mea non sit tibi grauis'. 'eloquium meum non sit tibi graue 1.
8 ¶Dixisti ergo in auribus meis, & vocē verborum
tuorum audiui.
9 ¶Mundus sum ego, & absque delicto: immacula-
B tus, & non est iniquitas in me.
10 ¶Quia querelas in me reperit: ideò arbitratus est
me inimicum sibi.
11 ¶Posuit in neruo pedes meos, custodiuit omnes
semitas meas.
12 ¶Hoc est ergo in quo non es iustificatus: respon-
debo tibi, quia maior sit Deus homine.
13 ¶Aduersus eum contendis, quòd non ad omnia
verba responderit tibi?
14 ¶Semel loqtur Deus, & secūdò idipsum nō repetit.
15 ¶Per somnium in visione nocturna, quando irruit
sopor super homines, & dormiunt in lectulo:
16 ¶Tunc aperit aures virorum, & erudiens eos in-
C struit disciplina.
17 ¶Vt auertat hominem ab his quæ 'fecit' & liberet 'facit S.
eum de superbia.
18 ¶Eruens animam eius à corruptione, & vitam il-
lius, vt non transeat in gladium.
19 ¶Increpat quoque per dolorem in lectulo, & om-
nia ossa eius marcescere facit.
20 ¶Abominabilis ei fit in vita sua panis, & animæ
illius cibus antè desiderabilis.
21 ¶Tabescet caro eius, & ossa quæ tecta fuerant, nu-
dabuntur.
22 ¶Appropinquauit corruptioni anima eius, & vi-
ta illius mortiferis.
23 ¶Si fuerit pro eo angelus loquens 'vnus' de milli- 'vnum 1.
bus, vt annunciet hominis æquitatem.
24 ¶Miserebitur eius, & dicet: Libera eū, vt non de-
scendat in corruptionem: inueni in quo ei propitier.
25 ¶Consumpta est caro eius à supplicijs, reuertatur
ad dies adolescentiæ suæ.
26 ¶Deprecabit Deū, & placabilis ei erit: & videbit
D faciē eius in iubilo, & reddet homini iustitiā suam.
27 ¶Respiciet homines, & dicet, Peccaui, & verè deli-
qui: & vt eram dignus, non recepi.
28 ¶Liberauit animam suam ne pergeret in interi-
tum, sed viuens lucem videret.
29 ¶Ecce, hæc omnia operatur Deus tribus vicibus
per singulos.
30 ¶Vt reuocet animas eorum à corruptione, & illu-
minet luce viuentium.
31 ¶Attende Iob, & audi me: & tace, dū ego loquor.
32 ¶Si autem habes quod loquaris, responde mihi,
loquere: volo enim te apparere iustum.
33 ¶Quòd si non habes, audi me: tace, & docebo te
sapientiam.

CAPVT XXXIIII.

1 Ronuncians itaque Eliu, etiam hæc locu-
A tus est:
2 ¶Audite sapientes verba mea, & erudi-
ti auscultate me.
3 ¶Auris enim verba probat, & guttur escas gustu Sup. 12. b. 11.
diiudicat.
4 ¶Iudicium eligamus nobis, & inter nos videamus
quid sit melius.
5 ¶Quia dixit Iob, Iustus sum, & Deus subuertit iu-
dicium meum.
6 ¶In iudicando enim me mendacium est: violenta
sagitta mea absque vllo peccato.
7 ¶Quis est vir vt est Iob, qui bibit subsannationem
quasi aquam.
8 ¶Qui graditur cum operantibus iniquitatem, &
ambulat cum viris impijs?
9 ¶Dixit enim Non placebit vir Deo, etiam si cu-
currerit cum eo.
10 ¶Ideo viri cordati audite me, absit à Deo impie-
tas, & ab Omnipotente iniquitas.
11 ¶Opus enim hominis reddet ei, & iuxta vias sin-
B gulorum restituet eis.
12 ¶Verè enim Deus non condemnabit frustrà, nec
Omnipotens subuertet iudicium.
13 ¶Quem constituit alium super terram? aut quem
posuit super orbem quem fabricatus est?
14 ¶Si direxerit ad eum cor suum, spiritū illius & fla-

tum

tum ad se trahet:
15 ¶Deficiet omnis caro simul, & homo in cinerem
euertetur.
16 ¶Si habes ergo intellectum, audi quod dicitur, &
ausculta vocem eloquij mei.
17 ¶Nunquid qui non amat iudicium, sanari potest?
& quomodo tu eũ qui iustus est, intantũ condẽnas,
18 ¶Qui dicit regi apostata: qui vocat duces impios?
19 ¶Qui non accipit personas principum: nec cogno
uit tyrannum, cùm disceptaret contra pauperem: o-
pus enim manuum eius sunt vniuersi.
20 ¶Subitò morientur, & in media nocte turbabun-
tur populi, & pertransibunt & auferent violentum
absque manu.
21 ¶Oculi enim eius super vias hominum, & omnes
C egressus eorum considerat.
22 ¶Non sunt tenebræ, & non est vmbra mortis, vt
abscondantur ibi qui operantur iniquitatem.
23 ¶Neque enim vltrà in hominis potestate est, vt
veniat ad Deum in iudicium.
24 ¶Conteret multos, innumerabiles, & stare faciet
alios pro eis.
25 ¶Nouit enim opera eorum: & idcirco inducet no
ctem, & conterentur.
26 ¶Quasi impios percussit eos in loco videntium.
27 ¶Qui quasi de industria recesserunt ab eo, & om-
nes vias eius intelligere noluerunt.
28 ¶Vt peruenire facerent ad eum clamorem egeni,
& audiret vocem pauperum.
29 ¶Ipso enim concedente pacem, quis est qui con-
demnet? ex quo absconderit vultũ, quis est qui con
D templetur eum & super gẽtes & super oẽs homines?
30 ¶Qui regnare facit hominem hypocritam pro-
pter peccata populi.
31 ¶Quia ergo ego locutus sum ad Deum, te quo-
que non prohibebo.
32 ¶Si erraui, tu doce me: si iniquitatem locutus sum
vltrà non addam.
33 ¶Nunquid à te Deus expetit eam, quia displicuit
tibi? tu enim cœpisti loqui, & non ego: quod si quid
nosti melius, loquere.
34 ¶Viri intelligentes loquantur mihi, & vir sapiens
audiat me.
35 ¶Iob autem stulte locutus est, & verba illius non
sonant disciplinam.
36 ¶Pater mi, probetur Iob vsque ad finem: ne desi-
nas ab homine iniquitatis.
37 ¶*Qui addit super peccata sua blasphemiam: in-
ter nos interim coustringatur, & tunc `ad iudicium
prouocet sermonibus suis Deum`.

Deu.10. d 17. 2.Par.19. c.7. Sa.6.b.2. Eccl.35. b 16. Rom 2. b.11. Ga.2.b.6 Ephe.6. b 9. Colo.3 d 26. Act.10. c.34. 1.Pet.1. c.17. Sup.32. a.4. Pro. 5. d 21.

*Quia 6. `multiplicet sermones suos ad Deum. s.

CAPVT. XXXV.

1 IGitur Eliu hæc rursum locutus est:
A ¶Nunquid æqua tibi videtur tua cogita-
2 tio, vt diceres: Iustior sum Deo?
3 ¶Dixisti enim, Non tibi placet quod re-
ctum est: vel quid tibi proderit, si ego peccauero?
4 ¶Itaque ego respondebo sermonibus tuis, & ami
cis tuis tecum.
5 ¶Suspice cœlum & intuere, & contemplare æthe-
B ra quòd altior te sit.
6 ¶Si peccaueris, quid ei nocebis? & si multiplicatæ
fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum?
7 ¶Porrò si iustè egeris, quid donabis ei, aut quid
de manu tua accipiet?
8 ¶Homini qui similis tui est nocebit impietas tua:
& filium hominis adiuuabit iustitia tua.
9 ¶Propter multitudinem calumniatorum clama-
buut: & eihulabunt propter vim brachij tyrannorum.
10 ¶Et non dixit: Vbi est Deus qui fecit me, qui dedit
C carmina in nocte?
11 ¶Qui docet nos super iumenta terræ, & super vo-
lucres cœli erudit nos.
12 ¶Ibi clamabunt, & non exaudiet propter super-
biam malorum.
13 ¶Non ergo frustra audiet Deus, & Omnipotens
causas singulorum intuebitur.
14 ¶Etiam cùm dixeris, Non considerat: iudicare co
ram illo, & expecta eum.
15 ¶Nunc enim non infert furorem suum, nec vlcisci
tur scelus valde.
16 ¶Ergo Iob frustra aperit os suum, & absque scien-
tia verba multiplicat.

CAPVT XXXVI.

1 ADdens quoque Eliu, hæc locutus est:
A ¶Sustine me paululum, & indicabo tibi:
2 adhuc enim habeo quod pro Deo loquar.
3 ¶Repetam scientiam meam à principio,
& operatorem meum probabo iustum.
4 ¶Verè enim absque mendacio sermones mei, &
perfecta scientia probabitur tibi.
5 ¶Deus `potẽtes nõ abijcit, cùm & ipse sit potens. *potens &.
6 ¶Sed non saluat impios, & iudicium pauperi-
B bus `tribuit`. *tribuet s
7 ¶Non auferet à iusto oculos suos, & reges in so-
lio collocat in perpetuum, & `illic` eriguntur. *ibi.
8 ¶Et si fuerint in catenis, & vinciantur funibus pau
pertatis.
9 ¶Indicabit eis opera eorum, & scelera eorum,
quia violenti fuerunt.
10 ¶Reuelabit quoque aurem eorum, vt corripiat: &
loquetur, vt reuertantur ab iniquitate.
11 ¶Si audierint & obseruauerint, complebunt dies
suos in bono, & annos suos in gloria.
12 ¶Si autem non audierint, transibunt per gladium,
& consumentur in stultitia.
13 ¶Simulatores & callidi prouocant iram Dei, ne-
que clamabunt cùm vincti fuerint.
14 Morietur in tempestate anima eorum, & vita eo-
rum inter effœminatos.
15 ¶Eripiet de angustia sua pauperem, & reuelabit
in tribulatione aurem eius.
16 ¶Igitur saluabit te de ore angusto latissimè, & nõ
habente fundamentum subter se: requies autẽ men-
sæ tuæ erit plena pinguedine.
17 ¶Causa tua quasi impij iudicata est, causam iudi-
C ciumque recipies.
18 ¶Non te ergo superet ira, vt aliquem opprimas:
nec multitudo donorum inclinet te.
19 ¶Depone magnitudinem tuam absque tribula-
tione, & omnes robustos fortitudine.
20 ¶Ne protrahas noctẽ, vt ascẽdant populi pro eis.
21 ¶Caue ne declines ad iniquitatem: hanc enim
cœpisti sequi post miseriam.
22 ¶Ecce Deus excelsus in fortitudine sua, & nullus
ei similis in legislatoribus.
23 ¶Quis poterit scrutari vias eius, aut quis potest ei
D dicere: Operatus es iniquitatem?
24 ¶Memento quòd ignores opus eius de quo ceci-
nerunt viri.
25 ¶Omnes homines vident eum, vnusquisq; intue-

tur procul.
26 ¶ Ecce Deus magnus vincens ſcientiam noſtram, numerus annorum eius inæſtimabilis.
27 ¶ Qui aufert ſtillas pluuiæ, & effundit imbres ad inſtar gurgitum.
28 ¶ Qui de nubibus 'fluunt', quæ prætexunt cuncta deſuper. ᵃ pluunt ſ.
29 ¶ Si voluerit extendere nubes quaſi tentoriũ ſuũ,
30 ¶ Et fulgurare lumine ſuo deſuper, cardines quoque maris operiet.
31 ¶ Per hæc enim iudicat populos, & dat eſcas multis mortalibus.
32 ¶ In manibus abſcondit lucem & præcipit ei vt rurſus adueniat.
33 ¶ Annunciat de ea amico ſuo, quòd poſſeſsio eius ſit, & ad eam poſsit aſcendere.

CAPVT XXXVII.

1 A SVper hoc expauit cor meum, & emotum eſt de loco ſuo.
2 ¶ Audite auditionem in terrore vocis eius: & ſonum de ore illius procedẽtem.
3 ¶ Subter omnes cœlos ipſe conſiderat, & lumen illius ſuper terminos terræ.
4 ¶ Poſt eũ rugiet ſonitus, tonabit voce magnitudinis ſuæ, & nõ inueſtigabit, cũ audita fuerit vox eius.
5 ¶ Tonabit Deus in voce ſua mirabiliter, qui facit magna & inſcrutabilia.
6 ¶ Qui præcipit niui, vt deſcendat in terram, & hye-
B mis pluuijs, & imbri fortitudinis ſuæ.
7 ¶ Qui in manu omnium hominum ſignat, vt nouerint ſinguli opera ſua.
8 ¶ Ingredietur beſtia latibulũ, & in antro ſuo morabitur.
9 ¶ Ab interioribus egredietur tempeſtas, & ab arcturo frigus.
10 ¶ Flante Deo concreſcit gelu, & rurſum latiſsimè funduntur aquæ.
11 ¶ Frumentum deſiderat nubes, & nubes ſpargunt lumen ſuum.
12 ¶ Quæ luſtrant per circuitum quocunque eas voluntas gubernantis duxerit, ad omne quod præceperit illis ſuper faciem orbis terrarum.
13 ¶ Siue in vna tribu, ſiue in terra ſua, ſiue in quocũq;
C loco miſericordiæ ſuæ eas iuſſerit inueniri.
14 ¶ Auſculta hæc Iob: ſta, & cõſidera mirabilia Dei.
15 ¶ Nunquid ſcis quando præcepit Deus pluuijs, vt oſtenderent lucem nubium eius?
16 ¶ Nunquid noſti ſemitas nubium magnas, & perfectas ſcientias?
17 ¶ Nónne veſtimenta tua calida ſunt cùm perflata fuerit terra Auſtro?
18 ¶ Tu forſitan cum eo fabricatus es cœlos, qui ſoli-
D diſsimi quaſi ære fuſi ſunt.
19 ¶ Oſtende nobis quid dicamus illi: nos quippe inuoluimur tenebris.
20 ¶ Quis narrabit ei quæ loquor? etiam ſi locutus fuerit homo, deuorabitur.
21 ¶ At nunc non vident lucem: ſubitò aër cogetur in nubes, & ventus tranſiens fugabit eas.
22 ¶ Ab Aquilone aurum venit, & ad Deum formidoloſa laudatio.
23 ¶ Digne eum inuenire non poſſumus: magnus fortitudine & iudicio, & iuſtitia, & enarrari non poteſt.
24 ¶ Ideo timebunt eum viri, & non audebunt contemplari omnes qui ſibi videntur eſſe ſapientes.

CAPVT XXXVIII.

1 A REſpondens autem Dominus Iob de turbine, dixit:
2 ¶ Quis eſt iſte inuoluens ſententias ſermonibus imperitis?
3 ¶ Accinge ſicut vir lumbos tuos, interrogabo te, & reſponde mihi.
4 ¶ Vbi eras quando ponebam fundamenta terræ? indica mihi, ſi habes intelligentiam.
5 ¶ Quis poſuit mẽſuras eius ſi noſti? vel quis tetendit ſuper eam lineam?
6 ¶ Super quo baſes illius ſolidatæ ſunt? aut quis demiſit lapidem angularem eius?
7 ¶ Cùm me laudarent ſimul aſtra matutina: & iubilarent omnes filij Dei?
8 ¶ Quis concluſit oſtijs mare, quando erumpebat quaſi de vulua procedens.
9 ¶ Cùm ponerem nubem veſtimentum eius, & caligine illud quaſi pannis infantiæ obuoluerem?
10 ¶ Circundedi illud terminis meis, & poſui vectem & oſtia.
11 ¶ Et dixi, vſque huc venies, & non procedes am-
B plius, & hic confringes tumentes fluctus tuos.
12 ¶ Nunquid poſt ortum tuum præcepiſti diluculo, & oſtendiſti auroræ locum ſuum?
13 ¶ Et tenuiſti concutiens extrema terræ, & 'excuſſiſti' impios ex ea? ᵃ excuſſiſti ſ.
14 ¶ Reſtituetur vt lutum ſignaculum, & ſtabit ſicut veſtimentum.
15 ¶ Auferetur ab impijs lux ſua, & brachium excelſum confringetur.
16 ¶ Nunquid ingreſſus es profunda maris, & in nouiſsimis abyſſi deambulaſti?
17 ¶ Nunquid apertæ ſunt tibi portæ mortis, & oſtia tenebroſa vidiſti?
18 ¶ Nunquid conſideraſti 'latitudinem' terræ? indica mihi, ſi noſti omnia. latitudines ſ.
19 ¶ In qua via lux habitet, & tenebrarũ quis locus ſit.
20 ¶ Vt ducas vnumquodq; ad terminos ſuos, & intelligas ſemitas domus eius.
21 ¶ Sciebas tũc quod naſciturus eſſes? & numerum
C dierum tuorum noueras?
22 ¶ Nunquid ingreſſus es theſauros niuis, aut theſauros grandinis aſpexiſti?
23 ¶ Quæ præparaui in tempus hoſtis, in diem pugnę & belli?
24 ¶ Per quam viam ſpargitur lux, diuiditur æſtus ſuper terram?
25 ¶ Quis dedit vehemẽtiſſimo imbri curſum, & viam ſonantis tonitrui.
26 ¶ Vt plueret ſuper terrã, abſq; homine in deſerto,

vbi nullus mortalium commoratur.
27 ❡ Vt impleret inuiam & desolatam, & produce-
28 ret herbas virentes? ❡ Quis est pluuiæ pater? vel quis
genuit stillas roris?
29 ❡ De cuius vtero egressa est glacies? & gelu de cœ
lo quis genuit?
30 ❡ In similitudinem lapidis aquæ durãtur, & super-
D ficies abyssi constringitur.
31 ❡ Nunquid coniungere valebis micantes stellas
Pleiadas, aut gyrum Arcturi poteris dissipare?
32 ❡ Nunquid producis Luciferum in tempore suo,
& vesperum super filios terræ consurgere facis?
33 ❡ Nunquid nosti ordinem cœli, & pones ratio-
nem eius in terra?
34 ❡ Nunquid eleuabis in nebula vocem tuam, & im
petus aquarum operiet te?
35 ❡ Nunquid mittes fulgura, & ibunt, & reuertentia
dicent tibi, Adsumus?
36 ❡ Quis posuit in visceribus hominis sapientiam?
vel quis dedit gallo intelligentiam?
37 ❡ Quis enarrabit cœlorum rationem, & concen-
tum cœli quis dormire faciet?
38 ❡ Quando fundabatur puluis in terra, & glebæ
compingebantur?

CAPVT XXXIX.

1 NVnquid capies leænæ prædam, & animam
A catulorum eius implebis,
2 ❡ Quando cubant in antris, & in specu-
bus insidiantur?
Psal. 146. b. 9. 3 ❡ Quis præparat coruo escam suam, quãdo pulli eius
clamant ad Deũ, vagantes, eo quod non habent cibos.
4 ❡ Nunquid nosti tempus partus ibicum in petris?
vel parturientes ceruas obseruasti?
5 ❡ Dinumerasti menses conceptus earum, & scisti
tempus partus earum?
6 Incuruãtur ad fœtũ, & pariunt, & rugitus emittũt.
7 ❡ Separantur filij earum, & pergunt ad pastum: e-
grediuntur, & non reuertuntur ad eas.
8 ❡ Quis dimisit onagrum liberum, & vincula eius
quis soluit?
9 ❡ Cui dedi in solitudine domum, & tabernacula
eius in terra salsuginis?
10 ❡ Contemnit multitudinem ciuitatis, clamorem
B exactoris non audit.
11 ❡ Circunspicit mõtes pascuæ suæ, & virentia quę-
que perquirit.
12 ❡ Nunquid volet rhinoceros seruire tibi aut mo-
rabitur ad præsepe tuum?
13 ❡ Nunquid alligabis rhinocerota ad arandum lo-
ro tuo? aut confringet glebas vallium post te?
14 ❡ Nunquid fiduciam habebis in magna fortitudi-
ne eius, & derelinques ei labores tuos?
15 ❡ Nunquid credes illi quoniam sementem red-
dat tibi, & aream tuam congreget?
16 ❡ Penna struthionis similis est pennis herodij, &
accipitris.
17 ❡ Quando derelinquit oua sua in terra tu forsitan
in puluere calefacies ea?
18 ❡ Obliuiscitur quòd pes conculcet ea, aut bestia
agri conterat.
19 ❡ Duratur ad filios suos quasi non sint sui, frustra
C laborauit nullo timore cogente.
20 ❡ Priuauit enim eam Deus sapientia, nec dedit il-
li intelligentiam.
21 ❡ Cùm tempus fuerit, in altum alas erigit: deridet
equum & ascensorem eius.
22 ❡ Nunquid præbebis equo fortitudinem, aut cir-
cundabis collo eius hinnitum.
23 ❡ Nunquid suscitabis eum quasi locustas? gloria
narium eius terror.
24 ❡ Terram vngula fodit, exultat audacter: in oc-
cursum pergit armatis.
25 ❡ Contemnit pauorem, nec cedit gladio.
26 ❡ Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit hasta &
clypeus.
27 ❡ Feruens, & fremens sorbet terram, nec reputat
tubę sonare clangorem.
28 ❡ Vbi audierit buccinam, dicit: Vah, procul odo-
ratur bellũ, exhortationẽ ducũ & vlulatũ exercitus.
29 ❡ Nunquid per sapientiam tuam plumescit acci-
D piter expandens alas suas ad Austrum?
30 ❡ Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur aqui-
la, & in arduis ponet nidum suum?
31 ❡ In petris manet, & in præruptis silicibus commo
ratur atque inaccessis rupibus.
32 ❡ Inde contemplatur escam, & de lõge oculi eius
prospiciunt.
33 ❡ Pulli eius lambent sanguinem: & vbicunque ca-
dauer fuerit, statim adest.
34 ❡ Et adiecit Dominus, & locutus est ad Iob:
35 ❡ Nunquid qui contendit cum Deo, tã facilè con
quiescit? vtique qui arguit Deum, debet rñdere ei.
36 ❡ Respondens autem Iob Domino, dixit:
37 ❡ Qui leuiter locutus sum, respondere quid pos-
sum? manum meam ponam super os meum.
38 ❡ Vnum locutus sum, quod vtinam non dixissem:
& alterum, quibus vltrà non addam.

CAPVT XL.

1 REspondens autem Dominus Iob de turbi
A ne, dixit:
2 ❡ Accinge sicut vir lumbos tuos, inter-
rogabo te, & indica mihi.
3 ❡ Nunquid irritum facies iudicium meum, & con
demnabis me, vt tu iustificeris?
4 Et si habes brachium sicut Deus, & si voce simili
5 tonas ❡ Circunda tibi decorem, & in sublime erige-
re, & esto gloriosus, & speciosis induere vestibus.
6 ❡ Disperge superbos in furore tuo, & respiciens
omnem arrogantem humilia.
7 ❡ Respice cunctos superbos, & confunde eos, &
B contere impios in loco suo.
8 ❡ Absconde eos in puluere simul, & facies eorum
demerge in foueam:
9 ❡ Et ego cõfitebor quòd saluare te possit dextera tua.
10 ❡ Ecce, Behemoth quem feci tecum, fœnum
quasi bos comedet.
11 ❡ Fortitudo eius in lumbis eius, & virtus illius in
vmbilico ventris eius.
12 ❡ Stringit caudam suam quasi cedrum, nerui te-
sticulorum eius perplexi sunt.
13 ❡ Ossa eius velut fistulæ æris, cartilago illius qua-
si laminæ ferreæ.
14 ❡ Ipse est principium viarum Dei qui fecit eum,
C applicabit gladium eius.
15 ❡ Huic montes herbas ferunt: omnes bestiæ agri
ludent ibi.
16 ❡ Sub vmbra dormit in secreto calami, & in locis
humentibus.
17 ❡ Protegunt vmbræ vmbram eius, circundabunt
eum salices torrentis.

18 ¶ Ecce, absorbebit fluuium, & non mirabitur: &
habet fiduciam quòd influat Iordanis in os eius.
19 ¶ In oculis eius quasi hamo capiet eum, & in sudibus
dibus perforabit nares eius.
20 ¶ An extrahere poteris leuiathan hamo, & fune
ligabis linguam eius?
21 ¶ Nunquid pones circulum in naribus eius, aut
armilla perforabis maxillam eius?
22 ¶ Nunquid multiplicabit ad te preces aut loque-
D tur tibi mollia?
23 ¶ Nunquid feriet tecum pactum, & accipies eum
seruum sempiternum?
24 ¶ Nunquid illudes ei quasi aui, aut ligabis eum
ancillis tuis?
25 ¶ Concident eum amici, diuident illum nego-
ciatores?
26 ¶ Nunquid implebis sagenas pelle eius, & gur-
gustium piscium capite illius?
27 ¶ Pone super eum manum tuam: memento belli,
nec vltra addas loqui.
28 ¶ Ecce, spes eius frustrabitur eum, & videntibus
cunctis præcipitabitur.

CAPVT XLI.

1 Non quasi crudelis suscitabo eum: quis
A enim resistere potest vultui meo?
2 ¶ Quis ante dedit mihi, vt reddam ei?
omnia quæ sub cœlo sunt, mea sunt.
3 ¶ Non parcam ei, & verbis potentibus, & ad de-
precandum compositis.
4 ¶ Quis reuelabit faciem indumenti eius? & me-
dium oris eius quis intrabit?
5 ¶ Portas vultus eius quis aperiet? per gyrum den-
tium eius formido.
6 ¶ Corpus illius quasi scuta fusilia, compactum
squamis se prementibus.
7 ¶ Vna vni coniungitur, & ne spiraculum quidem
incedit per eas.
8 ¶ Vna alteri adhærebit, & tenentes se nequaquā
separabuntur.
9 ¶ Sternutatio eius splendor ignis, & oculi eius vt
B palpebræ diluculi.
10 ¶ De ore eius lampades procedunt, sicut tedæ
ignis accensæ.
11 ¶ De naribus eius procedit fumus sicut ollæ suc-
censæ atque feruentis.
12 ¶ Halitus eius prunas ardere facit, & flamma de
ore eius egreditur.
13 ¶ In collo eius morabitur fortitudo, & faciem
eius præcedit egestas.
14 ¶ Membra carnium eius cohærentia sibi: mittet
C contra eū flumina, & ad locum alium non ferentur.
15 ¶ Cor eius indurabitur tanquam lapis, & stringe-
tur quasi malleatoris incus.
16 ¶ Cum sublatus fuerit, timebunt angeli, & ter-
riti purgabuntur.
17 ¶ Cum apprehēderit eum gladius, subsistere non
poterit neque hasta, neque thorax:
18 ¶ Reputabit enim quasi paleas ferrum, & quasi
lignum putridum, æs.
19 ¶ Non fugabit eum vir sagittarius, in stipulam
versi sunt ei lapides fundæ.
20 ¶ Quasi stipulam æstimabit malleum, & deridē-
D bit vibrantem hastam.
21 ¶ Sub ipso erunt radij solis, & sternet sibi aurum
quasi lutum.
22 ¶ Feruescere faciet quasi ollam, profundum ma-
re: & ponet quasi cum vnguenta bulliunt.
23 ¶ Post eum lucebit semita: æstimabit abyssum
quasi senescentem.
24 Non est super terram potestas, quæ comparetur
ei, qui factus est vt nullum timeret.
25 ¶ Omne sublime videt, ipse est rex super vniuer-
sos filios superbiæ.

CAPVT XLII.

1 Respondens autem Iob Domino, dixit:
A ¶ Scio quia omnia potes, & nulla te la-
2 tet cogitatio.
3 ¶ Quis est iste qui celat consilium absq;
scientia? ideo insipienter locutus sum, & quæ vltra
modum excederent scientiam meam.
4 ¶ Audi, & ego loquar: interrogabo te, & osten-
de mihi.
5 ¶ Auditu auris audiui te, nūc autem oculus meus
videt te.
6 ¶ Idcirco ipse me reprehendo, & ago pœniten-
B tiam in fauilla & cinere.
7 ¶ Postquàm autem locutus est Dominus verba
hæc ad Iob, dixit ad Eliphaz Themanitem: Iratus
est furor meus in te, & in duos amicos tuos: quo-
niam non estis locuti coram me rectum, sicut ser-
uus meus Iob.
8 ¶ Sumite ergo vobis septem tauros & septem a-
rietes, & ite ad seruum meum Iob, & offerte holo-
caustum pro vobis: Iob autem seruus meus orabit
pro vobis: faciem eius suscipiam, vt non vobis im-
putetur stultitia: neque enim locuti estis ad me re- coram me rectum 3.
cta sicut seruus meus Iob.
9 ¶ Abierunt ergo Eliphaz Themanithes, & Bal-
C dad Suhites, & Sophar Naamathites: & fecerunt si-
cut locutus fuerat Dominus ad eos: & suscepit
Dominus faciem Iob.
10 ¶ Dominus quoque conuersus est ad pœniten-
tiam Iob, cum oraret ille pro amicis suis. & addidit
Dominus omnia quæcunque fuerant Iob, duplicia.
11 ¶ Venerunt autem ad eum omnes fratres sui, &
vniuersæ sorores suæ, & cuncti qui nouerant eum
priùs: & comederunt cum eo panem in domo eius,
& mouerunt super eum caput, & cōsolati sunt eum
super omni malo quod intulerat Dominus super
eum. Et dederunt ei vnusquisque ouem vnam, & in-
D aurem auream vnam.
12 ¶ Dominus autem benedixit nouissimis Iob ma-
gis quàm principio eius. Et facta sunt ei quatuorde-
cim millia ouium, & sex millia camelorum, & mil-
le iuga boum, & mille asinæ.
13 ¶ Et fuerunt ei septem filij, & tres filiæ.
14 ¶ Et vocauit nomen vnius Diem, & nomen se-
cundæ Cassiam, & nomen tertiæ Cornustibij.
15 ¶ Non sunt autem inuentæ mulieres speciosæ si-
cut filiæ Iob in vniuersa terra: deditque eis pater
suus hæreditatem inter fratres earum.
16 Vixit autem Iob post hæc, centum quadraginta
annis, & vidit filios suos, & filios filiorum suorum,
vsque ad quartam generationem, & mortuus est se-
nex, & plenus dierum.

Libri Iob finis.

LIBER PSALMORVM.

Prologus Beati Hieronymi in Psalterium, quod secundùm Septuaginta editionem correxit.

SALTERIVM Romæ dudum positus emendaram: & iuxta septuaginta Interpretes, licèt cursim, magna tamen ex parte correxeram. Quod quia rursum videtis ò Paula, & Eustochium, scriptorum vitio deprauatum, plusq́, antiquum errorem quàm nouam emendationem valere: me cogitis vt veluti quodam nouali scissum iā aruum exerceam, & obliquis sulcis renascentes spinas eradicem: æquum esse dicētes, vt, quod crebrò malè pullulat, crebriùs succidatur. Vnde consueta præfatione commoneo tam vos quibus fortè labor iste desudat, quàm eos qui exemplaria istiusmodi habere voluerint, vt quæ diligenter emendaui, cum cura & diligentia transcribantur. Notet sibi vnusquisque vel iacentem lineam, vel radiantia signa; id est obelos, vel asteriscos. Et vbicunque viderit virgulam præcedentem, ab ea vsque ad duo puncta quæ impressimus, sciat in septuaginta Translatoribus plus haberi. Vbi autem perspexerit stellæ similitudinem, de Hebræis voluminibus additum nouerit æquè vsque ad duo puncta, iuxta Theodotionis duntaxat editionem, qui simplicitate sermonis à septuaginta Interpretibus non discordat. Hæc ergo & vobis & studioso cuiq́ fecisse me sciens, non ambigo multos fore, qui, vel inuidia, vel supercilio malint contemnere videri præclara, quam discere: & de turbulento magis riuo, quam de purissimo fonte potare.

PSALMVS PRIMVS.

1 A EATVS vir qui non abijt in consilio
impiorum, & in via peccatorum nō
stetit, & in cathedra pestilētiæ non
Iosu.1.b.8. sedit:
2 ‖ Sed in lege Dñi voluntas eius: &
in lege eius meditabit die ac nocte.
Iere. 17. b.8. 3 ‖ Et erit tanquàm lignum quod plantatum est
secus decursus aquarum: quod fructum suum dabit in tempore suo.
Et folium eius non defluet: & omnia quæcunque
faciet, prosperabuntur.
4 Non sic impij, non sic: sed tanquàm puluis quem
proijcit ventus à facie terræ.
5 Ideo non resurgunt impij in iudicio: neque peccatores in consilio iustorum.
6 Quoniam nouit Dominus viam iustorum: &
iter impiorum peribit.

PSALMVS II.

1 A Vare fremuerunt Gentes, & populi meditati sunt inania? Actu. 4. c. 25.
2 Astiterūt reges terræ & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum,
& aduersus CHRISTVM eius.
3 Dirumpamus vincula eorum, & proijciamus à
nobis iugum ipsorum.
4 Qui habitat in cœlis irridebit eos: & Dominus
subsannabit eos.
5 Tunc loquetur ad eos in ira sua: & in furore suo
conturbabit eos.
6 Ego autem cōstitutus sum rex ab eo super Sion
montem sanctum eius: prædicans præceptum eius.

Domi-

Act. 13. d. 33. Hebr. 1. b. 5. & 5. b. 5.
7 ¶ Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego
hodie genui te.
8 ¶ Postula à me, & dabo tibi Gentes hæreditatem
C tuam, & possessionem tuam terminos terræ.
Apoc. 2. f. 27. & 19. c. 15.
9 ¶ Reges eos in virga ferrea: & tanquam vas figu-
confringes eos.
10 ¶ Et nunc reges intelligite: erudimini qui iudica-
tis terram.
11 ¶ Seruite Domino in timore: & exultate ei cum
tremore.
12 ¶ Apprehendite disciplinam, nequando irascatur Dominus: & pereatis de via iusta.
13 ¶ Cùm exarserit in breui ira eius, beati omnes qui
confidunt in eo.

1 *Psalmus Dauid, cùm fugeret a facie Absalom filij sui. 2. Reg. 15. c. 14. III.*

2 DOmine, quid multiplicati sunt qui tribulant
A me? multi insurgunt aduersum me.
3 ¶ Multi dicunt animæ meæ: Non est salus
ipsi in Deo eius.
4 ¶ Tu autem Domine susceptor meus es, gloria
mea, & exaltans caput meum.
5 ¶ Voce mea ad Dominum clamaui: & exaudiuit
me de monte sancto suo.
Ioan. 1. d. 21. suscipiet
6 ¶ Ego dormiui, & soporatus sum, & exurrexi:
quia Dominus suscepit me.
7 ¶ Non timebo millia populi circundantis me: e-
B xurge Domine, saluum me fac Deus meus.
8 ¶ Quoniam tu percussisti omnes aduersantes mi-
hi sine causa: dentes peccatorum contriuisti.
9 ¶ Domini est salus: & super populum tuum bene-
dictio tua.

1 *In finem in carminibus, Psalmus Dauid. IIII.*

2 CVm inuocarem, exaudiuit me Deus iustitiæ
A meæ: in tribulatione dilatasti mihi: Misere-
re mei, & exaudi orationem meam.
3 ¶ Filij hominum vsquequo graui corde? vt quid
diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?
4 ¶ Et scitote quoniam mirificauit Dominus san-
ctum suum. Dominus exaudiet me cùm clamauero
ad eum.
Eph. 4. f. 26.
5 ¶ Irascimini nolite peccare: quæ dicitis in cordi-
bus vestris, & in cubilibus vestris compungimini.
6 ¶ Sacrificate sacrificium iustitiæ, & sperate in Do-
B mino. multi dicunt, Quis ostendit nobis bona?
7 ¶ Signatum est super nos lumen vultus tui Domi
ne: dedisti lætitiam in corde meo.
8 ¶ A fructu frumenti, vini, & olei sui multiplicati
sunt.
9 ¶ In pace in idipsum dormiam & requiescam.
10 ¶ Quoniam tu Domine singulariter in spe consti-
tuisti me.

1 *In finem pro ea quæ hæreditatem consequitur. Psalmus Dauid. V.*

2 VErba mea auribus percipe Domine intelli-
A. ge clamorem meum.
3 ¶ Intende voci orationis meæ, rex meus
& Deus meus.
4 ¶ Quoniam ad te orabo: Domine manè exaudies
vocem meam:
5 ¶ Manè astabo tibi & videbo: quoniam non Deus
volens iniquitatem tu es.
6 ¶ Neque habitabit iuxta te malignus, neque per-
manebunt iniusti ante oculos tuos.
7 ¶ Odisti omnes qui operantur iniquitatem. per-
des omnes qui loquuntur mendacium.
B Virum sanguinũ & dolosum abominabitur Dñs.
8 ¶ Ego autem in multitudine misericordiæ tuę in-
troibo in domum tuam: adorabo ad templum san-
ctum tuum in timore tuo.
9 ¶ Domine deduc me in iustitia tua: propter inimi
cos meos dirige in conspectu tuo viam meam. meo viam tuam.
10 ¶ Quoniam non est in ore eorum veritas: cor eo-
C rum vanum est.
11 ¶ Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis Infr. 13. b. 3. Rom. 3. b. 13.
suis dolosè agebant, iudica illos Deus.
Decidant à cogitationibus suis, secũdum multitu-
dinem impietatum eorum expelle eos, quoniam ir
ritauerunt te Domine.
12 ¶ Et lætentur omnes qui sperant in te: in ęternum
exultabunt, & habitabis in eis.
Et gloriabuntur in te oẽs qui diligunt nomen tuũ:
13 ¶ quoniam tu benedices iusto.
Dñe, vt scuto bonæ voluntatis tuę coronasti nos.

1 *In finem in carminibus, Psalmus Dauid pro octaua. VI.*

Psal. 38. a. 1.
2 DOmine ne in furore tuo arguas me, neque
A in ira tua corripias me.
3 ¶ Miserere mei Domine, quoniam infir-
mus sum: sana me Domine, quoniam conturbata
sunt ossa mea.
4 ¶ Et anima mea turbata est valde: & tu Domi- sed.
ne vsquequo?
5 ¶ Conuertere Domine, & eripe animam meam:
saluum me fac propter misericordiam tuam.
6 ¶ Quoniam non est in morte qui memor sit tui: in
B inferno autem quis confitebitur tibi?
7 ¶ Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas
noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum
rigabo.
8 ¶ Turbatus est à furore oculus meus: inueteraui
inter omnes inimicos meos.
9 ¶ Discedite à me omnes qui operamini iniqui- Mat. 7. d. 23. 25. d. 41. Luc. 13. f. 27.
tatem: Quoniam exaudiuit Dominus vocem fletus
mei.
10 ¶ Exaudiuit Dominus deprecationem meam, Do
minus orationem meam suscepit.
11 ¶ Erubescant, & conturbentur vehementer om-
nes inimici mei: conuertantur & erubescant valde
velociter.

1 *Psalmus Dauid, quem cantauit Domino pro verbis Chusi filij Iemini. 2. Reg. 16. d. VII.*

2 DOmine Deus meus in te speraui: saluum me
A fac ex omnibus persequentibus me, & libe
ra me.
3 ¶ Nequando rapiat vt leo animam meam, dum
non est qui redimat neque qui saluum faciat.
4 ¶ Domine Deus meus si feci istud, si est iniquitas
in manibus meis.
5 ¶ Si reddidi retribuentibus mihi mala: decidam
meritò ab inimicis meis inanis.
6 ¶ Persequatur inimicus animam meam, & com-
prehendat, & conculcet in terra vitam meã, & glo-
riam meam in puluerem deducat.
7 ¶ Exurge Domine in ira tua: & exaltare in fini-
bus inimicorum meorum. Et exurge Domine Deus
8 meus in præcepto quod mandasti: ¶ & synagoga po
pulorum circundabit te.
Et propter hanc in altum regredere:
9 ¶ Dominus iudicat populos.

B Iudica me Domine ſecundum iuſtitiam meam, & ſecundum innocentiam meam ſuper me.
10 ¶Conſumetur nequitia peccatorum, & diriges iu
1. Par. 28 b. 9 Ierc. 11. d. 20. 17. a. 10. c. 12 * & 3. * vibrabit. 11 ſtum, ſcrutans corda & renes Deus. Iuſtum¶ adiuto
rium meũ à Domino, qui ſaluos facit rectos corde.
12 ¶Deus iudex iuſtus, * fortis, & patiens, nunquid
iraſcitur per ſingulos dies?
13 ¶Niſi conuerſi fueritiis, gladium ſuum ʼvibrauitʼ,
arcum ſuum tetendit, & parauit illum.
14 ¶Et in eo parauit vaſa mortis ſagittas ſuas arden-
C tibus effecit.
Iſaia. 59. a 4. Iob 15 d 35. 15 ¶Ecce parturijt iniuſtitiam, concepit dolorem:
& peperit iniquitatem.
16 ¶Lacum aperuit, & effodit eum: & incidit in fo-
ueam quam fecit.
17 ¶Conuertetur dolor eius in caput eius: & in verti
18 cem ipſius iniquitas eius deſcendet. ¶ Confitebor
Domino ſecundum iuſtitiam eius, & pſallam nomi
ni Domini altiſsimi.

1 *In finem pro torcularibus, Pſalmus David. VIII*

2 Domine Dominus noſter, quàm admirabi
A le eſt nomen tuum in vniuerſa terra.
Quoniam eleuata eſt magnificentia tua
ſuper cœlos.
Matt. 21. b. 16. 3 ¶Ex ore infantium & lactentium perfeciſti lau-
dem propter inimicos tuos: vt deſtruas inimicum
& vltorem.
4 ¶Quoniam videbo cœlos tuos, opera digitorum
tuorum: lunam & ſtellas quæ tu fundaſti:
5 ¶Quid eſt homo, quòd memor es eius? aut filius
hominis, quoniam viſitas eum?
Heb. 2. b 7. 6 ¶Minuiſti eum paulominus ab angelis: gloria &
7 honore coronaſti eum¶ & conſtituiſti eum ſuper o-
B pera manuum tuarum.
Gene. 1. c 28. 1. Cor. 15. d. 27. 8 ¶Omnia ſubiecciſti ſub pedibus eius: ¶ oues & bo-
ues vniuerſas: inſuper & pecora campi.
9 ¶Volucres cœli & piſces maris, qui perambulant
ſemitas maris.
10 ¶Domine Dominns noſter, quàm admirabile eſt
nomen tuum in vniuerſa terra?

1 *In finem pro occultis filij Pſalm. David. IX.*

2 Confitebor tibi domine in toto corde meo
A narrabo omnia mirabilia tua.
3 ¶Lætabor & exultabo in te, pſallam no-
mini tuo Altiſſime.
4 ¶In conuertendo inimicum meum retrorſum: in-
firmabuntur, & peribunt à facie tua.
5 ¶Quoniam feciſti iudicium meũ & cauſam meam:
ſediſti ſuper thronum qui iudicas iuſtitiam.
6 ¶Increpaſti Gentes, & perijt impius: nomen eo-
rum deleſti in æternum, & in ſeculum ſeculi.
7 ¶Inimici defecerunt frameæ in finem: & ciuita-
-7. tes-eorum ʼdeſtruxiſti. Perijt memoria eorum cum
ſonitu.
8 ¶Et Dominus in æternum permanet. Parauit in
9 iudicio thronum ſuum¶ & ipſe iudicabit orbem ter
B ræ in æquitate, iudicabit populos in iuſtitia.
10 ¶Et factus eſt Dominus refugium pauperi: adiu-
tor in opportunitatibus, in tribulatione.
11 ¶Et ſperent in te qui nouerũt nomen tuum: quo-
niam non dereliquiſti quærentes te Domine.
12 ¶Pſallite Domino qui habitat in Sion: annuncia-
te inter gentes ſtudia eius.
13 ¶Quoniam requirens ſanguinem eorum recorda
tus eſt: non eſt oblitus clamorem pauperum.
14 ¶Miſerere mei Domine: vide humilitatem meam
C de inimicis meis.
15 ¶Qui exaltas me de portis mortis, vt annunciem
omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion.
16 Exultabo in ſalutari tuo: infixę ſunt Gentes in in-
teritu quem fecerunt.
In laqueo iſto quem abſconderunt, comprehenſus
eſt pes eorum.
17 ¶Cognoſcetur Dominus iudicia faciens: in ope-
ribus manuum ſuarum comprehenſus eſt peccator.
18 ¶Conuertantur peccatores in infernum, omnes
Gentes quæ obliuiſcuntur Deum.
19 ¶Quoniam non in finem obliuio erit pauperis: pa
tientia pauperum non peribit in finem.
20 ¶Exurge Domine, non confortetur homo: iudi-
centur Gentes in conſpectu tuo.
21 ¶Conſtitue Domine legiſlatorem ſuper eos: vt
ſciant Gentes quoniam homines ſunt.

Pſal. X. ſecundum Hebræos.

1 Vt quid Domine receſsiſti longè, deſpicis in op-
portunitatibus, in tribulatione?
2 ¶Dum ſuperbit impius, incenditur pauper: com-
prehenduntur in conſilijs quibus cogitant.
3 ¶Quoniam laudatur peccator in deſiderijs animę
ſuæ: & iniquus benedicitur.
4 ¶Exacerbauit Dominũ peccator, ſecundum mul-
titudinem iræ ſuæ non quæret.
5 Non eſt Deus in conſpectu eius: ¶inquinatæ ſunt vię
illius in omni tempore.
B Auferuntur iudicia tua à facie eius omnium inimi-
corum ſuorum dominabitur.
6 ¶Dixit enim in corde ſuo, Non mouebor à gene-
ratione in generationem, ſine malo. Infr. 13 a. 1.
7 ¶Cuius maledictione os plenum eſt, & amaritu- Rom. 3. b.
dine, & dolo: ſub lingua eius labor & dolor. 14.
8 ¶Sedet in inſidijs cum diuitibus: in occultis vt in-
terficiat innocentem.
9 Oculi eius in pauperem reſpiciunt: ¶inſidiatur in ab
ſcondito quaſi leo in ſpelunca ſua.
Inſidiatur vt rapiat pauperem: rapere pauperem
C dum attrahit eum.
10 ¶In laqueo ſuo: humiliabit eum, inclinabit ſe, &
cadet cùm dominatus fuerit pauperum.
11 ¶Dixit enim in corde ſuo, Oblitus eſt Deus: auer-
tit faciem ſuam ne videat in finem.
12 ¶Exurge Domine Deus,* exaltetur manus tua: ne -&.
obliuiſcaris pauperum.
13 ¶Propter quid irritauit impius Deum? dixit enim
D in corde ſuo: Non requiret.
14 ¶Vides, quoniam tu laborem & dolorem conſi-
deras; vt tradas eos in manus tuas.
Tibi derelictus eſt pauper: orphano tu eris adiutor.
15 ¶Contere brachium peccatoris & maligni: quæ-
retur peccatum illius, & non inuenietur.
16 ¶Dominus regnabit in ęternum & in ſeculum ſe-
culi: peribitis Gentes de terra illius.
17 ¶Deſiderium pauperum exaudiuit Dominus; præ
parationem cordis eorum audiuit auris tua.
18 ¶Iudicare pupillo & humili: vt non apponat vltrà
magnificare ſe homo ſuper terram.

In finem, Psalmus Dauid. X.

Hebr.11. 1 N Domino confido: quomodò dicitis ani
A mę meę, Trāsmigra in montē sicut passer?
2 ¶Quoniam ecce peccatores intenderunt
arcum: parauerunt sagittas suas in pharetra,
vt sagittent in obscuro rectos corde.
3 ¶Quoniam quæ perficisti destruxerunt: iustus autem
quid fecit?
Abac.2.d.20. 4 ¶|Dominus in templo sancto suo, Dominus in cę
B lo sedes eius.
Oculi eius in pauperem respiciunt: palpebrę eius interrogant
filios hominum.
5 ¶Dominus interrogat iustum & impium: qui autem
diligit iniquitatem, odit animam suam
6 ¶Pluet super peccatores laqueos ignis, & sulphur,
& spiritus procellarum, pars calicis eorum.
7 ¶Quoniam iustus Dominus & iustitias dilexit æquitatem
vidit vultus eius.

Heb.12. 1 *In finem pro octaua, Psalmus Dauid XI*

2 Aluum me fac Domine, quoniam defecit
A sanctus, quoniam diminutæ sunt veritates
à filijs hominum.
3 ¶Vana locuti sunt vnusquisque ad proximū
suū: labia dolosa, in corde & corde locuti sunt.
4 ¶Disperdat Dominus vniuersa labia dolosa, &
linguam magniloquam.
5 ¶Qui dixerunt, Linguam nostram magnificabimus:
labia nostra à nobis sunt, quis noster Dominus
est?
6 ¶Propter miseriam inopum & gemitum paupe-
B rum nunc exurgam, dicit Dominus. Ponam in salutari:
fiducialiter agam in eo.
Prou.30.a.5. 7 ¶|Eloquia Domini, eloquia casta: argentum igne
examinatum, probatum terrę purgatum septuplum.
8 ¶Tu domine seruabis nos: & custodies nos à generatione
hac in æternum.
9 ¶In circuitu impij ambulant: secundum altitudinem
tuam multiplicasti filios hominum.

Heb.13. 1 *In finem, Psalmus Dauid XII*

2 Squequo Domine obliuisceris me in fi-
A nem? vsquequo auertis faciem tuā à me?
3 ¶Quandiu ponam cōsilia in anima mea,
dolorem in corde meo per diem? Vsque
4 quo exaltabitur inimicus meus super me? ¶respice,
& exaudi me Domine Deus meus.
Illumina oculos meos ne vnquam obdormiam in
morte:
5 ¶Nequando dicat inimicus meus, Præualui ad-
B uersus eum. Qui tribnlant me exultabunt si motus
6 fuero: ¶ego autem in misericordia tua speraui.
Exultabit cor meum in salutari tuo: cantabo Domino,
qui bona tribuit mihi: & Psallam nomini Domini
altissimi.

Hebr.14 1 *In finem, Psalmus Dauid. XIII.*

4 Esd.8.d.58. Isai.59.a.1. A Ixit insipiens in corde suo: Non est Deus.
Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt
in studijs suis: non est qui faciat bonum,
non est vsque ad vnum.
2 ¶Dominus de cœlo prospexit super filios hominum:
|vt videat si est intelligens, aut requirens Deū.
Rom.3.b.10. Psal.5.c.11. 3 ¶Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt:
non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum.
Rom.3.b.13 |Sepulchrum patens est guttur eorum: linguis suis
dolosè agebant, |venenum aspidum sub labijs eorū.
|Quorum os maledictione & amaritudine plenū Int.1.29
est: veloces pedes eorum ad effundendū sanguinem. 1.4. supr.9.d.16.
Contritio & infœlicitas in vijs eorum, & viam pa
cis non cognouerunt: |non est, timor Dei ante oculos Ro.3.b.14
eorum.
4 ¶Nónne cognoscēt omnes qui operantur iniqui- Isai.59.b.8.
B. tatem, qui deuorāt plebem meam sicut escā panis? Infr.35.a.2.
5 ¶Dominum non inuocauerunt, illic trepidauerunt
timore vbi non erat timor,
6 ¶Quoniam Dominus in generatione iusta est cōsilium
inopis confudistis: quoniam Dominus spes
eius est.
7 ¶Quis dabit ex Syon salutare Israël? cùm auerterit
Dominus captiuitatem plebis suæ, exultabit Iacob,
& lætabitur Israël.

1 *Psalmus Dauid. XIIII.* Hebr.15.

A Omine quis habitabit in tabernaculo tuo?
aut quis requiescet in monte sancto tuo?
2 ¶Qui ingreditur sine macula, & operatur
institiam:
3 Qui loquitur veritatem in corde suo, ¶qui non
egit dolnm in lingua sua:
Nec fecit proximo suo malū, & opprobrium non
accepit aduersus proximos suos.
4 ¶Ad nihilum deductus est in conspectu eius ma-
B lignus, timentes autem Dominum glorificat:
5 Qui iurat proximo suo, & non decipit, ¶qui pecuniam
suam non dedit ad vsuram, & munera super
innocentem non accepit.
Qui facit hæc non mouebitur in æternum.

1 *Tituli inscriptio ipsi Dauid. XV.* Hebr.16.

A Onserua me Dn̄e, quoniam speraui in te.
2 ¶Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam
bonorum meorum non eges.
3 ¶Sanctis qui sunt in terra eius mirificauit
omnes voluntates meas in eis.
4 ¶Multiplicatę sunt infirmitates eorum: posteà accelerauerunt.
Non congregabo cōuenticula eorum de sanguinibus:
nec memor ero nominū eorum per labia mea.
5 ¶Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei: tu
es qui restitues hæreditatem meam mihi.
6 ¶Funes ceciderunt mihi in præclaris: etenim hæreditas
mea præclara est mihi.
7 ¶Benedicam Dominum qui tribuit mihi intelle-
B ctum, insuper & vsque ad noctem increpuerunt me
renes mei.
8 ¶|Prouidebam Dominum in conspectu meo sem Act.2.d.25.
per: quoniam à dextris est mihi, ne commouear.
9 ¶Propter hoc lætatum est cor meum, & exultauit
lingua mea: insuper & caro mea requiescet in spe.
10 ¶|Quoniam non derelinques animam meam in
inferno: nec dabis sanctū tuum videre corruptionē. Act.2.e.31.13.e.35
11 ¶Notas mihi fecisti vias vitæ: adimplebis me lætitia
cum vultu tuo, delectationes in dextera tua vsque
in finem.

1 *Oratio Dauid XVI* Hebr.17.

A Xaudi Domine iustitiam meam: intende
deprecationem meam.
Auribus percipe orationem meam, non
in labijs dolosis.
2 ¶De vultu tuo iudicium meum prodeat: oculi tui
videant æquitates.
3 ¶Probasti cor meū, & visitasti nocte: igne me examinasti,

minasti,

minasti,& non est innenta in me iniquitas.
4 Vt nõ loquatur os meum? opera hominum,pro-
pter verba lablorũ ruorum ego custodiui vias duras.
5 ?Persice gressus meos in semitis tuis: vt non mo-
B ueanrur vestigia mea.
6 ? Ego clamaui, quoniam exaudisti me Deus: in-
clina aurem tuam mihi,& exaudi verba mea.
7 ?Mirifica misericordias tuas,qui saluos facis spe-
rantes in te.
8 A resistentibus dexteræ tuæ, ? custodi me vt pu-
pillam oculi.
9 Sub vmbra alarum tuarum protege me: ? à facie
C impiorum qui me afflixerunt.
10 Inimici mei animam meam circundederunt:?adi
pem suum cõcluserunt, os eorũ locutũ est superbiã.
11 ?Proijcienres me, nunc circundederunr me:ocu-
los suos statuerunt declinare in terram.
12 ?Susceperunt me sicut leo paratus ad prædam,&
sicut catulus leonis habitans in abdiris.
13 ?Exurge Domine,præueni eum,& supplãta eum:
14 eripe animam meam ab impio, frameam tuam? ab
D inimicis manns tuæ.
Domine, à paucis de terra diuide eos in vita eo-
* & rũ,* de abscondiris tuis adimpletus est venter eorũ.
Saturati sunt filijs:& dimiserunt reliqnias suas par
uulis suis.
15 ? Ego autem in iustitia apparebo conspectui tuo:
satiabor cùm apparuerit gloria tua.

1 In finem pueri Domini Dauid,qui locutus est Domino verba cantici huius in die qua eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum eius,& de manu Saul,& dixit. 2. Re.22.a.2. XVII.

Hebr.18. 2 Diligam te Domine fortitudo mea:? Domi
3 nus firmamentum meum, & refugium
A meum,& liberator meus.
Heb.2.c.1 Deus meus adiutor meus, & sperabo in
eum. Protector meus, & cornu saluris meæ, & su-
sceptor meus.
4 ? Laudans inuocabo Dominum: & ab inimicis
meis saluus ero.
5 ? Circundederunt me dolores mortis, & torren-
tes iniquitatis conturbauerunr me.
6 ? Dolores inferni circundederunt me, præoccu-
pauerunt me laquei mortis.
7 ? In tribulatione mea inuocaui Dominum, & ad
Deum meum clamaui.
Et exaudiuir de templo sancto suo vocẽ meã:& cla-
mor meus in conspectn eius,introiuit in aures eius.
& 5. 8 ?Commota est & contremuir terra: fundamenta
montium conrurbata sunt, & commota sunt, quo-
niam iratus est eis.
9 ?Ascendir fumus in ira eius:& ignis à facie eius e-
xarsit: carbones succensi sunt ab eo.
10 ? Inclinauit cœlos, & descendit: & caligo sub pe-
dibus eius.
11 ? Er ascendit super cherubim & volauit: volauit
super pennas venrorum.
12 ? Er posuir tenebras latibulũ suũ, in circuitu eius
B tabernaculũ eins: tenebrosa aqua in nubibus aëris.
13 ?Præ fulgore in cõspectu eius nubes transierunt,
grando, & carbones ignis.
14 ?Et inronuit de cœlo Dominns, & altissimus de-
dit vocem suam: grando & carbones ignis.
15 ? Et misir sagittas suas, & dissipauit eos: fulgura
multiplicauit, & conrurbauir eos.
16 ?Er apparuerunr fontes aquarum,& reuelata sunt
fundamenta orbis terrarum.

Ab increpatione tua Domine,ab inspirarione spiri-
tus iræ tuæ.
17 ?Misit de summo, & accepit me: & assumpsit me -1.
de aquis multis.
18 ?Eripuir me de inimicis meis fortissimis,& ab his
qui oderunr me:quoniam confortari sunr super me.
19 ?Præuenerunt me in die afflictionis meę:& factus
est Dominus prorector meus.
20 ? Er eduxit me in latitudinem: saluum me fecit,
quoniam voluir me.
21 ?Er rerribuet mihi Dominus secundum iustitiam
meam,& secundum puritatem manuum mearum re
tribuet mihi.
22 ? Quia custodiui vias Domini, nec impiè gessi à
Deo meo.
23 ?Quoniam omnia iudicia eius in conspectu meo:
& institias eius non repuli à me.
24 ? Et ero immaculatus cum eo: & obseruabo me
ab iniquirare mea.
25 ? Et retribuet mihi Dominus secundum iustitiam
C meam: & secundum puritatem manuum mearum in
conspectn oculorum eius.
26 ?Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente
innocens eris.
27 ?Er cum electo electus eris, & cum peruerso per-
nertéris.
28 ?Quoniam ru populum humilem saluum facies:
& oculos superborum humiliabis.
29 ? Quoniam tu illuminas lucernam meam Domi-
ne: Deus meus illumina renebras meas.
30 ? Quoniam in te eripiar à tentatione, & in Deo
meo rransgrediar murum.
31 ?Deus meus impolluta via eius: eloquia Domini
igne examinata:prorector est omniũ speranriũ in se.
42 ?Quoniam quis Deus prẹter Dominum? aut quis *& 2.
Deus præter Deum nostrum?
33 ?Deus qui præcinxit me virtute: & posuit imma-
cularam viam meam.
34 ?Qui perfecit pedes meos tanquam ceruorum:&
super excelsa starnens me.
35 ?Qui docet manus meas ad prælium: & posuisti 2.Re.22.
vt arcum æreum,brachia mea. c.33.
36 ? Et dedisti mihi protectionem salutis tuæ, & dex
tera rua suscepit me.
Et disciplina tua correxit me in finem: & disciplina
tua ipsa me docebit.
37 ?Dilatasti gressus meos subtus me:& non sunt in-
D firmata vestigia mea.
38 ?Persequar inimicos meos,& comprehendam il-
los:& non conuertar donec deficianr.
39 ?Confringam illos,nec poterunr stare:cadẽt sub-
tus pedes meos.
40 ?Et præcinxisti me virture ad bellum: & supplan-
tasti insurgentes in me subrus me.
41 ?Er inimicos meos dedisti mihi dorsum:& odien
tes me disperdidisti.
42 ?Clamauerunt,nec erat qui saluos faceret: ad Do
minum,nec exaudiuit eos.
43 ? Et comminuam eos vt puluerẽ ante faciem ven
ti: vt lurum platearum delebo eos.
44 ?Eripies me de contradictionibus populi:consti-
rues me in caput Gentium.
45 ?Populus quem non cognoui,seruiuir mihi: in au
ditu auris obediuit mihi.
46 ? Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inuete-
rari sunt,& claudicauerunt à semitis suis.

Viuir

47 ♀Viuit Dominus,& benedictus Deus meus, & ex
altetur Deus salutis meæ.
48 ♀Deus qui das viudictas mihi, & subdis populos
sub me, liberator meus de inimicis meis iracundis.
49 ♀Et ab insurgentibus in me exaltabis me: à viro
iniquo eripies me.
2.Re.22 d.10. Rom.15. b.9. 50 ♀Propterea confitebor tibi in nationibus Domi-
ne:& nomini tuo psalmum dicam.
51 ♀Magnificans salutes regis eius, & faciens mise-
ricordiam Christo suo Dauid, & semini eius vsque
in seculum.

Hebr.19. 1 *In finem Psalmus Dauid. XVIII.*

2 COeli enarrant gloriam Dei, & opera ma-
A nuum eius annuuciat firmamentum.
3 ♀Dies diei eructat verbum: & nox no-
cti indicat scientiam.
4 ♀Non sunt loquelæ neque sermones, quorum
non audiantur voces eorum.
Rom.10 d.18. 5 ♀In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fi-
nes orbis terræ verba eorum.
Luc.24. g.16 exultabit a. 6 In sole posuit tabernaculum suum: ♀& ipse tan-
quam sponsus procedens de thalamo suo,
7 ‖Exultauit vt gigas ad currendam viam,♀à sum-
mo cœlo egressio eius. Et occursus eius vsque ad
summum eius: nec est qui se abscōdat à calore eius.
8 ♀Lex Domini immaculata, conuertens animas:
testimonium Domini fidele, sapientiam præstans
B paruulis.
9 ♀Iustitiæ Domini rectæ, lætificantes corda: præ-
ceptum Domini lucidum, Illuminans oculos.
10 ♀Timor Domini sanctus, permanens in secu-
lum seculi: iudicia Domini vera iustificata in se-
metipsa.
11 ♀Desiderabilia super aurum & lapidem precio-
sum multum: & dulciora super mel & fauum.
12 ♀Etenim seruus tuus custodit ea, in custodiendis
C illis retributio multa.
13 ♀Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda
14 me: ♀& ab alienis parce seruo tuo.
Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus e-
ro, & emundabor à delicto maximo.
15 ♀Et erunt vt complaceant eloquia oris mei:& me
ditatio cordis mei in conspectu tuo semper. Domi-
ne adiutor meus, & redemptor meus.

Heb.20. 1 *In finem Psalmus Dauid. XIX.*

2 EXaudiat te Dominus in die tribulationis:
A protegat te nomen Dei Iacob.
3 ♀Mittat tibi auxilium de sancto: & de
Sion tueatur te.
4 ♀Memor sit omnis sacrificij tui: & holocaustum
tuum pingue fiat.
5 ♀Tribuat tibi secundum cor tuum: & omne con-
silium tuum confirmet.
6 ♀Lætabimur in salutari tuo: & in nomine Dei no-
B stri magnificabimur.
7 ♀Impleat Dominus omnes petitiones tuas: nunc
cognoui quoniam saluum fecit Dominus CHRI-
STVM suum.
Exaudiat illum de cœlo sancto suo: in potentati-
bus salus dexteræ eius.
8 ♀Hi in curribus, & hi in equis: nos autem in no-
mine Domini Dei nostri inuocabimus.
9 ♀Ipsi obligati sunt, & ceciderunt: nos autem sur-
reximus & erecti sumus.
10 ♀Domine saluum fac regem, & exaudi nos in die
qua inuocauerimus te.

1 *In finem, Psalmus Dauid. XX* Hebr. 21.

2 DOmine in virtute tua lætabitur rex: & su-
A per salutare suum exultabit vehementer.
3 ♀Desiderium cordis eius tribuisti ei: &
voluntate labiorum eius non fraudasti
eum.
4 ♀Quoniam præuenisti eum in benedictionibus
dulcedinis: posuisti in capite eius coronam de la-
pide pretioso.
5 ♀Vitam petijt à te: & tribuisti ei longitudinem
dierum in seculum, & in seculum seculi.
6 ♀Magna est gloria eius in salutari tuo: gloriam
B & magnum decorem impones super eum.
7 ♀Quoniam dabis eum in benedictionem in se-
culum seculi: lætificabis eum in gaudio cum vul-
tu tuo.
8 ♀Quoniam rex sperat in Domino: & in miseri-
cordia Altissimi non commouebitur.
9 ♀Inueniatur manus tua omnibus inimicis tuis:
dextera tua inueniat omnes qui te oderunt.
10 ♀Pones eos vt clibanum ignis in tempore vultus
tui: Dominus in ira sua conturbabit eos, & deuo-
C rabit eos ignis.
11 ♀Fructum eorum de terra perdes: & semen eo-
rum à filijs hominum.
12 ♀Quoniam declinauerunt in te mala: cogitaue-
runt consilia quæ non potuerunt stabilire.
13 ♀Quoniam pones eos dorsum: in reliquijs tuis
præparabis vultum eorum.
14 ♀Exaltare domine in virtute tua: cantabimus &
psallemus virtutes tuas.

1 *In finem, pro susceptione matutina Psalmus Dauid XXI* Hebr. 22.

2 DEus Deus meus respice in me: ‖quare me Mat.27 46.
A dereliquisti? longè à salute mea verba de- Mar.15.e 34.
lictorum meorum.
3 ♀Deus meus clamabo per diem,& non exaudies:
& nocte, & non ad insipientiam mihi.
4 ♀Tu autem in sancto habitas, Laus Israël.
5 ♀In te sperauerunt patres nostri: sperauerunt,&
liberasti eos.
6 ♀Ad te clamauerunt & salui facti sunt: in te spera-
uerunt,& non sunt confusi.
7 ♀Ego autem sum vermis, & non homo: oppro-
brium hominum & abiectio plebis.
8 ♀Omnes videntes me, deriserunt me: locuti sunt
labijs,& ‖mouerunt caput. Mat.27. 39. Mar.15.e 29.
9 ♀Sperauit in Domino eripiat eum: saluum faciat
eum, quoniam vult eum. Mat.27.e. 41.
10 ♀Quoniam tu es qui extraxisti me de ventre, spes
11 mea ab huberibus matris meæ. ♀in te proiectus sum
B ex vtero.
12 De ventre matris meæ Deus meus es tu: ♀ne di-
scesseris à me.
Quoniam tribulatio proxima est, quoniam non
est qui adiuuet.
13 ♀Circundederunt me vituli multi: tauri pingues
obsederunt me.
14 ♀Aperuerunt super me os suum, sicut leo rapiens
& rugiens.
15 ♀Sicut aqua effusus sum: & dispersa sunt omnia
ossa mea.

Factnm est cor meum tanquam cera liquescens in
16 medio ventris mei. ¶Aruit tanquam testa virtus mea
& lingua mea adhæsit faucibus meis,& in puluerem
17 mortis deduxisti me. ¶Quoniam circundederunt
C me canes multi: consilium malignantium obse-
dit me.
18 |Foderunt manus meas & pedes meos:¶dinume- [Mat. 27. d.35. Ioan. 19. d.25. Mat. 27. d.35.]
rauerunt omnia ossa mea.
19 ¶Ipsi verò considerauerunt & inspexerunt me:
diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem
meam miserunt sortem.
20 ¶Tu autem Domine ne elongaueris auxilium
tuum à me:ad defensionem meam conspice.
21 ¶Erue à framea Deus animam meam: & de ma-
nu canis vnicam meam.
22 ¶Salua me ex ore leonis:& à cornibus vnicornium
humilitatem meam.
23 ¶|Narrabo nomen tuum fratribus meis:in medio [Heb. 2. 12.]
ecclesiæ laudabo te.
24 ¶Qui timetis Dominum,laudate eum: vniuersum
semen Iacob glorificate eum.
25 ¶Timeat eum omne semen Israël: quoniam non
spreuit, neque despexit deprecationem pauperis.
Nec auertit faciem suam à me, & cum clamarem
ad eum,exaudiuit me.
26 ¶Apud te laus mea in ecclesia magna: vota mea
D reddam in conspectu timentium eum.
27 ¶Edent pauperes & saturabuntur: & laudabunt
Dominum qui requirunt eum: viuent corda eorum
in seculum seculi.
28 ¶Reminiscentur & conuertentur ad Dominum
vniuersi fines terræ.
Et adorabunt in conspectu eius vniuersæ familiæ
Gentium.
29 ¶Quoniam Domini est regnum: & ipse dominabi
tur Gentium.
30 ¶Manducauerunt & adorauerunt omnes pingues
terræ: in conspectu eius cadent omnes qui descen-
dunt in terram.
31 ¶Et anima mea illi viuet: & semen meum seruiet
ipsi.
32 ¶Annunciabitur Domino generatio ventura, &
annunciabunt cœli iustitiam eius populo, qui na-
scetur, quem fecit Dominus.

1 *Psalmus David* XXII. [HEB. 23.]

2 Dominus regit me, & nihil mihi deerit:¶in [Isai. 40. c.11. Ier. 23.25. Ezec. 34. c.11.e23. Io. 10. b. 11. 1.Pet.2. d. 25.5.a.4.]
A loco pascuæ ibi me collocauit. Super a-
3 quam refectionis educauit me:¶animam
meam conuertit.
Deduxit me super semitas iustitiæ, propter no-
men suum.
4 ¶Nam etsi ambulauero in medio vmbræ mortis,
non timebo mala: quoniam tu mecum es.
Virga tua & baculus tuus, ipsa me consolata
sunt.
5 ¶Parasti in conspectu meo mensam aduersus eos
qui tribulant me.
Impinguasti in oleo caput meum: & calix meus
inebrians, quàm præclarus est.
6 ¶Et misericordia tua subsequetur me omnibus
diebus vitæ meæ.
Et vt inhabitem in Domo Domini, in longitudi-
nem dierum.

1 *Psalmus David prima sabbati* XXIII. [HEB.]

A Domini | est terra, & plenitudo eius: orbis [1. Co. 10. f. 26. Psal. 49 b. 12.]
terrarum & vniuersi qui habitant in eo.
2 ¶Quia ipse super maria fundauit eum: &
super flumina præparauit eum.
3 ¶Quis ascendet in montem Domini? aut quis sta
bit in loco sancto eius?
4 ¶Innocens manibus & mundo corde: qui non ac- [Mat. 5. a8]
cepit in vano animam suam, nec iurauit in dolo pro
ximo suo.
5 ¶Hic accipiet benedictionem à Domino, & mi-
B sericordiam à Deo salutari suo.
6 ¶Hæc est generatio quærentium eum, quæren-
tium faciem Dei Iacob.
7 ¶Attollite portas principes vestras, & eleuamini
portæ æternales: & introibit rex gloriæ.
8 ¶Quis est iste rex gloriæ? Dominus fortis, & po-
tens, Dominus potens in prælio.
9 ¶Attollite portas principes vestras, & eleuamini
portæ æternales:& introibit rex gloriæ.
10 ¶Quis est iste rex gloriæ? Dominus virtutum, ipse
est rex gloriæ.

1 *In finem Psalmus David.* XXIIII. [HEB. 25.]

A Ad te Domine leuaui animam meam:
2 ¶Deus meus in te confido non erube-
scam.
3 Neque irrideant me inimici mei: ¶et-
enim vniuersi qui sustinent te, non confundentur.
Confundantur omnes iniqua agentes super-
uacuè.
4 ¶Vias tuas Domine demonstra mihi, & semitas
tuas edoce me.
5 ¶Dirige me in veritate tua, & doce me, quia tu
es Deus saluator meus, & te sustinui tota die.
6 ¶Reminiscere miserationum tuarum Domine, &
misericordiarum tuarum quæ à seculo sunt.
7 ¶Delicta iuuentutis meæ & ignorantias meas ne
B memineris.
Secundum misericordiam tuam memento mei tu,
propter bonitatem tuam Domine.
8 ¶Dulcis & rectus Dominus, propter hoc legem
dabit delinquentibus in via.
9 ¶Diriget mansuetos in iudicio: docebit mites
vias suas.
10 ¶Vniuersæ viæ Domini misericordia & veritas,
requirentibus testamentum eius, & testimonia
eius.
11 ¶Propter nomen tuum domine propitiaberis pec
C cato meo: multum est enim.
12 ¶Quis est homo qui timet Dominum? legem sta-
tuit ei in via quam elegit.
13 ¶Anima eius in bonis demorabitur, & semen eius
hæreditabit terram.
14 ¶Firmamentum est Dominus timentibus eum: &
testamentum ipsius vt manifestetur illis.
15 ¶Oculi mei semper ad Dominum: quoniam ipse
euellet de laqueo pedes meos.
16 ¶Respice in me, & miserere mei, quia vnicus &
pauper sum ego.
17 ¶Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt: de
necessitatibus meis erue me.
18 ¶Vide humilitatem meam, & laborem meum: &
dimitte vniuersa delicta mea.
19 ¶Respice inimicos meos, quoniam multiplicati
sunt,

Iob 11.d. 15. funt,& odio iniquo oderunt me.
20 ¶Custodi animam meam, & erue me:non erubescam, quoniam speraui in te.
21 ¶Innocentes & recti adhæserunt mihi: quia sustinui te.
22 ¶Libera Deus Israël, ex omnibus tribulationibus suis.

HEB.26. 1 *In finem, Psalmus Dauid XXV.*

A Vdica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum: & in Domino sperans non infirmabor.
2 ¶Proba me Domine, & tenta me, renes meos & cor meum.
3 ¶Quoniam misericordia tua ante oculos meos est: & complacui in veritate tua.
4 ¶Non sedi cum concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo.
5 ¶Odiui ecclesiam malignantium: & cum impijs
B non sedebo.
6 ¶Lauabo inter innocentes manus meas,& circundabo altare tuum Domine:
7 ¶Vt audiam vocem laudis, & enarrem vniuersa mirabilia tua.
8 ¶Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ.
-6. 9 ¶Ne perdas cum impijs Deus animam meam, &
C cum viris sanguinum vitam meam.
10 ¶In quorum manibus iniquitates sunt: dextera eorum repleta est muneribus.
11 ¶Ego autem in innocentia mea ingressus sum: redime me,& miserere mei.
12 ¶Pes meus stetit in directo: in ecclesijs benedicam te Domine.

HEB.27. 1 *Psalmus Dauid priusquam liniretur. XXVI.*

A Ominus illuminatio mea, & salus mea: quem timebo?
Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo?
2 ¶Dum appropiant super me nocentes: vt edant carnes meas.
Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt & ceciderunt.
3 ¶Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum.
B Si exurgat aduersum me prælium, in hoc ego sperabo.
4 ¶Vnam petij à Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ
Volupta-tem. meæ. Vt videam 'voluntatem' Domini, & visitem templum eius.
5 ¶Quoniam abscondit me in tabernaculo suo: in die malorum protexit me in abscondito tabernaculi sui.
6 ¶In petra exaltauit me: & nunc exaltauit caput meum super inimicos meos.
Circuiui,& immolaui in tabernaculo eius hostiam
C vociferationis: cãtabo & psalmum dicam Domino.
7 ¶Exaudi Domine vocem meam,qua clamaui ad
-8. te: miserere mei,& exaudi me.
-1. 8 ¶Tibi dixit cor meum, exquisiuit 'te' facies mea: faciem tuam Domine requiram.
9 ¶Ne auertas faciem tuam à me: ne declines in ira à seruo tuo.

Adiutor meus esto: ne derelinquas me, neque despicias me Deus salutaris meus.
10 ¶Quoniam pater meus & mater mea dereliquerunt me: Dominus autem assumpsit me.
11 ¶Legem pone mihi Domine in via tua: & dirige
D me in semita recta propter inimicos meos.
12 ¶Ne tradideris me in animas tribulantium me: quoniam insurrexerunt in me testes iniqui,& mentita est iniquitas sibi.
13 ¶Credo videre bona Domini in terra viuentium.
14 ¶Expecta Dominum, viriliter age,& confortetur tuum,& sustine Dominum. Inf. 30.d. 25.

HEB.28. 1 *Psalmus ipsi Dauid XXVII.*

A D te Domine clamabo, Deus meus ne sileas à me: ne quando taceas à me, & assimilabor descendentibus in lacum.
2 ¶Exaudi Domine vocem deprecationis meæ, dum oro ad te, dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum.
3 ¶Ne simul 'tradas' me cum peccatoribus: & cum operantibus iniquitatem ne perdas me: Qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum. trahas. 1.
4 ¶Da illis secundum opera eorum, & secundum nequitiam adinuentionum ipsorum.
Secundùm opera manuum eorum tribue illis: redde retributionem eorum ipsis.
5 ¶Quoniam non intellexerunt opera Domini, & in opera manuum eius: destrues illos, & non ædificabis eos.
6 ¶Benedictus Dominus: quoniam exaudiuit vo-
B cem deprecationis meæ.
7 ¶Dominus adiutor meus, & protector meus: -&' in ipso sperauit cor meum & adiutus sum. -4.
Et refloruit caro mea: & ex voluntate mea confitebor ei.
8 ¶Dominus fortitudo plebis suæ: & protector salutationum Christi sui est.
9 ¶Saluum fac populum tuum Domine,& benedic hæreditati tuæ: & rege eos, & extolle illos vsque in æternum.

HEB.29. 1 *Psalmus Dauid, in consummatione tabernaculi. XXVIII.*

A Fferte Domino filij Dei: afferte Domino filios arietum.
2 ¶Afferte Domino gloriam & honorem, afferte Domino gloriam nomini eius: adorate Dominum in atrio sancto eius.
3 ¶Vox Domini super aquas, Deus maiestatis in-
B tonuit: Dominus super aquas multas.
4 ¶Vox Domini in virtute: vox Domini in magnificentia.
5 ¶Vox Domini confringentis cedros: & confringet Dominus cedros Libani.
6 ¶Et comminuet eas tanquam vitulum Libani: & dilectus quemadmodum filius vnicornium.
7 ¶Vox Domini intercidentis flammam ignis:
8 ¶Vox Domini concutientis desertum, & commouebit Dominus desertum Cades.
9 ¶Vox Domini præparantis ceruos, & releuabit
C condensa: & in templo eius omnes dicent gloriam.
10 ¶Dominus diluuium inhabitare facit: & sedebit Dominus rex in æternum.
11 ¶Dominus virtutem populo suo dabit: Dominus

benedicet

benedicet populo suo in pace.

HEB.30. 1 *Psalmus cantici in dedicatione domus David. XXIX.*

2 A EXaltabo te Domine, quoniam suscepisti
me: nec delectasti inimicos meos su-
per me.
3 ¶Domine Deus meus clamaui ad te, &
sanasti me.
4 Domine eduxisti ab inferno animam meam, sal-
uasti me à descendentibus in lacum.
5 ¶Psallite Domino sancti eius: & confitemini me
moriæ sanctitatis eius.
6 ¶Quoniam ira in indignatione eius: & vita in vo
luntate eius.
Ad vesperum demorabitur fletus & ad matutinũ
lætitia.
7 ¶Ego autem dixi in abundantia mea: Non moue
bor in æternum.
8 ¶Domine, in voluntate tua præstitisti decori
meo virtutem.
C Auertisti faciem tuam à me, & factus sum con-
turbatus.
9 ¶Ad te Domine clamabo, & ad Deum meum de
precabor.
10 ¶Quæ vtilitas in sanguine meo, dum descendo
in corruptionem?
D Nunquid confitebitur tibi puluis, aut annunciabit
veritatem tuam?
11 ¶Audiuit Dominus, & misertus est mei: Domi-
nus factus est adiutor meus.
12 ¶Conuertisti planctum meum in gaudium mi-
hi: concidisti saccum meum, & circumdedisti me
lætitia.
13 ¶Vt cantet tibi gloria mea, & non compungar:
Domine Deus meus in æternum confitebor tibi.

HEB.31. 1 *In finem, Psalmus David, pro extasi. XXX.*

Inf.40.21 2 A IN te Domine speraui, non confundar in
æternum: in iustitia tua libera me.
3 ¶Inclina ad me aurem tuam, accelera
vt eruas me.
Esto mihi in Deum protectorem & in domum re
fugij, vt saluum me facias.
4 ¶Quoniam fortitudo mea & refugium meum
es tu: & propter nomen tuum deduces me, & enu-
tries me.
5 ¶Educes me de laqueo hoc quem absconderunt
mihi: quoniam tu es protector meus.
Luc.23.f.46 6 ¶In manus tuas commendo spiritum meum: rede
misti me Domine Deus veritatis.
7 ¶Odisti obseruantes vanitates superuacuè.
8 Ego autem in Domino speraui: exultabo & læta
B bor in misericordia tua.
Quoniam respexisti humilitatem meam, saluasti
de necessitatibus animam meam.
9 Nec conclusisti me in manibus inimici: statuisti
in loco spacioso pedes meos.
10 ¶Miserere mei Domine, quoniam tribulor: con-
turbatus est in ira oculus meus, anima mea, & ven
ter meus.
11 ¶Quoniam defecit in dolore vita mea, & anni
mei in gemitibus.
Infirmata est in paupertate virtus mea, & ossa mea
conturbata sunt.
12 ¶Super omnes inimicos meos factus sum oppro
*k.3. brium *vicinis meis valde, & timor notis meis.
13 ¶Qui videbant me foras fugerunt à me: obliuioni
C datus sum tanquam mortuus a corde.
14 Factus sum tanquam vas perditum: quoniam au-
diui vituperationem multorum commorantium in
circuitu.
In eo dum conuenirent simul aduersum me, accipe
re animam meam consiliati sunt:
15 ¶Ego autẽ in te speraui Domine: dixi Deus meus
16 es tu, in manibus tuis sortes meæ.
Eripe me de manu inimicorum meorum, & à per-
sequentibus me.
17 ¶Illustra faciem tuam super seruum tuum, saluũ
me fac in misericordia tua.
18 ¶Domine non confundar, quoniam inuoca-
ui te.
19 Erubescant impij, & deducantur in infernum: muta
fiant labia dolosa.
Quæ loquuntur aduersus iustum iniquitatem, in su
perbia & in abusione.
20 ¶Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ, Domi
ne, quam abscondisti timentibus te.
Perfecisti eis qui sperant in te, in conspectu filio-
D rum hominum.
21 ¶Abscondes eos in abscondito faciei tuæ à con-
turbatione hominum.
Proteges eos in tabernaculo tuo à contradictio-
ne linguarum.
22 ¶Benedictus Dominus: quoniam mirificauit mi-
sericordiam suam mihi in ciuitate munita.
23 ¶Ego autem dixi in excessu mentis meæ, Proie-
ctus sum à facie oculorum tuorum.
Ideo exaudisti vocem orationis meæ, dum cla-
marem ad te.
24 ¶Diligite Dominum omnes sancti eius: quoniam
veritatem requiret Dominus, & retribuet abundan-
ter facientibus superbiam.
25 ¶Viriliter agite & confortetur cor vestrum, om- 1Sup.26.c.14.
nes qui speratis in Domino.

1 *Ipsi David intellectus XXXI.* HEB.32.

A BEati quorum remissæ sunt iniquitates, & Rom.4.a.7.
quorum tecta sunt peccata.
2 ¶Beatus vir cui non imputauit Domi-
nus peccatũ, nec est in spiritu eius dolus.
3 ¶Quoniam tacui inueterauerunt ossa mea, dum
clamarem tota die.
4 ¶Quoniam die ac nocte grauata est super me ma-
nus tua: conuersus sum in ærumna mea, dum con-
figitur spina.
5 ¶Delictum meum cognitum tibi feci, & iniusti-
B tiam meam non abscondi.
Dixi, Confitebor aduersum me iniustitiam meam Isa.65.d.24.
Domino: & tu remisisti impietatem peccati mei.
6 ¶Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore
opportuno.
Verumtamen in diluuio aquarum multarum ad
eum non approximabunt.
7 ¶Tu es refugium meum à tribulatione quæ cir-
C cundedit me: exultatio mea, erue me à circundan-
tibus me.
8 ¶Intellectum tibi dabo, & instruam te in via hac
qua gradieris, firmabo super te oculos meos.
9 ¶Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non
est intellectus.
In camo & freno maxillas eorum constringe, qui
non approximant ad te.

10 ¶Multa flagella peccatoris: sperantem autem in
Domino misericordia circundabit.
11 ¶Lætamini in Domino & exultate iusti, & gloria
mini omnes recti corde.

HEB. 33
1. *In finem, Psalmus David.* XXXII

A EXultate iusti in Domino: rectos decet
collaudatio.
2 ¶Cõfitemini Domino in cithara: in psal
terio decem cordarum psallite illi.
3 ¶Cantate ei canticum nouum: bene psallite ei in
vociferatione.
4 ¶Quia rectum est verbum Domini, & omnia ope
ra eius in fide.
5 Diligit misericordiam & iudiciũ: misericordia
Domini plena est terra.
6 ¶Verbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris
B eius omnis virtus eorum.
7 ¶Congregans sicut in vtre aquas maris: ponens
in Thesauris abyssos.
8 ¶Timeat Dominum omnis terra: ab eo autem cõ
moueantur omnes inhabitantes orbem.
9 ¶Quoniam ipse dixit, & facta sunt: ipse manda- Gen.1.a.3. Iudit.16.17.
uit & creata sunt.
10 ¶Dominus dissipat consilia gentium: reprobat
autem cogitationes populorum, & reprobat consi
lia principum.
11 ¶Consilium autem Domini in æternum manet:
C cogitationes cordis eius in generatione & gene-
rationem.
12 ¶Beata gens cuius est Dominus, Deus eius: popu
lus quem elegit in hæreditatem sibi.
13 ¶De cœlo respexit Dominus: vidit omnes filios
hominum.
14 ¶De præparato habitaculo suo respexit super oẽs
qui habitant terram.
15 ¶Qui finxit sigillatim corda eorum: qui intelligit
omnia opera eorum.
16 ¶Non saluatur rex per multam virtutem: & gigas
D non saluabitur in multitudine virtutis suæ.
17 ¶Fallax equus ad salutem: in abundantia autem
virtutis suæ non saluabitur.
18 ¶Ecce oculi Domini super metuentes eum: & in
eis qui sperant super misericordia eius.
19 ¶Vt eruat à morte animas eorum, & alat eos in
fame.
20 ¶Anima nostra sustinet Dominum, quoniam ad
iutor & protector noster est.
21 ¶Quia in eo lætabitur cor nostrum: & in nomine
sancto eius sperauimus.
22 ¶Fiat misericordia tua Domine super nos, quẽ-
admodum sperauimus in te.

HEB. 34
1 *Dauid cùm immutauit vultum suum coram Abimelech, & dimisit eum, & abijt. 1. Reg. 21. d.* XXXIII.

2 BEnedicam Dominum in omni tempore:
A semper laus eius in ore meo.
3 ¶In Domino laudabitur anima mea: au
diant mansueti, & lætentur.
4 ¶Magnificate Dominum mecum: & exaltemus
nomen eius in idipsum.
5 ¶Exquisiui Dominum, & exaudiuit me: & ex om
nibus tribulationibus meis eripuit me.
6 ¶Accedite ad eum, & illuminamini: & facies ve-
stræ non confundentur.
7 ¶Iste pauper clamauit, & Dominus exaudiuit
eum: & de omnibus tribulationibus eius salua-
B uit eum.
8 ¶Immittet angelus Domini in circuitu timentiũ Mat.18.b.
eum: & eripiet eos. 10.
9 ¶Gustate, & videte quoniam suauis est Dominus
beatus vir qui sperat in eo.
10 ¶Timete Dominum omnes sancti eius: quoniam
non est inopia timentibus eum.
11 ¶Diuites eguerunt & esurierunt: inquirentes au- Luc.1.e.53.
tem Dominum non minuentur omni bono.
12 ¶Venite filij, audite me: timorem Domini do-
C cebo vos.
13 ¶Quis est homo qui vult vitam, diligit dies vide 1.Pet.3.b.
re bonos? 17.
14 ¶Prohibe linguam tuam a malo, & labia tua nẽ
loquantur dolum.
15 ¶Diuerte a malo, & fac bonum: inquire pacem, &
persequere eam.
16 ¶Oculi Domini super iustos: & aures eius in pre Eccl.15.
ces eorum. d.21.
17 ¶Vultus autem Domini super facientes mala: vt Hebr.4.c.
perdat de terra memoriam eorum. 11.
18 ¶Clamauerunt iusti, & Dominus exaudiuit
D eos: & ex omnibus tribulationibus eorum libe-
rauit eos.
19 ¶Iuxtà est Dominus ijs qui tribulato sunt corde:
& humiles spiritu saluabit.
20 ¶Multæ tribulationes iustorum: & de omnibus
his liberabit eos Dominus.
21 ¶Custodit Dominus omnia ossa eorum: vnum ex
his non conteretur.
22 ¶Mors peccatorum pessima, & qui oderunt iu-
stum delinquent.
23 Redimet Dominus animas seruorum suorum; &
non delinquent omnes qui sperant in eo.

1 *Psalmus ipsi David.* XXXIIII HEB. 35

A IVdica Domine nocentes me: expugna im
pugnantes me.
2 ¶Apprehende arma scutum: & exurge
in adiutorium mihi.
3 ¶Effunde frameam, & conclude aduersus eos
qui persequuntur me: dic animæ meæ: Salus tua
ego sum.
4 ¶Confundantur & reuereantur quærentes ani Infr. 39
mam meam. d.15 & 69
Auertantur retrorsum, & confundantur, cogitan a.2.
tes mihi mala.
5 ¶Fiant tanquàm puluis ante faciem venti, & an-
gelus Domini coarctans eos.
6 ¶Fiat via illorum tenebræ & lubricum: & angelus
7 Domini persequens eos.
B ¶Quoniam gratis absconderunt mihi interitum
laquei sui: superuacuè exprobrauerunt animam
meam.
8 ¶Veniat illi laqueus quem ignorat, & captio quã
abscondit, apprehendat eum: & in laqueum cadat
in ipsum.
9 ¶Anima autem mea exultabit in Domino: & de
lectabitur super salutari suo.
10 ¶Omnia ossa mea dicent: Domine quis simi-
lis tibi?
Eripiens inopem de manu fortiorum eius: egenũ
& pauperem à diripientibus eum.

¶Surgen-

11 ¶Surgentes testes iniqui, quæ ignorabam, inter-
rogabant me.
12 ¶Retribuebant mihi mala pro bonis: sterilitatem
animæ meæ.
13 ¶Ego autem cùm mihi molesti essent, induebar
cilicio.
C Humiliabam in ieiunio animam meam: & oratio
mea in sinu meo conuertetur.
*&. 14 ¶Quasi proximum, * quasi fratrem nostrum, sic
complacebam: quasi lugens & contristatus sic hu-
miliabar.
15 ¶Et aduersum me lætati sunt, & conuenerunt: cõ
gregata sunt super me flagella, & ignotaui.
16 ¶Dissipati sunt, nec compuncti, tentauerunt me,
subsannauerunt me subsannatione: frenduerunt su
per me dentibus suis.
17 ¶Domine quando respicies? restitue animam
meam à malignante eorum, à leonibus vnicam
meam.
18 ¶Cõfitebor tibi in ecclesia magna, in populo gra
ui laudabo te.
19 ¶Non supergaudeant mihi qui aduersantur mihi
1 Ioan. 15. d.25. iniquè, | qui oderunt me gratis, & annuunt oculis.
20 ¶Quoniam mihi quidem pacificè loquebantur:
& in iracundia terræ loquentes, dolos cogitabant.
21 ¶Et dilatauerunt super me os suum: dixerunt, Eu
ge, euge, viderunt oculi nostri.
22 ¶Vidisti Domine, ne sileas: Domine ne disce-
das à me.
23 ¶Exurge & intende iudicio meo, Deus meus: &
D Dominus meus in causam meam.
24 ¶Iudica me secundum iustitiam tuam Domine
Deus meus, & non supergaudeant mihi.
25 ¶Non dicant in cordibus suis: Euge, euge, animę
*Deuorauimus 5. nostræ: nec dicant: * Deuorabimus eum.
26 ¶Erubescant & reuereantur simul qui gratulan-
tur malis meis.
Induantur confusione & reuerentia qui ˋmalignaˋ
ˋmagna 1 loquuntur super me.
27 ¶Exultent & lætentur qui volunt iustitiam meã:
& dicant semper, Magnificetur Dominus, qui vo-
lunt pacem serui eius.
28 ¶Et lingua mea meditabitur iustitiam tuam, tota
die laudem tuam.

1 *In finem, seruo Domini ipsi David.* XXXV.

HEB.36. 2 Dixit iustus vt delinquat in semetipso, non
A est timor Dei ante oculos eius.
Sup. 13. a. 3. 3 ¶Quoniam dolosè egit in conspectu
eius: vt inueniatur iniquitas eius ad
odium.
4 ¶Verba oris eius iniquitas & dolus: noluit intel
ligere vt bene ageret.
5 ¶Iniquitatem meditatus est in cubili suo: astitit
omni viæ non bonæ, malitiam autem non odiuit.
6 ¶Domine in cęlo misericordia tua: & veritas tua
vsque ad nubes.
7 ¶Iustitia tua sicut montes Dei: iudicia tua abys-
sus multa.
8 Homines & iumenta saluabis Domine: ¶(quemad
B modum multiplicasti misericordiam tuam Deus.)
Filij autem hominum in tegmine alarum tuarum
sperabunt.
9 ¶Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & tor-
rente voluptatis tuæ potabis eos.
10 ¶Quoniam apud te est fons vitæ: & in lumine
tuo videbimus lumen.
11 ¶Prætende misericordiam tuam scientibus te, &
iustitiam tuam his qui recto sunt corde.
12 ¶Non veniat mihi pes superbiæ: & manus pecca
toris non moueat me.
13 ¶Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem, ex-
pulsi sunt, nec potuerunt stare.

1 *Psalmus ipsi David.* XXXVI. HEB.37.

A Noli æmulari in malignantibus, neq; zela
ueris facientes iniquitatem.
2 ¶Quoniam tanquam fœnum veloci-
ter arescent: & quemadmodum olera
herbarum citò decident.
3 ¶Spera in Domino, & fac bonitatem, & inhabi-
ta terram, & pascêris in diuitijs eius.
4 ¶Delectare in Domino: & dabit tibi petititiones
cordis tui.
5 ¶Reuela Domino viam tuam, & spera in eo: &
ipse faciet.
6 ¶Et educet quasi lumen iustitiam tuam: & iudi-
7 cium tuum tanquam meridiem: ¶subditus esto Do-
mino, & ora eum.
Noli æmulari in eo qui prosperatur in via sua, in
homine faciente iniustitias.
8 ¶Desine ab ira, & derelinque furorem: noli æmu
lari vt maligneris.
9 ¶Quoniam qui malignantur, exterminabuntur:
sustinentes autem Dominum, ipsi hæreditabunt
terram.
10 ¶Et adhuc pusillum, & non erit peccator: & quæ-
res locum eius, & non inuenies.
11 ¶Mansueti autem hęreditabunt terram: & dele- 1 Matt. 5. a. 4.
B ctabuntur in multitudine pacis.
12 ¶Obseruabit peccator iustum, & stridebit super
eum dentibus suis.
13 ¶Dominus autem irridebit eum: quoniam pro-
spicit quòd veniet dies eius.
14 ¶Gladium euaginauerunt peccatores, intende-
runt arcum suum.
Vt ˋdecipiantˋ pauperem & inopem, vt trucident ˋdeijciãt 1.
rectos corde.
15 ¶Gladius eorũ intret in corda ipsorum, & arcus
eorum confringatur.
16 ¶Melius est modicum iusto super diuitias pecca
torum multas.
17 ¶Quoniam brachia peccatorum conterentur: cõ
firmat autem iustos Dominus.
18 ¶Nouit Dominus dies immaculatorum: & hęre-
ditas eorum in æternum erit.
19 ¶Non confundentur in tempore malo, & in die-
20 bus famis saturabuntur, ¶quia peccatores peribũt.
C Inimici verò Domini mox vt honorificati fuerint
& exaltati: deficientes quemadmodum fumus de-
ficient.
21 ¶ˋMutuabiturˋ peccator, & non soluet: iustus au- ˋMutuatur 1
tem miseretur & tribuet:
22 ¶Quia benedicentes ei hæreditabunt terram: ma
ledicentes autem ei, disperibunt.
23 ¶Apud Dominum gressus hominis ˋdirigeturˋ: &
viam eius volet.
24 ¶Cum ceciderit, non collidetur: quia Dominus
supponit manum suam.
25 ¶| Iunior fui, etenim senui: & non vidi iustũ de-

relictum,nec semen eius quærens panem.
26 Tota die miseretur & commodat: & semen illius in benedictione erit.
27 ¶Declina a malo,& fac bonum,& inhabita in seculum seculi.
28 ¶Quia Dominus amat iudicium: & non derelinquet sanctos suos:in æternum conseruabuntur.
Iniusti punientur: & semen impiorum peribit.
29 ¶Iusti autem hæreditabunt terram: & inhabita-
D bunt in seculum seculi super eam.
Pro. 31. d. 26. Esai 51. c. 7. 30 ¶Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudicium.
31 ¶Lex Dei eius in corde ipsius, & non supplantabuntur gressus eius.
32 ¶Considerat peccator iustum:& quærit mortificare eum.
33 ¶Dominus autem non derelinquet eum in manibus eius:nec damnabit eum cùm iudicabitur illi.
34 ¶Expecta Dominum,& custodi viam eius:& exaltabit te vt hæreditate capias terram: cùm perierint peccatores videbis.
35 ¶Vidi impium superexaltatum,& eleuatum sicut cedros Libani.
-14. 36 ¶Et transiui, & ecce non erat:& quæsiui eum,& non est inuentus locus eius.
37 ¶Custodi innocentiam,& vide æquitatem: quoniam sunt reliquiæ homini pacifico.
38 ¶Iniusti autem disperibunt simul:reliquiæ impiorum interibunt.
39 ¶Salus autem iustorum à Domino: & protector eorum in tempore tribulationis.
40 ¶Et adiuuabit eos Dominus, & liberabit eos: & eruet eos à peccatoribus, & saluabit eos: quia sperauerunt in eo.

HEB. 38. 1 *Psalmus Dauid in rememorationem, de Sabbatho.* XXXVII.

Psal. 6. a. 2 2 A Domine ne in furore tuo arguas me, neq; in ira tua corripias me.
3 ¶Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi: & confirmasti super me manum tuã.
4 Non est sanitas in carne mea à facie iræ tuę: non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum.
-9. 5 ¶Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum: & sicut onus graue grauatæ sunt super me.
6 ¶Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices meæ,à facie insipientiæ meæ.
7 ¶Miser factus sum,& curuatus sum vsque in finẽ: tota die contristatus ingrediebar.
8 ¶Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus:
B & non est sanitas in carne mea.
9 ¶Afflictus sum,& humiliatus sum nimis: rugiebã à gemitu cordis mei.
10 ¶Domine ante te omne desiderium meum:& gemitus meus à te non est absconditus.
* in me. 11 ¶Cor meum conturbatum est*,dereliquit me virtus mea:& lumen oculorum meorum,& ipsum non est mecum.
12 ¶Amici mei, & proximi mei, aduersum me ap-
C propinquauerunt & steterunt.
13 ¶Et qui iuxta me erant,de longe steterunt:& vim faciebant,qui quærebant animam meam.
Et qui inquirebant mala mihi locuti sunt vanitates,& dolos tota die meditabantur.
14 ¶Ego autem tanquam surdus non audiebam:& sicut mutus non aperiens os suum.
15 ¶Et factus sum sicut homo non audiens, & nõ habens in ore suo redargutiones.
16 ¶Quoniam in te Domine speraui,tu exaudies me Domine Deus meus.
17 ¶Quia dixi,Nequando supergaudeant mihi inimici mei: & dum commouentur pedes mei, super me magna locuti sunt.
18 ¶Quoniam ego in flagella paratus sum, & dolor
D meus in conspectu meo semper.
19 ¶Quoniam iniquitatem meam annunciabo: & cogitabo pro peccato meo.
20 ¶Inimici autem mei viuunt,& confirmati sunt super me: & multiplicati sunt qui oderunt me iniquè.
21 ¶Qui retribuunt mala pro bonis,detrahebant mihi,quoniam sequebar bonitatem.
22 ¶Ne derelinquas me Domine Deus meus:ne discesseris à me.
23 ¶Intende in adiutorium meum Domine Deus salutis meæ. -4.

1 *In finem, pro Idithun, canticum Dauid* XXXVIII. HEB. 39

2 A Dixi,Custodiam vias meas:vt non delinquam in lingua mea.
Posui ori meo custodiam,cùm consisteret peccator aduersum me.
3 Obmutui,& humiliatus sum,& silui à bonis: & dolor meus renouatus est.
4 ¶Concaluit cor meum intra me:& in meditatione mea exardescet ignis.
5 Locutus sum in lingua mea,¶Notũ fac mihi Domine finem meum.
Et numerum dierum meorum quis est: vt sciam quid desit mihi.
6 Ecce mensurabiles posuisti dies meos,& substan
B tia mea tanquam nihilum ante te.
7 ¶Veruntamen vniuersa vanitas: omnis homo viuens.
Veruntamen in imagine pertransit homo: sed & frustra conturbatur.Thesaurizat,& ignorat cui congregabit ea.
8 ¶Et nunc quæ est expectatio mea? Nónne dominus?& substantia mea apud te est.
9 ¶Ab omnibus iniquitatibus meis erue me: op-
C probrium insipienti dedisti me.
10 ¶Obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu
11 fecisti:amoue à me plagas tuas.
12 A fortitudine manus tuæ ego defeci: ¶ in increpationibus propter iniquitatem,corripuisti hominem.
Et tabescere fecisti sicut araneam animam eius: veruntamen vanè conturbatur omnis homo.
13 ¶Exaudi orationem meam Domine, & deprecationem meam, auribus percipe lachrymas meas.
Ne sileas:quoniam aduena ego sum apud te,& peregrinus,sicut omnes patres mei.
14 ¶Remitte mihi,vt refrigerer prius quàm abeam, & amplius non ero.

1 *In finem, Psalmus Dauid.* XXXIX. HEB. 40

2 A Expectans expectaui Dominum,& intendit mihi.
3 Et exaudiuit preces meas, & eduxit me

de lacu miseriæ,& de luto fæcis.
Et statuit super petram pedes meos,& direxit gres-
sus meos.
4 ¶Et immisit in os meum cãticum nouum,carmen
Deo nostro.
Videbunt multi, & timebunt: & sperabunt in Do-
mino.
5 ¶Beatus vir,cuius est nomen Domini spes eius:&
nou respexit in vanirares & insanias falsas.
6 ¶Multa fecisti tu Domine Deus meus mirabilia
B tua: & cogitationibus tuis non est qui similis sit tibi.
Annunciaui & locutus sum:multiplicati sunt super
numerum.
7 ¶Sacrificium & oblationem noluisti:aures autem
perfecisti mihi.
8 Holocaustum & pro peccato non postulasti:tunc di
Heb.10.b 5. xi,Ecce venio.
9 In capire libri scriptum est de me,¶vt facerem vo
luntarem tuam,Deus meus volui, & legem tuam in
medio cordis mei.
10 ¶Annunciaui iustitiam tuam in ecclesia magna,
ecce labia mea non prohibebo, Domine tu scisti.
11 ¶Iustitiam ruam non abscondi in corde meo, ve-
C ritatem tuam salurare tuum dixi.
Non abscondi misericordiam tuam, & veritatem
tuam à concilio multo.
12 ¶Tu autem Domine ne longè facias miseratio-
nes tuas à me: misericordia tua & veritas tua sem-
per susceperunt me.
13 ¶Quoniam circundederunt me mala quorum nõ
est numerus:comprehẽderunt me iniquitates meæ,
& non potui vt viderem.
Multiplicatæ sunt super capillos capitis mei:& cor
meum dereliquit me.
‖Infr.59.a 1. 14 ¶Complaceat tibi Domine vt eruas me‖Domine
ad adiuuandum me respice.
‖Sup.34.a 4. Infr.69.a 3. 15 ¶‖Confundantur, & reuereantur simul qui quæ-
runt animam meam,vt auferant eam.
Conuertantur retrorsum & reuereantur qui volũt
D mihi mala.
16 ¶Ferant confestim cõfusionem suam, qui dicunt
mihi,Euge,euge.
17 ¶Exultent & lætentur super te omnes quęrentes
te:& dicant semper,Magnificetur Dominus qui dili
gunt salutare tuum.
18 ¶Ego autem mendicus sum & pauper: Dominus
solicitus est mei.
Adiutor meus & protector meus tu es: Deus meus
ne tardaueris.

Heb. 41. 1 *In finem, Psalmus ipsi Dauid.* *XL.*

2 BEatus vir qui intelligit super egenum &
A pauperem:in die mala liberabit eum Do
minus.
3 ¶Dominus conseruet eum, & viuificet
eum, & beatum faciat eum in terra: & non tradat
eum in animam inimicorum eius.
4 ¶Dominus opem ferat illi super lectum doloris
eius: vniuersum stratum eius versasti in infirmita-
te eius.
5 ¶Ego dixi, Dñe miserere mei: sana animã meam,
B quia peccaui tibi.
6 ¶Inimici mei dixerunt mala mihi,Quando morie
tur,& peribit nomen eius?
7 ¶Et si ingrediebatur vt videret,vana loquebatur,
cor eius congregauit iniquitatem sibi.
8 Egrediebatur foras,& loquebatur¶ in idipsum.
Aduersum me susurrabant omnes inimici mei: ad-
uersum me cogitabant mala mihi.
9 ¶Verbum iniquum constituerunt aduersum me,
Nunquid qui dormit, non adijciet vt resurgat?
10 ¶Etenim homo pacis meæ in quo speraui, qui e-
debat panes meos: magnificauit super me supplan-
tationem.
11 ¶Tu autem Domine miserere mei, & resuscita me: Iob.13.b 18.
C & retribuam eis. Act.1.c.
12 ¶In hoc cognoui quoniam voluisti me: quoniam nõ
gaudebit inimicus meus super me.
13 ¶Me autem propter innocentiam suscepisti: & cõ
firmasti me in conspectu tuo in æternum.
14 ¶Benedictus Dominus Deus Israël à seculo,& vs
que in seculum. fiat,fiat.

1 *In finem, intellectus filijs Core.* *XLI.* Heb. 42.

2 QVemadmodum desiderat ceruus ad fon-
A tes aquarum: ita desiderat anima mea
ad te Deus.
3 ¶Sitiuit anima mea ad Deum ˋfontemˋ ˋfortem
viuum:quando veniam & apparebo ante faciẽ Dei?
4 ¶Fuerunt mihi lachrymę meę panes die ac nocte
dum dicitur mihi quotidie: Vbi est Deus tuus?
5 ¶Hæc recordatus sum, & effudi in me animam
meam,quoniam transibo in locum tabernaculi ad-
B mirabilis,vsque ad domum Dei,In voce exultatio-
nis & confessionis, sonus epulantis.
6 ¶‖Quare tristis es anima mea? & quare contur- ‖Inf.c.12.
bas me? Infr.42.b 5.
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi:salu
7 tare vultus mei,¶& Deus meus.
Ad meipsum anima mea conturbata est, propre-
rea memor ero tui de terra Iordanis,& Hermonijm
à monte modico.
8 ¶Abyssus abyssum inuocat,in voce cataractarum
tuarum.
Omnia excelsa tua & fluctus tui super me tran-
sierunt.
9 ¶In die mandauit Dominus misericordiam suam,
& nocte canticum eius.
10 Apud me oratio Deo vitæ meæ: ¶dicam Deo,su-
C sceptor meus es.
Quare oblitus es mei? & quare contristatus ince-
do, dum affligit me inimicus?
11 ¶Dum confringuntur ossa mea, exprobrauerunt
mihi qui tribulant me inimici mei:Dum dicunt mi-
12 hi per singulos dies: Vbi est Deus tuus?¶‖quare ‖Sup.b.
tristis es anima mea? & quare conturbas me? Infra 42. 5.
Spera in Deo,quoniam adhuc confitebor illi:salu-
tare vultus mei,& Deus meus.

Psalmus Dauid XLII.

1 IVdica me Deus, & discerne causam meã
A de gente non sancta, ab homine iniquo
& doloso erue me.
2 ¶Quia tu es Deus fortitudo mea:qua-
re me repulisti? & quare tristis incedo, dum affligit
me inimicus?
3 ¶Emitte lucem tuam, & veritatem tuam:ipsa me
deduxerunt, & adduxerunt in montem sanctum
tuum,& in tabernacula tua.
4 ¶Et introibo ad altare Dei,ad Deum qui lætificat
B iuuentutem meam.

Sup. 41. b 6 & c. 12.
5 Confitebor tibi in cithara Deus Deus meus:¶ quare
tristis es anima mea?& quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salu-
tare vultus mei,& Deus meus.

HEB. 44.
1 *In finem pro filijs Core ad intellectum.* X L I I I.

2 A DEus auribus nostris audiuimus:patres nostri
annunciauerunt nobis.
Opus quod operatus es in diebus eorum,
-3. -&'in diebus antiquis.
3 ¶Manus tua gentes disperdidit & plantasti eos:af
flixisti populos,& expulisti eos.
4 ¶Nec enim in gladio suo possederunt terram, &
brachium eorum non saluauit eos.
Sed dextera tua, & brachium tuum,& illuminatio
vultus tui: quoniam complacuisti in eis.
5 ¶Tu es ipse rex meus & Deus meus: qui mandas
salutes Iacob:
6 ¶In te inimicos nostros ventilabimus cornu, &
'in nos 4 of. 24 c. 39. in nomine tuo spernemus insurgentes,'in nobis'.
7 ¶Nō enim in arcu meo sperabo:&| gladius meus
..Reg 17. -39. 1.41. B non saluabit me.
11 Reg.8. 1.14. 8 ¶|Saluasti enim nos de affligentibus nos: & odien-
tes nos,confudisti.
9 ¶In Deo laudabimur tota die': & in nomine tuo
tuo confitebimur in seculum.
10 ¶Nunc autem repulisti, & confudisti nos: & non
-7. egrediêris-Deus'in virtutibus nostris.
11 ¶Auertisti nos retrorsum post inimicos nostros:
& qui oderunt nos, diripiebant sibi.
12 ¶Dedisti nos tanquàm oues escarum,'& in Genti
bus dispersisti nos.
13 ¶Vendidisti populum tuum sine precio:& nō fuit
multitudo in commutationibus eorum.
14 ¶Posuisti nos opprobrium vicinis nostris, sub-
sannationem & derisum his qui sunt in circuitu
nostro.
15 ¶Posuisti nos in similitudinem Gentibus:commo
tionem capitis in populis.
16 ¶Tota die verecundia mea contra me est, & con-
fusio faciei meæ cooperuit me.
17 ¶A voce exprobrantis & obloquentis,à facie ini-
mici & persequentis.
18 ¶Hæc omnia venerunt super nos, nec obliti su-
mus te:& iniquè non egimus in testamento tuo.
19 ¶Et non recessit retrò cor nostrum:& declinasti se
mitas nostras à via tua.
20 ¶Quoniam humiliasti nos in loco afflictionis, &
cooperuit nos vmbra mortis.
21 ¶Si obliti sumus nomen Dei nostri,& si expandi-
mus manus nostras ad Deum alienum?
22 ¶Nonne Deus requiret ista? ipse enim nouit ab-
scondita cordis.
Ro.8 g.36 23 ¶|Quoniam propter te mortificamur tota die:æsti
mati sumus sicut oues occisionis.
Exurge, quare obdormis Domine? exurge,& ne re
pellas in finem.
24 ¶Quare faciem tuam auertis, obliuisceris inopiæ
nostræ, & tribulationis nostræ?
25 ¶Quoniam humiliata est in puluere anima no-
stra: conglutinatus est in terra venter noster.
26 ¶Exurge Domine, adiuua nos: & redime nos
propter nomen tuum.

1 *In finem, pro ijs qui commutabuntur, filijs Core ad intellectum, canticum pro dilecto.* X L I I I I. HEB. 45

2 A ERuctauit cor meum verbum bonum: dico
ego opera mea regi.
Lingua mea calamus scribæ velociter
scribentis.
3 ¶Speciosus forma præ filijs hominum, diffusa est
gratia in labijs tuis: propterea benedixit te Deus in
æternum.
4 ¶Accingere gladio tuo super femur tuum, po-
tentissimè.
5 ¶Specie tua & pulcritudine tua intende, prospe-
rè procede, & regna.
B Propter veritatem & mansuetudinem, & iustitiam:
& deducet te mirabiliter dextera tua.
6 ¶Sagittæ tuæ acutæ (populi sub te) cadent in cor-
da inimicorum regis.
7 ¶|Sedes tua Deus in seculū seculi:virga directio-
nis virga regni tui. ¶Heb.1.c. 8.
8 ¶Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem: propte
rea vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ con-
sortibus tuis.
9 ¶Myrrha & gutta & casia à vestimentis tuis à do-
10 mibus eburneis,ex quibus delectauerunt te¶filiæ re
gum in honore tuo.
C Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato, cir-
cundata varietate.
11 ¶Audi filia,& vide,& inclina aurem tuam:& obli-
uiscere populum tuum,& domum patris tui.
12 ¶Et concupiscet rex decorem tuum:quoniam ip-
se est Dominus Deus tuus,& adorabunt eum.
13 ¶Et filiæ Tiri,in muneribus vultum tuum depre-
cabuntur,-omnes'diuites plebis. -4.
14 ¶Omnis' gloria eius filiæ regis ab intus, in fim-
15 brijs aureis ¶ circumamicta varietatibus.
D Adducentur regi virgines post eam: proximæ eius
afferentur tibi.
16 ¶Afferentur in lætitia & exultatione: adducentur
in templum regis.
17 ¶Pro patribus tuis nati sunt tibi filij: constitues
eos principes super omnem terram.
18 ¶'Memores erunt'nominis tui* in omni genera- 'Memor ero 8.
tione & generationem.
Propterea populi confitebuntur tibi in æternum, & *Domine 14.
in seculum seculi.

1 *In finem filijs Core pro arcanis* *Psalmus* X L V. HEB. 46

2 A DEus noster refugium & virtus: adiutor in
tribulationibus quæ inuenerunt nos ni-
3 mis.
¶Propterea non timebimus dum turba
bitur terra,& transferentur montes in cor maris.
4 ¶Sonuerunt & turbatæ sunt aquæ eorum: contur-
bati sunt montes in fortitudine eius.
5 ¶Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei:sancti
ficauit tabernaculum suum Altissimus.
6 Deus in medio eius, non commouebitur,adiuua
bit eam Deus manè diluculo.
7 ¶Conturbatæ sunt gentes,& inclinata sunt regna:
dedit vocem suam,mota est tera.
8 ¶Dominus virtutum nobiscum: susceptor noster
Deus Iacob.
9 ¶Venite,& videte opera Domini, quæ posuit p-
10 digia super terram: ¶ Auferens bella vsque ad finem
terræ.

C Arcum conteret, & confringet arma: & ſcuta com-
buret igni.
11 ¶Vacate & videte, quoniam ego ſum Deus: exal-
tabor in gentibus, & exaltabor in terra.
12 ¶Dominus virtutum nobiſcum: ſuſceptor noſter
Deus Iacob.

HEB. 47. 1 *In finem, pro filijs Core. Pſalmus XLVI.*

2 OMnes gentes plandite manibus: iubilate
A Deo in voce exultationis.
3 ¶Quoniam Dominus excelſus, terribi-
bilis, Rex magnus ſuper omnem terrã.
4 ¶Subiecit populos nobis: & gentes ſub pedibus
noſtris.
5 ¶Elegit nobis hæreditatem ſuam, ſpeciem Iacob
ˋquemˊ 13 ˋquamˊ dilexit.
13. Re. 7. c. 6 ¶| Aſcendit Deus in iubilo, & Dominus in vo-
ce tubæ.
7 ¶Pſallite Deo noſtro, pſallite: pſallite Regi no-
B ſtro, pſallite.
8 ¶Quoniam Rex omnis terræ Deus: pſallite ſa-
pienter.
9 ¶ˋRegnabitˊ Deus ſuper gentes: Deus ſedet ſuper
ˋregnauit. ſedem ſanctam ſuam.
10 ¶Principes populorum cõgregati ſunt cum Deo
Abraham: quoniam dij fortes terræ, vehementer
eleuati ſunt.

1 *Pſalmus cantici filijs Core ſecunda Sabbathi. XLVII.*

HEB. 48. 2 MAgnus Dominus & laudabilis nimis in
A ciuitate Dei noſtri, in monte ſancto
eius.
3 ¶Fundatur exultatione vniuerſæ ter-
ræ mons Sion, latera Aquilonis, ciuitas Regis
magni.
4 ¶Deus in domibus eius cognoſcetur, cùm ſuſci-
piet eam.
5 ¶Quoniam ecce reges ˋterræˊ congregati ſunt: cõ
ˋ13 uenerunt in vnum.
6 ¶Ipſi videntes ſic admirati ſunt, conturbati ſunt,
7 commoti ſunt: ¶Tremor apprehendit eos, ibi dolo
res vt parturientis.
8 ¶In ſpiritu vehementi conteres naues Tharſis.
9 ¶Sicut audiuimus, ſic vidimus in ciuitate Domi
B ni virtutum, in ciuitate Dei noſtri: Deus fundauit
eam in æternum.
10 ¶Suſcepimus Deus miſericordiam tuam in me-
dio templi tui.
11 ¶Secundum nomen tuum Deus, ſic & laus tua in
fines terræ: iuſtitia plena eſt dextera tua.
12 ¶Lætetur mons Sion, & exultent filiæ Iudæ, pro-
pter iudicia tua Domine.
13 ¶Circundate Sion, & complectimini eam: narra-
te in turribus eius.
14. ¶Ponite corda veſtra in virtute eius: diſtribuite
domos eius, vt enarretis in progenie altera.
15 ¶Quoniam hic eſt Deus, Deus noſter in æternũ
& in ſeculum ſeculi: ipſe reget nos in ſecula.

1 *In finem, filijs Core Pſalmus. XLVIII.*

2 AVdite hæc omnes gentes: auribus perci-
A pite omnes qui habitatis orbem.
3 ¶Quiq; terrigenæ & filij hominum: ˋſi-
ˋ3. mulˊ in vnum diues & pauper.
4 ¶Os meum loquetur ſapientiam: & meditatio
cordis mei prudentiam.
5 ¶| Inclinabo in parabolam aurem meam, aperiã | Iſa. 57 a. 2. Mat. 13. e
in pſalterio propoſitionem meam.
6 ¶Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei mei 35.
circundabit me.
7 ¶Qui confidunt in virtute ſua, & in multitudine
diuitiarum ſuarum gloriantur.
8 ¶Frater non redimit, redimet homo: * non da- * & 4.
B bit Deo placationem ſuam.
9 ¶Et precium redemptionis animę ſuæ: & labora-
10 bit in æternum, ¶ & viuet adhuc in finem.
11 Non videbit interitum, ¶ cùm viderit ſapientes
morientes: ſimul inſipiens & ſtultus peribunt.
12 Et relinquent alienis diuitias ſuas: ¶ & ſepulchra
eorum domus illorum in æternum.
Tabernacula eorum in progenie & progenie, vo-
cauerunt nomina ſua in terris ſuis.
13 ¶ˋEtˊ homo cùm in honore eſſet, non intellexit, ˋ21.
comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis
C factus eſt illis.
14 ¶Hæc via illorum ſcandalum ipſis: & poſteà in
ore ſuo complacebunt.
15 ¶Sicut oues in inferno poſiti ſunt: mors depa-
ſcet eos.
Et dominabuntur eorum iuſti in matutino: &
auxilium eorum veteraſcet, in inferno à gloria
eorum.
16 ¶Veruntamen Deus redimet animam meam, de
manu inferi cùm acceperit me.
17 ¶Ne timueris cùm diues factus fuerit homo: &
D cùm multiplicata fuerit gloria domus eius.
18 ¶| Quoniam cùm interierit, non ſumet omnia: | Iob. 27 d
neque deſcendet cum eo gloria eius. 19.
19 ¶Quia anima eius in vita ipſius benedicetur: con-
fitebitur tibi cùm benefeceris ei.
20 ¶Introibit vſq; in progenies patrum ſuorum ˋ&ˊ ˋ5.
vſque in æternum non videbit lumen.
21 ¶Homo cùm in honore eſſet, non intellexit: com
paratus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus
eſt illis.

1 *Pſalmus Aſaph. XLIX.* HEB. 50

A DEus deorum Dominus locutus eſt, & vo-
cauit terram.
2 A ſolis ortu vſque ad occaſum: ¶ ex Siõ
ſpecies decoris eius.
3 ¶Deus manifeſtè veniet: Deus noſter, & non
ſilebit.
Ignis in conſpectu eius exardeſcet: & in circuitu
eius tempeſtas valida.
4 ¶ˋAduocauitˊ cœlum deſurſum: & terram diſcer ˋAduocabit 8.
nere populum ſuum.
5 ¶Congregate illi ſanctos eius: qui ordinant teſta
mentum eius ſuper ſacrificia.
6 ¶Et annunciabunt cœli iuſtitiam eius: quoniam
B Deus iudex eſt.
7 ¶Audi populus meus, & loquar: Iſraël, & teſtifica
bor tibi: Deus Deus tuus ego ſum.
8 ¶Non in ſacrificijs tuis arguam te: holocauſta au-
tem tua in conſpectu meo ſunt ſemper.
9 ¶Non accipiam de domo tua vitulos: neque de
gregibus tuis hircos.
10 ¶Quoniam meæ ſunt omnes feræ ſyluarum iumẽ
ta in montibus & boues.
11 ¶Cognoui omnia volatilia cœli, & pulchritudo
agri mecum eſt.

Sup. 23. a
12 ?Si esuriero, non dicam tibi: meus est enim or-
bis terræ, & plenitudo eius.
13 ?Nunquid manducabo carnes taurorum? aut san
C guinem hircorum potabo?
14 ?Immola Deo sacrificium laudis: & redde Altis-
simo vota tua.
15 ?Et inuoca me in die tribulationis: & eruam te, -9.
& honorificabis me.
16 ?Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras iu-
stitias meas, & assumis testamentum meum per os
tuum?
17 ?Tu verò odisti disciplinam: & proiecisti sermo-
nes meos retrorsum.
18 ?Si videbas furem, currebas cum eo: & cum adul
teris portionem tuam ponebas.
19 ?Os tuum abundauit malitia: & lingua tua con-
C cinnabat dolos.
20 ?Sedens, aduersus fratrem tuum loquebaris, &
21 aduersus filium matris tuæ ponebas scādalum: ?hæc
fecisti, & tacui. Existimasti iniquè quòd ero tui simi
lis: arguam te, & statuam contra faciem tuam.
22 ?Intelligite hæc qui obliuiscimini Deum: nequan
do rapiat, & non sit qui eripiat.
23 ?Sacrificium laudis honorificabit me: & illic iter,
quo ostendam illi salutare Dei.

HEB. 51.
1 *In finem, Psalmus David ? cùm venit ad eum Nathan propheta,*
2 *quando intrauit ad Bethsabee. 2 Reg. 12. a.* L.

A Miserere mei Deus secundum magnam mi-
sericordiam tuam.
3 ?Et secundum multitudinem miseratio
num tuarum dele iniquitatem meam.
4 ?Amplius laua me ab iniquitate mea: & à pecca-
to meo munda me.
5 ?Quoniam iniquitatem meam ego cognosco: &
peccatum meum contra me est semper.
6 ?Tibi soli peccaui, & malum coram te feci: ut Rom. 3. a 4.
iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cum iu-
dicaris.
7 ?Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum: & Iob 14. a 4.
B in peccatis concepit me mater mea.
8 ?Ecce enim veritatem dilexisti: incerta & occul-
ta sapientiæ tuæ manifestasti mihi.
9 ?Asperges me * hyssopo, & mundabor: lauabis * Domine
me, & super niuem dealbabor.
10 ?Auditui meo dabis gaudium & lætitiam: & exul
tabunt ossa humiliata.
11 ?Auerte faciem tuam à peccatis meis: & omnes
iniquitates meas dele.
12 ?Cor mundum crea in me Deus, & spiritum re-
C ctum innoua in visceribus meis.
13 ?Ne proijcias me à facie tua, & Spiritum sanctū
tuum ne auferas à me.
14 ?Redde mihi lætitiam salutaris tui: & spiritu prin
cipali confirma me.
15 ?Docebo iniquos vias tuas: & impij ad te con-
uertentur.
16 ?Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis tuam.
meæ: & exultabit lingua mea iustitiam meam.
17 ?Domine labia mea aperies, & os meum annun
D ciabit laudem tuam.
18 ?Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem vti-
que: holocaustis non delectaberis.
19 ?Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor con
tritum & humiliatum, Deus, non despicies.
20 ?Benignè fac Domine in bona voluntate tua
Sion: & ædificentur muri Ierusalem. vt.
21 ?Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ, oblatio-
nes & holocausta: tunc imponent super altare tuum
vitulos.

1 *In finem intellectus David, ? cùm venit Doeg Idumæus, & annun-* Achimelech.
2 *ciauit Sauli, & dixit: Venit David in domum Abi-melech.* HEB. 52.
1 Reg. 22. b 9. L. L.

3 Quid gloriaris in malitia, qui potens es
A in iniquitate?
4 Tota die ? iniustitiam cogitauit lingua
tua: sicut nouacula acuta fecisti dolum.
5 ?Dilexisti malitiam super benignitatem: iniquita-
tem magis, quàm loqui æquitatem.
6 ?Dilexisti omnia verba præcipitationis, lingua linguam dolosam.
dolosa.
7 ?Propterea Deus destruet te in finem: euellet te,
B & emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuā
de terra viuentium.
8 ?Videbunt iusti & timebunt, & super eum ride-
9 bunt: & dicent: ?Ecce homo qui nō posuit Deū adiu
torem suum.
Sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum: &
præualuit in vanitate sua.
10 ?Ego autem sicut oliua fructifera in domo Dei,
C speraui in misericordia Dei in æternum, & in secu-
lum seculi.
11 ?Confitebor tibi in seculum, quia fecisti: & expe-
ctabo nomen tuum, quoniam bonum est in conspe-
ctu sanctorum tuorum.

1 *In finem, pro Amaleth intelligentia, David* L. L. HEB. 53. Psal. 13. a 1. Esa. 8. 58.

2 Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus.
A Corrupti sunt & abominabiles facti sunt
in iniquitatibus: non est qui faciat
bonum.
3 ?Deus de cœlo prospexit super filios hominum:
vt videat si est intelligens, aut requirens Deum.
4 ?Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt: Rom. 3. a 12.
non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum.
5 ?Nonne scient omnes qui operantur iniquitatē,
B qui deuorant plebem meam vt cibum panis?
6 ?Deum non inuocauerunt: illic trepidauerunt ti-
more, vbi non erat timor.
Quoniam Deus dissipauit ossa eorum qui homi-
nibus placent: cōfusi sunt, quoniā Deus spreuit eos.
7 ?Quis dabit ex Sion salutare Israel? cùm conuer-
terit Deus captiuitatem plebis suæ, exultabit Iacob,
& lætabitur Israel.

1 *In finem, in carminibus intellectus David, ¶cum venissent Ziphæi*
2 *& dixissent ad Saul: Nonne David absconditus apud est nos?*
1.Reg.23.d.19. 26.a.1. LIII.

HEB.54.
3 DEus in nomine tuo saluum me fac: & in vir-
A tute tua iudica me.
4 ¶Deus exaudi orationem meam: auribus
percipe verba oris mei.
5 ¶Quoniam alieni insurrexerunt aduersum me,&
fortes quæsierunt animam meam: -&' non pro-
posuerunt Deum ante conspectum suum. -3.
6 ¶Ecce enim Deus adiuuat me: -&' Dominus su- -5.
B sceptor est animæ meæ.
7 ¶Auerte mala inimicis meis: * in veritate tua di- *&.
sperde illos.
8 ¶Voluntariè sacrificabo tibi,-&' confitebor no- -8.
mini tuo Domine,quoniam bonum est.
9 ¶Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me: &
super inimicos meos despexit oculus meus.

1 *In finem, in carminibus intellectus David.* LIIII. HEB.55.

2 EXaudi Deus orationē meam, & ne despe-
A xeris deprecationem meam.
3 ¶Intende mihi,& exaudi me.
Cōtristatus sum in exercitatione mea:
4 & conturbatus sum ¶ à voce inimici,&tribulatione
peccatoris.
Quoniam declinauerunt in me 'iniquitates':& in 'iniquitatem 3.
ira molesti erant mihi.
5 ¶Cor meum conturbatum est in me, & formido
mortis cecidit super me.
6 ¶Timor & tremor venerunt super me,& contexe
runt me tenebræ:
7 ¶Et dixi: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ,
B & volabo,& requiescam?
8 ¶Ecce elongaui fugiens:& mansi in solitudine.
9 ¶Expectabam eum qui saluum me fecit à pusilla-
nimitate spiritus,& tempestate.
10 ¶Præcipita Domine,& diuide linguas eorū:quo-
niam vidi iniquitatē & contradictionē in ciuitate.
11 ¶Die ac nocte circundabit eam super muros eius
iniquitas,& labor in medio eius,& iniustitia.
12 ¶Et non defecit de plateis eius vsura & dolus.
13 ¶Quoniam si inimicus-meus' maledixisset mihi, -4.
substinuissem vtique.
Et si is qui oderat me, super me magna locutus
fuisset: abscondissem me forsitan ab eo.
14 ¶Tu verò homo vnanimis, dux meus & notus
C meus.
15 ¶Qui simul mecum dulces capiebas cibos:in dò-
mo Dei ambulauimus cum consensu.
16 ¶Veniat mors super illos, & descendant in infer
num viuentes.
Quoniam nequitiæ in habitaculis eorum, in me-
dio eorum.
17 ¶Ego autem ad Deum clamaui:& Dominus 'sal- 'saluauit 3o.
uabit' me.
18 ¶Vespere, & manè, & meridie narrabo & annun
ciabo,& exaudiet vocem meam.
19 ¶Redimet in pace animam meam ab his qui ap-
propinquant mihi: quoniam inter multos erant
mecum.
20 ¶Exaudiet Deus, humiliabit illos, qui est ante
D secula.
Non enim est illis commutatio, & non timuerunt
21 Deum: ¶extendit manum suam in retribuendo.

22 Contaminauerūt testamentum eius, ¶ diuisi sunt
ab ira vultus eius: & appropinquauit cor illius. Mol
liti sunt sermones eius super oleum: & ipsi sunt ia-
cula.
23 ¶Iacta super Dominum curam tuam, & ipse te *Matt.6.d.25. Luc.12.c.22. 1.Pet.5.b.7.
enutriet. *non dabit in æternum fluctuationē iusto.
24 ¶Tu verò Deus deduces eos in puteū interitus.
Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies
suos: ego autem sperabo in te Domine. *&

1 *In finem, pro populo qui à sanctis longè factus est, David in tituli*
inscriptione, cùm tenuerunt eum Allophyli in Geth. 1. Reg 21.
d. 12. LV HEB 56.

2 MIserere mei Deus, quoniam conculcauit
A me homo: tota die impugnans tribula-
3 uit me.
¶Conculcauerunt me inimici mei tota
die: quoniam multi bellantes aduersum me.
4 ¶Ab altitudine diei timebo: ego verò in te spe-
rabo.
5 ¶In Deo laudabo sermones meos, in Deo spe-
raui:non timebo quid faciat mihi caro.
6 ¶Tota die verba mea execrabantur: aduersum
B me omnes cogitationes eorum,in malum.
7 ¶Inhabitabunt & abscondent: ipsi calcaneum
meum obseruabunt.
8 Sicut sustinuerunt animam meam¶pro nihilo sal
uos facies illos: in ira populos confringes.
9 Deus,¶vitam meam annunciaui tibi: posuisti la-
chrymas meas in conspectu tuo:
10 Sicut & in promissione tua: ¶tunc conuertentur
C inimici mei retrorsum.
In quacunque die inuocauero te, ecce cognosco,
quoniam Deus meus es.
11 ¶In Deo laudabo verbum, in Domino laudabo
12 sermonem:¶ in Deo speraui, non timebo quid fa-
ciat mihi homo.
13 ¶In me sunt Deus vota tua, quę reddam, 'lauda- 'laudationis 6.
tiones' tibi.
14 ¶Quoniam eripuisti animam meam de morte,&
pedes meos de lapsu, vt placeam coram Deo in lu-
mine viuentium.

1 *In finem, ne disperdas, David in tituli inscriptione, cùm fugeret à* 1.Reg.22.a.1.& 24.
facie Saul in speluncam. LVI

2 MIserere mei Deus,miserere mei: quoniam HEB.57.
A in te confidit anima mea.
Et in vmbra alarum tuarum sperabo,do
nec transeat iniquitas.
3 ¶Clamabo ad Deum altissimum: Deum qui be-
nefecit mihi.
4 ¶Misit de cœlo, & liberauit me: dedit in oppro-
brium conculcantes me.
Misit Deus misericordiam suam, & veritatem
5 suam.¶& eripuit animam meam de medio catulo-
rum leonum: dormiui conturbatus.
Filij hominum, dentes eorum arma & sagittæ: &
lingua eorum, gladius acutus.
6 ¶Exaltare super cœlos Deus: & in omnem ter-
B ram gloria tua.
7 ¶Laqueum parauerunt pedibus meis: & incur-
uauerunt animam meam.
Foderunt ante faciem meam foueam: & incide-
runt in eam. ¶Inf.107.1.
8 ¶ Paratum cor meum Deus, paratum cor meū: *Domino
cantabo & psalmum dicam *.

¶Exurge

Ioh.2.d. 4. 9 ¶Exurge gloria mea, exurge psalterium & cithara: exurgam diluculo.
10 ¶Confitebor tibi in populis Domine: -&' psalmum dicam tibi in Gentibus.
11 ¶Quoniam magnificata est vsque ad cœlos misericordia tua, & vsque ad nubes veritas tua.
12 ¶Exaltare super cœlos Deus: & super omnem terram gloria tua.

1 *In finem, ne disperdas, Dauid in tituli inscriptione.* LVII.

HEB.58. 'rectè 4.
2 A SI verè vtique iustitiam loquimini: 'rectè' iudicate filij hominum.
3 ¶Etenim in corde iniquitates operamini: in terra iniustitias manus vestræ concinnant.
4 ¶Alienati sunt peccatores à vulua: errauerunt ab vtero, locuti sunt falsa.
5 ¶Furor illis secundùm similitudinem serpentis: sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas.
6 ¶Quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter.
7 ¶Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum:
B molas leonum confringet Dominus.
8 ¶Ad nihilum deuenient tanquam aqua decurrens: intendit arcum suum donec infirmentur.
9 ¶Sicut cera quę fluit, auferētur: supercecidit ignis, & non viderunt solem.
ofic 12. 10 ¶Priusquàm intelligerent spinæ vestrę rhamnum: sicut viuentes 'sicut' in ira absorbet eos.
11 ¶Lætabitur iustus cùm viderit vindictam, manus suas lauabit in sanguine peccatoris.
12 ¶Et dicet homo: Si vtique est fructus iusto? vtique est Deus iudicans eos in terra.

1 *In finem, ne disperdas, Dauid in tituli inscriptione, quando misit Saul, & custodiuit domum eius, vt interficeret eum. 1.Reg.19. b.11.* LVIII.

HEB.59.
2 A ERipe me de inimicis meis Deus meus: & ab insurgentibus in me libera me.
3 ¶Eripe me de operantibus iniquitatem: & de viris sanguinum salua me.
4 ¶Quia ecce ceperunt animam meam, irruerunt in me fortes:
5 ¶Neque iniquitas mea, neque peccatum meum Domine: sine iniquitate cucurri & direxi.
6 ¶Exurge in occursum meum, & vide: & tu Domine Deus virtutum, Deus Israël.
B Intende ad visitandas omnes gentes: non miserearis omnibus qui operantur iniquitatem.
7 ¶Conuertentur ad vesperam: & famem patientur vt canes, & circuibunt ciuitatem.
8 ¶Ecce loquentur in ore suo, & gladius in labijs eorum: quoniam quis audiuit?
9 ¶Et tu Domine deridebis eos: ad nihilum deduces omnes gentes.
10 ¶Fortitudinē meam ad te custodiam: quia Deus susceptor meus es.
11 ¶Deus meus misericordia eius pręueniet me.
12 ¶Deus ostendit mihi super inimicos meos: ne oc
C cidas eos, ne quando obliuiscantur populi mei.
Disperge illos in virtute tua: & depone eos protector meus Domine:
13 ¶Delictum oris eorum, sermonem labiorum ipsorum, & comprehendantur in superbia sua.
Et de execratione, & mendacio annunciabuntur
14 ¶in consummatione: in ira consummationis, & non erunt.
Et scient quia Deus 'dominabitur' Iacob, & finium terræ. 'dominabitur.
15 ¶Conuertentur ad vesperam, & famem patientur vt canes: & circuibunt ciuitatem.
16 ¶Ipsi dispergentur ad manducandum: si verò non
D fuerint saturati, & murmurabunt:
17 ¶Ego autem cantabo fortitudinem tuam & 'exaltabo' manè misericordiam tuam: 'exaltabo. 9.
Quia factus es susceptor meus, & refugium meum in die tribulationis meæ.
18 ¶Adiutor meus tibi psallam, quia Deus susceptor meus es: Deus meus misericordia mea.

1 *In finem, pro ijs qui immutabuntur in tituli inscriptione ipsi Dauid in doctrinam: | cùm succendit Mesopotamiam Syriæ & Sobal, & conuertit Ioab, & percussit Idumæam in valle Salinarum duodecim millia.* LIX. 2.Reg.8. a.2.10.b. 1.Par.18. a.1. HEB.60.
2

3 A DEus repulisti nos, & destruxisti nos: iratus es, & misertus est nobis.
4 ¶Commouisti terram, & conturbasti eam: sana contritiones eius, quia commota est.
5 ¶Ostendisti populo tuo dura: potasti nos vino compunctionis.
6 ¶Dedisti metuentibus te significationem: vt fu-
B giant à facie arcus:
7 ¶Vt liberentur dilecti tui: saluum fac dextera tua, & exaudi me.
8 ¶Deus locutus est in sancto suo, Lætabor & partibor Sichimam, & conuallem tabernaculorum metibor. Infr.107. b.8.
9 ¶Meus est Galaad, & meus est Manasses: & Ephráim fortitudo capitis mei.
10 ¶Iuda rex meus: Moab olla spei meæ.
In Idumæum extendam calceamentum meum: mihi alienigenæ subditi sunt.
11 ¶Quis deducet me in ciuitatem munitam? quis deducet me vsque in Idumæam?
12 ¶Nonne tu Deus qui repulisti nos: & non egre-
C dièris Deus in virtutibus nostris?
13 ¶Da nobis auxilium de tribulatione: '&' vana salus hominis. 'quia 11.
14 ¶In Deo faciemus virtutem: & ipse ad nihilum deducet tribulantes nos.

1 *In finem, in hymnis Dauid.* LX.

HEB.61.
2 A EXaudi Deus deprecationem meam: intende orationi meæ.
3 ¶A finibus terræ ad te clamaui: dū anxiaretur cor meum in petra exaltasti me.
4 Deduxisti me, ¶quia factus es spes mea: turris fortitudinis à facie inimici.
5 ¶Inhabitabo in tabernaculo tuo in secula: protegar in velamento alarum tuarum.
6 ¶Quoniam tu Deus -meus' exaudisti orationem meam: dedisti hæreditatem timentibus nomen tuum. -a.
7 ¶Dies super dies regis adijcies: annos eius vsque in diem generationis & generationis.
8 ¶'Permanet' in æternum in conspectu Dei: misericordiam & veritatem eius quis requiret? Permanebit 1.
9 ¶Sic psalmum dicam nomini tuo in seculum seculi: vt reddam vota mea de die in diem.

In

HEB. 62. 1 *In finem, pro Idithun, Psalmus David.* LXI.

2 NOnne Deo subiecta erit anima mea? ab
A ipso enim salutare meum.
3 ¶Nam & ipse Deus meus, & salutaris
meus: susceptor meus, non mouebor
amplius.
4 ¶Quousque irruitis in hominem? interficitis v-
niuersi vos: tanquam parieti inclinato, & *maceriæ *materiæ.
depulsæ?
5 ¶Veruntamen precium meum cogitauerunt re-
pellere, cucurri in siti: ore suo benedicebant, & cor
de suo maledicebant.
6 ¶Veruntamen Deo subiecta esto anima mea.
quoniam ab ipso patientia mea.
7 ¶Quia ipse Deus meus, & saluator meus: adiutor
B meus, non emigrabo.
8 ¶In Deo salutare meum, & gloria mea: Deus au-
xilij mei, & spes mea in Deo est.
9 ¶Sperate in eo omnis congregatio populi, effun-
dite coram illo corda vestra: Deus adiutor noster
in æternum.
10 ¶Veruntamen vani filij hominum, mendaces filij
hominum in stateris: vt decipiant ipsi de vanitate
in idipsum.
11 ¶Nolite sperare in iniquitate, & rapinas nolite
concupiscere: diuitiæ si affluant, nolite cor appo-
nere.
12 ¶Semel locutus est Deus, duo hæc audiui: quia
Mat. 16.d.27. Rom.2.b.6. 1.Cor 3.b.8. Gal.6.b.5. 13 potestas Dei est, ¶& tibi Domine misericordia:
[quia tu reddes vnicuique iuxta opera sua.

HEB. 63. 1 *Psalmus David cùm esset in deserto Idumeæ. 1.Reg.22.a.5.* LXII.

2 DEus Deus meus, ad te de luce vigilo.
A Sitiuit in te anima mea, quàm multiplici-
ter tibi caro mea.
3 In terra deserta, & inuia, & inaquosa. ¶sic in san-
cto apparui tibi, vt viderem virtutem tuam & glo-
riam tuam.
4 ¶Quoniam melior est misericordia tua super vi-
tas: labia mea laudabunt te.
5 ¶Sic benedicam te in vita mea: & in nomine tuo
leuabo manus meas.
6 ¶Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea:
& labijs exultationis laudabit os meum.
*Si 9. 7 ¶*Sic memor fui tui super stratum meum, in ma-
8 tutinis meditabor in te: ¶quia fuisti adiutor meus.
B Et in velamento alarum tuarum exultabo, ¶adhæ
9 sit anima mea post te: me suscepit dextera tua.
10 ¶Ipsi verò in vanum quæsierunt animam meam,
11 introibunt in inferiora terræ, ¶tradentur in manus
gladij, partes vulpium erunt.
*laudabitur ois qui iurat 3. 12 ¶Rex verò lætabitur in Deo, *laudabuntur om-
nes qui iurant in eo, quia obstructum est os loquen
tium iniqua.

HEB. 64. 1 *In finem, Psalmus David.* LXIII.

2 EXaudi Deus orationem meam cum de-
A precor: à timore inimici eripe animam
meam.
3 ¶Protexisti me à conuentu malignan-
tium: à multitudine operantium iniquitatem.
4 ¶Quia exacuerunt vt gladium linguas suas, in-
5 tenderunt arcum rem amaram: ¶vt sagittent in oc-
cultis immaculatum.
6 ¶Subitò sagittabunt eum, & non timebunt, firma
uerunt sibi sermonem nequam:
Narrauerunt vt absconderent laqueos: dixerunt:
Quis videbit eos?
7 ¶Scrutati sunt iniquitates: defecerunt scrutan-
B tes *scrutinio. *scrutinia
8 Accedet homo *ad cor altum: ¶& exaltabitur *& 6.
Deus.
9 Sagittæ paruulorum factæ sunt plagæ eorum: ¶&
infirmatæ sunt contra eos linguæ eorum.
10 Conturbati sunt omnes qui videbant eos: ¶& ti-
muit omnis homo.
Et annunciauerunt opera Dei, & facta eius in-
tellexerunt.
11 ¶Lætabitur iustus in Domino, & sperabit in eo,
& laudabuntur omnes recti corde.

1 *In finem, Psalmus David, Canticum Aggæi, Ieremiæ, & Ezechiel populo transmigrationis, quando incipiebant proficisci.* LXIIII. HEB. 65.

2 TE decet hymnus Deus in Sion: & tibi red-
A detur votum in Ierusalem.
3 ¶Exaudi orationem meam: ad te om-
nis caro veniet.
4 ¶Verba iniquorum præualuerũt super nos: & im-
pietatibus nostris tu propitiaberis.
5 ¶Beatus quem elegisti & assumpsisti, inhabitabit
in atriis tuis.
Replebimur in bonis domus tuæ: sanctum est tem-
6 plum tuum, ¶mirabile in æquitate.
B Exaudi nos Deus salutaris noster, spes omnium
finium terræ, & in mari longè.
7 ¶Præparans montes in virtute tua, accinctus po-
8 tentia: ¶qui conturbas profundum maris, sonum
fluctuum eius.
9 Turbabuntur gentes, ¶& timebunt qui habitant
terminos à signis tuis: exitus matutini & vespere
delectabis.
10 ¶Visitasti terram, & inebriasti eam: multiplicasti
C locupletare eam.
Flumen Dei repletum est aquis, parasti cibum il-
lorum: quoniam ita est præparatio eius.
11 ¶Riuos eius *inebria, multiplica genimina eius: *inebrians 14.
in stillicidiis eius lætabitur germinans.
12 ¶Benedices coronæ anni benignitatis tuæ, & cam
pi tui replebuntur ubertate.
13 ¶Pinguescent speciosa deserti, & exultatione col
les accingentur.
14 ¶Induti sunt arietes ouium, & valles abundabunt
frumento: clamabunt, etenim hymnum dicent.

1 *In finem Canticum Psalmi resurrectionis* LXV. HEB 66.

2 IVbilate Deo omnis terra, ¶psalmum dici
A te nomini eius, date gloriam laudi eius.
3 ¶Dicite Deo, quàm terribilia sunt ope-
ra tua Domine, in multitudine virtutis
tuæ mentientur tibi inimici tui.
4 ¶Omnis terra adoret te, & psallat tibi: psalmum
dicat nomini tuo.
5 ¶Venite & videte opera Dei, terribilis in consi-
liis super filios hominum.
6 ¶Qui conuertit mare in aridam, in flumine per-
transibunt pede: ibi lætabimur in ipso.
7 ¶Qui dominatur in virtute sua in æternum, oculi
B eius super Gentes respiciunt: qui exasperant non
exaltentur in semetipsis.

¶Bene-

8 ℣Benedicite Gentes Deum nostrum, & auditam
facite vocem laudis eius.
9 ℣Quj posuit animam meam ad vitam: & non de-
dit in commotionem pedes meos.
10 Quoniam probasti nos Deus: igne nos examina-
sti, sicut examinatur argentum.
11 ℣Induxisti nos in laqueum, posuisti tribulationes
12 in dorso nostro: ℣imposuisti homines super capita
C nostra.
Transiuimus per ignem & aquam: & eduxisti nos
in refrigerium.
13 ℣Introibo in domum tuam in holocaustis: reddã
14 tibi vota mea, ℣quæ distinxerunt labia mea.
Et locutum est os meum in tribulatione mea.
15 ℣Holocausta medullata offeram tibi cum incen-
so arietum, offeram tibi boues cum hircis.
16 ℣Venite, & audite, & narrabo omnes qui timetis
D Deum, quanta fecit animæ meæ.
17 ℣Ad ipsum ore meo clamaui, & exultaui sub lin-
gua mea.
18 ℣Iniquitatem si aspexi in corde meo, non exau-
diet Dominus.
19 ℣Propterea exaudiuit Deus, & attendit voci de-
præcationis meæ.
20 ℣Benedictus Deus qui non amouit orationem
meam, & misericordiam suam à me.

1 *In finem, in hymnis Psalmus cantici Dauid.* LXVI.

HEB.67. 2 A Deus misereatur nostri, & benedicat nobis:
illuminet vultum suum super nos, & mise-
reatur nostri.
3 ℣Vt cognoscamus in terra viam tuam: in omni-
bus gentibus salutare tuum.
4 ℣Confiteantur tibi populi Deus: confiteantur ti-
bi populi omnes.
5 Lætentur & exultent gentes, quoniã iudicas po-
B pulos in æquitate, & gentes in terra dirigis.
6 ℣Confiteantur tibi populi Deus, confiteantur ti-
7 bi populi omnes, ℣terra dedit fructum suum.
8 Benedicat nos Deus Deus noster, ℣benedicat
nos Deus, & metuant eum omnes fines terræ.

1 *In finem, Psalmus cantici ipsi Dauid.* LXVII.

HEB.68 2 A Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius,
& fugiant qui oderunt eum, à facie eius.
3 ℣Sicut deficit fumus deficiant: sicut fluit
cera à facie ignis, sic pereant peccatores
à facie Dei.
4 ℣Et iusti epulentur, & exultent in conspectu Dei:
& delectentur in lætitia.
5 ℣Cantate Deo, psalmum dicite nomini eius: iter
facite ei qui ascendit super occasum: Dominus no-
men illi.
Exultate in conspectu eius, turbabuntur à facie
6 eius, ℣patris orphanorum, & iudicis viduarum.
7 Deus in loco sancto suo: ℣Deus qui inhabitare fa
cit vnius moris in domo:
Qui educit vinctos in fortitudine, similiter eos
qui exasperant, qui habitant in sepulchris.
8 ℣Deus cùm egredereris in conspectu populi tui,
cùm pertransires in deserto.
9 ℣Terra mota est, etenim cœli distillauerunt à fa-
cie Dei Sinai, à facie Dei Israël.
10 ℣Pluuiam volũtariam segregabis, Deus, hæredi-
B tati tuæ: & infirmata est, tu verò perfecisti eam.

11 ℣Animalia tua habitabunt in ea: parasti in dulce-
dine tua pauperi, Deus.
12 ℣Dominus dabit verbum euangelizantibus virtu
te multa.
13 ℣Rex virtutum dilecti dilecti: & speciei domus
diuidere spolia.
14 ℣Si dormiatis inter medios cleros, pennæ co-
lumbæ deargentatæ, & posteriora dorsi eius in pal-
lore auri.
15 ℣Dum discernit cœlestis reges super eam, niue
16 dealbabuntur in Selmon: ℣mõs Dei, mons pinguis.
17 Mons coagulatus, mons pinguis, ℣vt quid suspi-
camini montes coagulatos.
Mons in quo beneplacitum est Deo habitare in
eo: etenim Dominus habitabit in finem.
18 ℣Currus Dei decem millibus multiplex millia læ
tantium: Dominus in eis in Sinai in sancto.
19 ℣Ascendisti in altum, cepisti captiuitatem, acce ℣Ephe. 4. b 8.
C pisti dona in hominibus.
Etenim non credentes, inhabitare Dominũ Deũ
20 ℣Benedictus Dominus die quotidie: prosperum
iter faciet nobis, Deus salutarium nostrorum.
21 ℣Deus noster Deus saluos faciendi: & Domini
Domini exitus mortis.
22 ℣Veruntamen Deus confringet capita inimico-
rum suorum: verticem capilli perambulantium in
delictis suis.
23 ℣Dixit Dominus, Ex Basan, conuertam, conuer-
tam in profundum maris:
24 ℣Vt intinguatur pes tuus in sanguine: lingua ca-
num tuorum ex inimicis, ab ipso.
25 ℣Viderũt ingressus tuos Deus, ingressus Dei mei,
regis mei, qui est in sancto.
26 ℣Præuenerunt principes coniuncti psallentibus,
in medio iuuencularum tympanistriarum.
27 ℣In ecclesijs benedicite Deo Domino, de fonti-
bus Israël.
28 ℣Ibi Ben-iamin adolescẽtulus in mentis excessu:
D Principes Iuda, duces eorum: principes Zabulon,
principes Nephthali.
29 ℣Manda, Deus, virtuti tuæ: confirma hoc Deus
quod operatus es in nobis.
30 ℣A templo tuo in Ierusalem, tibi offerent reges
munera.
31 ℣Increpa feras arundinis, congregatio tauro-
rum in vaccis populorum: vt excludant eos qui pro
bati sunt argento.
32 Dissipa gentes quæ bella volunt: ℣venient legati
ex Aegypto. Aethiopia præueniet manus eius Deo.
33 ℣Regna terræ cantate Deo: psallite Domino.
34 Psallite Deo ℣qui ascendit super cœlum cœli, ad
Orientem.
35 Ecce dabit voci suæ vocem virtutis, ℣date glo-
riam Deo, super Israël magnificentia eius, & virtus
eius in nubibus.
36 ℣Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus Israël ipse
dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ: benedi-
ctus Deus.

1 *In finem, pro ijs qui commutabuntur Dauid.* LXVIII.

2 A Saluum me fac Deus, quoniam intrauerunt HEB.69.
aquæ vsque ad animam meam.
3 ℣Infixus sum in limo profundi: & non est
substantia.
Veni in altitudinem maris, & tempestas demer-
sit me.

℣Labo-

4 ¶Laboraui clamans:raucę factę sunt fauces meę,
defecerunt oculi mei,dum spero in Deum meum.
5 ¶Multiplicati sunt super capillos capitis mei qui
oderunt me gratis.
Cōfortati sunt qui persecuti sunt me inimici mei
iniustè: quæ non rapui tunc exoluebam.
6 ¶Deus tu scis insipientiam meam: & delicta mea
à te non sunt abscondita.
7 ¶Non erubescant in me qui expectant te Domi-
ne,Domine virtutum.
Non confundantur super me qui quærunt te,
Deus Israel.
8 ¶Quoniam propter te sustinui opprobrium: ope
ruit confusio faciem meam.
9 ¶Extraneus factus sum fratribus meis, & peregri
B nus filijs matris meæ.
ªIoan. 2 d 17. ᵇRom. 15 a. 3. 10 ¶ªQuoniam zelus domus tuę comēdit me:&ᵇop-
probria exprobrantium tibi ceciderunt super me.
11 ¶Et operui in ieiunio animam meam: & factum
est in opprobrium mihi.
12 ¶Et posui vestimentum meum cilicium: & factus
sum illis in parabolam.
13 ¶Aduersum me loquebantur qui sedebāt in por-
ta:& in me psallebant qui bibebant vinum.
14 ¶Ego verò orationem meam ad te Domine:tem
pus beneplaciti Deus.
In multitudine misericordiæ tuæ exaudi me, in
veritate salutis tuæ.
15 ¶Eripe me de luto,vt non infigar:libera me ab iis
qui oderunt me,& de profundis aquarum.
16 ¶Non me demergat tempestas aquæ, neque ab-
sorbeat me profundum:neque vrgeat super me pu-
teus os suum.
17 ¶Exaudi me Domine, quoniam benigna est mi-
sericordia tua:secundùm multitudinem miseratio-
num tuarum respice in me.
18 ¶Et ne auertas faciem tuam à puero tuo: quo-
niam tribulor,velociter exaudi me.
19 ¶Intende animæ meæ,& libera eam,propter ini-
C micos meos eripe me.
20 ¶Tu scis improprium meum, & confusionem
meam,& reuerentiam meam.
21 ¶In conspectu tuo sunt omnes qui tribulant me,
improperium expectauit cor meum,& miseriam.
Et sustinui qui simul contristaretur,& non fuit: &
qui consolaretur, & non inueni.
ªMat.27.c 48. Mar.15.d. 36. 22 ¶Et dederunt in escam meam fel:ª&in siti mea
potauerunt me aceto.
'retributionem 2. 23 ¶Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum,& in
'retributiones'& in scandalum.
24 ¶Obscurentur oculi eorū ne videant, & dorsum
eorum semper incurua.
25 ¶Effunde super eos irām tuam: & furor iræ tuæ
comprehendat eos.
Act.1.d. 20. 26 ¶|Fiat habitatio eorum deserta: & in tabernacu-
lis eorum non sit qui inhabitet.
27 ¶Quoniam quem tu percussisti, persecuti sunt: &
super dolorem vulnerum meorum addiderunt.
28 ¶Appone iniquitatem super iniquitatem eo-
D rum:& non intrent in iustitiam tuam.
29 ¶Deleantur de libro viuentium:& cum iustis non
scribantur.
30 ¶Ego sum pauper & dolens: salus tua Deus su-
scepit me.
31 ¶Laudabo nomen Dei cum cantico: & magnifi-
cabo eum in laude.
32 ¶Et placebit Deo super vitulum nouellum, cor-
nua producentem & vngulas.
33 ¶Videant pauperes & lætentur: quærite Deum,
& viuet anima vestra.
34 ¶Quoniam exaudiuit pauperes Dominus: & vin
ctos suos non despexit.
35 ¶Laudent illum cœli & terra, mare,& omnia re-
ptilia in eis.
36 ¶Quoniam Deus saluam faciet Sion: & ædifica-
buntur ciuitates Iudæ.
Et inhabitabunt ibi,& hęreditate acquirent eam.
37 ¶Et semen seruorum eius possidebit eam, & qui
diligunt nomen eius,habitabunt in ea.

1 *In finem, Psalmus David, in rememorationem quòd saluum fece-*
rit 'eum' Dominus. LXIX. 'me 4. HEB. 70: Sup. 34.d. 23.19.c. 14.

2 DEus in adiutorium meum intende:
A Domine ad adiuuandum me festina.
3 ¶Confundantur & reuereantur qui quæ-
runt animam meam.
4 ¶Auertantur retrorsum & erubescant, qui vo- Sup 34.d. 26. Infr.70.b. 13.
lunt mihi mala.
Auertantur statim erubescentes: qui dicunt mihi:
Euge, euge.
5 ¶Exultent & lætērur in te omnes qui quærunt te:
& dicant semper,Magnificetur Dominus,qui dili-
gunt salutare tuum.
6 ¶Ego verò egenus & pauper sum: Deus adiuua
me.
Adiutor meus & liberator meus es tu;Domine ne
moréris.

1 *Psalmus David, filiorum Ionadab, & priorum captiuorum.*
LXX. HEB 71.

INte Domine speraui, non confundar in Sup. 30. a. 1.
2 æternum: ¶in iustitia tua libera me, & e-
A ripe me.
Inclina ad me,aurem tuam,& salua me.
3 ¶Esto mihi in Deum protectorem, & in locum
munitum,vt saluum me facias.
Quō firmamentum meum & refugium meū es tu.
4 ¶Deus meus eripe me de manu peccatoris:& de
manu contra legem agentis & iniqui.
5 ¶Quoniam tu es patientia mea Domine,Domi-
ne spes mea à iuuentute mea.
6 ¶In te confirmatus sum ex vtero: de ventre ma-
B tris meæ tu es protector meus.
7 In te cantatio mea semper: ¶tanquam prodigiū
factus sum multis,& tu adiutor fortis.
8 ¶Repleatur os meum laude: vt cantem gloriam
tuam,tota die magnitudinem tuam.
9 ¶Ne proijcias me in tempore senectutis,cùm de-
fecerit virtus mea,ne derelinquas me.
10 ¶Quia dixerunt inimici mei mihi:& qui custodie
bant animam meam,consilium fecerunt in vnum,
11 ¶Dicentes: Deus dereliquit eum: persequimini,
& comprehendite eum:quia non est qui eripiat.
12 ¶Deus ne elongeris à me:Deus meus in auxilium
meum respice.
13 ¶Confundantur & deficiant detrahentes animæ
C meæ: operiantur confusione & pudore qui quæ-
runt mala mihi.
14 ¶Ego autem semper sperabo: & adiiciam super
omnem laudem tuam.
15 ¶Os meus annunciabit iustitiam tuam: tota die
salutare tuum.

16 Quoniam non cognoui literaturam, ¶introibo in 'potentiam' Domini: Domine memorabor iustitiæ tuæ solius.
'potentias 14.
17 ¶Deus docuisti me à iuuentute mea, & vsque nunc pronunciabo mirabilia tua.
18 ¶Et vsque in senectam & senium, Deus ne derelinquas me,
Donec annunciem brachium tuum generationi omni quæ ventura est:
19 ¶Potentiam tuam & iustitiam tuam Deus, vsque
D in altissima quæ fecisti magnalia: Deus quis similis * tibi?
*sit.
20 ¶Quantas ostendisti mihi tribulationes multas & malas:& cõuersus viuificasti me:& de abyssis terræ iterum reduxisti me.
21 ¶Multiplicasti magnificentiam tuam:& conuersus consolatus es me:
22 ¶Nam & ego confitebor tibi in vasis psalmi veritatem tuam Deus: psallam tibi in cithara, sanctus Israël.
23 ¶Exultabunt labia mea cùm cantauero tibi:& anima mea quam redemisti.
24 ¶Sed & lingua mea tota die meditabitur iustitiam tuam:cùm confusi & reueriti fuerint qui quærunt mala mihi.

HEB 72.
1 *Psalmus in Salomonem.* LXXI.

2 Deus iudicium tuum regi da: & iustitiam
A tuam filio regis.
Iudicare populum tuum in iustitia, & pauperes tuos in iudicio.
3 ¶Suscipiant montes pacem populo,& colles iustitiam.
4 ¶Iudicabit pauperes populi, & saluos faciet filios pauperum:& humiliabit calumniatorem.
5 ¶Et permanebit cum Sole, & ante Lunam in generatione '& generationem'.
'generationum 2.
6 ¶Descendet sicut pluuia in vellus: & sicut stilli-
B cidia stillantia super terram.
7 ¶Orietur in diebus eius iustitia & abundantia pacis: donec auferatur Luna.
8 ¶Et dominabitur à mari vsque ad mare: & à flumine vsque ad terminos orbis terrarum.
9 ¶Coram illo procident Aethiopes: & inimici eius terram lingent.
Esai.60 6. Mat.2.b. 11. *terræ.
10 ¶Reges Tharsis & insulæ munera offerent, reges Arabum & Saba dona adducent.
11 ¶Et adorabunt eum omnes reges*: omnes gen-
C tes seruient ei.
12 ¶Quia liberabit pauperem à potente, & pauperem cui non erat adiutor.
13 ¶Parcet pauperi & inopi: & animas pauperum saluas faciet.
14 ¶Ex vsuris & iniquitate redimet animas eorum: & honorabile nomen eorum coram illo.
15 ¶Et viuet, & dabitur ei de auro Arabiæ, & adorabunt de ipso semper: tota die benedicent ei.
16 ¶Et erit firmamentum in terra in summis montium, superextolletur super Libanum fructus eius:
D & florebunt de ciuitate sicut fœnum terræ.
17 ¶Sit nomen eius benedictum in secula:ante solem permanet nomen eius.
Et benedicentur in ipso omnes tribus terræ: omnes gentes magnificabunt eum.
18 ¶Benedictus Dominus Deus Israël, qui facit mirabilia solus.
19 ¶Et benedictum nomen maiestatis eius in æternum, & replebitur maiestate eius omnis terra: fiat, fiat.
20 ¶Defecerunt laudes Dauid filij Iessæ.

1 *Psalmus Asaph.* LXXII. HEB.73.

A Quàm bonus Israël Deus his qui recto sunt corde?
2 ¶Mei autem penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei.
3 ¶Quia zelaui super iniquos, pacem peccatorum videns.
4 ¶Quia non est respectus morti eorum: & firmamentum in plaga eorum.
5 ¶In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur.
6 ¶Ideo tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate & impietate sua.
7 ¶Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum: transierunt in affectum cordis.
8 ¶Cogitauerunt, & locuti sunt nequitiam: iniqui-
B tatem in excelso locuti sunt.
9 ¶Posuerunt in cœlum os suum: & lingua eorum transiuit in terra.
10 ¶Ideo cõuertetur populus meus hic: & dies pleni inuenientur in eis.
11 ¶Et dixerunt: Quomodo scit Deus, & si est sciẽtia in excelso?
12 ¶Ecce ipsi peccatores & abundantes in seculo, obtinuerunt diuitias.
13 ¶Et dixi: Ergo sine causa iustificaui cor meum,& laui inter innocentes manus meas:
14 ¶Et fui flagellatus tota die, & castigatio mea in matutinis.
15 ¶Si dicebam: Narrabo sic, ecce nationem filio-
C rum tuorum reprobaui.
16 ¶Existimabam vt cognoscerem hoc: labor est ante me.
17 ¶Donec intrem in sanctuarium Dei: & intelligam in nouissimis eorum.
18 ¶Veruntamen propter dolos posuisti eis, deiecisti eos dum alleuarentur.
19 ¶Quomodo facti sunt in desolationem? subitò defecerunt: perierunt propter iniquitatem suam.
20 ¶Velut somnium surgentium Domine, in ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.
21 ¶Quia inflammatum est cor meum, & renes mei
22 commutati sunt: ¶& ego ad nihilum redactus sum,
D & nesciui.
23 ¶Vt iumentum factus sum apud te: & ego semper tecum.
24 ¶Tenuisti manum dexteram meam:& in voluntate tua deduxisti me,& cum gloria suscepisti me.
25 ¶Quid enim mihi est in cœlo? & à te quid volui super terram?
26 ¶Defecit caro mea & cor meum: Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.
27 ¶Quia ecce, qui elongant se à te, peribunt: perdidisti omnes qui fornicantur abs te.
28 ¶Mihi autem adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam:
Vt annunciem omnes prædicationes tuas in portis filiæ Sion.

Intel-

HEB.74. 1 *Intellectus Asaph* LXXIII.

A VT quid Deus repulisti in finem: iratus est
furor tuus super oues pascuæ tuæ?
2 ¶Memor esto congregationis tuę, quā
possedisti ab initio.
Redemisti virgam hæreditatis tuæ: 'mons' Sion in *monté 1.
quo habitasti in eo.
3 ¶Leua manus tuas in superbias eorum in finem:
quanta malignatus est inimicus in sancto.
4 ¶Et gloriati sunt qui oderunt te, in medio solen-
nitatis tuæ.
5 ¶Posuerunt signa sua, signa: & non cognouerūt
sicut in exitu super summum.
6 Quasi in sylua lignorum securibus ¶exciderunt
ianuas eius in idipsum: in securi & ascia deiece-
B runt eam.
14.Re.25. b 9. 7 ¶Incenderunt igni sanctuarium tuum: in terra
polluerunt tabernaculum nominis tui.
8 ¶Dixerunt in corde suo cognatio eorum simul,
Quiescere faciamus omnes dies festos Dei à terra.
9 ¶Signa nostra non vidimus, iam non est prophe-
ta: & nos non cognoscet amplius.
10 ¶Vsquequo Deus improperabit inimicus, irritat
aduersarius nomen tuum in finem?
11 ¶Vt quid auertis manum tuam, & dexteram tuā
C de medio sinu tuo in finem?
Luc. 1. g 70. 12 ¶Deus autem rex noster ante secula: operatus
est salutem in medio terræ.
13 ¶Tu confirmasti in virtute tua mare: contribula-
sti capita draconum in aquis.
14 ¶Tu confregisti capita draconis: dedisti eum es-
cam populis Aethiopum.
15 ¶Tu dirupisti fontes & torrentes: tu siccasti flu-
uios Ethan.
16 ¶Tuus est dies & tua est nox: tu fabricatus es au-
roram & solem.
17 ¶Tu fecisti omnes terminos terræ: æstatem & ver
tu plasmasti ea.
18 ¶Memor esto huius, inimicus improperauit Do
D mino, & populus insipiens incitauit nomen tuum.
*animam confitētē 9 *confitentium 4. 19 ¶Ne tradas bestiis 'animas' confitentes 'tibi: & a-
nimas pauperum tuorum ne obliuiscaris in finem.
20 ¶Respice in testamētum tuum: quia repleti sunt,
qui obscurati sunt terræ domibus iniquitatum.
21 ¶Ne auertatur humilis factus cōfusus: pauper &
inops laudabunt nomen tuum.
22 ¶Exurge Deus, iudica causam tuam: memor esto
improperiorum tuorum, eorum quæ ab insipien-
te sunt tota die.
23 ¶Ne obliuiscaris voces inimicorum tuorum: su-
perbia eorum qui te oderunt, ascendit semper.

HEB.75. *disperdas 5. 1 *In finem ne 'corrumpas', Psalmus Cantici Asaph.* LXXIIII.

2 COnfitebimur tibi Deus: confitebimur, &
A inuocabimus nomen tuum.
3 Narrabimus mirabilia tua: ¶cum acce-
pero tempus, ego iustitias iudicabo.
4 ¶Liquefacta est terra, & omnes qui habitant in
ea: ego confirmaui columnas eius.
5 ¶Dixi iniquis, Nolite iniquè agere: & delinquen
tibus, Nolite exaltare cornu.
6 ¶Nolite extollere in altum cornu vestrum: no-
B lite loqui aduersus Deum iniquitatem.
7 ¶Quia neque ab Oriente, neque ab Occidente,
8 neque à desertis mōtibus: ¶quoniā Deus iudex est.
9 Hunc humiliat, & hunc exaltat: ¶quia calix in
manu Domini vini meri plenus misto.
C Et inclinauit ex hoc in hoc: veruntamen fæx eius
non est exinanita: bibent omnes peccatores terræ.
10 ¶Ego autem annunciabo in seculum: cantabo
Deo Iacob.
11 ¶Et omnia cornua peccatorum confringam: &
exaltabuntur cornua iusti.

1 *In finem in laudibus, Psalmus Asaph, Canticum Ad Assyrios.* LXXV. HEB.76.

2 NOtus in Iudæa Deus. in Israël magnum no
men eius.
3 ¶Et factus est in pace locus eius: & ha-
bitatio eius in Sion.
4 ¶Ibi confregit potētias 'arcum' scutum, gladium, *meus.
& bellum.
5 ¶Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis:
6 ¶turbati sunt omnes insipientes corde.
B Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt
omnes viri diuitiarum in manibus suis.
7 ¶Ab increpatione tua Deus Iacob dormitaue-
runt qui ascenderunt equos.
8 ¶Tu terribilis es, & qs resistet tibi? ex tūc ira tua.
9 ¶De cœlo auditum fecisti iudicium: terra tre-
C muit & quieuit.
10 ¶Cùm exurgeret in iudicium Deus, vt saluos fa-
ceret omnes mansuetos terræ.
11 ¶Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi:
& reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi.
12 ¶Vouete & reddite Domino Deo vestro: omnes
qui in circuitu eius affertis munera.
13 Terribili, ¶& ei qui aufert spiritum principum,
terribili apud reges terræ.

1 *In fine pro Idithun, Psalmus Asaph* LXXVI. HEB.77.

2 VOce mea ad Dominū clamaui: voce mea Infr. 141 a. 1.
A ad Deum, & intendit mihi.
3 ¶In die tribulationis meę Deum exqui
siui, manibus meis nocte contra eum: &
non sum deceptus.
4 Renuit consolari anima mea, ¶memor fui Dei, &
delectatus sum, & exercitatus sum: & defecit spiri-
tus meus.
5 ¶Anticipauerūt vigilias oculi mei, turbatus sum,
& non sum locutus.
6 ¶Cogitaui dies antiquos: & annos æternos in
mente habui.
7 ¶Et meditatus sum nocte cum corde meo: & e-
B xercitabar, & scopebam spiritum meum.
8 ¶Nunquid in æternum proiiciet Deus, 'aut' non *& 8.
apponet vt complacitior sit adhuc?
9 ¶Aut in finem misericordiam suam abscindet à
generatione in generationem?
10 ¶Aut obliuiscetur misereri Deus? aut continebit
in ira sua misericordias suas?
11 ¶Et dixi, Nūc cępi: hæc mutatio dexterę Excelsi.
12 ¶Memor fui operum Domini: quia memor ero
C ab initio mirabilium tuorum.
13 ¶Et meditabor in omnibus operibus tuis: & in
adinuentionibus tuis exercebor.
14 ¶Deus in sancto via tua: quis Deus magnus sicut
15 Deus noster? ¶tu es Deus qui facis mirabilia.
16 Notam fecisti in populis virtutem tuam: ¶redemi-
sti in brachio tuo populū tuū filios Iacob & Ioseph.
17 ¶Viderunt te aquæ Deus, viderunt te aquæ: & ti-
muerunt, & turbatæ sunt abyssi.

Mul-

18 ¶Multitudo sonitus aquarũ:vocẽ dederũt nubes.
19 Etenim sagittæ tuæ transeunt : ¶vox tonitrui tui in rota.
Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ: commota est & contremuit terra.
20 ¶In mari via tua,& semitæ tuæ in aquis multis:& vestigia tua non cognoscentur.
Exo.14.d 19. 21 ¶Deduxisti sicut oues populum tuum in manu Moysi & Aaron.

HEB 78. 1 *Intellectus Asaph.* LXXVII.

A ATtendite popule meus legem meã : inclinate aurem vestram in verba oris mei.
Sap.48 2 7. Matt.13:c 31. 2 ¶Aperiam in parabolis os meum: loquar propositiones ab initio.
3 ¶Quanta audiuimus & cognouimus ea:& patres nostri narrauerunt nobis.
4 ¶Non sunt occultata à filijs eorum in generatione altera,
Narrantes laudes Domini, & virtutes eius,& mirabilia eius quæ fecit.
5 ¶Et suscitauit testimonium in Iacob : & legem posuit in Israël.
Quanta mandauit patribus nostris nota facere ea
6 filiis suis:¶vt cognoscat generatio altera.
Filij qui nascentur & exurgent , & narrabunt filiis suis,
7 ¶Vt ponant in Deo spem suam , & non obliuiscantur operum Dei,& mandata eius exquirant.
8 ¶Ne fiant sicut patres eorum , generatio praua & exasperans.
Generatio quæ non direxit cor suum ; & non est creditus cum Deo spiritus eius.
9 ¶Filij Ephrem intendentes & mittentes arcum:
B conuersi sunt in die belli.
10 ¶Non custodierunt testamentum Dei : & in lege eius noluerunt ambulare.
11 ¶Et obliti sunt benefactorum eius,& mirabilium eius quæ ostendit eis.
12 ¶Coram patribus eorum fecit mirabilia in terra-Aegypti,in campo Taneos.
Exo. 14. c 21. 13 ¶Interrupit mare , & perduxit eos : & statuit aquas quasi in vtre.
Exo 13.d. 21.d. 14.d 19.f.24. Psal. 104 d.38. 14 ¶Et deduxit eos in nube diei:& tota nocte in illuminatione ignis.
Exo.17.b 6. 15 ¶Interrupit petram in eremo : & adaquauit eos velut in abysso multa.
eduxit 3. 16 ¶Et eduxit aquam de petra : & 'deduxit' tãquàm flumina aquas.
17 ¶Et apposuerunt adhuc peccare ei: in iram excitauerunt Excelsum in inaquoso.
18 ¶Et tentauerunt Deum in cordibus suis vt peterent escas animabus suis,
Nu.20.b 11. 19 ¶Et malè locuti sunt de Deo:dixerunt,nunquid poterit Deus parare mensam in deserto?
Nu. 11.a 8. 20 ¶Quoniam percussit petram, & fluxerunt aquæ,
C & torrentes inundauerunt.
Nunquid & panem poterit dare,aut parare mensam populo suo?
21 ¶Ideo audiuit Dominus, & distulit: & ignis accensus est in Iacob,& ira ascendit in Israel.
22 ¶Quia non crediderunt in Deo,nec sperauerunt in salutari eius.
23 ¶Et mandauit nubibus desuper, & ianuas cœli aperuit.
Exo.16.b 4.c.14. 24 ¶Et pluit illis manna ad manducandum, & panem cœli dedit eis.
25 ¶Panem angelorum manducauit homo:cibaria misit eis in abundantia. Nu. 11.b 7. Iohan. 6 d.31 1.Cor 10. a 3.
26 ¶Transtulit Austrum de cœlo: & induxit in virtute sua Africum.
27 ¶Et pluit super eos sicut puluerem carnes : & sicut arenam maris volatilia pennata. Nu 11.g 31.
28 ¶Et ceciderunt in medio castrorum eorum,circa tabernacula eorum.
29 ¶Et manducauerunt & saturati sunt nimis,& de-
30 siderium eorum attulit eis:¶non sunt fraudati à desiderio suo.
D Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum:& ira Nu.11.g 33.
31 ¶Dei ascendit super eos.
Et occidit pingues eorũ,& electos Israël impediuit.
32 ¶In omnibus his peccauerunt adhuc:& non crediderunt in mirabilibus eius.
33 ¶Et defecerunt in vanitate dies eorum : & anni eorum cum festinatione.
34 ¶Cùm occideret eos , quærebant eum:& reuertebantur,& diluculo veniebant ad 'eum'. Deum.
35 ¶Et rememorati sunt quia Deus adiutor est eorum:& Deus excelsus redemptor eorum est.
36 ¶Et dilexerunt eum in ore suo, & lingua sua mentiti sunt ei.
37 ¶Cor autem eorum nõ erat rectum cum eo , nec fideles habiti sunt in testamento eius.
38 ¶Ipse autem est misericors, & propitius fiet peccatis eorum:& non disperdet eos.
Et 'abundauit' vt auerteret iram suam : & non accendit omnem iram suam. multiplicauit 2.
39 ¶Et recordatus est quia caro sunt:spiritus vadẽs, & non rediens.
40 ¶Quoties exacerbauerunt eum in deserto , in irã
E concitauerunt eum in inaquoso?
41 ¶Et conuersi sunt,& tentauerunt Deum:& sanctum Israël exacerbauerunt.
42 ¶Non sunt recordati manus eius, die qua redemit eos de manu tribulantis.
43 ¶Sicut posuit in Aegypto signa sua , & prodigia sua in campo Taneos.
44 ¶Et conuertit in sanguinem flumina eorum , & imbres eorum, ne biberent, Exo.7.d. 20.
45 ¶Misit in eos cynomiam , & comedit eos:& ranam,& disperdidit eos. Exo. 8 a 6.f. 24.
46 ¶Et dedit ærugini fructus eorum:& labores eorum locustæ. Exo. 10.c 13.
47 Et occidit in grandine vineas eorum : & moros eorum in pruina. Exo.9. c 23.
48 ¶Et tradidit grandini iumenta eorum:& possessionem eorum igni. Exo. 9.a. 1.
49 ¶Misit in eos iram indignationis suæ : indignationem & iram & tribulationem. 'immissiones' per angelos malos. immissionem 2.
50 ¶Viam fecit semitæ iræ suæ,* non pepercit à mor- *& 6.
F te animabus eorum, & iumenta eorum in morte conclusit.
51 ¶Et percussit omne primogenitum in terra-Aegypti : primitias 'omnis laboris' eorum in tabernaculis Cham. Exo.12.d 29. laborũ 4.
52 ¶Et abstulit sicut oues populum suum: & perduxit eos tanquàm gregem in deserto. Exo. 13.c 18.
53 ¶Et eduxit eos in spe, & non timuerunt:& inimicos eorum operuit mare. Exo. 14. 27.
54 ¶Et induxit eos in montem sanctificationis suæ, montem quem acquisiuit dextera eius.

Et eic-

ſEt eiecit à facie eorum Gentes:& ſorte diuiſit eis
gIoſ.13.b. 7. tetram in funiculo diſtributionis.
55 ¶Et habitare fecit in tabernaculis eorum tribus
Iſraël.
56 ¶Et tentauerunt, & exacerbauerunt Deum excel
ſum:& teſtimonia eius non cnſtodierunt.
57 ¶Et auerterunt ſe, & non ſeruauerunt pactum
qnemadmodum patres eorum, connerſi ſunt in ar-
cum prauum.
58 ¶In iram concitauerunt eum in collibus ſuis: &
in ſculptilibus ſuis ad æmulationem eum prouo-
cauerunt.
59 ¶Audiuit Deus & ſpreuit: & ad nihilum redegit
valde Iſraël.
60 ¶Et repulit tabernaculum Silo, tabernaculum
gIere.7.b 12 G ſuum vbi habitauit in hominibus.
61 ¶Et tradidit in captiuitatem virtutem eorum, &
1.Reg 4.a.2. pulchritudinem eorum in manus inimici.
62 ¶Et concluſit in gladio populum ſuum: & hære-
ditatem ſuam ſpreuit.
63 ¶Iuuenes eorum comêdit ignis: & virgines eo-
rum non ſnnt lamentatæ.
64 ¶Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt: & vi-
duæ eorum non plorabantur.
65 ¶Et excitatus eſt tanquàm dormiens Dominus,
tanquàm potens crapulatus à vino:
66 ¶Et percuſſit inimicos ſuos in poſteriora oppro
brium ſempiternum dedit illis.
67 ¶Et repulit tabernaculum Ioſeph: & tribum E-
phráim non elegit.
68 ¶Sed elegit tribum Iuda, montem Sion quem
dilexit.
69 ¶Et ędificauit ſicut vnicornium ſanctificium ſuum
in terra, quam fundauit in ſecula.
70 ¶Et elegit Dauid ſeruum ſuum, & ſuſtulit eum
g1.Re.16.a. 71 de gregibus ouium:¶de poſt fętantes accepit eum.
Paſcere Iacob ſeruum ſuum,& Iſraël hęreditatem
72 ſuam:¶Et pauit eos in innocentia cordis ſui:& in in
tellectibus manuum ſuarum deduxit eos.

HEB.79. 1 *Pſalmus Aſaph.* LXXVIII.

A DEus venerunt Gentes in hęreditatem ruam
polluerunt templum ſanctumtuum: po-
ſuerſit Ieruſalem in pomorum cuſtodiam.
2 ¶Poſuerunt morticina ſeruorum tuorum eſcas
volatilibus cęli: carnes ſanctorũ tuorũ beſtijs terrę.
3 ¶Effuderunt ſanguinem eorum tanquàm aquam
in circuitu Ieruſalem:& non erat qui ſepeliret.
4 ¶Facti ſumus opprobrium vicinis noſtris:ſubſan
B natio & illuſio his qui in circuitu noſtro ſnnt.
5 ¶Vſquequo Domine iraſcêris in finem, accende
tur velut ignis zelus tuus?
gIere.10.d 25. 6 ¶Effunde iram tuam in Gentes quę te non noue
runt: & in regna quę nomen tuũ non inuocauerunt.
7 ¶Quia comederunt Iacob: & locum eius deſola-
uerunt.
gIſai. 64.c 9 8 ¶Ne memineris inlquitatum noſtrarũ antiqua-
C rum, citò anticipent nos miſericordię tuæ: quia pau
peres facti ſumus nimis.
9 ¶Adiuua nos Deus ſalutaris noſter, & propter
-6. gloriam nominis tui Domine, libera nos, & propi-
tius eſto peccatis noſtris propter nomen tunm.
10 ¶Ne fortè dicant in gentibus, Vbi eſt Deus eo-
rũ? & innoteſcat in nationibus corã oculis noſtris.
Vltio ſanguinis ſeruorum tnorum qui effuſus eſt.
11 ¶introeat in cõſpectu tuo gemitus compeditorum.
D Secundnm magnitndinem brachij tui poſſide fi
lios mortificatorum.
12 ¶Et redde vicinis noſtris ſeptuplum in ſinu eo-
rum: improperium ipſorum qnod exprobrauerunt
tibi Domine.
13 ¶Nos autem populus ruus & oues paſcuæ tuæ,
confitebimur tibi in ſeculum,
In generationem & generationem annunciabi-
mns laudem tuam.

1 *In finem, pro ijs qui commutabuntur, teſtimonium Aſaph Pſalmus.* LXXIX. HEB.80

2 QVi regis Iſraël, intende: qui deducis ve-
A lut ouem, Ioſeph.
Qui ſedes ſuper cherubin manifeſtare
3 ¶coram Ephráim, Ben-iamin & Manaſ-
ſe. Excita potentiã tuã, & veni vt ſaluos facias nos.
4 ¶Deus conuerte nos: & oſtende faciem tuam, &
ſalui erimns.
5 ¶Domine Deus virtutum, quouſque iraſcêris ſu-
per orationem ſerui rui?
6 ¶Cibabis nos pane lachrymarum, & potum da-
B bis nobis in lachrymis in menſura?
7 ¶Poſuiſti nos in contradictionem vicinis noſtris:
& inimici noſtri ſubſannauerunt nos.
8 ¶Deus virturum conuerte nos: & oſtende fa-
ciem tuam,& ſalui erimus.
9 ¶Vineam de Aegypto tranſtuliſti: eieciſti Gen-
tes & plantaſti eam.
10 ¶Dux itineris fuiſti in conſpectu eius, & planta-
ſti radices eius,& impleuit terram.
11 ¶Operuit montes vmbra eius: & arbuſta eius ce-
C dros Dei.
12 ¶Extendit palmites ſuos vſque ad mare: & vſque
ad flumen propagines eius.
13 ¶Vt quid deſtruxiſti maceriam eius, & vinde-
miant eam omnes qui prætergrediuntur viam?
14 ¶Exterminauit eam aper de ſylua:& ſingularis fe
rus depaſtus eſt eam.
15 ¶Deus virtutum conuertere: reſpice de cęlo & vi-
de, & viſita vineam iſtam.
16 ¶Et perfice eam quam plantauit dextera tua: &
ſuper filium-hominis quem confirmaſti tibi. -7.
17 ¶Incenſa igni & ſuffoſſa ab increpatione vultus
D tui peribnnt.
18 ¶Fiat manus tua ſuper virum dexteræ tuæ: & ſu-
pet filium hominis quem confirmaſti tibi.
19 ¶Et non diſcedimus à te: viuificabis nos, & no-
men ruum inuocabimus.
20 ¶Domine Deus virtutum conuerte nos: & oſten
de faciem ruam,& ſalui erimus.

1 *In finem pro torcularibus, Pſalmus ipſi Aſaph, quinta ſabba thi.* LXXX. HEB.81.

2 EXultate Deo adiutori noſtro: iubilate
A Deo Iacob.
3 ¶Sumite pſalmum,& date tympanum:
pſalterium iucundum cum cithara.
4 ¶Buccinate in Neomenia tuba, in inſigni die ſo-
lennitatis veſtræ.
5 ¶Quia pceptũ in Iſraël eſt,& iudiciũ Deo Iacob.
6 ¶Teſtimoniũ in Ioſeph poſuit illnd, cùm exiret
de Terra-Aegypti, linguã quã nõ nouerat, audiuit. gGen 4 1as. 14.
7 ¶Diuertit ab oneribus dorſum eius: manus eius
B in cophino ſeruierunt.

Exod.17. 8 ¶In tribulatione inuocaſti me,& liberaui te,exau
b 6. diuit te in abſcondito tempeſtatis:] probaui te apud
Exod. 20. aquam contradictionis.
a. 7. 9 ¶Audi populus meus, & conteſtabor te : Iſraël ſi
10 audieris me,¶non erit in te Deus recens,neque ado
rabis Deum alienum.
11 ¶Ego enim ſum Dñs Deus tuus qui eduxi te de
C Terra-Aegipti : dilata os tuum , & implebo illud.
12 ¶Et non audiuit populus meus vocem meam : &
Iſrael non intendit mihi.
‖Act. 14. 13 ¶‖Et dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eo-
c.16. rum,ibunt in adinuentionibus ſuis.
‖Baru. 3.b 14 ¶‖Si populus meus audiſſet me : Iſraël ſi in vijs
13. meis ambulaſſet;
15 ¶Pro nihilo forſitan inimicos eorum humiliaſ-
D ſem:& ſuper tribulantes eos miſiſſem manũ meam.
16 ¶Inimici Domini mentiti ſunt ei : & erit tempus
eorum in ſecula.
17 ¶Et cibauit eos ex adipe frumenti : & de petra
melle ſaturauit eos.

HEB.82. 1 *Pſalmus Aſaph.* LXXXI.

A DEus ſtetit in ſynagoga deorum: inmedio
autem deos dijudicat.
2 ¶Vſquequo iudicatis iniquitatem:& fa
cies peccatorum ſumitis?
3 ¶Iudicate egeno & pupillo : & humilem & pau-
perem iuſtificate.
‖Prou.24. 4 ¶‖Eripite pauperem : & egenum de manu pec-
b.11. catoris liberate.
5 ¶Neſcierunt,neque intellexerunt,in tenebris am
B bulant:mouebuntur omnia fundamenta terræ.
‖Ioan. 10. 6 ¶‖Ego dixi,Dij eſtis,& filij excelſi omnes.
f.34. 7 ¶Vos autem ſicut homines moriemini : & ſicut
vnus de principibus cadetis.
8 ¶Surge Deus iudica terram:quoniam tu hæredi-
tabis in omnibus Gentibus.

HEB.83. 1 *Canticum Pſalmi Aſaph.* LXXXII.

2 DEus quis ſimilis erit tibi? ne taceas , neque
A compeſcaris Deus.
3 ¶Quoniam ecce inimici tui ſonuerunt : &
qui oderunt te extulerunt caput.
4 ¶Super populum tuum malignauerunt cõſilium:
& cogitauerunt aduerſus ſanctos tuos.
5 ¶Dixerunt,Venite,& diſperdamus eos de gente:
& non memoretur nomen Iſraël vltrà:
6 ¶Quoniam cogitauerunt vnanimiter ſimul aduer
7 ſum te teſtamentum diſpoſuerunt , ¶ tabernacula
B Idumæorum & Iſmahelitæ , Moab , & Agareni ,
8 ¶Gebal , & Ammon , & Amalec : alienigenæ cum
habitantibus Tyrum.
9 ¶Etenim Aſſur venit cum illis facti ſunt in adiu-
torium filijs Lot.
‖Iudi. 7.f. 10 ¶Fac illis ſicut Madian & ‖Siſaræ: ſicut Iabin in
a. Torrente Ciſſon.
ud 4.d.15 11 ¶Diſperierunt in Endor : facti ſunt vt ſtercus
C terræ.
Iud. 7 g. 12 ¶Pone principes eorum ſicut Oreb & Zeb:& Ze-
5. bee,& Salmana,
Iud. 8.d. 13 ¶Omnes principes eorum:¶ qui dixerunt,Hære-
ditate poſſideamus ſanctuarium Dei.
14 ¶Deus meus pone illos vt rotam , & ſicut ſtipu-
lam ante faciem venti.
15 ¶Sicut ignis qui comburit ſyluam , & ſicut flam-
ma comburens montes:

16 ¶Ita perſequeris illos in tempeſtate tua , & in ira
D tua turbabis eos.
17 ¶Imple facies eorum ignominia: & quærent no-
men tuum Domine.
18 ¶Erubeſcant & conturbentur in ſeculum ſeculi:
confundantur & pereant:
19 ¶Et cognoſcant quia nomen tibi Dominus,tu ſo
lus altiſſimus 'in omni terra. 'ſuper oẽm terram a.

1 *In finem pro torcularibus filijs Core, Pſalmus.* HEB.84.
LXXXIII.

2 QVam dilecta tabernacula tua Domine vir
3 tutum:¶concupiſcit & deficit anima mea
A in atria Domini.
Cor meum & caro mea exultauerunt
in Deum viuum.
4 ¶Etenim paſſer inuenit ſibi domum:& turtur ni-
dum ſibi;vbi ponat pullos ſuos.
B Altaria tua Dñe virtutũ, rex meus & Deus meus.
5 ¶Beati qui habitant in domo tua:*in ſecula ſecu *Domine.
lorum laudabunt te.
6 ¶Beatus vir cuius eſt auxilium abs te: aſcenſio-
7 nes in corde ſuo diſpoſuit , ¶ in valle lachrymarum
in loco quem poſuit.
8 ¶Etenim 'benedictiones' dabit legiſlator , ibunt de 'bñdictionem.
C virtute in virtutem: videbitur Deus deorũ in Sion.
9 ¶Domine Deus virtutũ exaudi orationẽ meam:
auribus percipe Deus , Iacob.
10 ¶Protector noſter aſpice Deus , & reſpice in fa-
ciem Chriſti tui.
11 ¶Quia melior eſt dies vna in atrijs tuis ſuper mil
D lia . Elegi abiectus eſſe in domo Dei mei : magis
quàm habitare in tabernaculis peccatorum.
12 ¶Quia miſericordiam & veritatem diligit *Deus: *Dominus a.
gratiam & gloriam dabit Dominus.
Non priuabit bonis eos qui ambulant in innocen
13 tia:¶Domine virtutũ,beatus homo qui ſperat in te.

1 *In finem filijs Core Pſalmus.* LXXXIIII. HEB.85.

2 BEnedixiſti domine terram tuam:auertiſti
A captiuitatem Iacob.
3 ¶Remiſiſti iniquitatem plebis tuæ : ope
ruiſti omnia peccata eorum.
4 ¶Mitigaſti omnem iram tuam auertiſti ab ira in
dignationis tuæ.
5 ¶Conuerte nos Deus ſalutaris noſter : & auerte
iram tuam à nobis.
6 ¶Nunquid in æternum iraſcêris nobis?aut exten
B des iram tuam à generatione in generationem?
7 ¶Deus tu conuerſus viuificabis nos : & plebs tua
lætabitur in te.
8 ¶Oſtende nobis Domine miſericordiam tuam:
& ſalutare tuum da nobis.
9 ¶Audiam quid loquatur in me Dominus Deus:
quoniam loquetur pacem in plebem ſuam.
C Et ſuper ſanctos ſuos , & in eos qui conuertun-
tur ad cor.
10 ¶Veruntamen prope timentes eum ſalutare ip-
ſius:vt inhabitet gloria in terra noſtra.
11 ¶Miſericordia & veritas obuiauerunt ſibi:iuſtitia
& pax oſculatæ ſunt.
12 ¶Veritas de terra orta eſt : & iuſtitia de cœlo
D proſpexit.
13 ¶Etenim Dominus dabit benignitatem : & terra
noſtra dabit fructum ſuum.
14 ¶Iuſtitia ante eum ambulabit : & ponet in via
greſſus ſuos.

HEB. 86. 1 *Oratio ipsi David* LXXXV.

A INclina Domine aurem tuam: & exaudi
me: quoniam inops & pauper sum ego.
2 ¶Custodi animam meam, quoniam san
ctus sum: saluum fac seruum tuum Deus
meus sperantem in te.
3 ¶Miserere mei Domine, quoniam ad te ᵃclamaui ᵃclamabo. 3.
4 tota die: ¶lætifica animam serui tui, quoniam ad te
Domine animam meam leuaui.
5 ¶ᵇQuoniam tu Domine suauis & mitis, & multæ ᵇIoel .2.c. 13.
misericordiæ omnibus inuocantibus te.
6 ¶Auribus percipe Domine orationem meam, &
B intende voci deprecationis meæ.
7 ¶In die tribulationis meæ clamaui ad te: quia ex-
audisti me.
8 ¶Non est similis tui in dijs Domine: & non est
secundum opera tua.
9 ¶Omnes gentes quascunq; fecisti, venient & ado
rabunt corã te Dñe: & glorificabunt nomen tuum.
10 ¶Quoniam magnus es tu, & faciens mirabilia: tu
C es Deus solus.
11 ¶Deduc me Dñe in via tua, & ingrediar in verita
te tua: lætetur cor meum vt timeat nomen tuum.
12 ¶Confitebor tibi Domine Deus meus in toto
corde meo, & glorificabo nomen tuũ in æternum.
13 ¶Quia misericordia tua magna est super me: &
eruisti animam meam ex inferno inferiori.
14 ¶Deus, iniqui insurrexerunt super me, & synago
ga potentium quęsierunt animam meã: & non pro-
D posuerunt te in conspectu suo.
15 ¶Et tu Domine Deus miserator & misericors, pa
tiens, & multæ misericordiæ, & verax.
16 ¶Respice in me, & miserere mei, da imperium
tuum puero tuo: & saluum fac filium ancillæ tuæ.
17 ¶Fac mecum signum in bonum, vt videant qui o-
derunt me, & confundantur, quoniam tu Domine
adiuuisti me, & consolatus es me.

HEB. 87. 1 *Filijs Core Psalmus cantici.* LXXXVI.

A FVndamenta eius in montibus sanctis: ¶di
2 ligit Dominus portas Sion super omnia
tabernacula Iacob.
3 ¶Gloriosa dicta sunt de te, ciuitas Dei.
4 ¶Memor ero Raab & Babylonis scientium me.
Ecce alienigenę, & Tyrus, & populus Aethiopum,
hi fuerunt illic.
5 ¶Nunquid Sion dicet, Homo, & homo natus est
B in ea: & ipse fundauit eam Altissimus?
6 ¶Dominus narrabit in scripturis populorum &
principum, horum qui fuerunt in ea.
7 ¶Sicut lætantium omnium habitatio est in te.

HEB. 88. 1 *Canticum Psalmi Filijs Core in finem pro Maeleth ad respondendum, intellectus Eman Ezrahitæ* LXXXVII.

2 DOmine Deus salutis meæ in die clamaui
A & nocte coram te.
3 ¶Intret in conspectu tuo oratio mea: in
clina aurem tuam ad precem meam.
4 ¶Quia repleta est malis anima mea: & vita mea in
ferno appropinquauit.
5 ¶Aestimatus sum cum descendentibus in lacum:
6 factus sum sicut homo sine adiutorio, ¶inter mor-
tuos liber,
Sicut vulnerati dormientes in sepulchris, quo-
rum non es memor amplius: & ipsi de manu tua re-
pulsi sunt.
7 ¶Posuerunt me in lacu inferiori: in tenebrosis,
B & in vmbra mortis.
8 ¶Super me confirmatus est furor tuus: & omnes
fluctus tuos induxisti super me.
9 ¶Longe fecisti notos meos à me: posuerunt me
abominationem sibi.
10 Traditus sum, & non egrediebar: ¶oculi mei lan
guerunt præ inopia.
Clamaui ad te Domine tota die: expandi ad te
manus meas.
11 ¶Nunquid mortuis facies mirabilia, aut medici
C suscitabunt, & confitebuntur tibi?
12 ¶Nunquid narrabit aliquis in sepulchro miseri-
cordiam tuam, & veritatem tuam in perditione?
13 ¶Nunquid cognoscentur in tenebris mirabilia
tua, & iustitia tua in terra obliuionis?
14 ¶Et ego ad te Domine clamaui: & manè oratio
mea præueniet te.
15 ¶Vt quid Domine repellis orationem meam: a-
uertis faciem tuam à me?
16 ¶Pauper sum ego, & in laboribus à iuuentute
D mea, exaltatus autẽ humiliatus sum & cõturbatus.
17 ¶In me transierunt iræ tuæ: & terrores tui con-
turbauerunt me.
18 ¶Circundederunt me sicut aqua: tota die circun
dederunt me simul.
19 ¶Elongasti à me amicum & proximum: & notos
meos à miseria.

1 *Intellectus Ethan Ezrahitæ.* LXXXVIII. HEB. 89.

2 MIsericordias Domini in æternum can-
A tabo.
In generatione & generationem annun
ciabo veritatem tuam in ore meo.
3 ¶Quoniam dixisti, In æternum misericordia ædi
ficabitur: in cœlis præparabitur veritas tua in eis.
4 ¶Disposui testamentum electis meis, ᵃiuraui Da
5 uid seruo meo, ¶vsque in æternum præparabo se- ᵃ2.Reg.7. b.12.
men tuum.
Et ædificabo in generatione & generationem se
dem tuam.
6 ¶Confitebuntur cœli mirabilia tua Domine: et-
enim veritatem tuam in ecclesia sanctorum.
7 ¶Quoniam quis in nubibus æquabitur Domino,
similis erit Deo in filijs Dei?
8 ¶Deus qui glorificatur in consilio sanctorum: ma
B gnus & terribilis super oẽs qui in circuitu eius sunt.
9 ¶Domine Deus virtutum, quis similis tibi? po-
tens es Domine, & veritas tua in circuitu tuo.
10 ¶Tu dominaris potestati maris: motum autem
fluctuum eius tu mitigas.
11 ¶Tu humiliasti, sicut vulneratum, superbum: in
brachio virtutis tuæ dispersisti inimicos tuos.
12 ¶Tui sunt cœli, & tua est terra, orbem terræ & Gene. 1.a. 1.
13 plenitudinem eius tu fundasti: ¶aquilonem & mare
tu creasti.
Thabor & Hermon in nomine tuo exultabunt:
14 ¶tuum brachium cum potentia.
15 Firmetur manus tua, & exaltetur dextera tua: ¶iu
C stitia & iudicium præparatio sedis tuæ.
Misericordia & veritas præcedent faciem tuam:
16 ¶beatus populus qui scit iubilationem.
17 Domine, in lumine vultus tui ambulabunt, ¶&
in nomine tuo exultabunt tota die, & in iustitia tua
exaltabuntur.
18 ¶Quoniam gloria virtutis eorum tu es, & in bene

placito tuo exaltabitur cornu nostrum.
19 ¶Quia Domini est assumptio nostra, & sancti Is-
raël regis nostri.
20 ¶Tunc locutus es in visione sanctis tuis, & dixi-
sti, Posui adiutorium ˋin potenteˋ, ˋ& exaltaui ele-
ctum de plebe mea.
ˋsuper potentem a. -4.
21 ¶Inueni Dauid seruum meum: oleo sancto meo
D vnxi eum.
Act. 13.d 22. 1.Reg 16. a.1.c.12. 2.Reg.5.
22 ¶Manus enim mea auxiliabitur ei: & brachium
meum ˋconfortabitˋ eum.
23 ¶Nihil proficiet inimicus in eo: & filius iniqui-
tatis non apponet nocere ei.
confirmabit. 6.
24 ¶Et concidam à facie ipsius inimicos eius, & o-
dientes eum in fugam conuertam.
25 ¶Et veritas mea, & misericordia mea cum ipso: &
in nomine meo exaltabitur cornu eius.
26 ¶Et ponam in mari manum eius: & in fluminibus
dexteram eius.
27 ¶Ipse ˋinuocauitˋ me: Pater meus es tu: Deus
meus & susceptor salutis meæ.
inuocabit 6.
28 ¶Et ego primogenitum ponam illum: excelsum
præ regibus terræ.
29 ¶In æternum seruabo illi misericordiam meam:
& testamentum meum fidele ipsi.
30 ¶Et ponam in seculum seculi semen eius: & thro
E num eius sicut dies cœli.
31 ¶Si autem dereliquerint filij eius legem meam,
& in iudicijs meis non ambulauerint.
32 ¶Si iustitias meas prophanauerint, & mandata
mea non custodierint.
33 ¶Visitabo in virga iniquitates eorum, & in verbe
ribus peccata eorum.
34 ¶Misericordiam autem meam non dispergam ab
eo, neque ˋnocebo ˋin veritate mea.
ˋdecipiam 1.
35 ¶Neque prophanabo testamẽtum meum, & quæ
procedunt de labijs meis non faciam irrita.
36 ¶Semel iuraui in sancto meo, si Dauid mentiar:
37 ¶semen eius in æternum manebit.
2.Reg.7. c.10
38 Et thronus eius sicut sol in conspectu meo, ¶& si
F cut luna perfecta in ęternum: & testis in cęlo fidelis.
39 ¶Tu verò repulisti & despexisti: distulisti Chri-
stum tuum.
40 ¶ˋAuertistiˋ testamentum serui tui: prophanasti
in terra sanctuarium eius.
ˋEuertisti 6.
41 ¶Destruxisti omnes sepes eius: posuisti firma-
mentum eius formidinem.
42 ¶Diripuerunt eum omnes transeuntes viam: fa-
ctus est opprobrium vicinis suis.
43 ¶Exaltasti dexteram ˋdeprimentium eumˋ: lætifi-
casti omnes inimicos eius.
inimicorum eius 1.
44 ¶Auertisti adiutorium gladij eius: & non es auxi
G liatus ei in bello.
45 ¶Destruxisti eum ab emundatione: & sedem eius
ˋin terraˋ collisisti.
ˋin terrá 1.
46 ¶Minorasti dies temporis eius: perfudisti eum
confusione.
47 ¶Vsquequo Domine auertis in finem: exarde-
scet sicut ignis ira tua?
48 ¶Memorare quæ mea substantia: nunquid enim
vanè constituisti omnes filios hominum?
49 ¶Quis est homo qui viuet, & non videbit mor-
tem: eruet animam suam de manu inferi?
50 ¶Vbi sunt misericordiæ tuæ antiquę Domine: si-
cut iurasti Dauid in veritate tua?
2.Reg.7. b.12.
51 ¶Memor esto Domine opprobrij seruorum tuo-
rum (quod continui in sinu meo) multarũ gentium.
52 ¶Quod exprobrauerũt inimici tui Domine, quòd
exprobrauerunt, commutationem Christi tui.
53 ¶Benedictus Dominus in æternum: fiat, fiat.

1 *Oratio Moysi hominis Dei,* LXXXIX. HEB 90.

A Domine refugium factus es nobis à gene-
ratione in generationem.
2 ¶Priusquam montes fierent, ˋaut ˋforma ˋet 8.
retur terra & orbis, à seculo, & vsque in
seculum tu es Deus.
3 ¶Ne auertas hominem in humilitatem: & dixisti,
Conuertimini filij hominum.
4 ¶Quoniam mille anni ante oculos tuos: tãquam
dies hesterna quæ præterijt,
5 Et custodia in nocte: ¶quę pro nihilo habentur,
eorum anni erunt.
6 ¶Manè sicut herba transeat, manè floreat & trans
B eat: vespere decidat, induret, & arescat.
7 ¶Quia defecimus in ira tua, & in furore tuo tur-
bati sumus.
8 ¶Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo: se
culum nostrum in illuminatione vultus tui.
9 ¶Quoniam omnes dies nostri defecerunt: & in
ira tua defecimus.
10 Anni nostri sicut aranea meditabuntur: ¶dies an Eccle.18. a.8.
C norum nostrorum in ipsis septuaginta anni.
Si autem in potentatibus, octoginta anni: & am-
plius eorum, labor & dolor.
Quoniã superuenit mansuetudo, & corripiemur.
11 ¶Quis nouit potestatem iræ tuæ, & præ timore
tuo iram tuam dinumerare?
12 ¶Dexteram tuam sic notam fac: & eruditos cor
de in sapientia.
13 ¶Conuertere Domine, vsquequo? & deprecabi-
lis esto super seruos tuos.
14 ¶Repleti sumus manè misericordia tua: & exulta
D uimus, & delectati sumus in oĩbus diebus nostris.
15 ¶Lætati sumus ꝓ diebus quibus nos humiliasti:
annis quibus vidimus mala.
16 ¶Respice in seruos tuos, & in opera tua: & dirige
filios eorum.
17 ¶Et sit splendor Domini Dei nostri super nos, &
opera manuum nostrarum dirige super nos: & opus
manuum nostrarum dirige.

1 *Laus cantici Dauid.* XC. HEB.91.

A Qui habitat in adiutorio Altissimi, in pro-
tectione Dei cœli commorabitur.
2 ¶Dicet Domino, Susceptor meus es
tu, & refugium meum, Deus meus spe-
rabo in eum.
3 ¶Quoniam ipse ˋliberauitˋ me de laqueo venan- ˋliberabit.
tium, & à verbo aspero.
4 ¶* Scapulis suis obumbrabit tibi: & sub pennis *In 4.
eius sperabis.
5 ¶Scuto circundabit te veritas eius: non timebis
B à timore nocturno.
6 ¶A sagitta volante in die, à negocio perambulan
te in tenebris, ab incursu & dęmonio meridiano.
7 ¶Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dex
tris tuis: ad te autem non appropinquabit.
8 ¶Veruntamen oculis tuis considerabis: & retri-
butionem peccatorum videbis.
9 ¶Quoniam tu es Domine spes mea: Altissimum
C posuisti & refugium tuum.
10 ¶Non accedet ad te malũ, & flagellũ non appro-

pinquabit tabernaculo tuo.
Matt 4.a 6. Luc.4.b. 10. 11 ¶Quoniam] angelis suis mandauit de te, vt custo
diant te in omnibus vijs tuis.
12 ¶In manibus portabunt te, ne fortè offendas ad
lapidem pedem tuum.
13 ¶Super aspidem & basiliscum ambulabis, & con-
D culcabis leonem & draconem.
14 ¶Quoniam in me sperauit, liberabo eum: prote-
gam eum, quoniam cognouit nomen meum.
15 ¶Clamauit ad me, & ego exaudiam eum: cum ip-
so sum in tribulatione: eripiā eum & glorificabo eū:
16 ¶Longitudine dierum replebo eum: & ostendam
illi salutare meum.

HEB. 92. 1 *Psalmus cantici in die sabbati.* XCI.

2 BOnum est confiteri Domino, & psallere
A nomini tuo Altissime.
3 ¶Ad annunciandum manè misericor-
diam tuam, & veritatem tuā per noctem.
4 ¶In decachordo psalterio, cum cantico, in ci-
thara.
5 ¶Quia delectasti me Domine in factura tua: & in
operibus manuum tuarum exultabo.
Isa. 110. a. 2. 6 ¶Quàm magnificata sunt opera tua Domine: ni-
B mis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ.
7 ¶Vir insipiens non cognoscet, & stultus non in-
telliget hæc.
8 ¶Cùm exorti fuerint peccatores sicut fœnum, &
apparuerint omnes qui operantur iniquitatem.
9 ¶Vt intereant in seculum seculi, ¶(tu autem altis-
simus in æternum Domine.)
10 ¶Quoniam ecce inimici tui Domine, quoniam ec
ce inimici tui peribunt: & dispergentur omnes qui
operantur iniquitatem.
11 ¶Et exaltabitur sicut vnicornis cornu meum: &
senectus mea in misericordia huberi.
ab.5. 12 ¶Et despexit oculus meus inimicos meos: & in-
C surgentibus in me malignātibus, audiet auris mea.
* & 3. 13 ¶Iustus vt palma florebit: * sicut cedrus Libani
multiplicabitur.
14 ¶Plantati in domo Domini, in atrijs domus Dei
nostri florebunt.
15 ¶Adhuc multiplicabuntur in senecta huberi: &
16 bene patientes erunt: ¶vt annuncient. Quoniam re
ctus Dominus Deus noster, & nō est iniquitas in eo.

HEB. 93. *Laus cantici ipsi Dauid in die ante sabbatum, quando fundata est terra.* XCII.

1 DOminus regnauit decórem indutus est: in
A dutus est Dominus fortitudinem, & præ-
cinxit se.
Etenim firmauit orbem terræ, qui non
commouebitur.
2 ¶Parata sedes tua Deus ex tunc: à seculo tu es.
3 ¶Eleuauerunt flumina Domine, eleuauerunt flu-
mina vocem suam:
4 Eleuauerunt flumina fluctus suos ¶à vocibus a-
B quarum multarum.
Mirabiles elationes maris: mirabilis in altis Do-
minus.
5 ¶Testimonia tua credibilia facta sunt nimis: do-
mum tuam decet sanctitudo Domine in longitu-
dine dierum.

Psalmus ipsi Dauid quarta sabbathi. XCIII. HEB. 94.

1 DEus vltionum Dominus: Deus vltionum
A liberè egit.
2 ¶Exaltare qui iudicas terram: redde retri-
butionem superbis.
3 ¶Vsquequo peccatores Domine, vsquequo pec
catores gloriabuntur.
4 ¶Effabuntur & loquentur iniquitatem, loquen-
tur omnes qui operantur iniustitiam?
5 ¶Populum tuum Domine humiliauerunt: & hæ-
reditatem tuam vexauerunt.
6 ¶Viduam & aduenam interfecerunt. & pupillos
occiderunt.
7 ¶Et dixerunt, Non videbit Dominus: nec intelli-
B get Deus Iacob.
8 ¶Intelligite insipientes in populo: & stulti ali-
quando sapite.
9 ¶Qui plantauit aurem, non audiet? aut qui finxit
oculum non considerat?
10 ¶Qui corripit gentes, non arguet, qui docet ho-
minem scientiam?
11 ¶Dominus scit cogitationes hominum, quoniam
vanæ sunt.
12 ¶Beatus homo quem tu erudieris Domine, & de
lege tua docueris eum.
13 ¶Vt mitiges ei à diebus malis: donec fodiatur
C peccatori fouea.
14 ¶Quia non repellet Dominus plebem suam, &
hæreditatem suam non derelinquet.
15 ¶Quoadusque iustitia conuertatur in iudicium:
& qui iuxta illam omnes qui recto sunt corde.
16 ¶Quis consurget mihi aduersus malignantes? aut
quis stabit mecum aduersus operātes iniquitatem?
17 ¶Nisi quia Dominus adiuuit me: paulominus ha-
bitasset in inferno anima mea.
18 ¶Si dicebam, Motus est pes meus: misericordia
D tua Domine adiuuabat me.
19 ¶Secundùm multitudinem dolorum meorum in
corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt ani-
mam meam.
20 ¶Nunquid adhæret tibi sedes iniquitatis: qui fin
gis laborem in præcepto?
21 ¶Captabunt in animam iusti: & sanguinem inno- *doloré 7
centem condemnabunt.
22 ¶Et factus est mihi Dominus in refugiū, & Deus
meus in adiutorium spei meæ.
23 ¶Et reddet illis iniquitatem ipsorum: & in mali-
tia eorum disperdet eos, disperdet illos Dominus
Deus noster.

Laus cantici ipsi Dauid. XCIIII. HEB. 95.

1 VEnite exultemus Domino, iubilemus Deo
A salutari nostro:
2 ¶Præoccupemus faciem eius in confes-
sione, & in psalmis iubilemus ei.
3 ¶Quoniam Deus magnus Dominus, & rex ma-
gnus super omnes deos.
4 ¶Quia in manu eius sunt fines terræ: & altitudi-
nes montium ipsius sunt.
5 ¶Quoniam ipsius est mare, & ipse fecit illud: &
siccam manus eius formauerunt.
6 ¶Venite, adoremus, & procidamus, & plore-
7 mus ante Dominum qui fecit nos: ¶quia ipse est Do
minus Deus noster.
B Et nos populus pascuæ eius: & oues manus eius.

Heb.3.b 7. 8 ¶ Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdura-
re corda vestra.
Sicut in irritatione secundùm diem tentationis in
deserto.
9 ¶ Vbi tentauerunt me patres vestri: probauerunt
& viderunt opera mea.
10 ¶ Quadraginta annis offensus fui generationi illi:
& dixi, Semper hi errant corde.
Heb.4.a 3. 11 Et isti non cognouerunt vias meas: ¶ vt iuraui in
ira mea, Si introibunt in requiem meam.

HEB.96. 1 *Canticum ipsi Dauid quando domus aedificabatur post captiuitatem, 1. Par. 16. c. 23.* XCV

1.Pa.16.c. 23. A Cantate Domino canticum nouum: can-
tate Domino omnis terra.
2 Cātate Dn̄o, & benedicite nomini eius:
annunciate de die in diem salutare eius.
3 ¶ Annunciate inter Gentes gloriam eius, in om-
nibus populis mirabilia eius.
4 ¶ Quoniā magnus Dominus, & laudabilis nimis:
terribilis est super omnes Deos.
5 ¶ Quoniam omnes dij Gentium dæmonia: Domi
nus autem cœlos fecit.
6 ¶ Confessio & pulchritudo in cōspectu eius, sancti
B monia & magnificentia in sanctificatione eius.
7 ¶ Afferte Dn̄o patriæ Gentium, afferte Dn̄o gloriā
8 & honórem. ¶ afferte Domino gloriam nomini eius.
9 Tollite hostias, & introite in atria eius, ¶ adorate
Dominum in atrio sancto eius.
10 Commoueatur à facie eius vniuersa terra: ¶ dici-
te in Gentibus quia Dominus ¶ regnauit.
C Etenim correxit orbem terræ qui non commo-
11 uebitur: iudicabit populos æquitate. ¶ Lætentur cœ
li, & exultet terra: commoueatur mare, & plenitudo
12 eius: ¶ gaudebunt campi, & omnia quæ in eis sunt.
13 Tunc exultabunt omnia ligna syluarum ¶ à fa cie
Domini, quia venit, quoniā venit iudicare terram.
Iudicabit orbem terræ in æquitate, & populos in
veritate sua.

HEB.97. 1 *Huic Dauid, quando terra eius restituta est ei.* XCVI.

A Dominus regnauit, exultet terra: lætentur in-
sulæ multæ.
2 ¶ Nubes & caligo in circuitu eius, iustitia
& iudicium correctio sedis eius.
3 ¶ Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in cir
cuitu inimicos eius.
4 ¶ Alluxerunt fulgura eius orbi terræ, vidit & com
mota est terra.
5 ¶ Montes sicut cera fluxerunt à facie Domini, à
facie Domini omnis terra.
6 ¶ Annunciauerunt cœli iustitiam eius, & viderunt
omnes populi gloriam eius.
Exo. 20. a 4. Leu. 26. a 1. 7 ¶ Confundantur omnes qui adorant sculptilia,
B & qui gloriantur in simulachris suis.
Deu.5.a 8. Heb.1.b.6. 8 Adorate eum omnes angeli eius: ¶ audiuit & læ-
tata est Sion.
Et exultauerūt filiæ Iudæ propter iudicia tua Dn̄e.
Amos. 5. d. 15. 9 ¶ Quoniam tu Dominus altissimus super omnem
terram, nimis exultatus es super omnes deos.
Rom. 12. b 9 ¶ peccatorum 4. 10 ¶ Qui diligitis Dominum, odite malum: custodit
Dominus animas sanctorum suorum, de manu ¶ pec
catoris liberabit eos.
11 ¶ Lux orta est iusto, & rectis corde lætitia.
12 ¶ Lætamini iusti in Domino: & confitemini me-
moriæ sanctificationis eius.

1 *Psalmus ipsi Dauid.* XCVII. HEB.98.

A Cantate Domino canticum nouum: quia mi-
rabilia fecit.
Saluauit sibi dextera eius, & brachium san
ctum eius.
2 ¶ Notum fecit Dominus salutare suum: in conspe Isa.52.c. 10.63.b.8
ctu Gentium reuelauit iustitiam suam.
3 ¶ Recordatus est misericordiæ suæ, & veritatis
suæ domui Israël.
Viderūt omnes termini terræ, salutare Dei nostri.
4 ¶ Iubilate Domino omnis terra: cantate, & exul-
tate, & psallite.
5 ¶ Psallite Domino in cithara, in cithara & voce
6 psalmi: ¶ in tubis ductilibus, & voce tubæ corneæ.
7 Iubilate in conspectu regis Domini: ¶ moueatur
B mare & plenitudo eius: orbis terrarum, & qui ha-
bitant in eo.
8 ¶ Flumina plaudent manu, simul montes exulta-
9 bunt ¶ à conspectu Domini: qm̄ venit iudicare terrā.
Iudicabit orbem terrarum in iustitia, & populos
in æquitate.

1 *Psalmus ipsi Dauid.* XCVIII. HEB.99.

A Dominus regnauit irascantur populi: qui ¶ se- ¶ sedet 1.
des ¶ super cherubim, moueatur terra.
2 ¶ Dominus in Sion magnus: & excelsus su
per omnes populos.
3 ¶ Confiteantur nomini tuo magno, quoniam ter-
4 ribile & sanctum est: ¶ & honor regis iudiciū diligit.
Tu parasti directiones: iudicium & iustitiam in Ia-
cob tu fecisti.
5 ¶ Exaltate Dominum Deum nostrum, & adora-
te scabellum pedum eius: quoniam sanctum est.
6 ¶ Moyses & Aaron in sacerdotibus eius: & Sa-
B muel inter eos qui inuocant nomen eius.
7 Inuocabant Dominum, & ipse exaudiebat eos: ¶ in
columna nubis loquebatur ad eos.
Custodiebant testimonia eius, & præceptum quod
dedit illis.
8 ¶ Domine Deus noster tu exaudiebas eos. Deus
tu propitius fuisti eis, & vlciscens in omnes adinuen
tiones eorum.
9 ¶ Exaltate Dominum Deum nostrum, & adorate
in monte sancto eius: qm̄ sanctus Dn̄s Deus noster.

1 *Psalmus in confessione.* XCIX. HEB. 100.

2 A Iubilate Deo omnis terra: ¶ seruite Domi
no in lætitia.
Introite in cōspectu eius in exultatione.
3 ¶ Scitote quoniam Dominus ipse est
Deus: ipse fecit nos, & nōn ipsi nos.
4 Populus eius & oues pascuæ eius. ¶ Introite por-
tas eius in confessione, atria eius in hymnis confite-
mini illi.
5 Laudate nomen eius: ¶ quoniam suauis est Domi
B nus, in æternum misericordia eius, & vsque in ge-
nerationem & generationem veritas eius.

1 *Psalmus ipsi Dauid.* C. 1 HEB. 101.

2 A Misericordiam & iudicium cātabo tibi Do-
mine.
Psallam, & intelligam in via immacula
ta: quando venies ad me.
Perambulabam in innocentia cordis mei, in me-
dio domus meæ.

Non

3 ¶Non proponebam ante oculos meos rem iniu-
stam:facientes præuaricationes odiui.
4 ¶Non adhæsit mihi cor prauum : declinantem à
me malignum non cognoscebam.
5 ¶Detrahentem secretò proximo suo, hunc per-
sequebar.
B Superbo oculo & insatiabili corde, cum hoc non
edebam.
6 ¶Oculi mei ad fideles terræ, vt sedeant mecum:
ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabar.
7 ¶Non habitabit in medio domus meæ qui facit
superbiam:qui loquitur iniqua, non direxit in con-
spectu oculorum meorum.
8 ¶In matutino interficiebam omnes peccatores
terræ:vt disperderem de ciuitate Domini omnes o-
perantes iniquitatem.

HEB.101. 1 *Oratio pauperis cùm anxius fuerit, & coram Domino effude-
rit precem suam.* CI

2 Domine exaudi orationem meam :& clamor
A meus ad te veniat.
3 ¶Non auertas faciem tuam à me in qua-
cunque die tribulor, inclina ad me aurem tuam.
In quacũq; die inuocauero te, velociter exaudi me.
4 ¶Quia defecerunt sicut fumus dies mei : & ossa
mea sicut cremium aruerunt.
5 ¶Percussus sum vt fęnum,& aruit cor meum:quia
oblitus sum comedere panem meum.
6 ¶A voce gemitus mei adhęsit os meũ carni meæ.
7 ¶Similis factus sum pellicano solitudinis : factus
B sum sicut nicticorax in domicilio.
8 ¶Vigilaui & factus sum sicut passer solitarius in
tecto.
9 ¶Tota die exprobrabant mihi inimici mei:& qui
laudabant me, aduersum me iurabant.
10 ¶Quia cinerem tanquam panem manducabam,
& potum meum cum fletu miscebam.
& 5. 11 ¶A faciæ iræ indignationis tuæ: quia eleuans alli
sisti me.
12 ¶Dies mei sicut vmbra declinauerunt, & ego si-
cut fœnum arui.
13 ¶Tu autem Domine in ęternum permanes:& me
moriale tuum in generatione & generationem.
ˋDomine 8. 14 ¶Tu exurgens ˋmisereberis Sion: quia tempus mi
serendi eius quia venit tempus.
15 ¶Quoniam placuerunt seruis tuis lapides eius: &
C terræ eius miserabuntur.
ˋnomẽ Domini. 3. 16 ¶Et timebunt Gentes ˋnomen tuum Domine,ˋ &
omnes reges terræ gloriam tuam.
17 ¶Quia ædificauit Dominus Sion : & videbitur in
gloria sua.
18 ¶Respexit in orationem humilium : & non spre-
uit precem eorum.
ˋIn generationem alteram 2. 19 ¶Scribantur hæcˋin generatione alteraˋ: & popu-
lus qui creabitur laudabit Dominum.
20 ¶Quia prospexit de excelso sancto suo, Dominus
de cœlo in terram aspexit.
ˋgemitum 3. 21 ¶Vt audiret ˋgemitus compeditorum, vt solueret
filios interemptorum.
22 ¶Vt annuncient in Sion nomen Domini, & lau-
D dem eius in Ierusalem.
23 ¶In conueniendo populos in vnum, & reges vt
seruiant Domino.
24 ¶Respondit ei in via virtutis suę, Paucitatem die-
rum meorum nuncia mihi.
25 ¶Ne reuoces me in dimidio dierum meorum :in
generatione & generationem anni tui.
26 ¶Initio tu Domine terram fundasti:& opera ma Heb.1.c.
nuum tuarum sunt cœli. 14.
27 ¶Ipsi peribunt, tu autem permanes : & omnes si-
cut vestimentum veterascent.
Et sicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur:
28 ¶tu autem idem ipse es:& anni tui non deficient.
29 ¶Filij seruorum tuorum habitabunt:& semen eo-
rum in seculum dirigetur.

1 *Ipsi David* CII. HEB. 103.

A Benedic anima mea Domino : & omnia
quæ intra me sunt nomini sancto eius.
2 ¶Benedic anima mea Domino : & noli
obliuisci omnes retributiones eius.
3 ¶Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui
sanat omnes infirmitates tuas.
4 ¶Qui redimit de interitu vitam tuam : qui coro-
nat te in misericordia & miserationibus.
5 ¶Qui replet in bonis desiderium tuum : renoua-
bitur vt aquilæ iuuentus tua.
6 ¶Faciens misericordias Dominus : & iudicium
omnibus iniuriam patientibus.
7 ¶Notas fecit vias suas Moysi, filijs Israël volunta
B tes suas.
8 ¶Miserator & misericors Dominus: longanimis Nu.14 c.
& multum misericors. 18.
9 ¶Non in perpetuum irascetur: neque in æternum
comminabitur.
10 ¶Non secundum peccata nostra fecit nobis : ne-
que secundum iniquitates nostras retribuit nobis.
11 ¶Quoniam secũdum altitudinem cęli à terra: cor
roborauit misericordiam suam super timentes se.
12 ¶Quantum distat ortus ab occidente longè fecit
C à nobis iniquitates nostras.
13 ¶Quomodo miseretur pater filiorum, misertus
14 est Dominus timentibus se: ¶quoniam ipse cogno-
uit figmentum nostrum.
15 Recordatus est quoniam puluis sumus, ¶homo si
cut fęnum:dies eius tanquam flos agri sic efflorebit.
16 ¶Quoniam spiritus pertransibit in illo,& non sub
sistet:& non cognoscet amplius locum suum.
17 ¶Misericordia autem Domini ab ęterno & vsque
in æternum super timentes eum
18 ¶Et iustitia illius in filios filiorum, his qui seruant
D testamentum eius.
Et memores sunt mandatorum ipsius ad facien-
dum ea.
19 ¶Dominus in cœlo parauit sedem suam : & re-
gnum ipsius omnibus dominabitur.
20 ¶Benedicite Domino omnes angeli eius poten-
tes virtute, facientes verbum illius :ad audiendam
vocem sermonum eius.
21 ¶Benedicite Domino omnes virtutes eius; mini-
stri eius qui facitis voluntatem eius.
22 ¶Benedicite Domino omnia opera eius : in om-
ni loco dominationis eius benedic anima mea
Domino.

Ipsi David. CIII. HEB.104.

1 Benedic anima mea Dño : Domine Deus
A meus magnificatus es vehementer.
2 Confessionem & decôrem induisti : ¶a-
mictus lumine sicut vestimento.
3 Extendens cœlum sicut pellẽ: qui tegis aquis su-

periora eius
Qui ponis nubem ascensum tuum: qui ambulas
super pennas ventorum.
a Heb.1.b.7. 4 ¶ Qui facis angelos tuos spiritus: & ministros
tuos ignem vrentem.
5 Qui fundasti terram super stabilitatem suam: non
inclinabitur in seculum seculi.
6 ¶ Abyssus sicut vestimentum amictus eius: super
montes stabunt aquæ.
7 ¶ Ab increpatione tua fugient: à voce tonitrui tui
formidabunt.
8 ¶ Ascendunt montes, & descendunt campi in locum
quem fundasti eis.
9 ¶ Terminum posuisti quem non transgredientur:
B neque conuertentur operire terram.
10 ¶ Qui emitis fontes in conuallibus: inter medium
montium pertransibunt aquæ.
11 ¶ Potabunt omnes bestiæ agri: expectabunt onagri
in siti sua.
12 ¶ Super ea volucres cęli habitabunt: de medio pe
trarum dabunt 'voces'. 'vocem 8
13 ¶ Rigans montes de superioribus suis: de fructu
operum tuorum satiabitur terra.
14 ¶ Producens fœnum iumentis, & herbam seruitu
ti hominum.
'educat 2. 'lætificat 5 15 Vt 'ducas' panem de terra: ¶ & vinum 'lætificet'
cor hominis.
Vt exhilaret faciem in oleo: & panis cor hominis
confirmet.
16 ¶ Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani quas
17 plantauit: ¶ illic passeres nidificabunt.
18 Herodij domus dux est eorum, ¶ montes excelsi
C ceruis, petra refugium herinacijs.
19 ¶ Fecit Lunã in tẽpora sol cognouit occasum suũ.
20 ¶ Posuisti tenebras, & facta est nox: in ipsa pertran
sibunt omnes bestiæ syluæ.
21 ¶ Catuli leonum rugientes vt rapiant, & quærant
à Deo escam sibi.
22 ¶ Ortus est sol, & congregati sunt, & in cubilibus
suis collocabuntur.
23 ¶ Exibit homo ad opus suum, & ad operationem
suam vsque ad vesperum.
24 ¶ Quàm magnificata sunt opera tua Domine: om
nia in sapientia fecisti: impleta est terra possessio-
ne tua.
25 ¶ Hoc mare magnum, & spaciosum manibus: illic
reptilia quorum non est numerus.
26 Animalia pusilla cum magnis: ¶ illic naues per-
transibunt.
27 Draco iste quem formasti ad illudendum ei: ¶ om
D nia à te expectant vt des illis escam in tempore.
28 ¶ Dante te illis, colligent: aperiente te manum
tuam, omnia implebuntur bonitate.
29 ¶ Auertente autem te faciem, turbabuntur: aufe-
res spiritum eorum, & deficient, & in puluerem
suum reuertentur.
30 ¶ Emittes spiritum tuum & creabuntur: & reno-
uabis faciem terræ.
31 ¶ Sit gloria Domini in seculum, lætabitur Domi-
nus in operibus suis.
32 ¶ Qui respicit terram, & facit eam tremere: qui
b Iust. 14. a.2. tangit montes & fumigant.
33 ¶ Cantabo Domino in vita mea, psallam Deo
meo quandiu sum.
34 Iucundum sit ei eloquium meum: ego verò dele-
ctabor in Domino.
35 ¶ 'Deficiant' peccatores à terra, & iniqui, ita vt 'Deficiunt
non sint, benedic anima mea Domino.

Halleluia. CIIII. HEB.105.

1 Confitemini Domino, & inuocate nomen 1. Par. 16. a.8
A eius: annunciate inter Gentes opera eius. Isa. 12.a.4
2 ¶ Cantate ei, & psallite ei: narrate omnia
mirabilia eius.
3 ¶ Laudamini in nomine sancto eius: lætetur cor
quærentium Dominum.
4 ¶ Quærite Dominum, & confirmamini: quærite
faciem eius semper.
5 ¶ Mementote mirabilium eius quæ fecit, prodi-
gia eius & iudicia oris eius.
6 ¶ Semẽ Abraham serui eius, filij Iacob electi eius.
7 ¶ Ipse Dominus Deus noster, in vniuersa terra iu-
dicia eius.
8 ¶ Memor fuit in seculum testamenti sui, verbi
quod mandauit in mille generationes:
9 ¶ Quod disponit ad Abraham, & iuramenti sui a Gen. 22. c.16.
ad Isaac.
10 ¶ Et statuit illud Iacob in præceptum, & Israël in
testamentum æternum.
11 ¶ Dicens: Tibi dabo terram Chanáan, funiculum
hæreditatis vestræ.
12 ¶ Cùm essent numero breui, paucissimi, & inco-
B læ eius.
13 ¶ Et pertransierunt de gente in gentem, & de re-
gno ad populum alterum.
14 ¶ Non reliquit hominem nocere eis: & corripuit
pro eis reges. b 1. Pa 16. c.22.
15 ¶ Nolite tangere Christos meos: & in prophetis
meis nolite malignari. c 2. Reg. 1. c.14.
16 ¶ Et vocauit famem super terram: & omne fir- d Gen. 37. g.36.
mamentum panis contriuit.
17 ¶ Misit ante eos virum: in seruum venundatus est
Ioseph. e Gen. 39. d.20.
18 ¶ Humiliauerunt in compedibus pedes eius, fer-
19 rum pertransijt animam eius, ¶ donec veniret ver-
bum eius. f Gen. 41 b.14.
20 ¶ Eloquium Domini inflammauit eum, misit rex Gene. 41. c.40.
& soluit eum, princeps populorum, & dimisit eum.
21 ¶ Constituit eum dominum domus suæ, & princi- g Gen. 46. a.6.
pem omnis possessionis suæ.
22 ¶ Vt erudiret principes eius sicut semet ipsum, &
C senes eius prudentiam doceret.
23 ¶ Et intrauit Israël in Aegyptum, & Iacob accola h Exo. 1. a.7.
fuit in Terra-Cham.
24 ¶ Et auxit populum suum vehementer: & firmauit i Act. 7. b.17.
eum super inimicos eius.
25 ¶ Conuertit cor eorum vt odirent populum eius k Exo. 3. c. 10.4.g.29.
& dolum facerent in seruos eius.
26 ¶ Misit Moysen seruum suum: Aaron quem ele- l Exo. 7.b 10.
git ipsum.
27 ¶ Posuit in eis verba signorum suorum, & prodi- m Exo. 10. f.21.
giorum in Terra-Cham.
28 ¶ Misit tenebras & obscurauit, & non exacerba- n Exo. 7.c. 20.
uit sermones suos.
29 ¶ Conuertit aquas eorum in sanguinem, & oc- o Exo. 8.b. 6.
cidit pisces eorum.
30 ¶ 'Edidit' terra eorum ranas in penetralibus re- 'Et dedit 13.
gum ipsorum.
31 ¶ Dixit, & venit cynomya, & cynifes in omnibus p Exod. 8. f.24
finibus eorum. q Exod. 9. c.23.
32 ¶ Posuit pluuias eorum grandinem, ignem com-
burentem in terra ipsorum.

Exo. 10.c.4 12. 33 ¶Et percussit vineas eorum & ficulneas eorum:&
contriuit lignum finium eorum.
Exo. 12.d. 29. 34 ¶Dixit, & venit locusta & bruchus, cuius non e-
D rat numerus.
35 ¶Et comedit omne fœnum in terra eorum, & co-
medit omnem fructum terræ eorum.
36 ¶Et percussit omnem primogenitum in terra eo
Exo. 12. c.35. rum, primitias omnis laboris eorum.
Exod.13. d.21. 37 ¶Et eduxit eos cum argento & auro, & non erat
in tribubus eorum infirmus.
Psal.77. b.14. 38 ¶Lętata est Aegyptus in profectione eorum:quia
incubuit timor eorum super eos.
1.Co.10. a.1. 39 ¶Expandit nubem in protectionem eorum, &
ignem vt luceret eis per noctem.
Exo. 16. c.13.d.15. 40 ¶Petierunt,& venit coturnix : & pane cœli satu-
rauit eos.
Nu.20.c. 11. 41 ¶Dirupit petram, & fluxerunt aquæ, abierunt
in sicco flumina.
Gen. 17. a.7. 42 ¶Quoniam memor fuit verbi sancti sui quod ha
buit ad Abraham puerum suum.
43 ¶Et eduxit populum suum in exultatione, & ele
Iosu.3. 17. ctos suos in lætitia.
44 Et dedit illis regiones Gentium,& labores po-
Inf. 110. a.6. pulorum possederunt.
45 ¶Vt custodiant iustificationes eius, & legem eius
requirant.

HEB.106. 1 *Halleluia.* CV.

A Confitemini Domino quoniam bonus:
quoniam in seculum misericordia eius.
Iudith. 13.c.21. Eccl. 43. d.31. 2 ¶Quis loquetur potentias Domini,au-
ditas faciet omnes laudes eius?
3 ¶Beati qui custodiunt iudicium, & faciunt iusti-
tiam in omni tempore.
4 ¶Memento nostri Domine in beneplacito popu
li tui,visita nos in salutari tuo.
5 ¶Ad videndum in bonitate electorum tuorum:
ad lętandum in lętitia gentis tuæ:vt lauderis cum hę
reditate tua.
Iudi h.7. i.19. 6 ¶Peccauimus cum patribus nostris: iniustè egi-
mus, iniquitatem fecimus.
7 ¶Patres nostri in Aegypto non intellexerunt mi
rabilia tua:non fuerunt memores multitudinis mise
ricordiæ tuæ.
B Et irritauerunt ascendētes in mare,Mare-rubrū.
8 ¶Et saluauit eos propter nomen suum, vt notam
faceret potentiam suam.
Exod.14. e.21. 9 ¶Et increpauit Mare-rubrum, & exiccatum est:
& deduxit eos in abyssis,sicut in deserto:
10 ¶Et saluauit eos de manu odientium, & redemit
eos de manu inimici.
Exod.14. f.27. 11 ¶Et operuit aqua tribulantes eos: vnus ex eis
non remansit.
12 ¶Et crediderunt verbis eius: & laudauerunt lau-
dem eius.
13 ¶Citò fecerunt, obliti sunt operum eius, & non
sustinuerunt consilium eius.
Nu.11. a.4. 14 ¶Et concupierunt concupiscentiam in deserto:
C & tentauerunt Deum in inaquoso.
Exod. 17 a.2. 15 ¶Dedit eis petitionem ipsorum: & misit saturita
tem in animas eorum.
Nu. 11. 6.31. 16 ¶Et irritauerunt Moysen in castris, Aaron san-
ctum Domini.
Deut.11. a.6. 17 ¶Aperta est terra,& deglutiuit Dathan, & ope-
ruit super congregationem Abiron.
18 ¶Et exarsit ignis in synagoga eorum:flamma com
bussit peccatores.
19 ¶Et fecerunt vitulum in Horeb: & adorauerunt Exod.32. a.4.
sculptile.
20 ¶Et mutauerunt gloriam suam in similitudinem
vituli comedentis fœnum.
21 ¶Obliti sunt Deum qui saluauit eos, qui fecit ma
22 gnalia in Aegypto,¶mirabilia in Terra-Cham: ter-
ribilia in Mari-rubro.
23 ¶Et dixit vt disperderet eos, si non Moyses ele- Exod.32. b.10.
D ctus eius stetisset in confractione in conspectu eius.
24 Vt auerteret irā eius ne disperderet eos,¶& pro
nihilo habuerunt terram desiderabilem.
25 Non crediderunt verbo eius,¶& murmurauerūt
in tabernaculis suis: non exaudierunt vocē Domini. Num.14 f 32.
26 ¶Et eleuauit manum suam super eos vt,proster-
neret eos in deserto.
27 ¶Et vt deijceret semen eorum in Nationibus, &
dispergeret eos in regionibus.
28 ¶Et initiati sunt Beel-phegor: & comederunt sa-
crificia mortuorum.
29 ¶Et irritauerunt eum in adinuentionibus suis: &
E multiplicata est in eis ruina. Num 25. b 7.
30 ¶Et stetit Phinees, & placauit: & cessauit quas-
satio.
31 ¶Et reputatum est ei in iustitiam in generatione
& generationem, vsque in sempiternum.
32 ¶Et irritauerunt eum ad aquas contradictionis, Nu. 20. b.10.
33 & vexatus est Moyses propter eos:¶quia exacerba-
uerunt spiritum eius.
34 Et distinxit in labijs suis, ¶non disperdiderunt
gentes quas dixit Dominus illis.
35 ¶Et commisti sunt inter gentes,& didicerūt ope
36 ra eorum:¶& seruierunt sculptilibus eorum:& fa
ctum est illis in scandalum.
37 ¶Et immolauerunt filios suos, & filias suas dæ-
monijs.
38 ¶Et effuderunt sanguinem innocentem, sangui-
F nem filiorum suorum & filiarum suarum,quas sacri
ficauerunt sculptilibus Chanaán. Infecta.
39 Et interfecta est terra in sanguinibus,¶& contami-
nata est in operibus eorum:& fornicati sunt in adin
uentionibus suis.
40 ¶Et iratus est furore Dominus in populum suū,
& abominatus est hæreditatem suam.
41 ¶Et tradidit eos in manus gentium: & dominati
sunt eorum qui oderunt eos.
42 ¶Et tribulauerunt eos inimici eorum, & humi-
43 liati sunt sub manibus eorum:¶sæpe liberauit eos.
Ipsi autem exacerbauerunt eum in consilio suo: &
humiliati sunt in iniquitatibus suis.
44 ¶Et vidit cùm tribularentur, & audiuit oratio-
G nem eorum.
45 ¶Et memor fuit testamenti sui: & pœnituit eum
secundùm multitudinem misericordiæ suæ.
46 ¶Vt dedit eos in misericordias in conspectu om
nium qui ceperant eos.
47 ¶Saluos nos fac Domine Deus noster,& congre
ga nos de Nationibus:
Et confiteamur nomini sancto tuo: & gloriemur
in laude tua.
48 ¶Benedictus Dominus Deus Israël, à seculo,
& vsque in seculum: & dicet omnis populus:
Fiat, fiat.

HEB. 107 Iudith. 13.c.21.

1 *Halleluia.* CVI.

A Onfitemini Domino quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius.
2 ¶Dicant qui redempti sunt à Domino, quos redemit de manu inimici: * de regionibus congregauit eos. *E 2.
3 ¶A solis ortu & occasu, ab aquilone & mari.
4 ¶Errauerunt in solitudine in inaquoso: viam ciui tatis habitaculi non inuenerunt.
5 ¶Esurientes & sitientes: anima eorum in ipsis defecit.
6 ¶Et clamauerunt ad Dominum cùm tribularentur: & de necessitatibus eorum eripuit eos.
7 ¶Et eduxit eos in viam rectam: vt irent in ciuitatem habitationis.
8 ¶Confiteantur Domino misericordiæ eius, & mirabilia eius filijs hominum.
9 ¶Quia satiauit animam inanem: & animam esurientem satiauit bonis.
10 ¶Sedentes in tenebris & vmbra mortis, vinctos in mendicitate & ferro.
11 ¶Quia exacerbauerunt eloquia Dei, & consilium Altissimi irritauerunt.
12 ¶Et humiliatum est in laboribus cor eorum, infirmati sunt, nec fuit qui adiuuaret.
13 ¶Et clamauerunt ad Dominum cùm tribularen-
B tur, & de necessitatibus eorum liberauit eos.
14 ¶Et eduxit eos de tenebris & vmbra mortis: & vincula eorum disrupit.
15 ¶Confiteantur Domino misericordiæ eius, & mirabilia eius filijs hominum.
16 ¶Quia contriuit portas æreas: & vectes ferreos confregit.
17 ¶Suscepit eos de via iniquitatis eorum: propter iniustitias enim suas humiliati sunt.
18 ¶Omnem escam abominata est anima eorum: & appropinquauerunt vsque ad portas mortis.
19 ¶Et clamauerunt ad Dominum, cùm tribularentur: & de necessitatibus eorum liberauit eos.
20 ¶Misit verbum suum, & sanauit eos: & eripuit eos de interitionibus eorum. Mat. 8.b. 13. Luc. 7.b. 19.
21 ¶Confiteantur Domino misericordiæ eius, & mirabilia eius filijs hominum.
22 ¶Et sacrificent sacrificium laudis, & annuncient opera eius in exultatione.
23 ¶Qui descendunt mare in nauibus, facientes ope
C rationem in aquis multis:
24 ¶Ipsi viderunt opera Domini & mirabilia eius in profundo.
25 ¶Dixit, & stetit spiritus procellæ: & exaltati sunt fluctus eius.
26 ¶Ascendunt vsque ad cœlos, & descendunt vsque ad abyssos: anima eorum tabescebat.
27 ¶Turbati sunt, & moti sunt sicut ebrius: & omnis sapientia eorum deuorata est.
28 ¶Et clamauerunt ad Dominum cùm tribularentur, & de necessitatibus eorum eduxit eos.
29 ¶Et statuit procellam eius in auram, & siluerunt fluctus eius.
30 ¶Et lætati sunt, quia siluerunt: & deduxit eos in portum voluntatis eorum.
31 ¶Confiteantur Domino misericordiæ eius, & mirabilia eius filijs hominum.
32 ¶Et exaltent eum in ecclesia plebis: & in cathedra seniorum laudent eum.
33 ¶Posuit flumina in desertum: & exitus aquarum in sitim:
34 ¶Terram fructiferam in salsuginem, à malitia in-
D habitantium in ea.
35 ¶Posuit desertum in stagna aquarum: & terram sine aqua in exitus aquarum.
36 ¶Et collocauit illic esurientes: & constituerunt ciuitatem habitationis.
37 ¶Et seminauerunt agros, & plantauerunt vineas: & fecerunt fructum natiuitatis.
38 ¶Et benedixit eis, & multiplicati sunt nimis: & iumenta eorum non minorauit.
39 ¶Et pauci facti sunt, & vexati sunt à tribulatione malorum & dolore.
40 ¶Effusa est contentio super principes, & errare fecit eos in inuio, & non in via.
41 ¶Et adiuuit pauperem de inopia: & posuit sicut oues familias.
42 ¶Videbunt recti, & lætabuntur: & omnis iniquitas oppilabit os suum. Iob. 22.c. 9.
43 ¶Quis sapiens, & custodiet hæc? & intelliget misericordias Domini?

1 *Canticum Psalmi ipsi Dauid.* CVII. HEB. 108 sup. 56. b.5.

2 Aratum cor meum Deus, paratum cor
A meum: cantabo, & psallam in gloria mea.
3 ¶Exurge psalterium & cithara: exurgam diluculo.
4 ¶Confitebor tibi in populis Domine, & psallam tibi in nationibus.
5 ¶Quia magna est super cœlos misericordia tua: & vsque ad nubes veritas tua.
6 ¶Exaltare super cœlos Deus, & super omnem
7 terram gloria tua: ¶vt liberentur dilecti tui.
8 Saluum fac dextera tua, & exaudi me: ¶Deus locutus est in sancto suo.
B Exultabo & diuidam Sichimam: & conuallem tabernaculorum dimetiar.
9 ¶Meus est Galaad, & meus est Manasses: & Ephraim susceptio capitis mei.
10 Iuda rex meus, ¶Moab lebes spei meæ.
In Idumæam extendam calceamentum meum: mihi alienigenæ amici facti sunt.
11 ¶Quis deducet me in ciuitatem munitã? quis deducet me vsque in Idumæam?
12 ¶Nonne tu Deus qui repulisti nos, & non exibis, Deus in virtutibus nostris?
13 ¶Da nobis auxilium de tribulatione: quia vana salus hominis.
14 ¶In Deo faciemus virtutem: & ipse ad nihilum deducet inimicos nostros.

1 *In finem, Psalmus Dauid.* CVIII. HEB. 109

2 Eus laudem meam ne tacueris, quia os
A peccatoris & os dolosi super me apertum est.
3 ¶Locuti sunt aduersum me lingua dolosa, & sermonibus odij circundederunt me: & expugnauerunt me gratis.
4 ¶Pro eo vt me diligerent, detrahebant mihi: ego autem orabam.
5 ¶Et posuerunt aduersum me mala pro bonis, & odium pro dilectione mea.
6 ¶Constitue super eum peccatorem: & diabulus stet à dextris eius.
7 Cùm iudicatur exeat condemnatus: & oratio eius fiat in peccatum.

Fiant

Iob.17.d.12. 8 ¶Fiant dies eius pauci ‖ & episcopatum eius ac-
Act.1.d.20. B cipiat alter.
9 ¶Fiant filij eius horpbani,& vxor eius vidua.
10 ¶Nutantes transferantur filij eius, & mendicent:
& eijciantur de habitationibus suis.
11 ¶Scrutetur fœnerator omnem substantiam eius:
& diripiant alieni labores eius.
12 ¶Non sit illi adiutor, nec sit qui misereatur pu-
pillis eius.
13 ¶Fiant nati eius in interitum:in generatione vnâ
deleatur nomen eius.
14 ¶In memoriam redeat iniquitas patrum eius in
conspectu Domini: & peccatum matris eius non
deleatur.
15 ¶Fiant contra Dominum semper, & dispereat de
terra memoria eorum:pro eo quòd non est recorda
tus facere misericordiam.
16 ¶Et persecutus est hominem inopem & mendi-
cum,& compunctum corde mortificare.
17 ¶Et dilexit maledictionem,& veniet ei: & noluit
C benedictionem,& elongabitur ab eo.
18 ¶Et induit maledictionem sicut vestimentum, &
intrauit sicut aqua in interiora eius, & sicut oleum
in ossibus eius.
19 ¶Fiat ei sicut vestimentum quo operitur, & sicut
zona qua semper pręcingitur.
20 ¶Hoc opus eorum qui detrahunt mihi apud Do-
minũ: & qui loquuntur mala aduersus animã meam.
21 ¶Et tu Domine, Domine, fac mecum propter no
men tuum:quia suauis est misericordia tua.
22 Libera me, ¶quia egenus & pauper ego sum: &
cor meum conturbatum est intra me.
23 ¶Sicut vmbra cùm declinat,ablatus sum:& excus
sus sum sicut locustæ.
locusta 6. 24 ¶Genua mea infirmata sunt à ieiunio:& caro mea
immutata est propter oleum.
25 ¶Et ego factus sum opprobrium illis:viderũt me,
D & mouerunt capita sua.
26 ¶Adiuua me Domine Deus meus: saluum me fac
secundum misericordiam tuam.
27 ¶Et sciant quia manus tua hæc:& tu Domine fe-
ea 7. cisti eam.
28 ¶Maledicent illi,& tu benedices:qui insurgunt in
me,confundantur:seruus autem tuus lætabitur.
29 ¶Induantur,qui detrahunt mihi, pudore: & ope-
riantur sicut diploide confusione sua.
30 ¶Confitebor Domino nimis in ore meo: & in me
dio multorum laudabo eum.
Qui 16. 31 ¶Quia astitit à dextris pauperis, vt saluam face-
ret à persequentibus animam meam.

HEB.110. 1 *Psalmus Dauid* CIX

Mat.22.d 1.Cor.15.d.25. A DIxit Dominus Domino meo:Sede à dex-
tris meis:
Donec ponam inimicos tuos scabellum
Hebr.1.d.13.10.c.13 Act.2.f.34. pedum tuorum.
2 ¶Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion:
dominare in medio inimicorum tuorum.
3 ¶Tecum principium in die virtutis tuæ in splen-
Hebr.5 b.6.7.c.17. doribus sanctorum: ex vtero ante luciferũ genui te.
4 ¶ ‖ Iurauit Dominus,& non pœnitebit eum: Tu es
Ioan.12.e.34. sacerdos in æternum secundum ordinem Melchi-
sedec.
5 ¶Dominus à dextris tuis, confregit in die iræ suæ
B reges.
6 ¶Iudicabit in nationibus, implebit ruinas: con-
quassabit capita in terra multorum.
7 ¶De torrente in via bibit: propterea exaltabit
caput.

Hallelu-ia. CX. HEB.111

1 COnfitebor tibi domine in toto corde meo
A in consilio iustorum & congregatione.
2 ¶ ‖ Magna opera Domini: exquisita in Sup.91.b.6.
omnes voluntates eius.
3 ¶Confessio & magnificentia opus eius: & iustitia
eius manet in seculum seculi.
4 ¶Memoriam fecit mirabilium suorum, misericors
5 & miserator Dominus: ¶escam dedit timentibus se.
6 Memor erit in seculum testamenti sui. ¶virtutem
operum suorum annunciabit populo suo:
7 ‖ Vt det illis hæreditatem gentium: ¶opera ma- Sup.104.d.44.
B nuum eius,veritas & iudicium. Dominus
8 Fidelia omnia mandata eius:¶confirmata in secu 15.
lum seculi,facta in veritate & æquitate. Prou.1.a.7.& 9.b.10.
9 ¶Redemptionem misit populo suo: mandauit in
æternum testamentum suum. Prou.1.b.7.& 9.b.10.
10 Sanctum & terribile nomen eius: ¶ ‖ initium sa-
pientiæ est timor Domini. Eccle.1.b.16.
Intellectus bonus omnibus facientibus eum:lauda Iob.28.d.28.
tio eius manet in seculum seculi.

1 *Hallelu-ia,reuersionis Aggai & Zacharias* CXI. HEB.112

A BEatus vir qui timet Dominum:in manda-
ris eius volet nimis.
2 ¶Potens in terra erit semen eius: gene-
ratio rectorum benedicetur.
3 ¶Gloria & diuitiæ in domo eius: & iustitia eius
manet in seculum seculi.
4 ¶Exortum est in tenebris lumen rectis: miseri-
cors & miserator & iustus.
5 ¶Iocundus homo qui miseretur & commodat: di
6 sponet sermones suos in iudicio: quia in æternum
B non commouebitur.
7 In memoria æterna erit iustus: ¶ab auditione ma
la non timebit.
8 Paratum cor eius sperare in Domino, ¶confirma
tum est cor eius: non commouebitur, donec despi-
ciat inimicos suos.
9 ¶Dispersit,dedit pauperibus: iustitia eius manet
in seculum seculi:cornu eius exaltabitur in gloria.
10 ¶Peccator videbit,& irascetur, dentibus suis fre-
met & tabescet:desiderium peccatorum peribit.

1 *Halleu-ia.* CXII. HEB.113.

A LAudate pueri Dominum: laudate nomen
Domini.
2 ¶Sit nomẽ Domini benedictum,ex hoc
nunc & vsque in seculum.
3 ¶A solis ortu vsque ad occasum,laudabile nomen Malac.1.c.
Domini. 11
4 ¶Excelsus super omnes gentes Dominus:& super
cœlos gloria eius.
5 ¶Quis sicut Dominus Deus noster qui in altis ha
6 bitat,¶& humilia respicit in cœlo & in terra?
7 ¶Suscitans à terra inopem, & de stercore erigens
B pauperem:
8 ¶Vt collocet eum cum principibus, cum princi-
pibus populi sui.
9 ¶Qui habitare facit sterilem in domo, matrem

filiorum lætantem.

HEB 114. *Hallelu-ia.* XCIII.

Exod. 13. a.3. 1 A IN exitu Iſraël de Aegypto, domus Iacob de populo barbaro.
2 ¶Facta eſt Iudæa ſanctificatio eius, Iſraël poteſtas eius.
3 ¶Mare vidit & fugit, Iordanis conuerſus eſt retrorſum.
4 ¶Montes exultauerunt vt arietes, & colles ſicut agni ouium.
5 ¶Quid eſt tibi mare quod fugiſti, & tu Iordanis quia conuerſus es retrorſum?
6 ¶Montes exultaſtis ſicut arietes, & colles ſicut agni ouium.
7 ¶A facie Dñi mota eſt terra, à facie Dei Iacob.
8 ¶Qui conuertit petram in ſtagna aquarum, & rupem in fontes aquarum.
B

HEB 115. 1 ¶NON NOBIS Domine, non nobis: ſed nomini tuo da gloriam.
2 ¶Super miſericordia tua & veritate tua, nequando dicant Gentes, Vbi eſt Deus eorum?
Inf. 134.c. 15. 3 ¶Deus autem noſter in cœlo: omnia quæcunque voluit fecit.
4 ¶Simulachra gentium argentum, & aurum, opera manuum hominum.
Sap. 15.d 15. 5 ¶Os habent & non loquentur: oculos habent & non videbunt.
6 ¶Aures habent, & non audient: nares habent & non odorabunt.
7 ¶Manus habent & non palpabunt, pedes habent, & non ambulabunt: non clamabunt in gutture ſuo.
8 ¶Similes illis fiant qui faciunt ea: & omnes qui confidunt in eis.
9 ¶Domus Iſraël ſperauit in Domino: adiutor eo-
C rum & protector eorum eſt.
10 ¶Domus Aaron ſperauit in Domino: adiutor eorum & protector eorum eſt.
11 ¶Qui timent Dominum, ſperauerunt in Domino: adiutor eorum & protector eorum eſt.
12 ¶Dominus memor fuit noſtri, & benedixit nobis. Benedixit domui Iſraël, benedixit domui Aaron.
13 ¶Benedixit omnibus qui timent Dominum, pu-
D ſillis cum maioribus.
14 ¶Adijciat Dominus ſuper vos: ſuper vos & ſuper filios veſtros.
15 ¶Benedicti vos à Dño, qui fecit cœlum & terram
16 ¶Cœlum cœli Domino: terram autem dedit filijs hominum.
Baru. 2. d.17. 17 ¶Non mortui laudabunt te Domine, neq; omnes qui deſcendunt in infernum.
18 ¶Sed nos qui viuimus, benedicimus Domino, ex hoc nunc & vſque in ſeculum.

HEB 116. *Hallelu-ia* CXIIII.

1 A DIlexi, quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meæ.
2 ¶Quia inclinauit aurem ſuam mihi: & in diebus meis inuocabo.
3 ¶Circundederunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me.
4 ¶Tribulationem & dolorem inueni: & nomen Domini inuocaui.
5 O Domine libera animam meam: ¶miſericors Dominus, & iuſtus, & Deus noſter miſeretur.
6 ¶Cuſtodiẽs paruulos Dominus: humiliatus ſum, & liberauit me.
7 ¶Conuertere anima mea in requiem tuam: quia Dominus benefecit tibi.
8 ¶Quia eripuit animam meam de morte, oculos meos à lachrymis, pedes meos à lapſu.
9 ¶Placebo Domino in regione viuorum.

Hallelu-ia. CXV.

10 A CRedidi propter quod locutus ſum: ego autem humiliatus ſum nimis.
11 ¶Ego dixi in exceſſu meo: Omnis homo mendax. Pſalmum hunc Hebræi annectunt præcedenti.
12 ¶Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi?
13 ¶Calicem ſalutaris accipiam: & nomen Domini inuocabo.
14 ¶Vota mea Domino reddam coram omni popu- 2. Cor. 4. c. 13.
15 lo eius: ¶precioſa in conſpectu Domini mors ſan- Roma. 3. 4.
ctorum eius.
16 ¶O Domine quia ego ſeruus tuus, ego ſeruus tuus, & filius ancillæ tuæ.
17 Dirupiſti vincula mea: ¶tibi ſacrificabo hoſtiam laudis, & nomen Domini inuocabo.
18 ¶Vota mea Domino reddam in conſpectu omnis
19 populi eius: ¶in atrijs domus Domini in medio tui Ieruſalem.

Hallelu-ia. CXVI. HEB. 117.

1 A ¶LAudate Dominum omnes Gentes: laudate eum omnes populi. Ro. 15.c. 11.
2 ¶Quoniam confirmata eſt ſuper nos miſericordia eius: & veritas Domini manet in æternum. Ioan. 12. c. 14.

Hallelu-ia. CXVII. HEB. 118.

1 A COnfitemini Domino quoniam bonus, quoniam in ſeculum miſericordia eius.
2 ¶Dicat nunc Iſraël quoniam bonus, quoniam in ſeculum miſericordia eius.
3 ¶Dicat nunc domus Aaron: quoniam in ſeculum miſericordia eius.
4 ¶Dicant nunc omnes qui timent Dominum: quoniam in ſeculum miſericordia eius. -5.
5 ¶De tribulatione inuocaui Dominum, & exaudiuit me in latitudine Dominus.
6 ¶Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Hebr. 13 a 6.
7 ¶Dominus mihi adiutor: & ego deſpiciam inimicos meos.
8 ¶Bonum eſt confidere in Domino, quàm confi-
B dere in homine.
9 ¶Bonum eſt ſperare in Domino, quàm ſperare in principibus.
10 ¶Omnes gentes circuierunt me, & in nomine Domini quia vltus ſum in eos.
11 ¶Circundantes circundederunt me: & in nomine Domini quia vltus ſum in eos.
12 ¶Circundederunt me ſicut apes, & exarſerunt ſicut ignis in ſpinis: & in nomine Domini quia vltus ſum in eos.
13 ¶Impulſus euerſus ſum vt caderem: & Dominus ſuſcepit me.
14 ¶Fortitudo mea, & laus mea Dominus: & factus eſt mihi in ſalutem. Exod. 15. a. 2.
15 ¶Vox exultationis & ſalutis in tabernaculis iuſtorum.
16 ¶Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me, dextera Domini fecit virtutem.

Non

17 ¶Non moriar, sed viuam: & narrabo opera Dñi
18 ¶Castigãs castigauit me Dominus: & morti non
tradidit me.
19 ¶Aperite mihi portas iustitiæ, ingressus in eas
20 confitebor Domino: ¶hæc porta Domini, iusti intra
bunt in eam.
21 ¶Confitebor tibi quoniam exaudisti me: & factus
es mihi in salutem.
a Mat. 21. d 42. 22 ¶Lapidem quem reprobauerunt ędificantes, hic
factus est in caput anguli.
Luc. 20. c. 17. 23 ¶A Domino factum est istud: & est mirabile in o-
Act. 4. b. 11 culis nostris.
Rom. 9. g. 24 ¶Hæc est dies quam fecit Dominus, exultemus,
33. 1 Pet. 2. a. 7. D & lætemur in ea.
Esai 28. d. 16. 25 ¶O Domine saluum me fac, ô Domine bene pro
Mat. 21. a. 9 26 sperare: ¶benedictus qui venit in nomine Domini.
27 Benediximus vobis de domo Domini: ¶Deus
Dominus & illuxit nobis.
Constituite diem solennem in condensis vsque
ad cornu altaris.
28 ¶Deus meus es tu, & confitebor tibi: Deus meus
es tu, & exaltabo te.
Confitebor tibi quoniam exaudisti me: & factus
es mihi in salutem.
29 ¶Confitemini Domino, quoniã bonus, quoniam
in seculum misericordia eius.

HEB. 119. *Halleluia. Aleph.* CXVIII.

1 Beati immaculati in via: qui ambulant in
A lege Domini.
2 ¶Beati qui scrutantur testimonia eius:
in toto corde exquirunt eum.
3 ¶Non enim qui operantur iniquitatem, in vijs
4 eius ambulauerunt. ¶Tu mandasti mandata tua
custodiri nimis.
5 ¶Vtinam dirigantur viæ meæ ad custodiendas iu
stificationes tuas.
6 ¶Tunc non confundar, cùm prospexero in om-
nibus mandatis tuis.
7 ¶Cõfitebor tibi in directione cordis, in co quòd
didici iudicia iustitiæ tuæ.
8 ¶Iustificationes tuas custodiam: non me derelin
quas vsque quaque.

Beth.

9 ¶In quo corrigit adolescentior viam suam? in cu
stodiendo sermones tuos.
10 ¶In toto corde meo exquisiui te: ne repellas me
à mandatis tuis.
11 ¶In corde meo abscondi eloquia tua: vt non pec
cem tibi.
12 ¶Benedictus es Domine: doce me iustificatio-
nes tuas.
13 ¶In labijs meis pronunciaui, omnia iudicia oris
tui.
14 ¶In via testimoniorum tuorum delectatus sum,
sicut in omnibus diuitijs.
15 ¶In mandatis tuis exercebor, & considerabo vias
tuas.
16 ¶In iustificationibus tuis meditabor, non obliui-
scar sermones tuos.

Gimel.

17 ¶Retribue seruo tuo, viuifica me: & custodiam
sermones tuos.
18 ¶Reuela oculos meos: & considerabo mirabilia
de lege tua.
19 ¶Incola ego sum in terra: non abscondas à me
mandata tua.
20 ¶Concupiuit anima mea desiderare iustificatio-
nes tuas in omni tempore.
21 ¶Increpasti superbos: maledicti qui declinant à
mandatis tuis.
22 ¶Aufer à me opprobrium & contemptum: quia
testimonia tua exquisiui.
23 ¶Etenim sederunt principes, & aduersum me lo
quebantur: seruus autem tuus exercebatur in iusti-
ficationibus tuis.
24 ¶Nam & testimonia tua meditatio mea est: &
consilium meum iustificationes tuæ.

Daleth.

25 ¶Adhæsit pauimento anima mea: viuifica me se-
cundùm verbum tuum.
26 ¶Vias meas enunciaui, & exaudisti me: doce me
iustificationes tuas.
27 ¶Viam iustificationum tuarum instrue me, & e-
xercebor in mirabilibus tuis.
28 ¶Dormitauit anima mea præ tędio, confirma me
in verbis tuis.
29 ¶Viam iniquitatis amoue à me: & de lege tua
miserere mei.
30 ¶Viam veritatis elegi: iudicia tua non sum ob-
litus.
31 ¶Adhæsi testimonijs tuis Domine: noli me con-
fundere.
32 ¶Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dila-
tasti cor meum.

He.

33 ¶Legem pone mihi Domine viam iustificatio-
num tuarum, & exquiram eam semper.
34 ¶Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam,
& custodiam illam in toto corde meo.
35 ¶Deduc me in semitã mandatorum tuorum: quia
ipsam volui.
36 ¶Inclina cor meum in testimonia tua, & non in
auaritiam.
37 ¶Auerte oculos meos ne videant vanitatem: in
via tua viuifica me.
38 ¶Statue seruo tuo eloquium tuũ in timore tuo.
39 ¶Amputa opprobrium meum quod suspicatus
sum: quia iudicia tua iucunda.
40 ¶Ecce concupiui mandata tua: in æquitate tua
viuifica me.

Vau.

41 ¶Et veniat super me misericordia tua Domine,
salutare tuum secundum eloquium tuum.
42 ¶Et respondebo exprobrantibus mihi verbum,
quia speraui in sermonibus tuis.
43 ¶Et ne auferas de ore meo verbum veritatis vs-
quequaque: quia in iudicijs tuis supersperaui.
44 ¶Et custodiam legem tuam semper: in seculum
& in seculum seculi.
45 ¶Et ambulabam in latitudine: quia mandata tua
exquisiui.
46 ¶Et loquebar de testimonijs tuis in conspectu
regum, & non confundebar.
47 ¶Et meditabar in mandatis tuis, quæ dilexi:
38 ¶Et leuaui manus meas ad mandata tua quæ di-
lexi, & exercebor in iustificationibus tuis.

Zain.

49 ¶Memor esto verbi tui seruo tuo, in quo mihi
spem dedisti.
50 ¶Hæc me consolata est in humilitate mea: quia
eloquium tuum viuificauit me.

51 ¶Superbi iniquè agebant vsquequaque: à lege au
tem tua non declinaui.
52 ¶Memor fui iudiciorum tuorum à sæculo Domi-
ne,& consolatus sum.
53 ¶Defectio tenuit me pro peccatoribus derelin-
quentibus legem tuam.
54 ¶Cantabiles mihi erant Iustificationes tuæ in lo-
co peregrinationis meæ.
55 ¶Memor fui nocte nominis tui Domine,& custo-
diui legem tuam.
56 ¶Hæc facta est mihi, quia iustificationes tuas ex-
quisiui.

Heth.

57 ¶Portio mea Domine, dixi custodire legē tuam.
58 ¶Deprecatus sum faciem tuā in toto corde meo:
miserere mei secundum eloquium tuum.
59 ¶Cogitaui vias meas &, conuerti pedes meos in
testimonia tua.
60 ¶Paratus sum,& non sum turbatus: vt custodiam
mandata tua.
61 ¶Funes peccatorum circumplexi sunt me: & le-
gem tuam non sum oblitus.
62 ¶Media nocte surgebam ad confitendum tibi su
per iudicia iustificationis tuæ.
63 ¶Particeps ego sum omnium timentium te: &
custodientium mandata tua.
64 ¶Misericordia tua Domine plena est terra: iu-
stificationes tuas doce me.

Teth.

65 ¶Bonitatem fecisti cum seruo tuo Domine, se-
cundum verbum tuum.
66 ¶Bonitatem disciplinam, & scientiam doce me:
quia mandatis tuis credidi.
67 ¶Priusquàm humiliarer, ego deliqui: propterea
eloquium tuum custodiui.
68 ¶Bonus es tu: & in bonitate tua doce me iusti-
ficationes tuas.
69 ¶Multiplicata est super me iniquitas superbo-
rum: ego autem in toto corde meo scrutabor man-
data tua.
70 ¶Coagulatum est sicut lac cor eorum: ego verò
legem tuam meditatus sum.
71 ¶Bonum mihi quia humiliasti me: vt discam iu-
stificationes tuas.
72 ¶Bonū mihi lex oris tui super millia auri & argēti.

Iod.

73 ¶Manus tuæ fecerunt me, & plasmauerunt me:
da mihi intellectum, vt discam mandata tua.
74 ¶Qui timent te videbunt me,& lætabuntur: quia
in verba tua supersperaui.
75 ¶Cognoui Domine quia æquitas iudicia tua, &
in veritate tua humiliasti me.
76 ¶Fiat misericordia tua vt consoletur me, secun-
dum eloquium tuum seruo tuo.
77 ¶Veniant mihi miserationes tuæ, & viuam: quia
lex tua meditatio mea est.
78 ¶Confundantur superbi, quia iniustè iniqui-
tatem fecerunt in me: ego autem exercebor in
mandatis tuis.
79 ¶Conuertantur mihi timentes te, & qui noue-
runt testimonia tua.
80 ¶Fiat cor meum immaculatum in iustificationi-
bus tuis, vt non confundar.

Caph.

81 ¶Defecit in salutare tuum anima mea: & in ver-
bum tuum supersperaui.
82 ¶Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicen
tes, Quando consolaberis me.
83 ¶Quia factus sum sicut vter in pruina: iustificatio
nes tuas non sum oblitus.
84 ¶Quot sunt dies serui tui, quando facies de per-
sequentibus me iudicium?
85 ¶Narrauerunt mihi iniqui fabulationes: sed
non vt lex tua.
86 ¶Omnia mandata tua veritas: 'iniqui' persecuti iniquè a
sunt me, adiuua me.
87 ¶Paulòminus consummauerunt me in terra: ego
autem non dereliqui mandata tua.
88 ¶Secundum misericordiam tuam viuifica me: &
custodiam testimonia oris tui.

Lamed.

89 ¶In æternum Domine verbum tuum permanet
in cœlo.
90 ¶In generatione & generationem veritas tua: fun
dasti terram & permanet.
91 ¶Ordinatione tua perseuerat dies: quoniam om
nia seruiunt tibi.
92 ¶Nisi quòd lex tua, meditatio mea est: tunc for-
tè perijssem in humilitate mea.
93 ¶In æternum non obliuiscar iustificationes tuas:
quia in ipsis viuificasti me.
94 ¶Tuus sum ego, saluum me fac: quoniam iustifi-
cationes tuas exquisiui.
95 ¶Me expectauerunt peccatores vt perderent me:
testimonia tua intellexi.
96 ¶Omnis consummationis vidi finem: latum man
datum tuum nimis.

Mem.

97 ¶Quomodo dilexi legem tuam Domine? tota
die meditatio mea est.
98 ¶Super inimicos meos prudentem me fecisti
mandato tuo: quia in æternum mihi est.
99 ¶Super omnes docentes me intellexi: quia testi
monia tua meditatio mea est.
100 ¶Super senes intellexi: quia mādata tua quæsiui.
101 ¶Ab omni via mala prohibui pedes meos: vt cu-
stodiam verba tua.
102 ¶A iudiciis tuis non declinaui: quia tu legem
posuisti mihi.
103 ¶Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super
mel ori meo.
104 A mandatis tuis intellexi: propterea odiui om-
nem viam iniquitatis.

Nun.

105 ¶Lucerna pedibus meis verbum tuum: & lumen
semitis meis.
106 ¶Iuraui, & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ.
107 ¶Humiliatus sum vsquequaque Domine: viuifi-
ca me secundùm verbum tuum.
108 ¶Voluntaria oris mei beneplacita fac Domine:
& iudicia tua doce me.
109 ¶Anima mea in manibus meis semper: & legem
tuam non sum oblitus.
110 ¶Posuerunt peccatores laqueum mihi, & de man
datis tuis non erraui.
111 ¶Hæreditate acquisiui testimonia tua in æter-
num: quia exultatio cordis mei sunt.
112 ¶Inclinaui cor meum ad faciendas iustificatio-
nes tuas in æternum propter retributionem.

Samech.

113 ¶Iniquos odio habui: & legem tuam dilexi.
114 ¶Adiutor & susceptor meus es tu: & in verbum

tuum

tuum ſuperſperaui.
115 ¶Declinate à me maligni: & ſcrutabor mandata Dei mei.
116 ¶Suſcipe me ſecũdum eloquium tuum,& viuam: & non confundas me ab expectatione mea.
117 ¶Adiuua me, & ſaluus ero:& meditabor in iuſtificationibus tuis ſemper.
ˋIuſtitijs. 118 ¶ Spreuiſti omnes diſcendentes à ˋiudicijsˋ tuis: quia iniuſta cogitatio eorum.
119 ¶Præuaricantes reputaui omnes peccatores terræ: ideo dilexi teſtimonia tua.
120 ¶ Confige timore tuo carnes meas: à iudicijs enim tuis timui.

Aln.

121 ¶ Feci iudicium, & iuſtitiam: non tradas me calumniantibus me.
122 ¶ Suſcipe ſeruum tuum in bonum: non calumnientur me ſuperbi.
123 ¶Oculi mei defecerunt in ſalutare tuum:& in eloquium iuſtitiæ tuæ.
124 ¶ Fac cum ſeruo tuo ſecundum miſericordiam tuam:& iuſtificationes tuas doce me.
125 ¶ Seruus tuus ſum ego: da mihi intellectum, vt ſciam teſtimonia tua.
126 ¶ Tempus faciendi Domine: diſſipauerunt legem tuam.
127 ¶ Ideo dilexi mandata tua ſuper aurum & topazion.
128 ¶Propterea ad omnia mandata tua dirigebar:omnem viam iniquam odio habui.

Phe.

129 ¶ Mirabilia teſtimonia tua: ideo ſcrutata eſt ea anima mea.
130 ¶Declaratio ſermonum tuorum illuminat:& intellectum dat paruulis.
131 ¶Os meum aperui,& attraxi ſpiritum, quia mandata tua deſiderabam.
132 ¶ Aſpice in me, & miſerere mei ſecundùm iudicium diligentium nomen tuum.
133 ¶ Greſſus meos dirige ſecũdùm eloquium tuum: & non dominetur mei omnis iniuſtitia.
ˋ& 7. 134 ¶ Redime me à calumnijs hominum, ˋvtˋ cuſtodiam mandata tua.
135 ¶Faciem tuam illumina ſuper ſeruum tuum:& doce me iuſtificationes tuas.
136 ¶ Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: quia non cuſtodierunt legem tuam.

Sade.

137 ¶Iuſtus es Domine: & rectum iudicium tuum.
138 ¶Mandaſti iuſtitiam teſtimonia tua:& veritatem tuam nimis.
139 ¶Tabeſcere me fecit zelus meus,quia obliti ſunt verba tua inimici mei.
140 ¶Ignitum eloquium tuum vehementer:& ſeruus tuus dilexit illud.
141 ¶Adoleſcentulus ſum ego & contemptus: iuſtificationes tuas non ſum oblitus.
142 ¶ Iuſtitia tua, iuſtitia in æternum: & lex tua veritas.
143 ¶Tribulatio & anguſtia inuenerunt me: mandata tua meditatio mea eſt.
144 ¶ Aequitas teſtimonia tua in æternum: intellectum da mihi,& viuam.

Coph.

-15. 145 ¶Clamaui in toto corde meo,ˋexaudi me Domine:iuſtificationes tuas requiram.
146 ¶ Clamaui ad te ſaluum me fac: ˋvtˋ cuſtodiam mandata tua. ˋ& 5.
147 ¶Præuéni in maturitate, & clamauiˋquia,ˋin verba tua ſuperſperaui. -12. ˋ& 5.
148 ¶Præuenerunt oculi mei ad te diluculo:vt meditarer eloquia tua.
149 ¶ Vocem meam audi ſecundùm miſericordiam tuam Domine: & ſecundùm iudicium tuum viuifica me.
150 ¶Appropinquauerunt perſequentes me iniquitati:à lege autem tua longè facti ſunt.
151 ¶Prope es tu Domine: & omnes viæ tuæ veritas.
152 ¶Initio cognoui de teſtimonijs tuis,quia in æternum fundaſti ea.

Res.

153 ¶Vide humilitatem meam, & eripe me: quia legem tuam non ſum oblitus.
154 ¶Iudica iudicium meum, & redime me: propter eloquium tuum viuifica me.
155 ¶Longè à peccatoribus ſalus:quia iuſtificationes tuas non exquiſierunt.
156 ¶Miſericordiæ tuæ multæ Domine:ſecundum iudicium tuum viuifica me.
157 ¶ Multi qui perſequuntur me, & tribulant me, à teſtimonijs tuis non declinaui.
158 ¶ Vidi præuaricantes, & tabeſcebam, quia eloquia tua non cuſtodierunt.
159 ¶ Vidi quoniam mandata tua dilexi Domine: in miſericordia tua viuifica me.
160 ¶Principium verborum tuorum veritas:*in æternum omnia iudicia iuſtitiæ tuæ. ˋ& 3.

Sin.

161 ¶ Principes perſecuti ſunt me gratis: & à verbis tuis formidauit cor meum.
162 ¶Lætabor ego ſuper eloquia tua, ſicut qui inuenit ſpolia multa.
163 ¶Iniquitatem odio habui, & abominatus ſum:legem autem tuam dilexi.
164 ¶ Septies in die laudem dixi tibi ſuper iudicia iuſtitiæ tuæ.
165 ¶ Pax multa diligentibus legem tuam: & non eſt illis ſcandalum.
166 ¶ Expectabam ſalutare tuum Domine, & mandata tua dilexi.
167 ¶Cuſtodiuit anima mea teſtimonia tua: & dilexit ea vehementer.
168 ¶Seruaui mandata tua & teſtimonia tua quia omnes viæ meæ in conſpectu tuo.

Tau.

169 ¶ Appropinquet deprecatio mea in conſpectu tuo Domine: iuxta eloquium tuum da mihi intellectum.
170 ¶ Intret poſtulatio mea in conſpectu tuo: ſecundùm eloquium tuum eripe me.
171 ¶Eructabunt labia mea hymnum, cùm docueris me iuſtificationes tuas.
172 ¶Pronunciabit lingua mea eloquium tuum:quia omnia mandata tua æquitas.
173 ¶ Fiat manus tua vt ſaluet me: quoniam mandata tua elegi.
174 ¶ Concupiui ſalutare tuum Domine: & lex tua meditatio mea eſt.
175 ¶ Viuet anima mea & laudabit te: & iudicia tua adiuuabunt me.
176 Erraui ſicut ouis quæ perijt:quære ſeruum tuum, quia mandata tua non ſum oblitus.

HEB. 120. 1 *Canticum graduum* CXIX.

A ADDominum cum tribularer, clamaui: &
exaudiuit me..
2 ¶Domine libera animam meam à la-
bijs iniquis,& à lingua dolosa.
3 ¶Quid detur tibi,aut quid apponatur tibi ad lin-
guam dolosam?
4 ¶Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus de-
B solatorijs.
5 ¶Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus
6 est: habitaui cum habitantibus Cedar:¶multum in-
cola fuit anima mea.
7 ¶Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus:
cùm loquebar illis,impugnabant me gratis.

HEB. 121. 1 *Canticum graduum.* CXX.

2. Para. 20. c. 17. A LEuaui oculos meos in montes, vnde ve-
niet auxilium mihi.
2 ¶Auxilium meum à Domino,qui fecit
cœlum & terram.
3 ¶Non det in commotionem pedem tuum:neque
dormitet qui custodit te.
4 ¶Ecce non dormitabit,neque dormiet qui custo-
B dit Israël.
5 ¶Dominus custodit te, Dominus protectio tua
super manum dexteram tuam.
6 ¶Per diem sol non vret te:neq; luna per noctem.
7 ¶Dominus custodit te ab omni malo: custodiat
animam tuam Dominus.
8 ¶Dominus custodiat introitum tuum & exitum
tuum,ex hoc nunc & vsque in seculum.

HEB. 122. 1 *Canticum graduum.* CXXI.

A LAetatus sum in his quæ dicta sunt mihi,
In domum Domini ibimus,
2 ¶Stantes erant pedes nostri: in atrijs
tuis Ierusalem.
3 ¶Ierusalem quæ ædificatur vt ciuitas: cuius par-
ticipatio eius in idipsum.
4 ¶Illuc enim ascenderunt tribus, tribus Domini:
testimonium Israël,ad confitendũ nomini Domini.
5 ¶Quia illic sederunt sedes in iudicio,sedes super
domum Dauid.
6 ¶Rogate quæ ad pacem sunt Ierusalem:& abun-
B dantia diligentibus te:
7 ¶Fiat pax in virtute tua: & abundantia in tur-
ribus tuis.
8 ¶Propter fratres meos & proximos meos, loque-
bar pacem de te.
9 ¶Propter domum Domini Dei nostri,quæsiui bo-
na tibi.

HEB. 123. 1 *Canticum graduum.* CXXII.

A AD te leuaui oculos meos, qui habitas
in cœlis.
2 ¶Ecce sicut oculi seruorum in manibus
dominorum suorum,
Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ: ita
oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec
misereatur nostri.
3 ¶Miserere nostri Domine, miserere nostri: quia
multum repleti sumus despectione.
4 ¶Quia multum repleta est anima nostra: oppro-
brium abundantibus,& despectio superbis.

1 *Canticum graduum ipsi Dauid.* CXXIII. HEB. 124.

A NIsi quia Dominus erat in nobis, dicat
2 nunc Israël, ¶nisi quia Dominus erat
in nobis.
3 Cùm exurgerent homines in nos,¶for-
tè viuos deglutissent nos:
4 Cum irasceretur furor eorum in nos:¶forsitan a-
qua absorbuisset nos.
5 ¶Torrentem pertransiuit anima nostra: forsitan
B pertransisset anima nostra aquam intolerabilem.
6 ¶Benedictus Dominus, qui non dedit nos in ca-
ptionem dentibus eorum.
7 ¶Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo
venantium.
Laqueus contritus est,& nos liberati sumus.
8 ¶Adiutorium nostrum in nomine Domini, qui
fecit cœlum & terram.

1 *Canticum graduum.* CXXIIII. HEB. 125.

A QVi confidunt in Domino, sicut mons
Sion: non commouebitur in æternum,
qui habitat in Ierusalem.
2 ¶Montes in circuitu eius:& Dominus
in circuitu populi sui, ex hoc nunc & vsque in
seculum.
3 ¶Quia non relinquet Dominus virgam peccato-
rum super sortem iustorum: vt non extendant iusti
ad iniquitatem manus suas.
4 ¶Benefac Domine bonis & rectis corde.
5 ¶Declinãtes autem in obligationes adducet Do-
minus cum operantibus iniquitatem: pax super
Israël.

1 *Canticum graduum.* CXXV. HEB. 126.

A IN conuertendo Dominus captiuitatem
Sion, facti sumus sicut consolati.
2 ¶Tunc repletum est gaudio os nostrum,
& lingua nostra exultatione.
Tunc dicent inter Gentes, Magnificauit Domi-
nus facere cum eis.
3 ¶Magnificauit Dominus facere nobiscum: facti
sumus lætantes.
4 ¶Conuerte Domine captiuitatem nostram,sicut
torrens in Austro.
5 ¶Qui seminant in lachrymis, in exultatione
metent.
6 ¶Euntes ibant & flebant, 'mittentes semina sua. 'portantes
Venientes autem venient cum exultatione, por-
tantes manipulos suos.

1 *Canticum graduum Salomonis.* CXXVI. HEB. 127.

A NIsi Dominus ædificauerit domum, in va-
num laborauerunt qui ædificant eam.
Nisi Dominus custodierit ciuitatem,
frustra vigilat qui custodit eam.
2 ¶Vanum est vobis ante lucẽ surgere: surgite post-
quàm sederitis qui manducatis panem doloris.
3 Cum dederit dilectis suis somnum:¶ecce hære-
ditas Domini, filij, merces, fructus ventris.
4 ¶Sicut sagittæ in manu potentis: ita filij excus-
sorum.
5 ¶Beatus vir qui impleuit desiderium suum ex ip-
sis: non confundetur cum loquetur inimicis suis
in porta.

HEB.128. 1 *Canticum graduum.* CXXVII.

A BEati omnes qui timent Dominum: qui
ambulant in vijs eius.
2 ¶Labores manuum tuarum quia man-
ducabis: beatus es, & bene tibi erit.
3 ¶Vxor tua ſicut vitis abundans in lateribus do-
mus tuæ.
Filij tui ſicut nouellæ oliuarum in circuitu menſę
tuæ.
4 ¶Ecce ſic benedicetur homo, qui timet Dñm.
5 ¶Benedicat tibi Dominus ex Sion: & videas bo-
na Ieruſalem omnibus diebus vitæ tuæ.
6 ¶Et videas filios filiorum tuorum, pacem ſuper
Iſraël.

HEB.129. 1 *Canticum graduum.* CXXVIII.

A SAepe expugnauerunt me à iuuentute mea,
dicat nunc Iſraël.
2 ¶Sępe expugnauerũt me à iuuẽtute mea:
etenim non potuerunt mihi.
3 ¶Supra dorſum meum fabricauerũt peccatores:
prolungauerunt iniquitatem ſuam.
4 ¶Dominus iuſtus cõcidet ceruices peccatorum:
5 ¶confundantur & conuertantur retrorſum omnes
qui oderunt Sion.
6 ¶Fiant ſicut fœnum tectorum, quod priuſquam
B euellatur exaruit:
* impleuit 7 ¶De quo non *implebit* manum ſuam qui metet,
& ſinum ſuum qui manipulos colligit.
8 ¶Et non dixerunt qui præteribant, Benedictio
Domini ſuper vos: benediximus vobis in nomine
Domini.

HEB.130. 1 *Canticum graduum.* CXXIX.

A DE profundis clamaui ad te Domine:
2 ¶Domine exaudi vocem meam.
Fiant aures tuæ intendentes in vocem de-
precationis meæ.
3 ¶Si iniquitates obſeruaueris Domine, Domine
quis ſuſtinebit?
4 ¶Quia apud te propitiatio eſt; & propter legem
5 tuam ¶ſuſtinui te Domine.
6 Suſtinuit anima mea in verbo eius: ¶ſperauit ani
ma mea in Domino.
7 A cuſtodia matutina vſque ad noctem: ¶ſperet
Iſraël in Domino.
Quia apud Dominum miſericordia: & copioſa
apud eum redemptio.
8 Et ipſe redimet Iſraël ex oĩbus iniquitatibus eius.

HEB.131. 1 *Canticum graduum Dauid* CXXX.

A DOmine non eſt exaltatum cor meum, neq;
eleuati ſunt oculi eius.
Neque ambulaui in magnis, neque in
mirabilibus ſuper me.
2 ¶Si non humiliter ſentiebam, ſed exaltaui ani-
mam meam.
Sicut ablactatus eſt ſuper matre ſua, ita retribu-
tio in anima mea.
3 ¶Speret Iſraël in Domino, ex hoc nunc & vſque
in ſeculum.

HEB.132. 1 *Canticum graduum.* CXXXI.

12.Reg.7. b.12. A MEmento Domine Dauid, & omnis man-
ſuetudinis eius.
2 ¶Sicut iurauit Dño, votũ vouit deo Iacob.
3 Si introiero in tabernaculum domus meæ, ſi a-
ſcendero in lectum ſtrati mei.
4 ¶Si dedero ſomnum oculis meis, & palpebris
meis dormitationem.
5 Et requiem temporibus meis: ¶donec inueniam lo
B cum Domino, tabernaculum Deo Iacob.
6 ¶Ecce audiuimus eam in Ephráta: inuenimus eã
in campis ſyluæ.
7 ¶Introibimus in *tabernaculũ* eius: adorabimus * taberna-cula a
in loco vbi ſteterunt pedes eius.
8 ¶Surge Domine in requiem tuam, tu & arca ſan 12.Pa.6 g 41.
ctificationis tuæ.
9 ¶Sacerdotes tui induantur iuſtitiam: & ſancti tui
C exultent.
10 ¶Propter Dauid ſeruum tuum, non auertas faciẽ
C Chriſti tui.
11 ¶Iurauit Dominus Dauid veritatem, & non fru-
ſtrabitur eum, De fructu ventris tui ponam ſuper 12.Reg.7. c.12.
ſedem tuam. Lu.1.e.55
12 ¶Si cuſtodierint filij tui teſtamẽtum meum, & te Act.2.e.30
teſtimonia mea hæc quæ docebo eos.
Et filij eorum vſque in ſeculum ſedebunt ſuper ſe
dem tuam.
13 ¶Quoniam elegit Dominus Sion: elegit eam in
D habitationem ſibi.
14 ¶Hæc requies mea in ſeculum ſeculi: hic habita-
tabo, quoniam elegi eam.
15 ¶Viduam eius benedicens benedicam: pauperes
eius ſaturabo panibus.
16 ¶Sacerdos eius induam ſalutari: & ſancti eius
exultatione exultabunt.
17 ¶*Illuc* producam cornu Dauid, paraui lucer- * Illic 4.
nam Chriſto meo. Luc. 1. g. 69
18 ¶Inimicos eius induam confuſione: ſuper ipſum Mal 3.a.1
autem efflorebit ſanctificatio mea.

HEB.133. 1 *Canticum graduum Dauid.* CXXXII.

A ECce quàm bonum, & quàm iucundum
habitare fratres in vnum.
2 ¶Sicut vnguentum in capite, quod
deſcendit in barbam, barbam Aarõ,
Quod deſcendit in oram veſtimenti
3 eius: ¶ſicut ros Hermon qui deſcendit in mon-
tem Sion.
Quoniam illic mandauit Dominus benedictio-
nem, & vitam vſque in ſeculum.

HEB.134. 1 *Canticum graduum.* CXXXIII.

A ECce nunc benedicite Domino, omnes
ſerui Domini.
Qui ſtatis in domo Domini, in atrijs do
mus Dei noſtri.
2 In noctibus ¶extollite manus veſtras in ſancta, &
benedicite Domino.
3 ¶Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit cœlũ
& terram.

HEB.135. 1 *Hallelu-ia.* CXXXIIII.

A LAudate nomen Domini, laudate ſerui
Dominum.
2 ¶Qui ſtatis in domo Domini, in atrijs
domus Dei noſtri.
3 ¶Laudate Dominum, quia bonus Dominus: pſal
lite nomini eius, quoniam ſuaue eſt.
4 ¶Quoniam Iacob elegit ſibi Dominus, Iſraël in
poſſeſſionem ſibi.
5 ¶Quia ego cognoui quòd magnus eſt Dominus,
& Deus noſter præ omnibus dijs.

6 ¶Omnia quæcunque voluit Dominus fecit in cœ
B lo & in terra, in mari, & in omnibus abyssis.
7 ¶Educẽs nubes ab extremo terræ: fulgura in plu [Iere. 10. a. 13. 51. b 16.]
uiam fecit.
8 ¶Qui producit vẽtos de thesauris suis: qui per- [Io. 3. b 8 Exo. 12. d. 29.]
cussit primogenita Aegypti ab homine vsque ad
pecus
9 ¶ Emisit signa & prodigia in medio tui Aegy- [Et misit 11.]
pte, in Pharaonem, & in omnes seruos eius.
10 ¶ Qui percussit gentes multas: & occidit reges [Iof. 12. a. 1. b 7. Nu. 21. e. 14. d. 33]
fortes.
11 ¶ Sehon regem Amorrhæorum, & Og regem Ba
san, & omnia regna Chanaán.
12 ¶ Et dedit terram eorum hæreditatem, hæredita [Iof. 13. a. 7.]
C tem Israël populo suo.
13 ¶Domine nomen tuum in æternum: Dñe memo
riale tuum in generationem & generationem.
14 ¶Quia iudicabit Dominus populum suum, & in
seruis suis deprecabitur.
15 ¶Simulachra Gentium argentum & aurum, ope [Sup. 113 a. 4.]
ra manum hominum.
16 ¶Os habent, & non loquentur: oculos habent, [Sup 16. c 15.]
& non videbunt,
17 ¶Aures habent, & non audient: neque enim est
D spiritus in ore ipsorum.
18 ¶ Similes illis fiant qui faciunt ea, & omnes qui
confidunt in eis.
19 ¶Domus Israël benedicite Domino: domus Aa-
ron benedicite Domino.
20 ¶Domus Leui benedicite Domino: qui timetis
Dominum benedicite Domino.
21 ¶Benedictus Dominus ex Sion, qui habitat in Ie
rusalem,

HEB 136. 1 *Hallelu-ia.* CXXXV

A Confitemini Domino quoniã bonus: quo-
niam in æternum misericordia eius.
2 ¶Confitemini Deo Deorum: quoniam
in æternum misericordia eius.
3 ¶Confitemini Domino dominorum: quoniam
in æternum misericordia eius.
4 ¶Qui facit mirabilia magna solus: quoniam in
æternum misericordia eius.
5 ¶Qui fecit cœlos in intellectu: quoniam in æter- [Gen. 1. 2. 1 & 6 b.]
num misericordia eius.
6 ¶ Qui firmauit terram super aquas: quoniam in [Ibid. 1. a.]
æternum misericordia eius.
7 ¶ Qui fecit luminaria magna: quoniam in æter- [Ibid. 1. b]
num misericordia eius.
8 ¶Solem in potestatem diei: quoniam in æternum
B misericordia eius.
9 ¶Lunam & stellas in potestatem noctis: quoniã
in æternum misericordia eius.
10 ¶ Qui percussit Aegyptum cũ primogenitis eo [Exo. 12. c 29.]
rum: quoniam in æternum misericordia eius.
11 ¶ Qui eduxit Israël de medio eorum: quoniam [Exod. 13 c. 17.]
in æternum misericordia eius.
12 ¶In manu potenti & brachio excelso: quoniam
in æternum misericordia eius.
13 ¶Qui diuisit Mare-rubrum in diuisiones: quoniã
in æternum misericordia eius.
14 ¶Et eduxit Israël per medium eius: quoniam in
æternum misericordia eius.
15 ¶ Et excussit Pharaonem & virtutem eius in Ma [Exod. 14 f. 28.]
C ri-rubro: quoniam in æternum misericordia eius.
16 ¶Qui traduxit populum suum per desertum: quo
niam in æternum misericordia eius.
17 ¶Qui percussit reges magnos: quoniam in æter-
num misericordia eius.
18 ¶ Et occidit reges fortes: quoniam in æternum [Nu. 21 c. 24.]
misericordia eius.
19 ¶Sehon regem Amorrhæorum: quoniam in ęter
num misericordia eius.
20 ¶ Et Og regem Basan: quoniam in æternum mi- [Nu. 21. g. 31.]
sericordia eius.
21 ¶ Et dedit terram eorum hæreditatem: quoniã [Iof. 13. a 7.]
in æternum misericordia eius.
22 ¶Hæreditatem Israel seruo suo: quoniam in æter
num misericordia eius.
23 ¶ Quia in humilitate nostra memor fuit nostri:
quoniam in æternum misericordia eius.
24 ¶ Et redemit nos ab inimicis nostris: quoniam in
æternum misericordia eius.
25 ¶Qui dat escam omni carni: quoniam in æternũ
misericordia eius.
26 ¶ Confitemini Deo cœli: quoniam in æternum
misericordia eius.
Confitemini Domino dominorum: quoniam in
æternum misericordia eius.

1 *Psalmus David propter Ieremiam.* CXXXVI. HEB. 137.

A Super flumina Babylonis, illic sedimus
& fleuimus, dum recordaremur * Sion. [* tui]
2 ¶In salicibus in medio eius suspendi-
mus organa nostra.
3 ¶Quia illic interrogauerunt nos, qui captiuos du
xerunt nos, verba cantionum.
Et qui abduxerunt nos, Hymnum cantate nobis
de canticis Sion.
4 ¶Quomodo cantabimus cãticum Domini in ter
B ra aliena?
5 ¶Si oblitus fuero tui Ierusalem, obliuioni detur
dextera mea.
6 ¶Adhæreat lingua mea faucibus meis, si non me
minero tui. Si non proposuero Ierusalem in princi
pio lętitię meæ.
7 ¶ Memor esto Domine filiorum Edom, in die
Ierusalem:
Qui dicunt, Exinanite, exinanite vsque ad fun-
damentum in ea.
8 ¶Filia Babylonis misera: beatus qui retribuet ti-
bi retributionem tuam, quam retribuisti nobis.
9 ¶ Beatus qui tenebit & allidet paruulos suos [Ifa. 13. c. 16. * suos 4.]
ad petram.

1 *Ipsi David.* CXXXVII. HEB. 138.

A Confitebor tibi Dñe in toto corde meo:
quoniam audisti verba oris mei.
In conspectu angelorum psallam tibi:
2 ¶adorabo ad templum sanctum tuum,
& confitebor nomini tuo.
Super misericordia tua & veritate tua: quoniam
magnificasti super omne, nomen sanctum tuum.
3 ¶In quacunq; die inuocauero te, exaudi me: mul
tiplicabis in anima mea virtutem.
4 ¶Confiteantur tibi Domine omnes reges terræ,
quia audierunt omnia verba oris tui.
5 ¶Et cantent in vijs Domini: quoniam magna est
B gloria Domini.
6 ¶Quoniam excelsus Dominus: & humilia respi-
cit, & alta à longè cognoscit.
7 ¶Si ambulauero in medio tribulationis, viuifica-

bis me:

bis me:& super iram inimicorum meorum extendi
sti manum tuam,& saluum me fecit dextera tua.
8 ¶Dominus retribuet pro me, Dñe misericordia
tua in seculum,opera manuũ tuarum ne despicias.

HEB.139. 4 *In finem, Psalmus David.* CXXXVIII.

A Domine probasti me, & cognouisti me:
2 ¶tu cognouisti sessionem meum,& re-
surrectionem meam.
3 ¶Intellexisti cogitationes meas de lon
gè, semitam meam & funiculum meum inuesti-
gasti.
4 ¶Et omnes vias meas præuidisti: quia non est ser
mo in lingua mea.
5 ¶Ecce Domine tu cognouisti omnia nouissima
& antiqua:tu formasti me, & posuisti super me ma
num tuam.
6 ¶Mirabilis facta est scientia tua ex me:conforta-
ta est,& non potero ad eam.
7 ¶Quò ibo à spiritu tuo? & quo à facie tua fugiam?
Amos 9.a.2. 8 ¶Si ascendero in coelum, tu illic es: si descende-
B dero in infernum,ades.
9 ¶Si sumpsero pennas meas diluculo,& habitaue
ro in extremis maris.
10 ¶Etenim illuc manus tua deducet me,& tenebit
me dextera tua.
11 ¶Et dixi, Forsitan tenebræ conculcabunt me: &
& nox illuminatio mea in delicijs meis.
12 ¶Quia tenebræ non obscurabuntur à te, & nox
sicut dies illuminabitur:sicut tenebræ eius, ita & lu
men eius.
13 ¶Quia tu possedisti renes meos:suscepisti me de
C vtero matris meæ.
14 ¶Confitebor tibi, quia terribiliter magnifica-
tus es:mirabilia opera tua, & anima mea *cogno-
cognoscit 2. scet nimis.
15 ¶Non est occultatum os meum à te quod fecisti
in occulto:& substantia mea in inferioribus terræ.
16 ¶Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in li-
bro tuo omnes scribentur:dies formabuntur, & ne
mo in eis.
17 ¶Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui
confortati sunt 3. Deus:nimis confortatus est principatus eorum.
18 ¶Dinumerabo eos,& super arenam multiplica-
buntur:exurrexi,& adhuc sum tecum.
19 ¶Si occideris Deus peccatores: viri sanguinum
D declinate à me.
20 ¶Qui dicitis in cogitatione,accipient in vanitate
ciuitates suas.
21 ¶Nónne qui te oderunt te Domine, oderam: &
super inimicos tuos tabescebam?
22 ¶Perfecto odio oderam illos:*inimici facti sunt
mihi.
23 ¶Proba me Deus, & scito cor meum: interroga
me,& cognosce semitas meas.
24 ¶Et vide si via iniquitatis in me est: & deduc me
in via æterna.

HEb.140. 1 *In finem, Psalmus David.* CXXXIX.

2 Eripe me Domine ab homine malo, à vi-
ro iniquo eripe me.
3 ¶Qui cogitauerunt iniquitates in cor-
de,tota die constituebant prælia.
Sup.5.c.11.13.a.3 Ro.3.9.13 4 ¶Acuerunt linguam suam sicut serpentes: vene-
num aspidum sub labijs eorum.
5 ¶Custodi me Domine de manu peccatoris:& ab
hominibus iniquis eripe me.
6 Qui cogitauerunt supplantare gressus meos:¶ ab-
sconderunt superbi laqueum mihi:
Et funes extenderunt in laqueum,iuxta iter scan-
dalum posuerunt mihi. 8
7 ¶Dixi Domino,Deus meus es tu, exaudi Domi-
ne vocem deprecationis meæ.
8 ¶Domine Domine virtus salutis meæ:obumbra
B sti super caput meum in die belli.
9 ¶Ne tradas me Domine à desiderio meo pecca-
tori: cogitauerunt contra me, ne derelinquas me,
ne forte exaltentur.
10 ¶Caput circuitus eorum,labor labiorum ipsorũ
operiet eos.
11 ¶Cadent super eos carbones: in ignem deijcies
eos,in miserijs non subsistent.
12 ¶Vir linguosus non dirigetur in terra:virum iniu
stum mala capient in interitu.
13 ¶Cognoui quia faciet Dominus iudicium ino-
pis,& vindictam pauperum.
14 ¶Veruntamen iusti confitebuntur nomini tuo: &
habitabunt recti cum vultu tuo.

Psalmus David. CXL. HEB.141

A Domine clamaui ad te, exaudi me: intende
voci meæ,cùm clamauero ad te.
2 ¶Dirigatur oratio mea sicut incensum in
conspectu tuo: eleuatio manuum mearum sacrifi-
cium vespertinum.
3 ¶Pone Domine custodiã ori meo,& ostium cir- Eccl.22.d.33.
cunstantiæ labijs meis.
4 ¶Nõ declines cor meum in verba malitiæ,ad ex-
cusandas excusationes in peccatis.
Cum hominibus operantibus iniquitatem:& non
communicabo cum electis eorum.
5 ¶Corripiet me iustus in misericordia, & incre-
pabit me. oleum autem peccatoris non impinguet
caput meum.
B Quoniam adhuc & oratio mea in beneplacitis eo-
6 rum:¶absorpti sunt iuncti petræ iudices eorum.
7 Audient verba mea quoniam potuerunt:¶sicut cras
situdo terræ erupta est super terram.
8 Dissipata sunt ossa nostra secus infernum:¶ quia ad
te Domine Domine oculi mei,in te speraui,non au
feras animam meam.
9 ¶Custodi me à laqueo, quem statuerunt mihi: &
à scandalis operantium iniquitatem.
10 ¶Cadent in retiaculo eius peccatores: singulariter
sum ego donec transeam.

1 *Intellectus David cum esset in spelunca, oratio.* HEB.142.
1.Reg.22. CXLI.

2 Voce mea ad Dominum clamaui, voce Sup.76.a.1.
A mea ad Dominum deprecatus sum.
3 ¶Effundo in conspectu eius orationẽ
meam,& tribulationem meam ante ip-
sum pronuncio.
4 ¶In deficiendo ex me spiritum meum, & tu co-
gnouisti semitas meas.
In via hac qua ambulabam, absconderunt laqueũ
mihi.
5 ¶Considerabam ad dexteram,& videbam: & nõ
erat qui cognosceret me.
B Perijt fuga à me: & non est qui requirat animam
meam.
6 Clamaui ad te Domine, dixi: Tu es spes mea,
portio mea in terra viuentium.

7 ¶Intēde ad deprecationem meam:quia humilia
tus sum nimis.
Libera me à persequentibus me : quia confortati
sunt super me.
8 ¶Educ de custodia animam meam, ad cōfitendū
nomini tuo:me expectāt iusti,donec retribuas mihi

HEB.143. 1 *Psalmus Dauid, quando persequebatur eum Absalom filius eius. 2. Reg. 17.* CXLII.

A DOmine exaudi orationem meam: auribus
percipe obsecrationem meam in veritate
tua,exaudi me in tua iustitia.
2 ¶Et non intres in iudicium cum seruo tuo : quia
non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.
3 ¶Quia persecutus est inimicus animam meam,
humiliauit in terra vitam meam.
Collocauit me in obscuris sicut mortuos seculi,
4 ¶& anxiatus est super me spiritus meus,in me turba
tum est cor meum.
5 ¶Memor fui dierum antiquorum,meditatus sum
B in omnibus operibus tuis: in factis manuum tuarum
meditabar.
6 ¶Expandi manus meas ad te, anima mea sicut
terra sine aqua tibi:
7 ¶Velociter exaudi me Domine, defecit spiritus
meus.
Non auertas faciem tuam à me : & similis ero de-
scendentibus in lacum.
8 ¶Auditam fac mihi manè misericordiam tuam:
quia in te speraui.
Notam fac mihi viam in qua ambulem ; quia ad
te leuaui animam meam.
9 ¶Eripe me de inimicis meis Domine, ad te con-
10 fugi:¶doce me facere voluntatem tuam, quia Deus
meus es tu.
C Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam:
11 ¶propter nomen tuum Domine viuificabis me in
æquitate tua.
12 Educes de tribulatione animam meam:¶& in mise
ricordia tua disperdes* inimicos meos. *omnes.
Et perdes omnes qui tribulant animam meam,
quoniam ego seruus tuus sum.

HEB 144. 1 *Psalmus Dauid aduersus Goliath.* CXLIII.

A BEnedictus Dominus Deus meus qui do-
cet manus meas ad prælium, & digitos
meos ad bellum.
2 ¶Misericordia mea & refugium meū:
susceptor meus,& liberator meus.
*subdis 4. Protector meus,& in ipso speraui:qui subdis popu
lum meum sub me.
3 ¶Domine quid est homo,quia innotuisti ei?aut
filius hominis,quia reputas eum?
Iob 8. 9. & 14. 2. 2. 4 ¶Homo vanitati similis factus est: dies eius sicut
B vmbra prætereunt.
5 ¶Domine inclina cœlos tuos,& descende: tange
montes,& fumigabunt.
6 ¶Fulgura coruscationem,& dissipabis eos:emit-
te sagittas tuas, & conturbabis eos.
7 ¶Emitte manum tuam de alto eripe me, & libe-
ra me de aquis multis,de manu filiorum alienorū.
8 ¶Quorum os locutum est vanitatem : & dextera
C eorum dextera iniquitatis.
9 ¶Deus canticum nouum cantabo tibi : in psalte-
rio decachordo psallam tibi.
10 ¶Qui das salutem regibus : qui redemisti Dauid
11 seruum tuum de gladio maligno:¶eripe me.
Erue me de manu filiorum alienorum,quorum os
locutum est vanitatem : & dextera eorum dextera
iniquitatis:
12 ¶Quorum filij sicut nouellæ plantationes in iu-
uentute sua.
Filiæ eorum compositæ: circumornatæ vt similitu
do templi.
13 ¶Promptuaria eorum plena: eructantia ex hoc
in illud.
Oues eorum fœtosæ, abundantes in egressibus
14 suis:¶boues eorum crassæ.
Non est ruina maceriæ,neque transitus,neque cla-
mor in plateis eorum.
15 ¶Beatum dixerunt populum cui hæc sunt:beatus
populus cuius Dominus Deus eius.

1 *Laudatio ipsi Dauid.* CXLIIII. HEB.145.

A EXaltabo te Deus meus rex: & benedicā
nomini tuo in seculum, & in seculum se
culi.
2 ¶Per singulos dies benedicam tibi, &
laudabo nomen tuum in seculum, & in seculum
seculi.
3 ¶Magnus Dominus & laudabilis nimis : & ma-
gnitudinis eius non est finis.
4 ¶Generatio & generatio laudabit opera tua, &
potentiam tuam pronunciabunt.
5 ¶Magnificentiam gloriæ sanctitatis tuæ loquen-
tur,& mirabilia tua narrabunt.
6 ¶Et virtutem terribilium tuorum dicent, & ma-
gnitudinem tuam narrabunt.
7 ¶Memoriam abundantiæ suauitatis tuæ eructa-
B bunt:& *iustitia tua* exultabunt. *tristitiam tuam a.
8 ¶Miserator & misericors Dominus,patiēs & mul
tum misericors.
9 ¶Suauis Dominus vniuersis: & miserationes e-
ius super omnia opera eius.
10 ¶Confiteantur tibi Domine omnia opera tua,& san-
cti tui benedicant tibi:
11 ¶Gloriam regni tui dicent, & potentiam tuam
loquentur,
12 ¶Vt notam faciant filijs hominum potētiam tuā,
C & gloriam magnificentiæ regni tui.
13 ¶Regnum tuum regnum omnium seculorum : &
dominatio tua in omni generatione & genera-
tione.
Fidelis Dominus in omnibus verbis suis : & san-
ctus in omnibus operibus suis.
14 ¶Alleuat Dominus omnes qui corruūt, & erigit
omnes elisos.
15 ¶Oculi omnium in te sperant* :& tu das escam il *Domine
lorum in tempore opportuno.
16 ¶Aperis tu manum tuam:& imples omne animal
benedictione.
17 ¶Iustus Dominus in omnibus vijs suis:& sanctus
D in omnibus operibus suis.
18 ¶Propè est Dominus omnibus inuocantibus eū:
omnibus inuocantibus eum in veritate.
19 ¶Voluntatem timētium se faciet,& deprecatio-
nem eorum exaudiet,& saluos faciet eos.
20 ¶Custodit Dominus omnes diligentes se: & om
nes peccatores disperdet.
21 ¶Laudationē Dñi loquetur os meū:& benedicat om-
nis caro noīsctō eius in seculum,& in seculū seculi.

1 *Hallelu-ia, Aggæi & Zachariæ.* CXLV.

HEB. 146.
2 LAuda anima mea Dominum, ‖ lauda
A bo Dominum in vita mea, psallã Deo
‖ Sup. 103. d. 33.
meo quamdiu fuero.
3 Nolite confidere in principibus: *in
* nec.
filijs hominum, in quibus nõ est salus.
4 Exibit spiritus eius, & reuertetur in terram suã:
in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.
5 Beatus cuius Deus Iacob adiutor eius, spes eius
‖ Act. 14. c. 15. Apoc. 14. b. 7.
6 in Domino Deo ipsius, ‖ qui fecit cœlum & terrã,
mare, & omnia quæ in eis sunt.
7 Qui custodit veritatem in seculum facit iudiciũ
B iniuriam patientibus: dat escam esurientibus.
8 Dominus soluit compeditos: Dominus illumi-
nat cæcos.
Dominus erigit elisos, Dominus diligit iustos.
9 Dominus custodit aduenas, pupillum & viduã
suscipiet: & ᵃvias peccatorum disperdet.
ᵃ viam 6.
10 Regnabit Dominus in secula, Deus tuus Sion,
in generatione, & generationem.

1 *Hallelu-ia.* CXLVI.

HEB. 147. Iste Psal. iũgitur præcedenti apud Hebr.
A LAudate Dominum, quoniam bonus est
psalmus; Deo nostro sit iucunda deco-
raque laudatio.
2 Aedificans Ierusalẽ Dominus: disper-
siones Israëlis congregabit.
3 Qui sanat contritos corde, & alligat contritio-
nes eorum.
4. Esd. 16 g. 57. ᵇ vocat 8.
4 Qui numerat multitudinem stellarum: & omni-
bus eis nomina ᵇvocans.
5 Magnus Dominus noster, & magna virtus eius:
& sapientiæ eius non est numerus.
6 Suscipiens mansuetos Dominus humilians au-
tem peccatores vsque ad terram.
7 Præcinite Domino in confessione: psallite Deo
B nostro in cithara.
8 Qui operit cœlum nubibus, & parat terræ plu-
uiam.
Qui producit in montibus fœnum, & herbam ser
uituti hominum.
‖ Iob 39. a. 3.
9 Qui dat iumentis escam ipsorum: ‖ & pullis cor-
uorum inuocantibus eum.
10 Non in fortitudine equi voluntatem habebit:
nec in tibijs viri beneplacitum erit ei:
11 Beneplacitum est Domino super timentes eũ,
& in eis qui sperant super misericordia eius.

1 *Hallelu-ia.* CXLVII.

Psal. hic iũgitur præcedenti apud Hebræos.
12 LAuda Ierusalem Dominum, lauda Deũ
tuum Sion.
13 Quoniam confortauit seras portarũ
tuarum: benedixit filijs tuis in te.
14 Qui posuit fines tuos pacem: & adi-
pe frumenti satiat te:
15 Qui emittit eloquium suum terræ: velociter cur
rit sermo eius.
16 Qui dat niuem sicut lanam: nebulam sicut cine-
rem spargit.
17 Mittit crystallum suam sicut buccellas, ante fa-
ciem frigoris eius quis sustinebit?
18 Emittet verbum suum, & liquefaciet ea: flabit spi-
ritus eius, & fluent aquæ:
19 Qui annunciat verbum suum Iacob: iustitias &
iudicia sua Israël.
20 Non fecit taliter omni nationi: & iudicia sua
non manifestauit eis. Hallelu-ia.

1 *Hallelu-ia.* CXLVIII.

A LAudate Dñm de cęlis: laudate eũ in excelsis. ‖ Dan. 3. c. 18.
2 Laudate eum omnes angeli eius: lauda-
te eum omnes virtutes eius.
3 Laudate eum sol & luna: laudate eum oẽs stellæ
& lumen.
4 ‖ Laudate eum cœli cœlorum: & aquæ quæ su- ‖ Dan. 3. c. 59.
5 per cœlos sunt, laudent nomen Domini.
Quia ipse dixit, & facta sunt: ipse mãdauit, & crea
ta sunt.
6 Statuit ea in æternum, & in seculum seculi: præ
B ceptum posuit, & non præteribit.
7 Laudate Dominum de terra, dracones & om-
nes abyssi.
8 Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarũ,
quæ faciunt verbum eius.
9 Montes & omnes colles, ligna fructifera & om
nes cedri.
10 Bestię, & vniuersa pecora, serpentes & volucres
pennatæ.
11 Reges terræ, & omnes populi, principes & om
nes iudices terræ.
12 Iuuenes & virgines, senes cum iunioribus, laudent
13 nomen Dñi: quia exaltatum est nomen eius solius.
14 Confessio eius super cœlum & terram: & exaltauit
cornu populi sui.
Hymnus omnibus sanctis eius: filijs Israël populo
appropinquanti sibi. Hallelu-ia.

1 *Hallelu-ia.* CXLIX.

A CAntate Domino canticum nouum: laus
eius in ecclesia sanctorum.
2 Lætetur Israël in eo qui fecit eum: &
ᵃfiliæ Sion exultent in rege suo. ᵃ filij 6.
3 Laudent nomen eius in choro, in tympano &
psalterio psallant ei.
4 Quia beneplacitum est Domino in populo suo,
& exaltauit mansuetos in salutem.
5 Exultabunt sancti in gloria, lætabuntur in cubi-
libus suis.
6 ᵇExultationes Dei in gutture eorum, & gladij ᵇ Exultationes 1.
B ancipites in manibus eorum.
7 Ad faciendam vindictam in nationibus, incre-
pationes in populis.
8 Ad alligandas reges eorum in compedibus, &
nobiles eorum in manicis ferreis.
9 Vt faciant in eis iudicium conscriptum: gloria
hæc est omnibus sanctis eius. Hallelu-ia.

1 *Halle-luia.* CL.

A LAudate Dñm in sanctis eius: laudate eum
in firmamento vitutis eius.
2 Laudate eum in virtutibus eius: laudate
eum secundum multitudinem magnitudinis eius.
3 Laudate eum in sono tubæ: laudate eum in psal
terio & cithara.
4 Laudate eum in tympano & choro: laudate eũ
in chordis & organo.
5 Laudate eum in cymbalis bene sonantibus: lau-
date eum in cymbalis iubilationis: omnis spiritus
6 laudet Dominum. Hallelu-ia.

Libri Psalmorum finis

HIERONYMI IN LIBROS SALOMONIS
Ad Chromacium, & Heliodorum episcopos præfatio.

VNGAT epistola quos iungit sacerdotium: immo charta non diuidat quos Christi nectit amor. Commentarios in Osee, Amos, Zachariam, Malachiam, quos poscitis, scripsissem, si licuisset præ valetudine. Mittitis solatia sumptuum, notarios nostros & librarios sustentatis, vt vobis potissimùm nostrum desudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diuersa poscentium: quasi aut æquum sit, me, vobis esurientibus, alijs laborare: aut in ratione dati & accepti, cuiquam præter vos, obnoxius sim. Itaque longa ægrotatione fractus, ne penitus hoc anno reticerem, & apud vos mutus essem, tridui opus nomini vestro consecraui, interpretationem videlicet trium Salomonis voluminum, MISLE, quas Hebræi Parabolas, Vulgata autem editio Prouerbia vocat: COHELETH, quem Græcè Ecclesiasten, Latinè concionatorem possumus dicere: SIRHASSIRIM, quod in nostram linguam vertitur, Canticum Canticorum. Fertur & Panaretos Iesu filij Sirach liber, & alius pseudepigraphus, qui Sapientia Salomonis inscribitur. Quorum priorem, Hebraicum reperi: non Ecclesiasticum, vt apud Latinos, sed parabolas prænotatum, cui iuncti erant Ecclesiastes & Canticum Canticorum; vt similitudinem Salomonis, non solum librorum numero, sed etiam materiarum genere coæquarent. Secundus apud Hebræos nusquam est, quin & ipse stylus Græcam eloquentiam redolet: nonnulli scriptorum veterum hunc esse Iudæi Philonis affirmant. Sicut ergo Iudith, & Tobiæ, & Machabæorum libros legit quidem Ecclesia, sed eos inter Canonicas Scripturas non recipit: sic & hæc duo volumina legat ad ædificationem plebis, non ad authoritatem ecclesiasticorum dogmatum confirmandam. Si cui sanè Septuaginta Interpretum magis editio placet, habet eam à nobis olim emendatam. Neq; enim noua sic cudimus, vt vetera destruamus. Et tamen cùm diligentissimè legerit, sciat magis nostra scripta intelligi, quæ non in tertium vas transfusa coacuerint, sed statim de prælo purissimæ commendata testæ, suum saporem seruauerint.

LIBER PROVERBIORVM
Quem Hebræi Misle appellant.

CAPVT PRIMVM.

1 Arabolæ Salomonis filij Dauid, re-
A gis Israël: ? ad sciendam sapientiam
2 & disciplinam, ad intelligenda ver-
3 ba prudentiæ, ? & suscipiendam eru
ditionem doctrinæ, iustitiam & iu-
4 dicium, & æquitatem, ? vt detur par
uulis astutia, adolescenti scientia & intellectus.
5 ? Audiens sapiens sapientior erit: & intelligens,
6 gubernacula possidebit. ? Animaduertet parabo-
lam & interpretationem, verba sapientum, & enig
7 mata eorum. ? ‖ Timor Domini, principium sa- ‖ Psal. 110. b. 10. Ecc. 1. b 16 Iob 28. d. 28.
pientiæ. Sapientiam atque doctrinam stulti despi-
8 ciunt. ? Audi fili mi disciplinam patris tui, & ne
9 dimittas legem matris tuæ: ? vt addatur gratia ca-
10 piti tuo, & torques collo tuo. ? Fili mi si te lacta-
11 uerint peccatores, ne acquiescas eis. ? Si dixerint

Veni nobiscum insidiemur sanguini, abscondamus
B tendiculas cõtra insontem frustra:¶deglutiamus eũ
12 sicut infernus, viuentem, & integrum quasi descẽ
13 dentem in lacum. ¶Omnem preciosam substan-
tiam reperiemus, implebimus domos nostras spo-
14 lijs. ¶Sortem mitte nobiscum, marsupium vnum sit
15 omnium nostrum. ¶Fili mi ne ambules cũ eis, pro-
Isa.59.b.7 16 hibe pedem tuum à semitis eorum. ¶| Pedes enim
illorum ad malum currunt, & festinant vt effundant
17 sanguinem: ¶Frustra autem iacitur rete ante oculos
18 pennatorum. ¶ Ipsi quoque cõtra sanguinem suum
insidiantur, & moliuntur fraudes contra animas
19 suas. ¶Sic semitæ omnis auari, animas possidentium
20 rapiunt. ¶ Sapientia foris prædicat, in plateis dat
21 vocem suam: ¶ in capite turbarum clamitat, in fori-
C bus portarum vrbis profert verba sua, dicens: ¶Vs-
22 quequo paruuli diligitis infantiam, & stulti ea quę
sibi sunt noxia cupient, & imprudentes odibunt sciẽ
Esa.65.b 23 tiam? ¶| Conuertimini ad correptionem meam:
12 66.b.4 en proferam vobis spiritum meum, & ostendam vo
Iere 7.b.14 24 bis verba mea. Quia vocaui & renuistis, extendi
35.c.15. 25 manum meam, & non fuit qui aspiceret. ¶Despexi
stis omnem consilium meũ, & increpationes meas
26 neglexistis, ¶Ego quoq; in interitu vestro ridebo, &
subsannabo, cũ vobis id quod timebatis, aduenerit.
27 ¶Cùm irruerit repentina calamitas, & interitus qua
si tempestas ingruerit: quando venerit super vos
28 tribulatio & angustia. ¶ Tunc inuocabunt me, &
D non exaudiam, manè consurgent, & non inuenient
29 me: ¶ eò quod exosam habuerint disciplinam, &
30 timorem Domini non susceperint, ¶ nec acquieue-
rint consilio meo, & detraxerint vniuersæ corre-
31 ptioni meę. ¶ Comedent igitur fructus viæ suæ,
32 suisq; consilijs saturabuntur. ¶ auersio paruulorum
interficiet eos, & prosperitas stultorum perdet il-
33 los. ¶ Qui autem me audierit, absque terrore re-
quiescet, & abundãtia perfruetur, timore malo-
rum sublato.

CAPVT II.

1 FIli mi, si susceperis sermones meos, &
A mandata mea absconderis penes te, ¶ vt
2 audiat sapientiam auris tua: inclina cor
3 tuum, ad agnoscendam prudentiam. ¶ Si
enim sapientiam inuocaueris, & inclinaueris cor
4 tuum prudentię, ¶ si quęsieris eam quasi pecuniam,
5 & sicut thesauros effoderis illam: ¶tunc intelliges
6 timorem Domini, & scientiam Dei inuenies: ¶quia
Dñs dat sapientiam, & ex ore eius prudentia, &
7 scientia. ¶ Custodiet rectorum salutẽ, & proteget
8 gradientes simpliciter, ¶seruans semitas iustitię, &
B vias sanctorum custodiens. ¶ Tunc intelliges iusti-
9 tiam & iudicium, & æquitatem & omnem semitam
10 bonam. ¶Si intrauerit sapientia cor tuum, & sciẽtia
11 animę tuę placuerit: ¶consilium custodiet te, & pru-
12 dentia seruabit te, vt eruaris à via mala, & ab hoĩe
13 qui peruersa loquitur: ¶ qui relinquunt iter rectum,
14 & ambulant per vias tenebrosas: ¶ qui lętantur cùm
C malefecerint, & exultãt in rebus pessimis: ¶ quorum
15 vię peruersæ sunt, & infames gressus eorum. ¶ Vt e-
16 ruaris à muliere aliena, & ab extranea quæ mollit
17 sermones suos, ¶& relinquit ducem pubertatis suæ,
18 & pacti Dei sui oblita est: inclinata est enim ad mor
D tem domus eius, & ad inferos semitæ ipsius; ¶ om-
19 nes qui ingrediuntur ad eam, non reuertentur, nec
20 apprehendetur semitas vitæ: ¶ Vt ambules in via
21 bona, & calles iustorum custodias. ¶ Qui enim recti
sunt, habitabunt in terra, & simplices permanebũt
22 in ea. ¶| Impij verò de terra perdentur: & qui iniquè Iob.18.d
agunt, auferentur ex ea. 17.

CAPVT III.

1 FIli mi, ne obliuiscaris legis meæ, & præce
A pta mea cor tuum custodiat. ¶| longitudi Deut.8.a
2 nem enim dierũ, & annos vitę, & pacem 1.30.c.16.
3 apponent tibi. ¶ Misericordia & veritas
te non deserant, circunda eas gutturi, & describe
4 in tabulis cordis tui: ¶& inuenies gratiam & discipli
5 nam bonam coram Deo & hominibus: ¶Habe fidu-
ciam in Dño ex toto corde tuo, & ne innitaris pru-
6 dentię tuę: ¶In omnibus vijs tuis cogita illum, & ip-
7 se diriget gressus tuos. ¶| Ne sis sapiens apud teme- Ro.12.d
8 tipsum: time Deum, & recede à malo. ¶sanitas quip 16.
pe erit vmbilico tuo, & irrigatio ossium tuorum. Tob.4.b.
9 ¶| Honora Dominum de tua substantia, & de pri- 7.
10 mitiis omnium frugum tuarum ¶ * & implebuntur Luc.14 c.13.
B horrea tua saturitate, & vino torcularia tua redun * da paup-
11 dabunt. ¶| Disciplinam Domini fili mi, ne abijcias, ribus.
12 nec deficias cum ab eo corriperis. ¶ quem enim di- Heb.12.b 7.
ligit Dominus, corripit, & quasi pater in filio com Apoc.3.d
13 placet sibi. ¶Beatus homo qui inuenit sapientiam, 19
14 & qui affluit prudentia. ¶ melior est acquisitio * effluit
eius negotiatione auri & argenti, primi & purissi- prudẽtiã s
15 mi fructus eius: ¶ preciosior est cunctis opibus: & argenti &
omnia quę desiderantur, huic non ualent compara auro pri-
16 ri. ¶ Longitudo dierum in dextera eius, & in sinistra mo 6.
17 illius diuitię & gloria. ¶ Vię eius vię pulchrę, & om
18 nes semitæ illius pacificæ: ¶Lignum vitæ est his qui
C apprehenderint eam: & qui tenuerit eam, beatus.
19 ¶ Dominus sapientia fundauit terram, stabiliuit cę
20 los prudentia. ¶ Sapientia illius eruperunt abyssi, &
21 nubes rore concrescunt. ¶ Fili mi, ne effluant hæc
22 ab oculis tuis. Custodi legem atque consilium: ¶ &
23 erit vita animæ tuæ & gratia faucibus tuis, ¶tunc am
bulabis fiducialiter in via tua, & pes tuus non im
24 pinget. ¶Si dormieris non timebis: quiesces, & sua-
25 uis erit somnus tuus, ¶nè paueas repentino terrore, * ruinas 1.
26 & irruentes tibi potentias, impiorum. ¶ Dominus
enim erit in latere tuo, & custodiet pedem tuum,
27 ne capiaris. ¶ Noli prohibere benefacere eum qui
D potest: si vales, & ipse benefac. Nec dicas amico
28 tuo: Vade, & reuertere, & cras dabo tibi: cùm sta-
29 tim possis dare. ¶ Ne moliaris amico tuo malum, cũ
30 ille in te habeat fiduciã. ¶ Ne contendas aduersus
hominem frustra, cùm ipse tibi nihil mali fecerit. Psal.36.
31 ¶| Ne æmuleris hominem iniustum, nec imiteris a.1.a.8.
32 vias eius: ¶quia abominatio Domini est omnis illu
33 sor, & cum simplicibus sermocinatio eius. ¶ Ege-
stas à Domino in domo impij: habitacula autem iu
34 storum benedicentur. ¶ Ipse deludet illusores, &
35 mansuetis dabit gratiam. ¶Gloriam sapientes pos * exaltatio
sidebunt: stultorum exultatio ignominia. n.

CAPVT IIII.

1 AVdite filij disciplinam patris, & attendi-
A te: vt sciatis prudentiam: ¶ Donum bo
2 num tribuam vobis, legem meam ne de-
3 relinquatis. ¶Nam & ego filius fui patris
mei: tenellus & vnigenitus coram matre mea:

4 ¶& docebat me,atq; dicebat: Suscipiat verba mea
5 cor tuum, custodi præcepta mea,& viues. ¶ Possîde
sapientiam,possîde prudentiam, ne obliuiscaris ne
6 que declines à verbis oris mei. ¶ Ne dimittas eã, &
7 custodiet te,dilige eam & conseruabit te. ¶ Princi-
pium sapientiæ,possîde sapientiam,& in omni pos-
8 sessione tua acquire prudentiam: ¶ arripe illam, &
B exaltabit te:glorificaberis ab ea cũ eã fueris ample
9 xatus. ¶ dabit capiti tuo augmenta gratiarum,& co
10 rona inclyta proreget te. ¶ Audi fili mi, & suscipe
11 verba mea, vt multiplicentur tibi anni vitę. ¶Viam
sapientiæ mõstrabo tibi,ducam te per semitas æqui
12 tatis: ¶quas cum ingressus fueris, nõ artabũtur gres
13 sus tui, & currens non habebis offendiculum. ¶ Te-
ne disciplinam, ne dimittas eam, custodi illam,
14 quia ipsa est via tua. ¶ Ne delecteris in semitis im-
15 piorum, nec tibi placeat malorum via. ¶ Fuge
ab ea, nec transeas per illam, declina & desere eã.
16 ¶ non enim dormiunt nisi malefecerint: & non rapi
C tur somnus ab eis,nisi supplantauerint. ¶ Comedũt
17 panem impietatis, & vinum iniquitatis bibunt: ¶Iu
18 storum autem semita,quasi lux splendens, proce-
19 dit & crescit vsq; ad perfectam diem. ¶Via impio-
20 rum tenebrosa: nesciunt vbi corruant. ¶Fili mi,au-
sculta sermones meos, & ad eloquia mea inclina
21 aurem tuam. ¶ ne recedant ab oculis tuis, custodi
22 ea in medio cordis tui. ¶vita enim sunt inuenienti-
D bus ea, & vniuersæ carnis sanitas. ¶ Omni custodia
23 serua cor tuum, quia ex ipso vita procedit. ¶ Remo
24 ue à te os prauum,& detrahentia labia sint procul à
25 te. ¶ Oculi tui recta videant, & palpebræ tuæ præ-
26 cedant gressus tuos. ¶ Dirige semitam pedibus tuis
27 & omnes viæ tuæ stabilientur. ¶Ne declines ad dex
teram neque ad sinistram: auerte pedem tuum à
malo: -vias enim quæ à dextris sunt, nouit Domi- -1.
nus: peruersæ verò sunt quæ à sinistris sunt. Ipse au
tem rectos faciet cursus tuos, itinera autem tua in
pace producet.

CAPVT V.

1 Fili mi, attende ad sapientiam meam, &
A prudentiæ meæ inclina aurem tuam: ¶ vt
2 custodias cogitationes, & disciplinam
3 labia tua conseruent. ¶* Fauus enim stil-
lans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius:
4 ¶ nouissima autem illius amara, quasi absynthium,
5 & acuta, quasi gladius biceps. ¶ Pedes eius descen
dunt in mortem, & ad inferos gressus eius pene-
6 trant. ¶ Per semitam vitæ non ambulant, vagi sunt
7 gressus eius & inuestigabiles. ¶ Nunc ergo fili mi,
8 audi me, & ne recedas à verbis oris mei. ¶ Longè
fac ab ea viam tuam, & ne appropinques foribus
9 domus eius. ¶ Ne des alienis honorem tuum,& an
B nos tuos crudeli. ¶ ne fortè impleantur extranei vi
10 ribus tuis, & labores tui sint in domo aliena, ¶& ge
11 mas in nouissimis quando consumpseris carnes
12 tuas & corpus tuum, ¶ & dicas, Cur detestatus
C sum disciplinam, & increpationibus non acquie-
13 uit cor meum, ¶ nec audiui vocem docentium me,
14 & magistris non inclinaui aurem meam? ¶ Penè fui
15 in omni malo, in medio ecclesiæ & synagogæ. ¶ Bi-
16 be aquam de cisterna tua & fluenta putei tui. ¶ De-
riuentur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas
17 diuide. ¶ Habeto eas solus, nec sint alieni partici-
18 pes tui. ¶ Sit vena tua benedicta,& lætare cum mu-

*ne intenderis fallaciæ mulieris.

19 liere adolescentię tuæ, ¶ ceruа charissima, & gratis
D simus hinnulus, hubera eius inebrient te in omni
20 tempore,in amore eius delectare iugiter. ¶ Quare
seduceris fili mi, ab aliena, & fouêris in sinu alte-
21 rius? ¶‖ Respicit Dominus vias hominis, & omnes ‖Iob.31.4. & 34.c.21.
22 gressus eius considerat. ¶ Iniquitates suæ capiũt im-
pium,& funibus peccatorum suorum cõstringitur,
23 ¶Ipse morietur,quia non habuit disciplinam, & in
multitudine stultitiæ suæ decipietur.

CAPVT VI.

1 Fili mi, si spoponderis pro amico tuo, defi-
A xisti apud extraneum manum tuam, ¶ illa-
2 queatus es verbis oris tui, & captus pro-
3 priis sermonibus. ¶ Fac ergo quod dico, fili mi, &
temetipsum libera, quia incidisti in manum proxi-
4 mi tui. Discurre, festina, suscita amicum tuum: ¶ne
dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpe-
5 bræ tuæ. ¶ Eruere quasi damula de manu, & quasi
6 auis de *manu aucupis. ¶ Vade ad formicam ò pi- *insidiis
7 ger,& considera vias eius, & disce sapientiam: ¶ quę
cùm non habeat ducem, nec pręceptorem, nec
8 principem, ¶ parat in æstate cibum sibi, & congre-
9 gat in messe quod comedat. ¶‖ Vsquequo piger dor ‖Infra 24.d.33.
10 mies? quando consurges è somno tuo? ¶ Paululũ
B dormies, paululum dormitabis, paululum conse-
11 res manus vt dormias, ¶ & veniet tibi quasi viator
egestas,& pauperies quasi vir armatus. -Si verò im- -c.
piger fueris, veniet vt fons messis tua,& egestas lon
12 gè fugiet à te. ¶Homo apostata, vir inutilis, gradi-
13 tur ore peruerso, ¶ annuit oculis, terit pede, digito
14 loquitur, ¶ prauo corde machinatur malum, & om
15 ni tempore iurgia seminat: ¶ huic extemplo veniet
perditio sua, & subitò conteretur, nec habebit vl-
16 tra medicinam. ¶ Sex sunt quæ odit Dominus, &
17 septimũ detestatur anima eius. ¶Oculos sublimes,
Linguam mendacem, Manus effundentes innoxiũ
18 sanguinem, ¶ Cor machinans cogitationes pessi-
19 mas, Pedes veloces ad currendum in malum, ¶ Pro-
C ferentem mendacia testem fallacem. Et eum, qui
20 seminat inter fratres discordias. ¶ Conserua fili mi,
præcepta patris tui, ne dimittas legem matris tuæ.
21 ¶Liga ea in corde tuo iugiter,& circunda* gutturi *ea 4.
22 tuo. ¶ Cum ambulaueris, gradiantur tecum: cùm
dormieris, custodiant te,& euigilans loquere cum
23 eis. ¶ Quia mandatum lucerna est, & lex lux, & via
24 vitę increpatio disciplinæ. ¶ Vt custodiant te à mu
25 liere mala,& à blanda lingua extraneæ. ¶ Non con-
cupiscat pulchritudinem eius cor tuum, ne capiaris
26 nutibus illius. ¶ precium enim scorti vix est vnius
panis: mulier autem viri preciosam animam capit.
27 ¶ Nunquid potest homo abscondere ignem in sinu
D suo,vt vestimenta illius non ardeant? ¶ aut ambula-
28 re super prunas, vt non comburantur plantæ eius?
29 ¶ Sic qui ingreditur ad mulierem proximi sui, non
30 erit mundus cùm tetigerit eam. ¶ Non grandis est
culpa, cùm quis furatus fuerit: furatur enim vt esu-
31 rientem impleat animam: ¶ deprehensus quoque
reddet septuplum, & omnem substantiam domus
32 suę tradet. ¶ * Qui autem adulter est, propter cor- *& liberabit te
33 dis inopiam perdet animam suam: ¶ turpitudinem
& ignominiam congregat sibi,& opprobrium illius
34 non delebitur: ¶ Quia zelus & furor viri non parcet
35 in die vindictæ, ¶ nec acquiescet cuiusquam preci-
bus, nec suscipiet pro redemptione dona plurima.

CAPVT VII.

1 FIlli mi,custodi sermones meos, & præce-
A pta mea reconde tibi. -Fili honora Do- -21.
minum & valebis: præter eum verò ne
2 timueris alienum. ¶Serua mãdata mea,
& viues: & legem meam quasi pupillam oculi tui,
3 ¶liga 'eam' in digitis tuis,scribe illam in tabulis cor 'ea 1.
4 dis tui. ¶Dic sapientiæ, Soror mea es, & pruden-
5 tiam voca amicam tuam, ¶Vt custodiat te a mulie-
re extranea, & ab aliena quæ verba sua dulcia fa-
6 cit. ¶De fenestra enim domus meæ per cancellos
7 prospexi, ¶& video paruulos,considero vecordem
8 iuuenem,¶qui transit per plateas iuxta angulum,&
9 prope viam domus illius graditur ¶ in obscuro,ad-
B uesperascente die, in noctis tenebris, & caligine.
10 ¶Et ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio,præ
parata ad 'decipiendas' animas, garrula & vaga, 'capiendas 14.
11 ¶quietis impatiens, nec valens in domo consistere
12 pedibus suis,¶nunc foris, nunc in plateis,nunc iu-
13 xta angulos insidiãs. ¶Apprehensumque deoscula-
tur iuuenem & procaci vultu blanditur, dicens:
14 ¶Victimas pro salute deuoui, hodie reddidi vota
15 mea, ¶ idcirco egressa sum in occursum tuum,desi-
C derans te videre, & reperi. ¶Intexui funibus lectu-
16 lum meũ,straui tapetibus pictis ex Aegypto¶asper-
17 si cubile meũ myrrha,& aloe, & cinnamómo. ¶Ve-
18 ni inebriemur huberibus, & fruamur cupitis am-
19 plexibus donec illucescat dies.¶ non est enim vir in
20 domo sua, abijt via longissima. ¶ sacculum pecuniæ
secum tulit: in die plenæ lunæ reuersurus est in do-
21 mum suam. ¶ Irretiuit eum multis sermonibus, &
22 blanditiis labiorum protraxit illum. ¶Statim eam
D sequitur quasi bos ductus ad victimam, & quasi a-
gnus lasciuiens,& ignorans quòd ad vincula stultus
23 trahatur, ¶ donec transfigat sagitta iecur eius: ve-
lut si auis festinet ad laqueum,& nescit quòd de pe
24 riculo animæ illius agitur. ¶Nunc ergo fili mi,audi
25 me,& attende verbis oris mei. ¶Ne abstrahatur in
viis illius mens tua, neque decipiaris semitis eius.
26 ¶multos enim vulneratos deiecit, & fortissimi qui-
27 que interfecti sunt ab ea. ¶Viæ inferi domus eius,
penetrantes interiora mortis.

CAPVT VIII.

1 NVnquid non sapientia clamitat, & pru-
A dentia dat vocem suam? ¶In summis ex-
2 celsisque verticibus supra viam, in me-
3 diis semitis stans. ¶Iuxta portas ciuitatis
4 in ipsis foribus loquitur, dicens: ¶O viri ad vos cla-
5 mito, & vox mea ad filios hominum: ¶intelligite
6 paruuli astutiam,& insipientes animaduertite. ¶Au
dite, quoniam de rebus magnis locutura sum:& a-
7 perientur labia mea vt recta prædicent. ¶Veritatem
meditabitur guttur meum, & labia mea detesta-
8 buntur impium. ¶Iusti sunt omnes sermones mei,
9 non est in eis prauum quid, neque peruersum, ¶re-
cti sunt intelligentibus, & æqui inuenientibus sciẽ-
10 tiam. ¶|Accipite disciplinam meam, & non pecu- 1 Iob 27.c 15.
B niam: doctrinam magis,quàm aurum eligite. ¶Me- Sap.7.a.9.
11 lior est enim sapientia cunctis opibus preciosissi-
mis: & omne desiderabile ei non potest compara-
12 ri. ¶Ego sapientia habito in consilio, & eruditis in-
13 tersum cogitationibus. ¶ Timor Domini odit ma-
lum: arrogantiam & superbiam & viam prauam,
14 & os bilingue detestor. ¶Meum est consilium & æ-
15 quitas, mea est prudentia, mea est fortitudo. ¶Per
me reges regnant, & legum conditores iusta de-
16 cernunt. ¶Per me principes imperant, & potentes
17 decernunt iustitiam. ¶Ego diligentes me, diligo: &
18 qui manè vigilant ad me, inuenient me. ¶Mecum
19 sunt diuitiæ & gloria, opes superbæ & iustitia. ¶Me-
C lior est enim fructus meus auro & lapide precio-
20 so, & genimina mea argento electo. ¶ In viis iusti-
21 tiæ ambulo, in medio semitarum iudicij, ¶vt ditem
22 diligentes me, & thesauros eorum repleam. ¶|Do- 2 Sapien 9. b.9.
minus possedit me in initio viarum suarum, ante-
23 quam quicquam faceret à principio. ¶Ab æterno
ordinata sum, & ex antiquis antequam terra fieret.
24 ¶Nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram,
25 necdum fontes aquarũ eruperant. ¶Necdum mon-
tes graui mole constiterant, ante * colles ego par- * omnes.
26 turiebar, ¶adhuc terram non fecerat, & flumina, &
27 cardines orbis terræ. ¶Quando præparabat cœlos,
D aderam: quando certa lege & gyro vallabat abys-
28 sos. ¶quando æthera firmabat sursum, & librabat
29 fontes aquarum: ¶ Quando circundabat mari termi
num suum, & legem ponebat aquis, ne transirent
fines suos: quando appendebat fundamenta terræ.
30 ¶Cum eo eram cuncta componens: & delectabar
per singulos dies, ludens coram eo omni tempore:
31 ¶ludens in orbe terrarum; & deliciæ meæ esse cum
32 filiis hominum. ¶Nunc ergo filij audite me, Beati
33 qui custodiunt vias meas. ¶Audite disciplinam, &
34 estote sapientes, & nolite abiicere eam. ¶Beatus
homo qui audit me, & qui vigilat ad fores meas
35 quotidie, & obseruat ad postes ostij mei. ¶Qui me
inuenerit, inueniet vitam, & hauriet salutem a Do-
36 mino: ¶qui autem in me peccauerit, lædet animam
suam. Omnes qui me oderunt, diligunt mortem.

CAPVT IX.

1 SApientia ædificauit sibi domum, excidit
A columnas septem. ¶Immolauit victimas
2 suas, miscuit vinum, & proposuit mẽsam
3 suam. ¶Misit ancillas suas vt vocarent ad
4 arcem, & ad mœnia ciuitatis. ¶Si quis est paruulus
5 veniat ad me. ¶Et insipientibus locuta est, ¶Venite,
B comedite panẽ meũ, & bibite vinum quod miscui
6 vobis. ¶Relinquite infantiam, & viuite, & ambulate
7 per vias prudentiæ. ¶Qui erudit derisorem, ipse in-
iuriam sibi facit: & qui arguit impium, sibi maculã
8 generat. ¶Noli arguere derisorem, ne oderit te. Ar-
9 gue sapientẽ, & diliget te. ¶Da sapiẽti occasionẽ, &
C addetur ei sapientia. ¶Doce iustũ, & festinabit acci 1 Sap.1.a.7.
10 pere. ¶|Principiũ sapiẽtiæ, timor Dñi: & sciẽtia san- Psal. 110. b.10.
11 ctorum prudentia. ¶Per me enim multiplicabuntur Eccle.1.b.16
12 dies tui, & addentur tibi anni vitæ. ¶Si sapiens fue- Iob. 28.d.28.
ris, tibimetipsi eris: si autem illusor, solus portabis
13 malum. ¶Mulier stulta & clamosa, plenaque illece-
14 bris, & ¶nihil omnino sciens: ¶sedit in foribus do-
15 mus suæ super sellam, in excelso vrbis loco, vt vo-
D caret trãseuntes per viam & pergentes itinere suo.
16 ¶Quis est paruulus, declinet ad me. Et vecordi lo-
17 cuta est, ¶Aquæ furtiuæ dulciores sunt, & panis ab-
18 sconditus suauior. ¶Et ignorauit quòd ibi sint gi-
gantes, & in profundis inferni conuiuæ eius. -Qui -21.
enim applicabitur illi, descendet ad inferos: nam
qui abscesserit ab 'ea, saluabitur'.

PARABOLAE SALOMONIS.

CAPVT DECIMVM.

1 FIlius sapiens lætificat patrem: filius
A verò stultus mæstitia est matris suæ.
2 ¶Nil proderunt thesauri impieta-
tis: iustitia vero liberabit à morte.
3 ¶Non affliget Dominus fame ani-
mam iusti: & insidias impiorum
subuertet.
4 ¶Egestatem operata est manus remissa: manus
autem fortium diuitias parat.
-Qui nititur mendacijs, hic pascit ventos, idem
autem ipse sequitur aues volantes', ⁎12.
5 ¶Qui cõgregat in messe, filius sapiens est: qui au-
tem stertit æstate, filius confusionis.
6 ¶Benedictio -Domini' super caput iusti: os au-
tem impiorum operit iniquitas.
7 ¶Memoria iusti cum laudibus: & nomen impio-
B rum putrescet.
8 ¶Sapiens corde præcepta suscipiet: stultus cędi-
tur labiis.
9 ¶Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter:
qui autem deprauat vias suas, manifestus erit.
10 ¶Qui annuit oculo, dabit dolorem: & stultus
labiis verberabitur. Eccl. 27. 25.
11 ¶Vena vitæ, os iusti: & os impiorum operit ini-
quitatem.
12 ¶Odium suscitat rixas: & vniuersa delicta ope-
rit charitas. 1. Pet. 4. 8. 1. Cor. 13 4.
13 ¶In labiis sapientis inuenitur sapientia, & virga
in dorso eius qui indiget corde.
14 ¶Sapientes abscondunt scientiam: os autem stul
ti confusioni proximum est.
15 ¶Substantia diuitis, vrbs fortitudinis eius: pauor
C pauperum, egestas eorum.
16 ¶Opus iusti, ad vitam: fructus autem impij ad
peccatum.
17 ¶Via vitę, custodienti disciplinam: qui autem in-
crepationes relinquit, errat.
18 ¶Abscondunt odium labia mẽdacia: qui profert
contumeliam, insipiens est.
19 ¶In multiloquio nõ deerit peccatum: qui autem
moderatur labia sua, prudentissimus est.
20 ¶Argentum electum, lingua iusti: cor autem im-
piorum pro nihilo.
21 ¶Labia iusti erudiunt plurimos: qui autem indo-
cti sunt, in cordis egestate morientur.
22 ¶Benedictio Domini diuites facit, nec sociabi-
tur 'eis' afflictio. ⁎ei 1.
23 ¶Quasi per risum stultus operatur scelus: sapien-
D tia autem est viro prudentia.
24 ¶Quod timet impius, veniet super eum: deside-
rium suum iustis dabitur.
25 ¶Quasi tempestas transiens non erit impius: iu-
stus autem quasi fundamentum sempiternum.
26 ¶Sicut acetum dentibus, & fumus oculis, sic pi-
ger his qui miserunt eum*. * in via.
27 ¶Timor Domini apponet dies: & anni impio-
rum breuiabuntur.
28 ¶Expectatio iustorum lætitia: spes autem impio
rum peribit.
29 ¶Fortitudo simplicis, via Domini: & pauor his
qui operantur malum.
30 ¶Iustus in æternum non commouebitur: impij
autem non habitabunt super terram.
31 ¶Os iusti parturiet sapientiam: * lingua prauo- * & 4.
rum peribit.
32 ¶Labia iusti considerant placita, & os impio-
rum peruersa.

CAPVT XI.

1 STatêra dolosa abominatio est apud Deũ, Infr. 20. b. 20. d. 23.
A & pondus æquum voluntas eius.
2 ¶Vbi fuerit superbia, ibi erit & contu-
melia: vbi autem est humilitas, ibi &
sapientia.
3 ¶Simplicitas iustorum diriget eos, & supplanta-
tio peruersorum vastabit illos.
4 ¶Non proderunt diuitiæ in die vltionis: iustitia
autem liberabit à morte. Eccl. 5. c. 10.
5 ¶Iustitia simplicis diriget viam eius: in impietate
sua corruet impius.
6 ¶Iustitia rectorum liberabit eos: & in insidiis
suis capientur iniqui.
7 ¶Mortuo homine impio nulla erit vltrà spes, & Sap. 5. c. 15.
expectatio solicitorum peribit.
8 ¶Iustus de angustia liberatus est, & tradetur im-
pius pro eo.
9 ¶Simulator ore decipit amicum suum: iusti au-
B tem liberabuntur scientia.
10 ¶In bonis iustorum 'exaltabitur' ciuitas: & in per- ' exultabit 7.
ditione impiorum erit laudatio.
11 ¶Benedictione iustorum exaltabitur ciuitas: &
ore impiorum subuertetur.
12 ¶Qui despicit amicum suum, indigens corde est:
vir autem prudens tacebit.
13 ¶Qui ambulat fraudulenter, reuelat arcana: qui
autem fidelis est, celat amici commissum.
14 ¶Vbi non est gubernator, populus corruet: salus
autem, vbi multa consilia.
15 ¶Affligetur malo, qui fidem facit pro extraneo:
qui autem cauet laqueos, securus erit.
16 ¶Mulier gratiosa inueniet gloriam: & robusti
C habebunt diuitias.
17 ¶Benefacit animæ suæ vir misericors: qui autem
crudelis est, etiam propinquos abiicit.
18 ¶Impius facit opus instabile: seminanti autem iu
stitias merces fidelis.
19 ¶Clementia præparat vitam: & sectatio malo-
20 rum mortem. ¶Abominabile Domino cor prauum,
& voluntas eius in ijs qui simpliciter ambulant.
21 ¶Manus in manu non erit innocens malus: semẽ

autem

autem iustorum saluabitur.
22 ¶Circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra & fatua.
23 ¶Desiderium iustorum omne bonum est: præstolatio impiorum furor.
24 ¶Alij diuidunt propria, & ditiores fiunt: alij rapiunt non sua, & semper in egestate sunt.
25 ¶Anima quæ benedicit, impinguabitur: & qui inebriat, ipse quoque inebriabitur.
26 ¶Qui abscondit frumenta maledicetur in popu-
D lis: benedictio autem super caput vendentium.
27 ¶Bene consurgit diluculo qui quærit bona: qui autẽ inuestigator malorum est, opprimetur ab eis.
28 ¶Qui confidit in diuitiis suis, corruet: iusti antem quasi virens folium germinabunt.
29 ¶Qui conturbat domum suam, possidebit ventos: & qui stultus est seruiet sapienti.
30 ¶Fructus iusti lignum vitæ: & qui suscipit animas, sapiens est.
1.Pet. 4. d.18. 31 ¶Si iustus in terra recipit, quantò magis impius & peccator?

CAPVT XII.

1 Qui diligit disciplinam, diligit scientiam:
A qui autẽ odit increpationes, insipiẽs est.
2 ¶Qui bonus est, hauriet *gratiam à Domino: qui autem confidit in cogitationibus suis, impiè agit. *fidi
3 ¶Non roborabitur homo ex impietate: & radix iustorum non commouebitur.
4 ¶Mulier diligens: corona est viro suo: & putredo in ossibus eius quæ confusione res dignas gerit.
5 ¶Cogitationes iustorum, iudicia: & consilia impiorum fraudulenta.
6 ¶Verba impiorum insidiantur sanguini: os iustorum liberabit eos.
7 ¶Verte impios, & non erunt: domus autem iu-
B storum permanebit.
8 ¶Doctrina sua noscitur vir: qui autem vanus & excors est, patebit contemptui.
Eccle. 10. d.30. 9 ¶Melior est pauper & sufficiens sibi, quàm gloriosus & indigens pane.
10 ¶Nouit iustus iumentorum suorum animas: viscera autem impiorum crudelia.
Eccl. 20. d.30. Infr. 28.c.19 11 ¶Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui autem sectatur ocium, stultissimus est.
-Qui suauis est in vini moderationibus, in suis munitionibus relinquit contumeliam. -12. Viuit 16.
12 ¶Desiderium impij monimentum est pessimorum: radix autem iustorum proficiet.
13 ¶Propter peccata labiorum ruina proximat ma-
C lo: effugit autem iustus de angustia.
14 ¶De fructu oris sui vnusquisque replebitur bonis, & iuxta opera manuum suarum retribuetur ei.
15 ¶Via stulti recta in oculis eius: qui autem sapiens est, audit consilia.
16 ¶Fatuus statim indicat iram suam: qui autem dissimulat iniuriam, callidus est.
Index 14 17 ¶Qui quod nouit loquitur, index iustitiæ est: qui autem mentitur, testis est fraudulentus.
18 ¶Est qui promittit, & quasi gladio pungitur conscientiæ: lingua autem sapientium sanitas est.
19 ¶Labium veritatis firmum erit in perpetuum: qui autem testis est repentinus, concinnat linguam
D mendacij.
20 ¶Dolus in corde cogitantium mala: qui autem pacis ineunt consilia, sequitur eos gaudium.
21 ¶Non contristabit iustum, quicquid ei acciderit: impij autem replebuntur malo.
22 ¶Abominatio est Domino labia mendacia: qui autem fideliter agunt, placent ei.
23 ¶Homo versutus celat scientiam: & cor insipientium prouocat stultitiam.
24 ¶Manus fortium dominabitur: quæ autem remissa est, tributis seruiet.
25 ¶Mœror in corde viri humiliabit illum: & sermone bono lætificabitur.
26 ¶Qui negligit damnum propter amicum, iustus est: iter autem impiorum decipiet eos.
27 ¶Non inueniet fraudulentus lucrum: & substantia hominis erit auri precium.
28 ¶In semita iustitiæ vita: iter autem deuium ducit ad mortem.

CAPVT XIII.

1 Filius sapiens, doctrina patris: qui autem
A illusor est, non audit cùm arguitur.
2 ¶De fructu oris sui homo satiabitur bonis: ala autem præuaricatorũ iniqua. -9.
3 ¶Qui custodit os suum, custodit animam suam: qui aũt inconsideratus est ad loquendũ, sentiet mala.
4 ¶Vult & non vult piger: anima autem operantium impinguabitur.
5 ¶Verbum mendax iustus detestabitur: impius autem confundit, & confundetur.
6 ¶Iustitia custodit innocentis viam: impietas autem peccatorem supplantat.
7 ¶Est quasi diues cùm nihil habeat: & est quasi pauper, cùm in multis diuitijs sit.
8 ¶Redemptio animæ viri, diuitiæ suæ: qui autem
B pauper est increpationem non sustinet.
9 ¶Lux iustorum lætificat: lucerna autem impiorum extinguetur.
10 ¶Inter superbos semper iurgia sunt: qui autem agunt omnia cum consilio, reguntur sapientia.
11 ¶Substantia festinata minuetur: quæ autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur.
12 Spes quæ differtur, affligit animam: lignum vitæ desiderium veniens.
13 ¶Qui detrahit alicui rei, ipse se in futurum obligat: qui autem timet præceptum, in pace versabitur.
C -Animæ dolosæ errant in peccatis: iusti autem misericordes sunt & miserantur. -14.
14 ¶Lex sapiẽtis fons vitæ, & declinet à ruina mortis.
15 ¶Doctrina bona dabit gratiam: in itinere contemptorum vorago.
16 ¶Astutus omnia agit cum consilio: qui autem fatuus est, aperit stultitiam.
17 ¶Nuncius impij cadet in malum: legatus autem fidelis, sanitas.
18 ¶Egestas & ignominia ei qui deserit disciplinam: qui autem acquiescit arguenti, glorificabitur.
19 ¶Desiderium si cõpleatur, delectat animam: de-
D testantur stulti eos qui fugiunt mala.
20 ¶Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: amicus stultorum similis efficietur.
21 ¶Peccatores persequitur malum: & iustis retribuentur bona.
22 ¶Bonus relinquit hæredes filios & nepotes: & custoditur iusto substantia peccatoris.
23 ¶Multi cibi in noualibus patrum: & alijs congregan- alij 13.

greganrur absque iudicio.

24 ¶Qui parcit virgæ*, odit filium suum: qui autem diligit illum, instanter erudit. (* suæ 4. Infra 13.d 13. Eccl. 30.a. 1.)

25 ¶Iustus comedit, & replet animam suam: venter autem impiorum insaturabilis.

CAPUT XIIII.

1 A SApiens mulier ædificat domum suam: insipiens extructam quoque manibus
2 destruet.
¶Ambulans recto itinere, & timens Deum, despicitur ab eo qui infami graditur via. (Iob. 12.a 4.)
3 ¶In ore stulti virga superbiæ: labia autem sapientum custodiunt eos.
4 ¶Vbi non sunt boues, præsepe vacuū est: vbi autem plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo bouis.
5 ¶Testis fidelis non mentietur: profert autem mendacium dolosus testis.
6 ¶Quærit derisor sapientiam, & non inuenit: doctrina prudentium facilis.
7 ¶Vade contra virum stultum, & 'nescit' labia prudentiæ. (nescivo 4.)
8 ¶Sapientia callidi est intelligere viam suam: & imprudentia stultorum errans.
9 ¶Stultus illudet peccatum, & inter iustos morabitur gratia.
10 ¶Cor quod nouit amaritudinem animæ suæ, in
B gaudio eius non miscebitur extraneus.
11 ¶Domus impiorum delebitur: tabernacula * iustorum germinabunt. (* verò 6. Infr. 16.d. 25.)
12 ¶Est via quæ videtur homini iusta: nouissima autem eius deducunt ad mortem.
13 ¶Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat.
14 ¶Viis suis replebitur stultus, & super eum erit vir bonus.
15 ¶Innocens credit omni verbo: astutus considerat gressus suos.
-Filio doloso nihil erit boni: seruo autem sapienti prosperi erunt actus, & dirigetur via eius'. (-14.)
16 ¶Sapiens timet, & declinat à malo, stultus transilit & confidit.
17 ¶Impatiens operabitur stultitiam: & vir 'versutus' odiosus est. (verbosus 12.)
18 ¶Possidebunt paruuli stultitiam, & expectabunt
C astuti scientiam.
19 ¶Iacebunt mali ante bonos: & impij ante portas iustorum.
20 ¶Etiam proximo suo pauper odiosus 'erit: amici verò diuitum multi. (est 6.)
21 ¶Qui despicit proximum suum, peccat: qui autem miseretur pauperis, beatus erit.
-Qui credit in Domino, misericordiam diligit. (-4.)
22 ¶Errant qui operantur malum: misericordia & veritas præparant bona.
23 ¶In omni opere -bono' erit abundantia: vbi autem verba sunt plurima, ibi frequenter egestas. (-6.)
24 ¶Corona sapientum, diuitiæ eorum: fatuitas stultorum imprudentia.
25 ¶Liberat animas testis fidelis: & profert mendacia versipellis.
26 ¶In timore Domini fiducia fortitudinis, & filiis
D eius erit spes.
27 ¶Timor Dñi fons vitæ, vt declinet à ruina mortis.
28 ¶In multitudine populi dignitas regis: & in paucitate plebis ignominia principis.
29 ¶Qui patiens est, multa gubernatur prudentia: qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam.
30 ¶Vita carnium, sanitas cordis: putredo ossium, inuidia.
31 ¶Qui calumniatur egentem exprobrat factori eius: honorat autē eum, qui miseretur pauperis. (Infr. 17.a 5.)
32 ¶In malitia sua expelletur impius: sperat autem iustus in morte sua.
33 ¶In corde prudentis requiescit sapientia, & indoctos 'quosque' erudiet. (quoq; 16.)
34 ¶Iustitia eleuat gentem: miseros autem facit populos peccatum.
35 ¶Acceptus est regi minister intelligens: iracundiam eius inutilis sustinebit.

CAPUT XV.

1 A REsponsio mollis frangit iram: sermo durus suscitat furorem. (Infr. 25.c. 15.)
2 ¶Lingua sapientum ornat scientiam: os fatuorum ebullit stultitiam.
3 ¶In omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos.
4 ¶Lingua placabilis, lignum vitæ: quæ autem immoderata est, conteret spiritum.
5 ¶Stultus irridet disciplinam patris sui: qui autem custodit increpationes, astutior fiet.
-In abundanti iustitia virtus maxima est: cogitationes autem impiorum eradicabuntur'. (-12.)
6 ¶Domus iusti plurima fortitudo: & in fructibus impij conturbatio.
7 ¶Labia sapientum disseminabunt scientiam: cor stultorum dissimile erit.
8 ¶Victimæ impiorum abominabiles Domino:
B vota iustorum placabilia. (Eccl. 34.c 21.)
9 ¶Abominatio est Domino via impij: qui sequitur iustitiam, diligitur ab eo.
10 ¶Doctrina mala deserentium viam-vitæ': qui increpationes odit, morietur. (-6.)
11 ¶Infernus & perditio coram Domino: quanto magis corda filiorum hominum?
12 ¶Non amat pestilens eum qui se corripit, nec ad sapientes graditur.
13 ¶Cor gaudens exhilarat faciem: in mœrore animi deiicitur spiritus. (Inf. 17.d. 22.)
14 ¶Cor sapientis quærit doctrinam, & os stultorum pascitur imperitia.
15 ¶Omnes dies pauperis mali: secura mens quasi iuge conuiuium.
16 ¶Melius est parum cum timore Domini, quàm thesauri magni & insatiabiles.
17 ¶Melius est vocari ad olera cum charitate: quàm ad vitulum saginatum cum odio.
18 ¶Vir iracundus prouocat rixas: qui patiens est,
C mitigat suscitatas.
19 ¶Iter 'pigrorum' quasi sepes spinarum: via iustorum absque offendiculo. (impiorū.)
20 ¶Filius sapiens lætificat patrem: & stultus homo despicit matrem suam.
21 ¶Stultitia, gaudium stulto: & vir prudens dirigit gressus suos.
22 ¶Dissipantur cogitationes, vbi non est cōsilium: vbi verò sunt plures consiliarij, confirmantur.
23 ¶Lætatur homo in sententia oris sui: & sermo opportunus est optimus.

24 ¶Semita vitæ ſuper eruditum, vt declinet de in-
ferno nouiſſimo.
25 ¶Domum ſuperborum demolietur Dominus: &
firmos faciet terminos viduæ.
26 ¶Abominatio Domini cogitationes malæ: & pu
-2. rus ſermo pulcherrimus firmabitur ab eo`.
27 ¶Conturbat domum ſuam qui ſectatur auari-
D tiam: qui autem odit munera, viuet.
ǂInfr.16.a 6. ⌐Per miſericordiam & fidem purgantur pecca-
ra: per timorẽ autem Dñi declinat omnis à malo`.
-13. `ſapiẽtiam 8. 28 ¶Mens iuſti meditabitur `obedientiam`: os im-
piorum redundat malis.
29 ¶Longè eſt Dominus ab impiis: & orationes
iuſtorum exaudiet.
30 ¶Lux oculorum lætificat animam: fama bona
impinguat oſſa.
31 ¶Auris quæ audit increpationes vitæ, in medio
ſapientum commorabitur.
32 ¶Qui abiicit diſciplinã, deſpicit animã ſuã: qui
aũt acquieſcit increpationibus, poſſeſſor eſt cordis.
33 ¶Timor Domini, diſciplina ſapientiæ: & glo-
riam præcedit humilitas.

CAPVT XVI.

1 HOminis eſt animam præparare, & Domi-
A ni gubernare linguam.
`hominũ 15. 2 ¶Omnes viæ `hominis` patent oculis
eius, ſpirituũ ponderator eſt Dominus.
3 ¶Reuela Domino opera tua, & dirigentur cogi-
tationes tuæ.
4 ¶Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt Do
minus: impium quoque ad diem malum.
5 ¶Abominatio Domini eſt omnis arrogans: etiã
ſi manus ad manum fuerit, non eſt innocens.
-14. ⌐Initium viæ bonæ, facere iuſtitiã: accepta eſt aũt
apud Deum magis, quàm immolare hoſtias`.
ǂSup.15.d 27. 6 ¶ǂMiſericordia & veritate redimitur iniquitas:
& in timore Domini declinatur à malo.
7 ¶Cùm placuerint Domino viæ hominis, inimi-
cos quoque eius conuertet ad pacem.
8 ¶Melius eſt panem cum iuſtitia, quàm multi fru
B ctus cum iniquitate.
9 ¶Cor hominis diſponit viam ſuam: ſed Domini
eſt dirigere greſſus eius.
10 ¶Diuinatio in labiis regis, in iudicio non erra-
bit os eius.
11 ¶Pondus & ſtatéra iudicia Domini ſunt: & ope
`ſæculi 4. ra eius omnes lapides `ſeculi`.
12 ¶Abominabiles regi qui agunt impiè: quoniam
iuſtitia firmatur ſolium.
13 ¶Voluntas regum labia iuſta: qui recta loqui-
tur, `dirigitur`.
`diligetur 5. 14 ¶Indignatio regis, nuncij mortis: & vir ſapiens
placabit eam.
15 ¶In hilaritate vultus regis, vita: & clementia eius
quaſi imber ſerotinus.
16 ¶Poſſide ſapientiam, quia auro melior eſt: & ac-
C quire prudentiam, quia precioſior eſt argento.
17 ¶Semita iuſtorum declinat mala: cuſtos animæ
ſuæ ſeruat viam ſuam.
18 ¶Contritionem præcedit ſuperbia: & ante rui-
nam exaltatur ſpiritus.
19 ¶Melius eſt humiliari cum mitibus, quàm diui-
dere ſpolia cum ſuperbis.
20 ¶Eruditus in verbo reperiet bona: & qui ſperat
in Domino, beatus eſt.
21 ¶Qui ſapiens eſt corde, appellabitur prudens:
& qui dulcis eloquio, maiora reperiet.
22 ¶Fons vitæ eruditio poſſidentis: doctrina ſtulto-
rum, fatuitas.
23 ¶Cor ſapientis erudiet os eius, & labiis eius ad-
det gratiam.
24 ¶Fauus mellis compoſita verba: dulcedo ani-
D mæ *ſanitas oſſium. *& ſ.
25 ¶ǂEſt via quæ videtur homini recta, & `nouiſſi- ǂSup 14.b. 12.
ma eius ducunt` ad mortem. `nouiſſimum eius ducit 13.
26 ¶Anima laborantis laborat ſibi, quia compulit
27 eum os ſuum: ¶vir impius fodit malum, & in labiis
eius ignis ardeſcit.
28 ¶Homo peruerſus ſuſcitat lites, & verboſus ſe-
parat principes.
29 ¶Vir iniquus lactat amicum ſuum, & ducit eum
per viam non bonam.
30 ¶Qui attonitis oculis cogitat praua, mordens
labia ſua perficit malum.
31 ¶Corona dignitatis ſenectus, quæ in viis iuſtitiæ
reperietur.
32 ¶Melior eſt patiens viro forti: & qui dominatur
animo ſuo, expugnatore vrbium.
33 ¶Sortes mittuntur in ſinũ, ſed à Dño tẽperantur.

CAPVT XVII.

1 MElior eſt buccella ſicca cũ gaudio, quàm
A domus plena victimis cum iurgio.
2 ¶ǂSeruus ſapiens dominabitur filijs ǂEccl. 10. d. 28.
ſtultis, & inter fratres hæreditatẽ diuidet. Inf. 27. d 21.
3 ¶Sicut igne probatur argentum, & aurum cami-
no: ita corda probat Dominus.
4 ¶Malus obedit linguæ iniquæ: & fallax obtem-
perat labiis mendacibus.
5 ¶ǂQui deſpicit pauperẽ, exprobrat factori eius: ǂSup.14.d 31.
& qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus.
6 ¶Corona ſenum, filij filiorum: & gloria filiorum
patres eorum.
7 ¶Non decent ſtultum verba compoſita, nec prin
cipem labium mentiens.
8 ¶Gemma gratiſſima expectatio præſtolantis:
B quocunque ſe vertit, prudenter intelligit.
9 ¶Qui celat delictum, quærit amicitias: qui alte-
ro ſermone repetit, ſeparat fœderatos.
10 ¶Plus proficit correptio apud prudẽtem, quàm
centum plagæ apud ſtultum.
11 ¶Semper iurgia quærit malus: angelus autem
crudelis mittetur contra eum.
12 ¶Expedit magis vrſæ occurrere raptis fœtibus,
quàm fatuo confidenti ſibi in ſtultitia ſua.
13 ¶ǂQui reddit mala pro bonis, non recedet ma- ǂRom. 12. c.17.
lum de domo eius. 1.Pe.3.b.9.
14 ¶ǂQui dimittit aquam, caput eſt iurgiorum: & an ǂ1. The.5. c.15.
C tequam patiatur contumeliam, iudicium deferit. Infrà 20. c 22.
15 ¶ǂQui iuſtificat impium, & qui condemnat in- ǂIſai. 5. c. 23.
ſtum, abominabilis eſt vterque apud Deum.
16 ¶Quid prodeſt ſtulto habere diuitias, cùm ſa-
pientiam emere non poſſit.
⌐Qui altam facit domum ſuam, quærit ruinam: & -16.
& qui euitat diſcere, incidet in mala`.
17 ¶Omni tempore diligit qui amicus eſt, & frater
in anguſtiis comprobatur.
18 ¶Stultus homo plaudet manibus, cùm ſpopon-
derit pro amico ſuo.
19 ¶Qui meditatur diſcordias, diligit rixas: & qui

˙ostium suum 1. exaltat ˋos suumˋ,quærit ruinam.
20 ¶Qui peruersi cordis est, non inueniet bonum:
D & qui vertit linguam,incidet in malum.
21 ¶Natus est stultus in ignominiam suam: sed nec
pater in fatuo lętabitur.
¶Sup.15.b 13. 22 ¶¦Anim[illegible]gaudens ætatem floridam facit:spiritus tristis exiccat ossa.
23 ¶Munera de sinu impius accipit, vt peruertat
semitas iudicij.
¶Eccl. 2.c. 14.8.2.1. 24 ¶¦In facie prudentis lucet sapientia: oculi stultotum in finibus terræ.
25 ¶Ira patris,filius stultus:& dolor matris quæ genuit eum.
26 ¶Non est bonum, damnum inferre iusto: nec
percutere principem qui recta iudicat.
¶Iacob 1. c.19. 27 ¶¦Qui moderatur sermones suos,doctus, & pru
dens est:& preciosi spiritus vir eruditus.
28 ¶Stultus quoque si tacuerit, sapiens reputabitur:& si compresserit labia sua,intelligens.

CAPVT XVIII.

1 OCcasiones quærit qui vult recedere ab a-
A mico,omni tempore erit exprobrabilis.
2 ¶Non recipit stultus verba prudentiæ,
nisi ea dixeris q̃ versantur in corde eius.
3 ¶Impius cùm in profundum venerit peccatorũ,
cõtemnit:sed sequitur eũ ignominia & opprobriũ.
4 ¶Aqua profunda verba ex ore viri:& torrens re
dundans fons sapientiæ.
-3. 5 ¶Accipere personam impij-in iudicio non est
bonum, vt declines à veritate iudicij.
6 ¶Labia stulti miscent se rixis, & os eius iurgia
prouocat.
7 Os stulti contritio eius, & labia ipsius ruina ani-
B mæ eius.
8 ¶Verba bilinguis,quasi simplicia, & ipsa perue-
niunt vsque ad interiora ventris.
-17. -Pigrum deijcit timor: animæ autem effœminatorum esurientˋ.
9 ¶Qui mollis & dissolutus est in opere suo,frater
est sua opera dissipantis.
˙ipsum 10 ¶Turris fortissima nomen Domini: ad ˋipsamˋ
currit iustus, & exaltabitur.
11 ¶Substantias diuitis vrbs roboris eius, & quasi
murus validus circundans eum.
12 ¶Antequam conteratur,exaltatur cor hominis,
& antequam glorificetur,humiliatur.
Ecc.11.a.8 13 ¶Qui prius respondet quàm audiat,stultũ se esse
C demonstrat, & confusione dignum.
14 ¶Spiritus viri sustentat imbecillitatem suam:spi
ritũ verò ad irascendũ facilẽ quis poterit sustinere?
15 ¶Cor prudens possidebit scientiam, & auris sapientium quærit doctrinam.
16 ¶Donum hominis dilatat viam eius,& ante prin
cipes spacium ei facit.
17 ¶Iustus prior est accusator sui:venit amicus eius,
& inuestigabit eum.
18 ¶Contradictiones comprimit sors, & inter potentes quoque diiudicat.
19 ¶Frater qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas firma: & iudicia quasi vectes vrbium.
20 ¶De fructu oris viri replebitur venter eius,& ge-
D nimina labiorum ipsius saturabuntˋeum.
˙manibus 21 ¶Mors & vita, in ˋmanuˋ linguæ: qui diligunt eã,
comedent fructus eius.

22 ¶Qui inuenit mulierem bonam,inuenit bonum,
& hauriet iucunditatem à Domino.
-Qui expellit mulierẽ bonam, expellit bonũ,qui -13.
autem tenet adulteram, stultus est & insipiensˋ.
23 ¶ Cum obsecrationibus loquitur pauper, & diues effabitur rigidè.
24 ¶ Vir amicabilis ad societatem, magis amicus
erit, quàm frater.

CAPVT XIX.

1 MElior est pauper qui ambulat in simplici- Inf.28.a.6
A tate sua,quam-diues ˋtorquẽs labia -sua -2.
2 & ˋinsipiens. -18.
¶Vbi non est scientia animæ, nõ est bo
num: & qui festinus est pedibus,offendet.
3 ¶Stultitia hominis supplantat gressus eius: & cõ
tra Deum feruet animo suo.
4 ¶Diuitiæ addunt amicos plurimos:à paupere autem & hi quos habuit separantur.
5 ¶¦Testis falsus non erit impunitus: & qui mendacia loquitur,non effugiet. ¶Dan. 13 g.61.
6 ¶Multi colunt personam potentis, & amici sunt
dona tribuentis.
7 ¶Fratres hominis pauperis oderunt eum, insuper & amici procul recesserunt ab eo.
8 ¶Qui tantum verba sectatur, nihil habebit: qui
B autem possessor est mentis,diligit animam suam,&
custos prudentiæ inueniet bona.
9 ¶Falsus testis non erit impunitus: & qui loquitur mendacia, peribit.
10 ¶Non decent stultum deliciæ, nec seruum dominari principibus.
11 ¶Doctrina viri per patientiam noscitur:& gloria
eius est iniqua prætergredi.
12 ¶Sicut fremitus leonis,ita & regis ira:& sicut ros
super herbam, ita & hilaritas eius.
13 ¶Dolor patris,filius stultus: & tecta iugiter perstillantia, litigiosa mulier.
14 ¶Domus & diuitiæ dantur à parentibus:à Domi
no autem propriè vxor prudens.
15 ¶ Pigredo immittit soporem, & anima dissoluta
C esuriet.
16 ¶Qui custodit mandatum, custodit animã suam:
qui autem negligit ˋviam suamˋ mortificabitur. ˙vias suas
17 ¶Fœneratur Domino,qui miseretur pauperis:& 18.
vicissitudinem suam reddet ei.
18 ¶Erudi filium tuum,ne desperes:ad interfectionem autem eius ne ponas animam tuam.
19 ¶Qui * impatiens est,sustinebit damnum:& cùm *enim.
rapuerit, aliud apponet.
20 ¶Audi consilium, & suscipe disciplinam, vt sis
sapiens in nouissimis tuis.
21 ¶Multæ cogitationes in corde viri: voluntas autem Domini * permanebit. *in æternũ
22 ¶Homo indigẽs misericors est: & melior est pau *iustus.
per*, quàm vir mendax.
23 ¶Timor Domini ad vitam: & in plenitudine cõ-
D morabitur,absque visitatione pessimi.
24 ¶¦Abscondit piger manum suam sub ascella,nec ¶Inf. 26.b 15.
ad os suum applicat eam.
25 ¶¦Pestilente flagellato stultus sapiẽtior erit:si au ¶Inf. 21.b 11.
tem corripueris sapientem,intelliget disciplinam.
26 ¶Qui affligit patrem, & fugit matrem, ignominiosus est & infœlix.
27 ¶Non cesses fili audire doctrinam, nec ignores

sermones scientiæ.
28 ¶Testis iniquus deridet iudicium, & os impio-
rum deuorat iniquitatem.
29 ¶Parata sunt derisoribus iudicia: & mallei per-
cutientes, stultorum corporibus.

CAPVT XX.

1 Luxuriosa res vinū, & tumultuosa ebrietas:
A quicunque his delectatur, nō erit sapiēs.
2 ¶Sicut rugitus leonis, ita & terror regis:
qui prouocat eum, peccat in animam suam.
3 ¶Honor est homini qui separat se à contentioni-
bus: omnes autem stulti miscentur contumeliis.
4 ¶Propter frigus piger arare noluit: mendicabit
ergo æstate, & non dabitur illi.
5 ¶Sicut aqua profunda, sic consilium in corde vi-
ri: sed homo sapiens exhauriet illud.
6 ¶Multi homines misericordes vocantur: virum
autem fidelem quis inueniet?
7 ¶Iustus qui ambulat in simplicitate sua, beatos
post se filios derelinquet.
8 ¶Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat omne
B malum intuitu suo.
2.Par.6.d.8. 3.Reg.8.c.46. 2.Par.6.g.36. Ecc.7.c.21 Sup.11.a.1 Inf.28.d.23. 9 ¶Quis potest dicere, Mundum est cor meum,
purus sum à peccato?
10 ¶Pondus & pondus, mensura & mensura vtrun-
que abominabile est apud Deum.
11 ¶Ex studiis suis intelligitur puer, si munda & re-
cta sint opera eius.
12 ¶Aurem audientem & oculum videntem, Do-
minus fecit vtrunque.
13 ¶Noli diligere somnum, ne te egestas opprimat:
aperi oculos tuos, & saturare panibus.
14 ¶Malum est, malum est, dicit omnis emptor: &
cùm recesserit, tunc gloriabitur.
15 ¶Est aurum, & multitudo gemmarum: vas autem
C preciosum labia scientiæ.
Inf.27.b.13. 16 ¶Tolle vestimentum eius qui fideiussor extitit
alieni, & pro extraneis aufer pignus ab eo.
17 ¶Suauis est homini panis mendacij, & postea
implebitur os eius calculo.
18 ¶Cogitationes consilij roborantur, & guber-
naculis tractanda sunt bella.
19 ¶Ei qui reuelat mysteria, & ambulat fraudulen-
ter, & dilatat labia sua, ne commiscearis.
Exo.21.c.16. Leui.20.b.9. Matt.15.a.4. 20 ¶Qui maledicit patri suo, & matri, extingue-
tur lucerna eius in mediis tenebris.
21 ¶Hæreditas ad quam festinatur in principio, in
nouissimo benedictione carebit.
Sup.17.c.13. Rom.12.d.17. 1.Pe.3.b.9. 1.The.5.c.15. *ô malo. Sup.11.a.1 20.b.10. 22 ¶Ne dicas, Reddam malum*: expecta Domi-
num, & liberabit te.
23 ¶Abominatio est apud Dominum pondus, &
D pondus: statera dolosa non est bona.
24 ¶A Domino diriguntur gressus viri: quis autem
hominum intelligere potest viam suam?
25 ¶Ruina est homini deuorare sanctos, & pòst vo-
ta retractare.
26 ¶Dissipat impios rex sapiens, & incuruat super
eos fornicem.
27 ¶Lucerna Domini spiraculum hominis, quæ in-
uestigat omnia secreta ventris.
28 ¶Misericordia & veritas custodiunt regem, &
roboratur clementia thronus eius.
29 ¶Exultatio iuuenum fortitudo eorum, & digni-
tas senum canities.
30 ¶Liuor vulneris absterget mala, & plaga in se-
cretioribus ventris.

CAPVT XXI.

1 Sicut diuisiones aquarum, ita cor regis in
A manu Domini: quocunque voluerit,
inclinabit illud.
2 ¶Omnis via viri, recta sibi videtur: ap-
pendit autem corda Dominus.
3 ¶Facere misericordiam* & iudicium magis pla iustitiã 1.
cet Domino, quàm victimæ.
4 ¶Exaltatio oculorum *est* dilatatio cordis, lu- *& 11.
cerna impiorum peccatum.
5 Cogitationes robusti semper in abundantia: om
nis autem piger semper in egestate est.
6 ¶Qui congregat thesauros lingua mendacij, va-
nus & excors est, & impingetur ad laqueos mortis.
7 ¶Rapinæ impiorum detrahent eos, quia nolue-
runt facere iudicium.
8 ¶Peruersa via viri, aliena est: qui autem mun-
dus est, rectum opus eius.
9 ¶Melius est sedere in angulo domatis, quàm Infr.c.19 25.d.24.
B cum muliere litigiosa, & in domo communi.
10 ¶Anima impij desiderat malum, non miserebi-
tur proximo suo.
11 ¶Mulctato pestilente sapientior erit paruulus: Sup.19.d.24.
& si sectetur sapientem, sumet scientiam.
12 ¶Excogitat iustus de domo impij, vt detrahat
impios *à malo*. in malum 1.
13 ¶Qui obturat aurem suam ad clamorem paupe-
ris, & ipse clamabit, & non exaudietur.
14 ¶Munus absconditum extinguit iras: & donum
in sinu indignationem maximam.
15 ¶Gaudium iusto est facere iudicium: & pauor
C operantibus iniquitatem.
16 ¶Vir qui errauerit à via doctrinæ, in cœtu gigan
tum commorabitur.
17 ¶Qui diligit epulas, in egestate erit: qui amat
vinum & pinguia, non ditabitur.
18 ¶Pro iusto dabitur impius: & pro rectis, iniquus.
19 ¶Melius est habitare in terra deserta, quàm Eccl.25.c.22. Infr.25.d.24.
cum muliere rixosa & iracunda.
20 ¶Thesaurus desiderabilis, & oleum in habitacu- Sup.b.9.
lo iusti: & imprudens homo dissipabit illud.
21 ¶Qui sequitur iustitiam & misericordiam, inue-
niet vitam, iustitiam, & gloriam.
22 ¶Ciuitatem fortium ascendit sapiens, *destru- *deraxitque 1.
xitque* robur fiduciæ eius.
23 ¶Qui custodit os suum, & linguam suam, custo-
D dit ab angustiis animam suam.
24 ¶Superbus, & arrogans vocatur indoctus, qui
in ira operatur superbiam.
25 ¶Desideria occidunt pigrum: noluerunt enim
26 quicquam manus eius operari: tota die concupi-
scit & desiderat: qui autem iustus est, tribuet, & non
cessabit.
27 ¶Hostiæ impiorum abominabiles, *quæ offe- Isai.1.d.11. *quia 4.
runtur ex scelere.
28 ¶Testis mendax peribit: vir obediens loque-
tur victoriam.
29 ¶Vir impius procaciter obfirmat vultum suum:
qui autem rectus est, corrigit viam suam.
30 ¶Non est sapientia, non est prudentia, non est
consilium contra Dominum.
31 ¶Equus paratur ad diem belli: Dominus autem
salutem tribuit.

CAPVT

CAPVT XXII.

ǂEcc.7.a.3 1 M Elius est nomen bonum, quàm diuitiæ
* enim A multæ: super argentum * & aurum, gra-
tia bona.
2 ¶Diues & pauper obuiauerunt sibi: v-
triusque operator est Dominus.
3 ¶Callidus videt malum, & abscondit se: inno-
cens pertransiit, & afflictus est damno.
4 ¶Finis modestiæ timor Domini, diuitiæ & glo-
ria & vita.
ʽsuperbi 5 ¶Arma & gladij in via ʽperuersiʼ: custos autem
animæ suæ longè recedit ab eis.
6 ¶Prouerbium est, Adolescens iuxta viam suam,
etiam cùm senuerit, non recedet ab ea.
7 ¶Diues pauperibus imperat: & qui accipit mu-
B tuum, seruus est fœnerantis.
ʽmalum 1. 8 ¶Qui seminat iniquitatem, metet ʽmalaʼ, & vir-
ga iræ suæ consummabitur.
ǂEccl. 31.c 9 ¶ǂQui pronus est ad misericordiam, benedice-
18. tur: de panibus enim suis dedit pauperi.
–14. –Victoriam & honorem acquiret qui dat mune-
ra: animam autem aufert accipientiumʼ.
10 ¶Eiice derisorem, & exibit cum eo iurgium,
cessabuntque causæ, & contumeliæ.
11 ¶Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam
labiorum suorum habebit amicum regem.
12 ¶Oculi Domini custodiunt scientiam, & sup-
plantantur verba iniqui.
13 ¶Dicit piger, Leo est foris, in medio platearum
occidendus sum.
14 ¶Fouea profunda os alienæ: cui iratus est Do-
minus, incidet in eam.
15 ¶Stultitia colligata est in corde pueri, & virga
C disciplinæ fugabit eam.
16 ¶Qui calumniatur pauperem, vt augeat diuitias
suas, dabit ipse ditiori, & egebit.
–18. 17 –Fili miʼ ¶inclina aurem tuam, & audi verba sa-
pientium: appone autem cor ad doctrinam meam:
18 ¶quæ pulchra erit tibi cùm seruaueris eam in ven-
tre tuo, & redundabit in labiis tuis.
19 ¶Vt sit in Domino fiducia tua, vnde & ostendi
eam tibi hodie.
20 ¶Ecce discripsi eã tibi tripliciter, in cogitatio-
21 nibus & sciẽtia, ¶vt ostẽderem tibi firmitatẽ & elo-
quia veritatis, respõdere ex his illis qui miserũt te.
22 ¶Non facias violentiam pauperi, quia pauper
D est: neque conteras egenum in porta, ¶quia iudi-
23 cabit Dominus causam eius: & configet eos, qui
confixerunt animam eius.
24 ¶Noli esse amicus homini iracundo, neque am-
25 bules cum viro furioso: ¶ne fortè discas semitas
eius, & sumas scandalum animæ tuæ.
26 ¶Noli esse cum his qui defigunt manus suas, &
qui vades se offerunt pro debitis: si enim non ha-
27 bes vnde restituas, ¶quid causæ est vt tollat operi-
*tuum 4. mentum * de cubili tuo?
28 ¶Ne transgrediaris terminos antiquos, quos
posuerunt patres tui.
29 ¶Vidisti virum velocem in opere suo? coram re-
gibus stabit, nec erit ante ignobiles.

CAPVT XXIII.

1 Q Vando sederis vt comedas cũ principe,
A diligenter attende quæ apposita sunt
2 ante faciem tuam: ¶& statue cultrum in
gutture tuo, si tamen habes in potestate
3 animam tuam, ¶ne desideres de cibis eius, in quo
est panis mendacij.
4 ¶Noli laborare vt diteris: sed prudentiæ tuæ po
5 ne modum. ¶ne erigas oculos tuos ad opes quas Sap.23.b.
non potes habere: quia facient sibi pennas quasi 11.20.c.21
aquilæ, & volabunt in cœlum. Infr. 28.c.
20.
6 ¶Ne comedas cum homine inuido, & ne deside
7 res cibos eius: ¶quoniam in similitudinem arioli &
coniectoris æstimat quod ignorat. Comede & bi-
8 be, dicet tibi: & mens eius non est tecum. ¶cibos
quos comederas euomes, & perdes pulchros ser-
mones tuos.
9 ¶In auribus insipientium ne loquaris, quia de-
B spicient doctrinam eloquij tui.
10 ¶Ne attingas paruulorum terminos, & agrum
11 pupillorũ ne introeas: ¶propinquus enim illorum
fortis est: & ipse iudicabit contra te causam illorũ.
12 ¶Ingrediatur ad doctrinam cor tuum, & aures
tuæ ad verba scientiæ.
13 ¶ǂNoli subtrahere à puero disciplinam: si enim ǂSap.13.d
percusseris eum virga, non morietur. 24.
14 ¶Tu virga percuties eum: & animam eius de in- Ecc.30.a.1
ferno liberabis.
15 ¶Fili mi, si sapiens fuerit animus tuus, gaudebit
16 tecum cor meum: ¶& exultabũt renes mei, cùm lo-
cuta fuerint recta labia tua.
17 ¶ǂNon æmuletur cor tuum peccatores, sed in ti- ǂInf.24.a.
18 more Domini esto tota die: ¶quia habebis spem in 1.
nouissimo, & præstolatio tua non auferetur.
19 ¶Audi fili mi, & esto sapiens, & dirige in via ani-
mum tuum.
20 ¶Noli esse in cõuiuijs potatorum, nec in comes-
C sationibus eorum qui carnes ad vescẽdum confe-
21 runt: ¶quia vacantes potibus, & dantes symbola cõ
sumentur, & vestietur pannis dormitatio.
22 ¶Audi patrem tuum qui genuit te: & ne contem
nas cum senuerit mater tua.
23 ¶Veritatem eme, & noli vendere sapientiam, &
doctrinam, & intelligentiam.
24 ¶Exultat gaudio pater iusti: qui sapientem ge-
25 nuit, lætabitur in eo. ¶Gaudeat pater tuus, & mater
tua, & exultet quæ genuit te.
26 ¶Præbe fili mi, cor tuum mihi, & oculi tui vias
27 meas custodiant. ¶fouea enim profunda est mere
28 trix, & puteus angustus aliena. ¶insidiatur in via
quasi latro, & quos incautos viderit, interficiet.
29 ¶Cui væ? cuius patri væ? cui rixæ? cui foueæ? Cui
D sine causa vulnera? cui ʽsuffusioʼ oculorum? ¶nónne ʽsuffosio.
30 his qui commorantur in vino, & student calicibus
epotandis?
31 ¶Ne intuearis vinum quando flauescit, cum
splenduerit in vitro color eius: ingreditur blandè,
32 ¶sed in nouissimo mordebit vt coluber, & sicut re-
gulus venena diffundet.
33 ¶Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum lo-
quetur peruersa.
34 ¶Et eris sicut dormiens in medio mari, & quasi
35 sopitus gubernator amisso clauo, ¶& dices, Verbe-
rauerunt me, sed non dolui: traxerũt me, & ego nõ
sensi. Quando euigilabo, & rursus vina reperiam?

CAPVT XXIIII.

1 N E æmuleris viros malos, nec desideres esse Sap.23.h.
2 cum eis: ¶quia rapinas meditatur mẽs eo- 17.
A rum, & fraudes labia eorum loquuntur.

3 ¶Sapientia ædificabitur domus, & prudentia ro
4 borabitur.¶in doctrina replebuntur cellaria,vniuer
sa substantia preciosa & pulcberrima.
5 ¶Vir sapiens,fortis est:& vir doctus, robustus &
validus.
6 ¶Quia cum dispositione initur bellum: & erit
salus vbi multa consilia sunt.
7 ¶Excelsa stulto sapientia,in porta nõ aperiet os
suum.
8 ¶Qui cogitat mala facere,stultus vocabitur.
9 ¶Cogitatio stulti peccatum est: & abominatio
hominum detractor.
° lassus 7. 10 ¶Si desperaueris°lapsus°in die angustiæ, immi-
nuetur fortitudo tua.
‖Psal. 81. a. 4. 11 ¶‖Erue eos qui ducuntur ad mortem: & qui tra-
buntur ad interitum,liberare ne cesses.
12 Si dixeris,Vires nõ suppetunt: qui inspector est
B cordis,ipse intelligit,& seruatorem animæ tuæ ni-
hil fallit,reddetq; homini iuxta opera sua.
13 ¶Comede fili mi mel, quia bonum est, & fauum
14 dulcissimum gutturi tuo:¶ sic & doctrina sapientiæ
animæ tuæ:quam cùm inueneris,habebis in nouis-
simis spem,& spes tua non peribit.
15 ¶Ne insidieris, & quæras impietatem in domo
iusti,neq; vastes requiem eius.
*in die. 16 ¶Septies enim * cadet iustus, & resurget: impij
autem corruent in malum.
17 ¶Cùm ceciderit inimicus tuus,ne gaudeas, & in
18 ruina eius ne exultet cor tuũ:¶neforte videat Dñs,
& displiceat ei, & auferat ab eo iram suam.
19 ¶Ne contendas cum pessimis, nec æmuleris im-
20 pios:¶quoniam non babent futurorum spem mali,
C & lucerna impiorum extinguetur.
21 ¶Time Dominum,fili mi,& regem:& cum detra
22 ctoribus non commisceariis:¶quoniam repente cõ-
surget perditio eorũ:& ruinam vtriusq; quis nouit?
23 ¶Hæc quoque sapientibus,
‖Leu. 19. c. 15. Deut. 1. c. 17. 16. d. 19 ‖Eccl. 42. a. 1. ‖Cognoscere personam in iudicio, non est bonũ.
24 ¶Qui dicunt impio, Iustus es: maledicent eis po
25 puli,& detestabuntur eos tribus:¶qui arguunt-eũ°,
laudabuntur,& super ipsos veniet benedictio.
–10. 26 ¶Labia deosculabitur, qui recta verba respõdet.
27 ¶Præpara foris opus tuum, & diligenter exerce
agrum tuum,& postea ædifices domum tuam.
28 ¶‖Ne sis testis frustra cõtra proximum tuum,nec
D lactes quenquam labijs tuis.
‖Sup. 20. c. 22. 29 ¶Ne dicas, Quomodo fecit mihi, sic faciam ei:
reddam vnicuique secundùm opus suum.
30 ¶Per agrum hominis pigri transiui, & per vineã
31 viri stulti:¶& ecce totum repleuerant vrticę,& ope-
ruerant superficiem eius spinæ, & maceria lapidũ
‖Sup. 6. b. 9. 32 destructa erat.¶Quod cùm vidissem,posui in corde
meo,& exemplo didici disciplinam.‖–Vsquequo pi
–14. ger dormies?vsquequo de somno consurges?
33 ¶Parum inquam dormies,modicum dormitabis
34 pauxillum manus conseres,vt quiescas: & veniet ti
bi,quasi cursor, egestas tua, & mendicitas quasi vir
armatus.

CAPVT XXV.

1 HAe quoq; parabolæ Salomonis, quas trã
A stulerunt viri Ezechiæ regis Iuda.
2 ¶Gloria Dei est celare verbum,& glo-
ria regum inuestigare sermonem.
3 ¶Cœlum sursum,& terra deorsum,& cor regum in-
scrutabile.
4 ¶Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas
5 purissimum:¶aufer impietatem de vultu regis, & fir
mabitur iustitia thronus eius.
6 ¶Ne gloriosus appareas coram rege, & in loco
7 magnorũ ne steteris.¶melius est enim vt dicatur ti-
bi,Ascẽde huc: quã vt humilieris coram principe.
8 ¶Quæ viderunt oculi tui,ne proferas in iurgio ci
B tò:ne postea emendare non possis, cum dehonesta
ueris amicum tuum.
9 ¶Causam tuam tracta cum amico tuo, & secretũ
10 extraneo ne reueles:¶ne fortè insultet tibi cùm au-
dierit,& exprobare non cesset.
-Gratia & amicitia liberant,quas tibi serua, ne ex-
probrabilis fias°. –1.
11 Mala aurea in lectis argenteis,qui loquitur ver-
bum in tempore suo.
12 ¶Inauris aurea, & margaritum fulgens, qui ar-
guit sapientem & aurem obedientem.
13 ¶Sicut frigus niuis in die messis,ita legatus fide-
lis ei qui misit eũ,animam ipsius requiescere facit.
14 ¶Nubes & ventus, & pluuiæ non sequentes, vir
gloriosus & promissa non complens.
15 ¶Patientia lenietur princeps, &‖ lingua mollis ‖Sup. 15. a. 1.
C confringet duritiam.
16 ¶Mel inuenisti,comede quod sufficit tibi, ne for
tè satiatus euomas illud.
17 ¶Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui,
nequando satiatus oderit te.
17 ¶Iaculũ,& gladius,& sagitta acuta,homo qui lo-
quitur contra proximũ suũ falsum testimonium.
19 ¶Dens putridus,& pes lassus,qui sperat super infi
20 deli in die angustiæ,¶& amittit palliũ ĩ die frigoris.
Acetum in nithro, * qui cantat carmina cordi *& 12.
pessimo.
- Sicut tinea vestimento,& vermis ligno: ita tristi ·10.
tia viri nocet cordi°.
21 ¶Si esurierit inimicus tuus ciba illum: si sitierit ‖Rom. 12. d. 20.
22 da ei aquam bibere:¶prunas enim congregabis su-
per caput eius,& Dominus reddet tibi.
23 ¶Ventus aquilo dissipat pluuias: & facies tristis
D linguam detrahentem.
24 ¶‖Melius est sedere in angulo domatis,quàm cũ ‖Sup. 21. b. 9. c. 19.
muliere litigiosa, & in domo communi.
25 ¶Aqua frigida animæ sitienti: & nuncius bonus
de terra longinqua.
26 ¶Fons turbatus pede,& vena corrupta,iustus ca
dens coram impio.
27 ¶Sicut qui mel multũ comedit,nõ est ei bonum:‖ ‖Eccl. 3. c. 22.
sic qui scrutator est maiestatis,opprimatur à gloria
28 ¶Sicut vrbs patens & absque murorum ambitu,
ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiri-
tum suum.

CAPVT XXVI.

1 QVomodo nix in æstate,& pluuiæ in mes-
A se:sic indecens est stulto gloria.
2 ¶ * Sicut auis ad alta transuolans,& pas Nũ. 19.
ser quolibet vadens: sic maledictum fru
strà prolatum in quempiam superueniet.
3 ¶Flagellum equo,& camus asino,& virga in dor
so imprudentium.
4 ¶Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam,ne
efficiaris ei similis.
5 ¶Responde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi
sapiens esse videatur.
6 ¶Claudus pedibus, & iniquitatem bibens, qui

mittit verba per nuncium stultum.
7 ¶ Quomodo pulchras frustra habet claudus ti-
B bias: sic indecens est in ore stultorum parabola.
8 ¶Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercurij:
ita qui tribuit insipienti honorem.
9 ¶Quomodo si spina nascatur in manu temulenti:
sic parabola in ore stultorum:
10 ¶Iudiciũ determinat causas: & qui imponit stul-
to silentium, iras mitigat. 1.Pet.1.d 22.
11 ¶ Sicut canis qui reuertitur ad vomitum suum,
sic imprudens qui iterat stultitiam suam.
12 ¶Vidisti hominem sapientem sibi videri? magis
illo spem habebit insipiens.
13 ¶Dicit piger, Leo est in via, & leæna in itineribus:
14 ¶ sicut ostium vertitur in cardine suo, ita piger in le
ctulo suo. Sup.19.d 24.
15 ¶ Abscondit piger manus sub ascella sua, & labo
rat si ad os suum eas conuerterit.
16 ¶ Sapientior sibi piger videtur septem viris lo-
C quentibus sententias.
17 ¶ Sicut qui apprehendit auribus canem, sic qui
transit impatiens, & commiscetur rixæ alterius.
18 ¶ Sicut noxius est qui mittit sagittas, & lanceas
19 in mortem: ¶ita vir qui fraudulenter nocet amico
suo: & cùm fuerit deprehensus, dicit, Ludens feci.
20 ¶Cum defecerint ligna, extinguetur ignis: & su-
surrone subtracto, iurgia conquiescunt.
21 ¶ Sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem: Eccl.8.b. 23.
sic homo iracundus suscitat rixas.
22 ¶Verba susurronis quasi simplicia, & ipsa perue-
D niunt ad intima ventris.
23 ¶Quomodo si argento sordido ornare velis vas
fictile, sic labia tumẽtia cum pessimo corde sociata.
24 ¶Labijs suis intelligitur inimicus, cùm in corde
25 tractauerit dolos: ¶ quãdo submiserit vocem suam,
ne credideris ei: quoniam septem nequitiæ sunt in
corde illius.
26 ¶Qui operit odium fraudulẽter, reuelabitur ma
litia eius in consilio.
27 ¶ Qui fodit foueam, incidet in eam: & qui voluit Eccl.10 b.8. Eccle.27.d 29.
lapidem, reuertetur ad eum.
28 ¶Lingua fallax non amat veritatem: & os lubri-
cum operatur ruinas.

CAPVT XXVII.

1 NE glorieris in crastinum, ignorans quid su
A peruentura pariat dies.
2 ¶Laudet te alienus, & non os tuum: ex-
traneus, & non labia tua.
3 ¶ Graue est saxum, & onerosa arena: sed ira stul- Eccl.22. b.18.
ti vtroque grauior.
4 ¶ Ira non habet misericordiam, nec erumpens
furor: & impetum concitati spiritus ferre quis – 27.
poterit?
5 Melior est manifesta correptio quàm amor ab-
sconditus.
6 ¶Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudu-
lenta oscula odientis.
7 ¶Anima saturata calcabit fauum: & anima esu- Iob 6.a.7
B riens etiam amarum pro dulci sumet.
8 ¶Sicut auis transmigrans de nido suo, sic vir qui
derelinquit locum suum.
9 ¶Vnguento & varijs odoribus delectatur cor: &
bonis amici consilijs anima dulcoratur.
10 ¶Amicum tuum, & amicum patris tui ne dimise-
ris: & domum fratris tui ne ingrediaris in die affli-
ctionis tuæ.
Melior est vicinus iuxta, quàm frater procul.
11 ¶Stude sapientiæ fili mi, & lætifica cor meum, vt
possim exprobranti respondere sermonem.
12 ¶Astutus videns malum, absconditus est: paruuli
transeuntes sustinuerunt dispendia.
13 ¶ Tolle vestimentum eius qui spopondit pro ex Sup.20.c 16.
C traneo: & pro alienis aufer ei pignus.
14 ¶Qui benedicit proximo suo voce grandi, de no
cte consurgens maledicenti similis erit.
15 ¶ Tecta perstillantia in die frigoris, & litigiosa
16 mulier comparantur. ¶qui retinet eam, quasi qui vẽ
tum teneat, & oleum dexteræ suæ vocabit. *euacuat.
17 ¶Ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit faciẽ
amici sui.
18 ¶Qui seruat ficum, comedet fructus eius: & qui
custos est Domini sui, glorificabitur.
19 ¶Quomodo in aquis resplendet vultus prospiciẽ
tium: sic corda hominũ manifesta sunt prudẽtibus.
20 ¶ Infernus & perditio nunquam implentur: simi Eccl.14. b.20.
liter & oculi hominum insatiabiles.
21 ¶ Quomodo probatur in conflatorio argentum, Sup.17.a 3.
D & in fornace aurũ: sic probatur homo ore laudãtis.
Cor iniqui inquirit mala: cor autem rectum inqui
rit scientiam. – 13.
22 ¶Si contuderis stultum in pila quasi ptisanas fe-
riẽte desuper pilo, nõ auferetur ab eo stultitia eius.
23 ¶Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuosq;
24 greges considera: ¶non enim habebis iugiter pote-
statem, sed corona tribuetur * in generatione & ge *tibi.
nerationem.
25 ¶Aperta sunt prata, & apparuerunt herbæ viren-
tes, & collecta sunt fœna de montibus.
26 ¶ Agni * ad vestimentum tuum, & hœdi, * agri 1.Timo. 6.b.8.
precium. *sunt. *ad
27 ¶ Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, & in
necessaria domus tuæ: & ad victum ancillis tuis.

CAPVT XXVIII.

1 FVgit impius nemine persequente: iustus
A autem quasi leo confidens absque ter-
rore erit.
2 ¶Propter peccata terræ multi princi-
pes eius: & propter hominis sapientiam & horum
scientiam quæ dicuntur, vita ducis longior erit.
3 ¶Vir pauper calumnians pauperes, similis est im
bri vehementi in quo paratur fames.
4 ¶Qui derelinquunt legem, laudant impium: qui
custodiunt, succenduntur contra eum.
5 ¶Viri mali non cogitant iudicium: qui autem in-
quirunt Dominum, animaduertunt omnia.
6 ¶ Melior est pauper ambulãs in simplicitate sua, Sup.19.a
quàm diues in prauis itineribus.
7 ¶Qui custodit legem, filius sapiens est: qui autẽ
B comessatores pascit, confundit patrem suum.
8 ¶Qui coaceruat diuitias vsuris & fœnore libera-
li, in pauperes congregat eas.
9 ¶Qui declinat aures suas ne audiat legem, oratio
eius erit execrabilis.
10 ¶Qui decipit iustos in via mala, in interitu suo
corruet, & simplices possidebunt bona eius.
11 ¶ Sapiens sibi videtur vir diues, pauper autem
prudens scrutabitur eum.
12 ¶In exultatione iustorum multa gloria est: regnã
tibus impijs ruinæ hominum.
13 ¶ Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui

autem confessus fuerit,& reliquerit ea, misericor-
diam consequetur.
14 ¶Beatus homo qui semper est pauidus: qui verò
C mentis duræ,corruet in malum.
15 ¶Leo rugiens,& vrsus esuriens,princeps impius
super populum pauperem.
16 ¶Dux indigens prudentia, multos opprimet per
calumniam:qui autem odit auaritiam, longi fient
dies eius.
17 ¶Hominem qui calumniatur animæ sanguinem,
si vsque ad lacum fugerit,nemo sustinet.
18 ¶Qui ambulat simpliciter,saluus erit:qui peruer
sis graditur vijs concidet semel.
‖Sap.12.b 12. 19 ¶ ‖ Qui operatur terram suam, satiabitur pa-
nibus: qui autẽ sectatur ocium,replebitur egestate.
‖Eccl.20.d.30. Sap 13.b. 11.20.c.21 23.a.4. 20 ¶ Vir fidelis multum laudabitur:‖ qui autem festi
nat ditari, non erit innocens.
21 ¶Qui cognoscit in iudicio faciem,non benefacit,
D iste & pro buccella panis deserit veritatem.
22 ¶Vir qui festinat ditari, & alijs inuidet, ignorat
quòd egestas superueniet ei.
23 ¶Qui corripit hominem, gratiam posteà inue-
niet apud eum magis,quàm ille qui per linguæ blã
dimenta decipit.
24 ¶Qui subtrahit aliquid à patre suo,& à matre,&
dicit hoc non esse peccatum: particeps homi-
cidæ est.
25 ¶Qui se iactat & dilatat, iurgia concitat: qui ve-
rò sperat in Domino,sanabitur.
26 ¶Qui confidit in corde suo, stultus est: qui autẽ
ˢaluabitur 6. graditur sapienter,ipse laudabitur.
27 ¶Qui dat pauperi,non indigebit:qui despicit de-
precantem,sustinebit penuriam.
28 ¶Cùm surrexerint impij, abscondentur homi-
nes:cùm illi perierint, multiplicabuntur iusti.

CAPVT XXIX.

1 VIro qui corripientem dura ceruice con-
A temnit, repentinus ei superueniet in-
teritus,& eum sanitas non sequetur.
2 ¶In multiplicatione iustorum lætabi-
tur vulgus:cùm impij sumpserint principatum, ge-
met populus.
3 Vir qui amat sapientiam,lætificat patrem suum:
‖Luc.15.c 13. ‖qui autem nutrit scorta,perdet substantiam.
4 ¶Rex iustus erigit terram:vir auarus destruet eã.
5 Homo qui blandis fictisque sermonibus loqui-
tur amico suo,rete expandit gressibus eius.
6 ¶Peccantem virum iniquum inuoluet laqueus:
& iustus laudabit atq; gaudebit.
7 ¶Nouit iustus causam pauperum: impius igno-
B rat scientiam.
8 ¶Homines pestilentes dissipant ciuitatem:sapiẽ-
tes verò auertunt furorem.
9 ¶Vir sapiens si cum stulto contenderit, siue ira-
scatur,siue rideat,non inueniet requiem.
10 ¶Viri sanguinum oderunt simplicem: iusti autẽ
quærunt animam eius.
11 ¶Totum spiritum suum profert stultus: sapiens
differt & reseruat in posterum.
12 ¶Princeps qui libenter audit verba mendacij,
omnes ministros habet impios.
13 ¶Pauper & creditor obuiauerunt sibi: vtriusque
illuminator est Dominus.
14 ¶Rex qui iudicat in veritate pauperes, thronus
eius in æternum firmabitur.
15 ¶Virga atque correptio tribuit sapientiam: puer
C autem qui dimittitur voluntati suæ, confundit ma
trem suam.
16 ¶In multiplicatione impiorum multiplicabun-
tur scelera,& iusti ruinas eorum videbunt.
17 ¶Erudi filium tuũ, & refrigerabit te,& dabit de-
licias animę tuę.
18 ¶Cum prophetia defecerit,dissipabitur populus:
qui verò custodit legem,beatus est.
19 ¶Seruus verbis non potest erudiri:quia quod di-
cis intelligit,& respondere contemnit.
20 ¶Vidisti hominem velocem ad loquendum? stul
titia magis speranda est, quàm illius correptio.
21 ¶Qui delicatè à pueritia nutrit seruum suum,po
stea sentiet eum contumacem.
22 ¶Vir iracũdus prouocat rixas:& qui ad indignã-
D dum facilis est,erit ad peccandum procliuior.
23 ¶‖Superbum sequitur humilitas: & humilem spi ‖Iob 22.d 29.
ritu suscipiet gloria.
24 ¶Qui cum fure participat,odit animã suam: ad-
iurantem audit,& non indicat.
25 ¶Qui timet hominem,citò corruet: qui sperat in
Domino,subleuabitur.
26 Multi requirunt faciem principis, & iudicium à
Domino egreditur singulorum.
27 ¶Abominantur iusti virum impium: & abominã
tur impij eos qui in recta sunt via. -7.
Verbũ custodiens filius, extra perditionem erit. -12.

CAPVT XXX.

1 VErba Congregantis filij Vomentis. Vi-
A sio quam locutus est vir cum quo est
Deus, & qui Deo secum morante con-
fortatus,ait.
2 ¶Stultissimus sum virorum & sapientia hominũ
non est mecum.
3 ¶Non didici sapientiam,& * noui scientiam san- *non 7.
ctorum.
4 ¶Quis ascendit in cœlum,atque descendit? quis
continuit spiritum in manibus suis? quis colliga-
uit aquas quasi in vestimento? quis suscitauit om-
nes terminos terrę? quod nomen eius,& quod no-
men filij eius,si nosti?
4 ¶‖Omnis sermo Dei ignitus clypeus est speranti ‖Psal.12.b 7.
6 bus in se:ne addas quicquam verbis illius, & argua Deu.4.a.2 & 12.d.32
ris,inueniarisq; mendax.
7 ¶Duo rogaui te,ne deneges mihi antequam mo
8 riar:¶Vanitatem,& verba mendacia longè fac à
B me.Mendicitatem,& diuitias ne dederis mihi: tri
9 bue tãtùm victui meo necessaria.¶ ne forte satiatus
illiciar ad negandum,& dicam:Quis est Dominus?
aut egestate compulsus furer & periurem nomen
Dei mei.
10 ¶Ne accuses seruum ad dominum suum,ne for-
tè maledicat tibi & corruas.
11 ¶Generatio quę patri suo maledicit,& quę ma-
tri suæ non benedicit.
12 ¶Generatio quę sibi munda videtur,& tamen nõ
est lota à sordibus.
13 ¶Generatio cuius excelsi sunt oculi,& palpebræ
eius in alta surrectę.
14 ¶Generatio quæ pro dentibus gladios habet, &
commandit molaribus suis, vt comedat inopes de
terra,& pauperes ex hominibus.
15 ¶Sanguisugæ duæ sunt filiæ dicentes, Affer,
Affer.

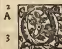
C Tria sunt insaturabilia, & quartum quod nun-
16 quam dicit, Sufficit: ¶ Infernus, & os vuluæ,& ter
ra quæ non satiatur aqua: ignis verò nunquam dicit
Sufficit.
17 ¶Oculum qui subsannat patrem, & qui despicit
partũ matris suæ, effodiant eum corui de torrenti-
bus,& comedant eum filij aquilę.
18 ¶Tria sunt difficilia mihi,& quartũ penitus igno
19 ro. ¶ Viam aquilæ in cœlo, viam colubri super ter
ram, viam nauis in medio mari, & viam viri in ado
lescentia.
20 ¶ Talis est & via mulieris adulteræ, quæ come-
dit, & tergens os suum dicit, Non sum operata ma
lum.
21 ¶ Per tria mouetur terra, & quartum non potest
sustinere.
22 ¶ Per seruum cum regnauerit: per stultum cùm
23 saturatus fuerit cibo: ¶ per odiosam mulierem cũ
in matrimonio fuerit assumpta: & per ancillam cũ
fuerit hæres dominæ suæ.
24 ¶ Quatuor sunt minima terræ, & ipsa sunt sapien
`quæ præparant 10. 25 tiora sapientibus: ¶ formicæ populus infirmus, `qui
D præparat' in messe cibum `sibi': ¶ lepusculus plebs
`suum 4. 26 inualida, qui collocat in petra cubile suum: ¶ regẽ
27 locusta non habet, & egreditur vniuersa per tur-
28 mas suas, ¶ stellio manibus nititur, & moratur in æ-
dibus regis.
29 ¶ Tria sunt quæ bene gradiuntur, & quartũ quod
30 incedit fœliciter. ¶ leo fortissimus bestiarum, ad nul
31 lius pauebit occursum: ¶ gallus succinctus lumbos:
& aries, nec est rex qui resistat ei.
32 ¶ Et qui stultus apparuit postquam eleuatus est
in sublime: si enim intellexisset, ori suo imposuisset
manum.
33 ¶ Qui autem fortiter premit hubera ad elicien-
dum lac, exprimit butyrum: & qui vehementer e-
mungit, elicit sanguinem: & qui prouocat iras, pro-
ducit discordias.

1 VERBA LAMVELIS REGIS.

Visio qua erudiuit eum mater sua.

CAPVT XXXI.

2 A Vid dilecte mi, quid dilecte vteri
mei, quid dilecte votorum meo-
rum?
3 ¶ Ne dederis mulieribus substan-
`vias 1. tiam tuam, &`diuitias' tuas ad de-
lendos reges.
4 ¶ Noli regibus ó Lamuel, noli regibus dare vi-
num: quia nullum secretum est vbi regnat ebrietas:
5 ¶ ne forte bibant, & obliuiscantur iudiciorum, &
mutent causam filiorum pauperis.
6 ¶ Date siceram mœrentibus, & vinum his qui
7 amaro sunt animo: ¶ bibant & obliuiscantur e-
gestatis suæ, & doloris sui non recordentur am-
plius.
8 ¶ Aperi os tuum muto, & causis omnium filiorũ
9 qui pertranseunt; ¶ aperi os tuum, decerne quod
iustum est, & `iudica' inopem, & pauperem. `vindica. - 1.
10 ¶ Mulierem fortem quis inueniet? procul, & de
B vltimis finibus precium eius.
11 ¶ Confidit in ea cor viri sui, & spolijs non in-
digebit:
12 ¶ Reddet ei bonum, & non malum, omnibus die
bus vitæ suæ.
13 ¶ Quæsiuit lanam & linum, & operata est cõsilio
manuum suarum.
14 ¶ Facta est quasi nauis institoris de longè portãs
panem suum.
15 ¶ Et de nocte surrexit, deditque prædam dome-
sticis suis, & cibaria ancillis suis.
16 ¶ Considerauit agrum, & emit eum, de fructu ma-
nuum suarum plantauit vineam.
17 ¶ Accinxit fortitudine lumbos suos, & roborauit
brachium suum.
18 ¶ Gustauit `& vidit', quia bona est negotiatio e- - 1.
ius, non extinguetur in nocte lucerna eius.
19 ¶ Manum suã misit ad fortia, & digiti eius appre-
C henderunt fusum.
20 ¶ Manum suam aperuit inopi, & palmas suas ex-
tendit ad pauperem.
21 ¶ Non timebit domui suæ à frigoribus niuis:
omnes enim domestici eius vestiti sunt dupli-
cibus.
22 ¶ Stragulatam vestem fecit sibi, byssus & purpu-
ra indumentum eius.
23 ¶ Nobilis in portis vir eius, quando sederit cum
senatoribus terræ.
24 ¶ Sindonem fecit & vendidit, & cingulum tradi-
dit Chananæo.
25 ¶ Fortitudo & decor indumẽtum eius, & ridebit
D in die nouissimo.
26 ¶ Os suum aperuit sapientiæ, & lex clementiæ in
lingua eius.
27 ¶ Considerauit semitas domus suæ, & panem
ociosa non comedit.
28 ¶ Surrexerunt filij eius, & beatissimam prædica-
uerunt: vir eius, & laudauit eam.
29 ¶ Multæ filię congregauerunt diuitias: tu super-
gressa es vniuersas.
30 ¶ Fallax gratia, & vana est pulcbritudo: mulier ti
mens Dominum, ipsa laudabitur.
31 ¶ Date ei de fructu manuum suarum, & laudent
eam in portis opera eius.

Finis libri Prouerbiorum.

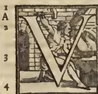

ECCLESIASTES

Qui ab Hebræis Coheleth appellatur.

CAPVT PRIMVM.

1 Erba Ecclesiastæ filij Da-
A uid, regis Ierusalem. ? Va-
2 nitas vanitatum, dixit Ec
clesiastes: vanitas vanita
tum - & omnia vanitat.
3 ? Quid habet amplius ho
-5. mo de vniuerso labore
suo quo laborat sub sole?
4 ? Generatio præterit, &
generatio aduenit, terra
5 autem in æternum stat. ? Oritut sol, & occidit, &
6 ad locum suum reuertitur: ibique renascens, ? gy-
B rat per meridiem, & flectitur ad aquilonem: lu-
strans vniuersa in circuitu pergit spiritus, & in cir-
7 culos suos reuertitur. ? Omnia flumina intrant in
mare, & mare non redundat: ad locum vnde excūt
8 flumina, reuertuntur, vt iterum fluant. ? Cunctæ res
difficiles non potest eas homo explicare sermone.
Non saturatur oculus visu, nec auris auditu imple-
9 tur. ? Quid est quod fuit? ipsum quod futurum est.
Quid est quod factum est? ipsum quod faciendum
10 est. ? Nihil sub sole nouum, nec valet quisquam di
C cere, Ecce hoc recens est: iam enim præcessit in se
11 culit quæ fuerunt ante nos. ? Non est priorum me-
moria: sed nec eorum quidem quæ postea futura
sunt, erit recordatio apud eos qui futuri sunt in no
12 uissimo. ? Ego ecclesiastes fui rex Israël in Ierusalē
13 & proposui in animo meo quærere & inuestigare
sapienter de omnibus quæ fiunt sub sole. Hanc oc-
cupationem pessimam dedit Deus filijs hominum,
14 vt occuparentur in ea. ? Vidi cuncta quæ fiunt sub
sole, & ecce vniuersa vanitat, & afflictio spiritus.
15 Peruersi difficilè corriguntur, & stultorum infinitus
16 est numerus. ? Locutus sum in corde meo, dicens:
Ecce magnus effectus sum, & præcessi omnes sapiē
tia, qui fuerunt ante me in Ierusalem, & mens mea
17 contemplata est multa sapienter, & didici. ? Dediq;
cor meum vt scirem prudentiam atq; doctrinam, er
roresq; & stultitiam: & agnoui quod in his quoque
18 esset labor, & afflictio spiritus, ? eò quòd in multa
sapientia, multa sit indignatio: & qui addit scientiā
dolorē t. addit & laborem.

CAPVT II.

ergo io. 1 Ixi ergo in corde meo: Vadam, & affluā
A delicijs, & fruar bonis. Et vidi quòd
2 hoc quoque esset vanitas. Risum reputa
ui errorem: & gaudio dixi, Quid frustra
3 deciperis? ? Cogitaui in corde meo abstrahere à vi
no carnem meam, vt animum meum transferrem
ad sapientiam, deuitaremq; stultitiam, donec vide-
rem quid esset vtile filijs hominum, quo facto o- quod 6.
4 pus est sub sole numero dierum vitæ suæ. ? Magnifi-
caui opera mea, ædificaui mihi domos, & plantaui
5 vineas, ? feci hortos & pomaria, & conseui ea cūcti
6 generis arboribus. ? Et extruxi mihi piscinas aqua
rum, vt irrigarem syluam lignorum germinantium.
7 ? Possedi seruos & ancillas, multamq; familiam ha-
B bui: armenta quoq; & magnos ouium greges vltra
8 omnes qui fuerunt ante me in Ierusalem. ? Coacer
uaui mihi argentum & aurum, & substantias regum
& prouinciarum. Feci mihi cantores & cantatrices,
& delicias filiorum hominum, scyphos, & vrceos
9 in ministerio ad vina fundenda. ? Et supergressus
sum opibus omnes qui ante me fuerunt in Ierusa-
10 lem. sapientia quoq; perseuerauit mecum. ? Et om
nia quæ desiderauerunt oculi mei, non negaui eis,
nec prohibui cor meum, quin omni voluptate frue
retur, & oblectaret se in his quæ præparaueram:
& hanc ratus sum partem meam, si vterer labore
11 meo. ? Cumque me conuertissem ad vniuersa ope
ra quæ fecerant manus meæ, & ad labores in qui-
bus frustra sudaueram, vidi in omnibus vanitatem
& afflictionem animi, & nihil permanere sub sole.
12 Transiui ad cōtemplandam sapientiam, erroresq;
C & stultitiam (quid est, inquam, homo, vt sequi
13 possit regem factorem suum?) ? & vidi quòd tantū
præcederet sapientia stultitiam, quantum differt
14 lux à tenebris. ? Sapientis oculi in capite eius: stul-
tus in tenebris ambulat. Et didici quod vnus vtrius
15 que esset interitus. ? Et dixi in corde meo: Si vnus Infr. 8.a.1 Prou.17.d
& stulti & meus occasus erit, quid mihi prodest q 24.
maiorem sapientiæ dedi operam? Locutusque cū
mente mea, animaduerti quòd hoc quoque esset
16 vanitas: ? Non enim erit memoria sapientis simili-
ter vt stulti in perpetuum, & futura tempora obli-
uione cuncta pariter operient: moritur doctus si-
17 militer vt indoctus. ? Et idcirco tæduit me vitæ
meæ, videntem mala vniuersa esse sub sole, & cun
D cta uanitatem & afflictionem spiritus. ? Rursus dete
18 status sum omnem industriam meam, qua sub sole
studiosissimè laboraui, habiturus hæredē post me,
19 ? quem ignoro, utrum sapiens an stultus futurus
sit, & dominabitur in laboribus meis quibus de-
sudaui & solicitus fui. & est quicquam tam uanum?
20 ? Vnde cessaui, renunciauitque cor meum ultra
21 laborare sub sole. ? Nam cum alius laboret in sa-
pientia & doctrina & solicitudine, homini otioso

quæſita dimittit.& hoc ergo uanitas & magnũ ma *quoque
12 lum. ¶ Quid enim proderit homini de vniuerſo
labore ſuo & afflictione ſpiritus, qua ſub ſole cru-
23 ciatus eſt? ¶ Cuncti dies eius doloribus & erumnis
pleni ſunt, nec per noctem mente requieſcit. & hoc
24 nónne vanitas eſt? ¶ Nónne melius eſt comedere, &
bibere, & oſtendere animæ ſuæ bona de laboribus
25 suis? & hoc de manu Dei eſt. ¶ Quis ita deuorabit,
26 & delicijs affluet vt ego? ¶ Homini bono in con-
ſpectu ſuo dedit Deus ſapientiam, & ſcientiam,
& lætitiam: peccatori autem dedit afflictionem &
& curam ſuperfluam, vt addat & congreget & tra-
dat ei qui placuit Deo. ſed & hoc vanitas eſt, & caſ-
ſa ſolicitudo mentis.

CAPVT III.

1 OMnia tempus habent, & ſuis ſpacijs tran-
A ſeunt vniuerſa ſub cœlo.
2 ¶ Tempus naſcendi & tempus moriẽdi.
Tempus plantandi, & tempus euellendi
quod plantatum eſt.
3 ¶ Tempus occidendi, & tempus ſanandi.
Tempus deſtruendi, & tempus ædificandi.
4 ¶ Tempus flendi, & tempus ridendi.
Tempus plangendi, & tempus ſaltandi.
5 ¶ Tempus ſpargendi lapides, & tempus colligẽdi.
Tempus amplexandi, & tempus lõgè fieri ab am-
plexibus.
6 ¶ Tempus acquirendi, & tempus perdendi.
Tempus cuſtodiendi & tempus abijciendi.
7 ¶ Tempus ſcindendi, & tempus conſuendi.
B Tempus tacendi, & tempus loquendi.
8 ¶ Tempus dilectionis, & tempus odij.
Tempus belli, & tempus pacis.
9 ¶ Quid habet amplius homo de labore ſuo? ¶ Vidi
10 afflictionem quam dedit Deus filijs hominum, vt
11 diſtendantur in ea: ¶ Cuncta fecit bona in tempore
ſuo, & mundum tradidit diſputationi eorum, vt
non inueniat homo opus quod operatus eſt Deus
12 ab initio vſq; ad finem. ¶ Et cognoui quod non eſ-
C ſet melius niſi lætari, & facere benè in vita ſua.
13 ¶ Omnis enim homo qui comedit & bibit, & videt
14 bonum de labore ſuo, hoc donum Dei eſt. ¶ Didici
quòd omnia opera quæ fecit Deus, perſeuerent in
perpetuum: non poſſumus eis quicquam addere,
15 nec auferre, quæ fecit Deus vt timeatur: ¶ Quod fa-
ctum eſt, ipſum permanet: quæ futura ſunt, iam fue
16 runt: & Deus inſtaurat quod abijt. ¶ Vidi ſub ſole in
loco iudicij impietatem, & in loco iuſtitiæ iniqui-
17 tatem. ¶ Et dixi in corde meo, Iuſtum & impium iu-
18 dicabit Deus, & tempus omnis rei tunc erit. ¶ Dixi
D in corde meo de filijs hominum vt probaret eos
19 Deus, & oſtenderet ſimiles eſſe beſtijs: ¶ Idcirco v-
nus interitus eſt hominis & iumentorum, & æqua
vtriuſq; conditio: ſicut moritur homo, ſic & illa mo
riuntur, ſimiliter ſpirant omnia, & nihil habet ho-
mo iumento amplius, cuncta ſubiacent vanitati.
20 ¶ Et omnia pergunt ad vnum locum: de terra facta
21 ſunt, & in terram pariter reuertuntur. ¶ Quis nouit
ſi ſpiritus filiorum Adã aſcendat ſurſum, & ſi ſpiri-
22 tus iumentorum deſcendat deorſum? ¶ Et deprehen
di nihil eſſe melius quàm lætari hominem in opere
ſuo, & hanc eſſe partem illius. Quis enim eum ad-
ducet, vt poſt ſe futura cognoſcat?

CAPVT IIII.

1 VErti me ad alia, & vidi calumnias quę ſub
A ſole geruntur, & lachrimas innocentiũ,
& neminem conſolatorem: nec poſſe re
ſiſtere eorum violentiæ, cunctorum au-
2 xilio deſtitutos: ¶ Et laudaui magis mortuos, quã
3 viuentes: ¶ & fœliciorem vtroque iudicaui qui nec-
dum natus eſt, nec vidit mala quæ ſub ſole fiunt.
4 ¶ Rurſum contemplatus ſum omnes labores homi
num, & induſtrias animaduerti patère inuidiæ pro
ximi. & in hoc ergo vanitas, & cura ſuperflua eſt.
5 ¶ Stultus complicat manus ſuas, & comedit carnes
6 ſuas, dicens: ¶ Melior eſt pugillus cum requie, quàm
B plena vtraque manus cum labore, & afflictione ani
7 mi. ¶ Conſiderans reperi & aliam vanitatem ſub
8 ſole. ¶ vnus eſt, & ſecundum non habet, non filiũ,
non fratrem: & tamen laborare non ceſſat, nec ſa-
tiantur oculi eius diuitijs: nec recogitat, dicens,
Cui laboro, & fraudo animam meam bonis? in hoc
9 quoque vanitas eſt, & afflictio peſſima. ¶ Melius eſt
ergo duos eſſe ſimul, quàm vnum: habent enim
10 emolumentum ſocietatis ſuæ: ¶ ſi vnus ceciderit, ab
C altero fulcietur. vę ſoli, quia cùm ceciderit, non ha-
11 bet ſubleuantem ſe. ¶ Et ſi dormierint duo, foue-
12 buntur mutuò: vnus quomodo calefiet? ¶ Et ſi quiſ-
piam præualuerit contra vnum, duo reſiſtunt ei:
13 funiculus triplex difficile rũpitur. ¶ Melior eſt puer
pauper & ſapiens, rege ſene & ſtulto, qui neſcit præ
14 uidere in poſterum. ¶ Quòd de carcere, catenisque
interdum quis egrediatur ad regnum: & alius na-
15 tus in regno, inopia conſummatur. ¶ Vidi cunctos
D viuentes qui ambulant ſub ſole cum adoleſcente
16 ſecundo qui conſurget pro eo. ¶ Infinitus numerus
eſt populi omnium qui fuerunt ante eum: & qui po
ſteà futuri ſunt, non lætabuntur in eo. ſed & hoc
17 vanitas & afflictio ſpiritus, ¶ Cuſtodi pedem tuum
ingrediens domum Dei, & appropinqua vt audias.
‖Multò enim melior eſt obedientia, quàm ſtultorũ ‖1.Re.15. c.22. Oſee.6.a. 6.
victimæ, qui neſciunt quid faciunt mali.

CAPVT V.

1 NE temerè quid loquaris, neque cor tuũ
A ſit velox ad proferendum ſermonem
coram Deo. Deus enim in cœlo, & tu
ſuper terram: idcirco ſint pauci ſermo
2 nes tui. ¶ Multas curas ſequuntur ſomnia, & in mul
3 tis ſermonibus inuenietur ſtultitia. ¶ Siquid vouiſti ‖Deu.23. d.21.
Deo, ne moreris reddere: diſplicet enim ei infide-
lis & ſtulta promiſſio: ſed quodcunque voueris, red
4 de. ¶ multoque melius eſt non vouere, quàm poſt
5 votũ promiſſa non reddere. ¶ Ne dederis os tuum
vt peccare facias carnẽ tuam. neq; dicas corã ange
B lo, Nõ eſt prouidentia: ne fortè iratus Deus cõtra
ſermones tuos, diſſipet cuncta opera manuum tuo-
6 rum. ¶ Vbi multa ſunt ſomnia, plurimæ ſunt uanita-
7 tes, & ſermones innumeri: tu verò Deum time. ¶ Si
videris calumnias egenorum & violenta iudicia,
& ſubuerti iuſtitiam in prouincia, non mireris ſu-
per hoc negotio: quia excelſo excelſior eſt alius, &
8 ſuper hos quoq; eminentiores ſunt alij: ¶ & inſuper
9 vniuerſæ terræ rex imperat ſeruienti: ¶ Auarus non
C implebitur pecunia: & qui amat diuitias, fructũ nõ
10 capiet ex eis: & hoc ergo vanitas. ¶ Vbi multæ ſunt
opes, multi & qui comedunt eas. Et quid prodeſt
11 poſſeſſori, niſi q cernit diuitias oculis ſuis? ¶ Dulcis

est somnus operanti, siue parũ, siue multum come
dat: saturitas autem diuitis non finit eum dormire.
Iob. 20. c. 20. 12 ¶ | Est & alia infirmitas pessima, quam vidi sub so-
13 le: diuitiæ conseruatæ in malum domini sui. ¶ Pe-
reunt enim in afflictione pessima: generauit filium,
| Iob 1. d. 21. 1. Tim. 6 b 7. 14 qui in summa egestate erit. ¶ | Sicut egressus est nu
dus de utero matris suæ, sic reuertetur, & nihil au-
15 feret secum de labore suo. ¶ Miserabilis prorsus
infirmitas: quomodo venit, sic reuertetur. Quid et
16 go prodest ei, quòd laborauit in ventum? ¶ Cun-
D ctis diebus vitæ suæ comedit in tenebris, & in curis
17 multis, & in ærumna atque tristitia. ¶ Hoc itaque
visum est mihi bonum, vt comedat quis & bibat, &
*omni s. fruatur lætitia ex * labore suo quo laborauit ipse
sub sole numero dierũ vitę suę, quos dedit ei Deus,
18 & hæc est pars illius. ¶ Et omni homini cui dedit
Deus diuitias, atque substantiam, potestatemq; ei
tribuit vt comedat ex eis, & fruatur parte sua, & lę-
19 tetur de labore suo: hoc est donum Dei. ¶ Nõ enim
satis recordabitur dierum vitæ suæ, eò quòd Deus
occupet deliciis cor eius.

CAPVT VI.

1 EST & aliud malum quod vidi sub sole, &
A quidem frequens apud homines. ¶ Vir
2 cui dedit Deus diuitias, & substantiam,
& honorem, & nihil deest animæ suæ ex
omnibus quæ desiderat: nec tribuit ei potestatem
Deus, vt comedat ex eo, sed homo extraneus vora
3 bit illud. hoc vanitas: & miseria magna est. ¶ Si ge-
B nuerit quispiam centum liberos, & vixerit multos
annos, & plures dies ætatis habuerit, & anima il-
lius non vtatur bonis substantiæ suæ, sepulturaque
careat: de hoc ego pronuncio, quod melior illo sit
4 abortiuus. ¶ Frustra enim venit & pergit ad tene-
C bras, & obliuione delebitur nomen eius. ¶ Non vi-
5 dit solem, neque cognouit distantiã boni & mali:
6 ¶ etiam si duobus millibus annis vixerit, & non fue-
rit perfruitus bonis: nónne ad vnum locum prope-
7 rant omnia? ¶ Omnis labor hominis in ore eius: sed
8 anima eius non implebitur. ¶ Quid habet amplius
D sapiens à stulto? & quid pauper, nisi vt pergat illuc
9 vbi est vita? ¶ Melius est videre quod cupias,
quam desiderare quod nescias: sed & hoc vanitas
10 est, & præsumptio spiritus. ¶ Qui futurus est, iam vo
catum est nomen eius: & scitur quòd homo sit, &
non possit contra fortiorem se in iudicio contende
11 re. ¶ Verba sunt plurima, multamq; in disputando
habentia vanitatem.

CAPVT VII.

1 QVid necesse est homini maiora se quæ-
A rere, cùm ignoret quid conducat sibi
in vita sua numero dierum peregrina-
tionis suæ, & tempore quod velut vm-
bra pręterit? Aut quis ei poterit indicare quid post
| Pro. 22. a 1. 2 eum futurum sub sole sit? ¶ | Melius est nomen bo-
num, quàm vnguenta preciosa, & dies mortis die
3 natiuitatis. ¶ Melius est ire ad domum luctus, quã
ad domum conuiuij: in illa enim finis cunctorum
'futurum 5 admonetur hominum, & viuens cogitat quid 'futu-
4 rum' sit. Melior est ira risu: quia per tristitiam vul-
5 tus corrigitur animus delinquentis. ¶ Cor sapientiũ
6 vbi tristitia est, & cor stultorum vbi lętitia. ¶ Melius
est à sapiente corripi, quam stultorum adulatione
7 decipi: ¶ quia sicut sonitus spinarum ardentium sub
8 olla, sic risus stulti. sed hoc vanitas. ¶ Calumnia cõ-
9 turbat sapiẽtem, & perdet robur cordis illius. ¶ Me
B lior est finis orationis quàm principium. Me-
10 lior est patiens arrogante: ¶ Ne sis velox ad irascen
11 dum: quia ira in sinu stulti requiescit. ¶ Ne dicas:
Quid putas causæ est, quod priora tempora melio-
ra fuere quàm nũc sunt? stulta enim est huiuscemo-
12 di interrogatio. ¶ Vtilior est sapientia, cum diui-
13 tijs, & magis prodest videntibus solem. ¶ Sicut
enim protegit sapientia, sic protegit pecunia:
hoc autem plus habet eruditio & sapientia, quòd
14 vitam tribuunt possessori suo. ¶ Considera ope-
ra Dei, quod nemo possit corrigere quem ille de-
15 spexerit. ¶ In die bona fruere bonis, & malam
diem pręcaue. sicut enim hanc, sic & illã fecit Deus,
vt non inueniat homo contra eum iustas querimo-
16 nias. ¶ Hæc quoque vidi in diebus vanitatis meæ.
C Iustus perit in iustitia sua, & impius multo viuit tẽ-
17 pore in malitia sua. ¶ Noli esse iustus multum: neq;
18 plus sapias, quàm necesse est, ne obstupescas. ¶ Ne
impiè agas multùm: & noli esse stultus, ne moria-
19 ris in tempore non tuo. ¶ Bonum est te sustentare
iustum, sed & ab illo ne subtrahas manum tuam:
20 quia qui timet Deum, nihil negligit. ¶ Sapientia cõ
fortauit sapientem super decem principes ciuita-
21 tis. ¶ | Non est enim homo iustus in terra, qui fa- 13. Reg. 8 c. 16.
22 ciat bonum, & non peccet. ¶ Sed & cunctis sermo- 2. Par 6. g. 36.
nibus qui dicuntur, ne accommodes cor tuum: ne Prou. 20. b 9.
23 fortè audias seruum maledicentem tibi. ¶ scit enim 1. Ioan. 1. d 8.
conscientia tua, quia & tu crebrò maledixisti alijs.
24 ¶ Cuncta tentaui in sapientia. Dixi, Sapiens effi-
25 ciar: & ipsa longius recessit à me ¶ multò magis
quàm erat: & alta profunditas, quis inueniet eam?
26 ¶ Lustraui vniuersa animo meo, vt scirem & consi-
D derarem, & quęrerem sapientiam & rationem, &
vt cognoscerem impietatem stulti, & errorem im-
27 prudentium: ¶ & inueni amariorem morte mulie-
rem, quæ laqueus venatorũ est, & sagena cor eius,
vincula sunt manus illius. qui placet Deo, effugiet
28 illam: qui autem peccator est, capietur ab illa. ¶ Ec-
ce hoc inueni, dixit Ecclesiastes, vnum & alterum,
29 vt inuenirem rationem, ¶ quam adhuc quærit ani-
ma mea, & non inueni. Virum de mille vnum repe
30 ri: mulierem ex omnibus non inueni. ¶ Solummodo
hoc inueni, quòd fecerit Deus hominem rectum: &
ipse se infinitis miscuerit quęstionibus. Quis talis vt
sapiens est? & quis cognouit solutionem verbi.

CAPVT VIII.

1 SApiẽtia hominis lucet in vultu eius, & po Supr. 2. c. 14.
A tentissimus faciẽ illius cõmutabit. ¶ Ego Prou. 17. d 24.
2 os regis obseruo, & pręcepta iuramenti
3 Dei. ¶ Ne festines recedere à facie eius,
neq; permaneas in opere malo: quia omne quod
4 voluerit, faciet: ¶ & sermo illius potestate plenus est
nec dicere ei quisquam potest, Quare ita facis?
5 ¶ Qui custodit præceptum, non experietur quic-
quam mali. Tempus & responsionem cor sapien-
6 tis intelligit. ¶ Omni negocio tempus est, & op-
7 portunitas, & multa hominis afflictio: ¶ quia igno-
rat præterita, & futura nullo scire potest nuncio.
8 ¶ Nõ est in hominis potestate prohibere spiritũ, nec
habet potestatẽ in die mortis, nec finitur quiescere

ingruente bello, neque saluabit impietas impium.
9 ¶Omnia hæc consideraui,& dedi cor meum in cun
B ctis operibus quæ fiunt sub sole. Interdum domi-
10 natur homo homini in malum suum. ¶Vidi impios
sepultos: qui etiam cum adhuc viuerẽt, in loco san-
cto erant, & laudabantur in ciuitate quasi iusto-
11 rum operum, sed & hoc vanitas est. ¶Etenim quia
non profertur citò contra malos sententia, absq; ti-
12 more vllo filij hominum perpetrant mala. ¶Atta-
men peccator ex eo quòd centies facit malum, &
C per patientiam sustentatur, ego cognoui quòd erit
bonum timẽtibus Deum qui verentur faciem eius.
13 ¶Nõ sit bonum impio, nec prolongentur dies eius:
sed quasi vmbra transeant qui non timent faciem
14 Domini. ¶Est & alia vanitas, quæ fit super terram.
sunt iusti quibus mala proueniunt, quasi opera ege
rint impiorum: & sunt impij qui ita securi sunt, qua
si iustorum facta habeant. sed & hoc vanissimum iu
15 dico. ¶Laudaui igitur lætitiam, quòd non esset ho-
D mini bonum sub sole, nisi quod comederet, & bi-
beret atq; gauderet: & hoc solum secum auferret
de labore suo ĩ diebus vitæ suæ, quos dedit ei Deus
16 sub sole. ¶Et apposui cor meum vt scirem sapientiã,
& intelligerem ᵇdistentionemᵇ quæ versatur in ter- ᵇ dissensionem.
ra. Est homo qui diebus ac noctibus somnum non
17 capit oculis. ¶Et intellexi, quòd omnium operum
Dei nullam possit homo inuenire rationem eorum
quæ fiunt sub sole: & quãtò plus laborauerit ad quę
rendum, tantò minus inueniat: etiam si dixerit sa-
piens se nosse, non poterit reperire.

CAPVT IX.

1 OMnia hæc tractaui in corde meo, vt cu-
A riosè intelligerem. Sunt iusti atque sa-
pientes, & opera eorum in manu Dei:
& tamen nescit homo vtrum amore an
2 odio dignus sit: ¶sed omnia in futurum seruantur
incerta, eò quòd vniuersa æquè eueniant iusto, &
impio, bono & malo, mundo & immundo, im-
molanti victimas, & sacrificia contemnenti. sicut
bonus, sic & peccator: vt periurus, ita & ille qui ve-
3 rum deierat. ¶Hoc est pessimum inter omnia quæ
sub sole fiunt, quia eadem cunctis eueniunt, vnde
& corda filiorum hominum implentur malitia, &
contemptu in vita sua, & post hæc ad inferos de-
4 ducẽtur. ¶Nemo est qui semper viuat, & qui huius
B rei habeat fiduciam: melior est canis viuus leonę
5 mortuo. ¶Viuentes enim sciunt se esse morituros,
mortui verò nihil nouerunt amplius, nec habent vl
trà mercedem: quia obliuioni tradita est memoria
6 eorum. ¶Amor quoq; & odium, & inuidiæ simul pe
rierunt, nec habent partem in hoc seculo, & in ope
7 re quod sub sole geritur. ¶Vade ergo & comede in
lętitia panem tuum, & bibe cum gaudio vinum tuũ:
8 quia Deo placent opera tua. ¶Omni tempore sint
vestimenta tua candida, & oleum de capite tuo nõ
9 deficiat. ¶Perfruere vita cum vxore quam diligis,
C cunctis diebus vitæ instabilitatis tuæ, qui dati sunt
tibi sub sole omni tempore vanitatis tuæ. hæc est
enim pars in vita, & in labore tuo quo laboras sub
10 sole. ¶Quodcunq; facere potest manus tua, instan-
ter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia,
nec scientia erunt apud inferos, quò tu properas.
11 ¶Verti me ad aliud, & vidi sub sole, nec velocium es
se cursum, nec fortium bellum, nec sapientium pa
nem, nec doctorum diuitias, nec artificum gratiã:
12 sed tempus casumq; in omnibus. ¶Nescit homo fi-
nem suum: sed sicut pisces capiuntur hamo, & sicut
aues laqueo comprehenduntur: sic capiuntur homi
nes in tempore malo, cùm eis extemplo superue-
13 nerit. ¶Hanc quoq; sub sole vidi sapientiam, & pro
14 baui maximam: ¶Ciuitas parua, & pauci in ea viri.
D venit contra eam rex magnus, & vallauit eam, ex-
truxitque munitiones per gyrum, & perfecta est ob
15 sidio. ¶Inuentusq; est in ea vir pauper, & sapiens, &
liberauit vrbem per sapientiam suã, & nullus dein-
16 ceps recordatus est hominis illius pauperis. ¶Et di
cebam ego, meliorem esse sapientiam fortitudine:
quomodo ergo sapientia pauperis contempta est,
17 & verba eius non sunt audita? ¶Verba sapientium
audiuntur in silentio, plusquam clamor principis
18 inter stultos. ¶ᵇMelior est sapientia, quam arma bel ᵇSup.6.a.
lica: & qui in vno peccauerit, multa bona perdet.

CAPVT X.

1 MVscæ morientes perdunt suauitatem vn
A guenti. Preciosior est sapientia & glo-
2 ria, parua ad tempus stultitia. ¶Cor sa-
pientis in dextera eius, & cor stulti in si
3 nistra illius. ¶Sed & in via stultus ambulans, cum ip
4 se insipiens sit omnes stultos æstimat. ¶Si spiritus
potestatem habentis ascenderit super te, locũ tuũ
ne dimiseris: quia curatio faciet cessare peccata
5 maxima. ¶Est malum quod vidi sub sole, quasi per
6 errorem egrediens à facie principis: ¶positum stul-
B tũ in dignitate sublimi, & diuites sedere deorsum.
7 ¶Vidi seruos in equis: & principes ambulantes su-
8 per terram quasi seruos. ¶ᶠQui fodit foueam, inci-
det in eam: & qui dissipat sepem, mordebit eum ᶠ Pro. 26. d.27.
9 coluber. ¶Qui transfert lapides, affligetur in eis: & Eccl.10.b.8.
10 qui scindit ligna, vulnerabitur ab eis. ¶Si retusum Eccl.27.d.29.
fuerit ferrum, & hoc non vt prius, sed hebetatum
fuerit, multo labore exacuetur, & post industriam
11 sequetur sapientia. ¶Si mordeat serpens in silentio,
12 nihil eo minus habet qui occultè detrahit. ¶Ver-
C ba oris sapientis, gratia: & labia insipientis præcipi
13 tabunt eum. ¶Initium verborum eius stultitia, & no
14 uissimum oris illius error pessimus. ¶Stultus verba
multiplicat: Ignorat homo quid ante se fuerit: &
quid post se futurum sit, quis ei poterit indicare?
15 ¶Labor stultorum affliget eos, qui nesciunt in vrbẽ
16 pergere. ¶Væ tibi terra, cuius rex puer est, & cuius
17 principes manè comedunt. ¶Beata terra, cuius rex
nobilis est, & cuius principes vescuntur in tempo-
18 re suo ad reficiendum, & nõ ad luxuriam. ¶In pigri
D tijs humiliabitur contignatio, & in infirmitate ma-
19 nuum perstillabit domus. ¶In risum faciunt panem
& vinum vt epulentur bibentes: & pecuniæ obediũt
20 omnia. ¶In cogitatione tua regi ne detrahas, & in
secreto cubiculi tui ne maledixeris diuiti: quia &
aues cœli portabunt vocem tuam, & qui habet pen
nas annuntiabit sententiam.

CAPVT XI.

1 MItte panem tuum super transeuntes aquas:
A quia post tempora multa inuenies illum.
2 ¶Da partem septem, necnon & octo: quia
3 ignoras quid futurum sit mali super terram. ¶Si re-
pletæ fuerint nubes, imbrem super terrã effundẽt.
Si ceciderit lignũ ad Austrũ, aut ad Aquilonem, in
4 quocũq; loco ceciderit, ibi erit. ¶Qui obseruat vẽtũ

5 non ſeminat,& qui cõſiderat nubes,nunquã metet.
B ¶Quõ ignoras quæ ſit via ſpiritus,& qua ratione cõ
pingãtur oſſa in ventre prægnantis: ſic neſcis opera
6 Dei,qui fabricator eſt omnium. ¶Manè ſemina ſe-
men tuum,& veſpere ne ceſſet manus tua:quia ne-
ſcis quid magis oriatur, hoc aut illud: & ſi vtrumq;
7 ſimul, melius erit.¶Dulce lumen,& delectabile eſt
8 oculis videre ſolem.¶Si annis multis vixerit homo,
& in his omnibus lætatus fuerit, meminiſſe debet
C tenebroſi temporis,& dierum multorum: qui cùm
9 venerint,vanitatis arguentur præterita.¶Lætare er-
go iuuenis in adoleſcentia tua, & in bono ſit cor
tuum in diebus iuuentutis tuæ, & ambula in viis
D cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum; & ſcito
quòd pro omnibus his adducet te Deus in iudiciũ.
10 ¶Aufer iram à corde tuo,& amoue malitiam à car-
ne tua.Adoleſcentia enim & voluptas vana ſunt.

CAPVT XII.

1 MEmento creatoris tui in diebus iuuentu
A tis tuæ,antequàm veniat tẽpus afflictio-
nis, & appropinquent anni, de quibus
2 dicas,Non mihi placent:¶antequam te-
nebreſcant ſol,& lumen,& luna, & ſtellæ,& reuer-
3 tantur nubes poſt pluuiam: ¶quando commoue-
bũtur cuſtodes domus, & nutabunt viri fortiſſimi,
B & ocioſę erunt molentes in minuto numero,& te-
4 nebreſcent videntes per foramina.¶Et claudent o-
ſtia in platea, in humilitate vocis molentis,& con-
ſurgent ad vocem volucris,& obſurdeſcent omnes
5 filiæ carminis.¶Excelſa quoque timebunt,& formi
dabunt in via,florebit amygdalus, impinguabitur
locuſta,& diſſipabitur capparis: quoniam ibit ho-
mo in domum æternitatis ſuæ,& circuibunt in pla-
6 tea plangentes.¶Antequàm rumpatur funiculus ar
genteus,& recurrat vitta aurea,& cõteratur hydria
ſuper fontem, & confringatur rota ſuper ciſternã,
7 ¶& reuertatur puluis in terram ſuam vnde erat,&
8 ſpiritus redeat ad Deum,qui dedit illum.¶Vanitas
vanitatum, dixit Eccleſiaſtes -&` omnia vanitas. -3-
9 ¶Cumque eſſet ſapientiſſimus Eccleſiaſtes, docuit
C populum, & enarrauit quæ fecerat: & inueſtigans
10 compoſuit parabolas multas: ¶Quæſiuit verba vti-
lia, & conſcripſit ſermones rectiſſimos, ac veritate
11 plenos. ¶Verba ſapientium ſicut ſtimuli, & qua-
ſi claui in altum defixi,quę per magiſtrorum`conſi-
12 lium` data ſunt à paſtore vno. ¶His amplius fili mi °concilii a
D ne requiras. Faciendi plures libros nullus eſt finis:
13 frequẽſque meditatio, carnis afflictio eſt. ¶Finem
loquendi pariter omnes audiamus. Deum time,&
mandata eius obſerua: hoc eſt enim omnis homo.
14 ¶Et cuncta quæ fiunt, adducet Deus in iudiciũ pro
omni`errato`, ſiue bonum,ſiue malum ſit. °abſcondi-

Libri Eccleſiaſtes, Finis.

1 CANTICVM CANTICORVM
Salomonis, Quod Hebraicè dicitur Sir haſirim.

CAPVT PRIMVM.

°oſculis 1. 2 OSculetur me` oſculo` oris ſui: quia
A meliora ſunt hubera tua vino, ¶fra-
3 grantia vnguentis optimis. Oleum
effuſum nomen tuum: ideo adole-
4 ſcentulæ dilexerunt te. ¶Trahe me:
poſt te curremus in odorẽ vnguen
torum tuorum`. Introduxit me rex in cellaria ſua.
-3- exultabimus & lætabimur in te, memores hube-
5 rum tuorum ſuper vinum: recti diligunt te.¶Nigra
B ſum ſed formoſa filiæ Ieruſalem, ſicut tabernacula
6 Cedar, ſicut pelles Salomonis. ¶Nolite me conſi-
derare,quòd fuſca ſim,quia decolorauit me ſol:fi-
lij matris meæ pugnauerunt contra me, poſuerunt
me cuſtodem vineis: vineam meam non cuſtodi-
7 ui. ¶Indica mihi quem diligit anima mea,vbi pa-
ſcas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam poſt
8 greges ſodalium tuorum: ¶Si ignoras te o pulcher-
C rima inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia
gregum*, & paſce hœdos tuos iuxta tabernacula
9 paſtorum. ¶Equitatui meo in curribus Pharaonis *tuorum.
10 aſſimilaui te amica mea. ¶Pulchrę ſunt genę tuæ ſi-
11 cut turturis: collum tuum ſicut monilia.¶Murenu-
las aureas faciemus tibi, vermiculatas argento.
12 ¶Dum eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit
13 odorem ſuum. ¶Faſciculus myrrhæ dilectus meus
D mihi inter hubera mea cõmorabitur.¶Botrus Cy-
14 pri dilectus meus mihi, in vineis En-gaddi. ¶Ecce
15 tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es, ocu-
16 li tui columbarum. ¶Ecce tu pulcher es dilecte mi,
17 & decorus. Lectulus noſter floridus: ¶tigna do-
morum noſtrarum cedrina, laquearia noſtra cy-
preſſina.

CAPVT II.

1 EGo flos campi, & lilium conuallium.
A ¶Sicut lilium inter spinas, sic amica mea
2 inter filias. ¶Sicut malus inter ligna syl-
3 uarum, sic dilectus meus inter filios.
Sub vmbra illius quem desideraueram, sedi: & fru
4 ctus eius dulcis gutturi meo. ¶Introduxit me * in   * rex
5 cellam vinariam, ordinauit in me charitatem. ¶Ful
6 cite me floribus, stipate me malis: quia amore lan-
B gueo. ¶Læua eius sub capite meo, & dextera illius
7 amplexabitur me. ¶Adiuro vos filiæ Ierusalem per
capreas, ceruosque camporum, ne suscitetis, ne-   Inf. 8.a.3 Inf.3.b.5.
que euigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa
8 velit. ¶Vox dilecti mei, ecce iste venit saliens in mõ
9 tibus, transiliens colles: ¶Similis est dilectus meus
capreæ, hinnuloque ceruorum. en ipse stat post
parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospi-
10 ciens per cancellos. ¶Et dilectus meus loquitur   En
C mihi: Surge, propera amica mea, columba mea,
11 formosa mea, & veni. ¶Iam enim hyems transiit,
12 imber abiit & recessit. ¶Flores apparuerunt in ter-
ra nostra, tempus putationis aduenit: vox turturis
13 audita est in terra nostra. ¶ficus protulit grossos
suos, vineæ florentes dederunt odorem *. Surge.   * suum.
14 *amica mea, speciosa mea, & veni. ¶Columba mea   * propera.
D in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ, ostende
mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis:
15 vox enim tua dulcis, & facies tua decóra. ¶Capite
nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas.
16 nam vinea nostra floruit. ¶Dilectus meus mihi, &
17 ego illi, qui pascitur inter lilia, ¶donec aspiret dies,
& inclinentur vmbræ. Reuertere: similis esto dilecte
mi capreæ, hinnuloque ceruorum super montes
Beth-el.

CAPVT III.

1 IN lectulo meo per noctes quæsiui quem
A diligit anima mea: quæsiui illum, & non
2 inueni. ¶Surgam, & circuibo ciuitatem:
per vicos & plateas quæram quem dili-
3 git anima mea. quæsiui illum, & non inueni. ¶In-   Infr. 6.b.
uenerunt me vigiles, qui custodiunt ciuitatem:
4 Num quem diligit anima mea, vidistis? ¶Paululum
B cùm pertransissem eos, inueni quem diligit ani-
ma mea: tenui eum: nec dimittam, donec introdu-
cam illum in domum matris meæ, & in cubiculum
5 genitricis meæ. ¶Adiuro vos filiæ Ierusalem per   Supr.2.b.7 Infra 8.a
capreas, ceruosque camporum, ne suscitetis, ne-
que euigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.
6 ¶Quæ est ista quæ ascendit per desertum, sicut vir-
C gula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris, & vni-
7 uersi pulueris pigmentarij? ¶En lectulum Salomo-
nis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israël
8 ¶omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi:
uniuscuiusq; ensis super femur suum propter timo
9 res nocturnos. ¶Ferculum fecit sibi Rex Salomon
10 de lignis Libani. ¶Columnas eius fecit argenteas,
reclinatorium aureum, ascensum purpureum: me-
dia charitate constrauit propter filias Ierusalem.
11 ¶Egredimini & uidete filiæ Sion regem Salomo-
nem in diademate, quo coronauit illum mater sua
in die desponsationis illius, & in die lætitiæ cordis
eius.

CAPVT IIII.

1 QVàm pulchra es amica mea, quàm pul-
A chra es? Oculi tui columbarum, absque   Infra 6.a.4
eo quod intrinsecus latet. ¶Capilli tui
sicut greges caprarum quæ ascenderunt
2 de monte Galaad. ¶Dentes tui sicut greges tonsa-
rum, quæ ascenderunt de lauacro, omnes gemellis
3 fœtibus, & sterilis nõ est inter eas. ¶Sicut uitta coc
cinea labia tua, & eloquium tuum, dulce. Sicut fra-
gmen mali punici, ita & genæ tuæ, absq; eo quod
4 intrinsecus latet. ¶Sicut turris Dauid collum tuũ,
B quæ ædificata est cum propugnaculis. mille clypei
5 pendent ex ea, omnis armatura fortium. ¶Duo hu-
bera tua sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pa-
6 scuntur in lilijs, ¶donec aspiret dies, & inclinentur
vmbræ. Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem
7 thuris. ¶Tota pulchra es amica mea, & macula non
8 est in te. ¶Veni de Libano sponsa mea, veni de Li-
C bano, veni: coronaberis de capite Amana, de ver-
tice Sanir & Hermon, de cubilibus leonum, de
9 montibus pardorum. ¶Vulnerasti cor meum so-
ror mea sponsa, uulnerasti cor meum in vno
oculorum tuorum, & in vno crine colli tui.
10 ¶Quàm pulchræ sunt mammæ tuæ soror mea spon-
sa? pulchriora sunt hubera tua vino, & odor vnguẽ
11 torum tuorum super omnia aromata. ¶Fauus di-
D stillans labia tua sponsa, mel & lac sub lingua tua.
& odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris.
12 ¶Hortus conclusus soror mea sponsa, hortus con-
13 clusus, fons signatus. ¶Emissiones tuæ paradisus
malorum punicorum cum pomorũ fructibus. Cy-
14 pri cum nardo, ¶nardus & crocus, fistula & cinna-
momum cum vniuersis lignis Libani, myrrha & a-
15 loë cum omnibus primis vnguentis. ¶Fons horto-
rum: puteus aquarum uiuentium, quæ fluunt im-
16 petu de Libano. ¶Surge Aquilo, & ueni Auster,
perfla hortum meum, & fluent aromata illius.

CAPVT V.

1 VEniat dilectus meus in hortum suum,
A & comedat fructum pomorum suorũ.
Veni in hortum meum soror mea spon
sa, messui myrrham meam cum aroma-
tibus meis: comedi fauum cum melle meo: bibi ui-
num meum cum lacte meo: comedite amici, & bi-
2 bite, & inebriamini charissimi. ¶Ego dormio, & cor
meum uigilat: uox dilecti mei pulsantis, Aperi mi-
hi soror mea, amica mea, columba mea, immacu-
lata mea: quia caput meum plenum est rore, &
3 cincinni mei guttis noctium. ¶Expoliaui me tunica
mea, quomodo induar illa? laui pedes meos, quo-
4 modo inquinabo illos? ¶Dilectus meus misit ma-
num suam per foramen, & uenter meus intremuit
5 ad tactum eius. ¶Surrexi, ut aperirem dilecto meo.
B manus meæ stillauerunt myrrham, & digiti mei
6 pleni myrrha probatissima. ¶Pessulum ostij mei a-
perui dilecto meo: at ille declinauerat, atque tran-
sierat. Anima mea liquefacta est, ut * locutus est: * Dilectus
quæsiui, & non inueni illum: uocaui, & non re-   Sup.3.a.2
7 spondit mihi. ¶Inuenerunt me custodes qui cir-
cumeunt ciuitatem: percusserunt me, & uulnera-
uerunt me: tulerunt pallium meum mihi custodes   Supr 2.b.7.3.b.5.8.a.4.
8 murorum. ¶Adiuro uos filiæ Ierusalem, si inuene-
C ritis dilectum meum, ut nuncietis ei, quia amore
9 langueo. ¶Qualis est dilectus tuus ex dilecto, ò pul-

cher-

cherrima mulierum? qualis est dilectus tuus ex di-
10 lecto, quia sic adiurasti nos? ¶ Dilectus meus can-
didus & rubicundus, electus ex millibus. Caput e-
11 ius aurum optimum. ¶ Comæ eius sicut elatæ pal-
12 marum, nigræ quasi coruus. ¶ Oculi eius sicut co-
lumbæ super riuulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ,
13 & resident iuxta fluenta plenissima. ¶ Genę illius si-
D cut areolæ aromatum consitæ à pigmentarijs. La-
14 bia eius lilia distillantia myrrham primam. ¶ Ma-
nus illius tornatiles aureæ, plenę hyacinthis. Ven-
15 ter eius eburneus, distinctus sapphiris. ¶ Crura il-
lius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ sunt super
bases aureas. Species eius vt Libani, electus vt ce-
16 dri. ¶ Guttur illius suauissimum, & totus desidera-
bilis. talis est dilectus meus, & ipse est amicus
17 meus, filiæ Ierusalem. ¶ Quò abijt dilectus tuus, ô
pulcherrima mulierum? quò declinauit dilectus
tuus, & quæremus eum tecum?

CAPVT VI.

1 DIlectus meus descendit in hortum suum
A ad areolam aromatum, vt pascatur in
2 hortis, & lilia colligat. ¶ Ego dilecto
meo, & dilectus meus mihi, qui pascitur
3 inter lilia. ¶ Pulchra es amica mea, suauis & decó-
ra sicut Ierusalem: terribilis vt castrorum acies or-
4 dinata. ¶ Auerte oculos tuos à me, quia ipsi me auo
lare fecerunt. ¦Capilli tui sicut grex caprarum, quæ
ǂSup. 4. a. 1 5 apparuerũt de Galaad. ¶ Dẽtes tui sicut grex ouiũ,
B quæ ascenderunt de lauacro, omnes gemellis fœ-
6 tibus, & sterilis non est in eis. ¶ Sicut cortex mali
7 punici, sic genę tuæ absque occultis tuis. ¶ Sexagin-
ta sunt reginæ, & octoginta concubinæ, & adole-
8 scentularum non est numerus. ¶ Vna est columba
mea, perfecta mea: vna est matri suæ, electa geni-
trici suæ. Viderunt eam filiæ, & beatissimam præ-
dicauerunt: reginæ & concubinæ, & laudauerunt
9 eam. ¶ Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora
consurgens, pulchra vt luna, electa vt sol, terribi-
C lis vt castrorum acies ordinata? ¶ Descendi in hor-
ˋmeum 10 ˋconuallis, vt 8. 10 tum ˋnucumˋ vt viderem poma ˋconuallium, &ˋ in-
spicerem si floruisset vinea, & germanissent mala
11 punica. ¶ Nesciui: anima mea conturbauit me pro-
ˋSulamitis 12 pter quadrigas Ami-nadab. ¶ Reuertere reuerte-
re ˋSunamitisˋ: reuertere reuertere, vt intuea-
mur te.

CAPVT VII.

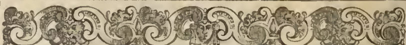
ˋSulamite 1 QVid videbis in ˋSunamiteˋ, nisi choros
A castrorum? Quàm pulchri sunt gressus
tui in calceamentis, filia principis? Iun-
cturæ feminum tuorum, sicut monilia
2 quæ fabricata sunt manu artificis. ¶ Vmbilicus tuus
crater tornatilis, nunquam indigens poculis. Ven-
3 ter tuus, sicut aceruus tritici, vallatus liliis. ¶ Duo
hubera tua, sicut duo hinnuli gemelli capreæ.
4 ¶ Collum tuum, sicut turris eburnea. Oculi tui, sicut
B piscinæ in Hesebon, quæ sunt in porta filiæ multi-
tudinis. Nasus tuus, sicut turris Libani, quæ respi-
5 cit contra Damascum. ¶ Caput tuum, vt Carmelus:
ˋiuncta & comæ capitis tui, sicut purpura regis ˋvinctaˋ
6 canalibus. ¶ Quàm pulchra es, & quàm decóra cha-
7 rissima, in deliciis. ¶ Statura tua assimilata est pal-
8 mæ, & hubera tua botris. ¶ Dixi, Ascendam in pal-
mam, & apprehendam fructus eius: & erunt hube-
C ra tua sicut botri vineæ: & odor oris tui sicut * ma- *odor.
9 lorum. ¶ Guttur tuum sicut vinum optimum, dignũ
dilecto meo ad potandum, labiisque & dentibus
10 illius ad ruminandum. ¶ Ego dilecto meo, & ad me
11 conuersio eius. ¶ Veni dilecte mi, egrediamur in a-
12 grum, commoremur in villis. ¶ Manè surgamus ad
D vineas, videamus si floruit vinea, si flores fructus
parturiunt, si floruerunt mala punica: ibi dabo ti-
13 bi hubera mea. ¶ Mandragoræ dederunt odorem.
in portis nostris omnia poma: noua & vetera, di-
lecte mi, seruaui tibi.

CAPVT VIII.

1 QVis mihi det te fratrem meum, sugentem
A hubera matris meæ, vt inueniam te fo-
ris, & deosculer te. ˋ& iamˋ me nemo de- ˋetiam 2.
2 spiciat? ¶ Apprehendam te, & ducam in
domum matris meæ. * Ibi me docebis, & dabo tibi *& in cubiculũ geni-
poculum ex vino condito, & mustum malorum gra tricis meę.
3 natorum meorum. ¶ǂ Læua eius sub capite meo, & ǂSup 2. b. 6.
4 dextera illius amplexabitur me. ¶ǂ Adiuro vos filiæ ǂSup. 2. b.
Ierusalem, ne suscitetis, neque euigilare faciatis 7. 3. b. 5. &
5 dilectam, donec ipsa velit. ¶ Quę est ista quæ ascen- 5. c. 8.
B dit de deserto, deliciis affluens, innixa super dile-
ctum suum? Sub arbore malo suscitaui te: ibi cor-
6 rupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua. ¶ Po
ne me vt signaculum super cor tuum, vt signacu-
lum super brachium tuum: quia fortis est vt mors
dilectio: dura sicut infernus æmulatio, lampades
7 eius lampades ignis atque flammarum. ¶ Aquæ
multæ non ˋpoteruntˋ extinguere charitatem, nec ˋpotuerũt.
C flumina obruent illam: si dederit homo omnem
substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil
8 ˋdespicietˋ eam. ¶ Soror nostra parua & hubera non ˋdespiciẽs 6
habet. quid faciemus sorori nostrę in die, quando
9 alloquenda est? Si murus est, ædificemus super
eum propugnacula argentea: si ostium est, com-
10 pingamus illud tabulis cedrinis. ¶ Ego murus: &
hubera mea sicut turris, ex quo facta sum coram
11 eo quasi pacem reperiens. ¶ Vinea fuit Pacifico,
D in ea quæ habet populos, tradidit eam custodi-
bus, vir affert pro fructu eius mille argenteos.
12 ¶ Vinea mea coram me est. Mille tui ˋPacificiˋ ˋPacifice 1
& ducenti his qui custodiunt fructus eius.
13 ¶ Quæ habitas in hortis, amici auscul-
tant, fac me audire vocem tuam.
14 ¶ Fuge dilecte mi, & assimi-
lare capreę, hinnuloque
ceruorum super
montes aro-
matum.

Finis Canticum Canticorum.

LIBER SAPIENTIAE.

CAPVT PRIMVM.

1 Iligite iuſtitiam, qui iudi-
A catis terram. Sentite de
Domino in bonitate, &
in ſimplicitate cordis quę
2 rite illum: ¶ quoniam in-
uenitur ab his, qui nõ tẽ-
tant illum: apparet autẽ
3 eis, qui fidem habent in
illum. ¶ peruerſæ enim co
gitationes ſeparãt à Deo:
4 probata autem virtus corripit inſipientes. ¶ quoniã
in maleuolam animam nõ introibit ſapientia, nec
5 habitabit in corpore ſubdito peccatis. ¶ Spiritus e-
B nim ſanctus diſciplinę effugiet fictum, & auferet ſe
à cogitationibus, quæ ſunt ſine intellectu, & corri-
6 pietur à ſuperueniente iniquitate. ¶ Benignus eſt
enim ſpiritus ſapientiæ, & nõ liberabit 'maledictũ'
à labiis ſuis: quoniam renum illius teſtis eſt Deus,
& cordis illius ſcrutator eſt verus, & linguæ eius au
7 ditor. ¶ Quoniam ſpiritus Domini repleuit orbem
terrarum: & hoc quod continet omnia, ſcientiam
8 habet vocis. ¶ Propter hoc qui loquitur iniqua,
non poteſt latêre, nec præteriet illam corripiens
9 iudicium. ¶ In cogitationibus enim impij interro-
C gatio erit: ſermonum autem illius auditio ad Deũ
10 veniet, ad correptionem iniquitatum illius. ¶ Quo-
niam auris zeli audit omnia, & tumultus murmu-
11 rationum non abſcondetur. ¶ Cuſtodite ergo vos à
murmuratione, quæ nihil prodeſt, & à detractione
parcite linguæ: quoniam ſermo obſcurus in vacuũ
non ibit: os autem quod mentitur, occidit animã.
12 ¶ Nolite zelare mortem in errore vitæ veſtræ: neque acquiratis perditionem in operibus manuum
13 veſtrarum. ¶ Quoniam Deus mortem non fecit, nec
D lætatur in perditione viuorum. ¶ Creauit enim, vt
14 eſſent omnia: & ſanabiles fecit nationes orbis ter-
rarum: & non eſt in illis medicamentum extermi-
15 nij, nec inferorum regnum in terra. ¶ Iuſtitia enim
16 perpetua eſt & immortalis. ¶ * impij autem mani-
bus & verbis accerſierunt illam: & æſtimantes il-
lam amicam, defluxerunt, & ſponſiones poſuerunt
ad illam: quoniam * digni ſunt qui ſunt ex parte
illius.

3.Reg.3o. a.3.b 9. Iſa. 56.a.1 12.Par. 15 a.4.
aGal 5. d. 22. Ier. 17. b 10. 'maledicum 1. bEſa 6.a.3 Ier.4.d.18
aDeu. 4 c. 16 d.23. Ezec.18 d. 32.33.c.11
* Iniuſtitia aũt morti eſt acquiſitio. * morte.

CAPVT II.

1 DIxerunt enim * cogitãtes apud ſe nõ rectè.
A Exiguũ, & cùm tædio eſt tẽpus vitæ no-
ſtræ, non eſt refrigerium in fine hoĩs, & nõ
2 eſt qui agnitus ſit reuerſus ab inferis: ¶ quia ex nihi
lo nati ſumus, & poſt hoc erimus tanquàm nõ fue-
rimus: qm̃ fumus 'flatus' eſt in naribus noſtris: &
3 ſermo ſcintillæ ad cõmouẽdũ cor noſtrũ: ¶ quia 'ex-
tinctus' cinis erit corpus noſtrum, & ſpiritus dif-
fundetur tanquàm mollis aër: & tranſibit vita no-
ſtra tanquàm veſtigiũ nubis, & ſicut nebula diſſol-
uetur, quæ fugata eſt à radiis ſolis, & à calore illius
4 aggrauata: ¶ & nomen noſtrum obliuionem acci-
piet per tempus, & nemo memoriam habebit ope-
5 rum noſtrorum. ¶ Vmbræ enim tranſitus eſt tem-
B pus noſtrum, & non eſt reuerſio finis noſtri: quoniã
6 conſignata eſt, & nemo reuertitur. ¶ Venite ergo,
& fruamur bonis quę ſunt, & vtamur creatura tan-
7 quam in iuuentute celeriter. ¶ Vino precioſo & vn
guentis nos impleamus, & non prætereat nos flos
8 temporis. ¶ Coronemus nos roſis, antequàm mar-
ceſcant: nullum pratum ſit quod non pertranſeat
9 luxuria noſtra. ¶ Nemo veſtium exors ſit luxuriæ
noſtræ: vbique relinquamus ſigna lætitiæ: quoniam
10 hæc eſt pars noſtra, & hæc eſt ſors. * ¶ Opprimamus
pauperem iuſtum, & non parcamus viduæ, nec 've-
11 terano, nec reuereamur 'canos multi temporis: ¶ Sit
C autem fortitudo noſtra lex iniuſtitię. quod enim in
12 firmum eſt, inutile inuenitur. ¶ Circumueniamus er
go iuſtum: quoniam inutilis eſt nobis, & contra-
rius eſt operibus noſtris, & improperat nobis pec-
cata legis, & diffamat in nos peccata diſciplinæ no
13 ſtræ: ¶ Promittit ſe ſcientiam Dei habere, & filium
14 Dei ſe nominat. ¶ Factus eſt nobis in traductionẽ
15 cogitationum noſtrarum. ¶ Grauis eſt nobis etiam
ad vidẽdum, quoniam diſſimilis eſt aliis vita illius,
16 & immutatę ſunt viæ eius. ¶ Tanquàm nugaces ęſti-
mati ſumus ab illo, & abſtinet ſe à viis noſtris tan-
quàm ab immunditiis, & pręfert nouiſſima iuſto-
17 rum, & gloriatur patrem ſe habere Deum. ¶ Videa-
D mus ergo ſi ſermones illius veri ſint, & tentemus
quæ ventura ſunt illi, & ſciemus quæ erunt nouiſſi-
18 ma illius. ¶ Si enim eſt verus filius Dei, ſuſcipiet il-
lum, & liberabit illum de manibus contrariorum.
19 ¶ Contumelia & tormento interrogemus eum, vt
ſciamus reuerentiam eius, & probemus patientiã
20 illius. ¶ Morte turpiſſima condemnemus eum: erit
21 enim ei reſpectus ex ſermonibus illius. ¶ Hęc cogi-
tauerunt, & errauerunt: excęcauit enim illos mali-
22 tia eorum. ¶ Et neſcierunt ſacramenta Dei, neque
mercedem ſperauerunt iuſtitiæ, nec iudicauerunt
23 honorem animarum ſanctarum. ¶ Quoniam Deus
creauit hominem inexterminabilem, & ad imagi-
24 nem ſimilitudinis ſuæ fecit illum. ¶ Inuidia autem
25 diaboli mors introiuit in orbem terrarum. ¶ imitan
tur autem illum, qui ſunt ex parte illius.

* impij
aIob 7.a.1 14.a.1. 1.Cor.15. d.32.
* afflatus 3
* extincta 7
11.Par. 29 d.15.
aIſa. 22.b. 13.56.d. 12. 1.Cor. 15. d 32.
* noſtra. aProu.5 11. * veterani reuereamur 9.
aMat.27.c 43. aIoh.7.a.7
aMat.27.c 42. aPſa.21.a.9 Iere.11.d. 19.
aGen.1 d. 27.2.a.7.5 a.1. Eccl.17.a.1 aGene.3.a 1.

CAPVT III.

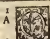
1 IVſtorum autem animæ in manu Dei
A ſunt, & non tanget illos tormentum
2 mortis. ¶ Viſi ſunt oculis inſipientium
mori: & æſtimata eſt afflictio, exitus il-
3 lorum. ¶ Et ab itinere iuſto abierunt in exterminiũ,

Deut.33.a 3. Inf.5.a.4.

& quod

& quod à nobis est iter exterminij: illi autem sunt
4 in pace.¶Et si corá hominibus tormenta passi sunt,
5 spes illorum immortalitate plena est.¶* In paucis (*Et 3.)
vexati, in multis bene disponētur: quoniam Deus
6 tentauit eos, & inuenit illos dignos se. ¶Tanquàm
aurum in fornace probauit illos, & quasi holocau-
B sti hostiam accepit illos, & in tempore erit respe-
7 ctus illorum. ¶Fulgebunt -iusti', & tanquam scin- (Mat. 13. f. 43.)
8 tillę in arundineto discurrent.¶Iudicabunt natio- (1. Cor. 6. a. 2.)
nes, & dominabuntur populis, & regnabit Domi-
9 nus illorum in perpetuum. ¶Qui confidunt in illo,
intelligent veritatem, & fideles in dilectione ac-
quiescent illi: quoniam donum & pax est electis
10 eius. ¶Impij autem secundum quæ cogitauerunt,
correptionem habebunt: qui neglexerunt iustum,
11 & à Domino recesserunt. ¶Sapientiam enim, & di-
C sciplinam qui abiicit, infœlix est: & vacua est spes
illorum, & labores sine fructu, & inutilia opera eo-
12 rum.¶Mulieres eorum insensatę sunt, & nequissimi
13 filij illorum. ¶Maledicta creatura eorum: quoniam
fœlix est sterilis & incoinquinata quę nesciuit tho-
rum in delicto, habebit fructum in respectione ani-
14 marum sanctarum, ¶& spado qui non operatus est (Esai. 56. a. 4.)
per manus suas iniquitatem, nec cogitauit aduer-
D sus Deum nequissima, dabitur enim illi fidei donū
15 electum, & sors in templo Dei acceptissima. ¶Bo-
norum enim laborum gloriosus est fructus, & quæ
16 non concidit radix sapientiæ. ¶Filij autem adulte-
rorum in consummatione erunt, & ab iniquo tho-
17 to semen exterminabitur.¶Et si quidem longæ vitę
erūt in nihilum computabuntur, & sine honore e-
18 rit nouissima senectus illorum.¶Et si celerius defun
cti fuerint, non habebunt spem, nec in die agnitio-
19 nis allocutionem. ¶'Nationes' enim iniquæ, diræ ('nationis 1.)
sunt 'consummationis'. ('consummationes 1.)

CAPVT IIII.

1 Quàm pulchra est casta generatio cùm
A claritate: immortalis est enim memoria
illius: quoniam & apud Deum nota est,
2 & apud homines.¶Cùm pręsens est, imi
tantur illam: & desiderant eam cùm se eduxerit,
& in perpetuum coronata triumphat incoin-
3 quinatorum certaminum præmium vincens. ¶Mul
tigena autem impiorum multitudo non erit vti-
lis, & 'spuria vitulamina' non dabunt radices al- ('adulterinæ plantationes 1.)
4 tas, nec stabile firmamētum collocabunt: ¶Et si in (Iere. 17. a. 6.)
ramis in tempore germinauerint: infirmiter posita (Matt. 7. d. 37.)
à vento commouebuntur, & à nimicitate ventorū
5 eradicabuntur. ¶Confringentur enim rami incon-
B summati, & fructus illorum inutiles, & acerbi ad
6 manducādum & ad nihilum apti.¶Ex iniquis enim
omnes filij qui nascuntur, testes sunt nequitiæ ad-
7 uersus parentes in interrogatione sua. ¶Iustus au-
tē si morte pręoccupatus fuerit, in refrigerio erit.
8 ¶Senectus enim venerabilis est, non diuturna, neq;
9 annorum numero computata. ¶cani autem sunt
sensus hominis: & ætas senectutis vita immacula-
10 ta. ¶Placens Deo factus dilectus, & viuens inter (Heb. 11. a. 3.)
11 peccatores translatus est. ¶Raptus est, ne malitia
mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet a-
12 nimam illius. ¶Fascinatio enim nugacitatis obscu-
C rat bona, & 'inconstantia' concupiscentiæ transuer ('instātia 5.)
13 tit sensum sine malitia. ¶Cōsummatus in breui ex-
14 pleuit tempora multa. ¶Placita enim erat Deo ani
ma illius: propter hoc properauit educere illum de
medio iniquitatum. populi autem videntes & non
intelligentes, nec ponentes in præcordiis talia.
15 ¶Quoniam gratia Dei & misericordia in sanctos
16 eius, & respectus in electos illius.¶Condemnat au-
D tem iustus mortuus viuos impios, & iuuentus ce-
17 leriùs consummata longam vitam iniusti. ¶Vide-
bunt enim finem sapientis, & non intelligent quid
cogitauerit de illo Deus, & quare muniexit illum
18 Dominus. ¶Videbunt enim & contemnent eum: il-
19 los autem Dominus irridebit. ¶& erunt post hæc de
cidentes sine honore, & in contumelia inter mor-
tuos in perpetuum: quoniam disrupet illos infla-
tos sine voce, & commouebit illos à fundamentis,
& vsque ad supremum desolabuntur, & erunt ge-
20 mentes, & memoria illorum peribit. ¶Venient in
cogitatione peccatorum suorum timidi, & tradu-
cent illos ex aduerso iniquitates ipsorum.

CAPVT V.

1 TVnc stabunt iusti in magna constantia
A aduersus eos qui se angustiauerunt, &
2 qui abstulerunt labores eorum. ¶Viden
tes turbabuntur timore horribili, & mi-
3 rabuntur in subitatione insperatę salutis, ¶dicentes
intra se, pœnitentiam agentes, & prę angustia spi-
ritus gementes: Hi sunt quos habuimus aliquando
4 in derisum, & in similitudinem improperij. ¶Nos (Sup. 3. a. 2.)
insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, &
5 finem illorum sine honore. ¶Ecce quomodo com-
putati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors il-
6 lorum est. ¶Ergo errauimus à via veritatis, & iustitiæ
lumen non luxit nobis, & sol intelligentiæ non est
7 ortus nobis.¶Lassati sumus in via iniquitatis & per-
B ditionis, & ambulauimus vias difficiles: viam au-
8 tem Domini ignorauimus. ¶Quid nobis profuit
superbia? aut diuitiarum iactantia quid contulit no
9 bis? ¶Transierunt omnia illa tanquam vmbra, & (Sup. 2. b. 7.)
10 tanquam nuncius præcurrens. ¶& tanquam nauis (1. Par. 29. 15.)
quæ pertransit fluctuantem aquam: cuius cùm præ-
terierit, non est vestigium inuenire, neque semi-
11 tam carinę illius in fluctibus. ¶aut * auis quæ trāsuo (* tanquā 6)
lat in aëre, cuius nullum inuenitur argumentum (Prou. 30. c. 19.)
itineris illius, sed tantùm sonitus alarum verberās
leuem ventum, & scindens per vim itineris aërem,
commotis alis transuolauit, & post hoc nullum si-
12 gnum inuenitur itineris illius. ¶aut tanquam sagit-
ta emissa in locum destinatum, diuisus aër conti-
C nuò in se reclusus est, vt ignoretur transitus illius.
13 ¶sic & nos nati continuò desiuimus esse: ¶& virtu-
14 tis quidem nullum signum valuimus ostendere. In
malignitate autem nostra consumpti sumus. Talia
15 dixerūt in inferno hi qui peccauerunt: ¶quoniam (Prou. 11. a. 7.)
spes impij tanquam lanugo est, quæ à vento tolli-
tur: & tanquam spuma gracilis, quæ à procella di-
spergitur: & tanquam fumus qui à vento diffusus
est: & tanquam memoria hospitis vnius diei præ-
16 tereuntis. ¶Iusti autem in perpetuum viuent, & apud
Dominum est merces eorum, & cogitatio illorum
17 apud Altissimum. ¶Ideo accipient regnum decōris,
D & diadema speciei de manu Domini: quoniam de- (Ephe. 6. c. 13.)
xtera sua teget eos, & in brachio sancto suo defen-
18 det illos. ¶-Et' accipiet armaturam zelus illius, & (Esa. 59. d. 17.)
19 armabit creaturam ad vltionem inimicorum. ¶In- (Ephe. 6. c. 17.)
duet pro thorace iustitiam, & accipiet pro galea

iudi-

30 iudicium certum. ¶ sumet scutum inespugnabile
21 æquit..em. ¶ acuet autem diram iram in lanceam,
& pugnabit cum illo orbis terrarum contra insen-
22 satos. ¶Ibũt directè emissiones fulgurum,& tanquã
à bene curuato arcũ nubium exterminabuntur, &
23 ad certum locum insilient. ¶Et à petrosa ira plenæ
mittentur grandines, excandescet in illos aqua ma
24 ris,& flumina cõcurrent duriter. ¶Contra illos sta-
bit spiritus virtutis,& tanquam turbo venti diuidet
*iniquitas s. illos: & ad eremum perducet omnem terram *ini-
quitatis* illorum, & malignitas euertet sedes po-
tentium.

CAPVT VI.

‡Eccl. 9.d. 18. 1 MElior est sapientia, quàm vires:& vir pru-
A dens, quàm fortis. ¶Audite ergo reges,
2 & intelligite: discite iudices finium ter-
3 ræ. ¶Præbete aures vos qui continetis
multitudines,& placetis vobis in turbis nationum:
‡Ro.13.a.1. 4 ¶‡quoniam data est à Domino potestas vobis, &
virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra,
5 & cogitationes scrutabitur: ¶quoniam cùm essetis
ministri regni illius, non rectè iudicastis, nec custo
distis legem iustitiæ, neque secundum voluntatem
6 Dei ambulastis. ¶Horrendè & citò apparebit vo-
bis: quoniam iudicium durissimum in his, qui præ-
7 sunt, fiet. ¶Exiguo enim conceditur misericordia:
‡Deu. 10. d.17. 8 potentes autem potenter tormẽta patientur. ¶‡Nõ
‡2. Par. 19 b 7. B enim subtrahet personam cuiusquam Deus, *nec
Iob. 34. b. 19. verebitur magnitudinem cuiusquam: quoniam pu-
Eccl. 35.b. 16. sillum & magnum ipse fecit, & æqualiter cura est
Ro.2.b.11 9 illi de omnibus. ¶Fortioribus autem fortior instat
Gal.2.b.6. 10 cruciatio. ¶Ad vos ergo reges sunt hi sermones
Eph.6.b 9. 11 mei, vt discatis sapientiam & non excidatis. ¶Qui
Col 3. b. 25. enim custodierint iustitiam, iustè iudicabuntur: &
Act. 10. e. 34. qui didicerint iusta, inuenient quid respondeant.
1. Pet. 1.c. 17. 12 ¶Concupiscite ergo sermones meos, diligite illos,
*qui est omniũ dominator. 13 & habebitis disciplinam. ¶Clara est,& quę nunquã
marcescit sapientia, & facilè videtur ab his qui di-
C ligunt eam, & inuenitur ab his qui quærunt illam.
14 ¶‡Præoccupat qui se concupiscunt, vt illis se prior
15 ostendat. ¶Qui de luce vigilauerit ad illam, non la-
borabit: assidentem enim illam foribus suis inue-
16 niet. ¶Cogitare ergo de illa, sensus est consumma-
tus. & qui vigilauerit propter illam, citò securus e-
17 rit. ¶Quoniam dignos se, ipsa circuit quærens, in
viis ostendit se illis hilariter, & in omni prouiden-
18 tia occurrit illis. ¶Initium enim illius verissima est
19 disciplinæ concupiscentia. ¶Cura ergo disciplinæ,
dilectio est:& dilectio, custodia legum illius est: cu
stoditio autem legum, consummatio incorruptio-
20 nis est: ¶ Incorruptio autem facit esse proximum
21 Deo. ¶Concupiscentia itaque sapientię deducit ad
‡3.Re. 3.b. 9. 22 regnum perpetuum. ¶‡Si ergo delectamini sedi-
D bus,& sceptris ò reges populi, diligite sapientiam,
23 vt in perpetuum regnetis. ¶Diligite lumen sapien-
24 tiæ omnes: qui præestis populis. ¶Quid est autem
sapientia, & quemadmodum facta sit, referam: &
non abscondam à vobis sacramenta Dei, sed ab ini
tio natiuitatis inuestigabo,& ponã in lucem scien-
25 tiam illius, & non præteribo veritatem: ¶neque cũ
inuidia tabescente iter habebo: quoniam talis ho-
26 mo non erit particeps sapientiæ. ¶ Multitudo autẽ
sapientium, sanitas est orbis terrarum:& rex sapiẽs
27 stabilimentum populi est. ¶Ergo accipite discipli-
nam per sermones meos, & proderit vobis.

CAPVT VII.

1 SVm quidem & ego mortalis homo, simi-
A lis omnibus, & ex genere terreno illius
qui prior factus est, & in ventre matris
2 figuratus sum caro, ¶‡ decem mensium ‡Iob 10. b. 10.
tẽpore coagulatus sum in sanguine, ex semine ho-
3 minis,& delectamento somni cõueniente. ¶Et ego
natus accepi communem aërem, & in similiter fa-
ctam decidi terram, & primam vocem similem om
4 nibus emisi plorans. ¶In inuolumẽtis nutritus sum,
5 & curis magnis. ¶Nemo enim ex Regibus aliud ha-
6 buit natiuitatis initium. ¶‡Vnus ergo introitus est ‡Iob 1. d. 21.
7 omnibus ad vitam,& similis exitus. ¶ Propter hoc 1.Tim. 6.b 7.
optaui,& datus est mihi sensus: & inuocaui,& ve-
8 nit in me spiritus sapientiæ: ¶ & præposui illam re-
gnis & sedibus,& diuitias nihil esse duxi in compa
9 ratione illius. ¶‡nec comparaui illi lapidem precio ‡Iob 28.c. 15.
sum: quoniam omne aurum in comparatione il- Prou. 8. b. 10.
lius arena est exigua, & tanquam lutum æstimabi-
10 tur argentum in conspectu illius. ¶Super salutem &
B speciem dilexi illam,& proposui pro luce habere il
11 lam: quoniam inextinguibile est lumen illius. ¶‡Ve ‡3. Reg.3. c.33.
nerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, Matt.6. d. 33.
12 & innumerabilis honestas per manus illius, ¶& læ- Ecc.2.c.20
tatus sum in omnibus: quoniam antecedebat me
ista sapientia, & ignorabam quoniam horum om-
13 nium mater est. ¶Quam sine fictione didici, & sine
inuidia communico, & honestatem illius non ab-
14 scondo. ¶Infinitus enim thesaurus est hominibus:
quo qui vsi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei,
15 propter disciplinæ dona commendati. ¶Mihi autẽ
dedit Deus dicere ex sententia,& pręsumere digna
horum quæ mihi dantur: quoniam ipse sapientiæ
16 dux est, & sapientium emendator. ¶In manu enim
illius & nos, & sermones nostri, & omnis sapien-
17 tia,& operum scientiæ disciplina. ¶Ipse enim dedit
mihi horum quæ sunt scientiam veram: vt sciam di-
C spositionem orbis terrarum,& virtutes elemento-
18 rum, ¶initium & consummationem & medietatem
temporum, vicissitudinum permutationes,& *con- *mutationẽ omniũ morum a.
19 summationes temporum, ¶morum *mutationes, &
diuisiones temporum, anni cursus, & stellarum di-
20 spositiones: ¶naturas animaliũ, & iras bestiarum,
vim ventorum,& cogitationes hominum, differen-
21 tias *virgultorum*,& virtutes radicum, ¶& quæcun- *arborũ a.
que sunt absconsa & improuisa, didici. omnium e-
22 nim artifex docuit me sapiẽtia. ¶est enim in illa spi-
ritus intelligẽtiæ, sanctus, vnicus, multiplex, subti-
lis, disertus, mobilis, incoinquinatus, certus, suauis,
amans bonum, acutus, qui nihil vetat benefacere,
23 ¶humanus, benignus, stabilis, certus, securus, om-
nem habens virtutem, omnia prospiciens,& qui ca
24 piat omnes spiritus: intelligibilis, mũdus, subtilis.
D ¶Omnibus mobilibus mobilior est sapientia: attin
25 git autem vbique propter suam munditiam. ¶Va-
por est enim virtutis Dei, & emanatio quædam est
claritatis omnipotentis Dei syncera: & ideò nihil
26 inquinatum in eam incurrit. ¶‡candor est enim lu- ‡Heb. 1.a. 3.
cis æternæ, & speculum sine macula Dei maiesta-
27 tis, & imago bonitatis illius. ¶Et cùm sit vna, omnia
potest: & in se permanens, omnia innouat, & per
nationes in animas sanctas se trãsfert, amicos Dei
28 & prophetas constituit. ¶ Neminem enim diligit
29 Deus, nisi eum qui cum sapientia inhabitat. ¶Est e-
nim hæc speciosior sole, & super omnem disposi-

tionem

tionem stellarum, luci comparata inuenitur prior.
30 ¶Illi enim succedit nox, sapientiam autem non vin
cit malitia.

CAPVT VIII.

1 ATtingit ergo à fine vsque ad finem forti-
A ter,& disponit omnia suauiter.¶Hanc a-
2 maui,& exquisiui eam à iuuentute mea,
& quæsiui sponsam mihi eam assumere,
3 & amator factus sum formæ illius.¶Generositatem
illius glorificat, contubernium habens Dei: sed &
4 omnium Dominus dilexit illam: ¶doctrix enim est
5 disciplinæ Dei, & electrix operum illius. ¶Et si di-
uitiæ appetuntur in vita: quid sapientia locuple-
6 tius, quæ operatur omnia? ¶ Si autem sensus ope-
ratur: quis horum quæ sunt, magis quàm illa est ar-
7 tifex? ¶Et si iustitiam quis diligit: labores huius ma-
B gnas habent virtutes: sobrietatem enim & pruden-
tiam docet,& iustitiam, & virtutem, quibus vtilius
8 nihil est in vita hominibus. ¶Et si multitudinem
scientiæ desiderat quis: scit præterita, & de futu-
ris æstimat: scit versutias sermonum, & dissolu-
tiones argumentorum: signa & monstra scit ante-
quam fiant, & euentus temporum & seculorum.
9 ¶Proposui ergo hanc adducere mihi ad conuiuen-
dum: sciens quoniam mecum communicabit de
bonis, & erit allocutio cogitationis, & tædij mei.
10 ¶Habebo propter hanc claritatem ad turbas, & ho
C norem apud seniores iuuenis: ¶ & acutus inueniar
11 in iudicio, & in conspectu potentium admirabilis
12 ero: & facies principum mirabuntur me. ¶ tacentē
me sustinebunt,& loquentem me respicient,& ser-
mocinantem me plura, manus ori suo imponent.
13 ¶Præterea habebo per hanc immortalitatem:& me
moriam æternam his qui post me futuri sunt relin-
14 quam. ¶Disponam populos,& nationes mihi erunt
15 subditæ. ¶Timebunt me audientes reges horrendi,
in multitudine videbor bonus, & in bello fortis.
16 ¶Intrans in domum meam, conquiescam cum illa.
D non enim habet amaritudinem conuersatio illius,
nec tædium conuictus illius, sed lætitiam & gaudiū.
17 ¶Hæc cogitans apud me,& commemorans in cor-
ˋimmortalitas 6. de meo, quoniam ˋimmortalisˊ est in cogitatione
ˋsapientia 10. 18 ˋsapientiæ,& in amicitia illius delectatio bona, ¶&
in operibus manuum illius honestas sine defectio-
ne, & in certamine loquelæ illius sapientia,& præ-
claritas in communicatione sermonum ipsius: cir-
19 cuibam quærens, vt mihi illam assumerem. ¶ Puer
autem eram ingeniosus, & sortitus sum animā bo-
20 nam. ¶Et cùm essem magis bonus, veni ad corpus
21 incoinquinatum. ¶Et vt sciui quoniam aliter non
possem esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum
ˋerat sapientiæ 6. *summa. ˋerat* sapientiaˊ, scire cuius esset hoc donum: adij
Dominum, & deprecatus sum illum, & dixi ex to-
tis præcordiis meis.

CAPVT IX.

ˋparentū 1. ‖3.Reg.3. b.9.c.12. 1 DEus ˋpatrum ˋmeorum, & Domine miseri
A cordiæ, qui fecisti omnia verbo tuo, ¶‖&
2 sapientia tua constituisti hominē, vt do
minaretur creaturæ quæ à te facta est,
3 ¶vt disponat orbem terrarū in æquitate & iustitia,
4 & in directione cordis iudicium iudicet: ¶da mihi
sediū tuarum assistricem sapientiam, & noli me re
‖Psal.115 c.16. 5 probare à pueris tuis. ¶‖quoniam seruus tuus sum
ego, & filius ancillæ tuæ, homo infirmus, & exigui
temporis,& minor ad intellectum iudicij & legum.
6 ¶Et si quis erit cōsummatus inter filios hominum, si
B ab illo abfuerit sapientia tua, in nihilū computabi-
7 tur. ¶‖Tu elegisti me regem populo tuo,& iudicem ‖2.Par.1.
8 filiorum tuorum & filiarum: ¶& dixisti me ædifica- 2.4.b.5. 2.Par.1.b.
re templum in monte sancto tuo, & in ciuitate ha- 9.
bitationis tuæ altare, similitudinē tabernaculi san-
9 cti tui quod præparasti ab initio: ¶‖& tecum sapiētia ‖Prou.8 b
tua quæ nouit opera tua, quæ & affuit tunc cùm or- 12.d.27. Ioan.1.a.1
bem terrarum faceres, & sciebat quid esset placitū
10 oculis tuis, & quid directū in præceptis tuis. ¶Mit-
te illā de cœlis sanctis tuis & à sede magnitudinis
tuæ, vt mecū sit & mecum laboret, vt sciam quid ac
11 ceptū sit apud te. ¶scit enim illa omnia,& intelligit,
C & deducet me in operibus meis sobriè,& custodiet
12 me in sua potentia. ¶Et erūt accepta opera mea, &
disponam populum tuū iustè,& ero dignus sediū
13 patris mei. ¶‖Quis enim hominum poterit scire cō- ‖Isa.40.c.
silium Dei? aut quis poterit cogitare quid velit Deus? 13. Rom.11.d
14 ¶Cogitationes enim mortalium timidæ, & incertæ 34.
15 prouidentiæ nostræ. ¶Corpus enim quod corrum- 1 Cor.2.d 16.
pitur, aggrauat animam:& terrena inhabitatio de-
16 primit sensum multa cogitantem. ¶Et difficilè æsti-
D mamus quæ in terra sunt, & quæ in prospectu sunt
inuenimus cum labore. Quæ autem in cœlis sunt,
17 quis inuestigabit? ¶Sensum autem tuum quis sciet,
nisi tu dederis sapientiam,& miseris Spiritum san-
18 ctum tuum de altissimis: ¶& si correctæ sint semitæ
eorum qui sunt in terris,& quæ tibi placent didice-
19 rint homines? ¶Nam per sapientiā sanati sunt, qui-
cunque placuerunt tibi Domine à principio.

CAPVT X.

1 HAec, illum qui primus formatus est à Deo ‖Gen.2.d.
A pater orbis terrarū, cùm solus esset crea- 17.3.a.7.
2 tus, custodiuit, ¶& eduxit illum à delicto *& eduxit illum de limo terræ.
suo*, & dedit illi virtutē continendi om- ‖Gen.4.b.
3 nia. ¶Ab hac vt recessit iniustus in ira sua, per iram 8
4 homicidij ˋfraternitasˊ deperiit. ¶Propter quod ‖cū ˋfraternitas 1.24.
aqua deleret terram, sanauit iterum sapientia, per Gen.6.7.8
5 contemptibile lignum iustum gubernans. ¶‖Hæc & ‖Gen.11. a.1.d.31.
in consensu superbiæ, cùm se nationes extulissent, 12 a 1.
sciuit iustum,& conseruauit sine querela Deo,& in ˋmalediction. 2.
B filiis ˋmisericordiamˊ fortem custodiuit. ¶Hæc, iustū ‖Gen.19.
à pereuntibus impiis liberauit fugientem, descen- d.17.
7 dente igne in Pentapolim: ¶quibus in testimonium
nequitiæ fumigabunda constat deserta terra,& in-
certo tēpore fructus habentes arbores,& incredi-
8 bilis animæ memoria stans figmentū salis. ¶Sapien
tiā enim prætereuntes non tantùm in hoc lapsi sunt
vt ignorarent bona, sed & insipientiæ suæ reliquerūt
hominibus memoriam, vt in his quæ peccauerunt,
9 nec latere potuissent. ¶Sapientia autem hos qui se ‖Gen.28.
10 obseruāt, à doloribus liberauit. ¶‖Hæc autem pro- a.2.
fugum iræ fratris iustū deduxit per vias rectas,& o-
stendit illi regnū Dei, & dedit illi sciētiam sancto-
rum, honestauit illum in laboribus, & compleuit la
11 bores illius. ¶In fraude circumuenientiū illū affuit
12 illi,& honestū fecit illū. ¶Custodiuit illum ab inimi
C cis, & à seductoribus tutauit illū, & certamen forte
dedit illi, vt vinceret,& sciret, quoniam omniū po- ‖Gen.37.
13 tentior est sapientia. ¶‖Hæc, venditum iustum non f.26.
dereliquit, sed à peccatoribus liberauit eum: de- Act.7.b.9.
14 scenditque cum illo in foueam, ¶‖& in vinculis non ‖Gen.41.c 40.
dereliquit illum, donec afferret, illi sceptrū regni,

& potentiam aduersus eos qui eum deprimebant:
& mendaces ostendit qui maculauerunt illum, &
15 dedit illi claritatẽ æternam. ¶Hæc, populum iustũ
& semen sine querela liberauit à nationibus | quæ
16 illum deprimebãt. ¶|Intrauit in animam serui Dei,
D & stetit contra reges horrendos in portentis & si-
17 gnis. ¶Et reddidit iustis mercedem laborum suorũ,
& deduxit illos in via mirabili: & fuit illis in vela-
18 mento diei, & in luce stellarum per noctem. ¶-&
trãstulit illos per Mare-rubrum & transuexit illos
19 per aquam nimiam. ¶Inimicos autẽ illorũ demer-
sit in mare, & ab altitudine inferorum eduxit illos.
20 |Ideo iusti tulerunt spolia impiorum, ¶|& decanta-
uerunt Domine nomen sanctum tuum, & victricẽ
21 manum tuum laudauerunt pariter, ¶quoniam sapiẽ
tia aperuit os mutorum, & linguas infantium fecit
disertas.

Exo. 1.b. 11. Exo. 5. 4. 5. 7. 9. -6. Exo. 14. c. 22. Psal. 77. b. 14. Exod. 12. c. 35. Exo. 15. a. 1.

CAPVT XI.

1 D Irexit opera eorum in manibus prophetæ
A sancti. ¶Iter fecerunt per deserta, quæ non
2 habitabantur: & in locis desertis fixerũt ca
3 sas. ¶|Steterunt contra hostes, & de inimicis se vin-
4 dicauerunt. ¶|Sitierunt, & inuocauerunt te, & data
est illis aqua de petra altissima, & requies sitis de la
5 pide duro. ¶Per quæ enim pœnas passi sunt inimici
illorũ, à defectione potus sui: *cùm abundarent filij
6 Israël, lætati sunt. ¶Per hæc, cùm illis deessent, bene
7 cũ illis actum est. ¶Nam pro fonte quidẽ sempiter-
8 ni fluminis, humanũ sanguinẽ dedisti iniustis: ¶Qui
cùm minuerentur in traductione infantiũ occisorũ,
9 dedisti illis abundantem aquã insperatè: ¶ostendẽs
per sitim quæ tunc fuit, quemadmodum tuos exal-
10 tares, & ¶aduersarios illorum necares. ¶Cùm enim
B tentati sunt, & quidem cum misericordia discipli-
nã accipientes, scierũt quemadmodum cum ira iu-
11 dicati impij tormenta paterentur. ¶Hos quidẽ tan-
quam pater monens probasti: illos autẽ tanquã du
12 rus rex interrogans, condemnasti. ¶Absentes enim
13 & præsentes similiter torquebantur. ¶Duplex enim
illos acceperat tædium, & gemitus cum memoria
14 præteritorum. ¶Cum enim audirẽt per sua tormen
ta bene secum agi, commemorati sunt Dñm admi-
15 rantes in finem exitus. ¶Quem enim in expositione
praua proiectum deriserũt, in finem euentus mira-
15 ti sunt: nõ similiter iustis faciens: ¶pro cogitationi-
C bus autem insensatis iniquitates illorũ. |Quòd qui
dam errantes colebant mutos serpentes, & bestias
superuacuas, immisisti illis multitudinem mutorũ
17 animalium in vindictam: ¶vt scirent, quia per quæ
18 peccat quis, per hæc & torquetur. ¶Non enim im-
possibilis erat omnipotens manus tua, quæ creauit
orbẽ terrarũ ex materia inuisa, immittere illis mul
19 titudinem vrsorum, aut audaces leones, ¶aut noui
generis ira plenas aut ignotas bestias, aut vaporẽ
igneum spirantes, aut fumi odorẽ proferentes, aut
20 horrendas ab oculis scintillas immittentes: ¶quarũ
D non solùm læsura poterat illos exterminare, sed &
21 aspectus per timorẽ occidere. ¶Sed & sine his vno
spiritu poterant occidi persecutionẽ passi ab ipsis
factis suis, & dispersi per spiritum virtutis tuæ: sed
omnia in mensura & numero & pondere disposui-
22 sti. ¶Multũ enim valere tibi soli `supererat` semper:
23 & virtuti brachij tui quis resistet? ¶Quoniam tan-
quam momẽtum statéræ, sic est ante te orbis terra-

Exod. 16. a. 5. Exo. 17. c. 22. Nu. 20. b. 11. *in eis. Infr. 12. d. 24. Leu. 26. d. 33. Infr. 16. a. 1. Iere. 8. c. 17. *superat 3.

rum, & tanquam gutta roris antelucani quę descen
24 dit in terram. ¶Sed misereris omnium, quia omnia
potes, & dissimulas peccata hominum propter pœ
25 nitentiam. ¶Diligis enim omnia quæ sunt, & nihil
odisti eorum quæ fecisti: nec enim odiens aliquid
26 constituisti aut fecisti. ¶Quomodo autem posset ali
quid permanere, nisi tu voluisses? aut quod à te vo-
27 catum non esset, cõseruaretur? ¶Parcis autem om-
nibus, quoniã tua sunt Domine, qui amas animas.

CAPVT XII.

1 O Quàm bonus & suauis est Domine spiri
A tus tuus in omnibus. ¶Ideoque eos qui
2 `exerrant partibus, corripis`: & de qui-
bus peccant, admones & alloqueris: vt
3 relicta malitia, credant in te Domine. ¶Illos enim
antiquos inhabitatores terræ sanctæ tuæ, quos ex-
4 horruisti, ¶quoniã odibilia opera tibi faciebãt per
5 medicamina, ¶& sacrificia iniusta, & filiorum suorũ
necatores sine misericordia, & comestores viscerũ
hominum, & deuoratores sanguinis à medio sacra
6 mento tuo, ¶& authores parentes animarum inau-
xiliatarum perdere voluisti per manus parentum
7 nostrorum, ¶vt dignam `perciperent` peregrinatio-
nem puerorum Dei, quæ tibi omnium charior est
8 terra. ¶Sed & his tanquam hominibus pepercisti,
& misisti antecessores exercitus tui vespas, vt illos
9 paulatim exterminarent. ¶Non quia impotẽs eras
B in bello subiicere impios iustis, aut bestiis sæuis,
10 aut verbo duro simul exterminare: ¶|sed partibus
iudicans dabas locum pœnitentiæ, non ignorans
quoniam nequã est natio eorum, & naturalis mali-
tia ipsorum, & quoniam nõ poterat mutari cogita-
11 tio illorum in perpetuum. ¶Semen enim erat male-
dictum ab initio, nec timẽs aliquem: veniam dabas
12 peccatis illorum. ¶Quis enim dicet tibi, Quid feci-
sti? aut quis stabit contra iudicium tuũ? aut quis `in
conspectu tuo` veniet vindex iniquorum hominũ?
aut quis tibi imputabit si perierint nationes quas
13 tu fecisti? ¶Non enim est alius Deus quàm tu, |cui
cura est de omnibus, vt ostendas quoniam non in-
14 iustè iudicas iudicium. ¶Neque rex, neq; tyrannus
in conspectu tuo inquirent de his quos perdidisti.
15 ¶Cùm ergo sis iustus, iuste omnia disponis: ipsum
quoq; qui non debet puniri, condẽnare, exterum
16 ęstimas à tua virtute. ¶Virtus enim tua, iustitiæ ini-
C tium est: & ob hoc quòd omniũ Dominus es, om-
17 nibus te parcere facis. ¶Virtutem enim ostendis tu,
qui non crederis esse in virtute cõsummatus, & ho
18 rum qui te nesciũt, audaciam traducis. ¶Tu autem
dominator virtutis, cum tranquillitate iudicas, &
cum magna reuerentia disponis nos. subest enim ti
19 bi cùm volueris, posse: ¶Docuisti autem populum
tuũ per talia opera, quoniã oportet iustum esse &
humanum, & bonæ spei fecisti filios tuos: quoniam
20 -iudicans` das locum in peccatis pœnitentiæ. ¶Si
enim inimicos seruorum tuorum, & debitos mor-
ti, cum tanta cruciasti attentione, & liberasti, dans
tempus & locum per quæ possent mutari à malitia:
21 ¶cum quanta diligentia iudicasti filios tuos, quorũ
parentibus iuramẽta, & cõuentiones dedisti bona-
22 rum promissionũ? ¶Cùm ergo das nobis disciplinã,
D inimicos nostros multipliciter flagellas, vt bonita-
tẽ tuã cogitemus iudicantes: & cùm de nobis iudi-
23 catur, speremus misericordiam tuã. ¶Vnde & illis
qui in vita sua insensatè, & iniustè vixerunt, per hęc

errant ex partibus, corripis 2. Deu. 9. a. 12. d. 29. 18. c. 12. *perciperet 2. Exo. 23. g. 30. Deut. 7. d. 22. *in conspectu tuo 5. 1. Petr. 5. b. 7. -3.

24 quæ colnerunt, dedisti summa torméta.¶| Etenim in errotis via diutius errauerunt, deos æstimantes hæc quæ in animalibus sunt superuacua, infantium — Sup. 11. b. 16.
25 insensatorum more viuentes.¶Propter hoc tanquã — Ro. 1. c. 24
26 pueris insensatis iudicium in derisum dedisti.¶ Qui
autem ludibrijs ª& increpationibus, non sunt corre
27 pti, dignum Dei iudiciũ experti sunt. ¶ In his enim — ª Increpationis a.
quæ patiebantur, molestè ferebant: in quibus patiẽ
tes indignabantur, per hæc quos putabant deos, in
ipsis cùm exterminarentur, videntes illum quem
olim negabant se nosse, verum Deum agnouerunt,
propter quod & finis condemnationis eorum veniet super illos.

CAPVT XIII.

1 VAni autem sunt omnes homines in qui — Ro. 1. c. 18
A bus non subest scientia Dei, & de his
quæ videntur bona non potuerunt in-
telligere eum qui est: neq; operibus at-
2 tendentes agnouerunt quis esset artifex, ¶ | sed aut — Deut. 4. c. 19. 37. a. 3.
ignem, aut spiritum, aut citatum aërem, aut gyrum
stellarum, aut nimiam aquam, aut solem & lunam
3 rectores orbis terrarum deos putauerunt. ¶ Quorũ
si specie delectati Deos putauerunt: sciant quanto
his dominator eorum speciosior est: speciei enim
4 generator hæc omnia constituit. ¶ Aut si virtutem
& opera eorum mirati sunt, intelligant ab illis, quo
5 niam qui hæc fecit, fortior est illis: ¶ à magnitudine
enim speciei, & creaturæ cognoscibiliter poterit
6 creator horum videri. ¶sed tamen adhuc in his mi-
B nor est querela. Et hi enim fortasse errant, Deum
7 quærentes & volentes inuenire. ¶ |Etenim cùm in — Rom. 1. c. 22.
operibus illius conuersentur, inquirunt: & persua-
8 sum habent quoniam bona sunt quæ videntur. ¶Ite
9 rum autem nec his debet ignosci. ¶Si enim tantum
potuerunt scire, vt possent æstimare seculum: quo-
modo huius Dominum non faciliùs inuenerunt?
10 ¶Infœlices autem sunt, & inter mortuos spes illo-
rum est, qui appellauerunt Deos opera manuum
hominum, aurum & argentum, artis inuentionem,
& similitudines animalium, aut lapidem inutilem
11 opus manus antiquæ. ¶ | Aut si quis artifex faber de — Isa. 44. b. 5. 12. 46. b. 6.
sylua lignum rectum secuerit, & huius doctè eradat
C omnem corticem, & arte sua vsus diligenter fabri- — Iere. 10. a. 3.
12 cet vas vtile in conuersationem vitæ, ¶ reliquijs au-
tem eius operis ad præparationem escæ abutatur:
13 ¶& reliquum horum quod ad nullos est vsus, faciat
lignum curuum, & verticibus plenum sculpat dili-
genter per vacuitatem suam, & per scientiam suæ
artis figuret illud, & assimilet illud imagini homi-
14 nis, aut alicui ex animalibus illud comparet, perli-
niens rubrica, & rubicundum faciens fuco colorẽ
illius, & omnem maculam quę in illo est perliniens
15 * ¶ & faciat ei dignam habitationem: & in pariete — * terra.
D ponens illud, ⁻& ⸌confirmans ferro, ¶ne fortè cadat — ⁻ s.
16 prospiciens illi, sciens quoniam non potest adiuua
re se: imago enim est, & opus est illi adiutorium.
17 ¶Et de substantia sua, & de filijs suis, & de nuptijs
votum faciens inquirit. Non erubescit loqui cum il
18 lo qui sine anima est. ¶& pro sanitate quidem infir-
mum deprecatur, & pro vita rogat mortuum, & in
19 adiutorium inutilem inuocat: ¶ & pro itinere petit
ab eo qui ambulare non potest, & de acquirendo,
& de operando, & de omnium rerum euen
tu petit ab eo qui in omnibus
est inutilis.

CAPVT XIIII.

1 ITerum alius nauigare cogitans & per fe
A ros fluctus iter facere incipiens, ligno
portante se, fragilius lignum inuocat.
2 ¶Illud enim cupiditas acquirendi exco-
3 gitauit, & artifex sapientia fabricauit sua. ¶ Tua au-
tem pater prouidentia * gubernat, quoniam | dedi- — * ab initio cuncta.
sti & in mari viam, & inter fluctus semitam firmissi- — Exo. 14. c. 22.
4 mam, ¶ostendens quoniam potens es ex omnibus
5 sanare, etiam si sine rate aliquis adeat mare. ¶ Sed
vt non essent vacua sapientiæ tuæ opera: propter
hoc etiam & exiguo ligno credũt homines animas
suas: & transeuntes mare per ratem liberati sunt.
6 ¶Sed ab initio cùm perirent || superbi gigantes, spes — Gen. 6. a. 4. 7. b. 7.
orbis terrarum ad ratem confugiens, remisit secu-
lo semen natiuitatis, quæ manu tua erat gubernata.
7 ¶Benedictum est enim lignum, per quod fit iustitia.
8 ¶Per manus autem quod fit idolum, maledictũ est
& ipsum, & qui fecit illud: quia ille quidem opera- — Psal. 113. b. 8.
tus est: illud autẽ cùm esset fragile, Deus cognomi — Bar. 6. a. 3.
9 natus est. ¶Similiter autẽ odio sunt Deo, impius & — Psal. 5. b. 7.
10 & impietas eius. ¶Etenim quod factum est cum illo
11 qui fecit, tormenta patietur. ¶Propter hoc & idolis
B nationũ non erit respectus: quoniam creaturæ Dei
in odium factæ sunt, & in tentationẽ animabus ho-
minum, & in muscipulam pedibus insipientium.
12 ¶Initium enim fornicationis est exquisitio idólorũ,
13 & adinuentio illorũ, corruptio vitæ est. ¶neq; enim
14 erant ab initio, neq; erunt in perpetuum. ¶Superua
cuitas enim ⸌hominum hæc adinuenit⸍ in orbẽ ter- — ⸌hominũ aduenit a.
15 rarum, & ideo breuis illorũ finis est inuẽtus. ¶Acer-
bo enim luctu dolens pater, citò sibi rapti filij fecit
imaginem: & illum qui tunc ⁻ quasi⸍ homo mortuus — ⁻ a.
fuerat, nunc tanquã Deum colere cœpit, & consti-
16 tuit inter seruos suos sacra & sacrificia. ¶ Deinde
interueniente tempore, conualescente iniqua con
suetudine, hic error tanquam lex custoditus, & ty-
17 rannorum imperio colebãt figmenta. ¶Et hos quos
in palàm homines honorare non poterãt, ꝑp hoc
quòd lõgè esset, è longinquo figura eorũ allata, eui
dentem imaginẽ regis, quẽ honorare volebant, fe-
cerunt: vt illum qui aberat, tanquã pręsentẽ colerẽt
18 sua solicitudine. ¶Prouexit autem ad horum cultu-
rã & hos qui ignorabant, artificis eximia diligentia.
19 ¶Ille enim volens placere illi qui se assumpsit, elabo
C rauit arte sua, vt similitudinẽ in melius figuraret.
20 ¶Multitudo autẽ hominum abducta per speciẽ ope
ris, eũ qui ante tempus tanquam homo honoratus
21 fuerat, nunc Deum ęstimauerunt. ¶ Et hęc fuit vitæ
humanę deceptio: qm̃ aut affectui, aut regibus de-
seruientes hoĩes, incõicabile nomẽ lapidibus & li-
22 gnis imposuerũt. Et nõ suffecerat errasse eos circa
Dei scientiã, sed & in magno viuentes insciẽtiæ bel
23 lo, tot & tam magna mala pacẽ appellãt. ¶Aut enim
filios suos sacrificantes, aut obscura sacrificia faciẽ
24 tes, aut insaniæ plenas vigilias habentes: ¶ neq; vitã
neq; nuptias mundas iã custodiunt: sed alius alium
25 per inuidiã occîdit, aut adulterans contristat: ¶ & — Iere. 7. b. 9.
oĩa commista sunt, sanguis, homicidium, furtũ, & fi
D ctio, corruptio & infidelitas, turbatio & periurium,
26 tumultus bonorum, ¶ Dei immemoratio, animarũ
inquinatio, natiuitatis immutatio, nuptiarũ incon
27 stantia, inordinatio ⸌mœchię & impudicitię⸍. ¶Infan — ⸌mœchia, & impudicitia a.
dorum enim idolorũ cultura, omnis mali causa est,
28 & initium & finis. ¶ Aut enim dum lætãntur, insa-

niunt: aut certè vaticinantur falſa, aut viuunt iniu-
29 ſtè, aut peierant citò. Dum enim confidunt in idó
lis quæ ſine anima ſunt, malè iurantes noceri ſe nõ
30 ſperant. Vtraq; ergo illis euenient dignè: quoniã
malè ſenſerunt de Deo, attendentes idólis, & iura-
uerunt iniustè in dolo, contemnentes iuſtitiam.
31 Non enim iurantium eſt virtus, ſed peccantium pę
na perambulat ſemper iniuſtorũ præuaricationem.

CAPVT XV.

1 TV autem Deus noſter, ſuauis & verus es,
A patiens, & in miſericordia diſponens
2 omnia. Etenim ſi peccauerimus, tui ſu
mus, ſcientes magnitudinem tuam: &
ſi non peccauerimus ſcimus quoniam apud te ſu-
3 mus computati. Noſſe enim te, conſummata iu-
ſtitia eſt: & ſcire iuſtitiam & virtutem tuam, radix
4 eſt immortalitatis. Non enim in errorem indu-
xit nos hominũ malæ artis excogitatio, nec vmbra
picturæ labor ſine fructu, effigies ſculpta per varios
5 colores, cuius aſpectus inſenſato dat concupiſcen
B tiam, & diligit mortuæ imaginis effigiem ſine ani-
6 ma. Malorum amatores digni ſunt *: qui ſpem ha- [*morte.]
bent in talibus, & qui faciunt illos, & qui diligunt,
7 & qui colunt. Sed & figulus mollem terram pre- [Rom 9 d 21.]
mens laborioſe fingit ad vſos noſtros vnumquodq;
vas, & de eodẽ luto fingit quæ munda ſunt in vſum
vaſa, & ſimiliter quæ his ſunt contraria: horum autẽ
8 vaſorum quis ſit vſus, iudex eſt figulus. Et cum la-
bore vano Deum fingit de eodem luto; ille qui pau
lò antè de terra factus erat, & poſt puſillum redu-
cit ſe vnde acceptus eſt, repetitus animæ debitum
9 quam habebat. Sed cura eſt illi non quia laboratu
rus eſt, nec quoniam breuis illi vita eſt, ſed concer
C tatur aurificibus & argentarijs: ſed & ærarios imita-
tur, & gloriam præfert, quõ res ſuperuacuas fingit.
10 Cinis eſt enim cor eius, & terra ſuperuacua ſpes il
11 lius, & luto vilior vita eius: quoniã ignorauit qui
ſe finxit, & qui inſpirauit illi animam quæ operatur
12 & qui inſufflauit ei ſpiritum vitalem. Sed & æſti-
mauerunt luſum eſſe vitam noſtram, & cõuerſatio-
nem vitæ cõpoſitam ad lucrum, & oportere vnde-
13 cũq; etiam ex malo acquirere. Hic enim ſcit ſe ſu-
per oẽs delinquere, qui ex terrę materia fragilia va
14 ſa, & ſculptilia fingit. Oẽs enim inſipientes, & in-
fœlices ſupra modum animæ ſuperbi ſunt, inimici
15 populi tui, & imperantes illi. Quoniam oĩa idola
nationum Deos æſtimauerũt, quibus neq; oculo- [Pſal. 113. a 4 & 134 c.11.]
D rum viſus eſt ad videndum, neq; nares ad percipiẽ
dum ſpiritum, neq; aures ad audiẽdum, neq; digiti ma
nuum ad tractandum, ſed & pedes eorum pigri ad
16 ambulandũ. homo enim fecit illos: & qui ſpiritum
mutuatus eſt, is finxit illos. Nemo enim ſibi ſimilẽ
17 homo poterit Deũ fingere. Cũ enim ſit mortalis,
mortuum fingit manibus iniquis. Melior enim eſt
ipſe his quos colit: quia ipſe quidẽ vixit, cùm eſſet
18 mortalis: illi autem nunquam. Sed & animalia mi-
ſerrima colunt: inſenſata enim comparata his, illis
19 ſunt deteriora. Sed nec aſpectu aliquis ex his ani-
malibus bona poteſt conſpicere. Effugerũt autem
Dei laudem, & benedictionem eius.

CAPVT XVI.

1 PRopter hæc & per his ſimilia paſſi ſunt di-
A gnè tormenta, & per multitudinem beſtia
2 rum exterminati ſunt. Pro quibus tormẽ [Iof 19.c. 11.]
tis bene diſpoſuiſti populum tuum, quibus dediſti [Nu.11. 8 31.]
concupiſcentiam delectamenti ſui nouum ſaporẽ,
3 eſcam parans eis ortygometram: vt illi quidem cõ
cupiſcentes eſcam ppter ea quæ illis oſtenſa & miſſa
ſunt, etiã à neceſſaria concupiſcentia auerterentur.
Hi autem in breui inopes facti, nouam guſtauerunt
4 eſcam. Oportebat enim illis ſine excuſatione qui
dem ſuperuenire interitum exercẽtibus tyrannidẽ:
his autem tantũ oſtendere quemadmodum inimici
5 eorum exterminabantur. Etenim cùm illis ſuper- [Nu.21.b 6.]
uenit ſæua beſtiarum ira, morſibus peruerſorum co
6 lubrorum exterminabantur. Sed non in perpetuũ
ira tua permanſit: ſed ad correptionem in breui tur
bati ſunt, ſignum habentes ſalutis ad commemora
7 tionem mandati legis tuæ. Qui enim conuerſus eſt
non per hoc quod videbat ſanabatur, ſed per te om
8 nium ſaluatorem. & in hoc autem oſtendiſti inimi
B cis noſtris, quia tu es qui liberas ab omni malo. Il [Exo.8. f 24.& 10.a 4.]
9 los enim locuſtarũ, & muſcarũ occiderunt morſus,
& non eſt inuenta ſanitas animæ illorum: quia di- [Apoc. 9. b 7.]
10 gni erant ab huiuſmodi exterminari. Filios autem
tuos, nec draconum venenatorum vicerũt dentes:
11 miſericordia enim tua adueniens, ſanabat illos. In
memoria enim ſermonum tuorum examinabãtur,
& velociter ſaluabantur, ne in altam incidentes ob
12 liuionem, non poſſent tuo vti adiutorio. Etenim
neq; herba, neq; malagma ſanauit eos, ſed tuus dñe
13 ſermo, qui ſanat omnia. Tu es enim Dñe, qui vi [Pſal.106. b.20.]
tę & mortis habes poteſtatem, & deducis ad portas [Tu enim vitæ 1.]
14 mortis & reducis. homo autem occidit quidẽ per [Deut 32 f 39.]
malitiam animam ſuam, & cùm exierit ſpiritus, [1.Reg.2.a 6.]
non reuertetur: nec reuocabit animam quæ rece-
15 pta eſt. ſed tuam manum effugere impoſſibile eſt. [Tob. 13.a 2.]
16 Negantes enim te noſſe impij, per fortitudinem
brachij tui flagellati ſunt: nouis aquis, & grandini- [Exo 9. c 23.]
bus, & pluuijs perſecutionem paſſi, & per ignem cõ-
17 ſummati. Quod enim mirabile erat: in aqua, quæ
omnia extinguit, plus ignis valebat. vindex eſt e-
18 nim orbis iuſtorum. Quodam enim tpe manſueta-
batur ignis, ne comburerentur quæ ad impios miſſa
erant animalia: ſed vt ipſi videntes, ſcirent quoniã
19 Dei iudicio patiũtur perſecutionem. Et quodã
tpe in aqua ſupra virtutem ignis exardeſcebat vn-
20 diq;, vt iniquę terrę nationem exterminaret. Pro [Exo.16.c 14.]
quibus angelorum eſca nutriſti populum tuum, & [Nu.11.b 7]
paratũ panem de cœlo præſtitiſti illis ſine labore, [Pſal. 77.c 25.]
oẽ delectamentum in ſe habentem, & omnis ſapo- [Iob 6 d 31]
21 ris ſuauitatẽ. Subſtantiã enim tuã & dulcedinem [Subſtantia enim tua dulcedinẽ.]
tuam quam in filios habes oſtendebas & deſeruiẽs
vniuſcuiuſq; voluntati, ad quod quiſq; volebat con
22 uertebatur. Nix autem & glacies ſuſtinebãt vim [oſtendebat 3.]
ignis, & non tabeſcebant, vt ſcirent quõ fructus ini- [Exod.9 b.23.]
D micorũ exterminabat ignis ardens in grandine &
23 pluuia coruſcãs. Hoc autem iterum vt nutrirentur
24 iuſti, *etiã ſuæ virtutis oblitus eſt. Creatura enim [*ignis]
tibi factori deſeruiens exardeſcit in tormentum [exardeſcit 13.]
aduerſus iniuſtos: & lenior fit ad benefaciẽdũ pro
25 his qui in te confidunt. Propter hoc & tunc in om
nia transfigurata omniũ nutrici gratiæ tuę deſeruie
bant ad voluntatem eorum qui à te deſiderati ſunt:
26 vt ſcirent filij tui, quos dilexiſti Domine, quo- [Deut.8.a 3.]
niam non natiuitatis fructus paſcunt homines, ſed
ſermo tuus hos qui in te crediderint conſeruat.
27 Quod enim ab igne non poterat exterminari, ſta [Matt 4 a 4.]
28 tim ab exiguo radio ſolis calefactũ tabeſcebat: vt
notum omnibus eſſet, quõ oportet prævenire ſolẽ

ad be-

ad benedictionem tuam, & ad`orientem` lucis te ˆortum 1. ſpea.
29 adorare.¶Ingrati enim`fides`tanquã hybernalis gla
cies tabeſcet,& diſperiet tanquã aqua ſuperuacua.

CAPVT XVII.

1 MAgna ſunt enim iudicia tua Domine, &
A inenarrabilia verba tua: propter hoc in-
2 diſciplinatæ animæ errauerunt.¶| Dum ‖Exo.10.f 23.
enim perſuaſum habent iniqui poſſe
dominari nationi ſanctæ: vinculis tenebrarum, &
longæ noctis compediti, incluſi ſub tectis, fugitiui
3 perpetuæ prouidentiæ iacuerunt. ¶ Et dum putant
ſe latêre in obſcuris peccatis:tenebroſo obliuionis
velamento diſperſi ſunt,pauentes horrendè, & cũ
4 admiratione nimia perturbati.¶ Neque enim quæ
continebat illos ſpelunca,ſine timore cuſtodiebat:
quoniam ſonitus deſcendens perturbabat illos, &
perſonæ triſtes illis apparentes,pauorem illis prę-
5 ſtabant.¶Et ignis quidem nulla vis poterat illis lu-
men præbere, nec ſiderum limpidæ flammæ illumi
6 nare poterant illam noctem horrendam.¶Appare-
bat autem illis ſubitaneus ignis timore plenus: & ti
B more percuſſi illius quæ non videbatur faciei,æſti-
7 mabant deteriora eſſe quæ videbantur:¶ & magicæ
artis appoſiti erant deriſus, & ſapientiæ`gloria`cor ‖Exo.7.d. 22 8.b.7.
8 reptio cum contumelia.¶Illi enim qui promittebãt ˆgloriæ 5.
timores, & perturbationes expellere ſe ab anima
languente, hi cum deriſu pleni timore languebãt.
9 Nam etſi nihil illos ex monſtris perturbabant:tran
ſitu animalium, & ſerpentium ſibilatione commo-
ti, tremebundi peribant, & aërem quem nulla ra-
10 tione quis effugere poſſet,negãtes ſe videre.¶ -Fre - 14.
quenter enim præoccupant peſſima, redarguente
11 conſcientia`.¶ Cum ſit enim timida nequitia, dat
teſtimonium`condemnationis`:ſemper enim pręſu ˆcondemnata 4.
12 mit ſæua perturbata conſcientia.¶ Nihil enim eſt ti
C mor, niſi præſumptionis adiutorium, proditio co-
13 gitationis auxiliorum. ¶ Et dum abintus minor eſt
expectatio,maiorem computat ſcientiam eius cau
14 ſæ,de qua tormẽtum præſtat.¶Illi autem qui impo-
tentem verè noctem, & ab infimis, & ab altiſſimis
inferis ſuperuenientem eundem ſomnum dormiẽ-
15 tes,¶aliquando monſtrorum exagitabantur timo-
re, aliquando animæ deficiebant traductione: ſubi
taneus enim illis,& inſperatus timor ſuperuenerat.
16 ¶ Deinde ſi quiſquam ex illis decidiſſet, cuſtodie-
17 batur in carcere ſine ferro recluſus. ¶ Si enim ru-
ſticus quis erat, aut paſtor, aut agri laborum ope-
rarius præoccupatus eſſet:ineffugibilem ſuſtinebat
18 neceſſitatẽ. Vna enim catena tenebrarum omnes
D erant colligati. Siue ſpiritus ſibilans,aut inter ſpiſ-
ſos arborũ ramos auiũ ſonus ſuauis, aut vis aquæ
19 decurrentis nimiũ,¶aut ſonus validus pręcipitatarũ
petrarũ:aut ludentium animaliũ curſus inuiſus, aut
mugentium valida beſtiarum vox, aut reſonans de
altiſſimis montibus Echo:deficientes faciebant il-
20 los præ timore.¶Omnis enim orbis terrarum limpi
do illuminabatur lumine, & non impeditis operi-
bus continebatur.Solis autem illis ſuperpoſita erat
grauis nox, imago tenebrarum,quæ ſuperuentura
illis erat.Ipſi ergo ſibi erant grauiores tenebris.

CAPVT XVIII.

1 SAnctis autem tuis maxima erat lux, & ‖Exo.10.f 23.
A horum quidem vocem*audiebant,ſed fi *inimici
guram non videbant. Et quia non & ip-
ſi per eadem paſſi erant, magnificabant
2 te:¶& qui antè læſi erant,quia non lædebantur,gra
tias agebant: & vt eſſet differentia, `donum` pete- ˆte Deũ 1.
3 bant.¶| Propter quod ignis ardentem columnam
ducem habuerunt ignotæ viæ, & ſolem ſine læſura ‖Exo.14 f 24.
4 boni hoſpitij præſtitiſti.¶ Digni quidem illi carere
luce, & pati carcerem tenebrarum,qui incluſos cu Pſal 77 b 14 & 104 d 39.
ſtodiebant filios tuos, per quos incipiebat incor-
5 ruptum legis lumen ſeculo dari.¶| Cùm cogita- ‖Exo 1.c 16.& 2.a.3
rent iuſtorum occidere infantes: & vno expoſito
filio, & liberato in traductionem illorum, multi-
tudinem filiorum abſtuliſti, | pariter illos perdidi ‖Exo.14 f 27.
6 ſti in aqua valida.¶Illa enim nox antè cognita eſt à Ex. 12. e 29.
B patribus noſtris:vt verè ſcientes quibus iuramen-
7 tis crediderunt,animæquiores eſſent.¶Suſcepta eſt
autem à populo tuo ſanitas quidem iuſtorum,iniu
8 ſtorum autem exterminatio.¶Sicut enim læſiſti ad-
9 uerſarios: ſic & nos prouocans magnificaſti.¶ Ab-
ſconsè enim ſacrificabant iuſti pueri bonorum, &
iuſtitiæ legem in`concordiam`diſpoſuerunt:ſimili- ˆconcordia 2.
ter & bona & mala recepturos iuſtos,`patri omniũ` ˆpatrũ iã 2
10 decantantes laudes:¶ Reſonabat autem in conue- ‖Exo. 12. e.30.
niens inimicorum vox, & flebilis audiebatur plan
11 ctus ploratorum infantium.¶ Simili autem pœna
ſeruus cum domino afflictus eſt, & popularis ho-
12 mo regi ſimilia paſſus.¶ Similiter ergo omnes vno
nomine mortis mortuos habebant innumerabiles.
Nec enim ad ſepeliendum viui ſufficiebant, quo-
niam vno momento quæ erat pręclarior natio il-
13 lorum, exterminata eſt.¶ De omnibus enim non
credentes propter beneficia, tunc cum - primum` - 4.
fuit exterminium primogenitorum,ſpoponderunt
14 populum Dei ſe eſſe.¶ Cùm enim quietum ſilen-
C tium contineret omnia, & nox in ſuo curſu mediũ
15 iter haberet,¶omnipotens ſermo tuus exiliens de
cœlo à regalibus ſedibus, durus debellator in me
16 diam exterminij terram proſiliuit,¶gladius acu-
tus inſimulatum imperium tuum portas, & ſtans
repleuit omnia morte, & vſque ad cœlum attinge
17 bat ſtans in terra.¶ Tunc continuò viſus ſomnio-
rum malorum turbauerunt illos, & timores ſuper-
18 uenerunt inſperati.¶Et alius alibi proiectus ſemiui
uus,propter quam moriebatur, cauſam demonſtra
19 bat-mortis`.¶Viſiones enim quæ illos turbauerũt, - 5.
præmonebant, ne inſcij quare mala patiebantur,
20 perirent, Tetigit autem tunc & iuſtos tenta-
tio mortis, & commotio in eremo facta eſt mul-
21 titudinis: ſed non diu permanſit ira tua.¶| Prope- ‖Nu.16 g.
D rans enim homo ſine quærela deprecari`pro popu ˆpropugnauit.3.
lis`proferens ſeruitutis ſuæ ſcutum orationem, &
per incenſum deprecationem allegans, reſtitit
iræ, & finem impoſuit neceſſitati, oſtendens quo-
22 niam tuus eſt famulus.¶ Vicit autem turbas, non
in virtute corporis,nec armatura potentiæ, ſed ver
bo illum qui ſe vexabat ſubiecit, iuramenta paren-
23. tum & teſtamentum commemorans.¶ Cum enim
iam aceruatim cecidiſſent ſuper alterutrum mor-
tui,interſtitit, & amputauit impetum, & diuiſit il-
24 lam quæ ad viuos ducebat viam.¶| In veſte enim ‖Exo.28 a 6.
podèris, quam habebat, totus erat orbis terrarũ:
& parentum magnalia in quatuor ordinibus lapi-
dum erant ſculpta, & magnificentia in diademate
25 capitis illius ſcripta erat.¶ His autem ceſ-
ſit qui exterminabat, & hæc exti-
muit.erat enim ſola tenta-
tio iræ ſufficiens.

CAPVT XIX.

Exop.12. c 31. 1 IMpijs autem vſque in nouiſſimum ſine
A miſericordia ira ſuperuenit. Præſciebat
2 enim & futura illorum: quoniam cùm
Exo.14. 2. 5. ipſi permiſiſſent vt ſe educerent & cum
magna ſolicitudine præmiſiſſent illos, conſequebã
3 tur illos pœnitentiæ actus. Adhuc enim inter ma-
nus habentes luctum, & deplorantes ad monumen
ta mortuorum, aliam ſibi aſſumpſerunt cogitatio-
nem inſcientiæ: & quos rogantes proiecerant, hos
4 tanquam fugitiuos perſequebãtur. ducebat enim
illos ad hunc finem digna neceſſitas: & horum quę
acciderant commemorationem amittebant, vt quę
5 deerant tormentis, repleret punitio: & populus
quidem tuus mirabiliter tranſiret, illi autem nouã
6 mortem inuenirent. Omnis enim creatura ad ſuũ
B genus ab initio refigurabatur, deſeruiens tuis præ-
7 ceptis, vt pueri tui cuſtodirentur illæſi. Nã nubes
caſtra eorum obumbrabat, & ex aqua quæ antè e-
rat, terra arida apparuit, & in mari-rubro via ſine
impedimento, & campus germinans de profundo
8 nimio: Per quem omnis natio tranſiuit quæ tege-
batur tua manu, videntes tua mirabilia & monſtra.
9 Tanquam enim equi depauerunt eſcam, & tan-
quam agni exultauerunt magnificantes te Domi-
10 ne, qui liberaſti illos: Memores enim erant adhuc
eorum quæ in incolatu illorum facta fuerant, quẽ-
admodũ pro natione animaliũ eduxit terra muſcas,
& pro piſcibus eructauit fluuius multitudinem ra-
11 narum. Nouiſſimè autem viderunt nouam creatu
C ram auium, cùm adducti concupiſcentia poſtulaue Exo.16.c 13.
12 runt eſcas epulationis. In allocutione enim deſi- Nu. 11. g. 31.
derij aſcendit illis de mari ortygometra, & vexatio Sup.16. a 2.
nes peccatoribus ſuperuenerunt, non ſine illis quæ
antè facta erant argumentis per vim fluminum: iu-
ſtè enim patiebantur ſecundùm ſuas nequitias.
13 Etenim deteſtabiliorem inhoſpitalitatem inſti-
tuerunt. alij quidem ignotos non recipiebant adue
nas, alij autem bonos hoſpites in ſeruitutem redi-
14 gebant. Et non ſolum hæc, ſed & alius quidem re-
ſpectus illorum erat: quoniam inuiti recipiebãt ex-
15 traneos. Qui autem cum lætitia receperunt hos,
qui eiſdem vſi erant iuſtitijs, ſæuiſſimis afflixerũt do
16 loribus. Percuſſi ſunt autem cæcitate: ſicut illi in fo
ribus iuſti cùm ſubitaneis cooperti eſſent tenebris,
17 vnuſquiſq; tranſitum oſtij ſui quærebat. In ſe enim
elementa dum conuertuntur, ſicut in organo quali
D tatis ſonus immutatur, & omnia ſuum ſonum cuſto
18 diunt: vnde æſtimari ex ipſo viſu certò poteſt. A-
greſtia enim in aquatica conuertebantur: & quæcũ
19 que erant natantia, in terram tranſibant. Ignis in
aqua valebat ſupra ſuam virtutẽ, & aqua extinguen
20 tis naturæ obliuiſcebatur. Flammæ ecõtrario, cor
ruptibilium animalium non vexauerunt carnes co
ambulantium, nec diſſoluebant illam quę facilè diſ
ſoluebatur, ſicut glacies bonam eſcam. In omnibus
enim magnificaſti populũ tuũ Dñe, & honoraſti, &
nõ deſpexiſti omni tpe, & in omni loco aſſiſtẽs eis.

IN ECCLESIASTICVM IESV FILII SIRACH.

PROLOGVS.

VLTORVM nobis & magnorum per legem & prophetas aliosq; qui ſecuti ſunt illos, ſapientia demonſtrata eſt: in quibus oportet laudare Iſraël doctrinæ & ſapientiæ cauſa: quia non ſolùm ipſos loquentes neceſſe eſt eſſe peritos, ſed etiam extraneos poſſe & diſcentes & ſcribentes doctiſſimos fieri. Auus meus Ieſus, poſtquam ſe amplius dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, et aliorum librorum, qui nobis à parentibus noſtris traditi ſunt: voluit & ipſe ſcribere aliquid horum quæ ad doctrinam, & ſapientiam pertinent: vt deſiderantes diſcere, & illorum periti fieri, magis magiſq; attendant animo, & confirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum beneuolentia, & attentiori ſtudio lectionem facere: & veniam habere in illis in quibus videmur ſequentes imaginem ſapientiæ, & deficere in verborum compoſitione. Nam deficiunt & verba Hebraica quando fuerint tranſlata ad alteram linguam. Non autem ſolùm hæc, ſed & ipſa lex & prophetæ, cæteraq; aliorum librorum non paruam habent differentiam quando inter ſe dicuntur. Nam in octauo & trigeſimo anno temporibus Ptolemæi Euergetis regis, poſtquàm perueni in Aegyptum, & cum multum temporis ibi fuiſſem, inueni ibi libros relictos non paruæ, neq; contemnendæ doctrinæ. Itaq; bonum & neceſſarium putaui & ipſe aliquam addere diligentiam & laborem interpretandi librum iſtum: & multa vigilia attuli doctrinam in ſpatio temporis ad illa quæ ad finem ducunt, librum iſtum dare, & illis qui volunt animum intendere, et diſcere quemadmodum oporteat inſtituere mores, qui ſecundùm legem Domini propoſuerint vitam agere.

ECCLESIASTICVS.

CAPVT PRIMVM.

3.Reg 3.b 8.4.d.19.
1 Mnis ſapientia à Domino Deo eſt,
A & cũ illo fuit ſemper, & eſt ante æ-
2 uum.¶ Arenam maris & pluuiæ gut
tas,& dies ſeculi quis dinumerauit?
Altitudinem cœli, & latitudinem
terræ, & profundum abyſſi quis di-
3 menſus eſt?¶Sapientiam Dei præcedentem omnia
4 quis inueſtigauit?Prior omnium creata eſt ſapien-
5 tia,& intellectus prudentiæ ab æuo.¶ Fons ſapien-
tiæ verbum Dei in excelſis, & ingreſſus illius man
6 data æterna.¶ Radix ſapientiæ cui reuelata eſt? &
7 aſtutias illius quis agnouit? Diſciplina ſapientiæ
cui reuelata eſt, & manifeſtata? & multiplicatio-
8 nem ingreſſus illius quis intellexit?¶Vnus eſt altiſſi
omnium. mus creator omnipotens, & rex potens & metuen
dus nimis, ſedens ſuper thronum illius & dominãs
9 Deus.¶ Ipſe creauit illam in ſpiritu ſancto, & vidit,
B & dinumerauit, & menſus eſt.¶ Et effudit illam ſu-
10 per omnia opera ſua, & ſuper omnem carnem ſe-
cundùm datum ſuum, & præbuit illam diligenti-
11 bus ſe.¶Timor Domini gloria, & gloriatio, & læti
12 tia,& corona exultationis.¶Timor Domini delecta
'& i. bit cor,& dabit lætitiam,& gaudium 'in' longitudi-
13 nem dierum.¶Timenti Dominum bene erit in ex-
14 tremis,& in die defunctionis ſuę benedicetur.¶ Di
15 lectio Dei honorabilis ſapientia.¶ Quibus autem
apparuerit in viſu,diligũt eam in viſione,& in agni-
Pſ.110.b 10. Prou.1.2. 7.9.c.10. 16 tione magnalium ſuorum.¶ | Initium ſapientiæ ti-
mor Domini,& cum fidelibus in vulua concreatus
eſt, & cum electis fœminis graditur, & cum iuſtis
17 & fidelibus agnoſcitur.¶Timor Dñi ſcientiæ religio
18 ſitas.¶Religioſitas cuſtodiet & iuſtificabit cor,iucũ-
19 ditatem atq; gaudium dabit.¶Timẽti Dominum be
ne erit,& in diebus conſummationis illius benedi-
20 cetur.¶ Plenitudo ſapientiæ eſt, timere Deum, &
C plenitudo à fructibus illius.¶ Omnem domum il-
21 lius implebit à generationibus, & receptacula à
22 theſauris illius.¶Corona ſapientiæ, timor Domini
23 replens pacem,& ſalutis fructum.¶ Et vidit,& dinu
24 merauit eam.vtraque autem ſunt dona Dei.¶ Sciẽ-
tiam & intellectum prudẽtiæ ſapientia compartie-
25 tur:& gloriam tenentium ſe,exaltat.¶ Radix ſapien
tiæ eſt, timere Dominum:rami enim illius longæ-
26 ui.¶In theſauris ſapientiæ intellectus,& ſciẽtię reli
gioſitas, execratio autem peccatoribus ſapientia.
27 ¶Timor Domini expellit peccatum.¶ nam qui ſine ti
28 more eſt, non poterit iuſtificari: iracundia enim
29 animoſitatis illius, ſubuerſio illius eſt.¶ Vſque in
tempus ſuſtinebit patiens, & poſtea redditio iucũ
30 ditatis.¶Bonus ſenſus vſque in tempus abſcondet
D verba illius,& labia multorum enarrabunt ſenſum
31 illius.¶In theſauris ſapientię ſignificatio diſciplinę:
32 ¶Execratio autem peccatori,cultura Dei.¶Fili,con
33 cupiſcens ſapientiam,conſerua iuſtitiam, & Deus
34 prębebit illã tibi.¶Sapiẽtia enim & diſciplina timor
35 Domini:¶& quod beneplacitum eſt illi, fides & mã
36 ſuetudo,& adimplebit theſauros illius.¶ Ne ſis in-
credibilis timori Domini, & ne acceſſeris ad illum
37 duplici corde.¶ Ne fueris hypocrita in conſpectu
38 hominum,& non ſcandalizeris in labijs tuis.¶Attẽ
de in illis ne fortè cadas,& adducas animæ tuæ in-
39 honorationem,¶& reuelet Deus abſconſa tua,& in
40 medio ſynagogæ elidat te, quoniam acceſſiſti ma-
lignè ad Dominum, & cor tuum plenum eſt dolo
& fallacia.

CAPVT II.

1 Ili, accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in iu
A ſtitia,& in timore,& præpara animã tuã
2 ad tentationem.¶Deprime cor tuum:&
ſuſtine: & inclina aurem tuam, & ſuſci-
pe verba intellectus, & ne feſtines in tempore ob-
3 ductionis.¶ Suſtine ſuſtentationes Dei: coniunge-
re Deo, & ſuſtine, vt creſcat in nouiſſimo vita tua.
4 ¶Omne quod tibi applicitum fuerit, accipe: & in
dolore ſuſtine, & in humilitate tua patientiam ha-
5 be:¶quoniam in igne probatur aurum & argẽtum,
homines verò receptibiles in camino humiliatio-
6 nis.¶Crede Deo, & recuperabit te: & dirige viam
B tuam: & ſpera in illum. Serua timorem illius, &
7 in illo veteraſce.¶Metuentes Dominum, ſuſtinete
miſericordiam eius: & non deflectatis ab illo, ne
8 cadatis.¶Qui timetis Dominum, credite illi: & nõ
9 euacuabitur merces veſtra.¶ Qui timetis Dñm, ſpe
rate in illũ:& in oblectationem veniet vobis miſeri
10 cordia.¶ Qui timetis Dominum, diligite illum,&
11 illuminabuntur corda veſtra.¶ Reſpicite filij natio-
nes hominum:& ſcitote quia nullus ſperauit in Do
12 mino, & confuſus eſt.¶ | Quis enim permanſit in Pſ.36.c.25
mandatis eius,& derelictus eſt? aut quis inuocauit
13 eum,& deſpexit illum?¶ Quoniam pius & miſeri-
C cors eſt Deus, & remittet in die tribulationis pec-
cata:& protector eſt omnibus exquirentibus ſe in
14 veritate.¶Væ duplici corde,& labijs ſceleſtis,& ma
nibus malefacientibus, & peccatori terram ingre-
15 dienti duabus vijs.¶Vę diſſolutis corde,qui nõ cre
16 dunt Deo,& ideo non protegentur ab eo.¶ Væ his
qui perdiderunt ſuſtinentiam, & qui dereliquerũt
17 vias rectas,& diuerterunt in vias prauas.¶ Et quid
18 'facient', cùm inſpicere cœperit Dñs?¶Qui timent 'facietis 3.
Dominum,non erunt incredibiles verbo illius; &
19 qui diligunt illum,conſeruabunt viã illius.¶Qui ti-
D ment Dominũ,inquirent quæ beneplacita ſunt ei,
20 & qui diligunt eum,replebũtur lege ipſius.¶Qui ti-
mẽt Dñm,præparabunt corda ſua, & in conſpectu
21 illius ſanctificabunt animas ſuas.¶Qui timent Do
minum, cuſtodiunt mandata illius, & patientiam
22 habebunt vſque ad inſpectionem illius, ¶dicentes:
Si pęnitentiam non egerimus incidemus in manus
23 Domini,& non in manus hominum.¶ Secundùm e-
nim magnitudinem ipſius,ſic & miſericordia illius
cum ipſo eſt.

CAPVT III.

1 FIli ſapientiæ, eccleſia iuſtorum: & oatio
A illorum, obedientia & dilectio. ¶ Iudi-
2 cium patris audite filij, & ſic facite vt ſal
3 ui ſitis. ¶ Deus enim honorauit patrem
in filijs: & iudicium matris exquirens, firmauit in
4 filios. ¶ Qui diligit Deum, exorabit pro peccatis, &
continebit ſe ab illis, & in oratione dierum exau-
5 dietur. ¶ Et ſicut qui theſaurizat, ita & qui honori-
6 ficat matrem ſuam. ¶ Qui honorat patrem ſuum, iu-
cundabitur in filiis, & in die orationis ſuæ exaudie-
7 tur. ¶ Qui honorat patrem ſuum, vita viuet lõgiore,
8 & qni obedit patri, refrigerabit matrem. ¶ Qui timet
B Dñm, honorat parentes, & quaſi dominis ſeruiet
9 his qui ſe genuerunt. ¶ | In opere & ſermone, & om-
10 ni patientia hooora patrem tuum, ¶ vt ſoperueniat
tibi benedictio à Deo, & benedictio illius in nouiſ-
11 ſimo maneat. ¶ Benedictio patris firmat domos fi-
liorum: maledictio autẽ matris eradicat fundameo
12 ta. ¶ Ne glorieris in contumelia patris tui: non enim
13 eſt tibi gloria, ſed confuſio. ¶ gloria enim hominis
ex bonore patris ſui: & dedecus filij, pater ſine ho-
14 nore. ¶ Fili, ſuſcipe ſenectam patris tui, & non con
15 triſtes eum in vita illius: ¶ & ſi defecerit ſenſu ve-
niam da, & ne ſpernas eum in virtute tua, eleemo-
16 ſyna enim patris non erit in obliuione. ¶ Nam pro
peccato matris reſtituetur tibi bonum, & in iu-
17 ſtitia ædificabitur tibi, ¶ & in die tribulatioois com-
memorabitur tui: & ſicut in ſereno glacies, ſoluen-
18 tur peccata tua. ¶ Quàm malæ famæ eſt qui derelin
C quit patrem: & eſt maledictus à Deo, qui exaſperat
19 matrem. ¶ Fili in oanſuetudine opera tua perfice,
20 & ſuper hominum gloriam diligèris. ¶ | Quantò ma
gnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo ioue
21 nies gratiam, ¶ quoniam magna potentia Dei ſolius
22 & ab humilibus honoratur. | ¶ Altiora te ne quæſie-
ris, & fortiora te oe ſcrutatus fueris: ſed quæ præ-
cepit tibi Deus illa cogita ſemper, & in pluribus o-
23 peribus eius oe fueris curioſus. ¶ noo eſt enim tibi
neceſſariũ ea quę abſcõdita ſunt videre oculis tuis.
24 ¶ In ſuperuacuis rebus noli ſcrutari multipliciter, &
25 in pluribus operibus eius non eris corioſus. ¶ Pluri-
26 ma enim ſuper ſenſum hoĩum oſtẽſa ſunt tibi. ¶ Mul
tos enim ſupplantauit ſuſpicio illorum, & in vanita
27 te detinuit ſenſus illorum. ¶ Cor durum habebit ma
lè in nouiſſimo: & qui amat periculum, in illo peri-
28 bit. ¶ Cor ingrediens duas vias, non habebit ſucceſ-
29 ſus, & prauus corde in illis ſcandalizabitur. ¶ Cor
D nequam grauabitur in doloribus, & peccator ad-
30 ijciet ad peccandum. ¶ Synagogæ ſuperborum non
erit ſanitas: frutex enim peccati eradicabitur in il-
31 lis, & non intelligetur. ¶ Cor ſapientis intelligi-
tur in ſapientia, & auris bona audiet eum omni con
32 cupiſcentia ſapientiam. ¶ Sapiens cor, & intelligi-
bile abſtinebit ſe à peccatis, & io operibus iuſtitiæ
33 ſucceſſus babebit. ¶ | Ignem ardentem extinguit a-
34 qua, & eleemoſyna reſiſtit peccatis: & Deus proſpe
ctor eſt eius qui reddit gratiam. Meminit in poſte-
rum, & in tempore caſus ſui inueniet firmamẽtum.

Margin: 9 Exo. 20. c 12. Deut. 5. b 16. Matt. 15. a 4. Mar. 7. b. 10. Ephe. 6. a. 2. Gdn. 27. d 27. 49. a. 2. — 20 Philip. 2. a. 3. — Prou. 25. d 28. — 33 Dan. 4. e. 24.

CAPVT IIII.

A FIli, eleemoſynam pauperis ne defraudes,
1 & oculos tuos ne tranſuertas à paupere.
2 ¶ Animam eſuriẽtem ne deſpexeris, & non
3 exaſperes pauperẽ in inopia ſua. ¶ Cor inopis ne af
4 flixeris, & non protrahas datum anguſtianti. ¶ Ro-
gationem contribulati ne abijcias: & oon auer-
5 tas faciem tuam ab egeno. ¶ Ab inope ne auertas
oculos tuos propter iram: & noo relinquas quæ-
6 rentibus tibi retro maledicere. ¶ maledicentis e-
nim tibi in amaritudine animæ, exaudietur depre-
catio illius. exaudiet antem eum qui fecit illum.
7 ¶ Congregationi pauperum affabilem te facito, &
presbytero humilia animam tuam, & magnato hu-
8 milia caput tuum. ¶ Declina pauperi ſine triſtitia
aureoı tuam, & redde debitum tuum, & reſponde
9 illi pacificè in manſuetudine. ¶ Libera eum qui in-
B iuriam patitur de manu ſuperbi: & non acidè fe-
10 ras in animatua. ¶ In iudicando eſto pupillis miſe-
11 ricors vt pater, & pro viro matri illorum: ¶ & eris
tu velut filius Altiſſimi obediens, & miſerebitur tui
12 magis quàm mater. ¶ Sapientia filijs ſuis vitam in-
ſpirat, & ſuſcipit inquirentes ſe, & præibit in via iu-
13 ſtitiæ. ¶ & qui illam diligit, diligit vitam: & qui vi-
gilauerint ad illam, complectentur placorem eius.
14 ¶ Qui tennerint illam, vitam bæreditabunt: & quò
15 introibit, benedicet Deus. ¶ Qui ſeruiunt ei ob-
ſequentes erunt ſancto: & eos qui diligunt illam,
16 diligit Deus. ¶ Qui audit illam, iudicabit gentes,
17 & qui intuetur illam, permaoebit confidens. ¶ Si
crediderit ei, hæreditabit illam, & erunt in confir-
18 matione creaturæ illorum: ¶ quooiam in tentatio-
19 ne ambulat cum eo, & in primis eligit eum. ¶ Ti-
C morem & metum, & probatiooem inducet ſuper
illum: & cruciabit illum in tribulatione doctrioæ
ſuæ, donec tentet enm in cogitationibus ſuis, & cre
20 dat animæ illius. ¶ Et firmabit illum, & iter addu-
21 cet directum ad illum, & lætificabit illum. ¶ & denu-
dabit abſconſa ſua illi, & theſaurizabit ſuper illum
22 ſcientiam & intellectum iuſtitiæ. ¶ Si autem oberra
uerit, derelinquet eum, & tradet eum in manus ini-
23 mici ſui. ¶ Fili cooſerua tempus, & deuita à malo.
24 ¶ Pro anima tua ne confundaris dicere verum. ¶ eſt
25 enim confuſio adducens peccatum, & eſt confuſio
26 adducens gloriam & gratiam. ¶ Ne accipias faciem
aduerſus faciẽ tuá, nec aduerſus animá tuá meoda-
27 cium, ¶ Ne reuerearis proximum tuum in caſu ſuo:
28 ¶ nec retineas verbum in tempore ſalutis. Non ab-
29 ſcondas ſapientiam tuam in decôre ſuo. ¶ In lingua
D enim ſapientia dignoſcitur: & ſenſus, & ſcientia, &
doctrina in verbo ſenſati, & firmamentum in operi
30 bus iuſtitiæ. ¶ Non contradicas verbo veritatis vllo
modo, & de mẽdacio ineruditionis tuæ confunde-
31 re. ¶ Nõ cõfundaris confiteri peccata tua, & ne ſubij
32 cias te oomni homioi pro peccato. ¶ Noli reſiſtere
contra faciem potentis, nec coneris contra ictum
33 fluuij. ¶ Pro iuſtitia agonizare pro anima tua, & vſq;
ad mortem certa pro iuſtitia, & Deus expugnabit
34 pro te inimicos tuos. ¶ Noli citatus eſſe in lingua
35 tua: & inutilis, & remiſſus in operibus tuis. ¶ Noli eſ
ſe ſicut leo in domo tua, euertens domeſticos tuos,
36 & opprimens ſubiectos tibi. ¶ Non ſit porrecta ma-
nus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta.

Margin: 1 Tob. 4. b. 7.

CAPVT V.

1 NOli attendere ad poſſeſſiones iniquas, & ne
A dixeris: Eſt mihi ſufficiens vita. Nihil enim
proderit io tẽpore vindictę & obductionis.
2 ¶ Ne ſequaris in fortitudine tua cõcupiſcẽtiã cordis
3 tui. ¶ Et oe dixeris: Quõ potui? aut quis me ſubijciet

pro-

propter facta mea? Deus enim vindicans vindi-
4 cabit. ¶ Ne dixeris: Peccaui, & quid mihi accidit
‡Inf 16.b & 21.a. 5 tristè? Altissimus enim est patiens redditor. ¶‡ De
B propitiato peccato noli esse sine metu, neque adij-
6 cias peccatum super peccatum. ¶ Et ne dicas: Mi-
seratio Domini magna est, multitudinis peccato-
7 rum meorũ miserebitur. ¶ Misericordia enim & ira
ab illo citò proximant, & in peccatores respicit ira
8 illius. ¶ Non tardes conuerti ad Dominum, & ne dif
9 feras de die in diem. ¶ subitò enim veniet ira illius.
10 & in tempore vindictæ disperdet te. ¶ Noli anxius
C esse in diuitijs iniustis: non enim proderunt tibi in
‡Pro. 10.a 3.21.d 29. 11 die obductionis & vindictæ. ¶‡ Non ventiles te in
omnem ventum, & non eas in omnem viã. sic enim
12 omnis peccator probatur in duplici lingua. ¶ Esto
firmus in via Domini, & in veritate sensus tui & sciẽ
13 tia, & prosequatur te verbum pacis & iustitię. ¶ Esto
mansuetus ad audiendum verbum Dei, vt intelli-
14 gas: & cum sapiẽtia proferas responsum verum, ¶ Si
est tibi intellectus, responde proximo: sin autem, sit
D manus tua super os tuum, ne capiaris in verbo indi
15 sciplinato, & confundaris. ¶ Honor & gloria in ser-
mone sensati: lingua verò imprudentis subuersio
16 est ipsius. ¶ Non appelleris susurro, & lingua tua ne
17 capiaris, & confundaris. ¶ Super furẽ enim est con-
fusio & pęnitentia, & deuoratio pessima super bilin
guem, susurratori autem odium, & inimicitia &
18 contumelia. ¶ Iustifica pusillũ, & magnum similiter.

CAPVT VI.

1 NOli fieri pro amico inimicus proximo,
A improperium enim & contumeliam ma
lus hæreditabit, & omnis peccator inui-
2 dus & bilinguis. ¶ Non te extollas in co
gitatione animæ tuæ, velut taurus: ne fortè elidatur
3 virtus tua per stultitiã & folia tua comedat, ¶ & fru-
ctus tuos perdat, & relinquaris velut lignũ aridũ in
4 eremo. ¶ Anima enim nequã disperdet qui se habet,
& in gaudium inimicis dat illũ, & deducet in sortẽ
5 impiorũ. ¶ Verbum dulce multiplicat amicos, & mi-
tigat inimicos: & lingua *eucharis* in bono homine
*gratiosa 6 abũdat. ¶ Multi pacifici sint tibi, & cõsiliarius sit tibi
7 vnus de mille. ¶ Si possides amicũ, in tẽtatione possi
teipsum. 8 de eũ, & ne facile credas ei. ¶ Est enim amicus secũ
dùm tempus suum, & non permanebit in die tri-
9 bulationis. ¶ Et est amicus qui conuertitur ad ini-
micitiam: & est amicus qui odium & rixam, &
10 conuicia denudabit. ¶ Est autem amicus socius
11 mensæ, & non permanebit in die necessitatis. ¶ A-
B micus si permanserit fixus, erit tibi quasi coæqua-
12 lis, & in domesticis tuis fiducialiter aget. ¶ Si hu-
miliauerit se contra te, & à facie tua absconderit
13 se, vnanimem habebis amicitiam bonam. ¶ Ab
inimicis tuis separare, & ab amicis tuis attende.
14 ¶ Amicus fidelis protectio fortis: qui autem in-
15 uenit illum, inuenit thesaurum. ¶ Amico fideli
nulla est comparatio, & non est digna pondera-
tio auri & argenti contra bonitatem fidei illius.
16 ¶ Amicus fidelis medicamentum vitæ & immorta-
litatis: & qui metuunt Dominum, inueniunt illum.
17 ¶ Qui timet Deum, æquè habebit amicitiam bo-
nam: quoniam secundùm illum erit amicus illius.
18 ¶ Fili à iuuentute tua excipe doctrinam, & vsque ad
19 canos inuenies sapientiam. ¶ Quasi is qui arat, &
qui seminat, accede ad eam, & sustine bonos fru-
20 ctus illius. ¶ In opere enim ipsius exiguũ laborabis,
21 & citò edes de generationibus illius. ¶ Quàm aspe-
C ra est nimium sapientia indoctis hominibus, & non
22 permanebit in illa excors. ¶ Quasi lapidis virtus pro
batio erit in illis, & non demorabuntur proijcere il
23 lam. ¶ Sapientia enim doctrinæ secundùm nomen
est eius, & non est multis manifesta, quibus autem
cognita est permanet vsque ad conspectum Dei.
24 ¶ Audi fili, & accipe consilium intellectus, & ne ab
25 ijcias consilium meum. ¶ Inijce pedem tuum in com
26 pedes illius, & in torques illius collum tuum. ¶ Sub-
ijce humerum tuum, & porta illam, & ne accidie-
27 ris vinculis eius. ¶ In omni animo tuo accede ad il-
28 lam, & in omni virtute tua conserua vias eius. ¶ Inue
stiga illam, & manifestabitur tibi, & continens fa-
29 ctus ne derelinquas eam. ¶ In nouissimis enim inue-
nies requiem in ea, & conuertetur tibi in oblecta-
30 ctionem. ¶ Et erunt tibi compedes eius in prote-
ctionem fortitudinis, & bases virtutis, & torques il-
31 lius in stolam gloriæ. ¶ decor enim vitæ est in illa, &
32 vincula illius alligatura salutaris. ¶ Stola gloriæ in-
D dues eam, & coronam gratulationis superpones ti-
33 bi. ¶ Fili, si attenderis mihi, disces*: & si accommoda *eam.
34 ueris animum tuum, sapiens eris. ¶ Si inclinaueris
aurem tuam, excipies doctrinam: & si dilexeris au-
35 dire, sapiens eris. ¶‡ In multitudine presbyterorum ‡Inf. 8.b.5
prudentium sta, & sapientiæ illorum ex corde con-
iungere, vt omnem narrationem Dei possis audire,
36 & prouerbia laudis non effugiant à te. ¶ Et si vide-
ris sensatum, euigila ad eum, & gradus ostiorum il-
37 lius exterat pes tuus. ¶ Cogitatum tuum habe in prę
ceptis Dei, & in mandatis illius maximè assiduus e-
sto: & ipse dabit tibi cor, & concupiscentia sapien-
tiæ dabitur tibi.

CAPVT VII.

1 NOli facere mala, & non te apprehendent.
A ¶ Discede ab iniquo, & deficiẽt mala abs
2 te. ¶ Fili non semines mala in sulcis iniu-
3 stitiæ, & non metes ea in septuplum.
4 ¶ Noli quærere ab homine ducatum, neque a rege
5 cathedram honoris. ¶‡ Non te iustifices ante Deum, ‡Psal. 141 .c.2.
quoniam agnitor cordis ipse est: & penes regem no Eccl. 7 c.17
6 li velle videri sapiens. ¶ Noli quærere fieri iudex, ni Iob. 9 a.1. c.20.
si valeas virtute irrumpere iniquitates: ne fortè ex- Luc. 18. b
timescas faciẽ potentis, & ponas scandalũ in agilita 14.d. 21
7 te tua. ¶ Non pecces in multitudine ciuitatis, nec te
8 immittas in populũ, ¶‡ neq; alliges duplicia peccata, ‡Inf. 12.a.1.
9 nec enim in vno eris immunis. ¶ Noli esse pusillani-
10 mis in animo tuo. ¶ Exorare, & facere eleemosynã
11 ne despicias: ¶ Ne dicas, In multitudine munerum
meorũ respiciet Deus, & offerẽte me Deo altissimo
12 munera mea suscipiet. ¶ Nõ irrideas hoĩem in ama-
B ritudine animę: ‡ est enim qui humiliat & exaltat, cir ‡1.Reg.2 a.7.
13 cũspector Deus. ¶ Noli amare mẽdaciũ aduersus fra
14 trem tuum: neq; in amicũ similiter facias. ¶ Noli vel
le mentiri omne mendacium: assiduitas enim illius
15 nõ est bona. Noli verbosus esse in multitudine prę
16 sbyterorũ: & nõ iteres verbũ in orõne tua. ¶ Nõ ode
ris laboriosa opera, & rusticationẽ creatã ab Altissi
17 mo. ¶ Non te reputes in multitudine indisciplinato,
18 rũ. ¶‡ Memento iræ, quõ nõ tardabit. ¶ Humilia valde ‡Inf. 18.c.24.
19 spiritũ tuum: quõ vindicta carnis impij, ignis & ver-
20 mis. ¶ Noli præuaricari in amicũ pecuniã differẽtẽ, neq;
21 fratrẽ charissimũ auro spreueris. ¶ Noli discedere à
C muliere sensata & bona, quam sortitus es in timore
Domini: gratia enim verecundię illius super aurũ.

ram Deo est & hominibus superbia: & execrabilis
8 omnis iniquitas gentium. ¶ Regnū à gente in gen- Dan 4.c. 14.f. 17.
tem transfertur propter iniustitias, & iniurias, &
9 contumelias, & diuersos dolos. ¶ Auaro autem ni-
10 hil est scelestius. Quid superbit terra & cinis? ¶ Nihil
B est iniquius quàm amare pecuniam. hic enim &
animam suam venalem habet: quoniam in vita sua
11 proiecit intima sua. ¶ Omnis potētatus breuis vita.
12 Languor prolixior grauat medicum. ¶ Breuem lan-
guorē præcidit medicus: sic & rex hodie est, & cras
13 morietur. ¶ Cùm enim morietur homo, hæredita-
14 bit serpentes & bestias, & vermes. ¶ Initium super-
15 biæ hominis, apostatare à Deo: ¶ quoniā ab eo qui
fecit illum, recessit cor eius: quoniam initium om-
nis peccati est superbia: qui tenuerit illam, adim-
16 plebitur maledictis, & subuertet eū in finem. ¶ Pro-
pterea exhonorauit Dominus conuentus malorum,
17 & destruxit eos vsque in finem. ¶ Sedes ducum su-
perborum destruxit Deus, & sedere fecit mites pro
18 eis. ¶ Radices gentium superbarum arefecit Deus,
19 & plantauit humiles ex ipsis gētibus. ¶ Terras Gen-
C tium euertit Dominus, & perdidit eas vsq; ad fun
20 damentum. ¶ arefecit ex ipsis, & disperdidit eos, &
21 cessare fecit memoriam eorū à terra. ¶ Memoriam
superborum perdidit Deus, & reliquit memoriam
22 humilium sensu. ¶ Non est creata hominibus super-
23 bia, neque iracundia nationi mulierum. ¶ Semen ho
minum honorabitur hoc, quod timet Deum; semen
autem hoc exhonorabitur, quod præterit mandata
24 Domini. ¶ In medio fratrum rector illorum in hono
re: & qui timent Dominum, erunt in oculis illius:
25 ¶ Gloria diuitum, honoratorum, & pauperum, ti-
26 mor Dei est: ¶ non despicere hominem iustum pau-
perem, & non magnificare virum peccatorem diui
27 tem. ¶ Magnus est iudex & potens est in honore: &
28 non est maior illo qui timet Deum. ¶ Seruo sensato Prou. 17. a.2.
liberi seruient: & vir prudens & disciplinatus non
murmurabit correptus: & inscius non honorabitur.
29 ¶ Noli extollere te in faciēdo opere tuo, & noli cun
30 ctari in tempore angustiæ. ¶ Melior est qui opera- Pro. 12. b.9.
tur, & abundat in omnibus, quàm qui gloriatur, &
31 eget pane. ¶ Fili, in māsuetudine serua animā tuam,
32 & da illi honorem secundùm meritum suum. ¶ Pec-
cantem in animam suam quis iustificabit? & quis ho
33 norificabit exhonorantem animam suam? ¶ Pauper
gloriatur per disciplinam & timorē suum: & est ho-
mo qui honorificatur propter substantiam suam.
34 ¶ Qui autem gloriatur in paupertate, quantò magis
in substantia? & qui gloriatur in substantia, pauper-
tatem vereatur.

CAPVT XI.

1 SApientia humiliati exaltabit caput illius, Gen. 41.a. 4.
A & in medio magnatorū cōsedere illū fa-
2 ciet. ¶ Nō laudes virū in specie sua, neq; Dan. 6.a.3
3 spernas hoīem in visu suo. ¶ breuis in vola Ioan. 7.c. 16.
tilibus est apis, & initiū dulcoris habet fructus illius:
4 ¶ In vestitu ne glorieris vnq̄, nec in die honoris tui Act. 12. d. 12.
extollaris: qm̄ mirabilia opa Altissimi solius, & glo
5 riosa & abscōsa & inuisa opera illius. ¶ Multi tyrāni
sederunt in throno, & insuspicabilis portauit dia- 1 Reg. 15. f 28.
6 dema. ¶ Multi potentes oppressi sunt validè, & glo Esth. 6. a.7
7 riosi traditi sunt in manus alterorum. ¶ Priusquam
interroges, ne vituperes quenquam: & cùm interro
8 gaueris, corripe iustè. ¶ Priusquam audias, ne re- Deu. 13. c. 13 17. b. 6.
spondeas verbum, & in medio 'seniorum' ne adij- sermonū.

9 cias loqui. ¶ De ea re quæ te non molestat, ne cer- Pro 18 c.
10 téris: & in iudicio peccantium ne consistas. ¶ Fili, ne 1. Tim. 6 b 9.
B in multis sint actus tui, & si diues fueris, non eris
immunis à delicto. si enim secutus fueris, non ap- Pro. 10. 5 11.
11 prehendes: & non effugies, si præcucurreris. ¶ Est Iob. 42. c 10.
homo laborans & festinans, & dolens impius, &
12 tanto magis non abundabit. ¶ Est homo marcidus
egens recuperatione, plus deficiens virtute, & abū
13 dans paupertate, ¶ & oculus Dei respexit illum in
bono, & erexit eum ab humilitate ipsius, & exalta-
uit caput eius: & mirati sunt in illo multi, & hono
14 rauerunt Deum. ¶ Bona & mala, vita & mors, pau- Iob. 1.d 21 -13.
15 pertas & honestas à Deo sunt. ¶ Sapientia & disci-
plina, & scientia legis apud Deum. Dilectio & viæ
16 bonorum apud ipsum. ¶ Error & tenebrę peccato-
ribus concręata sunt: qui autem exultant in malis
17 consenescūt in malo. ¶ Datio Dei permanet iustis,
& profectus illius successus habebit in æternum.
18 ¶ Est qui locupletatur parcè agendo, & hæc est pars
19 mercedis illius ¶ in eo quod dicit: Inueni requiem Luc. 12. 19.
C mihi, & nunc manducabo de bonis meis solus.
20 & nescit quòd tempus prætereat, & mors appropin
21 quet, & relinquat omnia alijs, & morietur. ¶ Sta in
testamento tuo, & in illo colloquere, & in opere
22 mandatorum tuorum veterasce. ¶ Ne manseris in
operibus peccatorum. Confide autem in Deo, &
23 mane in loco tuo. ¶ Facile est enim in oculis Dei su-
24 bitò honestare pauperem. ¶ Benedictio Dei in mer-
cedem iusti festinat, & in honore veloci processus
25 illius fructificat. ¶ Ne dicas, Quid est mihi opus, &
26 quæ erunt mihi ex hoc bona? ¶ Ne dicas, Sufficiens
27 mihi sum: & quid ex hoc pessimabor? ¶ In die bo- Inf. 18 c 25.
norum ne immemor sis malorum: & in die malo-
28 rum ne immemor sis bonorum: ¶ quoniam faci-
le est coram Deo in die obitus retribuere vnicui-
29 que secūdum vias suas. ¶ Malitia horæ obliuionem
facit luxuriæ magnæ, & in fine hominis denudatio
30 operum illius. ¶ Ante mortem ne laudes hominem
31 quēquàm, quoniā in filijs suis agnoscitur vir. ¶ Non
D oēm hominē inducas in domū tuā: multę.n. sunt in-
32 sidię dolosi. ¶ Sicut.n. eructant præcordia fœten-
tium, & sicut perdix inducitur in caueam, & vt ca-
prea in laqueum: sic & cor superborum: & sicut pro
33 spector vidēs casū proximi sui. ¶ Bona.n. in mala cō
uertens insidiatur, & in electis imponet maculā.
34 ¶ A scintilla enim vna augetur ignis, & ab vno dolo-
so augetur sanguis: homo verò peccator sanguini
35 insidiatur. ¶ Attende tibi à pestifero, fabricat enim
mala: ne fortè inducat sup te subsannationē in per-
36 petuum. ¶ Admitte ad te alienigenam, & subuertet
te in turbine, & ab alienabit te à 'vijs' proprijs. 'suis 6.

CAPVT XII.

1 SI bene feceris, scito cui feceris & erit gra
A tia in bonis tuis multa. ¶ Benefac iusto,
2 & inueniet retributionem magnā: & si
3 non ab ipso, certè à Domino. ¶ Non est
enim ei bene qui assiduus est in malis, & eleemosy
nas non danti: quoniam & Altissimus odio habet
4 peccatores, & misertus est pœnitentibus. ¶ Da mi Gal. 6. c. 10.
sericordi, & ne suscipias peccatorem: & impiis & 'redde. 4.
peccatoribus 'redde' vindictam, custodiens eos in
5 diem vindictæ. ¶ Da bono, & non receperis pecca-
6 torem. ¶ Benefac humili, & non dederis impio pro-

hibe

CAPVT XV.

Illud. 11. 1 Vi timet Deum, faciet 'bona' & qui con-
A tinens est iustitiæ, apprehendet illã. ¶ &
2 obuiabit illi quasi mater honorificata,
& quasi mulier à virginitate suscipiet il-
3 lum. ¶ Cibabit illum pane vitæ, & intellectus, &
aqua sapientiæ salutaris potabit illum: & firmabi-
4 tur in illo, & non flectetur: ¶ & continebit illum &
non confundetur: & exaltabit illum apud proxi-
5 mos suos. ¶ in medio ecclesiæ aperiet os eius, &
adimplebit illum spiritu sapientiæ & intellectus, &
6 stola gloriæ vestiet illum. ¶ Iucunditatem, & exul-
B tationem thesaurizabit super illum, & nomine æter
7 no hæreditabit illũ. ¶ Hoĩes stulti non apprehẽdent
illam, & homines sensati obuiabunt illi: homines
stulti non videbunt eã: longè enim abest à superbia
8 & dolo: ¶ viri mendaces non erunt illius memores:
& viri veraces inuenientur in illa, & successum ha-
9 bebunt vsq; ad inspectionẽ Dei. ¶ Non est speciosa
quia non est a Domino missus. 10 laus in ore peccatoris: ¶ qm̃ à Deo profecta est sa-
piẽtia: sapiẽtię enim Dei astabit laus, & in ore fide-
11 lis abũdabit, & dñator dabit eã illi. ¶ Nõ dixeris, Per
12 Deũ abest, quę enim odit, ne feceris. ¶ Nõ dicas, Ille
C me implanauit: Nõ enim necessarij sunt ei homines
13 impij. ¶ Omne execramẽtum erroris odit Dominus,
14 & non erit amabile timentibus eum. ¶ | Deus ab ini-
Gen. 2. d. 27. tio constituit hominem, & reliquit illum in manu
Mat. 19. c. 17. 15 consilij sui. ¶ Adiecit mandata & præcepta sua, | ¶ si
16 volueris mandata seruare, conseruabunt te, & in
17 perpetuum fidem placitam facere. ¶ Apposuit tibi
aquam & ignem: ad quod volueris, porrige ma-
Iere. 21. c. 8. 18 num tuam. ¶ | Ante hominem vita & mors bonum
19 & malum: quod placuerit ei, dabitur illi: ¶ quo-
Psal. 33. c. 16. D niam multa sapientia Dei, & fortis in potentia vi-
20 dens omnes sine intermissione. ¶ | Oculi Domini ad
timentes eum, & ipse agnoscit omnem operam ho
Heb. 4. d. 13 21 minis. ¶ Nemini mandauit impiè agere, & nemini
dedit spacium peccandi, non enim concupiscit mul
titudinem filiorum infidelium & inutilium.

CAPVT XVI.

1 E iucunderis in filijs impijs, si multipli-
A centur: nec oblectêris super ipsos, si
2 non est timor Dei in illis. ¶ Non credas
vitæ illorum, & ne respexeris in labo-
3 res eorum. ¶ Melior est enim vnus timens Deum:
4 quàm mille filij impij. ¶ Et vtile est mori sine filijs,
5 quàm relinquere filios impios. ¶ Ab vno sensato
inhabitabitur patria, & à tribus impijs deseretur.
6 ¶ Multa talia vidit oculus meus, & fortiora horum
7 audiuit auris mea. ¶ | In synagoga peccantium exar-
Inf. 21. b. 10. debit ignis: & in gente incredibili exardescet ira.
Gen. 6. a. 4 8 ¶ Non exorauerunt pro peccatis suis antiqui gigan-
9 tes, qui destructi sunt confidentes suæ virtuti: ¶ &
non pepercit peregrinationi illorum, & execratus
10 est eos præ superbia illorum. ¶ Non misertus est il-
Nu. 14. c. 20. 26. f. 51 B lis gentem totam perdens, & extollentem se in pec
11 catis suis. ¶ Et sicut sexcenta millia peditum qui con
gregati sunt in duritia cordis sui: & si vnus fuisset
12 ceruicatus, mirum si fuisset immunis. ¶ misericor-
dia enim & ira est cum illo. Potens exoratio, & ef-
13 fundens iram ¶ secundùm misericordiam suam: sic
correptio illius hominem secundùm opera sua iudi
14 dicat: ¶ Non effugiet in rapina peccator, & non re-
15 tardabit sufferentia misericordiã facientis. ¶ Oĩs mi
sericordia faciet locũ vnicuiq; secundũ meritũ ope Rom. 2. b. 6.
rũ suorũ, & secũdũ intellectũ peregrinationis ipsius.
16 ¶ Nõ dicas, A Deo abscõdar, & ex summo quis mei
17 memorabitur? ¶ In populo magno nõ agnoscar: quæ
18 est enim anima mea in tã immensa creatura? ¶ Ecce,
C cœlum, & cœli cœlorũ, abyssus, & vniuersa terra, &
quæ in eis sunt, in conspectu illius cõmouebuntur.
19 ¶ mõtes simul & colles, & fundamẽta terrę: & cũ con
20 spexerit illa Deus, tremore cõcutiẽtur. ¶ Et in oĩbus
his insensatum est cor: omne cor intelligitur ab illo:
21 ¶ & vias illius quis intelligit, & procellã quã nec o-
22 culus videbit hominis? ¶ Nam plurima illius opera
sunt in absconsis: sed opera iustitiæ eius quis enun-
ciabit? aut quis sustinebit? Lõgè enim est testamẽtũ
à quibusdam, & interrogatio 'hominum' in consum *omnium
23 matione est. ¶ Qui minoratur corde cogitat inania: s.
24 & vir imprudens & errans cogitat stulta. ¶ Audi me
fili, & disce disciplinam sensus, & in verbis meis at-
tende in corde tuo, & dicam in æquitate disciplinã,
25 & scrutabor enarrare sapientiã. ¶ & in verbis meis at-
D tende in corde tuo, & dico in æquitate spiritus, vir-
tutes quas posuit Deus in opera sua ab initio, & in
26 veritate enuncio scientiã eius. ¶ * In iudicio Dei o- *& s.
pera eius ab initio, & ab institutione ipsorum di-
stinxit partes illorum, & initia eorum in gentibus
27 suis. Ornauit in æternum opera illorum, nec esurie-
runt, nec laborauerunt, & non destiterunt ab operi
28 bus suis. ¶ Vnusquisque proximum sibi non angu-
29 stiabit vsque in æternum. ¶ Non sis ¶ incredibilis
30 verbo illius. ¶ Post hæc Deus in terram respexit, &
31 impleuit illam bonis suis. ¶ Anima autem omnis vi
talis denunciabit ante faciem ipsius, & in ipsa ite-
rum reuersio illorum.

CAPVT XVII.

1 Eus | creauit de terra hominem, & secun Gen. 1. d. 27. 2. b. 7. 5. a. 1.
A dùm imaginem suam fecit illum. ¶ Et ite
2 rum conuertit illum in ipsam, & secun- Sap. 2. d. 23.
3 dum se vestiuit illum virtute. ¶ Nume-
rum dierum & tempus dedit illi, & dedit illi pote- 1 Cor. 11 b. 8
4 statem eorum quæ sunt super terram. ¶ Posuit timo Colos. 3. b. 10.
rem illius super omnem carnem, & dominatus est
5 bestiarum & volatilium. ¶ | Creauit ex ipso adiuto- Gen. 2. d. 22.
rium simile sibi: consiliũ & linguam, & oculos & au
res & cor dedit illis excogitandi: & disciplina in-
6 tellectus repleuit illos. ¶ Creauit illis scientiam spi
ritus, sensu impleuit cor illorum, & mala & bona o-
7 stendit illis. ¶ Posuit oculum 'ipsorum' super corda *suum s.
B illorum ostendere illis magnalia operum suorum,
8 ¶ vt nomen sanctificationis collaudent: & gloriari
in mirabilibus illius, vt magnalia enarrent operum
9 eius. ¶ Addidit illis disciplinam, & legem vitæ hære
10 ditauit illos. ¶ Testamentum æternum constituit cũ
11 illis, & iustitiam & iudicia sua ostẽdit illis. ¶ Et ma -s.
gnalia honoris eius vidit oculus illorum, & hono-
rẽ vocis audierunt aures illorũ, & dixit illis. Atten-
12 dite ab omni iniquo. ¶ Et mandauit illis vnicuique
13 de proximo suo. ¶ Viæ illorũ corã illo sunt semper:
14 non sunt absconsę ab oculis ipsius. ¶ In vnamquam- Rom. 13 a. 1.
15 que gentẽ præposuit rectorẽ. ¶ & pars Dei Israël fa
16 cta est manifesta. ¶ Et omnia opera illorum velut -s.
C sol in conspectu Dei: & oculi eius sine intermissio
17 ne inspicientes in vijs eorũ. ¶ Non sunt absconsa te-
stamenta per iniquitatẽ illorum, & omnes iniquita Infr. 29 b. 16
18 tes eorũ in cõspectu Dei. ¶ | Eleemosyna viri quasi

Mat.25.c.35. facculns cum ipso, & gratiã hominis quasi pupillã
19 conseruabit.¶& postea resurget,& retribuet illis re
tributionem,vnicuiq; in caput ipsorũ, & conuertet
20 in inferiores partes terræ.¶Pœnitentibus autem de
dit viam iustitiæ,& confirmauit deficientes sustine
21 te,& destinauit illis,sortem veritatis.¶Conuertere
22 ad Dñm,& relinque peccata tua.¶precare ante fa-
23 ciem 'Domini,' & minue offendicula.¶Reuertere (*Eius 4.-3.)
ad Dominũ,& auertere ab iniustitia- tua', & nimis
24 odito execrationem:¶& cognosce iustitias & iudi
cia Dei, & sta in sorte propositionis & orationis (Is.38.d.19)
25 altissimi Dei.¶In partes vade seculi sancti, cum vi- (Psa.6.a.6)
D uis & dantibus confessionem Deo.¶Non demore (-4)
26 ris in errore impiorum,-ante mortem confitere'.A (-12.)
27 mortuo quasi nihil,perit-confessio.¶Confiteberis
viuens,viuus & sanus cõfiteberis,& laudabis Deũ,
28 & gloriaberis in miserationibus illius.¶Quàm ma-
gna misericordia Domini, & propitiatio illius cõ-
29 uertentibus ad se?¶Nec enim omnia possunt esse in
hominibus: quoniam non est immortalis filius ho
30 minis,& in vanitate malitiæ placuerunt.¶Quid lu- (*quã quod)
cidius sole? & hic deficiet.Aut quid nequius* exco
31 gitauit caro & sanguis?& hoc arguetur.¶Virtutem
altitudinis cœli ipse conspicit: & omnes homines
terra & cinis.

CAPVT XVIII.

1 Qui viuit in æternum,creauit omnia simul. (Gen.1.a.1)
A Deus solus iustificabitur, & manet inui-
2 ctus rex in æternum.¶Quis sufficit enar-
3 rare opera illius?¶Quis enim inuestiga-
4 bit magnalia eius?¶Virtutem autem magnitudinis
eius quis enunciabit? aut quis adijciet enarrare mi
5 sericordiam eius?¶Non est minuere, neque adij-
6 cere, nec est inuenire magnalia Dei.¶Cùm cõsum
mauerit homo, tunc incipiet: & cùm quieuerit,
7 operabitur:¶Quid est homo, & quæ est gratia il-
lius? & quid est bonum, aut quid nequam illius?
8 ¶Numerus dierum hominum, vt multum centum (Psal.89.b.10.)
anni: quasi guttæ aquæ maris deputati sunt. & sicut
9 calculus arenæ,sic exigui anni in die æui.¶Propter
B hoc patiẽs est Deus in illis,& effundit super eos mi
10 sericordiam suam.¶Vidit præsumptionem cordis
eorum quoniam mala est, & cognouit subuersio-
11 nem illorum quoniam nequam est.¶ideò adim-
pleuit propitiationem suã in illis, & ostendit eis viã
12 æquitatis.¶Miseratio hominis circa proximum
suum: misericordia autem Dei super omnem car-
13 nem.¶Qui misericordiam habet, docet & erudit
14 quasi pastor gregem suum.¶Misereatur excipiens
doctrinam miserationis, & qui festinant in iudicijs
15 eius.¶Fili, in bonis non des querelam, & in omni
16 dato non des tristitiam verbi mali.¶Nónne ardo-
rem refrigerabit ros? sic & verbum melius quã da-
17 tum.¶Nónne ecce verbum super datum bonum?
18 sed vtraque cum homine iustificato.¶Stultus acri-
C ter improperabit, & datus indisciplinati tabescere
19 facit oculos.¶Ante iudicium para iustitiam tibi: &
20 antequam loquaris,disce.¶Ante languorem adhi
be medicinam, & ante iudicium interroga teipsum (1.Cor.11.f.31.)
21 & in conspectu Dei inuenies propitiationem.¶An
te languorem humilia te,& in tempore infirmita-
22 tis ostende conuersationem tuam.¶Non impedia (Luc.18.a.5.)
ris orare semper,& ne verearis vsq; ad mortẽ iustifi
23 cari:quoniam merces Dei manet in æternum.¶An- (1.Tes.5.d.17.)
te orationem præpara animam tuam, & noli esse
24 quasi homo qui tentat Deum.¶Memento iræ in (Sup.7.b.18.)
die consummationis, & tempus retributionis 'in
25 conuersatione facies.¶Memento paupertatis in tẽ ('conuersio nẽ faciei 3.)
pore abundantiæ, & 'necessitatem' paupertatis in (Sup.11.c.27.)
26 die diuitiarum. A manè vsque ad vesperam immu- ('necessitatum 2.)
tabitur tempus, & hæc omnia citata in oculis Dei.
27 ¶Homo sapiẽs in omnibus metuit, & in diebus de-
D lictorum attendet ab inertia.¶Omnis astutus agno
28 scit sapientiam,& inuenienti eam dabit confessio-
29 nem.Sensati in verbis & ipsi sapienter egerunt, &
intellexerunt veritatem & iustitiam:& implorauе-
30 runt prouerbia & iudicia.¶Post concupiscentias (Rom.6.c.13.13.d.14)
31 tuas non eas,& à voluntate tua auertere.¶Si præ-
stes animæ tuæ cõcupiscentias eius,faciet te in gau
32 dium inimicis tuis.¶Ne oblecteris in turbis, nec in
33 modicis:assidua enim est commissio illorũ.¶Ne fue
ris mediocris in contentione ex fœnore,& non est
tibi nihil in 'seculo':eris enim inuidus vitæ tuæ. ('sacculo 1.)

CAPVT XIX.

1 Operarius ebriosus non locupletabitur:
A qui spernit modica, paulatim decidet.
2 ¶Vinum & mulieres apostatare fa-
3 ciunt sapientes, & arguent sensatos:¶&
qui se iungit fornicarijs,erit nequã,putredo & ver-
mes hæreditabunt illum, & extolletur in exemplũ
4 maius,& tolletur de numero anima eius.¶Qui cre- (3.Reg.11.a.4.)
dit citó,leuis corde est, & minorabitur: & qui de-
5 linquit in animam suam, insuper habebitur.¶Qui
gaudet iniquitate,denotabitur: & qui odit corre-
ptionem,minuetur vita:& qui odit loquacitatẽ,ex
6 tinguit malitiã.¶Qui peccat in aĩam suã,pœnitebit.
7 & qui iucũdatur in malitia, denotabitur.¶Ne ite-
res verbũ nequam & durum, & non minoraberis.
8 ¶Amico & inimico noli narrare sensum tuũ:& si est
B tibi delictũ,noli denudare.¶audiet enim te, & cu-
9 stodiet te,& quasi defendẽs peccatum, odiet te, &
10 sic aderit tibi semper.¶Audisti verbũ aduersus pro
ximũ tuũ?cõmoriatur in te,fidẽs quia non te dirũpet
11 ¶A facie verbi parturit fatuus,tanquam gemitus partus
12 infantis.¶Sagitta infixa fœmori 'carnis':sic verbũ in ('canis.)
13 corde stulti.¶Corripe amicũ,ne fortè nõ intellexe
rit,& dicat,Nõ feci:aut si fecerit,ne iterũ addat fa- (Leu.19.d.17.)
14 cere.¶Corripe proximũ,ne fortè nõ dixerit: & si di (Mat.18.b.15.)
15 xerit,ne fortè iteret.¶Corripe amicũ:sæpe enim fit (Luc.17.a.3.)
16 cõmissio.¶Et nõ omni verbo credas. est qui labitur
C lingua,sed non ex animo.¶Quis est enim qui nõ de (Iac.3.a.2)
17 liquerit in lingua sua?Corripe proximum antequã
18 cõminêris.¶Et da locum timori Altissimi:quia om-
nis sapiẽtia timor Dei, & in illa timere Deum,& in
19 omni sapientia dispositio legis.¶Et non est sapien-
tia nequitiæ disciplina: & non est cogitatus pecca-
20 torũ prudentia.¶Est nequitia,& in 'ipsa execratio: ('-1.)
21 & est insipiens,qui minuitur sapientia.¶Melior est
homo qui minuitur sapientia, & deficiens sensu in
timore,quàm qui abundat sensu, & transgreditur le
22 gem Altissimi.¶Est solertia certa,& ipsa iniqua. Et
D est qui emittit verbum certum enarrãs veritatem.
23 ¶Est qui nequiter humiliat se,& interiora eius ple
24 na sunt dolo.¶& est iustus qui se nimium submittit
à multa humilitate: & est iustus qui inclinat faciẽ
25 suã,& fingit se non videre quod ignoratum est.¶&
si ab imbecillitate virium vetetur peccare, si inue-
26 nerit tempus malefaciendi,malefaciet.¶Ex visu co
gnoscitur vir, & ab occursu faciei cognoscitur sen-
27 satus.¶Amictus corporis, & risus dentium, & in-

28 grestus hominis enunciant de illo. ¶Est correptio
mendax in ira contumeliosi: & est iudicium quod
non probatur esse bonum: & est tacens, & ipse est
prudens.

CAPVT XX.

1 QVàm bonum est arguere, quàm irasci! &
A confitentem in oratione non prohibe-
2 re. ¶Concupiscentia spadonis deuirgi-
3 nabit iuuenculam:¶ sic qui facit per vim
4 iudicium iniquum. ¶Quàm bonum est correptum
manifestare pœnitentiam! sic enim effugies volun
5 tarium peccatum. ¶Est tacens, qui inuenitur sapiēs:
6 & est odibilis, qui procax est ad loquendum. ¶Est
autem tacens, non habens sensum loquelæ: & est
7 tacens, sciens tempus apti temporis: ¶|Homo sa- Ecc.3.b.7. Inf.32.a.6
piens tacebit vsque ad tempus: lasciuus autem &
8 imprudens nō seruabunt tempus. ¶Qui multis vti-
tur verbis, lædet animam suam: & qui potestatem
9 sibi sumit iniustè, odietur. ¶Est processio in malis
viro indisciplinato, & est inuentio in detrimentū.
10 ¶Est datum quod non est vtile: & est datum, cuius
B retributio duplex. ¶Est propter gloriam minota-
11 tio: & est qui ab humilitate leuabit caput. ¶Est qui
12 multa redimat modico precio, & restituens ea in
13 septuplum. ¶Sapiens in verbis seipsum amabilem
14 facit: gratiæ autem fatuorum effundentur. ¶Datus
insipientis non erit vtilis tibi: oculi enim illius se-
15 ptemplices sunt. ¶exigua dabit, & multa imprope-
16 rabit: & apertio oris illius inflammatio est. ¶Hodie
C fœneratur quis & cras expetit, & odibilis est bo-
17 mo huiusmodi. ¶Fatuo non erit amicus, & non erit
18 gratia bonis illius. ¶Qui enim edunt panem illius:
falsæ linguæ sunt. Quoties, & quanti irridebunt eū?
19 ¶Neque enim quod habendum erat directo sensu
20 distribuit: similiter & quod non erat habendū. ¶La
psus falsæ linguæ quasi qui in pauimento cadens.
21 sic casus malorū festinanter venient. ¶Homo 'acha- *ingratus 6.
tis' quasi fabula vana, in ore indisciplinatorum assi-
22 dua erit. ¶Ex ore fatui reprobabitur parabola: non
23 enim dicit illam in tempore suo. ¶Est qui vetatur
peccare præ inopia, & in requie sua stimulabitur.
24 ¶Est qui perdet animam suam præ confusione, &
ab imprudenti persona perdet eam: personæ autē
25 acceptione perdet se. ¶Est qui pre confusione pro-
D mittit amico, & lucratus est eum inimicum gratis.
26 ¶Opprobrium nequam in homine mendacium, &
27 in ore indisciplinatorum assiduè erit. ¶Potior fur
quàm assiduitas viri mēdacis. perditionem autem
28 ambo hereditabunt. ¶Mores hominum mendaciū
sine honore: & confusio illorum cum ipsis sine in-
29 termissione. ¶Sapiens in verbis producet seipsum,
30 & homo prudens placebit magnatis. ¶|Qui opera- Prou.12.b.11 & 15 c.19.
tur terram suam, inaltabit aceruum frugum: & qui
operatur iustitiam, ipse exaltabitur: qui verò pla-
31 cet magnatis, effugiet iniquitatem. ¶ Xenia & do- Exo.23.b.8. Deut.16.d.19.
na excæcant oculos iudicum, & quasi mutus in o-
32 re auertit correptiones eorum. ¶Sapientia ab- Infrà.41.c.18.
sconsa & thesaurus inuisus: quæ vtilitas in
33 vtrisque? ¶Melior est qui celat insi-
pientiam suam, quàm homo
qui abscondit sapien-
tiam suam.

CAPVT XXI.

1 FIli, peccasti? non adiicias iterum: sed & Supr.5.b.5.
A de pristinis deprecare vt tibi dimittan-
2 tur. ¶Quasi à facie colubri fuge peccata:
3 & si accesseris ad illa, suscipiēt te. ¶Den-
tes leonis dentes eius, interficientes animas homi
4 num. ¶Quasi rhomphæa bis acuta omnis iniquitas:
5 plagæ illius non est sanitas. ¶Obiurgatio & iniuriæ
annulabunt substantiam: & domus quę nimis locu-
ples est, annulabitur superbia: sic substantia super-
6 bi eradicabitur. ¶Deprecatio pauperis ex ore vsq;
ad aures eius perueniet, & iudicium festinatò ad-
7 ueniet illi. ¶Qui odit correptionem, vestigium est
peccatoris: & qui timet Deum, conuertetur ad cor
8 suum. ¶Notus à longè potens lingua audaci: & sen-
B satus scit labi se ab ipso. ¶Qui ædificat domū suam
9 impendiis alienis, quasi qui colligit lapides suos in
10 hyeme. ¶ Stupa collecta synagoga peccantium, & Sup.16.a.7.
11 consummatio illorum flamma ignis. ¶Via peccan-
tium 'complantata' lapidibus, & 'in finem' illorum *complanata. *in fine.
12 inferi, & tenebræ, & pœnæ. ¶Qui custodit iustitiam,
13 continebit sensum eius. ¶Consummatio timoris
14 Dei, sapientia & sensus. ¶Non erudietur, qui non
15 est sapiens in bono. ¶Est autem insipientia quæ a-
bundat in malo: & non est sensus vbi 'est' amaritu- *abūdat S.
16 do. ¶Scientia sapientis tanquam inundatio abun-
dabit, & consilium illius sicut fons vitæ permanet.
17 ¶Cor fatui quasi vas confractum, & omnem sapien-
18 tiam non tenebit. ¶Verbum sapiens, quodcun-
C que audierit scius laudabit & * adiiciet: audiuit *ad se S.
luxuriosus, & displicebit illi, & proiiciet illud post
19 dorsum suum. ¶Narratio fatui quasi sarcina in via.
20 nam in labiis sensati inuenietur gratia. ¶Os pruden
tis quæritur in ecclesia: & verba illius cogitabunt in
21 cordibus suis. ¶Tanquam domus exterminata, sic
fatuo sapientia: & scientia insensati inenarrabilia
22 verba. ¶Compedes in pedibus, stulto doctrina, &
23 quasi vincula manuum super manum dextram. ¶Fa
tuus in risu exaltat vocem suam: vir autem sapiens
24 vix tacitè ridebit. ¶Ornamentum aureum prudenti
D doctrina, & quasi brachiale in brachio dextro.
25 ¶Pes fatui facilis in domum proximi: & homo peri-
26 tus confundetur à persona potentis. ¶Stultus à fe-
nestra respiciet in domum: vir autem eruditus fo-
27 ris stabit. ¶Stultitia hominis auscultare per ostium:
28 & prudens grauabitur contumelia. ¶Labia impru-
dentium stulta narrabunt: verba autem pruden-
29 tium statéra ponderabuntur. ¶In ore fatuorum cor
30 illorum: & in corde sapientium os illorum. ¶Dum
maledicit impius diabolum: maledicit ipse animā
31 suam. ¶Susurro coinquinabit animam suam, & in
omnibus odietur: & qui permanserit, odiosus erit:
tacitus & sensatus honorabitur.

CAPVT XXII.

1 IN lapide luteo lapidatus est piger, & om-
A nes loquentur super aspernationem il-
2 lius: ¶De stercore boum lapidatus est pi-
ger, & omnis qui tetigerit eum, excutiet
3 manus. ¶Confusio patris est de filio indisciplinato:
4 *filia autem* in deminoratione fiet. ¶Filia prudens *in g. *fatua.
hæreditas viro suo. nam quę confundit, in contu-
5 meliam fit genitoris. ¶Patrem & virum confundit
audax: & ab impiis non minorabitur: ab vtrisque
6 autem inhonorabitur. ¶Musica in luctu, importuna
narratio: flagella & doctrina in omni tempore sa-
pientia.

7 pientia. ¶Qui docet fatuum, quasi qui congluti-
8 nat testam. ¶Qui narrat verbum nō audienti, quasi
9 qui excitat dormientem de graui somno. ¶*Cùm
dormiente loquitur, qui enarrat stulto sapientiam,
10 & in fine narrationis dicit*, ¶Quis est hic? ¶‖Supra
mortuum plora, defecit enim lux eius: & supra fa-
11 tuum plora, deficit enim sensu. ¶Modicum plora su
12 pra mortuum, quoniam requieuit. ¶Nequissimi e-
13 nim nequissima vita, super mortem fatui. ¶‖Luctus
B mortui septem dies: fatui autem & impij, omnes
14 dies vitæ illorum. ¶‖Cum stulto ne multum loqua-
15 ris: & cum insensato ne abieris. ¶Serua te ab illo, vt
non molestiam habeas, & non coinquinaberis pec
16 cato illius. ¶Deflecte ab illo, & inuenies requiem,
17 & non acediaberis in stultitia illius. ¶Super plum-
bum quid grauabitur? & quod illi aliud nomen,
18 quàm fatuus? ¶‖Arenam & salem, & massam ferri fa
cilius est ferre, quàm hominem imprudentem, &
19 fatuum & impium. ¶Loramentum ligneum colliga
C tum fundamento ædificij non dissoluetur: sic & cor
20 confirmatum in cogitatione consilij. ¶Cogitatus
sensati in omni tempore vel metu non deprauabi-
21 tur. ¶*Sicut paleæ in excelsis, & cæmenta sine im-
pensa posita contra faciem venti non permanebūt:
22 ¶sic & cor timidum in cogitatione stulti contra im
23 petum timoris non resistet. ¶Sicut cor trepidum in
cogitatione fatui, omni tempore non metuet: sic &
24 qui in præceptis Dei permanet semper. ¶Pungens
oculum, deducit lachrymas: & qui pungit cor, pro-
25 fert sensum. ¶Mittens lapidem in volatilia, deijciet
illa: sic & qui cōuiciatur amico, dissoluit amicitiam.
26 ¶Ad amicum etsi produxeris gladium, non despe-
27 res: est enim regressus ad amicum. ¶Si aperuerit os
triste, non timeas: est enim concordatio: excepto
D conuitio, & improperio & superbia & mysterij re-
uelatione, & plaga dolosa. in his omnibus effugiet
28 amicus. ¶Fidem posside cum amico in paupertate
illius, vt & in bonis illius læteris. ¶In tempore tri-
29 bulationis illius permane illi fidelis, vt & in hære-
30 ditate illius cohæres sis. ¶Ante ignem camini va-
por & fumus ignis inaltatur: sic & ante sanguinem
31 maledicta, & contumeliæ, & minæ. ¶Amicum salu-
tare non confundaris, à facie illius non me abscon
dam: & si mala mihi euenerint per illum, sustinebo.
32 ¶Omnis qui audiet, cauebit se ab eo. ¶‖Quis dabit
33 ori meo custodiam, & super labia mea signaculum
certum, vt non cadam ab ipsis, & lingua mea per-
dat me?

* qui enumerat stulto, & in fine dicit 9.
‖ Infr. 38. b 16.
‖ Gen. 50. b. 10.
‖ Pro. 23. b. 9.
‖ Pro. 27. a 3.
*Sicut ornatus arenosus in pariete limpido, &
‖ Psal. 140. a. 3.

CAPVT XXIII.

1
A
DOmine pater & dominator vitæ meæ, ne
derelinquas me in consilio eorum; nec
sinas me cadere in illa exprobratione.
2 ¶Quis superponit in cogitatu meo flagel
la, & in corde meo doctrinam sapientiæ, vt ignora-
tionibus eorum non parcant mihi, & non appa-
3 reant delicta eorum, ¶& ne adincrescant ignoran-
tiæ meæ, & multiplicentur delicta mea, & peccata
mea abundent, & incidam in conspectu aduersa-
4 riorum meorum, & gaudeat inimicus meus? ¶Do-
mine pater, & Deus vitæ meæ, ne derelinquas me
5 in cogitatu illorum. ¶Extollentiam oculorum meo
rum ne dederis mihi, & omne desiderium auerte à
6 me. ¶Aufer à me ventris concupiscentias, & concu
bitus concupiscentiæ ne apprehendant me, & ani-
7 mæ irreuerenti & infrunitæ ne tradas me. ¶Doctri-
nam oris audite filij: & qui custodierit illam non
periet labiis, nec scandalizabitur in operibus ne-
8 quissimis. ¶In vanitate sua apprehenditur peccator,
& superbus & maledicus scandalizabitur in illis.
9 ¶Iurationi non assuescat os tuum: multi enim casus
10 in illa. ¶Nominatio verò Dei non sit assidua in ore
B tuo, & in nominibus sanctorum non admiscearis:
11 quoniam non eris immunis ab eis. ¶Sicut enim ser
uus interrogatus assiduè, à liuore non minuitur: sic
omnis iurans & nominans, in toto à peccato non
12 purgabitur. ¶Vir multum iurans implebitur iniqui
13 tate, & non discedet à domo illius plaga. ¶Et si fru-
strauerit, delictum illius super ipsum erit: & si dissi-
14 mulauerit, delinquit dupliciter: ¶& si in vacuum iu
rauerit, non iustificabitur: replebitur enim retribu-
15 tione * domus illius. ¶Est & alia loquela contraria
16 morti, non inueniatur in hæreditate Iacob. ¶Ete-
nim à misericordibus omnia hæc auferentur, & in
17 delictis non volutabuntur. ¶Indisciplinatæ loquelæ
non assuescat os tuum: est enim in illa verbum pec-
18 cati. ¶Memento patris & matris tuæ, in medio e-
19 nim magnatorum consistis: ¶ne fortè obliuiscatur
te Deus in conspectu illorum, & assiduitate tua in-
fatuatus, improperium patiaris, & maluisses non
20 nasci, & diem natiuitatis tuæ maledicas. ¶‖Homo
assuetus in verbis improperij, in omnibus diebus
21 suis non erudietur. ¶Duo genera abundant in pec-
C catis, & tertium adducit iram, & perditionem.
22 ¶Anima calida quasi ignis ardens nō extinguetur,
23 donec aliquid glutiat: ¶& homo nequā in ore car-
24 nis suæ non desinet, donec incendat ignem. ¶Ho-
mini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabi-
25 tur transgrediens vsque ad finem. ¶Omnis homo
qui transgreditur lectum suum, contemnens in a-
26 nimam suam, & dicens: ‖Quis me videt? ¶tenebræ
circundant me, & parietes cooperiunt me, & ne-
mo circūspicit me: quem vereor? delictorum meo-
27 rum non memorabitur Altissimus. ¶Et non intelli-
git, quoniam omnia videt oculus illius, quoniam
expellit à se timorem Dei huiusmodi hominis ti-
28 mor, & oculi hominum timentes illum: ¶& non cō-
gnouit quoniam oculi Domini multò plus lucidio
res sunt super solem, circunspicientes omnes vias
hominum, & profundum abyssi, & hominum cor-
29 da intuētes in absconditas partes. ¶Domino enim
D Deo antequam crearentur, omnia sunt agnita: sic
30 & post perfectum respicit omnia. ¶Hic in plateis ci
uitatis vindicabitur, & quasi pullus equinus fugabi
31 tur: & vbi non sperauit, apprehendetur. ¶Et erit
32 dedecus omnibus, eo quòd non intellexerit timo-
rem Domini. ¶Sic & mulier omnis relinquens vi-
rum suum, & statuens hæreditatem ex alieno ma-
33 trimonio. ¶primò enim in lege Altissimi incredibi-
lis fuit: & secundò *virum suum dereliquit*. tertiò in
adulterio fornicata est, & ex alio viro filios statuit
34 sibi. ¶Hæc in ecclesiam adducetur, & in filios eius
35 respicietur. ¶Non tradent filij eius radices, & rami
36 eius non dabunt fructum. ¶Derelinquet in maledi-
ctum memoriam eius, & dedecus illius non dele-
37 bitur. ¶Et agnoscent qui derelicti sunt, quoniam nihil
melius est, quàm timor Dei: & nihil dulcius, quàm
38 respicere in mandatis Domini. ¶Gloria magna est
sequi Dominum: longitudo enim dierum
assumetur ab eo.

Exo. 20. b. 7.
Infra 27. b 15.
Matt. 5. e. 34.
‖ Inf. 27. b 13.
* pessima
‖ 2. Re. 16. b. 7.
‖ Isa. 29. c. 15.
Leui. 20. b 10.
Deu. 22. c. 22.
* in virum suum deliquit 1.

CAPVT XXIIII.

1 SApiens laudabit animã suam, & in Deo
A honorabitur, & in medio populi sui glo
2 riabitur, & in ecclesijs Altissimi aperiet
os suum, & in conspectu virtutis illius
3 gloriabitur, ¶& in medio populi sui exaltabitur, &
4 in plenitudine sancta admirabitur, ¶& in multitu-
dine electorum habebit laudem, & inter benedi-
5 ctos benedicetur, dicẽs: ¶Ego ex ore Altissimi pro-
6 diui, primogenita ante omnem creaturam. ¶Ego
7 feci in cœlis vt oriretur lumen indeficiens, & sicut
8 nebula texi omnem terram. ¶Ego in altissimis ha-
bitaui, & thronus meus in columna nubis. ¶Gyrum
cœli circuiui sola, & profundum abyssi penetraui,
& in fluctibus maris ambulaui, & in omni terra ste-
9 ti. ¶Et in omni populo, ¶& in omni gente prima-
10 tum habui, ¶& omnium excellentium & humilium
11 corda virtute calcaui: & in his omnibus requiem
12 quæsiui, & in hæreditate Domini morabor. ¶Tunc
præcepit & dixit mihi creator omnium: & qui crea
uit me, requieuit in tabernaculo meo, & dixit mi-
13 hi: ¶In Iacob inhabita, & in Israël hæreditare, in ele
14 ctis meis mitte radices. ¶Ab initio * ante secula
creata sum, & vsque ad futurum seculum non desi-
B nam: & in habitatione sancta coram ipso ministra-
15 ui. ¶Et sic in Sion firmata sum, & in ciuitate sancti-
ficata similiter requieui, & in Ierusalem potestas
16 mea. ¶Et radicaui in populo honorificato, & in par
tes Dei mei hæreditas illius, & in plenitudine san-
17 ctorum detentio mea. ¶Quasi cedrus exaltata sum
18 in Libano: & quasi cypressus in monte Sion. ¶quasi
palma exaltata sum in Cades, & quasi plantatio ro-
19 sæ in Iericho. ¶Quasi oliua speciosa in campis, &
quasi platanus exaltata sum iuxta aquam in pla-
20 teis. ¶Sicut cinnamomum, & balsamum aromati-
zans odorem dedi: quasi myrrha electa, dedi suaui
21 tatem odoris: ¶& quasi storax & galbanus, & vngu-
la, & gutta, & quasi Libanus non incisus vapora-
ui habitationem meam: & quasi balsamum non mi
22 stum odor meus. ¶Ego quasi Terebinthus extendi
23 ramos meos, & rami mei honoris & gratiæ. ¶Ego
quasi vitis fructificaui suauitatem odoris: & flores
24 mei fructus honoris & honestatis. ¶Ego mater pul
C chræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & sanctæ
25 spei. ¶in me gratia omnis viæ & veritatis, in me
26 omnis spes vitæ & virtutis. ¶Transite ad me omnes
qui concupiscitis me, & à generationibus meis im-
27 plemini. ¶Spiritus enim meus super mel dulcis, & Psal. 18. b. 11.
28 hæreditas mea super mel & fauum. ¶Memoria mea
29 in generationes seculorum. ¶Qui edunt me, ad- Ioan. 6. f. 35.
30 huc esurient, & qui bibunt me, adhuc sitient. ¶Qui
audit me, non cõfundetur: & qui operantur in me,
31 non peccabunt. ¶Qui elucidant me, vitam æternam
32 habebunt. ¶Hæc omnia liber vitæ, & testamentum
33 Altissimi, & agnitio veritatis. ¶Legẽ mãdauit Moy-
ses in præceptis iustitiarũ, & hæreditatem domui
34 Iacob, & Israël promissiones. ¶Posuit Dauid puero
suo excitare regem ex ipso fortissimum, & in thro-
35 no honoris sedẽtem in sempiternum. ¶Qui implet Gen. 2. b. 11.
quasi Phison sapientiam, & sicut Tigris in diebus
36 nouorũ. ¶Qui adimplet quasi Euphrátes sensum: Iosue 3. c. 15.
D qui multiplicat quasi Iordanis in tempore messis.
37 ¶Qui mittit disciplinã sicut lucem, & assistens qua-
38 si Gehõ in die vindemiæ. ¶Qui perficit primus scire
39 ipsam, & infirmior non inuestigabit eam. ¶A ma-
ri enim abundabit cogitatio eius, & cõsilium illius
40 in abysso magna. ¶Ego sapientia effundi flumina.
41 ¶Ego quasi trames aquæ immensæ de fluuio, ego
quasi fluuius Dorix, & sicut aquæductus exiui de
42 paradiso. ¶Dixi: Rigabo hortum meum plantatio-
43 num, & inebriabo partus mei fructum. ¶Et ecce fa
ctus est mihi trames abundans, & fluuius meus ap-
44 propinquauit ad mare. ¶quoniam doctrinam quasi
antelucanum illumino omnibus, & enarrabo illam
45 vsque ad longinquum. ¶Penetrabo omnes inferio-
res partes terræ & inspiciam omnes dormiẽtes, &
46 illuminabo omnes sperantes in Domino. ¶Adhuc
doctrinam quasi prophetiã effundam, & relinquã
illam quærentibus sapientiã, & nõ desinam in pro-
47 genies illorum vsque in æuum sanctum. ¶Videte Infr. 33. c. 18.
quoniam non soli mihi laboraui, sed omnibus ex-
quirentibus veritatem.

CAPVT XXV.

1 IN tribus placitum est spiritui meo, quæ
A sunt probata coram Deo, & hominibus.
2 ¶Concordia fratrum, & amor proximo-
rum, & vir & mulier bene sibi consen-
3 tientes. ¶Tres species odiuit anima mea, & aggra-
4 uor valde animæ illorum. ¶Pauperem superbum: &
diuitem mendacem: & senem fatuum & insensatũ.
5 ¶Quæ in iuuentute tua non congregasti, quomodo
6 in senectute tua inuenies? ¶Quàm speciosum cani-
tiei iudicium, & presbyteris cognoscere consiliũ!
7 Quàm speciosa veteranis sapientia, & gloriosus in-
8 tellectus, & consilium! ¶Corona senum, multa pe-
9 ritia: & gloria illorum, timor Dei. ¶Nouem insuspi-
cabilia cordis magnificaui, & decimum dicam in
10 lingua hominibus. ¶Homo qui iucundatur in filijs,
B viuens & videns subuersionem inimicorum suorũ.
11 ¶Beatus qui habitat cum muliere sensata, & qui Infr. 26. a. 1.
lingua sua non est lapsus, & qui non seruiuit indi-
12 gnis se. ¶Beatus qui inuenit amicum verum, & qui Supr. 14. a. 1. 19. c. 16.
13 enarrat iustitiam auri audienti. ¶Quàm magnus qui Iacob. 3. a. 2.
inuenit sapientiam & scientiam! sed non est super
14 timentem Dominum. ¶timor Dei super omnia se
15 superposuit. ¶Beatus homo, cui donatum est habe-
re timorem Dei: qui tenet illum, cui assimilabitur?
16 ¶Timor Dei initium dilectionis eius: fidei autem
17 initium agglutinandum est ei: ¶Omnis plaga tristi-
18 tia cordis est: & omnis malitia nequitia mulieris.
C ¶Et omnem plagam, & non plagam videbis cordis:
19 ¶& omnem nequitiam & non nequitiam mulieris:
20 ¶& omnem obductum, & non obductum odientiũ:
21 ¶& omnem vindictam, & non vindictam inimico-
22 rum. ¶Non est caput nequius super caput colubri.
23 ¶& non est ira super iram mulieris: Commorari Prou. 21. c. 19.
leoni & draconi placebit, quàm habitare cum mu-
24 liere nequam. ¶Nequitia mulieris immutat faciem
eius: & obcæcabit vultum suum tanquam vrsus: &
quasi saccum ostendet in medio proximorum eius.
25 ¶Ingemuit vir eius, & audiẽs suspirauit modicum.
26 ¶Breuis omnis malitia super malitiã mulieris: sors
D peccatorum cadat super illam. ¶Sicut ascensus are-
27 nosus in pedibus veterani, sic mulier linguata ho-
mini quieto. ¶Ne respicias in mulieris speciem, &
28 non cõcupiscas mulierem in specie. ¶Mulieris ira,
29 & irreuerentia, & confusio magna. ¶Mulier si pri-
30 matum habeat, contraria est viro suo. ¶Cor humi-
31 le, & facies tristis, & plaga mortis, mulier nequã.

32 ¶Manus debiles, & genua dissoluta, mulier quæ nõ
33 beatificat virum suum. ¶|A muliere initium factum Genes. 3. a. 6.
34 est peccati, & per illam omnes morimur. ¶Non des
aquæ tuæ exitum, nec modicũ: nec mulieri nequã
35 veniam prodeundi. ¶Si non ambulauerit ad manũ
36 tuam, confundet te in conspectu inimicorum. ¶A
carnibus tuis abscinde illã, ne semper te abutatur.

CAPUT XXVI.

1 M|Vlieris bonæ beatus vir: numerus enim Sup. 25. b. 12.
A annorum illorum duplex. ¶Mulier for-
2 tis oblectat virum suum, & annos vitæ il
3 lius in pace implebit. ¶Pars bona mulier
bona, in parte bona timentium Deum, dabitur vi-
4 ro pro factis bonis: ¶diuitis autem, & pauperis cor
5 bonum in omni tempore vultus illorum hilaris. ¶A
tribus timuit cor meũ, & in quarto facies mea me-
6 tuit. ¶Delaturam ciuitatis, & collectionem populi,
7 ¶& calumniam mendacem super mortem omnia
8 grauia. ¶Dolor cordis & luctus, mulier zelotypa.
9 ¶In muliere 'zelotypa' flagellum linguę omnibus infideli 6.
10 communicans. ¶Sicut boum iugum quod moue-
tur, ita & mulier nequam: qui tenet illam, quasi qui
11 apprehendit scorpionem. ¶Mulier ebriosa ira ma-
B gna: & contumelia, & turpitudo illius non tegetur.
12 ¶Fornicatio mulieris in extollentia oculorum, & in
13 palpebris illius agnoscetur. ¶|In filia non auertente Infr. 42. b. 11.
se, firma custodiam: ne inuenta occasione vtatur se.
14 ¶Ab omni irreuerentia oculis caue, & ne miteris
15 si te neglexerit. ¶sicut viator sitiens ad fontem os
aperiet, & ab omni aqua proxima bibet, & contra
omnem palum sedebit, & contra omnem sagittam
16 aperiet pharetram, donec deficiat. ¶Gratia mulie-
C ris sedulæ delectabit virum suum, & ossa illius im-
17 pinguabit. ¶Disciplina illius datum Dei est. ¶Mulier
18 sensata & tacita, non est immutatio eruditæ animę.
19 ¶Gratia super gratiam, mulier sancta, & pudorata.
20 ¶Omnis autem ponderatio non est digna continen
21 tis animę. ¶Sicut sol oriẽs mundo in Altissimis Dei,
sic mulieris bonæ species in ornamentum domus
22 eius. ¶Lucerna splendens super candelabrum san-
23 ctum, & species faciei super ętatem stabilem. ¶Co-
D lumnę aureæ super bases argenteas, & pedes firmi
24 super plantas stabilis mulieris. ¶Fundamenta æter-
na supra petram solidam, & mandata Dei in corde
25 mulieris sanctæ. ¶In duobus contristatum est cõr
26 meum, & in tertio iracũdia mihi aduenit. ¶Vir bel-
lator deficiens per inopiam: & vir sensatus contem
27 ptus: ¶& qui transgreditur à iustitia ad peccatum,
28 Deus parauit eum ad rhomphæam. ¶Duæ species
difficiles & periculosæ mihi apparuerunt: difficilè
exuitur negocians à negligentia, & non iustificabi-
tur caupo à peccatis labiorum.

CAPUT XXVII.

1 P|Ropter inopiam multi deliquerũt: & qui 1. Tim. 6. b. 9.
A quærit locupletari, auertit oculum suũ.
2 ¶Sicut in medio compaginis lapidum
palus figitur: sic & inter medium vendi-
3 tionis & emptionis angustiabitur peccatis. ¶Con-
4 teretur cum delinquente delictum. ¶Si non in ti-
more Domini tenueris te instanter, citò subuerte-
5 tur domus tua. ¶Sicut in percussura cribri remane-
bit puluis: sic aporia hominis in cogitatu illius.
6 ¶|Vasa figuli probat fornax, & homines iustos ten Prou. 27. e. 21.
7 tatio tribulationis. ¶Sicut rusticatio de ligno osten Matt. 7. b. 16.
dit fructum illius: sic verbum ex cogitatu cordis
8 hominis. ¶Ante sermonem non laudes virum: hæc
9 enim tentatio est hominum. ¶Si sequaris iustitiam,
apprehendes illam: & indues quasi podêrem hono
ris, & inhabitabis cum ea: & proteget te in sempi-
ternum, & in die agnitionis inuenies firmamentũ.
10 ¶|Volatilia ad sibi similia conueniunt: & veritas ad Supr. 13. c. 19.
B eos qui operantur illam reuertetur. ¶Leo venatio-
11 ni insidiatur semper, sic peccata operantibus ini-
12 quitates. ¶Homo sanctus in sapientia manet sicut
13 sol: nam stultus sicut luna mutatur. ¶In medio insen
satorum serua verbum tempori: in medio autem
14 cogitantium assiduus esto. ¶|Narratio peccantium Sup. 23. b. 11.
15 odiosa, & risus illorũ in delictis peccati. ¶Loque-
la multum iurans, horripilationem capiti statuet,
16 & irreuerentia ipsius obturatio auriũ. ¶Effusio san-
guinis in rixa superborũ, & maledictio illorum au-
C ditus grauis. ¶Qui denudat arcana amici, fidẽ per-
17 dit, & non inueniet amicum ad animum suum. ¶Di- Sup. 19. b. 10. 22. d. 27.
18 lige proximum, & coniungere fide cum illo. ¶Quòd
19 si denudaueris absconsa illius, nõ persequêris post
20 eum. ¶Sicut enim homo qui perdit amicum suum:
21 sic & qui perdit amicitiã proximi sui. ¶Et sicut qui
dimittit auem de manu sua: sic dereliquisti proxi-
22 mum suum, & non eum capies. ¶non illum sequa-
ris, quoniam lõgè abest, effugit enim quasi caprea
23 de laqueo, quoniam vulnerata est anima eius. ¶Vl-
trà eum non poteris colligare, & maledicti est cõ-
24 cordatio. ¶denudare autem amici mysteria, despe-
25 ratio est animæ infœlicis. ¶|Annuens oculo, fabri- Prou. 10. b. 10.
26 cat iniqua, & nemo eum abiiciet: ¶in conspectu o-
culorum tuorum conculcabit os suum, & super ser
D mones tuos admirabitur. Nouissime autem peruer
27 tet os suum, & verbis tuis dabit scandalum. ¶Mul-
ta audiui, & non coæquaui ei, & Dominus odiet il
28 lum. ¶Qui in altum mittit lapidẽ, super caput eius
29 cadet: & plaga dolosa dolosi diuidet vulnera. ¶|Et
qui foueam fodit, incidet in eam: & qui statuit la- Prou. 26. d. 27. Eccle. 10. b. 8.
pidem proximo, offendet in eo: & qui laqueũ alij
30 ponit, peribit in illo. ¶Facienti nequissimum consi
lium, super ipsum deuoluetur, & non agnoscet vn
31 de adueniat illi. ¶Illusio & improperium superbo-
32 rum, & vindicta sicut leo insidiabitur illi. ¶Laqueo
peribunt qui oblectantur casu iustorum: dolor au-
33 tem consumet illos antequam moriãtur. ¶Ira & fu
ror vtraque execrabilia sunt, & vir peccator con-
tinens erit illorum.

CAPUT XXVIII.

1 Q|Vi vindicari vult, à Domino inueniet Deut. 32. f. 35. Matt. 6. b. 14. Mar. 11. c. 25.
A vindictam, & peccata illius seruans ser-
2 uabit. ¶Relinque proximo tuo nocenti
te: & tunc deprecanti tibi peccata sol-
3 uẽtur. ¶|Homo homini reseruat iram: & à Deo quæ Rom. 12. d. 19.
4 rit medelam? ¶In hominem similem sibi non habet
5 misericordiam: & de peccatis suis deprecatur? ¶Ip-
se dum caro sit, reseruat iram: & propitiationem pe
6 tit à Deo? quis exorabit pro delictis illius? ¶Memẽ
7 to nouissimorum, & desine inimicari. ¶Tabitudo
8 enim & mors imminent in mandatis eius. ¶Memo-
9 rare timorem Dei, & non irascaris proximo. ¶Me-
B morare testamentum Altissimi, & despice ignoran-
10 tiam proximi. ¶Abstine te à lite, & minues pecca-
11 ta. ¶homo enim iracundus incẽdit litem, & vir pec
cator turbabit amicos, & in medio pacẽ habentiũ

immit-

Prou. 26. d. 21. 12 immittet inimicitiam.¶ Secundùm enim ligna syl-
uæ,sic ignis exardescit: & secundùm virtutem ho-
minis,sic iracundia illius erit, & secundùm substan
13 tiam suam exaltabit iram suam. ¶ Certamen festi-
natum incendit ignem:& lis festinans effundit san-
14 guinem: & lingua testificans adducit mortem. ¶ Si
sufflaueris, quasi ignis exardebit: & si expueris su-
per illam,extinguetur: vtraque ex ore proficiscun-
15 tur.¶Susurro & bilinguis maledictus:multos enim
C turbauit pacem habentes. ¶Lingua tertia multos
16 commouit,& dispersit illos de gente in gentem:¶ci
17 uitates muratas diuitum destruxit, & domos ma-
18 gnatorum effodit. ¶Virtutes populorum concidit,
19 & gẽtes fortes dissoluit. ¶Lingua tertia mulieres vi
20 ratas eiecit,& priuauit illas laboribus suis.¶qui re-
spicit illã non habebit requiẽ,nec habebit amicum
21 in quo requiescat. ¶Flagelli plaga liuorem facit:pla
22 ga autem linguæ comminuet ossa.¶Multi ceciderũt
in ore gladij, sed non sic quasi qui interierunt per
23 linguam suam. ¶Beatus qui tectus est à lingua ne-
quam, qui in iracundiam illius non transiuit,& qui
non attraxit iugum illius,& in vinculis eius non est
24 ligatus:¶iugum enim illius, iugum ferreum est: &
25 vinculum illius,vinculum æreum est. ¶Mors illius,
mors nequissima:& vtilis potius infernus,quàm illa.
26 ¶Perseuerantia illius non permanebit, sed obtine-
D bit vias iniustorum: & in flãma sua non comburet
27 iustos. ¶Qui relinquunt Deum, incident in illam,
& exardebit in illis, & non extinguetur, & immit-
tetur in illos quasi leo, & quasi pardus lædet illos.
28 ¶Sepi aures tuas spinis,& linguam nequam noli au
dire: & ori tuo facito ostia, & seras auribus tuis.
29 ¶Aurum tuum & argentum tuum confla, & verbis
30 tuis facito statéram,& frenos ori tuo rectos:¶& at-
tende ne fortè labaris in lingua,& cadas in conspe
ctu inimicorum insidiantium tibi, & sit casus tuus
insanabilis in mortem.

CAPVT XXIX.

1 QVi facit misericordiam,fœnerator proxi
A mo suo:& qui præualet manu, mandata
2 seruat.¶Fœnerare proximo tuo in tem-
pore necessitatis illius, & iterum redde
3 proximo in tempore suo. ¶Confirma verbum,& fi-
deliter age cum illo: & in omni tempore inuenies
4 quod tibi necessarium est. ¶Multi quasi inuentio-
nem æstimauerunt fœnus, & præstiterunt molestiã
5 his qui se adiuuerunt.¶Donec accipiant,osculantur
manus dantis, & in promissionibus humiliant vo-
6 cem suam. ¶Et in tempore redditionis postulabit
tempus,& loquetur verba tædij & murmurationũ,
7 & tempus causabitur. ¶Si autem potuerit reddere,
aduersatus solidi 8. ʻaduersabitur,solidiʼ vix reddet dimidium,& com-
8 putabit illud quasi inuentionem. ¶sin autem, frau-
B dabit illud pecunia sua,& possidebit illum inimicũ
9 gratis. ¶& conuitia & maledicta reddet illi, & pro
honore & beneficio reddet illi cõtumeliam.¶Mul-
10 ti non causa nequitiæ non fœnerati sunt, sed frau-
11 dari gratis timuerunt. ¶Veruntamen super humi-
lem animo fortior esto,& pro eleemosyna non tra
12 has illum. ¶Propter mandatum assume pauperem:
& propter inopiam eius ne dimittas eum vacuum.
13 ¶Perde pecuniam propter fratrem & amicum tuũ:
& non abscondas illam sub lapide in perditionem.
Tob. 4. b. 10. 14 ¶Pone thesaurũ tuũ in præceptis Altissimi, & pro-
15 derit tibi magis quàm aurum. ¶Conclude eleemo-
synam in ʻcordeʼ pauperis, & hæc pro te exorabit uus.
16 ab omni malo.¶ Eleemosyna viri quasi sacculus cũ Sup. 17. c. 15.
ipso,& gratiam hominis quasi pupillam conserua-
17 bit:¶& postea resurget,& retribuet illis retributio-
18 nem vnicuique in caput illorum.¶Super scutum po
tentis,& super lanceam, aduersus inimicum tuum
19 pugnabit. ¶Vir bonus fidem facit proximo suo: &
C qui perdiderit confusionem,derelinquet sibi.¶Gra
20 tiam fideiussoris ne obliuiscaris:dedit enim pro te
21 animam suam. ¶Repromissorem fugit peccator &
22 immundus. ¶Bona repromissoris sibi adscribit pec
cator:& ingratus sensu derelinquet liberantem se.
23 ¶Vir repromittit de proximo suo,& cum perdide-
24 rit reuerẽtiam,derelinquetur ab eo. ¶Repromissio
nequissima multos perdidit diligentes,& commo-
25 uit illos quasi fluctus maris. ¶Viros potentes gyrãs
26 migrare fecit,& vagati sunt in gẽtibus alienis.¶Pec
cator transgrediens mandatum Domini, incidet in
promissionem nequã: & qui conatur multa agere,
27 incidet in iudicium.¶Recupera proximum secundũ
28 virtutem tuam, & attende tibi ne incidas. ¶Initiũ Infr. 39. c. 1.
D vitæ hominis, aqua & panis & vestimentum,& do-
29 mus protegens turpitudinẽ. ¶Melior est victus pau
peris sub tegmine asserum, quam epulæ splendidæ
30 in peregrè sine domicilio. ¶Minimum pro magno
placeat tibi, & improperiũ peregrinationis nõ au-
31 dies.¶Vita nequam hospitandi de domo in domũ:
& vbi hospitabitur,non fiducialiter aget, nec ape-
32 riet os.¶Hospitabitur,& pascet,& potabit ingratos,
33 & ad hæc amara audiet.¶Transi hospes,& orna mẽ
34 sam,& quæ in manu habes, ciba cæteros.¶Exi à fa-
cie honoris amicorum meorum:necessitudine do-
35 mus meæ hospitio mihi factus ʻestʼ frater. ¶Grauia es 19.
hæc homini habenti sensum, Correptio domus,&
improperium fœneratoris.

CAPVT XXX.

1 QVi diligit filium suum, assiduat illi flagel- Pro 13. d. 24. 23. b. 13
A la,vt lætetur in nouissimo suo,& non pal
2 pet proximorum ostia. ¶Qui docet filiũ
suum,laudabitur in illo,& in medio do-
3 mesticorum in illo gloriabitur. ¶Qui docet filium Deu. 6. b 7.
suum, in zelum mittit inimicum, & in medio ami-
4 corum gloriabitur in illo.¶Mortuus est pater eius,
& quasi non est mortuus: similem enim reliquit si-
5 bi post se. ¶In vita sua vidit, & lætatus est in illo:in
obitu suo non est contristatus,nec confusus est co-
6 ram inimicis. ¶reliquit enim defensorem domus
7 contra inimicos,& amicis reddẽtem gratiam.¶Pro
animabus filiorum colligabit vulnera sua, & super
8 omnem vocem turbabuntur viscera eius. ¶ Equus
indomus euadit durus, & filius remissus euadet
9 præceps.¶Lacta filium, & pauentem te faciet:lude
10 cum eo,& cõtristabit te.¶Non corrideas illi:ne do-
B leas,& in nouissimo obstupescent dentes tui.¶Non
11 des illi potestatem in iuuentute, & ne despicias co
12 gitatus illius.¶ Curua ceruicẽ eius in iuuentute,& Sup. 7. c. 25.
tunde latera eius dum infans est: ne fortè indu-
ret, & non credat tibi, & erit tibi dolor animæ.
13 ¶Doce filium tuum, & operare in illo, ne in tur-
14 pitudinem illius offendas. ¶Melior est pauper sa-
nus, & fortis viribus, quàm diues imbecillis & fla-
15 gellatus malitia:¶Salus animæ in sanctitate iustitiæ,
C & melior est omni auro & argẽto:& corpus validũ,
16 quàm sensus immensus.¶Non est census super cen
sum salutis corporis: & non est oblectamentum

17 ſuper cordis gaudiũ. ¶Melior eſt mors,quàm vita ama-
ra:& requies æterna, quàm languor perſeuerans.
18 ¶Bona abſcondita in ore clauſo,quaſi appoſitiones
Dan. 14.b.6. 19 epularũ circumpoſitæ ſepulchro. ¶Quid proderit
libatio idolo? nec enim manducabit,nec odorabi-
20 tur. ¶ſic qui effugatur à Dño, & portans mercedes
21 iniquitatis. ¶Vidẽs oculis,& ingemiſcens,ſicut ſpa
Pro. 12.d 15.15.b.13 & 17.d.22 22 do complectens virginem & ſuſpirans.¶Triſtitiã
D non des animæ tuę,& nõ affligas temetipſum in cõ
23 ſilio tuo. ¶Iucunditas cordis,hæc eſt vita hominis,
& theſaurus ſine defectione ſanctitatis:& exultatio
24 viri eſt longæuitas. ¶Miſerere animæ tuæ placens
Deo,&cõtine,& cõgrega cor tuũ in ſanctitate eius:
25 & triſtitiã longè expelle à te.¶Multos enim occidit
26 triſtitia,& nõ eſt vtilitas in illa.¶Zelus & iracundia
minuunt dies: & ante tempus ſenectã adducet co-
27 gitatus. ¶Splendidum cor,bonum in epulis eſt:epu
læ enim illius diligenter fiunt.

CAPVT XXXI.

1 Vigilia honeſtatis tabefaciet carnes,& co-
A gitatus illius aufert ſomnium. ¶Cogita-
2 tus præſcientiæ auertit ſenſum: & infir-
3 mitas grauis ſobriã facit animã. ¶Labo-
rauit diues in cõgregatione ſubſtantię,& in requie
4 ſua replebitur bonis ſuis.¶Laborauit pauper in di-
5 minutione victus,& in fine inops fit.¶Qui aurum di
ligit, non iuſtificabitur: & qui inſequitur conſum-
Sup.5.a.3 6 ptionem,replebitur ex ea.¶Multi dati ſunt in auri
7 caſus,& facta eſt in ſpecie ipſius perditio illorũ.¶Li
gnum offenſionis eſt aurum ſacrificantium. væ illis
qui ſectantur illud, & omnis imprudẽs deperiet in
8 illo.¶Beatus diues qui inuentus eſt ſine macula: &
qui poſt aurum nõ abiit, nec ſperauit in pecunia &
9 theſauris.¶Quis eſt hic,& laudabimus eum?fecit e-
Qui. inuenius 10 nim mirabilia in vita ſua. ¶Quis probatus eſt in il-
lo,& perfectus* eſt,& erit illi gloria æterna?qui po
tuit tranſgredi,& non eſt tranſgreſſus:& facere ma
11 la,& nõ fecit.¶Ideo ſtabilita ſunt bona illius in Do
mino,& eleemoſynas illius enarrabit oĩs Eccleſia
12 ſanctorũ.¶Supra menſam magnã ſediſti?nõ aperias
B ſuper illam faucem tuam prior.¶Non dicas,ſi mul-
13 ta ſunt quæ ſuper illam ſunt. ¶Memento quoniam
14 malus eſt oculus nequam. ¶Nequius oculo quid
15 creatum eſt? ideo ab omni facie ſua lachrymabi-
16 tur,cùm viderit.¶Ne extendas manum tuã prior,&
17 inuidia contaminatus erubeſcas.¶Ne comprimaris
18 in conuiuio vini.¶Intellige quę ſunt proximi tui ex
19 teipſo.¶Vtere quaſi homo frugi his quæ tibi appo-
nuntur,& nõ cùm manducas multum,odio habea-
20 ris.¶Ceſſa prior,cauſa diſciplinę:& noli nimius eſ-
21 ſe,ne fortè offendas.¶Et ſi in medio multorum ſe-
diſti,prior illis ne extendas manum tuã,nec prior
22 poſcas bibere. ¶Quàm ſufficiens eſt homini erudi-
C to vinum exiguum,& in dormiendo non laborabis
23 ab illo,& non ſenties dolorem.¶Vigilia & cholera,
24 & tortura viro infrunito:¶ſomnus ſanitatis in ho-
mine parco:dormiet vſque in manè,& anima illius
25 cum ipſo delectabitur. ¶Et ſi coactus fueris in edẽ-
do multum,ſurge è medio,& vome: & refrigerabit
26 te,& non adduces corpori tuo infirmitatem.¶Audi
me fili, & ne ſpernas me: & in nouiſſimo inuenies
27 verba mea.¶In omnibus operibus tuis eſto velox,&
Pro. 22.b.9. 28 omnis infirmitas non occurret tibi: ¶Splendidum
in panibus benedicent labia multorum, & teſtimo
29 nium veritatis illius fidele. ¶In nequiſſimo pane
murmurabit ciuitas,& teſtimonium nequitię illius
30 verum eſt. ¶Diligentes in vino noli prouocare:mul
D tos enim exterminauit vinum. ¶Ignis probat fer-
31 rum durum:ſic vinum corda ſuperborum arguet in
32 ebrietate potatum. ¶Aequa vita hominibus,vinum
in ſobrietate: ſi bibas illud moderatè, eris ſo-
33 brius. ¶Quæ vita eſt quę minuitur vino?¶Quid de-
34 fraudat vitam? Mors. ¶Vinum in iucundita- Pſa.103.b.15.
35 tem creatum eſt, & non in ebrietatem ab initio.
36 ¶Exultatio animæ & cordis vinum moderatè pota- Prou. 31.a.4.
37 tum.¶Sanitas eſt animæ & corpori ſobrius potus.
38 ¶Vinum multum potatum,irritationem,& iram,&
39 ruinas multas facit.¶Amaritudo animæ vinum mul
40 tum potatum.¶Ebrietatis animoſitas,imprudentis
41 offenſio,minorans virtutem,& faciens vulnera.¶In
conuiuio vini non arguas proximum: & non deſpi-
42 cias eum in iucunditate illius: ¶verba improperij
non dicas illi, & non premas illum in repetendo.

CAPVT XXXII.

1 Rectorem te poſuerunt?noli extolli: eſto in
A illis quaſi vnus ex ipſis. ¶Curam illorum
2 habe, & ſic conſidera, & omni cura tua
3 explicita recumbe:¶vt læteris propter il
los,& ornamentum gratię accipias coronam, & di-
4 gnationẽ conſequaris corrogationis.¶Loquere ma
5 ior natu, decet enim te. ¶primum verbum diligenti
6 ſcientiam,& non impedias muſicam.¶Vbi auditus Eccl.3.b.7. Sup.20.a.7
non eſt,non effundas ſermonem,& importunè no-
7 li extolli in ſapientia tua. ¶Gemmula carbunculi in
ornamento auri,& comparatio muſicorum in con
8 uiuio vini. ¶Sicut in fabricatione auri ſignum eſt
B ſmaragdi: ſic numerus muſicorum in iucundo &
9 moderato vino.¶Audi tacens,& pro reuerentia ac-
10 cedet tibi bona gratia. ¶Adoleſcens loquere in tua
11 cauſa, vix cùm neceſſe fuerit. ¶Si bis interrogatus
12 fueris, habeat caput reſponſum tuum. ¶In multis Iob 32.a.6
eſto quaſi inſcius, & audi tacens ſimul & quærens.
13 In medio magnatorum* non præſumas, & vbi ſunt *loqui.
14 ſenes,non multum loquaris.¶Ante grandinẽ præi-
bit coruſcatio:& ante verecundiam,præibit gratia,
15 & pro reuerentia accedet tibi bona gratia.¶Et ho-
C ra ſurgendi non te *trices: pręcurre autem prior in *triſtes.
16 domum tuam,& illic auocare, & illic lude, ¶& age
conceptiones tuas, & nõ in delictis & verbo ſuper-
17 bo.¶Et ſuper his omnibus benedicito Dominũ qui
fecit te, & inebriantem te ab omnibus bonis ſuis.
18 ¶Qui timet Dñm,excipiet doctrinam eius: & qui vi
19 gilauerint ad illum, inuenient benedictionẽ. ¶Qui
quærit legẽ,replebitur ab ea: & qui inſidioſè agit,
20 ſcandalizabitur ab ea.¶Qui timẽt Dominum,inue-
nient iudicium iuſtum, & iuſtitias quaſi lumen ac-
21 cẽdent.¶Peccator homo vitabit correptionẽ, & ſe
cũdùm voluntatem ſuam inueniet comparationẽ.
22 ¶Vir conſilij non diſperdet intelligentiam, alienus
D & ſuperbus non pertimeſcet timorem. ¶etiã poſt-
23 quam fecit cum eo ſine conſilio, & ſuis inſectatio-
24 nibus arguetur. ¶Fili, ſine conſilio nihil facias, &
25 poſt factum non pœnitebis. ¶In via ruinæ nõ eas,&
non offendes in lapides; nec credas te vię laborio-
26 ſæ, ne ponas aĩæ tuæ ſcandalũ.¶Et à filijs tuis caue,
27 & à domeſticis tuis attẽde. ¶In omni opere tuo cre
de ex fide animæ tuæ. hoc eſt enim conſeruatio mã-
28 datorum. ¶Qui credit Deo, attendit mandatis: &
qui confidit in illo,non minorabitur.

CAPVT XXXIII.

1 TImenti Dñm non occurrent mala, ſed in
A tentatione Deus illum cōſeruabit,& li-
2 berabit à malis.¶Sapiẽs nō odit mãdata
&iuſtitias, & nō illidetur quaſi in pro-
3 cella nauis.¶Homo ſenſatus credit legi Dei,& lex il
4 li fidelis.¶Qui interrogationem manifeſtat,parabit
verbum,& ſic deprecatus exaudietur,& cōſeruabit
Supr. 21. b.17. 5 diſciplinam,& tunc reſpondebit.¶Præcordia fatui
quaſi rota carri:& quaſi axis verſatilis cogitatus il-
6 lius.¶Equus emiſſarius, ſic & amicus ſubſannator,
7 ſub omni ſupraſedente hinnit.¶Quare dies diẽ ſu-
perat,& iterum lux lucem, & annus annum à ſole?
8 ¶A Domini ſcientia ſeparati ſunt facto ſole,& prę-
9 ceptum cuſtodiente.¶Et immutauit tẽpora,& dies
feſtos ipſorum, & in illis dies feſtos celebrauerunt
10 ad horã.¶Ex ipſis exaltauit & magnificauit Deus,&
B ex ipſis poſuit in numerum dierum,& oẽs hoĩes de
Gen. 2. a 7. 11 ſolo,& ex terra vnde creatus eſt Adã.¶In multitu-
dine diſciplinæ Domini ſepauit eos, & immutauit
12 vias eorum.¶Ex ipſis benedixit, & exaltauit: & ex
ipſis ſanctificauit, & ad ſe applicauit: & ex ipſis ma
ledixit & humiliauit,& conuertit illos à ſeparatio-
Rom. 9 e 21. 13 ne ipſorum.¶Quaſi lutum figuli in manu ipſius,
14 plaſmare illud & diſponere.¶Omnes viæ eius ſe-
cundùm diſpoſitionem eius: ſic homo in manu il-
lius qui ſe fecit,& reddet illi ſecundùm iudicium
15 ſuum.¶Contra malum bonum eſt, & contra mor-
tem vita:ſic & contra virum iuſtum peccator.Et ſic
intuere in omnia opera Altiſſimi. Duo contra duo,
16 & vnum contra vnum.¶Et ego nouiſſimus euigila-
ui,& quaſi qui colligit acinos poſt vindemiatores.
17 ¶In benedictione Dei & ipſe ſperaui: & quaſi qui
Supr. 24. d.47. C vindemiat,repleui torcular.¶Reſpicite quoniam
18 non mihi ſoli laboraui,ſed omnibus exquirentibus
19 diſciplinam.¶Audite me magnati, & omnes popu-
20 li, & rectores Eccleſiæ auribus percipite.¶Filio &
mulieri, fratri & amico non des poteſtatem ſuper
te in vita tua: & non dederis alij poſſeſſionẽ tuam:
21 ne fortè pœniteat te,& depreceris pro illis.¶Dum
adhuc ſuperes & aſpiras, non immutabit te omnis
22 caro.¶Melius eſt enim vt filij tui te rogent,quàm te
23 reſpicere in manus filiorum tuorum.¶In omnibus
24 operibus tuis præcellens eſto.¶Ne dederis macu-
lam in gloriam tuam. In die conſummationis die-
D rum vitæ tuæ, & in tempore exitus tui diſtribue hę
25 reditatẽ tuã.¶Cibaria, & virga, & onus aſino:panis
26 & diſciplina, & opus ſeruo.¶Operatur in diſcipli-
na, & quærit requieſcere: laxa manus illi,& quærit
27 libertatem.¶Iugum & lorum curuant collum du-
28 rum, & ſeruum inclinant operationes aſſiduæ.¶Ser
uo maleuolo tortura & compedes, mitte illum in
29 operationem, ne vacet:¶multam enim malitiam
30 docuit ocioſitas.¶In opera conſtitue eum: ſic enim
condecet illum. Quòd ſi non obaudierit, curua il-
lum compedibus,& non amplifices ſuper omnem
Supr. 7.c. 25. *fidelis. 31 carnem. Verùm ſine iudicio nihil facias graue.¶Si
eſt tibi ſeruus*,ſit tibi quaſi anima tua: quaſi fra-
trem ſic eum tracta: quoniam in ſanguine animæ
32 comparaſti illum.¶Si læſeris eum iniuſtè,in
33 fugam conuertetur:¶& ſi extollens
diſceſſerit: quem quæras, &
in qua via quæras il-
lum,neſcis.

CAPVT XXXIIII.

1 VAna ſpes,& mendacium viro inſenſato:&
A ſomnia extollunt imprudentes.¶Quaſi
2 qui apprehẽdit vmbram,& perſequitur
ventum:ſic & qui attendit ad viſa mẽda-
3 cia.¶hoc ſecundum hoc viſio ſomniorum.Ante fa-
4 ciẽ hoĩs ſimilitudo 'alterius' hoĩs.¶Ab immundo -6.
quid mundabitur,& à mendace quid verũ dicetur?
5 ¶Diuinatio erroris,& auguria,mẽdacia, & ſomnia
6 maleficientium, vanitas eſt.¶Et ſicut parturientis,
cor tuum phãtaſias patitur, niſi ab Altiſſimo fuerit
7 emiſſa viſitatio, ne dederis in illis cor tuum:¶mul-
tos errare fecerunt ſomnia,& exciderunt ſperantes
8 in illis.¶Sine mendacio conſummabitur verbum le
9 gis, & ſapientia in ore fidelis conplanabitur.¶Qui
nō eſt tentatus,quid ſcit?Vir in multis expertus,co
B gitabit multa: & qui multa didicit,enarrabit intel-
10 lectum.¶Qui non eſt expertus,pauca recognoſcit:
qui autem in multis 'iactus' eſt,multiplicat malitiã. *fatuus
11 ¶Qui tentatus non eſt,qualia ſcit? qui implanatus -7.
12 eſt,abundabit nequitia'.¶Multa vidi enarrando,&
13 plurimas verborum cōſuetudines.¶Aliquoties vſ-
que ad mortem periclitatus ſum horum cauſa, & li
14 beratus ſum gratia Dei.¶Spiritus timentium Deũ
15 quæritur,& in reſpectu illius benedicetur.¶Spes e-
nim illorũ in ſaluantem illos,& oculi Dei in diligẽ
16 tes ſe.Qui timet Dominum, nihil trepidabit,& nō
C pauebit: quoniam ipſe eſt ſpes eius.¶Timentis Do
17 minũ beata eſt anima eius.¶Ad quẽ reſpicit,& quis
18 eſt fortitudo eius?¶Oculi Domini ſuper timentes Pſal.32 c 18.
19 eum,protector potentię,firmamentum virtutis,te-
20 gimen ardoris,& vmbraculum meridiani.¶depre-
catio offenſionis,& adiutorium caſus,exaltans ani
mam,& illuminans oculos,dans ſanitatem,& vitã,
21 & benedictionem.¶Immolantis ex iniquo oblatio Prou. 21 d.18.
eſt maculata,& non ſunt beneplacitæ ſubſannatio-
22 nes iniuſtorum.¶Dominus ſolus ſuſtinẽtibus ſe in
23 via veritatis & iuſtitię.¶Dona iniquorum nō pro- Prou 15 b 8.
bat Altiſſimus,nec reſpicit in oblationes iniquorũ:
nec in multitudine ſacrificiorum eorum propitia-
24 bitur peccatis.¶Qui offert ſacrificium ex ſubſtantia
pauperum, quaſi qui victimat filium in conſpectu
25 patris ſui.¶Panis egẽtium,vita pauperum eſt: qui
D defraudat illum,homo ſanguinis eſt.¶Qui aufert in
26 ſudore panem, quaſi qui occidit proximum ſuum.
27 ¶Qui effundit ſanguinẽ, & qui fraudem facit mer- Leu.19. 13.
28 cenario, fratres ſunt.¶Vnus ædificans,& vnus de- Sup.1 c 2
29 ſtruens,quid prodeſt illis niſi labor?¶Vnus orans,
& vnus maledicens cuius vocem exaudiet Deus?
30 ¶Qui baptizatur à mortuo,& iterũ tãgit eum: quid
31 proficit lauatio illius?¶ſic homo qui ieiunat in pec
catis ſuis:& iterum eadem faciens,quid proficit hu
miliando ſe?orationem illius quis exaudiet?

CAPVT XXXV.

1 QVi conſeruat 'legem',multiplicat oratio- *verbũ
A nem.¶Sacrificium ſalutare eſt attẽdere 1.Reg c 22.
2 mandatis, & diſcedere ab omni iniqui- Eccle.7.a.
3 tate:¶& propitiationẽ litare ſacrificiis ſu -3.
per iniuſtitias',&deprecatio pro peccatis recedere
4 ab iniuſtitia.¶Retribuet gratiã qui offert ſimilagi-
5 nẽ:& qui facit miſericordiã, offert ſacrificiũ.¶Be- -6.
neplacitum eſt Dño recedere ab iniquitate:-& de- Exo.23 15. & 34
6 precatio pro peccatis recedere. b iniuſtitia'.¶Nō

7 apparebis ante conspectum Domini vacuus.¶Hæc
Deu. 16 d. 16. 8 enim omnia propter mandatum Dei fiunt.¶Obla-
B tio iusti impinguat altare, & odor suauitatis est in
9 conspectu Altissimi. ¶Sacrificium iusti acceptũ est,
10 & memoriam eius non obliuiscetur Dominus.¶Bo
no animo gloriam redde Deo:& nõ minuas primi-
2. Cor 9. 7 11 tias manuum tuarum. ¶ In omni dato hilarem fac
Tob. 4 b. 5. vultum tuum, & in exultatione sanctifica decimas
Leu. 22 c 20. 12 tuas.¶Da Altissimo secũdum datum eius,& in bo-
Deut. 15. d 41. 13 no oculo adinuentionẽ facito manuũ tuarũ: ¶quo-
niam Dñs retribuens est, & septies tantum reddet
Deut. 10. 1. 17. 14 tibi.¶ Noli offerre munera praua: non enim susci-
2. Par. 19. b 7. 15 piet illa.¶Et noli inspicere sacrificium iniustũ,quo-
C niam Dñs iudex est, & nõ est apud illũ gloria per-
Iob 34 b. 19. 16 sonæ.¶ Nõ accipiet Dominus personã in pauperẽ,
Sap 6 b 8 17 & deprecationẽ læsi exaudiet.¶Non despiciet pre-
Ro 2 b 11. ces pupilli: nec viduam,si effundat loquelam gemi
Gal. 2 b 6 18 tus.¶Nonne lachrymę viduæ ad maxillam descen-
Ephe 6. b 9. 19 dunt, & exclamatio eius super deducẽtem eas?¶A
Colo 3. d. 25 maxilla enim ascendunt vsq; ad cœlum, & Dñs ex-
Actu. 10. c 34 20 auditor delectabitur in illis.¶Qui adorat Deum in
1. Pet. 1. c. 17 oblectatione, suscipietur:& deprecatio illius vsque
21 ad nubes propinquabit.¶Oratio humiliantis se,nu
bes penetrabit: & donec propinquet,nõ consolabi
22 tur: & non discedet donec Altissimus aspiciat. ¶Et
Dñs non elungabit, sed iudicabit iustos,& faciet iu
D dicium:& Fortissimus nõ habebit in illis patientiã,
quousque 4. 23 vt contribulet dorsum ipsorum:¶& Gentibus red-
det vindictã,donec tollat plenitudinẽ superborũ:&
24 sceptra iniquorum contribulet,¶donec reddat ho-
minibus secundum actus suos: & secundum opera
25 Adæ,& secundum præsumptionẽ illius,¶ donec iu
dicet iudicium plebis suæ, & oblectabit iustos mise
26 ricordia sua.¶Speciosa misericordia Dei in tẽpore
tribulatiõis,quasi nubes pluuię in tẽpore siccitatis.

CAPVT XXXVI.

1 Miserere nostri Deus omnium, & respice
A nos, & ostẽde nobis lucem miserationũ
2 tuarum,& immitte timorẽ tuũ super gẽ-
tes quæ non exquisierunt te: vt cogno-
scant quia non est Deus nisi tu,vt enarrent magna-
3 lia tua. ¶Alleua manũ tuam super Gẽtes alienas,vt
4 videant potentiã tuã.¶Sicut enim in conspectu co-
rum sanctificatus es in nobis,sic in cõspectu nostro
5 magnificaberis in eis: ¶ vt cognoscãt te,sicut & nos
B cognouimus,quĩ non est Deus præter te Domine.
6 ¶Innoua signa, & immuta mirabilia.¶Glorifica ma
7 num, & brachium dextrum. ¶ Excita furorem,&
8 effunde irã. ¶Extolle aduersariũ,& affige inimicũ.
9 ¶Festina tempus, & memento finis,vt enarrent mi-
10 rabilia tua. ¶In ira flammæ deuoretur qui saluatur:
11 & qui pessimant plebem tuã,inueniant perditionẽ.
12 ¶Contere caput principũ, & inimicorum dicentiũ.
13 Non est alius pręter nos.¶Congrega nẽs tribus Ia-
cob: & cognoscant quia nõ est Deus nisi tu,vt enar
rent magnalia tua: & hæreditabis eos,sicut ab ini-
14 tio.¶miserere plebi tuæ,super quam inuocatum est
Exod. 4 c. 22. nomen tuũ:& Israël, quẽ coæquasti primogenito
15 tuo.¶Miserere ciuitati sanctificationis tuę Ierusalẽ,
16 ciuitati requiei tuæ. ¶ Reple Sion inenarrabilibus
17 verbis tuis, & gloria tua populũ tuũ.¶Da testimo-
C niũ quia ab initio creaturæ tuæ sunt,& suscita præ-
cationes quas loquuti sunt in nomine tuo prophe-
18 tæ priores.¶Da mercedẽ sustinẽtibus te,vt prophe
tę tui fideles inueniantur, & exaudi orationes ser-
19 uorũ tuorũ.¶Secundũ benedictionẽ Aaron da po- Nu. 6. e. 24.
pulo tuo,& dirige nos in viã iustitię: & sciãt oẽs qui
habitant terrã, quia tu es Deus conspector seculo-
20 rũ.¶Oẽm escã manducabit venter,& est cibus cibo
21 melior. ¶Fauces contingunt cibum feræ, & cor in-
22 sensatum verba mendacia.¶Cor prauum dabit tri-
23 stitiã,& homo peritus resistet illi. ¶Oẽm masculum
D excipiet mulier:& est filia melior filia.¶Species mu
24 lieris exhilarat faciem viri sui,& super omnẽ cõcu-
25 piscentiam hominis superducit desiderium: ¶Si est
lingua curationis, est & mitigationis & misericor-
26 dia: non est vir illius secundùm filios hominũ.¶Qui
possidet mulierem bonã,inchoat possessionem: ad-
iutorium secundùm illum est, & columna vt requies.
27 ¶Vbi non est sepes, diripietur possessio: & vbi non
28 est mulier, ingemiscit egens.¶Cui credit,qui nõ ha
bet nidũ?Et deflectens vbicunq; obscurauerit, qua
si succinctus latro exiliẽs de ciuitate in ciuitatem?

CAPVT XXXVII.

1 Omnis amicus dicet: Et ego amicitiã copu
A laui: sed est amicus solo nomine ami-
cus.Nonne tristitia inest vsq; ad mortẽ?
2 ¶Sodalis autem & amicus ad inimicitiã
cõuertentur.¶O præsumptio nequissima,vnde crea
3 ta es cooperire aridam malitia,& dolositate illius?
4 ¶Sodalis amico coniucundatur in oblectationibus,
5 & in tempore tribulationis aduersarius erit.¶Soda
lis amico cõdolet causa ventris, & contra hostẽ ac-
6 cipiet scutum. ¶Nõ obliuiscaris amici tui in animo
7 tuo,& nõ immemor sis illius in operibus tuis.¶No-
li consiliari cum socero tuo,& à zelãtibus te abscõ-
8 de consiliũ. ¶Oĩs cõsiliarius prodit cõsilium,sed est
9 cõsiliarius in semetipso. ¶A cõsiliario serua animã
tuã. prius scito quæ sit illius necessitas,& ipse enim
10 aĩo suo cogitabit. ¶ne fortè mittat sudẽ in terrã,&
11 dicat tibi,¶Bona est via tua,& stet è cõtrario videre
12 quid tibi eueniat. ¶Cum viro irreligioso tracta de
B sanctitate,& cum iniusto de iustitia,& cum mulie-
re de his quę emulatur:cũ timido de bello, cũ ne-
gociatore de traiectione,cũ emptore de venditio- ea 3.
13 ne,cum viro liuido de gratiis agendis,¶cum impio
de pietate,cum inhonesto de honestate, cum ope-
14 rario agrario de omni opere,¶cũ operario annuali
de cõsummatione anni,cũ seruo pigro de multa o-
15 peratione: nõ attendas his in omni cõsilio.¶Sed cũ
viro sancto assiduus esto,quẽcunq; cognoueris ob-
16 seruantẽ timorẽ Dei,¶cuius aĩa est secundùm aĩam
tuam,quicunq; titubauerit in tenebris,nõ cõdole-
17 bit tibi.¶Et cor boni cõsilij statue tecũ,nõ est enim
18 tibi aliud pluris illo.¶Anima viri sancti enunciat a-
C liquãdo vera, q̃ septem circumspectores sedentes
19 in excelso ad speculãdum.¶Et in his oĩbus depreca
20 re Altissimum, vt dirigat in veritate viã tuã. ¶Ante
oĩa opera verbum verax præcedat te,& ante oẽm
21 actum consilium stabile. ¶ Verbum neq̃ immutabit
cor: ex quo partes quatuor oriũtur,bonũ & malũ, 15.
vita & mors:& dominatrix illorũ est assidua lingua.
22 ¶Vir peritus multos erudiuit, & aĩæ suæ suauis est.
23 ¶Qui sophisticè loquitur,odibilis est:in omni re de
24 fraudabitur.¶nõ est enim illi data à Dño gratia:om
25 ni enim sapientia defraudatus est.¶Est sapiens,aĩæ
26 suæ sapiens:& fructus sensus illius laudabilis. ¶Vir
27 sapiẽs plebem suã erudit,& fructus sensus illius fi-
D deles sunt. ¶Vir sapiẽs implebit benedictionibus,
28 & videntes illum laudabunt. ¶Vita viri in numero

dierum:

29 dierum:dies autem Israël innumerabiles sunt.¶Sa-
piens in populo hereditabit honorem,& nomen il
30 lius erit viuens in æternnm. .¶Fili, in vita tua tenta
animam tuam: & si fuerit nequam,nõ des illi pote-
1. Cor.6. c.12. 10.c. 23. 31 statẽ:¶non enim omnia omnibus expediunt,& nõ
32 omni animæ omne genus placet. ¶Noli auidus
esse in omni epulatione, & non te effundas super
33 omnem escam.¶in multis enim escis erit infirmi-
tas, & auiditas appropinquabit vsq; ad choleram.
34 ¶Propter crapulam multi obierunt: qui autem ab-
stinens est, adijciet vitam.

CAPVT XXXVIII.

1 HOnora medicum,propter necessitatẽ ete-
A nim illũ creauit Altissimus. ¶A Deo est
2 enim omnis medela, & à rege accipiet
3 donationẽ:¶Disciplina medici exaltabit
caput illius,& in conspectu magnatorũ collaudabi
4 tur. ¶Altissimus creauit de terra medicinã,& vir
Exo.15.d 25. 5 prudens nõ abhorrebit illã.¶Nónne à ligno indul
6 cata est aqua amara?¶Ad agnitionẽ hominũ virtus
illorũ,& dedit hominibus scientiã Altissimus,hono
7 rari in mirabilibus suis.¶In his curás mitigabit do-
lorẽ, & vnguentarius faciet pigmenta suauitatis,&
vnctiones conficiet sanitatis,& nõ cõsummabũtur
Esa. 38.a.3 8 opera eius. ¶Pax enim Dei super faciẽ terræ.¶Fili,
9 in tua infirmitate ne despicias teipsum,sed ora Do
10 minũ,& ipse curabit te.¶Auerte à delicto,& dirige
11 manus,& ab omni delicto mũda cor tuũ.¶Da suaui
tatẽ & memoriã similaginis & impingua oblatio-
12 nem,& da locũ medico.¶etenim illum Dñs creauit,
B & nõ discedat à te quia opera eius sunt necessaria.
13 ¶Est enim tempus quando in manus illorum incur
14 ras:¶ipsi verò Dñm deprecabũtur,vt dirigat requiẽ
eorum & sanitatem,propter conuersationem illo-
15 rum.¶Qui delinquit in cõspectu eius qui fecit eum,
Sup. 22.a 10. 16 incidet in manus medici. ¶Fili,in mortuũ produc
lachrymas, & quasi dira passus incipe plorare,& se
cundũ iudiciũ cõtege corpus illius, & nõ despicias
17 sepulturã illius. ¶Propter delaturã autẽ amarè fer
luctum illius vno die,& consolare propter tristitiã,
18 ¶& fac luctũ secũdùm meritũ eius vno die vel duo-
Prou. 15. b.13.& 17 d.22. 19 bus propter detractionẽ.¶A tristitia enim festinat
mors,& cooperit virtutem, & tristitia cordis flectit
20 ceruicẽ.¶In abductione permanet tristitia:& substã
21 tia inopis secundum cor eius.¶Ne dederis in tristi-
tia cor tuum,sed repelle eã à te:& memento nouis-
22 simorum, ¶noli obliuisci: neq; enim est conuersio,
C & huic nihil proderis,& teipsum pessimabis.¶Me-
23 mor esto iudicij mei:sic enim erit & tuum.mihi he-
2.Reg. 12 c.22. 24 rì,& tibi hodie.¶In requie mortui requiescere,fac
memoriã eius,& consolare illum in exitu spiritus
25 sui. ¶Sapientiam scribe in tẽpore vacuitatis: & qui
minoratur actu,sapiẽtiam percipiet: quia sapientia
26 replebitur.¶Qui tenet aratrũ,& qui gloriatur in ia-
culo,stimulo boues agitat,& conuersatur in operi-
27 bus eorũ,& enarratio eius in filiis taurorum. ¶Cor
suũ dabit ad versandos sulcos,& vigilia eius in sagi
28 na vaccarũ.¶Sic omnis faber & architectus qui no-
ctem tanquam diem transigit,qui sculpit signaculo
sculptilia,& assiduitas eius variat picturam:cor suũ
dabit in similitudinem picturæ,& vigilia sua perfi-
29 ciet opus. ¶Sic faber ferrarius sedens iuxta incũdẽ,
& considerans opus ferri. Vapor ignis vret carnes
30 eius, & in calore fornacis cõcertatur. ¶Vox mallei
D innouat aurem eius, & contra similitudinem vasis
31 oculus eius:¶Cor suum dabit in cõsummationẽ o-
32 perum,& vigilia sua ornabit imperfectionem. ¶Sic
figulus sedens ad opus suum, conuertens pedibus
suis rotam, qui in solicitudine positus est semper
propter opus suum,& innumera est omnis opera-
33 tio eius. ¶In brachio suo formabit lutũ,& ante pe-
34 des suos curuabit virtutẽ suam.¶Cor suum dabit vt
cõsummet linitionẽ,&vigilia sua mũdabit fornacẽ.
35 ¶Oẽs hi in manibus suis sperauerunt,& vnusquisq;
36 in arte sua sapiens est. ¶sine his omnibus non ædi-
37 ficatur ciuitas. ¶Et nõ inhabitabunt,nec inambula-
38 bunt,& in ecclesiã nõ trãsilient.¶Super sellã iudicis
non sedebunt, & testamentum iudicij non intelli-
gent, neque palàm facient disciplinã & iudicium,
39 & in parabolis non inuenientur: ¶sed creaturã æui
confirmabunt, & deprecatio illorum in operatio-
ne artis accommodantes animam suam, & con-
quirentes in lege Altissimi.

CAPVT XXXIX.

1 SApientiam omnium antiquorum exqui-
A ret sapiẽs, & in prophetis vacabit.¶Nar
2 rationem virorum nominatorum cõser
uabit,& in versutias parabolarum simul
3 introibit. ¶Occulta prouerbiorũ exquiret, & in ab-
4 scõditis parabolarum cõuersabitur.¶In medio ma-
gnatorum ministrabit,& in cõspectu præsidis appa-
5 rebit.¶In terram alienigenarum gentium pertrãsiet:
6 bona enim & mala in omnibus tẽtabit.¶Cor suum
tradet ad vigilãdum diluculo ad Dñm qui fecit il-
7 lum,& in conspectu Altissimi deprecabitur. ¶Ape-
riet os suum in oratione, & pro delictis suis depre-
8 cabitur. ¶Si enim Dominus magnus voluerit,spiri-
9 tu intelligentiæ replebit illum:¶& ipse tanquam im
B bres mittet eloquia sapientiæ suæ, & in oratione
10 confitebitur Dño.¶Et ipse diriget consilium eius &
11 disciplinam,& in absconditis suis cõsiliabitur.¶Ipse
palàm faciet disciplinã doctrinæ suæ, & in lege te-
12 stamenti Domini gloriabitur, ¶Collaudabunt mul
ti sapientiam eius,& vsque in seculum non delebi-
13 tur.¶Non recedet memoria eius,& nomen eius re
14 quiretur à generatione in generationem.¶Sapien-
tiam eius enarrabunt gentes,& laudem eius enun-
15 ciabit ecclesia. ¶Si permanserit nomen*, derelin- * eius.
quet plus quàm mille:& si requieuerit,proderit il-
16 li.Adhuc cõsiliabor,vt enarrem:vt furore enim re-
17 pletus sum.¶In voce dicit:Obaudite me diuini fru-
ctus, & quasi rosa plãtata super riuos aquarum fru
18 ctificate. ¶Quasi Libanus odorẽ suauitatis habete.
19 Florete flores,quasi lilium, & date odorem,& frõ-
dete in gratiam,& collaudate canticum,& benedi-
20 cite Dominum in operibus suis.¶Date nomini eius
magnificentiã, & confitemini illi in voce labiorum
C vestrorum,& in canticis labiorum,& citharis,& sic
21 dicetis in cõfessione,¶Opera Domini vniuersa bo Gen.1.d 31.
22 na valde.¶In verbo eius stetit aqua,sicut cõgeries: Matt.7.d
& in sermone oris illius,sicut exceptoria aquarum: 37.
23 ¶quoniã in præcepto ipsius placor fit,& nõ est mi- Gen.8.
24 noratio in salute ipsius. ¶Opera omnis carnis corã
illo, & non est quicquam absconditum ab oculis
25 eius.¶A seculo vsq; in seculum respicit: & nihil est
26 mirabile in conspectu eius. ¶Non est dicere,Quid
est hoc? aut quid est istud? omnia enim in tempore
27 suo quærẽtur.¶Benedictio illius quasi fluuius inun- Gen.7
28 dabit,¶& quo modo cataclysmus arida inebriauit, 17.
sic ira ipsius gentes quæ nõ exquisierũt eũ,hæredi-

Exo. 14 c. 21. 29 tabit. ¶Quomodo conuertit aquas in ſiccitatem,
-5. & ſiccata eſt terra, & viæ illius viis illorum directæ
30 ſunt: ſic peccatoribus offenſiones in ira eius. ¶Bona
bonis creata ſunt ab initio, ſic nequiſſimis bona &
Sup. 29. d. 28. 31 mala. ¶Initium neceſſariæ rei vitæ hominũ, aqua,
-18. D ignis, & ferrum, ſal, lac, & panis ſimilagineus, &
32 mel, & botrus vuæ, & oleum, & veſtimentum. ¶Hæc
omnia ſanctis in bona, ſic & impiis & peccatoribus
33 in mala conuertentur. ¶Sunt ſpiritus qui ad vindi-
ctã creati ſunt, & in furore ſuo confirmauerunt tor
34 menta ſua: ¶in tempore conſummationis effundẽt
virtutem: & furorem eius qui fecit illos, confundẽt.
Inf. 40 b. 6. 35 ¶Ignis, grando, fames, & mors, omnia hæc ad vin-
Exod. 9. c. 23 36 dictam creata ſunt. ¶Beſtiarum dentes, & ſcorpij, &
4 Reg. 6 c. 25. ſerpentes, & romphæa vindicans in exterminiũ im
Iere. 14. d. 10. 37 pios: ¶In mandatis eius epulabuntur, & ſuper terrã
necesſitatem 4. in neceſſitate præparabũtur, & in temporibus ſuis
38 non præterient verbum. ¶Propterea ab initio con-
firmatus ſum, & conſiliatus ſum, & cogitaui, & ſcri-
Gen. 1 d. 31. 39 pta dimiſi. ¶Omnia opera Domini bona, & omne
40 opus hora ſua ſubminiſtrauit. ¶Nõ eſt dicere: Hoc
illo nequius eſt: omnia enim in tempore ſuo com-
41 probabũtur. ¶Et nunc in omni corde & ore collau-
date & benedicite nomen Domini.

CAPVT XL.

1 OCcupatio magna creata eſt omnibus ho-
A minibus, & iugũ graue ſuper filios Adã
à die exitus de vẽtre matris eorum, vſq;
in diem ſepulturæ in matrem omnium.
2 ¶Cogitationes eorũ, & timores cordis, adinuẽtio-
3 nes expectationis & dies finitionis. ¶à præſidẽte ſu-
per ſedem glorioſam, vſq; ad humiliatum in terrã
4 & cinerẽ: ¶ab eo qui vtitur hyacintho, & portat cõ-
ronã, vſque ad eum qui operitur lino crudo. Furor,
zelus, tumultus, fluctuatio, & timor mortis, iracũdia
5 perſeuerans, & contentio, ¶& in tẽpore refectionis
mortis 4. 6 in cubili ſomnus noctis immutat ſciẽtiã eius. ¶Mo-
dicũ aũt tanquã nihil in requie, & ab eo in ſomnis,
7 quaſi in die reſpectus. ¶Conturbatus eſt in viſu cor
dis ſui, tanquam qui euaſerit in die belli. In tempo
re ſalutis ſuę exurrexit, & admirãs ad nullum timo-
8 rẽ ¶cum omni carne, ab homine vſque ad pecus, &
Sup. 39 d. 15. 9 ſuper peccatores ſeptuplum. ¶Ad hæc mors, ſan-
B guis, contentio, & romphæa, oppreſſiones, fames,
10 & contritio, & flagella: ¶ſuper iniquos creata ſunt
Gen. 7. b. 10. hęc omnia, & propter illos factus eſt cataclyſmus.
-3. 11 ¶Omnia enim quæ de terra ſunt, in terrã conuer-
Infr. 41. b. 13. 12 tẽtur, & oẽs aquæ in mare cõuertẽtur. ¶Omne mu
nus, & iniquitas delebitur, & fides in ſeculũ ſtabit.
Ecc. 1. b. 7. mortis 4. 13 ¶Subſtãtiæ iniuſtorũ ſicut fluuius ſiccabuntur, & ſi-
14 cut tonitruũ magnũ in pluuia perſonabunt. ¶In ape
riendo manus ſuas, lætabitur: ſic præuaricatores in
15 conſummatione tabeſcent. ¶Nepotes impiorũ nõ
C multiplicabunt ramos, & radices immundæ ſuper
16 cacumen petræ ſonant. ¶Super oẽm aquã viriditas,
17 & ad orã fluminis ante omne fœnũ euelletur. ¶Gra-
tia ſicut paradiſus in benedictionibus, & miſeri-
1. Tim. 6. b. 8. 18 cordia in ſeculo permanet. ¶Vita ſibi ſufficientis o-
perarij condulcabitur, & in ea inuenies theſaurum.
19 ¶Fili, ędificatio ciuitatis cõfirmabit nomẽ, & ſuper
20 hanc mulier immaculata cõputabitur. ¶Vinũ & mu
ſica lętificant cor, & ſuper vtraq; dilectio ſapientię.
Tibia 4. 21 ¶Tibię & pſalteriũ ſuauẽ faciunt melodiã, & ſuper
22 vtraq; lingua ſuauis. ¶Gratiã & ſpeciẽ deſiderabit
23 oculus tuus, & ſuper hoc virides ſationes. ¶Amicus
& ſodalis in tẽpore conuenientes, & ſuper vtroſq;
24 mulier cũ viro. ¶Fratres in adiutorium in tẽpore tri
D bulationis, & ſuper eos miſericordia liberabit. ¶Au
25 rum & argẽtũ eſt cõſtitutio pedum: & ſuper vtrũq;
26 cõſilium beneplacitum. ¶Facultates & virtutes ex-
27 altant cor, & ſuper hæc timor Dñi. ¶Nõ eſt in timo-
re Domini minoratio, & nõ eſt in eo inquirere ad-
28 iutorium. ¶Timor Dñi ſicut paradiſus benedictio-
29 nis, & ſuper omnem gloriam operuerunt illum. ¶Fi
li, in tempore vitę tuæ ne indigeas. melius eſt enim
30 mori, quàm indigere. ¶Vir reſpiciens in menſam a-
lienam, non eſt vita eius in cogitatione victus: alit
31 enim animam ſuã cibis alienis. ¶Vir autem diſcipli-
32 natus, & eruditus cuſtodiet ſe. ¶In ore imprudẽtis
cõdulcabitur inopia, & in vẽtre eius ignis ardebit.

CAPVT XLI.

1 O Mors quàm amara eſt memoria tua ho-
A mini pacẽ habenti in ſubſtantiis ſuis: ¶vi
2 ro quieto, & cuius viæ directæ ſunt in
omnibus, & adhuc valẽti accipere cibũ!
3 ¶O mors bonum eſt iudicium tuũ homini indigẽti,
4 & qui minoratur viribus, ¶defecto ætate, & cui de
omnibus cura eſt, & incredibili qui perdit ſapiẽtiã.
5 ¶Noli metuere iudiciũ mortis. Memento quæ ante
te fuerunt, & quæ ſuperuentura ſunt tibi: hoc iudi-
6 cium à Dño omni carni. ¶& quid ſuperueniet tibi in
beneplacito Altiſſimi? ſiue decẽ, ſiue centũ, ſiue mil
7 le anni. ¶Nõ eſt enim in inferno accuſatio vitæ. ¶Fi-
8 lij abominationum fiunt filij peccatorum, & qui cõ
B uerſantur ſecus domos impiorum. ¶Filiorum pec-
9 catorum periet hęreditas, & cum ſemine illorũ aſſi
10 duitas opprobrij. ¶De patre impio quæruntur filij,
11 quoniam propter illum ſunt in opprobrio. ¶Væ vo-
bis viri impij, qui dereliquiſtis legẽ Domini altiſſi-
12 mi. ¶Et ſi nati fueritis, in maledictione naſcemini:
ſi mortui fueritis, in maledictione erit pars veſtra.
13 ¶Omnia quæ de terra ſunt, in terram cõuertentur: Sup. 40. b. 12.
14 ſic impij à maledicto in perditionem. ¶Luctus ho-
minum in corpore ipſorũ: nomen autẽ impiorũ de-
15 lebitur. ¶Curã habe de bono nomine, hoc enim ma
gis permanebit tibi quàm mille theſauri precioſi
16 & magni. ¶Bonæ vitæ numerus dierum: bonum aũt
17 nomẽ permanebit in æuum. ¶Diſciplinã in pace cõ
C ſeruate filij: ſapientia enim abſcondita, & theſaurus
18 inuiſus, quæ vtilitas in vtriſq;? ¶Melior eſt homo Sup. 20. d. 32.
qui abſcondit ſtultitiã ſuã, quàm homo qui abſcon reuertemini.
19 dit ſapientiam ſuam. ¶Veruntamen reuertimini in
20 his quæ procedunt de ore meo. ¶Non eſt enim bo
num omnem irreuerentiam obſeruare: & non om-
21 nia omnibus bene placent in fide. ¶Erubeſcite à pa
tre & à matre de fornicatione: & à præſidente & à
22 potẽte de mendacio: ¶à principe & à iudice de de-
23 licto: à ſynagoga & plebe de iniquitate: ¶à ſocio &
24 amico de iniuſtitia & de loco in quo habitas, ¶de -9.
D furto, de veritate Dei, & teſtamento: de diſcubitu
25 in panibus, & ab obfuſcatione dati, & accepti: ¶à ſa
lutantibus de ſilentio: à reſpectu mulieris forni-
26 cariæ: & ab auerſione vultus cognati. ¶Ne auer-
tas faciem à proximo tuo, & ab auferendo partem
27 & non reſtituendo. ¶Ne reſpicias mulierem alieni
viri, & ne ſcruteris ancillam eius, neque ſteteris ad Matt. 5. d. 28.
28 lectum eius. ¶*Ab amicis de ſermonibus impro- *Caue.
perij: & cùm dederis, ne improperes.

CAPVT XLII.

1 NOn duplices sermonem auditus de reue-
A latione sermonis abscōditi, & eris verè
sine confusione, & inuenies gratiam in
cōspectu omnium hominum: ne pro his
omnibus confundatis.|& ne accipias personam, vt
2 delinquas.¶De lege Altissimi, & testamento, & de
3 iudicio iustificare impium, ¶ de verbo sociorum, &
4 viatorum, & de datione hęreditatis amicorum, ¶de
ęqualitate statéræ & pōderum, de acquisitione mul
5 torum & paucorum, ¶de ˋcorruptioneˋ emptionis &
negociatorum, & de multa disciplina filiorũ, & ser-
6 uo pessimo latus sanguinare. ¶Super mulierẽ neq̃
7 bonum est signum. ¶Vbi manus multę sunt, claude:
& quodcunque trades, numera & appende: datum
8 verò, & acceptũ omne describe. ¶De disciplina in-
B sensati & fatui, & de senioribus qui iudicantur ab
adolescẽtibus: & eris eruditus in omnibus, & pro-
9 babilis in cōspectu oĩum virorum. ¶Filia patris ab-
scondita est. vigilia & solicitudo eius aufert somnũ.
ne fortè in adolescẽtia sua adultera efficiatur, & cũ
10 viro cōmorata odibilis fiat: ¶nequãdo polluatur in
virginitate sua, & in paternis suis grauida inuenia-
tur: ne fortè cum viro cōmorata transgrediatur, aut
11 certè sterilis efficiatur. ¶|Super filiã luxuriosam cō-
firma custodiã: ne quando faciat te in opprobrium
venire inimicis, à detractione in ciuitate, & obie-
ctione plebis, & cōfundat te in multitudine popu-
12 li. ¶Omni homini noli intẽdere in specie: & in me-
C dio mulierum noli cōmorari. ¶De vestimẽtis enim
13 procedit tinea, & à muliere iniquitas viri. ¶Melior
14 est enim iniquitas viri q̃ mulier benefaciens, & mu
15 lier cōfundens in opprobrium. ¶Memor ero igitur
operum Dñi, & quæ vidi annunciabo in sermoni-
16 bus Dñi opera eius. ¶Sol illuminãs per oĩa respexit,
17 & gloria Dñi plenum est opus eius. ¶Nónne Domi
nus fecit sanctos enarrare omnia mirabilia sua, quę
confirmauit Dñs omnipotẽs stabiliri in gloria sua?
18 ¶Abyssum & cor hominum inuestigauit: & in astu-
D tia eorum excogitauit. ¶Cognouit enim Dominus
19 omnem sciẽtiam, & inspexit in signum æui, annun-
cians quæ præterierunt & quæ superuentura sunt,
20 reuelans vestigia occultorum. ¶Non præterit illum
omnis cogitatus, & non abscondit se ab eo vllus ser
21 mo. ¶Magnalia sapientię suæ decorauit: qui est ante
22 seculum & vsq; in seculum, ¶neq; adiectum est, neq;
23 minuitur: & non eget alicuius consilio. ¶Quàm de-
siderabilia omnia opera eius, & tãquã scintilla quæ
24 est considerare? ¶Omnia hæc viuunt & manent in se
culum, & in omni necessitate omnia obaudiunt ei.
25 ¶Omnia duplicia, vnum contra vnum, & nnn fecit
26 quicquam deesse. ¶Vniuscuiusque confirmauit bo
na. Et quis satiabitur videns gloriam eius?

Leu.19.c. 15. Deut.1.c. 17.16.d.19 Prou.24.c. 23. Iaco.2.a 1. ˋcorreptione 2.

Sup.16.b 13.

CAPVT XLIII.

1 ALtitudinis firmamẽtum pulchritudo eius
A est, species cęli in visione gloriæ. ¶Sol in
2 aspectu annuncians in exitu, vas admi-
3 rabile opus excelsi. ¶In meridiano exu-
rit terram, & in conspectu ardoris eius, quis pote-
rit sustinere? Fornacem custodiens in operibus ar-
4 doris. ¶Tripliciter sol exurẽs mōtes, radios igneos
exufflans & refulgens, radiis suis obcœcat oculos.
5 ¶Magnus Dominus qui fecit illum, & in sermoni-
6 bus eius festinauit iter. ¶Et luna in omnibus in tem
7 pore suo, ostensio temporis & signum æui. ¶A luna
signũ diei festi, luminare quod minuitur in cōsum-
8 matione. ¶Mensis secundùm nomẽ eius est crescẽs
9 mirabiliter in cōsummatione. ¶Vas castrorũ in ex-
B celsis, in firmamento cœli resplendens gloriosè.
10 ¶Species cœli gloria stellarum mundum illuminãs
11 in excelsis Dominus. ¶In verbis sanctis stabunt ad
12 iudicium, & non ˋdeficientˋ in vigiliis suis. ¶Vide ar ˋexardescent 4
cum & benedic eum|qui fecit illũ: valde speciosus Gen.9.b
13 est in splendore suo. ¶Gyrauit cęlum in circuitu glo 13.
14 riæ suæ, manus excelsi aperuerũt illũ. ¶Imperio suo
accelerauit niuẽ, & accelerat coruscationes emitte
15 re iudicij sui. ¶Propterea aperti sunt thesauri, & e-
16 uolauerunt nebulæ sicut aues. ¶In magnitudine sua
17 posuit nubes, & confracti sunt lapides grandinis.
In conspectu eius cōmouebuntur montes, & in vo-
18 luntate eius aspirauit notus. ¶Vox tonitrui eius ver
berauit terram, tempestas aquilonis, & cōgregatio
19 spiritus. ¶& sicut auis deponens ad sedẽdum, asper
git niuẽ, & sicut locusta demergens descensus eius.
20 ¶Pulchritudinẽ candoris eius, admirabitur oculus,
C & super imbrem eius expauescit cor. ¶Gelu sicut sa-
21 lẽ effundet super terrã: & dum gelauerit, fiet tanq̃
22 cacumina tribuli. ¶Frigidus ventus aquilo flauit, &
gelauit crystallus ab aqua, super omnem cōgrega-
tionẽ aquarum requiescet, & sicut lorica induet se
23 aquis. ¶Et deuorabit mōtes, & exuret desertum, &
24 extinguet viride sicut ignẽ. ¶Medicina omnium in
festinatione nebulę: & ros obuiãs ab ardore veniẽ-
25 ti humilem efficiet eum. ¶In sermone eius siluit vẽ
tus, & cogitatione sua placauit abyssum, & plãtauit
26 illum Dñs IESVS. ¶Qui nauigant mare, enarrant
pericula eius: & audientes auribus nostris admira-
27 bimur. ¶Illic præclara opera & mirabilia: varia be-
stiarum genera, & omnium pecorũ, & creatura bel
28 uarum. ¶Propter ipsum confirmatus est itineris fi-
29 nis, & in sermone eius cōposita sunt oĩa. ¶Multa di-
D cemus, & deficiemus in verbis, cōsummatio autem
30 sermonum ipse est in omnibus. ¶Gloriãtes ad quid
valebimus? ipse enim omnipotens super oĩa opera
31 sua. ¶|Terribilis Dñs, & magnus vehementer, & mi Psal.46.a
32 rabilis potentia ipsius. ¶Glorificantes Dñm quan- 3 93.a.4
tumcunq; potueritis, superualebit adhuc, & admi-
33 rabilis magnificẽtia eius. ¶Benedicentes Dñm, ex-
altate illum quãtum potestis: maior enim est omni
34 laude. ¶Exaltantes eũ replemini virtute. Ne labo-
35 retis: nō enim cōprehendetis. ¶|Quis videbit eum, Psal.105.
& enarrabit? & quis magnificabit eum sicut est ab a.2.
36 initio? ¶Multa abscondita sunt maiora his: pauca
37 enim vidimus operum eius. ¶Omnia autem Domi
nus fecit, & piè agentibus dedit sapientiam.

CAPVT XLIIII.

1 LAudemus viros gloriosos, & parentes no
A stros in generatione sua. ¶Multã gloriã
2 fecit Dominus magnificentia sua à secu
3 lo. ¶Dominãtes in potestatibus suis ho-
mines magni virtute, & prudẽtia sua prędití nũciã-
4 tes in prophetis dignitatẽ prophetarũ, ¶& imperã-
tes in præsenti populo, & virtute prudẽtiæ populis
5 sanctissima verba. ¶In peritia sua requirẽtes modos
6 musicos, & narrãtes carmina ˋscripturarũˋ. ¶Hoĩes in scriptu-
diuites in virtute pulchritudinis studium habẽtes: a3.
7 pacificãtes in domibus suis. ¶Oẽs isti in generatio-
B nibus gentis ˋsuæ gloriam adepti sunt, & in diebus

8 suis habẽtur in laudibus.¶Qui de illis nati sunt,re-
9 liquerunt nomen narrandi laudes eorum, ¶& sunt
quorum non est memoria: perierunt quasi qui nõ
fuerint: & nati sunt, quasi non nati,& filij ipsorum
10 cũ ipsis.¶Sed illi viri misericordiæ sunt, quorũ pie-
11 tates nõ defuerunt: ¶cum semine eorum permanẽt
12 bona,¶hęreditas sancta nepotes eorum,& in testa-
13 mentis stetit semen eorum: ¶& filij eorum propter
illos vsque in ęternum manent: semen eorũ & glo-
14 ria eorum non derelinquetur. ¶Corpora ipsorũ in
C pace sepulta sunt,& nomẽ eorum viuit in genera-
15 tionẽ & generationẽ. ¶Sapientiam ipsorũ narrent
16 populi, & laudẽ eorum nunciet ecclesia.¶Henoch
placuit Deo, & trãslatus est in paradisum,vt det gẽ
17 tibus pœnitentiã.¶Noë inuentus est perfectus,iu-
stus, & in tempore iracundiæ factus est reconcilia-
18 tio.¶Ideò dimissum est reliquũ terræ,cũ factum est
19 diluuium. ¶Testamenta seculi posita sunt apud il-
20 lum,ne deleri possit diluuio omnis caro. ¶Abrahã
magnus pater multitudinis gentiũ,& non est inuen
D tus similis in gloria,qui conseruauit legẽ Excelsi,&
21 fuit in testamento cum illo. ¶In carne eius stare fe
cit testamentũ,& in tentatione inuentus est fidelis.
22 ¶Ideò iureiurando dedit illi gloriam in gente sua,
23 crescere illum quasi terræ cumulũ, ¶& vt stellas ex-
altare semen eius,& hæreditare illos à mari vsq; ad
24 mare, & à flumine vsque ad terminos terræ. ¶Et in
Isaac eodem modo fecit propter Abraham patrem
25 eius. ¶Benedictionem omnium gentium dedit illi
Dñs,& testamentum * confirmauit super caput Ia-
26 cob.¶Agnouit enim in benedictionibus suis, & de-
dit illi hæreditatẽ, & diuisit illi partem in tribubus
27 duodecim. ¶Et conseruauit illi homines misericor
diæ inuenientes gratiam in oculis omnis carnis.

(Margin: Gene.5.c 21. — Hebr.11.a 5. — Gen 6 b 9. 7.21. — Heb.11 b. 7. — Gen.9.b.9 c 13. — Gen.12.a 2 15.b.1. 17 a.5. — Gen.17.a. 10. — Gen.22.a. 1. — *semen 7. — Gal 3.a.6 — Heb.11.d. 17. — Genes.22 d.18. — *suum.)

CAPVT XLV.

1 Dilectus Deo & hominibus Moyses, cuius
A memoria in benedictione est. ¶Similem
2 illum fecit in gloria sanctorum,& magni
ficauit eum in timore inimicorum, & in
3 verbis suis mõstra placauit. ¶Glorificauit illum in
conspectu regum, & iussit illi coram populo suo,&
4 ostendit illi gloriã suam. ¶In fide & lenitate ipsius
sanctum fecit illum, & elegit eum ex omni carne.
5 ¶Audiuit enim eum,& vocem ipsius,& induxit il-
6 lum in nubẽ.¶Et dedit illi cor ad pręcepta,& legẽ
vitę & disciplinę docere Iacob testamentũ suum,&
7 iudicia sua Israel.¶Excelsum fecit Aaron fratrem
8 eius, & similem sibi de tribu Leui. ¶Statuit ei testa-
mentũ æternũ,& dedit illi sacerdotiũ gentis,& bea
9 tificauit illum in gloria.¶& circuncinxit eum zona
gloriæ, & induit eũ stolã gloriæ, & coronauit eũ in
10 vasis virtutis. ¶Circũpedes & fœmoralia,& hume-
rale posuit ei, & cinxit illum tintinnabulis aureis
11 plurimis in gyro, ¶dare sonitum in incessu suo,au-
ditum facere sonitum in templo in memoriam fi-
12 liis gentis suæ. ¶Stola sancta auro & hyacintho &
purpura, opus textile, viri sapientis iudicio & ve-
13 ritate præditi.¶Torto cocco opus artificis,gemmis
preciosis figuratis in ligatura auri,& opere lapida-
rij sculptis in memoriã secundùm numerum tribuũ
14 Israel. ¶Coronã aureã super mitrã eius impressam
signo sanctitatis,& gloria honoris,& opus virtutis,
15 desideria oculorũ ornata. ¶Sic pulchra ante ipsum
16 non fuerunt alia vsque ad originem. ¶Non est in-
dutus illa alienigena aliquis, sed tantùm filij ipsius

(Margin: Exo. 11.a. 3. — Exo. 7 8 9 10. — Nu.12 a 2 b 7. — Heb.3. a.5 – 3. — Exo. 19 & 20. — *corã præcepta.3. — Exo 4.d. 14. — Exo.28.a 1 — Exo. 28.& 29.)

C soli,& nepotes eius per omne tẽpus. ¶Sacrificia ip
17 sius cõsumpta sunt igne quotidie. ¶Cõpleuit Moy
18 ses manus eius,& vnxit illum oleo sancto.¶Factum
19 est illi in testamẽtum æternum,& semini eius sicut
dies cœli,fungi sacerdotio,& habere laudẽ,& glo-
20 rificare populum suum in nomine suo.¶Ipsum ele-
git ab omni viuente, offerre sacrificium Deo,incẽ-
sum & bonum odorẽ in memoriã placare pro po-
21 pulo suo: ¶& dedit illis in præceptis suis potestatẽ
in testamẽtis iudiciorum docere Iacob testimonia,
22 & in lege sua lucem dare Israel. ¶Quia cõtra illum
steterunt alieni,& propter inuidiã circundederunt
illum homines in deserto,qui erant cum Dathan &
23 Abiron,& congregatio Core in iracundia. ¶Vidit
Dñs Deus, & non placuit illi, & consumpti sunt in
24 impetu iracundię.¶Fecit illis mõstra,& consumpsit
25 illos in flamma ignis: ¶Et addidit Aaron gloriã, &
D dedit illi hæreditatẽ, & primitias frugum terræ di-
26 uisit illi. ¶Panẽ ipsis in primis parauit in satietatẽ:
nam & sacrificia Dñi edent, quæ dedit illi,& semini
27 eius.¶Cæterùm in terra gentes non hæreditabit, &
pars non est illi in gente: ipse est enim pars eius &
28 hæreditas. ¶Phinees filius Eleazari tertius in glo-
29 ria est,imitando eũ in timore Dñi:¶& stare in reue-
rentia gẽtis: in bonitate & alacritate animæ suæ pla
30 cuit Deo Israel.¶Ideo statuit illi testamẽtum pacis,
principem sanctorum & gẽtis suę,vt sit illi & semi-
31 ni eius sacerdotij dignitas in æternum.¶Et testamẽ
tũ Dauid regi filio Iessę de tribu Iuda hęreditas ipsi
& semini eius, vt daret sapientiã in cor nostrũ iudi
care gentẽ suã in iustitia: ne abolerẽtur bona ipso-
rũ, & gloriã ipsorum in gentẽ eorum æternã fecit.

(Margin: Leui.8.b. 12. — Nu.16.a 1 26.b.9. — Nu. 25.b 7. — 1 Mac.2.f 54.)

CAPVT XLVI.

1 Fortis in bello Iesus Naue,successor Moy
A si in prophetis,qui fuit magnus secundũ
2 nomẽ suum, ¶maximus in salutẽ electo-
rum Dei,expugnare insurgentes hostes,
3 vt cõsequeretur hæreditatẽ Israel. ¶Quam gloriam
adeptus est in tollendo manus suas, & iactando cõ
4 tra ciuitates romphæas? ¶Quis ante illum sic resti
5 tit? Nã hostes ipse Dñs perduxit. ¶Aut non in ira-
cundia eius impeditus est sol, & vna dies facta est
6 quasi duo? ¶Inuocauit Altissimum potentẽ in oppu
gnãdo inimicos vndiq;, & audiuit illum magnus &
sanctus Deus in saxis grandinis virtutis valdè for-
7 tis.¶Impetum fecit cõtra gentẽ hostilẽ,& in descẽ-
8 su perdidit contrarios, ¶vt cognoscant gentes po-
B tentiã eius,quia contra Deum pugnare non est fa-
9 cile,& secutus est à tergo potentes. ¶Et in diebus
Moysi misericordiã fecit ipse & Caleb filius Iepho
ne,stare contra hostem,& prohibere gentem à pec
10 catis, & perstringere murmur malitiæ. ¶Et ipsi duo
constituti, à periculo liberati sunt à numero sexcẽ-
torum millium peditum, inducere illos in hæredi-
11 tatem, in terram quæ manat lac & mel. ¶Et dedit
Dominus ipsi Caleb fortitudinem,& vsque in sene
ctutem permansit illi virtus,vt ascenderet in excel
C sum terræ locum, & semen ipsius obtinuit hæredi-
12 tatem. ¶vt viderent omnes filij Israel, quia bonum
13 est obsequi sancto Deo. ¶Et iudices singuli suo no-
mine,quorum nõ est corruptum cor, qui nõ auersi
14 sunt à Dño, ¶vt sit memoria illorum in benedictio-
15 ne,& ossa eorum pullulent de loco suo, ¶& nomen
eorum permaneat in ęternum, permanẽs ad filios
16 illorũ sanctorum virorum gloria. ¶Dilectus à Dño

(Margin: *percussit. — Iosu. 10.c. 12. — Nu. 14.a 6. — Nu. 14 d. 24. — Iosu. 14.c 11.)

Deo suo Samuel Propheta Domini, renouauit im-
17 perium & vnxit principes in gente sua. ¶ In lege Do
mini congregationem iudicauit, & vidit Deum Ia-
18 cob, & in fide sua probatus est propheta, ¶ Et cogni
tus est in verbis suis fidelis, quia vidit Deum lucis,
19 ¶ & inuocauit Dominum omnipotentem in oppo-
D gnando hostes circumstantes vndique io oblatiooe
1 Re.7.c.10. 20 viri inuiolati. ¶ ‖ Et intonuit de cœlo Dominus, &
1 Re.12.a.3. 21 in sonitu magno auditam fecit vocem suam, ¶ ‖ &
contriuit principes Tyriorum, & omnes duces Phi
22 listhiim. ¶ Et ante tempus finis vitæ suæ & seculi te-
stimonium præbuit in conspectu Domini, & Chri-
sti, pecunias & vsque ad calceamenta ab omoi car-
1.Re.28.c.17. 23 ne non accepit, & non accusauit illum homo. ¶ ‖ Et
post hoc dormiuit, & notum fecit regi, & ostendit
illi finem vitæ suæ, & exaltauit vocem eius de ter-
ra in prophetia delere impietatem gentis.

CAPVT XLVII.

2 Re.12.a.1. 1 POst hæc ‖ surrexit Nathan ꝓpheta io die-
A bus Dauid. ¶ Et quasi adeps separatus à
1.Re.17.d.34. 2 caroe, sic Dauid à filijs Israël. ¶ ‖ Cum
3 leonibus lusit quasi cum agnis, & in vr-
sis similiter feci sicut in agnis ouium in iuuentute
1.Re 17.f.46. 4 sua. ¶ Nunquid noo occidit gigaotem, & abstulit
5 opprobrium de gente? ¶ In tollendo manum in sa-
6 xo fundæ deiecit exultationem Goliæ, ¶ vbi inuoca-
uit Dominum omnipotentem, & dedit in dextera
eius tollere hominem fortem in bello, & exaltare
1.Reg.18.b.7. 7 cornu gentis suæ. ¶ ‖ Sic in decem millibus glorifi-
cauit eum, & laudabit eum in benedictionibus Do
8 mini, in offerendo illi coronam gloriæ: ¶ contriuit
enim inimicos vndique, & extirpauit Philisthijm
contrarios vsque in hodiernum diem: contriuit
9 cornu ipsorum vsque in æternum. ¶ In omni operc
dedit confessionem Sancto & Excelso in verbo glo
10 riæ. ¶ De omni corde suo laudauit Dominum, & di-
B lexit Deum qui fecit illum, & dedit illi contra ini-
11 micos potentiam. ¶ & stare fecit cantores contra al-
12 tare, & in sono eorum dulces fecit modos. ¶ Et de-
dit in celebrationibus decus, & ornauit tempora
vsque ad consummationem vitæ, vt laudarent no-
2 Re. 12.a.13. men sanctum Domini, & amplificarent manè Dei
13 sanctitatem. ¶ Christus purgauit peccata ipsius, &
exaltauit in æternum cornu eius: & dedit illi testa-
14 mentum regum, & sedem gloriæ in Israel. ¶ Post ip-
sum surrexit filius sensatus, & propter illum deie-
3.Reg. 3.a.1. 15 cit omnem potentiam inimicorum. ¶ Salomon im-
perauit in diebus pacis, cui subiecit Deus omnes
hostes, vt conderet domum io nomine soo, & pa-
3.Reg. 4.d.31. raret sanctitatem in sempiternum, quemadmodum
16 eruditus est in iuuentute sua. ¶ ‖ Et impletus est qua
tua.f. si flumen sapientia: & terram retexit anima 'sua'.
17 ¶ Et replesti in comparatiooibus ænigmata: ad in-
C sulas longè diuulgatum est oomen tuum, & dilectus
18 es in pace tua. ¶ In cantilenis & prouerbijs, & com-
parationibus, & interpretationibus miratæ sunt ter
19 ræ. ¶ & in oomine Domini Dei, cui est cognomen,
3.Reg.10.c.27. 20 Deus Israël. ¶ ‖ Collegisti, quasi aurichalcum au-
3 Reg. 11.a.4. rum, & vt plumbum complesti argentum, & incli-
21 nasti femora tua mulieribus. ¶ Potestatem habui-
22 sti in corpore tuo, ¶ dedisti maculam in gloria tua,
& prophanasti semen tuum inducere iracundiam
23 ad liberos tuos, & in cæteris stultitiam tuam, ¶ vt
2.Reg.7.c.15. faceres imperium bipartitum, & ex Ephraim im-
24 perare imperium durum. ¶ ‖ Deus autem noo dere-
linquet misericordiam suam, & non corrumpet,
D nec delebit opera sua, neque perdet à stirpe nepo-
tes electi sui: & semen eius qui diligit Dominum,
25 non corrumpet. ¶ Dedit autem reliquum Iacob, &
26 Dauid de ipsa stirpe. ¶ Et finem habuit Salomon
27 cum patribus suis. ¶ Et dereliquit post se de semine 3.Re.12.a.16.
28 suo gentis stultitiam, ¶ & imminutom à prudentia
29 Roboam, qui auertit gentem consilio suo, ¶ ‖ & Ie- 3.Re.12.f.28.
roboam filium Nabat, qui peccare fecit Israel, &
dedit viam peccandi Ephraim, & plurima redunda
30 uerũt peccata ipsorũ. ¶ Valde auerterunt illos à ter-
31 ra sua. ¶ Et quæsiuit oẽs nequitias, vsq; dũ perueniret
ad illos defensio, & ab oĩbus peccatis liberauit eos.

CAPVT XLVIII.

1 ET surrexit ‖ Elias propheta, quasi ignis, 3 Re.17.a.1.
A & verbum ipsius quasi facula ardebat:
2 ¶ Qui induxit in illos famem, & imitan-
tes illum inuidia sua, pauci facti sunt. non
3 enim poterant sustinere præcepta Domini. ¶ Verbo
Domini cootinuit cœlum, & deiecit à se ignem ter
4 ræ, ¶ sic amplificatus est Elias in mirabilibus suis. 3 Re.17.d.22.
5 Et quis potest similiter sic gloriari tibi? ¶ ‖ Qui sustu-
listi mortuum ab inferis, de sorte mortis, in verbo
6 Domini Dei: ¶ Qui deiecisti reges ad perniciem, &
confregisti faciem potentiam ipsorum, & glorio-
7 sos de lecto suo. ¶ Qui audis in Sina iudicium, & in
8 Horeb iudicia defensionis. ¶ Qui vngis reges ad pœ
B nitentiam, & prophetas facis successores post te.
9 ¶ ‖ Qui receptus es in turbine ignis, in curru equo- 3 Re 19.c.16.
10 rum igneorum. ¶ Qui inscriptus es in 'iudicijs' tem 4 Re.2.b.1.
porum lenire iracundiam Domini, conciliare cor
11 patris ad filium, & restituere tribus Iacob. ¶ Beati iudicijs.
sunt q̃ te viderunt, & in amicitia tua decorati sunt.
12 ¶ Nam nos vita viuimus tantùm, post mortem au- 4 Re.2.b.9.
13 tem non erit tale nomen nostrum. ¶ ‖ Elias qui in
turbine tectus est, & in Elisæo completus est spiri-
tus eius: in diebus suis non pertimuit principem, &
14 potentia nemo vicit illũ. ¶ ‖ Nec superauit illũ verbũ Re.13.
15 aliquod, & mortuum prophetauit corpus eius. ¶ In f.21.
16 vita sua fecit monstra, & in morte mirabilia ope-
C ratus est. ¶ In omnibus istis non pœnituit populus,
& non recesserunt à peccatis suis vsque dum eie-
cti sunt de terra sua, & dispersi sunt in omnem ter-
17 ram. ¶ & relicta est gens perpauca, & princeps in
18 domo Dauid. ¶ Quidam ipsorum fecerunt quod pla
ceret Deo: alij autem multa commiserunt peccata.
19 ¶ ‖ Ezechias muniuit ciuitatem suam, & induxit in 4 Reg 20.d.20.
medium ipsius aquam, & fodit ferro rupem, & æ-
20 dificauit ad aquam puteum. ¶ ‖ In diebus ipsius ascen 4 Re 18.b.13.
dit Sennacherib, & misit Rabsacen, & sustulit ma-
D num suam contra illos, & extulit manum suam
21 in Sion, & superbus factus est potentia sua. ¶ Tunc
mota sunt corda, & manus ipsorum: & doluerunt
22 quasi parturientes mulieres. ¶ Et inuocauerunt Do-
minum misericordem, & expandentes manus suas
extulerunt ad cœlum: & sanctus Dominus Deus 4 Re.19.
23 audiuit citò vocem ipsorum. ¶ Non est commemo g.35.
ratus peccatorum illorum, neque dedit illos inimi Tob. 1.d.21.
cis suis: sed purgauit eos in manu Isaiæ sancti pro- a.21. Isa.37.g.36.
24 phetæ. ¶ Deiecit castra Assyriorũ, & cõtriuit illos an
25 gelus Dñi. Nam ¶ fecit Ezechias quod placuit Deo, 1 Mac.7.f.41.
& fortiter iuit in via Dauid patris sui, quã mandauit 2 Ma. 8 c.
illi Isaias propheta magnus, & fidelis in conspectu 19
26 Dei. ¶ ‖ In diebus ipsius retrò redijt sol, & addidit re 4 Re. 20.b.11.
27 gi vitam. ¶ Spiritu magno vidit vltima, & consola- Isa.38.b.8.

tus

tus est Ingentes in Sion, vsque in sempiternum.
28 ¶Ostendit futurà,& abscondita antequã euenirent.

CAPVT XLIX.

4.Reg.22. 1 MEmoria Iosiæ in compositione odoris fa-
a.1. A cta opus pigmentarij.¶In omni ore qua-
1.Pa.34. 2 si mel indulcabitur eius memoria, & vt
a.1. 3 musica in conuiuio vini. ¶Ipse est dire-
ctus diuinitus in pœnitentia gentis,& tulit abomi-
14.Re.23. 4 nationes impietatis. ¶| Et gubernauit ad Domi-
b.9. num cor ipsius, & in diebus peccatorum corrobo-
5 rauit pietatem. ¶Præter Dauid, & Ezechiam, &
6 Iosiam, omnes peccatum commiserunt. ¶nam re-
liquerunt legem Altissimi reges Iuda, & contem-
7 pserunt timorem Dei. ¶ Dederunt enim regnum
4 Reg.25. 8 suum alijs, & gloriam suam alienigenæ genti.¶‖In-
b.9. B cenderunt electam sanctitatis ciuitatem, & deser-
Iere 1.b. 9 tas fecerunt vias ipsius| in manu Ieremiæ.¶Nã male
.5. tractauerunt illum, | qui à ventre matris consecra-
Ier.1.b.5 tus est propheta, euertere,& eruere,& perdere,&
Ezech.1. 10 iterum ædificare, & renouare, ¶‖ Ezechiel qui vi-
a.4. dit conspectum gloriæ, quam ostendit illi in curru
Agg.2.d. 11 Cherubim. ¶ Nam commemoratus est inimicorum
24. in imbre benefacere illis qui ostenderũt rectas vias.
1.Esd 3.a. 12 ¶Et duodecim prophetarum ossa pullulent de loco
8. C suo: nam corroborauerunt Iacob, & redemerunt
3.Esd.5.a. 13 se in fide virtutis¶Quomodo amplificemus| Zoro-
5. babel?nam & ipse quasi signum in dextera manu If
Zac.3.a.1 14 raël:¶‖ Et Iesum filium Iosedec, qui in diebus suis
Neh.2.d. ædificauerunt domum, & exaltauerunt templum
17.7.a.1. sanctum Domino, paratum in gloriam sempiter-
Sup.44.c. 15 num.¶‖Et Nehemias in memoria multi temporis,
16. D qui erexit nobis muros euersos, stare fecit portas
Gen.41. 16 & seras, qui erexit domos nostras. ¶| Nemo natus
e.40.41.2. est in terra qualis Henoch,nam & ipse receptus est
3.45.b.5. 17 à terra.¶| Et Ioseph qui natus est homo, princeps
50.d.20. fratrum,firmamentum gentis,rector fratrum,stabi-
Gen.4.d. 18 limentum populi,¶& ossa ipsius visitata sunt,& post
25 5.d.32 mortem prophetauer unt. ¶ | Seth & | Sem apud ho
mines gloriam adepti sunt, & super omnem ani-
mam in origine Adam.

CAPVT L.

1.Ma.12. 1 SImon ‖Oniæ filius, sacerdos magnus, qui
a.6. A in vita sua suffulsit domum,& in diebus suis
1.Ma.3.& 2 corroborauit templum. ¶ Templi etiam al-
4. titudo ab ipso fundata est,duplex ædificatio & ex-
3 celsi parietes templi. ¶In diebus ipsius emanaue-
runt putei aquarum, & quasi mare adimpleti sunt
4 supra modum. ¶Qui curauit gentem suam, & libe-
5 rauit eam à perditione. ¶Qui præualuit amplificare
ciuitatem, qui adeptus est gloriam in conuersatio-
ne gentis: & ingressum domus & atrij amplificauit.
6 ¶Quasi stella matutina in medio nebulæ: & quasi
7 luna plena in diebus suis lucet. ¶ Et quasi sol reful-
8 gens, sic ille effulsit in templo Dei: ¶ Quasi arcus
refulgens inter nebulas gloriæ, & quasi flos rosa-
rum in diebus vernis, & quasi lilia quæ sunt in tran
situ aquæ, & quasi thus redolens in diebus æstatis.
9 ¶Quasi ignis refulgens & thus ardens in igne. ¶ Qua
10 si vas auri solidum ornatum omni lapide precioso.
11 ¶Quasi oliua pullulans,& cypressus in altitudinem
B se extollens, in accipiendo ipsum stolam gloriæ,&
12 vestiri eum in consummatione virtutis. ¶ In ascen-
su altaris sancti gloriam dedit sanctitatis amictum.
13 In accipiendo autem partes de manu sacerdotum,
14 & ipse stans iuxta aram. ¶ Circa illum corona fra-
trum: & quasi plantatio cedri in monte Libano,sic
circa illum steterunt quasi rami palmæ, & omnes
15 filij Aaron in gloria sua. ¶ Oblatio autem Domini
in manibus ipsorum, coram omni synagoga Israel;
& consummationem fungens in ara, amplificare
16 oblationem excelsi regis, ¶porrexit manum suam
17 in libatione, & libauit de sanguine vuæ. ¶ Effudit
in fundamento altaris odorem diuinum excelso
18 principi.¶Tunc exclamauerunt filij Aaron, in tubis
C prod uctilibus sonuerunt, & auditam fecerunt vo-
19 cem magnam in memoriam coram Deo.¶Tunc om
nis populus simul properauerunt, & ceciderunt in
faciem super terram adorare Dominũ Deum suum,
20 & dare preces omnipotenti Deo excelso. ¶Et ampli
ficauerunt psallẽtes in vocibus suis,& in magna do-
21 mo auctus est sonus suauitatis plenus. ¶Et rogauit
populus Dominum excelsum in prece vsque dum
perfectus est honor Dñi, & munus suum perfece-
22 runt.¶Tunc descendens manus suas extulit in om-
nem congregationem filiorum Israel dare gloriam
23 Deo à labijs suis, & in nomine ipsius gloriari. ¶ &
iterauit orationem suam,volens ostẽdere virtutem
24 Dei.¶Et plus orauit Deum omnium, qui magna fe
D cit in omni terra,qui auxit dies nostos à ventre ma
tris nostræ, & fecit nobiscum secundum suam mi-
25 sericordiam,¶det nobis iucunditatem cordis,& fie
ri pacem in diebus nostris in Israël per dies sempi-
26 ternos: ¶ credere Israël nobiscum esse Dei miseri-
27 cordiam, vt liberet nos in diebus suis. ¶Duas gen-
tes odit anima mea, tertia autem nõ est gens quam
28 oderim: ¶qui sedent in monte Seir,& Philisthijm:
29 & stultus populus,qui habitat in Sichimis.¶Doctri
nam sapientię & disciplinę scripsit in codice isto Ie
sus filius Sirach Ierosolymita,qui renouauit sapiẽ-
30 tiam de corde suo. ¶ Beatus qui in istis versatur bo
nis:qui ponit illa in corde suo,sapiens erit semper:
31 ¶ Si enim hæc fecerit, ad omnia valebit, quia lux
Dei vestigium eius est.

Oratio Jesu filij Sirach.

CAPVT LI.

1 COnfitebor tibi Domine rex, & collauda-
A bo te Deum saluatorem meum.¶Confi-
2 tebor nomini tuo: quoniam adiutor &
3 protector factus es mihi, ¶ & liberasti
corpus meum à perditione,à laqueo linguę iniquę,
& à labijs operantium mendacium,& in conspectu
4 astantium factus es mihi adiutor. ¶Et liberasti me
secundùm multitudinem misericordiæ nominis tui
5 à rugientibus, præparatis ad escam. ¶ De manibus
quærentium animam meam: & de portis tribula-
6 tionum quæ circundederunt me. ¶ à pressura flam-
mæ quæ circundedit me,& in medio ignis non sum
7 æstuatus. ¶ De altitudine ventris inferi, & à lingua
coinquinata, & à verbo mendacij, à rege iniquo,
8 & à lingua iniusta. ¶ Laudabit vsque ad mortem ani
9 ma mea Dominum, ¶ & vita mea appropinquans
10 erat in inferno deorsum. ¶ Circundederunt me vn-
B diq;,& non erat qui adiuuaret. Respiciens eram ad
11 adiutorium hominum, & non erat. ¶ Memoratus
sum misericordiæ tuæ Domine, & cooperationis
12 tuæ,quæ à seculo sunt: ¶ quoniam eruis sustinentes

te Domine, & liberas eos de manibus gentium.
13 ¶Exaltasti super terram habitationem meam, & pro
14 morte defluente deprecatus sum: ¶ Inuocaui Domi
nũ patrẽ Domini mei, vt non derelinquat me in die
tribulationis meæ, & in tempore superborum sine
15 adiutorio. ¶Laudabo nomẽ tuum assiduè, & colau-
dabo illud in confessione, & exaudita est oratio
16 mea. ¶ Et liberasti me de perditione, & eripuisti
17 me de tempore iniquo. ¶ Propterea confitebor &
laudem dicam tibi, & benedicam nomini Domini.
18 ¶Cùm adhuc iunior sum, priusquà oberrarem, quę-
19 siui sapientiam palàm in oratione meà. ¶ Ante tem
C pus postulabam pro illa, & vsque in nouissimis in-
20 quiram eam, & florebit tanquàm precox vua. ¶Læ-
tatum est cor meum in ea, ambulauit pes meus iter
21 rectum, à iuuentute mea inuestigabam eam. ¶ In-
22 clinaui modicè aurem meam, & excepi illam. ¶Mul
tam inueni in meipso sapientiam, & multum pro-
23 feci in ea. ¶ Danti mihi sapientiam, dabo gloriam.
24 ¶Consiliatus sum enim vt facerẽ illã: zelatus sum bo
25 nũ, & nõ confundar. ¶ Colluctata est aĩa mea in illa,
26 & in faciẽdo eã cõfirmatus sum. ¶ Manus meas ex-
tẽdi in altũ, & in sapiẽtia eius luxit aĩa mea, & igno
27 rantias meas illuminauit. ¶Aĩam meã direxi ad illã,
28 & in agnitione inueni eã. ¶ Possedi cum ipsa cor ab
29 initio: propter hoc non derelinquar. ¶Venter meus
cõturbatus est quærendo illã, propterea bonã pos-
30 sidebo possessionẽ. ¶Dedit enim mihi Dñs linguam
31 mercedẽ meã: & in ipsa laudabo eũ. ¶Appropiate ad
D me indocti, & cõgregate vos in domum disciplinæ.
32 ¶Quid adhuc retardatis? & quid dicitis in his? aĩæ
33 vestræ sitiunt vehementer. ¶Aperui os meũ, & locu
34 tus sum. Comparate vobis sine argẽto*, ¶& collum *sapientiã.
vestrum subijcite iugo, & suscipiat anima vestra di-
35 sciplinam: in proximo est enim inuenire eam. ¶ Vi-
dete oculis vestris quia modicum laboraui, & inue-
36 ni mihi multam requiem. ¶Assumite disciplinam in
multo numero argenti, & copiosum aurum possi-
37 dete in ea. ¶ Lætetur anima vestra in misericordia
38 eius, & non confundemini in laude ipsius. ¶Opera-
mini opus vestrum ante tempus, & dabit vobis mer
cedem vestram in tempore suo.

AD PAVLAM ET EVSTOCHIVM

In translationem Isaiæ ex Hebraica veritate Hieronymi Præfatio.

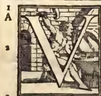
E MO cùm prophetas versibus viderit esse descriptos, metro eos existimet apud Hebræos ligari, & aliquid simile habere de psalmis vel operibus Salomonis: sed, quod in Demosthene & Tullio solet fieri, vt per cola scribantur & commata, qui vtiq; prosa, & non versibus conscripserunt. Nos quoq; vtilitate legentium prouidentes, interpretationem nouam nouo scribendi genere distinximus. Ac primum de Isaia sciendum, quòd in sermone suo disertus sit: quippe vt vir nobilis, & vrbanæ eloquentiæ, nec habens quicquam in eloquio rusticitatis admistum. Vnde accidit, vt præ cæteris florem sermonis eius translatio non poterit conseruare. Deinde etiam hoc adijciendum, quòd non tam propheta dicendus sit quàm Euangelista. Ita enim vniuersa Christi, Ecclesiæq; mysteria ad liquidum prosecutus est, vt non putes eum de futuro vaticinari, sed de præteritis historiam texere. Vnde conijcio noluisse tunc temporis Septuaginta Interpretes fidei suæ sacramenta perspicuè Ethnicis prodere, ne sanctum canibus, & margaritas porcis darent: quæ, cùm hanc editionem legeritis, ab illis animaduertetis abscondita. Nec ignoro, quanti laboris sit Prophetas intelligere: nec facilè quempiam posse iudicare de interpretatione, nisi intellexerit ante quæ legerit: nos quoque patere morsibus plurimorum, qui stimulante inuidia, quod consequi non valent, despiciunt. Sciens ergo & prudens in flammam mitto manum: & nihilominus hoc à fastidiosis lectoribus precor, vt quomodo Græci post Septuaginta trãslatores, Aquilam & Symmacum, & Theodotionem legunt, vel ob studium doctrinæ suæ, vel vt Septuaginta magis ex collatione eorum intelligant: sic & isti saltem vnum post priores habere dignentur interpretem. Legant priùs, & postea despiciant, ne videantur non ex iudicio, sed ex odij præsumptione ignorata damnare. Prophetauit autem Isaias in Ierusalem & in Iudæa, necdum decem tribubus in captiuitatem ductis: ac de vtroque regno, nunc commistim nunc separatim texit oraculum. Et cùm interdum ad præsentem respiciat historiam, & post Babyloniæ captiuitatem reditum populi significet in Iudæam: tamen omnis eius cura de vocatione Gentium, & aduentu Christi est. Quem quantò plus amatis ò Paula & Eustochium, tantò magis ab eo petite, vt pro obtrectatione præsenti, qua me indesinenter æmuli laniant, ipse mihi mercedem restituat in futuro, qui scit me ob hoc in peregrinæ linguæ eruditione sudasse, ne Iudæi de falsitate scripturarum ecclesijs eius diutius insultarent.

PROPHETIA ISAIAE.

CAPVT PRIMVM.

1 ISIO Iſaię filij Amos, quã
A vidit ſuper Iudam, & Ie-
ruſalem in diebus Oziæ,
Ioathan, Achaz, & Eze-
2 chiæ regum Iuda. ¶ Audi-
te cœli, & auribus perci-
pe terra, quoniam Domi
nus locutus eſt, Filios e-
nutriui & exaltaui: ipſi au
3 tem ſpreuerunt me. ¶ Co
gnouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus pręſepe Do
mini ſui: Iſraël autem me non cognouit, & popu-
4 lus meus non intellexit, ¶ Væ genti peccatrici, po-
B pulo graui iniquitate, ſemini nequã, filijs ſceleratis,
dereliquerunt Dñm, blaſphemauerunt ſanctum Iſ
5 raël, abalienati ſunt retrorſum. ¶ Super quo percu-
tiã vos vltrà, addẽtes præuaricationẽ? oẽ caput lan
6 guidũ, & omne cor mœrens. ¶ A planta pedis vſque
ad verticẽ non eſt in eo ſanitas, vulnus, & liuor, &
plaga tumens non eſt circumligata, nec curata me-
7 dicamine, neq; fota oleo. ¶ Terra veſtra deſerta: ci
uitates veſtræ ſuccenſæ igni: regionẽ veſtram corã
vobis alieni deuorant: & deſolabitur ſicut in vaſti-
8 tate hoſtili. ¶ Et derelinquetur filia Sion vt vmbra-
culũ in vinea, & ſicut tuguriũ in cucumerario, & ſi-
9 cut ciuitas quæ vaſtatur. ¶ Niſi Dñs exercituũ reli-
C quiſſet nobis ſemen, quaſi Sodoma fuiſſemus, &
10 quaſi Gomorrha ſimiles eſſemus. ¶ Audite verbũ
Dñi principes Sodomorũ: percipite auribus legem
11 Dei noſtri populus Gomorrhæ. ¶ Quo mihi multi-
tudinẽ victimarũ veſtrarum, dicit Dñs? plenus ſum
holocauſta arietum & adipem pinguiũ, & ſangui-
12 nem vitulorũ & agnorũ & hircorũ nolui. ¶ Cùm ve
niretis ante conſpectum meum, quis quæſiuit hæc
de manibus veſtris, vt ambularetis in atrijs meis?

-8.
Infra 5. 6.
Rom. 9. 29.
Gen. 19. 24.
Iere. 6. c. 20.
Amos 5. 21.
plenus ſum holocauſto arietum & adipe
veneritis 5.

13 ¶ ne afferatis vltrà ſacrificiũ fruſtra: incẽſum abomi
D natio eſt mihi. Neomeniã & ſabbathũ, & feſtiuita-
14 tes alias non feram: iniqui ſunt cœtus veſtri: ¶ calen
das veſtras & ſolẽnitates veſtras odiuit aĩa mea: fa-
15 cta ſunt mihi moleſta, laboraui ſuſtinens: ¶ Et cũ ex-
tenderitis manus veſtras auertam oculos meos à
vobis: & cùm multiplicaueritis orationem, non ex-
audiam: manus enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt.
16 Lauamini, mundi eſtote, auferte malum cogitatio
num veſtrarum ab oculis meis: quieſcite agere per
17 uersè, ¶ diſcite benefacere: quærite iudicium, ſubue
E nite oppreſſo, iudicate pupillo, defendite viduam:
18 ¶ Et venite, & arguite me dicit Dominus: ſi fuerint
peccata veſtra, vt coccinum, quaſi nix dealbabun-
tur: & ſi fuerint rubra quaſi vermiculus, velut lana
19 alba erunt. ¶ Si volueritis, & audieritis me, bona
20 terræ comedetis. ¶ Quòd ſi nolueritis, & me ad ira-
cundiam prouocaueritis: gladius deuorabit vos,
21 quia os Domini locutum eſt. ¶ Quomodo facta eſt
meretrix ciuitas fidelis, plena iudicij? iuſtitia habi-
22 tauit in ea, nũc autem homicidæ. ¶ Argentum tuum
verſum eſt in ſcoriam: vinum tuum miſtum eſt a-
23 qua. ¶ Principes tui infideles, ſocij furum, omnes di
F ligunt munera, ſequuntur retributiones. Pupillo
non iudicant: & cauſa viduæ nõ ingreditur ad illos.
24 ¶ Propter hoc ait Dominus Deus exercituum fortis
Iſraël: Heu, conſolabor ſuper hoſtibus meis, & vin
25 dicabor de inimicis meis. ¶ Et conuertam manum
meam ad te, & excoquam ad purum ſcoriam tuam,
26 & auferam omne ſtannum tuum. ¶ Et reſtituam iu-
dices tuos vt fuerunt prius, & conſiliarios tuos ſi-
G cut antiquitus. poſt hęc vocaberis ciuitas iuſti, vrbs
27 fidelis. ¶ Sion in iudicio redimetur, & reducent eam
28 in iuſtitia. ¶ & conteret ſceleſtos, & peccatores ſi-
mul: & qui dereliquerunt Dominum conſumen-
29 tur. ¶ Confundentur enim ab idôlis quibus ſacrifi-
cauerunt: & erubeſcetis ſuper hortis quos elegera-
30 tis. ¶ cùm fueritis velut quercus defluentibus folijs,
31 & velut hortus abſque aqua. ¶ Et erit fortitudo ve-
ſtra, vt fauilla ſtupę, & opus veſtrũ quaſi ſcintilla: &
ſuccẽdetur utrunq; ſimul, & nõ erit qui extinguat.

afferatis 8
Inf. 19. a. 1. -8
1. Pet. 3. b. 11.
-2. -3.
Iere. 5. f. 25.
Zacha. 7. c. 10.

CAPVT II.

1 VErbum quod uidit Iſaias filius Amos ſu-
A per Iudam & Ieruſalem. ¶ Et erit in no-
2 uiſſimis diebus præparatus mõs domus
Domini in uertice montium, & eleuabi
3 tur ſuper colles: & fluẽt ad eũ oẽs gentes. ¶ Et ibunt
populi multi, & dicent: Venite, & aſcendamus ad

Mich. 4. a. 1.

mon-

môtem Dñi,& ad domũ Dei Iacob,& docebit nos
vias ſuas, & ambulabimus in ſemitis eius: quia de
4 Sion exibit lex,& verbũ Dñi de Ieruſalem.¶Et iudi
B cabit Gentes,& arguet populos multos, & conſla-
bunt gladios ſuos in vomeres, & lanceas ſuas in fal
ces: non leuabit gens contra gentem gladium, nec
5 exercebuntur vltrà ad prælium.¶Domus Iacob veni
6 te, & ambulemus in lumine Dñi.¶Proiecisti enim
populũ tuum domũ Iacob:quia repleti ſunt vt olim
& augures habuerunt vt Philiſtijm,& pueris alienis
7 adhæſerunt.¶*Repleta eſt terra*argento & auro,&
8 non eſt finis theſaurorum eius,¶& repleta eſt terra
eius equis:& innumerabiles quadrigæ eius. Et re-
pleta eſt terra eius idôlis:opus manuũ ſuarum ado
9 rauerunt, quod fecerunt digiti eorum.¶Et incurua-
uit ſe homo,& humiliatus eſt vir: ne ergo dimittas
10 eis.¶Ingredere in petrã,& abſcondere in foſſa hu-
C mo à facie timoris Dñi,& à gloria maieſtatis eius.
11 ¶Oculi ſublimes hoĩs humiliati ſunt,& incuruabitur
altitudo virorum: exaltabitur autẽ Dñs ſolus in die
12 illa. Quia dies Dñi exercituum ſuper oẽm ſuperbũ
& excelſum,& ſuper oẽm arrogantem,& humilia-
13 bitur.¶Et ſuper oẽs cedros Libani ſublimes & ere-
14 ctas,& ſuper omnes quercus Baſan.¶Et ſuper oẽs
montes excelſos,& ſuper omnes colles eleuatos.
15 ¶Et ſuper omnem turrim excelſam, & ſuper om-
16 nem murum munitum.¶Et ſuper omnes naues
Tharſis, & ſuper omne quod viſu pulchrum eſt.
17 ¶Et incuruabitur ſublimitas hominum,& humilia-
D bitur altitudo virorum: & eleuabitur Dominus ſo-
18 lus in die illa.¶Et idôla penitus conterentur.¶Et
19 introibunt in ſpeluncas petrarum, & in voragines
terræ à facie formidinis Domini, & à gloria maie-
20 ſtatis eius, cùm ſurrexerit percutere terram.¶In
die illa proijciet homo idôla argenti ſui,& ſimula-
chra auri ſui,quæ fecerat ſibi vt adoraret, talpas &
21 veſpertiliones.¶Et ingredietur ſciſſuras petrarum,
& in cauernas ſaxorum à facie formidinis Domini,
22 & à gloria maieſtatis eius,cùm ſurrexerit percutere
terram.¶Quieſcite ergo ab homine, cuius ſpiritus
in naribus eius eſt: quia excelſus reputatus eſt ipſe.

*Re 2. *eius. 1. Oſeæ 10. b. 8. Luc. 23. d. 30. Apo 9 c. 17

CAPVT III.

1
A
Ecce enim dominator Dominus exerci-
tuum auferet à Ieruſalem & à Iuda vali-
dum & fortem, omne robur panis, &
2 & omne robur aquæ:¶fortem, & virum
bellatorem, iudicem & prophetam, & ariolum &
3 ſenem.¶Principem ſuper quinquaginta, & hono-
rabilem vultu, & conſiliarium, & ſapientem de ar-
4 chitectis, & prudentem eloquij myſtici.¶Et dabo
pueros principes eorum, & effœminati *domina-
5 buntur eis.¶Et irruet populus, vir ad virum,& vnuſ-
quiſque ad proximum ſuum: tumultuabitur puer
6 contra ſenẽ, & ignobilis contra nobilem.¶Appre-
B hẽdet enim uir fratrem ſuũ domeſticum patris ſui,
*Veſtimentum tibi eſt, princeps eſto noſter, ruina
7 autem hæc ſub manu tua.¶*Reſpondebit in die illa
dicens:Non ſum medicus,& in domo mea non eſt
panis, neq; ueſtimentum: nolite cõſtituere me prin
8 cipem populi.¶Ruit enim Ieruſalem, & Iudas con-
cidit: quia lingua eorum & adinuentiones eorum
contra Dominũ, ut prouocarent oculos maieſtatis
9 eius.¶Agnitio uultus eorũ reſpondit eis: & pecca-
tũ ſuũ quaſi Sodoma prædicauerunt,nec abſconde
runt. Væ animæ eorũ, quoniam reddita ſunt eis mala.

*dicens. *Reſpôdebitque.

10 ¶Dicite iuſto quoniam bene, quĩ fructum adinuen-
11 tionum ſuarum comedet.¶Væ impio in malum: re-
12 tributio enim manuũ eius fiet ei.¶Populum meum
C exactores ſui ſpoliauerunt, & mulieres dominatæ
ſunt eis. Popule meus, qui te beatũ dicunt, ipſi te
13 decipiũt, & viã greſſuum tuorũ diſſipant.¶Stat ad
iudicandũ Dominus,& ſtat ad iudicãdos populos.
14 ¶Dominus ad iudiciũ veniet cũ ſenibus populi ſui,
& principibus eius:vos enim depaſti eſtis vineam*,
15 & rapina pauperis in domo veſtra.¶Quare atteri-
tis populũ meum,& facies pauperũ cõmolitis, dicit
16 Dominus Deus exercituũ?¶Et dixit Dominus: Pro
eo q; eleuatæ ſunt filiæ Sion,& ambulauerunt exten
to collo,& nutibus oculorũ,ibant & plaudebãt: am
bulabãt,& pedibus ſuis cõpoſito gradu incedebãt:
17 ¶Decaluabit Dominus verticẽ filiarũ Sion, & Dñs
18 crinẽ earũ nudabit.In¶die illa auferet Dominus or
19 namentũ calceamẽtorũ, & lunulas,¶& torques,&
D monilia, & armillas, & mitras, & diſcriminalia, &
periſcelidas,& murenulas,& olfactoriola, & inau-
20 res,¶& annulos,& gẽmas in fronte pendentes,¶&
21 mutatoria,& palliola,& linteamina,& acus,¶& ſpe
22 cula,& ſindones & vittas,& theriſtra.¶Et erit pro
23 ſuaui odore fœtor,& pro zona funiculus,& pro cri
24 ſpante crine, caluitium, & pro faſcia pectorali cili-
25 cium.¶Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent,
26 & fortes tui in prælio.¶Et mœrebunt atque luge-
bunt portæ eius,& deſolata in terra ſedebit.

Apoc. 8. b 7. *meam

CAPVT IIII.

1
A
Et apprehendent ſeptem mulieres virum
vnum in die illa dicentes: Panem no-
ſtrum comedemus, & veſtimentis no-
ſtris operiemur: tantummodo inuoce-
tur nomen tuum ſuper nos, aufer opprobrium no-
2 ſtrum.¶In die illa erit germen Domini in magni-
ficentia & gloria,& fructus terræ ſublimis, & exul-
3 tatio his qui ſaluati fuerint de Iſraël.¶Et erit: omnis
qui relictus fuerit in Sion, & reſiduus in Ieruſa-
lem, ſanctus vocabitur, omnis qui ſcriptus eſt in
4 vita in Ieruſalem.¶Si abluerit Dominus ſordes fi-
B liarum Siõ, & ſanguinem Ieruſalem lauerit de me-
5 dio eius in ſpiritu iudicij & ſpiritu ardoris.¶Et crea
bit Dominus ſuper omnem locum montis Sion,&
vbi inuocatus eſt: nubem per diem, & fumum &
ſplendorem ignis flammantis in nocte, ſuper om-
6 nem enim gloriam protectio.¶Et tabernaculum
erit in vmbraculum diei ab æſtu, & in ſecuritatem
& abſconſionem à turbine, & à pluuia.

CAPVT V.

1
A
2
Cantabo dilecto meo canticum patruelis
mei vineæ ſuæ.¶Vinea facta eſt dilecto
meo in cornu filio olei.¶Et ſepiuit eam
& lapides elegit ex illa,& plantauit eam
electam, & ædificauit turrim in medio eius, &
torcular extruxit in ea: & expectauit vt faceret
3 vuas, & fecit labruſcas.¶Nunc ergo habitatores
Ieruſalem,& viri Iuda, iudicate inter me & vineam
4 meam.¶Quid eſt quòd debui vltrà facere vineæ
meæ, & non feci ei? an quòd expectaui ut faceret
5 uuas, & fecit labruſcas?¶Et nunc oſtendam uobis
quid ego faciam uineæ meæ. Auferam ſepem eius,
& erit in direptionem: diruam maceriam eius, &
6 erit in cõculcationem.¶Et ponam eam deſertam:
non putabitur,& non fodietur:& aſcẽdent* vepres

Ierem. 2. d. 21. Mat. 21 c 33. Sup. 3. b.

&ſpinæ:& nubibus mandabo ne pluant ſuper eam
7 imbrem.¶Vinea enim Dñi exercituũ,domus Iſraël
eſt:& vir Iuda,germẽ eius delectabile:& expectaui
vt faceret iudiciũ,& ecce iniquitas:& iuſtitiã,& ec-
8 ce clamor.¶Vę,qui cõiungitis domum ad domum,
& agrum agro copulatis vſq; ad terminũ loci. nun-
9 quid habitabitis vos ſoli in medio terræ?¶In au-
ribus meis ſunt *hęc,dicit Dominus exercituũ*.Niſi
C domus multæ deſertæ fuerint grandes,& pulchræ,
10 abſq; habitatore.¶Decẽ enim iugera vinearum fa-
cient lagunculã vnã, & triginta modij ſementis fa-
11 cient modios tres.¶Væ,qui conſurgitis manè ad e-
brietatem ſectandã, & potandum vſq; ad veſperã,
12 vt vino ęſtuetis:¶Cithara & lyra,& tympanum,& ti
bia,& vinum, in conuiuijs veſtris: & opus Domini
non reſpicitis, nec opera manuum eius conſidera-
13 tis.¶Propterea captiuus ductus eſt populus meus,
quia non habuit ſcientiam, & nobiles eius interie-
14 runt fame, & multitudo eius ſiti exaruit.¶Pro-
D pterea dilatauit infernus animam ſuam,& aperuit
os ſuum abſque vllo termino: & deſcendent fortes
eius & populus eius, & ſublimes glorioſique eius
15 ad eũ.¶Et incuruabitur homo,& humiliabitur vir,
16 & oculi ſublimium deprimentur.¶Et exaltabitur
Dominus exercituum in iudicio, & Deus ſanctus
17 ſanctificabitur in iuſtitia.¶Et paſcentur agni iuxta
ordinem ſuum, & deſerta in hubertatem verſa ad-
18 uenæ comedent.¶Væ, qui trahitis iniquitatem in
funiculis vanitatis, & quaſi vinculum plauſtri,pec-
19 catum.¶Qui dicitis: Feſtinet, & citò veniat opus
E eius vt videamus:& appropiet, & veniat conſilium
20 ſancti Iſrael, & ſciemus illud.¶Væ, qui dicitis ma-
lum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras
lucem,& lucem tenebras:ponentes amarum in dul
21 ce, & dulce in amarum.¶‖Væ, qui ſapientes eſtis
in oculis veſtris,& coram vobiſmetipſis prudentes.
22 ¶Væ, qui potentes eſtis ad bibendum vinum,& vi-
23 ri fortes ad miſcendam ebrietatem.¶Qui iuſtifica-
tis impium pro muneribus, & iuſtitiam iuſti aufer-
24 tis ab eo.¶Propter hoc,ſicut deuorat ſtipulam lin-
F gua ignis, & calor flammæ exurit: ſic radix eorum
quaſi fauilla erit,& germen eorum vt puluis aſcen-
det. Abiecerunt enim legem Domini exercituum,
25 & eloquium ſancti Iſrael blaſphemauerunt.¶Ideò
iratus eſt furor Domini in populum ſuum,& exten
dit manum ſuam ſuper eum,& percuſſit eum:& con
turbati ſunt montes, & facti ſunt morticina eorum
quaſi ſtercus in medio platearum. In his omnibus
non eſt auerſus furor eius, ſed adhuc manus eius
26 extenta.¶Et eleuabit ſignũ in nationibus procul, &
ſibilabit ad eũ de finibus terrę:& ecce feſtinus velo-
27 citer veniet.¶Nõ eſt deficiẽs,neq; laborãs in eo nõ
dormitabit,neq; dormiet,neq; ſoluetur cingulũ re-
28 nũ eius,nec rũpetur corrigia calceamẽti eius.¶Sagit
tæ eius acutę, & oẽs arcus eius extẽti.Vngulę equo
rũ eius vt ſilex,& rotę eius quaſi impetus tẽpeſtatis.
29 ¶Rugitus eius vt leonis,rugiet vt catuli leonũ:& frẽ
det, & tenebit prædam, & amplexabitur, & non
30 erit qui eruat.¶Et ſonabit ſuper eũ in die illa ſicut ſo
nitus maris,aſpiciemus in terrã,& ecce tenebrę tri
bulationis, & lux obtenebrata eſt in caligine eius.

*hæc Domini exercituum: 7.

‖Prou.3.a.7. Rom.12.d.16.

CAPVT VI.

1 IN anuo quo mortuus eſt rex Ozias,vidi Do
A minum ſedentem ſuper ſolium excelſum
& eleuatum: * & ea quæ ſub ipſo erant, re-
2 plebant templum.¶Seraphim ſtabant ſuper illud:
ſex alæ vni,& ſex alę alteri.duabus velabant faciem
eius,& duabus velabant pedes eius,& duabus uola
3 bãt.¶Et clamabãt alter ad alterũ,& dicebãt:‖Sãctus
B ſctũs ſctũs Dñs *Deus* exercituũ,plena eſt oĩs terra
4 gloria eius.Et¶cõmota ſunt ſuperliminaria cardinũ à
5 voce clamãtis,& domus repleta eſt fumo.¶Et dixi:
Vę mihi,quia tacui,quia vir pollutus labijs ego ſum,
& in medio populi polluta labia habẽtis ego habi-
6 to,& regẽ Dñm exercituũ vidi oculis meis.¶Et vola
uit ad me vnus de Seraphim,& in manu eius calcu
7 lus, quẽ forcipe tulerat de altari.¶Et tetigit os meũ
& dixit:Ecce *tetigi* hoc labia tua, & auferetur ini-
C quitas tua,& peccatum tuum mundabitur.¶Et au-
8 diui vocẽ Domini dicentis: Quẽ mittã? & quis ibit
9 nobis?Et dixi:Ecce ego mitte me.¶Et dixit; Vade,
& dices populo huic: ‖Audite audientes, & nolite
intelligere:& videte viſionem, & nolite cognoſce-
10 re.¶Excæca cor populi huius, & aures eius ag-
graua,& oculos eius claude: ne fortè videat oculis
ſuis,& auribus ſuis audiat, & corde ſuo intelligat,
11 & conuertatur,& ſanem eum.¶Et dixi: Vſquequo
D Domine?Et dixit:Donec deſolẽtur ciuitates abſq;
habitatore,domus ſine hoĩe. & terra relinquetur
12 deſerta.¶Et longè faciet Dominus hoĩes,& multi
13 plicabitur quę derelicta fuerat in medio terrę.¶Et
adhuc in ea decimatio,& cõuertetur;& erit in oſtẽ
ſionẽ ſicut terebinthus,& ſicut quercus quæ expã-
dit ramos ſuos:ſemẽ ſanctũ erit quod ſteterit in ea.

* & plena erat domus ä maiestate eius.

‖Apoc.4.c.8

*tetigit 3.

‖Mat.13.b.14. Marc.4.b.12. Luc.8.b.10. Io.12.f.40. Act.28.f.26. Rom.11.b.8.

CAPVT VII.

1 ET factum eſt in diebus Achaz filij Ioathã,
A filij Oziæ regis Iuda, aſcendit Raſin rex
Syriæ,& Phacee filius Romeliæ, rex Iſ-
rael,in Ieruſalem,ad prœliandum contra
2 eam: & non potuerunt debellare eam.¶Et nuncia-
uerunt domui Dauid,dicentes: Requieuit Syria ſu
per Ephráim,& commotum eſt cor eius,& cor po-
puli eius ſicut mouentur ligna ſyluarũ à facie ven-
3 ti.¶Et dixit Dominus ad Iſaiam: Egredere in oc-
curſum Achaz tu, & qui derelictus eſt Iaſub filius
tuus, ad extremum aquæductus piſcinæ ſuperioris
4 in via Agri fullonis.¶Et dices ad eum: Vide ut ſi-
leas noli timere, & cor tuum ne formidet à duabus
caudis titionum fumigantium iſtorum in iræ furo-
5 ris Raſin *regis* Syriæ, & filij Romeliæ.¶eo quòd
cõſilium inierit contra te Syria in malum,Ephráim
6 & filius Romeliæ,dicentes:¶Aſcẽdamus ad Iudam
B & ſuſcitemus eum,& auellamus eum ad nos,& po
7 namus regem in medio eius filium Tabeel.¶Hæc
dicit Dominus Deus:Non ſtabit, & non erit iſtud:
8 ¶ſed caput Syriæ Damaſcus,& caput Damaſci Ra-
ſin:& adhuc ſexaginta quinque anni, & deſinet E-
9 phráim eſſe populus:¶& caput Ephráim Samaria,
& caput Samariæ filius Romeliæ. Si non credide-
10 ritis,non permanebitis.¶Et adiecit Dominus lo-
11 qui ad Achaz, dicens:¶Pete tibi ſignum à Domi-
no Deo tuo in profundum inferni, ſiue in excelſum
12 ſuprà.¶Et dixit Achaz:Non petam, & non tenta-
13 bo Dominũ.¶Et dixit: Audite ergo domus Dauid.
Nunquid parum vobis eſt, moleſtos eſſe homini-
14 bus,quia moleſti eſtis & Deo meo?¶Propter hoc
C dabit Dominus ipſe vobis ſignum:‖Ecce uirgo con
cipiet,& pariet filium,*& uocabitur nomẽ eius Em
15 manuel.¶Butyrum & mel comedet, ut ſciat repro-

4.Reg.16.a.5

*& 6.

‖Mat.1.d.23. Luc.1.c.31

*vocab it.

bare

vocabith 9. 16 bare malum & eligere bonum. ¶Quia antequàm
sciat puer reprobare malum,& eligere bonum,de-
relinquetur terra quam tu detestaris à facie duo-
17 rum regum suorum. ¶Adducet Dominus super te,
& super populum tuum,& super domum patris tui
dies qui non venerunt à diebus separationis E-
18 phráim à Iuda cum rege Assyriorum.¶Et erit in die
illa,sibilabit Dominus muscæ quæ est in extremo
19 fluminum Aegypti,& api quæ est in terra Assur:¶&
veniet,& requiescent omnes in torrentibus val-
lium,& in cauernis petrarum,& in omnibus fru-
20 tetis,& in vniuersis foraminibus. ¶In die illa radet
D Dominus in nouacula conducta in his qui trans
4.Reg.19 d.35. flumen sunt, in rege Assyriorum, caput & pilos
21 pedum,& barbam vniuersam. ¶Et erit in die il-
22 la: nutriet homo vaccam boum, & duas oues. ¶&
præ hubertate lactis comedet butyrum: butyrum
enim & mel manducabit omnis qui relictus fuerit
23 in medio terræ. ¶Et erit in die illa: omnis locus vbi
fuerint mille vites, mille argenteis, In spinas & in
24 vepres erunt. ¶Cum sagittis, & in arcu ingredien-
tur illuc: vepres enim & spinæ erunt in vniuersa ter
25 ra. ¶Et omnes montes qui in sarculo sarrientur, non
veniet illuc terror spinarum & veprium, & erit in
pascua bouis, & in conculcationem pecoris.

CAPVT VIII.

1 ET Dixit Dominus ad me. Sume tibi li-
A brum grandem,& scribe in eo stylo ho-
minis: Velociter spolia detrahe,citò præ
2 dare.¶Et adhibui mihi testes fideles,V-
riam sacerdotem, & Zachariam filium Barachiæ:
3 ¶& accessi ad prophetissam,& concepit, & peperit
filium.Et dixit Dominus ad me: Voca nomen eius
4 Accelera,spolia detrahere, Festina prædari.¶Quia
antequàm sciat puer vocare patrem suum & ma-
trem suam auferetur fortitudo Damasci, & spolia
5 Samariæ coram rege Assyriorum. ¶Et adiecit Do-
6 minus loqui ad me adhuc, dicens, ¶Pro eo quòd
abiecit populus iste aquas Siloe, quæ vadunt cum
silentio, & assumpsit magis Rasin, & filium Rome
7 liæ:¶Propter hoc ecce Dominus adducet super eos
B aquas fluminis fortes & multas, regem Assyriorum
& omnem gloriam eius: & ascendet super omnes
8 riuos eius,& fluet super vniuersas ripas eius,¶& ibit
per Iudam inundans,& transiens vsq; ad collum ve
niet.Et erit extensio alarum eius,implens latitudi-
9 nem terræ tuæ ó Emmanuel.¶Congregamini popu
li, & vincimini, & audite vniuersæ procul terræ:con
fortamini & vincimini, accingite vos & vincimini.
10 ¶inite consilium & dissipabitur:loquimini verbum,
11 & non fiet:quia nobiscum Deus.¶Hæc enim ait Do
minus ad me: Sicut in manu forti erudiuit me, ne
12 irem in via populi huius dicens,¶Non dicatis con-
C iuratio:oĩa enim quæ loquitur populus iste,cõiura
tio est: & timorem eius ne timeatis, neq; paueatis.
13 ¶Dñm exercituũ ipsum sanctificate: ipse pauor ve-
14 ster, & ipse terror vester.¶Et erit vobis in sanctifica
tionẽ.In lapidẽ autẽ offensionis,& in petrã scanda
Luc. 2. e. 34. li duabus domibus Israël, in laqueũ & in ruinã ha-
Ro.9.g.32 1.Pet.2.b.6. 15 bitantibus Ierusalẽ.¶Et offendent ex eis plurimi,&
16 cadent,conterentur, & irretiẽtur,& capientur. ¶Li
17 ga testimoniũ,signa legẽ in discipulis meis.¶Et ex-
pectabo Dñm qui abscõdit faciẽ suã à domo Iacob,
Heb. 2.c.13. 18 & præstolabor eũ.¶Ecce ego & pueri mei: quos
D dedit mihi Dñs in signum, & in portentum Israël à

19 Dño exercituũ,qui habitat in mõte Sion.¶Et cũ di
xerint ad vos:Quærite à pythonibus,& à diuinis qui
strident in incantationibus suis.Nunquid non popu-
lus à Deo suo requiret visionẽ pro viuis a mor- 3.
20 tuis?¶Ad legẽ magis,& ad testimoniũ.Quòd si non
dixerint iuxta verbũ hoc,non erit eis matutina lux.
21 ¶Et transibit per eam,corruet,& esuriet:& cùm esu
rierit, irascetur, & maledicet regi suo, & Deo suo,
22 & suscipiet sursum.Et ad terram intuebitur,& ecce
tribulatio & tenebræ,dissolutio & angustia, & cali
go persequẽs,& nõ poterit auolare de angustia sua.

CAPVT IX.

1 PRimo tempore alleuiata est terra Zabu- Mat.4.c.15
A lon & terra Nephthali,& nouissimo ag-
grauata est via maris trans Iordanẽ Ga-
2 lilææ Gentium.¶Populus qui ambulabat
in tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus in Gentium populis.
3 regione vmbræ mortis lux orta est eis. ¶Multipli-
casti gentem,non magnificasti lætitiam. Lætabun-
tur corã te,sicut qui lætãtur in messe, sicut exultant
4 victores capta præda quando diuidunt spolia.¶Iu-
gum enim oneris eius,& virgã humeri eius,& sce-
ptrum exactoris eius superasti, sicut in die Madiã.
5 ¶Quia omnis violenta prædatio cum tumultu, & Iudi. 7.f.22
vestimentum mistum sanguine erit in combustio- Luc.2.a.7.
6 nem & cibus ignis. ¶PARVVLVS enim NA
TVS est nobis, & filius datus est nobis, & factus
B est principatus super humerum eius: & vocabitur
nomen eius admirabilis, consiliarius, Deus fortis,
7 pater futuri seculi, princeps pacis.¶Multiplicabitur
eius imperiũ, & pacis non erit finis: super solium
Dauid,& super regnum eius sedebit: vt confirmet
illud, & corroboret in iudicio & iustitia amodo & 9.
vsque in sempiternum. Zelus Domini exercituum
8 faciet hoc.¶Verbum misit Dominus in Iacob,& ce
9 cidit in Israël.¶Et sciet omnis populus Ephráim,&
habitantes Samariam,in superbia & magnitudine
10 cordis dicentes: ¶Lateres ceciderunt, sed quadris
lapidibus ædificabimus: sycomoros succiderunt,
11 sed cedros immutabimus. ¶Et eleuabit Dominus
hostes Rasin super eum,& inimicos eius in tumul-
12 tũ vertet.¶Syriam ab oriente,& Philistijm ab occi-
C dente: & deuorabunt Israël toto ore. In oĩbus his
non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius
13 extenta:¶& populus non est reuersus ad percutien-
tem se,& Dominum exercituum non inquisierunt.
14 ¶Et disperdet Dominus ab Israël caput & caudam,
15 incuruantem & refrenantem die vna. ¶Longæuus deprauantem.
& honorabilis, ipse est caput: & propheta docens
16 mendaciũ,ipse est cauda.¶Et erunt, qui beatificant
populum istum seducentes, & qui beatificantur,
17 præcipitati.¶Propter hoc super adolescentulis eius
D non lætabitur Dominus: & pupillorum eius & vi-
duarum non miserebitur: quia omnis hypocrita
est & nequam, & vniuersum os locutum est stulti-
tiam.In omnibus his non est auersus furor eius,sed
18 adhuc manus eius extenta.¶Succensa est enim qua
si ignis impietas,vo[illegible] & spinam vorabit: & suc-
cendetur in densita[illegible]tus,& conuoluetur super-
19 bia fumi. ¶In ira Domini exercituum conturbata
est terra, & erit populus quasi esca ignis: vir fratri
suo non parcet. ¶Et declinabit ad dexteram, & e-
surietː & comedet ad sinistram,& non saturabitur:
20 vnusquisque carnem brachij sui uorabit. ¶Manas-

ses Ephraim,& Ephraim Manassen,simul ipsi con-
tra Iudam. In omnibus his non est auersus furor
eius, sed adhuc manus eius extenta.

CAPVT X.

1 VAe qui condunt leges iniquas: & scriben
A tes iniustitiam scripserunt, ¶vt opprime
2 sent in iudicio pauperes, & vim face-
rent causæ humilium populi mei,vt es-
sent viduæ præda eorum, & pupillos diriperent.
3 ¶Quid facietis in die visitationis, & calamitatis de
longè venientis? ad cuius confugietis auxilium?&
4 vbi derelinquetis gloriam vestram, ¶ne incurue-
mini sub vinculo,& cum interfectis cadatis? Super
omnibus his non est auersus furor eius, sed adhuc
5 manus eius extenta. ¶Væ Assur, virga furoris mei
& baculus ipse est,in manu eorum indignatio mea.
6 ¶Ad gentem fallacem mittam eum, & contra po-
B pulum furoris mei mandabo illi, vt auferat spolia,
& diripiat prædam, & ponat illum in conculca-
7 tionem quasi lutum platearum. ¶Ipse autem non
sic arbitrabitur, & cor eius non ita existimabit:sed
ad conterendum erit cor eius,& ad internecionem
8 gentium non paucarum. ¶Dicet enim: Nunquid
9 nō principes mei simul reges sunt? ¶Nunquid non
vt Charcamis, sic Calano:& vt Arphad,sic Emath?
10 nunquid non vt Damascus, sic Samaria? ¶Quo
modo inuenit manus mea regna idôli, sic & simu-
11 lachra eorum de Ierusalem & de Samaria. ¶Nun-
C quid non sicut feci Samariæ & idôlis eius, sic fa-
12 ciam Ierusalem & simulachris eius? ¶Et erit, cùm
impleuerit Dominus cuncta opera sua in monte
Siō & in Ierusalem,visitabo super fructum magni-
14.Re.19.g.35. Inf.37.g.36. fici cordis regis Assur,& super gloriam altitudinis
13 oculorum eius. ¶Dixit enim: In fortitudine manus
meæ feci,& in sapientia mea intellexi:& abstuli ter
minos populorū, & principes eorum deprædatus
sum, & detraxi quasi potens in sublimi residentes.
14 ¶Et inuenit quasi nidum manus mea fortitudinem
populorū:& sicut colligūtur oua quę derelicta sunt,
sic vniuersam terrā ego congregaui: & non fuit qui
15 moueret pennā,& aperiret os,& gāniret.¶Nūquid
D gloriabit securis cōtra eū qui secat in ea?aut exalta
bit serra contra eum à quo trahitur?qūo si eleuetur
virga contra eleuantem se,& exaltetur baculus qui
16 vtiq; dignum est. ¶Propter hoc mittet Dominator
Dominus exercituū,in pinguibus eius tenuitatem:
& subtus gloriam eius succensa ardebit quasi com
17 bustio ignis.¶Et erit lumē Israël in igne,& Sanctus
eius in flamma:& succendetur, & deuorabitur spi-
18 na eius,& vepres in die vna. ¶Et gloria saltus eius,
E & carmeli eius ab anima vsque ad carnem consu-
19 metur, & erit terrore profugus. ¶Et reliquiæ ligni
saltus eius præ paucitate numerabūtur, & puer scri
20 bet eos.¶Et erit in die illa:non adijciet residuum Is
raël, & hi qui fugerint de domo Iacob, inniti super
eo qui percutit eos: sed innitetur super Dominum
*in veritate reliquię 21 sanctum Israël, *in veritate.¶ Reliquiæ conuerten-
14. 22 tur,reliquiæ, inquam, Iacob ad Deum fortem.¶Si
Ro.9.f.27. enim fuerit populus tuus Israël quasi arena maris,
Inf.11.c.11 reliquię conuertent̄ ex eis cōsummatio abbreuiata
23 inundabit iustitiam. ¶ Consummationem enim &
F abbreuiationem Dominus Deus exercituum fa-
24 ciet in medio omnis terræ. ¶Propter hoc, hæc di-
cit Dominus Deus exercituum:Noli timere popu-
lus meus habitator Sion, ab Assur, in virga percu-
tiet te,& baculum suum leuabit super te in via Ae-
25 gypti. ¶Adhuc enim paululum modicumq; & con-
summabitur indignatio, & furor meus super scelus
26 eorum.¶Et suscitabit super eum Dominus exerci- a Inf.37.g.36.
tuum flagellum,iuxta plagam Madian in Petra-O-
reb, & virgam suam super mare, & leuabit eam in b Iudi.7.g.25.
27 via Aegypti.¶Et erit in die illa:auferetur onus eius
de humero tuo, & iugum eius de collo tuo,& com
28 putrescet iugum à facie olei.¶Veniet in Aiath,trā-
G sibit in Magron: apud Machmas cōmendabit vasa
29 sua.¶Transierunt cursim Gaba sedes nr̄a:obstupuit
30 Rama. Gabaath Saulis fugit. ¶Hinni voce tua filia
31 Gallim,attende Laisa,paupercula Anathoth.¶Mi-
grauit Medemena: habitatores Gabim cōfortami
32 ni.¶Adhuc dies est,vt in Nobe stetur: agitabit ma-
num suam super montem filiæ Sion, collem Ierusa
33 lem.¶Ecce,dominator Dominus exercituum con-
fringet lagunculā in terrore,& excelsi statura succi
34 dentur,& sublimes humiliabūtur. ¶Et subuertētur
cōdensa saltus ferro:& Libanus cū excelsis cadet.

CAPVT XI.

1 ET egredietur virga de radice Iesse, &
A flos de radice eius ascendet. ¶Et requie a Act.13.d.23.
2 scet super eum spiritus Domini,spiritus
sapientiæ & intellectus, spiritus consilij
3 & fortitudinis,spiritus scientiæ & pietatis. ¶Et re-
plebit eum spiritus timoris Domini: nō secundùm
visionem oculorum iudicabit,neque secundùm au
4 ditum aurium arguet:¶Sed iudicabit in iustitia pau
peres, & arguet in ęquitate pro mansuetis terrę:b&
percutiet terram virga oris sui, & spiritu labiorū b 2.Tess.2.b.8.
5 suorū interficiet impium.¶Et erit iustitia cingulum
lumborum eius: & fides cinctorium renum eius.
6 ¶Habitabit lupus cum agno: & pardus cum hœdo
B accubabit: vitulus, & leo,& ouis, simul morabun- c Inf.65.d.25.
7 tur,& puer paruulus minabit eos.¶Vitulus,& vrsus
pascentur: simul requiescent catuli eorum, & leo
8 quasi bos comedet paleas.¶Et delectabitur infans
ab hubere super foramine aspidis: & in cauerna re
guli, qui ablactatus fuerit, manum suam mittet.
9 ¶Non nocebunt, & non occident in vniuerso mon
te sancto meo, quia repleta est terra scientia Do-
10 mini sicut aquæ maris operientes.¶In die illa radix
Iesse, d qui stat in signum populorum, ipsum gentes d Rom.15.c.12.
deprecabuntur,& erit sepulchrum eius gloriosum.
11 ¶Et erit in die illa adijciet Dominus secundò ma
num suam ad possidendum residuum populi sui, e Sup.10.e.22.
C quod relinquetur ab Assyrijs, & ab Aegypto & à
Phethros,& ab Aethiopia, & ab Aelam, & à Sen-
12 naar,& ab Emath,& ab insulis maris.¶Et leuabit si-
gnum in nationes, & congregabit profugos Israël,
& dispersos Iuda colliget à quatuor plagis terræ.
13 ¶Et auferetur zelus Ephraim, & hostes Iuda peri-
bunt:Ephraim nō æmulabitur Iudam,& Iudas non
14 pugnabit contra Ephraim. ¶Et volabunt in hume-
D ros Philisthijm per mare,simul prędabuntur filios
Orientis: Idumæa & Moab præceptum manus eo-
15 rum,& filij Ammon obedientes erunt.¶Et desola-
bit Dominus linguam maris Aegypti, & leuabit
manum suam super flumen in fortitudine spiritus
sui: & percutiet eum in septem riuis, ita vt trans-
16 eant per eum calceati. ¶Et erit via residuo
populo meo,qui relinquetur ab Assyrijs
sicut fuit Israëli in die illa qua a- f Exo.14.g.29.
scendit de terra Aegypti.

CAPVT XII.

1 ET dices in die illa: Confitebor tibi Do-
A mine, quoniam iratus es mihi: cõuersus
est furor tuus, & consolatus es me.
2 ¶Ecce Deus saluator meus, fiducialiter
agam, & non timebo: quia | fortitudo mea, & laus
mea Dominus*, & factus est mihi in salutem.
3 ¶Haurietis aquas in gaudio de fontibus salua-
toris.
4 ¶Et dicetis in die illa: Confitemini Domino, &
B inuocate nomen eius: notas facite in populis ad-
inuentiones eius: mementote quoniam excelsum
est nomen eius.
5 ¶Cantate Domino quoniam magnificè fecit: an
nunciate hoc in vniuersa terra.
6 ¶Exulta, & lauda habitatio Sion: quia magnus
in medio tui sanctus Israël.

| Exo. 15. a. 2. Psa. 117. c. 14. *Deus 10.

CAPVT XIII.

1 ONus Babylonis, quod vidit Isaias filius
A Amos. ¶Super montem caliginosum le-
2 uate signum, exaltate vocem, leuate ma
3 num, & ingrediãtur portas duces. ¶Ego
mandaui sanctificatis meis, & vocaui fortes meos
4 in ira mea, exultantes in gloria mea. ¶Vox multitu-
dinis in montibus quasi populorum frequentium,
vox sonitus regum & gentium congregatarum: Do
5 minus exercituum præcepit militiæ belli, ¶venien-
tibus de terra procul, à summitate cęli Dominus, &
6 vasa furoris eius, vt disperdat omnem terram. ¶Vlu
late, quia propè est dies Dñi: quasi vastitas à Domi
7 no veniet. ¶Propter hoc omnes manus dissoluen-
8 tur, & omne cor hominis contabescet ¶& contere-
B tur. Torsiones & dolores tenebunt, quasi parturiẽs
dolebunt: vnusquisque ad proximum suum stupe-
9 bit, facies combustæ vultus eorum. ¶Ecce dies Do-
mini veniet, crudelis & indignationis plenus, & irę,
furorisq; ad ponendam terram in solitudinem, &
10 peccatores eius cõterendos de ea. ¶| Quoniam stel
læ cœli, & splendor earum non expandent lumen
suum: | obtenebratus est sol in ortu suo, & luna
11 non splendebit in lumine suo. ¶Et visitabo super
C orbis mala, & contra impios iniquitatem eorum,
& quiescere faciam superbiam infidelium, & arro-
12 gantiam fortium humiliabo. ¶Preciosior erit vir au
13 ro, & mundo obrizo. ¶Super hoc, cœlum turba-
bo, & mouebitur terra de loco suo, propter indi-
gnationem Domini exercituum, & propter diem
14 iræ furoris eius. ¶Et erit quasi damula fugiens, &
quasi ouis: & non erit qui congreget: vnusquisque
ad populum suum cõuertetur, & singuli ad terram
15 suam fugient. ¶Omnis qui inuentus fuerit, occi-
detur: & omnis qui superuenerit, cadet in gladio.
16 ¶| Infantes eorum allidentur in oculis eorum: diri-
pientur domus eorum, & vxores eorum violabun-
17 tur. ¶Ecce ego suscitabo super eos Medos, qui ar-
18 gentum non quærant, nec aurum velint. ¶Sed sagit-
D tis paruulos interficient, & lactentibus vteri non
miserebuntur, & super filios non parcet oculus eo-
19 rum. ¶Et erit Babylon illa gloriosa in regnis, incly-
ta in superbia Chaldæorum, | sicut subuertit Do-
20 minus Sodomam & Gomorrham. ¶Non habitabi-
tur vsque in finem, & non fundabitur vsque ad ge-
nerationem & generationem: nec ponet ibi tento-
21 ria Arabs, nec pastores requiescent ibi. ¶Sed re-
quiescent ibi bestiæ, & replebuntur domus eorum
draconibus: & habitabunt ibi struthiones, & pilosi
22 saltabunt ibi: ¶& respondebunt ibi ululæ in ædibus
eius, & sirenes in delubris uoluptatis.

| Ezec. 32. b. 6. Ioel. 3. c. 15. Mat. 24. c. 29. Mar. 13. c. 24. Luc. 21. c. 25.
| Psa. 136. b. 9.
| Gen. 19. c. 24.

CAPVT XIIII.

1 PRopè est vt veniat tempus eius, & dies
A eius non elongabuntur. Miserebitur e-
nim Dominus Iacob, & eliget adhuc de
Israël, & requiescere eos faciet super hu
mum suam: adiungetur aduena ad eos, & adhære-
2 bit domui Iacob. ¶Et tenebunt eos populi, & ad-
ducent eos in locum suum: & possidebit eos domus
Israël super terram Domini, in seruos & ancillas: &
erunt capientes eos qui se ceperant, & subijcient
3 exactores suos. ¶Et erit in die illa: cùm requiem
dederit tibi Deus à labore tuo, & à concussione
4 tua, & à seruitute dura qua ante seruisti, ¶sumes pa
B rabolam istam contra regem Babylonis, & dices:
5 Quomodo cessauit exactor, quieuit tributũ? ¶Con-
triuit Dominus baculum impiorum, virgam do-
6 minantium, ¶cædentem populos in indignatione,
plaga insanabili, subijciẽtem in furore gentes, per-
7 sequentem crudeliter. ¶Conquieuit & siluit om-
8 nis terra, gauisa est & exultauit: ¶abietes quoque
lætatæ sunt super te, & cedri Libani, ex quo dor-
9 misti, non ascẽdit qui succidit nos. ¶Infernus sub-
ter conturbatus est in occursum aduentus tui, susci
C tauit tibi gigantes. Omnes principes terræ surrexe
10 runt de solijs suis, omnes principes nationũ. ¶Vni-
uersi respondebunt, & dicent tibi: Et tu vulneratus
11 es sicut & nos, nostri similis effectus es. ¶Detracta
est ad inferos superbia tua, cóncidit cadauer tuum:
subter te sternetur tinea, & operimentũ tuũ erunt
12 vermes. ¶Quomodo cecidisti de cœlo lucifer, qui
manè oriebaris? corruisti in terram, qui vulnerabas
13 gentes? ¶qui dicebas in corde tuo: In cœlũ conscen
dam, super astra Dei exaltabo solium meum, * se- *&2.
debo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis.
14 ¶Ascendã super altitudinem nubiũ, similis ero Al-
15 tissimo. ¶Veruntamen ad infernum detraheris in
16 profundum laci. ¶Qui te viderint, ad te inclinabun
D tur, teq; prospicient: Nunquid iste est vir qui cõtur
17 bauit terram, qui concussit regna? ¶Qui posuit or-
bem desertum, & vrbes eius destruxit, vinctis eius
18 non aperuit carcerem? ¶Omnes reges gentium vni-
19 uersi dormierunt in gloria, vir in domo sua. ¶Tu au
tem proiectus es de sepulchro tuo, quasi stirps in-
utilis pollutus, & obuolutus cum his qui interfecti
sunt gladio, & descenderunt ad fundamenta laci,
20 quasi cadauer putridum. ¶Non habebis cõsortium
neque cum eis in sepultura: tu enim terram tuam
disperdidisti, tu populum tuum occidisti: non vo-
21 cabitur in æternum semen pessimorum. ¶Præpara-
te filios eius occisioni, in iniquitate patrum suorum
E non consurgent, nec hæreditabunt terram: neque
22 implebunt faciem orbis ciuitatum. ¶Et consurgam
super eos, dicit Dominus exercituum: & perdam
Babylonis nomen, & reliquias, & germen, & pro-
23 geniem: dicit Dominus. ¶Et ponam eam in posses-
F sionem ericij, & in paludes aquarũ, & scopabo eam
24 in scopa terens, dicit Dñs exercituũ. ¶Iurauit Domi
nus exercituum dicens: Si non vt putaui, ita erit: &
25 quomodo mente tractaui, ¶sic eueniet. Vt cõteram
Assyrium in terra mea, & in montibus meis con-
culcem eum, & auferetur ab eis iugũ eius, & onus il
26 lius ab humero eorũ tolletur. ¶Hoc cõsilium quod

cogitaui super omnem terram,&hęc est manus ex-
27 tenta super vniuersas gentes.¶Dominus enim exer
cituũ decreuit: & quis poterit infirmare? &manus
28 eius extenta:& quis auertet eã? ¶In anno quo mor
29 tuus est rex Achaz,factum est onus istud.¶Ne læte
G ris Philisthæa omnis tu, quoniam comminuta est
virga percussoris tui, de radice enim colubri egre
dietur regulus, & semen eius absorbẽs volucrem.
30 ¶Et pascentur primogeniti pauperum,& pauperes
fiducialiter requiescent: & interire faciam in fame
31 radicem tuam,& reliquias tuas interficiam.¶Vlula
porta,clama ciuitas:prostrata est Philisthęa omnis:
ab Aquilone enim fumus veniet,& non est qui effu
32 giet agmen eius. ¶Et quid respondebitur nuncijs
gentis? Quia Dominus fundauit Sion, & in 'ipsa'
sperabunt pauperes populi eius. *ipso.

CAPVT XV.

1 ONus Moab. quia nocte vastata est Ar,
A Moab conticuit: quia nocte vastatus est
2 Murus,Moab conticuit.Ascẽdit¶domus
& Dibon ad excelsa in planctum: super
Nabo & super Medaba, Moab vlulabit: | in cun- ¶Iere.48.f.37
ctis capitibus eius caluitiũ:& omnis barba radetur: ¶ Ezec. 7.c.18
3 ¶|. In triuijs eius accincti sunt sacco: super tecta
eius & in platéis eius omnis 'vlulatus', descendit *vlulat 4.
4 in fletum. ¶Clamabit Hesebon & Eleale, vsque
B Iasa audita est vox eorum: super hoc expediti Mo-
5 ab vlulabunt, anima eius ululabit sibi. Cor meum
ad Moab clamabit, vectes eius vsque ad Segor
vitulam 'consternantem'. Per ascensum enim Luith *consternã-tem, id est, trimam 7.
flens ascendet, & in via Oronaim clamorem con-
6 tritionis leuabunt. ¶Aquæ enim Nemrim desertæ
erunt, quia aruit herba,defecit germen, viror om-
7 nis interijt. ¶Secundùm magnitudinem operis &
visitatio eorum:ad torrentem salicum ducent eos.
8 ¶Quoniam circuibit clamor terminum Moab: vsq;
ad Gallim vlulatus eius, & vsque ad Puteum-Elim
9 clamor eius. ¶Quia aquæ Dibon repletæ sunt san-
guine: ponam enim super Dibon additamenta:his
qui fugerint de Moab leonem, & 'reliquijs' terræ. *reliquiis 2.

CAPVT XVI.

1 EMitte agnum -Domine' dominatorem *-10.
A terræ,de Petra-deserti ad montem filiæ
2 Sion.) ¶Et erit sicut auis fugiens,& pul
li de nido auolantes,sic erunt filię Moab
3 in transcensu Arnon. ¶Ini consilium, coge conci-
lium: pone quasi noctem vmbrã tuam in meridie,
4 absconde fugientes,& vagos ne prodas. ¶Habita-
bunt apud te profugi mei: Moab esto latibulum
eorum à facie vastatoris: finitus est enim puluis,
consummatus est miser, defecit, qui conculcabat
5 terram.¶Et præparabitur in misericordia solium,&
B sedebit super eum in veritate in tabernaculo Da-
uid,iudicans & quærens iudicium, & velociter red
6 dẽs quod iustũ est.¶|Audiuimus superbiam Moab, ¶Iere. 48.d.25.
superbus est valde: superbia eius, & arrogantia
eius, & indignatio eius, plusquam fortitudo eius.
7 ¶Idcirco vlulabit Moab ad Moab, vniuersus vlula-
bit:his qui lętantur super muros cocti lateris loqui-
8 mini plagas suas. ¶Quoniam suburbana Hesebon
deserta sunt, & vineam Sábama Domini Gentium
exciderũt flagella eius: vsq; ad Iazer peruenerunt,
errauerunt in deserto,propagines eius relictę sunt,
9 transierunt mare.¶Super hoc plorabo in fletu Iaser
C vineam Sábama:inebriabo te lachryma mea Hese-
bon,& Eleale:quoniam super vindemiam tuam,&
10 super messem tuam vox calcantium irruit. ¶Et au-
feretur lętitia & exultatio de Carmelo,& in vineis
non exultabit, neque iubilabit. vinum in torculari
non calcabit qui calcare consueuerat:vocẽ calcan-
11 tium abstuli. ¶Super hoc vẽter meus ad Moab qua
si cithara sonabit,& viscera mea ad murum cocti la
12 teris.¶Et erit, cùm apparuerit quod laborauit Mo-
ab super excelsis suis, ingredietur ad sancta sua ut
13 obsecret,& non valebit. ¶Hoc uerbum quod locu-
14 tus est Dominus ad Moab ex tunc. ¶Et nunc locu-
tus est Dominus dicens: In tribus annis quasi anni
mercenarij auferetur gloria Moab super omni po-
pulo multo, & relinquetur*paruus & modicus,ne- *in eo sicut acemus.
quaquam multus.

CAPVT XVII.

1 ONus Damasci. Ecce Damascus desinet es
A se ciuitas, & erit sicut aceruus lapidum
2 in ruina.¶Derelictæ ciuitates Aroër gre
gibus erunt,& requiescent ibi, & nõ erit
3 qui exterreat. Et¶cessabit adiutorium ab Ephráim,
& regnum à Damasco: & reliquiæ Syriæ, sicut glo-
ria filiorum Israël erunt: dicit Dominus exerci-
4 tuum.¶Et erit in die illa:attenuabitur gloria Iacob,
5 & pinguedo carnis eius marcescet. ¶Et erit sicut
congregans in messe, quod restiterit, & brachium
eius spicas leget,& erit sicut quęrens spicas in valle
6 Rapháim.¶Et relinquetur in eo sicut racemus,& si
B cut excussio oleę duarum vel trium oliuarũ in sum-
mitate rami,siue quatuor aut quinque in cacumini
bus eius fructus eius. Dicit Dominus Deus Israël:
7 ¶In die illa inclinabitur homo ad factorẽ suum, &
8 oculi eius ad sanctũ Israël respicient.¶ & non incli-
nabitur ad altaria quæ fecerunt manus eius:& quæ
operati sunt digiti eius non respiciet,lucos & delu-
9 bra. ¶In die illa erũt ciuitates fortitudinis eius de-
C relictæ, sicut aratra, & segetes quæ derelictæ sunt
10 à facie filiorum Israël, & 'eris' deserta. ¶Quia *erit 7.
oblita es Dei saluatoris tui, &: Fortis adiutoris
tui non es recordata: propterea plantabis planta- *infid elẽ.
11 tionẽ 'fidelẽ',& germen alienum seminabis.¶In die
plantationis tuæ labrusca, & manè semen tuũ flo-
rebit:ablata est messis in die hæreditatis,& dolebit *multitudini 10.
12 grauiter.¶Væ 'multitudo' populorũ multorũ ut mul
D titudo maris sonantis:& tumultus turbarũ sicut so-
13 nitus aquarũ multarũ. ¶Sonabũt populi sicut soni-
tus aquarũ inũdãtiũ,& increpabit eũ,& fugiet pro-
cul:& rapiet sicut puluis montiũ à facie venti, & si
14 cut turbo corã tẽpestate.¶In tẽpore vespere,& ecce
turbatio: in matutino, & non subsistet.hęc est pars
eorum qui uastauerunt nos,& sors diripientiũ nos.

CAPVT XVIII.

1 VAe terræ cymbalo alarum quæ est trans
A flumina Aethiopiæ, qui mittit in mare
legatos, & in uasis papyri super aquas.
2 ¶Ite angeli ueloces ad gentem conuul-
sam, & dilaceratam: ad populum terribilem, post
quem non est alius:ad gentẽ expectantem*& con- *expectantem 8.
culcatam, cuius diripuerunt flumina terram eius. *ad montem nominis Domini exercituum montem Sion.
3 ¶*Omnes habitatores orbis qui moramini in ter-
ra, cum eleuatum fuerit signum in montibus, ui-
4 debitis, & clangorem tubæ audietis:¶ quia hæc di-
cit Dominus ad me: Quiescã,& cõsiderabo in loco

meo

meo ficut meridiana lux clara est, & sicut nubes ro
5 ris in die messis. Ante messem enim totus effloruit
B & immatura perfectio germinabit, & præcidentur
ramusculi eius falcibus: & quæ derelicta fuerint, ab
6 scindētur, & excutientur. Et relinquentur simul
auibus montium, & bestijs terræ: & æstate perpe-
tua erunt super eum volucres, & omnes bestiæ ter-
7 ræ super illum hyemabunt. In tempore illo defere
tur munus Domino exercituum à populo diuulso
& dilacerato: à populo terribili, post quem non fuit
alius à gente expectante, expectante & conculca- - 12.
ta, cuius diripuerunt flumina terram eius ad locum
nominis Domini exercituum, montem Sion.

CAPVT XIX.

1 ONus Aegypti. Ecce Dominus ascendet
A super nubem leuem, & ingredietur Ae-
gyptum & commouebūtur simulachra
Aegypti à facie eius, & cor Aegypti ta-
2 bescet in medio eius. Et concurrere faciam Aegy
ptios aduersus Aegyptios: & pugnabit vir cōtra fra
trem suum, & vir contra amicum suũ, ciuitas aduer
3 sus ciuitatem, regnum aduersus regnum. Et dirum
petur spiritus Aegypti in visceribus eius, & cōsiliũ
eius præcipitabo: & interogabunt simulachra sua,
4 & diuinos suos, & pythones, & ariolos. Et tradam
Aegyptum in manu dominorum crudelium, & rex
fortis dominabitur eorum, ait Dominus Deus exer
5 cituum. Et arescet aqua de mari, & fluuius desola
6 bitur atque siccabitur. Et deficient flumina: * at- * & 10.
tenuabuntur, & siccabūtur riui aggerum. Calamus
7 & iuncus marcescet. nudabitur alueus riui à fon-
B te suo: & omnis sementis irrigua siccabitur, arescet
8 & non erit. Et mœrebunt piscatores, & lugebunt
omnes mittentes in flumen hamum, & expanden-
9 tes rete super faciem aquarum emarcescent. Con
fundentur qui operabantur linum, 'plectentes' & * pectentes 9.
10 texentes subtilia. Et erunt irrigua eius flaccentia:
omnes qui faciebant lacunas ad capiendos pisces.
11 Stulti principes Taneos, sapientes consiliarij Pha
raonis dederunt consilium insipiens: quomodo di
citis Pharaoni, Filius sapientium ego, filius regum
12 antiquorum? Vbi nunc sunt sapientes tui? annun-
cient tibi, & indicent quid cogitauerit Dominus
13 exercituum super Aegyptum. Stulti facti sunt prin
cipes Taneos, emarcuerunt principes Mempheos,
deceperunt Aegyptum, angulum populorum eius.
14 Dominus miscuit in medio eius spiritum vertigi-
nis: & errare fecerunt Aegyptum in omni opere
15 suo, sicut errat ebrius & vomens. Et nō erit Aegy-
C pto opus quod faciat caput & caudam incuruantē
16 & refrenantem. In die illa erit Aegyptus quasi mu
lieres, & stupebunt & timebunt à facie commotio-
nis manus Domini exercituum, quam ipse moue-
17 bit super eam. Et erit terra Iuda Aegypto in pauo
rē: omnis qui illius fuerit recordatus, pauebit à fa-
cie cōsilij Domini exercituum, quod ipse cogitauit
18 super eam. In die illa erunt quinq; ciuitates in ter
ra Aegypti, loquentes lingua Chanáan, & iurantes
per Dñm exercituum: Ciuitas solis vocabitur vna:
19 In die illa erit altare Domini in medio terræ Ae-
20 gypti, & titulus Domini iuxta terminum eius: &
D erit in signum & in testimoniũ Domino exercituũ
in terra Aegypti. Clamabunt enim ad Dominum à
facie tribulantis, & mittet eis saluatorem & propu
21 gnatorem qui liberet eos. Et cognoscetur Do-
minus ab Aegypto, & cognoscent Aegyptij Domi
num in die illa, & colent eum in hostijs & in mune-
22 ribus: & vota vouebunt Domino, & soluēt. Et per-
cutiet Dominus Aegyptum plaga, & sanabit eā, &
reuertentur ad Dominum, & placabitur eis, & sana
23 bit eos. In die illa erit via de Aegypto in Assyrios,
& intrabit Assyrius Aegyptum, & Aegyptius in As
24 syros, & seruient Aegyptij Assur. In die illa erit Is-
raël tertius Aegyptio & Assyrio: benedictio in me-
25 dio terræ, cui benedixit Dominus exercituum, di
cēs: Benedictus populus meus Aegypti, & opus ma
nuum mearum 'Assyrio, hæreditas autē mea Israel. * Assyrius 4.

CAPVT XX.

1 IN anno quo ingressus est Tharthā in A-
A zótum, cùm misisset eum Sargon rex As-
syriorum, & pugnasset contra Azótum,
2 & cepisset eam: In tempore illo locutus
est Dominus in manu Isaiæ filij Amos, dicens: Va-
de, & solue saccum de lumbis tuis, & calceamenta
tua tolle de pedibus tuis. Et fecit sic vadēs nudus,
3 & discalceatus. Et dixit Dñs: sicut ambulauit ser-
uus: meus Isaias nudus, & discalceatus, trium an-
norum signum & portentum erit super Aegyptum
4 & super Aethiopiam: sic minabit rex Assyriorum
B captiuitatem Aegypti, & trasmigrationem Aethio
piæ, iuuenem, & senem, 'nudam & discalceatam' di * nudũ & discalceatum 5.
5 scoopertis natibus ad ignominiam Aegypti. Et ti
mebunt, & confundentur ab Aethiopia spe sua, &
6 ab Aegypto gloria sua. Et dicet habitator insulæ
huius in die illa: 'Ecce hęc' erat spes nostra, ad quos * Hęccine * liberaret 7.
confugimus in Auxilium, vt 'liberarent' nós à facie
regis Assyriorum: & quo effugere poterimus nos?

CAPVT XXI.

1 ONus deserti maris. Sicut turbines ab A-
A phrico veniunt, de deserto venit, de ter-
2 ra horribili. Visio dura nunciata est mi
hi: qui incredulus est, infideliter agit:
& qui depopulator est, vastat. Ascende Aelam, ob
3 side Mœde omnem gemitũ eius cessare feci. Pro-
pterea repleti sunt lumbi mei dolore, angustia pos
sidet me sicut angustia parturientis: corrui cùm au-
4 direm, conturbatus sum cùm viderem. Emarcuit
cor meum, tenebrę stupefecerunt me: Babylon di-
5 lecta mea posita est mihi in miraculũ. Pone men-
sam, contemplare in specula, comedentes & biben
6 tes surgite principes, arripite clypeum: hæc enim
B dixit mihi Dominus: Vade, & pone speculatorem:
7 & quodcunque viderit, annũciet. Et vidit currum
duorum equitum, ascensorem asini, & ascensorem
cameli: & contemplatus est diligenter multo in-
8 tuitu. Et clamauit leo: Super speculam Domini Hab. 2. a 1.
ego sum, stās iugiter per diē, & super custodiā meā
9 ego sum, stans totis noctibus. Ecce iste venit ascē-
C sor uir bigæ equitum, & respondit, & dixit: Ceci- Ier. 51. a. 2 Apo. 14. b 8.
dit cecidit Babylon, & oīa sculptilia deorũ eius con
10 trita sunt in terram. Tritura mea, & 'filia' areę meę, * filius 1.
quæ audiui à Domino exercituum Deo Israël, an-
11 nunciaui uobis. Onus Duma. Ad me clamat rex
Seir: Custos quid de nocte? custos quid de nocte?
12 Dixit custos: Venit manè & nox: si quæritis, quæ-
13 rite: conuertimini, uenite. Onus in Arabia. In sal-
14 tu ad uesperē dormietis, in semitis Dedanim. Oc
D currentes sitienti ferte aquam qui habitatis ter-
15 ram Austri, cũ panibus occurrite fugienti. A facie

enim gladiorum fugerunt, à facie gladij imminen-
16 tis, à facie arcus extenti, à facie grauis prælij: ¶ quoniam
hæc dicit Dominus ad me: Adhuc in vno anno qua
si in anno mercenarij, & auferetur omnis gloria
17 Cedar. ¶ Reliquiæ numeri sagittatorium fortium
de filijs Cedar imminuentur: Dominus enim Deus
Israël locutus est.

CAPVT XXII.

1 ONus vallis visionis. ¶ Quidnam quoque ti
A bi est, quia ascendisti & tu omnis in te-
2 cta? ¶ clamoris plena, vrbs frequens, ci-
uitas exultans: interfecti tui, non interfe
* tui, mortui. 3 cti gladio: nec mortui * in bello. ¶ Cuncti principes
tui fugerunt simul, durèque ligati sunt: omnes qui in-
4 uenti sunt vincti sunt pariter, procul fugerunt. ¶ Pro-
pterea dixi, Recedite à me, amare flebo: nolite in-
cumbere vt consolemini me super vastitate filię popu
5 li mei. ¶ Dies enim interfectionis & conculcationis
B & fletuum Domino Deo exercituum in valle visio
nis, scrutans murum, & magnificus super montem.
6 ¶ Et Aelam sumpsit pharetram, currum hominis
7 equitis, & parietem nudauit clypeus. ¶ Et erunt ele
ctę valles tuę plenæ quadrigarum, & equites ponent
8 sedes suas in porta. ¶ Et reuelabitur operimentum
videbitis. Iudæ, & videbis, in die illa armamentariū domus
9 saltus. ¶ Et scissura ciuitatis Dauid videbitis, quia
multiplicatæ sunt, & congregastis aquas piscinæ
10 inferioris, ¶ & domos Ierusalem numerastis, & de-
C struxistis domos ad muniendū murum. ¶ Et lacū feci-
ad i. 11 stis inter duos muros, & aquā piscinę veteris: & nō
suspexistis ad eum qui fecerat eam, & operatorem
12 eius delonge non vidistis. ¶ Et vocabit Dominus
Deus exercituum in die illa ad fletum, & ad plan-
13 ctum, ad caluitium, & ad cingulum sacci: ¶ & ec-
D ce gaudium & lætitia occidere vitulos, & iugulare
Sup. 2. b. 6. 1. Cor. 15. d. 32. Infra 56. d 12. arietes, comedere carnes, & bibere vinum, Come
14 damus, & bibamus, cras enim moriemur. ¶ Et reue-
lata est in auribus meis vox Domini exercituū: Si di
mittetur iniquitas hęc vobis donec moriamini: dicit
15 Dominus Deus exercituum. ¶ Hæc dicit Dominus
Deus exercituum: Vade, ingredere ad eum qui ha
bitat in tabernaculo, ad Sobnam præpositum tem-
16 pli, & dices ad eū: ¶ Quid tu hic? aut quasi quis hic?
quia excidisti tibi hic sepulchrū, excidisti in excelso
17 memoriale diligēter, in petra tabernaculū tibi. ¶ Ec
E ce, Dominus asportari te faciet, sicut asportatur
gallus gallinaceus, & quasi amictum sic subleuabit
18 te. ¶ Coronans coronabit te tribulatione, quasi pi
lam mittet te in terram latā & spaciosam: ibi morie
ris, & ibi erit currus gloriæ tuæ, ignominia Domus
19 Domini tui. ¶ Et expellam te de statione tua, & de
20 ministerio tuo deponam te. ¶ Et erit in die illa: voca
21 bo seruum meum Eliacim, filium Helciæ. ¶ & induā
F illum tunica tua, & cingulo tuo confortabo eum,
& potestatem tuam dabo in manu eius: & erit qua-
si pater habitantibus Ierusalem, & domui Iuda.
Apo. 3. b 7. Iob. 12. c. 14. 22 ¶ Et dabo clauē domus Dauid super humerū eius:
& aperiet, & non erit qui claudat: & claudet, & non
23 erit qui aperiat. ¶ Et figam illum paxillum in loco
24 fideli, & erit in solium gloriæ domui patris sui. ¶ Et
G suspendent super eum omnem gloriam domus pa-
tris eius vasorum diuersa genera, omne vas paruu-
lum, à vasis craterarum vsque ad omne vas musico-
25 rum. ¶ In die illa, dicit Dominus exercituum, aufe-
retur paxillus, qui fixus fuerat in loco fideli: & fran
getur, & cadet, & peribit quod pependerat in eo,
quia Dominus locutus est.

CAPVT XXIII.

1 ONus Tyri. Vlulate naues maris, quia va-
A stata est domus vnde venire cōsueuerāt,
2 de terra Cethim reuelatum est eis: ¶ Ta-
cete qui habitatis in insula: negociatio
3 Sidonis, transfretantes mare, repleuerunt te. ¶ In
aquis multis semen Nili, messis fluminis fruges e-
4 ius: & facta est negociatio gentium. ¶ Erubesce Si-
B don, ait enim mare, fortitudo maris, dicens: Non
enim parturiui, & non peperi, & non enutriui iuue
5 nes, nec ad incrementum perduxi virgines. ¶ Cùm
auditum fuerit in Aegypto, dolebunt cùm audie-
6 rint de Tiro. ¶ Transite maria, vlulate qui habitatis
7 in insula: ¶ Nunquid nō vestra hęc est, quę gloriabatur
à diebus pristinis in antiquitate sua? ducēt eam pe-
8 des sui longè ad peregrinandum. ¶ Quis cogitauit
hoc super Tyrum quondam coronatam, cuius ne-
gociatores principes, institores eius inclyti terræ?
9 ¶ Dominus exercituum cogitauit hoc, vt detrahe-
ret superbiam omnis gloriæ, & ad ignominiam de-
10 duceret vniuersos inclytos terræ. ¶ Transi terram
tuam quasi flumen, filia maris, non est cingulum vl
11 trà tibi. ¶ Manum suam extendit super mare, contur
C bauit regna: Dominus mandauit aduersus Chanáā,
12 vt contereret fortes eius, ¶ & dixit: Non adijcies vl-
trà vt glorieris, calumniam sustinens virgo filia Si-
donis: in Cethim consurgens transfreta, ibi quoque
13 non erit requies tibi. ¶ Ecce, terra Chaldæorum ta
lis populus non fuit, Assur fundauit eam, in capti-
uitatem traduxerunt robustos eius, suffoderunt do
14 mos eius, posuerunt eam in ruinam. ¶ Vlulate na-
15 ues maris, quia deuastata est fortitudo vestra. ¶ Et
erit in die illa: in obliuione eris, ô Tyre, septuagin-
ta annis, sicut dies regis vnius: post septuaginta au-
tem annos erit Tyro quasi canticum meretricis.
16 ¶ Sume citharam, * circui ciuitatem meretrix obli- * & 7.
D uioni tradita: bene cane, frequenta canticum, vt
17 memoria tui sit. ¶ Et erit post septuaginta annos, vi
sitabit Dn̄s Tirum, & reducet eam ad merces suas:
& rursum fornicabitur cum vniuersis regnis terræ
18 super faciem terræ. ¶ Et erūt negotiationes eius, & negociatio 7.
mercedes eius sanctificatæ Domino, non conden merces 2.
tur, neque reponentur: quia his qui habitauerint co-
ram Domino, erit negociatio eius, vt mādu cent in
saturitatem, & vestiantur vsque ad vetustatem.

CAPVT XXIIII.

1 ECce, Dominus dissipabit terrā, & nuda-
A bit eam, & affliget faciem eius, & disper
2 get habitatores eius. ¶ Et erit sicut po-
pulus, sic sacerdos: & sicut seruus sic Osee 4. b. 9.
dominus eius: sicut ancilla, sic domina eius: sicut e-
mens, sic ille qui vendit: sicut fœnerator, sic is qui
3 mutuū accipit: sicut qui repetit, sic qui debet. ¶ Dis-
sipatione dissipabitur terra, & direptione prædabi-
4 tur. Dominus enim locutus est verbum hoc. ¶ Luxit
& defluxit terra, & infirmata est: defluxit orbis, infir
5 mata est altitudo populi terræ. ¶ Et terra infecta est
ab habitatoribus suis: quia transgressi sunt leges,
mutauerūt ius, dissipauerunt fœdus sempiternum.
6 ¶ Propter hoc maledictio vorabit terram, & pecca-
būt habitatores eius: ideoque in sanient cultores eius,
7 & relinquentur homines pauci. ¶ Luxit vindemia,

infirmata est viris ,ingemuerunt omnes qui lętabã-
8 tur corde.⁋Cessauit gaudium tympanorum , quie-
uit sonitus lætantium , conticuit dulcedo citharæ .
9 ⁋Cum cantico non bibent vinum:amara erit potio
10 bibentibus illã.⁋Attrita est ciuitas vanitatis,clausa
11 est omnis domus nullo introeunte. ⁋Clamor erit
super vino in platéis:deserta est omnis lætitia,trans
12 latum est gaudium terræ.⁋Relicta est in vrbe solitu-
13 do,& calamitas opprimet portas.⁋Quia hæc erunt
C in medio terræ,in medio populorum,quo modo si
paucæ oliuæ quæ remanseruut,excutiãtur ex olea,
14 & racemi cùm fuerit finita vindemia.⁋ Hi leuabunt
vocem suam,atq; laudabunt:cùm glorificatus fue-
15 rit Dominus,hinnient de mari.⁋Propter boc in do
ctrinis glorificate Dominum : in insulis maris no-
16 men Domini Dei Israël.⁋ A finibus terræ laudes au
diuimus, gloriam iusti.Et dixi:Secretum meum mi
hi, secretum meum mihi, væ mibi : præuaricantes
præuaricati sunt, & præuaricatione transgressorum
17 præuaricati sunt.⁋Fornido & fouea, & laqueus su-
‖Iere.48.g 44. 18 per te qui habitator es terræ. ⁋Et erit:‖ qui fugerit à
voce formidinis,cadet in foueam:& qui se explica-
uerit de fouea,tenebitur laqueo:quia cataractæ de
excelsis apertæ sunt , & concutientur fundamenta
19 terræ.⁋Confractione confringetur terra,contritio-
D ne contereturterra , commotione commouebitur
20 terra,agitatione agitabitur terra sicut ebrius,& au-
feretur quasi tabernaculum vnius noctis: & graua-
bit eam iniquitas sua,& corruet , & non adijciet vt
21 resurgat . ⁋ Et erit:in die illa visitabit Dominus su-
per militiam cœli in excelso : & super reges terræ
22 qui sunt super terram.⁋Et congregabuntur in con-
gregatione vnius fascis in lacum , & claudentur ibi
23 in carcere:& post multos dies visitabuntur .⁋Et eru
bescet Luna,& confundetur Sol, cũ regnauerit Do
minus exercituum in mõte Sion,& in Ierusalem,&
in conspectu senum suorum fuerit glorificatus.

CAPVT XXV.

1 DOmine Deus meus es tu , exaltabo te,&
A confitebor nomini tuo : quoniam feci-
sti mirabilia,cogitationes antiquas fide-
2 les amen.⁋Quia posuisti ciuitatem in tu
mulum,vrbem fortem in ruinam, domum alieno-
rum:vt non sit ciuitas, & in sempiternum nou ędifi
3 cetur.⁋Super hoc laudabit te populus fortis , ciui-
4 tas gẽtium robustarum timebit te.⁋ Quia factus es
fortitudo pauperi,fortitudo egeno in tribulatione
sua,spes à turbine,vmbraculum ab æstu: spũs enim
5 robustorum quasi turbo impellens parietem .⁋ Si-
B cut ęstus in siti, tumultum alienorum humiliabis ,
& quasi calore sub nube torrente propaginem for-
6 tium marcescere facies.⁋Et faciet Dominns exerci
tuũ oĩbus populis in mõte hoc cõuiuium pinguiũ,
cõuiuium vindemiæ pinguium medullatorum,vin-
7 demiæ defęcatæ.⁋ Er præcipitabit in monte isto fa
ciem vinculi colligati super omnes popnlos, & te-
8 lam quam orditus est super omnes nationes.⁋Præ-
‖Apo.7.d. 17.21.b4. C cipitabit mortem in sempiternum ‖ & auferet Do-
minus Deus lacbrymam ab omni facie , & oppro-
briũ populi sui auferet de vniuersa terra: quia Do-
9 minus locutus est.⁋ Et dicet in die illa : Ecce Deus
noster iste,expectauimus eum,& saluabit nos: iste
Dominus,sustinnimus eum,exultabimus, & lætabi
10 mur in salutari eius.⁋Quia requiescet manus Do-
mini in monte isto:& triturabitur Moab sub eo , si-
D cuti teruntur paleæ in plaustro .⁋ Et extendet ma-
11 nus suas sub eo , sicut extendit natans ad natan-
dnm:& bumiliabit gloriam eius cum allisione ma-
12 nuũ eius . ⁋Et munimenta sublimium murorũ tuo-
rum concident,& bumiliabũtur,& detrahentur in
terram vsque ad puluerem.

CAPVT XXVI.

1 IN die illa cãtabitur canticum istud in ter
A ra Iuda .
Vrbs fortitudinis nostræ ˋSionˊ salua- ˋs.
tor,ponetur in ea murus & antemurale.
2 ⁋Aperite portas,& ingrediatur gens iusta,custo
diens veritatem.
3 ⁋Vetus error abijt:seruabis pacem: pacem,quia
in te sperauimus.
4 ⁋Sperastis in Domino in seculis æternis, in Do-
mino Deo forti in perpetuum.
5 ⁋Quia incuruabir babitantes in excelso , ciuitatẽ
sublimem humiliabis: humiliabit eam vsque ad ter
ram,detrabet eam vsque ad puluerem.
6 ⁋Conculcabit eam pes,ˋpedesˊpauperis, gressus ˋpes.
B egenorum .
7 ⁋Semita iusti recta est,rectus callis iusti ad ambu
landum .
8 ⁋Et in semita iudiciorum tuorum Domine susti-
nuimus te:nomen tuum & memoriale tuum in de-
siderio animæ .
9 ⁋Anima mea desiderauit te in nocte: sed & spiri
tu meo in præcordijs meis de manè vigilabo ad te:
cùm feceris iudicia tua in terra , iustitiam discent
habitatores orbis.
10 ⁋Misereamur impio,& non discet iustitiam face
re:in terra sanctorum iniqua gessit , & non videbit
gloriam Domini.
11 ⁋Domine exaltetur manus tua, ˋ&ˊ non videant : ˋvt
videant & confundantur zelantes populi , & ignis
hostes tuos deuoret.
12 ⁋Domine dabis pacem nobis: omnia enim ope-
C ra nostra operatus es nobis .
13 ⁋ Domine Deus noster,possederunt nos domi-
ni absq; te,tantùm in te recordemur nominis tui.
14 ⁋Morientes non viuant:gigantes non resurgant,
propterea visitasti & contriuisti eos , & perdidisti
omnem memoriam eorum.
15 ⁋Indulsisti genti Domine , indulsisti genti : nun-
quid glorificatus es? elongasti oẽs terminos terrę .
16 ⁋Domine in angustia requisierunt te,in tribula-
tione murmuris doctrina tua eis.
17 ⁋ Sicut quę concipit , cùm apropinquauerit ad
partum,dolens clamat in doloribus suis:sic facti su
mus à facie tua Domine .
18 ⁋Concepimus,& quasi parturiuimus, & peperi-
D musˋspiritum:salutesˊ* nõ fecimus in terra,ideo nõ ˋspiritum salutis.
ceciderunt habitatores terrę. *iustitiam.
19 ⁋Viuent mortui tui,interfecti mei resurgent:ex-
pergiscimini , & laudate qui babitatis in puluere :
quia ros lucis ros tuus, & terram gigantum detrá-
hes in ruinam.
20 ⁋Vade populus meus,intra in cubicula tua, clau
de ostia tua super te,abscondere modicum ad mo
mentum,donec pertranseat indignatio .
21 ⁋‖Ecce enim Dominus egredietur de loco suo , ‖Mich.1.a
vt visitet iniquitatem babitatoris terræ contra eũ: 3.
& reuelabit terra sanguinem suum , & non operiet
vltrà interfectos suos .

CAPVT XXVII.

1 IN die illa visitabit Dominus in gladio
A suo duro,& grandi,& forti,super Leuia-
than serpentem vectem, & super Leuia-
tan serpentem tortuosum,& occidet ce-
2 tum,qui in mari est.¶In die illa vinea meri cantabit
3 ei:¶Ego Dominus qui seruo eam, repente propioa
bo ei:ne fortè visitetur contra eam,nocte & die ser
4 uo eam.¶Indignatio non est mihi:quis dabit me spi
nam & veprem in prælio:gradiar super eam, succen
5 dam eā pariter?¶ An potius tenebit fortitudinem
6 meā,faciet pacē mihi,pacē faciet mihi?¶Qui*ingre- * egredientur impetu à 10
diuntur impetu ad Iacob,florebit & germinabit Is-
7 raël, & implebunt faciem orbis semine.¶ Nunquid
B iuxta plagam percutientis se percussit eum ? aut si-
8 cut occidit interfectos eius,sic occisus est? In meo
sura cōtra mēsurā cū abiecta fuerit, *iudicabis eā : * iudicabit 10.
9 meditata est in spū suo duro per diē æstus.¶Idcirco
super hoc dimittetur iniquitas domui Iacob:& iste
C omnis fructus vt auferaī peccatū eius , cū posuerit
oēs lapides altaris , sicut lapides cinetis allisos,nō
10 stabunt luci & delubra.¶Ciuitas enim inunita deso
lata erit , speciosa relinquetur, & dimittetur quasi
desertum:ibi pascetur vitulus , & ibi accubabit , &
11 consumet summitates eius.¶ In siccitate messes il-
lius contetentur , mulieres venientes & docentes
D *eas*:non est enim populus sapiens,propterea non * eam.
miserebitur eius qui fecit eum , & qui formauit eū
12 non parcet ei.¶Et erit : in die illa percutiet Domi-
nus ab alueo fluminis vsq; ad Torrentē Aegypti,&
13 vos cōgregabimini vnus & unus filij Israël.¶Et erit :
in die illa clangetur in tuba magna , & venient qui
perditi fuerant de terra Assyriorum , & qui eiecti
erant de terra Aegypti,& adorabunt Dominum in
monte sancto in Ierusalem .

CAPVT XXVIII.

1 VAe coronæ superbiæ , ebrijs Ephraim,&
A flori decidenti,gloriæ exultationis eius,
qui erant in vertice vallis pinguissimæ,
2 errantes à vino.¶Ecce validus , & fortis
Dominus,sicut impetus grandinis:turbo confrin-
gens,sicut impetus aquarum multarum inundantiū
3 & emissarum super terram spaciosam.¶Pedibus cō
4 culcabitur corona superbiæ ebriorū Ephraim. ¶ Et
erit flos décidens gloriæ exultationis eius , qui est
super verticem vallis pinguium, quasi tēporaneum
ante maturitatem Autumni : quod cùm aspexerit
videns , statim vt manu tenuerit , deuorabit illud .
5 ¶In die illa erit Dominus exercituum corona glo-
B riæ, & sertum exultationis residuo populi sui : ¶ &
6 spiritus iudicij sedenti super iudicium,& fortitudo
7 reuertētibus de bello ad portam. ¶ Verùm hi quo-
quæ præ vino nescierūt,& præ ebrietate errauerūt.
sacerdos & propheta nescierūt prę ebrietate,absor
pti sunt à vino,errauerunt in ebrietate , nescierunt
8 videntem , ignorauerunt iudicium . ¶ Omnes enim
C mensæ repletæ sunt vomitu*sordiumq;ue* , ita vt nō * sordibusque.
9 esset vltra locus. ¶ Quem docebit scientiam? & quē
intelligere faciet auditum?ablactatos à lacte, auul
10 sos ab huberibus.¶Quia manda remanda,manda re
māda, expecta reexpecta,expecta,reexpecta,modi
11 cum ibi,modicum ibi.¶In loquela enim labij,& lin
12 gua altera loquetur ad populum istum. ¶ Cui dixit: 1.Co.14 d.21.
Hæc est requies mea,reficite lassum,& hoc est meū
13 refrigerium:& noluerunt audire.¶Et erit eis verbū
Domini , Manda remanda,manda remanda, expe-
cta reexpecta, expecta reexpecta , modicum ibi ,
modicum ibi:vt vadant,& cadant retrorsum,& cō-
14 terātur,& illaqueentur,& capiantur. ¶ Propter hoc
D audite verbum Domini viri illusores,qui domina-
15 mini super populum meum qui est in Ierusalē.¶ Di
xistis enim:Percussimus fœdus cum morte , & cum
inferno fecimus pactum.Flagellum inundans cùm
transierit non veniet super nos:quia posuimus mē-
dacium spem nostram , & mendacio protecti su-
16 mus.¶Idcirco hæc dicit Dominus Deus:*Ecce,ego * Psal.117.d 22.
mittam in fundamentis Sion lapidem probatū an- Mat 21.d 42.
E gularem,preciosum,in fundamento fundatum*qui Act 4.b.11
17 crediderit,non festinet.¶ Et ponam in pondere iu- 1.Pe.2.a 6
dicium , & iustitiam in mensura : & subuertet gran Ro.9.g.33.
do spem mendacij: & protectionem.Aquæ inunda
18 bunt , ¶ & delebitur fœdus vestrum cum morte, &
pactum vestrum cum inferno non stabit: flagellum
inundans cum transierit,eritis in conculcationem.
19 ¶Quandocunq; pertransierit , tollet vos : quoniam
manè diluculo pertransibit in die & in nocte,& tan
tummodo sola vexatio intellectum dabit auditui.
20 ¶ Coangustatum est enim stratum, ita vt alter deci
dat,& pallium breue vtrunque operire non potest:
21 ¶*Sicut enim in monte diuisionum stabit Dominus: * 2.Re.5.d 20.
F sicut* in valle quæ est in Gabaon irascetur : vt fa- 1.Pa.14 c.11.
ciat opus suum, alienū opus eius:vt operetur opus
22 suum,peregrinum est opus eius ab eo.¶Et nunc no Iosue 10.a 10.
lite illudere , ne fortè constringantur vincula ve-
stra . Consummationem enim & abbreuiationem
audiui à Domino Deo exercituū super vniuersam
23 terram.¶Auribus percipite & audite vocē meam ,
24 attendite & audite eloquium meum.¶Nunquid to
ta die arabit arans vt serat , proscindet & sariet hu-
25 mum suam?¶Nónne cùm adæquauerit faciē eius ,
G feret gith,& cyminum sparget,& ponet triticū per
ordinem,& hordeum,& milium , & viciam in fini-
26 bus suis?Et erudiet illum in iudicio,Deus suus do-
27 cebit illum.¶Non enim in serris triturabitur gith ,
nec rota plaustri super cyminū circuibit, sed in vir-
28 ga excutietur gith , & cyminum in baculo . ¶ Panis
autē comminuetur:verùm non in perpetuum tritu-
rans triturabit illum,neque vexabit eum rota plau
29 stri,nec vngulis suis comminuet eum.¶Et hoc à Do
mino Deo exercituum exiuit , vt mirabile faceret
consilium,& magnificaret iustitiam.

CAPVT XXIX.

1 VAe Ariel,Ariel ciuitas quam expugnauit
A Dauid:additus est annus ad annum , so-
2 lennitates euolutę sunt.¶Et circumualla
bo Ariel,& erit tristis & mœrens,& erit
3 mihi quasi Ariel.¶Et circundabo quasi sphæram in
circuitu tuo,& iaciam contra te aggerem , & muni
4 mēta ponam in obsidionem tuam.¶Humiliaberis ,
de terra loqueris, & de humo audietur eloquium
tuū:& erit quasi pythonis de terra vox tua,& de hu
5 mo eloquium tuum mussitabit . ¶ Et erit sicut pul-
uis tenuis multitudo ventilātium te : & sicut fauilla
B pertransiens multitudo eorum qui contra te pręua
6 luerunt: ¶ eritq; repentè cōfestim. A Domino exer
cituum visitabitur in tonitruo & commotione ter-
ræ,& uoce magna turbinis & tempestatis , & flāma
7 ignis deuorantis . ¶ Et erit sicut somnium uisio-
nis nocturnæ multitudo omnium gentium quę di-

micaue-

micauerunt contra Artel,& omnes qui militauerũt
8 & obſederunt,& præualuerunt aduerſus eam . ¶ Et
ſicut ſomniat eſuriens & comedit, cùm autem fue-
C rit expergefactus,vacua eſt anima eius:& ſicut ſom
niat ſitiens & bibit, & poſtquam fuerit expergefa-
ctus,laſſus adhuc ſitit,& anima eius vacua eſt:ſic e-
rit multitudo omnium gẽtium , quæ dimicauerunt
9 contra montem Sion . ¶ Obſtupeſcite & admira-
mini :fluctuate, & vacillate: inebriamini, & non à
10 vino:mouemini,& non ab ebrietate.¶Quoniam mi
ſcuit vobis Dominus ſpiritum ſoporis: claudet ocu
los veſtros : prophetas & principes veſtros q̃ vidẽt
11 viſiones,operiet. ¶ Et erit vobis viſio omnium ſicut
D verba libri ſignati:quem cùm dederint ſcienti lite-
ras,dicent:Lege iſtum,& reſpondebit: Nõ poſſum,
12 ſignatus eſt enim . ¶ Et dabitur liber neſcienti lite-
ras,diceturq́; ei:Lege:& reſpõdebit:Neſcio literas.
Mat.15.a 8. Mar.7.b 6
13 ¶Et dixit Dñs|Eo quod appropinquat populus iſte
ore ſuo,& labijs ſuis glorificat me, cor autem eius
longè eſt à me,& timuerunt me mãdato hominum
14 & doctrinis:¶Ideò,ecce ego addam vt admirationẽ
E faciam populo huic miraculo grandi & ſtupendo :
1.Cor.1.d.19. Abd.1.a.8. Eccl 15.c 25.
|peribit enim ſapientia à ſapientibus eius,& intel-
15 lectus prudentium eius abſcondetur.¶|Væ,qui pro
fundi eſtis corde,vt à Domino abſcondatis conſi-
lium,quorũ ſunt in tenebris opera,& dicunt |Quis
16 videt nos,& quis nouit nos?¶Peruerſa eſt hęc veſtra
cogitatio:quaſi ſi lutum contra figulum cogitet , &
dicat opus factori ſuo: Non feciſti me: & figmẽtum
17 dicat fictori ſuo:Nõ intelligis.¶ Nónne adhuc ĩ mo
F dico & in breuĩ conuertetur Libanus in Charmel ,
18 & Charmel in ſaltum reputabitur? ¶ Et audient in
die illa ſurdi verba libri , & de tenebris & caligine
19 oculi cæcorum videbunt . ¶ Et addent mites in Do-
mino lætitiam , & pauperes homines in ſancto Iſ-
20 raël exultabunt.¶Quoniam defecit qui pręualebat,
conſummatus eſt illuſor, & ſuccisi ſunt omnes qui
21 vigilabant ſuper iniquitatem, ¶ qui peccare facie-
bant hoſes in verbo,& arguentẽ in porta ſupplanta
22 bant,& declinauerunt fruſtrà à iuſto.¶Propter hoc
hæc dicit Dñs ad domum Iacob, qui redemit Abra
G ham : Non modò confundetur Iacob , nec modò
23 vultus eius erubeſcet : ¶ſed cum viderit filios ſuos,
opera manuum mearum,in medio ſui ſanctificãtes
nomen meum , & ſanctificabunt ſanctum Iacob, &
24 Deum Iſraël prædicabunt,¶& ſcient errãtes ſpiritu
intellectum,& muſſitatores diſcent legem.

CAPVT XXX.

1
A VAe filij deſertores,dicit Dominus, vt fa-
ceretis conſilium,& non ex me : & ordi
remini telam,& nõ per ſpiritum meum,
vt adderetis peccatum ſuper peccatum.
2 ¶qui ambulatis vt deſcendatis in Aegyptum , & os
meum non interrogaſtis, ſperantes auxilium in for
titudine Pharaonis,& habentes fiduciam in vmbra
3 Aegypti.¶Et erit vobis fortitudo Pharaonis in con
fuſionem, & fiducia vmbræ Aegypti in ignominiã .
*Ierant
4 ¶*Erãt enim in Tani principes tui,& nuncij tui vſq;
5 ad Hanes peruenerunt.¶Omnes confuſi ſunt ſuper
populo,qui eis prodeſſe non potuit : non fuerunt
in auxilium,& in aliquam vtilitatem,ſed in confu-
6 ſionem,& in opprobrium.¶ Onus iumentorum Au
ſtri.In terra tribulationis & anguſtiæ , leæna & leo
ex eis,vipera & regulus volans,portantes ſuper hu
B meros iumentorum diuitias ſuas, & ſuper gibbum
camelorum theſauros ſuos ad populum qui eis pro
7 deſſe non poterit.¶ Aegyptus enim fruſtrà & vanè
auxiliabitur: ideo clamaui ſuper hoc: Superbia tan
8 tum eſt,quieſce.¶Nũc ergo ingreſſus ſcribe ei ſuper
buxum,& in libro diligenter exara illud , & erit in
die nouiſſimo in teſtimonium vſque in æternum .
9 ¶ Populus enim ad iracundiam prouocans eſt, & fi
10 lij mẽdaces , filij nolentes audire legem Dei. ¶ Qui
dicunt videntibus,Nolite videre : & aſpicientibus,
C Nolite aſpicere nobis ea quæ recta ſunt: loquimini
11 nobis placentia , videte nobis errores . ¶ Auferte à
me viam,declinate à me ſemitam,ceſſet à facie no
12 ſtra Sanctus Iſraël.¶Propterea hęc dicit Sanctus Iſ
raël:Pro eo quod reprobaſtis verbũ hoc , & ſpera-
ſtis in calũnia & in tumultu,& innixi eſtis ſuper eo:
13 ¶ Propterea erit vobis iniquitas hæc ſicut interru-
ptio cadẽs,& requiſita in muro excelſo,qm̃ ſubitò,
14 dum nõ ſperatur,veniet contritio eius.¶Et commi-
nuetur,ſicut conteritur lagena figuli cõtritione prę
ualida:& non inuenietur de fragmentis eius teſta ,
in qua portetur igniculus de incendio, aut hauria-
15 tur parum aquæ de fouea . ¶ Quia hæc dicit Domi-
D nus Deus*Iſraël:Si reuertamini & quieſcatis , ſalui *ſanctus 8
eritis:in ſilentio & in ſpe erit fortitudo veſtra.Et no
16 luiſtis,¶& dixiſtis:Nequaquã,ſed equos fugiemus :
ideo fugietis.Et ſuper veloces aſcendemus:ideò ve
17 lociores erunt,qui perſequentur vos.¶Mille homi-
nes à facie terroris unius:& à facie terroris quinq;,
fugietis, donec relinquamini quaſi malus nauis in
18 vertice montis,& quaſi ſignum ſuper collem¶ Pro-
pterea expectat Dominus vt miſereatur veſtri : &
ideo exaltabitur parcens vobis , quia Deus iudicij
19 Dominus: beati omnes qui expectant eum.¶Popu Pſ.2.c.13
lus enim Sion habitabit in Ieruſalem : plorans ne-
quaquã plorabis,miſerans miſerebitur tui: ad vocẽ
clamoris tui ſtatim vt audierit, reſpondebit tibi .
20 ¶Et dabit vobis Dominus panem arctum , & aquã
E breuem:& non faciet auolare à te ultrà doctorem
tuum , & erunt oculi tui videntes præceptorem
21 tuum.¶Et aures tuæ audient uerbum poſt tergum
monẽtis,Hęc eſt uia,ambulate in ea: & nõ declinc-
22 tis neq; ad dexteram,neq; ad ſiniſtrã.¶ Et contami
nabis laminas ſculptilium argenti tui,& ueſtimen-
tum conflatilis auri tui , & diſperges ea ſicut im-
23 munditiam menſtruatæ . Egredere , dices ei . ¶ Et
dabitur pluuia ſemini tuo, ubicunque ſeminaueris
in terra,& panis frugum terræ erit ubertimus , &
pinguis:paſcet in poſſeſſione tua in die illo agnus
24 ſpacioſè:¶& tauri tui,& pulli aſinorum qui operan
tur terram, commiſtum migma comedent ſicut in
25 area uentilatum eſt.¶Et erunt ſuper omnem mon-
tem excelſum , & ſuper omnem collem eleuatum
riui currentium aquarum in die interfectionis mul
26 torum cùm ceciderint turres . ¶ Et erit lux lunæ ſi-
cut lux ſolis , & lux ſolis erit ſeptempliciter , ſicut
lux ſeptem dierum in die qua alligauerit Dominus
uulnus populi ſui, & percuſſuram plagæ eius ſana-
27 uerit.¶ Ecce nomen Domini uenit de longinquo ,
ardens furor eius , & grauis ad portandum : la-
bia eius repleta ſunt indignatione , & lingua eius
28 quaſi ignis deuorans.¶ Spiritus eius uelut torrens
inundans uſq; ad medium colli, ad perdendas gen
tes in nihilum,& frenum erroris quod erat in maxil
29 lis populorum.¶Cãticum erit uobis ſicut *uox *ſan- *nox 4.
ctificatæ ſolẽnitatis , & lætitia cordis ſicut qui per-
git cum tibia,ut intret in montem Domini ad for-

30 tem Israël. ¶ Et auditam faciet Dominus gloriam
G vocis suæ, & terrorem brachij sui ostendet in com-
minatione furoris, & flamma ignis deuorantis: al-
31 lidet in turbine, & in lapide grandinis. ¶ A voce e-
32 nim Domini pauebit Assur virga percussus. ¶ Et erit
transitus virgæ fundatus, quam requiescere faciet
Dñs super eum in tympanis & citharis: & in bellis
33 præcipuis expugnabit eos. ¶ Præparata est enim ab
heri Tophet, à rege præparata, profunda & dilata-
ta. Nutrimenta eius, ignis & ligna multa: flatus Do
mini sicut torrens sulphuris succedens eam.

CAPVT XXXI.

1 VAe qui descendunt in Aegyptum ad au-
A xilium, in equis sperantes, & habentes
fiduciam super quadrigis, quia multæ
sunt: & super æquitibus, quia prævalidi
nimis: & non sunt confisi super Sanctum Israel, &
2 Dominum non requisierunt. ¶ Ipse autem sapiens
adduxit malum, & verba sua non abstulit: & consur
get contra domum pessimorum, & contra auxiliũ
3 operantium iniquitatem. ¶ Aegyptus homo, & non
B Deus: & equi eorum, caro, & non spiritus: & Domi
nus inclinabit manum suam, & corruet auxiliator,
& cadet cui præstatur auxilium, simulq; omnes cõ-
4 sumentur. ¶ Quia hæc dicit Dominus ad me, quo-
modo si rugiat leo, & catulus leonis super prædam
suam, cùm occurrerit ei multitudo pastorum, à vo-
ce eorum non formidabit, & à multitudine eorum
non pauebit: sic descendet Dñs exercituum, vt prę
C lietur super montem Sion, & super collem eius.
5 ¶ Sicut aues volantes, sic proteget Dominus exerci
tuum Ierusalem, protegens, & liberans, transiens,
6 & saluans. ¶ Conuertimini sicut in profundum reces
7 seratis filij Israël. ¶ In die enim illa abijciet vir idô- Sup. 2. d. 18.
D la argenti sui, & idôla auri sui, quæ fecerunt vobis
8 manus vestræ in peccatum. ¶ Et cadet Assur in gla-
dio non viri, & gladius non hominis vorabit eum,
& fugiet non à facie gladij: & iuuenes eius vectiga
9 les erunt: ¶ & fortitudo eius à terrore transibit, &
pauebunt fugientes principes eius: dixit Do-
minus, cuius ignis est in Sion, & caminus eius in
Ierusalem.

CAPVT XXXII.

1 ECce, in iustitia regnabit rex, & principes
A in iudicio præerunt: ¶ Et erit vir sicut qui
2 absconditur à vento, & celat se à tempe-
state, sicut riui aquarum in siti, & vmbra
3 petræ prominentis in terra deserta. ¶ Non caliga-
bunt oculi videntium, & aures audientium diligen
4 ter auscultabunt. ¶ Et cor stultorum intelliget sciẽ
tiam, & lingua balborum velociter loquetur & pla
5 nè. ¶ Non vocabitur vltrà is qui insipiens est, prin-
6 ceps: neq; fraudulentus appellabitur maior. ¶ Stul-
tus enim fatua loquetur, & cor eius faciet iniquita
tem, vt perficiat simulationem, & loquatur ad Do-
minũ fraudulenter, & vacuam faciat animam esuriẽ
7 tis, & potum sitienti auferat. ¶ Fraudulenti vasa pes
sima sunt: ipse enim cogitationes concinnauit ad
B perdendos mites in sermone mendacij, cùm loque
8 retur pauper iudicium: ¶ Princeps verò ea, quæ di-
gna sunt principe, cogitabit, & ipse super duces sta
9 bit. ¶ Mulieres opulentæ surgite, & audite vocem
meam; filiæ confidentes percipite auribus eloquiũ
10 meum. ¶ Post dies enim & annum vos conturbabi-
mini confidentes: consummata est enim vindemia,
11 collectio vltrà non veniet. ¶ Obstupescite opulen-
C tæ, conturbamini confidentes: exuite vos, & cõfun-
12 dimini, accingite lũbos vestros. Super hubera plan
gite, super regione desiderabili, super vinea fertili.
13 ¶ Super humum populi mei spinæ & vepres ascen- spinæ Jr.
dent: quantò magis super omnes domos gaudij ci
14 uitatis exultantis? ¶ Domus enim dimissa est, multi
tudo vrbis relicta est, tenebræ & palpatio factæ
D sunt per speluncas vsq; in æternum. Gaudium ona
15 grorum pascua gregum: ¶ donec effundatur super
nos spiritus de excelso: & erit desertum in Char- Sup. 29 c. 17.
16 mel, & Charmel in saltum reputabitur. ¶ Et habita
bit in solitudo iudicium, & iustitia in Charmel sede
17 bit. Et erit opus iustitiæ pax, & cultus iustitiæ silen-
18 tium, & securitas vsque in sempiternum. ¶ Et sede-
bit populus meus in pulchritudine pacis, & in taber
19 naculis fiduciæ, & in requie opulenta. ¶ Grando au-
tẽ in descensione saltus, & humilitate humiliabitur
20 ciuitas. ¶ Beati qui seminatis super omnes aquas,
immitentes pedem bouis & asini.

CAPVT XXXIII.

1 VAe qui prædaris, nónne & ipse prædabe
A ris? & qui spernis, nónne & ipse sperné-
ris? cùm consummaueris deprædatio-
nem deprædaberis: cùm fatigatus desie
2 ris contemnere, contemnéris. ¶ Domine miserere
nostri: te enim expectauimus. Esto brachium no-
strum in manè, & salus nostra in tempore tribula-
3 tionis. ¶ A voce angeli fugerunt populi, & ab exal-
4 tatione tua dispersæ sunt gentes. ¶ Et congregabun-
tur spolia vestra sicut colligitur bruchus, velut cùm
5 fossæ plenæ fuerint de eo. ¶ Magnificatus est Domi
nus, quoniam habitauit in excelso: impleuit Sion
6 iudicio & iustitia. ¶ Et erit fides in temporibus tuis:
diuitiæ salutis sapientia & scientia: timor Domini
7 ipse est thesaurus eius. ¶ Ecce, videntes clamabunt
8 foris, angeli pacis amarè flebunt. ¶ Dissipatæ sunt
B viæ, cessauit transiens per semitam, irritum factum
est pactum, proiecit ciuitates, non reputauit homi
9 nes. ¶ Luxit & elanguit terra: confusus est Libanus,
& obsurduit. & factus est Saron sicut desertum: &
10 & concussa est Basan, & Carmelus. ¶ Nunc consurgã
dicit Dominus, nunc exaltabor, nunc subleuabor.
11 ¶ Concipietis ardorem, parietis stipulam: spiritus
12 vester vt ignis vorabit vos. ¶ Et erunt populi quasi
de incendio cinis, spinę cõgregatæ igni conburent.
13 Audite qui longè estis, quæ fecerim, & cognoscite
14 vicini fortitudinem meam. ¶ Contriti sunt in Sion
C peccatores, possedit tremor hypocritas. quis pote-
rit habitare de vobis cum igne deuorante? quis ha-
15 bitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis? ¶ Qui Ps. 14. a
ambulat in iustitijs, & loquitur veritatẽ qui proij- veritatem
cit auaritiam ex calumnia, & excutit manus suas ab
omni munere, qui obturat aures suas ne audiat san
guinem, & claudit oculos suos ne videat malum.
16 ¶ Iste in excelsis habitabit, munimenta saxorum sub
limitas eius: panis ei datus est, aquæ eius fideles
17 sunt. ¶ Regem in decôre suo videbunt oculi eius,
18 cernent terram de longè. ¶ Cor tuum meditabitur
timorem: vbi est literatus? vbi legis verba ponde- I. Cor. I. c. 20.
19 rans? vbi doctor paruulorum? ¶ Populum imprudẽ
tem non videbis, populum alti sermonis: ita vt nõ
possis intelligere disertitudinẽ linguæ eius, in quo
20 nulla est sapientia. ¶ Respice Sion ciuitatem solen-

D nitatis nostræ oculi tui videbunt Ierusalem habita
tionem opulẽtam, tabernaculum quod nequaquã
transferri poterit:nec auferentur claui eius in sem-
piternum, & omnes funiculi eius non rumpentur:
21 ¶quia solummodo ibi magnificus est Dominus no-
ster:locus fluuiorum riui latissimi & patentes; non
transibit per eum nauis remigum, neq; trieris ma-
22 gna transgredietur eum.¶Dominus enim iudex no
ster,Dominus legifer noster,Dominus rex noster:
23 ipse saluabit nos. ¶ Laxati sunt funiculi tui, sed
non præualebunt: sic erit malus tuus, vt dilatare si
gnum non queas. Tunc diuidentur spolia præda-
24 rum multarum: claudi diripient rapinam.¶Nec di-
cet vicinus,Elangui;populus qui habitat in ea,aufe
retur ab eo iniquitas.

CAPVT XXXIIII.

1 ACcedite Gentes, & audite, & populi at-
A tendite: audiat terra & plenitudo eius,
2 orbis, & omne germen eius.¶Quia indi
gnatio Domini super omnes Gentes, &
furor super vniuersam malitiam eorum: interfecit
3 eos,& dedit eos in occisionem. ¶ Interfecti eorum
proijcientur,& de cadaueribus eorum ascendet fœ
4 tor: tabescent mõtes à sanguine eorum. ¶ Et tabe-
scet omnis militia cœlorum, & complicabuntur si-
cut liber cœli:& oĩs militia eorum defluet sicut de-
5 fluit folium de vinea & de ficu. ¶ Quoniam ine-
briatus est in cęlo gladius meus:ecce super Idumæã
descẽdet,& super populum interfectionis meæ ad
6 iudicium.Gladius Domini repletus est sanguine,
B incrassatus est adipe,sanguine agnorum & hircorũ
de sanguine medullatorum arietum: victima enim
Domini in Bosra,& interfectio magna in terra E-
7 dom.¶Et descendent vnicornes cum eis,& tauri cũ
potentibus.inebriabitur terra eorum sanguine, &
8 humus eorum adipe pinguium.¶quia dies vltionis Isa.63.a 4.
9 Domini, annus retributionum iudicij Sion¶Et con
uertentur torrentes eius in picem, & humus eius
in sulphur: & erit terra eius in picem ardentem.
10 ¶Nocte & die non extinguetur, in sempiternum
C ascendet fumus eius:à generatione in generatio-
nem desolabitur, in secula seculorum non erit trã
11 siens per eam.¶Et possidebunt illam onocrotalus,
& ericius:& ibis, & coruus habitabunt in ea: & ex-
tendetur super eam mensura, vt redigatur ad nihi-
12 lum,& perpendiculum in desolationem. ¶ Nobi-
les eius non erunt ibi:regem potius inuocabunt,&
13 omnes principes eius erunt in nihilum. ¶Et orien-
tur in domibus eius spinæ & vrticæ, & paliurus in
D munitionibus eius: & erit cubile draconum, & pa
14 scua struthionum: ¶ Et occurrent dæmonia, ono-
centaurus, & pilosus clamabit alter ad alterum:
15 ibi cubauit lamia, & inuenit sibi requiem. ¶ Ibi
habuit foueam ericius, & enutriuit catulos & cir-
cumfodit, & fouit in vmbra eius: illuc congregati
16 sunt milui,alter ad alterum.¶ Requirite diligenter
in libro Domini, & legite: vnum ex eis non defuit,
alter alterum non quęsiuit, quia quod ex ore meo
17 procedit, ille mandauit, & spiritus eius ipse con-
gregauit ea.¶Et ipse misit eis sortem,& manus eius
diuisit eam illis in mensuram:vsque in ęternum pos
sidebunt eam,in generatione & generatio-
nem habitabunt in ea.

CAPVT XXXV.

1 LAetabitur deserta & inuia, & exultabit
A solitudo, & florebit quasi lilium. ¶ Ger-
2 minans germinabit, & exultabit læta-
bunda & laudans: gloria Libani data
est ei, decor Carmeli & Saron: ipsi videbunt glo
3 riam Domini, & decôrem Dei nostri: ¶Confor-
tate manus dissolutas, & genua debilia roborate.
4 ¶Dicite ᵃpusillanimis confortamini: & nolite time- ᵃpusillanimes.
B re. Ecce Deus vester vltionem adducet retribu-
5 tionis: Deus ipse veniet, & saluabit ᵇvos. ¶ | Tunc ᵇnos.
aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum pa- 1 Mat. 15.
6 tebunt.¶Tunc saliet sicut ceruus claudus, & aperta c.30.
erit lingua mutorũ:quia scissę sunt in deserto aquę,
7 & torrentes in solitudine.¶Et quę erat arida,erit in
stagnum, & sitiens in fontes aquarum. In cubi-
C libus, in quibus prius dracones habitabant,
8 orietur viror calami & iunci. ¶Et erit ibi semita &
via,& via sancta vocabitur: non transibit per eam
pollutus, & hęc erit vobis directa via, ita vt stulti
9 non errent per eam.¶Non erit ibi leo, & mala be-
D stia non ascendet per eam, nec inuenietur ibi: &
10 ambulabunt qui liberati fuerint. ¶ Et redempti à
Domino, conuertentur, & venient in Sion cum
laude, & lætitia sempiterna super caput eorum:
gaudium & lætitiam obtinebunt, & fugiet do-
lor, & gemitus.

CAPVT XXXVI.

1 ET factum est: in quartodecimo anno re- 14. Reg. 18.
A gis Ezechiæ, ascendit Sennacherib rex c.13.
Assyriorum super omnes ciuitates Iuda 2 par 32.a 1.
2 munitas,& cepit eas.¶Et misit rex Assy-
riorum Rabsacẽ de Lachis in Ierusalem, ad regem
Ezechiam in manu graui, & stetit in aquæductu pi
3 scinæ superioris in via Agri fullonis. ¶ Et egressus
est ad eum Eliacim filius Helciæ, qui erat super do
mum,& Sobna scriba,& Ioahe filius Asaph à com-
4 mentarijs.¶ Et dixit ad eos Rabsaces: Dicite Eze-
chiæ,Hæc dicit rex magnus, rex Assyriorum: Quæ
5 est ista fiducia qua confidis? ¶ aut quo consilio vel
fortitudine rebellare disponis? super quem habes
6 fiduciam,quia recessisti à me? ¶ Ecce confidis super
B baculum arundineum confractum istum, super Ae
gyptum: cui si innixus fuerit homo intrabit in ma-
num eius, & perforabit eam:sic Pharao rex Aegy-
7 pti,omnibus qui confidunt in eo.¶Quòd si respon-
deris mihi, in Domino Deo nostro cõfidimus:nón
ne ipse est cuius abstulit Ezechias excelsa & altaria
& dixit Iudę & Ierusalem,Coram altari isto adora-
8 bitis? Et nunc trade te domino meo regi Assyrio-
rum, & dabo tibi duo millia equorum,nec poteris
9 ex te præbere ascensores eorum. ¶ Et quomodo su-
stinebis faciem iudicis vnius loci ex seruis domini
mei minoribus? Quòd si confidis in Aegipto, in
10 quadrigis & in equitibus: ¶ & nunc nunquid sine
C Domino ascendi ad terram istam vt disperderem
eam? Dominus dixit ad me: Ascende super terram
11 istam,& disperde eam. ¶Et dixit Eliacim, & Sob-
na, & Ioahe ad Rabsacen: Loquere ad seruos
tuos Syra lingua: intelligimus enim, ne loquaris
ad nos Iudaicè in auribus populi qui est super mu
12 rũ.¶Et dixit ad eos Rabsaces: Nunquid ad dominũ
tuum,& ad te misit me dominus meus, vt loquerer

omnia

omnia verba iſta:& non potius ad viros qui ſedent
in muro, vt comedant ſtercora ſua, & bibant vrinã
13 pedum ſuorum vobiſcum? ¶ Et ſtetit Rabſaces, &
clamauit voce magna Iudaicè,& dixit: Audite ver-
14 ba regis magni Aſſyriorum. ¶ Hæc dicit rex: Nõ ſe-
ducat vos Ezechias, quia non poterit eruere vos.
15 ¶ Et non vobis tribuat fiduciam Ezechias ſuper Do
mino dicens, Eruens liberabit nos Dominus, non
16 dabitur ciuitas iſta in manu regis Aſſyriorum. ¶ No
D lite audire Ezechiam: hæc enim dicit rex Aſſyrio-
rum: Facite mecum benedictionem, & egredimini
ad me, & comedite vnuſquiſque vineam ſuam, &
vnuſquiſq; ficum ſuam: & bibite vnuſquiſq; aquam
17 ciſternæ ſuæ. ¶ donec veniam & tollam vos ad ter-
ram quæ eſt vt terra veſtra, terram frumenti & vini,
18 terram vinearum. ¶ Ne conturbet vos Ezechias, di-
cens, Dominus liberabit nos. Nunquid liberauerũt
dij gentium vnuſquiſque terram ſuam de manu re-
19 gis Aſſyriorum? ¶ Vbi eſt Deus Emath & Arphad?
vbi eſt Deus Sepharuáim? nunquid liberauerunt
20 Samariã de manu mea? ¶ Quis eſt ex omnibus dijs
terrarum iſtarum, qui eruerit terram ſuam de ma-
nu mea, vt eruat Dominus Ieruſalẽ de manu mea?
21 ¶ Et ſiluerunt, & non reſponderunt ei verbum: Man
*eis. 22 dauerat enim *rex, dicens, Ne reſpondeatis ei. ¶ Et
ingreſſus eſt Eliacim filius Helciæ qui erat ſuper
domum, & Sobna ſcriba, & Ioahe filius Aſaph à
commentarijs, ad Ezechiam ſciſſis veſtibus & nun
ciauerunt ei verba Rabſacis.

CAPVT XXXVII.

4.Re.19. 1 ET factum eſt cùm audiſſet rex Ezechias,
1- A ſcidit veſtimenta ſua, & obuolutus eſt
2.Par.32.2 2 ſacco, & intrauit in domũ Domini. ¶ Et
miſit Eliacim qui erat ſuper domum &
So bnam ſcribam, & ſeniores de ſacerdotibus oper
3 tos ſaccis ad Iſaiam filium Amos prophetam, ¶ & di
xerunt ad eum: Hæc dicit Ezechias, Dies tribula-
tionis, & correptionis, & blaſphemiæ dies hæc:
quia venerunt filij vſque ad partum, & virtus non
4 eſt pariendi. ¶ Si quomodo audiat Dominus Deus
tuus verba Rabſacis, quem miſit rex Aſſyriorum do
minus ſuus ad blaſphemandum Deum viuentem,
& exprobrandum ſermonibus quos audiuit Domi
nus Deus tuus: leua ergo orationem pro reliquijs
5 quæ repertæ ſunt. ¶ Et venerunt ſerui regis Ezechię
6 ad Iſaiam, ¶ & dixit ad eos Iſaias: Hæc dicetis domi
B no veſtro: Hæc dicit Dominus, Ne timeas à facie
verborum quę audiſti, quibus blaſphemauerũt pue
7 ri regis Aſſyriorum me. ¶ Ecce, ego dabo ei ſpiritũ,
& audiet nuncium, & reuertetur ad terram ſuam,
8 & corruere eum faciam gladio in terra ſua. ¶ Reuer
ſus eſt autem Rabſaces, & inuenit regem Aſſyrio-
rum præliantem aduerſus Lobnam. Audierat enim
9 qa profectus eſſet de Lachis, ¶ & audiuit de Thará
ca rege Aethiopiæ, dicẽtes: Egreſſus eſt vt pugnet
contra te. Quod cùm audiſſet, miſit nuncios ad
10 Ezechiam, dicens: ¶ Hæc dicetis Ezechiæ regi Iudę,
loquentes: Non decipiat Deus tuus, in quo tu con
fidis, dicens: Non dabitur Ieruſalem in manum re
11 gis Aſſyriorum. ¶ Ecce tu audiſti omnia quæ fece-
C runt reges Aſſyriorum omnibus terris quas ſubuer
12 terſit, & tu poteris liberari? ¶ Nunquid eruerunt eos
dij Gentium, quos ſubuerterunt patres mei Gozam
& Haram, & Reſeph, & filios Eden, qui erant in
13 Thalaſſar? ¶ Vbi eſt rex Emath, & rex Arphad, &
14 rex vrbis Sepharuáim, Ana, & Aua? ¶ Et tulit Eze-
chias libros de manu nunciorum, & legit eos, &
aſcendit in domum Domini, & expandit eos Eze-
15 chias coram Domino. ¶ Et orauit Ezechias ad Do-
16 minum, dicens: ¶ Domine exercituum, Deus Iſraël,
qui ſedes ſuper cherubim: tu es Deus ſolus omniũ
17 regnorum terræ, tu feciſti cœlum & terram. ¶ Incli-
na Dñe aurẽ tuam, & audi: aperi Dñe oculos tuos,
& vide, & audi omnia verba Sennacherib, quæ mi-
18 ſit ad blaſphemandum Deum viuentem. ¶ Verè e-
D nim Domine deſertas fecerunt reges Aſſyriorum
19 terras & regiones earum. Et dederunt deos earum
igni: non enim erant dij, ſed opera manuum homi-
20 num, lignum & lapis, & cõminuerunt eos. ¶ Et nunc
Domine Deus noſter ſalua nos de manu eius: & co
gnoſcant omnia regna terræ quia tu es Dominus
21 ſolus. ¶ Et miſit Iſaias filius Amos ad Ezechiam, di-
cens: Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Pro quibus
22 rogaſti me de Sennacherib rege Aſſyriorum, ¶ hoc
eſt verbum quod locutus eſt Dominus ſuper eum:
Deſpexit te, & ſubſannauit te, virgo filia Sion: poſt
23 te caput mouit, filia Ieruſalem: ¶ Cui exprobraſti,
& quem blaſphemaſti, & ſuper quem exaltaſti vo-
cem, & leuaſti altitudinem oculorum tuorum? Ad
24 ſanctum Iſraël. ¶ In manu ſeruorum tuorum expro-
E braſti Domino: & dixiſti, In multitudine quadriga
rum mearum ego aſcendi altitudinem montium,
iuga Libani: & ſuccîdam excelſa cedrorum eius,
& electas abietes illius, & introibo altitudinẽ ſum-
25 mitatis eius, ſaltum Carmeli eius. ¶ Ego fodi &
bibi aquam, & exiccaui veſtigio pedis mei omnes
26 riuos aggerum. ¶ Nunquid non audiſti quæ olim fe
cerim ei? ex diebus antiquis ego plaſmaui illud: &
nunc adduxi & factum eſt in eradicationem colliũ
27 compugnantium, & ciuitatum munitarum. ¶ Habi-
tatores earum breuiata manu contremuerunt, &
confuſi ſunt: facti ſunt ſicut fœnum agri, & gramen
paſcuæ, & herba tectorum, quæ exaruit antequam
28 matureſceret. ¶ Habitationẽ tuam & egreſſum tuũ,
F & introitum tuum cognoui, & inſaniam tuã cõtra
29 me. ¶ Cùm fureres aduerſum me ſuperbia tua aſcen
dit in aures meas: ponam ergo circulum in naribus
tuis, etiam frenum in labijs tuis, & reducam te in
30 viam per quam veniſti. ¶ Tibi autem hoc erit ſignũ,
Comede hoc anno quæ ſpontè naſcuntur, & in an
no ſecundo pomis veſcere: in anno autem tertio ſe
minate & metite, & plantate vineas, & comedite
31 fructum earum. ¶ Et mittet id quod ſaluatum fuerit
de domo Iuda, & quod reliquum eſt, radicem deor
32 ſum, & faciet fructum ſurſum. ¶ quia de Ieruſalem
exibunt reliquiæ, & ſaluatio de monte Sion: zelus
33 Domini exercituum faciet iſtud. ¶ Propterea hęc di
cit Dominus de rege Aſſyriorum, non intrabit ci-
G uitatem hanc, & non iaciet ibi ſagittam: & non oc
cupabit eam clypeus, & non mittet in circuitu eius
34 aggerem. ¶ In via qua venit, per eam reuertetur, &
ciuitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus.
35 ¶ Et protegam ciuitatem iſtam, vt ſaluem eam pro- Sup.10.c
36 pter me, & propter Dauid ſeruum meum. ¶ Egreſ- 12.
ſus eſt autem angelus Domini, & percuſſit in ca- 4 Re.19.g 35.
ſtris Aſſyriorum centum octoginta quinque mil- Tob.1.d. 21.
lia. Et ſurrexerunt manè, & ecce omnes, cadauera Eccl.48.d.
37 mortuorum. ¶ Et egreſſus eſt, & abijt: & reuerſus eſt 24.
Sennacherib rex Aſſyriorum, & habitauit in Nini- 1.Mac.7.f 41.
38 ue. ¶ Et factũ eſt, cùm adoraret in templo Neſroch 2.Mac 8.c
Deum ſuum, Adramélech, & Saráſar filij eius, per- 19.

cuſſerunt

cusserunt eum gladio,fugeruntq; in terram Ararat
& regnauit Asarhaddon filius eius pro eo.

CAPVT XXXVIII.

4.Re.20.a 1. 2.Pa.32.f 24.
1 IN diebus illis ægrotauit Ezechias vsque
A ad mortem, & introiuit ad eum Isaias fi
lius Amos propheta, & dixit ei: Hæc dí
cit Dominus, Dispone domui tuæ,quia
2 morièris tu, & non viues. ¶ Et conuertit Ezechias
faciem suam ad parietem, & orauit ad Dominum,
3 ¶& dixit:Obsecro Domine, memento quæso quo-
modo ambulauerim coram te in veritate & in cor-
de perfecto,& quod bonum est in oculis tuis,fece-
4 rim.Et fleuit Ezechias fletu magno.¶ Et factum est
5 verbum Domini ad Isaiam,dicẽs:¶ Vade, & dic E-
zechię:Hęc dicit Dominus Deus Dauid patris tui,
Audiui orationem tuam, & vidi 'lachrymas tuas'. (*lachrymã tuam 10.)
ecce ego adijciam super dies tuos, quindecim an-
6 nos,¶& de manu regis Assyriorum eruam te,& ciui
7 tatem istam,& protegam eam.¶ Hoc autem tibi e-
B rit signũ à Dño,quia faciet Dñs verbum hoc quod
8 locutus est:¶ Ecce ego reuerti faciam vmbram li-
nearum, per quas descẽderat in horologio Achaz
in sole,retrorsum decem lineis. Et reuersus est sol
decem lineis per gradus quos descenderat.
9 ¶ Scriptura Ezechiæ regis Iuda cùm ægrotasset,
& conualuisset de infirmitate sua.
10 ¶Ego dixi: In dimidio dierum meorum vadã ad
portas inferi:quęsiui residuum annorum meorum.
11 ¶ Dixi, Non videbo Dominum Deum in terra
viuentium,non aspiciam hominem vltrà, & habita
torem quietis.
12 Generatio mea ablata est: & conuoluta est à me,
C quasi tabernaculum pastorum: præcisa est, velut à
texente vita mea: dum adhuc ordirer succidit me:
de manè vsque ad vesperam finies me.
13 ¶ Sperabam vsque ad mane,quasi leo sic contri-
uit omnia ossa mea:de manè vsque ad vesperam fi-
nies me.
14 ¶Sicut pullus hirundinis,sic clamabo,meditabor vt
colũba:attenuati sunt oculi mei suspicientes in ex-
celsum:Domine vim patior,'responde'pro me. (*sponde 1.)
15 ¶Quid dicam, aut quid respondebit mihi cùm ip (*fecerim 18)
D se'fecerit'?recogitabo* omnes annos meos in ama (*tibi.)
ritudine animæ meæ. (-5.)
16 ¶Domine-si'sic viuitur, & in talibus vita spiritus
mei, corripies me & viuificabis me.
17 ¶Ecce,in pace amaritudo mea amarissima:tu au-
tem eruisti animam meam vt non periret, proieci-
sti post tergum tuum omnia peccata mea.
18 ¶ Quia non infernus confitebitur tibi, neq; mors
laudabit te:non expectabunt qui descendunt in la-
cum,veritatem tuam.
19 ¶ Viuens viuens ipse confitebitur tibi, sicut & ego
hodie:pater filijs notam faciet veritatem tuam.
20 ¶Domine saluum me fac,& psalmos nostros cã-
tabimus cunctis diebus vitæ nostræ in domo Dñi.
21 ¶Et iussit Isaias vt tollerent massam de ficis,& ca
taplasmarent super vulnus,& sanaretur.
22 ¶Et dixit Ezechias:Quod erit signum,quia ascẽ-
dam in domum Domini.

CAPVT XXXIX.

4Re.20.c.12.
1 IN | tempore illo misit Merodach Baladan
A filius Baladan rex Babylonis,libros & mu-
nera ad Ezechiam: audierat enim quod
2 ęgrotasset,& conualuisset.Lætatus est autem super
eis Ezechias, & ostendit eis cellam aromatum, &
argenti,& auri,& odoramentorum,& vnguẽti opti
mi,& omnes apothecas supellectilis suæ, & vni-
B uersa quæ inuenta sunt in thesauris eius. Non fuit
verbum quod non ostenderet eis Ezechias in do-
3 mo sua,& in omni potestate sua. ¶ Introiuit autem
Isaias propheta ad Ezechiam regem, & dixit ei:
Quid dixerunt viri isti, & vnde venerunt ad te? Et
dixit Ezechias: De terra longinqua venerunt ad
4 me, de Babylone. ¶ Et dixit: Quid viderunt in
C domo tua?Et dixit Ezechias: Omnia quæ in domo
mea sunt,viderunt:non fuit res quam non ostende
5 rim eis in thesauris meis. ¶ Et dixit Isaias ad Eze-
6 chiam: Audi verbum Domini exercituum: ¶ Ecce
dies veniẽt, & auferentur omnia quæ in domo tua
D sunt,& quæ thesaurizauerunt patres tui vsq; ad diẽ
hanc,in Babylonem: non relinquetur quicquam,
7 dicit Dominus.¶Et de filijs tuis,qui exibunt de te,
quos genueris,tollent, & erunt eunuchi in palatio
8 regis Babylonis.¶Et dixit Ezechias ad Isaiam: Bo-
num verbum Domini quod locutus est. Et dixit:
Fiat tantùm pax & veritas in diebus meis.

CAPVT XL.

1 COnsolamini consolamini popule meus,
A dicit Deus vester.¶Loquimini ad cor Ie
2 rusalem,& aduocate eam:quoniam cõ-
pleta est malitia eius, dimissa est iniqui
tas illius:suscepit de manu Dñi duplicia pro omni-
3 bus peccatis suis.¶¦ Vox clamãtis in deserto:Parate (Matt.3.a 3. Mar.1.a 3.)
viam Domini, rectas facite in solitudine semitas
4 Dei nostri.¶Omnis vallis exaltabitur,& omnis mõs (Luc.3.a 4. Ioan.1.c 23)
& collis humiliabitur:& erũt praua in directa, & a-
5 spera in vias planas.¶ Et reuelabitur gloria Domi-
ni, & videbit omnis caro pariter quod os Domini
6 locutum est:¶Vox dicentis,Clama.Et dixi:Quid cla
B mabo?¦ Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius (Eccl 14.c 5.)
7 quasi flos agri. ¶ Exiccatum est fœnum, & cécidit (Iacob 1.b 10.)
flos,quia spiritus Domini sufflauit in eo. Verè fœ-
8 num est populus:¶exiccatum est fœnum, & cécidit (1.Pet.1.d. 24)
flos:¦verbum autem Domini nostri manet æternũ:
9 ¶Super montem excelsum ascende tu qui euange- (Matt 5 c 15.24.c 35)
lizas Sion: exalta in fortitudine vocem tuam, qui (Mar.13.d. 31.)
euangelizas Ierusalem:exalta,noli timere.Dic ciui (Luc. 19.d. 17.)
10 tatibus Iudæ: Ecce Deus vester:¶ecce Dominus
C Deus in fortitudine veniet,& brachium eius domi
nabitur:ecce merces eius cum eo,& opus illius co-
11 ram illo.¶¦Sicut pastor gregem suum pascet, in bra (Ioã.10.b 11.)
chio suo congregabit agnos, & in sinu suo leuabit, (Ezec.34.f 23.37.f 24)
12 fœtas ipse portabit.¶Quis mẽsus est pugillo aquas,
& cęlos palmo ponderauit?quis appendit tribus di
gitis molem terræ, & librauit in pondere montes.
13 & colles in statèra?¶¦Quis adiuuit spiritum Domi- (Ro.11.d 34.)
ni? aut quis consiliarius eius fuit, & ostendit illi? (1.Cor.2.d 16.)
14 ¶Cum quo iniit consilium,& instruxit eum, & do- (Sap.9.c 13)
cuit eum semitam iustitiæ,& erudiuit eum scientiã,
15 & viam prudentiæ ostendit illi?Ecce, Gentes quasi
D stilla situlæ, & quasi momentum statèræ reputatæ
16 sunt:ecce,insulæ quasi puluis exiguus.¶Et Libanus
non sufficiet ad succendendum, & animalia eius
17 nõ sufficient ad holocaustum.¶ Omnes gẽtes quasi
non sint,sic sunt coram eo: & quasi nihilum & ina-
18 ne reputatæ sunt ei.¶| Cui ergo similem fecistis (Act 17.f 29.)
19 Deum? aut quam imaginem ponetis ei?¶ Nunquid
sculptile conflauit faber? aut artifex auro figurauit

20 illud,& laminis argenteis argentarius?¶Forte lignū
E & imputribile elegit; artifex sapiens quærit quo-
modo statuat simulachrum quod non moueatur.
21 ¶Nunquid non 'scitis'?nunquid non audistis?nun- ictis?
quid non annunciatum est vobis ab initio? nūquid
22 non intellexistis fundamenta terræ?¶Qui sedet su-
per gyrum terræ, & habitatores eius sunt quasi lo-
custæ:qui extendit velut nihilum cœlos, & expan-
23 `dit eos sicut tabernaculum ad inhabitandum.¶Qui
dat secretorum scrutatores quasi non sit, iudices
24 terrę velut inane fecit:¶Equidem neque 'plantatus, antato,
neq; satus, neq; radicatus in terra truncus 'eorum; ; sato, ; radi-
F repente statuit in eos,& aruerunt,& turbo quasi sti- o in ter
25 pulam auferet eos.¶Et cui assimilastis me, & adæ- rifico 8.
26 quastis,dicit Sanctus?¶Leuate in excelsum oculos
vestros, & videte quis creauit hæc: qui educit in
numero militiam eorum, & omnes ex nomine vo-
cat: præ multitudine fortitudinis & roboris,virtu-
27 tisq; eius,neque vnum reliquum fuit.¶Quare dicis
Iacob,& loqueris Israël: Abscondita est via mea à
G Domino,& à Deo meo iudicium meum transiuit?
28 ¶Nunquid nescis,aut non audisti? Deus,sempiter-
nus Dominus, qui creauit terminos terræ:non defi
ciet,neq; laborabit, nec est inuestigatio sapientiæ
29 eius.¶Qui dat lasso virtutē:& his qui non sunt,forti
30 tudinem,& robur multiplicat.¶Deficient pueri, &
31 laborabunt,& iuuenes in infirmitate cadent.¶Qui
autem sperant in Dño,mutabunt fortitudinem, as-
sument pennas sicut aquilæ,current,& non labora-
bunt:ambulabunt,& non deficient.

CAPVT XLI.

1 TAceant ad me insulæ, & Gentes mutent
A fortitudinem:accedant, & tunc loquan
tur,simul ad iudicium propinquemus.
2 ¶Quis suscitauit ab Oriente iustum, vo-
cauit eum vt sequeretur se? dabit conspectu eius
Gentes,& reges obtinebit.dabit quasi puluerē gla-
dio eius, *sicut stipulam vento raptam arcui eius. & 3.
3 ¶Persequetur eos,transibit in pace,semita in pedi-
4 bus eius non apparebit.¶Quis hæc operatus est, &
fecit vocans generationes ab exordio? Ego Domi
5 nus, primus & nouissimus ego sum.¶Viderunt insu ifr.44.a 8.b 12
B læ,& timuerunt, extrema terræ obstupuerunt, ap- oc.1.d.
6 propinquauerunt & accesserunt.¶Vnusquisq; pro- 22 a13
ximo suo auxiliabitur, & fratri suo dicet:Conforta
7 re.¶Confortauit faber ærarius percutiens malleo,
eū qui cudebat tunc temporis,dicens: Glutino bo
nū est:& confortauit eum clauis, vt nō moueretur.
8 ¶Et tu Israël serue meus,Iacob quem elegi, semen
9 Abraham amici mei,¶In quo apprehendi te ab ex-
tremis terræ,& à longinquis eius vocaui te, & dixi
C tibi: Seruus meus es tu,elegi te, & non abieci te.
10 ¶Ne timeas,quia ego tecum sum:ne declines,quia
ego Deus tuus: cōfortaui te,& auxiliatus sum tibi,
11 & suscepit te dextera iusti mei.¶Ecce cōfundentur
& erubescent oēs qui pugnant aduersum te: erunt
quasi non sint, & peribunt viri qui contradicunt ti-
12 bi.¶Quæres eos,& nō inuenies viros rebelles tuos,
erunt quasi non sint, & veluti consumptio 'homi- omines
13 nis bellātis 'aduersum te.¶Quia ego Dñs Deus tuus lātes 1.
apprehendens manum tuam, dicensq; tibi: Ne ti-
14 meas,ego audiui te.¶Noli timere vermis Iacob,qui
mortui estis ex Israël:ego auxiliatus sum tibi, dicit
15 Dominus,& redemptor tuus,sanctus Israël.¶Ego
posui te quasi plaustrum triturans nouum, habens
D. rostra serrantia:triturabis montes,& comminues:
16 & colles quasi puluerem pones.¶Ventilabis eos,&
ventus tollet:& turbo disperget eos:& tu exultabis
17 in Domino: in Sancto Israël lætaberis.¶Egeni, &
pauperes quærunt aquas, & non sunt: lingua corū
siti aruit.Ego Dominus exaudiam eos,Deus Israël
18 non derelinquam eos.¶Aperiam in supinis colli-
bus flumina, & in medio camporum fontes: ponā
desertum in stagna aquarum, & terram inuiam in
19 riuos aquarum.¶Dabo in solitudinem cedrum, &
E spinam,& myrtum, & lignum oliuæ: ponam in de-
20 serto abietem,vlmum,& buxum simul.¶Vt videāt,
& sciant, recogitent, & intelligant pariter,quia ma
nus Domini fecit hoc, & sanctus Israël creauit il-
21 lud.¶Prope facite iudicium vestrum, dicit Domi-
nus: afferte, siquid fortè habetis, dixit rex Iacob:
22 ¶Accedant, & nuncient nobis quæcunque ventura
sunt:priora quæ fuerint nunciate: & ponemus cor
nostrum, & sciemus nouissima eorum, & quæ ven-
23 tura sunt indicate nobis.¶Annunciate quæ ventura
sunt in futurum,& sciemus quia dij estis vos: benè
quoq; aut malè, si potestis,facite:& loquamur, & vi
24 deamus simul.Ecce,vos estis ex nihilo,& opus ve-
strum ex eo quod non est: abominatio est qui ele-
25 git vos.¶Suscitaui ab Aquilone,& ueniet ab Ortu so
lis: uocabit nomen meum, & adducet magistratus
quasi lutum, & uelut plastes conculcans humum.
26 ¶Quis annunciauit ab exordio,ut sciamus:& à prin
G cipio,ut dicamus,Iustus es? non est neque annun-
cians,neq; prędicens,neque audiens sermones ve-
27 stros.¶Primus ad Sion dicet:Ecce adsum, & Ierusa
28 lem euangelistam dabo.Et uidi,& non erat,neq; ex
istis quisquam qui iniret consilium, & interroga-
29 tus responderet uerbum.¶Ecce oēs iniusti, & uana
opera eorum,uentus & inane simulachra eorum.

CAPVT XLII.

1 ECce 'seruus meus,suscipiam eum:electus Mat.12.b 18.
A meus, cōplacuit sibi in illo anima mea:
dedi spiritum meum super eum, iudiciū
2 Gentibus proferet.¶Non clamabit,neq;
accipiet personam, nec audietur uox eius foris.
3 ¶Calamum quassatum non conteret,& linum fumi
gans non extinguet: in ueritate educet iudicium.
4 ¶Non erit tristis,neque turbulentus, donec ponat
in terra iudicium:& legem eius insulæ expectabūt.
5 Hæc dicit Dominus Deus,creans cœlos, & exten-
dens eos:firmans terram,& quæ germinant ex ea:
dans flatum populo qui est super eam, & spiritum
6 calcantibus eam.¶Ego Dominus uocaui te in iusti
B tia, & apprehendi manum tuam, & seruaui te. Et
7 ‖ dedi te in fœdus Populi, in lucem Gentium.¶Vt ‖ inf.49 b 6.
aperires oculos cæcorum, & educeres de conclu-
sione uinctum, de domo carceris sedentes in tene
8 bris.¶Ego Dominus, hoc est nomen meum: ‖ glo- ‖ Inf.48. b 11.
riam meam alteri non dabo, & laudem meam scul
9 ptilibus.¶Quę prima fuerūt, ecce uenerūt:noua quo
que ego annuncio: antequam oriantur,audita uo-
10 bis faciam.¶Cantate Domino canticum nouum,
laus eius ab extremis terræ, qui descenditis in ma-
re,& plenitudo eius: insulæ, & habitatores earum.
11 ¶Subleuetur desertum & ciuitates eius; in domi-
bus habitabit Cedar:laudate habitatores Petræ,de
uertice montium clamabunt.¶Ponent Domino
gloriam, & laudem eius in insulis nunciabunt.

¶Do-

* a 7.
13 ¶Dominus ſicut fortis egredietur, * ſicut vir prælia
C tor ſuſcitabit zelum:vociferabitur, & clamabit : ſu-
14 per inimicos ſuos confortabitur.¶Tacui ſemper,ſi-
lui,patiens fui, ſicut parturiens loquar : diſſipabo ,
15 & abſorbebo ſimul. ¶ Deſertos faciam montes , &
colles, & omne gramen eorum exiccabo : & ponã
16 flumina in inſulas,& ſtagna arefaciam . ¶ Et ducam
cæcos in viam quã neſciunt: & in ſemitis quas igno
rauerunt,ambulare eos faciam:ponam tenebras co
ram eis in lucem , & praua in recta . hæc verba feci
17 eis,& nõ dereliqui eos.¶Conuerſi ſunt retrorſum:
confundantur confuſione , qui confidunt in ſculpti
li , qui dicunt conflatili, Vos dij noſtri . ¶Surdi au-
18 dite,& cæci intuemini ad videndum.¶Quis cæcus ,
19 niſi ſeruus meus? & ſurdus , niſi ad quem nuncios
meos miſi? quis cæcus , niſi qui vænundatus eſt?&
20 quis cæcus,niſi ſeruus Dñi?¶Qui vides multa,nõne
cuſtodies? qui apertas habes aures,nónne audies?
21 ¶ Et Dominus voluit,vt ſanctificaret eum,& magni
22 ficaret legem & extolleret.¶Ipſe autem populus di
D reptus,& vaſtatus : laqueus iuuenum omnes , & in
domibus carcerum abſconditi ſunt:facti ſunt in ra-
pinam , nec eſt qui eruat: in direptionem , nec eſt
23 qui dicat , Redde , ¶ Quis eſt in vobis qui audiat
24 hoc,attendat,& auſcultet futura?¶ Quis dedit in di
reptionem Iacob,& Iſrael vaſtantibus?nónne Do-
minus ipſe, cui peccauimus ? Et noluerunt in vijs
25 eius ambulare,& non audierunt legem eius.¶ Et ef
fudit ſuper eum indignationem furoris ſui, & for-
te bellum,& combuſſit eum in circuitu , & non co-
gnouit:& ſuccendit eum,& non intellexit .

CAPVT XLIII.

1 ET nunc hæc dicit Dominus creans te Ia-
A cob,& formans te Iſraël : Noli timere ,
qa redemi te , & vocaui te nomine tuo.
2 meus es tu . ¶ Cùm tranſieris per aquas,
tecum ero:& flumina non operient te : cùm ambu-
laueris in igne,non comburêris, & flamma non ar-
3 debit in te. ¶ Quia ego Dominus Deus tuus ſanctus
Iſraël ſaluator tuus,dedi propitiationem tuã Aegi
4 ptum, Aethiopiam & Saba pro te . ¶ Ex quo ho-
norabilis factus es in oculis meis,& glorioſus:ego
dilexi te,& dabo homines ꝓ te,& populos pro ani
5 ma tua.¶Noli timere:quia ego tecum ſum: ab Oriẽ
te adducam ſemen tuum,& ab Occidente congre-
6 gabo te. ¶Dicam Aquiloni,Da:& Auſtro, Noli pro
hibere: affer filios meos de lõginquo,& filias meas
7 ab extremis terræ.¶Et omnem qui inuocat nomen
meum,in gloriam meam creaui eum, formaui eũ ,
8 & feci eum.¶Educ foras populum cæcum , & ocu-
9 los habentem: ſurdum,& aures ei ſunt.¶Omnes gẽ-
B tes congregatæ ſunt ſimul, & collectę ſunt tribus :
quis in vobis annunciet iſtud,& quæ prima ſunt au
dire nos faciet?dẽt teſtes eorũ,& iuſtificentur,& au
10 diant,& dicant.Verè,¶ Vos teſtes mei,dicit Domi
nus,& ſeruus meus quem elegi:vt ſciatis , & creda-
tis mihi,& intelligatis quia ego ipſe ſum ; ante me
‡ Oſeæ 13. b.14. 11 non eſt formatus Deus,& poſt me non erit. ¶ ‡ Ego
ſum,ego ſum Dominus,& non eſt abſque me ſalua
12 tor.¶Ego annunciaui,& ſaluaui:auditum feci,& nõ
fuit in vobis alienus.vos teſtes mei,dicit Dominus
13 & ego Deus.¶Et ab initio ego ipſe, & nõ eſt qui de
manu mea eruat : operabor, & quis auertet illud?
14 ¶Hęc dicit Dominus redemptor veſter,Sanctus Iſ-
raël:Propter vos emiſi in Babylonem,& detraxi ve
ctes vniuerſos,& Chaldæos in nauibus ſuis glorian
15 tes.¶Ego Dominus ſanctus veſter,creans Iſraël,rex
16 veſter. ¶Hæc dicit Dominus, qui dedit in mari viã,
C & in aquis torrentibus ſemitam.¶ Qui eduxit qua-
17 drigam & equum:agmen & robuſtum,ſimul obdor
mierunt,nec reſurgẽt : contriti ſunt quaſi linum ,
18 & extincti ſunt . ¶ Ne memineritis priorum, & anti
19 qua ne intueamini.¶Ecce, ‡ ego facio noua,& nunc ‡ 2. Cor. 5 d. 15.
orientur, vtique cognoſcetis ea:ponam in deſerto Apoc. 21.
20 viam,& in inuio flumina . ¶ Glorificabit me beſtia b. 5.
agri,dracones & ſtruthiones: quia dedi in deſerto
aquas , flumina in inuio , vt darem potum populo
21 meo, electo meo . ¶ Populum iſtum formaui mihi,
22 laudem meam narrabit.¶Non me inuocaſti Iacob:
23 nec laboraſti in me Iſraël.¶Non obtuliſti mihi arie
tem holocauſti tui, & victimis tuis non glorificaſti
me:non te ſeruire feci in oblatione,nec laborem ti
24 bi prębui in thure.¶ Non emiſti mihi argento cala-
D mum,& adipe victimarum tuarũ nõ inebriaſti me.
Verũtamẽ ſeruire me feciſti in peccatis tuis,prębui
25 ſti mihi laborẽ in iniquitatibus tuis.¶Ego ſum,ego
ſum ipſe qui deleo iniquitates tuas ꝓꝑ me,& pecca
26 torum tuorum nõ recordabor . ¶ Reduc me in me-
moriam,& iudicemur ſimul:narra ſi quid habes vt
27 iuſtificeris.¶ Pater tuus primus peccauit, & inter-
28 pretes tui pręuaricati ſunt in me.¶ Et contamina-
ui principes ſanctos,* dedi ad internetionẽ Iacob , * & 1.
&, Iſraël in blaſphemiam .

CAPVT XLIIII.

1 ET nunc audi Iacob ſerue meus , & Iſraël Iere. 30. b 10. 46. g 27.
A quem elegi. ¶ Hæc dicit Dominus faciẽs
2 & formans te,ab vtero auxiliator tuus :
Noli timere ſerue meus Iacob,& rectiſſi
3 me quem elegi.¶ effundam enim aquas ſuper ſitiẽ-
tem , & fluenta ſuper aridam : effundam ſpiritum
meum ſuper ſemen tuum,& benedictionem meam
4 ſuper ſtirpem tuam.¶Et germinabunt inter herbas
5 quaſi ſalices iuxta præterfluentes aquas . ¶ Iſte di-
cet, Domini ego ſum: & ille vocabit in nomine Ia-
cob.& hic ſcribet manu ſua,Domino : & in nomi-
6 ne Iſraël aſſimilabitur,¶Hęc dicit Dominus rex Iſ-
raël,&redemptor eius Dominus exercituum: ‡ E- ‡ Sup 41 b 4.
go primus,& ego nouiſſimus,& abſque me non eſt ‡ Inf. 48. b 12.
7 Deus . ¶ Quis ſimilis mei ? vocet & annunciet : & Apoc. 1. d.
ordinem exponat mihi,ex quo conſtitui populum 18 22. a. 13
antiquum : ventura & quæ futura ſunt annuncient
8 eis.¶Nolite timere,neq; conturbemini: ex tunc au
B dire te feci,& annunciaui: vos eſtis teſtes mei.nun
quid eſt Deus abſq; me,& formator quem ego non
9 nouerim?¶Plaſtæ idòli omnes nihil ſunt, & amantiſ
ſima eorum non proderunt eis . ipſi ſunt teſtes eo-
rum,quia non vident neq; intelligunt, vt confundã
10 tur.¶ Quis formabit Deum, & ſculptile cõflauit ad
11 nihil vtile? ¶Ecce,oẽs participes eius cõfundentur:
fabri enim ſunt ex hominibus:conuenient oẽs,ſta-
12 bunt & pauebunt , & confundentur ſimul . ¶ ‡ Fa- ‡ Sup. 13. c 21.
ber ferrarius lima operatus eſt in prunis, & in mal-
leis formauit illud,& operatus eſt in brachio forti-
tudinis ſuæ: eſuriet & deficiet, non bibet aquam, &
13 laſceſſet.¶Artifex lignarius extendit normam,for-
mauit illud in runcina:fecit illud in angularibus, &
in circino tornauit illud:& fecit imaginem viri qua
14 ſi ſpecioſum hominem habitantem in domo.¶Suc-
cidit cedros,tulit ilicem , & quercum quæ ſteterat

inter ligna saltus plantauit pinum,quã pluuia nutri
15 uit.¶ Et facta est hominibus in focum: sumpsit ex
C eis & calefactus est,& succendit,& coxit panes: de
reliquo autem operatus est Deum,& adorauit: fe-
16 cit sculptile,& curuatus est ante illud.¶ Mediũ eius
cõbussit igni,& de medio eius carnes * comedit,co * coxit, &
xit pulmentũ & saturatus est,& calefactus est, & di
17 xit: Vah, calefactus sum,vidi focum.¶Reliquum au
tem eius Deum fecit & sculptile sibi: curuatur an-
te illud,& adorat illud,& obsecrat, dicens: Libera
18 me,quia Deus meus es tu.¶Nescierunt,neque intel
lexerunt: obliti enim sunt,ne videant oculi eorum,
19 & ne intelligant corde suo:¶ Non recogitant in mẽ
te sua,neque cognoscunt,neq; sentiunt, vt dicant:
Medietatem eius conbussi igni,& coxi super carbo
nes eius panes: coxi carnes & comedi: & de reli-
quo eius idolum faciam?ante truncum ligni proci
20 dam?¶Pars eius cinis est: cor insipiens adorauit il-
lud,& nõ liberabit animam suam,neq; dicet: Fortè
21 mendacium est in dextera mea.¶Memento horum
Iacob,& Israël, quĩ seruus meus es tu: formaui te,
22 seruus meus es tu Israël,non obliuiscaris mei.¶De-
leui vt nubem iniquitates tuas,& quasi nebulã pec
23 cata tua.reuertere ad me,quoniã redemi te,¶Lau-
D date cœli quoniam misericordiam fecit Dñs: iubi - 8.
late extrema terræ: resonate montes laudationem
saltus & omne lignum eius:quoniam redemit Do
24 minus Iacob,& Israël gloriabitur. Hęc dicit Domi-
nus redẽptor tuus,& formator tuus ex vtero: Ego
sum Dñs,faciens omnia, extendens cœlos solus,
25 stabiliens terram,& nullus mecum.¶Irrita faciens si
gna diuinorum,& ariolos in furorem vertens.Con
uertens sapientes retrorsum:& scientiam eorũ stul
26 tam faciens.¶Suscitans verbum serui sui, & consiliũ
nunciorum suorum complens. Qui dico Ierusa-
lem:Habitaberis:& ciuitatibus Iudæ:Aedificabimi
27 ni,& deserta eius suscitabo. ¶ Qui dico profundo:
28 Desolare,& flumina tua arefaciã. ¶Qui dico Cyro:
Pastor meus es:& omnem voluntatem meam com
plebis:Qui dico Ierusalem: Aedificaberis: & tem-
plo: Fundaberis.

CAPVT XLV.

1
A Aec dicit Dominus christo meo Cyro,
cuius apprehendi dexteram vt subijciã
ante faciem eius Gẽtes, & dorsa regum
vertam,& aperiam coram eo ianuas, &
2 portæ non claudentur.¶Ego ante te ibo: & glorio-
sos terræ humiliabo:portas æreas conteram, & ve-
3 ctes ferreos confringam. ¶ Et dabo tibi thesauros
abscõditos,& arcana secretorum:vt scias quia ego
4 Dñs,qui voco nomen tuum Deus Israël. ¶ Propter
seruum meum Iacob,& Israël electum meum,& vo
caui te * nomine tuo:assimilaui te,& non cognoui- * in 16.
5 sti me.¶Ego Dominus,& non est amplius: extra me
6 nõ est Deus:accinxi te, & non cognouisti me. ¶ Vt
sciant hi qui ab ortu solis,& qui ab Occidẽte, quo-
niam absque me non est. Ego Dominus, & non est
7 alter: ¶ formans lucem, & creans tenebras: faciens
pacem,& creaos malum:ego Dominus faciẽs om-
8 nia hæc.¶Rorate cœli désuper, & nubes pluant iu-
B stum:aperiatur terra,& germinet Saluatorem:& iu
9 stitia oriatur simul. Ego Dominus creaui eum.¶Vę
qui contradicit factori suo, testa de samijs terræ. * factori tu
¶ Nunquid dicet lutum figulo suo: Quid facis, & ¶ Iere.18 a 6.
10 opus tuum absque manibus est?¶Væ qui dicit pa- Ro.9 d 20

11 tri:Quid generas?& mulieri:Quid parturis?¶Hęc di
cit Dominus Sanctus Israël, plastes eius: Ventura
interrogate me:super filios meos,& super opus ma
12 nuum mearum mandate mihi.¶Ego feci terram, &
hominem super eam creaui ego:manus meæ teten
derunt cœlos, & omni militiæ eorum mandaui.
13 ¶Ego suscitaui eum ad iustitiã, & omnes vias eius
dirigam:ipse ædificabit ciuitatem meã, & captiui-
tatem meam dimittet,non in precio,neque in mu-
14 neribus,dicit Dominus Deus exercituum.¶Hæc di
C cit Dominus:Labor Aegypti,& negotiatio Aethio
piæ,& Sabaim viri subliues ad te transibunt, & tui
erunt:Post te ambulabunt, vincti manicis pergent:
& te adorabunt,teq; deprecabũtur: Tantũ in te est
15 Deus,& non est absque te Deus.¶ Verè tu es Deus
16 absconditus,Deus Israël saluator.¶ Confusi sunt &
erubuerunt omnes:simul abierunt in confusionem
17 fabricatores errorum.¶ Israël saluatus est in Domi
no salute ęterna:non confundemini,& non erube-
18 scetis vsque in seculum seculi.¶ Quia hæc dicit Dñs
creans cœlos,ipse Deus formans terram, & faciẽs
eam,ipse plastes eius:non in vanum creauit eam:vt
habitaretur formauit eam.ego Dominus, & nõ est
19 alius.¶Non in abscondito locutus sum,in loco ter-
ræ tenebroso:non dixi semini Iacob: Frustra quęri
te me.ego Dñs loquens iustitiam,annũcians recta.
20 ¶Congregamini,& venite & accedite simul qui sal
D uati estis ex Gentibus:nescierunt qui leuant lignũ
21 sculpturæ suæ,& rogant Deum non saluantẽ.¶An-
nunciate,& venite,& consiliamini simul:quis audi-
tũ fecit hoc ab initio,ex tunc predixit illud?nũquid
non ego Dñs,& non est vltrà Deus absq; me? Deus
22 iustus & saluans non est præter me.¶Conuertimini
ad me, & salui eritis omnes fines terræ: quia ego
23 Deus,& non est alius.¶In memetipso iuraui, egre-
dietur de ore meo iustitiæ verbum,& non reuerte-
tur,quia ¶mihi curuabitur oẽ genu,& iurabit omnis ¶ Ro.14. b 11.
24 lingua.¶Ergo in Dño,dicet,meæ sunt iustitiæ & im Philip.2. b 10.
perium:ad eum venient, & confundentur omnes
25 qui repugnant ei.¶In Domino iustificabitur,& lau
dabitur omne semen Israël.

CAPVT XLVI.

1
A Onfractus est Bel, contritus est Nabo: fa
cta sunt simulachra eorum bestijs & iu-
mentis,onera vestra graui pondere vsq;
2 ad lassitudinem.¶Contabuerunt, & con
trita sunt simul:non potuerunt saluare portantem,
3 & anima eorum in captiuitatem ibit, ¶ Audite me
domus Iacob,& omne residuum domus Israël, qui
portamini à meo vtero:qui gestamini à mea vulua.
4 ¶Vsque ad senectam ego ipse, & vsq; ad canos ego
B portabo:ego feci,& ego feram:ego portabo, & sal
5 uabo. ¶ Cui assimilastis me, & adæquastis & com-
6 parastis me & fecistis similem? ¶ Qui confertis au-
rum de sacculo,& argentum statéra ponderatis. cõ
ducentes aurificem, vt faciat Deum: & procidunt
7 & adorant.¶Portant illum in humeris gestantes, & Bar. 6. c. 55.
ponentes in loco suo,& stabit, ac de loco suo non
C mouebitur:sed & cùm clamauerint ad eum,nõ au-
8 diet:de tribulatione non saluabit eos.¶ Memento-
te istud,& confundamini;redite præuaricatores ad
9 cor. ¶ Recordamini prioris seculi, quoniam ego
sum Deus;& non est vltrà Deus,nec est similis mei.
10 ¶ Annuncians ab exordio nouissimum, & ab initio
quæ necdum facta sunt, dicens: Consilium meum

stabit,

11 ſtabit, & omnis voluntas mea fiet: ¶Vocans ab O-
*iuſtum. D riente *auem*, & de terra longinqua virũ voluntatis
meæ, & locutus ſum, & adducam illud: creaui, &
12 faciam illud. ¶Audite me duro corde, qui lõgè eſtis
13 à iuſtitia. ¶Prope feci iuſtitiam meam, non elonga-
bitur: & ſalus mea non morabitur. Dabo in Sion
ſalutem, & Iſraëli gloriam meam.

CAPVT XLVII.

1 DEſcende, ſede in puluere virgo filia Ba-
A bylon, ſede in terra: non eſt ſolium fi-
liæ Chaldæorum, quia vltrà non voca-
2 beris mollis & tenera. ¶Tolle molam, &
mole farinã: denuda turpitudinẽ tuã, & diſcooperi
3 humerum, reuela crura, tranſi flumina. ¶Reuelabi-
tur ignominia tua, & videbitur opprobrium tuum:
4 ultionẽ capiã, & nõ reſiſtet mihi homo. ¶Redẽptor
noſter, Dominus exercituũ nomẽ illius, Sanctus Iſ-
Nah.3.b.5 5 raël. ¶Sede tacẽs, & intra in tenebras filia Chaldæo
6 rũ: quia non uocaberis ultrà domina regnorũ. ¶Ira-
B tus ſum ſuper populũ meũ, contaminaui hæredita-
tẽ meã, & dedi eos in manu tua: nõ poſuiſti eis miſe
ticordias, ſuper ſenẽ aggrauaſti iugũ tuum ualde.
7 ¶Et dixiſti: In ſempiternum ero domina, nõ poſui-
ſti hęc ſuper cor tuum, neque recordata es nouiſſi-
8 mi tui. ¶Et nunc audi hæc delicata, & habitans con
‖Apoc.18.b.7. fidenter, quæ dicis in corde tuo, ‖Ego ſum, & non
eſt præter me amplius: non ſedebo uidua, & igno-
Inf.51.f.19 9 rabo ſterilitatem. ¶‖Venient tibi duo hæc ſubitò in
die una, ſterilitas & viduitas, vniuerſa uenerunt ſu-
C per te, propter multitudinẽ maleficiorũ tuorum, &
10 propter duritiã incantatorũ tuorũ uehementẽ. ¶Et
fiduciam habuiſti in malitia tua, & dixiſti: Non eſt
qui uideat me. Sapientia tua & ſcientia tua, hęc de-
cepit te. Et dixiſti in corde tuo, Ego ſum, & præter
11 me non eſt altera. ¶Veniet ſuper te malũ, & neſcies
ortum eius: & irruet ſuper te calamitas quã non po
teris expiare: ueniet ſuper te repẽtè miſeria quam
12 neſcies. ¶Sta cum incantatoribus tuis, & cum mul-
titudine maleficiorum tuorum in quibus laboraſti
ab adoleſcentia tua, ſi fortè quid proſit tibi, aut ſi
13 poſſis fieri fortior. ¶Defeciſti in multitudine conſi
liorum tuorum: ſtent, & ſaluent te augures cęli, qui
D contemplabantur ſydera, & ſupputabãt menſes, vt
14 ex eis annunciarent ventura tibi. ¶Ecce, facti ſunt
quaſi ſtipula, ignis combuſſit eos: non liberabunt
animam ſuã de manu flammæ, non ſunt prunę qui-
15 bus calefiant, nec focus vt ſedeant ad eum. ¶Sic fa-
cta ſunt tibi in quibuſcunq; laboraueras, negocia-
tores tui ab adoleſcẽtia tua, vnuſquiſque in via ſua
errauerunt: non eſt qui ſaluet te.

CAPVT XLVIII.

1 AVdite hæc domus Iacob, qui vocamini
A nomine Iſraël, & de aquis Iuda exiſtis:
qui iuratis in nomine Domini, & Dei
Iſraël recordamini non in veritate ne-
2 que in iuſtitia. De ¶ciuitate enim ſancta vocati ſunt,
& ſuper Deum Iſraël conſtabiliti ſunt: Dominus e-
3 xercituum nomen eius. ¶Priora ex tunc annuncia-
ui, & ex ore meo exierunt, & audita feci ea: repen-
4 tè operatus ſum, & venerunt. ¶Sciui enim quia du-
rus es tu, & neruus ferreus ceruix tua, & frons tua
5 ærea. ¶Prędixi tibi ex tunc: antequam venirent indi
caui tibi, ne fortè diceres: Idola mea fecerunt hæc,
& ſculptilia mea, & conflatilia mandauerunt iſta.

6 ¶Quæ audiſti vide oĩa, vos autem nũ annunciaſtis?
B Audita feci tibi noua ex tunc, & cõſeruata ſunt quę
7 neſcis: nunc ¶creata ſunt, & non ex tunc: & ante diẽ,
& non audiſti ea, ne fortè dicas, Ecce ego cognoui
8 ea. ¶Neq; audiſti, neq; cognouiſti, neq; ex tunc aper
ta eſt auris tua: ſcio enim quia præuaricans præua-
9 ricaberis, & tranſgreſſorẽ ex vtero vocaui te. ¶Pro-
pter nomẽ meum longè faciam furorem meum: &
10 laude mea infrenabo te, ne intereas. ¶Ecce, excoxi
te, ſed nõ quaſi argentũ: elegi te in camino pauper-
11 tatis. ¶Propter me, propter me faciã, vt nõ blaſphe-
12 mer: ‖ & gloriam meam alteri non dabo. ¶Audi me ‖Sup.42.b 8
Iacob, & Iſraël quem ego voco, ‖ ego ipſe, ego pri- ‖Sup 41.a.4. 44.a.6.
13 mus, & ego nouiſſimus. ¶Manus quoq; mea funda-
C uit terram, & dextera mea menſa eſt cœlos: ego vo
14 cabo eos, & ſtabunt ſimul. ¶Congregamini omnes
vos, & audite: quis de eis annunciauit hæc? Domi-
nus dilexit eum, faciet voluntatem ſuam in Babylo
15 ne, & brachiũ ſuum in Chaldæis. ¶Ego ego locutus
ſum, & vocaui eum, adduxi eum, & directa eſt via
16 eius. ¶Accedite ad me, & audite hoc: nõ à principio
in abſcõdito locutus ſum: ex tẽpore antequã fieret,
ibi erã, & nunc Dñs Deus miſit me, & ſpiritus eius.
17 ¶Hæc dicit Dominus, redemptor tuus, Sanctus Iſ-
raël: Ego Dominus Deus tuus docens te vtilia, gu-
18 bernãs te in via qua ambulas. ¶Vtinam attendiſſes
D mandata mea: facta fuiſſet ſicut flumen pax tua, &
19 iuſtitia tua ſicut gurgites maris, ¶& fuiſſet quaſi are
na ſemen tuum, & ſtirps vteri tui vt lapilli eius: nõ
interiſſet, & non fuiſſet attritum nomẽ eius à facie
20 mea. ¶Ingredimini de Babylone, fugite à Chal- ‖Ierem.51.a 6.
dęis, in voce exultationis annunciate: auditum faci
te hoc, & efferte illud vſque ad extrema terrę. Dici
21 te: Redemit Dominus ſeruum ſuum Iacob. ¶Non ‖Exo 17.a 6.
ſitierunt in deſerto, cum educeret eos: ‖ aquam de ‖Nu.20.b 11.
petra produxit eis, & ſcidit petram, & fluxerunt a-
22 quæ. ¶‖Non eſt pax impiis, dicit Dominus. ‖Inf.57 d. 21.

CAPVT XLIX.

1 AVdite inſulæ, & attendite populi de lon-
A ge: Dominus ab vtero vocauit me: de vẽ
tre matris meæ recordatus eſt nominis
2 mei. ¶Et ‖poſuit os meum quaſi gladium ‖Infra 51.16.
acutum in vmbra manus ſuæ protexit me, & poſuit
me ſicut ſagittam electam, in pharetra ſua abſcon
3 dit me. Et ¶dixit mihi: Seruus meus es tu Iſraël, quia
4 in te gloriabor. ¶Et ego dixi: In vacuũ laboraui, ſine
cauſa, & vanè fortitudinẽ meã conſumpſi: ergo iudi
5 ciũ meũ cũ Dño, & opus meũ cũ Deo meo. Et ¶nunc
B dicit Dñs, formãs me ex vtero ſeruũ ſibi, vt reducã
Iacob ad eum, & Iſraël non congregabitur: & glo-
rificatus ſum in oculis Domini, & Deus meus fa-
6 ctus eſt fortitudo mea. ¶Et dixit: Parum eſt vt ſis mi
hi ſeruus ad ſuſcitãdas tribus Iacob, & fæces Iſraël ‖Sup.4.b 7.
conuertendas. ‖Ecce, dedi te in lucem Gentium, vt
7 ſis ſalus mea vſq; ad extremũ terræ. ¶Hæc dicit Do Act.13.g.47.
minus redemptor Iſraël, ſanctus eius, ad contẽptibi
lem animam, ad abominatam gentem, ad ſeruũ do
minorum, Reges videbũt & conſurgent principes,
& adorabunt propter Dominum, quia fidelis eſt, &
8 Sanctum Iſraël, qui elegit te. ¶Hæc dicit Dominus
C ‖In tempore placito exaudiui te, & in die ſalutis ‖2. Cor.6 a.2.
auxiliatus ſum tui: & ſeruaui te, & dedi te in fœ-
dus populi, vt ſuſcitares terram, & poſſideres hære
9 ditates diſſipatas: ¶vt diceres his qui vincti ſunt, E-
xite: & his qui in tenebris. Reuelamini. Super vias

A, 0..7.d 16. 10 pascentur, & in omnibus planis pascua eorũ. ¶Non
esurient neque sitient, & non percutiet eos æstus &
sol: quia miserator eorum reget eos, & ad fontes a-
potabi: 11 quarum potabit eos. ¶Et ponam oẽs montes meos
12 in viam, & semitæ meæ exaltabuntur. ¶Ecce isti de
D longe veniẽt, & ecce illi ab Aquilone, & mari, & isti
13 de terra australi. ¶Laudate cœli & exulta terra, iu-
bilate montes laudem quia consolatus est Dñs po
14 pulum suũ, & pauperũ suorũ miserebitur. ¶Et dixit
Sion: Dereliquit me Dñs, & Dominus oblitus est
15 mei. ¶Nunquid obliuisci potest mulier infantem
suum, vt non misereatur filio vteri sui? & si illa obli
16 ta fuerit, ego tamẽ nõ obliuiscar tui. ¶Ecce, in mani
E bus meis descripsi te: muri tui corã oculis meis sem
17 per. ¶Venerunt structores tui: destruentes te, & dis
Inf. 60 a. 4. 18 sipantes à te exibũt. ¶Leua in circuitu oculos tuos,
& vide: omnes isti congregati sunt, venerunt tibi: vi
uo ego, dicit Dominus, quia omnibus his uelut or-
namẽto vestieris, & circundabis tibi eos quasi spon
19 sa. ¶Quia deserta tua & solitudines tuæ & terra rui-
næ tuæ nunc angusta erunt præ habitatoribus, & lon
20 gè fugabuntur qui absorbebãt te. ¶Adhuc dicent in
auribus tuis filij sterilitatis tuæ: Angustus est mihi lo
21 cus, fac spacium mihi vt habitẽ. ¶Et dices in corde
F tuo: Quis genuit mihi istos? ego sterilis, & non pa-
riẽs, trãsmigrata & captiua: & istos quis enutriuit?
22 ego destituta & sola: & isti ubi hic erant? ¶Hæc dicit
Dñs Deus: Ecce leuabo ad Gentes manum meam,
& ad populos exaltabo signũ meũ. Et afferẽt filios
tuos in vlnis, & filias tuas super humeros porta-
23 bunt. ¶Et erunt reges nutritij tui, & reginæ nutrices
tuæ: vultu in terra demisso adorabunt te, & pulue-
G rem pedum tuorum lingent. Et scies quia ego Do-
minus, super quo non confundentur qui expectant
24 eum. ¶Nunquid tolletur à forti præda? aut quod ca
25 ptum fuerit à robusto, saluũ esse poterit? ¶Quia hæc
dicit Dominus: Equidem & captiuitas à forti tolle-
tur: & quod ablatum fuerit à robusto, saluabitur.
Eos verò qui iudicauerunt te, ego iudicabo, & fi-
26 lios tuos ego saluabo. ¶Et cibabo hostes tuos car-
nibus suis: & quasi musto, sanguine suo inebria-
buntur: & sciet omnis caro, quia ego Dominus sal-
uans te, & redemptor tuus Fortis Iacob.

CAPVT L.

1 HAec dicit Dominus: Quis est hic liber re-
A pudij matris vestræ, quo dimisi eam? aut
quis est creditor meus, cui vendidi vos?
ecce in iniquitatibus vestris venditi estis, & in sce-
2 leribus vestris dimisi matrem vestram. ¶Quia ve-
ni, & non erat vir: vocaui, & non erat, qui audiret,
Inf. 59. a. 1. Nu. 11. c. 23 Nũquid abbreuiata & paruula facta est manus mea,
vt non possim redimere? aut non est in me virtus ad
B liberandum? Ecce in increpatione mea desertum
faciam mare, ponam flumina in siccum: computre-
3 scent pisces sine aqua, & moriẽtur in siti. ¶Induam
cœlos tenebris, & saccum ponam operimentum
4 eorum. ¶Dominus dedit mihi linguam eruditam,
vt sciam sustentare eum qui lassus est, verbo: erigit
manè, manè erigit mihi aurem, vt audiam quasi
5 magistrum. ¶Dominus Deus aperuit mihi aurem,
C ego autem non contradico, retrorsum non abij.
Mat. 26. f. 67. 6 ¶Corpus meũ dedi percutientibus, & genas meas
vellentibus: faciem meam non auerti ab increpan-
In me. 7 tibus & conspuentibus*. ¶Dominus Deus auxilia-
tor meus, ideò non sum cõfusus: ideo posui faciem
meam vt petram durissimam, & scio qm̃ non con-
8 fundar. ¶Iuxta est qui iustificat me: quis contradi- Rom. 8. f. 33.
cet mihi? stemus simul: quis est aduersarius meus?
9 accedat ad me. ¶Ecce Dñs Deus auxiliator meus,
D quis est qui condẽnet me? Ecce oẽs quasi vestimẽ-
10 tũ cõterentur, tinea comedet eos. ¶Quis ex vobis ti
mens Dominũ, audiens vocẽ serui sui, qui ambula-
uit in tenebris, & non est lumen ei? speret in nomi-
11 ne Dñi, & innitatur super Deum suũ. ¶Ecce vos oẽs
accendẽtes ignẽ, accincti flãmis, ambulate in lumi-
ne ignis vestri, & in flãmis quas succẽdistis: de ma-
nu mea factũ est hoc vobis, in doloribus dormietis.

CAPVT LI.

1 AVdite me qui sequimini quod iustũ est, &
A q̃ritis Dñm: attẽdite ad petrã vnde ex-
cisi estis, & ad cauernã laci de qua præci
2 si estis. ¶Attendite ad Abrahã patrẽ ve-
strũ, & ad Sarã quæ peperit vos: quia vnũ uocaui eũ,
3 & benedixi ei, & multiplicaui eũ. ¶Cõsolabitur er-
go Dñs Siõ, & cõsolabitur oẽs ruinas eius: & ponet
desertũ eius quasi delicias, & solitudinẽ eius, quasi
B hortum Domini. Gaudiũ & lætitia inuenietur in ea,
4 gratiarum actio, & vox laudis. ¶Attendite ad me
popule meus, & tribus mea me audite: quia lex à
me exiet, & iudicium meum in lucem populorum
5 requiescet. ¶Propè est iustus meus, egressus est sal-
uator meus, & brachia mea populos iudicabunt:
me insulæ expectabunt & brachium meum sustine-
6 bunt. ¶Leuate in cœlum oculos vestros, & videte
C sub terra deorsum: quia cæli sicut fumus liquescẽt,
& terra sicut vestimentum atteretur, & habitatores
eius sicut hæc interibunt: Salus autem mea in sem- Psal. 36. d.
7 piternum erit, & iustitia mea non deficiet. ¶Audite 31. d. 39.
me qui scitis iustum, populus meus, lex mea in cor-
de eorum: nolite timere opprobrium hominum,
8 & blasphemias eorum ne metuatis. ¶Sicut enim
vestimentum, sic comedet eos vermis: & sicut la-
nam, sic deuorabit eos tinea: Salus autem mea Psal. 36. d.
in sempiternum erit, & iustitia mea in generatio- 31. d. 39.
9 nes generationum. ¶Consurge, consurge, indue-
D re fortitudinem brachium Domini: consurge si-
cut in diebus antiquis, in generationibus seculo-
rum. nunquid non tu percussisti superbum, & vulne
10 rasti draconem? ¶Nunquid non tu siccasti mare, Exo. 14. c. 21.
aquam abyssi vehementis: qui posuisti profundum
11 maris viam, ut transirent liberati? ¶Et nunc qui re-
dempti sunt à Dño reuertentur, & venient in Sion
laudantes, & lætitia sempiterna super capita eorũ,
gaudiũ & lætitiã tenebunt, fugiet dolor & gemitus.
12 ¶Ego ego ipse cõsolabor vos: quis tu ut timeres ab
hoĩe mortali, & à filio hominis, qui quasi fœnum
13 ita arescet? ¶Et oblitus es Dñi factoris tui, qui teten
E dit cœlos, & fundauit terrã: & formidasti iugiter to
ta die à facie furoris eius qui te tribulabat, & para-
14 uerat ad perdendũ: vbi nũc est furor tribulãtis? ¶Ci
tò ueniet gradiẽs ad aperiẽdũ, & nõ interficiet vsq;
15 ad internecionẽ, nec deficiet panis eius. ¶Ego autẽ
sum Dñs Deus tuus qui cõturbo mare, & intume-
16 scũt fluctus eius, Dñs exercituũ nomẽ meũ. ¶Posui Sup. 49. a. 2.
verba mea in ore tuo, & in vmbra manus meæ pro-
texi te, vt plantes cœlos, & fundes terrã, & dicas ad
17 Sion: Populus meus es tu. ¶Eleuare, eleuare, cõsur-
F ge Ierusalem, quæ bibisti de manu Domini calicem
iræ eius: usq; ad fundũ calicis soporis bibisti, & po-
18 tasti vsq; ad fæces. ¶Non est qui sustentet eã ex om-

nibus filiis quos genuit: & non est qui apprehen-
dat manum eius ex omnibus filiis quos enutriuit.
Sup. 47 b 9. 19 ¶Duo sunt quæ occurrerunt tibi: quis contristabi-
tur super te? uastitas & cõtritio, & fames & gladius.
20 quis cõsolabitur te? ¶Filij tui proiecti sunt, dormie-
G runt in capite omnium uiarum, sicut oryx illaquea
tus: pleni indignatione Domini, increpatione Dei
21 tui. ¶Idcirco audi hoc paupercula & ebria non à ui
22 no. ¶Hæc dicit dominator tuus Dominus, & Deus
tuus, & qui pugnauit pro populo suo: Ecce tuli de
manu tua calicem soporis, fundum calicis indi-
gnationis meæ, non adiicies ut bibas illum ultrà.
23 Et ponam illum in manu eorum qui te humiliaue-
runt, & dixerunt animæ tuæ: Incuruate, ut transea-
mus: & posuisti ut terram corpus tuum, & quasi
uiam transeuntibus.

CAPVT LII.

1 CONSVRGE, consurge, induere fortitudine
A tua Sion, induere uestimentis gloriæ tuæ
Ierusalem, ciuitas Sancti: quia non adij-
ciet ultrà ut pertranseat per te incircun-
2 cisus & immundus. ¶Excutere de puluere, consur-
ge, sede Ierusalem, solue uincula colli tui captiua
3 filia Sion. ¶Quia hæc dicit Dominus: Gratis uenun-
4 dati estis, & sine argento redimemini. ¶Quia hęc di
Gen. 46. a. 6. cit Dominus Deus: In Aegyptum descendit popu
lus meus in principio, ut colonus esset ibi: & Assur
5 absq; ulla causa calumniatus est eum. ¶Et nũc quid
mihi est hic, dicit Dominus: quoniã ablatus est po
pulus meus gratis? Dominatores eius inique agũt,
Rom. 2. d. 24. Ezec. 36. d. 20. B dicit Dominus, & iugiter tota die nomen meum
6 blasphematur. ¶Propter hoc sciet populus meus
nomen meũ in die illa: quia ego ipse qui loquebar,
Ro. 10. c. 15. Nah. 1. d. 15. 7 Ecce adsum. ¶Quàm pulchri super mõtes pedes an
nunciantis & prędicantis pacẽ: annunciãtis bonũ,
Regnauit 9. prædicantis salutẽ, dicentes Sion: Regnabit Deus
8 tuus? ¶Vox speculatorũ tuorum, leuauerunt vocem,
simul laudabunt: quia oculo ad oculũ videbunt cũ
9 cõuerterit Dominus Sion. ¶Gaudete & laudate si-
C mul deserta Ierusalẽ: quia consolatus est Dñs popu
10 lum suũ, redemit Ierusalem. ¶Parauit Dominus bra
Ps. 97. a. 3. chium sanctũ suum in oculis omnium Gentium: &
11 videbunt oẽs fines terre salutare Dei nostri. ¶Rece-
2. Cor. 6. d. 17. dite, recedite, exite inde: pollutum nolite tangere:
exite de medio eius, mundamini qui fertis vasa Do
12 mini. ¶Quoniam non in tumultu exibitis, nec in fu-
D ga properabitis: præcedet enim vos Dominus, &
13 cõgregabit vos Deus Israël. ¶Ecce intelliget seruus
meus, exaltabitur, & eleuabitur, & sublimis erit val
14 de. Sicut obstupuerunt super te multi, sic inglorius
erit inter viros aspectus eius, & forma eius inter fi-
15 lios hominum. ¶Iste asperget gentes multas, super
Ro. 15. d. 21. ipsum continebunt reges os suum: quia quibus nõ
est narratum de eo, viderunt: & qui non audierunt,
contemplati sunt.

CAPVT LIII.

Ioh. 12. f. 38. Rom. 10. c. 16. 1 QVIS credidit auditui nostro? & brachiũ
A Domini cui reuelatum est? ¶Et ascen-
2 det sicut virgultum coram eo, & sicut
ascẽdit radix de terra sitienti: nõ est species ei,
neque decor: & uidimus eum, & non erat aspectus,
Mar. 9. b. 12. 3 & desiderauimus eum. ¶Despectum & nouissimũ
virorum, uirum dolorum & scientem infirmitatẽ:
& quasi absconditus vultus eius & despectus: unde
4 nec reputauimus eum. ¶Verè languores nostros Mat. 8. c. 17. & 2. d. 24
ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit: & nos
putauimus eũ quasi leprosum, & percussum à Deo 1. Cor. 15 a. 3.
5 & humiliatum. ¶Ipse autem uulneratus est propter
B iniquitates nostras, attritus est propter scelera no-
stra: disciplina pacis nostræ super eum, & liuore e-
6 ius sanati sumus. ¶Omnes nos quasi oues errraui-
mus, unusquisque in uiam suam declinauit: & po-
suit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum.
7 ¶Oblatus est quia ipse uoluit, & non aperuit os suũ:
sicut ouis ad occisionem ducetur, & quasi agnus co
ram tondente se, obmutescet, & non aperiet os Mat. 26. f. 63. 27 b. 14
8 suum. ¶De angustia & de iudicio sublatus est: gene- Act. 8. f. 32
C rationem eius quis enarrabit? quia abscissus est de
terra uiuentium: propter scelus populi mei percus-
9 si eum. ¶Et dabit impios pro sepultura, & diuitem
pro morte sua: eò quòd iniquitatẽ non fecerit, ne- 1. Pet. 2. d. 22.
10 que dolus fuerit in ore eius. ¶Et Dominus uoluit cõ 1. Ioan. 3. a. 5.
terere eum in infirmitate: si posuerit pro peccato
animam suam, uidebit semen longæuum, & uolun-
11 tas Domini in manu eius dirigetur. ¶Pro eo quòd
D laborauit anima eius, uidebit & saturabitur: in sciẽ-
tia sua iustificabit ipse iustus seruos meos multos, seruos meos.
12 & iniquitates eorum ipse portabit. ¶Ideo dispertiã Mat. 15. e. 28.
ei plurimos, & fortium diuidet spolia, pro eo quòd
tradidit in mortem animam suam, & cum scelera- Luc. 22. d. 37.
tis reputatus est: & ipse peccata multorum tulit, & Luc. 23. e. 34.
pro transgressoribus rogauit.

CAPVT LIIII.

1 LAVDA sterilis quæ non paris: decanta lau Lætare 3.
A dem, & hinni quæ non pariebas, quoniã Luc. 23. d. 29.
multi filij desertæ magis quàm eius quæ Gala. 4 d.
2 habet uirum, dicit Dominus. ¶Dilata lo 27.
cum tentorij tui, & pelles tabernaculorum tuorum
extende, ne parcas: longos fac funiculos tuos, & cla
3 uos tuos consolida. ¶Ad dexteram enim, & ad læuã
B penetrabis: & semen tuum Gentes hæreditabit, &
4 ciuitates desertas inhabitabit. ¶Noli timere, quia
non confundéris, neque erubesces: non enim te pu
debit, quia confusionis adolescentiæ tuæ obliuiscé
ris, & opprobrij uiduitatis tuæ non recordaberis
5 amplius. ¶Quia dominabitur tui qui fecit te: Do- Luc. 1. e. 32.
C minus exercituum nomen eius: & redemptor tuus
6 Sanctus Israël, Deus omnis terræ uocabitur. ¶Quia
ut mulierem derelictã & mœrẽtem spiritu uocauit
te Dominus, & uxorem ab adolescentia abiectam,
7 dixit Deus tuus. ¶Ad punctum in modico dereliqui
8 te, & in miserationibus magnis congregabo te. ¶In
D momento indignationis abscondi faciem meam
parumper à te, & in misericordia sempiterna miser
9 tus sum tui: dixit redemptor tuus Dominus. ¶Sicut
in diebus Noë istud mihi est, cui iuraui ne induce- Gen. 9. b. 15.
rẽ aquas Noë ultrà supra terrã: sic iuraui ut nõ ira- diluuij 15
10 scar tibi, & nõ increpẽ te. ¶Montes enim commoue
buntur, & colles contremiscent: misericordia autẽ
E mea non recedet à te, & fœdus pacis meæ non mo-
11 uebitur: dixit miserator tuus Dñs. ¶Paupercula tẽpe
state cõuulsa, absq; ulla cõsolatione, Ecce ego ster-
nã per ordinẽ lapides tuos, & fundabo te in sapphi
12 ris, ¶& ponã iaspidẽ propugnacula tua: & portas tuas
in lapides sculptos, & oẽs terminos tuos in lapides
13 desiderabiles. ¶Vniuersos filios tuos dictos à Do Iohã. 6 e. 45.
F mino, & multitudinẽ pacis filiis tuis. ¶Et in iustitia
14 fundaberis: recede procul à calũnia, quia nõ time-
15 bis: & à pauore, quia nõ appropinquabit tibi. ¶Ecce

accola veniet, qui non erat mecum, aduena quon-
16 dam tuus adiungetur tibi.¶Ecce ego creaui fabrum
G sufflätem in igne prunas, & proferentem vas in o-
pus suum: & ego creaui interfectorem ad disper-
17 dendum. ¶Omne vas quod fictum est contra te, nõ
dirigetur: & omnem linguam resistentem tibi in iu
dicio iudicabis. Hęc est hęreditas seruorum Domi
ni, & iustitia eorum apud me, dicit Dominus.

CAPVT LV.

Eccl.51 d 32. Apo 22. d.17. 1 OMnes¦sitientes venite ad aquas: & qui nõ
A habetis argẽtum, properate, emite & co-
medite:¦ venite, emite absque argento,
& absque vlla commutatione vinum &
2 lac. ¶Quare appenditis argentum non in panibus,
& laborem vestrum non in saturitate? Audite au-
dientes me, & comedite bonum, & delectabitur in
3 crassitudine anima vestra. ¶Inclinate aurem vestrã,
& venite ad me: audite & viuet anima vestra, & fe-
B riam vobiscum pactum sempiternũ, misericordias
Act.13.e. 34. 4 Dauid fideles.¦¶Ecce testem populis dedi eum, du
5 cem ac pręceptorem Gentibus. ¶Ecce, gentem quã
nesciebas, vocabis: & gentes quæ te non cognoue-
runt, ad te current propter Dominum Deum tuũ,
6 & Sanctũ Israël: quia glorificauit te. ¶Quærite Do-
minũ dum inueniri potest, inuocate eum dum pro-
7 pe est. ¶Derelinquat impius viam suam, & vir ini-
quus cogitationes suas, & reuertatur ad Dominũ,
C & miserebitur eius, & ad Deum nostrum: qm̃ mul-
8 tus est ad ignoscendum. ¶Non enim cogitationes
meæ, cogitationes vestrę: neq; viæ vestræ, viæ meę,
9 dicit Dominus. ¶Quia sicut exaltantur cęli à terra,
sic exaltatę sunt viæ meæ à viis vestris, & cogitatio-
10 nes meæ à cogitationibus vestris. ¶Et quomodo
descendit imber, & nix de cœlo, & illuc vltrà nõ re
uertitur, sed inebriat terram, & infundit eam, & ger
minare eam facit: & dat semen serenti, & panem co
11 medenti: ¶Sic erit verbum meum, quod egredietur
D de ore meo: non reuertetur ad me uacuum, sed fa-
ciet quæcunq; volui, & prosperabitur in his ad quæ
12 misi illud. ¶Quia in lætitia egrediemini, & in pace
deducemini: montes & colles cantabunt corã uo-
bis laudem, & omnia ligna regionis plaudent ma-
13 nu. ¶Pro saliunca ascendet abies, & pro urtica cre-
scet myrtus: & erit Dominus nominatus in signum
æternum, quod non auferetur.

CAPVT LVI.

Sap.1.a.1 1 HAec dicit Dominus: Custodite iudicium,
A & facite iustitiã: quia iuxtà est salus mea
ut ueniat, & iustitia mea ut reueletur.
2 ¶Beatus uir qui facit hoc, & filius homi
nis, qui apprehendet istud: custodiens sabbathum,
ne polluat illud: custodiens manus suas, ne faciat
3 omne malum. ¶Et non dicat filius aduenæ qui adhę
ret Dño, dicens: Separatione diuidet me Dominus
à populo suo. Et non dicat Eunuchus: Ecce ego li-
4 gnum aridum. ¶Quia hæc dicit Dñs Eunuchis: Qui
B custodierint sabbatha mea, & elegerint quæ ego
5 nolui, & tenuerint fœdus meum: ¶Dabo eis in do-
mo mea, & in muris meis locum, & nomen melius
à filiis & filiabus: nomen sempiternum dabo eis,
6 quod nõ peribit. ¶Et filios aduenę qui adhęrẽt Do
mino, ut colant eum, & diligant nomen eius, ut sint
ei in seruos: omnem custodientem sabbathum, ne
7 polluat illud, & tenentẽ fœdus meũ: ¶Adducã eos
in montem sanctũ meum, & lætificabo eos in domo
C orationis meæ: holocausta eorum & uictimæ eorũ
placebũt mihi super altari meo: quia¦domus mea, Mat. 21. b 13
8 domus orationis uocabitur cunctis populis. ¶Ait Mar. 11. c. 16.
Dominus Deus qui cõgregat dispersos Israel: Ad- Luc. 19. g 46.
9 huc congregabo ad eum cõgregatos eius. ¶Omnes
bestiæ agri uenite ad deuorandum, uniuersæ bestię
10 saltus. ¶Speculatores eius cæci omnes, nescierunt
D vniuersi: canes muti, nõ valentes latrare, videntes
11 vana, dormientes & amantes somnia. ¶Et canes im
pudentissimi nescierunt saturitatem: ipsi pastores
ignorauerunt intelligentiam:¦ omnes in viam suam Iere.6.c. 13. S d. 10
declinauerunt, vnusquisque ad auaritiam suam, à
12 summo vsque ad nouissimum. ¶¦Venite, sumamus Sup.2.b 7 Supr.22. e 13.
vinum, & impleamur ebrietate: & erit sicut hodie,
sic & cras, & multò amplius.

CAPVT LVII.

1 IVstus perit, & nõ est qui recogitet in cor-
A de suo: & viri misericordiæ colliguntur,
quia non est qui intelligat: à facie enim
2 malitię collectus est iustus. ¶Veniat pax,
requiescat in cubili suo, qui ambulauit in directio-
3 ne sua. ¶Vos autem accedite huc filij auguratricis,
4 semen adulteri, & fornicariæ. ¶Super quem lusistis?
super quem dilatastis os, & eiecistis linguam? num-
5 quid non vos filij scelesti, semen mendax? ¶qui con
solamini in diis subter omne lignum frõdosum, im
molantes paruulos in torrentibus, subter eminen-
6 tes petras? ¶In partibus torrentis pars tua, hæc est
sors tua: & ipsis effudisti libamẽ, obtulisti sacrificiũ,
7 nunquid super his non indignabor? ¶Super montẽ
B excelsum & sublimem posuisti cubile tuum, & illuc
8 ascendisti, vt immolares hostias. ¶Et post ostium, &
retro postem posuisti memoriale tuum: quia iuxta
me discooperuisti, & suscepisti adulterum, dilatasti
cubile tuũ, & pepigisti cum eis fędus: dilexisti stratũ
9 eorum manu aperta. ¶Et ornasti te regio vnguẽto,
& multiplicasti pigmenta tua. Misisti legatos tuos
10 procul, & humiliata es vsque ad inferos. ¶In multi-
tudine viæ tuæ laborasti: non dixisti: Quiescam. vi-
tam manus tuæ inuenisti, propterea non rogasti.
11 ¶Pro quo solicita timuisti, quia mentita es, & mei
C nõ es recordata, neque cogitasti in corde tuo: quia
ego tacens, & quasi non videns, & mei oblita es.
12 ¶Ego annunciabo iustitiam tuam, & opera tua non
13 proderunt tibi. ¶Cùm clamaueris, liberent te con-
gregati tui, & omnes eos auferet vẽtus, tollet aura.
Qui autem fiduciam habet mei, hæreditabit terrã,
14 & possidebit montem sanctum meum. ¶Et dicam:
¦Viam facite, præbete iter, declinate de semita, au- Inf.62.d 10.
15 ferte offendicula de via populi mei. ¶Quia hæc di-
cit excelsus, & sublimis habitans æternitatẽ: & san-
D ctum nomen eius in excelso, & in sancto habitans,
& cum contrito, & humili spiritu: vt viuificet spiri-
16 tum humilium, & viuificet cor contritorum. ¶Non
enim in sempiternum litigabo, neque vsque ad fi-
nem irascar: quia spiritus à facie mea ingredietur,
17 & flatus ego faciam. ¶Propter iniquitatem auaritiæ
eius Iratus sum, & percussi eum: abscondi à te fa- 12.
ciẽ meam, & indignatus sum: & abiit uagus in uia
18 cordis sui. ¶Vias eius uidi, & sanaui eum, & reduxi
eum, & reddidi consolationes ipsi, & lugentibus
19 eius. ¶Creaui fructum labiorum pacem, pacem ei
qui lõgè est, & qui propè, dixit Dominus, & sanaui
20 eum. ¶Impij autẽ quasi mare feruens, quod quiesce-

re non poteſt, & redundant fluctus eius in concul-
cationem & lutum. ‖Non eſt pax impij, dicit Do- Sup. 48 d 22.
minus meus.

CAPVT LVIII.

1 CLama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem
A tuam, & annuncia populo meo ‖ ſcelera Supr. 1.d 16.
eorum, & domui Iacob peccata eorum.
2 ¶Me etenim de die in diem quærunt, &
ſcire vias meas volũt: quaſi gens quę iuſtitiam fece-
rit, & iudicium Dei ſui nõ dereliquerit: rogant me
3 iudicia iuſtitię, appropinquare Deo volunt. ¶Qua-
re ieiunauimus, & non aſpexiſti: humiliauimus ani-
mas noſtras, & neſciſti? Ecce in die ieiunij veſtri
inuenitur voluntas veſtra, & omnes debitores ve-
4 ſtros repetitis. ¶Ecce ad lites & contentiones ieiu-
natis, & percutitis pugno impiè. Nolite ieiunare ſi-
cut vſq; ad hanc diẽ, vt audiatur in excelſo clamor
5 veſter. ¶‖Nunquid tale eſt ieiunium quod elegi, per Zach. 7.b 5.
B diem affligere hominem animam ſuã? nunquid cõ-
torquere quaſi circulum caput ſuũ, & ſaccum & ci-
nerẽ ſternere? nunquid iſtud vocabis ieiuniũ, & diẽ
6 acceptabilem Domino? ¶Nónne hoc eſt magis ieiu
niũ quod elegi? diſſolue colligationes impietatis,
ſolue faſciculos deprimentes, dimitte eos qui cõfra
7 cti ſunt liberos, & omne onus dirumpe. ¶‖Frange Ezec. 18. b 16. Matt. 25.c 35.
eſurienti panem tuum, & egenos vagosq; induc in
domum tuã: cùm videris nudum, operi eum, & car-
8 nem tuã ne deſpexeris. ¶Tunc erumpet quaſi manè
lumẽ tuum, & ſanitas tua citius orietur, & anteibit
C faciẽ tuã iuſtitia tua, & gloria Domini colliget te.
9 ¶Tunc inuocabis, & Dominus exaudiet: clamabis,
& dicet: Ecce adſum. ſi abſtuleris de medio tui cate
nã, & deſieris extendere digitum, & loqui quod nõ
10 prodeſt. ¶Cùm effuderis eſurienti animã tuã, & ani
mam afflictã repleueris: orietur in tenebris lux tua,
11 & tenebræ tuæ erunt ſicut meridies. ¶Et requiẽ tibi
dabit Dñs* ſuper, & implebit ſplendoribus animã *Deus.
tuam, & oſſa tua liberabit: & eris quaſi hortus irri-
guus, & ſicut fons aquarũ, cuius nõ deficient aquæ.
12 ¶‖Et ædificabuntur in te deſerta ſeculorum: funda- Inf. 61.b 4.
D mẽta generationis & generationis ſuſcitabis: & vo
caberis ædificator ſepiũ, auertens ſemitas in quie-
13 tem. ¶Si auerteris à ſabbatho pedem tuum, facere
voluntatem tuam in die ſancto meo, & vocaueris
ſabbathum delicatum, & ſanctum Domini glorio-
ſum, & glorificaueris eum dum nõ facis vias tuas, &
non inuenitur voluntas tua, vt loquaris ſermonem.
14 Tunc delectaberis ſuper Domino, & ſuſtollam te
ſuper altitudines terrę, & cibabo te hæreditate Ia-
cob patris tui. os enim Domini locutum eſt.

CAPVT LIX.

1 ECce, ‖nõ eſt abbreuiata manus Dñi vt ſal- Nu. 11.c. 23. Supr. 50 a. 2.
A uare nequeat, neque aggrauata eſt auris
eius vt nõ exaudiat. ¶Sed iniquitates ve
2 ſtræ diuiſerũt inter vos & Deum veſtrũ,
& peccata veſtra abſcõderunt faciem eius à vobis
3 ne exaudiret. ¶‖Manus enim veſtræ pollutæ ſunt Supr. 1.d. 15.
ſanguine, & digiti veſtri inquitate: labia veſtra lo-
cuta ſunt mendacium, & lingua veſtra iniquitatem
4 fatur. ¶Nõ eſt qui inuocet iuſtitiam, neq; eſt qui in-
dicet verè: ſed confidunt in nihili, & loquuntur va-
nitates: ‖cõceperunt laborẽ, & pepererunt iniqui- Iob 15.d. 35.
5 tatem. ¶Oua aſpidum ruperunt, & telas araneæ te-
xuerũt: qui comederit de ouis eorum, morietur: &
6 quod cõfotum eſt, erumpet in regulum. ¶Telę eo-
rum non erunt in veſtimentum, neq; operientur o-
B peribus ſuis: opera eorum opera inutilia; & opus
7 iniquitatis in manibus eorum. ¶‖Pedes eorum ad Prou. 1.b 16. Rom. 3. b. 15.
malum currunt, & feſtinant vt effundãt ſanguinem
innocẽtem: cogitationes eorum cogitationes inu-
8 tiles: vaſtitas & cõtritio in viis eorum. ¶Viam pacis
neſcierũt, & nõ eſt iudicium in greſſibus eorum. ſe-
mitæ eorum incuruatę ſunt eis: omnis qui calcat in
9 eis, ignorat pacem. ¶Propter hoc elongatum eſt iu-
dicium à ˋvobis,ˋ & non apprehendet ˋvosˋ iuſtitia: nobis 6. nos 9.
expectauimus lucem, & ecce tenebrę: ſplendorem,
10 & in tenebris ambulauimus. ¶Palpauimus ſicut cæ
ci, parietem, & quaſi abſq; oculis attrectauimus: im
pegimus meridie quaſi in tenebris, in caliginoſis
11 quaſi mortui. ¶Rugiemus quaſi vrſi omnes, & quaſi
columbę meditantes gememus. expectauimus iudi
12 cium, & nõ eſt: ſalutẽ, & elongata eſt à nobis. ¶Mul
tiplicatæ ſunt enim iniquitates noſtræ coram te, &
peccata noſtra reſpõderunt nobis: quia ſcelera no-
ſtra nobiſcum, & iniquitates noſtras cognouimus,
13 ¶peccare & mentiri cõtra Dñm. & auerſi ſumus ne
C iremus poſt tergum Dei noſtri, vt loqueremur ca-
lumniam & tranſgreſſionem: concepimus & locuti
14 ſumus de corde verba mendacij. ¶Et cõuerſum eſt
retrorſum iudicium, & iuſtitia lõgè ſtetit: quia cor-
ruit in plantéa veritas, & ęquitas nõ potuit ingredi.
15 ¶Et facta eſt veritas in obliuionem, & qui receſſit à
malo, prædæ patuit: & vidit Dominus, & malum ap
16 paruit in oculis eius, quia non eſt iudicium. ¶& vi-
dit quia non eſt vir: & aporiatus eſt, quia nõ eſt qui
occurrat: & ſaluauit ſibi brachium ſuum, & iuſtitia
17 eius ipſa cõfirmauit eum. ¶Indutus eſt iuſtitia vt ló- Eph. 6.c. 17. 1. The. 5.b. 8.
rica, & galea ſalutis in capite eius: indutus eſt veſti
18 mentis vltionis, & opertus eſt quaſi pallio zeli. ¶Si-
cut ad vindictã quaſi ad retributionẽ indignationis
D hoſtibus ſuis, & viciſſitudinẽ inimicis ſuis, inſulis vi
19 cem reddet. ¶Et timebunt qui ab Occidente, nomẽ
Domini: & qui ab ortu ſolis, gloriã eius: cùm vene-
rit quaſi fluuius violentus, quem ſpiritus Dñi cogit.
20 ¶‖& venerit Sion redemptor, & eis qui redeunt ab Ro. 11.d 26.
21 iniquitate in Iacob, dicit Dñs. ¶Hoc fœdus meum
cũ eis, dicit Dominus: Spiritus meus qui eſt in te, &
verba mea quę poſui in ore tuo, non recedẽt de ore
tuo, & de ore ſeminis tui, & de ore ſeminis ſeminis
tui, dicit Dominus, amodò & vſq; in ſempiternum.

CAPVT LX.

1 SVrge, illuminare ˋIeruſalemˋ: quia venit -4.
A lumen tuum, & gloria Domini ſuper te
2 orta eſt. ¶Quia ecce tenebræ operient ter
rã, & caligo populos: ſuper te autẽ orie-
3 tur Dominus, & gloria eius in te videbitur. ¶Et am-
bulabũt Gentes in lumine tuo, & reges in ſplẽdore
4 ortus tui. ¶Leua in circuitu oculos tuos, & vide: Supr. 49.c. 18.
oẽs iſti congregati ſunt, venerunt tibi: ‖filij tui dé-
5 longe venient, & filiæ tuæ de latere ſurgent. ¶Tunc
videbis & afflues, & mirabitur & dilatabitur cor
tuũ, quando cõuerſa fuerit ad te multitudo maris,
6 fortitudo Gẽtium venerit tibi. ¶Inundatio camelo-
rum operiet te, dromedarij Madian, & Epha: Om-
nes de Saba venient, aurum & thus deferentes: &
7 laudem Domino annunciantes. ¶Omne pecus Ce-
B dar congregabitur tibi, arietes Nabaioth miniſtra
bunt tibi, offerentur ſuper placabili altari meo, &
8 domum maieſtatis meæ glorificabo. ¶Qui ſunt iſti,

& super multitudinem bonorum domui Israël, quæ
largitus est eis secundùm indulgentiam suam, & se-
8 cundum multitudinem misericordiarum suarũ. ¶Et
dixit: Veruntamen populus meus est, filij nõ negã-
9 tes: & factus est eis saluator. ¶In omni tribulatione
C eorum non est tribulatus, & angelus faciei eius sal
uauit eos: in dilectione sua, & in indulgẽtia sua ipse
redemit eos, & portauit eos, & eleuauit eos cũctis
10 diebus seculi. ¶Ipsi autem ad iracundiam prouoca-
*sanctũ 3. uerunt, & afflixerunt spiritum *sancti* eius: & con-
uersus est eis in inimicum, & ipse debellauit eos.
–15. 11 ¶Et recordatus est dierum seculi Moysi –& populi
‖Exo. 14 g 29. sui: Vbi est qui ‖ eduxit eos de mari cum pastoribus
gregis sui? Vbi est qui posuit in medio eius spiritũ
12 Sancti sui? ¶Qui eduxit ad dexterã Moysen brachio
maiestatis suæ: qui scidit aquas ante eos, vt faceret
13 sibi nomen sempiternum. ¶Qui eduxit eos per abys
14 sos, quasi equum in deserto nõ impingentẽ. ¶Quasi
animal in campo descendens spiritus Domini du-
ctor eius fuit: sic adduxisti populum tuum vt face-
‖Deut. 26. c. 15. 15 res tibi nomen gloriæ. ¶‖Attende de cœlo, & vide
Baruc. 2. d. 16. D de habitaculo sancto tuo & *gloriæ tuæ: vbi est ze-
*solio lus tuus, & fortitudo tua, multitudo viscerum tuo-
rum, & miserationum tuarum? super me continue-
16 rũt se. ¶Tu enim pater noster, & Abraham nesciuit
nos, & Israël ignorauit nos: tu Domine pater no-
17 ster, redemptor noster, à seculo nomen tuũ. ¶Qua-
re errare nos fecisti Domine de viis tuis: indurasti
cor nostrum, ne timeremus te? cõuertere propter
18 seruos tuos, tribus hæreditatis tuæ. ¶Quasi nihilum
possederunt populum sanctũ tuũ: hostes nostri con
19 culcauerunt sanctificationem tuam: ¶Facti sumus
quasi in principio, cum non dominareris nostri ne-
que inuocaretur nomen tuum super nos.

CAPVT LXIIII.

1 VTinam dirumperes cœlos, & descende-
A res: à facie tua montes defluerent. ¶Sicut
2 exustio ignis tabescerent, aquæ arderẽt
igni, vt notum fieret nomen tuum inimi-
3 cis tuis: à facie tua gentes turbarentur. ¶Cùm fece-
ris mirabilia, nõ substinebimus: descendisti, & à fa-
‖1. Cor. 2. b. 9. 4 cie tua montes defluxerunt. ¶‖A seculo non audie-
runt, neque auribus perceperunt: oculus non vidit
Deus absque te, quæ præparasti expectantibus te.
5 ¶Occurristi lætanti, & facienti iustitiam: in viis tuis
B recordabũtur tui: ecce, tu iratus es, & peccauimus:
6 in ipsis fuimus semper, & saluabimur. ¶Et facti su-
*immundi mus vt *immundus* omnes nos, & quasi pannus mẽ
struatæ vniuersæ iustitiæ nostræ: & cecidimus quasi
folium vniuersi, & iniquitates nostræ quasi ventus
7 abstulerunt nos. ¶Non est qui inuocet nomen tuũ:
C qui consurgat, & teneat te: abscondisti faciem tuam
à nobis, & allisisti nos in manu iniquitatis nostræ.
8 ¶Et nunc Domine pater noster es tu, nos verò lutũ:
& fictor noster es tu, & opera manuũ tuarũ omnes
‖Psal. 78. b 8. 9 nos. ¶‖Ne irascaris Domine satis, & ne vltrà memi-
–10 neris iniquitatis –nostræ* ecce, respice, populus tuus
10 omnes nos. ¶Ciuitas sancti tui facta est deserta,
11 Sion deserta facta est, Ierusalem desolata est. ¶Do-
D mus sanctificationis nostræ & gloriæ nostræ, vbi
laudauerunt te patres nostri, facta est in exultionẽ
ignis, & omnia desiderabilia nostra versa sunt in
12 ruinas. ¶Nunquid super his continebis te Domine,
tacebis & affliges nos vehementer?

CAPVT LXV.

1 ‖QVæsierunt me, qui ante non interroga- ‖Rom. 10. d. 20.
A bant, inuenerunt qui non quæsierũt me.
dixi: Ecce ego, ecce ego, ad Gentem quę
2 non inuocabat nomen meum. ¶Expandi
manus meas tota die ad populum incredulum, *qui
graditur in via non bona post cogitationes suas.
3 ¶Populus qui ad iracundiam prouocat me ante fa-
ciem meam semper: qui immolant in hortis, & sa-
4 crificant super lateres: ¶qui habitant in sepulchris,
& in delubris idolorũ dormiunt: qui comedunt car
5 nem suillã, & ius prophanũ in vasis eorum, ¶Qui di
cunt, Recede à me, nõ appropinques mihi, quia im
mundus es: isti fumus erũt in furore meo, ignis ar-
6 dens tota die. ¶Ecce scriptum est corã me: nõ tace-
7 bo, sed reddã & retribuam in sinu eorum ¶iniquita
tes vestras, & iniquitates patrum vestrorũ simul, di
cit Dñs, qui sacrificauerunt super montes, & super
colles exprobrauerunt mihi, & remetiar opus eo-
8 rum primum in sinu eorum. ¶Hæc dicit Dominus:
B Quomodo si inueniatur granum in botro, & dica-
tur, Ne dissipes illud, quoniam benedictio est: sic fa
ciam propter seruos meos, vt non disperdã totum.
9 ¶Et educam de Iacob semen, & de Iuda possidentẽ
montes meos & hæreditabunt eã electi mei, & ser-
10 ui mei habitabunt ibi. ¶Et erunt campestria in cau-
las gregum, & vallis Achor in cubile armentorum
11 populo meo qui requisierunt me. ¶Et vos qui dere
liquistis Dominum, qui obliti estis montem sanctũ
meum, qui ponitis Fortunæ mẽsam, & libatis super
12 eam: ¶Numerabo vos in gladio, & omnes in cæde
corruetis: ‖ pro eo quod vocaui, & non respõdistis: ‖Prou. 1. e. 24.
locutus sum, & non audistis, & faciebatis malum in ‖Item 7. c 13.
13 oculis meis: & quæ nolui elegistis. ¶Propter hoc Inf. 66. b. 4.
hæc dicit Dominus Deus: Ecce, serui mei come-
dẽt, & vos esurietis: ecce, serui mei bibent, & vos si-
14 tietis. ¶–Ecce serui mei lętabuntur, & vos cõfunde- –5.
C mini*: Ecce serui mei laudabũt præ exultatione cor
dis, & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ cõ-
15 tritione spiritus vlulabitis. ¶Et dimittetis nomẽ ve
strum in iuramentum electis meis: & interficiet te
16 Dñs Deus, & seruos suos vocabit nomine alio. ¶In
quo qui benedictus est super terrã, benedicetur in
Deo amẽ: & qui iurat in terra, iurabit in Deo amẽ:
quia obliuioni traditæ sunt angustiæ priores, &
17 quia absconditæ sunt ab oculis nostris. ¶Ecce enim
ego creo ‖ cœlos nouos & terrã nouã: & non erunt ‖Inf. 66 g 22.
18 in memoria priora, & nõ ascendent super cor. ¶Sed Apoc. 21. a 1.
gaudebitis & exultabitis vsq; in sempiternũ in his
quę ego creo: quia ecce ego creo Ierusalẽ exulta-
19 tionẽ, & populũ eius gaudiũ. ¶Et exultabo in Ierusa
lem, & gaudebo in populo meo, & non audietur in
20 eo vltrà vox fletus & vox clamoris. ¶Nõ erit ibi am
D plius infans dierum, & senex qui non impleat dies
suos, quoniam puer centũ annorũ morietur, & peccator
21 centũ annorũ maledictus erit. ¶Et ædificabunt do-
mos, & habitabũt: & plãtabunt vineas, & comedẽt
22 fructus earum. ¶Nõ ædificabunt, & alius habitabit:
nõ plãtabunt, & alius comedet: secundũ enim dies
ligni, erũt dies populi mei, & opera manuũ eorum
23 inueterabunt ¶ electi mei. Non laborabunt frustra,
neque generabunt in conturbatione: quia semẽ be
nedictorum Domini est, & nepotes eorum cũ eis. ‖Psal. 31. b 5.
24 ¶‖Eritque antequã clament, ego exaudiã: adhuc illis
25 loquẽtibus, ego audiam. ¶‖ Lupus & agnus pascen- ‖Sup. 11. b 6.

tur simul,& leo & bos comedent paleas,& serpen-
ti puluis panis eius:non nocebunt,neque occident
in omni monte sancto meo, dicit Dominus.

CAPVT LXVI.

1 HAc dicit Dominus: ¦ Cœlum sedes mea, a Act. 7. f 49.
A terra autē scabellum pedum meorum:
quæ est ista domus quā ædificabitis mi-
2 hi?&quis est iste locus quietis meę?¶Oia
hæc manus mea fecit,& facta sunt vniuersa ista,di-
cit Dominus.Ad quem autē respiciā,nisi ad pauper-
culum, & contritum spiritu, & trementem sermo-
3 nes meos? ¶Qui immolat bouem,quasi qui interfi-
ciat virum: qui mactat pecus, quasi qui excerebret
canē:qui offert oblationem , quasi qui sanguinem
suillum offerat:qui recordatur thuris,quasi qui be-
B nedicat idolo.Hæc omnia elegerunt in viis suis, &
in abominationibus suis anima eorū delectata est.
4 ¶Vnde & ego eligā illusiones eorum : & quæ time-
bant,adducam eis:quia ¦vocaui,& non erat qui re- g Prou. 1. c 24.
sponderet:locutus sum,& nō audierunt:feceruntq; h Ierem. 7 c 3
5 malum in oculis meis,& quæ nolui elegerunt.¶Au Supr. 65 b 12.
dite verbum Dñi,qui tremitis ad verbum eius:dixe
runt fratres vestri odientes vos,& abiicientes pro-
pter nomen meum: glorificetur Dominus,& vide-
6 bimus in lætitia vestra:ipsi autē cōfundentur.¶Vox
populi de ciuitate,vox de tēplo,vox Domini red- * fremitus. a.
7 dentis retributionē inimicis suis.¶Antequā parturi
C ret,peperit:antequā veniret partus eius,peperit ma
8 sculum.¶Quis audiuit vnquā tale?& quis vidit huic
simile?nunquid parturiet terra in die vna?aut parie
tur gēs simul , quia parturiuit & peperit Sion filios
9 suos?¶Nunquid ego, qui alios parere facio, ipse nō
pariam,dicit Dominus?si ego,qui generationē cę-
10 teris tribuo,sterilis ero,ait Dñs Deus tuus? ¶Lęta-
mini cum Ierusalē,& exultate in ea oēs qui diligitis
eā: gaudete cū ea gaudio vniuersi qui lugetis super
11 eam, ¶vt sugatis,& repleamini ab hubere consola-
tionis eius:vt mulgeatis,& delitijs affluatis ab om-
12 nimoda gloria eius.¶Quia hęc dicit Dominus:Ecce
D ego declinabo super eā quasi fluuiū pacis , & quasi
torrentē inundantem gloriā Gētium , quā sugetis:
ad hubera portabimini,& super genua blandientur
13 vobis.¶Quomodo si cui mater blādiatur,ita ego cō
14 solabor vos, & in Ierusalē consolabimini.¶Videbi-
tis,& gaudebit cor vestrum,& ossa vestra quasi her
ba germinabūt,& cognoscetur manus Domini ser-
15 uis eius, & indignabitur inimicis suis . ¶Quia ecce
E Dñs in igne veniet , & quasi turbo quadrigæ eius:
reddere in indignatione furorem suum,& increpa
16 tionem suā in flamma ignis:¶quia in igne Dominus
dijudicabit,& in gladio suo ad oēm carnem,& mul
17 tiplicabūtur interfecti à Domino . ¶Qui sanctifica-
bantur,& mundos se putabāt in hortis post *ianuā* * vnam 12.
intrinsecus,qui comedebant carnem suillā,& abo-
minationem & murem:simul cōsumentur,dicit Do
18 minus.¶Ego autē opera eorum,& cogitationes eo-
F rum:venio vt congregem cum omnibus gentibus &
19 linguis:& venient,& videbunt gloriam meam . ¶Et
ponam in eis signum,& mittā ex eis qui saluati fue-
rint, ad Gētes in mare,in Aphricam,& Lydiam te-
nentes sagittam: in Italiam & Gręciam , ad insulas
longè,ad eos qui non audierunt de me,& nō vide-
runt gloriam meam.Et annunciabunt gloriam meā
20 Gentibus , ¶& adducent omnes fratres vestros de
cunctis gētibus donū Domino,in equis,& in qua-
drigis, & in lecticis , & in mulis , & in carrucis, ad
mōtem sanctum meum Ierusalem,dicit Dominus,
quomodo si inferant filij Israel munus in vase mun
21 do,in domum Domini.¶Et assumam ex eis in sacer
22 dotes,& Leuitas, dicit Dominus.¶¦Quia sicut cœli i Sup. 65 c 17.
G noui & terra noua , quæ ego facio stare coram me, Apoc. 21. a 1.
dicit Dominus: sic stabit semen vestrum,& nomen
23 vestrum.¶Et erit mensis ex mense,& sabbathum ex
sabbatho: veniet omnis caro vt adoret coram facie
24 mea,dicit Dominus. ¶Et egredientur , & videbunt
cadauera virorum qui pręuaricati sunt in me.¦ver- Mar. 9 g 44.
mis eorum non morietur , & ignis eorum non ex-
tinguetur : & erunt vsque ad satietatem visionis
omni carni.

HIERONYMI IN IEREMIAM PRAEFATIO.

EREMIAS Propheta,cui hic prologus scribitur sermone quidem apud Hebræos Isaiæ & Oseæ, & quibusdam alijs prophetis videtur esse rusticior,sed sensibus par est:quippe qui eodem spiritu prophetauerit. Porrò simplicitas eloquij à loco ei in quo natus est, accidit. Fuit enim Anathothites , qui est vsque hodie viculus tribus ab Ierosolymis distans milibus , sacerdos ex sacerdotibus, & in matris vtero sanctificatus: virginitate sua euangelicum virum (CHRISTI Ecclesiæ dedicans. Hic vaticinari exorsus est puer: & captiuitatem vrbis atque Iudææ, non solum spiritu,sed & oculis carnis intuitus est: Iam decem tribus Israël Assyrij in Medos transtulerant: iam terras earum colonia Gentium possidebant. Unde in Iuda tantùm, & in Ben-iamin prophetauit : & ciuitatis suæ ruinas quadruplici planxit alphabeto, quod nos mensuræ metri, versibusq; reddidimus. Præterea ordinem visionum qui apud Græcos & Latinos omnino confusus est, ad pristrinā fidem correximus . Librum autem Baruch notarij eius, qui apud Hebræos nec legitur nec habetur,prætermisimus: pro his omnibus maledicta ab æmulis præstolantes: quibus me necesse est per singula opuscula respōdere. Et hoc patior,quia vos me cogitis. Ceterùm ad compendiū mali,rectius fuerat modum furori eorum silentio meo ponere, quàm quotidie noui aliquid scriptitantem,inuidorum insaniam prouocare.

PRO-

PROPHETIA IEREMIAE.

CAPVT PRIMVM.

1 A 2 VERBA Ieremiæ, filij Helcię, de sa-
cerdotibus qui fuerũt in Anathoth,
in terra-Ben-iamin. ¶Quod factum
est verbum Dñi ad eum in diebus
Iosiæ, filij Amon, regis Iuda in ter-
3 tiodecimo anno regni eius. ¶Et factũ est in diebus
Ioacim filij Iosiæ, regis Iuda, vsq; ad cõsummationẽ
vndecimi anni Sedecię, filij Iosiæ, regis Iuda, vsque
4 ad transmigrationẽ Ierusalẽ in mense quinto. ¶Et
5 factum est verbũ Dñi ad me, dicens: ¶Priusquam te
B formarẽ in vtero, noui te: & anteq̃ exires de vulua,
6 sanctificaui te, & prophetã in Gentibus dedi te. ¶Et
dixi: A, a, a, Dñe Deus: ecce nescio loqui: quia puer
7 ego sum. ¶Et dixit Dñs ad me: Noli dicere, Puer
sum: qm̃ ad oĩa quæ mittã te, ibis: & vniuersa quæ-
8 cunq; mandauero tibi, loquêris. ¶Ne timeas à facie
9 eorum: quia tecũ ego sum, vt eruã te, dicit Dñs. ¶Et
misit Dñs manũ suã, & tetigit os meũ: & dixit Dñs
a Isa. 51.e. 16. 59. g. 21. 10 ad me: Ecce, dedi verba mea in ore tuo: ¶ecce cõsti
tui te hodie super Gentes, & super regna: vt euel-
b Infr. 18.a 7. las, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices
11 & plãtes. ¶Et factũ est verbũ Dñi ad me dicẽs: Quid
tu vides Ieremia? Et dixi: virgã vigilãtẽ ego video.
12 ¶Et dixit Dñs ad me: Bene vidisti, quia vigilabo e-
13 go super verbo meo vt faciã illud. ¶Et factũ est ver-
C bum Dñi secundò ad me, dicens: Quid tu vides? Et
dixi, Ollã succensam ego video, & faciẽ eius à facie
c Infr. 4. b 6. 25. b. 9 14 Aquilonis. ¶Et dixit Dñs ad me: Ab Aquilone pan
* omne 15 detur * malum super oẽs habitatores terræ. ¶quia
ecce ego conuocabo oẽs cognationes regnorum
Aquilonis, ait Dñs: & venient, & ponẽt vnusquisq;
solium suum in introitu portarum Ierusalẽ, & super
oẽs muros eius in circuitu, & super vniuersas vrbes
16 Iuda. ¶Et loquar iudicia mea cũ eis super oẽm ma-
D litiã eorũ qui dereliquerunt me, & libauerunt dijs
17 alienis, & adorauerunt opus manuum suarum. ¶Tu
ergo accinge lumbos tuos, & surge, & loquere ad
d Infr. 6. g. 17. 15. d. 20. eos oĩa quæ ego præcipio tibi. Ne formides à facie
18 eorũ: nec enim timere te faciã vultum eorũ. ¶Ego
quippe dedi te hodie in ciuitatẽ munitã, & in colũ
nã ferreã, & in murũ æreũ super oẽm terram regi-
bus Iuda, principibus eius, & sacerdotibus, & * po- * omni.
19 pulo terrę. ¶Et bellabunt aduersum te, & nõ pręua-
lebunt: quia ego tecum sum, ait Dñs, vt liberem te.

CAPVT. II.

1 A 2 VT factum est verbum Domini ad me, di-
cens: ¶Vade, & clama in auribus Ierusa-
lem, dicens: Hæc dicit Dominus, Recor
datus sum tui miserans adolescentiam
tuam, & charitatem desponsationis tuæ, quãdo se-
cuta es me in deserto, in terra, quę non seminatur.
3 ¶Sanctus Israël Dño, primitię frugum eius: omnes
qui deuorant eum, delinquunt: mala venient super
4 eos, dicit Dominus. ¶Audite verbũ Domini domus
5 Iacob, & omnes cognationes domus Israël. ¶hæc
dicit Dominus: Quid inuenerunt patres vestri in a Mich 6.a 3.
me iniquitatis, quia elongauerunt se à me, & ambu
6 lauerũt post vanitatẽ, & vani facti sunt? ¶Et nõ dixe
B runt: Vbi est Dominus qui ascendere nos fecit de
terra-Aegypti: qui traduxit nos per desertum, per
terram inhabitabilem & inuiam, per terram sitis &
imaginem mortis, per terrã in qua non ambulauit
7 vir, neq; habitauit homo? ¶Et induxi vos in terram
Carmeli, vt comederetis fructum eius & optima il
lius: & ingressi cõtaminastis terram meã, & hęredi-
8 tatem meã posuistis in abominationem. ¶Sacerdo-
tes non dixerunt: Vbi est Dominus? & tenentes le-
gem, nescierunt me: & pastores præuaricati sunt in
me: & prophetę prophetauerunt in Baal, & idola
9 secuti sunt. ¶Propterea adhuc iudicio contendã vo
C biscum, ait Dñs: & cũ filiis vestris disceptabo. ¶Trã
10 site ad insulas Cethim, & videte: & in Cedar mitti-
te, & considerate vehementer: & videte si factũ est
11 huiuscemodi. ¶Si mutauit gens deos suos, & certè
ipsi non sunt dij: populus verò meus mutauit gloriã
12 suã in idolũ. ¶Obstupescite cœli super hoc, & portæ
13 eius desolamini uehemẽter, dicit Dñs. ¶Duo enim
mala fecit populus meus: Me dereliquerunt fontẽ
aquę uiuę, & foderũt sibi cisternas: cisternas dissipa
14 tas, quæ continere nõ ualẽt aquas. ¶Nunquid ser-
uus est Israël, aut uernaculus? quare ergo factus est
15 in prædã? ¶Super eũ rugierũt leones, & dederũt vo
cem suã, posuerũt terrã eius in solitudinẽ: ciuitates
16 eius exustæ sunt, & non est qui habitet in eis. ¶Filij
D quoq; Mempheos & Taphnes constuprauerunt te
17 usque ad uerticẽ. ¶Nunquid nõ istud factũ est tibi,
quia dereliquisti Dñm Deum tuũ eo tempore quo
18 ducebat te per uiam? ¶Et nunc quid tibi uis in uia
Aegypti, ut bibas aquã turbidã? & quid tibi cũ uia
19 Assyriorum, ut bibas aquã fluminis? ¶Arguet te ma-
litia tua, & auersio tua increpabit te. Scito, & uide,
quia malũ & amarũ est reliquisse te Dominũ Deum

tuum, & non esse timorem mei apud te: dicit Dñs
20 Deus exercituum. ¶A seculo confregisti iugũ meũ,
rupisti vincula mea, & dixisti: Non seruiam. ‖In omni enim colle sublimi, & sub omni ligno frondoso
21 tu prosternebaris meretrix. ¶‖Ego autem plantaui
E te vineam electam, omne semen verum: quomodo
22 ergo conuersa es mihi in prauum vinea aliena? ¶Si
laueris te nitro, & multiplicaueris tibi herbam borith, maculata es in iniquitate tua coram me, dicit
23 Dominus Deus. ¶Quomodo dicis. Non sum polluta, post Baalim non ambulaui? vide vias tuas in cõualle, scito quid feceris: cursor leuis explicans vias
24 suas. ¶Onager assuetus in solitudine, in desiderio animæ suæ attraxit ventum amoris sui: nullus auertet eam: oẽs qui quærunt eam, non deficient: in mẽ
25 struis eius inuenient eam. ¶Prohibe pedem tuum à nuditate, & guttur tuum à siti. Et dixisti: Desperaui, nequaquam faciã: adamaui quippe alienos, & post
26 eos ambulabo. ¶Quomodo confunditur fur quãdo
F deprehenditur, sic confusi sunt domus Israël, ipsi & reges eorum, principes & sacerdotes, & prophetæ
27 eorum, ¶dicentes ligno, Pater meus es tu: & lapidi, Tu me genuisti. ‖verterunt ad me tergum, & non faciem: & in tempore afflictionis suę dicent, Surge, &
28 libera nos. ¶Vbi sunt dij tui quos fecisti tibi? surgãt & liberent te in tempore afflictionis tuæ: secundũ numerũ quippe ciuitatũ tuarum erant dij tui Iuda.
29 ¶‖Quid vultis mecum iudicio contendere? omnes
30 dereliquistis me, dicit Dominus. ¶Frustra percussi filios vestros, disciplinam non receperunt: deuorauit gladius vester prophetas vestros, quasi leo ˋvastator
31 ¶generatioˋ vestra. Videte verbũ Domini: Nunquid
G solitudo factus sum Israëli, aut terra serotina? quare ergo dixit populus meus, Recessimus, non venie
32 mus vltrà ad te? ¶Nunquid obliuiscetur virgo ornamenti sui, aut sponsa fasciæ pectoralis suæ? populus verò meus oblitus est mei diebus innumeris.
33 ¶Quid niteris bonam ostẽdere viam tuam ad quærendam dilectionem, quæ insuper & malitias tuas
34 docuisti vias tuas, ¶& in alis tuis inuẽtus est sanguis animarum pauperum & innocentum? non in fossis inueni eos, sed in omnibus quæ suprà memoraui.
35 ¶Et dixisti, Absque peccato, & innocens ego sum: & propterea auertatur furor tuus à me. Ecce, ego iudicio contendam tecum, eò quòd dixeris, Non pec
36 caui. ¶Quàm vilis facta es nimis, iterans vias tuas? & ab Aegypto confunderis, sicut confusa es ab Assur.
37 ¶Nam & ab ista egredieris, & manus tuę erunt super caput tuum: quoniam obtriuit Dominus confidentiam tuam, & nihil habebis prosperum.

Inf. 3. b. 6. Isai 5. a. 1. Mat. 21. d 33.
Infra. 32 f. 33.
Inf. 11. c. 13.
vastatur generatio.

CAPVT III.

1
A Vlgò dicitur, Si dimiserit vir vxorem suã, & recedens ab eo, duxerit virum alterũ, nunquid reuertetur ad eam vltrà? nunquid nõ ˋpolluta, & cõtaminata erit mulier illa? tu autẽ fornicata es cum amatoribus mul-
2 tis, tamen reuertere ad me, dicit Dominus *. ¶Leua oculos tuos in directum, & vide vbi ˋnonˋ prostrata sis: in viis sedebas, expectans eos quasi latro in solitudine, & polluisti terram in fornicationibus tuis,
3 & in malitiis tuis. ¶Quam ob rem prohibitæ sunt stillæ pluuiarum, & serotinus imber non fuit: frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubesce-
4 re. ¶Ergo saltem amodò voca me, Pater meus, dux
5 virginitatis meæ tu es. ¶Nunquid irascèris in perpe
B tuum, aut perseuerabis in finem? Ecce, locuta es &
6 fecisti mala, & potuisti. ¶Et dixit Dominus ad me in diebus Iosiæ regis. ‖Nunquid vidisti quæ fecerit auersatrix Israël? abiit sibimet super omnem montẽ excelsum, & sub omni ligno frondoso, & fornicata
7 est ibi. ¶Et dixi, cùm fecisset hæc omnia, Ad me reuertere, & non est reuersa. Et vidit pręuaricatrix so
8 ror eius Iuda, ¶quia pro eo quòd mœchata esset auersatrix Israël, dimisissem eã, & dedissem ei libellũ repudij: & non timuit pręuaricatrix Iuda soror e-
9 ius, sed abiit, & fornicata est etiã ipsa. ¶Et facilitate
C fornicationis suæ contaminauit terrã, & mœchata
10 est cũ lapide & ligno. ¶Et in omnibus his non est reuersa ad me præuaricatrix soror eius Iuda in toto
11 corde suo, sed in mendacio, ait Dominus. ¶Et dixit Dominus ad me: Iustificauit animã suã auersatrix
12 Israël, comparatione præuaricatricis Iudæ. ¶Vade & clama sermones istos contra Aquilonem, & dices: Reuertere auersatrix Israël, ait Dominus, & nõ
D auertam faciem meã à vobis: quia sanctus ego sum,
13 dicit Dominus: & nõ irascar in perpetuũ. ¶Verũtamen scito iniquitatem tuam, quia in Dominũ Deũ tuum præuaricata es: & dispersisti vias tuas alienis sub omni ligno frondoso, & vocem meam non au-
14 disti, ait Dominus. ¶Conuertimini filij reuertentes, dicit Dominus: quia ego vir vester: & assumam vos vnum de ciuitate, & duos de cognatione, & intro-
15 ducam vos in Sion. ¶Et dabo vobis pastores iuxta
16 cor meũ, & pascent vos scientia & doctrina. ¶Cumque multiplicati fueritis, & creueritis in terra in
E diebus illis, ait Dominus: nõ dicent vltrà, Arca testamenti Domini: neque ascendet super cor, neque recordabuntur illius, nec visitabitur, nec fiet vltrà.
17 ¶In tempore illo vocabunt Ierusalem Solium Domini: & congregabuntur ad eam omnes Gentes in nomine Domini in Ierusalem, & non ambulabunt
18 post prauitatem cordis sui pessimi. ¶In diebus illis ibit domus Iuda ad domum Israël, & venient simul de terra Aquilonis ad terram quam dedi patribus
19 vestris. ¶Ego autẽ dixi: Quomodo ponã te in filios, & tribuam tibi terrã desiderabilem, hęreditatẽ pręclaram exercituum Gentium? Et dixi: Patrem voca
F bis me, & post me ingredi non cessabis. ¶Sed quo
20 modo si contemnat mulier amatorem suum, sic cõ
21 tempsit me domus Israël, dicit Dominus. ¶Vox in viis audita est, ploratus & vlulatus filiorum Israël. quoniam iniquam fecerunt viam suam, obliti sunt
22 Domini Dei sui. ¶Conuertimini filij reuertentes, & sanabo auersiones vestras. Ecce nos venimus ad
23 te: tu enim es Dominus Deus noster. ¶Verè menda
G ces erant colles, & multitudo montium: verè in Do
24 mino Deo nostro salus Israël. ¶Confusio comẽdit laborem patrum nostrorũ ab adolescentia nostra, greges eorum & armẽta eorum, filios eorum & fi-
25 lias eorum. ¶Dormiemus in confusione nostra, & operiet nos ignominia nostra: quoniam Domino Deo nostro peccauimus nos, & patres nostri ab adolescentia nostra vsque ad diem hanc: & non audiuimus vocem Domini Dei nostri.

& ego suscipiam te. ... nunc 9.
Suprà 2. d. 20.

CAPVT IIII.

1
A SI ˋreuerterisˋ Israël, ait Dñs, ad me con-
uertere: si abstuleris offendicula tua à
2 facie mea, nõ cõmoueberis. ¶Et iurabis, Viuit Dñs, in veritate, & in iudicio, & in iustitia: & benedicent eũ Gẽtes, ipsumq; laudabũt.

conuerteris 16.

Hæc

*habitatori. 3 ¶Hęc enim dicit Dominus viro Iuda, & *Ierusalem:
‖Osee. 10 c. 12. ‖Nouate vobis nouale, & nolite serere super spi-
4 nas: ¶circuncidimini Domino, & auferte præputia
cordium vestrorum viri Iuda, & habitatores Ieru-
salem: ne fortè egrediatur vt ignis indignatio mea,
& succendatur, & non sit qui extinguat: propter ma
5 litiam cogitationum vestrarum. ¶Annunciate in Iu
B da, & in Ierusalem auditum facite: loquimini, & ca
nite tuba in terra: clamate fortiter, & dicite, Con-
6 gregamini, & ingrediamur ciuitates munitas, ¶le-
uate signum in Sion. Confortamini, nolite stare,
‖Super. 1. c 14. ‖quia malum ego adduco ab Aquilone, & cōtritio-
7 nem magnam. ¶Ascendit leo de cubili suo, & prędo
Gentium se leuauit; egressus est de loco suo, vt po-
Inf. 59. b. 5 nat terram tuam in solitudinem: ciuitates tuæ vasta
8 buntur, remanentes absque habitatore. ¶Super hoc
C accingite vos cilicijs, plangite & vlulate: quia non
9 est auersa ira furoris Domini à 'vobis'. ¶Et erit in
'nobis 7. die illa, dicit Dñs, Peribit cor regis, & cor princi-
pum: & obstupescent sacerdotes, & prophetæ con-
10 sternabuntur. ¶Et dixi: Heu, heu, heu Dñe Deus, er
go ne decepisti populum istum & Ierusalem, dicēs,
Pax erit vobis: & ecce peruênit gladius vsq; ad ani-
11 mam? ¶In tempore illo dicetur populo huic & Ie-
rusalem, Ventus vrens in vijs, quæ sunt in deserto
viæ filiæ populi mei, non ad ventilandum, & ad pur
12 gandũ. ¶Spiritus plenus ex his veniet mihi: & nunc
*sed. 13 ego * loquar iudicia mea cum eis. ¶Ecce quasi nu-
D bes ascendet, & quasi tempestas currus eius: velo-
ciores aquilis equi illius: væ nobis, quoniam vasta-
14 ti sumus. ¶Laua à malitia cor tuum Ierusalem, vt sal
ua fias: vsquequo morabũtur in te cogitationes no
15 xiæ? ¶Vox enim annunciantis à Dan, & notum fa-
'Dicite Gentibus. 16 cientis idôlũ de monte Ephráim. ¶'Concitate Gen
tes', Ecce auditum est, in Ierusalem custodes veni-
re de terra longinqua, & dare super ciuitates Iuda
17 vocem suam. ¶Quasi custodes agrorum facti sunt
super eam in gyro: quia me ad iracundiam prouo-
‖Sap. 2. a. 3 b 1. 18 cauit, dicit Dominus. ¶‖Viæ tuę, & cogitationes tuę
fecerunt hæc tibi: ista malitia tua, quia amara, quia
19 tetigit cor tuum. ¶Ventrem meum, ventrem meum
doleo, sensus cordis mei turbati sunt in me: non ta
cebo, quoniam vocem buccinę audiuit anima mea,
20 clamorem prælij. ¶Contritio super contritionem
E vocata est, & vastata est omnis terra: repente vasta-
21 ta sunt tabernacula mea, subitò pelles meæ. ¶Vs-
quequo videbo fugientem, audiam vocem bucci-
22 næ? ¶Quia stultus populus meus me non cognouit:
filij insipientes sunt & vecordes: sapientes sunt vt
23 faciant mala, bene autem facere nescierunt. ¶Aspe
xi terram, & ecce vacua erat, & nihili: & cœlos, &
24 non erat lux in eis. ¶Vidi montes, & ecce moueban
25 tur: & omnes colles conturbati sunt. ¶Intuitus sum,
F & non erat homo: & omne volatile cœli recessit.
26 ¶Aspexi, & ecce Carmelus desertus: & omnes vr-
bes eius destructæ sunt à facie Domini, & à facie
27 iræ furoris eius. ¶Hæc enim dicit Dominus: Deser-
ta erit omnis terra, sed tamen consummationē non
28 faciam. ¶Lugebit terra, & mœrebunt cœli désuper:
eò quòd locutus sum: cogitaui, & non pœnituit me,
29 nec auersus sum ab eo. ¶A voce equitis, & mittentis
G sagittam fugit omnis ciuitas: ingressi sunt ardua, &
ascenderunt rupes: vniuersæ vrbes derelictæ sunt,
30 & nō habitat in eis homo. ¶Tu autem vastata quid
facies? cùm vestieris te coccino, cùm ornata fueris
monili aureo, & pinxeris stibio oculos tuos: frustrà
componéris, contempserunt te amatores tui, ani-
31 mam tuam quęrent. ¶Vocem enim quasi parturien
tis audiui, angustias vt puerperę. Vox filiæ Sion *in-
ter morientes, expandentesque' manus suas: væ mi *inter morientis expandentisque 2.
hi, quia defecit anima mea propter interfectos.

CAPVT V.

1 Circuite vias Ierusalem, & aspicite, & con-
A siderate, & quęrite in plateis eius, an in-
ueniatis virum facientem iudicium, &
quærentem fidem, & propitius ero ei.
2 ¶Quòd si etiam Viuit Dominus, dixerint: & hoc fal
3 sò iurabunt. ¶Domine oculi tui respiciunt fidem:
percussisti eos, & non doluerunt: attriuisti eos, &
renuerunt accipere disciplinam: indurauerunt fa-
4 cies suas supra petram, & noluerunt reuerti. ¶Ego
autem dixi, Forsitan pauperes sunt & stulti, igno-
5 rantes viam Domini, iudicium Dei sui. ¶Ibo igitur
ad optimates & loquar eis. Ipsi enim cognouerũt
viam Dñi, iudiciũ Dei sui: & ecce magis hi simul cō
6 fregerunt iugũ, ruperũt vincula. ¶Idcirco percussit
B eos leo de sylua, lupus ad vesperã vastauit eos, par
dus vigilās sup ciuitates eorũ: oīs q̃ egressus fuerit
ex eis, capiet: q̃a multiplicatę sunt pręuaricationes
7 eorum, confortatæ sunt auersiones eorum. ¶Super
quo propitius tibi esse poterò? filij tui dereliquerũt
me, & iurant in his qui non sunt dij: saturaui eos, &
mœchati sunt, & in domo meretricis luxuriaban- *in fœminas.
8 tur. ¶Equi amatores*, & emissarij facti sunt: ‖vnus- ‖Ezec. 22. b. 11.
9 quisque ad vxorem proximi sui hinniebat. ¶Num- Inf. 9 c. 9
quid super his nō visitabo, dicit Dominus: & in gen
10 te tali non vlciscetur anima mea? ¶Ascendite mu-
C ros eius, & dissipate: consummationem autem noli
te facere: auferte propagines eius, quia non sunt
11 Domini. ¶Præuaricatione enim præuaricata est in
12 me domus Israël, & domus Iuda, ait Dominus. ¶Ne
gauerunt Dominum, & dixerunt: ‖Nō est ipse, neq; Inf. 14. b 13. 27. d. 17
veniet super nos malum: & gladium & famem non
13 videbimus. ¶Prophetæ fuerunt in ventum locuti', -7.
& responsum non fuit in eis: hæc ergo euenient illis.
14 ¶Hæc dicit Dominus Deus exercituum. Quia locu
ti estis verbum istud: ecce ego do verba mea in ore
tuo in 'ignem, & populum istum ligna, & vorabit -5.
15 eos. ¶Ecce ego adducam super vos gentem de lon
D ginquo domus Israel, ait Dominus: gentem robu-
stam, gentem antiquam, gentem cuius ignorabis
16 linguam, nec intelliges quid loquatur. ¶Pharetra
17 eius quasi sepulchrum patens, vniuersi fortes. ¶Et
comedet segetes tuas, & panem tuum: deuorabit fi
lios tuos, & filias tuas: comedet gregem tuum, & ar
menta tua: comedet vineam tuam & ficum tuum: &
E conteret vrbes munitas tuas, in quibus tu habes fi
18 duciam, gladio. ¶Veruntamē in diebus illis, ait Do
19 minus, non faciam vos in consummationē. ¶‖Quòd ‖Inf. 16. b. 10.
si dixeritis: Quare fecit nobis Dominus Deus no-
ster hęc omnia? dices ad eos: Sicut dereliquistis me,
& seruistis Deo alieno in terra vestra: sic seruietis
20 alienis in terra non vestra. ¶Annũciate hoc domui
21 Iacob, & auditum facite in Iuda, dicētes: ¶Audi po
pule stulte, qui non habes cor: qui habētes oculos,
22 non videtis: & aures, & non auditis. ¶Me ergo non
timebitis, ait Dominus: & à facie mea non dolebi-
tis? Qui posui arenam terminum mari, præceptum
sempiternum quod non præteribit: & commoue-
F buntur, & non poterunt: & intumescēt fluctus eius,
23 & non transibũt illud: ¶populo autem huic factum,

est

est cor incredulum & exasperans, recesserunt, & a-
24 bierunt. ¶Et non dixerunt in corde suo: Metuamus
Dominum Deum nostrum, qui dat nobis pluuiam
temporaneam & serotinam in tempore suo: pleni-
25 tudinem annuę messis custodiētem nobis. ¶Iniqui-
tates `vestræ` declinauerunt hæc: & peccata `vestra`
`nostræ. `nostra. `nobis 26. 26 prohibuerunt bonum à `vobis`. ¶Quia inuenti sunt
in populo meo impij insidiantes quasi aucupes, la-
27 queos ponentes & pedicas ad capiēdos viros. ¶Si-
cut decipula plena auibus, sic domus eorum plenæ
‖Isai. 1. f. 23. Zacha. 7. c. 10. —3. 28 dolo: ideo magnificati sunt & ditati. ¶Incrassati sunt
G & impinguati: & præterierunt sermones meos pes-
simè. |Causam `viduæ` nō iudicauerunt, causam pu
pilli non direxerunt, & iudicium pauperum non iu
29 dicauerunt. ¶Nunquid super his non visitabo, dicit
Dominus? aut super gentem huiuscemodi non vl-
30 ciscetur anima mea? ¶Stupor & mirabilia facta sunt
31 in terra: ¶prophetæ prophetabant mendacium, &
sacerdotes applaudebant manibus suis: & populus
meus dilexit talia: q̃d igitur fiet in nouissimo eius?

CAPVT VI.

1 CONfortamini filij Ben-iamin in medio Ie
A rusalem, & in Thecua clangite buccina,
& super Bethacārem leuate vexillum:
quia malum visum est ab Aquilone, &
2 contritio magna. ¶Speciosæ & delicatæ assimilaui
3 filiam Sion. ¶Ad eam venient pastores, & greges
eorum, fixerunt in ea tentoria in circuitu: pascet v-
4 nusquisque eos qui sub manu sua sunt. ¶Sanctifica-
te super eam bellum: consurgite, & ascendamus in
meridie: væ nobis, quia declinauit dies, quia lon-
5 giores factæ sunt vmbræ vesperi. ¶Surgite, & ascen-
6 damus in nocte, & dissipemus domos eius. ¶Quia
B hæc dicit Dominus exercituū. Cædite lignum eius
& fundite circa Ierusalem aggerem: hæc est ciuitas
7 visitationis: omnis calumnia in medio eius. ¶Sicut
frigidam facit cisterna aquam suam, sic frigidam fe
cit malitiam suam: iniquitas & vastitas audietur in
8 ea, coram me semper infirmitas & plaga: ¶Erudire
Ierusalem, ne fortè recedat anima mea à te, ne for-
9 tè ponam te desertam, terram inhabitabilem. ¶Hęc
dicit Dominus exercituum: Vsq; ad racemum col-
ligent quasi in vinea reliquias Israël: conuerte ma-
10 num tuam, quasi vindemiator ad cartallum. ¶Cui
loquar? & quem contestabor vt audiat? ecce, incir-
C cuncisæ aures eorum, & audire non possunt: ecce
verbum Domini factum est eis in opprobrium, &
11 non suscipient illud. ¶Idcirco furore Domini ple-
nus sum, laboraui sustinēs: effunde super paruulum
foris, & super consilium iuuenum simul: vir enim
12 cum muliere capietur, senex cum pleno dierū. ¶Et
transibunt domus eorum ad alteros, agri & vxores
pariter: quia extendam manum meam super habi-
‖Isai. 56. c. 11. Iosu. 8. c. 10 13 tantes terram, dicit Dominus. ¶|A minore quippe
vsque ad maiorē omnes auaritiæ student: & à pro-
pheta vsque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum.
14 ¶Et curabant contritionem filiæ populi mei cum
D ignominia dicētes: Pax, pax: & non erat pax. ¶Con-
15 fusi sunt, quia abominationem fecerunt: quin po-
tius confusione non sunt confusi, & erubescere ne-
scierunt: quam ob rem cadent inter ruentes: in tē-
16 pore visitationis suę corruent, dicit Dominus. ¶Hęc
dicit Dominus: State super vias, & videte, & inter-
‖Mat. 11. d 29. rogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & am-
bulate in ea |& inuenietis refrigerium animabus ve-
17 stris. Et dixerunt: Non ambulabimus. ¶Et consti-
18 tui super vos speculatores. Audite vocem tubæ. Et
E dixerunt: Non audiemus. ¶Ideo audite Gentes, &
19 cognosce congregatio, quanta ego faciam eis. ¶Au
di terra: Ecce ego adducam mala super populum
istum, fructum cogitationum eius: quia verba mea
20 non audierunt, & legem meam proiecerunt. ¶|Vt ‖Isai. 1. c. 11
quid mihi thus de Saba affertis, & calamum suaue
olentem de terra lōginqua? holocaustomata vestra
non sunt accepta, & victimæ vestræ non placuerunt
21 mihi. ¶Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego da
F bo in populum istum ruinas, & ruent in eis patres
22 & filij simul, vicinus & proximus, & peribunt. ¶Hęc
dicit Dominus: Ecce populus venit de terra Aqui-
23 lonis, & gens magna consurget à finibus terræ. ¶Sa
gittam & scutum arripiet: crudelis est, & non mise
rebitur: vox eius quasi mare sonabit: & super equos
ascendent præparati quasi vir ad prælium aduer-
24 sum te filia Sion. ¶Audiuimus famā eius, dissolutæ
sunt manus nostræ: tribulatio apprehendit nos, do
25 lores vt parturientem. ¶Nolite exire ad agros, & in
via ne ambuletis: quoniam gladius inimici pauor
26 in circuitu. ¶Filia populi mei accingere cilicio, &
G conspergere cinere: luctum vnigeniti fac tibi plan-
ctum amarum, quia repentè veniet vastator super
27 `nos`. ¶Probatorem dedi te in populo meo robu- `vos.
28 stum: & scies, & probabis viam eorum. ¶Omnes isti Sop. 1. d. 18
principes declinantes, ambulantes fraudolenter,* Infr. 19. d. 10.
29 æs & ferrum: vniuersi corrupti sunt. ¶Defecit suffla- * vt 6.
torium, in igne consumptum est plumbum: frustrà
conflauit conflator: malitiæ enim eorum non sunt
30 consumptæ. ¶Argētum reprobum vocate eos, quia
Dominus proiecit illos.

CAPVT VII.

1 VErbum quod factum est ad Ieremiam à
A Domino, dicens: ¶Sta in porta domus
2 Domini, & prædica ibi verbum istud, &
dic: Audite verbum Domini omnis Iu-
da, qui ingredimini per portas has vt adoretis Do
3 minum. ¶Hæc dicit Dominus exercituum Deus Is-
raël: |Bonas facite vias vestras & studia vestra: & ha ‖Inf. 26 c. 13.
4 bitabo vobiscum in loco isto. ¶Nolite confidere in
verbis mendacij, dicentes: Templum Domini, tem
5 plum Domini, templum Domini est. ¶Quoniam si* *benedixeritis.
bene direxeritis `vias vestras, & studia vestra: si fece
6 ritis iudicium inter virum & proximū eius: ¶aduę-
næ & pupillo & viduę non feceritis calumniam, nec
sanguinem innocentem effuderitis in loco hoc, &
post deos alienos non ambulaueritis in malum vo
7 bismetipsis: ¶habitabo vobiscum in loco isto, in ter
B ra quam dedi patribus vestris à seculo `& `vsque in —9.
8 seculum. ¶Ecce vos confiditis uobis in sermonibus
9 mēdacij, qui non proderunt uobis: ¶furari, occide-
re, adulterari, iurare mendaciter, libare Baalim, &
10 ire post deos alienos quos ignoratis. ¶Et uenistis,
& stetistis coram me in domo hac, in qua inuoca-
tum est nomen meum, & dixistis: Liberati sumus,
eò quòd fecerimus omnes abominationes istas.
11 ¶|Nunquid ergo spelūca latronum facta est domus ‖Mat. 21. b 13.
C ista, in qua inuocatum est nomen meum in oculis Mar. 11. c. 17.
12 uestris? ego ego sum, ego uidi, dicit Dominus. ¶Ite Luc. 19. g. 46.
ad locum meum in Silo, ubi habitauit nomē meum
à principio: & uidete quæ fecerim ei propter mali-
13 tiam populi mei Israël. ¶Et nunc quia fecistis om-

nia opera hæc, dicit Dominus: & locutus sum ad
vos manè consurgens & loqnens, & non audistis:
14 | & vocaui vos & non respondistis: ? | Faciam do- (Prou. 1.c. 24)
mni huic in qua inuocatum est nomen meum, & in (Isai. 65.b 12.)
qua vos habetis fiduciam: & loco quem dedi vobis
15 & patribus vestris, | sicut feci Silo. ? Et proijciam (1.Reg. 4. a.2.b.10)
vos à facie mea, sicut proieci omnes fratres vestros (Inf. 11.c. 14.14.b.11)
16 vniuersum semen Ephráim. ? | Tu ergo noli orare
pro populo hoc, nec assumas pro eis laudem & o-
D rationem, & non obsistas mihi: quia nõ exaudiam
17 te. ? Nónne vides quid isti faciunt in ciuitatibus
18 Iuda, & in plateis Ierusalem? | ? Filij colligunt (Inf 44.d. 17.c. 19.)
ligna, & patres succendunt ignem, & mulieres con
spergunt adipem, vt faciant placentas reginæ cœli
& libent dijs alienis, & me ad iracundiam prouo-
19 cent. ? Nunquid me ad iracundiam prouocant di-
cit Dominus? nónne semetipsos in confusionem
20 vultus sui? ? Ideò hæc dicit Dominus Deus: Ecce
furor meus, & indignatio mea conflatur super lo-
cum istum, super viros, & super iumenta, & super
lignum regionis, & super fruges terræ, & succende-
21 tur, & non extinguetur. ? Hęc dicit Dominus exer-
E. cituum Deus Israël: Holocaustomata vestra addi-
22 te victimis vestris, & comedite carnes. ? Quia non
sum locutus cum patribus vestris, & non præcepi
eis in die qua eduxi eos de Terra-Aegypti, de ver
23 bo holocaustomatum, & victimarum. ? Sed hoc ver-
bum præcepi eis, dicens: Audite vocem meam, &
ero vobis Deus, & vos eritis mihi populus: & ambu
late in omni via quam mandaui vobis, vt bene sit
24 vobis. ? Et non audierunt, neç inclinauerunt aurem
suam: sed abierunt in 'voluptatibus' & in prauitate (voluntatibus. s.)
cordis sui mali: factique sunt retrorsum, & non in
25 antè, ? à die qua egressi sunt patres eorum de Terra
F -Aegypti, vsque ad diem hanc. Et misi ad vos om-
nes seruos meos prophetas per diem, consurgens
26 diluculo, & mittens. ? Et non audierunt me, nec in-
clinauerunt aurem suam: sed indurauerunt ceruí-
cem suam: | & peius operati sunt quàm patres eo- (Infr. 16.c 12.)
27 rum. ? Et loquéris ad eos omnia verba hæc, & non
audient te, & vocabis eos, & non respondebunt ti-
28 bi. ? Et dices ad eos: Hæc est gens quæ non audiuit
vocem Domini Dei sui, nec recepit disciplinam: pe
29 rijt fides, & ablata est de ore eorũ. ? Tonde capi llũ
tuum & proijce, & sume in directũ planctum: quia
proiecit Dominus, & reliquit generationem furo-
30 ris sui, ? quia fecerunt filij Iuda malũ in oculis meis,
dicit Dominus. Posuerunt offendicula sua in domo
in qua inuocatum est nomen meum, vt polluerent
31 eam. ? & ædificauerunt excelsa Topheth, quæ est
G in valle filij Ennom: vt incenderent filios suos, & fi
lias suas igni: quę non pręcepi, nec cogitaui in cor-
32 de meo. ? Ideo ecce dies venient, dicit Dominus,
& non dicetur amplius, Topheth & vallis filij En-
nõ: sed vallis interfectionis: & sepeliẽt in Topheth,
33 eò quòd non sit locus. ? Et erit morticinum populi
huius in cibos volucribus cœli & bestijs terræ, &
34 non erit qui abigat. ? | Et quiescere faciam de vrbi- (Ezec. 26. a.13.)
bus Iuda, & de platéis Ierusalem vocem gaudij, &
uocem lætitiæ, uocem sponsi & uocem sponsæ: in
desolatione enim erit terra.

CAPVT VIII.

1 IN illo tempore ait Dominus, eijcient ossa
A 'regis' Iuda, & ossa principum eius, & ossa (regum. s.)
sacerdotum, & ossa prophetarum, & ossa
eorum qui habitauerunt Ierusalem, de sepulchris
2 suis: ? Et expandẽt ea ad solem & lunam, & omnem
militiam cœli, quæ dilexerunt, & quibus seruierunt,
& post quæ ambulauerunt, & quæ quæsierunt & a-
dorauerunt: non colligentur, & non sepelientur: in
3 sterquilinium super faciem terræ erunt. ? Et eligent
magis mortem quàm uitam omnes qui residui fue
rint de cognatione hac pessima in uniuersis locis
quæ derelicta sunt, ad quæ eieci eos, dicit Dominus
4 exercituum. ? Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus,
B Nunquid qui cadit nõ resurget? & qui auersus est,
5 non reuertetur? ? Quare ergo auersus est populus
iste in Ierusalem auersione contentiosa? Apprehen
6 derunt mendacium, & noluerunt reuerti. ? Attendi
& auscultaui: nemo quod bonum est loquitur: nul-
lus est qui agat pœnitentiam super peccato suo, di
C cens: Quid feci? Omnes conuersi sunt ad cursum
7 suum, quasi equus impetu uadens ad prẹlium. ? Mil
uus in cœlo cognouit tempus suum: turtur, & hirun
do, & ciconia custodierunt tẽpus aduentus sui: po-
pulus autem meus nõ cognouit iudicium Domini.
8 ? Quomodo dicitis, Sapientes nos sumus, & lex
Domini nobiscum est? uere mendacium operatus
9 est stylus mendax Scribarum. ? Confusi sunt sapien
tes, perterriti & capti sunt: uerbum enim Domini
10 proiecerunt, & sapientia nulla est in eis. ? Propter-
ea dabo mulieres eorum exteris, agros eorum hæ-
D redibus: quia à minimo usque ad maximum, om- (Isai. 59 b 11.)
nes auaritiam sequuntur: à propheta usq; ad sacer- (Sup. 6.c. 13)
11 dotem, cuncti faciunt mendaciũ. ? Et sanabant con
tritionem filiæ populi mei ad ignominiam, dicen-
12 tes: Pax, pax: cum non esset pax. ? Confusi sunt, quia
abominationem fecerũt. quinimo confusione non
sunt confusi, & erubescere nescierũt: idcirco cadẽt
inter corruentes, in tempore uisitationis suæ cor-
13 ruent, dicit Dominus. ? Congregans congregabo
E eos, ait Dominus: non est uua in uitibus, & non sunt
ficus in ficulnea, folium defluxit: & dedi eis quæ
14 prætergressa sunt. ? Quare sedemus? conuenite &
ingrediamur ciuitatem munitã, & sileamus ibi, quia
Dominus Deus noster silere nos fecit, & potum de
15 dit nobis aquam fellis: peccauimus enim Domi-
F no, ? | Expectauimus pacem, & nõ erat bonum: tem (Inf. 14. d. 19.)
16 pus medelæ, & ecce formido. ? A Dan auditus est
fremitus equorum eius: à uoce hinnituum pugna-
torum eius commota est omnis terra, & uenerunt,
& deuorauerunt terrã, & plenitudinem eius: urbem
17 & habitatores eius. ? Quia ecce ego mittam uobis
serpentes regulos, quibus non est incãtatio: & mor
18 debunt uos ait Dominus. ? dolor meus super dolo-
19 rem, in me cor meum mœrens. ? Ecce vox clamoris
filiæ populi mei de terra longinqua. Nunquid Do-
G minus non est in Sion: aut rex eius non est in ea?
Quare ergo me ad iracundiã concitauerunt in scul
20 ptilibus suis, & in uanitatibus alienis? ? Trãsijt mes-
21 sis, finita est æstas: & nos saluati non sumus. ? Super
contritione filiæ populi mei contritus sum & con-
22 tristatus: stupor obtinuit me. ? Nunquid resina non
est in Galaad? aut medicus non est ibi? quare igi-
tur non est obducta cicatrix filiæ populi mei?

CAPVT IX.

1 QVis dabit capiti meo aquam, & oculis
A meis fontem lachrymarum, & plorabo
die ac nocte interfectos filiæ populi
2 mei? ? Quis dabit me in solitudine diuer

ſorium viatorum,& derelinquam populum meum
*& & recedam ab eis? quia omnes adulteri ſunt,*cœ
3 tus præuaricatorũ.¶Et extenderunt linguam ſuam
quaſi arcum mendacij & non veritatis: confortati
ſunt in terra, quia de malo ad malum egreſſi ſunt,
4 & me non cognouerunt,dicit Dñs. ¶ Vnuſquiſque
B ſe à proximo ſuo cuſtodiat, & in omni fratre ſuo
non habeat fiduciã: quia omnis frater ſupplantans
ſupplantabit, & omnis amicus fraudulenter ince-
5 det. ¶ Et vir fratrem ſuum deridebit, & veritatem
non loquentur:docuerunt enim linguam ſuam lo-
qui mendacium: vt iniquè agerent, laborauerunt.
6 ¶Habitatio tua in medio doli:in dolo renuerunt ſci
re me dicit Dominus. Propterea hæc dicit Domi-
7 nus exercituum: ¶ Ecce ego conflabo & probabo
eos. quid enim aliud faciã à facie filiæ populi mei?
8 ¶Sagitta vulnerãs lingua eorum, dolum locuta eſt.
‖Pſal.27.a C ‖in ore ſuo pacem cum amico ſuo loquitur, & oc-
3. Suprà 5.b. 9 cultè ponit ei inſidias.¶ Nunquid ſuper his non vi-
9. ſitabo,dicit Dominus?aut in gentẽ huiuſmodi non
10 vlciſcetur anima mea? ¶Super montes aſſumam fle
tum ac lamentum, & ſuper ſpecioſa deſerti plan-
ctum:quoniã incenſa ſunt,eò quòd non ſit vir per-
tranſiens:& non audierunt vocem poſſidentis:à vo
lucre cœli vſque ad pecora,tranſmigrauerunt & re
11 ceſſerunt.¶Et dabo Ieruſalem in aceruos arenæ, &
cubilia draconum: & ciuitates Iuda dabo deſola-
12 tionem,eo quòd non ſit habitator.¶Quis eſt vir ſa-
D piens qui intelligat hoc,& ad quẽ verbum oris Do
mini fiat,vt annunciet iſtud,quare perierit terra,&
exuſta ſit quaſi deſertum, eo quòd non ſit qui per-
13 tranſeat? ¶Et dixit Dominus: Quia dereliquerunt
legem meam quam dedi eis, & non audierunt vo-
14 cem meam, & non ambulauerunt in ea:¶& abierũt
poſt prauitatem cordis ſui,& poſt Baalim,quod di
15 dicerunt à patribus ſuis.¶Idcirco hæc dicit Domi-
nus exercituum Deus Iſraël: ‖Ecce ego cibabo po-
‖Inf.23.c.15. pulum iſtum abſynthio, & potum dabo eis aquam
16 fellis.¶Et diſpergam eos in gentibus,quas non no-
E uerunt ipſi & patres eorum: & mittam poſt eos gla
17 dium, donec conſumantur. ¶ Hæc dicit Dominus
exercituum*: Contemplamini & vocate lamenta-
*Deus Iſraël 7. trices,vt veniãt:& ad eas quæ ſapientes ſunt,mit-
18 tite & properent, ¶ feſtinent,& aſſumant ſuper nos
lamentum:deducant oculi noſtri lachrymas,& pal
19 pebræ noſtræ defluãt aquis.¶Quia vox lamentatio-
nis audita eſt de Sion. Quomodo vaſtati ſumus &
confuſi vehementer? quia dereliquimus terram,
ˋdeſerta. 20 quoniam ˋdeiecta ſunt tabernacula noſtra. ¶Audi-
ˋaſſumant aures veſtræ. F te ergo mulieres verbum Domini:&ˋaſſumat auris
veſtraˋ ſermonem oris eius: & docete filias veſtras
lamentum:& vnaquæque proximã ſuam planctum.
21 quia aſcẽdit mors per feneſtras noſtras,ingreſſa eſt
domos noſtras,diſperdere paruulos de foris, iuue-
22 nes de plateis. ¶Loquere: Hæc dicit Dominus, Et
cadet morticinum hominis quaſi ſtercus ſuper fa-
ciem regionis, & quaſi fœnum poſt tergum meten
23 tis, & non eſt qui colligat. ¶ Hæc dicit Dominus:
‖1.Cor.1 d.31. ‖Non glorietur ſapiens in ſapientia ſua,& non glo-
2.Cor.10. rietur fortis in fortitudine ſua,& non glorietur di-
d.17. 24 ues in diuitijs ſuis:¶ ſed in hoc glorietur qui gloria
G tur, ſcire & noſſe me, quia ego ſum Dominus qui
facio miſericordiam & iudicium & iuſtitiam in ter
24 ra.hęc enim placent mihi,ait Dominus.¶Ecce dies
venient, dicit Dominus, & viſitabo ſuper omnem
26 qui circũciſum habet preputiũ, ¶ ſuper Aegyptum,
& ſuper Iudam,& ſuper Edom,& ſuper filios Am-
mõ,& ſuper Moab,& ſuper omnes qui attonſi ſunt
in comã,habitãtes in deſerto:quia oẽs gẽtes habẽt
ꝓputiũ,oĩs aũt domus Iſrael incircũciſi ſunt corde.

CAPVT X.

1 AVdite verbum quod locutus eſt Domi-
A nus ſuper vos domus Iſraël. ¶ Hæc dicit
2 Dominus:Iuxta vias Gentium nolite di
ſcere:& à ſignis cęli nolite metuere,quę
3 timent gentes: ¶ quia leges populorum vanæ ſunt:
quia lignum de ſaltu præcidit opus manus artificis ‖Sap 13.c.
4 in aſcia.¶‖Argẽto & auro decorauit illud: clauis & 15.14:a.5
5 malleis compegit,vt non diſſoluatur. ¶In ſimilitu-
dinem palmæ fabricata ſunt, & non loquentur: por
tata tollentur, quia incedere non valent:nolite er-
go timere ea,quia nec malè poſſunt facere,nec be-
6 ne.¶‖ Non eſt ſimilis tui Domine: magnus es tu, & ‖Mich. 7.d 18.
7 magnum nomen tuum in fortitudine. ¶ Quis non Apo.15.b.
timebit te ô rex gentium?tuum eſt enim decus: in- 4.
ter cunctos ſapientes gentium, & in vniuerſis re-
8 gnis eorum nullus eſt ſimilis tui. ¶Pariter inſipien-
tes & fatui probabuntur: doctrina vanitatis eorum
9 lignum eſt. ¶Argẽtum inuolutum de Tharſis affer-
B tur,& aurum de Ophaz: opus artificis & manus æ-
rarij: hyacinthus & purpura indumentum eorum.
10 opus artificũ vniuerſa hæc.¶Dominus autem Deus
verus eſt ipſe Deus viuens, & rex ſempiternus, ab
indignatione eius commouebitur terra:& nõ ſuſti-
11 nebunt Gentes comminationem eius. ¶Sic ergo di
cetis eis:Dij qui cęlos & terram non fecerunt,pere
12 ant de terra & de his quæ ſub cœlo ſunt. ¶ ‖Qui ‖Gen. 1.a 1.b.9.
facit terram in fortitudine ſua, præparat orbem in Inf.51.b.15.
13 ſapientia ſua,& prudentiã ſua extendit cœlos.¶Ad
vocem ſuam dat multitudinem aquarum in cęlo, &
eleuat nebulas ab extremitatibus terræ: in fulgura‖ ‖Pſa. 134 b.7.
pluuiam facit, & educit ventum de theſauris ſuis. Inf. 51.b
14 ¶ Stultus factus eſt omnis homo à ſcientia, confu- 16.
C ſus eſt artifex omnis in ſculptili: quoniam falſum
15 eſt quod conflauit,& non eſt ſpiritus in eis. ¶Vana
ſunt & opus riſu dignum: in tẽpore viſitationis ſuæ
16 peribunt.¶Non eſt his ſimilis pars Iacob:qui enim
formauit omnia,ipſe eſt:& Iſraël virga hæreditatis
17 eius:Dominus exercituum nomen illi. ¶Congrega
de terra confuſionem tuam,quę habitas in obſidio
18 ne.¶quia hæc dicit Dominus:Ecce,ego longè proij
ciam habitatores terrę in hac vice:& tribulabo eos
19 ita vt non inueniantur.¶Væ mihi ſuper contritione
mea,peſſima plaga mea.Ego autem dixi:Planè hæc
20 infirmitas mea eſt,& portabo illã. ¶Tabernaculum
D meum vaſtatũ eſt,omnes funiculi mei diruptiſunt:
filij mei exierunt à me,& non ſubſiſtunt:non eſt qui
extendat vltrà tentorium meum, & erigat pelles
21 meas.¶Quia ſtultè egerunt paſtores, & Dominum
non quęſierunt:propterea non intellexerunt,& om
22 nis grex eorum diſperſus eſt.¶Vox auditionis ecce
venit, & commotio magna de terra Aquilonis: vt
ponat ciuitates Iuda in ſolitudinem, & habitacu-
23 lum draconum.¶Scio Domine quia non eſt homi-
nis via eius: nec viri eſt vt ambulet,& dirigat greſ-
24 ſus ſuos.¶‖ Corripe me Dñe,verũtamẽ in iudicio: & ‖Pſal.6 a.1
25 nõ in furore tuo,ne fortè ad nihilũ redigas me.‖Ef- ‖Pſ 78.b.6
funde indignationẽ tuã ſuper Gẽtes quę nõ cogno
uerunt te, & ſuper prouincias quæ nomen tuũ nõ
inuocauerũt:q a comederũt Iacob, & deuorauerũt
eũ, & cõſumpſerũt illũ,& decus eius diſſipauerunt.

CAPVT XI.

1 VErbum quod factum est à Domino ad Ie
A remiam, dicens: ¶ Audite verba pacti
2 huius,& loquimini ad viros Iuda, & ad
3 habitatores Ierusalē, ¶ & dices ad eos:
Hęc dicit Dominus Deus Israël, Maledictus vir qui
4 non audierit verba pacti huius, ¶ quod præcepi pa-
tribus vestris in die qua eduxi eos de terra Aegy-
pti, de fornace ferrea, dicēs: Audite vocem meam,
& facite omnia quæ præcipio vobis: & eritis mihi
5 in populū, & ego ero vobis in Deum. ¶ Vt suscitem
iuramentum quod iuraui patribus uestris daturum
me eis terram fluentem lacte & melle, sicut est dies
6 hæc. Et respondi, & dixi: Amen Domine. ¶ Et dixit
Dominus ad me: Vociferare omnia uerba hæc in
ciuitatibus Iuda, & foris Ierusalem, dicens: Audite
7 uerba pacti huius, & facite illa: ¶ quia cōtestans con
B testatus sum patres uestros in die qua eduxi eos
de Terra-Aegypti, usque ad diem hanc: manè con
surgens cōtestatus sum, & dixi, Audite uocem meā.
8 ¶ & non audierunt nec inclinauerunt aurem suam:
sed abierunt unusquisq; in prauitate cordis sui ma
li: & induxi super eos oĩa uerba pacti huius, quod
9 præcepi ut facerent, & non fecerunt. ¶ Et dixit Do-
minus ad me: Inuenta est cōiuratio in uiris Iuda, &
10 in habitatoribus Ierusalē. ¶ Reuersi sunt ad iniqui-
tates patrum suorum priores, qui noluerūt audire
uerba mea: & hi ergo abierunt post deos alienos,
ut seruirent eis: irritum fecerunt domus Israël, &
domus Iuda pactum meum quod pepigi cum pa-
11 tribus eorum. ¶ Quamobrem hæc dicit Dominus:
Ecce ego inducam super eos mala, de quibus exire
non poterunt: & clamabūt ad me, & non exaudiam
12 eos. ¶ Et ibunt ciuitates Iuda, & habitatores Ierusa *deos 4.
lem, & clamabunt ad *eos quibus libant, & non sal- ‖ Supr. 2. f. 28
13 uabunt eos in tempore afflictionis eorum. ¶ ‖ Secun *eurum.
C dùm numerum enim ciuitatum tuarū erant dij tui
Iuda: & secundum numerum viarum *Ierusalem po
suisti aras confusionis, aras ad libandum Baalim.
14 ¶ ‖ Tu ergo noli orare pro populo hoc, & ne assumas ‖ Supra 7. c Inf. a 14. b 11.
pro eis laudem & orationem: quia non exaudiam
in tempore clamoris eorum ad me, in tempore af-
15 flictionis eorum. ¶ Quid est quod dilectus meus in
domo mea fecit scelera multa? nunquid carnes san
ctæ auferent à te malitias tuas, in quibus gloriata
16 es? ¶ Oliuam huberem, pulchram, fructiferam, spe-
ciosam vocauit Dominus nomen tuum: ad vocem
loquelæ, grandis exarsit ignis in ea, & combusta
17 sunt fruteta eius. ¶ Et Dominus exercituū qui plan
tauit te, locutus est super te malum *pro malis do-
mus Israël, & domus Iuda, quæ fecerunt sibi ad irri
18 tandum me, libātes Baalim. ¶ Tu autē Domine de-
mōstrasti mihi, & cognoui: tu ostēdisti mihi studia
19 eorum. ¶ Et ego quasi agnus mansuetus, qui porta-
D tur ad victimam: & nō cognoui quia cogitauerunt
super me consilia, dicentes: Mittamus lignum in *6.
panem eius, & eradamus eum de terra viuentium,
20 & nomē eius non memoretur amplius. ¶ Tu autem
Domine Sabaoth, qui iudicas iustè, ‖ & probas re- ‖ Inf. 17. b. & 20. c. 12.
nes & corda, videam vltionem tuā ex eis: tibi enim
21 reuelaui causam meam. ¶ Propterea hæc dicit Do-
minus ad viros Anathoth, qui quærunt animā tuā,
& dicunt: Non prophetabis in nomine Domini, &
22 non morieris in manibus nostris. ¶ Propterea hæc
dicit Dominus exercituum: Ecce, ego visitabo su-
per eos: iuuenes morientur in gladio, filij eorum &
23 filiæ eorum morientur in fame. ¶ Et reliquiæ non
erunt ex eis: inducam enim malum super viros
Anathoth, annum visitationis eorum.

CAPVT XII.

1 IVstus quidem tu es Domine, si disputem
A tecum: veruntamen iusta loquar ad te.
‖ Quare via impiorum prosperatur? bene ‖ Iob. 21. a. 7. Habac. 1. a 3.
est omnibus qui præuaricātur, & iniquè
2 agunt? ¶ Plantasti eos, & radicē miserunt: proficiūt,
& faciunt fructum: prope es tu ori eorum, & longè
3 à renibus eorum. ¶ Et tu Domine nosti me, vidisti
me & probasti cor meum tecum: cōgrega eos qua-
si gregem ad victimam, & sanctifica eos in die occi
4 sionis. ¶ Vsquequo lugebit terra, & herba omnis re-
gionis siccabitur propter malitiam habitantium in
ea? consumptum est animal, & volucre, quoniam di
5 xerunt: Non videbit nouissima nostra. ¶ Si cum pe-
B ditibus currens laborasti: quomodo contendere
poteris cum equis? cum autem in terra pacis secu-
6 rus fueris, quid facies in superbia Iordanis? ¶ Nam
& fratres tui & domus patris tui, etiam ipsi pugna-
uerunt aduersum te, & clamauerunt post te plena
7 voce: ne credas eis, cū locuti fuerint tibi bona. ¶ Re-
liqui domum meam, dimisi hęreditatem meam: de-
di dilectam animam meam in manum inimicorum
8 eius. ¶ Facta est mihi hæreditas mea quasi leo in syl
9 ua: dedit contra me vocem, ideo odiui eam. ¶ Nun-
quid auis discolor hæreditas mea mihi? nunquid
auis tincta per totum? venite, cōgregamini omnes
10 bestiæ terræ, properate ad deuorandum. ¶ Pastores
C multi demoliti sunt vineam meam, conculcauerūt
partem meam, dederunt portionem meam desíde-
11 rabilem in desertum solitudinis. ¶ Posuerunt eam
in dissipationem, luxitque super me: desolatione de
solata est omnis terra, quia nullus est qui recogitet
12 corde. ¶ Super omnes vias deserti venerunt vastato
res, quia gladius Domini deuorabit ab extremo ter
ræ vsque ad extremum eius: non est pax vniuersæ
13 carni. ¶ Seminauerunt triticum, & spinas messuerūt:
hæreditatem acceperunt, & non eis proderit: con-
fundemini à fructibus vestris, propter iram furoris
14 Domini. ¶ Hęc dicit Dominus aduersum omnes vi-
D cinos meos pessimos, qui tangunt hæreditatē, quā
distribui populo meo Israël: Ecce, ego euellam eos
de terra sua, & domū Iudas euellam de medio eo-
15 rum. ¶ Et cùm euulsero eos, cōuertar, & miserebor
eorū, & reducā eos, virū ad hęreditatē suā, & virum
16 in terrā suā. ¶ Et erit, si eruditi didicerint vias popu
li mei, vt iurēt in nomine meo, Viuit Dominus, si-
cut docuerūt populū meū iurare in Baal: ædificabū-
17 tur in medio populi mei. ¶ Quòd si nō audierint, e-
uellā gentem illā euulsione & perditione, ait Dñs.

CAPVT XIII.

1 HAec dicit Dominus ad me: Vade, & possi
A de tibi lumbare lineum, & pones illud
super lumbos tuos, & in aquam non in-
2 feres illud. ¶ Et possedi lumbare iuxta
3 verbum Domini, & posui circa lumbos meos. ¶ Et
factus est sermo Domini ad me secundò, dicens:
4 ¶ Tolle lumbare quod possedisti quod est circa lum
bos tuos, & surgens vade ad Euphráten, & abscon-
5 de ibi illud in foramine petræ. ¶ Et abii, & abscondi
illud in Euphráte, sicut pręceperat mihi Dominus.

6 ¶Et factum est post dies plurimos, dixit Dominus
ad me:Surge,vade ad Euphráten,& tolle inde lum
bare, quod præcepi tibi vt absconderes illud ibi.
7 ¶Et abij ad Euphráten,& fodi,& tuli lumbare de lo
co vbi absconderam illud:& ecce cõputruerat lum
8 bare,ita vt nulli vsui aptum esset.¶Et factum est ver
9 bum Domini ad me, dicens:¶Hæc dicit Dominus,
Sic putrescere faciam superbiã Iuda, & superbiam
10 Ierusalem multam.¶Populum istum pessimum,qui
nolunt audire verba mea,& ambnlant in prauitate
B cordis sui:abieruntque post deos alienos, vt serui-
rent eis,& adorarẽt eos: & erũt sicut lumbare istud
11 quod nulli vsui aptũ est. ¶Sicut enim adhæret lum-
bare ad lumbos viri, sic agglutinaui mibi omnem
domum Iuda,dicit Dominus, vt essent mibi in po-
pulum,& in nomẽ,& in laudem,& in gloriã,& non
12 audierunt. ¶Dices ergo ad eos sermonem istum:
Hæc dicit Dominus Deus Israël, Omnis laguncula
implebitur vino.Et dicent ad te: Nunquid ignora-
13 mus quia omnis laguncula implebitur vino? ¶Et di
ces ad eos:Hæc dicit Dominus, Ecce ego implebo
omnes habitatores terræ huius, & reges qui sedẽt
de stirpe Dauid super thronum eius, & sacerdotes
& prophetas,& omnes habitãtes Ierusalem,ebrie-
14 tate:¶ & dispergam eos, virũ à fratre suo, & patres,
C & filios pariter, ait Dominus: non parcam, & non
concedam: neque miserebor vt nõ disperdam eos.
15 ¶Audite, & auribus percipite. Nolite eleuari, quia
16 Dominus locutus est. ¶Date Domino Deo vestro
gloriam, antequàm contenebrescat, & antequàm
offendant pedes vestri ad montes caliginosos: ex-
pectabitis lucem,& ponet eam in vmbram mortis,
17 & in caliginem. ¶Quod si hoc non audieritis,in ab-
scondito plorabit anima mea à facie superbiæ:|plo
¶Thre.1.a.2. rans plorabit,& deducet oculus meus lachrymam,
18 quia captus est grex Domini.¶Dic regi & domina-
trici:Humiliamini, sedete: quoniam descendit de
19 capite vestro corona gloriæ vestræ. ¶Ciuitates Au-
stri clausæ sunt, & non est qui aperiat: translata est
20 omnis Iuda transmigratione perfecta.¶Leuate ocu
D los vestros, & videte qui venitis ab Aqnilone:vbi
est grex qui datus est tibi, pecus inclytum tuum?
21 ¶Quid dices cũ visitauerit te? tu enim docuisti eos
aduersum te,& erudisti in caput tuum. nunquid nõ
dolores apprehendent te, quasi mulierẽ parturien
22 tem?¶|Quòd si dixeris in corde tuo.Quare venerũt
Inf.10.c.15. mihi hęc?Propter multitudinem iniquitatis tuę re-
uelata sunt verecundiora tua, pollutæ sunt plantæ
23 tuæ. ¶Si mutare potest Aetiops pellem suam, aut
pardus varietates suas:& uos poteritis benefacere,
24 cùm didiceritis malum. ¶Et dissеminabo eos quasi
stipulam quæ vento raptatur in deserto. ¶Hæc sors
25 tua parsque mensurę tuę à me,dicit Dominus:quia
26 oblita es mei & confisa es in mendacio. ¶Vnde &
ego nudaui femora tua contra faciem tuam, & ap-
27 paruit ignominia tua, ¶ adulteria tua, & hinnitus
tuus,scelus fornicationis tuę:super colles in agro vi
di abominationes tuas. Vę tibi Ierusalem,non mun
daberis post me: usquequo adhuc?

CAPVT XIIII.

1 QVod factum est verbum Domini ad Iere
A miam de sermonibus siccitatis.¶Luxit Iu
2 dæa,& portæ eius corruerunt,& obscu-
ratæ sunt in terra, & clamor Ierusalem
3 ascendit. ¶Maiores miserũt minores suos ad aquã:
venerunt ad hauriendum,non inuenerunt aquam,
reportauerunt vasa sua vacua, confusi sunt & affli-
4 cti,& operuerunt capita sua.¶Propter terræ vastita
tem, quia non venit pluuia in terram, confusi sunt
5 agricolæ,operuerunt capita sua. ¶Nam & cerua in
6 agro peperit, & reliquit: quia non erat herba. ¶Et
onagri steterunt in rupibus, traxerũt ventum qua-
si dracones,defecerunt oculi eorum,quia non erat
7 herba. ¶ Si iniquitates nostræ responderint nobis:
Domine fac propter nomen tuum, quoniam mul-
8 tæ sunt auersiones nostræ,tibi peccauimus.¶Expe-
ctatio Israel, saluator eius in tẽpore tribulationis:
quare quasi colonus futurus es in terra,& quasi via
9 tor declinans ad manẽdum? ¶Quare futurus es ve-
B lut vir vagus, vt fortis qui non potest saluare?tu au
tem in nobis es Domine, & nomen tuum inuoca-
10 tum est super nos,ne derelinquas nos. ¶Hæc dicit
Dominus populo huic, qui dilexit mouere pedes
suos,& non quieuit,& Domino non placuit: Nunc
recordabitur iniquitatum eorum,& visitabit pecca
11 ta eorũ.¶Et dixit Dominus ad me: |Noli orare pro ¶Supr.7.c.16.11.c.14.
12 populo isto in bonum.¶Cùm ieiunauerit,non exau
diam preces eorum: & si obtulerint holocaustoma
ta & victimas, non suscipiam ea: quoniam gladio
13 & fame & peste consumã eos.¶|Et dixi.A,a,a,Do- ¶Sup.5.c.12.
mine Deus,Prophetæ dicunt eis:Non videbitis gla Inf.23.e.21.
dium,& fames non erit in vobis, sed pacem veram 27.c.15.19
14 dabit vobis in loco isto.¶Et dixit Dominus ad me: b.9.
C Falsò prophetæ vaticinantur in nomine meo: non
misi eos,& non præcepi eis, neque locutus sum ad
eos: visionem mendacem,& diuinationem˙fraudu ˙& fraudu
lentam,˙& seductionem cordis sui prophetant vo- lentam 4.
15 bis. ¶Idcirco hæc dicit Dominus de prophetis qui
prophetant in nomine meo,quos ego non misi,di
centes, Gladius & fames non erit in terra hac. In
16 gladio & fame consumentur prophetæ illi.¶Et po-
puli quibus prophetant, erunt proiecti in vijs Ieru
salem,præ fame, & gladio, & non erit qui sepeliat
eos:ipsi & vxores eorum,filij & filiæ eorũ,& effun-
17 dam super eos malum suum. ¶Et dices ad eos ver-
bum istud: | Deducant oculi mei lachrymam per ¶Thre.1.f.16.2.f.18.
noctem & diem,& nõ taceant: quoniam contritio-
ne magna contrita est virgo filia populi mei, plaga
18 pessima vehementer.¶Si egressus fuero ad agros:ec
D ce,occisi gladio. & si introiero in ciuitatem, ecce,
attenuati fame.Propheta˙nanque˙& sacerdos abie ˙quoque.
19 runt in terram quam ignorabant.¶Nunquid proij-
ciens abiecisti Iudam? aut Sion abominata est ani-
ma tua?quare ergo percussisti nos,ita vt nulla sit sa
nitas? |expectauimus pacem, & non est bonum:& ¶Sup.8.c.15.
20 tempus curationis,& ecce turbatio.¶Cognouimus
Domine impietates nostras,iniquitates patrum no
21 strorum,quia peccauimus tibi. ¶Ne des nos in op-
probrium propter nomen tuum, neque facias no-
bis contumeliam solij gloriæ tuæ:recordare,nę irri
22 tum facias fędus tuum nobiscum.¶Nunquid sunt in
sculptilibus Gentium qui pluant? aut cœli possunt
dare imbres? nónne tu es Dominus Deus noster
quem expectauimus? tu enim fecisti omnia hæc.

CAPVT XV.

1 ET dixit Dominus ad me: Si steterit Moy-
A ses & Samuel coram me, non est anima
mea ad populum istum: eijce illos à fa-
2 cie mea, & egrediantur. ¶Quòd si dixe-
rint ad te,Quo egrediemur?dices ad eos:Hęc dicit

Zac. 11. b. 9.
Dominus:| Qui ad mortem, ad mortem: & qui ad
gladium, ad gladium: & qui ad famem, ad famem:
3 & qui ad captiuitatem, ad captiuitatem. ¶ Et visi-
tabo super eos quatuor species, dicit Dominus. Gla
dium ad occisionem, & canes ad lacerandum, &
volatilia cœli & bestias terræ ad deuorãdum & dis-
4 sipandum: ¶ & dabo eos in feruorem vniuersis re-
gnis terræ: | propter Manassen filium Ezechiæ re-
gis Iuda, super omnibus quæ fecit in Ierusalem.
4. Re. 21. b. 11.
5 ¶ Quis enim miserebitur tui Ierusalem? aut quis cõ-
tristabitur pro te? aut quis ibit ad rogandum pro
6 pace tua? ¶ Tu reliquisti me, dicit Dominus, retror
B sum abijsti: & extendam manum meam super te, &
7 interficiam te: laboraui rogans. ¶ Et dispergam eos
ventilabro in portis terræ: interfeci & disperdidi
populum meum, & tamen à vijs suis nõ sunt reuer-
8 si. ¶ Multiplicatæ sunt mihi viduæ eius super arenã
maris: induxi eis super matrem adolescentis va-
statorem meridie: misi super ciuitates repentè ter-
9 rorem. ¶ | Infirmata est quæ peperit septem, defe-
Amos 8. c. 9.
cit anima eius, occidit ei sol, cùm adhuc esset dies:
confusa est, & erubuit: & residuus eius in gladium
dabo in conspectu inimicorum eorum, ait Domi-
10 nus. ¶ Væ mihi mater mea: quare genuisti me vi-
rum rixæ, virum discordiæ in vniuersa terra? non
fœneraui, nec fœnerauit mihi quisquam: omnes
11 maledicunt mihi. ¶ Dicit Dominus: Si non reliquiæ
C tuæ in bonum, si non occurri tibi in tempore affli-
ctionis, & non in tempore tribulationis aduersus
12 inimicum. ¶ Nunquid fœderabitur ferrum ferro ab
13 Aquilone, & æs? ¶ Diuitias tuas & thesauros tuos
in direptionem dabo gratis in omnibus peccatis
14 tuis, & in omnibus terminis tuis. ¶ | Et adducam
Rom. 10. d. 19. Deu. 32. d. 22.
inimicos tuos de terra quam nescis: quia ignis suc-
15 census est in furore meo, super vos ardebit. ¶ Tu
scis Domine, recordare mei, & visita me, & tuere
me ab his qui persequuntur me: noli in patientia
tua suscipere me: scito quoniam sustinui propter te
16 opprobrium. ¶ Inuenti sunt sermones tui, & come-
di eos, & factum est mihi verbum tuum in gaudiũ
& in lætitiam cordis mei: quoniam inuocatum est
nomen tuum super me Domine Deus exercituum.
17 ¶ Non sedi in concilio ludentium, & gloriatus sum
D à facie manus tuæ: | solus sedebam, quoniam com-
Psal. 1. a. 1. 25 a. 4.
18 minatione repleſti me. ¶ | Quare factus est dolor
Inf. 30. c. 15.
meus perpetuus, & plaga mea desperabilis renuit
curari? facta est mihi quasi mendacium aquarum
19 infidelium. ¶ Propter hoc hæc dicit Dominus: Si
conuerteris, conuertam te, & ante faciem meam
stabis: & si separaueris preciosum à vili, quasi os
meum eris. conuertentur ipsi ad te, & tu non con-
20 uerteris ad eos. ¶ Et dabo te populo huic in murũ
Suprà 1. d. 18 6. g. 27.
æreum, fortem: & bellabunt aduersum te, & nõ præ-
ualebunt: quia ego tecum sum vt saluem te, & eruã
21 te, dicit Dominus. ¶ Et liberabo te de manu pessimo
rum, & redimam te de manu fortium.

CAPVT XVI.

1 ET factum est verbum Domini ad me, di-
A cens: Non accipies vxorem, & non erũt
2 tibi filij & filiæ in loco isto. ¶ Quia hæc di
3 cit Dominus super filios & filias, ¶ qui ge
nerantur in loco isto: & super matres eorum quæ
genuerunt eos: & super patres eorum, de quorum
4 stirpe sunt nati in terra hac: ¶ Mortibus ægrotatio-
num morientur: non plangentur, & non sepelien-
tur, in sterquilinium super faciem terræ erunt: &
gladio & fame consumentur, & erit cadauer eorũ
5 in escam volatilibus cœli, & bestijs terræ. ¶ Hæc
enim dicit Dominus: Ne ingrediaris domum con-
uiuij, neque vadas ad plangendum, neque conso-
leris eos: quia abstuli pacem meam à populo isto,
6 dicit Dominus, misericordiã & miserationes. ¶ Et
B morientur grandes, & parui in terra ista: non se-
pelientur neque plangentur, & non se incident,
7 neque caluitium fiet pro eis. ¶ Et non frangent in-
ter eos lugenti panem ad cõsolandum super mor-
tuo: & non dabunt eis potum calicis ad consolan-
8 dum super patre suo & matre. ¶ Et domum conui-
uij non ingrediaris, vt sedeas cum eis, & comedas
9 & bibas. ¶ quia hæc dicit Dominus exercituũ Deus
Israël: Ecce, ego auferam de loco isto, in oculis ve
stris, & in diebus vestris vocem gaudij, & vocem
10 lætitiæ, vocem sponsi & vocem sponsæ. ¶ Et cùm
annunciaueris populo huic omnia verba hæc, & di
xerint tibi, | Quare locutus est Dominus super nos
Suprà 5. i. 26.
omne malum grande istud? quæ iniquitas nostra?
& quod peccatum nostrum quod peccauimus Do-
11 mino Deo nostro? ¶ Dices ad eos: Quia derelique-
C runt me patres vestri, ait Dominus: & abierunt post
deos alienos, & seruierunt eis, & adorauerunt eos:
& me dereliquerunt, & legem meam nõ custodie-
12 runt. ¶ | Sed & vos peius operati estis, quàm patres
Su. 5. c. 1
vestri. ecce enim ambulat vnusquisque post praui-
13 tatem cordis sui mali, vt me non audiat. ¶ Et eijciã
vos de terra hac, in terram quam ignoratis vos, &
patres vestri: & seruietis ibi dijs alienis die ac no-
14 cte, qui nõ dabunt vobis requiem. ¶ Propterea ec-
Infr. 23 b. 7.
ce dies veniunt, dicit Dominus, & non dicetur vl-
trà, Viuit Dominus qui eduxit filios Israël de ter-
15 ra Aegypti: ¶ sed, Viuit Dominus qui eduxit filios
Israël de terra Aquilonis, & de vniuersis terris ad
quas eieci eos: & reducam eos in terram suam, quã
16 dedi patribus eorum. ¶ Ecce, ego mittam piscato-
D res multos, dicit Dominus: & piscabuntur eos: &
post hæc mittam eis multos venatores, & venabun
tur eos de omni monte, & de omni colle, & de ca-
17 uernis petrarũ. ¶ Quia oculi mei super omnes vias
eorum: non sunt absconditæ à facie mea, & non
18 fuit occultata iniquitas eorum ab oculis meis. ¶ Et
reddam primùm duplices iniquitates, & peccata
eorum: quia cõtaminauerunt terram meam in mor
ticinis idolorum suorum, & abominationibus suis
19 impleuerunt hæreditatem meam. ¶ Domine forti-
tudo mea, & robur meum, & refugium meum in
die tribulationis: ad te Gentes venient ab extre-
mis terræ, & dicent, Verè mendacium possederunt
20 patres nostri, vanitatem quæ eis non profuit. ¶ Nũ-
quid faciet sibi homo deos, & ipsi non sunt dij?
21 ¶ Idcirco ecce ego ostendam eis per vicem hanc,
ostendam eis manum meam, & virtutem meam: &
scient quia nomen mihi Dominus.

CAPVT XVII.

1 PEccatum Iuda scriptum est stilo ferreo in
A vngue adamantino, exaratum super la-
titudinem cordis eorum, in cornibus a-
2 rarum eorum. ¶ Cùm recordati fuerint
filij eorum ararum suarum, & lucorum suorum, li-
3 gnorumque frondentium in montibus excelsis, ¶ sa

crificantes

crificãtes in agro: fortitudinem tuam & omnes the
ſauros tuos in direptionem dabo, excelſa tua pro-
4 pter peccata in vniuerſis finibus tuis.⁋Et relinquê-
ris ſola ab hæreditate tua, quam dedi tibi, & ſerui-
re te faciam inimicis tuis in terra quam ignoras:
quoniam ignem ſuccendiſti in furore meo, vſque
Iſa.30.a. 5 in æternum ardebit.⁋ Hæc dicit Dominus: Male
a.31.a.1. dictus homo qui confidit in homine, & ponit car-
Infr.45. nem brachium ſuum,& à Domino recedit cor eius.
a.7. Infr.61. 6 ⁋Erit enim quaſi myricæ in deſerto, & non videbit
a.6. cùm venerit bonum: ſed habitabit in ſiccitate in
7 deſerto in terra ſalſuginis & inhabitabili.⁋Benedi-
ctus vir qui confidit in Domino, & erit Dominus
Pſal.1. 8 fiducia eius.⁋ Et erit quaſi lignum quod trãſplan-
a.3. B tatur ſuper aquas, quod ad humorem mittit radi-
ces ſuas: & non timebit cùm venerit æſtus. Et erit
folium eius viride, & in tempore ſiccitatis non erit
ſolicitum, nec aliquando deſinet facere fructum.
omniũ 9. 9 ⁋Prauum eſt cor hominis & inſcrutabile: quis co-
1.Re.16. 10 gnoſcet illud?⁋Ego Dominus ſcrutans cor,& pro-
b.7. bans renes: qui do vnicuique iuxta viam ſuam, &
Pſal.7. 11 iuxta fructum adinuentionum ſuarum.⁋Perdix fo-
b.10. uit quæ non peperit: fecit diuitias, & non in iudi-
Suprà 11. cio: in dimidio dierum ſuorum derelinquet eas, &
d.20. Apo.2. f. 12 in nouiſſimo ſuo erit inſipiens.⁋ Solium gloriæ al-
23. titudinis à principio, locus ſanctificationis noſtræ.
13 ⁋ Expectatio Iſrael Domine: omnes qui te derelin
quunt, confundentur: recedentes à te, in terra ſcri-
C bentur: quoniam dereliquerunt venam aquarum
14 viuentium Dominum.⁋ Sana me Domine, & ſana-
bor: ſaluum me fac, & ſaluus ero: quoniã laus mea
15 tu es.⁋Ecce ipſi dicunt ad me, Vbi eſt verbum Do-
16 mini? veniat.⁋ Et ego non ſum turbatus, te paſtorẽ
ſequens: & diem hominis non deſideraui, tu ſcis.
Quod egreſſum eſt de labiis meis, rectum in con-
17 ſpectu tuo fuit.⁋ Non ſis tu mihi formidini, ſpes
18 mea tu in die afflictionis,⁋ Confundantur qui me
perſequuntur, & non confundar ego: paueant illi,
& nõ paueam ego: induc ſuper eos diem afflictio-
19 nis,& duplici contritione contere eos.⁋ Hæc dicit
Dominus ad me: Vade, & ſta in porta filiorum po-
puli per quam ingrediuntur reges Iuda, & egrediũ
20 tur,& in cunctis portis Ieruſalem.⁋ & dices ad eos:
Audite verbum Domini reges Iuda,& omnis Iuda,
cunctique habitatores Ieruſalem, qui ingredimini
21 per portas iſtas.⁋ Hæc dicit Dominus, Cuſtodite
D animas veſtras, & nolite portare põdera in die ſab
22 bathi: nec inferatis per portas Ieruſalem.⁋ Et noli-
te eiicere onera de domibus veſtris in die ſabba-
thi, & omne opus non facietis; ſanctificate diẽ ſab
23 bathi, ſicut præcepi patribus veſtris.⁋ Et non au-
dierunt, nec inclinauerunt aurem ſuam: ſed indu-
rauerunt ceruicem ſuam, ne audirent me, & ne ac-
24 ciperent diſciplinam.⁋ Et erit: ſi audieritis me, di-
cit Dominus, vt non inferatis onera per portas ci-
uitatis huius in die ſabbathi: & ſi ſanctificaueritis
25 diem ſabbathi, ne faciatis in eo omne opus:⁋ Ingre
dientur per portas ciuitatis huius reges & princi-
pes, ſedentes ſuper ſolium Dauid, & aſcendentes
in curribus & equis, ipſi & principes eorum viri Iu
da,& habitatores Ieruſalem: & habitabitur ciuitas
26 hæc in ſempiternum.⁋ Et venient de ciuitatibus Iu
da,& de circuitu Ieruſalem,& de terra Ben-iamin,
& de campeſtribus,& de montuoſis, & ab Auſtro,
portantes holocauſtum,& victimam, & ſacrificiũ,
& thus, & inferẽt oblationem in domum Domini.
27 ⁋ Si autem non audieritis me, vt ſanctificetis diem
ſabbathi, & ne portetis onus, & ne inferatis per
portas Ieruſalem in die ſabbathi, ſuccendam ignẽ
in portis eius, & deuorabit domos Ieruſalem, &
non extinguetur.

CAPVT XVIII.

1 VErbum quod factum eſt ad Ieremiam à
A Domino, dicens:⁋ Surge & deſcende
2 in domũ figuli,& ibi audies verba mea.
3 ⁋ Et deſcendi in domum figuli, & ecce,
4 ipſe faciebat opus ſuper rotam.⁋ Et diſſipatum eſt
vas quod ipſe faciebat è luto manibus ſuis: cõuer-
ſuſque fecit illud, vas alterum, ſicut placuerat in
5 oculis eius vt faceret.⁋ Et factum eſt verbum Do-
6 mini ad me, dicens:⁋ Nunquid ſicut figulus iſte, Eſa.45.
non potero vobis facere, domus Iſraël? ait Domi- b.9.
nus, Ecce ſicut lutum in manu figuli, ſic vos in ma- Rom.9. d.20.
7 nu mea, domus Iſraël.⁋ Repentè loquar aduerſum
gentem & aduerſus regnum, vt eradicem & de- Suprà 1.
8 ſtruam & diſperdam illud.⁋ Si pœnitentiam egerit b.10.
gens illa à malo ſuo quod locutus ſum aduerſus eã:
agã & ego pœnitẽtiã ſuper malo quod cogitaui vt
9 facerem ei.⁋Et ſubitò loquar de gente & de regno,
10 vt ædificem & plantem illud.⁋ Si fecerit malum in
B oculis meis, vt non audiat vocem meam: pœniten
tiam agam ſuper bono quod locutus ſum vt face-
11 rem ei.⁋ Nunc ergo dic viro Iuda, & habitatori-
bus Ieruſalem, dicens: Hæc dicit Dominus, Ecce Inf.25.
ego fingo contra vos malum, & cogito contra vos a.5 35.c.
cogitationem: reuertatur vnuſquiſque à via ſua ma 15.
12 la, & dirigite vias veſtras & ſtudia veſtra.⁋ Qui di- Ion.3. c.8.
xerunt, Deſperauimus: poſt cogitationes enim no
ſtras ibimus, & vnuſquiſque prauitatem cordis ſui
13 mali faciemus.⁋ Ideo hæc dicit Dominus: Inter-
rogate gentes, Quis audiuit talia horribilia, quæ
14 fecit nimis virgo Iſraël?⁋ Nunquid deficiet de pe-
C tra agri nix Libani? aut euelli poſſunt aquæ erum-
15 pentes frigidæ, & defluentes?⁋ Quia oblitus eſt
mei populus meus, fruſtra libantes, & impingen-
tes in vijs ſuis, in ſemitis ſeculi, vt ambularent per
16 eas in itinere non trito:⁋ vt fieret terra eorum in Inf.19.
deſolationem, & in ſibilum ſempiternum: omnis b.49.c.
qui præterierit per eam, obſtupeſcet, & mouebit 13.50.c.
17 caput ſuum.⁋ Sicut ventus vrens diſpergam eos co 13.
ram inimico: dorſum, & non faciem oſtendam eis
18 in die perditionis eorum.⁋ Et dixerunt: Venite &
cogitemus contra Ieremiam cogitationes: nõ enim
peribit lex à ſacerdote, neque conſilium à ſapien-
te, nec ſermo à propheta. venite, & percutiamus
eum lingua,& non attendamus ad vniuerſos ſermo
19 nes eius.⁋ Attende Domine ad me, & audi vocem
20 aduerſariorum meorum.⁋ Nunquid redditur pro
bono malum, quia foderunt foueam animæ meæ?
D Recordare quòd ſteterim in cõſpectu tuo, vt loque
rer pro eis bonum, & auerterem indignationem
21 tuam ab eis.⁋ Propterea da filios eorum in famem,
& deduc eos in manus gladij: fiant vxores eorum
abſque liberis, & viduæ: & viri earum interfician-
tur morte: iuuenes eorum confodiantur gladio in
22 prælio.⁋ Audiatur clamor de domibus eorũ: addu-
ces enim ſuper eos latronẽ repentè: quia foderunt
foueam, vt caperent me, & laqueos abſconderunt
23 pedibus meis.⁋ Tu autem Domine ſcis omne con-
ſilium eorũ aduerſum me in mortẽ: ne propitieris

iniquitati eorum:& peccatum eorum à facie tua uõ
deleatur:fiant corruentes in conspectu tuo,in tem-
pore furoris tui abutere eis.

CAPVT XIX.

1 HAec dicit Dominus: Vade, & accipe la-
A gunculam figuli testeam à senioribus po
2 puli, & à senioribus sacerdotum.¶Et e-
gredere ad uallem filij Ennom,quæ est
iuxta introitum portæ fictilis:& prædicabis ibi uer
3 ba quæ ego loquar ad te.¶Et dices: Audite uerbum
Domini reges Iuda, & habitatores Ierusalem.Hæc
dicit Dominus exercituum, Deus Israël. Ecce ego
inducam afflictionem super locum istum:ita vt om-
nis qui audierit illam, tinniant aures eius: ¶ Eò
4 quòd dereliquerint me, & alienum fecerint locum
istum: & libauerint in eo diis alienis,quos nescie-
runt ipsi & patres eorum, & reges Iuda:& repleue-
5 runt locum istum sanguine innocentum. ¶Et ędifi-
cauerunt excelsa Baalim:ad cõburendos filios suos
igni in holocaustum Baalim: quæ non præcepi,nec
6 locutus sum, nec ascenderunt in cor meum. ¶Pro-
B pterea ecce dies veniunt,dicit Dominus:& non vo
cabitur amplius locus iste, Topheth, & Vallis filij
7 Ennom, sed Vallis occisionis. ¶Et dissipabo consi-
lium Iuda & Ierusalem in loco isto: & subuertam
eos gladio in conspectu inimicorum suorum, & in
manu quærentium animas eorum:& dabo cadaue-
ra eorum escam uolatilibus cœli, & bestiis terræ.
Sup. 18. c. 16 8 ¶Et ponam ciuitatem hanc in stuporem,& in sibi-
Infr. 49. c. 13. & 50. c. 13. C lum: omnis qui præterierit per eam,obstupescet,&
ˋvniuersas plagas 4. 9 sibilabit super ˋvniuersa plagaˊ eius.¶Et cibabo eos
carnibus filiorum suorum,& carnibus filiarum sua-
rum: & unusquisque carnem amici sui comedet in
obsidione & in angustia, in qua concludent eos ini
10 mici eorum,& qui quærunt animas eorum.¶Et con
teres lagunculam in oculis uirorum qui ibunt tecũ.
11 ¶Et dices ad eos:Hæc dicit Dominus exercituum:
Sic conteram populum istum & ciuitatem istam,si-
cut conteritur uas figuli quod non potest vltrà in-
staurari:& in Topheth sepelientur,eò quòd non sit
12 alius locus ad sepeliendum. ¶Sic faciam loco huic,
ait Dominus, & habitatoribus eius:& ponam ciui-
13 tatem istam sicut Topheth.¶Et erunt domus Ierusa
D lem & domus regum Iuda sicut locus Topheth,im
mundæ:omnes domus, in quarum domatibus sacri
ficauerunt omni militiæ cœli,& libauerunt libami-
14 na diis alienis.¶Venit autem Ieremias de Topheth,
quò miserat eum Dominus ad prophetãdum,& ste
tit in atrio domus Domini, & dixit ad omnem po-
15 pulum: ¶Hæc dicit Dominus exercituum,Deus Is-
raël.Ecce ego inducam super ciuitatem hanc,& su-
per omnes vrbes eius uniuersa mala quæ locutus
sum aduersum eam:quoniam indurauerunt ceruicẽ
suam,vt non audirent sermones meos.

CAPVT XX.

1 ET audiuit Phassur, filius Emmer, sacer-
A dos,qui constitutus erat princeps in do-
mo Dñi,Ieremiam prophetantẽ sermo-
2 nes istos. ¶Et percussit Phassur Ieremiã
prophetam,& misit eum in neruũ,quod erat in por
3 ta Ben-iamin superiori, in domo Domini. ¶Cumq;
illuxisset in crastinum,eduxit Phassur Ieremiam de
neruo, & dixit ad eum Ieremias.Non Phassur voca
4 uit Dominus nomen tuũ, sed pauorẽ vndiq;.¶Quia
hæc dicit Dominus:Ecce,ego dabo te in pauorem,
te & omnes amicos tuos: & corruent gladio inimi-
corum suorum,& oculi tui videbunt,& omnem Iu-
dam dabo in manu regis Babylonis:& traducet eos
5 in Babylonem,& percutiet eos gladio.¶Et dabo v-
B niuersam substantiam ciuitatis huius,& omnem la-
borem eius,omneq; precium, & cũctos thesáuros
regum Iuda dabo in manu inimicorum eorum:& di
6 ripient eos,& tollent,& ducent in Babylonem:¶Tu
autẽ Phassur,& omnes habitatores domus tuæ ibi-
tis in captiuitatem,& in Babylonem venies, & ibi
morieris: ibique sepelieris tu, & omnes amici tui
7 quibus prophetasti mendacium.¶Seduxisti me Do
mine,& seductus sum: fortior me fuisti, & inualui-
sti: factus sum in derisum tota die, omnes subsan-
8 nant me. ¶Quia iam olim loquor,uociferans iniqui
tatem,& vastitatem clamito: & factus est mihi ser-
mo Domini in opprobrium,& in derisum tota die.
9 ¶Et dixi:Non recordabor eius, neque loquar vltrà
in nomine illius, & factus est in corde meo quasi i-
gnis exæstuans, claususque in ossibus meis:& defe-
10 ci, ferre non sustinens. ¶Audiui enim contumelias
C multorum,& terrorem in circuitu:Persequimini,&
persequamur eum:ab omnibus uiris qui erant pa-
cifici mei,& custodientes latus meum:si quomodo
decipiatur,& pręualeamus aduersus eum,& conse-
11 quamur vltionem ex eo. ¶Dominus autem mecum
est,quasi bellator fortis:idcirco q persequuntur me
cadent, & infirmi erunt confundentur uehemen-
ter, quia non intellexerunt opprobrium sempiter- Inf. 23. g. 40.
12 num quod nunquam delebitur. ¶ Et tu Domine e-
xercituum probator iusti,qui vides renes & cor:vi- Sup. 11. d. 20. 17. b. 10.
deam quęso vltionem tuam ex eis:tibi enim reuela-
13 ui causam meam.¶Cãtate Domino,laudate Domi-
D num:quia liberauit animam pauperis de manu ma
14 lorum. ¶Maledicta dies in qua natus sum: dies in Iob 3. a. 3
qua peperit me mater mea,non sit benedicta.¶Ma-
15 ledictus vir qui annunciauit patri meo,dicens:Na-
tus est puer masculus:& quasi gaudio lætificauit eũ.
16 ¶Sit homo ille vt sunt ciuitates quas subuertit Dñs,
& non pœnituit eum: audiat clamorem manè, &
17 vlulatum in tempore meridiano. ¶ˋquiˊ non me ˋquia a.
interfecit à vulua, vt fieret mihi mater mea sepul-
18 chrum,& vulua eius conceptus ęternus. ¶Quare de
vulua egressus sum,vt viderem laborem & dolorẽ,
& consumerentur in confusione dies mei?

CAPVT XXI.

1 VErbum quod factum est ad Ieremiam à
A Domino, quando misit ad eum rex Se-
decias Phassur filium Melchię,& Sopho
niam,filium Maasię,sacerdotem,dicens:
2 Interroga pro nobis Dominum,quia Nabuchodo-
nosor rex Babylonis præliatur aduersum nos:si for
tè faciat Dominus nobiscum secundùm omnia mi
3 rabilia sua,& recedat à nobis.¶Et dixit Ieremias ad
4 eos:Sic dicetis Sedeciæ:¶Hęc dicit Dominus Deus
Israël:Ecce,ego conuertam vasa belli quæ in mani-
bus vestris sunt, & quibus vos pugnatis aduersum
regem Babylonis & Chaldæos qui obsident vos in
5 circuitu murorum:& congregabo ea in medio ci-
uitatis huius.¶Et debellabo ego vos in manu extẽ-
B ta,& in brachio forti, & in furore,& in indignatio-
6 ne,& in ira grãdi.¶Et percutiã habitatores ciuitatis
huius:homines & bestię pestilentia magna morien-

7 tur. ¶Et post hoc, ait Dominus, dabo Sedeciam re-
gem Iuda, & seruos eius, & populū eius, qui dereli-
cti sunt in ciuitate hac à peste, & gladio, & fame, in
manu Nabuchodonosor regis Babylonis, & in ma-
nu inimicorum eorum, & in manu quærentium ani
mam eorum: & percutiet eos in ore gladij, & nō fle
8 ctetur, neque parcet, nec miserebitur. ¶Et ad popu-
C lum hunc dices: Hæc dicit Dominus, Ecce, ego do
Iaſ. 38. a. 9 coram uobis viam vitæ, & viam mortis. ¶Qui habi-
tauerit in vrbe hac, morietur gladio, & fame, & pe-
ste: qui autē egressus fuerit, & transfugierit ad Chal
dæos, qui obsident uos, viuet, & erit ei anima sua
10 quasi spolium. ¶Posui enim faciem meam super ci-
uitatem hāc in malum, & non in bonum, ait Domi-
nus: in manu regis Babylonis dabitur, & exuret eā
11 igni. ¶Et domui regis Iuda: Audite verbum Domi-
Infr. 22. 3. 12 ni ¶Domus Dauid, hæc dicit Dominus, Iudicate
D manè iudicium, & eruite vi oppressum de manu ca
lumniantis: ne fortè egrediatur vt ignis indignatio
mea, & succendatur, & non sit qui extinguat pro-
13 pter malitiam studiorum vestrorum. ¶Ecce, ego ad
te habitatricem vallis solidæ atque campestris, ait
Dominus: qui dicitis, Quis percutiet nos? & quis
14 ingredietur domos nostras? ¶& visitabo super uos
iuxta fructum studiorum vestrorū, dicit Dominus:
& succendam ignem in saltu eius: & deuorabit om-
nia in circuitu eius.

CAPVT XXII.

1 HAec dicit Dominus: Descende in domū
A regis Iuda, & loquêris ibi verbum hoc,
2 ¶& dices: Audi uerbum Domini rex Iu-
da, qui sedes super solium Dauid: tu &
serui tui, & populus tuus, qui ingredimini per por-
Sup. 21. d 12. 3 tas istas. ¶Hæc dicit Dominus: Facite iudicium &
iustitiam: & liberate vi oppressum de manu calum-
niatoris: & aduenam, & pupillum, & viduam nolite
contristare, neque opprimatis iniquè, & sanguinē
4 innocentem ne effundatis in loco isto. ¶Si enim fa-
cientes feceritis verbum istud: ingredietur per por-
tas domus huius reges sedentes de genere Dauid
super thronum eius, & ascendētes currus & equos,
5 ipsi & serui, & populus eorum. ¶Quod si non audie-
B ritis verba hæc: in memetipso iuraui, dicit Domi-
6 nus: quia in solitudinem erit domus hæc. ¶Quia hæc
dicit Dominus super domum regis Iuda: Galaad tu
mihi caput Libani: si non posuero te solitudinem, vr
7 bes inhabitabiles. ¶Et sanctificabo super te interfi-
cientem virum & arma eius: & succident electas ce
8 dros tuas, & præcipitabunt in ignem. ¶Et pertransi-
bunt gentes multæ per ciuitatem hāc: & dicet vnus-
Deu. 29. 24. quisque proximo suo: Quare fecit Dominus sic ci-
3. Reg 9. b 9 uitati huic grandi? ¶Et respondebunt: Eo quòd de-
C reliquerint pactum Domini Dei sui, & adorauerint
10 deos alienos, & seruierint eis. ¶Nolite flere mor-
tuum, neque lugeatis super eum fletu: plangite eum
qui egreditur, quia non reuertetur vltrà, nec vide-
11 bit terram natiuitatis suæ. ¶Quia hæc dicit Dominus
ad Sellum filium Iosiæ, regē Iuda, qui regnauit pro
Iosia patre suo, qui egressus est de loco isto. Non re
12 uertetur huc amplius, ¶sed in loco ad quem transtu
li eum, ibi morietur, & terram istam non videbit am
13 plius. ¶Væ qui ædificat domum suam in iniustitia, &
D cœnacula sua non in iudicio, amicum suum oppri-
14 met frustra, & mercedem eius non reddet ei. ¶Qui
dicit, Aedificabo mihi domum latam & cœnacula
spaciosa: qui aperit sibi fenestras, & facit laquearia
15 cedrina, pingitque sinopide. ¶Nunquid regnabis,
quoniam confers te cedro? pater tuus nunquid nō
comēdit & bibit, & fecit iudicium & iustitiam tunc
16 cùm bene erat ei? ¶Iudicauit causam pauperis & e-
geni in bonum suum, nunquid nō ideo quia cogno
17 uit me, dicit Dominus? ¶Tui uero oculi & cor ad a-
uaritiam, & ad sanguinem innocētem fundendum,
& ad calumniam, & ad cursum mali operis. ¶Pro-
18 pterea hæc dicit Dominus ad Ioacim, filium Iosiæ,
E regem Iuda: Non plangent eum, Væ frater, & væ so
ror: non concrepabunt ei, Væ domine, & væ inclyte.
19 ¶Sepultura asini sepelietur, putrefactus & proie-
20 ctus extra portas Ierusalem. ¶Ascende Libanum, &
clama: & in Basan da vocem tuam, & clama ad trā-
21 euntes, quia contriti sunt omnes amatores tui. ¶Lo
cutus sum ad te in abundantia tua, dixisti, Non au-
diam: hæc est via tua ab adolescentia tua, quia non
22 audisti vocem meam. ¶Omnes pastores tuos pascet
ventus, & amatores tui in captiuitatē ibunt: & tunc
F confunderis, & erubesces ab omni malitia tua.
23 ¶Quæ sedes in Libano, & nidificas in cedris, quo-
modo cōgemuisti cùm venissent tibi dolores, qua-
24 si dolores parturientis? ¶Viuo ego, dicit Dominus:
quia si fuerit Iechonias filius Ioacim regis Iuda, an-
25 nulus in manu dextera mea, inde euellam eum. ¶Et
dabo te in manu quærentium animam tuam, & in
manu quorum tu formidas faciem, & in manu Na-
buchodonosor regis Babylonis, & in manu Chal-
26 dæorum. ¶Et mittam te & matrem tuam quæ genuit
G te, in terram alienam, in qua nati non estis, ibique
27 moriemini: ¶& in terram ad quam ipsi leuant ani-
mam suam, vt reuertantur illuc, non reuertentur.
28 ¶Nunquid uas fictile atque contritum uir iste Ie-
chonias? nunquid uas absq; omni uoluptate? quare
abiecti sunt ipse & semen eius, & proiecti in terram
29 quam ignorauerunt? ¶Terra, terra, terra, audi ser-
30 monem Domini. ¶Hæc dicit Dominus: Scribe uirū
istum sterilem, uirum qui in diebus suis non prospe
rabitur, nec enim erit de semine eius uir qui sedeat
super solium Dauid, & potestatem habeat ultrà
in Iuda.

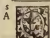
CAPVT XXIII.

1 VAe pastoribus qui disperdunt, & dilace- Ezec. 13. 34. a.
A rāt gregem pascuæ meæ, dicit Dominus.
2 ¶Ideo hæc dicit Dominus Deus Israël ad
pastores qui pascunt populum meū. Vos
dispersistis gregem meum, & eiecistis eos, & nō ui-
sitastis eos: ecce, ego uisitabo super uos malitiā stu
3 diorum uestrorum, ait Dominus. ¶Et ego congrega
bo reliquias gregis mei de omnibus terris, ad quas
eiecero eos illuc: & conuertā eos ad rura sua, & cre * & 1.
4 scent & multiplicabūtur. ¶Et suscitabo super eos pa
stores & pascent eos: *non formidabunt ultrà, & nō Iſa. 4. a. 2. & c. 11. 45
panebunt: & nullus quæretur ex numero, dicit Do- b. 8.
5 minus. ¶Ecce dies ueniunt, dicit Dominus: & su- Infr. 33. c 14.
scitabo Dauid germen iustum: & regnabit rex, & sa Ezec. 34 c.
piens erit: & faciet iudicium & iustitiam in terra. 1. f. 24.
6 ¶In diebus illis saluabitur Iuda, & Israel habita- Dan. 9. f. 24.
bit confidenter: & hoc est nomen quod uocabunt Ioan. 1. g 45.
7 eum, Dominus iustus noster. ¶Propter hoc ec- illis 1.
ce dies ueniunt, dicit Dominus, & non dicent Sup. 16. c 14.
B ultrà: Viuit Dominus, qui eduxit filios Israel de ter
8 ra Aegypti: ¶Sed, Viuit Dominus qui eduxit & ad- Deu. 33 d 18.
duxit semē domus Israël de terra Aquilonis, & de

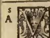
cunctis

cunctis terris ad quas eieceram eos illuc:& habita-
9 bunt in terra sua.ꝰAd prophetas : Cõtritum est cor
meum in medio mei,cõtremuerũt omnia ossa mea:
factus sum quasi vir ebrius,& quasi homo madidus
à vino,à facie Domini,& à facie verborum sancto-
10 rum eius.ꝰQuia ʻadulterisʼ repleta est terra , quia à ʻadulterijs
facie maledictionis luxit terra , aresacta sunt arua
deserti: factus est cursus eorum malus , & fortitudo
11 eorum dissimilis. ꝰPropheta nanq; & sacerdos pol-
C luti sunt: & in domo mea inueni malum eorum, ait
12 Dominus. ꝰIdcirco via eorũ erit quasi lubricum in
tenebris;impellentur enim,& corruent in ea : affe-
ram enim super eos mala, annum visitationis eorũ,
13 ait Dominus. ꝰEt in prophetis Samariæ vidi fatui-
tatem:-&ʻprophetabant in Baal,& decipiebant po -7.
14 pulum meum Israël. ꝰEt in prophetis Ierusalem vi
di similitudinem ʻadulterantiumʼ, & iter mendacij: ʻadulterii 15.
& confortauerunt manus pessimorum,vt non con-
uerteretur vnusquisque à malitia sua:facti sunt mi-
hi omnes vt Sodoma , & habitatores eius quasi
15 Gomorrha.ꝰPropterea hæc dicit Dominus exerci-
tuũ ad prophetas:‖Ecce ego cibabo eos absynthio, ‖Sup. 9. d. 15.
16 & potabo eos felle:à prophetis enim Ierusalẽ egres
sa est pollutio super omnem terram.ꝰHæc dicit Do
minus exercituum: Nolite audire verba propheta- ‖Inf. 27. b 9. 29. b. 8
rum,qui prophetant vobis,& decipiunt vos : uisio-
17 nem cordis sui loquuntur,non de ore Domini.ꝰDi
D cunt his qui blasphemãt me:Locutus est Dominus.
‖Pax erit vobis : & omni qui ambulat in prauitate ‖ Sup. 5 c. 12. 14. b. 13.
cordis sui,dixerunt : Non veniet super uos malum.
18 ꝰQuis enim affuit in consilio Domini,& vidit & au-
diuit sermonem eius? quis considerauit uerbum il-
19 lius , & audiuit : ꝰ ‖Ecce , turbo Dominicæ indi- ‖Inf. 30. c. 24.
gnationis ʻegredieturʼ, & tempestas erumpens:su- ʻegreditur 6.
20 per caput impiorum veniet. ꝰNon reuertetur furor
Domini,vsque dum faciat, & usque dum compleat
cogitationem cordis sui.in nouissimis diebus intel-
21 ligetis consilium eius.ꝰ‖Non mittebam prophetas, ‖Sup. 14. c. 14. Inf. 27. c 15. & 29. b 9.
E & ipsi currebant: non loquebar ad eos, & ipsi pro-
22 phetabant.ꝰSi stetissent in consilio meo,& nota fe-
cissent verba mea populo meo : auertissem vtique
eos à via sua mala , & cogitationibus suis pessimis.
23 ꝰPutásne Deus è vicino ego sum,dicit Dominus?&
24 non Deus délonge?ꝰSi occultabitur vir in abscondi
tis:& ego nõ videbo eum,dicit Dominus? nunquid
non cœlum & terram ego impleo, dicit Dominus?
25 ꝰAudiui quę dixerũt prophetę,prophetãtes in noĩe
meo mendacium,atq; dicentes: Sõniaui,somniaui.
26 ꝰVsquequo istud est in corde prophetarum vatici-
nantium mendacium & prophetantium seductio-
27 nes cordis sui?ꝰQui uolunt facere vt obliuiscatur
populus meus nominis mei propter somnia eorũ,
F quæ narrat vnusquisque ad proximum suum : sicut
obliti sunt patres eorũ nominis mei propter Baal.
28 ꝰPropheta qui habet somnium,narret somnium:&
qui habet sermonẽ meum , loquatur sermonẽ meũ
29 verè. quid paleis ad triticum, dicit Dominus? ꝰNũ-
quid non verba mea sunt quasi ignis , dicit Domi-
30 nus:& quasi malleus conterens petram?ꝰPropterea
ecce ego ad prophetas , ait Dominus : qui furantur
31 verba mea unusquisque à proximo suo . ꝰEcce ego
ad prophetas , ait Dominus : qui assumunt linguas
suas,& aiũt,Dicit Dominus.ꝰEcce ego ad prophe-
32 tas somniantes mendacium, ait Dominus:qui nar-
rauerunt ea, & seduxerunt populum meum in mẽ-
dacio suo,& in miraculis suis: cùm ego nõ misissem
eos, nec mandassem eis,qui nihil profuerunt popu
33 lo huic, dicit Dominus.ꝰSi igitur interrogauerit te
populus iste ,vel propheta , aut sacerdos , dicens:
Quod est onus Domini?Dices ad eos : Vt quid uo-
34 bis onus?proiiciam quippe vos,dicit Dominus.ꝰEt
G propheta , & sacerdos , & populus qui dicit, Onus
Domini:visitabo super virum illum, & super domũ
35 eius.ꝰHæc dicetis unusquisque ad proximum & ad
fratrem suum,Quid respondit Dominus?Et quid lo
36 cutus est Dominus?ꝰEt onus Domini ultrà non me
morabitur : quia onus erit unicuique sermo suus:
& peruertistis verba Dei uiuentis , Domini exerci-
37 tuum Dei nostri. ꝰHæc dices ad prophetam : Quid
respondit tibi Dominus?& quid locutus est Domi-
38 nus? ꝰSi autem onus Domini dixeritis:propter hoc
hæc dicit Dominus:Quia dixistis sermonem istum,
onus Domini:& misi ad vos,dicens:Nolite dicere,
39 onus Domini: ꝰpropterea ecce ego tollam uos por
tans , & derelinquam uos , & ciuitatem quam dedi
40 uobis , & patribus uestris à facie mea. ꝰ‖Et dabo ‖Sup. 20. c 11.
uos in opprobium sempiternum,& in ignominiam
æternam,quæ nunquam obliuione delebitur.

CAPVT XXIIII.

1
A

Stendit mihi Dominus:& ecce duo cala-
thi pleni ficis , positi ante templum Do-
mini, postquã transtulit Nabuchodono
sor rex Babylonis Iechoniam filium Ioa
cim,regem Iuda,& principes eius,& fabrum,& in-
clusorem de Ierusalem , & adduxit eos in Babylo-
2 nem.ꝰCalathus unus ficus bonas habebat nimis,vt
solent ficus esse primi temporis : & calathus unus,
ficus habebat malas nimis, quæ comedi non pote-
3 rant, eo quòd essent malæ. ꝰEt dixit Dominus ad
B me : Quid tu uides Ieremia?Et dixi:Ficus:ficus bo-
nas,bonas valde:& malas,malas ualde:quę comedi
4 non possunt,eo quòd sint malæ . ꝰEt factum est uer
5 bum Domini ad me , dicens : ꝰHæc dicit Dominus
Deus Israël : Sicut ficus hæ bonæ:sic cognoscã trãs-
migrationem Iuda,quam emisi de loco isto in terrã
6 Chaldæorum,in bonum . ꝰEt ponam oculos meos
C super eos ad placandum ,& reducam eos in terram
hanc:& ędificabo eos,& non destruam:& plantabo
7 eos,& non euellam . ꝰEt dabo eis cor,ut sciant me,
quia ego sum Dominus: & erunt mihi in populum, ‖Infr. 32. 33.
& ego ero eis in Deum : quia reuertentur ad me in
8 toto corde suo.ꝰ‖Et sicut ficus pessimæ,quæ come- ‖Inf. 29 d. 17.
di non possunt,eo quòd sint malæ:hæc dicit Domi-
nus , Sic dabo Sedeciam regem Iuda : & principes
eius, & reliquos de Ierusalem , qui remanserunt in
9 urbe hac, & qui habitant in terra Aegypti.ꝰEt da-
bo eos in uexationem, afflictionemq; omnibus re-
gnis terræ:in opprobriũ,& in parabolam,& in pro-
uerbium,& in maledictionem in uniuersis locis ad
10 quæ eieci eos.ꝰ‖Et mittam in eis gladium,& famẽ, ‖Inf. 29. d. 7.
& pestem:donec consumantur de terra,quam dedi
eis, & patribus eorum.

CAPVT XXV.

1
A

Erbum quod factum est ad Ieremiam
de omni populo Iudæ in anno quarto
Ioacim , filij Iosię , regis Iuda , (ipse est
annus primus Nabuchodonosor regis
2 Babylonis.) ꝰ ʻQuodʼ locutus est Ieremias prophe- ʻQuæ 2.
ta ad omnem populum Iuda , & ad uniuersos ha-
3 bitatores Ierusalem,dicens:ꝰA tertiodecimo anno

Iosiæ, filij Amon, regis Iuda, vsque ad diem hanc:
iste tertius & vicesimus annus, factum est verbum
Domini ad me, & locutus sum ad vos de nocte con
4 surgens & loquens,& non audistis. ¶Et misit Domi
nus ad vos omnes seruos suos prophetas, consur-
geus diluculo,mittensque:& non audistis,neq; in-
5 clinastis aures vestras vt audiretis,¶cũ diceret,|Re-
uertimini vnusquisque à via sua mala, & à pessimis
cogitationibus vestris: & habitabitis in terra quam
dedit Dominus vobis, & patribus vestris, à seculo
6 & vsq; in seculum. ¶Et nolite ire post deos alienos,
B vt seruiatis eis, adoretisq; eos:neque me ad iracun
diam prouocetis in operibus manuum vestrarũ, &
7 non affligam vos.¶Et non audistis me,dicit Domi-
nus,vt me ad iracundiam prouocaretis in operibus
8 manuum uestrarum in malum vestrum.¶Propterea
hæc dicit Dominus exercituũ: Pro eò quòd nõ au-
9 distis verba mea, ¶ecce ego mittam,& assumã vni-
uersas cognationes Aquilonis,ait Dominus,& Na
buchodonosor regem Babylonis seruũ meũ: & ad-
ducã eos super terrã istã & super habitatores eius,
& super oẽs nationes quæ in circuitu illius sunt: &
interficiam eos, & ponam eos in stuporem & in si-
10 bilum,& in solitudines sempiternas. ¶Perdamq; ex
eis vocem gaudij & vocẽ lætitiæ, uocẽ sponsi & vo-
11 cem spõsę,uocem molæ, & lumen lucernę.¶|Et erit
C uniuersa terra hæc in solitudinem,& in stuporem:&
seruient omnes gentes istæ regi Babylonis septua-
12 ginta annis. ¶|Cumque impleti fuerint septuagin-
ta anni, uisitabo super regem Babylonis, & super
gentem illam, dicit Dominus, iniquitatem eorum,
& super terram Chaldæorum:& ponam illam in so
13 litudines sempiternas.¶Et adducã super terram il-
lam omnia verba mea quæ locutus sum contra eã,
omne quod scriptum est in libro isto, quæcunque
14 prophetauit Ieremias aduersum oẽs gentes.¶Quia
seruierunt eis cùm essent gentes multæ & reges ma
gni:& reddam eis secundùm opera eorum,& secũ-
dùm facta manuum suarum. ¶Quia sic dicit Domi-
15 nus exercituum Deus Israël:Sume calicem uini fu-
D roris huius de manu mea:& propinabis de illo cũ-
16 ctis gentibus ad quas ego mittam te.¶Et bibent, &
turbabuntur,& insanient à facie gladij quẽ ego mit
17 tam inter eos. ¶Et accepi calicem de manu Domi-
ni, & propinaui cunctis gentibus ad quas misit me
18 Dominus:¶Ierusalem & ciuitatibus Iuda,& regibus
eius,& principibus eius:ut darem eos in solitudinẽ,
& in stuporem, & in sibilum, & in maledictionem:
19 sicut est dies ista.¶Pharaoni regi Aegypti, & seruis
20 eius,&principibus eius & omni populo eius,¶& v-
niuersis generaliter: cunctis regibus terræ-Ausiti-
dis, & cũctis regibus terrę Philisthiim,& Ascalonis
21 & Gazæ,& Accaron,¶& reliquiis Azoti & Idumęę,
22 & Moab, & filiis Ammon:¶Et cunctis regibus Tyri,
E & uniuersis regibus Sidónis:& regibus terrę insula
23 rum qui sunt trans-mare. ¶Et Dedan,& Thema, &
24 Buz,& uniuersis qui attonsi sunt in comam.¶Et cũ-
ctis regibus Arabiæ, & cunctis regibus Occidentis,
25 qui habitant in deserto. ¶Et cunctis regibus Zam-
bri,& cunctis regibus Elam, & cunctis regibus Me
26 dorum: ¶cũctis quoque regibus Aquilonis de pro-
pe & de longe, vnicuique contra fratrem suum: &
omnibus regnis terræ, quæ super faciem eius sunt:
27 & rex Sesach bibet post eos.¶Et dices ad eos: Hæc
dicit Dominus exercituum, Deus Israël, Bibite, &
inebriamini & vomite: & cadite, neque surgatis, à
28 facie gladij quem ego mittam inter uos. ¶Cumque
F noluerint accipere calicem de manu tua vt bibant,
dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum, Bi-
29 bentes bibetis:¶ |quia ecce,in ciuitate in qua inuo-
catum est nomen meum, ego incipiam affligere, &
vos quasi innocentes & immunes eritis? non eritis
immunes:gladium enim ego uoco super omnes ha
30 bitátores terræ,dicit Dominus exercituum. ¶Et tu
prophetabis ad eos omnia uerba hæc, & dices ad
illos: |Dominus de excelso rugiet,& de habitaculo
sancto suo dabit vocem suam: rugiens rugiet super
decorem suum:celeusma quasi calcantium concine
31 tur aduersus omnes habitatores terræ.¶Peruenit so
nitus usque ad extrema terrę:Quia iudicium Domi
no cum gentibus: iudicatur ipse cum omni carne,
32 impios tradidi gladio, dicit Dominus. ¶Hęc dicit
Dominus exercituum:Ecce,afflictio egredictur de
gente in gentem:& turbo magnus egredietur à sum
33 mitatibus terrę. ¶Et erunt interfecti Domini in die
G illa à summo terrę vsque ad summum eius: non plá
gentur & non colligentur, neque sepelientur: in
34 sterquilinum super faciem terræ iacebunt.¶Vlula-
te pastores & clamate:& aspergite uos cinere opti-
mates gregis: quia completi sunt dies vestri, ut in-
terficiamini: & dissipationes vestrę, & cadetis quasi
35 uasa preciosa. ¶Et peribit fuga à pastoribus, & sal-
36 uatio ab optimatibus gregis. ¶Vox clamoris pasto
rum, & ululatus optimatum gregis: quia vastauit
37 Dominus pascua eorum. ¶Et conticuerunt arua pa
38 cis à facie irę furoris Domini. ¶ Dereliquit quasi
leo vmbraculum suum, quia facta est terra eorum
in desolationem à facie iræ columbæ, & à facie iræ
furoris Domini.

CAPVT XXVI.

1 IN principio regni Ioacim,filij Iosię,regis
A Iuda, factum est uerbum istud à Domi-
2 no, dicens: ¶Hęc dicit Dominus: Sta in
atrio domus Domini,& loquéris ad om
nes ciuitates Iuda, de quibus veniunt vt adorent
in domo Domini, uniuersos sermones quos ego
mãdaui tibi ut loquaris ad eos:noli subtrahere uer-
3 bum:¶si fortè audiant & conuertantur unusquisque
à uia sua mala:& pœniteat me mali,quod cogito fa
4 cere eis propter malitiam studiorum eorum:¶Et di
ces ad eos: Hęc dicit Dominus: Si nõ audieritis me
5 ut ambuletis in lege mea quam dedi uobis,¶ut au-
diatis sermones seruorum meorum prophetarum,
quos ego misi ad uos de nocte consurgens & diri-
6 gens,& nõ audistis; ¶|Dabo domum istam sicut Si-
lo,& urbem hanc dabo in maledictionem cunctis
7 gentibus terrę.¶Et audierunt sacerdotes & prophe
B tæ,& omnis populus Ieremiã loquẽtem uerba hęc
8 in domo Domini. ¶ Cumque complesset Ieremias
loquens omnia quæ pręceperat ei Dominus,ut lo-
queretur ad uniuersum populum: apprehenderunt
eum sacerdotes & prophetę, & omnis populus,di-
9 cens:Morte moriatur.¶Quare prophetauit in nomi
ne Domini,dicẽs:Sicut Silo erit domus hęc:& urbs
ista desolabitur,eò quòd non sit habitator?Et con-
gregatus est omnis populus aduersus Ieremiam in
10 domo Domini. ¶Et audierunt principes Iuda uer-
C ba hęc,& ascenderunt de domo regis in domũ Do-
mini,& sederunt in introitu portæ domus Domini
11 nouæ. ¶ Et locuti sunt sacerdotes & prophetæ ad
principes & ad omnem populum, dicentes: Iudi-

cium

4.Re.17. b.13. Sup.18. b. 12. Infr.35. a. 5.35.c.15.

Dan.9.a. 2. Infr. 36.c. 13.& 29.c 10. 2.Pa. 36. d.22. 1.Esd.1.a 1.& 6 a 5 3. Esd 2. g. 57 & 2.a. & 6.c. 24.

1.Pet 4. d.17.

Ioel. 3.c. 16. Amos. 1.a. 2.

1.Reg.4. a.a.b.10.

cium mortis est viro huic:quia prophetauit aduer-
sus ciuitatem istam, sicut audistis auribus vestris.
12 ¶Et ait Ieremias ad omnes principes & ad vniuer-
sum populum,dicẽs:Dominus misit me vt propbe-
tarem ad domum istam, & ad ciuitatem hãc omnia
[Sup.25.c 13.] 13 verba quæ audistis. ¶Nunc ergo bonas facite vias
D vestras, & studia vestra, & audite vocem Domini
[2. Par. 35. d.22.] Dei vestri: & pœnitebit Dominum mali quod locu
[1.Esd.1.a. 1.& 6.a. 3 Esd.1.g. 57.&2.a.1 & 6.c.24. Sup.7.a.3] 14 tus est aduersum vos. ¶Ego autem ecce in manibus
vestris sum: facite mihi quod bonũ & rectum est in
15 oculis uestris. ¶Veruntamen scitote & cognoscite
quòd si occideritis me, sanguinẽ innocentẽ trade-
tis contra vosmetipsos, & cõtra ciuitatem istam, &
habitatores eius:in veritate enim misit me Domi-
nus ad vos,vt loquerer in auribus vestris omnia ver
16 ba hęc. ¶Et dixerunt principes & omnis populus ad
E sacerdotes & ad propbetas:Non est viro huic iudi
cium mortis:quia in nomine Domini Dei nostri lo
17 cutus est ad nos. ¶Surrexerunt ergo viri de seniori-
bus terræ: & dixerunt ad omnem cœtum populi lo
[Micch.3. d.13.] 18 quentes: ¶Michęas de Morasthi fuit propheta in
diebus Ezechiæ regis Iuda:& ait ad omnem popu-
lum Iudæ, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum:
Sion quasi ager arabitur:& Ierusalem in aceruum la
[*Domini.] pidum erit, & mons domus * in excelsa syluarum.
19 ¶Nunquid morte condemnauit eum Ezechias Rex
F Iuda,& omnis Iuda?nunquid non timuerunt Dñm,
&deprecati sunt faciem Domini:& pœnituit Domi
num mali quod locutus fuerat aduersum eos?Itaq;
[* non facimus.] 'nos facimus' malum grande cõtra animas nostras.
20 ¶Fuit quoque vir prophetans in nomine Domini
Vrias,filius Semei,de Cariath-iarim: & propheta-
uit aduersus ciuitatem istam,& aduersus terrã hãc,
21 iuxta omnia verba Ieremiæ. ¶Et audiuit rex Ioacim,
& omnes potentes & principes eius verba hæc: &
quæsiuit rex interficere eum. Et audiuit Vrias, & ti
22 muit,fugitque,& ingressus est Aegyptum. ¶Et misit
G rex Ioacim viros in Aegyptum,Elnathan filium A-
23 chobor, & viros cum eo in Aegyptum. ¶Et eduxe-
runt Vriam de Aegypto,& adduxerunt eum ad re-
gem Ioacim, & percussit eum gladio,& proiecit ca
24 dauer eius in sepulchris uulgi ignobilis. ¶Igitur ma
nus Abicam, filij Saphan, fuit cum Ieremia,ut non
traderetur in manus populi & interficerent eum.

CAPVT XXVII.

1 IN principio regni Ioacim,filij Iosię,regis
A Iuda, factum est nerbum istud ad Iere-
2 miam à Domino, dicens. ¶Hæc dicit Do
minus ad me:Fac tibi vincula & catenas:
3 & pones eas in collo tuo. ¶Et mittes eas ad regem
Edom, & ad regem Moab, & ad regem filiorũ Am-
mon,& ad regem Tyri,& ad regem Sidonis: in ma-
nu nunciorum qui uenerunt Ierusalem ad Sedeciã
4 regem Iuda. ¶Et præcipies eis vt ad dominos suos
loquantur: Hæc dicit Dominus exercituum, Deus
5 Israel, Hæc dicetis ad dominos vestros, ¶Ego feci
terram,& homines,& iumenta quæ sunt super faciẽ
terræ, in fortitudine mea magna,& in brachio meo
extento: & dedi eam ei qui placuit in oculis meis.
6 ¶Et nunc itaque ego dedi omnes terras istas in ma-
nu Nabuchodonosor, regis Babylonis, serui mei:
7 insuper & bestias agri dedi ei,vt seruiant illi. ¶Et ser
uient ei omnes gentes, & filio eius,& filio filij eius:
donec veniat tempus terrę eius & ipsius:& seruient
8 ei gentes multæ & reges magni. ¶Gens autem & re-
gnum quod non seruierit Nabuchodonosor regi
B Babylonis: & quicunque nõ curuauerit collum suũ
sub iugo regis Babylonis: in gladio,& in fame,& in
peste uisitabo super gentem illam,ait Dominus:do
9 nec consumam eos in manu eius. ¶Vos ergo nolite [Sup.23.d 16. Inf.29.b.8]
audire prophetas uestros,& diuinos,& somniato-
res, & augures, & maleficos qui dicunt vobis: Non
10 seruietis regi Babylonis. ¶Quia mẽdacium prophe
tant uobis,ut longè uos faciant de terra uestra, &
11 eijciant uos, & pereatis. ¶Porrò gens quæ subiece-
rit ceruicem suam sub iugo regis Babylonis, & ser-
uierit ei, dimittam eam in terra sua,dicit Dominus:
12 & colet eam,& habitabit in ea. ¶Et ad Sedeciam,re-
C gem Iuda,locutus sum secũdum omnia verba hæc,
dicens.Subiicite colla vestra sub iugo regis Babylo
13 nis, & seruite ei, & populo eius,& uiuetis. ¶Quare
moriemini tu,& populus tuus gladio,& fame,& pe
ste, sicut locutus est Dominus ad gentem quæ ser-
14 uire noluerit regi Babylonis? ¶Nolite audire uerba
prophetarum dicentium uobis, Non seruietis regi
Babylonis: quia mendacium ipsi loquuntur uobis:
15 ¶Quia non misi eos, ait Dominus: & ipsi propbe- [Sup 14.c 14.23.c 21 29.b.9.]
tant in nomine meo mendaciter: vt eiiciant uos,&
pereatis tam uos, quàm prophetæ qui uaticinantur
16 uobis. ¶Et ad sacerdotes, & ad populum istum lo-
cutus sum,dicens:Hæc dicit Dominus: Nolite audi
re uerba prophetarum uestrorum, qui prophetant
uobis,dicentes:Ecce uasa Domini reuertentur de
Babylone nunc citò.mendacium enim prophetant
17 uobis. ¶Nolite ergo audire eos,sed seruite regi Ba-
D bylonis,ut uiuatis.quare datur hęc ciuitas in soli-
18 tudinem? ¶Et si prophetę sunt,& est uerbum Domi
ni in eos,occurrant Domino exercituum,ut non ue
niant uasa quę derelicta fuerunt in domo Domini,
& in domo regis Iuda, & in Ierusalem, in Babylo-
19 nem. ¶Quia hæc dicit Dominus exercituum ad co- [4.Re.25. c.13.]
lumnas,& ad mare, & ad bases,& ad reliqua uaso-
20 rum,quę remanserunt in ciuitate hac: ¶quę non tu-
lit Nabuchodonosor rex Babylonis, cum transfer [4 Re.24. c.16.]
ret Iechoniam filium Ioacim regem Iuda de Ieru-
salem in Babylonem, & omnes optimates Iuda &
21 Ierusalem. ¶Quia hęc dicit Dominus exercituum
Deus Israël ad uasa quę derelicta sunt in domo Do
22 mini,& in domo regis Iuda & Ierusalem. ¶In Baby [4.Re.25. c.13.]
lonem transferentur,& ibi erunt usque ad diem ui-
sitationis suę,dicit Dominus:& afferri faciam ea, &
restitui in loco isto.

CAPVT XXVIII.

1 ET factum est in anno illo in principio re-
A gni Sedecię regis Iuda, in anno quarto,
in mense quinto, dixit ad me Hananias
filius Azur Propheta de Gabaon,in do-
mo Domini coram sacerdotibus, & omni popu-
2 lo dicens: ¶Hęc dicit Dominus exercituum Deus
3 Israël: Contriui iugum regis Babylonis. ¶Adhuc
duo anni dierum, & ego referri faciam ad locum
istum omnia uasa domus Domini,quę tulit Nabu-
chodonosor rex Babylonis de loco isto, & transtu-
4 lit ea in Babylonem. ¶Et Iechoniam filium Ioacim
regem Iuda,& omnem transmigrationem Iudę,qui
ingressi sunt in Babylonem, ego conuertam ad lo-
cum istum, ait Dominus:conteram enim iugum re
5 gis Babylonis. ¶Et dixit Ieremias propheta ad Ha-
naniam prophetam in oculis sacerdorum, & in

B oculis omnis populi qui ſtabat in domo Domini:
6 ¶& ait Ieremias propheta: Amẽ, ſic faciat Dñs: ſuſci
tet Dñs verba tua quæ prophetaſti, ut referantur va
ſa in domum Domini, & omnis trãſmigratio de Ba
7 bylone ad locum iſtum. ¶Veruntamen audi verbũ
hoc quod ego loquor in auribus tuis, & in auribus
8 vniuerſi populi. ¶Prophetæ qui fuerunt ante me &
ante te ab initio, & prophetauerũt ſuper terras mul
tas, & ſuper regna magna, de prælio & de afflictione
9 & de fame. ¶Propheta qui vaticinatus eſt pacẽ, cũ
C venerit verbum eius, ſcietur propheta quem miſit
10 Dominus in veritate. ¶Et tulit Hananias propheta
catenam de collo Ieremiæ prophetæ, & confregit
11 eam. ¶Et ait Hananias in conſpectu omnis populi,
dicens: Hæc dicit Dominus: Sic cõfringã iugũ Na-
buchodonoſor regis Babylonis poſt duos annos
12 dierum de collo omnium gentiũ. ¶Et abiit Ieremias
propheta in viã ſuam. Et factum eſt verbum Domi
ni ad Ieremiã poſtquã confregit Hananias prophe
13 ta catenã de collo Ieremiæ prophetæ, dicẽs: ¶Vade,
& dices Hananiæ: Hæc dicit Dominus, Catenas li-
D gneas contriuiſti, & facies pro eis catenas ferreas.
14 ¶Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël,
Iugum ferreum poſui ſuper collum cunctarum gẽ-
tium iſtarum, vt ſeruiant Nabuchodonoſor regi Ba
bylonis, & ſeruient ei: inſuper & beſtias terræ dedi
15 ei. ¶Et dixit Ieremias propheta ad Hananiam pro-
phetam: Audi Hanania: non miſit te Dominus, & tu
16 confidere feciſti populum iſtum in mendacio. ¶Id-
circo hæc dicit Dominus: Ecce ego mittam te à fa-
cie terræ: hoc anno moriẽris: aduerſum enim Domi
17 num locutus es. ¶Et mortuus eſt Hananias prophe
ta in anno illo, menſe ſeptimo.

CAPVT XXIX.

1 ET hæc ſunt verba libri quæ miſit Ieremias
A propheta de Ieruſalẽ ad reliquias ſenio-
rum tranſmigrationis, & ad ſacerdotes,
& ad prophetas, & ad omnem populum
quem traduxerat Nabuchodonoſor de Ieruſalem
2 in Babylonem: ¶poſtquam egreſſus eſt Iechonias
rex, & domina, & eunuchi, & principes Iuda & Ieru
3 ſalem, & faber, & incluſor de Ieruſalem: ¶in manu
Elaſa, filij Saphan, & Gamariæ filij Helciæ, quos mi
ſit Sedecias rex Iuda ad Nabuchodonoſor regẽ Ba
4 bylonis in Babylonem, dicẽs: ¶Hæc dicit Dominus
B exercituum Deus Iſrael omni tranſmigrationi quã
5 tranſtuli de Ieruſalẽ in Babylonem, ¶Aedificate do
mos, & habitate: & plãtate hortos, & comedite fru-
6 ctum eorum. ¶Accipite vxores, & generate filios
& filias: & date filiis veſtris uxores, & filias ueſtras
date uiris, & pariãt filios & filias: & multiplicamini
7 ibi, & nolite eſſe pauci numero. ¶Et quærite pacẽ ci
uitatis ad quam tranſmigrare uos feci: & orate pro
ea ad Dominum: quia in pace illius erit pax uobis.
8 ¶Hæc enim dicit Dominus exercituum Deus Iſraël:
Non uos ſeducant prophetæ ueſtri qui ſunt in
¶Sup.14.d 13.23 d 16 27.b.9. – 1. medio ueſtrum, & diuini ueſtri: & ne attendatis ad
9 ſomnia ueſtra quæ uos ſomniatis. ¶Quia falsò ipſi
prophetãt nobis in nomine meo: & non miſi eos,
¶Sup 15.c 12.& 26.c 21. 2.Par.36.d 21. 10 dicit Dominus. ¶Quia hæc dicit Dominus: Cùm
C cœperint impleri in Babylone ſeptuaginta anni, ui
ſitabo uos: & ſuſcitabo ſuper uos uerbum meum bo
11 num, ut reducam uos ad locum iſtum. ¶Ego enim
ſcio cogitationes quas ego cogito ſuper uos, ait
Dominus, cogitationes pacis, & non afflictionis, ut
12 dem uobis finem, & patiẽtiam. ¶Et inuocabitis me, 1.Eſd 1.a1 Dan 9 a1.
13 & ibitis: & orabitis me, & ego exaudiã uos. ¶Quæ- ¶Eſd.1 g 47.
retis me, & inuenietis: cùm quæſieritis me in toto
14 corde ueſtro. ¶Et inueniar à vobis, ait Dominus: &
reducam captiuitatem ueſtram: & congregabo uos
de uniuerſis gẽtibus, & de cunctis locis ad quæ ex-
puli uos, dicit Dominus: & reuerti uos faciã de loco
15 ad quem tranſmigrare uos feci. ¶Quia dixiſtis: Su-
ſcitabit nobis Dominus prophetas in Babylone.
16 ¶Quia hæc dicit Dominus ad regem qui ſedet ſu-
D per ſolium Dauid, & ad omnem populum habita-
torem vrbis huius, ad fratres veſtros qui non ſunt
17 egreſſi vobiſcum in tranſmigrationem. ¶Hæc dicit
Dominus exercituum: Ecce, mittam in eos gladiũ, ¶Sup.14.d 10
& famem & peſtem: & ponam eos quaſi ficus malas Sup.24.c1
18 quæ comedi non poſſunt, eò quòd peſſimæ ſint. ¶Et
perſequar eos in gladio, & in fame, & in peſtilentia:
& dabo eos in vexationem vniuerſis regnis terræ,
in maledictionem, & in ſtuporem, & in ſibilum, & in
opprobrium cunctis Gentibus ad quas ego eieci
19 eos. ¶Eò quòd non audierint verba mea, dicit Do-
minus, quæ miſi ad eos per ſeruos meos prophetas
de nocte conſurgens & mittens: & non audiſtis, di-
20 cit Dominus. ¶Vos ergo audite verbum Domini o-
E mnis tranſmigratio, quam emiſi de Ieruſalem in Ba
21 bylonem. ¶Hæc dicit Dominus exercituum Deus
Iſraël ad Achab filium Coliæ, & ad Sedeciã filium
Maaſiæ, qui prophetant vobis in nomine meo men
daciter: Ecce ego tradam eos in manus Nabucho-
donoſor regis Babylonis: & percutiet eos in ocu-
22 lis veſtris. ¶Et aſſumetur ex eis maledictio omni
tranſmigrationi Iudæ, quæ eſt in Babylone, dicen-
tium: Ponat te Dominus ſicut Sedeciam, & ſicut A-
23 chab quos frixit rex Babylonis in igne. ¶pro eo quod
fecerint ſtultitiam in Iſrael, & mœchati ſunt in vxo
F res amicorum ſuorum, & locuti ſunt verbum in no-
mine meo mendaciter quod non mandaui eis. ego
24 ſum iudex & teſtis, dicit Dominus. ¶Et ad Semeiam
25 Nehelamiten dices: ¶Hæc dicit Dominus exerci-
tuum, Deus Iſraël: Pro eo quòd miſiſti in nomine
tuo libros ad omnẽ populum qui eſt in Ieruſalem
& ad Sophoniam filium Maaſiæ ſacerdotem, & ad
26 vniuerſos ſacerdotes, dicens: ¶Dominus dedit te ſa
cerdotem pro Ioiade ſacerdote: vt ſis dux in domo
Domini ſuper omnẽ virum arreptitium & prophe-
27 tãtem, vt mittas eum in neruum & in carcerem. ¶Et
nunc quare non increpaſti Ieremiam Anathothi-
28 ten, qui prophetat vobis? ¶Quia ſuper hoc miſit in
Babylonem ad nos, dicens: Longum eſt: ædificate
domos & habitate: & plantate hortos, & comedi-
29 te fructus eorum. ¶Legit ergo Sophonias ſacerdos
30 librum iſtum in auribus Ieremiæ prophetæ. ¶Et fa-
31 ctum eſt verbum Domini ad Ieremiam, dicẽs. ¶Mit
G te ad omnem tranſmigrationem, dicens: Hæc dicit
Dominus ad Semeiam Nehelamiten: Pro eo quòd
prophetauit vobis Semeias, & ego non miſi eum: &
32 fecit vos confidere in mendacio: ¶Idcirco hæc dicit
Dominus: Ecce ego viſitabo ſuper Semeiam Nehe
lamiten, & ſuper ſemen eius: non erit ei vir ſedens
in medio populi huius, & non videbit bonum
quod ego faciam populo meo, ait Do-
minus: quia præuaricationem lo-
cutus eſt aduerſus Do-
minum.

CAPVT XXX.

1 HOc verbum quod factum est ad Ieremiam
A à Domino dicens. ¶Hæc dicit Dominus
2 Deus Israël, dicens: Scribe tibi omnia
verba quæ locutus sum ad te, in libro.
3 ¶Ecce enim dies ueniunt, dicit Dominus: & conuer
tam cõuersionem populi mei Israel & Iuda, ait Do-
minus: & conuertam eos ad terram quam dedi pa-
4 tribus eorum, & possidebũt eam. ¶Et hæc verba quæ
5 locutus est Dominus ad Israël & ad Iudam. ¶Quo-
niam hæc dicit Dominus: Vocem terroris audiui-
6 mus: formido, & non est pax. ¶Interrogate, & videte
si generat masculus: quare ergo vidi omnis viri ma-
num super lumbum suum quasi parturientis, & con
Ioel 2. a. 2. c. 11. 7 uersę sunt vniuersæ facies in auruginem? ¶Væ, quia
Amos 5. e. 18. B magna dies illa, nec est similis eius: tempusque tri-
Soph. 1. d. 15. 8 bulationis est Iacob, & ex ipsa saluabitur. ¶Et erit
Isa. 13. a. 6. in die illa, ait Dominus exercituum: conteram iu-
gum eius de collo tuo, & vincula eius dirumpam, &
9 non dominabuntur ei amplius alieni: ¶sed seruient
Domino Deo suo, & Dauid regi suo, quem suscita-
Isai. 43. a. 1. 44. a. 2. 10 bo eis. ¶Tu ergo non timeas serue meus Iacob, ait
Lu. 1. g. 70. Dominus, neque paueas Israel: quia ecce ego sal-
uabo te de terra longinqua, & semen tuum de terra
captiuitatis eorum, & reuertetur Iacob, & quiescet,
& cunctis affluet bonis, & non erit quem formidet:
11 ¶Quoniam tecum ego sum, ait Dominus, vt saluem
te: faciam enim consummationem in cunctis genti-
bus in quibus dispersi te, te autem non faciam in
consummationem: sed castigabo te in iudicio, vt nõ
12 videaris tibi innoxius. ¶Quia hæc dicit Dominus:
13 insanabilis fractura tua, pessima plaga tua. ¶Non est
qui iudicet iudicium tuum ad alligandum: curatio-
14 num vtilitas non est tibi. ¶Omnes amatores tui ob-
Sup. 23. d. 19. C liti sunt tui, teque non quærent: plaga enim inimi-
ci percussi te castigatione crudeli: propter multitu-
Sup. 13. d. 22. dinem iniquitatis tuæ dura facta sunt peccata tua.
Sup. 15. d. 18. 15 ¶Quid clamas super cõtritione tua? insanabilis est
dolor tuus: propter multitudinem iniquitatis tuę, &
Sup. 13. d. 22. 16 propter dura peccata tua feci hæc tibi. ¶Propterea
omnes qui comedunt te, deuorabuntur: & vniuersi
hostes tui in captiuitatem ducentur: & qui te va-
stant, vastabuntur: cunctosque prędatores tuos da-
17 bo in prædam. ¶Obducam enim cicatricem tibi, & à
vulneribus tuis sanabo te, dicit Dominus. Quia eie
ctam vocauerunt te Sion. Hæc est quæ non habebat
18 requirentem. ¶Hæc dicit Dominus: Ecce ego con-
D uertam cõuersionem tabernaculorum Iacob, & te-
ctis eius miserebor, & ædificabitur ciuitas in excel-
so suo, & templum iuxta ordinem suum fundabitur.
19 ¶Et egredietur de eis laus, voxque ludentium: &
multiplicabo eos, & non minuentur: & glorifi-
20 cabo eos, & non attenuabuntur. ¶Et erunt filij e-
ius sicut à principio, & cœtus eius coram me per-
manebit: & visitabo aduersum omnes qui tribu-
21 lant eum. ¶Et erit dux eius ex eo: & princeps de me
dio eius producetur: & applicabo eum, & accedet
ad me. quis enim iste est, qui applicet cor suum, vt
22 appropinquet mihi, ait Dominus? ¶Et eritis mihi in
23 populum: & ego ero uobis in Deum. ¶Ecce turbo
Domini furor egrediens, procella ruens: in capite
24 impiorum cõquiescet. ¶Non euertet iram indigna-
tionis Dominus: donec faciat & compleat cogita-
tionem cordis sui, in nouissimo dierum intellige-
tis ea.

CAPVT XXXI.

1 IN tẽpore illo, dicit Dominus, Ero Deus
A vniuersis cogitationibus Israël, & ipsi e- cogitationibus.
2 runt mihi in populum. ¶Hæc dicit Domi
nus: Inuenit gratiam in deserto populus
qui remanserat gladio: vadet ad requiem suã Israel.
3 ¶Longè Dominus apparuit mihi, Et in charitate
4 perpetua dilexi te, ideò attraxi te miserans. ¶Rur-
sumque ędificabo te, & ędificaberis virgo Israël. ad-
huc ornaberis tympanis tuis, & egredieris in choro
5 ludentium. ¶Adhuc plantabis vineas in montibus
Samariæ: plantabunt plantantes, & donec tempus
6 veniat, non uindemiabunt. ¶Quia erit dies in qua
clamabunt custodes* in monte Ephraim, Surgite, * In mõte Samariæ.
7 & ascẽdamus in Sion ad Dñm Deum nostrũ. ¶Quia Isa. 2. a. 3.
hæc dicit Dominus: Exultate in lætitia Iacob, & hin Matth. 4. a. 2.
nite contra caput Gentium: personate, & canite, & Zacha. 8. d. 21.
dicite: Salua Domine populum tuũ reliquias Israël.
8 Ecce, ego adducam eos de terra Aquilonis, & con
B gregabo eos ab extremis terræ: inter quos erunt cę
cus & claudus, & prægnans & pariens simul, cœtus
9 magnus reuertentium huc. ¶In fletu venient: & in
misericordia reducam eos: & adducã eos per tor- precibus.
rentes aquarum in via recta, & nõ impingent in ea:
quia factus sum Israëli pater, & Ephraim primoge-
10 nitus meus est. ¶Audite verbũ Domini gẽtes, & an-
nunciate in insulis quæ procul sunt, & dicite: Qui
dispersit Israël, congregabit eum, & custodiet eum
11 sicut pastor gregem suum. ¶Redemit enim Domi-
12 nus Iacob, & liberabit eum de manu potẽtioris. ¶Et
venient & laudabunt in monte Sion: & cõfluent ad
bona Domini super frumẽto, & vino, & oleo, & fœ
tu pecorum & armentorum: eritque anima eorum
13 quasi hortus irriguus, & vltrà non esurient. ¶Tunc
C lætabitur uirgo in choro, iuuenes & senes simul, &
conuertam luctum eorum in gaudium, & consola-
14 bor eos, & lętificabo à dolore suo. ¶Et inebriabo a-
nimam sacerdotum pinguedine, & populus meus
15 bonis meis adimplebitur, ait Dominus. ¶Hæc dicit
Dominus: Vox in excelso audita est lamentatio- Matt. 2. d. 18.
nis, luctus, & fletus Rachel plorãtis filios suos: & no
16 lentis consolari super eis, quia non sunt. ¶Hæc dicit
Dominus: Quiescat uox tua à ploratu, & oculi tui à
lachrymis: quia est merces operi tuo, ait Dominus,
17 & reuertentur de terra inimici. ¶Et est spes nouissi-
mis tuis, ait Dominus, & reuertentur filij ad termi-
18 nos suos. ¶Audiens audiui Ephraim transmigran-
tem, Castigasti me, & eruditus sum, quasi iuuencu-
lus indomitus. conuerte me, & conuertar: quia tu
19 Dominus Deus meus. ¶postquam enim conuertisti
D me, egi pœnitentiam: & postquam ostendisti mihi,
percussi femur meum. Confusus sum, & erubui, qm̃
20 sustinui opprobrium adolescẽtiæ meæ. ¶Si filius ho
norabilis mihi Ephraim, si puer delicatus: quia ex
quo locutus sum de eo, adhuc recordabor eius. Id-
circo conturbata sunt viscera mea super eum: mise-
21 rans miserebor eius, ait Dominus: ¶Statue tibi spe-
culam, pone tibi amaritudines: dirige cor tuum in
viam rectã, in qua ambulasti: reuertere virgo Israël,
22 reuertere ad ciuitates tuas istas. ¶Vsquequo deli-
ciis dissolueris filia vagæ? quia creauit Dominus no
E uum super terram. FOEMINA CIRCVN-
23 DABIT VIRVM. ¶Hæc dicit Dñs exercituum
Deus Israël: Adhuc dicent verbum istud in Terra
Iuda, & in vrbibus eius, cùm conuertero captiuita-

tem eorum, Benedicat tibi Dominus pulchritudo
24 iuſtitiæ, mons ſanctus: ¶& habitabunt in eo Iudas,
& omnes ciuitates eius ſimul: agricolæ, & minan-
25 tes greges. ¶Quia inebriaui animam laſſam,& om-
26 nem animam eſurientem ſaturaui. ¶Ideo quaſi de
ſomno ſuſcitatus ſum: & vidi, & ſomnus meus dul-
27 cis mihi. ¶Ecce dies veniunt, dicit Dominus,& ſe-
minabo domum Iſraël & domum Iuda,ſemine ho-
28 minum,& ſemine iumētorum, ¶Et ſicut vigilaui ſu-
per eos vt euellerem,& demolirer,& diſſiparem,&
diſperderem, & affligerem: ſic vigilabo ſuper eos,
Ezec 18. a 3. 29 vt ædificem,& plantem,ait Dominus. ¶In diebus il
lis non dicent vltrà,Patres comederunt vuam acer
30 bam, & dentes filiorum obſtupuerunt. ¶Sed vnuſ-
F quiſque in iniquitate ſua morietur: omnis homo
qui comederit vuā acerbam, obſtupeſcent dentes
Heb 8. b 8. 31 eius. ¶Ecce dies venient,dicit Dominus: & feriā do
32 mui Iſraël & domui Iuda fœdus nouum: ¶non ſecū-
ˋeorum 6 dùm pactum quod pepigi cum patribus ˋveſtrisˋ in
die qua apprehendi manum eorum, vt educerem
eos de Terra-Aegypti: pactum quod irritum fece-
Heb. 10. c 16. Sap. 24. c 7 33 runt,& ego dominatus ſum eorum,dicit Dñs. ¶Sed
hoc erit pactū, quod feriam cum domo Iſrael poſt
dies illos,dicit Dominus, Dabo legem meam in vi-
ſceribus eorum,& in corde eorum ſcribā eā: & ero
34 eis in Deum, & ipſi erunt mihi in populum. ¶Et nō
docebit vltrà vir proximum ſuum, & vir fratrē ſuū
ˋCognoſcite 9 dicens: ˋCognoſceˋ Dominum, omnes enim cogno-
Act. 10. g 43. ſcent me à minimo eorum vſq; ad maximū, ait Do-
minus: quia propitiabor iniquitati eorum,& pec-
35 cati eorum non memorabor amplius. ¶Hæc dicit
G Dominus qui dat ſolem in lumine diei,ordinem lu
nę & ſtellarum in lumine noctis: qui turbat mare,&
ſonant fluctus eius. Dominus exercituum nomen
36 illi. ¶Si defecerint leges iſtæ coram me,dicit Domi
nus,tunc & ſemen Iſraël deficiet, vt non ſit gens co
37 ram me cunctis diebus. ¶Hæc dicit Dominus: Si mē
ſurari potuerint cœli ſurſum, & inueſtigari funda-
mēta terræ deorſum: & ego abiiciam vniuerſum ſe-
men Iſraël, propter omnia quæ fecerunt, dicit Do-
38 minus. ¶Ecce,dies veniunt,dicit Dominus: & ædifi-
cabitur ciuitas Domino à turre Hananeel vſq; ad
ˋnormam 39 portam anguli. ¶Et exibit vltrà ˋnormaˋ menſuræ in
conſpectu eius ſuper collē Gareb: & circuibit Goá-
40 tha. ¶Et omnem vallem cadauerum, & cineres, &
vniuerſam regionem mortis, vſque ad torrentem
Cedron, & vſque ad angulum portæ equorum O-
rientalis: ſanctum Domini nō euelletur, & non de-
ſtruetur vltrà in perpetuum.

CAPVT XXXII.

1 VErbum quod factum eſt ad Ieremiam à
A Domino in anno decimo Sedeciæ regis
Iuda: ipſe eſt annus decimusoctauus
2 Nabuchodonoſor. ¶Tunc exercitus re-
gis Babylonis obſidebat Ieruſalem: & Ieremias pro
pheta erat clauſus in atrio carceris, qui erat in do-
3 mo regis Iuda. ¶Clauſerat enim eum Sedecias Rex
Iuda,dicens: Quare vaticinaris, dicens: Hæc dicit
Dominus: Ecce ego dabo ciuitatem iſtam in manu
4 regis Babylonis,& capiet eam? ¶Et Sedecias rex Iu
da non effugiet de manu Chaldæorum: ſed trade-
tur in manus regis Babylonis: & loquetur os eius
cum ore illius, & oculi eius oculos illius videbunt.
5 ¶Et in Babylonem ducet Sedeciam: & ibi erit do-
nec viſitem eum, ait Dominus. Si autem dimicaue-
ritis aduerſum Chaldæos, nihil proſperum habe-
6 bitis. ¶Et dixit Ieremias: Factum eſt verbum Do-
7 mini ad me, dicens: Ecce Hanameel filius Sellum
B patruelis tuus veniet ad te, dicens: Eme tibi agrum
meum qui eſt in Anathoth: tibi enim competit ex
8 propinquitate vt emas. ¶Et venit ad me Hana-
meel filius patrui mei ſecundùm verbum Domini
ad veſtibulum carceris,& ait ad me, Poſſide agrum
meum qui eſt in Anathoth, in terra Ben-iamin:
quia tibi competit hæreditas: & tu propinquus es
vt poſſideas. Intellexi autem quòd verbum Domi-
9 ni eſſet. ¶Et emi agrum ab Hanameel filio patrui
mei, qui eſt in Anathoth: & appendi ei argentum
10 ſeptem ſtateres,& decem argenteos. ¶Et ſcripſi in
libro & ſignaui,& adhibui teſtes: & appendi argen
11 tum in ſtatéra. ¶Et accepi librū poſſeſſionis ſigna-
tum, & ſtipulationes, & rata, & ſigna forinſecus.
12 ¶Et dedi librum poſſeſſionis Baruch filio Neri filij
Maaſiæ in oculis Hanameel patruelis mei, & in o-
culis teſtium qui ſcripti erāt in libro emptionis, in
oculis oīum Iudæorum qui ſedebat in atrio carce-
13 ris, ¶Et præcepi Baruch coram eis,dicens: ¶Hęc di-
14 cit Dominus exercituum Deus Iſraël, Sume libros
C iſtos, librū emptionis hunc ſignatum,& librū hunc
qui apertus eſt: & pone illos in vaſe fictili, vt perma
15 nere poſſint diebus multis. ¶Hęc enim dicit Domi-
nus exercituum Deus Iſraël: Adhuc poſſidebuntur
16 domus, & agri, & vineæ in terra iſta. ¶Et oraui ad
Dominum poſtquam tradidi librū poſſeſſionis Ba-
17 ruch filio Neri dicēs: Heu,heu,heu, Domine Deus,
ecce tu feciſti cœlum & terram in fortitudine tua
magna,& in brachio tuo extento: nō erit tibi diffi-
18 cile omne verbum. ¶Qui facis miſericordiam in Ex 34. a 2
millibus, & reddis iniquitatem patrum in ſinum fi-
liorum eorum poſt eos, Fortiſſime, magne, & po-
19 tens, Dominus exercituum nomen tibi. ¶Magnus
conſilio, & incomprehenſibilis cogitatu: cuius ocu
li aperti ſunt ſuper omnes vias filiorū Adam, vt red
das vnicuique ſecundùm vias ſuas,& ſecundùm fru
20 ctum adinuentionū eius. ¶Qui poſuiſti ſigna & por-
tenta in terra-Aegypti vſque ad diem hanc,& in Iſ-
raël,& in hominibus: & feciſti tibi nomen ſicut eſt
21 dies hęc. ¶Et eduxiſti populum tuum Iſraël de Ter-
D ra-Aegypti,in ſignis,& in portentis, & in manu ro-
buſta, & in brachio extento, & in terrore magno.
22 ¶Et dediſti eis terram hanc, quam iuraſti patribus
23 eorū, vt dares eis terrā fluētē lacte & melle. ¶Et in-
greſſi ſunt,& poſſederunt eam: & non obedierūt vo
ci tuæ,& in lege tua nō ambulauerunt: omnia quæ
mādaſti eis vt facerent, non fecerunt: & euenerunt
24 eis oīa mala hæc. ¶Ecce munitiones extructæ ſunt
aduerſum ciuitatem,vt capiatur: & vrbs data eſt in
manus Chaldæorum, *qui præliantur aduerſus eā à *& in manus regis Babylonis
facie gladij,& famis,& peſtilentiæ: & quæcunq; lo-
25 cutus es acciderunt, vt tu ipſe cernis. ¶Et tu dicis mi
hi Domine Deus, Eme agrum argēto,& adhibe te-
26 ſtes cum vrbs data ſit in manus Chaldæorū? ¶Et fa-
27 ctum eſt verbum Domini ad Ieremiam,dicens: ¶Ec
ce ego Dominus Deus vniuerſę carnis: numquid mi
28 hi difficile erit omne verbum? ¶Propterea hæc dicit
E Dominus, Ecce ego tradam ciuitatem iſtam in ma-
nus Chaldæorum, & in manus regis Babylonis, &
29 capient eā. ¶Et venient Chaldæi prælianteſ aduer-
ſum vrbem hanc,& ſuccendent eā igni,& cōburent
eam, & domos in quarum domatibus ſacrificabant
Baal, & libabant diis alienis libamina ad irritan-

30 dum me. ¶ Erant enim filij Iſraël & filij Iuda iugi-
ter facientes malum in oculis meis ab adoleſcẽtia
ſua: filij Iſraël qui vſque nunc exacerbant me in ope
31 re manuum ſuarũ, dicit Dominus. ¶ Quia in furore,
& in indignatinne mea facta eſt mihi ciuitas hæc à
die qua ædificauerunt eam, vſque ad diem iſtam,
32 qua auferetur de conſpectn meo. ¶ Propter mali-
tiam filiorum Iſraël & filiorum Iuda, quam fecerũt
ad iracundiam me prouocantes, ipſi, & reges eo-
rum, principes eorũ, & ſacerdotes eorum, & pro-
F phetæ eorum, viri Iuda, & habitatores Ieruſalem.
33 ¶ Et verterunt ad me terga & non facies: cùm do- (Supr. 2. 26.)
cerem eos diluculo & erudirem, & nollent audire
34 vt acciperent diſciplinam. ¶ Et pnſuerunt idòla ſua (4. Re. 21. 2. 4.)
in domo, in qua inuocatnm eſt nomen meum, vt
35 polluerent eam. ¶ Et ædificauerunt excelſa Baal,
quæ ſunt in valle filij Ennom: vt initiarent filios
ſuns & filias ſuas Moloch: quod non mandaui eis,
nec aſcendit in cor meum vt facerent abominatio-
36 nem hanc, & in peccatum deducerent Iudam. ¶ Et
nunc propter iſta, hæc dicit Dominus Deus Iſraël
ad ciuitatem hanc, de qna vos dicitis quòd trada-
tur in manus regis Babylonis in gladio, & in fame,
37 & in peſte. ¶ Ecce ego congregabo eos de vniuer-
ſis terris ad quas eieci eos in furore meo, & in ira
mea, & in indignatione grandi, & reducam ens ad
locum iſtum, & habitare eos faciam confidenter.
38 ¶ Et erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deũ.
39 ¶ Et dabo eis cor vnum, & viam vnam, vt timeant (Ezec. 11. 19. 36. 26.)
me vnuiuerſis diebus: & bene ſit eis, & filijs eorum
40 poſt eos. ¶ Et feriam eis pactum ſempiternum, &
G non deſinam eis benefacere: & timorem meum da-
41 bo in corde eorum, vt non recedant à me. ¶ Et læ-
tabor ſuper eis, cùm bene eis fecero: & plantabo
eos in terra iſta in veritate in toto corde meo & in
42 tota anima mea. ¶ Quia hæc dicit Dominus: Sicut
adduxi ſuper populùm iſtum omne malũ hoc grna
de: ſic adducam ſuper eos omne bonum quod ego
43 loquor ad eos. ¶ Et poſſidebuntur agri in terra iſta:
de qua vos dicitis quòd deſerta ſit, eo quòd nõ re-
manſerit homo & iumentum, & data ſit in manus
44 Chaldænrum, ¶ Agri ementur pecunia, & ſcriben-
tur in libro, & imprimetur ſignum, & teſtis adhi-
bebitur in terra Ben-iamin, & in circuitu Ieruſa-
lem, in ciuitatibus Iuda, & in ciuitatibus mõtanis,
& in ciuitatibus cãpeſtribus, & in ciuitatibus quæ
ad Auſtrum ſunt: quia conuertam captiuitatem eo
rũm, ait Dominus.

CAPVT XXXIII.

1 ET factum eſt verbum Domini ad Ieremiã
A ſecũdò, cùm adhuc clauſus eſſet in atriu
2 carceris, dicẽs: ¶ Hæc dicit Dominns qui
factus eſt: & formaturus illud, & pa- (Dominus 5.)
3 raturus, dominus nomen eius. ¶ Clama ad me, &
exaudiam te, & annunciabo tibi grandia, & firma
4 quæ neſcis. ¶ Quia hæc dicit Dominus Deus Iſraël
ad domos vrbis huius, & ad domos regis Iuda quæ
deſtructæ ſunt, & ad munitiones, & ad gladium
5 ¶ venientium vt dimicent cum Chaldæis, & im-
pleant eas cadaueribus hominum, quos percuſſi
in furore meo & in indignatione mea, abſcondens
faciem meam à ciuitate hac propter omnem mali-
6 tiam eorum. ¶ Ecce, ego obducam eis cicatricem (ei 7.)
& ſanitatem, & curabo eos: & reuelabo illis depre-
7 cationem pacis & veritatis. ¶ Et conuertam con-
uerſionem Iuda, & conuerſionem Ieruſalem: & æ- (Iſrael 1.)
8 dificabo eos ſicut à principio. ¶ Et emundabo illos
ab omni iniqnitate ſua, in qua peccauerunt mihi:
& propitius ero cunctis iniquitatibus eorũ in qui-
9 bus deliquerunt mihi, & ſpreuerunt me. ¶ Et erit
B mihi in nomen, & in gaudium, & in laudem, & in
exultationem cunctis gentibus terræ quæ audie-
rint omnia bona quæ ego facturus ſum eis: & pa-
uebunt, & turbabuntur in vniuerſis bonis, & in om
10 ni pace quam ego faciam eis. ¶ Hæc dicit Domi-
nus: Adhuc audietur in loco iſto (quem vos dici-
tis eſſe deſertum, eo quòd non ſit homo nec iumẽ
tum: in ciuitatibus Iuda, & foris Ieruſalem, quæ
deſolatæ ſunt abſque homine & abſque habitato-
11 re & abſque pecore) ¶ Vox gaudij & vox lætitiæ,
vox ſponſi & vox ſponſæ, vox dicentium, Confite-
mini Dnmino exercituum, qunniam bnnus Domi
nus, quoniam in æternum miſericordia eius: & por
tantium vota in domum Domini: reducam enim
conuerſionem terræ ſicut à principio dicit Dnmi-
12 nus. ¶ Hæc dicit Dnminus exercituum: Adhuc erit
C in lnco iſto deſerto abſque homine, & abſque iu-
mento, & in cunctis ciuitatibus eius, habitaculum
13 paſtorum accubantium gregum. ¶ In ciuitatibus
montuoſis, & in ciuitatibus campeſtribus, & in ci-
uitatibus quæ ad Auſtrum ſunt, & in Terra Ben-ia-
min, & in circuitu Ieruſalem, & in ciuitatibus Iuda
adhuc tranſibunt greges ad manum numerantis,
14 ait Dominus. ¶ Ecce dies venient, dicit Dominus: (Sup. 23. 5.)
& ſuſcitabo verbum bonum quod locutus ſum ad
15 domum Iſraël & ad domum Iuda: ¶ In diebus illis,
& in tempore illo germinare faciam Dauid germẽ
16 iuſtitiæ: & faciet iudicium & iuſtitiam in terra. ¶ In
diebus illis ſaluabitur Iuda, & Ieruſalem habitabit (Iſrael)
cnnfidenter, & hoc eſt nnmen quod vocabunt eũ, (hoc eſt quod vocabit eam.)
17 Dominus iuſtus noſter. ¶ Quia hæc dicit Dominus:
Non interibit de Dauid vir, qui ſedeat ſuper thro-
18 nnm domus Iſraël. ¶ Et de ſacerdotibus & de Leui-
tis nõ interibit vir à facie mea, qui offerat holoca-
ſtomata, & incendat ſacrificium, & cædat victimas
19 omnibus diebus. ¶ Et factum eſt verbum Dnmini
20 ad Ieremiam, dicens: ¶ Hæc dicit Dominus, Si irri-
D tum pnteſt fieri pactum meum cum die, & pactum
meum cum nocte, vt non ſit dies & nox in tempore
21 ſuo. ¶ Et pactum meum irritum eſſe poterit cum Da
uid ſeruo meo, vt non ſit ex eo filius qui regnet in
throuo eius, & Leuitæ & ſacerdotes miniſtri mei.
22 ¶ Sicuti enumerari non poſſunt ſtellæ cœli, & meti-
ri arena maris: ſic multiplicabo ſemen Dauid ſerui
23 mei, & Leuitas miniſtros meos. ¶ Et factum eſt ver-
24 bum Domini ad Ieremiam, dicens: ¶ Nunquid nnn
vidiſti quid populus hic locutus ſit, dicens: Duæ co
gnationes, quas elegerat Dominus, abiectæ ſunt:
& populum meum deſpexerunt, eò quòd non ſit vl
25 trà gens coram eis? ¶ Hæc dicit Dominus: Si pactum
meum inter diem, & noctem, & leges cœlo & terræ
26 non pnſui: ¶ equidem & ſemen Iacob, & Dauid ſer-
ui mei proijciam, vt non aſſumam de ſemine eius
principes ſeminis Abrahã, Iſaac, & Iacnb: reducam
enim conuerſionem eorum, & miſerebor eis.

CAPVT XXXIIII.

1 VErbum quod factũ eſt ad Ieremiam à Do-
A mino quaudo Nabuchodonnſnr rex Ba-
bylonis, & oĩs exercitus eius vniuerſaq;

regna terræ quæ erant sub potestate manus eius,&
omnes populi bellabant contra Ierusalem, & con-
2 tra omnes vrbes eius,dicens: ¶ Hæc dicit Dominus
Deus Israël, Vade, & loquere ad Sedeciam regem
Iuda: & dices ad eum, Hæc dicit Dominus, Ecce,
ego tradam ciuitatem hanc in manus regis Baby-
3 lonis,& succendet eam igni. ¶Et tu non effugies de
manu eius: sed comprehensione capiêris,& in ma-
nu eius tradêris: & oculi tui oculos regis Babylo-
nis videbũt,& os eius cum ore tuo loquetur,& Ba-
4 bylonem introibis. ¶ Attamen audi verbum Domi
ni Sedecia rex Iuda: Hæc dicit Dominus ad te. Nõ
5 moriêris in gladio, ¶ sed in pace moriêris:& secun-
dum combustiones patrum tuorum regum priorũ
qui fuerunt ante te,sic comburent te:& Væ Domi-
B ne,plangent te:quia verbum ego locutus sum,dicit
6 Dominus. ¶Et locutus est Ieremias propheta ad Se
deciam regem Iuda vniuersa verba hæc in Ierusa-
7 lem. ¶ Et exercitus regis Babylonis pugnabat con-
tra Ierusalem, & contra omnes ciuitates Iuda quæ
reliquæ erant contra Lachis, & contra Azécha. hæ
enim supererant de ciuitatibus Iuda vrbes munitę.
8 ¶ Verbum quod factum est ad Ieremiam à Domi-
no,postquàm percussit rex Sedecias fœdus cũ om-
9 ni populo in Ierusalem, prædicans, ¶ Vt dimitteret
vnusquisque seruum suum & vnusquisque ancillã
suam,Hebræum & Hebræã liberos: & nequaquàm
dominarentur eis, id est in Iudæo & fratre suo.
10 ¶Audierunt ergo omnes principes, & vniuersus po
pulus, qui inierant pactum,vt dimitteret vnusquis-
que seruum suum & vnusquisque ancillam suam li-
beros,& vltrà non dominarentur eis.audierunt igi
11 tur & dimiserunt. ¶Et conuersi sunt deinceps:& re-
traxerunt seruos & ancillas suas quos dimiserant
liberos, & subiugauerunt in famulos & famulas.
12 ¶Et factum est verbum Domini ad Ieremiã à Do-
13 mino,dicẽs: ¶ Hæc dicit Dominus Deus Israël: Ego
percussi fœdus cum patribus vestris in die qua edu
C xi eos de Terra-Aegypti, de domo seruitutis, di-
14 cens: ¶ Cùm completi fuerint septem anni, dimit- 1 Exo. 21 a. 2. Deut. 15 c. 12.
tat vnusquisque fratrem suum Hebræum,qui vendi
tus est ei,& seruiet tibi sex annis: & dimittes eum à
te liberum:& nõ audierunt patres vestri me,nec in-
15 clinauerunt aurem suam. ¶ Et conuersi estis vos ho
die,& fecistis quod rectum est in oculis meis vt prę
dicaretis libertatem, vnusquisque ad amicum suũ:
& inistis pactum in cõspectu meo, in domo in qua
16 inuocatum est nomen meum super eam. ¶Et reuer-
si estis,& commaculastis nomen meum: & reduxi-
stis vnusquisque seruum suum, & vnusquisque an-
cillam suam quos dimiseratis vt essent liberi & suę
potestatis:& subiugastis eos vt sint vobis serui & an
17 cillæ. ¶ Propterea hæc dicit Dominus: Vos non au-
distis me, vt prædicaretis libertatem, vnusquisque
D fratri suo, & vnusquisque amico suo:ecce ego præ-
dico vobis libertatem, ait Dominus, ad gladium,
ad pestem,& ad famem:& dabo vos in commotio-
18 nem cunctis regnis terræ. ¶ Et dabo viros qui præ-
uaricantur fœdus meum,& nõ obseruauerunt ver-
ba fœderis quibus assensi sunt in conspectu meo,vi
tulum quem cõciderunt in duas partes, & transie-
19 runt inter diuisiones eius, ¶ Principes Iuda & prin-
cipes Ierusalem, eunuchi, & sacerdotes, & omnis
populus terræ, qui transierunt inter diuisiones vitu
20 li: ¶Et dabo eos in manus inimicorum suorum,& in
manus quærentium animam eorum: & erit morti-
cinum eorum in escam volatilibus cœli & bestijs
21 terræ. ¶ Et Sedeciam regem Iuda & principes eius
dabo in manus inimicorũ suorum,& in manus quę-
rẽtium animas eorum,& in manus exercituum re-
22 gis Babylonis, qui recesserunt à vobis. ¶ Ecce ego
præcipio,dicit Dominus,& reducam eos in ciuita-
tem hanc,& præliabuntur aduersus eam, & capient
eam,& incendent igni: & ciuitates Iuda dabo in so
litudinem,eò quòd non sit habitator.

CAPVT XXXV.

1 VErbum quod factum est ad Ieremiam à
A Domino in diebus Ioacim, filij Iosiæ,re
2 gis Iuda,dicens: ¶ Vade ad domum Re-
chabitarum, & loquere eis, & introdu-
ces eos in domum Domini in vnam exedram the-
3 saurorum,& dabis eis bibere vinum. ¶ Et assumpsi
Iezoniam filium Ieremiæ, filij Habsaniæ, & fratres
eius,& omnes filios eius,& vniuersam domum Re-
4 chabitarum: ¶ Et introduxi eos in domum Domi-
ni, ad gazophylacium filiorum Hanan filij Iegede-
liæ hominis Dei, quod erat iuxta gazophylacium
principum, super thesaurum Maasiæ filij Sellum,
5 qui erat custos vestibuli. ¶ Et posui coram filijs do-
mus Rhechabitarum scyphos plenos vino, & cali-
6 ces:& dixi ad eos:Bibite vinum. ¶ Qui responderũt:
Non bibemus vinum: quia Ionadab,filius Rechab,
B pater noster, præcepit nobis,dicens: Non bibetis
7 vinum vos,& filij vestri vsque in sempiternum. ¶ Et
domum non ædificabitis,& sementem non seretis,
& vineas non plantabitis, nec habebitis: sed in ta-
bernaculis habitabitis cunctis diebus vestris,vt vi-
uatis diebus multis super faciem terræ in qua vos
8 peregrinamini. ¶ Obediuimus ergo voci Ionadab,
filij Rechab,patris nostri, in omnibus quę præcepit
nobis: ita vt non biberemus vinum cunctis diebus
nostris: nos & mulieres nostræ, filij & filiæ nostræ:
9 ¶ & non ædificaremus domos ad habitandum, &
10 vineam & agrum & sementem non habuimus: ¶ sed
habitauimus in tabernaculis, & obediẽtes fuimus fecimus g.
iuxta omnia quæ præcepit nobis Ionadab pater no
11 ster. ¶ Cum autem ascẽdisset Nabuchodonosor rex
Babylonis, ad terram nostram,diximus: Venite,&
ingrediamur Ierusalem à facie exercitus Chaldæo
C rum, & à facie exercitus Syriæ: & mansimus in Ie-
12 rusalem. ¶ Et factum est verbum Domini ad Iere-
miam, dicens: ¶ Hæc dicit Dominus exercituum
13 Deus Israël: Vade & dic viris Iuda & habitatoribus
Ierusalem. Nunquid nõ recipietis disciplinam, vt
14 obediatis verbis meis,dicit Dominus? ¶ Præualue-
runt sermones Ionadab filij Rechab, quos præce-
pit filijs suis,vt non biberent vinum; & non biberũt
vsque ad diem hanc,quia obedierunt pręcepto pa-
tris sui:ego autem locutus sum ad vos, de manè cõ
15 surgens & loquens,& non obedistis mihi. ¶Misique
ad vos omnes seruos meos prophetas consurgens
diluculo,mittensq; & dicens: Conuertimini vnus- 1 Sup. 18. b. 18.25. a. 5.
quisque à via sua pessima, & bona facite studia ve-
stra:& nolite sequi deos alienos,neque colatis eos,
& habitabitis in terra quam dedi vobis & patribus
vestris:& non inclinastis aurem vestram,neque au-
16 distis me. ¶ Firmauerunt igitur filij Ionadab filij Re
D chab pręceptum patris sui,quod præceperat eis:po
17 pulus autem iste non obediuit mihi. ¶ Idcirco hæc
dicit Dominus exercituum Deus Israël: Ecce ego

adducam ſuper Iudam & ſuper omnes habitatores
Ieruſalem vniuerſam afflictionem quā locutus ſum
aduerſum illos, eò quòd locutus ſum ad illos, & nō
audierunt: vocaui illos, & non reſponderunt mihi.
18 ¶ Domui autem Rechabitarum dixit Ieremias: Hęc
dicit Dominus exercituū Deus Iſraël. Pro eo quòd
obedîſtis præcepto Ionadab patris veſtri, & custo-
diſtis omnia mandata eius, & feciſtis vniuerſa quę
19 præcepit vobis: ¶ Propterea hæc dicit Dominus
exercitum Deus Iſraël, Non deficiet vir de ſtirpe
Ionadab filij Rechab, ſtans in conſpectu meo cun-
ctis diebus.

CAPVT XXXVI.

1 ET factum eſt in anno quarto Ioacim filij
A Ioſiæ regis Iuda: factum eſt verbum hoc
2 ad Ieremiam à Domino, dicens: ¶ Tolle
volumē libri, & ſcribes in eo omnia ver
ba quæ locutus ſum tibi aduerſum Iſraël & Iudam,
& aduerſum omnes gentes: à die qua locutus ſum
3 ad te ex diebus Ioſiæ, vſque ad diem hanc. ¶ Si fort-
tè audiente domo Iuda vniuerſa mala quæ ego co
gito facere eis, reuertatur vnuſquiſque à via ſua peſ
ſima: & propitius ero iniquitati, & peccato eorum.
4 ¶ Vocauit ergo Ieremias Baruch, filium Neriæ: &
ſcripſit Baruch ex ore Ieremiæ omnes ſermones
Domini, quos locutus eſt ad eum, in volumine li-
5 bri. ¶ Et præcepit Ieremias Baruch, dicens: Ego clau
6 ſus ſum, nec valeo ingredi domum Domini. ¶ Ingre
dere ergo tu, & lege de volumine in quo ſcripſiſti
B ex ore meo verba Domini, audiente populo in do-
mo Domini in die ieiunij: inſuper & audiente vni-
uerſo Iuda, qui veniūt de ciuitatibus ſuis, leges eis:
7 ¶ Si fortè cadet oratio eorum in conſpectu Domi-
ni, & reuertatur vnuſquiſque à via ſua peſſima: quo
niam magnus furor & indignatio eſt, quā locutus
8 eſt Dominus aduerſus populum hunc. ¶ Et fecit
Baruch filius Neriæ iuxta omnia quæ pręceperat ei
Ieremias propheta, legens ex volumine ſermones
9 Domini in domo Domini. ¶ Factum eſt autem in an
no quinto Ioacim, filiæ Ioſiæ, regis Iuda, in menſe
nono: prædicauerunt ieiunium in conſpectu Domi
ni omni populo in Ieruſalem, & vniuerſæ multitu-
dini quæ confluxerat de ciuitatibus Iuda in Ieruſa-
10 lem. ¶ Legitque Baruch ex volumine ſermones Ie-
C remię in domo Domini in gazophylacio Gamarię
filij Saphan ſcribæ, in veſtibulo ſuperiori, in introi
tu portę nouæ domus Domini, audiente omni po-
11 pulo. ¶ Cumque audiſſet Michęas filius Gamarię fi-
12 lij Saphan, omnes ſermones Domini ex libro: ¶ de-
ſcendit in domum regis ad gazophylacium ſcribæ:
& ecce ibi omnes principes ſedebant, Eliſama ſcri
ba, & Dalaias filius Semeię, & Elnathan filius A-
chobor: & Gamarias filius Saphan, & Sedecias fi-
13 lius Hananię, & vniuerſi principes. ¶ Et nunciauit
eis Michęas omnia verba quę audiuit, legentem
14 Baruch ex volumine in auribus populi. ¶ Miſerunt
itaque omnes principes ad Baruch, Iudi filium Na
thanię, filij Selemię, filij Chuſi, dicentes: Volumen
ex quo legiſti audiente populo, ſume in manu tua
D & veni. Tulit ergo Baruch filius Nerię volumen in
15 manu ſua, & venit ad eos. ¶ Et dixerunt ad eum: Se-
de & lege hęc in auribus noſtris. Et legit Baruch in
16 auribus eorum. ¶ Igitur cùm audiſſent omnia ver-
ba, obſtupuerunt unuſquiſque ad proximum ſuū,
& dixerunt ad Baruch: Nunciare debemus regi om
17 nes ſermones iſtos? ¶ Et interrogauerunt eum di-
centes: Indica nobis quomodo ſcripſiſti omnes ſer
18 mones iſtos ex ore eius. ¶ Dixit autem eis Baruch:
Ex ore ſuo loquebatur quaſi legens ad me omnes
ſermones iſtos: & ego ſcribebam in volumine atra
19 mento. ¶ Et dixerunt principes ad Baruch: Vade, &
abſcondere tu & Ieremias, & nemo ſciat vbi ſitis.
20 ¶ Et ingreſſi ſunt ad regem in atrium: porrò volu-
men commendauerunt in gazophylatio Eliſamæ
ſcribæ: & nunciauerunt audiente rege omnes ſer-
21 mones. ¶ Miſitque rex Iudi, vt ſumeret volumen:
E qui tollens illud de gazophylacio Eliſamæ ſcribæ,
legit audiente rege, & vniuerſis principibus qui ſta
22 bant circa regem. ¶ Rex autē ſedebat in domo hye-
mali in menſe nono: & poſita erat arula coram eo
23 plena prunis. ¶ Cumque legiſſet Iudi tres pagellas
vel quatuor, ſcidit illud ſcalpello ſcribæ, & proiecit
in ignem qui erat ſuper arulam: donec conſumare-
24 tur omne volumen igni qui erat in arula. ¶ Et non ti
muerunt, neque ſciderunt veſtimēta ſua rex, & om
nes ſerui eius, qui audierunt vniuerſos ſermones
25 iſtos. ¶ Veruntamen Elnathan, & Dalaias, & Gama
rias contradixerunt regi, ne combureret librum:
26 & non audiuit eos. ¶ Et præcepit rex Ieremiel filio
Amelech, & Saraiæ filio Ezriel, & Selemiæ filio
F Abdeel, vt comprehenderent Baruch ſcribam, &
Ieremiam prophetam. abſcondit autem eos Domi
27 nus. ¶ Et factum eſt verbum Domini ad Ieremiam
prophetam, poſtquam combuſſerat rex volumen,
& ſermones quos ſcripſerat Baruch ex ore Iere-
28 miæ, dicens: ¶ Rurſum tolle volumen aliud: & ſcri-
be in eo omnes ſermones priores, qui erant in pri-
mo volumine, quod combuſſit Ioacim rex Iuda.
29 ¶ Et ad Ioacim regem Iuda dices: Hæc dicit Domi
nus, Tu combuſſiſti volumen illud, dicens: Quare
ſcripſiſti in eo annuncians, Feſtinus veniet rex Ba-
bylonis, & vaſtabit terram hanc: ceſſare faciet ex il
30 la hominem & iumentum. ¶ Propterea hæc dicit
Dominus contra Ioacim regem Iuda: Non erit ex
G eo qui ſedeat ſuper ſolium Dauid: & cadauer eius
proiicietur ad æſtum per diem, & ad gelu per no-
31 ctem. ¶ Et viſitabo contra eum, & cōtra ſemen eius,
& contra ſeruos eius, iniquitates ſuas: & adducam
ſuper eos & ſuper habitatores Ieruſalem, & ſuper
viros Iuda omne malum quod locutus ſum ad eos:
32 & non audierunt. ¶ Ieremias autem tulit volumen
aliud, & dedit illud Baruch filio Neriæ ſcribæ: qui
ſcripſit in eo ex ore Ieremię omnes ſermones libri,
quem combuſſerat Ioacim rex Iuda igni: & inſu-
per additi ſunt ſermones multò plures quàm an-
teà fuerant.

CAPVT XXXVII.

1 ET regnauit rex Sedecias, filius Ioſiæ, pro Reg. 4. 17.
A Iechonia filio Ioacim: quem conſtituit Pa.36
regem Nabuchodonoſor rex Babylonis 10.
2 in terra Iuda. ¶ Et non obediuit ipſe, & Eſd. 1.
ſerui eius, & populus terræ, verbis Domini quæ lo 47.
3 cutus eſt in manu Ieremiæ prophetæ. ¶ Et miſit rex
Sedecias Iuchal, filium Selemiæ, & Sophoniam fi-
lium Maaſiæ ſacerdotem ad Ieremiam prophetā,
dicens: Ora pro nobis Dominum Deum noſtrum.
4 ¶ Ieremias autem liberè ambulabat in medio po-
puli: non enim miſerant eum in cuſtodiā carceris.

Igitur exercitus Pharaonis egressus est de Aegy-
pto: & audientes Chaldæi qui obsidebant Ierusa-
lem, huiuscemodi nuncium, recesserunt ab Ierusa-
5 lem. Et factum est verbum Domini ad Ieremiam
6 prophetam, dicens: Hæc dicit Dominus Deus Is-
B raël: Sic dicetis regi Iuda, qui misit vos ad me in-
terrogandum: Ecce exercitus Pharaonis, qui egres
sus est vobis in auxilium, reuertetur in terram suá
7 in Aegyptum: & redient Chaldæi, & bellabunt cō
tra ciuitatem hanc: & capient eam, & succendent
8 eam igni. Hæc dicit Dominus: Nolite decipere
animas vestras, dicentes: Euntes abibunt & rece-
9 dent á nobis Chaldæi: quia non abibunt. Sed &
si percusseritis omnem exercitum Chaldæorum,
qui præliantur aduersum vos, & derelicti fuerint ex
eis aliqui vulnerati: singuli de tentorio suo consur-
10 gent, & incendent ciuitatem hanc igni. Ergo cùm
recessisset exercitus Chaldęorū ab Ierusalem pro-
11 pter exercitum Pharaonis, egressus est Ieremias
de Ierusalem vt iret in terram Ben-iamin, & diui-
12 deret ibi possessionem in conspectu ciuium. Cū-
C que peruenisset ad portam Ben-iamin, erat ibi cu-
stos portæ per vices, nomine Ierias, filius Selemię,
filij Hananiæ: & apprehendit Ieremiam prophetā,
13 dicens: Ad Chaldæos profugis? Et respondit Ie-
remias: Falsum est: non fugio ad Chaldæos. Et nō
audiuit eum: sed comprehendit Ierias Ieremiam,
14 & adduxit eum ad principes. Quamobrem irati
principes contra Ieremiam, cæsum eum miserunt
in carcerem qui erat in domo Ionathan scribæ, ip-
15 se enim præpositus erat super carcerem. Itaque
ingressus est Ieremias in domum laci & in ergastu-
16 lum: & sedit ibi Ieremias diebus multis. Mittens
autem Sedecias rex tulit eum: & interrogauit eum
D in domo sua abscondité, & dixit: Putásne est ser-
mo á Domino? Et dixit Ieremias: Est. Et ait: In ma
17 nus regis Babylonis tradéris. Et dixit Ieremias ad
regem Sedeciam: Quid peccaui tibi & seruis tuis &
populo tuo, quia misisti me in domum carceris?
18 Vbi sunt prophetæ vestri qui prophetabāt vobis,
& dicebant, Non veniet rex Babylonis super vos,
19 & super terram hanc? Nunc ergo audi obsecro do
mine mi rex: Valeat deprecatio mea in conspectu
tuo: & ne me remittas in domum Ionathan scribæ,
20 ne moriar ibi. Præcepit ergo rex Sedecias vt tra-
deretur Ieremias in vestibulo carceris: & daretur
ei torta panis quotidie, excepto pulmento, donec
consumerentur omnes panes de ciuitate: & mansit
Ieremias in vestibulo carceris.

CAPVT XXXVIII.

1
A Vdiuit autem Saphatias filius Mathan,
& Gedelias filius Phassur, & Iuchal fi-
lius Selemiæ, & Phassur filius Melchiæ,
sermones quos Ieremias loquebatur ad
2 omnem populum, dicens: Hæc dicit Dominus:
Sup.21.9. Quicunque manserit in ciuitate hac, morietur gla
dio & fame & peste: qui autem profugerit ad Chal
3 dæos, viuet, & erit anima eius sospes & viuēs. Hæc
dicit Dominus: Tradendo tradetur ciuitas hæc in
4 manu exercitus regis Babylonis, & capiet eam. Et
dixerunt principes regi: Rogamus vt occidatur ho
mo iste: de industria enim dissoluit manus virorum
bellantium, qui remanserunt in ciuitate hac, & ma
nus vniuersi populi, loquēs ad eos iuxta verba hęc:
siquidem homo iste non quærit pacē populo huic,
5 sed malum. Et dixit rex Sedecias: Ecce ipse in ma
B nibus vestris est: nec enim fas est regē vobis quic-
6 quam negare. Tulerunt ergo Ieremiam, & proie-
cerunt eum in lacum Melchiæ filij Amélech, qui
erat in vestibulo carceris: & submiserunt Ieremiā
in funibus in lacum in quo non erat aqua, sed lu- * funibus & in lacu non. 9.
7 tum. descendit itaque Ieremias in cœnum. Audi-
uit autem Abde-mélech Aethiops vir eunuchus
qui erat in domo regis, quòd misissent Ieremiam
in lacum: porrò rex sedebat in porta Ben-iamin.
8 Et egressus est Abde-mélech de domo regis, &
9 locutus est ad regem, dicens: Domine mi rex, ma
lefecerunt viri isti omnia quæcunque perpetrarunt
C contra Ieremiam prophetam, mittentes eum in la
cum, vt moriatur ibi fame: non sunt enim panes vl-
10 trà in ciuitate. Præcepit itaque rex Abde-mélech
Aethiopi, dicens: Tolle tecum hinc triginta viros,
& leua Ieremiam prophetam de lacu, antequam
11 moriatur. Assumptis ergo Abde-mélech secum
viris, ingressus est domū regis, quę erat sub cella-
rio: & tulit inde veteres pannos, & antiqua* quæ cō *vestimenta.
putruerāt: & submersit ea ad Ieremiam in lacū per
12 funiculos. Dixitq; Abde-mélech Aethiops ad Ie-
remiā: Pone veteres pannos, & hęc scissa & putrida
sub cubito manuū tuarū, & super funes. fecit ergo * subter 4.
13 Ieremias sic. Et extraxerunt Ieremiā funibus, &
D eduxerunt eum de lacu. mansit autem Ieremias in
14 vestibulo carceris. Et misit rex Sedecias, & tulit ad
se Ieremiam prophetam ad ostium tertium quod
erat in domo Domini: & dixit rex ad Ieremiam: In-
terrogo ego te sermonem, ne abscondas á me ali-
15 quid. Dixit autem Ieremias ad Sedeciam: Si an-
nunciauero tibi, nunquid non interficies me? & si
16 consilium dedero tibi, non me audies. Iurauit er-
go rex Sedecias Ieremiæ clàm, dicens: Viuit Domi
nus qui fecit nobis animam hanc, si occidero te,
& si tradidero te in manus virorum istorum qui
17 quærunt animam tuam. Et dixit Ieremias ad Se-
E deciam: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Is-
raël, Si profectus exieris ad principes regis Baby-
lonis, viuet anima tua, & ciuitas hæc non succende
18 tur igni: & saluus eris tu, & domus tua. Si autē non
exieris ad principes regis Babylonis, tradetur ciui-
tas hæc in manus Chaldæorum, & succendent eam
19 igni: & tu non effugies de manu eorum. Et dixit
rex Sedecias ad Ieremiam: Solicitus sum propter
Iudęos qui transfugerunt ad Chaldęos: ne forte tra
20 dar in manus eorum, & illudant mihi. Respondit
autem Ieremias: Nō te tradent: audi quæso vocem
Domini, quam ego loquor ad te, & bene tibi erit,
21 & viuet anima tua. Quòd si nolueris egredi: iste est
22 sermo quem ostendit mihi Dominus. Ecce oēs
F mulieres, quę remāserunt in domo regis Iuda, edu
cētur ad principes regis Babylonis: & ipsę dicēt, Se
duxerunt te, & pręualuerunt aduersum te viri paci-
fici tui, demerserunt in cœno, & in lubrico pedes
23 tuos, & recesserunt à te. Et omnes vxores tuę, &
filij tui educentur ad Chaldęos: & non effugies ma
nus eorum, sed in manu regis Babylonis capieris:
24 & ciuitatē hanc comburet igni. Dixit ergo Sede-
cias ad Ieremiam: Nullus sciat uerba hęc, & non
25 morieris. Si autem audierint principes quia locu-
tus sum tecum: & uenerint ad te, & dixerint tibi, In
G dica nobis quid locutus sis cum rege, ne celes nos,
& non te interficiemus: & quid locutus est tecum

26 rex:¶ Dices ad eos: Prostraui ego preces meas co-
ram rege, ne me reduci iuberet in domum Iona-
27 than, & ibi morerer.¶ Venerunt ergo omnes prin-
cipes ad Ieremiam, & interrogauerunt eum: & lo-
cutus est eis iuxta omnia verba quæ præceperat ei
rex, & cessauerunt ab eo: nihil enim fuerat auditũ.
28 ¶ Mansit verò Ieremias in vestibulo carceris: vsque
ad diem quo capta est Ierusalem: & factum est vt ca
peretur Ierusalem.

CAPVT XXXIX.

4. Re. 25. a. 1. Infr. 52. a. 4.
1
A
ANno nono Sedeciæ regis Iuda, mense
decimo, venit Nabuchodonosor rex
Babylonis, & omnis exercitus eius ad
2 Ierusalem, & obsidebant eam. ¶ Vnde-
cimo autem anno Sedeciæ, mense quarto, ʼquintaʼ
ʼnona s.
3 mensis aperta est ciuitas. ¶ Et ingressi sunt omnes
principes regis Babylonis, & sederunt in porta me-
dia: Neregel, Seréser, Semegar-nabu, Sar-sachim,
Rabsares, Neregel, Seréser, Reb-mag, & omnes
4 reliqui principes regis Babylonis.¶ Cumque vidis-
set eos Sedecias rex Iuda, & omnes viri bellatores,
fugerunt: & egressi sunt nocte de ciuitate per viam
horti regis, & per portam quæ erat inter duos mu-
5 ros, & egressi sunt ad viam deserti. ¶ Persecutus est
autem eos exercitus Chaldæorum: & comprehen-
derunt Sedeciam in campo solitudinis Ierichunti-
B næ, & captum adduxerunt ad Nabuchodonosor re-
gẽ Babylonis in Reblátha, quæ est in terra-Emath:
6 & locutus est ad eum iudicia. ¶ Et occidit rex Baby
lonis filios Sedeciæ in Reblátha, in oculis eius: &
7 omnes nobiles Iuda occidit rex Babylonis. ¶ Ocu-
los quoque Sedeciæ eruit: & vinxit eum compedi-
8 bus, vt duceretur in Babylonem. ¶ Domum quo-
que regis, & domum vulgi succẽderunt Chaldæi
9 igni: & murum Ierusalẽ subuerterunt.¶ Et reliquias
populi, qui remanserant in ciuitate, & perfugas
qui transfugerant ad eum, & superfluos vulgi qui
remanserant, transtulit Nabuzardan magister mi-
10 litum in Babylonem.¶ Et de plebe pauperum, qui
C nihil penitus habebant, dimisit Nabuzardan magi-
ster militum, in terra-Iuda: & dedit eis vineas & ci-
11 sternas in die illa. ¶ Præceperat autem Nabucho-
donosor rex Babylonis de Ieremia Nabuzardan
12 magistro militum, dicens: ¶ Tolle illum, & pone
super eum oculos tuos, nihilque ei mali facias: sed
13 vt voluerit, sic facias ei. ¶ Misit ergo Nabuzardan
princeps militiæ, & ʼNabu-sezbazʼ & Rab-sares, &
ʼ Nabu & Sezbam 16
Neregel, & Seréser, & Reb-mag, & omnes optima
14 tes regis Babylonis, ¶ miserunt & tulerunt Ieremiã
D de vestibulo carceris, & tradiderunt eum Godoliæ
filio Ahicam, filij Saphan, vt intraret in domum,
15 & habitaret in populo. ¶ Ad Ieremiam autem fa-
ctus fuerat sermo Domini, cùm clausus esset in ve-
16 stibulo carceris, dicẽs: ¶ Vade, & dic Abde-mélech
Aethiopi, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum
Deus Israël: Ecce, ego inducam sermones meos su
per ciuitatem hanc in malum, & non in bonum: &
17 erunt in conspectu tuo in die illa. ¶ Et liberabo te
in die illa, ait Dominus: & non traderis in manus
18 virorum quos tu formidas: ¶ Sed eruens liberabo
te, & gladio non cades: sed erit tibi anima
tua in salutem, quia in me habuisti fi-
duciam, ait Dominus.

CAPVT XL.

1
A
SErmo qui factus est ad Ieremiam à Do-
mino, postquàm dimissus est à Nabuzar
dan magistro militiæ de Rama, quando
tulit eum vinctum catenis in medio om
nium, qui migrabant de Ierusalem, & Iuda, & du-
2 cebantur in Babylonem. ¶ Tollens ergo princeps
militiæ Ieremiã, dixit ad eum: Dominus Deus tuus
3 locutus est malum hoc super locum istũ, ¶ & addu-
xit: & fecit Dominus sicut locutus est: quia pecca-
stis Domino, & non audistis vocẽ eius, & factus est
4 vobis sermo hic: ¶ Nunc ergo ecce solui te hodie de
catenis quæ sunt in manibus tuis: si placet tibi vt
venias mecum in Babylonem, veni: & ponam ocu-
los meos super te: si autem displicet tibi venire me
cum in Babylonem, reside: ecce omnis terra in con
spectu tuo est, quod elegeris, & quò placuerit tibi
5 vt vadas, illuc perge. ¶ Et mecum noli venire: sed ha
B bita apud Godoliam, filium Ahicam, filij Saphan:
quem proposuit rex Babylonis ciuitatibus Iudæ: ha
bita ergo cum eo in medio populi: vel quocunque
placuerit tibi vt vadas, vade. Dedit quoque ei ma-
gister militiæ cibaria, & munuscula, & dimisit eum.
6 ¶ Venit autem Ieremias ad Godoliam filium Ahi-
cam in Masphath: & habitauit cum eo in medio po
7 puli qui relictus fuerat in terra. ¶ Cumque audis-
sent omnes principes exercitus, qui dispersi fue-
rant per regiones, ipsi & socij eorum, quòd præ-
fecisset rex Babylonis Godoliam filium Ahicã ter-
ræ: & quòd commendasset ei viros, & mulieres, &
paruulos, & de pauperibus terræ qui non fuerant
8 translati in Babylonem: ¶ Venerunt ad Godoliam
C in Masphath, & Ismahel filius Nathaniæ, & Iohanã,
& Ionathan, filij Caree, & Sareas filius Thanehu-
meth, & filij Ophi qui erãt de Netophathi, & Iezo-
9 nias filius Maachathi, ipsi & viri eorũ. ¶ Et iurauit 4 Re. 25. f. 24.
eis Godolias filius Ahicam filij Saphan, & comiti-
bus eorum, dicẽs: Nolite timere seruire Chaldæis:
habitate in terra, & seruite regi Babylonis, & bene
10 erit vobis.¶ Ecce ego habito in Masphath, vt respõ-
deã præcepto Chaldæorũ, qui mittũtur ad nos: vos
autem colligite vindemiã, & messem & oleũ, & cõ-
dite in vasis vestris: & manete in vrbibus vestris
11 quas tenetis.¶ Sed & oẽs Iudæi qui erant in Moab, ʼfinibus.
& in ʼfilijsʼ Ammon, & in Idumæa, & in vniuersis re-
gionibus, audito quòd dedisset rex Babylonis reli-
quias in Iudæa, & quòd præposuisset super eos Go
12 doliam filium Ahicam filij Saphan: ¶ reuersi sunt,
inquã, omnes Iudæi de vniuersis locis ad quæ pro-
D fugerant, & venerunt in terram Iuda ad Godoliam
in Masphath: & collegerunt vinum, & messem mul
13 tam nimis. ¶ Iohanan autem filius Caree, & omnes
principes exercitus, qui dispersi fuerant in regioni
14 bus, venerunt ad Godoliam in Masphath. ¶ Et dixe
runt ei: Scito, quòd Baalis rex filiorum Ammon,
misit Ismahel filium Nathaniæ percutere animam
tuam. Et non credidit eis Godolias filius Ahicam.
15 ¶ Iohanan autem filius Caree dixit ad Godoliam
seorsum in Masphath loquens: Ibo, & percutiam
Ismahel filium Nathaniæ nullo sciente: ne inter-
ficiat animam tuam, & dissipentur omnes Iudæi
qui congregati sunt ad te, & peribunt reliquiæ Iu-
16 da. ¶ Et ait Godolias filius Ahicam ad Iohanan fi-
lium Caree: Noli facere verbum hoc: falsum enim
tu loqueris de Ismahel.

CAPVT

CAPVT XLI.

1 ET factum eſt in menſe ſeptimo, venit Iſ-
A mahel filius Nathaniæ, filij Eliſama de
ſemine regali, & optimates regis, & de-
cem viri cum eo, ad Godoliam filium
Ahicam in Maſpbath: & comederunt ibi panes ſi-
2 mul in Maſphath. ¶ Surrexit autem Iſmahel filius
Nathaniæ, & decem vlri qui cum eo erant, & per-
cnſſerunt Godoliam filiũ Ahicam, filij Saphan, gla-
dio, & interfecerunt eum, quem præfecerat rex Ba
3 bylonis terræ. ¶ Omnes quoque Iudæos qui erant
cum Godolia in Maſphath, & Chaldęos qui reper-
4 ti ſunt ibi, & viros bellatores percuſſit Iſmahel. ¶ Se
cundo autem die poſtquam occiderat Godoliam
5 nullo adhuc ſciente, ¶ venerunt viri de Sichem, &
de Silo, & de Samaria octoginta viri: raſi barba, &
ſciſſis veſtibus, & ſqualentes: & munera & thus ha-
bebant in manu, vt offerrent In domo Domini.
6 ¶ Egreſſus ergo Iſmahel filius Nathaniæ in occur-
B ſum eorum de Maſphath, incedens & plorans ibat:
cùm autem occurriſſet eis, dixit ad eos: Venite ad
7 Godoliam filium Ahicam. ¶ Qui cùm veniſſent ad
medium ciuitatis, interfecit eos Iſmahel filius Na-
tbaniæ circa medium laci, ipſe & viri qui erant cũ
8 eo. ¶ Decem autem viri reperti ſunt inter eos, qui
dixerunt ad Iſmahel: Noli occidere nos, quia ha-
bemus theſauros in agro, frumenti, & hordæi, &
olei, & mellis. Et ceſſauit: & non interfecit eos cum
9 fratibus ſuis. ¶ Lacus autem in quem proiecerat
Iſmahel omnia cadauera virorum quos percuſſit
propter Godoliam, ipſe eſt quem fecit rex Aſa,
† propter Baaſa regem Iſraël: ipſum repleuit Iſmahel
10 filius Nathaniæ occiſis. ¶ Et captiuas duxit Iſma-
C hel omnes reliquias populi qui erãt in Maſphath:
filias regis, & vniuerſum populum qui remanſe-
rat in Maſpbath: quos commendauerat Nabuzar-
dan princeps militiæ Godoliæ filio Ahicam. Et ce
pit eos Iſmahel filius Nathaniæ: & abijt, vt tranſi-
11 ret ad filios Ammon. ¶ Audiuit autem Iohanan fi-
lius Caree, & omnes principes bellatorum, qui
erant cum eo, omne malum quod fecerat Iſmahel
12 filins Nathaniæ. ¶ Et aſſumptis vniuerſis viris, pro-
fecti ſunt vt bellarent aduerſum Iſmahelem filium
Nathaniæ, & inuenerunt eum ad aquas multas quę
13 ſunt in Gabaon. ¶ Cumque vidiſſet omnis popu-
D lus qui erat cum Iſmahel, Iohanan filium Caree,
& vniuerſos principes bellatorum, qui erant cum
14 eo, lætati ſunt. ¶ Et reuerſus eſt omnis populus,
quem ceperat Iſmahel, in Maſphath: reuerſuſque
55 abijt ad Iobanan filium Caree. ¶ Iſmahel autem fi-
lius Nathaniæ fugit cum octo viris à facie Iohanã,
56 & abijt ad filios Ammon. ¶ Tulit ergo Iobanan fi-
lius Caree, & omnes principes bellatorum qui erãt
cum eo, vniuerſas reliquias vulgi, quas reduxe-
rant ab Iſmahel filio Nathaniæ de Maſphath, poſt-
quam percuſſit Godoliam filium Ahicam: fortes
viros ad prælium, & mulieres, & pueros, & eunu-
17 chos quos reduxerat de Gabaon. ¶ Et abierunt,
& ſederunt peregrinantes in Cbamaam, quæ eſt
iuxta Beth-léhem: vt pergerent, & introirent Ae-
18 gyptum ¶ à facie Chaldæorum: timebant enim eos,
quia percuſſerat Iſmahel filius Nathaniæ Godo-
liam filium Ahicam, quem præpoſuerat rex Baby-
lonis in terra Iuda.

CPAVT XLII.

1 ET acceſſerunt omnes principes bellato-
A rũ, & Iohanan filius Caree, & Iezonias Iofæ 8.
filius 'Oſaię', & reliquum vulgus à paruo Ofæ 6.
2 vſque ad magnum: ¶ Dixeruntque ad
Ieremiam prophetam: Cadat oratio noſtra in con
ſpectu tuo: & ora pro nobis ad Dominum Deum
tuum pro vniuerſis reliqnijs iſtis, quia derelicti ſu-
mus pauci de pluribus, ſicut oculi tui nos intuẽtur.
3 ¶ Et annunciet nobis Dñs Deus tuus viam per quã
4 pergamus: & verbum quod faciamus. ¶ Dixit au-
tem ad eos Ieremias propheta: Andiui: ecce ego
oro ad Dominum Deum veſtrum ſecundùm ver-
ba veſtra. omne verbum quodcunque reſponderit
mihi, indicabo vobis: nec celabo vos quicquam.
5 ¶ Et illi dixerunt ad Ieremiam: Sit Dominus inter
nos teſtis veritatis & fidei, ſi non iuxta omne verbũ
in quo miſerit te Dominns Deus tuus ad nos, ſic fa
6 ciemus. ¶ Siue bonum eſt, ſiue malum, voci Domi-
ni Dei noſtri ad quem mittimus te, obediemus: vt
bene ſit nobis cùm audierimus vocem Domini Dei
7 noſtri. ¶ Cùm autem completi eſſent decem dies,
B factum eſt verbnm Domini ad Ieremiam. ¶ Voca-
8 uitq; Iohanan filiũ Caree, & omnes principes bel-
latorũ, qui erant cum eo, & vniuerſum populum à
9 minimo vſque ad magnum. ¶ Et dixit ad eos: Hæc
dicit Dñs Deus Iſraël, ad quem miſiſtis me, vt pro-
10 ſternerẽ preces veſtras in cõſpectu eius, ¶ Si quie-
ſcẽtes mãſeritis in terra hac, ædificabo vos, & non
deſtruã: plãtabo, & nõ euellam: iam enim placatus
11 ſum ſuper malo quod feci vobis. ¶ Nolite timere à
facie regis Babylonis, quẽ vos pauidi formidatis:
nolite metuere eũ, dicit Dñs: quia vobiſcnm ſum
12 ego, vt ſaluos vos faciã, & eruã de manu eius. ¶ & da
bo vobis miſericordias, & miſerebor veſtri, & habi
13 tare vos faciã in terra veſtra. ¶ Si autẽ dixeritis vos,
C Non habitabimus in terra iſta, nec audiemus vocẽ
14 Domini Dei noſtri, ¶ dicentes, Nequaquam, ſed ad
terram-Aegypti pergemus: vbi non videbimus bel
lum, & clangorem tubæ non audiemus, & famem
15 non ſubſtinebimus: & ibi habitabimus. ¶ Propter
hoc nunc audite verbum Domini reliquiæ Iuda:
Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſraël: Si po
ſueritis faciem veſtram, vt ingrediamini Aegyptũ,
16 & intraueritis vt ibi habitetis: ¶ gladius quem vos
formidatis, ibi cõprehendet vos in terra Aegypti:
& fames, pro qua eſtis ſoliciti, adhærebit vobis in
17 Aegypto, & ibi moriemini. ¶ Omneſq; viri qui po-
ſuerint faciẽ ſuã vt ingrediantur Aegyptũ, vt habi-
tent ibi, moriẽtur gladio, & fame, & peſte: nullus de
eis remanebit, nec effugiet à facie mali quod ego
18 afferã ſuper eos. ¶ Quia hæc dicit Dominus exerci-
D tuũ, Deus Iſraël: Sicut cõflatus eſt furor meus, & in-
dignatio mea ſuper habitatores Ieruſalẽ: ſic confla
bitur indignatio mea ſuper vos cùm ingreſſi fueri-
tis Aegyptum: & eritis in iuſiurandum, & in ſtupo-
rem, & in maledictum, & in opprobrium: & nequa-
19 qnam vltrà videbitis locum iſtum. ¶ Verbum Do-
mini ſuper uos, reliquiæ Iuda: nolite intrare Aegy-
ptum: Scientes ſcietis quia obteſtatus ſum vos ho-
20 die, ¶ quia decepiſtis animas ueſtras. uos enim mi-
ſiſtis me ad Dominũ Deum 'noſtrum', dicẽtes, Ora veſtrũ ſ.
pro nobis ad Dominũ Deum noſtrum, & iuxta om
nia quęcunque dixerit tibi Dominus Deus noſter,
21 ſic annuncia nobis, & faciemus. ¶ Et annunciaui

uobis

uobis hodie,& non audistis nocem Domini Dei
vestri super vniuersis pro quibns misit me ad vos.
22 ? Nunc ergo scientes scietis, quia gladio, & fame
& peste moriemini in loco ad quem voluistis intra
re vt habitaretis ibi.

CAPVT XLIII.

1 FActum est autem, cùm complesset Iere-
A mias loquens ad populum vniuersos ser
mnnes Domini Dei eorum, pro quibus
miserat eum Dominus Deus eorum ad
Osiæ 4 Ozæ 6. 2 illos, omnia verba hæc: ? dixit Azarias filius Iosię,
& Iohanan filius Caree, & omnes viri superbI, di-
centes ad Ieremiam: Mendacium tu loqueris: non
misit te Dominus Deus noster, dicens, Ne ingre-
3 diamini Aegyptũ: vt abitetis illic. ? Sed Baruch fi-
lius Neriæ incitat te aduersum nos, vt tradat nos in
manus Chaldæorum vt interficiat nos,& traduci fa
4 ciat in Babylonem. ? Et non audiuit Iohanan filius
B Caree, & omnes principes bellatorum, & vniuer-
sus populus, vocem Domini, vt manerent in terra-
5 Iuda: ? Sed tollens Iohanan filius Caree,& vniuersi
principes bellatorũ vniuersos reliquiarum Iuda,q
reuersi fuerant de cunctis Gentibus ad quas fuerãt
6 antè dispersi, vt habitareut in terra-Iuda: ? viros,&
mulieres & paruulos,& filias regis: & omnem ani-
mam quam reliquerat Nabuzardan princeps mili
tiæ cum Godolia filio Ahicam filij Saphan & Iere-
7 miã prophetam,& Baruch filium Neriæ. ? Et ingres
C si sunt terram-Aegypti, quia non obedierunt voci
8 Domini: & venerunt vsque ad Taphnis. ? Et factus
est sermo Domini ad Ieremiam in Taphnis, dicẽs:
9 ? Sume lapides grandes in manu tua, & abscondes
eos in crypta, q̃ est sub muro lateritio in porta do-
mus Pharaonis in Taphnis, cernentibus viris Iu-
10 deis. ? Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exerci-
tuum Deus Israël: Ecce, ego mittã, & assumam Na-
bnchodonosor regem Babylonis seruum meum: &
ponam thronum eius super lapides istos quos ab-
11 scondi: & statuet solium suum super eos. ? Veniẽsq;
D percutiet terram Aegypti: quos in mortem, in mor-
tem: & quos in captiuitatẽ, in captiuitatem: & quos
12 in gladium, in gladium. ? Et succendet ignẽ in de-
lubris deorum Aegypti, & comburet ea, & capti-
uos ducet illos: & amicie terra Aegypti, sicut ami-
citur pastor pallio suo: & egredietur inde in pace.
13 ? Et couteret statuas domus Solis quę sunt in terra-
Aegypti: & delubra deorum Aegypti cõburet igni.

CAPVT XLIIII.

1 VErbum quod factum est ad Ieremiam, ad
A omnes Iudæos qui habitabant in terra
Aegypti, habitantes in Magdalo, & in
Taphnis, & in Memphis,& in terra Pha
2 raonis, dicens: ? Hæc dicit Dominus exercituum
Deus Israel, Vos vidistis omne malum istud quod
adduxi super Ierusalẽ,& super oẽs vrbes Iuda: & ec
ce desertæ sunt hodie, & non est in eis habitator:
3 ? Propter malitiam quam fecerunt, vt me ad ira-
cundiam prouocarent, & irent, & sacrificarent, &
colerẽt deos alienos quos nesciebant & illi & vos &
4 patres vestri. ? Et misi ad vos oẽs seruos meos pphe
tas de nocte cõsurgẽs, mittẽsq; & dicens: Nolite fa
—21. cere verbnm abominationis huiuscemodi-quam
5 odiui. ? Et non audierunt, nec inclinauerũt aurem
suam, vt conuerterentur à malis suis, & non sacrifi-
6 carent dijs alienis. ? Et conflata est indignatio mea
B & furor meus: & succensa est in ciuitatibus Iuda,
& in plateis Ierusalem: & versæ sunt in solitudi-
7 nẽ & vastitatem secundũ diem hanc. ? Et nunc hæc
dicit Dominus exercituum Deus Israël: Quare vos
facitis malum grãde hoc contra animas vestras: -8.
vt intereat ex vobis vir & mulier, paruulus & lactẽs
de medio Iudæ, nec relinquatur vobis quicquam
8 residuum: ? Prouocantes me in operibus manuum
vestrarũ, sacrificãdo dijs alienis in Terra-Aegypti,
in quam ingressi estis ut habitetis ibi: & disperea-
tis,& sitis in maledictionem & in opprobrium cun
9 ctis gentibus terræ? ? Nunquid obliti estis mala pa-
trum uestrorum, & mala regum Iuda, & mala uxo-
rum eius, & mala uestra, & mala uxorum uestra- corum 6
rum, quę fecerunt in terra Iuda,& in regionibus Ie
10 rusalem? ? Non sunt mundati usque ad diem hanc:
& non timuerunt, & non ambulauerunt in lege Do
mini,& in præceptis meis, quæ dedi coram uobis,
11 & coram patribus uestris. ? Ideo hæc dicit Domi-
C nus exercituum Deus Israël, ‡ Ecce ego ponam fa- ‡ Amos 9
ciẽ meam in uobis in malũ: & disperdam omnẽ Iu- 4 Inf g.27.
12 dam. ? Et assumam reliquias Iudæ, qui posuerunt
facies suas ut ingrederentur Terram Aegypti,& ha
bitarent ibi: & consumentur omnes in Terra-Ae-
gypti: cadent in gladio & in fame: & consumentur à
minimo usque ad maximũ, & in gladio & in fame
morientur: & erunt in iusiurandum & in miracu-
13 lum,& in maledictionem,& in opprobrium. ? Et ui
sitabo * habitatores terræ-Aegypti, sicut uisitaui su *super 4.
14 per Ierusalem: in gladio & peste. ? Et non erit qui
effugiat, & sit residuus de reliquijs Iudæorũ qui ua-
dunt ut peregrinentur in Terra-Aegypti: & reuer-
tantur in Terram Iuda, ad quam ipsi eleuant ani-
mas suas, ut reuertantur & habitent ibi: non reuer-
15 tentur nisi qui fugerint. ? Responderunt autem Ie-
D remiæ omnes uiri scientes quòd sacrificarent uxo-
res eorum dijs alienis: & uniuersæ mulieres qua-
rum stabat multitudo grãdis: & omnis populus ha
bitantium in Terra-Aegypti in Phatures, dicẽtes:
16 ? Sermonem quem loquutus es ad nos in nómine
17 Dñi nõ audiemus ex te: ? ‖ sed faciẽtes faciemus oẽ ‖ Supr. 7. d.18.
uerbum quod egredietur de ore nostro, ut sacrifice
mus reginæ cœli,& libemus ei libamina, sicut feci-
mus nos & patres nostri, reges nostri, & principes
nostri in urbibus Iuda, & in plateis Ierusalẽ, & satu
rati sumus panibus,& bene nobis erat, malũq; non
18 uidimus. ? Ex eo autem tempore quo cessauimus
sacrificare reginæ cœli, & libare ei libamina, indi-
guimus omnibus,& gladio & fame cõsumpti sumus.
19 ? ‖ Quod si nos sacrificamus reginæ cœli,& libamus ‖ Supr 7. d.18.
E ei libamina: nunquid sine uiris nostris fecimus ei
placentas ad colendum eam,& libãdum ei libami-
20 na? ? Et dixit Ieremias ad omnem populum, aduer
sum uiros,& aduersum mulieres, & aduersum uni-
uersam plebem, qui responderant ei uerbum, di-
21 cens: ? Nunquid non sacrificiũ quod sacrificastis in
ciuitatibus Iuda & in plateis Ierusalem uos & pa-
tres uestri, reges uestri & principes uestri, & popu-
lus terræ, horum recordatus est Dominus,& ascen-
22 dit super cor eius? ? Et non poterat Dominus ultrà
portare propter malitiam studiorum uestrorum,&
pp̃ter abominationes quas fecistis: & facta est terra
uestra in desolationem, & in stuporem & in male-
dictum, eò quòd nõ sit habitator, sicut est dies hęc.
23 ? Propterea quòd sacrificaueritis idolis, & pecca-

ueritis Domino: & non audieritis uocem Domini,
F & in lege & in præceptis, & in testimonijs eius non
ambulaueritis: idcirco euenerunt vobis mala hæc,
24 sicut est dies hæc. ¶ Dixit autem Ieremias ad omnē
populum & ad vniuersas mulieres: Audite verbum
Domini omnis Iuda, qui estis in terra-Aegypti:
25 ¶Hęc inquit Dominus exercituū Deus Israël, dicēs:
Vos & vxores vestræ locuti estis ore vestro, & mani
bus vestris implestis, dicentes, Faciamus vota no-
stra quæ vouimus, vt sacrificemus reginæ cœli, & li
bemus ei libamina, implestis vota vestra, & opere
26 perpetrastis ea. ¶Ideò audite verbum Domini om-
nis Iuda, qui habitatis in terra-Aegypti: Ecce ego
Iuraui in nomine meo magno, ait Dominus: quia
nequaquam vltrà vocabitur nomen meum ex ore
omnis viri Iudæi dicentis, Viuit Dominus Deus, in
Sup. c. 11. 27 omni Terra-Aegypti. ¶ | Ecce ego vigilabo sup eos
G in malum, & non in bonum: & consumentur oēs vi-
ri Iuda, qui sunt in Terra-Aegypti, gladio & fame,
28 donec penitus cōsumantur. ¶ Et qui fugerint gla
diū, reuertentur de Terra-Aegypti in terrā Iuda vi
ri pauci: & sciēt oēs reliquiæ Iuda ingredientiū Ter
rā-Aegypti, vt habitent ibi cuius sermo cōpleatur,
29 meus, an illorū. ¶ Et hoc vobis signū, ait Dñs, quòd
visitem ego super vos in loco isto: vt sciatis quia ve
rè complebuntur sermones mei cōtra vos in malū.
30 ¶ Hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam Pharaonē
Ephree regē Aegypti, in manu inimicorum eius, &
in manu quærentiū animam illius: sicut tradidi Se-
deciā regem Iuda in manu Nabuchodonosor regis
Babylonis inimici sui, & quærentis animam eius.

CAPVT XLV.

1 VErbum quod loquutus est Ieremias pro-
A pheta ad Baruch filium Neriæ, cùm scri-
psisset verba hæc in libro ex ore Iere-
miæ, anno quarto Ioacim, filij Iosiæ, re-
2 gis Iuda, dicens: ¶ Hæc dicit Dominus Deus Israel
3 ad te Baruch. ¶ Dixisti: Væ misero mihi, quoniam
addidit Dominus dolorem dolori meo: laboraui
4 in gemitu meo, & requiem non inueni. ¶ Hæc dicit
B Dominus: Sic dices ad eum, Ecce, quos ædificaui,
ego destruo: & quos plantaui, ego euello, & vniuer
5 sam terrā hanc. ¶ Et tu quæris tibi grādia? noli quę-
rere, quia ecce, ego adducā malum super omnē car
nem, ait Dominus: & dabo tibi animam tuam in sa-
lutem in omnibus locis ad quæcunque perrexeris.

CAPVT XLVI.

1 QVod factum est verbum Domini ad Iere
A miam prophetam contra Gentes ¶ ad
2 Aegyptum aduersum exercitum Pha-
raonis Nechao regis Aegypti, qui erat
iuxta fluuium Eupráten in Charcamis, quem per-
cussit Nabuchodonosor rex Babylonis, ī quarto an
3 no Ioacim filij Iosiæ regis Iudæ. ¶ Præparate scutū,
4 & clypeum, & procedite ad bellū. ¶ Iungite equos
& ascēdite equites: state in galeis, polite lāceas, in-
5 duite vos loricis. ¶Quid igitur? vidi ipsos pauidos &
terga vertentes, fortes eorum cæsos fugerunt con-
B citi, nec respexerunt: terror vndique ait Dominus.
fugiet. 6 ¶Nō fugiat velox, nec saluari se putet fortis: ad A-
quilonem iuxta flumen Euphráten victi sunt, & rue
7 runt. ¶ Quis est iste, qui quasi flumen ascendit: &
8 veluti fluuiorum intumescunt gurgites eius? ¶ Ae-
gyptus, fluminis instar ascendit, & velut flumina
mouebuntur fluctus eius, & dicet: Ascendens ope-
riam terram: perdam ciuitatem, & habitatores eius,
9 ¶Ascendite equos, & exultate in curribus, & proce
dāt fortes, Aethiopia & Lybies tenētes scutum, &
10 Lidij arripientes, & iacientes sagittas. ¶Dies autem
ille Domini Dei exercituum, dies vltionis, vt su-
mat vindictam de inimicis suis: deuorabit gladius,
C & saturabitur, & inebriabitur sanguine eorum: vi-
ctima enim Domini Dei exercituū in Terra Aqui-
11 lonis iuxta flumē Euphráten. ¶ Ascende in Galaad,
& tolle resinā virgo filia Aegypti: frustra multipli-
12 cas medicamina, sanitas non erit tibi. ¶ Audierunt
Gentes ignominiam tuam, & vlulatus tuus repleuit
terram: quia fortis impegit in fortem, & ambo pa -6.
13 riter conciderunt. ¶ Verbū quod locutus est Domi-
nus ad Ieremiam prophetam, super eo quòd ven-
turus esset Nabuchodonosor rex Babylonis, & per-
14 cussurus terram Aegypti: ¶ Annunciate Aegypto, &
D auditum facite in Magdalo, & resonet in Memphis,
& in Taphnis: dicite, Sta, & præpara te: quia deuo-
15 rabit gladius ea quæ per circuitum tuū sunt. ¶Qua-
re computruit fortis tuus? non stetit, quoniam Do
16 minus subuertit eum. ¶ Multiplicauit ruentes, ce-
cidit q; vir ad proximum suum, & dicent: Surge, &
reuertamur ad populum nostrum, & ad terram na-
17 tiuitatis nostræ, a facie gladij columbæ. ¶Vocate no
men Pharaonis regis Aegypti tumultum, adduxit
18 tempus. ¶Viuo ego (inquit rex, Dominus exercituū
E nomen eius) quoniam sicut Thabor in mōtibus, &
19 sicut Carmelus in mari, veniet. ¶ Vasa transmigra-
tionis fac tibi habitatrix filia Aegypti: quia Mem-
phis in solitudinem erit, & deseretur, & inhabitabi
20 lis erit. ¶ Vitula elegans atque formosa Aegyptus:
21 stimulator ab Aquilōe veniet ei. ¶ Mercenarij quo-
que eius qui versabantur in medio eius, quasi vituli
saginati versi sunt, & fugerunt simul, nec stare po-
tuerunt, quia dies interfectionis eorum venit super
22 eos, tempus visitationis eorum. ¶ Vox eius quasi
æris sonabit: quoniam cum exercitu properabūt,
& cum securibus venient ei, quasi cædentes ligna.
23 ¶ Succiderunt saltum eius, ait Dominus, qui sup-
F putari non potest: multiplicati sunt super locustas.
24 & non est eis numerus. ¶ Confusa est filia Aegypti,
25 & tradita in manum populi Aquilonis. ¶ Dixit Do manus
minus exercituum Deus Israël: Ecce, ego visitabo
super tumultum Alexandriæ, & super Pharaonem
& super Aegyptum, & super deos eius, & super re
ges eius: & super Pharaonem, & super eos qui con-
26 fidunt in eo. ¶ Et dabo eos in manum quærentium
animam eorum, & in manum Nabuchodonosor manus S.
regis Babylonis, & in manum seruorum eius: &
post hæc habitabitur sicut diebus pristinis, ait Dó-
27 minus. ¶ | Et tu ne timeas serue meus Iacob, & ne Isa. 43. a.
G paueas Israël: quia ecce ego saluum te faciam de 1. 44. a. 2.
longinquo, & semē tuum de terra captiuitatis suę, Supr. 30.
& reuertetur Iacob, & requiescet, & prosperabi- b. 10.
28 tur, & non erit qui exterreat eum. ¶ Et tu noli ti-
mere serue meus Iacob, ait Dominus: quia tecum
ego sum: quia ego consumam cunctas gentes ad
quas eieci te: te verò non consumam, sed castigabo
te in iudicio, nec quasi innocenti parcam tibi.

CAPVT XLVII.

1 QVod factum est uerbum Domini ad Iere-
A miam prophetā contra Palæsthinos, ante-
quam percuteret Pharao Gazam: ¶ Hæc

dicit

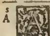
dicit Dominus: Ecce aquæ ascendunt ab Aquilo-
ne,& erunt quasi torrens inundans,& operient ter
ram & plenitudinem eius, vrbem & habitatores
* vlulabit omnis habitator 3. B eius: clamabunt homines,&*vlulabunt oēs habita
3 tores* terræ,¶à strepitu pompæ armorum, & bella-
torum eius, à commotione qoadrigarum eius, &
multitudine rotarum illius non respexerunt patres
4 filios manibus dissolutis,¶pro aduentu diei,in quo
C vastabuntur omnes Philisthijm,& dissipabitur Ty-
rus & Sidō cum omnibus reliquis auxilijs suis:de-
populatus est enim Dñs Palæsthinos, reliquias in-
5 sulæ Cappadociæ. ¶Venit caluitium super Gazam:
conticuit Ascalon,& reliquiæ vallis éarum, vsque-
6 quo concidèris? ¶O mucro Domini,vsquequo non
D quiesces? ingredere in vaginam tuam: refrigerare
7 & sile.¶Quomodo quiescet cùm Dominos præce-
perit ei aduersus Ascalonem, & aduersum mariti-
mas eius regiones,ibique condixerit illi?

CAPVT XLVIII.

1 AD Moab. Hæc dicit Dominus exercituum
A Deus Israel: Væ super Nabo, quoniam va-
stata est & confusa: capta est Cariatháim:
2 confusa est fortis,& tremuit.¶Non est vltrà exulta-
tio in Moab contra Hesebon:cogitauerunt malum,
Venite, & disperdamus eam de gente: ergo silens
3 conticesces, sequeturq; te gladius ¶ Vox clamoris
4 de Oronáim: vastitas,& contritio magna. ¶ Con-
trita est Moab:anunciante clamorē paruulis eius.
5 ¶ Per ascēsum enim Luith plorás ascēdent in fletu:
quoniā in descensu Oronáim hostes vlulatū cōtri-
‖ Sup.17.a 6 6 tionis audierūt. ¶ Fugite,saluate animas vestras:&
Sup.17.a.9 7 eritis quasi myricæ in deserto. ¶ Pro eo enim quòd
habuisti fiduciā in munitionibus tuis, & in thesau-
ris tuis,tu quoque capieris: & ibit Chamos in trā-
misgrationem,sacerdotes eius,& principes eius si-
8 mul.¶Et veniet prędo ad omnē vrbē, & vrbs nulla
B saluabitur:& peribunt valles, & dissipabuntur cā-
9 pestria,quoniā dixit Dominus:¶Date florem Mo-
ab, quia florēs egredietur: & ciuitates eius deser-
10 tæ erunt & inhabitabiles. ¶Maledictus qui facit o-
pus Domini fraudulenter, & maledictus qui prohi
11 bet gladium suum à sanguine. ¶ Fertilis fuit Moab
ab adolescentia sua,& requieuit in fęcibus suis:nec
transfusus est de vase in vas, & in trāsmigrationem
non abijt:idcirco permansit gustus eius in eo, & o-
12 dor eius non est immutatus.¶Propterea, ecce dies
veniunt,dicit Dñs:& mittam ei ordinatores & stra
tores laguncularum,& sternent eū: & vasa eius ex-
13 haurient, & lagunculas eorum collident. ¶Et con-
3.Re. 12.d.16.g.29 fundetur Moab à Chamos, sicut cōfusa est domus
‖ Isa.16 b.6. 14 Israël à Beth-él,in qua habebat fiduciam.¶Quomo
do dicitis: ‖Fortes sumus, & viri robusti ad prælian
* ascenderunt 14. 15 dū? ¶Vastata est Moab,& ciuitates illius*succende-
C runt*: & electi iuuenes eius descenderunt in occi-
16 sionem:ait rex,Dñs exercituum nomen eius.¶Pro-
pe est interitus Moab,vt veniat: malum eius veloci
17 ter accurret nimis. ¶Consolamini eum omnes qui
estis in circuitu eius:& vniuersi qui scitis nomē eius
dicite:Quomodo confracta est virga fortis,baculus
18 gloriosus? ¶Descende de gloria,& sede in siti habi-
tatio filiæ Dibon:quoniam vastator Moab*ascēdet
*ascendit 19 ad te,dissipabit munitiones tuas.¶In via sta,& pro-
spice habitatio Aroër: interroga fugientem: & ei
20 qui euasit,dic, Quid accidit? ¶Confusus est Moab,

quoniam victus est:vlulate,& clamate,annunciate
21 Arnon, quoniam vastata est Moab. ¶ Et iudicium
venit ad terram campestrem:super Helon,& super
22 Iasa, & super Mephaat, ¶ & super Dibon, & super
23 Nabo,& super domum Deblatháim,¶& super Ca-
D riatháim,& super Beth-gamul,& super Beth-maō,
24 ¶& super Carioth,& super Bosra:& super omnes ci-
25 uitates terræ Moab,quæ longè & propè sunt.¶Ab-
scissum est cornu Moab, & brachium eius contri-
26 tum est, ait Dominus. ¶ Inebriate eum, quoniam
contra Dominum erectus est: & allidet manum
Moab in vomitu suo, & erit in derisum etiam ipse.
27 ¶ fuit enim in derisum tibi Israël, quasi inter fures
reperisses eum:propter verba ergo tua quæ aduer-
28 sum illum locutus es,captiuus ducêris. ¶Relinqui-
te ciuitates,& habitate in petra habitatores Moab,
& estote quasi columba nidificans in summo ore
29 foraminis.¶Audiuimus superbiam Moab,superbus
est ualde: sublimitatem eius & arrogantiam, & su-
30 perbiam,& altitudinem cordis eius.¶Ego scio, ait
E Dominus,iactantiā eius:& quòd non sit iuxta eam
virtus eius,nec iuxta quod poterat,conata sit face-
31 re. ¶Ideo super Moab eiulabo, & ad Moab vniuer-
sam clamabo, ad uiros muri fictilis lamentantes.
32 ¶De planctu Iazer plorabo tibi uinea Sabama:pro
pagines tuæ transierunt mare,usque ad mare Iazer
peruenerunt: super messem tuam, & uindemiam
33 tuam prædo irruit.¶ Ablata est lætitia, & exultatio Isa.16 c.10
de Carmelo & de terra Moab,& uinum de torcula
ribus sustuli,nequaquam calcator vuæ solitum ce-
34 leusma cantabit.¶De clamore Hesebon vsque Elea
le & Iasa,dederunt vocem suam: à Segor vsque ad
Oronáim vitulam *conternantem*: aquæ quoque *consternatem.
35 Nemrim pessimæ erunt. ¶Et auferam de Moab, ait
Dominos, offerentem in excelsis, & sacrificantem
36 dijs eius. ¶Propterea cor meum ad Moab quasi ti-
F bia*resonabit:& cor meum ad viros muri fictilis da *æris.
bit sonitum tibiarum:quia plus fecit quàm potuit,
37 idcirco perierūt. ¶ ‖Omne enim caput caluitium,& ‖ Isa.15.a.2 Eze 7.c.18
omnis barba rasa erit: in cunctis manibus colliga-
38 tio,& super omne dorsum cilicium. ¶Super omnia
tecta Moab,& in plateis eius omnis planctus:quo-
niam contriui Moab sicut vas inutile,ait Dominus.
39 ¶Quomodo victa est,& vlulauerūt? quomodo deie
cit ceruicem Moab,& confusus est? eritque Moab
in derisum & in exemplū omnibus in circuitu suo.
40 ¶Hæc dicit Dominus,Ecce quasi Aquila volabit,&
41 extendet alas suas ad Moab. ¶ Capta est Carioth,
G & munitiones comprehensæ sunt:& erit cor fortiū
42 Moab in die illa,sicut cor mulieris parturiētis. ¶Et
cessabit Moab esse populus: quoniam contra Do-
43 minum gloriatus est.¶Pauor & fouea & laqueus su
44 per te ó habitator Moab, dicit Dominus. ¶ ‖Qui fu ‖ Isa. 24.e.5.
gerit à facie pauoris, cadet in foueam: & qui con-
scēderit de fouea,capietur laqueo:adducam enim
super Moab annum visitationis eorum,ait Domi-
45 nus.¶In vmbra Hesebon steterunt de laqueo fugiē
tes: quia ignis egressus est de Hesebon, & flamma
de medio Sion:& deuorabit partem Moab,& uer-
46 ticem filiorum tumultus.¶Væ tibi Moab,peristi po
pule Chamos:quia comprehensi sunt filij tui,
47 & filiæ tuæ in captiuitatem. ¶Et conuer-
tam captiuitatem Moab in nouissi
mis diebus, ait Dominus.
Hucusque iudicia
Moab.

CAPVT XLIX.

1 A D filios Ammon. Hæc dicit Dominus:
Nunquid non filij sunt Israel? aut hæres
non est ei? Cur igitur hæreditate posse-
dit Melchom, Gad: & populus eius in
2 vrbibus eius habitauit? ⁋Ideo ecce dies veniunt, di
cit Dominus: & auditum faciam super Rabbath fi-
*tumulū 2. liorum Ammon fremitum prælij, & erit in *tumultū
dissipata, filiæq; eius igne succendentur, & posside-
3 bit Israel possessores suos, ait Dominus. ⁋Vlula He
sebon, quoniam vastata est Hai: clamate filiæ Rab-
bath, accingite vos cilicijs: plangite & circuite per
sepes: quoniam Melchom in transmigrationē duce
4 tur, sacerdotes eius, & principes eius simul. ⁋Quid
gloriaris in vallibus? defluxit vallis tua filia delicata,
quæ confidebas in thesauris tuis, & dicebas: Quis
5 veniet ad me? ⁋Ecce ego inducam super te terrorē,
B ait Dominus Deus exercituū, ab oībus qui sunt in
circuitu tuo: & dispergemini singuli à cōspectu ve-
6 stro, nec erit qui congreget fugientes. ⁋Et post hæc
*fugientes & reuerti faciam *captiuos filiorū Ammon, ait Domi
7 nus. ⁋Ad Idumeā. Hæc dicit Dominus exercituum:
Nunquid non vltrà est sapientia in Theman? perijt
consilium à filijs: inutilis facta est sapientia eorum.
8 ⁋Fugite, & terga vertite: descendite in voraginem
habitatores Dedan: quoniam perditionē Esau ad-
9 duxi super eum, tempus visitationis eius. ⁋Si vinde
miatores venissent super te, non reliquissent race-
mum: si fures in nocte, rapuissent quod sufficeret si-
10 bi. ⁋Ego verò discooperui Esau, reuelaui abscondi
ta eius, & celari non poterit: vastatū est semen eius,
11 & fratres eius, & vicini eius, & non erit. ⁋Relinque
pupillos tuos: ego faciam eos viuere: & viduæ tuæ
12 in me sperabunt. ⁋Quia hæc dicit Dominus: Ecce
C quibus non erat iudiciū vt biberent calicē, bibētes
bibēt: & tu quasi innocens relinquéris? non eris in-
13 nocēs, sed bibēs bibes. ⁋Quia per memetipsum iu-
raui dicit Dñs, quòd in solitudinē, in opprobriū, &
in desertum, & in maledictionem erit Bosra: & om-
nes ciuitates eius erunt in solitudines sempiternas.
‖Abd.1.2. 14 ⁋‖Auditum audiui à Domino, & legatus ad gentes
missus est. Congregamini, & venite contra eam, &
15 cōsurgamus in prælium. ⁋Ecce enim paruulum de-
di te in Gentibus, contemptibilem inter homines.
16 ⁋Arrogantia tua decepit te, & superbia cordis tui:
qui habitas in cauernis petræ, & apprehendere ni-
Abd.1.a 4 teris altitudinem collis ‖ cùm exaltaueris quasi A-
quila nidum tuum, inde detraham te, dicit Domi-
17 nus. ⁋Et erit Idumea deserta: omnis qui transibit
D per eam, stupebit & sibilabit super omnes plagas
‖Gen.19.a 24. Inf.50.f.40 18 eius. ⁋‖Sicut subuersa est Sodoma & Gomorrha,
& vicinæ eius ait Dominus: non habitabit ibi vir,
19 & non incolet eam filius hominis. ⁋Ecce quasi leo
ascendet de superbia Iordanis ad pulchritudinem
robustam: quia subitò currere faciam eum ad illam
& quis erit electus quem præponam ei? quis enim
‖Iob 41.a 1. Inf.50.g 44. similis mei? & quis sustinebit me? ‖quis est iste pa-
20 stor, qui resistat vultui meo? ⁋Propterea audite con
siliū Domini quod inijt de Edom: & cogitationes
eius quas cogitauit de habitatoribus Theman. Si
non deiecerint eos paruuli gregis, nisi dissipauerint
21 cum eis habitaculum eorum. ⁋A voce ruinę eorum
commota est terra: clamor in Mari-rubro auditus
22 est vocis eius. ⁋Ecce quasi aquila ascendet & auola
bit: & expandet alas suas super Bosran. & erit cor
fortium Idumeæ in die illa, quasi cor mulieris par-
23 turientis. ⁋Ad Damascū. Confusa est Emath & Ar-
E phad: quia auditum pessimū audierunt, turbati sunt
24 in mari. prę solicitudine quiescere non potuit. ⁋Dis
soluta est Damascus, versa est in fugam, tremor ap-
prehendit eam: angustia & dolores tenuerunt eam
25 quasi parturientem. ⁋Quomodo dereliquerunt ciui
26 tatem laudabilem, vrbem lætitiæ? ⁋Ideo cadent iu-
uenes eius in plateis eius: & omnes viri prælij con-
27 ticescent in die illa, ait Dominus exercituum. ⁋Et
succendam ignem in muro Damasci, & deuorabit
28 mœnia Benadad. ⁋Ad Cedar, & ad regna Asor, quę
percussit Nabuchodonosor, rex Babylonis, hæc di-
cit Dominus: Surgite, & ascendite ad Cedar, & va-
29 state filios Orientis. ⁋Tabernacula eorum & greges
F eorum capient: pelles eorum, & omnia vasa eorum
& camelos eorum tollent sibi: & vocabūt super eos
30 formidinē in circuitu *. ⁋Fugite, abite vehementer, *eius.
in voraginibus sedete qui habitatis Asor, ait Domi
nus: inijt enim contra vos Nabuchodonosor rex Ba
bylonis, consilium, & cogitauit aduersum vos cogi
31 tationes. ⁋Consurgite, & ascendite ad gentem quie
tam, & habitantem confidenter, ait Dominus: non
32 ostia, nec vectes eis: soli habitant. ⁋Et erunt cameli
eorum in direptionem, & multitudo iumentorum
in prædam: & dispergam eos in omnem ventum,
qui sunt attonsi in comam: & ex omni confinio eo-
rum adducam interitum super eos, ait Dominus.
33 ⁋Et erit Asor in habitaculum draconum, deserta
vsque in æternum: non manebit ibi vir nec incolet
34 eam filius hominis. ⁋Quod factum est verbum Do-
G mini ad Ieremiam prophetam aduersus Aelam in
35 principio regni Sedecię regis Iuda, dicens: ⁋Hæc di
cit Dominus exercituum, Ecce ego confringam ar
36 cum Aela, & summam fortitudinem eorum. ⁋Et indu
cam super Aelam quatuor ventos à quatuor plagis
cœli: & ventilabo eos in omnes ventos istos: & non
erit gens ad quam non perueniant profugi Aelam.
37 ⁋Et pauere faciam Aelam coram inimicis suis & in
conspectu quærētium animam eorum: & adducam
super eos malum iram furoris mei, dicit Dominus,
& mittam post eos gladium, donec consumam eos.
38 ⁋Et ponam soliū meum in Aelā, & perdam inde re-
39 ges & principes, ait Dominus. ⁋In nouissimis autem
diebus reuerti faciā captiuos Aelā, dicit Dominus.

CAPVT L.

1 A VErbum quod locutus est Dominus de Ba
bylone, & de terra Chaldæorum in ma-
2 nu Ieremiæ prophetæ. ⁋Annunciate in
gentibus, & auditum facite, leuate si-
gnum: prædicate, & nolite celare: dicite, Capta
est Babylon, confusus est Bel, victus est Merodach,
confusa sunt sculptilia eius, superata sunt idôla eo-
3 rum. ⁋Quoniam ascendit contra eam gens ab Aqui
lone, quæ ponet terram eius in solitudinem: & non
erit qui habitet in ea, ab homine vsque ad pecus, &
4 moti sunt & abierūt. ⁋In diebus illis, & in tempore
illo, ait Dñs, venient filij Israel ipsi & filij Iuda simul
ambulantes & flentes properabunt, & Dominum
5 Deum suum quærent. ⁋In Sion interrogabūt viam,
huc facies eorum: venient, & apponentur ad Domi
nū fœdere sempiterno, quod nulla obliuione delebi
6 tur. ⁋Grex perditus factus est populus meus: pasto
res eorū seduxerunt eos: feceruntq; vagari in mon
tibus: de monte in collē transierūt, obliti sunt cubi
lis sui.

7 lis sui. ¶ Omnes qui inuenerunt, comederunt eos: &
B hostes eorum dixerunt, Non peccauimus: pro eo
quod peccauerunt Domino decori iustitiæ, & ex-
8 pectationi patrum eorum Domino. ¶ Recedite de
medio Babylonis, & de terra Chaldæorū egredia-
9 mini: & estote quasi hœdi ante gregem. ¶ Quoniam
ecce ego suscito, & adducam in Babylonē congre-
gationem gentiū magnarum de terra Aquilonis: &
præparabuntur aduersus eam, & inde capietur: sa-
gitta eius quasi viri fortis interfectoris, non reuer-
10 tetur vacua. ¶ Et erit Chaldæa in prędam: oēs vastan
11 tes eam replebuntur, ait Dñs. ¶ Quoniam exultatis,
& magna loquimini, diripientes hęreditatē meam:
* vituli. quoniam effusi estis sicut 'vitulus' super herbam, &
12 mugistis sicut tauri. ¶ Confusa est mater vestra ni-
mis, & adæquata pulueri, quæ genuit vos: ecce
* & nouissima erit in gentibus, * deserta, inuia, & a-
13 rens. ¶ Ab ira Domini non habitabitur, sed redige-
C tur tota in solitudinem: omnis qui transibit per Ba
bylonē, stupebit & sibilabit super vniuersis plagis
14 eius. ¶ Præparamini contra Babylonem per circui-
tum oēs qui intenditis arcum, debellate eam, non
15 parcatis iaculis, quia Domino peccauit. ¶ Clamate
aduersus eam, vbiq; dedit manum, ceciderunt fun-
damenta eius, destructi sunt muri eius, quoniam vl
tio Domini est, vltionem accipite de ea: sicut fecit,
16 facite ei. ¶ Disperdite satorem de Babylone, & te-
nentem falcē in tempore messis: à facie gladij colū
bæ vnusquisque ad populum suum conuertetur, &
17 singuli ad terram suam fugient. ¶ Grex dispersus Is-
raël, leones eiecerunt eū: primus comēdit eum rex
Assur: iste nouissimus exossauit eum Nabuchodono
18 sor rex Babylonis. ¶ Propterea hæc dicit Dominus
exercituum Deus Israël, Ecce ego visitabo regē Ba
19 bylonis, & terram eius, sicut visitaui regē Assur. ¶ &
D reducam Israël ad habitaculum suum: & pascetur
* Carmelū 'Carmelus' & Basan, & in mōte Ephraim, & Galaad
6. 20 saturabitur anima eius. ¶ In diebus illis & in tempo
re illo, ait Dñs, quæretur iniquitas Israël, & non e-
rit: & peccatum Iuda, & non inuenietur: quoniam
21 propitius ero eis quos reliquero. ¶ Super terrā do-
minantium ascende, & super habitatores eius visi-
ta, dissipa, & interfice quæ post eos sunt, ait Domi-
22 nus: & fac iuxta omnia quæ præcepi tibi. ¶ Vox bel
23 li in terra, & contritio magna. ¶ Quomodo confra-
ctus est, & contritus malleus vniuersæ terræ? quo-
modo versa est in desertum Babylon in gentibus?
24 ¶ Illaqueaui te, & capta es Babylō, & nesciebas: in-
uenta es & apprehensa, quoniam Dominum pro-
25 uocasti. ¶ Aperuit Dominus thesaurum suū, & pro-
tulit vasa iræ suæ: quoniam opus est Domino Deo
26 exercituum in terra Chaldæorum. ¶ Venite ad eam
E ab extremis finibus: aperite vt exeant qui concul-
cent eā: tollite de via lapides, & redigite in aceruos
27 & interficite eam, nec sit quicquam reliquum. ¶ Dis
sipate vniuersos fortes eius, descendant in occisio-
nem: væ eis quia venit dies eorum, tēpus visitatio-
28 nis eorum. ¶ Vox fugientium, & eorum qui euase-
runt de terra Babylonis: vt annūcient in Sion vltio-
29 nem Dñi Dei nostri, vltionem templi eius. ¶ Annun
ciate in Babylonē plurimis hominibus qui tendūt
arcum: cōsistite aduersus eam per gyrum, & nullus
euadat: reddite ei secundū opus suū: iuxta oīa quę fe
cit, facite illi: quia cōtra Dñm erecta est, aduersum
30 Sanctum Israël. ¶ Idcirco cadent iuuenes eius in pla
tēis eius: & oēs viri bellatores eius cōticescēt in die
31 illa, ait Dñs. ¶ Ecce ego ad te superbe, dicit Domi-
nus Deus exercituū: quia venit dies tuus, tēps visita
32 tionis tuæ. ¶ Et cadet superbus & corruet, & non e-
rit qui suscitet eū: & succēdā ignē in vrbibus eius, &
33 deuorabit oīa in circuitu eius. ¶ Hæc dicit Dñs exer
F cituū: Calumniā sustinent filij Israël, & filij Iuda si-
mul: oēs qui ceperūt eos, tenent, nolunt dimittere
34 eos. ¶ Redēptor eorū fortis Dominus exercituū no
mē eius, iudicio defendet causam eorum, vt exter-
reat terram, & commoueat habitatores Babylonis.
35 ¶ Gladius ad Chaldæos, ait Dñs, & ad habitatores
36 Babylonis, & ad principes, & ad sapiētes eius. ¶ Gla
dius ad diuinos eius, qui stulti erūt, gladius ad for-
37 tes illius: qui timebūt. ¶ Gladius ad equos eius, & ad
currus eius, & ad oē vulgus quod est in medio eius:
& erūt quasi mulieres: gladius ad thesauros eius, q
38 diripientur. ¶ Siccitas super aquas eius erit, & are-
scēt: quia terra sculptiliū est, & in portētis gloriant.
39 ¶ Propterea habitabūt dracones cū fatuis ficarijs: &
habitabunt in ea struthiones: & non habitabitur vl
trà vsq; in sempiternum, nec extructur vsq; ad ge-
40 nerationē & generationē. ¶ Sicut subuertit Domi- Gen. 19.
nus Sodomam & Gomorrhā, & vicinas eius, ait Do c. 24.
minus: non habitabit ibi vir, & non incolet eā filius Sup. 49.
41 hominis. ¶ Ecce populus venit ab Aquilone, & gens d. 8.
G magna, & reges multi consurgent à finibus terræ.
42 ¶ Arcū & scutū apprehendēt, crudeles sunt & immi
sericordes: vox eorum quasi mare sonabit, & super
equos ascendent sicut vir paratus ad prælium con-
43 tra te filia Babylon. ¶ Audiuit rex Babylonis famam
eorum, & dissolutę sunt manus eius: angustia appre
44 hendit eū, dolor quasi parturientē. ¶ Ecce quasi leo
ascendit de superbia Iordanis ad pulchritudinem
robustam: quia subitò currere faciam eum ad illam
& quis erit electus quem præponā ei? quis est enim Iob. 41.
similis mei? & quis sustinebit me? & quis est iste pa 41.
45 stor qui resistat vultui meo? ¶ Propterea audite con Sup. 49.
siliū Domini quod mente cōcepit aduersum Baby d. 20.
lonē: & cogitationes eius quas cogitauit super ter-
rā Chaldæorum: Nisi detraxerint eos paruuli gregū
nisi dissipatum fuerit cum ipsis habitaculū eorum.
46 ¶ A voce captiuitatis Babylonis commota est ter-
ra, & clamor inter gentes auditus est.

CAPVT LI.

1 HAec dicit Dominus: Ecce, ego suscitabo
A super Babylonem & super habitatores
eius, qui cor suum leuauerunt cōtra me,
2 quasi ventum pestilentem. ¶ Et mittam
in Babylonem ventilatores, & ventilabunt eam, &
demolientur terram eius: quoniam venerunt super
3 eam vndique in die afflictionis eius. ¶ Non tendat
qui tendit arcum suum, & non ascendat loricatus.
nolite parcere iuuenibus eius, interficite omnem
4 militiam eius. ¶ Et cadent interfecti in terra Chal-
5 dęorum, & vulnerati in regionibus eius. ¶ Quoniam
non fuit viduatus Israël & Iuda à Deo suo Domino
exercituum: terra autem eorum repleta est deli-
6 cto à sancto Israël. ¶ Fugite de medio Babylonis '&' * vt
saluet vnusquisque animam suam: nolite tacere su-
per iniquitatē eius, quoniā tēpus vltionis * est à Do * eius.
7 mino, vicissitudinē ipse retribuet ei. ¶ Calix aureus
Babylon in manu Domini inebrians omnē terrā:
de vino eius biberūt Gentes, & ideo cōmotæ sunt. Isa. 21.
8 ¶ Subitò cecidit Babylon, & contrita est: vlulate su c. 9.
per eā, tollite resinā ad dolorē eius, si forte sanetur. Apoc. 14. b. 8.

9 Curauimus Babylonem,& non est sanata: derelin-
quamus eã,& eamus vnusquisq; in terrã suã,qm̃ per
uẽnit vsq; ad cœlos iudiciũ eius, & eleuatũ est vsq;
10 ad nubes. ¶ Protulit Dominus iustitias nostras, ve-
B nite & narremus in Sion opus Domini Dei nostri.
11 ¶ Acuite sagittas,implete pharetras:suscitauit Dñs
spiritũ regum Medorũ:& contra Babylonem mens
eius est,vt perdat eã:qm̃ vltio Domini est,vltio tem
12 pli sui. ¶Super muros Babylonis leuate signum,au-
gete custodiã: leuate custodes, præparate insidias:
quia cogitauit Dominus,& fecit quæcunq; locutus
13 est contra habitatores Babylonis. ¶Quæ habitas su
per aquas multas,locuples in thesauris : venit finis
Amos. 6. c.8. 14 tuus pedalis præcisionis tuæ.¶‖Iurauit Dominus e-
xercituũ per animã suam,Quoniã replebo te homi
nibus quasi brucho, & super te celeusma cãtabitur.
‖ Gen. 1 a.1.b.9.Su 10 b.11. 15 ¶‖Qui fecit terram in fortitudine sua,& præparauit
orbem in sapientia sua , & prudentia sua extendit
16 cœlos. ¶Dante eo vocem , multiplicantur aquæ in
‖ Psal.134 b 7. Sup. 10.b. 13. cœlo:‖qui leuat nubes ab extremo terræ,fulgura in
pluuiam fecit: & produxit vẽtum de thesauris suis.
17 ¶Stultus factus est omnis homo à scientia , confu-
sus est omnis conflator in sculptili:quia mendax est
18 conflatio eius, nec est spiritus in eis. ¶Vana sunt o-
pera,& risu digna,in tempore visitationis suæ peri
19 bunt. ¶Non sicut hæc pars Iacob, quia qui fecit oĩa
ipse est,& Israël sceptrũ hæreditatis eius:Dñs exer
20 cituum nomen eius. ¶Collidis tu mihi vasa belli,&
C ego collidam in te gẽtes, & disperdam in te regna.
21 ¶Et collidam in te equũ,& equitẽ eius: & collidam
22 in te currum,& ascensorẽ eius. ¶Et collidã in te vi-
rum & mulierẽ:& collidam in te senem,& puerũ:&
23 collidã in te iuuenẽ & virginẽ. ¶Et collidã in te pa-
storem & gregẽ eius,& collidam in te agricolam &
iugales eius , & collidã in te duces & magistratus.
24 ¶Et reddã Babyloni,& cũctis habitatoribus Chal-
dææ oẽ malum suũ quod fecerunt in Sion, in ocu-
25 lis vestris, ait Dominus. ¶Ecce ego ad te mons pe-
stifer, ait Dominus, qui corrumpis vniuersam ter-
ram: & extẽdam manum meã super te, & euoluam
te de petris , & dabo te in montem combustionis.
26 ¶Et non tollent de te lapidem in angulum, & lapi-
dem in fundamenta,sed perditus in æternum eris,
27 ait Dominus. ¶Leuate signum in terra:clãgite buc-
cina in *gentibus*:sanctificate super eam gentes:an-
nunciate contra illã regibus Ararat , Menni, & A-
scenez : numerate contra eam Taphsar , adducite
28 equũ quasi bruchum aculeatum. ¶Sanctificate con-
tra eam gentes,reges Mediæ,duces eius,& vniuer-
sos magistratus eius , cunctamq; terram potestatis
*montibus 29 eius. ¶Et cõmouebitur terra,& conturbabitur:quia
D euigilabit contra Babylonem cogitatio Domini,vt
ponat terram Babylonis desertam & inhabitabi-
30 lem . ¶ Cessauerunt fortes Babylonis à prælio, ha-
bitauerunt in præsidijs : deuoratum est robur eo-
rum , & facti sunt quasi mulieres : incensa sunt ta-
31 bernacula eius, contriti sunt vectes eius. ¶Currens
obuiam currenti veniet : & nuncius obuius nun-
cianti:vt annũciet regi Babylonis quia capta est ci-
32 uitas eius à summo vsq; ad summum: ¶ & vada præ-
occupata sunt , & paludes incensæ sunt igni, & viri
33 bellatores conturbati sunt. ¶Quia hæc dicit Domi-
nus exercituum,Deus Israël. Filia Babylonis quasi
area,tẽpus trituræ eius: adhuc modicum, & veniet
34 tempus messionis eius . ¶ Comẽdit me , deuorauit
me Nabuchodonosor rex Babylonis : reddidit me
quasi vas inane:absorbuit me quasi draco: repleuit
35 ventrẽ suũ teneritudine mea,& eiecit me. ¶Iniqui-
tas aduersum me,& caro mea super Babylonem,di
cit habitatio Sion:& sanguis meus super habitato-
36 res Chaldææ, dicit Ierusalem . ¶ Propterea hæc di
cit Dñs, Ecce ego iudicabo causam tuã, & vlciscar
vltionem tuam : & desertum faciã mare eius,& sic-
37 cabo venam eius. ¶Et erit Babylon in tumulos,ha-
bitatio draconum:stupor & sibilus,eò quòd non sit
38 habitator. ¶Simul vt leones rugient, excutient co-
39 mas veluti catuli leonum. ¶In calore eorum ponam
potus eorum:& inebriabo eos , vt sopiantur,& dor
miant somnum sempiternum , & non consurgant,
40 dicit Dominus, ¶Deducam eos quasi agnos ad vi-
41 ctimam , * quasi arietes cum hœdis . ¶ Quomodo * & 18.
E capta est Sesach & comprehensa est inclyta vniuer
sæ terræ? quomodo facta est in stuporem Babylon
42 inter gentes? ¶ Ascendit super Babylonem mare:
43 multitudine fluctuum eius operta est . ¶ Factæ sunt
ciuitates eius in stuporem:terra inhabitabilis & de
serta, terra in qua nullus habitet, nec *transeat* per *transiet 4.
44 eam filius hominis. ¶Et visitabo super Bel in Baby-
lone , & eijciam quod absorbuerat de ore eius : &
non confluent ad eum vltrà gentes,siquidem & mu
45 rus Babylonis corruet. ¶Egredimini de medio eius
populus meus: vt saluet vnusquisq; animã suam ab
46 ira furoris Domini. ¶Et ne forte mollescat cor ve-
strum, & timeatis auditum qui audietur in terra: &
veniet in anno auditio,& post hunc annum auditio
& iniquitas in terra, & dominator super dominato
47 rem. ¶Propterea ecce dies veniũt, & visitabo super
sculptilia Babylonis:& omnis terra eius confunde-
tur & vniuersi interfecti eius cadent in medio eius.
48 ¶Et laudabunt super Babylonẽ cœli & terra, & om
nia quę in eis sunt,quia ab Aquilone venient ei prę
49 dones,ait Dominus. ¶Et quomodo fecit Babylõ vt
caderent occisi in Israël:sic de Babylone cadent oc
50 cisi in vniuersa terra. ¶Qui fugistis gladium,venite,
F nolite stare:recordamini procul Domini,& Ierusa-
51 lem ascendat super cor vestrum . ¶ Confusi sumus,
quoniam audiuimus opprobrium:operuit ignomi
nia facies nostras:quia venerunt alieni super sancti
52 ficationẽ domus Domini. ¶Propterea ecce dies ve
niunt,ait Dñs:& visitabo super sculptilia *eius,* & in * Babylonis.
53 omni terra eius mugiet vulneratus . ¶ Si ascenderit
Babylon in cœlum , & firmauerit in excelso robur
suum : à me venient vastatores eius , ait Dominus.
54 ¶Vox clamoris de Babylone,& contritio magna de
55 terra Chaldæorum : ¶ quoniam vastauit Dominus
Babylonem,& perdidit ex ea vocem magnam:& so
nabunt fluctus eorum quasi aquæ multę: dedit soni
56 tum vox eorum. ¶Quia venit super eam,id est super
Babylonem prędo, & apprehensi sunt fortes eius,
& emarcuit arcus eorum : quia fortis vltor Domi-
57 nus reddens retribuet . ¶ Et inebriabo principes
eius,& sapientes eius, & duces eius, & magistratus
eius ,& fortes eius,& dormient somnum sempiter-
num,& non expergiscẽtur,ait rex,Dñs exercituum
58 nomen eius. ¶Hęc dicit Dominus exercituum:Mu-
rus Babylonis ille *latissimus* suffosione suffodiet , * altissimus.
G & portę eius excelsę igne comburentur,& labores
populorum ad nihilum,& gentium in ignem erunt
59 & disperibunt . ¶Verbum quod pręcepit Ieremias
propheta, Saraię filio Nerię, filij Maasię, cum per-
geret cum Sedecia rege in Babylonẽ, in anno quar
ro regni eius: Saraias aũt erat princeps prophetię.

60 ¶ Et scripsit Ieremias omne malum quod véturum
erat super Babylonem in libro vuo: omnia verba
61 hæc quæ scripta sunt contra Babylonem. ¶ Et dixit
Ieremias ad Saraiam: Cùm veneris in Babylonem.
62 & videris, & legeris omnia verba hæc, ¶ dices: Do-
mine tu locutus es contra locum istum vt disper-
deres eum: ne sit qui in eo habitet ab homine vs-
63 que ad pecus, & vt sit perpetua solitudo. ¶ Cùm-
que compleueris legere librum istum, ligabis ad
eum lapidem, & proijcies illum in medium Euphrá
64 ten, & dices: Sic submergetur Babylon, & non
consurget à facie afflictionis quam ego adduco su-
per eam, & dissoluetur. Hucusque verba Ieremiæ.

CAPVT LII.

4. Re. 24. d. 18. 2. Pa. 36 b 13.

1 FIlius viginti & vnius anni erat Sedecias
A cùm regnare cœpisset: & vndecim annis
regnauit in Ierusalem: & nomen matris
eius Amital, filia Ieremiæ de Lobna.
2 ¶ Et fecit malum in oculis Domini, iuxta omnia
3 quæ fecerat Ioacim. ¶ Quoniam furor Domini e-
rat in Ierusalem & in Iuda, vsquequo proijceret
eos à facie sua: & recessit Sedecias à rege Babylo-
4 nis. ¶ Factum est autem in anno nono regni eius, — Sup. 39. a 1. 4. Reg. 25. a. 1.
in mense decimo, decima mensis: venit Nabucho
donosor rex Babylonis, ipse, & omnis exercitus
eius aduersus Ierusalem, & obsederunt eam, & ędifi
5 cauerunt contra eam munitiones in circuitu. ¶ Et
fuit ciuitas obsessa vsque ad vndecimum annum
6 regis Sedeciæ. ¶ Mense autem quarto, nona mensis,
obtinuit fames ciuitatem: & non erant alimenta
7 populo terræ. ¶ Et dirupta est ciuitas, & omnes
B viri bellatores eius fugerunt, exieruntque de ciui-
tate nocte per viam portæ, quæ est inter duos mu-
ros, & ducit ad hortum regis (Chaldæis obsidenti-
bus vrbem in gyro) & abierunt per viam quæ ducit
8 in eremum. ¶ Persecutus est autem Chaldæorum
exercitus regem: & apprehenderunt Sedeciam in
deserto, quod est iuxta Iericho: & omnis comitatus
9 eius diffugit ab eo. ¶ Cumque comprehendissent
regem adduxerunt eum ad regem Babylonis in
Reblátha, quæ est in terra Emath: & locutus est ad
10 eum iudicia. ¶ Et iugulauit rex Babylonis filios Se-
deciæ in oculis eius: sed & omnes principes Iuda
11 occidit in Reblátha. ¶ Et oculos Sedecię eruit, & vin
xit eum compedibus, & adduxit eum rex Babylo-
C nis in Babylonem: & posuit eum in domo carceris
12 vsque ad diem mortis eius. ¶ In mense autem quin-
to, & decima mensis, ipse est annus nonusdecimus
Nabuchodonosor regis Babylonis: venit Nabuzar
dan princeps militiæ, qui stabat coram rege Baby-
13 lonis in Ierusalem. ¶ Et incendit domum Domini
& domum regis, & omnes domos Ierusalem: &
14 omnem domum magnam igne combussit. ¶ Et to-
tum murum Ierusalem per circuitum destruxit cun
ctus exercitus Chaldæorum qui erat cum magistro
15 militiæ. ¶ De pauperibus autem populi, & de reli-
quo vulgo quod remanserat in ciuitate, & de per-
fugis qui transfugerant ad regem Babylonis, &
cæteros de multitudine, trãstulit Nabuzardan prin
16 ceps militiæ. ¶ De pauperibus verò terræ reliquit
Nabuzardan princeps militiæ in vinitores & agri-
17 colas. ¶ Columnas quoque æreas, quæ erant in do-
D mo Domini, & bases, & mare æneum quod erat in
domo Domini, confregerunt Chaldæi: & tulerunt
18 omne æs eorum in Babylonem ¶ Et lebetes, & crea
gras, & psalteria, & phialas, & mortariola, & om-
nia vasa ærea quæ in ministerio fuerant, tulerunt.
19 ¶ Et hydrias, & thymiamateria, & vrceos, & pel-
ues, & candelabra, & mortaria, & cyatos: quotquot
aurea, aurea: & quotquot argẽtea, argẽtea: tulit ma
20 gister militiæ. ¶ Columnas duas, & mare vnum, *vi- — *&
tulos duodecim æreos, qui erant sub basibus quas
fecerat rex Salomon in domo Domini: non erat
21 pondus æris omnium horum vasorum. ¶ De colum
E nis autem, decem & octo cubiti altitudinis erant in
columna vna: & funiculus duodecim cubitorum cir
cuibat eam: porrò grossitudo eius, quatuor digito-
22 rum: & intrinsecus caua erat. ¶ Et capitella super
vtranque ærea: altitudo capitelli vnius, quinque cu
bitorum: & retiacula, & malogranata super coro-
nam in circuitu, omnia ærea. *Similiter columnæ — *Similiter erat colũna secunda & malogranata. Et erant super capitellum in circuitu omnia ærea, similiter colũnę alterius.
23 secundæ & malogranata. ¶ Et fuerunt malogranata
nonaginta sex dependentia: & omnia malograna-
24 ta centum retiaculis circundabantur. ¶ Et tulit ma-
gister militiæ Saraiam sacerdotem primum, & So-
phoniam sacerdotem secundum: & tres custodes
25 vestibuli. ¶ Et de ciuitate tulit eunuchum vnum, qui
erat præpositus super viros bellatores: & septem vi
ros de his qui videbant faciem regis: qui inuenti
sunt in ciuitate: & scribam principem militum, qui
probabat tyrones: & sexaginta viros de populo ter
26 ræ, qui inuenti sunt in medio ciuitatis. ¶ Tulit au-
F tem eos Nabuzardan magister militiæ: & duxit eos
27 ad regem Babylonis in Reblátha. ¶ Et percussit eos
rex Babylonis: & interfecit eos in Reblátha in ter-
28 ra Emath: & translatus est Iuda de terra sua. ¶ Iste
est populus quem transtulit Nabuchodonosor: In
29 anno septimo, Iudæos tria millia & viginti tres. ¶ In
anno octauodecimo Nabuchodonosor de Ierusa-
30 lem animas octingentas triginta duas. ¶ In anno vi-
cesimotertio Nabuchodonosor, transtulit Nabu-
zardan magister militiæ animas Iudæorum septin-
gentas quadragintaquinque: omnes ergo animæ,
31 quatuor millia sexcentæ. ¶ Et factum est in tricesi-
G moseptimo anno transmigrationis Ioachin regis
Iuda, duodecimo mense, vicesimaquinta mensis,
eleuauit Euil-merodach rex Babylonis ipso anno
regni sui, caput Ioachin regis Iudæ: & eduxit eum
32 de domo carceris. ¶ Et locutus est cum eo bona, &
posuit thronum eius super thronos regum qui e-
33 rant post se in Babylone. ¶ Et mutauit vestimenta
carceris eius, & comedebat panem coram eo sem
34 per cunctis diebus vitæ suæ. ¶ Et cibaria eius, cibaria
perpetua dabantur ei à rege Babylonis statu-
ta per singulos dies, vsque ad diem mor
tis suæ cunctis diebus
vitæ eius.

THRENI, IDEST LAMENTATIONES Ieremiæ, quæ Hebraicè Cinoth inſcribuntur.

Hæc verba apud lxx. leguntur, nõ autẽ apud Hebræos.

Et factum eſt, poſtquam in captiuitatem reda
ctus eſt Iſraël, & Ieruſalem deſerta eſt,
ſedit Ieremias Propheta flens, & plan-
xit lamentatione hac in Ieruſalem, &
amaro animo ſuſpirans, & eiulans dixit:

CAPVT PRIMVM.

Aleph.

1 QVOMODO ſedet ſola ciuitas ple-
A na populo: facta eſt quaſi vidua do
mina Gentium? princeps prouin-
ciarum facta eſt ſub tributo.
2 *Beth.* ‖Plorans plorauit in nocte, ‖Iere. 13 c 17.
& lachrymæ eius in maxillis eius:
non eſt qui cõſoletur eam ex oĩbus charis eius:oẽs
amici eius ſpreuerant eam,& facti ſunt ei inimici.
3 *Ghimel.* Migrauit Iudas propter afflictionem,
& multitudinem ſeruitutis:habitauit inter Gentes,
nec inuenit requiem: omnes perſecutores eius ap-
prehenderunt eam inter anguſtias.
4 *Daleth.* Viæ Sion lugent, eò quod non ſint qui
B veniant ad ſolennitatem:Omnes portæ eius deſtru
ctæ:ſacerdotes eius gementes:virgines eius ſqua-
lidæ,& ipſa opreſſa amaritudine.
5 *He.* Facti ſunt hoſtes eius in capite,inimici eius
locupletati ſunt: quia Dominus locutus eſt ſuper
eam propter multitudinem iniquitatum eius: par-
uuli eius ducti ſunt in captiuitatem ante faciem
tribulantis.
6 *Vau.* Et egreſſus eſt à filia Sion omnis decor
C eius: facti ſunt principes eius velut arietes non in-
uenientes paſcua: & abierunt abſque fortitudine
ante faciem ſubſequentis.
7 *Zain.* Recordata eſt Ieruſalem dierum afflictio
nis ſuę,& pręuaricationis omnium deſiderabilium
ſuorum,quę habuerat à diebus antiquis,cùm cade-
ret populus eius in manu hoſtili, & non eſſet auxi-
liator: viderunt eam hoſtes, & deriſerunt ſabba-
tha eius.
8 *Heth.* Peccatum peccauit Ieruſalem,propterea
inſtabilis facta eſt: omnes qui glorificabant eam,
ſpreuerunt illam,quia viderunt ignominiam eius:ip
ſa autem gemens, & conuerſa eſt retrorſum.
9 *Teth.* Sordes eius in pedibus eius, nec recor-
D data eſt finis ſui:depoſita eſt vehementer,non ha-
bens conſolatorem: vide Domine afflictionem
meam, quoniam erectus eſt inimicus.
10 *Iod.* Manum ſuam miſit hoſtis ad oĩa deſidera
bilia eius:quia vidit Gentes ingreſſas ſanctuariũ ſuũ,
de quibus præceperas ne intrarẽt in eccleſiã tuam.
11 *Caph.* Omnis populus eius gemens,& quærens
panem:dederunt precioſa quæque pro cibo ad re-
focillandam animam. vide Domine, & conſidera,
quoniam facta ſum vilis.
12 *Lamed.* O vos omnes qui tranſitis per viam,at-
tendite,& videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus:quo-
niam vindemiauit me, vt locutus eſt Dominus in
die iræ furoris ſui.
13 *Mem.* De excelſo miſit ignem in oſſibus meis:
& erudiuit me:expandit rete pedibus meis,conuer
E tit me retrorſum:poſuit me deſolatam, tota die mę
rore confectam.
14 *Nun.* Vigilauit iugum iniquitatum mearum:in
manu eius conuolutæ ſunt, & impoſitæ collo meo:
infirmata eſt virtus mea:dedit me Dominus in ma-
num de qua non potero ſurgere.
15 *Samech.* Abſtulit omnes magnificos meos Do-
minus de medio mei :vocauit aduerſum me tẽpus,
vt contereret electos meos:torcular calcauit Domi
nus virgini filię Iuda.
16 *Ain.* ‖Idcirco ego plorans, & oculus meus de- ‖Iere. 14. c 17.
F ducens aquas: quia longe factus eſt à me conſola- Infrà 2. f. 8
tor conuertens animam meam: facti ſunt filij mei
perditi, quoniam inualuit inimicus.
17 *Phe.* Expandit Sion manus ſuas, non eſt qui
conſoletur eam:mandauit Dominus aduerſum Ia-
cob,in circuitu eius hoſtes eius:facta eſt Ieruſalem
quaſi polluta menſtruis inter eos.
18 *Sade.* Iuſtus eſt Dominus,quia os eius ad iracũ
diam prouocaui:audite obſecro vniuerſi populi,&
videte dolorem meũ: virgines meæ & iuuenes mei
abierunt in captiuitatem.
19 *Coph.* Vocaui amicos meos,ipſi deceperũt me:
G ſacerdotes mei & ſenes mei in vrbe cõſumpti ſunt:
quia quæſierũt cibũ ſibi,vt refocillarent animã ſuã.
20 *Res.* Vide Domine quoniam tribulor,contur-
batus eſt venter meus: ſubuerſum eſt cor meum in
memetipſa:quoniam amaritudine plena ſum:foris
*interficit gladius,& domi mors ſimilis eſt. *interfecit 9.
21 *Sin.* Audierunt quia ingemiſco ego, & non eſt
qui conſoletur me: omnes inimici mei audierunt
malum meum,lætati ſunt, quoniam tu feciſti:addu
xiſti diem conſolationis,& fient ſimiles mei.
22 *Thau.* Ingrediatur omne malum eorum coram
te: & vindemia eos ſicut vindemiaſti me propter
omnes iniquitates meas: multi enim gemitus mei,
& cor meum mœrens.

CAPVT II.

Aleph.

1 QVomodo obtexit caligine in furore ſuo
A Dominus filiam Sion: proiecit de cœlo
in terram inclytam Iſraël, & non eſt re-
cordatus ſcabelli pedum ſuorum in die
furoris ſui.

2 *Beth.* ¶Præcipitauit Dominus nec pepercit, om-
nia speciosa Iacob: destruxit in furore suo muni-
tiones virginis Iuda: & deiecit in terram: polluit re
gnum & principes eius.
3 *Ghimel* ¶Confregit in ira furoris omne cornu Is-
raël: auertit retrorsum dexteram suam à facie inimi
ci: & succendit in Iacob quasi ignem flammæ deuo
rantis in gyro.
4 *Daleth.* ¶Tetendit arcum suum quasi inimicus, fir
B mauit dexteram suã quasi hostis: & occidit omne
quod pulchrum erat visu in tabernaculo filiæ Sion:
effudit quasi ignem indignationem suam.
5 *He.* ¶Factus est Dominus velut inimicus: præci-
pitauit Israël, præcipitauit omnia mœnia eius, dissi
pauit munitiones eius, & repleuit in filia Iuda hu-
miliatum & humiliatam.
6 *Vau.* ¶Et dissipauit quasi ortum tẽtorium suum,
demolitus est tabernaculum suum: obliuioni tra-
didit Dominus in Sion festiuitatem & sabbathum:
& in opprobrium & in indignationem furoris sui
regem & sacerdotem.
7 *Zain.* ¶Repulit Dominus altare suum, maledixit
C sanctificationi suę: tradidit in manus inimici muros
turrium eius: vocem dederunt in domo Domini, si
cut in die solenni.
8 *Heth.* ¶Cogitauit Dominus dissipare murum fi-
liæ Sion: tetendit funiculum suum, & non auertit
manum suam à perditione: luxitque antemurale, &
murus pariter dissipatus est.
9 *Teth.* ¶Defixæ sunt in terra portæ eius: perdidit
& cõtriuit vectes eius: regem eius & principes eius
in gentibus. non est lex, & prophetę eius non inue-
nerunt visionem à Domino.
10 *Iod.* ¶ Sederunt in terra, conticuerunt senes filiæ
Sion: cõsperserũt cinere capita sua, accincti sunt cili
cijs, abiecerũt in terrã capita sua virgines Ierusalẽ.
11 *Caph.* ¶Defecerunt præ lachrymis oculi mei, con
D turbata sunt viscera mea, effusum est in terra iecur
meum super contritionem filiæ populi mei, cum de
ficeret paruulus & lactens in platéis oppidi.
12 *Lamed.* ¶Matribus suis dixerunt, Vbi est triticum
& vinum? cùm deficerent quasi vulnerati in platéis
ciuitatis: cum exhalarent animas suas in sinu ma-
trum suarum.
13 *Mem.* ¶ Cui comparabo te? vel cui assimilabo te
filia Ierusalem? cui exæquabo te, & consolabor te
virgo filia Sion? magna est enim velut mare contri-
tio tua: quis medebitur tui?
14 *Nun.* ¶Prophetæ tui viderunt tibi falsa & stulta:
E nec aperiebant iniquitatem tuam, vt te ad pœniten
tiam prouocarent: viderunt autem tibi assumptio-
nes falsas & eiectiones.
15 *Samech.* ¶Plauserũt super te manibus omnes tran
seuntes per viam: sibilauerunt & mouerunt caput
suum super filiam Ierusalem: Hæccine est vrbs, di-
centes, perfecti decôris, gaudium vniuersæ terræ?
16 *Phe.* ¶ Aperuerunt super te os suum omnes ini-
mici tui: sibilauerunt, & fremuerunt dentibus, & di
xerunt: Deuorabimus: en ista est dies quam expe-
ctabamus: inuenimus, vidimus.
17 *Ain.* ¶ [1]Fecit Dominus quæ cogitauit, compleuit (1 Leu. 26. c. 16. d. 25. Deu. 28. b. 15.)
F sermonem suum quẽ præceperat à diebus antiquis
destruxit, & non pepercit: & lætificauit super te ini-
micum, & exaltauit cornu hostium tuorum.
18 *Sadi.* ¶Clamauit cor eorum ad Dominum super (1 Iere. 14. c. 17.)
muros filiæ Sion: [1]Deduc quasi torrentem lachry-
mas per diem & noctem: non des requiem tibi, ne-
que taceat pupilla oculi tui. (Supra 1. f. 16.)
19 *Coph.* ¶Consurge, lauda in nocte in principio vigi-
liarum: effunde sicut aquam cor tuum ante conspe
ctum Domini: leua ad eum manus tuas pro anima
paruulorum tuorum, qui defecerunt in fame in ca-
pite omnium compitorum.
20 *Res.* ¶ Vide Domine, & considera quem vinde-
G miaueris ita. ergóne comedent mulieres fructum
suum paruulos ad mensuram palmæ? si `occiditur` in (occidetur)
sanctuario Domini sacerdos & propheta?
21 *Sin.* ¶ Iacuerunt in terra foris puer & senex: vir-
gines meæ & iuuenes mei ceciderũt in gladio, inter
fecisti in die furoris tui, percussisti, nec misertus es.
22 *Thau.* ¶Vocasti quasi ad diem solennem: qui ter-
rerent me de circuitu, & non fuit in die furoris Do
mini qui effugeret & relinqueretur: quos educaui
& enutriui, inimicus meus consumpsit eos.

CAPVT III.

Aleph.

1 EGo vir videns paupertatem meam in virga
A indignationis eius.
2 *Aleph.* ¶Me minauit, & adduxit in tene-
bras, & non in lucem.
3 *Aleph.* ¶ Tantùm in me vertit, & conuertit ma-
num suam tota die.
4 *Beth* ¶ Vetustam fecit pellem meam, & carnem
meam, contriuit ossa mea.
5 *Beth.* ¶ Aedificauit in gyro meo, & circundedit
me felle & labore.
6 *Beth.* ¶ In tenebrosis collocauit me: quasi mor-
tuos sempiternos.
7 *Ghimel.* ¶Circumædificauit aduersum me, vt non
egrediar: aggrauauit compedem meum,
8 *Ghimel.* ¶Sed & cùm clamauero & rogauero, ex-
clusit orationem meam.
9 *Ghimel.* ¶Conclusit vias meas lapidibus quadris,
B semitas meas subuertit.
10 *Daleth.* ¶ Vrsus insidians factus est mihi leo in
`absconditis`. (abscõdito)
11 *Daleth.* ¶ Semitas meas subuertit, & confregit
me. posuit me desolàtam.
12 *Daleth.* ¶Tetendit arcum suum, & posuit me qua
si signum ad sagittam.
13 *He.* ¶Misit in renibus meis filias pharetræ suæ.
14 *He.* ¶Factus sum in derisum omni populo meo,
canticum eorum tota die.
15 *He.* ¶ Repleuit me amaritudinibus, inebriauit
me absynthio.
16 *Vau.* ¶Et fregit ad numerum dentes meos, ciba-
uit me cinere.
17 *Vau.* ¶ Et repulsa est * anima mea, oblitus sum (* à pace)
bonorum.
18 *Vau.* ¶ Et dixi: Perijt finis meus, & spes mea à
C Domino.
19 *Zain.* ¶Recordare paupertatis & transgressionis
meæ, absynthij & fellis.
20 *Zain.* ¶ Memoria memor ero, & tabescet in me
anima mea.
21 *Zain.* ¶Hoc recolẽs in corde meo `ideò` sperabo. (in Deo)
22 *Heth.* ¶Misericordię Domini quia nõ sumus con
sumpti: quia non defecerunt miserationes eius.
23 *Heth.* ¶ `Noui` diluculo, multa est fides tua. (Noui)
24 *Heth.* ¶ Pars mea Dominus, dixit anima mea:
propterea expectabo eum.

25 *Teth.* ¶Bonus est Dominus sperantibus in eum,
animæ quærenti illum.
26 *Teth.* ¶Bonum est præstolari cum silentio salu-
tare Dei.
27 *Teth.* ¶Bonum est viro cùm portauerit iugum ab
D adolescentia sua.
28 *Iod.* ¶Sedebit solitarius & tacebit: quia leuauit
*super se. *se.
29 *Iod.* ¶Ponet in puluere os suum, si fortè sit spes.
30 *Iod.* ¶Dabit percutienti se maxillam, saturabi-
tur opprobrijs.
31 *Caph.* ¶Quia nõ repellet in sempiternũ Dominus.
32 *Caph.* ¶Quia si abiecit, & miserebitur secundum
multitudinem misericordiarum suarum.
33 *Caph.* ¶Non enim humiliauit ex corde suo, & a-
biecit filios hominum.
34 *Lamed.* ¶Vt contereret sub pedibus suis omnes
vinctos terræ.
35 *Lamed.* ¶Vt declinaret iudicium viri in conspectu
vultus Altissimi.
36 *Lamed.* ¶Vt peruerteret hominem in iudicio suo,
E Dominus ignorauit.
‖Amos.3.b.6. 37 *Mem.* ¶‖Quis est iste qui dixit vt fieret Domino
non iubente?
‖Amos.3.b.6. 38 *Mem.* ¶‖Ex ore Altissimi non egredientur nec ma-
la nec bona?
39 *Mem.* ¶Quid murmurauit homo viuens, vir pro
peccatis suis?
40 *Nun.* ¶Scrutemur vias nostras, & quæramus, & re-
uertamur ad Dominum.
41 *Nun.* ¶Leuemus corda nostra, cum manibus ad
Dominum in cœlos.
42 *Nun.* ¶Nos iniquè egimus, & ad iracundiam
prouocauimus: idcirco tu inexorabilis es.
43 *Samech.* ¶Operuisti in furore, & percussisti nos: oc-
cidisti, nec pepercisti.
44 *Samech.* ¶Opposuisti nubẽ tibi, ne transeat oratio.
45 *Samech.* ¶Eradicationem & abiectionem posuisti
F me in medio populorum.
46 *Phe.* ¶Aperuerunt super nos os suũ oẽs inimici.
47 *Phe.* ¶Formido & laqueus facta est nobis vatici-
natio & contritio.
48 *Phe.* ¶Diuisiones aquarum deduxit oculus meus
in contritione filiæ populi mei.
49 *Ain.* ¶Oculus meus afflictus est, nec tacuit, eo
quòd non esset requies.
50 *Ain.* ¶Donec respiceret & videret Dñs de cœlis.
51 *Ain.* ¶Oculus meus deprædatus est animã meam
in cunctis filiabus urbis meæ.
52 *Sadi.* ¶Venatione ceperunt me, quasi auem, ini-
mici mei gratis.
53 *Sadi.* ¶Lapsa est in lacum vita mea, & posuerunt
lapidem super me.
54 *Sadi.* ¶Inundauerunt aquæ super caput meum:
dixi: Perij.
55 *Coph.* ¶Inuocaui nomen tuum Domine de lacu
nouissimo.
56 *Coph.* ¶Vocem meam audisti: ne auertas aurem
tuam à singultu meo & clamoribus.
57 *Coph.* ¶Appropinquasti in die quando inuocaui
G te: dixisti, Ne timeas.
58 *Res.* ¶Iudicasti Domine causam animæ meæ, re-
demptor vitæ meæ.
59 *Res.* ¶Vidisti Domine iniquitatem illorum ad-
uersum me: iudica iudicium meum.
60 *Res.* ¶Vidisti omnem furorem, vniuersas cogi-
tationes eorum aduersum me.
61 *Sin.* ¶Audisti opprobrium eorum Domine, om-
nes cogitationes eorum aduersum me.
62 *Sin.* ¶Labia insurgentium mihi, & meditationes
eorum aduersum me tota die.
63 *Sin.* ¶Sessionem eorum, & resurrectionem eorum
vide, ego sum psalmus eorum.
64 *Thau.* ¶Reddes eis vicem Domine, iuxta opera
manuum suarum.
65 *Thau.* ¶Dabis eis scutum cordis laborem tuum.
66 *Thau.* ¶Persequeris in furore, & conteres eos sub
cœlis Domine.

CAPVT IIII.

Aleph.

1 Quomodo obscuratum est aurum, muta-
A tus est color optimus, dispersi sunt lapi-
des sanctuarij in capite oĩum platearũ?
2 *Beth.* ¶Filij Sion incliti, & amicti auro
primo: quomodo reputati sunt in vasa testea, opus
manuum figuli?
3 *Ghimel.* ¶Sed & lamiæ nudauerunt mammam, la-
ctauerunt catulos suos: filia populi mei crudelis
quasi struthio in deserto.
4 *Daleth.* ¶Adhæsit lingua lactẽtis ad palatum eius
in siti: paruuli petierunt panem, & non erat qui
frangeret eis.
5 *He.* ¶Qui vescebantur voluptuosè, interierunt in
vijs: qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt
stercora.
6 *Vau.* ¶Et maior effecta est iniquitas filiæ populi
mei peccato Sodomorum: ‖quæ subuersa est in mo- ‖Gen. 19.c.24.
mento, & non ceperunt in ea manus. Iere.49.d.18.
7 *Zain.* ¶Candidiores Nazaræi eius niue, nitidio-
B res lacte, rubicundiores ebore antiquo sapphiro
pulchriores.
8 *Heth.* ¶Denigrata est super carbones facies eorũ,
& non sunt cogniti in plateis: adhæsit cutis eorum
ossibus: aruit, & facta est quasi lignum.
9 *Theth.* ¶Melius fuit occisis gladio, quàm interfe-
ctis fame, quoniam isti extabuerunt consumpti à
sterilitate terræ.
10 *Iod.* ¶Manus mulierum misericordium coxerunt
filios suos: facti sunt cibus earum in contritione fi-
liæ populi mei.
11 *Caph.* ¶Compleuit Dominus furorem suum, ef-
fudit iram indignationis suæ: & succendit ignem in
Sion, & deuorauit fundamenta eius.
12 *Lamed.* ¶Non crediderunt reges terræ, & vniuer-
si habitatores orbis, quoniam ingrederetur hostis
& inimicus per portas Ierusalem.
13 *Mem.* ¶Propter peccata prophetarum eius, & ini-
C quitates sacerdotum eius, qui effuderunt in medio
eius sanguinem iustorum.
14 *Nun.* ¶Errauerunt cæci in plateis, polluti sunt san-
guine: cumq; non possent*, renuerũt lacinias suas. *intrare.
15 *Samech.* ¶Recedite polluti, clamauerunt eis, rece-
dite, abite, nolite tangere: iurgati quippe sunt &
commoti: dixerunt inter Gentes, Non addet vltrà
vt habitet in eis.
16 *Phe.* ¶Facies Domini diuisit eos, non addet vt re-
spiciat eos: facies sacerdotum non erubuerunt, ne-
que senum miserti sunt.
17 *Ain.* ¶Cùm adhuc subsisteremus, defecerunt ocu-
li nostri ad auxilium nostrum vanum, cum respice-
remus attenti ad gentem quæ saluare* nõ poterat. *nos.

18 *Sadi.* ¶Lubricauerunt vestigia nostra in itinere
D plateaʀũ nostrarum: appropinquauit finis noster,
completi sunt dies nostri, quia venit finis noster.
19 *Coph.* ¶Velociores fuerunt persecurores nostri
aquilis cęli: super montes persecuti sunt nos, in de-
serto insidiati sunt nobis.
20 *Res.* ¶Spiritus oris nostri Christus Dominus ca
ptus est in peccatis nostris: cui diximus: In vmbra
tua viuemus in Gentibus.
21 *Sin.* ¶Gaude & lætare filia Edom quæ habitas in
terra Hus: ad te quoque perueniet calix, inebriabe-
ris atque nudaberis.
22 *Thau.* ¶Completa est iniquitas tua filia Siõ, non
addet vltrà vt transmigret te: visitauit iniquitatem
tuam filia Edom, discooperuit peccata tua.

Oratio Ieremiæ.

CAPVT V.

1 Recordare Domine quid acciderit nobis:
A intuere & respice opprobrium nostrum.
2 ¶Hæreditas nostra versa est ad alienos,
3 domus nostrę ad extraneos. ¶Pupilli fa-
cti sumus absque patre: matres nostræ quasi viduæ.
4 ¶Aquam nostrã pecunia bibimus: ligna nostra pre-
5 cio comparauimus. ¶Ceruicibus nostris minaba -23.
6 mur, lassis non dabatur requies. ¶Aegypto dedi-
7 mus manum, & Assyrijs: vt saturaremur pane. ¶Pa-
tres nostri peccauerunt, & non sunt: & nos iniquita
8 tes eorũ portauimus. ¶Serui dominati sunt nostri:
9 non fuit qui redimeret de manu eorum. ¶In ani-
B mabus nostris afferebamus panem nobis, à facie
10 gladij in deserto. ¶Pellis nostra, quasi clibanus, exu
11 sta est à facie tempestatum famis. ¶Mulieres in Siõ
12 humiliauerũt, & virgines in ciuitatibus Iuda. ¶Prin
cipes manu suspẽsi sunt: facies senũ nõ erubuerũt.
13 ¶Adolescentibus impudicè abusi sunt: & pueri in
C ligno corruerunt. ¶Senes defecerũt de portis: iuuẽ
14 nes de choro psallẽtium. ¶Defecit gaudium cordis
15 nostri: versus est in luctum chorus noster. ¶Cecidit
16 corona capitis nostri: væ nobis, quia peccauimus.
17 ¶Propterea mœstum factum est cor nostrum, ideò
18 contenebrati sunt oculi nostri. ¶Propter montem
19 Sion quia disperijt: vulpes ambulauerũt in eo. ¶Tu
D autem Domine in æternum permanebis, solium
20 tuum in generatione & generationem. ¶Quare in
perpetuum obliuiscêris nostri? derelinques nos in
21 longitudine dierum? ¶Conuerte nos Domine ad Iere. 31. b.
te, & conuertemur: innoua dies nostros, sicut à prin c.
22 cipio. ¶Sed proijciens repulisti nos, iratus es con-
tra nos vehementer.

PROPHETIA BARVCH.

CAPVT PRIMVM.

1 ET hæc verba libri quæ scri
A psit Baruch, filius Neriæ,
filij Maasiæ, filij Sedeciæ,
filij Sedei, filij Helciæ in
2 Babylonia, ¶in anno quin
to, in septimo die mensis,
in tempore quo ceperunt
Chaldęi Ierusalem, & suc
3 cenderunt eam igni. ¶Et
legit Baruch verba libri
huius ad aures Ieconiæ, filij Ioacim, regis Iuda, &
4 ad aures vniuersi populi veniẽtis ad librum: ¶& ad
aures potentium filiorum regum, & ad aures pre-
sbyterorum, & ad aures populi, à minimo vsque ad
maximum eorum omnium habitantium in Babylo
5 nia, ad flumen Sodi. ¶Qui audientes plorabant, &
6 ieiunabant, & orabant in conspectu Domini. ¶Et
B collegerunt pecuniam, secundũ quod potuit vnius-
7 cuiusque manus: ¶& miserunt in Ierusalem ad Ioa-
cim filium Helciæ, filij Salon Sacerdotem, & ad sa-
cerdotes, & ad omnem populum qui inuenti sunt
8 cum eo in Ierusalem. ¶cùm ʻacciperetʼ vasa templi ʻacciperẽt.
Domini quæ ablata fuerant de templo, reuocare in
terram Iuda decima die mensis Siban, vasa argen-
9 tea quæ fecit Sedecias filius Iosiæ, rex Iuda, ¶post-
ea quàm cepisset Nabuchodonosor rex Babylonis
Iechoniam, & principes, ʻ& vinctos, & ʻpotentes, & ʻcunctos.
populum terræ ab Ierusalem, & duxit eos *in Baby *vinctos.
10 lonem. ¶Et dixerunt: Ecce misimus ad vos pecunias
de quibus emite holocaustomata, & thus, & facite
mãna, & offerte pro peccato ad aram Domini Dei
11 nostri: & orate pro vita Nabuchodonosor regis Ba
bylonis, & pro vita Balthasar filij eius, vt sint dies
12 eorum sicut dies cœli super terram: ¶& vt det Do-
C minus virtutẽ nobis, & illuminet oculos nostros,
vt viuamus sub vmbra Nabuchodonosor regis Ba-
bylonis, & sub vmbra Balthasar filij eius, & seruia-
mus eis multis diebus, & inueniamus gratiam in
13 conspectu eorum. ¶Et pro nobisipsis orate ad Do-
minum Deum nostrum: quia peccauimus Domino
Deo nostro, & non est auersus furor eius à nobis
14 vsque in hunc diem: ¶Et legite librum istum quem

mittimus ad vos recitari in templo Domini, in die
Infrà 2 b.6. 15 ſolenni, & in die oportuno:¶ & dicetis: ‖ Domino
Deo noſtro iuſtitia:nobis autem cõfuſio faciei no-
ſtrę,ſicut eſt dies hæc omni Iuda & habitantibus in
16 Ieruſalem.¶Regibus noſtris,& principibus noſtris,
& ſacerdotibus noſtris,& prophetis noſtris,& pa-
Dev. 9. a.5. 17 tribus noſtris.¶ ‖ Peccauimus ante Dominũ Deum
18 noſtrum,& non credidimus,diffidentes in eum:¶&
non fuimus ſubiectibiles illi,& non audiuimus vo
cem Domini Dei noſtri, vt ambularemus in man-
19 datis eius quæ dedit nobis.¶ A die qua eduxit pa-
D tres noſtros de terra-Aegypti,vſque ad diem hanc
eramus incredibiles ad Dominum Deum noſtrũ:&
Deu. 28. b.15. 20 diſſipati receſſimus,ne audiremus vocẽ ipſius.¶ ‖ Et
adhæſerũt nobis multa mala,& maledictiones,quæ
conſtituit Dominus Moyſi ſeruo ſuo:qui eduxit pa
tres noſtros de terra-Aegypti, dare nobis terram
21 fluentem lac & mel,ſicut hodierna die.¶Et non au-
diuimus vocem Domini Dei noſtri ſecundùm om-
nia verba prophetarum quos miſit ad nos,-& ad iu
-4. 22 dices noſtros`:& abiuimus vnuſquiſque in ſenſum
cordis noſtri maligni,operari dijs alienis,facientes
mala ante oculos Domini Dei noſtri.

CAPVT II.

1 PRopter quod ſtatuit Dominus Deus no-
A ſter verbum ſuũ quod locutus eſt ad nos
& ad iudices noſtros qui iudicauerunt* *in
Iſraël, & ad reges noſtros, & ad princi-
2 pes noſtros,& ad omnem Iſrael,& Iuda:¶ vt addu-
ceret Dominus ſuper nos mala magna quę nõ ſunt
facta ſub cœlo,quemadmodum facta ſunt in Ieru-
Deu. 28 f.53. ſalem, ‖ ſecundùm quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi,
3 vt manducaret homo carnes filij ſui, & carnes filiæ
4 ſuæ.¶Et dedit eos ſub manu regum omniũ qui ſunt
in circuitu noſtro in improperium & in deſolatio-
nem,& in omnibus populis in quibus nos diſperſit
5 Dominus.¶Et facti ſumus ſubtus & non ſuprà:quia
peccauimus Domino Deo noſtro, non obaudien-
Sup. 1. c.15. 6 do voci ipſius.¶ ‖ Domino Deo noſtro iuſtitia: no-
B bis autem & patribus noſtris confuſio faciei, ſicut
7 eſt dies hæc.¶Quia locutus eſt Dominus ſuper nos
8 omnia mala hæc quæ venerunt ſuper nos:¶& non
ſumus deprecati faciem Domini Dei noſtri, vt re-
uerteremur vnuſquiſque noſtrum à vijs noſtris peſ
9 ſimis.¶Et vigilauit Dominus in malis,& adduxit ea
ſuper nos:quia iuſtus eſt Dominus in omnibus ope
10 ribus ſuis quæ mandauit nobis:¶& non audiuimus
vocem ipſius, vt iremus in præceptis Domini quæ
Deu 9. d.15. 11 dedit ante faciem noſtram:¶ ‖ Et nũc Domine Deus
Iſraël, qui eduxiſti populum tuum de terra-Aegy-
pti in manu valida,& in ſignis, & in prodigijs, & in
virtute tua magna, & in brachio excelſo, & feciſti
12 tibi nomen ſicut eſt dies iſte:¶ Peccauimus,impiè
C egimus, iniquè geſſimus Domine Deus noſter, in
13 omnibus iuſtitijs tuis.¶ Auertatur ira tua à nobis:
quia derelicti ſumus pauci inter gentes, vbi diſper
14 ſiſti nos.¶Exaudi Domine preces noſtras, & ora-
tiones noſtras, & educ nos propter te: & da nobis
inuenire gratiam ante faciem eorum qui nos abdu
15 xerunt:¶ vt ſciat omnis terra quia tu es Dñs Deus
D noſter, & quia nomen tuum inuocatum eſt ſuper
Deu. 26. .15. Ia. 63. 15. 64. .9. 16 Iſraël, & ſuper genus ipſius.¶ ‖ Reſpice Domine de
domo ſancta tua in nos, & inclina aurem tuam, &
17 exaudi nos.¶ ‖ Aperi oculos tuos, & vide: quia non
mortui qui ſunt in inferno, quorum ſpiritus acce-
ptus eſt à viſceribus ſuis,dabunt honorem & iuſti- Pſal. 11 d 17.
18 ficationem Domino:¶ ſed anima quæ triſtis eſt ſu-
per magnitudinẽ mali, & incedit curua & infirma,
& oculi deficientes, & anima eſuriens dat tibi glo-
19 riam & iuſtitiam Domino.¶Quia non ſecundum iu
ſtitias patrum noſtrorum nos fundimus-preces,&
petimus` miſericordiam ante conſpectum tuum, -10.
20 Domine Deus noſter:¶ſed quia miſiſti iram tuam,
& furorem tuum ſuper nos, ſicut locutus es in ma-
21 nu puerorum tuorum prophetarum,¶dicens:Sic di
E cit Dominus, ‖ Inclinate humerum veſtrum, & cer- Iere. 27. b.8.b. 11.
uicẽ veſtram, & opera facite regi Babylonis: & ſe-
22 debitis in terra quã dedi patribus veſtris.¶Quod ſi
non * audieritis vocem Domini Dei veſtri operari * feceritis nec.
regi Babyloniæ: defectionem veſtram faciam de ci
23 uitatibus Iuda, & à foris Ieruſalem,¶& auferam à
vobis vocem iucunditatis, & vocem gaudij, & vo-
cem ſponſi,& vocem ſponſæ: & erit omnis terra ſi-
24 ne veſtigio ab inhabitantibus eam.¶& non audie-
runt vocem tuam,vt operarentur regi Babylonis:&
ſtatuiſti verba tua quæ locutus es in manibus pue-
rorum tuorum prophetarum,vt transferentur oſſa
regum noſtrorum & oſſa patrum noſtrorum de lo-
25 co ſuo:¶& ecce proiecta ſunt in calore ſolis,& in ge
lu noctis:& mortui ſunt in doloribus peſſimis, in fa
26 me, & in gladio, & in emiſſione.¶ Et poſuiſti tem-
F plum,in quo inuocatum eſt nomen tuum in ipſo,ſi
cut hæc dies, propter iniquitatem domus Iſraël, &
27 domus Iuda.¶Et feciſti in nobis Domine Deus no-
ſter, ſecundum omnem bonitatem tuam, & ſecun-
dùm omnem miſerationem tuam illam magnam:
28 ¶ſicut locutus es in manu pueri tui Moyſi in die qua
præcepiſti ei ſcribere legem tuam corã filijs Iſraël,
29 ¶dicens: ‖ Si non audieritis vocem meam, multitu- Leu. 26. h.14 Deu. 28. 14.
do hæc magna conuertetur in minimam inter Gen
30 tes,quò ego eos diſpergã:¶quia ſcio quòd me non
audiet populus.Populus eſt enim dura ceruice: &
conuertetur ad cor ſuum in terra captiuitatis ſuæ:
31 & ſcient quia ego ſum Dominus Deus eorum:& da
32 bo eis cor,& intelligent:& aures,& audiẽt.¶Et lau-
dabunt me in terra captiuitatis ſuæ,& memores e-
33 runt nominis mei.¶Et auertent ſe à dorſo ſuo duro
G & à malignitatibus ſuis: quia reminiſcentur viam
34 patrum ſuorum qui peccauerunt in me.¶ Et reuo-
cabo illos in terram quam iuraui patribus eorum
Abraham,Iſaac,& Iacob,& dominabuntur eius: &
35 multiplicabo eos,& non minorabuntur.¶Et ſtatuã
illis teſtamẽtum alterum ſempiternũ,vt ſim illis in
Deũ,& ipſi erũt mihi in populũ:& nõ mouebo am
plius populũ meũ filios Iſraël à terra quã dedi illis.

CAPVT III.

1 ET nunc Domine omnipotẽs,Deus Iſraël,
A anima in anguſtijs, & ſpiritus anxius cla
2 mat ad te:¶audi Dñe, & miſerere, quia
Deus es miſericors, & miſerere noſtri:
3 quia peccauimus ante te.¶Quia tu ſedes in ſempi-
4 ternũ,& nos peribimus in æuum?¶Dñe oṗs Deus Iſ
raël,audi nunc orationẽ mortuorũ Iſraël,& filiorũ
ipſorũ qui peccauerunt ante te, & non audierunt
vocẽ Dñi Dei ſui, & agglutinata ſunt nobis mala.
5 ¶Noli meminiſſe iniquitatum patrum noſtrorum,
ſed memẽto manus tuæ & nominis tui in tpe iſto:
6 ¶quia tu es Dñs Deus noſter, & laudabimus te Do
7 mine:¶ quia propter hoc dediſti timorem tuum,in
cordibus noſtris, vt inuocemus nomen tuum, &

laude-

laudemus te in captiuitate nostra, quia conuerti-
mur ab iniquitate patrum nostrorum qui peccaue
8 runt ante te. ¶Et ecce nos in captiuitate nostra su-
mus hodie, qua nos dispersisti in improperium, &
in maledictum, & in peccatum, secundùm omnes
iniquitates patrum nostrorum qui recesserunt à te
9 Domine Deus noster. ¶Audi Israel mandata vitæ:
10 auribus percipe, vt scias prudentiam. ¶Quid est Is-
11 raël quòd in terra inimicorum es? ¶inueterasti in
terra aliena, coinquinatus es cum mortuis: depu-
12 tatus es cum descendentibus in infernum. ¶Dere-
13 liquisti fontem sapientiæ. ¶Nam si in via Dei am-
bulasses, habitasses vtique in pace super terram.
14 ¶Disce vbi sit prudentia, vbi sit virtus, vbi sit intel-
lectus, vt scias simul vbi sit longiturnitas vitæ & vi-
15 ctus, vbi sit lumen oculorum & pax. ¶Quis inue-
nit locum eius? & quis intrauit in thesauros eius?
16 ¶Vbi sunt principes Gentium, & qui dominantur
17 super bestias quæ sunt super terram? ¶qui in aui-
18 bus cœli ludunt, ¶qui argentum thesaurizant, &
aurum in quo confidunt homines, & non est finis
acquisitionis eorum? qui argentum fabricant, &
19 soliciti sunt, nec est inuentio operum illorum? ¶ex-
terminati sunt & ad inferos descēderūt, & alij loco
20 eorum exurrexerunt. ¶Iuuenes viderunt lumen &
C habitauerunt super terram: viam autem disciplinæ
21 ignorauerunt, ¶neque intellexerunt semitas eius,
neque filij eorum susceperunt eam, à facie ipsorum
22 longè facta est: ¶non est audita in terra Chanáam,
23 neque visa est in Theman. ¶Filij quoque Agar qui
exquirunt prudentiam quæ de terra est, negocia-
tores terræ, & Theman, & fabulatores, & exqui-
sitores prudentiæ & intelligentiæ: viam autem sa-
pientiæ nescierunt: neque commemorati sunt se-
24 mitas eius. ¶O Israël, quàm magna est domus Dei,
25 & ingens locus possessionis eius? ¶Magnus est, &
26 non habet finem: excelsus & immensus. ¶Ibi fue-
runt gigantes nominati illi qui ab initio fuerunt,
27 statura magna, scientes bellum. ¶Non hos elegit
ˋdedit i Dominus, neque viam disciplinæ ˋinuenerunt`:
3. 28 proptereà perierunt. ¶Et quoniam non habue-
runt sapientiam, interierunt propter suam insipien-
29 tiam. ¶Quis ascendit in cœlum, & accepit eam, &
30 deduxit eam de nubibus? ¶Quis transfretauit ma
D re, & inuenit illam, & attulit illam super aurum ele
31 ctum? ¶Non est qui possit scire vias eius, neque qui
32 exquirat semitas eius: ¶sed qui scit vniuersa, nouit
eā, & adinuenit eā prudētia sua, qui pparauit terrā
in æterno tēpore, & repleuit eā pecudibus & qua-
33 drupedibus: ¶qui emittit lumen, & vadit: & vocauit
34 illud, & obedit illi in tremore. ¶Stellæ autem de-
35 derunt lumen in custodijs suis, & lætatæ sunt: ¶vo-
catæ sunt, & dixerunt: Adsumus: & luxerunt ei
36 cum iucunditate, qui fecit illas. ¶Hic est Deus no-
37 ster, & non æstimabitur alius aduersus eum. ¶Hic
adinuenit omnem viam disciplinæ, & tradidit illam
38 Iacob puero suo, & Israël dilecto suo. ¶Post hæc in
terris visus est, & cum hominibus conuersatus est.

CAPVT IIII.

1 Ic liber mandatorum Dei, & lex quæ est
A in æternum: omnes qui tenent eam, per-
uenient ad vitam: qui autem dereliquè-
2 runt eam, in mortem. ¶Conuertere Ia-
cob, & apprehende eam, ambula per viam ad splen
3 dorem eius contra lumen eius. ¶Ne tradas alteri
gloriam tuam, & dignitatem tuam genti alienæ.
4 ¶Beati sumus Israël: quia quæ Deo placent, ma-
5 nifesta sunt nobis. Animæquior esto populus Dei,
memorabilis Israël: venundati estis Gentibus, non
6 in perditionem: sed propter quod in ira Dei ad ira
cundiam prouocastis Dominum, traditi estis ad-
7 uersarijs. ¶Exacerbastis enim eum qui fecit vos,
B Deum æternum, immolantes dæmonijs, & non
8 Deo. ¶Obliti enim estis eum qui nutriuit vos, &
9 contristastis nutricem vestram Ierusalem. ¶Vidit
enim iracundiam à Deo venientem vobis, & dixit:
Audite ˋconfines` Sion, adduxit enim mihi Deus ˋciuitates 9.
10 luctum magnum: ¶vidi enim captiuitatem popu-
li mei, filiorum meorum & filiarum, quam super-
11 duxit illis Aeternus. ¶Nutriui enim illos cum iu-
cunditate: dimisi autem illos cum fletu & luctu.
12 ¶Nemo gaudeat super me viduam & desolatam: à
multis derelicta sum propter peccata filiorū meo-
13 rum, quia declinauerunt a lege Dei. ¶Iustitias au-
tem ipsius nescierunt, nec ambulauerunt per vias
C mandatorum Dei, neque per semitas veritatis eius
14 cum iustitia ingressi sunt. ¶Veniant confines Sion,
& memorentur captiuitatem filiorum & filiarum
15 mearum, quam superduxit illis Aeternus. ¶Ad-
duxit enim super illos gentem de longinquo, gen-
16 tem improbam, & alterius linguæ: ¶qui non sunt
reueriti senem, neque puerorum miserti sunt: &
adduxerunt dilectos viduæ, & à filijs vnicam deso-
17 lauerunt. ¶Ego autem quid possum adiuuare vos?
18 ¶Qui enim adduxit super vos mala, ipse vos eri-
19 piet de manibus inimicorum vestrorum. ¶Ambu-
late filij, ambulate: ego enim derelicta sum sola.
20 Exui me stola pacis, indui autem me sacco obsé-
D crationis, & clamabo ad Altissimum in diebus meis.
21 ¶Animæquiores estote filij, clamate ad Domi-
num, & eripiet vos de manu principum inimico-
22 rum. ¶Ego enim speraui in æternum salutem ve-
stram: & venit mihi gaudium à sancto super mise-
ricordia, quæ veniet vobis ab æterno salutari no-
23 stro. ¶Emisi enim vos cum luctu & ploratu: redu-
cet autem vos mihi Dominus cum gaudio & iu-
24 cunditate in sempiternum. ¶Sicut enim viderunt
E vicinæ Sion captiuitatem vestram à Deo: sic vide-
bunt & in celeritate salutem vestram à Deo, quę su
perueniet vobis cum honore magno & splendore
25 æterno. ¶Filij patienter sustinete iram quæ super-
uēnit vobis: persecutus est enim te inimicus tuus,
sed citò videbis perditionem ipsius: & super cer-
26 uices ipsius ascendes. ¶Delicati mei ambulaue-
runt vias asperas: ducti sunt enim vt grex directus
27 ab inimicis. ¶Animæquiores estote filij, & pro-
clamate ad Dominum: erit enim memoria vestra
28 ab eo qui duxit vos. ¶Sicut enim fuit sensus vester,
F vt erraretis à Deo: decies tantum iterum conuer-
29 tentes requiretis eum. ¶Qui enim induxit vobis
mala, ipse rursum adducet vobis sempiternam iu-
30 cunditatem cum salute vestra. ¶Animæquior esto
31 Ierusalē: exhortatur enim te qui te nominauit. ¶No
centes peribunt, qui te vexauerunt: & qui gratu-
32 lati sunt in tua ruina, punientur. ¶Ciuitates qui-
bus seruierunt filij tui, punientur: & quæ accepit
33 filios tuos. ¶Sicut enim gauisa est in tua ruina, &
lætata est in casu tuo: sic contristabitur in sua deso-
34 latione. ¶Et amputabitur exultatio multitudinis
35 eius, & gaudimonium eius erit in luctum. ¶Ignis
G enim superueniet ei ab æterno in longiturnis die-

bus,

bus,& habitabitur à dæmonijs in multitudine tem
§ Infra 5. b.5. 36 poris.¶ |Circunspice Ierusalem ad Orientem,& vi-
37 de iucunditatem à Deo tibi venientem.¶ Ecce e-
nim veniunt filij tui quos dimisisti dispersos: ve-
niunt collecti ab Oriente vsque ad Occidentem,in
verbo Sancti gaudentes in honorem Dei.

CAPVT V.

1 A Xue te Ierusalem stola luctus & vexatio-
nis tuæ: & indue te decôre & honore
eius quæ à Deo tibi est sempiterna glo-
2 ria. ¶ Circumdato te diploide à Deo iu
stitiæ, & impone mitram capiti tuo honoris æter-
3 ni. ¶ Deus enim ostendet splendorem suum in te,
4 qui sub cœlo est. ¶ Nominabitur enim tibi nomen
tuum à Deo in sempiternum,Pax iustitiæ & honor
5 pietatis. ¶ Exurge Ierusalem, & sta in excelso: &
§ Supr. 4 g.36. B |circunspice ad Orientem, & vide collectos filios
tuos ab Oriente sole vsque ad Occidentem, in ver-
6 bo Sancti gaudentes Dei memoria. ¶ Exierunt e-
nim abs te pedibus ducti ab inimicis: adducet au-
tem illos Dominus ad te portatos in honorem si-
7 cut filios regni. ¶ Constituit enim Deus humiliare
C omnem montem excelsum, & rupes perennes, &
conualles replere in æqualitatem terræ: vt ambu-
8 let Israël diligenter in honorem Dei. ¶ Obumbra-
uerunt autem & syluæ, & omne lignum suauitatis
9 Israël mandato Dei. ¶ Adducet enim Deus Israël
cum iucunditate in lumine maiestatis suæ cum mi-
sericordia & iustitia quæ est ex ipso.

CAPVT VI.

Exemplar epistolæ quam misit Ieremias ad 'abducendos' captiuos in Babyloniam à Rege Babyloniorum, vt annunciaret illis secundum quod præceptum est illi à Deo. *abductos 14.

1 A PRopter peccata quæ peccastis ante Deû,
§ Ierem. 25. b 9. abducemini in Babyloniam captiui à Na
2 bucbodonosor rege Babyloniorum.¶ In
gressi itaque in Babylonem, eritis ibi an
nis plurimis & temporibus longis, vsque ad gene-
rationes septem: post hoc autem educam vos in-
§ Isai.44 b 10.46. b 6.c.7. 3 de cum pace.¶|Nunc autem videbitis in Babylonia
deos aureos, & argenteos, & lapideos & ligneos
in humeris portari, ostentantes metum Gentibus.
4 ¶ Videte ergo ne & vos similes efficiamini factis a-
lienis, & metuatis, & metus vos capiat in ipsis.
5 ¶ Visa itaque turba de retro & ab ante adorantes,
dicite in cordibus vestris: Te oportet adorari Do-
6 mine. ¶ Angelus enim meus vobiscum est: ipse au-
7 tem exquiram animas vestras. ¶ Nam lingua ipso-
rum polita à fabro, ipsa etiam inaurata & inargen-
8 tata falsa sunt: & non possunt loqui. ¶ Et sicut vir-
gini amanti ornamenta: ita accepto auro fabrica-
9 ti sunt. ¶ Coronas certè aureas habent super capi-
ta sua dij illorum: vnde subtrahunt sacerdotes ab
eis aurum & argentum, & erogant illud in semet-
10 ipsis. ¶ Dant autem & ex ipso prostitutis, & mere-
B trices ornant: & iterum cùm receperint illud à me
11 tricibus, ornant deos suos. ¶ Hi autem non libe-
12 rantur ab ærugine & tinea.¶Opertis autem illis ve
ste purpurea, extergunt faciem ipsorum propter
13 puluerem domus,qui est plurimus inter eos.¶Sce-
ptrum autem habet vt homo, sicut iudex regionis,
14 qui in se peccantem non interficit. ¶ Habet etiam
in manu gladium & securim: se autem de bello & à
latronibus non liberat. Vnde vobis notum sit,quia
15 non sunt dij. ¶ Non ergo 'veneremini' eos. Sicut *timueritis.
enim vas hominis confractum inutile efficitur, ta-
16 les sunt & dij illorum. ¶ Constitutis illis in domo,
oculi eorum pleni sunt puluere à pedibus introeun
17 tium. ¶ Et sicut alicui qui regem offendit, circun-
septæ sunt ianuæ, aut sicut ad sepulchrum addu-
ctum mortuum: ita tutantur sacerdotes ostia clau
18 suris & seris, ne à latronibus expolientur. ¶ Lucer-
nas accendunt illis, & quidem multas, ex quibus
nullam videre possunt: sunt autem sicut trabes in
19 domo. ¶ Corda verò eorum dicunt elingere serpen
tes qui de terra sunt, dum comedunt eos & vesti-
20 mentum ipsorum, & non sentiunt. ¶ Nigræ fiunt
21 facies eorum à fumo, qui in domo fit. ¶ Supra cor-
pus eorum, & supra caput eorum volant noctuæ &
22 hyrundines, & aues etiam, similiter & cattæ. ¶ Vn-
de sciatis quia nô sunt dij. Ne ergo timueritis eos.
23 ¶ Aurum etiam quod habent, ad speciem est. Nisi
C aliquis exterserit eruginem, non fulgebunt: ne-
24 que enim dum conflarentur,sentiebant. ¶ |Ex om- § Isai. 46. c. 6. c. 7. Sup. 6. a. 3.
ni precio empta sunt, in quibus spiritus non inest
25 ipsis. ¶ Sine pedibus in humeris portantur, osten-
tantes ignobilitatem suam hominibus. Confun-
26 dantur etiam qui colunt ea. ¶ Propterea si ceciderint
rint in terram, à semetipsis non consurgunt: neque
si quis eum statuerit rectum, per semetipsum sta-
bit: sed sicut mortuis 'munera eorum' illis appo- *humeri.
27 nentur. ¶ Hostias illorum vendunt sacerdotes ip-
sorum, & abutuntur: similiter & mulieres eorum
decerpentes, neque infirmo, neque mendicanti
28 aliquid impertiunt. ¶ de sacrificijs eorum fœtæ &
menstruatæ contingunt. Scientes itaq; ex his quia
29 non sunt dij, ne timeatis eos. ¶ Vnde enim vocan-
tur dij? Quia mulieres apponunt dijs argenteis &
30 aureis, & ligneis: ¶ & in domibus eorum sacerdo-
tes sedent,habentes tunicas scissas,& capita & bar
31 bam rasam,quorum capita nuda sunt. ¶ Rugiunt au
tem clamantes contra deos suos,sicut in cœna mor
32 tui. ¶ Vestimenta eorum auferunt sacerdotes,& ve
33 stiunt vxores suas & filios suos. ¶ Neque si quid ma
D li patiuntur ab aliquo,neque si quid boni,poterunt
retribuere: neque regem constituere possunt, ne-
34 que auferre. ¶ Similiter neque dare diuitias pos-
sunt, neque malum retribuere. Si quis illis votum
vouerit, & non reddiderit: neque hoc requirunt.
35 ¶ Hominem à morte non liberant, neque infirmum
36 à potentiori eripiunt. ¶ Hominem cæcum, ad vi-
sum non restituunt: de necessitate hominem non
37 liberabunt. ¶ Viduæ non miserebuntur, neque or-
38 phanis benefacient. ¶ Lapidibus de monte similes
sunt dij illorum lignei & lapidei, & aurei & argen-
39 tei. Qui autem colunt ea confundentur. ¶ Quomo-
do ergo æstimandum est, aut dicendum illos esse
40 deos? ¶ Adhuc enim ipsis Chaldæis non honoran-
tibus ea: qui cùm audierint mutum non posse loqui
41 offerunt illud ad Bel,postulantes ab eo loqui: ¶ qua
si possint sentire qui non habet motum. & ipsi cùm
intellexerint, relinquent ea. sensum enim non ha-
42 bent ipsi dij illorum. ¶ Mulieres autem circundatæ
E funibus,in vijs sedent,succendentes ossa oliuarum.
43 ¶ Cùm autem aliqua ex ipsis attracta ab aliquo tran
seunte dormierit cum eo, proximæ suæ exprobat
quòd ea non sit digna habita,sicut ipsa,neque funis

eius

44 eius diruptus sit. ?Omnia autem quæ illis fiunt, fal
sa sunt. Quomodo æstimandum aut dicendum est,
45 illos esse deos. ?A fabris autem & ab aurificibus fa-
cta sunt. Nihil aliud erunt, nisi id qnod volunt esse
46 sacerdotes. ?Aurifices etiam ipsi qui ea faciunt, non
sunt multi temporis. Nunquid ergo possunt ea quæ
47 fabricata sunt ab ipsis, esse dij? ?Reliqueruot autem
48 falsa & opprobrium postea futuris. ?Nam cùm su-
peruenerit illis prælium, & mala: cogitant sacer-
49 dotes post se, vbi se abscondant cum illis. ?Quo-
modo ergo sentiri debeant quoniam dij sunt, qui
nec de bello se liberant, neque de malis se eripiũt?
50 ? Nam cùm sint lignea & inaurata, & inargentata,
scietur postea quia falsa sunt, ab vniuersis gentibus
& regibus: quæ manifesta sunt, quia non sunt dij,
sed opera manuum hominum, & nullum Dei opus
51 cum illis. ?Vnde ergo notum est, quia non sunt dij,
sed opera manuum hominum, & nullnm Dei opus
52 in ipsis est? ? Regem regioni non suscitant, neque
53 pluuiam hominibus dabunt. ? Iudicium quoque
F non discernent, neque regiones liberabunt ab in-
iuria: quia nihil possunt, sicut corniculæ inter me-
54 dium cœli & terræ. ? Eteoim cùm inciderit ignis in
domum deorum ligneorum, & argenteorum, & au
reorum, sacerdotes quidem ipsorum fugient & li-
berabuntur: ipsi verò sicut trabes in medio combu
55 rentur. ?Regi autem & bello nõ resistent. Qũo ergo
56 æstimandũ est, aut recipiendũ quia dij sunt? ?Non à
furibus, neque à latronibus se liberabunt dij lignei,
& lapidei, & inaurati, & inargentati, quibus iniqui
57 fortiores sunt. ?Aurum, & argentum, & vestimeo-
tum quo operti sunt, auferrnt illis, & abibunt, nec
58 sibi auxilium fereot. ?Itaque melius est esse regem
ostentantem virtutem suam: aut vas in domo vtile
in quo gloriabitur, qui possidet illud: vel ostium in
domo quod custodit quæ in pace sunt: quàm falsi
59 dij. ?Sol quidem & luna, ac sydera cùm sint splendi
60 da & emissa ad vtilitates obaudiunt. ? Similiter &
fulgur cùm apparuerit, perspicuum est: idipsum au-
61 tem & spiritus in omni regione spirat. ? Et nubes,
quibus cùm imperatum fuerit à Deo perambulare
in vniuersum orbem, perficiunt quod imperatum
62 est eis. ? Ignis etiam missus désuper vt consumat
montes & syluas, facit quod præceptum est ei. Hæc
autem, neque speciebus, neque virtutibns vni eo-
63 rum similia sunt. ?Vnde neque existimandum est,
G neque dicendum illos esse deos, quando non pos-
sunt neque iudicium iudicare, neque quicquam
64 facere hominibus. ?Scientes itaque quia non sunt
65 dij, ne ergo timueritis eos. ?Neque enim regibus
66 maledicent neque benedicent. ? Signa etiam in
cœlo gentibus non ostendunt, neque vt sol luce-
67 bunt, neque illuminabnnt vt luna. ?Bestiæ melio-
res sunt illis, quæ possunt fugere sub tectum, ac
68 prodesse sibi. ? Nullo itaque modo nobis est ma-
nifestũ quia sunt dij: propter quod ne timeatis eos.
69 ? Nã sicut in cucumerario formido nihil custodit:
ita sunt dij illorum lignei, & argentei, & inaurati.
70 ? Eodem modo & in horto spina alba, supra quam
oĩs auis sedet. Similiter & mortuo proiecto in te-
nebris similes sunt dij illorum lignei, & inanrati,
71 & inargentati. ? A purpnra quoque & marmore, murice.
quæ supra illos teneant, scietis itaque, quia non
sunt dij. Ipsi etiam postremò comeduntur, & erunt
72 opprobriũ in regiooe. ?Melior est homo iustus qui
non habet simulachra: nã erit longè ab opprobrijs.

HIERONYMI IN EZECHIELEM
Præfatio.

ZECHIEL propheta cum Ioachin rege Iuda captiuus ductus est in Babylonem: ibiq; ijs qui cum eo captiui fuerant, prophetauit: pœnitentibus quod ad Ieremiæ vaticinium se vltrò aduersarijs tradidissent, & viderent adhuc vrbem Ierosolymam stare quam ille casuram esse prædixerat. Tricesimo autem ætatis suæ anno & captiuitatis quintò, exorsus est ad concaptiuos loqui. Et eodem tempore, licèt posterior, hic in Chaldæa, Ieremias in Iudæa prophetauerunt. Sermo eius nec satis disertus, nec admodum rusticus est: sed ex vtroque, mediè temperatus. Sacerdos & ipse fuit, sicut Ieremias: principia voluminis & finem magnis habens obscuritatibus inuoluta, Sed & vulgata eius editio non multum distat ab Hebraico. Vnde satis miror quid causæ extiterit vt si eosdem in vniuersis libris habemus interpretes: in alijs eadem, in alijs diuersa transtulerint. Legite igitur & hunc iuxta translationem nostram: quoniam per cola scriptus & commata, manifestiorem legentibus sensum tribuit. Si autem amici mei & hunc subsannauerint: dicite eis quod nemo eos compellat vt scribant. Sed vereor ne illud eis eueniat quod Græcè significantius dicitur, vt vocentur philolædori.

PRO-

PROPHETIA EZECHIELIS.

CAPVT PRIMVM.

1 ET factum eſt in triceſimo anno, in
A quarto, in quinta menſis: cum eſ-
‡Infrà 3.f. 23.9.d.20 ſem in medio captiuorum ‡ iuxta
fluuium Chobar, aperti ſunt cœli,
2 & vidi viſiones Dei. ¶In quinta men
ſis ipſe eſt annus tranſmigrationis
3 regis Ioachin, ¶ factum eſt verbum Domini ad Eze
chielem filium Buzi ſacerdotem in terra Chaldęo-
‡Infrà 3.f. 23.9.d.20 rum, ‡ ſecus flumen Chobar: & facta eſt ſuper eum
4 ibi manus Domini. ¶ Et vidi, & ecce ventus turbi-
B nis veniebat ab Aquilone: & nubes magna, & ignis
inuoluens, & ſplendor in circuitu eius: & de me-
dio eius quaſi ſpecies electri, id eſt, de medio ignis.
5 ¶ & ex medio eius ſimilitudo quatuor animaliũ: &
6 hic aſpectus eorũ, ſimilitudo hoīs in eis. ¶Et quatuor
7 facies vni: & quatuor pēnæ vni. ¶ Et pedes eorũ pe-
des recti, & plāta pedis eorũ quaſi plāta pedis vitu-
8 li, & ſcintillæ quaſi aſpectus ęris cādētis. ¶Et manus
hoīs ſub pennis eorũ in quatuor partibus: & facies
9 & pēnas ꝑ quatuor partes habebant. ¶ Iũctæq; erāt
C pēnę eorũ alterius ad alterũ. non reuertebant cùm
incederēt: ſed vnumquodq; ante faciem ſuam gra-
10 diebatur. ¶Similitudo autem vultus eorum, facies
hominis, & facies leonis, à dextris ipſorũ quatuor:
facies autem bouis, à ſiniſtris ipſorum quatuor: &
-6. 11 facies aquilæ deſuper ipſorum quatuor. ¶Et facies
eorum, & pennæ eorum extentæ déſuper: duæ pen-
næ ſingulorum iungebantur, & duę tegebant corpo
12 ra eorum: ¶& vnumquodque eorum corā facie ſua
ambulabat: vbi erat impetus ſpiritus illuc gradiebā
13 tur: nec reuertebantur cùm ambularent. ¶Et ſimili-
tudo animalium, & aſpectus eorum quaſi carbonũ
ignis ardentium, & quaſi aſpectus lampadarũ. Hæc
D erat viſio diſcurrens in medio animalium, ſplēdor
14 ignis, & de igne fulgur egrediens. ¶Et animalia ibāt,
& reuertebantur in ſimilitudinem fulguris coruſcā
15 tis. ¶Cùmque aſpicerem animalia, apparuit rota v-
na ſuper terram iuxta animalia, habens quatuor fa
16 cies. ¶Et aſpectus rotarum, & opus earum quaſi vi-
ſio maris: & vna ſimilitudo ipſarum quatuor: & aſpe
ctus earum & opera, quaſi ſit rota in medio rotæ.
17 ¶Per quatuor partes earum euntes ibant: & non re-
E uertebantur cùm ambularent. ¶Statura quoq; erat
18 rotis, & altitudo & horribilis aſpectus: ‡ & totũ cor Inf.9.c.12.
pus oculis plenũ in circuitu ipſarũ quatuor. ¶Cùm-
19 que ambularent, animalia, ambulabant pariter &
rotæ iuxta ea: & cùm eleuarētur animalia de terra,
20 eleuabantur ſimul & rotæ. ¶Quocunq; ibat ſpiritus
illuc cũte ſpiritu, & rotæ pariter eleuabātur, ſequē-
21 tes eum. Spiritus enim vitæ erat in rotis. ¶Cum eun
tibus ibant, & cum ſtantibus ſtabant: & cum eleua-
tis à terra pariter eleuabantur & rotæ, ſequētes ea:
22 quia ſpiritus vitæ erat in rotis. ¶Et ſimilitudo ſuper
capita animaliũ, firmamenti, quaſi aſpectus cryſtal
F li horribilis, & extēti ſuper capita eorum déſuper.
23 ¶Sub firmamento autē pennę eorũ rectę alterius ad
alterum: vnumquodq; duabus alis velabat corpus
24 ſuũ, & alterũ ſimiliter velabat. ¶ Et audiebā ſonum
alarũ, quaſi ſonũ aquarũ multarũ, quaſi ſonũ ſubli-
mis Dei cũ ambularent, quaſi ſonus erat multitudi
nis vt ſonus caſtrorũ. cũq; ſtarēt, dimittebātur pēnę
25 eorũ. ¶Nā cũ fieret vox ſuper firmamētũ qđ erat ſu
26 ꝑ caput eorũ, ſtabāt & ſubmittebāt alas ſuas. ¶Et ſu
per firmamētũ quod erat īminēs capiti eorũ, quaſi
G aſpectus lapidis ſapphiri ſimilitudo throni, & ſuꝑ ſi
militudinē throni, ſĩlitudo quaſi aſpectus hoīs déſu
27 ꝑ. ¶Et vidi quaſi ſpēm electri, velut aſpectũ ignis in
trinſecus eius per circuitũ, à lũbis eius & déſuꝑ: & à
lũbis eius vſq; deorſum, vidi quaſi ſpeciē ignis ſplē
28 dētis in circuitu. ¶Velut aſpectũ arcus cũ fuerit in nu
be in die pluuię, hic erat aſpectus ſplēdoris ꝑ gyrũ.

CAPVT II.

1 HAec viſio ſimilitudinis gloriæ Domini: & vi
A di, & cecidi in faciem meam, & audiui vo-
cem loquentis. Et dixit ad me: Fili hoīs ſta
2 ſuper pedes tuos, & loquar tecũ. ¶Et ingreſſus eſt in
me ſpũs poſtquā locutus eſt mihi, & ſtatuit me ſu-
3 prà pedes meos: & audiui loquentē ad me. ¶& dicē
tē, Fili hoīs, mitto ego te ad filios Iſraël, ad gentes
B apoſtatrices, quæ receſſerũt à me: *patres eorũ prę *ipſi & 1.
4 uaricati ſunt pactũ meũ vſq; ad diē hanc. ¶Et filij du
ra facie & indomabili corde ſunt, ad quos ego mit
5 to te: & dices ad eos, Hæc dicit Dñs Deus, ¶Si fortè
vel ipſi audiant, & ſi fortè quieſcāt, qm̃ domus exa-
ſperans eſt: & ſcient quia propheta fuerit in medio
6 eorũ. ¶Tu ergo fili hoīs ne timeas eos, neq; ſermo-
C nes eorũ metuas: qm̃ increduli & ſubuerſores ſunt
tecũ, & cũ ſcorpionibus habitas: verba eorum ne ti
meas, & vultus eorũ ne formides: quia domus exa-
7 ſperans eſt. ¶Loquéris ergo verba mea ad eos, ſi for
8 tè audiant, & quieſcāt: quoniā irritatores ſunt. ¶Tu
autē fili hoīs audi quęcunq; loquor ad te: & noli eſ-
ſe exaſperans ſicut domus exaſperatrix eſt: aperi os

9 tuũ,& comede queçũq; ego do tibi.¶Et vidi:&ecce
10 manus missa ad me,in qua erat inuolutus liber:¶&
‖Apoc.5.a.1. expãdit illũ corã me,‖qui erat scriptus intus,& foris
& scriptę erãt in eo lamẽtationes, & carmen & væ.

CAPVT III.

1 ET dixit ad me, Fili hominis quodcunque
A inueneris,comede: comede volumen
2 istud & vadẽs loquere ad filios Israel.¶Et
aperui os meum,& cibauit me volumine
3 illo.¶Et dixit ad me:Fili hoĩs venter tuus comedet,
& viscera tua cõplebuntur volumine isto,quod ego
‖Apoc.10.d.9.d.10. do tibi. Et comedi illud, & factũ est in ore meo si-
4 cut mel dulce.¶Et dixit ad me:Fili hoĩs vade ad do
5 mũ Israël,& loquẽris verba mea ad eos. ¶Nõ enim
ad populũ profundi sermonis & ignotæ linguæ tu
6 mitteris ad domũ Israël:¶ neq; ad populos multos
profundi sermonis & ignotę linguæ,quorũ nõ pos-
sis audire sermones:& si ad illos mittereris,ipsi au-
7 dirẽt te.¶Domus antẽ Israel nolunt audire te: quia
nolũt audire me.oĩs quippe domus Israel attrita frõ
8 te est,& duro corde.¶Ecce dedi faciẽ tuã valentio-
B rẽ faciebus eorũ,& frontẽ tuã duriorẽ frõtibus eo-
9 rum.¶Vt adamantẽ & vt silicẽ dedi faciẽ tuã:ne ti-
meas eos,neq; metuas à facie eorũ:quia domus exa
10 sperans est.¶Et dixit ad me: Fili hoĩs,oẽs sermones
meos quos loquor ad te,assume in corde tuo,& au
11 ribus tuis audi.¶ & vade ingredere ad transmigra-
C tionẽ,ad filios populi tui,& loquẽris ad eos, & di-
ces eis:Hęc dicit Dñs Deus:si fortè audiãt & quie-
12 scãt.¶Et assumpsit me spiritus,& audiui post me vo
cẽ cõmotionis magnæ, & Benedicta gloria Dñi de
13 loco suo.¶& vocẽ alarũ animaliũ percutientiũ alte-
rã ad alterã,& vocem rotarũ sequentiũ animalia,&
14 vocẽ cõmotionis magnæ.¶ Spiritus quoq; leuauit
me,& assumpsit me: & abij amarus in indignatione
spiritus mei,manus enim Dñi erat mecũ,cõfortans
15 me. ¶Et veni ad transmigrationẽ ad Aceruũ noua-
D rũ frugũ,ad eos qui habitabant iuxta flumen Cho-
bar:& sedi vbi illi sedebãt: & mansi ibi septem die-
16 bus mœrens in medio eorum. ¶Cùm autẽ pertran-
sissent septem dies, factum est verbum Domini ad
‖Inf.33.b.7. 17 me dicens.¶‖Fili hominis, speculatorem dedi te
domui Israël: & audies de ore meo verbum,& an-
18 nunciabis eis ex me. ¶Si dicente me ad impium:
E Morte morièris: non annunciaueris ei, neque lo-
cutus fueris, vt auertatur à via sua impia, & viuat:
ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem
19 autem eius de manu tua requiram.¶Si autem tu an
nunciaueris impio, & ille non fuerit conuersus ab
impietate sua,& à via sua impia:ipse quidem in ini-
quitate sua morietur,tu autem animam tuam libe-
20 rasti. ¶Sed & si conuersus iustus à iustitia sua fue-
rit, & fecerit iniquitatem: ponam offendiculum
coram eo, ipse morietur: quia non annunciasti ei,
in peccato suo morietur, & non erunt in memoria
iustitiæ eius quas fecit:sanguinem verò eius de ma
21 nu tua requiram. ¶ Si autem tu annunciaueris iu-
F sto vt non peccet iustus, & ille non peccauerit: vi-
uens viuet,quia annunciasti ei, & tu animam tuam
22 liberasti. ¶ Et facta est super me manus Domini,&
dixit ad me: Surgens egredere in campum, & ibi
23 loquar tecum. ¶ Et surgens egressus sum in cam-
pum:& ecce ibi gloria Domini stabat, quasi gloria
‖Sup.1.a.1.a.3. ‖quam vidi iuxta fluuium Chobar: & cecidi in fa-
24 ciem meam.¶Et ingressus est in me spiritus,& sta-
tuit me super pedes meos: & locutus est mihi,& di
xit ad me:Ingredere, & includere in medio domus
25 tuæ.¶Et tu fili hominis,ecce data sunt super te vin-
G cula, & ligabunt te in eis: & non egredieris in me-
26 dio eorum.¶Et linguam tuam adhærere faciam pa
lato tuo,& eris mutus,nec quasi vir obiurgãs: quia
27 domus exasperans est. ¶Cùm autem locutus fuero
tibi, aperiam os tuum, & dices ad eos: Hæc dicit
Dominus Deus, Qui audit, audiat: & qui quie-
scit, quiescat: quia domus exasperans est.

CAPVT IIII.

1 ET tu fili hominis sume tibi laterem,& po
A nes eum coram te, & describes in eo ci-
2 uitatem Ierusalem. ¶ Et ordinabis ad-
uersus eam obsidionem, & ædificabis
munitiones,& comportabis aggerem,& dabis con
3 tra eam castra, & pones arietes in gyro. ¶Et tu su-
me tibi sartaginẽ ferreã, & pones eam*murum fer- *in.
reum inter te & intẽr ciuitatem: & obfirmabis fa-
ciem tuam ad eam, & erit in obsidionem, & cir-
4 cundabis eam: signum est domui Israël. ¶Et tu dor
mies super latus tuum sinistrum,& pones iniquita-
tes domus Israël super eo numero dierum quibus
dormies super illud, & assumes ˋiniquitatemˋ eo- iniquitates
5 rum.¶Ego autem dedi tibi annos iniquitatis eorum
numero dierum trecentos & nonaginta dies:& por
6 tabis iniquitatem domus Israël. ¶ Et cùm comple-
ueris hæc dormies super latus tuum dextrum secun
B dò: & assumes ‖iniquitatem domus Iuda quadra- ‖Nu.14.f.34.
ginta diebus.diem pro anno,diem,inquam,pro an
7 no dedi tibi.¶Et ad obsidionem Ierusalem conuer
tes faciem tuam,& brachium tuum eritˋextentumˋ. extentum 8
8 & prophetabis aduersus eam. ¶Ecce circumdedi te
vinculis: & non te conuertes à latere tuo in latus
9 aliud,donec compleas dies obsidionis tuæ. ¶Et tu
sume tibi frumentum,& hordeum,& fabam,& len-
tem,& milium, & viciam, & mittes ea in vas vnum,
& facies tibi panes numero dierum quibus dor-
mies super latus tuum: trecentis & nonaginta die-
10 bus comedes illud. ¶Cibus autem tuus quo vescẽ-
C ris,erit in pondere viginti stateres in die: à tempo-
11 re vsque ad tẽpus comedes illud.¶Et aquã in men-
sura bibes sextam partẽ hin: à tẽpore vsq; ad tem-
12 pus bibes illud.¶Et quasi subcineritium hordeaceũ
comedes illud:& stercore quod egredietur de hoĩe
13 operies illud in oculis eorũ.¶Et dixit Dominus:Sic
comedent filij Israël panẽ suũ pollutũ inter gentes
14 ad quas eijciã eos.¶‖Et dixi:Ah,ah,ah, Dñs Deus, ‖Osee.9.a.3.
ecce anima mea non est polluta,& morticinũ & la-
ceratũ à bestijs non comedi,ab infantia mea vsque
nũc:& nõ est ingressa in os meũ oĩs caro immunda.
15 ¶Et dixit ad me: Ecce dedi tibi fimũ boũ pro sterco
16 ribus humanis:& facies panẽ tuũ in eo.¶Et dixit ad
me:Fili hoĩs,ecce ego conteram baculum panis in ‖Infr.5.d.16.& 24.d.23.
Ierusalem:& comedent panẽ in põdere, & in solici
17 tudine:& aquã in mensura,& in angustia bibẽt.¶Vt
deficiẽtibus pane & aqua corruat vnusquisque ad
fratrem suum,& cõtabescant in iniquitatibus suis.

CAPVT V.

1 ET tu fili hominis sume tibi gladium acu-
A tum, radentem pilos: & assumes eum,
& duces per caput tuum, & per barbam
tuam:& assumes tibi staterã ponderis,&

2 diuides eos.¶Tertiam partē igni combures in me-
dio ciuitatis,iuxta completionem dierum obsidio
nis: & assumes tertiam partem & concides gladio
in circuitu eius:tertiam verò aliā disperges in ven-
3 tum, & gladium nudabo post eos. ¶Et sumes inde
paruum numerum & ligabis eos in summitate pal
4 lij tui. ¶Et ex eis rursum tolles, & proijcies eos in
medio ignis,& combures eos igni:& ex eo egredie
5 tur ignis in omnem domum Israel.¶Hæc dicit Do-
minus Deus:Ista est Ierusalem, in medio gentium
6 posui eam,& in circuitu eius terras. ¶Et cōtempsit
B iudicia mea,vt plus esset impia quàm gētes,& prę-
cepta mea vltrà quā terræ quę in circuitu eius sunt.
Iudicia enim mea proiecerunt,& in prçceptis meis
7 non ambulauerunt, ¶Idcirco hæc dicit Dominus
Deus:Quia superastis gentes quę in circuitu vestro
sunt, & in præceptis meis non ambulastis, & iudi-
cia mea non fecistis, & iuxta iudicia gentium quæ
-9. 8 in circuitu vestro sunt, -non' estis operati: ¶Ideo
hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego ad te, & ipse
ego faciam in medio tui iudicia in oculis gentium:
9 ¶& faciam in te quod non feci,& quibus similia vl-
trà nō faciam propter omnes abominationes tuas.
10 ¶Ideo patres comedent filios in medio tui, & filij
C comedēt patres suos:& faciā in te iudicia,& venti-
11 labo vniuersas reliquias tuas in oēm ventum. ¶Id-
circo viuo ego, dicit Dn̄s Deus, Nisi pro eo quòd
sanctum meum violasti in omnibus offensionibus
tuis, & in cunctis abominationibus tuis:ego quoq;
confringā,& non parcet oculus meus,& non mise-
12 rebor.¶Tertia pars tui peste morietur,& fame con
sumetur in medio tui: & tertia pars tui in gladio ca
det in circuitu tuo:tertiam verò partē tuam in om-
nem vētum dispergam,& gladium euaginabo post
13 eos. ¶Et complebo furorem meum, & requiesce-
re faciam indignationem meam in eis, & consola-
bor: & scient quia ego Dominos locutus sum in
zelo meo, cùm impleuero indignationem meam
14 in eis. ¶Et dabo te in desertum & in opprobrium
D gentibus quæ in circuitu tuo sunt,in conspectu om
15 nis prætereuntis. ¶Et eris opprobrium & blasphe-
miā,exēplum & stupor in Gentibus quæ in circui-
tu tuo sunt, eum fecero in te iudicia in furore & in
indignatione,& in increpationibus iræ:Ego Domi
16 nus locutus sum.¶Quādo misero sagittas famis pes
simas in eos,quæ erunt mortiferę,&quas mittam vt
Su.4.d.16. Inf.14.d.13. disperdam vos,& famem cōgregabo super vos, &
17 conteram in vobis baculum panis. ¶Et immittam
in vos famem & bestias pessimas vsque ad interne-
cionem:& pestilētia & sanguis transibunt per te,&
gladium inducam super te. ego Dn̄s locutus sum.

CAPVT VI.

1 ET factus est sermo Domini ad me,dicens:
A ¶Fili hominis,pone faciem tuam ad mō
2 tes Israël, & prophetabis ad eos, ¶&
Inf.36.a.1. 3 dices, | Montes Israël audite verbum
Domini Dei. Hæc dicit Dominus Deus montibus
& collibus,rupibus & vallibus: Ecce, ego inducam
4 super vos gladium,& disperdam excelsa vestra,¶&
demoliar aras vestras, & confringentur simula-
chra vestra, & deijciam interfectos vestros ante i-
5 dóla vestra. ¶Et dabo cadauera filiorum Israël an-
te faciem simulachrorum vestrorum: & disper-
6 gam ossa vestra circum aras vestras, ¶in omnibus
habitationibus vestris. Vrbes desertæ erunt,& ex-
celsa demoliētur,& dissipabuntur:& interibunt aræ
vestræ,& confringentur: & cessabunt idóla vestra,
B & cōterentur delubra vestra,& delebūtur opera ve
7 stra.¶Et cadet interfectus in medio vestri:& scietis
8 quia ego sum Dominus.¶Et relinquam in vobis eos
qui fugerint gladium in Gentibus,cùm dispersero
9 vos in terris. ¶Et recordabuntur mei liberati vestri
in Gentibus ad quas captiui ducti sunt:quia cōtriui
cor eorum fornicans & recedens à me,& oculos eo
rū fornicantes post idóla sua:& displicebūt sibimet
C super malis quæ fecerant in vniuersis abominatio-
10 nibus suis.¶Et sciēt quia ego Dominus non frustrà
11 locutus sum vt facerem eis malum hoc. ¶Hæc dicit
Dominus Deus:Percute 'manum tuam' & allide pe dem tuum,& dic, Heu, ad omnes abominationes manu tua 6.
malorum domus Israël. 'quæ' gladio & fame, & pe- qui 15.
12 ste ruituri sunt. ¶Qui longè est,peste morietur: qui
autem propè, gladio corruet: & qui relictus fue-
rit & obsessus, fame morietur: & complebo indi-
13 gnationem meam in eis. ¶Et scietis quia ego Do-
minus,cum fuerint interfecti vestri in medio idólo
rum vestrorum in circuitu ararū vestrarum in omni
D colle excelso, & in cunctis summitatibus mōtium,
& subtus omne lignum nemorosum,& subtus vni-
uersam quercum frondósam, locum vbi accende-
14 runt thura redolentia vniuersis idólis suis. ¶Et ex-
tendā manū meā super eos:& faciam terram deso-
latam & destitutam à desertò Deblāta in omnibus
habitationibus eorum, & sciēt quia ego Dominus.

CAPVT VII.

1 ET factus est sermo Domini ad me,dicēs:
A ¶Et tu fili hominis, hæc dicit Dominus,
2 Deus terræ Israel:Finis venit, venit finis
3 super quatuor plagas terræ.¶Nunc finis
super te,& immittā furorē meū in te:& iudicabo te
iuxta vias tuas: ponam contra te oēs abominatio-
4 nes tuas. ¶Et non parcet oculus meus super te, &
nō miserebor:sed vias tuas ponam super te,& abo-
minationes tuæ in medio tui erunt: & scietis, quia
5 ego Dominus.¶Hęc dicit Dominus Deus:Afflictio
6 vna,afflictio ecce venit,¶finis venit,venit finis,eui-
7 gilauit aduersum te:ecce venit.¶Venit 'contritio' su cōfractio 5.
B per te,qui habitas in terra:venit tempus, prope est
8 dies occisionis, & non gloriæ montium. ¶Nunc de
propinquo effundam iram meam super te: & com-
plebo furorem meū in te: & iudicabo te iuxta vias
9 tuas, & imponam tibi omnia scelera tua. ¶Et non
C parcet oculus meus,nec miserebor:sed vias tuas im
ponā tibi,& abominationes tuæ in medio tui erūt:
10 & scietis quia ego sum Dominus percotiens.¶Ecce
dies,ecce venit:egressa est 'contritio', floruit virga, cōfractio 6.
11 germinauit superbia.¶Iniquitas surrexit in virga im
pietatis:non ex eis,& non ex populo,neque ex so
12 nitu eorum:& non erit requies in eis.¶Venit tem-
pus,appropinquauit dies:qui emit, non lætetur:&
qui vendit,non lugeat:quia ira super omnem popu
13 lum eius. ¶Quia qui vendit, ad id quod vendidit,
D non reuertetur:& adhuc in viuentibus vita eorum:
visio enim ad omnē multitudinem eius non regre-
dietur,& vir in iniquitate vitæ suæ non confortabi-
14 tur. ¶Canite tuba, præparentur omnes, & non est
qui vadat ad prælium: ira enim mea super 'vniuer-
15 sum populū' eius. ¶Gladius foris, & pestis & fames oēm multitudinē 3.
intrinsecus:qui in agro est, gladio morietur: & qui
16 in ciuitate,pestilētia, & fame deuorabūtur.¶Et sal

uabuntur

uabuntur qui fugerint ex eis: & erunt in montibus
quasi columbæ cōualliū, omnes trepidi, unusquisq;
17 in iniquitate sua. ¶Omnes manus dissoluentur, &
Isa.15.2.3. 18 omnia genua fluent aquis. ¶|Et accingent se cilicijs,
E & operiet eos formido: & in omni facie confusio,
Iere.48.f.37. 19 & in uniuersis capitibus eorum caluitium. ¶|Argen
Prou.11.a.4. tum eorum foras proijcietur, & aurum eorum in
Soph.1.d.18. sterquilinium erit. Argentum eorum & aurum eo-
rum non ualebit liberare eos in die furoris Domi-
Eccle.5.b.10.c.13. ni. Animam suam non saturabunt, & uentres eorum
non implebuntur: quia scandalum iniquitatis eorū
20 factum est. ¶Et ornamentum monilium suorum in
superbiam posuerunt, & imagines abominationum
suarum, & simulachrorum fecerunt ex eos: propter
21 hoc dedi eis illud in immunditiam: ¶& dabo illud in
manus alienorum ad diripiendum, & impijs terræ
22 in prædam, & contaminabunt illud. ¶Et auertam fa
F ciem meam ab eis, & violabunt arcanum meum: &
introibunt in illud emissarij, & cōtaminabunt illud.
23 ¶Fac conclusionem: quoniam terra plena est iudi-
24 cio sanguinum, & ciuitates plenę iniquitate. ¶Et ad-
ducam pessimos de Gentibus, & possidebūt domos
eorum: & quiescere faciam superbiam potentium,
25 & possidebunt sanctuaria eorum. ¶Angustia super-
26 ueniente requirent pacem, & nō erit. ¶Conturbatio
super conturbationem veniet, & auditus super au-
ditum: & quærent visionem de propheta, & lex pe-
27 ribit à sacerdote, & consilium à senioribus. ¶Rex lu-
gebit, & princeps induetur mœrore, & manus po-
puli terræ conturbabuntur. Secundùm viam eorum
faciam eis, & secūdum iudicia eorum iudicabo eos,
& scient quia ego Dominus.

CAPUT VIII.

1 Et factum est in anno sexto, in sexto men-
A se, in quinta mensis: ego sedebā in domo
mea, & senes Iuda sedebāt coram me, &
cécidit ibi super me manus Domini Dei.
2 ¶Et uidi: & ecce similitudo quasi aspectus ignis: ab
aspectu lumborum eius & deorsum, ignis: & à lum-
bis eius & sursum, quasi aspectus splendoris, vt visio
Dan.14.f.35. 3 electri. ¶|Et emissa similitudo manus apprehendit
B me in cincinno capitis mei: & eleuauit me Spiritus
inter terram & cœlum: & adduxit me in Ierusalem
in visione Dei, iuxta ostium interius quod respicie-
bat ad Aquilonem, vbi erat statutū idólum zeli ad
4 prouocandum ęmulationem. ¶Et ecce ibi gloria
Dei Israël secundùm visionem quam videram in
5 campo. ¶Et dixit ad me: Fili hominis, leua oculos
C tuos ad viam Aquilonis, & leuaui oculos meos ad
viam Aquilonis: & ecce ab Aquilone portæ altaris
6 idólum zeli in ipso introitu. ¶Et dixit ad me: Fili ho
minis, putásne vides tu quid isti faciunt, abomina-
tiones magnas, quas domus Israël facit hic, vt pro-
cul recedam à sanctuario meo? & adhuc conuersus
7 videbis abominationes maiores. ¶Et introduxit me
ad ostium atrij: & vidi, & ecce foramen vnum in pa-
8 riete. ¶Et dixit ad me: Fili hominis, fode parietem.
D Et cum fodissem parietem, apparuit ostium vnum.
9 ¶Et dixit ad me: Ingredere & vide abominationes
10 pessimas, quas isti faciunt hic. ¶Et ingressus vidi: &
ecce omnis similitudo reptilium, & animalium, a-
bominatio, & vniuersa idóla domus Israël depicta
11 erant in pariete in circuitu per totum. ¶Et septua-
ginta viri de senioribus domus Israël, & Iezonias fi-
lius Saphan, stabat in medio eorum stantium ante
E picturas: & unusquisque habebat thuribulum in ma
12 nu sua: & vapor nebulæ de thure consurgebat. ¶Et
dixit ad me: Certè uides fili hominis quæ seniores
domus Israël faciunt in tenebris, unusquisq; in ab-
scondito cubilis sui, dicunt enim: Non uidet Domi-
13 nus nos, dereliquit Dominus terram. ¶Et dixit ad
me: Adhuc conuersus videbis abominationes maio
14 res quas isti faciunt. ¶Et introduxit me per ostium
portæ domus Domini, quod respiciebat ad Aquilo
nem, & ecce ibi mulieres sedebant plangentes Ado
15 nidē. ¶Et dixit ad me: Certè vidisti, fili hominis: ad-
F huc conuersus uidebis abominationes maiores his.
16 ¶Et introduxit me in atriū domus Domini interius:
& ecce in ostio templi Domini inter vestibulum, &
altare, quasi vigintiquinque viri dorsa habentes cō-
tra templum Domini, & facies ad Orientem: & ado
17 rabant ad ortum solis. ¶Et dixit ad me: Certè vidisti
fili hominis: nunquid leue est hoc domui Iuda, vt fa
cerent abominationes istas quas fecerunt hic: quia
replentes terram iniquitate, conuersi sunt ad irritā-
dum me? & ecce applicant ramum ad nares suas.
18 Ergo & ego faciā in furore: nō parcet oculus meus,
nec miserebor: & cùm clamauerint ad aures meas
voce magna, non exaudiam eos.

CAPUT IX.

1 Et clamauit in auribus meis voce magna, di-
A cens: Appropinquauerunt visitationes vr-
bis, & vnusquisque vas interfectionis ha-
2 bet in manu sua. ¶Et ecce sex viri veniebant de via
portæ superioris, quæ respicit ad Aquilonem: & v-
niuscuiusque vas interitus in manu eius: uir quoque
vnus in medio eorū vestitus erat lineis, & atramen-
tarium scriptoris ad renes eius: & ingressi sunt, & ste
3 terunt iuxta altare æreū. ¶Et gloria Domini Israel
assumpta est de cherub, quę erat super eum ad limē
B domus: & uocauit uirum qui indutus erat lineis, &
atramentarium scriptoris habebat in lumbis suis.
4 ¶Et dixit Dominus ad eum: Transi per mediam ci-
uitatem in medio Ierusalem: |& signa Thau super Exo.12.b.7.
frontes virorum gementium & dolentium super cū
5 ctis abominationibus quæ fiunt in medio eius. ¶Et Apoc.7.a.3.
illis dixit audiēte me: Transite per ciuitatem sequē-
tes eum, & percutite, non parcat oculus uester, ne-
6 que misereamini. ¶Senem, adolescentulum, & virgi
C nem, `paruulos` & mulieres interficite usque ad in- `paruulū.
ternecionem: omnem autem super quem uideritis
Thau, ne occidatis: & à sanctuario meo incipite. Cę
perunt ergo à uiris senioribus qui erāt ante faciem
7 domus. ¶Et dixit ad eos: Contaminate domū, & im-
plete atria interfectis: egredimini. Et egressi sunt,
8 & percutiebant eos qui erant in ciuitate. ¶Et cæde
completa remansi ego: ruique super faciem meam,
& clamans, aio: Heu, heu, heu, Domine Deus, er-
góne disperdes omnes reliquias Israël, effundēs fu-
9 rorem tuum super Ierusalem? ¶Et dixit ad me: Ini-
quitas domus Israël & Iuda magna est nimis ualde:
D & repleta est terra sanguinibus, & ciuitas repleta
est auersione: dixerunt enim, Dereliquit Domi-
10 nus terram, & Dominus non uidet. ¶Igitur & meus
nō parcet oculus, neque miserebor: uiam eorum su-
11 per caput eorum reddam. ¶Et ecce uir qui erat in-
dutus lineis, qui habebat atramentarium in dorso
suo, respondit uerbum, dicens: Feci sicut præce-
pisti mihi.

CAPVT X.

1 A ET vidi,& ecce in firmamento quod erat su
per caput cherubim, quasi lapis sapphi-
rus;quasi species similitudines solij appa
2 ruit super ea.¶Et dixit ad virum qui indu
tus erat lineis , & ait: Ingredere in medio rotarum
quæ sunt subtus cherubim: & imple manum tuam
prunis ignis quæ sunt inter cherubim,& effunde su-
per ciuitatem. Ingressusque est in conspectu meo.
3 ¶Cherubim autem stabãt à dextris domus cùm in-
grederetur vir, & nubes impleuit atrium interius.
4 ¶Et eleuata est gloria Domini désuper cherub ad
limen domus : & repleta est domus nube,& atrium
5 repletum est splendore gloriæ Domini. ¶Et sonitus
alarum cherubim audiebatur vsque ad atrium ex-
6 terius,quasi uox Dei omnipotentis loquentis.¶Cũ-
B que præcepisset uiro qui indutus erat lineis, dicens:
Sume ignem de medio rotarum quę sunt inter che-
7 rubim:ingressus ille, stetit iuxta rotam. ¶Et extẽdit
cherub manum de medio cherubim , ad ignem qui
erat inter cherubim : & sumpsit , & dedit in manus
eius qui indutus erat lineis : qui accipiens egressus
8 est.¶Et apparuit in cherubim similitudo manus ho-
9 minis subtus pẽnas eorum.¶& vidi: & ecce quatuor
rotæ iuxta cherubim : rota vna iuxta cherub vnum,
& rota alia iuxta cherub vnum:species autem rota-
10 rum erat quasi visio lapidis chrysoliti. ¶& aspectus
earum similitudo vna quatuor: quasi sit rota in me-
11 dio rotæ.¶Cumque ambularent , in quatuor partes
-12. gradiebantur : -&` non reuertebantur ambulantes:
sed ad locum ad quem ire declinabat quæ prima e-
Sup.1.c. 12 rat,sequebantur & cæteræ,nec cõuertebantur.¶¦Et
18. C omne corpus earum,& colla,& manus,& pennæ,&
circuli plena erant oculis, in circuitu quatuor rota-
13 rum.¶Et rotas istas vocauit volubiles,audiente me.
14 ¶Quatuor autem facies habebat vnum:facies vna,fa
cies cherub: & facies secunda, facies hominis: & in
15 tertio facies leonis : & in quarto facies aquilæ. ¶Et
eleuata sunt cherubim:ipsum est animal quod vide-
16 ram iuxta fluuium Chobar . ¶Cumque ambularent
cherubim,ibant pariter & rotæ iuxta ea:& cùm ele-
uarent cherubim alas suas,vt exaltarentur de terra,
17 non residebant rotæ,sed & ipsæ iuxta erant. ¶Stanti
bus illis,stabant:& cum eleuatis eleuabantur: spiri-
18 tus enim vitæ erat in eis . ¶Et egressa est gloria Do-
19 mini à limine templi : & stetit super cherubim.¶Et
eleuantia cherubim alas suas , exaltata sunt à terra
D coram me: & illis egredientibus,rotæ quoque sub-
secutæ sunt: & stetit in introitu portæ domus Domi
20 ni orientalis, & gloria Dei Israël erat super ea . ¶Ip-
Sup 1.a. sum est animal ¦ quod vidi subter Deum Israël,iux-
1.a.3. ta fluuium Chobar : & intellexi quia cherubim es-
* per quatuor 21 sent.¶Quatuor * vultus vni,& quatuor alę vni:& simi
22 litudo manus hominis sub alis eorum.¶Et similitu-
do vultuum eorum , ipsi vultus quos videram iuxta
fluuium Chobar, & intuitus eorum,& impetus sin-
gulorum ante faciem suam ingredi.

CAPVT XI.

1 A ET eleuauit me spiritus , & introduxit me
ad portã domus Domini oriẽtalem quę
respicit ad solis ortum: & ecce,in introi-
tu portæ vigintiquinque viri : & vidi in
medio eorum Iezoniam filium Azur , & Pheltiam
2 filium Bananiæ:principes populi.¶Dixitque ad me:
Fili hominis,hi sunt viri qui cogitãt iniquitatem,&
3 tractant consilium pessimum in vrbe ista,¶dicentes:
Nónne dudum ædificatæ sunt domus?hęc est lebes,
4 nos autem carnes.¶Idcirco uaticinare de eis, uatici
5 nare fili hominis. ¶Et irruit in me spiritus Domini,
& dixit ad me:Loquere,Hæc dicit Dominus:Sic lo-
cuti estis domus Israël,& cogitationes cordis uestri
6 ego noui.¶Plurimos occidistis in vrbe hac,& imple
7 stis uias eius interfectis.¶Propterea hęc dicit Domi
B nus Deus:Interfecti uestri,quos posuistis in medio
eius hi sunt carnes,& hæc est lebes : & educam uos
8 de medio eius . ¶Gladium metuistis,& gladium in-
9 ducam super uos, ait Dominus Deus.¶Et eijciã uos
de medio eius, daboq; uos in manum hostium , &
10 faciam in uobis iudicia . ¶Gladio cadetis:in finibus
Israël iudicabo uos , & scietis quia ego Dominus.
11 Hęc nõ erit uobis in Lebetem,& uos nõ eritis in me
12 dio eius in carnes:in finibus Israël iudicabo uos.¶Et
scietis quia ego Dominus : quia in præceptis meis
non ambulastis , & iudicia mea non fecistis : sed
C iuxta iudicia gentium, quæ in circuitu uestro sunt,
13 estis operati . ¶Et factum est cum prophetarem,
Pheltias filius Banaiæ mortuus est : & cecidi in fa-
ciem meam,clamans uoce magna,& dixi:Heu,heu,
heu, Domine Deus : consummationem tu facis re-
14 liquiarum Israël?¶Et factum est uerbum Domini ad
15 me,dicens: ¶Fili hominis ,fratres tui uiri propinqui
tui,& omnis domus Israël,uniuersi quibus dixerunt
habitatores Ierusalem,Longè recedite à Domino,
16 nobis data est terra in possessionẽ . ¶Propterea hæc
dicit Dominus Deus . Quia longè feci eos in genti-
bus, & quia dispersi eos in terris: ero eis in sanctifi-
17 cationem modicã in terris ad quas uenerunt. ¶Pro-
ptereà loquere:Hæc dicit Dominus Deus:Congre-
gabo uos de populis , & adunabo de terris in qui-
18 bus dispersi estis:daboque uobis humum Israël.¶Et
D ingredientur illuc , & auferent omnes offensiones:
19 cunctasque abominationes eius de illa . ¶¦Et dabo Iere.31.f
eis cor unum , & spiritum nouum tribuã in uisceri- 31. Inf.18.g.
bus eorum : & auferam cor lapideum de carne co- 11.36.c.
20 rum,& dabo eis cor carneum.¶Vt in pręceptis meis 26. Inf.24.27
ambulent,& iudicia mea custodiant,faciantque ea: Heb.8.c.
21 & sint mihi in populũ , & ego sim eis in Deũ.¶Quo- 10.
rum * cor post offendicula & abominationes suas * autem.
ambulat,horum uiam in capite suo ponã,dicit Do-
22 minus Deus . ¶Et eleuauerunt cherubim alas suas,
& rotæ cum eis : & gloria Dei Israël erat super ea.
23 ¶Et ascendit gloria Domini de medio ciuitatis,ste-
24 titque super montem qui est ad Oriẽtem urbis.¶Et * me 4.
spiritus leuauit me : adduxitque * in Chaldæam ad
transmigrationem,in uisione in spiritu Dei:& subla
25 ta est à me uisio quam uideram.¶Et locutus sum ad
transmigrationem omnia uerba Domini quæ osten
derat mihi.

CAPVT XII.

1 A ET factus est sermo Domini ad me,dicens:
2 ¶Fili hominis, in medio domus exaspe-
rantis tu habitas : qui oculos habent ad
uidendum,& non uident:& aures ad au-
diendum, & non audiunt : quia domus exasperans
3 est.¶Tu ergo fili hoĩs fac tibi uasa transmigrationis,
& transmigrabis per diem corã eis: transmigrabis
autem de loco tuo ad locũ alterũ in conspectu eo-
rum,si fortè aspiciant : quia domus exasperans est.
4 ¶Et efferes foras uasa tua quasi uasa* transmigrãtis * transmigrationis.

per

per diem in conspectu eorum: tu autem egredieris
5 vespere coram eis, sicut egredietur migrans. ¶Ante
B oculos eorum perfode tibi parietem: & egredieris
6 per eum. ¶In conspectu eorum in humeris portabe-
ris, in caligine efferreris: faciem tuam velabis, & nõ
videbis terram: quia portentũ dedi te domui Israël.
7 ¶Feci ergo sicut præceperat mihi*: vasa mea protuli *Dominus
quasi vasa ˆtransmigrantis per diem: & vespere per- ˆ transmigrationis
fodi mihi parietẽ manu: & in caligine egressus sum,
8 & in humeris portatus in conspectu eorum. ¶Et fa-
9 ctus est sermo Domini manè ad me, dicens: ¶Fili ho
minis, nunquid non dixerunt ad te domus Israël, do
C mus exasperans, Quid tu facis? ¶Dic ad eos: Hæc di-
10 cit Dominus Deus, Super ducem onus istud, qui est
in Ierusalem: & super omnem domum Israël, quę est
11 in medio eorum. ¶Dic: Ego portentum vestrũ, quo-
modo feci, sic fiet illis: in transmigrationem, & in ca
12 ptiuitatem ibunt. ¶Et dux qui est in medio eorũ, in
D humeris portabitur, in caligine egredietur: parietẽ
perfodient, vt educant eum: facies eius operietur,
13 vt nõ videat oculo terram. ¶Et ˆextendam rete meũ ˆInf. 17. f. 20. & 32. c. 3.
super eum, & capietur in sagena mea: & adducã eũ
in Babylonẽ, in terrã Chaldæorum: & ipsam non vi- -6.
14 debit, ibiq; morietur. ¶Et omnes qui circa eum sunt,
præsidium eius & agmina eius dispergam in omnẽ
15 ventum: & gladium euaginabo post eos. ¶Et scient
quia ego Dominus, quando dispersero illos in gen-
16 tibus, & disseminauero eos in terris. ¶Et relinquam
ex eis viros paucos à gladio, & fame, & pestilentia:
E vt enarrent omnia scelera eorũ in gentibus ad quas
17 ingredientur: & scient quia ego Dominus. ¶Et factus
18 est sermo Domini ad me, dicens: ¶Fili hominis, pa-
nem tuum in conturbatione comede: sed & aquam
19 tuam in festinatione & mœrore bibe. ¶Et dices ad
populũ terræ: Hæc dicit Dominus Deus ad eos qui
habitant in Ierusalem in terra Israël: Panem suum in
solicitudine comedent, & aquam suam in desolatio
ne bibent: vt desoletur terra à multitudine sua, pro-
20 pter iniquitatem omnium qui habitant in ea. ¶Et ci-
uitates quæ nunc habitantur, desolatæ erunt, terra-
F que deserta: & scietis quia ego Dominus. ¶Et factus
21 est sermo Domini ad me, dicẽs: ¶Fili hominis, quod
22 est prouerbium istud vobis in terra Israël? dicentiũ:
In longum differentur dies, & peribit omnis visio:
23 ¶Ideo dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus, Quie-
scere faciam prouerbium istud, neq; vulgo dicetur
vltrà in Israël: & loquere ad eos quòd appropinqua
24 uerunt dies & sermo omnis visionis. ¶Non enim e-
rit vltrà omnis visio cassa, neque diuinatio ambigua
25 in medio filiorum Israël. ¶Quia ego Dominus lo-
G quar: & quodcunque locutus fuero verbum, & fiet,
nõ prolongabitur amplius: sed in diebus vestris, do
mus exasperans, loquar verbum, & faciam illud, di-
26 cit Dominus Deus. ¶Et factus est sermo Domini ad
27 me, dicens. ¶Fili hominis, ecce domus Israël dicen-
tium, Visio quam hic videt, in dies multos: & in tem
28 pora longa iste prophetat, ¶Propterea dic ad eos:
Hæc dicit Dominus Deus, Nõ prolongabitur vltrà
omnis sermo meus: verbum quod locutus fuero, cõ
plebitur, dicit Dominus Deus.

CAPVT XIII.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicẽs: ¶Fi
A li hominis, vaticinare ad prophetas Israël,
2 qui prophetant: & dices prophetantibus
3 de corde suo: Audite verbũ Domini. ¶Hæc dicit Do
minus Deus: ˆVæ prophetis insipientibus, qui se- ˆIer. 23. a. 1.
4 quuntur spiritum suum, & nihil vident. ¶Quasi vul- Infr. 14. c.
5 pes in desertis, prophetę tui Israël erant. ¶Non ascẽ 9. 34. a. 2.
distis ex aduerso, neque opposuistis murum pro do
mo Israël: ut staretis in prœlio in die Domini. ¶Vidẽt
6 vana, & diuinant mendacium, dicentes: Ait Domi-
nus: cùm Dominus non miserit eos: & perseuerauе-
7 runt confirmare sermonem. ¶Nunquid non uisionẽ
cassam uidistis, & diuinationem mendacem locuti
estis? & dicitis, Ait Dominus: cùm ego non sim lo-
8 cutus. ¶Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quia
locuti estis vana, & uidistis mendacium: ideo ecce
9 ego ad uos, dicit Dominus Deus. ¶Et erit manus
B mea super prophetas qui vident uana, & diuinant
mendacium: in concilio populi mei non erunt, & in
scriptura domus Israël non scribentur, nec in terrã
Israël ingredientur: & scietis quia ego Dominus
10 Deus. ¶Eo quòd deceperint populum meum, dicẽn
tes: Pax. & non est pax: & ipse ædificabat parietem,
11 illi autem liniebant eum luto absque paleis. ¶Dic ad
eos qui liniunt absque temperatura, quod casurus
sit: erit enim imber inundans, & dabo lapides præ-
grandes desuper irruentes, & uentum procellæ dissi
12 pantem. ¶Siquidem ecce cecidit paries: nunquid nõ
dicetur uobis, Vbi est litura quam linistis? ¶Propte-
13 rea hæc dicit Dominus Deus: Et erumpere faciam
spiritum tempestatum in indignatione mea & im-
ber inundans in furore meo erit: & lapides grandes
14 in ira in consumptionem. ¶Et destruam parietem
C quem linistis absque temperamento: & adæquabo
eum terræ, & reuelabitur fundamentum eius: & ca-
det, & consumetur in medio eius: & scietis quia ego
15 sum Dominus. ¶Et complebo indignationem meam
in pariete, & in his qui liniunt eum absque tempe-
ramẽto, dicamque vobis, Non est paries, & nõ sunt
16 qui liniunt eum. ¶Prophetæ Israël, qui prophetant
ad Ierusalem, & uident ei uisionem pacis: & non est
17 pax, ait Dominus. ¶Et tu fili hominis, pone faciem
tuam contra filias populi tui, quæ prophetãt de cor
18 de suo: & uaticinare super eas, ¶& dic: Hæc dicit Do
minus Deus: Væ ˆquiˆ consuunt puluillos sub omni ˆquæ 1.
cubito manus: & faciunt ceruicalia sub capite uni-
uersæ ætatis ad capiendas animas: & cùm caperent
19 animas populi mei, uiuificabant animas eorum. ¶Et
uiolabant me ad populum meum propter pugillũ
hordei & fragmen panis, ut interficerẽt animas quę
non moriuntur, & uiuificarent animas quæ non ui-
uunt, mentientes populo meo credenti mendacijs.
20 ¶Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego
D ad puluillos uestros quibus uos capitis animas uo-
lantes: & dirumpam eos de brachijs uestris: & dimit
tam animas quas uos capitis, animas ad uolandum.
21 ¶Et dirumpam ceruicalia vestra: neque erunt ultrà
in manibus uestris ad prędandum: & scietis quia e-
22 go Dñs. ¶Pro eò quòd mœrere fecistis cor iusti men-
daciter, quem ego non contristaui: & confortastis
manus impij, ut non reuerteretur à uia sua mala, &
23 uiueret: ¶Propterea uana non uidebitis, & di-
uinationes non diuinabitis amplius, & e-
ruam populum meum de manu ue-
stra: & scietis quia ego
Dominus.

CAPVT XIIII.

1 ET venerunt ad me viri seniorum Israël, &
A sederunt coram me. ¶Et factus est sermo
2 Domini ad me, dicens: ¶Fili hominis, vi-
3 ri isti posuerũt immunditias suas in cor-
dibus suis, & scandalũ iniquitatis suę statuerunt cõ-
tra faciẽ suã: nunquid interrogatus respondebo eis?
4 ¶Propter hoc loquere eis, & dices ad eos: Hæc dicit
Dñs Deus: Homo homo de domo Israël, qui posue-
rit immunditias suas in corde suo, & scandalum ini-
B quitatis suæ statuerit cõtra faciẽ suam, & venerit ad
prophetã interrogans per eum me: ego Dñs respon
5 debo ei in multitudine immunditiarũ suarũ. ¶Vt ca
piatur domus Israël in corde suo quo recesserunt à
6 me in cunctis idólis suis. ¶Propterea dic ad domum
Israël: Hęc dicit Dñs Deus: Conuertimini & recedi-
te ab idólis vestris, & ab uniuersis contaminatio ni-
7 bus vestris auertite facies vestras. ¶Quia homo ho-
mo de domo Israël, & de proselytis, quicunq; aduc-
na fuerit in Israel, si alienatus fuerit à me, & posue-
rit idóla sua in corde suo, & scandalũ iniquitatis suę
statuerit contra faciem suã, & venerit ad prophetã
vt interroget per eum me: ego Dominus responde-
8 bo ei per me. ¶Et ponam faciem meam super homi-
C nem illum, & faciam eum in exẽplum & in prouer-
bium, & disperdã eum de medio populi mei: & scie
Sup.13.a 3 9 tis quia ego Dominus. ¶ Et propheta cum errauerit
& locutus fuerit verbũ: ego Dominus decepi pro-
phetam illum: & extendã manum meam super illũ,
10 & delebo eũ de medio populi mei Israel. ¶Et porta-
bunt iniquitatem suam: iuxta iniquitatem interro-
11 gantis, sic iniquitas prophetæ erit. ¶Vt non erret vl-
D trà domus Israël à me, neque polluatur in vniuersis
præuaricationibus suis: sed sint mihi in populum, &
12 ego sim eis in Deum, ait Dominus exercituum. ¶Et
13 factus est sermo Domini ad me, dicens: ¶Fili homi-
nis, terra cùm peccauerit mihi, vt præuaricetur prę-
uaricans: extendam manum meam super eam, | &
| Sup.4.d. 16.5.d.16. conterã virgã panis eius: & immittã in eam famẽ, &
14 interficiam de ea hominem & iumentum. ¶Et si fue
rint tres uiri isti in medio eius, Noë, Daniel, & Iob:
ipsi iustitia sua liberabũt animas suas, ait Dominus
15 exercituum. ¶Quòd si & bestias pessimas induxero
E super terrã, vt vastem eam: & fuerit inuia, eò quòd
16 non sit pertransiens propter bestias: ¶Tres viri isti
si fuerint in ea, viuo ego dicit Dominus Deus, quia
nec filios nec filias liberabunt: sed ipsi soli libera-
17 buntur, terra autem desolabitur. ¶Vel si gladium
induxero super terram illam, & dixero gladio: Tran
si per terram: & interfecero de ea hominem & iu-
18 mentum: ¶Et tres viri isti fuerint in medio eius: vi-
uo ego, dicit Dominus Deus, non liberabunt filios
19 neque filias: sed ipsi soli liberabuntur. ¶Si autem &
F pestilentiam immisero super terram illam, & effu-
dero indignationem meam super eam in sanguine,
20 vt auferam ex ea hominem & iumentum: ¶Et Noë,
& Daniel, & Iob fuerint in medio eius: viuo ego, di-
cit Dominus Deus, quia filium & filiam non libera-
bunt: sed ipsi iustitia sua liberabunt animas suas.
21 ¶Quoniã hæc dicit Dominus Deus: Quod & si qua-
tuor iudicia mea pessima, gladium, & famem, ac be-
stias malas, & pestilentiam immisero in Ierusalem,
22 vt interficiam de ea hominem & pecus: ¶Tamen re
G linquetur in ea saluatio educentium filios & filias:
ecce ipsi egredientur ad vos, & videbitis viam eo-
rum & adinuentiones eorum: & consolabimini su-
per malo quod induxi in Ierusalem in omnibus quę
23 importaui super eam. ¶Et consolabuntur uos, cùm
videritis viam eorũ & adinuentiones eorum: & co-
gnoscetis quòd non frustrà fecerim omnia quæ fe-
ci in ea, ait Dominus Deus.

CAPVT XV.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicẽs: ¶Fi
A li hominis, quid fiet de ligno vitis ex om-
2 nibus lignis nemorum, quæ sunt inter ligna
3 syluarum? ¶Nunquid tolletur de ea lignum, vt fiat
opus, aut fabricabitur de ea paxillus, vt dependeat
4 in eo quodcunque vas? ¶ Ecce, igni datum est in è-
scam: vtranque partem eius consumpsit ignis, & me
dietas eius redacta est in fauillam: nũquid vtile erit
5 ad opus? ¶Etiam cùm esset integrum, non erat aptũ
ad opus: quantò magis cùm illud ignis deuorauerit
6 & combusserit, nihil ex eo fiet operis? ¶ Propterea
B hæc dicit Dominus Deus: Quomodo lignum uitis
inter ligna syluarum quod dedi igni ad deuorandũ,
7 sic tradã tradidi habitatores Ierusalẽ. ¶ Et ponã fa
ciem meam in eos: de igne egredientur, & ignis cõ-
sumet eos: & scietis quia ego Dominus, Cùm posue
8 ro faciem meam in eos, ¶ & dedero terram inuiam
& desolatam: eò quòd præuaricatores extiterint, di
cit Dominus Deus.

CAPVT XVI.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens:
A ¶Fili hominis notas fac Ierusalẽ abomi-
2 nationes suas, ¶& dices: Hæc dicit Domi
3 nus Deus Ierusalem: Radix tua & gene-
ratio tua de terra Chanaán: pater tuus Amorrhæus
4 & mater tua Chetæa. ¶Et quando nata es, in die or-
tus tui non est præcisus vmbilicus tuus, & aqua non
es lota in salutem, nec sale salita, nec inuoluta pan-
5 nis. ¶Non pepercit super te oculus, vt faceret tibi u-
num de his, misertus tui: sed proiecta es super faciẽ
terræ in abiectione animæ tuæ, in die qua nata es.
6 ¶Transiens autem per te, vidi te conculcari in san-
guine tuo: & dixi tibi cùm esses in sanguine tuo: Vi-
7 ue dixi, inquam, tibi: In sanguine tuo viue. ¶Multi-
plicatam quasi germen agri dedi te: & multiplicata
es, & grandis effecta, & ingressa es, & peruenisti ad
mundum muliebrem: hubera tua intumuerunt, & pi
lus tuus germinauit: & eras nuda, & confusione ple
8 na. ¶Et transiui per te, & vidi te: & ecce tempus tuũ,
tempus amantium: & expandi amictum meum su-
per te, & operui ignominiam tuam. Et iuraui tibi, &
ingressus sum pactum tecum, ait Dominus Deus: &
9 facta es mihi. ¶Et laui te aqua, & emundaui sangui-
10 nem tuum ex te: & vnxi te oleo. ¶Et vestiui te disco-
loribus, & calceaui te hyacintho: & cinxi te bysso, &
11 indui te subtilibus. ¶Et ornaui te ornamento, & de-
B di armillas in manibus tuis, & torquem circa col-
12 lum tuum. ¶Et dedi inaurem super os tuum, & cir-
culos auribus tuis, & coronã decóris in capite tuo.
13 ¶Et ornata es auro & argento, & uestita es bysso, &
polymito, & multis coloribus: similam & mel & o-
leum comedisti, & decora facta es vehementer ni-
14 mis: & profecisti in regnum. ¶Et egressum est no-
men tuum in Gentes propter speciem tuam: quia
perfecta eras in decóre meo, quẽ posueram super
15 te, dicit Dñs Deus. ¶Et habens fiduciam in pulchri-

tudine, tua, fornicata es in nomine tuo: & expo-
suisti fornicationem tuam omni transeunti, vt eius
16 fieres. ¶Et sumens de vestimentis tuis, fecisti tibi
excelsa hinc inde consuta: & fornicata es super
17 eis, sicut non est factum, neque futurum est. ¶Et tu-
listi vasa decóris tui, de auro meo atque argento
meo, quæ dedi tibi: & fecisti tibi imagines mascu-
18 linas, & fornicata es in eis. ¶Et sumpsisti vestimen-
ta tua multicoloria, & 'operuisti illas': & oleum vestita es eis 22.
19 meum, & thymiama meum posuisti coram eis. ¶Et
panem meum quem dedi tibi, similam, & oleum, &
mel quibus enutriui te, posuisti in conspectu eo-
rum in odorem suauitatis, & factum est, ait Domi-
20 nus Deus. ¶Et tulisti filios tuos & filias tuas quas ge
C nerasti mihi: & immolasti eis ad deuorandum. Nũ-
21 quid parua est fornicatio tua? ¶Immolasti filios
22 meos, & dedisti illos consecrans, eis. ¶Et post om-
nes abominationes tuas, & fornicationes, non es
recordata dierum adolescentiæ tuæ, quando eras
nuda & confusione plena, conculcata in sanguine
23 tuo. ¶Et accidit post omnem malitiam tuam (væ væ
24 tibi, ait Dominus Deus) ¶& ędificasti tibi lupanar,
25 & fecisti tibi prostibulũ in cunctis platéis. ¶Ad om-
ne caput viæ ædificasti signum prostitutionis tuę:
& abominabilem fecisti decórem tuum: & diuisisti
pedes tuos omni transeunti, & multiplicasti for-
26 nicationes tuas. ¶Et fornicata es cum filijs Aegypti
vicinis tuis magnarum carnium: & multiplicasti for
27 nicationem tuam ad irritandum me. ¶Ecce, ego
extendam manum meam super te, & auferam 'iu-
stificationem tuam': & dabo te in animas odien-
tium te filiarum Palæsthinarum, quæ erubescunt in
28 via tua scelerata. ¶Et fornicata es in filijs Assyrio-
rum, eo quòd necdum fueris expleta: & postquàm
29 fornicata es, nec sic es satiata. ¶Et multiplicasti for
nicationem tuam in terra Chanaán cum Chaldęis:
30 & nec sic satiata es. ¶In quo mundabo cor tuum, ait
Dominus Deus: cùm facias omnia hæc opera mu-
31 lieris meretricis & procacis? ¶Quia fabricasti lupa-
D nar tuum in capite omnis viæ, & excelsum tuum fe
cisti in omni platéa: nec facta es quasi meretrix fa-
32 stidio augens precium, ¶sed quasi mulier adultera
33 quæ super virum suum inducit alienos. ¶Omnibus
meretricibus dantur mercedes: tu autem dedisti
mercedes cunctis amatoribus tuis, & dona dona-
bas eis vt intrarent ad te vndique ad fornicandum
34 tecum. ¶Factumque est in te contra consuetudinem
mulierum in fornicationibus tuis, & post te non e-
rit fornicatio: in eo enim quòd dedisti mercedes, &
mercedes non accepisti, factum est in contrarium.
35 ¶Propterea meretrix audi verbum Domini. ¶Hæc
36 dicit Dominus Deus: Quia effusum est æs tuum, &
reuelata est ignominia tua in fornicationibus tuis
super amatores tuos, & super idóla abominationũ
tuarum in sanguine filiorum tuorum quos dedisti
37 eis: ¶Ecce, ego congregabo omnes amatores tuos
quibus commista es, & omnes quos dilexisti cum
uniuersis quos oderas: & congregabo eos super te
vndique, & nudabo ignominiam tuam coram eis,
Infr. 23. 10. g. 45. 38 & uidebunt omnem turpitudinem tuam. ¶Et iudi-
cabo te judicijs adulterarum & effundentium san-
39 guinem: & dabo te in sanguinem furoris & zeli. ¶Et
E dabo te in manus eorum, & destruent lupanar tuũ,
& demolientur prostibulum tuum: & denudabunt
te vestimentis tuis, & auferent vasa decóris tui: &
derelinquent te nudam plenamque ignominia:
40 ¶Et adducent super te multitudinem, & lapidabunt
41 te lapidibus: & trucidabunt te gladijs suis. ¶Et com 4 Re. 25 b. 9.
burent domos tuas igni, & facient in te iudicia in
oculis mulierum plurimarum: & desines fornicari,
42 & mercedes ultrà non dabis. ¶Et requiescet indi-
gnatio mea in te: & auferetur zelus meus à te, &
43 quiescam, nec irascar amplius. ¶Eo quòd nõ fueris
recordata dierum adolescentiæ tuæ, & prouocasti
me in omnibus his: quapropter & ego uias tuas in
capite tuo dedi, ait Dominus Deus: & nõ feci iuxta
44 scelera tua in omnibus abominationibus tuis. ¶Ec-
ce omnis qui dicit uulgò prouerbium, in te assumet
45 illud, dicens: Sicut mater ita & filia eius. ¶Filia ma-
tris tuæ es tu, quæ proiecit virum suum, & filios
suos: & soror sororum tuarum es tu, quæ proiece-
runt uiros suos & filios suos: mater vestra Cethæa,
46 & pater vester Amorrhæus. ¶Et soror tua maior, Sa
maria, ipsa & filiæ eius quæ habitant ad sinistram
tuam: soror autem tua minor te, quę habitat à dex-
47 tris tuis, Sodoma, & filiæ eius. ¶Sed nec in vijs earũ
F ambulasti: neque secundùm scelera earum fecisti
pauxillũ minus: penè sceleratiora fecisti illis in om-
48 nibus vijs tuis. ¶Viuo ego, dicit Dominus Deus,
quia non fecit Sodoma soror tua ipsa, & filiæ eius,
49 sicut fecisti tu & filiæ tuæ. ¶Ecce haec fuit iniquitas Gen. 18. d. 19.
Sodomæ sororis tuę, superbia, saturitas panis, & a-
bundantia, & ocium ipsius & filiarum eius: & ma-
50 num egeno & pauperi non porrigebant. ¶Et eleua-
tę sunt, & fecerunt abominationes coram me: & ab-
51 stuli eas sicut 'vidisti'. ¶Et Samaria dimidium pec- vidi a.
catorum suorum non peccauit: sed vicisti eas scele-
ribus tuis: & iustificasti sorores tuas in omnibus abo
52 minationibus tuis, quas operata es. ¶Ergo & tu
porta confusionem tuam, quæ vicisti sorores tuas
peccatis tuis, sceleratius agẽs ab eis: iustificatæ sunt
enim à te: ergo & tu confundere, & porta ignomi-
53 niam tuam, quę iustificasti sorores tuas. ¶Et conuer
tam restituens eas conuersione Sodomorum cum
filiabus suis, & conuersione Samariæ & filiarum e-
ius: & conuertam reuersionem tuam in medio ca-
54 rum, ¶vt portes ignominiam tuam, & confundaris
55 in omnibus quę fecisti, consolans eas. ¶Et soror tua
Soduma, & filię eius reuertentur ad antiquitatem
G suam: & 'Samaria, & filiæ eius reuertentur ad anti- -12.
quitatẽ suam': & tu, & filiæ tuæ reuertimini ad anti-
56 quitatem vestram. ¶Non fuit autem Sodoma soror
57 tua audita in ore tuo, in die superbiæ tuæ, ¶ante quã
reuelaretur malitia tua: sicut hoc tempore in oppro
brium filiarum Syriæ, & cunctarum in circuitu tuo
filiarum Palęsthinarum, quę ambiunt te per gyrum.
58 ¶Scelus tuum & ignominiã tuam tu portasti, ait Do-
59 minus Deus. ¶Quia hęc dicit Dominus Deus: Et fa-
ciam tibi sicut despexisti iuramentum, vt irritum fa
60 ceres pactum: ¶& recordabor ego pacti mei tecum
in diebus adolescentię tuę: & suscitabo tibi pactum
61 sempiternum. ¶Et recordaberis viarum tuarum, &
confundêris, cùm receperis sorores tuas te maiores
cum minoribus tuis: & dabo eas tibi in filias, sed nõ
62 ex pacto tuo. ¶Et suscitabo ego pactum meum te-
63 cum: & scies quia ego Dominus, ¶vt recor-
deris & confundaris, & non sit tibi vl-
trà aperire os præ confusione tua,
cùm placatus tibi fuero in om-
nibus quæ fecisti, ait Do-
minus Deus.

CAPVT XVII.

1 ET factum est verbum Domini ad me, di-
A cens: ¶Fili hominis, propone ænigma, &
2 narra parabolam ad domum Israël, ¶&
3 dices: Hæc dicit Dominus Deus: Aquila
grandis magnarum alarum, longo membrorum du
ctu, plena plumis & varietate, venit ad Libanum, &
4 tulit medullam cedri. ¶Summitatem frondium eius
auulsit: & transportauit eam in terram Chanáan, in
5 vrbe negociatorum posuit illam. ¶Et tulit de semi-
ne terræ, & posuit illud in terra pro semine: ut fir-
marer radicem super aquas multas, in superficie po
6 suit illud. ¶Cúmque germinasset, creuit in vineam la
B tiorem humili statura, respicientibus ramis eius ad
eam: & radices eius sub illa erant: facta est ergo vi-
nea, & fructificauit in palmites: & emisit propagi-
7 nes. ¶Et facta est aquila altera grandis, magnis alis,
multisque plumis: & ecce vinea ista quasi mittens
radices suas ad eam, palmites suos extendit ad il-
*Quæ. 8 lam, ut irrigaret eam de areolis germinis sui. ¶ * In
C terra bona super aquas multas plãtata est: ut faciat
frõdes, ° & portet fructum, ut sit in vineam grãdem.
°fructũ f. 9 ¶Dic: Hæc dicit Dominus Deus, Ergóne prospe-
rabitur? nónne radices eius euellet, & ° fructus ° eius
distringet, & siccabit omnes palmites germinis e-
ius, & arescet: & non in brachio grandi, neque in po
10 pulo multo, vt euelleret eam radicitus? ¶Ecce plan-
tata est: ergóne prosperabitur? nónne cùm tetigerit
eam uentus vrens, siccabitur, & in areis germinis sui
11 arescet? ¶Et factum est uerbum Domini ad me, di-
12 cens: ¶Dic ad domum exasperantem, Nescitis
D quid ista significent? Dic: Ecce, uenit rex Babylonis
in Ierusalem: & assumet regem & principes eius, &
13 adducet eos ad semetipsum in Babylonẽ. ¶Et tollet
de semine regni, ferietque cum eo fœdus, ab eo ac-
14 cipiet iusiurandum: sed & fortes terræ tollet: ¶Vt sit
regnum humile, & non eleuetur, sed custodiat pa-
15 ctum eius, & seruet illud. ¶Qui recedens ab eo, mi-
sit nuncios ad Aegyptũ, ut daret sibi equos & popu
lum multum. Nunquid prosperabitur, vel cõseque-
tur salutem qui fecit hæc? & qui dissoluit pactum,
16 nunquid effugiet? ¶Viuo ego, dicit Dominus Deus,
quoniam in loco regis qui constituit eum regem,
cuius fecit irritum iuramẽtum, & soluit pactũ quod
17 habebat cum eo, in medio Babylonis morietur. ¶Et
E nõ in exercitu grandi, neq; in populo multo faciet
contra eum Pharao prælium: in iactu aggeris, & in
extructione vallorum, ut interficiat animas multas.
18 Spreuerat enim iuramentum, vt solueret fœdus: &
ecce dedit manum suam: & cùm omnia hęc fecerit,
19 non effugiet. ¶Propterea hæc dicit Dominus Deus:
F Viuo ego, quoniam iuramentum quod spreuit, &
fœdus quod pręuaricatus est, ponam in caput eius.
‖Sup.12.d 15. Isa. 32.a.3 20 ¶‖Et expandam super eum rete meum, & compre-
hendetur in sagena mea: & adducam eum in Baby-
lonem, & iudicabo eum in præuaricatione qua de-
21 spexit me. ¶Et omnes profugi eius, cum vniuerso
agmine suo, gladio cadẽt: residui autem in omnem
ventum dispergentur: & scietis quia ego Dominus
22 loquutus sum. ¶Hæc dicit Dominus Deus: Et sumã
ego de medulla cedri sublimis, & ponam: de verti-
ce ramorum eius tenerum distringam, & plantabo
23 super montem excelsum & eminentem. ¶In monte
G sublimi Israël plantabo illud: & erumpet in germẽ,
& faciet fructum, & erit in cedrum magnam: & ha-
bitabunt sub ea omnes volucres, & vniuersum vola-
24 tile sub vmbra frondiũ eius nidificabit. ¶Et scient o-
mnia ligna regionis, quia ego Dominus humilia-
ui lignũ sublime, & exaltaui lignum humile: & sic-
caui lignum viride, & frondere feci lignum aridum.
Ego Dominus loquutus sum, & feci.

CAPVT XVIII.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens:
A ¶Quid est quod inter uos parabolã uer-
2 titis in prouerbium istud in terra Israël?
dicentes, ‖Patres comederunt vuã acer- ‖Iere.31.e 29.
3 bam, & dentes filiorum obstupescunt. ¶Viuo ego,
dicit Dominus Deus, si erit vltrà uobis parabola hęc
4 in prouerbium in Israël. ¶Ecce omnes animæ meæ
sunt: vt anima patris ita & anima filij mea est: ani-
ma quæ peccauerit, ipsa morietur. ¶Et vir, si fuerit
6 iustus, & fecerit iudicium & iustitiam, ¶in montibus
non comederit, & oculos suos nõ leuauerit ad idó-
la domus Israël: & vxorem proximi sui non violaue
7 rit, & ad mulierem menstruatam non accesserit, ¶&
B hominem non contristauerit: pignus debitori red-
diderit, per vim nihil rapuerit: panem suum esuri- ‖Isa.58.b 7.
8 enti dederit, & nudum operuerit vestimento: ¶Ad Matt.25.d 35.
usuram non commodauerit & amplius non acce-
perit: ab iniquitate auerterit manum suam, & iudi-
9 cium uerum fecerit inter uirum & uirum: ¶* in præ- *&
ceptis meis ambulauerit, & iudicia mea custodie-
rit, ut faciat veritatem: hic iustus est, uita uiuet, ait
10 Dominus Deus. ¶Quòd si genuerit filium latronem
11 effundentem sanguinem, & fecerit unũ de istis: ¶&
C hæc quidem omnia non facientem, sed in mõtibus
comedentem, & uxorem proximi sui polluentem:
12 ¶Egenum & pauperem contristantem, rapientem
rapinas, pignus non reddentem, & ad idóla leuan-
13 tem oculos suos, abominationem facientem: ¶Ad
usuram dantem, & amplius accipientem: nunquid
uiuet? non uiuet: cùm uniuersa hęc detestanda fece-
14 rit morte morietur: sanguis eius in ipso erit. ¶Quòd
si genuerit filium, qui uidens omnia peccata patris
15 sui quæ fecit, timuerit, & non fecerit simile eis: ¶su-
per montes non comederit, & oculos suos non le-
uauerit ad idóla domus Israël, & uxorem proximi
16 sui non uiolauerit: ¶Et uirum non contristauerit, pi
D gnus non retinuerit, & rapinam non rapuerit, pa-
nem suum esuriẽti dederit, & nudum operuerit ue-
17 stimẽto: ¶A pauperis iniuria auerterit manum suã,
usuram & superabundantiam non acceperit, *iudi- *&
cia mea fecerit, in præceptis meis ambulauerit: hic
non morietur in iniquitate patris sui, sed uita ui-
18 uet. ¶Pater eius quia calumniatus est, & uim fecit
fratri, & malum operatus est in medio populi sui: ec
19 ce, mortuus est in iniquitate sua. ¶Et dicitis, Quare
nõ portabit filius iniquitatẽ patris? Videlicet, quia
filius iudicium & iustitiã operatus est, omnia præ-
20 cepta mea custodiuit, & fecit illa, uiuet uita. ¶‖Ani- ‖Deut.24. c.16.
ma quæ peccauerit, ipsa morietur: filius non porta- 4 Re.14.b 6.
bit iniquitatem patris, & pater nõ portabit iniqui-
tatem filij: iustitia iusti super eum erit, & impietas 2.Pa.25 a. 4.
21 impij erit super eum. ¶Si autem impius egerit poe-
E nitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus
est, & custodierit omnia pręcepta mea, & fecerit iu
22 diciũ & iustitiam: vita uiuet, & non morietur. ¶Om-
nium iniquitatum eius quas operatus est, nõ recor
23 dabor: in iustitia sua quam operatus est, uiuet.
¶‖Nunquid uoluntatis meę est mors impij, dicit Do ‖Psal.29.a 4.

Infr. 33. c. 11. 2.Pet.3. b. 9. minus Deus, & non vt conuertatur à viis suis, & vi-
24 uat? ¶Si autem auerterit se iustus à iustitia sua, & fe-
cerit iniquitatem secundùm omnes abominatio-
F nes quas operari solet impius, nunquid viuet? om-
nes iustitiæ eius quas fecerat, non recordabuntur:
in præuaricatione qua præuaricatus est, & in pecca
Inf.33.d. 20. 25 to suo quod peccauit, in ipsis morietur. ¶Et dixi-
stis: Non est æqua uia Domini. Audite ergo domus
Israël: Nunquid uia mea non est æqua, & non magis
26 viæ vestræ prauæ sunt? ¶Cùm enim auerterit se iu-
stus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem, morietur in
27 eis: in iniustitia quam operatus est, morietur. ¶Et
cùm auerterit se impius ab impietate sua quam ope
ratus est, & fecerit iudicium & iustitiam: ipse animã
28 suam viuificabit. ¶Considerans enim, & auertens se
ab omnibus iniquitatibus suis quas operatus est,
29 vita viuet, & nõ morietur. ¶Et dicunt filij Israël: Nõ
G est æqua via Domini. ¶Nunquid viæ meæ non sunt
æquæ, domus Israël, & non magis viæ vestræ prauæ?
30 ¶Idcirco vnumquemque iuxta vias suas iudicabo
domus Israël, ait Dominus Deus. Cõuertimini, &
Mat.3. a. 2. agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus ve-
31 stris: & non erit vobis in ruina iniquitas. ¶Proiicite
iniquitates. à vobis omnes \`præuaricationes\` vestras in quibus
præuaricati estis, & facite uobis cor nouum, & spi-
ritum nouum: & quare moriemini domus Israël?
Sup.c.23. Inf 33 c. 11. 32 ¶Quia nolo mortẽ morientis, dicit Dominus Deus:
reuertimini, & viuite.

CAPVT XIX.

filii hominis. 1 ET tu * assume planctum super principes
A Israël, ¶& dices: Quare mater tua leæna
2 inter leones cubauit, in medio leuncu-
3 lorum enutriuit catulos suos? ¶Et eduxit
vnum de leunculis suis, leo factus est: & didicit ca-
4 pere prædam, hominemque comedere. ¶Et audie-
runt de eo Gentes, & non absque vulneribus suis
ceperunt eum: & adduxerunt eum in catenis in ter-
5 ram-Aegypti. ¶Quæ cùm uidisset, quoniam infirma
ta est, & periit expectatio eius: tulit unum de leun-
6 culis suis, leonem constituit eum. ¶Qui incedebat
B inter leones, & factus est leo: & didicit prædam ca-
7 pere, & homines deuorare. ¶Didicit viduas facere,
& ciuitates eorum in desertum adducere: & deso-
lata est terra & plenitudo eius à voce rugitus illius.
8 ¶Et conuenerunt aduersus eum Gentes undique de
prouincijs, & expanderunt super eum rete suum, in
9 vulneribus earum captus est. ¶Et miserunt eum in
C caueam, in catenis adduxerunt eum ad regem Ba-
bylonis: miserùntque eum in carcerem, ne audi-
10 retur vox eius vltrà super montes Israël. ¶Mater tua
quasi uinea in sanguine tuo super aquam plantata
est: fructus eius, & frondes eius creuerunt ex aquis
11 multis. ¶Et factæ sunt ei uirgæ solidæ in sceptra do-
minantium, & exaltata est statura eius inter fron-
des: & uidit altitudinem suam in multitudine palmi
12 tum suorum. ¶Et euulsa est in ira, in terramque pro-
Osee.13. d.15. D iecta: & uẽtus urens siccauit fructum eius: marcue-
runt, & arefactæ sunt virgæ roboris eius: ignis co-
13 mêdit eam. ¶Et nunc transplantata est in desertum,
14 in terra inuia & sitienti. ¶Egressus est ignis de virga
ramorum eius, qui fructum eius comêdit: & non
fuit in ea virga fortis, sceptrum dominantium. Plan
ctus est, & erit in planctum.

CAPVT XX.

1 ET factum est in anno septimo, in quinto,
A in decima mensis: venerunt uiri de senio
ribus Israël ut interrogarent Dominum,
2 & sederunt coram me. ¶Et factus est ser-
3 mo Domini ad me, dicens: ¶Fili hominis loquere
senioribus Israël, & dices ad eos: Hæc dicit Domi-
nus Deus: Nunquid ad interrogandum me uos ue-
nistis? uiuo ego, quia non respõdebo uobis, ait Do-
4 minus Deus. ¶Si iudicas eos, si iudicas fili hominis?
5 abominationes patrum eorum ostende eis. ¶Et di-
ces ad eos: Hæc dicit Dominus Deus, In die qua e-
legi Israël, & leuaui manum meã pro stirpe domus
Iacob: & apparui eis in terra-Aegypti, & leuaui ma
6 num meã pro eis, dicens. ¶Ego Dominus Deus ue-
ster: in die illa leuaui manũ meam pro eis, ut educe
rem eos de terra-Aegypti, in terrã quam prouide-
ram eis fluentẽ lacte & melle, quæ est egregia inter
7 oẽs terras. ¶Et dixi ad eos: Vnusquisq; offensiones
B oculorum suorum abiiciat, & in idólis Aegypti no-
8 lite pollui: ego Dñs Deus uester. ¶Et irritauerunt
me, nolueruntque me audire: unusquisq; abomina-
tiones oculorũ suorũ nõ proiecit, nec idola Aegy-
pti reliquerunt: & dixi ut effunderẽ indignationem
meam super eos, & implerem iram meam in eis, in
9 medio terræ-Aegypti. ¶Et feci propter nomẽ meũ,
vt non uiolaretur coram Gentibus, in quarum me-
dio erãt, & inter quas apparui eis, ut educerem eos
10 de terra-Aegypti. ¶Eieci ergo eos de terra-Aegy-
11 pti, & eduxi eos in desertum. ¶Et dedi eis præcepta Leui.18. 5.
mea, & iudicia mea ostendi eis: quæ faciens homo, Ezo 20.a.5
12 uiuet in eis. ¶Insuper & sabbatha mea dedi eis, ut Exo.20.20.b
essent signũ inter me, & eos: & scirent quia ego Do S.31 c 13.
13 minus sanctificans eos. ¶Et irritauerunt me domus Deut. 5 b. 12.
Israël in deserto, in præceptis meis non ambulaue-
runt, & iudicia mea proiecerũt, quæ faciens homo Gala.3.b. 12.
uiuet in eis: & sabbatha mea uiolauerunt uehemẽ Exo.16.f. 5
ter: dixi ergo ut effunderem furorẽ meũ super eos
14 in deserto, & consumerem eos. ¶Et feci propter no
men meum, ne uiolaretur coram Gentibus de qui-
15 bus ieci eos, in cõspectu earum. ¶Ego igitur leua-
C ui manum meam super eos in deserto, ne inducerẽ
eos in terram quam dedi eis fluentem lacte & mel-
16 le, præcipuã terrarum omnium: ¶Quia iudicia mea
proiecerunt, & in præceptis meis non ambulaue-
runt, & sabbatha mea uiolauerunt: post idola enim
17 cor eorum gradiebatur. ¶Et pepercit oculus meus
super eos, ut non interficerem eos: nec consumpsi
18 eos in deserto. ¶Dixi autem ad filios eorum in soli-
tudine: In præceptis patrum uestrorum nolite ince
dere, nec iudicia eorum \`custodiatis, nec in idôlis
19 eorum polluamini. ¶Ego Dominus Deus uester, in
præceptis meis ambulate, & iudicia mea custodite,
20 & facite ea. ¶Et sabbatha mea sanctificate, ut sint si-
gnum inter me & uos: & \`sciatur\` quia ego sum Do- sciatis 3.
21 minus Deus uester. ¶Et exacerbauerunt me filij, *in * &
præceptis meis non ambulauerunt: & iudicia mea
non custodierunt, ut facerẽt ea: quæ cùm fecerit ho
mo uiuet in eis: & sabbatha mea uiolauerunt: &
comminatus sum ut effunderem furorem meum su
per eos, & implerem iram meam in eis in deserto:
22 ¶Auerti autem manum meam, & feci propter no-
D men meum, ut non uiolaretur coram Gentibus, de
23 quibus ieci eos in oculis earũ. ¶Iterum leuaui ma-
num meam in eos in solitudine, ut dispergerem il-

24 los in nationes,& uentilarem in terras,¶eo quòd iu
dicia mea non fecissent,& pręcepta mea reprobas-
sent,& sabbatha mea uiolassent, & post idóla patrũ
25 suorum fuissent oculi eorum.¶Ergo & ego dedi eis
præcepta non bona,& iudicia in quibus non uiuẽt.
26 ¶Et pollui eos in muneribus suis cùm offerrent om
ne quod aperit vuluam, propter delicta sua:& sciẽt
27 quia ego Dominus. ¶Quamobrem loquere ad do-
mum Israël fili hominis, & dices ad eos: Hæc dicit
Dominus Deus : Adhuc & In hoc blasphemauerũt
me patres vestri, cùm spreuissent me contemnen-
28 tes: ¶& induxissem eos in terram super quam leua-
illam 2. ui manum meam vt darem * eis: viderunt omnem
collem excelsum, & omne lignum nemorosum, &
immolauerunt ibi victimas suas:& dederunt ibi irri
tationem oblationis suæ, & posuerunt ibi odorem
29 suauitatis suæ, & libauerunt libationes suas. ¶ Et
E dixi ad eos:Quid est excelsum ad quod vos ingre-
dimini ? Et vocatum est nomen eius Excelsum vsq;
30 ad hanc diem.¶Propterea dic ad domum Israël:Hęc
dicit Dominus Deus: Certè in via patrum vestrorũ
uos polluimini, & post offendicula eorum vos for-
31 nicamini. ¶Et in oblatione donorum vestrorum,cũ
traducitis filios vestros per ignem, uos pollnimini
in omnibus idôlis uestris vsque hodie:& ego respõ
debo vobis domus Israël?Viuo ego dicit Dominus
32 Deus,quia non respondebo uobis.¶Neque cogita-
tio mentis vestræ fiet,dicentium,Erimus sicut Gen
tes, & sicut cognationes terræ, vt colamus ligna &
33 lapides.¶Viuo ego, dicit Dominus Deus,quoniam
in manu forti,& in brachio extento,& in furore ef-
34 fuso regnabo super uos. ¶Et educam vos de popu-
lis: & congregabo uos de terris, in quibus dispersi
estis,in manu ualida & in brachio extento & in fu-
35 rore effuso regnabo super uos.¶Et adducam uos in
desertum populorum,& iudicabor uobiscum ibi fa
36 cie ad faciem.¶Sicut iudicio cõtendi aduersum pa-
F tres vestros in deserto terræ-Aegypti: sic iudicabo
*Deus 6. 37 vos,dicit Dominus *.¶Et subiiciã vos sceptro meo,
38 & inducam uos in uinculis fœderis . ¶Et eligam de
vobis transgressores & impios, & de terra incola-
tus eorum educam eos, & in terram Israël non in-
39 gredictur:& scietis quia ego Dominus.¶Et vos do-
mus Israël, Hæc dicit Dominus Deus, Singuli post
idóla vestra ambulate, & seruite eis. Quòd si & in
hoc non audieritis me, & nomen meum sanctum
pollueritis vltrà in muneribus vestris,& in idôlis ve
40 stris:¶in mõte sancto meo,in monte excelso Israël,
ait Dominus Deus, ibi seruiet mihi omnis domus
Israël:omnes,inquam, in terra in qua placebunt mi
hi,& ibi quæram primitias vestras,& initium deci-
marum uestrarum in omnibus sanctificationibus ue
41 stris.¶In odorem suauitatis suscipiã uos,cùm eduxe
ro uos de populis,& congregauero uos de terris in
quas dispersi estis: & sanctificabor in uobis in ocu-
42 lis nationũ.¶Et scietis quia ego Domiuus, cùm in-
G duxero uos ad terram Israël, in terram pro qua le-
uaui manum meam,ut darem eam patribus vestris.
43 ¶Et recordabimini ibi uiarum uestrarum & omniũ
scelerum uestrorum,quibus polluti estis in eis:& di
splicebitis vobis in cõspectu uestro in omnibus ma
34 litiis uestris quas fecistis.¶Et scietis quia ego Domi
nus,cùm benefecero vobis propter nomen meum,
& non secundùm uias uestras malas, neque secun-
dùm scelera vestra pessima domus Israël,ait Domi-
45 nus Deus. ¶Et factus est sermo Domini ad me,di-
46 cens:¶Fili hominis,pone faciẽ tuam contra uiã Au-
stri, & stilla ad Aphricum,& propheta ad saltum a-
47 gri meridiani.¶Et dices saltui meridiano:Audi uer-
bum Domini: Hæc dicit Dominos Deus:Ecce,ego
succendam in te ignem,& comburam in te omne li
gnum viride,& omne lignum aridum:nõ extingue-
tur flamma succẽsionis: & comburetur in ea òmnis
48 facies ab Austro usque ad Aquilonem. ¶Et videbit
vniuersa caro, quia ego Dominus succẽdi eam,nec
49 extinguetur.¶Et dixi:Ah,ah,ah,Domine Deus:ipsi
dicunt de me : Nunquid non per parabolas loqui-
tur iste?

CAPVT XXI.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens:
A ¶Fili hominis,pone faciem tuam ad Ieru-
2 salem, & stilla ad sanctuaria, & propheta
3 contra humum Israël. ¶Et dices terræ Is-
raël:Hæc dicit Dominus Deus,Ecce ego ad te,& e-
ijciam gladium meum de vagina sua;& occidam in
4 te iustum & impium.¶Pro eo autem quòd occidi in
te iustũ & impiũ, idcirco egredietur gladius meus
de vagina sua ad omnem carnem ab Austro usque
5 ad Aquilonem:¶Vt sciat omnis caro qnia ego Dñs
eduxi gladium meum de vagina sua irreuocabilem.
6 ¶Et tu fili hominis ingemisce in contritione lumbo
7 rum, & in amaritudinibus ingemisce corã eis.¶Cũ-
B que dixerint ad te:Quare tu gemis?dices:Pro audi-
tu,quia venit,& tabescet omne cor,& dissoluentur
vniuersæ manus, & infirmabitur omnis spiritus, &
per cuncta genua fluent aquæ: ecce venit, & fiet,ait
8 Dominus Deus. ¶Et factus est sermo Domini ad
-9 me,dicens:¶Fili bominis,propheta,& dices:Hęc di
cit Dominus Deus,Loquere,Gladius,gladius exa-
10 cutus est & limatus. ¶Vt cædat victimas, exacutus
est:vt splendeat,limatus est:qui moues sceptrum fi-
11 lij mei,succidisti omne lignũ.¶Et dedi eum ad leui-
C gãdum,ut teneatur manu:iste exacutus est gladius,
12 & iste limatus est,ut sit in manu interficientis.¶Cla
ma,& ulula fili hominis,quia hic factus est in popu
lo meo : hic in cunctis ducibus Israël qui fugerant,
gladio traditi sunt cum populo meo : idcirco plau-
13 de super femur.¶qnia probatus est,& hoc cùm sce-
ptrum subuerterit, & nõ erit,dicit Dominos Deus.
14 ¶Tu ergo fili hominis, ꝓpheta, & percute manu ad
manũ, & duplicetur gladius ac triplicetur gladius
interfectorum:hic est gladius occisionis magnę qui
15 obstupescere eos facit,¶& corde tabescere,& mul-
tiplicat ruinas.In omnibus portis eorum dedi con-
D turbationẽ gladij acuti & limati,ad fulgendũ,ami-
16 cti ad cædẽ.¶Exacuere,uade ad dexterã siue ad sini
stram,quocunque faciei tuę est appetitus.¶Quin &
17 ego plaudam manu ad manum,& implebo indigna
18 tionem meam : ego Dominus locutus sum. ¶Et fa-
19 ctus est sermo Domini ad me,dicens:¶Et tu fili ho-
minis pone tibi duas uias, ut ueniat gladius regis
Babylonis :de terra una egredientur *ambo*:& ma- *ambo. 2.
nu capiet coniecturam,in capite uiæ ciuitatis coni-
20 ciet.¶Viam pones,ut ueniat gladius ad Rabbath fi-
E liorum Ammon, & ad Iudam in Ierusalem muni-
21 tissimã.¶Stetit enim rex Babylonis in biuio,in capi-
te duarũ uiarũ, diuinationẽ quærens,commiscens
22 sagittas:interrogauit idóla,exta cõsuluit.¶Ad dex-
terã eius facta est diuinatio super Ierusalẽ,ut ponat
arietes,ut aperiat os in cęde,*ut*eleuet uocẽ in ulu *& 15.
latu,ut ponat arietes contra portas,ut cõportet ag-

gerem,

23 gerem', vt ædificet munitiones.¶Eritque quasi con
sulens frustra oraculum in oculis eorum, & sabba-
thorum ocium imitans: ipse autē recordabitur ini-
24 quitatis ad capiendum.¶ Idcirco hæc dicit Domi-
F nus Deus: Pro eò quòd recordati estis iniquitatis
vestræ,& reuelastis præuaricationes vestras, & ap-
paruerunt peccata vestra in omnibus cogitationi-
bus vestris: pro eo, inquam, quòd recordati estis,
25 manu capiemini. ¶ Tu autem prophane, impie dux
Israël, cuius venit dies in tempore iniquitatis prę-
26 finita: ¶Hæc dicit Dominus Deus, Aufer cidarim,
tolle coronam: nónne hæc est quæ humilem suble
27 uauit,& sublimē humiliauit? ¶ Iniquitatē, iniquitatē,
iniquitatem ponam eam: & hoc nō factum est, do-
28 nec veniret cuius est iudicium, & tradam ei.¶ Et tu
fili hominis, propheta, & dic: Hæc dicit Dominus
Deus ad filios Ammon, & ad opprobriū eorū: & di
ces: Mucro mucro euagina te ad occidendū, limate
29 vt interficias, & fulgeas.¶ Cùm tibi viderentur va-
G na, & diuinarentur mendacia, vt dareris super col-
la vulneratorum impiorum, quorum venit dies in
30 tempore iniquitatis præfinita.¶ Reuertere ad vagi
nam tuam: 'in loco' in quo creatus es, in terra nati- 'in locum.
31 uitatis tuæ iudicabo te, ¶ & effundam super te indi
gnationem meam: in igne furoris mei sufflabo in te
daboque te in manus hominum insipientium & fa
32 bricantium interitum.¶Igni eris cibus, sanguis tuus
erit in medio terræ, obliuioni tradéris: quia ego
Dominus locutus sum.

CPAVT XXII.

1 E T factum est verbum Domini ad me, di-
A cens: ¶ Et tu fili hominis, nónne iudi-
2 cas, nónne iudicas ciuitatem sanguinū?
& ostendes ei omnes abominationes
3 suas, ¶ & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ciuitas
effundēs sanguinem in medio sui, vt veniat tempus
eius: & quæ fecit idóla contra semetipsam, vt pol-
4 lueretur.¶ In sanguine tuo qui à te effusus est, de-
liquisti: & in idólis tuis quæ fecisti, polluta es: & ap
propinquare fecisti dies tuos, & adduxisti tempus
annorum tuorum: propterea dedi te opprobrium
5 Gentibus, & irrisionem vniuersis terris. ¶ Quæ iux
ta sunt & quæ procul à te, triumphabunt de te: sor-
6 dida, nobilis, grandis interitu.¶ Ecce principes Is-
raël singuli in brachio suo fuerunt in te ad effundē
7 dum sanguinem.¶ Patrem & matrem contumelijs
B affecerunt in te, aduenam calumniati sunt in me-
dio tui, pupillum & viduam contristauerunt apud
8 te.¶ Sanctuaria mea spreuistis, & sabbatha mea pol
9 luistis. ¶ Viri detractores fuerunt in te ad effunden
dum sanguinem, & super mōtes comederunt in te,
10 scelus operati sunt in medio tui.¶ | Verecundiora | Leu. 18. a. 7. Iere. 5. b. 8
patris discooperuerunt in te, immunditiam men-
11 struatæ humiliauerunt in te.¶ | Et vnusquisque in
vxorem proximi sui operatus est abominationem,
& socer nurum suam polluit nefariè, frater sororē
12 suam filiam patris sui oppressit in te.¶ Munera ac-
C ceperunt apud te ad effundendum sanguinem: vsu
ram & superabundantiam accepisti, & auarè pro-
ximos tuos calumniabaris: meique oblita es, ait
13 Dominus Deus.¶ Ecce, complosi manus meas su-
per auaritiam tuam quam fecisti, & super sanguinē
14 qui effusus est in medio tui.¶ Nunquid sustinebit
cor tuum, aut præualebunt manus tuæ in diebus,
quos ego faciam tibi? ego Dominus locutus sum,
14 & faciam.¶ Et dispergam te in nationes, & venti-
labo te in terras, & deficere faciam immunditiam
16 tuam à te.¶ Et possidebo te in conspectu Gentium:
17 & scies quia ego Dominus.¶ Et factum est verbum
18 Domini ad me, dicens: ¶ Fili hominis, versa est mi
D hi domus Israël in scoriam: omnes isti æs, & stannū,
& ferrum, & plumbum in medio fornacis, scoria ar
19 genti facti sunt.¶ Propterea hæc dicit Dñs Deus:
Eo quòd versi estis omnes in scoriam, propterea
20 ecce ego congregabo vos in medio Ierusalem¶cō-
gregatione argenti, & æris, stanni, & ferri, & plum-
bi in medio fornacis: vt succendam in ea ignem ad
conflandum, sic congregabo in furore meo, & in
21 ira mea, & requiescam: & conflabo vos.¶ Et congre
E gabo vos, & succendam vos in igne furoris mei, &
22 conflabimini in medio eius.¶ Vt conflatur argen-
tum in medio fornacis, sic eritis in medio eius: &
scietis quia ego Dominus, cùm effuderim indigna-
23 tionem meam super vos.¶ Et factū est verbum Do-
24 mini ad me, dicens: ¶ Fili hominis, dic ei: Tu es ter
25 ra immunda, & non compluta in die furoris.¶ Cō-
iuratio prophetarum in medio eius: sicut leo rugi-
ens rapiensque prædam, animas deuorauerunt,
opes & precium acceperunt, viduas eius multipli-
26 cauerunt in medio illius.¶ Sacerdotes eius con-
F tempserunt legem meam, & polluerunt sanctuaria
mea: inter sanctum & prophanum non habuerunt
distantiam: & inter pollutum & mundum non in-
tellexerunt: & à sabbathis meis auerterunt oculos
27 suos, & coinquinabar in medio eorum.¶ | Principes | Mich. 3. c. 1. Sopho. 3. a. 3.
G eius in medio illius quasi lupi rapientes prędam: ad
effundendum sanguinem, & ad perdendas animas,
28 & auarè sectanda lucra.¶ Prophetæ autem eius li-
niebant eos absque temperamēto, videntes vana,
& diuinantes 'eis' mendacium, dicentes, Hæc dicit | ei.
Dominus Deus, cùm Dominus non sit locutus.
29 ¶'Populi terræ calumniabantur calumniam', & ra- | Populum terræ calumniabantur calumnia.
piebant violenter: egenum & pauperem affligebāt:
& aduenam opprimebant calumnia absque iudi-
30 cio.¶ Et quæsiui de eis virum qui interponeret se-
pem, & staret oppositus contra me pro terra, ne
31 dissiparem eam: & non inueni.¶ Et effudi super eos
indignationem meam, * in igne iræ meæ consum- | * &.
psi eos: viam eorum in caput eorum reddidi, ait
Dominus Deus.

CAPVT XXIII.

1 E T factus est sermo Domini ad me, di-
A cens: ¶ Fili hominis, duæ mulieres filiæ
2 matris vnius fuerunt.¶ Et fornicatæ sunt
3 in Aegypto, in adolescentia sua forni-
catæ sunt: ibi subacta sunt hubera earum, & fractæ
4 sunt mammæ pubertatis earum.¶ Nomina autem
earum, Oolla maior, & Ooliba soror eius 'minor': & | 'γ.
habui eas, & pepererunt filios & filias. Porrò ea-
rum nomina, Samaria Oolla, & Ierusalem Ooliba.
5 ¶ Fornicata est igitur super me Oolla, & insanauit
6 in amatores suos, in Assyrios propinquantes, ¶ve-
stitos hyacintho, principes & magistratus, iuue-
nes cupidinis vniuersos, equites, ascensores equo-
7 rum.¶ Et dedit fornicationes suas super eos ele-
ctos filios Assyriorum vniuersos: & in omnibus in
quos insaniuit, in immunditijs eorum polluta est.
8 ¶ Insuper & fornicationes suas quas habuerat in

B Aegypto, non reliquit: nam & illi dormierunt cũ
ea in adoleſcentia eius, & illi confregerunt ubera pubertatis eius, & effuderunt fornicationem
9 ſuam ſuper eam. ❡ Propterea tradidi eam in manus
amatorum ſuorum, in manu filiorum Aſſur, ſuper
10 quorum inſaniuit ˋlibidinemˊ. ❡ ‖ Ipſi diſcooperuerunt ignominiam eius, filios & filias eius tulerunt,
& ipſam occiderunt gladio: & factæ ſunt famoſæ
11 mulieres, & iudicia perpetrauerunt in ea. ❡ Quod
cùm vidiſſet ſoror eius Ooliba, plus quàm illa inſaniuit libidine: & fornicationem ſuam ſuper forni-
12 cationem ſororis ſuæ ❡ ad filios Aſſyriorum præbuit impudenter, ducibus & magiſtratibus ad ſe venientibus indutis veſte varia, equitibus qui vectabantur equis & adoleſcentibus forma cunctis egre
13 gia. ❡ Et vidi quòd polluta eſſet via vna ambarum,
14 ❡ Et auxit fornicationes ſuas: cumque vidiſſet vi-
C ros depictos in pariete, imagines Chaldæorũ ex-
15 preſſas coloribus, & accinctos balteis renes, & tiaras tinctas in capitibus eorum, formam ducum omnium, ſimilitudinem filiorum Babylonis, terræque
16 Chaldæorum in qua orti ſunt: ❡ Inſaniuit ſuper eos
concupiſcentia oculorum ſuorum, & miſit nuncios
17 ad eos in Chaldæam. ❡ Cumque veniſſent ad eam
filij Babylonis ad cubile mammarum, polluerunt
eam ſtupris ſuis, & polluta eſt ab eis, & ſaturata eſt
18 anima eius ab illis. ❡ Denudauit quoque fornicationes ſuas, & diſcooperuit ignominiam ſuam, & receſſit anima mea ab ea, ſicut receſſerat anima mea
19 à ſorore eius. ❡ Multiplicauit enim fornicationes
ſuas, recordans dies adoleſcentiæ ſuæ, quibus for-
20 nicata eſt in Terra-Aegypti. ❡ Et inſaniuit libidine ſuper concubitum eorum, quorum carnes ſunt
vt carnes aſinorum: & ſicut fluxus equorum, fluxus
21 eorum. ❡ Et viſitaſti ſcelus adoleſcentiæ tuæ, quando ſubacta ſunt in Aegypto ubera tua, & confra-
22 ctæ ſunt mammæ pubertatis tuæ. ❡ Propterea Oo-
D liba, hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego ſuſcitabo omnes amatores tuos contra te, de quibus ſatiata eſt anima tua: & congregabo eos aduerſum te
23 in circuitu. ❡ Filios Babylonis & vniuerſos Chaldæos, nobiles, tyrannoſque & principes omnes filios Aſſyriorum, iuuenes forma egregia, duces &
magiſtratus vniuerſos, principes principum, & no-
24 minatos aſcenſores equorum. ❡ Et venient ſuper te
inſtructi curru, & rota,* multitudo populorum: lorica & clypeo & galea armabuntur cõtra te vndiq;
& dabo coram eis iudicium, & iudicabunt te iudi-
25 cijs ſuis. ❡ Et ponam zelum meum in te, quem exercent tecum in furore: naſum tuũ & aures tuas præcident: & quæ remanſerint, gladio concident: ipſi
filios tuos & filias tuas capient, & nouiſſimum tuũ
26 deuorabitur igni. ❡ Et denudabunt te veſtimentis
27 tuis, & tollent vaſa gloriæ tuæ. ❡ Et requieſcere faciam ſcelus tuum de te, & fornicationem tuam de
Terra-Aegypti: nec leuabis oculos tuos ad eos, &
28 Aegypti non recordaberis amplius. ❡ Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego tradam te in manus
E eorum quos odiſti, in manus de quibus ſatiata eſt
29 anima tua: ❡ Et agent tecum in odio: & tollent omnes labores tuos, & dimittent te nudam & ignominia plenam: & reuelabitur ignominia fornicationũ
30 tuarum, ſcelus tuum & fornicationes tuæ. ❡ Fecerunt hæc tibi quia fornicata es poſt gentes, inter
31 quas polluta es in idólis earum. ❡ In via ſororis tuæ
32 ambulaſti, & dabo calicem eius in manu tua. ❡ Hæc
dicit Dominus Deus: Calicem ſororis tuæ bibes
profundum & latum: eris in deriſum & in ſubſanna
33 tionem quæ eſt capaciſſima. ❡ Ebrietate & dolore
repleberis: ˋcaliceˊ mœroris & triſtitiæ, ˋcaliceˊ ſororis tuæ Samariæ. ❡ Et bibes illum & epotabis vſque
34 ad fæces, & fragmenta eius deuorabis, ubera tua
lacerabis: quia ego locutus ſum, ait Dominus Deus.
35 ❡ Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quia oblita
es mei, & proieciſti me poſt corpus tuum: tu quo-
36 que porta ſcelus tuum, & fornicationes tuas. ❡ Et
F ait Dominus ad me ˋdicensˊ: Fili hominis, numquid
iudicas Oollam, & Oolibam, & annuncias eis ſce-
37 lera earum? ❡ Quia adulteratæ ſunt, & ſanguis in
manibus earum: & cum idólis ſuis fornicatæ ſunt:
inſuper & filios ſuos, quos genuerunt mihi, obtu-
38 lerunt eis ad deuorandum. ❡ Sed & hoc fecerunt
mihi: Polluerunt ſanctuarium meum in die illa, &
39 ſabbatha mea prophanauerunt. ❡ Cumque immolarent filios ſuos idolis ſuis, & ingrederentur ſanctuarium meum in die illa vt polluerent illud: etiã
40 hæc fecerunt in medio domus meæ. ❡ Miſerunt ad
viros venientes de longè, ad quos nuncium miſerant: itaque ecce venerunt, quibus te lauiſti, & circumliniſti ſtibio oculos tuos, & ornata es mundo
41 muliebri. ❡ Sediſti in lecto pulcherrimo, & mẽſa ornata eſt ante te: thymiama meum, & vnguentum
42 meum poſuiſti ſuper eam. ❡ Et vox multitudinis
exultantis erat in ea: & in viris qui de multitudine
hominum adducebantur, & veniebant de deſerto,
poſuerunt armillas in manibus earum, & coronas
43 ſpecioſas in capitibus earum. ❡ Et dixi ei quæ attri
G ta eſt in adulterijs: Nunc fornicabitur in fornicatio
44 ne ſua etiam hæc. ❡ Et ingreſſi ſunt ad eam quaſi ad
mulierem meretricem: ſic ingrediebantur ad Ool-
45 lam, & ad Oolibam, mulieres nefarias. ❡ Viri ergo
iuſti ſunt: ‖ hi iudicabunt eas iudicio adulterarum,
& iudicio effundentium ſanguinem: quia adulteræ
46 ſunt, & ſanguis in manibus earum.* ❡ Hæc enim dicit Dominus Deus: Adduc ad eas multitudinem,
47 & trade eas in tumultum & in rapinam. ❡ Et lapidentur lapidibus populorum, & confodiantur gladijs
eorum: filios & filias earum interficient, & domos
48 earum igne ſuccendent. ❡ Et auferam ſcelus de terra: & diſcent omnes mulieres, ne faciant ſecundũ
49 ſcelus earum. ❡ Et dabunt ſcelus veſtrum ſuper vos,
& peccata idólorum veſtrorum portabitis: & ſcietis quia ego Dominus Deus.

ˋlibidine. ‖ Sup. 16. d 35. *& 1. ˋcalice 16. ‖ Sup 16. d.36. * & cũ idolis ſuis fornicatæ ſunt.

CAPVT XXIIII.

1 T factum eſt verbum Domini ad me, in
A anno nono, in menſe decimo, decima
2 ˋdieˊ menſis, dicens: ❡ Fili hominis, ſcribe tibi nomen diei huius, in qua confirmatus eſt rex Babylonis aduerſum Ieruſalem ho-
3 die. ❡ Et dices per prouerbium ad domum irritatricem parabolam, & loquëris ad eos, Hæc dicit
Dominus Deus, pone ollam: pone inquam, & mit-
4 te in eam aquam. ❡ Congere fruſta eius in eam, omnem partem bonam, femur & armum, electa & of-
5 ſibus plena. ❡ Pinguiſſimum pecus aſſume, compo-
B ne quoque ſtrues oſſiũ ſub ea: efferbuit coctio eius,
6 & diſcocta ſunt oſſa illius in medio eius. ❡ Propterea hæc dicit Dominus Deus: Væ ciuitati ſanguinum, ollæ cuius rubigo in ea eſt, & rubigo eius nõ
exiuit de ea: per partes, & per partes ſuas eijce eã:

non

7 non cecidit super eam sors. ¶ Sanguis enim eius in
medio eius est, super limpidissimam petram effu-
dit illum, non effudit illum super terram vt possit
8 operiri puluere. ¶ Vt superinducerem indignatio-
nem meam, & vindicta vlciscerer: dedi sanguinem
eius super petram limpidissimam, ne operiretur.
9 ¶ Propterea hæc dicit Dominus Deus: Væ ciuita-
Nah. 3. a. 2. Hab. 2. c. 12. C ti sanguinum, cuius ego grandem faciam pyram.
10 ¶ Congere ossa quæ igne succendam: consumen-
tur carnes, & coquetur vniuersa compositio, & os-
11 sa tabescent. ¶ Pone quoque eam super prunas va-
cuam, vt incalescat & liquefiat æs eius: & confle-
tur in medio eius inquinamentum eius, & consu-
12 matur rubigo eius. ¶ Multo labore sudatum est, &
nō exiuit de ea nimia rubigo eius, neque per ignē.
13 ¶ Immunditia tua execrabilis: quia mundare te vo-
D lui, & non es mundata à sordibus tuis: sed nec mun
daberis priùs, donec quiescere faciam indignatio-
14 nem meam in te. ¶ Ego Dominus locutus sum: Ve-
niet, & faciam: non transeam, nec parcam, nec pla-
cabor: iuxta vias tuas, & iuxtà adinuentiones tuas
15 iudicabo te, dicit Dominus. ¶ Et factum est verbū
16 Domini ad me, dicens: ¶ Fili hominis, ecce ego tol
lo à te desiderabile oculorum tuorum in plaga: &
non planges neque plorabis, neque fluent lachry-
17 mæ tuæ. ¶ Ingemisce tacens, mortuorum luctū non
E facies: corona tua circumligata sit tibi, & calceamē
ta tua erūt in pedibus tuis, nec amictu ora velabis,
18 nec cibos lugentium comedes. ¶ Locutus sum er-
go ad populum manè, & mortua est vxor mea ve-
19 spere: feciq; manè sicut præceperat mihi. ¶ Et dixit
ad me populus: Quare non indicas nobis quid ista
20 significent quæ tu facis? ¶ Et dixi ad eos: Sermo Do
21 mini factus est ad me, dicens: ¶ Loquere domui Is-
F raël: Hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego polluam
sanctuarium meum, superbiam imperij vestri, &
desiderabile oculorum vestrorum, & super quo
pauet anima vestra: & filij vestri & filiæ vestræ quas
22 reliquistis, gladio cadent. ¶ Et facietis sicut feci:
Ora amictu non velabitis, & cibos lugentium non
23 comedetis: ¶ Coronas habebitis in capitibus ve-
stris, & calceamenta in pedibus: non plangetis ne-
que flebitis, sed tabescetis in iniquitatibus vestris,
24 & vnusquisque gemet ad fratrem suum. ¶ Eritq; ne
G Ezechiel vobis in portentum: iuxta omnia quæ fe-
cit, facietis cùm venerit istud: & scietis qa ego Do-
25 minus Deus. ¶ Et tu fili hominis, ecce in die qua tol
lam ab eis fortitudinem eorum, & gaudium digni-
tatis, & desiderium oculorum eorum super quo re
26 quiescunt animæ eorum, filios & filias eorum. ¶ In
die illa cùm venerit fugiens ad te, vt annunciet ti-
27 bi. ¶ In die, inquam, illa aperietur os tuum cum eo
qui fugit, & loquêris, & non silebis vltrà: erisq; eis
in portentum, & scietis quia ego Dominus.

CAPVT XXV.

1 ET factum est sermo Domini ad me, di-
A cens: ¶ Fili hominis, pone faciem tuam
2 cōtra filios Ammon, & prophetabis de
3 eis. ¶ Et dices filijs Ammon: Audite ver-
bum Domini Dei. Hæc dicit Dominus Deus: Pro
eo quòd dixisti Euge, euge, super sāctuarium meū,
quia pollutum est: & super terram Israël, quoniam
desolata est: & super domum Iuda, quoniam ducti
4 sunt in captiuitatem. ¶ Idcirco ego tradam te filijs
Orientalibus in hæreditatem, & collocabunt cau-
sas suas in te, & ponent in te tentoria sua: ipsi come
5 dent fruges tuas, & ipsi bibent lac tuum. ¶ Daboq;
Rabbath in habitaculum camelorum, & filios Am-
mon in cubile pecorum: & scietis quia ego Domi-
6 nus. ¶ Quia hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd
B plausisti manu, & percussisti pede, & gauisa es ex
7 toto affectu super terram Israël: ¶ Idcirco ecce ego
extendam manum meam super te, & tradam te in
direptionem gentium, & interficiam te de populis,
& perdam de terris, & conteram: & scietis quia scies 6.
8 ego Dominus. ¶ Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo
quòd dixerunt Moab & Seir, Ecce sicut omnes Gē
9 tes, domus Iuda: ¶ Idcirco ecce ego aperiam hu-
merum Moab de ciuitatibus, de ciuitatibus in-
quā eius, & de finibus eius inclytas terræ Beth-ie- filios 4.
10 simoth, & Beel-meon, & Cariathaim, ¶ Filijs Oriē-
C tis cum filij Ammon, & dabo eam in hæreditatem:
vt non sit vltrà memoria filiorum Ammon in Gen-
11 tibus. ¶ Et in Moab faciam iudicia: & scient quia
12 ego Dominus. ¶ Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo
quòd fecit Idumæa vltionem vt se vindicaret de fi-
lijs Iuda, peccauitque delinquens, & vindictam ex-
13 petiuit de eis: ¶ Idcirco hæc dicit Dominus Deus:
Extendam manum meam super Idumæam, & aufe
ram de ea hominem & iumentum, & faciam eam
desertam ab Austro: & qui sunt in Dedan, gladio
14 cadent. ¶ Et dabo vltionem meam super Idumæā
per manum populi mei Israël: & facient in Edon
iuxta iram meam, & furorem meum: & scient vin-
15 dictā meam, dicit Dominus Deus. ¶ Hæc dicit Do
D minus Deus: Pro eo quòd fecerunt Palæsthini vin-
dictam, & vlti se sunt toto animo, interficientes &
16 implentes inimicitias veteres: ¶ Propterea hæc di-
cit Dominus Deus: Ecce ego extendam manum
meam super Palæsthinos, & interficiam interfecto
17 res, & perdam reliquias maritimæ regionis: ¶ faciā-
que in eis vltiones magnas, arguens in furore: &
scient quia ego Dominus cùm dedero vindictam
meam super eos.

CAPVT XXVI.

1 ET factum est in vndecimo anno, prima
A mensis, factus est sermo Domini ad me,
2 dicens: ¶ Fili hominis, pro eo quòd di-
xit Tyrus de Ierusalem: Euge, confractæ
sunt portæ populorum, conuersa est ad me, imple-
3 bor, deserta est. ¶ Propterea hæc dicit Dominus
Deus: Ecce ego super te Tyre, & ascendere faciam
ad te gentes multas, sicut ascendit mare fluctuans.
4 ¶ Et dissipabūt muros Tyri, & destruent turres eius:
& radam puluerem eius de ea, & dabo eam in lim-
5 pidissimā petram. ¶ Siccatio sagenarum erit in me-
dio maris, qa ego locutus sum, ait Dominus Deus:
6 & erit in direptionem gētibus. ¶ Filiæ quoque eius,
quæ sunt in agro, gladio interficiētur: & scient quia
7 ego Dominus. ¶ Quia hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego adducam ad Tyrū Nabuchodonosor re-
gem Babylonis ab Aquilone, regem regum, cum
equis, & curribus, & equitibus, & cœtu, populoq;
8 magno. ¶ Filias tuas quæ sunt in agro, gladio inter-
B ficiet: & circundabit te munitionibus, & compor-
tabit aggerem in gyro: & eleuabit cōtra te clypeū.
9 ¶ Et vineas & arietes temperabit in muros tuos, &
10 turres tuas destruet in armatura sua. ¶ Inundatione

equorum eius operiet te puluis eorum : à sonitu e-
quitum & rotarum & curruum mouebuntur muri
tui, cùm ingressus fuerit portas tuas quasi per in-
11 troitum vrbis dissipatæ. ⁋ Vngulis equorum suorum
conculcabit omnes platéas tuas: populum tuũ gla-
dio cædet, & statuæ tuæ nobiles in terram corruẽt.
12 ⁋ Vastabunt opes tuas, diripient negociationes
tuas: & destruent muros tuos, & domos tuas præ-
claras subuertent: & lapides tuos, & ligna tua, &
13 puluerem tuum in medio aquarum ponent. ⁋ | Et (Iere. 7. & 34.)
C quiescere faciam multitudinem canticorum tuo-
rum, & sonitus cithararum tuarum nõ audietur am
14 plius. ⁋ Et dabo te in limpidissimam petram, sicca-
tio sagenarum eris, nec ædificaberis vltrà: quia ego
15 locutus sum, ait Dominus Deus. ⁋ Hæc dicit Domi
nus Deus Tyro: Nunquid non à sonitu ruinæ tuę &
gemitu interfectorum tuorum cùm occisi fuerint,
16 in medio tui commouebuntur insulæ? ⁋ Et descen-
dent de sedibus suis omnes principes maris: & au-
ferent exuuias suas, & vestimenta sua varia abij-
cient, & induentur stupore, in terra sedebunt, & at-
17 toniti super repentino casu tuo admirabuntur? ⁋ Et
assumentes super te lamentum, dicent tibi: Quomo
D do peristi quę habitas in mari, vrbs inclyta, quę fui-
sti fortis in mari, cum habitatoribus tuis, quos for-
18 midabant vniuersi? ⁋ Nunc stupebunt naues in die
pauoris tui: & turbabuntur insulæ in mari, eò quòd
nullus egrediatur ex te. Quia hæc dicit Dominus
19 Deus: ⁋ Cùm dedero te vrbem desolatam sicut ciui
tates quæ non habitãtur: & adduxero super te abys
20 sum, & operuerint te aquæ multæ: ⁋ Et detraxero te
cum his qui descẽdunt in lacum ad populum sem-
piternum, & collocauero te in terra nouissima sicut
solitudines veteres cum his qui deducuntur in la-
cum, vt non habitêris: porrò cum dedero gloriam
21 in terra viuentium: ⁋ In nihilum redigam te, & non
eris, & requisita non inueniêris vltrà in sempiter-
num, dicit Dominus Deus.

CAPVT XXVII.

1 ET factum est verbum Domini ad me, di-
A cens: ⁋ Tu ergo fili hominis assume sup
2 Tyrum lamentum: ⁋ & dices Tyro, quæ
habitat in introitu maris, negociationi
3 populorũ ad insulas multas: ⁋ Hæc dicit Dominus
Deus, O Tyre, tu dixisti, Perfecti decóris ego sum,
4 ⁋ & in corde maris sita. Finitimi tui qui te ædifica-
5 uerunt, impleuerunt decórem tuum: ⁋ abietibus de
Sanir extruxerunt te cum omnibus tabulatis maris:
cedrum de Libano tulerunt, vt facerent tibi malũ.
6 ⁋ Quercus de Basan dolauerunt in remos tuos: &
transtra tua fecerunt tibi ex ebore Indico, & præ-
7 toriola de insulis Italiæ. ⁋ Byssus varia de Aegypto
texta est tibi in velum, vt poneretur in malo; hya-
cinthus & purpura de insulis Elisa facta sunt operi
8 mẽtum tuum. ⁋ Habitatores Sidónis & Aradij fue-
B runt remiges tui: sapientes tui, Tyre, facti sunt gu-
9 bernatores tui. ⁋ Senes Giblij & prudentes eius, ha
buerunt nautas ad ministerium variæ supellectilis
tuæ: omnes naues maris & nautæ earum fuerunt
10 in populo negociationis tuæ. ⁋ Persæ, & Lidij, &
Lybies erant in exercitu tuo viri bellatores tui: cly
peum & galeam suspenderũt in te pro ornatu tuo.
11 ⁋ Filij Aradij cũ exercitu tuo erãt super muros tuos
in circuitu: sed & Pigmęi qui erant in turribus tuis,
pharetras suas suspenderunt in muris tuis per gy-
rum: ipsi compleuerunt pulchritudinem tuam.
12 ⁋ Chartaginenses negociatores tui, à multitudine
C cunctarum diuitiarum: argento, ferro, stanno, plũ-
13 boque repleuerunt nundinas tuas. ⁋ Græcia, Thu-
bal, & Mosoch, ipsi institores tui: mancipia, & vasa
14 ærea adduxerunt populo tuo. ⁋ De domo Thogor-
mæ, equos, & equites, & mulos adduxerunt ad fo-
15 rum tuum. ⁋ Filij Dedan negociatores tui, insulæ
multæ negociatio manus tuæ: dentes eburneos &
16 hebenninos commutauerunt in precio tuo. ⁋ Sy-
rus negociator tuus, propter multitudinem operũ
tuorum, gemmam, & purpuram, & scutulata, &
byssum, & sericum, & chodchod proposuerunt in
17 mercatu tuo. ⁋ Iuda & terra Israël ipsi institores tui
in frumento primo: balsamum, & mel, & oleum, &
18 resinam proposuerunt in nundinis tuis. ⁋ Damasce-
D nus negociator tuus in multitudine operũ tuorũ,
in multitudine diuersarum opum, in vino pingui,
19 in lanis coloris optimi. ⁋ Dan, & Græcia, & Mozel
in nũdinis tuis proposuerunt ferrum fabrefactum:
20 stacte & calamus in negociatione tua. ⁋ Dedan in-
21 stitores tui in tapetibus ad sedendum. ⁋ Arabia &
vniuersi principes Cedar, ipsi negociatores manus
tuæ: cum agnis & arietibus, & hœdis venerunt ad
22 te negociatores tui. ⁋ Venditores Saba & Reema
E ipsi negociatores tui: cum vniuersis primis aroma
tibus, & lapide precioso & auro, quod proposue-
23 runt in mercatu tuo. ⁋ Haran, & Chenne, & Eden,
negociatores tui. Saba, Assur, & Chelmad vendito
24 res tui. ⁋ Ipsi negociatores tui multipharìam, inuo-
lucris hyacinthi, & polymitorum, gazarumq; pre-
ciosarum, quæ obuolutæ & astrictæ erant funibus:
cedros quoque habebant in negociationibus tuis.
25 ⁋ Naues maris, principes tui in negociatione tua:
& repleta es, & glorificata nimis in corde maris.
26 ⁋ In aquis multis adduxerunt te remiges tui: ven-
27 tus auster contriuit te in corde maris. ⁋ Diuitiæ tuę
& thesauri tui, & multiplex instrumentum tuum,
F nautæ tui, & gubernatores tui qui tenebant supel-
lectilem tuam, & populo tuo præerant; viri quoque
bellatores tui, qui erant in te, cum vniuersa multi-
tudine tua quæ est in medio tui, cadent in corde
28 maris in die ruinæ tuæ. ⁋ A sonitu clamoris guber-
29 natorum tuorum conturbabuntur classes. ⁋ Et de-
scendent de nauibus suis omnes qui tenebant re-
mum: nautæ & vniuersi gubernatores maris in ter-
30 ra stabunt, ⁋ Et eiulabunt super te voce magna, &
clamabunt amarè: & superiacent puluerem capiti-
31 bus suis, & cinere conspergentur. ⁋ Et radent su-
per te caluitium, & accingentur cilicijs: & plora-
bunt te in amaritudine animæ ploratu amarissimo,
32 ⁋ Et assumẽt super te carmen lugubre, & plangẽt te:
G Quæ est vt Tyrus, quæ obmutuit in medio maris?
33 ⁋ Quæ in exitu negociationum tuarum de mari im-
plesti populos multos: in multitudine diuitiarum
tuarum, & populorum tuorum ditasti reges terræ.
34 ⁋ Nunc contrita es à mari, in profundis aquarum
opes tuæ, & omnis multitudo tua, quæ erat in me-
35 dio tui, ceciderunt. ⁋ Vniuersi habitatores insula-
rum obstupuerunt super te: & reges earum omnes
36 tempestate percussi mutauerunt vultus. ⁋ Negocia-
tores populorum sibilauerunt super te: ad
nihilum reducta es, & non eris
vsque in perpetuum.

CAPVT XXVIII.

1 ET factus est sermo Domini ad me, di-
A cens: ¶ Fili hominis, dic principi Tyri:
2 Hæc dicit Dominus Deus, Eò quòd ele
uatum est cor tuum, & dixisti: Deus ego
sum, & in cathedra Dei sedi in corde maris: cùm
sis homo, & non Deus: & dedisti cor tuum quasi
3 cor Dei. ¶ Ecce sapientior es tu Daniele: omne se-
4 cretum non est absconditum à te. ¶ In sapientia &
prudentia tua fecisti tibi fortitudinem: & acquisi-
5 sti aurum & argentum in thesauris tuis. ¶ In multi-
B tudine sapientiæ tuæ, & in negociatione tua multi
plicasti tibi fortitudinem: & eleuatum est cor tuum
6 in robore tuo. ¶ Propterea hæc dicit Dñs Deus: Eò
7 quòd eleuatum est cor tuum quasi cor Dei: ¶ Idcir-
co ecce ego adducam super te alienos robustissi-
mos gentium: & nudabunt gladios suos super pul-
chritudinem sapientiæ tuæ, & polluent decórem
8 tuum: ¶ Interficient & detrahent te: & morieris in
9 interitu occisorum in corde maris. ¶ Nunquid di-
cens loquèris, Deus ego sum, coram interficien-
tibus te: cùm sis homo, & non Deus, in manu oc-
10 cidentium te? ¶ Morte incircuncisorum morieris in
C manu alienorum: quia ego locutus sum, ait Domi-
11 nus Deus. ¶ Et factus est sermo Domini ad me, di-
12 cens: ¶ Fili hominis, leua planctum super regē Ty-
ri, & dices ei: Hæc dicit Dominus Deus: Tu signa-
culum similitudinis, plenus sapientia, & perfectus
13 decóre. ¶ In delicijs paradisi Dei fuisti: omnis lapis
preciosus operimentum tuum: sardius, topazius,
& iaspis, chrysolitus, & onyx, & berillus, sapphi-
D rus, & carbunculus, & smaragdus: aurum opus de-
córis tui: & foramina tua in die qua cōditus es pre-
14 parata sunt. ¶ Tu cherub extentus & protegens, &
posui te in monte sancto Dei, in medio lapidum
15 ignitorum ambulasti. ¶ Perfectus in vijs tuis à die
conditionis tuæ, donec inuenta est iniquitas in te.
16 ¶ In multitudine negociationis tuę repleta sunt in-
teriora tua iniquitate, & peccasti: & eieci te de mon
te Dei: & perdidi te ó cherub protegens, de medio
17 lapidum ignitorum. ¶ Et eleuatum est cor tuum in
decóre tuo: perdidisti sapientiam tuam in decóre
E tuo, in terram proieci te: ante faciem regum dedi
18 te, vt cernerent te. ¶ In multitudine iniquitatū tua-
rum, & iniquitate negociationis tuæ polluisti san-
ctificationem tuam: producam ergo ignem de me-
dio tui, qui comedat te, & dabo te in cinerem super
19 terram in conspectu omnium videntium te. ¶ Om-
nes qui viderint te in Gentibus, obstupescent su-
F per te: nihil factus es, & non eris in perpetuum.
20 ¶ Et factus est sermo Domini ad me, dicens: ¶ Fili
21 hominis, pone faciem tuam contra Sidonem: &
22 prophetabis de ea, ¶ & dices: Hæc dicit Dominus
Deus: Ecce ego ad te Sidon, & glorificabor in me-
dio tui: & scient quia ego Dominus cùm fecero in
23 ea iudicia: & sanctificatus fuero in ea. ¶ Et immit-
tam ei pestilentiam & sanguinem in platéis eius: &
corruent interfecti in medio eius gladio per circui
24 tum: & scient quia ego Dominus. ¶ Et non erit vl-
trà domui Israël offendiculum amaritudinis, & spi
G na dolorem inferens vndique per circuitum eorū
qui aduersantur eis: & scient quia ego Dominus
25 Deus. ¶ Hæc dicit Dominus Deus: Quando con-
gregauero domum Israël de populis in quibus di-
spersi sunt, sanctificabor in eis coram Gentibus: &
habitabunt in terra sua quam dedi seruo meo Ia-
26 cob. ¶ Et habitabunt in ea securi: & ædificabunt do
mos, & plantabunt vineas, & habitabunt confi-
denter, cùm fecero iudicia in omnibus qui aduer-
santur eis per circuitum: & scient quia ego Domi-
nus Deus eorum.

CPAVT XXIX.

1 IN anno decimo, decimo mense, 'vnde- 'vna 10.
A cima' die mensis, factum est verbum Do 'duodecima 1.
2 mini ad me, dicens: ¶ Fili hominis, po-
ne faciem tuam contra Pharaonem re-
gem Aegypti: & prophetabis de eo, & de Aegypto
3 vniuersa. ¶ Loquere, & dices: Hæc dicit Dominus
Deus: Ecce ego ad te Pharao rex Aegypti, draco
magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, &
dicis: Meus est fluuius, & ego feci memetipsum.
4 Et ponam frenum in maxillis tuis: & agglutinabo
pisces fluminum tuorum squamis tuis: & extraham
B te de medio fluminum tuorum, & vniuersi pisces
5 tui squamis tuis adhærebunt. ¶ Et proijciam te in
desertum, & omnes pisces fluminis tui: super faciē
terræ cades, non colligéris, neque congregaberis:
bestijs terræ & volatilibus cœli dedi te ad deuoran
6 dum. ¶ Et scient omnes habitatores Aegypti quia
ego Dominus: pro eo quòd fuisti baculus arundi-
7 neus domui Israël, ¶ Quando apprehenderunt te
manu, & confractus es, & lacerasti omnem hume-
rum eorum: & innitentibus eis super te, comminu-
8 tus es, & dissoluisti omnes renes eorum. ¶ Propte-
rea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego adducam
super te gladium: & interficiam de te hominem &
9 iumentum. ¶ Et erit Terra-Aegypti in desertum &
in solitudinem: & scient quia ego Dominus: pro eo
quòd 'dixeris', Fluuius meus est, & ego feci eum. 'dixeris 3.
10 ¶ Idcirco ecce ego ad te, & ad flumina tua: daboq;
Terram-Aegypti in solitudines, gladio dissipa-
tam, à turre Syenes, vsque ad terminos Aethiopię.
11 ¶ Non pertransibit eam pes hominis, neque pes iu-
C menti gradietur in ea: & non habitabitur quadra-
12 ginta annis. ¶ Daboque Terram-Aegypti desertā
in medio terrarum desertarum, & ciuitates eius in
medio vrbium subuersarum, & erūt desolatæ qua-
draginta annis: & dispergam Aegyptios in natio-
13 nes, & ventilabo eos in terras. ¶ Quia hæc dicit Do
minus Deus: Post finem quadraginta annorum cō-
gregabo Aegyptum de populis in quibus dispersi
14 fuerant. ¶ Et reducam captiuitatem Aegypti, & col
locabo eos in terra 'Phathures, in terra natiuitatis
15 suæ: & erunt ibi in regnum humile: ¶ inter cætera re
gna erit humillima, & nō eleuabitur vltrà super na-
tiones, & imminuam eos ne imperent gentibus.
16 ¶ Neque erunt vltrà domui Israël in confidentia, do
centes iniquitatem, vt fugiant & sequantur eos: &
17 scient quia ego Dominus Deus. ¶ Et factum est in vi
D cesimo & septimo anno, in primo, in vna mensis: fa
18 ctum est verbum Domini ad me, dicens: ¶ Fili ho-
minis Nabuchodonosor rex Babylonis seruire fe-
cit exercitum suum seruitute magna aduersus Ty-
rum: omne caput decaluatum, & omnis humerus
depilatus est: & merces non est reddita ei, neque
exercitui eius de Tyro, pro seruitute qua seruiuit
19 mihi aduersus eam. ¶ Propterea hæc dicit Domi-
nus Deus: Ecce, ego dabo Nabuchodonosor regē
Babylonis in terra-Aegypti: & accipiet multitudi-

nem eius, & deprædabitur manubias eius, & diri-
20 piet spolia eius, & erit merces exercitui illius. ¶ Et
operi quo seruiuit aduersus eam, dedi ei Terram-
Aegypti: pro eo quòd laborauerunt mihi, ait Do-
21 minus Deus. ¶ In die illo pullulabit cornu domui
Israel, & tibi dabo apertum os in medio eorum: &
scient quia ego Dominus.

CAPVT XXX.

1 ET factum est verbum Domini ad me, di-
A cens: ¶ Fili hominis, propheta & dic: Hęc
2 dicit Dominus Deus: Vlulate, vę væ diei:
3 ¶ quia iuxtà est dies, & appropinquat dies
4 Domini: dies nubis, tempus Gentium erit. ¶ Et ve-
niet gladius in Aegyptum: & erit pauor in Aethio-
pia, cùm ceciderint vulnerati in Aegypto, & ablata
fuerit multitudo illius, & destructa fundamenta
5 eius. ¶ Aethiopia, & Libya, & omne reliquum vul-
gus, & Chub, & filij terræ fœderis: cum eis gladio
6 cadent. ¶ Hæc dicit Dominus Deus, Et corruent
B fulcientes Aegyptum, & destruetur superbia im-
perij eius: à turre Syenes gladio cadent in ea, ait
7 Dominus Deus exercituum: ¶ dissipabuntur in me-
dio terrarum desolatarum, & vrbes eius in medio
8 ciuitatum ᵇdesertarumᵇ erunt. ¶ Et scient quia ego
Dominus cùm dedero ignem in Aegypto, & attri-
9 ti fuerint omnes auxiliatores eius. ¶ In die illa egre
dientur nuncij à facie mea in trieribus ad conterē-
dam Aethiopiæ confidentiam, & erit pauor in eis
10 in die Aegypti: quia absque dubio veniet. ¶ Hæc di
C cit Dominus Deus: Et cessare faciam multitudinē
Aegypti in manu Nabuchodonosor regis Babylo-
11 nis. ¶ Ipse & populus eius cum eo, fortissimi Gen-
tium, adducentur ad disperdendam terram: & eua
ginabunt gladios suos super Aegyptum, & imple-
12 bunt terram interfectis. ¶ Et faciam alueos fluminū
aridos, & tradam terram in manus pessimorum, &
dissipabo terrā & plenitudinē eius in manus alieno
13 rum: ego Dominus locutus sum. ¶ ᶜHæc dicit Do-
D minus Deus: Et disperdam simulachra, & cessare fa
ciam idola de Memphis, & dux de terra Aegypti
non erit amplius: & dabo terrorem in terra Aegy-
14 pti. ¶ Et disperdam terram Phatures, & dabo ignē
15 in Taphnis, & faciam iudicia in Alexandria. ¶ Et
effundam indignationem meam super Pelusium,
robur Aegypti: & interficiam multitudinem Ale-
16 xandriæ, ¶ & dabo ignem in Aegypto: quasi partu-
riens dolebit Pelusium, & Alexandria erit dissipa-
17 ta, & in Memphis angustiæ quotidianæ. ¶ Iuuenes
E Heliopoleos, & Pubasti, gladio cadent, & ipsæ ca-
18 ptiuæ ducentur. ¶ Et in Taphnis nigrescet dies, cùm
contriuero ibi sceptra Aegypti, & defecerit in ea
superbia potentiæ eius: ipsam nubes operiet, filiæ
19 autem eius in captiuitatem ducentur. ¶ Et iudicia
faciam in Aegypto: & scient quia ego Dominus.
20 ¶ Et factum est in vndecimo anno, in primo mense,
in septima mensis, factum est verbum Domini ad
21 me dicens: ¶ Fili hominis, brachium Pharaonis re-
gis Aegypti confregi: & ecce non est obuolutum,
F vt restitueretur ei sanitas, vt ligaretur pannis & fa-
sciaretur linteolis, & recepto robore possit tenere
22 gladium. ¶ Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ec
ce ego ad Pharaonem regem Aegypti, & commi-
nuam brachium eius forte, sed confractū: & deijciā
23 gladium de manu eius, ¶ & dispergam Aegyptum
24 in Gentibus, & ventilabo eos in terris. ¶ Et confor-
tabo brachia regis Babylonis, daboq; gladium meū
in manu eius: & confringam brachia Pharaonis, &
25 gement gemitibus interfecti coram facie eius. ¶ Et
cōfortabo brachia regis Babylonis, & brachia Pha
G raonis concident: & scient quia ego Dominus, cùm
dedero gladium meum in manu regis Babylonis,
26 & extenderit eum super Terram-Aegypti. ¶ Et di-
spergam Aegyptum in nationes, & ventilabo eos
in terras: & scient quia ego Dominus.

ᵇ desolatarum 6

ᶜ Zach 13 a. 2.

CAPVT XXXI.

1 ET factum est in anno vndecimo, tertio
A mense, vna mensis, factum est verbum
2 Domini ad me, dicens: ¶ Fili hominis,
dic Pharaoni regi Aegypti, & populo
3 eius: Cui similis factus es in magnitudine tua? ¶ Ec-
ce Assur quasi cedrus in Libano pulcher ramis, &
frondibus nemorosus, excelsusque altitudine, &
inter condensas frondes eleuatū est cacumen eius.
4 ¶ Aquæ nutrierunt illum, abyssus exaltauit illum:
flumina eius manabant in circuitu radicum eius, &
5 riuos suos emisit ad vniuersa ligna regionis. ¶ Pro-
pterea eleuata est altitudo eius super omnia ligna
B regionis: & multiplicata sunt arbusta eius, & ele-
6 uati sunt rami eius præ aquis multis. ¶ Cumque ex-
tendisset vmbram suam, in ramis eius fecerunt ni-
dos omnia volatilia cœli, & sub frondibus eius ge-
nuerunt omnes bestiæ saltuum, & sub vmbraculo
7 illius habitabat cœtus gentiū plurimarum. ¶ Eratq;
pulcherrimus in magnitudine sua, & in dilatatione
arbustorum suorum: erat enim radix illius iuxta a-
8 quas multas. ¶ Cedri non fuerunt altiores illo in
C paradiso Dei, abietes non adæquauerunt summi-
tatem eius, & platani non fuerunt æquæ frondibus
illius: omne lignum paradisi Dei non est assimila-
9 tum illi, & pulchritudini eius: ¶ Quoniam specio-
sum feci eum, & multis condensisque frondibus, &
æmulata sunt eum omnia ligna voluptatis quæ erāt
10 in paradiso Dei. ¶ Propterea hæc dicit Dominus
Deus: Pro eo quòd sublimatus est in altitudine, &
D dedit summitatem suam uirentem atque cōdensam,
11 & eleuatum est cor eius in altitudine sua: ¶ Tradi-
di eum in manus fortissimi Gentium, faciens faciet
12 ei: iuxta impietatem eius eieci eum. ¶ Et succident
eum alieni & crudelissimi nationum, & proijcient
eum super montes, & in cunctis conuallibus cor-
ruent rami eius: & cōfringentur arbusta eius in vni
uersis rupibus terræ: & recedēt de vmbraculo eius
13 omnes populi terræ, & relinquent eum. ¶ In ruina
E eius habitauerūt omnia volatilia cœli, & in ramis
14 eius fuerunt vniuersæ bestiæ regionis. ¶ Quamob-
rem non eleuabūtur in altitudine sua omnia ligna
aquarum, nec ponent sublimitatem suam inter ne-
morosa atque frondosa, nec stabunt in sublimitate
sua omnia quæ irrigantur aquis: quia omnes tradi-
ti sunt in mortem, ad terram vltimam, in medio fi-
liorum hominum, ad eos qui descendunt in lacum.
15 ¶ Hæc dicit Dominus Deus: In die quando descen
dit ad inferos, induxi luctum, operui eum abysso:
& prohibui flumina eius, & coërcui aquas multas:
contristatus est super eum Libanus, & omnia ligna
16 agri concussa sunt. ¶ A sonitu ruinæ eius commoui
F Gētes, cùm deducerem eum ad infernum cum his
qui descendebant in lacū: & consolata sunt in terra

infima omnia ligna voluptatis egregia atque præ-
clara in Libano, vniuersa quæ `irrigabantur` aquis.
17 ¶ Nam & ipsi cum eo descendent ad infernũ ad in-
G terfectos gladio: & brachium vniuscuisque sedebit
18 sub vmbraculo eius in medio nationum. ¶ Cui assi-
milatus es ó inclyte atque sublimis inter ligna volu
ptatis? Ecce, deductus es cum lignis voluptatis ad
terram vltimam: in medio incircuncisorum dor-
mies, cũ eis qui interfecti sunt gladio: ipse est Pha-
rao, & omnis multitudo eius: dicit Dominus Deus.

* irrigantur 5.

CAPVT XXXII.

1 T factum est: duodecimo anno, in mense
A duodecimo, in vna mẽsis, factum est ver
2 bum Domini ad me, dicens: ¶ Fili homi-
nis, assume lamentum super Pharaonẽ
regem Aegypti, & dices ad eum: Leoni Gentium
assimilatus es, & draconi qui est in mari: & ventila-
bas cornu in fluminibus tuis, & conturbabas aquas
3 pedibus tuis, & conculcabas flumina earum. ¶ Pro-
pterea hęc dicit Dominus Deus: | Expandam super
te rete meum in multitudine populorum multorũ,
4 & extraham te in sagena mea. ¶ Et proijciam te in
terram, super faciem agri abijciam te: & habitare
faciam super te omnia volatilia cœli, & saturabo
5 de te bestias vniuersæ terræ: ¶ Et dabo carnes tuas
6 super montes, & implebo colles tuos sanie tua. ¶ Et
B irrigabo terram fœtore sanguinis tui super mõtes,
7 & valles implebuntur ex te. ¶ | Et operiam cùm ex-
tinctus fueris, cęlos: & nigrescere faciã stellas eius:
solem nube tegam, & luna non dabit lumen suum.
8 ¶ Omnia luminaria cœli mœrere faciam super te: &
dabo tenebras super terram tuam, dicit Dominus
9 Deus. ¶ * Et irritabo cor populorum multorũ, cùm
induxero cõtritionem tuam in Gentibus super ter
10 ras quas nescis. ¶ Et stupescere faciam super te po-
pulos multos: & reges eorum horrore nimio for-
midabunt super te, * cùm volare cœperit gladius
meus super facies eorum, & obstupescent repentè
11 singuli pro anima sua in die ruinæ `suæ`. ¶ Quia hæc
C dicit Dominus Deus: Gladius regis Babylonis ve-
12 niet tibi, ¶ in gladijs fortium deijciam multitudinẽ
tuam, & inexpugnabiles omnes gentes hæ: & vasta
bunt superbiã Aegypti, & dissipabitur omnis mul-
13 titudo eius. ¶ Et perdam omnia iumenta eius quæ
erant super aquas plurimas: & non cõturbabit eas
pes hominis vltrà, neque vngula iumentorum tur-
14 babit eas. ¶ Tunc purissimas reddam aquas eorum,
& flumina eorum quasi oleum adducam, ait Domi
15 nus Deus: ¶ Cùm dedero terram Aegypti desola-
tam: deseretur autem terra à plenitudine sua, quã-
do percussero omnes habitatores eius: & scient qa
16 ego Dominus. ¶ Planctus est, & plangent eum: filię
gentium plangent eum: super Aegyptum, & super
multitudinem eius plangent eum, ait Dominus
17 Deus. ¶ Et factum est in duodecimo anno, in quin-
D tadecima mẽsis, factum est verbum Domini ad me,
18 dicens: ¶ Fili hominis, cane carmen lugubre super
multitudinem Aegypti: & detrahe eam ipsam & fi-
lias Gentium robustarum ad terram vltimam cum
19 his qui descendunt in lacum. ¶ Quo pulchrior es?
20 descende, & dormi cum incircuncisis. ¶ In medio
interfectorum gladio cadent: gladius datus est, at-
21 traxerunt eam, & omnes populos eius. ¶ Loquen-
tur ei potentissimi robustorum de medio inferni,
qui cum auxiliatoribus eius descederunt, & dor-
22 mierunt incircuncisi, interfecti gladio. ¶ Ibi Assur,
& oĩs multitudo eius: in circuitu illius sepulchra
eius: omnes interfecti, & qui ceciderunt gladio.
23 ¶ Quorum data sunt sepulchra in nouissimis lacis:
& facta est multitudo eius per gyrũ sepulchri eius:
E vniuersi interfecti, cadentèsque gladio qui dede-
24 rant quondam formidinem in terra viuẽtium. ¶ Ibi
Aelam, & omnis multitudo eius per gyrum sepul-
chri sui: omnes hi interfecti, ruentesq; gladio, qui
descenderunt incircuncisi ad terram vltimam: qui
posuerunt terrorem suum in terra viuentiũ, & por-
tauerunt ignominiam suam cum his qui descende-
25 runt in lacum. ¶ In medio interfectorum posuerunt
cubile eius in vniuersis populis eius: ĩ circuitu eius
sepulchrum illius, omnes hi incircuncisi, interfe-
ctique gladio: dederunt enim terrorem suum in ter
ra viuentium, & portauerunt ignominiam suam cũ
his qui descendunt in lacum, in medio interfecto-
26 rum positi sunt. ¶ Ibi Mosoch & Thubal, & omnis
F multitudo eius: in circuitu eius sepulchra illius: om
nes hi incircuncisi, interfectique & cadentes gla-
dio: quia dederunt formidinem suam in terra viuẽ
27 tium. ¶ Et non dormient cum fortibus, cadentibus-
que & incircuncisis qui descenderunt ad infernum
cum armis suis, & posuerunt gladios suos sub capi
tibus suis, & fuerunt iniquitates eorum in ossibus
eorum: quia terror fortium facti sunt in terra viuẽ
28 tium. ¶ Et tu ergo in medio incircuncisorum con-
29 teréris, & dormies cum interfectis gladio. ¶ Ibi Idu
G mæa & reges eius, & omnes duces eius, qui dati
sunt cum exercitu suo cum interfectis gladio: & qui
cum incircuncisis dormierunt, & cum his qui `de-
30 scenderunt` in lacum. ¶ Ibi principes Aquilonis om
nes, & vniuersi venatores: qui deducti sunt cum in-
terfectis, pauentes, & in sua fortitudine cõfusi: qui
dormierunt incircuncisi cum interfectis gladio, &
portauerunt confusionem suam cum his qui descẽ
31 dunt in lacum. ¶ Vidit eos Pharao, & consolatus
est super vniuersa multitudine sua, quæ interfecta
est gladio, Pharao & omnis exercitus eius, ait Do-
32 minus Deus, ¶ quia `dedit` terrorem `suum` in terra
viuentium, & dormiuit in medio incircuncisorum
cum interfectis gladio, Pharao & omnis multitudo
eius, ait Dominus Deus.

CAPVT XXXIII.

1 T factum est verbum Domini ad me, di-
A cens: ¶ Fili hominis, loquere ad filios
2 populi tui, & dices ad eos: Terra cum
induxero super eam gladium: & tulerit
populus terræ virum vnum de nouissimis suis, &
3 constituerit eum super se speculatorem: Et ille vi-
derit gladium venientem super terram, & cecine-
4 rit buccina, & annunciauerit populo: ¶ Audiens au
tem quisquis ille est, sonitum buccinæ, & nõ se ob-
seruauerit, veneritque gladius, & tulerit eum: san-
5 guis ipsius super caput eius erit. ¶ Sonum buccinæ
audiuit, & non se obseruauit: sanguis eius in ipso
erit: si autem se custodierit, animam suam `salua-
6 bit`. ¶ Quòd si speculator viderit gladium venientẽ,
B & non insonuerit buccina: & populus se non custo
dierit, veneritque gladius, & tulerit de eis animã:
ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinẽ
7 autem eius de manu speculatoris requiram. ¶ | Et tu

Marginal notes: | Sup. 12. d. 13. 17. f. 20. — | Isa. 13. b. 10. Ioel. 2. b. 10. 3. c. 15. Matt. 24. c. 29. — * quum ceciderint vulnerati tui in medio terræ, ait Dominus Deus. — * propter vniuersas iniquitates, quas operatus es. — `suæ` tuæ. 1. — `descendunt`. 1. — `dedi` 6. `meum` 4. — `saluabit` saluasti. 1. — | Supr. 3. d. 17.

fili homi-

fili hominis, ſpeculatorem dedi te domui Iſraël: au
diens ergo ex ore meo ſermonem, annunciabis eis
8 ex me. ¶ Si me dicente ad me impium, Impie, mor-
te morieris: non fueris locutus vt ſe cuſtodiat im-
pius à via ſua: ipſe impius in iniquitate ſua morie-
tur, ſanguinem autem eius de manu tua requiram.
9 ¶ Si autem annunciante te ad impium, vt à vijs ſuis
conuertatur, non fuerit conuerſus à via ſua: ipſe in
iniquitate ſua morietur: porrò tu animam tuam li-
10 beraſti. ¶ Tu ergo fili hominis, dic ad domũ Iſraël:
C Sic locuti eſtis: dicentes, Iniquitates noſtræ, & pec-
cata noſtra ſuper nos ſunt, & in ipſis nos tabeſci-
11 mus: quomodo ergo viuere poterimus? ¶ ‖ Dic ad
eos: Viuo ego, dicit Dominus Deus: nolo mortem
impij, ſed vt conuertatur impius à via ſua, & viuat:
Conuertimini * à vijs veſtris peſſimis: & quare mo-
12 riemini domus Iſraël? ¶ Tu itaque fili hominis, dic
ad filios populi tui: Iuſtitia iuſti non liberabit eum
in quacunque die peccauerit: & impietas impij nõ
nocebit ei, in quacunque die conuerſus fuerit ab
13 impietate ſua: & iuſtus non poterit viuere in iu-
ſtitia ſua in quacunque die peccauerit. ¶ Etiam ſi
dixero iuſto quòd vita viuat, & confiſus in iuſtitia
ſua, fecerit iniquitatẽ: omnes iuſtitiæ eius obliuio-
ni tradẽtur, & in iniquitate ſua quam operatus eſt,
14 in ipſa morietur. ¶ Si autẽ dixero impio, Morte mo-
D rieris: & egerit pœnitentiam à peccato ſuo, feceritq́
15 que iudicium & iuſtitiam, ¶ & pignus reſtituerit ille
impius, rapinamq́; reddiderit, in mandatis vitæ am
bulauerit, nec fecerit quicquam iniuſtum: vita vi-
16 uet, & non morietur. ¶ Omnia peccata eius quæ pec
cauerit, non imputabuntur ei: iudicium & iuſtitiam
17 fecit, vita viuet. ¶ Et dixerunt filij populi tui, Nõ eſt
æqui ponderis via Domini, & ipſorũ via iniuſta eſt.
18 ¶ Cùm enim receſſerit iuſtus à iuſtitia ſua, feceritq́;
19 iniquitates, morietur in eis. ¶ Et cùm receſſerit im-
20 pius ab impietate ſua, feceritq́ue iudicium & iuſti-
tiam, viuet in eis ¶ ‖ Et dicitis, Non eſt recta via
Domini. Vnũquenque iuxta vias ſuas iudicabo de
21 vobis domus Iſraël. ¶ Et factum eſt in duodecimo
E anno, in decimo menſe, in quinta menſis tranſmi-
grationis noſtræ, venit ad me qui fugerat de Ieruſa
22 lem, dicens: Vaſtata eſt ciuitas. ¶ Manus autem Do
mini facta fuerat ad me veſpere, antequàm veniret
qui fugerat: aperuitq́; os meum donec veniret ad
23 me manè, & aperto ore meo non ſilui amplius. ¶ Et
24 factum eſt verbum Domini ad me, dicens: ¶ Fili ho
minis, qui habitant in ruinoſis his, ſuper humum
Iſraël, loquentes aiunt: Vnus erat Abraham, & hæ-
reditate poſſedit terram: nos autem multi ſumus,
25 nobis data eſt terra in poſſeſſionem. ¶ Idcirco dices
ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Qui in ſanguine
F comeditis, & oculos veſtros leuatis ad immundi-
tias veſtras, & ſanguinem funditis: nunquid terram
26 hæreditate poſſidebitis? ¶ Stetiſtis in gladijs veſtris,
feciſtis abominationes, & vnuſquiſque vxorem pro
ximi ſui polluit: & terram hæreditate poſſidebitis?
27 ¶ Hæc dices ad eos: Sic dicit Dominus Deus: Viuo
ego, quia qui in ruinoſis habitant, gladio cadent:
& qui in agro eſt, beſtijs tradetur ad deuorandum:
qui autem in præſidijs, & ſpeluncis ſunt, peſte mo-
28 rientur. ¶ Et dabo terram in ſolitudinem & in de-
ſertum, & deficiet ſuperba fortitudo eius, & deſo-
labuntur montes Iſraël, eò quòd nullus ſit qui per
29 eos tranſeat. ¶ Et ſcient quia ego Dominus, cùm
dedero terram eorum deſolatam & deſertam pro-
pter vniuerſas abominationes ſuas quas operati
30 ſunt. ¶ Et tu fili hominis: filij populi tui, qui loquun
G tur de te iuxta muros, & in oſtijs domorum, & di-
cunt vnus ad alterum, vir ad proximum ſuum lo-
quentes: Venite, & audiamus quis ſit ſermo egre-
31 diens à Domino. ¶ Et veniunt ad te, quaſi ſi ingre-
diatur populus, & ſedent coram te populus meus:
& audiunt ſermones tuos, & non faciunt eos: quia
in canticum oris ſui vertunt illos, & auaritiam ſuã
32 ſequitur cor eorum. ¶ Et es eis quaſi carmen muſi-
cum, quod ſuaui dulcique ſono canitur: & audiunt
33 verba tua, & non faciunt ea. ¶ Et cùm venerit quod
prædictum eſt (ecce enim venit) tunc ſcient quòd
prophetes fuerit inter eos.

‖ Sup. 18. c. 24. & 33. a

* conuertimini, s.

‖ Supr. 18. f. 25.

CPAVT XXXIIII.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, di-
A cens: ¶ Fili hominis, propheta de paſto-
2 ribus Iſraël: propheta, & dices paſtori-
bus: Hæc dicit Dominus Deus: ‖ Væ pa-
ſtoribus Iſraël: qui paſcebãt ſemetipſos: nonne gre
3 ges à paſtoribus paſcuntur? ¶ Lac comedebatis, &
lanis operiebamini: & quod craſſum erat, occideba
4 tis: gregẽ autem meum non paſcebatis. ¶ Quod in-
firmum fuit, non conſolidaſtis: & quod ægrotum,
non ſanaſtis: quod confractum eſt, non alligaſtis: &
quod abiectũ eſt, nõ reduxiſtis: & quod perierat, nõ
quæſiſtis: ſed cum auſteritate imperabatis eis, & cũ
5 potentia. ¶ Et diſperſæ ſunt oues meæ, eò quòd nõ
eſſet paſtor, & factæ ſunt in deuorationem omniũ
6 beſtiarum agri, & diſperſæ ſunt. ¶ Errauerunt gre-
B ges mei in cunctis montibus, & in vniuerſo colle
excelſo: & ſuper omnem faciem terræ diſperſi ſunt
greges mei, & non erat qui requireret, non erat, in-
7 quam, qui requireret. ¶ Propterea paſtores audite
8 verbum Domini. ¶ Viuo ego, dicit Dominus Deus,
quia pro eò quòd facti ſunt greges mei in rapinam,
& oues meæ in deuorationem omnium beſtiarum
agri, eò quòd non eſſet paſtor (neque enim quæſie
C runt paſtores mei gregem meum: ſed paſcebant pa
ſtores ſemetipſos, & greges meos non paſcebant)
9 ¶ propterea paſtores audite verbum Domini. ¶ Hæc
10 dicit Dominus Deus: Ecce, ego ipſe ſuper paſto-
res, requiram gregẽ meum de manu eorum, & ceſ-
ſare faciam eos vt vltrà non paſcant gregem *, nec
paſcant amplius paſtores ſemetipſos: & liberabo
gregem meum de ore eorum, & nõ erit vltrà eis in
11 eſcam. ¶ Quia hæc dicit Dominus Deus: ‖ Ecce, ego
12 ipſe requiram oues meas, & viſitabo eas. ¶ Sicut vi-
ſitat paſtor gregem ſuum in die quãdo fuerit in me
dio ouium ſuarum diſſipatarum: ſic viſitabo oues
meas, & liberabo eas de omnibus locis in quibus
13 diſperſæ fuerant in die nubis & caliginis. ¶ Et edu-
cam eas de populis, & congregabo eas de terris,
& inducam eas in terram ſuam: & paſcam eas in
montibus Iſraël, in riuis, & in cunctis ſedibus ter-
14 ræ. ¶ In paſcuis uberrimis paſcam eas, & in monti-
D bus excelſis Iſraël erunt paſcua earum: ibi requie-
ſcent in herbis virentibus, & in paſcuis pinguibus
15 paſcentur ſuper montes Iſraël. ¶ Ego paſcam oues
meas: & ego eas accubare faciam, dicit Dominus
16 Deus. ¶ Quod perierat, requiram: & quod abie-
ctum erat, reducam: & quod confractum fuerat,
alligabo: & quod infirmum fuerat, conſolidabo,
& quod pingue & forte, cuſtodiam: & paſcam il-
17 las in iudicio. ¶ Vos autem greges mei, hæc dicit

‖ Iere. 23. a. 1. Supr. 13. a. 3.

* meum.

‖ Ioã. f. 13.

Domi-

Dominus Deus: Ecce ego iudico inter pecus & pe-
18 cus, arietum & hircorum. ¶Nónne satis vobis erat
E pascua bona depasci? insuper & reliquias pascua-
rum vestrarum conculcastis pedibus vestris: & cùm
purissimam aquam biberetis, reliquam pedibus ue-
19 stris turbabatis. ¶Et oues meæ his quæ conculcata
pedibus vestris fuerant, pascebantur: & quæ pedes
20 vestri turbauerant, hæc bibebant. ¶Propterea hęc di
cit Dominus Deus ad vos: Ecce, ego ipse iudico in-
21 ter pecus pingue & macilentum, ¶Pro eo quòd late
ribus, & humeris impingebatis, & cornibus uestris
uentilabatis omnia infirma pecora, donec disper-
22 gerentur foras: ¶saluabo gregem meum, & non erit
F ultrà in rapinam, & iudicabo inter pecus & pecus.
23 ¶ET SVSCITABO SVPER EAS PASTO- Ioh. 1. g. 41. 10. b. 11
REM VNVM, qui pascat eas, seruum meum Isai. 40 c 11.
Dauid: ipse pascet eas, & ipse erit eis in pastorem.
24 ¶Ego autem Dominus ero eis in Deum: & seruus Oen. 9 g. 24. & 25.
meus Dauid princeps in medio eorum: ego Domi- Osee. 3. b. 5.
25 nus locutus sum. ¶Et faciam cum eis pactum pacis,
& cessare faciam bestias pessimas de terra: & qui ha
bitant in deserto, securi dormient in saltibus. ¶Et po
26 nam eos in circuitu collis mei benedictionem: &
deducam imbrem in tempore suo, * pluuiæ benedi- * &
27 ctionis erunt. ¶Et dabit lignum agri fructum suum,
G & terra dabit germē suum, & erunt in terra sua abs-
que timore: & scient quia ego Dominus, cùm contri
uero catenas iugi eorum, & eruero eos de manu im
28 perantium sibi. ¶Et non erunt ultrà in rapinam in
Gentibus, neque bestiæ terræ deuorabunt eos: sed
29 habitabunt confidenter absque ullo terrore. ¶Et su-
scitabo eis germen nominatum, & non erunt ultrà
imminuti fame in terra, neque portabunt vltrà op-
30 probrium Gentium. ¶Et scient quia ego Dominus
Deus eorum cum eis, & ipsi populus meus domus
31 Israël: ait Dominus Deus. ¶Vos autem greges mei, Ioh 10. b 11. c. 14.
greges pascuæ meæ homines estis: & ego Dominus
Deus vester, dicit Dominus Deus.

CAPVT XXXV.

1 ET factus est sermo Domini, ad me, dicēs:
A ¶Fili hominis, pone faciem tuam aduer-
2 sum montem Seir, & prophetabis de eo,
3 ¶& dices illi: Hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego ad te mons Seir, & extendam manum
meam super te, & dabo te desolatum atque deser-
4 tū. ¶Vrbes tuas demoliar, & tu desertus eris: & scies
5 quia ego Dominus. ¶Eò quòd fueris inimicus sem-
piternus, & concluseris filios Israël in manus gla-
dij in tempore afflictionis eorum, in tempore ini-
6 quitatis extremæ. ¶Propterea uiuo ego, dicit Domi
B nus Deus, quoniam sanguini tradam te, & sanguis
te persequetur: & cum sanguinem oderis, sanguis
7 persequetur te. ¶Et dabo montem Seir desolatū at-
que desertum: & auferam de eo euntem & redeun-
8 tem. ¶Et implebo montes eius occisorum suorum:
in collibus tuis, & in vallibus tuis, atque in torrenti-
9 bus interfecti gladio cadent. ¶In solitudines sempi-
ternas tradam te, & ciuitates tuę non habitabuntur:
C & scietis quia ego Dominus Deus. ¶Eo quòd dixe-
10 ris, Duæ gentes, & duæ terrę meæ erunt, & hęredita
11 te possidebo eas: cùm Dominus esset ibi: ¶Propte-
rea viuo ego, dicit Dominus Deus, quia faciam iux-
ta iram tuam, & secundum zelum tuum quem feci-
sti, odio habens eos: & notus efficiar per eos cùm te
12 iudicauero. ¶Et scies quia ego Dominus audiui uni-
uersa opprobria tua quę locutus es de montibus Is-
raël, dicens: Deserti, nobis ad deuorandū dati sunt.
13 ¶Et insurrexistis super me ore uestro, & derogastis
14 aduersum me verba vestra: ego audiui. ¶Hæc dicit
D Dominus Deus: Lętante vniuersa terra, in solitudi-
15 nem te redigam. ¶Sicuti gauisus es super hęreditatē
domus Israël, eò quòd fuerit dissipata: sic faciam ti-
bi: dissipatus eris mons Seir, & Idumæa omnis: &
scient quia ego Dominus.

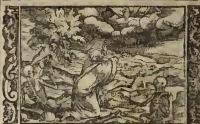
CAPVT XXXVI.

1 TV autem fili hominis, propheta super mō
A tes Israël, & dices: Montes Israël audite Sup 6. a. 2
2 verbum Domini. ¶Hæc dicit Dominus
Deus: Eò quòd dixerit inimicus de vo-
bis, Euge, altitudines sempiternæ in hæreditatem
3 datæ sunt nobis: ¶Propterea uaticinare, & dic: Hæc
dicit Dominus Deus: Pro eo quòd desolati estis, &
conculcati per circuitum, & facti in hęreditatem re-
liquis Gentibus, & ascendistis super labium linguæ,
4 & opprobriū populi: ¶propterea montes Israël au-
dite uerbū Domini Dei. Hæc dicit Dominus Deus,
montibus, & collibus, torrentibus, vallibusque de-
sertis, & parietinis, & urbibus derelictis quæ depo-
B pulatæ sunt & subsannatę à reliquis Gentibus per
5 circuitum. ¶Propterea hæc dicit Dominus Deus:
Quoniam in igne zeli mei loquutus sum de reliquis
gentibus, & de Idúmęa vniuersa, quæ dederunt ter-
ram meam sibi in hæreditatem cum gaudio, & toto
corde, & ex animo: & eiecerunt eam ut vastarent:
6 ¶idcirco vaticinare super humum Israël, & dices
montibus & collibus, iugis, & vallibus: Hæc dicit
Dominus Deus: Ecce ego in zelo meo, & in furore
meo locutus sum, eò quòd confusionem Gentium
7 sustinueritis. ¶Idcirco hæc dicit Dominus Deus: E-
go leuaui manum meam, vt Gentes quę in circuitu
8 vestro sunt, ipsæ confusionem suam portent. ¶Vos
autem montes Israël ramos uestros germinetis, &
fructum vestrum afferatis populo meo Israël: pro-
9 pe enim est vt veniat. ¶Quia ecce ego ad vos, & con-
C uertar ad uos, & arabimini, & accipietis sementem.
10 ¶Et multiplicabo in vobis homines, omnemque do
mum Israël: & habitabuntur ciuitates, & ruinosa
11 instaurabuntur. ¶Et replebo vos hominibus, & iu-
mentis: & multiplicabuntur & crescent: & habita-
re uos faciam sicut à principio, bonisque donabo
maioribus, quàm habuistis ab initio: & scietis quia
12 ego Dominus. ¶Et adducam super uos homines po
pulum meum Israël, & hæreditate possidebunt te:
& eris eis in hęreditatem, & non addes ultrà ut abs-
13 que eis sis. ¶Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd
dicunt de uobis. Deuoratrix hominum es, & suffo-
14 cans gentem tuam: ¶Propterea homines non come
des amplius, & gentem tuam non necabis ultrà, ait
15 Dominus Deus: ¶nec auditam faciam in te amplius
D confusionem Gentium, & opprobrium populorum
nequaquam portabis, & gentem tuam non amittes
16 amplius, ait Dominus Deus. ¶Et factum est verbum
17 Dñi ad me, dicēs: ¶Fili hominis, domus Israël habi-
tauerunt in humo suo, & polluerunt eā in vijs suis:
& in studijs suis iuxta immunditiā menstruatę facta
18 est uia eorū coram me. ¶Et effudi indignationē meā
super eos pro sanguine quem fuderunt super terrā:
19 & in idòlis suis polluerunt eam: ¶Et dispersi eos in
Gentes, & uentilati sunt in terras: iuxta vias eorum
20 & adinuentiones eorum iudicaui eos. ¶Et ingres- Isa. 52. b. 5.

.u.a.d.24 li sunt ad Gentes ad quas introierunt & polluerunt
nomen sanctum meum, cùm diceretur de eis: Po-
pulus Domini iste est, & de terra eius egressi sunt.
21 ¶Et peperci nomini sancto meo, quod polluerat do
22 mus Israel in Gentibus ad quas ingressi sunt.¶Idcir-
E co dices domui Israël: Hæc dicit Dominus Deus,
Non propter vos ego faciam domus Israël, sed pro-
pter nomen sanctum meum quod polluistis in gen-
nfr.39.g.8. 23 tibus ad quas intrastis.¶Et sanctificabo nomen meũ
magnum quod pollutum est inter Gentes, quod pol
luistis in medio earum: vt sciant Gentes, quia ego
Dominus, ait Dominus exercituum, cùm sanctifica
24 tus fuero in vobis coram eis: ¶ Tollam quippe vos
de Gentibus, & congregabo vos de vniuersis terris,
25 & adducam vos in terram vestram. ¶Et effundam
super vos aquam mundam, & mundabimini ab om-
nibus inquinamentis vestris, & ab vniuersis idólis
Sup.11.c.9. 26 vestris mundabo vos. ¶ Et dabo vobis cor nouum,
Ini.39.g.9. ‖& spiritum nouum ponam in medio vestri, & aufe-
ram cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis
27 cor carneum. ¶Et spiritum meum ponam in medio
F vestri: & faciam vt in præceptis meis ambuletis, &
28 iudicia mea custodiatis & operemini.¶Et habitabi-
tis in terra, quam dedi patribus vestris: & eritis mi-
29 bi in populum, & ego ero vobis in Deum. ¶Et sal-
uabo vos ex vniuersis inquinamentis vestris: & vo-
cabo frumentum, & multiplicabo illud, & non im-
30 ponam vobis famem. ¶Et multiplicabo fructum li-
gni, & genimina agri: vt non portetis vltrà oppro-
31 brium famis in gentibus. ¶Et recordabimini via-
rum vestrarum pessimarum, studiorumque non bo-
norum: & displicebunt vobis iniquitates vestræ &
32 scelera vestra. ¶ Non propter uos ego faciam, ait
Dominus Deus, notum sit uobis: confundimini &
33 erubescite super vijs vestris, domus Israël. ¶Hæc di-
cit Dominus Deus: In die qua mundauero vos ex
omnibus iniquitatibus vestris, & inhabitari fecero
34 vrbes, & instaurauero ruinosa: ¶& terra deserta fue
rit exculta, quæ quondam erat desolata in oculis
35 omnis viatoris, ¶dicent: Terra illa inculta facta est
G vt hortus uoluptatis: & ciuitates desertæ & desti-
36 tutæ atque suffossæ, munitæ sederunt. ¶Et scient gen
tes quæcunque derelictæ fuerint in circuitu vestro,
quia ego Dominus ædificaui dissipata, plantauique
37 inculta: ego Dominus locutus sim & fecerim. ¶ Hæc
dicit Dominus Deus: Adhuc in hoc inuenient me
domus Israël ut faciam eis: Multiplicabo eos sicut
38 gregem hominum, ut gregem sanctum, ¶ ut gregem
Ierusalem in solennitatibus eius: Sic erunt ciuitates
desertæ, plenæ gregibus hominum, & scient quia
ego Dominus.

CAPVT XXXVII.

1 FActa est super me manus Domini, & edu-
A xit me in spiritu Domini: & dimisit me
in medio campi qui erat plenus ossibus.
2 ¶Et circunduxit me per ea in gyro: e-
rant autem multa ualde super faciem campi, sicca-
3 que uehementer. ¶Et dixit ad me: Fili hominis,
putásne uiuent ossa ista? Et dixi: Domine Deus, tu no
4 sti. ¶Et dixit ad me: Vaticinare de ossibus istis, &
5 dices eis: Ossa arida audite verbum Domini. ¶ Hæc
dicit Dominus Deus ossibus his: Ecce ego intro-
6 mittam in uos spiritum, & uiuetis. ¶Et dabo super
uos neruos, & succrescere faciam super uos carnes,
B & superextendam in vobis cutem: & dabo uobis spi
7 ritum, & uiuetis: & scietis quia ego Dominus. ¶Et

prophetaui, sicut præceperat mihi: Factus est autem
sonitus prophetante me, & ecce commotio: & ac-
cesserunt ossa ad ossa, vnumquodque ad iuncturam
8 suam. ¶Et uidi, & ecce super ea nerui, & carnes a-
scenderunt: & extenta est in eis cutis desuper, & spi-
9 ritum non habebant. ¶Et dixit ad me: Vaticinare
C ad spiritum, uaticinare fili hominis, & dices ad spi-
ritum: Hæc dicit Dominus Deus, A quatuor ven-
tis veni spiritus: & insuffla super interfectos istos, &
10 reuiuiscant. ¶Et prophetaui, sicut præceperat mi-
hi: & ingressus est in ea spiritus, & vixerunt: stete-
runtque super pedes suos exercitus grandis nimis
11 ualde. ¶Et dixit ad me: Fili hominis, ossa hæc uni-
uersa, domus Israël est: ipsi dicunt, Aruerunt ossa no
12 stra, & perijt spes nostra, & abscissi sumus. ¶ Propte-
rea vaticinare, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus
D Deus, ecce ego aperiam tumulos uestros, & edu-
cam uos de sepulchris uestris populus meus: & in-
13 ducam uos in terram Israël. ¶Et scietis quia ego Do
minus, cum aperuero sepulchra uestra, & eduxero
14 uos de tumulis uestris popule meus: ¶Et dedero spi
ritum meum in uobis, & vixeritis, & requiescere
uos faciam super humum uestram: & scietis quia
ego Dominus locutus sum & feci, ait Dominus
15 Deus. ¶Et factus est sermo Domini ad me, dicens:
16 ¶Et tu fili hominis, sume tibi lignum unum: & scribe
super illud, Iudæ & filiorum Israël sociorum eius: &
tolle lignum alterum, & scribe super illud, Ioseph li
gnum Ephráim, & cunctæ domus Israël, sociorum-
17 que eius. ¶Et adiunge illa unum ad alterum tibi in
E lignum unum: & erunt in unionem in manu tua.
18 ¶Cùm aũt dixerint ad te filij populi tui, loquentes,
Nónne indicas nobis quid in his tibi uelis? ¶loqué-
19 ris ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego assu-
mam lignum Ioseph, quod est in manu Ephráim, &
tribus Israël qui sunt ei adiunctæ: & dabo eas pari-
ter cum ligno Iuda, & faciam eas in lignum unum:
20 & erunt unum in manu eius. ¶ Erunt autem ligna
super quæ scripseris in manu tua, in oculis eorum.
21 ¶Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce,
ego assumã filios Israel de medio nationũ ad quas
F abierunt, & cõgregabo eos undique, & adducã eos
22 ad humũ suã. ¶ ‖Et faciã eos in gentẽ unã in terra in Ioh.10.b.16.
montibus Israël, & rex unus erit omnibus imperãs:
& non erunt ultrà duæ gentes, nec diuidentur am-
23 plius in duo regna. ¶Neq; polluentur ultra in idólis
suis & abominationibus suis, & cũctis iniquitatibus
suis: & saluos eos faciã de uniuersis sedibus in qui-
bus peccauerunt, & emundabo eos: & erunt mi-

Soup.34.f. 23. Iohã. 1.g. 45.10.b.11 Isa.40.c.11. Ier.23.a.5 Dan. 9. f. 24.g 25.
Ioh.12.e 34. Psal.109.a 4.& 106.a 2.

24 hi populus, & ego ero eis Deus. ¶ Et seruus meus
Dauid Rex super eos, & pastor vnus erit omnium
eorum: in iudicijs meis ambulabunt, & mandata
25 mea custodient, & facient ea. ¶ Et habitabunt super
terram quam dedi seruo meo Iacob, in qua habita-
G uerunt patres vestri: & habitabunt super eam ipsi, &
filij eorum, & filij filiorum eorum vsque in sempiter
num: & Dauid seruus meus princeps eorum in per-
26 petuum. ¶ Et percutiam illis fœdus pacis & pactum
sempiternum erit eis: & fundabo eos, & multiplica-
bo, & dabo sanctificationem meam in medio eo-
27 rum in perpetuum. ¶ Et erit tabernaculum meum in
28 eis: & ero eis Deus, & ipsi erunt mihi populus. ¶ Et
sciẽt Gentes quia ego Dominus sanctificator Israël
cùm fuerit sanctificatio mea in medio eorum in
perpetuum.

CAPVT XXXVIII.

Inf. 39.a. 1.b.6. Apoc.20.c 8. — 4. — 2.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens:
A ¶ Fili hominis pone faciem tuam contra
2 Gog & terram Magog, principem ca-
pitis Mosoch & Thubal: & vaticinare de
3 eo, ¶ & dices ad eum: Hæc dicit Dominus Deus: Ec
ce, ego ad te Gog principẽ capitis Mosoch & Thu-
4 bal: ¶ & circumagam te, & ponam frenum in maxil-
lis tuis, & educam te & omnem exercitum tuum,
& equos & equites vestitos loricis vniuersos, mul-
titudinem magnam hastam & clypeum arripien-
5 tium & gladium. ¶ Persæ, Aethiopes, & Libyes cum
6 eis, omnes scutati & galeati. ¶ Gomer, & vniuersa
B agmina eius, domus Thogorma latera Aquilonis,
7 & totum robur eius, populique multi tecum. ¶ Præ-
para & instrue te, & omnẽ multitudinem tuam quæ
8 coaceruata est ad te: & esto eis in pręceptum. ¶ Post
dies multos visitaberis: in nouissimo annorum ve-
nies ad terram quæ reuersa est à gladio, & congre-
gata est de populis multis, ad montes Israël, qui fue
runt deserti iugiter: hæc de populis educta est, & ha
9 bitabunt in ea confidenter uniuersi. ¶ Ascendens au-
C tem quasi tempestas venies & quasi nubes, ut ope-
rias terram tu & omnia agmina tua, & populi mul-
10 ti tecum. ¶ Hæc dicit Dominus Deus. In die illa ascẽ
dent sermones super cor tuum, & cogitabis cogita-
11 tionem pessimam: ¶ & dices, Ascendam ad terrã abs-
que muro: veniam ad quiescentes habitãtesque se-
curè: hi omnes habitant sine muro, vectes & portæ
12 non sunt eis. ¶ Vt diripias spolia, & inuadas prædã,
vt inferas manum tuam super eos qui deserti fue-
rant, & postea restituti, & super populum qui est cõ
gregatus ex Gentibus, qui possidere cœpit & esse
13 habitator vmbilici terræ. ¶ Saba & Dedan, & nego-
D ciatores Tharsis, & omnes leones eius dicent tibi,
Nunquid ad sumenda spolia tu venis? ecce ad diri-
piendam prędam congregasti multitudinem tuam,
vt tollas argẽtum & aurum, & auferas supellectilem
atque substantiam, & diripias manubias infinitas.
14 ¶ Propterea vaticinare fili hominis, & dices ad Gog:
Hæc dicit Dominus Dens: Nunquid non in die il-
lo, cùm habitauerit populus meus Israël confiden-
15 ter, scies? ¶ Et venies de loco tuo à lateribus Aqui-
E nis tu & populi multi tecum, ascensores equorum
16 vniuersi, cœtus magnus, & exercitus vehemens. ¶ Et
ascendes super populum meum Israël quasi nubes,
vt operias terram. In nouissimis diebus eris, & ad-
ducam te super terram meam: vt sciant Gentes me,
17 cùm sanctificatus fuero in te in oculis eorũ, ô Gog.

17 ¶ Hæc dicit Dominus Deus: Tu ergo ille es de qu
locutus sum in diebus antiquis in manu seruoru
meorum prophetarum Israel, qui prophetauerun
in diebus illorum tẽporum, ut adducerem te supe
18 eos. ¶ Et erit in die illa: in die aduẽtus Gog super te
F ram Israël, ait Dominus Deus, ascendet indignati
19 mea in furore meo. ¶ Et in zelo meo, in igne irę me
locutus sum. Quia in die illa erit commotio magn
20 super terram Israël: ¶ & commouebũtur à facie me
pisces maris, & volucres cœli, & bestiæ agri, & om
ne reptile quod mouetur super humum: cunctiqu
homines qui sunt super faciem terræ: & subuerten
tur mõtes, & cadent sepes, & omnis murus corru
21 in terra. ¶ Et cõuocabo aduersus eum in cunctis m
G tibus meis gladium, ait Dominus Deus: gladius v
22 niuscuiusque in fratrem suum dirigetur. ¶ Et iudica
bo eum peste, & sanguine, & imbre uehementi, & l
pidibus immẽsis: ignem, & sulphur pluam super ei
& super exercitum eius, & super populos mult
23 qui sunt cum eo. ¶ Et magnificabor, & sanctificabo
& notus ero in oculis multarum gentium: & scien
quia ego Dominus.

CAPVT XXXIX.

1 TV autem fili hominis, vaticinare aduer
A sum Gog, & dices: Hæc dicit Dominu
Deus, Ecce ego super te Gog, principem
2 capitis Mosoch & Tubal: ¶ & circuma
gam te, & seducam te, & ascendere te faciam de l
teribus Aquilonis: & adducam te super montes I
3 raël. ¶ Et percutiã arcum tuum in manu sinistra tu
4 & sagittas tuas de manu dextera tua deijciam. ¶ Su
per montes Israël cades tu, & omnia agmina tua, &
populi tui qui sunt tecum: feris, auibus, omniqu
5 volatili, & bestijs terrę dedi te ad deuorandum. ¶ S
B per faciem agri cades: quia ego locutus sum, a
6 Dominus Deus. ¶ Et immittam ignem in Magog, &
in his qui habitant in insulis confidenter: & scien
7 quia ego Dominus. ¶ Et nomen sanctum meum no
tum faciam in medio populi mei Israël, & non pol
luam nomen sanctum meum amplius: & scient Ge
8 tes quia ego Dominus sanctus Israël. ¶ Ecce veni
& factum est, ait Dominus Deus, hæc est dies d
9 qua locutus sum. ¶ Et egrediẽtur habitatores de ci
uitatibus Israël, & succendent & comburent arma
clypeum & hastas, arcum & sagittas, & baculos
manus & contos: & succendent ea igni septem an
10 nis. ¶ Et non portabunt ligna de regionibus, nequ
C succident de saltibus: quoniam arma succender
igne, & deprædabuntur eos quibus prędæ fue
rant, & diripient vastatores suos, ait Dominu
11 Deus. ¶ Et erit in die illa: dabo Gog locum nomi
natum sepulchrum in Israël: vallem viatorum a
Orientem maris, quæ obstupescere faciet prætere
untes: & sepelient ibi Gog & omnem multitud
nem eius, & vocabitur Vallis multitudinis Gog
12 ¶ Et sepelient eos domus Israël, vt mundet terrã se
13 ptem mensibus. ¶ Sepeliet autem eum omnis popu
lus terræ, & erit eis nominata dies in qua glorifica
14 tus sum, ait Dominus Deus. ¶ Et uiros iugiter con
D stituent lustrantes terrã, qui sepeliant, & requiran
eos qui remanserant super faciẽ terræ, vt emundent
eam: post menses autem septem quærere incipien
15 ¶ Et circuibunt peragrantes terram: cumq; viderin
os hominis, statuent iuxta illud titulum, don

ſepeliant illud pollinctores in Valle multitudinis
6 Gog.¶Nomen autē ciuitatis Amona,& mundabunt
7 terram.¶Tu ergo fili hominis, hæc dicit Dominus
Deus:Dic omni volucri, & vniuerſis auibus, cun-
E ctisq; beſtijs agri:Conuenite,properate,concurri-
te vndique ad victimam meam quam ego immolo
vobis,victimā grandē ſuper montes Iſraël,vt come-
8 datis carnem, & bibatis ſanguinem.¶Carnes fortiū
comedetis, & ſanguinem principum terræ bibetis:
arietum,agnorum,& hircorum taurorumq;,& alti-
9 lium & pinguium omnium. ¶Et comedetis adipem
in ſaturitatem,& bibetis ſanguinem in ebrietatē, de
o victima quam ego immolabo uobis:¶ & ſaturabimi
ni ſuper menſam meam de equo, & equite forti, &
de vniuerſis viris bellatoribus, ait Dominus Deus.
1 ¶Et ponam gloriam meam in gentibus,& videbunt
F omnes gentes iudicium meū quod fecerim, & ma-
2 num meam quam poſuerim ſuper eos.¶Et ſcient do
mus Iſraël quia ego Dominus Deus eorum à die il
3 la & deinceps.¶Et ſcient Gentes, quoniam iniqui-
tate ſua capta ſit domus Iſraël: eò quòd dereliqué-
rint me,& abſconderim faciem meam ab eis,& tra-
diderim eos in manus hoſtium,& ceciderint in gla-
4 dio vniuerſi.¶Iuxta immunditiam eorum & ſcelus
5 feci eis,& abſcondi faciē meam ab illis.¶Propterea
hæc dicit Dominus Deus:Nunc reducam captiuita
tem Iacob,& miſerebor omnis domus Iſraël,& aſſu
6 mam zelum pro nomine ſancto meo.¶Et portabūt
G confuſionem ſuam, & omnem præuaricationē qua
præuaricati ſunt in me, cùm habitauerint in terra
7 ſua confidenter,neminem formidantes.¶Et reduxe
ro eos de populis, & cōgregauero de terris inimico
rum ſuorū,& ſanctificatus fuero in eis in oculis gen
8 tium plurimarū.¶Et ſciēt quia ego Dominus Deus
eorum,eò quòd tranſtulerim eos in nationes, & cō
gregauerim eos ſuper terram ſuam, & non dereli-
9 querim quemquam ex eis ibi.¶Et non abſcondam
vltrà faciē meam ab eis, eò quòd effuderim ſpiritū
meum ſuper omnem domum Iſraël, ait Dn̄s Deus.

CAPVT XL.

1 IN viceſimoquinto anno tranſmigrationis
A noſtræ,in exordio anni, decima menſis,
quartodecimo anno, poſtquam percuſſa
eſt ciuitas: in ipſa hac die facta eſt ſuper
2 me manus Domini,& adduxit me illuc.¶In uiſioni-
bus Dei adduxit me in terram Iſraël, & dimiſit me
ſuper montem excelſum nimis, ſuper quem erat
3 quaſi ædificium ciuitatis vergentis ad Auſtrum.¶Et
introduxit me illuc: & ecce uir, cuius erat ſpecies
quaſi ſpecies ęris, & funiculus lineus in manu eius,
& calamus menſurę in manu eius: ſtabat autem in
4 porta.¶Et locutus eſt ad me idem vir:¶Fili hominis,
vide oculis tuis, & auribus tuis audi, & pone cor
tuum in omnia quæ ego oſtendam tibi:quia vt oſtē-
dantur tibi adductus es huc: annuncia omnia quæ
5 tu uides,domui Iſraël.¶Et ecce murus forinſecus in
circuitu domus vndique, & in manu uiri calamus
menſuræ ſex cubitorum & palmo: & menſus eſt la-
titudinem ædificij calamo uno, altitudinem quoq;
6 calamo uno.¶Et uenit ad portam quæ reſpiciebat
uiam Orientalem,& aſcendit per gradus eius,& mē
ſus eſt limen portę calamo uno latitudinem,id eſt,li
7 men vnum calamo uno in latitudine:¶Et thalamum
B uno calamo in longum, & uno calamo in latum: &
8 inter thalamos quinque cubitos:¶& limen portę iu-
9 xta ueſtibulum portæ intrinſecus, calamo uno.¶Et
menſus eſt veſtibulum portæ octo cubitorum,& frō
tem eius duobus cubitis: veſtibulum aūt portę erat
10 intrinſecus.¶Porrò thalami portæ ad viam Orienta
lem,tres hinc,& tres inde:menſura una trium,& mē
11 ſura una frontium ex utraque parte.¶Et menſus eſt
latitudinem liminis portæ decem cubitorum: & lon
12 gitudinem portæ tredecim cubitorum.¶Et margi-
nem ante thalamos cubiti unius: & cubitus unus fi-
nis utrinque:thalami autem,ſex cubitorū erant hinc
13 & inde.¶Et menſus eſt portam à tecto thalami, uſq;
ad tectum eius,latitudinem vigintiquinque cubito-
14 rum:oſtium contra oſtiū.¶Et fecit frontes per ſexa-
ginta cubitos: & ad frontem atrium portæ undique
15 per circuitum.¶Et ante faciem portę quæ pertinge-
bat vſque ad faciem ueſtibuli portę interioris, quin
16 quaginta cubitos.¶Et feneſtras obliquas in thala-
C mis & in frontibus eorum quæ erant intra portam
undique per circuitum,ſimiliter autem erāt & in ve
ſtibulis feneſtrę per gyrum intrinſecus,& ante fron-
17 tes pictura palmarum*.¶Et eduxit me ad atrium ex- * calam.
terius, & ecce gazophylacia, & pauimentum ſtratū
lapide in atrio per circuitum:triginta gazophylacia
18 in circuitu pauimenti.¶Et pauimentū in fronte por
tarum ſecundum longitudinem portarum erat inſe
19 rius.¶Et menſus eſt latitudinem à facie portæ infe
rioris uſque ad frontem atrij interioris extrinſecus,
20 centum cubitos ad Orientem & ad Aquilonē.¶Por
tam quoque quę reſpiciebat uiam Aquilonis atrij
exterioris,mēſus eſt tam in longitudine quàm in la
21 titudine:¶Et thalamos eius, tres hinc, & tres inde:
& frontem eius,& veſtibulum eius ſecundùm men-
ſuram portę prioris: quinquaginta cubitorum longi
tudinem eius, & latitudinem uigintiquinque cubi-
22 torum.¶Feneſtrę autem eius,& ueſtibulum,& ſcul-
pturę ſecundùm menſuram portę quę reſpiciebat
ad Orientem: & ſeptem graduū erat aſcenſus eius,
23 & ueſtibulum ante eam.¶Et porta atrij interioris
D contra portam Aquilonis,& Orientalem:& menſus
24 eſt à porta uſque ad portam centum cubitos.¶Et
eduxit me ad uiam Auſtralem,& ecce porta quę re-
ſpiciebat ad Auſtrum:& menſus eſt frontem eius,&
25 ueſtibulum eius iuxta menſuras ſuperiores.¶Et fe-
neſtras eius & ueſtibula in circuitu, ſicut feneſtras
cęteras:quinquaginta cubitorum longitudine,& la
26 titudine uigintiquinque cubitorū.¶Et in gradibus
ſeptem aſcendebatur ad eam:& ueſtibulum ante fo
res eius:& cęlatę palmę erāt una hinc, & altera inde
27 in fronte eius.¶Et porta atrij interioris in uia auſtra
li:& menſus eſt à porta uſq; ad portā in uia Auſtra-
28 li, centum cubitos.¶Et introduxit me in atrium in-
terius ad portam auſtralē: & menſus eſt portā iuxta
29 menſuras ſuperiores.¶Thalamum eius, & frontem
eius,& ueſtibulum eius eiſdē menſuris: & feneſtras
eius,& ueſtibulū eius in circuitu quinquaginta cubi
tos lōgitudinis,& latitudinis vigintiquinq; cubitos.
30 ¶Et ueſtibulū per gyrū lōgitudine uigintiquinque
E cubitorū,& latitudine quinque cubitorū.¶Et ueſti
31 bulū eius ad atrium exterius,& palmas eius in frō-
te: & octo gradus erant quibus aſcēdebatur per eā.
32 Et introduxit me in atrium interius per uiam O-
rientalem: & menſus eſt portam ſecundùm menſu-
33 ras ſuperiores.¶Thalamum eius, & frontem eius,
& veſtibulū eius,ſicut ſuprà:& feneſtras eius, & ve-
ſtibula eius in circuitu, longitudine quinquaginta

cubi-

cubitorum, & latitudine uiginquinque cubitorum.
34 ¶Et vestibulum eius,id est,atrij exterioris:& palmę
cælatæ in fronte eius hinc & inde:& in octo gradi-
35 bus ascensus eius.¶Et introduxit me ad portam quę
respiciebat ad Aquilonem:& mensus est secundum
36 mensuras superiores. ¶Thalamum eius,& frontem
eius, & vestibulum eius, & fenestras eius per cir-
F cuitum, longitudine quinquaginta cubitorum, &
37 latitudine vigintiquinque cubitorum. ¶-Et' ve- -16.
stibulum eius respiciebat ad atrium exterius: & cæ-
latura palmarum in fronte eius hinc & inde: & in
38 octo gradibus ascensus eius. ¶Et per singula gazo-
phylacia ostium in frontibus portarum:ibi lauabant
39 holocaustum. ¶Et in vestibulo portæ duæ mensæ
hinc,& duæ mensæ inde,vt immoletur super eas ho
40 locaustum,& pro peccato,& pro delicto.¶Et ad la-
tus exterius quod ascendit ad ostiū portæ quæ per-
git ad Aquilonem,duæ mensæ: & ad latus alterum
41 ante vestibulum portæ,duæ mensæ. ¶Quatuor mē-
sæ hinc, & quatuor mensæ inde: per latera portæ,
42 octo mensæ erant super quas immolabant. ¶Qua-
tuor autem mensæ ad holocaustum, de lapidibus
quadris extructæ longitudine cubiti unius & dimi-
dij, & latitudine cubiti vnius & dimidij, & altitudi-
ne cubiti vnius: super quas ponent vasa in quibus
43 immolatur holocaustum & victima. ¶Et labia earū
palmi unius, reflexa intrinsecus per circuitum: su-
44 per mensas autem,carnes oblationis.¶Et extra por
tam interiorem gazophylacia cantorum in atrio
interiori, quod erat in latere portæ respicientis ad
Aquilonem: & facies eorum contra viam Australē,
vna ex latere portę Orientalis quę respiciebat ad viā
45 Aquilonis.¶Et dixit ad me:Hoc est gazophylacium
G quod respicit uiam meridianam, sacerdotum erit
46 qui excubant in custodijs templi.¶Porrò gazophy-
lacium quod respicit ad viam Aquilonis, sacerdo-
tum erit qui excubant ad ministerium altaris: isti
sunt filij Sadoc,qui accedunt de filijs Leui ad Domi
47 num,vt ministrent ei. ¶Et mensus est atrium longi-
tudine centum cubitorum,& latitudine centum cu-
bitorum per quadrum:& altare ante faciem templi.
48 ¶Et introduxit me in vestibulum templi, & mensus
est vestibulum quinque cubitis hinc,& quinque cu
bitis inde:& latitudinem portæ trium cubitorum
49 hinc,& trium cubitorum inde. ¶Longitudinem au-
tem vestibuli, viginti cubitorum,& latitudinem vn
decim cubitorum, & octo grabibus ascendebatur
ad 'eam.'Et columnæ erant in frontibus: vna hinc *eam 2.
& altera inde.

CAPVT XLI.

1 ET introduxit me in templum, & mensus
A est frōtes sex cubitos longitudinis hinc,
& sex cubitos latitudinis inde, latitudi-
2 nem tabernaculi.¶Et latitudo portæ, de-
cem cubitorum erat: & latera portæ quinque cubi-
tis hinc, & quinque cubitis inde: & mensus est lon-
3 gitudinem eius quadraginta cubitorum. ¶Et intro-
gressus intrinsecus, mensus est in frōte portæ,duos
cubitos:& portam sex cubitorum: & latitudinē por
4 tæ,septem cubitorum.¶Et mensus est longitudinem
eius viginti cubitorum, & latitudinem viginti cubi-
torum ante faciem templi: & dixit ad me. Hoc est
5 sanctum sanctorum. ¶Et mensus est parietem do-
mus sex cubitorum:& latitudinem lateris, quatuor
6 cubitorum vndique per circuitum domus.¶Latera
autem,latus ad latus, bis triginta tria:& erant emi-
nentia,quæ ingrederentur per parietem domus, in
lateribus per circuitum,vt continerent,& non attin
7 gerent parietem templi.¶Et platéa erat in rotundū,
B ascendens sursum per cochleam, & in cœnaculum
templi deferebat per gyrum: idcirco latius erat tē-
plum in superioribus: & sic de inferioribus ascende
8 batur ad superiora, in medium.¶Et vidi in domo al
titudinem per circuitum, fundata latera ad mensu-
9 ram calami sex cubitorum spacio: ¶ & latitudinem
per parietem lateris forinsecus quinque cubitorū:
10 & erat interior domus in lateribus domus.¶Et inter
gazophylacia latitudinem viginti cubitorum in cir
11 cuitu domus vndique, ¶ & ostium lateris ad oratio-
nem:ostium vnum ad viam Aquilonis, & ostium u-
num ad uiam Australem, & latitudinem loci ad o-
12 rationem,quinque cubitorum in circuitu. ¶Et ędifi-
C cium quod erat separatum,uersumque ad uiam re-
spicientem ad mare, latitudinis septuaginta cubito
rum: paries autem ædificij, quinque cubitorum la-
titudinis per circuitum:& longitudo eius,nonagin-
13 ta cubitorum. ¶Et mensus est domus lōgitudinem,
centum cubitorum: & quod separatum erat ędifi-
cium,& parietes eius,longitudinis centum cubito-
14 rum. ¶Latitudo autem ante faciem domus: & eius
quod erat separatum contra Orientem,centum cu-
15 bitorum.¶Et mensus est longitudinem ędificij con-
tra faciem eius quod erat separatum ad dorsum: e-
thecas ex vtraque parte, centum cubitorum:& tem
16 plū interius, & uestibula atrij. ¶Limina & fenestras
obliquas, & ethecas in circuitu per tres partes,con
tra uniuscuiusque limen, stratumque ligno per gy-
rum in circuitu:terra autem usq; ad fenestras,& fe-
17 nestræ clausę ¶ super ostia.Et usque ad domum inte
riorem,& forinsecus:* per omnem parietem:in cir- *& 2.
18 cuitu intrinsecus & forinsecus ad mensuram.¶Et fa
D brefacta cherubim & palmæ:& palma inter cherub
19 & cherub,duasque facies habebat cherub. ¶Faciem
hominis iuxta palmam ex hac parte,& faciem leo-
nis iuxta palmam ex alia parte: expressam per om-
20 nem domum in circuitu. ¶De terra usque ad supe-
riora portæ, cherubim & palmę cælatę erant in pa-
21 riete templi. ¶Limen,quadrangulum:& facies san-
22 ctuarij,aspectus contra aspectū. ¶Altaris lignei triū
cubitorum altitudo:& longitudo eius, duorum cu-
bitorum: & anguli eius & longitudo eius, & parie-
tes eius lignei.Et locutus est ad me: Hæc est mensa
23 coram Domino.¶Et duo ostia erant in templo,& in
24 sanctuario.¶Et in duobus ostijs ex utraque parte bi
na erant ostiola, quæ in seinuicem plicabantur:bi-
25 na enim ostia erant ex utraque parte ostiorum. ¶Et
cęlata erant in ipsis ostijs templi cherubim, & scul-
ptura palmarum sicut in parietibus quoque expres
sa erant: quamobrem & grossiora erant ligna in ue-
26 stibuli fronte forinsecus.¶Super quæ fenestræ obli-
quę,& similitudo palmarum hinc atque inde in hu-
merulis uestibuli:secundum latera domus,latitudi-
nemque parietum.

CAPVT XLII.

1 ET eduxit me in atrium exterius per uiam
A ducentem ad Aquilonem, & introduxit
me in gazophylacium,quod erat contra
separatum ædificiū & cōtra ædem uer-

2 gentem ad Aquilonem.¶In facie longitudinis,cen-
tum cubitos ostij Aquilonis:& latitudinis quinqua-
3 ginta cubitos: ¶contra viginti cubitos atrij interio-
ris, & contra pauimentum stratum lapide atrij exte
4 rioris, vbi erat porticus iuncta porticui triplici.¶Et
ante gazophylacia deambulatio decem cubitorum
latitudinis, ad interiora respicens viæ cubiti vnius.
5 Et ostia eorum ad Aquilonem: ¶vbi erant gazophy
lacia in superioribus humiliora: quia supportabant
porticus quæ ex illis eminebant de inferioribus, &
6 de medijs ædificij. ¶Tristega enim erant,& non ha-
B bebant columnas, sicut erant columnæ atriorum:
propterea eminebant de inferioribus, & de medijs
7 a terra cubitis quinquaginta.¶Et peribolus exterior
secundùm gazophylacia,quæ erant in via atrij exte
rioris ante gazophylacia, longitudo eius quinqua-
8 ginta cubitorum.¶Quia longitudo erat gazophyla-
ciorum atrij exterioris quinquaginta cubitorum: &
longitudo ante faciem templi, centum cubitorum.
9 ¶Et erat subter gazophylacia hæc introitus ab Oriē
10 te ingredientium in ea de atrio exteriori:¶In latitu-
dine periboli atrij, quod erat contra viam Orienta-
lem,in faciem ędificij separati,& erant ante ędificiū
11 gazophylacia. ¶Et via ante faciē eorum iuxta simi-
litudinem gazophylaciorum,quæ erant in via Aqui
lonis: secundùm longitudinem eorū, sic & latitudo
eorum:& omnis introitus eorum, & similitudines,
12 & ostia eorum. ¶secundùm ostia gazophylaciorum
C quæ erant in via respiciente ad Notum: ostium in
capite viæ, quæ via erat ante vestibulum separatum
13 per viā orientalem ingredientibus. ¶Et dixit ad me:
Gazophylacia Aquilonis, & gazophylacia Austri,
quæ sunt ante ædificium separatum: hæc sunt gazo-
phylacia sancta,in quibus vescuntur sacerdotes qui
appropinquant ad Dominum in sancta sanctorum.
ibi ponēt sancta sanctorum,& oblationem pro pec-
14 cato & pro delicto:locus enim sanctus est.¶Cùm au
tem ingressi fuerint sacerdotes, non egredientur de
sanctis in atrium exterius: & ibi reponent vestimen
ta sua in quibus ministrant, quia sancta sunt:vestiē-
turque vestimētis alijs, & sic procedent ad populū.
15 ¶Cumque complesset mensuras domus interioris,
D eduxit me per viam portæ quæ respiciebat ad uiam
orientalem: & mensus est eam vndique per circui-
16 tum.¶Mensus est autem contra ventum orientalem
calamo mensuræ: quingentos calamos in calamo
17 mensuræ per circuitum. ¶Et mensus est contra ven-
tum Aquilonis quingentos calamos, in calamo mē
18 suræ per gyrum. ¶Et ad vētum Australem mensus est
quingentos calamos, in calamo mensuræ per cir-
19 cuitum.¶Et ad ventum occidentalē mensus est quin
20 gentos calamos, in calamo mensuræ.¶Per quatuor
ventos mensus est murum eius vndique per circui-
tum,longitudinem quingentorum cubitorum,& la
titudinem quingentorum cubitorum, diuidentem
inter sanctuarium & vulgi locum.

CAPVT XLIII.

1 ET duxit me ad portam quæ respiciebat
A ad uiam Orientalem.¶Et ecce gloria Dei
2 Israël ingrediebatur per viam Orienta-
lem: & vox erat ei quasi vox aquarum
3 multarum, & terra splendebat à maiestate eius.¶Et
vidi visionem | secundùm speciem quam videram,
quando venit vt disperderet ciuitatem: & species
secundùm aspectum | quem videram iuxta fluuium
4 Chobar: & cecidi super faciem meam. ¶Et maie-
stas Domini ingressa est templum per viam portæ
5 quæ respiciebat ad Orientem.¶Et eleuauit me spiri
B tus, & introduxit me in atrium interius: & ecce re-
6 pleta erat gloria Domini domus.¶Et audiui loquen
7 tem ad me de domo,& vir stabat iuxta me.¶Et dixit
ad me:Fili hominis,locus solij mei,& locus vestigio
rum pedum meorum, vbi habito in medio filiorum
Israël in æternum: & nō polluent vltrà domus Israël
nomen sanctum meum,ipsi, & reges eorum in for-
nicationibus suis,& in ruinis regū suorum,& in ex-
8 cellis. ¶Qui fabricati sunt limen suum iuxta limen
meum,& postes suos iuxta postes meos:& murus e-
rat inter me & eos: & polluerunt nomen sanctum
meum in abominationibus quas fecerunt: propter
9 quod consumpsi eos in ira mea. ¶Nunc ergo repel-
C lant procul fornicationem suam, & ruinas regum
suorum à me: & habitabo in medio eorum semper.
10 ¶Tu autem fili hominis,ostende domui Israël tem-
plum, & confundantur ab iniquitatibus suis:& me-
11 tiātur fabricā,¶ & erubescant ex oībus quę fecerūt.
Figurā domus,& fabricæ eius exitus,& introitus,&
oēm descriptionem eius, & vniuersa pręcepta eius,
cunctumque ordinem eius, & omnes leges eius o-
stende eis,& scribes in oculis eorum: vt custodiant
omnes descriptiones eius, & præcepta illius, & fa-
12 ciant ea. ¶Ista est lex domus in summitate montis.
D ᵇOmnis finis eius, in circuitu sanctum sanctorū est: ᵇOmnes fines.
13 hæc est ergo lex domus.¶Istę autem mensurę altaris
in cubito verissimo, qui habebat cubitum & palmū:
in sinu eius erat cubitus,& cubitus in latitudine: &
definitio eius vsque ad labium eius, in circuitu, pal
14 mus vnus.hæc quoque erat fossa altaris. ¶Et de sinu
terræ usque ad crepidinem nouissimam duo cubi-
ti, & latitudo cubiti vnius: & à crepidine minore
vsque ad crepidinem maiorem quatuor cubiti, & la
15 titudo cubiti vnius.¶Ipse autem ariel quatuor cubi
E torum:& ab ariel vsque ad sursum,cornua quatuor.
16 ¶Et ariel duodecim cubitorum in longitudine per
duodecim cubitos latitudinis: quadrangulatum ę-
17 quis lateribus.¶Et crepido quatuordecim cubitorū
longitudinis per quatuordecim cubitos latitudinis
in quatuor angulis eius: & corona in circuitu eius
dimidij cubiti, & sinus eius unius cubiti per circui-
18 tum: gradus autem eius uersi ad orientem.¶Et dixit
ad me: Fili hominis, hæc dicit Dominus Deus: Hi
sunt ritus altaris, in quacunque die fuerit fabricatū:
vt offeratur super illud holocaustum, & effundatur
19 sanguis. ¶ Et dabis sacerdotibus & Leuitis, qui
F sunt de semine Sadoc, qui accedunt ad me,ait Do-
minus Deus, vt offerant mihi vitulum de armento
20 pro peccato. ¶Et assumens de sanguine eius,pones
super quatuor cornua eius, & super quatuor angu-
los crepidinis,& super coronam in circuitu,& mun
21 dabis illud & explabis.¶Et tolles uitulū qui oblatus
fuerit pro peccato:& combures eum in separato lo
22 co domus extra sanctuarium. ¶Et in die secūda of-
feres hircum capratum immaculatum pro peccato:
& expiabunt altare, sicut expiauerunt in uitulo.
23 ¶Cumque compleueris expians illud,offeres uitulū
G de armento immaculatum,& arietem de grege im-
24 maculatum. ¶Et offeres eos in cōspectu Domini: &
mittēt sacerdotes super eos sal, & offerent eos ho-
25 locaustum Domino. ¶Septē diebus facies hircū pro
peccato quotidie: & uitulum de armēto & arietem

a Sup.9 b. 22

b Sup.1.a.1 & 3.

de pe-

26 de pecoribus immaculatos offerent. ¶Septem die-
bus expiabunt altare, & mundabunt illud: & imple-
27 bunt manum eius. ¶Expletis autem diebus, in die
octaua & vltrà, faciẽt sacerdotes super altare holo-
causta vestra, & quæ pro pace offerunt: & placatus
ero vobis, ait Dominus Deus.

CAPVT XLIIII.

1 ET conuertit me ad uiam portæ sanctuarij
A exterioris, quæ respiciebat ad Orientem: &
2 erat clausa. ¶Et dixit Dñs ad me: Porta
hæc clausa erit: non aperietur, & vir non transiet
per eam: quoniam Dominus Deus Israël ingressus
3 est per eam, eritque clausa principi. ¶Princeps ipse
sedebit in ea, ut comedat panem coram Domino:
per uiam portæ vestibuli ingredietur, & per viam e-
4 ius egredietur. ¶Et adduxit me per viam portæ A-
quilonis in conspectu domus: & vidi, & ecce imple-
uit gloria Domini domum Domini: & cecidi in fa-
5 ciẽ meã. ¶Et dixit ad me Dominus: Fili hominis, po
B ne cor tuum, & uide oculis tuis: & auribus tuis audi
omnia quæ ego loquor ad te de uniuersis ceremo-
nijs domus Domini, & de cũctis legibus eius: & po
nes cor tuum in uiis templi, per omnes exitus san-
6 ctuarij. ¶Et dices ad exasperãtem me domũ Israël:
Hæc dicit Dominus Deus: Sufficiant uobis omnia
7 scelera uestra domus Israël: ¶eò quòd inducitis fi-
lios alienos incircuncisos corde, & incircũcisos car
ne, ut sint in sanctuario meo, & polluãt domũ meã:
& offertis panes meos, adipem & sanguinem: & dis-
soluitis pactum meũ in omnibus sceleribus uestris.
8 ¶Et non seruastis præcepta sanctuarij mei, & posui-
C stis custodes obseruationum mearum in sanctuario
9 meo uobismetipsis. ¶Hæc dicit Dominus Deus: Om
nis alienigena incircuncisus corde & incircuncisus
carne, non ingredietur sanctuarium meum, omnis
10 filius alienus qui est in medio filiorum Israël. ¶Sed
& Leuitæ qui longè recesserunt à me in errore filio-
rum Israël, & errauerunt à me post idôla sua, & por-
11 tauerunt iniquitatem suã: ¶Erunt in sanctuario meo
æditui, & ianitores portarum domus, & ministri do
mus: ipsi mactabunt holocausta, & victimas popu-
li: & ipsi stabunt in conspectu eorum, vt ministrent
12 eis. ¶Pro eo quòd ministrauerũt illis in conspectu
D idôlorum suorum, & facti sunt domui Israël in of-
fendiculum iniquitatis: idcirco leuaui manum meã
*portabunt e. super eos, ait Dominus Deus, & 'portauerunt' ini-
13 quitatem suam: ¶& non appropinquabunt ad me, ut
sacerdotio fungantur mihi, neque accedent ad om-
ne sanctuarium meum iuxta sancta sanctorum: sed
portabunt confusionem suam, & scelera sua quæ fe
14 cerunt. ¶Et dabo eos ianitores domus in omni mi-
15 nisterio eius, & in uniuersis quæ fient in ea. ¶Sacer-
* k E dotes autem * Leuitæ filij Sadoc, qui custodierunt
ceremonias sanctuarij mei, cùm errarent filij Israël à
me, ipsi accedent ad me, ut ministrent mihi: & sta-
bunt in conspectu meo, ut offerant mihi adipem &
16 sanguinem, ait Dominus Deus. ¶Ipsi ingredientur
sanctuarium meum, & ipsi accedent ad mensam
meam, vt ministrent mihi, & custodiant ceremo-
17 nias meas. ¶Cumque ingredientur portas atrij inte-
F rioris, uestibus lineis induentur: nec ascendet super
eos quicquam laneum, quando ministrant in por-
18 tis atrij interioris & intrinsecus. ¶Vittæ lineæ erunt
in capitibus eorum, & feminalia linea erunt in lum
19 bis eorum, & non accingentur in sudore. ¶Cumque
egredientur atrium exterius ad populum, exuent se
vestimentis suis in quibus ministrauerant, & repo-
nent ea in gazophylacio sanctuarij, & uestient se ue
stimentis alijs: & non sanctificabunt populum in ue
20 stibus suis. ¶Caput autem suum nõ radent, neque co
mam nutrient: sed tondentes attondent capita sua.
21 ¶Et uinum non bibet omnis sacerdos, quando in-
22 gressurus est atrium interius. ¶a Et uiduam & repu- a Leui. 21 c 14.
diatam non accipient uxores, sed virgines de semi-
ne domus Israël: sed & viduam, quæ fuerit uidua à
23 sacerdote, accipient. ¶Et populum meum docebunt
quid sit inter sanctum & pollutum, & inter mundũ
24 & immundũ ostendent eis. ¶Et cùm fuerit contro-
uersia, stabunt in iudicijs meis, & iudicabunt: leges
meas, & præcepta mea in omnibus solennitatibus
meis custodient, & sabbatha mea sanctificabunt.
25 ¶Et ad mortuum hominẽ non ingredientur, ne pol-
G luãtur nisi ad patrem & matrem, & filium & filiam,
& fratrem & sororem, quæ alterum virum non ha-
26 buerit: in quibus contaminabuntur. ¶Et postquam
27 fuerit emundatus, septẽ dies numerabũtur ei. ¶Et in
die introitus sui in sanctuarium ad atrium interius
vt ministret mihi in sanctuario, offeret pro peccato
28 suo, ait Dominus Deus. Non ¶ erit autem eis hære- – 4.
ditas, ego hereditas eorum: & possessionem non da d Deu. 18. a 1.
29 bitis eis in Israël, ego enim possessio eorum. ¶Victi- Num 18. c 20.
mam & pro peccato, & pro delicto ipsi comedent:
30 & omne votum in Israël: ipsorum erit. ¶Et primiti- f Exo. 22. c 29.
ua oĩum primogenitorũ, & oĩa libamenta ex oĩbus
quæ offeruntur, sacerdotũ erunt: & primitiua ciborũ
vestrorũ dabitis sacerdoti, ut reponat benedictionẽ
31 domui 'suæ'. ¶Omne morticinum, & captũ à bestia 'tuæ' 1.
de auibus & de pecoribus, nõ comedent sacerdotes. g Leui. 22 c. 8.

CAPVT XLV.

1 CVmque cœperitis terram diuidere sortito,
A separate primitias Domino sanctificatũ
de terra longitudine vigintiquinque mil
lia, & latitudine decem millia: sanctifica-
2 tum erit in omni termino eius per circuitum. ¶Et e-
rit ex omni parte sanctificatũ quingentos per quin-
gentos quadrifariam per circuitum: & quinquagin
3 ta cubitis in suburbana eius per gyrũ. ¶Et à mensura
B ista mensurabis lõgitudinem vigintiquinque mil-
lium, & latitudinem decem milliũ, & in ipso erit tẽ-
4 plum, sanctumq; sanctorũ. ¶Sanctificatum de terra
erit sacerdotibus ministris sanctuarij, qui accedunt
ad ministerium Domini: & erit eis locus in domos,
5 & in sanctuarium sanctitatis. ¶Vigintiquinque autẽ
millia longitudinis & decem millia latitudinis erũt
Leuitis qui ministrãt domui, ipsi possidebunt vigin-
6 ti gazophilacia. ¶Et possessionem ciuitatis dabitis
quinque millia latitudinis, & longitudinis viginti-
C quinque millia, secundũ separationẽ sanctuarij, om
7 ni domui Israël. ¶Principi quoq; hinc & inde, in se-
parationem sanctuarij, & in possessionem ciuitatis
contra faciem separationis sanctuarij, & contra fa-
ciem possessionis vrbis: à latere Maris vsq; ad Mare,
& à latere Orientis vsque ad Orientem. Longitudi-
nem autẽ iuxta vnamquamq; partem à termino oc
8 cidentali vsque ad terminũ orientalẽ. ¶De terra erit
ei possessio in Israël: & non depopulabuntur vltrà
principes populum meum: sed terrã dabunt domui
9 Israël secundum tribus eorũ. ¶Hæc dicit Dominus
D Deus. Sufficiat uobis principes Israël: iniquitatẽ &
rapinas intermittite, & iudicium & iustitiam facite,

10 ſeparate confinia veſtra à populo meo, ait Domi-
D nus Deus.¶Statera iuſta,& ephi iuſtum,& batus iu-
11 ſtus erit uobis.¶Ephi & batus æqualia,& vnius mē-
ſuræ erunt:ut capiat decimam partem cori batus,&
decimam partem cori ephi:iuxta menſuram cori e-
12 rit æqua libratio eorum . ¶ Siclus autem viginti o-
bolos habet : Porrò viginti ſicli , & vigintiquinque
13 ſicli,& quindecim ſicli,minam faciunt.¶Et hæ ſunt
primitiæ quas tolletis: ſextam partem ephi de coro
frumenti,& ſextā partem ephi de coro hordei. ¶Mē
14 ſura quoque olei,batus olei,decima pars cori eſt:&
E decem bati,corum faciunt: quia decem bati implēt
15 corum.¶Et arietem vnum de grege ducentorum de
his quæ nutriunt Iſrael in ſacrificium,& in holocau-
ſtum,& in pacifica,ad expiandum pro eis,ait Domi
16 nus Deus . ¶Omnis populus terræ tenebitur primi-
17 tijs his principi in Iſrael.¶Et ſuper principē erūt ho-
locauſta, & ſacrificiū,& libamina in ſolennitatibus,
& in Calendis, & in ſabbathis,in uniuerſis ſolenni-
tatibus domus Iſraël . Ipſe faciet pro peccato ſacri-
ficium , & holocauſtum , & pacifica ad expiandum
18 pro domo Iſraël.¶Hæc dicit Dominus Deus:In pri-
F mo menſe , vna menſis ſumes uitulum de armento
19 immaculatum : & expiabis ſanctuarium . ¶Et tollet
ſacerdos de ſanguine quod erit pro peccato: & po-
net in poſtibus domus,& in quatuor angulis crepi-
20 dinis altaris,& in poſtibus portę atrij interioris.¶Et
ſic facies in ſeptima menſis pro vnoquoq; qui igno
rauit, & errore deceptus eſt , & 'expiabitis' pro do-
21 mo.¶In primo menſe,quartadecima die menſis erit
vobis paſchæ ſolennitas : ſeptem diebus azyma co
22 medētur.¶Et faciet princeps in die illa pro ſe & pro
G vniuerſo populo terræ , uitulum pro peccato.¶Et in
23 ſeptem dierum ſolennitate faciet holocauſtum Do
mino ſeptem vitulos , & ſeptem arietes immacula-
tos quotidie ſeptem diebus:& pro peccato hircum
24 caprarum. ¶Et ſacrificium ephi per vitulum,& ephi
25 per arietem faciet:& olei hin per ſingula ephi. ¶Se-
ptimo menſe, quintadecima die mēſis in ſolennita-
te faciet ſicut ſuprà dicta ſunt per ſeptē dies : tā pro
pcō , q̄ pro holocauſto , & in ſacrificio , & in oleo.

Exo. 30. b. 13. Leu. 27. c. 25. Num. 3. g 47.

'expiabis

CAPVT XLVI.

1 HAec dicit Dominus Deus:Porta atrij inte
A rioris , quæ reſpicit ad Orientem , erit
clauſa ſex diebus in quibus opus fit : die
autem ſabbathi aperietur , ſed & in die
2 Calendarum aperietur . ¶Et intrabit princeps per
viam veſtibuli portæ deſoris, & ſtabit in limine por
tæ : & facient ſacerdotes holocauſtum eius,& paci-
fica eius: & adorabit ſuper limen portæ,& egredie-
tur: porta autem non claudetur vſque ad veſperam.
3 ¶Et adorabit populus terræ ad oſtium portæ illius
4 in ſabbathis, & in Calendis coram Domino.¶Holo
B cauſtum autem hoc offeret princeps Domino: in
die ſabbathi ſex agnos immaculatos,& arietem im-
5 maculatum . ¶Et ſacrificium ephi per arietem : in a-
gnis autem ſacrificium quod dederit manus eius:
6 & olei hin per ſingula ephi. ¶In die autem Calenda
rum uitulum de armento immaculatum:ſex agni,&
7 arietes immaculati erunt . ¶Et ephi per uitulum,e-
phi quoque per arietem faciet ſacrificium:de agnis
aotē,ſicut inuenerit manus eius:& olei hin, per ſin-
8 gula ephi. ¶Cumq; ingreſſurus eſt princeps,per uiā
C veſtibuli portę ingrediatur,& per eandem viam ex-
9 eat.¶Et cum intrabit populus terrę in cōſpectu Dñi
in ſolennitatibus:qui ingreditur per portā Aquilo
nis,ut adoret,egrediatur per viam portę meridianę:
porrò qui ingredietur per viam portæ meridianæ,
egrediatur per viam portę Aquilonis:non reuerte-
tur per uiam portæ per quam ingreſſus eſt,ſed ere-
10 gione illius egredietur. ¶Princeps autem in medio
D eorum cum ingredientibus ingredietur,& cum egre-
11 dientibus egredietur.¶Et in nundinis & in ſolenni-
tatibus erit ſacrificium ephi per vitulum & ephi per
arietē: de agnis autem erit ſacrificium ſicut inuene-
12 rit manus eius : & olei hin , per ſingula ephi.¶Cùm
autē fecerit princeps ſpōtaneum holocauſtum, aut
pacifica voluntaria Domino aperietur ei porta quę
reſpicit ad Orientem , & faciet holocauſtum ſuū,&
pacifica ſua,ſicut fieri ſolet in die ſabbathi : & egre-
13 dietur, claudeturq; porta poſtquā exierit.¶Et agnū
eiuſdem anni immaculatū , faciet holocauſtū quo-
14 tidie Dño: ſemper manè faciet illud.¶Et faciet ſacri
E ficium ſuper eo catā mane mane ſextam partē ephi:
& oleo tertiam partem hin,ut miſceatur ſimilæ:ſa-
crificium Domino legitimum,iuge atque perpetuū:
15 ¶Faciet agnum & ſacrificium, & oleum catā mane
16 mane : holocauſtum ſempiternum.¶Hæc dicit Do-
minus Deus : Si dederit princeps 'donum' alicui de
filijs ſuis:hæreditas eius,filiorum ſuorum erit,poſſi-
17 debunt eam hæreditariè . ¶Si autem dederit lega-
F tum de hæreditate ſua uni ſeruorum ſuorum : erit
illius uſque ad annum remiſſionis , & reuertetur ad
18 principem: hæreditas autem eius filijs eius erit.¶Et
non accipiet princeps de hęreditate populi per uio
lentiam, & de poſſeſſione eorum,ſed de poſſeſſione
ſua hęreditatem dabit filijs ſuis: vt non diſpergatur
19 populus meus vnuſquiſque à poſſeſſione ſua.¶Et in-
troduxit me per ingreſſum qui erat ex latere portæ
in gazophylacia ſanctuarij ad ſacerdotes,quæ re-
ſpiciebant ad Apuilonem : & erat ibi locus uergens
20 ad Occidentem . ¶Et dixit ad me : Iſte eſt locus vbi
coquent ſacerdotes pro peccato,& pro delicto:ubi
coquent ſacrificium , ut non 'efferant in atrium ex-
21 terius',& ſanctificetur populus.¶Et eduxit me in a-
G trium exterius,& circunduxit me per quatuor angu
los atrij:& ecce,atriolum erat in angulo atrij,atrio-
22 la ſingula per angulos atrij .¶In quatuor angulis a-
trij atriola diſpoſita quadraginta cubitorum per lō-
gum, & triginta per latum: menſura unius quatuor
23 erant.¶Et paries per circuitum ambiens quatuor a-
triola: & culinæ fabricatæ erant ſubter porticus per
24 gyrum. ¶Et dixit ad me : Hæc eſt domus culinarum
in qua coquēt miniſtri domus Dñi uictimas populi.

'domum

'offerat in atrio exteriori.

CAPVT XLVII.

1 ET conuertit me ad portam domus,& ecce
A aquę egrediebantur ſubter limen domus
ad Orientem : facies enim domus reſpi-
ciebat ad orientem:aquę autem deſcen-
debant in latus templi dextrum ad Meridiem alta-
2 ris.¶Et eduxit me per uiam portæ Aquilonis,& cō-
uertit me ad viam foras portam exteriorem , viam
quæ reſpiciebat ad Orientem : & ecce aquæ redun-
3 dantes à latere dextro.¶Cùm egrederetur uir ad O-
rientem, qui habebat funiculum in manu ſua,& mē-
ſus eſt mille cubitos: & traduxit me per aquam vſ-
4 que ad ralos . ¶ Rurſumque menſus eſt mille, & tra
5 duxit me per aquam vſque ad genua : ¶ & menſus
eſt mille,& traduxit me per aquam vſque ad renes.
Et menſus eſt mille , torrentem quem non potui

pertransire: quoniam intumuerant aquæ profun-
6 di torrentis qui non potest transuadari. ⁋ Et di-
xit ad me: Certè vidisti fili hominis. Et eduxit me,
7 & conuertit ad ripam torrentis. ⁋ Cumque me con
B uertissem, ecce in ripa torrentis ligna multa nimis
8 ex vtraque parte. ⁋ Et ait ad me: Aquæ istæ quæ e-
grediuntur ad tumulos sabuli Orientalis, & descen
dunt ad plana deserti, intrabunt mare, & exibunt,
9 & sanabuntur aquæ. ⁋ Et omnis anima viuens quæ
serpit, quocunque venerit torrens, viuet: & erunt
pisces multi satis postquam venerint illuc aquæ i-
stæ, & sanabuntur: & viuent omnia ad quæ vene-
10 rit torrens. ⁋ Et stabunt super illa piscatores: ab
En-gaddi, vsque ad En-gallim siccatio sagenarum
erit: plurimæ species erunt piscium eius sicut pi-
11 sces maris magni, multitudinis nimiæ. ⁋ In litori-
bus autem eius, & in palustribus non sanabuntur,
12 quia in salinas dabuntur. ⁋ Et super torrentem orie
C tur in ripis eius ex vtraque parte omne lignum ªpo
miferum`: non defluet folium ex eo, & non defi-
ciet fructus eius: per singulos menses afferet primi-
tiua, quia aquæ eius de sanctuario egredientur: &
erunt fructus eius in cibum, & folia eius ad medi-
ª fructiferum 4. 13 cinam. ⁋ Hæc dicit Dominus Deus: Hic est termi-
nus in quo possidebitis terram in duodecim tribu-
bus Israel: ‖quia Ioseph duplicem funiculum ha-
14 bet. ⁋ Possidebitis autem eam singuli æquè vt fra-
ter suus: ‖ super quam leuaui manum meam vt da-
tem patribus vestris: & cadet terra hæc vobis in pos
15 sessionem. ⁋ Hic est autem terminus terræ: ad pla-
‖Gen. 48. b.22. gam Septentrionalem, à Mari magno via Hetha-
Gen.12.b. 7.22.c.16. 16 lon, venientibus Sedáda, ⁋ Emath, Berotha, Saba-
rim, quæ est inter terminum Damasci & confinium
Emath, domus Tichon, quæ est iuxta terminum
17 Auran. ⁋ Et erit terminus à Mari vsque ad atrium
D Enon terminus Damasci, & ab Aquilone ad Aqui-
lonem, * terminus Emath: plaga Septentrionalis.
18 ⁋ Porrò plaga Orientalis de medio Auran, & de me
dio Damasci, & de medio Galaad, & de medio ter
ræ Israël, Iordanis disterminans ad mare Orienta-
19 le, metiemini etiam plagam Orientalem. ⁋ Plaga
*& 8. autem australis meridiana, à Thamar vsque ad a-
quas contradictionis Cades: & torrens vsque ad
mare magnum: & hæc est plaga ad Meridiem au-
20 stralis. ⁋ Et plaga Maris, mare magnum à confinio
per directum donec uenias Emath, hæc est plaga
21 Maris. ⁋ Et diuidetis terram istam uobis per tribus
22 Israël: ⁋ & mittetis eam in hæreditatem uobis, &
aduenis qui accesserunt ad uos, qui genuerint fi-
lios in medio uestrum: & erunt uobis sicut indigenæ
inter filios Israël: uobiscũ diuidẽt possessionẽ in me
23 dio tribuũ Israel. ⁋ In tribu autem quacunq; fuerit
aduena, ibi dabitis possessionem illi, ait Dñs Deus.

CAPVT XLVIII.

1 T hæc nomina tribuum à finibus Aquilo
A nis iuxta viam Hethalon pergẽtibus E-
math atrium Enan terminus Damasci
ad Aquilonẽ iuxta viam Emath. Et erit
ª à termino 2 ei plaga orientalis Mare, Dan vna. ⁋ Et ªad termi-
num Dan,` à plaga Orientali vsque ad plagam Ma-
3 ris, Aser vna: ⁋ & super terminum Aser, à plaga O-
rientali vsque ad plagam Maris, Nephthali vna.
4 ⁋ Et super terminum Nephthali, à plaga Orientali
5 vsque ad plagam Maris, Manasse vna. ⁋ Et super ter
minum Manasse, à plaga Orientali vsque ad plagã
6 Maris, Ephráim vna. ⁋ Et super terminũ Ephráim,
à plaga Orientali vsque ad plagam Maris, Ruben
7 vna. ⁋ Et super terminum Ruben, à plaga Orienta-
8 li vsque ad plagam Maris, Iuda vna. ⁋ Et super ter-
minum Iuda, à plaga Orientali vsque ad plagã Ma-
ris, erunt primitiæ quas separabitis vigintiquinque
millibus latitudinis, & longitudinis, sicuti singulæ
partes à plaga Orientali vsque ad plagam Maris: &
9 erit sanctuarium in medio eius. ⁋ Primitiæ quas se
parabitis Domino, longitudo vigintiquinque mil-
10 libus, & latitudo decem millibus. ⁋ Hæ autem erũt
B primitiæ sanctuarij sacerdotum: ad Aquilonem lõ-
gitudinis vigintiquinque millia, & ad Mare latitudi
nis decem millia: sed & ad Orientẽ latitudinis de-
cem millia, & ad meridiẽ longitudinis vigintiquin-
que millia: & erit sanctuarium Domini in medio
11 eius. ⁋ Sacerdotibus sanctuarium erit de filijs Sa-
doc, qui custodierunt cæremonias meas, & non er-
rauerunt cùm errarent filij Israël, sicut errauerunt
12 & Leuitæ. ⁋ Et erunt eis primitiæ de primitiuis ter-
ræ sanctum sanctorum, iuxta terminum Leuitarũ.
13 ⁋ Sed & Leuitis similiter iuxta fines sacerdotum vi
gintiquinque millia longitudinis, & latitudinis de-
cem millia. Omnis longitudo, viginti & quinque
14 millium, & latitudo decem millium. ⁋ Et non ve-
nundabunt ex eo, neque mutabunt, neque transfe
rentur primitiæ terræ, quia sanctificatæ sunt Domi
15 no. ⁋ Quinque millia autem quæ supersunt in lati-
tudine per vigintiquinque millia, prophana erunt
vrbis in habitaculum, & in suburbana: & erit ciui-
16 tas in medio eius. ⁋ Et hæ mensuræ eius: Ad pla-
gam Septentrionalem, quingenta & quatuor mil-
lia: & ad plagam meridianam, quingenta & qua-
tuor millia: & ad plagam Orientalem, quingenta
& quatuor millia: & ad plagam Occidentalẽ, quin-
17 genta & quatuor millia. ⁋ Erunt autẽ suburbana ci-
C uitatis, ad Aquilonem ducenta quinquaginta, &
ad Meridiem ducenta quinquaginta, & ad Orien-
tem ducenta quinquaginta, & ad Mare ducen-
18 ta quinquaginta. ⁋ Quod autem reliquum fue-
rit in longitudine secundum primitias sanctuarij,
decem millia in Orientem, & decem millia in Occi
dentem, erunt sicut primitiæ sanctuarij: & erunt fru
19 ges eius in panes his qui seruiunt ciuitati. ⁋ Serui-
entes autem ciuitati, operabuntur ex omnibus tri-
20 bubus Israël. ⁋ Omnes primitiæ, uigintiquinque
millium, per uigintiquinque millia in quadrum,
separabuntur in primitias sanctuarij, & in posses-
21 sionem ciuitatis. ⁋ Quod autem reliquum fuerit,
principis erit ex omni parte primitiarum sanctua-
rij, & possessionis ciuitatis eregione uigintiquin-
que millium primitiarum usque ad terminum Oriẽ
talem: sed & ad Mare eregione uigintiquinque mil
lium usque ad terminum Maris, similiter in parti-
bus principis erit: & erunt primitiæ sanctuarij, &
22 sanctuarium templi in medio eius. ⁋ De possessio-
ne autem Leuitarum, & de possessione ciuitatis in
medio partium principis erit: ªin`terminum Iuda, ª inter 8.
& ªin`terminum Ben-iamin, & ad principem per-
23 tinebit. ⁋ Et reliquis tribubus, à plaga Orientali
vsque ad plagam Occidentalem, Ben-iamin vna.
24 ⁋ Et contra terminum Ben-iamin, à plaga Orienta
D li vsque ad plagam Occidentalem, Simeon vna.
25 ⁋ Et super terminum Simeonis à plaga Orientali vs
26 que ad plagam Occidentalem, Issachar vna. ⁋ Et su
per terminum Issachar, à plaga Orientali vsque ad

pla-

27 plagam Occidentalem, Zabulon vna. ¶ Et super ter
minum Zabulon, à plaga Orientali vsque ad plagã
28 maris, Gad vna. ¶ Et *super terminum Gad, ad pla-
gam austri in Meridiem: & erit finis de Thamar vs-
que ad aquas contradictionis Cades, hæreditas
29 contra mare magnum. ¶ Hæc est terra quam mit-
tetis in sortem tribubus Israël: & hæ partitiones ea-
30 rum, ait Dominus Deus. ¶ Et hi egressus ciuitatis:
A plaga Septentrionali quingentos, & quatuor
31 millia mensurabis. ¶ Et portæ ciuitatis *omnibus
tribubus Israel, portæ tres à Septentrione, porta
32 Ruben vna, porta Iuda vna, porta Leui vna. ¶ Et
ad plagam Orientalem, quingentos & quatuor mil
lia: & portæ tres, porta Ioseph vna, porta Ben-ia-
33 min vna, porta Dan vna. ¶ Et ad plagã meridianam,
quingẽtos & quatuor millia metiẽris: *porta Simeo
34 nis vna, porta Issachar vna, porta Zabulon vna. ¶ Et
ad plagã Occidẽtalẽ quingẽtos & quatuor millia: &
portæ eorũ tres, porta Gad vna, porta Aser vna, por
35 ta Nephthali vna. ¶ Per circuitũ decem & octo mil-
lia, & nomen ciuitatis ex illa die, Dominus ibidem.

* in nominibus tribuum 6.

* 3 portæ tres. 4.

Prophetia Ezechielis, finis.

HIRONYMI IN DANIELEM PRAEFATIO.

Danielem prophetam iuxta Septuaginta Interpretes, Domini Saluatoris ecclesiæ non legunt, vtentes Theodotionis editiõe. Et hoc cur acciderit, nescio. Siue enim quia sermo Chaldaicus est, & quibusdã proprietatibus à nostro eloquio discrepat, noluerunt Septuaginta Interpretes easdẽ linguæ lineas in translatione seruare: siue sub nomine eorũ ab alio nescio quo non satis Chaldeã linguã sciẽte, editus est liber: siue aliud quid causæ extiterit ignorans: hoc vnũ affirmare possũ, q̃ multùm à veritate discordet, & recto iudicio repudiatus sit. Sciẽdũ quippe est Danielẽ maximè & Esdrã Hebraicis quidẽ literis, sed Chaldæo sermone cõscriptos: & vnã Ieremiæ pericopẽ: Iob quoq; cũ Arabica lingua plurimã habere societatẽ. Deniq; & ego adolescẽtulus post Quintiliani & Tullij lectionẽ ac flores Rhetoricos, cùm me ĩ linguæ huius pistrinũ reclusissẽ: & multo sudore multoq; tpre vix cœpissẽ anhelãtia stridẽtiaq; verba resonare, & quasi ꝑ cryptã ambulãs, rarũ desup lumẽ aspicerẽ, impegi nouissimè ĩ Danielẽ: & tãto tædio affectus sum, vt desperatione subita omnẽ laborẽ veterẽ voluerim cõtemnere. Verùm adhortãte me quodã Hebræo, et illud mihi crebrius in sua lingua ingerẽte, Labor improbus oĩa vincit: qui mihi videbar sciolus inter Hebræos, cœpi rursus discipulus esse Chaldaicus. Et vt verũ fatear, vsq; ad p̃sentẽ diẽ magis possũ sermonẽ Chaldaicũ legere & intelligere, quàm sonare. Hæc idcirco refero, vt difficultatẽ vobis Danielis ostẽderẽ: qui apud Hebræos nec Susannæ habet historiã nec hymnũ triũ puerorũ, nec Belis, draconisq; fabulas: quas nos, quia in toto orbe dispersæ sunt, veru anteposito easq; iugulãte subiecimus: ne videremur apud imperitos magnã partẽ voluminis detruncasse. Audiui ego quẽdã de p̃ceptoribus Iudæorũ, cũ Susannæ derideret historiã, & à Græco nescio quo eã diceret esse cõfictã, illud opponere q̃d Origeni quoq; Africanus opposuit, etymologias has ἀπὸ τοῦ σχίνου σχίσαι, καὶ ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι, de Græco sermone descendere. Cuius rei nos intelligentiã nostris hanc possumus dare: vt verbi gratia, dicamus de arbore ilice dixisse eũ. Ilico pereas: & à lentisco, in lentem te cõminuat angelus: vel non lente pereas: aut lẽtus, id est flexibilis ducaris ad mortem: siue aliud quid ad arboris nomen conueniens. Deinde tantũ fuisse ocij tribus pueris cauillabatur, vt in camino æstuantis incendij metro luderent, & per ordinem ad laudẽ Dei omnia elementa prouocarent: aut quod miraculũ, diuinæq; aspirationis indicium, vel dracone interfectum offa picis, vel sacerdotũ Belis machinas deprehensas, quæ magis prudentia solertis viri quàm prophetali essent spiritu perpetrata? Cùm verò ad Habacuc veniret, & de Iudæa in Chaldæã raptũ discophorũ lectitaret, quærebat exẽplũ vbi legissemus in toto Veteri testamento quenquã sanctorũ graui volasse corpore, & in puncto horæ tãta terrarũ spacia transisse. Cui cùm quidã è nostris satis ad loquendũ promptulus, Ezechielẽ adduxisset in mediũ, & diceret eũ de Chaldæa in Iudæã fuisse translatũ: derisit hominẽ, & ex ipso volumine demonstrauit Ezechielẽ in spiritu se vidisse transpositũ. Denique & Apostolũ nostrũ, videlicet vt eruditũ virũ, & qui legem ab Hebræis didicisset, nõ fuisse ausum affirmare se raptũ in corpore, sed dixisse, Siue in corpore, siue extra corpus, nescio: Deus scit. His & talibus argumẽtis apocryphas in libro Ecclesiæ fabulas arguebat. Sup qua re lectoris arbitrio iudiciũ derelinquẽs, illud admoneo, nõ haberi Danielẽ apud Hebræos inter ꝓphetas: sed inter eos qui hagiographa cõscripserũt. In tres siquidẽ partes oĩs ab eis scriptura diuiditur: in Legẽ, in Prophetas, & in Hagiographa: id est, in quinq;, & octo, & in vndecim libros: de quo nõ est huius tpis disserere. Quæ aũt ex hoc ꝓpheta, imò cõtra hũc librũ Porphyrius obijciat, testes sũt Methodius, Eusebius, & Apollinaris: qui multis versuũ millibus eius vesaniæ respõdẽtes, nescio an curioso lectori satisfecerint. Unde obsecro vos ò Paula & Eustochiũ, fundatis pro me ad Dominũ preces: vt quãdiu in hoc corpusculo sum, scribã aliquid gratũ vobis, vtile ecclesiæ, dignũ posteris. Præsentiũ quippe iudicijs oblatrãtiũ nõ satis moueor: qui in vtrãq; partẽ, aut amore labũtur aut odio.

PRO-

PROPHETIA DANIELIS.

CAPVT PRIMVM.

1 A ANNO tertio regni Ioacim
regis Iuda, venit Nabu-
chodonosor rex Babylo-
nis in Ierusalem, & ob-
2 sedit eam: & tradidit Do
minus in manu eius Ioa-
cim regem Iudæ, & par-
tem vasorũ domus Dei:
& asportauit ea in terrá
Sennaar, in domum Dei
3 sui, & vasa intulit in domum thesauri Dei sui. Et
ait rex Asphenez præposito eunuchorum, vt intro-
duceret de filijs Israël, & de semine regio & tyran-
4 norum, Pueros in quibus nulla esset macula, de-
coros forma, & eruditos omni sapientia, cautos
scientia, & doctos disciplina, & qui possent stare in
palatio regis: vt doceret eos literas, & linguam
5 Chaldæorum. Et constituit eis rex annonam per
singulos dies de cibis suis, & de vino vnde bibebat
ipse: vt enutriti tribus annis postea starent in con-
6 spectu regis. Fuerunt ergo inter eos de filijs Iu-
7 dæ, Daniel, Ananias, Misaël, & Azarias. Et im-
B posuit eis præpositus eunuchorum, nomina: Da-
nieli, Baltassar: Ananiæ, Sidrach: Misaël, Misach: &
8 Azariæ, Abdenago. Proposuit autem Daniel in
corde suo, ne pollueretur de mensa regis neque de
vino potus eius: & rogauit eunuchorum præposi-
9 tum ne contaminaretur. Dedit autem Deus Da-
nieli gratiam, & misericordiam in conspectu prin-
10 cipis eunuchorum. Et ait princeps eunuchorum
ad Danielem: Timeo ego Dominum meum regẽ,
qui constituit vobis cibum & potum: qui si viderit
vultus vestros macilentiores præ cæteris adolescẽ
tibus coæuis vestris, condemnabitis caput meum
11 regi. Et dixit Daniel ad Malasar, quem consti-
C tuerat princeps eunuchorum super Danielem, A-
12 naniam, Misaëlem, & Azariam: Tenta nos, obse-
cro, seruos tuos diebus decem, & dentur nobis le-
13 gumina ad vescendum, & aqua ad bibendum: &
contemplare vultus nostros & vultus puerorũ qui
vescuntur cibo regio: & sicut videris, facies cum
14 seruis tuis. Qui audito sermone huiuscemodi, ten
15 tauit eos diebus decem. Post dies autem decem
apparuerunt vultus eorum meliores & corpulen-
tiores præ omnibus pueris qui vescebantur cibo re
16 gio. Porrò Malasar tollebat cibaria, & vinum po-
17 tus eorum: dabatque eis legumina. Pueris autem
D his dedit Deus scientiam & disciplinam in omni li
bro & sapientia: Danieli autem intelligentiam om
18 nium visionum, & somniorum. Completis itaque
diebus, post quos dixerat rex vt introducerentur:
introduxit eos præpositus eunuchorum in conspe-
19 ctu Nabuchodonosor. Cumque eis locutus fuis-
set rex, non sunt inuenti tales de vniuersis, vt Da-
niel, Ananias, Misaël, & Azarias: & steterunt in cõ
20 spectu Regis. Et omne verbum sapientiæ & intel-
lectus quod sciscitatus est ab eis rex, inuenit in eis
decuplũ super cunctos ariolos & magos qui erant
21 in vniuerso regno eius. Fuit autem Daniel vsque Infra 6. g. 28.
ad annum primum Cyri regis.

CAPVT II.

1 A IN anno secundo regni Nabuchodono-
sor, vidit Nabuchodonosor somnium,
& conterritus est spiritus eius, & som-
2 nium eius fugit ab eo. Præcepit autem ergo 13.
rex, vt conuocarentur arioli, & magi, & malefici
& Chaldæi: vt indicarent regi somnia sua: qui cùm
3 venissent, steterunt coram rege. Et dixit ad eos
Rex: Vidi somnium: & mente cõfusus ignoro quid
4 viderim. Responderuntq; Chaldæi regi Syriacè:
Rex in sempiternum viue: dic somnium seruis tuis,
5 & interpretationem eius indicabimus. Et respon-
dẽs rex ait Chaldæis: Sermo recessit à me: nisi indi-
caueritis mihi somnium & coniecturam eius: peri-
6 bitis vos, & domus vestræ publicabuntur. Si autẽ
somnium & cõiecturam eius narraueritis: præmia,
& dona, & honorem multum accipietis à me: som-
nium igitur & interpretationem eius indicate mi-
7 hi. Responderunt secundò, atque dixerunt: Rex
somnium dicat seruis, & interpretationẽ illius in-
8 dicabimus. Respõdit Rex, & ait: Certè noui quòd
B tempus redimitis, sciẽtes quòd recesserit à me ser-
9 mo. Si ergo somnium non indicaueritis mihi, vna

est de vobis sententia, quòd interpretationẽ quo-
que fallacem & deceptione plenam composueri-
tis, vt loquamini mihi donec tempus pertranseat.
Somnium itaque dicite mihi, vt sciam quòd inter-
10 pretationem quoque eius veram loquamini. ¶ Re-
spondentes ergo Chaldæi coram rege, dixerunt:
Non est homo super terram, qui sermonem tuum,
Rex, possit implere: sed neque regum quisquã ma
gnus & potẽs, verbum huiuscemodi sciscitatur ab
11 omni ariolo, & mago, & Chaldæo. ¶ Sermo enim
quẽ tu quæris, Rex, grauis est: nec reperietur quis-
quam qui indicet illum in cõspectu regis: exceptis
dijs, quorum non est cum hominibus conuersatio.
12 ¶ Quo audito, rex in furore & in ira magna præce-
13 pit vt perirent omnes sapientes Babylonis. ¶ Et e-
gressa sententia, sapientes interficiebantur: quære-
14 banturq; Daniel, & socij eius, vt perirent. ¶ Tunc
C Daniel requisiuit de lege atque sentẽtia ab Arioch
principe militiæ Regis, qui egressus fuerat ad inter-
15 ficiendos sapientes Babylonis. ¶ Et interrogauit cũ
qui à rege potestatem acceperat, quam ob causam
tam crudelis sententia à facie Regis esset egressa.
16 Cùm ergo rem indicasset Arioch Danieli, ¶ Daniel
ingressus rogauit Regem vt tempus daret sibi ad so
17 lutionem indicandam regi. ¶ Et ingressus est domũ
suam: Ananiæque, & Misaël, & Azariæ socijs suis,
18 Indicauit negocium, ¶ vt quærerent misericordiam
à facie Dei cœli super sacramento isto, & non pe-
rirent Daniel & socij eius, cum cæteris sapientibus
19 Babylonis. ¶ Tunc Danieli mysterium per visionẽ
nocte reuelatum est: & benedixit Daniel Deum cœ
20 li, ¶ & loquutus ait: Sit nomen Domini benedictũ
à seculo & vsque in seculum: quia sapientia & for-
21 titudo eius sunt: ¶ Et ipse mutat tempora & ætates:
transfert regna, atque constituit: dat sapientiam sa
pientibus, & scientiam intelligentibus disciplinã:
22 ¶ Ipse reuelat profunda & abscondita: & nouit in
D tenebris constituta: & lux cum eo est. ¶ Tibi Deus
23 patrum meorum confiteor, teque laudo: quia sa-
pientiam & fortitudinem dedisti mihi: & nunc ostẽ
disti mihi, quæ rogauimus te: quia sermonem Re-
24 gis aperuisti nobis. ¶ Post hæc Daniel ingressus ad
Arioch quem constituerat rex, vt perderet sapien-
tes Babylonis, sic ei loquutus est: Sapientes Baby-
lonis, ne perdas: introduc me in conspectu Regis,
25 & solutionem Regi narrabo. ¶ Tunc Arioch festi-
nus introduxit Danielem ad Regem, & dixit ei: In-
ueni hominem de filijs trasmigrationis Iudæ, qui
26 solutionem regi annunciet. ¶ Respondit Rex, & di-
xit Danieli: cuius nomen erat Baltassar: Putásne ve
rè potes mihi indicare somnium quod vidi, & in-
27 terpretationem eius? ¶ Et respondens Daniel corã
rege, ait: Mysterium quod Rex interrogat, sapien-
tes, magi, & arioli, & aruspices nequeunt indicare
28 regi. ¶ Sed est Deus in cœlo reuelans mysteria, qui
indicauit tibi Rex Nabuchodonosor, quæ ventura
sunt in nouissimis temporibus. Somnium tuum &
visiones capitis tui in cubili tuo, huiuscemodi sunt:
29 ¶ Tu rex cogitare cœpisti in stratu tuo quid esset fu
E turum post hæc: & qui reuelat mysteria, ostendit
30 tibi quæ ventura sunt. ¶ Mihi quoque non in sapien
tia quæ est in me plus quàm in cunctis viuentibus,
sacramentum hoc reuelatum est: sed vt interpreta-
tio regi manifesta fieret, & cogitationes mentis tuę
31 scires. ¶ Tu rex videbas: & ecce quasi statua vna grã
dis: statua illa magna, & statura sublimis stabat con
32 tra te, & intuitus eius erat terribilis. ¶ Huius statuæ
caput ex auro optimo erat, pectus autẽ & brachia
33 de argento, porrò venter & femora ex ære: ¶ tibiæ
autem ferreæ, pedum quædam pars erat ferrea,
34 quædam autem fictilis. ¶ Videbas ita, donec abscis-
sus est lapis de monte sine manibus: & percussit sta-
tuam in pedibus eius ferreis & fictilibus, & commi
35 nuit eos. ¶ Tunc contrita sunt pariter ferrum, testa,
æs, argentum, & aurum, & redacta quasi in fauil-
lam æstiuæ areæ, quæ rapta sunt vento: nullusque
locus inuentus est eis: lapis autem qui percusserat
statuam, factus est mons magnus, & impleuit vni-
36 uersam terrã. ¶ hoc est somnium. Interpretationem
37 quoque eius dicemus coram te rex: ¶ Tu rex regum
F es: & Deus cœli regnum & fortitudinem & impe-
38 rium & gloriam dedit tibi: ¶ & omnia in quibus ha-
bitant filij hominum & bestiæ agri: volucres quo-
que cœli dedit in manu tua, & sub ditione tua vni-
39 uersa constituit: tu es ergo caput aureum. ¶ Et post
te consurget regnum aliud minus te: & regnum ter
tium aliud æreum, quod imperabit vniuersæ terrę.
40 ¶ Et regnum quartum erit velut ferrum. Quomodo
ferrum comminuit & domat omnia: sic cõminuet
41 & conteret omnia hæc. ¶ Porrò quia vidisti pedum
& digitorum partem testeam figuli, & partem fer-
ream: regnum diuisum erit: quod tamen de planta
rio ferri orietur, secundum quod vidisti ferrum mi
42 stum testæ ex luto. ¶ Et digitos pedum ex parte fer
reos & ex parte fictiles: ex parte regnum erit soli-
43 dum, & ex parte contritum. ¶ Quod autem vidisti
ferrum mistum testæ ex luto: commiscebũtur qui-
dem humano semine, sed non adhærebunt sibi, si-
44 cuti ferrum misceri non potest testæ. ¶ In diebus au
tem regnorum illorum suscitabit Deus cœli regnũ
quod in æternum non dissipabitur, & regnum eius
alteri populo non tradetur: comminuet autem, &
G consumet vniuersa regna hæc: & ipsum stabit in æ-
45 ternum. ¶ Secundum quod vidisti, quòd de monte
abscissus est lapis sine manibus, & comminuit te-
stã, & ferrum, & æs, & argentũ, & aurum: Deus ma
gnus ostendit regi quæ ventura sunt posteà: & ve-
rum est somnium, & fidelis interpretatio eius.
46 ¶ Tunc rex Nabuchodonosor cécidit in faciem suã,
& Danielem adorauit: & hostias, & incensum, prę-
47 cepit vt sacrificarent ei. ¶ Loquens ergo rex, ait Da
nieli: Verè Deus vester, Deus deorum est, & Do-
minus regum, reuelans mysteria: quoniam tu po-
48 tuisti aperire hoc sacramentum. ¶ Tunc rex Danie-
lem in sublime extulit, & munera multa & magna
dedit ei: & constituit eum principem super omnes
prouincias Babylonis: & præfectum magistratuum
49 super cunctos sapientes Babylonis. ¶ Daniel autem
postulauit à rege, & constituit super opera prouin-
ciæ Babylonis, Sidrach, Misach, & Abdenago: ipse
autem Daniel erat in foribus regis.

CAPVT III.

1 NAbuchodonosor rex fecit statuam aureã
A altitudine cubitorum sexaginta, latitu-
dine cubitorum sex, & statuit eam in cã
po Dura prouinciæ Babylonis. ¶ Itaque
2 Nabuchodonosor rex misit ad congregandos sa-
trapas, magistratus, & iudices, duces, & tyrannos,
& præfectos, omnesq; principes regionum: vt con-
uenirent ad dedicationem statuæ quam erexerat

Nabucho-

3 Nabuchodonosor rex.¶ Tunc congregati sunt satrapæ, magistratus, & iudices, & tyranni, & optimates qui erant in potestatibus cõstituti,& vniuersi principes regionum, vt conuenirent ad dedicationem statuæ quam erexerat Nabuchodonosor Rex: stabant autem in conspectu statuæ quam po-
4 suerat Nabuchodonosor rex: ¶ & præco clamabat valẽter: Vobis dicitur populis,tribubus, & linguis,
5 ¶ In hora qua audieritis sonitum tubæ & fistulæ & citharæ, sambucæ & psalterij, & symphoniæ, & vniuersi generis musicorum, cadentes adorate statuã
6 auream quam constituit Nabuchodonosor rex.¶ Si quis autem non prostratus adorauerit, eadem ho-

7 ra mittetur in fornacem ignis ardentis.¶ Post hæc igitur statim vt audierũt omnes populi sonitum tubæ, fistulæ, & citharæ, sambucæ, & psalterij, symphoniæ,& omnis generis musicorum:cadentes omnes populi, tribus & linguæ, adorauerunt statuam auream quam constituerat Nabuchodonosor rex.
8 ¶ Statimque in ipso tempore accedentes viri Chal-
9 dæi accusauerunt Iudæos,¶ dixeruntque Nabucho
10 donosor regi: Rex in æternum viue.¶ Tu rex, posuisti decretum, vt omnis homo qui audierit sonitum tubæ, fistulæ, & citharæ, sambucæ & psalterij, & symphoniæ,& vniuersi generis musicorum, pro-
11 sternat se, & adoret statuam auream: ¶ Si quis autem non procidens adorauerit, mittatur in forna-
12 cem ignis ardentis.¶ Sunt ergo viri Iudæi, quos cõ-
B stituisti super opera regionis Babyloniæ, Sidrach, Misach, & Abdenago: viri isti contempserunt, rex, decretum tuum: deos tuos non colunt, & statuam
13 auream quam erexisti, non adorant.¶ Tunc Nabuchodonosor in furore & in ira præcepit, vt adducerentur Sidrach, Misach, & Abdenago: qui con-
14 festim adducti sunt in conspectu regis.¶ Pronunciansque Nabuchodonosor rex, ait eis: Veréne Sidrach, Misach,& Abdenago, deos meos non colitis, & statuam auream quam constitui, non adora
15 tis?¶ Nunc ergo si estis parati, quacunque hora audieritis sonitum tubæ, fistulæ, citharæ, sambucæ, & psalterij, & symphoniæ, omnisque generis musicorum, prosternite vos, & adorate statuam quam feci: quòd si non adoraueritis, eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentis: & quis est Deus qui
16 eripiet vos de manu mea? Respondentes Sidrach, Misach, & Abdenago, dixerunt regi Nabuchodonosor: Non oportet nos de hac re respondere tibi.
17 ¶ Ecce enim Deus noster quem colimus, potest eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus
18 tuis, ó rex, liberare.¶ Quòd si noluerit, notum sit tibi rex, quia deos tuos non colimus:& statuam au
19 ream quam erexisti, non adoramus.¶ Tunc Nabu-

erexi. (margin)

chodonosor repletus est furore: & aspectus faciei illius immutatus est super Sidrach, Misach, & Abdenago,& præcepit vt succenderetur fornax septu-
20 plum quàm succendi consueuerat.¶ Et viris fortissimis de exercitu suo iussit vt ligatis pedibus Sidrach, Misach, & Abdenago, mitterent eos in for-
21 nacem ignis ardentis.¶ Et confestim viri illi vincti
C cum braccis suis, & tiaris,& calceamentis,& vestibus missi sunt in medium fornacis ignis ardentis.
22 ¶ nam iussio regis vrgebat: fornax autem succensa erat nimis. Porrò viros illos qui miserant Sidrach,
23 Misach, & Abdenago, interfecit flamma ignis.¶ Viri autem hi tres, id est, Sidrach, Misach,& Abdenago ceciderunt in medio camino ignis ardentis, col
24 ligati.¶ Et ambulabant in medio flammæ laudantes
25 Deum,& benedicentes Domino.¶ Stans autẽ Azarias orauit sic, aperiensq; os suum in medio ignis,
26 ait:¶ Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum, & laudabile & gloriosum nomen tuum in se-
27 cula:¶ quia iustus es in omnibus quæ fecisti nobis, vniuersa opera tua vera, & viæ tuæ rectæ, & omnia
28 iudicia tua vera.¶ Iudicia enim vera fecisti iuxta omnia quæ induxisti super nos,& super ciuitatem sanctam patrum nostrorum Ierusalem: quia in veritate & in iudicio induxisti omnia hęc propter pecca-
29 ta nostra.¶ Peccauimus enim, & iniquè egimus re-
30 cedentes à te: & deliquimus in omnibus,¶ & præcepta tua non audiuimus, nec obseruauimus, nec fecimus sicut præceperas nobis vt bene nobis es-
31 set.¶ Oĩa ergo quæ induxisti super nos, & vniuer-
32 sa quæ fecisti nobis, vero iudicio fecisti:¶ & tradidisti nos in manibus inimicorum nostrorũ iniquorum & pessimorum, præuaricatorumque, & regi
33 iniusto & pessimo vltra omnem terram.¶ Et nunc non possumus aperire os: confusio & opprobrium
34 facti sumus seruis tuis, & his qui colunt te.¶ Ne,
D quæsumus, tradas nos in perpetuum propter no-
35 men tuum,& ne dissipes testamentum tuum,¶ neque auferas misericordiam tuam à nobis propter Abraham dilectum tuum, & Isaac seruum tuum, &
36 Israël sanctum tuum:¶ quibus locutus es, pollicẽs quòd multiplicares semen eorum sicut stellas cœ-
37 li,& sicut arenam quæ est in littore maris:¶ quia Domine imminuti sumus plus quàm omnes gentes, sumusq; humiles in vniuersa terra hodie propter pec
38 cata nostra.¶ Et non est in tempore hoc princeps, & dux,& propheta, neque holocaustum, neque sacrificium, neque oblatio, neque incensum, neque
39 locus primitiarum coram te,¶ vt possimus inuenire misericordiam tuam: sed in animo contrito, &
40 spiritu humilitatis suscipiamur.¶ Sicut in holocausto arietum & taurorum, & sicut in millibus agnorum pinguium: sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie, vt placeat tibi: quoniam non est
41 confusio confidentibus in te.¶ Et nunc sequimur te in toto corde, & timemus te, & quærimus faciẽ
42 tuam.¶ Ne confundas nos: sed fac nobiscum iuxta mansuetudinem tuam, & secundùm multitudinem
43 misericordiæ tuæ.¶ Et erue nos in mirabilibus tuis,
44 & da gloriam nomini tuo Domine:¶ & confundantur oẽs qui ostendunt seruis tuis mala, confundantur in omni potentia, & robur eorum conteratur:
45 ¶ & sciant quia tu es Dominus Deus, solus, & glo-
46 riosus super orbem terrarum.¶ Et nõ cessabant quã miserant eos ministri regis succendere fornacem
47 naphtha & stupa & pice & malleolis,¶ & effunde-

batur flamma ſuper fornacem cubitis quadraginta
48 nouem: ¶ & erupit, & incendit quos reperit iuxta
49 fornacem de Chaldæis. ¶ Angelus autem Domini
E deſcendit cum Azaria & ſocijs eius in fornacem: &
50 excuſſit flammam ignis de fornace, ¶ & fecit mediũ
fornacis quaſi ventum roris flantem, & non tetigit
eos omnino ignis, neque contriſtauit, nec quicquã
51 moleſtiæ intulit. ¶ Tunc hi tres quaſi ex vno ore lau
dabant & glorificabant & benedicebant Deum in
fornace, dicentes.
52 ¶ Benedictus es Domine Deus patrum noſtro-
rum, & laudabilis, * & ſuperexaltatus in ſecula: &
(* & glorioſus.)
benedictum nomen gloriæ tuæ ſanctum, & lauda-
bile, & ſuperexaltatum in omnibus ſeculis.
53 ¶ Benedictus es in templo ſancto gloriæ tuæ, &
ſuperlaudabilis & ſupergglorioſus in ſecula.
54 ¶ Benedictus es in throno regni tui, & ſuperlau-
dabilis ` & ſuperexaltatus ` in ſecula.
(` ſupergloriofus. Pſal. 79. a.2. 55. a.8)
55 ¶ Benedictus es qui intueris abyſſos, | & ſedes
ſuper cherubim, & laudabilis & ſuperexaltatus in
ſecula.
56 ¶ Benedictus es in firmamento cœli, & laudabi-
lis & glorioſus in ſecula.
(Pſal. 144. a.10.)
57 ¶ | Benedicite omnia opera Domini Domino,
laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
(Pſal. 102. d.20. 148. a.2.)
58 ¶ | Benedicite angeli Domini Domino, laudate
& ſuperexaltate eum in ſecula.
(| Pſal. 69. a.35. 145. a.4.)
59 ¶ | Benedicite cęli Domino, laudate & ſuperexal
tate eum in ſecula.
60 ¶ Benedicite aquæ omnes quæ ſuper cęlos ſunt,
Domino, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
61 ¶ Benedicite omnes virtutes Domini Domino,
laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
(| Pſal. 148. a.3.)
62 ¶ | Benedicite Sol & Luna Domino, laudate &
ſuperexaltate eum in ſecula.
63 ¶ Benedicite ſtellæ cœli Domino, laudate & ſu-
perexaltate eum in ſecula.
64 ¶ Benedicite omnis imber & ros Domino, lau-
date & ſuperexaltate eum in ſecula.
(a.7.)
65 ¶ Benedicite omnis ſpiritus ` Dei ` Domino, lau-
date & ſuperexaltate eum in ſecula.
66 ¶ Benedicite ignis & æſtus Domino, laudate &
ſuperexaltate eum in ſecula.
(` ęſtus 3. cauma 4.)
67 ¶ Benedicite frigus & ` æſtas ` Domino, laudate &
ſuperexaltate eum in ſecula.
68 ¶ Benedicite rores & pruina Domino, laudate &
ſuperexaltate eum in ſecula.
69 ¶ Benedicite gelu & frigus Domino, laudate &
ſuperexaltate eum in ſecula.
70 ¶ Benedicitæ glacies & niues Domino, laudate
& ſuperexaltate eum in ſecula.
71 ¶ Benedicite noctes & dies Domino, laudate &
F ſuperexaltate eum in ſecula.
72 ¶ Benedicite lux & tenebræ Domino, laudate &
ſuperexaltate eum in ſecula.
73 ¶ Benedicite fulgura & nubes Domino, laudate
& ſuperexaltate eum in ſecula.
74 ¶ Benedicat terra Dominum, laudet & ſuperexal
tet eum in ſecula.
75 ¶ Benedicite montes & colles Domino, laudate
& ſuperexaltate eum in ſecula.
76 ¶ Benedicite vniuerſa germinantia in terra Do-
mino, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
77 ¶ Benedicite fontes Domino, laudate & ſuper-
exaltate eum in ſecula.
78 ¶ Benedicite maria & flumina Domino, laudate
& ſuperexaltate eum in ſecula.
79 ¶ Benedicite cete & omnia quæ mouentur in a-
quis, Dño, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
80 ¶ Benedicite omnes volucres cœli Domino, lau-
date & ſuperexaltate eum in ſecula.
81 ¶ Benedicite omnes beſtiæ & pecora Domino,
laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
82 ¶ Benedicite filij hominum Domino, laudate &
ſuperexaltate eum in ſecula.
83 ¶ Benedicat Iſraël Dominũ, laudet & ſuperexal-
tet eum in ſecula.
84 ¶ Benedicite ſacerdotes Domini Domino, lau-
date & ſuperexaltate eum in ſecula.
85 ¶ Benedicite ſerui Domini Domino, laudate &
ſuperexaltate eum in ſecula.
86 ¶ Benedicite ſpiritus & animæ iuſtorum Domi-
no, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
87 ¶ Benedicite ſancti & humiles corde Domino,
laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
88 ¶ Benedicite Anania, Azaria, Miſaël Domino,
laudate & ſuperexaltate eum in ſecula: quia eruit
nos de inferno, & ſaluos fecit de manu mortis, &
liberauit nos de medio ardentis flammæ, & de me-
dio ignis eruit nos.
89 ¶ Confitemini Domino quoniam bonus, quo-
niam in ſeculum miſericordia eius.
90 ¶ Benedicite omnes religoſi Domino, Deo deo-
rum, laudate & confitemini ei, quia in omnia ſecu-
la miſericordia eius.

Hucuſque in Hebræo non habetur; & quæ poſuimus, de Theodotionis editione translata ſunt.

91 ¶ Tunc Nabuchodonoſor rex obſtupuit, & ſurre-
G xit properè, & ait optimatibus ſuis: Nónne tres vi-
ros miſimus in medium ignis compeditos? Qui re-
92 ſpondentes Regi dixerunt: Verè, rex, ¶ Reſpondit
, & ait: Ecce ego video quatuor viros ſolutos, & (rex.)
ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis
93 in eis eſt, & ſpecies quarti ſimilis filio Dei. ¶ Tunc
acceſſit Nabuchodonoſor ad oſtium fornacis ignis
ardentis, & ait: Sidrach, Miſach, & Abdenago, ſer-
ui Dei excelſi, egredimini & venite. Statimq; egreſ
ſi ſunt Sidrach, Miſach, & Abdenago de medio
94 ignis. ¶ Et congregati ſatrapæ, & magiſtratus, & iu-
dices, & potentes regis, contemplabantur viros il-
los, quoniam nihil poteſtatis habuiſſet ignis in cor
poribus eorum, & capillus capitis eorum non eſſet
aduſtus, etiam ſaraballa eorum non fuiſſent immu
95 tata, & odor ignis non tranſiſſet per eos. ¶ Et erum-
pens Nabuchodonoſor, ait: Benedictus Deus eo-
rum Sidrach, videlicet, Miſach, & Abdenago, qui
miſit angelum ſuum, & eruit ſeruos ſuos, qui cre-
diderunt in eum: & verbum regis immutauerunt, &
tradiderunt corpora ſua ne ſeruirent, & ne adora-
96 rent omnem Deum, excepto Deo ſuo. ¶ A me ergo
poſitum eſt hoc decretum, vt omnis populus tri-
bus & lingua quæcunque locuta fuerit blaſphemiã
contra Deum Sidrach, Miſach, & Abdenago, di
ſpereat, & domus eius vaſtetur: neque enim eſt
97 alius Deus qui poſſit ita ſaluare. ¶ Tunc rex, pro-
mouit Sidrach, Miſach, & Abdenago in prouincia
98 Babylonis. ¶ NABVCHODONOSOR, Rex, Om-
nibus populis, gentibus, & linguis, qui habitant in

99 vniuersa terra, pax vobis multiplicetur. ¶ Signa &
mirabilia fecit apud me Deus excelsus. Placuit er-
100 go mihi prædicare ¶ signa eius, quia magna sunt:
mirabilia eius, quia fortia: & regnum eius regnũ
sempiternum, ‖ & potestas eius in generatione & ‖ In c. 4. g. ‖ 1. 7. d. 14.
generationem.

CAPVT IIII.

1 EGo Nabuchodonosor quietus erã in do-
A mo mea, & florens in palatio meo: ¶ som
2 nium vidi quod perterruit me: & cogi-
tationes meæ in stratu meo, & visiones
3 capitis mei conturbauerunt me. ¶ Et per me propo-
situm est decretum, vt introducerentur in conspe-
ctu meo cuncti sapientes Babylonis, & vt solutio-
4 nem somnij indicarent mihi. ¶ Tunc ingredieban-
tur arioli, magi, Chaldæi, & aruspices, & somniũ
narraui in conspectu eorum: & solutionem eius nõ
5 indicauerunt mihi: ¶ donec collega ingressus est in
conspectu meo Daniel, cui nomen Baltassar, secun
dum nomen Dei mei, qui habet spiritum deorum
sanctorum in semetipso: & somnium coram ipso lo
6 cutus sum. ¶ Baltassar princeps ariolorum, quoniã
ego scio quòd spiritum sanctorum deorum habeas
in te, & omne sacramentum non est impossibile ti-
bi: visiones somniorum meorum quas vidi, & so-
7 lutionem earum narra. ¶ Visio capitis mei in cubili
B meo: Videbam, & ecce arbor in medio terræ, & al
8 titudo eius nimis. ¶ Magna arbor, & fortis: & pro-
ceritas eius contingens cœlum: aspectus illius erat
9 vsque ad terminos vniuersæ terræ. ¶ Folia eius pul-
cherrima & fructus eius nimius: & esca vniuersorũ
in ea: subter eam habitabant animalia & bestiæ, &
in ramis eius conuersabantur volucres cœli: & ex
10 ea vescebatur omnis caro. ¶ Videbam in visione ca
pitis mei super stratum meum: & ecce vigil & san-
11 ctus de cœlo descendit. ¶ Clamauit fortiter, & sic
ait: Succidite arborem, & præcidite ramos eius:
excutite folia eius, & dispergite fructus eius: fu-
giant bestiæ quæ subter eam sunt, & volucres de ra
12 mis eius. ¶ Veruntamen germen radicum eius in
terra sinite, & alligetur vinculo ferreo & æreo in
herbis quæ foris sunt, & rore cœli tingatur, & cum
13 feris pars eius in herba terræ. ¶ Cor eius ab huma-
C no commutetur, & cor feræ detur ei: & septem tẽ-
14 pora mutentur super eum. ¶ In sententia vigilũ de-
cretum est, & sermo sanctorum & petitio donec co
gnoscant viuentes quoniam dominatur Excelsus
in regno hominum, & cuicunque voluerit, dabit
illud, & humillimum hominem constituet super eũ.
15 ¶ Hoc somnium vidi ego Nabuchodonosor rex: tu
ergo Baltassar interpretationẽ narra festinus: quia
omnes sapientes regni mei nõ queunt solutionem
edicere mihi: tu autem potes, quia spiritus deorũ
16 sanctorum in te est. ¶ Tunc Daniel, cuius nomen
Baltassar, cœpit intra semetipsum tacitus cogitare
quasi vna hora: & cogitationes eius conturbabant
eum. Respondens autem Rex, ait: Baltassar, som-
D nium & interpretatio eius non conturbent te. Re-
spondit Baltassar, & dixit: Domine mi, somnium
his qui te oderunt: & interpretatio eius hostibus
17 tuis sit. ¶ Arborem quam vidisti sublimem atque ro
bustam, cuius altitudo pertingit ad cœlum, & aspe
18 ctus illius in omnem terram, ¶ & rami eius pulcher-
rimi, & fructus eius nimius, & esca omnium in ea,
subter eam habitantes bestiæ agri, & in ramis eius
19 commorantes aues cœli: ¶ Tu es, rex, qui magnifi-
catus es, & inualuisti: & magnitudo tua creuit &
peruẽnit vsque ad cœlum, & potestas tua in termi-
20 nos vniuersæ terræ. ¶ Quòd autem vidit rex vigilẽ
& sanctum descendere de cœlo, & dicere: Succidi-
te arborem, & dissipate illam, attamen germen ra-
dicum eius in terra dimittite, & vinciatur ferro &
ære in herbis foris, & rore cœli conspergatur, & cũ
feris sit pabulum eius donec septem tempora mu-
21 tentur super eum. ¶ Hæc est interpretatio sententiæ
E Altissimi, quæ peruenit super dominum meum Re-
22 gem: ¶ Eijcient te ab hominibus, & cum bestijs fe-
risque erit habitatio tua, ‖ & fœnum vt bos come- ‖ Inf. 5. e. 21.
des, & rore cœli infundẽris: septem quoque tem-
pora mutabuntur super te, donec scias quòd domi
netur Excelsus super regnum hominum, & cuicun-
23 que voluerit, det illud. ¶ Quòd autem præcepit vt
relinqueretur germen radicum eius, id est arboris:
regnum tuum tibi manebit postquam cognoueris
24 potestatem esse cœlestem. ¶ Quamobrem rex con-
silium meum placeat tibi, ‖ & peccata tua eleemo- ‖ Eccl. 3. d. 13.
synis redime, & iniquitates tuas misericordijs pau
25 perum: forsitan ignoscet Deus delictis tuis. ¶ Om-
26 nia * venerunt super Nabuchodonosor regẽ. ¶ Post * hæc
finem mensium duodecim, in aula Babylonis deam
27 bulabat. ¶ Responditque rex, & ait: Nónne hæc est
Babylon * magna quã ego ædificaui in domum re- * ciuitas.
gni in robore fortitudinis meæ, & in gloria decóris
28 mei? ¶ Cumque sermo adhuc esset in ore regis, vox
F de cœlo ruit: Tibi dicitur Nabuchodonosor rex,
29 Regnum * transibit à te: ¶ & ab hominibus eijcient * tuum
te, & cum bestijs * feris erit habitatio tua: fœnum * &
quasi bos comedes, & septem tempora mutabun-
tur super te: donec scias quòd dominetur Excelsus
in regno hominum, & cuicunque voluerit, det il-
30 lud. ¶ Eadem hora sermo completus est super Na-
buchodonosor, & ex hominibus abiectus est, fœ-
num vt bos comedit, & rore cœli corpus eius infe-
ctum est: donec capilli eius in similitudinem aqui-
31 larum crescerent, & vngues eius quasi auium. ¶ Igi-
tur post finem dierum ego Nabuchodonosor ocu-
los meos ad cœlum leuaui, & sensus meus reddi-
G tus est mihi: Altissimo benedixi, & Viuẽtem in sem-
piternum laudaui, & glorificaui, ‖ quia potestas ‖ Sup. 3. g. 100 ‖ Inf. 7. d. 14.
eius potestas sempiterna, & regnum eius in gene-
32 ratione & generationem. ¶ Et omnes habitatores
terræ apud eum in nihilum reputati sunt: iuxta vo-
luntatem enim suam facit tam in virtutibus cœli
quàm in habitatoribus terræ: & non est qui resistat
33 manui eius & dicat ei. Quare fecisti? ¶ In ipso tem-
pore sensus meus reuersus est ad me, & ad hono-
rem regni mei, decorémque peruẽni: & figura mea
reuersa est ad me: & óptimates mei, & magistratus
mei requisierunt me, & in regno meo restitutus
sum: & magnificentia amplior addita est mihi.
34 ¶ Nunc igitur ego Nabuchodonosor laudo & ma-
gnifico, & glorifico regem cœli: quia omnia opera
eius vera, & viæ eius iudicia, & gradientes in su-
perbia potest humiliare.

CAPVT V.

1 BAltasar rex fecit grande conuiuium opti
A matibus suis mille: & vnusquisque secun
2 dùm suam bibebat ætatem. ¶ Præcepit
ergo iam temulẽtus vt afferrentur vasa

aurea & argentea quæ asportauerat Nabuchodo-
nosor pater eius de templo quod fuit in Ierusalē: vt
biberent in eis rex & optimates eius: vxoresq́; eius
3 & concubinæ. ⁋ Tunc allata sunt vasa aurea * quæ * & argentea 14.
asportauerat de templo quod fuerat in Ierusalem:
& biberunt in eis rex & optimates eius, vxores &
4 concubinæ illius. ⁋ Bibebant vinum, & laudabant
deos suos aureos & argenteos, æreos, ferreosque

5 & lapideos. ⁋ In eadem hora apparuerunt digiti,
quasi manus hominis scribentis contra candela-
brum in superficie parietis aulæ regiæ: & rex aspicie
6 bat articulos manus scribentis. ⁋ Tunc facies Re-
B gis commutata est, & cogitationes eius conturba-
bant eum: & compages renum eius soluebantur, &
7 genua eius ad seinuicem collidebantur. ⁋ Exclama
uit itaque rex fortiter vt introducerēt magos, Chal
dæos, & aruspices. Et proloquens rex, ait sapienti
bus Babylonis: Quicunque legerit scripturam hāc,
& interpretationem eius manifestam mihi fecerit,
purpura vestietur, & torquem auream habebit in
8 collo, & tertius in regno meo erit. ⁋ Tunc ingressi
omnes sapientes regis, non potuerunt nec scriptu-
ram legere, nec interpretationem indicare regi.
9 ⁋ Vnde rex Balsasar satis conturbatus est, & vultus
C illius immutatus est: sed & optimates eius turbabā
10 tur. ⁋ Regina autem pro re quæ acciderat Regi &
optimatibus eius, domum conuiuij ingressa est: &
proloquens, ait: Rex in æternum viue: non te con-
turbent cogitationes tuæ, neque facies tua immu-
11 tetur. ⁋ Est vir in regno tuo, qui spiritum deorum
sanctorum habet in se: in diebus patris tui scientia
& sapientia inuētæ sunt in eo: nam & rex Nabucho
donosor pater tuus principem magorum, incanta
torum, Chaldæorum, & aruspicum constituit eum:
12 pater, inquam, tuus ó rex: ⁋ Quia spiritus amplior,
& prudentia, intelligentiaque: interpretatio som-
niorum, & ostensio secretorum, ac solutio ligato-
rum inuentæ sunt in eo, hoc est in Daniele: cui rex
posuit nomen Baltassar: nunc itaque Daniel voce-
13 tur, & interpretationem narrabit. ⁋ Igitur introdu-
ctus est Daniel coram rege. Ad quem præfatus rex,
D ait: Tu es Daniel de filijs captiuitatis Iudæ, quem
14 adduxit pater meus rex de Iudæa? ⁋ Audiui de te
quoniam spiritum deorum habeas: & scientia, in-
telligentiaque, ac sapiētia ampliores inuentæ sunt,
15 in te: ⁋ Et nunc introgressi sunt in conspectu meo sa
pientes magi, vt scripturam hanc legerent, & inter-
pretationem eius indicarent mihi: & nequierunt
16 sensum huius sermonis edicere * ⁋ porrò ego audi- * mihi 16
ui de te quòd possis obscura interpretari, & ligata
dissoluere: si ergo vales scripturam legere, & in-
terpretationem eius indicare mihi, purpura vestie-
ris, & torquem auream circa collum tuum habebis,
17 & tertius in regno meo princeps eris. ⁋ Ad quæ re-
E spondens Daniel, ait coram rege: Munera tua sint
tibi, & dona domus tuæ alteri da: scripturam autē
legam tibi, Rex, & interpretationem eius ostendā
18 tibi. ⁋ O Rex, Deus altissimus regnum & magnifi-
centiam, gloriam & honorem dedit Nabuchodo-
19 nosor patri tuo. ⁋ Et propter magnificētiam quam
dederat ei, vniuersi populi, tribus & linguæ treme
bant, & metuebant eum: quos volebat, interficie-
bat: & quos volebat, percutiebat: & quos volebat,
20 exaltabat: & quos volebat, humiliabat. ⁋ Quando
autem eleuatum est cor eius, & spiritus illius obfir
matus est ad superbiam, depositus est de solio re-
21 gni sui, & gloria eius ablata est: ⁋ & à filijs hominū
eiectus est, sed & cor eius cum bestijs positum est,
& cum onagris erat habitatio eius: ‖ fœnum quo- ‖ Sup. 4. c. 22.
F que vt bos comedebat, & rore cœli corpus eius in-
fectum est: donec cognosceret quòd potestatē ha-
beret Altissimus in regno hominum, & quemcun-
22 que voluerit suscitabit super illud. ⁋ Tu quoque fi-
lius eius Balsasar, non humiliasti cor tuum, cùm sci
23 res hæc omnia: ⁋ sed aduersum dominatorem cœ-
li eleuatus es: & vasa domus eius allata sunt coram
te: & tu, & optimates tui, & vxores tuæ, & concu-
binæ tuæ vinum bibistis in eis: deos quoque argen-
teos, & aureos, & æreos, ferreos, ligneosque, &
lapideos qui nō vident, neque audiunt, neque sen-
tiunt, laudasti: porrò Deum qui habet flatum tuum
in manu sua, & omnes vias tuas, non glorificasti.
24 ⁋ Idcirco ab eo missus est articulus manus, qui scri-
G psit hoc quod exaratum est. ⁋ Hæc est autem scri-
25 ptura quæ digesta est: MANE, THECEL, PHA-
26 RES. ⁋ Et hæc est interpretatio sermonis: MANE,
numerauit Deus regnum tuum, & compleuit illud.
27 ⁋ THECEL, appensus es in statera, & inuentus es
28 minus habens. ⁋ PHARES: diuisum est regnum tuū
29 & datum est Medis & Persis. ⁋ Tunc iubente rege
indutus est Daniel purpura, & circundata est tor-
ques aurea collo eius: & prædicatū est de eo quòd
30 haberet potestatem tertius in regno *. ⁋ Eadem no- * suo.
31 cte interfectus est Balsasar rex Chaldæus. ⁋ Et Da-
rius Medus successit in regnum, annos ætatis sexa-
gintaduos.

CAPVT VI.

1 PLacuit Dario, ‖ & constituit super re- Inf. 9. a. 1.
A gnum satrapas centum viginti, vt essent
2 in toto regno suo. ⁋ Et super eos, prin-
cipes tres, ex quibus Daniel vnus erat:
vt satrapæ illis redderent rationem, & rex non susti-
3 neret molestiam. ⁋ Igitur Daniel superabat omnes
principes & satrapas: quia spiritus Dei amplior erat
in illo. Porrò rex cogitabat constituere eum super
4 omne regnum. ⁋ Vnde principes & satrapæ quære-
bant occasionem vt ˋinuenirent Danieli * ex latere ˋ auferrent Danielē 3.
ˋregniˋ: nullamq́ue causam & suspicionem reperire * regis.
potuerunt, eò quòd fidelis esset, & omnis culpa &
5 suspicio non inueniretur in eo. ⁋ Dixerunt ergo vi-
B ri illi: Non inueniemus Danieli huic aliquam occa-
6 sionem, nisi fortè in lege Dei sui. ⁋ Tunc principes
& satrapę ˋsurripueruntˋ regi, & sic locuti sunt ei: Da ˋ Surr epserunt.
7 ri rex, in æternum viue: ⁋ consilium inierunt om- ˋ Suaserūt:
nes principes regni, magistratus & satrapæ, sena-
tores & iudices, vt decretum imperatorium exeat,
& edictum: Vt omnis qui petierit aliquam petitio-

nem à quocunq; Deo & homine, usque ad trigin-
ra dies, nisi à te Rex, mittatur in lacum leonum.
8 ¶Nunc itaque Rex, confirma sententiam, & scribe
decretum: vt non immutetur quod statutum est à
Medis, & Persis, nec præuaricari cuiquam liceat.
9 ¶Porrò Rex Darius proposuit edictum, & statuit.
10 ¶Quòd cùm Daniel comperisset, id est constitutam
C legem, ingressus est domum suam: & fenestris aper-
tis in cœnaculo suo, contra Ierusalem tribus tempo
ribus in die flectebat genua sua & adorabat, confi-
tebaturque coram Deo suo sicut & antè facere con
11 sueuerat. ¶Viri ergo illi curiosius inquirentes, inue-
nerunt Danielem orantem, & obsecrantem Deum
12 suum. ¶Et accedentes locuti sunt regi super edicto.
Rex, nunquid non constituisti vt omnis homo qui
rogaret quenquam de dijs & hominibus vsque ad
dies triginta, nisi te rex, mitteretur in lacum leonū?
Ad quos respondens Rex, ait: Verus est sermo iux-
ta decretum Medorum atque Persarum, quod prę-
13 uaricari non licet. ¶Tunc respondentes, dixerunt
D coram rege: Daniel de filiis captiuitatis Iudæ, non
curauit de lege tua & de edicto quod constituisti:
sed tribus temporibus per diem orat obsecratio-
14 ne sua. ¶Quod verbum cùm audisset Rex, satis con-
tristatus est, & pro Daniele posuit cor vt liberaret
eum, & vsque ad occasum solis laborabat, vt erue-
15 ret illum. ¶Viri autem illi intelligentes regem, dixe-
runt ei: Scito Rex, quia lex Medorum atque Persa-
rum est, vt omne decretum quod constituerit Rex,
16 non liceat immutari. ¶Tunc Rex præcepit, & addu-
E xerunt Danielem, & miserunt eum in lacum leo-
num. Dixitque Rex Danieli, Deus tuus quem colis
17 semper, ipse liberabit te. ¶Allatusq; est lapis vnus,
& positus est super os laci: quem obsignauit Rex
annulo suo, & annulo optimatum suorum, ne quid
18 fieret contra Danielem. ¶Et abijt rex in domum suā,
& dormiuit incœnatus, cibique non sunt allati corā
19 eo, insuper & somnus recessit ab eo. ¶Tunc Rex pri-
mo diluculo consurgens, festinus ad lacum leonum
20 perrexit: ¶appropinquansque lacui, Danielem vo-
ce lachrymabili inclamauit, & affatus est eum: Da-
niel serue dei viuentis, Deus tuus cui tu seruis sem-
21 per, putásne valuit te liberare à leonibus? ¶Et Da-
22 niel regi respondēs, ait: Rex in æternū viue. ¶‖Deus ‖1.Mac.2.f.60.
meus misit Angelum suum, & cōclusit ora leonum,
F & non nocuerunt mihi, quia coram eo iustitia in-
uenta est in me: sed & coram te, Rex, delictum non
23 feci. ¶Tunc vehementer rex gauisus est super eo, &
Danielem præcepit educi de lacu: eductusque est
Daniel de lacu, & nulla læsio inuenta est in eo, quia
24 credidit Deo suo. ¶Iubente autem rege adducti sunt
viri illi qui accusauerunt Danielem, & in lacum leo
num missi sunt ipsi, & filij, & vxores eorum: & non
peruenerunt vsque ad pauimentum laci, donec ar-
riperent eos leones, & omnia ossa eorum commi-
25 nuerunt. ¶Tunc Darius Rex scripsit vniuersis popu-
lis, tribubus, & linguis habitātibus in vniuersa terra:
26 PAX vobis multiplicetur. ¶A me cōstitutum est de-
G cretum, vt in vniuerso imperio & regno meo tremi
scant, & paueant Deum Danielis: ipse est enim Deus
viuens & æternus in secula: & regnum eius non dissi
pabitur, & potestas eius vsque in æternum. ¶Ipse li-
27 berator atq; saluator, faciens signa & mirabilia in
cœlo & in terra: qui liberauit Danielem de *lacu leo *manu 1.
28 num. ¶‖Porrò Daniel perseuerauit vsque ad regnum ‖Sup.1.d.21.
Darij, regnumque Cyri Persæ.

CAPVT VII.

1 ANno primo Balsasar regis Babylonis, Da-
A niel somnium vidit: uisio autem capitis
eius in cubili suo: & somnium scribens,
breui sermone comprehendit, summa-
2 timque perstringens, ait: ¶Videbam in uisione mea
nocte: & ecce quatuor uenti cœli pugnabant in Ma

3 ri magno. ¶Et quatuor bestiæ grandes ascendebant
4 de Mari, diuersæ inter se. ¶Prima quasi leęna, & alas
habebat aquilæ: aspiciebam donec euulsæ sunt alæ
eius, & sublata est de terra: & super pedes quasi ho-
5 mo stetit, & cor hominis datum est ei. ¶Et ecce be-
stia alia similis vrso in parte stetit: & tres ordines
erāt in ore eius, & in dentibus eius: & sic dicebāt ei:
6 Surge, comede carnes plurimas. ¶Post hæc aspicie
B bam: & ecce alia quasi Pardus, & alas habebat qua-
si auis, quatuor super se: & quatuor capita erant in
7 bestia, & potestas data est ei. ¶Post hæc aspiciebam
in visione noctis, & ecce bestia quarta terribilis atq;
mirabilis, & fortis nimis: dentes ferreos habebat
magnos, comedens atque cōminuens, & reliqua pe
dibus suis conculcans: dissimilis autem erat cæteris
bestiis quas videram ante eam, & habebat cornua
8 decem. ¶Considerabam cornua, & ecce cornu aliud
C paruulū ortū est de medio eorū: & tria de cornibus
primis euulsa sunt à facie eius: & ecce oculi, quasi
oculi hoīs erant in cornu isto, & os loquens ingētia.
9 ¶Aspiciebam, donec throni positi sunt, & antiquus
dierum sedit: vestimentū eius candidum quasi nix,
& capilli capitis eius quasi lana munda: thronus e-
10 ius, flammæ ignis: rotæ eius, ignis accensus. ¶‖Flu- ‖Apoc. 5.c.11.
uius igneus rapidusque egrediebatur à facie eius:
millia millium ministrabant ei, & decies millies cē-
tena millia assistebant ei: iudicium sedit, & libri aper
11 ti sunt. ¶Aspiciebam propter vocem sermonum grā-
D dium: quos cornu illud loquebatur: & uidi quoniā
interfecta esset bestia, & perisset corpus eius, & tra-
12 ditum esset ad comburendum igni: ¶aliarum quo-
que bestiarum ablata esset potestas: & tempora ui-
tæ constituta essent eis vsque ad tempus & tempus.
13 ¶Aspiciebam ergo in uisione noctis: & ecce cum nu
bibus cœli quasi filius hominis ueniebat, & vsque
ad antiquum dierum peruenit: & in conspectu eius
14 obtulerunt eum. ¶Et dedit ei potestatem, & hono-
rem & regnum: & omnes populi, tribus, & linguæ
ipsi seruient: potestas eius, potestas æterna quæ nō ‖Luc. 1.c.31.
auferetur, & regnum eius quod non corrumpetur. ‖Mach.4.b.7.
15 ¶Horruit spiritus meus, ego Daniel territus sum in
his, & uisiones capitis mei conturbauerunt me. ‖Supr. 2. f. ‖on. 4
16 ¶Accessi ad unum de assistentibus, & veritatem 31.

E quærebam ab eo de omnibus his. Qui dixit mihi
17 interpretationem ſermonum, & docuit me: ¶Hæ
quatuor beſtiæ magnæ: quatuor ſunt regna, quæ cō
18 ſurgent de terra: ¶Suſcipient autem regnum ſancti
Dei altiſſimi: & obtinebunt regnum vſque in ſecu-
19 lum & ſeculum ſeculorum. ¶Poſt hoc volui diligen-
ter diſcere de beſtia quarta quæ erat diſſimilis valde
omnibus, & terribilis nimis: dentes & ungues eius
ferrei: comedebat & comminuebat, & reliqua pedi
20 bus ſuis cōculcabat: ¶& de cornibus decem quæ ha
bebat in capite: & de alio quod ortum fuerat: aote
F quod ceciderant tria cornua: & de cornu illo quod
habebat oculos, & os loqueos grādia, & maius erat
21 cæteris. ¶Aſpiciebā, & ecce cornu illud faciebat bel-
22 lum aduerſus ſanctos, & prçualebat eis. ¶donec ue-
nit antiquus dierum, & iudicium dedit ſanctis ex-
celſis, & tempus aduenit, & regnum obtinuerunt
23 ſancti. ¶Et ſic ait: Beſtia quarta regnum quartū erit
in terra, quod maius erit omnibus regnis, & deuora
bit uniuerſam terram, & conculcabit & comminuet
24 eam. ¶Porrò cornua decem ipſius regni, decem re-
ges erunt: & alius conſurget poſt eos, & ipſe poten-
25 tior erit* prioribus, & tres reges humiliabit. ¶Et ſer-
G mones contra Excelſum loquet̄, & ſanctos Altiſſimi
conteret: & putabit quod poſſit mutare tempora &
leges, & tradentur in manu eius vſque ad tempus &
26 tempora & dimidium temporis. ¶Et iudicium ſede-
bit, vt auferatur potentia, & conteratur, & diſpereat
Iſa.9 27 Sup.d.14. 27 vſque in finem. ¶ Regnum autem, & poteſtas, & ma
gnitudo regni quę eſt ſubter omne cœlum, detur po
pulo ſanctorum Altiſſimi: cuius regnum, regnū ſem
piternum eſt, & omnes reges ſeruient ei & obediēt.
28 ¶Hucuſque finis verbi. Ego Daniel multùm cogita-
tionibus meis conturbabar, & facies mea mutata eſt
in me, verbum autem io corde meo conſeruaui.

CAPVT VIII.

1 ANno tertio regni Balſaſar regis, viſio ap-
A paruit mihi. Ego Daniel, poſt id quod vi-
2 deram in principio, ¶vidi in viſione mea,
cùm eſſem in Suſan caſtro quod eſt in
* ciuitate. Aelam *regione*: vidi autem in viſiooe eſſe me ſu-
3 per portam Vlai. ¶Et leuaui oculos meos, & vidi: &
ecce aries vnus ſtabat ante paludem, habens cor-
nua excelſa, & vnum excelſius altero atque ſuccre-
4 ſcens. ¶Poſtea vidi arietem cornibus ventilantem
* contra Oriētem & 13. * contra Occidentem, & contra Aquilonem, & con-
tra Meridiem: & omnes beſtiæ non poterant reſiſte
re ei, neque liberari de manu eius: fecitque ſecun-
5 dùm uoluntatem ſuam, & magnificatus eſt. ¶Et ego
B intelligebam: ecce autem hircus caprarum uenie-
bat ab Occidente ſuper faciem totius terræ, & non
tangebat terram: porrò hircus habebat cornu inſi-
6 gne inter oculos ſuos. ¶Et veoit uſque ad arietem il
lum cornutum, quem videram ſtantem ante por-
tam, & cucurrit ad eum in impetu fortitudinis ſuæ.
7 ¶Cumque appropinquaſſet prope arietem, effera-
tus eſt in eum, & percuſſit arietem: & cōminuit duo
cornua eius, & noo poterat aries reſiſtere ei, cum-
que eum miſiſſet in terram, conculcauit, & nemo
8 quibat liberare arietem de manu eius. ¶Hircus au-
C tem caprarum magnus factus eſt nimis: cumq; cre-
uiſſet, fractum eſt cornu magnum, & orta ſunt qua-
tuor cornua ſubter illud per quatuor ventos cœli.
9 ¶De uno autem ex his egreſſum eſt cornu unum
modicum & factum eſt grande contra Meridiem, &
10 contra Orientem, & contra fortitudinem. ¶Et ma-
gnificatum eſt vſque ad fortitudinem cœli: & deie-
11 cit de fortitudine & de ſtellis, & cōculcauit eas. ¶Et
vſque ad principem fortitudinis magnificatum eſt:
& ab eo tulit iuge ſacrificium, & deiecit locum ſan-
12 ctificationis eius. ¶Robur autem datum eſt * con- * ei.
D tra iuge ſacrificium propter peccata: & proſterne-
13 tur veritas io terra, & faciet, & proſperabitur. ¶Et
audiui unum de ſanctis loquentem, & dixit unus
ſanctus alteri neſcio cui loquenti: Vſquequo viſio,
& iuge ſacrificium, & peccatum deſolationis quæ
facta eſt: & ſanctuarium, & fortitudo conculcabi-
14 tur? ¶Et dixit ei: Vſque ad veſperam, & manè, * duo * dies.
15 millia trecenti: & mundabitur ſanctuarium. ¶Fa-
ctum eſt autem cùm uiderem ego Daniel viſiooem,
& quærerem intelligentiam: ecce ſtetit in conſpe-
16 ctu meo quaſi ſpecies viri. ¶Et audiui vocem viri in-
E ter Vlai: & clamauit, & ait: Gabriel fac intellige- Inf.9.21.
17 re iſtum viſionem. ¶Et venit & ſtetit iuxtà vbi ego
ſtabam: cumque uenisset, pauens corrui io faciem
meam, & ait ad me: Intellige fili hominis, quoniam
18 in tempore finis complebitur viſio. ¶Cumque lo-
queretur ad me, collapſus ſum proous in terram: &
19 tetigit me, & ſtatuit me in gradu meo, ¶ dixitq; mi-
hi: Ego oſtendam tibi quæ futura ſunt in nouiſſi-
mo maledictionis: quoniam habet tempus finem
20 ſuum. Aries quem vidiſti habere cornua, Rex Me-
21 dorum eſt atque Perſarum. ¶Porrò hircus capra-
rum, Rex Grçcorum eſt: & cornu grande quod erat
22 inter oculos eius: ipſe eſt Rex primus. ¶Quòd au-
F tem fracto illo ſurrexerunt quatuor pro eo: qua-
tuor reges de gente ejus coosurgent, ſed non in
23 fortitudine eius. ¶Et poſt regnum eorum cùm cre-
uerint iniquitates, conſurget Rex impudens facie,
24 & intelligens propoſitiones: ¶& roborabitur forti-
tudo eius, ſed non in uiribus ſuis: & ſuprà quàm cre
di poteſt, vniuerſa vaſtabit, & proſperabitur, & fa-
ciet. Et interficiet robuſtos, & populum ſanctorum.
25 ¶ſecundum voluntatem ſuam, & dirigetur dolus in
manu eius: & cor ſuum magnificabit, & io copia
rerum omnium occidet plurimos: contra princi-
pem principum conſurget, & ſioe manu contere-
26 tur. ¶Et uiſio ueſpere & manè, quæ dicta eſt, vera
G eſt: tu ergo viſionem ſigna, quia poſt multos
27 dies erit. ¶Et ego Daniel langui & ęgro-
taui per dies: cumque ſurrexiſſem
faciebam opera regis, & ſtupe-
bam ad uiſionem, & non
erat qui interpre-
taretur.

CAPVT IX.

1 IN anno primo | Darij filij Asueri de semi- | Sup.6.a 1 & 19.c
A ne Medorum, qui imperauit super re-
2 gnum Chaldæorum. ¶Anno uno regni
eius, ego Daniel intellexi in libris nume- | Iere. 25.c. 12.
rũ annorum, de quo factus est sermo Domini ad Ie
remiã prophetam, vt complerentur desolationis Ie
3 rusalem septuaginta anni. ¶Et posui faciem meam
ad Dominum Deum meum rogare & deprecari in | 4.
4 ieiunijs, sacco & cinere. ¶Et oraui Dominum Deum
meum, & confessus sum, & dixi: | Obsecro Domine | 2. Esd. 1. b. 9.
Deus magne & terribilis, custodiens pactum & mi-
sericordiam diligentibus te, & custodientibus man-
5 data tua. ¶ | Peccauimus, iniquitatem fecimus, impiè | Baruc 1. d. 17.
egimus, & recessimus: & declinauimus à mandatis
6 tuis ac iudicijs. ¶Non obediuimus seruis tuis pro-
B phetis, qui locuti sunt in nomine tuo regibus no-
stris, principibus nostris, patribus nostris, omnique
7 populo terræ. ¶Tibi Domine iustitia: nobis autem
confusio faciei, sicut est hodie viro Iuda, & habita-
toribus Ierusalẽ & omni Israel, his qui propè sunt,
& his qui procul in vniuersis terris ad quas eiecisti
eos propter iniquitates eorum, in quibus peccaue-
8 runt in te. ¶Domine, nobis confusio faciei, regibus
nostris, principibus nostris, & patribus nostris qui
9 peccauerunt: ¶Tibi autem Domino Deo nostro mi
10 sericordia & propitiatio, quia recessimus à te, ¶&
non audiuimus vocẽ Domini Dei nostri, vt ambula
remus in lege eius quã posuit nobis per seruos suos
11 prophetas. ¶Et omnis Israël præuaricati sunt legem
C tuã, & declinauerunt ne audirent vocẽ tuam: & stil-
lauit super nos maledictio & detestatio | quæ scri- | Deu. 27. c. 14.
pta est in libro Moysi serui Dei, quia peccauimus ei.
12 ¶Et statuit sermones suos quos loquutus est super
nos & super principes nostros qui iudicauerũt nos,
vt superinduceret in nos magnũ malum quale nun-
quã fuit sub omni cœlo, secundùm quod factum est
13 in Ierusalem. ¶Sicut scriptum est in lege Moysi, om-
ne malum hoc ueniet super nos: & nõ rogauimus fa
ciẽ tuã Domine Deus noster, vt reuerteremur ab ini
quitatibus nostris, & cogitaremus veritatem tuam.
14 ¶Et vigilauit Dñs super malitiam, & adduxit eam su
D per nos: iustus Dominus Deus noster in omnibus
operibus suis quæ fecit: nõ enim audiuimus vocem
15 eius. ¶ | Et nũc Dñe Deus noster | qui eduxisti popu- | Baruc 2. b. 11.
lum tuum de Terra Aegypti in manu forti, & fecisti | Exo. 15. b. 14.
tibi nomen secundùm diẽ hãc, peccauimus, iniqui-
16 tatẽ fecimus. ¶Domine in omnẽ iustitiã tuam auer-
tatur, obsecro, ira tua, & furor tuus à ciuitate tua Ie
rusalẽ, & à monte sancto tuo. Propter peccata enim
nostra, & iniquitates patrum nostrorum, Ierusalem
& populus tuus in opprobrium sunt omnibus per
17 circuitum nostrum. ¶Nũc ergo exaudi Deus noster
E orationem serui tui, & preces eius: & ostende faciẽ
tuam super sanctuarium tuũ quod desertum est pro
18 pter temetipsum: ¶Inclina Deus meus aurem tuam,
& audi: aperi oculos tuos, & vide desolationem no-
stram, & ciuitatẽ super quam inuocatum est nomen
tuum: neque enim in iustificationibus nostris pro-
sternimus preces ante faciem tuã, sed in miseratio-
19 nibus tuis multis. ¶Exaudi Domine, placare Domi-
ne: attende & fac, ne moreris propter temetipsum
Deus meus: quia nomen tuum inuocatum est super
20 ciuitatem & super populum tuum. ¶Cumque adhuc
loquerer, & orarẽ, & confiterer peccata mea, & pec
cata populi mei Israël, & prosternerẽ preces meas
in conspectu Dei mei, pro monte sancto Dei mei,
21 ¶Adhuc me loquente in oratione, ecce vir Gabriel
F | quem videram in visione à principio, citò volans | Sup.8. d. 16.
22 tetigit me in tempore sacrificij vespertini. ¶Et do-
cuit me, & locutus est mihi, dixitque, Daniel: nunc
23 egressus sum vt docerem te, & intelligeres. ¶Ab ex-
ordio precum tuarum egressus est sermo: Ego autẽ
veni ut indicarem tibi, quia vir desideriorum es: tu
autem animaduerte sermonem, & intellige uisio-
24 nem. ¶ | Septuaginta hebdomades abbreuiatæ sunt | Mat. 23 b 15. Ioan. 1. g 41.
super populum tuum, & super vrbem sanctam tuã,
vt consummetur præuaricatio, & finem accipiat
peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur iusti-
tia sempiterna, & impleatur visio & *prophetia*: | & | * prophe-tes 6.
25 vngatur Sanctus sanctorum. ¶Scito ergo & animad- | Ezech. 37 24 f
uerte ab exitu sermonis ut iterum ędificetur Ierusa-
G lem, usque ad Christum ducem, hebdomades septẽ
& hebdomades sexagintaduę erunt: & rursum ędi-
26 ficabitur platéa, & muri in angustia temporum. ¶Et
post hebdomades sexagintaduas occidetur Chri-
stus, & nõ erit eius populus qui eum negaturus est.
Et ciuitatem & sanctuarium dissipabit populus cũ
duce venturo: & finis eius vastitas, & post finem
27 belli statuta desolatio. ¶Cõfirmauit autem pactum
multis hebdomada vna: & in dimidio hebdomadis
deficiet hostia & sacrificium: | & erit in templo abo | Mat. 24 b. 15.
minatio desolationis: & usque ad cõsummationem
& finem perseuerabit desolatio.

CAPVT X.

1 ANno tertio* Cyri regis Persarum, verbum | * regni
A reuelatum est Danieli cognomento Bal-
tassar, & verbum verum, & fortitudo ma
gna: intellexitque sermonem, intelligen-
2 tia enim est opus in uisione. ¶In diebus illis ego Da
3 niel lugebam trium hebdomadarum diebus, ¶panẽ
desiderabilem non comedi, & caro & uinum non
introierunt in os meum, sed neque vnguento vn-
ctus sum: donec complerentur trium hebdomada-
4 rum dies. ¶Die autem vicesima & quarta mensis pri
5 mi, eram iuxta fluuium magnum, qui est Tigris. ¶Et
leuaui oculos meos, & vidi: & ecce vir unus vestitus
6 lineis, & renes eius accincti auro obrizo: ¶& corpus
eius quasi chrysolithus, & facies eius velut species
fulguris, & oculi eius vt lampas ardens: & brachia
eius, & quæ deorsum sunt, vsque ad pedes, quasi spe
B cies æris candentis: & vox sermonum eius vt uox
7 multitudinis: ¶Vidi autẽ ego Daniel solus visionẽ:
porrò uiri qui erant mecum, non uiderunt: sed ter-
ror nimius irruit super eos, & fugerunt in abscondi
8 tum. Ego autem relictus solus uidi uisionem gran-
dem hanc: & non remansit in me fortitudo, sed &
species mea immutata est in me, & emarcui, nec ha
9 bui quicquam uirium. ¶Et audiui uocem sermonum
eius: & audiens iacebam consternatus super faciem
10 meã, & uultus meus hærebat terræ. ¶Et ecce manus
tetigit me, & erexit me super genua mea, & super ar
11 ticulos manuum mearum. ¶Et dixit ad me: Daniel
vir desideriorum, intellige uerba quæ ego loquor
ad te, & sta in gradu tuo: nunc enim sum missus ad
te. Cumque dixisset mihi sermonem istum, steti
12 tremens. ¶Et ait ad me: Noli metuere Daniel, quia
C ex die primo quo posuisti cor tuum ad intelligen-
dum, ut te affligeres in conspectu Dei tui, exaudita

ſunt verba tua : & ego veni propter ſermones tuos.
13 ¶Princeps autem regni Perſarum reſtitit mihi vigin
ti & vno diebus : & ecce Michael vnus de principi-
bus primis , venit in adiutorium meum , & ego re-
14 manſi ibi iuxta regem Perſarum. ¶Veni autem vt
docerem te quæ uentura ſunt populo tuo in nouiſſi
15 mis diebus: quoniam adhuc viſio in dies.¶Cumque
loqueretur mihi huiuſcemodi verbis , deieci vultũ
16 meum ad terram, & tacui.¶Et ecce quaſi ſimilitudo
filij hominis tetigit labia mea : & aperiẽs os meum,
loquutus ſum , & dixi ad eum qui ſtabat contra me:
Domine mi,in uiſione tua diſſolutæ ſunt compages
17 meæ , & nihil in me remanſit virium.¶Et quomodo
D poterit ſeruus Domini mei loqui cũ Domino meo?
nihil in me remanſit virium, ſed & halitus meus in-
18 tercluditur.¶Rurſum ergo tetigit me quaſi viſio ho-
19 minis:& cõfortauit me,¶& dixit:Noli timere vir de-
ſideriorum,pax tibi , confortare , & eſto robuſtus.
Cumque loqueretur mecum,conualui,& dixi : Lo-
20 quere Domine mi, quia cõfortaſti me.¶Et ait: Nun
quid ſcis quare venerim ad te? & nunc reuertar , vt
prælier aduerſum principem Perſarum : cùm ergo
21 egrederer,apparuit princeps Græcorũ veniẽs.¶Ve-
runtamen annunciabo tibi quod expreſſum eſt in
ſcriptura veritatis: & nemo eſt adiutor meus in om
nibus his,niſi Michael princeps ueſter.

CAPVT XI.

1 EGo autem ab anno primo Darij Medi ſta-
A bam ut conſortaretur & roboraretur.¶Et
2 nunc ueritatẽ annunciabo tibi . Ecce ad-
hue tres reges ſtabunt in Perſide, & quar
tus ditabitur opibus nimijs ſuper omnes:& cùm in-
ualuerit diuitijs ſuis, concitabit omnes aduerſum
3 regnũ Græciæ.¶Surget uerò rex fortis,& dominabi
4 tur poteſtate multa : & faciet quòd placuerit ei.¶Et
cùm ſteterit, conteretur regnum eius , & diuidetur
in quatuor uentos cœli: ſed nõ in poſteros eius,ne-
que ſecundum potentiam illius qua dominatus eſt,
lacerabitur enim regnum eius etiã in externos, ex-
5 ceptis his.¶Et confortabitur rex Auſtri, & de princi
pibus eius præualebit ſuper eum:& dominabitur di
6 tione:multa enim dominatio eius. ¶Et poſt finẽ an-
norum fœderabuntur : filiaque regis Auſtri ueniet
ad regem Aquilonis facere amicitiam,& non obti-
nebit fortitudinem brachij,nec ſtabit ſemen eius:&
tradetur ipſa,& qui adduxerunt eam , adoleſcentes
7 eius,& qui confortabant eã in temporibus.¶Et ſta-
bit de germine radicum eius plãtatio:& veniet cum
B exercitu, & ingredietur prouinciam regis Aquilo-
8 nis : & abutetur eis , & obtinebit . ¶Inſuper & deos
eorum, & ſculptilia , vaſa quoque precioſa argenti
& auri captiua ducet in Aegyptum: ipſe præualebit
9 aduerſus regem Aquilonis. ¶Et intrabit in regnum
10 Rex Auſtri,& reuertetur ad terrã ſuam.¶Filij autem
eius prouocabuntur,& congregabunt multitudinẽ
exercituum plurimorum:& veniet properans & in-
undans:& reuertetur & concitabitur,& congredie-
11 tur cũ robore eius. ¶Et prouocatus rex Auſtri egre-
dietur,& pugnabit aduerſus regẽ Aquilonis,& præ-
parabit multitudinẽ nimiam , & dabitur multitudo
12 in manus eius.¶Et capiet multitudinem,& exaltabi
tur cor eius,& deijciet multa millia:ſed non præua-
13 lebit.¶Conuertetur enim rex Aquilonis,& præpa-
C rabit multitudinem multò maiorẽ quàm prius: & in

Iſa. 19.c. 16.
1 Mac. 1.b. 21.

fine tẽporum annorumq; veniet properãs cũ exer-
14 citu magno & opibus nimijs . ¶Et in tẽporibus illis
multi cõſurgent aduerſus regem Auſtri : filij quoq;
præuaricatorum populi tui extollentur.vt impleant
15 viſionem , & corruent. ¶Et ueniet rex Aquilonis,&
cõportabit aggerem,& capiet vrbes munitiſſimas:&
brachia Auſtri non ſuſtinebũt , & conſurgent electi
16 eius ad reſiſtendum,& non erit fortitudo.¶Et faciet
veniens ſuper eum iuxta placitum ſuum, & non erit
qui ſtet contra faciem eius:& ſtabit in terra inclyta,
17 & conſumetur in manu eius.¶Et ponet faciem ſuam
vt veniat ad tenendum vniuerſum regnum eius , &
recta faciet cum eo : & filiam fœminarum dabit ei,
18 vt euertat illud: & non ſtabit , nec illius erit.¶Et cõ-
uertit faciem ſuam ad inſulas , & capiet multas : &
ceſſare faciet principem opprobrij ſui , & oppro-
19 brium eius conuertetur in eum. ¶Et conuertet faciẽ
D ſuam ad imperium terræ ſuæ , & impinget , & cor-
20 ruet , & non inuenietur . ¶Et ſtabit in loco eius vi-
liſſimus, & indignus decore regio: & in paucis die-
21 bus conteretur,nõ in furore , nec in prælio.¶Et ſta-
bit in loco eius deſpectus , & non tribuetur ei ho-
nor regius: & veniet clàm , & obtinebit regnum in
22 fraudulentia.¶Et brachia pugnantis expugnabun-
tur à facie eius, & conterẽtur: inſuper & dux fœde-
23 ris.¶Et poſt amicitias,cum eo faciet dolum:& aſcẽ-
24 det , & ſuperabit in modico populo . ¶Et abundan-
tes & huberes vrbes ingredietur : & faciet quæ non
fecerunt patres eius, & patres patrum eius: rapinas
& prædam & diuitias eorum diſſipabit , & contra
firmiſſimas cogitationes inibit : & hoc uſque ad
25 tempus . ¶Et concitabitur fortitudo eius & cor eius
aduerſum regem Auſtri in exercitu magno ; & Rex
Auſtri prouocabitur ad bellum multis auxilijs &
fortibus nimis : & non ſtabunt , quia inibunt ad-
26 uerſus eum conſilia . ¶Et comedentes panem cum
E eo , conterent illum , exercitusque eius opprime-
27 tur : & cadent interfecti plurimi . ¶Duorum quo-
que regum cor erit ut malefaciant , & ad menſam
unam mendacium loquẽtur,& non proficient: quia
28 adhuc finis in aliud tempus . ¶Et reuertetur in ter-
ram ſuam cum opibus multis: & cor eius aduerſum
teſtamentum ſanctum, & faciet ,& reuertetur in ter
29 ram ſuam. ¶Statuto tempore reuertetur , & ueniet
ad Auſtrum : & non erit priori ſimile nouiſſimum.
30 ¶Et venient ſuper eum trieres , & Romani , & per-
cutietur , & reuertetur , & indignabitur contra te-
ſtamentum ſanctuarij, & faciet : reuerteturque , &
cogitabit aduerſum eos qui dereliquerunt teſta-
31 mentum ſanctuarij . ¶Et brachia ex eo ſtabunt , &
polluent ſanctuarium fortitudinis, & auferent iuge
ſacrificium: & dabunt abominationem in deſolatio
32 nem.¶Et impij in teſtamentum ſimulabunt fraudu-
lenter:populus autem ſciẽs Deum ſuum,obtinebit,
33 & faciet.¶Et docti in populo docebunt plurimos:&
F ruẽt in gladio & in flamma & in captiuitate & in ra
34 pina dierum.¶Cumq; corruerint, ſubleuabuntur au
xilio paruulo:& applicabuntur eis plurimi fraudu-
35 lenter.¶Et de eruditis ruent,ut conflentur:& eligan
tur & dealbentur uſq; ad tempus præfinitum : quia
36 adhuc aliud tempus erit.¶Et faciet iuxta voluntatẽ
ſuam rex , & eleuabitur & magnificabitur aduerſus
omnem Deum , & aduerſus Deũ deorum loquetur
magnifica , & dirigetur, donec compleatur iracun-
37 dia: perpetrata quippe eſt definitio.¶Et Deum pa-
trum ſuorum nõ reputabit: & erit in cõcupiſcentijs

fœminarum, nec quenquam deorum curabit, quia
38 aduersum vniuersa consurget. ¶Deum autem Mao-
zim in loco suo venerabitur: & Deum quem igno-
rauerunt patres eius, colet auro, & argento, & lapi-
39 de precioso, rebusque preciosis. ¶Et faciet vt mu-
* non G niat Maozim cum Deo alieno quem* cognouit, &
multiplicabit gloriam, & dabit eis potestatẽ in mul
40 tis, & terram diuidet gratuito. ¶Et in tempore præ-
finito prœliabitur aduersus eum rex Austri, & quasi
tempestas veniet contra illum rex Aquilonis in cur
ribus & in equitibus & in classe magna: & ingredie-
41 tur terras, & conteret & pertransiet. ¶Et introibit in
terrã gloriosam, & multi corruent: hæ autem solæ
saluabuntur de manu eius, Edom, & Moab, & prin-
42 cipium filiorum Ammon. ¶Et mittet manum suam
43 in terras: & Terra-Aegypti non effugiet. ¶Et domi-
nabitur thesaurorum auri, & argenti, & in omnibus
preciosis Aegypti: per Libyam quoq; & Aethio-
44 piam transibit. ¶Et fama turbabit eum ab Oriente
& ab Aquilone: & veniet in multitudine magna vt
45 conterat & interficiat plurimos. ¶Et figet taberna-
culum suum Apadno inter duo maria, super mon-
tem inclytum & sanctum: & veniet vsque ad summi
tatem eius, & nemo auxiliabitur ei.

CAPVT XII.

1 IN tempore autem illo cõsurget Michael
A princeps magnus, qui stat pro filijs po-
puli tui: & veniet tempus quale non fuit
ab eo ex quo gentes esse cœperunt, vs-
que ad tempus illud. Et in tempore illo saluabitur
populus tuus, omnis qui inuentus fuerit scriptus in
2 libro. ¶Et multi de his qui dormiunt in terræ puluc-
re, euigilabunt: ‡ alij in vitam æternam, & alij in op-
‡ Matt. 25. d, 46. Sap. 3. b. 7. Matt. 13. f 43. 3 probrium vt videant semper. ¶Qui autem docti fue-
rint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui
ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpe-
4 tuas æternitates. ¶Tu autem Daniel claude sermo-
B nes, & signa librum vsque ad tempus statutum: plu-
5 rimi pertansibunt, & multiplex erit scientia. ¶Et vi-
di ego Daniel, & ecce quasi duo alij stabant: vnus
hinc super ripam fluminis, & alius inde ex altera ri-
* dixit t. 6 pa fluminis. ¶*Et dixi* viro qui erat indurus lineis,
qui stabat super aquas fluminis: Vsquequo finis ho
7 rum mirabilium? ¶Et audiui virum qui indurus erat
‡ Ado. 10. b 5. lineis, qui stabat super aquas fluminis, ‡ cùm cle-
C uasset dexteram & sinistram suam in cœlum, & iu-
rasset per viuentem in æternum, quia in tempus, &
tempora, & dimidium temporis: Et cum completa
fuerit dispersio manus populi sancti, complebunrur
8 vniuersa hæc. ¶Et ego audiui & non intellexi. Et di-
9 xi: Domine mi, quid erit post hæc? ¶Et ait: Vade Da
niel quia clausi sunt, signatique sermones vsque ad
10 præfinirum tempus. ¶Eligentur & dealbabuntur, &
D quasi ignis probabuntur multi: & impiè agent im-
pij, neque intelligent omnes impij, porrò docti in-
11 telligent. ¶Et à tempore cùm ablatum fuerit iuge sa
crificium, & posita fuerit abominatio in deso-
lationem: dies mille, ducenti nonaginta.
12 ¶Beatus qui expectat & peruenit vsque
ad dies mille trecentos trigintaquin-
13 que. ¶Tu autem Daniel vade ad
præfinitum: & requiesces, &
stabis in sorte tua in fi-
nem dierum.

CAPVT XIII.

1 ET erat vir habitans in Babylone, & no-
A men eius Ioacim: ¶& accepit vxorem no
2 mine Susannam, filiam Helciæ, pulchram
3 nimis, & timentem Deum: ¶parentes
enim illius cùm essent iusti, erudierunt filiam suam
4 secundùm Legem Moysi. ¶Erat autem Ioacim di-
ues valde, & erat ei pomarium vicinum domui suæ:
& ad ipsum cõfluebant Iudæi, eò quòd esset hono-
5 rabilior omnium. ¶Et constituti sunt duo senes iu-
dices in illo anno, de quibus loquutus est Domi-
nus: Quia egressa est iniquitas de Babylone à senio-
6 ribus iudicibus, qui videbãtur regere populum. ¶Isti
frequentabant domum Ioacim: & veniebant ad eos
7 omnes qui habebant iudicia, ¶Cùm autem popu-
lus reuertisset per meridiem, ingrediebatur Susan-
8 na, & deambulabat in pomario viri sui. ¶Et videbãt
eam senes quotidie ingredientem & deambulan-
9 tem: & exarserunt in cõcupiscentiam eius, ¶& euer
terunt sensum suum, & declinauerunt oculos suos
vt non uiderent cœlum, neque recordarentur iudi-
10 ciorum iustorum. ¶Erant ergo ambo vulnerati amo-
B re eius, nec indicauerunt sibi vicissim dolorem suũ:
11 erubescebant enim indicare sibi concupiscentiam
12 suam, volentes concumbere cum ea. ¶Et obserua-
bant quotidie sollicitius videre eam. ¶Dixitque al-
13 ter ad alterum. ¶Eamus domum, quia hora pran-
14 dij est: Et egressi recesserunt à se: ¶Cumque reuer-
tissent, venerunt in unum: & sciscitantes abinuicem
causam, confessi sunt concupiscentiam suam: & tunc
in communi statuerunt tempus, quando eam pos-
15 sent inuenire solam. ¶Factum est autem, cùm obser-
uarent diẽ aptũ, ingressa est aliquando sicut heri &
nudiustertius, cum duabus solis puellis, voluitque
16 lauari in pomario: æstus quippe erat: ¶& nõ erat ibi
quisquam præter duos senes absconditos & cõtem
17 plantes eã. ¶Dixit ergo puellis: Afferte mihi oleũ &
18 smigmata, & ostia pomarij claudite, vt lauer. ¶Et fe-
cerunt sicut præceperat: clauserúntque ostia poma-
rij, & egressę sunt per posticum, vt afferrent quę ius-
19 serat, nesciebantque senes intus esse absconditos.
C ¶Cùm autem egressæ essent puellæ, surrexerũt duo
20 senes, & accurrerunt ad eam, & dixerũt: ¶Ecce ostia
pomarij clausa sunt, & nemo nos videt, & nos in cõ

cupiscentia tui sumus: quamobrem assentire nobis,
21 & cõmiscere nobiscum. ¶quòd si nolueris, dicemus
contra te testimonium, quòd fuerit tecum iuuenis,
22 & ob hanc causam emiseris puellas à te. ¶Ingemuit
Susanna, & ait: Angustiæ sunt mihi undique: si enim
hoc egero, mors mihi est: si autem non egero, non
23 effugiam manus uestras. ¶Sed melius est mihi

absque opere incidere in manus vestras,quàm pec-
24 care in conspectu Domini.¶Et exclamauit voce ma
gna Susanna:exclamauerunt autem & senes aduer-
25 sus eam.¶Et cucurrit unus ad ostia pomarij,& ape-
26 ruit.¶Cùm ergo audissent clamorem famuli domus
in pomario,irruerunt per posticū,vt viderent quid-
27 nam esset.¶Postquàm autem senes locuti sunt,eru-
buerunt serui vehementer: quia nunquam dictus
fuerat sermo huiuscemodi de Susanna. Et facta est
28 dies crastina.¶Cumq; venisset populus ad Ioacim,
D virum eius, venerunt & duo presbyteri pleni ini-
qua cogitatione aduersus Susannam, vt interfice-
29 rent eam.¶Et dixerūt coram populo.Mittite ad Su-
sannam, filiam Helciæ, vxorem Ioacim. Et statim
30 miserunt.¶Et venit cum parentibus, & filijs, & vni-
31 uersis cognatis suis.¶Porrò Susanna erat delicata
32 nimis, & pulchra specie.¶At iniqui illi iusserunt, vt
discooperiretur(erat enim cooperta)vt vel sic satia
33 rentur decóre eius.¶Flebāt igitur sui,& omnes qui
34 nouerant eam.¶Consurgentes autem duo presby-
ri in medio populi,posuerunt manus suas super ca-
35 put eius.¶Quæ flens suspexit ad cœlum: erat enim
36 cor eius fiduciam habens in Domino.¶Et dixerunt
presbyteri: Cùm deambularemus in pomario soli,
ingressa est hæc cum duabus puellis, & clausit ostia
37 pomarij, & dimisit à se puellas.¶Venitque ad eam
adolescens qui erat absconditus, & concubuit cum
38 ea.¶Porrò nos cùm essemus in angulo pomarij,vi-
dentes iniquitatem, cucurrimus ad eos, & vidimus
39 eos pariter commisceri. Et illum quidem non qui-
E uimus comprehendere, quia fortior nobis erat,&
40 aperto ostio exiliuit:¶Hanc autem cùm apprehen-
dissemus,interrogauimus quisnam esset adolescēs,
& noluit indicare nobis: huius rei testes sumus.
41 ¶Credidit eis multitudo quasi senibus & iudicibus
42 populi,& cōdemnauerunt eam ad mortem.¶Excla
mauit autem voce magna Susanna,& dixit:Deus æ-
terne,qui absconditorum es cognitor,qui nosti om
43 nia antequam fiant:¶Tu scis quoniam falsum testi-
monium tulerunt contra me:& ecce morior,cùm ni
hil horum fecerim,quæ isti malitiosè composuerūt
44 aduersum me.¶Exaudiuit autem Dominus vocem
45 eius.¶Cumq; duceretur ad mortem,suscitauit Do-
minus Spiritū sanctum pueri iunioris,cuius nomen
46 Daniel: Et exclamauit uoce magna:¶Mundus ego
47 sum à sanguine huius.¶Et conuersus omnis popu-
lus ad eum,dixit:Quis est iste sermo quem tu loquu
48 tus es?¶Qui cùm staret in medio eorū, ait: Sic fatui
filij Israël,non iudicantes,neque quod verum est co
49 gnoscentes,condemnastis filiam Israël?¶Reuertimi
F ni ad iudicium,quia falsum testimonium locuti sunt
50 aduersus eam.¶Reuersus est ergo populus cum fe-
stinatione,& dixerunt ei senes:Veni,& sede in me-
dio nostrum, & indica nobis: quia tibi Deus dedit
51 honorem senectutis.¶Et dixit ad eos Daniel:Sepa-
52 rate illos ab inuicē procul,& diiudicabo eos.¶Cùm
ergo diuisi essent alter ab altero, vocauit unum de
eis,& dixit ad eum:Inueterate dierum malorū, nūc
53 venerunt peccata tua quæ operabaris prius:¶iudi-
cans iudicia iniusta,innocens opprimens,& dimit-
Ex.23.2.7. tens noxios, dicente Domino,Innocentem & iu-
54 stum non interficies.¶Nunc ergo si vidisti eam, dic
sub qua arbore uideris eos colloquentes sibi. Qui
55 ait: Sub schino.¶Dixit autem Daniel:Rectè menti-
tus es in caput tuum:Ecce enim Angelus Dei acce-
56 pta sententia ab eo, scindet te medium.¶Et amoto
eo iussit venire alium,& dixit ei:Semen Chanáan,&
non Iuda,species decepit te,& concupiscentia sub-
57 uertit cor tuum:¶Sic faciebatis filiabus Israël,& illę
timentes loquebantur uobis:sed non filia Iuda susti
58 nuit iniquitatem vestram.¶Nunc ergo dic mihi:sub
qua arbore comprehēderis eos loquentes sibi. Qui
59 ait: Sub prino.¶Dixit autem ei Daniel:Rectè menti
G tus es & tu in caput tuum:manet enim Angelus Do
mini gladium habens, vt secet te medium,& inter-
60 ficiat uos.¶Exclamauit itaque omnis cœtus voce
magna,& benedixerunt Deum qui saluat sperantes
61 in se.¶Et consurrexerunt aduersus duos presbyte-
ros (conuicerat enim eos Daniel ex ore suo falsum
dixisse testimonium)feceruntque eis sicut malè ege
62 rant aduersus proximum,¶vt facerent secundùm le Deu.9.d.19.
gem Moysi: & interfecerunt eos:& saluatus est san
63 guis innoxius in die illa.¶Helcias autē & vxor eius
laudauerūt Deū pro filia sua Susanna cū Ioacim ma
rito eius,& cognatis omnibus: quia non esset inuen
64 ta in ea res turpis.¶Daniel autem factus est magnus
65 in conspectu populi à die illa, & deinceps.¶Et Rex
Astyages appositus est ad patres suos,& suscepit
Cyrus Persus regnum eius.

CAPVT XIIII.

1 Erat autem Daniel conuiua regis, & hono
A ratus super omnes amicos eius.¶Erat
2 quoque idólum apud Babylonios nomi
ne Bel: & impendebantur in eo per dies
singulos, similæ artabæ duodecim,& oues quadra-
3 ginta, vinique amphoræ sex.¶Rex quoque colebat
eum, & ibat per singulos dies adorare eum:porrò
Daniel adorabat Deum suum.Dixitq; ei rex:Quare
4 non adoras Bel?¶Qui respondens,ait ei: Quia non
colo idóla manufacta, sed uiuentē Deum,qui crea-
uit cœlum & terram, & habet potestatē omnis car-
5 nis.¶Et dixit Rex ad eum: Non uidetur tibi esse Bel
viuens Deus? An non vides quanta comedat & bi-
6 bat quotidie?¶Et ait Daniel arridens: Ne erres rex:
B iste est enim intrinsecus luteus,& forinsecus æreus,
7 neque comédit aliquando.¶Et iratus rex,vocauit
sacerdotes eius, & ait eis: Nisi dixeritis mihi,quis
8 est qui comedat impensas has, moriemini.¶Si autē
ostenderitis quoniam Bel comedat hæc, morietur
Daniel, quia blasphemauit in Bel. Et dixit Daniel
9 regi, Fiat iuxta verbum tuum.¶Et erant sacerdotes
Bel septuaginta,exceptis vxoribus& paruulis & fi-
10 lijs:Et venit rex cum Daniele in templum Belis.¶Et
dixerunt sacerdotes Belis:Ecce nos egredimur fo-
ras: & tu rex pone escas, & vinum misce:& claude
11 ostiū, & signa annulo tuo:¶& cùm ingressus fueris
C manè nisi inueneris omnia comesta à Bel morte
moriemur, vel Daniel qui mentitus est aduersum
12 nos.¶Contēnebant autem, quia fecerant sub men Confide-bant
sa absconditum introitum, & per illud ingredieban
13 tur semper,& deuorabant ea.¶Factū est igitur post-
quam egressi sunt illi, & rex posuit cibos ante Bel,
præcepit Daniel pueris suis,& attulerunt cinerem,
& cribrauit per totum templum corā rege:& egressi
clauserunt ostium & signātes annulo regis,abierūt.
14 ¶Sacerdotes autem ingressi sunt nocte iuxta consue
tudinem suam, & vxores & filij eorum: & comede-
15 runt omnia & biberunt.¶Surrexit autem rex primo
16 diluculo,& Daniel cum eo.¶Et ait rex:Saluáne sunt
17 signacula Daniel? Qui respōdit:Salua,rex.¶Statim-
D que cùm aperuisset ostium,intuitus rex mēsam,ex-
clama-

clamauit voce magna : Magnus es Bel, & non est a-
18 pud te dolus quisquã.¶Et risit Daniel : & tenuit re-
gem,ne ingrederetur intrò,& dixit:Ecce pauimen-
19 tum, animaduerte cuius vestigia sint hæc. ¶Et dixit
rex: Video vestigia virorum & mulierum, & infan-
20 tium. Et iratus est rex. ¶Tunc apprehendit sacer-
dotes, & vxores, & filios eorum : & ostenderunt
ei abscondita ostiola per quæ ingrediebantur, &
21 consumebant quæ erant super mensam. ¶Occidit
ergo illos rex, & tradidit Bel in potestatem Da-
22 nielis : qui subuertit eum, & templum eius. ¶Et erat
draco magnus in loco illo, & colebant eum Babylo
23 nij. ¶Et dixit rex Danieli: Ecce nunc non potes dice
re, quia iste non sit Deus viuens : adora ergo eum.
24 ¶Dixitque Daniel: Dominum Deum meum adoro:
E quia ipse est Deus viuens* : ¶Tu autem rex da mihi
25 potestatem, & interficiam draconem absq; gladio
26 & fuste. Et ait rex: Do tibi. ¶Tulit ergo Daniel picẽ,
& adipem, & pilos, & coxit pariter: fecitque massas,

* iste autẽ nõ est deus viuens.

& dedit in os draconis, & diruptus est draco. Et di-
27 xit*: Ecce quem colebatis. ¶Quòd cùm audissent Ba
bylonij, indignati sunt vehementer : & congregati
aduersum regem, dixerũt: Iudæus, factus est rex: Bel
destruxit, draconem interfecit, & sacerdotes occi-
28 dit. ¶Et dixerunt cùm venissent ad regem: Trade no
bis Danielem, alioquin interficiemus te & domum
29 tuam. ¶Vidit ergo rex, quòd irruerent in eum vehe-

* Daniel.

F menter: & necessitate compulsus tradidit eis Danie
30 lem. ¶Qui miserũt eum in lacum leonum, & erat ibi
31 diebus sex. ¶Porrò in lacu erant leones septem, &
dabantur eis duo corpora quotidie, & duæ oues: &

tunc non data sunt eis, vt deuorarent Danielem.
32 ¶Erat autem Habacuc propheta in Iudæa, & ipse co
xerat pulmentum, & intriuerat panes in alueolo: &
33 ibat in campũ, vt ferret messoribus. ¶Dixitque An-
gelus Domini ad Habacuc: Fer prandium quod ha-
bes, in Babylonem Danieli, qui est in lacu leonum.
34 ¶Et dixit Habacuc: Domine, Babylonem non vidi,
35 & lacum nescio. ¶Et apprehẽdit eum Angelus Do-
mini in vertice eius, & portauit eum capillo capitis
sui, posuitq; eum in Babylonem super lacum in im-
36 petu spiritus sui. ¶Et clamauit Habacuc, dicens: Da-
37 niel*, tolle prandium quod misit tibi Deus. ¶Et ait
G Daniel: Recordatus es enim mei Deus, & non dere
38 liquisti 'diligentes' te. ¶Surgensq; Daniel comẽdit.
Porrò Angelus Domini restituit Habacuc cõfestim
39 in loco suo. ¶Venit ergo rex die septimo, vt lugeret
Danielẽ: & venit ad lacũ, & introspexit, & ecce Da-
40 niel sedens*. ¶Et exclamauit voce magna rex, dicẽs:
41 Magnus es Dñe Deus Danielis. Et extraxit eũ*. ¶Por
rò illos qui perditionis eius causa fuerant, intromi
sit in lacum, & deuorati sunt in momento coram eo.

Ezech. 8 a.3.
* serue Dei
quærẽtes te.
* in medio leonum.
* de lacu leonum.

Prophetiæ Danielis finis.

HIERONYMI IN DVODECIM PROPHETAS PRAEFATIO.

ON idem ordo est duodecim Prophetarum apud Hebræos, qui est apud nos. Vnde secundùm id quod ibi legitur, hic quoque dispositi sunt. Osee commaticus est, & quasi per sententias loquens. Ioel planus in principijs, in fine obscurior. Et vsque ad Malachiam, habent singuli proprietates suas, quem Esdram scribam, legisq; doctorem Hebræi autumant. Et quia longum est nunc de omnibus dicere: hoc tantùm vos ô Paula & Eustochium admonitas volo, vnum librum esse duodecim Prophetarum: Et Osee synchronum Isaiæ: Malachiam verò Aggæi & Zachariæ fuisse temporibus. In quibus autem tempus non præfertur in titulo, sub illis eos regibus prophetasse, sub quibus & hi qui ante eos habent titulos prophetauerunt.

EGVLAE sunt hæ sub quibus significationibus nominum, ad quas tribus per prophetas sermo Domini dirigatur. Quotiescunque ad decem tribus tenditur prophetia, sub his nominibus designantur, id est, Ephráim, Samaria, Israël, Ioseph, Iezrahël, Beth-el, Beth-auen, & interdum Iacob. Quando autem ad duas loquitur tribus, sub his nominibus sermo profertur, id est, Iuda, Ierusalē, Ben-iamin, Domus Dauid, & interdum Iacob. Aliquoties Israël ad totas duodecim tribus refertur. Duplex est apud Hebræos sententia de his quatuor versibus, quæ in capite sunt prænotati. Pleriq; enim dicunt, q ab Esdra scriba in omnibus prophetis sic fuerit titulatū: vt præscripto vniuscuiusque nomine, prophetia cuius sit sequens, noscatur. Ipse est autem Esdras qui vltimus prophetarū Malachiæ nomine scribitur. Alij verò dicunt quòd ab ipsis prophetis, per Spiritū sanctū, vt cætera, sunt conscripta.

PRAEFATIO IN OSEE PROPHETIAM.

EMPORIBVS Oziæ, & Ioathan, Achaz, & Ezechiæ, regum Iuda, & Ieroboam filij Ioas, regis Israël: Osee filius Beeri, ad prophetiā dicendam Spiritu sancto repletus est. De memorato itaq; numero regum, Achaz rex Iuda, & Ieroboam rex Israël, Dominū derelinquentes, vt historiæ Regum & Paralipomènon indicant, etiam Israel idololatriæ crimen imperio ac potestate sua admittere coegerunt. Propter quod Deus ad Osee hæc loquutus est, dicēs: Accipe tibi vxorem fornicariā siue fornicationum: & fac tibi filios fornicationis. Fornicariam itaq;, non elocati corporis meretricem, sed gentilem Deum ignorantem appellat: qua Dei creatoris sui amore contempto, simulachrorum se subiecit desiderijs. Sed cùm Dei præcepto propheta in hac re paruisset, conceptum ex ea filium, Iezrahel præcepit nominare: Deo pollicente, post breue tempus sanguinem Iezrahel in domo Iehu vindicare. Cuius promissionis hæc causa est: Iehu per Elisæum in regem inuncto ad defendendum sanguinem Naboth, ciuis Iezrahel (quæ tunc temporis metropolis erat) quem Iezabel Achab regis Israël vxor interemerat, sicut Regum historia exponit: is cùm grauiter iuxta diuinum præceptum vindicandi sanguinis causa, in omnē memorati domū desæuisset, hoc peracto Dominum dereliquisse inuenitur: cuius pronepote Ieroboā (qui lectione cōprehensus est) originis suæ facta imitāte, ac cōtra Dei præcepta & religionē cum populo Israel agēte, sanguis Naboth, qui in loco certè Iezrahel fuerat profusus, in domo Iehu, patris memorati Ieroboā, pro peccato redundaturus significatur. Hinc factū est, vt ira Dei in populo Israel per denunciationē prophetæ, processura diceretur. Domui aūt Iudæ misericordia lectione cōprehensa, ob hoc promissa est: quia Ezechias rex Iuda, filius Achaz sublatis idôlis, quæ tā pater quàm cæteri reges consecrauerant, tēplum Dei purgasse & purificasse mōstratur.

LIBER OSEE PROPHETAE.

CAPVT PRIMVM.

1
A ERBVM Domini quod factum est ad Osee filium Beeri, in diebus Oziæ, Ioathan, Achaz, Ezechiæ, regum Iuda, & in diebus Ieroboam filij Ioas, regis Israël.

2 ¶Principium loquendi Domino in Osee: & dixit
Dominus ad Osee: Vade, sume tibi vxorem forni-
cationum: & fac filios fornicationum: quia forni-
3 cans fornicabitur terra à Domino. ¶Et abiit, & ac-
cepit Gomer filiam Debelaim: & concepit, & pepe-
4 rit ei filium. ¶Et dixit Dominus ad eum: Voca nomē
B eius Iezrahel: quoniam adhuc modicum, & visita-
bo sanguinem Iezrahel super domum Iehu, & qui-
5 escere faciam regnum domus Israël. ¶Et in illa die
6 conteram arcum Israël in valle Iezrahel. ¶Et conce-
pit adhuc, & peperit filiam. Et dixit ei: Voca nomē
eius Absque misericordia: quia non addam vltrà
misereri domui Israël, sed obliuione obliuiscar eo-
7 rum. ¶Et domui Iuda miserebor, & saluabo eos in
C Domino Deo suo: & non saluabo eos in arcu, &
8 gladio, & in bello, & in equis & in equitibus. ¶Et a-
lactauit eam quę erat Absque misericordia. Et con-
9 cepit, & peperit filium. ¶Et dixit: Voca nomen eius,

Non populus meus: quia vos non populus meus,
10 & ego non ero vester *. ¶ Et erit numerus filiorum * Deus.
Israël quasi arena maris, quæ sine mensura est, &
non numerabitur. ‖ Et erit: in loco vbi dicetur eis, ‖ Rom.9. f.26.
Non populus meus vos: dicetur eis, Filij Dei vi-
11 uentis. ¶ Et congregabuntur filij Iuda, & filij Israël
pariter: & ponent sibimet caput vnum, & ascendẽt
de terra: quia magnus dies Iezrahel.

CAPVT II.

1 DIcite fratribus vestris, Populus meus: &
A sorori vestræ, Misericordiam consecu-
2 ta. ¶ Iudicate matrem vestram, indica-
te: quoniam ipsa non vxor mea, & ego
non vir eius: auferat fornicationes suas à facie sua,
3 & adulteria sua de medio uberum suorum: ¶ Ne
fortè expoliem eam nudam, & statuam eam secun-
dùm diem natiuitatis suæ: & ponam eam quasi so-
litudinem, & statuam eam velut terram inuiam, &
4 interficiam eam siti. ¶ Et filiorum illius non misere-
5 bor: quoniam filij fornicationum sunt: ¶ quia for-
nicata est mater eorum, confusa est quæ concepit
eos: quia dixit: Vadã post amatores meos qui dant
panes mihi & aquas meas, lanam meam & linum
6 meum, oleum meum & potum meum. ¶ Propter
hoc ecce ego sepiam viam tuam spinis, & sepiam
7 eam maceria, & semitas suas non inueniet. ¶ Et se-
B quetur amatores suos, & non apprehendet eos: &
quæret eos, & non inueniet, & dicet: Vadam, & re-
uertar ad virum meum priorem: quia bene mihi
8 erat tunc magis quàm nunc. ¶ Et hæc nesciuit quia
ego dedi ei frumentum, & vinum, oleum, & argen-
tum multiplicaui ei, & aurum quæ fecerunt Baal.
9 ¶ Idcirco conuertar, & sumam frumentum meum
in tempore suo, & vinum meum in tempore suo, &
liberabo lanam meam & linum meum, quæ operie
10 bant ignominiam eius. ¶ Et nunc reuelabo stultitiã
eius in oculis amatorum eius: & vir non eruet eam
11 de manu mea: ¶ & cessare faciam omne gaudium
eius: solennitatem eius, neomeniam eius, sabbathũ
12 eius, & omnia festa tempora eius. ¶ Et corrumpam
C vineam eius, & ficum eius, de quibus dixit, Mer-
cedes hæ meæ sunt, quas dederunt mihi amatores
mei: & ponam eam in saltum, & comedet eam be-
13 stia agri. ¶ Et visitabo super eam dies Baalim, qui-
bus accendebat incensum, & ornabatur inaure sua,
& monili suo, & ibat post amatores suos, & mei obli
14 uiscebatur, dicit Dominus. ¶ Propter hoc, ecce ego
lactabo eam, & ducam eam in solitudinem: & lo-
15 quar ad cor eius. ¶ Et dabo ei vinitores eius ex eo-
dem loco, & Vallem Achor ad aperiendam spem:
& canet ibi iuxta dies iuuentutis suæ, & iuxta dies
16 ascensionis suæ de terra Aegypti. ¶ Et erit in die il-
la, ait Dominus: vocabit me Vir meus, & non vo-
17 cabit me vltrà Baalim. ¶ Et auferam nomina Baalim
de ore eius, & non recordabitur vltrà nominis eo-
18 rum. ¶ Et percutiam cum eis fœdus in die illa cum
bestia agri, & cum volucre cœli, & cum reptili ter-
D ræ, & arcum, & gladium, & bellum conteram de ter
19 ra: & dormire eos faciam fiducialiter. ¶ Et sponsa-
bo te mihi in sempiternum: & sponsabo te mihi in
iustitia & iudicio, & in misericordia & in miseratio
20 nibus. ¶ Et spõsabo te mihi in fide: & scies quia ego
21 Dominus. ¶ Et erit in die illa, exaudiam, dicit Do-
minus, exaudiam cœlos, & illi exaudient terram.
22. ¶ Et terra exaudiet triticum, & vinum, & oleum: & ‖ Rom.9. f.25.
23 hæc exaudient Iezrahel. ¶ Et seminabo eam mihi in 1. Pet.2. b.10.
terram, & miserebor eius quæ fuit Absque miseri-
24 cordia. ¶ ‖ Et dicam nõ populo meo, Populus meus
es tu: & ipse dicet, Deus meus es tu.

CAPVT III.

1 ET dixit Dominus ad me: Adhuc vade,
A * dilige mulierem dilectã amico, & adul * &
terã: sicut diligit Dominus filios Israël,
& ipsi respiciunt ad deos alienos, & di-
2 ligunt vinacia vuarum. ¶ Et fodi eam mihi quin-
decim argenteis, & coro hordei, & dimidio coro
3 hordei. ¶ Et dixi ad eam: Dies multos expectabis
B me: non fornicaberis, & non eris viro: sed & ego
4 expectabo te: ¶ quia dies multos sedebunt filij Is-
raël sine rege, & sine principe, & sine sacrificio, & si-
5. ne altari, & sine ephod, & sine theraphim: ¶ & post
hæc reuertentur filij Israël, & quærent Dominum
Deum suum, ‖ & Dauid regem suum: & pauebũt ad ‖ Ezech. 34. e.23.
Dominum, & ad bonum eius nouissimo dierum.

CAPVT IIII.

1 AVdite verbum Domini filij Israël, quia
A iudicium Domino cum habitatoribus
terræ: non est enim veritas, & non est
misericordia, & non est scientia Dei in
2 terra. ¶ Maledictum, & mendacium, & homicidium,
& furtum, & adulterium inundauerunt, & sanguis
3 sanguinem tetigit. ¶ Propter hoc lugebit terra, &
infirmabitur omnis qui habitat in ea, in bestia agri,
& in volucre cœli: sed & pisces maris congregabũ-
4 tur. ¶ Veruntamen vnusquisque non iudicet: & nõ
arguatur vir: populus enim tuus sicut hi qui con-
5 tradicunt sacerdoti. ¶ Et corrues hodie, & corruet
B etiam propheta tecum: nocte tacere feci matrem
6 tuam. ¶ Conticuit populus meus, eò quòd non ha-
buerit scientiam: quia tu scientiam repulisti, repel-
lam te, ne sacerdotio fungaris mihi: & oblita es lẽ-
7 gis Dei tui, obliuiscar filiorum tuorum & ego. ¶ Se-
cundùm multitudinem eorum sic peccauerunt mi-
hi: gloriam eorum in ignominiam commutabo.
8 ¶ Peccata populi mei comedent, & ad iniquitatem
9 eorum sublevabunt animas eorum. ¶ Et erit sicut
populus, sic sacerdos: & visitabo super eũ vias eius,
10 & cogitationes eius reddam ei. ‖ ¶ Et comedent & ‖ Leu. 26. d.26.
non saturabuntur: fornicati sunt, & non cessauerũt, Mich.6. c.13.
C quoniam Dominum dereliquerunt in non custo- Agg. 1.b.6
11 diendo. ¶ Fornicatio, & vinum, & ebrietas aufe-
12 runt cor. ¶ Populus meus in ligno suo interrogauit,
& baculus eius annunciauit ei: spiritus enim forni-
cationum decepit eos, & fornicati sunt à Deo suo.
13 ¶ Super capita montium sacrificabant, & super col
les accendebant thymiama: subtus quercum & po
pulum & terebinthum, quia bona erat vmbra eius:
ideo fornicabuntur filiæ vestræ & sponsæ vestræ a-
14 dulteræ erunt. ¶ Non visitabo super filias vestras
D cùm fuerint fornicatæ, & super sponsas vestras cùm
adulterauerint: quoniam ipsi cum meretricibus cõ
uersabantur, & cum effœminatis sacrificabant: &
15 populus non intelligens, vapulabit. ¶ Si fornicaris
tu Israël, non delinquat saltem Iuda: & nolite in-
gredi in Galgala, & ne ascenderitis in Beth-auen,
16 neque iuraueritis, Viuit Dominus. ¶ Quoniã sicut

vacca

vacca lasciuiens declinauit Israël: nunc pascet eos
17 Dominus, quasi agnum in latitudine. ¶ Particeps
18 idólorum Ephráim, dimitte eum. ¶ Separatum est
conuiuium eorum, fornicatione fornicati sunt: di-
19 lexerunt afferre ignominiam protectores eius. ¶ Li
gauit eum spiritus in alis suis, & confundentur à
sacrificijs suis.

CAPVT V.

1 AVdite hoc sacerdotes, & attẽdite domus
A Israel, & domus regis auscultate: quia vo
bis iudicium est, quoniam laqueus facti
estis speculationi, & * rete expansum su- * sicut
2 per Thabor. ¶ Et victimas declinastis in profundũ:
3 & ego eruditor omnium eorũ. ¶ Ego scio Ephráim,
& Israël non est absconditus à me, quia nunc forni
4 catus est Ephráim, cõtaminatus est Israël. ¶ Nõ da-
B bunt cogitationes suas vt reuertãtur ad Deum suũ:
quia spiritus fornicationum in medio eorũ, & Do-
5 minũ non cognouerunt. ¶ Et respondebit arrogan-
tia Israël in facie eius: & Israël & Ephráim ruent in
6 iniquitate sua, ruet etiam Iudas cum eis. ¶ In gregi-
bus suis & in armentis suis vadent ad quærendum
7 Dominum, & non inuenient: ablatus est ab eis. ¶ In
Dominum præuaricati sunt, quia filios alienos gé-
C nuerunt: nunc deuorabit eos mensis cum partibus
8 suis. ¶ Clangite buccina in Gabaa, tuba in Rama:
vlulate in Beth-áuen, post tergum tuum Ben-ia-
9 min. ¶ Ephràim in desolutione erit in die correptio
10 nis: in tribubus Israël ostẽdi fidem. ¶ Facti sunt prin-
cipes Iuda quasi assumentes terminum: super eos
11 effundam quasi aquam iram meam. ¶ Calumniam
patiens est Ephràim, fractus iudicio: quoniam cœ
12 pit abire post sordes. ¶ Et ego quasi tinea Ephráim:
13 & quasi putredo domui Iuda. ¶ Et vidit Ephráim lã
guorem suum, & Iudas vinculum suum: & abijt E-
D phráim ad Assur, & misit ad regem vltorem: & ipse
non poterit sanare vos, nec soluere poterit à vobis
14 vinculum. ¶ Quoniam ego quasi leæna Ephràim, &
quasi catulus leonis domui Iuda: ego ego capiam
15 & vadam: tollam, & non est qui eruat. ¶ Vadens re-
uertar ad locum meum: donec deficiatis, & quæra-
tis faciem meam.

CAPVT VI.

1 IN tribulatione sua manè consurgent ad
A me, Venite, & reuertamur ad Dominũ:
2 ¶ quia ipse cepit, & sanabit nos: percu-
3 tiet, & curabit nos. ¶ Viuificabit nos post
1.Cor.15. a.3.2.4. duos dies: in die tertia suscitabit nos, & viuemus in
B conspectu eius. Sciemus, sequemurque, vt cogno-
scamus Dominum: quasi diluculum præparatus est
egressus eius, & veniet quasi imber nobis tempora-
4 neus, & serotinus terræ. ¶ Quid faciã tibi Ephráim?
quid faciam tibi Iuda? misericordia vestra quasi nu-
5 bes matutina, & quasi ros manè pertransiens. ¶ Pro
C pter hoc dolaui in prophetis, * occidi eos in verbis * &
6 oris mei: & iudicia tua quasi lux egredientur. ¶ Quia
misericordiam volui, & non sacrificium, ‡ & scien- ‡ 1.Re.15. c.22. Mat.9.b. 13.12.a.7. Eccle 4 d.17.
7 tiam Dei plus quàm holocausta. ¶ Ipsi autem sicut
Adam transgressi sunt pactum, ibi præuaricati sunt
8 in me. ¶ Galaad ciuitas operantium idólum, sup-
9 plantata sanguine. ¶ Et quasi fauces virorum latro-
D num, particeps sacerdotum, in via interficientium
10 pergentes de Sichem: quia scelus operati sunt. ¶ In
domo Israël vidi horrẽdũ: ibi fornicatiões Ephrá-
11 im: cõtaminatus est Israël. ¶ Sed & Iuda pone messẽ
tibi, cùm conuertero captiuitatem pópuli mei.

CAPVT VII.

1 CVm sanare vellem Israël, reuelata est ini-
A quitas Ephráim & malitia Samariæ, qa
operati sunt mendacium: & fur ingres-
2 sus est spolians, latrunculus foris. ¶ Et ne
fortè dicant in cordibus suis omnem malitiam co-
rum me recordatum: nunc circundederunt eos ad-
3 inuentiones suæ, coram facie mea factæ sunt. ¶ In
malitia sua lætificauerunt regẽ: & in mendacijs suis
4 principes. ¶ Omnes adulterãtes, quasi clybanus suc
B census à coquente: quieuit paululum ciuitas à cõ-
mistione fermenti, donec fermentaretur totum.
5 ¶ * Dies regis nostri, cœperunt principes furere à vi * Die 1.
6 no: extendit manum suam cum illusoribus. ¶ Quia
applicauerunt quasi clibanum cor suũ, cùm insidia-
retur eis: tota nocte dormiuit coquens eos, manè ip
7 se succensus quasi ignis flammæ. ¶ Omnes calefacti
sunt quasi clibanus, & deuorauerunt iudices suos:
omnes reges eorum ceciderunt: non est qui cla-
8 met in eis ad me. ¶ Ephráim in populis ipse commi
scebatur: Ephráim factus est subcineritius panis,
9 qui nõ reuersatur. ¶ Comederunt alieni robur eius,
C & ipse nesciuit: sed cani effusi sunt in eo, & ipse igno
10 rauit. ¶ Et humiliabitur superbia Israël ĩ facie eius,
nec reuersi sunt ad Dominum Deum suum, & non
11 quæsierunt eum in omnibus his. ¶ Et factus est E-
phráim quasi columba seducta, non habens cor: Ae
12 gyptum inuocabãt, ad Assyrios abierunt. ¶ Et cùm
profecti fuerint, expandam super eos rete meum:
quasi volucrem cœli detraham eos, cædam eos se-
13 cundùm auditionem cœtus eorum. ¶ Væ eis, quo-
niam recesserunt à me: vastabuntur, quia præuari-
D cati sunt in me: & ego redemi eos, & ipsi locuti sunt
14 contra me mendacia. ¶ Et non clamauerunt ad me
in corde suo, sed vlulabant in cubilibus suis: super
triticum & vinum ruminabant, recesserunt à me.
15 ¶ Et ego erudiui eos, & confortaui brachia eorum:
16 & in me cogitauerunt malitiam. ¶ Reuersi sunt, vt es
sent absq; iugo: facti sunt quasi arcus dolosus: cadẽt
in gladio principes eorum, à furore linguæ suæ. Ista
subsannatio eorum in terra Aegypti.

CAPVT VIII.

1 IN gutture tuo sit tuba quasi aquila super
A domum Domini: pro eo quod transgres
si sunt fœdus meum, & legem meã præ-
2 uaricati sunt. ¶ Me * inuocabunt, Deus * inuocabant 3.
3 meus, cognouimus te Israël. ¶ Proiecit Israël bonũ,
4 inimicus persequetur eum. ¶ Ipsi regnauerunt, &
non ex me: principes extiterunt, & non cognoui: ar
gentum suum, & aurum suum fecerunt sibi idóla, vt
5 interirent: ¶ proiectus est vitulus tuus Samaria, ira-
B tus est furor meus in eos: vsquequo non poterunt
6 emundari? ¶ Quia ex Israël & ipse est: artifex fecit il
lum, & non est Deus: quoniam in aranearum telas
7 erit vitulus Samariæ. ¶ Quia ventum seminabunt, &
turbinem metent: culmus stans non est in eo, ger-
men non faciet farinam: quod & si fecerit, alieni co
8 medent eam. ¶ Deuoratus est Israël: nunc factus est

9 in nationibus quasi vas immundũ.¶ Quia ipsi ascen
C derũt ad Assur, onager solitarius sibi: Ephráim mu
10 nera dederunt amatoribus. ¶ Sed & cum mercede
cõduxerint nationes, nunc cõgregabn eos: & quie-
11 scent paulisper ab onere regis & principum.¶ Quia
multiplicauit Ephráim altaria ad peccãdum: factæ
12 sunt ei aræ in delictum. ¶ Scribam ei multiplices le
13 ges meas, quæ velut alienæ computatæ sunt. ¶ Ho-
stias offerent, immolabunt carnes, & comedent, &
D Dominus non suscipiet eas: nunc recordabitur ini-
quitatis eorum, & visitabit peccata eorum, ipsi in
14 Aegyptum conuertentur. ¶ Et oblitus est Israël fa-
ctoris sui, & ædificauit delubra: & Iudas multipli-
cauit vrbes munitas: & mittam ignem in ciuitates
eius, & deuorabit ædes illius.

CAPVT IX.

1 NOli lætari Israël, noli exultare sicut po-
A puli: quia fornicatus es à Deo tuo, dile-
xisti mercedem super omnes areas triti
2 ci.¶ Area & torcular non pascet eos, &
3 vinum mentietur eis.¶ Nõ habitabunt in terra Do-
mini: reuersus est Ephráim in Aegyptum, & in As-
4 syrijs pollutum comedit. ¶ Non libabunt Domino
vinum, & non placebunt ei: & sacrificia eorum qua
si panis lugentium, omnes qui comedent eum, con
taminabuntur: quia panis eorum animę ipsorum,
5 non intrabit in domum Domini.¶ Quid facietis in
6 die solenni, in die festiuitatis Domini?¶ Ecce enim
B profecti sunt à vastitate: Aegyptus cõgregabit eos,
Memphis sepeliet eos: desiderabile argentum eo-
rũ vrtica hæreditabit, lappa in tabernaculis eorũ.
7 ¶ Venerunt dies visitationis, venerunt dies retribu-
tionis: scitote Israël stultum prophetam, insanum
virum spiritualem propter multitudinem iniquita
8 tis tuę, & *multitudo* amẽtię.¶ Speculator Ephraim *multitudinem.
cum Deo meo: propheta laquens ruinæ factus est
super omnes vias eius, insania in domo Dei eius.
9 ¶ Profundè peccauerunt, ‖ sicut in diebus Gabaa: ‖Iudi. 19 a. 25.
recordabitur iniquitatis eorum, & visitabit pecca- ‖1.Reg.8.
10 ta eorum.¶ Quasi vuas in deserto inueni Israël: qua 4.Reg.9.
C si prima poma ficulneæ in cacumine eius vidi pa-
tres eorum: ipsi autẽ intrauerunt ad Beel-phegor,
& abalienati sunt in confusionem, & facti sunt ab-
11 ominabiles sicut ea quę dilexerũt.¶ Ephráim quasi
auis auolauit, gloria eorum à partu, & ab vtero, &
12 à conceptu.¶ Quòd & si enutrierint filios suos, abs-
que liberis eos faciam in hominibus: sed & vę eis,
13 cùm recessero ab eis.¶ Ephráim (vt vidi) Tyrus erat
D fundata in pulchritudine: & Ephráim educet ad in
14 terfectorem filios suos.¶ Da eis Domine. Quid da-
bis eis? Da eis vuluam sine liberis, & hubera aren-
15 tia.¶ Omnes nequitię eorum Galgal, quia ibi exo-
sos habui eos: propter malitiam adinuentionum
eorum de domo mea eiiciam eos: non addam vt di
ligam eos, omnes principes eorum recedentes.
16 ¶ Percussus est Ephráim, radix eorum exiccata est,
fructum nequaquam facient. Quòd & si genuerint,
interficiam amantissima vteri eorum. Abiiciet eos
Deus meus, quia non audierunt eum: & erunt va-
gi in nationibus.

CAPVT X.

1 VItis frondosa Israël, fructus adæquatus est
A ei: secundùm multitudinẽ fructus sui mul
tiplicauit altaria, iuxta hubertatem terræ
2 suæ exhuberauit simulachris. ¶ Diuisum est cor eo-
rum, nunc interibũt: ipse cõfringet simulachra eo-
3 rum, depopulabitur aras eorum.¶ Quia nunc dicẽt,
Non est rex nobis: non enim timemus Dominum:
4 & rex quid faciet nobis?¶ Loquimini verba visionis
inutilis, & ferietis fœdus: & germinabit quasi ama
5 ritudo iudicium super sulcos agri. ¶ Vaccas Beth-
auen coluerunt habitatores Samariæ: quia luxit su
B per eum populus eius, & æditui eius super eũ exul-
6 tauerũt in gloria eius, quia migrauit ab eo. ¶ Siqui-
dem & ipse in Assur delatus est, munus regi Vltori:
confusio Ephráim capiet, & confundetur Israël in
7 voluntate sua.¶ Transire fecit Samaria regem suum
8 quasi spumam super faciem aquæ. ¶ Et disperden-
tur excelsa idôli peccatum Israel: lappa & tripulus
ascendet super aras eorum: & dicent montibus, O- ‖Isa.2.d. 19.
9 perite nos: & collibus, Cadite super nos.¶ ‖ Ex die- Apo.6.b. 16.9.b.6.
C bus Gabaa peccauit Israël, ibi steterunt: non com- ‖Luc.23. d.30.
prehendet eos in Gabaa prælium super filios ini-
10 quitatis.¶ Iuxta desiderium meum corripiam eos: Iud. 20 b 6. 19.f.25.
congregabuntur super eos populi, cùm corripien-
11 tur propter duas iniquitates suas. ¶ Ephráim vitu-
la docta diligere trituram, & ego transiui super pul
chritudinem colli eius: ascendam super Ephráim,
12 arabit Iudas, confringet sibi sulcos Iacob.¶ ‖ Semi- ‖Iere.4.a. 3.
nate vobis *in iustitia* & metite in ore misericordię: *in veritate iustitiã.
innouate vobis nouale: tempus autem requirendi 14.
Dominum, cùm venerit qui docebit vos iustitiam.
13 ¶ Arastis impietatem, iniquitatem messuistis, co-
medistis frugem mendacij: quia confisus es in vijs
14 tuis,* in multitudine fortium tuorum.¶ Consurget *&
tumultus in populo tuo: & omnes munitiones tuæ
vastabuntur sicut vastatus est Salmana à domo e-
ius ‖ qui *vindicauit* Baal in die prælij, matre super ‖Iud 8.c. 18.
15 filios allisa.¶ Sic fecit vobis Beth-él, á facie malitię *iudicauit.
nequitiarum vestrarum.

CAPVT XI.

1 SIcut mane transit, pertransiit rex Israël.
A Quia puer Israel, & dilexi eũ: & ‖ ex Ae- ‖Mat. 2. c. 15.
2 gypto vocaui filium meum. ¶ Vocaue-
runt eos, sic abierũt à facie eorum: Baa-
3 lim immolabant, & simulachris sacrificabant.¶ Et
ego quasi nutritius Ephráim, portabam eos in bra
4 chiis meis: & nescierunt quòd curarem eos.¶ In fu
niculis Adam traham eos, in vinculis charitatis: &
ero eis quasi exaltans iugum super maxillas eorũ:
5 & declinaui ad eum vt vesceretur. ¶ Non reuerte-
B tur in terram-Aegypti, & Assur ipse rex eius: quo-
6 niam noluerunt conuerti. ¶ Cœpit gladius in ciui-
tatibus eius, & consumet electos eius, & comedet
7 capita eorum.¶ Et populus meus pendebit ad redi
tum meum: iugum autẽ imponetur eis simul, quod
8 non auferetur.¶ Quomodo dabo te Ephráim, pro-
tegam te Israel? quomodo dabo te ‖ sicut Adama, Gene. 19. c.24.
C ponam te vt Seboim? Conuersum est in me cor
9 meum, pariter conturbata est pœnitudo mea.¶ Nõ
faciã furorẽ irę meæ: nõ conuertar vt disperdã E-
phráim: qm̃ Deus ego, & nõ homo: in medio tui sã
10 ctus, & nõ ingrediar ciuitatẽ. ¶ Post Dñm ambula-
D bũt, quasi leo rugiet: q̃a ipse rugiet, & formidabũt
11 filij maris.¶ Et auolabũt quasi auis ex Aegypto, &
quasi colũba de terra Assyriorum: & collocabo eos
12 in domibus suis, dicit Dñs.¶ Circũdedit me in *ne- *negociatione.
gatione* Ephráim, & in dolos domu Israël: Iudas
aũt testis descẽdit cũ Deo & cum sanctis, *fidelis*. *fidelibus.

CA-

CAPVT XII.

1 Phráim pascit ventũ,& sequitur æstũ:to-
A ta die mendaciũ & vastitatem multipli-
2 cat: & fœdus cũ Assyrijs inijt, & oleũ in
Aegyptũ ferebat. ¶ Iudiciũ ergo Dñi cũ
Iuda,& visitatio super Iacob:iuxta vias eius,& iux-
3 ta adinuentiones eius reddet ei. ¶ In vtero supplan (Gen. 25. c. 25.)
tauit fratrẽ suũ:& in fortitudine sua directus est cũ (Gen. 32. f. 28.)
4 angelo. ¶ Et inualuit ad angelũ,& cõfortatus est: fle
B uit,& rogauit eũ:in Beth-el inuenit eũ, & ibi locu-
5 tus est nobiscũ. ¶ Et Dñs Deus exercituũ, Dñs me-
6 moriale eius. ¶ Et tu ad * Deũ tuum cõuerteris:mi- (* Dominũ.)
sericordiã & iudicium custodi, & spera in Deo tuo
7 semper. ¶ Chanáan in manu eius statera dolosa, ca
8 lumniam dilexit. ¶ Et dixit Ephráim: Veruntamen
C diues effectus sum, inueni idõlũ mihi: oẽs labores
9 mei nõ inuenient mihi iniquitatẽ quã peccaui. ¶ Et
ego Dñs Deus tuus ex terra Aegypti,ad huc sede-
re te faciã in tabernaculis,sicut in diebus festiuita-
10 tis. ¶ Et locutus super prophetas,& ego visionẽ mul
D tiplicaui, & in manu prophetarum assimilatus sum.
11 ¶ Si in Galaad idõlũ,ˋtñˊ frustra erant in Galgal bo- (ˋergo &)
bus immolantes: nã & altaria eorũ quasi aceruí su-
12 per sulcos agri. ¶ Fugit Iacob in regionẽ Syriæ, & (Gen. 28. a. 5.)
13 seruiuit Israël in vxorẽ,& in vxorẽ ˋseruiuitˊ. ¶ In pro (ˋseruauit. 7.)
pheta autẽ eduxit Dñs Israël de Aegypto: & in pro (Exo. 14. c. 21. 22.)
14 pheta seruatus est. ¶ Ad iracũdiã me prouocauit E-
phráim in amaritudinibus suis, & sanguis eius sup
eũ veniet, & opprobriũ eius restituet ei Dñs suus.

CAPVT XIII.

1 Oquente Ephráim,horror inuasit Israël:
A & deliquit in Baal, & mortuus est. ¶ Et
2 nunc addiderũt ad peccandũ: fecerũtq;
sibi cõflatile de argento suo quasi simili
tudinẽ idõlorũ, factura artificũ totũ est:his ipsi di-
3 cunt,Immolate homines vitulos adorantes. ¶ Idcir
co erunt quasi nubes matutina, & sicut ros matuti-
B nus pteriens,sicut puluis turbine raptus ex area, &
4 sicut fumus de fumario. ¶ Ego autẽ Dñs Deus tuus (Isa. 43. b. 10.)
ex terra Aegypti: & Deum absque me nescies, &
5 saluator nõ est pter me. ¶ Ego cognoui te in deser-
6 to,in terra solitudinis. ¶ Iuxta pascua sua adimpleti
sunt,& saturati sunt:& eleuauerunt cor suũ, & obli
7 ti sunt mei. ¶ Et ego ero eis quasi leæna, sicut pardus
8 in via Assyriorũ. ¶ Occurrã eis quasi vrsa raptis catu
lis,& dirumpã interiora iecoris eorũ,& consumam
9 eos ibi quasi leo,bestia agri scindet eos. ¶ Perditio
10 tua Israël:tantũmodo in me auxiliũ tuum. ¶ Vbi est
C rex tuus? maximè nũc saluet te in omnibus vrbibus
tuis:& iudices tui, de quibus dixisti,Da mihi reges (1 Reg. 8.)
11 & principes. ¶ Dabo tibi regẽ in furore meo, & aufe (a. 5.)
12 rã in indignatione mea. ¶ Colligata est iniquitas E-
13 phráim,absconditũ peccatũ eius. ¶ Dolores partu-
rientis venient ei, ipse filius nõ sapiens: nunc enim
14 nõ stabit in contritione filiorũ. ¶ De manu mortis li
D berabo eos,de morte redimã eos: Ero mors tua o (1. Cor. 15.)
mors,morsus tuus ero inferne,cõsolatio abscondi- (g. 54. Heb. 2. d.)
15 ta est ab oculis meis. ¶ Quia ipse inter fratres diui- (14.)
det:& adducet vrentẽ ventum Dominus de deser- (Eze. 19.)
to ascendentem: & siccabit venas eius, & desola- (d. 12.)
bit fontem eius, & ipse diripiet thesaurum omnis
vasis desiderabilis.

CAPVT XIIII.

1 Ereat Samaria,quoniã ad amaritudinem
A concitauit Deũ suum: in gladio pereãt,
2 paruuli eorũ elidantur, & fœtæ eius di-
scindantur. ¶ Cõuertere Israël ad Dñm (Ioel. 2. c.)
3 Deũ tuum:quoniã corruisti in iniquitate tua. ¶ Tol (12.)
lite vobiscum verba,& cõuertimini ad Dñm, & di- (Zach. 1. a. 4.)
cite ei,Omnẽ aufer iniquitatẽ,& accipe bonum: &
4 reddemus vitulos labiorũ nostrorum. ¶ Assur nõ sal
B uabit nos, super equũ non ascendemus, nec dice-
mus vltrà,Dij nostri opera manuũ nostrarum: quia
5 eius qui in te est,misereberis pupilli. ¶ Sanabo con
tritiones eorũ,diligã eos spõtaneè:quia auersus est
6 furor meus ab eis. ¶ Ero quasi ros ˋIsraël, germina- (ˋ& Israel)
7 bitˊ sicut liliũ,& erumpet radix eius vt Libani. ¶ Ibũt (germinabit. 9.)
C rami eius, & erit quasi oliua gloria eius: & odor
8 eius vt Libani. ¶ Conuertentur sedentes in vmbra
eius:viuent tritico,& germinabunt quasi vinea:me
9 moriale eius sicut vinũ Libani. ¶ Ephráim quid mi-
hi vltrà idõla? ego exaudiã,& dirigã eũ ego vt abie-
D tẽ virentẽ:ex me fructus tuus inuentus est. ¶ Quis sa
10 piens,& intelliget ista? intelligẽs, & sciet hæc? quia
rectæ viæ Domini, & iusti ambulabunt in eis: præ-
uaricatores verò corruent in eis.

PROLOGVS IN IOEL PROPHETIAM.

Ex principio commentariorum Hieronymi in Ioël.

ANCTVS Ioël apud Hebræos post Osee ponitur. Et sicut tibi sub nomine Ephraim ad decem tribus conferetur vaticinium, quæ vel Samaria, vel Israël sæpe memorantur: sic in hoc propheta omne quod dicitur, ad tribum Iuda & ad Ierusalem pertinere credendum est: & nullam omnino Israël, id est decem tribuum, in hoc fieri mentionem. Tempora quoque quibus prophetauit, eadem debemus accipere, quæ in Osee legimus: In diebus Oziæ, Ioathan, & Achaz, & Ezechiæ regum Iuda: & in diebus Ieroboam, filij Ioas, regis Israël. Porrò factum esse sermonem Domini, ad meritum eius refertur cui fit, non ad conditionem illius cui fieri dicitur, vt alibi legimus: Dominus factus est mihi in salutẽ. Auditus autem in scripturis sanctis, nõ est ille qui ad aures sonat, sed qui in corde percipitur: iuxta illud quod Dominus loquitur in euangelio: Qui habet aures audiendi, audiat. Quod autẽ dicitur Hebraicè: HAAZINV: Græcè, ἐνωτίσασθε: Latinè sonat, Auribus percipite: propriè nõ aure, sed corde percipitur. Qui senes sunt & cœlestes, audiunt spiritualiter: qui autem habitant in terra, appellanturq; terreni, auribus percipiunt. Vbicunque autẽ hæc duo verba iuncta ponuntur: nõ ad simplicẽ tantùm verborũ sonum, sed ad recondita quoque dictorum intelligentiã pertinere intelligendum est. In Genesi Lamech loquitur ad vxores suas, Ada, & Sella: Audite verba mea vxores Lamech, auribus percipite sermones meos: quia virum occidi in vulnus meum, & iuuenẽ in liuorem meum. Et Isaias: Audite cæli, & auribus percipe terra.

PROPHETIA IOEL.

CAPVT PRIMVM.

IOEL

1 VERBVM Dñi, quod factum est ad
A Ioel, filiũ Phathuel. Audite hoc se
2 nes, & auribus percipite oẽs habi-
tatores terræ: si factũ est istud ĩ die-
bus vestris, aut in diebus patrum ve
3 strorũ? Super hoc filijs vestris narrate, & filij vestri
4 filijs suis, & filij eorũ generationi alteræ. Residuũ
erucæ comedit locusta, & residuum locustæ come-
dit bruchus, & residuum bruchi comedit rubigo.
5 Expergiscimini ebrij, & flete, & vlulate oẽs qui bi
bitis vinũ in dulcedine: quoniã perijt ab ore vestro.
6 Gens enim ascẽdit super terrã meam fortis & in-
numerabilis: dentes eius vt dentes leonis, & mola-
7 res eius vt catuli leonis. Posuit vineam meã in de-
B sertum, & ficum meã decorticauit: nudans spolia-
8 uit eam & proiecit, albi facti sunt rami eius. Plan-
ge quasi virgo accincta sacco super virum puberta-
9 tis suæ. Perijt sacrificium & libatio de domo Do-
10 mini: luxerunt sacerdotes ministri Dñi. Depopu-
lata est regio, luxit humus: quoniã deuastatum est
11 triticum, cõfusum est vinum, elanguit oleum. Con
fusi sunt agricolæ, vlulauerunt vinitores super fru-
12 mento, vino, & hordeo: quia perijt messis agri. Vi-
nea cõfusa est, & ficus elanguit: malogranatum, &
C palma, & malum, & oĩa ligna agri aruerunt: quia cõ
13 fusum est gaudium à filijs hominũ. Accingite vos,
& plangite sacerdotes, vlulate ministri altaris: in-
gredimini, cubate in sacco ministri Dei mei: quo-
niã interijt de domo Dei vestri sacrificiũ & libatio.
14 Sanctificate ieiunium, vocate cœtum, cógregate
15 senes, oẽs habitatores terræ in domum *Dei vestri:
D & clamate ad Dñm. A, a, a, diei: q̃a propè est dies
16 Domini, & quasi vastitas à potente veniet. Nun-
quid non corã oculis vestris alimenta perierunt de
17 domo Dei nostri & lætitia & exultatio? Compu-
truerunt iumẽta in stercore suo, demolita sunt hor-
rea, dissipatæ sunt apothecæ: quoniã confusum est
18 triticum. Quid ingemuit animal, mugierunt gre-
ges armenti? Quia non est pascua eis: sed & greges
19 pecorum disperierunt. Ad te Domine clamabo:
q̃a ignis comedit speciosa deserti, et flãma succẽdit
20 oĩa ligna regionis. Sed & bestiæ agri quasi area si-
tiens imbrẽ, suspexerunt ad te: quoniã exiccati sunt
fontes aquarum, & ignis deuorauit speciosa deserti.

Inf. 2. d. 15.
*Domini

CAPVT II.

1 CAnite tuba in Sion, vlulate in monte san
A cto meo, conturbentur oẽs habitatores
terræ: Quia venit dies Domini, quia ꝓpè
2 est dies tenebrarum & caliginis, dies
nubis & turbinis: quasi manè expansum super mon
tes populus multus & fortis: similis ei nõ fuit à prin
cipio, & post eum nõ erit vsq; in annos generatio-
3 nis & generationis. Ante faciẽ eius ignis vorans,
& post eum exurens flamma: quasi hortus volupta-
tis terra corã eo: & post eum solitudo deserti, neq;
4 est qui effugiat eum. Quasi aspectus equorum, a-
5 spectus eorum: & quasi equites sic current. Sicut
sonitus quadrigarum super capita montium exi-
lient, sicut sonitus flãmę ignis deuorantis stipulam,
6 velut populus fortis præparatus ad ꝓlium. A facie
eius cruciabuntur populi: oẽs vultus redigentur in
7 ollam. Sicut fortes current: quasi viri bellatores a-
B scendent murum: viri in vijs suis gradientur, & non
8 declinabunt à semitis suis. Vnusquisque fratrẽ suũ
non coarctabit, singuli in calle suo ambulabunt: sed
9 & per fenestras cadent & non demolientur. Vr-
bem ingredientur: in muro current, domos conscẽ-
10 dent, ꝑ fenestras intrabunt quasi fur. A facie eius
contremuit terra, moti sunt cœli: Sol & Luna obte
C nebrati sunt, & stellæ retraxerunt splendorem suũ.
11 Et Dominus dedit vocem suam ante faciem exer-
citus sui: quia multa sunt nimis castra eius, quia for
tia, & faciẽtia verbum eius: magnus enim dies Do
mini, & terribilis valde: & quis sustinebit eum?
12 Nunc ergo dicit Dominus: Conuertimini ad me
in toto corde vestro, in ieiunio, & in fletu, & plan-
13 ctu. Et scindite corda vestra, & non vestimenta ve
stra, & conuertimini ad Dñm Deum vestrum: quia
benignus & misericors est, patiens & multæ mise-
14 ricordiæ, & præstabilis super malitia. Quis scit si
conuertatur & ignoscat*, & relinquat post se bene-
dictionẽ, sacrificium, & libamen Domino Deo nostro?
15 Canite tuba in Sion, sanctificate ieiunium,
16 vocate cœtum. Congregate populum, sanctificate
D ecclesiã, coadunate senes, cõgregate paruulos, & su
gentes hubera: egrediatur sponsus de cubili suo, &
17 sponsa de thalamo suo. Inter vestibulum & altare
plorabunt sacerdotes ministri Dñi, & dicent: Parce
Domine, parce populo tuo: & ne des hæreditatem
tuã in opprobrium, vt dominẽtur eis nationes. qua-
18 re dicunt in populis, Vbi est Deus eorum? Zelatus
19 est Dominus terrã suã, & pepercit populo suo. Et
E respondit Dominus, & dixit populo suo: Ecce ego
mittã vobis frumẽtum, & vinum, & oleum, & reple-

Isa. 13. b. 10.
Ezec 32. b. 7.
Infr. 3. c. 15.
Matt. 24. c. 29.
Mar. 13. c. 24.
Luc. 21. c. 25.
Isa. 13. a. 6. b. 9.
Iere. 30. b. 7.
Amos 5. c 18.
Soph. 1. d. 15.
Psal. 55. 5.
Ionæ 3 d 9.
* Deo vestro 4.
Sup. 1. c. 14.

† eo 13. bimini†eis':& nõ dabo vos vltrà opprobrium in Gẽ
20 tibus. ? Et eum qui ab Aquilone est, procul faciam
à vobis: & expellã eum in terram inuiam & desertã
faciem eius cõtra mare Orientale, & extremũ eius
ad mare nouissimũ:& ascẽdet fœtor eius,& ascen
21 det putredo eius, quia superbè egit. ? Noli timere
terra,exulta,& lætare: quoniã magnificauit Domi-
22 nus,vt faceret. ? Nolite timere animalia regionis:
quia germinauerũt speciosa deserti, quia lignũ at-
tulit fructum suũ, ficus & vinea dederunt virtutem
23 suã. ? Et filij Sion exultate,& lætamini in Dño Deo
F vestro:quia dedit vobis doctorem iustitię,& descẽ-
• dere faciet ad vos imbrem matutinũ & serotinũ si-
24 cut in principio. ? Et implebuntur areæ frumento,
25 & redundabunt torcularia vino & oleo. ? Et red-
dam vobis annos quos comedit locusta, bruchus,
& rubigo, & eruca: fortitudo mea magna quã misi
26 in vos. ? Et comedetis vescentes, & saturabimini,
& laudabitis nomen Dñi Dei vestri,qui fecit mira-
bilia vobiscum: & non confundetur populus meus
27 in sempiternũ. ? Et scietis quia in medio Israël ego
G sum: & ego Dominus Deus vester, & non est am-
plius:& non confundetur populus meus in æternũ.
‖ Isai. 44. a. 3. Act. 2. c. 17 28 ? Erit post hæc: ‖ effundam spiritũ meum super om
nem carnem:& prophetabunt filij vestri,& filiæ ve-
stræ:senes vestri somnia somniabunt, & iuuenes ve-
29 stri visiones videbunt. ? Sed & super seruos meos
& ancillas in diebus illis effundam spiritum meũ.
30 ? Et dabo prodigia in cœlo,& in terra,sanguinem,
31 & ignem,& vaporem fumi. ? Sol cõuertetur in te-
nebras,& Luna in sanguinẽ: antequam veniat dies
‖ Sup. 2. b. 10. Infra 3. e. 15. ‖ Mat. 24. c. 29. Luc. 21. e. 25. Rom. 10. c. 13. 32 Dñi magnus & horribilis. ? Et erit: ‖ omnis qui in-
uocauerit nomen Domini,saluus erit:quia in mõte
Sion,& in Ierusalem erit saluatio, sicut dixit Domi
nus,& in residuis quos Dominus vocauerit.

CAPUT III.

1 QVia ecce in diebus illis,& in tempore il-
A lo cùm conuertero captiuitatem Iuda &
2 Ierusalem: ? Cõgregabo omnes Gentes,
& deducam eas in vallem Iosaphat: &
disceptabo cum eis ibi super populo meo, & hære-
ditate mea Israël,quos dispe rserunt in nationibus,
3 & terram meam diuiserunt. ? Et super populum
meum miserunt sortem, & posuerunt puerum in
prostibulum, & puellam vendiderunt pro vino vt
4 biberent. ? Verùm quid mihi & vobis Tyrus & Si-
don,& omnis terminus Palæsthinorum? nunquid
vltionem vos reddetis mihi? & si vlciscimini vos cõ
tra me,citò velociter reddam vicissitudinem vobis su
5 per caput vestrum. ? Argentum enim meum, & au-
B rum tulistis; & desiderabilia mea & pulcherrima
6 intulistis in delubra vestra. ? Et filios Iuda,& filios Ie
rusalem vendidistis filijs Græcorum, vt longè face-
7 retis eos de finibus suis. ? Ecce ego suscitabo eos de
loco in quo vendidistis eos, & conuertam retribu-
8 tionem vestram in caput vestrum. ? Et vendam fi-
lios vestros & filias vestras in manibus filiorum Iu-
da,& vænundabunt eos Sabæis, genti longinquæ;
9 quia Dominus locutus est. ? Clamate hoc in Gen-
tibus,sanctificate bellum,suscitate robustos: acce-
10 dant,ascendant omnes viri bellatores. ? Concidite
aratra vestra in gladios, & ligones vestros in lan-
11 ceas.Infirmus dicat,Quia fortis ego sum. ? Erumpi-
C te & venite gentes de circuitu, & cõgregamini: ibi
12 occumbere faciet Dominus robustos tuos. ? Cõsur
gant & ascendant Gentes in vallem Iosaphat: quia
13 ibi sedebo,vt iudicem oẽs gentes in circuitu. ? ‖ Mit ‖ Apoc. 14. d. 15.
tite falces,quoniam maturauit messis:venite,& de-
scendite,quia plenum est torcular,exuberãt torcu-
14 laria:quia multiplicata est malitia eorum. ? Populi,
populi in valle cõcisionis: quia iuxtà est dies Domi
15 ni in valle concisionis. ? ‖ Sol & Luna obtenebra- ‖ Sup. 2. b. 10 & 31. ‖ Iere. 25. f. 30. Amos 1. a. 2.
16 ti sunt,& stellæ retraxerunt splendorem suum. ? ‖ Et
Dominus de Sion rugiet, & de Ierusalem dabit vo-
cem suã,& mouebuntur cœli & terra, & Dominus
17 spes populi sui,& fortitudo filiorũ Israël. ? Et scie-
D tis, quia ego Dominus Deus vester habitãs in Sion
in mõte sancto meo:& erit Ierusalem sancta,& alie
18 ni nõ transibunt per eam amplius. ? ‖ Et erit in die il ‖ Amos 9. d. 13.
la,stillabunt montes dulcedinem,& colles fluent la
cte: & per omnes riuos Iuda ibunt aquæ:& fons de
domo Domini egredietur, & irrigabit torrentem
19 spinarum. ? Aegyptus in desolationem erit, & Idu-
mæa in desertum perditionis pro eo quòd iniquè
egerint in filios Iuda,& effuderint sanguinem inno
20 centem in terra sua. ? Et Iudæa in æternum habita-
bitur,& Ierusalem in generationem, & generatio-
21 nem. ? Et mundabo sanguinem eorum,quæ nõ mũ-
daueram:& Dominus commorabitur in Sion.

PRAEFATIO IN AMOS PROPHETIAM.

ZIAS rex cùm Dei religionem solicitè æmularetur: nimio religionis amore prouocatus, contra præceptum legis Moysi arrepto thuribulo (vt in historia libri secundi Paralipomenõn ostenditur) sacerdotale officium præsumere conatus est. Ob eam rem terræmotum in templo Dei exortum constat, cuius etiam Zacharias propheta meminit. Ante hunc itaque terræmotum Amos propheta temporibus prædicti regis, & temporibus Ieroboam filij Ioas, regis Israel: in eas gentes quæ lectione comprehensæ sunt, iram Dei ob eas causas quas memorauit, affuturam denunciat. Et quia idem propheta in sequentibus, ait: Super tribus impietatibus, & super quatuor non conuertam eum, tertiò peccatorũ indulgentiam Deum dare posse significat: quę quartò eadem peccata admittentibus, nec pœnitentiã nec indulgentiam daturũ annunciat. Nam per ignis similitudinem quem in prædictas gentes immittendũ prædixit: grauem atq; irreuocabilem Dei iram ad euersionẽ earundem ciuitatum processurã voluit demonstrare.

ALIA PRAEFATIO.
Ex principio commentariorum Hieronymi in Amos.

IC Amos propheta & pastor, qui sequitur Ioelem, & est tertius duodecim Prophetarum, non fuit pater Isaiæ prophetæ: quanquam & ille propheta extiterit. Nam alijs literis ille, alijs iste apud Hebræos scribitur: quæ differentia literarum apud Latinos non habetur: & ille Fortis vel Robustus, hic verò Populus auulsus interpretatur, quia loquitur contra decem tribus, quæ per idololatriam à cultu Dei & à regno Dauid erant auulsæ. Fuit autem cognatio eius ex oppido Thecue quod sex miliaribus distat à Beth-leem: curam gerens pecorum in latitudine camporum qui sunt proximi oppido Thecue, in quibus humo arida atque arenosa nihil omnino frugum gignitur, sed huberrimis pascuis abundant: & ideo cuncta sunt plena pastoribus, & sterilitas terræ compensatur pecorum multitudine. Ex hoc numero pastorum fuit Amos, imperitus sermone, sed non scientia. Prophetauit autem eisdem temporibus quibus Ioel, Nahum, Ioas, Osee, Isaias. Sed aliquantulum exorsus est prophetare antequàm Isaias: Maximè autem contra decem tribus locutus est: pauca de duabus interserens. Hunc ablatum de numero pastorum, misit Dominus, vt in Samaria prophetaret: quem Amasias sacerdos frequenter plagis afflixit: tandem filius eius Ozias vecte per tempora transfixit. Post hæc semiuiuus in terram suam euectus, post aliquos dies dolore vulneris expirauit, sepultusq́; est cum patribus suis.

PROPHETIA AMOS.

CAPVT PRIMVM.

pastoribus 4. 1 VERBA Amos, qui fuit in pastora-
A libus Thecue: quę vidit super Israël
in diebus Oziæ, regis Iuda, & i diebus
Ieroboam, filij Ioas, regis Israël,
ante duos annos terræmotus.
Zach. 14. b. 5. Iere. 25. f. 30. Ioel 3. c. 16. 2 ¶ Et dixit: Dominus de Sion rugiet, & de Ierusa-
lem dabit vocem suam: & luxerunt speciosa pasto-
3 rũ, & exiccatus est vertex Carmeli. ¶ Hæc dicit Do
minus: Super tribus sceleribus Damasci, & super
quatuor non conuertam eum: eò quòd trituraue-
4 rint in palustris ferreis Galaad. ¶ Et mittam ignem
B in domum Azaël, & deuorabit domos Ben-adad.
5 ¶ Et conteram vectem Damasci: & disperdam habi
tatorem de campo idôli, & tenentem sceptrum de
domo voluptatis: & transferetur populus Syrię Cy
6 renen, dicit Dominus. ¶ Hæc dicit Dominus: Su-
per tribus sceleribus Gazæ, & super quatuor non
conuertam eum: eò quòd transtulerint captiuita- eam 3.
tem perfectam, vt concluderent eam in Idumæa.
7 ¶ Et mittam ignem in murum Gazæ, & deuorabit
8 ædes eius. ¶ Et disperdam habitatorem de Azoto,
& tenentem sceptrum de Ascalone: & conuertam
manum meam super Accaron, & peribunt reliqui
9 Philisthinorum, dicit Dominus Deus. ¶ Hæc di-
C cit Dominus: Super tribus sceleribus Tyri, & su-
per quatuor non conuertam eum: eò quòd conclu eam 2.
serint captiuitatem perfectam in Idumæa, & non
10 sint recordati fœderis fratrum. ¶ Et mittam ignem
11 in murum Tyri, & deuorabit ædes eius. ¶ Hæc di-
cit Dominus: Super tribus sceleribus Edom, & su-
per quatuor non conuertam eum: eò quòd perse-
cutus sit in gladio fratrem suum, & violauerit mi-
D sericordiam eius, & tenuerit vltra furorem suum,
& indignationem suam seruauerit vsque in finem.
12 ¶ Mittam ignem in Theman, & deuorabit ædes
13 Bosræ. ¶ Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleri-
bus filiorum Ammon, & super quatuor non con-
uertam eum: eò quòd dissecuerit prægnantes
14 Galaad ad dilatandum terminum suum. ¶ Et suc-
cendam ignem in muros Rabba: & deuorabit ædes
eius in vlulatu in die belli, & in turbine in die com
15 motionis. ¶ Et ibit Melchom in captiuitatem ipse,
& principes eius simul, dicit Dominus.

CAPVT II.

1 HAec dicit Dominus: Super tribus sce-
A leribus Moab, & super quatuor non cō-
uertam eum: eò quòd incenderit ossa re
2 gis Idumeæ vsque ad cinerem. ¶ Et mit-
tam ignem in Moab, & deuorabit ædes Carioth: &
3 morietur in sonitu Moab, in clangore tubæ: ¶ & di-
sperdā iudicem de medio eius, & omnes principes
4 eius interficiam cum eo, dicit Dominus. ¶ Hæc dicit
Dominus: Sup tribus sceleribus Iuda, & super qua-
tuor nō conuertā eū: eò quòd abiecerit legem Do-
mini, & mandata eius non custodierit: deceperunt
enim eos idôla sua, post quæ abierant patres eorū.
5 ¶ Et mittam ignem in Iudæam, & deuorabit ædes Ie
6 rusalem. ¶ Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleri
bus Israël, & super quatuor non conuertam eum:
pro eò q vendiderint pro argento iustū, & pauperē
7 pro calceamentis. ¶ Qui conterunt super puluerem
terræ capita pauperum, & viā humilium declinant:
& filius ac pater eius ierunt ad puellam, vt violarēt
8 nomen sanctū meum. ¶ Et super vestimentis pigno-
C ratis accubuerunt iuxta omne altare: & vinum dā-
9 natorum bibebant In domo Dei sui. ¶ ‖ Ego autem
exterminaui Amorrhæum à facie eorum: cuius al-
titudo cedrorum, altitudo eius, & fortis ipse quasi
quercus: & cōtriui fructum eius désuper, & radices
10 eius subter. ¶ ‖ Ego sum q ascendere vos feci de Ter
ra-Aegypti: & ‖ duxi vos in deserto quadraginta an
11 nis, vt possideritis terrā Amorrhæi. ¶ Et suscitaui de
D filijs vestris in pphetas, & de iuuenibus vestris Na-
zaræos: nunquid non ita est filij Israël, dicit Domi-
12 nus? ¶ Et propinabatis Nazaræis vinū: & prophetis
13 mandabatis, dicentes, Ne prophetetis. ¶ Ecce ego
stridebo 'subter' vos, sicut stridet plaustrum onustū
14 fœno. ¶ Et peribit fuga à veloce, & fortis non obti-
nebit virtutem suam, & robustus non saluabit ani-
15 mam suam: ¶ & tenens arcum non stabit, & velox pe
dibus suis non saluabitur, & ascensor equi non sal-
16 uabit animam suam: ¶ & robustus corde inter for-
tes nudus fugiet in illa die, dicit Dominus.

‖ Nu. 21. c. 24. Deut. 2. c. 24 & 31.

‖ Exo. 14 c. 21. Deute. 8. a. 2.

' super 16.

CAPVT III.

1 AVdite verbum quod locutus est Domi-
A nus super vos, filij Israël: super omnem
cognationem quam eduxi de terra Ae-
2 gypti, dicens: ¶ Tātummodo vos cogno-
ui ex oībus cognationibus terræ: idcirco visitabo su
3 per vos omnes iniquitates vestras. ¶ Nunquid am-
4 bulabunt duo pariter, nisi cōuenerit eis? ¶ Nunquid
rugiet leo in saltu, nisi habuerit prædam? nunquid
dabit catulus leonis vocem de cubili suo, nisi aliqd
5 apprehenderit? ¶ Nunquid cadet auis in laqueū ter
ræ, absq; aucupe? nunquid auferetur laqueus de ter
6 ra, antequàm quid ceperit? ¶ Si clanget tuba in ciui
B tate, & populus nō expauescet? si erit malum in ci-
7 uitate, quod Dominus non fecerit? ¶ Quia nō facit
Dominus Deus verbū, nisi reuelauerit secretū suū
8 ad seruos suos prophetas. ¶ Leo rugiet, quis non ti-
mebit? Dominus Deus locutus est, quis nō prophe-
9 tabit? ¶ Auditū facite in ædibus Azoti, & in ædibus
terræ Aegypti, & dicite: Congregamini super mon
tes Samariæ, & videte insanias multas ī medio eius,
10 & calumniam patientes in penetralibus eius. ¶ Et
C nescierunt facere rectum, dicit Dominus: thesau-
rizantes iniquitatem & rapinas in ædibus suis.
11 ¶ Propterea hæc dicit Dominus Deus: Tribulabi-
tur & circuietur terra: & detrahetur ex te fortitudo
12 tua, & diripientur ædes tuæ. ¶ Hæc dicit Dominus:
Quomodo si eruat pastor de ore leonis duo crura,
aut extremum âuriculæ: sic eruentur filij Israël qui
habitāt in Samaria, in plaga lectuli, & 'in Damasci
13 grabáto'. ¶ Audite, & contestamini in domo Iacob,
14 dicit Dominus Deus exercituū: ¶ Quia in die cùm
D visitare cœpero præuaricationes Israël, super eum
visitabo & super altaria Beth-él: & amputabuntur
15 cornua altaris, & cadent in terram. ¶ Et percutiam
domum hyemalem cum domo æstiua: & peribunt
domus eburneæ, & dissipabuntur ædes multæ, di-
cit Dominus.

' in Damasco grabato. 9.

CAPVT IIII.

1 AVdite verbum hoc vaccæ pingues, quæ e-
A stis in monte Samariæ: quæ calumniam fa-
citis egenis, & confringitis pauperes: quæ
2 dicitis dominis vestris: Afferte, & bibemus. ¶ Iu-
rauit Dominus Deus in sancto suo: quia ecce dies
venient super vos, & leuabunt vos in contis, & re-
3 liquias vestras in ollis feruentibus. ¶ Et per aper-
turas exibitis altera contra alteram, & proijciemi-
4 ni in Armon, dicit Dominus. ¶ Venite ad Beth-él,
& impiè agite: ad Galgalam, & multiplicate præ-
uaricationem: & offerte manè victimas vestras, tri-
5 bus diebus decimas vestras. ¶ Et sacrificate de fer-
B mentato laudem: & vocate volūtarias oblationes,
& annūciate: sic enim voluistis filij Israël, dicit Do
6 minus Deus. ¶ Vnde & ego dedi vobis stuporem dē
tiū in cunctis vrbibus vestris, & indigentiā panum
in omnibus locis vestris: & non estis reuersi ad me,
7 dicit Dominus. ¶ Ego quoque prohibui à vobis im
brem, cùm adhuc tres menses superessent vsque ad
messem: & plui super vnam ciuitatem, & super alte-
ram ciuitatem nō plui: pars vna cōpluta est, & pars
8 super quam non plui, aruit. ¶ Et venerūt duæ & tres
C ciuitates ad vnam ciuitatem vt biberent aquam, &
non sunt satiatæ: & non redistis ad me, dicit Do-
9 minus. ¶ Percussi vos in vento vrente & in aurugine,
multitudinem hortorum vestrorum, & vinearum
vestrarum, oliueta vestra, & ficeta vestra comédit
10 eruca: & non redistis ad me, dicit Dominus. ¶ Misi
D in vos mortem in via Aegypti, percussi in gladio iu-
uenes vestros, vsque ad captiuitatem equorum ve-
strorum: & ascendere feci putredinem castrorū ve
strorum in nares vestras: & nō redistis ad me, dicit
11 Dominus. ¶ Subuerti uos, ‖ sicut subuertit Deus So-
domā & Gomorrhā, & facti estis quasi torris raptus
ab incendio: & non redistis ad me, dicit Dominus.
12 ¶ Qua propter hæc faciam tibi Israël: postquàm au-
tem hæc fecero tibi, præparare in occursum Dei tui
13 Israël. ¶ Quia ecce formans montes, & creans uen-
tum, & annunciās homini eloquium suum, faciens
matutinam nebulam, & gradiens super excelsa ter
ræ: Dominus, Deus exercituum nomen eius.

Agg. 2. c. 18.

‖ Gene. 19. c. 24.

CAPVT V.

1 AVdite uerbum istud quod ego leuo super
A uos plāctum: Domus Israël cecidit, & nō
2 adijciet ut resurgat. ¶ Virgo Israël proie-
cta est in terram suam, non est qui susci-
3 tet eam. ¶ Quia hæc dicit Dominus Deus: Vrbs de
aqua egrediebantur mille, relinquentur in ea cen-
tum: & de qua egrediebantur centum, relinquen-

tur

4 tur in ea decē in domo Israel.¶Quia hæc dicit Do-
minus Deus domui Israel: Quærite me, & viuetis.
5 ¶Et nolite quærere Beth-el, & in Galgalā nolite in-
B trare, & in Bersabee non transibitis: quia Galgala
6 captiua ducetur, & Beth-el erit inutilis. ¶Quærite
Dominum, & viuite: ne fortè comburatur vt ignis
domus Ioseph, & deuorabit, & non erit qui extin-
7 guat Beth-el. ¶Qui conuertitis in absynthium iudi
8 cium, & iustitiam in terra relinquitis. ¶Facientem
Arcturum, & Orionem, & conuertentem in ma-
nè tenebras, & diem in noctem mutantem: | qui
C vocat aquas maris, & effundit eas super faciem
| Inf.9.b.6
9 terræ: Dñs nomen est eius. ¶Qui subridet vastita-
tem super robustum, & depopulationem super po
10 tentem affert. ¶Odio habuerunt corripientem in
11 porta: & loquentem perfectè abominati sunt. ¶|Id-
circo, pro eo quod diripiebatis pauperem, & præ-
| Soph.1.c.13.
dam electam tollebatis ab eo: | domos quadro lapi
de ædificabitis, & non habitabitis in eis: vineas plā
tabitis amantissimas, & non bibetis vinum earum.
12 ¶Quia cognoui multa scelera vestra, & fortia pec-
cata vestra, hostes iusti accipientes munus, & pau-
13 peres deprimentes in porta. ¶Ideo prudens in tem
14 pore illo tacebit, quia tempus malum est. ¶Quæri-
D te bonum, & non malum, vt viuatis: & erit Domi-
15 nus Deus exercituum vobiscum, sicut dixistis. ¶|O-
| Rom. 12.b.9. Psal.6.d.10 33.c.11. 36 c.27.
dite malum, & diligite bonum, & constituite in por
ta iudicium: si fortè misereatur Dominus Deus e-
16 xercituum reliquijs Ioseph. ¶ Propterea hæc dicit
Dominus Deus exercituum dominator: In omni-
bus plateis planctus: & in cunctis quæ foris sunt, di
E cetur, Væ, væ: & vocabunt agricolam ad luctum, &
17 ad planctum eos qui sciunt plangere. ¶Et in omni-
* vijs. 16.
bus *vineis* erit planctus: quia pertransibo in me-
| Isa.13.a.6.b.9. Ier.30.b.7 Ioel 2.c.11. Soph.1.d.15
18 dio tui, dicit Dominus. ¶|Væ desiderantibus diem
Domini: ad quid eam vobis? dies Domini ista, te-
19 nebræ, & non lux. ¶Quomodo si fugiat vir à facie
leonis, & occurrat ei vrsus: & ingrediatur domum,
& innitatur manu sua super parietē, & mordeat eū
20 coluber. ¶Nunquid nō tenebræ dies Dñi, & nō lux:
| Isa.1.c.11 d.24. Ier.6 c.20 Mala.1.c.12.
21 & caligo, & nō splēdor in ea? ¶|Odi, & proieci festi
uitates vestras, & nō capiā odorē cœtuū vestrorum.
22 ¶Quòd si obtuleritis mihi holocaustomata, & mu-
nera vestra, nō suscipiā, & vota pinguiū vestrorū nō
23 respiciā. ¶Auferā me tumultē carminū tuorū, & cā
24 tica lyræ tuæ nō audiā. ¶Et reuelabit quasi aqua iudi
25 ciū, & iustitia quasi torrēs fortis. ¶|Nunquid hostias
| Act.7.e.42
G & sacrificiū obtulistis mihi in deserto quadraginta
26 annis, domus Israël? ¶Et portastis tabernaculū Mo
* deo
loch* vestro, & imaginē idōlorū vestrorū, sydus Dei
27 vestri, quæ fecistis vobis. ¶Et migrare vos faciā trās
Damascū, dicit Dñs, Deus exercituum nomen eius.

CAPVT VI.

1 VAe qui opulenti estis in Sion, & confidi-
| Luc.6.d.24.
A tis in monte Samariæ, optimates capita
populorum, ingrediētes pompaticè do
2 mum Israël. ¶Transite in Chalanne, & ui
dete, & ite inde in Emat magnam: & descendite in
Geth Palæsthinorum, & ad optima quæque regna
horum: si latior terminus eorū termino uestro est?
3 Qui separati estis in diem malum: & appropinqua
4 tis solio iniquitatis. ¶Qui dormitis in lectis ebur-
neis, & lasciuitis in stratis uestris: qui comeditis
agnum de grege, & uitulos de medio armenti.
5 Qui canitis ad uocem psalterij: sicut Dauid puta-
B uerunt se habere uasa cantici. ¶Bibentes uinum in
6 phialis, & optimo unguento delibuti: & nihil pa-
7 tiebantur super contritione Ioseph. ¶Quapropter
nunc migrabunt in capite transmigrantium: & au-
8 feretur factio lasciuientium. ¶|Iurauit Dominus | Ier.51.b.14
C Deus in anima sua, dicit Dominus Deus exerci-
tuum: Detestor ego superbiam Iacob, & domos
eius odi, & tradam ciuitatem cum habitatoribus
9 suis. ¶Quòd si reliqui fuerint decem uiri in domo
10 una: & ipsi morientur. Et tollet eum propinquus
suus, & comburet eum, ut efferat ossa de domo: &
dicet ei qui in penetralibus domus est, Nūquid ad
huc est penes te? Et respondebit, Finis est. Et dicet
11 ei, Tace, & non recorderis nominis Domini. ¶Quia
ecce Dominus mādauit, & percutiet domum maio
12 rē ruinis, & domum minorē scissionibus. ¶Nunquid
currere queunt in petris equi, aut arari potest in bu
D balis, qui conuertistis in amaritudinem iudicium,
13 & fructū iustitiæ in absynthium? ¶Qui lætamini in ni
hili: qui dicitis, Nunquid nō in fortitudine nostra
assumpsimus nobis cornua? Ecce enim suscitabo su
per uos domus Israel, dicit Dominus Deus exerci-
tuum, gentem: & conterent uos ab introitu Emath
usque ad torrentem deserti.

CAPVT VII.

1 HAec ostendit mihi Dñs Deus: & ecce fi-
A ctor locustæ in principio germinantium
serotini imbris, & ecce serotinus post
2 *tonsorem gregis*. ¶Et factum est, cùm | * tonsionem gregis 2.
consumasset comedere herbam terræ, dixi. Domi-
ne Deus, propitius esto obsecro. quis suscitabit Ia
3 cob, quia paruulus est? ¶ Misertus est Dñs super hoc:
4 Non erit, dicit Dñs. ¶Hæc ostendit mihi Dñs Deus:
& ecce uocabat iudicium ad ignē Dñs Deus, & de-
uorauit abyssum multā, & comedit simul partem:
5 ¶Et dixi: Domine Deus, quiesce obsecro: quis susci
B tabit Iacob, quia paruulus est? ¶Misertus est Dñs su
6 per hoc: Sed & istud non erit, dicit Dominus Deus.
7 ¶Hæc ostendit mihi *Dominus*. & ecce Dominus | * 4. Deus.
stans super murum litum, & in manu eius trulla cæ-
8 mētarij. ¶Et dixit Dñs ad me. Quid tu uides Amos?
Et dixi: Trullam cæmentarij. Et dixit Dominus: Ec-
ce ego ponam trullam in medio populi mei Israël:
9 nō adijciā ultrà superinducere eam. ¶Et demolien
C tur excelsa idōli, & sanctificationes Israël desola-
buntur: & consurgam super domum Ieroboam in
10 gladio. ¶Et misit Amasias sacerdos Beth-él ad Iero
boam regem Israël, dicens: Rebellauit cōtra te A-
mos in medio domus Israël: non poterit terra susti
11 nere uniuersos sermones eius. ¶Hæc enim dicit A-
mos, In gladio morietur Ieroboā, & Israël captiuus
migrabit de terra sua. Et dixit Amasias ad Amos:
12 ¶Qui uides, gradere, fuge in terrā Iuda: & comede
13 ibi panem, & prophetabis ibi. ¶Et in Beth-él nō ad
ijcies ultrà ut prophetes: quia sanctificatio regis est,
14 domus regni est. ¶Responditque Amos, & dixit ad
D Amasiam: Nō sum propheta, & non sum filius pro-
phetæ, sed armentarius ego sum, uellicans sycomo
15 ros. ¶Et tulit me Dñs cùm sequerer gregem, & dixit
Dñs ad me: Vade, propheta ad populum meum
16 Israël. ¶ Et nunc audi uerbum Domini. Tu dicis,
Non prophetabis super Israël, & non stillabis su-
17 per domum idōli. ¶Propter hoc hæc dicit Do-
minus: Vxor tua in ciuitate fornicabitur, & filij

tui & filiæ tuæ in gladio cadent, & humus tua funi-
culo metietur: & tu in terra polluta morieris, & If-
raël captiuus migrabit de terra sua.

CAPVT VIII.

HAec ostendit mihi Dominus Deus: & ec
1 ce vncinus pomorum,⁋Et dixit. Quid tu
A vides Amos? Et dixi: Vncinum pomo-
2 rum.⁋Et dixit Dominus ad me: Venit fi-
nis super populum meum Israël: non adijciam vltrà
3 vt pertranseam eum. ⁋Et stridebunt cardines tem-
pli in die illa, dicit Dñs Deus: multi morietur: in om
4 ni loco proijcietur silentium. ⁋ Audite hoc qui con
teritis pauperem, & deficere facitis egenos terræ,
mensis f. 5 dicentes, Quando transibit 'messis', & vænundabi-
B mus merces: & sabbathū, & aperiemus frumentū:
vt imminuamus mensuram, & augeamus siclum, &
6 supponamus statéras dolosas, ⁋ Vt possideamus in
argento egenos & pauperes, pro calceamentis, &
7 quisquilias frumenti vendamus?⁋Iurauit Dominus
superbiā in 'superbia' Iacob: Si oblitus fuero vsq; ad finē oīa
8 opera eorū.⁋Nunquid super isto non cōmouebitur
terra, & lugebit oīs habitator eius: & ascēdet quasi
fluuius vniuersus, & eijcietur, & defluet quasi riuus.
Deus 1. 9 Aegypti?⁋Et erit in die illa, dicit Dñs *occidet sol in
C meridie, & tenebrescere faciā terrā in die luminis
Iere. 15 b 9. Tob. 2. b. 6. Matt. 8. c. 41. 10 ⁋Et conuertā festiuitates vestras in luctū, & oīa can
tica vestra in plāctū: & inducā super oē dorsum ve-
strū saccū, & super oē caput caluitiū, & ponā eā qua-
si luctū vnigeniti, & nouissima eius quasi diē amarū.
11 ⁋Ecce, dies veniūt, dicit Dñs: & emittā famē in terrā:
nō famē panis, neq; sitim aquę, sed audiendi verbū
12 Domini. ⁋Et commouebuntur à mari vsque ad ma
D re, & ab Aquilone vsq; ad Orientē: circuibunt quę-
13 rentes verbum Domini, & non inuenient. ⁋In die
illa deficient virgines pulchræ, & adolescentes in
14 siti.⁋Qui iurant in delicto Samariæ, & dicunt: Vi-
uit Deus tuus Dan: & viuit in via Bersabee, & ca-
dent & non resurgent vltrà.

CAPVT IX.

1 VIdi Dñm stantē super altare, & dixit. Per-
A cute cardinē, & cōmoueantur superlimi
naria: auaritia enim in capite oīum, & no
uissimū eorū in gladio interficiā: nō erit
fuga eis: fugient, & non saluabitur ex eis qui fuge 'eis qui fugient 3.
2 rit.⁋Si descenderint vsq; ad infernum, inde manus Psal. 138
mea educet eos: & si ascēderint vsq; in cęlum, inde b. 8.
3 detrahā eos.⁋Et si abscōditi fuerint in vertice Car-
meli, inde scrutans auferā eos: & si celauerint se ab
oculis meis in profundo maris, ibi mādabo serpen
4 ti, & mordebit eos.⁋Et si abierint in captiuitatē co
rā inimicis suis, ibi mandabo gladio, & occidet eos,
& ponā oculos meos super eos in malum, & nō in Iere 44
5 bonū.⁋Et Dñs Deus exercituum, qui tāgit terrā, & ta c. 11.
bescet: & lugebunt oēs habitantes in ea: & ascēdet
sicut riuus omnis, & defluet sicut fluuius Aegypti.
6 Qui ędificat in cœlo ascensionem suam, & fascicu-
lum suū super terrā fundauit: qui vocat aquas ma-
ris, & effundit eas super faciem terrę, Dominus no Supr. 5. c. 8.
7 men eius.⁋Nunquid non vt filij Aethiopū vos estis
mihi filij Israël, ait Dñs? nunquid non Israël ascen-
dere feci de terra Aegypti: & Palæsthinos de Cap-
8 padocia, & Syros de Cyrene? ⁋Ecce oculi Domini
C Dei super regnum peccans, & conteram illud à fa-
cie terræ: veruntamen cōterens non cōterā domum
9 Iacob, dicit Dñs.⁋Ecce enim mādabo ego, & cōcu
tiā in oībus gentibus domum Israël, sicut concuti-
10 tur in cribro: & nō cadet lapillus super terram. ⁋In
gladio morientur oēs peccatores populi mei: qui di
cunt. Non appropinquabit, & non veniet super nos
11 malum.⁋In die illa suscitabo tabernaculum Dauid Act. 15. c. 16.
quod cecidit: & reædificabo aperturas murorum
eius, & ea quæ corruerant, instaurabo: & reædifica-
12 bo eum sicut in diebus antiquis.⁋Vt possideant re-
liquias Idumeæ, & omnes nationes, eo quod inuo-
catum sit nomen meum super eos, dicit Dñs faciens
13 hæc.⁋Ecce, dies veniunt, dicit Dominus, & compre
D hendet arator messorem, & calcator vuę mittētem
semen: & stillabunt montes dulcedinem, & oēs col Ioel. 3. d. 18.
14 les culti erunt.⁋Et cōuertā captiuitatē populi mei
Israël, & ædificabunt ciuitates desertas, & inhabita
bunt, & plātabunt vineam, & bibent vinum earum:
15 & facient hortos, & comedent fructus eorum.⁋Et
plantabo eos super humū suā: & non euellā eos vl-
trà de terra sua, quā dedi eis, dicit Dñs Deus tuus.

Prophetiæ Amos finis.

PROLOGVS IN ABDIAE PROPHETIAM.

IACOB Patriarcha habuit fratrem Esau qui ob coctionem rufam propter quā vendidit primogenita, Edom Hebræa lingua appellatus est, quod Latinè Rufus dicitur. Is memoratū fratrē suū qui Israel nomē accepit, graui odio cōmotus, interimere conatus est. Qua de causa oēs qui populū Israel, id est filios patriarchę Iacob, prędicti Esau odiū mirati, persecuti sunt Esau, & Edō appellati sunt. Et quia populus Israël de Captiuitate Chaldęorum per Cyrum regem Persarum nutu Dei reuocatus in Ierusalem ab alio regno grauiter afflictus atque oppressus est: Ideo hoc regnum quod more Esau prædictum populum persequutum est, per denunciationem Abdiæ prophetę increpatur, quòd non Dei indignatione, sed sua virtute populum superatum gloriabatur: de quo regno olim per Dauid in Psalmo centesimo trigesimosexto dictum est, Memorare Domine filiorum Edom in die Ierusalem. Nam reliqua lectione comprehensa, futurum in Gentes iudicium ob causas lectione comprehēsas, regnumq́, Dei in populo Israel, significatur. Hebræi hunc dicunt esse, qui sub rege Samariæ Achab, & impijssima Iezabel, pauit centum prophetas in specubus, qui non curuauerant genu ante Baal: & de septem millibus erat quos Elias arguitur ignorasse. Sepulchrum quoq, eius vsq, hodie cum mausoleo Elisæi prophetæ & Baptistæ Iohannis, in Sebaste veneratione habetur, quæ olim Samaria dicebatur. Hanc Herodes rex Iudęę, Antipatri filius, in honorem Augusti Cæsaris Græco nomine vocauit Augustam. Hic igitur, quia centum prophetas pauerat, accepit gratiam prophetalem; & de duce exercitus fit dux Ecclesiæ. Tunc in Samaria paruum gregem pauerat: nunc in toto orbe Christi pascit ecclesias, & pheronymos sicut in Actis Apostolorum Stephanus martyrio coronatus: ita & hic seruus appellatus est Domini.

PROPHETIA ABDIAE.

CAPUT PRIMUM.

1 VISIO Abdiæ. Hæc dicit Dominus
A Deus ad Edom. ‡Auditum audiui- ‡Iere.49.c 14.
mus à Domino, & legatum ad Gen
tes misit: Surgite, & consurgamus
2 aduersus eum in prælium. ¶Ecce par
uulum dedi te in gentibus: contem-
3 ptibilis tu es valde. ¶Superbia cordis tui extulit te.
habitantem in scissuris petrarum, exaltantē solium
tuum: qui *dicis in corde tuo, Quis detrahet me in *dicis in corde suo 14.
4 terram? ‡Si exaltatus fueris vt aquila, & si inter sy- ‡Iere.49.c 16.
dera posueris nidum tuum: inde detraham te, di-
5 cit Dominus. ¶ Si fures introissent ad te, si latro-
B nes per noctem: quomodo conticuisses? nonne fu
rati essent sufficientia sibi? si vindemiatores introis
sent ad te, nūquid saltem racemum reliquissent ti-
6 bi? ¶Quomodo scrutati sunt Esau: inuestigauerunt
7 abscondita eius? ¶ Vsque ad terminum emiserunt
C te omnes viri fœderis tui: illuserunt tibi: inualuerunt
aduersum te viri pacis tuæ: qui comedunt tecum,
ponent insidias subter te: non est prudentia in eo.
8 ‡ Nunquid non in die illa, dicit Dominus, perdam ‡Isa.19.c 14.
sapientes de Idumæa, & prudentiā de monte Esau?
9 ¶Et timebunt fortes tui à Meridie, vt intereat vir de
10 monte Esau. ¶Propter interfectionem, ‡& propter
D iniquitatem in fratrem tuum Iacob, operiet te con ‡Ge. 27. 42.
11 fusio, & peribis in æternum. ¶ In die cùm stares ad-
uersus eum, quando capiebant alieni exercitum -4.
eius, & extranei ingrediebantur portas eius, & su-
per Ierusalē mittebant sortē: tu quoq; eras quasi v-
12 nus ex eis. ¶Et nō despicies in die fratris tui, in die
peregrinationis eius: & non lætaberis super filios Iu
E da, in die perditionis eorū: & non magnificabis os
13 tuum in die angustiæ. ¶Neq; ingredieris portam po
puli mei in die ruinæ eorum: neque despicies & tu
in malis eius in die vastitatis illius: & non emittêris
14 aduersus exercitum eius in die vastitatis illius. ¶Ne
que stabis in exitibus, vt interficias eos qui fuge-
rint: & non concludes reliquos eius in die tribula-
15 tionis. ¶Quoniam iuxta est dies Domini super om-
F nes gentes: sicut fecisti, fiet tibi: retributionem tuam
16 cōuertet in caput tuum. ¶Quomodo enim *bibistis *bibisti.
super montem sanctum meum, bibent oēs gentes
iugiter: & bibent & absorbebunt, & erunt quasi nō
17 sint. ¶Et in monte Sion erit saluatio, & erit sanctus:
& possidebit domus Iacob ignis, & domus Ioseph
18 flamma, & domus Esau stipula, & succendentur in
eis, & deuorabūt eos: & non erunt reliquiæ domus
19 Esau, quia Dominus locutus est. ¶Et hæreditabunt
G hi qui ad Austrum sunt montē Esau, & qui in cam-
pestribus Philisthijm: & possidebunt regionem E-
phráim, & regionem Samariæ, & Ben-iamin possi-
20 debit Galaad. ¶Et transmigratio exercitus huius fi-
liorum Israël, omnia* Chananæorum vsque ad Sa- *loca.
réptam: & transmigratio Ierusalem, quæ in Bospho
21 ro est, possidebit ciuitates Austri. ¶Et ascendent sal-
uatores in montem Sion iudicare montem Esau: &
erit Domino regnum.

PROLOGVS IN PROPHETIAM IONAE.

Ex proœmio commentariorum Hieronymi in Ionam.

IONAM sanct[illegible]ebrai affirmant filium fuisse mulieris viduæ Sareptanæ: quem Elias propheta mortuum suscitauit matre postea dicente ad eum: Nunc cognoui quia vir Dei es tu: & verbum Dei in ore tuo veritas est. Ob hanc etiam causam ipsum puerum sic vocauit, Amathi. Amathi enim in nostra lingua veritatem sonat. Et ex eo quod verū Elias locutus est: ille qui suscitatus est filius esse dicitur veritatis: Ideo de veritate columba nascitur: quia Ionas columbam sonat. In condemnationem autem Israel Ionas ad gentem mittitur: quod Niniue agente pœnitentiam, illi in malitia perseuerant. Temporibus quippe Ieroboam, filij Ioas, regis Israel, qui Deo derelicto, cum populo suo in Samaria idolis sacrificabat, Ionam prophetam fuisse quartus liber Regum indicat: Is cum prophetia illuminante, peccatores ciuitatis Niniue Dei misericordiam consecuturos videret: ne falsa prædicare videretur ad denunciandum interitum eiusdem ciuitatis ire nolebat. Nam sicut Deus ad Abraham de impietate Sodomorum & Gomorrhæorum locutus est: Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum peruenit ad me: Ita & de Niniue dicitur: Eò quòd ascenderit clamor malitiæ eius ad Deum. Et quia sententia Dei de Sodomis facta, minimè reuocata est: ita & Ionas aduersum Niniuem prolatam sententiam reuocari nolebat: diuinæ Altissimi dispensationis ignarus, qui salutem hominum ad se conuertentium magis vult quàm interitum. Hoc illi acciderat, quod & sancto Elisæo, qui filium Sunamitidis mulieris mortuum ignorauit. Ideo à conspectu Dei fugere se Ionas putabat, humanum aliquid passus, dicente Dauid; Quò ibo à spiritu tuo, & à facie tua quò fugiam?

PROPHETIA IONAE.

CAPVT PRIMVM.

1 E T factum est verbum Domini ad Io-
A nam filium Amathi, dicens: ¶ Sur-
2 ge, & vade in Niniuen ciuitatem
grandem, & prædica in ea: quia a-
3 scendit malitia eius coram me. ¶ Et
surrexit Ionas vt fugeret in Tharsis
à facie Domini, & descendit in Ioppen, & inuenit
nauem euntem in Tharsis: & dedit naulum eius, &
descendit in eam, vt iret cum eis in Tharsis à facie
4 Domini. ¶ Dominus autem misit ventum magnum
in mare: & facta est tempestas magna in mari, & na
5 uis periclitabatur conteri. ¶ Et timuerunt nautæ,
& clamauerunt viri ad Deum suum: & miserunt va-
sa quæ erant in naui, in mare, vt alleuiaretur ab
B eis: & Ionas descendit ad interiora nauis, & dor-
6 miebat sopore graui. ¶ Et accessit ad eum guber-
nator, & dixit ei: Quid tu sopore deprimeris? sur-
ge, inuoca Deum tuum, si fortè recogitet Deus
7 de nobis, & non pereamus. ¶ Et dixit vir ad colle-
gam suum: Venite, & mittamus sortes, & sciamus
quare hoc malum sit nobis. Et miserunt sortes: &
8 cecidit sors super Ionam. ¶ Et dixerunt ad eum: In-
dica nobis, cuius causa malum istud sit nobis: quod
est opus tuum? quæ terra tua? & quò vadis? vel ex
9 quo populo es tu? ¶ Et dixit ad eos: Hebræus ego
sum, & Dñm Deum cœli ego timeo, qui fecit mare
10 & aridam. ¶ Et timuerunt viri timore magno, & di-
C xerunt ad eum: Quid hoc fecisti? Cognouerunt e-
nim viri quòd à facie Dñi fugeret: quia indicauerat
11 eis. ¶ Et dixerunt ad eum: Quid faciemus tibi, & ces-
sabit mare à nobis? quia mare ibat & intumesce-
12 bat*. ¶ Et dixit ad eos: Tollite me, & mittite in ma- *super eos
re, & cessabit mare à vobis: scio enim ego, quoniã
13 propter me tempestas hæc grandis* super vos. ¶ Et *est.
remigabant viri vt reuerterentur ad aridam, & non
valebãt: quia mare ibat & intumescebat super eos.
14 ¶ Et clamauerunt ad Dominum, & dixerunt: Quæsu
mus Domine, ne pereamus in anima viri istius, &
D ne des super nos sanguinem innocentem: quia tu
15 Domine, sicut voluisti fecisti. ¶ Et tulerunt Ionam,
& miserunt in mare: & stetit mare à feruore suo.
16 ¶ Et timuerunt viri timore magno Dominum, & im-
molauerunt hostias Domino, & vouerunt vota.

CAPVT II.

1 E T præparauit Dominus piscem grandem
A vt deglutiret Ionam: & erat Ionas in ven
tre piscis tribus diebus & tribus nocti- ‡Mat. 12.5. 40.16.2.4.
2 bus. ¶ Et orauit Ionas ad Dominũ Deũ Luc. 11.d.39.
3 suum de ventre piscis. ¶ Et dixit: Clamaui de tribu 1.Co. 15.a.4.
latione mea ad Dominum, & exaudiuit me: de ven ‡Psa.3.a.5.
tre inferi clamaui, & exaudisti vocem meam. 17.a.7.119
4 ¶ Et proiecisti me in profundum in corde maris, a.5.129.a.8
B & flumen circundedit me: omnes gurgites tui, & flu
ctus tui super me transierunt.
5 ¶ Et ego dixi, Abiectus sum à conspectu oculorũ
tuorũ, veruntamen rursus videbo tẽplũ sanctũ tuũ.
6 ¶ Circundederunt me aquæ vsq; ad animã, abys-
C sus vallauit me, pelagus operuit caput meum. ‡Ps.68.a.1
7 ¶ Ad extrema montium descendi, terræ vectes cõ
cluserunt me in æternum: & subleuabis de corru-
ptione vitam meam, Domine Deus meus.
8 ¶ Cùm angustiaretur in me anima mea, Domini
recordatus sum: vt veniat ad te oratio mea ad tem-
plum sanctum tuum.
9 ¶ Qui custodiunt vanitatem frustra, misericor-
D diam suam derelinquunt.
10 ¶ Ego autem in voce laudis immolabo tibi: quæ-
cunque voui, reddam pro salute Domino.
11 ¶ Et dixit Dñs pisci: & euomuit Ionam in aridã.

CAPVT III.

1 E T factum est verbum Domini ad Ionam
A secundò, dicens: ¶ Surge & vade in Nini-
2 uẽ ciuitatẽ magnã, & prædica in ea præ-
3 dicationẽ quã ego loquor ad te. ¶ Et sur-
rexit Ionas, & abijt in Niniuem, iuxta verbum Dñi:
& Niniue erat ciuitas magna itinere trium dierum.
4 ¶ Et cœpit Ionas introire ciuitatem itinere diei

B vnius: & clamauit, & dixit: Adhuc quadraginta
5 dies, & Niniue subuertetur. ¶ Et crediderunt viri
Ninitæ in Deum: & prædicauerunt ieiunium, &
6 vestiti sunt saccis à maiore vsque ad minorem. ¶ Et
C peruenit verbum ad regem Niniue: & surrexit de so
lio suo, & abiecit vestimentum suum à se, & indu-

Mat.12.d 41. Luc.11 32.

7 tus est sacco, & sedit in cinere. ¶ Et clamauit, & dixit
in Niniue ex ore regis & principum eius, dicens: Ho
mines, & iumenta, & boues, & pecora non gustent
8 quicquam, nec pascantur, & aquam non bibant. ¶ Et
operiantur saccis homines, & iumenta, & clament
ad Dominum in fortitudine: & conuertatur vir à
D via sua mala, & ab iniquitate quæ est in manibus
9 eorum. ¶ Quis scit si conuertatur, & ignoscat Deus:
10 & reuertatur à furore iræ suę, & non peribimus? ¶ Et
vidit Deus opera eorum quia conuersi sunt de via
sua mala: & misertus est super malitia quam locu-
tus fuerat vt faceret eis, & non fecit.

Iere.18.b.12. Ioel 2.c.14.

CAPVT IIII.

1 ET afflictus est Ionas afflictione magna, &
A iratus est: ¶ & orauit ad Dominum, & di
2 xit: Obsecro Domine, nunquid non hoc
est verbum meum, cùm adhuc essem in
terra mea? propter hoc præoccupaui vt fugerem in
Tharsis. scio enim quia tu Deus clemens & mise-
ricors es, patiẽs & multę miserationis, & ignoscens
3 super malitia. ¶ Et nunc Domine, tolle quæso ani-
B mam meam à me, quia melior est mihi mors quàm
4 vita. ¶ Et dixit Dominus: Putásne bene irasceris tu?
5 ¶ Et egressus est Ionas de ciuitate, & sedit contra O-
rientem ciuitatis: & fecit sibimet vmbraculum ibi,
& sedebat subter illud in vmbra, donec videret quid
6 accideret ciuitati. ¶ Et præparauit Dominus Deus
hederam, & ascendit super caput Ionæ, vt esset vm-
bra super caput eius, & protegeret eum, laboraue-
rat enim: & lætatus est Ionas super hedera, lætitia
7 magna. ¶ Et parauit Deus vermem ascensu diluculi
C in crastinum: & percussit hederã, & exaruit. ¶ Et cũ
8 ortus fuisset sol, pręcepit Dñs vẽto calido & vrẽti: &
percussit sol super caput Ionæ, & ęstuabat & petiuit
aię suę vt moreretur, & dixit: Melius est mihi mori
9 quã viuere. ¶ Et dixit Dñs ad Ionã: Putásne bene ira
sceris tu super hederã? Et dixit: Bene irascor ego vs-
10 que ad mortẽ. ¶ Et dixit Dñs: Tu doles super hede-
D rã, in qua nõ laborasti, neq; fecisti vt cresceret, quæ
11 sub vna nocte nata est, & sub vna nocte perijt. ¶ Et
ego nõ parcam Niniue ciuitati magnæ, in qua sunt
plusquã centum viginti millia hoĩum, qui nesciunt
qd sit inter dexterã & sinistrã suã, & iumẽta multa?

Psal.85.a 5. Ioel 2.c.13

Prophetia Ionæ finit.

PROLOGVS IN MICHAEAE PROPHETIAM.

EMPORIBVS Ioatham, & Achaz, & Ezechiæ regum Iuda, Michæam prophetam ad hanc prophetiam Spiritu sancto repletum fuiße lectio ipsa demonstrat. Sed de supradicto numero regum, Ioatham & Ezechiam Deo ob religionem placuisse historia libri quarti Regum, & secundi paralipoménon indicat. Achaz vero relicto Deo, idôla Samariæ, quibus etiam filios suos in sacrificium igni concremandos obtulerat, coluisse constat. Quam ob rem, Deus Samariam, quæ reges Israel, & Iuda memoratorum simulachrorum superstitione fefellerat, increpans, indignationem suam in eam processuram comminatus est. Populo etiam Israël præuaricatori, & principibus eius, qui eundem populum fallaci suasione ad colenda idôla impulerant, verbis insequentibus, captiuitatem & interitum affuturum denunciat.

PROPHETIA MICHAEAE.

CAPVT PRIMVM.

1 VERBVM Domini,quod
A factum est ad Michæam
Morasthitē,in diebus Io-
nathā,Achaz,& Ezechię,
regum Iuda: quod vidit
super Samariam & Ieru- 1 Deu.31 a 1. Isa.1. a 2
2 salē. ¶ Audite populi om
nes:& attēdat terra & ple
nitudo eius: & sit Domi-
nus Deus vobis in testē,
3 Dominus de templo sancto suo. ¶ Quia ecce Dn̄s 1 Isa. 16 d.21.
egredietur de loco suo:& descendet,& calcabit su-
4 per excelsa terræ. ¶ Et consumentur montes subtus
eum:& valles scindentur sicut cera à facie ignis,si-
5 cut aquæ quæ decurrunt in præceps. ¶ In scelere Ia-
B cob omne istud, & in peccatis domus Israël: quod
scelus Iacob? nonne Samaria?& quæ excelsa Iudæ?
6 nónne Ierusalem? ¶ & ponam Samariam quasi acer
num lapidum in agro cùm plantatur vinea:& detra
ham in vallem lapides eius,& fundamenta eius re-
7 uelabo. ¶ Et oīa sculptilia eius concidentur, & oēs
mercedes eius comburentur igne,& oīa idola eius
ponam in perditionē:quia de mercedibus meretri
cis congregata sunt,& vsq; ad mercedē meretricis
8 reuertentur.Super hoc plangam,& vlulabo:vadam
spoliatus & nudus: faciam planctum velut draco-
9 num,& luctū quasi struthionū. ¶ Quia desperata est
C plaga eius,quia venit vsq; ad Iudam,tetigit portam
10 populi mei vsq; ad Ierusalem. ¶ In Geth nolite an-
nunciare,lachrymis ne ploretis: In domo Pulueris
11 puluere vos conspergite. ¶ Et transit è vobis habita
tio Pulchra,confusa ignominia,non est egressa quę
habitat in exitu:planctū Domus vicinæ accipiet ex
12 vobis,quæ stetit sibimet. ¶ Quia infirmata est in bo-
nū quę habitat in amaritudinibus:quia descēdit ma
D lum à Dn̄o in portam Ierusalem. ¶ Tumultus qua-
13 drigæ stuporis habitanti Lachis:principium pecca
ti est filiæ Siun,quia in te inuēta sunt scelera Israël,
14 ¶ Propterea dabit emissarios super hęreditatē Geth
domos mendacij in deceptionem regibus Israël.a
15 ¶ Adhuc hæredem adducam tibi quę habitas in M
16 resa: vsque ad Odollam veniet gloria Israel. ¶ De-
caluare,& tondēre super filios deliciarum tuarum:
dilata caluitium tuum sicut aquila: quoniam ca-
ptiui ducti sunt ex te.

CAPVT II.

1 VAe qui cogitatis inutile,& operamini ma
A lum in cubilibus vestris:in luce matuti-
na faciunt illud,quoniam contra Deum
2 est manus eorum. ¶ Et concupierunt a-
gros,& violenter tulerunt,& rapuerunt domos, &
calumniabantur virum & domum eius, virum &
3 hæreditatem eius. ¶ Idcirco hæc dicit Dominus:
Ecce ego cogito super familiam istam malum: vn-
de non auferetis colla vestra, & non ambulabitis
4 superbi, quoniam tempus pessimum est. ¶ In die
illa sumetur super vos parabola,& cantabitur can-
B ticum cum suauitate, dicentium: Depopulatione
vastati sumus: pars populi mei cōmutata est: quo-
modo recedet à me,quum reuertatur,qui regiones
5 nostras diuidat? ¶ Propter hoc non erit tibi mittens
6 funiculum sortis in cœtu Domini*. ¶ Ne loquami- * ô Israel.
ni loquentes: Non stillabit super istos, non com-
7 prehendet cōfusio. ¶ Dicit Domus Iacob:Nunquid
abbreuiatus est spiritus Domini, aut tales sunt co-
gitationes eius? Nónne verba mea bona sunt cum
8 eo qui rectè graditur? ¶ Et ecōtrario populus meus
C in aduersarium consurrexit: désuper tunicam pal-
lium sustulistis: & eos qui transibant simpliciter,
9 conuertistis in bellum. ¶ Mulieres populi mei eieci-
stis de domo deliciarum suarum:à paruulis earum
10 tulistis laudem meam in perpetuū. ¶ Surgite, & ite,
quia non habetis hic requiem: propter immundi-
11 tiam eius corrumpetur putredine pessima. ¶ Vtinā
non essem vir habens spiritū,& mendacium potius
loquerer:stillabo tibi in vinum & in ebrietatem:&
12 erit super quem stillatur populus iste. ¶ Congrega-
D tione congregabo Iacob totum te:in vnum condu
cam reliquias Israël,pariter ponam illum quasi gre
gem in ouili,quasi pecus in medio caularū, tumul-
13 tuabuntur à multitudine hominū. ¶ Ascendet enim
pandens iter ante eos: diuident, & transibunt por
tam,& egredientur per eam:& transibit rex eorum
coram eis, & Dominus in capite eorum.

CAPVT III.

1 ET dixi:Audite principes Iacob, & duces
A domus Israël,Nunquid non vestrum est
2 scire iudiciū, ¶ qui odio habetis bonū,&
diligitis malum:qui violenter tollitis pel
les eorum désuper eis, & carnem eorum désuper
3 ossibus eorum? ¶ Qui comederūt carnē populi mei,
& pellem eorum désuper excoriauerunt:& ossa eo-
rum confregerunt & conciderunt sicut in lebéte,&
4 quasi carnem in medio ollæ. ¶ Tunc clamabunt ad
B Dominum,& non exaudiet eos:& abscondet faciē

suã ab eis in tẽpore illo, sicut neq; ter egerũt in adin
5 uentionibus suis. Hęc dicit Dñs super prophetas
qui seducunt populum meũ: qui mordent dentibus
suis: & prædicant pacẽ: & si quis non dederit in ore
6 eorũ quippiã, sanctificant super eũ pręlium. Pro-
C pterea nox vobis pro visione erit, & tenebræ vobis
pro diuinatione: & occũbet sol super prophetas, &
7 obtenebrabitur super eos dies. Et cõfundẽtur qui
vident visiones, & cõfundẽtur diuini: operient oẽs
8 vultus suos, quia nõ est responsum Dei. Veruntñ
ego repletus sum fortitudine Spiritus Dñi, iudicio
9 & virtute: vt annunciẽ Iacob scelus suum. Audite
hoc principes domus Iacob, & iudices domus Is-
D raël: qui abominamini iudicium, & oĩa recta per-
10 uertitis: Qui ędificatis Sion in sanguinibus, & Ieru
11 salẽ in iniquitate. Principes eius in muneribus iu (Ezec. 22. f. 27. Sopho. 3. a. 3.)
dicabant, & sacerdotes eius in mercede docebant,
& prophetæ eius in pecunia diuinabant: & super
Dñm requiescebãt, dicẽtes: Nũquid nõ Dñs in me-
12 dio nostrũ? nõ veniẽt super nos mala. Propter hoc
cã vestri, Siõ quasi ager arabit, & Ierusalẽ quasi a- (Iere. 26 c. 18.)
ceruus lapidũ erit, & mõs tẽpli in excelsa syluarrũ.

CAPVT IIII.

1 ET erit, in nouissimo dierum erit mons do- (Isai 2. a. 2.)
A mus Domini præparatus in vertice mon
tium, & sublimis super colles: & fluent
2 ad eum populi. Et properabunt gentes
multæ, & dicent: Venite, ascendamus ad montem
Dñi, & ad domũ Dei Iacob: & docebit nos de vijs
suis, & ibimus in semitis eius: quia de Sion egredie
3 tur lex, & verbum Domini de Ierusalẽ. Et iudica-
bit inter populos multos, & corripiet gentes fortes
vsque in longinquum: & concident gladios suos in
B vomeres, & hastas suas in ligones: non sumet gens
aduersus gentem gladium, & non discent vltra bel-
4 ligerare. Et sedebit vir subtus vineam suam, & sub
tus ficum suam, & non erit qui deterreat: quia os
5 Domini exercituum locutum est. Quia omnes po
puli ambulabunt vnusquisque in nomine Dei sui:
nos autem ambulabimus in nomine Domini Dei
6 nostri in æternum & vltrà. In die illa, dicit Domi-
nus congregabo claudicantem: & eam quam eiece
7 ram, colligam, & quam afflixeram*. Et ponã clau (* consolabor)
dicantem in reliquias: & eam quæ laborauerat, in (Sopho. 3. d. 19.)
gẽtem robustam. & regnabit Dominus super eos (Luc. 1. c. 33. Dan. 7. d. 14.)
in monte Sion, ex hoc nunc & vsque in æternum.
8 Et tu turris gregis, nebulosa ˋfiliæˊ Sion vsque ad (ˋfilia.)
C te veniet: & veniet potestas prima regnum filiæ Ie-
9 rusalem. Nunc quare mœrore contraheris? nun-
quid rex non est tibi, aut consiliarius tuus perijt,
quia comprehendit te dolor sicut parturientem?
10 Dole, & satage filia Sion quasi parturiens: quia
nunc egredieris de ciuitate, & habitabis in regio-
D ne, & venies vsque ad Babilonem, ibi liberaberis:
ibi redimet te Dominus de manu inimicorum tuo
11 rum. Et nunc congregatæ sunt super te gentes mul
tæ quæ dicunt, Lapidetur: & aspiciat in Sion oculus
12 noster. Ipsi autem non cognouerunt cogitationes
Domini, & non intellexerunt consilium eius: quia
13 congregauit eos quasi fœnum areæ. Surge, & tri-
tura filia Sion: quia cornu tuum ponam ferreum, &
vngulas tuas ponam æreas: & comminues populos
multos, & interficies Domino rapinas eorum, &
fortitudinem eorum Domino vniuersæ terræ.

CAPVT V.

1 NVnc vastaberis filia latronis: obsidionem
A posuerunt super nos, in virga percutient
2 maxillam iudicis Israël. ET TV (Matt. 2. 6.)
BETH-LEHEM Ephráta paruu- (Iohan. 7. f. 42.)
lus es in millibus Iuda: ex te mihi egredietur qui
sit dominator in Israël: & egressus eius ab initio, à
3 diebus æternitatis. Propter hoc dabit eos vsque
ad tempus, in quo parturiens pariet: *reliquiæ fra- (* & 10.)
4 trum eius conuertentur ad filios Israël. Et stabit,
& pascet in fortitudine Domini in sublimitate no-
B minis Domini Dei sui: & conuertentur: quia nunc
5 magnificabitur vsque ad terminos terræ. Et erit
iste ˋpax: Assyriusˊ quum venerit in terram nostram, (ˋpax Assyrijs.)
& quando calcauerit in domibus nostris: & suscita
bimus super eum septẽ pastores, & octo primates
6 homines. Et pascent terram Assur in gladio, & ter
ram Nemrod in lanceis eius: & liberabit ab Assur,
quũ venerit in terrã nostrã, & quũ calcauerit in fini
7 bus nostris. Et erũt reliquiæ Iacob in medio popu
C lorũ multorum quasi ros à Dño, & quasi stillę super
herbã, quę non expectat virũ, & non præstolatur fi-
8 lios hoium. Et erũt reliquię Iacob in gẽtibus in me
dio populorũ multorũ, quasi leo in iumentis sylua-
rũ, & quasi catulus leonis in gregibus pecorum: qui
cum transierit, & cõculcauerit, & ceperit, nõ est qui
9 eruat. *Exaltabitur manus tua super hostes tuos, & (* &)
10 oẽs inimici tui interibunt. Et erit in die illa, dicit
D Dñs: auferã equos tuos de medio tui, & disperdam
11 quadrigas tuas. Et perdã ciuitates terrę tuę, & de-
12 struã oẽs munitiones tuas, & auferã maleficia de
13 manu tua, & diuinationes non erunt in te. Et peri
re faciã sculptilia tua, & statuas tuas de medio tui:
14 & non adorabis vltrà opera manuum tuarum. Et
euellam lucos tuos de medio tui: & conteram ciui-
15 tates tuas. Et faciam in furore & in indignatione
vltionem in omnibus gentibus quæ nõ audierunt.

CAPVT VI.

1 AVdite quę Dominus loquitur: Surge, conten
A de iudicio aduersum montes, & audiant
2 colles vocem tuam. Audiant montes iu-
dicium Domini, & fortia fundamenta terrę: quia iu
dicium Dñi cum populo suo, & cum Israël dijudica
3 bitur. Popule meus quid feci tibi, aut quid mole- (Ierem. 2. a. 4.)
4 stus fui tibi? responde mihi. Quia eduxi te de ter- (Exo. 14. c. 22.)
ra-Aegypti, & de domo seruientium liberaui te: &
misi ante faciem tuã Moysen, & Aaron, & Mariam?
5 Popule meus memento, quæso quid cogitauerit (Nu. 22. 23. 24. 25)
Balach rex Moab: & quid respõderit ei Balaã, filius
Beor, de Setim vsque ad Galgalam, vt cognosceres
6 iustitias Domini. Quid dignum offeram Domino,
B curuabo genu Deo excelso? nũquid offerã ei holo-
7 caustomata & vitulos anniculos? Nunquid placa-
ri potest Dñs in millibus arietũ, aut in multis milli-
bus hircorũ pinguiũ? nunquid dabo primogenitũ
meũ pro scelere meo, fructũ ventris mei pro pecca-
8 to aĩæ meę? Indicabo tibi ô homo quid sit bonũ, &
quid Dñs requirat à te: Vtiq; facere iudiciũ, & dili-
gere misericordiã, & solicitũ ambulare te cum Deo
9 tuo. Vox Dñi ad ciuitatem clamat, & salus erit ti-
C mentibus nomen ˋtuũˊ: audite tribus, & quis appro- (ˋsuum 6.)
10 babit illud? Adhuc ignis in domo impij thesauri
11 iniquitatis, & mẽsura minor irę plena. Nunquid iu
stificabo staterã impiã & saccelli pondera dolosa?

12 ¶In quibus diuites eius repleti sunt iniquitate,& ha
birãtes in ea loquebãtur mendaciũ, & lingua eorũ
13 fraudulẽta in ore eorũ.¶Et ego ergo cępi percutere
14 te perditione super peccatis tuis.¶ Tu comedes,& (Leu. 26. 26.)
nõ saturaberis:& humiliatio tua in medio tui:& ap
prehendes,& nõ saluabis:& quos saluaueris,in gla
15 diũ dabo.¶ Tu seminabis,& non metes:tu calcabis (Deu. 28. 38. Agg. 1.b.6)
D oliuã,& nõ vngẽris oleo:& mustũ,& nõ bibes vinũ.
16 ¶Et custodisti pręcepta Amri,& oẽ opus domus A- (voluntatibus 3.)
chab:& ambulasti in 'voluptatibus' eorũ, vt darem
te in perditionem,& habitantes in ea in sibilum,&
opprobrium populi mei portabitis.

CAPVT VII.

1 VAe mihi,quia factus sum sicut qui colligit
A in autũno racemos vindemię:nõ est bo-
trus ad comedẽdũ,præcoquas ficus desi
2 derauit aĩa mea.¶Perijt sanctus de terra,
& rectus in hoĩbus nõ est:oẽs in sanguine insidian-
3 tur, vir fratrẽ suũ ad mortẽ venatur.¶ Malũ manuũ
suarũ dicũt bonũ:princeps postulat,& iudex in red
dẽdo est:& magnus locutus est desideriũ aĩę suę,&
4 cõturbauerunt eã.¶Qui optimus in eis est,quasi pa
liurus:& qui rectus,quasi spina de sepe.Dies specu
lationis tuę,visitatio tua venit: nũc erit vastitas eo-
5 rum.¶Nolite credere amico:& nolite cõfidere in du
ce:ab ea quæ dormit in sinu tuo custodi claustra o-
6 ris tui.¶Quia filius cõtumeliã facit patri:& filia cõ (Mat. 10. c. 21. d. 35.)
B surgit aduersus matrẽ suã, nurus aduersus socrum (Mat. 10. d. 36.)
7 suã: & inimici hoĩs domestici eius.¶Ego autem ad
Dñm aspiciã,expectabo Deum saluatorẽ meum:au
8 diet me Deus meus.¶Ne læteris inimica mea super
me,quia cécidi: cõsurgã quum sedero in tenebris,
9 Dñs lux mea est.¶Irã Dñi portabo, quĩ peccaui ei:
donec causam meã iudicet,& faciat iudiciũ meum:
10 educet me in lucẽ,videbo iustitiã eius.¶Et aspiciet
inimica mea,& operietur confusione,quæ dicit ad
C me:Vbi est Dñs Deus tuus? Oculi mei videbunt in
eã:nunc erit in conculcationẽ, vt lutum platearum.
11 ¶Dies vt ædificẽtur maceriæ tuæ:in die illa lõgè fiet
12 lex.¶ In die illa & vsq; ad te veniet Assur, & vsq; ad
ciuitates munitas : & à ciuitatibus munitis vsq; ad
13 flumẽ,& ad mare de mari,& ad montẽ de mõte.¶Et
terra erit in desolationẽ propter habitatores suos,
14 & propter fructum cogitationum eorum.¶Pasce po
pulum tuum in virga tua,gregẽ hęreditatis tuę habi
tãtes solos in saltu,in medio Carmeli:pascẽtur Ba-
15 san & Galaad iuxta dies antiquos.¶Secundùm dies
egressionis tuæ de terra Aegypti ostẽdã ei mirabi-
16 lia.¶Videbunt gẽtes,& cõfundẽtur super oĩ fortitu
dine sua:ponẽt manum super os, aures eorum sur-
17 dę erũt.¶Lingẽt puluerẽ sicut 'serpẽs' velut reptilia (serpentes.)
D terræ proturbabunt de ędibus suis: Dñm Deum no
18 strũ desiderabunt,& timebunt te.¶ Quis Deus simi (Iere. 10. a 6.)
lis tui, qui aufers iniquitatẽ,& trãsis peccatum reli
quiarum hæreditatis tuæ? nõ immittet vltrà furorẽ (Act. 10. g. 43.)
19 suum, quoniam volens misericordiam est.¶Reuer
tetur,& miserebitur nostri deponet iniquitates no (Col. 2. c. 13)
stras:& projciet in profundum maris omnia pecca
20 ta nostra.¶Dabis veritatẽ Iacob:misericordiã Abra
hã : quæ iurasti patribus nostris à diebus antiquis.

Prophetiæ Michææ finis.

PROLOGVS IN PROPHETIAM NAHVM
Ex proęmio commentariorum Hiero. in Nahum.

AHVM prophetam ante aduentum regis Assyriorum,qui populũ Israel captiuum in suam regionẽ traſtulerat,fuisse,Hebræorũ traditio confirmat. Siquidẽ in fine huius lectionis prædicti regis aduentũ idẽ propheta annunciare monstratur. Sed cùm habitatores Niniue,Iona interitũ ciuitatis prædicante,ne diuina ira denunciatũ interitũ sustinerent,peccatorũ & impietatis pœnitentiã egissent, accepta Dei misericordia, grauioribus se criminibus implicuerunt. Qua de causa memoratus propheta , Spiritu sancto plenus, iudiciũ Dei annũcians,ita locutus est : Deus zelans & vlciscens Dominus est, &c. Iam enim decẽ tribus ab Assyrijs deductæ fuerant in captiuitatẽ sub Ezechia rege Iuda : sub quo etiam nunc in cõsolationẽ populi trãsmigrati aduersum Niniuẽ visio cernitur. Nec erat parua consolatio, tam his qui iam Assyrijs seruiebant,quã reliquis qui sub Ezechia de tribu Iuda & Ben-iamin ab ysdẽ hostibus obsidebãtur, vt audirent Assyrios quoq; à Chaldæis esse capiendos,sicut in sequẽtibus libri huius demonstrabitur. Sciendũ autẽ est,quòd Niniue in nostra lingua de Hebræo. Speciosam sonat. Speciosus autẽ hic mundus dicitur. Vnde & apud Græcos Cosmos ab ornatu nomen accepit. Et quicquid nunc aduersum Niniuẽ dicitur: de mundo figuraliter prædicari sentiamus. Quã ob causam & assumptio quã Septuaginta interpretãtur LEMMA, & Aquila Harma interpretatus est,apud Hebræos MASSA ponitur, id est graue onus: eo quod eã aduersus quã videtur,premat,nec sinat eleuare ceruicẽ. Simulq; hoc attendendũ, quòd hæc ipsa vel assumptio, vel onus, vel põdus prophetæ, visio sit. Non enim loquitur propheta in ecstasi, vt Mõtanus & Prisca, Maximillaq; delirant: sed quod prophetat,liber est visionis intelligentis vniuersa quæ loquitur: & pondus hostiũ facientis suo populo visionẽ. De consummatione itaq; mundi,secundũ anagogen, ô Paula & Eustochiũ in consolationẽ sanctorũ prophetia texitur: vt quæcunq; in mundo vident,quasi prætereuntia & caduca cõtemnant, & præparent se ad iudicij diem, vbi vltor aduersum veros Assyrios affuturus est Dominus.

PRO-

PROPHETIA NAHVM.

CAPVT PRIMVM.

1 NVS Niniue. Liber vi-
A sionis Nahum Elcesæi.
2 ¶ Deut æmulator, & vlci-
scens Dominus, vlciscens
Dominus & habens furo
rem, vlciscens Dominus
in hostes suos, & irascens
3 ipse inimicis suis. ¶ Domi
nus patiēs, & magnus for
titudine & inundans non
faciet innocentem. Dominus in tempestate & tur-
4 bine viæ eius, & nebulæ puluis pedum eius. ¶ Incre
pans mare, & exiccans illud: & omnia flumina ad
desertum deducens. Infirmatus est Basan, & Car-
5 melus: & flos Libani elanguit. ¶ Montes commoti
B sunt, ab eo & colles desolati sunt, & contremuit ter
ra à facie eius, & orbis & omnes habitantes in eo.
6 ¶ Ante faciē indignationis eius quis stabit? & quis re
sistet in ira furoris eius? indignatio eius effusa est vt
7 ignis: & petræ dissolutæ sunt ab eo. ¶ Bonus Domi-
nus confortans in die tribulationis, & sciens sperā
8 tes in se. ¶ & in diluuio prætereunte, cōsummationē
faciet loci eius: & inimicos eius persequentur tene
9 bræ. ¶ Quid cogitatis contra Dominū? consumma-
C tionem ipse faciet: non consurget duplex tribula-
10 tio. ¶ Quia sicut spinæ seinuicem complectuntur: sic
conuiuium eorum pariter potantium, consumen-
11 tur quasi stipula ariditate plena. ¶ Ex te exibit cogi-
tans contra Dominum malitiam mente: pertractās
12 præuaricationem. ¶ Hæc dicit Dominus: Si perfecti
D fuerint: & ita plures, sic quoq; attondentur, & *per-
13 transibit*: afflixi te, & nō affligam te vltrà. ¶ Et nunc
conteram virgam eius de dorso tuo, & vincula tua
14 disrumpam. ¶ Et præcipiet super te Dominus, non
seminabitur ex nomine tuo amplius: de domo Dei
tui interficiam sculptile & conflatile: ponam sepul
15 chrum tuum, quia inhonoratus es. ¶ ‖ Ecce super
montes pedes euangelizantis, & annunciantis pa-
cē: celebra Iuda festiuitates tuas, & redde vota tua:
quia non adijciet vltrà vt pertranseat in te Belial,
vniuersus interijt.

*pertransibunt 8.

‖ Isa. 52. b. 7. Rom. 10. c. 13.

CAPVT II.

1 Ascendit qui dispergat coram te, qui custo
A diat obsidionem: cōtemplare viam, con-
2 forta lūbos, robora virtutē valde. ¶ Quia
reddidit Dominus superbiam Iacob, si-
cut superbiam Israel: quia vastatores dissipauerunt
3 eos, & propagines eorum corruerunt. ¶ Clypeus
fortiū eius ignitus, viri exercitus in coccineis: igneę
habenæ currus in die præparationis eius, & agitato
4 res consopiti sunt. ¶ In itineribus *conturbati sunt,
quadrigæ* collisæ sunt in plateis: aspectus eorum
5 quasi lampades, quasi fulgura discurrentia. ¶ Recor
B dabitur fortium suorum, ruent in itineribus suis: ve
lociter ascendent muros eius, & præparabitur vm-
6 braculum. ¶ Portæ fluuiorum apertę sunt, & tēplum
7 ad solum dirutū. ¶ Et miles captiuus abductus est:
& ancillæ eius minabantur, gementes vt columbæ
8 murmurantes in cordibus suis. ¶ Et Niniue quasi pi
scina aquarum aquæ eius: ipsi verò fugerunt: state
9 state, & non est qui reuertatur. ¶ Diripite argētum,
diripite aurum: & nō est finis diuitiarum ex omni-
10 bus vasis desiderabilibus. ¶ Dissipata est, & scissa, &
C dilacerata: & cor tabescens & dissolutio geniculo-
rum, & defectio in cunctis renibus: & facies oīum
11 eorum sicut nigredo ollæ. ¶ Vbi est habitaculū leo-
num: & pascua catulorum leonū: ad quam iuit leo,
vt ingrederetur illuc: catulus leonis, & non est qui
12 exterreat? ¶ Leo cepit sufficiēter catulis suis, & ne-
cauit leænis suis: & impleuit præda speluncas suas,
13 & cubile suum rapina. ¶ Ecce ego ad te, dicit Domi
D nus exercituum: & succendam vsque ad fumum
quadrigas *tuas*, & leunculos tuos comedet gla-
dius: & exterminabo de terra prædam tuam, & nō
audietur vltrà vox nunciorum tuorum.

*conturbatæ sunt. quadrigæ.

Isa. b. 7.

*eius 8.

CAPVT III.

1 VAE ‖ ciuitas sanguinum, vniuersa men-
A dacij dilaceratione plena: non recedet
2 à te rapina. ¶ Vox flagelli, & vox impe-
tus rotæ, & equi frementis, & quadrigæ
3 *feruētis, & equitis ascēdētis: ¶ Et micātis gladij: &
fulgurātis hastę, & multitudinis interfectę: & grauis
ruinę*, nec est finis cadauerū, & corruēt in corpori-
4 bus suis. ¶ Propter multitudinē fornicationum me-
retricis speciosæ, & gratæ, & habētis maleficia, quę
vendidit gentes in fornicationibus suis, & familias
5 in maleficijs suis: ¶ ‖ Ecce ego ad te, dicit Dñs exer-
B cituum: & reuelabo pudenda tua in facie tua, & o-
stendā in Gentibus nuditatem tuam, & regnis igno
6 miniam tuam. ¶ Et proijciā abominationes, & con-
7 tumelijs te afficiam, & ponam te in exemplum. ¶ Et
erit omnis qui viderit te, resiliet à te, & dicet, Vasta
ta est Niniue: quis commouebit super te caput? vn
8 de quæram cōsolatorem tibi? ¶ Nunquid melior es
Alexandria populorum, quę habitat in fluminibus?

‖ Ezec. 24. c. 9. Haba. 2. c. 12.

*feruentes & equites ascendētes, et micantes gladij, & fulgurantes hastæ, & multitudines interfecti, & graues ruinæ 7.

‖ Isa 47. a 3.

aquæ

aquæ in circuitu eius:cuius diuitię, mare:aquę muri
9 eius.¶Aethiopia fortitudo ei',& Aegyptus:& nô est
10 finis:Aphrica & Libies fuerunt in auxilio tuo.¶Sed
C & ipsa in transmigrationem ducta est in captiuita-
tem : paruuli eius elisi sunt in capite omnium via-
rum,& super inclytos eius miserunt sortem:& om-
nes optimates eius confixi sunt in compedibus.
11 ¶ Et tu ergo inebriaberis,& eris despecta:& tu quę-
12 res auxilium ab inimico . ¶ Omnes munitiones tuę
sicut ficus cum grossis suis: si concussæ fuerint, ca-
13 dent in os comedentis.¶Ecce populus tuus mulie-
res in medio tui : inimicis tuis ad apertionem pan-
dentur portę terrę tuę,deuorabit ignis vectes tuos.
14 ¶Aquam propter obsidionem hauri tibi,extrue mu
nitiones tuas: intra in lutum & calca , subigens te-
15 ne laterem . ¶ Ibi comedet te ignis, peribis gladio,
deuorabit te vt bruchus:cõgregare ergo vt bruchus,
16 multiplicare vt locusta. ¶Plures fecisti negociatio-
nes tuas quã stellę sint cęli:bruchus expansus est, &
17 auolauit.¶Custodes tui quasi locustæ:& paruuli tui
D quasi locustę locustarũ,quę cõsidũt in sepibus in die
frigoris:sol ortus est,& auolauerũt,& nõ est cogni-
18 tus locus earũ vbi fuerint.¶ Dormitauerũt pastores
tui rex Assur, sepeliẽtur principes tui : latitauit po-
19 pulus tuus in mõtibus,& nõ est qui cõgreget.¶Non
est obscura contritio tua,pessima est plaga tua.om-
nes qui audierunt auditionem tuam , compresse-
runt manum super te:quia super quem non transijt
malitia tua semper?

Prophetia Nahum finis.

PROLOGVS IN PROPHETIAM HABACVC.
Ex proęmio commentariorum Hiero. in Habacuc.

VATVOR Prophetæ in duodecim prophetarum volumine continentur : è quibus tres in principio Limma , id est Pondus , titulum habent , Nahum , Habacuc, & Malachias. Porrò Zacharias in medio & circa finem duos huiuscemodi ponit titulos : è quibus vnus est , Onus verbi Domini in terra Adrach , & Damasci requiei eius : alter in fine , Onus verbi Domini super Israel. De Nahum , orationibus tuis iam liber editus est : de Zacharia & Malachia , si vita comes fuerit, differetur. Nunc Habacuc habemus in manibus, qui vel ex eo q; amabilis Domini est, vocatur Amplexatio: vel q; in certamen & luctam , & (vt ita dicam) amplexum cum Deo congreditur : amplexantis , id est luctantis , sortitus est nomen . Nullus enim tam audaci voce ausus est Deum ad disceptationem iustitiæ prouocare , & dicere ei : Cur in rebus humanis , & in mundi istius politia tanta rerum versatur iniquitas ? Vociferabor ad te vim patiens: & non saluabis? Quare ostendisti mihi iniquitatem , & laborem videre ? Lacerata est lex, & non peruenit vsque ad finem iudicium: quia impius præualet aduersum iustum : ideo egreditur iudicium peruersum. Vides q; temeraria vox sit , & quodammodò blasphemantis , creatorem suum ad iudicium prouocare: & vas fragile aduersus figulum , cur tale vel tale factum sit disputare? Nec non & hoc animaduertendum , q; assumptio vel pondus , quæ grauia esse iam diximus , prophetæ visio est : & aduersum Montani dogma peruersum , intelligit quod videt : nec vt amens loquitur , nec more insanientium fœminarum dat sine mente sonum . Vnde & Apostolus iubet vt si prophetantibus alijs , alij fuerit reuelatum , taceant qui priùs loquebantur. Et statim : Non est inquit , dissensionis Deus , sed pacis. Ex quo intelligitur , cùm quis voluntate reticet , & alteri locum dat ad loquendum , posse & loqui & tacere cum velit : qui autem in ecstasi , id est inuitus loquitur , nec tacere, nec loqui in sua potestate habet. Illud quoque disce(quia semel à me violenter exigis, vt quasi quosdam gradus & scalas ad altiora nitenti, historiam tibi interpreter)prophetiam esse contra Babylonem & Nabuchodonosor regem Chaldæorum: vt quomodo prior propheta Nahum, quem Habacuc sequitur , vaticinium habuit contra Niniuen & Assyrios,qui vastauerunt decem tribus,quæ vocantur Israel:ita Habacuc prophetiam habeat aduersus Babylonem & Nabuchodonosor: à quibus Iuda & Ierusalem, templumq; subuersa sunt. Et vt scias eo tempore fuisse Habacuc,quo iam duæ tribus quæ vocabantur Iudas,ductæ erant in captiuitatem, Daniel docere te poterit,ad quem in lacum leonum Habacuc cum prandio mittitur: quanquam apud Hebræos hæc ipsa non legatur historia. Igitur siue quis recipiat scripturam illam , siue non recipiat, vtrunq; pro nobis est. Aut enim recipit, & iam post factam rem, liber Habacuc texitur: aut non recipit , & quasi propheta scribit quæ ventura cognoscit. Interim secundùm literam causatur aduersum Deum propheta: cur Nabuchodonosor templum Dei vastet & Iudam: cur Ierusalem quondã vrbs Domini , destruatur: quare clamet populus , & non exaudiatur, vociferetur ad Dominum oppressus à Chaldæis, & non saluetur : quare etiam ipse propheta

vel populus ex cuius persona nunc loquitur, ad hoc vixerit & hucusq; perductus sit, vt iniquitatem hostium & suum laborem videat: cur iniustitia praualeat aduersum se. Et hoc dicit præ mentis angustia, nesciens aurum in igne conflari, & tres pueros de camino ignis puriores exisse, quàm intrauerāt. Sed & hoc generaliter accipere possumus, quòd ex persona humana impatientiæ loquatur: vt in querulam vocem & plenam doloris erumpat, dicens: Quare respicis contemptores, & taces conculcante impio iustiorem se? Hæc autem loquitur, nesciens iudicia Dei inuestigabilia, & profundum diuitiarum sapientia & scientiæ eius: quòd non ita videat Deus, vt videt homo: homo tantùm præsentia respicit, Deus futura & æterna cognoscit. Et quomodò si ægrotus & æstuans febribus aquam frigidam postulet, & dicat ad medicum: Vim patior, crucior, vror, exanimor, Vsquequo medice clamabo, & non exaudies? Et respondeat ei sapientissimus ac clementissimus medicus: Scio quo tempore dare debeam quod postulas, & non misereor modò, quia misericordia ista crudelitas est, & voluntas tua contra te petit. Ita & Deus noster sciens elementiæ suæ pondera atque mensuras, interdum non exaudit clamantem: vt eum probet, & magis prouocet eum ad rogandum, & quasi igne excoctum iustiorem & puriorem faciat. Quod intelligens Apostolus secundùm id quòd misericordiam consecutus est à Domino, ait: Sed non deficimus in tribulationibus. Et benedicit Dominum in omni tempore: & scit quòd qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit: & gloriatur in labore & dolore: & cum Ieremia dicit: Tribulationem & miseriam inuocabo: vt quomodo alius inuocat Deum, sic sanctus vir & bellator inuictus ad exercendum se & probandum, tribulationem & miseriam venire desiderat.

PROPHETIA HABACVC.

CAPVT PRIMVM.

1 ONVS quod vidit Haba-
A cuc ꝓpheta. ¶Vsquequo
2 Domine clamabo, & non
exaudies: vociferabor ad
te vim patiens, & non sal
3 uabis? ¶Quare ostendisti
mihi iniquitatem & labo
rem, videre prædā & in-
-13. iustitiā cōtra me?-Qua-
re respicis contemptores
& taces conculcante impio iustiorem se? Et facies
homines quasi pisces maris, & quasi reptilia non ha
bentia ducem? & factum est iudicium & contradi
4 ctio potentior? ¶Propter hoc lacerata est lex, & nō
B peruēnit vsque ad finem iudicium: quia impius prę
ualet aduersus iustum: propterea egreditur iudiciū
5 peruersum. ¶‖Aspicite in gentibus & videte, & ad- ‖Act. 13.f 41.
miramini, & obstupescite: quia opus factum est in
diebus vestris, quod nemo credet cùm narrabitur.
6 ¶Quia ecce ego suscitabo Chaldæos, gentem ama-
ram & velocem, ambulantem super latitudinē ter-
7 ræ, vt possideat tabernacula non sua. ¶Horribilis &
terribilis est: ex semetipsa iudicium & onus eius e-
8 gredietur. ¶Leuiores pardis equi eius, & velociores
C lupis vespertinis, & diffundentur equites eius: equi
tes nanque eius de longè venient, volabunt quasi
9 aquila festinans ad comedendum. ¶Omnes ad præ
dam venient, facies eorum ventus vrens: & congre
10 gabit quasi arenā, captiuitatē. ¶Et ipse de regibus
triūphabit, & tyranni ridiculi eius erunt: ipse super
omnem munitionem ridebit, & comportabit agge
11 rem, & capiet eā. ¶Tunc mutabitur spiritus, & per-
transibit, & corruet: hæc est fortitudo eius Dei sui.
12 ¶Nunquid non tu à principio Domine Deus meus,
sancte meus, & non moriemur? Domine in iudiciū
posuisti eum: & fortem vt corriperes, fundasti eum.
13 ¶Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, & respice-
D re ad iniquitatem non poteris. quare non respicis
super iniqua agentes, & taces deuorante impio iu-
14 stiorē se? ¶Et facies homines quasi pisces maris, &
15 quasi reptile non habens principem? ¶Totum in ha
mo sublcuauit, traxit illud in sagena sua, & congre
gauit in rete suum. Super hoc lętabitur & exultabit.
16 ¶Propterea immolabit sagenæ suæ, & sacrificabit
reti suo: quia in ipsis incrassata est pars eius, & cibus
17 eius electus. ¶Propter hoc ergo expandit sagenam
suam, & semper interficere Gentes non *parcet.* *cessat.

CAPVT II.

1 SVper custodiam meam stabo, & figā gra- Isa.21.b.
A dum super munitionem: & contempla-
bor, vt videam quid dicatur mihi, & quid
2 respondeam ad arguentem me. ¶Et re-
spondit mihi Dominus, & dixit: Scribe visum, & ex
plana eū super tabulas: vt percurrat qui legerit eū.
3 ¶Quia adhuc visus procul, & apparebit in finem, &

nõ mentietur: si moram fecerit, expecta illum: quia
4 veniens veniet, & non tardabit. ¶Ecce qui incredu
Ioan. 3.d 36. Rom. 1.b. 17. Gal 3.b.11 Heb.10 g. 38. lus est, non erit recta anima eius in semetipso: ‖iu-
5 stus autem in fide sua viuet. ¶Et quomodo vinum
potantem decipit: sic erit vir superbus, & non deco
rabitur: qui dilatauit quasi infernus animam suam:
& ipse quasi mors, & non adimpletur: & congrega-
uit ad se omnes gentes, & coaceruauit ad se omnes
6 populos. ¶Nunquid non omnes isti super eum para
B bolam sument, & loquelam enigmatum eius, & di-
cetur: Vę ei qui multiplicat non sua? vsquequo & ag
7 grauat cõtra se densum lutũ? ¶Nunquid non repe n
tè cõsurgent, qui mordeant te: & suscitabũtur lace-
8 rantes te, & eris in rapinã eis? ¶Quia tu spoliasti gẽ
tes multas spoliabunt te oẽs q reliqui fuerint de po
pulis propter sanguinẽ hoĩs & iniquitatẽ terræ ciui
9 tatis, & oĩum habitantiũ in ea. ¶Vę qui cõgregat aua
ritiã malã domui suæ, vt sit in excelso nidus eius, &
10 liberari se putat de manu mali. ¶Cogitasti cõfusio-
nem domui tuæ, cõcidisti populos multos, & pecca
11 uit aĩa tua. ¶Quia lapis de pariete clamabit: & lignũ
C quod inter iuncturas ædificiorum est, respondebit.
Eze. 24.b 9. Nah. 3.a.1 12 ¶‖Væ qui ædificat ciuitatẽ in sanguinibus, & præpa
13 rat vrbẽ in iniquitate. ¶Nunquid nõ hęc sunt à Dño
exercituũ? Laborabũt enim populi in multo igne: &
14 gentes in vacuũ, & deficient. ¶Quia replebitur terra
vt cognoscãt gloriã Dñi, quasi aquæ operientes ma
15 re. ¶Vę qui potũ dat amico suo, mittens fel suum &
16 inebrians, vt aspiciat nuditatem eius. ¶Repletus es
ignominia pro gloria: bibe tu quoq; & cõsopire: cir
cundabit te calix dexteræ Dñi, & vomitus ignomi-
17 nię super gloriã tuam. ¶Quia iniquitas Libani ope-
D riet te, & vastitas animalium deterrebit eos de san
guinibus hoĩs, & iniquitate terrę, & ciuitatis, & om
18 niũ habitantiũ in ea. ¶Quid prodest sculptile, quia
sculpsit illud fictor suus, cõflatile & imaginẽ falsam,
quia sperauit in figmẽto fictor eius, vt faceret simu
19 lacra muta? ¶Væ qui dicit ligno, Expergiscere: Sur-
ge, lapidi tacẽti: nunquid ipse docere poterit? Ecce
iste coopertus est auro & argento: & oĩs spiritus nõ
20 est in visceribus eius. ¶‖Dominus autem in templo
Psal. 10.b 4. sancto suo: sileat à facie eius omnis terra.

Oratio Habacuc pro ignorantijs.

CAPVT III.

1 Domine audiui auditionem tuam, & timui:
A Domine opus tuum in medio annorum, vi
2 uifica illud: in medio annorum notum fa-
cies: cùm iratus fueris, misericordię recordaberis.
3 ¶Deus ab Austro veniet, & sanctus de mõte Pha
ram. Semper operuit cœlos gloria eius, & laudis
eius plena est terra.
4 ¶Splendor eius vt lux erit, cornua in manibus
eius: ibi abscondita est fortitudo eius.
5 ¶Ante faciẽ eius ibit mors, & egredietur diabo-
lus ante pedes eius.
6 ¶Stetit, & mensus est terram: aspexit, & dissoluit
Gentes, & contriti sunt montes seculi: incuruati
sunt colles mundi, ab itineribus ęternitatis eius.
7 ¶Pro iniquitate vidi tentoria Aethiopiæ, turba-
B buntur pelles terræ Madian.
8 Nũquid in fluminibus iratus es Dñe? aut in flumi
nibus furor tuus? vel in mari indignatio tua, `qui a-
scendis´ super equos tuos, & quadrigę tuę saluatio? ascendes.
9 ¶Suscitãs suscitabis arcũ tuum, iuramenta tribu
bus quæ locutus es: Semper fluuios scindes terræ.
10 ¶Viderunt te, & doluerunt mõtes, gurges aqua-
rum transijt, dedit abyssus vocem suam, altitudo
manus suas leuauit.
11 ¶Sol & Luna steterunt in habitaculo suo, in luce sa
C gittarũ tuarũ ibũt, in splẽdore fulgurãtis hastæ tuæ.
12 ¶In fremitu conculcabis terram, *in furore obstu- * &
pesfacies Gentes.
13 ¶Egressus es in salutẽ populi tui, in salutem cum
Christo tuo: percussisti caput de domo impij, denu-
dasti fundamentum* vsque ad collum. Semper. *eius.
14 ¶Maledixisti sceptris eius, capiti bellatorũ eius,
venientibus vt turbo ad dispergendũ me: exultatio
eorũ, sicut eius qui deuorat pauperẽ in abscõdito.
15 ¶Viam fecisti in mari equis tuis, in luto aqua-
D rum multarum.
16 ¶Audiui & conturbatus est venter meus, à voce
contremuerunt labia mea: ingrediatur putredo in
ossibus meis, & subter me scateat: vt requiescam in
die tribulationis, vt ascendam ad populum accin-
ctum nostrum.
17 ¶Ficus enim non florebit, & non erit germen in
vineis: mentietur opus oliuę, & arua non afferent
cibum: abscindetur de ouili pecus, & non erit ar-
mentum in pręsepibus.
18 ¶Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo
in Deo Iesu meo.
19 Deus Dominus fortitudo mea, & ponet pedes
meos quasi ceruorum: & super excelsa mea dedu-
cet me victor, in Psalmis canentem.

Prophetia Habacuc finis.

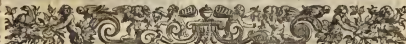

PROLOGVS IN SOPHONIAE PROPHETIAM
Ex principio commentariorum Hiero. in Sophoniam.

TRADVNT Hebræi, cuiuscunque prophetæ pater aut auus ponatur in titulo, ipsos quoque prophetas fuisse. Vnde & Amos vnus de duodecim Prophetis, qui dixerat: Non sum propheta, nec filius prophetæ, sed pastor caprarum, vellicans sycomoros, patris nomen in titulo non habet. Hoc si verum est Sophonias propheta, nomine (vt ita dicam) prophetico, & gloriosa maiorum suorum stirpe generatus est: habuit enim patrem Chusi, auum Godoliam, proauum Ama

riam, attauum Ezechiam: & talem quadrigam ipse velut extremus auriga compleuit. Nomen Sophoniæ, alij Speculam: alij Arcanum Domini transtulerunt. Siue igitur specula, siue absconditum Domini interpretetur, vtrunq; prophetæ conuenit. Dicitur enim ad Ezechielem: Fili hoīs, Speculatorem te posui domui Israel. Iste ergo propheta qui erat in specula & in sublimibus cōstitutus, & nouerat mysteria Domini, filius erat Chusi qui interpretatur Humilitas. Habebat quoq; auum Godoliā, qui dicitur Magnitudo Domini: & proauum Amariam qui & ipse vertitur in Sermonē Domini: & attauū Ezechiā, qui sonat Fortitudo Domini. De fortitudine itaq; Domini natus est sermo Domini, & de sermone Domini nata est magnitudo Domini: & de magnitudine nata est humilitas: vt cùm peruenerit aliquis ad perfectum dicat: Quia non sum dignus vocari Apostolus, & illud in psalmis: Domine non est exaltatum cor meum: neque elati sunt oculi mei. Iosiam regem Iudæ, cuius temporibus Sophonias prophetasse inuenitur, Deo præ omnibus regibus placuisse, historia quarti libri Regum & secundi Paralipomènon demōstrat. Iosias simulachra quæ pater suus Amon, vel auus Manasses in templo Dei collocauerat, deiecta comminuisse monstratur. In quibus etiam serpentem æreum à Moyse factum: quem errore inductus populus, superstitione idolorum detentus, admiserat. Idem custodisse pasca, & intermissum temporibus multis solus celebrasse monstratur. Ideo Deus per prophetam temporibus memorati regis quæ prouentura erant, ostendens: gentibus quidem lectione comprehensis, affuturum iudicium: populo verò Israel salutem: & ciuitati Ierusalem restaurationem tunc temporis tribuendam textu lectionis denunciauit.

PROPHETIA SOPHONIAE.

CAPVT PRIMVM.

1 VERBVM Domini quod
A factum est ad Sophoniā,
filium Chusi, filij Godoliæ,
filij Amariæ, filij Ezechiæ,
in diebus Iosiæ, filij Am-
mon, regis Iudæ. ¶ Congre
2 gans congregabo omnia
à facie terræ, dicit Domi-
3 nus: ¶ congregans hominē
& pecus, congregans vola
tilia cœli & pisces maris: & ruinæ impiorum erunt:
& disperdam homines à facie terræ, dicit Domi-
4 nus. ¶ Et extendam manum meam super Iudam, &
super omnes habitantes Ierusalem: & disperdam
B de loco hoc reliquias Baal, & nomina æditùorum
5 cum sacerdotibus: ¶ & eos qui adorant super tecta
militiam cœli, & adorant, & iurant in Domino, &
6 iurant in Melchom: ¶ Et qui auertuntur de post ter-
gum Domini, & qui non quæsierunt Dominum,
7 nec inuestigauerunt eum. ¶ Silete à facie Domini
Dei: quia iuxta est dies Domini, quia præparauit
8 Dominus hostiam, sanctificauit vocatos suos. ¶ Et
erit in die hostiæ Domini visitabo super principes
& super filios regis, & super omnes qui induti sunt
9 veste peregrina: ¶ & visitabo super omnem qui ar-
roganter ingreditur super limen in die illa, qui cō-
plent domum Domini Dei sui iniquitate & dolo. -7.
10 ¶ Et erit in die illa, dicit Dominus, vox clamoris à
C porta pisciū, & vlulatus à Secunda, & contritio ma
11 gna à collibus. ¶ Vlulate habitatores Pilæ: conticuit
omnis populus Chanáan, disperierunt oēs inuolu-
12 ti argento. ¶ Et erit in tempore illo: scrutabor Ie-
rusalem in lucernis, & visitabo super viros defixos
in fæcibus suis: qui dicunt in cordibus suis: Non fa-
13 ciet bene Dominus, & non faciet malè. ¶ Et erit for
titudo eorum in direptionem, & domus eorum in
desertum: & ædificabunt domos, & non habita- Amos. 5. c.11.
bunt: & plantabunt vineas, & non bibent vinum
14 earum. ¶ Iuxta est dies Domini magnus, iuxta est &
velox nimis: vox diei Domini amara, tribulabitur
15 ibi fortis. ¶ Dies iræ dies illa, dies tribulationis & Iere. 30.b 7.
D angustiæ, dies calamitatis & miseriæ, dies tene-
16 brarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis: ¶ dies Ioel. 2. b. 11.
tubæ & clangoris super ciuitates munitas & super Amos. 6. c. 8.
17 angulos excelsos. ¶ Et tribulabo homines, & ambu-
labunt vt cæci, quia Domino peccauerunt: & effun
detur sanguis eorum sicut humus, & corpora eorū
18 sicut stercora. ¶ Sed & argentum eorum & aurum Eze. 7. c. 19.
eorum non poterit liberare eos in die iræ Domini:
in igne zeli eius deuorabitur omnis terra, quia Inf. 3. b. 8
consummationem cum festinatione faciet cunctis
habitantibus terram.

CAPVT II.

1 COnuenite, congregamini gens non ama-
A bilis : ¶ Priusquam pariat iussio quasi
2 puluerem transeũtem diem, antequàm
veniat super vos ira furoris Dñi, ante-
a 9. 3 quâ veniat super vos dies indignationis Dñi.¶Quę-
rite Dominũ omnes mansueti terræ, qui iudicium
eius estis operati: quęrite iustum, quærite mansue-
tum: siquo modo abscondamini in die furoris Do-
4 mini. ¶Quia Gaza destructâ erit, & Ascalon in de-
sertum, Azotum in meridie eijcient, & Accaron
5 eradicabitur. ¶Væ qui habitatis funiculum maris,
gens perditorum: verbum Domini super vos Cha-
B náan terra Philisthinorum, & disperdam te, ita vt
6 nõ sit inhabitator.¶ Et erit funiculus maris requies
pastorum, & caulæ pecorum: & erit funiculus eius
7 qui remanserit de domo Iuda, ibi pascentur: in do-
mibus Ascalonis ad vesperam requiescent: quia vi
sitabit eos Dominus Deus eorum, & auertet capti-
8 uitatem eorum.¶Audiui opprobriũ Moab, & blas-
phemias filiorũ Ammon: quæ exprobauerunt po-
pulo meo, & magnificati sunt super terminos eorũ.
9 ¶ Propterea viuo ego, dicit Dominus exercituum,
Deus Israël: quia Moab vt Sodoma erit, & filij Am
C mon quasi Gomorrha, siccitas spinarum, & aceruі
salis, & desertum vsque in æternum: reliquiæ po-
puli mei diripient eos, & residui gentis meæ possi-
10 debunt illos. ¶Hoc eis eueniet pro superbia sua:
quia blasphemauerunt, & magnificati sunt super
11 populum Domini exercituum. ¶ Horribilis Do-
minus super eos, & attenuabit omnes deos terræ:
& adorabunt eum viri de locó suo, omnes insulæ.
12 Gentium. ¶ Sed & vos Aethiopes interfecti gladio
13 meo eritis.¶ Et extendet manum suam super Aqui
D lonem, & perdet Assur, & ponet speciosam in soli-
14 tudinem & in inuium & quasi desertum.¶‖ Et accu
‖Isa. 34.c. 11. babunt in medio eius greges, omnes bestiæ Gen-
tium: & onocrotalus & ericius in liminibus eius mo
rabuntur: vox cantantis in fenestra, coruus in su-
15 perliminari, quoniam attenuabo robor eius. ¶Hæc
est ciuitas gloriosa habitans in confidentia, quæ di
cebat in corde suo: Ego sum, & extra me nõ est alia
amplius: quomodo facta est in desertum cubile be
stiæ? omnis qui transit per eam, sibilabit, & moue-
bit manum suam.

CAPVT III.

1 VAe prouocatrix & redempta ciuitas, co-
A lumba.¶Non audiuit vocem, & non su-
2 scepit disciplinam: in Domino non est
confisa, ad Deum suum non appropin-
3 quauit.¶‖Principes eius medio eius quasi leones ru ‖Eze. 22. f. 27. Mich. 3. d. 15.
gientes: iudices eius lupi vespere, nõ relinquebant
4 in manè.¶Prophetæ eius vesani, viri infideles: sacer
dotes eius polluerunt sanctum, iniustè egerũt con-
5 tra legem. ¶Dominus iustus in medio eius non fa-
ciet iniquitatem: manè manè iudicium suum dabit
in lucem, & non absconditur: nesciuit autem ini-
6 quus confusionem.¶Disperdidí Gentes, & dissipa-
ti sunt anguli earum: desertas feci vias eorum, dum
non est qui transeat: desolatæ sunt ciuitates eorum
7 non remanente viro, neque vllo habitatore.¶Dixi,
B Attamen timebis me, suscipies disciplinam, & non
peribit habitaculum eius, propter omnia in quibus
visitaui eam: veruntamen diluculo surgentes corru
8 perunt omnes cogitationes suas. ¶Qua propter ex
pecta me, dicit Dominus: in die resurrectionis meę
in futurum, quia iudicium meũ vt congregem gen-
tes, & colligam regna: & effundam super eos indi-
gnationem meam, omnẽ iram furoris mei: ‖in igne ‖Sup. 1. d. 18.
9 enim zeli mei deuorabitur omnis terra.¶Quia tunc
reddam populis labium electum, vt inuocent om-
nes in nomine Domini, & seruiant ei humero vno.
10 ¶Vltrà flumina Aethiopiæ, indè supplices mei filij
11 dispersorum meorum deferent munus mihi.¶In die
C illa non confundéris super cunctis adinuẽtionibus
tuis, quibus præuaricata es in me: quia tũc auferam
de medio tui magniloquos superbiæ tuæ, & non ad
12 ijcies exaltari amplius in mõte sancto meo.¶Et de-
relinquam in medio tui populum pauperem & ege
13 num, & sperabunt in nomine Domini.¶Reliquię Is
raël non facient iniquitatem, nec loquentur men-
dacium, & non inuenietur in ore eorum lingua do
losa: quoniam ipsi pascentur & accubabunt, & non
14 erit qui exterreat.¶Lauda filia Sion, iubila Israël: &
15 lætare, & exulta in omni corde filia Ierusalem.¶Ab
stulit Dñs iudicium tuum, auertit inimicos tuos:
D rex Israël Dominus in medio tui, non timebis ma-
16 lum vltrà.¶In die illa dicetur Ierusalem, Noli time-
17 re: Sion, non dissoluantur manus tuæ. ¶Dominus
Deus tuus in medio tui fortis, ipse saluabit: gaude-
bit super te in lętitia, silebit in dilectione tua, *exul * &
18 tabit super te in laude.¶Nugas qui à lege recesserãt
congregabo: quia ex te erant: vt non vltrà habeas
19 super eis opprobrium.¶ Ecce ego interficiam om-
nes qui afflixerunt te in tempore illo: & ‖ saluabo ‖Mich. 4. b. 7.
claudicantem, & eam quæ eiecta fuerat, congrega-
bo: & ponam eos in laudem & in nomen, in omni
20 terra confusionis eorum: In tempore illo quo ad-
ducam vos, & in tempore quo congregabo vos:
dabo enim vos in nomen, & in laudem omnibus
populis terrę, cùm conuertero captiuitatẽ vestram
coram oculis vestris, dicit Dominus.

Prophetiæ Sophoniæ finis.

PROLOGVS IN PROPHETIAM AGGAEI.

IEREMIAS propheta ob causam periurij Sedeciæ regis (vt historia libri secundi Paralipomenon indicat) qui fidem promissam Nabuchodonosor, regi Chaldæorum, non seruauerat, populum Israel refert cum memorato rege Ierusalem, expugnata Ierusalem, captiuum in Babylonem fuisse perductum. Sed cum memorat[us] populus multis temporibus idôlis seruiendo, & effusione sanguinis innocentum se grauiter impiasset: volens Deus generationem vniuersam eiusdem populi ob causas memoratas penitus deperire, septuaginta annorum captiuitatem eundem populum in regno Chaldæorum statuit sustinere: hac ratione, vt completo numero annorum, nouus populus à memoratis peccatis immunis ad renouationem Ierusalem perueniret. Sexagesimo itaq; secundo anno, regno Chaldæorum subuerso, cui adhuc octo anni restabant ad regnandum, quod etiam sexta visio Danielis ostendit: cùm propter causam sacrilegij, quod in eadem visione continetur, fuisset extinctum, Darius qui Medis imperabat, vt septima visio Danielis ostendit, memoratorum regno successit. Cuius primo anno regni, vt decima visio Danielis manifestat: Daniel supputatis annis, videns appropinquare tempus reuersionis, quæ per Ieremiam fuerat promissa, orans tam pro se quàm pro populo, tandem promissionem à Deo postulabat impleri. Cui per Gabrielem archangelum in eadem visione iuxta preces eiusdem, vniuersa completa esse, Deus dixit. Nam moriente supradicto Dario rege Medorum, & succedente in regno Cyro rege Persarum: promissione Dei completa, per eundem regem populum Israel in Ierusalem reductum, historia secundi libri Paralipoménon, & initium Esdræ prophetæ confirmant. Cumq; à populo Israel & senioribus templum Dei ædificari cœpisset: mortuo Ciro rege, ac regnante Dario rege Persarum, qui memorato Ciro successerat: vicinæ gentes ciuitatis Ierusalem, (vt idem Esdras refert) restaurationem templi & ciuitatis resistendo impedire cœperunt. Qua ratione deterritus populus Israel, reparationem supradicti templi Domini necdum iuxta promissionem concessam esse credebat. Propter quod in secundo anno regni memorati Darij regis Persarum, Aggæus propheta à Deo missus, Zorobabel qui de tribu erat Iuda, qui potestatem regni suscepturus erat, & Iesum filium Iosedec summum sacerdotem admonet, vt credant completo numero annorum tempus restaurationis Ierusalem, aduenisse hoc etiam addito, ne incredulitatem populi vellent imitari, de quo Deus per eum dixit: Populus hic dicit, Nondum venit tempus vt ædificetur domus Dei. Omnia autem quæ textu huius prophetiæ continentur, reuersionem populi, ædificationem templi, renouationem ciuitatis, obseruantiam sacerdotalem, & interitum regnorum gentium exterarum significant.

PROPHETIA AEGGAEI.

CAPVT PRIMVM.

1 IN anno secũdo Darij regis,in mẽse
A sexto,in vna mensis:factum est ver
bum Dñi in manu Aggæi prophetę
ad Zorobabel,filiũ Salathiel, ducẽ
Iuda: & ad Iesum filium Iosedec,sa
2 cerdotẽ magnũ,dicẽs. ¶Hęc ait Dñs exercituum,di
cẽs:Populus iste dicit,Nondũ venit tp̃s domũ Dñi
3 ędificãdę. ¶Et factum est verbũ Dñi in manu Aggæi
4 pphetæ,dicẽs. ¶ Nunq̃d tp̃s vobis est vt habitetis ĩ
B domibus*laqueatis,& domus ista deserta? ¶Et nũc
5 hæc dicit Dñs exercituum:Ponite corda vestra su-
6 per vias vestras.¶‖Seminastis multum, & intulistis
parũ:comedistis,& non estis satiati:bibistis,& non
estis inebriati:operuistis vos,& non estis calefacti:
& qui mercedes congregauit,misit eas in sacculum
7 pertusum. ¶Hæc dicit Dñs exercituũ: Ponite corda
8 vestra super vias vestras, ¶ascendite in montẽ,por-
tare ligna,& ædificate domum: & acceptabilis mi-
9 bi erit,& gloriabor,dicit Dñs. ¶Respexistis ad am-
D plius, & ecce factum est minus : & intulistis in do-
mum,& exufflaui illud: quam ob causam dicit Dñs
exercituũ? quia domus mea deserta est,& vos festi-
10 natis vnusquisq; in domum suã. ¶Propter hoc super
vos prohibiti sunt cęli ne darent rorẽ,& terra pro-
11 hibita est ne daret germen suum. ¶ & vocaui siccita
tẽ super terrã,& super montes,& super triticũ,& su
per vinum & super oleum,& quæcunq; profert hu-
mus, & super homines , & super iumenta , & super
12 omnem laborem manuum. ¶Et audiuit Zorobabel
D filius Salathiel, & Iesus filius Iosedec sacerdos ma
gnus, & omnes reliquiæ populi vocem * Dei sui, &
verba Aggæi prophetæ , sicut misit eum Dominus
Deus eorum ad eos: & timuit populus à facie Do-
13 mini. ¶Et dixit Aggæus nuncius Domini de nuncijs
Domini populo dicens : Ego vobiscum sum , dicit
14 Dominus . ¶Et suscitauit Dominus spiritum Zoro-
babel filij Salathiel ducis Iuda,& spiritum Iesu filij
Iosedec sacerdotis magni , & spiritum reliquo-
rum de omni populo : & ingressi sunt , & faciebant
opus in domo Domini exercituum Dei sui.

*vestris 2.

‖Deu. 28 d.38. Mich. 6.d. 15.

*Domini 4

CAPVT II.

1 IN die vicesima & quarta mensis, in sexto
A mense,in anno secundo Darij regis. ¶In se
2 ptimo mense,vicesima & prima mensis:fa
ctũ est verbũ Dñi in manu Aggæi prophetæ,dicens:
3 ¶Loquere ad Zorobabel filiũ Salathiel ducẽ Iuda ,
& ad Iesum filiũ Iosedec sacerdotẽ magnũ,& ad re-
4 liquos populi,dicẽs: ¶Quis in vobis est derelictus q
B vidit domũ istã in gloria sua prima? & quid vos vide
tis hãc nũc? nũquid non ita est,quasi nõ sit in oculis
5 vestris? ¶Et nunc cõfortare Zorobabel,dicit Dñs:&
cõfortare Iesu filij Iosedec sacerdos magne, & cõ-
fortare oĩs populus terræ ,dicit Dñs exercituũ:& fa
6 cite(qm̃ ego vobiscũ sum,dicit Dñs exercituũ) ¶ver
bũ quod pepigi vobiscũ cũ egrederemini de terra-
Aegypti:& spiritus meus erit in medio vestrũ:noli-
7 te timere. ¶Quia hæc dicit Dñs exercituũ: ‖ Adbuc ‖Heb.12.g 26.
vnum modicum est,& ego commouebo cœlum &
8 terram,& mare,& aridam. ¶Et mouebo omnes gen
tes, ET VENIET DESIDERATVS cun
ctis Gentibus: & implebo domum istam gloria di-
9 cit Dominus exercituum. ¶Meum est argentum,&
10 meum est aurum,dicit Dominus exercituum. ¶Ma
gna erit gloria domus istius nouissimæ plus quàm
primæ , dicit Dominus exercituum : & in loco isto
11 dabo pacem,dicit Dominus exercituum. ¶In vicesi
ma & quarta noni mẽsis, in anno secundo Darij re
gis,factum est verbum Domini ad Aggęum prophe
12 tã,dicens . ¶Hęc dicit Dominus exercituum:Inter-
13 roga sacerdotes legẽ,dicens: ¶Si tulerit homo car-
nem sanctificatam in ora vestimenti sui,& tetigerit
de summitate eius panem, aut pulmentum, aut vi-
num,aut oleum,aut omnem cibum:nunquid sancti
ficabitur? Respõdentes autem sacerdotes,dixerunt
14 Non. ¶Et dixit Aggæus:Si tetigerit pollutus in ani-
C ma ex omnibus his,nunquid cõtaminabitur? Et re
sponderunt sacerdotes,& dixerunt:Contaminabi-
15 tur. ¶Et respõdit Aggæus,& dixit:Sic populus iste,
& sic gens ista ante faciẽ meã,dicit Dñs,& sic oẽ o-
pus manuũ eorũ:& oĩa quæ obtulerunt ibi,cõtami-
16 nata erũt.. ¶Et nũc ponite corda vestra, à die hac &
suprà antequã poneretur lapis super lapidẽ in tem
17 plo Dñi. ¶Cùm accederetis ad aceruũ viginti modio
rũ,& fierent decẽ: & intraretis ad torcular vt expri-
meretis quinquaginta lagenas , & fiebant viginti :
18 ¶‖Percussi vos vẽto vrẽte,& aurugine & grãdine oĩa ‖Amos 4.c 9.
opera manuũ vestrarũ: & nõ fuit in vobis qui reuer
19 teret ad me dicit Dñs. ¶Ponite corda vestra ex die
ista & in futurũ,à die vicesima & quarta noni mẽsis:
à die quã fundamẽta iacta sunt tẽpli Dñi,ponite su
20 per cor vestrũ. ¶Nunquid iã semẽ in germine est,&
adhuc vinea,& ficus,& malogranatũ,& lignũ oliuę
21 nõ floruit? ex die ista benedicã. ¶Et factũ est verbũ
Dñi secũdò ad Aggęũ,in vicesima & quarta mẽsis,
22 dicẽs: ¶Loquere ad Zorobabel ducẽ Iuda,dicẽs:E-
23 go mouebo cęlũ pariter & terrã. ¶Et subuertã soliũ
regnorũ,& cõterã fortitudinẽ regni Gentiũ:& sub-
uertã quadrigã & ascẽsorẽ eius,& descẽdẽt equi,&
24 ascẽsores eorũ,vir in gladio fratris sui. ¶‖In die illa, ‖Eccl.49.c
dicit Dñs exercituũ,assumã te,Zorobabel fili Sala- 13.
thiel,serue meus,dicit Dominus:& ponam te qua-
si signaculum, quia te elegi, dicit Dñs exercituum.

PROLOGVS IN ZACHARIAE PROPHETIAM.

SECVNDO anno Darij regis Medorum, Aggæum, & Zachariam propheta(sse), lectiones eorundem declarant. Sed hac de causa Aggæus Zachariæ in ordine prophetarum prælatus esse videtur, quòd eum duobus mensibus, vt prædictorum lectiones ostendunt, in prophetia præcessisse inuenitur, & ad reparationem templi præcepto Dei populum animasse, vt Esdras refert, dicens: In secundo anno Darij regis Persarum prophetauerunt Aggæus & Zacharias filius Addo prophetæ, super Iudæos qui erant in Iuda & Ierusalem, super Israel in nomine Dei Israel super eos. Tunc surrexerunt Zorobabel filius Salathiel, & Iesus filius Iosedec, & principes eius: inchoaueruntq; ædificare domum Dei, quæ est in Ierusalem. Quibus cùm adessent prophetæ, exhortatione sua adiuuerūt eos: Nam & populum Israel ab imitatione paternorum delictorum per suam admonitionem idem propheta cupiens reuocare, verbis lectione comprehensis vsus est: Vidi nocte: & ecce vir ascenderat super equum rubeum, &c. Vidit propheta virum equo rubeo sedentem, & stantem in medio myrteti vmbrosi: cuius visionis hæc solutio est. Vir ascendens equū rubeum, licet Angelus intelligatur: tamen quia prædicti coloris equum conscendere visus est, vindictam sanguinis in eam gentem significat afferendam, quæ populum Israel in captiuitatē redegerat. Nam & Isaias propheta per ruborem vestimentorum, inter gentes vindictam cum sanguine à Deo proferendam demonstrans, his verbis vsus est, dicens: Quis est iste qui venit de Edom, tinctus vestibus de Bosra? &c. Stantē verò in medio myrteti vmbrantis, quòd dixit: lætitia populo affuturā per myrteti significationem voluit designari. Eius ligni Moyses in Leuitico, cum faceret mentionem, ait: Accipietis die prima fructus ligni speciosi, vt lætitiam populi per bene olentis ligni & speciosi vmbraculum demonstraret. Sed hanc visionem, quæ liberationem populi, & vindictam de aduersarijs affuturā demonstrat, ob hoc noctu propheta se vidisse memorauit, quia populum Israel in prima liberatione de terra Aegypti noctu discessisse constabat: cuius exempli, quia præsens populus aliquam partem in se retinere videbatur, liberatio eiusdem ac reditus captiuitatis de terra Chaldæorum per noctem prophetæ est reuelata.

PROPHETIA ZACHARIAE.

CAPVT PRIMVM.

1 IN mense octauo, in anno secundo Darij,
A factum est verbū Domini ad Zachariā
filiū Barachiæ, filij Addo, prophetam, di-
2 cēs: Iratus est Dñs super patres vestros
3 iracūdia. Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exer
cituū: Cōuertimini ad me, ait Dñs exercituū, & cō- a Mala 3. b.
4 uertar ad vos, dicit Dñs exercituū. Ne sitis sicut pa 7.
tres vestri, ad quos clamabāt prophetę priores, di- b Isa. 31. b
cētes: Hæc dicit Dñs exercituū, Cōuertimini de vijs 2. 31. c. 6
B vestris malis, & de cogitationibus vestris pessimis: & 41 d. 22
5 nō audierūt, neq; attenderunt ad me, dicit Dñs. Pa Iere. 3. c. 12
tres vestri vbi sunt? & prophetę nūquid in sempiter- 15. d. 19 3
6 nū viuēt? Veruntamen verba mea & legitima mea c. 15.
quæ mandaui seruis meis prophetis, nunquid non Eze. 18 c.
comprehenderunt patres vestros? & conuersi sunt, 30. 20. a. 7
& dixerunt, Sicut cogitauit Dominus exercituum 33 c. 11.
facere nobis secundum vias nostras, & secundùm Osee 14. a.
7 adinuentiones nostras fecit nobis. In die vicesima 2.
& quarta vndecimi mensis Sabath: in anno secundo Ioël 2. c. 12
Darij, factum est verbum Domini ad Zachariam fi-
lium Barachiæ, filij Addo, prophetam, dicens: Vi-
8 di per noctem: & ecce vir ascendēs super equum ru-
fum, & ipse stabat inter myrteta quæ erāt in profun

9 do:& poſt eum equi rufi,varij,& albi. ¶Et dixi:Quid
Domini. ſunt iſti Domine mi? & dixit ad me Angelus
qui loquebatur In me: Ego oſtendam tibi quid ſint
10 hæc. ¶Et reſpondit vir qui ſtabat inter myrteta, &
dixit:Iſti ſunt quos miſit Dominus,ut perambulent
11 terram.¶Et reſponderunt Angelo Domini,qui ſta-
bat inter myrteta & dixerũt: Perambulauimus ter-
C rã,& ecce omnis terra habitatur & quieſcit. ¶Et re-
12 ſpõdit Angelus Dñi & dixit,Dñe exercituũ vſque-
quo tu non miſereberis Ieruſalẽ & urbiũ Iuda,qui-
-6. 13 bus iratus es,iſte-iam ſeptuageſimus annus eſt?¶Et
reſpondit Dominus Angelo qui loquebatur in me
14 verba bona,verba conſolatoria.¶Et dixit ad me An
‡Inf.8.a.2. gelus qui loquebatur in me:‡Clama,dicens: Hæc di
cit Dominus exercituum,Zelatus ſum Ieruſalem &
15 Sion zelo magno. ¶Et ira magna ego iraſcor ſuper
gentes opulẽtas,quia ego iratus ſum parum,ipſi ve-
16 rò adiuuerunt in malum.¶Propterea hæc dicit Do-
minus:Reuertar ad Ieruſalem in miſericordiis:do-
mus mea ædificabitur in ea,ait Dominus exercituũ:
17 & perpẽdiculum extendetur ſuper Ieruſalem. ¶Ad-
huc clama,dicens: Hæc dicit Dominus exercituum:
Adhuc affluent ciuitates meæ bonis: & conſolabi-
D tur adhuc Dominus Sion, & eliget adhuc Ieruſalẽ.
18 ¶Et leuaui oculos meos, & uidi: & ecce quatuor
19 cornua. ¶Et dixi ad Angelum qui loquebatur in
me: Quid ſunt hęc? Et dixit ad me: Hæc ſunt cor-
nua quæ ventilauerunt Iudam, & Iſraël, & Ieruſa-
20 lem. ¶Et oſtendit mihi Dominus quatuor fabros.
21 ¶Et dixi: Quid iſti veniunt facere? Qui ait, dicens:
Hęc ſunt cornua quę uentilauerunt Iudam per ſin-
gulos uiros, & nemo eorum lauauit caput ſuum: &
venerunt iſti deterrere ea, vt deiiciant cornua gen-
tium quæ leuauerunt cornu ſuper terram Iuda vt di
ſpergerent eam.

CAPVT II.

1 ET leuaui oculos meos, & vidi: & ecce uir,
A & in manu eius funiculus menſorum. ¶Et
2 dixi: Quò tu uadis? Et dixit ad me: Vt me
tiar Ieruſalem, & uideam quanta ſit lati-
3 tudo eius, & quanta longitudo eius. ¶Et ecce Ange
lus qui loquebatur in me,egrediebatur, & Angelus
4 alius egrediebatur in occurſum eius. ¶Et dixit ad
eum:Curre,loquere ad puerum iſtum,dicens,Abſ-
que muro habitabitur Ieruſalem præ multitudine
5 hominum & iumẽtorum in medio eius. ¶Et ego ero
B ei,ait Dominus,murus ignis in circuitu:& in gloria
6 ero in medio eius. ¶O, ô,fugite de terra Aquilonis,
dicit Dominus,quoniam in quatuor ventos cœli di
7 ſperſi uos, dicit Dominus. ¶O Sion fuge quæ habi-
8 tas apud filiam Babylonis:¶quia hęc dicit Dominus
exercituum: Poſt gloriam miſit me ad gentes quæ
C ſpoliauerunt uos:qui enim tetigerit uos,tangit pu-
*eius 2. 9 pillam oculi *mei*:¶quia ecce ego leuo manum meã
ſuper eos,& erunt prædæ his qui ſeruiebant ſibi: &
cognoſcetis quia Dominus exercituum miſit me.
10 ¶Lauda, & lætare filia Sion: quia ecce ego venio,&
11 habitabo in medio tui,ait Dominus. ¶Et applicabũ
D tur gentes multæ ad Dominum in die illa, & erunt
mihi in populum,& habitabo in medio tui: & ſcies
12 quia Dominus exercituum miſit me ad te. ¶Et poſſi
debit Dominus Iudam partem ſuam in terra ſan-
13 ctificata:& eliget adhuc Ieruſalem. ¶Sileat omnis ca
ro à facie Domini: quia conſurrexit de habitaculo
ſancto ſuo.

CAPVT III.

1 ET oſtendit mihi Dominus Ieſum ſacer- -7.
A dotem magnum ſtantem coram Angelo
Domini:& Satan ſtabat à dextris eius,vt
2 aduerſaretur ei. ¶Et dixit Dominus ad
Satan:Increpet Dominus in te Satan, & increpet
Dominus in te, qui elegit Ieruſalem: nunquid non
3 iſte torris eſt,erutus de igne?¶Et Ieſus erat indutus
4 veſtibus ſordidis,& ſtabat ante faciem Angeli:¶Qui
reſpondit, & ait ad eos qui ſtabant coram ſe,dicẽs:
B Auferte veſtimenta ſordida ab eo:Et dixit ad eum:
Ecce abſtuli à te iniquitatem tuam,& indui te muta
5 toriis. ¶Et dixit: Ponite cidarim mundam ſuper ca-
put eius. Et poſuerunt cidarim mundam ſuper ca-
put eius,& induerunt eum veſtibus: & Angelus Do
6 mini ſtabat:¶Et conteſtabatur Angelus Domini Ie-
7 ſum,dicens: ¶Hæc dicit Dominus exercituum,Si in
C viis meis ambulaueris,& cuſtodiam meam cuſtodie
ris: tu quoq; iudicabis domum meam,& cuſtodies
atria mea, & dabo tibi ambulantes de his qui nunc
8 hic aſſiſtunt.¶Audi Ieſu,ſacerdos magne,tu & ami-
ci tui qui habitant coram te,quia viri portendentes
ſunt:ecce enim ego‡ADDVCAM SERVVM ‡Infr. 6 c.
9 MEVM ORIENTEM.¶Quia ecce lapis quem 12.
D dedi coram Ieſu:ſuper lapidem unum ſeptem ocu- Luc. 1. g.
li ſunt: ecce ego cælabo ſculpturam eius,ait Domi- 78.
nus exercituum:& auferam iniquitatem terræ illius
10 in die una. ¶In die illa, dicit Dominus exercituum
vocabit uir amicum ſuum ſubter vineam, & ſubter
ficum.

CAPVT IIII.

1 ET reuerſus eſt Angelus qui loquebatur in
A me:& ſuſcitauit me, quaſi uirũ qui ſuſcitat
2 de ſomno ſuo. ¶Et dixit ad me: Quid tu ui-
des? Et dixi: Vidi,& ecce candelabrum aureum to-
tum,& lampas eius ſuper caput ipſius:& ſeptem lu-
cernæ eius ſuper illud: & ſeptem *infuſoria lucer- *& ſeptem
3 nis quæ erant ſuper caput eius. ¶Et duæ oliuæ ſuper 6.
illud:una à dextris lampadis, & una à ſiniſtris eius.
4 ¶Et reſpondi, & aio ad Angelum, qui loquebatur
B in me, dicens: Quid ſunt hęc, Domine mi? ¶Et re-
5 ſpondit Angelus qui loquebatur in me, & dixit ad
me:Nunquid neſcis quid ſunt hæc?Et dixi:Non Do
6 mine mi. ¶Et reſpondit,& ait ad me,dicens.Hoc eſt
verbum Domini ad Zorobabel,dicens:Nõ in exer-
citu, nec in robore: ſed in ſpiritu meo,dicit Domi
7 nus exercituum.¶Quis tu mons magne coram Zoro
C babel?in planum: & educet lapidem primarium,&
8 exequabit gratiam gratiæ eius. ¶Et factum eſt uer-
9 bum Domini ad me,dicẽs:¶Manus Zorobabel fun-
dauerunt domum iſtam, & manus eius perficient
eam: & ſcietis quia Dominus exercituum miſit me
10 ad uos. ¶Quis enim deſpexit dies paruos?& lætabũ
tur, & videbunt lapidem ſtanneum in manu Zoro-
babel. Septem iſti oculi ſunt Domini, qui diſcurrũt
11 in uniuerſam terram. ¶Et reſpondi, & dixi ad eum:
D Quid ſunt duę oliuę iſtę ad dexteram candelabri,&
12 ad ſiniſtram eius? ¶Et reſpondi ſecundò, & dixi ad
eum: Quid ſunt duę ſpicæ oliuarum quę ſunt iuxta
duo roſtra aurea, in quibus ſunt ſuffuſoria ex auro?
13 ¶Et ait ad me, dicens: Nunquid neſcis quid ſunt
14 hęc? Et dixi: Non Domine mi, ¶Et dixit: Iſti ſunt
duo filij olei ſplendoris, qui aſſiſtunt dominatori -5.
vniuerſæ terræ.

CA-

CAPVT V.

1 ET cõuersus sum,& leuaui oculos meos: &
A vidi,& ecce volumen volans.¶Et dixit ad
* Ecce 2 me:Quid tu vides?Et dixi:*Ego uideo vo
lumen uolans: longitudo eius uiginti cu
3 bitorum,& latitudo eius decem cubitorum.¶Et di-
xit ad me:Hæc est maledictio quæ egredietur super
faciem omnis terræ:quia omnis fur,sicut ibi scriptũ
est,iudicabitur:& omnis iurans,ex hoc similiter iu-
4 dicabitur.¶Educam illud,dicit Dominus exercituũ:
B & veniet ad domum furis,& ad domum iurantis in
nomine meo mendaciter: & commorabitur in me-
* eam 5. dio domus eius, & consumet 'eum', & ligna eius &
5 lapides eius.¶Et egressus est Angelus qui loqueba-
tur in me, & dixit ad me: Leua oculos tuos,& vide
6 quid est hoc quod egreditur.¶Et dixi:Quidnam est?
* Hic 11. C Et ait:Hæc est amphora egrediẽs.Et dixit.'Hæc'est
7 oculus eorum in uniuersa terra.¶Et ecce talentum
plumbi portabatur,& ecce mulier una sedẽs in me-
8 dio amphoræ.¶Et dixit:Hæc est impietas.Et proie-
D cit eam in medio amphoræ & misit massam plum-
9 beam in os eius.¶Et leuaui oculos meos, & uidi: &
ecce duæ mulieres egrediẽtes,& spiritus in alis ea-
rum,& habebant alas quasi alas milui: & leuauerũt
10 amphoram inter terram & cœlum.¶Et dixi ad An-
gelum qui loquebatur in me: Quò istæ deferunt
11 amphoram?¶Et dixit ad me: Vt ædificetur ei do-
domus in terra Sennáar, & stabiliatur & ponatur
ibi super basem suam.

CAPVT VI.

1 ET conuersus sum, & leuaui oculos meos:
A & vidi, & ecce quatuor quadrigæ egre-
2 dientes de medio duorum montium: &
montes,mõtes ærei.¶In quadriga prima,
3 equi rufi, & in quadriga secunda, equi nigri: ¶& in
quadriga tertia, equi albi, & in quadriga quarta,
* et 4 equi uarij * fortes.¶Et respondi & dixi ad Angelum
qui loquebatur in me: Quid sunt hæc Domine mi?
5 ¶Et respõdit Angelus,& ait ad me:Isti sunt quatuor
venti cœli, qui egrediũtur vt stent coram domina-
6 tore omnis terræ.¶In qua erant equi nigri,egredie-
B bantur in terram Aquilonis:& albi egressi sunt post
7 eos:& uarij egressi sunt ad terram Austri. ¶Qui au-
tem erant robustissimi,éxierunt,& quærebant ire &
discurrere per omnem terram. Et dixit: Ite,peram-
8 bulate terram,& perambulauerunt terram. ¶Et uo-
cauit me, & loquutus est ad me, dicens: Ecce, qui
egrediuntur in terram Aquilonis,requiescere fece-
9 runt spiritum meum in terra Aquilonis.¶Et factũ est
10 verbum Dñi ad me,dicens:¶Sume à transmigratio-
ne ab Holdai,& à Tobia, & ab Idaia:& uenies tu in
C die illa, & intrabis domum Iosię filij Sophoniæ,qui
11 uenerũt de Babylone.¶Et sumes aurũ & argentum,
& facies coronas: & pones in capite Iesu filij Iose-
12 dec, sacerdotis magni, ¶& loquéris ad eum,dicens:
* Sup. 3.c. 8. Luc. 1. g. 78 D Hæc ait Dñs exercituum, dicens: ECCE VIR
ORIENS NOMEN EIVS: & subter eũ orie-
13 tur,& ædificabit templum Dño:¶& ipse extruet tem
plum Domino, & ipse portabit gloriam, & sedebit,
& dominabitur super solio suo: & erit sacerdos su-
per solio suo,& cõsilium pacis erit inter illos duos.
14 ¶Et coronæ erunt Helem,& Tobię,& Idaiæ,& Hen
15 filio Sophoniæ, memoriale in templo Domini.¶Et
qui procul sunt, venient, & ædificabunt in templo
Domini, & scietis quia Dominus exercituum misit
me ad vos. Erit autem hoc, si auditu audieritis vo-
cem Domini Dei uestri.'

CAPVT VII.

1 ET factum est in anno quarto Darij regis,
A factum est verbum Domini ad Zachariã,
in quarta mensis noni,qui est Casleu.¶Et
2 miserunt ad domum Dei Sarásar & Ro-
gom-melech,& uiri qui erant cum eo, ad deprecã-
3 dam faciem Domini: ¶vt dicerent sacerdotibus do-
mus Domini exercituum & prophetis, loquentes:
Nunquid flendum est mihi in quinto mense,vel san
4 ctificare me debeo, sicut iam feci multis annis?¶Et
factum est verbum Domini exercituum ad me, di-
5 cens:¶Loquere ad omnem populum terrę,& ad sa-
cerdotes, dicens: Cùm ieiunaretis, & plangeretis * Esa. 58. a. 5.
B in quinto & septimo per hos septuaginta annos:nũ-
6 quid ieiunium ieiunastis mihi? ¶& cùm comedistis,
& bibistis:nunquid non uobis comedistis,& uobis-
7 metipsis bibistis?¶Nunquid non sunt uerba, quæ lo
quutus est Dominus in manu prophetarum priorũ,
cùm adhuc Ierusalem habitaretur, & esset opulenta
ipsa & urbes in circuitu eius,& ad Austrum,& in cã-
8 pestribus habitaretur? ¶Et factum est uerbum Do-
9 mini ad Zachariam,dicens:¶Hęc ait Dominus exer-
C cituum,dicens: Iudicium verum iudicate:& miseri-
cordiam & miserationes facite vnusquisq; cum fra-
10 tre suo.¶ Et viduam,& pupillũ,& aduenam,& pau- * Exo. 22 d. 22.
perem nolite calumniari:& malum uir fratri suo nõ Isa. 1. f. 23.
11 cogitet in corde suo.¶Et noluerũt attendere,& auer Ier. 5. g. 25
terunt scapulam recedentes: & aures suas aggraua-
12 uerunt,ne audirent.¶Et cor suum posuerunt vt ada
mantem,ne audirẽt legem & verba,quę misit Deus
exercituum in spiritu suo per manum prophetarum
D priorum: & facta est indignatio magna à Domino
13 exercituum.¶Et factum est sicut locutus est,&* non * sicut
audierunt:sic clamabunt & non exaudiam,dicit Do
14 minus exercituũ.¶Et dispersi eos per omnia regna,
quæ nesciunt: & terra desolata est ab eis, eo quòd
non esset transiens & reuertens: & posuerunt ter-
ram desiderabilem in desertum.

CAPVT VIII.

1 ET factum est uerbum Domini exercituũ,
A dicens:¶Hęc dicit Dominus exercituum:
2 Zelatus sum Sion zelo magno, & indi- * Sup. 1. c. 14.
3 gnatione magna zelatus sum eam. ¶Hęc
dicit Dominus exercituum: Reuersus sum ad Sion:
& habitabo in medio Ierusalem:& uocabitur Ieru-
salem Ciuitas veritatis,& Mons Domini exercituũ,
4 Mons sanctificatus.¶Hęc dicit Dominus exercituũ:
Adhuc habitabunt senes, & anus in platéis Ierusa-
lem: & uiri' baculus in manu eius præ multitudine
5 dierum. ¶Et plateę ciuitatis complebuntur infanti-
6 bus,& puellis ludentibus in platéis eius. ¶Hæc di-
cit Dominus exercituum: Si uidebitur difficile in
oculis reliquiarum populi huius in diebus illis,
nunquid in oculis meis difficile erit, dicit Domi-
7 nus exercituum? ¶Ecce ego saluabo populũm meũ
8 de terra Orientis, & de terra occasus solis. ¶Et ad-
ducam eos, & habitabunt in medio Ierusalem: &
erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deum in
veritate & in iustitia. ¶Hęc dicit Dñs exercituum:
9 Confortentur manus vestrę, qui auditis in diebus

B sermones istos per os prophetarum in die qua fun-
data est domus Domini exercituum, ut templum
10 ędificaretur. ¶Si quidem ante dies illos merces ho-
minum non erat: nec merces iumentorum erat: ne-
que introeunti, neque exeunti erat pax præ tribula
tione: & dimisi omnes homines vnumquemque cõ
11 tra proximum suum. ¶Nunc autem non iuxta dies
priores ego faciam reliquiis populi huius, dicit Do
12 minus exercituum: ¶sed semen pacis erit: uinea da-
bit fructum suum, & terra dabit germen suum, & cę
li dabunt rorem suum: & possidere faciam reliquias
13 populi huius uniuersa hęc. ¶Et erit: sicut eratis ma-
C ledictio in Gentibus, domus Iuda, & domus Israel:
sic saluabo vos, & eritis benedictio: nolite timere,
14 confortentur manus vestrę. ¶Quia hæc dicit Domi-
nus exercituum: Sicut cogitaui ut affligerem vos,
cùm ad iracundiam prouocassent patres vestri me,
exercituũ 15 dicit Dominus, * & non sum misertus: ¶sic conuer-
sus cogitaui in diebus istis, ut benefaciam domui Iu
16 da & Ierusalem: nolite timere. ¶Hæc sunt ergo ver-
Ephe.4.C 5. ba quæ facietis: Loquimini veritatem unusquisque
cum proximo suo: ueritatem & iudicium pacis iu-
17 dicare in portis uestris. ¶Et unusquisque malum cõ
tra amicum suum ne cogitetis in cordibus vestris: &
iuramentum mendax ne diligatis: omnia enim hæc
18 sunt quæ odi, dicit Dominus. ¶Et factum est ver-
19 bum Domini exercituum ad me, dicens: ¶Hæc di-
cit Dominus exercituum: Ieiunium quarti, & ieiu-
nium quinti, & ieiunium septimi, & ieiunium deci-
D mi erit domui Iudæ in gaudium & lætitiam & in so
lennitates præclaras: veritatem tantùm & pacem di
20 ligite. ¶Hæc dicit Dominus exercituum: Vsquequo
21 veniant populi, & habitent in ciuitatibus multis, ¶&
vadant habitatores vnus ad alterum, dicentes: Ea-
mus & deprecemur faciem Domini, & quæramus
22 Dominum exercituum, vadam etiam ego. ¶Et ve-
nient populi multi, & Gentes robustæ ad quæren-
dum Dominum exercituum in Ierusalem, & depre-
23 candam faciem Domini. ¶Hæc dicit Dominus ex-
ercituum: In diebus illis, in quibus apprehendent
decem homines ex omnibus linguis Gentium, & ap
prehendent fimbriam viri Iudæi, dicentes: Ibimus
vobiscum; audiuimus enim quoniam Deus uobi-
scum est.

CAPVT IX.

1 ONus verbi Domini in terra Hadrach &
A Damasci requiei eius: quia Domini est
oculus hominis, & omnium tribuum Is-
2 raël. ¶Emath quoque in terminis eius, &
Tyrus & Sidon assumpserunt quippe sibi sapien-
3 tiam valde. ¶Et ædificauit Tyrus munitionem suã,
& coaceruauit argentum quasi humum, & aurum
4 vt lutum platearum. ¶Ecce Dominus possidebit eã,
& percutiet in Mari fortitudinem eius, & hæc igni
5 deuorabitur. ¶Videbit Ascalon, & timebit: & Gaza,
& dolebit nimis: & Accaron, quoniam confusa est
spes eius: & peribit Rex de Gaza, & Ascalon non ha
6 bitabitur. ¶Et sedebit separator in Azoto, & disper-
B dam superbiam Philisthinorum. ¶Et auferam san-
7 guinem eius de ore eius, & abominationes eius de
medio dentium eius: & relinquetur etiam ipse Deo
nostro, & erit quasi dux in Iuda, & Accaron quasi
8 Iebusęus. ¶Et circundabo domum meam ex his qui
militant mihi euntes & reuertentes, & non transi-
bit super eos ultrà exactor: quia non vidi in oculis
9 meis. ¶Exulta satis filia Sion, iubila filia Ierusalem: Filia ... 21.
ECCE REX TVVS veniet tibi iustus & sal- Mat.21.a
uator: ipse paup & ascendens super ˋasinamˊ & super 5.
10 pullum filium asinæ. ¶Et ˋdisperdamˊ quadrigam ex asinam
C Ephraim, & equum de Ierusalem, & dissipabitur ar- disperdã 3
cus belli: & loquetur pacem Gentibus, & potestas
eius a Mari vsque ad Mare, & à fluminibus vsque ad
11 fines terræ. Tu quoque in sanguine testamenti tui
emisisti vinctos tuos de lacu in quo non est aqua.
12 Conuertimini ad munitionem vincti spei, hodie
13 quoque annuncians duplicia reddam tibi. ¶Quoniã
extẽdi mihi Iudam quasi arcum, impleui Ephraim:
& suscitabo filios tuos Sion super filios tuos Græ-
14 cia, & ponam te quasi gladium fortium. ¶Et Domi-
nus Deus super eos videbitur, & exibit vt fulgur ia-
culum eius: & Dominus Deus in tuba canet, & uadet
15 in turbine Austri. ¶Dominus exercituum proteget
eos: & deuorabunt, & subiicient lapidibus fundę: &
bibentes inebriabuntur quasi à vino & replebuntur
16 vt phialæ, & quasi cornua altaris. ¶Et saluabit eos
Dominus Deus eorum in die illa, vt gregem popu-
li sui: quia lapides sancti eleuabuntur super terram
17 eius. ¶Quid enim bonum eius est, & quid pulchrum
eius nisi frumentum electorum, & uinum germi-
nans virgines?

CAPVT X.

1 PEtite à Domino pluuiam in tempore se-
A rotino: & Dominus faciet niues, & plu-
uiam imbris dabit eis, singulis herbam in
2 agro. ¶Quia simulachra locuta sunt inu-
tile, & diuini uiderunt mendacium, & somniatores
locuti sunt frustra: vanè consolabantur: idcirco ab-
ducti sunt quasi grex: affligentur, quia non est eis pa
3 stor. ¶Super pastores iratus est furor meus, & super
B hircos visitabo: quia visitauit Dominus exercituum
gregẽ suum domum Iuda, & posuit eos quasi equũ
4 gloriæ suæ in bello. ¶Ex ipso angulus, ex ipso paxil-
lus, ex ipso arcus prælij, ex ipso egredietur omnis
5 exactor simul. ¶Et erunt quasi fortes, conculcantes
lutum uiarum in prælio: & bellabunt, quia Domi-
nus cum eis: & confundentur ascensores equorum.
6 Et cõfortabo domum Iuda, & domũ Ioseph salua-
bo: & conuertam eos, quia miserebor eorũ: & erunt
sicut fuerunt quando nõ proieceram eos: ego enim
7 Dominus Deus eorum, & exaudiam eos. ¶Et erunt
quasi fortes Ephraim, & lætabitur cor eorum quasi
C à vino: & filij eorum videbunt & lætabuntur, & exul
8 tabit cor eorum in Domino. ¶Sibilabo eis, & con-
gregabo illos, quia redemi eos: & multiplicabo eos
9 sicut antè fuerant multiplicati. ¶Et seminabo eos in
populis, & de longe recordabũtur mei: & uiuent cũ
10 filiis suis, & reuertentur. ¶Et reducam eos de terra
Aegypti, & de Assyriis congregabo eos: & ad ter-
ram Galaad & Libani adducam eos: & non inue-
11 nietur eis locus. ¶Et transibit in maris freto, & per-
D cutiet in mari fluctus, & confundentur omnia pro-
funda fluminis: & humiliabitur superbia Assur, & sce
12 ptrum Aegypti recedet. ¶Confortabo eos in Domi
no, & in nomine eius ambulabunt, dicit Dominus.

CAPVT XI.

1 APeri Libane portas tuas, & comedat ignis
A cedros tuas. ¶Vlula abies, quia cecidit
2 cedrus, quoniam magnifici vastati sunt:
vlulare quercus Basan, quoniã succisus est

saltus

3 ſaltus munitus. ¶Vox vlulatus paſtorum, quia va-
ſtata eſt magnificentia eorum: vox rugitus leonum,
4 quoniam vaſtata eſt ſuperbia Iordanis. ¶Hæc dicit
Dominus Deus meus: Paſce pecora occiſionis,
5 ¶quæ qui poſſederant, occidebant, & non dolebãt:
& vendebant ea, dicentes: Benedictus Dominus, di-
uites facti ſumus: & paſtores eorum non parcebãt
6 eis. ¶Et ego non parcam vltrà ſuper habitantes ter-
ram, dicit Dominus: ecce ego tradã homines, vnũ-
B quemque in manu proximi ſui, & in manu Regis
ſui: & concident terram, & non eruam de manu eo-
7 rum. ¶Et paſcam pecus occiſionis, propter hoc ô
pauperes gregis: & aſſumpſi mihi duas virgas, vnã
vocaui Decôrem, & alteram vocaui Funiculum: &
8 paui gregem. ¶Et ſuccîdi tres paſtores in mẽſe vno,
& contracta eſt anima mea in eis: ſiquidem & ani-
9 ma eorum variauit in me. ¶Et dixi: Non paſcã vos:
| quod moritur, moriatur: & quod ſucciditur, ſuc- Ier.15.a.2
cidatur, & reliqui deuorent vnuſquiſque carnem
10 proximi ſui. ¶Et tuli virgam meam, quæ uocaba-
C tur Decus, & abſcidi eam, ut irritum facerem fœ-
dus meum, quod percuſſi cum omnibus populis.
11 ¶Et in irritum deductum eſt in die illa: & cognoue-
runt ſic pauperes gregis qui cuſtodiunt mihi, quia
12 verbum Domini eſt. ¶Et dixi ad eos: Si bonum eſt
in oculis veſtris, afferte mercedem meam: & ſi non,
quieſcite. | Et appenderunt mercedem meam trigin | Mat.27.a.9.
13 ta argenteos. ¶Et dixit Dominus ad me: Proijce il-
lud ad ſtatuarium decôrum pretium quo appretia-
tus ſum ab eis. Et tuli triginta argenteos: & proieci
14 illos in domum Domini, ad ſtatuarium. ¶Et præſci-
di virgam meam ſecundam, quæ appellabatur Funi
culus, vt diſſoluerem germanitatem inter Iudam &
15 Iſraël. ¶Et dixit Dominus ad me: Adhuc ſume tibi
D vaſa paſtoris ſtulti. ¶Quia ecce ego ſuſcitabo paſto-
16 rem in terra, qui derelicta non uiſitabit, diſperſum
non quæret, & contritum non ſanabit: & id quod
ſtat, non enutriet, & carnes pinguium comedet, &
16 vngulas eorum diſſoluet. ¶O paſtor & idôlum, dere
linquens gregem: gladius ſuper brachium eius &
ſuper oculum dextrum eius: brachium eius aridita-
te ſiccabitur, & oculus dexter eius tenebreſcẽs ob-
ſcurabitur.

CAPVT XII.

1 ONus verbi Domini ſuper Iſraël. Dicit Do
A minus extendens cœlum, & fundans ter-
ram, & fingens ſpiritum hominis in eo:
2 ¶ecce ego ponam Ieruſalem ſuperlimi-
nare crapulæ omnis populis in circuitu: ſed & Iuda
erit in obſidione contra Ieruſalem. ¶Et erit in die
3 illa, ponam Ieruſalem lapidem oneris cunctis popu
lis: omnes qui leuabunt eum, conciſione lacerabun
tur, & colligentur aduerſus eam omnia regna terræ.
4 ¶In die illa, dicit Dominus, percutiam omnem equũ
B in ſtuporem, & aſcenſorem eius in amentiam: & ſu-
per domum Iuda aperiam oculos meos, & omnem
5 equum populorum percutiam cæcitate. ¶Et dicent
duces Iuda in corde ſuo: Confortẽtur mihi habita-
tores Ieruſalem in Domino exercituum Deo eorũ.
6 ¶In die illa ponam duces Iuda ſicut caminum ignis
in lignis, & ſicut 'facem' ignis in fœno: & deuorabũt
ad dexteram & ad ſiniſtram omnes populos in cir- *faſcem 4.
cuitu: & habitabitur Ieruſalem rurſus in loco ſuo in
7 Ieruſalem. ¶Et ſaluabit Dominus tabernacula Iuda,
ſicut in principio: vt non magnificè glorietur do-
mus Dauid, & gloria habitantium Ieruſalem con-
8 tra Iudam. ¶In die illa proteget Dominus habitatô-
C res Ieruſalem, & erit qui offenderit ex eis in die il-
la, quaſi Dauid: & domus Dauid quaſi Dei, ſicut An
9 gelus Domini in conſpectu 'eorum'. ¶Et erit in die eius
illa: quæram conterere omnes gentes quæ ueniunt
10 contra Ieruſalem. ¶Et effundam ſuper domum Da-
uid, & habitatores Ieruſalem ſpiritum gratiæ & pre | Ioh.19.g.
cum: & | aſpicient ad me, quem confixerunt: & plan 37.
gent eum planctu quaſi ſuper unigenitum, & dole-
bunt ſuper eum ut doleri ſolet in morte primoge-
11 niti. ¶In die illa magnus erit planctus in Ieruſalem,
D | ſicut planctus Adadremmon in campo Mageddõ. | 2.Pa.35.d.22.
12 ¶Et planget terra: familiæ & familiæ ſeorſum: fami-
liæ domus Dauid ſeorſum, & mulieres eorum ſeor-
13 ſum: ¶familiæ domus Nathan ſeorſum, & mulieres
eorum ſeorſum: familiæ domus Leui ſeorſum, & mu
lieres eorum ſeorſum: familiæ Semei ſeorſum: & mu
14 lieres eorum ſeorſum. ¶Omnes familiæ reliquæ, fa-
miliæ & familiæ ſeorſum, & mulieres eorũ ſeorſum.

CAPVT XIII.

1 IN die illa erit fons patens domui Dauid,
A & habitantibus Ieruſalem: in ablutionẽ
2 peccatoris & menſtruatæ. ¶Et erit in die
illa, dicit Dominus exercituum, Diſper- | Ezec.30.d.30.
dam nomina idolorum de terra, & non memora-
buntur vltrà: & pſeudo prophetas, & ſpiritum im-
3 mundum auferam de terra. ¶Et erit: cùm propheta-
uerit quiſpiam ultrà, dicent ei pater eius & mater
eius qui genuerunt eum: Non viues, quia menda-
cium loquutus es in nomine Domini: & configent
eũ pater eius & mater eius, genitores eius cùm pro-
4 phetauerit. ¶Et erit in die illa, confundẽtur prophe
B tæ unuſquiſque ex viſione ſua cùm prophetauerit,
5 nec operientur pallio ſaccino, vt mentiantur, ¶ſed
dicet: Non ſum propheta, homo agricola ego ſum:
quoniam Adam exemplum meum ab adoleſcentia
6 mea. ¶Et dicetur ei: Quid ſunt plagæ iſtæ in medio
C manuum tuarum? Et dicet. His plagatus ſum in do-
7 mo eorum qui diligebant me. ¶Phramea ſuſcitare
ſuper paſtorem meum, & ſuper uirum cohærentem
mihi, dicit Dominus exercituum: | percute paſtorẽ, | Mat.26.d.31. Mar.14.c.27.
& diſpergentur oues: & conuertam manum meam
8 ad paruulos. ¶Et erunt in omni terra, dicit Domi-
D nus, partes duæ in ea 'diſperdentur' & deficient: & diſpergentur.
9 tertia pars relinquetur in ea. ¶Et ducam tertiam par
tem per ignem, & vram eos ſicut vritur argentum:
& probabo eos ſicut probatur aurum. Ipſe uocabit
nomen meum, & ego exaudiam eum. *Dicam, Po- *&
pulus meus es: & ipſe dicet: Dominus Deus meus.

CAPVT XIIII.

1 ECce venient dies Domini: & diuiden-
A tur ſpolia tua in medio tui. ¶Et con-
2 gregabo omnes gentes ad Ieruſalem in
prælium, & capietur ciuitas, & vaſtabun-
tur domus, & mulieres violabuntur: & egredietur
media pars ciuitatis in captiuitatem, & reliquum
3 populi non auferetur ex urbe. ¶Et egredietur Domi
nus, & præliabitur contra gentes illas, ſicut prælia-
4 tus eſt in die certaminis. ¶Et ſtabunt pedes eius in
die illa ſuper Montem Oliuarum, qui eſt contra Ie-
ruſalem ad orientem, & ſcindetur Mons oliuarum
ex media parte ſui ad Orientem & ad Occidentem

præruptu grandi valde, & separabitur mediũ mon-
5 tis ad Aquilonem,& medium eius ad Meridiem:¶&
fugietis ad uallem montium eorum,quoniam con-
iungetur uallis montium usque ad proximum: & fu
B gietis sicut fugistis | à facie terremotus in diebus
Oziæ, regis Iuda : & ueniet Dominus Deus meus
6 omnesq; Sancti cum eo. ¶Et erit in die illa:non erit
7 lux,sed frigus,& gelu.¶Et erit dies una quæ nota est
Domino,non dies neque nox:& in tempore uespe-
8 ri erit lux. ¶Et erit in die illa : exibunt aquæ viuæ de
Ierusalem; medium earum ad Mare Oriẽtale,& me
dium earũ ad mare nouissimum:in æstate & in hye-
9 me erunt:¶Et erit Dominus Rex super omnem ter-
ram: in die illa erit Dominus unus, & erit nomen
10 eius vnum.¶Et reuertetur omnis terra vsque ad de-
sertum,de colle Remmon ad Austrum Ierusalem:&
exaltabitur, & 'habitabit' in loco suo, à porta Ben-
iamin vsque ad locum portæ prioris* vsque ad por-
C tam angulorum : & à turre Hananeel vsque ad tor-
11 cularia Regis.¶Et habitabunt in ea,& anathema nõ
12 erit amplius: sed sedebit Ierusalem secura . ¶Et hæc
erit plaga quà percutiet Dominus omnes Gentes,
quæ pugnauerunt aduersus Ierusalem. Tabescet ca
ro vniuscuiusque stantis super pedes suos , & oculi
eius cõtabescent in foraminibus suis , & linguà eo-
13 rum contabescet in ore suo. ¶In die illa erit tumul-
tus Domini magnus in eis : & apprehendet vir ma-
num proximi sui,& cõferetur manus eius super ma
14 num proximi sui . ¶Sed & Iudas pugnabit aduersus
Ierusalem:& congregabuntur diuitiæ omnium gen-
tium in circuitu , aurum & argentum & vestes mul-
15 tæ satis. ¶Et sic erit ruina equi & muli & cameli &
asini,& omnium iumẽtorum : quæ fuerint in castris
16 illis,sicut ruina hæc . ¶Et omnes qui reliqui fuerint
de vniuersis Gentibus quæ uenerunt contra Ierusa-
lem , ascẽdent ab anno in annum, vt adorent regem
Dominum exercituum,& celebrent festiuitatem ta
17 bernaculorum.¶Et erit:qui non ascenderit de fami-
lijs terræ ad Ierusalem , vt adoret regem Dominum
18 exercituum,non erit super eos imber.¶Quòd & si fa
D milia Aegypti non ascenderit , & non uenerit, nec
super eos erit , sed erit ruina qua percutiet Domi-
nus omnes gentes quę non ascenderint ad celebrã-
19 dum festiuitatem tabernaculorum.¶Hoc erit pecca
tum Aegypti , & hoc peccatum omnium gentium
quæ non ascenderint ad celebrandam festiuitatem
20 tabernaculorum.¶In die illa erit quod super frenum
equi est , sanctum Domino : & erunt lebetes in do-
21 mo Domini quasi phialæ coram altari.¶Et erit om-
nis lebes in Ierusalem & in Iuda sanctificatus Do-
mino exercituum:& venient omnes immolantes,&
sument ex eis,& coquent in eis, & nõ erit mercator
vltrà in domo Domini exercituum in die illo. 21

Amos 2. a 1.

* habitabitur.

* &

Prophetia Zachariæ finis.

PROLOGVS IN MALACHIAE Prophetiam, Maxima ex parte ex proœmio Commentariorum Hieronymi in Malachiam.

EVS per Moysen populo Israel præceperat, sacerdotes tabernaculi sui omni corporali vitio liberos, hostias omni vitio vacuas sibi offerre. Quibus legem suam ad regendum populum ob hoc dederat, vt per sacrificiorum oblationem, internuncij Dei & hominum facti, populum præceptis cælestibus facerent obedire. Vnde sacerdotes Angelos Dei esse, hoc in loco scriptura testatur. Sed quia tanti muneris gratiam contemnentes, supra dictus populus ac sacerdotes sacrificia vitio deturpata ipsi criminibus atque impietatibus maculati, Deo offerre cœperunt: ideo per Malachiam prophetam Deus populum suum Israel increpat. Nomen autem Malachi Septuaginta transtulerunt. Tu angelu afiu, id est, angelus eius, dicentes: Assumptio verbi Domini super Israel in manu angeli eius, pro quo in Hebræo legitur Malachi: quod rectius & expressius dicitur, angelus, id est, nuncius meus. Nec putandum est iuxta quorundam opinionem, angelum venisse de cælo, & assumpsisse corpus humanum vt Israeli, quæ à Domino sunt, mandata loqueretur. Si enim interpretanda sunt nomina, & ex nominibus nõ spiritualis intelligenti, sed historiæ ordo texendus est: ergo & Osee, qui Saluator dicitur: & Ioel qui interpretatur Dominus Deus, siue Incipiens: & cæteri prophetæ non erũt hoĩes, sed vel Angeli, vel Dominus atque Saluator, quia hoc eorum nomina resonant. Denique exceptis Septuaginta alij Interpretes nomen Malachi ita vt in Hebræo legitur transtulerunt. Malachi autem Hebræi Esdram existimant sacerdotem: quia omnia quæ in libro illius continentur, etiam hic propheta commemorat, dicens: Labia sacerdotis custodiẽt

ſcientiam, & legem requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum eſt. Tempus quoque ac titulus conueniunt, quod & in Pſalmis diximus, eos qui titulos non habent, eorum eſſe credendos, quorum priores Pſalmi nominibus prænotati ſunt. Igitur & Malachi, id eſt Eſdras poſt Aggæum & Zachariam qui ſub Dario prophetauerunt, fuiſſe credendus eſt: & propterea titulum non habere, quòd liber eius pro titulo ſit: in quo diſcimus quòd in regno Artaxerxis, Regis Perſarum, Eſdras, filius Saraiæ, & cæterorum vſque ad eum locum vbi dicitur: Filius Aaron ſacerdotis, ab initio aſcenderit de Babylone, & dederit ei rex ſecundùm manum Domini Dei ſui, bonam omnem petitionem eius: aſcenderintq; cum illo de filijs Iſrael & de filijs ſacerdotum, & de filijs Leuitarum, & de cantoribus, & de ianitoribus, & de Nathinæis in Ieruſalem, anno ſeptimo Artaxerxis Regis: & venerint in Ieruſalem menſe quinto, ipſe eſt annus ſeptimus Regis: quia in primo die menſis primi cœpit aſcendere de Babylone, & in primo menſis quinti venit in Ieruſalem.

P R O P H E T I A MALACHIAE.

CAPVT PRIMVM.

1 NVS verbi Domini ad Iſ-
A raël in manu Malachiæ*. *propheta
2 ¶Dilexi vos, dicit Domi-
nus, & dixiſtis: In quo di-
lexiſti nos? Nónne frater
erat Eſau Iacob, dicit Do-
minus, ‖ & dilexi Iacob, ‖Ro. 9. c. 13.
¶Eſau autem odio habui? *Seir.
3 & poſui * montes eius in
ſolitudinem, & hæredita-
4 tem eius in dracones deſerti? ¶Quòd ſi dixerit Idu-
mæa: Deſtructi ſumus, ſed reuerentes ædificabimus
quę deſtructa ſunt: hæc dicit Dominus exercituum:
Iſti ædificabunt, & ego deſtruam: & uocabuntur ter
mini impietatis, & populus cui iratus eſt Dominus
5 vſque in æternum. ¶Et oculi veſtri uidebunt: & uos
B dicetis, Magnificetur Dominus ſuper terminum Iſ-
6 raël. ¶Filius honorat patrem, & ſeruus dominum
ſuum: ſi ergo pater ego ſum, ubi eſt honor meus? &
ſi Dominus ego ſum, vbi eſt timor meus, dicit Do-
minus exercituum? ad uos ô ſacerdotes, qui deſpi-
citis nomen meum, & dixiſtis: In quo deſpeximus
7 nomen tuum? ¶Offertis ſuper altare meum panem
pollutũ: & dicitis, In quo polluimus te? In eo quod
8 dicitis, Menſa Domini deſpecta eſt. ¶Si offeratis cę-
C cum ad immolandum, nonne malum eſt? & ſi offe-
ratis claudum & languidum, nónne malum eſt? offer
illud duci tuo, ſi placuerit ei, aut ſi ſuſceperit faciem
9 tuam, dicit Dominus exercituum. ¶Et nunc depre-
camini vultum Dei, vt miſereatur veſtri (de manu
enim veſtra factum eſt hoc) ſi quo modo ſuſcipiat
10 facies veſtras, dicit Dominus exercituum. ¶Quis eſt
in uobis qui claudat oſtia, & incendat altare meum
gratuito? non eſt mihi uoluntas in uobis, dicit Do-
minus exercituum: & munus non ſuſcipiam de ma-
11 nu veſtra. ¶ ‖Ab ortu enim ſolis vſque ad occaſum, ‖Pſal. 112. a 5.
magnum eſt nomen meum in Gentibus, & in om-
ni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo obla-
tio munda: quia magnum eſt nomen meum in Gen-
12 tibus, dicit Dominus exercituum. ¶Et uos pollui-
ſtis illud in eo quod dicitis, Menſa Domini con-
taminata eſt: & quod ſuperponitur, contemptibile
13 eſt cum igne qui illud deuorat. ¶Et dixiſtis: Ecce de
labore, & exufflatis illud, dicit Dominus exerci-
tuum, & intuliſtis de rapinis claudum & lãguidum,
& intuliſtis munus: nunquid ſuſcipiam illud de ma-
14 nu veſtra, dicit Dominus? ¶Maledictus doloſus, qui
habet in grege ſuo maſculum: & votum faciens, im-
molat debile Domino: quia Rex magnus ego, di-
cit Dominus exercituum, & nomen meum horribi-
le in Gentibus.

CAPVT II.

1 T nunc ad vos mandatum hoc ô Sacer-
A dotes. ¶ ‖Si nolueritis audire, & ſi no- ‖Leui. 26. b. 14.
2 lueritis ponere ſuper cor, vt detis glo- Deu. 28 b 15.
riam nomini meo, ait Dominus exerci-
tuum, mittam in uos egeſtatem, & maledicam be-
nedictionibus ueſtris, & maledicam illis: quoniam
3 non poſuiſtis ſuper cor. ¶Ecce ego proijciam uobis
brachium, & diſpergam ſuper vultum ueſtrum ſter-
4 cus ſolẽnitatum veſtrarum: & aſſumet uos ſecũ. ¶Et
ſcietis quia miſi ad uos mandatũ iſtud: vt eſſet pactũ

5 meum cum Leui, dicit Dominus exercituum.¶Pa-
ctum meum fuit cum eo uitæ & pacis: & dedi ei ti-
morem: & timuit me, & à facie nominis mei paue-
6 bat.¶Lex ueritatis fuit in ore eius, & iniquitas non
B est inuenta in labijs eius: in pace & in æquitate am-
7 bulauit mecum, & multos auertit ab iniquitate.¶La
bia enim sacerdotis custodient scientiam, & legem
requirēt ex ore eius: quia Angelus Domini exerci-
8 tuum est.¶Vos autem recessistis de uia, & scandali-
zastis plurimos in lege: irritum fecistis pactum Le-
9 ui, dicit Dominus exercituū.¶Propter quod & ego
dedi vos contemptibiles, & humiles omnibus po-
pulis, sicut non seruastis vias meas, & accepistis fa-
Matt.23.b 10 ciem in lege.¶Nunquid non pater unus omniū no-
9. strum? nunquid non Deus unus creauit nos? quare
Ephe 4.a. ergo despicit unusquisque 'nostrum' fratrem suum,
5. 'vestrum. 11 violās pactum patrum vestrorum?¶Transgressus est
C Iuda, & abominatio facta est in Israël & in Ierusalē:
quia cōtaminauit Iudas sanctificationem Domini,
12 quam dilexit & habuit filiam Dei alieni.¶Disper-
det Dominus uirum qui fecerit hoc, magistrum &
'tabernaculo discipulum de 'tabernaculis' Iacob, ‖& offerentem
‖Amos 5.f.22. 13 munus Domino exercituū.¶Et hoc rursum fecistis,
operiebatis lachrymis altare Domini, fletu & mu-
gitu, ita vt nō respiciam ultrà ad sacrificium, nec ac-
14 cipiam placabile quid de manu vestra.¶Et dixistis:
Quam ob causam? quia Dominus testificatus est in-
ter te & uxorem pubertatis tuę, quam tu despexisti:
15 & hæc particeps tua, & uxor fœderis tui.¶Nónne
D vnus fecit, & residuū spiritus eius est? Et quid unus
quærit, nisi semen Dei? Custodite ergo spiritum ve-
strum, & vxorem adolescentiæ tuæ noli despicere.
16 ¶Cùm odio habueris, dimitte, dicit Dominus Deus
Israël: operiet autem iniquitas vestimentum eius, di
cit Dominus exercituum. Custodite spiritum ue-
17 strum, & nolite despicere.¶Laborare fecistis Domi
num in sermonibus vestris. Et dixistis, In quo eum
fecimus laborare? In eo quod dicitis, Omnis qui fa-
cit malum, bonus est in conspectu Domini, & tales
ei placent: aut certè vbi est Deus iudicij?

CAPVT III.

‖Matt.11.b.10. Mar.1.a.2 Luc.1 b.17. & 7.d.27. Psal.131.d 17.

1 ECce ‖ego mitto Angelum meum, & prępa-
A rabit uiam ante faciem meam. Et statim
venit ad tēplum suum Dominator quē
vos quæritis, & Angelus testamenti, quē
uos uultis. Ecce uenit, dicit Dominus exercituum:
2 ¶& quis poterit cogitare diem aduētus eius? & quis
stabit ad videndum eum? Ipse enim quasi ignis con-
3 flans, & quasi herba fullonum: ¶& sedebit conflans
& emundans argentum, & purgabit filios Leui, &
colabit eos quasi aurum & quasi argentum, & erunt
4 Domino offerentes sacrificia in iustitia. ¶Et place-
bit Domino sacrificium Iuda & Ierusalem sicut dies
5 seculi & sicut anni antiqui. ¶Et accedam ad uos in
iudicio, & ero testis uelox maleficis & adulteris, &
periuris, & qui calumniantur mercedem mercena-
* & humilians rij, * viduas & pupillos, & opprimunt peregrinum,
6 nec timuerūt me, dicit Dominus exercituum. ¶Ego
B enim Dominus, & non mutor, & uos filij Iacob non
7 estis cōsumpti. ¶A diebus enim patrum uestrorum
‖Zach.1.a 3. recessistis à legitimis meis, & non custodistis. ‖Re-
uertimini ad me, & reuertar ad uos, dicit Dominus
8 exercituum. Et dixistis, In quo reuertemur? ¶Si affi-
get homo Deum, quia vos configitis me? Et dixistis,
In quo 'configimus 'te? In decimis, & in primitijs. 'confiximus ó.
9 ¶Et in penuria uos maledicti estis, & me uos confi-
C gitis gens tota. ¶Inferte omnem decimam in hor-
10 reum: & sit cibus in domo mea, & probate me super
hoc, dicit Dominus: si non aperuero uobis catara-
ctas cœli, & effudero uobis benedictionem vsq; ad
11 abundantiā, ¶& increpabo pro vobis deuorantē, &
non corrumpet fructum terrę vestrę: nec erit sterilis
12 vinea in agro, dicit Dominus exercituum. ¶Et bea-
tos vos dicent omnes Gentes: eritis enim vos terra
13 desiderabilis, dicit Dominus exercituum. ¶‖Inualue ‖Iob 21.b 14.
14 runt super me verba vestra, dicit Dominus. ¶Et di- Esa.58.a 3
xistis, Quid locuti sumus contra te? Dixistis, Vanus
D est qui seruit Deo: & quod emolumentum, quia cu
stodiuimus pręcepta eius, & quia ambulauimus tri-
15 stes coram Domino exercituum? ¶ergo nunc beatos
dicimus arrogantes: siquidem ædificati sunt facien
tes impietatem, & tentauerunt Deum & salui facti
16 sunt. ¶Tunc locuti sunt timentes Dominum unus-
quisque cum proximo suo: Et attendit Dominus, &
audiuit: & scriptus est liber monimenti coram eo
timentibus Dominum, & cogitantibus nomen eius.
17 ¶Et erunt mihi, ait Dominus exercituum, in die
qua ego facio, in peculium: & parcam eis sicut par-
18 cit vir filio suo seruienti sibi. ¶Et conuertimini, &
uidebitis quid sit inter iustum & impium: & inter
seruientem Deo, & non seruientem ei.

CAPVT IIII.

1 ECcę enim dies veniet succensa quasi cami
A nus: & erūt omnes superbi, & omnes fa-
cientes impietatem stipula: & inflamma
bit eos dies veniens, dicit Dominus e-
xercituum, quæ non derelinquet eis radicem & ger
2 men. ¶‖Et orietur vobis timentibus nomen meum, ‖Zach.3.c 8 6.d.12.
Sol iustitiæ, & sanitas in pennis eius: & egrediemi- Luc.1.g.78.
3 ni, & salietis sicut vituli de armento. ¶Et calcabitis
B impios, cùm fuerint cinis sub planta pedum vestro-
tum in die qua ego facio, dicit Dominus exercituū. Exod.20.
4 ¶‖Mementote legis Moysi serui mei, quam man- Deu 4.5.6
daui ei in Horeb ad omnem Israël præce- ‖Mat.11.b.14 17.b 10.
5 pta & iudicia. ¶‖Ecce ego mittam vobis ‖Mar.9.b.11.
Eliam prophetam, antequam veniat Luc.1.b.17.9.a 8.
dies Domini magnus & horribi-
9 lis. ¶Et conuertet cor patrum
ad filios, & cor filiorum
ad patres eorum: ne
fortè veniam, &
percutiam ter-
ram anathe-
mate.

Prophetia Malachiæ finis.

PRAEFATIO IN LIBROS MACHABAEORVM.

ACHABAEORVM libri, licèt non habeantur in canone Hebræorum, tamen ab Ecclesia inter diuinorum voluminum annotantur historias. Notant enim prælia inter Hebræorum duces, gentesq́; Persarum: pugnam quoque sabbathorum, & nobiles Machabæi, à quo hi libri nomen acceperunt, triumphos: fœdus quoque amicitiarum cum Romanorum ducibus, atque legationum. Machabæi, septem fratres ab vna matre Machabæa nomine geniti, custodientes legem, patris traditionem, non manducantes carnem porcinam, ob hoc ab Antiocho rege sæuissimo, in Antiochia martyrij gloria coronati sunt cum matre sua: atque sepulti cum magna veneratione, ibi quiescunt.

IN PRIMVM LIBRVM MACHABAEORRM ARGVMENTVM.

RIMVS liber Machabæorum de impietate Antiochi in populum Iudæorum, quem ad sacrilegos Ethnicorum ritus voluit inducere, primùm edisserit: de zelo quoque Mathathiæ resistentis Regis conatibus, & filios ad defensionem legis Dei exhortantis: de Iuda Machabæo, præclarisq́; eius gestis & crebris victorijs, ac templo per ipsum à spurcitia idolorum purificato, texit historiam. Agit quoque de morte Iudæ Machabæi, de Ionatha fratre eius succedente illi in principatu, bellisq́; per ipsum gestis: de missis à Ionatha legatis ad Romanos, & Spartiatas pro pacis confœderatione, atque de morte Ionathæ & filiorum eius: Deinde de Simone in eius locum substituto in principatu & sacerdotio Iudæorum, ac gestis eius. Demum de nece Simonis cum filijs in conuiuio, ac de Iohanne filio eius, patri in gubernatione populi succedente pertractat.

LIBER PRIMVS MACHABAEORVM.

CAPVT PRIMVM.

1 A T factum est, postquàm
percussit Alexander Phi-
lippi Macedo, qui pri-
mus regnauit in Græcia,
egressus de terra Cethim,
Darium Regem Persarũ
2 & Medorum: ❡ constituit
prælia multa, & obtinuit
omnium munitiones, &
interfecit Reges terræ:
3 & pertransijt vsque ad fines terræ, & accepit spolia
multitudinis Gentium: & siluit terra in conspectu
4 eius. ❡ Et congregauit virtutem & exercitum for-
tem nimis: & exaltatum est & eleuatum cor eius:
5 ❡ & obtinuit regiones Gentium, & tyrannos: & fa-
6 cti sunt illi in tributum. ❡ Et post hæc decidit in le-
7 ctum, & cognouit quia moreretur. ❡ Et vocauit pue
ros suos nobiles, qui secum erant nutriti à iuuen-
tute: & diuisit illis regnum suum, cùm adhuc viue-
8 ret. ❡ Et regnauit Alexander annis duodecim, &
9 mortuus est. ❡ Et obtinuerunt pueri eius regnum,
10 vnusquisque in loco suo: ❡ & imposuerunt omnes
sibi diademata post mortem eius, & filij eorũ post
eos annis multis, & multiplicata sunt mala in ter-
11 ra. ❡ Et exijt ex eis radix 'peccati ix' Antiochus illu- peccati.
B stris, filius Antiochi Regis qui fuerat Romæ obses:
& regnauit in anno centesimo tricesimo septimo
12 regni Græcorum. ❡ In diebus illis exierunt ex Israël
filij iniqui, & suaserunt multis, dicentes: Eamus, &
disponamus testamentum cum Gentibus quæ cir-
ca nos sunt: quia ex quo recessimus ab eis, inuene-
13 runt nos multa mala. ❡ Et bonus visus est sermo in
14 oculis eorum. ❡ Et destinauerunt aliqui de populo,
& abierunt ad regem: & dedit illis potestatem vt fa
15 cerent iustitiam Gentium. ❡ Et ædificauerunt gym
nasium in Ierosolymis secundum leges Nationum:
16 ❡ & fecerunt sibi præputia, & recesserunt à testamẽ
to sancto, & iuncti sunt Nationibus, & venundati
17 sunt vt facerent malum: ❡ Et paratum est regnum
in conspectu Antiochi, & cœpit regnare in terra
18 Aegypti, vt regnaret super duo regna. ❡ Et intrauit
C in Aegyptum in multitudine graui, in curribus, &
elephantis, & equitibus, & copiosa nauium mul-

19 titudine.¶Et conſtituit bellum aduerſus Ptolemæũ
regem Aegypti, & veritus eſt Ptolemæus à facie
20 eius,& fugit,& ceciderunt vulnerati multi.¶Et cõ-
prehendit ciuitates munitas in terra-Aegypti: &
21 accepit ſpolia terræ-Aegypti.¶Et conuertit An-
tiochus, poſtquàm percuſſit Aegyptum in centeſi-
mo & quadrageſimo & tertio anno: & aſcendit ad
22 Iſrael,¶& aſcendit Ieroſolymam in multitudine gra
23 ui.¶Et intrauit in ſanctificationem cum ſuperbia,
& accepit altare aureum, & candelabrum luminis,
& vniuerſa vaſa eius, & menſam propoſitionis, &
libatoria, & phialas,& mortariola aurea,& velum,
& coronas, & ornamentum aureum quod in facie
24 templi erat: & comminuit omnia,¶Et accepit ar-
gentum & aurum & vaſa concupiſcibilia:& accepit
D theſauros occultos quos inuênit: & ſublatis omni-
25 nibus, abijt in terram ſuam.¶Et fecit cædem ho-
26 minum, & locutus eſt in ſuperbia magna.¶Et fa-
ctus eſt planctus magnus in Iſraël, & in omni loco
27 eorum:¶& ingemuerunt principes & ſeniores, &
iuuenes, & virgines infirmati ſunt: & ſpecioſitas
28 mulierum immutata eſt.¶Omnis maritus ſumpſit
lamentum: & quæ ſedebant in thoro maritali, lu-
29 gebant:¶& commota eſt terra ſuper habitantes in
ea, & vniuerſa domus Iacob induit confuſionem.
30 ¶Et poſt duos annos dierum,miſit Rex principem
tributorum in ciuitates Iuda, & venit Ieruſalem cũ
31 turba magna.¶Et locutus eſt ad eos verba pacifi-
32 ca in dolo: & crediderunt ei.¶Et irruit ſuper ciuita
tem repentè, & percuſſit eam plaga magna,& per-
33 didit populum multum ex Iſraël.¶Et accepit ſpo-
lia ciuitatis: & ſuccendit eam igni, & deſtruxit do-
34 mos eius,& muros eius in circuitu:¶& captiuas du
xerunt mulieres, & natos, & pecora poſſederunt.
35 ¶Et ædificauerunt ciuitatem Dauid muro magno
& firmo, & turribus firmis, & facta eſt illis in arcẽ:
36 ¶& poſuerunt illic gentem peccatricem, viros ini-
37 quos, & conualuerunt in ea.¶Et poſuerunt arma,
E & eſcas,& congregauerunt ſpolia Ieruſalem,& re-
poſuerunt illic: & facti ſunt in laqueum magnum.
38 ¶Et factum eſt hoc ad inſidias ſanctificationis,& in
39 diabolum malum in Iſraël:¶& effuderunt ſangui-
nem innocentem per circuitum ſanctificationis, &
40 contaminauerunt ſanctificationem.¶Et fugerunt
habitatores Ieruſalem propter eos, & facta eſt ha-
bitatio exterorum, & facta eſt extera ſemini ſuo,&
41 nati eius reliquerunt eam.¶Sanctificatio eius de-
Tob.2, 6. ſolata eſt ſicut ſolitudo, dies feſti eius cõuerſi ſunt
Amos 8, 10. in luctum, ſabbatha eius in opprobrium, honores
42 eius in nihilum.¶Secundum gloriam eius multi-
plicata eſt ignominia eius: & ſublimitas eius con-
43 uerſa eſt in luctum.¶Et ſcripſit Rex Antiochus om
ni regno ſuo,vt eſſet omnis populus vnus: & relin-
44 queret vnuſquiſque legem ſuam.¶Et conſenſerunt
omnes gentes ſecundùm verbum Regis Antiochi.
45 ¶& multi ex Iſraël conſenſerunt ſeruituti eius, & ſa
crificauerunt idôlis, & coinquinauerunt ſabbathũ.
46 ¶Et miſit Rex libros per manus nunciorum in Ie-
F ruſalẽ:& in omnes ciuitates Iudæ:vt ſequerentur le
47 ges Gentium terræ,¶& prohiberent holocauſta &
48 ſacrificia,& placationes fieri in tẽplo Dei,¶& pro-
49 hiberent celebrari ſabbathum,& dies ſolennes:¶&
iuſſit coinquinari ſancta, & ſanctũ populum Iſraël.
50 ¶Et iuſſit ædificari aras, & templa, & idôla, & im-
51 molari carnes ſuillas & pecora communia:¶& re-
linquere filios ſuos incircunciſos, & coinquinari
animas eorum in omnibus immunditijs & abomi-
nationibus, ita vt obliuiſcerentur legem,& immu-
52 tarent omnes iuſtificationes Dei.¶Et quicunque
non feciſſent ſecundum verbum Regis Antiochi,
53 morerentur.¶Secundum omnia verba hæc ſcripſit
omni regno ſuo:& præpoſuit principes populo,qui
54 hæc fieri cogerent.¶Et iuſſerunt ciuitatibus Iudæ
55 ſacrificare.¶Et congregati ſunt multi de populo ad
eos qui dereliquerant legem Domini: & fecerunt
56 mala ſuper terram:¶& effugauerunt populum Iſ-
raël in abditis, & in abſconditis fugitiuorum locis.
57 ¶Die quintadecima menſis Caſleu,quinto & qua-
G drageſimo & centeſimo anno, ædificauit Rex An- 10.
tiochus abominandum idôlum deſolationis ſuper
altare Dei, & per vniuerſas ciuitates Iudæ in circui
58 tu ædificauerunt aras:¶& ante ianuas domorum,
& in plateis incendebant thura, & ſacrificabant:
59 ¶& libros legis Dei combuſſerunt igni, ſcindentes
60 eos:¶& apud quemcunque inueniebantur libri te-
ſtamenti Domini, & quicunque obſeruabat legem
Domini, ſecundum edictum Regis, trucidabant
61 eum.¶In virtute ſua faciebant hæc populo Iſraël
qui inueniebatur in omni menſe, & menſe in ciui-
62 tatibus.¶Et quinta & viceſima die menſis ſacrifi-
63 cabant ſuper aram quæ erat contra altare.¶Et mu-
lieres quæ circuncidebant filios ſuos, trucidaban-
64 tur ſecundùm iuſſum Regis Antiochi,¶& ſuſpen-
debant pueros à ceruicibus per vniuerſas domos
eorum: & eos qui circunciderant illos, trucidabãt.
65 ¶Et multi de populo Iſraël definierunt apud ſe, vt
non manducarent immunda: & elegerunt magis
66 mori, quàm cibis coinquinari immundis:¶& no-
luerunt infringere legem Dei ſanctam, & trucidati
67 ſunt,¶& facta eſt ira magna ſuper populum valde.

CAPVT II.

1 IN diebus illis ſurrexit Mathathias, filius
A Iohannis, filij Simeonis, ſacerdos ex fi-
lijs Ioarim ab Ieruſalem, & conſedit in
2 monte Modin:¶& habebat filios quin-
3 que, Iohannem, qui cognominabatur Gaddis:¶&
4 Simeonem,qui cognominabatur Thaſi:¶& Iudã,
5 qui vocabatur Machabæus:¶& Eleazarum,qui co-
gnominabatur Abaron:& Ionatham,qui cognomi
6 nabatur Apphus:¶hi viderunt mala quæ fiebant in
7 populo Iuda & in Ieruſalem.¶Et dixit Mathathias:
Væ mihi, vt quid natus ſum videre contritionem
populi mei,& contritionem ciuitatis ſanctæ, & ſe-
8 dere illic,cùm datur in manibus inimicorum?¶San
cta in manu extraneorum facta ſunt: templum eius
9 ſicut homo ignobilis.¶Vaſa gloriæ eius captiua ab-
ducta ſunt, trucidati ſunt ſenes eius in plateis, &

iuuenes eius ceciderunt in gladio inimicorum.
10 ¶ Quæ gens non hæreditauit regnum eius, & non
11 obtinuit spolia eius? ¶ Omnis compositio eius ab-
12 lata est. Quæ erat libera, facta est ancilla. ¶ Et ecce
B sancta nostra, & pulchritudo nostra, & claritas no-
stra desolata est, & coinquinauerunt ea Gentes.
13 ¶ Quò ergo nobis adhuc viuere? ¶ Et scidit vestimen
14 ta sua Mathathias, & filij eius: & operuerunt se cili-
15 cijs, & planxerunt valde. ¶ Et venerunt illuc qui mis
si erant à Rege Antiocho, vt cogerent eos qui con-
fugerant in ciuitatem Modin, immolare, & accen-
16 dere thura, & à lege Dei discedere. ¶ Et multi de
populo Israel consentientes accesserunt ad eos: sed
17 Mathathias & filij eius constanter steterunt. ¶ Et re
spondentes qui missi erant ab Antiocho, dixerunt
Mathathiæ: Princeps & clarissimus & magnus es in
18 hac ciuitate, & ornatus filijs & fratribus: ¶ ergo ac-
cede prior, & fac iussum Regis, sicut fecerũt omnes
Gentes & viri Iuda, & qui remanserunt in Ierusa-
lem: & eris tu, & filij tui inter amicos Regis, & am-
plificatus auro & argento, & muneribus multis.
19 ¶ Et respondit Mathathias, & dixit magna voce: Et-
si omnes gentes Regi Antiocho obediunt, vt disce
dant vnusquisq; à seruitute legis patrum suorum,
20 & consentiant mandatis eius: ¶ ego & filij mei, &
21 fratres mei obediemus legi patrum nostrorũ: ¶ pro-
C pitius sit nobis Deus: non est nobis vtile relinquere
22 legem, & iustitias Dei: ¶ non audiemus verba Re-
gis Antiochi, nec sacrificabimus transgredientes
23 legis nostræ mandata, vt eamus altera via. ¶ Et vt ces
sauit loqui verba hæc, accessit quidã Iudæus in om-
nium oculis sacrificare idôlis super aram in ciuita-
24 te Modin secundùm iussum Regis: ¶ & vidit Matha-
thias, & doluit, & contremuerunt renes eius, & ac-
census est furor eius secundùm iudicium legis, &
25 insiliens trucidauit eum super aram: ¶ sed & virum
quem Rex Antiochus miserat, qui cogebat immo-
26 lare occidit in ipso tempore, & aram destruxit, ¶ &
zelatus est legem, | sicut fecit Phinees Zamri filio | Nu. 25. b.7.c.13.
27 Salomi. ¶ Et exclamauit Mathathias voce magna
in ciuitate, dicens: Omnis qui zelum habet legis sta
28 tuens testamentum, exeat post me. ¶ Et fugit ipse,
& filij eius in montes, & reliquerunt quæcunque
29 habebant in ciuitate. ¶ Tunc descenderunt multi
30 quærentes iudicium & iustitiam, in desertum: ¶ &
sederunt ibi ipsi & filij eius, & mulieres eorum, &
pecora eorum, quoniam ˋinundauerunt ˋsuper eos | ˋinduraue-runt 20.
31 mala. ¶ Et renunciatum est viris Regis, & exerci-
D tui qui erant in Ierusalem ciuitate Dauid, quoniam
discessissent viri quidam, qui dissipauerunt manda-
tum Regis in loca occulta in deserto, & abijssent
32 post illos multi. ¶ Et statim perrexerunt ad eos, &
constituerunt aduersus eos prælium in die sabba-
33 thorum, ¶ & dixerunt ad eos: Resistitis & nunc ad-
huc? exite, & facite secundum verbum Regis An-
34 tiochi, & viuetis. ¶ Et dixerunt: Non exibimus, ne-
que faciemus verbum Regis, vt polluamus diem
35 sabbathorum. ¶ Et concitauerunt aduersus eos præ
36 lium. ¶ Et non responderunt eis, nec lapidem mise
37 runt in eos, nec oppilauerunt loca occulta: ¶ dicen
tes, Moriamur omnes in simplicitate nostra: & te-
stes erunt super nos cœlum & terra quòd iniustè
38 perditis nos. ¶ Et intulerunt illis bellum sabbathis:
& mortui sunt ipsi, & vxores eorum, & filij eorum,
& pecora eorum vsque ad mille animas hominum.
39 ¶ Et cognouit Mathathias & amici eius, & luctum
40 habuerunt super eos valde. ¶ Et dixit vir proximo
suo: Si omnes fecerimus sicut fratres nostri fece-
runt, & non pugnauerimus aduersus Gentes pro
animabus nostris & iustificationibus nostris: nunc
41 citius disperdent nos à terra. ¶ Et cogitauerunt in
E die illa, dicentes: Omnis homo quicunque vene-
rit ad nos in bello die sabbathorũ, pugnemus ad-
uersus eum: & non moriemur omnes, sicut mor-
42 tui sunt fratres nostri in occultis. ¶ Tunc congrega-
ta est ad eos synagoga ˋIudæorum ˋfortis viribus ex | ˋAsideorum 3.
43 Israël, omnis voluntarius in lege: ¶ & omnes qui
fugiebant à malis, additi sunt ad eos, & facti sunt
44 illis ad firmamentum. ¶ Et collegerunt exercitum,
& percusserunt peccatores in ira sua, & viros ini-
quos in indignatione sua: & cæteri fugerunt ad Na
45 tiones, vt euaderent. ¶ Et circuiuit Mathathias, &
46 amici eius, & destruxerunt aras: ¶ & circunciderunt
pueros incircuncisos, quotquot inuenerunt in fini
47 bus eorum: & in fortitudine. ¶ Et persecuti sunt fi-
lios superbiæ, & prosperatum est opus in manibus
48 eorũ: ¶ & obtinuerunt legem de manibus Gẽtium,
& de manibus Regum: & non dederunt cornu pec-
49 catori. ¶ Et appropinquauerunt dies Mathathiæ mo
F riendi, & dixit filijs suis: Nunc confortata est super-
bia, & castigatio, & tempus euersionis, & ira indi-
50 gnationis. ¶ Nunc ergo o filij æmulatores estote le
gis, & date animas vestras pro testamento patrum
51 vestrorum, ¶ & ˋmementote operum patrum, quæ
fecerunt in generationibus suis: & accipietis glo-
52 riam magnam, & nomen æternum. ¶ | Abraham | Gen. 22.
nónne in tentatione inuentus est fidelis, & reputa- | a.5.b.9.
53 tum est ei ad iustitiam? ¶ | Ioseph in tempore angu- | Gen. 41. c.40.
stiæ suæ custodiuit mandatum: & factus est domi- | Nu.25.
54 nus Aegypti. ¶ | Phinees pater noster, zelando ze- | b.7.c.13.
lum Dei, accepit testamentum sacerdotij æterni. | Eccl. 45. d.18.
55 ¶ | Iesus dum impleuit verbum, factus est dux in Is- | Iosu. 1.
56 raël. ¶ | Caleb dum testificatur in ecclesia, accepit | a.2.
57 hæreditatem. ¶ | Dauid in sua misericordia conse- | Iud. 14. 6.
58 cutus est sedem regni in secula. ¶ | Elias dum zelat | Iosu. 14. 14.
59 zelum legis, receptus est in cœlum. ¶ | Ananias & | 2.Reg.2. a.4.
Azarias & Misael, credentes, liberati sunt de flam- | 4. Reg. 2. b.11.
60 ma. ¶ Daniel in sua simplicitate liberatus est de ore | Dan. 3. b.
61 leonum. ¶ Et ita cogitate per generationem: quia | 6.c.24.
62 omnes qui sperant in eum, non infirmantur. ¶ Et à | Dan. 9.
verbis viri peccatoris ne timueritis: quia gloria | c.22.
63 eius, stercus & vermis est: ¶ hodie extollitur, & cras
G non inuenietur: quia conuersus est in terram suam,
64 & cogitatio eius perijt. ¶ Vos ergo filij confortami
ni, & viriliter agite in lege: quia * in ipsa gloriosi | * cùm feceritis quæ vobis præcepta sunt in lege à Domino Deo vestro.
65 eritis: ¶ Et ecce Simon frater vester, scio quòd vir
consilij est: ipsum audite semper, & ipse erit vobis
66 pater. ¶ Et Iudas Machabæus fortis viribus à iuuen
tute sua, sit vobis princeps militiæ, & ipse aget bel-
67 lum populi. ¶ Et adducetis ad vos omnes factores
68 legis: & vindicate vindictam populi vestri. ¶ Retri-
buite retributionem Gentibus, & intendite in præ-
69 ceptum legis. ¶ Et benedixit eos, & appositus est
70 ad patres suos. ¶ Et defunctus est anno centesimo,
& quadragesimo sexto: & sepultus est à filijs suis in
sepulchris patrum suorum in Modin, & planxerũt
eum omnis Israël planctu magno.

CAPVT ˋ III.

1 ET surrexit Iudas q vocabatur Machabæus,
A filius eius pro eo: ¶ & adiuuabant eum om
2 nes fratres eius, & vniuersi qui se cõiunxe-

rant patri eius, & præliabantur prælium Israël cum
3 lætitia.¶ Et dilatauit gloriam populo suo, & induit
se loricam sicut gigas, & succinxit se arma bellica
4 sua in prælijs, & protegebat castra gladio suo.¶Si-
milis factus est leoni in operibus suis, & sicut catu-
5 lus leonis rugiens in venatione.¶ Et persequutus
est iniquos perscrutans eos: & qui conturbabant
6 populum suum, eos succendit flammis: ¶ & repulsi
sunt inimici eius præ timore eius, & oēs operarij
iniquitatis cōturbati sunt: & directa est salus in ma
7 nu eius: ¶ & exacerbabat Reges multos, & lætifica-
bat Iacob in operibus suis, & in seculum memoria
8 eius in benedictione. ¶ Et perambulabat ciuitates
Iuda, & perdidit impios ex eis, & auertit iram ab Is
9 raël. ¶ Et nominatus est vsque ad nouissimum ter-
10 ræ, & congregauit pereuntes. ¶ Et congregauit A-
B pollonius Gentes, & à Samaria virtutem multam
11 & magnam, ad bellandum contra Israel.¶Et cogno
uit Iudas, & exijt obuiam illi: & percussit, & occidit
illum, & ceciderunt vulnerati multi, & reliqui fu-
12 gerunt: ¶ & accepit spolia eorum: & gladium Apol
lonij abstulit Iudas, & erat pugnans in eo omnibus
13 diebus. ¶ Et audiuit Seron, princeps exercitus Sy-
riæ, quòd congregauit Iudas congregationem fi-
14 delium & ecclesiam secum, ¶ & ait: Faciam mihi
nomen, & glorificabor in regno, & debellabo Iu-
dam, & eos qui cùm ipso sunt, qui spernebant ver-
15 bum Regis. ¶ Et præparauit se: & ascenderunt cum
eo castra impiorum fortes auxiliarij, vt facerēt vin
16 dictam in filios Israël. ¶ Et appropinquauerunt vs-
que ad Beth-horon: & exiuit Iudas obuiam illi cū
17 paucis. ¶ Vt autem viderunt exercitum venientem
C sibi obuiam, dixerunt Iudæ: Quomodo poterimus
pauci pugnare contra multitudinem tātam, & tam
18 fortem, & nos fatigati sumus ieiunio hodie? ¶ Et
ait Iudas: Facile est concludi multos in manu pau-
corum: & non est differentia in conspectu Dei cœli
19 liberare in multis & in paucis: ¶ quoniam non in
multitudine exercitus victoria belli, sed de cœlo
20 fortitudo est. ¶ Ipsi veniunt ad nos in multitudine
contumaci, & superbia, vt disperdant nos, & vxo-
21 res nostras, & filios nostros, & vt spoliēt nos: ¶ nos
verò pugnabimus pro animabus nostris, & legibus
22 nostris: ¶ & ipse Dominus conteret eos ante faciē
23 nostram: Vos autem ne timueritis eos. ¶ Vt cessa-
uit autem loqui, insiluit in eos subito: & contritus
24 est Seron, & exercitus eius in conspectu ipsius: ¶ &
persecutus est eum in descensu Beth-horon vsque
in campum, & ceciderunt ex eis octingenti viri: re
25 liqui autem fugerunt in terram Philistijm. ¶ Et ce-
cidit timor Iudæ ac fratrum eius, & formido super
26 omnes gentes in circuitu eorum: ¶ Et peruenit ad
Regem nomen eius, & de prælijs Iudæ narrabant
27 omnes gentes. ¶ Vt audiuit autem rex Antiochus
D sermones istos, iratus est animo: & misit, & con-
gregauit exercitum vniuersi regni sui, castra fortia
28 valde: ¶ & aperuit ærarium suum, & dedit stipendia
exercitui in annum, & mandauit illis, vt essent pa-
29 rati ad omnia. ¶ Et vidit quòd defecit pecunia de
thesauris suis & tributa regionis modica propter
dissensionem & plagam quam fecit in terra, vt tol-
30 leret legitima quæ erant à primis diebus: ¶ & timuit
ne non haberet ut semel & bis in sumptus & dona-
ria quæ dederat antè larga manu: & abundauerat
31 super reges qui ante eum fuerant. ¶ Et consterna-
tus erat animo valde, & cogitauit ire in Persidem,
& accipere tributa regionum, & congregare argen
32 tum multum. ¶ Et reliquit Lysiam hominem nobi-
lem de genere regali, super negocia regia, à flumi-
33 ne Euphráte vsque ad flumen Aegypti: ¶ & vt nu-
34 triret Antiochum filium suum, donec rediret. ¶ Et
tradidit ei medium exercitum & elephantos, & mā
dauit ei de omnibus quæ volebat, & de inhabitan-
35 tibus Iudæam & Ierusalem: ¶ & vt mitteret ad eos
E exercitum, ad conterendam & extirpandam virtu
tem Israël, & reliquias Ierusalem, & auferendam
36 memoriam eorum de loco: ¶ & vt constitueret habi
tatores filios alienigenas in omnibus finibus eorū,
37 & sorte distribueret terram eorum. ¶ Et Rex assum-
psit partem exercitus residui, & exiuit ab Antio-
chia ciuitate regni sui anno centesimo & quadra-
gesimo septimo: & tranfretauit Euphráten flumen,
38 & perambulabat superiores regiones. ¶ Et elegit
Lysias Ptolemæum filium Dorymini, & Nicanorē
39 Gorgiam, viros potentes ex amicis regis: ¶ & misit
cum eis quadraginta millia virorum: & septem mil
lia equitum: vt venirent in terram Iuda, & disper-
40 derent eam secundùm verbum Regis. ¶ Et proces-
serunt cum vniuersa virtute sua, & venerunt, & ap
41 plicuerūt Emmaum in terra campestri. ¶ Et audie-
runt mercatores regionum nomen eorum: & acce-
perunt argentum & aurum multum valde, & pue-
ros: & venerunt in castra, vt acciperent filios Israël
in seruos, & additi sunt ad eos exercitus Syriæ, &
42 terræ alienigenarum. ¶ Et vidit Iudas, & fratres
F eius, quia multiplicata sunt mala, & exercitus ap-
plicabant ad fines eorum, & cognouerunt verba
Regis quæ mandauit populo facere in interitum
43 & consummationem: ¶ & dixerunt vnusquisque ad
proximum suum: Erigamus deiectionem populi
nostri, & pugnemus pro populo nostro, & sanctis
44 nostris: ¶ Et congregatus est conuentus, vt essent
parati in prælium: & vt orarent & peterent miseri-
45 cordiam & miserationes. ¶ Et Ierusalem non habi-
tabatur, sed erat sicut desertum: non erat qui ingre
deretur & egrederetur de natis eius: & sanctum cō
culcabatur: & filij alienigenarum erant in arce, ibi
erat habitatio Gentium: & ablata est voluptas à Ia-
46 cob, & defecit ibi tibia & cithara. ¶ Et congregati
sunt, & venerunt in Maspha contra Ierusalem: quia
47 locus orationis erat in Maspha antè in Israel. ¶ Et
ieiunauerunt illa die, & induerunt se cilicijs, & ci-
nerem imposuerunt capiti suo: & disciderunt vesti
48 menta sua, ¶ & expanderunt libros legis, de quibus
scrutabantur Gentes similitudinem simulachrorū
49 suorum: ¶ & attulerunt ornamenta sacerdotalia, &
primitias & decimas & suscitauerunt Nazaræos,
50 qui impleuerant dies: ¶ & clamauerunt voce ma-
G gna in cœlum, dicentes: Quid faciemus istis, & quò
51 eos ducemus? ¶ & sancta tua conculcata sunt & con
taminata sunt, & sacerdotes tui facti sunt in luctū
52 & in humilitatem: ¶ & ecce Nationes conuenerūt
aduersum nos, vt nos disperdant: tu scis quæ co-
53 gitant in nos. ¶ Quomodo poterimus subsistere an-
54 te faciem eorum nisi tu Deus adiuues nos? ¶ & tu-
55 bis exclamauerunt voce magna. ¶ Et post hæc con-
stituit Iudas duces populi, tribunos, & centurio-
56 nes, & pentacontarchos, & decuriones. ¶ | Et dixit Deu. 20.
his qui ædificabant domos, & sponsabant vxores, a.5.b.6.
& plantabant vineas, & formidolosi, vt redirent Iudic.7.
vnusquisque in domum suam secundum legem. a.1
57 ¶ Et mouerunt castra, & collocauerunt ad Austrū

58 Emmanm. ¶ Et ait Iudas: Accingimini, & estote fi-
lij potẽtes, & estote parati in manè: vt pugnetis ad-
uersus Nationes has, quæ conuenerunt aduersus
59 nos disperdere nos, & sancta nostra: ¶ quoniam me
lius est nos mori in bello, quàm videre mala gentis
60 nostræ & sauctorum. ¶ Sicut autem fuerit voluntas
in cœlo, sic fiat.

CAPVT IIII.

1 ET assumpsit Gorgias quinque millia vi-
A rorum, & mille equites electos: & mo-
2 uerunt castra nocte, ¶ vt applicarent ad
castra Iudæorum, & percuterent eos su
3 bitò, & filij qui erant ex arce, erant illis duces. ¶ Et
audiuit Iudas, & surrexit ipse & potentes percute-
re virtutem exercituum Regis, qui erãt in Emmaũ.
4 ¶ Adhuc enim dispersus erat exercitus à castris. ¶ Et
5 venit Gorgias in castra Iudę noctu, & neminem in-
uenit, & quærebat eos in moutibus: quoniam dixit,
6 Fugiunt hi à nobis. ¶ Et cùm dies factus esset, appa
ruit Iudas in campo cum tribus millibus virorum
tantum: qui tegumenta & gladios non habebant
7 *: ¶ & viderunt castra Gentium valida, & loricatos, * vt volebant.
& equitatus in circuitu eorum, & hi docti ad præ-
8 lium. ¶ Et ait Iudas viris qui secum erant: Ne timue-
ritis multitudinem eorum, & impetum eorum ne
9 formidetis. ¶ ‖ Mementote qualiter salui facti sunt ‖Exo.14.
patres nostri in mari rubro, cùm sequeretur eos d.9 e.22.
10 Pharao cum exercitu multo. ¶ Et nunc clamemus
B in cœlum, & miserebitur nostri Dominus, & me-
mor erit testamenti patrum nostrorum, & conte-
ret exercitum istum ante faciem nostram hodie:
11 ¶ & scient omnes gentes, quia est qui redimat & li-
12 beret Israël. ¶ Et eleuauerũt alienigenę oculos suos,
13 & viderunt eos venientes ex aduerso. ¶ Et exierunt
de castris in prælium, & tuba cecinerunt hi qui erãt
14 cum Iuda. ¶ Et congressi sunt: & contritæ sunt Gen-
15 tes, & fugerunt in campum. ¶ Nouissimi autem om-
nes ceciderunt in gladio, & persequuti sunt eos vs-
que Gezeron, & vsque in campos Idumeæ, & Azo-
ti, & Iamniæ: & ceciderunt ex illis vsque ad tria mil
16 lia virorũ. ¶ Et reuersus est Iudas, & exercitus eius,
17 sequens eum. ¶ Dixitque ad populum: Non concu
18 piscatis spolia: quia bellum contra nos est, ¶ & Gor
gias & exercitus eius prope nos in monte: sed state
nunc contra inimicos nostros, & expugnate eos, &
19 sumetis posteà spolia securi. ¶ Et adhuc loquẽte Iu-
da hæc, ecce apparuit pars quædam prospiciens de
20 monte. ¶ Et vidit * quòd in fugam conuersi sunt *, & * Gorgias * sui.
succẽderunt castra: fumus enim qui videbatur, de-
21 clarabat quod factum est. ¶ Quibus illi conspectis ti
C muerunt valde, aspicientes simul & Iudam & exer-
22 citum in campo paratum ad prælium. ¶ Et fugerunt
23 omnes in campum alienigenarum: ¶ & Iudas reuer
sus est ad spolia castrorum, & acceperunt aurũ mul
tum, & argentum & hyacinthum, & purpuram ma-
24 rinam, & opes magnas. ¶ Et conuersi hymnum ca-
nebant, & benedicebant Deum in cœlum, quoniã
bonus est, quoniam in seculum misericordia eius.
25 ¶ Et facta est salus magna in Israël, in die illa. ¶ Qui-
26 cunque autem alienigenarum euaserunt, venerunt
& nunciauerunt Lysiæ vniuersa quæ acciderant.
27 ¶ Quibus ille auditis, consternatus animo defici-
ebat: quòd non qualia voluit, talia contigerunt in Is-
28 raël, & qualia mandauit Rex. ¶ Et sequenti anno cõ
gregauit Lysias virorum electorum sexaginta mil-
29 lia, vt debellaret eos. ¶ Et venerunt in Iudæam, & ca
stra posuerunt in Beth-horon, & occurrit illis Iu-
30 das cum decem millibus viris. ¶ Et viderunt exerci-
D tum fortem, & orauit, & dixit: Benedictus es salua-
tor Israël ‖ qui contriuisti impetum potentis in ma- ‖1.Re.17. g 50.
nu serui tui Dauid, ‖ & tradidisti castra alienigena- ‖1 Re.14. b.13.
rum in manu Ionathæ, filij Saul, & armigeri eius.
31 ¶ Conclude exercitum istum in manu populi tui Is-
raël, & confundatur in exercitu suo & equitibus.
32 ¶ Da illis formidinem & tabefac audaciam virtutis
33 eorum, & commoueantur contritione sua. ¶ Deij-
ce illos gladio diligentium te: & collaudent te om
34 nes qui nouerunt nomen tuum in hymnis. ¶ Et cõ-
miserunt prælium: & ceciderunt de exercitu Lysiæ,
35 quinque millia virorum. ¶ Videns autem Lysias fu-
gam suorum, & Iudæorum audaciam, & quòd para
ti sunt aut viuere, aut mori fortiter, abijt Antio-
chiam, & elegit milites, vt multiplicati rursus veni-
36 rent in Iudæam. ¶ Dixit autẽ Iudas, & fratres eius:
Ecce contriti sunt inimici nostri: ascendamus nunc
37 mundare sancta, & renouare. ¶ Et congregatus est
omnis exercitus, & ascenderunt in montem Sion.
38 ¶ Et viderunt sanctificationem desertam, & altare
E prophanatum, & portas exustas, & in atrijs virgul-
ta nata sicut in saltu vel in montibus, & pastopho-
39 ria diruta. ¶ Et sciderunt vestimenta sua, & plãxerũt
planctu magno, & imposuerunt cinerem super ca-
40 put suum: ¶ & ceciderunt in faciem super terram, &
exclamauerunt tubis signorum, & clamauerunt in
41 cœlum. ¶ Tunc ordinauit Iudas viros, vt pugnarent
aduersos eos qui erant in arce, donec emundarent
42 sancta. ¶ Et elegit sacerdotes sine macula, volunta-
43 tem habentes in lege Dei: ¶ & mundauerunt sancta,
& tulerunt lapides contaminationis in locum im-
44 mundum. ¶ Et cogitauit de altari holocaustorum
45 quod prophanatum erat, quid de eo faceret. ¶ Et
incidit illis consilium bonum, vt destruerent illud:
ne fortè illis esset in opprobrium, quia contamina-
46 uerunt illud Gentes, & demoliti sunt illud. ¶ Et re-
F posuerunt lapides in monte domus in loco apto,
quoadusque veniret propheta, & responderet de
47 eis. ¶ Et acceperunt lapides integros secundùm le-
gem, & ædificauerunt altare nouum secundùm il-
48 lud quod fuit prius: ¶ & ædificauerunt sancta, & quę
intra domum erant intrinsecus: & ædem, & atria
49 sanctificauerunt. ¶ Et fecerunt vasa sancta noua, &
intulerunt candelabrum, & altare incensorum, &

50 mensam in templum. ¶ Et incensum posuerunt su-
per altare, & accenderunt lucernas quæ super can-
51 delabrum erant, & lucebant in templo. ¶ Et posue-
runt super mensam panes, & appenderũt velamina

& con-

& consummauerunt omnia opera quæ fecerant.
.Mac.10: 5. 52 ¶ | Et ante matutinum surrexerunt quinta & vicesi-
ma die mensis noni (hic est mensis Casleu) centesi-
53 mi quadragesimi octaui anni: ¶ & obtulerunt sacri-
ficium secundùm legem super altare holocausto-
54 rum notum, quod fecerunt. ¶ Secundùm tempus
& secundùm diem in qua contaminauerunt illud
G gentes, in ipsa renouatum est in canticis, & citha-
55 ris, & cinyris, & in cymbalis. ¶ Et cécidit omnis po
pulus in faciem, & adorauerunt & benedixerũt in
oh. 10. c 2. 56 cœlum eum, qui prosperauit eis. ¶ Et fecerunt de-
dicationem altaris diebus octo, & obtulerunt ho-
locausta cum lætitia & sacrificium salutaris & lau-
57 dis. ¶ Et ornauerunt faciem templi coronis aureis
& scutulis: & dedicauerunt portas & pastophoria,
oh. 10. c. 4. 58 & imposuerunt eis ianuas. ¶ Et facta est lætitia in
populo magna valde, & auersum est opprobrium
59 Gentium. ¶ Et statuit Iudas & fratres eius & vniuer
sa ecclesia Israël, vt agatur dies dedicationis alta-
ris in temporibus suis ab anno in annum per dies
octo, à quinta & vicesima die mensis Casleu, cum
60 lætitia & gaudio. ¶ Et ædificauerunt in tempore il-
lo montem Sion, & per circuitum muros altos &
turres firmas: nequando venirent Gentes, & con-
61 culcarent eum sicut anteà fecerunt. ¶ Et collocauit
illic exercitum, vt seruarent eum, & muniuit eum
ad custodiendam Beth-suram, vt haberet populus
munitionem contra faciem Idumææ.

CAPVT V.

1 ET factum est, vt audierunt Gentes in cir-
A cuitu quia ædificatum est altare & sanctua
2 rium sicut prius, iratæ sunt valde: ¶ & cogi-
tabant tollere genus Iacob qui erãt inter eos, & cœ
3 perunt occidere de populo, & persequi. ¶ Et debel
labat Iudas filios Esau in Idumæa, & eos qui erant
in Arabathane: quia circunsedebant Israëlitas: &
4 percussit eos plaga magna. ¶ Et recordatus est ma-
litiam filiorum Bean, qui erant populo in laqueum
5 & in scandalum: insidiantes ei in via, ¶ & conclusi
sunt ab eo in turribus, & applicuit ad eos, & ana-
thematizauit eos, & incendit turres eorum igni cũ
6 omnibus qui in eis erant. ¶ Et transiuit ad filios Am
mon, & inuenit manum fortem, & populum copio
7 sum, & Timótheum ducem ipsorum: ¶ & commisit
cum eis prælia multa, & contriti sunt in conspectu
8 eorum, ¶ & percussit eos & cepit Gazer ciuitatem, &
9 filias eius, & reuersus est in Iudæam. ¶ Et congrega
tæ sunt Gentes quæ sunt in Galaad, aduersus Israë-
litas qui erant in finibus eorum, vt tollerent eos: &
10 fugerunt in Datheman munitionem, ¶ & miserunt
literas ad Iudam & fratres eius, dicentes: Congre-
gatæ sunt aduersum nos gentes per circuitum, vt
11 nos auferant: ¶ & parant venire, & occupare muni-
tionem in quam confugimus: & Timótheus est dux
12 exercitus eorum. ¶ Nunc ergo veni, & eripe nos de
manibus eorum, quia cecidit multitudo de nobis.
13 ¶ Et omnes fratres nostri qui erant in locis Tubin,
B interfecti sunt: & captiuas duxerunt vxores eorũ,
& natos, & spolia, & peremerunt illic ferè mille vi-
14 ros. ¶ Et adhuc epistolæ legebantur, & ecce alij nun
cij venerunt de Galilæa conscissis tunicis, nuncian-
15 tes secundùm verba hæc: ¶ dicentes conuenisse ad-
uersum se à Ptolemaide, & Tyro, & Sidone: & re-
pleta est omnis Galilæa alienigenis, vt nos consu-
16 mant. ¶ Vt audiuit autem Iudas & populus ser-
mones istos, conuenit ecclesia magna cogitare q̃d
facerent fratribus suis qui in tribulatione erant, &
17 expugnabantur ab eis. ¶ Dixitque Iudas Simóni
fratri suo: Elige tibi viros, & vade, & libera fratres
tuos in Galilæa: ego autem & frater meus Ionathas
18 ibimus in Galáaditim. ¶ Et reliquit Iosephum fi-
lium Zachariæ, & Azariam duces populi cum resi-
19 duo exercitu in Iudæa ad custodiam, ¶ & præcepit
illis, dicens: Præestote populo huic: & nolite bellũ
committere aduersum gentes, donec reuertamur.
20 ¶ Et partiti sunt Simoni viri tria milia, vt iret in Ga
C lilæam: Iudæ autem octo millia in Galáaditim.
21 ¶ Et abijt Simon in Galilæam, & commisit prælia
multa cum gentibus: & contritæ sunt gentes à fa-
22 cie eius, & persecutus est eos vsque ad portã ¶ Pto-
lemaidis, & ceciderunt de Gentibus ferè tria millia
23 virorum, & accepit spólia eorum, ¶ & assumpsit eos
qui erant in Galilæa & in Arbatis cum vxoribus &
natis, & omnibus quæ erant illis, & adduxit in Iu-
24 dæam cum lætitia magna. ¶ Et Iudas Machabæus &
Ionathas frater eius transierũt Iordanem, & abie-
25 runt viam trium dierum per desertum. ¶ Et occur-
rerunt eis Nabuthæi, & susceperunt eos pacificè, &
narrauerunt eis omnia quæ acciderant fratribus
26 eorum in Galáaditide, & quia multi ex eis compre
hẽsi sunt in Barasa, & Bosor, & in Alimis, & in Cas-
phor, & Mageth, & Darnaim: hæ omnes ciuitates
27 munitæ, & magnæ. ¶ Sed & in cæteris ciuitatibus
Galáaditidis tenentur comprehensi, & in crastinũ
cõstituerunt admouere exercitum ciuitatibus his,
28 & comprehendere, & tollere eos in vna die. ¶ Et cõ
uertit Iudas & exercitus eius viam in desertum Bo
sor repentè, & occupauit ciuitatem: & occidit om-
nem masculum in ore gladij, & accepit omnia spo-
29 lia eorum, & succendit eam igni. ¶ Et surrexerunt
30 inde nocte, & ibant vsque ad munitionem: ¶ Et fa-
D ctum est diluculo, cùm eleuassent oculos suos, & ec
ce populus multus, cuius non erat numerus portan
tes scalas & machinas, vt comprehenderent muni
31 tionem: & expugnabãt eos. ¶ Et vidit Iudas quia cœ
pit bellum, & clamor belli ascendit ad cœlum sicut
32 tuba, & clamor magnus de ciuitate: ¶ & dixit exer-
33 citui suo: Pugnate hodie pro fratribus vestris. ¶ Et
venit tribus ordinibus post eos, & exclamauerunt
34 tubis, & clamauerunt in oratione. ¶ Et cognoue-
runt castra Timóthei quia Machabæus est, & refu-
gerunt à facie eius: & percusserunt eos plaga ma-
gna, & ceciderunt ex eis in die illa ferè octo milia
35 virorum. ¶ Et diuertit Iudas in Maspha, & expu-
gnauit, & cœpit eam: & occidit omnem masculum
eius, & assumpsit spolia eius, & succendit eam igni.
36 ¶ Inde perrexit, & cepit Casbon, & Mageth, & Bó
37 sor, & reliquas ciuitates Galáaditidis. ¶ Post hæc au
tem verba, congregauit Timótheus exercitũ aliũ,
& castra posuit contra Raphon trans torrentem.
38 ¶ Et misit Iudas speculari exercitum: & renunciaue
runt ei dicentes, Quia conuenerunt ad eum om-
nes gentes quæ in circuitu nostro sunt, & exercitus
39 multus nimis: ¶ & Arabas conduxerunt in auxilium
sibi, & castra posuerunt trans torrentem, parati ad
40 te venire in prælium. ¶ Et abijt Iudas obuiam illis.
E Et ait Timótheus principibus exercitus sui: Cùm
appropinquauerit Iudas & exercitus eius ad tor-
rentem aquæ, si transierit ad nos prior, non pote-
rimus sustinere eum: quia potẽs poterit aduersum

41 nos: ¶ si verò timuerit transire, & posuerit castra
extra flumen, transfretemus ad eos, & poterimus
42 aduersus illum. ¶ Vt autem appropinquauit Iudas
ad torrẽtem aquæ, statuit Scribas populi secus tor
rentem, & mandauit eis, dicens: Neminem homi-
num reliqueritis, sed veniant omnes in prælium.
43 ¶ Et transfretauit ad illos prior, & omnis populus
post eum, & contritę sunt omnes gentes à facie eo-
rum, & proiecerunt arma sua, & fugerunt ad pha-
44 num quod erat in Carnaim. ¶ Et occupauit ipsam
ciuitatem, & phanum succendit igni cum omnibus
quæ erant in ipso: & oppressa est Carnaim, & non
45 potuit sustinere contra faciem Iudæ. ¶ Et congrega
uit Iudas vniuersos Israëlitas qui erant in Galaadi-
tide, à minimo vsque ad maximum, & vxores eo-
rum, & natos, & exercitum magnum valde, vt ve-
46 nirent in terram Iudæ. ¶ Et venerunt vsque Ephron:
& hæc ciuitas magna in ingressu posita, munita val
de, & non erat declinare ab ea dextera vel sinistra:
47 sed per mediã iter erat. ¶ Et incluserunt se qui erant
F in ciuitate, & obstruxerunt portas lapidibus: & mi-
‖ Nu. 20. c. 15. 48 sit ad eos Iudas verbis pacificis, ¶ dicens: ‖ Transea-
mus per terram vestram, vt eamus in terram no-
stram: & nemo vobis nocebit, tantùm pedibus tran
49 sibimus: Et nolebant eis aperire. ¶ Et præcepit Iu-
das prædicari in castris, vt applicarent vnusquisq;
50 in quo erat loco. ¶ Et applicuerunt se viri virtutis,
& oppugnauit ciuitatem illam tota die, & tota no-
51 cte: & tradita est ciuitas in manu eius: ¶ & pereme-
runt omnem masculum in ore gladij, & eradicauit
eam: & accepit spolia eius, & transiuit per totam ci
52 uitatem super interfectos. ¶ Et transgressi sunt Ior-
danem in campo magno, contra faciem Beth-san,
53 ¶ Et erat Iudas congregans extremos, & exhortaba
tur populum per totam viam, donec venirẽt in ter-
54 ram Iuda: ¶ & ascenderunt in montem Sion cum
lætitia & gaudio, & obtulerunt holocausta, quòd
nemo ex eis cecidisset donec reuerterentur in pa-
55 ce. ¶ Et in diebus quibus erat Iudas & Ionathas in
terra Galaad, & Simon frater eius in Galilæa con-
56 tra faciem Ptolemaidis, ¶ audiuit Iosephus Zacha-
riæ filius, & Azarias principes virtutis res bene ge-
57 stas, & prælia quæ facta sunt, ¶ & dixit: Faciamus &
ipsi nobis nomen, & eamus pugnare aduersus Gen
58 tes quæ in circuitu nostro sunt. ¶ Et pręcepit his qui
59 erant in exercitu suo, & abierunt Iamniam. ¶ Et exi
G uit Gorgias de ciuitate, & viri eius obuiam illis in
60 pugnam. ¶ Et fugati sunt Iosephus & Azarias vsque
in fines Iudęæ: & ceciderunt illo die de populo Is-
raël ad duo millia viri, & facta est plaga magna in
61 populo: ¶ quia nõ audierunt Iudam & fratres eius,
62 existimantes fortiter se facturos: ¶ ipsi autem non
erant de semine virorum illorum per quos salus fa
* vit Iudas & fratres eius. 63 cta est in Israël. ¶ Et *viri Iuda* magnificati sunt val-
de in conspectu omnis Israël, & Gentium omnium
64 vbi audiebatur nomen eorum. ¶ Et conuenerunt ad
65 eos fausta acclamantes. ¶ Et exiuit Iudas & fratres
eius, & expugnabant filios Esau in terra quæ ad Au
strum est, & percussit Chebron, & filias eius: & mu
66 ros eius, & turres succendit igni in circuitu. ¶ Et mo
uit castra, vt iret in terram alienigenarum, & per-
67 ambulabat Samariam. ¶ In die illa ceciderunt sacer
* vult. dotes in bellum, dum *volunt* fortiter facere, dum
* exit 10. 68 sine consilio *exeunt* in prælium. ¶ Et declinauit Iu-
das in Azótum in terram alienigenarum, & diruit
aras eorum, & sculptilia deorum ipsorum succen-
dit igni: & cepit spolia ciuitatum, & reuersus est
in terram Iuda.

CAPVT VI.

1 ET Rex Antiochus perambulabat supe-
A riores regiones, & audiuit esse ciuitatẽ
Elymaidem in Perside nobilissimam, &
2 copiosam in argento & auro, ¶ templũ-
que in ea locuples valde, & illic velamina aurea, &
loricæ, & scuta, quæ reliquit Alexander Philippi,
3 Rex Macedo, qui regnauit primus in Græcia. ¶ Et
venit, & quærebat capere ciuitatem, & deprædа-
ri eam, & non potuit: quoniam innotuit sermo his
4 qui erant in ciuitate: ¶ & insurrexerunt in prælium,
& fugit inde, & abijt cum tristitia magna, & reuer-
5 sus est in Babyloniam. ¶ Et venit qui nunciaret ei
in Persides, quia fugata sunt castra quæ erant in ter
6 ra Iuda: ¶ & quia abijt Lysias cũ virtute forti in pri-
mis, & fugatus est à facie Iudæorum & inualuerunt
armis & viribus, & spolijs multis quæ ceperunt de
7 castris quæ exciderunt: ¶ & quia diruerunt abomi-
nationem quam ædificauerant super altare quod
erat in Ierusalem: & sanctificationem, sicut prius
circumdederunt muris excelsis: sed & Beth-suram
8 ciuitatem suam. ¶ Et factum est vt audiuit Rex ser-
mones istos, expauit, & commotus est valde: & dé-
cidit in lectum, & incidit in languorem præ tristi-
9 tia, quia non factum est ei sicut cogitabat. ¶ Et erat
illic per dies multos: quia renouata est in eo tristi-
10 tia magna, & arbitratus est se mori, ¶ & vocauit om
B nes amicos suos, & dixit illis: Recessit somnus ab
oculis meis, & concidi, & corrui corde præ solici-
11 tudine, ¶ & dixi in corde meo: In quantam tribula-
tionem deueni, & in quos fluctus tristitiæ in qua
nunc sum: qui iucundus eram, & dilectus in pote-
12 state mea? ¶ Nunc verò reminiscor malorum quæ fe
ci in Ierusalem, vnde & abstuli omnia spolia aurea
& argentea quæ erant in ea, & misi auferre habitã-
13 tes Iudæam sine causa. ¶ Cognoui ergo quia pro-
pterea inuenerunt me mala ista: & ecce pereo tristi
14 tia magna in terra aliena. ¶ Et vocauit Philippum,
vnum de amicis suis, & præposuit eum super vni-
15 uersum regnum suum: ¶ & dedit ei diadema, & sto-
lam suam, & annulum, vt adduceret Antiochum fi-
16 lium suum, & nutriret eum, & regnaret. ¶ Et mor-
tuus est illic Antiochus Rex anno centesimo qua-
17 dragesimo nono. ¶ Et cognouit Lysias quoniã mor-
tuus est Rex, & constituit regnare Antiochum fi-
lium eius, quem nutriuit adolescentem: & vocauit
18 nomen eius Eupatorem. ¶ Et hi qui erant in arce,
concluserant Israël in circuitu Sanctorum: & quæ-
rebant eis mala semper & firmamentum Gentium.
19 ¶ Et cogitauit Iudas disperdere eos: & conuocauit
C vniuersum populum, vt obsiderent eos. ¶ Et con-
20 uenerunt simul, & obsederunt eos anno centesi-
mo quinquagesimo, & fecerunt balistas & machi-
21 nas. ¶ Et exierunt quidam ex eis qui obsidebantur:
22 & adiunxerũt se illis aliqui impij ex Israël, ¶ & abie-
runt ad Regem & dixerunt: Quousque nõ facis iu-
23 dicium & vindicas fratres nostros? ¶ Nos decreui-
mus seruire patri tuo & ambulare in pręceptis eius
24 & obsequi edictis eius: ¶ & filij populi nostri pro-
pter hoc alienabant se à nobis, & quicunque inue-
niebantur ex nobis, interficiebantur, & hæredita-
25 tes nostræ diripiebantur. ¶ Et non ad nos tantùm

extenderũt manum, sed & in omnes fines nostros,
26 ¶& ecce applicuerunt hodie ad arcem in Ierusa-
lem occupare eam, & munitionem in Beth-suram
27 munierunt: ¶& nisi præueneris eos velociùs, maiora
28 quàm hæc facient, & non poteris obtinere eos. ¶Et
iratus est Rex vt hæc audiuit: & conuocauit omnes
amicos suos, & principes exercitus sui, & eos qui
29 super equites erant. ¶Sed & de regnis alijs, & de
D insulis maritimis venerunt ad eum exercitus con-
30 ductitij. ¶Et erat numerus exercitus eius, centum
millia peditum, & viginti millia equitum, & elephã
31 ti trigintaduo docti ad prælium. ¶Et venerunt per
Idumæam, & applicuerunt ad Beth-suram, & pu-
gnauerunt dies multos, & fecerunt machinas: &
exierunt, & succenderunt eas igni, & pugnauerunt
32 viriliter. ¶Et recessit Iudas ab arce, & mouit castra
33 ad Beth-zacharam contra castra Regis. ¶Et surre-
xit Rex ante lucem, & concitauit exercitus in im-
petum contra viam Beth-zacharam: & compara-
uerunt se exercitus in prælium, & tubis cecinerunt:
34 ¶& elephantis ostenderunt sanguinem vuæ & mo-
35 ri, ad acuendos eos in prælium: ¶& diuiserunt be-
stias per legiones: & astiterunt singulis elephantis
mille viri in loricis concatenatis, & galeæ æreæ in
capitibus eorũ, & quingenti equites ordinati vni-
36 cuique bestiæ electi erant. ¶Hi ante tempus vbicũ-
que erat bestia, ibi erant: & quocunque ibat, ibant,
37 & non discedebant ab ea. ¶Sed & turres ligneæ su-
per eos firmæ protegentes super singulas bestias:
& super eas machinæ: & super singulas, viri virtu-
tis trigintaduo, qui pugnabant desuper: & intus ma
38 gister bestiæ. ¶Et residuum equitatum hinc & inde
E statuit in duas partes, tubis exercitum commoue-
39 re, & perurgere constipatos in legionibus eius. ¶Et
vt refulsit Sol in clypeos aureos & æreos, resplen-
duerunt montes ab eis, & resplenduerunt sicut lã-
40 pades ignis. ¶Et distincta est pars exercitus Regis
per mõtes excelsos, & alia per loca humilia: & ibãt
41 cautè & ordinatè. ¶Et commouebantur omnes in-
habitantes terram à voce multitudinis eorum, &
incessu turbæ, & collisione armorum: erat enim ex-
42 ercitus magnus valde & fortis. ¶Et appropiauit Iu-
das, & exercitus eius in prælium: & ceciderunt de
43 exercitu Regis sexcẽti viri. ¶Et vidit Eleazar filius
Saura, vnam de bestijs loricatam loricis Regis, &
erat eminens super cæteras bestias: & visum est ei
44 q̃ in ea esset Rex: ¶& dedit se vt liberaret populum
45 suum, & acquireret sibi nomen æternum. ¶Et cucur
rit ad eam audacter in medio legionis interficiens
à dextris, & à sinistris, & cadebant ab eo huc atque
46 illuc. ¶Et iuit sub pedes elephantis, & supposuit se
ei, & occidit eum: & cecidit in terram super ipsum,
47 & mortuus est illic. ¶Et videntes virtutem Regis, &
F impetum exercitus eius diuerterunt se ab eis. ¶Ca
48 stra autem Regis ascenderunt contra eos in Ierusa
lem, & applicuerunt castra Regis ad Iudæam, &
49 montem Sion. ¶Et fecit pacem cum his qui erant
in Beth-sura: & exierunt de ciuitate, quia non erãt
eis ibi alimenta conclusis, quia sabbatha erant ter-
50 ræ. ¶Et comprehendit rex Beth-suram: & constituit
51 illic custodiam seruare eam. ¶Et cõuertit castra ad
locum sanctificationis dies multos: & statuit illic
balistas, & machinas, & ignis iacula, & tormẽta ad
lapides iactãdos, & spicula, & scorpios ad mittẽdas
52 sagittas & fundibula. ¶Fecerũt autẽ & ipsi machinas
aduersus machinas eorũ, & pugnauerunt dies mul-
53 tos. ¶Escæ autẽ non erant in ciuitate, eò q̃ septimus
annus esset, & qui remanserant in Iudæa de Genti-
bus, consumpserant reliquias eorum quæ repositæ
54 fuerant. ¶Et remanserunt in sanctis viri pauci, quo
niã obtinuerat eos fames: & dispersi sunt vnusquis-
55 que in locum suum. ¶Et audiuit Lysias quòd Philip
G pus quem constituerat rex Antiochus cùm adhuc
viueret, vt nutriret Antiochum filium suum, & re-
56 gnaret, ¶reuersus esset à Perside & Media, & exer-
citus qui abierat cum ipso, & quia quærebat susci-
57 pere regni negocia: ¶& festinauit ire, & dicere ad
Regem & duces exercitus: Deficimus quotidie, &
esca nobis modica est: & locum quem obsidemus,
est munitus, & incumbit nobis ordinare de regno.
58 ¶Nunc itaque demus dextras hominibus istis, &
faciamus cum illis pacem & cum omni gente eorũ:
59 ¶& constituamus illis vt ambulent in legitimis suis
sicut prius: propter legitima enim ipsorum quæ de-
60 speximus, irati sunt, & fecerunt omnia hæc. ¶Et pla
cuit sermo in conspectu Regis & principum: & mi-
61 sit ad eos pacem facere: & receperunt illam. ¶Et iu
rauit illis Rex & principes: & exierunt de munitio-
62 ne. ¶Et intrauit Rex montem Sion, & vidit muni-
tionem loci: & rupit citiùs iuramentum quod iura-
63 uit, & mandauit destruere murum in gyro. ¶Et di-
scessit festinanter, & reuersus est Antiochiam, &
inuenit Philippum dominantem ciuitati: & pugna
uit aduersus eum, & occupauit ciuitatem.

CAPVT VII.

1 ANno centesimo quinquagesimo primo
A exijt Demetrius Seleuci filius ab vrbe
Roma, & ascendit cum paucis viris in
ciuitatem maritimam, & regnauit illic.
2 ¶Et factum est: vt ingressus est domum regni pa-
trum suorum, comprehendit exercitus Antiochũ
3 & Lysiam, vt adducerent eos ad eum. ¶Et res ei
innotuit, & ait: Nolite mihi ostendere faciem eo-
4 rum. ¶Et occidit eos exercitus. Et sedit Demetrius
5 super sedem regni sui, ¶& venerunt ad eum viri ini-
qui & impij ex Israel: & Alcimus dux eorum, qui
6 volebat fieri sacerdos. ¶Et accusauerunt populum
apud Regẽ, dicentes: Perdidit Iudas & fratres eius
oẽs amicos tuos, & nos disperdidit de terra nostra.
7 ¶Nunc ergo mitte virum cui credis, vt eat & videat
exterminiũ omne quod fecit nobis & regionibus in.
Regis, & puniat omnes amicos eius & adiutores
8 eorum. ¶Et elegit Rex ex amicis suis Bacchidem, q̃
dominabatur trans flumen magnum in regno, & fi-
9 delem Regi: & misit eum, & Alcimum impium con
stituit in Sacerdotium, & mandauit ei facere vl-
10 tionem in filios Israël. ¶Et surrexerunt, & venerunt
cum exercitu magno in terram Iuda, & miserunt
nuncios, & locuti sunt ad Iudam, & ad fratres eius
11 verbis pacificis in dolo. ¶Et non intẽderunt sermo Inf. 10. d 46.
nibus eorum: viderunt enim quia venerunt cũ exer
12 citu magno. ¶Et conuenerunt ad Alcimum & Bac-
chidem congregatio Scribarum requirere quæ iu-
13 sta sunt: ¶& primi, Assidæi qui erant in filijs Israël,
14 & exquirebant ab eis pacem. ¶Dixerunt enim: Ho
mo sacerdos de semine Aaron venit, non decipiet
15 nos. ¶Et locutus est cum eis verba pacifica: & iura-
uit illis, dicens: Non inferemus vobis malum, ne-
16 que amicis vestris. ¶Et crediderunt ei. Et compre-
hendit ex eis sexaginta viros, & occidit eos in vna
17 die, secũdũ verbũ quod scriptũ est. ¶Carnes sancto Psal 78. 1 2 3.

rum tuorum, & sanguinem ipsorum effuderunt in
58 circuitu Ierusalẽ,& non erat qui sepeliret.¶Et incu
buit timor & tremor in omnem populũ:quia dixe-
runt:Non est veritas & iudicium in eis: transgressi
sunt enim constitutum, & iusiurandũ quod iurave
59 runt.¶Et movit Bacchides castra ab Ierusalẽ,& ap
plicuit in Beth-zecha:& misit,& cõprehendit mul-
tos ex eis qui ad se refugerãt,& quosdã de populo
20 mactauit,& in puteũ magnum proiecit. ¶Et cõmi-
sit regionẽ Alcimo, & reliquit cum eo auxilium in
21 adiutorium ipsi.Et abijt Bacchides ad Regẽ:¶& sa-
22 tis agebat Alcimus pro pincipatu sacerdotij sui.¶&
conuenerunt ad eũ omnes qui perturbabant popu
lum suum,& obtinuerũt terrã Iuda, & fecerunt pla
23 gam magnam in Israël.¶Et vidit Iudas omnia mala
quæ fecit Alcimus, & qui cum eo erant filij Israël,
24 multò plus quàm Gentes: ¶& exijt in omnes fines
Iudçæ in circuitu,& fecit vindictam in viros deser-
25 tores, & cessauerunt vltrà exire in regionẽ. ¶Vidit
D autem Alcimus quòd prævaluit Iudas, & qui cum
eo erãt:& cognouit quia non potest sustinere eos,
& regressus est ad Regẽ, & accusauit eos multis cri
2.Ma.15.a.2. 26 minibus.¶Et misit Rex Nicanorem, unum ex prin
cipibus suis nobilioribus, qui erat inimicitias exer
cens contra Israel: & mandauit ei euertere popu-
27 lum.¶Et uenit Nicanor in Ierusalẽ cũ exercitu ma-
gno,& misit ad Iudam & ad fratres eius verbis pa-
28 cificis cum dolo,dicens: ¶Nõ sit pugna inter me &
vos: veniam cum uiris paucis,ut uideam facies ve-
29 stras cum pace.¶Et venit ad Iudam, & salutauerũt
seinuicẽ pacificè:& hostes parati erãt rapere Iudã.
30 ¶Et innotuit sermo Iudę,quoniã cum dolo venerat
ad eum:& cõterritus est ab eo,& amplius noluit vi-
31 dere faciẽ eius.¶Et cognouit Nicanor,quoniã de-
E nudatum est cõsilium eius: & exiuit obuiã Iudæ in
32 pugnã iuxta Capharsalama.¶Et ceciderunt de Ni-
canoris exercitu ferè quinque millia uiri, & fuge-
33 runt in ciuitatem Dauid.¶Et post hæc verba ascen-
dit Nicanor in montem Sion,& exierunt de sacer-
dotibus populi salutare eum in pace,& demõstra-
re ei holocaustomata quæ offerebantur pro Rege:
34 ¶Et irridens spreuit eos,& polluit:& locutus est su
35 perbè,¶ & iurauit cum ira,dicens:Nisi traditus fue
rit Iudas,& exercitus eius in manus meas:cõtinuò
cùm regressus fuero in pace,succendã domum istã.
36 Et exiit cum ira magna: & intrauerunt sacerdotes,
& steterunt ante faciẽ altaris,& tẽpli: & flẽtes dixe
37 runt: ¶Tu Dñe elegisti domum istã ad inuocãdum
F nomen tuum in ea,ut esset domus orationis & ob-
38 secrationis populo tuo. ¶fac uindictam in homine
isto,& exercitu eius,& cadant in gladio:memento
blasphemias eorũ, & ne dederis eis ut permaneãt.
39 Et exijt Nicanor ab Ierusalẽ,& castra applicuit ad
40 Beth-horon: & occurrit illi exercitus Syrię.¶Et Iu
das applicuit in Adarsa cum tribus millibus uiris,
4.Re.19.g.35. 41 & orauit Iudas,& dixit.¶Qui missi erãt à Rege Sen
Tob.1.d.21 nacherib,Domine,quia blasphemauerunt te, exijt
Eccl.48.d.25. Angelus,& percussit ex eis centum octogintaquin-
Esa.37.g.36. 42 que millia: ¶sic contere exercitum istum in conspe
2.Ma.8.d.19.15.c.2. ctu nostro hodie, & sciant cæteri quia male locu-
tus est super sancta tua, & iudica illum secundùm
43 malitiam illius.¶Et cõmiserunt exercitus prælium
tertia decima die mensis Adar: & contrita sunt ca-
44 stra Nicanoris,& cecidit ipse primus in prælio.¶Vt
G autem vidit exercitus eius quia cecidisset Nicanor,
45 proiecerunt arma sua, & fugerunt: ¶ & persecuti
sunt eos uiam unius diei ab Adazer, vsquequo ue-
niatur in Gazara,& tubis cecinerunt post eos cum
46 significationibus.¶& exierunt de omnibus castellis
Iudææ in circuitu, & uentilabant eos cornibus, &
conuertebantur iterum ad eos, & ceciderunt om-
47 nes gladio,& nõ est relictus ex eis nec unus.¶Et ac-
ceperunt spolia eorum in prędam:& caput Nicano
ris amputauerũt, & dexterã eius quam extenderat
superbè,& attulerunt,& suspenderunt contra Ieru
48 salem:¶Et lętatus est populus ualde,& egerunt diẽ
49 illam in lętitia magna. ¶Et constituit agi omnibus
50 annis diem istam tertiadecima die mẽsis Adar. ¶Et
siluit terra Iuda dies paucos.

CAPVT VIII.

1 ET audiuit Iudas nomen Romanorũ quia
A sunt potentes uiribus, & acquiescunt ad
omnia quæ postulãtur ab eis:& quicun-
que accesserunt ad eos, statuerunt cum
2 eis amicitias,& quia sunt potentes uiribus.¶Et au-
dierunt pręlia eorum, & uirtutes bonas quas fece-
runt in Galatia, quia obtinuerunt eos & duxerunt
3 sub tributũ: ¶& quanta fecerunt in regione Hispa-
nię,& quòd in potestatẽ redegerunt metalla argẽ-
ti & auri quę illic sunt,& possederunt omnẽ locum
4 consilio suo & patientia: ¶locaq; quæ longè erant
valde ab eis, & reges qui superuenerant eis ab ex-
tremis terræ,contriuerunt, & percusserunt eos pla
ga magna:cęteri autem dant eis tributum omnibus
5 annis.¶& Philippum,& Persen Ceteorum Regem,
& cęteros qui aduersum eos arma tulerant,cõtriue
6 runt in bello,& obtinuerunt eos.¶&Antiochũ ma-
gnum Regem Asię,qui eis pugnã intulerat,habens
centum viginti elephãtes, & equitatum, & currus,
7 & exercitum magnum ualde, contritum ab eis:¶&
quia ceperunt eum uiuum,& statuerunt ei ut daret
B ipse & qui regnarent post ipsum tributum magnũ,
8 & daret obsides,& constitutum,& ¶ regionẽ Indo-
rum,& Medos,& Lydos de optimis regionibus eo
rum: & acceptas eas ab eis, dederunt Eumeni Re-
9 gi,¶& quia qui erãt apud Helladã,uoluerunt ire,&
10 tollere eos: & innotuit sermo his, ¶& miserunt ad
eos ducẽ unum & pugnauerunt cõtra illos,& ceci-
derunt ex eis multi, & captiuas duxerũt vxores eo
rum, & filios, & diripuerunt eos,& terram eorum
possederũt, & destruxerunt muros eorum,& in ser
11 uitutem illos redegerunt vsque in hunc diem: ¶&
residua regna,& insulas quæ aliquando restiterant
illis, exterminauerunt, & in potestatẽ redegerunt.
12 ¶Cum amicis autem suis, & qui in ipsis requiẽ ha-
bebant,conseruauerunt amicitiam,& obtinuerunt
regna quæ erant proxima,& quæ erant longè:quia
quicunque audiebant nomẽ eorum,timebant eos:
13 ¶quibus verò uellent auxilio esse ut regnarent, re-
gnabãt:quos autẽ vellẽt,regno deturbabant:& exal
14 tati sunt ualde. ¶Et in oĩbus istis nemo portabat
C diadema,nec induebatur purpura,vt magnificare-
15 tur in ea.¶Et quia curiã fecerũt sibi,& quotidie cõ
sulebãt trecentos viginti cõsilium agentes semper
16 de multitudine,ut quę digna sunt,gerãt.¶& cõmit-
tunt vni homini magistratum suum per singulos an
nos dominari uniuersæ terræ suæ, & oẽs obediunt
17 uni,& non est inuidia, neque zelus inter eos. ¶Et
elegit Iudas Eupolemum, filiũ Iohãnis,filij Iacob:
& Iasonem, filium Eleazari, & misit eos Romam
18 constituere cum illis amicitiam & societatem: ¶&

vt auferrent ab eis iugum Græcorum, quia vide-
runt quòd in ſeruitutem premerent regnum Iſrael.
19 ¶Et abierunt Romā viam multam valde,& introie-
20 runt curiam & dixerunt:¶Iudas Machabæus,& fra
tres eius, & populus Iudæorum, miſerunt nos ad
vos ſtatuere vobiſcum ſocietatem & pacem,& con
21 ſcribere nos ſocios & amicos veſtros. ¶Et placuit
22 ſermo in conſpectu eorum.¶Et hoc reſcriptum eſt
quod reſcripſerunt in tabulis æreis,& miſerunt in
Ieruſalē, vt eſſet apud eos ibi memoriale pacis &
23 ſocietatis. ¶BENE SIT ROMANIS & gen-
D ti Iudæorum in mari & in terra in æternum: gla-
24 diusque & hoſtis procul ſit ab eis.¶Quod ſi inſtite-
rit bellum Romanis prius, aut omnibus ſocijs eo-
25 rum in omni dominatione eorum:¶auxilium feret
gens Iudæorum, prout tēpus dictauerit, corde ple-
26 no:¶& præliantibus non dabunt, neque ſubmini-
ſtrabunt triticum, arma, pecuniam, naues, ſicut pla
cuit Romanis:& cuſtodient mandata eorum, nihil
27 ab eis accipientes. ¶Similiter autem & ſi genti Iu-
dęorum prius acciderit bellum, adiuuabunt Roma
28 ni ex animo, prout eis tempus permiſerit:¶& adiu-
uantibus non dabitur triticum, arma, pecunia, na-
ues, ſicut placuit Romanis:& cuſtodient mandata
29 eorum abſque dolo.¶ſecundum hæc verba conſti-
30 tuerunt Romani populo Iudæorum.¶Quòd ſi poſt
hæc verba, hi aut illi addere, aut demere ad hæc ali
quid voluerint, facient ex propoſito ſuo:& quæcū-
31 que addiderint vel dempſerint, rata erunt. ¶Sed &
de malis quæ Demetrius Rex fecit in eos, ſcripſi-
mus ei, dicentes: Quare grauaſti iugum tuum ſuper
32 amicos noſtros,& ſocios Iudæos?¶Si ergo iterum
adierint nos aduerſum te, faciemus illis iudicium,
& pugnabimus tecum mari terraque.

CAPVT IX.

1 INterea vt audiuit Demetrius quia cecidit
A Nicanor & exercitus eius in prælio, ap-
poſuit & Bacchidem & Alcimū rurſum
mittere in Iudæā, & dextrum cornu cū
2 illis.¶Et abierunt uiam quæ ducit in Galgala,& ca
ſtra poſuerūt in Maſaloth, quę eſt in Arbellis: & oc
cupauerunt eam,& peremerunt animas hominum
3 multas. ¶In menſe primo anni cēteſimi & quinqua
geſimi ſecundi, applicuerunt exercitum ad Ieruſa-
4 lem:¶& ſurrexerunt, & abierunt in Beream viginti
5 millia virorum,& duo millia equitū.¶Et Iudas po-
ſuerat caſtra in Laiſa, & tria millia viri electi cum
6 eo:¶& uiderunt multitudinem exercitus quia mul-
ti ſunt,& timuerunt valde:& multi ſubtraxerunt ſe
de caſtris,& non remanſerunt ex eis niſi octingen-
7 ti uiri.¶Et uidit Iudas quòd defluxit exercitus ſuus,
& bellum perurgebat eum,& confractus eſt corde:
quia non habebat tempus congregandi eos,& diſ-
8 ſolutus eſt.¶Et dixit his qui reſidui erāt: Surgamus,
& eamus ad aduerſarios noſtros, ſi poterimus pu-
9 gnare aduerſus eos. ¶Et auertebant eum, dicentes:
Non poterimus, ſed liberemus animas noſtas mo-
dò,& reuertamur ad fratres noſtros,& tunc pugna
10 bimus aduerſus eos: nos autem pauci ſumus. ¶Et
B ait Iudas: Abſit iſtam rem facere, ut fugiamus ab
eis: & ſi appropiauit tempus noſtrum, moriamur
in virtute propter fratres noſtros, & nō inferamus
11 crimē glorię noſtrę. ¶Et mouit exercitus de caſtris
& ſteterunt illis obuiam: & diuiſi ſunt equites in
duas partes, & fundibularij & ſagittarij præibant
12 exercitum, & primi certaminis oēs potentes.¶Bac
chides autem erat in dextro cornu, & proximauit
13 legio ex duabus partibus,& clamabant tubis.¶ex-
clamauerunt autem & hi qui erant ex parte Iudæ
etiā ipſi,& cōmota eſt terra à voce exercitus:& cō
14 miſſum eſt prælium à manè uſq; ad ueſperā.¶Et ui-
dit Iudas quòd firmior eſt pars exercitus Bacchi-
dis in dextris,& conuenerunt cum ipſo oēs conſtā
15 tes corde:¶& cōtrita eſt dextera pars ab eis,& per-
16 ſecutus eſt eos uſque ad montē Azoti.¶Et qui in ſi-
niſtro cornu erāt, uiderunt quòd contritū eſt dex-
trum cornu,& ſecuti ſunt poſt Iudā & eos qui cum
17 ipſo erant à tergo:¶& ingrauatum eſt prælīū & ceci
18 derūt vulnerati multi ex his & ex illis. ¶Et Iudas ce
19 cidit,& cęteri fugerunt.¶Et Ionathas,& Simon tu-
C lerunt Iudā fratrum ſuū,& ſepelierunt eū in ſepul-
20 chro patrum ſuorū in ciuitate Modin:¶Et fleuerūt
cum oīs populus Iſraël planctu magno: & lugebāt
21 dies multos,¶& dixerunt: Quomodo cecidit potēs,
22 qui ſaluū faciebat populū Iſrael?¶Et cætera verba
bellorum Iudæ, & uirtutum quas fecit,& magnitu
dinis eius non ſunt deſcripta, multa enim erant val
23 de.¶Et factum eſt: poſt obitū Iudæ emerſerunt ini-
qui in omnibus finibus Iſraël,& exorti ſunt oēs qui
24 operabantur iniquitatem. ¶In diebus illis facta eſt
fames magna valde, & tradidit ſe Bacchidi oīs re-
25 gio eorū cum ipſis. ¶Et elegit Bacchides uiros im-
26 pios,& cōſtituit eos dn̄os regionis: ¶& exquirebāt
& perſcrutabantur amicos Iudæ, & adducebāt eos
27 ad Bacchidē,& vindicabat in illos,& illudebat,¶Et
facta eſt tribulatio magna in Iſraël, qualis non fuit
28 ex die qua non eſt uiſus propheta in Iſrael.¶Et cō-
gregati ſunt oēs amici Iudæ, & dixerunt Ionathæ:
29 ¶Ex quo frater tuus Iudas defunctus eſt, uir ſimilis
ei nō eſt qui exeat contra inimicos, Bacchidem &
30 eos qui inimici ſunt gentis uoſtrę.¶Nunc itaque te
hodie elegimus eſſe pro eo nobis in principē & du
31 cē ad bellādū bellū noſtrum.¶Et ſuſcepit Ionathas
tēpore illo principatū,& ſurrexit loco Iudæ fratris
32 ſui. ¶Et cognouit Bacchides,& quęrebat eū occide
33 re. ¶Et cognouit Ionathas & Simon frater eius,&
D oēs qui cum eo erant: & fugerunt in deſertū The-
34 cuæ,& conſederunt ad aquā lacus Aſphar.¶Et co-
gnouit Bacchides, & die ſabbathorū venit ipſe &
35 oīs exercitus eius trans Iordanē:¶& Ionathas mi
ſit fratrem ſuū ducē populi, & rogauit Nabuthęos — 32.
amicos ſuos, vt commodarent illis apparatū ſuū qui *commen
36 erat copioſus.¶Et exierunt filij Iambri ex Madaba, daret. 19.
& cōprehenderunt Iohannem & omnia quę habe-
37 bat,& abierunt habentes ea.¶Poſt hæc verba renū
ciatum eſt Ionathæ & Simóni fratri eius quia Iam
bri faciunt nuptias magnas, & ducunt ſponſam ex
Madaba, filiam vnius de magnis principibus Cha-
38 náan, cū ambitione magna. ¶Et recordati ſunt ſan-
guinis Iohānis fratris ſui, & aſcēderūt, & abſcōde
39 runt ſe ſub tegumento mōtis. ¶Et eleuauerunt ocu
los ſuos,& uiderunt: & ecce tumultus, & appara-
rus multus:& ſponſus proceſſit, & amici eius:& fra
tres eius obuiam illis cum tympanis, & muſicis,&
40 armis multis. ¶Et ſurrexerunt ad eos ex inſidijs, &
occiderunt eos,& ceciderunt vulnerati multi,& re
ſidui fugerūt in mōtes: & acceperunt omnia ſpolia
41 eorum, ¶& conuerſę ſunt nuptię in luctum,& vox
42 muſicorū ipſorū in lamentū.¶Et vindicauerūt vindi
ctā ſanguinis fratris ſui:& reuerſi ſunt ad ripā Iorda
43 nis.¶Et audiuit Bacchides, & venit die ſabbathorū

44 vſque ad oram Iordanis in virtute magna.¶Et dixit
E ad ſuos Ionathas: Surgamus,& pugnemus contra
inimicos noſtros:nõ eſt enim hodie ſicut heri,& nu
45 diuſtertius.¶Ecce enim bellũ ex aduerſo,aqua ve-
rò Iordanis hinc & inde, & ripæ,& paludes,& ſal-
1. Par. 20 a. 3. 46 tus: & non eſt locus diuertẽdi.¶Nũc ergo clamate
in cœlum, vt liberemini de manu inimicorum ve-
47 ſtrorum. Et commiſſum eſt bellum. ¶Et extendit
Ionathas manum ſuam percutere Bacchidem, &
48 diuertit ab eo retro: ¶& diſſilijt Ionathas, & qui
cum eo erant in Iordanem, & tranſnatauerunt ad
49 eos Iordanem: ¶& ceciderunt de parte Bacchidis
50 die illa mille viri:& reuerſi ſunt in Ieruſalẽ,¶& ędi-
ficauerunt ciuitates munitas in Iudæa, munitionẽ
quę erat in Iericho,& in Ammaum, & in Beth-ho-
ron,& in Beth-el,& Thamnara, & Phara, & Tho-
51 po muris excelſis,& portis & ſeris.¶Et poſuit cuſto
52 diam in eis, ut inimicitias exercerent in Iſraël: ¶&
muniuit ciuitatem Beth-ſuram, & Gazaram, & ar-
cem,& poſuit in eis auxilia,& apparatum eſcarum:
53 ¶& accepit filios principum regionis obſides,& po
54 ſuit eos in arce in Ieruſalem,in cuſtodiam.¶Et an-
F no centeſimo quinquageſimotertio,menſe ſecun-
do præcepit Alcimus deſtrui muros domus ſanctæ
interioris,& deſtrui opera prophetarum: & cœpit
55 deſtruere. ¶In tempore illo percuſſus eſt Alcimus:
& impedita ſunt opera illius, & occluſum eſt os
eius, & diſſolutus eſt paralyſi, nec vltrà potuit lo-
56 qui verbum,& mandare de domo ſua.¶Et mortuus
eſt Alcimus in tempore illo cum tormẽto magno.
57 Et vidit Bacchides,quoniã mortuus eſt Alcimus:&
-15. reuerſus eſt ad Regẽ,& ſiluit terra-Iuda annis duo
58 bus. ¶Et cogitauerunt omnes iniqui,dicentes:Ec-
ce Ionathas: & qui cum eo ſunt, in ſilentio habi-
tant confidenter: nunc ergo adducamus Bacchi-
59 dem, & comprehendet eos omnes vna nocte. ¶Et
60 abierunt & conſilium ei dederunt. ¶Et ſurrexit vt
veniret cum exercitu multo: & miſit occultè epi-
ſtolas socijs ſuis qui erant in Iudæa, ut compreben
derent Ionatham & eos qui cum eo erant:ſed non
61 potuerunt, quia innotuit eis conſilium eorum.¶Et
apprehendit de viris regionis qui principes erant
*malitiæ 3. 62 *militiæ quinquaginta viros,& occidit eos.¶Et ſe-
ceſſit Ionathas, & Simon, & qui cum eo erant in
Beth-beſſen, quę eſt in deſerto: & extruxit diruta
63 & firmauerunt eam. ¶Et cognouit Bacchides,& cõ
G gregauit vniuerſam multitudinem ſuam: & his qui
64 de Iudæa erant denunciauit.¶Et uenit,& caſtra po
ſuit déſuper Beth-beſſen: & oppugnauit eam dies
65 multos,& fecit machinas.¶ Et reliquit Ionathas Si
mónem fratrem ſuum in ciuitate, & exijt in regio-
66 nem,& venit cum numero: ¶& percuſſit Odaren &
fratres eius, & filios Phaſerõ in tabernaculis ipſo-
67 rum,& cœpit cædere & creſcere in uirtutibus.¶Si-
mon verò,& qui cum ipſo erant, exierunt de ciui-
68 tate, & ſuccenderunt machinas, ¶& pugnauerunt
contra Bacchidem,& contritus eſt ab eis, & afflixe
runt eum ualde, quoniã conſiliũ eius & congreſſus
69 eius erat inanis.¶Et iratus contra viros iniquos qui
ei cõſilium dederant vt veniret in regionem ipſo-
rum,multos ex eis occidit: ipſe autẽ cogitauit cum
70 reliquis abire in regionẽ ſuam.¶Et cognouit Iona-
thas: & miſit ad eum legatos componere pacẽ cum
71 ipſo,& reddere ei captiuitatem.¶Et libenter acce-
pit,& fecit ſecundùm verba eius, & iurauit ſe nihil
72 facturum ei mali omnibus diebus vitę eius.¶Et red
didit ei captiuitatem quam prius erat prædatus de
terra Iuda: & conuerſus abijt in terram ſuam,& nõ
73 appoſuit amplius venire in fines eius. ¶Et ceſſauit
gladius ex Iſrael & habitauit Ionathas in Mach-
mas, & cœpit Ionathas ibi iudicare populum, &
exterminauit impios ex Iſraël.

CAPVT X.

1 A ET anno centeſimo ſexageſimo aſcendit
Alexander, Antiochi filius, qui cogno-
minatus eſt Nobilis: & occupauit Pto-
lemaidam,& receperunt eum,& regna-
2 uit illic. ¶Et audiuit Demetrius Rex, & congrega-
uit exercitum copioſum valde,& exiuit obuiam il-
3 li in pręlium. ¶Et miſit Demetrius epiſtolam ad Io
4 natham verbis pacificis,vt magnificaret eum: ¶di-
xit enim, Anticipemus facere pacẽ cum eo, priuſ-
5 quam faciat cum Alexandro aduerſum nos.¶recor
dabitur enim omnium malorum quæ fecimus in
6 eum,& in fratrem eius,& in gentem eius.¶Et dedit
ei poteſtatem congregandi exercitum,& fabrica-
re arma, & eſſe ipſum ſocium eius, & obſides qui
7 erant in arce,iuſſit tradi ei.¶Et venit Ionathas in Ie
ruſalem, & legit epiſtolas in auditu omnis populi,
8 & eorũ qui in arce erant. ¶Et timuerunt timore ma
gno quoniã audierunt quòd dedit ei Rex poteſta-
9 tẽ cõgregãdi exercitũ.¶Et traditi ſunt Ionathę ob-
10 ſides, & reddidit eos parentibus ſuis:¶& habitauit
Ionathas in Ieruſalẽ,& cępit ędificare,& innouare
11 ciuitatẽ.¶Et dixit facientibus opera,ut extruerent
muros,& montem Sion in circuitu lapidibus qua-
12 dratis ad munitionem:& ita fecerunt.¶Et fugerunt
alienigenæ qui erant in munitionibus quas Bacchi
13 des ędificauerat:¶& reliquit vnuſquiſque locum,&
14 abijt in terrã ſuã:¶tantùm in Beth-ſura remanſerũt
aliqui ex his qui reliquerant legẽ & præcepta Dei,
15 erat enim hęc eis ad refugiũ.¶Et audiuit Alexander
Rex promiſſa quę promiſit Demetrius Ionathæ: &
B narrauerunt ei prælia & virtutes quas ipſe fecit &
16 fratres eius, & labores quos laborauerunt:¶& ait:
Nunquid inueniemus aliquem virũ talem?& nunc
17 faciemus eum amicũ,& ſociũ noſtrum. ¶Et ſcripſit
epiſtolam,& miſit ei ſecundum hæc uerba, dicens:
18 ¶REX Alexander fratri Ionathæ ſalutem.¶Audiui-
19 mus de te quòd vir potens ſis viribus,& aptus es vt
20 ſis amicus noſter:¶& nũc cõſtituimus te hodie ſum
mum ſacerdotem gentis tuæ,vt amicus voceris Re
gis(& miſit ei purpurã,& coronam auream)& quæ
noſtra ſunt ſentias nobiſcum,& cõſerues amicitias
21 ad nos. ¶Et induit ſe Ionathas ſtola ſancta ſeptimo
menſe, anno centeſimo & ſexageſimo,in die ſolen
ni ſcenopegiæ: & cõgregauit exercitum,& fecit ar-
22 ma copioſa.¶Et audiuit Demetrius verba iſta,& cõ
23 triſtatus eſt nimis,& ait: ¶Quid hoc fecimus,quòd
præoccupauit nos Alexander apprehendere ami-
24 citiã Iudæorum ad munimen ſui?¶Scribã & ego il-
lis verba deprecatoria,& dignitates,& dona:vt ſint
25 mecum in adiutorium.¶Et ſcripſit eis in hęc verba:
26 REX Demetrius genti Iudęorum ſalutem.¶Quo-
niã ſeruaſtis ad nos pactũ,& mãſiſtis in amicitia no
ſtra,& non acceſſiſtis ad inimicos noſtros, audiui-
27 mus, & gauiſi ſumus. ¶Et nunc perſeuerate adhuc
conſeruare ad nos fidẽ,& retribuemus uobis bona
28 pro his quę feciſtis nobiſcum.¶Et remittemus uo-
C bis pręſtationes multas, & dabimus vobis dona-
29 tiones: ¶Et nunc abſoluo uos & omnes Iudæos à

tributis, & pretia salis indulgeo,& coronas remit-
30 to,& tertias seminis:¶& dimidiam partem fructus
ligni quod est portionis meę relinquo vobis ex ho
dierno die & deinceps, ne accipiatur à terra Iuda,
& à tribus ciuitatibus quæ additæ sunt illi ex Sama
31 ria,& Galilæa ex hodierna die,& in totū tēpus: ¶&
Ierusalē sit sancta & libera cum finibus suis:& deci-
32 mę & tributa ipsius sint.¶Remitto etiam potestatē
arcis quæ est in Ierusalem:& do etiā summo sacer-
doti,vt constituat in ea viros quoscunque ipse ele-
33 gerit, qui custodiant eam.¶Et omnem animam Iu-
dæorum, quæ captiua est à terra Iuda in omni re-
gno meo,relinquo liberā gratis,vt omnes à tributis
34 soluantur etiam pecorum suorum.¶Et omnes dies
solennes,& sabbatha,& neomeniæ,& dies decreti,
& tres dies ante diem solennē, & tres dies post diē
solennē sint omnes immunitatis & remissionis om
35 nibus Iudæis qui sunt in regno meo: ¶& nemo ha-
bebit potestatem agere aliquid, & mouere nego-
36 cia aduersus aliquem illorum in omni causa.¶Et
ascribantur ex Iudæis in exercitu Regis ad tringin
ta millia virorum,& dabuntur illis copiæ ut opor-
tet omnibus exercitibus Regis, & ex eis ordina-
37 buntur qui sint in munitionibus Regis magni: ¶&
ex his constituentur super negocia regni quæ agū-
tur ex fide,& principes sint ex eis,& ambulent in le
38 gibus suis,sicut pręcepit Rex in terra Iuda.¶Et tres
ciuitates quæ additæ sunt Iudeæ ex regione Sama-
riæ,cū Iudęa reputentur:vt sint sub vno,& non obe
39 diant alienæ potestati,nisi summi sacerdotis:¶Pto-
D lemaida & confines eius,quas dedi donum sanctis
qui sunt in Ierusalem ad necessarios sumptus san-
40 ctorū. ¶Et ego do singulis annis quindecim millia
siclorum argenti de rationibus Regis,quę me con-
41 tingunt:¶& omne quod reliquum fuerit,quod non
reddiderant qui super negocia erant annis priori-
42 bus, ex hoc dabunt in opera domus.¶Et super hæc
quinque millia siclorum argenti, quæ accipiebant
de sanctorū ratione per singulos annos:& hęc ad sa
43 cerdotes pertineant,qui ministerio funguntur.¶Et
quicunque confugerint in templum quod est Iero-
solymis,& in omnibus finibus eius, obnoxij Regi
in omni negocio dimittantur, & vniuersa quę sunt
44 eis in regno meo,libera habeant.¶Et ad ędificāda
vel restauranda opera sanctorum sumptus dabun-
45 tur de ratione Regis: ¶& ad extruēdos muros in Ie
rusalem & cōmuniendos in circuitu, sumptus da-
buntur de ratione Regis,& ad cōstituendos muros
46 in Iudæa.¶Vt audiuit autem Ionathas & populus
Sup.7.b.21. sermones istos, non crediderunt eis, nec recepe-
runt eos:quia recordati sunt malitiæ magnæ quam
47 fecerat in Israël,& tribulauerat eos valde.¶Et com
placuit eis in Alexandrum,quia ipse fuerat eis prin
ceps sermonum pacis,& ipsi auxilium ferebant om
48 nibus diebus.¶Et congregauit Rex Alexāder exer-
citum magnū, & admouit castra contra Demetriū.
49 ¶Et cōmiserunt prælium duo Reges,& fugit exerci-
tus Demetrij, & insecutus est eum Alexander,& in
50 cubuit super eos. ¶Et inualuit prælium nimis, donec
51 occidit sol:& cecidit Demetrius in die illa.¶Et mi-
E sit Alexander ad Ptolemæum regem Aegypti,lega
52 tos secundum hęc verba dicēs:¶QVONIAM re-
gressus sum in regnum meū, & sedi in sede patrum
meorum,& obtinui principatum,& cōtriui Deme-
53 trium,& possedi regionem nostrā,& cōmisi pugnā
cum eo, & contritus est ipse,& castra eius à nobis,
54 & sedemus in sede regni eius: ¶& nunc statuamus
adinuicem amicitiā: & da mihi filiā tuam vxorem,
& ego ero gener tuus,& dabo tibi dona, & ipsi di-
55 gnitatem. ¶Et respondit Rex Ptolemęus, dicens:
FOELIX dies in qua reuersus es ad terrā patrum
56 tuorum,& sedisti in sede regni eorum. ¶Et nunc fa
ciā tibi quod scripsisti:sed occurre mihi Ptolemai-
dā,vt videamus inuicem nos, & spondeā tibi sicut
57 dixisti. ¶Et exiuit Ptolemæus de Aegypto,ipse &
Cleopatra filia eius, & venit Ptolemaidā anno cen
58 tesimo sexagesimo secundo.¶Et occurrit ei Alexā-
der Rex, & dedit ei Cleopatram filiam suā:& fecit
nuptias eius Ptolemaidæ,sicut Reges in magna glo
59 ria.¶Et scripsit Rex Alexander Ionathæ, vt veniret
60 obuiam sibi. ¶Et abiit cum gloria Ptolemaidam:&
occurrit ibi duobus regibus, & dedit illis argētum
multum,& aurum,& dona:& inuenit gratiam in cō
61 spectu eorum. ¶Et conuenerunt aduersus eum viri
pestilentes ex Israël, uiri iniqui interpellantes ad-
62 uersus eum:& non intēdit ad eos Rex.¶Et iussit spo
liari Ionathan vestibus suis, & indui eum purpura:
& ita fecerunt. Et collocauit eum Rex sedere secū.
63 ¶Dixitque principibus suis:Exite cum eo in mediū
ciuitatis,& prędicate vt nemo aduersus eum inter-
pellet de vllo negocio, nec quisquam ei molestus
64 sit de vlla ratione. ¶Et factum est,vt viderūt qui in-
F terpellabant gloriā eius quæ prędicabatur,& oper
65 tum eum purpura, fugerunt omnes:¶& magnifica-
uit eum Rex, & scripsit eum inter primos amicos,
& posuit eum ducem, & participem principatus.
66 ¶Et reuersus est Ionathas in Ierusalem cum pace &
67 lætitia.¶In anno cētesimo sexagesimo quinto,venit
Demetrius filius Demetrij,à Creta in terram patrū
68 suorum. ¶Et audiuit Alexāder Rex,& contristatus
69 est ualde, & reuersus est Antiochiā. ¶Et constituit
Demetrius Rex Apollonium ducem, qui præerat
Cęlesyriæ;& congregauit exercitū magnum,& ac-
cessit ad Iamniam: & misit ad Ionathan summū sa-
70 cerdotem,dicens: ¶Tu solus resistis nobis, ego autē
factus sum in derisum & in opprobriū, propterea
quia tu potestatem aduersum nos exerces in mōti-
71 bus.¶Nunc ergo si confidis in virtutibus tuis,descē
de ad nos in campum, & cōparemus illic inuicem:
72 quia mecum est virtus bellorū. ¶Interroga & disce
quis sum,ego & cęteri qui auxilio sunt mihi,qui di
cunt quia nō potest stare pes vester ante faciem no
strā, quia bis in fugam cōuersi sunt patres tui in ter
73 ra sua: ¶& nūc quomodo poteris sustinere equitatū
& exercitum tantū in cāpo vbi non est lapis,neque
74 saxum,neq; locus fugiendi?¶Vt audiuit autem Io-
nathas sermones Apollonij, motus est animo: &
elegit decem millia virorū,& exiit ab Ierusalem,&
75 occurrit ei Simon frater eius in adiutoriū:¶& appli
cuerunt castra in Ioppen,& exclusit eum à ciuitate
quia custodia Apollonij Ioppe erat,& oppugnauit
76 eam.¶Et exterriti qui erant in ciuitate, aperuerunt
77 ei,& obtinuit Ionathas Ioppen.¶Et audiuit Apol-
lonius, & admouit tria millia equitum & exercitū
78 multum.¶Et abiit Azótum tanquàm iter faciens,&
statim exiit in campum: eò quòd haberet multitu-
dinem equitum,& cōfideret in eis. Et insecutus est
eum Ionathas in Azótum, & cōmiserunt prælium:
79 ¶Et reliquit Apollonius in castris mille equites
80 post eos occultè.¶Et cognouit Ionathas quū insidię
sunt post se,& circuierunt castra eius, & iecerunt
iacula in populum à manè vsque ad vesperam.

81 ¶Populus autem ſtabat,ſicut prçceperat Ionathas:
82 & laborauerunt equi eorum.¶Et eiecit Simon exer
citum ſuum, & commiſit contra legionem:equites
enim fatigati erant, & contriti ſunt ab eo,& fuge-
83 runt.¶Et qui diſperſi ſunt per campum,fugerunt in
Azôtum, & intrauerũt in Beth-dagon idolum ſuũ,
84 vt ibi ſe liberarent. ¶Et ſuccendit Ionathas Azotũ,
& ciuitates quæ erãt in circuitu eius,& accepit ſpo
lia eorum:& templum Dagon, & omnes qui fuge-
85 runt in illud,ſuccendit igni.¶Et fuerunt qui ceci de
runt gladio cum his qui ſuccenſi ſunt,ferè octo mil
86 lia virorum.¶Et mouit inde Ionathas caſtra,& ap-
plicuit ea Aſcalonem:& exierunt de ciuitate obuiã
87 illi in magna gloria.¶Et reuerſus eſt Ionathas in Ie
88 ruſalem cum ſuis,habentibus ſpolia multa.¶Et fa-
ctum eſt:vt audiuit Alexander Rex ſermones iſtos,
addidit adhuc glorificare Ionatham . ¶Et miſit ei
89 fibulam auream,ſicut conſuetudo eſt dari cogna-
tis Regum.Et dedit ei Accaron & omnes fines eius
in poſſeſſionem .

CAPVT XI.

1 ET Rex Aegypti congregauit exercitum,
A ſicut arenam quæ eſt circa oram maris,
& naues multas : & quærebat obtinere
regnum Alexandri dolo,& addere illud
2 regno ſuo . ¶Et exiit in Syriam verbis pacificis , &
aperiebant ei ciuitates,& occurrebant ei:quia mã-
dauerat Alexander Rex exire ei obuiam,eò quòd
3 ſocer ſuus eſſet. ¶ Cùm autem introiret ciuitatem
Ptolemæus , ponebat cuſtodias militum in ſingu-
4 lis ciuitatibus. ¶Et vt appropiauit Azôto oſtende-
runt ei Templum Dagon ſuccenſum igni , & Azô-
tum, & cætera eius demolita, & corpora proiecta,
& eorum qui cæſi erant in bello , tumulos quos fe
5 cerant ſecus viam . ¶Et narrauerunt Regi quia hæc
fecit Ionathas:vt inuidiã facerent ei: & tacuit Rex.
6 ¶Et occurrit Ionathas Regi in Ioppen cum gloria,
7 & inuicem ſe ſalutauerunt, & dormierunt illic.¶Et
abiit Ionathas cum Rege vſque ad fluuium qui vo
cabatur Eleutherus : & reuerſus eſt in Ieruſalem.
8 ¶Rex autem Ptolemæus obtinuit dominium ciui-
tatum vſque Seleuciam maritimam,& cogitabat in
9 Alexandrum cõſilia mala.¶Et miſit legatos ad De-
metrium,dicens : V E N I, componamus inter nos
pactũ , & dabo tibi filiam meam quam habet Ale-
10 xander, & regnabis in regno patris tui. ¶pœnitet
enim me quòd dederim illi filiam meam : quæſiuit
11 enim me occidere.¶Et vituperauit eum,propterea
12 quod concupierat regnum eius.¶Et abſtulit filiam
B ſuã,& dedit eam Demetrio,& alienauit ſe ab Ale-
13 xandro,& manifeſtatæ ſunt inimicitiæ eius.¶Et in-
trauit Ptolemęus Antiochiam,& impoſuit duo dia
14 demata capiti ſuo,Aegypti,& Aſiæ.¶Alexãder au-
tem Rex erat in Cicilia illis temporibus:quia rebel
15 labãt qui erat in locis illis. ¶Et audiuit Alexander,
& venit ad eum in bellum: & produxit Ptolemæus
Rex exercitum,& occurrit ei in manu valida,& fu-
16 gauit eum. ¶Et fugit Alexander,in Arabiam, vt ibi
protegeretur:Rex autem Ptolemæus exaltatus eſt.
17 ¶Et abſtulit Zabdiel Arabs caput Alexandri,& mi-
18 ſit Ptolemęo . ¶Et Rex Ptolemæus mortuus eſt in
die tertia : & qui erant in munitionibus, perierunt
19 ab his qui erant intra caſtra . ¶Et regnauit Deme-
20 trius anno cẽteſimo ſexageſimo ſeptimo . ¶In die-
bus illis congregauit Ionathas eos qui erant in Iu-
dæa,vt expugnarent arcem quæ eſt in Ieruſalem:&
21 & fecerunt contra eam machinas multas.¶Et abie
runt quidam qui oderant gentem ſuam,viri iniqui,
ad Regem Demetrium,& renunciauerunt ei,quòd
22 Ionathas obſideret arcẽ.¶Et vt audiuit,iratus eſt:&
ſtatim venit ad Ptolemaidam,& ſcripſit Ionathæ
ne obſideret arcem , ſed occurreret ſibi ad collo-
23 quium feſtinatò.¶Vt audiuit autem Ionathas,iuſſit
C obſidere: & elegit de ſenioribus Iſrael,& de ſacer-
24 dotibus , & dedit ſe periculo.¶Et accepit aurum &
argentum,& veſtem,& alia xenia multa,& abijt ad
Regem Ptolemaidam,& inuenit gratiam in conſpe
25 ctu eius. ¶Et interpellabant aduerſus eum quidam
26 iniqui ex gente ſua.¶Et fecit ei Rex ſicut fecerãt ei
qui ante eum fuerant, & exaltauit eum in cõſpectu
27 omnium amicorum ſuorum, ¶& ſtatuit ei principa
tum ſacerdotij,& quæcũque alia habuit priùs pre-
28 cioſa,& fecit eum principem amicorum.¶Et poſtu
lauit Ionathas à Rege,vt immunem faceret Iudæã,
& tres toparchias,& Samariam,& confines eius:&
29 promiſit ei talenta trecenta . ¶Et conſenſit Rex : &
ſcripſit Ionathę epiſtolas de his omnibus , hũc mo
30 dum cõtinentes: ¶R E X Demetrius fratri Ionathę
31 ſalutem,& genti Iudæorum.¶Exemplum epiſtolæ,
quam ſcripſimus Laſtheni parẽti noſtro de vobis,
32 miſimus ad vos, vt ſciretis: ¶R E X Demetrius La-
33 ſtheni parenti ſalutẽ.¶Genti Iudæorum amicis no-
ſtris,& conſeruantibus quę iuſta ſunt apud nos,de-
creuimus benefacere,propter benignitatem ipſo-
34 rum quam erga nos habent . ¶Statuimus ergo illis
D omnes fines Iudææ, & tres ciuitates,Lydam,& Ra
mathã,quę additę ſunt Iudeę ex Samaria,& omnes
confines earum ſequeſtrari omnibus ſacrificãtibus
in Ieroſolymis pro his quę ab eis priùs accipiebat
Rex per ſingulos annos,& pro fructibus terrę & po
35 morum:¶Et alia quæ ad nos pertinebant decimarũ
& tributorum, ex hoc tempore remittimus eis : &
areas ſalinarũ,& coronas quę nobis deferebantur.
36 ¶Omnia ipſis concedimus : & nihil horum irritum
37 erit ex hoc & in omne tempus. ¶Nunc ergo curate
facere horum exemplum , & detur Ionathę,& po-
38 natur in mõte ſancto, & in loco celebri.¶Et videns
Demetrius Rex,quòd ſiluit terra in conſpectu ſuo,
& nihil ei reſiſtit, dimiſit totum exercitum ſuum,
vnumquenque in locum ſuum, excepto peregrino
exercitu quem traxit ab inſulis Gentium:& inimi-
39 ci erãt ei omnes exercitus patrum eius.¶ Tryphon
autem erat quidam partium Alexandri prius: & vi
dit quoniam omnis exercitus murmurauit contra
Demetrium,& iuit ad Emalchuel Arabem, qui nu
40 triebat Antiochum filium Alexandri:¶& aſſidebat
ei,vt traderet eum ipſi,vt regnaret loco patris ſui ;
& enunciauit ei quanta fecit Demetrius, & inimi-
citias exercituũ eius aduerſus illũ. Et manſit ibi die-
41 bus multis . ¶Et miſit Ionathas ad Demetriũ Regẽ
E vt eiiceret eos qui in arce erãt in Ieruſalẽ, & qui in
42 prçſidiis erant : quia impugnabant Iſrael.¶Et miſit
Demetrius ad Ionathan , dicens : Non hęc tantum
faciam tibi & genti tuę, ſed gloria illuſtrabo te &
43 gentem tuam cùm fuerit opportunum. ¶Nũc ergo
rectè feceris,ſi miſeris in auxilium mihi viros,quia
44 diſceſſit oĩs exercitus meus . ¶Et miſit ei Ionathas
tria millia virorum fortium Antiochiam : & vene-
runt ad Regẽ:& delectatus eſt Rex in aduentu eo-
45 rũ. ¶Et cõuenerunt qui erant de ciuitate,cẽtum vi-
ginti millia virorum, & volebant interficere Regẽ.

46 ¶Et fugit Rex in aulam: & occupauerunt qui erant
de ciuitate itinera ciuitatis,& cœperunt pugnare.
47 ¶Et vocauit Rex Iudæos in auxilium, & conuenerunt
omnes simul ad eum, & dispersi sunt omnes
48 per ciuitatem: ¶& occiderunt in illa die cētum millia
hominum, & succenderunt ciuitatem,& ceperunt
spolia multa in die illa, & liberauerunt Regē.
49 ¶Et viderunt qui erant de ciuitate, quòd obtinuissent
Iudæi ciuitatem sicut volebāt:& infirmati sunt
mente sua, & clamauerunt ad Regem cum preci-
50 bus, dicentes: Da nobis dextras, & cessent Iu-
51 dæi oppugnare nos & ciuitatem. ¶Et proiecerunt
arma sua,& fecerunt pacē: & glorificati sunt Iudæi
in conspectu Regis, & in conspectu omnium qui
erant in regno eius, & nominati sunt in regno: &
regressi sunt in Ierusalem, habentes spolia multa.
52 ¶Et sedit Demetrius Rex in sede Regni sui: & si-
53 luit terra in conspectu eius. ¶Et mentitus est omnia
F quæcumque dixit,& abalienauit se à Ionatha,& nō
retribuit ei secundum beneficia quę sibi tribuerat,
54 & vexabat eum valde. ¶Post hæc autem reuersus est
Tryphon,& Antiochus cum eo puer adolescens,&
55 regnauit, & imposuit sibi diadema. ¶Et congregati
sunt ad eum omnes exercitus quos disperserat De
metrius,& pugnauerunt contra eum:& fugit, & ter
56 ga uertit. ¶Et accepit Tryphon bestias,& obtinuit
57 Antiochiam: ¶& scripsit Antiochus adolescens Io-
nathæ, dicens: Constituo tibi sacerdotium,& con-
stituo te super quatuor ciuitates, vt sis de amicis
58 Regis. ¶Et misit illi vasa aurea in ministeriū,& de-
dit ei potestatem bibendi in auro,& esse in purpu-
59 ra, & habere fibulam auream: ¶& Simonem fratrē
eius cōstituit ducem à terminis tyri vsque ad fines
60 Aegypti. ¶Ex exiit Ionathas,& perambulabat trans
flumen ciuitates:& congregatus est ad eum omnis
exercitus Syriæ in auxilium,& venit Ascalonem,&
61 occurrerunt ei honorificè de ciuitate. ¶Et abiit in-
de Gazam: & cōcluserunt se qui erant Gazæ,& ob-
sedit eam,& succendit quæ erant in circuitu ciuita
62 tis, & prædatus est eam. ¶Et rogauerunt Gazenses
Ionatham, & dedit illis dextram: & accepit filios
G eorum obsides, & misit illos in Ierusalem, & per-
63 ambulauit regionem vsq; Damascum. ¶Et audiuit
Ionathas quòd præuaricati sunt principes Deme-
trij in Cades quæ est in Galilæa cum exercitu mul-
64 to, volentes eum remouere à negocio regni: ¶& oc
currit illis: fratrem autem suum Simonem reliquit
65 intra prouinciam. ¶Et applicuit Simon ad Beth-su
ram,& expugnabat eam diebus multis, & conclu-
66 sit eos. ¶Et postulauerunt ab eo dextras accipere:
& dedit illis:& eiecit eos inde, & cepit ciuitatem,
67 & posuit in ea præsidium. ¶Et Ionathas & castra
eius applicuerunt ad aquam Genesar, & ante lucē
68 vigilauerunt in campo Asor: ¶& ecce castra alieni-
genarum occurrebant in campo, & tendebāt ei in-
69 sidias in montibus: ipse autem occurrit ex aduerso.
70 ¶Insidiæ verò exurrexerunt de locis suis,& commi
serunt prælium. ¶Et fugerunt qui erant ex parte
Ionathæ omnes: & nemo relictus est ex eis, ni-
si Mathathias, filius Absolomi,& Iudas filius Cali-
71 phi princeps militiæ exercitus. ¶Et scidit Ionathas
vestimenta sua,& posuit terrā in capite suo,& ora-
72 uit. ¶Et reuersus est Ionathas ad eos in prælium, &
73 conuertit eos in fugam, & pugnauerunt. ¶Et viderunt
qui fugiebant partis illius, & reuersi sunt ad
eum,& insequebātur cum eo omnes vsque Cades
74 ad castra sua,& peruenerunt vsque illuc: ¶& ceciderunt
de alienigenis in die illa tria millia virorum:&
reuersus est Ionathas in Ierusalem.

CAPVT XII.

1 ET vidit Ionathas quia tempus eum iuuat
A & elegit viros, & misit eos Romam sta-
tuere & renouare cum eis amicitiam:
2 ¶& ad Spartiatas, & ad alia loca misit
3 epistolas secundùm eandem formam: ¶& abierunt
Romā,& intrauerūt curiam, & dixerunt: Ionathas
summus sacerdos,& gens Iudæorum, miserūt nos,
vt renouaremus amicitiā & societatem secundùm
4 pristinum. ¶Et dederunt illis epistolas ad ipsos per
loca, ut deducerent eos in terram Iuda cum pace.
5 ¶Et hoc est exemplum epistolarum quas scripsit Io
6 nathas Spartiatis. ¶IONATHAS summus sacer
dos,& seniores gētis,& sacerdotes,& reliquus po-
7 pulus Iudæorū, Spartiatis fratribus salutem. ¶Iam-
pridem missę erant epistolę ad Oniam summum sa
cerdotem à Dario qui regnabat apud vos, quoniā
estis fratres nostri, sicut scriptum continet quod
8 subiectum est. ¶Et suscepit Onias virum qui missus
B fuerat, cum honore:& accepit epistolas, in quibus
9 significabatur de societate & amicitia. ¶Nos * cùm * enim.
nullo horum indigeremus,& habentes solatio san
10 ctos libros qui sunt in manibus nostris, ¶maluimus
mittere ad vos renouare fraternitatem & amicitiā,
ne fortè alieni efficiamur à vobis: multa enim tem
11 pora transierunt, ex quo misistis ad nos. ¶Nos ergo
in omni tempore sine intermissione in diebus solē
nibus, & cæteris quibus oportet, memores sumus
vestri in sacrificijs quę offerimus,& in obseruatio-
12 nibus, sicut fas est & decet meminisse fratrum. ¶Lę
13 tamur itaque de gloria vestra. ¶Nos autem circun-
dederūt multę tribulationes,& multa pręlia:& im-
pugnauerūt nos Reges qui sunt in circuitu nostro.
14 ¶Noluimus ergo uobis molesti esse, neq; cęteris so
15 cijs,& amicis nostris in his pręlijs. ¶habuimus enim
de cęlo auxilium,& liberati sumus nos,& humilia-
16 ti sunt inimici nostri. ¶Elegimus itaque Numeniū
C Antiochi, & Antipatrē Iasonis filium,& misimus - 4.
ad Romanos renouare cum eis amicitiam & socie
17 tatem pristinā. ¶Mandauimus itaque eis vt veniāt
etiam ad vos,& salutent vos,& reddant uobis epi-
stolas nostras de innouatione fraternitatis nostrę.
18 ¶Et nunc bene facietis respondētes nobis ad hęc.
19 ¶Et hoc rescriptum est epistolarum, quod miserat
20 *Onias. ¶REX Spartiatarum Onias, Ionathæ sa- * Oni a res Rex Spartiatarum Oniæ. sic Græca.
21 cerdoti magno salutem. ¶Inuentum est in scriptura
de Spartiatis & Iudæis, quoniam sunt fratres, & q
22 sunt de genere Abrahan. ¶Et nunc ex quo hæc
cognouimus, benefacitis scribentes nobis de pace
23 vestra. ¶Sed & nos rescripsimus vobis, Pecora no-
stra,& possessiones nostrę, vestræ sunt:& vestrę no-
24 strę: mādauimus itaq; hęc nunciari vobis. ¶Et audi
D uit Ionathas quòd regressi sunt principes Demetrij
cū exercitu multo supra q̄ prius, pugnare aduersus
25 eū: ¶& exiit ab Ierusalē,& occurrit eis in Amathite
regione: nō enim dederat eis spaciū ut ingrederē-
26 tur regionem eius. ¶Et misit speculatores in castra
eorum,& reuersi renunciauerunt quòd constituūt
27 superuenire illis nocte. ¶Cùm occidisset autem sol,
pręcepit Ionathas suis vigilare, & esse in armis pa
ratos ad pugnā tota nocte, & posuit custodes per
28 circuitum castrorū. ¶Et audierūt aduersarij, quòd

para-

paratus est Ionathas cùm suis in bello: & timuerunt
& formidauerunt in corde suo: & accenderunt fo-
29 cos in castris suis. ¶Ionathas autem, & qui cum eo
erant, non cognouerunt vsque manè: videbant autẽ
30 luminaria ardentia. ¶& secutus est eos Ionathas, &
non comprehendit eos: transierant enim flumen
31 Eleutherum. ¶Et diuertit Ionathas ad Arabas, qui
vocabantur Zabadæi: & percussit eos, & accepit spo
32 lia eorum. ¶Et iunxit, & uenit Damascum, & peram
E bulabat omnẽ regionem illam. ¶Simon autem exiit,
33 & venit usque ad Ascalonem, & ad proxima præsi-
34 dia, & declinauit in Ioppen, & occupauit eam. ¶(au
diuit enim quòd vellent præsidium tradere parti-
bus Demetrij) & posuit ibi custodes, ut custodirent
35 eam. ¶Et reuersus est Ionathas, & conuocauit senio
res populi, & cogitauit cum eis ædificare presidia in
36 Iudæa, ¶& ædificare muros in Ierusalem, & exaltare
altitudine magna inter medium arcis & ciuitatis, ut
separaret eam à ciuitate, vt esset ipsa singulariter,
37 & neque emant, neque vendant. ¶Et conuenerunt
ut ædificarent ciuitatem: & cecidit murus qui erat
super torrentem ab ortu solis, & reparauit eum qui
vocatur Caphetetha: & Simon ædificauit Adiada
in Sephela & muniuit eam, & imposuit portas & se-
38 ras. ¶Et cùm cogitasset Tryphon regnare Asię, & as-
sumere diadema, & extendere manum in Antio-
39 chum regem: ¶timens ne fortè non permitteret eũ
F Ionathas, sed pugnaret aduersus eum: quærebat
40 comprehendere eum, & occidere. ¶Et exurgens
41 abijt in Beth-san. ¶Et exiuit Ionathas obuiam illi
cum quadraginta millibus uirorum electorum in
42 prælium, & venit Beth-san. ¶Et vidit Tryphon quia
venit Ionathas cum exercitu multo, vt extenderet
43 in eum manus: & timuit, ¶& excepit eum cum ho-
nore, & commendauit eum omnibus amicis suis, &
dedit ei munera: & præcepit exercitibus suis vt obe
44 dirent ei, sicut sibi. ¶Et dixit Ionathæ. Vt quid ve-
xasti uniuersum populum, cùm bellum nobis non
45 sit? ¶Et nunc remitte eos in domos suas: elige au-
tem tibi uiros paucos qui tecum sint, & ueni me-
cum Ptolemaidam, & tradam eam tibi, & reliqua
præsidia & exercitum & uniuersos præpositos ne-
gocij, & conuersus abibo: propterea enim veni.
46 ¶Et credidit ei, & fecit sicut dixit: & dimisit exer-
47 citum, & abierunt in terram Iuda: ¶retinuit autem
G secum tria millia virorum: ex quibus remisit in Ga
lilæam duo millia, mille autem venerunt cum eo.
48 ¶Vt autem intrauit Ptolemaidam Ionathas, clause-
runt portas ciuitatis Ptolemenses: & comprehen-
derunt eum: & omnes qui cum eo intrauerant, gla-
49 dio interfecerunt. ¶Et misit Tryphon exercitum &
equites in Galilæam, & in campum magnum, vt
50 perderent omnes socios Ionathæ. ¶At illi cùm co-
gnouissent quia comprehensus est Ionathas & pe-
rijt, & omnes qui cum eo erant: hortati sunt se-
51 metipsos, & exierunt parati in prælium. ¶Et uiden-
tes hi qui insequuti fuerant, quia pro anima res est
illis, reuersi sunt: illi autem uenerunt omnes cum pa
52 ce in terram Iuda. ¶Et planxerunt Ionatham, & eos
qui cum ipso erant, ualde, & luxit Israel luctu ma-
53 gno. ¶Et quæsierunt omnes gentes quæ erant in cir-
54 cuitu eorum, conterere eos: ¶dixerunt enim, Non
habent principem & adiuuantem: nunc ergo expu-
gnemus illos, & tollamus de hominibus memo-
riam eorum.

CAPVT XIII.

1 ET audiuit Simon quòd congregauit Try-
A phon exercitum copiosum, ut ueniret in
2 terram Iuda, & attereret eam. ¶Videns
quia in tremore populus est & in timo-
3 re, ascendit Ierusalem & congregauit populum: ¶&
adhortans dixit: Vos scitis quanta ego & fratres
mei, & domus patris mei fecimus pro legibus & pro
4 sanctis prælia, & angustias quales vidimus: horum
gratia perierunt fratres mei omnes propter Israël,
5 & relictus sum ego solus. ¶Et nunc non mihi contin
gat parcere animæ meæ in omni tempore tribula-
6 tionis: nõ enim melior sum fratribus meis. ¶Vindi-
cabo itaque gentem meam & sancta, natos quoque
nostros, & vxores: quia congregatæ sunt uniuersæ vestros 13
7 gentes conterere nos inimicitiæ gratia. ¶Et accen-
sus est spiritus populi simul ut audiuit sermones
8 istos, ¶& responderunt uoce magna, dicentes: Tu es
9 dux noster loco Iudæ & Ionathæ fratris tui: ¶pugna
prælium nostrum: & omnia quæcunque dixeris no-
10 bis, faciemus. ¶Et congregans omnes uiros bellato-
B res, accelerauit consummare uniuersos muros Ie-
11 rusalẽ, & muniuit eam in gyro. ¶Et misit Ionatham
filium Absalomi, & cum eo exercitum nouum in
Ioppen, & eiectis his qui erant in arce, remansit il-
12 lic ipse. ¶Et mouit Tryphon à Ptolemaida cum exer
citu multo, ut ueniret in terram Iuda, & Ionathas
13 cum eo in custodia. ¶Simon autem applicuit in Ad-
14 dus contra faciem campi. ¶Et ut cognouit Tryphon
quia surrexit Simon loco fratris sui Ionathę: & quia
commissurus esset cum eo prælium, misit ad eum le
15 gatos, ¶dicẽs: Pro argento quod debebat frater tuus
Ionathas in ratione Regis propter negocia quę ha- 13.
16 buit, detinuimus eum. ¶Et nunc mitte argenti talen
ta centum, & duos filios eius obsides, ut non dimis-
17 sus fugiat à nobis, & remittemus eum. ¶Et cognouit
Simon quia cum dolo loqueretur secum, iussit tamẽ
C dari argentum, & pueros, ne inimicitiam magnam
18 sumeret ad populum Israël, ¶dicentem: Quia non mi
19 sit ei argentum & pueros, propterea perijt. ¶Et misit
pueros, & centum talenta: & mentitus est, & non
20 dimisit Ionatham. ¶Et post hæc uenit Tryphon in-
tra regionem, ut contereret eam, & gyrauerunt per
viam quę ducit Ador, & Simon & castra eius ambu-
21 labant in omnem locum quocunque ibant. ¶Qui au
tem in arce erant, miserunt ad Tryphonem legatos,
vt festinaret uenire per desertum, & mitteret illis
22 alimonias. ¶Et parauit Tryphon omnem equita-
tum, ut ueniret illa nocte: erat autem nix multa ual
23 de, & non uenit in Galaaditim. ¶Et cùm appropin-
quasset Bascaman, occidit Ionatham & filios eius il
24 lic. ¶Et conuertit Tryphon, & abiit in terram suam.
25 ¶Et misit Simon, & accepit ossa Ionathę fratris sui,
D & sepeliuit ea in Modin ciuitate patrum eius. ¶Et
26 planxerunt eum omnis Israël planctu magno, & lu
27 xerunt eum dies multos. ¶Et ędificauit Simon su-
per sepulchrum patris sui & fratrum suorum ædifi-
28 cium altum uisu, lapide polito retrò & ante: ¶& sta-
tuit septem pyramidas, unam contra unam, patri &
29 matri, & quatuor fratribus: ¶& his circumposuit
columnas magnas: & super columnas arma, ad me-
moriam ęternam: & iuxta arma naues sculptas, quę
30 viderentur ab omnibus nauigantibus mare. ¶hoc
est sepulchrum quod fecit in Modin usque in hunc
31 diem. ¶Tryphon autem cùm iter faceret cum

32 Antiocho Rege adolescente, dolo occidit eũ. ¶Et re
gnauit locó eius, & imposuit sibi diadema Asiæ, &
33 fecit plagã magnam in terra. ¶Et ædificauit Simon
E præsidia Iudææ, muniens ea turribus excelsis & mu
ris magnis, & portis, & seris; & posuit alimenta in
34 munitionibus. ¶Et elegit Simon viros, & misit ad
Demetrium regem vt faceret remissionem regioni:
quia actus oẽs Tryphonis per direptionem fuerant
35 gesti. ¶Et Demetrius Rex ad verba ista respondit ei,
36 & scripsit epistolã talem. ¶REX Demetrius Simóni
summo sacerdoti, & amico Regum, & senioribus, &
37 Genti Iudæorum salutem. ¶Coronam auream, &
bahem quam misistis, suscepimus: parati sumus
facere vobiscum pacem magnam, & scribere præ-
positis Regis remittere vobis quæ indulsimus.
38 ¶Quæcunque enim constituimus, vobis constant.
39 Munitiones quas ædificastis, vobis sint. ¶remittimus
quoque ignorantias, & peccata vsque in hodier-
num diem, & coronam quam debebatis: & si quid
aliud erat tributarium in Ierusalem, iam non sit tri-
40 butarium. ¶Et si qui ex vobis apti sunt conscribi in-
41 ter nostros, cõscribantur, & sit inter nos pax. ¶Anno
centesimo septuagesimo ablatum est iugum Gen-
42 tium ab Israel. ¶Et cœpit populus Israël scribere in
F tabulis & gestis publicis, anno primo sub Simóne
summo sacerdote, magno duce & principe Iudæo-
43 rum. ¶In diebus illis applicuit Simon ad Gazam, &
circundedit eam castris. & fecit machinas, & appli-
cuit ad ciuitatem, & percussit turrem vnam, & com-
44 prehendit eam. ¶Et eruperãt qui erant intra machi
nam, in ciuitatem: & factus est motus magnus in ci-
45 uitate. ¶Et ascenderunt qui erant in ciuitate, cum
vxoribus & filiis supra murum scissis tunicis suis, &
clamauerunt voce magna, postulãtes à Simóne de-
46 xtras sibi dari, ¶& dixerunt: Non nobis reddas se-
cundùm malitias nostras, sed secundùm misericor-
47 dias tuas *. ¶Et flexus Simon, nõ debellauit eos: eie-
cit tamen eos de ciuitate, & mundauit ædes in qui-
bus fuerant simulachra, & tunc intrauit in eam cum
48 hymnis benedicens Dominum: ¶& eiecta ab ea om
ni immunditia, collocauit in ea viros qui legem fa-
49 cerẽt: & muniuit eam, & fecit sibi habitationẽ. ¶Qui
G autem erant in arce Ierusalem, prohibebantur egre
di & ingredi regionem, & emere, & vendere: & esu-
50 rierunt valde, & multi ex eis fame perierunt, ¶& cla
mauerunt ad Simónẽ vt dexteras acciperet: & dedit
illis: & eiecit eos inde, & mundauit arcem à conta-
51 minationibus, ¶& intrauerunt in eam tertia & vicesi
ma die secundi mensis, anno centesimo septuagesi-
mo primo, cum laude & ramis palmarum, & cynni-
ris, & cymbalis, & nablis, & hymnis, & canticis, quia
52 contritus est inimicus magnus ex Israël. ¶Et consti-
tuit, vt omnibus annis agerentur dies hi cum lætitia.
53 ¶Et muniuit montem Templi, qui erat secus arcem,
54 & habitauit ibi ipse, & qui cum eo erãt. ¶Et vidit Si-
mon Iohannem filium suum, quòd vir esset: & po-
suit eum ducem virtutum vniuersarum, & habitauit
in Gazaris.

f vel. …

CAPVT XIIII.

1 ANno centesimo septuagesimo secundo cõ
A gregauit Rex Demetrius exercitũ suũ,
& abiit in Mediam ad contrahenda sibi
2 auxilia, vt expugnaret Tryphonem. ¶Et
audiuit Arsaces Rex Persidis & Mediæ, quia intra-
uit Demetrius confines suos, & misit vnum de prin-
3 cipibus suis, ut cõprehenderet eum viuum. ¶Et abiit
& percussit castra Demetrij: & comprehendit eum,
& duxit eum ad Arsacem, & posuit eum in custo-
4 diam. ¶Et siluit omnis terra Iuda omnibus diebus
Simónis, & quæsiuit bona genti suæ, & placuit illis
5 potestas eius & gloria eius omnibus diebus. ¶Et cũ
omni gloria sua accepit Ioppen in portum, & fecit
6 introitum in insulis maris. ¶Et dilatauit fines gentis
7 suæ, & obtinuit regionem. ¶Et congregauit captiui-
tatem multam, & dominatus est Gazaræ, & Beth-su-
ræ, & arci: & abstulit immunditias ex ea, & non erat
8 qui resisteret ei. ¶Et vnusquisq; colebat terram suã
B cum pace, & terra Iuda dabat fructus suos, & ligna
9 cãporum fructum suum. ¶Seniores in plateis sede-
bant omnes, & de bonis terræ tractabãt, & iuuenes
10 induebant se gloriam, & stolas belli. ¶Et ciuitatibus
tribuebat alimonias, & constituebat eas ut essent
vasa munitionis quoadusque nominatum est nomẽ
11 gloriæ eius vsque ad extremum terræ. ¶Fecit pacem
12 super terram: & lætatus est Israel lætitia magna. ¶Et
sedit vnusquisque sub vite sua, & sub ficulnea sua: &
13 non erat qui eos terreret. ¶Defecit impugnans eos
14 super terram: Reges contriti sunt in diebus illis. ¶Et
cõfirmauit omnes humiles populi sui, & legem ex-
15 quisiuit, & abstulit omnem iniquum & malum: ¶san
16 cta glorificauit, & multiplicauit vasa sanctorum. ¶Et
auditum est Romæ quia defunctus esset Ionathas,
17 & vsque in Spartiatas: & contristati sunt valde. ¶Vt
C audierunt autem quòd Simon frater eius factus es-
set summus sacerdos loco eius, & ipse obtineret
18 omnem regionem, & ciuitates in ea: ¶scripserunt ad
eum in tabulis æreis, vt renouarent amicitias, & so
cietatem quam fecerant cum Iuda & cum Ionatha
19 fratribus eius. ¶Et lectæ sunt in conspectu Ecclesiæ
in Ierusalem. Et hoc exemplum epistolarum quas
20 Spartiatæ miserunt. ¶SPARTIANORVM prin- princeps. 15.
cipes & ciuitates Simóni sacerdoti magno, & senio
ribus, & sacerdotibus, & reliquo populo Iudæorũ
21 fratribus salutem. ¶Legati qui missi sunt ad populum
nostrum, nunciauerunt nobis de vestra gloria & ho
22 nore & lætitia, & gauisi sumus in introitu eorum. ¶Et
scripsimus quæ ab eis erant dicta in concilijs popu-
li sic: Numenius Antiochi, & Antipater Iasonis fi-
lius, Legati Iudæorum, venerunt ad nos, renouan-
23 tes nobiscum amicitiam pristinam. ¶Et placuit po-
pulo excipere viros gloriosè, & ponere exemplum
sermonum eorum in segregatis populi libris, ut sit
D ad memoriam populo Spartiatarum. Exemplum
autem horum scripsimus Simóni magno sacerdoti.
24 ¶Post hæc autem misit Simon Numenium Romam,
habentem clypeum aureum magnum, pondo mna-
rum mille ad statuendam cum eis societatem. Cùm
25 autem audisset populus Romanus sermones istos,
dixerunt: Quam gratiarum actionem reddemus Si-
26 móni, & filiis eius? ¶Restituit enim ipse fratres
suos, & expugnauit inimicos Israel ab eis, & statue
runt ei libertatem, & descripserunt in tabulis æreis,
27 & posuerunt in titulis in monte Sion. ¶Et hoc est - 7.
exemplum scripturæ. OCTAVA decima die men-
sis Elul, anno centesimo suptuagesimo secundo,
anno tertio sub Simóne sacerdote magno in Asa-
28 ramel, ¶in conuentu magno sacerdotum, & po-
puli, & principum gentis, & seniorum regionis, no
ta facta sunt hæc: Quoniam frequenter facta sunt
29 prælia in regione nostra. ¶Simon autem, Matha-
thiæ filius, ex filiis Iarib, & fratres eius dederunt

se pe-

se periculo, & restiterunt aduersarijs gentis suæ, vt
starent sancta ipsorum & lex, & gloria magna glo-
30 rificauerunt gentem suam. ¶ Et congregauit Iona-
E thas gentem suam, & factus est illis sacerdos ma-
31 gnus, & appositus est ad populum suum. ¶ Et volue-
runt inimici eorum calcare, & atterere regionem
32 ipsorum, & extendere manus in sancta eorum. ¶ Tūc
restitit Simon, & pugnauit pro gente sua, & eroga-
uit pecunias multas, & armauit viros virtutis gen-
33 tis suæ, & dedit illis stipendia: ¶ & muniuit ciuitates
Iudææ, & Beth-sura quæ erat in finibus Iudææ, vbi
erant arma hostium anteà; & posuit illic præsidium
34 viros Iudæos. ¶ Et Ioppen muniuit quæ erat ad ma
re: & Gazaram, quæ est in finibus Azoti, in qua ho-
stes anteà habitabant, & collocauit illic Iudæos: &
quæcunque apta erant ad correptionem eorum, po
35 suit in eis. ¶ Et vidit populus actum Simonis, & glo-
riam quam cogitabat facere genti suæ, & posuerūt
eum ducem suum & principem sacerdotum, eò q
ipse fecerat hæc omnia, & iustitiam & fidem quam
conseruauit gēti suæ, & exquisiuit omni modo exal
36 tare populum suum. ¶ Et in diebus eius prosperatū
F est in manibus eius, vt tollerentur Gentes de regio
ne ipsorum, & qui in ciuitate Dauid erant in Ierusa-
lem in arce, de qua procedebant, & contaminabāt
omnia quæ in circuitu sanctorum sunt, & inferebāt
37 plagam magnam castitati: ¶ & collocauit in ea viros
Iudæos ad tutamentum regionis & ciuitatis, & exal
38 tauit muros in Ierusalem. ¶ Et rex Demetrius sta-
39 tuit illi summum sacerdotium. ¶ Secundum hæc fe-
cit eum amicum suum, & glorificauit eū gloria ma-
40 gna. ¶ Audiuit enim, quòd appellati sunt Iudæi à Ro
manis amici, & socij, & fratres, & quia susceperunt
41 legatos Simonis gloriosè: ¶ & quia Iudæi & sacer-
dotes eorum consenserunt eum esse ducem suum,
& summum sacerdotem in æternum, donec surgat
42 propheta fidelis: ¶ & vt sit super eos dux, & vt cura
G esset illi pro sanctis, & vt constitueret præpositos
super opera eorum, & super regionem & super ar-
43 ma, & super præsidia: ¶ & cura sit illi de sanctis: & vt
audiatur ab omnibus, & scribantur in nomine eius
omnes conscriptiones in regione, & vt operiatur
44 purpura & auro: ¶ & ne liceat vlli ex populo, & ex sa
cerdotibus irritum facere aliquid horum, & contra
dicere his quæ ab eo dicuntur, aut conuocare con-
uentum in regione sine ipso: & vestiri purpura, & vti
45 fibula aurea: ¶ qui autem fecerit extra hæc, aut irri-
46 tum fecerit aliquid horum, reus erit. ¶ Et compla-
cuit omni populo statuere Simonem, & facere se-
47 cundùm verba ista. ¶ Et suscepit Simon, & placuit ei
vt sūmo sacerdotio fungeretur, & esset dux & prin-
ceps gentis Iudæorum & sacerdotum, & præesset
48 omnibus. ¶ Et scripturam istam dixerunt ponere in
tabulis æreis, & ponere eas in peribolo sanctorum,
49 in loco celebri: ¶ Exemplum autem eorum ponere
in ærario, vt habeat Simon & filij eius.

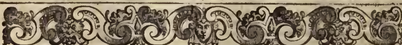
CAPVT XV.

1 T misit Rex Antiochus filius Demetrij epi-
A stolas ab insulis maris Simoni sacerdoti,
& principi gentis Iudæorum, & vniuersæ
2 genti: ¶ & erant continentes hunc modum: REX
Antiochus Simoni sacerdoti magno, & gēti Iudæo
3 rum salutem. ¶ Quoniam quidem pestilentes obti-
nuerunt regnum patrum nostrorum, volo autem vē
dicare regnum, & restituere illud sicut erat anteà: &
electam feci multitudinem exercitus, & feci naues
4 bellicas. ¶ Volo autem procedere per ªregionem, ª regiones 13.
vt vlciscar in eos qui corruperūt regionem nostrā,
& qui desolauerūt ciuitates multas in regno meo.
5 ¶ Nunc ergo statuo tibi omnes oblationes quas re-
miserunt tibi ante me omnes Reges, & quæcunque
6 alia dona remiserunt tibi; ¶ & permitto tibi facere
percussuram proprij numismatis in regione tua.
7 ¶ Ierusalem autem sanctam esse & liberam: & om-
B nia arma quæ fabricata sunt, & præsidia quæ con-
8 struxisti, quæ tenes, maneant tibi. ¶ Et omne debi-
tum Regis, & quæ futura sunt Regi, ex hoc & in to-
9 tum tempus remittūtur tibi. ¶ Cùm autem obtinue-
rimus regnum nostrum, glorificabimus te, & gentē
tuam, & tēplum gloria magna, ità vt manifestetur
10 gloria vestra in vniuersa terra. ¶ Anno cētesimo se-
ptuagesimo quarto exijt Antiochus in terram pa-
trum suorum, & conuenerunt ad eum omnes exer-
11 citus, ita vt pauci relicti essent cum Tryphone. ¶ Et
insecutus est eum Antiochus Rex, & venit Doram,
12 fugiens per maritimam; ¶ sciebat enim quòd con-
gregata sunt mala in eum, & reliquit eū exercitus:
13 ¶ & applicuit Antiochus super Doram cum centum
C viginti millibus virorum belligeratorū, & octo mil-
14 libus equitum: ¶ & circuiuit ciuitatē, & naues à ma-
ri accesserunt: & vexabant ciuitatem à terra & mari,
13 & neminem sinebant ingredi vel egredi. ¶ Venit au-
tem Numenius, & qui cum eo fuerant, ab vrbe Ro-
ma, habentes epistolas regibus & regionibus scri-
16 ptas, in quibus continebantur hæc: LVCIVS con-
17 sul Romanorum, Ptolemæo Regi salutem. ¶ Legati
Iudæorum venerunt ad nos amici nostri, renouan-
tes pristinā amicitiam & societatem, missi à Simo-
18 ne principe sacerdotum, & ªpopulo Iudæorum. ¶ At-
tulerunt autem & clypeum aureum mnarum mille.
19 ¶ Placuit itaque nobis scribere regibus & regioni-
bus, vt non inferāt illis mala, neque impugnent eos
D & ciuitates eorum & regiones eorum: & vt non fe-
20 rant auxilium pugnantibus aduersus eos. ¶ Visum
21 autem est nobis accipere ab eis clypeum. ¶ Si qui er-
go pestilentes fugerunt de regione ipsorum ad vos,
tradite eos Simoni principi sacerdotum, vt vindi-
22 cet in eos secundùm legem suam. ¶ Hæc eadem scri
pta sunt Demetrio regi, & Attalo, & Arabæ, & Ar-
23 saci, ¶ & in omnes regiones, & Sampsamæ, & Spar-
tiatis, & Delo, & Myndo, & Sicioni, Cariæ, & Samū,
& Pamphiliā, & Lyciam, & Halicarnassum, & Rho-
dū, & Phaselida, & Coo, & Siden, & Arado, & Cor
24 tynam, & Cnidum, & Cyprum, & Cyrenen. ¶ Exem
plum autem eorum scripserunt Simoni Principi sa
25 cerdotum. ¶ Antiochus autem Rex applicuit castra ª & populo Iudæorum.
in Doram secundò, admouens ei semper manus, &
machinas faciens: & cōclusit Tryphonem, ne pro-
26 cederet: ¶ & misit ad eum Simon duo millia virorū
E electorum in auxilium, & argentum & aurum, & va
27 sa copiosa: ¶ & noluit ea accipere, sed rupit omnia,
quæ pactus est cum eo anteà, & alienauit se ab eo.
28 ¶ Et misit ad eum Athenobium vnū de amicis suis,
vt tractaret cum ipso, dicens: Vos tenetis Ioppen,
& Gazaram, & arcem quæ est in Ierusalem ciuita-
29 tes regni mei: ¶ fines earum desolastis, & fecistis pla
gam magnā in terra, & dominati estis per loca mul
30 ta in regno meo. ¶ Nunc ergo tradite ciuitates quas
occupastis, & tributa locorum in quibus dominati
31 estis extra fines Iudææ: ¶ sin autem, date pro illis

quingenta talenta argenti, & exterminij quod ex-
terminastis, & tributorum ciuitatum alia talenta
quingenta: sin autem, veniemus & expugnabimus
32 vos.¶ Et venit Athenobius amicus Regis in Ierusa-
F lem, & vidit gloriam Simònis, & claritatem in auro
& argento, & apparatum copiosum, & obstupuit: &
33 retulit ei verba Regis.¶ Et respondit ei Simon, & di
xit ei: Neque alienam terram sumpsimus, neque
alienam detinemus: sed hæreditatem patrum no-
strorum, quæ iniustè ab inimicis nostris aliquo tem
34 pore possessa est.¶ Nos verò tempus habentes, ven
35 dicamus hęreditatem patrum nostrorum.¶ Nam de
Ioppe & Gazara quæ expostulas, ipsi faciebant in
populo plagam magnam, & in regione nostra: horũ
damus talenta centum. Et non respondit ei Athe-
36 nobius verbum.¶ Reuersus autem cum ira ad Regẽ,
G renunciauit ei verba ista, & gloriam Simònis, & vni
37 uersa quæ vidit: & iratus est Rex ira magna.¶ Try-
38 phon autem fugit naui in Orthosiada.¶ Et cõstituit
Rex Cendebæum ducem maritimum, & exercitum
39 peditum & equitum dedit illi.¶ Et mandauit illi mo
uere castra contra faciem Iudææ: & mandauit ei æ-
dificare Cedronem, & obstruere portas ciuitatis,
& debellare populum. Rex autem persequebatur
40 Tryphonem.¶ Et peruenit Cendebęus Iamniam, &
cœpit irritare plebem, & conculcare Iudæam, &
captiuare populum, & interficere: & ædificare Ce-
41 dronem.¶ Et collocauit illic equites, & exercitum:
vt ingressi perambularent viam Iudææ, sicut con-
stituit ei Rex.

CAPVT XVI.

1 ET ascendit Iohannes de Gazaris, & nun-
A ciauit Simòni patri suo quæ fecit Cen-
2 debæus in populo ipsorum.¶ Et voca-
uit Simon duos filios suos seniores, Iu-
dam & Iohannem, & ait illis: Ego & fratres mei, &
domus patris mei expugnauimus hostes Israël ab
adolescentia vsque in hunc diem: & prosperatum
est in manibus nostris liberare Israël aliquoties.
3 ¶ Nunc autem senui, sed estote loco meo, & fratris
mei, & egressi pugnate pro gente nostra: auxilium
4 verò de cœlo vobiscum sit.¶ Et elegit de regione vi
ginti millia virorum belligeratorum, & equites: &
profecti sunt ad Cendebæum: & dormierunt in Mo
5 din.¶ Et surrexerunt manè, & abierunt in campum:
& ecce exercitus copiosus in obuiam illis peditum
& equitum, & fluuius torrens erat inter medium ip
6 sorum.¶ Et admouit castra contra faciem eorum ip
se & populus eius, & vidit populum trepidãtem ad
transfretandum torrentem, & trãsfretauit primus:
7 & viderunt eum viri, & transierunt post eum.¶ Et
diuisit populum, & equites in medio peditum: erat
8 autem equitatus aduersariorũ copiosus nimis.¶ Et
B exclamauerunt sacris tubis: & in fugam conuersus
est Cendebæus, & castra eius: & ceciderunt ex eis
multi vulnerati, residui autem in munitionem fuge
9 runt.¶ Tunc vulneratus est Iudas frater Iohãnis: Io-
hannes autẽ insecutus est eos, donec venit Cedro-
10 nem quam ædificauit:¶ & fugerunt vsque ad turres
quæ erant in agris Azóti, & succendit eas igni. Et ce
ciderunt ex illis duo millia virorum, & reuersus est
11 in Iudæam in pace.¶ & Ptolemæus filius Abobi, con
stitutus erat dux in campo Iericho, & habebat argẽ
12 tum & aurum multum:¶ erat enim gener summi sa-
13 cerdotis.¶ Et exaltatum est cor eius, & volebat ob-
tinere regionem, & cogitabat dolũ aduersus Simo-
14 nem & filios eius vt tolleret eos.¶ Simon autẽ per-
C ambulans ciuitates quæ erant in regione Iudææ, &
solicitudinem gerens earum, descendit in Iericho
ipse & Mathathias filius eius, & Iudas anno cente-
simo septuagesimo septimo, mense vndecimo, hic
15 est mensis Sabath.¶ Et suscepit eos filius Abobi in
munitiunculam, quæ vocatur Doch, cum dolo, quã
ædificauit: & fecit eis conuiuium magnum, & abscõ
16 dit illic viros.¶ Et cùm inebriatus esset Simon & fi-
lij eius, surrexit Ptolemæus cum suis, & sumpserunt
arma sua, & intrauerunt in conuiuium, & occiderũt
17 eum, & duos filios eius, & quosdã pueros eius.¶ Et
fecit deceptionem magnã in Israël, & reddidit ma-
18 la pro bonis.¶ Et scripsit hæc Ptolemęus, & misit Re
gi, vt mitteret ei exercitum in auxilium, & traderet
19 ei regionem & ciuitates eorum, & tributa.¶ Et mi-
sit alios in Gazaram tollere Iohannem: & tribunis
D misit epistolas, vt venirent ad se, & daret eis argen-
20 tum & aurum, & dona.¶ Et alios misit occupare Ie-
21 rusalem, & montem templi.¶ Et præcurrens quidã,
nũciauit Iohanni in Gàzara quia perijt pater eius,
22 & fratres eius, & quia misit te quoque interfici.¶ Ve
audiuit autem, vehementer expauit: & comprehen
dit viros qui venerant perdere eum, & occidit eos:
23 cognouit enim quia quærebant eum perdere.¶ Et
cætera sermonum Iohannis, & bellorum eius, & bo
narum virtutum quibus fortiter gessit, & ædificij
murorum quos extruxit, & rerum gestarum eius:
24 ¶ ecce hæc scripta sunt in libro dierum sacerdotij
eius, ex quo factus est princeps sacerdotum post
patrem suum.

LIBER SECVNDVS MACHABAEORVM.

CAPVT PRIMVM.

1 FRATRIBVS qui sunt per Aegy-
A ptum Iudæis, salutem dicunt fratres
qui sunt in Ierosolymis Iudæi, & q
in regione Iudæa, & pacem bonam.
2 ¶ Benefaciat vobis Deus, & memi-
nerit testamẽti sui quod locutus est ad Abraham,
3 & Isaac, & Iacob seruorũ suorum fidelium:¶ & det
vobis cor omnibus, vt colatis eum, & faciatis eius
4 voluntatẽ corde magno & animo volenti.¶ Adape-
riat cor vestrum in lege sua, & in præceptis suis, &
5 faciat pacem.¶ Exaudiat orationes vestras, & recõ

6 cilietur vobis, nec vos deserat in tẽpore malo. ⁋ Et
7 nunc hic sumus orantes pro vobis. ⁋ Regnante De-
metrio, anno centesimo sexagesimo nono, nos Iu-
dæi scripsimus vobis in tribulatione & impetu qui
superuenit nobis in istis annis, ex quo recessit Iason
8 à sancta terra & regno. ⁋ Portem succenderunt, &
effuderant sanguinem innocentem: & orauimus ad
Dominum, & exauditi sumus: & obtulimus sacrifi-
cium & similaginẽ, & accendimus lucernas, & pro-
9 posuimus panes. ⁋ Et nunc frequentate dies sceno-
10 pegiæ mensis Casleu. ⁋ Anno centesimo octogesi-
mooctauo, populus qui est Ierosolymis, & in Iu-
dæa, senatusq; & Iudas Aristobolo magistro Ptole-
mei Regis, qui est de genere christorum sacerdotũ,
& his qui in Aegypto sunt Iudæis, salutem & sanita
11 tem. ⁋ De magnis periculis à Deo liberati magnifi-
C cè gratias agimus ipsi, vtpote qui aduersus talem
12 Regem dimicauimus. ⁋ Ipse enim ebullire fecit de
Perside eos qui pugnauerunt contra nos & sanctã
13 ciuitatem. ⁋ Nam cùm in Perside esset dux ipse, &
cum ipso immensus exercitus, cécidit in templo Na
14 neæ, consilio deceptus sacerdotum Naneæ. ⁋ ‖ ete-
nim cum ea habitaturus venit ad locum Antiochus
& amici eius, & vt acciperet pecunias multas dotis
15 nomine. ⁋ Cumq; proposuissent eas sacerdotes Na
neæ, & ipse cum paucis ingressus esset intra ambitũ
16 phani, clauserunt templum, ⁋ cùm intrasset Antio-
D chus: apertoq; occulto aditu templi, mittentes la-
pides, percusserunt ducem, & eos qui cum eo erãt,
& diuiserunt membratim, & capitibus amputatis,
17 foras proiecerunt. ⁋ Per omnia benedictus Deus,
18 qui tradidit impios. ⁋ Facturi igitur quinta & vice-
sima die mẽsis Casleu, purificationem templi, ne-
cessarium duximus significare vobis: vt & vos quo-
que agatis diem *scenopegiæ, & diem ignis qui da-
tus est quando Nehemias ædificato templo & alta
19 ri obtulit sacrificia. ⁋ Nam cùm in Persidem duce-
rentur patres nostri, sacerdotes qui tunc cultores
Dei erant, acceptum ‖ ignem de altari occultè abscõ
derunt in valle vbi erat puteus altus & siccus: & in
eo contutati sunt eum, ita vt omnibus ignotus esset
20 locus. ⁋ Cùm autem præterissent anni multi, & pla-
E cuit Deo vt mitteretur Nehemias à Rege Persidis:
nepotes sacerdotum illorum qui absconderant, mi
sit ad requirendum ignem: & sicut narrauerunt no-
21 bis, non inuenerunt ignem, sed aquam crassam. ⁋ Et
iussit eos haurire, & afferre sibi: & sacrificia, quæ im
posita erant, iussit sacerdos Nehemias aspergi ipsa
22 aqua, & ligna, & quæ erant superposita. ⁋ Vtq; hoc
factum est, & tẽpus affuit quo sol refulsit qui prius
erat in nubilo, accensus est ignis magnus, ita vt om
23 nes mirarentur. ⁋ Orationem autem faciebant om-
nes sacerdotes, dum consummaretur sacrificiũ, Io-
natha inchoante, cæteris autem respondentibus.
24 ⁋ Et Nehemiæ erat oratio, hunc habens modum:
DOMINE Deus, omnium creator, terribilis & for
F tis, iustus & misericors, qui solus es bonus Rex, ⁋ so-
25 lus præstans, solus iustus, & omnipotens & æternus,
qui liberas Israël de omni malo, qui fecisti patres
26 electos, & sanctificasti eos: ⁋ accipe sacrificium pro
vniuerso populo tuo Israël, & custodi partem tuã,
27 & sanctifica. ⁋ Congrega dispersionem nostram, li-
bera eos qui seruiunt Gentibus, & contemptos &
abominatos respice: vt sciãt Gẽtes quia tu es Deus
28 noster. ⁋ Affige opprimentes nos, & contumeliam
29 facientes in superbia. ⁋ ‖ Constitue populum tuum
30 in loco sancto tuo, ‖ sicut dixit Moyses. ⁋ Sacerdo-
tes autem psallebant hymnos, vsquequo consum-
31 ptum esset sacrificium. ⁋ Cùm autem consumptum
esset sacrificium, ex residua aqua Nehemias iussit
32 lapides maiores perfundi. ⁋ Quod vt factum est, ex
G eis flamma accensa est: sed & ex lumine quod re-
33 fulsit ab altari, consumpta est: ⁋ vt verò manifestata
est res, renunciatum est Regi Persarum quòd in lo-
co in quo ignem abscõderant, hi qui translati fue-
rant sacerdotes, aqua apparuit, de qua Nehemias
34 & qui cum eo erant, purificauerunt sacrificia. ⁋ Cõ-
siderans autem Rex, & rem diligenter examinans,
fecit ei templum, * vt probaret quod factum erat:
35 ⁋ & cùm probasset, sacerdotibus donauit multa bo-
na, & alia atque alia munera, & accipiẽs manu sua
36 tribuebat eis. ⁋ Appellauit autem Nehemias hũc lo
cum Nephthar, quod interpretatur Purificatio. Vo
catur autem apud plures Nephi.

[Margin notes: ‖ Inf. 2. d. 18. — vt enim eo. — * accipe-rent S. — * & si quibus rex donauerat multa bona, accipiebat ex hoc & tribuebat 4. — * innumera 4. — * festum 4. — ‖ Leu. 6. b. 9. 11. 13. & 10. a. 1. & 16. 2. 3. c. 12. — ‖ Deut. 30. a. 3. b. 5.]

CAPVT II.

1 INuenitur autem in descriptionibus Iere
A miæ prophetæ, quòd iussit eos ignem ac
cipere qui transmigrabant, vt significa-
2 tum est, & vt mãdauit transmigratis. ⁋ Et
dedit illis legẽ ne obliuiscerentur præcepta Domi-
ni, ‖ & vt non exerrarent mentibus videntes simula
3 chra aurea & argentea, & ornamenta eorum. ⁋ Et
alia huiusmodi dicens, hortabatur ne legem amo-
4 uerent à corde suo. ⁋ Erat autem in ipsa scriptura,
quomodo tabernaculum & arcam iussit propheta
diuino responso ad se facto comitari secum, vsque-
quo exijt in montem, ‖ in quo Moyses ascendit & vi
5 dit Dei hæreditatem. ⁋ Et veniens ibi Ieremias inue
B nit locum speluncæ: & tabernaculum, & arcam, &
6 altare incensi intulit illuc, & ostium obstruxit. ⁋ Et
accesserunt quidam simul, qui sequebantur, vt no-
7 tarent sibi locum: & non potuerunt inuenire. ⁋ Vt
autem cognouit Ieremias, culpãs illos, dixit: Quòd
ignotus erit locus, donec congreget Deus congre-
gationem populi, & propitius fiat: & tũc Dominus
8 ostendet hæc, ⁋ & apparebit maiestas Domini, & nu
bes erit sicut & Moysi manifestabatur, ‖ & sicut cùm
Salomõ petijt vt locus sanctificaretur magno Deo,
9 manifestabat hæc. ⁋ Magnificè etenim sapientiam
C tractabat: & vt sapientiam habens, ‖ obtulit sacrifi-
10 cium dedicationis, & consummationis templi. ⁋ Si-
cut & Moyses orabat ad Dominum, ‖ & descendit
11 ignis de cœlo, & consumpsit holocaustum. ⁋ Et di-
xit Moyses: eò quòd non sit comestum quod erat
12 pro peccato, & consumptum est. ⁋ Similiter & Salo
13 mon octo diebus celebrauit dedicationem. ⁋ Infe-
rebantur autem in descriptionibus & commenta-
rijs Nehemiæ hæc eadem, & qualiter cõstruens bi-
bliothecam congregauit de regibus libros & pro-
phetarum & Dauid, & epistolas Regum, & de do-
14 narijs. ⁋ Similiter autẽ & Iudas ea quæ didicerat p
bellum quod nobis acciderat, congregauit omnia,
15 & sunt apud nos. ⁋ Si ergo desideratis hæc, mittite
16 qui perferãt vobis. ⁋ Acturi itaque purificationem,
scripsimus vobis: bene ergo facietis si egeritis hos
17 dies. ⁋ Deus autem qui liberauit populum suum, &
D reddidit hæreditatem omnibus, & regnũ & sacerdo
18 tium & sanctificationem, ⁋ ‖ sicut promisit in lege,
speramus quod citò nostri miserebitur, & congre-
19 gabit de sub cœlo in locum sanctum. ⁋ Eripuit enim
20 nos de magnis periculis, & locum purgauit. ⁋ De

[Margin notes: ‖ Baruch. 6 — ‖ Deut. 34. a. 1. — ‖ 3. Re. 8. b. 14. c. 23. & 30. — ‖ 2. Par. 6. c. 14. d. 21. — ‖ 3. Reg. 8. 62. — ‖ Leu. 9. d. 24. — ‖ 3. Re. 18. 38. — ‖ 2. Par. 7. a. 1. — * sic & Salomon orauit, & descendit ignis de cœlo & consumpsit holocaustum. — ‖ Leu. 12. d. 16. & 17. — * fur non comedit hostiam pro peccato in loco sancto eò quòd non sit mãducatum, mandatum quod erat pro peccato. 1. — * regionibus 15 — * deciderãt 5. — ‖ Deut. 30. a. 3. b. 5.]

Iuda verò Machabęo,& fratribus eius,& de templi
21 magni purificatione,& de aræ dedicatione: ¶ sed &
de prælijs quæ pertinent ad Antiochum Nobilem,
22 & filium eius Eupatorem: ¶ & de illuminationibus
quæ de cœlo factæ sunt ad eos qui pro Iudeis forti
ter fecerunt, ita vt vniuersam regionem cùm pauci
essent, vindicarent, & barbaram multitudinem fu-
23 garent, ¶ & famosissimum in toto orbe templum re-
cuperarent, & ciuitatem liberarent, & leges quæ
abolitæ 7 ʼabolendæʼ erant restituerentur, Domino cum om-
24 ni tranquillitate propitio facto illis. ¶ Item quæ ab
Iasone Cyreneo, quinque libris comprehensa, ten
25 tauimus nos vno volumine breuiare. ¶ Consideran
F tes enim multitudinem librorum, & difficultatẽ vo
lentibus aggredi narrationes historiarum propter
26 multitudinem rerum: ¶ curauimus volentibus qui-
dem legere, vt esset animi oblectatio: studiosis ve-
rò, vt facilius possint memoriæ comendare: omni-
27 bus autem legentibus vtilitas conferatur. ¶ Et nobis
quidem ipsis, qui hoc opus breuiandi causa susce-
pimus, non facilem laborem, imò verò negocium
28 plenum vigiliarum, & sudoris assumpsimus. ¶ Sicut
hi qui præparant cõuiuium, & quærunt aliorum vo
luntati parère, propter multorum gratiam, libẽter
29 laborem sustinemus: ¶ veritatem quidem de singu-
G lis auctoribus concedentes, ipsi autem secundùm
30 datam formam breuitati studentes. ¶ Sicut enim no
uæ domus architecto de vniuersa structura curan-
dum est: ei verò qui pingere curat, quæ apta sunt ad
ornatum exquirenda sunt: ita æstimandum est & in
31 nobis. ¶ Etenim intellectum colligere, & ordinare
sermonem, & curiosius partes singulas quasque dis-
32 quirere, historiæ congruit auctori: ¶ breuitatem ve-
rò dictionis sectari, & executiones rerum vitare,
33 breuiandi concedendum est. ¶ Hinc ergo narratio-
nem incipiemus: de præfatione tantùm dixisse suf-
ficiat: stultum etenim est antè historiam effluere:
in ipsa autem historia succingi.

CAPVT III.

1 IGitur cùm sancta ciuitas habitaretur in
A omni pace, leges etiā adhuc optimè cu-
stodirentur propter Oniæ pōtificis* pie-
* dispositionem &. tatem & animos odio habentes mala,
2 ¶ fiebat vt & ipsi reges & principes locū summo ho-
nore dignum ducerẽt, & templum maximis mune-
3 ribus illustrarent: ¶ ita vt Seleucus, Asiæ rex, de red-
ditibus suis pręstaret omnes sumptus ad ministeriū
4 sacrificiorum pertinentes. ¶ Simon autem de tribu
Ben-iamin, præpositus templi constitutus, conten-
debat obsistente sibi principe sacerdotum, iniquū
5 aliquid in ciuitate moliri. ¶ Sed cùm vincere Oniam
non posset, venit ad Appolloniū Tharsęæ filiū, qui
6 eo tempore erat dux Cœlesyriæ, & Phœnicis: ¶ &
nunciauit ei pecunijs innumerabilibus plenum esse
ærariū Ierosolymis, & cõmunes copias immensas
esse quæ nō pertinẽt ad rationẽ sacrificiorū: esse au
tem possibile, sub potestate Regis cadere vniuersa.
7 ¶ Cumq; retulisset ad Regẽ Apollonius de pecunijs
B quæ delatæ erāt, ille accitum Heliodorū qui erat su
per negocia eius, misit cū mandatis vt prædictā pe-
8 cuniam trāsportaret. ¶ Statimq; Heliodorus iter est
aggressus, specie quidẽ quasi per Cœlesyriā & Phę
nicẽ ciuitates esset peragraturus: re vera autẽ Regis
9 propositū perfecturus. ¶ Sed cùm venisset Ierosoly-
mā, & benignè à summo sacerdote in ciuitate esset
exceptus, narrauit de dato iudicio pecuniarum, &
cuius rei gratia adesset aperuit: Interrogabat autem
10 si verè hæc ita essent. ¶ Tunc summus sacerdos ostẽ
dit deposita esse hæc, & victualia viduarum & pu-
11 pillorum: ¶ quædā verò esse Hircani Tobiæ viri val
de eminentis, in his quæ detulerat impius Simon:
vniuersa aūt argenti talenta esse quadringẽta, & au
12 ri ducenta: ¶ decipi verò eos qui credidissent loco
C & templo, quod per vniuersum mundum honora-
tur, pro sui veneratione & sanctitate omnino impos-
13 sibile esse. ¶ At ille pro his quæ habebat in manda-
tis à Rege, dicebat omni genere Regi ea esse defe- regia. s.
14 renda. ¶ Constituta aūt die intrabat de his Heliodo
rus ordinaturus. Non modica verò per vniuersam
15 ciuitatẽ erat trepidatio: ¶ Sacerdotes autẽ ante alta
re cū stolis sacerdotalibus iactauerunt se, & inuoca
bant de cœlo eū qui de depositis legẽ posuit, vt his
16 qui deposuerant ea, salua custodiret. ¶ Iā verò qui vi
debat summi sacerdotis vultum, mente vulneraba-
tur: facies enim & color immutatus declarabat in-
17 ternum animi dolorẽ: ¶ circumfusa enim erat mœ-
stitia quædā viro, & horror corporis: per quæ mani
festus aspicientibus dolor cordis eius efficiebatur.
18 ¶ Alij etiā gregatim de domibus confluebant: publi
D ca supplicatione obsecrantes pro eo quòd in con-
19 temptum locus esset venturus. ¶ Accinctæq; mulie-
res cilicijs pectus, per plateas cōfluebant: sed & vir-
gines quæ cōclusæ erant, procurrebāt ad Oniā, aliæ
autẽ ad muros, quædam verò per fenestras aspicie-
20 bant: ¶ vniuersæ autẽ protendentes manus in cœlū
21 deprecabantur: ¶ erat enim misera commistæ mul-
titudinis, & magni sacerdotis in agone constituti
22 expectatio. ¶ Et hi quidem inuocabant omnipoten
tem Deū, vt credita sibi, his qui crediderant, cū om
23 ni integritate cōseruarentur. ¶ Heliodorus autem, Infr. 5. c. 15.
quòd decreuerat, perficiebat eodẽ loco ipse cū sa-
24 tellitibus circa ærarium, præsens. ¶ Sed spiritus omni
E potentis Dei magnā fecit suæ ostensionis euiden-
tiam, ita vt oẽs qui ausi fuerant parère ei, ruentes
Dei virtute, in dissolutionẽ & formidinem conuer-
25 terentur. ¶ Apparuit enim illis quidā equus terribi-
lem habens sessorem, optimis operimentis ador-
natus: isq; cū impetu Heliodoro priores calces eli-
sit; q; autẽ ei sedebat, videbatur arma habere aurea.

26 ¶ Alij etiam apparuerunt duo iuuenes virtute dé-
côri, optimi gloria, speciosiq; amictu: qui circunste
terunt eū, & ex vtraque parte flagellabant, sine in-
27 termissione multis plagis verberantes. ¶ Subitò au-
tem Heliodorus concidit in terram, cumq; multa Infr. 5. 18.
caligine circunfusum rapuerunt, atque in sella ge-
28 storia positum eiecerunt. ¶ Et is qui cum multis cur
soribus & satellitibus prædictum ingressus est æra-

rium, portabatur nullo sibi auxilium ferente, ma-
29 nifesta Dei cognita virtute: ¶ & ille quidem per di-
uinam virtutem iacebat mutus, atque omni spe, &
30 salute priuatus. ¶ Hi autẽ Dñm benedicebant, quia
F magnificabat locũ suum: & templum quod paulò
ante timore ac tumultu erat plenũ, apparente om
31 nipotente Dño, gaudio & lætitia impletũ est. ¶ Tunc
verò ex amicis Heliodori quidã rogabant cõfestim
Oniã, vt inuocaret Altissimum, vt vitã donaret ei q
32 in supremo spiritu erat constitutus. ¶ Considerans
aũt summus sacerdos ne fortè Rex suspicaretur ma
litiam aliquam ex Iudæis circa Heliodorũ consum
matam, obtulit pro salute viri hostiam salutarem.
33 ¶ Cùmq; summus sacerdos exoraret, ijdem iuuenes
eisdẽ vestibus amicti, astantes Heliodoro, dixerũt:
Oniæ sacerdoti gratias age: nam propter eum Dñs
34 tibi vitam donauit: ¶ tu autẽ à Deo flagellatus, nun-
cia omnibus magnalia Dei & potestatem. Et his di
35 ctis nõ cõparuerunt. ¶ Heliodorus autẽ hostia Deo
G oblata, & votis magnis promissis ei qui viuere illi cõ
cessit, & Oniæ gratias, recepto exercitu repedabat
36 ad Regẽ. ¶ Testabatur autem omnibus ea quæ ocu-
37 lis suis viderat opera magni Dei. ¶ Cùm aũt Rex in-
terrogasset Heliodorum, quis esset aptus adhuc se-
38 mel Ierosolymam mitti, ait: ¶ Si quem habes hostẽ,
aut regni tui insidiatorem, mitte illuc, & flagellatũ
eũ recipies, si tñ euaserit: eò q in loco sit verè Dei
39 quædã virtus. ¶ Nã ipse qui habet in cœlis habitatio
nẽ, visitator & adiutor est loci illius, & veniẽtes ad
40 maleficiendum, percutit ac perdit. ¶ Igitur de Helio
doro & ærarij custodia ita res se habet.

CAPVT IIII.

1 SImon autẽ prædictus pecuniarum & pa-
A triæ delator, malè loquebatur de Onia,
tanquàm ipse Heliodorũ instigasset ad
2 hæc, & ipse fuisset incentor malorũ: ¶ p-
uisoremq; ciuitatis ac defensorem gentis suæ, & æ-
mulatorem legis Dei, audebat insidiatorem regni
3 dicere. ¶ Sed cùm inimicitiæ in tantum pcederent,
vt etiã per quosdã Simónis necessarios homicidia
4 fierent: ¶ considerans Onias periculum contentio-
nis, & Apollonium insanire, vtpote ducem Cœlesy
riæ, & Phœnicis, ad augendam malitiam Simónis,
5 ad Regem se contulit, ¶ nõ vt ciuium accusator, sed
cõem vtilitatem apud semetipsum vniuersæ multi-
6 tudinis considerans: ¶ videbat enim sine regali pro-
uidentia impossibile esse pacẽ rebus dari, nec Simò
7 nem posse cessare à stultitia sua. ¶ Sed post Seleuci
vitæ excessum, cùm suscepisset regnum Antiochus,
qui Nobilis appellabatur: ambiebat Iason, frater
8 Oniæ, summum sacerdotium: ¶ adito Rege promit-
tens ei argenti talenta trecenta sexaginta, & ex re-
9 ditibus alijs talenta octoginta: ¶ super hoc promit-
B tebat & alia centum quinquaginta, si potestati eius
concederetur gymnasium & ephebiam sibi consti-
tuere, & eos qui in Ierosolymis erãt, Antiochenos
10 scribere. ¶ Quod cùm Rex annuisset, & obtinuisset
principatum; statim ad gentilem ritum cõtribules
11 suos transferre cœpit: ¶ & amotis his quæ humani-
tatis causa Iudæis à Regibus fuerant constituta, &
per Iohannẽ patrẽ Eupolem, q apud Romanos de
amicitia & societate functus est legatione legitima,
ciuium iura destituens, praua instituta sanciebat.
12 ¶ Etenim ausus est sub ipsa arce gymnasium consti-
tuere, & optimos quosque epheborum in lupanari
13 bus ponere. ¶ Erat autẽ hoc nõ initium, sed incremẽ
tum quoddam & profectus gentilis, & alienigenæ
conuersationis, propter impij & non sacerdotis Ia-
14 sonis nefarium & inauditum scelus: ¶ & ita vt sacer-
dotes iam non circa altaris officia dediti essent, sed
contempto templo, & sacrificijs neglectis, festina-
rent participes fieri palæstræ, & pbitionis eius iniu
15 stæ, & in exercitijs disci: ¶ & patrios quidem hono-
C res nihil habentes, Græcas glorias optimas arbitra
16 bantur: ¶ quarum gratia periculosa eos cõtentio ha
bebat, & eorum instituta æmulabantur, ac per om-
nia his consimiles esse cupiebãt, quos hostes & p-
17 emptores habuerant. ¶ In leges enim diuinas impiè
agere impunè non cedit: sed hoc tempus sequens
18 declarabit. ¶ Cùm autem quinquennalis agon Tyri
19 celebraretur, & Rex præsens esset, ¶ misit Iason faci-
norósus ab Ierosolymis viros peccatores, portãtes
argenti didrachmas trecentas in sacrificium Hercu
lis, quas postulauerunt hi qui asportauerant ne in
sacrificijs erogarentur, quia non oporteret, sed in
20 alios sumptus eas deputari. ¶ Sed hæc oblata sunt
quidẽ ab eo qui miserat in sacrificiũ Herculis: pp
præsentes aũt data sunt in fabricam nauium trire-
21 mium. ¶ Misso autẽ in Aegyptũ Apollonio Mnest-
hei filio pp primates Ptolemæi Philometoris Re-
gis, Cùm cognouisset Antiochus alienũ se à nego-
cijs regni effectum, proprijs vtilitatibus consulens,
profectus inde venit Ioppen, & inde Ierosolymam.
22 ¶ Et magnificè ab Iasone & ciuitate susceptus, cum
facularum luminibus ingressus est: & inde in Phœ
23 nicen exercitũ cõuertit. ¶ Et post trienij tempus mi-
D sit Iason Menelaũ supradicti Simónis fratrem por-
tantem pecunias Regis, & de negocijs necessarijs
24 responsa perlaturum. ¶ At ille commendatus Regi,
cum magnificasset faciem potestatis eius, in semet-
ipsum retorsit summum sacerdotium, superponens
25 Iasoni talenta argenti trecẽta. ¶ Acceptisq; à Rege
mandatis venit, nihil quidẽ habens dignum sacer-
dotio: animos verò crudelis tyranni, & feræ beluæ
26 iram gerens. ¶ Et Iason quidem qui proprium fratrẽ
captiuauerat, ipse deceptus profugus in Ammani-
27 tem expulsus est regionem. ¶ Menelaus autem prin
cipatum quidẽ obtinuit; de pecunijs verò Regi p-
missis nihil agebat, cùm exactionem faceret Sostra
28 tus qui arci erat præpositus, ¶ nam ad hunc exactio
vectigalium pertinebat: quam ob causam vterque
29 ad Regem sunt euocati. ¶ Et Menelaus amotus est à
E sacerdotio, succedente Lysimacho fratre suo: So-
30 stratus autem prælatus est Cyprijs. ¶ Et cùm hæc a-
gerentur, contigit Tharsenses & Mallotas seditio-
nem mouere, eò quòd Antiochi Regis concubinæ
31 dono essent dati. ¶ Festinanter itaque Rex venit se-
dare illos: relicto suffecto vno ex comitibus suis
32 Andronico. ¶ Ratus autem Menelaus accepisse se tẽ
pus opportunum, aurea quædã vasa è templo fura-
tus, donauit Andronico, & alia vendiderat Tyri, &
33 per vicinas ciuitates. ¶ Quod cùm certissimè cogno
uisset Onias, arguebat eum, ipse in loco tuto se con
34 tinens Antiochiæ secus Daphnẽ. ¶ Vnde Menelaus
accedens ad Andronicum, rogabat, vt Oniã interfi
ceret. Qui Cùm venisset ad Oniã, & datis dextris cũ
iureiurando (quamuis esset ei suspectus) suasisset
de asylo procedere, statim eum peremit, non veri-
35 tus iustitiam. ¶ Ob quam causam non solùm Iudæi,
sed etiam aliæ quoque Nationes indignabantur, &
36 molestè ferebant de nece tanti viri iniusta. ¶ Sed re-

gressum Regẽ de Ciliciæ locis adierunt Iudæi apud
Antiochiã, simul & Græci: conquerentes de iniqua
37 nece Oniæ. ¶ Contristatus itaque est animo Antio-
F chus propter Oniam, & flexus ad misericordiam, la
chrymas fudit, recordatus defuncti sobrietatem &
38 modestiam: ¶ accẽsisq; animis Andronicum purpu
ra exutũ, per totam ciuitatem iubet circũduci: & in
eodem loco in quo in Oniã impietatem cõmiserat,
sacrilegum vita priuari, Dño illi condignam retri-
39 buẽte pœnã. ¶ Multis autem sacrilegijs in templo à
Lysimacho cõmissis Menelai consilio, & diuulgata
fama, congregata est multitudo aduersum Lysima-
40 chũ multo iam auro exportato. ¶ Turbis autem in-
surgentibus, & animis ira repletis, Lysimachus ar-
matis ferè tribus millibus iniquis, manibus vti cœ-
pit, duce quodã tyranno, ætate pariter & dementia
41 prouecto. ¶ Sed vt intellexerunt conatum Lysima-
chi, alij lapides, alij fustes validos arripuêre: quidã
42 verò cinerẽ in Lysimachum iecêre. ¶ Et multi qui-
dem vulnerati, quidã autem & prostrati, oẽs verò
in fugam cõuersi sunt: ipsum etiã sacrilegum secus
43 ærarium interfecerunt. ¶ De his ergo cœpit iudiciũ
44 aduersus Menelaum agitari. ¶ Et cùm venisset Rex
Tyrum, ad ipsum negocium detulerunt missi tres vi
45 ri à senioribus. ¶ Et cùm superaretur Menelaus, pro
misit Ptolemæo multas pecunias dare ad suaden-
46 dum Regi. ¶ Itaque Ptolemæus in quodã atrio posi-
tum, quasi refrigerandi gratia, Regem adijt, & de-
47 duxit à sententia: ¶ & Menelaum quidem vniuersæ
malitię reum criminibus absoluit: miseros autẽ qui
etiam si apud Scythas causam dixissent, innocẽtes
48 iudicarẽtur, hos morte damnauit. ¶ Citò ergo iniu-
stam pęnam dederunt, qui pro ciuitate, & populo,
49 & sacris vasis causam prosecuti sunt. ¶ Quamobrem
Tyri quoque indignati, erga sepulturam eorum li-
50 beralissimi extiterunt. ¶ Menelaus aũt propter eorũ
qui in potentia erant, auaritiam, permanebat in po
testate, crescens in malitia ad insidias ciuium.

CAPVT V.

1 IOdem tempore Antiochus secundã pro-
A fectionem parauit in Aegyptum. ¶ Conti
2 git autẽ per vniuersam Ierosolymorũ ci-
uitatem videri diebus quadraginta per
aëra equites discurrentes, auratas stolas habentes,
3 & hastas quasi cohortes armatas, ¶ & cursus equo-
rum per ordines digestos, & congressiones fieri co-
minus, & scutorum motus, & galearorũ multitudi-
nem gladijs districtis, & telorũ iactus, & aureorum
armorum splendorem, omnisq; generis loricarum.
4 ¶ Quapropter omnes rogabant in bonum monstra
5 conuerti. ¶ Sed cùm falsus rumor exisset, tanquã vi-
ta excessisset Antiochus, assumptis Iason nõ minus
mille viris, repentè aggressus est ciuitatẽ: & ciuibus
ad murum conuolantibus, ad vltimum apprehensa
6 ciuitate, Menelaus fugit in arcem: ¶ Iason verò non
parcebat in cęde ciuibus suis, nec cogitabat prospe
ritatem aduersum cognatos malum esse maximũ,
arbitrans hostium & non ciuium se trophæa captu
7 rum. ¶ Et principatum quidem non obtinuit, finem
B verò insidiarum suarum confusionẽ accepit, & pro
8 fugus iterum abijt in Ammaniten. ¶ Ad vltimum in
exitium sui conclusus ab Areta Arabum tyranno,
fugiens de ciuitate in ciuitatem, omnibus odiosus,
vt refuga legum, & execrabilis, vt patriæ & ciuium
9 hostis, in Aegyptum extrusus est: ¶ & qui multos de
patria sua expulerat, peregrè perijt, Lacedæmonas
profectus, quasi pro cognatione ibi refugium habi
10 turus: ¶ & qui insepultos multos abiecerat, ipse & il
lamentatus, & insepultus abijcitur: sepultura neque
peregrina vsus, neq; patrio sepulchro participans.
11 ¶ His itaq; gestis, suspicatus est Rex societatem de-
serturos Iudæos: & ob hoc profectus ex Aegypto
12 efferatis animis ciuitatẽ quidem armis cepit. ¶ Iussit
aũt militibus interficere, nec parcere occursãtibus,
13 & per domos ascendentes trucidare. ¶ Fiebant ergo
cædes iuuenum ac seniorũ, & mulierum & natorũ
14 exterminia, virginumq; & paruulorũ neces. ¶ Erant
aũt toto triduo octoginta millia interfecti, quadra-
15 ginta millia vincti, non minus autẽ venundati. ¶ Sed
nec ista sufficiũt: ausus est etiã intrare templum vni
C uersa terra sanctius, Menelao ductore, qui legum
16 & patriæ fuit proditor: ¶ & scelestis manibus sumẽs
sancta vasa quæ ab alijs Regibus & ciuitatibus erãt
posita ad ornatum loci, & gloriam cõtrectabat in-
17 dignè & cõtaminabat. ¶ Ita alienatus mente Antio-
chus, non considerabat quod propter peccata habi
tãtium ciuitatem, modicum Deus fuerat iratus: ꝓ-
18 pter quod & accidit circa locum despectio: ¶ alio-
quin, nisi contigisset eos multis peccatis esse inuo-
lutos, ‖ sicut Heliodorus q missus est à Seleuco Re- ‖ Sup. 3. d. 23. c. 27.
ge ad expoliandum ærarium, etiã hic statim adue-
niens flagellatus, & repulsus vtique fuisset ab auda
19 cia. ¶ Verùm non ꝓpter locum, gentem: sed propter
20 gentem, locum Deus elegit. ¶ Ideoq; & ipse locus
particeps factus est populi malorum, postea autem
fiet socius bonorũ: & q derelictus in ira Dei omni-
potentis est, iterum in magni Dñi reconciliatione
21 cum summa gloria exaltabitur. ¶ Igitur Antiochus
D mille & octingentis ablatis de tẽplo talentis, veloci
ter Antiochiã regressus est, existimans se prę super-
bia terrã ad nauigandum, pelagus verò ad iter agẽ-
22 dũ, deducturum propter mentis elationem. ¶ Reli-
quit autẽ & ꝑpositos ad affligendam gentem: Iero-
solymis quidem Philippũ, genere Phrygem, mo-
23 ribus crudeliorem eo ipso à quo cõstitutus est: ¶ in
Garizim autẽ Andronicum & Menelaum, qui gra-
24 uius quàm cæteri imminebant ciuibus. ¶ Cumq; ap
positus esset cõtra Iudæos, misit odiosum principẽ
Apollonium cum exercitu viginti & duobus milli-
bus, ꝑcipiens ei omnes perfectæ ætatis interficere,
25 mulieres ac iuuenes vendere. ¶ Qui cùm venisset Ie
rosolymã, pacem simulans, quieuit vsq; ad diẽ san-
ctum sabbathi: & tunc feriatis Iudæis, arma capere
26 suis præcepit. ¶ Omnesq; qui ad spectaculum pro-
cesserant, trucidauit: & ciuitatẽ cum armatis discur
27 rens, ingentem multitudinem peremit. ¶ Iudas autẽ
Machabæus, qui decimus fuerat, secesserat in deser
tum locum, ibiq; inter feras vitam in montibus cũ
suis agebat: & fœni cibo vescentes, demorabantur,
ne participes essent coinquinationis.

CAPVT VI.

1 SEd nõ post multum tẽporis misit Rex se-
A nem quendã Antiochenũ, qui compelle
ret Iudæos vt se transferrent à patrijs &
2 Dei legibus: ¶ contaminare etiã quod in
Ierosolymis erat tẽplum, & cognominare Iouis O-
lympij: & in Garizim, prout erant hi qui locũ inha-
3 bitabant, Iouis hospitalis. ¶ Pessima autẽ & vniuer-
4 sis grauis erat malorum incursio: ¶ nã templũ luxu-
ria & comessationibus Gentiũ erat plenũ, & scor-

tantium cũ meretricibus, sacratisq; ædibus mulie-
res se vltrò ingerebant, intrò ferentes ea quæ non
5 licebat. ¶ Altare etiã plenum erat illicitis, quæ legi-
6 bus prohibebantur. ¶ Neque autẽ sabbatha custo-
diebantur, neq; dies solẽnes patrij seruabãtur, nec
simpliciter Iudæum se esse quisquam confitebatur.
7 ¶ Ducebantur autem cum amara necessitate in die
B natalis Regis ad sacrificia: & cùm Liberi sacra cele-
brarentur, cogebantur hædera coronati Libero cir
8 cuire. ¶ Decretum autem exijt in proximas gentiliũ
ciuitates, suggerẽtibus Ptolemæis, vt pari modo &
9 ipsi aduersus Iudæos agerent, vt sacrificarent: ¶ eos
autem qui nollent transire ad instituta Gentiũ, in-
10 terficerent: erat ergo videre miseriam. ¶ Duæ enim
mulieres delatæ sunt natos suos circuncidisse: quas
infantibus ad hubera suspensis, cùm publicè per ci
uitatẽ circunduxissent, per muros præcipitauerũt.
11 ¶ Alij verò ad proximas coeuntes speluncas, & la-
C tenter sabbathi diem celebrantes, cùm indicati es-
sent Philippo, flammis succensi sunt: eò q̃ vereban-
tur propter religionẽ & obseruantiam, manu sibi-
12 met auxilium ferre. ¶ Obsecro autem eos, qui hunc
librum lecturi sunt, ne abhorescant propter aduer-
sos casus, sed reputent ea quæ acciderunt, nõ ad in-
teritum, sed ad correptionem esse generis nostri,
13 ¶ Etenim multo tempore non sinere peccatoribus
ex sentẽtia agere, sed statim vltiones adhibere: ma
14 gni beneficij est indicium. ¶ Non enim sicut in alijs
nationibus Dominus patienter expectat, vt eas cũ
iudicij dies aduenerit, in plenitudine peccatorum
15 puniat: ¶ ita & in nobis statuit, vt peccatis nostris in
16 finem deuolutis, ita demum in nos vindicet. ¶ Pro-
D pter quod nunquam quidem à nobis misericordiã
suam amouet: corripiens verò in aduersis populum
17 suum, non derelinquit. ¶ Sed hæc nobis ad cõmoni-
tionẽ legentiũ dicta sint paucis. Iam aũt veniẽdum
18 est ad narrationẽ. ¶ Igitur Eleazarus vnus de primo
ribus Scribarũ, vir ætate prouectus, & vultu decõ-
rus, aperto ore hians compellebatur carnem porci
19 nam manducare. ¶ At ille gloriosissimam mortẽ ma
gis quàm odibilẽ vitã cõplectens, voluntariè præi-
20 bat ad supplicium. ¶ Intuens autem quẽadmodum
oporteret accedere patienter sustinens, destinauit
21 nõ admittere illicita ꝓpter vitæ amorẽ. ¶ Hi aũt qui
astabant, iniqua miseratione commoti, ꝓpter anti-
quam viri amicitiã, tollentes eũ secretò rogabãt af-
ferri carnes: q̃bus vesci ei licebat, vt simularetur mã
ducasse, sicut Rex imperauerat de sacrificij carni-
22 bus: ¶ vt hoc facto à morte liberaretur, & ꝓpter ve-
E terem viri amicitiam, hanc in eo faciebant humani
23 tatem. ¶ At ille cogitare cœpit ætatis ac senectutis
suæ eminentiam dignam, & ingenitæ nobilitatis ca
nitiem, atque à puero optimæ cõuersationis actus,
& secundũ sanctę à Deo conditæ legis cõstituta re-
spondit citò, dicens: præmitti se velle in infernum.
24 ¶ Non enim ætati nostræ dignum est, inquit, finge-
F re: vt multi adolescentes, arbitrantes Eleazarũ no-
naginta annorum trãsisse ad vitam alienigenarum:
25 ¶ & ipsi propter meã simulationem, & propter mo-
dicum corruptibilis vitæ tempus, decipiantur, & ꝑ
hoc maculam atque execrationem meæ senectuti
26 conquiram. ¶ Nam etsi in præsenti tempore suppli-
cijs hominum eripiar, sed manum Omnipotentis,
27 nec viuus, nec defunctus effugiam. ¶ Quamobrẽ for
titer vita excedendo, senectute quidem dignus ap-
28 parebo: ¶ adolescentibus autem exemplum fortè re
linquam, si prompto animo, ac fortiter pro grauissi
mis ac sanctissimis legibus honesta morte perfun-
G gar. His dictis cõfestim ad supplicium trahebatur.
29 ¶ Hi autẽ qui eum ducebant, & paulò antè fuerant
mitiores, in iram cõuersi sunt, propter sermones ab
eo dictos, quos illi per arrogantiã prolatos arbitra
30 bantur. ¶ Sed cùm plagis perimeretur, ingemuit, &
dixit: Domine qui habes sanctam scientiã, manife-
stè tu scis quia cùm à morte possem liberari, duros
corporis sustineo dolores: secundũ animã verò pro
31 pter timorem tuum libẽter hæc patior. ¶ Et iste qui-
dem hoc modo vita decessit, non solùm iuuenibus,
sed & vniuersæ genti memoriam mortis suæ ad exẽ
plum virtutis & fortitudinis derelinquens.

CAPVT VII.

1 Contigit autem septem fratres vnà cũ ma
A tre sua apprehensos, compelli à Rege e-
dere contra fas carnes porcinas, flagris
2 & taureis cruciatos. ¶ Vnus autẽ ex illis
qui erat primus, sic ait: Quid quæris, & quid vis di-
scere à nobis? parati sumus mori magis quã patrias
3 Dei leges ꝑuaricari. ¶ Iratus itaque Rex iussit sarta-
gines & ollas æneas succendi. Quibus statim succẽ-
4 sis, ¶ iussit ei qui prior fuerat locutus, amputari lin-
guam: & cute capitis abstracta, summas quoq; ma-
nus & pedes ei præscindi, cæteris eius fratribus &
5 matre inspicientibus. ¶ Et cùm iam per omnia inuti
lis factus esset, iussit ignem admoueri, & adhuc spi-
rantem torreri in sartagine: in qua cùm diu crucia-
retur, cæteri vnà cum matre inuicem se hortabãtur
6 mori fortiter, ¶ & dicentes: Dominus Deus aspiciet
B veritatem, & cõsolabitur in nobis, quemadmodũ Deu. 30.e. 36.f.41.
in protestatione cãtici declarauit Moyses: & in ser-
7 uis suis consolabitur. ¶ Mortuo itaq; illo primo hoc
modo, sequentem deducebant ad illudendũ: & cu-
te capitis eius cum capillis abstracta, interrogabãt
si manducaret priusquàm toto corpore per mem-
8 bra singula puniretur. ¶ At ille respondens patria vo
ce, dixit: Non faciam. Propter quod & iste sequen-
9 ti loco primi tormenta suscepit: ¶ & in vltimo spiri-
tu constitutus, sic ait: Tu quidẽ scelestissime in præ-
senti vita nos perdis: sed Rex mundi defunctos nos
pro suis legibus, in æternæ vitæ resurrectione susci-
10 tabit. ¶ Post hunc tertius illuditur, & linguam postu
C latus citò protulit, & manus constanter extendit:
11 & cũ fiducia ait: ¶ E cœlo ista possideo, sed propter
Dei leges nunc hæc ipsa despicio, quoniam ab ipso
12 me ea recepturum spero: ¶ ita vt Rex, & qui cum ip-
so erant mirarentur adolescẽtis animum, quòd tã-
13 quam nihilum duceret cruciatus. ¶ Et hoc ita defun
14 cto, quartum vexabant similiter torquentes. ¶ Et cũ
iã esset ad mortem, sic ait: Potius est ab hominibus

morti

morti datos,ſpem expectare à Deo, iterum ab ipſo
reſuſcitandos : tibi enim reſurrectio ad vitam non
15 erit.¶Et cùm admonuiſſent quintum, vexabāt eum.
16 At ille reſpiciens in eum, dixit: ¶ Poteſtatem inter
homines habēs,cū ſis corruptibilis,facis qđ vis: no
li autem putare genus noſtrum à Deo eſſe dereli-
17 ctum:¶tu autem patienter ſuſtine,& videbis magnā
poteſtatem ipſius,qualiter te & ſemen tuū torque-
18 bit.¶Poſt hunc ducebant ſextū: & is mori incipiens
D ſic ait: Noli fruſtra errare : nos enim ꝑpter noſmet-
ipſos hoc patimur, peccantes in Deum noſtrum, &
19 digna admiratione facta ſunt in nobis : ¶ tu autem
ne exiſtimes tibi impune futurum, ꝙ contra Deum
20 pugnare tentaueris. ¶ Supra modum autem mater
mirabilis,& bonorum memoria digna:quæ pereun
tes ſeptem filios ſub vnius diei tēpore conſpiciens,
bono animo ferebat propter ſpem quā in Deo ha-
21 bebat:¶ſingulos illorum hortabatur voce patria for
titer,repleta ſapientia: & fœmineæ cogitationi ma
22 ſculinum animum inſerens, ¶ dixit ad eos: Neſcio
qualiter in vtero meo apparuiſtis : neque enim ego
ſpiritum & animam donaui vobis & vitam, & ſin-
23 gulorum membra non ego ipſa cōpegi, ¶ ſed enim
mundi creator,qui formauit hominis natiuitatem,
quiq; omnium inuenit originē, & ſpiritū vobis ite-
rum cū miſericordia reddet & vitam, ſicut nūc voſ-
24 metipſos deſpicitis propter leges eius.¶Antiochus
autem contemni ſe arbritratus, ſimul & exprobran
tis voce deſpecta, cùm adhuc adoleſcentior ſuper-
eſſet,non ſolùm verbis hortabatur, ſed & cūm iura
E mento affirmabat ſe diuitem & beatum facturum,
& trāſlatum à patrijs legibus amicum habiturum,
25 & res neceſſarias ei præbiturum. ¶ Sed ad hæc cùm
adoleſcens nequaquàm inclinaretur, vocauit Rex
matrem,& ſuadebat ei vt adoleſcenti fieret in ſalu-
26 tem.¶Cùm autem multis eam verbis eſſet hortatus,
27 promiſit ſuaſuram ſe filio ſuo. ¶ Itaq; inclinata ad il
lum,irridens crudelē tyrannum,ait patria voce:Fi-
li mi,miſerere mei, quæ te in vtero nouem mēſibus
portaui,& lac triennio dedi & alui, & in ętatem iſtā
28 perduxi.¶Peto te nate, vt aſpicias ad cœlum & ter-
ram, & omnia quæ in eis ſunt: & intelligas quia ex
29 nihilo fecit illa Deus, & hominum genus: ¶ ita fiet
F vt non timeas carnificē iſtum, ſed dignus fratribus
tuis effectus particeps,ſuſcipe mortem,vt in illa mi
30 ſeratione cum fratribus tuis te recipiam.¶Cum hęc
illa adhuc diceret,ait adoleſceus:Quem ſuſtinetis?
non obedio præcepto Regis, ſed præcepto legis, q̄
31 data eſt nobis per Moyſen. ¶ Tu verò qui inuentor
omnis malitiæ factus es in Hebræos, non effugies
32 manum Dei. ¶ Nos enim pro peccatis noſtris hæc
33 patimur.¶Et ſi nobis propter increpationem,& cor
reptionem Dominus Deus noſter modicum iratus
34 eſt:ſed iterum reconciliabitur ſeruis ſuis. ¶ Tu autē
ô ſcelelſte & oīm hominum flagitioſiſſime,noli fru-
ſtra extolli vanis ſpebus in ſeruos eius inflāmatus:
35 ¶nondū enim omnipotentis Dei & oīa inſpicientis
36 iudiciū effugiſti.¶Nā fratres mei modico nunc dolo
G re ſuſtentato ſub teſtamēto æternæ vitæ effecti ſunt:
tu verò iudicio Dei iuſtas ſuperbiæ tuæ pœnas e-
37 xolues. ¶ Ego autem ſicut & fratres mei animam &
corpus meum trado pro patrijs legibus, inuocans
Deum maturiùs genti noſtræ propitium fieri, teq;
cum tormentis & verberibus cōfiteri quòd ipſe eſt
38 Deus ſolus. ¶ In me verò & ī fratribus meis deſinet
Omnipotentis ira,quæ ſuper omne genus noſtrum
39 iſtè ſuperducta eſt.¶Tunc Rex accenſus ira,in hunc
ſuper omnes crudeliùs deſæuit, indignè ferens ſe
40 deriſum.¶Et hic itaque mundus obijt,per omnia in
41 Domino confidens. ¶ Nouiſſimè autem poſt filios
42 & mater conſumpta eſt. ¶ Igitur de ſacrificijs, & de
nimijs crudelitatibus ſatis dictum eſt.

CAPVT VIII.

1 IVdas verò Machabæus, & q cū illo erāt,
A introibant latenter in caſtella:& conuo-
cantes cognatos, * & eos qui permanſe- *& amicos
runt in Iudaiſmo aſſumentes,eduxerunt
2 ad ſe ſex millia virorum.¶ Et inuocabant Dominū,
vt reſpiceret in populum qui ab omnibus calcaba-
tur,& miſereretur templo quod cōtaminabatur ab
3 impijs:¶ miſereretur etiā exterminio ciuitatis, quæ
eſſet illicò cōplananda, & vocē ſanguinis ad ſe cla-
4 mantis audiret: ¶ memoraretur quoq; iniquiſſimas
mortes paruulorum innocentum, & blaſphemias
5 nomini ſuo illatas,& indignaret ſuper his.¶At Ma-
chabæus cōgregata multitudine, intolerabilis Gen
tibus efficiebatur:ira enim Dñi in miſericordiā cō-
6 uerſa eſt. ¶ Et superueniens caſtellis & ciuitatibus
B improuiſis,ſuccēdebat eas:& opportuna loca oc-
7 cupans,non paucas hoſtium ſtrages dabat: ¶ maxi-
mè autem noctibus ad huiuſcemodi excurſus fere-
8 batur,& fama virtutis eius vbiq; diffundebatur.¶Vi
dens autem Philippus paulatim virū ad profectum
venire,ac frequētius res ei cedere proſperè,ad Pto
lemæum ducem Cœleſyriæ & Phœnicis ſcripſit, vt
9 auxilium ferret regijs negocijs. ¶ At ille velociter
miſit Nicanorem Patrocli de primoribus amicum,
datis ei de permiſtis gentibus armatis nō minus vi
ginti millibus,vt vniuerſum Iudæorum genus dele
ret,adiuncto ei & Gorgia,viro militari,& in bellicis
10 rebus experiētiſſimo.¶ Conſtituit autem Nicanor,
C vt Regi tributum quod Romanis erat dādum, duo
millia talentorum de captiuitate Iudæorum ſupple
11 ret:¶ſtatimq; ad maritimas ciuitates miſit, conuo-
cans ad coemptionem Iudaicorum mancipiorum,
promittens ſe nonaginta mancipia talento diſtra-
cturum, non reſpiciens ad vindictam quæ eum ab
12 Omnipotente eſſet conſecutura. ¶ Iudas autem vbi
comperit,indicauit his qui ſecum erant Iudæis,Ni-
13 canoris aduentum.¶ Ex quibus quidam formidan-
tes,& non credentes Dei iuſtitiæ, in fugam vertebā
14 tur:¶alij verò ſiquid ei ſupererat,vendebāt,ſimulq́,
Dominum deprecabātur vt eriperet eos ab impio
D Nicanore,qui eos prius quàm cominus veniret, vē
15 diderat:¶& ſi non propter eos, propter teſtamentū
tamen quod erat ad patres eorum, & propter inuo
cationem ſancti & magnifici nominis eius ſuper ip
16 ſos. ¶ Conuocatis autem Machabæus ſeptem mil-
libus, qui cum ipſo erant, rogabat ne hoſtibus re-
conciliarentur: neque metuerent iniquè veniētium
aduerſum ſe hoſtium multitudinem, ſed fortiter
17 contenderent: ¶ ante oculos habentes contumeliā
quæ loco ſancto ab his iniuſtè eſſet illata, itemq; &
ludibrio habitæ ciuitatis iniuriam,adhuc etiam ve-
18 terum inſtituta conuulſa. ¶ Nam illi quidem armis
confidunt,ait,ſimul & audacia:nos autem in omni-
potente Domino qui poteſt & venientes aduerſum
nos, & vniuerſum mundum vno nutu delere, con-
19 fidimus: ¶ Admonuit autem eos & de auxilijs Dei 4.Re.19.
E quæ facta ſunt erga parentes: & quòd ſub Senna- B.35. Tob 1.
cherib centum octogintaquinque millia perierūt: 21.

Eccl. 48 d 24. Isa. 37 s 16 1. Mac 7. 42: Inf. 15. c. 22

20 ¶& de prælio quod eis aduerſus Galatas fuit in Ba
bylonia, vt omnes vbi ad rem ventum eſt, Macedo
nibus ſocijs hæſitãtibus, ipſi ſex millia ſoli pereme
runt centũ viginti millia, propter auxiliũ illis datũ
de cęlo, & beneficia pro his plurima cõſecuti ſunt.
21 ¶His verbis cõſtantes effecti ſunt, & pro legibus &
22 patria mori parati. ¶Conſtituit itaq; fratres ſuos du
ces vtriq; ordini, Simónẽ, & Ioſephũ, & Ionathan,
23 ſubiectis vnicuiq; millenis & quingẽtenis. ¶Ad hoc
etiã ab Eſdra lecto illis ſancto libro, & dato ſigno
adiutorij Dei in prima acie ipſe dux cõmiſit cũ Ni-
24 canore. ¶Et facto ſibi adiutore Omnipotente, inter
fecerunt ſuper nouẽ millia hoĩum: maiorẽ autẽ par
tẽ exercitus Nicanoris vulneribus debilẽ factã, fu-
25 gere cõpulerunt. ¶ Pecunijs verò eorũ qui ad em-
F ptionẽ ipſorũ venerant, ſublatis, ipſos vſquequaq;
26 perſecuti ſunt, ¶ſed reuerſi ſunt hora concluſi. nam
erat ante ſabbathũ: quã ob cauſam nõ perſeuerauc
27 runt inſequẽtes. ¶Arma autẽ ipſorũ & ſpolia cõgre
gantes, ſabbathum agebãt benedicentes Dñm, qui
liberauit eos in iſto die, miſericordię initium ſtil-
28 lans in eos. ¶Poſt ſabbathum verò debilibus, & or-
phanis, & viduis diuiſerunt ſpolia: & reſidua ipſi
29 cum ſuis habuere. ¶His itaque geſtis, & communi-
ter ab omnibus facta obſecratione, miſericordem
Dñm poſtulabant, vt in finẽ ſeruis ſuis reconcilia-
30 retur. ¶Et ex his qui cum Timótheo & Bacchide e-
rant contra ſe cõtendentes, ſuper viginti millia in-
terfecerunt, & munitiones excelſas obtinuerunt: &
plures prędas diuiſerunt, & æquam portionem de-
bilibus, pupillis & viduis, ſed & ſenioribus facien-
31 tes. ¶Et cùm arma eorũ diligenter collegiſſent, oĩa
G cõpoſuerunt in locis opportunis, reſidua verò ſpo-
32 lia Ieroſolymã detulerunt: ¶& Philarchẽ qui cũ Ti
mótheo erat, interfecerunt, virum ſceleſtum, qui in
33 multis Iudæos afflixerat. ¶Et cum epinicia agerent
in Ieroſolymis, eum qui ſacras ianuas incenderat,
ideſt Calliſthenem, cùm in quoddã domicilium re
fugiſſet, incenderunt, digna ei mercede pro impie-
34 tatibus ſuis reddita. ¶Facinoroſiſſimus autem Nica
nor, qui mille negociantes ad Iudęorum venditio-
35 nẽ adduxerat, ¶humiliatus auxilio Domini ab his
quos nullos exiſtimauerat, depoſita veſte gloriæ,
per mediterranea fugiens, ſolus venit Antiochiam,
ſummã infęlicitatẽ de interitu ſui exercitus conſe-
36 cutus. ¶Et qui promiſerat Romanis ſe tributũ reſti-
tuere de captiuitate Ieroſolymorũ, prędicabat nũc
protectorẽ Deũ habere Iudęos, & ob ipſũ inuulne
rabiles eſſe, eò q. ſequerent leges ab ipſo cõſtitutas.

CAPVT IX.

1 Odem tempore Antiochus inhoneſtè re
A uertebatur de Perſide. ¶Intrauerat enim
2 in eam quæ dicitur Perſepolis, & tenta-
uit expoliare templum, & ciuitatem

templa is.

opprimere: ſed multitudine ad arma concurrente
in fugam verſi ſunt: & ita cõtigit, vt Antiochus poſt
3 fugam turpiter rediret. ¶Et cùm veniſſet circa Ecba
tanam, recognouit quæ erga Nicanorem & Timó
4 theum geſta ſunt. ¶Elatus autẽ in ira, arbitrabatur
ſe iniuriam illorum qui ſe fugauerant, poſſe in Iu-
dæos retorquere: ideoq́ue iuſſit agitari currum
ſuum, ſine intermiſſione agens iter, cœleſti eum iu-
dicio perurgente, eò quòd ita ſuperbè loquutus
eſt ſe venturum Ieroſolymam, & congeriem ſepul-
5 chri Iudæorum eam facturum. ¶Sed qui vniuerſa

2. Pa. 16. c 9.

cõſpicit Dñs Deus Iſraël, percuſſit eũ inſanabili, &
inuiſibili plaga. Vt enim finiuit hunc ipſum ſermo-
nẽ apprehendit eum dolor dirus viſcerum, & ama
6 ra internorum tormenta: ¶& quidẽ ſatis iuſtè, quip
pe qui multis & nouis cruciatibus aliorum torſerat
viſcera, licèt ille nullo modo à ſua malitia ceſſaret.
7 ¶Super hoc autem ſuperbia repletus, ignẽ ſpirans
B animo in Iudęos, & præcipiens accelerari negociũ
contigit illum impetu euntem de curru cadere, &
8 graui corporis colliſione membra vexari. ¶Iſq; qui
ſibi videbatur etiã fluctibus maris imperare, ſuprà
humanum modum ſuperbia repletus, & montium
altitudines in ſtatera appendere, nunc humiliatus
ad terrã in geſtatorio portabatur, manifeſtam Dei
9 virtutem in ſemetipſo cõteſtans: ¶ita vt de corpore
impij, vermes ſcaturirent, ac viuentes in doloribus
carnes eius effluerent, odore etiam illius, & fętore
10 exercitus grauaretur. ¶& qui paulò antè ſydera cœ
li contingere ſe arbitrabatur, eum nemo poterat
11 propter intolerantiam fœtoris portare. ¶Hinc igi-
tur cœpit ex graui ſuperbia deductus ad agnitio-
nem ſui venire diuina admonitus plaga, per mo-
menta ſingula doloribus ſuis augmenta capienti-
12 bus. ¶& cum nec ipſe iã fętorem ſuum ferre poſſet,
ita ait: Iuſtum eſt ſubditum eſſe Deo, & mortalẽ nõ
13 paria Deo ſentire. ¶Orabat autẽ hic ſceleſtus Dñm,
14 à quo non eſſet miſericordiã cõſecuturus. ¶Et ciui-
tatem ad quam feſtinãs veniebat, vt eam ad ſolum
deduceret, ac ſepulchrum congeſtorum faceret,
15 nunc optat liberam reddere: ¶& Iudæos quos nec
ſepultura quidem ſe dignos habiturum, ſed aui-
bus ac feris diripiendos traditurum, & cum par-
uulis exterminaturum dixerat, æquales nunc Athe
16 nienſibus facturum pollicetur: ¶templum etiam ſan
ctum, quod priùs expoliauerat, optimis donis or-
C naturum, & ſancta vaſa multiplicaturum, & perti-
nentes ad ſacrificia ſumptus de redditibus ſuis præ
17 ſtaturum: ¶ſuper hæc & Iudæum ſe futurum, & oẽm
locum terrę perambulaturum, & prædicaturũ Dei
18 poteſtatem. ¶Sed nõ ceſſantibus doloribus (ſuper-
uenerat enim in eum iuſtum Dei iudicium) deſpe-
rans ſcripſit ad Iudæos in modum depræcationis
19 epiſtolã hæc continentem: ¶OPTIMIS ciuibus
Iudæis plurimam ſalutem, & bene valere, & eſſe fę-
20 lices, Rex & princeps Antiochus. ¶Si bene valetis &
filij veſtri, & ex ſententia vobis cuncta ſunt, maxi-
21 mas agimus gratias. ¶Et ego in infirmitate conſti-
tutus, veſtri autem memor benignè reuerſus de Per
ſidis locis, & infirmitate graui apprehenſus, neceſ-
ſarium duxi pro communi vtilitate curam habere:
22 ¶non deſperans memetipſum, ſed ſpem multam ha
23 bens effugiendi infirmitatẽ. ¶Reſpiciens autẽ quòd
D & pater meus, quibus temporibus in locis ſuperio
ribus ducebat exercitum, oſtendit qui poſt ſe ſuſci
24 peret principatum: ¶vt ſi quid contrarium accide-
deret, aut difficile nunciaretur, ſcientes hi qui in re
gionibus erant, cui eſſet rerum ſumma derelicta,
25 non turbarentur. ¶Ad hæc, conſiderans de proxi-
mo potentes quoſq;, & vicinos temporibus inſidiã
tes, & euentum expectãtes, deſignaui filium meum
Antiochum Regem, quem ſæpe recurrens in ſupe-
riora regna multis veſtrum commendabam: & ſcri-
26 pſi ad eum quæ ſubiecta ſunt. ¶Oro itaq; vos, & pe
to memores beneficiorum publicè & priuatim, vt
vnuſquiſque conſeruet fidem ad me & ad filium
27 meum. ¶Cõfido enim eum modeſtè & humanè a-

ctorum, & sequentē propositum meum, & commu
28 nem vobis fore. ¶ Igitur homicida & blasphemus
pessimè percussus, & vt ipse alios tractauerat, pere-
grè in montibus, miserabili obitu vita functus est.
29 ¶ Transferebat autem corpus Philippus collacta-
neus eius: qui metuens filium Antiochi, ad Ptole-
mæum Philometorem in Aegyptum abijt.

CAPVT X.

1 MAchabæus autem & qui cum eo erant,
A Domino se protegente, templum qui-
2 dem & ciuitatē recepit: ¶aras autē quas
alienigenę per platéas extruxerant, itē-
3 que delubra demolitus est. ¶& purgato tēplo, aliud
altare fecerunt: & de ignitis lapidibus igne conce-
pto sacrificia obtulerunt post biennium, & incen-
sum & lucernas & panes propositionis posuerunt.
4 ¶Quibus gestis, rogabant Dominū prostrati in ter-
ram, ne amplius talibus malis inciderent: sed & si
quando peccassent, vt ab ipso mitius corriperentur
& non barbaris ac blasphemis hominibus traderē-
5 tur. ¶Qua die autem templum ab alienigenis pollu
tum fuerat, contigit eadem die purificationem fie- 1.Ma. 4. f 52.
6 ri vicesima quinta mensis, qui fuit Casleu. ¶& cum
lætitia diebus octo egerunt in modum tabernacu-
B lorū recordātes q ante modicū tpis diē solennē ta
7 bernaculorū in montibus, & in speluncis more be-
stiarum egerant. ¶Propter quod thyrsos, & ramos
virides, & palmas præferebant ei, qui prospera-
8 uit mundare locum suum. ¶ Et decreuerunt com-
muni præcepto & decreto, vniuersæ genti Iudæo-
9 rum omnibus annis agere dies istos. ¶ Et Antio-
chi quidem qui appellatus est Nobilis, vitæ exces-
10 sus ita se habuit. ¶ Nunc autem de Eupatore, An-
tiochi impij filio, quæ gesta sunt narrabimus, bre-
11 uiantes mala quæ in bellis gesta sunt. ¶ Hic enim
suscepto regno, constituit super negotia regni Ly-
C siam quendam Phęnicis & Sirię militię principem.
12 ¶ Nam Ptolomæum, qui dicebatur Macer, iusti te-
nax, erga Iudæos esse constituit, & præcipuè pro-
pter iniquitatem quæ facta erat in eos, & pacificè
13 agere cùm eis. ¶Sed ob hoc accusatus ab amicis a-
pud Eupatorem, cùm frequenter proditor audiret,
eò quòd Cyprum creditam sibi à Philometore de-
seruisset, & ad Antiochum Nobilem translatus e-
14 tiam ab eo recessisset, veneno vitā finiuit. ¶Gorgias
autem cùm esset dux locorum, assumptis aduenis
15 frequenter Iudæos debellabat. ¶Iudæi verò qui te-
nebant opportunas munitiones, fugatos ab Iero-
16 solymis suscipiebant, & bellare tentabant. ¶Hi ve-
rò qui erant cum Machabæo, per orationes Do-
minum rogantes, vt esset sibi adiutor, impetum fe-
17 cerunt in munitiones Idumæorum: ¶multaq; vi in-
D sistentes, loca obtinuerunt, occurrentes intereme-
runt, & omnes simul nō minus viginti* millibus tru
18 cidauerunt. ¶Quidam autem cùm fugissent in duas *quinque.
turres valde munitas, omnem apparatum ad repu
19 gnandum habentes: ¶Machabæus ad eorum expu-
gnationem, relicto Simone, & Iosepho, itemque
Zachæo, eisque qui cum ipsis erant, satis multis, ip
se ad eas quæ amplius perurgebant pugnas, con-
20 uersus est. ¶Hi verò qui cum Simóne erant cupidi-
tate ducti, à quibusdam qui in turribus erant, suasi
sunt pecunia: & septuaginta millibus didracmis ac-
21 ceptis, dimiserunt quosdam effugere. ¶ Cùm au-
tem Machabæo nunciatum esset quod factum est,
E principibus populi congregatis accusauit, quòd
pecunia fratres vendidissent, aduersarijs eorum
22 dimissis. ¶Hos igitur proditores factos interfecit,
23 & confestim duas turres occupauit. ¶Armis autem
ac manibus omnia prosperè agendo, in duabus mu
24 nitionibus plus quàm viginti millia peremit. ¶ Et
Timótheus, qui prius à Iudæis fuerat superatus con
uocato exercitu peregrinæ multitudinis, & con-
gregato *equitatu Asiano aduenit, quasi armis Iu-
25 dæam capturus. ¶ Machabæus autem & qui cum *exercitu 51.
ipso erant appropinquante illo, deprecabantur
Dominum, caput terra aspergentes lumbosque
26 cilicijs præcincti, ¶ ad altaris crepidinem prouo-
luti, vt sibi propitius, inimicis autem eorum esset
inimicus, & aduersarijs aduersaretur: sicut lex di- Exo. 23. d. 10.
27 cit. ¶Et ita post orationem sumptis armis, longius Deu. 20. a.
F de ciuitate procedentes, & proximi hostibus effe- 4. 2S. a. 7.
28 cti, resederunt. ¶ Primo autem solis ortu vtrique
commiserunt: illi quidem victoriæ & prosperita-
tis sponsorem cum virtute Dominum habentes: il-
29 li autem ducem belli animum habebant. ¶ Sed cùm
vehemens pugna esset, apparuerunt aduersarijs
de cœlo viri quinque in equis, frenis aureis deco-
30 ri, ducatum Iudæis præstantes: ¶ex quibus duo Ma
chabæum medium habentes, armis suis circumse-
ptum incolumem conseruabant: in aduersarios au
tem tela, & fulmina iaciebant, ex quo & cæcitate
31 confusi, & repleti perturbatione cadebant. ¶ In-
terfecti sunt autem viginti millia quingenti, & e-
32 quites sexcenti. ¶Timotheus verò confugit in Ga-
G zaram, præsidium munitum, cui præerat Chæreas.
33 ¶ Machabæus autem, & qui cum eo erant, lætan-
34 tes obsederunt præsidium diebus quatuor. ¶ At hi
qui intus erant, loci firmitate confisi, supra modum
35 maledicebāt, & sermones nefandos iactabāt. ¶Sed
cùm dies quinta illucesceret, viginti iuuenes ex his
qui cum Machabæo erant, accensi animis propter
blasphemiam, viriliter accesserunt ad murum, & fe
36 roci animo incedentes, ascendebant. ¶Sed & alij si
militer ascendentes, turres portasque succendere
aggressi sunt, atque ipsos maledicos viuos concre-
37 mare. ¶Per continuum autem biduum præsidio va-
stato, Timótheum occultantem se, in quodam re-
pertum loco peremerunt: & fratrem illius Chæreā
38 Apollophanem occiderunt. ¶Quibus gestis, in hym
nis & confessionibus benedicebant Dominum, qui
magna fecit in Israël, & victoriam dedit illis.

CAPVT XI.

1 SEd paruo pòst tempore, Lysias procura-
A tor Regis, & propinquus, ac negocio-
tum præpositus, grauiter ferens de his
2 quæ acciderant: ¶congregatis octoginta
millibus & equitatu vniuerso veniebat aduersus
Iudæos, existimans se ciuitatem quidem captam
3 Gentibus habitaculum facturum, ¶ tēplum verò in
pecuniæ quæstum, sicut cætera delubra Gentium
habiturum, & per singulos annos venale sacerdo-
4 tium: ¶nusquam recogitans Dei potestatē, sed men
te effrenatus in multitudine peditum & in millibus
5 equitum, & in octoginta elephantis confidebat. ¶In
gressus autem Iudæam, & appropians Beth-suræ,
quæ erat in angusto loco, ab Ierosolyma interuallo
6 quinque stadiorum, illud præsidium expugnabat.
¶Vt autem Machabæus & qui cum eo erant, cogno
uerunt expugnari præsidia, cum fletu & lachrymis

rogabant Dominum, & omnis turba simul, vt bo-
num Angelum mitteret ad salutem Israël. ¶Et ipse
7 primus Machabęus sumptis armis, cæteros adhor-
tatus est simul secum periculum subire, & ferre au-
8 xilium fratribus suis. ¶Cumq; pariter prõpto animo
procederent, Ierosolymis apparuit pręcedens eos
eques in veste candida, armis aureis hastã vibrans.
9 ¶Tũc omnes simul benedixerunt misericordẽ Do-
minum, & cõualuerunt animis: nõ solùm homines,
sed & bestias ferocissimas & muros ferreos parati
10 penetrare. ¶Ibant igitur prompti de cœlo habẽtes
C adiutorem, & miserantem super eos Dñm. ¶Leo-
11 num autem more impetu irruentes in hostes, pro-
strauerunt ex eis vndecim millia peditum, & equi-
12 tum mille sexcentos: ¶Vniuersos autem in fugam
verterunt, plures autem ex eis vulnerati, nudi eua-
serunt. Sed & ipse Lysias turpiter fugiens, euasit.
13 ¶Et quia non insensatus erat, secum ipse reputans
factã erga se diminutionem, & intelligens inuictos
esse Hebræos omnipotẽtis Dei auxilio innitentes,
14 misit ad eos: ¶promisitq; se consensurum omnibus
quæ iusta sunt, & Regem compulsurum amicum
15 fieri. ¶Annuit autem Machabæus precibus Lysiæ,
D in omnibus utilitati consulens: & quæcunque Ma-
chabęus scripsit Lysiæ, de Iudęis, ea Rex concessit.
16 ¶Nam erant scriptæ Iudęis epistolę: à Lysia siqui-
dem hunc modum continentes: LYSIAS popu
17 lo Iudęorum salutem. ¶Ioannes & Abesalom, qui
missi fuerant à vobis, tradentes scripta, postulabãt
18 vt ea quę per illos significabãtur, implerem. ¶Quę-
cunque igitur Regi potuerunt perferri, exposui: &
19 quę res permittebant, concessit. ¶Si igitur in nego-
cijs fidem conseruaueritis, & deinceps bonorum
20 uobis causa esse tentabo. ¶De cęteris autem per sin
gula verba mandaui & istis & his qui à me missi
21 sunt, colloqui vobiscum. ¶Bene valete. Anno cen-
tesimo quadragesimo octauo, mensis Dioscori die
22 vicesima & quarta. ¶Regis autem epistola ista con-
E tinebat: REX Antiochus Lysię fratri salutem.
23 ¶Patre nostro inter deos translato, nos uolentes
eos qui sunt in regno nostro sine tumultu agere, &
24 rebus suis adhibere diligentiam, ¶audiuimus Iu-
dæos non consensisse patri meo vt transferrentur
ad ritum Gręcorum, sed tenere velle suum institu-
tum, ac propterea postulare à nobis concedi sibi le
25 gitima sua. ¶Volentes igitur hanc quoque gentem
quietam esse, statuentes iudicauimus templum re-
stitui illis, vt agerent secundùm suorum maiorum
26 consuetudinem. ¶Bene igitur feceris, si miseris ad
eos, & dexteram dederis, vt cognita nostra volun-
tate, bono animo sint, & vtilitatibus proprijs de-
27 seruiant. ¶Ad Iudęos verò Regis epistola talis erat:
F REX Antiochus senatui Iudæorum, & cæteris Iu-
28 dæis salutem. ¶Si valetis, sic estis vt uolumus: sed &
29 ipsi bene ualemus. ¶Adiit nos Menelaus, dicẽs vel-
le vos descendere ad vestros qui sunt apud nos.
30 ¶His igitur qui commeant vsque ad diem tricesi-
mum mensis Xantici, damus dextras securitatis,
31 ¶vt Iudaicis vtantur cibis & legibus suis, sicut &
prius: & nemo eorum ullo modo molestiam patia-
32 tur de his quæ per ignorantiam gesta sunt. ¶Misi-
G mus autem & Menelaum, qui vos alloquatur. ¶Va
33 lete. Anno centesimo quadragesimo octauo, Xan-
34 tici mensis quintadecima die. ¶Miserũt autem etiã
Romani epistolam, ita se habentem: QVINTVS
Memmius & Titus Manilius, legati Romanorum,
35 populo Iudæorum salutem. ¶De his quæ Lysias, co
gnatus Regis, concessit uobis, & nos concessimus.
36 ¶De quibus autem ad Regem iudicauit referen-
dum, confestim aliquem mittite, diligentius inter
vos conferentes: vt decernamus sicut congruit vo-
37 bis, nos enim Antiochiam accedimus. ¶Ideoq; fe-
stinate rescribere, vt nos quoq; sciamus cuius estis
38 voluntatis. ¶Bene valete. Anno centesimo quadra
gesimo octauo, quintadecima die mensis Xantici.

CAPVT XII.

1 His factis pactionibus, Lysias pergebat ad
A Regem. Iudæi autem agriculturæ ope-
2 ram dabant. ¶Sed hi qui resederant, Ti-
mótheus & Apollonius Gennæi filius,
sed & Hieronymus, & Demophon, super hos & Ni
canor Cypriarches, non sinebant eos in silẽtio age
3 re, & quiete. ¶Ioppitę verò tale quoddam flagitium
perpetrarunt. rogauerunt Iudæos cum quibus ha-
bitabant, ascendere scaphas quas parauerant, cum
vxoribus, & filijs quasi nullis inimicitiis inter eos
4 subiacentibus. ¶Secundùm commune itaque de-
cretum ciuitatis, & ipsis acquiescentibus, pacisque
causa nihil suspectum habentibus: cùm in altũ pro-
5 cessissent, submerserunt non minus ducentos. ¶Quã
crudelitatem Iudas in suæ gentis homines factam
vt cognouit, præcepit uiris qui erant cum ipso: &
6 inuocato iusto iudice Deo, ¶venit aduersus interfe
ctores fratrum, & portum quidem nocte succen-
dit, scaphas exussit, eos autem qui ab igne refuge-
7 rant, gladio peremit. ¶Et cùm hæc ita egisset, discef
B sit quasi iterum reuersurus, & vniuersos Ioppitas
8 eradicaturus. ¶Sed quũ cognouisset & eos qui erãt
Iamniæ, velle pari modo facere habitantibus secũ
9 Iudæis, ¶Iamnitis quoque nocte superuenit, & por
tum cum nauibus succendit: ita vt lumen ignis ap-
pareret Ierosolymis à stadiis ducentis quadragin-
10 ta. ¶Inde cùm iam abissent nouem stadiis, & iter fa
ceret ad Timótheum, commiserunt cum eo Ara-
11 bes quinq; millia viri, & equites quingenti. ¶Cum-
que pugna ualida fieret, & auxilio Dei prosperè
cessisset, residui Arabes uicti, petebant à Iuda dex-
tras sibi dari, promittentes se pascua daturos, & in
12 cæteris profuturos. ¶Iudas autẽ arbitratus verè in
multis eos utiles, promisit pacem, dextrisque acce
13 ptis, discessere ad tabernacula sua. ¶Aggressus est
autẽ & ciuitatem quandã firmã pontibus murisq;
circunseptam, quæ à turbis habitabatur gentium
14 promiscuarum, cui nomẽ Caspin. ¶Hi verò qui in-
C tus erant, confidentes in stabilitate murorum & ap
paratu alimoniarum, remissiùs agebant, maledictis
lacessentes Iudam, ac blasphemantes, ac loquẽtes
15 quæ fas non est. ¶Machabæus autem inuocato ma-
gno mũdi Principe, qui sine arietibus & machinis
temporibus Iesu præcipitauit Iericho, irruit fero- Ios. 6. c. 20.
16 citer muris: ¶& capta ciuitate per Dñi voluntatem
innumerabiles cædes fecit, ita ut adiacens stagnũ
stadiorum duorum latitudinis, sanguine infectum
17 fluere uideretur. ¶Inde discesserunt stadia septingẽ
ta quinquaginta, & uenerũt in Characa ad eos qui
18 dicuntur Tubianæi, ¶Iudæos: & Timótheum quidẽ
in illis locis non comprehenderunt, nulloque ne-
gocio perfecto, regressus est, relicto in quodã loco
19 firmissimo præsidio. ¶Dositheus autẽ & Sosipater,
qui erant duces cum Machabæo, peremerunt à Ti
mótheo relictos in præsidio, decem millia uiros.

20 ¶At Machabæus ordinatis circum se sex millibus,&
D constitutis per cohortes,aduersus Timotheũ pro-
cessit,habentem secum centum uiginti millia pedi-
21 tum,equitumque duo millia quingentos.¶Cogni-
to autem Iudæ aduentu, Timotheus præmisit mu-
lieres, & filios & reliquum apparatum,in præsidiũ
quod Carnion dicitur: erat enim inexpugnabile,&
22 accessu difficile propter locorum angustias.¶Cum-
que cohors Iudæ prima apparuisset, timor hosti-
bus incussus est, ex pręsentia Dei qui uniuersa con
spicit,& in fugam uersi sunt,alius ab alio,ita vt ma-
gis à suis deijcerentur, & gladiorũ suorum ictibus
23 debilitarẽtur. ¶Iudas autem vehementer instabat,
puniens prophanos, & prostrauit ex eis triginta
24 millia uirorũ.¶Ipse verò Timotheus incidit in par-
tes Dosithei & Sosipatris:& multis precibus postu
labat ut uiuus dimitteretur, eò quòd multorum ex
Iudęis parẽtes haberet ac fratres, quos morte eius
25 decipi eueniret.¶Et cùm fidẽ dedisset restituturum
E se eos secundum constitutũ,illæsum eũ dimiserũt,
26 propter fratrum salutẽ. ¶Iudas autẽ regressus est à
27 Carnion,interfectis uigintiquinque millibus.¶Post
horum fugã & necem, mouit exercitum ad Ephrõ,
ciuitatem munitã,in qua multitudo diuersarũ gen-
tium habitabat: & robusti iuuenes pro muris consi
stentes, fortiter repugnabant:in hac autem machi-
28 næ multę,& telorũ erat apparatus.¶Sed cùm Om-
nipotentem inuocassent,qui potestate sua uires ho
stium confringit, ceperunt ciuitatem: & ex eis qui
intus erant, uigintiquinque millia prostrauerunt.
29 ¶Inde ad ciuitatem Scytharum abierunt,quæ ab Ie
30 rosolymis sexcentis stadijs aberat. ¶ Contestanti-
bus autẽ his qui apud Scythopolitas erant,Iudæis,
quòd benignè ab eis haberentur, etiã temporibus
31 infęlicitatis quòd modestè secum egerint: ¶gratias
agentes eis, & exhortati etiam de cætero erga ge-
nus suum benignos esse, venerũt Ierosolymam die
32 solenni septimanarum instante. ¶Et post penteco-
sten abierunt contra Gorgiam prępositũ Idumeæ.
33 ¶Exiuit aũt cum peditibus tribus millibus,& equi-
F tibus quadringentis. ¶ Quibus congressis,contigit
34 paucos ruere Iudæorum.¶Dositheus verò quidam
35 de Bacenoris eques,vir fortis,Gorgiam tenebat:&
cùm vellet illũ capere viuum,eques quidã de Thra
cibus irruit in eum, humerũmque eius amputauit:
36 atque ita Gorgias effugit in Maresa.¶At illis qui cũ
Esdrin erant,diutius pugnantibus & fatigatis,inuo
cauit Iudas Dominum adiutorẽ, & ducem belli fie
37 ri: ¶incipiens uoce patria,& cum hymnis clamorẽ
38 extollens, fugam Gorgiæ militibus incussit.¶Iudas
autem collecto exercitu venit in ciuitatem Odollã:
Et cùm septima dies superueniret,secundùm con-
suetudinem purificati, in eodem loco sabbathum
39 egerunt. ¶Et sequenti die venit cum suis Iudas, vt
corpora prostratorum tollerẽt, & cum parentibus
40 poneret in sepulchris paternis. ¶Inuenerunt autẽ
sub tunicis interfectorum de donariis idòlorũ quæ
a Deut. 7 d. 25. apud Iamniam fuerunt, | à quibus lex prohibet Iu-
dęos.omnibus ergo manifestum factum est ob hãc
41 causam eos corruisse. ¶Omnes itaque benedixerũt
iustum iudicium Domini, qui occulta fecerat ma-
42 nifesta. ¶Atque itaque ita ad preces conuersi,roga
uerunt ut Id quod factũ erat delictũ, obliuioni tra-
deretur:At verò fortissimus Iudas hortabatur popu
lum conseruare se sine peccato, sub oculis vidẽtes
quæ facta sunt,pro peccatis eorũ qui prostrati sunt.
43 ¶Et facta collatione,duodecim millia drachmas ar
G genti misit Ierosolymam offerri pro ᵃpeccato ᵃsacri ᵃ peccatis mortuorũ.
ficium, bene & religiosè de resurrectione cogitãs.
44 ¶(nisi enim eos qui ceciderant,resurrecturos spera
ret, superfluum uideretur & uanum orare pro mor
45 tuis,) ¶& quia considerabat quòd hi qui cum pieta
te dormitionem acceperãt,optimam haberent re-
46 positam gratiam.¶Sancta ergo & salubris est cogi-
tatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluãtur.

CAPVT XIII.

1 ANno centesimo quadragesimonono,co-
A gnouit Iudas Antiochum Eupatorem
venire cũ multitudine aduersus Iudæã,
2 ¶ & cum eo Lysiam procuratorẽ & pręę-
positum negociorum,secum habentẽ peditum cen
tum decẽ millia,& equitum quinque millia, & ele-
phantos viginti duos, curtus cum falcibus trecen-
3 tos.¶Cõmiscuit autem se illis & Menelaus:& cum
multa fallacia deprecabatur Antiochum, non pro
patria salute,sed sperans se constitui in principatũ.
4 ¶Sed Rex regum suscitauit animos Antiochi in pec
B catorẽ: & suggerẽte Lysia hunc esse causam omniũ
malorum,iussit (vt eis est cõsuetudo)apprehensum
5 in eodẽ loco necari.¶Erat autem in eodẽ loco tur-
ris quinquaginta cubitorum,aggestum undiq; ha-
bens cineris: hęc prospectum habebat in pręceps.
6 ¶inde in cinerẽ deijci iussit sacrilegum, oĩbus eum
7 propellentibus ad interitum. ¶Et tali lege præuari
C catorem legis contingit mori,nec terræ dari Mene
8 laum. ¶Et quidem satis iustè.nam quia multa erga
aram Dei delicta commisit,cuius ignis & cinis erat
9 sanctus,ipse in cineris morte dãnatus est.¶Sed Rex
mẽte effrenatus veniebat, nequiorem se patre suo
10 Iudæis ostensurus. ¶Quibus Iudas cognitis,præce-
pit populo vt die ac nocte Dñm inuocarẽt, quò si-
11 cut semper,& nunc adiuuaret eos.¶quippe qui le-
ge & patria sanctoq; templo priuari uererentur:ac
populum qui nuper paululum respirasset, ne sine-
12 ret blasphemis rursus Nationibus subdi. ¶Omni-
D bus itaque simul id facientibus,& petẽtibus à Do
mino misericordiam cum fletu & ieiuniis, per tri-
duum cõtinuum prostratis, hortatus est eos Iudas
13 vt se præpararent. ¶ipse verò cum senioribus cogi-
tauit priusquàm Rex admoueret exercitum ad Iu
dæã,& obtineret ciuitatem,exire, & Domini iudi-
14 cio committere exitum rei. ¶Dans itaque potesta-
tem omnium Deo mũdi creatori, & hortatus suos
vt fortiter dimicarent, & usque ad mortem pro le-
gibus,templo,ciuitate,patria,& ciuibus starent:cir
15 ca Modin exercitum constituit.¶Et dato signo suis
E Dei victorię,iuuenibus fortissimis electis,nocte ag
gressus aulam regiã,in castris interfecit uiros ᵃqua- ᵃ quatuordecim.
tuor millia, & maximum elephantorum cum his
16 qui superpositi fuerant: ¶summoque metu ac per-
turbatione hostium castra repleuerunt, rebusque
17 prosperè gestis, abierunt. ¶Hoc autem factum est
die illucescente,adiuuãte eum Domini protectio-
18 ne.¶Sed Rex accepto gustu audacię Iudæorum,ar-
19 te difficultatem locorum tentabat: ¶ & Beth-suræ
F quæ erat Iudęorum pręsidium munitum,castra ad-
mouebat:sed fugabatur,impingebat,minorabatur.
20 ¶His autem qui intus erãt, Iudas necessaria mitte-
21 bat.¶Enunciauit autem mysteria hostibus Rhodo
cus quidam de Iudaico exercitu,qui requisitus cõ-
2 prehensus est,& cõclusus.¶Iterum Rex sermonem

habuit

habuit ad eos qui erant in Beth-ſuris:dextram de-
23 dit: accepit, abijt, ¶commiſit cum Iuda: ſuperatus
G eſt. Vt autem cognouit rebellaſſe Philippum An-
tiochiæ,qui relictus erat ſuper negocia,mente cõ-
ſternatus Iudæos deprecans,ſubditusq́ue eis iurat
de omnibus quibus iuſtũ viſum eſt:& recõciliatus
obtulit ſacrificium,honorauit templum,& munera
24 poſuit. ¶Machabæum amplexatus eſt, & fecit eum
à Ptolemaide vſque ad Gerrenos, ducem & princi
25 pem.¶Vt autem venit Ptolemaidam,grauiter fere-
bant Ptolemenſes amicitiæ conuentionẽ,indignã-
26 tes ne fortè fœdus irrumperent. ¶Tunc aſcendit
Lyſias tribunal,& expoſuit rationem, & populum
ſedauit,regreſſusq́ue eſt Antiochiam: & hoc mo-
do Regis profectio & reditus proceſſit.

CAPVT XIIII.

1 SEd poſt triennij tẽpus cognouit Iudas &
A qui cum eo erãt, Demetrium Seleuci cũ
multitudine valida & nauibus per por-
tum Tripolis aſcendiſſe ad loca oppor-
2 tuna,¶& tenuiſſe regiones aduerſus Antiochum &
3 ducem eius Lyſiam. ¶Alcimus autem quidam qui
ſummus ſacerdos fuerat,ſed voluntariè coinquina
tus eſt temporibus commiſtionis, conſiderans nul
lo modo ſibi eſſe ſalutem,neque acceſſum ad alta-
4 re: ¶venit ad regem Demetrium centeſimo quin-
quageſimo anno,offerens ei coronam aureã,& pal
mam, ſuper hæc & talos qui Templi eſſe videban-
5 tur. Et ipſa quidem die ſiluit. ¶Tempus autem op-
portunum dementiæ ſuæ nactus,conuocatus à De
metrio ad conſiliũ,& interrogatus quibus rebus &
6 cõſiliis Iudęi niterentur:¶reſpondit, Ipſi qui dicun-
tur Aſſidæi Iudæorum,quibus præeſt Iudas Macha
bæus,bella nutriunt,& ſeditiones mouent, nec pa
7 tiuntur regnũ eſſe quietum.¶nam & ego defrauda-
tus parentum gloria(dico autẽ ſummo ſacerdotio)
8 huc veni: ¶primò quidem vtilitatibus Regis fidem
B ſeruans, ſecundò autem etiam ciuibus conſulens.
nam illorum prauitate vniuerſum genus noſtrũ nõ
9 minimè vexatur.¶Sed* his ſingulis ò Rex cognitis, * ora
& regioni,& generi ſecundùm humanitatem tuam
10 promulgatam omnibus proſpice.¶nam quandiu ſu
pereſt Iudas, impoſſibile eſt pacem eſſe negociis.
11 ¶Talibus autem ab hoc dictis & cęteri amici hoſtili
ter ſę habentes aduerſus Iudam, inflammauerunt
12 Demetrium. ¶Qui ſtatim Nicanorem præpoſitum
13 elephantorum ducem miſit in Iudæam: ¶datis man
datis vt ipſum quidem Iudã caperet: eos verò qui
cum illo erant, diſpergeret,& conſtitueret Alcimũ
14 maximi templi ſummum ſacerdotem.¶Tunc gẽtes
quæ de Iudæa fugerant Iudam, congregatim ſe Ni
canori miſcebant,miſerias & clades Iudæorũ pro-
15 ſperitates rerum ſuarum exiſtimãtes.¶ Audito ita-
C que Iudæi Nicanoris aduentu,& conuentu Natio-
num, cõſperſi terra rogabãt eum qui populum ſuũ
conſtituit,in ęternum cuſtodiret,quique ſuam por
16 tionem ſignis euidẽtibus protegit.¶Imperante au-
tem duce,ſtatim inde mouerunt,conueneruntq́ue
17 ad caſtellũ Deſſau.¶Simon verò frater Iudæ cõmi-
ſerat cum Nicanore: ſed conterritus eſt repentino
18 aduentu aduerſariorum. ¶Nicanor tamen audiens
virtutem comitum Iudæ, & animi magnitudinem
quam pro patriæ certaminibus habebant, ſangui-
19 ne iudicium facere metuebat. ¶Quamobrem præ-
miſit Poſidonium & Theodotium, & Mathiam,vt
20 darent dextras,atq; acciperent.¶Et cùm diu de his
conſilium ageretur, & ipſe dux ad multitudinẽ re-
tuliſſet: omnium vna fuit ſententia amicitijs annue
21 re.¶Itaque diem conſtituerunt qua ſecretò inter ſe
agerent: & * ſingulis ſellæ prolatæ ſunt & poſitæ. * 2.12.
22 ¶Præcepit autem Iudas armatos eſſe locis oppor-
tunis,ne fortè ab hoſtibus repẽtè mali aliquid ori-
23 retur: & congruum colloquium fecerunt. ¶Mora-
D batur autem Nicanor Ieroſolymis,nihilq́; iniquè
agebat,gregesq́ue turbarum quę congregatæ fue-
24 rãt, dimiſit. ¶Habebat autem Iudam ſemper charũ
25 ex animo, & erat uiro inclinatus. ¶Rogauitq́ue cũ
ducere vxorem,filioſq́ue procreare: Nuptias fecit,
26 quietè egit,comiterq́ue uiuebant.¶Alcimus autem
videns charitatem illorum adinuicem & conuen-
tiones, venit ad Demetrium, & dicebat,Nicanorẽ
rebus alienis aſſentire, Iudamq́ue regni inſidiato-
27 rem ſucceſſorem ſibi deſtinaſſe.¶Itaq; Rex exaſpe-
ratus, & peſſimis huius criminationibus irritatus,
ſcripſit Nicanori, dicens grauiter quidem ſe ferre
de amicitiæ conuentione,iubere tamen Machabęũ
28 citius vinctum mittere Antiochiam. ¶Quibus co-
gnitis Nicanor cõſternabatur, & grauiter ferebat,
ſi ea quæ conuenerant irrita faceret, nihil læſus à
29 viro:¶ſed quia Regi reſiſtere non poterat, opportu
30 nitatem obſeruabat qua pręceptum perficeret.¶At
E Machabæus videns ſecum auſteriùs agere Nicano
rem, & conſuetum occurſum ferocius exhibentem,
intelligens non ex bono eſſe auſteritatem illam,
paucis ſuorum congregatis, occultauit ſe à Nica-
31 nore.¶Quod cũ ille cognouit fortiter ſe à viro præ-
uentum,uenit ad maximum & ſanctiſſimũ templũ:
& ſacerdotibus ſolitas hoſtias offerẽtibus, iuſſit ſi-
32 bi tradi virum.¶quibus cum iuramẽto dicẽtibus ne-
ſcire ſe vbi eſſet qui quærebatur,extendẽs manum
33 ad tẽplum,¶iurauit,dicens:Niſi Iudã mihi vinctum
tradideritis, iſtud Dei phanũ in planitiẽ deducã,&
altare effodiã,& tẽplum hoc Libero patri cõſecra-
34 bo.¶Et his dictis,abiit. Sacerdotes autem proten-
dentes manus in cęlum, inuocabant eum qui ſem-
per propugnator eſſet gentis ipſorum, hæc dicen-
35 tes:¶Tu Domine vniuerſorum,qui nullius indiges,
36 voluiſti tẽplum habitationis tuæ fieri in nobis.¶Et
F nunc ſancte ſanctorum omnium Domine, conſer-
ua in æternum impollutam domum iſtam, quæ nu
37 per mundata eſt.¶Razias autem quidam de ſenio-
ribus ab Ieroſolymis,delatus eſt Nicanori,vir ama
tor ciuitatis,& bene audiens:qui pro affectu,Pater
38 Iudæorum appellabatur. ¶Hic multis tẽporibus cõ
tinentiæ prępoſitum tenuit in Iudaiſmo, corpusq́;
39 & animã tradere cõtentus pro perſeuerantia.¶Vo
lẽs autẽ Nicanor manifeſtare odiũ quod habebat
in Iudęos,miſit milites quingentos,vt eum cõpre-
40 henderent. ¶putabat enim ſi illum decepiſſet, ſeſe
41 cladẽ Iudæis maximã illaturum.¶Turbis autẽ irrue
re in domum eius, & ianuam diſrumpere, atque
ignem admouere cupientibus,cùm iam comprehẽ
42 deretur, gladio ſe petiit: ¶eligens nobiliter mori
potius quam ſubditus fieri peccatoribus, & contra
43 natales ſuos indignis iniuriis agi.¶Sed cùm per fe-
G ſtinationẽ nõ certo ictu plagã dediſſet,& turbæ in-
tra oſtia irrumperẽt, recurrẽs audacter ad murum,
44 pręcipitauit ſemetipſum viriliter in turbas:¶quibus
velociter locum dantibus caſui eius,uenit per me-
45 diã ceruicem:¶& cùm adhuc ſpiraret,accenſus aĩo,
ſurrexit: & cùm ſanguis eius magno fluxu defluc-

ret,& grauissimis vulneribus esset saucius,cursu tur
46 bam pertransijt: & stans supra quandam petram
præruptam,& iam exanguis effectus, complexus
intestina sua,vtrisque manibus proiecit super tur-
bas,inuocans Dominatorem vitę ac spiritus,vt hęc
illi iterum redderet: atque ita uita defunctus est.

CAPVT XV.

1.Ma.7.d.16.

1 A Nicanor autem vt comperit Iudā esse in lo-
cis Samariæ,cogitauit cum omni impe-
2 tu die sabbathi committere bellum. Iu-
dæis verò qui illum per necessitatē se-
quebantur dicentibus: Ne ita ferociter,& barbarè
feceris,sed honorem tribue diei sanctificationis,&
3 honora eum qui vniuersa cōspicit: ille infœlix in-
terrogauit, si est potens in cœlo qui imperauit agi
4 diem sabbathorū. Et respondentibus illis:Est Do-
minus viuus ipse in cœlo potens,qui iussit agi septi
5 mam diem. At ille ait:Et ego potens sum super ter
ram, qui impero sumi arma,& negocia Regis im-
pleri. Tamen non obtinuit vt consilium perficeret.
6 Et Nicanor quidē cum summa superbia erectus,
7 cogitauerat cōmune trophæum statuere de Iuda.
Machabęus autē semper confidebat cum omni spe
B auxilium sibi à Deo affuturum, & hortabatur suos
8 ne formidarent ad aduentum Nationū,sed in mē-
te haberēt adiutoria sibi facta de cœlo,& nunc spe
9 rarent ab Omnipotente sibi affuturam victoriā. Et
allocutus eos de lege & prophetis,admonens etiā
certamina quæ fecerant prius, promptiores consti
10 tuit eos:& ita animis eorum erectis simul ostende-
bat Gentium fallaciam,& iuramentorum pręuari-
11 cationem. Singulos autem illorum armauit, non
clypei & hastę munitione,sed sermonibus optimis
& exhortationibus,exposito digno fide somnio,
12 per quod vniuersos lætificauit. Erat autē huiusce-
C modi visus: Oniam qui fuerat summus sacerdos,vi
rum bonum & benignū,& verecundum visu,mode
stum moribus,& eloquio decorum,& qui à puero
in virtutibus exercitatus sit manus protēdentē,ora
13 re pro omni populo Iudæorū. Post hoc apparuisse
& alium uirum ętate & gloria mirabilem, & magni
14 decōris habitudine circa illum. Respōdentem ve-
rò Oniam dixisse:Hic est fratrum amator,& popu-
li Israël:hic est qui multam orat pro populo & vni-
15 uersa sancta ciuitate,Ieremias propheta Dei. Extē
disse autem Ieremiam dextram & dedisse Iudæ gla
16 dium aureum,dicētem: Accipe sanctum gladium,
munus à Deo, in quo deijcies aduersarios populi
17 mei Israël. Exhortati itaque Iudæ sermonibus bo
D nis valde,de quibus extolli posset impetus, & ani-
mi iuuenum confortari, statuerunt dimicare & cō
fligere fortiter: vt virtus de negocijs iudicaret, eò
18 quòd ciuitas sancta,& templū periclitarentur: erat
enim pro vxoribus & filijs, itemq; pro fratribus &
cognatis minor sollicitudo: maximus verò & pri-
19 mus pro sanctitate timor erat Templi. Sed & eos
qui in ciuitate erant,non minima sollicitudo habe-
20 bat pro his qui congressuri erant. Et cum iam om
nes sperarēt iudicium futurum, hostesq; adessent,
atq; exercitus esset ordinatus, bestiæ, equitesque
21 opportuno in loco compositi, cōsiderans Macha
bęus aduentum multitudinis, & apparatum variū
armorum,& ferocitatem bestiarum, extendēs ma-
nus in cœlum, prodigia facientem Dominum in-
uocauit,qui non secundum armorū potentiam,sed
22 prout ipsi placet, dat dignis victoriam. Dixit autē
E inuocans hoc modo: Tu Domine qui misisti Ange 4.Re.19.35
lum tuum sub Ezechia,rege Iuda, & interfecisti de Tob.1.d.21.
castris Sennacherib centū octogintaquinque mil- Ecc.48.d.24.
23 lia, & nunc Dominator cœlorum mitte Angelum Isa.7.g.36
tuum bonum ante nos in timore, & tremore ma- 1.Ma.7.f.41.
24 gnitudinis brachij tui, vt metuant qui cū blasphe- Sup.8.c.19.
mia ueniunt aduersus sanctum populum tuum. Et
25 hic quidem ita perorauit. Nicanor autem, & qui
cum ipso erant, cum tubis & canticis admouebāt.
26 Iudas verò,& qui cum eo erāt,inuocato Deo,per
27 orationes congressi sunt: manu quidem pugnātes,
sed Dominum cordibus orantes,prostrauerunt nō
minus trigintaquinque millia, præsentia Dei ma-
28 gnificè delectati. Cumque cessassent,& cum gau-
dio redirent,cognouerunt Nicanorem ruisse cum
29 armis suis. Facto itaque clamore,& perturbatione
F excitata,patria uoce omnipotētem Dominum be-
30 nedicebant. Præcepit autem Iudas qui per omnia
corpore & animo mori pro ciuibus paratus erat,ca
put Nicanoris, & manum cum humero abscissam,
31 Ierosolymam perferri. Quò cùm peruenisset,con
uocatis cōtribulibus, & sacerdotibus ad altare,ac-
32 cersijt & eos qui in arce erant. Et ostenso capite
Nicanoris,& manu nefaria quam extenderat con-
tra domum sanctam omnipotentis Dei, magnificè
33 gloriatus est. Linguam etiā impij Nicanoris præ-
cisam iussit particulatim auibus dari: manum autē
34 dementis contra Templum suspendi. Omnes igi-
tur cœli benedixerunt Dominum, dicentes:Bene-
dictus qui locum suum incontaminatum seruauit.
35 Suspēdit autem Nicanoris caput in summa arce,
G vt euidens esset, & manifestum signum auxilij
35 Dei. Itaque omnes communi consilio decreue-
runt nullo modo diem istū absque celebritate præ-
37 terire. habere autem celebritatem tertiadecima
die mensis Adar, quæ dicitur voce Siriaca, pridie
38 Mardochæi diei. Igitur his erga Nicanōrem ge-
stis, & ex illis temporibus ab Hebræis ciuitate
possessa, ego quoque in his faciam finem ser-
39 monis. Et si quidem bene, & vt historiæ
competit,hoc & ipse velim:si autem mi-
nus dignè, concedendum est mihi.
40 Sicut enim vinum semper bibe-
re, aut semper aquam, contra-
rium est, alternis autem vti
delectabile:ita legentibus
si semper exactus sit
sermo,non erit gra-
tus.Hic ergo erit
consumma-
tus.

Veteris Testamenti Finis.

HIERONYMI IN EVANGELISTAS ad Damasum, Præfatio.

OVVM opus me facere cogis ex veteri: vt post exemplaria scripturarum toto orbe dispersa, quasi quidam arbiter sedeam: & quia inter se variãt, quæ sint illa quæ cum Græca consentiant veritate, decernam. Pius labor, sed periculosa præsumptio, iudicare de cæteris, ipsum ab omnibus iudicandum: senis mutare linguam, & canescentem iam mũdum ad initia retrahere paruulorum. Quis enim doctus pariter vel indoctus, cùm in manus volumen assumpserit, & à saliua quam semel imbibit, viderit discrepare quod lectitat: non statim erumpat in vocem, me falsarium, me clamitans esse sacrilegum, qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere? Aduersus quam inuidiam duplex causa me consolatur: quòd & tu qui summus sacerdos es, fieri iubes: & verũ non esse quod variat, etiam maledicorum testimonio comprobatur. Si enim Latinis exemplaribus fides est adhibenda, respondeant quibus: tot enim sunt exemplaria penè quot codices. Sin autem veritas est quærenda de pluribus: cur non ad Græcã originem reuertentes, ea quæ vel à vitiosis interpretibus malè reddita, vel à præsumptoribus imperitis emendata peruersius: vel à librarijs dormitantibus, aut addita sunt, aut mutata corrigimus? Neque verò ego de veteri disputo instrumento, quod à Septuaginta senioribus in Grecã linguam versum, tertio gradu ad nos vsq; peruenit. Non quæro quid Aquila, quid Symmachus sapiant: quare Theodotion inter nouos & veteres medius incedat. Sit illa vera interpretatio, quam Apostoli probauerunt. De nouo nunc loquor testamento: quod Græcum esse non dubiũ est: excepto Apostolo Matthæo qui primus in Iudæa Euangelium CHRISTI Hebraicis literis edidit Hoc certè cum in nostro sermone discordat, & in diuersos riuulorum tramites ducit: vno de fonte quærendũ est. Prætermitto eos codices quos à Luciano & Esychio nuncupatos, paucorum hominum asserit peruersa contentio, quibus vtique nec in toto veteri instrumento post Septuaginta Interpretes emendare quid licuit, nec in nouo profuit emendasse: cùm multarum gentium linguis scriptura ante translata, doceat falsa esse quæ addita sunt. Igitur hæc præsens præfatiuncula pollicetur quatuor tantùm Euangelia, quorũ ordo est iste, Matthæus, Marcus, Lucas, Iohannes: codicum Græcorum emendata collatione, sed & veterum, nec quæ multùm à lectionis Latinæ consuetudine discreparent, ita calamo tẽperauimus, vt his tantùm quæ sensum videbãtur mutare correctis, reliqua manere pateremur, vt fuerãt.

ALIA EIVSDEM PRAEFATIO, ex proœmio commenta. quos scripsit in Matthæum.

Lures fuisse, qui Euangelia scripserunt, & Lucas euangelista testatur, dicens: Quoniam quidẽ multi conati sunt ordinare narrationem rerum quæ in nobis completæ sunt: sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipsi viderunt sermonem, & ministrauerunt ei, & perseuerãtia vsque in præsens tempus monimenta declarant, quæ à diuersis authoribus edita, diuersarum hæresum fuere principia: vt est illud iuxta Aegyptios, & Thomam, & Mathiam, & Bartholomæum, duodecim quoque Apostolorũ, & Basilidis atq; Apollinis, ac reliquorum, quos enumerare lõgissimum est: cùm tantùm in præsentiarum necesse sit dicere, extitisse quosdam qui sine spiritu & gratia Dei conati sunt magis ordinare narrationem, quam historiæ texere veritatem. Quibus iure potest illud propheticum coaptari: Væ qui prophetant de corde suo qui ambulant post spiritum suum: qui dicunt, Hæc dicit Dominus, & Dominus non misit eos. De quibus & Saluator in Euangelio Iohannis loquitur: Omnes qui ante me venerunt fures fuerunt & latrones. Qui venerunt, nõ qui missi sunt. Ipse enim ait: Veniebant, & ego non mittebam eos. In venientibus enim præsumptio temeritatis, in missis ob=

sequium seruitutis est, Ecclesia autem, quæ Domini voce supra Petram fundata est: quam introduxit Rex in cubiculum suum, & ad quam per foramen descensionis occultè misit manum suam, similis damulæ hinnuloq; ceruorum: quatuor flumina, paradisi instar eructans, quatuor angulos & annulos habet, per quos quasi arca testamenti, & custos legis Domini lignis immobilibus vehitur. Primus omnium Matthæus est publicanus, cognomento Leui: qui euangelium in Iudæa Hebræo sermone edidit: ob eorum vel maximè causam, qui in Iesum crediderant ex Iudæis & nequaquam legis vmbra secedẽte euangelij veritatem seruabãt. Secundus Marcus, interpres Apostoli Petri, & Alexandrinæ ecclesiæ primus Episcopus, qui Dominum quidem saluatorem ipse non vidit, sed ea quæ audierat magistrum prædicãtem, iuxta fidem magis gestorum narrauit quàm ordinem. Tertius Lucas medicus, natione Syrus, Antiochensis: cuius laus est in euangelio, qui & ipse discipulus Apostoli Pauli in Achaia Bithiniæq; partibus volumen condidit, quædam altiùs repetẽs: & vt ipse in proœmio cõfitetur, audita magis quàm visa describens. Vltimus Ioãnes Apostolus & euangelista, quẽ Iesus amauit plurimùm: qui supra pectus Domini recumbens purissima doctrinarum fluenta potauit, & qui solus de cruce meruit audire: Ecce mater tua. Is cùm esset in Asia, & iam tunc hæreticorum semina pullularent Cherinthi, Hebionis & cæterorum qui negant Christum in carne venisse, quos & ipse in epistola sua antichristos vocat, & Apostolus Paulus frequẽter percutit: coactus est ab omnibus penè tunc Asiæ Episcopis, & multarum ecclesiarum legationibus de diuinitate Saluatoris altiùs scribere, & ad ipsum (vt ita dicam) Dei verbum, non tam audaci quàm fælici temeritate prorumpere, Vnde & ecclesiastica narrat historia, cùm à fratribus cogeretur vt scriberet, ita facturum se respondisse, si indicto ieiunio in commune omnes Deũ deprecarentur: quo expleto, reuelatione saturatus, in illud proœmium è cælo veniens eructauit: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum, hoc erat in principio apud Deum. Hæc igitur quatuor euangelia multò antè prædicta Ezechielis quoque volumen probat: in quo prima visio ita cõtexitur. Et in medio similitudo quatuor animalium, & vultus eorum facies hominis & facies leonis, & facies vituli, & facies aquilæ. Prima hominis facies, Matthæum significat, qui quasi de homine exorsus est scribere: Liber generationis Iesu Christi, filij Dauid: filij Abraham. Secũda, Marcum, in qua vox leonis in eremo rugientis auditur: Vox clamãtis in deserto. Parate viam Domini, rectas facite semitas eius. Tertia vituli, quæ euangelistam Lucam à Zacharia sacerdote sumpsisse initium, præfigurat. Quarta, Iohannem euangelistam qui assumptis pennis aquilæ, & ad altiora festinans, de verbo Dei disputat. Cætera quæ sequuntur, in eundem sensum proficiunt Crura eorum recta, & pennati pedes. & quocunque spiritus ibat, ibant, & non reuertebantur: & dorsa eorum plena oculis, & scintillæ ac lampades in medio discurrentes, & rota in rota, & in singulis quatuor facies. Vnde & Apocalypsis Iohannis post expositionem vigintiquatuor seniorum, qui tenentes citharas, & phialas adorant agnum Dei, introducit fulgura & tonitrua & septem spiritus discurrentes, & mare vitreum, & quatuor animalia plena oculis, dicens: Animal primum simile leoni, & secundum simile vitulo, & tertium simile homini, & quartum simile aquilæ volanti. Et post paululum: Plena erant, inquit, oculis, & requiem non habebant die ac nocte, dicentia: Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est. Quibus cunctis perspicuè ostẽditur quatuor debere tantum euangelia suscipi, & omnes apocryphorum nænias mortuis magis hæreticis, quàm ecclesiasticis viuis canendas.

HIERONYMVS IN CATALOGO Scriptorum Ecclesiasticorum.

MATTHÆVS qui & Leui, ex publicano Apostolus, primus in Iudæa propter eos qui ex circuncisione crediderant, euangelium Christi Hebraicis literis verbisq; composuit. Quod quis postea in Græcum transtulerit, non satis certum est, Porrò ipsum Hebraicum habetur vsque hodie in Cæsariensi bibliotheca, quam Pamphylus martyr studiosissimè confecit. Mihi quoque à Nazaræis, qui in Beræa, vrbe Syriæ, hoc volumine vtuntur, describendi facultas fuit. In quo animaduertendum, quod vbicunque Euangelista, siue ex persona sua, siue ex persona Domini Saluatoris, veteris scripturæ testimonijs vtitur: non sequatur Septuaginta Translatorum authoritatem, sed Hebraicam, è quibus illa duo sunt. Ex Aegypto vocaui filium meum: Et, Quoniam Nazaræus vocabitur.

SANCTVM IESV CHRISTI
EVANGELIVM
Secundùm Matthæum.

Luc. 3. f. 31. Gene. 21 a. 3. Gen. 25. d. 26. Gen. 29. d. 25. 1. Par. 2. a. 5. Ruth. 4. d. 17. 1. Par. 2. b. 10. Nume. 7. b. 12. 1. Par. 2. b. 11. Ruth. 4. d. 22. 1. Par. 2. b. 12. 1. Re. 16. a. 2. 17. b. 12. 3. Re. 12. f. 24. 3. Re. 15. f. 43. 1. Par. 3. b. 10. 3. Re. 14. g. 31. 2. Par. 26 d. 23. 2. Par. 27 d. 9. 2. Par. 28. d. 27. 4. Re. 20. d. 21. 4. Re. 21. e. 18. 4. Re. 21. d. 24. 1. Par. 3. c. 16. 4. Re. 13. f. 30. 2. Par. 9. c. 17. 2. Par. 9. d. 19. 1. Esd. 3. a. 2. 5. a. 2. Agg. 1. a. 1. Luc. 1. c. 27.

CAPVT PRIMVM.

1 A LIBER Generationis Iesu Christi, filij Dauid, filij Abrahã.
2 ¶ Abraham genuit Isaac. Isaac autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Iudã, & fratres eius.
3 ¶ Iudas autẽ genuit Phares & Zaram de Thamar. Phares autem genuit Esron.
4 Esron autem genuit Aram. ¶ Aram autem genuit
Aminadab. ¶ Aminadab autẽ genuit Naasson. Naas-
5 son autem genuit Salmon. ¶ Salmon autem genuit
Booz de Rahab. Booz autem genuit Obed ex Ru-
6 th. Obed autem genuit Iesse. ¶ Iesse autem genuit
Dauid regem. Dauid autem rex genuit Salomonẽ
7 ex ea quæ fuit Vriæ. ¶ Salomon autem genuit Ro-
B boam. Roboam autem genuit Abiam. Abia au-
8 tem genuit Asa. ¶ Asa autem genuit Iosaphat. Iosa-
phat autem genuit Ioram. Ioram autem genuit O-
9 ziam. ¶ Ozias autem genuit Ioatham. Ioatham au-
tem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezeciam.
10 ¶ Ezecias autem genuit Manassen. Manasses autẽ
11 genuit Amon. Amon autem genuit Iosiam. ¶ Iosias
autem genuit Iechoniam & fratres eius in transmi-
12 gratione Babylonis. ¶ Et post trãsmigrationem Ba-
bylonis, Iechonias genuit Salathiel. Salathiel au-
13 tem genuit Zorobabel. ¶ Zorobabel autem genuit
Abiud. Abiud autem genuit Eliacim. Eliacim autẽ
14 genuit Azor. ¶ Azor autem genuit Sadoc. Sadoc au
C tem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud.
15 ¶ Eliud autẽ genuit Eleazar. Eleazar autem genuit
16 Mathan. Mathan autem genuit Iacob. ¶ Iacob au-
tem genuit Ioseph, virum Mariæ: de qua natus est
17 Iesus qui vocatur Christus. ¶ Omnes itaque genera
tiones ab Abraham vsque ad Dauid generationes
quatuordecim: & à Dauid vsque ad transmigratio-
nem Babylonis, generationes quatuordecim: & à
transmigratione Babylonis vsque ad Christum, ge-
18 nerationes quatuordecim. ¶ Christi autem genera-
tio sic erat. Cum esset desponsata mater eius Ma-
ria Ioseph, antequàm conuenirent, inuenta est in
19 vtero habens de Spiritu sancto. ¶ Ioseph autem vir
eius cùm esset iustus, & nollet eam traducere: vo- Deu. 24 a. 1.
20 luit occultè dimittere eam. ¶ Hæc autem eo cogi-
D tante, ecce Angelus Domini apparuit in somnis
ei, dicens: Ioseph, filij Dauid, noli timere ac-
cipere Mariam coniugem tuam: quod enim in ea
21 natum est, de Spiritu Sancto est: ¶ pariet autem
filium, & vocabis nomen eius Iesum: ipse enim sal- Luc. 1. c. 31.
22 uum faciet populum suum à peccatis eorum. ¶ (Hoc Act. 4. b 12.
autem totum factũ est, vt adimpleretur quod dictũ

est à Domino per prophetam, dicentem: Isai. 7. c. 14.
23 ¶ Ecce virgo in vtero habebit, & pariet filium: & vocabunt nomẽ eius Emmanuel, quod est interpretatum, Nobiscũ Deus.) vocabitur
24 ¶ Exurgens autem Ioseph à somno, fecit sicut præcepit ei Angelus Domini: & accepit cõiugem suam.
25 ¶ Et nõ cognoscebat eam donec peperit filium suũ
primogenitum: & vocauit nomen eius Iesum.

CAPVT II.

1 A CVm ergo natus esset Iesus in Beth-lehẽ Luc. 2. a. 7.
Iudæ in diebus Herodis regis: ecce Ma- Iudææ 7.
gi ab Oriente venerunt Ierosolymam,
2 ¶ dicentes: Vbi est qui natus est Rex Iu-
dæorum? vidimus enim stellam eius in Oriente, &
3 venimus adorare eum. ¶ Audiens autem Herodes
4 rex, turbatus est, & omnis Ierosolyma cum illo. ¶ Et
congregans omnes principes sacerdotum & Scri-
bas populi, sciscitabatur ab eis vbi Christus nasce-
5 retur. ¶ At illi dixerunt ei: In Beth-lehem Iudæ. Sic
6 enim scriptum est per prophetam: ¶ Et tu Beth-le- Mich. 5. a. 2.
hem Terra-Iuda, nequaquam minima es in princi Iohan. 7.
pibus Iuda: ex te enim exiet Dux qui regat popu- f. 42.
7 lum meum Israel. ¶ Tunc Herodes clàm vocatis reget 5.
B Magis, diligenter didicit ab eis tempus stellæ quæ
8 apparuit eis: ¶ & mittens illos in Beth-lehem, di-
xit: Ite, & interrogate diligenter de puero: & cum
inueneritis, renunciate mihi, vt & ego veniens,
9 adorem eum. ¶ Qui cum audissent Regem, abierunt:
& ecce stella quam viderant in Oriente, antecede-
bat eos, vsque dum veniens staret suprà, vbi erat
10 puer. ¶ Videntes autem stellam, gauisi sunt gaudio

11 magno valde. ¶ Et intrantes domum, inuenerunt
puerum cum Maria
matre eius: & proci-
dẽtes adorauerũt eũ:
| & apertis thesauris (Psal. 71. b. 12.)
suis, obtulerũt ei mu
nera, aurum, thus, &
12. mirrham. ¶ Et respo-
so accepto in somnis
ne redirent ad Hero-
dem, per aliam viam
reuersi sunt in regio-
13 nem suam. ¶ Qui cùm
C recessissent: ecce An-
gelus Domini apparuit in somnis Ioseph, dicens:
Surge, & accipe pue-
rum & matrem eius,
& fuge in Aegyptum:
& esto ibi vsque dum
dicam tibi. Futurum
est enim vt Herodes
quęrat puerũ ad per-
14 dendum eum. ¶ Qui
consurgens accepit
puerum & matrẽ eius
nocte: & secessit in
15 Aegyptum. ¶ Et erat
ibi vsque ad obitum
Herodis: vt adimpleretur quod dictum est à Do-
mino per prophetã,
dicentem: | Ex Aegy- (| Osee 11. a. 1.)
pto vocaui filiũ meũ.

16 ¶ Tunc Herodes vi-
dens quoniam illusus
esset à Magis, iratus
est valde: & mittens
occidit omnes pue-
ros qui erãt in Beth-
lẽhem, & in omnibus
finibus eius, à bima-
tu & infrà, secundùm
tempus quod exqui-
17 sierat à Magis. ¶ Tunc adimpletum est quod dictũ
est per Ieremiam pro
phetam, dicentem:
18 ¶ | Vox in Rama audi- (| Iere. 31. c. 15.)
ta est, ploratus & vlu
latus multus, Rachel
plorans filios suos, &
noluit cõsolari, quia
19 non sunt. ¶ Defuncto
autem Herode, ecce
Angelus Domini ap-
paruit in somnis Io-
20 seph in Aegipto, ¶ di-
D cens: Surge, & accipe
puerum & matrem eius, & vade in terram Israel:
defuncti sunt enim qui quærebant animam pueri.
21 ¶ Qui consurgens, accepit puerum & matrem eius,
22 & venit in terram Israël. ¶ Audiens autem quòd Ar-
chelaus regnaret in Iudæa pro Herode patre suo,
timuit illò ire: & admonitus in somnis, secessit in
23 partes Galilææ. ¶ Et veniens habitauit in ciuitate
quæ vocatur Nazareth: vt adimpleretur quod di-
ctum est per prophetas: Quoniam Nazaræus vo-
cabitur.

CAPVT III.

1 IN diebus autem illis venit Iohannes Ba- (| Marc. 1. a. 4.)
A ptista prædicans in deserto Iudææ, ¶ & (Luc. 3. a. 3)
2 dicens: | Pœnitentiam agite: ʻappropin- (ʻappropinquauit 3.)
3 quabitʼ enim regnum cœlorum. ¶ Hic (ʻde quo dictum.)
est enimʻ qui dictusʼ est per Isaiam prophetam, di- (Isai. 40. a. 3.)
centem: | Vox clamantis in deserto: Parate viam
4 Domini, rectas facite semitas eius. ¶ Ipse autem (Marc. 1. a. 3.)
Iohannes habebat ve (Luc. 3. a. 4)
stimentum de pilis ca (Io. 1. c. 24.)
melorum, & ʻzonam
pelliceam circa lum-
bos suos: esca autem
eius erat locustæ, &
5 mel syuestre. ¶ Tunc
exibat ad eum Ieroso
lyma & omnis Iudęa,
& omnis regio circa
6 Iordanem: ¶ & bapti-
zabantur ab eo in Ior
dane, cõfitentes pec-
7 cata sua. ¶ Videns autem multos Pharisæorum &
B Sadducæorum venientes ad baptismum suum, di-
xit eis: | Progenies viperarum, quis demonstrauit (Infrà 23. d. 33.)
8 vobis fugere à ventura ira? ¶ Facite ergo fructum di
9 gnum pœnitentiæ. ¶ Et ne velitis dicere intra vos,
| Patrẽ habemus Abraham. Dico enim vobis quo- (| Iohan. 8. e. 39)
niam ʻpotens estʼ Deus de lapidibus istis suscitare (Act. 13. d. 26.)
10 filios Abrahæ. ¶ Iam enim securis ad radicem arbo- (ʻpotest 6.)
C rum posita est. ¶ | Omnis ergo arbor quæ non facit (| Infrà 7. c. 8.)
fructum bonum, ʻexcidẽtur, & in ignem mittetur.ʼ (ʻexciditur & in ignẽ mittitur 4.)
11 ¶ Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiã: (Marc. 1. b. 8.)
qui autem post me venturus est (fortior me est, cu-
ius non sum dignus calceamenta portare,) ipse vos
baptizabit in Spiritu (Lucæ 3. c. 16.)
12 Sancto & igni. ¶ Cu- (Iohan. 1. d. 26.)
ius vẽtilabrum in ma
nu sua, & permunda- (Act. 11. c. 16. & 19. a. 4.)
bit aream suam, & cõ
gregabit triticum suũ
in horreum, paleas
autem comburet igni
13 inextinguibili. ¶ | Tũc (Mar. 1. b. 9.)
venit Iesus à Galilæa (| Luc. 3. d. 21.)
in Iordanem, ad Io-
hannem, vt baptiza-
14 retur ab eo. ¶ Iohan-
D nes autem prohibebat eum, dicens: Ego à te de-
15. beo baptizari, & tu venis ad me? ¶ Respondens au-
tem Iesus, dixit ei: Sine modo: sic enim decet nos
16. implere omnem iustitiam. Tunc dimisit eum. ¶ Ba-
ptizatus autem Iesusʼ, confestim ascendit de aqua: (-4.)
& ecce aperti sunt ei cęli: & vidit Spiritum Dei de-
scendentem sicut columbam, & venientem super
17 se. ¶ Et ecce vox de cœlis, dicẽs: | Hic est filius meus (Lucæ 9. e. 35.)
dilectus, in quo mihi complacui. (2. Pet. 1. c. 17.)

CAPVT IIII.

1 TVnc Iesus ductus est in desertum à Spiri- (Mar. 1. b. 12.)
A tu, vt tentaretur à diabolo. Et cùm ieiu- (Lu. 4. a. 1.)
2 nasset quadraginta diebus & quadragin
3 ta noctibus, postea esuriit. ¶ Et accedens
tentator, dixit ei: Si filius Dei es, dic vt lapides isti

4 panes fiant. ¶ Qui respondens, dixit: Scriptum est,

Non in solo pane vi
uit homo, sed in om-
ni verbo quod proce
5 dit de ore Dei. ¶ Tūc
assumpsit eum diabo-
lus in sanctam ciuita-
tem, & statuit eum su
per pinnaculum tem-
6 pli, ¶ & dixit ei: Si fi-
lius Dei es, mitte te
deorsum. Scriptū est
enim, Quia Angelis
B suis mandabit de te,
& in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapi-
7 dem pedem tuum. ¶ Ait illi Iesus rursum: Scriptum
8 est, Non tentabis Dominum Deum tuum. ¶ Iterū
assumpsit eum diabolus in montem excelsum val-
de: & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam
9 eorum, ¶ & dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, si cadēs
10 adoraueris me. ¶ Tunc dicit ei Iesus: Vade* Sata-
na: scriptum est enim, Dominū Deum tuum ado-
11 rabis: & illi soli seruies. ¶ Tunc reliquit eum diabo-
lus: & ecce Angeli accesserunt, & ministrabant ei.
12 ¶ Cùm autem audisset Iesus, quòd Iohannes tradi-
13 tus esset, secessit in Galilæam: ¶ relicta ciuitate Na-
C zareth, venit & habitauit in Capharnaum mariti-
14 ma, in finibus Zabûlon & Nephthali, ¶ vt adimple-
retur quod dictum est per Isaiam prophetā: ¶ Ter-
15 ra Zabûlon & terra Nephthali, via maris trans Ior-
16 danem Galilææ gentium: ¶ populus qui sedebat in
tenebris, vidit lucem magnam: & sedentibus in re-
17 gione vmbræ mortis, lux orta est eis. ¶ Exinde cœ-
pit Iesus prædicare, & dicere: Pœnitentiam agi-
18 te: appropinquabit enim regnum cœlorum. ¶ Am-
bulans autem Iesus iuxta mare Galilææ, vidit duos
fratres, Simonem qui vocatur Petrus, & Andream

fratrem eius, mitten-
tes rete in mare (erāt
19 enim piscatores) ¶ &
ait illis: Venite post
me: & faciā vos fieri
piscatores hominum.
20 ¶ At illi continuò reli
ctis retibus, secuti sūt
21 eum. ¶ Et procedens
D inde, vidit alios duos
fratres, Iacobum Ze-
bedæi, & Iohannem
fratrem eius in naui
cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia sua:
22 & vocauit eos. ¶ Illi autem statim relictis retibus &
23 patre, secuti sunt eum. ¶ Et circuibat Iesus totam
Galilæam, docens in synagogis eorum, & prædi-
cans euangelium regni: & sanans omnem languo-
24 rem & omnem infirmitatem in populo. ¶ Et abijt
opinio eius in totam Syriam, & obtulerunt ei om-
nes malè habentes, varijs languoribus & tormen-
tis comprehensos, & qui dæmonia habebant, &
25 lunaticos, & paralyticos, & curauit eos: ¶ &
secutæ sunt eum turbæ multæ de
Galilæa, & Decapoli, &
de Ierosolymis,
& de
Iudæa, & de trans Iorda-
nem.

Deut. 8. a. 3. — Psal. 90. c. 11. — *mandauit — Deut. 6. c. 16. — *post me — Deut. 6. c. 13. — Mar. 1. b. 14. Lu. 4. c. 14. Iohan. 4. f. 43. — Isai. 9. a. 1. — *Galilæa — *ambulabat — *& vmbra — Mar. 1. b. 15. — *appropinquauit — Marc. 1. b. 16. Lu. 5. a. 1. — Mar. 3. a. 7. Luc. 6. c. 17.

CAPVT V.

1 Videns autem* turbas, ascendit in mon-
A tem: & cùm sedisset, accesserunt ad eum
2 discipuli eius, ¶ & aperiens os suum, do-
3 cebat eos, dicens: ¶ Beati pauperes spi-

ritu: quoniam ipsorū
est regnum cælorum.
4 ¶ Beati mites: quo-
niam ipsi possidebūt
5 terram. ¶ Beati qui lu
gent: quoniā ipsi con
6 solabuntur. ¶ Beati
qui esuriunt, & sitiūt
iustitiam: quoniā ipsi
7 saturabuntur. ¶ Beati
misericordes: quoniā
ipsi misericordiā con
8 sequētur. ¶ Beati mū
9 do corde: quoniam ipsi Deum videbunt. ¶ Beati pa
10 cifici: quoniam * filij Dei vocabuntur. ¶ Beati qui
persecutionem patiuntur propter iustitiam: quo-
11 niā ipsorum est regnum cælorum. ¶ Beati estis cum
maledixerint vobis,* & persecuti vos fuerint, & di-
xerint omne malum aduersum vos mentiētes, pro
12 pter me: ¶ gaudete & exultate, quoniam merces ve
B stra copiosa est in cœlis. sic enim persecuti sunt p-
phetas, qui fuerunt ante vos. Vos estis sal terræ.
13 ¶ Quòd si sal euanuerit, in quo salietur? ad nihilum
valet vltrà, nisi vt mittatur foras, & conculcetur ab
14 hominibus. ¶ Vos estis lux mundi. Non potest ciui
15 tas abscondi supra montem posita. ¶ neque accen-
dunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed su-
per candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo
16 sunt. ¶ Sic luceat lux vestra coram hominibus: vt vi
deant opera vestra bona, & glorificent patrem ve-
17 strum qui in cœlis est. ¶ Nolite putare quoniam ve-
ni soluere legem, aut prophetas: non veni soluere,
18 sed adimplere. ¶ Amen quippe dico vobis, donec
transeat cœlum & terra, iota vnum aut vnus apex
19 non præteribit à lege: donec omnia fiant. ¶ Qui er
C go soluerit vnum de mandatis istis minimis, & do-
cuerit sic homines: minimus vocabitur in regno cœ-
lorum. qui autē fecerit & docuerit: hic magnus vo-
20 cabitur in regno cœlorum. ¶ Dico enim vobis, quia
nisi abundauerit iustitia vestra plus quàm scriba-
rum, & Pharisæorum non intrabitis in regnum cœ-
21 lorum. ¶ Audistis quia dictum est antiquis: Non
22 occides, qui autē occiderit, reus erit iudicio. ¶ Ego
autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri
suo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo,
Raca: reus erit concilio. Qui autem dixerit, Fatue:
23 reus erit gehēnæ ignis. ¶ Si ergo offers munus tuum
D ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus
24 habet aliquid aduersum te: ¶ relinque ibi munus
tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri
25 tuo: & tunc veniens offeres munus tuum. ¶ Esto cō
sentiēs aduersario tuo citò dum es in via cum eo:
ne forte tradat te aduersarius iudici, & iudex tra-
26 det te ministro, & in carcerē mittaris. ¶ Amen dico
tibi nō exies inde donec reddas nouissimum qua-
27 drantem. ¶ Audistis quia dictum est antiquis, Nō
28 mœchaberis. ¶ Ego autem dico vobis, quia omnis
qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iā
29 mœchatus est eam in corde suo. ¶ Quòd si oculus
E tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proiice abs

*Iesus. — Luc. 6. c. 20. — Psal. 36. a. 11. — Isa. 61. a. 3. & 65. c. 13. & 66. c. 10. — Pia. 23. a. 4. — *ipsi — 1. Pet. 2. d. 20. & 3. c. 14. & 4. d. 14. — *homines — Mar. 9. g. 50. Luc. 14. g. 34. — Mar. 4. c. 21. Luc. 8. b. 16. & 11. c. 33. — 1. Pet. 2. c. 12. — Luc. 16. d. 17. — Iaco. 2. b. 10. — Luc. 11. f. 39. — Exo. 20. c. 13. Deut. 5. b. 17. — *reconciliare — Luc. 12. g. 58. — Exo. 20. c. 14. — Eccl. 41. f. 25. — Marc. 9. g. 47.

te:expedit enim tibi vt pereat vnum membrorum
tuorum, quàm totum corpus tuum mittatur in ge-
30 hennam.¶ Et ſi dextra manus tua ſcādalizat te,ab-
ſcinde eam, & proiice abs te: expedit enim tibi vt
pereat vnum membrorum tuorum, quàm totū cor
31 pus tuum eat in gehennam.¶ Dictum eſt autē,¦Qui
cunque dimiſerit vxorem ſuam, det ei libellum re-
32 pudij.¶ Ego autem dico vobis, quia omnis qui di-
miſerit vxorem ſuam,excepta fornicationis cauſa
facit eam mœchari:& qui dimiſſam duxerit,adulte
33 rat.¶ Iterum audiſtis quia dictum eſt antiquis,¦ Nō
F periurabis: reddes autem Domino iuramenta tua.
34 ¶ Ego autem dico vobis,non iurare omnino, neq;
35 ¦per cœlum:quia thronus Dei eſt: ¶ neque per ter-
ram:quia ſcabellum eſt pedum eius: neque per Ie-
36 roſolimam : quia ciuitas eſt magni regis.¶ neq; per
caput tuum iuraueris : quia non potes vnum capil-
37 lum album facere aut nigrum . ¶ ¦ Sit ſermo autem
veſter,eſt,eſt:non,non : quod autem his abundan-
38 tius eſt,à malo eſt.¶ Audiſtis quia dictum eſt,¦Ocu
39 lum pro oculo,& dentem pro dente.¶Ego autē di-
co vobis,non reſiſtere malo:ſed ſi quis te percuſſe-
rit in dexteram maxillam tuam,prębe illi & alterā,
40 ¶ ¦ & ei qui vult tecum in iudicio contendere, & tu
41 nicam tuam tollere dimitte ei & pallium . ¶ Et qui-
cunque te angariauerit mille paſſus, vade cum il-
42 lo-alia'duo.¶¦Qui petit à te,da ei:& volenti mutua
43 re à te,ne auertaris.¶ Audiſtis quia dictum eſt:¦ Di
G liges proximum tuum, & odio habebis inimicum
44 tuum.¶Ego autem dico vobis:Diligite inimicos ve
ſtros, benefacite his qui oderunt vos:¦& orate pro
45 perſequentibus & calumniantibus vos: ¶ vt ſitis fi-
lij patris veſtri qui in cœlis eſt,qui ſolem ſuum ori-
ri facit ſuper bonos & malos. & pluit ſuper iuſtos,
46 & iniuſtos. ¶ Si enim diligitis eos qui vos diligunt,
quam mercedem 'habebitis'? nónne & publicani
47 hoc faciunt? Et ſi ſalutaueritis fratres veſtros tan-
tùm, quid amplius facitis? nónne & ethnici hoc
48 faciunt? ¶ Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & pater
veſter cœleſtis perfectus eſt.

Deut. 24. a. 1. Inf. 19. b 7 Mar. 10 a 4 Luc. 16. d. 18 1. Cor. 7. b 10. — Leu. 19. c. 12. Exo. 20. b. 7. Deut. 5. b. 11. Infra 23 c. 22. — Iaco. 5. c. 12. — Exo. 21. c 24. Deu. 19 d. 21. Leu. 24. d. 20. Luc. 6. c. 29. -6. 1. Cor. 6. b. 7. Deu. 15. c 7. Leu. 19. d. 18 — Luc. 6 d. 27. Rom. 12. d. 17. Luc. 23. c. 34. Act. 7. g. 60 1. Cor 4. c. 13. 'hab: tis 2.

CAPVT VI.

1 Atendite ne
A iuſtitiam ve
ſtram facia-
tis corā hominibus,
vt videamini ab eis:
alioquin mercedem
non habebitis apud
patrē veſtrum qui in
cœlis eſt.¶ Cùm ergo
2 facis eleemoſynā, no
li tuba canere ante te
ſicut hypocritę faciūt
in ſynagogis & in vi-
cis, vt honorificentur ab hominibus: Amen dico
3 vobis,receperunt mercedū ſuā.¶¦ Te autem facien
te eleemoſynā neſciat ſiniſtra tua quid faciat dex-
4 tera tua:¶vt ſit eleemoſyna tua in abſcōdito:¦& pa-
5 ter tuus qui videt in abſcondito,reddet tibi.¶Et cū
oratis, ¦ non eritis ſicut hypocritæ, qui amant in ſy
nagogis & in angulis platearum ſtantes orare,vt vi
deantur ab hominibus:Amen dico vobis, recepe-
6 runt mercedem ſuam.¶ ¦ Tu autem cùm oraueris,
intra in cubiculum tuum,& clauſo oſtio, ora patrē
tuum in abſcondito : & pater tuus qui videt in ab-
7 ſcondito,reddet tibi.¶ Orantes autem, nolite mul-
tum loqui,ſicut ethnici *. putant enim quòd in mul
8 tiloquio ſuo exaudiantur . ¶ Nolite ergo aſſimilari
B eis.ſcit enim pater veſter quid opus ſit vobis,ante-
9 quàm petatis eum . ¶ Sic ergo vos orabitis: ¦Pater
noſter qui es in cœlis, ſanctificetur nomen tuum.
10 ¶ Adueniat regnum tuum . Fiat voluntas tua, ſicut
11 in cœlo,& in terra.¶¦Panem noſtrum ſuperſtantialē
12 da nobis hodie.¶Et dimitte nobis debita noſtra, ſi-
13 cut & nos dimittimus debitoribus noſtris . ¶ Et ne
nos inducas in tētationem . Sed libera nos à malo.
14 Amē.¦ ¶ Si enim dimiſeritis hominibus peccata eo
rum:dimittet & vobis pater veſter cœleſtis delicta
15 veſtra.¶Si autem nō dimiſeritis hominibus:nec pa-
16 ter veſter dimittet vobis peccata veſtra. ¶ Cùm au-
tem ieiunatis,nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes.ex
terminant enim facies ſuas, vt pareant hominibus
ieiunantes.Amen dico uobis,quia receperunt mer
17 cedem ſuam. ¶ Tu autem cum ieiunas, vnge caput
18 tuum,& faciem tuam laua:¶ne videaris hominibus
ieiunans, ſed patri tuo qui eſt in abſcondito, & pa
19 ter tuus qui videt in abſcondito,reddet tibi. ¶¦No-
C lite theſaurizare vobis theſauros in terra: vbi eru-
go & tinea demolitur,& vbi fures effodiunt & furā-
20 tur: ¶ Theſaurizate autem vobis theſauros in celo:
vbi neque ęrugo,neque tinea demolitur, & vbi fu-
21 res non effodiunt nec furantur.¶ Vbi enim eſt the-
22 ſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum. ¶¦ Lucerna corpo-
ris tui 'eſt oculus tuus'. Si *oculus tuus fuerit ſim-
23 plex:totum corpus tuum lucidum erit. ¶ Si autē o-
culus tuus fuerit nequam: totum corpus tuum tene
broſum erit . Si ergo lumen quod in te eſt,tenebræ
24 ſunt:ipſæ tenebræ quantæ erunt?¶¦ Nemo pōt duo-
bus dominis ſeruire:aut enim vnum odio habebit,
& alterum diliget: aut vnum ſuſtinebit, & alterum
contemnet . Non poteſtis Deo ſeruire & mammo-
25 næ . ¶ Ideo dico vobis: ¦ ne ſoliciti ſitis animæ ve-
ſtrę quid māducetis,neque corpori veſtro quid in-
duamini . Nónne anima plus eſt quàm eſca:& cor-
26 pus plus quàm veſtimentum? ¶ Reſpicite volatilia
D cœli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque
cōgregant in horrea : & pater veſter cœleſtis paſcit
27 illa.Nónne vos magis pluris eſtis illis? ¶ Quis autē
veſtrum cogitans, poteſt adijcere ad ſtaturam ſuā
28 cubitum vnum?¶Et de veſtimēto quid ſoliciti eſtis?
Conſiderate lilia agri quomodo creſcunt: non la-
29 borant,neque nent: ¶ Dico autem vobis quoniam
nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt ſi-
30 cut vnum ex iſtis.¶Si autem fœnum agri, quod ho
die eſt,& cras in clibanum mittitur,Deus ſic veſtit,
31 quantò magis vos'minimę'fidei? ¶ Nolite ergo ſoll
iciti eſſe dicentes:Quid māducabimus,aut quid bi-
32 bemus,aut quo operiemur?¶hæc enim omnia gen-
tes inquirunt.Scit enim pater veſter quia his omni
33 bus indigetis .¶¦Quærite ergo primum regnum Dei
& iuſtitiam eius: & hæc omnia adijcientur vobis.
34 ¶Nolite ergo ſoliciti eſſe ī craſtinū. Craſtinus enim
dies ſollicitus erit ſibijpſi,ſufficit diei malitia ſua.

Ro. 12. b. 8. — Luc. 14. c. 14. — Iſa. 29. d. 13. 4. Reg 4 c. 33. Act. 10. a. 9 — *facient. — Luc. 11. a. — Infr 18 35. Marc. 11 25. Eccl. 28 a. 7. — Luc. 12 33. 1. Ti. 6 d — Luc. 12 34. — Luc. 11 3. 6 -5. *igitur: Luc 11. c 14 Luc. 16 13. — Luc. 12 22. — Pe 5. b Pſal 54 25 Phil 4. 1. Tim. 6. 8. — *modicę — 3. Reg. 3 9. — Luc. 6. f. 37.

CAPVT VII.

1 Olite iudicare,vt non iudicemini. * ¦ In
A quo enim iudicio iudicaueritis, iudica-
2 bimini: ¦ & in qua menſura menſi fueri-
tis, remetietur vobis. ¶ Quid autem vi
des feſtucam in oculo fratris tui:& trabem in ocu-
lo tuo non vides?¶Aut quomodo dicis fratri tuo *,

B Sine, eijciam festucam de oculo tuo: & ecce trabs
5 est in oculo tuo? ¶ Hypocrita, eijce primùm trabē

de oculo tuo, & tunc
videbis eijcere festu-
cam de oculo fratris
6 tui. ¶ Nolite dare san
ctum canibus, neque
mittatis margaritas
vestras ante porcos,
ne fortè conculcent
eas pedibus suis, &
conuersi dirumpant
7 vos. ¶ Petite & dabi-
tur vobis: quærite, &
inuenietis: pulsate, &
8 aperietur vobis. ¶ Omnis enim qui petit, accipit: &
9 qui quærit, inuenit: & pulsanti aperietur. ¶ Aut quis
est ex vobis homo, quem si petierit filius suus pa-
10 nem, nunquid lapidem porriget ei? ¶ Aut si piscem
11 petierit, nunquid serpentem porriget ei? ¶ Si ergo
vos cùm sitis mali, nostis bona-data dare filijs ve-
stris: quantò magis pater vester qui in cœlis est, da-
12 bit bona petentibus se? ¶ Omnia ergo quæcunque
vultis vt faciant vobis homines: * & vos facite illis.
13 Hæc est enim lex & Prophetæ. ¶ Intrate per angu-
stam portam: quia lata porta, & spaciosa via est quę
ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per
14 eam. ¶ Quam angusta porta, & arcta via est quæ du
15 cit ad vitam: & pauci sunt qui inueniunt eam? ¶ At-
tendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in ve
C stimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapa-
16 ces. ¶ à fructibus eorum cognoscetis eos. Nunquid
17 colligunt de spinis vuas, aut de tribulis ficus? ¶ Sic
omnis arbor bona, fructus bonos facit: mala autē
18 arbor, malos fructus facit. ¶ Non potest arbor bo-
na, malos fructus facere: neque arbor mala, bonos
19 fructus facere. ¶ Omnis arbor quæ non facit fructū
20 bonum, excidetur, & in ignem mittetur. ¶ Igitur ex
21 fructibus eorum cognoscetis eos. ¶ Non omnis qui
dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum
cœlorum: sed qui facit voluntatem patris mei qui
22 in cœlis est, ipse intrabit in regnū cœlorum. ¶ Mul-
ti dicent mihi in illa die: Domine, domine, nônne
in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo
dęmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes mul-
23 tas fecimus? ¶ Et tunc cōfitebor illis: Quia nunquā
D noui-vos: discedite à me * qui operamini iniqui-
24 tatem. ¶ Omnis ergo qui audit verba mea hæc & fa
cit ea: assimilabitur viro sapienti qui ædificauit do-
25 mum suam super petram, ¶ & descendit pluuia, &
venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in
domum illam, & non cecidit. fundata enim erat su
26 per petram. ¶ Et omnis qui audit verba mea hæc, &
non facit ea, similis erit viro stulto, qui ædificauit
27 domum suam super arenam, ¶ & descendit pluuia,
& venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt
in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius ma-
28 gna. ¶ Et factum est cùm consummasset Iesus verba
29 hæc, admirabantur turbæ super doctrina eius. ¶ Erat
enim docens eos sicut potestatem habens, & non
sicut Scribæ-eorum & Pharisæi.

Iac. 1. a. 6. — Luc. 11. b. 9. — Mar. 11. c. 24. — Luc. 11. b. 9. — Ioh. 14. b. 13. & 16 c. 13. — Iac. 1. a. 6. — 5. — Lucæ 6. d. 31. — Tob. 4. c. 16. — * ita 5. — Lucæ 13 c. 24. — * Quoniam 3. — Lucæ 6. f. 24. — Supr. 3. b. 10. — Infrà 25. b. 18. — Act. 19. c. 13. — * omnes. — Psal. 6 a. 9 — Infrà 25. d. 41. — Lucæ 13. c. 27. — Lucæ 6. g. 47 — Roma. 2. b. 15. — Iacob. 2. c. 22 — Iacob. 1. c. 26. — Ezech. 13. b. 11. — Marc. 1. c. 22. — Lucæ 4. c. 32. — 4.

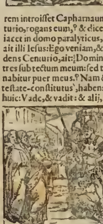
CAPVT VIII.

1 Cum autem descendisset de monte, secutæ
A sunt eum turbæ multæ: ¶ & ecce leprosus
2 veniens, adorabat eum, dicens: Domine, si

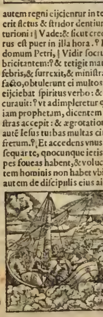
Marc. 1. d. 40. — Lucæ 5. c. 12.

vis, potes me munda
3 re. ¶ Et extendens Ie-
sus manū, tetigit eū,
dicens: Volo. Munda
re. Et confestim mun
data est lepra eius.
4 ¶ Et ait illi Iesus: Vi-
de nemini dixeris:
sed vade, ostende te
sacerdoti, & offer mu
nus quod præcepit
Moyses in testimo-
5 nium illis. ¶ Cùm au-
tem introisset Capharnaum, accessit ad eum Cen-
6 turio, rogans eum, ¶ & dicens: Domine, puer meus
7 iacet in domo paralyticus, & male torquetur. ¶ Et
8 ait illi Iesus: Ego veniam, & curabo eum. ¶ Et respō
dens Centurio, ait: Domine, non sum dignus vt in-
tres sub tectum meum: sed tantùm dic verbo, & sa-
9 nabitur puer meus. ¶ Nam & ego homo sum sub po
testate-constitutus, habens sub me milites: & dico
huic: Vade, & vadit: & alij, Veni, & venit: & seruo

meo: Fac hoc, & facit.
10 ¶ Audiens autem Ie-
sus, miratus est, & se-
quentibus se dixit:
Amen dico vobis, nō
inueni tantam fidem
11 in Israel. ¶ Dico autē
vobis quòd multi ab
Oriente & Occiden-
te venient, & recum-
bent cum Abraham,
B & Isaac, & Iacob in
12 regno cœlorum: ¶ filij
autem regni eijcientur in tenebras exteriores: ibi
13 erit fletus & stridor dentium. ¶ Et dixit Iesus Cen-
turioni: Vade: & sicut credidisti, fiat tibi. Et sana-
14 tus est puer in illa hora. ¶ Et cùm venisset Iesus in
domum Petri, Vidit socrum eius iacentem & fe-
15 bricitantem: ¶ & tetigit manum eius, & dimisit eam
16 febris, & surrexit, & ministrabat ei. ¶ Vespere autē
facto, obtulerunt ei multos dæmonia habentes: &
eijciebat spiritus verbo: & omnes malè habentes
17 curauit: ¶ vt adimpleretur quod dictum est per Isa-
iam prophetam, dicentem: Ipse infirmitates no-
18 stras accepit: & ægrotationes * portauit. ¶ Videns
autē Iesus turbas multas circum se, iussit * ire trans
19 fretum. ¶ Et accedens vnus scriba, ait illi: Magister,
20 sequar te, quocunque ieris. ¶ Et dicit ei Iesus: Vul-
C pes foueas habent, & volucres cœli nidos: filius au
21 tem hominis non habet vbi caput * reclinet. ¶ Alius
autem de discipulis eius ait illi: Domine, permitte

me primum ire & se-
pelire patrem meū.
22 ¶ Iesus autem ait illi:
Sequere me, & dimit
te mortuos sepelire
23 mortuos suos. ¶ Et
ascendente eo in na-
uiculam, secuti sunt
24 eū discipuli eius: ¶ &
ecce motus magnus
factus est in mari, ita
vt nauicula operire-
tur fluctibus: ipse ve-

Leuit. 14. a. 2. — Luc. 7. a. 1. — Iohan 4 g. 46. — Luc. 7. a 6 — 13. — Esai. 41. 25. — Malac. 1. c. 11. — Luc. 13. e. 29. — Inf. 22. b. 13. — Luc. 13. f. 28. — Psal. 106. 20. — ap. 16. b. 12. — Marc. 1. c. 29 — Lucæ 4. f. 38 — Marc. 1. c. 32. — Luc. 4. g. 40. — Esai. 53. 4. — * nostras. — 1. Petr. 2. d. 24. — * discipulos. — Luc 9 g. 59 — * ipsum. — Mar. 4. d. 36 — Luc 8 c. 22.

rò

25 rò dormiebat. ¶ Et accesserunt ad eum *, & suscita-
uerunt eum, dicentes: Domine, salua nos, perimus.
26 ¶ Et dicit eis: Quid timidi estis modicæ fidei? Tūc
surgens imperauit ventis & mari, & facta est tran-
27 quillitas magna. ¶ Porrò homines mirati sunt, di-
centes: Qualis est hic, quia venti & mare obediunt
28 ei? ¶ Et cùm venisset trans fretum, in regionem Ge
D rasenorum, occurrerunt ei duo habentes dæmonia,
de monumentis exeuntes, sæui nimis, ita vt nemo

posset trāsire per viā
29 illam. ¶ Et ecce clama
uerunt, dicētes: Quid
nobis & tibi Iesu, filij
Dei? Venisti huc an-
te tempus torquere
30 nos. ¶ Erat autem nō
lōgè ab illis grex mul
torum porcorum pa-
31 scens. ¶ Dæmones au-
tem rogabant eum,
dicētes: Si eijcis nos,
mitte nos in gregem
32 porcorum: ¶ Et ait illis: Ite. At illi exeuntes, abierūt
in porcos, & ecce impetu abijt totus grex per præ-
33 ceps in mare: & mortui sunt in aquis. ¶ Pastores au-
tem fugerunt: & venientes in ciuitatem, nunciaue-
34 runt omnia, & de ijs qui dæmonia habuerant. ¶ Et
ecce tota ciuitas exijt obuiam Iesu, & viso eo, roga
bant vt transiret à finibus eorum.

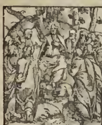
CAPVT IX.

1 ET ascendens * in nauiculam,
A transfretauit,
& venit in ciuitatem
2 suam. ¶ Et ecce offe-
rebant ei paralyticū
iacentem in lecto. Et
videns Iesus fidem il
lorum, dixit paralyti-
co: Cōfide fili, remit-
tūtur tibi peccata tua
3 ¶ Et ecce quidam de
Scribis dixerunt in-
4 tra se: Hic blasphemat. ¶ Et cùm vidisset Iesus cogi-
tationes eorū, dixit: Vt quid cogitatis mala in cor-
5 dibus vestris? ¶ Quid est facilius dicere, Dimittun-
6 tur tibi peccata *: an dicere, Surge & ambula? ¶ Vt
autem sciatis quia filius hominis habet potestatem
in terra dimittendi peccata: tunc ait paralytico: Sur
7 ge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuā. ¶ Et
8 surrexit, & abijt in domum suam. ¶ Videntes autem
turbæ, timuerunt, & glorificauerunt Deum, qui de
9 dit potestatē talem hominibus. ¶ Et cùm transiret
inde Iesus, vidit hominem sedentem in telónio,
Matthæum nomine. Et ait illi: Sequere me. Et sur-
10 gens, secutus est eum. ¶ Et factum est: discumbente
eo in domo, ecce multi publicani & peccatores ve-
nientes, discumbebant cum Iesu & discipulis eius.
11 ¶ Et videntes Pharisæi, dicebāt discipulis eius: Qua
B re cum publicanis & peccatoribus manducat magi
12 ster vester? ¶ At Iesus audiēs, ait: Nō est opus valē
13 tibus medicus, sed malè habētibus. ¶ Euntes autē
discite quid est, Misericordiam volo, & non sacri-
ficium. Non enim veni vocare iustos, sed peccato-
14 res *. ¶ Tunc accesserunt ad eum discipuli Iohānis,
dicentes: Quare nos & Pharisæi ieiunamus frequē- Mar. 2.c. 18. Lucæ 5.f. 33.
15 ter: discipuli autem tui non ieiunant? ¶ Et ait illis Ie
sus: Nunquid possunt filij sponsi lugere, quandiu cū
illis est sponsus? Venient autem dies cum aufere-
16 tur ab eis sponsus: & tunc ieiunabunt. ¶ Nemo autē
immittit cōmissuram panni rudis in vestimentum
vetus. tollit enim plenitudinem eius à vestimento:
17 & peior scissura fit. ¶ Neque mittunt vinum nouū
in vtres veteres. alioquin rumpuntur vtres, & vinū
effunditur, & vtres pereunt. Sed vinum nouum in
18 vtres nouos mittunt: & ambo conseruantur. ¶ Hæc Mar. 5.b. 22.
C illo loquente ad eos, ecce princeps vnus accessit, Lucæ 8.f. 41.
& adorabat eum, dicens: Domine, filia mea mo- adorauit
dò defuncta est: sed veni, impone manum tuam su-
19 per eam, & viuet. ¶ Et surgens Iesus, sequebatur eū,
20 & discipuli eius. ¶ Et ecce mulier quæ sanguinis flu Leuit. 15. d. 24
xum patiebatur duodecim annis, accessit retrò, & Mar. 5 c. 25.
21 tetigit fimbriam vestimēti eius. ¶ Dicebat enim in- Lucæ 8.f. 43.
tra se: Si tetigero tantùm vestimentum eius, salua
22 ero. ¶ At Iesus conuersus & videns eam, dixit: Con-
fide filia, fides tua te saluam fecit. Et salua facta est
23 mulier ex illa hora. ¶ Et cùm venisset Iesus in domū
principis, & vidisset tibicines & turbam tumultuā-
24 tem, dicebat: ¶ Recedite: non est enim mortua puel dixit ad eos I.
25 la, sed dormit. Et deridebant eum. ¶ Et cùm eiecta
esset turba, intrauit: & tenuit manum eius, * & sur- * & dixit Puella surge.
26 rexit puella. ¶ Et exijt fama hæc in vniuersam terrā
27 illam. ¶ Et trāseunte inde Iesu, secuti sunt eum duo
cæci clamantes & dicentes: Miserere nostri, fili Da
28 uid. ¶ Cùm autem venisset domum, accesserunt ad
D eum cæci: Et dicit eis Iesus: Creditis quia hoc pos-
29 sum facere vobis? Dicunt ei: Vtique Domine. ¶ Tūc
tetigit oculos eorum, dicens: Secundùm fidem ve-
30 stram fiat vobis. ¶ Et aperti sunt oculi eorum, & cō-
minatus est illis Iesus, dicens: Videte ne quis sciat.
31 ¶ Illi autē exeuntes, diffamauerunt eum in tota ter-
32 ra illa. ¶ Egressis autē
illis, ecce obtulerūt Infr. 12. b. 22.
ei hominem mutum, Lucæ. 11. b. 14.
dæmonium habentē. Infra 12. b. 24.
33 ¶ Et eiecto dæmonio, Mar. 3. c. 22.
locutus est mutus. & Luc. 11. b. 15.
miratæ sunt turbæ, di
centes: Nunquam ap Mar. 6. a. 6.
paruit sic in Israel. Luc. 13. a. 10.
34 ¶ Pharisæi autem di-
cebāt: In principe dæ
moniorum eijcit dæ-
35 mones. ¶ Et circuibat
Iesus omnes ciuitates & castella, docens in syna-
gogis eorum, & prædicans euangelium regni, & cu
rans omnem languorem, & omnem infirmitatem.
36 ¶ Videns autem turbas, misertus est eis: quia erant Mar. 6 c. 34.
vexati, & iacentes sicut oues non habentes pasto-
37 rem. ¶ Tunc dicit discipulis suis: Messis quidē mul- Lucæ 10. a. 2.
38 ta, operarij autem pauci. ¶ Rogate ergo dominum Io 4. e. 3.
messis, vt emittat operarios in messem suam.

CAPVT X.

1 ET conuocatis duodecim discipulis suis,
A dedit illis potestatem spirituum immun Mar. 3. b. 13. & 6. 7.
dorum, vt eijcerent eos, & curarent om-
nem languorem, & omnem infirmitatē. Lucæ 6. c. 13. & 9. a. 1. & 10. a. 1.
2 ¶ Duodecim autem Apostolorū nomina sunt hæc:
Primus, Simon, qui dicitur Petrus, & Andræas fra

3 ter eius.¶Iacobus Zebedęi,& Iohannes frater eius.
Philippus & Bartholomæus, & Thomas & Mat-
* Lebbęus qui cognominatus est i. thæus publicanns, & Iacobus Alphæi & * Thad-
4 dæus,¶Simon Cananæus, & Iudas Iscariotes, qui
5 & tradidit eum.¶Hos

duodecim misit Iesus
præcipiens eis,dicẽs:
In viam gentium ne
abieritis,& in ciuita-
tes Samaritanorũ ne
6 intraueritis:¶sed po-
tius ite ad oues quæ
perierunt domus Is-
Act. 13. g. 46. 7 raël. ¶|Euntes autem
prædicate dicentes:
Quia appropinqua-
uit regnum cœlorum
Mar.6. b.8 Luc 9.a.3. & 10. a. 4. 1.Ti.5.e.18 8 ¶Infirmos curate,mortuos suscitate, leprosos mun
date,dæmones eijcite.gratis accepistis,gratis date
9 ¶Nolite possidere aurum,neq; argentum, neq; pe
10 cuniam in zonis vestris:¶non peram in via, neque
B duas tunicas,neq; calceamenta,neque virgam:di-
Mar.6. b. 10. Lu 9. a.4. & 10. a. 5. 11 gnus enim est operarius cibo suo . ¶|In quancnnq;
autem ciuitatem,aut castellum intraueritis,interro
gate quis in ea dignus sit:& ibi manete donec exea
12 tis.¶Intrantes autem in domũ salutate eam,dicen-
13 tes: Pax buic domui.¶Et si quidem fuerit domus il
la digna,veniet pax vestra super eam: si autem non
Mar.6. b.11 Lu.9. a. 5. 14 fuerit digna pax vestra reuertetur ad vos.¶|Et qui-
cunque non receperit vos , neque audierit sermo-
nes vestros : exeuntes foras de domo vel ciuitate,
*illa i. Act.13.g.51 & 18.a.6 Lu.10.a.3 15 *|excutite puluerem de pedibus vestris.¶Amen di
co vobis,tolerabilius erit terrę Sodomorum,& Go
16 morrhæorum in die iudicij, quàm illi ciuitati.¶|Ec
ce ego mitto vos sicut oues in medio luporũ.Esto-
te ergo prudentes sicut serpentes.& simplices sicut
17 columbæ.¶|Cauete autem ab hominibus. Tradent
C enim vos in concilijs , & in sinagogis suis flagella-
18 bunt vos:& ad præsides & ad Reges ducemini pro-
19 pter me,in testimonium illis & gentibus.¶|Cùm au
Mar.13.b 11. Lu.12.b.11 tem tradẽt vos,nolite cogitare quomodo aut quid
loquamini dabitur enim vobis in illa hura quid lo
20 quamini : ¶ non enim vos estis qui loquimini , sed
Lu.21.d 16 21 spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.¶ Tradet
autem frater fratrem in mortem,& pater filium: &
insurgent filij in parentes & morte eos afficient,
*hominibus. 22 ¶ & eritis odio omnibus * propter nomen meum:
qui autem perseuerauerit vsque in finem , bic sal-
23 uus erit: ¶ Cùm autem persequentur vos in ciuita-
te Ista: fugite in aliam:amen dico vobis , non con-
summabitis ciuitates Israël: donec veniat filius ho
24 minis.¶ | Non est discipulus super magistrum, nec
Luc 6 f. 40. Iohan. 13. b.16. & 13 c.20. 25 seruus super dominum suum:¶Sufficit discipulo vt
sit sicut magister eius:& seruo,sicut dñs eius.Si pa-
trem familias Beel-zebub vocauerunt: quantò ma
26 gis domesticos eius?¶Ne ergo timueritis eos. |Ni-
Mar. 4 c. 22. Lu. 8 c.17 & 12. a. 2. hil enim est opertum,quod non reueletur:& ocul-
27 tum,quod non sciatur.¶ Quod dico vobis in tene-
bris,dicite in lumine:& quod in aure auditis, præ-
28 dicate super tecta . ¶Et nolite timere eos qui occi-
dunt corpus:animam autem non possunt occidere
sed potius timete eum qui potest & animam & cor
29 pus perdere in gehennam.¶Nónne duo passeres as
D se veneunt : & vnus ex illis non cadet super terram
30 sine patre vestro ? ¶ Vestri autem & capilli capitis
31 omnes numerati sunt . ¶ Nolite ergo timere : mul-
32 tis passeribus meliores estis vos. ¶ Omnis ergo qui Mar.8. d 38
confitebitur me coram hoĩbus , confitebor & ego Lu.9 c. 26 & 12. b.8
33 eum coram patre meo qui in cœlis est. ¶|qui autem 2.Ti.2.b.12
negauerit me corá hominibus:negabo & ego eum
34 coram patre meo,qui in cœlis est.¶|Nolite arbitra Lu.12.g 51
ri quia pacem venerim mittere in terram: non veni Mich. 7.b. 7.
35 pacem mittere , sed gladium . ¶veni enim separare
|hominem aduersus patrem suum,& filiam aduer-
sus matrem suam,& nurum aduersus socrum suam.
36 ¶& inimici hominis,domestici eius. ¶|Qui amat pa Luc.14.f 26.
37 trem,aut matrem plus quam me,nõ est me dignus:
& qui amat filium, aut filiam super me, non est me Mar.8 d 34.
38 dignus.¶|Et|qui non accipit crucem suã,& sequitur Infr. 16. d. 24.
39 me,nõ est me dignus . ¶Qui inuenit animam suam:
perdet illam, & qui perdiderit aĩam suam propter Lucæ 9.c & 17.g.37 24 14.l.26
40 me,inueniet eã.¶Qui recipit vos,me recipit:& qui
41 me recipit, recipit eum qui me misit . ¶ Qui recipit Ioan 12. d 25
prophetã in nomine prophetæ mercedẽ prophetæ Lu.10.c.16
accipiet:& qui recipit iustũ in nomine iusti,merce- Ioan. 13.c 20
42 dẽ iusti accipiet.¶|Et quicũq; potũ dederit vni ex mi Marc. 9 f 41
nimis istis calicẽ aquę frigidę,tantũ In nomine disci
puli:amen dico vobis,non perdet mercedem suam. Lu.7. c 18

CAPVT XI.

1 E T factum est: cũ consummasset Iesus prę-
A cipiens duodecim discipulis suis , tran-
sijt inde,vt doceret & prædicaret in ciui
2 tatibus eorum . ¶ |Iohannes autem cum
audisset in vinculis opera Christi: mittens duos de
3 discipulis suis,¶ait illi: Tu es qui venturus es, an a-
4 lium expectamus ? ¶ Et respondens Iesus , ait illis:
Euntes renunciate Iohãni quæ audistis & vidistis.
5 ¶|Cæci vident,claudi ambulant,leprosi mundantur
surdi audiunt,mortui resurgunt,pauperes euange- Esa. 35.a 5 & 61. a 1
6 lizantur:¶& beatus est qui non fuerit scandalizatus
7 in me . ¶ | Illis autem abeuntibus cępit Iesus dicere
ad turbas de Iohanne : Quid existis in desertum vi- Lucæ 7. d 24
8 dere? arundinem vento agitatam?¶Sed quid existis
videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mol
9 libus vestiuntur , in domibus Regum sunt . ¶ Sed
B quid existis videre? prophetam? Etiam dico vobis,
10 & plus quàm prophetã.¶Hic est enim de quo scri-
ptum est:|Ecce ego mitto angelum meum ante fa- Mal.3.a 1
11 ciem tuam,qui præparabit viam tuam ante te.¶A- Mar.1. a 2
men dico vobis,non surrexit inter natos mulierum Lu.7.d 27
maior Iohanne Baptista: qui autem minor est in re
12 gno cęlorum,maior est illo. ¶|A diebus antem Io-
hannis Baptistæ vsque nunc, regnum cęlorum vim
13 patitur,& violenti rapiunt illud.¶Omnes enim pro Lucę 17.d 16
phetæ & lex vsque ad Iohannem prophetauerunt:
14 ¶ & si vultis recipere , | ipse est Elias qui venturus Mala 4.b 5.
15 est . ¶ Qui habet aures audiendi , audiat . ¶ | Cui Lu.7.c 31
16 autem similem æstimabo generationem istam ? Si-
milis est pueris sedentibus in foro : qui clamantes
17 coæqualibus , ¶ dicunt : Cecinimus vobis , & non
18 saltastis: lamentauimus , & non planxistis . ¶Vẽnit
C enim Iohannes neq; manducans neq; bibens:& di
19 cunt:Dæmonium habet.¶Vẽnit filius hoĩs mandu-
cans & bibens:& dicũt: Ecce homo vorax & pota-
tor vini, publicanorũ & peccatorũ amicus.Et insti-
20 ficata est sapiẽtia à filijs suis.¶Tunc cępit exprobra
re ciuitatibus,in quibus factę sunt plurimę virtutes
21 eius,quia non egissent pęnitentiã.¶|Vę tibi Coro- Luc.10.b 13
záin , væ tibi Beth-saida: quia si in Tyro & Sydóne
factę essent virtutes quę factę sunt in vobis,olim in

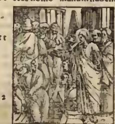
cilicio

22 cilicio & cinere pœnitentiã egissent. ¶Veruntñ di-
co vobis: Tyro & Sydoni remissius erit in die iudi-
23 cij, quàm vobis. ¶Et tu Capharnaum, nunquid vs-
que in cœlum exaltaberis? vsque in infernum de-
scendes: quia si in Sodomis factæ fuissent virtutes
quæ factæ sunt in te, fortè mansissent vsque in hanc
24 diem. ¶Veruntamen dico vobis, quia terræ Sodo-
Luc.10.d.21. D morum remissius erit in die iudicij quàm tibi. ¶In
25 illo tempore respondens Iesus, dixit: Confiteor
tibi pater, Domine cœli & terræ, quia abscondisti
hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea
26 paruulis. ¶Ita pater: quoniam sic fuit placitum an-
Ioh.7.d.15. & 8.b.19. & 10.c.15. 27 te te. ¶Omnia mihi tradita sunt à patre meo. Et
nemo nouit filium, nisi pater: neque patrem quis
28 nouit, nisi filius, & cui voluerit filius reuelare. ¶Ve-
nite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, &
Ie.6.d.16. 29 ego reficiam vos. ¶ Tollite iugum meum super
vos, & discite à me quia mitis sum & humilis cor-
1.Ioh.5.a.3. 30 de: & inuenietis requiem animabus vestris. ¶ Iu-
gum enim meum suaue est, & onus meum leue.

CAPVT XII.

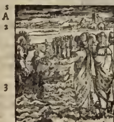
Marc.2.d.23. Lu.6.a.1. 1 IN illo tempo-
A re abijt Ie-
sus per sata,
sabbatho: discipuli
aũt esurientes cœpe-
runt vellere spicas, &
2 manducare: ¶Phari-
sæi autem videntes,
dixerũt ei: Ecce disci-
puli tui faciunt quod
non licet eis facere
3 sabbathis. ¶At ille di-
xit eis: Non legistis
1.Re.21.a.4. quid fecerit Dauid quando esurijt, & qui cum eo
4 erant: ¶quõ intrauit in domum Dei, & panes pro-
positionis comẽdit, quos non licebat ei edere, ne-
Le.24.b.8. Nu.28.b.9. que his qui cum eo erant, nisi solis sacerdotibus?
5 ¶ Aut non legistis in lege, quia sabbathis sacerdo-
tes in templo sabbathũ violãt, & sine crimine sunt?
6 ¶Dico autem vobis, quia templo maior est hic. ¶Si
Ose.6.a.6. 7 autem sciretis quid est, Misericordiã volo, & non
sacrificium: nunquam condemnassetis innocentes:
8 ¶Dñs enim est filius hominis etiam sabbathi. ¶Et
9 cũ inde transisset, venit in synagogam eorum. ¶Et
*erat ibi. Mar.3.a.1. Lu.6.b.6. 10 ecce homo * manum habens aridam, & interroga-

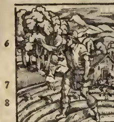
bant eum, dicentes:
Si licet sabbathis cu-
rare? vt accusarent eũ.
Deu.22.a.4. 11 ¶ Ipse autem dixit il-
lis: Quis erit ex vo-
bis homo qui habeat
ouem vnam: & si ceci-
derit hæc sabbathis in
foueã, nónne tenebit
12 & leuabit eã? ¶Quãtò
magis melior est ho-
mo oue? Itaque licet
sabbathis bene face-
13 re. ¶tunc ait homini: Extende manum tuam. Et ex-
14 tendit: & restituta est sanitati sicut altera. ¶Exeun-
tes autem Pharisæi, consilium faciebant aduersus
15 eum, quomodo perderent eum. ¶Iesus autẽ sciens,
B recessit inde, & secuti sunt eum multi, & curauit
16 eos omnes: ¶ & præcepit eis, ne manifestum eum
17 facerent. ¶Vt adimpleretur quod dictum est per Isa.42.a.1.
18 Isaiam prophetam, dicentem: ¶ Ecce puer meus
quem elegi, dilectus meus in quo bene complacuit
animæ meæ. Ponam spiritum meum super eum, &
19 iudicium Gentibus nunciabit. ¶Non contendet,
neque clamabit: neque audiet aliquis in pla-
20 teis vocem eius. ¶arundinem quassatam non con-
21 fringet, ¶& linum fumigans non extinguet: donec
eijciat ad victoriam iudiciũ: & in nomine eius Gen-
22 tes sperabunt. ¶ Tunc oblatus est ei dæmonium ha- Su.9.d.32. Lu.11.b.14.
bens, cæcus & mutus: & curauit eum, ita vt loquere-
23 tur, & videret. ¶Et stupebant omnes turbæ, & dice-
24 bant: Nunquid hic est filius Dauid? ¶ Pharisæi au- Su.9.d.34. Mar.3.c.22.
tem audientes, dixerunt: Hic non eijcit dæmones
25 nisi in Beel-zebub principe dæmoniorum. ¶Iesus
autem sciens cogitationes eorum, dixit eis: Omne Lu.11.c.17.
regnum diuisum contra se desolabitur: & omnis ci-
26 uitas vel domus diuisa contra se, non stabit. ¶Et si sa-
tanas satanam eijcit, aduersus se diuisus est: quo-
27 modo ergo stabit regnũ eius? ¶Et si ego in Beel-ze-
bub eijcio dæmones: filij vestri in quo eijciũt? Ideò
28 ipsi iudices vestri erũt. ¶Si autẽ ego in spiritu Dei
eijcio dæmones igitur peruenit in vos regnũ Dei.
29 ¶Aut quomodo potest quisquam intrare in domũ
C fortis, & vasa eius diripere: nisi prius alligauerit for-
30 tẽ, & tunc domum illius diripiet? ¶Qui non est me-
cum, contra me est: & qui non congregat mecum, Mar.3.d.28.
31 spargit. ¶ Ideò dico vobis: omne peccatum & blas- Lu.12.b.10. 1.Ioh.5.d.16.
phemia remittetur hominibus, spiritus autem blas-
32 phemia non remittetur. ¶Et quicunque dixerit ver- blasphemiæ.
bum contra Filium hominis, remittetur ei: qui au-
tem dixerit contra Spiritum sanctum, non remitte-
33 tur ei neque in hoc seculo, neque in futuro. ¶Aut
facite arborem bonam, & fructum eius bonum: aut
facite arborem malam, & fructum eius malum. si-
34 quidem ex fructu arbor agnoscitur. ¶Progenies
viperarum, quomodo potestis bona loqui, cùm
sitis mali? ex abundantiã enim cordis os loqui- Luc.6.g.45.
35 tur. ¶Bonus homo de bono thesauro profert bo-
na: & malus homo de malo thesauro profert ma-
36 la. ¶Dico autem vobis, quoniam omne verbum
ociosum quod loquuti fuerint homines, reddent
37 rationem de eo in die iudicij. ¶Ex verbis enim tuis
iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.
38 ¶Tunc responderunt ei quidam de Scribis & Pha-
risæis, dicentes: Magister, volumus à te signum vi- Su.16.a.4.
39 dere. ¶Qui respondens, ait illis: Generatio mala & Lu.11.d.29.
adultera signum quærit, & signum non dabitur ei, 1.Co.1.c.22.
40 nisi signum Ionæ prophetæ. ¶ Sicut enim fuit Ionas Ion.2.a.1.
D in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus: sic
erit filius hominis in corde terræ tribus diebus &
41 tribus noctibus. ¶ Viri Niniuitæ surgent in iudi- Io.3.b.5.
cio cum generatione ista, & condemnabunt eam:
quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ.
42 Et ecce plus quã Ionas hic. ¶ Regina Austri surget 3.Re.10.a.1.
in iudicio cũ generatione ista, & cõdemnabit eam: 2.Pa.9.a.1.
quia venit à finibus terræ audire sapientiã Salomo-
43 nis: & ecce plus quã Solomõ hic. ¶ Cùm autẽ im-
mundus spiritus exierit ab hoĩe, ambulat per loca Lu.11.c.24.
44 arida, quærens requiem, & non inuenit. ¶Tunc di-
cit: Reuertar in domum meam, vnde exiui. Et ve-
niens, inuenit eam vacantem, scopis mundatã, &
45 ornatã. ¶Tũc vadit, & assumit septẽ alios spiritus se-
cũ nequiores se, & intrãtes habitãt ibi: & fiũt nouis- 2.Pe.2.d.20.
sima hoĩs illius peiora prioribus. Sic erit & gene-

Mat.3.d.31. Lu.8 c.20 46 rationi huic pessimæ.¶ Adhuc eo loquente ad tur-
bas: ecce mater eius & fratres stabant foris, quæren
47 tes loqui ei. ¶ Dixit autem ei quidã: Ecce mater tua
loqui tecũ. 48 & fratres tui foris stant, quærentes `te`. ¶ At ipse re-
spondens dicenti sibi, ait: Quæ est mater mea, & qui
49 sunt fratres mei? ¶ Et extendens manum in discipu-
50 los suos, dixit. Ecce mater mea & fratres mei. ¶ Qui-
cunque enim fecerit voluntatem patris mei qui in
* & g. cœlis est, ipse meus * frater, & soror, & mater est.

CAPVT XIII.

5 IN illo die exi
A ens Iesus de
Mar 4.a.1. Lu.8.a.4. 2 domo, sede-
bat secus mare. ¶ Et
cõgregatæ sunt ad eũ
turbæ multæ, ita vt in
nauiculã ascẽdẽs, se-
deret, & oĩs turba sta
3 bat in littore: ¶ & locu
tus est eis multa in pa
rabolis, dicens: Ecce
exijt qui seminat, se-
* semen suum. 4 minare.* ¶ Et dum se-
minat, quædam ceciderunt secus viam, & venerunt
5 volucres cœli, & comederunt ea. ¶ Alia autem ceci-

derunt in petrosa, vbi
nõ habebãt terrã mul
tã: & cõtinuò exorta
sunt, quia nõ habebãt
6 altitudinẽ terræ. ¶ So-
le autẽ orto æstuaue-
runt: & quia nõ habe
bãt radicem, aruerũt.
7 ¶ Alia aũt ceciderunt
in spinas: & creuerũt
8 spinæ, & suffocauerũt
ea. ¶ Alia autẽ cecide
runt in terrã bonã: &
* centum, aliud sexaginta, aliud triginta. dabant fructum, aliud `cẽtesimũ`, aliud sexagesimũ,
9 aliud tricesimũ`. ¶ Qui habet aures audiẽdi, audiat.
Sic paulò post. 10 ¶ Et accedentes discipuli, dixerunt ei: Quare in pa-
`mysteriũ. 11 rabolis loqueris eis? ¶ Qui respõdens, ait illis: Quia
B vobis datum est nosse `mysteria` regni cœlorum: il-
12 lis autem nõ est datum. ¶ Qui enim habet, dabitur
Inf. 25.c.29. ei, & abundabit: qui autẽ non habet, & quod habet
13 auferet ab eo. ¶ Ideò in parabolis loquor eis: quia
videntes non uident, & audientes non audiunt, ne-
`vt adimpleatur. 14 que intelligunt: ¶ `& adimpletur` in eis prophetia
`dicentis. Isaiæ `dicens`: ¶ Auditu audietis, & non intelligetis:
Isa.6.c.9. Mat.4.b.12. Lu.8 b.10 Io.12.f.40. Act.28.f.26. Ro.11.b.8 55 & videntes videbitis, & non videbitis. ¶ Incrassatũ
est enim cor populi huius, & auribus grauiter au-
dierunt, & oculos suos clauserunt: ne quãdo videãt
oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, &
56 conuertantur, & sanem eos. ¶ Vestri autẽ beati ocu
Luc.10.d.23. 57 li quia uident, & aures vestræ quia audiunt. ¶ Amen
quippe dico vobis, quia multi prophetæ & iusti cu
pierunt videre quæ videtis, & non viderunt: & audi
58 re quæ auditis & non audierunt. ¶ Vos ergo audite
Mar.4.b.14. Luc.8.b.11 59 parabolã seminantis. ¶ Omnis qui audit verbum re
C gni, & non intelligit, uenit malus, & rapit quod se-
minatũ est in corde eius: hic est qui secus viã semi-
20 natus est. ¶ Qui autẽ super petrosa seminatus est: hic
est qui uerbum audit, & cõtinuò cum gaudio acci-
25 pit illud; ¶ non habet autem in se radicem, sed est tẽ
poralis: facta aũt tribulatione & persecutione pro-
22 pter uerbum, cõtinuò scãdalizatur. ¶ Qui autem se-
minatus est in spinis: hic est qui verbum audit, & so
licitudo seculi istius & fallacia diuitiarum suffocat
23 uerbum, & sine fructu efficitur. ¶ Qui verò in terram
bonam seminatus est: hic est qui audit verbum, &
intelligit: & fructum affert, & facit aliud quidem cẽ
tesimum, aliud autem sexagesimum, aliud verò tri-
24 cesimum. ¶ Aliam parabolam proposuit illis, dicẽs: Mar.4.d.26.
Simile factum est regnum cœlorum homini qui se-
25 minauit bonum semen in agro suo. ¶ Cùm autem Sap.1.d.14.

dormirent homines,
venit inimicus eius, &
superseminauit ziza-
nia in medio tritici,
26 & abiit. ¶ Cùm autem
creuisset herba, & fru
ctum fecisset: tunc ap
paruerunt & zizania.
27 ¶ Accedentes autẽ ser
D ui patrisfamiliàs, dixe
rũt ei, Domine, non-
ne bonum semen se-
minasti in agro tuo?
28 Vnde ergo habet zizania? ¶ Et ait illis: Inimicus ho
mo hoc fecit. Serui autem dixerunt ei, Vis* imus, & * igitur.
29 colligimus ea? ¶ Et ait, Non: ne fortè colligentes zi-
30 zania, eradicetis simul cum eis & triticum. ¶ Sinite
vtraque crescere vsque ad messem, & in tempore
messis dicã messoribus: Colligite primùm zizania,
& alligate ea in fasciculos ad comburendum, triti-
35 cum autem congregate in horreum meum. ¶ Aliã Mar.4.d.30. Lu.13.d.18.
parabolam proposuit eis, dicens: Simile est regnũ
cœlorum grano sinapis, quod accipiens homo se-
32 minauit in agro suo. ¶ quod minimum quidẽ est om
nibus seminibus, cùm aũt creuerit, maius est omni-
bus oleribus, & fit arbor, ita vt volucres cœli veniãt
33 & habitent in ramis eius. ¶ Aliam parabolam locu Lu.13.c.18
E sus est eis. Simile est regnum cœlorum fermento,
quod acceptum mulier abscõdit in farinæ satis tri-
34 bus: donec fermentatũ est totum. ¶ Hæc omnia lo- Marc 4.d.33.
quutus est Iesus in parabolis ad turbas: & sine para
35 bolis non loquebatur eis: ¶ vt impleretur quod di-
ctum erat per prophetam, dicentem: Aperiam in Psal.77.a.2
parabolis os meum, eructabo abscondita à consti-
36 tutione mundi. ¶ Tunc dimissis turbis, venit in do-
mum: & accesserunt ad eum discipuli eius, dicẽtes:
37 Edissere nobis parabolam zizaniorũ agri. ¶ Qui re-
spõdens, ait illis: Qui seminat bonum semen, est fi-
38 lius hominis. ¶ Ager autem est mũdus. Bonum ve-
rò semen: hi sunt filij regni. Zizania autem, filij sunt
39 nequam. ¶ Inimicus autem qui seminauit ea, est dia
bolus. Messis verò, cõsummatio seculi est. Messores Apo.14.c.15.
40 autem Angeli sunt. ¶ Sicut ergo colliguntur ziza-
F nia, & igni comburuntur: sic erit in consummatio-
45 ne seculi. ¶ mittet filius hominis Angelos suos, &
colligent de regno eius omnia scandala, & eos qui
42 faciunt iniquitatem: ¶ & mittent eos in caminum
43 ignis. Ibi erit fletus & stridor dentium. ¶ Tunc iusti Sap.3.b.7. Da.12.a.3
fulgebunt sicut sol in regno patris eorum. Qui ha-
44 bet aures audiendi, audiat. ¶ Simile est regnum cœ-
lorum thesauro abscondito in agro: quem qui inue
nit homo, abscondit, & præ gaudio illius vadit, &
vendit vniuersa quæ habet, & emit agrum illum.
45 ¶ Iterum simile est regnum cœlorum homini ne-
46 gociatori, quærenti bonas margaritas. ¶ Inuenta

autem una preciosa margarita, abiit, & uēdidit om
47 nia quæ habuit, & emit eam. ¶Iterum simile est re-
gnum cœlorum sagenæ missæ in mare, & ex omni
-3. 48 genere piscium congreganti, ¶quam cùm impleta
esset, educentes, & secus litus sedentes, elegerunt
49 bonos in uasa, malos autem foras miserunt. ¶Sic
G erit in consummatione seculi: exibunt Angeli, &
50 separabunt malos de medio iustorum, ¶& mittent
eos in caminum ignis, ibi erit fletus & stridor den-
*Domine 51 tium. ¶Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei, Etiam *.
52 ¶Ait illis: Ideò, omnis scriba doctus in regno cęlo-
rum, similis est homini patrifamiliàs, qui profert
53 de thesauro suo noua & vetera. ¶Et factum est: cùm
consummasset Iesus parabolas istas, transiit inde.
Mar.6.a.1. 54 ¶Et veniens in patriam suam, docebat eos in syna
Lu.4.c.16. gogis eorum, ita vt mirarentur, & dicerent: Vnde
Io.6.e.42. 55 huic sapientia hæc, & virtutes? ¶Nónne hic est fa-
bri filius? Nónne mater eius dicitur Maria: & fra-
56 tres eius, Iacóbus & Ioseph, & Simon & Iudas: ¶&
sorores eius, nónne omnes apud nos sunt? Vnde
57 ergo huic omnia ista? ¶Et scandalizabantur in eo.
Mar.6.a.4. Iesus autem dixit eis: Non est propheta sine hono
Lu.4.d.24. 58 re, nisi in patria sua, & in domo sua. ¶Et non fecit
Ioã.4.f.44. ibi virtutes multas propter incredulitatem illorũ.

CAPVT XIIII.

Mar.6.b.14. Lu.9.a.1. 1 A IN illo tempore audiuit Herodes tetrar-
cha famam Iesu: ¶& ait pueris suis: Hic
2 est Iohannes Baptista: ipse surrexit à
mortuis, & ideò virtutes operantur in
Mar.6.c.17. 3 eo. ¶Herodes enim tenuit Iohānē, & alligauit eũ:
Lu.3.d.19. & posuit in carcerem propter Herodiadem vxo-
*Philippi 4 rem * fratris sui. ¶Dicebat enim illi Iohannes: Non
5 licet tibi habere eam. ¶Et uolens illum occidere, ti
Infr.21.c.26. muit populum: quia sicut prophetam eum habe-
6 bant. ¶Die autem natalis Herodis saltauit filia He-
7 rodiadis in medio: & placuit Herodi. ¶Vnde cum
iuramento pollicitus est ei dare quodcunque po-
8 stulasset ab eo. ¶At illa præmonita à matre sua: Da
mihi, inquit, hic in disco caput Iohannis Baptistæ.
9 ¶Et contristatus est
Rex: propter iuramē
tum autē, & eos qui
pariter recumbebāt,
10 iussit dari. ¶Misitq; &
decollauit Iohānem
11 in carcere. ¶Et allatũ
est caput eius in di-
sco: & datum est puel
lę, & attulit matri suę.
12 ¶Et accedentes disci
B puli eius, tulerũt cor-
* eius. pus * & sepelierunt il
Lu.9.a.10. 13 lud, & venientes nunciauerunt Iesu. ¶Quod cùm
audisset Iesus, secessit inde in nauicula, in locum
Mar.7.d.31. desertum seorsum. & cùm audissent turbæ, secutæ
Ioh.6.a.2. 14 sunt eum pedestres de ciuitatibus. ¶Et exiens vidit
turbam multam, & misertus est eis, & curauit lan-
15 guidos eorum. ¶Vespere autem facto accesserunt
ad eum discipuli eius, dicentes: Desertus est lo-
cus, & hora iam præteriit: dimitte turbas, ut euntes
16 in castella, emant sibi escas. ¶Iesus autem dixit eis:
Mar.6.e.37. Non habent necesse ire: date illis uos manduca-
Lu.9.b.13. 17 re. ¶Responderunt ei: Non habemus hic nisi quin-
Ioh.6.b.9. 18 que panes & duos pisces. ¶Qui ait eis: Afferte mihi
19 illos huc. ¶Et cùm iussisset turbam discumbere su-

per fœnum, acceptis quinque panibus & duobus
piscibus, aspiciens in
cœlũ benedixit & fre
git, & dedit discipu-
lis panes, discipuli au
20 tem turbis: ¶Et mādu
C cauerũt omnes, & sa-
turati sunt. Et tulerũt
reliquias, duodecim
cophinos fragmēto-
21 rum plenos. ¶Mandu
cātium autē fuit nu-
merus quinq; millia
virorũ, exceptis mu-
22 lieribus & paruulis. ¶Et statim *iussit Iesus discipu *cōpulit.
pulos ascēdere in nauiculā, & præcedere eum trās Mar.6.e.45.
23 fretũ, donec dimitteret turbas. ¶Et dimissa turba, Ioh.6.b.17.
ascendit in montem solus orare. Vespere autē fa- Lu.6.b.12.
24 cto solus erat ibi. ¶nauicula autem in medio mari
iactabatur fluctibus, erat enim contrarius ventus.
25 Quarta autē uigilia noctis, venit ad eos ambulās su
26 per mare. ¶Et uidentes eum super mare ambulan-
tem, turbati sunt, dicentes: Quia phantasma est. Et
27 præ timore clamauerũt. ¶Statimq; Iesus locutus est
eis, dicens: Habete fiduciā: ego sum, nolite timere.
28 ¶Respondens autē Petrus, dixit: Dñe, si tu es, iube
29 me ad te venire super aquas. ¶At ipse ait: Veni. Et
D descendens Petrus de nauicula, ambulabat supe
30 aquam ut ueniret ad Iesum. ¶Videns verò uentum
validum, timuit: & cùm cœpisset mergi, clamauit,
dicens: Domine, sal-
31 uum me fac. ¶Et con
tinuò Iesus extendēs
manum, apprehēdit
eum, & ait illi: Modi-
cæ fidei, quare dubi-
32 tasti? ¶Et cùm *ascēdis- *ascēdisset.
sent in nauiculā, cessa
33 uit ventus. ¶Qui autē
in nauicula erant, ve-
nerunt & adorauerũt
eum, dicētes: Verè fi-
34 lius Dei es. ¶Et cùm Mar.6.g.53.
35 transfretassent, uenerunt in Terram Genesar. ¶Et
cùm cognouissent eum uiri loci illius, miserunt in
vniuersam regionē illā, & obtulerũt ei oēs male ha-
36 bētes: ¶& rogabāt eũ vt vel fimbriā vestimēti eius
tangerent. Et quicunq; tetigerunt, salui facti sunt.

CAPVT XV.

1 A TVnc accesse- Mar.7.a.1.
runt ad eũ ab
Ierosolymis
2 Scribæ & Pharisæi, di
centes: ¶Quare disci-
puli tui transgrediun
tur *traditionē senio- *traditiones.
rum? non enim lauāt
manus suas cùm pa-
3 nē māducāt. ¶Ipse aũt
respondens, ait illis:
Quare & uos trāsgre
dimini mandatũ Dei Exo.20.c.12.
propter traditionem Deut.5.b.16. & 27.b.16.
4 vestram? Nam Deus dixit: ¶Honora patrem & ma
trem, & qui maledixerit patri, vel matri, morte

moria-

5 moriatur.ꝰVos autem dicitis: Quicunque dixerit (Ephe.6.a.2. Le.20.b.9. Prou.20.c.20. Exod.21.c.16.)
patri, vel matri, Munus quodcunque est ex me, tibi
6 proderit:ꝰ& non honorificabit patrem suũ aut ma-
trem suam: & irritum fecistis mandatum Dei pro-
7 pter traditionem vestram. ꝰHypocritæ, bene pro-
8 phetauit de vobis Isaias, dicens: ꝰPopulus hic la- (Isa.29.d.13. Mar.7.a.6.)
B biis me honorat: cor autẽ eorũ lõgè est à me. ꝰSine
9 causa autẽ colunt me, docentes doctrinas, & mã- (–5.)
10 data hominum. ꝰEt conuocatis ad se turbis, dixit
11 eis: Audite & intelligite. ꝰNon quod intrat in os,
coinquinat hominem: sed quod procedit ex ore,
12 hoc coinquinat hoĩem. ꝰTunc accedentes discipuli
eius, dixerunt ei: Scis quia Pharisæi, audito verbo
13 hoc scandalizati sunt? ꝰAt ille respõdens, ait: Om (Io.15.a.2. Lu.6.f.39.)
nis plantatio, quam non plantauit pater meus cœ-
14 lestis, eradicabitur. ꝰSinite illos: cæci sunt, * duces (* &)
cæcorum. cæcus autem si cæco ducatum præstet,
15 ambo in foueam cadunt. ꝰRespondens autem Pe-
16 trus dixit ei: Edissere nobis parabolam istam. ꝰAt il (Mar.7.c.17.)
17 le dixit: Adhuc & uos sine intellectu estis? ꝰNon in-
telligitis quia omne quod in os intrat, in uentrem
18 vadit & in secessum emittitur? ꝰQuæ autem proce
dunt de ore, de corde exeũt, & ea coinquinant ho-
19 minem: ꝰde corde enim exeũt cogitationes malæ, (Ge.6.a.5. & 8.d.21.)
homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testi
20 monia, blasphemiæ. ꝰhæc sunt quę coinquinãt ho-
C minem. Non lotis autem manibus manducare, nõ
21 coinquinat hominẽ. ꝰEt egressus inde Iesus, seces-
22 sit in partes Tyri & Sidõnis. ꝰEt ecce mulier Cha- (Mar.7.c.25.)

nanæa à finibus illis
egressa clamauit, di-
cens ei: Miserere mei
Dñe fili Dauid: filia
mea malè à dęmonio
23 vexatur. ꝰQui nõ re-
spõdit ei uerbum. Et
accedentes discipuli
eius, rogabant eum,
dicentes: Dimitte eã:
qa clamat post nos.
24 ꝰIpse aũt respondẽs.
ait: Nõ sum missus ni-
25 si ad oues quæ perierunt domus Israël. ꝰAt illa ve- (Su.10.a.6. Lu.19.b.10. Ioh.10.a.3.)
26 nit, & adorauit eum, dicens: Dñe, adiuua me. ꝰQui
respõdens ait: Non est bonum sumere panem filio-
27 rum & mittere canibus. ꝰAt illa dixit: Etiam Domi
ne: nam & catelli edunt de micis quę cadunt de mẽ
28 sa dominorum suorum. ꝰTunc respõdens Iesus, ait
illi: O mulier magna est fides tua: fiat tibi sicut uis.
29 Et sanata est filia eius ex illa hora. ꝰEt cùm transis-
set inde Iesus, uenit secus mare Galilææ: & ascen-
30 dens in montem, sedebat ibi. ꝰEt accesserũt ad eũ (Is.35.a.5. Lu.7.d.22.)
turbæ multæ habẽtes secum mutos, cęcos, claudos,
debiles, & alios multos: & proiecerunt eos ad pe-
31 des eius, & curauit eos: ꝰita ut turbæ mirarentur ui
dentes mutos loquentes, claudos ambulantes, cæ
32 cos videntes: & magnificabant Deum Israël. ꝰ Ie- (Mar.8.a.1.)
sus autem cõuocatis discipulis suis, dixit: Misereor
D turbæ: quia triduo iam perseuerant mecum, & non
habẽt quod mãducent: & dimittere eos ieiunos no
33 lo, ne deficiant in via. ꝰEt dicunt ei discipuli: Vnde
ergo nobis in deserto panes tantos, vt saturemus
34 turbam tãtam? ꝰEt ait illis Iesus: Quot habetis pa
nes? At illi dixerunt: Septem, & paucos pisciculos.
35 ꝰEt pręcepit turbę vt discumberent super terram.
36 ꝰEt accipiens septem panes, & pisces, & gratias (–6.)
agẽs, fregit, & dedit discipulis suis, & discipuli de-
37 derũt populo. ꝰEt co
38 mederunt omnes &
saturati sũt. Et quod
superfuit de fragmẽ-
tis, tulerunt septem
sportas plenas. ꝰErãt
autẽ qui manducaue
runt, quatuor millia
hoĩum, extra paruu-
los & mulieres. ꝰEt
39 dimissa turba, ascẽdit
in nauiculam: & ve-
nit in fines Magedã.

CAPVT XVI.

1 ET accesserunt (Mar.8.b.11. Lu.12.g.54.)
A ad eum Pha
risæi & Sad-
ducæi tentãtes: & ro-
gauerunt eum vt si-
gnum de cœlo osten
2 deret eis. ꝰAt ille re-
spondens, ait illis: Fa
cto vespere dicitis, Se
renum erit, rubicun-
dum est enim cęlum.
3 ꝰEt manè, Hodie tẽ-
pestas: rutilat enim
triste cœlum. * Faciem ergo cœli diiudicare nostis: (* Hypocritæ)
4 signa autem temporum non potestis? ꝰGeneratio (Sup.12.e.39.)
mala & adultera signum quærit: & signum non da-
bitur ei nisi signum Ionæ prophetæ. Et relictis (Ion.2.a.1. –6.)
5 illis abiit. ꝰEt cùm venissent discipuli eius trans fre
6 tum, obliti sunt panes accipere. ꝰQui dixit illis:
Intuemini & cauete à fermento Pharisæorum & (Mar.8.b.14. Luc.12.a.1.)
7 Sadducæorum. ꝰAt illi cogitabant inter se, dicen-
8 tes: Quia panes non accepimus. ꝰSciens autem Ie
B sus, dixit: Quid cogitatis inter vos modicæ fidei,
9 quia panes non habetis? ꝰNondum intelligitis ne-
que recordamini quinque panum, in quinque mil (Sup.14.c.17. Ioh.6.b.9. Su.15.d.34.)
10 lia hominum, & quot cophinos sumpsistis? ꝰneque
septem panum in quatuor millia hominum, &
11 quot sportas sumpsistis? ꝰQuare non intelligitis
quia non de pane dixi uobis, Cauete à fermento
12 Pharisæorum & Sadducæorum? ꝰTunc intellexe-
runt quia non dixerit cauendum à fermento pa-
num, sed à doctrina Pharisæorum & Sadducæo-
13 rum. Venit autem Iesus in partes Cæsareæ Philip- (Mar.8.e.27. Lu.9.b.18. * me 3.)
pi: & interrogabat discipulos suos, dicens: Quẽ * di
14 cunt homines esse filium hominis? ꝰAt illi dixe-
C runt: Alij Iohannem Baptistam, alij autem Eliam,
15 alij verò Ieremiam, aut unum ex prophetis. ꝰDicit (Io.6.g.69.)
16 illis Iesus. Vos autem quem me esse dicitis? ꝰRe-
spondens Simon Petrus dixit: Tu es Christus filius
17 Dei uiui. ꝰRespondens autem Iesus dixit ei: Beatus
es Simon Bar-Iona: quia caro & sanguis non re- (Io.1.f.42.)
18 uelauit tibi, sed pater meus qui in cęlis est. ꝰEt ego
dico tibi, quia tu es Petrus: & super hanc petram
ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi nõ præ-
19 ualebunt aduersus eam. ꝰEt tibi dabo claues re- (In.18.c.18. Io.20.c.23.)
gni cœlorum. Et quodcunque ligaueris super ter-
ram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque solue (–9.)
20 ris super terrã, erit solutum & in cœlis. ꝰTunc prę- (–6.)
cepit discipulis suis vt nemini dicerent quia ipse

21 esset Iesus Christus.¶Exinde cępit Iesus ostende-
re discipulis suis quia oporteret eum ire Ierosoly-
mam, & multa pati à senioribus & Scribis & prin-
cipibus sacerdotum, & occidi, & tertia die resurge
22 re, ¶Et assumens eum Petrus, cœpit increpare eũ.
23 dicens: Absit à te Domine: non erit tibi hoc. ¶Qui
D conuersus, dixit Petro: Vade post me Satana, scã- Marc.8.d 3.
dalum es mihi: quia non sapis ea quæ Dei sunt, sed
24 ea quæ hominum. ¶Tunc Iesus dixit discipulis suis:
Si quis vult post me uenire, abneget semetipsũ, & Sup. 10. 38. Luc. 9. c.
25 tollat crucẽ suam, & sequatur me. ¶Qui enim uolue 1. & 14 c 27. & 17. g 33 Io 12. d. 25
rit animam suam saluam facere, perdet eam. qui au
tem perdiderit animam suã propter me, inueniet
26 eam. ¶Quid enim prodest homini, si mundum vni-
uersum lucretur, animæ verò suæ detrimentum pa-
tiatur? Aut quam dabit homo commutationẽ pro Psal. 48. 8.
27 anima sua? ¶Filius enim hominis vẽturus est in glo Psal. 61. b, 13. Act. 17. g.
ria patris sui cum Angelis suis, & tunc reddet vni-
28 cuiq; secundùm opera eius. ¶Amẽ dico vobis, sunt Lu. 8. a. 6 Mar 6. a. 1 Lu. 9. c. 27
quidam de hîc stantibus, qui nõ gustabunt mortẽ,
donec videant filiũ hominis venientẽ in regno suo.

CAPVT XVII.

1
A

ET post dies
sex *assumit* assumpsit Mar. 9. a. 2. Lu. 9. d. 28
Iesus Petrũ,
& Iacóbum, & Iohan
nem fratrem eius, &
ducit illos in mõtem *duxit
2 excelsũ seorsum: ¶&
trãsfiguratus est ante
eos. Et resplẽduit fa-
cies eius sicut sol: ve-
stimenta autẽ eius fa
cta sũt alba sicut nix.
3 ¶Et ecce apparuerũt il
4 lis Moyses & Elias cum eo loquentes. ¶Respondẽs
autem Petrus, dixit ad Iesum: Domine, bonum est
nos hîc esse: si vis, faciamus hîc tria tabernacula,
5 tibi vnum, & Moysi unum, & Elię unum. ¶Adhuc eo
loquẽte, ecce nubes lucida obũbrauit eos. Et ecce 2. Pe. 1. d. 17.
vox de nube, dicẽs: Hic est filius meus dilectus in Lu. 3. d. 17
6 quo mihi bene cõplacui: ipsum audite. ¶Et audiẽtes
discipuli, ceciderunt in faciem suam, & timuerunt
7 valde. ¶Et accessit Iesus, & tetigit eos, dixitque eis:
8 Surgite, & nolite timere. ¶Leuantes autem oculos
9 suos, neminem viderunt, nisi solum Iesum. ¶Et de-
scendentibus illis de monte, præcepit eis Iesus, di-
B cẽs: Nemini dixeritis visionem, donec filius homi-
10 nis à mortuis resurgat. ¶Et interrogauerũt eum di-
scipuli, dicentes: Quid ergo Scribæ dicunt quòd
11 Eliã oporteat primùm uenire? ¶At ille respondens, Mar 9. b. 12.
ait eis: Elias quidem uenturus est*, & restituet om Mal. 4. a. 5.
12 nia. ¶dico autem uobis, quia Elias iam vẽnit, & nõ Su. 11. b. 14 *primũ.
cognouerunt eum, sed fecerunt in eo quęcunque
voluerunt. Sic & filius hominis passurus est ab eis.
13 ¶Tunc intellexerunt discipuli, quia de Iohanne Ba
14 ptista dixisset eis. ¶Et cùm uenisset ad turbam, ac- Mar. 9. c. 14.
cessit ad eum homo genibus prouolutus ante eum. Lu 9. e. 37
15 ¶dicẽs: Domine miserere filio meo, quia lunaticus
C est, & malè patitur: nam sæpe cadit in ignem, & cre
16 brò in aquam. ¶Et obtuli eum discipulis tuis: & non
17 potuerunt curare eum. Respondens * Iesus, ait: ¶O *autem.
generatio incredula & peruersa, quousque ero vo-
biscum? vsquequo patiar uos? Afferte huc illum ad
18 me. ¶Et increpauit illum Iesus, & exijt ab eo dæmo
nium, & curatus est
puer ex illa hora.

19 ¶Tunc accesserunt di
scipuli ad Iesum se-
cretò, & dixerũt: Qua
re nos non potuimus
20 eijcere illũ? ¶Dixit il-
lis Iesus: Propter in-
credulitatem vestrã:
Amẽ quippe dico vo Lu. 17. b. 6
bis, si habueritis fidẽ
sicut granum sinapis,
dicetis monti huic,
Transi hinc illuc: & trãsibit, & nihil impossibile erit
21 vobis. ¶Hoc autem genus non eijcitur nisi per ora-
22 tionem & ieiunium. ¶Cõuersantibus autem eis in Mar. 9. e. 31.
Galilæa, dixit illis Iesus: Filius hominis tradendus Lu. 9. f. 44.
23 est in manus hominum: ¶& occident eum, & tertia & 24. a. 7.
24 die resurget. Et cõtristati sunt vehemẽter. ¶Et cùm Infr. 20. c. 18.
D venissent Capharnaum, accesserũt qui didrachma
accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei: Magister ve
25 ster non soluit didrachma? Ait, Etiam. ¶Et cùm in-
trasset in domum, pręuenit eum Iesus, dicens: Quid
tibi videtur Simon? Reges terrę à quibus accipiunt
26 tributum uel censum? a filijs suis, an ab alienis? ¶Et
ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Iesus: Ergo liberi
27 sunt filij. ¶Vt autem non scandalizemus eos, vade
ad mare, & mitte hamum: & eum piscem qui pri-
mus ascenderit, tolle: & aperto ore eius, inuenies
statérem: illum sumens, da eis pro me & te.

CAPVT XVIII.

1
A

IN illa hora ac
cesserunt di-
scipuli ad Ie
sum, dicentes: Quis Marc. 9. e. 34.
putas, maior est in re Lu. 9. f. 46.
2 gno cœlorum? ¶Et Inf. 19. b. 4
aduocans Iesus par- 1. Co. 14. d. 20.
uulum, statuit eum in
medio eorum, ¶& di-
3 xit: Amẽ dico uobis,
nisi conuersi fueri-
tis, & efficiamini si-
cut paruuli, nõ intra-
4 bitis in regnum cœlorum. ¶Quicunque ergo humi-
liauerit se sicut paruulus iste, hic est maior in regno
5 cęlorũ. ¶Et qui susceperit unũ paruulũ talẽ in noĩe
6 meo, me suscipit: ¶qui aũt scãdalizauerit vnũ de pu Marc. 9. f. 42.
sillis istis qui in me credũt, expedit ei ut suspendatᷣ
mola asinaria in collo eius, & demergatᷣ in profun-
7 dum maris. ¶Væ mundo à scãdalis. Necesse est enĩ Lu. 17 a. 1
vt ueniãt scandala: ueruntamen væ homini illi per
8 quẽ scãdalũ venit. ¶Si autẽ manus tua, uel pes tuus
scãdalizat te: abscinde eum, & proijce abs te: bonũ Su. 5. e. 30 Marc. 9. g 43.
tibi est ad uitã ingredi debilẽ uel claudum, q̃ duas
manus uel duos pedes habentẽ mitti in ignẽ æter-
9 num. ¶Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, &
B proijce abs te: bonum tibi est unum oculum habẽ-
tẽ in uitã intrare, quàm duos oculos habentẽ mitti
10 in gehennam ignis. ¶Videte ne contemnatis unum
ex his pusillis: dico enim uobis, quia Angeli eo-
rum in cœlis semper uident faciem patris mei Ps. 33. a. 8.
11 qui in cœlis est. ¶Venit enim filius hominis sal- Lu. 19. b. 10.
12 uare quod perierat. ¶Quid uobis uidetur? si fuerint

alicui

alicui centum oues, & errauerit vna ex eis: nónne
relinquit nonagintanouem in montibus, & vadit
13 quærere eam, quæ errauit? ¶ & si contigerit vt inue-
niat eam: amen dico vobis, quia gaudet super eam
magis, quàm super nonagintanouem quæ non er-
14 rauerunt. ¶ Sic non est voluntas ante patrem vestrũ
15 qui in cœlis est, vt pereat vnus de pusillis istis. ¶ Si
Leu. 17.a.1. autem peccauerit in te frater tuus: vade, & corri-
pe eum inter te & ipsum solum: si te audierit, lucra-
16 tus eris fratrem tuum. ¶ Si autem te nõ audierit: ad-
Leu. 19.d.17. hibe tecum adhuc vnum vel duos, vt in ore duo-
Ecc. 19.b.13 17 rum vel trium testium stet omne verbum. ¶ Quòd si
Iac. 5.d.19 C non audierit eos: dic ecclesiæ: si autem ecclesiam
non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.
Deu. 19.c.15. 18 ¶ Amen dico uobis, quęcunque alligaueritis super
1. Co. 13.a.1. terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcunque sol-
Heb. 10.d.28. 19 ueritis super terram, erunt soluta & in cœlo. ¶ Iterũ
dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super
Ioh. 8.c.17 terram, de omni re quamcunque petierint, fiet illis
2. Thes. 3.d.14. 20 à patre meo qui in cœlis est. ¶ Vbi enim sunt duo
1. Co. 5.c.9 vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in me-
Ioh. 20.d.13. 21 dio eorum. ¶ Tunc accedens Petrus ad eum, dixit:
Lu. 17.a.4. Domine quoties peccabit in me frater meus, & di-
22 mittã ei vsq; septies? ¶ Dixit illis Iesus: Non dico ti
23 bi vsque septies: sed vsq; septuagies septies. ¶ Ideo
assimilatum est regnum cœlorum homini regi, qui
24 voluit rationem ponere cum seruis suis. ¶ Et cùm
cœpisset rationem ponere, oblatus est ei vnus qui
25 debebat ei decem millia talenta. ¶ Cùm autem non
haberet unde redderet, iussit eũ dominus eius ve-
nundari, & vxorem eius & filios, & omnia quæ ha-
26 bebat, & reddi. ¶ Prócidens autem seruus
D ille, orabat eũ, dicẽs:
Patiẽtiã habe in me,
& omnia reddam ti-
27 bi. ¶ Misertus autem
dominus serui illius,
dimisit eum, & debi-
tũ dimisit ei. ¶ Egres-
28 sus autem seruus ille,
inuênit vnum de cõ-
seruis suis qui debe-
bat ei centum dena-
rios: & tenens suffocabat eum, dicens: Redde quod
29 debes. ¶ Et prócidens cõseruus eius, rogabat eum,
dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam ti
30 bi. ¶ Ille autem noluit: sed abijt, & misit eum in car-
31 cerem, donec redderet debitum. ¶ Videntes autem
conserui eius quæ fiebãt, cõtristati sunt valde: & ve
nerũt, & narrauerunt dño suo omnia quæ facta fue
32 rant. ¶ Tunc uocauit illum dominus suus, & ait illi:
Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniã
33 rogasti me: ¶ nónne ergo oportuit & te misereri cõ
Su. 6.b.12. 34 serui tui, sicut & ego tui misertus sum? ¶ Et iratus do
Mar. 11.c.25. minus eius, tradidit eum tortoribus, quoadusque
35 redderet uniuersum debitum. ¶ Sic & pater meus
cœlestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisq;
fratri suo de cordibus vestris.

CAPVT XIX.

1 ET factum est, cùm consummasset Iesus ser
Mar. 10.a.1 A mones istos: migrauit à Galilæa, & ve-
nit in fines Iudææ trans Iordanem, ¶ &
2 secutæ sunt eum turbæ multę: & curauit
3 eos ibi. ¶ Et accesserunt ad eum Pharisęi tentantes Mar. 10.a.2
eum, & dicentes: Si licet homini dimittere vxorem
suam, quacunque ex
4 causa? ¶ Qui respõdẽs,
ait eis: Non legistis
quia, qui fecit* ab ini Gen. 1.d.27. * hominem
tio, masculũ & fœmi- Gen. 2.d.24
5 nã fecit eos? Et dixit: Ephe. 5.g.31
¶ Propter hoc dimit- 1. Cor. 6.c.16.
tet homo patrẽ & ma
trẽ, & adhærebit vxo
6 ri suę: & erunt duo in
carne una. ¶ Itaq; iam
non sunt duo, sed
una caro. Quod ergo
7 Deus cõiunxit, homo nõ separet. ¶ Dicunt illi: Quid
ergo Moyses mandauit dare libellũ repudij, & di- Deu. 24.a.1.
8 mittere? ¶ Ait illis: Quõ Moyses ad duritiã cordis ue
stri permisit uobis dimittere vxores vestras: ab ini-
9 tio autem nõ fuit sic. ¶ Dico autem vobis, quia qui- Su. 5.e.32.
B cunq; dimiserit vxorẽ suã, nisi ob fornicationem, & Marc. 10.b.11
aliã duxerit, mœchatur: & qui dimissam duxerit, mœ Lu. 16.d.18
10 chatur. ¶ Dicunt ei discipuli eius: Si ita est causa ho 1. Cor. 7.b.10.
11 minis cum uxore, nõ expedit nubere. ¶ Qui dixit il-
lis: Non oẽs capiunt uerbũ istud, sed quibus datum
12 est. ¶ Sunt enim eunûchi qui de matris utero sic na-
ti sunt: & sunt eunûchi qui facti sunt ab hoĩbus: &
sunt eunûchi qui seipsos castrauerunt propter re-
13 gnum cęlorũ. Qui potest capere, capiat. ¶ Tunc ob- Mar. 10.b.13.
lati sunt ei paruuli, ut manus eis imponeret & ora- Lu. 18.c.15
14 ret. Discipuli autem increpabant eos. ¶ Iesus verò
ait eis: Sinite paruulos, & nolite eos prohibere ad Su. 18.a.3
15 me uenire: talium est enim regnum cœlorum. ¶ Et
16 cùm imposuisset eis manus, abijt inde. ¶ Et ecce Mar. 10.b.17.
unus accedens, ait illi: Magister bone, quid boni fa Lu. 18.d.18
17 ciam ut habeã vitam æternam? ¶ Qui dixit ei: Quid
C me interrogas de bono? Vnus est bonus, Deus. Si
18 autem uis ad uitã ingredi, serua mandata. ¶ Dicit il-
li: Quæ? Iesus autẽ dixit: Non homicidium facies: Exo. 20.c.13.
19 Nõ adulterabis: Non falsum testimoniũ dices: ¶ Ho
nora patrem tuum & matrẽ tuã: Diliges proximum
20 tuum sicut teipsum. ¶ Dicit illi adolescens: Oĩa hæc
custodiui à iuuẽtute mea: quid adhuc mihi deest?
21 ¶ Ait illi Iesus: Si uis perfectus esse, vade, vende* quę * omnia
habes, & da pauperibus, & habebis thesaurũ in cę-
22 lo: & ueni, sequere me. ¶ Cùm audisset autem ado-
lescens uerbum, abijt tristis: erat enim habens mul
23 tas possessiones. ¶ Iesus autem dixit discipulis suis:
Amẽ dico uobis, quia diues difficilè intrabit in re-
24 gnum cœlorũ. ¶ Et iterum dico vobis: faciliùs est ca
melũ per foramen acus trãsire, quàm diuitẽ intra-
25 re in regnum cœlorum. ¶ Auditis autem his, disci-
puli mirabantur ualde, dicentes: Quis ergo poterit
26 saluus esse? ¶ Aspiciẽs autem Iesus dixit illis: Apud
D homines hoc impossibile est: apud Deum autẽ om
27 nia possibilia sunt. ¶ Tunc respõdens Petrus, dixit Mar. 10.d.28.
ei: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te,
28 quid ergo erit nobis? ¶ Iesus autem dixit illis: Amẽ Luc. 18.c.28.
dico vobis, quòd uos qui secuti estis me, in regene
ratione cùm sederit filius hoĩs in sede maiestatis
suę, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicã- Luc. 22.c.30.
29 tes duodecim tribus Israël. ¶ Et oĩs qui reliquerit do
mũ, vel fratres, aut sorores, aut patrẽ, aut matrẽ, aut Inf. 20.b.16
vxorẽ, aut filios, aut agros, propter nomẽ meũ, cen Mar. 10.c.31.
30 tuplũ accipiet, & vitam æternã possidebit. ¶ Multi
autem erunt primi, nouissimi: & nouissimi, primi. Lu. 13.f.30

CAPVT XX.

1 Simile est regnum cęlorum homini patri-
A familias,qui exijt primo manè conduce
2 re operarios in uineam suam.¶Conuen
tione autē facta cum operarijs ex dena-
3 rio diurno, misit eos in vineam suam. ¶Et egressus
circa horam tertiā, vidit alios stantes in foro ocio-
meam 4 sos, ¶& dixit illis:Ite & vos in uineam:& quod iu-
5 stum fuerit,dabo vobis. ¶Illi autem abierunt.Iterū
autem exijt circa sextam, & nonam horam: & fecit
6 similiter. ¶Circa undecimam verò exijt,& inuénit
alios stantes, & dicit illis :Quid hic statis tota die
7 ociosi? ¶Dicunt ei:Quia nemo nos conduxit.Dicit
meam 8 illis:Ite & uos in uineam. ¶Cùm serò autem factū
B esset, dicit dominus uineæ procuratori suo : Voca

operarios,& redde il
lis mercedē, incipiēs
à nouissimis vsque ad
9 primos. ¶Cùm venis-
sent ergo qui circa vn
decimam horam ve-
nerant, acceperūt sin
10 gulos denarios. ¶Ve-
nientes autem & pri
mi, arbitrati sunt q
plus essent acceptu-
ri:acceperunt autem
& ipsi singulos dena-
11 rios. ¶Et accipiētes murmurabāt aduersus patrem-
12 familias, ¶dicentes:Hi nouissimi una hora fecerūt:
& pares illos nobis fecisti qui portauimus pondus
13 diei & æstus. ¶At ille respondens uni eorum, dixit:
Amice,non facio tibi iniuriam : nónne ex denario
14 conuenisti mecum? ¶Tolle quod tuum est,& uade:
15 volo autē & huic nouissimo dare sicut & tibi. ¶Aut
nō licet mihi quod volo facere?an oculus tuus ne-
16 quam est,quia ego bonus sum? ¶| Sic erunt nouis-
|Sup. 19.d 30. 17 simi, primi: & primi nouissimi : multi enim sunt
|Mar.10.d 38. vocati: pauci verò electi. ¶| Et ascendens Iesus Ie-
Lu.13.f.31 rosolymam,assumpsit duodecim discipulos secre-
Io.12.b.14 18 tò,& ait illis: ¶Ecce ascēdimus Ierosolymam,& fi-
|Mar.10.d 32. C lius hominis tradetur principibus sacerdotum &
Lu.18.f.31 19 Scribis & condemnabunt eum morte, ¶& tradent
eum Gentibus ad illudendum, & flagellandum, &
20 crucifigēdum:& tertia die resurget. ¶| Tunc acces-
Mar. 16.f. 35. sit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filijs suis,
21 adorans & petēs aliquid ab eo. ¶Qui dixit ei:Quid
uis?Ait illi:Dic ut sedeant hi duo filij mei,vnus ad
dexteram tuam,& unus ad sinistram in regno tuo.
22 ¶Respondens autem Iesus,dixit : Nescitis quid pe-
tatis, Potestis bibere calicem quem ego bibiturus
23 sum?Dicunt ei:Possumus. ¶Ait illis:Calicem quidē
vel meum bibetis : sedere autem ad dexteram meā &
sinistram,non est meum dare vobis;sed quibus pa-
|Mar.10.f. 41. 24 ratum est à patre meo. ¶ Et audientes decem,indi-
Luc. 22.c. 25. 25 gnati sunt de duobus fratribus. ¶ Iesus autem uoca
D uit eos ad se,& ait:Scitis quia principes gentiū do-
minantur eorum: & qui maiores sunt, potestatem
26 exercent in eos. ¶Non ita erit inter vos:sed quicū-
que voluerit inter uos maior fieri, sit vester mini-
Phil.2.a.7. 27 ster: ¶& qui uoluerit inter vos primus esse,erit ve-
28 ster seruus. ¶ |sicut filius hominis non uenit mini-
Mar. 10.g. 46. strari,sed ministrare,& dare animā suā redemptio-
Lu.18.f.35 29 nem pro multis. ¶| Et egredientibus illis ab Iericho
30 secuta est eum turba multa: ¶& ecce duo cæci sedē-
tes secus uiam,audierunt quia Iesus trāsiret:& cla-
mauerunt, dicentes: Domine, miserere nostri,fili
31 Dauid. ¶Turba autem increpabat eós, vt tacerent.
At illi magis clamabāt,dicentes : Domine,miserere
32 re nostri, fili Dauid. ¶Et stetit Iesus,& uocauit eós,
33 & ait:Quid vultis ut faciā uobis? ¶Dicunt illi:Domi
34 ne,vt aperiantur oculi nostri. ¶Misertus autem eo-
rum Iesus,tetigit oculos eorum.Et confestim vide-
runt, & secuti sunt eum.

CAPVT XXI.

1 Et cùm appropinquassent Ierosolymis, & Mar.11.a.1. Lu.19.d.29
A venissent Beth-phage, ad Montem oli-
2 ueti, tunc Iesus misit duos discipulos.
¶dicens eis: Ite in castellum quod con-
tra uos est,& statim inuenietis asinam alligatam,&
3 pullum cum ea:soluite,& adducite mihi: ¶& si quis
vobis aliquid dixerit,dicite, quia Dominus his o-
4 pus habet : & confestim dimittet eos. ¶Hoc autem
factum est ut adimpleretur quod dictū est per pro-
5 phetā, dicentem: ¶ Dicite filiæ Sion:Ecce Rex tuus
venit tibi mansuetus, & sedens super asinam,& pul Isa.62.e.11 Zac.9.b.9.
6 lum filium subiugalis. Euntes autem discipuli,fece Iohā.12.b.15
7 runt sicut præcepit illis Iesus. ¶Et adduxerunt asinā

& pullū : & imposue-
rūt super eos vestimē
8 ta sua, & eū desuper
sedere fecerūt: ¶Pluri
ma autē turba strauę
rūt uestimenta sua in
via : alij autem cæde-
9 bant ramos de arbo-
ribus, & sternebāt in
via: ¶turbę autem quę
præcedebant, & quæ
sequebantur, clama-
bāt,dicentes:Hosan-
na filio Dauid:| bene
dictus qui venit in nomine Domini: hosan-na in |Psal.117.d 26.
10 altissimis. ¶ Et cùm intrasset Ierosolymam, cōmo- Mar.11.b.9
ta est uniuersa ciuitas,dicens : Quis est hic? ¶Po- Lu.19.f.38
11 puli autem dicebant: Hic est Iesus propheta,à Na-
12 zareth Galilææ. ¶ Et |intrauit Iesus in templum
Dei, & eijciebat oēs |Mar.11.b. 12.
vēdētes & emētes in Ioh.2.c.14
templo,& mensas nu Deu.14.d. 25.

mulariorum & cathe
13 dras vendentium co
lumbas euertit! ¶& di
cit eis : Scriptum est,
¶Domus mea,domus |Lu.19.g. 45.
orationis vocabitur:
14 ¶vos autem fecistis il- Isa.56.a.7.
lam speluncam latro Iere.7.b.11
num. ¶Et accesserunt
ad eum cęci,& claudi
in templo: & sanauit
15 eos. ¶| Videntes autem principes sacerdotum & Mar.11.c.18
Scribæ mirabilia quæ fecit, & pueros clamantes Lu.19.g.47
in templo,& dicentes:Hosan-na filio Dauid: indi- Psal.8.a.3
16 gnati sunt, ¶& dixerunt ei : Audis quid isti dicunt?
Iesus autem dixit eis : Vtique. nunquam legistis,
|Quia ex ore infantium & lactētium perfecisti lau- Psal.8.a.3

dem?

17 dem?¶Et relictis illis, abiit foras extra Ciuitatē in
18 Beth-aniam: ibiq; mansit.¶Manè autem reuertens
19 in Ciuitatē,esurijt.¶|Et videns fici arborem unam
secus uiam,venit ad eam: & nihil inuēnit in ea nisi
folia tantùm,& aitilli:Nunquā ex te fructus nascatur
in sempiternum.Et arefacta est continuò ficul-
20 nea.¶|Et vidētes discipuli,mirati sunt,dicētes:Quo
21 modo cōtinuò aruit?¶Respondens autem Iesus,ait
eis:Amen dico uobis,si habueritis fidem,& nō hæsitaueritis,non solùm de ficulnea facietis, sed & si
monti huic dixeritis,Tolle,& iacta te in mare:fiet.
22 ¶|Et omnia quæcunque petieritis in oratione cre-
23 dentes,accipietis.¶Et cum venisset iu templum,ac-
cesserunt ad eum docentem principes sacerdotū &
seniores populi,dicentes: |In qua potestate hæc fa
24 cis? Et quis tibi dedit hanc potestatem?¶Respon-
C dens Iesus,dixit eis:Interrogabo vos & ego unum
sermonem: quē si dixeritis mihi, & ego vobis dicā
25 in qua potestate hęc facio.¶Baptismus Iohānis vnde
erat:è cœlo,an ex hominibus?At illi cogitabant
26 inter se,dicentes:¶Si dixerimus è cęlo,dicet nobis:
Quare ergo uon credidistis illi? Si autē dixerimus,
Ex hominibus:timemus turbam.|omnes enim ha-
27 bent Iohannem sicut prophetam.¶Et responden-
tes Iesu, dixerunt: Nescimus. Ait illis & ipse: Nec
28 ego dico uobis in qua potestate hæc facio.¶Quid
autem vobis videtur?Homo quidam habebat duos
filios:& accedēs ad primum,dixit: Fili, vade hodie
29 operare in vinea mea.¶Ille autem respondens,ait:
30 Nolo. Postea autem pœnitentia motus,abiit.¶Ac-
cedens autem ad alterum,dixit similiter.At ille re
31 spondens,ait:Eo domine. Et nō iuit.¶quis ex duo-
bus fecit voluntatem patris?Dicunt ei:Primus. Di
cit illis Iesus: Amen dico uobis, quia publicani &
32 meretrices præcedunt vos in regnum Dei.¶Venit
enim ad uos Iohannes in via iustitiæ: & non credi-
distis ei: publicani autem & meretrices crediderūt
ei:vos autem videntes uec pœnitentiam habuistis
33 postea, ut crederetis ei.¶Aliam parabolam audite:
D Homo erat paterfamilias qui plantauit vineam, &
sepem circuudedit ei,& fodit in ea torcular,& ædi
ficauit turrim, & locauit eam agricolis:& peregrè
34 profectus est.¶Cùm autem tempus fructuum ap-
propinquasset,misit seruos suos ad agricolas,vt ac-
35 ciperent fructus eius.¶Et agricolæ apprehensis ser
uis eius,alium cęciderunt,alium occiderunt,alium
36 uerò lapidauerunt.¶Iterum misit alios seruos plu-
37 res prioribus:& fecerunt illis similiter.¶Nouissimè
autem misit ad eos filium suum,dicēs: Verebuntur
filium meū.
38 ¶Agricolæ autē vidētes filiū, dixerunt intra se: |Hic est hæres,
venite , occidamus eū,& habebimus hæreditatē eius.¶Et ap-
39 prehensum eum eiecerunt extra uineā,&
40 occiderunt. ¶Cùm ergo venerit dominus

41 vineæ,quid faciet agricolis illis? Aiunt illi:Malos
malè perdet:& uineam suam locabit aliis agricolis
42 qui reddent ei fructum temporibus suis.¶|Dicit il-
lis Iesus: Nisquam legistis scripturis:Lapidem quē
reprobauerunt ædificantes, hic est factus in caput
anguli? A Domino factum est istud:& est mirabile
43 in oculis nostris?¶Ideò dico uobis,quia auferetur à
vobis regnum Dei,& dabitur Genti facięti fructus
44 eius.¶|Et qui ceciderit super lapidem istum,cōfrin
45 getur:super quem verò ceciderit,cōteret eum.¶Et
cùm audissent principes sacerdotum & Pharisæi pa
rabolas eius : cognouerunt quòd de ipsis diceret:.
46 ¶Et quærentes eum tenere,timuerunt turbas:quo-
niam sicut prophetam eum habebant.

CAPVT XXII.

1 ET respondens Iesus, dixit iterum in para-
A bolis eis, dicens: ¶|Simile factum est re-
2 gnum cœlorum homini Regi, qui fecit
3 nuptias filio suo.¶Et misit seruos suos uo
4 care inuitatos ad nuptias: & nolebant venire.¶Ite-
rum misit alios seruos,dicens: Dicite inuitatis,Ecce
prandium meū parau: tauri mei & altilia occisa, & omuia
5 parata: venite ad nuptias. ¶Illi autem neglexerunt:& abierūt,
alius in uillam suam, alius verò ad nego-
6 ciationem suam:¶reliqui verò tenuerunt
seruos eius , & cōtumeliis affectos,occi-
7 derunt . ¶Rex autem

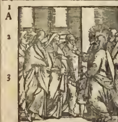

cùm audisset , iratus est : & missis exercitibus suis,
perdidit homicidas illos,& ciuitatem illorū succē-
8 dit.¶Tunc ait seruis suis: Nuptiæ quidem paratæ
9 sunt:sed qui inuitati erat,non fuerunt digni.¶Ite er
go ad exitus uiarum: & quoscunq; inueneritis,uo-
10 cate ad nuptias.¶Et egressi serui eius in uias , con-
gregauerunt omnes quos inueneruut,malos,& bo
11 nos: & impletæ sunt nuptiæ discūbentiū.¶Intrauit
autē Rex, vt uideret discumbentes: & uidit ibi ho
12 minem nō uestitum ueste nuptiali.¶Et ait illi: Ami-
B ce, quomodo huc intrasti non habens uestem nu-
13 ptialem? At ille obmutuit.¶Tunc dixit Rex mini-
stris: |Ligatis manibus & pedibus eius,mittite eum
in tenebras exteriores:ibi erit fletus & stridor dē-
14 tium.¶Multi enim sunt vocati, pauci verò electi.
15 ¶Tunc abeuntes Pharisæi, consilium inierunt,ut ca
16 perent eum in sermone.¶Et mittuut ei discipulos
suos cum Herodianis, dicentes: Magister scimus
quia verax es,& viam Dei in ueritate doces, & non est tibi cu
ra de aliquo.nō enim respicis personā hominum:¶dic ergo no
17 bis quid tibi videtur: licet censum dare Cę
18 sari, an nō?¶Cognita autem Iesus nequitia
corū,ait:Quid me tētatis hypocritæ?¶Ostē
19 dite mihi numisma
20 census. At illi obtulerunt ei denarium.¶Et ait illis
21 Iesus: Cuius est imago hæc, & superscriptio?¶Di-
C cunt ei: Cæsaris. Tunc ait illis: |Reddite ergo quæ
sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo.

Mar.11.b. 13. Mar.11.c. 20. Sup.7.a.7. Mar.11.c. 24. Io.15.b.7. 1.Ioan. 3. d.22. Mar.11.d 28. Lu.20.a.1 Sup.14.a. habebant Mar.6.c. 20. Mar.12.a.1 Lu.20.b.9 Isa.5.a.1.b 7. Iere.2.d. 21. Inf.26.a. & 27.a.1 Io.11.g.53 Psal.117 22. Act.4.b.11 Rom.9.f.33 1.Pe.2.a.7. Luc.20.c. 17. Mar.12.a. 10. Zac.12.a.3 Dan.2.e.34 Luc.14.d 16. Apoc.19. b.9 Sup.8.b.12 & 13.f.4 Infra 25. 30. Mar.12.b 13. Luc.20 20.

22 ¶Et audientes mirati ſunt, & relicto eo, abierunt.
23 ¶In illo die acceſſerunt ad eum Sadducæi, qui di-
cunt non eſſe reſurrectionem: & interrogauerunt
Marc.12. .19. 24 eum, ¶dicẽtes: Magiſter, Moyſes dixit, Si quis mor
Luc. 20. .28. tuus fuerit non habens filium: ut ducat frater eius
c 23.b.6 25 vxorem illius, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo. ¶Erant
Deut.25 a autem apud nos ſeptem fratres: & primus, vxore
ducta, defunctus eſt: & non habens ſemen, reliquit
26 vxorem ſuam fratri ſuo. ¶Similiter ſecundus, & ter
27 tius, vſque ad ſeptimum. ¶Nouiſſimè autem omniũ
28 & mulier defuncta eſt. ¶In reſurrectione ergo cu-
ius erit de ſeptẽ, vxor? omnes enim habuerunt eã.
29 ¶Reſpondens autem Ieſus, ait illis: Erratis, neſciẽ-
30 tes ſcripturas, neque virtutem Dei. ¶In reſurrectio-
ne enim neque nubent, neque nubẽtur: ſed ſunt ſi-
31 cut Angeli Dei in cœlo. ¶De reſurrectione autem
mortuorum nõ legiſtis quod dictum eſt à Deo, di-
Exo.3 b. 32 cẽte vobis: ¶Ego ſum Deus Abrahã, & Deus Iſaac,
& Deus Iacob? Non eſt Deus mortuorum, ſed vi-
33 uentium. ¶Et audientes turbæ, mirabantur in doctri
Mar. 12. d. 34 na eius. ¶Phariſæi autem audientes quòd ſilentiũ
D impoſuiſſet Sadducæis, conuenerunt in vnum: ¶&
35 interrogauit eum vnus ex eis legis doctor, tentans
36 eum: ¶Magiſter, quod eſt mandatum magnum in
Deu.6 a 37 Lege? ¶Ait illi Ieſus: Diliges Dominum Deum tuũ
ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota
38 mente tua. ¶Hoc eſt maximum & primum manda-
Leu. 19 d. 39 tum. ¶Secundum autẽ ſimile eſt huic: Diliges pro-
Mar 12. c. 40 ximum tuum ſicut teipſum. ¶In his duobus manda
41 datis vniuerſa lex pendet & prophetæ. ¶Congrega
tis autem Phariſæis, interrogauit eos Ieſus, dicens:
Mar.12. 35. 42 ¶Quid vobis videtur de Chriſto? cuius filius eſt? Di
Luc.20. g 43 cũt ei: Dauid. ¶Ait illis: Quomodo ergo Dauid in
Pſ.109.a. 44 Spiritu vocat eum Dominum, dicens: ¶Dixit Dñs
Domino meo, Sede à dextris meis, donec ponã ini
45 micos tuos ſcabellum pedum tuorum? ¶Si ergo Da
uid vocat eum Dominum: quomodo filius eius eſt?
46 ¶& nemo poterat ei reſpõdere verbum: neq; auſus
fuit quiſquam ex illa die eum amplius interrogare.

CAPVT XXIII.

1 TVnc Ieſus lo-
A cutus eſt ad
turbas & ad
2 diſcipulos ſuos, ¶di-
cens: Super cathedrã
Eſd.8.a Moyſi ſederunt Scri
bæ & Phariſæi: ¶Om-
Luc. 11. g 3 nia ergo quæcunque
dixerint uobis, ſerua-
te & facite: ſecũdùm
verò opera eorũ no-
lite facere, dicunt enĩ
Act. 15.b 4 & non faciunt. ¶Alli
gant enim onera grauia & importabilia, & impo-
nunt in humeros hominũ: digito autem ſuo nolunt
5 ea mouere. ¶Omnia verò opera ſua faciunt vt vi-
deãtur ab hominibus: dilatãt enim phylacteria ſua,
6 & magnificãt fimbrias. ¶Amant autem primos re-
cubitus in cęnis, & primas cathedras in ſynagogis,
Iac.3.a. 7 ¶& ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus,
8 rabbi. ¶Vos autẽ nolite uocari rabbi, Vnus eſt enim
Mal.1.b. 9 magiſter veſter: oẽs autẽ vos, fratres eſtis. ¶Et patrẽ
nolite uocare vobis ſuper terram: unus eſt enim pa
10 ter veſter qui in cœlis eſt. ¶Nec uocemini magiſtri:
11 quia magiſter ueſter, vnus eſt, Chriſtus. ¶Qui ma-
12 ior eſt ueſtrum, erit miniſter ueſter. ¶Qui autẽ ſe Lu 14 c 11. & 18 c 14.
B exaltauerit, humiliabitur: & qui ſe humiliauerit,
13 exaltabitur. ¶Væ autem vobis Scribæ & Phariſęi hy
pocritę: quia clauditis regnum cœlorum ante ho-
mines. vos enim non intratis: nec introeuntes ſini-
14 tis intrare. ¶Væ uobis Scribæ & Phariſæi hypocri
tæ: quia comeditis domos uiduarum, orationes lõ Mar.12. d 40.
gas orantes: propter hoc amplius accipietis iudi- Luc 20. g. 47.
15 cium. ¶Vę uobis Scribæ & Phariſęi hypocritę: quia
circuitis mare & aridam, vt faciatis unum proſely-
tum: & cùm fuerit factus, facitis eum filium gehen-
16 nę duplo quàm uos. ¶Vę vobis duces cęci, qui dici-
tis, Quicunq; iurauerit per templum, nihil eſt: qui
17 autem iurauerit in auro templi, debet. ¶Stulti & cę-
ci, quid enim maius eſt, aurũ, an tẽplum quod ſan-
18 ctificat aurum? ¶Et quicunque iurauerit in altari, ni
hil eſt: quicunque autẽ iurauerit in dono quod eſt
19 ſuper illud, debet. ¶Cęci, quid enim maius eſt, do-
20 num, an altare quod ſanctificat donum? ¶Qui ergo
C iurat in altari, iurat in eo, & in omnibus quæ ſuper
21 illud ſunt: ¶& quicunq; iurauerit in templo, iurat in
22 illo, & in eo qui habitat in ipſo: ¶& qui in cœlo, iu- Sup. 5. c 34.
23 rat in throno Dei, & in eo qui ſedet ſuper eũ. ¶Vę Luc 11. f 42.
uobis Scribę & Phariſęi hypocritę: quia decimatis
mentam & anethum & cyminum, & reliquiſtis quę
grauiora ſunt legis, iudicium, & miſericordiã, & fi-
24 dem. hęc oportuit facere, & illa non omittere. ¶Du
ces cæci, excolantes culicem, camelum autem glu-
25 tientes. ¶Væ uobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: Luc.11.e 39.
quia mundatis quod déforis eſt calicis & paropſi-
dis: intùs autem pleni eſtis rapina & immunditia. plena ſunt
26 ¶Phariſæe cęce, munda priùs quod intùs eſt, calicis 7.
& paropſidis, vt fiat id quod déforis eſt, mundum.
27 ¶Væ uobis Scribę & Phariſæi hypocritæ: quia ſimi-
les eſtis ſepulchris dealbatis, quæ áforis parent ho
minibus ſpecioſa, intùs verò plena ſunt oſſibus mor
28 tuorum, & omni ſpurcitia. ¶Sic & vos éforis quidẽ
paretis hominibus iuſti: intùs autẽ pleni eſtis hypo
29 criſi & iniquitate. ¶Vę vobis Scribæ & Phariſæi hy-
D pocritę, quia ędificatis ſepulchra prophetarũ, & or
30 natis monumẽta iuſtorum, ¶& dicitis, Si fuiſſemus
in diebus patrũ noſtrorũ, nõ eſſemus ſocij eorũ in
31 ſanguine prophetarum. ¶itaq; teſtimonio eſtis vo-
bismetipſis, quia filij eſtis eorũ qui prophetas oc-
32 ciderunt. ¶Et vos implete menſurã patrũ veſtrorũ.
33 ¶Serpentes, genimina viperarũ, quomodo fugie- Su.3.b.7.
34 tis à iudicio gehẽnæ? ¶Ideo, ecce ego mitto ad vos
prophetas, & ſapientes, & ſcribas, & ex illis occide
tis & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in ſynagogis
35 veſtris, & perſequemini de ciuitate in ciuitatẽ: ¶vt
ueniat ſuper uos omnis ſanguis iuſtus qui effuſus
eſt ſuper terrã, à ſanguine Abel iuſti, vſque ad ſan Ge.4.b.8
guinẽ Zachariæ filij Barachię, quẽ occidiſtis inter He. 11.a4
36 templum & altare. ¶Amen dico uobis, uenient hęc 2. Par. 24 f 22.
37 omnia ſuper generationem iſtã. ¶Ieruſalem Ieruſa
lẽ, quę occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te Luc.13. g 34.
miſſi ſunt: quoties uolui cõgregare filios tuos, quẽ- 4.Eſd.1.c 30.
admodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas,
38 & noluiſti? ¶Ecce relinquetur uobis domus veſtra
39 deſerta. ¶Dico enĩ uobis, nõ me uidebitis amodo,
donec dicatis: Benedictus qui venit in nõie Dñi.

CAPVT XXIIII.

1 ET egreſſus Ieſus de templo, ibat. Et acceſſe- Mar.13.a1
A runt diſcipuli eius, vt oſtenderent ei ędifi- Lu.21.b.5
2 cationes templi. ¶Ipſi autem reſpondens

dixit

dixit illis: Videtis hæc omnia? Amen dico vobis, nō
relinquetur hic lapis super lapidem qui nō destruatur.
t Lu.19.g.44. 3 tur. ¶ Sedente autem eo super Montem-oliueti, ac
cesserunt ad eum discipuli secreto, dicētes: Dic no-
bis, quando hæc erunt? & quod signum aduentus
t Ephes.5.b.6. Colos.2.d.18. 4 tui, & consummationis seculi? ¶ Et respondens Ie
5 sus, dixit eis: Videte ne quis vos seducat: ¶ multi
enim venient in nomine meo, dicentes, Ego sum

Christus: & multos se
6 ducent. ¶ Audituri
enim estis prælia &
opiniones præliorū.
Videte ne turbemini:
oportet enim hæc fie
ri: sed nondum est fi-
7 nis. ¶ Consurget enim
gens in gentem, & re-
gnum in regnum: &
erunt pestilentiæ, &
fames, & terremotus
8 per loca: ¶ hæc autē
t Ioh.15.c.20.& 16.a.2. 9 omnia initia sunt dolorum. ¶ Tunc tradent vos in
tribulationē, & occident vos: & eritis odio omni-
Sup.10.c.17. 10 bus gentibus propter nomen meum. ¶ Et tunc scan
Luc.21.c.12. B dalizabuntur multi: & inuicem tradent: & odio ha
11 bebunt inuicem. ¶ Et multi pseudo-prophetæ sur-
12 gent: & seducent multos. ¶ Et quoniam abundabit
13 iniquitas: refrigescet charitas multorum. ¶ qui au-
tem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.
14 ¶ Et prædicabitur hoc Euangelium regni in vniuer-
so orbe in testimonium omnibus gentibus: & tunc
t Mar.13.b.14. Lu.21.d.20 t Dan.9.g.27. 15 veniet consummatio. ¶ Cùm ergo videritis abomi
nationē desolationis, quæ dicta est à Daniele pro
pheta, stantem in loco sancto, (qui legit intelligat)
16 ¶ tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes: ¶ & qui
17 in tecto, nō descendat tollere aliquid de domo sua:
18 ¶ & qui in agro, non reuertatur tollere tunicā suam.
19 ¶ Væ autē prægnantibus & nutrientibus in illis die-
20 bus. ¶ Orate autē, vt nō fiat fuga vestra in hyeme vel
t Ac.1.b.12 21 sabbatho. ¶ Erit enim tūc tribulatio magna qualis
non fuit ab initio mundi vsque modò, neque fiet.
22 ¶ Et nisi breuiati fuissent dies illi, nō fieret salua om
nis caro, sed propter electos breuiabuntur dies illi.
t Mar.13.c.21. Lu.13.d.23 23 ¶ Tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus,
24 aut illic: nolite credere. ¶ Surgent enim pseudochri
sti, & pseudoprophetæ: & dabunt signa magna &
prodigia, ita vt in errorē inducantur (si fieri potest)
25 etiam electi. ¶ Ecce prædixi vobis. ¶ Si ergo dixerint
26 vobis, Ecce in deserto est: nolite exire: ecce in pe-
27 netralibus: nolite credere. ¶ Sicut enim fulgur exit
C ab Oriente, & paret vsque in Occidentem: ita erit
t Luc.17.g.37. 28 & aduentus filij hominis. ¶ Vbicunque fuerit cor-
Mar.13.d.24 Lu.21.c.25 Eze.32.b.7 Isai.13.b.10. Ioel 2.g.31 & 3.c.15. 29 pus, illic congregabuntur & aquilæ. ¶ Statim autem
post tribulationem dierum illorum, sol obscurabi-
tur, & luna non dabit lumen suum, & stellæ cadent
30 de cœlo, & virtutes cœlorum commouebuntur: ¶ &
tunc parebit signum filij hominis in cœlo: & tunc
plangent omnes tribus terræ: & videbunt filiū ho-
minis venientē in nubibus cœli cum virtute multa
t Apoc.1.b.8. 1.Cor.15.g.52. 31 & maiestate. ¶ Et mittet angelos suos cum tuba, &
voce magna: & cōgregabunt electos eius à quatuor
ventis, à summis cœlorum vsque ad terminos eorū.
32 ¶ Ab arbore autem fici discite parabolā: cùm iam
ramus eius tener fuerit, & folia nata, scitis qui pro-
33 pè est æstas. ¶ ita & vos, cùm videritis hæc omnia,
34 scitote quia propè est in ianuis. ¶ Amen dico vobis,
quia non præteribit generatio hæc, donec omnia
35 hæc fiant. ¶ Cœlum & terra transibunt, verba autē t Mar.13.d.31.
36 mea non præteribunt. ¶ De die autem illa & hora
D nemo scit, neque angeli cœlorum, nisi solus pater.
37 ¶ Sicut autem in diebus Noe: ita erit & aduentus Luc.17.f.26.
38 filij hominis. ¶ sicut enim erant in diebus ante dilu Gen.7.b.5 1.Pet.3.d.20.
uium comedentes & bibentes, nubentes & nuptui
tradentes, vsque ad eum diem quo intrauit Noe
39 in arcam, ¶ & non cognouerunt donec venit dilu-
uium, & tulit omnes: ita erit & aduentus filij ho-
40 minis. ¶ Tunc duo erunt in agro: vnus assumetur, Luc.17.g.36.
41 & vnus relinquetur: ¶ duæ molentes in mola: vna
42 assumetur, & vna relinquetur. ¶ * Vigilate ergo, *duo in lecto: vnus assumetur, & vnus relinquetur.
quia nescitis qua hora Dominus vester venturus
43 sit. ¶ Illud autem scitote, quoniam si sciret pater-
familiàs, qua hora fur venturus esset, uigilaret
44 utique & non sineret perfodi domum suam. ¶ Ideò t 1.The.5.d.17.
& uos estote parati: quia qua nescitis hora filius
45 hominis uenturus est. ¶ Quis, putas, est fidelis Mar.13.d.33.
seruus & prudens, quem constituit Dominus suus
super familiam suam, ut det illis cibum in tempo-
46 re? ¶ Beatus ille seruus, quem cùm uenerit domi- Luc.12.c.42
47 nus eius, inuenerit sic facientem: ¶ Amen dico uo- t Apo.16.c.15
bis, quoniam super omnia bona sua constituet eū.
48 ¶ Si autē dixerit malus seruus ille in corde suo: Mo-
49 ram faciet dominus meus uenire: ¶ & cœperit per-
cutere conseruos suos, manducet autem & bibat cū
50 ebriosis: ¶ ueniet dominus serui illius in die qua nō
51 sperat, & hora qua ignorat, ¶ & diuidet eum, par-
temque eius ponet cùm hypocritis. illic erit fletus t Sup.13.f.42. Infr.25.c.30.
& stridor dentium.

CAPVT XXV.

1 Tunc simile
A erit regnum
cœlorum de
cem uirginibus, quæ
accipiētes lampades
suas, exierunt obuiā
sponso, & sponsæ.
2 ¶ Quinque autem ex
eis erāt fatuæ, & quin
3 que prudentes: ¶ sed
quinque fatuæ, acce-
ptis lampadibus, non
sumpserunt oleum se
4 cum: ¶ prudentes uerò acceperunt oleum in uasis
5 suis cum lampadibus. ¶ Moram autem faciente spō
6 so, dormitauerunt omnes, & dormierunt. ¶ Media
autem nocte clamor factus est: Ecce sponsus uenit,
7 exite obuiam ei. ¶ Tunc surrexerunt omnes uirgi-
8 nes illę, & ornauerunt lampades suas. ¶ Fatuæ autē
sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo uestro:
9 quia lampades nostræ extinguuntur. ¶ Responde-
runt prudentes, dicentes: Ne fortè non sufficiat no
bis, & uobis: ite potius ad uendentes, & emite uo-
10 bis. ¶ Dum autem irent emere, uenit spōsus: & quæ
paratæ erant, intrauerunt cū eo ad nuptias, & clau-
11 sa est ianua. ¶ Nouissimè uerò ueniunt & reliquæ
uirgines, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis.
12 ¶ At ille respondens, ait: Amen dico uobis, nescio
13 uos. ¶ Vigilate itaque, quia nescitis diem, neq; ho t Mar.13.d.33. Supe.24.e.42.
14 ram. ¶ Sicut enim homo peregrè proficiscens, uo-
B cauit seruos suos, & tradidit illis bona sua. ¶ Et uni
15 dedit quinque talēta, alij autē duo, alij uerò unum, Lu.19.b.12
unicuique secundùm propriam uirtutem: & pro-

fectus

16 fectus est statim.¶ Abijt autem qui quinque talenta
acceperat,& operatus est in eis, & lucratus est alia
17 quinque.¶Similiter & qui duo acceperat, lucratus
18 est alia duo. ¶Qui autem vnum acceperat, abiens
fodit in terram,& abscondit pecuniam domini sui.
19 ¶Post multum verò temporis venit dominus seruo
20 rum illorum,& posuit rationem cum eis.¶ Et acce-
dens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia
quinque talenta, dicens: Domine, quinque ta-
lenta tradidisti mihi: ecce alia quinque superlu-
21 cratus sum.¶Ait illi Dominus eius: Euge serue bo-
ne & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super
multa te constituam: intra in gaudium domini tui.
22 ¶ Accessit autē & qui dun talenta acceperat, & ait:
Domine,duo talenta tradidisti mihi: ecce alia duo
C superlucratus sum.¶ Ait illi dominus eius: Euge ser
23 ue bone & fidelis,quia super pauca fuisti fidelis, su
per multa te constituam: intra in gaudium domini
24 tui. ¶ Accedens autem & qui vnum talentum acce-
perat,ait:Domine,scio quia homo durus es,metis,
vbi non seminasti, & congregas, vbi non sparsisti.
25 ¶& timens abij, & abscōdi talentum tuum in terra:
26 ecce habes quod tuum est.¶ Respondens autem do
minus eius,dixit ei:Serue male,& piger,sciebas q a
meto vbi non semino, & congrego vbi non sparsi:
27 ¶oportuit ergo te committere pecuniam meam nu
mularijs, & veniens ego recepissem vtique quod
28 meum est cum usura.¶ Tollite itaque ab eo talen-
29 tum, & date ei qui habet decem talenta.¶ omni Sup. 13.b 12.
enim habenti dabitur, & abundabit: ei autem qui Marc. 4. c. 25.
nō habet, & quod videtur habere,auferetur ab eo. Lu.8 c.18. & 19.d. 26
30 ¶Et inutilem seruum eijcite in tenebras exteriores: Sup.8. b. 12.& 22.b 13.
31 illic erit fletus & stridor dentium.¶ Cùm autem ve
nerit filius hominis in maiestate sua, & omnes an-
geli cum eo: tunc sedebit super sedem maiestatis
32 suæ: ¶& congregabuntur ante eum omnes gentes,
& separabit eos ab inuicem, sicut pastor segregat
33 oues ab hœdis.¶ & statuet oues quidem à dextris
34 suis, hœdos autem à sinistris.¶Tunc dicet Rex his
D qui à dextris eius erunt: Venite benedicti patris
mei, possidete paratum vobis regnum à constitu-
35 tione mundi.¶ Esuriui enim:& dedistis mihi man- Isa. 58.b. 7.
ducare.sitiui:& dedistis mihi bibere. hospes eram: Eze.17.b 7
36 & collegistis me.¶ Nudus: & operuistis me. infir- Eccle.7.d 39.
mus:& visitastis me.in carcere eram: & venistis ad
37 me.¶Tunc respondebunt ei iusti, dicentes: Domi-
ne,quando te vidimus esurientem, & pauimus: si-
38 tientem, & dedimus tibi potum?¶ quando autem
39 te vidimus hospitem,& collegimus te?¶ aut quan-
do te vidimus infirmum,aut in carcere, & venimus
40 ad te?¶ Et respondens Rex, dicet illis:Amen dico
vobis, quandiu fecistis vni ex his fratribus meis mi
41 nimis,mihi fecistis.¶Tunc dicet & his qui à sinistris
42 erunt:¶ Discedite à me maledicti in ignem æternū, Ps.6.b.9.
43 qui paratus est diabolo & angelis eius.¶ esuriui Sup. 7. c. 23. Luc. 13. f. 27.
enim:& non dedistis mihi manducare.sitiui:& non
44 dedistis mihi potum.¶hospes eram:& non collegi-
stis me.nudus:& non operuistis me. infirmus, & in
45 carcere: & non visitastis me.¶ Tunc respondebunt
ei & ipsi dicentes: Domine,quando te vidimus esu
rientem,aut sitientē,aut hospitem,aut nudum, aut
infirmum,aut in carcere: & nō ministrauimus tibi?
46 ¶Tunc respondebit illis, dicens:Amen dico vobis,
quandiu non fecistis vni de minoribus his,nec mi- Iohā.5.e. 29.
47 hi fecistis.¶ Et ibunt hi in supplicium æternum:iu- Dan. 12. a. 2.
sti autem in vitam æternam.

CAPVT XXVI.

1 ET factum est cum cōsummasset Iesus ser
A mones hos omnes, dixit discipulis suis:
2 ¶ Scitis quia post biduum Pascha fiet, & Mar. 14.a 1
filius hominis tradetur vt crucifigatur. Lu. 22.a.2.
3 ¶Tunc congregati sunt principes sacerdotum, & se
niores populi in atrium principis sacerdotum, qui
4 dicebatur Caiphas:¶& cōsilium fecerunt, vt Iesum
5 dolo tenerent & occiderent.¶Dicebant autem: Nō
in die festo, ne fortè tumultus fieret in populo.

6 ¶ Cùm autem Iesus Ioh 11.a.3 & 12. a 3.
esset in Beth-ania in Mar. 14. a. 3.
domo Simónis Le-
7 prosi,¶ accessit ad eū
mulier habens alaba
strum vnguenti pre-
ciosi, & effudit super
caput ipsius recumbē
8 tis.¶ Videntes autem
discipuli, indignati
sunt dicētes: Vt quid
9 perditio hæc?¶ potuit
enim istud venunda-
10 ri multo, & dari pauperibus.¶ Sciens autem Iesus,
ait illis:Quid molesti estis huic mulieri?opus enim
11 bonum operata est in me.¶ nam semper pauperes Deut. 15 b.11.
habetis vobiscum:me autem non semper habetis. habebitis
12 ¶Mittens enim hæc vnguentum hoc in corpus meū:
13 ad sepeliendum me,fecit.¶ Amen dico nobis, vbi-
cunque prędicatum fuerit hoc euangelium in toto
mūdo,dicetur & quod hæc fecit, in memoriā eius.
14 ¶Tunc abijt vnus de duodecim, qui dicebatur Iu- Mar.14. b. 10.
B das Iscariótes,ad principes sacerdotum, ¶& ait il- Luc.22.a.3
15 lis:Quid vultis mihi dare,& ego vobis eum tradam?
16 At illi constituerunt ei triginta argenteos.¶ Et ex-
inde quærebat opurtunitatem, vt eum traderet.
17 ¶ Prima autem die Azymorum accesserunt disci- Mar. 14. b.12.
puli ad Iesum, dicentes:Vbi vis paremus tibi come Lu.22. a 7 - 8.
18 dere Pascha?¶At Iesus dixit:Ite in ciuitatē ad quen
dam,& dicite ei:Magister dicit, Tempus meū pro-
pe est, apud te facio Pascha cum discipulis meis.
19 ¶Et fecerunt discipuli sicut constituit illis Iesus: &
20 parauerunt Pascha.¶ Vespere autem facto, discū- Mar.14 l 17.
21 bebat cum duodecim discipulis suis.¶ Et edenti- Luc. 22 l. 14.
bus illis, dixit: Amen dico vobis, quia vnus vestrū Iohan. 13. c. 21.
22 me traditurus est.¶ Et contristati valde, cœperunt

singuli dicere: Nun-
quid ego sum Domi-
23 ne?¶ At ipse respon-
dens,ait: Qui intingit
mecum manum in pa
ropside, hic me tra-
24 det.¶ Filius quidē ho
minis vadit sicut scri Psal. 40.b 10.
ptum est de illo: væ
C autē homini illi, per
quem filius hominis
tradetur: bonū erat traditur
ei,si natus non fuisset
25 homo ille.¶ Respondens autem Iudas qui tradidit
eum,dixit:Nunquid ego sum Rabbi? Ait illi: Tu di-
26 xisti.¶ Cœnantibus autem eis, accepit Iesus panē 1.Co.11 .24.
& benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, &
27 ait:Accipite,& comedite: hoc est corpus meū.¶ Et
accipiens calicem,gratias egit, & dedit illis, dicēs:

Bibite

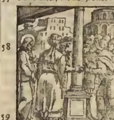
28 Bibite ex hoc omnes. ¶Hic est enim sanguis meus
noui testamenti, qui pro multis effundetur in re-
29 missionem peccatorum. ¶Dico autem vobis, nõ bi-
bam àmodo de hoc genimine vitis vsque in diem
illum, cùm illud bibam vobiscum nouum in regno
30 patris mei. ¶Et hymno dicto, exierunt in Montem
1Mar. 14. c. 27. Io. 16. d. 32. Zac. 13. b. 7. 31 oliueti. ¶Tunc dicit illis Iesus: ¦ Omnes vos scanda-
lum patiemini in me, in ista nocte. Scriptũ est enim
¦ Percutiam pastorem, & dispergentur oues gregis.
Mar. 14. c. 28. & 16. b. 7. 32 ¶¦ Postquàm autem resurrexero, præcedam vos in
33 Galilæam. ¶ Respondes autem Petrus, ait illi: Et
si omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquã scã-
34 dalizabor. ¶Ait illi Iesus: Amẽ dico tibi, quia in hac
35 nocte antequàm gallus cãtet, ter me negabis. ¶¦ Ait
1Ioh. 13. d. 38. D illi Petrus: Etiam si oportuerit me mori tecum, nõ
te negabo. Similiter & omnes discipuli dixerunt.
36 ¶ ¦ Tunc venit Iesus cum illis in villam quæ dicitur
1Mar. 14. d. 32. Luc. 22. d. 39. ¦ Geth-semani, & dixit discipulis suis: Sedete hic
37 donec vadam illuc, & orem. ¶ Et assumpto Petro, &
duobus filijs Zebedæi, cœpit contristari & mœstus
38 esse. ¶ Tunc ait illis: Tristis est anima mea vsque ad
39 mortem: sustinete hic, & vigilate mecum. ¶ Et pro-
gressus pusillum, prócidit in faciem suam, orans, &

dicẽs: Pater mi, si pos
sibile est, transeat à
me calix iste: veruntamen
nõ sicut ego vo-
40 lo, sed sicut tu. ¶ Et ve
nit ad discipulos su-
os, & inuenit eos dor
mientes, & dicit Pe-
tro: Sic non potuistis
vna hora vigilate me
41 cum? ¶ Vigilate, & ora
te vt non intretis in
tẽtationem. Spiritus
42 quidem prõptus est, caro autem infirma. ¶ Iterum
secundò abijt, & orauit, dicens: Pater mi, si non po-
test hic calix transire, nisi bibam illum: fiat voluntas
43 tua. ¶ Et venit iterum, & inuenit eos dormientes.
44 erant enim oculi eorũ grauati. ¶Et relictis illis, ite-
rum abijt: & orauit tertiò, eundem sermonem di-
45 cens. ¶ Tunc venit ad discipulos suos, & dicit illis:
Dormite iam & requiescite: ecce appropinquauit
hora, & filius hominis tradetur in manus peccato-
46 rum. ¶Surgite eamus: ecce *appropinquauit qui me
*appropinquabit. *tradit. 5. 1Mar. 14. e. 43. Lu. 22. e. 47. Ioh. 18. a. 3. 47 *tradet. ¶¦ Adhuc eo loquente, ecce Iudas, vnus de
E duodecim venit, & cum eo turba multa cum gla-
dijs & fustibus, missi à principibus sacerdotum & se
48 nioribus populi. ¶Qui autem tradidit eum, dedit il
lis signum, dicens: Quemcunque osculatus fuero,

ipse est, tenete eum.
49 ¶ Et confestim acce-
dens ad Iesum, dixit:
Aue rabbi. Et oscula-
50 tus est eum. ¶ Dixitq;
illi Iesus: Amice, ad
quid venisti? Tunc ac
cesserũt, & manus in-
iecerunt in Iesum: &
51 tenuerunt eũ. ¶ Et ec-
ce vnus ex his qui erãt
cum Iesu, extendens
manum, exemit glã-
diũ suũ: & percutiens seruũ principis sacerdotũ, am
52 putauit auriculã eius. ¶Tunc ait illi Iesus: Conuerte
gladiũ tuũ in locũ suũ. oẽs enim qui acceperint 1Ge. 9. a. 6. Apoc. 13. c. 10.
53 gladiũ, gladio peribũt. ¶ An putas quia nõ possum *modo rogare *modò 8. ~2.
gare patrem meum: & exhibebit mihi modo plu-
54 quàm duodecim legiones angelorum? ¶ Quomodo 1Esa. 53. c. 10.
ergo implebuntur scripturæ, quia sic oportet fie-
55 ri? ¶In illa hora dixit Iesus turbis: Tanquam ad la-
tronem existis cum gladijs & fustibus compreheh-
dere me: quotidie apud vos sedebam docens in tẽ
56 plo: & non me tenuistis. ¶ Hoc autem totum factum
F est, ¦ vt adimplerentur scripturæ prophetarum.
57 Tunc discipuli oẽs, relicto eo, fugerunt. ¶At illi te- 1Su. c. 31. Mar. 14. e. 54. Lũ. 22. f. 54. Ioh. 8. d. 14.

nentes Iesum, duxe-
runt ad Caiphã, prin
cipem sacerdotum,
vbi Scribæ, & senio-
58 res cõuenerunt. ¶Pe-
trus autem sequebã-
tur eum à longè, vs-
que in atrium princi
pis sacerdotum. Et in
gressus intrò, sedebat
cum ministris, vt vide
59 ret finem. ¶ *Princi- *Princeps Marc. 14. i. 5.
pes autẽ sacerdotũ,
& omne concilium quærebant falsum testimo-
60 nium contra Iesum, vt eum morti traderent: ¶ &
non inuenerunt, cùm multi falsi testes accessissent.
61 Nouissimè autem venerunt duo falsi testes, ¶ & di-
xerunt: Hic dixit, ¦ Possum destruere templum Ioh. 2. d. 19.
62 Dei, & post triduum reædificare illud. ¶ Et surgens
princeps sacerdotũ, ait illi: Nihil rñdes ad eã quæ
isti aduersum te testi
63 ficãtur? ¶ Iesus autem
tacebat. Et princeps
sacerdotũ ait illi: Ad-
iuro te per Deum vi-
uum, vt dicas nobis si
tu es Christus filius
64 Dei. ¶ Dicit illi Iesus:
Tu dixisti: veruntamẽ
dico vobis, amodo vi
debitis filiũ hominis 1Su. 16. d. 27. 1. The. 4. d. 16. Ro. 14. b. 10.
sedentẽ à dextris vir-
tutis Dei, & venientẽ
65 in nubibus cęli. Tũc princeps sacerdotũ scidit vesti
mẽta sua, dicens: Blasphemauit: qd adhuc egemus
66 testibus? ecce, nũc audistis blasphemiã: ¶quid vobis
videtur? At illi respõdentes, dixerunt: Reus est mor
67 tis. ¶ Tunc expuerunt in faciẽ eius: & colaphis eum 1Esa. 50. b. 6. Marc. 14. g. 65.
G ceciderunt, alij autem palmas in faciem eius dede
68 runt, ¶dicentes: Prophetiza nobis Christe, quis est
69 qui te percussit? Petrus verò sedebat foris in atrio:
& accessit ad eũ vna ancilla, dicẽs: Et tu cũ Iesu Ga- Lu. 22. f. 55. Ioh. 18. c. 25.
70 lilęo eras. ¶At ille negauit corã oĩbus, dicẽs: Nescio
71 quid dicis. ¶Exeunte autem illo ianuam, vidit eũ
alia ancilla: & ait his qui erant ibi: Et hic erat cũ
72 Iesu Nazareno. ¶ Et iterum negauit cum iuramen-
73 to: Quia non noui hominem. ¶Et post pusillum ac-
cesserunt qui stabant: & dixerunt Petro: Verè & tu
ex illis es: nam & loquela tua manifestum te facit.
74 ¶ Tunc cœpit detestari & iurare, quia non nouisset
75 hominem. Et continò gallus cantauit. ¶ Et recorda
tus est Petrus verbi Iesu, quod dixerat, Prius quàm
gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras, fle-
uit amare.

CAPVT XXVII.

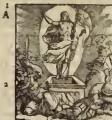
1 MAnè autem facto, consilium inierunt om-
Mar. 15.b. 16. A nes principes sacerdotum & seniores po
Lu 22.g 61. puli aduersus Iesum, vt eum morti trade
Lu.23. a.1 2 rent.¶Et vinctum adduxerunt eũ, & tra-
Ioh. 18. c. 28. 3 diderunt Pontio Pilato præsidi. ¶Tunc videns Iu-
das qui eum tradidit, quod damnatus esset: pœnitẽ
tia ductus retulit triginta argenteos principibus sa
4 cerdotum & senioribus, ¶dicens: Peccaui tradens
sanguinem iustum. At illi dixerunt: Quid ad nos? tu
5 videris. ¶Et proiectis argenteis in templo, recessit:
a Act.1.c.18 6 & abiens, | laqueo se suspendit. ¶Principes autem
sacerdotum, acceptis argenteis, dixerunt: Non li-
cet eos mittere in corbonam: quia precium sangui-
7 nis est. ¶Cõsilio autem inito, emerunt ex illis agrũ
8 figuli, in sepulturam peregrinorum. ¶Propter hoc
b Act.1.c.19 vocatus est ager ille, | Hacel-dama, hoc est ager san
9 guinis, vsque in hodiernum diem. ¶Tunc impletum
B est quod dictum est per Ieremiam prophetam dicẽ
Za.11.c.12 tem: | Et acceperunt triginta argẽteos precium ap-
10 preciati quem appreciauerunt, à filijs Israël: ¶& de-
derunt eos in agrum figuli, sicut cõstituit mihi Do-
11 minus. ¶Iesus autem
stetit ante præsidem,
Mar.15.a.1 Lu 23.a.3. Ioh 18.f.33 | & interrogauit eum
præses, dicens: Tu es
Rex Iudæorum? Dicit
illi Iesus: Tu dicis:
12 ¶Et quum accusare-
tur à principibus sa-
cerdotum & seniori-
bus, nihil respondit.
13 ¶Tunc dicit illi Pila-
tus: Non audis quan-
ta aduersum te dicũt
14 testimonia? ¶Et non respondit ei ad vllum verbum,
15 ita vt miraretur præses vehementer. ¶Per diem au-
tem solennem consueuerat præses populo dimitte
16 te vnum vinctum quem voluissent. ¶habebat autem
tunc vinctum insignem, qui dicebatur Barrabas.
17 ¶Congregatis ergo illis, dixit Pilatus: Quem vultis
dimittã vobis: Barabbam, an Iesum qui dicitur Chri
18 stus? ¶Sciebat enim quòd per inuidiã tradidissent
19 eum: ¶Sedente autem illo pro tribunali, misit ad eũ
Mar. 15.b. 12. C vxor eius, dicens: Nihil tibi & iusto illi: multa enim
Luc 23.c. 18. 20 passa sum hodie per visum propter eum. ¶Principes
Ioh. 18.g. 40. autem sacerdotum & seniores persuaserunt popu-
lis vt peterent Barabbam, Iesum verò perderent.
Act.3.c.14 21 ¶Respondens autẽ præses, ait illis: Quem vultis vo-
bis de duobus dimitti? At illi dixerunt: Barabbam.
22 ¶Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam de Iesu qui
23 dicitur Christus? Dicunt omnes: Crucifigatur. ¶At
illis præses: Quid enĩ
mali fecit? At illi ma-
gis clamabant, dicen
24 tes, Crucifigatur. ¶Vi
dens autem Pilatus,
quia nihil proficeret,
sed magis tumultus
fieret, accepta aqua
lauit manus corã po-
pulo, dicens: Innocẽs
ego sum à sanguine
iusti huius: vos videri
25 tis. ¶Et respõdens vni
uersus populus, dixit: Sanguis eius super nos, & su-
26 per filios nostros. ¶Tunc dimisit illis Barrabam: Ie-
sum autem flagellatum tradidit eis, vt crucifigere-
27 tur. ¶Tunc milites præ
sidis suscipientes Ie-
sum in prætoriũ, | cõ- a Mar.15.b 16 Ioh.19.a.1
D gregauerunt ad eum
vniuersam cohortẽ:
28 ¶& exuentes eũ, chla
mydem coccineã cir-
cundederunt ei. ¶&
29 plectentes coronam
de spinis, posuerunt
super caput eius, &
arundinem in dexte-
ra eius. Et genu, flexo
ante eum, illudebant ei, dicentes: Aue Rex Iudæo-
30 rum. ¶Et expuentes in eum, acceperunt arundinẽ,
& percutiebãt caput
31 eius. ¶Et postquam il
luserunt ei, exuerunt
eum chlamydem: &
induerunt eum vesti-
mentis eius, & duxe-
runt eum vt crucifige
32 rent. ¶| Exeuntes au- a Mar.15.b 21.
tem inuenerũt homi- Luc.23. d 26.
nem Cyrenæum, no-
mine Simonem: hunc
angariauerunt, vt tol-
33 leret crucẽ eius. ¶| Et Ioh.19 c.17
venerunt in locum qui dicitur Golgotha, quod est Mar. 15.b. 21.
34 Caluariæ locus. ¶Et Luc.23. e. 33.
dederunt ei vinum bi
bere cum felle mistũ.
Et cùm gustasset, no-
35 luit bibere. ¶| Post- b Mar. 5.c. 24.
quam autem crucifi- Luc 23.e. 34
xerunt eum, diuiserũt
vestimenta eius, sor-
tem mittentes: vt im Ioh.19.c.18
pleretur | quod dictũ Psal.22.c 19
est per prophetam, di
centem: Diuiserunt Io.19 c.24
sibi vestimenta mea,
36 & super vestem meam miserunt sortem. ¶Et seden -25.
37 tes seruabant eũ. ¶Et imposuerunt super caput eius
causam ipsius scriptam: HIC EST IESVS
38 REX IVDAEORVM. ¶Tũc crucifixi sunt cũ
E eo duo latrones: vnus
à dextris, & vnus à si-
39 nistris. ¶Prætereuntes
autem blasphemabãt
eum, mouentes capi-
ta sua, & dicentes:
40 ¶| Vah qui destruis -2.
templũ Dei, & in tri- Ioh.2.d.19
duo illud reædificas:
salua temetipsum: si fi
lius Dei es, descende
41 de cruce. ¶Similiter
& principes sacerdo-
tum illudentes cum Scribis & senioribus, dicebãt:
42 ¶| Alios saluos fecit: seipsum non potest saluum fa- Ioh.2 d.19
cere: | si Rex Israël est, descendat nunc de cruce, &
43 credimus ei. ¶| confidit in Deo: liberet nunc eum si Ps.22 b.9.
vult.

44 vult:dixit enim, Quia filius Dei ſum. ¶ Idipſum au-
tem & latrones qui crucifixi erant cum eo imprope
45 rabant ei. ¶ A ſexta autem hora, tenebræ factæ ſunt
ſuper vniuerſam terram, vſque ad horam nonam.
46 ¶ Et circa horam nonam clamauit Ieſus voce ma-
gna, dicens: Eli, Eli, lamma ſabacthani? hoc eſt:
Pſal.21.a.2. ‖ Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me?
47 ¶ Quidam autem illic ſtantes & audientes, dice-
48 bant: Eliam vocat iſte. ¶ Et continuò currens vnus
Pſal.68.c.22. F ex eis, acceptam ſpongiam impleuit ‖ aceto: &
49 impoſuit arundini & dabat ei bibere. ¶ Cęteri ve-
rò dicebant: Sine, videamus an veniat Elias libe-
50 rans eum. ¶ Ieſus autē iterum clamans voce magna,
2.Par.3.d.14. 51 emiſit ſpiritum. ¶ Et ecce, ‖ velum tēpli ſciſſum eſt in
duas partes, à ſummo vſque deorſum: & terra mo-
52 ta eſt, & petræ ſciſſæ ſunt, ¶ & monumenta aperta
ſunt: & multa corpora ſanctorū qui dormierāt, ſur
53 rexerunt. ¶ Et exeuntes de monumentis poſt reſur-
rectionem eius venerunt in ſanctam ciuitatē, & ap-
54 paruerunt multis. ¶ Centurio autem, & qui cum eo
erant cuſtodiētes Ieſum, viſo terræmotu & his quæ
fiebāt, timuerūt valde, dicētes: Verè filius Dei erat
Mar.15.d.40. 55 iſte. ¶ ‖ Erāt aūt ibi mulieres multę à lōgè, quę ſecu
56 tæ erāt Ieſum à Galilæa, miniſtrātes ei: ¶ inter quas
erat Maria Magdalene, & Maria Iacôbi, & Ioſeph

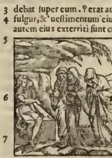

mater, & mater filio-
‖ Mar.15.d.42. Luc.23.g.50. ‖ Iohā.19.g.38. 57 rum Zebedæi. ¶ ‖ Cùm
autem ſerò factū eſ-
G ſet, venit quidam ho
mo diues ab Arima-
thęa, nomine Ioſeph,
qui & ipſe diſcipulus
58 erat Ieſu. ¶ Hic ac-
ceſſit ad Pilatū, & pe-
tijt corpus Ieſu. Tunc
Pilatus iuſſit reddi
59 corpus. ¶ Et accepto
corpore, Ioſeph inuo
60 luit illud in ſindone munda. ¶ & poſuit illud in mo-
numento ſuo nouo,
quod exciderat in pe
tra. Et aduoluit ſaxū
magnum ad oſtiū mo
61 numēti, & abijt. ¶ Erat
autem ibi Maria Mag
dalene, & altera Ma-
ria, ſedentes cōtra ſe-
62 pulchrum. ¶ Altera au
tem die, quæ eſt poſt
Paraſcêuen, conuene
runt principes ſacer-
dotum, & Phariſęi ad
63 Pilatum, ¶ dicentes: Domine, recordati ſumus, quia
ſeductor ille dixit adhuc viuens, Poſt tres dies re-
64 ſurgam. ¶ Iube ergo cuſtodiri ſepulchrum vſque in
diem tertium: ne fortè veniant diſcipuli eius, & fu-
rentur eum, & dicant plebi, Surrexit à mortuis: &
65 erit nouiſſimus error peior priore. ¶ Ait illis
Pilatus: Habetis cuſtodiam. Ite, cuſto-
66 dite ſicut ſcitis. ¶ illi autem abeun-
tes, munierunt ſepulchrum:
ſignantes lapidem cum
cuſtodibus.

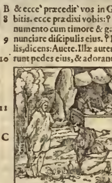
CAPVT XXVIII.

1 VEſpere au- Mar.16.1.6. Iohan.20.a.1.
A tem ſabba-
thi quæ lu-
ceſcit in pri
ma ſabbathi, venit
Maria Magdalene, &
altera Maria videre
ſepulchrum. ¶ Et ecce
2 terręmotus factus eſt
magnus. Angelus enī
Domini deſcēdit de
cœlo: & accedens, re
uoluit lapidem, & ſe-
3 debat ſuper eum. ¶ erat autem aſpectus eius ſicut
4 fulgur, & ᷾ ueſtimentum ᷾ eius ſicut nix. ¶ Præ timore ᷾ veſtimenta.
autem eius exterriti ſunt cuſtodes, & facti ſunt ve-

5 lut mortui. ¶ Reſpon-
dens autem angelus,
dixit mulieribus: No-
lite timere vos: ſcio
enim quòd Ieſum q
crucifixus eſt, quæri-
6 tis. ¶ non eſt hic: ſur-
rexit enim ſicut di-
xit: venite, & ᷾ videte -ꝗ.
locū vbi poſitus erat
7 Dominus. ¶ Et citò
euntes, dicite diſcipu
lis eius quia ſurrexit:
B & ecce ᷾ præcedit ᷾ vos in Galilæam, ibi eum vide- ᷾ præcedet
8 bitis. ecce prædixi vobis. ¶ Et exierunt citò de mo-
numento cum timore & gaudio magno, currentes
9 nunciare diſcipulis eius. ¶ Et ecce Ieſus occurrit il-
lis, dicens: Auete. Illæ autem acceſſerunt, & tenue-
10 runt pedes eius, & adorauerunt eum. ¶ Tunc ait il-

lis Ieſus: Nolite time
re: ite, nunciate fratri
bus meis, vt eant in
Galilæam: ibi me vi-
11 debunt. ¶ Quæ cùm
abijſſent, ecce quidā
de cuſtodibus vene-
C runt in ciuitatem, &
nunciauerunt princi-
bus ſacerdotum om-
nia quæ facta fuerāt.
¶ Et congregati cum
12 ſenioribus, conſilio
accepto, pecuniam copioſam dederunt militibus,
13 ¶ dicentes: Dicite, Quia diſcipuli eius nocte vene-
14 runt, & furati ſunt eum uobis dormientibus. ¶ Et ſi
hoc auditum fuerit à præſide, nos ſuadebimus ei,
15 & ſecuros vos faciemus. ¶ At illi accepta pecunia,
fecerunt ſicut erant edocti. Et diuulgatum eſt ver-
bum iſtud apud Iudęos, vſque in hodiernum diem.
16 ¶ Vndecim autem diſcipuli abierunt in Galilæam,
D in montem vbi conſtituerat illis Ieſus. ¶ Et viden-
17 tes eum adorauerunt: quidam autem dubitauerūt.
18 ¶ Et accedens Ieſus locutus eſt eis, dicens: ‖ Data ‖ Ioh.17.a.2.
19 eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra: ¶ eun- Heb.2.b.8.
tes ergo docete oēs gētes: baptizātes eos in nomi- Mar.16.d.15.
20 ne Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, ¶ docētes eos ſer-
uare oīa quæcūq; mādaui vobis: & ecce, ego vobiſ-
cū ſum oībus diebus, vſq; ad cōſummationē ſeculi.

HIERONYMVS IN CATALOGO
Scriptorum Ecclesiasticorum.

MARCVS discipulus & interpres Petri, iuxta quod Petrum referentem audierat rogatus Romæ à fratribus, breue scripsit Euangelium. Quod cum Petrus audisset, probauit, & Ecclesiæ legendum sua authoritate edidit, sicut Clemens in sexto Hypotypóseon libro scribit. Et Papias Ierosolymitanus episcopus meminit huius Marci: & Petrus in epistola prima, sub nomine Babylonis, figuraliter Romam significans: Salutat vos, inquit, ecclesia in Babylone collecta, & Marcus filius meus. Assumpto itaque euangelio quod ipse confecerat, perrexit Aegyptum: & primus in Alexandria Christum annuncians, constituit ecclesiam, tanta doctrina & vitæ continentia, vt omnes sectatores Christi ad exemplum sui cogeret. Denique Philo disertissimus Iudæorum, videns Alexandriæ primam Ecclesiam adhuc Iudaizantem, quasi in laudem gentis suæ librum super eorum conuersatione scipsit. Et quomodo Lucas narrat, Ierosolymæ credentes omnia habuisse communia: sic ille quod Alexandriæ sub Marco fieri doctore cernebat, memoriæ tradidit. Mortuus est autem octauo Neronis anno, & sepultus Alexandriæ, succedente sibi Aniano.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM
Secundùm Marcum.

CAPVT PRIMVM.

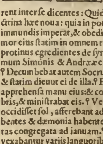
1 A INITIVM
Euangelij Ie-
su Christi, fi-
2 lij Dei. Sicut scriptũ
est in Isaia propheta,
Mala.3.a.1. (Ecce ego mitto an
gelum meum ante fa
ciem tuam, qui præ-
parabit viam tuã an-
3 te te.) Vox clamã- Isa.40.a.3 Ioh.1.c.13 Luc.3.a.4. Mat.3.a.2.
tis in deserto: Parate
viã Domini, rectas fa
cite semitas eius. Fuit
4 Iohannes in deserto baptizans, & prædicãs baptis-
mum pœnitentiæ in
remissionem peccato
5 rum. Et egrediеba- Mat.3.a.5.
tur ad eum omnis Iu
deæ regio, & Ieroso-
lymitæ vniuersi: & ba
ptizabãtur ab illo in
Iordanis flumine cõ-
fitentes peccata sua.
6 Et erat Iohannes ve Mat.3.a.4.
stitus pilis cameli, &
zona pellicea circa lũ
7 bos eius; & locustas & mel syluestre edebat. Et Lu.3.c.
prædicabat, dicens: Venit fortior me post me: cu- Io.1.
ius non sum dignus procumbens soluere corrigiã Act.1.
8 calceamentorum eius. Ego baptizaui vos aqua:
ille verò baptizabit
vos Spiritu sancto.
9 Et factum est in die
bus illis venit Iesus Mat.3.d.
à Nazareth Galilææ:
& baptizatus est à Io
10 hãne in Iordane. Et Lu.3.d.
statim ascendens de
aqua vidit cœlos aper
tos, & Spiritum * tan *sanctum
quam columbam de
scendentem & manẽ
11 tẽ in ipso. Et vox fa- Ioh.1.d.
B cta est de cœlis: Tu es filius meus dilectus, in te cõ Mat.4 Lu.4.
12 placui. Et statim Spiritus expulit eum in desertũ.
13 Et erat in deserto quadraginta diebus, & quadra-
ginta noctibus: & tentabatur à Satana: eratque cum
14 bestijs, & angeli ministrabant illi. Postquam au- Mat.4
tem traditus est Iohannes, venit Iesus in Galilæã,
15 prædicans euangelium regni Dei, & dicens: Lu.4.c. Io.4.
Quoniam impletum est tempus, & appropinqua-
uit regnum Dei: pœnitemini, & credite Euangelio.
16 Et præteriens secus Mare Galilææ, vidit Simonẽ

& Andræam fratrem eius, mittentes retia in mare,
17 (erant enim piſcatores,) ¶ & dixit eis Ieſus: Venite
poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum.

18 ¶ Et protinus relictis
retibus, ſecuti ſunt
19 eum. ¶ Et progreſſus
inde puſillũ, vidit Iacóbum Zebedęi & Io
hannẽ fratrem eius,
& ipſos componen-
20 tes retia in naui: ¶ &
ſtatim vocauit illos.
Et relicto patre ſuo
Zebedęo in naui cum
mercenarijs, ſecuti ſũt
21 eum. ¶ | Et ingrediun- Mat.4.b.13 Lu.4.e.31. Matth.7.d.28.
tur Capharnaum: & ſtatim ſabbathis ingreſſus in
22 ſynagogam, docebat eos. ¶ | Et ſtupebant ſuper do-
ctrina eius: erat enim docens eos quaſi poteſtatem
23 habens, & non ſicut Scribæ. ¶ | Et erat in ſynagoga Lu.4.e.32.
C eorum homo in ſpiritu immundo: & exclamauit di

24 cens: Quid nobis & ti
bi Ieſu Nazarene? ve
niſti * perdere nos? *ante tempus
ſcio qui ſis, Sanctus
25 Dei. ¶ Et cõminatus
eſt ei Ieſus, dicẽs: Ob
26 muteſce, & exi de ho
mine. ¶ Et diſcerpens
eum ſpiritus immun-
dus, & exclamans vo
ce magna, exijt ab eo.
27 ¶ Et mirati ſunt om-
nes: ita vt conquire-
rent inter ſe dicentes: Quidnam eſt hoc? quænã do
ctrina hæc noua: quia in poteſtate etiam ſpiritibus
28 immundis imperat, & obediunt ei? ¶ Et proceſſit ru-
29 mor eius ſtatim in omnem regionem Galilææ. ¶ | Et Mat 8.b.14. Lu.4.f.32.
protinus egredientes de ſynagoga, venerunt in do
mum Simónis & Andrææ cum Iacóbo & Iohanne.
30 ¶ Decumbebat autem Socrus Simónis febricitans:
31 & ſtatim dicunt ei de illa. ¶ Et accedens eleuauit eã
apprehenſa manu eius: & continuò dimiſit eam fe-
32 bris, & miniſtrabat eis. ¶ Veſpere autem facto cùm
occidiſſet ſol, afferebant ad eum omnes malè ha-
33 beates & dæmonia habentes, ¶ & erat omnis ciui-
34 tas congregata ad ianuam. ¶ Et curauit multos qui
D vexabantur varijs languoribus: | & dæmonia multa Luc 4.g.41.
eijciebat, & non ſinebat ea loqui, quoniam ſciebãt
35 eum. ¶ Et diluculo valde ſurgens, egreſſus abijt in
36 deſertum locum: ibique orabat. ¶ Et proſecutus eſt
37 eum Simon, & qui cum illo erant. ¶ Et cùm inueniſ-
38 ſent eum, dixerunt ei: Quia omnes quærũt te. ¶ | Et Lu.4.g.43.
ait illis: Eamus in proximos vicos & ciuitates, vt &
39 ibi prædicem: ad hoc enim veni. ¶ Et erat prædicãs
in ſynagogis eorum, & in omni Galilæa: & dæmo-
40 nia eijciens. ¶ | Et venit ad eum leproſus deprecans Mat 8.a.2. Lu.5.e.12
eum: & genu flexo dicit ei: Si vis, potes me munda-
41 re. ¶ Ieſus autẽ miſertus eius extendit manum ſuã,
42 & tangens eum, ait illi, Volo, Mundare. ¶ Et cùm di
xiſſet, ſtatim diſceſſit ab eo lepra, & mundatus eſt.
43 ¶ Et comminatus eſt ei ſtatimque eiecit illum:
44 ¶ & dicit ei: Vide nemini dixeris: ſed vade, oſtende
te principi ſacerdotum, & offer pro emundatione
tua | quæ præcepit Moyſes, in teſtimonium illis. Leu.14.a.2
45 ¶ At ille egreſſus cœpit prædicare & diffamare ſer-
monem: ita vt iam non poſſet manifeſtè introire in
ciuitatem, | ſed foris in deſertis locis eſſet, & con- Luc.4.d.42.
ueniebant ad eum vndique.

CAPVT II.

1 IT iterum intrauit Capharnaum poſt dies Mat 9.a.1. Lu.5.d.18
A *, & auditum eſt quod in domo eſſet, ¶ & *octo
2 * conuenerunt multi, ita vt non * caperet * cõfeſtim
neque ad ianuam, & loquebatur eis ver- *caperẽt
3 bum. ¶ Et venerunt ad eum ferentes paralyticum,
4 qui à quatuor portabatur. ¶ Et cùm non poſſent of-
ferre eum illi præ turba, nudauerunt tectũ ubi erat,
& pateſacientes ſubmiſerunt grabatum in quo pa
5 ralyticus iacebat. ¶ Cùm autem vidiſſet Ieſus fidẽ
illorum, ait paralytico: Fili dimittuntur tibi pecca-
6 ta tua. ¶ Erant autem illic quidam de Scribis ſeden
7 tes & cogitantes in cordibus ſuis? ¶ Quid hic ſic lo-
quitur? blaſphemat. | Quis poteſt dimittere pecca- Ioh.14.a.4. Iſai.43.d.25.
8 ta, niſi ſolus Deus? ¶ Quo ſtatim cognito Ieſus ſpi-
ritu ſuo, quia ſic cogitarent intra ſe, dicit illis: Quid
9 iſta cogitatis in cordibus veſtris? ¶ Quid eſt facilius
dicere paralytico: Dimittuntur tibi peccata: an di-

B cere, Surge, tolle gra
batum tuum & ambu
10 la? ¶ Vt autem ſciatis
quia filius hominis
habet poteſtatem in
terra dimittendi pec-
cata (ait paralytico)
11 ¶ Tibi dico, Surge,
tolle grabatũ tuum,
& vade in domũ tuã.
12 ¶ Et ſtatim ſurrexit il-
le: & ſublato grabato
abijt corã omnibus,
ita vt mirarentur omnes, & honorificarent Deum,
13 dicentes: Quia nunquam ſic vidimus. ¶ Et egreſſus
eſt rurſus ad mare: omniſq; turba veniebat ad eum
14 & docebat eos. ¶ | Et cùm præteriret, vidit * Leui Al Mat.9.a.9. Lu.5.e.27. *Leuin
phæi ſedentem ad telonium: & ait illi: Sequere me.
15 Et ſurgens ſecutus eſt eum. ¶ Et factum eſt: cùm ac-
cumberet in domo illius, multi publicani & pecca
tores ſimul diſcumbebant cum Ieſu & diſcipulis
16 eius: erant enim multi qui & ſequebantur eum. ¶ Et
Scribæ & Phariſæi videntes quia manducaret cum
publicanis & peccatoribus, dicebãt diſcipulis eius:
Quare cum publicanis & peccatoribus manducat
17 & bibit magiſter veſter? ¶ Hoc audito Ieſus ait il-
C lis: Non neceſſe habent ſani, medico: ſed qui malè
habent. | non enim veni vocare iuſtos, ſed peccato 1.Ti.1.c.15.
18 res. ¶ Et erant diſcipuli Iohannis, & Phariſæi ieiu- Matt.9.b.14.
nantes: & veniunt, & dicunt illi: Quare diſcipuli Io- Lu.5.f.33.
hannis & Phariſæorum ieiunant, tui autem diſcipu
19 li non ieiunãt? ¶ Et ait illis Ieſus. Nunquid poſſunt
filij nuptiarum quandiu ſponſus cum illis eſt, ieiu-
nare? Quanto tempore habent ſecum ſponſum, nõ
20 poſſunt ieiunare. ¶ | Venient autem dies cùm aufe- Mat 9.b.15. Lu.5.g.35.
retur ab eis ſponſus: & tunc ieiunabunt in illis die-
21 bus. ¶ Nemo aſſumentum panni rudis aſſuit veſti-
mento veteri: alioquin aufert ſupplementum no-
22 uum à veteri, & maior ſciſſura fit. ¶ Et nemo mittit
vinum nouum in vtres veteres: alioquin dirumpit
vinum vtres, & vinum effundetur, & vtres peribũt:
D ſed vinum nouum in vtres nouos mitti debet. ¶ | Et Mat.12.a.1. Lu.6.a.1
23 factum eſt iterum cùm ſabbathis ambulàret per ſa
ta, & diſcipuli eius cœperunt progredi & vellere

24 ſpicas . ❡ Phariſæi au-
tem dicebant ei : Ec-
ce , quid faciunt * ſab
bathis , quod non li-
25 cet?❡Et ait illis: Nũ-
quam legiſtis quid ſe
cerit Dauid , quando
neceſſitatem habuit ,
& eſurijt ipſe & qui
26 cũ eo erant ? ❡ & quo
modo introiuit in do
mum Dei ſub Abia-
thar principe ſacer-
dotum , & panes propoſitionis manducauit , quos
non licebat manducare | niſi ſacerdotibus , & de-
27 dit eis * qui cum eo erant ? ❡ Et dicebat eis:Sabba-
thum propter hominem factum eſt : & non homo
28 propter ſabathum . ❡ Itaque Dominus eſt filius bo-
minis etiam ſabbathi .

* diſcipuli tui. 1.Re 21. b 9.
| Exo.29.a 32. Leu.8.f.31 & 24.b. 9. * &

CAPVT IIII.

Mat 12.a 9 Lu.6 a.16

1 T introiuit iterum in ſynagogam : & erat
A ibi homo habens manum aridam. ❡ Et
2 obſeruabant eum ſi ſabbathis curaret,vt
3 accuſarent illum. ❡ Et ait homini haben
4 ti manum aridam . Surge in medium. ❡ Et dicit eis:
Licet ſabbathis benefacere, an malè? animam ſal-
5 uam facere,an perdere?At illi tacebant. ❡ Et circũ-
ſpiciens eos cum ira,cõtriſtatus ſuper cæcitate cor
dis eorum,dicit homini:Extende manum tuam.Et

extendit : & reſtituta
6 eſt manus illi.❡| Exeũ
tes autem Phariſæi ,
ſtatim cum Herodia
nia conſilium facie-
bant aduerſus eum ,
quomodo eum per-
7 derent. ❡ Ieſus autem
cum diſcipulis ſuis ſe
ceſſit ad mare:& mul
ta turba à Galilæa &
Iudæa ſecuta eſt eũ.
8 ❡ & ab Ieroſolymis ,
& ab Idumæa,& trans Iordanem,& qui circa Tyrũ,
B & Sidônem multitudo magna,audiẽtes quæ facie-
9 bat , venerunt ad eum . ❡ Et dixit diſcipulis ſuis , vt
nauicula ſibi deſeruiret propter turbam , ne cõpri-
10 merent eum.❡Multos enim ſanabat,ita vt irruerent
in eum ut illum tangerent quotquot habebant pla-
11 gas.❡Et ſpiritus immundi, cùm illum videbant,pro
12 cidebant ei:& clamabãt,dicẽtes: ❡ Tu es filius Dei.
Et vehementer cominabatur eis,ne manifeſtarent

| Mat.12 b 14 Ioh 10. g. 39.

13 illum.❡| Et aſcendens
in montem , vocauit
ad ſe quos voluit ip-
ſe:& venerunt ad eũ.
14 ❡ Et fecit vt eſsẽt duo
decim cum illo : & vt
mitteret eos prædica
15 re.❡ Et dedit illis po-
teſtatem curandi in-
firmitates, & eijcien-
16 di dæmonia. ❡ Et im-
poſuit Simóni nomẽ
17 Petrus, ❡ & Iacóbum

| Mat. 10. a.1. Lu.6.b.13 & 9 .a.1. Iu.6.a 7.

C Zebedæi & Iohãnem fratrem Iacóbi : & impoſuit
18 eis nomina Boanerges , quod eſt , filij tonitrui.❡ &
Andræam,& Philippum & Bartholomæũ, & Mat-
thæum,& Thomam,& Iacóbum Alphæi, & Thad-
19 dæum & Simónem Chananæum,❡ & Iudã Iſcario-
20 tem qui & tradidit illum. ❡ Et veniunt ad domum:
& conuenit iterum turba , ita vt non poſſent neque
21 panem manducare.❡Et cùm audiſſent ſui,exierunt
tenere eum:dicebant enim:Quoniam in furorẽ ver
22 ſus eſt.❡ Et Scribę qui ab Ieroſolymis deſcenderãt, | Mat. 9 d. 34 & 12.b
D dicebant: Quoniam Beel-zebub babet : & quia in 24.
23 principe dæmoniorum eijcit dæmonia. ❡ Et conuo Lu. 11.b.15
catis eis, in parabolis dicebat illis : Quomodo po-
24 teſt ſatanas ſatanam eijcere? ❡ & ſi regnum in ſe di-
25 uidatur , non poteſt regnũ illud ſtare. ❡ Et ſi domus
ſuper ſemetipſam diſpertiatur : non poteſt domus
26 illa ſtare.❡Et ſi ſatanas cõſurrexerit in ſemetipſum
diſpertitus eſt, & nõ poterit ſtare, ſed finem habet.
27 ❡Nemo poteſt vaſa fortis ingreſſus in domum* di- * eius 1.
ripere,niſi prius fortem alliget , & tũc domum eius
28 diripiet.❡| Amen dico vobis, quoniã omnia dimit- | Mat. 12.e 31.
mittentur filijs hominum peccata , & blaſphemiæ Luc.*12.b. 10.
29 quibus blaſphemauerint.❡ Qui autem blaſphema- 1. Io.5. d. 16.
uerit in Spiritum ſanctum , non habet remiſſio- * habebit
30 nem in ęternum,ſed reus erit æterni delicti. ❡Quo- | Mat. 12. i.46.
31 niam dicebãt:Spiritum immundum habet.❡| Et ve- Lu.8 c. 19
niunt mater eius & fratres : & foris ſtantes miſerũt
32 ad eum,vocantes eum. ❡ Et ſedebat circa eum tur-
ba , & dicunt ei : Ecce mater tua & fratres tui foris
33 quærunt te.❡ Et reſpondens eis,ait : Quæ eſt mater
34 mea & fratres mei ? ❡ Et circumſpiciens eos qui in
circuitu eius ſedebãt,ait:Ecce mater mea & fratres
35 mei.❡Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater
meus & ſoror mea & mater eſt

CAPVT IIII.

1
A

T iterum cœ- Mar.13.a. Lu 8 a.4.
pit docere ad
mare:& cõgre-
gata eſt ad eum tur-
ba multa , ita vt na-
uim aſcendens ſede-
ret in mari , & om-
nis turba circa mare
2 ſuper terram erat:❡&
docebat eos in para-
bolis multa , & dice-
bat illis in doctrina
3 ſua : ❡ Audite : ecce ,
4 exijt ſeminans ad ſeminandum . ❡ Et dum ſeminat,
aliud cecidit circa viã,& venerunt volucres cœli,&
5 comederunt illud.❡ Aliud verò cecidit ſuper petro
ſa, vbi non habuit terrã multã : & ſtatim exortũ eſt,
6 quoniã nõ habebat altitudinẽ terrę: ❡ & quãdo exor
tus eſt ſol,exæſtuauit,& eò quòd non babebat radi
7 cẽ,exaruit. ❡ Et aliud cecidit in ſpinas : & aſcende-
runt ſpinę,& ſuffocauerunt illud,& fructũ nõ dedit.
8 ❡Et aliud cecidit in terrã bonã : & dabat fructũ aſcẽ * triceſimũ
dentẽ & creſcentẽ ,& afferebat vnũ trigintaˋ,vnum * ſexageſimum.
9 ſexagintaˋ, & vnũ centũˋ.❡Et dicebat:Qui habet au * cẽteſimũ & infra
10 res audiendi,audiat.❡ Et cũ eſſet ſingularis,interro
gauerunt eũ hi qui cũ eo erãt duodecim, parabolã.
11 ❡ Et dicebat eis:Vobis datũ eſt noſſe myſterium re
B gni Dei:illis autem qui foris ſunt, in parabolis om | Iſa 6.c 9. Mat.13.b.
12 nia fiunt:❡| vt videntes videant, & nõ videant:& au 14.

dientes

dientes audiant, & non videant, & non intelli- Mat. 13.b.14 Lu.8.b.10 Ioh.12.f.4 Ac.28.f.26 Ro.11.b.8
gant: nequando conuertantur, & dimittantur eis
13 peccata. ¶Et ait illis: Nescitis parabolam hanc?
14 & quomodo omnes parabolas cognoscetis? ¶Qui
15 seminat: verbum seminat. ¶Hi autem sunt qui cir-
ca viam: vbi seminatur verbum, & cum audie-
rint, confestim venit satanas, & aufert verbum
16 quod seminatum est in cordibus eorum. ¶Et hi
sunt similiter qui super petrosa seminantur: qui
cùm audierint verbum, statim cum gaudio ac-
17 cipiunt illud: ¶& non habent radicem in se, sed
temporales sunt: deinde orta tribulatione & per-
secutione propter verbum, confestim scandali-
18 zantur. ¶Et alij sunt qui in spinis seminantur: hi
19 sunt qui verbum audiunt, ¶& ærumnæ seculi, &
‖deceptio diuitiarum, & circa reliqua concupi- ‖1.Ti.6.c.17
scentiæ introeuntes suffocant verbum, & sine fru-
20 ctu efficitur. ¶Et hi sunt qui super terram bonam
seminati sunt: qui audiunt uerbum & suscipiunt,
& fructificant vnum triginta, unum sexaginta, &
21 unum centum. ¶Et dicebat illis: ‖Nunquid ve-
C nit lucerna ut sub modio ponatur? aut sub le- ‖Mat. 5.b.15. Lu.8.c.16. & 11.e.33.
22 cto? nónne ut super candelabrum ponatur? ¶‖Non
est enim aliquid absconditum, quod non mani- ‖Mat.10.c.26.
festetur; nec factum est occultum, `sed ut in pa- Lu.8.c.17.
23 làm veniat`. ¶Si quis habet aures audiendi, au- `quod non veniat in palam.
24 diat. ¶Et dicebat illis: Videte quid audiatis. ‖In qua
mensura mensi fueritis, remetietur uobis, -& adij- - 8.
25 cietur uobis*¶‖Qui enim habet, dabitur illi: & qui *qui audi-tis 1.
26 non habet, etiam quod habet, auferetur ab eo. ¶Et Mat. 7.a.2.
dicebat: Sic est regnum Dei, quemadmodum si ho- Lu. 6.f.38
27 mo iaciat sementem in terram, ¶& dormiat, & exur Mat. 13.b.12. & 25 c.29.
gat nocte & die, & semen germinet, & increscat
28 dum nescit ille. ¶Vltrò enim terra fructificat, pri- Lu.8.c.18. & 19.d.26.
mùm herbam: deinde spicam, deinde plenum fru-
29 mentum in spica. ¶Et cùm *se produxerit fructus, *ex
30 statim mittit falcem, quoniã adest messis. ¶Et dice- Matt 13.d.31.
bat: Cui assimilabimus regnum Dei? aut cui para- Lu.13.d.19
31 bolæ comparabimus illud? ¶Sicut granum sinapis,
D quod cùm seminatum fuerit in terra, minus est om
32 nibus seminibus quæ sunt in terra: ¶& cùm `semina- `natum
tum` fuerit, ascẽdit*, & fit maius omnibus oleribus, *in arborẽ
& facit ramos magnos, ita vt possint sub vmbra eius Matt.13.e.34.
33 aues cœli habitare. ¶Et talibus multis parabolis lo-
34 quebatur eis uerbum, prout poterant audire: ¶sine
parabola autem non loquebatur eis: seorsum autẽ
35 discipulis suis disserebat omnia. ¶Et ait illis in illa
36 die, cùm serò esset factum: Transeamus contrà. ¶Et ‖Matt.8.c.23. Lu.8.c.22
dimittentes turbã, assumũt eum ita ut erat in naui:
37 & aliæ naues erant cum illo. ¶Et facta est procella

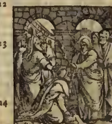

magna uenti, & flu-
ctus mittebat in na-
uim, ita vt impleretur
38 nauis. ¶Et erat ipse in
puppi super ceruical
dormiens: & excitant
eum, & dicunt illi:
Magister, non ad te
pertinet, quia peri-
39 mus? ¶Ex exurgens
comminatus est uen
to, & dixit mari: Ta-
ce, obmutesce. Et ces
sauit uentus: & facta
40 est tranquillitas magna. ¶Et ait illis: Quid timidi
estis? necdum habetis fidem? Et timuerunt timore
magno, & dicebant ad alterutrum: Quis putas, est
iste, quia & uentus & mare obediunt ei?

CAPVT V.

1 ET venerũt trãs Matt. 8. d.28. Lu.8 d.26
A fretum maris
2 in regionem
Gerasenorũ. ¶Et ex-
eunti ei de naui, sta-
tim occurrit de mo-
numẽtis homo in spi
3 ritu immundo, ¶qui
domicilium habebat
in monumẽtis, & ne-
que catenis iam quis-
quam poterat eum li
4 gare: ¶quoniam sæpè
compedibus & catenis uinctus dirupisset catenas,
& compedes comminuisset: & nemo poterat eum
5 domare, ¶& semper die ac nocte in monumentis,
& in montibus erat clamans & concidens se lapidi
6 bus. ¶Videns autẽ Iesum à longè, cucurrit & adora
7 uit eum: ¶& clamans uoce magna, dixit: Quid mihi
& tibi Iesu fili Dei altissimi? adiuro te per Deum, ne
8 me torqueas. ¶Dicebat enim illi. Exi spiritus immũ
9 de ab homine isto. ¶Et interrogabat eum: Quod ti-
bi nomen est? Et dicit ei: Legio mihi nomen est:
10 quia multi sumus. ¶Et deprecabantur eum mul-
11 tum, ne se expelleret extra regionem. ¶Erat autem Mat 8.d.30 Lu.8 d.32
B ibi circa montem grex porcorum magnus, & pa-
12 scens. ¶Et deprecabantur eum spiritus, dicentes:
13 Mitte nos in porcos, ut in eos introeamus. ¶Et con
cessit eis statim Iesus. Et exeuntes spiritus immun
di, introierũt in porcos: & magno impetu grex præ-
cipitatus est in mare, ad duo millia, & suffocati sunt
14 in mari. ¶Qui autem pascebãt eos, fugerunt, & nun
ciauerunt in ciuitatem & in agros. Et egressi sunt ui
15 dere quid esset facti; ¶& ueniunt ad Iesum, & uidẽt
illum, qui à dæmonio vexabatur, sedentem, uesti-
16 tum, & sanæ mentis: & timuerunt. ¶Et narrauerunt
illis qui uiderant, qualiter factum esset ei qui dæ-
17 monium habuerat, & de porcis. ¶Et rogare cœpe-
18 runt eum, ut discederet de finibus eorum. ¶Cumq; Lu.8.d.37 Ac.16.d.39
ascenderet nauim, cœpit illum deprecari qui à dæ-
19 monio vexatus fuerat vt esset cum illo, ¶& non ad-
misit eum, sed ait illi: Vade in domum tuã ad tuos,
& annuncia illis quanta tibi Dominus fecerit, & mi
20 sertus sit tui. ¶Et abiit, & cœpit prædicare in Deca-
poli quanta sibi fecisset Iesus: & omnes mirabant.
21 ¶Et cũ transcendisset Iesus in naui rursum trans fre
C tũ, cõuenit turba multa ad eum, & erat circa mare.
22 ¶Et uenit quidam de Mat. 9.c Lu.8.f.41

archisynagogis noĩe
Iairus: & uidẽs eum,
procidit ad pedes e-
23 ius, ¶& deprecaba-
tur eum multum, di-
cens: Quoniam filia
mea in extremis est:
Veni impone `manus` `manum
super eam, ut salua
24 sit, & uiuat. ¶Et abiit
cum illo, & sequeba-
tur eum turba mul-
ta, & comprimebant

Lcu. 11.4. 24. 25 eum. ¶ Et mulier quæ erat in profluuio sanguinis
Matt. 9. c. 10 26 annis duodecim, ¶ & fuerat multa perpessa a com-
Lu.8.f.43. pluribus medicis, & erogauerat omnia sua, nec
quicquam profecerat, sed magis deterius habebat:
27 ¶ cùm audisset de Iesu, vênit in turba retrò, & teti-
28 git vestimentum eius: ¶ dicebat enim: Quia si vel ve
29 stimentum eius tetigero, salua ero. ¶ Et confestim
siccatus est fons sanguinis eius: & sensit corpore
30 quia sanata esset à plaga. ¶ Et statim Iesus in semet-
ipso cognoscens virtutem, quæ exierat de illo, con-
D uersus ad turbã, aiebat: Quis tetigit vestimẽta mea?
31 ¶ Et dicebant ei discipuli sui: Vides turbam cõpri-
32 mentem te, & dicis: Quis me tetigit? ¶ Et circunspi-
33 ciebat uidere eam quę hoc fecerat. ¶ Mulier verò ti
mens & tremens, sciens quod factum esset in se: ve-
nit & procidit ante eum, & dixit ei omnẽ veritatẽ.
1 Luc. 7.g. 50. 34 ¶ Ille autem dixit ei: Filia, fides tua te saluam fecit:
35 vade in pace, & esto sana à plaga tua. ¶ Adhuc eo lo
ab archi-synagogo quente, veniũt nuncij ad archisynagogũ, dicentes:
9. Quia filia tua mortua est: quid vltrà vexas magi-
Lu.8.g.49 36 strum? ¶ Iesus autem audito verbo quod diceba-
tur, ait archisynagogo: Noli timere, tantummodo
37 crede. ¶ Et non admisit quenquam se sequi, nisi Pe-
38 trum & Iacôbum & Iohannem fratrem Iacobi. ¶ Et
veniunt in domum archisynagogi, & videt tumul-
39 tum, & flẽtes, & eiulantes multùm. ¶ Et ingressus, ait
illis: Quid turbamini & ploratis? puella nõ est mor
Matt. 9. c. 24. 40 tua, sed dormit. ¶ Et irridebant eum. Ipse verò eie-
ctis omnibus, assumit patrem & matrem puellæ, &
E qui secum erant, & ingrediuntur vbi puella erat ia-
1 Act. 9 g. 40. 41 cens. ¶ Et tenens manum puellæ, ait illi: Thalitha-
cumi: quod est interpretatum: Puella (tibi dico) sur
41 ge. ¶ Et confestim surrexit puella: & ambulabat: erat
autem annorum duodecim: & obstupuerunt stupo
43 re magno. ¶ Et præcepit illis uehementer, vt nemo
iussit. id sciret: & dixit dari illi manducare.

CAPVT VI.

Matt. 13.g. 54. Lu.4. c.16 Ioh 4.f.44
1 ET egressus inde, abiit in patriam suam: &
A sequebantur eum discipuli sui. ¶ Et facto
2 sabbatho, cœpit in synagoga docere: &
multi audientes admirabãtur in doctri-
na eius: dicentes: Vnde huic hæc omnia? & quæ est
sapientia quæ data est illi, & virtutes tales quæ per
1 Ioh. 6.g. 42. 3 manus eius efficiuntur? ¶ Nõnne hic est faber, filius
Mariæ, frater Iacobi & Ioseph & Iudæ & Simónis?
nónne & sorores eius hic nobiscum sunt? Et scanda
1 Matt. 13 g.57. Lu.4.d.24 Ioh 4.f.44 4 lizabantur in illo. ¶ Et dicebat illis Iesus: Quia non
est propheta sine honore, nisi in patria sua, & in do
5 mo sua, & in cognatione sua. ¶ & nõ poterat ibi uir-
tutẽ vllã facere: nisi paucos infirmos impositis ma-
6 nibus curauit: ¶ & mirabaẽ propter incredulitatem
1 Matt. 9 d. 53. 7 eorũ. & circuibat castella in circuitu docens. ¶ Et
vocauit duodecim: &
cępit eos mittere bi-
nos, & dabat illis pote
Luc. 13.d. 22. statẽ spirituũ immun
Mat.10.a.1 Lu.9. b.14 8 dorum. ¶ Et præcepit
B eis ne quid tollerent
in uia, nisi virgã tan-
tùm: nõ perã, nõ pa-
nem, neq; in zona æs,
1 Lu 9 a.1. Act.12.b.8 9 ¶ sed calceatos sfcan-
daliis, & ne induerent
tur duabus tunicis.
10 ¶ Et dicebat eis: Quo-

cunque introieritis in domum: illic manete, donec
11 exeatis inde. ¶ & quicunq; nõ receperint vos, nec 1 Mat. 10. 14. Luc.9. -7.
audierint vos: exeũtes inde, excutite puluerem de
12 pedibus vestris in testimonium illis. ¶ Et exeuntes
13 prædicabant ut pœnitentiam agerent: ¶ & dęmonia
multa eiiciebant, & ungebant oleo multos ægros, 1 Act. 13
14 & sanabant. ¶ Et audiuit Rex Hęrodes (manifestũ Iac. 5 c 14
enim factum est nomen eius) & dicebat: Quia Iohã sanabant.
nes Baptista resurrexit à mortuis: & propterea vir- 1 Mat. 14 1.
15 tutes operantur in illo. ¶ Alij autem dicebant: Quia Lu. 9.
C Elias est. Alij verò dicebãt: Quia propheta est, qua-
16 si unus ex prophetis. ¶ Quo audito, Herodes ait: 1 Mat. 14 2.
Quem ego decollaui Iohannem, hic à mortuis re-
17 surrexit. ¶ Ipse enim Herodes misit ac tenuit Iohan Lu 3.d
nem, & uinxit eum in carcerem propter Herodia-
dem, vxorem Philippi, fratris sui, quia duxerat eã.
18 ¶ Dicebat enim Iohannes Herodi: Non licet tibi 1 Leu.18 16.
19 habere uxorem fratris tui. ¶ Herodias autem insi-
diabatur illi: & uolebat occidere eum, nec poterat.
20 ¶ Herodes enim metuebat Iohannem, sciens eum
virum iustum & sanctum: & custodiebat eum, & au
dito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat.
21 ¶ Et cùm dies opportunus accidisset, Herodes na- in natali suo S.
talis sui cœnã fecit principibus & tribunis & pri-
22 mis Galilææ. ¶ Cumq; introisset filia ipsius Herodia
dis, & saltasset, & placuisset Herodi, simulq; recum
bentibus: Rex ait puellæ: Pete à me quod vis, & da-
23 bo tibi: ¶ & iurauit illi: Quia quidquid petieris, da- 1 Esth 5 b 6
24 bo tibi, licèt dimidium regni mei. ¶ Quæ cùm exis-
D set, dixit matri suæ: Quid petã? At illa dixit: Caput
25 Iohannis Baptistę. ¶ Cumque introisset, statim cum
festinatione ad Regem, petiuit dicẽs: Volo ut pro-
tinus des mihi in disco caput Iohannis Baptistæ.
26 ¶ Et contristatus est Rex. Propter iusiurandum, &
propter simul discumbentes noluit eam contrista-
27 re. ¶ sed misso spiculatore, præcepit afferri caput e-
28 ius in disco, & decollauit eum in carcere. ¶ Et attu
lit caput eius in di-
sco: & dedit illud pu-
ellæ, & puella dedit
29 matri suæ. ¶ Quo audi
to discipuli eius ve-
nerũt, & tulerunt cor
pus eius: & posuerũt
illud in monumento.
30 ¶ Et cõuenientes Apo
stoli ad Iesum, renun
ciauerunt ei omnia q̃
egerant, & docuerãt,
31 ¶ Et ait illis: Venite 1 Mat.14 11. Lu.9.a.10.
seorsum in desertum locum, & requiescite pusil-
lum. Erant enim qui ueniebant & redibant multi:
32 & nec spacium manducandi habebant. ¶ Et ascen-
dentes in nauim, abierunt in desertum locum
33 seorsum. ¶ Et uiderunt eos abeuntes, & cognoue-
E runt multi: & pedestres de omnibus ciuitatibus cõ
34 currerunt illuc, & præuenerunt eos. ¶ Et exiens, 1 Mat 9.d 36. & 14. 14.
vidit turbam multam Iesus: & misertus est super
eos, quia erant sicut oues non habentes pastorem,
35 & cœpit illos docere multa. ¶ Et cùm iã hora mul- 1 Mat. 14.b 15. Lu 9 b.12.
ta fieret, accesserunt discipuli eius, dicentes: Deser-
36 tus est locus hic, & iam hora præteriit: ¶ dimitte il-
los, vt euntes in proximas uillas & uicos, emant si-
37 bi cibos quos manducent. ¶ Et respondens ait illis Mat. 14.b 16. Lu.9 b.13 Ioh 6.
Date illis vos manducare. Et dixerunt ei: Euntes
emamus ducentis denarijs panes: & dabimus illis

man-

38 manducare.¶Et dicit eis:Quot panes habetis?ite &
ch.6.a.9 videte.Et cũ cognouissent,dicũt: [Quinq;, & duos
39 pisces.¶Et pręcepit illis vt accumbere facerent om
40 nes secundum cõtubernia super uiride fœnum.¶Et
discubuerunt in partes per centenos & quinquage
41 nos. ¶Et acceptis quinque panibus, & duobus pi-
F scibus:intuens in cęlũ, benedixit,& fregit panes,&

dedit discipulis suis,
vt ponerẽt ante eos:
& duos pisces diuisit
omnibus. ¶Et mandu
42 cauerũt omnes,& sa-
turati sunt.¶Et sustu-
43 lerunt reliquias fra-
gmentorum duode-
cim cophinos ple-
nos: & de piscibus.
Mat. 14 c. 21. Io.6.b. 10 44 ¶Erant autẽ qui mã-
ducauerant quinque
45 millia virorũ.¶Et sta-
tim coegit discipulos suos ascendere nauim, vt
præcederent eum trans fretum ad Beth-saidam:
46 dum ipse dimitteret populum. ¶Et cùm dimisisset
47 eos,abijt in mõtẽ orare. ¶Et cùm serò esset,erat na
48 uis in medio mari, & ipse solus in terra.¶Et videns
eos laborantes in remigando (erat enim ventus cõ
trarius eis) & circa quartã vigiliam noctis vénit ad
eos, ambulãs super mare:& volebat præterire eos.

49 ¶At illi vt viderunt eũ
ambulantẽ super ma
re,putauerunt phan-
tasma esse, & excla-
50 mauerunt.¶Oẽs enim
G viderunt eum, & cõ-
turbati sunt.Et statim
locutus est cum eis,&
dixit eis: Confidite:
ego sum:nolite time-
51 re.¶Et ascendit ad il-
los in nauim, & cessa
uit uẽtus.Et plus ma-
52 gis intra se stupebant. ¶non enim intellexerunt de
Mat.14.d. 34. 53 panibus.erat enim cor eorum obcæcatum. ¶Et cũ
transfretassent,venerunt in terram-Genezareth:&
54 applicuerunt.¶Cumq; egressi essent de naui,conti-
55 nuò cognouerunt eum:¶& percurrentes vniuersam
regionẽ illam, cęperunt in grabátis eos qui se malè
56 habebant, circunferre,vbi audiebant eum esse.¶Et
quocunque introibat in uicos,'vel in villas,aut ciui
tates,in platéis ponebant infirmos, & deprecaban
tur eum ut uel fimbriam vestimenti eius tangerent:
& quotquot tangebant eum, salui fiebant.

CAPVT VII.

1 ET conueniunt ad eum Pharisæi & quidã
Mat. 15. a. 2. A de Scribis,veniẽtes ab Ierosolymis.¶Et
2 cum'vidissent quosdã ex discipulis eius
communibus manibus, id est, non lotis
3 manducare panes,vituperauerunt.¶Pharisæi enim
& omnes Iudæi, nisi crebrò lauerint manus,nõ mã
4 ducant,tenentes traditionem seniorum:¶& à foro,
nisi baptizentur,non comedunt. & alia multa sunt
quæ tradita sunt illis seruare, baptismata calicũ,&
5 vrceorum, & ęramentorum & lectorum.¶Et inter-
rogabant eũ Pharisæi & Scribæ:Quare discipuli tui
non ambulant iuxta traditionem seniorũ, sed cõi-

bus manibus man-
6 ducant panem?¶At il
le respõdẽs, dixit eis:
Bene prophetauit Isa
ias de uobis hypocri-
tis,sicut scriptum est:
Populus hic labiis Esa.29.d.13
me honorat,cor autẽ
eorũ longè 'est' á me. *abest 8
7 ¶In vanum autem me
colunt, docentes do-
B ctrinas * præcepta ho *&
8 minum.¶Relinquen-
tes enim mandatum Dei,tenetis traditiones homi
num,baptismata vrceorum & calicum:& alia simi-
9 lia his facitis multa.¶Et dicebat illis: Bene irritum
'facitis' præceptum Dei,vt traditionem vestram ser *fecistis.
10 uetis.¶Moyses enim dixit. ¶Honora patrem tuũ & Exo.20.b.12.
matrem tuam: &, 'Qui maledixerit patri vel matri, Deu.5.b.16.
11 morte moriatur.¶Vos autem dicitis.Si dixerit ho- Eph.6.a.2.
mo patri,aut matri:Corbã, (quod est donũ) quod- Exod.21.c.
12 cunq; ex me, tibi pro fuerit:¶& vltrà non dimittitis 16.
13 eum quicquam facere patri suo aut matri,¶rescin- Le.20.b.9
dẽtes verbum Dei per traditionem vestram quam Prou.20.c.20.
14 tradidistis: & similia huiusmodi multa facitis. ¶Et Mat.15.b 20.
aduocans iterum turbam, dicebat illis: Audite me
15 omnes,& intelligite.¶Nihil est extra hominem in-
troiens in eum, quod possit eum coinquinare: sed
quæ de homine procedunt, illa sunt quæ commu-
16 nicant hominem.¶Si quis habet aures audiendi,au
17 diat.¶Et cùm introisset in domum à turba,interro-
C gabant eum discipuli eius parabolam.¶Et ait illis:
18 Sic & vos imprudentes estis? Non intelligitis quia
omne extrinsecus introiens in hominem, non po-
19 test eum communicare:¶quia nõ intrat in cor eius,
sed in ventrem uadit, & in secessum exit, purgans
20 oẽs escas?¶Dicebat aũt,qm̃ quę de hoĩe exeunt,illa
21 cõmunicant hoĩem.¶Ab intus enim de corde homi Ge.6.a.5 & 8.d.21.
nũ malæ cogitationes procedũt,adulteria, fornica
22 tiones,homicidia,¶furta,auaritiæ,nequitiæ,dolus,
impudicitiæ,oculus malus, blasphemia, superbia,
23 stultitia.¶Oĩa hęc mala ab intus pcedunt,& cõmu-
24 nicãt hoĩem.¶Et inde surgẽs abiit in fines Tyri, & Matt.15.c.21.
Sydónis:& ingressus domum, neminẽ voluit scire,
25 & non potuit latère. ¶Mulier enim statim vt audi-
uit de eo,cuius filia habebat spiritum immundum,
26 intrauit, & prócidit ad pedes eius.¶Erat enim mu

lier Gentilis, Syro-
phœnissa genere. Et
rogabat eũ,vt dęmo-
nium eiiceret de filia
27 eius.¶Qui dixit illi:Si
ne prius saturari fi-
lios, nõ est enim bo-
num sumere panẽ fi-
liorum, & mittere ca
28 nibus.¶At illa respon
D dit, & dixit illi: Vtiq,
Dñe. nã & catelli co-
medunt sub mẽsa dè
29 micis puerorũ.¶Et ait illi: Propter hũc sermonem
30 vade, exiit dæmonium à filia tua. ¶Et cùm abiisset
domum suam, inuenit puellam iacentem supra le-
31 ctum, & dæmonium exiisse. ¶Et iterum exiens de
finibus Tyri,venit per Sydònem ad Mare-Galilęæ Mat.9.d.32.
32 inter medios fines Decapoleos. ¶Et adducunt ei Lu.11.b.14

furdum & mutum:& deprecabantur eum ut impo-
33 nat illi manũ:¶Et apprehendẽs eum de turba feor-
fum, mifit digiros fuos in auriculas eius:& expuẽs,
34 tetigit linguam eius: ¶& fufpiciens in cœlum, inge
35 muit, & ait illi: Ephphetha, quod eft, adaperire. ¶Et
ftatim apertæ funt aures eius, & folutum eft uincu
36 lum linguæ eius, & loquebatur rectè. ¶Et præcepit
illis ne cui dicerent. Quãtò autem eis præcipiebar,
37 tantò magis plus prædicabant, ¶& eo amplius ad-
Gen.1.d. 38. Eccl.39.c. 31. mirabantur, dicentes, | Bene omnia fecit: & furdos
fecit audire, & mutos loqui.

CAPVT VIII.

Matt.15. d.32. * cũ Iefu. 1 IN diebus illis iterũ cùm turba multa ef-
A fet*, nec haberent quod manducarent:
2 cõuocatis difcipulis, ait illis: ¶Mifereor
fuper turbam: quia ecce iam triduo fufti
3 nent me, nec habent quod mãducent: ¶& fi dimife-
ro eos ieiunos in domum fuã, deficient in uia: qui-
4 dam enim ex eis de longè uenerunt. ¶Et refponde-
runt ei difcipuli fui: Vnde illos quis poterit hic fa-
5 turare panibus in folitudine? ¶Et interrogauit eos:
6 Quot panes habetis? Qui dixerunt: Septẽ. ¶Et præ-
cepit turbę difcumbe
re fuper terrã. Et acci
piens feptem panes,
gratias agens, fre-
git, & dabat difcipu-
lis fuis vt apponerẽt,
& appofuerũt turbæ.
7 ¶Et habebant pifci-
culos paucos: & ipfos
benedixit, & iuffit ap
8 poni. ¶Et manducaue
rũt & faturati funt: &
fuftulerunt quod fu-

9 perauerat de fragmentis, feptem fportas. ¶Erãt aũt
qui manducauerant, quafi quatuor millia: & dimi-
Mat 15.d. 39 10 fit eos, ¶Et ftatim afcendens nauim cum difcipulis
Mat 16.a. 1. B fuis, vênit in partes Dalmanutha. ¶Et exierũt Pha
11 rifæi, & cœperunt conquirere cum eo, quærentes
Luc. 11 f. 54. 12 ab illo fignum de cœlo, tentantes eum. ¶Et ingemi
fcens fpiritu, ait: Quid generatio ifta fignum quæ-
rit? Amen dico vobis, fi dabitur generationi ifti fi-
13 gnum. ¶Et dimittens eos, afcendit iterum nauim, &
Mat.16 a. 5. 14 abiit trans fretum. ¶Et obliti funt panes fumere: &
15 nifi unum panem non habebant fecum in naui. ¶Et
præcipiebat eis, dicens: Videte & cauete à fermen
16 to Pharifæorũ, & fermento Herodis. ¶Et cogitabãt
ad alterutrum, dicentes: Quia panes non habemus.
17 ¶Quo cognito, ait illis Iefus: Quid cogitatis, quia
panes non habetis? nondum cognofcitis, nec intel-
18 ligitis? adhuc cęcatum habetis cor veftrum? ¶ocu-
los habentes, non videtis? & aures habentes, nõ au
Su.6.f.41 Ioh.6.b.11. 19 ditis? | Nec recordamini? quãdo quinque panes fre
C gi in quinque millia: & quot cophinos fragmento-
20 rũ plenos fuftuliftis? Dicunt ei: Duodecim. ¶Qñ &
feptẽ panes in quatuor millia, quot fportas fragmẽ
21 torum tuliftis? Et dicũt ei: Septem. ¶Et dicebat eis:
22 Quomodo nondũ intelligitis? ¶Et ueniunt Beth-fai
dam: & adducunt ei cæcum, & rogabant eum vt illũ
23 tangeret. ¶Et apprehenfa manu cæci, eduxit eũ ex-
tra vicum: & expuens in oculos eius impofitis ma-
24 nibus fuis, interrogauit eũ fi quid videret. ¶Et afpi-
ciens, ait: Video homines uelut arbores, ambulan-
25 tes. ¶Deinde iterum impofuit manus fuper oculos

eius, & cœpit uidere, & reftitutus eft, ita vt clarè vi-
26 deret omnia. ¶Et mifit illum in domum fuam, di-
cens: Vade in domũ
tuã: & fi in vicum in-
troieris, nemini dixe
27 ris. ¶ | Et egreffus eft Ma .16.b. 13.
Iefus & difcipuli eius
in caftella Cæfareæ
Philippi: & in uia in-
terrogabat difcipu-
los fuos, dicens eis:
| Quem me dicunt ef- Lu.9.b.18
28 fe homines? ¶Qui re-
fponderunt illi, dicen-
tes: * Iohannẽ Bapti- * Alij.
29 ftam, alij Eliã, alij verò vnũ quafi de prophetis. Tũc
D dicit illis: Vos verò quem me effe dicitis? Refpon-
30 dens Petrus, ait ei: Tu es Chriftus. ¶Et comminatus
31 eft eis, ne cui dicerẽt de illo. ¶Et cępit docere eos,
quoniam oportet filium hominis pati multa, & re-
probari à fenioribus & à fummis facerdotibus &
32 Scribis, & occidi, & poft tres dies refurgere. ¶Et pa
làm uerbum loquebatur. Et apprehendens eum Pe
33 trus, cœpit increpare eum. ¶Qui conuerfus & uidẽs
difcipulos fuos, cõminatus eft Petro, dicens: Vade
retro me fatana, qñ nõ fapis quæ Dei funt, fed quę
34 funt hoĩum. ¶Et cõuocata turba cũ difcipulis fuis,
dixit eis. | Si quis vult me fequi, deneget femetip- Mat. 10. d. 38. & 16
35 fum: & tollat crucem fuam & fequatur me. ¶ Qui e- d 24.
nim voluerit animam fuam faluam facere, perdet Lu.9.c.23
eam: qui autẽ perdiderit animã fuam propter me, & 14.f.47.
36 & Euangelium, faluam faciet eã. ¶Quid enim pro- Lu 17 g.33 Ioh. 12. d. 25
derit homini, fi lucretur mũdum totum: & detrimẽ
37 tum animæ fuæ faciat? ¶Aut quid dabit homo com
38 mutationis pro anima fua? ¶ Qui enim me `confu- Mat. 10 d 33
fus` fuerit, & uerba mea in generatione ifta adulte- Lu 9.d 26 & 12. b. 9
ra, & peccatrice: & filius hominis `confundetur` eũ, * confeffus
cùm venerit in gloria patris fui cũ Angelis fanctis. * confitebitur

CAPVT IX.

1 ET dicebat illis: Amẽ dico vobis, quia funt Mat.16 d. 28.
A quidam de hic ftantibus, qui non gufta- Lu 9 d.27
bunt mortem, donec videãt regnum Dei Mat.17.a. 1.
2 veniens in virtute. ¶Et poft dies fex `affu
mit` Iefus Petrum & Iacôbum & Iohannem: & `du- Lu.9 d.28
cit` illos in montẽ excelfum feorfum folos, & trãf- * affumit fine * duxit.
3 figuratus eft coram ipfis. ¶Et veftimenta eius facta
funt fplẽdentia & cã-
dida nimis uelut nix,
qualia fullo non po-
teft fuper terrã cãdi-
4 da facere. ¶Et appa-
ruit illis Elias cum
Moyfe: & erãt loquẽ
5 tes cum Iefu. ¶Et re-
fpondens Petrus, ait
Iefu: Rabbi, bonũ eft
nos hic effe: & facia-
mus tria tabernacula,
tibi vnũ, & Moyfi vnũ,

6 & Eliæ vnũ. ¶Nõ enĩ fciebat quid diceret: erãt enim
7 timore exterriti. ¶& facta eft nubes obũbrãs eos: &
B vênit vox de nube, dicẽs: Hic eft filius meus charif
8 fimus: audite illũ. ¶Et ftatim circũfpiciẽtes, nemiẽ
9 amplius viderunt, nifi Iefum tãtũm fecum. ¶ Et de- Mat. 17 b 9.
fcendentibus illis de monte, præcepit illis ne cui-

quam,

quã, quæ uidissent, narrarent: nisi cùm filius homi-
10 nis a mortuis resurrexerit. ¶ Et uerbũ continuerunt
apud se côquirentes quid esset, Cũ à mortuis resur
Mal.4.a.5. 11 rexerit. ¶ Et interrogabãt eum, dicentes: Quid ergo
dicunt Pharisæi & Scribę, quia Eliã oportet uenire
12 primùm? Qui respondens, ait illis: Elias cùm vene-
Ifa.53.a.3. rit primò, restituet omnia: & quomodo scriptũ est
in filium hominis, ut multa patiatur & contemna-
13 tur. ¶ Sed dico uobis quia & Elias uenit (& fecerunt
Mal.4.b.5 C illi quæcunq; uoluerunt) sicut scriptum est de eo.
Mat.17.b.13. 14 ¶ Et ueniens ad discipulos suos, uidit turbã magnã
15 circa eos, & Scribas conquirentes cum illis. ¶ Et cõ
festim omnis populus uidẽs Iesum, stupefactus est,
16 & expauerunt, & accurrentes, salutabant eum. ¶ Et
Mat.17.b.14. 17 interrogauit eos: Quid inter vos conquiritis? ¶ Et
respondens unus de turba, dixit: Magister, attuli fi-
Lu.9.c.37 18 lium meũ ad te habẽtẽ spiritũ mutũ: ¶ qui ubicunq;
cum apprehenderit, allidit illum, & spumat, & stri-
det dentibus, & arescit: & dixi discipulis tuis vt eij-
19 cerent illum, & nõ potuerunt. ¶ Qui respõdens eis,
dixit: O generatio incredula quãdiu apud uos ero?
20 quandiu uos patiar? afferte illum ad me. ¶ Et attule
runt eum. Et cum ui-
D disset eum, statim spi-
ritus cõturbauit illũ,
& elisus in terrã, volu
21 tabatur spumans. ¶ Et
interrogauit patrem
eius: Quãtũ temporis
est ex quo ei hoc ac-
cidit? At ille ait: Ab
22 infantia: ¶ & frequen-
ter eum in ignẽ & in
*aquam. 'aquas' misit, ut eum
perderet, sed si quid
23 potes adiuua nos, misertus nostri. ¶ Iesus autem ait
illi: Si potes credere, omnia possibilia sunt credẽti.
24 ¶ Et continuò exclamans pater pueri, cum lachry-
mis aiebat: Credo Dñe, adiuua incredulitatẽ meã.
25 ¶ Et cùm uideret Iesus concurrentem turbã, cõmi-
natus est spiritui immundo, dicens illi: Surde & mu
te spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: & amplius
26 ne introeas in eum. ¶ Et exclamans, & multùm di-
scerpẽs eum, exiit ab eo, & factus est sicut mortuus,
27 ita vt multi dicerent: Quia mortuus est. ¶ Iesus autẽ
28 tenens manum eius, eleuauit eum, & surrexit. ¶ Et
cùm introisset in domum, discipuli eius secretò in-
terrogabant eum. Quare nos nõ potuimus eijcere
29 eum? ¶ Et dixit illis: Hoc genus in nullo potest exi-
Mat.17.d.22. 30 re, nisi in oratione & ieiunio. ¶ Et inde profecti pre
Lu.9.c.31 tergrediebantur Galilęam: nec volebat quenquam
31 scire. ¶ Docebat autem discipulos suos, & dicebat
E illis: Quoniã filius hominis tradetur in manus ho-
minũ, & occidẽt eum, & occisus tertia die resurget.
32 ¶ At illi ignorabant uerbum: & timebant interroga-
33 re eum. ¶ Et venerunt Capharnaum, Qui cùm domi
*essent 'esset', interrogabat eos: Quid in uia tractabatis?
34 ¶ At illi tacebant: siquidem in uia inter se disputaue
Mat.18.a.1. 35 rant, quis eorum maior esset. ¶ Et residens uocauit
Lu.9.f.46. duodecim, & ait illis: Siquis vult primus esse, erit
36 omnium nouissimus, & omnium minister. ¶ Et acci-
piens puerum, statuit eum in medio eorum: quem
37 cùm cõplexus esset, ait illis: ¶ Quisquis unum ex hu
iusmodi pueris receperit in nomine meo: me reci-
pit, & quicunq; me susceperit, non me suscipit, sed
Luc.9.f.49. 38 eum qui misit me. ¶ Respondit illi Iohãnes, dicẽs:
F Magister, vidimus quendã in nomine tuo eijcientẽ Mat.9.c.38
dæmonia, qui nõ sequitur nos, & prohibuimus eũ.
39 ¶ Iesus autem ait: Nolite prohibere eum: nemo est 1.Co.12.a.3.
enim qui faciat uirtutem in nomine meo, & possit
40 citò malè loqui de me. ¶ Qui enim non est aduer-
41 sum uos, pro uobis est. ¶ Quisquis enim potum de- Mat.10.u.42.
derit uobis calicem aquæ * in noĩe meo, quia Chri- *frigidę
sti estis, amen dico uobis, non perdet mercedẽ suã.
42 ¶ Et quisquis scãdalizauerit unũ ex his pusillis cre Mat.18.a.6.
dentibus in me: bonum est ei magis si circundaretẽ
43 mola asinaria collo eius, & in mare mitteretẽ. ¶ Et si Lu.17.a.2. Mat.5.e.30. & 18.a.8.
G scandalizauerit te manus tua, abscinde illam: bonũ
est tibi debilem introire in vitã, quam duas manus
habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibi
44 lem, ¶ vbi uermis eorum non moritur, & ignis non Isa.66.g.24.
45 extinguitur. ¶ & si pes tuus te scandalizat, amputa il
lum: bonum est tibi claudum introire in uitã æter-
nam, quam duos pedes habẽtem mitti in gehennã
46 ignis inextinguibilis, ¶ vbi uermis eorum nõ mori-
47 tur, & ignis non extinguitur. ¶ Quòd si oculus tuus
scandalizat te, eiice eum: bonum est tibi luscum in-
troire in regnum Dei, quàm duos oculos habentẽ
48 mitti in gehennã ignis, ¶ vbi uermis eorum non mo
49 ritur, & ignis nõ extinguitur. ¶ Omnis enim igne sa Le.2.c.13.
50 lietur: & omnis uictima sale salietur. ¶ Bonum est Mat.5.b.13.
sal, quòd si sal insulsum fuerit: in quo illud condie- Lu.14.g.34.
tis? Habete in uobis sal, & pacem habete inter vos.

CAPVT X.

1 ET inde exur- Mat.19.a.1.
A gens, uenit in
fines Iudææ,
vltra Iordanem: & cõ
ueniunt iterum turbę
ad eum. Et sicut con-
sueuerat, iterum do-
cebat illos. ¶ Et acce-
2 dentes Pharisęi, inter
rogabãt eum: Si licet
viro vxorem dimitte
3 re: tentãtes eum. ¶ At
ille respõdens, dixit
4 eis: Quid uobis præcepit Moyses? ¶ Qui dixerunt:
Moyses permisit libellum repudij scribere, & di- Deu.24.a.1.
5 mittere. ¶ Quibus respondens Iesus, ait: Ad duritiã
6 cordis vestri scripsit uobis pręceptum istud. ¶ ab ini
tio autem creaturæ masculum & fœminã fecit eos Ge.1.d.27.
7 Deus. ¶ Propter hoc, relinquet homo patrẽ suum & Mat.19.a.4.
8 matrem, & adhærebit ad vxorem suam: ¶ & erunt Ge.2.d.24.
duo in carne vna. Itaq; iã nõ sunt duo, sed una caro. 1.Cor.6.d.16.
9 ¶ Quod ergo Deus coniunxit, homo nõ separet. ¶ Et
10 in domo iterum disci Ephe.5.g.31.
puli eius de eodẽ in- 1.Cor.7.b.10.
11 terrogauerunt eũ. ¶ Et
ait illis: Quicunq; di-
B miserit vxorem suam
& aliam duxerit: adul
12 teriũ cõmittit super
eam. ¶ Et si uxor dimi
serit virũ suum, & alij
13 nupserit, mœchatur.
¶ Et offerebãt illi par Mat.19.b.13.
uulos, ut tangeret il- Luc.18.c.15.
los, discipuli autem
14 comminabantur offerentibus. ¶ Quos cùm ui-
deret Iesus, indignè tulit, & ait illis: Sinite paruu-

los uenire ad me: & ne prohibueritis eos, talium
15 enim est regnum Dei.¶Amen dico uobis: quisquis
non receperit regnū Dei velut paruulus, nō intra-
16 bit in illud.¶Et cōplexans eos, & imponens manus
17 super illos, benedicebat eos.¶Et cùm egressus esset
Viam ſ. C in via*, procurrens quidā genu flexo ante eū, roga-
dicens: bat eum: Magister bone, quid faciā ut uitā ęternā
ſ Mat. 19. c. 16. 18 percipiā?¶Iesus autem dixit ei: Quid me dicis bo-
Luc. 18 d. 18. 19 num? Nemo bonus, nisi unus Deus.¶Præcepta no
ſ Exo. 20. c. 13. sti: Ne adulteres: Ne occidas: Ne fureris: Ne falsum
testimonium dixeris: Ne fraudem feceris: Honora
20 patrem tuum & matrē.¶At ille respondens, ait illi:
21 Magister, hæc oīa obseruaui à iuuentute mea.¶Ie-
sus autē intuitus eum, dilexit eum, & dixit ei: Vnū
tibi deest: vade, quæcunq; habes, vende, & da pau-
peribus, & habebis thesaurū in cœlo: & veni, seque-
22 re me.¶Qui contristatus in uerbo, abiit mœrēs, erat
23 enim habēs multas possessiones.¶Et circunspiciēs
Iesus, ait discipulis suis: Quàm difficilè qui pecu-
24 nias habent, in regnum Dei introibunt.¶Discipuli
autem obstupescebant in uerbis eius. At Iesus rur-
sus respondens, ait illis: Filioli, quàm difficilè est cō
25 fidentes in pecuniis, in regnum Dei introire.¶Faci-
D lius est camelum per foramen acus transire, quàm
26 diuitem intrare in regnum Dei.¶Qui magis admi-
rabantur, dicentes ad semetipsos: Et quis potest sal
27 uus fieri.¶Et intuens illos Iesus, ait: Apud homines
impossibile est: sed non apud Deum. oīa enim possi
Mat. 19. d. 27 28 bilia sunt apud Deum.¶Et cœpit ei Petrus dicere:
Luc. 18 c. 28. 29 Ecce, nos dimisimus oīa, & secuti sumus te.¶Respō
dens Iesus, ait: Amen dico uobis, nemo est qui reli
querit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem,
aut matrē, aut filios, aut agros propter me & pro-
30 pter Euangelium: ¶qui non accipiet centies tantū
nunc in tempore hoc: domos, & fratres, & sorores,
& matres, & filios, & agros, cum persecutionibus:
ſ Mat. 19. d 30 31 & in seculo futuro vitā ęternā.¶Multi autem erunt
Luc. 13. f. 30. 32 primi, nouissimi: & nouissimi, primi.¶Erant autē in
E via ascendentes Ierosolymam: & præcedebat illos
ſ Mat. 20 c 17. Iesus, & stupebant, & sequentes timebant.¶Et assu-
Luc. 18 f. 31. mēs iterum duodecim, cępit illis dicere quæ essent
33 ei euentura: ¶Quia ecce ascendimus Ierosolymam,
& filius hominis tradetur principibus sacerdotum,
& Scribis, & senioribus, & damnabunt eum morte,
34 & tradent eum gentibus, ¶& illudent ei, & cōspuēt
eum, & flagellabunt eum, & interficient eum: & ter
ſ Mat. 20 c. 20 35 tia die resurget.¶Et accedūt ad eum Iacobus & Io
hannes filij Zebedæi, dicētes: Magister, uolumus ut
36 quodcunq; petierimus, facias nobis.¶At ille dixit
37 eis: Quid vultis ut faciā uobis?¶Et dixerunt: Da no-
bis, ut unus ad dexterā tuā, & alius ad sinistram tuā
38 sedeamus in gloria tua.¶Iesus autē ait eis: Nescitis
F quid petatis. potestis bibere calicē quē ego bibo:
39 aut baptismo quo ego baptizor, baptizari? At illi
dixerunt ei: Possumus. Iesus aūt ait eis: Calicē qui-
dem quem ego bibo, bibetis, & baptisma quo ego
40 baptizor, baptizabimini: ¶sedere autem ad dexterā
meā, vel ad sinistrā, non est meum dare vobis, sed
ſ Mat. 20. c 24 41 quibus paratum est.¶Et audientes decem, cœpe-
42 runt indignari de Iacobo & Iohanne.¶Iesus autem
ſ Luc. 22. c. 25. vocās eos, ait illis: Scitis, quia hi qui uidentur prin
cipari gentibus, dominātur eis, & principes eorum
43 potestatem habent ipsorum.¶Non ita est autem in
vobis: sed quicunq; uoluerit fieri maior, erit vester
44 minister: ¶& quicunq; uoluerit in uobis primus es-
45 se, erit omnium seruus.¶Nam & filius hominis nō
venit ut ministraretur ei, sed ut ministraret, & da-
46 ret animā suam redemptionem pro multis.¶Et ue ſ Mat. 20. i. 29
G niunt Iericho, & proficiscente eo de Iericho, & di- Luc. 18 i. 35
scipulis eius, & plurima multitudine, filius Timæi
Bartimæus cæcus, sedebat iuxta uiam mendicans.
47 ¶Qui cùm audisset, quia Iesus Nazarenus est: cœpit
clamare, & dicere: Iesu fili Dauid, miserere mei.
48 ¶Et comminabātur ei multi, vt taceret. At ille multò magis clamabat:

Fili Dauid, miserere mei.
49 ¶Et stans Iesus præcepit illum vocari. Et uocant cæcum, dicentes ei. Animæquior esto, surge, vo-
50 cat te.¶Qui proiecto vestimento suo exi-
51 liens, vénit ad eū.¶Et respondens Iesus, dixit illi: Quid tibi vis faciam? Cæcus autē
52 dixit ei: Rabboni ut uideam.¶Iesus autem ait illi:
Vade, fides tua te saluum fecit. Et confestim uidit,
& sequebatur eum in uia.

CAPVT XI.

1 ET cùm appropinquaret Ierosolymæ & Mat. 21. a. 1
A Beth-aniæ ad montem oliuarum, mittit Luc. 19. c. 29
2 duos ex discipulis suis, ¶& ait illis: Ite in
castellum quod contra uos est, & statim
introeuntes illuc, inuenietis pullum ligatum, super
quē nemo adhuc hominum sedit: soluite illum, &
3 adducite.¶Et si quis uobis dixerit, Quid facitis? di-
cite, quia Domino necessarius est: & continuò illū
4 dimittet huc.¶Et abeuntes inuenerunt pullum li-
gatum ante ianuam foris in biuio: & soluunt eum.
5 ¶Et quidam de illic stātibus *dicebant illis: Quid fa *dicebant
6 citis soluētes pullum?¶Qui dixerunt eis, sicut prę-
7 ceperat illis Iesus: & dimiserunt eis.¶Et duxerunt ſ Ioh. 12. c. 14.
pullum ad Iesum: & imponunt illi vestimēta sua, &
8 sedit super eum.¶Multi autem vestimenta sua stra-
uerunt in via: alij autem frondes cædebant de arbo
9 ribus, & sternebant in via.¶Et qui præibant, & qui
B sequebantur, clamabant, dicentes: Hosan-na, ¶be- ſ Mat. 21. a. 9.
nedictus qui uenit in nomine Domini.¶Be- Luc. 19. f. 38
10 nedictum quod venit regnum patris nostri ps 17. d. 24
Dauid, Hosan-na in excelsis.

11 ¶Et introiuit Ierosolymam in ſ Mat. 21. a. 10
tēplum: & circunspectis omnibus, cū iam Luc. 19 f. 45.
vespera esset hora, exijt in Beth-aniā cū
12 duodecim.¶Et alia die cū exirēt à Beth-
13 ania, esuriit.¶Cumq; uidisset à longè ficum haben- ſ Mat. 21 c. 19.
tem folia, vénit siquid fortè inueniret in ea. Et cùm
venisset ad eam, nihil inuenit præter folia. nō enim
14 erat tempus ficorum.¶Et respondens, dixit ei: Iam
non amplius in æternum ex te fructum quisquam
15 manducet. Et audiebant discipuli eius.¶Et ueniunt
C Ierosolymam. Et cùm introisset in templum, cœpit
eiicere uendentes, & ementes in templo: & mensas
numulariorum, & cathedras vendentium colum-

16 bas euertit. ¶& nõ ſi-
nebat vt quiſquã trãſ
ferret vas per tẽplũ:
17 ¶& docebat, dicens
eis: Nónne ſcriptum
Iſa.56.b.7 eſt, Quia dom* mea,
domus orationis vo-
cabitur omnibus gen
Ier.7.b.11. tibus? Vos autem fe-
ciſtis eam ſpeluncam
latronũ. ¶Quo audito
18 principes ſacerdotũ
& Scribæ quærebant
quomodo eũ perde-
rẽt: timebãt enim eum, qm̃ vniuerſa turba admiraba
19 tur ſuper doctrina eius. ¶Et cum veſpera facta eſſet,
Mat. 21.b. 19. 20 egrediebatur de ciuitate. ¶Et cùm manè trãſirent,
21 viderunt ficum aridam factam à radicibus. ¶Et re-
cordatus Petrus, dixit ei, Rabbi, ecce ficus cui ma-
22 ledixiſti, aruit. ¶Et respondẽs Ieſus, ait illis: Habete
23 fidem Dei. ¶Amen dico uobis, quia quicunque di-
xerit huic monti, Tollere & mittere in mare, & non
hæſitauerit in corde ſuo, ſed crediderit quia quod-
Mat.7.a.7 & 21.b.22. Luc.11.b.9 24 cunque dixerit, fiat, fiet ei. ¶Propterea dico vobis,
omnia quæcunq; orantes petitis, credite, quia ac-
Mat.6.b.14 & 15.d.35. 25 cipietis, & euenient vobis. ¶Et cùm ſtabitis ad oran
dum, dimittite ſiquid habetis aduerſus aliquem: vt
& pater ueſter qui in cœlis eſt, dimittat vobis pec
26 cata ueſtra: ¶Quòd ſi vos non dimiſeritis: nec pater
D veſter qui in cœlis eſt, dimittet uobis peccata ve-
Matt. 21. b.15. Lu.20.a.1. 27 ſtra. ¶Et veniũt rurſus Ieroſolymam. Et cùm ambu-
laret in templo, accedũt ad eum ſummi ſacerdotes
28 & Scribæ & ſeniores, ¶& dicunt ei: In qua poteſtate
hæc facis? & quis dedit tibi hanc poteſtatem ut iſta
29 facias? ¶Ieſus autem reſpondens, ait illis: Interro-
gabo vos & ego vnum verbum, & reſpondete mi-
30 hi: & dicam vobis in qua poteſtate hęc faciam. ¶Ba
ptiſmus Iohannis de cœlo erat, an ex hominibus?
31 Reſpondete mihi. ¶At illi cogitabant ſecum, dicen
tes: Si dixerimus de cœlo, dicet: Quare ergo nõ cre
*timemus. 32 didiſtis ei? ¶Si dixerimus ex hominibus, *timebant
populum: omnes enim habebant Iohannem, quia
33 verè propheta eſſet. ¶Et reſpondentes dicunt Ieſu:
Neſcimus. Et reſpondens Ieſus ait illis: Neq; ego
dico uobis in qua poteſtate hæc faciam.

CAPVT XII.

Mat. 21.d. 33. Lu.20.b.9. Iſa.5.a.1. Ier.2.d.21. 1
A
ET cępit illis in
parabolis lo
qui: Vineam
paſtinauit homo, &
circũdedit ſepem, &
fodit lacum, & ędifi-
cauit turrim, & loca-
uit eam agricolis: &
peregrè pfectus eſt.
2 ¶& miſit ad agricolas
in tẽpore ſeruum, ut
ab agricolis accipe-
ret de fructu vineæ.
3 ¶Qui apprehenſum eum cæciderunt: & dimiſerũt
4 vacuum. ¶Et iterum miſit ad illos alium ſeruum: &
illum in capite vulnerauerunt, & contumeliis affe-
5 cerunt. ¶Et rurſum alium miſit, & illum occiderũt,
& plures alios, quoſdam cædentes, alios verò occi
6 dentes. ¶Adhuc ergo unum habens filium chariſſi-
mum: & illũ miſit ad eos nouiſſimum, dicens: Quia
7 reuerebuntur filium meum. ¶Coloni autem dixe-
runt ad inuicem: Hic eſt hæres: uenite, occidamus
8 eum: & noſtra erit hæreditas. ¶Et apprehendentes
9 eum, occiderunt: & eiecerunt extra vineam. ¶Quid
ergo faciet Dominus vineę? Veniet & perdet colo-
10 nos: & dabit uineam aliis. ¶Nec ſcriptura hanc legi
ſtis: Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, Pſa.117.d.22
11 hic factus eſt in caput anguli: ¶A Domino factum Iſa.28.d.16 Act.4.b.11
12 eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris? ¶Et quære Ro.9.g.33
bant eum tenere: & timuerunt turbam. cognoue- 1.Pet.2.a.8
runt enim quoniam ad eos parabolam hanc dixe- Matt.21.d. 42.
13 rit. Et relicto eo, abierunt. ¶Et mittũt ad eũ quoſ- Mat.22.b 15.
dam ex Phariſæis & Herodianis: vt eum caperent Luc. 20. d. 20.

14 in verbo. ¶Qui veniẽ-
tes, dicunt ei: Magi-
B ſter, ſcimus quia ve-
rax es, & non curas
quenquam: nec enim
vides in faciem homi
num, ſed in ueritate
viam Dei doces. licet
dare tributum Cęſari:
15 an nõ dabimus? ¶Qui
ſciens verſutiam illo-
rũ, ait illis: Quid me
tentatis? afferte mihi
16 denarium ut uideam. ¶At illi attulerunt ei. Et ait il-
lis: Cuius eſt imago hæc, & inſcriptio? Dicũt ei: Cę-
17 ſaris. ¶Reſpõdens autem Ieſus, dixit illis: Reddite Ro 13.b.7
igitur quæ ſunt Cęſaris Cæſari: & q̃ ſunt Dei: Deo.
18 Et mirabantur ſuper eo. ¶Et venerunt ad eum Sad
ducæi qui dicunt reſurrectionem non eſſe: & inter- Mat. 22.c 23.
19 rogabant eum, dicentes: Magiſter, ¶Moyſes nobis Luc. 20.d 27.
ſcripſit, ut ſi cuius frater mortuus fuerit, & dimiſe- Deut.25. a.5.
rit vxorem, & filios non reliquerit: accipiat frater
eius uxorem ipſius, & reſuſcitet ſemen fratri ſuo.
20 ¶Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxo
21 rem, & mortuus eſt, non relicto ſemine. ¶Et ſecun-
dus accepit eam, & mortuus eſt: & nec iſte reliquit
22 ſemen. Et tertius ſimiliter. ¶Et acceperunt eam ſi-
militer ſeptem, & non reliquerunt ſemen. Nouiſſi-
23 ma omnium defuncta eſt & mulier. ¶In reſurrectio
ne ergo cum reſurrexerint, cuius de his erit vxor?
24 ſeptem enim habuerunt eam vxorem. ¶Et reſpon-
C dens Ieſus, ait illis: Nónne ideo erratis, non ſcien-
25 tes ſcripturas, neq; virtutẽ Dei? ¶Cùm enim à mor-
tuis reſurrexerint, neque nubent, neque nubentur,
26 ſed ſunt ſicut Angeli * in cœlis. ¶De mortuis autem *Dei.
quòd reſurgant, non legiſtis in libro Moyſi, ſuper
rubum quomodo dixerit illi Deus, inquiens: Ego Exo.3.b.6
ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob? Mat. 22 d. 32.
27 ¶Non eſt Deus mortuorum, ſed uiuorum. Vos er- Lu 20.f 37
28 go multùm erratis. ¶Et acceſſit unus de Scribis qui
audierat illos conquirentes, & uidens quoniam be
ne illis reſponderit, interrogauit eum quod eſſet
29 primum omnium mandatum. ¶Ieſus autem reſpon Deut. 6. a 4
dit ei: Quia primum omnium mandatum eſt, Audi
30 Iſraël: Dominus Deus *tuus, Deus *vnus eſt. ¶Et di- *noſter, Dominus 7
liges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & *veſter Deus 4.
ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota
31 uirtute tua. Hoc eſt primum mandatum. ¶Secun-
dum autem ſimile eſt illi: Diliges proximum tuum Le 19 d.18
tanquam teipſum. Maius horum aliud mandatum Mat. 22.e. 39.
32 non eſt. ¶Et ait illi Scriba: Bene Magiſter in uerita-
te dixiſti, quia unus eſt Deus, & non eſt alius pręter

Ro.13.c.9. Gal.5.c.14 Iac.2.b.8.
33 eum.¶Et vt diligatur ex toto corde,& ex toto intel
lectu,& ex tota anima,& ex tota fortitudine: & di-
ligere proximũ tanquã seipsum:maius est omnibus
34 holocaustomatibus & sacrificiis. ¶Iesus autẽ vidẽs
quòd sapienter respondisset,dixit illi:Nõ es lõgè à
regno Dei.Et nemo iam audebat eum interrogare.
Mat.22.d.42. Lu.20.g.41. Psal.109.a.1.
35 ¶ Et respõdens Iesus,dicebat,docẽs in tẽplo:Quo-
D modo dicunt Scribę Christũ filium esse Dauid?¶Ip
36 se enim Dauid dicit in Spiritu sancto: Dixit Dñs
Dño meo , Sede à dextris meis,donec ponã inimi-
37 cos tuos scabellũ pedum tuorum.¶Ipse ergo Dauid
dicit eum Dñm:& vnde est filius eius?Et multa tur-
38 ba eum libẽter audiuit . ¶Et dicebat eis in doctrina
sua: Cauete à Scribis,qui volunt in stolis ambula-
Mat.23.a.6. Lu.11.f.43 & 20.g.46 Lu.21.a.1
39 re,& salutari in foro,¶& in primis cathedris sedere
40 in synagogis,& primos discubitus in cęnis:¶qui de-
uorant domos uiduarum sub obtentu prolixæ ora
41 tionis : hi accipient prolixius iudicium.¶Et sedens
Iesus contra gazophylacium aspiciebat quomodo
turba iactaret æs in gazophylacium : & multi diui-
42 tes iactabant multa.¶Cùm venisset autẽ vidua vna
43 pauper , misit duo minuta , quod est quadrans.¶Et
cõuocans discipulos suos,ait illis : Amen dico vo-
bis,quoniam vidua hæc pauper,plus omnibus mi-
44 sit qui miserit in gazophilacium. ¶Omnes enim ex
eo quod abundabat illis,miserunt:hæc verò de pe-
nuria sua omnia quæ habuit, misit totũ victum suũ.

CAPVT XIII.

Mat.24.a.2. Lu.21.a.5.
1
A

ET cùm egrede
retur de tem-
plo, ait illi v-
nus ex discipulis suis:
Magister , aspice qua
les lapides, & quales
2 structuræ. ¶Et respon
dens Iesus,ait illi : Vi
des has omnes ma-
gnas ædificationes?
Luc.19.g.44.
Non relinquetur la-
pis super lapidẽ qui
3 non destruatur . ¶Et
cùm sederet in Mõte oliuarum cõtra templum , in-
terrogabant eum separatim Petrus , & Iacobus , &
4 Iohannes,& Andræas:¶Dic nobis quando ista fiẽt?
& quod signum erit quando hæc omnia incipient
5 cõsummari?¶Et respõdens Iesus , cępit dicere illis:
Eph.5.b.6. 2.The.2.a.3.
6 Videte,ne quis uos seducat . ¶multi enim uenient
in nomine meo,dicẽtes quia ego sum,& multos se-
7 ducent.¶Cùm audieritis autem bella & opiniones
bellorum,ne timueritis,oportet enim hæc fieri:sed
8 nondum finis.¶Exurget enim gens contra gentem,
& regnum super regnum:& erũt terręmotus per lo-
B ca,& fames:Initium dolorũ hæc.¶Videte autẽ uos-
9 metipsos.Tradent enim uos in conciliis,& in syna
gogis vapulabitis, & ante præsides & Reges stabi-
10 tis propter me , in testimonium illis.¶Et in omnes
Mat.10.b.19. Lu.12.b.11 & 21.c.14.
11 gẽtes primùm oportet prædicari euangelium.¶Et
cùm duxerint uos tradentes , nolite præcogitare
quid loquamini:sed quod datum vobis fuerit in il-
la hora,id loquimini, nõ enim vos estis loquentes,
12 sed Spiritus sanctus. ¶Tradet autem frater fratrem
in mortem,& pater filium:& consurgent filij in pa-
13 rentes,& morte afficient eos.¶Et eritis odio omni-
bus, propter nomen meum . Qui autem sustinuerit
14 in finẽ, hic saluus erit.¶Cùm autem videritis abo-
minationem desolationis stantem, vbi non debet,
Da.9.g.27. Mat.24.b.6. Lu.21.d.20
(qui legit intelligat)tunc qui in Iudæa sunt , fugiãt
15 in montes:¶& qui super tectum,ne descendat in do
16 mum,nec introeat vt tollat quid de domo sua, ¶&
C qui in agro erit,non reuertatur retrò tollere vesti-
17 mentum suum.¶Væ autem prægnantibus & nutriẽ
18 tibus in illis diebus.¶Orate verò ut hyeme nõ fiant.
19 ¶Erunt enim dies illi tribulationes tales,quales nõ
fuerunt ab initio creaturæ quam condidit Deus,
20 vsque nunc,neque fient. ¶Et nisi breuiasset Domi-
nus dies,non fuisset salua omnis caro : sed propter
Mat.24.c.26. Lu.21.b.8
21 electos quos elegit,breuiauit dies. ¶Et tunc siquis
vobis dixerit, Ecce, hic est Christus , ecce illic : ne
22 credideritis.¶Exurgent enim pseudochristi,& pseu
doprophetæ : & dabunt signa & portenta ad sedu-
23 cendos, si fieri potest, etiam electos.¶Vos ergo vi-
Eze.32.b.7. Isa.13.b.10. Ioel 2.c.10. g.31 & 3.e.15. Mat.24.c.31.
24 dete,ecce prædixi vobis omnia . ¶Sed in illis die-
bus post tribulationem illam,sol contenebrabitur,
25 & luna non dabit splendorem suum,¶& stellæ cœli
erũt decidentes,& virtutes quę in cœlis sunt,moue
26 buntur. ¶Et tunc uidebunt filium hominis venien-
27 tẽ in nubibus cum virtute multa & gloria.¶Et tunc
D mittet Angelos suos , & congregabit electos suos
à quatuor ventis , à summo terræ vsque ad summũ
28 cœli.¶A ficu autem discite parabolam.Cùm iam ra
mus eius tener fuerit, & nata fuerint folia : cogno-
29 scitis quia in proximo sit æstas . ¶sic & uos cùm ui-
deritis hæc fieri , scitote quòd in proximo sit in o-
30 stiis.¶Amen dico uobis,quoniam non transibit ge-
31 neratio hæc,donec omnia ista fiant.¶Cœlum & ter
32 ra transibunt,uerba autem mea nõ transibunt.¶De
die autem illo,vel hora,nemo scit,neque Angeli in
Mat.24.d.42.
33 cœlo,neque filius,nisi pater. ¶Videte , vigilate, &
34 orate : nescitis enim quando tempus sit.¶Sicut ho-
mo qui peregrè profectus, reliquit domum suã , &
dedit seruis suis potestatem cuiusq; operis,& iani-
35 tori præcepit vt vigilet.¶Vigilate ergo,(nescitis e-
nim quando Dominus domus veniat: serò,an me-
36 dia nocte,an galli cãtu,an manè.) ¶ne cùm uenerit
37 repentè , inueniat uos dormientes . ¶Quod autem
uobis dico,omnibus dico: Vigilate.

CAPVT XIIII.

Mat.26.a.2. Lu.22.a.1
1 ERat autem Pascha & Azyma post biduũ:
A & quærebant summi sacerdotes & Scri-
bæ quomodo eum dolo tenerent,& oc-
2 ciderent.¶Dicebant enim:Non in die fe
3 sto,ne fortè tumultus fieret ᵃpopuli.¶Et cùm esset
ᵃ in populo
Beth-anię,in domo Simõnis Leprosi,& recumbe-
Mat.26.a.6. Io.12.a.1.
ret : venit mulier ha-
bens alabastrum vn-
guenti nardi ᵇspicati
ᵇ pistici 2.
preciosi:& fracto ala-
bastro, effudit super
caput eius.¶Erãt au-
Mat.26.a.8. Io.12.a.4.
4 tem quidam indignè
ferẽtes intra semetip
sos, & dicentes : Vt
quid perditio ista vn
guenti facta est?¶Po-
5 terat enim vnguentũ
istud venũdari plus-
q̃ trecẽtis denarijs,& dari pauperibus.Et fremebãt
6 in eã.¶Iesus autem dixit:Sinite eã: quid illi molesti
7 estis ? Bonũ opus operata est in me , ¶semper enim

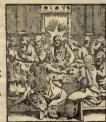
paupe-

*habebitis
¶Mat. 26. b.14
Lu.22.a.6

pauperes *habetis* vobiſcum:& cùm volueritis pote
ſtis illis benefacere:me autem non ſemper habetis.
8 ¶Quod habuit hæc, fecit: præuenit vngere corpus
9 meum in ſepulturam.¶Amen dico vobis, vbicunq;
prædicatum fuerit Euangeliũ iſtud in vniuerſo mũ
do,& quod fecit hæc, narrabitur in memoriã eius.

¶Mat. 26. b.16.
Lu.22.a.6

10 ¶| Et Iudas Iſcariotes, vnus de duodecim, abijt ad
B ſummos ſacerdotes,vt proderet eum illis.¶ Qui au
11 dientes gauiſi ſunt: & promiſerunt ei pecuniam ſe
daturos. Et quærebat quomodo illum opportunè
12 traderet.¶Et primo die azymorum quando paſcha
immolabant, dicunt ei diſcipuli:Quò vis eamus,&
13 paremus tibi vt manduces Paſcha?¶ Et mittit duos
ex diſcipulis ſuis,& dicit eis:Ite in ciuitatem:& oc-
curret vobis homo lagenam aquæ baiulans, ſequi-
14 mini eum:¶& quocunque introierit,dicite domino
domus, quia magiſter dicit: Vbi eſt refectio mea,
15 vbi paſcha cum diſcipulis meis manducem?¶& ip-
ſe vobis demonſtrabit cœnaculum grande, ſtratũ:
16 & illic parate nobis.¶ Et abierunt diſcipuli eius, &
venerunt in ciuitatem: & inuenerunt ſicut dixerat

Lu. 22. b. 14.
1. Ioh. 13. c.21.
¶Lu. 22. c 21.
— 8.
Pſal.40. c 101
Act 1.c. 16

illis,& parauerunt pa
17 ſcha.¶| Veſpere autẽ
facto, venit cum duo
18 decim,¶ & diſcumbẽ
tibus eis & manducã
tibus,ait Ieſus:Amen
dico vobis,quia vnus
C ex vobis tradet me,
qui manducat mecũ.
19 ¶At illi cœperunt cõ-
triſtari,&dicere ei ſin
gulatim:Nunqd ego?
20 ¶Qui ait illis: | Vnus
ex duodecim qui intingit mecum manum in cati-

¶Mat. 26. b.24.
*traditur
1.Cor. 11. e.24.

21 no.¶| & filius quidem hominis vadit | ſicut ſcriptũ
eſt de eo:væ autem homini illi per quem filius ho-
minis *tradetur*.bonum erat ei ſi non eſſet natus ho
22 mo ille.¶Et manducantibus illis, | accepit Ieſus pa
nem:& benedicens fregit,& dedit eis, & ait:Sumi-
23 te, hoc eſt corpus meũ.¶ Et accepto calice,gratias
24 agens, dedit eis, & biberunt ex illo omnes.¶ Et ait
illis:Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro
25 multis effundetur.¶ Amen dico vobis, quia iam nõ

*hoc

bibã de * genimine vitis vſque in diem illum, cùm
26 illud bibam (nouum) in regno Dei.¶Et hymno di-
27 cto exierunt in Montem oliuarum.¶& ait eis Ieſus:

¶Io.16.d. 32.
— 10.
Zac.13.a 7
Infr.16.b. 7
*in te.

| Omnes ſcandalizabimini in me in nocte iſta:quia
ſcriptum eſt. | Percutiam paſtorem, & diſpergẽtur
28 oues.¶Sed poſtquam reſurrexero, | præcedam vos
29 in Galilæam.¶Petrus autem,ait illi:& ſi omnes ſcan
30 dalizati fuerint *,ſed nõ ego.¶ Et ait illi Ieſus:Amẽ
D dico tibi:quia tu hodie in nocte hac,priuſquã gal-
31 lus vocem bis dederit,ter me es negaturus.¶ At il-
le amplius loquebatur, Et ſi oportuerit me ſimul
commori tibi,nõ te negabo.Similiter autem & om

¶Mat. 26. d.36.
Luc.22.d. 40.

32 nes dicebant.¶| Et veniunt in prædium, cui no-
men Geth-ſemani:& ait diſcipulis ſuis: Sedete hic
33 donec orem.¶ & aſſumit Petrum,& Iacobum, & Io
34 hannem ſecum:& cœpit pauere & tædere.¶ Et ait il
lis:Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem:ſuſtine
35 te hic,& vigilate.¶Et cùm proceſſiſſet pauluſũ,pro-
cidit ſuper terram:& orabat vt ſi fieri poſſet,tranſi-
36 ret ab eo hora.¶Et dixit:Abba,pater,oĩa tibi poſſi-
bilia ſunt:transfer calicem hunc: à me ſed nõ quod
37 ego uolo,ſed quod tu.¶Et uenit,& inuenit eos dor

mientes.Et ait Petro:
Simon, dormis? non
potuiſti vna hora vi-
38 gilare?¶ Vigilate &
orate vt non intretis
in tentationem. Spiri
tus quidem prõptus
eſt, caro verò infir-
39 ma.¶Et iterum abiẽs,
orauit eundẽ ſermo-
40 nem dicẽs.¶ Et reuer
ſus denuò,inuenit eos
E dormiẽtes (erant enĩ
oculi eorum grauati) & ignorabant quid reſponde
41 rent ei.¶Et venit tertiò, & ait illis: Dormite iam &
requieſcite.Sufficit, venit hora. ecce filius hominis
42 tradetur in manus peccatorum.¶Surgite,eamus:ec
43 ce qui me tradet,propè eſt.¶ Et adhuc eo loquẽte,
venit Iudas Iſcariotes, vnus de duodecim, & cum

¶Mat' 26. d 47.
Luc. 22 c. 47.
Ioh.18 a.3
*miſsi

eo | turba multa cum gladijs & lignis, * à ſummis
44 ſacerdotibus & Scribis & ſenioribus.¶ Dederat au
tem traditor eius ſignum eis,dicens:Quemcunque
oſculatus fuero,ipſe eſt: tenete eũ,& ducite cautè.
45 ¶ Et cùm veniſſet,ſta-
tim accedens ad eũ,
ait: Rabbi: & oſcula-
46 tus eſt eum.¶ At illi
manus iniecerunt in
eum:& tenuerunt eũ.
47 ¶Vnus autem quidã
de circunſtãtibus e-
ducens gladium, per
cuſſit ſeruum ſummi
ſacerdotis:& amputa
48 uit illi auriculam.¶Et
reſpondens Ieſus, ait
illis:Tanquam ad latronem exiſtis cum gladijs & li
49 gnis comprehẽdere me?¶ quotidie eram apud vos
in templo docens,& non me tenuiſtis. Sed vt im-

¶Mat.16 f. 56.

50 pleantur ſcripturæ.¶| Tunc diſcipuli eius relinquẽ
51 tes eum,omnes fugerunt.¶ Adoleſcens autem qui-
F dam ſequebatur eum amictus ſindone ſuper nudo:
52 Et tenuerunt eum.¶ At ille reiecta ſindone, nudus
53 profugit ab eis.¶| Et adduxerunt Ieſum ad ſummũ

¶Lu. 22.f. 54.
Ioa 18 c.13

ſacerdotem: & con-
uenerunt omnes ſa-
cerdotes & Scribæ &
54 ſeniores.¶ Petrus au-
tem à longè ſecutus
eſt eum vſque intrò
in atrium ſummi ſa-
cerdotis: & ſedebat
cũ miniſtris ad ignẽ,
& calefaciebat ſe.

Mat. 26.f. 59.

55 ¶| Summi verò ſacer
dotes & omne conci
lium quærebãt aduer
ſus Ieſum teſtimonium,vt eum morti traderẽt: nec
56 inueniebant.¶ Multi enim teſtimonium falſum di-
cebant aduerſus eum: & conuenientia teſtimonia
57 non erant.¶ Et quidam ſurgentes, falſum teſtimo-
58 nium ferebant aduerſus eum,dicentes:¶ Quoniam

Ioh. 2. c d. 19.
*poſt

nos audiuimus eum dicentem: | Ego diſſoluam tẽ-
plum hoc manufactum, & *per* triduum aliud non
59 manufactum, ędificabo.¶ Et non erat conueniens
60 teſtimonium illorum.¶ Et exurgens ſummus ſacer

dos in medinm, interrogauit Iesum, dicens: Non
respondes quicquam ad ea, quæ tibi objiciuntur
61 ab his? Ille autem tacebat, & nihil respondit. Rur
sum summus sacerdos interrogabat eum, & dixit
-7. 62 ei: Tu es Christus filius Dei benedicti? Iesus au-
Mat. 24. c. 30. tem dixit illi: Ego sum, & videbitis filium homi-
* Dei. nis sedentem à dextris virtutis *, & venientem cũ
63 nubibus cœli. Summus autem sacerdos scindens

vestimenta sua, ait:
Quid adhuc deside-
64 ramus testes? Audi-
stis blasphemiã: quid
vobis videtur? Qui
omnes condemnaue
runt eum esse reum
65 mortis. Et cœperũt
quidam cõspuere eũ
& velate faciem eius,
& colaphis eum cęde
re, & dicere ei: Pro-
phetiza, & ministri
Mat. 26. g. 69. 66 alapis eum cædebãt. Et cùm esset Petrus in atrio
Lu. 22. f. 55 deorsnm, venit vna ex ancillis summi sacerdotis.
Io. 18. c. 27 67 & cùm vidisset Petrum calefacientem se, aspiciens
68 illum, ait: Et tu cum Iesu Nazareno eras. At ille ne
gauit, dicens: Neque scio, neque noui quid dicas.
Mat. 26. g. 71. 69 Et exijt foras ante atrium, & gallus cantauit. Rur-
sus autem cùm uidisset illum ancilla, cœpit dicere
70 circunstantibus: Quia hic ex illis est. At ille iterum
Luc. 22. f. 58. negauit. Et post pusillum rursus qui astabant, dicę
71 bant Petro: Verè ex illis es: nam & Galilæus es. Il-
le autem cœpit anathematizare & iurare: Quia ne-
72 scio hominem istum quem dicitis. Et statim gal-
Math. 26. g. 75. lus iterum cantauit, Et recordatus est Petrus verbi
quod dixerat ei Iesus: Prius quàm gallus cãtet bis,
Ioh. 13. d. 38. ter me negabis. Et cœpit flere.

CAPVT XV.

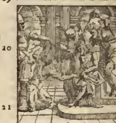
Math. 27. a. 1. 1 ET confestim manè consilium facientes
Luc. 22. g. 66. A summi sacerdotes cũ senioribus & Scri-
Ioh. 18 d. 28. bis, & vniuerso concilio, uincientes Ie-
2 snm, duxerunt & tradiderunt Pilato. Et

interrogauit eum Pi-
latus: Tu es Rex Iu-
dæorũ? At ille respon
dens, ait illi. Tu dicis.
3 Et accusabant eum
summi sacerdotes in
Mat. 27. b. 12. Lu. 23. a. 6 Ioh. 18. f. 33 4 multis. Pilatus au-
tem rursum interro-
gauit eum, dicens:
Non respondes quic
quam? vide in quãtis
5 te accusant. Iesus au
tem amplius nihil re
6 spondit: ita ut miraretur Pilatus. Per diem autem
festum solebat dimittere illis vnum ex uinctis, quẽ-
7 cunque petissent. Erat autem qui dicebatur Barab
bas, qui cum seditiosis erat uinctus, qui in seditio-
8 ne fecerat homicidium. Et cùm ascendisset turba
9 cœpit rogare, sicut semper faciebat illis. Pilatus
autem respondit eis, & dixit: Vultis dimittam vo-
10 bis Regem Iudæorum. Sciebat enim quòd per in-
11 uidiam tradidissent eum summi sacerdotes. Pon-
tifices autem concitauerunt turbam, vt magis Ba-
Mat. 27. c. 22. 12 rabbam dimitteret eis. Pilatus autem iterum re
B spondens, ait illis: Quid ergo vultis faciam Regi Iu- Luc. 23. c. 14
13 dæorum? At illi iterum clamauerunt: Crucifige Ioh. 18 g. 39. & 19 a 6
14 eum. Pilatus uerò dicebat illis: Quid enim mali fe
15 cit? At illi magis clamabant: Crucifige eum. Pila-
tus autem uolens populo satisfacere, dimisit illis

Barabbam, & tradi-
dit Iesum flagellis cæ
sum, vt crucifigere-
16 tur. Milites autẽ du- Mat. 27 c. 27.
xerũt eum in atrium Io. 19. a. 2.
prætorij, & conuocãt
17 totam cohortem. &
induunt eum purpu-
ra, & imponunt ei ple
ctentes spineam co-
18 ronam. Et cęperunt
salutare eũ: Aue rex
19 Iudæorum. Et per-
cutiebant caput eius

arundine: & conspue
bant eum, & ponen-
tes genua, adorabant
20 eum. Et postquam
illuserunt ei, exuerũt
illum purpura, & in-
duerunt eum vestimẽ
tis suis, & educunt il-
lum, ut crucifigerent
21 eum. Et angariaue Matt. 27. d 32.
runt prætereuntem
quempiam, Simonẽ Luc. 23. d. 26.
Cyrenæum uenientem de uilla, patrem Alexandri

& Ruffi, ut tolleret
22 crucem eius. Et per Matt. 27. d. 33.
ducunt illum in Gol- Luc. 23. e. 33.
gotha locum: quod
est interpretatũ, Cal- Ioh. 19 c. 17.
23 uariæ locns. Et da-
bant ei bibere myr-
rhatum vinum: & nõ
24 accepit. Et crucifi- Mat. 27. d. 35
gentes eum, diuise- Lu. 23. d. 34
runt uestimenta eius,
C mittentes sortem su- Io. 19. d. 23
per eis, quis quid tol
25 leret. Erat autem hora tertia: & crucifixerunt eũ.
26 Et erat titulus causæ eius inscriptus, REX IV-
27 DAEORVM. Et
cum eo crucifigunt
duos latrones: vnum
à dextris, & alium à
28 sinistris eius. Et im-
pleta est scriptura,
quæ dicit: Et cũ ini Is. 53. d. 12
quis reputatus est.
29 Et prætereuntes bla
sphemabãt eum, mo-
uentes capita sua, &
dicentes: Vah qui Ioh. 2. c. 19 destruis.
destruit templum *, * Dei.
30 & in tribus diebus ædificat. saluum fac temetip- reædificas.
31 sum descendens de cruce. Similiter & summi sa-
cerdotes illudentes, ad alterutrum cum Scribis, di-
cebant. Alios saluos fecit, seipsum non potest sal-
32 uum facere. Christus Rex Israël descẽdat nunc de
cruce: vt videamus & credamus. Et qui cum eo cru-

33 cifixi erant, conuiciabantur ei. ❡ Et facta hora sex-
ta, tenebræ factæ sunt per totam terram vsq; in ho-
34 ram nonam. ❡ Et hora nona exclamauit Iesus voce
Ps. 21.a.1 magna, dicens: Eloi, eloi, lamma sabacthani? quod
Mat. 27.e. 46. est interpretatum: Deus meus, Deus meus, vt quid
Ps. 68.c. 21. 35 dereliquisti me? ❡ Et quidam de circunstantibus au
dientes, dicebant: Ecce Eliam vocat. ❡ Currens au-
36 tem vnus, & implens spongiam aceto, circumpo-
nensque calamo, potum dabat ei, dicens: Sinite,
37 videamus si veniat Elias ad deponendum eum. ❡ Ie
38 sus autem emissa voce magna expirauit. ❡ Et velum
templi scissum est in duo, a summo vsque deorsum.
39 ❡ Videns autem Centurio, qui ex aduerso stabat,
quia sic clamans expirasset, ait: Verè hic homo fi-
Mat. 27.f. 55. 40 lius Dei erat. ❡ Erant autem & mulieres de longe
aspicientes: inter quas erat Maria Magdalene, &
Maria Iacôbi minoris & Ioseph mater, & Salome:
Lu. 8.a.2. 41 ❡ & cùm esset in Galilæa, sequebantur eum, & mi-
nistrabant ei, & aliæ multæ quæ simul cum eo ascen
Mat. 27.g. 57. 42 derant Ierosolymam. ❡ Et cùm iam sero esset fa-
Luc. 23.g. 50. ctum (quia erat Parasceue, quod est ante sabba-
Ioh. 19.g. 38.
43 thum) ❡ venit Ioseph

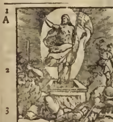

ab Arimathæa, nobi-
lis decurio, qui & ip-
se erat expectans re-
gnum Dei, & auda-
cter introiuit ad Pila
tum, & petijt corpus
44 Iesu. ❡ Pilatus autem
mirabatur si iam obij
set. Et accersito Cen-
turione, interrogauit
eum, si iam mortuus
45 esset. ❡ Et cùm cogno
uisset à Cẽturione, do
nauit corpus Ioseph.

46 Ioseph ❡ autem merca
tus sindonem, & de-
ponens eum inuoluit
sindone, & posuit eũ
in monumento quod
erat excisũ de petra,
& aduoluit lapidem
ad ostium monumen
47 ti. Maria ❡ autem Mag
dalene, & Maria Io-
seph aspiciebant vbi poneretur.

CAPVT XVI.

Mat. 28.a.1. Lu. 24.a.1. Ioh. 20.a.1.
1 A ET cùm transisset sabbathũ,
Maria Magda
lene, & Maria Iacô-
bi, & Salome emerũt
aromata, vt veniẽtes
2 vngerent Iesum. ❡ Et
valde manè vna sab-
bathorum, veniũt ad
monumentum, orto
3 iam sole. ❡ Et dicebãt
adinuicem: Quis re-
uoluet nobis lapidẽ
4 ab ostio monumenti? Et ❡ respicientes viderunt re-
Mat. 28.a.5. Lu. 24.a.4. Io. 20.c.14. 5 uolutum lapidem. Erat quippe magnus valde. ❡ Et
introeuntes in monumentum, viderunt iuuenem
sedentem in dextris, coopertum stola candida: &
6 obstupuerunt. ❡ Qui dicit illis: Nolite expaue-
B

scere: Iesum quæritis
Nazarenum crucifi-
xum: surrexit, non
est hic: ecce locus vbi
7 posuerunt eum. ❡ Sed
ite, dicite discipulis
eius & Petro quia ᵃ præ — ᵃ præcedet
cedit vos in Galilæã: Mat. 26.c. 32.
ibi eum videbitis, sicut — Sup. 14.c. 28.
8 cut dixit vobis. ❡ At il
læ exeuntes, fugerũt
de monumento. inua
serat enim eas tre-
mor & pauor: & ne-
mini quicquam dixe
runt. timebant enim.

9 ❡ Surgẽs autem * ma- — * Iesus
nè prima sabbathi, ap — Ioh. 20.d. 16.
paruit primò Mariæ — Lu. 8.a.2.
Magdalenę, de qua
eiecerat septem dæ-
10 monia. ❡ Illa vadens
nunciauit his qui cũ
11 eo fuerãt, lugentibus
& flentibus. ❡ Et illi au
C dientes quia viueret &
12 visus esset ab ea, non crediderunt. ❡ Post hæc autẽ
duobus ex his ambulantibus ostensus est in alia — Lu. 24.b.13
13 effigie, euntibus in villam. ❡ & illi euntes nuncia-

uerunt cæteris: nec il
14 lis crediderunt. ❡ No — Lu. 24.e. 36.
uissimè recumbenti- — Ioh. 20.c. 19.
bus illis vndecim ap-
paruit: & exprobra-
uit incredulitatẽ eo-
rum, & duritiam cor-
dis, quia ijs qui vide-
rant eum resurrexis-
se non crediderunt.
15 ❡ Et dixit eis: Euntes — Mat. 28.d. 19.
in mundum vniuer-
sum, prædicate Euan
16 gelium omni creaturæ. ❡ Qui crediderit & baptiza-
tus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, con-
17 demnabitur. ❡ Signa autem eos qui crediderint,
D hæc sequentur. In nomine meo dæmonia eijciẽt, — Ac. 16.d. 18
18 Linguis loquentur nouis. ❡ Serpentes tollent: Et — Act. 2.a.4 & 10.g.46.

si mortiferum quid
biberint, non eis no-
cebit: Super ægros — Ac. 28.a.8
manus imponent: &
19 bene habebunt. ❡ Et
Dominus quidem Ie
sus postquam loqu-
tus est eis, assumptus — Ac. 1.b. 9.
est in cęlum, & ᵃ sedit — Lu. 24.g. 51.
20 à dextris Dei. ❡ illi au — ᵃ sedet
tem profecti prædica
uerunt vbique Domi
no cooperante, & ser
monem confirmante sequentibus signis.

Euangelij secundùm Marcum, finis.

HIERONYMVS IN CATALOGO Scriptorum Ecclesiasticorum.

LVCAS medicus Anthiocchensis, vt eius scripta indicant, Græci sermonis non ignarus fuit, sectator Apostoli Pauli, & omnis peregrinationis eius comes, scripsit Euangelium, de quo idem Paulus: Misimus, inquit, cum illo fratrem, cuius laus est in Euangelio per omnes Ecclesias. Et ad Colossenses: Salutat vos Lucas medicus charissimus. Et ad Timótheum: Lucas est mecum solus. Aliud quoque edidit volumen egregium, quod titulo praxis apostólon prænotatur, cuius historia vsque ad biennium Romæ commorantis Pauli peruénit, id est vsque ad quartum Neronis annum. Ex quo intelligimus in eadem Vrbe librum esse compositum. Igitur periodon Pauli, & Theclæ, & totam baptizati Leonis fabulam inter apocryphas scripturas computamus. Quale enim est, vt indiuiduus comes Apostoli, inter cæteras eius res, hoc solùm ignorauerit? Sed & Tertullianus vicinus eorum temporum, refert præsbyterum quendam in Asia spoudasten Apostoli Pauli, conuictum apud Iohannem, quòd author esset Libri: & confessum se hoc Pauli amore fecisse, & ob id excidisse, quidam suspicantur, quotiescunque in epistolis suis Paulus dicit: Iuxta Euangelium meum, de Luca significare volumine: & Lucam non solùm ab Apostolo Paulo didicisse Euangelium, qui cum Domino in carne non fuerat, sed à cæteris Apostolis: quod ipse quoque in principio sui voluminis declarat. dicens: Sicut tradiderunt nobis qui à principio ipsi viderunt, & ministri fuerunt sermonis. Igitur Euangelium sicut audierat scripsit. Acta verò Apostolorum, sicut viderat, composuit. Vixit octoginta & quatuor annos, vxorem non habens. Sepultus est Constantinopoli: ad quam vrbem vicesimo Constantini anno, ossa eius cum reliquijs Andreæ Apostoli translata sunt de Achaia.

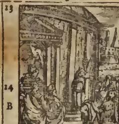
SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM Secundùm Lucam.

CAPVT PRIMVM.

QVONIAM quidem multi conati sunt ordinare narrationē quæ in nobis comple-
2 tæ sunt rerum. ¶ Sicut tradiderūt nobis qui ab initio ipsi viderūt & ministri fuerūt ser-
3 monis: ¶ visum est & mihi assequuto omnia à principio diligē ter, ex ordine tibi scri
Act.1.a.1. 4 bere, optime Theophile, ¶ vt cognoscas eorū ver-
5 borum de quibus eruditus es, veritatem. ¶ Fuit in diebus Herodis Regis Iudaę, sacerdos quidā nomi ne Zacharias, de vice Abia: & vxor illius de filia- 1. Pa.24.a.10.
6 bus Aaron, & nomen eius Elisabeth. ¶ Erant autem iusti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mā
7 datis & iustificationibus Domini sine querela, ¶ & nō erat illis filius, eo quòd esset Elisabeth sterilis,
8 & ambo processissent in diebus suis. ¶ Factum est autem cùm sacerdotio fungeretur * in ordine vicis *Zacharias
9 suæ ante Deum, ¶ secundùm consuetudinem sacer dotij, sorte exijt ut ‖ incensum poneret ingressus in Exo.30.a.17.
10 templum Domini. ¶ ‖ & omnis multitudo populi Leu.16.d.17.
11 erat orans foris hora incensi. ¶ Apparuit autem illi angelus Domini stans à dextris altaris incensi.
12 ¶ Et Zacharias turbatus est, videns: & timor irruit

super

13 super eum. ¶ Ait au-
tem ad illũ angelus.
Ne timeas Zacharia
quoniã exaudita est
deprecatio tua: & vxor
tua Elisabeth pariet
g Infr. f. 36 tibi filium, | & voca-
bis nomen eius Iohã
14 nem. ¶ & erit gaudiũ
tibi & exultatio, &
B multi in natiuitate
eius gaudebunt. ¶ erit
15 enim magnus coram
Domino: & vinum & siceram non bibet: & Spiritu
g Mat. 11. b.14. Mal. 4 b. 6 16 sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ. ¶ | &
multos filiorum Israël conuertet ad Dominũ Deũ
17 ipsorum. ¶ & ipse præcedet ante illum in spiritu &
virtute Eliæ: vt conuertat corda patrum in filios,
& incredulos ad prudentiam iustorum, parare Do
18 mino plebem perfectam. ¶ Et dixit Zacharias ad an
gelum: Vnde hoc sciã? ego enim sum senex, & vxor
19 mea processit in diebus suis. ¶ Et respondens ange-
lus, dixit ei: Ego sum Gabriël qui asto ante Deum:
& missus sum loqui ad te, & hæc tibi euangelizare.
20 ¶ Et ecce eris tacens, & non poteris loqui vsque in
diem quo hæc fiant, pro eo quòd nõ credidisti ver-
21 bis meis, quæ implebũtur in tempore suo. ¶ Et erat
plebs expectans Zachariam: & mirabantur quòd
22 tardaret ipse in templo. ¶ Egressus autem non po-
C terat loqui ad illos: & cognouerunt quòd visionem
vidisset in templo. Et ipse erat innuens illis: & per-
23 mansit mutus. ¶ Et factum est: vt impleti sunt dies
24 officij eius, abijt in domum suam. ¶ Post hos autem
dies concepit Elisabeth vxor eius: & occultabat se
25 mensibus quinque, dicens: ¶ Quia sic fecit mihi Do
minus in diebus quibus respexit auferre opprobriũ
26 meum inter homines. ¶ In mense autem sexto, mis-
sus est angelus Gabriël à Deo in ciuitatem Galilęę,
27 cui nomen Nazareth, ¶ ad virginem desponsatam
viro cui nomen erat Ioseph, de domo Dauid: & no-
28 men virginis Maria. ¶ Et ingressus angelus ad eam

dixit: Aue gratia ple-
na, Dominus tecum:
benedicta tu in mulie
vidisset a. 29 ribus. ¶ Quæ cum audisset, turbata est in
sermone eius, & co-
gitabat qualis esset
30 illa salutatio. ¶ Et ait
angelus ei: Ne time-
as Maria, inuenisti
enim gratiam apud
g Is. 7 c.14 Inf. 2.c.21 Mat.1.d.21 31 Deum, ¶ | ecce conci-
pies in vtero & pa-
32 ries filium; | & vocabis nomen eius Iesum. ¶ hic erit
magnus: & filius Altissimi vocabitur, & dabit illi Do-
g Dan. 7 d. 14 & g.27 Mic. 4.b.7. 33 minus Deus sedem Dauid patris eius, ¶ | & regna-
bit in domo Iacob in æternum, & regni eius nõ erit
34 finis. ¶ Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo
D fiet istud: quoniam virum non cognosco? ¶ Et respõ
35 dens angelus dixit ei: Spiritus sanctus superueniet
in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideoq; &
quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei,
36 ¶ Et ecce Elisabeth cognata tua: & ipsa concepit fi-
liũ in senectute sua. & hic mensis sextus est illi quæ
37 vocatur sterilis: ¶ quia non erit impossibile apud
38 Deum omne uerbum. ¶ Dixit autem Maria: Ecce
ancilla Domini, fiat mihi secundùm verbum tuum.
39 Et discessit ab illa angelus. ¶ Exurgens autem Ma-
ria in diebus illis abijt in móntana cum festinatio-
40 ne in ciuitatem Iuda: ¶ & intrauit in domum Zacha
41 riæ, & salutauit Elisabeth. ¶ Et factum est: vt audi-
uit salutationẽ Mariæ Elisabeth, exultauit infans in
vtero eius: & repleta est Spiritu sãcto Elisabeth: ¶ &
42 exclamauit voce magna, & dixit: Benedicta tu inter
mulieres, & benedi-
43 ctus fructus vẽtris tui.
¶ Et vnde hoc mihi vt
44 veniat mater Domini
mei ad me? ¶ Ecce enĩ
vt facta est vox saluta
45 tionis tuæ in auribus
meis, exultauit in gau
dio infans in vtero credidisti
meo. ¶ & beata quæ
credidit, quoniã per
ficientur ea quę dicta tibi.
sunt ei à Domino.
46 ¶ Et ait Maria:
E Magnificat anima mea Dominum.
47 ¶ Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo.
48 ¶ Quia respexit humilitatẽ ancillæ suæ: ecce enim
ex hoc beatam me dicent omnes generationes.
49 ¶ Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctũ
nomen eius.
50 ¶ Et misericordia eius à progenie in progenies in generationem & generationem: in progenies & progenies 7.
timentibus eum.
51 ¶ Fecit potentiam in | brachio suo: | dispersit su- Isa.51.b.9.
perbos mente cordis sui. Is.32 b.10
52 ¶ Deposuit potẽtes de sede, & exaltauit humiles. Is.29 c.15
53 ¶ | Esurientes impleuit bonis: & diuites dimisit Ps.33.b.11.
inanes. 1.Reg.2.b 5.
54 Suscepit Israël puerum suum, recordatus mi- memorari 10.
sericordiæ suæ.
55 | Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham g Isa. 30.d. 18 & 41 b 8. et 54 o. 5.
F & semini eius in secula.
56 ¶ Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tri-
57 bus: & reuersa est in domum suam. ¶ Elisabeth au-
tem impletum est tempus pariendi, & peperit filiũ.
58 ¶ Et audierunt vicini & cognati eius, quia magnifi- Iere. 31. a. 3. & d.20.
cauit Dominus misericordiam suam cum illa, | & Ps.131.c.11
59 congratulabantur ei. ¶ Et factum est: in die octauo Ge.17.c.9 & 22.c. 16
venerunt circuncidere puerum, & uocabant eũ no- g Sa. b. 4.
60 mine patris sui, Zachariam. ¶ Et respondens mater
eius, dixit: Nequaquàm, sed vocabitur Iohannes.
61 ¶ Et dixerunt ad illam: Quia nemo est, in cognatio-
62 ne tua qui vocetur hoc nomine. ¶ Innuebant autẽ
63 patri eius, quem vellet vocari eum. ¶ Et postulans
pugillarem, scripsit, dicens: | Iohannes est nomen g Sup. b. 13.
64 eius. Et mirati sunt vniuersi. ¶ Apertum est autem
illico os eius, & lingua eius, & loquebatur benedi-
65 cens Deum. ¶ Et factus est timor super omnes vici-
nos eorum, & super omnia montana Iudææ diuul-
66 gabantur omnia uerba hæc: ¶ & posuerunt omnes
qui audierant in corde suo, dicentes: Quis, putas,
67 puer iste erit? Etenim manus Dñi erat cum illo: ¶ Et
Zacharias, pater eius, repletus est Spiritu Sancto,
& prophetauit dicens.
68 ¶ Benedictus Dominus Deus Israël: quia visita- Inf.2.d.30 Mat.1. 2.
uit & fecit redemptionem plebis suæ: pl. b. 7.
69 ¶ Et erexit cornu salutis nobis, in domo Dauid
pueri sui.

Sicut

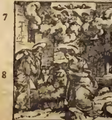
70 ¶] Sicut locutus est per os sanctorum, qui à secu
lo sunt prophetarum eius.
71 ¶ | Salutem ex inimicis nostris, & de manu om-
nium qui oderunt nos.
72 ¶ Ad faciendam misericordiam cum patribus no
stris, & memorari testamenti sui sancti.
73 ¶ | Iusiurandum quod iurauit ad Abraham patrē
74 nostrum, ¶ daturum se nobis.
Vt sine timore de manu inimicorum nostrorum
liberati, seruiamus illi.
75 ¶ | In sanctitate & Iustitia coram ipso, omnibus
diebus nostris.
76 ¶ | Et tu puer, propheta Altissimi vocaberis: prę-
ibis enim ante faciem Domini parare vias eius.
77 ¶ Ad dandam scientiam salutis plebi eius, in re-
missionem peccatorum eorum.
78 ¶ Per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus
visitauit nos | Oriens ex alto.
79 ¶ Illuminare his qui in tenebris & in vmbra mor
tis sedent: ad dirigēdos pedes nostros in viā pacis.
80 ¶ Puer autē crescebat & confortabatur spiritu, &
erat in desertis vsq; in diē ostēsionis suæ ad Israel.

CAPVT II.

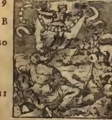
1 A Factum est autem, in diebus illis exijt edi
ctum à Cæsare Augusto, vt describere-
2 tur vniuersus orbis. ¶ Hæc descriptio pri
ma, facta est à præside Syriæ Cyrino. ¶ Et
3 ibant omnes vt profiterentur, singuli in suam ciui-

4 tatem. ¶ Ascendit aūt
& Ioseph à Galilæa
de ciuitate Nazareth
in Iudæam, * ciuitatē
Dauid quæ vocatur
| Beth-lehēæo quòd
esset de domo & fa-
5 milia Dauid, ¶ vt pro-
fiteretur cum Maria
desponsata sibi vxo-
6 re, prægnante. ¶ Factū
est autem cùm essent

ibi, impleti sunt dies
7 vt pareret. ¶ Et pepe-
rit filiū suum primo-
genitū, & pānis eum
inuoluit, & reclinauit
eum in pręsepio: quia
non erat eis locus in
8 diuersorio. ¶ Et pasto
res erant in regione
eadem vigilantes, &
custodientes vigilias
noctis super gregem
9 suum. ¶ Et ecce, ange-

B lus Domini stetit iux
ta illos, & claritas
Dei circunfulsit illos,
& timuerunt timorę
10 magno. ¶ Et dixit illis
angelus: Nolite time
re: ecce enim euange-
lizo vobis gaudiū ma
gnum, quod erit om-
11 ni populo. ¶ quia na-
tus est vobis hodie
Saluator, qui est Chri
12 stus Dominus in ciuitate Dauid. ¶ Et hoc vobis si-
gnum: Inuenietis infantem pānis inuolutum, & po
13 situm in præsepio. ¶ Et subito facta est cum angelo
multitudo militiæ cœlestis laudantiū Deum, & di-
14 centium: ¶ Gloria in altissimis Deo, & in terra pax * | * in 4.
15 hominibus bonæ uoluntatis. ¶ Et factū est, vt disces
serunt ab eis angeli in cœlum, pastores loquebantur
tur ad inuicem: Transeamus vsq; Beth-lem, & vi-
deamus hoc verbum quod factum est, quod Dñs
16 ostendit nobis. ¶ Et venerunt festinantes, & inue-
C nerunt Mariam & Ioseph, & infantem positum in
17 præsepio. ¶ Videntes autem cognouerunt de ver
18 bo quod dictum erat illis de puero hoc. ¶ Et om-
nes qui audierunt, mirati sunt: & de his quæ dicta
19 erāt à pastoribus ad ipsos. ¶ Maria autem conserua
20 bat oīa verba hæc, cōferens in corde suo. ¶ Et reuer
si sunt pastores, glorificātes, & laudantes Deum in
oībus quæ audierant, & viderāt sicut dictū est ad il-
21 los. ¶ Et postquā consummati sunt dies octo vt cir-

cūcideretur puer: vo
catum est nomē eius
Iesus, quod vocatum
est ab angelo prius q̄
in utero cōciperetur.
22 ¶ Et postquā impleti
sunt dies purgationis
eius | secundùm legē
Moysi, tulerunt illum
in Ierusalē, vt sisterēt
23 eum Dño, ¶ (sicut scri
ptum est in lege Dñi:
| Quia omne mascu-
24 linum adaperiens vuluā, sanctū Dño vocabitur.) ¶ &
vt darent hostiā | secundū quod dictum est in lege
25 Dñi, par turturū, aut duos pullos columbarū. ¶ Et ec
ce: homo erat in Ierusalē, cui nomen Simeon, & ho
D mo iste iustus & timoratus, expectans consolatio-
26 nē Israel: & Spiritus sanctus erat in eo. ¶ Et respon-
sum acceperat à Spiritu sancto nō visurū se mortē ni
si prius videret Chri-
27 stum Dñi. ¶ Et venit
in spiritu in tēplum.
Et cū induceret pue-
rum Iesum parentes
eius, vt facerent secū
dùm consuetudinem
28 legis pro eo: ¶ & ipse
accepit eum in vlnas
suas, & benedixit
Deum, & dixit:
29 ¶ Nunc dimitis ser-
uum tuum Domine,
secundùm uerbum tuum in pace.
30 ¶ Quia uiderunt oculi mei salutare tuum.
31 ¶ Quod parasti ante faciem omnium populorū.
32 ¶ Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam
plebis tuæ Israël.
33 ¶ Et erat pater eius & mater mirantes super his quę
34 dicebātur de illo. ¶ Et benedixit illis Simeon: & di-
xit ad Mariam matrem eius: Ecce positus est hic in
ruinam & in resurrectionem multorum in Israël, &
35 in signum cui contradicetur: ¶ (& tuam ipsius animā
pertransibit gladius) ut reuelentur ex multis cordi
36 bus cogitationes. ¶ Et erat Anna prophetissa, filia
Phanuel, de tribu Aser: hæc processerat in diebus
multis, & uixerat cum uiro suo annis septem à uir-

37 ginitate sua. ¶ Et hæc vidua * vsque ad annos octo- *erat i.
38 ginta quatuor: quæ non discedebat de templo, ieiu
nis & obsecrationibus seruiēs nocte ac die: ¶ Et hæc
F ipsa hora superueniens confitebatur Dño: & loque
batur de illo omnibus qui expectabant redemptio
39 nē `Israel. ¶ Et vt perfecerunt omnia secundū legem `Ierusalem 15
Dñi, reuersi sunt in Galilæā, in ciuitatē suam Naza-
40 reth. ¶ Puer aūt crescebat, & cōfortabatur * : plenus * spiritu i.
41 sapientia, & gratia Dei erat in illo. ¶ Et ibant paren
tes eius per oēs annos in Ierusalem, | in die solen- Exo 23 c 15 & 34 b 17. Deute. 16. a. 1.
42 ni Paschæ. ¶ Et cùm factus esset annorum duodecim
ascendentibus illis in Ierosolymā secundū cōsuetu
43 dinē diei festi, ¶ consummatisq; diebus cum redi-
rent, remansit puer Iesus in Ierusalē, & non cogno-
44 uerunt parentes eius. ¶ Existimātes aūt illum esse in
comitatu, venerunt iter diei: & requirebant eum in
45 ter cognatos & notos. ¶ Et non inuenientes regressi

sunt in Ierusalē, requi
rentes eum. Et factū
est, post triduū inue-
nerunt illum in tēplo
sedentē in medio do
ctorum, audientem il
los, & interrogātem
47 eos. ¶ Stupebant autē Matth. 7. d 28. Marc. 1. b. 22. Infra. 4 c. 32. Joh. 7. b. 15
omnes qui eū audie-
bant, super prudētia
48 & responsis eius. ¶ Et
vidētes, admirati sūt.
Et dixit mater eius
ad illum: Fili quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus
49 & ego dolentes quærebamus te. ¶ Et ait ad illos:
Quid est quod me quærebatis? nesciebatis quia in
50 his quæ patris mei sunt oportet me esse? ¶ Et ipsi nō
51 intellexerūt verbum quod loquutus est ad eos. ¶ Et
descendit cum eis, & venit Nazareth: & erat subdi-
tus illis: & mater eius cōseruabat omnia verba hæc
52 in corde suo. ¶ Et Iesus proficiebat sapientia & æta-
te & gratia apud Deum & homines.

CAPVT III.

1 ANno autem quintodecimo imperij Tybe
A rij Cæsaris, procurante Pontio Pilato Iu
dæā, tetrarcha autē Galilææ Herode, Phi
lippo autē fratre eius tetrarcha Ituræ,
& Trachonitidis regionis, & Lysania Abilinæ te-
2 trarcha, ¶ sub principibus sacerdotum Anna & Cai-
pha: factum est verbum Dñi super Iohannē, Zacha
3 riæ filium, in deserto. ¶ Et venit in omnem regionē § Matt. 3. a. 1. Marc. 1. a. 3

Iordanis, prædicans
baptismū pœnitentię
in remissionē pecca-
4 torum: ¶ sicut scriptū § Isaia 40. a. 3. Joh. 1. c. 23 Matth. 3. 7.
est in libro sermonū
Isaiæ prophetę: Vox
clamantis in deserto:
Parate viam Dñi, re-
ctas facite semitas ē-
5 ius. ¶ omnis vallis im-
B plebitur: & oīs mons
& collis humiliabi-
tur: & erunt praua in
6 directa, & aspera in vias planas. ¶ & videbit omnis
7 caro salutare Dei. ¶ Dicebat ergo ad turbas quæ exi
bant vt baptizarentur ab ipso: Genimina viperarum,
8 quis ostendit vobis fugere à ventura ira? ¶ Facite er
go fructus dignos pœnitentiæ, & ne cœperitis dice
re, Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis,
quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare fi-
9 lios Abrahæ. ¶ Iam enim securis ad radicem `arbo- `arboris
rum `posita est. Omnis ergo arbor non faciens fru-
10 ctum bonum `excidetur, & in ignem `mittetur. ` ¶ Et `excidetur & in ignē mittitur 1.
interrogabant eum turbæ, dicentes: Quid ergo fa-
11 ciemus? ¶ Respondens autem, dicebat illis: Qui ha- Iacob. 2. c.
C bet duas tunicas, det non habenti: & qui habet es- 15.
12 cas, similiter faciat. ¶ Venerunt autem & publicani 1 Ioh. 3. c.
vt baptizarentur, & dixerunt ad illū: Magister: quid 17.
13 faciemus? ¶ At ille dixit ad eos: Nihil amplius quàm
14 quod constitutū est vobis, faciatis. ¶ Interrogabant
autem eum & milites, dicentes: Quid faciemus &
nos? Et ait illis: Neminem concutiatis, neque ca-
lumniam faciatis: & contenti estote stipendijs ve-
15 stris, ¶ Existimante aūt populo, & cogitantibus om
D nibus in cordibus suis de Iohāne, ne fortè ipse es-
16 set Christus: ¶ respondit Iohannes, dicēs omnibus: | Mat. 3. c. 11.
| Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autem for- Mar. 1. a. 8.
tior me, cuius non sum dignus soluere corrigiā cal Iohan. 1. d. 26.
ceamentorum eius, | ipse vos baptizabit in Spiritu | Act. 1. a. 5. & 11. b 16 & 19. a. 4.
17 sancto, & igni. ¶ | cuius ventilabrum in manu eius, &
purgabit aream suam, & congregabit triticum in
horreum suum, paleas autem comburet igni inex- Mat 3. c. 12.
18 tinguibili. ¶ Multa quidem & alia exhortans euan-
19 gelizabat populo. ¶ | Herodes autem tetrarcha cùm
corriperetur ab illo de Herodiade vxore fratris sui,
20 & de omnibus malis quæ fecit Herodes. ¶ adiecit
& hoc super omnia, & inclusit Iohannem in carce-
21 rem. ¶ | Factum est autem cùm baptizaretur omnis Matt. 14. a 3.
E populus, & Iesu baptizato & orante, apertum est Marc. 6. c. 17.
22 cęlum: ¶ & descendit Spiritus sanctus corporali spe § Matt. 3. c. 13.

cie sicut columba in Mar. 1. a. 9.
ipsum: & vox de cœ- § Ioh. 1. d. 32.
lo facta est: | Tu es fi-
lius meus dilectus, in
re complacuit mihi.
23 ¶ Et ipse Iesus erat in Isa. 42. a. 1.
cipiens quasi annorū Matt. 4. d. 13. & 17. a 5
triginta: vt putaba-
tur, filius Ioseph qui Inf. 9. d 35
24 fuit Heli, ¶ qui fuit 2. Pet. 1. c. 9.
Matthat, qui fuit Le- Matt. 13. g. 55.
ui, qui fuit Melchi, Mar. 6. a. 3.
qui fuit Iāne, qui fuit Inf. 4. d. 22
25 Ioseph. ¶ qui fuit Matthathiæ, qui fuit Amos, q fuit Joh 1. 141 & 6. e. 42.
26 Nahū, qui fuit Hesli, qui fuit Nagge, ¶ qui fuit Mat
that, qui fuit Matthathiæ, qui fuit Semei, qui fuit
27 Ioseph, qui fuit Iuda, ¶ qui fuit Iohanna, qui fuit Re
F sa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, q fuit Ne
28 ri, ¶ qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Cosan,
29 qui fuit Elmadam, qui fuit Her, ¶ qui fuit Iesu, qui
fuit Eliezer, qui fuit Iorim, q fuit Matthat, qui fuit
30 Levi, ¶ qui fuit Simeō, qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph,
31 qui fuit Iona, qui fuit Eliazim, ¶ qui fuit Meleha, q
fuit Menna, qui fuit Matthatha, qui fuit Nathan,
32 qui fuit Dauid, ¶ qui fuit Iesse, qui fuit Obed, qui Matt. 1. a 6
33 fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naasson, ¶ q fuit
G Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Esron, qui fuit
34 Phares, qui fuit Iudæ, ¶ qui fuit Iacob, qui fuit Isaac,
qui fuit Abrahæ, qui fuit Thare, qui fuit Nachor,
35 ¶ qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui
36 fuit Heber, qui fuit Sale, ¶ qui fuit Cainan, q fuit Ar
phaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noë, q fuit Lamech,

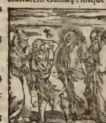
qui

37 ¶qui fuit Mathusale, qui fuit Henoch, qui fuit Ia-
38 red, qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan, ¶qui fuit He
nos, qui fuit Set, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

CAPVT IIII.

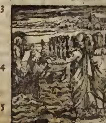
Mat. 4. a. 1. Marc. 1. b. 12.
1 IEsus autē ple
A nus Spiritu
sācto, regres
sus est à Iordane, &
agebatur in Spiritu
2 in deserto, ¶ diebus
quadraginta, & tenta
batur à diabolo. Et
nihil manducauit in
diebus illis: & cōsum
matis illis, * esurijt. (* postea i.)
3 ¶ Dixit autem illi dia
bolus. Si filius Dei
4 es, dic lapidi huic vt panis fiat. ¶ Et respondit ad il-
lum Iesus: Scriptum est: | Quia non in solo pane ˇvi (| Deut. 8. a. 2. Mat. 4. a. 4.)
5 uet ˇhomo, sed in omni verbo Dei. ¶ Et duxit illum (*viuit)
diabolus in montem excelsum, & ostendit illi om-
6 nia regna orbis terræ in momento temporis: ¶ & ait
illi: Tibi dabo potestatem hanc vniuersam, & glo-
riam illorum: quia mihi tradita sunt, & cui volo, do
7 illa. ¶ Tu ergo si adoraueris corā me, erunt tua om-
8 nia. ¶ Et respondēs Iesus, dixit illi: Scriptū est, | Do- (Deut. 6. c. 13. & 10. d. 20.)
B minum Deum tuū adorabis, & illi soli seruies. ¶ Et
9 duxit illum in Ierusalem, & statuit eum super pinnā
templi: & dixit illi: Si filius Dei es, mitte te hinc de-
10 orsum. ¶ Scriptum est enim quòd | angelis suis mā- (Psal. 90. c. 11.)
11 dauit de te, vt conseruent te: ¶ & quia in manibus
tollēt te, ne forte offendas ad lapidem pedē tuum.
12 ¶ Et respondens Iesus, ait illi: Dictum est, | Non ten (Deut. 6. c. 16.)
13 tabis Dominum Deum tuum. ¶ Et cōsummata om (| Mat. 4. b. 12.)
ni tentatione diabolus recessit ab illo vsque ad tē-
14 pus. ¶ | Et regressus est Iesus in virtute Spiritus in (Marc. 1. b. 14.)
C Galilæam, & fama exijt per vniuersam regionē de
15 illo. ¶ Et ipse docebat in synagogis eorum, & ma- (Ioh. 4. f. 43.)
16 gnificabatur ab omnibus. ¶ | Et venit Nazareth vbi (| Matt. 13. f. 54. Mar. 6. a. 1.)
erat nutritus: & intrauit secundùm consuetudinem
suam die sabbathi in synagogam: & surrexit lege-
17 re. ¶ Et traditus est illi liber Isaiæ prophetæ. Et vt re-
18 uoluit librum, inuenit locū vbi scriptum erat: ¶ | Spi (| Isa. 61. a. 1.)
ritus Domini super me, propter quod vnxit me,
euangelizare pauperibus misit me, sanare contri-
19 tos corde, ¶ prædicare captiuis remissionem, & cæ-
cis visum, dimittere confractos in remissionē, præ-
dicare annum Domini acceptum, & diem retribu-
20 tionis. ¶ Et cùm plicuisset librū, reddidit ministro,
D & sedit. Et omnium in synagoga oculi erant inten-
21 dētes in eū. ¶ Cœpit aūt dicere ad illos: Quia hodie
22 impleta est hæc scriptura in auribus vestris. ¶ Et om
nes testimonium illi dabant: & mirabantur in ver-
bis gratiæ, quæ procedebant de ore ipsius, & dice-
23 bant: Nónne hic est filius Ioseph? ¶ Et ait illis: Vti-
que dicetis mihi hanc similitudinem: Medice, cu-
ra teipsum: quanta audiuimus facta in Capharnaū,
24 fac & hic in patria tua. ¶ Ait autem: Amen dico vo
bis, | quia nemo propheta acceptus est in patria (| Ioh. 4. f. 44.)
25 sua. ¶ In ueritate dico vobis, | multæ uiduæ erant in (| 3. Reg. 17. b. 9.)
diebus Eliæ in Israël, quando | clausum est cœlum (| Iaco. 5. d. 18.)
annis tribus & mensibus sex, cùm facta esset fames
26 magna in omni terra. ¶ & ad nullam illarum missus
E est Elias, nisi in Sarepta Sidóniæ, ad mulierem (| 4. Reg. 5. d. 14.)
27 viduam. ¶ Et | multi leprosi erant in Israël sub Elisæo
propheta: & nemo eorum mūdatus est nisi Naamā
28 Syrus. ¶ Et repleti sunt omnes in synagoga ira, hæc
29 audientes. ¶ Et surrexerunt, & eiecerunt illum ex-
tra ciuitatem, & duxerunt illum vsq; ad supercilium
montis, super quem ciuitas illorum erat ædificata,
30 vt præcipitarent eum. ¶ Ipse autem trāsiens per me-
31 dium illorum, ibat. ¶ | Et descendit in Capharnaum (| Mat. 4. b. 13. Marc. 1. b. 21.)
ciuitatem Galilææ: ibique docebat illos sabbathis.

32 ¶ | Et stupebant in do (| Mat. 7. d. 28.)
ctrina eius: quia in po
testate erat sermo ip
33 sius. ¶ | Et in synagoga (| Mar. 1. c. 23.)
erat homo habens dæ
monium immūdum,
& exclamauit voce
34 magna, ¶ dicens: Sine:
quid nobis & tibi Iesu
F Nazarene? venisti per
dere nos? scio te qui
35 sis, Sanctus Dei. ¶ Et
increpauit illum Ie-
sus, dicens: Obmutesce, & exi ab eo. Et cùm proie-
cisset illum dæmonium in medium, exijt ab illo, ni-
36 hilque illum nocuit. ¶ Et factus est pauor in omni-
bus, & colloquebantur adinuicem, dicentes: Quod
est hoc verbum, quia in potestate & virtute impe-
37 rat immundis spiritibus, & exeunt? ¶ Et diuulgaba-
38 tur fama de illo in omnem locum regionis. ¶ Sur-
gens autem Iesus de synagoga, introiuit in domum (| Mat. 8. b. 14.)
Simónis | Socrus autē Simonis tenebatur magnis
39 febribus: & rogauerūt illum pro ea: ¶ Et stans super (Marc. 1. c. 30.)
illam imperauit febri: & dimisit illam. Et continuò
40 surgēs ministrabat illis. ¶ Cùm autem sol occidisset,
G omnes qui habebant infirmos varijs languoribus,
ducebant illos ad eum. At ille singulis manus im-
41 ponens, curabat eos. ¶ | Exibant autem dæmonia à (| Mar. 1. c. 34.)
multis clamantia, & dicentia: Quia tu es filius Dei.
& increpans non sinebat ea loqui, quia sciebant ip-
42 sum esse Christū. ¶ Facta autem die, | egressus ibat (| Mar. 1. d. 35.)
in desertum locum: & turbæ requirebant eum, & ve
nerunt vsq; ad ipsum: & detinebant illū ne discede
43 ret ab eis. ¶ Quibus ille ait: Quia & alijs ciuitatibus
oportet me euangelizare regnū Dei: quia ideo mis
44 sus sum. ¶ Et erat prædicās in synagogis Galilææ.

CAPVT V.

1 FActum est autem, cùm turbæ irruerent in (Matt. 4. c. 18. Marc. 1. b. 16.)
A eum vt audirent verbum Dei, & ipse sta
2 bat secus stagnum Genezareth. ¶ Et vi-
dit duas naues stantes secus stagnum: pi
scatores autem descenderant, & lauabant retia.

3 ¶ Ascēdens autem in
vnam nauim quæ erat
Simónis, rogauit eū
à terra reducere pu
sillum. Et sedens, do-
cebat de nauicula tur
4 bas. ¶ Vt cessauit autē
loqui, dixit ad Simo-
nem: Duc in altum, &
laxate retia vestra in
5 capturā. ¶ Et rñdens
Simon, dixit illi: Præ-
ceptor, per totā no-
ctem laborantes nihil cepimus: in verbo aūt tuo la
6 xabo rete. ¶ Et cùm hoc fecissent, concluserunt pi-

B ſcium multitudinem copioſam: rumpebatur autem
7 rete eorum. ¶ Et annuerunt ſocijs qui erant in alia
*pene nani, vt venirent & adiuuarent eos. Et venerunt
& impleuerunt ambas nauiculas: ita vt * merge-
8 rentur. ¶ Quod cùm vidiſſet Simon Petrus, proci-
dit ad genua Ieſu, dicens: Exi à me, quia homo
9 peccator ſum Domine. ¶ Stupor enim circunde-
derat eum & omnes qui cum illo erant, in captura
10 piſcium quam ceperant. ¶ Similiter autem & Iacó-
bum & Iohannem filios Zebedæi, qui erant ſocij
Mat. 8. a 2. Simónis. Et ait ad Simónem Ieſus: Noli timere:
11 ex hoc iam homines eris capiens. ¶ Et ſubductis
Mat. 8. a. 2 Mar. 10. d 40. C ad terram manibus, relictis omnibus ſecuti ſunt
12 eum. ¶ Et factum eſt: cùm eſſet in vna ciuitatum,
& ecce vir plenus lepra, & videns Ieſum, & prò-
cidens in faciem, rogauit eum, dicens: Domine, ſi

vis, potes me mun-
13 dare. ¶ Et extendens
manum, tetigit eum.
dicens: Volo, Munda
re. Et côfeſtim lepra
14 diſceſſit ab illo. ¶ & ip
ſe præcepit illi vt ne-
mini diceret: ſed, Va
de oſtẽde te ſacerdo
Leu. 14. a 4. ti, & offer pro emun-
datione tua, ſicut pręceptum
cepit Moyſes, in teſti
15 monium illis. ¶ Per-
ambulabat autem magis ſermo de illo, & conue-
niebant turbæ multæ vt audirent & curarentur ab
16 infirmitatibus ſuis. ¶ Ipſe autem ſecedebat in deſer
17 tum & orabat. ¶ Et factum eſt in vna dierum, & ipſe
ſedebat docens. Et erant Phariſæi ſedentes & legis
D doctores qui venerant ex omni caſtello Galilææ &
Iudææ & Ieruſalem: & virtus Domini erat ad ſanã-
Mat. 9. a. 2 Mar. 2. a. 3 18 dum eos. ¶ Et ecce viri portãtes in lecto hominem
qui erat paralyticus: & quærebant eum inferre, &
19 ponere ante eum. ¶ Et nõ inuenientes qua parte illũ
inferrent præ turba, aſcenderunt ſupra tectum, &
per tegulas ſummiſerũt eum cum lecto in medium,
20 ante Ieſum. ¶ Quorum fidem vt vidit dixit: Homo,

remittuntur tibi pec
21 cata tua. ¶ Et cœpe-
rũt cogitare Scribę &
Phariſæi, dicentes:
Quis eſt hic qui loqui
tur blaſphemias? quis
poteſt dimittere pec
cata, niſi ſolus Deus?
22 ¶ Vt cognouit autem
E Ieſus cogitationes eo
rum, reſpondens, di-
xit ad illos: Quid cogi
*mala tatis *in cordibus ve-
23 ſtris? ¶ Quid eſt facilius dicere, Dimittuntur tibi pec
24 cata: an dicere, Surge & ambula? ¶ Vt autem ſciatis,
quia filius hominis habet poteſtatẽ in terra dimit-
tendi peccata (ait paralytico) Tibi dico: Surge, tol-
25 le lectum tuum, & vade in domum tuam. ¶ Et confe
*lectum. ſtim conſurgens coram illis, tulit *in quo iacebat: &
26 abijt in domum ſuam, magnificans Deum. ¶ Et ſtu-
por apprehendit omnes: & magnificabant Deum.
Et repleti ſunt timore, dicentes: Quia vidimus mi
27 rabilia hodie. ¶ Et poſt hæc exijt, & vidit publica-
F num nomine Leui, ſedentem ad Telonium, & ait
28 illi: Sequere me. ¶ Et relictis omnibus, ſurgens ſe-
29 cutus eſt eum. ¶ & fecit ei conuiuium magnum Le- Mat. 9. a. 9 Marc. 2. b. 14.
ui in domo ſua: & erat turba multa publicanorum,
30 & aliorum, qui cum illis erant diſcumbentes. ¶ Et
murmurabant Phariſæi & Scribæ eorum, dicentes Mat. 9. b. 11 Marc. 2. b 16.
ad diſcipulos eius: Quare cum publicanis & pec-
catoribus manducatis & bibitis? Et reſpondens Ie-
31 ſus, dixit ad illos: ¶ Non egent qui ſani ſunt medi-
32 co: ſed qui male habent. ¶ Non veni vocare iuſtos,
33 ſed peccatores ad pœnitentiam. ¶ At illi dixerunt 1. Tim. 1. c. 15.
ad eum: Quare diſcipuli Iohannis ieiunant fre- Mat. 9. b. 14
quenter, & obſecrationes faciunt, ſimiliter & Pha Mar. 2. c. 18.
34 riſæorum: tui autem edunt & bibunt? ¶ Quibus ipſe
G ait: Nunquid poteſtis filios ſponſi, dum cum illis
35 eſt ſponſus, facere ieiunare? ¶ Venient autem dies:
& cùm ablatus fuerit ab illis ſponſus, tunc ieiuna-
36 bunt in illis diebus. ¶ Dicebat autem & ſimilitudi-
nem ad illos: Quia nemo commiſſuram à nouo ve-
ſtimento immittit in veſtimentum vetus: alioquin
& nouum rumpit, & veteri non conuenit commiſ-
37 ſura à nouo. ¶ Et nemo mittit vinum nouum in v- Matt. 9. b 17.
tres veteres: alioquin rumpet vinum vtres, & ipſum Marc. 2. c 20.
38 effundetur, & vtres peribunt. ¶ Sed vinum nouum
in vtres nouos mittendum eſt: & vtraque conſer-
39 uantur. ¶ Et nemo bibens vetus, ſtatim vult no-
uum, dicit enim: Vetus melius eſt.

CAPVT VI.

1 Factum eſt au-
A tem in Sab- Mat. 12. a 1. Marc. 2. d. 23.
batho ſecun
do, primo, cùm tranſi
ret per ſata, vellebant
diſcipuli eius ſpicas:
& manducabant con
fricantes manibus.
2 ¶ Quidam autem Pha
riſæorum dicebant il
lis: Quid facitis quod
nõ licet in ſabbathis?
3 ¶ Et reſpondens Ieſus
ad eos, dixit: Nec hoc legiſtis quod fecit Dauid,
4 cùm eſuriſſet ipſe & qui cum illo erant: ¶ quomo- 1. Re. 21. b 6.
do intrauit in domum Dei, & panes propoſitionis
ſumpſit, & manducauit, & dedit his qui cum ipſo
erant, quos non licet manducare, niſi tantum ſa- Exo. 29. c. 32.
5 cerdotibus? ¶ Et dicebat illis: Quia Dominus eſt
6 filius hominis, etiam ſabbathi. ¶ Factum eſt autem Leu. 8. f. 31 & 24. b 9.
& in alio ſabbatho vt intraret in ſynagogã, & doce

ret. Et erat ibi homo, Mat. 12. a 10
& manus eius dexte- Mar. 3. a. 1.
7 ra erat arida. ¶ Obſer-
uabant autẽ Scribę &
Phariſæi ſi in ſabba-
tho curaret: vt inueni
rent vnde accuſarent
8 eum. ¶ Ipſe vero ſcie-
bat cogitationes eo-
rum: & ait homini
qui habebat manum
aridam: Surge, & ſta
in medium. Et ſur-
9 gẽs ſtetit. ¶ Ait autẽ ad illos Ieſus: Interrogo vos, ſi
B licet ſabbathis benefacere, an malefacere? animam ſaluã face Interroga io 3.
10 re, an perdere? Et circũſpectis oĩbus, dixit hoĩ: Extẽ
de manũ tuã. Et extẽdit: & reſtituta eſt manus eius.

11 ¶Ipsi autem repleti sunt insipientia:& colloquebā-
*de 12 tur adinuicem quidnam facerent * Iesu.¶ Factum
est autem in illis diebus, exijt in montem orare,&
Mat.10.a.1. 13 erat pernoctans in oratione Dei.¶,Et cùm dies fa-
Marc 3.b. ctus esset, vocauit discipulos suos : & elegit duode
13.& 6.27 14 cim ex ipsis,quos & Apostolos noīauit.¶Simónem
Luc. 9.a.2. quem cognominauit Petrum & Andrēā fratrē eius,
Iacóbum & Iohannē,Philippum & Bartholomæū,
15 ¶Matthæum & Thomā,Iacobum Alphæi & Simó-
16 nē qui vocatur Zelotes,¶& Iudā Iacobi,& Iudā Isca
17 riotē,qui fuit proditor.¶Et descēdens cum illis,ste
C tit in loco campestri,& turba discipulorum eius,&
multitudo copiosa plebis ab omni Iudæa,& Ierusà
-a. 18 lem: & maritima-& Tyri & Sidónis, qui venerant
vt audirent eum, & sanarentur à languoribus suis.
Et qui vexabātur á spiritibus immundis,curabātur.
19 Et oīs turba quærebat eum tangere: quia virtus de

illo exibat,& sanabat
Mat.5.a.2. 20 oēs.¶ | Et ipse eleua-
tis oculis in discipu-
los suos,dicebat:Bea
ti pauperes: quia ve-
strum est regnū Dei
Isa. 61.b.2. ¶|Beati qui nunc esu-
Isa 61.a.3.& 66.b.10. 21 ritis : quia saturabimi
ni. Beati qui nunc fle
Iohan. 5.a.11. 22 tis:q̄a ridebitis.¶Bea
ti eritis cùm vos ode
rint hoīes, & cùm se-
parauerint vos,& ex-
probrauerint, & eiecerint nomē vestrum tanquàm
23 malum,propter filium hoīs.¶Gaudete in illa die,&
exultate: ecce enim merces vestra multa est in cœ-
24 lo:secundum hęc enim faciebant prophetis patres
Amos 6.a.1. D eorum.¶,Veruntamen væ vobis diuitibus,`quia`ha
`qui. 25 betis consolationem vestram.¶Væ vobis qui satu-
Eccl 31.a.8 tati estis:quia esurietis. Væ vobis qui ridetis nunc:
Isa.65.c.13 26 quia lugebitis & flebitis.¶`Væ cum benedixerint
vx vobis cum benedixerint vobis 3. vobis` oēs hoīes:secundū hæc enim faciebant`pseu
27 doprophetis`patres eorum.¶Sed vobis dico qui au
Mat 5 e 44 ditis, Diligite inimicos vestros,benefacite his qui
*prophetis 28 oderunt vos.¶Benedicite maledicentibus vobis,&
20. 29 orate pro calumniantibus vos.¶ Et qui te percutit
Mat.5.f 39 in maxillam,præb. *& alteram.|Et ab eo qui aufert
1.Co.6.b.7 *et. 30 tibi vestimentū,etiā tunicam noli prohibere.`Om-
ni autē petenti te,tribue:& qui aufert quę tua sunt,
Mat.7.b.12 31 ne repetas.¶ Et prout vultis vt faciant vobis hoīes,
Tob 4 c.16 32 & vos facite illis similiter.¶| Et si diligitis eos, qui
vos diligunt,quę vobis est gratia?nā & peccatores,
33 diligētes se,diligunt.¶Et si benefeceritis his qui vo
E bis benefaciunt : quæ vobis est gratia? siquidem &
Mat. 5.g.46. 34 peccatores hoc faciunt.¶ ;Et si mutuum dederitis
his à quibus speratis recipere:quæ gratia est vobis?
Mat. 5.g.42. nam & peccatores peccatoribus fœnerantur,vt re-
Deu.15.b.5. 35 cipiant æqualia.¶ } Veruntamen diligite inimicos
Mat.5.g.44 vestros:benefacite & mutuū date,nihil inde speran
tes:& erit merces vestra multa,& eritis filij Altissi-
mi,quia ipse benignus est super ingratos & malos.
36 ¶Estote ergo misericordes sicut & pr̄ vester miseri-
Mat.7.a.1. 37 cors est.|Nolite iudicare,& nō iudicabimini:nolite
cōdēnare,& non cōdēnabimini:Dimittite,& dimit
38 temini.¶Date,& dabitur vobis: mensuram bonam,
& confertam,& coagitatam & supereffluentem da
Mat.7.a.2 bunt in sinum vestrū.;Eadem quippe mensura qua
Mar.4.c.24 39 mensi fueritis,remetietur vobis.¶Dicebat autē illis
Mat 5. b 14. F & similitudinem: | Nunquid potest cæcus cæcum
40 ducere?nónne ambo in foueam `cadunt ? Non est `cadent. Mat 10.c.24
discipulus super magistrum:perfectus autem omnis

erit, si sit sicut magi-
41 ster eius.¶,Quid autē Ioh.13.b.16 & 15.c.20.
vides festucam in ocu Mat.7.a.3.
lo fratris tui : trabem
autem quæ in oculo
tuo est, non conside-
42 ras?¶ Aut quomodo
potes dicere fratri
tuo:Frater,sine,eijciā
festucā de oculo tuo:
ipse in oculo tuo tra-
bem non videns?Hy-
pocrita eijce primùm
trabem de oculo tuo : & tunc perspicies vt educas
43 festucam de oculo fratris tui.¶,Nō est enim arbor Mat.7.c.18
bona quæ facit fructus malos:neque arbor mala,fa
44 ciens fructum bonū.¶ ;Vnaquæque enim arbor de Mat.7.c.16.& 12.d.33.
fructu suo cognoscitur.Neque enim de spinis colli
45 gunt ficus: neque de rubo vindemiant vuā.¶Bonus
G homo de bono thesauro cordis sui pfert bonum:
& malus homo de malo thesauro profert malum.
46 Ex abundantia enim cordis,os loquitur.¶Quid au-
tem vocatis me; Domine, Domine : & non facitis
47 quæ dico?¶Omnis qui venit ad me,& audit sermo- Mat.7.d.21. Rom.2.b.13.
nes meos,& facit eos:ostēdam vobis cui similis sit. Iac.1.d.22
48 ¶Similis est homini ædificanti domum,qui fodit in
altum,& posuit fundamentum super petram. Inun
datione autem facta, illisum est flumen domui illi,
& nō potuit eam mouere: fundata enim erat super
49 petram.¶Qui autem audit, & non facit, similis est
homini ędificanti domum suam super terram
sine fundamento.in quam illisus est fluuius & cōti
nuò cecidit, & facta est ruina domus illius magna.

CAPVT VII.

1 CVm autem impleisset omnia verba sua in
A aures plebis, intrauit Capharnaum: Mat 8.a.5.
2 ¶Centurionis autem cuiusdam seruus Iohan.4.46.
malè habens,erat moriturus:qui illi erat
3 Preciosus.¶Et cùm audisset de Iesu, misit ad eū se-
niores Iudæorum, rogans eum vt veniret,&`salua-
4 ret`seruum eius.¶At illi cùm venissent ad Iesum;ro `sanaret
gabant eum solicitè, dicentes ei:Quia dignus est vt
5 hoc illi præstes:¶diligit enim gentem nostram:& sy
6 nagogam ipse ædificauit nobis.¶ Iesus autem ibat

cum illis.Et cùm iam
non longè esset à do-
mo, misit ad eū Cen-
turio amicos, dicens:
;Domine noli vexari. Mat.8.a.8.
Nō enim sum dignus
vt sub tectum meū in-
7 tres.¶Propter quod
& meipsum non sum
dignum arbitratus,vt
venirem ad te:sed dic
verbo, & sanabitur
8 puer meus.¶ Nam &
ego homo sum sub potestate cōstitutus,habens sub
me milites: & dico huic,Vade,& vadit:& alij,Veni,
9 & venit:& seruo meo,Fac hoc,& facit.¶Quo audito
Iesus miratus est:& cōuersus sequentibus se turbis,
dixit:Amē dico vobis,nec in Israel tātā fidē inueni. Mat.8.b.10.
10 ¶Et reuersi qui missi fuerant, domum, `inuenerunt

ser-

3.16.b.12 11 seruum,qui languerat,sanum.¶Et factum est:dein-
* Iesus ceps * ibat in ciuitatem quæ vocatur Naim:& ibant
12 cum eo discipuli eius & turba copiosa.¶Cùm au-
tem appropinquaret portæ ciuitatis, ecce defun-
ctus efferebatur,filius vnicus matris suæ:& hæc vi-
13 dua erat,& turba ciuitatis multa cum illa.¶Quam
cùm vidisset Dominus, misericordia motus super
14 eam,dixit illi: Noli flere.¶Et accessit,& tetigit lo-
C culum.Hi autem qui portabant, steterunt:¶Et ait:
15 Adolescēs, tibi dico,
Surge. Et resedit qui
erat mortuus, & cœ-
pit loqui.Et dedit il-
16 lum matri suæ.¶Acce
pit autem oēs timor:
& magnificabāt Deū,
‖Luc.24.c.19 dicētes: ‖Quia ꝓphe-
Ioh.4.c.19 ta magnus surrexit in
& 6.b.14. nobis: & quia Deus
& 7.f.40. visitauit plebem suā.
17 ¶Et exiit hic sermo in
vniuersam Iudæā de
18 eo,& in omnem circa regionem.¶Et nunciauerunt
Mat.11.a.2 19 Iohanni discipuli eius de omnibus his.¶‖Et conno
cauit duos de discipulis suis Iohannes: & misit ad
Iesum,dicens:Tu es qui venturus es:an alium expe
20 ctamus?¶Cùm autem uenissent ad eum uiri, dixe-
runt: Iohānes Bapti-
sta misit nos ad te,di
cens:Tu es qui uentu
rus es: an alium expe
21 ctamus? In ipsa autē
hora, multos curauit
à languoribus & pla-
gis, & spiritibus ma-
lis: & cæcis multis do
22 nauit visum.¶Et re-
D spondens, dixit illis:
Euntes renūciate Io-
hanni quæ audistis,&
vidistis: ‖Quia cæci vident,claudi ambulant,leprosi
‖Isai.29.f.18.& 33.a.5 23 mundātur,surdi audiunt,mortui resurgunt,¶‖pau-
peres euangelizantur:& beatus est quicunque non
Mat.15.d.30. 24 fuerit scandalizatus in me.¶‖Et cùm discessissent nū
Isa.61.a.1. cij Iohannis, cœpit de Iohanne dicere ad turbas:
Mat.11.a.7 Quid existis in desertum uidere? arundinem vento
* agitatam 25 * moueri?¶Sed quid existis videre? hominem mol-
libus vestimentis indutum? Ecce,qui in veste pre-
26 ciosa sunt & delitiis,in domibus Regum sunt.¶Sed
quid existis videre? Prophetam? Vtiq; dico vobis,
27 & plusquam prophetam.¶Hic est de quo scriptum
‖Mal.4.a.1 est: ‖Ecce mitto Angelum meum ante faciem tuā,
Mat.11.b.10 28 qui præparabit viam tuam ante te.¶Dico enim uo-
Mar.1.a.2. bis,maior inter natos mulierum propheta,Iohāne
Baptista nemo est. Qui autem minor est in regno
29 Dei, maior est illo.¶Et omnis populus audiens &
E publicani, iustificauerunt Deum, baptizati bapti-
30 smo Iohannis.¶Pharisæi autem & legis periti con-
31 silium Dei spreuerunt in semetipsos, non baptizati
ab eo.¶Ait autem Dominus:Cui ergo similes di-
Mat.11.b.16. cā homines generationis huius, & cui similes sunt?
32 ¶Similes sunt pueris sedentibus in foro, & loquen-
tibus adinuicem,& dicentibus:Cantauimus vobis,
tibiis,& non saltastis:lamentauimus, & non plora-
‖Mat.3.a.4 33 stis.¶‖Venit autem Iohannes Baptista,neque man-
Mar.1.a.6. ducans panem,neque bibens uinum,& dicitis: Dæ
34 monium habet.Venit¶filius hominis manducans &
bibens, & dicitis: Ecce homo deuorator & bibens
35 vinum,amicus publicanorum & peccatorum.¶Et
36 iustificata est sapientia ab omnibus filiis suis.¶Ro-
F gabat autem illum quidam de Pharisæis, vt mādu-
caret cum illo. Et ingressus domum Pharisæi discu
37 buit.¶‖Et ecce mulier quæ erat in ciuitate pecca- ‖Mat.26.a.7.
trix, vt cognouit q * Mar.14.a.3
accubuisset in domo Ioh.12.a.3
Pharisæi, attulit ala- *Iesus
38 bastrum vnguenti:¶&
stans retro secus pe-
des eius, lachrymis
cœpit rigare pedes e-
ius, & capillis capitis
sui tergebat, & oscu-
labatur pedes eius,&
39 vnguēto vngebat.¶Vi
dens autē Pharisæus
qui vocauerat eū, ait
intra se,dicēs.Hic si esset propheta,sciret utiq; quę
& qualis est mulier quæ tangit eum,quia peccatrix
40 est.¶Et respondens Iesus,dixit ad illum:Simon,ha
beo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister, dic.
41 ¶Duo debitores erant cuidam fęneratori:vnus de-
bebat denarios quingentos,& alius quinquaginta.
42 ¶Non habentibus illis vnde redderent, donauit v-
43 trisque. Quis ergo eum plus diligit? ¶Respondens
G Simon, dixit: Aestimo quia is cui plus donauit. At
44 ille dixit ei:Rectè iudicasti.¶Et conuersus ad mu-
lierem,dixit Simoni:Vides hanc mulierem? Intra-
ui in domum tuam,aquam pedibus meis non de-
disti:hæc autem lachrymis rigauit pedes meos, &
45 capillis suis tersit.¶Osculum mihi non dedisti: hæc
autem ex quo intrauit,non cessauit osculari pedes
46 meos.¶Oleo caput meum non vnxisti: hæc autem
47 vnguento vnxit pedes meos.¶Propter quod dico
tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dile-
xit multū.Cui autē minus dimittitur,minus diligit.
48 ¶Dixit autē ad illā: Remittunt tibi peccata.¶Et cę- ‖Mat.9.a.2.
49 perūt,qui simul accūbebāt,dicere intra se: Quis est
50 hic, qui etiam peccata dimittit?¶‖Dixit autem ad ‖Marc.5.c.34.
mulierem: Fides tua te saluam fecit: vade in pace.

CAPVT VIII.

1 ET factum est deinceps, & ipse iter facie-
A ciebat per ciuitates & castella, prædicās
& euangelizans regnum Dei: & duode-
2 dim cum illo,¶& mulieres aliquæ quæ
erant curatę à spiritibus malignis & infirmitatibus,
‖Maria q̄ vocat Magdalene, de qua septē dęmonia ‖Marc.16.b.9.
3 exierāt,¶& Iohanna
uxor Chusę procura-
toris Herodis, & Su-
sanna, & aliæ multæ
quæ ministrabant ei
de facultatibus suis.
4 ¶Cum autem turba ‖Mat.13.a.1.
plurima cōueniret,& Mar.4.a.1.
de ciuitatibus prope
rarēt ad eū, dixit per
5 similitudinē:¶Exiit q
seminat,seminare se-
mē suū,& dū seminat,
aliud cecidit secus viā,& cōculcatū est, & volucres
6 cęli comederūt illud.¶Et aliud cecidit supra petrā:

7 & natum aruit, quia non habebat humorem.ꝰEt
aliud cecidit inter spinas,& simul exortę spinæ suf-
8 focauerunt illud. ꝰEt aliud cecidit in terram bonā:
B & ortum, fecit fructum centuplum. Hæc dicens,
Mat. 13. a 9 clamabat; Qui habet aures audiendi, audiat.ꝰ|In-
10. Mar. 4 b. 10 terrogabant autem eum discipuli eius, quæ esset
Isa. 6. c. 9: 10 hæc parabola. ꝰQuibus ipsi dixit: Vobis datum est
nosse mysterium regni Dei, cæteris autem in para-
Matt. 13 b bolis,|vt videntes,non videant: & audientes, non
14. Mar. 4. b. 12 11 intelligant. ꝰEst autem hæc parabola. Semen, est
Ioha. 12. f. 12 verbum Dei.ꝰQui autem secus viam: hi sunt qui au
40 Ac. 28. f. 16. diunt, deinde venit diabolus, & tollit verbum de
Ro. 11. b. 8. 13 corde eorum,ne credentes salui fiant.ꝰNam qui su
pra petram: hi sunt qui cùm audierint,cum gaudio
qui a, suscipiunt uerbum: & hi radices non habent:`quia`
ad tempus credunt, & in tempore tentationis rece
14 dunt.ꝰQuod autem in spinas cecidit:hi sunt qui au
dierunt,& à solicitudinibus & diuitijs,& voluptati-
bus vitæ euntes,suffocantur,& non referunt fructū.
15 ꝰQuod autem in bonam terram: hi sunt qui in cor-
de bono & optimo audientes uerbum retinent, &
Matt 5. b. 16 fructum afferunt in patientia.ꝰ|Nemo autem lucer
15. nam accendens,operit eam uase,aut subtus lectum
Mar. 4. c. 21 C ponit:sed supra candelabrum ponit,ut intrantes vi
Mat. 10 c 17 deant lumen: ꝰ|Non est enim occultum quod non
26. manifestetur: nec absconditum quod non cogno-
Mar 4 c 22 Mat. 13. b 18 scatur,& in palàm veniat. ꝰ|Videte ergo quomodo
12 & 25. c. audiatis.Qui enim habet,dabitur illi:& quicunque
29 Mar. 4c. 25 non habet, etiam quod putat se habere, auferetur
Mat. 3 d 19 ab illo.ꝰ|Venerunt autem ad illum mater & fratres
46. 20 eius:& non poterant audire eum præ turba.ꝰEt nū
Mar. 3. d. 31 ciatum est illi: Mater tua & fratres tui stant foris,
21 volentes te uidere. ꝰQui respondens, dixit ad eos:
Mater mea & fratres mei, hi sunt qui verbum Dei
Matt. 8. c 22 audiunt & faciunt. ꝰ|Factum est autem in una die-
23. rum:& ipse ascendit in nauiculam,& discipuli eius,
Marc. 4. d. & ait ad illos: Transfretemus trans stagnum. Era-
36. 23 scenderunt. ꝰEt nauigantibus illis obdormiuit: &
compellebantur. descendit procella venti in stagnum,&`compleban
24 tur`, & periclitabantur.ꝰAccedentes autem suscita
uerunt eum, dicentes: Præceptor perimus. At ille

surgens, increpauit
ventum & tempesta-
tem aquæ:& cessauit:
& facta est tranquilli
25 tas. ꝰDixit autem il-
lis: Vbi est fides ve-
D stra?Qui timētes,mi-
rati sunt adinuicem,
dicētes: Quis, putas,
hic est, quia & uentis
& mari imperat,& o-
Mat. 8. d. 26 bediunt ei?ꝰ|Et naui-
25. gauerunt ad regionē
Mar. 5. a. 1. 27 Gerasenorum, quæ est contra Galilæam. ꝰEt cùm
egressus esset ad terram, occurrit illi vir quidā qui
habebat dæmonium iam temporibus multis,& ve-
stimento non induebatur, neq; in domo manebat,
28 sed in monumentis.ꝰIs,vt vidit Iesum,procidit an-
te illum;& exclamans voce magna, dixit: Quid mi
hi & tibi est Iesu fili Dei altissimi?obsecro te ne me
29 torqueas. ꝰPræcipiebat enim spiritui immundo,vt
exiret ab homine.Multis enim temporibus arripie
bat illum,& uinciebatur catenis, & compedibus cu
stodirus: & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in
30 deserto. ꝰInterrogauit autem illum Iesus, dicens:

Quod tibi nomē est?
E At ille dixit: Legio.
quia intrauerāt dæ-
monia multa in eum.
31 ꝰEt rogabant illū ne
imperaret illis vt in
32 abyssum irent. ꝰ|Erat Matt. 8. d
autē ibi grex porco- 30.
rum multorum pascē Mar 5. a. 11
tium in monte: & ro-
gabant eum, vt per-
mitteret eis in illos
ingredi.Et permisit il
33 lis.ꝰExierunt ergo dęmonia ab homine, & intraue
runt in porcos,& impetu abiit grex per præceps in
34 stagnum,& suffocatus est. ꝰQuod vt viderunt factū
qui pascebāt, fugerunt: & nunciauerunt in ciuitatē
35 & in villas. ꝰExierunt autē videre quod factum est:
& venerunt ad Iesum, & inuenerunt hominem se-
dentem a quo dęmonia exierant,vestitum, ac sana
36 mente ad pedes eius,& timuerunt. ꝰNunciauerunt
autem illis & qui viderant, quomodo sanus factus
37 esset à legione.ꝰEt rogauerunt illum omnis multi-
tudo regionis Gerasenorum,vt discederet ab ipsis:
quia magno timore tenebantur.Ipse autem ascen-
38 dēs nauim,reuersus est.ꝰEt rogabat illum vir à quo
F dæmonia exierant,ut cum eo esset. Dimisit autem
39 eum Iesus,dicens: ꝰRedi in domum tuam,& narra
quanta tibi fecit Deus.Et abiit per vniuersam ciui-
40 tatem,prædicans quanta illi fecisset Iesus.ꝰFactum
est autem: cùm rediisset Iesus,excepit illum turba.
41 erant autem omnes expectantes eum.|ꝰEt ecce vē- Mat. 9 c.

nit vir cui nomen Iai 18.
rus, & ipse princeps Marc. 5. b 22.
synagogæ erat: & cē-
cidit ad pedes Iesu,
rogans eum vt intra-
ret in domum eius,
42 ꝰquia vnica filia erat
ei ferè annorū duode
cim,& hęc moriebat.
Et contigit dum iret,
à turbis cōprimeba-
43 tur.ꝰEt mulier quędā
erat in fluxu sangui-
nis ab annis duodecim, quæ in medicos erogaue-
rat omnem substantiam suam, nec ab vllo potuit
44 curari:ꝰaccessit retrò,& tetigit fimbriam vestimenti
45 eius, & confestim stetit fluxus sanguinis eius. ꝰEt
ait Iesus: Quis est qui me tetigit? Negantibus autē
omnibus,dixit Petrus,& qui cum illo erant:Præce-
ptor, turbæ te comprimunt & affligunt, & dicis,
46 Quis me tetigit? ꝰEt
dixit Iesus:Tetigit me
aliquis: nam * ego no *R
ui virtutē de me ex-
47 ijsse. ꝰVidens autem
mulier, quia non la-
tuit,tremens vénit,&
procidit ante pedes
eius:& ob quam cau-
sam tetigerit eum,in-
dicauit coram omni
populo: & quemad-
modum confestim sa
48 nata sit.ꝰAt ipse dixit

49 ei:Filia,fides tua ſaluam te fecit:uade in pace.¶Ad-
G huc illo loquente , uenit quidam ad principem ſy-
nagogæ,dicens ei.Quia mortua eſt filia tua,noli ue
50 xare illum.¶Ieſus autem audito hoc uerbo,reſpon
dit patri puellæ:Noli timere:crede tantùm,& ſalua
51 erit.¶Et cùm ueniſſet domum,non permiſit intrare
ſecum quenquam,niſi Petrum,& Iacóbum,& Iohã
52 nem,& patrem & matrem puellæ. ¶Flebant autem
omnes,& plangebant illam. At ille dixit:Nolite fle
53 re:non eſt mortua puella,ſed dormit. ¶Et irridebãt
54 eum,ſcientes quòd mortua eſſet.¶Ipſe autẽ tenens
55 manum eius,clamauit,dicens:Puella,ſurge. ¶Et re
uerſus eſt ſpiritus eius, & ſurrexit continuò.Et iuſ-
56 ſit illi dare manducare . ¶Et ſtupuerunt parentes
eius , quibus præcepit ne alicui dicerent quod fa-
ctum erat.

CAPVT IX.

1
A Onuocatis ãut
duodecim A-
poſtolis , de-
Mat.10.a.2 Mar.3.b.13 dit illis uirtutẽ & po-
teſtatẽ ſuper omnia
2 dæmonia,& ut lãguo
res curarent. ¶Et mi-
ſit illos prædicare re-
3 gnum Dei , & ſanare
Matt.10.a.9. infirmos . ¶ Et ait ad
Mar.6.a.8. illos : Nihil tuleritis
in uiam 1. 'in uia', neque uirgã,
neque peram, neque
panem, neq; pecuniam , neq; duas tunicas habea-
4 tis.¶Et in quamcunq; domum intraueritis,ibi ma-
5 nete,& inde ne exeatis.¶Et quicunq; non recepe-
Ac.13.g.51 rint uos: exeuntes de ciuitate illa,etiam puluerem
pedum veſtrorũ excutite in teſtimonium ſupra il-
6 los.¶Egreſſi autem circuibant per caſtella euange-
Mat.14.a.1 Mar.6.b.14 7 lizantes & curantes ubiq;. ¶ Audiuit autem Hero-
des tetrarcha omnia quę fiebant ab eo: & hęſitabat
eò quòd diceretur à quibuſdã,Quia Iohannes ſur-
8 rexit à mortuis:¶à quibuſdam verò,Quia Elias ap-
paruit : ab aliis autem,Quia propheta unus de anti
9 quis ſurrexit. ¶Et ait Herodes : Iohannem ego de-
collaui :Quis eſt autem iſte de quo ego talia audio?
Mat.14.b.13. 10 & quærebat uidere eum:¶ Et reuerſi Apoſtoli,nar
rauerunt illi quæcunq; fecerunt : & aſſumptis illis
Mat.6.d.31 ſeceſſit ſeorſum in locum deſertum , qui eſt Beth-
11 ſaidæ. ¶Quod cùm cognouiſſent turbæ, ſecutæ ſunt
B illum : & excepit eos , & loquebatur illis de regno
12 Dei:& eos qui cura indigebant,ſanabat . ¶Dies aũt
cœperat declinare . Et accedentes duodecim,di-
xerunt illi: Dimitte turbas,ut euntes in caſtella vil

Matt.14.b.15. laſq;, quę circa ſunt,
Marc.6.e.36. diuertãt , & inueniãt
eſcas : quia hîc in lo-
co deſerto ſumus .
13 ¶Ait aũt ad illos: Vos
date illis manducare.
Ioh.6.b.9 At illi dixerunt : Nõ
ſũt nobis plus quàm
quinq; panes, & duo
piſces : niſi fortè nos
eamus, & emamus in
in oẽm hanc turbam
14 eſcas. ¶Erãt autem fe
rè uiri quinque millia. Ait autẽ ad diſcipulos ſuos:
Facite illos diſcumbere per conuiuia quinquage-
15 nos . ¶Et ita fecerunt . Et diſcumbere fecerunt oẽs.
16 ¶Acceptis autem quinque panibus & duobus piſci
bus,reſpexit in cęlum,& benedixit illis: & fregit,&
diſtribuit diſcipulis ſuis , ut ponerent ante turbas.
17 ¶Et mãducauerunt omnes:& ſaturati ſunt.Et ſubla
tum eſt quod ſuperfuit illis,fragmentorum cophi-
18 ni duodecim.¶ Et factum eſt: cùm ſolus eſſet orãs, Matt. 16 b
erant cum illo & diſcipuli:& interrogauit illos,di- 13.
cens: Quem me dicunt eſſe turbæ?¶ At illi reſpon- Mar.8.c.27
19 derunt,& dixerunt : Iohannem Baptiſtam,alij autẽ
C Eliã,alij uero quia unus propheta de prioribus ſur
20 rexit.¶Dixit autem illis:Vos autem quẽ me eſſe di-
citis? Reſpõdens Simon Petrus,dixit: Chriſtũ Dei.
21 At ille increpans illos,præcepit ne cui dicerẽt hoc:
22 dicens , Quia oportet filium hominis multa pati, Matt. 17. c. 23.
& reprobari à ſenioribus & principibus ſacerdotũ Mar.8.d.31
23 & Scribis, & occidi,& tertia die reſurgere.¶ Dice- Mat.10.d. 38.& 16.d.
bat autem ad omnes : Siquis vult poſt me uenire, 24.
abneget ſemetipſum,& tollat crucem ſuam quoti- Marc. 8. d.
24 die, & ſequatur me.¶ Qui enim uoluerit animã ſuã 34.
ſaluam facere,perdet illam:nam qui perdiderit ani Infr. 14.1 27. & 17.g
25 mam ſuam propter me , ſaluam faciet illam. ¶Quid 33.
enim proficit homo,ſi lucretur uniuerſum mundũ, Ioh. 12. d 25.
ſe autem ipſum perdat , & detrimentum ſui faciat?
26 ¶ Nam qui me erubuerit & meos ſermones , hunc Mat. 10.d
filius hominis erubeſcet cùm uenerit in maieſtate 33.
27 ſua & patris , & ſanctorum Angelorum.¶ Dico au- Marc. 8.d. 38.
tem uobis verè,ſunt aliqui hic ſtantes,qui non gu- 2. Tim. 2 b 12.
28 ſtabunt mortem donec uideant regnum Dei.¶ Fa- Matt. 16. d 28.
ctum eſt autem poſt hęc verba ferè dies octo,& aſ- Mar.9.a.1.
D ſumpſit Petrum & Iacóbum & Iohãnẽ,& aſcendit Mat. 17 a.1
29 in montem ut oraret.¶Et facta eſt,dum oraret,ſpe- Mar.9.a.2.
cies vultus eius, altera : & veſtitus eius albus & re-
30 fulgens . ¶Et ecce duo uiri loquebantur cum illo.

Erant autem Moyſes
31 & Elias, ¶uiſi in maie
ſtate: & dicebant ex-
ceſſum eius,quem cõ
pleturus erat in Ieru-
32 ſalem . ¶Petrus verò,
& qui cum illo erant,
grauati erant ſomno.
Et euigilantes, uide-
rũt maieſtatem eius,
& duos uiros, qui ſta
33 bãt cum illo. ¶Et fa-
ctum eſt : cùm diſce-
derent ab illo,ait Petrus ad Ieſum:Præceptor , Bo-
num eſt nos hic eſſe : & faciamus tria tabernacula,
unum tibi,& unum Moyſi , & unum Eliæ: neſciens
34 quid diceret. ¶Hæc autem illo loquẽte,facta eſt nu
bes,& obumbrauit eos:& timuerunt,intrantibus il
35 lis in nubem. ¶Et uox facta eſt de nube, dicens :
E Hic eſt filius meus dilectus:ipſum audite.¶Et dum Mat.3.d.17 2.Pe.1.c.17
36 fieret vox, inuentus eſt Ieſus ſolus : Et ipſi tacue-
runt, & nemini dixerunt in illis diebus quicquam
37 ex his quæ uiderant.¶ Factum eſt autem in ſe- Mat.17 b 14.
quenti die deſcendentibus illis de monte occur- Mar 9.c 17.
38 rit 'illi' turba multa. ¶Et ecce vir de turba exclama- illis
uit, dicens: Magiſter, obſecro te , reſpice in filium
39 meum,quia unicus eſt mihi.¶& ecce ſpiritus appre
hendit eum , & ſubitò clamat & elidit, & diſſipat
40 eum cum ſpuma, & uix diſcedit dilanians eum,¶&
rogaui diſcipulos tuos vt eijcerent illum : & non
41 potuerunt.¶Reſpondens autẽ Ieſus,dixit:O gene-

ratio infidelis & peruersa: vsquequo ero apud vos
& patiar vos? Adduc
42 huc filium tuum. ¶Et
cùm accederet, elisit
illi dæmonium, & dis
sipauit. Et increpauit
Iesus spiritū immun-
dum, & sanauit pue-
rum, & reddidit illum
43 patri eius. ¶Stupebāt
autem omnes in ma-
gnitudine Dei, omni
busq; mirantibus in
omnibus quæ facie-
44 bat, dixit ad discipulos suos: ¶Ponite vos in cordi-
bus vestris sermones istos, filius enim hominis fu-
45 turum est vt tradatur in manus hominum. ¶At illi
F ignorabant verbum istud, & erat velatum ante eos
vt non sentirent illud: & timebant eum interrogare
Infr.22.e. 46 de hoc verbo. ¶|Intrauit autē cogitatio in eos, quis
24. Mat.18.a.1. 47 eorum maior esset. ¶At Iesus videns cogitationes
Marc.9.c. cordis illorum, apprehendit puerum, & statuit il-
34. 48 lum secus se, ¶& ait il
lis: Quicunq; suscepe
rit puerum istū in no
mine meo, me reci-
pit: & quicunq; me re
ceperit, recipit eum
qui me misit. Nā qui
minor est inter vos
omnes, hic maior est.
49 ¶Respondens autem
Iohannes, dixit: Præ-
ceptor, vidimus quen
dam in nomine tuo
eiicientem dæmonia, & prohibuimus eū, quia non
50 sequitur nobiscum. ¶Et ait ad illum Iesus: Nolite
prohibere: qui enim non est aduersum ʼvos, pro vo
ʼnos, pro nobis 6. 51 bisʼ est. ¶Factum est autem dum complerentur dies
assumptionis eius, & ipse faciem suam firmauit vt
52 iret in Ierusalem. ¶Et misit nuncios ante conspectū
suum, & euntes intrauerunt in ciuitatem Samarita
53 norū vt pararent illi. ¶Et non receperunt eum, quia
54 facies eius erat euntis in Ierusalē. ¶Cùm vidissent
autē discipuli eius, Iacôbus & Iohannes, dixerunt:
Domine, vis dicimus vt ignis descendat de cœlo,
55 & consumat illos? ¶Et conuersus increpauit illos,
‖Io.3.b.17 & 12.g.47. 56 dicēs: Nescitis cuius spiritus estis. ¶|Filius hominis
Mat.8.c.19. non venit animas perdere, sed saluare. Et abierunt
57 in aliud castellum. ¶Factum est autem ambulanti-
bus illis in via, dixit quidā ad illum: Sequar te quo-
ʼDomine: & 58 cunq; ieris*. ¶Dixit illi Iesus: Vulpes foueas habēt,
& volucres cœli nidos: filius autem hoīs non habet
* suum 59 vbi caput* reclinet. ¶Ait autem ad alterum: Seque-
re me. Ille autem dixit: Domine, permitte mihi pri-
60 mùm ire, & sepelire patrem meum. ¶Dixitque ei Ie
sus: Sine vt mortui sepeliant mortuos suos: tu autē
* & 61 vade,* annuncia regnum Dei. ¶Et ait alter: Sequar
te Dn̄e: sed permitte mihi primū renūciare his q̄ do
62 mi sunt. ¶Ait ad illū Iesus: Nemo mittens manū suā
ad aratrum, & respiciēs retrò, aptus est regno Dei.

CAPVT X.

1 POst hæc autem designauit Dominus, & a-
A lios septuaginta duos: & misit illos binos
ante faciem suam in omnem ciuitatem &
2 locū quò erat ipse venturus. ¶Et dicebat illis: Mes Matt.9.a.37.
sis quidem multa: operarij autem pauci. Rogate er
go dominum messis, vt mittat operarios in messem
3 suam. ¶Ite, ecce ego mitto vos sicut agnos inter lu- ‖Mat.10.b.16.
4 pos. ¶|Nolite portare sacculum, neque peram, neq; ‖Mar.6.a.8.
calceamenta: | & neminem per viam salutaueritis.
5 ¶In quācunq; domum intraueritis, primùm dicite, 4.Reg.4.c.29.
6 Pax huic domui. ¶& si ibi fuerit filius pacis, requie-
scet super illum pax vestra: sin autem, ad vos reuer-
7 tetur. ¶In eadem autē domo manete, edentes & bi-
B bentes quæ apud illos sunt. |dignus est enim ope- ‖Mat.10.b.10.
rarius mercede sua. Nolite transire de domo in do Deut.24.c.14.
8 mum. ¶Et in quamcunq; ciuitatē intraueritis, & su- 1.Tim.5.c.18.
sceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis:
9 ¶& curate infirmos qui in illa sunt, & dicite illis: Ap
10 propinquauit in vos regnum Dei. ¶In quamcunq;
autem ciuitatē intraueritis, & non susceperint vos,
11 exeuntes in plateas eius, dicite: ¶|Etiā puluerē qui Ac.13.g.51.
adhęsit nobis de ciuitate vestra, extergimus in vos:
tamen hoc scitote quia appropinquauit regnū Dei.
12 ¶Dico vobis, quia Sodomis in die illa remissius erit
13 quā illi ciuitati. ¶‖Vę tibi Corozáin: vę tibi Beth-sai Mat.11.c.21.
C da. quia si in Tyro & Sydóne factæ fuissent virtutes
quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere se-
14 dentes pęniterent. ¶Veruntamē Tyro & Sydóni re
15 missius erit in iudicio, q̄ vobis. ¶Et tu Capharnaum
vsq; ad cęlum exaltata: vsq; ad infernū demergêris.
16 ¶|Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me ‖Mat.10.d.40.
spernit. Qui autem me spernit, spernit eum qui mi- ‖Ioh.13.c.20.
17 sit me. ¶Reuersi sunt autem septuaginta duo cum
gaudio, dicentes: Dn̄e etiam dæmonia subijciuntur
18 nobis in nomine tuo. ¶Et ait illis: Videbā satanam si
19 cut fulgur de cœlo cadentem. ¶Ecce dedi vobis po
D testatem calcandi supra serpentes, & scorpiones, &
super omnem virtutem inimici, & nihil vobis noce
20 bit. ¶Veruntamen in hoc nolite gaudere, quia spiri
tus vobis subijciuntur: gaudete autem quòd nomi-
21 na vestra scripta sunt in cœlis. ¶|In ipsa hora exul- ‖Mat.11.d.25.
tauit ʼspiritu ʼ, & dixit: Confiteor tibi pater Domine ʼin Spiritu sancto.
cœli & terræ, quòd abscondisti hæc à sapientibus &
prudentibus, & reuelasti ea paruulis: Etiam pater,
22 quoniam sic placuit ante te. ¶Omnia mihi tradita
sunt à patre meo, Et nemo scit quis sit filius, nisi
pater: & quis sit pater, nisi filius, & cui voluerit
23 filius reuelare. ¶Et conuersus ad discipulos suos,
dixit: ¶|Beati oculi qui vident quæ vos videtis. ‖Mat.13.b.16.
24 ¶Dico enim vobis, quòd multi Prophetæ & Reges
voluerunt videre quæ vos videtis, & non uiderunt:
25 & audire quæ auditis, & non audierunt. ¶‖Et ecce Mat.22.d.35.
E quidam Legisperitus surrexit tentans illum, & di- Mar.12.d.28.
cens: Magister quid faciendo, vitam æternam possi Deu.6.a.5.
26 debo? ¶At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum
27 est? quomodo legis? ¶Ille respondens dixit: |Diliges
Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex to
ta anima tua, & ex omnibus uiribus tuis, & ex omni
28 mente tua: & proximum tuum sicut teipsum. ¶Di-
xitque illi: Rectè respondisti: hoc fac, & viues.
29 ¶Ille autem uolens iustificare seipsum, dixit ad
30 Iesum: Et quis est meus proximus? ¶ʼSuscipiensʼ ʼSuspiciens.
autē Iesus, dixit: Homo quidam descēdebat ab Ie-
F rusalem in Iericho, & incidit in latrones, qui etiā di-
spoliauerunt eum: & plagis impositis abierunt semi
31 uiuo relicto. ¶Accidit autem, vt sacerdos quidam
32 descenderet eadem via: & uiso illo, præteriuit. ¶Si-
militer & Leuita, cúm esset secus locum, & videret
33 eum, pertransijt. ¶Samaritanus autem quidam iter

faciens, venit secus
eum: & videns eũ, mi
sericordia motus est.
34 ¶Et appropiãs alliga-
uit vulnera eius, infun
dẽs oleum & vinum,
& imponens illum in
iumentum suum, du-
xit in stabulum, & cu
35 ram eius egit.¶ Et al-
tera die ꝓtulit duos
denarios, & dedit sta
bulario, & ait: Curam
illius habe: & quodcunque super erogaueris, ego
36 cùm rediero reddam tibi. ¶Quis horum trium vide
tur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones?
37 ¶At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum. Et
38 ait illi Iesus: Vade & tu fac similiter. ¶ Factum est
autem dum irent, & ipse intrauit in quoddam ca-
G stellum: & mulier quædam Martha nomine, exce-
39 pit illum in domum suam: ¶ & huic erat soror no-
mine Maria, quæ etiam sedens secus pedes Domi-
40 ni, audiebat verbum illius. ¶Martha autem satage-
bat circa frequens ministerium: quæ stetit & ait: Do
mine non est tibi curæ quod soror mea reliquit me
41 solam ministrare? Dic ergo illi vt me adiuuet. ¶ Et
respondens, dixit illi Dominus: Martha, Martha,
42 solicita es, & turbaris erga plurima. ¶ Porrò vnum
est necessarium. Maria optimam partem elegit,
quæ non auferetur ab ea.

CAPVT XI.

1 T factum est, cùm esset in quodam loco
A orans, vt cessauit, dixit vnus ex discipulis
eius ad eum: Domine, doce nos orare, si
cut docuit & Iohannes discipulos suos.
2 ¶ Et ait illis: Cùm oratis, dicite: Pater, sanctifi- Mat.6.b.
3 cetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum. ¶*Pa- *Fiat volũtas tua sicut in cœlo, & in terra 4.
4 nem nostrum quotidianum da nobis `hodie`, & di- ` quotidie 2o.
mitte nobis peccata nostra, siquidem & ipsi dimit-
timus omni debenti nobis. Et ne nos inducas in
5 tentationem. ¶ Et ait ad illos: quis vestrum habe-
bit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet
6 illi: Amice, commoda mihi tres panes: ¶ quo-
niam amicus meus venit de via ad me, & non ha-
7 beo quòd ponam ante illum: ¶ Et ille deintus re-
spondens, dicat: Noli mihi molestus esse, iam o-
stium clausum est, & pueri mei mecum sunt in cu-
8 bili: non possum surgere & dare tibi. ¶Et si ille per- — 2.
seuerauerit pulsans: dico vobis, etsi non dabit illi
surgens eo quòd amicus eius sit, propter improbi-
B tatem tamen eius surget, & dabit illi quotquot ha-
9 bet necessarios. ¶ Et ego dico vobis: Petite, & Mat.7.a.7.& 21.b.22.
dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, &
10 aperietur vobis. ¶ Omnis enim qui petit, accipit: Mar.11.c.24.
11 & qui quærit inuenit: & pulsanti aperietur. ¶ Quis Io.14.b.13 & 15.a.7. & 16.c.23
autem ex vobis patrem petit panem, nunquid la-
pidem dabit illi? Aut piscem, nunquid pro pisce
12 serpentem dabit illi? ¶ Aut si petierit ouum, nun- Iac.4.a.1
13 quid porriget illi scorpionem? ¶ Si ergo vos cùm Mat.7.b.9
sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris: quan-
tò magis pater vester * de cœlo dabit spiritum bo- * cœlestis,
14 num petentibus se? ¶ Et erat eijciens dæmonium, Matt.9.d.32.& 12.b.22.
& illud erat mutum. Et cùm eiecisset dæmonium,
15 locutus est mutus: & admiratæ sunt turbæ. ¶ Quidã Mar.3.c.21.
autem ex eis dixerunt: In beelzebub principe dæ-
16 moniorum eijcit dæmonia. ¶Et alij tentantes, signũ
17 de cœlo quærebant ab eo. ¶ Ipse autem, vt vidit co
C gitationes eorum, dixit eis: Omne regnum in se di-
uisum, `desolabitur`: & domus supra domum `ca- `desolatur 1.
18 det. ¶Si autem & satanas in seipsum diuisus est: quo `cadit 1.
modo stabit regnum eius? quia dicitis in Beelze-

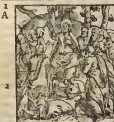

bub me eijcere dæ-
19 monia. ¶ Si autem e-
go in Beelzebub eij-
cio dæmonia: filij ve-
stri in quo eijciunt? I-
deo ipsi iudices vestri
20 erunt. ¶Porrò si in di-
gito Dei eijcio dęmo
nia: profectò perue-
nit in vos regnũ Dei.
21 ¶Cùm fortis armatus
custodit atriũ suum,
in pace sunt ea quæ
22 possidet. ¶Si autem fortior eo superueniens, vicerit
eum: vniuersa arma eius `auferet` in quibus confide `aufert 8.
23 bat, & spolia eius `distribuet`. ¶Qui non est mecum `distribuit 7.
contra me est: & qui non colligit mecum dispergit
24 ¶ Cùm immundus spiritus exierit de homine, per-
ambulat per loca inaquosa, quærens requiem. Et
non inueniens, dicit: Reuertar in domum meam
25 vnde exiui. ¶ Et cùm venerit, inuenit *scopis mun- *eam
26 datam & ornatam. ¶ Tunc vadit & assumit septem
alios spiritus nequiores se: & ingressi habitant ibi.
D Et fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus.
27 ¶Factum est autem: cum hæc diceret, extollens vo-
cem quædam mulier de turba, dixit illi: Beatus ven
ter qui te portauit, & hubera quæ suxisti. At ille di-
28 xit: ¶ Quinimò, beati qui audiunt verbum Dei: & cu
29 stodiunt illud. ¶ Turbis autem concurrentibus cœ Mat. 12. c. 39.
pit dicere: Generatio hæc, generatio nequam est: si
gnum quęrit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ion.2.a.2.
30 Ionæ prophetæ. ¶Nam sicut fuit Ionas signum Ni-
niuitis: ita erit & filius hominis generationi isti.
31 ¶ Regina Austri surget in iudicio cum viris ge- 3.Re.10.a.1.
nerationis huius, & condemnabit illos: quia ve- 2.Pa.9.a.1
nit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis:
32 & ecce plus quàm Salomon hic. ¶ Viri Niniuitæ
surgent in iudicio cum generatione hac, & con-
demnabunt illam: quia pœnitentiam egerunt ad Ion.3.b.5.
prædicationem Ionæ: & ecce plus quàm Ionas hic.
33 ¶ Nemo lucernam accendit, & in abscõdito ponit, Mat. 5. b. 15.
neq; sub modio, sed supra candelabrum, vt qui in- Mar.4.c.21
34 grediuntur, lumen videant. ¶Lucerna corporis tui,
est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum Mat. 6.22.
corpus tuum lucidum erit: si autem nequàm fuerit,
35 etiam corpus tuum tenebrosum erit. ¶Vide ergo ne
36 lumen quod in te est, tenebræ sint. ¶Si ergo corpus
tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam
partem tenebrarum: erit lucidum totum, & sicut
37 lucerna fulgoris illuminabit te. ¶ Et cùm loquere-
tur, rogauit illum quidam Pharisæus vt pranderet
38 apud se. Et ingressus recubuit. ¶Pharisæus autẽ cœ-
pit intra se reputans dicere, quare non baptizatus
39 esset ante prandium: ¶ Et ait Dominus ad illum:
Nunc vos Pharisæi quod déforis est calicis & cati Mat. 23. c. 25.
ni, mundatis: quod autem intus est vestrum, plenũ
40 est rapina & iniquitate. ¶ Stulti, nónne qui fecit
quod déforis est, etiam id quod déintus est, fecit?
41 ¶ Veruntamen quod super est, date eleemosynam,
42 & ecce omnia munda sunt vobis. ¶ Sed væ vobis

Pharisæis, quia decimatis mentam & rutam & om-
ne olus: & præteritis iudicium & charitatem Dei.
Infr. 20 g. 46. 43 hæc autẽ oportuit facere, & illa non omittere. ¶Væ
vobis Pharisæis, quia diligitis primas cathedras
Mat. 23. a. 6. 44 in synagogis, & salutationes in foro. ¶ Væ vobis,
Mar. 12. d. 38. quia estis vt monumenta quæ non apparent, & ho
45 mines ambulantes supra, nesciunt. ¶ Respondens
autem quidam ex Legisperitis, ait illi: Magister,
46 hæc dicens etiam contumeliam nobis facis. ¶ At il-
Mat. 23. a. 4. le ait: Et vobis legisperitis væ: quia oneratis homi
nes oneribus quæ portare non possunt, & ipsi vno
47 digito vestro non tangitis sarcinas. ¶Væ vobis, qui
ædificatis monumẽta Prophetarum: patres autem
48 vestri occiderũt illos. ¶Profectò testificamini quòd
G consentitis operibus patrum vestrorum: quoniam
ipsi quidem eos occiderunt, vos autem ædificatis
49 eorum sepulchra. ¶Propterea & sapiẽtia Dei dixit:
Mittam ad illos Prophetas & Apostolos, & ex illis
50 occident & persequentur: ¶ vt inquiratur sanguis
omnium Prophetarum, qui effusus est à constitu-
Ge. 4. b. 8. 55 tione mundi à generatione ista, ¶ à sanguine Abel,
2. Pa. 24. c. 21. vsque ad sanguinem Zachariæ, qui perijt inter alta
re & ædem. Ita dico vobis, requiretur ab hac gene-
52 ratione. ¶Væ vobis Legisperitis, quia tulistis clauẽ
scientiæ: ipsi non introistis, & eos qui introibant,
53 prohibuistis. ¶Cùm autẽ hæc ad illos diceret, cœpe
runt Pharisæi & Legisperiti grauiter insistere, & os
54 eius opprimere de multis, ¶ insidiantes ei, & quæ-
rentes aliquid capere de ore eius, vt accusarent eũ.

CAPVT XII.

1
A

Vltis autẽ tur
bis circũstan
tibus, ita vt se
inuicẽ conculcarent,
cœpit dicere ad disci
Mat. 16. a. 6. pulos suos. Attendi-
te à fermento Phari-
Mat. 8. b. 15. sæorum, quod est hy
2 Mat. 10. c. 26. poerisis. Nihil autẽ
opertũ est, quod non
reueletur, neque ab-
Mat. 4. c. 21. sconditum, quod nõ
3 enim. sciatur. ¶Quoniã quæ
in tenebris dixistis, in lumine dicentur: & quod in
aurem loquuti estis in cubiculis, prædicabitur in te
4 ctis. ¶Dico autem vobis amicis meis: Ne terreami-
ni ab his qui occidunt corpus, & post hæc non ha-
5 bẽt amplius quid faciant. ¶ Ostendam autem vobis
quem timeatis: timete eum qui postquam occide-
rit, habet potestatem mittere in gehennam. ita di-
6 co vobis hunc timete. ¶Nónne quinque passeres vę
neunt dipondio: & vnus ex illis non est in obliuio-
7 ne coram Deo? ¶Sed & capilli capitis vestri omnes
Mat. 10. c. 32. numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passeri-
Mar. 8. d. 38. 8 bus pluris estis. ¶ Dico autẽ vobis: Omnis quicun-
2. Ti. 2. b. 12. B que confessus fuerit me coram hominibus: & filius
9 hominis confitebitur illum corã angelis Dei. ¶qui
Mat. 12. c. 32. autem negauerit me coram hominibus, negabitur
Mar. 3. d. 28. 10 coram angelis Dei. ¶ Et omnis qui dicit verbum in
filium hominis, remittetur illi: ei autem qui in Spi-
Mat. 10. c. 19. 11 ritũ sanctũ blasphemauerit, non remittetur. ¶ Cùm
Marc. 13. b. 11. autem inducent vos in synagogas, & ad magistra-
tus & potestates: nolite soliciti esse qualiter, aut quid
12 rñdeatis, aut quid dicatis. ¶Spũs enim sanctus doce
13 bit vos in ipsa hora quid oporteat vos dicere. ¶Ait
autẽ ei quidã de turba: Magister, dic fratri meo, vt
14 diuidat mecum hęreditatẽ. ¶At ille dixit ei: Homo,
quis me constituit iudicem, aut diuisorẽ super vos?
15 ¶Dixitq; ad illos: Videte & cauete ab omni auari-
tia: quia non in abundantia cuiusquam vita eius est
56 ex his quæ possidet. ¶ Dixit autem similitudinem ad
illos dicens: Hominis cuiusdam diuitis vberes fru Eccl. 11. c. 19.
17 ctus ager attulit: ¶& cogitabat intra se, dicens: Quid
faciã quia non habeo quò congregẽ fructus meos?
18 ¶ Et dixit: Hoc faciam: Destruam horrea mea, &
maiora faciam: & illuc congregabo omnia quæ na-
59 ta sunt mihi, & bona mea: ¶ & dicam animæ meæ:
Aĩa, habes multa bona posita in annos plurimos: re
20 quiesce, comede, bibe, epulare. ¶Dixit autem illi
Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetũt à te:
21 quæ autem parasti, cuius erunt? ¶Sic est qui sibi the
22 saurizat, & non est in Deum diues. ¶Dixitq; ad di- Psal. 54. d. 23.
scipulos suos: Ideo dico vobis: Nolite soliciti esse Mat. 6. d. 25.
animæ vestræ quid manducetis: neq; corpori, quid
23 induamini. ¶ Anima plus est quàm esca, & corpus 1. Pe. 5. b. 7
24 plus quàm uestimentũ. ¶Considerate coruos, quia
non seminant neque metunt, quibus non est cella-
rium: neq; horreũ & Deus pascit illos. Quantò ma-
25 gis uos pluris estis illis? ¶Quis autẽ uestrũ cogitan-
do potest adijcere ad staturam suam cubitũ vnum?
26 ¶Si ergo neque quod minimum est, potestis: quid
27 de cæteris soliciti estis? ¶Considerate lilia quomo-
D do crescunt: non laborant, neq; nent: dico autẽ uo-
bis, nec Salomon in omni gloria sua uestiebatur si
28 cut unum ex istis. ¶Si autem fęnum quod hodie est
in agro, & cras in clibanũ mittitur, Deus sic uestit,
29 quantò magis uos pusillæ fidei? ¶ Et uos nolite quę-
rere, quid manducetis, aut quid bibatis, & nolite in
30 sublime tolli: ¶hæc enim omnia gentes mundi quę-
rũt: Pater autem uester scit quoniam his indigetis.
35 ¶Veruntamẽ quærite primùm regnum Dei, & hęc
32 omnia adijcientur uobis. ¶ Nolite timere pusillus & iustitiam eius
grex, quia cõplacuit patri uestro dare uobis regnũ. Mat. 19. c. 21.
33 ¶Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam. Fa Marc. 6. c. 20.
cite uobis sacculos qui non ueterascunt, thesaurum
non deficientẽ in cœlis: quò fur nõ appropiat, neq;
34 tinea corrũpit. ¶Vbi enim thesaurus uester est, ibi
E & cor uestrũ erit. ¶Sint lumbi uestri præcincti, & lu-
35 cernæ ardentes in manibus uestris, ¶& uos similes
36 hominibus expectantibus dominum suum quan-
do reuertatur à nuptijs: vt cùm uenerit & pulsaue-
37 rit, confestim aperiant ei. ¶ Beati serui illi, quos
cum uenerit dominus, inuenerit uigilantes. amen
dico uobis, quòd præcinget se, & faciet illos di-
38 scumbere, & transiens ministrabit illis. ¶ Et si ue-
nerit in secunda uigilia, & si in tertia uigilia uene- Mat. 24. 1. 43.
39 rit, & ita inuenerit: beati sunt serui illi. ¶ Hoc au- Apo. 16. c. 15.
tem scitote, quoniam si sciret paterfamilias qua ho
ra fur ueniret, uigilaret utique, & non sineret per-
40 fodi domum suam. ¶Et uos estote parati: quia qua
45 hora non putatis, filius hominis ueniet. ¶Ait autem
ei Petrus: Domine, ad nos dicis hanc parabolam:
42 an & ad omnes? ¶Dixit autem Dominus: Quis, pu-
tas, est fidelis dispensator & prudens, quem consti constituet
tuit Dominus supra familiam suam, ut det illis in
43 tempore tritici mensuram? ¶Beatus ille seruus, quẽ
F cùm uenerit dominus, inuenerit ita facientem. ¶Ve
44 rè dico uobis, quoniam supra omnia quæ possidet,
45 constituet illum: ¶Quòd si dixerit seruus ille in cor
de suo: Moram facit dominus meus uenire: & cœpe
rit percutere seruos & ancillas, & edere, & bibere,

& in-

46 &inebriari: ⁋venlet dominus serui illius in die qua
non sperat,& hora qua nescit,& diuidet eum, par-
47 temque eius cum infidelibus ponet. ⁋Ille autem ser
uus qui cognouit voluntatem dñi sui,& non se prę-
parauit, & non fecit secundùm voluntatem eius: va
48 pulabit multis. ⁋qui autem nõ cognouit, & fecit di
gna plagis, vapulabit paucis. Omni autem cui mul
tum datum est, multũ quæretur ab eo: & cui cõmen
49 dauerũt multum, plus petent ab eo. ⁋Ignẽ veni mit
50 tere in terram: & quid volo nisi vt accendatur? ⁋Ba-
G ptismo autem habeo baptizari: & quomodo coar-
Mat. 10. d. 34. 51 ctor, vsque dum perficiatur? ⁋Putatis quia pacem
veni dare in terram? Non, dico uobis: sed separa-
52 tionem. ⁋erunt enim ex hoc, quinque in domo vna
53 diuisi, tres in duos, & duo in tres: ⁋diuidentur, pa-
ter in filium, & filius in patrem suum: matrem in fi-
liam, & filia in matrem: socrus in nurum suam, &
Mat. 16. a. 2. 54 nurus in socrum suam. ⁋Dicebat autẽ & ad turbas,
Cùm videritis nubem orientem ab occasu, statim
55 dicitis, Nimbus venit: & ita fit. ⁋& cùm austrũ flan-
56 tem, dicitis, Quia æstus erit: & fit. ⁋Hypochritæ, fa-
ciem cœli & terræ nostis probare: hoc autem tem-
57 pus quomodo non probatis? ⁋Quid autem & à vo
Math. 5. d. 25. 58 bis ipsis non iudicatis quod iustum est? ⁋Cùm au-
tem uadis cũ aduersario tuo ad principẽ, in uia da
operam liberari ab illo: ne fortè trahat te ad iudi-
cem, & iudex tradat te exactori, & exactor mittat
59 te in carcerem. ⁋Dico tibi, non exies inde, do-
nec etiam nouissimum minutum reddas.

CAPVT XIII.

1 ADerant autem quidam ipso in tempore
A nunciantes illi de Galilæis, quorum san
guinẽ Pilatus miscuit cùm sacrificijs eo
2 rum. ⁋Et respondens dixit illis: Putatis
quòd hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores
3 fuerint, quia talia passi sunt? ⁋Non, dico vobis: sed
nisi pœnitentiam habueritis omnes similiter peri-
4 bitis. ⁋Sicut illi decem & octo supra quos cecidit
turris in Siloë, & occidit eos: putatis quia & ipsi
B debitores fuerint præter omnes homines habitan-
5 tes in Ierusalem? ⁋Non, dico vobis: sed si pœni-
tentiam non habueritis, omnes similiter peribitis.
6 ⁋Dicebat autem hanc similitudinem: Arborem
fici habebat quidam plantatam in vinea sua: &
7 venit quærens fructum in illa: & non inuenit. ⁋Di-
xit autem ad cultorẽ vineæ: Ecce anni tres sunt, ex
quo venio quærens fructum in ficulnea hac: & non
inuenio. Succide ergo illam: vt quid etiam terrã oc
7 cupat? At ille respondens, dicit illi: Domine, dimit-
te illam & hoc anno, vsque dum fodiam circa illã,
8 mittam stercora: ⁋& si quidem fecerit fructum: sin
10 autem, in futurum succides eam. ⁋Erat autem do-
11 cens in synagoga eorum sabbathis. ⁋Et ecce mulier
quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem &
octo: & erat inclinata, nec omnino poterat sursum
12 respicere. ⁋Quàm cùm videret Iesus, vocauit eam
ad se, & ait illi: Mulier, dimissa es ab infirmitate
13 tua. ⁋Et imposuit illi manus, & confestim ere-
14 cta est, & glorificabat Deum. ⁋Respondens autem
archisynagogus, indignans quia sabbatho curasset
Iesus, dicebat turbæ: Sex dies sunt in quibus opor-
tet operari, in his ergo venite, & curamini. & non in
15 die sabbathi. ⁋Respondens autem ad illum Domi-
hypocritæ D nus dixit: ˋHypocritaˋ, vnusquisque vestrum sab-
batho non soluit bouem suum, aut asinum à præse-
16 pio, & ducit adaquare? ⁋Hanc autem filiã Abrahæ,
quam alligauit satanas, ecce decem & octo annis,
17 non oportuit solui à vinculo isto die sabbathi? ⁋Et
cùm hæc diceret, erubescebant omnes aduersarij
eius, & omnis populus gaudebat in vniuersis quæ
18 gloriosè fiebant ab eo. ⁋Dicebat ergo: Cui simile Mat. 13. d. 31.
19 est regnum Dei, & cui simile æstimabo illud? ⁋Simi Marc. 4. e. 30.
le est grano sinapis, quod acceptum homo misit in
hortum suum, & creuit, & factum est in arborẽ ma-
gnam, & volucres cœli requieuerunt in ramis eius.
20 ⁋Et iterum dixit: Cui simile æstimabo regnũ Dei? Mat. 13. 33.
21 ⁋Simile est fermento, quod acceptum mulier abscõ
E dit in farinæ sata tria: donec fermentaretur totum.
22 ⁋Et ibat per ciuitates & castella docens, & iter fa-
33 ciens in Ierusalem. ⁋Ait autem illi quidam: Domi-
ne, si pauci sunt qui saluantur? Ipse autem dixit ad
24 illos. ⁋Contendite intrare per angustam portam Mat. 7. b. 13.
quia multi, dico vobis, quærent intrare & non pote
25 runt. ⁋Cùm autem intrauerit paterfamiliàs, & clau Mat. 25. a. 10.
serit ostium. & incipietis foris stare, & pulsare ostiũ
dicentes Domine aperi nobis: & respondens, dicet
26 vobis: Nescio vos, vnde sitis: ⁋tunc incipietis di-
cere: Manducauimus coram te, & bibimus, & in
37 plateis nostris docuisti. ⁋Et dicet vobis: Nescio Mat. 7. e. 23. & 25. d
1 vos, vnde sitis: discedite à me omnes operarij ini- Esa. 6. b. 9.
28 quitatis. ⁋Ibi erit fletus & stridor dentium: cùm vi-
deritis Abraham, & Isaac, & Iacob, & omnes Pro-
29 phetas in regno Dei: vos autem expelli foras. ⁋Et
venient ab Oriente, & occidente, & Aquilone, &
30 Austro, & accumbent in regno Dei. ⁋Et ecce sunt Mat. 19. d. 30. & 20. b. 16.
nouissimi qui ˋeruntˋ primi: & sunt primi, qui ˋeruntˋ Mar. 10. d. 31.
31 nouissimi. ⁋In ipsa die accesserunt quidam Phari- ˋerant
sæorum, dicentes illi: Exi, & vade hinc: quia Hero-
32 des vult te occidere. ⁋Et ait illis: Ite, & dicite vulpi
G illi: Ecce eijcio dæmonia & sanitates perficio ho-
33 die & cras, & tertia die consummor. ⁋Veruntamen
oportet me hodie & cras, & sequenti die ambulare
34 quia non capit prophetã perire extra Ierusalẽ. ⁋Ie-
rusalẽ Ierusalem quæ occidis Prophetas, & lapidas Mat. 23. 37.
eos qui mittũtur ad te: quoties uolui congregare fi-
lios tuos quemadmodum auis nidũ suum sub pen-
35 nis, & noluisti? ⁋Ecce relinquetur uobis domus
uestra deserta. Dico autem uobis, quia non vide-
bitis me donec ueniat cùm dicetis: Benedictus Ps. 117. Inf. 19. f. 38.
qui venit in nomine Domini.

CAPVT XIIII.

1 ET factum est
A cùm intraret
Iesus in do-
mum cuiusdam prin-
cipis Pharisæorũ sab
batho manducare pa
2 nem, & ipsi obserua-
bant eũ. ⁋Et ecce ho-
3 mo quidam hydropi
cus erat ante illũ. ⁋Et
respondens Iesus di-
xit ad Legisperitos &
Pharisæos, dicens: Si
4 licet sabbatho curare? ⁋At illi tacuerũt. Ipse verò ap
5 prehensum sanauit eum, ac dimisit. ⁋Et respondens
ad illos dixit: Cuius vestrũ asinus aut bos in puteũ
cadet: & non continuò extrahet illum die sabathi?
6 ⁋Et nõ poterãt ad hęc respõdere illi. ⁋Dicebat autẽ

& ad

B & ad inuitatos parabolam intẽdens quomodo pri
8 mos accubitus eligerent, dicens ad illos: ¶Cùm in-
uitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo
9 loco, ne fortè honoratior te sit inuitatus ab illo: ¶&
veniẽs is qui te & illum vocauit, dicat tibi: Da huic
locum: & tunc incipiat cum rubore nouissimum lo
Prou.25.a 7 — 10 cum tenere. ¶‖sed cùm vocatus fueris, vade, re-
C cumbe in nouissimo loco, vt cùm venerit qui te in-
uitauit, dicat tibi: Amice, ascende superius. Tunc
Mat.23.b.12. — 11 erit tibi gloria coram simul discumbentibus: ¶‖quia
Infr.18.c.14 — omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humi-
Tob.4 b 7 — 12 liat, exaltabitur. ¶Dicebat autem & ei qui se inui-
Prou.3.a.9. — tauerat: Cùm facis prandium aut cœnam noli vo-
care amicos tuos, neque fratres tuos, neque cogna
tos, neque vicinos diuites: ne fortè te & ipsi reinui-
13 tent, & fiat tibi retributio. ¶ sed cùm facis con-
uiuium, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos:
14 ¶& beatus eris, quia non habent retribuere tibi: re-
15 tribuetur enim tibi in resurrectione iustorum. ¶Hęc
cùm audisset quidam de simul discumbentibus, di
mãducabit — xit illi: Beatus qui manducabit panem in regno
Mat.22.a. — 16 Dei. ¶At ipse dixit ei: Homo quidam fecit cœ-
17 nam magnam, & vocauit multos. ¶Et misit ser-
Apoc.19.b.9 — D

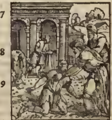
uum suum hora cęnæ
dicere inuitatis vt ve
nirent, quia iam para
18 ta sunt omnia. ¶Et cœ
perũt simul omnes se
excusare. Primus di-
xit ei, Villam emi, &
necesse habeo exire
& videre illam, rogo
te, habe me excusa-
19 tum. ¶Et alter dixit: Iu
ga boum emi quin-
que, & eo probare il-
20 la: rogo te, habe me excusatum. ¶Et alius dixit:
21 Vxorem duxi, & ideo non possum venire. ¶Et re-
E uersus seruus, nunciauit hæc domino suo. Tunc
iratus paterfamilias, dixit seruo suo: Exi citò in pla
téas & vicos ciuitatis: & pauperes, ac debiles, & cæ
22 cos, & claudos introduc huc. ¶Et ait seruus: Domi-
23 ne factum est vt imperasti. & adhuc locus est. ¶Et
ait dominus seruo: Exi in vias & sepes: & compelle
24 intrare, vt impleatur domus mea. ¶Dico autem vo
bis, quod nemo virorum illorum qui vocati sunt, gu
25 stabit cœnam meam. ¶Ibant autem turbæ multæ
Mat.10.d.37. — 26 cum eo, & cõuersus dixit ad illos: ¶‖Si quis venit ad
F me, & nõ odit patrem suum, & matrem, & vxorem,
& filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & ani-
Mat.10.d.38.& 16.d.24. — 27 mam suam: nõ potest meus esse discipulus. ¶‖Et qui
non baiulat crucẽ suam, & venit post me: nõ potest
Mar.8.d.34. — 28 meus esse discipulus. ¶Quis enim ex vobis volẽs tur
nonne. — rim ædificare, non prius sedens computat sum-
ptus qui necessarij sunt, si habeat ad perficiendum,
29 ¶ne posteaquàm posuerit fundamentum, & non po
tuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illude
30 re ei, ¶dicentes, Quia hic homo cœpit ædificare, &
31 non potuit consummare? ¶Aut quis Rex iturus cõ-
G mittere bellum aduersus alium Regem, non sedens
priùs cogitat, si possit cum decem millibus occur-
32 rere ei, qui cum viginti millibus venit ad se? ¶ alio-
quin adhuc illo longè agente, legationem mittens,
Mat.5.b.13. — 33 rogat ea quæ pacis sunt. ¶‖Sic ergo omnis ex vobis
Marc.9.g.50. — qui non renunciat omnibus quæ possidet, non po-
34 test meus esse discipulus. ¶Bonum est sal. Si autem
35 sal euanuerit: in quo condietur? ¶Neque in terram, — quoque.
neq; in sterquilinium vtile est, sed foras mittetur.
Qui habet aures audiendi, audiat.

CAPVT XV.

1 ERant autem appropinquantes ei publica
A ni & peccatores, vt audirent illum. ¶Et
2 murmurabant Pharisæi & Scribæ, dicen
tes: Quia hic peccatores recipit, & man
3 ducat cum illis. ¶Et ait ad illos parabolam istam,
4

dicens: ¶‖Quis ex vo- — Mat.18.b.12.
bis homo qui habet
centum oues: & si
perdiderit vnam ex
illis, nónne dimittit
nonagintanouem in
deserto, & vadit ad il
lam quæ perierat, do
nec inueniat eam?
5 ¶Et cùm inuenerit eã
imponit in humeros
6 suos gaudens: ¶& ve-
niens domum con-
B uocat amicos & vicinos, dicens illis: Congratula-
mini mihi, quia inueni ouem meam quæ perierat.
7 ¶Dico vobis, quòd ita gaudium erit in cœlo super
vno peccatore pœnitentiam agente, quàm super
nonagintanouem iustis qui non indigent pœniten-
8 tia. ¶Aut quæ mulier habens drachmas decem: si
perdiderit drachmam vnam, nónne accendit lu-
cernam, & euertit domum, & quærit diligenter, do — euerrit 2.
9 nec inueniat eam? ¶Et cùm inuenerit conuocat ami- — eam
cas, & uicinas dicens: Congratulamini mihi, quia
10 inueni drachmam quam perdideram. ¶Ita, dico
C uobis, gaudium erit coram angelis Dei super uno
11 peccatore pœnitentiam agente. ¶Ait autem: Ho-
12 mo quidam habuit duos filios: ¶& dixit adolescen-
tior ex illis patri: Pater da mihi portionem substan
tiæ quæ me contingit. Et diuisit illis substantiam.
13 ¶Et non post multos dies, congregatis omnibus a-
dolescentior filius peregrè profectus est in regio-
nem longinquam: & ibi dissipauit substãtiam suam
14 viuendo luxuriosè. ¶Et postquàm omnia consum — dissipas-
D masset, facta est fames ualida in regione illa, & ip- — set 2.
15 se cœpit egere. ¶Et abijt, & adhæsit uni ciuium re-
gionis illius. Et misit illum in uillam suam, ut pa-
16 sceret porcos. ¶Et cupiebat implere uentrem suum
de siliquis quas porci manducabant: & nemo illi da

bat. ¶In se autẽ reuer
17 sus, dixit. Quanti mer
cenarij patris mei a- — in domo
bundãt panibus: ego
autẽ hic fame pereo.
18 ¶Surgã, & ibo ad pa-
trem meũ, & dicã ei:
Pater peccaui in cœ-
19 lum & corã te: ¶ iam
non sum dignus uoca
ri filius tuus: fac me si
cut unum de merce-
20 narijs tuis. ¶Et surgẽs
uenit ad patrem suum. Cùm autem adhuc longè
E esset, uidit illum pater ipsius, & misericordia mo-
tus est, & accurrens cecidit super collum eius, &
21 osculatus est eum. ¶Dixitq; ei filius: Pater peccaui
in cœlum, & coram te: iam non sum dignus uoca-

ri filius

22 ri filius tuus.?Dixit autem pater ad seruos suos.Ci
tò proferte stolã primã,& induite illum,& date an
nulum in manũ eius,& calceamenta in pedes eius,
23 ?& adducite vitulum saginatum,& occidite, & mã
24 ducemus & epulemur:?quia hic filius meus mor-
F tuus erat,& reuixit:perierat,& inuẽtus est. Et cępe
25 runt epulari.?Erat autẽ filius eius senior in agro:&
cùm ueniret & appropinquaret domui audiuit sym
26 phoniam & chorum:?& vocauit vnum de seruis,&
27 interrogauit quid hæc essent.? Isq; dixit illi, Frater
tuus venit, & occidit pater tuus uitulũ saginatum,
28 quia saluum illum recepit.?Indignatus est autẽ, &
nolebat introire.Pater ergo illius egressus,cępit ro
29 gare illũ.?At ille respõdens dixit patri suo:Ecce tot
G annis seruio tibi,& nunquàm mandatum tuum prę
teriui,& nunquàm dedisti mihi hœdũ,vt cum ami-
30 cis meis epularer:?sed postquàm filius tuus hic qui
deuorauit substantiã suã cũ meretricibus, vênit,oc
31 cidisti illi vitulum saginatũ.?At ipse dixit illi:Fili tu
32 semper mecũ es,& oĩa mea tua sunt.?epulari autẽ
& gaudere oportebat, quia frater tuus hic mor-
tuus erat,& reuixit: perierat, & inuentus est.

CAPVT XVI.

1 DIcebat autem, & ad discipulos suos:Ho-
A mo quidam erat diues qui habebat villi
cum,& hic diffamatus est apud illũ,qua-
2 si dissipasset bona ipsius.? Et vocauit il-
lum,& ait illi: Quid hoc audio de te? redde ratio-
nem villicationis tuæ:iam enim non poteris villica
3 re.?Ait autẽ villicus intra se:Quid faciam,quia do-
minus meus aufert à me villicationem?fodere non
4 valeo, mendicare erubesco.? Scio quid faciam:vt
cùm amotus fuero à villicatione,recipiant me in
5 domos suas.? Conuocatis itaque singulis debito-
ribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes
6 Domino meo??At ille dixit: Centum cados olei.
B Dixitque illi accipe cautionem tuam: & sede, citò
7 scribe quinquaginta.? Deinde alij dixit: Tu verò
quantum debes? Qui ait:Centum coros tritici.Ait
8 illi: Accipe literas tuas,& scribe octoginta.?Et lau-
dauit dominus uillicum iniquitatis, quia prudẽn-
ter fecisset:quia filij huius seculi, prudẽtiores filijs
9 lucis in generatione sua sunt.?Et ego vobis dico:
Facite uobis amicos de mammona iniquitatis, vt
cùm defeceritis, recipiant vos in æterna taberna-
10 cula.?Qui fidelis est in minimo,& in maiori fide-
C lis est:& qui in modico iniquus est,& in maiori ini
11 quus est.?Si ergo in iniquo mammona fideles non
12 fuistis:quod verum est,quis credet vobis??Et si in
alieno fideles non fuistis: quod vestrum est, quis
Matt. 6. c. 24. 13 dabit vobis?? Nemo seruus potest duobus domi-
nis seruire: aut enim vnum odiet, & alterum dili-
get: aut vni adhærebit: & alterum contemnet. non
14 potestis Deo seruire,& mammonæ.?Audiebant au
tem omnia hæc Pharisæi qui erant auari: & deride
15 bant illum.? Et ait illis: Vos estis qui iustificatis
D uos coram hominibus:Deus autem nouit corda ue
|Matt.11. b.12. stra:quia quod hominibus altum est, abominatio
|Matt.5.e. 28. 16 est ante Deum.? |Lex & prophetæ, vsque ad Io-
hannem,ex eo regnum Dei euangelizatur, & om-
|Mat.5. e. 32. 17 nis in illud uim facit.? |Facilius est autem cœlum
Mat. 10.b. 13. & terram præterire, quàm de lege vnum apicem
1.Cor.7.b. 10. 18 cadere.?|Omnis qui dimittit vxorem suam,& alte-
ram ducit,mœchatur:& qui dimissam à viro ducit,
`qui 19 mœchatur.Homo quidã erat diues,`& induebatur
E purpura & bysso: & epulabatur quotidie splẽdidè.
20 ?Et erat quidã mẽ di

cus nomine Lazarus,
qui iacebat ad ianuã
eius,vlceribus plenus
?cupiens saturari de
micis quę cadebãt de
21 mensa diuitis,"sed & " & nemo illi dabat.
canes ueniebãt,& lin
gebãt ulcera eius.?Fa
ctum est autẽ ut more
22 retur mẽdicus & por
taretur ab angelis in
sinum Abrahæ.Mor-
tuus est autẽ & diues:
23 & sepultus est in inferno.?Eleuans autem oculos
suos cùm esset in tormẽtis,uidit Abraham à longè,
24 & Lazarũ in sinu eius:?& ipse clamans,dixit: Pater
F Abrahã, miserere mei: & mitte Lazarũ ut intingat
extremũ digiti sui in aquã,ut refrigeret linguã meã,
25 quia crucior in hac flamma.? Et dixit illi Abrahã:
Fili,recordare quia recepisti bona in uita tua,& La
zarus similiter mala:nunc autem hic consolatur,tu
26 uerò cruciaris.?& in his omnibus,inter nos & vos
chaos magnum firmatum est, vt hi qui volunt hinc
transire ad vos,non possint,neq; inde huc transmea
27 re.?Et ait: Rogo ergo te pater,vt mittas eum in do
28 mum patris mei,?habeo enim quinque fratres, vt
testetur illis, ne & ipsi ueniant in hunc locum tor-
29 mentorum.?Et ait illi Abraham: Habent Moysen,
30 & prophetas:audiant illos.?At ille dixit: Non, pa-
G ter Abraham: sed si quis ex mortuis ierit ad eos,
31 pœnitentiam agent. ?Ait autem illi: Si Moysen &
prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis
resurrexerit, credent.

CAPVT XVII.

1 ET ait ad discipulos suos: Impossibile est Matt.18.a 7.
A ut non veniant scandala: væ autem illi
2 per quem ueniunt. ?utilius est illi si la- Matth.9 f. 42.
pis molaris imponatur circa collũ eius,
& proijciatur in mare,quàm ut scãdalizet unũde pu
3 sillis istis.?Attendite uobis. |Si peccauerit in te`fra
ter tuus,increpa illũ:& si pœnitẽtiã egerit,dimitte il ─ 18.
4 li.?Et si septies in die peccauerit in te, & septies in Mat. 18. c. 21.
die cõuersus fuerit ad te dicens,Pęnitet me:dimitte Leu.19. d. 17.
illi.?Et dixerũt Ap̃li Dño: Adauge nobis fidẽ.? Di- Eccl. 19 b. 13.
6 xit aũt Dñs:Si haberetis fidẽ sicut granũ sinapis,&
B diceretis huic arbori moro:Eradicare,& trãsplãtare |Mat.17.c 20.
7 in mare:obediret uobis:?Quis autẽ vestrum habẽs
seruum arantẽ,aut pascentẽ,* qui regresso de agro * boues.
8 dicat illi:Statim transi,recumbe:?& non dicit ei,Pa
ra quod cœnem,& pręcinge te & ministra mihi,do
nec manducem & bibam,& post hæc tu manduca-
9 bis & bibes??Nunquid gratiã habet seruo illi,quia
C fecit quę ei imperauerat??Nõ puto.Sic & uos cùm
10 feceritis omnia quę pręcepta sunt vobis,dicite:Ser
ui inutiles sumus:quod debuimus facere, fecimus.
11 ?Et factum est,dum iret in Ierusalem,transibat per
12 mediam Samariam & Galilęam.?Et cùm ingrede-
retur quoddam castellum,occurrerunt ei decem vi
13 ri leprosi,qui steterunt à longè:?& leuauerunt vo-
14 cẽ,dicentes Iesu pręceptor,miserere nostri.?Quos
D vt vidit,dixit:Ite, |ostẽdite uos sacerdotibus.Et fa- Leu. 14. a. 2.
15 ctum est,dum irent, mundati sunt.?Vnus autem ex
illis, vt uidit quia mundatus est: regressus est, cum

magna

magna voce magnifi
16 cans Deum,? & ceci-
dit in faciem ante pe
des eius gratias agẽs:
& hic erat Samarita-
17 nus.? Respondens au
tẽ Iesus, dixit:Nónne
decem mũdati sunt?
& nouem vbi sunt?
18 ?Nõ est inuentus qui
rediret, & daret glo-
riã Deo, nisi hic alie-
19 nigena.? Et ait illi:
20 Surge,vade:quia fides tua te saluum fecit.? Interro
gatus autem à Pharisæis quando venit regnũ Dei:
respondit eis, & dixit:Non venit regnum Dei cum
21 obseruatione:?neque dicent, Ecce hic, aut ecce il-
22 lic.Ecce enim regnum Dei intra vos est.? Et ait ad
E discipulos suos: Venient dies quando desideretis
23 videre vnũ diem filij hominis:& non videbitis.? |Et Mat. 24.b. 23. Mar. 13.c. 21.
dicent vobis,Ecce hic, & ecce illic:Nolite ire,neq;
24 sectemini.? nam sicut fulgur coruscans de sub cœ-
lo,in ea quæ sub cœlo sunt, fulget:ita erit filius ho-
25 minis in die sua.? Primum autem oportet illũ mul-
26 ta pati,& reprobari à generatione hac.? Et sicut fa ‖ Mat. 24. e 75: ‖ Genes.7. a.5.
F ctum est in diebus Noë: ita erit & in diebus filij ho
27 minis.? Edebant & bibebant, vxores ducebãt & da
bantur ad nuptias vsque in diem qua intrauit Noë
in arcam: & venit diluuium, & perdidit omnes.
28 ? Similiter | sicut factum est in diebus Loth: Ede- ‖ Genes.19 c.24.
bant & bibebant,emebant & vendebant,plantabãt
29 & ædificabant.? qua die autem exijt Loth à Sodo-
mis,pluit ignem & sulphur de cœlo, & omnes per-
30 didit.?secundùm hæc erit qua die filius hominis re
31 uelabitur.? In illa hora qui fuerit in tecto, & vasa
G eius in domo,ne descẽdat tollere illa: & q in agro.
32 similiter non redeat retrò.?Memores estote vxoris
33 Loth.? | Quicunque quæsierit animam suam saluã ‖ Supr.9.c. 24. Mat.10.d. 39. Marc. 8.d. 35. Ioh. 12.d. 25.
facere,perdet illam: & quicũque perdiderit illam,
34 viuificabit eam.? | Dico vobis, in illa nocte erunt
duo in lecto vno:vnus assumetur, & alter relinque-
35 tur.? duæ erunt molentes in vnum:vna assumetur,
& altera relinquetur:-duo in agro:vnus assumetur,
36 & alter relinquetur.? Respõdentes dicunt illi: Vbi Mat:24.d. 40. 1. Thes. 4 d.17.
Domine?Qui dixit illis: Vbicunque fuerit corpus,
illuc congregabuntur & aquilæ.

CAPVT XVIII.

1 DIcebat autem & parabolam ad illos quo ‖ Eccles. 18. c.22. 1. Thes. 5. c.17.
A niam oportet | semper orare & non de-
2 ficere,? dicens:Iudex quidã erat in qua-
dam ciuitate,qui Deum non timebat,&
3 hominem non reuerebatur.? Vidua aũt quędã erat
in ciuitate illa:& veniebat ad eum, dicens:Vindica
4 me de aduersario meo.?Et nolebat per multum tẽ
pus. Post hæc autem dixit intra se: Et si Deum non
5 timeo, nec hominem reuereor:? tamen quia mo-
lesta est mihi hæc vidua,vindicabo illam, ne in no-
6 uissimo veniens sugillet me.? Ait autem Dominus:
7 Audite quid iudex iniquitatis dicit.? Deus autẽ nõ
B faciet vindictam electorum suorum clamãtium ad
8 se die ac nocte:& patientiam habebit in illis??dico
vobis quia citò faciet vindictam illorum:Veruntamen
men filius hominis veniens, putas, inueniet fidem
9 in terra?? Dixit autem & ad quosdam qui in se con
fidebant tanquã iusti,& aspernabantur cæteros pa-
10 rabolam istã *:?Duo homines ascendebant in tem * aliter
plum,vt orarent: vnus Pharisæus, & alter Publica-
11 nus.? Pharisæus stans, hæc apud se orabat: Deus,
gratias ago tibi:quia non sum sicut cæteri hominũ:
raptores,iniusti, adulteri, velut & hic Publicanus.
12 ? ieiuno bis in sabbatho: decimas do omnium quæ
13 possideo.? Et publicanus à lõge stans,nolebat nec
C oculos ad cœlũ leuare: sed percutiebat pectus suũ,
14 dicens:Deus propitius esto mihi peccatori.? Dico
uobis,descendit hic iustificatus in domum suã ab il
lo. | quia oĩs qui se exaltat, humiliabit:& qui se hu- Supr.14.b. 11. Mat. 23.b. 12.
15 miliat,exaltabitur.? | Afferebant aũt ad illum & in-
fantes,vt eos tangeret.Quod cùm viderent discipu
16 li,increpabant illos.? Iesus aũt conuocans illos,di-
xit: Sinite pueros venire ad me, & nolite vetare ‖ Mat.19.b. 13. Mar. 10.b. 13.
17 eos:talium est enim regnum Dei.? Amen dico vo-
D bis, quicunq; nõ acceperit regnum Dei sicut puer,

non intrabit in il-
18 lud.? | Et interrogauit ‖ Matt.19. c.16. Mar. 10.b. 17.
eum quidã princeps,
dicens: Magister bo-
ne, quid faciens vitã
æternam possidebo?
19 ? Dixit autẽ ei Iesus:
Quid me dicis bonũ?
nemo bonus nisi so-
20 lus Deus.? Mandata Exod. 20. b.13.
nosti: Non occides,
Nõ mœchaberis. Nõ
furtum facies, Nõ fal
sum testimonium dices, Honora patrẽ tuum & ma
21 trem.? Qui ait:Hęc oĩa custodiui à iuuentute mea.
22 ?Quo audito, Iesus ait ei: Adhuc vnum tibi deest:
oĩa quęcunq; habes, vende, & da pauperibus,& ha
23 bebis thesaurum in cœlo:& veni sequere me.? His
ille auditis,contristatus est: quia diues erat valde.
24 ?Videns autem Iesus illum tristẽ factum, dixit:Quã
E difficilè,qui pecunias habent, in regnum Dei intra
25 bunt?? Facilius est enim camelũ per foramen acus
26 transire,quã diuitem intrare in regnũ Dei.? Et di-
xerunt qui audiebant: Et quis potest saluus fieri?
27 ?Ait illis:Quæ impossibilia sunt apud hoĩes,possibi
28 lia sunt apud Deũ.?Ait aũt Petrus:Ecce, nos dimisi
29 mus omnia,& secuti sumus te.?Qui dixit eis:Amen
dico uobis,nemo est qui reliquit domum, aut parẽ
tes,aut fratres,aut vxorem,aut filios propter regnũ
30 Dei,? & non recipiat multa plura in hoc tẽpore, &
31 in seculo venturo vitam æternã.? | Assumpsit autẽ Ie ‖ Mat. 20. b.17. Marc. 10. c.32.
F sus duodecim,& ait illis:Ecce ascendimus Ieroso-
lymã,& consummabuntur omnia quæ scripta sunt
32 per prophetas de filio hominis.?tradetur enim Gẽ
tibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur:
33 ?& postquam flagellauerint, occident eum: & ter-

34 tia die resurget.? Et
ipsi nihil horũ intelle
xerunt, & erat verbũ
istud absconditũ ab
eis:& nõ intelligebãt
35 quę dicebant.? | Factũ ‖ Mat. 20. d.29. Mar. 10.f. 46.
est autẽ, cùm appro-
pinquaret Iericho, cę
cus quidã sedebat se
cus viam, mẽdicans.
36 ? Et cùm audiret tur-
bã prætereuntẽ, inter
rogabat quid hoc es-
set.

37 set.¶Dixerunt autem ei, quòd Iesus Nazarenus trã
38 siret.¶ Et clamauit, dicens:Iesu fili Dauid miserere
39 mei.¶Et qui præibant,increpabant eum vt taceret.
Ipse verò multò magis clamabat:Fili Dauid mise-
40 rere mei.¶Stans autem Iesus, iussit illum adduci ad
41 se.¶Et cùm appropinquasset,interrogauit illum,di
cens : Quid tibi vis faciam ? At ille dixit : Domine,
42 vt videã.¶ Et Iesus dixit illi : Respice:fides tua te sal
43 uũ fecit.¶Et cõfestim vidit,&sequebatur illũ magni
ficans Deũ.Et oĩs plebs , vt vidit,dedit laudẽ Deo.

CAPVT XIX.

1 ET ingressus, perambulabat Iericho .¶ Et
A ecce vir nomine Zachæus : & hic prin-
2 ceps erat publicanorum , & ipse diues:&
3 ¶ quærebat videre Iesum quis esset:& nõ
4 poterat præ turba , quia statura pusillus erat . ¶ Et
præcurrens, ascendit in arborem sycomorũ vt vide
5 ret eum:quia inde erat transiturus. ¶ Et cùm venis-
set ad locum,suspiciens Iesus , vidit illum , & dixit
ad eũ:Zachęe,festinans descende:quia hodie in do
6 mo tua oportet me manere.¶ Et festinans descẽdit,
7 & excepit illum gaudens. ¶Et cùm viderent omnes
murmurabant,dicentes, quòd ad hominẽ peccato
8 rem diuertisset.¶Stans autẽ Zachæus,dixit ad˚Do- ˚Iesum:
B minum`:Ecce dimidium bonorum meorum , Domi
ne , do pauperibus : & si quid aliquem defraudaui,
9 reddo quadruplum.¶ Ait Iesus ad eum:Quia hodie
salus domui huic facta est : eo quòd & ipse filius sit
10 Abrahę.¶ |Venit enim filius hominis quærerę & sal ‖Matt. 18 b.11.
11 uum facere quod perierat . ¶ Hæc illis audientibus
adijciens,dixit parabolam,eo quòd esset prope Ie
rusalem , & quia existimarent quòd confestim re-
12 gnum Dei manifestaretur.¶Dixit ergo: | Homo qui
C dam nobilis abijt in regionem longinquam accipe Mat. 25.b. 14.
13 re sibi regnum,& reuerti. ¶ Vocatis autem decẽ ser
uis suis,dedit eis decem mnas,& ait ad illos: Nego
14 tiamini dum venio.¶Ciues autem eius oderant eũ:
& miserunt legationem post illum,dicentes:Nolu-
15 mus hunc regnare super nos.¶Et factum est vt redi-
ret accepto regno:& iussit vocari seruos,quibus de
dit pecuniam : vt sciret quantum quisque negocia-
16 tus esset.¶Venit autẽ primus,dicens: Domine, mna
17 tua decem mnas acquisiuit . ¶ Et ait illi : Euge bone
D serue,quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem
18 habẽs super decem ciuitates.¶Et alter venit, dicẽs:
19 Dñe,mna tua fecit quinque mnas. ¶ Et huic ait : Et
20 tu esto super quinque ciuitates.¶ Et alter venit , di-
cens : Domine, ecce mna tua quam habui repositã
21 in sudario.¶Timui enim te, quia homo austerus es:
tollis quod non posuisti , & metis quod non semi-
22 nasti.¶Dicit ei:De ore tuo te iudico serue nequam.
Sciebas quòd ego homo austerus sum,tollẽs quod
23 non posui,& metens quod non seminaui:¶& quare
non dedisti pecuniam meam ad mensam,& ego ve
24 niens:cum vsuris vtique exegissem illam?¶ Et astan
tibus dixit:Auferte ab illo mnam,& date illi qui de
25 cem mnas habet.¶ Et dixerunt ei : Domine , habet ‖ Sup. 8.c. 18.
26 decem mnas.¶|Dico autem vobis,quia omni habẽ Mat. 13.b. 12. 25. c. 29. Marc. 4.c. 25.
ti dabitur*:ab eo autem qui non habet,& quod ha *& abundabit.
27 bet auferetur ab eo. ¶ Veruntamen inimicos meos
illos qui noluerunt me regnare super se , adducite
28 huc:& interficite ante me.¶|Et his dictis, præcede- ‖Mat. 21 a.1.
29 bat ascendens Ierosolymam. ¶ Et factum est, | cùm
E appropinquasset ad Beth-phage & Beth-aniam ad ‖Mar. 11. a.1.
Montem qui vocatur oliueti, misit duos discipulos

30 suos,¶dicens :Ite in castellum quod contra * est : in *vos
quod introeuntes , inuenietis pullum asinæ alliga-
tum,cui nemo vnquam hominum sedit : soluite il-
31 lum,& adducite.¶Et si quis vos interrogauerit,Qua
re soluitis?sic dicetis ei : Quia Dominus operã eius
32 desiderat. ¶ Abierunt autem qui missi erant:& inue
33 nerunt sicut dixit illis stantem pullum . ¶ Soluenti-
bus autem illis pullum,dixerunt domini eius ad il-
34 los:Quid soluitis pullũ?¶ At illi dixerunt:Quia Do

minus eum necessa-
35 rium habet.¶ |Et du- ‖Ioh.12.b.14.
xerunt illũ ad Iesum
Et iactantes vestimẽ-
ta sua supra pullum,
imposuerunt Iesum.
36 ¶Eunte autẽ illo sub-
sternebant vestimen-
37 ta sua in via. ¶ Et cùm
appropinquaret iam
ad descensum Mon-
tis oliueti , cœperunt
oẽs turbæ˚descendẽ- ˚discipulorum.
tium`gaudentes laudare Deum voce magna,super
38 oĩbus quas viderant virtutibus,¶dicentes : Benedi-
ctus qui venit Rex in noĩe Dñi , pax in cœlo,& glo-
39 ria in excelsis.¶Et quidã Pharisæorũ de turbis, dixe
40 rũt ad illũ:Magister,increpa discipulos tuos.¶Qui-
G bus ipse ait : Dico vobis , quia si hi tacuerint, lapi-
41 des clamabunt.¶Et vt appropinquauit , videns ciui
42 tatẽ,fleuit super illã,dicens:¶Quia si cognouisses &
tu,& quidẽ in hac die tua,quæ ad pacẽ tibi:nunc au
43 tem abscondita |sunt ab oculis tuis. ¶ Quia venient
dies in te:& circũdabunt te inimici tui vallo,& cir-
44 cundabunt te,& coangustabunt tę vndique, ¶& ad
terrã prosternent te,& filios tuos qui in te sunt. | & ‖Mat. 24. a.2.
non relinquent in te lapidẽ super lapidẽ : eo quòd
45 non cognoueris tẽpus visitationis tuæ.¶ Et ingres- Mat. 13.a.2.

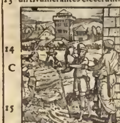
sus in templum , cœ- Inf. 21 a.6
pit eijcere vendentes ‖Mat. 21. b.12.
46 in illo,& emẽtes, ¶ di
cens illis:Scriptũ est,
| Quia domus mea , Mar. 11. b.15.
domus orationis est: Isa 56 c 7
| Vos autem fecistis Iere. 7. b. 11.
illam speluncã latro-
47 num. ¶ Et erat docẽs
quotidie in templo.
Principes autẽ sacer-
dotum & Scribæ &
Principes plebis quę-
48 rebant illũ perdere:¶ & non inueniebant quid face
rẽt illi . Oĩs enim populus suspẽsus erat audiẽs illũ.

CAPVT XX.

1 ET factum est : Mat 21 b. 23.
A in vna dierum Mar. 11.d. 27.
docẽte illo po
pulum in templo &
euangelizante,cõue-
nerũt principes sacer
dotum & Scribæ cum
2 senioribus, ¶ & aiunt
dicẽtes ad illum : Dic
nobis in qua potesta
te hæc facis?aut:Quis
est qui dedit tibi hãc
3 potestatem?¶Respon

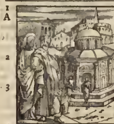
dens autem Iesus, dixit ad illos: Interrogabo vos &
4 ego vnum verbum. ¶ Respondete mihi: ¶ Baptismus
5 Iohannis de cœlo erat, an ex hominibus? ¶ At illi
cogitabant intra se, dicentes: Quia si dixerimus, de
6 cœlo, dicet, Quare ergo nõ credidistis illi? ¶ Si autẽ
dixerimus, ex hominibus, plebs vniuersa lapidabit
7 nos: certi sunt enim Iohannem prophetam esse. ¶ Et
8 responderunt se nescire vnde esset. ¶ Et Iesus ait il-
lis: Neque ego dico vobis in qua potestate hæc fa-
9 cio. ¶ Cœpit autem dicere ad plebem parabolam
B hanc: | Homo * plantauit vineam, & locauit eam co — | Mat. 21. c. 35. Mar. 12. a. 1.
10 lonis & ipse peregrè fuit multis temporibus. ¶ Et in
tempore * misit ad cultores seruũ, vt de fructu vi- — | Isa. 5. a. 1 Iere. 2. d. 21.
neæ darent illi. Qui cæsum dimiserunt eum inanẽ.
11 ¶ Et addidit alterum seruum mittere. Illi autem hũc — * quidam.
quoque cædentes & afficientes contumelia, dimise — * vindemiæ 6.
12 rum inanem. ¶ Et addidit tertium mittere: qui & il-
13 lum vulnerantes eiecerunt. ¶ Dicit autem dominus

vineæ: Quid faciam?
mittam filium meum
dilectum: forsitã cùm
hunc viderint, vere-
14 buntur. ¶ Quem cùm
vidissent coloni, cogi
C tauerunt intra se, di-
centes: Hic est hæres:
occidamus illum, vt
nostra fiat hæreditas.
15 ¶ Et eiectum illum ex
tra vineam, occide-
runt: Quid ergo fa-
16 ciet illis dominus vineæ? ¶ veniet, & perdet colonos
istos, & dabit vineam alijs. Quo audito, dixerunt il
17 li: Absit. ¶ Ille autem aspiciens eos, ait: Quid est er- — | Psa. 117. c. 21.
go hoc quod scriptum est, | Lapidem quem repro — Act. 4 b. 11
bauerunt ædificantes, hic factus est in caput angu- — Rom. 9 g. 33.
18 li? ¶ Omnis qui ceciderit super illum lapidem, con- — 1. Pett. 2. b 8.
quassabitur: super quem autem ceciderit commi- — Isa. 28 d. 28.
19 nuet illum. ¶ Et quærebant principes sacerdotum & — Mat. 21. d. 42.
Scribæ mittere in illum manus illa hora: & timue-
runt populum, cognouerunt enim quòd ad ipsos
20 dixerit similitudinem hanc. ¶ | Et obseruantes, mise — | Mat. 22. b. 15.
D runt insidiatores qui se iustos simularent: vt cape- — Mar. 12. b. 13.
rent eum in sermone, `&` traderent illum principa- — `vt 6.
21 tui & potestati præsidis. ¶ Et interrogauerunt eum,
dicentes: Magister, Scimus, quia rectè dicis & do-
ces: & non accipis personam, sed viam Dei in veri-
22 tate doces. ¶ licet nobis tributum dare Cæsari, an
23 non? Considerans aũt dolum illorum, dixit ad eos:
24 Quid me tentatis? ostendite mihi denarium. Cuius
habet imaginẽ & inscriptionẽ? Respõdentes, dixe-
25 runt: Cæsaris. ¶ Et ait illis: | Reddite ergo quæ sunt — | Rom. 13. b. 7.
26 Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. ¶ Et non po-
tuerunt verbum eius reprehendere coram plebe:
27 & mirati in responso eius, tacuerunt. ¶ | Accesserunt — | Mat. 22. c. 23.
autem quidam Sadducæorũ qui negant esse resur- — Mar. 12. b. 18.
E rectionẽ, & interrogauerunt eum, ¶ dicentes: Magi-
28 ster, Moyses scripsit nobis: | Si frater alicuius mor- — Deut. 25. a. 5.
tuus fuerit habẽs vxorem, & hic sine liberis fuerit,
vt accipiat eam frater eius vxorem, & suscitet semẽ
29 fratri suo. ¶ Septem ergo fratres erant: & primus ac-
30 cepit vxorem, & mortuus est sine filijs. ¶ Et sequens
31 accepit illam, & ipse mortuus est sine filio. ¶ Et ter-
tius accepit illã. Similiter & oẽs septem, & non reli
32 querunt semen, & mortui sunt. ¶ Nouissimè omniũ
33 mortua est & mulier. ¶ In resurrectione ergo, cuius
eorum erit vxor? si quidem septem habuerunt eam
34 vxorem. ¶ Et ait illis Iesus: Filij huius seculi nubunt,
35 & traduntur ad nuptias: ¶ illi verò qui digni habe-
F buntur seculo illo & resurrectione ex mortuis, ne
36 que nubunt, neque ducunt vxores, ¶ neque vltra
mori poterũt: æquales enim angelis sunt: & filij sunt
37 Dei, cùm sint filij resurrectionis. ¶ Quia verò resur-
gant mortui, & Moyses ostendit secus rubum sicut
dicit | Dominum, Deum Abraham, & Deum Isaac,
38 & Deum Iacob. ¶ Deus autem non est mortuorum, — | Exod. 3. b. 6.
39 sed viuorum: omnes enim viuunt ei. ¶ Responden- — Mat. 22. d. 32.
tes autem quidam Scribarũ, dixerunt ei: Magister, — Marc. 12. c. 26.
40 bene dixisti. ¶ Et amplius non audebant eum quic-
41 quam interrogare. ¶ Dixit autem ad illos: Quomo-
42 do dicunt Christum, filium esse Dauid? ¶ & ipse Da-
G uid dicit in libro Psalmorum: | Dixit Dominus Do
43 mino meo, sede à dextris meis, ¶ donec ponam ini- — | Mat. 22. d. 44.
44 micos tuos, scabellum pedum tuorum? ¶ Dauid er- — Marc. 12. d. 36.
go Dominus illum vocat: & quomodo filius eius — Psal. 109. a. 1.
45 est? ¶ Audiente autem omni populo, dixit discipu-
46 lis suis: ¶ | Attendite à Scribis qui volunt ambulare
in stolis, & amant salutationes in foro, & primas — | Mat. 23. a. 6.
cathedras in sinagogis, & primos discubitus in con — Marc. 12. d. 38.
47 uiuijs. ¶ Qui deuorant domos viduarum: simulãtes — Supr.
longam orationẽ. Hi accipient dãnationẽ maiorẽ. — 41. 11. f.

CAPVT XXI.

1
A

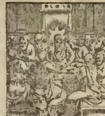
RESpiciens autem, vidit eos qui mittebãt munera sua in gazophylacium diuites. — Marc. 12. d. 41.
2 ¶ Vidit autem & quã
dam viduam pauper-
culam mittentem æra
3 minuta duo. ¶ Et di-
xit: Verè dico vobis,
quia vidua hæc pau-
per, plus quàm om-
4 nes misit. ¶ nam om-
nes hi, ex abundanti sibi miserunt in munera Dei:
hæc autem ex eo quod deest illi, omnem victũ suũ
5 quem habuit, misit. ¶ Et quibusdam dicentibus de
B templo, quòd bonis lapidibus & donis ornatum es
6 set, dixit: ¶ Hæc quæ videtis, | venient dies in quibus — | Mat. 24. a. 2.
non relinquetur lapis super lapidem qui non de- — Marc. 13. a. 1.
7 struatur. ¶ Interrogauerunt autem illum, dicentes: — Supr. 19. g. 44.
Præceptor, quando hæc erunt: & quod signum cùm
8 fieri incipient? ¶ Qui dixit: Videte ne seducamini.
multi enim venient in nomine meo, dicentes quia
ego sum, & tẽpus appropinquauit: nolite ergo ire
9 post eos. ¶ Cùm autem audieritis prælia & seditio-
nes, nolite terreri: oportet primũ hæc fieri, sed nõ-
10 dum statim finis. ¶ Tunc dicebat illis: Surget gens
11 contra gentem, & regnum aduersus regnũ. ¶ & ter-
C ræmotus magni erunt per loca, & pestilentiæ & fa-
mes, terroresque de cœlo, & signa magna erunt.
12 ¶ Sed ante hæc omnia inijcient vobis manus suas: &
persequentur, tradẽtes in synagogas & custodias,
trahentes ad reges & præsides propter nomẽ meũ.
13 ¶ cõtinget autem vobis in testimonium. ¶ Ponite er
14 go in cordibus vestris nõ præmeditari quemadmo-
15 dum respondeatis. ¶ ego enim dabo vobis os & sa-
pientiam cui non poterunt resistere & contradice-
16 re omnes aduersarij vestri. ¶ Trademini autem à

paren-

17 parẽtibus,& fratribus,& cognatis,&amicis:& mor
18 te afficiẽt ex vobis:¶& eritis odio oĩbus* pp nomẽ (* hostibus)
19 meũ:¶& capillus de capite vestro nõ peribit.¶In pa
20 tiẽtia vestra possidebitis aĩas vestras.¶ Cũ aũt vide (Mat.14 b 5. Mar.13.b. 14. Dan 9 g. 27.)
ritis circũdari ab exercitu Ierusalẽ:tũc scitote quia
21 appropinquauit desolatio eius.¶ tunc qui in iudęa
sunt, fugiant ad montes:& qui in medio eius,disce
22 dant:& qui in regionibus,non intrent in eam.¶ q̃a
dies vltionis hi sunt,vt impleantur omnia quę scri
23 pta sunt. ¶ Væ autem prægnantibus & nutrienti-
E bus in illis diebus. erit enim pressura magna super
24 terram, & ira populo huic. ¶ Et cadent in ore gla-
dij: & captiui ducentur in omnes Gentes.Et Ierusa
lem calcabitur a Gentibus:donec impleantur tem-
25 pora nationum.¶ | Et erunt signa in sole & luna & (Mat. 24. c.29 Mar.13.c. 24. Isai. 13.b. 10. Ezech. 32. b.7. Ioel 3. c. 15.)
stellis : & in terris pressura gentium præ confusio-
26 ne sonitus maris & fluctuum,¶arescentibus homi-
nibus prę timore & expectatione,quę superueniẽt
vniuerso orbi. nam virtutes cœlorum mouebũtur:
27 ¶& tunc videbunt filium hominis, venientem in nu
28 be cum potestate magna & maiestate.¶ His autem
F fieri incipientibus,respicite & leuate capita vestra: (Rom.8. d.23.)
29 quoniam appropinquat redemptio vestra.¶Et di-
xit illis similitudinem: Videte ficulneam & omnes
30 arbores:¶ cùm producunt iam ex se fructum,scitis
31 quoniã propè est æstas. ¶ Ita & vos cùm videritis
32 hæc fieri, scitote quoniã propè est regnũ Dei.¶ A-
men dico vobis, quia nõ præteribit generatio hæc;
33 donec oĩa fiant.¶Cœlũ & terra trãsibunt:verba aũt
34 mea non transibunt.¶| Attendite aũt vobis,ne for- (Ro. 13.b. 13.)
G tè grauentur corda vestra in crapula & ebrietate
& curis huius vitæ: & superueniat in vos repentina
35 dies illa. ¶ tanq̃ laqueus enim superueniet in oẽs
36 qui sedent super faciem oĩs terræ.¶ Vigilate itaq;,
omni tpe orantes, vt digni habeamini fugere ista
omnia quæ futura sunt, & stare ante filiũ hominis.
37 ¶ Erat autẽ diebus docens in tẽplo: noctibus verò
38 exiẽs,morabatur in Mõte qui vocatur Oliueti.¶ Et
oĩs populus* manicabat* ad eũ in templo audire eũ. (* mane ibat a * mane accelerabat.)

CAPVT XXII.

1 APpropinquabat autẽ dies festus Azymo- (Mat. 26.a. 2. Mar. 14.a. 1.)
A rum,qui dicitur Pascha: ¶& quærebant
2 principes Sacerdotum & Scribæ, quo-
modo eum interficerent:timebant verò
3 plebem.¶| Intrauit autem satanas in Iudã qui co- (Mat 26. b.14. Mar. 14 b. 10.)
4 gnominabatur Iscariotes, vnum de duodecim: ¶&
abijt,& locutus est cum principibus sacerdotum &
5 magistratibus,quemadmodũ illũ traderet eis.¶ Et
6 gauisi sunt,& pacti sunt pecuniam illi dare.¶Et spo
pondit.Et quærebãt opportunitatem,vt traderet il
7 lum sine turbis.¶ |Venit autem dies Azymorum,in (Matt. 26. b.17. Mar.14.b 12.)
8 qua necesse erat occidi Pascha. ¶ Et misit Petrum
& Iohannem,dicens: Euntes parate nobis Pascha,
9 vt manducemus.¶At illi dixerũt: Vbi vis paremus?
10 ¶Et dixit ad eos:Ecce,introeuntibus vobis in ciui-
B tatem,occurret vobis homo * amphorã aquæ por- (* quidam)
11 tans:sequimini eum in domum in quam intrat,¶&
dicetis patrifamilias domus: Dicit tibi Magister,
Vbi est diuersorium vbi Pascha cũ discipulis meis
12 manducem? ¶ Et ipse ostendet vobis cœnaculum
13 magnum stratum:& ibi parate.¶Euntes autẽ inue-
14 nerunt sicut dixit illis, & parauerunt Pascha. ¶ | Et (Mat. 26. b.20. Marc.14. b.17.)
cùm facta esset hora,discubuit, & duodecim Apo-
15 stoli cum eo. ¶ Et ait illis: Desiderio desideraui
hoc Pascha manducare vobiscũ, antequàm patiar.

16 ¶ Dico enim vobis,
quia ex hoc non man-
ducabo illud, donec
17 impleatur in regno
Dei.¶ Et accepto ca-
lice, gratias egit, &
dixit: Accipite,& di-
18 uidite inter vos.¶ Di-
co enim vobis, quòd
non bibam de gene-
ratione vitis, donec
regnum Dei veniat.
19 ¶ | Et accepto pane, (1.Cor.11. e.24.)
gratias egit,& fregit: & dedit eis,dicens: Hoc est
corpus meum, quod pro vobis datur. hoc facite in
20 meam commemorationem.¶ Similiter & calicem,
postquàm cœnauit,dicens: Hic est calix nouum te
stamentum in sanguine meo,qui pro vobis funde-
21 tur.¶ | Veruntamen ecce manus tradentis me,me- (Matt.16.b 21. Marc.14.c. 10. Iohan. 13. b.18. Psal. 40 b. 10.)
22 cum est in mensa.¶ Et quidem Filius hominis, se-
C cundùm quod definitum est,vadit: veruntamen vę
23 homini illi per quem * tradetur*.¶ Et ipsi cœperũt (* traditur.)
quærere inter se, quis esset ex eis qui hoc facturus
24 esset.¶ Facta est autem & contentio inter eos, quis
25 eorum videretur esse maior.¶ Dixit autem eis: Re- (Matt. 10. d.25. Marc.10.f. 24.)
ges Gentium dominantur eorum: & qui potestatẽ
26 habent super eos,benefici vocantur. ¶ Vos autem
non sic:sed q̃ maior est in vobis,fiat sicut *iunior*:& (* minor.)
27 qui præcessor est,sicut ministrator.¶ Nã quis maior
est, qui recumbit, an qui ministrat? nõnne qui re-
cũbit?Ego autem in medio vestrũ sum,sicut qui mi
28 nistrat:¶ vos autem estis qui permansistis mecum
29 in tentationibus meis.¶ Et ego dispono vobis sicut
30 disposuit mihi Pater meus,regnum:¶ vt edatis &
bibatis super mensam meam in regno meo, & se-
deatis super thronos, iudicantes duodecim tribus
31 Israel.¶ Ait autem Dominus*: Simon Simon*,ecce (* Simoni: Simon,)
D satanas expetiuit vos, ut cribraret sicut triticum:
32 ¶ ego autem rogaui pro te, vt nõ deficiat fides tua:
& tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos.
33 ¶ Qui dixit ei:Dñe, tecum paratus sum & in carce-
34 rem & in mortem ire.¶ | Et ille dixit:Dico tibi Pe- (Mat.26. c 34. Marc.14.c. 30.)
tre, non cantabit hodie gallus, donec ter abneges
35 nosse me.¶ Et dixit eis: Quando misi uos sine sac- (Mat. 10 b.9.)
culo,& pera, & calceamentis:nunquid aliquid de-
36 fuit vobis? At illi dixerunt: Nihil.¶ Dixit ergo eis:
Sed nunc qui habet sacculum,tollat similiter & pe
ram: & qui non habet, vendat tunicam suam, & e-
37 mat gladiũ.¶ Dico enim vobis,quoniã adhuc hoc
| quod scriptũ est,oportet impleri in me:Et cũ ini- (Isa 53.d 12.)
quis deputatus est.Etenim ea quæ sunt de me, finẽ
38 habẽt.¶ At illi dixerũt:Dñe, ecce duo gladij hic.At
39 ille dixit eis:Satis est.¶ Et egressus ibat secũdũ cõ- (Matt. 26 d.36. Mar. 14 d 32. Iohan. 18 a.1.)
suetudinem in Mon-

tem oliuarum.Secuti
sunt autem illum &
40 discipuli. ¶ Et cùm
peruenisset ad locum
dixit illis: Orate, ne
intretis in tentatio-
41 nem.¶| Et ipse auul- (Matt.19. a.39. Marc. 14 d.35.)
sus est ab eis quantũ
iactus est lapidis: &
positis genibus, ora-
42 bat, ¶ dicens:Pater,si
vis, transfer calicem

meum à me. Veruntamen non mea voluntas, sed
43 tua fiat. ¶ Apparuit autem illi angelus de cœlo, cō-
fortans eum. Et factus in agonia, prolixius orabat.
44 ¶ Et factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis de-
45 currentis in terram. ¶ Et cùm surrexisset ab oratio-
ne, & venisset ad discipulos suos, inuenit eos, dor-
46 mientes præ tristitia. ¶ Et ait illis. Quid dormitis?
a Mat. 26. e. 47. 47 surgite, orate, ne intretis in tentationem. ¶ Adhuc
Marc. 14. e. 43. eo loquente, ecce turba: & qui vocabatur Iudas,
Iohan. 18. a. 3. vnus de duodecim, antecedebat eos, & appropin-
48 quauit Iesu, vt oscularetur eum. ¶ Iesus autem dixit
49 illi: Iuda, osculo Filium hominis tradis? ¶ Videntes
autem hi qui circa ipsum erant, quod futurum e-
rat, dixerunt ei: Domine, si percutimus in gladio?

50 ¶ Et percussit vnus ex
illis seruum principis
sacerdotum: & ampu
F tauit auriculam eius
51 dexteram. ¶ Respon-
dens autem Iesus, ait:
Sinite vsque huc: Et
cùm tetigisset auricu
lam eius, sanauit eū.
52 ¶ Dixit: autem Iesus
ad eos qui venerant
ad se, principes sacer
dotum & magistra-
tus templi, & seniores: Quasi ad latronem existis
53 cum gladijs & fustibus? ¶ cùm quotidie vobiscum
fuerim in templo, non extendistis manus in me:
54 sed hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum.

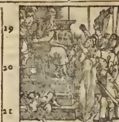
b Mat. 26 f. 53. Marc. 14 f. 43. Iohan 18 c. 12. c. 24. ¶ Cōprehendētes au
tem eum, duxerunt
ad domum principis
sacerdotum: Petrus
c Matt. 26. g. 69. Marc. 14. g. 66. Ioha. 18. c. 25. verò sequebatur à lō
55 ge. ¶ Accenso autem
igne in medio atrij,
& circunsedentibus
illis, erat Petrus in
56 medio eorum. ¶ Quē
cùm vidisset ancilla
quædam sedentem
ad lumen, & cum fuis
d Mar. 26 g. 73. 57 set intuita, dixit: Et hic cum illo erat. ¶ At ille nega-
58 uit eum, dicens: Mulier, non noui illum. ¶ Et post
Mar. 14. g. 70. pusillum alius videns eum, dixit: Et tu de illis es.
Ioh. 18 e. 26. 59 Petrus verò ait: O homo, non sum. ¶ Et interuallo
e Matt. 26. 74 facto quasi horæ vnius, alius quidam affirmabat,
dicens: Verè & hic cum illo erat: nā & Galilæus est.
Mar. 14. e. 30. 60 ¶ Et ait Petrus: Homo, nescio quid dicis. Et conti-
G nuò adhuc illo loquente, cantauit gallus. ¶ Et con-
Iohā. 13. d. 38. 61 uersus Dominus respexit Petrum. Et recordatus

est Petrus verbi Do-
mini, sicut dixerat:
Quia prius quàm gal
lus cantet, ter me ne-
62 gabis. ¶ Et egressus fō
ras Petrus, fleuit ama
63 rè. ¶ Et viri qui tene-
* Iesum bant * illum, illude-
64 bant ei, cædentes. ¶ Et
velauerunt eum, &
percutiebant faciem
eius: & interrogabāt
eum, dicentes: Pro-
65 phetiza, quis est qui te percussit? ¶ Et alia multa a Matt 27 a. 1.
66 blasphemantes dicebant in eum. ¶ Et vt factus est Marc. 15 a. 1.
dies, conuenerunt seniores plebis & principes sa- Iohā 18 c. 28.
cerdotum & Scribæ, & duxerūt illum in concilium
67 suum, dicentes: ¶ Si tu es Christus, dic nobis. Et ait
68 illis: Si vobis dixero, non credetis mihi. ¶ si autem
& interrogauero, non respondebitis mihi, neque
69 dimittetis. ¶ Ex hoc autem erit filius homini sedēs
70 à dextris virtutis Dei? ¶ Dixerunt autem omnes:
Tu ergo es filius Dei. Qui ait: Vos dicitis, quia ego
71 sum. ¶ At illi dixerunt: Quid adhuc desideramus
testimonium? ipsi enim audiuimus de ore eius.

CAPVT XXIII.

1
A ET surgens
omnis mul
titudo eo-
rum, duxe Mat. 27. a. 2.
2 runt illum ad Pilatū.
¶ Cœperunt autem il
lum accusare, dicen-
tes: Hunc inuenimus
subuertentem gen-
tem nostram, & pro-
bibentem tributa da- b Mat. 22 b. 21.
ri Cæsari, & dicētem Mar. 12. b. 17.
se Christum regem Mat. 27 b. 11.
3 esse. ¶ Pilatus autem interrogauit eum, dicens: Tu
es rex Iudæorum? At ille respondens, ait: Tu dicis. Mar. 15 a. 2.
4 ¶ Ait autem Pilatus ad principes sacerdotum & tur Iohan. 18. f. 33.
5 bas: Nihil inuenio causę in hoc homine. ¶ At illi in- * Commouet
ualescebant, dicentes. Commouet* populum, do-
cens per vniuersam Iudæam, incipiens à Galilæa
6 vsq; huc. ¶ Pilatus autem audiens Galilæam, inter-
7 rogauit si homo Galilæus esset. ¶ Et vt cognouit
quòd de Herodis potestate esset, remisit eum ad
Herodem, qui & ipse Ierosolymis erat illis diebus.
8 ¶ Herodes autem vi-
so Iesu, gauisus est val
B de: erat enim cupiens
ex multo tempore vi
dere eum, eò quòd
audiret multa de eo,
& sperabat signum
aliquod videre ab eo
9 fieri. ¶ Interrogabat
autem eum multis
sermonibus. At ipse
nihil illi responde-
10 bat. ¶ Stabant autem
principes sacerdotum & Scribæ constanter accu-
11 santes eum. ¶ Spreuit autem illum Herodes cum
exercitu suo: & illusit indutum veste alba, & remi-
12 sit ad Pilatum. ¶ Et facti sunt amici Herodes & Pi-
C latus in ipsa die: nam anteà inimici erant adinui-
13 cem. ¶ Pilatus autem conuocatis principibus sacer
14 dotum, & magistratibus, & plebe, ¶ dixit ad illos:
Obtulistis mihi hunc hominem, quasi auertentem
populum, & ecce ego coram vobis interrogans,
nullā causam inueni in homine isto ex his in qui- c Iohā 19 a. 4.
15 bus eum accusatis: ¶ Sed neque Herodes: nam re-
misi vos ad illum: & ecce, nihil dignū morte actum
16 est ei. ¶ Emendatum ergo illum dimittam. ¶ Neces-
17 se autem habebat dimittere eis per diem festum,
18 vnum. ¶ Exclamauit autem simul vniuersa turba, di

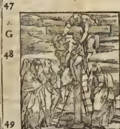
cens: Tolle hunc, &
dimitte nobis Barab
19 bam, ¶ qui erat pro-
pter seditionẽ quan-
dam factã in ciuitate
& homicidium, mis-
20 sus in carcerem. ¶Ite-
rum autem Pilatus lo
quutus est ad eos, vo
lẽs dimittere Iesum.
¶ At illi succlamabãt,
21 dicentes: Crucifige,
crucifige eum. ¶ Ille
22 autem tertiò, dixit ad illos: Quid enim mali fecit (Mat.27.e 23. Mar.15.b. 14.)
iste? nullam causam mortis inuenio in eo: corri-
piam ergo illum, & dimittam. ¶ At illi instabant
23 vocibus magnis postulantes, vt crucifigeretur: &
D inualescebant voces eorum. ¶ Et Pilatus adiudica-
24 uit fieri petitionem eorum. ¶ Dimisit autem illis
25 eum qui propter homicidium, & seditionem mis-
sus fuerat in carcerem, quem petebant: Iesum
verò tradidit volun-
tati eorum. ¶ Et

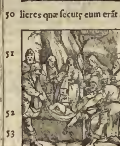
cùm ducerent eum,
26 apprehenderunt Si- (Mat.27.d 32. Mar.15.b. 21.)
monem quendam
Cyrenensem venien-
tem de villa: & im-
posuerunt illi crucem
portare post Iesum.
27 ¶ Sequebatur autem
illum multa turba po
puli & mulierum
quæ plangebant & la-
mentabantur eum.
28 ¶Conuersus autem ad illas Iesus, dixit: Filiæ Ierusa
lem, nolite flere super me: sed super vos ipsas flete,
29 & super filios vestros. ¶Quoniam ecce venient dies (Isa.2.d.16 Os.10.b.8)
in quibus dicent: Beatæ steriles, & ventres qui non
30 genuerunt, & hubera quæ non lactauerunt. ¶Tunc
E incipient dicere montibus: Cadite super nos: & col (Apo 6.d.6 9.a.6.)
31 libus: Operite nos. ¶Quia si in viridi ligno hæc fa-
32 ciunt: in arido quid fiet? ¶Ducebantur autem & alij
duo nequam cum eo
vt interficerẽtur. ¶ Et

33 postquàm venerunt (Mat. 27. d.33. Mar.15.b. 22. Ioh. 19. c. 17.)
in locum qui vocatur
Caluariæ, ibi crucifi-
xerunt eum: & latro-
nes, vnum à dextris,
& alterum à sinistris.
34 ¶ Iesus autem dice-
bat: Pater dimitte il-
lis: non enim sciunt
quid faciunt. Diui-
dentes verò vestimẽ
ta eius, miserunt sor
35 tes ¶ Et stabat populus *expectans*, & deride- (*spectans)
bant eum principes cum eis, dicentes alios sal-
uos fecit, se saluum faciat, si hic est Christus, Dei
36 electus. ¶Illudebant autem ei & milites accedentes
37 & acetum offerentes ei*, ¶ dicentes: Si tu es rex Iu- (* & 3.)
38 dæorum saluum te fac. ¶ Erat autem & superscri-
F ptio scripta super eum literis Græcis, & Latinis, &
39 Hebraicis: Hic est rex Iudæorum. ¶Vnus autem de
his qui pendebant latronibus blasphemabat eum,
dicens: Si tu es Christus, saluum fac temetipsum, &
40 nos. ¶Respondens autem alter, increpabat eum, di
cens: Neque tu times Deum, quòd in eadem dam
41 natione es. ¶ Et nos quidem iustè: nam digna fa-
42 ctis recipimus: hic verò nihil mali gessit. ¶ Et di-
cebat ad Iesum: Domine, memento mei, cùm ve-
43 neris in regnum tuum. ¶ Et dixit illi Iesus: Amen
44 dico tibi: Hodie mecum eris in paradiso. ¶ Erat
autem ferè hora sexta: & tenebræ factæ sunt in v-
45 niuersam terram vsque in horam nonam. ¶ Et ob-
scuratus est sol: & velum templi scissum est me-
46 dium. ¶ Et clamans voce magna Iesus ait: Pater, (Ps.30.a.6)
in manus tuas commendo spiritum meum: Et hæc
47 dicens, expirauit. ¶Vi

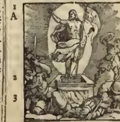

dẽs autem Centurio
quod factũ fuerat, glo
G rificauit Deum, di-
cens: Vere hic ho-
48 mo iustus erat. ¶ Et
omnis turba eorum
qui simul aderant ad
spectaculum istud, &
videbant quæ fiebant,
percutientes pecto-
ra sua, reuertebantur.
49 ¶Stabant autẽ oẽs no
ti eius à longè: & mu
50 lieres quæ secutæ eum erãt à Galilæa hæc videntes.
¶ Et ecce vir nomine (Mat.27.g 57. Mar. 15.g. 43. Ioh 19.g 38.)

Ioseph, qui erat decu
rio, vir bonus & iu-
51 stus, ¶ hic non con-
senserat consilio & a-
ctibus eorum, ab A-
rimathæa ciuitate Iu-
dææ, qui expectabat
& ipse regnum Dei.
52 ¶ Hic accessit ad Pi-
latum, & petijt cor-
53 pus Iesu: ¶ & deposi-
tum inuoluit sindo-
ne, & posuit eum in
monumento exciso, in quo nondum quisquam po-
54 situs fuerat. ¶ Et dies erat parascẽues, & sabba-
thum illucescebat. ¶ Subsequutæ autem mulieres
quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monu-
mentum, & quemadmodum positum erat corpus e-
55 ius. ¶ Et reuertentes parauerunt aromata & vn-
guenta: & sabbatho quidem siluerunt secundùm
mandatum.

CAPVT XXIIII.

1 VNa autem
A Sabbathi (Mat 28.a.1 Mar.16 a.2 Ioh.20.a.1.)
valde dilu
culo vene
runt ad monumen-
tum, portantes quæ
parauerant aromata.
2 ¶ & inuenerunt la-
pidem reuolutum à
3 monumento. ¶Et in-
gressæ, non inuene-
runt corpus Domi-

Ioh.20.2.1 4 ni Iesu. ¶Et factum
est: dum mente con-
sternatæ essent de
isto, ecce duo viri ste
terunt secus illas in
5 veste fulgenti. ¶Cùm
timerent autem, &
declinarent vultum
in terram, dixerunt
ad illas: Quid quæ-
ritis viuentem cum
6 mortuis? ¶nō est hîc,
sed surrexit: recor-
damini qualiter lo-

Mat.16.c.21. 17.c.23 Mar.9.c.31 Su.9.c.20. 7 quutus est vobis, cum adhuc in Galilæa esset, ¶di-
cens: Quia oportet filium hominis tradi in manus
hominum peccatorum, & crucifigi: & die tertia re
8 surgere. ¶Et recordatæ sunt verborum eius. ¶Et re-
9 gressæ à monumento, nunciauerunt hæc omnia il-
B lis vndecim, & cæteris omnibus. ¶Erat autem Ma-
10 ria Magdalene, & Iohanna, & Maria Iacôbi, & cæ-
teræ quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Aposto-
11 los hæc. ¶Et visa sunt ante illos sicut deliramentum
12 verba ista, & non crediderunt illis. ¶Petrus autem
surgens cucurrit ad monumentum: & procumbens
vidit linteamina sola posita, & abijt secum mirans
Mar.16.c.12. 13 quid factum fuerat. ¶Et ecce duo ex illis ibant ip-
sa die in castellum quod erat in spacio stadiorum
14 sexaginta ab Ierusalem, nomine Emmaus. ¶Et ipsi
loquebantur adinuicem de his omnibus quæ acci
15 derant. ¶Et factum est: dum fabularentur, & secum
C quærerent, & ipse Iesus appropinquans ibat cum
16 illis. ¶oculi autem illorū tenebantur, ne eum agno
17 scerent. ¶Et ait ad illos: Qui sunt hi sermones quos
confertis ad inuicem ambulantes, & estis tristes?
18 ¶Et respondens vnus, cui nomen Cleophas, dixit
ei: Tu solus peregrinus es in Ierusalem & non co-
19 gnouisti quæ facta sunt in illa, his diebus? Quibus
ille dixit: Quæ? Et di
xerunt de Iesu Naza
reno, qui fuit vir pro
pheta, potens in ope
re & sermone coram
Deo & omni popu-
20 lo. ¶Et quomodo eū
tradiderūt summi sa
cerdotes & princi-
pes nostri in damna-
tionē mortis, & cru-
21 cifixerunt eum. ¶Nos
aūt sperabamus quia
ipse esset redēpturus Israël: & nunc super hæc om-
22 nia, tertia dies est hodie quòd hæc facta sunt. ¶Sed
D & mulieres quędam ex nostris, terruerunt nos, quę
23 ante lucem fuerunt ad monumentum, ¶ & non in-
uento corpore eius, venerunt, dicentes se etiam vi
sionem angelorum vidisse, qui dicunt eum viuere.
24 ¶Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum:
& ita inuenerunt sicut mulieres dixerunt: ipsum ve
25 rò non inuenerunt. ¶Et ipse dixit ad eos: O stulti,
& tardi corde ad credendū in omnibus quæ loquu
26 ti sunt Prophetæ: ¶Nónne hæc oportuit pati Chri-
27 stum, & ita intrare in gloriam suam? ¶Et incipiens
à Moyse & omnibus Prophetis, interpretabatur il
28 lis in omnibus scripturis quæ de ipso erant. ¶Et ap
propinquauerunt castello quò ibant: & ipse se fin-
29 xit longiùs ire. ¶Et coëgerunt illum, dicentes: Ma-
E nè nobiscum, quoniam aduesperascit, & inclinata
30 est iam dies. Et intrauit cum illis. ¶Et factum est,
dum recumberet cum eis, accepit panem, & bene-
31 dixit, ac fregit, & porrigebat illis. ¶Et aperti sunt
oculi eorum, & cognouerunt eum: & ipse euanuit
32 ex oculis eorum. ¶Et dixerunt ad inuicem: Nónne
cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur
33 in via, & aperiret nobis scripturas? ¶ Et surgentes
eadem hora regressi sunt in Ierusalem: & inuene-
runt congregatos vndecim, & eos qui cum illis e-
34 rant dicentes: Quòd surrexit Dominus verè, & ap-
35 paruit Simóni. ¶Et ipsi narrabant quæ gesta erant
in via: & quomodo cognouerunt eum in fractione
36 panis. ¶Dum autem hæc loquuntur, stetit Iesus in Mar.16.c.14.
medio eorum, & dixit eis: Pax vobis: ego sum, no- Ioh.20.e.
37 lite timere. ¶Contur 19.
bati verò & conterri
ti, existimabāt se spi
38 ritum videre. ¶Et di-
xit eis: Quid turbati
F estis, & cogitationes
ascendunt in corda
39 vestra? ¶Videte ma-
nus meas, & pedes,
quia ego ipse sum.
palpate & videte, qa
spiritus carnem & os
la nō habet, sicut me
40 videtis habere. ¶Et cum hoc dixisset, ostendit eis
41 manus & pedes. ¶Adhuc autem illis non creden-
tibus & mirantibus præ gaudio, dixit: Habetis hic
42 aliquid quod manducetur? ¶At illi obtulerunt ei
43 partem piscis assi, & fauum mellis. ¶Et cùm mandu
44 casset coram eis, sumens reliquias dedit eis. ¶Et di
xit ad eos: Hæc sunt verba quæ locutus sum ad vos
cùm adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est
G impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moysi, &
45 Prophetis, & Psalmis de me. Tunc aperuit illis sen
46 sum: vt intelligerēt scripturas, ¶& dixit eis: Quoniā
sic scriptum est, & sic opportebat Christum pati, Ps.18.a.7
47 & resurgere à mortuis tertia die: ¶ & prædicari in
nomine eius pœnitentiam & remissionem pecca-
torum in omnes Gentes, incipientibus ab Ieroso-
48 lyma. ¶Vos autem testes estis horum. ¶Et *ego mit Act.1.b.8
49 to promissum patris mei in vos: vos autem sedete Ioh.14.d.
in ciuitate, quoadusque induamini virtute ex alto. 16.15.d.26 *ecce 1.
50 ¶Eduxit autem eos Act.1.a.4
foras in Bethaniam, Ioh.15.d.
& eleuatis manibus 27.
suis benedixit eis. Et Mar.16.d.
51 ¶factum est: dum be- 19.
nediceret illis, reces- Act.1.b.9
sit ab eis, & ferebatur
52 in cœlum. ¶Et ipsi a-
dorātes regressi sunt
in Ierusalē cum gau-
53 dio magno: ¶& erant
semper in tēplo lau-
dantes, & benedicen
tes Deum. Amen.

Euangelij secundum Lucam finis.

HIERONYMVS IN CATALOGO
Scriptorum Ecclesiasticorum.

OHANNES Apostolus, quem Iesus amauit plurimùm, filius Zebedæi, frater Iacobi apostoli quem Herodes post passionem Domini decollauerat, nouissimus omnium scripsit euangeliũ, rogatus ab Asiæ episcopis, aduersus Cerinthum aliosq; hæreticos, & maxime tunc Ebionitarum dogma consurgens, qui asserunt Christum ante Mariam non fuisse. Vnde & compulsus est diuinam eius natiuitatem edicere. Sed & aliam causam huius scripturæ ferunt, quòd cùm legisset Matthæi, Marci, & Lucæ volumina probauerit quidem textum historiæ, & vera eos dixisse firmauerit, sed vnius tantum anni, iu quo & passus est, post carcerem Iohannis historiam texuisse. Prætermisso itaq; anno cuius acta à tribus exposita fuerant, superioris temporis, antequam Iohannes clauderetur in carcerem gesta narrauit, sicut manifestum esse poterit his qui diligenter quatuor euangeliorum volumina legerint. Quæ res etiam diafoniam, quæ videtur Iohannis esse, cum cæteris tollit. Scripsit autem & vnam epistolam, cuius exordium est, Quod fuit ab initio. quæ ab vniuersis Ecclesiasticis, & eruditis viris probatur. Reliquæ autem duæ, quarum primæ principium est. Senior electæ dominæ. & sequentis. Senior Caio charissimo, quẽ ego diligo in veritate, Iohannis presbyteri asseruntur, cuius & hodie alterum sepulcrum apud Ephesum ostenditur: & nonnulli putant duas memorias eiusdem Iohannis Euangelistæ esse: super qua re, cùm per ordinem ad Papiam auditorem eius ventum fuerit, disseremus. Quartodecimo igitur anno, secundam post Neronem persecutionem mouente Domitiano, in Pathmon insulam relegatus, scripsit Apocalipsin: quam interpretantur Iustinus martyr, & Irenæus. Interfecto autem Domitiano, & actis eius ob nimiam crudelitatem à Senatu rescissis, sub Pertinace principe rediyt Ephesum: ibiq; vsque ad Traianum principem perseuerant, totas Asiæ fundauit, rexitq; Ecclesias: & confectus senio, sexagesimo octauo post passionem Domini anno mortuus, iuxta eandem vrbem sepultus est.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM
Secundùm Iohannem.

CAPVT PRIMVM.

1 A IN principio erat verbũ, & verbum erat apud Deum, & Deus erat
2 verbum. Hoc erat in principio apud Deũ.
3 Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factũ est nihil, quod
4 factum est: in ipso vita erat, & vita erat lux
5 hominum: & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.
Mat.3.a.2 Mar.1.a.2 6 Fuit homo missus à Deo cui nomen erat Io-
7 hannes: Hic venit in testimonium, vt testimonium
perhiberet de lumine, vt omnes crederent per illũ.
8 Non erat ille lux, sed vt testimonium perhiberet
Inf.3.c.19 9 de lumine. Erat lux vera, quæ illuminat omnem
10 hoĩem veuientẽ in hunc mundũ. In mundo erat
B & muudus per ipsum factus est, & mundus eum Heb.11.a.3.
11 non cognouit. In propria venit, & sui eum non re-
12 ceperũt. Quotquot aũt receperunt eũ, dedit eis potestatẽ filios Dei fieri, his qui credunt in noĩe eius.
13 qui nõ ex sanguinibus, neq; ex volũtate carnis, neq;
14 ex volũtate viri, sed ex Deo nati sunt. Et verbũ ca- Mat.1.c.16. Luc.2.a.7.
ro factũ est, & habitauit in nobis (& vidimus gloriã
eius, gloriã quasi vnigeniti à patre) plenũ gratię &
15 veritatis. Iohannes testimonium perhibet de ipso
& clamat, dicens: Hic erat quem dixi: Qui post me
vẽturus est, ante me factus est, quia prior me erat. 1.Ti.6.d.17.
16 Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, &
17 gratiam pro gratia. Quia lex per Moysen data est,
gratia & veritas per Iesum Christum facta est. 1.Ioh.4.c.12. 1.Ti.6.c.16
18 Deum nemo vidit vnquam: vnigenitus Filius qui
19 est in sinu patris, ipse enarrauit. Et hoc est testi-
C monium Iohannis, quando miserunt Iudæi ab Ie- Inf.3.c.26.
rosolymis sacerdotes & Leuitas ad eum, vt inter-
20 rogarent eum: Tu quis es? Et confessus est, & Inf.3.d.28.
non negauit: & confessus est: Quia non sum ego

21. Christus.¶Et interrogauerunt eum:Quid ergo?E-
lias es tu?Et dixit non sum. Propheta es tu?Et re-
22 spondit:Non.Dixerunt ergo ei:¶Quis es,vt respō-
sum demus his qui
miserunt nos? quid
23 dicis de teipso?¶Ait: Isa. 40.a.3. Mat. 3.a.3 Mar. 1.a.3. Lu. 3.a.4.
Ego vox clamantis
in deserto, dirigite
viam Domini, sicut
dixit Isaias prophe-
24 ta.¶Et qui missi fue-
rant,erant ex Phari-
25 sęis.¶Et interrogaue
runt eum, & dixerūt
ei: Quid ergo bapti-
zas,si tu non es Chri
26 stus,neq; Elias,neq; Propheta?¶Respondit eis Io
hannes,dicens: Ego baptizo in aqua: medius aūt Mat. 3.c.11 Mar. 1.b.7 Lu. 3.d.16 Act. 1.a.5. & 11.b.16 19.a.4.
27 vestrum stetit quē vos nescitis.¶ Ipse est qui post
me venturus est, qui ante me factus est, cuius ego
non sum dignus vt soluam eius corrigiam calcea-
28 menti.¶Hęc in Bethania facta sunt trans Iordanē,
29 vbi erat Iohānes baptizans.¶ *Altera die vidit* Io- *Postera die videt
hannes Iesum venientem ad se,& ait: Ecce Agnus
Dei, ecce qui tollit
peccatum mundi. *peccata
30 ¶Hic est de quo dixi:
Post me venit vir,qui
ante me factus est:
quia prior me erat:
31 ¶& ego nesciebā eū,
E sed vt manifestetur
in Israel,propterea *Israeli
veni ego in aqua ba
32 ptizans.¶Et testimo-
nium perhibuit Io-
hannes,dicēs: Quia
vidi spiritum descēdentē quasi colūbā de cœlo,& Mat. 3.d.16 Mar. 1.b.10 Lu. 3.c.22.
33 mānsit super eum.¶Et ego nesciebā eū,sed qui misit
me baptizare in aqua, illę mihi dixit:Super quem
videris Spiritū descendentem & manentem super
34 eum,hic est qui baptizat in Spū sancto.¶Et ego vi
di: & testimonium perhibui,quia hic est filius Dei.
35 ¶Altera die iterū stabat Iohannes, & ex discipulis
36 eius duo.¶Et respiciens Iesum ambulantem,dicit:
37 Ecce agnus Dei.¶Et audierunt eū duo discipuli lo
38 quentem,& secuti sunt Iesum.¶Conuersus aūt Ie-
sus,& videns eos sequentes se,dicit eis:Quid quę-
ritis?Qui dixerunt ei:Rabbi(quod dicit interpre-
39 tatū,Magister.)vbi habitas?¶Dicit eis:Venite,& vi
F dete.Venerunt,& viderūt vbi maneret, & apud eū
40 māserūt die illo:hora aūt erat quasi decima.¶Erat
aūt Andręas frater Simónis Petri,vnus ex duobus
41 qui audierāt à Iohāne,& sequuti fuerant eū.¶Inue
nit hic primùm,fratrē suū Simónē,& dicit ei:Inue-
42 nimus Messiā,quod est interpretatū Christus.¶Et
adduxit eū ad Iesum.Intuitus aūt eū Iesus,dixit:Tu
es Simón filius *Iona* :tu vocaberis Cephas, quod *Iohanna
43 interpretatur Petrus.¶In crastinū voluit exire in Gali
lęā:& Iuenit Philippū.Et dixit ei Iesus:Sequere me.
44 ¶Erat aūt Philippus à Beth-saida,ciuitate Andręę
45 & Petri.¶Inuenit Philippus Nathanaël, & dicit ei:
Quem scripsit Moyses in lege & Prophetæ:inueni Gen. 3.c.15 49.b.10 Deu. 18.c.18. Isa. 40.c.10 45.
46 mus Iesum filiū Ioseph,à Nazareth.¶Et dixit ei Na
G thanael:A Nazareth potest aliquid boni esse?Dicit
47 ei Philippus:Veni & vide.¶Vidit Iesus Nathanaël
venientē ad se,& dicit de eo:Ecce verè Israelita,in Is. 23.a.5 Eze. 34.e.23. 37.f.24 & 25 Da 9.f.24. g.25.
48 quo dolus nō est.¶Dicit ei Nathanael:Vnde me no
sti?Rńdit Iesus,& dixit ei:Priusquā te Philippus vo
49 caret,cū esses sub ficu,vidi te.¶Rńdit ei Nathanaël,
50 & ait:Rabbi,tu es filius Dei,tu es rex Israel.¶Rńdit
Iesus,& dixit ei:Quia dixi tibi, Vidi te sub ficu,cre
51 dis:maius his videbis.¶Et dicit ei:Amē,amen dico
vobis,* videbitis cœlum apertum, & angelos Dei *amodo 1.
ascendentes & descendentes supra Filiū hominis. Mat. 24.e.30. 28.d.18

CAPVT II.

1 ET die tertia nu-
A ptię factæ sunt
in Cana Gali-
lææ,& erat mater Ie-
2 su ibi. ¶Vocatus est
autē Iesus & discipu
3 li eius ad nuptias.¶Et
deficiente vino, dicit
mater Iesu ad eū:Vi-
4 num non habent.¶Et
dicit ei Iesus: Quid
mihi & tibi est mu-
lier? nōdum venit ho
5 ra mea.¶Dicit mater eius ministris:Quodcunq; di-
6 xerit vobis, facite.¶Erant autē ibi lapideæ hydriæ
sex positæ,secundùm purificationē Iudæorum,ca-
7 pientes singulæ metretas binas vel ternas.¶Dicit
eis Iesus:Implete hydrias aqua.Et impleuerūt eas
8 vsq; ad summum.¶Et dicit eis Iesus: Haurite nunc, Ios. 4.f.46
9 & ferte architriclino. Et tulerunt.¶Vt autē gustauit
B architriclinus aquam vinum factam,& non sciebat
vnde esset, ministri autem sciebant qui hauserant
10 aquā,vocat sponsum architriclinus,¶& dicit ei:Om
nis homo primùm bonum vinum ponit: & cùm in-
ebriati fuerint, tunc id quod deterius est. Tu autē
11 seruasti bonum vinum vsq; adhuc.¶Hoc fecit ini-
tium signorum Iesus in Cana Galilææ:& manifesta
uit gloriam suam, & crediderunt in eum discipuli
12 eius.¶Post hoc descendit Capharnaum ipse & ma
ter eius,& fratres eius,& discipuli eius,& ibi man-
13 serunt non multis diebus.¶Et propè erat Pascha Iu
C dæorum, & ascēdit Iesus Ierosolymam:¶& inuenit
14 in tēplo vendentes boues, & oues, & columbas,&
numularios sedētes.

15 ¶Et cùm fecisset qua
si flagellum de funicu
lis, oēs eiecit de tem
plo, oues quoque &
boues, & numulario
rum effudit æs, & mē
16 sas subuertit.¶Et his
qui columbas vēde-
bant, dixit: Auferte
ista hinc,& nolite fa-
cere domum patris
mei,domum negocia
17 tionis.¶Recordati sunt verò discipuli eius quia scri Psal. 68.b.10
18 ptum est: Zelus domus tuæ comēdit me.¶Respon-
derunt ergo Iudæi & dixerunt ei: Quod signum o-
19 stendis nobis, quia hæc facis?¶Respondit Iesus, &
D dixit eis: Soluite templum hoc,& in tribus diebus Mat. 26.f.61. 27.e.40 Mar. 14.f.58. 15.c.29
20 excitabo illud.¶Dixerunt ergo Iudæi:Quadragin-
ta & sex annis ędificatum est templum hoc,& tu in tri
21 bus diebus excitabis illud?¶Ille autē dicebat de tē-

plo

fs 3.b.6 56.b.9. 22 plo corporis sui. ¶ Cùm ergo resurrexisset à mor-
tuis, recordati sunt discipuli eius, quia hoc dicebat
& crediderunt scripturæ, & sermoni quem dixit Ie
23 sus. ¶ Cùm autem esset Ierosolymis in Pascha in die
festo, multi crediderunt in nomine eius, videntes
24 signa eius quæ faciebat. ¶ Ipse autem Iesus non cre-
debat semetipsum eis, eò quòd ipse nosset omnes:
25 ¶ & quia opus ei non erat vt quis testimoniũ perhi-
beret de hoïe: ipse enim sciebat quid esset in hoïe.

CAPVT III.

1
A

Rat autem ho
mo ex Phari
sæis, Nicode
mus nomine, prin-
2 ceps Iudæorum. ¶ Hic
venit ad Iesum nocte
& dixit ei: Rabbi, sci-
mus, quia à Deo veni
sti magister: nemo e-
nim potest hæc signa
facere quæ tu facis,
nisi fuerit Deus cum
3 eo. ¶ Respondit Iesus,
renatus & dixit ei: Amen, amen dico tibi, nisi quis natus
4 fuerit denuò, non potest videre regnum Dei. ¶ Di-
cit ad eum Nicodemus: Quomodo potest homo
nasci cum sit senex? nunquid potest in ventrem ma
renasci. 5 tris suæ iterum introire, & nasci? ¶ Respondit Iesus:
Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex
sancto aqua & Spiritu *, non potest introire in regnum
6 Dei. ¶ Quod natũ est ex carne, caro est: & quod na-
7 tum est ex spiritu, spiritus est. ¶ Non mireris quia di
8 xi tibi, oportet vos nasci denuò. ¶ Spiritus vbi vult
B spirat: & vocem eius audis, | sed nescis vnde veniat
Ps.134.a.8. & quò vadat: sic est omnis qui natus est ex spiritu.
aut 9 Respondit Nicodemus, & dixit ei: ¶ Quomodo pos
10 sunt hæc fieri? ¶ Respõdit Iesus, & dixit ei: Tu es ma
11 gister in Israël, & hæc ignoras? ¶ Amen, amen dico
tibi, quia quod scimus loquimur, & quod vidimus
12 testamur, & testimoniũ nostrũ non accipitis. ¶ Si ter
rena dixi vobis, & non creditis: quomodo si dixe-
13 ro vobis cœlestia credetis? ¶ Et nemo ascendit in cę
lum, nisi qui descendit de cœlo, Filius hoïs qui est
Nu.21.c.9. 14 in cęlo. ¶ | Et sicut Moyses exaltauit serpentẽ in de-
15 serto, ita exaltari oportet filiũ hoïs, ¶ vt oïs qui cre-
dit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternã.
1.Ioh.4.b.9. 16 ¶ | Sic enim Deus dilexit mundum, vt filium suum
vnigenitum daret: vt omnis qui credit in eum, non
17 pereat, sed habeat vitam æternam. ¶ Non enim mi-
sit Deus filium suum in mundum, vt iudicet mun-
18 dum, sed vt saluetur mundus per ipsum. ¶ Qui cre-
dit in eum, non iudicatur: qui autem nõ credit, iam
credit iudicatus est: quia non credidit in nomine vnige-
Su.1.a.9. 19 niti filij Dei. ¶ Hoc est autem iudicium: quia | lux
C venit in mundum, & dilexerunt homines magis te-
nebras quàm lucem: erant enim eorum mala ope-
mala f. 20 ra. ¶ Omnis enim qui male agit, odit lucem, & non
21 venit ad lucem, vt non arguantur opera eius. ¶ qui
autem facit veritatem, venit ad lucem, vt manife-
22 stẽtur opera eius, quia in Deo sunt facta. ¶ Post hæc
venit Iesus & discipuli eius in Iudæam terram: & il
Infr 4.a.1 23 lic demorabatur cum eis, & | baptizabat. ¶ Erat au-
tem & Iohannes baptizans in Aenon iuxta Salim:
quia aquæ multæ erant illic. & veniebant, & bapti-
24 zabantur. ¶ Nondũ enim missus fuerat Iohannes in
25 carcerẽ. ¶ Facta est quæstio ex discipulis Iohannis
26 cũ Iudæis de purificatione, ¶ Et venerunt ad Iohan
nẽ, & dixerunt ei: Rabbi qui erat tecũ trans Iordanẽ
cui tu | testimoniũ perhibuisti, ecce hic baptizat, & Su.1.c.19.
27 oẽs veniunt ad eũ. ¶ Respõdit Iohannes, & dixit: Nõ
D potest homo accipere quicquã, nisi fuerit ei datũ
28 de cœlo. ¶ Ipsi vos mihi testimoniũ perhibetis, | q
dixerim, Nõ sum ego Christus: sed quia missus sum Su.1.c.20
29 ante illũ. ¶ Qui habet sponsam, sponsus est: amicus
autẽ sponsi qui stat & audit eũ, gaudio gaudet pro-
pter vocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum im-
30 pletum est. ¶ illum oportet crescere: me autem mi-
31 nui. ¶ Qui desursum venit, super omnes est. Qui est
de terra, de terra est, & de terra loquitur. Qui de cę
32 lo venit super omnes est. ¶ Et quod vidit, & audiuit,
33 hoc testatur & testimoniũ eius nemo accipit. ¶ Qui
*accipit eius testimonium, signauit: quia Deus ve- * autem
34 rax est. ¶ Quem enim misit Deus, verba Dei loqui- Ro.3.a.4 Inf.8.c.26
35 tur: non enim ad mensuram dat Deus spiritum. ¶ Pa
36 ter diligit filiũ, & oïa dedit in manus eius. ¶ | Qui cre 1.Ioh.5.b.10.
dit in Filiũ, habet vitam æternã: qui aũt incredulus
est filio, nõ videbit vitã, sed ira Dei manet super eũ.

CAPVT IIII.

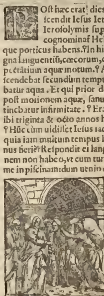
1 Vt ergo cognouit Iesus, quia audierũt Pha
A risæi quod Iesus plures discipulos facit,
2 | & baptizat, quàm Iohannes, ¶ (quan- Su.3.c.22
quam Iesus non baptizaret, sed discipu
3 li eius) ¶ reliquit Iudęam, & abijt iterum in Galilęã.
4 ¶ oportebat autem eum transire per Samariã. ¶ Ve-
5 nit ergo in ciuitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar:
| iuxta prædium quod dedit Iacob Ioseph filio suo. Ge.33.d.19.48.d.22 Iosu.24.g.32.
6 ¶ Erat autem ibi fons Iacob. Iesus ergo fatigatus ex
itinere, sedebat sic supra fontem. Hora * erat quasi * autem.

7 sexta. ¶ Venit mulier
de Samaria haurire
aquã. Dixit ei Iesus:
8 Da mihi bibere. ¶ Di
scipuli enim eius a-
bierant in ciuitatem,
9 vt cibos emerẽt: ¶ Di
B cit ergo ei mulier il-
la Samaritana: Quo-
modo tu, Iudæus cũ
sis, bibere à me po-
scis, quæ sum mulier
Samaritana? nõ enim
10 coutuntur Iudæi Samaritanis. ¶ Respondit Iesus,
& dixit ei: Si scires donum Dei, & quis est qui di-
cit tibi, Da mihi bibere: tu forsitan petisses ab eo, &
11 dedisset tibi aquam viuam. ¶ Dicit ei mulier: Domi
ne, neq; in quo haurias habes, & puteus altus est:
12 vnde ergo habes aquam viuam? ¶ Nunquid tu ma-
ior es patre nostro Iacob, qui dedit nobis puteũ, &
13 ipse ex eo bibit, & filij eius, & pecora eius? ¶ Respõ
dit Iesus, & dixit ei: Omnis qui bibit ex aqua hac,
sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua quam ego
14 dabo ei, non sitiet in æternum, ¶ sed aqua quã ego
dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æter
15 nam. ¶ Dicit ad eum mulier: Domine da mihi
hanc aquam: vt non sitiam, neque veniam huc
16 haurire. ¶ Dicit ei Iesus: Vade, voca virum tuum:
17 & veni huc. ¶ Respondit mulier, & dixit: Non
habeo virum: Dicit ei Iesus: Bene dixisti, quia non
18 habeo virum. ¶ quinque enim viros habuisti: &

nunc quem habes, non est tuus vir, hoc verè dixi-
19 sti.¶Dicit ei mulier: Domine,video quia propheta
20 es tu. ¶Patres nostri in monte hoc adorauerunt: &
vos dicitis,|quia Ierosolymis est locus vbi adorare (Deu. 12. a.6.)
21 oportet. ¶Dicit ei Iesus:Mulier crede mihi,quia ve
niet hora , quando neque in monte hoc , neque in
22 Ierosolymis adorabitis Patrē.¶Vos|adoratis quod (4 Re 17.c 28. g.36.)
nescitis : nos adoramus quod scimus, quia salus ex
23 Iudæis est . ¶Sed venit hora & nunc est , quando
veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & ve-
ritate.Nam & Pater tales quærit qui adorent eum.
24 ¶|Spiritus est Deus:& eos qui adorant eum, in spi- (2.Co.3.d 17.)
25 ritu & veritate oportet adorare . ¶ Dicit ei mulier:
D Scio quia Messias venit, qui dicitur Christus : cùm
26 ergo venerit, ille nobis annunciabit omnia. ¶Dicit
27 ei Iesus: Ego sum qui loquor tecum . ¶Et continuò
venerunt discipuli eius:& mirabantur,quia cū mu-
liere loquebatur.Nemo tamen dixit,Quid quæris,
28 aut quid loqueris cum ea?¶Reliquit ergo hydriam
suam mulier, & abijt in ciuitatem, & dicit illis ho-
29 minibus: ¶Venite & videte hominem qui dixit mi-
hi omnia, quæcunque feci. nunquid ipse est Chri-
30 stus?¶ Exierunt ergo de ciuitate & veniebant ad
31 eum.¶Intereà rogabant eū discipuli,dicentes: Rab
32 bi,manduca.¶Ille autem dixit eis: Ego cibū habeo
33 manducare quem vos nescitis.¶Dicebant ergo di-
E scipuli ad inuicē:Nunquid aliquis attulit ei mandu
34 care?¶Dicit eis Iesus: Meus cibus est,vt faciam vo-
luntatem eius qui misit me,vt perficiam opus eius.
35 ¶Nónne vos dicitis , quòd adbuc quatuor menses
sunt,& messis venit?Ecce dico vobis,leuate oculos
vestros, & videte regiones , quia albæ sunt iam ad
36 |messem . ¶Et qui metit mercedē accipit, & congre (Matt.9. d. 37.)
gat fructum in vitā æternam:vt & qui seminat,simul
37 gaudeat & qui metit . ¶In hoc enim est verbum ve- (Lu.10.a.2)
rum : quia alius est qui seminat,& alius est qui me-
38 tit. ¶Ego misi vos metere quod vos non laborastis:
alij laborauerunt , & vos in labores eorum introi-
39 stis . ¶ Ex ciuitate autem illa multi crediderunt in
eum Samaritanorum, propter verbum mulieris te
stimonium |perhibentis : Quia dixit mihi omnia,
40 quæcunque feci.¶Cùm venissent ergo ad illum Sa-
maritani,rogauerunt eum vt ibi maneret.Et mansit
41 ibi duos dies . ¶ Et multò plures crediderunt pro-
42 pter sermonē eius.¶Et mulieri dicebant:Quia iā nō
F propter tuā loquelā credimus:ipsi enim audiuimus
43 & scimus quia hic est verè saluator mundi . ¶ Post (Mat 13.g 57. Mar 6 a 4. Lu 4 d.24)
44 duos autē dies exijt inde:& abijt in Galilæā.¶|Ipse
enim Iesus testimonium perhibuit, quia Propheta
45 in sua patria honorem non habet . ¶ Cùm ergo ve-
nisset in Galilæam, |exceperunt eum Galilæi, cùm (Mat.4.b. 12. Mar.1.b.14 Lu 4 b.14)
omnia vidissent,quæ fecerat Ierosolymis in die fe-
46 sto: & ipsi enim venerant ad diem festum . ¶ Venit
ergo iterum in Ca-
na Galilææ, vbi fecit| (Su.2.b.9.)
aquā vinum . Et erat
quidam regulus cuius
filius infirmabat Ca-
47 pharnaum. ¶Hic cùm
audisset quia Iesus
adueniret à Iudæa in
G Galilæam,abijt ad eū
& rogabat eum vt de
scenderet & sanaret
filium eius:incipiebat
48 enim mori.¶Dixit er-
go Iesus ad eum : Nisi signa & prodigia videritis,
49 non crediditis.¶Dicit ad eum regulus:Domine, de-
50 scende prius quàm moriatur filius meus.¶Dicit ei
Iesus : Vade, filius tuus viuit . Credidit homo ser-
51 moni quem dixit ei Iesus , & ibat . ¶Iam autem eo
descendente,serui occurrerunt ei,& nunciauerunt
dicentes:quia filius eius uiueret . Interrogabat er-
52 go horam ab eis,in qua melius habuerit.¶Et dixe-
runt ei:Quia heri hora septima reliquit eum febris.
53 ¶.Cognouit ergo pater , quia illa hora erat in qua
dixit ei Iesus: Filius tuus viuit.& credidit ipse & do
54 mus eius tota. Hoc iterum secundum signum fecit
Iesus, cùm uenisset à Iudæa in Galilæam.

CAPVT V.

1 POst hæc erat| dies festus Iudæorum,& a- (Leu.23.a Deu.16.a.)
A scendit Iesus Ierosolymam .¶Est autem
2 Ierosolymis sup Probatica piscina quæ
cognominaī Hebraicè Bethsaida,quin-
3 que porticus habens.¶In his iacebat multitudo ma
gna languentiū,cæcorum,claudorū, aridorum ex-
4 pectātium aquæ motum.¶ Angelus autem Dñi de-
scendebat secundum tempus in piscinam:& moue
batur aqua . Et qui prior descendisset in piscinam
post motionem aquæ, sanus fiebat à quacunq; de-
5 tinebatur infirmitate . ¶ Erat autem quidam homo
ibi triginta & octo annos habēs in infirmitate sua.
6 ¶Hūc cùm uidisset Iesus iacentem, & cognouisset,
quia iam multum tempus haberet, dixit ei:Vis sa-
7 nus fieri?¶Respondit ei languidus:Domine,homi-
B nem non habeo,vt cum turbata fuerit aqua,mittat
me in piscinam:dum uenio enim ego,alius ante me

8 descēdit.¶ Dicit ei Ie
sus: Surge, tolle gra-
batum tuum , & am-
9 bula.¶Et statim sanus
factus est homo ille:
& sustulit grabatum
suum & ambulabat.
Erat autē sabbathum
10 in die illo.¶Dicebant
ergo Iudæi illi qui sa-
natus fuerat:|Sabba-
thum est,|nō licet ti- (Exo.20.b 11. Iere.17.d.24)
bi tollere grabatum
11 tuum.¶Respōdit eis: Qui me sanum fecit, ille mihi
12 dixit:Tolle grabatū tuum,& ambula.¶Interrogaue
rūt ergo eum:Quis est ille homo qui dixit tibi:Tol
13 le grabatum tuum,& ambula?Is aūt qui sanus fue-
rat effectus, nesciebat quis esset. Iesus enim decli-
14 nauit à turba constituta in loco.¶Postea inuenit eū
C Iesus in tēplo,& dixit illi: Ecce sanus factus es:iam
15 noli peccare,ne deterius tibi aliquid cōtingat.¶A-
bijt ille homo,& nunciauit Iudæis, quia Iesus esset
16 qui fecit eum sanū. ¶Propterea persequebantur Iu
17 dæi Iesum,quia hæc faciebat in sabbatho.¶Iesus au
tē respondit eis : Pater meus vsq; modò operatur:
18 & ego operor.¶Propterea ergo magis quærebāt eū
Iudæi interficere , quia non solùm soluebat sabba-
thū,sed & patrē suū dicebat Deū, æqualē se faciens
19 Deo.¶Respondit itaq; Iesus,& dixit eis:Amen amē
dico vobis,nō potest Filius à se facere quicquā,nisi
quod uiderit Patrē facientē:quæcunq; enim ille fe-
20 cerit,hæc & filius similiter facit . ¶Pater enim dili-
D git Filiū,& oīa demōstrat ei quæ ipse facit,& maio
21 ra his demōstrabit ei opera,vt uos miremini.¶Sicut

enim Pater suscitat mortuos, & viuificat : sic & Fi-
22 lius quos vult viuificat. ¶ Neque enim Pater iudicat
23 quenquam, sed omne iudicium dedit Filio. ¶ vt om
nes viuificent Filium, sicut honorificāt Patrem. qui
non honorificat Filium, non honorificat Patrem,
24 qui misit illum. ¶ Amen, amen dico uobis, quia qui
verbum meum audit, & credit ei qui misit me, ha-
bet vitam æternam, & in iudicium non venit : sed
‘transit 7. 25 ‘transiet‘ à morte in vitam. ¶ Amen, amen dico vo-
bis, quia venit hora, & nunc est, quando mortui au
26 dient vocem filij Dei : & qui audierint, viuent. ¶ Si-
E cut enim Pater habet vitam in semetipso, sic dedit
27 & filio habere vitam in semetipso : ¶ & potesta-
tem dedit ei etiam iudicium facere, quia Filius ho
28 minis est. ¶ Nolite mirari hoc, qa venit hora in qua
‘filij Dei oēs qui in monumentis sunt, audient vocem ‘eius‘:
Mat. 25. 29 ¶ & procedent ‖ qui bona fecerūt in resurrectionem
d. 46. vitæ: qui verò mala egerunt, in resurrectionem iu-
30 dicij. ¶ Non possum ego à me ipso facere quicquā.
Sicut audio, iudico: & iudicium meum, iustum est:
quia non quæro voluntatem meam, sed volūtatem
31 eius qui misit me. ¶ Si ego testimonium perhibeo
32 de meipso, testimonium meum nō est uerum. ¶ ‖ A-
Mat. 3. d. 17. lius est qui testimonium perhibet de me: & scio
quia uerum est testimonium * quod perhibet de
*eius 33 me. ¶ ‖ Vos misistis ad Iohannem : & testimonium
Su. 1. b. 15 c. 19. 34 perhibuit veritati. ¶ Ego autem non ab homine te-
F stimonium accipio: sed hæc dico, vt vos salui sitis.
35 ¶ Ille erat lucerna ardens & lucens; Vos autem vo-
36 luistis ad horam exultare in luce eius. ¶ Ego autem
habeo testimonium maius Iohanne. Opera enim
Mat. 3 d. 17. & 17. a. 5. quæ dedit Pater vt perficiā ea: ipsa opera quæ ego
facio, testimonium perhibent de me, quia Pater mi
Deu. 4. b. 12. 37 sit me: ¶ & qui misit me Pater, ‖ ipse testimoniū per-
hibuit de me: neque vocem eius vnquam audistis,
38 neq; ‖ speciem eius vidistis. ¶ & verbum eius nō ha-
betis in vobis manens: quia quē misit ille, huic vos
39 non creditis. ¶ Scrutamini scripturas, quia vos puta
tis in ipsis vitam æternam habere : & illæ sunt quæ
40 testimoniū perhibent de me: ¶ & nō vultis venire ad
41 me, vt vitā habeatis. ¶ Claritatem ab hoībus non ac
42 cipio. ¶ Sed cognoui vos quia dilectionē Dei non
43 habetis in vobis. ¶ Ego veni in noīe Patris mei, & nō
‘accepistis G ‘accipitis‘ me: si alius venerit in noīe suo, illū acci-
44 pietis. ¶ Quō vos potestis credere, qui gloriā abinui
cē accipitis: & gloriā quæ solo Deo est, non quæri-
Gen. 3. c. 15. 22. d. 18 & 49. b. 10. Deu. 18. c. 15. 45 tis? ¶ Nolite putare quia ego accusaturus sim vos a-
pud Patrē. est qui accusat vos Moyses, in quo vos
46 speratis. ¶ Si enim crederetis Moysi: crederetis forsi
47 tan & mihi. de me enim ‖ ille scripsit. ¶ Si autem illius
litteris nō creditis: quomodo verbis meis credetis.

CAPVT VI.

1 POst hæc abijt Iesus trans mare ‖ Galilææ,
Mat. 14. b. 13. Marc. 6. e. 32. Lu. 9. a. 10 A quod est Tyberiadis: ¶ & sequebatur eū
2 multitudo magna, quia videbant signa
quæ faciebat super his qui infirmaban-
3 tur. ¶ Subijt ergo in mōtem Iesus: & ibi sedebat cum
4 discipulis suis. ¶ Erat autē proximum ‖ Pascha, dies
Exo. 12. e 15. Leu. 23. a. 5. De. 16. a. 2 5 festus Iudæorum. ¶ Cùm subleuasset ergo oculos Ie
sus, & vidisset, quia multitudo maxima venit ad eū,
dicit ad Philippum: Vnde ememus panes, vt man-
6 ducent hi? ¶ Hoc autem dicebat tentans eum, ipse
enim sciebat quid esset facturus. Respondit ei Phi-
7 lippus: ¶ Ducentorum denariorum panes non suf
ficiunt eis, vt vnusquisque modicum quid accipiat.

8 ¶ Dicit ei vnus ex discipulis eius, Andreas, frater Si
9 mónis Petri: Est puer Mat. 14. c 17. Marc. 6. e. 35. Lu. 9. b. 13
vnus hic q habet qn-
que panes ordeaceos
& duos pisces: sed hęc
quid sunt inter tātos?
¶ Dicit ergo Iesus: Fa-
10 cite hoīes discūbere.
Erat aūt fœnū multū
B in loco. Discubuerūt
ergo viri, numero qua
11 si quinque millia. ¶ Ac
cepit ergo Iesus pa-
nes, & cùm gratias e-
gisset, distribuit discumbentibus: similiter & ex pi-
12 scibus quantum volebant. ¶ Vt autem impleti sunt,
13 dixit discipulis suis. Colligite quæ superauerunt
fragmenta, ne pereant. Collegerunt ergo, & imple
uerunt duodecim copbinos fragmētorum ex quin
que panibus ordeaceis, * quæ superfuerunt his qui *& duobus
14 manducauerant. ¶ Illi ergo homines cùm vidissent piscibus.
quod Iesus fecerat signum, dicebant : Quia hic est
15 verè propheta qui venturus est in mundum. ¶ Iesus
ergo cùm cognouisset, quia venturi essent vt rape-
rent eum, & facerent eum regem. ‖ fugit iterum in Mat. 14. c.
16 montem ipse solus. ¶ Vt autem serò factum est, de- 23.
17 scenderunt discipuli eius ad mare. ¶ Et cùm ascen- Marc. 6. f.
dissent nauim, venerunt trans mare in Capharna- 46.
um, & tenebræ iam factæ erant : & non venerat ad
18 eos Iesus. ¶ Mare autem, vento magno flante, exur-
19 gebat. ¶ Cùm remigassent ergo quasi stadia viginti-
C quinque aut triginta, vident Iesum ambulantem su
20 per mare, & proximum naui fieri: & timuerunt. ¶ Il-
21 le autem dicit eis: Ego sum, nolite timere. ¶ Volue-
runt ergo accipere eum in nauim : & statim nauis
22 fuit ad terram quam ibant. ¶ Altera die, turba quæ
stabat trans mare, vidit quia nauicula alia non erat
ibi nisi vna, & quia nō introisset cum discipulis suis
23 Iesus in nauim, sed soli discipuli eius abijssent. ¶ aliæ
verò superuenerunt naues à Tyberiade iuxta locū ‘agentes
vbi manducauerant panem, gratias ‘agentes Domi Deo.
24 no‘. ¶ Cùm ergo vidisset turba, quia Iesus non esset
ibi, neque discipuli eius, ascenderunt in nauiculas,
25 & venerunt Capharnaum, quęrētes Iesum. ¶ Et cùm
inuenissent eum trans mare, dixerūt ei: Rabbi, quā-
26 do huc uenisti? ¶ Respondit eis Iesus, & dixit: Amē,
amen dico vobis, quæritis me, non quia uidistis si-
gna, sed quia manducastis ex panibus, & saturati
27 estis. Operamini non cibum qui perit, sed qui per-
manet in vitam æternam, quem Filius hominis da-
28 bit uobis. Hunc enim Pater ‖ signauit Deus. ¶ Dixe- Su. 1. c. 32
29 rūt ergo ad eū: Quid faciemus, ut operemur opera
D Dei? ¶ Respōdit Iesus, & dixit eis: ‖ Hoc est opus Dei, Mat 3. d.
30 ut credatis in eum quem misit ille. ¶ Dixerunt ergo 17. & 17. a. 6.
ei: Quod ergo tu facis signum. ut uideamus, & creda 11. Io. 3. d.
31 mus tibi? quid operaris? Patres nostri manducaue- 35.
runt manna in deserto, sicut scriptum est, ‖ Panem
32 de cœlo dedit eis māducare. ¶ Dixit ergo eis Iesus: Exo. 16. a. 4 d 14.
Amen, amē dico vobis, nō Moyses dedit uobis pa- Nu. 11. b.
nē de cœlo, sed Pater meus dat vobis panē de cęlo 7. Ps. 77. c. 24
33 uerū. ¶ Panis enim Dei est qui de cœlo descendit, Sa. 16. c. 20
34 & dat uitam mundo. ¶ Dixerunt ergo ad eum: Do-
35 mine semper da nobis panem hunc. ¶ Dixit autem
eis Iesus: ‖ Ego sum panis uitæ: qui uenit ad me, Ecc. 24. e
non esuriet: & qui credit in me, non sitiet unquam. 29.
36 ¶ Sed dixi uobis quia & uidistis me, & nō creditis.

37 ¶Omne quod dat mihi Pater,ad me veniet: & eum
38 qui venit ad me non eijciam foras: ¶ quia descendi
de cœlo,nou vt faciam voluntatem meam, sed vo-
39 luntatem eius qui misit me , Patris : vt omue quod
dedit mihi uon perdam ex eo,sed resuscitem illud
40 in nouissimo die.¶Hæc est autẽ voluntas Patris mei
E qui misit me:vt omnis qui videt Filium, & credit in
eum,habeat vitam æternam, & ego resuscitabo eũ
41 in nouissimo die.¶Murmurabant ergo Iudæi de illo
* viuus quia dixisset, Ego sum panis* qui de cœlo descen-
Mat.13.g.55. 42 di:¶& dicebant:|Nònne hic est Iesus filius Iosepb,
cuius nos nouimus patrem & mattem? Quomodo
43 ergo dicit hic ,Quia de cœlo descendi?¶Respondit
ergo Iesus,& dixit eis:Nolite murmurare inuicem:
44 ¶nemo potest venire me , nisi Pater qui misit me,
traxerit eum , & ego resuscitabo eum in nouissimo
Isa.54.f.13. 45 die.¶Est scriptum in prophetis, |Et erunt oẽs doci
biles Dei.Omnis qui audiuit à Patre,& didicit,ve-
Mat.11.d.27. 46 nit ad me.¶Non quia patrem vidit quisquam, |nisi
47 is qui est à Deo,hic vidit patrem. ¶Amen amen di-
co vobis , qui credit in me , habet vitam æternam.
Exo.16.d.13. 48 ¶Ego sum panis vitæ.¶Patres vestri|mãducauerunt
49 manna in deserto,& mortui sunt.¶Hic est panis de
50 cœlo descendens , vt si quis ex ipso manducauerit
51 non moriatur. ¶|Ego sum panis viuus, qui de cœlo
F descendi.Si quis manducauerit ex hoc pane,viuet
in æternum, & panis quem ego dabo, caro mea est
52 pro mundi vita.¶Litigabant ergo Iudęi ad inuicem
dicentes:Quomodo potest hic nobis carnem suam
53 dare ad manducandũ?¶Dixit ergo eis Iesus:Amen,
amen dico vobis,nisi manducaueritis carnem Filij
hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebi-
54 tis vitam in vobis . ¶Qui manducat meam carnem,
& bibit meum sanguinem,habet vitam æternam,&
1.Co.11.f.27. 55 ego resuscitabo eum in nouissimo die.¶Caro enim
mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.
56 ¶qui manducat meam carnem, & bibit meum san-
57 guinem in me manet,& ego in illo:¶Sicut misit me
viuens pater , & ego viuo propter patrem : & qui
58 manducat me,& ipse viuet propter me.¶Hic est pa
nis qui de cœlo descendit . Non sicut maducaue-
runt patres vestri manna:& mortui sunt. Qui man-
59 ducat hunc panem,viuet in æternum.¶Hæc dixit in
60 synagoga docens,in Capbarnaum. ¶Multi ergo au
G dientes ex discipulis eius , dixerunt : Durus est hic
61 sermo:& quis potest eum audire? ¶Sciens autem Ie
sus apud semetipsum quia murmurarent de boc di
Su.3.b.13 62 scipuli eius,dixit eis:Hoc vos scandalizat?¶Si ergo
videritis|Filium hominis ascẽdentẽ vbi erat prius?
63 ¶ Spiritus est qui viuificat , caro non prodest quic-
quam: verba quæ ego locutus sum|vobis spiritus &
64 vita sunt. ¶Sed sunt quidam ex vobis , qui non cre-
dunt. Sciebat enim ab initio Iesus qui essent non
65 credentes,& quis traditurus esset eũ . ¶ Et dicebat:
Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad
66 me,nisi fuerit ei datum à Patre meo.¶Ex boc multi
discipulorum eius abierunt retrò : & iam non cum
67 illo ambulabant . ¶ Dixit ergo Iesus ad duodecim:
Mat.16.c.16. 68 Nunquid & vos vultis abire?¶|Respõdit ergo ei Si-
Marc.8.c.29. mon Petrus:Domine, ad quem ibimus?verba vitæ
69 æternæ habes : ¶ & nos credimus , & cognouimus
Lu 9.c.20 70 quia tu es Christus filius Dei.¶Respondit eis Iesus:
Nónne ego vos duodecim elegi : & ex vobis vnus
71 diabolus est? ¶Dicebat autem Iudam Simónis Isca
riotem : hic enim erat traditurus eum , cùm esset
vnus ex duodecim .

CAPVT VII.

1 POst hæc* ambulabat Iesus in `Galilæam.` * autem
A non enim volebat in Iudæam`ambulare: Galilæa
quia quærebant eum Iudæi interficere. Iudæa a.
2 ¶Erat autem in proximo dies festus Iu-
3 dæorum, | Scenopegia . ¶ Dixerunt autem ad eum Leu.23.f.34.
fratres eius:Trãsi hinc,& vade in Iudæam,vt & di-
4 scipuli tui videãt opera tua quæ facis.¶Nemo quip
pe in occulto quid facit,& quærit ipse in palam es-
5 se:si hæc facis, manifesta teipsum mundo. ¶Neque
6 enim fratres eius credebãt in eum . ¶Dicit ergo eis
Iesus:Tempus meum nondum aduenit:tempus au
7 tem vestrum semper est paratũ . ¶Non potest mun-
dus odisse vos:me autem odit,quia ego testimoniũ
8 perhibeo de illo,quòd opera eius mala sunt. ¶Vos
B ascendite ad diẽ festũ hunc, ego* `uon ascendo`ad * autem
diẽ festum istũ: quia meum tp̃s nondum impletum nondum
9 est. ¶Hæc cum dixisset, ipse mansit in Galilæa . ¶Vt ascendã 3.
10 autem ascenderunt fratres eius, tunc & ipse ascen-
dit ad diẽ festum non manifeste,sed quasi in occul
11 to.¶Iudæi ergo quærebant eum in die festo,& dice
12 bant: Vbi est ille? ¶Et murmur multus erat in turba
de eo . Quidam enim dicebant : Quia bonus est.
13 Alij autem dicebant:Non, sed seducit turbas.¶Ne-
mo tamẽ palàm loquebatur de illo propter metum
14 Iudæorum. ¶Iam autem die festo mediante,ascen-
15 dit Iesus in templum & docebat.¶Et mirabantur Iu
dæi, dicentes : Quomodo hic literas scit , cùm uon
16 didicerit?¶Respondit eis Iesus,& dixit:Mea doctri
17 na non est mea,sed eius qui misit me . ¶Si quis vo-
C luerit voluntatẽ eius facere,cognoscet de doctrina
18 vtrũ ex Deo sit,an ego à meipso loquar . ¶Qui à se-
metipso loquitur,gloriam propriam quærit:qui au
tem quærit gloriã eius qui misit eũ,hic verax est,&
19 iniustitia in illo nõ est.¶Nónne Moyses dedit vobis
legẽ,& nemo ex vobis facit legẽ? |Quid me quæri- Exo.20.c.
20 tis interficere?¶Respõdit turba,& dixit:¶Dæmoniũ 21.& 24.a.3.
21 habes.quis te quærit interficere?¶Respondit Iesus, Su.5.c.15.
& dixit eis : Vnum opus feci , & omnes miramini,
22 ¶Propterea Moyses|dedit vobis circuncisionẽ:non Leu.12.a.3.
qa ex Moyse est,sed ex|patribus,& in sabbatbo cir Gen.17.
23 cunciditis hoĩem: ¶Si circũcisionẽ accipit homo in b.10.
D sabbatho,vt nõ soluatr lex Moysi:mihi indignamini Deu.1.c.
24 qa totum boĩem sanum feci in sabbatho? ¶|Nolite 16.
iudicare secundùm faciem:sed iustum iudicium iu
25 dicate.¶Dicebant ergo quidã ex Ierosolymis:Nón
26 ne hìc est quẽ quærunt interficere?¶Et ecce palàm
loquitur,& nihil ei dicunt:Nunquid verè cognoue
27 rũt principes:quia hic est Christus?¶Sed hũc scimus
vnde sit,Christus autẽ cùm venerit,nemo scit vnde
28 sit.¶Clamabat ergo Iesus in tẽplo docens, & dicẽs:
Et me scitis,& vnde sim scitis, & à meipso nõ veni,
29 sed est verus qui misit me,quem vos nescitis.¶Ego
30 scio eum:quia ab ipso sum, & ipse me misit.¶Quæ-
E rebant ergo eum apprebendere:& nemo misit in il
31 lum manus , quia nondum venerat hora eius . ¶De
turba autem multi crediderunt in eum, & dicebãt:
Christus cum venerit , nunquid plura signa fa-
32 ciet quàm quæ hic facit ? ¶ Audierunt Pbarisæi tur-
bam murmurantem de illo hæc , & miserunt prin- * sacerdo-
cipes * & Pbarisæi ministros vt apprehenderent tum.
33 eum . ¶Dixit ergo eis Iesus:Adbuc modicum tem- Inf.13.f.
pus vobiscũ sum:& vado ad eũ qui me misit.¶|Quę- 3.
retis me,& non inuenietis: & vbi ego sum,vos non

35 poteſtis venlre.ꝰDixerunt ergo Iudæi ad ſemetip-
ſos.Qnò hic iturus eſt,quia non inueniemus eum?
nunquid in diſperſionem Gentium iturus eſt,& do
36 cturus Gentes?ꝰQuis eſt hlc ſermo quem dixit,
Quęretis me,&non inuenietis:&vbi ſum ego,vos
‖ Lu. 23. f. 27. 37 non poteſtis venire?ꝰIn nouiſsimo autem die‖ma
gno feſtiuitatis ſtabat Ieſus & clamabat, dicẽs: Si-
38 quis ſitit, veniat ad me, & bibat.ꝰQui credit in me
‖ Deut.18. c.15. ‖ſicut dicit ſcriptura: ‖ flumina de ventre eius fluẽt
Ioel. 2. g. 28. Ac.2.c.17. 39 aquæ viuæ.ꝰ(Hoc autem dixit de Spiritu quem ac-
cepturi erant credentes in eum: nõdum enim erat
1. Spiritus ˋdatusˋ, quia Ieſus nondum erat glorifica-
ˋſanctus 4. 40 tus.)ꝰEx illa ergo turba cùm audiſſent hos ſermo-
41 nes eius, dicebant: Hic eſt verè propheta.ꝰAlij di-
cebant: Hic eſt Chriſtus. Quidam autem dicebãt:
Mich. 5.2. 42 Nunquid à Galilæa venit Chriſtus?ꝰNónne‖ſcri-
‖ Mat.2.a.6. ptura dicit,quia ex ſemine Dauid,& de Beth-léhẽ
43 caſtello vbi erat Dauid,venit Chriſtus?ꝰDiſſenſio
44 itaque facta eſt in turba propter eum.ꝰQuidam au
G tem ex ipſis volebant apprehẽdere eum: ſed nemo
45 miſit ſuper enm manus:ꝰVenerũt ergo miniſtri ad
Pontifices & Phariſæos. Et dixerunt eis illi: Qua-
46 re non adduxiſtis illum?ꝰReſponderunt miniſtri:
* loquitur Nunquam ſic locutus eſt homo, ſicut hic homo*.
47 ꝰReſponderunt ergo eis Phariſęi: Nunquid & vos
48 ſeducti eſtis?ꝰNunquid ex principibus aliquis cre
49 didit in eum, aut ex Phariſęis?ꝰſed turba hæc quæ
50 non nouit legẽ,maledicti ſunt.ꝰDixit Nicodemus
Sup.3.a.2. ad eos,‖ ille qui venit ad eum nocte, qui vnus erat
51 ex ipſis:ꝰNunquid lex noſtra iudicat hominem ni
‖ Deu.17.b.8. & 19.f.15. ſi prius audierit ab ipſo, ‖ & cognonerit quid fa-
52 ciat?ꝰReſponderunt: & dixerunt ei: Nunquid &
* ſcripturas tu Galilæus es? Scrutare*, & vide, quia à Galilæa
ˋſurrexit. 53 propheta non ˋſurgitˋ. Et reuerſi ſunt vnuſquiſ-
que in domum ſuam.

CAPVT VIII.

IEſus autem perrexit in montem Oliueti:
1 ꝰ& diluculo iterum venit in templum, &
A omnis populus venit ad eum, & ſedens
2 docebat eos.ꝰAdddducunt autem Scribę
3 & Phariſæi mulierem in adulterio deprehenſam:&

ſtatuerunt eã in me-
4 dio, ꝰ & dixerunt ei.
Magiſter, hęc mulier
modò deprehẽſa eſt
‖ Leui. 20. b.10. 5 in adulterio.ꝰ‖ In le-
ge autẽ Moyſes man
dauit nobis huiuſmo
di lapidare. Tu ergo
6 qnid dicis?ꝰHoc au-
tem dicebant tentan
tes eũ, vt poſſent ac-
cuſare eum.Ieſus au-
tem inclinãs ſe deor
7 ſum,digito ſcribebat in terra.ꝰCum ergo perſeue-
‖ Deut.17. b.7. rarent interrogantes eũ:erexit ſe:& dixit eis:‖ Qui
ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidem
8 mittat.ꝰEt iterum ſe inclinans, ſcribebat in terra.
* hæc 9 ꝰAndientes aũt*,vnus poſt vnnm exibant,incipien
tes à ſenioribus:& remãſit ſolns Ieſus, & mulier in
10 medio ſtans.ꝰErigens aũt ſe Ieſus,dixit ei: Mulier
11 vbi ſunt qui te accuſabant?ꝰnemo te condemna-
uit?Quæ dixit:Nemo Dñe:Dixit autem Ieſus: Nec
ego te condemnabo. Vade,& iã amplius noli pec

12 care.ꝰIterũ ergo locutns eſt eis Ieſus,dicens:‖ Ego ‖ 1.Ioh.1. b.5.
B ſum lux mundi: qui ſequitur me, non ˋambulatˋ in ˋambulabit 5.
13 tenebris:ſed habebit lumem vitæ.ꝰDixerunt ergo
ei Phariſæi: Tu de te ipſo teſtimoniũ perhibes,te-
14 ſtimonium tuum non eſt verum.ꝰReſpondit Ieſus,
& dixit eis:Et ſi ego teſtimoniũ perhibeo de me ip
ſo,verũ eſt teſtimoniũ meum, quia ſcio vnde veni,
& quò vado: vos aũt neſcitis vnde venio, aut quò
15 vado.ꝰVos ſecundũ carnem iudicatis: ego non iu
16 dico quemquã:ꝰ& ſi iudico ego, iudicium meum
verũ eſt: quia ſolus non ſum, ſed ego & qni miſit
17 me,Pater.ꝰEt in lege veſtra ſcriptum eſt,‖ quia duo ‖ Deut.17. b.6. & 19.
18 rum hominum teſtimonium verum eſt.ꝰEgo ſum d.15.
qui teſtimonium perhibeo de meipſo: & teſtimo- Matt.18.b.
19 nium perhibet de me qui miſit me,Pater.ꝰDicebãt 16.
ergo ei: Vbi eſt pater tuus? Reſpondit Ieſus: Neq; 2.Cor.13.
me ſcitis, neq; patrẽ meum:ſi me ſciretis, forſitan a.1. Heb.10.c.
20 & Patrem meum ſciretis.ꝰHęc verba locutus eſt Ie 30.
ſus in gazophylacio, docens in tẽplo: & nemo ap-
prehendit eum, quia necdum uenerat hora eius.
21 ꝰDixit ergo iterum eis Ieſus:Ego vado,& quęretis
C me, & in peccato veſtro moriemini. Quò ego va-
22 do,vos non poteſtis venire.ꝰDicebant ergo Iudęi:
Nunquid interficiet ſemetipſum, quia dicit, Quò
23 ego vado,vos non poteſtis venire?ꝰEt dicebat eis,
Vos de deorſum eſtis, ego de ſupernis ſum. Vos
de mundo hoc eſtis, ego non ſum de hoc mundo.
24 Dixi ergo vobis, q2 moriemini in peccatis veſtris.
ſi enim non credideritis quia ego ſum, moriemini
25 in peccato veſtro.ꝰDicebãt ergo ei:Tu quis es?Di
26 xit eis Ieſus:Principiũ ˋqniˋ & loquor vobis.ꝰMulta
habeo de vobis loqui & iudicare, ſed qui me mi- ˋquia 1. ˋquòd 1.
ſit, verax eſt: & ego quæ audiui ab eo, hæc loquor Suprà 3.d.
27 in mundo ꝰ Et non cognouerunt quia patrem ˋeisˋ 33.
28 dicebat Deum.ꝰDixit ergo eis Ieſus: Cùm exalta- Rom.3.a.4.
ueritis filium hominis, tunc cognoſcetis,quia ego ˋeius
ſum,& à meipſo facio nihil, ſed ſicut docuit me Pa
29 ter,hæc loquor:ꝰ& qui me miſit,mecum eſt:&non
D reliquit me ſolnm,quia ego quæ placita ſunt ei,fa
30 cio ſemper.ꝰHæc illo loquente multi crediderunt
31 in eum.ꝰDicebat ergo Ieſus ad eos qui crediderũt
ei,Iudæos: Si vos manſeritis in ſermone meo,verè
32 diſcipuli mei eritis,ꝰ& cognoſcetis veritatẽ,& ve-
33 ritas liberabit vos.ꝰReſponderunt ei:Semen Abra
hæ ſumus,& nemini ſeruiuimus vnquam,qũo tu di
34 cis,Liberi eritis?ꝰRñdit eis Ieſus:Amen, amen di-
co vobis,quia ‖ omnis qui facit peccatum, ſeruus
35 eſt peccati:ꝰ ſeruus autem non manet in domo in ‖ Rom 6.
36 æternum,filius manet in æternum.ꝰSi ergo vos fi- c.14.
37 lius liberauerit,verè liberi eritis.ꝰScio quia filij A- 2. Petr. 2. d.19.
brahæ eſtis,ſed quęritis me interficere,quia ſermo
38 meus non capit in vobis.ꝰEgo quod vidi apud Pa-
E trẽ,loquor,& vos quæ vidiſtis apud patrẽ veſtrum,
39 facitis.ꝰRñderunt, & dixerunt ei:Pater noſter A-
braham eſt.Dicit eis Ieſus: Si filij Abrahę eſtis,ope
40 ra Abrahæ facite.ꝰNunc autem quæritis me inter-
ficere hominem,qui veritatem vobis locutus ſum,
41 quam audiui à Deo:hoc Abraham non fecit.ꝰVos
facitis opera patris veſtri. Dixerunt itaq; ei: Nos
ex fornicatione non ſumus nati,vnum patrẽ habe-
42 mus Deum.ꝰDixit ergo eis Ieſus:Si Deus pater ve
ſter eſſet,diligeretis vtiq; me:ego enim ex Deo ꝓ-
ceſſi & veni: neq; enim à meipſo ueni, ſed ille me
43 miſit.ꝰQuare loquelã meam nõ cognoſcitis?Quia
44 non poteſtis audire ſermonẽ meũ.ꝰ‖ Vos ex patre ‖ 1. Ioh.3. b.8.
F diabolo eſtis, & deſyderia patris veſtri uultis face-

re. ille homicida erat ab initio, & in ueritate non
stetit: quia non est ueritas in eo. cum loquitur men
dacium, ex proprijs loquitur, quia mendax est, &
45 pater eius. ¶ Ego autem quia veritatem dico, non
46 creditis mihi. ¶ Quis ex vobis 'arguet' me de pecca-
to? Si veritatem dico, quare vos non creditis mihi?
47 ¶ Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos
48 non auditis, quia ex Deo non estis. Responderunt
ergo Iudęi, & dixerunt ei: Nónne benè dicimus
nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes
49 ¶ Respondit Iesus: Ego dæmonium non habeo, sed
honorifico Patrem meum, & vos inhonorastis me.
50 ¶ Ego autem non quęro gloriam meam: est qui quę
51 rat, & iudicet. ¶ Amen, amen dico vobis, si quis ser-
monem meum seruauerit, mortem non videbit in
52 æternum. ¶ Dixerunt ergo Iudæi: Nunc cognoui-
mus, quia dæmonium habes. Abraham mortuus
est, & Prophetæ: & tu dicis, Si quis sermonem me-
um seruauerit, non gustabit mortem in æternum.
53 ¶ Nunquid tu maior es patre nostro Abraham, qui
G mortuus est? & Prophetæ mortui sunt. Quem teip-
54 sum facis? ¶ Respondit Iesus: Si ego glorifico meip-
sum, gloria mea nihil est. est pater meus qui glori-
55 ficat me, quem vos dicitis quia Deus vester est, ¶ &
non cognouistis eum: ego autem noui eum. Et si
dixero, quia non scio eum: ero similis vobis, men-
56 dax. Sed scio eum, & sermonem eius seruo: ¶ Abra-
ham pater vester exultauit vt videret diem meū: &
vidit, & gauisus est.

57 ¶ Dixerunt ergo Iu-
dęi ad eum. Quinqua
ginta annos nondū
habes, & Abraham
vidisti? ¶ Dixit eis Ie-
58 sus: Amen, amen di-
co vobis, antequam
Abraham fieret, ego
59 sum. ¶ Tulerunt ergo
lapides, vt iacerent
in eum. Iesus autem
abscondit se, & exi-
uit de templo.

CAPVT IX.

1 ET præte-
A riens Ie-
sus 'vidit
hominem
cæcum à natiuitate:
2 ¶ & interrogauerunt
eum discipuli eius:
Rabbi, quis peccauit,
hic, aut parētes eius,
vt cæcus nasceretur?
3 ¶ Respōdit Iesus: Ne-
que hic peccauit, ne
que parentes eius:
4 sed vt manifestentur opera Dei in illo. ¶ Me opor-
tet operari opera eius qui misit me, donec dies est.
5 venit nox, quando nemo potest operari. ¶ Quandiu
6 sum in mundo, lux sum mundi. ¶ Hæc cum dixisset,
expuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & liniuit
7 lutum super oculos eius, ¶ & dixit ei: Vade, laua in
natatoria Silòe, quod interpretatur, Missus. Abijt
8 ergo, & lauit: & venit videns. ¶ Itaque vicini & qui
B 'viderant' eum prius quia mendicus erat, dicebant:
Nónne hic est qui sedebat, & mēdicabat? Alij dice
9 bant: Quia hic est. ¶ Alij autem: Nequaquā, sed si-
10 milis est ei. Ille verò dicebat: Quia ego sum. ¶ Dice-
11 bant ergo ei: Quō aperti sunt tibi oculi? ¶ Respon-
dit: Ille homo qui dicitur Iesus, lutum fecit: & vn-
xit oculos meos, & dixit mihi: Vade ad natatoriam
12 Silòe, & laua. Et abij, & laui, & vidi. ¶ Et dixerunt
13 ei: Vbi est ille? Ait: Nescio. ¶ Adducunt eum ad Pha
14 risæos qui cæcus fuerat. ¶ Erat autem sabbathum
quando lutum fecit Iesus, & aperuit oculos eius.
15 ¶ Iterum ergo interrogabant eum Pharisæi quō vi-
C disset. Ille autem dixit eis: Lutum mihi posuit su-
16 per oculos, & laui: & video. ¶ Dicebāt ergo ex Pha-
risæis quidam: Non est hic homo à Deo, quia sab
bathum non custodit. Alij autem dicebant: Quo-
modo potest homo peccator hæc signa facere? Et
17 schisma erat inter eos. ¶ Dicunt ergo cæco iterum:
Tu, quid dicis de illo qui aperuit oculos tuos? Ille
18 autem dixit: Quia propheta est. ¶ Non crediderunt
ergo Iudæi de illo, quia cæcus fuisset & vidisset, do
19 nec vocauerunt parentes eius qui viderat. ¶ & inter
rogauerunt eos, dicentes: Hic est filius vester, quē
vos dicitis quia cæcus natus est? Quomodo ergo
20 nunc videt? ¶ Responderunt eis parentes eius, & di
D xerunt: Scimus quia hic est filius noster, & quia cæ
21 cus natus est: ¶ quomodo autem nunc videat, nesci
mus: aut quis eius aperuit oculos, nos nescimus: ip
sum interrogate, ętatem habet, ipse de se loquatur.
22 ¶ Hæc dixerunt parentes eius, quoniam timebant
Iudæos. iam enim conspirauerant Iudæi, vt si quis
eum confiteretur esse Christum, extra synagogam
23 fieret. ¶ Propterea parentes eius dixerunt: Quia æta
24 tem habet, ipsum interrogate. ¶ Vocauerunt ergo
E rursum hominem qui fuerat cæcus, & dixerunt ei:
Da gloriam Deo: nos scimus quia hic homo pecca-
25 tor est. ¶ Dixit ergo eis ille: Si peccator est, nescio:
vnum scio, quia cæcus cùm essem, modo video.
26 ¶ Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? quomodo a-
27 peruit tibi oculos? ¶ Respondit eis: Dixi vobis iam,
& audistis: quid iterum vultis audire? nunquid &
28 vos vultis discipuli eius fieri? ¶ Maledixerunt ergo
ei, & dixerunt: Tu discipulus illius sis: nos autem
29 Moysi discipuli sumus. ¶ Nos scimus quia Moysi lo
30 cutus est Deus: hūc autem nescimus vnde sit. ¶ Res-
F pondit ille homo, & dixit eis: In hoc enim mirabile
est quia vos nescitis unde sit, & aperuit meos ocu-
31 los: ¶ scimus autem quia peccatores Deus non au-
dit: sed si quis Dei cultor est, & voluntatem eius fa
32 cit, hunc exaudit. ¶ A seculo non est auditum quia
33 quis aperuit oculos cęci nati: ¶ Nisi esset hic a Deo,
34 non poterat facere quicquam. ¶ Responderunt ei:
In peccatis natus es totus, & tu doces nos? Et
35 eiecerunt eum foras. ¶ Audiuit Iesus quia eiece-
G runt eum foras: & cum inuenisset eum, dixit ei:
36 Tu credis in filium Dei? ¶ Respondit ille, & dixit:
37 Quis est Domine, ut credam in eum? ¶ Et dixit ei
38 Iesus: Et uidisti eum, & qui loquitur tecum,
ipse est. ¶ At ille ait: Credo Domine. Et proci-
39 dens adorauit eum. ¶ Et dixit ei Iesus: In iudicium
ego in hunc mundum ueni: ut qui non uident,
40 uideant: & qui uident, cæci fiant. ¶ Et audierūt qui-
dam ex Pharisæis qui cum ipso erant: & dixe-
41 runt ei: Nunquid & nos cæci sumus? ¶ Di-
xit eis Iesus: Si cæci essetis, non haberitis pec-
catum. nunc uerò dicitis: Quia uidemus. Pecca-
tum uestrum manet.

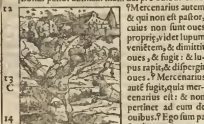
arguit 4. 1. Ioh. 4. 16.

.8.

'Videbāt

CAPVT X.

1 AMen,amen dico vobis,qui non intrat per
A oſtium in ouile ouium,ſed aſcẽdit aliun
2 de: ille fur eſt, & latro. ¶ Qui autem in-
3 trat per oſtium,paſtor eſt ouium.¶Huic
oſtiarius aperit:& oues vocem eius audiunt:& pro
4 prias oues vocat nominatim,& educit eas.¶Et cùm
proprias oues emiſerit,ante eas vadit : & oues illũ
5 ſequuntur:quia ſciunt vocem eius.¶ Alienum autẽ
non ſequuntur,ſed fugiunt ab eo : quia non noue-
6 runt vocem alienorum.¶Hoc prouerbium dixit eis
Ieſus . Illi autem non cognouerunt quid loquere-
7 tur eis.¶Dixit ergo eis iterum Ieſus: Amen,amẽ di
8 co vobis,quia ego ſum oſtiũ ouium.¶Omnes quot-
B quot venerunt , fures ſunt & latrones : ſed non au-
9 dierunt eos oues.¶Ego ſum oſtium. Per me ſi quis
introierit,ſaluabitur:& ingredietur,& egredietur ,&
10 paſcua inueniet . ¶ Fur non venit niſi vt furetur , &
mactet,& perdat.Ego veni vt vitam habeant, & a-
11 bundantius habeant . ¶ Ego ſum paſtor bonus .
‖Iſai.40.c. c 11. Ezec.34 c. 33.& 37.f. 34. Bonus paſtor animam ſuam dat pro ouibus-ſuis.
12 ¶Mercenarius autem
& qui non eſt paſtor,
cuius non ſunt oues
proprię,videt lupum
veniẽtem, & dimittit
oues , & fugit : & lu-
pus rapit,& diſpergit
13 oues . ¶ Mercenarius
C autẽ fugit,quia mer-
cenarius eſt : & non
pertinet ad eum de
14 ouibus.¶ Ego ſum pa
ſtor bonus:& cogno-

‖Matt.12. d.27. Luc.10.d.22. ‖Matt.28. d.19 ‖Matt,16. d.25. Luc.24.g.47. ‖Act.10.f.35.13.g.47.15 b.7. Gal 2.b.9. Ezec.37.f.22. Iſai.53.b.7.
15 ſco meas,& cognoſcunt me meæ.¶‖Sicut nouit me
pater,& ego agnoſco patrem:& animam meam po
16 no pro ouibus-meis`:¶‖ Et alias oues habeo quæ
non ſunt ex hoc ouili : & illas oportet me adduce-
re , & vocem meam audient , & fiet vnum ouile &
17 vnus paſtor.¶Propterea me diligit pater,‖quia ego
18 pono animam meam,vt iterum ſumam eam.¶ Ne-
mo tollit eam à me: ſed ego pono eam à meipſo.
poteſtatem habeo ponendi eam: & poteſtatem ha
beo iterum ſumendi eam.Hoc mandatum accepi à
19 patre meo.¶Diſſenſio iterum facta eſt inter Iudęos
20 propter ſermones hos.¶ Dicebant autem multi ex
ipſis:Dæmònium habet,& inſanit:quid eum audi-
21 tis?¶ Alij dicebant : Hæc verba , non ſunt Dæmo-
D nium habẽtis.nunquid dæmoniũ poteſt cęcorum
‖1 Mac.4 f.56.59. 22 oculos apperire ? ¶‖ Facta ſunt autem Encænia in
23 Ieroſolymis : & hyems erat . ¶ Et ambnlabat Ieſus
24 in templo , in porticu Salomonis.¶Circũdederunt
ergo eum Iudæi,& dicebant ei:Quouſque animam
noſtram tollis ? ſi tu es Chriſtus, dic nobis palàm:
25 ¶ Reſpondit eis Ieſus : Loquor vobis , & non cre-
ditis . Opera quæ ego facio in nomine Patris mei,
26 hæc teſtimonium perhibent de me : ¶ ſed vos non
*ſicut dixi vobis 2. 27 creditis , quia non eſtis ex ouibus meis * . ¶ Oues
meæ vocem meam audiunt : & ego cognoſco eas
28 & ſequuntur me . ¶ Et ego vitam æternam do eis :
E & non peribunt in æternum , & non rapiet eos
*qui dedit mihi, maior 2. 29 quiſquam de manu mea . ¶ Pater meus` quod de-
dit mihi , maius `omnibus eſt : & nemo poteſt ra-
30 pere de manu Patris mei . ¶ Ego & pater vnum
*ergo iterum 4. 31 ſumus.¶Suſtulerunt *lapides Iudæi , vt lapidarent
eum·. Reſpondit eis
32 Ieſus: ¶Multa bona o-
pera oſtendi vobis ex
patre meo , propter
quod eorum opus me
33 lapidatis?¶Reſponde-
runt ei Iudæi: De bo-
no opere non lapida-
mus te,ſed de blaſphe
mia , & quia tu homo
cùm ſis , facis teipſum
34 Deum.¶Reſpondit eis
Ieſus.Nónne ſcriptum
35 eſt in lege veſtra, quia ‖Ego dixi, dij eſtis? ¶ Si illos
dixit deos,ad quos ſermo Dei factus eſt, & non po- ‖Pſal.81 b.6.
36 teſt ſolui ſcriptura:¶ quem pater ſanctificauit & mi
F ſit in mundum,vos dicitis , Quia blaſphemas: quia
37 dixi:filius Dei ſum?¶Si non facio opera patris mei:
38 nolite credere mihi.¶Si autem facio: & ſi mihi non
vultis credere, operibus credite : vt cognoſcatis &
39 credatis quia pater in me eſt,& ego in patre.¶Quæ
rebant ergo eum apprehendere:& exiuit de mani-
40 bus eorum.¶ Et abijt iterum trans Iordanem in eũ
locum vbi erat Iohannes baptizans primùm:& mã
41 ſit illic.¶Et multi venerunt ad eũ,& dicebant:Quia
Iohannes quidem ſignum fecit nullum . Omnia
autem quæcumque dixit Iohannes de hoc,vera e-
42 rant.¶Et multi crediderunt in eum.

CAPVT XI.

1 ERat autem quidam languens Lazarus à
A Bethania, de caſtello Mariæ & Marthæ
2 `ſororis` eius. (¶Maria autem erat ‖quæ *ſororum
vnxit Dñm vnguento , & exterſit pedes ‖Matt 26. 27.
eius capillis ſuis : cuius frater Lazarus infirmaba- Lu.7 f.37 Ioa 12.a.3.
3 tur.)¶Miſerunt ergo ſorores eius ad eum, dicen-
4 tes:Domine,ecce quem amas,infirmatur.¶Audiẽs
autẽ Ieſus,dixit eis: Infirmitas hæc non eſt ad mor
tẽ,ſed pro gloria Dei: ut glorificetur filius Dei per
5 eam.¶Diligebat autem Ieſus Martham,& ſororem
6 eius Mariam,& Lazarum: ¶ Vt ergo audiuit quia
infirmabatur , tunc quidem manſit in eodem loco
7 duobus diebus , ¶ deinde poſt hæc dicit diſcipulis
8 ſuis:Eamus in Iudæam iterum.Dicunt ei diſcipuli:
Rabbi,nunc quærebant te Iudæi lapidare, & iterũ
9 uadis illuc? ¶ Reſpondit Ieſus : Nonne duodecim
B ſunt horæ diei? Si quis ambulauerit in die, non of-
10 fendit:quia lucem huius mundi uidet:¶ſi autem am
bulauerit in nocte,offendit,quia lux non eſt in eo.
11 Hæc ait:& poſt `hæc` dicit eis:Lazarus amicus no- *hoc
12 ſter dormit:ſed uado ut à ſomno excitẽ eum.¶Di-
xerunt ergo diſcipnli eius:Dñe,ſi dormit,ſaluus e-
13 rit.¶Dixerat aũt Ieſus de morte eius:illi autem pu-
14 tauerunt qnia de dormitione ſomni diceret. ¶ Tũc
ergo Ieſus dixit eis manifeſtè : Lazarus mortuus
15 eſt:¶& gaudeo propter uos, vt credatis , quoniam
16 non eram ibi:ſed eamus ad eum.¶Dixit ergo Tho-
mas qui dicitur Didymus,ad cõdiſcipulos:Eamus
17 & nos,ut moriamur cũ eo.¶Venit itaq; Ieſus:& in-
C uênit eum quatuor dies iam in monumento habẽ
18 tem.¶(Erat aũt Bethania iuxta Ieroſolymam quaſi
19 ſtadijs quindecim):¶ Multi aũt ex Iudæis uenerant
ad Marthã & Mariam,ut conſolarentur eas de fra-
20 tre ſuo. ¶ Martha ergo ut audiuit quia Ieſus uenit,
21 occurrit illi: Maria aũt domi ſedebat. ¶ Dixit ergo
Martha ad Ieſum.Dñe ſi fuiſſes hic,frater meus nõ

22 fuiſſet mortuus.¶Sed & nunc ſcio quia quæcunque
23 popoſceris à Deo, dabit tibi Deus.¶Dicit illi Ieſus
24 Reſurget frater tuus.¶Dicit ei Martha:ſcio quia re:
Suprà 5. c.29. Luc. 14. c. 14. 25 ſurget in reſurrectione, in nouiſsimo die.¶Dixit ei
Ieſus: Ego ſum reſurrectio & uita: qui credit in
Suprà 6. d.33. e.47. 26 me, etiam ſi mortuus fuerit viuet.¶& omnis qui vi-
uit, & credit in me non morietur in æternũ. Credis
Viui -7. 27 hoc? ¶ Ait illi: Vtique Dñe, ego credidi quia tu es
D Chriſtus filius Dei *qui in-hunc` mundum veniſti.
28 ¶Et cùm hæc dixiſſet, abijt, & vocauit Mariã ſoro-
rẽ ſuam ſilentio, dicens: Magiſter adeſt, & vocat te.
ſurrexit 29 ¶Illa, vt audiuit, `ſurgit cito`, & venit ad eum.¶non-
30 dũ enim venerat Ieſus in caſtellum: ſed erat adhuc
31 in illo loco vbi occurrerat ei Martha. ¶ Iudæi ergo
qui erant cũ ea in domo, & conſolabantur eã, cum
vidiſſent Mariam quia citò ſurrexit & exijt, ſecuti
ſunt eã, dicentes: Quia vadit ad monumentũ, vt plo
32 ret ibi.¶Maria ergo cũ veniſſet vbi erat Ieſus, vidẽs
eum, cecidit ad pedes eius, & dicit ei: Dñe ſi fuiſſes
33 hic, non eſſet mortuus frater meus. ¶ Ieſus ergo, vt
E vidit eã plorantem, & Iudæos qui venerant cum ea
34 plorãtes, infremuit ſpiritu, & turbauit ſeipſum, ¶ &
dixit: Vbi poſuiſtis eum? Dicunt ei: Dñe, veni & vi-
35 de.¶Et lachrymatus eſt Ieſus. Dixerunt ergo Iudæi:
36 ¶Ecce quomodo amabat eũ.¶Quidam aũt ex ipſis
Suprà 9. a 6. 37 dixerunt: Non poterat hic qui aperuit oculos cæci
nati 38 *facere vt hic non moreretur? ¶ Ieſus ergo rurſum
fremens in ſemetipſo, venit ad monumentum. erat
39 aũt ſpelunca: & lapis ſuperpoſitus erat ei. ¶ Ait Ie-
ſus: Tollite lapidẽ. Dicit ei Martha ſoror eius qui
mortuus fuerat: Domine iã fœtet: quatriduanus eſt
40 enim.¶Dicit ei Ieſus: Nónne dixi tibi qm̃ ſi credide
41 ris, videbis gloriã Dei? ¶ Tulerunt ergo lapidẽ. Ie-
ſus aũt eleuatis ſurſum oculis, dixit: Pater, gratias
42 ago tibi, quoniã audiſti me. ¶ Ego aũt ſciebã quia
ſemper me audis, ſed propter populũ qui circun-
43 ſtat, dixi, vt credãt quia tu me miſiſti.¶Hæc cùm di-
xiſſet, voce magna clamauit: Lazare, veni foras.

44 Et ¶ſtatim prodijt qui
F fuerat mortuus, liga-
tus pedes & manus
inſtitis, & facies illius
ſudario erat ligata.
Dixit eis Ieſus: Solui
te eũ, & ſinite abire.
45 ¶Multi ergo ex Iudæ
is qui venerãt ad Ma
riam & Martham, &
viderant, quæ fecit Ie
46 ſus, crediderũt in eũ.
¶Quidam autẽ ex ip-
ſis abierunt ad Phariſæos, & dixerunt eis quæ fe-
47 cit Ieſus. ¶ Collegerunt ergo Pontifices & Phari-
ſæi conciliũ, & dicebãt: Quid facimus, quia hic ho-
48 mo multa ſigna facit? ¶Si dimittimus eũ ſic, omnes
* & 8. Infr. 18 c. 14. credent in eũ: & venient Romani & tollent* noſtrũ
49 locũ & gentẽ.¶Vnus autem ex ipſis Caiphas-no-
G mine`, cùm eſſet Pontifex anni illius, dixit eis: Vos
-7. vobis 50 neſcitis quicquã, ¶nec cogitatis quia expedit` no-
bis` vt vnus moriatur homo pro populo, & non to-
51 ta gens pereat.¶Hoc autẽ à ſemetipſo nõ dixit: ſed
cùm eſſet Pontifex anni illius, prophetauit, quòd
52 Ieſus moriturus erat pro gente, ¶& non tantùm pro
gente, ſed vt filios Dei qui erant diſperſi, congre-
53 garet in vnum.¶ Ab illo ergo die cogitauerũt vt in-
54 terficerent eum.¶Ieſus ergo iam non in palàm am-
bulabat apud Iudæos, ſed abijt in regionem iux-
ta deſertum in ciuitatẽ quæ dicitur Ephrem, & ibi
55 morabatur cũ diſcipulis ſuis.¶Proximum autẽ erat
Paſcha Iudæorum: & aſcenderunt multi Ieroſoly-
mã de regione ante Paſcha, vt ſanctificarent ſeip-
56 ſos.¶Quærebant ergo Ieſum: & colloquebantur ad-
inuicem, in templo ſtantes; Quid putatis, quia non
vẽnit ad diem ſeſtum? Dederant aũt Pontifices &
Phariſæi mandatum, vt ſi quis cognouerit vbi ſit,
indicet, vt apprehendant eum.

CAPVT XII.

1 IEſus ergo ante ſex dies Paſchæ vẽnit Be
A thaniã, vbi Lazarus fuerat mortuus, quẽ
2 ſuſcitauit Ieſus. ¶ Fecerunt aũt ei cœnã Ma.26.a.6 Mar 14.a.3
ibi, & Martha miniſtrabat: Lazarus verò
vnus erat diſcumbentibus cum eo.¶Maria ergo ac
3 cepit libram vnguenti nardi piſtici, pretioſi, & vn-
xit pedes Ieſu, & extерſit pedes eius capillis ſuis: &
4 domus impleta eſt ex odóre vnguenti. ¶ Dixit er-
go vnus ex diſcipulis eius, Iudas Iſcariotes qui e-
5 rat eum traditurus: ¶Quare hoc vnguentum nõ ve-
nijt trecentis denarijs, & datum eſt egenis? ¶dixit
6 autẽ hoc nõ quia de egenis pertinebat ad eum: ſed
quia fur erat, & loculos habens, ea quæ mitteban-
7 tur, portabat. ¶ Dixit ergo Ieſus: `Sine` illam, vt in Sinite
B diem ſepulturæ meæ ſeruet illud. ¶ Pauperes enim
8 ſemper habetis vobiſcum: me autem non ſemper
9 `habebitis`.¶Cognouit ergo turba multa ex Iudæis habetis 4.
quia illic eſt: & venerunt, nõ propter Ieſum tãtùm,
ſed vt Lazarum viderent, quem ſuſcitauit à mor-
10 tuis: ¶ Cogitauerunt autem principes ſacerdotum
11 vt & Lazarum interficerent: ¶quia multi propter il
12 lum abibant ex Iudæis, & credebant in Ieſum.¶ In
craſtinum autẽ turba multa quæ venerat ad diem
feſtũ, cùm audiſſent quia venit Ieſus Ieroſolymã;
13 ¶acceperunt ramos palmarum, & proceſſerunt ob
uiam ei, & clamabant: Hoſan-na, benedictus qui Mat.21.a
14 venit in nomine Domini, Rex Iſrael. ¶ Et inuenit Ma.11.a.7 Luca. 19.f 35.

Ieſus aſellum, & ſe-
dit ſuper eum, ſicut
15 ſcriptum eſt. Noli ¶ti-
mere filia Sion: ec- Za. 9. b.9
ce Rex tuus venit ſe-
dens ſuper pullum a-
16 ſinæ.¶Hæc nõ cogno-
C uerunt diſcipuli eius
primùm: ſed quando
glorificatus eſt Ieſus,
tunc recordati ſunt
quia hæc erant ſcri-
pta de eo, & hæc fece
17 runt ei. Teſtimoniũ¶ergo per hibebat turba quæ e-
rat cum eo quando Lazarum vocauit de monumẽ
18 to, & ſuſcitauit eum à mortuis. ¶ Propterea & ob-
uiam venit ei turba: quia audierũt eum feciſſe hoc
19 ſignum.¶Phariſæi ergo dixerunt ad ſemetipſos: Vi-
detis quia nihil proficimus? ecce mũdus totus poſt
20 eum abijt. ¶ Erant aũt quidam Gentiles ex his qui
21 aſcenderant vt adorarent in die feſto.¶Hi ergo ac-
D ceſſerunt ad Philippum qui erat à Beth-ſaida Ga-
lilææ, & rogabant eum, dicentes: Dñe, volumus Ie-
22 ſum uidere.¶Venit Philippus, & dicit Andreæ. An-
23 dreas rurſus & Philippus dixerunt Ieſu.¶Ieſus au-
tem reſpondit eis, dicẽs: Venit hora vt clarificetur
24 filius hominis.¶ Amen, amen dico vobis, niſi gra-

num fruměti cadens in terrã, mortuũ fuerit: ipsum
solum manet: si autě mortuum fuerit, multum fru-
Matt.10.c.39. & 16.d.25. Marc.8.d.35. Lu.9.c.24. & 17.g.33.
25 ctum affert.? Qui amat animã suam, perdet eam: &
qui odit animã suam in hoc mundo, in vitam æter-
26 nam custodit eã.? Si quis mihi ministrat, me sequa
tur: & ubi sum ego, illic & minister meus erit. Si
quis mihi ministrauerit, honorificabit eum Pater
27 meus.? Nunc anima mea turbata est. Et quid dicã?
E Pater, saluifica me ex hac hora. Sed propterea ve-
28 ni in horam hanc.? Pater, clarifica nomen tuũ. Ve-
*dicens:
nit ergo vox de cœlo,*Et clarificaui, & iterũ clari-
29 ficabo.? Turba ergo quæ stabat & audierat, dice-
bat tonitruum esse factum. Alij dicebant: Angelus
30 ei locutus est.? Respondit Iesus, & dixit: Non pro-
31 pter me hæc vox venit, sed propter vos.? Nunc in-
dicium est mundi: nunc princeps huius mundi eij-
32 cietur foras.? Et ego si exaltatus fuero à terra, om
33 nia traham ad meipsum.? (hoc autě dicebat, signi-
34 ficans qua morte esset moriturus.) ? Respondit ei
Psa.109.a.4. & 116.2.2. Isai.40.b.6. Ezec.37.f.25.
turba: Nos audiuimus ex lege, quia Christus ma-
net in æternum: & quomodo tu dicis: Oportet exal
tari filium hominis? Quis est iste filius hominis?
35 ? Dixit ergo eis Iesus. Adhuc modicum lumen in
F vobis est. Ambulate dum lucem habetis, vt nõ vos
tenebrę comprehendant: & qui ambulat in tene-
36 bris, nescit quò vadat.? Dum lucem habetis, credi-
te in lucem, vt filij lucis sitis. Hęc locutus est Iesus:
37 & abijt, & abscondit se ab eis.? Cum antě tãta signa
38 fecisset coram eis, non credebant in eum: ? vt ser-
Isai.53.a.1. Rom.10.c.16.
mo Isaię prophetę impleretur, quě dixit: Domine,
quis credidit auditui nostro? & brachium Domini
39 cui reuelatũ est?? Propterea non poterant credere,
Isai.6.c.9.10. Mat.13.b.14. Mar.4.b.12. Lu.8.b.10. Act.28.f.27. Ro.11.b.8.
40 quia iterum dixit Isaias: ? Excæcauit oculos eo-
G rum, & indurauit cor eorũ: vt non videãt oculis, &
non intelligant corde, & conuertantur, & saně eos.
41 ? Hæc dixit Isaias, quando vidit gloriam eius, & lo-
42 cutus est de eo.? Veruntamen & ex principibus
multi crediderunt in eum: sed propter Pharisæos
non confitebantur: vt è synagoga non eijcerentur.
43 Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quàm
44 gloriam Dei.? Iesus autem clamauit & dixit: Qui
credit in me, non credit in me: sed in eum qui misit
45 me.? Et qui videt me, videt eum qui misit me.? Ego
46 lux in mundum veni: vt omnis qui credit in me, in
47 tenebris non maneat.? Et si quis audierit verba
mea, & non custodierit: ego non iudico eum.
non enim veni vt iudicem mundum, sed vt sal-
48 uificě mundum.? Qui spernit me, & non accipit ver
Marc.16.d.16.
ba mea: habet qui iudicet eum. sermo quě locutus
49 sum, ille iudicabit eũ in nouissimo die.? Quia ego
ex meipso nõ sum locutus, sed qui misit me, Pater,
ipse mihi mandatũ dedit quid dicã, & quid loquar.
50 ? Et scio quia mandatum eius vita æterna est. Quæ
ergo ego loquor: sicut dixit mihi Pater, sic loquor.

CAPVT XIII.

Mat.26.a.2. Mar.14.a.1. Lu.22.a.1.
1
A ANte diem autem festum Paschę, sciens Ie
sus quia venit hora eius ut transeat ex
hoc mundo ad Patrem: cùm dilexisset
suos qui erant in mundo, in finem dile-
2 xit eos,? Et cœna facta, cùm diabolus iam misisset
in cor, vt traderet eum Iudas Simònis Iscariotes:
3 ? sciěs quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia
4 à Deo exiuit, & ad Deum vadit: ? surgit à cœna, &
ponit vestimenta sua: & cùm accepisset linteum,
*mittit 7.
5 præcinxit se.? Deinde *misit aquã in peluim, & cœ-
pit lauare pedes discipulorum, & extergere linteo
6 quo erat præcinctus.? Venit ergo ad Simónem Pe-
trum. Et dicit ei Petrus: Dñe, tu mihi lauas pedes?
7 ? Respondit Iesus, &
dixit ei: Quod ego fa
cio, tu nescis modò,
8 scies autem postea.
? Dicit ei Petrus: Nõ
lauabis mihi pedes in
æternum. Respondit
ei Iesus: Si non laue-
9 ro te, nõ *habebis par *habes 4.
tem mecum.? Dicit
ei Simon Petrus: Do-
mine, non tantùm pe
des meos, sed & ma-
10 nus & caput.? Dicit ei Iesus: Qui lotus est, non indi
B get nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus. Et vos
11 mundi estis, sed non omnes.? Sciebat enim quisnã
esset qui traderet eum, propterea dixit: Non estis
12 mundi omnes.? Postquam ergo lauit pedes eorum,
& accepit vestimenta sua, cùm recubuisset, iterum
13 dixit eis: Scitis quid fecerim vobis?? Vos vocatis
me Magister, & Domine: & bene dicitis. sum ete-
14 nim.? Si ergo ego laui pedes vestros, Dominus
& Magister, & vos debetis alter alterius lauare pe
15 des.? Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmo- Infr.15.c.20.
16 dum ego feci vobis, ita & vos faciatis.? Amen, a- Matt.10.c.24.
men dico vobis, non est seruus maior domino suo, Lu.6.f.40.
17 neq; apostolus maior est eo qui misit illum.? Si hęc
18 scitis, beati eritis si feceritis ea.? Non de omnibus
vobis dico: ego scio, quos elegerim. Sed vt adim- Psal.40.b.10.
C pleatur scriptura: Qui manducat mecum panem,
19 *leuabit contra me calcaneum suum. Amodo? dico *leuauit 3.
vobis, prius quàm fiat: vt cùm factum fuerit, creda Matt.10.d.40.
20 tis, quia ego sum.? Amen, amen dico vobis, qui ac Luc.10.c.16.
cipit si quem misero, me accipit: qui autem me ac-
21 cipit, accipit eum qui me misit.? Cùm hæc dixisset
Iesus, turbatus est spiritu: & protestatus est, & di-
xit: Amen, amen dico vobis: quia vnus ex vobis tra Matt.26.b.21.
22 det me.? Aspiciebant ergo ad inuicem discipuli, Mar.14.b.18.
23 hæsitantes de quo diceret.? Erat ergo recumbens Luc.22.b.21.
vnus ex discipulis eius in sinu Iesu, quem diligebat Infr.21.d.20.
24 Iesus.? Innuit ergo huic Simon Petrus, & dixit ei:
25 Quis est de quo dicit?? Itaque cùm recubuisset ille
26 supra pectus Iesu, dicit ei: Domine, quis est?? Respõ
dit Iesus: Ille est cui ego intinctum panem porrexe
ro. Et cùm intinxisset panem, dedit Iudæ Simónis
27 Iscariotę.? Et post buccellã, tunc introiuit in eum
satanas. Et dicit ei Iesus: Quod facis, fac citius.
28 Hoc autem nemo sciuit discumbentium ad quid
29 dixerit ei.? Quidã enim putabant quia loculos ha
bebat Iudas, quòd dixisset ei Iesus: Eme, ea quæ
D opus sunt nobis ad diem festum: aut egenis vt ali-
30 quid daret.? Cùm ergo accepisset ille buccellam,
31 exiuit continuo. Erat autem nox.? Cùm ergo exis-
set, dixit Iesus: Nunc clarificatus est filius hominis:
32 & Deus clarificatus est in eo:? Si Deus clarificatus
est in eo, & Deus clarificabit eum in semetipso: &
33 continuò clarificabit eum.? Filioli, adhuc modi- Supr.7.e.34.
cum uobiscum sum. Quæretis me: & sicut dixi Iu-
dæis: Quò ego uado, uos non potestis uenire: & uo Leu.19.d.18.
34 bis dico modò.? Mandatum nouum do uobis, Vt Mat.22.d.39.
diligatis inuicem: sicut dilexi uos, ut & uos diliga- Infr.15.b.12.
35 tis inuicem.? In hoc cognoscent omnes quia disci-
puli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicě.

36 ¶Dicit ei Simō Petrus:Dñe,quò uadis? Rñdit Iesus:
Quò ego uado, nō potes me modò sequi:sequêris
37 autépostea.¶Dicit ei Petrus:Quare nō possum te se
38 qui modò?aīam‖meā pro te ponā.¶Respondit ei Ie [Mat. 26.d 35.]
sus: Animam tuam pro me pones? Amen,amen di- [Mar. 14.c. 29]
co tibi , non cantabit gallus , donec ter me neges. [Luc. 22.d. 33.]

CAPVT XIIII.

[*Et ait discipulis suis]
1 N*On turbetur cor vestrum . Creditis in
A Deum,& in me credite. ¶In domo Pa-
2 tris mei mãsiones multæ sunt.si quo mi
ous , dixissem vobis : Quia vado parare
3 vobis locũ.¶Et si abiero, & præparauero vobis lo-
cum:Iterum venio & accipiam uos?ad meipsum,vt
4 vbi sum ego,& vos sitis.¶Et quò ego vado,scitis,&
5 viam scitis. ¶ Dicit ei Thomas : Domine, nescimus
6 quò vadis:& quō possumus viam scire?¶Dicit ei Ie
sus:Ego sum via, & veritas , & vita. nemo venit ad
7 Patrem,nisi per me. ¶ Si cognouissetis me, & patrē
meum vtiq; cognouissetis: & amodo` cognoscetis` [`cognoscitis 1.]
8 eum,& vidistis eum.¶Dicit ei Philippus: Domine,
9 ostende nobis patrem,& sufficit nobis.¶Dicit ei I-
sus,Tanto tēpore vobiscum sum,& non` cognoui- [`cognouisti 1.]
stis`me? Philippe, qui` videt me , videt` & patrem. [`vidit me, vidit 4.]
10 *Quomodo tu dicis: Ostende nobis patrem?¶Non [*Et 2.]
`credis`quia ego in patre,& pater in me est? Verba [`creditis]
quæ ego loquor vobis,à meipso non loquor.Pater
11 autem in me manens,ipse facit opera.¶Non credi
B tis quia ego in patre, & pater in me est ? Alioquin
12 propter opera ipsa credite.¶Amen,amen dico vo-
bis,qui credit in me,opera quæ ego facio,& ipse fa
ciet , & maiora horum faciet, quia ego ad patrem
13 vado.¶‖ Et quodcunq; petieritis * in nomine meo, [Infr.16.c. 23.]
14 hoc faciam : ut glorificetur pater in filio . ¶ Si quid [Mat.7.a 7. & 21.b.22]
petieritis me in nomine meo,hoc faciam.¶Si dili- [Marc.1.c. 24.]
15 gitis me, mandata mea seruate . ¶ Et ego rogabo [* Petram.]
16 patrem , & alium paraclétum dabit vobis , vt ma-
17 neat vobiscum in æternum. ¶ Spiritum veritatis,
quem mundus non potest accipere, quia nō uidet [`cognoscetis]
eum,nec scit eum. Vos autem `cognoscitis eum`:
18 quia apud vos manebit, & in vobis erit. ¶Nō relin
19 quam uos orphanos:ueniam ad uos.¶Adhuc mo-
C dicum:& mundus me iam non videt. Vos autem ui
20 detis me:quia ego uiuo,& uos uiuetis. ¶ In illo die
uos cognoscetis quia ego sum in patre,meo,& uos
21 in me,& ego in vobis.¶Qui habet mandata mea,&
& seruat ea:ille est qui diligit me.Qui autem diligit
me , diligetur à patre meo : & ego diligam eum , &
22 manifestabo ei meipsum. ¶Dicit ei Iudas, non ille
Iscariótes:Domine quid,factum est, quia manife-
23 staturus es nobis te ipsum,& non mūdo?¶Respōdit
Iesus,& dixit ei:Si quis diligit me, sermonem meũ
seruabit,& Pater meus diliget eum , & ad eum ue-
24 niemus,& mansionem apud eum faciemus . ¶Qui
non diligit me , sermones meos non seruat. Et ser-
monem quem audistis , non est meus: sed eius qui
25 misit me,Patris.¶Hæc locutus sum vobis apud uos
26 manens:¶Paraclêtus autem Spiritus sanctus,quem
D mittet Pater in nomine meo , ille uos docebit om-
nia,& suggeret uobis omnia quęcunque dixero uo
27 bis. ¶ Pacem relinquo uobis , pacem meam do uo
bis.non quomodo mundus dat, ego do uobis. Nō
28 turbeť cor uestrum,neque formidet.¶Audistis quia
ego dixi uobis, Vado & uenio ad uos.Si diligeretis
me,gauderetis utiq;,quia uado ad Patrem:quia Pa
29 ter maior me est. ¶ Et nunc dixi uobis priùs quam
30 fiat:vt cùm factum fuerit,credatis.¶Iam non multa
loquar uobiscũ.Venit enim princeps mundi huius
31 & in me non habet quicquam ¶ Sed ut cognoscat
mundus quia diligo Patrem : `& sicut mandatum
dedit mihi Pater, sic facio.Surgite, eamus hinc. [Ac.6.c.26]

CAPVT XV.

1 EGo sum uitis uera:& Pater meus agrico-
A la est.¶Omnem palmitem in me,non fe
2 rentem fructum, `tollet`eum:& omnem [`tollit 1.]
qui fert fructum,purgabit eum, ut fru-
3 ctum plus afferat.¶Iam uos‖mundi estis propter ser [‖Sup.13 a. 10.]
4 monem quem locutus sum uobis.¶ Manete in me:
& ego in uobis.Sicut palmes non potest ferre fru-
5 ctum à semetipso,nisi manserit in uite : sic nec uos
6 nisi in me manseritis.¶Ego sum uitis:uos palmites.
qui manet in me,& ego in eo,hic fert fructum mul
tũ:quia sine me nihil potestis facere. Si quis in me
nō mãserit:mittetur foras sicut palmes , & arescet,
7 & colligent eum , & in igem mittent, & ardet .¶ Si
manseritis in me , & uerba mea in uobis manse-
8 rint:quodcūque volueritis petetis,& fiet vobis.¶In
hoc clarificatus est pater meus: vt fructum plurimũ
B afferatis,& efficiamini mei discipuli.¶Sicut dilexit
9 me pater , & ego dilexi vos . Manete in dilectione
10 mea.Si præcepta mea seruaueritis manebitis in di
lectione mea:sicut & ego patris mei pręcepta serua
11 ui,& maneo in eius dilectione.¶Hæc locutus sũ vo
bis, vt gaudiũ meũ in vobis sit,& gaudiũ vestrũ im-
12 pleať.Hoc‖est pręceptũ meũ,vt diligatis inuicē sicut
13 dilexi vos.¶Maiorē hac dilectionē nemo habet , vt [‖Sup.13.d 34.]
14 aīam suam ponat quis pro amicis suis.¶Vos amici [Ephe. 5. b. 9.]
15 mei estis,si feceritis quæ ego præcipio vobis. ¶ Iam [1. Thes. 4. b 9.]
non`dico`vos seruos:quia seruus nescit quid faciat [`dicam]
dominus eius.Vos autem dixi amicos: quia omnia
quæcunque audiui à Patre meo, nota feci vobis .
16 ¶Non vos me elegistis , sed ego elegi vos & posui
C vos , vt ‖ eatis, & fructum afferatis:& fructus vester
maneat:vt quodcunque petieritis patrē in nomine [‖Matt 28 d.19.]
17 meo,det vobis.¶Hæc‖mando vobis,vt diligatis in- [‖1. Ioh 2.1. & 4. 7.]
18 uicem.¶Si mundus vos odit:scitote quia me priorē
19 vobis odio habuit.¶Si de mundo fuissetis,mundus
quod suum erat, diligeret. quia verò de mundo nō
estis,sed ego elegi vos de mundo , propterea odit
20 uos mundus.¶Memētote sermonis mei, quem ego
dixi uobis, ‖Non est seruus maior domino suo. [‖Sup.13 b. 16.]
‖Si me persecuti sunt, & uos persequentur. Si [‖Mat.10.c. 24.]
21 sermonē meũ seruauerunt,& uestrũ seruabũt.¶Sed
D hęc omnia facient uobis propter nomen meũ:quia [Lu. 6.f 40]
22 nesciũt eũ qui misit me.¶Si nō uenissem,& locutus [Mat. 24.a. 9.]
fuissem eis, peccatũ nũ haberent:nũc aũt excusatio
23 nē nō habēt de peccato suo.¶Qui me odit,& Patrē
24 meũ odit.¶Si opera nō fecissem eis quę nemo alius:
fecit peccatum non haberent . Nunc autem & uidē
25 rũt,& oderunt & me & patrē meum. ¶Sed ut adim-
pleatur sermo qui in lege eorum scriptus est.‖Quia [‖Psal. 34.d 19.]
26 odio habuerunt me gratis.¶Cùm autē uenerit para
clêtus , quē ego mittã uobis à Patre spiritum veri- [Luc. 24 g. 49.]
tis,qui à Patre procedit,ille testimonium perhibe-
27 bit de me: ¶ & uos testimonium`perhibebitis`:quia [`perhibetis 4.]
ab initio mecum estis.

CAPVT XVI.

1 HAec locutus sum uobis , ut non scandalize-
A mini. ¶Absq; synagogis facient uos:sed ue
2 nit hora , ut omnis qui interficit uos, ar-

3 bitretur obsequium se præstare Deo. ¶ & hæc fa-
cient vobis: quia non nouerunt Patrem, neque me.
4 ¶Sed hæc locutus sum vobis, vt cùm venerit hora
eorum reminiscamini, quia ego dixi vobis. Hæc au
tem vobis ab initio non dixi: quia vobiscum eram.
5 ¶Et nunc vado ad eum qui misit me, & nemo ex vo
6 bis interrogat me, quò vadis? ¶ Sed quia hæc locu-
7 tus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum. ¶ Sed
ego veritatem dico vobis, expedit vobis, vt ego va
dam: si enim non abiero Paraclêtus non veniet ad
8 vos: si autē abiero, mittam eum ad vos. ¶Et cùm ve-
B nerit ille, arguet mundum de peccato, & de iusti-
9 tia, & de iudicio. ¶ De peccato quidem, quia non
10 *credunt in me. ¶ De iustitia vero: quia ad Patrem
11 vado: & iam non videbitis me. ¶ De iudicio autem:
12 quia princeps huius mundi iā iudicatus est. ¶ Ad-
huc multa habeo vobis dicere: sed nō potestis por
13 tare modò. ¶Cùm autem venerit ille Spiritus ve-
ritatis, docebit vos omnem veritatē: non enim lo-
quetur à semetipso: sed quæcunque audiet, loque-
14 tur: & quæ ventura sunt annunciabit vobis. ¶Ille me
clarificabit: quia de meo accipiet, & annunciabit
15 vobis: ¶ Omnia quæcunque habet Pater, mea sunt.
Propterea dixi, quia de meo accipiet, & annuncia-
16 bit vobis. ¶ Modicum & iam non videbitis me, &
iterum modicū, & videbitis me: quia vado ad Pa-
17 trem. ¶ Dixerunt ergo ex discipulis eius ad inuicē.
Quid est hoc quod dicit nobis: Modicū, & non vi-
debitis me: & iterū modicū, & videbitis me, & quia
18 vado ad Patrē? ¶ Dicebāt ergo: Quid est hoc quod
19 dicit: Modicū? nescimus quid loquitur. ¶Cognouit
C aūt Iesus, quia volebant eum interrogare: & dixit
eis: De hoc quæritis inter vos, quia dixi vobis: Mo-
dicū, & non videbitis me: & iterum modicum, & vi
20 debitis me ¶Amen, amen dico uobis, quia plora-
bitis, & flebitis vos: mundus aūt gaudebit: vos aūt
contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gau-
21 dium. ¶Mulier cùm parit, tristitiā habet, quia venit
hora eius: cùm aūt peperit puerum, iam non memi
nit pressuræ propter gaudium, quia natus est ho-
22 mo in mundum. ¶ Et vos igitur nunc quidē tristitiā
habetis, iterum autē videbo vos, & gaudebit cor
vestrum: & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.
23 ¶ Et in illo die me non rogabitis quicquā. | Amen,
D amen dico vobis, si quid petieritis patrē in nomi-
24 ne meo, dabit vobis. ¶V sque modò nō petistis quic
quam in nomine meo. Petite, & accipietis: vt gau-
25 dium vestrum sit plenum. ¶Hęc in prouerbijs locu-
tus sum vobis. Venit hora cùm iā non in prouerbijs
loquar uobis, sed palàm de patre annunciabo uo-
26 bis. ¶In illo die in nomine meo petetis: & non dico
27 uobis quia ego rogabo patrē de uobis. ¶ Ipse enim
pater amat uos: quia uos me amastis, & credidistis
28 quia ego à Deo exiui. ¶ Exiui à patre, & ueni in
mundum: iterum relinquo mundū, & uado ad pa-
29 trē: ¶Dicunt ei discipuli eius: Ecce, nunc palā loque
30 ris, & prouerbium nullum dicis. ¶ Nūc scimus quia
scis omnia, & non opus est tibi vt quis te interro-
31 get: in hoc credimus quia à Deo existi. ¶Respondit
32 eis Iesus. Modò creditis. ¶| Ecce venit hora, & iam
uenit, ut dispergamini unusquisque in propria, &
me solum relinquatis: & non sum solus, quia Pater
33 mecum est. ¶ Hæc locutus sum uobis, ut in me pa-
cem habeatis. In mundo pressuram habebitis: sed
confidite, ego uici mundum.

*crediderunt

Sup. 14. b. 13.
Mat. 7. a. 7. & 21. b. 22.
Marc. 11. c. 24.
Luc. 11. b. 9.
Iac. 1. a. 5.

Mat. 26. e. 31.
Mar. 14. c. 27.

CAPVT XVII.

1 HAec locutus est Iesus: & subleuatis oculis
A in cœlum, dixit: Pater uenit hora, clari
2 fica filium tuum, ut filius tuus clarificet
te. ¶| Sicut dedisti ei potestatem omnis
carnis, ut omne qnod dedisti ei, det eis uitam ęter
3 nam. ¶Hęc est autē uita æterna: ut cognoscant te so
lum Deum uerum, & quē misisti Iesum Christum.
4 ¶ Ego te clarificaui super terrā: opus consummaui
5 quod dedisti mihi vt faciam. ¶Et nunc clarifica me
tu pater apud temetipsum, claritate quam habui
6 prius quā mundus esset apud te. ¶ Manifestaui no-
mē tuum hominibus quos dedisti mihi de mundo:
(Tui erant: & mihi eos dedisti) & sermonē tuū ser-
7 uauerunt. ¶Nunc cognouerunt quia omnia quæ de
8 disti mihi, abs te sunt. ¶quia verba quæ dedisti mi-
B hi, dedi eis: & ipsi acceperunt, & cognouerunt verè
quia à te exiui, & crediderunt quia tu me misisti.
9 ¶Ego pro eis rogo. Non pro mundo rogo, sed pro
10 his quos dedisti mihi, quia tui sunt. ¶ Et mea om-
nia, tua sunt: & tua, mea sunt: & clarificatus sum in
11 eis. ¶Et iam nō sum in mundo: & hi in mundo sunt,
& ego ad te venio. Pater sancte, serua eos in nomi
ne tuo quos dedisti mihi vt sint vnum, sicut & nos.
12 ¶Cùm essem cū eis, ego seruabā eos in nomine tuo.
Quos dedisti mihi, custodiui: & nemo ex eis perijt,
13 nisi filius perditionis, ut scriptura impleatur. ¶ Nūc
C aūt ad te uenio: & hæc loquor in mundo, ut habeāt
14 gaudiū meum impletum in semetipsis. ¶ Ego dedi
eis sermonē tuum, & mūdus eos odio habuit, quia
nō sunt de mundo, sicut & ego nō sum de mundo.
15 ¶Nō rogo ut tollas eos de mūdo, sed ut serues eos
16 à malo. ¶De mundo non sunt, sicut & ego nō sum
17 de mundo. ¶Sanctifica eos in ueritate. Sermo tuus
18 neritas est. ¶Sicut tu me misisti in mundum, & ego
19 misi eos in mundum. ¶Et pro eis ego sanctifico me-
20 ipsum: ut sint & ipsi sanctificati in ueritate. ¶Nō pro
eis autē rogo tantùm, sed & pro eis qui credituri
21 sunt per uerbum eorum in me: ¶ut omnes unū sint,
sicut tu pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis
22 unum sint: ut credat mundus qnia tu me misisti. ¶Et
D ego claritatē quā dedisti mihi, dedi eis: ut sint unū,
23 sicut & nos unum sumus. ¶Ego in eis & tu in me, ut
sint cōsummati in unum: & cognoscat mūdus quia
tu me misisti, & dilexisti eos, sicut & me dilexisti.
24 ¶Pater, quos dedisti mihi, uolo ut ubi sum ego, &
illi sint mecum: ut uideāt claritatē meā quā dedi-
sti mihi, quia dilexisti me ante constitutionē mūdi.
25 ¶Pater iuste, mundus te non cognouit, ego autē te
26 cognoui: & hi cognouerunt, quia tu me misisti. ¶Et
notum feci eis nom tuum, & notum faciam, vt di
lectio qua dilexisti me in ipsis sit, & ego in ipsis.

Mat. 28. d. 18.

Inf. 18. b. 9.
Psal. 40. b. 10. & 108. a. 8.

CAPVT XVIII.

1 HAec cùm dixisset Iesus, egressus est cum di
A scipulis suis trans Torrentē Cedron, vbi
erat hortus, in quē introiuit ipse & disci-
2 puli eius. ¶Sciebat autem & Iudas qui tradebat
eum, locum: quia frequenter Iesus conuenerat il-
3 luc cum discipulis suis. ¶ Iudas ergo cùm accepis-
set cohortem, & à pontificibus & Pharisæis mini-
stros: uenit illuc cum laternis & facibus & armis.
4 ¶Iesus itaq; sciens omnia quæ uentura erant super
5 se, processit, & dixit eis: Quē quæritis? ¶Responde-
runt ei: Iesum Nazarenum. Dicit eis Iesus: Ego
sum. Stabat autē & Iudas qui tradebat eum, cum

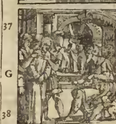
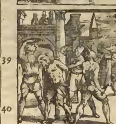
Mat. 26. e. 36.
Mar. 14. d. 32.
Luc. 22. d. 39.
2 Reg. 15. c. 23.
Mat. 26. e. 47.
Mar. 14. e. 43.
Luc. 22. e. 47.

ipsis.

ipsis. Vt ergo dixit eis: Ego sum, abierunt retror-
B sum,& ceciderunt in terrã.?Iterũ ergo interrogauit
7 eos:Quem queritis?Illi autẽ dixerunt:Iesum Naza
8 renum.?Rñdit Iesus:Dixi vobis,quia ego sum:si er
9 go me quæritis,sinite hos abire.?Vt impleretur ser (Sup. 17.b. 12.)
mo quẽ dixit:"Quia quos dedisti mihi, nõ perdidi

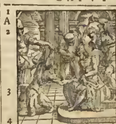
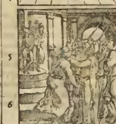

10 ex eis quemquã.?Si-
mõ ergo Petrus hñs
gladiũ, eduxit eum:
& percussit Pontificis
seruum:& abscidit au
riculã eius dexteram.
Erat autẽ nomen ser-
uo Malchus.?Dixit er
11 go Iesus Petro: Mitte
gladium tuum in va-
ginam.Calicẽ quẽ de
dit mihi Pater,nõ* bi (* ut la 11.)
12 bã illum??Cohors er
go & tribunus, & ministri Iudęorum cõprehende-
13 runt Iesum,& ligauerũt eũ: ?& adduxerunt eum ad
C |Annã primũ.Erat enim socer Caiphæ, qui erat põ (Luc. 3.a 2.)
14 tifex anni illius.? Erat autẽ Caiphas, | q consilium (Sup. 11.f. 49.)
dederat Iudęis, Quia expedit vnum hoiem mori p
15 populo.?Sequebat autem Iesum Simon Petrus, &
alius discipulus. Discipulus autẽ ille erat notus Põ
16 tifici,& introiuit cum Iesu in atriũ Pontificis.?Pe-
trus autẽ stabat ad ostium foris.| Exiuit ergo disci-
pulus* alius q erat notus pontifici, & dixit ostiarię: (Mat. 26. f 58.)
17 & introduxit Petrũ.?Dicit ergo Petro ancilla ostia (Mar. 14. f. 54.)
ria: Nunqd & tu ex discipulis es hoĩs istius? Dicit
18 ille:Non sum.? Stabãt autẽ serui & ministri ad pru (Luc. 22. f. 54.) (* ille 6.)
nas,qa frigus erat,& 'calefaciebãt' se. Erat autem (* calefiebãt 9.)
19 cum eis & Petrus stãs, & calefaciens se.? Pontifex
D ergo interrogauit Iesum de discipulis suis:& de do
20 ctrina eius.?Respondit ei Iesus: Ego palàm locu-
tus sum mundo, ego semper docui in synagoga, &
in templo quo omnes Iudęi conueniunt, & in oc-
21 culto locutus sum nihil.?Quid me ĩterrogas?inter-
roga eos q audierunt qd locutus sum ipsis:ecce hi
22 sciunt quæ dixerim ego.?Hæc autẽ cùm dixisset,v-
nus assistens ministrorũ dedit alapam Iesu, dicẽs:
23 Sic respondes pontifici??Respondit ei Iesus:Si ma
lè locutus sum, testimonium perhibe de malo: si (Mat. 25. f. 17.)
24 autem bene,quid me cædis? Et misit eum Annas
25 ligatum ad Caipham pontificem.?Erat autem Si- (Mar. 14 f 53.)
mõn Petrus stans,& calefaciens se. | Dixerunt er- (Luc. 22 f. 54.)
E go ei:Nunquid & tu ex discipulis eius es?Negauit
26 ille,& dixit:Non sum.?Dicit ei vnus ex seruis põ- (Matt. 26. g. 69.)
tificis,cognatus eius cuius abscidit Petrus auricu- (Mar. 14 g 67)
27 lam:Nónne ego te vidi in horto cum illo??Iterum
28 ergo negauit Petrus,& statim gallus cãtauit.? Ad- (Luc. 22. f. 56.)
ducunt ergo Iesum à ' Caipha in prætorium. Erat (' ad Caiphã)
autem manè:& ipsi non introierunt in prætorium, (Matt. 27. a 2.)
vt non contaminarentur, sed ut manducarent pa- (Mar. 15.a. 1.)
29 scha. ?Exiuit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit: (Luc. 23 a. 1)
Quã accusationem affertis aduersus hoĩem hunc? (Act. 10.d. 38, & 11.a. 3)
30 ?Respõderunt & dixerunt ei:Si non esset hic male-
31 factor,non tibi tradidissemus eum.?Dixit ergo eis
F Pilatus:Accipite eum vos, & secundum legem ve-
stram iudicate eum.Dixerunt ergo ei Iudæi:Nobis
32 non licet interficere quenquam: ? |Vt sermo Iesu (Mat. 20. c 19.)
impleretur quem dixit, significans qua morte esset
33 moriturus. ?|Introiuit ergo iterum in prętoriũ Pila (Mat. 27. b 11.)
tus.& vocauit Iesum,& dixit ei: Tu es Rex Iudæo- (Mar. 15 a. 2.)
34 rũ:?Respondit Iesus: A temetipso hoc dicis,an alij (Luc. 23. a. 3.)

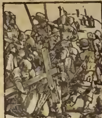
dixerunt tibi de me?
35 ?Respondit Pilatus:
Nunquid ego Iudęus
sum?Gens tua,& põ-
tifices tradiderũt te
36 mihi:qd fecisti??Re-
spõdit Iesus:Regnum
meum nõ est de hoc
mũdo.si ex hoc mun-
do esset regnũ meũ,
ministri mei utiq; de
certarent ut non tra-
derer Iudæis: nunc
autẽ regnũ meum non
37 est hinc.? Dixit itaq;
ei Pilatus: Ergo Rex
es tu.Respõdit Iesus:
Tu dicis,qa Rex sum
G ego:ego in hoc natus
sum, & ad hoc veni
in mũdum,vt testimo
nium perhibeam ve-
ritati, omnis qui est
38 ex veritate,audit vo-
cẽ meã.?Dicit ei Pila
tus:Quid est veritas?
Et cum hoc dixisset,
iterum exiuit ad Iu-
dęos, & dixit eis: E-
go nullã inuenio in
39 eo causam.? Est autẽ (Mat. 27.b. 15.)
consuetudo vobis vt (Mar. 15. a 6.)
vnum dimittam vo-
bis in Pascha. Vultis (Luc. 23. c 17.)
ergo dimittam vobis
40 Regẽ Iudęorũ??Cla-
mauerunt ergo rur-
sum omnes, dicẽtes:
Nõ hunc sed Barabbã. Erat autem Barabbas latro.

CAPVT XIX.

1 TVnc ergo ap- (Mat. 27.c 27.)
A prehẽdit Pi- (Mar. 15. b. 16.)
2 latus Iesum,
& flagellauit.?Et mili
tes plectentes coro-
nam de spinis, impo
suerunt capiti eius,&
veste purpurea circũ
3 dederũt eũ.? Et venie
bãt & dicebant: Aue
Rex Iudęorũ & dabãt
4 ei alapas.?Exiuit* ite (* ergo 1.)
rũ Pilatus foras, & di
cit eis: Ecce adduco
vobis eũ foras,vt co-
gnoscatis, quia nullã
inuenio in eo cau-
5 sam.?Exiuit ergo Ie-
sus* portãs coronam (* foras 1.)
spineã, & purpureũ
vestimentum. Et di-
cit eis: Ecce homo.
6 ?Cum ergo vidissent
eum pontifices & mi
nistri clamabant, di-

-6. centes:Crucifige, crucifige eum`.Dicit eis Pilatus:
Accipite eũ vos,& crucifigite:ego enim non inue-
B nio in eo causam.¶Rñderunt ei Iudæi:Nos legẽ ha
*nostrã a. b bemus,& secuudũ legẽ *debet mori,quia filiũ Dei
se fecit.¶Cùm ergo audisset Pilatus hunc sermonẽ,
9 magis timuit.¶Et ingressus est prætoriũ iterũ,& di-
cit ad Iesum: Vñ es tu? Iesus aũt rñsum nõ dedit ei.
10 ¶Dicit ergo ei Pilatus:Mihi nõ loqueris? nescis qa
ptãtẽ habeo crucifigere te,& ptãtẽ habeo dimitte-
11 re te? Rñdit Iesus: Nõ haberes ptãtẽ aduersum me
vllã,nisi tibi datum esset désuper:propterea qui me
*& 12 tradidit tibi,maius peccatũ hẽt.¶*Exinde quęrebat
.Pilatus dimittere eũ.Iudęi autẽ clamabãt,dicẽtes:
*enim Si hunc dimittis,nõ es amicus Cęsaris.oĩs qui se Re
13 gẽ facit,cõtradicit Cæsari . ¶Pilatus aũt cũ audisset
C hos sermones,adduxit foras Iesum:& sedit pro tri-
bunali,in loco qui dicitur Lithóstrotos, Hebraicè
14 autẽ Gabbatha.¶Erat autẽ Parascéue pascbæ,hora
15 quasi sexta,& dicit Iudæis:Ecce Rex vester.¶Illi aũt
clamabãt:Tolle,tolle,crucifige eũ.Dicit ei Pilatus:
Regẽ vestrũ crucifigã?Rñderũt pontifices:Nõ habe
16 mus Regẽ,nisi Cęsarẽ.¶Tunc ergo tradidit eis illũ,

vt crucifigeret. Susce
perũt aũt Iesum:& e-
*eum 3. gMat. 27. d.33. Mar. 15.b. 22. Luc. 23.e. 33. *autem
17 duxerũt*. ‖Et baiulãs
sibi crucẽ,exiuit in eũ
qui dr̃ Caluariæ locũ
Hebraicè*Golgotha:
18 ¶vbi crucifixerunt eũ,
& cum eo alios duos
hinc & hinc,medium
19 autẽ Iesum . ¶Scripsit
D autẽ & titulũ Pilatus
& posuit super crucẽ.
Erat autẽ scriptum:Ie
sus Nazarenus rex Iu

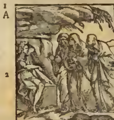
20 dæorum.¶Hunc ergo
titulum multi Iudæo
rũ legerunt: quia pro
pe ciuitatẽ erat locus
vbi crucifixus est Ie-
sus . Et erat scriptum
Hebraicè, Græcè, &
21 Latinè. ¶Dicebant er
go Pilato põtifices Iu
dæorum: Noli scribe
re Rex Iudęorum,sed
22 quia ipse dixit,Rex sum Iudæorum. Rñdit Pilatus:
23 Quod scripsi,scripsi. ¶Milites ergo cũ crucifixissent
eum,acceperunt vestimenta eius(& fecerunt qua-
tuor partes:vnicuiq; militi partẽ)& tunicã.Erat au
tẽ tunica inconsutilis,désuper contexta per totum.
24 ¶Dixerunt ergo adinuicẽ:Non scindamus eam,sed
E sortiamur de illa cuius sit.Vt scriptura impleretur.
hMat.27 d.35. Mar.15.c. 24. Luc. 23.e. 34. Ps.21.c.19 dicens:Partiti sunt vestimenta mea sibi, & in vestẽ
meã miserunt sortẽ. Et milites quidẽ hæc fecerunt.
25 ¶Stabant aũt iuxta crucem Iesu mater eius,& soror
matris eius, Maria`Cleopæ`, & Maria Magdalene.
26 ¶ Cùm vidisset ergo Iesus matrẽ & discipulũ stantẽ
*Cleophæ quem diligebat,dicit matri suæ : Mulier ecce filius
27 tuus.¶Deinde dicit discipulo:Ecce mater tua.Et ex
*suam 28 illa hora accepit eã discipulus in`sua`.¶Postea sciens
Iesus quia oĩa iam consummata sunt,'vt consuma-
iPsa.68.c. 22. 29 retur scriptura,dixit:Sitio. ¶Vas ergo erat positum
aceto plenum. Illi autem spongiam plenam aceto,
30 hissopo circũponentes, obtulerunt ori eius. ¶Cùm

F ergo accepisset Iesus acetũ,dixit:Consummatũ est.
31 Et inclinato capite, tradidit spiritum . ¶Iudæi ergo
(qm̃ parascéue erat)vt nõ remanerẽt in cruce corpo
ra sabbatho(erat enim magnus dies ille sabbathi)
rogauerunt Pilatum,vt frangerentur eorum crura,
32 & tollerẽtur.¶Venerunt ergo milites:& primi qui-
dem fregerunt crura , & alterius qui crucifixus est
33 cũ eo.¶Ad Iesum autem cum venissent, vt viderunt
34 eum iam mortuũ,non fregerunt eius crura.¶ sed v-
nus militũ lancea latus eius aperuit, & cõtinuò e-
35 xiuit sanguis & aqua. ¶Et qui vidit testimoniũ per-
hibuit:& verum est testimoniũ eius.Et ille scit,quia
36 vera dicit: vt & vos credatis . ¶Facta sunt enim hæc
ut scriptura impleretur:ⁱOs non cõminuetis ex eo.
37 ¶Et iterum alia scriptura,dicit:ᵏVidebunt in quem iExo.12.g 41. Nu. 9.b.12
38 trãsfixerunt. ¶‖Post hæc autem rogauit Pilatum Io kZac 12.c. 10.
G seph ab Arimathæa(eò quòd esset discipulus Iesu,
occultus autem propter metum Iudæorum)ut tol- lMat.27.g 57.
leret corpus Iesu.Et permisit Pilatus.Venit ergo,& Mar. 15.d 42.
39 tulit corpus Iesu.¶Venit autẽm & Nicodemus,'qui Luc. 23.g 50.
uenerat ad Iesum noctẽ primùm , ferens misturam mSu. c.3.1. & 7. g.50
40 myrrhæ & aloës quasi libras centum.¶Acceperunt

ergo corpus Iesu , &
ligauerunt illud lin-
teis cùm aromatibus,
sicut mos est Iudęis se
41 pelire.¶Erat autem in
loco ubi crucifixus
est,hortus, & in hor-
to monumentum no
uum,in quo nondum
quisquã positus erat.
42 ¶ Ibi ergo propter pa
rascéuen Iudæorum,
quia iuxta erat monu
mentum, posuerunt Iesum.

CAPVT XX.

1 VNa autem sab Mat.28.a.1 Mar.16.a.1 Lu.24.a.1
A bathi,Maria
Magdalene
uenit manè cùm ad-
huc tenebrę essent ad
monumentum: & ui-
dit lapidem sublatũ à
2 monumento.¶Cucur
rit ergo & uenit ad Si
mónem Petrum , &
ad alium discipulum
quẽ amabat Iesus, &
dixit illis : Tulerunt
Dñm de monumento,& nescimus ubi posuerũt eũ.
3 ¶Exijt ergo Petrus & ille alius discipulus, & uene-
4 runt ad monumentũ.¶Currebãt autẽ duo simul, &
ille alius discipulus præcucurrit citiùs Petro, & ue-
5 nit primus ad monumentum.¶Et cum se inclinasset
6 uidit posita linteamina:nõ tamen introiuit. ¶Venit
B ergo Simõ Petrus sequens eum,& introiuit in mo-
7 numentum,& uidit linteamina posita,¶& sudariũ,
quod fuerat super caput eius,non cum linteamini-
bus positum,sed separatim inuolutum in unum lo-
8 cum.¶Tunc ergo introiuit & ille discipulus qui ue-
nerat primus ad monumẽtum,& uidit,& credidit.
9 ¶nondũ enim sciebant scripturã,quia oportebat
10 eum à mortuis resurgere . ¶Abierunt ergo ite-

Mat.28.a. 11 rum diſcipuli ad ſemetipſos.¶ Maria autem ſtabat
1 C ad monumentum foris,plorans. Dum ergo fleret,
Mar.16.a 12 inclinauit ſe,& proſpexit in monumentũ:¶ & vidit
5 Lu.24.a. duos angelos in albis ſedentes:vnũ ad caput,& vnũ
4. 13 ad pedes,vbi poſitum fuerat corpus Ieſu. ¶Dicunt
ei illi:Mulier quid ploras? Dicit eis: Quia tulerunt
14 ¶ Dñm meum, & neſcio vbi poſuerunt eum. ¶Hæc
cùm dixiſſet,conuerſa eſt retrorſum, & vidit Ieſum
15 ſtantem:& nõ ſciebat,quia Ieſus eſt.¶Dicit ei Ieſus:

Mulier quid ploras?
quẽ quęris?Illa exiſti
mãs quia hortulanus
eſſet, dicit ei: Domi-
ne,ſi tu ſuſtuliſti eum
dicito mihi vbi poſui
ſti eum:& ego eũ tol-
16 lã.¶Dicit ei Ieſus:Ma
ria.Conuerſa illa di-
cit ei:Rabboni (quod
17 dicitur Magiſter.)¶Di
cit ei Ieſus: Noli me
tangere(nondũ enim
aſcendi ad patrem meum) vade autem ad fratres
meos,& dic eis:Aſcendo ad patrẽ meum & patrem
18 veſtrum,Deum meum & Deum veſtrũ. ¶Venit Ma
ria Magdaléne annũciãs diſcipulis:Quia vidi Dñm,
Mar.16.c. 19 & hęc dixit mihi:¶ Cùm ergo ſerò eſſet die illo,vna
14. Luc.24.e. E ſabbathorum, & fores eſſent clauſæ,vbi erant diſci
36. puli cõgregati propter metum Iudæorum:venit Ie-
1.Cor.15. 25. 20 ſus, & ſtetit in medio, & dixit eis: Pax vobis. ¶Et
cùm hoc dixiſſet,oſtendit eis manus & latus.Gaui
*Ieſus i. 21 ſi ſunt ergo diſcipuli viſo Dño.¶Dixit ergo eis*ite-
rum: Pax vobis. Sicut miſit me Pater, & ego mitto
22 vos.¶Hoc cùm dixiſſet,inſufflauit,& dicit eis: Acci
Mat.18.c. 35. 23 pite Spũm ſanctum:¶ quorum remiſeritis peccata,
F remittũtur eis: & quorum retinueritis,retẽta ſunt.
24 ¶Thomas autem vnus de duodecim,qui dicitur Di
25 dymus non erat cum eis,quando venit Ieſus. ¶Di-
xerunt ergo ei alij diſcipuli: Vidimus Dñm. Ille au
figurã 5. tem dixit eis: Niſi videro in manibus eius fixuram
clauorum, & mittam digitum meum in locum cla-
uorum,& mittam manum meam in latus eius: non
26 credam. ¶Et poſt dies octo, iterum erant diſcipuli
eius intus: & Thomas cum eis. Venit Ieſus ianuis

clauſis,& ſtetit in me
dio, & dixit: Pax vo-
27 bis. ¶ Deinde dicit
Thomæ: Infer digi-
tum tuum huc, & vi-
G de manus meas: & af
fer manum tuam, &
mitte in latus meum:
& noli eſſe incredu-
28 lus, ſed fidelis. ¶ Re-
ſpondit Thomas, &
dixit ei: Dñs meus, &
29 Deus meus. ¶ Dixit
ei Ieſus: Quia vidiſti me Thoma credidiſti: bea-
Inf.21.d. 25 30 ti qui non viderunt, & crediderunt. ¶ Multa qui-
dem & alia ſigna fecit Ieſus in conſpectu diſcipu-
lorum ſuorum, quæ non ſunt ſcripta in li-
31 bro hoc. ¶Hæc autem ſcripta ſunt,vt cre
datis quia Ieſus eſt Chriſtus filius
Dei: & vt credentes vitam
habeatis in nomine
eius.

CAPVT XXI.

1 POſtea manifeſtauit ſe iterum Ieſus* ad *diſcipulis
A mare Tiberiadis. Manifeſtauit autẽ ſic: ſ.
2 ¶Erant ſimul Simon Petrus, & Thomas
qui dicitur Didymus, & Nathanael qui
erat à Cana Galilææ,& filij Zebedæi,& alij ex diſci Su.1.g.45
3 pulis eius duo. ¶Dicit eis Simon Petrus: Vado pi- Matt.4.c.
ſcari. Dicunt ei: Venimus & nos tecum. Et exierunt 21.
& aſcenderunt in nauim:& illa nocte nihil prendi- Mar.1.b.19
4 derunt. ¶Manè autem iam facto, ſtetit Ieſus in lito
re:non tamẽ cognouerunt diſcipuli, quia Ieſus eſt.
5 ¶Dicit ergo eis Ieſus:Pueri, nunquid pulmẽtarium
6 habetis?Reſponderunt ei: Non. ¶Dicit eis: Mittite Luc.5.a.4.
in dexteram nauigij rete:& inuenietis. Miſerunt er
go: & iam non valebant illud trahere præ multitu-
7 dine piſcium. ¶Dicit ergo diſcipulus ille quẽ dilige
bat Ieſus,Petro:Dñs eſt.Simón Petrus,cùm audiſ-
B ſet quia Dñs eſt,tunica ſuccinxit ſe(erat enim nu-
8 dus)& miſit ſe in mare. ¶Alij autem diſcipuli naul-
gio venerunt(non enim longè erãt à terra,ſed qua-
9 ſi cubitis ducentis)trahentes rete piſcium. ¶Vt er-
go deſcenderunt in terrã,viderunt prunas poſitas,
10 & piſcẽ ſuperpoſitum,& panẽ. ¶Dicit ei Ieſus: Affer
11 te de piſcibus quos prendidiſtis nunc. ¶Aſcendit Si
mon Petrus, & traxit rete in terrã, plenum magnis
piſcibus,centum quinquaginta tribus. Et cùm tan-
12 ti eſſent,non eſt ſciſſum rete. ¶Dicit ei Ieſus: Veni-
te,prandete. Et nemo audebat discumbentium in- discũbẽtiũ
terrogare eum: Tu quis es? ſcientes, quia Dñs eſt. ſ.
13 ¶Et venit Ieſus,& accipit panẽ & dat eis,& piſcem accepit
14 ſimiliter. ¶Hoc iam tertiò manifeſtatus eſt Ieſus di dabat
C ſcipulis ſuis cùm reſurrexiſſet à mortuis. ¶Cùm er-
15 go prandiſſent,dicit Simóni Petro Ieſus:Simon Io Iona i.
hannis,diligis me plus his?Dicit ei: Etiam Dñe,tu & bas infra
16 ſcis quia amo te. Dicit ei:Paſce agnos meos. ¶Dicit
ei iterum:Simon Iohannis diligis me?Ait illi:Etiã
Domine,tu ſcis quia amo te. Dicit ei: Paſce agnos
17 meos. ¶Dicit ei tertiò: Simon Iohannis amas me?
Contriſtatus eſt Petrus, quia dixit ei tertiò, Amas
me?& dixit ei:Dñe,tu oĩa ſcis,tu ſcis quia amo te. noſti
18 ¶Dicit ei*:Paſce oues meas. Amen,amen dico tibi *Ieſus i. 2. Pet.1.
cùm eſſes iunior cingebas te,& ambulabas vbi vo- c.14.
D lebas:cùm autem ſenueris, extendens manus tuas,
19 & alius te cinget,& ducet quò* nõ vis. ¶Hoc autem *tu
dixit,ſignificãs qua morte clarificaturus eſſet Deũ.
20 Et cùm hoc dixiſſet,dicit ei:Sequere me. ¶Conuer Su.13.c.23.
ſus Petrus, vidit illum diſcipulum quẽ diligebat Ie
ſus,ſequentẽ, qui & recubuit in cœna ſuper pectus
21 eius,& dixit, Dñe quis eſt qui tradet te? ¶Hũc ergo
cùm vidiſſet Petrus,dicit Ieſu: Dñe, hic autẽ quid?
22 ¶Dicit ei Ieſus: Sic eum volo manere donec veniã, Si 2.
23 quid ad te?tu me ſequere. ¶ Exiuit ergo ſermo iſte Si ſic 3.
inter fratres, quia diſcipulus ille non moritur. Et
non dixit ei Ieſus,Non moritur,ſed, Sic eum volo Si 2.
24 manere donec veniã,quid ad te? ¶Hic eſt diſcipulus Si ſic 3.
ille qui teſtimonium perhibet de his,& ſcripſit hæc:
25 & ſcimus quia verum eſt teſtimonium eius. ¶ Sunt Su.20.g.30.
autem & alia multa quæ fecit Ieſus: quæ ſi ſcriban-
tur per ſingula, nec ipſum arbitror mundum cape-
re poſſe eos qui ſcribendi ſunt libros.

Euangelij ſecundum Iohannem finis.

ACTA APOSTOLORVM.

CAPVT PRIMVM.

1 PRIMVM
A quidem ser
monem fe
ci de oībus
ô Theophile, quę cę-
pit Iesus facere, & do
2 cere, ¶ vsque in diem
qua præcipiens Apo
stolis per Spiritū san
ctum, quos elegit, as-
sumptus est: ¶ quibus
3 & præbuit seipsum vi
uum post passionem
suam in multis argumentis, per dies quadraginta
apparens eis, & loquens de regno Dei. ¶ Et conué-
4 scens præcepit eis, ab Ierosolymis ne discederent,
sed expectarent promissionem patris, quam audi-
5 stis (inquit) per os meum: ¶ quia Iohannes quidem
baptizauit aqua: vos aūt baptizabimini Spiritu san
6 cto non post multos hos dies. ¶ Igitur qui conuene
B rant, interrogabāt eum, dicentes: Dñe, si in tempo-
7 re hoc restitues regnum Israël? ¶ Dixit autē eis: Non
est vestrum nosse tempora vel momenta, quę Pater
8 posuit in sua potestate: ¶ sed accipietis virtutem su-
peruenientis Spiritus sancti in vos, & eritis mihi te
stes in Ierusalem, & in oī Iudæa, & Samaria, & vsq;
9 ad vltimum terræ. ¶ Et cùm hęc dixisset, videntibus
illis eleuatus est: & nubes suscepit eum ab oculis eo
10 rum. ¶ Cumq́ue intuerentur in cęlum euntem illum,
ecce duo viri astiterūt iuxta illos in vestibus albis,
11 ¶ qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid statis aspicien-
tes in cœlum? hic Iesus, qui assumptus est à vobis in
cœlum, sic veniet quēadmodum vidistis eum eun-
12 tem in cœlum. ¶ Tunc reuersi sunt Ierosolymam à
monte qui vocatur Oliueti, qui est iuxta Ierusalem,
13 sabbathi habens iter. ¶ Et cùm introissent in cœna-
C culum, ascenderunt vbi manebant Petrus & Ioban-
nes, Iacôbus, & Andreas, Philippus & Thomas, Bar
tholomæus & Matthæus, Iacôbus Alphæi, & Simō
14 Zelotes, & Iudas Iacôbi. ¶ hi omnes erant perseue-
rantes vnanimiter in oratione cum mulieribus, &
15 Maria matre Iesu, & fratribus eius. ¶ In diebus illis
exurgens Petrus in medio fratrum dixit (erat autē
16 turba ˋhominumˋ simul, ferè centum viginti). ¶ Viri
fratres oportet impleri scripturam quam prædixit
Spiritus sanctus per os Dauid de Iuda, qui fuit dux
17 eorū qui cōprehenderunt Iesum. ¶ qui connumera
tus erat in nobis, & sortitus est sortē ministerij hu-
18 ius. ¶ Et hic quidē possedit agrū de mercede iniqui
tatis, & suspensus crepuit medius: & diffusa sunt oīa
19 viscera eius. ¶ Et notū factū est oībus habitantibus

Luc. 24. g. | Ioh. 14. d 26. Mat. 3. b. 11 Mar. 1. b. 8 Lu. 3. c. 16. Ioh. 1. d. 26 | Inf. 19. a. 4 | Inf. 2. a. 2 4 Luc. 24. g. 48. Inf. 2. e. 32 Mar. 16. d. 19. Lu. 24. g. 51. | ˋnominū 1. | Ps. 40. b. 9 | Ioh. 13. b 18 & 23. Mat. 27. a. 5. & a. 7.

Ierusalē, ita vt appellaretur ager ille, lingua eorū,
20 Haceldema, hoc est ager sanguinis. ¶ Scriptum est
enim in libro Psalmorum: Fiat commoratio ˋeo-
D rumˋ deserta, & non sit qui inhabitet in ea. Et epi-
21 scopatum eius accipiat alter. ¶ Oportet ergo ex his
viris qui nobiscum sunt congregati, in omni tēpo-
re quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Iesus,
22 ¶ incipiens à baptismate Iohannis vsque in diem
qua assumptus est à nobis, testē resurrectionis eius
23 nobiscū fieri vnū ex istis. ¶ Et statuerunt duos, Io-
seph qui vocabat̄ Barsabas, qui cognominatus est
24 Iustus, & Mathiá. ¶ Et orátes dixerūt: Tu Dñe qui
corda nosti oīum, ostēde quē elegeris ex his duo-
25 bus vnū, ¶ accipere locū ministerij huius & Aposto
latus, de quo prçuaricatus est Iudas, vt abiret in lo
26 cū suū. ¶ Et dederūt sortes eis: Et cecidit sors super
Mathiā, & annumeratus est cū vndecim Apostolis.

Ps. 68. c 26. | ˋeius 4. | Ps. 108. b 8.

CAPVT II.

1 ET cùm complerentur dies Pentecostes,
A erant omnes pariter in eodem loco: ¶ &
2 factus est repente de cœlo sonus, tan-
quam aduenientis spiritus vehementis,
& repleuit totam domum vbi erant sedentes.

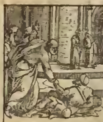

3 ¶ Et apparuerunt illis
dispertitæ linguæ tan-
quàm ignis, seditq; su
4 pra singulos eorū: ¶ &
repleti sunt oēs Spiri
tu sancto, & cęperunt
loqui varijs linguis,
put Spūs sanctus da-
5 bat eloqui illis. ¶ Erāt
autem in Ierusalem
habitantes Iudæi, vi-
ri religiosi ex omni
natione, quæ sub cœ-
6 lo est. ¶ Facta antē hac voce, conuenit multitudo, &
mente confusa est, quoniam audiebat unusquisque
7 lingua sua illos loquentes. ¶ Stupebant autem om-
nes, & mirabantur dicentes: Nónne, ecce om-
8 nes isti qui loquuntur, Galilæi sunt? ¶ & quomodo
B nos ˋaudiuimusˋ unusquisque linguam nostram, in
9 qua nati sumus? Parthi, & Medi & Aelamitæ, & qui
habitant Mesopotamiam, Iudæam, & Cappadociā
10 Pontum, & Asiam, ¶ Phrygiam, & Pamphiliam, Ae-
gyptum, & partes Lybiæ quæ est circa Cyrenen, &
11 aduenę Romani, ¶ Iudęi quoque & Proselyti: Cre-
tes, & Arabes: ˋaudiuimusˋ eos loquētes nostris lin
12 guis magnalia Dei. ¶ Stupebant autem omnes, &
mirabantur adinuicem, dicentes: Quidnam uult
13 hoc esse? ¶ Alij autem irridentes dicebant: Quia

Mat. 3. c. 11. Mar. 1. b 8 Lu 3. c. 16 Sup. 1. a. 5. | Inf. 11. b. 15 19. a 6 Ioh 7. f. 38 | ˋaudimus 1. | ˋaudimus 1.

14 musto pleni sunt isti. ¶Stans autem Petrus cum vn-
decim, leuauit vocem suam, & locutus est eis: Viri
15 Iudæi, & qui habitatis Ierusalem vniuersi, hoc vo-
C bis notum sit, & auribus percipite verba mea. ¶Non
enim sicut vos estimatis, hi ebrij sunt, cùm sit hora
16 diei tertia: ¶sed hoc est, quod dictum est per prophe
17 tam Ioel: ¶Et erit in nouissimis diebus (dicit Domi ¶Ioel. 2. g. 28.
nus) effundam de Spiritu meo super omnem car- Isa. 44. a. 3
nem: & prophetabunt filij vestri & filiæ vestræ, &
iuuenes vestri visiones videbunt, & seniores vestri
18 somnia somniabunt. ¶Et quidē super seruos meos,
& super ancillas meas in diebus illis effundam de
19 Spiritu meo, & prophetabunt: ¶& dabo prodigia in
cœlo sursum, & signa in terra deorsum, sanguinē &
20 ignē & vaporē fumi. Sol conuertetur in tenebras, & lu
na in sanguinem, antequàm veniat dies domini ma
21 gnus & manifestus: ¶Et erit omnis quicunque inuo ¶Ioel. 2. g. 32.
22 cauerit nomen Domini saluus erit. ¶Viri Israëlitæ, Ro. 10. c. 13.
D audite verba hæc, Iesum Nazarenum virum appro
batum à Deo in vobis, virtutibus, & prodigijs, & si-
gnis quæ fecit Deus per illum in medio vestri, sicut
23 *vos scitis: ¶hunc definito consilio & præscientia *& s.
Dei traditum, per manus iniquorum affigentes, in-
24 teremistis. ¶Quem Deus suscitauit solutis dolori-
bus inferni, iuxta quod impossibile erat teneri illũ
25 ab eo. ¶Dauid enim dicit in eum: Prouidebam Do ¶Psal. 15. b. 8
minum in conspectu meo semper: quoniam à dex-
26 tris est mihi, ne commouear. ¶Propter hoc lętatum
est cor meum, & exultauit lingua mea: insuper & ca
27 ro mea requiescet in spe: ¶Quoniam non derelin-
ques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum
28 tuum videre corruptionē. ¶Notas mihi fecisti vias
29 vitę: replebis me iucunditate cum facie tua. ¶Viri
E fratres, liceat audenter dicere ad vos de patriarcha
Dauid, quoniam* defunctus est, & sepultus est: & ¶3 Re. 2 b 10. *& 4.
sepulchrum eius est apud nos, vsque in hodiernum
30 diem. ¶Propheta igitur cùm esset, & sciret quia iu-
reiurando iurasset illi Deus de fructu lumbi eius se ¶Psal. 131. c. 11
31 dere super sedem eius: ¶Prouidens locutus est de re
surrectione Christi, quia neq; derelictus est in infer ¶Psal. 15. b. 10
32 no, neq; caro eius vidit corruptionē. ¶Hunc Iesum Inf. 13. e. 35
resuscitauit Deus, cuius omnes nos testes sumus. ¶Su. 1. b. 8.
33 ¶Dextera igitur Dei exaltatus, & promissione Spũs
sancti accepta à patre, effudit *hunc quē vos vide- *hoc donũ quod
34 tis & auditis. ¶Non enim Dauid ascendit in cęlũ. di
cit autem ipse, Dixit Dñs Dño meo, Sede à dextris ¶Psal. 109. a. 1.
35 meis, ¶donec ponam inimicos tuos scabellum pe-
36 dum tuorum. ¶Certissimè sciat ergo omnis domus
Israël, quia & Dñm eum & Christũ fecit Deus, hunc
37 Iesum quem vos crucifixistis. ¶His aũt auditis com
F puncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum & ad reli
38 quos Apostolos: Quid faciemus viri fratres? ¶Pe-
trus verò ad illos: Pœnitētiā (inquit) agite, & bapti
zetur vnusquisq; vestrum in noīe Iesu Christi in re-
missionē peccatorum vestrorũ: & accipietis donum
39 Spũs sancti. ¶Vobis enim est repromissio, & filijs ve
stris, & oībus qui longè sunt, quoscunq; aduocaue-
40 rit Dñs Deus noster. ¶Alijs etiam verbis plurimis
testificatus est, & exhortabatur eos, dicens: Salua-
41 mini à generatione ista praua. ¶Qui ergo receperũt
sermonem eius, baptizati sunt: & appositæ sunt in
42 die illa animæ circiter tria millia. ¶Erant autem per
seuerantes in doctrina Apostolorum, & communi-
43 catione fractionis panis, & orationibus. ¶Fiebat au
G tem omni animæ timor: multa quoque prodigia &
signa per Apostolos in Ierusalem fiebant, & metus
44 erat magnus in vniuersis. ¶Omnes etiā qui crede-
45 bant, erant pariter, & habebant oīa cõmunia. ¶Pos
sessiones & substantias vendebāt, & diuidebant illa
46 oībus, prout cuiq; opus erat. ¶Quotidie quoq; per-
durantes vnanimiter in templo, & frangentes circa
domos panē, sumebant cibum cum exultatione &
47 simplicitate cordis, ¶collaudantes Deum, & haben
tes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem
augebat qui salui fierent quotidie in idipsum.

CAPVT III.

1 PEtrus autem & Iohānes a-
A scendebāt in
templum, ad horam
2 orationis nonam. ¶Et
quidam vir qui erat
claudus ex vtero ma
tris suæ, baiulabatur:
quem ponebant quo
tidie ad portam tem-
pli, quæ dicitur Spe-
ciosa, vt peteret elee
mosynā ab introeun-
3 tibus in tēplum. ¶Is cùm vidisset Petrũ & Iohannē
incipiētes introire in tēplum, rogabat vt eleemosy
4 nā acciperet. ¶Intuens autē in eum Petrus cum Io-
5 hanne, dixit: Respice in nos. ¶At ille intendebat in
6 eos sperans se aliquid accepturum ab eis. ¶Petrus
autē dixit: Argentũ & aurum nō est mihi: quod autē
habeo, hoc tibi do: In noīe Iesu Christi Nazareni
7 surge, & ambula. ¶Et apprehensa manu eius dexte
B ra alleuauit eum, & protinus consolidatæ sunt ba-
8 ses eius & plantæ. ¶Et exiliens stetit, & ambulabat:
& intrauit cum illis in templum ambulans, & exi-
9 liens, & laudans Deum. ¶Et vidit oīs populus eum
10 ambulantem, & laudantem Deum. ¶Cognoscebant
autem illum, quòd ipse erat qui ad eleemosynā se-
debat ad Speciosam portam templi: & impleti sunt
11 stupore & extasi in eo quod contigerat illi. ¶Cùm
*tenerēt autem Petrum & Iohannem, cucurrit om *viderent
nis populus ad eos ad porticum quæ appellatur Sa
12 lomonis, stupentes. ¶Videns autem Petrus re-
spondit ad populum: Viri Israelitæ quid miramini
in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra virtute
13 aut *pietate fecerimus hunc ambulare? ¶Deus Abra *potestate
C ham, & Deus Isaac, & Deus Iacob, Deus patrum
nostrorum glorificauit filium suum Iesum, quē vos
quidem tradidistis, & negastis ante faciem Pilati,
14 iudicante illo dimitti. ¶Vos autem sanctum & iu-
stum negastis, & petistis virum homicidam dona- ¶Mat. 27. c 20. Mar. 15 b. 11 Lu. 23. c 18 Ioh. 18. g. 40
15 ri vobis: ¶authorem verò vitæ interfecistis, quem
Deus suscitauit à mortuis, cuius nos testes sumus.
16 ¶Et in fide nominis eius, hunc quem vos *videtis &
nostis, confirmauit nomen eius: & fides quæ per *vidistis
eum est, dedit *integram sanitatem istam in conspe *illi s.
17 ctu omnium vestrum. ¶Et nunc fratres, scio quia
per ignorantiam fecistis, sicut & principes vestri.
18 ¶Deus autē *qui prænunciauit per os oīum Prophe *quæ s.
19 tarũ, pati Christũ suum, sic impleuit. ¶Pœnitemini
20 igitur & cõuertimini, vt deleātur peccata vestra: ¶vt
cũ venerint tēpora refrigerij à conspectu Dñi, & mi
serit eum qui prędicatus est vobis Iesum Christum,
21 ¶quem oportet quidem cœlum suscipere vsque in
tempora restitutionis omnium, quæ locutus est

D Deus per os sanctorum suorum, à seculo Prophe-
‖D:u.18.c 22 tarum.¶Moyses quidē dixit: Qm prophetā suscita
23. bit vobis Dñs Deus vester de fratribus vestris tāquā
me:ipsum audietis iuxta oīa quęcunq; locutus fue-
23 rit vobis.¶Erit autē, oīs aīa quæ non audierit pro-
24 phetā illum, exterminabitur de plebe.¶Et oēs pro-
*& s. phetæ à Samuel, & deinceps qui locuti sunt*annun
25 ciauerunt dies istos.¶Vos estis filij prophetarum &
testamenti quod disposuit Deus ad patres nostros,
‖Ge. 12.a dicens ad Abrahā: ‖Et in semine tuo benedicentur
3.22.b.12. 26 omnes familiæ terræ.¶Vobis primum Deus susci-
22.d.18 tans Filium suum, misit eum benedicentem vobis:
26.a.4. vt conuertat se vnusquisque à nequitia sua.

CAPVT IIII.

1 LOquētibus aūt illis ad populū superuenerūt
A sacerdotes & magistratus tēpli, & Saddu
2 cæi, ¶ dolentes quòd docerent populum
'Iesu 7. & annunciarent in 'Iesum' resurrectionē
3 ex mortuis: ¶ & iniecerunt in eos manus, & posue-
runt eos in custodiā in crastinū, erat enim iā vespe-
4 ra.¶Multi autē eorū qui audierāt verbum, credide
runt: & factus est numerus virorum, quinq; millia.
5 ¶Factum est autē in crastinū vt cōgregarentur prin
cipes eorum & seniores & Scribæ in Ierusalem.¶&
6 Annas princeps sacerdotum, & Caiphas, & Iohan
nes, & Alexander, & quotquot erant de genere sá-
7 cerdotali. ¶Et statuentes eos in medio, interroga-
B bant: In qua virtute, aut in quo nomine fecistis hoc
8 vos?¶Tunc repletus Spiritu sancto Petrus, dixit ad
Israel 3. 9 eos: Principes populi & seniores *: ¶ Si nos hodie
*audite dijudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo
10 iste saluus factus est: ¶ notum sit omnibus vobis &
omni plebi Israël, quia in nomine Iesu Christi Na-
zareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscita-
uit à mortuis, in hoc iste astat coram vobis sanus.
‖Ps.117.d. 11 ¶ Hic est lapis qui reprobatus est à vobis ædifican-
25. 12 tibus, qui factus est in caput anguli: ¶ & non est in
Mat. 21.d. alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub cœ
42. Mar. 12.a. lo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos
10. 13 fieri.¶Videntes autem Petri constantiam, & Iohan
Luc. 20.c C nis, cōperto q homines essent sine literis & idio-
17. Isa. 28.d. tæ, admirabantur, & cognoscebant eos quoniam
16. 14 cum Iesu fuerant.¶hominem quoq; videntes stan-
1.Pet. 2.a. tem cum eis qui curatus fuerat, nihil poterant con
7. Rom.9.g. 15 tradicere.¶Iusserunt autem eos foras extra conci-
33. 16 lium secedere: & conferebant adinuicem, ¶ dicen-
tes: Quid faciemus hominibus istis? quoniam qui-
dem notum signum factū est per eos, omnibus ha-
bitantibus Ierusalem: manifestum est, & non possu
17 mus negare. ¶Sed ne amplius diuulgetur in popu-
lum, comminemur eis, ne vltrà loquantur in nomi-
18 ne hoc vlli hominum.¶Et vocantes eos denuncia-
D uerunt, ne omnino loquerentur, neque docerent
19 in nomine Iesu. ¶Petrus verò & Iohannes respon-
dentes dixerunt ad eos: Si iustum est in conspectu
20 Dei, vos potius audire quàm Deum, iudicate.¶non
enim possumus, quæ vidimus & audiuimus, non lo
21 qui. ¶At illi comminantes, dimiserunt eos, non in-
uenientes quomodo punirent eos, propter popu-
lum: quia omnes clarificabant id quod factum fue
22 rat, in eo quod acciderat.¶Annorum enim erat am
plius quadraginta homo in quo factum fuerat si-
23 gnum istud sanitatis. ¶ Dimissi autem venerunt ad
E suos, & annunciauerunt eis quanta ad eos princi-
24 pes sacerdotum & seniores dixissent.¶Qui cum au-

dissent vnanimiter leuauerunt vocem ad Deum, &
dixerunt: Domine*, tu es qui fecisti cœlum & ter- *Deus
25 ram, mare & omnia quę in eis sunt:¶qui Spiritu san
cto per os patris nostri Dauid pueri tui dixisti: Qua ‖Ps a.a.
re fremuerunt gentes, & populi meditati sunt ina-
26 nia?¶Astiterunt reges terræ, & principes conuene-
runt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Chri
27 stum eius?¶Conuenerunt enim verè in ciuitate ista
aduersus sanctum puerum tuum Iesum quem vnxi-
sti, Herodés, & Pontius Pilatus, cum Gentibus, &
28 populis Israël, ¶facere quæ manus tua & consilium
29 -tuum' decreuerunt fieri.¶Et nunc Domine, respice -6.
F in minas eorum, & da seruis tuis cum omni fiducia
30 loqui verbum tuum, ¶in eo quod manum tuam ex-
tendas ad sanitates & signa & prodigia fieri per no
31 men sancti filij tui Iesu.¶Et cum orassent, motus est
locus in quo erant congregati, & repleti sunt om-
nes Spiritu sancto, & loquebātur verbum Dei cum
32 fiducia. ¶Multitudinis autem credentium erat cor
-vnum' & anima' vna: nec quisquam eorum quę pos -5.
sidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erāt illis om
33 nia communia.¶Et virtute magna reddebant Apo-
stoli testimonium resurrectionis Iesu Christi Do-
G mini-nostri': & gratia magna erat in omnibus illis. -6.
34 ¶Neq; enim quisquam egēs erat inter illos. Quot-
quot enim possessores agrorum aut domorum e-
rant, vendentes afferebant precia eorum quæ ven-
35 debant, ¶& ponebant ante pedes Apostolorum. Di
36 uidebatur autem singulis prout cuiq; opus erat.¶Io
seph autē qui cognominatus est 'Barnabas' ab Apo
stolis, (quod est interpretatum filius cōsolationis) 'Barsaba.
37 Leuites, Cyprius genere, ¶dum haberet agrum, ven
didit eum, & attulit precium, & posuit ante pedes
Apostolorum.

CAPVT V.

1 VIr autem quidam nomine Ananias, cum
A Saphira vxore sua vendidit agrum, ¶ &
2 fraudauit de precio agri, conscia vxore
sua: & afferens partem quandam, ad pe- *Ad Ananiam
3 des Apostolorum posuit.¶Dixit autem Petrus*: A- *ad eum
nania cur tentauit Satanas cor tuum, mentiri te Spi
4 ritui sancto, & fraudare de præcio agri?¶Nónne
manens tibi manebat, & venundatū in tua erat po
testate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem?Nō
5 es mentitus hominibus, sed Deo. ¶Audiens autem
Ananias hæc verba, cecidit & expirauit. Et factus
6 est timor magnus super omnes qui audierunt.¶Sur
gentes autem iuuenes amouerunt eum, & efferen-
7 tes sepelierunt. ¶Factum est autem quasi horarum
B trium spacium, & vxor ipsius, nesciēs quod factum
8 fuerat, introiuit.¶Respondit autē ei Petrus: Dic mi -6.
hi-mulier' si tanti agrum vendidistis? At illa dixit,
9 Etiam, tanti.¶Petrus autem ad eam: Quid vtiq; con
uenit vobis tentare Spiritum Domini? Ecce pedes
eorum qui sepelierunt virum tuum ad ostium, & ef
10 ferent te.¶Cōfestim cecidit ante pedes eius, & ex-
pirauit. Intrantes aūt iuuenes, inuenerunt illā mor
tuam: & extulerunt, & sepelierunt ad virum suum.
11 ¶Et factus est timor magnus in vniuersa ecclesia, &
12 in omnes qui audierunt hęc.¶Per manus autem A-
C postolorum fiebant signa & prodigia multa in ple-
be. Et erant vnanimiter omnes in porticu Salomo-
13 nis. ¶Cæterorum autem nemo audebat se cōiunge-
14 re illis: sed magnificabat eos populus. ¶Magis au-

tem augebatur credētium in Domino multitudo vi
15 rorū ac mulierū: ¶ ita vt in platéas eijcerēt infirmos
-4. & ponerent in lectulis ac grabátis, vt veniēte Petro
saltē vmbra illius obumbraret quenquā illorū, -&
16 liberarentur oēs ab infirmitatibus suis'. ¶ Concur-
rebat autē & multitudo vicinarū ciuitatū Ierusalē
afferentes ęgros & vexatos à spiritibus immundis,
17 qui curabantur oēs, ¶ Exurgens autē princeps sacer
D dotū & oēs qui cū illo erāt, quæ est hæresis Saddu-
18 cęorū, repleti sunt zelo: ¶ & iniecerunt manus in A-
29 postolos, & posuerunt eos in custodia publica. ¶ An
gelus autē Dñi per noctē aperiens ianuas carceris,
20 & educens eos, dixit: ¶ Ite, & stantes loquimini in
21 templo plebi oīa verba vitæ huius. ¶ Qui cùm audis-
sent intrauerunt diluculo in tēplū, & docebāt. Ad-
ueniens autē princeps sacerdotū: & qui cum eo e-
rāt: conuocauerunt conciliū & oēs seniores filiorū
22 Israël, & miserunt ad carcerē vt adducerentur. ¶ Cū
autē venissent ministri, & aperto carcere non inue-
23 nissent illos: reuersi nunciauerunt, ¶ dicentes: Carce
rē quidē inuenimus clausum cum oī diligētia, & cu
stodes stantes ante ianuas: aperientes autem, nemi
24 nem intus inuenimus. ¶ Vt audierunt hos sermones
E magistratus templi & principes sacerdotum, ambi
25 gebant de illis quidnā fieret. ¶ Adueniēs autē quidā
nunciauit eis: Quia ecce viri quos posuistis in carce
rem, sunt in templo stantes & docentes populum.
26 ¶ Tunc abijt magistratus cum ministris, & adduxit
illos sine vi: timebant enim populum ne lapidaren-
27 tur. ¶ Et cùm adduxissent illos, statuerunt in conci-
28 lio. Et interrogauit eos princeps sacerdotum, ¶ di-
cens: Præcipiendo præcipimus vobis ne doceretis
in nomine isto: & ecce replestis Ierusalem doctrina
vestra, & vultis inducere super nos sanguinem ho-
29 minis istius. ¶ Respondens autem Petrus & Aposto
li, dixerunt: Obedire oportet Deo magis, quàm ho
30 minibus. ¶ Deus patrum nostrorum suscitauit Ie-
F sum, quem vos interemistis suspendentes in ligno.
31 ¶ Hunc principem & saluatorē Deus exaltauit dex
tera sua', ad dandam pœnitentiam Israëli, & remis
32 sionem peccatorū. ¶ & nos sumus testes horum ver-
borum, & Spiritus sanctus quem dedit Deus om-
33 nibus obedientibus sibi. ¶ Hæc cùm audissent, disse-
34 cabantur, & cogitabant interficere illos. ¶ Surgens
autem quidā in concilio Pharisæus, nomine Gama
* pusillum foras Apostolos secedere 5. liel, legisdoctor honorabilis vniuersę plebi, iussit 'fo
35 ras ad breue hoīes fieri', ¶ dixitq; ad illos: Viri Israë-
litę, attēdite vobis super hominibus istis quid actu
36 ri sitis. ¶ Ante hos enim dies extitit Theodas, dicēs
G se esse aliquem, cui consensit numerus virorum cir
citer quadringentorum, qui occisus est: & oēs qui
* redactus est 10, credebant ei, dissipati sunt, & 'redacti' ad nihilum.
37 ¶ Post hunc extitit Iudas Galilæus in diebus profes
sionis, & auertit populum post se, & ipse perijt: &
37 oēs quotquot cōsenserunt ei, dispersi sunt. ¶ Et nūc
- 8. -itaque' dico vobis, discedite ab hominibus istis, &
sinite illos: quoniam si est ex hominibus consilium
39 hoc aut opus, dissoluetur: ¶ si verò ex Deo est, non
poteritis dissoluere eos, ne forte & Deo repugna-
40 re inueniamini. Consenserunt autem illi. ¶ Et con-
uocantes Apostolos, cæsis denunciauerunt ne lo-
41 querentur in nomine Iesu, & dimiserunt eos. ¶ Et il
li quidem ibant gaudentes à conspectu concilij,
quoniā digni habiti sunt pro noīe Iesu contumeliā
42 pati. ¶ Omni autem die non cessabant in tēplo & cir
ca domos docētes & euāgelizantes Christū Iesum.

CAPVT VI.

1 IN diebus autem illis crescēte numero di-
A scipulorum, factū est murmur Græcorū
aduersus Hebræos, eo quòd despiceren
tur in ministerio quotidiano viduæ eo-
2 rū. ¶ Conuocantes aūt duodecim multitudinem di-
scipulorū, dixerunt: Non est æquū, nos derelinqu e-
3 re verbum Dei, & ministrare mensis. ¶ Considerate
ergo fratres, viros ex vobis boni testimonij septem,
plenos Spiritu sancto & sapientia, quos constitua-
4 mus super hoc opus. ¶ Nos verò orationi, & ministe
5 rio verbi instātes erimus. ¶ Et placuit sermo coram
B omni multitudine. Et elegerunt Stephanum virum
plenum fide & Spiritu sancto, & Philippum, & Pró ¹Inf. 21. b 8.
chorum & Nicánorem, & 'Timónem', & Parme- *Timòteū 12.
6 nam, & Nicolaum aduenam Antiochenum. ¶ Hos
statuerunt ante cōspectū Apostolorum: & orantes,
7 imposuerunt eis manus. ¶ Et verbum 'Dei cresce- * Domini.
bat, & multiplicabatur numerus discipulorum in Ie
rusalem valde, multa etiā turba sacerdotum obedie
8 bat fidei. ¶ Stephanus autem plenus gratia & forti-
C tudine faciebat prodigia & signa magna in popu-
9 lo. ¶ Surrexerunt aūt quidā de synagoga, quę appel-
latur Libertinorum, & Cyrenensiū, & Alexādrino-
rum, & eorū qui erant à Cilicia & Asia, disputantes
10 cum Stephano: ¶ & non poterant resistere sapientiæ
11 & Spiritui qui loquebatur. ¶ Tunc summiserunt vi-
ros, qui dicerent se audiuisse eum dicentem verba
12 blasphemiæ in Moysen & Deum. ¶ Commouerunt
D itaq; plebem, & seniores, & Scribas: & cocurrentes
13 rapuerunt eum, & adduxerunt in concilium, ¶ & sta
tuerunt falsos testes, qui dicerent: Homo iste non
cessat loqui verba aduersus locum sanctum & legē.
14 ¶ Audiuimus enim eum dicentem, quoniam Iesus
Nazarenus hic destruet locū istum, & mutabit tra-
15 ditiones quas tradidit nobis Moyses. ¶ Et intuentes
eum omnes qui sedebant in concilio, viderunt fa-
ciem eius tanquam faciem Angeli.

CAPVT VII.

1 DIxit autem princeps sacerdotum: Si hæc
A ita se habent? ¶ Qui ait: Viri fratres & pa-
2 tres audite. ¶ Deus gloriæ apparuit patri
nostro Abrahæ cùm esset in Mesopota-
3 mia, priùs quàm moraretur in Charan: ¶ & dixit ad
illum: Exi de terra tua, & de cognatione tua, & ve- ¹Ge. 12. a. 1.
4 ni in terram quam mostrauero tibi. ¶ Tunc exijt de
terra Chaldęorū, & habitauit in Charā. Et inde post
quā mortuus est pater eius, transtulit illum in terrā
5 istā, in qua nunc vos habitatis. ¶ Et non dedit illi hæ
reditatē in ea nec passum pedis: '& repromisit dare *sed. -6.
illi eā in possessionē, & semini eius post ipsum, cùm
6 nō haberet filiū. ¶ Locutus est autē -ei' Deus: Quia ¹Ge. 15. c. 15.
erit semen eius accola in terra aliena, & seruituti *dixit Dominus 2.
eos subijcient, & malè tractabunt eos annis qua-
7 dringentis: ¶ & gentem cui seruierint, iudicabo ego, ¹Ge. 17. b 10.
'dixit Deus': & post hæc exibunt, & seruient mihi Ge. 21. a. 4
8 in loco isto. ¶ Et dedit illi testamentum circuncisio
nis, & sic genuit Isaac, & circuncidit eum die ¹Ge. 25. c 24. d. 26.
B octauo: & Isaac, Iacob: & Iacob, duodecim ¹Ge. 29. d 32. 30. a. b c. d. 31. d. 23.
9 Patriarchas. ¶ Et Patriarchę ęmulātes, Ioseph vēdi
10 derunt in Aegyptum. & erat Deus cum eo: ¶ & e- Gen. 37. f. 28.
ripuit eum ex omnibus tribulationibus eius, & de-
dit ei gratiā & sapientiā in cōspectu Pharaonis regis Gen. 41. e 37.
Aegypti, & cōstituit eum præpositum super Aegy-

11 ptum,& super omnem domum suam. ¶Venit autē
fames in vniuersam Aegyptum & Chanáan, & tri-
bulatio magna,& non inueniebāt cibos patres no
12 stri. ¶ | Cùm audisset autem Iacob esse frumentum [Ge. 42. a. 2]
13 in Aegypto: misit patres nostros primùm: ¶ & | in se- [Ge. 45. a. 3. 4.]
cundo cognitus est Ioseph à fratribus suis,& mani
14 festatum est Pharaoni genus eius. ¶ Mittens autem
Ioseph, accersiuit Iacob patrem suum, & omnem
cognationem * in animabus septuaginta quinque.
15 ¶ | Et descēdit Iacob in Aegyptum: & | defunctus est [* suam.] [Ge. 46. a. 1. 2. 5]
16 ipse & patres nostri. ¶ | Et translati sunt in Sichē, & [Ge. 49 d. 32.]
positi sunt in sepulchro | quod emit Abraham pre-
17 cio argenti à filijs Hemor, filij Sichem. ¶ Cùm autē [Ge. 50. h. 9.]
C appropinquaret tempus promissionis, quam con- [Ge. 23. c 16]
fessus erat Deus Abrahæ, | creuit populus & mul- [Ge. b 13]
18 tiplicatus est in Aegypto, ¶ quoadusque surrexit a- [Iosu. 24. g. 32.]
19 lius rex in Aegypto, qui non sciebat Ioseph. ¶ Hic [Exo. 1. a. 7]
circunueniēs genus nostrum afflixit patres nostros
20 vt exponerent infantes suos, ne viuificarētur. ¶ | Eo-
dem tēpore natus est Moyses, & fuit gratus Deo, [Exo. 2. a. 2.]
qui nutritus est tribus mēsibus in domo patris sui. [He. 11. c. 24]
21 ¶ Exposito autem illo, sustulit eum filia Pharao-
22 nis, & nutriuit eum sibi in filium. ¶ Et eruditus est
Moyses omni sapientia Aegyptiorum: & erat po-
23 tens in verbis & in operibus suis. ¶ Cùm autē imple
retur ei quadraginta annorum tēpus, ascēdit in cor
24 eius vt visitaret fratres suos filios Israel. ¶ | Et cùm [Exo. 2. b. 11.]
vidisset quendam iniuriam patientem, vindicauit
illum: & fecit vltionem ei qui iniuriam sustinebat,
25 percusso Aegyptio. ¶ Existimabat autem intellige-
re fratres quoniam Deus per manum ipsius daret
26 salutem illis: at illi nō intellexerunt. ¶ | Sequenti ve
rò die apparuit illis litigantibus: & reconciliabat [Exo. 2. b. 13.]
D eos in pace dicens: Viri, fratres estis, vt quid noce-
27 tis alterutrum? ¶ Qui autem iniuriam faciebat pro-
ximo, repulit eum, dicens: Quis te constituit prin ci
28 pem & iudicem super nos? ¶ nunquid interficere
me tu vis, quemadmodum interfecisti heri Aegy-
29 ptium? ¶ Fugit autem Moyses in verbo isto: & factus
est aduena in terra-Madian, vbi generauit filios
30 duos. ¶ Et expletis annis quadraginta, | apparuit illi [Exo. 3. a. 2]
in deserto montis Sina angelus in igne flammæ ru-
31 bi. ¶ Moyses autem videns, admiratus est visum. Et
accedente illo vt consideraret, facta est ad eum vox
35 Domini*: ¶ Ego sum Deus patrum tuorū, Deus A- [* dicens]
braham, Deus Isaac, & Deus Iacob. Tremefactus
33 autem Moyses, non audebat considerare. ¶ Dixit au
tē illi Dominus: Solue calceamentum pedum tuo-
34 rum: locus enim in quo stas, terra sancta est. ¶ Vidēs
vidi afflictionem populi mei qui est in Aegypto, &
gemitum eorum audiui, & descendi liberare eos.
35 Et nunc veni, -&` mittam te in Aegyptum. ¶ Hunc [-f.]
Moysen, quem negauerunt, dicentes, Quis te con-
stituit principem & ducem: hunc Deus principem
& redemptorem misit, cum manu angeli qui appa-
36 ruit illi in rubo. ¶ Hic eduxit illos faciens prodigia [Exo. 7. 8 9. 10. 11. 4]
E & signa in terra-Aegypti, & in rubro mari, & in de [Exo. 14. a. 1]
37 serto annis quadraginta. ¶ Hic est Moyses qui dixit
filijs Israël: | Prophetam suscitabit vobis Deus de [Deu. 18. c. 15]
38 fratribus uestris, tāquàm meipsum audietis. ¶ | Hic [Exo. 19. a. 3 d. 9.]
est qui fuit in ecclesia in solitudine, cum angelo qui
loquebatur ei in monte Sina, & cum patribus no-
39 stris: qui accepit uerba uitæ dare nobis. ¶ Cui nolue
runt obedire patres nostri: sed repulerunt, & auer-
40 si sunt cordibus suis in Aegyptum, ¶ dicētes ad Aa- [Exo. 32. a 1.]
ron: | Fac nobis \ deos qui præcedant nos: `Moyses

enim hic` qui eduxit nos de terra-Aegypti, nesci- [`Moyses enim huic.]
41 mus quid factum sit ei. ¶ Et vitulum fecerunt in die-
bus illis, & obtulerunt hostiam simulachro, & læ-
42 tabantur in operibus manuum suarum. ¶ Conuertit
autem Deus, & tradidit eos seruire militiæ cœli, si-
cut scriptum est in Libro Prophetarum: Nunquid [Amos 5. g 25.]
victimas & hostias obtulistis mihi annis quadragin
43 ta in deserto, domus Israel? Et suscepistis taberna-
culum Moloch, & sydus Dei vestri Remphan, figu-
F ras quas fecistis, adorare eas. Et transferam vos
44 trans Babylonem. ¶ Tabernaculum testimonij fuit
patribus nostris in deserto, sicuti disposuit-Deus`
| loquens ad Moysen, vt faceret illud secundùm for [-4] [Exo. 25 d. 40.]
45 mam quam viderat. ¶ | Quod & induxerunt, susci- [Heb. 8 b 5]
pientes patres nostri cum Iesu possessionem gen- [Iosu 3. c. 14]
tium quas expulit Deus à facie patrum nostrorum, [1 Re 16. c. 13]
46 vsque in diebus Dauid, ¶ | qui inuenit gratiam ante [Ps. 131 a. 5]
Deum, & petijt vt inueniret tabernaculum Deo Ia- [3 Re 6 a.]
47 cob. ¶ | Salomon autem ædificauit illi domum. ¶ Sed [2 Pa. 7 b.]
48 | non Excelsus in manufactis habitat, sicut`prophe [`per prophetam.]
49 ta`dicit: ¶ | Cœlum mihi sedes est: terra autem sca- [Isa. 17. f 24]
bellum pedum meorum. Quam domum ædificabi- [Isa. 66. a 1]
tis mihi, dicit Dominus? aut quis locus requietio-
50 nis meæ est? Nónne manus mea fecit hæc om.?? Du- [3 Reg. 8 c 27.]
51 ra ceruice & incircuncisis cordibus & auribus, vos [2 Par 6. c 8.]
semper Spiritui sancto`resistitis`: sicut patres vestri, [`restitistis.]
52 & vos. ¶ Quem Prophetarum non sunt persequuti
G patres vestri? Et occiderunt eos qui prænunciabant
de aduentu iusti, cuius vos nunc proditores & ho-
53 micidæ fuistis: ¶ qui accepistis legem in dispositio-
54 ne angelorum, & non custodistis. ¶ Audiētes autem
hæc dissecabantur cordibus suis, & stridebant den-
55 tibus in eum. ¶ Cùm autem esset plenus Spiritu san
cto, intendens in cœlum, vidit gloriam Dei, & Ie-
56 sum stantem à dextris Dei. ¶ Et ait: Ecce video cœ-
los apertos, & Filium hominis stantem à dextris* [* virtutis.]
57 Dei. ¶ Exclamantes autem uoce magna, continue-
runt aures suas, & impetum fecerunt vnanimiter in
58 eum. ¶ Et eijcientes eum extra ciuitatē lapidabant,

& testes deposuerunt
uestimenta sua secus
pedes | adolescentis [Infra 22. c. 20.]
qui uocabatur Sau-
59 lus. ¶ Et lapidabāt Ste
phanum inuocātem,
& dicentem: Domine
Iesu, suscipe spiritum
60 meum. ¶ Positis au-
tem genibus, clama-
uit uoce magna, di-
centes`: Domine, ne [-s.]
statuas illis hoc pec-
catum. Et cum hoc dixisset, obdormiuit* Saulus au [* in Dño.]
tem erat consentiens neci eius.

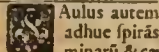
CAPVT VIII.

1 FActa est autem in illa die persecutio ma-
A gna in Ecclesia, quæ erat Ierosolymis
& omnes dispersi sunt per regiones Iu-
2 dææ & Samariæ, præter Apostolos. ¶ Cu
rauerunt autem Stephanum uiri timorati, & fe-
3 cerunt planctum magnum super eum. ¶ | Saulus au- [Inf. 22 a. 4 c. 19.]
tem deuastabat Ecclesiam per domos intrans, &
trahens uiros ac mulieres, tradebat in custodiam.
4 ¶ Igitur qui dispersi erant, pertrāsibāt euangelizan-

5 tes verbum*. ¶ Philippus autem descendens in ci- *Dei.
6 uitatem Samariæ, prædicabat illis Christum. ¶In-
tendebant autem turbæ his quæ à Philippo dice-
bantur, vnanimiter audientes & videntes signa quę
7 faciebat. ¶ Multi enim eorum qui habebant spi-
B ritus im mundos, clamantes voce magna, exibant.
8 Multi autẽ paralytici & claudi curati sunt. ¶Factum
9 est ergo gaudium magnum in illa ciuitate. ¶Vir aũt
quidam nomine Simon, qui antè fuerat in ciuitate
magus, seducens gentẽ Samariæ, dicens se esse ali-
10 quem magnum: ¶cui auscultabāt omnes à minimo
vsq; ad maximum, dicentes: Hic est virtus Dei, quę
11 vocatur magna. ¶Attendebant autem eum propter
*artibus 9 quod multo tẽpore magicis suis*dementasset eos.
12 ¶ Cùm verò credidissent Philippo euangelizāti de
ⁱin regno Dei: ʾ&ʾ nomine Iesu Christi baptizabantur
13 viri ac mulieres. ¶ Tunc Simon, & ipse credidit: &
C cùm baptizatus esset, adhærebat Philippo. Videns
etiam signa & virtutes maxima fieri, stupens admi-
14 rabatur. ¶Cum autẽ audissent Apostoli qui erant in
Ierosolymis ꝙ recepisset Samaria verbũ Dei: mise-
15 runt ad eos Petrũ & Iohannẽ. ¶Qui cũ venissent, o-
rauerunt pro ipsis, vt acciperent Spiritum sanctum.
16 ¶Nondum enim in quenquam illorum venerat, sed
17 baptizati tantùm erant in nomine Dñi Iesu. ¶Tunc
imponebant manus super illos & accipiebant Spi-
18 ritum sanctum'. ¶Quum vidisset autem Simon quia
D per impositionem manus Apostolorũ daretur Spi
19 ritus sanctus, obtulit eis pecuniam, ¶ dicẽs: Date &
mihi hanc potestatem, vt cuicunq; imposuero ma-
nus, accipiat Spiritum sanctum. Petrus autem dixit
20 ad eum: ¶Pecunia tua tecum sit in perditionem: quo
niam donum Dei existimasti pecunia possideri.
21 ¶Non est tibi pars, neque sors in sermone isto: cor
22 enim tuum non est rectum coram Deo. ¶Pœniten-
tiam itaq; age ab hac nequitia tua: & roga Deum,
23 si fortè remittatur tibi hęc cogitatio cordis tui. ¶In
felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis
24 video te esse. ¶ Respondens autem Simon, dixit:
Precamini vos pro me ad Dominũ, vt nihil veniat
25 super me horum quæ dixistis. ¶ Et illi quidem te-
E stificati, & loquuti verbum Domini, redibant Ie-
rosolymam, & multis regionibus Samaritanorum
26 euangelizabant. ¶Angelus autem Dñi loquutus est
ad Philippũ, dicens: Surge, & vade contra Meridia-
num, ad viā quæ descendit ab Ierusalem in Gazam:
27 hæc est deserta. ¶ Et
surgens abijt. Et ecce
vir Aethiops, eunù-
'Candacis 8. chus potens 'Canda-
ces' Reginæ Aethio-
pũ, qui erat super om
nes Gazas eius: vene
rat adorare in Ierusa
28 lem ¶& reuertebatur
sedens super currum
suum, legensq; Isaiā
29 prophetā. ¶Dixit aũt
Spũs Philippo: Acce
30 de, & adiunge te ad currum istum. ¶Accurrens aũt
Philippus, audiuit eũ legentẽ Isaiā prophetā, & di-
31 xit: Putásne intelligis quæ legis? ¶Qui ait: Et quo-
modo possum, si non aliquis ostenderit mihi? Ro-
gauitq; Philippum vt ascenderet, & sederet secum.
Isa.53.b.7 32 ¶Locus autẽ scripturæ quā legebat, erat hic: |Tan-
F quā ouis ad occisionẽ ductus est: & sicut agnus co-
33 rā tondente se sine voce, sic non'aperuit os suũ, ¶In
humilitate iudicium eius sublatũ est. Generationẽ
eius quis enarrabit, quoniam 'tolletur' de terra vita 'tollitur 1.
34 eius? ¶Respondens autẽ Eunùchus Philippo dixit:
Obsecro te, de quo propheta dicit hoc? de se, an de
35 alio aliquo? ¶Aperiens autẽ Philippus os suũ, & in-
36 cipiens à scriptura ista, euangelizauit illi Iesum. ¶Et
dum irent per viā, venerunt ad quandā aquā: & ait
Eunùchus: Ecce aqua, 'quis' prohibet me baptiza- 'quid 1.
37 ri? ¶Dixit autẽ Philippus: Si credis ex toto corde, li
cet. Et respondens ait: Credo filium Dei esse Iesum
38 Christum. ¶Et iussit stare currum: & descenderunt
vterque in aquam, Philippus & Eunùchus, & bapti
39 zauit eum. ¶Cùm autem ascendissent de aqua, Spi-
ritus Dñi rapuit Philippũ, & amplius non vidit eũ
40 Eunùchus. Ibat autẽ per viā suā gaudẽs. ¶Philippus
autẽ inuentus est in Azóto, & pertransiẽs euāgeli
zabat ciuitatibus cũctis, donec veniret Cæsaréam.

CAPVT IX.

1
A Aulus autem
adhue spirās
minarũ, & cæ
dis in discipulos Dñi,
accessit ad principem
2 sacerdotũ, ¶ |& petijt Gal.1.c.13. Inf.22.a.5
ab eo epistolas in Da
mascũ ad synagogas,
vt si quos inuenisset
huius vię viros ac mu
lieres, vinctos perdu
3 ceret in Ierusalẽ. ¶ |Et In f.22.b 6.
cùm iter faceret: con
tigit vt appropinquaret Damasco: |& subitò circũ- 1.Co.15 a 8.
4 fulsit eum lux de cœlo. ¶Et cadens in terrā, audiuit 2.Co.12 a 1
vocem dicentem sibi: Saule, Saule quid me perse-
5 queris? ¶Qui dixit: Quis es Dñe? Et ille: Ego sum Ie
sus, quem tu persequeris: durum est tibi contra sti-
6 mulum calcitrare. ¶Et tremẽs ac stupens dixit: Dñe
7 quid me vis facere? ¶Et Dñs ad eum: Surge, & ingre
B dere ciuitatem, & ibi dicetur tibi quid te oporteat
facere. Viri autẽ illi qui comitabantur cum eo, sta-
bant stupefacti, audientes quidẽ vocem, neminem
8 autem videntes. ¶ Surrexit autem Saulus de terra,
apertisque oculis nihil videbat. Ad manus autem
9 illum trahentes, introduxerunt Damascũ. ¶Et erat* *ibi.
tribus diebus non videns, & non manducauit, neq;
10 bibit. ¶Erat autem quidam discipulus Damasci, no
mine Ananias: & dixit ad illum in visu Dñs: Ana-
11 nia. At ille, ait: Ecce ego Dñe. ¶Et Dñs ad eum: Sur
ge, & vade in vicum qui vocatur Rectus: & quęre in
domo Iudæ Saulũ nomine Tharsensem, ecce enim
12 orat. ¶(Et vidit virum Ananiam nomine, introeun-
tem, & imponentem sibi manus vt visum recipiat.)
13 ¶Respondit autem Ananias: Domine, audiui à mul
C tis de viro hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis in
14 Ierusalem: & hic habet potestatem à principibus
sacerdotum alligandi omnes qui inuocant nomen
15 tuum. |Dixit autem ad eum Dominus: Vade, quo-
niam vas electionis est mihi iste, vt portet nomen
16 meũ corā Gentibus & Regibus, & filijs Israel. ¶Ego
enim ostendā illi quanta oporteat eũ pro noĩe meo
17 pati. ¶Et abijt Ananias, & introiuit in domũ: & im-
ponẽs ei manus, dixit: Saule frater, Dominus misit
me Iesus, qui apparuit tibi in via qua veniebas: vt
18 videas & implearis Spiritu ¶ sco. ¶ Et confestim

D ceciderunt ab oculis eius tanquam squamæ, & vi-
19 sum recepit & surgens baptizatus est.¶Et cum acce
pisset cibum, confortatus est. Fuit aũt cũ discipulis
20 qui erant Damasci, per dies aliquot. ¶ Et continuò
ingressus ᵃin synagogas, prædicabat Iesum, quoniã
ᵃIn synagogis prædicabat B.
21 hic est filius Dei.¶Stupebant autẽ omnes qui audie
bant, & dicebant: Nónne hic est qui expugnabat
in Ierusalem eos qui inuocabant nomen istud: &
huc ad hoc venit vt vinctos illos duceret ad prin-
22 cipes sacerdotum?¶Saulus autẽ multò magis con-
ualescebat, & confundebat Iudæos qui habitabãt
23 Damasci, affirmans quoniã hic est Christus.¶Cùm
autem implerentur dies multi, consilium fecerunt
24 Iudæi vt eum interficerent.¶Notę autem factæ sunt
Saulo insidiæ eorum:¶Custodiebant autem & por-
2.Cor. 11. g.32.
25 tas die ac nocte, vt eum interficerent.¶Accipientes
autem eum discipuli * nocte, per murum dimise-
*cito.
26 runt eum, submittentes in sporta.¶ Cùm autem ve-
E nisset in Ierusalem, tentabat se iungere discipulis:
& omnes timebant eum, non credentes quòd esset
27 discipulus: ¶ Barnabas autem apprehensum illum
duxit ad Apostolos: & narrauit illis quomodo in
via vidisset Dominum, & quia locutus est ei, & quo
modo in Damasco fiducialiter egerit in nomine Ie
28 su.¶Et erat cum illis intrans & exiens in Ierusalem,
29 & fiducialiter agẽs in nomine Domini.¶Loqueba-
tur quoque Gentibus, & disputabat cum Græcis:
30 illi autẽ quærebant occidere eum.¶Quod cùm co-
gnouissent fratres, deduxerunt eum Cæsaream, &
31 dimiserũt Tarsum.¶ Ecclesia quidẽ per totã Iudæã
& Galilæam & Samariã habebat pacẽ, & ædificaba
tur ambulans in timore Dñi, & consolatione sancti
32 Spiritus replebatur.¶Factum est autẽ, vt Petrus dũ
transiret vniuersos, deueniret ad sanctos qui habi-
33 tabant Lyddæ.¶Inuenit autem ibi hominem quen
F dam, nomine Aeneã, ab annis octo iacentẽ in gra-
34 bato, qui erat paralyticus.¶Et ait illi Petrus: Aenea
ᵇsanet te Dominus Iesus Christus: surge, & sterne
ᵇsanat S.
35 tibi. Et continuò surrexit.¶Et viderunt eum omnes
qui habitabant Lyddæ, & Sarónæ: qui cõuersi sunt
36 ad Dominum.¶In Ioppe autẽ fuit quædam discipu
la nomine Tabitha, quæ interpretata dicitur Dor-
cas. Hæc erat plena operibus bonis & eleemosynis
37 quas faciebat.¶Factum est aũt in diebus illis, vt in-
firmata moreretur. Quã cùm lauissent, posuerunt
38 eam in cœnaculo.¶Cùm autẽ propè esset Lydda ab
Ioppe, discipuli audientes quia Petrus esset in ea,
miserunt duos viros ad eum, rogantes: Ne pigrite-
39 ris venire vsque ad nos:¶Exurgens autẽ Petrus ve-
G nit cũ illis. Et cum aduenisse, duxerunt illũ in cœ-
naculum: & circunsteterunt illum omnes viduę flen
tes, & ostendentes ei tunicas & vestes, quas facie-
40 bat illis Dorcas.¶ Eiectis autẽ omnibus foras, Pe-
trus ponens genua, orauit: & conuersus ad corpus,
dixit: Tabitha surge. At illa aperuit oculos suos: &
41 viso Petro, resedit.¶Dãs autẽ illi manum, erexit eã.
Et cùm vocasset sanctos & viduas, assignauit eã vi-
42 uã.¶Notũ aũt factũ est per vniuersam Ioppẽ: & cre-
43 diderũt multi in Dño.¶Factũ est aũt, vt dies multos
moraretur in Ioppe, apud Simónẽ quẽdã coriariũ.

CAPVT X.

1 VIr autem quidam erat in Cæsaréa nomi
A ne Cornelius, centurio cohortis, quæ
2 dicitur Italica. ¶ religiosus, ac timens
Deum cum omni domo sua, faciens eleemosynas
3 multas plebi. Et deprecans Deum semper: ¶ is vi-
dit in visu manifestè, quasi hora diei nona, angelũ
Dei introeuntem ad se, & dicentem sibi: Cornéli.
4 ¶At ille intuens eum, timore correptus, dixit: Quis
es Domine? Dixit autem illi: Orationes tuæ & elee
mosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspe
5 ctu Dei.¶Et nunc mitte viros in Ioppen, & accersi
6 Simónem quendã qui cognominatur Petrus.¶ hic
hospitatur apud Simónem quendã coriariũ, cuius
est domus iuxta mare. Hic dicet tibi quid te opor-
7 teat facere.¶Et cum discessisset Angelus qui loque
batur illi, vocauit duos domesticos suos, & militẽ
metuentem Dominum ex his qui illi parebant.
8 Quibus cùm narrasset omnia, misit illos in Ioppen.
9 Postera autem die iter illis facientibus, & appro-
B pinquantibus ciuitati, ascẽdit Petrus in superiora,
vt oraret circa horã
10 sextam.¶ Et cùm esu-
riret, voluit gustare.
Parantibus autem il-
lis, cécidit super eum
11 mẽtis excessus: ¶ & vi
dit cœlum apertũ, &
descẽdens vas quod-
dam, velut linteũ ma
gnum: quatuor initijs
submitti de cœlo in
12 terram: ¶in quo erant
omnia quadrupedia
13 & serpẽtia terræ, & volatilia cœli.¶ Et facta est vox
14 ad eum: Surge Petre, occide, & manduca.¶Ait autẽ
Petrus: Absit Domine, quia nunquam manducaui
15 omne cõmune & immundum.¶Et vox iterũ secun-
dò ad eum: ᶜQuę Deus purificauit, tu commune ne
ᶜQuod
16 dixeris.¶Hoc aũt factum est per ter. Et statim rece-
C ptum est vas in cœlũ.¶Et dum intra se hæsitaret Pe
17 trus quidnã esset visio quam vidisset, ecce viri qui
missi fuerant à Cornelio, inquirentes domũ Simó-
18 nis, astiterunt ad ianuam.¶Et cùm vocassent, inter
rogabant, si Simon, qui cognominatur Petrus, illic
19 haberet hospitium.¶ Petro aũt cogitãte de visione,
20 dixit Spiritus ei: Ecce viri tres quærunt te.¶Surge
Inf. 15. b. 7.
itaq;, & descende, & vade cũ eis, nihil dubitãs: quia
21 ego misi illos, ¶Descendens aũt Petrus ad viros, di
xit: Ecce, ego sum quem quæritis: quę causa est, pro
22 pter quã venistis? ¶ Qui dixerunt: Cornelius Cen-
turio, vir iustus & timens Deũ, & testimoniũ habẽs
ab vniuersa gente Iudæorũ, responsum accepit ab
angelo sancto accersire te in domũ suam, & audire
23 verba abs te.¶Introducens ergo eos, recepit hospi-
D tio. Sequenti autẽ die surgens profectus est cũ illis:
& quidam ex fratribus ab Ioppe comitati sunt eũ.
24 ¶ Altera autem die introiuit Cæsaréam. Cornelius
verò expectabat illos, conuocatis cognatis suis, &
25 necessariis amicis. ¶Et factum est cùm introisset Pe
trus, obuius venit ei Cornelius: & procidens ad pe
26 des eius, adorauit.*¶Petrus verò eleuauit eum, di-
*eum
27 cens: Surge, & ego ipse homo sum. ¶ Et loquens cũ
illo intrauit, & inuenit multos qui conuenerant,
28 ¶ dixitq; ad illos: Vos scitis quomodo abominatũ
sit viro Iudæi coniungi, aut accedere ad alienige-
nam: sed mihi ostendit Deus, neminem commu-
29 nem aut immundum dicere hominem. ¶ Propter
E quod sine dubitatione veni accersitus. Interrogo
30 ergo, quam ob causam accersistis me? ¶ Et corne-
lius ait: A nudiusquarta die, vsque ad hanc horam,

orans eram hora nona in domo mea,& ecce vir ste
31 tit ante me in veste candida,& ait:¶ Cornêli,exau-
dita est oratio tua,& eleemosynæ tuæ commemo-
32 ratæ sunt in conspectu Dei . ¶ Mitte ergo in Iopen,
& accersi Simónem qui cognominatur Petrus: hic
hospitatur in domo Somónis coriarij iuxta mare.
33 Confestim ergo misi ad te:& tu benefecisti venien
¶Deut. 10. d. 17. do. ¶ Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo adsu-
2. Par. 19. mus , audire omnia quæcunque tibi præcepta sunt
c. 7. 34 à Domino. ¶ Aperiens autẽ Petrus os suum , dixit:
Iob 34. b. 19 F In veritate comperi ¦ quia non est personarum ac-
Sap 6 b. 8. 35 ceptor Deus:¶sed in omni gente,qui timet eum,&
Eccl 35. b. 16. 36 operatur iustitiã , acceptus est illi. ¶ Verbum misit
Ro. 2. b. 11. Deus filijs Israël,annuncians pacẽ,per Iesum Chri
Gal. 2. b. 6. 37 stum:(hic est omnium Dñs.) ¦ Vos scitis,quod fa-
Eph. 6. b. 9. ctum est verbum per vniuersam Iudæam,incipiens
Colo. 3. d. 25. enim à Galilæa, post baptismum quod prædicauit
1. Pe 1. c. 17 38 Iohannes.¶Iesum à Nazareth quomodo vnxit eum
Mat. 4. c. 18 Deus Spiritu sancto & virtute,qui pertransijt bene
Lu 4 b. 14 faciendo & sanando omnes oppressos à diabolo,
39 quoniam Deus erat cum illo.¶ Et nos testes sumus
omnium quæ fecit in regione Iudæorum & Ierusa
40 lem,quem occiderunt suspendẽtes in ligno.¶Hunc
Deus suscitauit tertia die , & dedit eum manise-
41 stum fieri¶non omni populo, sed testibus præordi
natis a Deo:nobis,qui manducauimus & bibimus
42 cum illo postquã resurrexit à mortuis.¶Et præcepit
nobis prædicare populo,& testificari quia ipse est
G qui constitutus est à Deo iudex viuorum & mor-
¶Ier 31. f. 34 43 tuorum.¶Huic omnes Prophetę testimonium per-
Mic. 7 d. 18 hibent,remissionem peccatorum accipere per no-
44 men eius, omnes qui credunt in eum . ¶ Adhuc lo-
quente Petro verba hæc , cecidit Spiritus sanctus
45 super omnes qui audiebant verbum.¶ Et obstupue
runt ex circuncisione fideles qui venerant cum Pe
¶Iesa. 15 b. 8. tro,¦quia & in nationes gratia Spiritus sancti effu-
46 sa est.¶A udiebant enim illos loquentes linguis,&
47 magnificantes Deum. Tunc respõdit Petrus:¶Nun-
quid aquam quis prohibere potest, vt nõ baptizen
tur hi qui Spiritum sanctum acceperunt sicut &
48 nos ? ¶ Et iussit eos baptizari in nomine Domini
Iesu Christi. Tunc rogauerunt eum, vt maneret a-
pud eos aliquot diebus.

CAPVT XI.

1 A Vdierunt autem Apostoli & fratres qui
A erant in Iudæa , quoniam & Gentes re-
2 ceperunt verbum Dei: ¶ Cùm autem a-
scendisset Petrus Ierosolymam , disce-
ptabant aduersus illum qui erant ex circuncisione,
3 dicentes:¶ Quare introisti ad viros præputium ha-
4 bentes,& manducasti cum illis? ¶ Incipiens autem
5 Petrus exponebat illis ordinem,dicens : ¶ Ego erã
in ciuitate Ioppe orans,& vidi in excessu mentis vi
sionem , descendens vas quoddam velut linteum
magnum quatuor initijs summitti de cœlo , & venit
6 vsque ad me.¶In quod intuens cõsyderabam,& vi-
di quadrupedia terræ,& bestias,& reptilia,& vola-
7 tilia cœli.¶Audiui autem & vocem dicentem mihi:
8 Surge Petre,occide & manduca. ¶ Dixi autem:Ne
* omne r. quaquam Domine:quia * commune aut immundũ
9 nunquàm introiuit in os meum.¶Respondit autem
* mihi r. *vox secundò de cœlo:Quæ Deus mundauit,tu ne
10 commune dixeris.¶ Hoc autem factum est per ter:
11 & recepta sunt omnia rursum in cœlum. ¶ Et ecce,
B viri tres confestim astiterunt in domo in qua eram,
12 missi a Cæsaréa ad me.¶ Dixit autem spiritus mihi
vt irẽ cum illis,nihil hęsitans. Venerunt autem me-
cum & sex fratres isti:& ingressi sumus in domum
13 viri.¶ Narrauit autem nobis, quomodo vidisset an-
gelum in domo sua,stantem & dicentem sibi:Mitte
in Ioppen,& accersi Simónem,qui cognominatur
14 Petrus,¶qui loquetur tibi verba in quibus saluus e-
15 ris tu & vniuersa domus tua.¶ Cùm autẽ cœpissem
loqui,cecidit Spiritus sanctus super eos, sicut & in
16 nos in initio.¶ Recordatus sum autem verbi Domi
ni,sicut dicebat , ¦ Iohannes quidem baptizauit a- ¶Su. 1. a. 5.
17 qua,¦vos autem baptizabimini Spiritu sancto. ¶ Si Mat. 3. c. 11
ergo eandem gratiam dedit illis Deus, sicut & no- Mar. 1. b 8.
bis qui credidimus in Dominum Iesum Christũ: Luc. 3. c 16
C ego quis eram,qui possem prohibere Deum?¶ His Ioh. 1 d. 26 Inf. 19 a.
18 auditis tacuerunt:& glorificauerunt Deum,dicen-
tes:Ergo & Gentibus pœnitentiam dedit Deus ad
19 vitam.¶Et illi quidem qui dispersi fuerant à tribu-
latione quę facta fuerat sub Stephano,perambula-
uerunt vsque Phœnicen,& Cyprum & Antiochiã,
20 nemini loquentes verbum,nisi solis Iudæis.¶Erant
autem quidam ex eis viri Cyprij & Cyrænei , qui
qui cùm introissent Anthiochiam,loquebantur ad
21 Græcos,annunciantes Dominum Iesum.¶ Et erat
manus Domini cum eis:multusque numerus cren-
22 dentium conuersus est ad Dominum.¶ Peruénit au
tem sermo ad aures Ecclesiæ quę erat Ierosolymis,
super istis : & miserunt Barnabam vsque ad Antio-
23 chiam . ¶ Qui cùm peruenisset , & vidisset gratiam
D Dei,gauisus est:& hortabatur omnes* pposito cor- * in
24 dis permanere in Domino:¶quia erat vir bonus,&
plenus Spiritu sancto & fide. Et apposita est multa
25 turba Domino . ¶ Profectus est autem Tarsum , vt
26 quæreret Saulum:¶quem cùm inuenisset, perduxit
Antiochiã. Et annũ totũ cõuersati sunt ibi in Eccle
sia:& docuerũt turbã multã,ita vt cognominarẽtur
27 primũ Antiochiæ discipuli Christiani: ¶In his autẽ
diebus superuenerũt ab Ierosolymis prophetæ An
28 tiochiã,¶ & surgẽs vnus ex eis nomine Agabus , si-
gnificabat per spiritum famem magnam futuram in
vniuerso orbe terrarum , quæ facta est sub Clau-
29 dio*.¶ Discipuli autem prout quis habebat, pro-
posuerunt singuli in ministerium mittere habitan *Cęsare r.
30 tibus in Iudæa fratribus:¶quod & fecerunt,mitten Infr. 12. d. 24.
tes ad seniores per manus Barnabæ & Sauli.

CAPVT XII.

1 P Odem autem tempore misit Herodes Rex
A manus vt affligeret quosdã de Ecclesia.
2 ¶ Occidit autem Iacóbum fratrem Iohan
nis gladio.¶Videns autem quia placeret
Iudęis, apposuit apprehẽdere & Petrum. Erant au
tẽ dies Azymorum .
3 ¶ Quem cum appre-
hendisset misit in car
cerem 'tradens' qua- , tradens(q)
tuor quaternionibus
militum 'custodiẽdũ', * ad custodiendũ eũ.
volens post Pascha
producere eum popu
4 lo. ¶ Et Petrus quidẽ
seruabatur in carce-
re. Oratio autem fie-
bat sine intermissio-
ne ab Ecclesia ad

6 Deum pro eo.⸿Cum autem producturus eum eſſet
Herodes,in ipſa nocte erat Petrus dormiens inter
duos milites, vinctus catenis duabus: & cuſtodes
7 ante oſtium cuſtodiebant carcerem.⸿ Et ecce ange
lus Domini aſtitit, & lumen refulſit in habitaculo,
percuſſoq; latere Petri,excitauit eum,dicens: Sur-
ge velociter. Et ceciderũt catenæ de manibus eius.
8 ⸿ Dixit autem angelus ad eum:Præcingere, & cal-
B cea te caligas tuas.Et fecit ſic.Et dixit illi: Circun-
9 da tibi veſtimentum tuum,& ſequere me.⸿Et exiẽs
ſequebatur eum, & neſciebat quia verum eſt quod
fiebat per angelum: exiſtimabat autem ſe viſum vi
10 dere.⸿Tranſeuntes aũt primam & ſecundam cuſto
diam,venerunt ad portam ferream quę ducit ad ci
uitatem,quæ vltrò aperta eſt eis. Et exeuntes pro-
ceſſerunt vicum vnum, & cõtinuò diſceſſit angelus
11 ab eo.⸿Et Petrus ad ſe reuerſus dixit: Nunc ſcio ve
re quia miſit Dñs angelum ſuũ,& eripuit me de ma
nu Herodis,& de omni expectatione plebis Iudeo
12 rũ.⸿Conſideransq;,venit ad domum Marię matris
Iohannis, qui cognominatus eſt Marcus,vbi erant
Petro 3. 13 multi congregati,& orantes.⸿Pulſante aũt ᵃeoᵃ oſtiũ
C ianuæ,proceſsit puella ad videndũ, nomine Rho-
14 de.⸿Et vt cognouit vocẽ Petri,prę gaudio non ape-
ruit ianuã,ſed intro currẽs nunciauit ſtare Petrum
15 ante ianuã.⸿At illi dixerunt ad eã:inſanis. Illa autẽ
affirmabat ſic ſe habere.Illi autem dicebant:Ange-
16 lus eius eſt.⸿ Petrus aũt perſeuerabat pulſans. Cũ
ostium aũt aperuiſſent*, viderunt eum, & obſtupuerunt.
17 ⸿Annuens autẽ eis manu vt tacerent, narrauit quõ
Dñs eduxiſſet eum de carcere,dixitq;:Nunciate Ia
cõbo & fratribus hæc.Et egreſſus abijt in alium lo-
18 cum.⸿Facta autẽ die,erat non parua turbatio inter
19 milites quidnam factum eſſet de Petro. ⸿ Herodes
D aũt cum requiſiſſet eum, & non inueniſſet,inquiſi-
tione facta de cuſtodibus, iuſsit eos duci: deſcen-
20 densq; à Iudæa in Cæſaream ibi cõmoratus eſt.⸿E-
rat aũt iratus Tyrijs, & Sidonijs. At illi vnanimes
venerũt ad eum, & perſuaſo Blaſto,qui erat ſuper
cubiculum regis,poſtulabant pacem,eò quòd ale-
21 rentur regiones eorum ab illo.⸿ Statuto autem die
Herodes veſtitus veſte regia,ſedit pro tribunali,&
22 cõcionabatur ad eos.⸿Populus autem acclamabat:
23 Dei voces,& non hominis.⸿Confeſtim autem per-
cuſſit eum angelus Domini, eò quód non dediſſet
honorem Deo,& conſumptus à vermibus,expira-
24 uit.⸿Verbum autẽ Domini creſcebat,& multiplica
25 batur.⸿Barnabas autem & Saulus reuerſi ſunt ab Ie
Sup.21.d.29. roſólymis expleto | miniſterio,aſſumpto Iohanne,
qui cognominatus eſt Marcus.

CAPVT XIII.

s
Inf.14.d.25. A ERant autem in Eccleſia, quæ erat Antio-
chiæ, prophetæ & doctores, in quibus
Barnabas & Simon qui vocabatur Ni-
ger, & Lucius Cyrenenſis, & Manahen
qui erat Herodis Tetrarchæ collactaneus, & Sau-
2 lus.⸿ Miniſtrantibus autem illis Domino, & ieiu-
nãtibus,dixit Spiritus ſanctus:Segregate mihi Sau
lum & Barnabam in opus ad quod aſſumpſi eos:
Ro. 1.2.1. 3 ⸿Tunc ieiunantes,& orãtes,imponenteſq; eis ma-
4 nus,dimiſerunt illos.⸿Et ipſi quidem miſſi à Spiritu
ſancto abierunt Seleuciam, & inde nauigauerunt
5 Cyprum.⸿Et cùm veniſſent Salaminam,prędicabãt
verbum Dei in ſynagogis Iudæorũ. Habebant aũt
6 & Iohannẽ in miniſterio. ⸿ Et cùm perambulaſſent
vniuerſam inſulã vſq; ad Paphũ,inuenerunt quen-
dam virum magum pſeudoprophetam, Iudæum,
7 cui nomen erat ᵃBar-ieſu,⸿qui erat cum Proconſule ᵃBarier
Sergio Paulo viro prudente.Hic accerſitis Barnaba
8 & Saulo,deſiderabat audire verbum Dei.⸿Reſiſte
B bat autem illis Elymas magus(ſic enim interpreta
tur nomen eius) quærens auertere Proconſulem à
9 fide. ⸿ Saulus autẽ qui & Paulus, repletus Spiritu
10 ſancto intuens in eum,⸿dixit: O plene omni dolo,
& omni fallacia,fili diaboli,inimice omnis iuſtitię,
11 non deſinis ſubuertere vias Domini rectas.⸿Et nũc
ecce manus Domini ſuper te,& eris cæcus, non vi-
dens ſolem vſque ad tempus. Et confeſtim cecidit
in eum caligo & tenebræ,& circuiens quęrebat qui
12 ei manum daret.⸿Tunc Procõſul cùm vidiſſet factũ,
13 credidit,admirans ſuper doctrina Domini.⸿Et cùm
à Papho nauigaſſent Paulus & qui cum eo erant,
venerunt Pergen Pamphilię.Iohãnes autem diſce-
14 dens ab eis reuerſus eſt Ieroſolymam.⸿Illi veró per
C tranſeuntes Pergen,venerunt Antiochiã Piſidiæ:&
15 ingreſſi ſynagogam die ſabbathorũ ſederunt.⸿ Poſt
lectionem autem legis & Prophetarum, miſerunt Exod.1 a 1.
principes ſynagogæ ad eos,dicentes:Viri fratres,ſi Exod.1
quis eſt in vobis ſermo exhortationis ad plebem, 16 14 c
16 dicite:⸿Surgens autem Paulus,& manu ſilentium 22.f.29.
indicens,ait:Viri Iſraelitæ,& qui timetis Deum au Exod.16 c.2.
17 dite. ⸿ Deus plebis Iſraël elegit patres noſtros, & Ioſ.14.a.
plebem exaltauit,cùm eſſent incolę in terra Aegy- Iud. 3.b.
18 pti,& in brachio excelſo eduxit eos ex ea. ⸿ & per
quadraginta annorum tempus mores eorum ſuſti- 1.Reg 8.
19 nuit in deſerto.⸿ Et deſtruens gentes ſeptem in ter 1. Reg.9.
20 ra Chanãan, ſorte diſtribuit eis terram eorũ,quaſi b.16 c 17.
poſt quadringẽtos & quinquaginta annos: & poſt 1 0 2.1. 1 Reg 1
21 hęc dedit iudices vſque ad Samuel prophetã. ⸿Et 2 f.c. 13.
ex inde poſtulauerũt regẽ.& dedit illis Saul, filiũ 1 pſ. 88.
Cis,virum de tribu Ben-iamin annis quadraginta. 22.
22 Et amoto illo,ſuſcitauit illis Dauid regem: cui te-
D ſtimonium perhibens,dixit: Inueni Dauid, filium
Ieſſe,virum ſecundùm cor meum,qui faciet omnes
23 voluntates meas.⸿Huius Deus ex ſemine, | ſecun-
dùm promiſsionem eduxit Iſraël ſaluatorẽ Ieſum, Iſa.11. a.3. Mat.3.a.
24 prę dicãte ⸿ Iohanne ante faciem aduentus eius ba 1.
25 ptiſmum pœnitentiæ omni populo Iſraël.⸿Cùm im Mar.1.a.2 Lu.3.a 3.
pleret autẽ Iohannes curſum ſuum, dicebat: | Quẽ Ioha. 1.c.
me arbitramini eſſe,nõ ſum ego:ſed ecce venit poſt 20.
me, cuius non ſum dignus calceamenta pedum ſol Matt. 3.c. 11.
26 uere.⸿ Viri fratres,filij generis Abraham, & qui in Marc. 1 a. 7.
vobis timent Deum, vobis verbum ſalutis huius Lu 3.d.
27 miſſum eſt.⸿Qui enim habitabãt Ieruſalem,& prin Ioha. 1.d. 27.
cipes eius hunc ignorãtes, & voces Prophetarum, Mat.27.
quæ per omne ſabbathum leguntur, iudicantes im 1.c 22.
28 pleuerunt, ⸿ & nullam cauſam mortis inuenientes Mar.15.b 13.
29 in eo, petierunt à Pilato vt interficerent eũ.⸿Cùm- Luc. 23.c
que conſummaſſent omnia quæ de eo ſcripta erãt, 21 . c. 23
E deponentes eum de ligno,poſuerunt in monumen Ioh.19. 6.
30 to.⸿Deus verò ſuſcitauit eum à mortuis tertia die: Mat. 25 6.
31 ⸿qui viſus eſt per dies multos his qui ſimul aſcen- Mar.16.b 6.
derant cum eo de Galilæa in Ieruſalem, qui vſque
32 nunc ſunt teſtes eius ad plebem.⸿ Et nos vobis an Luc. 24 a
nunciamus eam quæ ad patres noſtros repromiſ-
33 ſio facta eſt:⸿ quoniam hanc Deus adimpleuit filijs Iohan. 20
ᵃnoſtrisᵃ,reſuſcitans Ieſum,ſicut & in Pſalmo ſecun 1. 10. c 19.
do ſcriptum eſt: Filius meus es tu,ego hodie genui Pſal.2. b
34 te.⸿Quod autem ſuſcitauit eum à mortuis,amplius 7.
iam nõ reuerſurum in corruptionẽ,ita dixit: | Quia Heb.1.b 5.
35 dabo vobis ſancta Dauid fidelia.⸿ Idcoque & aliàs

dicit:

dicit: Non dabis Sanctum tuum videre corruptio- Psa.15.b.
36 nem.¶David enim in sua generatione cùm admini
F strasset, voluntati Dei dormiuit:& appositus est ad Reg 2.b
37 patres suos,& vidit corruptionẽ. ¶ Quẽ verò Deus
38 suscitauit*,non vidit corruptionem.¶Notum igitur * à mortuis
sit vobis , viri fratres , quia per hunc vobis remissio
peccatorum annunciatur, * ab omnibus quibus nõ *& 1.
39 potuistis in lege Moysi iustificari. ¶ In hoc omnis
40 qui credit,iustificatur.¶Videte ergo ne superueniat Hab. 1. 5.
41 vobis quod dictum est in prophetis,¶ Videte con-
temptores,& admiramini,& disperdimini, quia o-
pus operor ego in diebus vestris , opus quod non
42 credetis,si quis enarrauerit vobis.¶Exeuntibus aũt
illis rogabant vt sequenti sabbatho loquerẽtur sibi
43 verba hæc.¶ Cumque dimissa esset synagoga secuti * Deum
sunt multi Iudæorum,& colentium* aduenarũ Pau
lum & Barnabam : qui loquentes suadebant eis vt
44 permanerent in gratia Dei.¶ Sequenti verò sabba- Isai 46. 6.
tho,penè vniuersa ciuitas conuenit audire verbum
45 Dei.¶Videntes autẽ turbas Iudęi repleti sunt zelo,
& contradicebant his quæ à Paulo dicebantur,blas
46 phemantes.¶ Tunc constanter Paulus & Barnabas
G dixerunt: Vobis oportebat primùm loqui verbum
Dei : sed quoniam repellitis illud , & indignos vos
iudicatis æternæ vitæ:ecce conuertimur ad Gẽtes.
47 ¶Sic enim præcepit nobis Dominus. Posui te in lu-
cem Gẽtium, vt sis in salutem vsque ad extremum
48 terrę.¶Audientes autem Gentes gauisæ sunt,& glo
rificabãt verbum Domini:& crediderunt quoquot
49 erant præordinati ad vitam æternam. ¶ Disſemina-
batur autem verbum Domini per vniuersam regio
50 nem.¶Iudæi autem concitauerunt mulieres religio
sas & honestas,& primos ciuitatis, & excitauerunt
persecutionem in Paulum & Barnabam:& eiecerũt
51 eos de finibus suis. ¶ At illi excusso puluere pedũ Mat.10. b.14 Mar.6. b 11.
52 in eos,venerunt Iconium.¶Discipuli quoque reple Luc.9.a.5.
bantur gaudio & Spiritu sancto.

CAPVT XIIII.

1 Factum est autem Iconij vt simul introirẽt
A synagogam Iudæorum , & loquerentur
ita vt crederet Iudæorum, & Græcorum
2 copiosa multitudo.¶ Qui verò increduli
fuerunt Iudęi,suscitauerunt,& ad iracundiam con-
3 citauerunt animas Gentium aduersus fratres.¶Mul
to igitur tempore demorati sunt fiducialiter agen-
tes in Domino,testimonium perhibente verbo gra
tię suæ,dante signa & prodigia fieri per manus eo-
4 rum.¶Diuisa est autem multitudo ciuitatis: & qui-
dam quidem erant cum Iudæis, quidam verò cum
5 Apostolis.¶Cùm autem factus esset impetus Gen-
B tilium & Iudæorum cum principibus suis,vt contu-
6 melijs afficerent, & lapidarent eos, ¶ intelligentes
confugerunt ad ciuitates Lycaoniæ Lystrã & Der-
ben,& vniuersam in circuitu regionem,& ibi euan
7 gelizantes erant.¶* Et quidam vir Lystris infirmus * Et commota est ois multitudo in doctrina eorum; Paulus autẽ & Barnabas morabantur Lystris.
pedibus sedebat,claudus ex vtero matris suæ : qui
8 nunquàm ambulauerat.Hic audiuit Paulum loquẽ
tem.Qui intuitus eum: & videns quia fidem habe-
9 ret vt saluus fieret,¶dixit magna voce: Surge super
pedes tuos rectus.Et exiliuit,& ambulabat. Turbę
10 autem cùm vidissent quod fecerat Paulus, leuaue-
runt vocem suam Lycaonicè,dicentes: Dij similes
11 facti hominibus,descenderunt ad nos.¶Et vocabãt
Barnabam Iouem,Paulum verò,Mercurium,quo-
12 niam ipse erat dux verbi.¶ Sacerdos quoque Iouis

qui erat ante ciuitatem,tauros & coronas ante ia-
nuas afferẽs,cum po-
pulis volebat sacrifi-
13 care. ¶ Quod vbi au-
dierunt Apostoli Bar
C nabas & Paulus con-
scissis tunicis suis exi-
lierunt in turbas,cla-
14 mantes,¶& dicentes:
Viri,quid hęc facitis?
& nos mortales su-
mus similes vobis ho
mines,annunciantes
vobis ab his vanis cõ
uerti ad Deũ viuum qui fecit cœlum, & terram,& Psa.145. a 6. Apoc. 14 b 7.
15 mare , & omnia quæ in eis sunt. ¶ qui in præteritis
generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias
16 suas . ¶ Et quidem non sine testimonio semetipsum Psa. 8.c. 13.
reliquit,benefaciens de cœlo,dans pluuias,& tem
pora fructifera,implens cibo, & lætitia corda nostra. * vestra 7.
17 ¶Et hæc dicentes,vix sedauerunt turbas,ne si-
18 bi immolarent.¶Superuenerunt autem quidam ab
Antiochia & Iconio Iudæi,& persuasis turbis, la- 2.Co.11 f. 24.25.
pidantesq; Paulum, traxerunt extra ciuitatem exi
19 stimantes eum mortuũ esse. ¶ Circundantibus aũt
D eum discipulis,surgens intrauit ciuitatem,& poste
ra die profectus est cũ Barnaba in Derben . Cumq;
20 euangelizassent ciuitati illi , & docuissent multos,
reuersi sunt Lystram & Iconium, & Antiochiam:
21 ¶confirmantes animas discipulorum,exhortantes-
que vt permanerent in fide,& quoniam per multas
tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.
22 ¶ Et cùm constituissent illis per singulas ecclesias
presbyteros,& orassent cum ieiunationibus,com-
mendauerunt eos Domino in quem crediderunt.
23 ¶Transeuntesque Pisidiam, venerunt in Pamphy-
24 liam. ¶Et loquentes verbum Domini in Pergen, Perge 1.
25 descenderunt in Italiam. ¶ & inde nauigauerunt Attaliã.
Antiochiam,vnde erant traditi gratię Dei in opus Sup. 13. a 1.
quod compleuerunt.Cùm autem venissent,& con-
26 gregassent ecclesiã , retulerũt quanta fecisset Deus
cum illis, & quia aperuisset Gentibus ostium fidei.
27 ¶Morati sunt aũt tempus non modicũ cũ discipulis.

CAPVT XV.

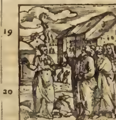
1 Et quidam descendentes de Iudæa,docce- Gala.5. a.2.
A bant fratres: Quia nisi circuncidamini
secundùm morem Moysi, non potestis
2 saluari.¶Facta ergo seditione non mini-
ma Paulo & Barnabæ aduersus illos, statuerunt vt
ascenderent Paulus & Barnabas, & quidam alij ad
Apostolos & presbyteros in Ierusalem , super hac
3 quęstione.¶Illi ergo deducti ab ecclesia,pertrãsibãt
Phœnicen & Samariam narrantes conuersionem
Gentium:& faciebant gaudium magnum omnibus
4 fratribus.¶Cùm autem venissent Ierosolymam,su-
scepti sunt ab ecclesia & ab Apostolis & seniori-
bus, annunciantes quanta Deus fecisset cum illis.
5 ¶ Surrexerunt autem quidam de hæresi Pharisæo-
B rum qui crediderunt,dicentes: Quia oportet circũ
6 cidi eos,præcipere quoq; seruare legẽ Moysi. ¶Cõ
ueneruntque Apostoli , & seniores videre de ver-
7 bo hoc. ¶ Cùm autem magna conquisitio fieret,sur Sup. 10. b. 10.
gens Petrus dixit ad eos : Viri fratres , vos scitis
quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit,
per os meum audire Gentes verbum Euangelij, &

cre-

8 credere.¶Et qui nouit corda Deus,testimoniũ per-
Sup 10. g 45. 9 hibuit,[dans illis Spiritũ sanctũ sicut & nobis: ¶ &
nihil discreuit inter nos,& illos,fide purificans cor
10 da eorum.¶Nunc ergo quid tentatis Deum,impo-
nere iugum super ceruices discipulorum quod ne-
11 que patres nostri,neq; nos portare potuimus?¶Sed
C per gratiam Domini Iesu Christi credimus saluari,
12 quemadmodũ & illi.¶Tacuit autem omnis multitu
do,& audiebant Barnabã & Paulum narrãtes quan
ta Deus fecisset signa & prodigia in Gentibus per
13 eos.¶Et postquam tacuerunt,respondit Iacobus,di
14 cẽs: Viri fratres audite me.¶Simon narrauit quem-
admodum primũ Deus visitauit sumere ex Genti-
15 bus populũ nomini suo.¶Et huic concordant verba
Amos 9. c 11. 16 prophetarũ sicut scriptum est.¶Post hæc reuertar,
& reædificabo tabernaculũ Dauid,quod decidit,&
17 diruta eius reædificabo,& erigam illud: ¶ vt requi-
D rant cæteri hominum Dominum, & omnes gentes
super quas inuocatum est nomen meum, dicit Do-
18 minus faciens hæc. ¶ Notum à seculo est Domino
19 opus suum.¶Propter quod ego iudico,non inquie-
tari eos qui ex Gentibus conuertuntur ad Deum,
Inf. c. 29. 21 d 25. 20 ¶ sed scribere ad eos vt abstineant se à contamina-
tionibus simulachrorum & fornicatione, & suffoca
21 tis,& sanguine. ¶ Moyses enim à temporibus anti-
quis habet in singulis ciuitatibus qui eũ prædicent
22 in synagogis,vbi per omne sabbatũ legitur. ¶ Tunc
placuit Apostolis & senioribus cum omni ecclesia,
eligere viros ex eis,& mittere Antiochiam cũ Pau-
lo & Barnaba,Iudã qui cognominabatur Barsabas,
23 & Silam,viros primos in fratribus, ¶ scribentes per
epistolam continenté hæc 4. manus eorũ*. APOSTOLI & seniores fratres,
his qui sunt Antiochiæ & Syriæ,& Ciliciæ fratribus
24 ex Gentibus,salutem.Quoniam audiuimus, ¶ quia
E quidã ex nobis exeuntes, turbauerunt vos verbis,
euertentes animas vestras, quibus non mandaui-
25 mus:¶placuit nobis collectis in vnum eligere viros,
& mittere ad vos cum charissimis nostris Barnaba
26 & Paulo, ¶ hominibus qui tradiderunt animas suas
27 pro nomine Domini nostri Iesu Christi.¶ Misimus
ergo Iudam & Silam,qui & ipsi vobis verbis referẽt
28 eadem.¶Visum est enim Spiritui sancto & nobis ni
hil vltrà imponere vobis oneris quàm hæc necessa-
Supr. 15. d. 20. Infr. 21. e. 25. 29 ria,vt abstineatis vos ab immolatis simulachrorũ,&
sanguine,& suffocato,& fornicatione,à quibus cu-
30 stodientes vos bene agetis. Valete.¶Illi ergo dimis-
F si descenderunt Antiochiam:& congregata multi-
31 tudine tradiderunt epistolam. ¶ Quam cùm legis-
32 sent gauisi sunt super consolatione. ¶ Iudas autem
& Silas,& ipsi cùm essent prophetæ,verbo plurimo
33 consolati sunt fratres,& confirmauerunt.¶Facto au
tem ibi aliquanto tempore,dimissi sunt cum pace à
34 fratribus ad eos qui miserant illos.¶Visum est autẽ
Ierusalé. 35 Silæ ibi remanere:-Iudas autem solus abijt*.¶Pau
lus autem & Barnabas demorabantur Antiochiæ,
docentes,& euangelizantes cum alijs pluribus ver-
36 bum Domini. ¶Post aliquot autem dies dixit ad
G Barnabam Paulus:Reuertẽtes visitemus fratres per
vniuersas ciuitates,in quibus prædicauimus verbũ
37 Domini quomodo se habeãt.¶Barnabas autẽ vole-
bat secũ assumere & Iohannẽ qui cognominabatur
38 Marcus.¶Paulus autẽ rogabat eũ (vt qui discessisset
quo missi fuerant 5. ab eis de Pamphylia,& non isset cũ eis in opus*) nõ
39 debere recipi. Facta est autẽ dissensio, ita vt disce-
derẽt ab inuicẽ,& Barnabas quidẽ assumpto Marco
40 nauigaret Cyprum.¶Paulus verò electo Sila profe
41 ctus est,traditus grãæ Dei à fratribus. ¶ Perãbulabat
aũt Syriam & Ciliciam,confirmans ecclesias: -præ-
cipiens custodire præcepta Apostolorũ,& seniorũ.

CAPVT XVI.

1 PErueniт autem in Derben, & Lystram.Et
A ecce discipulus quidam erat ibi nomine
Timotheus,filius mulieris viduæ fide- cuiusdam Iudææ.
2 lis, patre Gentili. ¶ Huic testimonium
bonum reddebant qui in Lystris erãt & Iconio fra-
3 tres.¶ Hunc voluit Paulus secum proficisci, & assu-
mens circumcidit eum propter Iudæos qui erant in
illis locis.Sciebat enim oẽs q pater eius erat Genti
4 lis.¶Cũ autẽ pertrãsirẽt ciuitates,tradebãt eis custo
dire dogmata, quæ erant decreta ab Apostolis &
5 senioribus,qui erant Ierosolymis.¶Et ecclesiæ qui-
dem confirmabantur fide, & abundabant numero
6 quotidie.¶Transeuntes autem Phrigiam,& Galatiæ
regionem vetati sunt à Spiritu sancto loqui verbum
7 *in Asia.¶Cũ venissent autẽ in Mysiam,tentabãt ire Dei
B in Bithyniam, & non permisit eos Spiritus Iesu.
8 ¶ Cùm aũt pertransissent Mysiã,descenderunt Troa
9 dem:¶ & visio per noctem Paulo ostensa est.Vir Ma
cedo quidam erat stans & deprecans eum,& dicẽs:
10 Transiens in Macedoniam adiuua nos. ¶ Vt autem
visum vidit,statim quæsiuimus proficisci in Mace-
doniã,certi facti q vocasset nos Deus euangelizare
11 eis.¶Nauigantes aũt à Troade recto cursu venimus
12 Samothraciam,& sequenti die Neapolim:¶ & inde
Philippos:quæ est prima partis Macedoniæ ciuitas ciuitatis.
Colonia.Eramus autẽ in hac vrbe diebus aliquot conferentes
13 consistentes.¶ Die autem sabbathorum egressi su
C mus foras portã iuxta flumen,vbi videbatur oratio
esse: & sedentes loquebamur mulieribus quæ con-
14 uenerant.¶Et quædã mulier nomine Lydia purpura
ria ciuitatis Thyatirenorũ, colens Deum, audiuit:
cuius Dñs aperuit cor intendere his quæ dicebãtur
15 à Paulo.¶Cum autẽ baptizata esset,& domus eius,
deprecata est dicens:Si iudicastis me fidelem Dño
esse introite in domum meam,& manete: & coëgit
16 nos.¶ Factum est autem euntibus nobis ad oratio-
nem, puellam quandam habentem spiritum py-
thonẽ obuiare nobis, quæ quæstum magnum præsta
17 bat dñis suis diuinando. ¶ Hæc subsecuta Paulum &
nos clamabat,dicẽs.Isti hoĩes serui Dei excelsi sunt,
18 q annũciãt vobis viã salutis.¶Hæc aũt faciebat multis
D diebus.Dolẽs autem Paulus,& cõuersus,spũi dixit:

Præcipio tibi in noĩe
Iesu Chri exire ab ea.
Et exijt eadem hora.
19 ¶ Videntes autem Dñi
eius, quia exiuit spes
& quæstus eorum, ap-
prehendentes Paulum
& Silam perduxerunt
in forum ad principes:
20 ¶ & offerentes eos ma
gistratibus dixerunt:
Hi homines cõturbãt
ciuitatem nostrã, cùm
21 sint Iudæi: ¶ & annunciant morem quem non licet
nobis suscipere, neque facere cùm simus Romani.
22 ¶Et cucurrit plebs aduersus eos, & magistratus sciis
23 sis tunicis eorum, iusserunt eos virgis cædi.Et cum 2. Cor. 11. 25.
multas plagas eis imposuissent,miserunt eos in car
cerem, præcipientes custodi ut diligenter custodi
ret

1. Thef. 2. a. 2. Philip. 1. c. 13. d. 29.
24 ret eos.¶Qui cùm tale præceptũ accepiſſet miſit eos
E in interiorem carcerem,& pedes eorum ſtrinxit li-
25 gno. ¶ Media autem nocte Paulus & Silas orantes,
laudabant Deum.Et audiebant eos qui in cuſtodia
26 erant.¶Subitò verò terræmotus factus eſt magnus,
ita vt mouerent̃ fundaméta carceris:Et ſtatim aper
ta ſunt oĩa oſtia:& vniuerſorum vincula ſoluta ſunt.
27 ¶Expergefactus aũt cuſtos carceris, & vidẽs ianuas
aptas carceris,euaginato gladio volebat ſe interfi-
28 cere, æſtimãs fugiſſe vinctos.¶ Clamauit aũt Paulus
voce magna,dicens:Nihil tibi malefeceris:vniuerſi
29 enim hic ſumus. ¶ Petitoq; lumine introgreſſus eſt,
30 & tremefactus procidit Paulo & Silæ ad pedes:¶ &
producens eos foras,ait:Domini quid me oportet
31 facere vt ſaluus fiã?¶At illi dixerũt:Crede in Domi
F nũ Ieſum:& ſaluus eris tu,& domus tua. ¶ Et locuti
32 ſunt ei verbum Domini cũ oĩbus qui erãt in domo
33 eius.¶Et tollens eos in illa hora noctis lauit plagas
eorũ:& baptizatus eſt ipſe, & omnis domus eius cõ
34 tinuò.¶Cumq; perduxiſſet eos in domum ſuam,ap
poſuit eis menſam , & lætatus eſt cum omni domo
35 ſua credens Deo:¶Et cùm dies factus eſſet,miſerũt
magiſtratus lictores,dicentes: Dimitte homines il-
36 los:¶ Nunciauit autem cuſtos carceris verba hæc
Paulo:Quia miſerunt magiſtratus vt dimittamini:
37 nunc igitur exeuntes,ite in pace:¶Paulus autẽ dixit
G eis: Cæſos nos publicè, indemnatos,homines Ro-
manos miſerunt in carcerem,& nũc occultè nos eij
38 ciunt?Nõ ita:ſed veniant,¶ & ipſi nos eijciant.Nun
ciauerũt autẽ magiſtratibus lictores verba,hæc.Ti-
39 mueruntq; audito quod Romani eſſent,¶ & venien
tes deprecati ſunt eos & educentes rogabãt vt egre
40 derentur de vrbe.¶ Exeuntes autem de carcere,in-
troierunt ad Lydiã:& viſis fratribus conſolati ſunt
eos,& profecti ſunt.

CAPVT XVII.

1 Vm autem perambulaſſent Amphipolim
A & Apolloniam , venerunt Theſſalonicã
2 vbi erat ſynagoga Iudęorum, ¶ Secun-
dùm conſuetudinem autem Paulus in-
troiuit ad eos:& per ſabbatha tria diſſerebat eis de
3 ſcripturis;¶ adaperiens,& inſinuans quia Chriſtum
oportuit pati,& reſurgere à mortuis:& quia hic eſt
4 Ieſus Chriſtus,quem ego annuncio vobis.¶ Et qui-
dam ex eis crediderunt,& adiuncti ſunt Paulo & Si
læ,& de colẽtibus Gentilibus multitudo magna, &
5 mulieres nobiles non paucæ.¶ Zelantes autem Iu-
B dęi aſſumenteſq; de vulgo viros quoſdam malos,&
turba facta,concitauerũt ciuitatẽ:& aſſiſtentes do-
mui Iaſonis , quærebant eos producere in popu-
6 lum.¶Et cum non inueniſſent eos , trahebant Iaſo-
nem,& quoſdã fratres,ad principes ciuitatis,clamã
tes:Quoniam hi qui *orbem concitant,& huc vene *vrbem.
7 runt,quos ſuſcepit Iaſon,& hi omnes contra decre
ta Cæſaris faciunt,regẽ alium dicentes eſſe Ieſum.
8 ¶ Concitauerunt autem plebem & principes ciuita
9 tis audientes hæc. ¶ Et accepta ſatisfactione à Ia-
10 ſone,& à cæteris dimiſerunt eos.¶Fratres verò con
C feſtim per noctem dimiſerunt Paulum, & Silam
in Berœam. Qui cum veniſſent, in ſynagogam Iu-
11 dęorum introierunt.¶(Hi aũt erant nobiliores eo-
rũ qui ſunt Theſſalonicæ,qui ſuſceperũt verbum cũ
omni auiditate, quotidie ſcrutantes ſcripturas, ſi
12 hæc ita ſe haberent:¶ Et multi quidem crediderunt
ex eis,& mulierum Gentilium honeſtarum , & viri
13 non pauci;)¶Cùm autem cognouiſſent in Theſſalo
nica Iudæi , quia & Berœæ prędicatum eſt à Paulo
verbum Dei,venerũt & illuc,cõmouentes & turbã-
14 tes multitudinem . ¶ Statimq; tunc Paulum dimi-
ſerunt fratres,vt iret vſq; ad mare:Silas autem & Ti
15 mótheus remanſerunt ibi . ¶ Qui autem deducebãt
D Paulum , perduxerunt eum vſque ad Athenas , &
accepto mandato ab eo ad Silam & Timótheum,
vt quàm celeriter venirent ad illum: profecti ſunt.
16 ¶Paulus autẽ cùm Athenis eos expectaret,incitaba
tur ſpiritus eius in ipſo, vidẽs idôlolatriæ deditam
17 ciuitatem.¶Diſputabat igitur in ſynagoga cum Iu-
dęis,& colẽtibus,& in foro,per omnes dies ad eos
18 qui *aderãt.¶Quidam autem Epicurei & Stoici phi *audierãt.
loſophi diſſerebãt cum eo,& quidam dicebãt:Quid
vult *ſeminator verborum hic dicere? Alij verò : *ſemini uerbum.
Nouorum dæmoniorum videtur annunciator eſ-
ſe : quia Ieſum & reſurrectionem annunciabat eis.
19 ¶Et apprehẽſum eum ad Areópagum duxerunt , di
E centes:Poſſumus ſcire quæ eſt hæc noua , quæ à te
20 dicit̃,doctrina?¶noua enim quædam infers auribus
noſtris.Volumus ergo ſcire quidnã velint hæc eſſe.
21 ¶(Athenienſes autem omnes, & aduenæ hoſpites,
ad nihil aliud vacabãt niſi aut dicere,aut audire ali
22 quid noui.)¶ Stãs autem Paulus in medio Areópa-
gi,ait:Viri Atheniẽſes,per omnia quaſi *ſuperſtitio *ſuperſtitioſiores ı.
23 ſos vos video.¶Pręteriens enim & vidẽs ſimulachra
veſtra,inueni & aram in qua ſcriptũ erat, IGNO-
TO DEO. Quod ergo ignorãtes colitis,hoc ego
24 annuncio vobis.¶‖Deus qui fecit mũdum & omnia ‖Ge.1.a.
F quæ in eo ſunt,hic cœli & terræ cùm ſit Dominus,
25 ‖non in manufactis templis habitat, ¶ nec mani- ‖Su.7.f.48
bus humanis colitur,indigens aliquo,cùm ipſe det
26 omnibus vitam & inſpirationem,& omnia:¶ fecit-
que ex vno omne genus hominũ , inhabitare ſuper
vniuerſam faciem terræ,definiens ſtatuta tempora
27 *& terminos habitationis eorum,¶quærere Deum ſi *& ı.
fortè attrectent eum aut inueniant, quamuis non
28 longè ſit ab vnoquoque noſtrum.¶In ipſo enim viui
mus & mouemur & ſumus,ſicut & quidam veſtrorũ ‖Aratus.
poëtarum dixerunt . ‖ Ipſius enim & genus ſumus. ‖Iſa 40 d. 18.
29 ¶Genus ergo cùm ſimus Dei,non debemus eſtima-
re auro,aut argẽto,aut lapidi , ſculpturę artis & co
30 gitationis hominis,Diuinum eſſe ſimile.¶Et tẽpora
G quidem huius ignorantię deſpiciens Deus,nunc an
nunciat hominibus vt omnes ubique pœnitentiam
31 agãt,¶eò quòd ſtatuit diem in quo iudicaturus eſt
orbem in æquitate,in viro in quo ſtatuit,fidem præ
32 bens omnibus,ſuſcitans eum à mortuis.¶ Cum au-
diſſent autem reſurrectionem mortuorum,quidam
quidẽ irridebãt,quidã verò dixerunt:Audiemus te
33 de hoc iterum.¶ Sic Paulus exiuit de medio eorũ:
34 ¶Quidam verò viri adhærentes ei , crediderunt : in
quibus & Dionyſius Areopagita,& mulier nomine
Damaris,& alij cum eis.

CAPVT XVIII.

1 Oſt hæc egreſſus ab Athenis , venit Corin-
A thum:¶& inueniens quendam Iudęum,no
2 mine Aquilam,Ponticum genere,qui nu-
per venerat ab Italia,& Priſcillam vxorem eius (eò
quòd præcepiſſet Claudius diſcedere omnes Iu-
3 dęos à Roma,) acceſſit ad eos.¶ Et quia eiuſdẽ erat
artis,manebat apud eos,& operabatur(erant autẽ
4 ſcenofactorię artis.)¶Et diſputabat in ſynagoga per
omne ſabbathum , interponens nomen Dñi Ieſu,

ſuade-

5 ſuadebatque Iudæis & Græcis.‖Cùm veniſſent autẽ
B de Macedonia Silas & Timótheus, inſtabat verbo
Paulus, teſtificans Iudæis eſſe Chriſtum Ieſum,
6 Conttadicentibus aũt eis,& blaſphemantibus,ex-
cutiens veſtimenta ſua,dixit ad eos:Sanguis veſter
ſuper caput veſtrum:mundus ego, ex hoc ad Gen-
7 tes vadã.‖Et migrans inde,intrauit in domũ cuiuſ-
dam,nomine Titi Iuſti, colentis Deum, cuius do-
8 mus erat coniuncta ſynagogæ. ‖ Criſpus autem ar-
chiſynagogus credidit Domino, cum omni domo
C ſua: & multi Corinthiorum audientes credebant,
9 & baptizabantur. ‖ Dixit autem Dominus nocte
per viſionem Paulo:Noli timere,ſed loquere,& ne
10 taceas,‖propter quod ego ſum tecum:& nemo ap-
ponetur tibi vt noceat te:quoniam populus eſt mi-
11 hi multus in hac ciuitate.‖ Sedit autem * annum & [*ibi]
12 ſex menſes,docens apud eos verbum Dei.‖Gallió-
ne autem proconſule Achaię,inſurrexerunt vno a-
nimo Iudæi in Paulum, & adduxerunt eum ad tri-
13 bunal,‖dicentes:Quia contra legem hic perſuadet
D hominibus colere Deum.‖Incipiente autem Paulo
14 aperire os,dixit Gallio ad Iudæos: Si quidem eſſet
iniquum aliquid, aut facinus peſſimum ô viri Iu-
15 dæi,rectè vos ſuſtinerem: ‖ ſi verò quæſtiones ſunt
de verbo,& nominibus,& legis veſtræ, vos ipſi vi-
16 deritis:Iudex ego horum nolo eſſe.‖Et minauit eos
17 à tribunali.‖Apprehendentes autem omnes Soſthe
nem principem ſynagogæ, percutiebant eum ante
18 tribunal,& nihil eorum Gallioni curæ erat. ‖ Pau-
lus verò cùm adhuc ſuſtinuiſſet dies multos,fratri-
E bus valefaciens,nauigauit Syriam,(& cum eo Pri- [‡Num.6.c.18.]
ſcilla & Aquila,)qui ſibi ‡ totõderat in Cenchris ca [Inf.21.d.24.]
19 put,habebat enim votum.‖Deuenitque Epheſum,
& illos ibi reliquit.Ipſe verò ingreſſus ſynagogam,
20 diſputabat cum Iudæis.‖Rogantibus autem eis, vt
21 ampliori tempore maneret,non conſenſit,‖ſed va-
lefaciens,& dicens:Iterum reuertar ad vos,Deo vo
22 lente:profectus eſt ab Epheſo.‖ Et deſcendens Cæ
F ſaréam aſcendit,& ſalutauit eccleſiam,& deſcendit
23 Antiochiam.‖Et facto ibi aliquanto tempore pro-
fectus eſt perambulans ex ordine Galatiam regio-
nem, & Phrygiam, confirmans omnes diſcipulos.
24 ‖Iudæus autem quidam, Apollo nomine, Alexan- [*natione]
drinus *genere, vir eloquens deuênit Epheſum,po
25 tens in ſcripturis.‖ Hic erat edoctus viam Domini:
& feruens ſpiritu loquebatur,& docebat diligenter
ea quæ ſunt Ieſu,ſciens tantùm baptiſma Iohannis.
26 ‖ Hic ergo cœpit fiducialiter agere in ſynago-
G ga.Quem cùm audiſſent Phriſcilla & Aquila,aſſum
pſerunt eum,& diligentius expoſuerunt ei viã *Do-
27 mini.‖Cùm autem vellet ire Achaiam, exhortati [*Dei]
fratres, ſcripſerunt diſcipulis vt ſuſciperent eum.
Qui cùm veniſſet,contulit multum his qui credide
28 rant.‖Vehementer enim Iudæos reuincebat publi
cè, oſtendens per ſcripturas, eſſe Chriſtum Ieſum.

CAPVT XIX.

1 FActum eſt autem cùm Apollo eſſet Co-
A rinthi,vt Paulus peragratis ſuperioribus
partibus veniret Epheſum, & inueniret
2 quoſdam diſcipulos, ‖ dixitque ad eos:
Si Spiritum ſanctum accepiſtis credentes? At illi
dixerunt ad eum:Sed neq; ſi Spiritus ſanctus eſt,au
3 diuimus. ‖ Ille verò ait:in quo ergo baptizati eſtis?
4 Qui dixerunt:In Iohannis baptiſmate.‖ Dixit autẽ
Paulus: ‡Iohannes baptizauit baptiſmo pœnitentię [‡Matt.3.]
populum,dicens:In eum qui venturus eſſet poſt ip [c 15. Marc.1.b.8.]
5 ſum,vt crederent,hoc eſt,in Ieſum.‖His auditis,ba
6 ptizati ſunt in nomine Domini Ieſu.‖ Et cùm impo [Lu 3.c.16.]
ſuiſſet illis manus Paulus, venit Spiritus ſanctus ſu- [Ioha.1.d.26.]
B per eos, & loquebantur linguis, & prophetabant. [‡Sup.1.a.5.11.b.16]
7 ‖Erant autẽ omnes viri ferè duodecim.‖Introgreſ- [19.a.4.]
8 ſus autem ſynagogam,cum fiducia loquebatur per [Sup.2.a.4]
tres menſes, diſputans & ſuadens de regno Dei.
9 ‖ Cùm autem quidam indurarentur, & non crede-
rent,maledicentes *viam Domini coram *multitudi [*vię corā i]
ne,diſcedens ab eis, ſegregauit diſcipulos, quoti-
10 die diſputans in ſchola tyranni cuiuſdam.‖Hoc aũt
factum eſt per biennium, ita vt omnes qui habita-
bant in Aſia,audirent verbum Domini, Iudæi atq;
11 Gẽtiles. ‖ Virtuteſque nõ quaſlibet faciebat Deus
12 per manum Pauli:‖ita vt etiam ſuper languidos de-
ferrentur à corpore eius ſudaria vel ſemicinctia, &
recedebant ab eis languores,& ſpiritus nequam e-
13 grediebantur.‖Tentauerunt aut quidam *& de cir- [-1.]
C cumeuntibus Iudęis exorciſtis,inuocare ſuper eos
qui habebant ſpiritus malos,nomen Domini Ieſu,
dicentes:Adiuro vos per Ieſum quem Paulus præ-
14 dicat.‖Erant autem quidam Sceuæ Iudæi principis
15 ſacerdotum ſeptem filij,qui hoc faciebant.‖Reſpõ
dens autem ſpiritus nequam, dixit eis:Ieſum noui,
16 & Paulum ſcio: vos autem qui eſtis? ‖ Et inſiliens
homo in eos in quo erat dæmonium peſſimum, &
dominatus amborũ,inualuit contra eos,ita vt nudi
17 & vulnerati effugerent de domo illa. ‖ Hoc autem
notum factum eſt omnibus Iudæis atque Gentili-
bus, qui habitabant Epheſi: & cecidit timor ſuper
omnes illos,& magnificabatur nomen Domini Ie-
18 ſu.‖ Multique credentium veniebant confitentes
D & annunciãtes actus ſuos.‖ Multi autem ex eis qui
19 fuerant curioſa ſectati, contulerunt libros, & com-
buſſerunt coram omnibus,& computatis pretijs il-
lorum,inuenerunt pecuniam denariorum quinqua
20 ginta millium.‖Ita fortiter creſcebat verbum Dei,
21 & confirmabatur.‖ His autem expletis, propoſuit
Paulus in ſpiritu, tranſita Macedonia & Achaia ire
Ieroſolymam,dicens:Poſtquam fuero ibi,oportet
22 me & Romam videre.‖Mittens autem in Macedo-
niam duos ex miniſtrantibus ſibi, Timótheum &
23 Eraſtum,ipſe remãſit ad tempus in Aſia.‖ Facta eſt
autẽ illo tempore turbatio non minima de *via Do
24 mini.‖ Demetrius enim quidam nomine argenta- [-5.]
E rius,faciens ædes argenteas Dianæ,præſtabat arti-
25 ficibus non modicum quæſtum:‖ quos conuocans
& eos qui huiuſmodi erant opifices,dixit:Viri,ſci-
26 tis quia de hoc artificio eſt nobis acquiſitio:‖ & vi-
detis & auditis quia non ſolùm Epheſi,ſed penè to
tius Aſię,Paulus hic ſuadens auertit multam turbã,
dicens: Quoniam non ſunt dij qui manibus fiunt.
27 ‖ Non ſolùm autem hæc periclitabitur nobis pars
in redarguitionem venire,ſed & magnę Dianę tem
plum in nihilum reputabitur,ſed & deſtrui incipiet
28 maieſtas eius, quam tota Aſia & orbis colit.‖ His
auditis repleti ſunt ira,& exclamauerunt, dicẽtes:
29 Magna Diana Epheſiorum.‖ Et impleta eſt ciuitas
F tota confuſione, & impetum fecerunt vno animo
in theatrum,rapto Gaio & Ariſtarcho Macedoni-
30 bus comitibus Pauli.‖Paulo autem volente intrare
31 in populum,non permiſerunt diſcipuli.‖ Quidam
autem & de Aſiæ principibus qui erant amici eius,
miſerunt ad eum, rogantes ne ſe daret in theatrũ:
23 ‖alij autem aliud clamabant. Erat enim eccleſia cõ
fuſa:

fusa:& plures nesciebāt qua ex causa conuenissent.
33 ¶De turba autem detraxerunt Alexandrū,propel-
lentibus eum Iudęis. Alexander autē manu silentio
34 postulato, volebat reddere rationē populo. ¶Quē
vt cognouerunt Iudæum esse, vox facta vna est om
nium,quasi per horas duas clamantiū:Magna Dia-
35 na Ephesiorum.¶Et cùm sedasset Scriba turbas ,di
xit: Viri Ephesij, quis enim est hominum, qui ne-
36 sciat Ephesiorum ciuitatem cultricem esse magnæ
G Dianæ,Iouisque prolis?¶Cùm ergo bis contradici
non possit,oportet vos sedatos esse, & nihil teme-
37 rę agere. ¶ Adduxistis enim homines istos , neque
sacrilegos , neque blasphemantes deam vestram.
38 ¶Quòd si Demetrius, & qui cum eo sunt artifices,
habent aduersus aliquem causam,conuentus forē-
ses aguntur,& proconsules sunt,accusent inuicem.
39 Si quid autem alterius rei quæritis,in legitima ec-
40 clesia poterit absolui. ¶ Nam & periclitamur argui
seditionis bodiernæ : cùm nullus obnoxius sit (de
quo possimus reddere rationem) concursus istius
Et cùm hęc dixisset, dimisit ecclesiam.

CAPVT XX.

1 POstquam autem cessauit tumultus, voca-
A tis Paulns discipulis, & exhortatus eos,
valedixit,& profectus est vt iret in Ma-
2 cedoniam.¶ Cùm autem perambulasset
partes illas,& exhortatus eos fuisset multo sermo-
3 ne,venit in Græciam.¶Vbi cùm fecisset mēses tres,
factæ sunt illi insidiæ à Iudæis nauigaturo in Syriā:
habuitque consilium vt reuerteretur per Macedo-
* vsque in Asiam. 3. ˋSopater 4 niam.¶Comitatus est autem eum* ˋSosipater ˋPyrri
Beroensis:Thessalonicensium verò Aristarchus,&
Secundus,& Gaius Derbéus & Timòtheus: Asiani
5 verò Tychius & Trophimus.¶Hic cū pręcessissent,
6 sustinuerunt nos Troade: ¶nos veró nauigauimus
B postdies Azymorum à Philippis,& venimus ad eos
Troadem in diebus quinque, vbi demorati sumus
7 diebus septem. ¶ Vna autem Sabbathi cùm conue-
nissemus ad frangendum panem , Paulus disputa-
bat cum eis profecturus in crastinum, protraxitque
8 sermonem vsque in mediam noctem. ¶ Erant autē
lampades copiosæ in cœnaculo vbi eramus congre

9 gati . ¶ Sedens autem
quidam adolescens
nomine Euthycus su
per fenestrā,cùm mer
geretur somno graui,
disputāte diu Paulo,
ductus somno,cecidit
de tertio cœnaculo
deorsum , & sublatus
10 est mortuus.¶ Ad quē
C cùm descēdisset Pau-
lns,incubuit super eū:
& cōplexus,dixit: No
11 lite turbari, anima enim ipsins in ipso est. ¶ Ascen-
dens autem frangensq; panem & gustans,satisque
12 allocutus vsque in lucem,sic profectus est.¶ Addu-
xerunt autem puerum viuentem , & consolati sunt
13 non minimè.¶Nos autē ascendentes nauem, naui-
gauimus in Asson,inde suscepturi Paulum,sic enim
14 disposuerat ipse per terram iter facturus.¶Cùm aūt
inuenisset nos in Asson, assumpto eo venimus Mi-
15 tylénen.¶Et inde nauigantes sequenti die venimus
cōtra Chium:& alia die applicuimus Samum,& se
quenti die venimus Milétum . proposuerat enim
16 Paulus trasnauigare Ephesum, ne qua mora illi fie
17 ret in Asia.Festinabat enim,si possibile sibi esset, vt
D diem Pentecosteu faceret Ierosolymis.¶A Miléto
autem mittens Ephesum,vocauit maiores natu Ec
18 clesiæ.¶Qui cùm venissent ad eum , & simul essent,
dixit eis : Vos scitis à prima die qua ingressus sum
in Asiam,qualiter vobiscum per omne tempus fue-
19 rim, seruiens Domino cum omni humilitate & la-
chrymis, & tentationibus quæ mihi acciderunt ex
20 insidijs Iudæorū. ¶ qūo nihil subtraxerim vtilium ,
quominus annunciarem vobis , & docerem vos pu
21 blicè & per domos,¶testificans Iudæis atque Gen-
tilibus in Deum pœnitentiam & fidem in Domi-
22 num nostrum Iesum Christum.¶ Et nunc ecce alli-
23 gatus ego spiritu,vado in Ierusalem,quæ in ea ven-
E tura sint mihi ignorans,¶nisi q Spiritus sanctus per
omnes ciuitates mihi protestatur , dicens: quoniā
vincula & tribulationes Ierosolymis me manent.
24 ¶ Sed nibil borum vereor , nec facio animam meā
preciosiorem quàm me , dummodo consummem
cursum meum,& ministerium * quod accepi a Do- * verbi
25 mino Iesu , testificari Euangelium gratiæ Dei. ¶ Et
nunc ecce ego scio,quia amplius non videbitis fa-
ciem meam vos omnes, per quos transiui prędicās
26 regnnm Dei. ¶ Quapropter contestor vos hodier-
27 na die,quia mundus sum à sanguine omnium.¶Nō
enim subterfugi, quominus annunciarē omne con
28 silium Dei vobis.¶Attendite vobis & vniuerso gre-
gi,in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos, re
29 gere ecclesiā Dei,quā acquisiuit sanguine suo. ¶E-
F go scio quoniam intrabunt post discessionem meā
30 lupi ˋrapaces ˋin vos,nō parcētes gregi.¶Et ex vobis ˋgraues.
ipsis exurgent viri loquentes peruersa,vt abducant
31 discipulos post se.¶Propter quod vigilate , memo-
ria retinentes quoniam per triennium nocte & die
non cessaui , cum lachrymis monens vnūquemque
32 vestrum. ¶ Et nunc commendo vos Deo & verbo
gratiæ ipsius,qui potens est ędificare,& dare hære-
33 ditatem in sanctificatis omnibus. ¶ Argentum & au
34 rum,aut vestem nullius concupiui¶* Ipsi scitis quo *sicut 1. Cor. 4.
G niam ad ea quæ mihi opus erant, & his qui mecū c. 12.
35 sunt , ministrauerunt manus istæ. ¶ Omnia ostendi 1. Thess. 2.
uobis, quoniā sic laborantes, oportet suscipere in- b. 9.
firmos,ac meminisse uerbi Domini Iesu, (qm̄ ipse 2. Thess. 3.
36 dixit:) Beatius est magis dare, quàm accipere. ¶ Et b. 8.
cū hęc dixisset,positis genibus suis orauit cū omni-
37 bus illis.¶ Magnus aūt fletus factus est omnium,&
procumbentes super collum Pauli , osculabantur
38 eum,¶dolētes maximè in uerbo quod dixerat,quo
niam amplius faciem eius non essent uisuri. Et de-
ducebant eum ad nauem.

CAPVT XXI.

1 CVm autem factum esset ut nauigaremus
A abstracti ab eis , recto cursu uenimus
Coum,& sequenti die Rhodum,& inde
2 Pataram. ¶ Et cùm inuenissemus nauem
transfretantem in Phœnicen: ascendentes nauiga-
3 uimus.¶Cùm apparuissemus autem Cypro , relin-
quentes eam ad sinistram nauigauimus in Syriā,&
uenimus Tyrum: ibi enim nauis expositura erat o-
4 nus.¶Inuentis autem discipulis, mansimus ibi die-
bus septem : qui Paulo dicebant per Spiritum ne
5 ascenderet Ierosolymam.¶ Et expletis diebus pro-
fecti ibamus, deducētibus nos omnibus cum uxo-

ribus

ribus & filijs vſque foras ciuitatem,& poſitis geni-
6 bus in littore,orauimus.¶Et cùm valefeciſſemus in
B uicem, aſcendimus nauem, illi autem redierunt in
expleta 12 7 ſua.¶Nos verò nauigatione explicita, à Tyro de-
ſcẽdimus Ptolemaidam, & ſalutatis fratribus,man
8 ſimus die vna apud illos.¶Alia autem die profecti,
venimus Cæſaréam. Et intrantes domum Philippi
Euágeliſtæ,qui erat vnus de ſeptẽ,manſimus apud
Su.6.b.5. 9 eum.¶Huic autem erant quatuor filiæ virgines,pro
10 phetantes.¶Et cùm moraremur per dies aliquot,
ſuperuenit quidam à Iudæa propheta nomine Aga
11 bus.¶Is cùm veniſſet ad nos tulit zonam Pauli:& al
ligans ſibi pedes & manus dixit:Hæc dicit Spiritus
ſanctus.Virum cuius eſt zona hæc,ſic alligabunt in
12 Ieruſalẽ Iudæi,& tradent in manus Gentiũ.¶Quod
cùm audiſſemus,rogabamus nos & qui loci illius e-
13 rant,ne aſcenderet Ieroſolymam.¶Tunc reſpondit
C Paulus, & dixit: Quid facitis flentes & affligentes
cor meum?Ego enim non ſolùm alligari,ſed & mo
ri in Ieruſalem paratus ſum propter nomen Dñi Ie
14 ſu.¶Et cum ei ſuadere non poſſemus,quieuimus,di
15 centes:Dñi voluntas fiat.¶Poſt dies autẽ iſtos præ-
16 parati aſcendebamus in Ieruſalem.¶Venerunt au-
tem & ex diſcipulis à Cæſaréa nobiſcum, adducen-
Mnaſonẽ 2. tes ſecum(apud quem hoſpitaremur) Iaſonẽ quen
17 dam Cyprium antiquum diſcipulum.¶Et cum ve-
niſſemus Ieroſolymã,libenter exceperunt nos fra-
18 tres.¶Sequenti aũt die introibat Paulus nobiſcum
19 ad Iacóbum,omneſq; collecti ſunt ſeniores.¶Quos
D cùm ſalutaſſet,narrabat per ſingula,quę Deus feciſ
20 ſet in gentibus per miniſterium ipſius.¶At illi cũ au
diſſent magnificabant Deũ,dixeruntq; ei: Vides fra
ter quot millia ſunt in Iudæis qui crediderũt:& oẽs
21 æmulatores ſunt legis?¶Audierunt autẽ de te quia
diſceſſionem doceas à Moyſe eorum qui per gen-
tes ſunt Iudæorum,dicens non debere eos circun-
cidere filios ſuos neque ſecundùm conſuetudinem
22 ingredi.¶Quid ergo eſt? Vtique oportet conuenire
23 multitudinem:audient enim te ſuperueniſſe.¶Hoc
ergo fac, quod tibi dicimus: Sunt nobis viri qua-
24 tuor,votum habentes ſuper ſe.¶His aſſumptis,ſan-
Nu.6.c.18. ctifica te cùm illis, & impende in illis, vt radant ca
Su.18.c.18. pita:& ſciẽt oẽs quia quę de te audierunt,falſa ſunt,
25 ſed ambulas & ipſe cuſtodiens legem.¶De his au-
Su.15. d. 20.e.29. tem qui crediderunt ex gentibus nos ſcripſimus,
E iudicantes vt abſtineant ſe ab idólis, immolato, &
Inf.24.c.18 26 ſanguine,& ſuffocato,& fornicatione.¶Tunc Pau-
lus aſſumptis viris,poſtera die purificatus cum illis
intrauit in templum,annuncians expletionem die-
rum purificationis donec offerretur pro vnoquo-
27 que eorum oblatio.¶Dum autem ſeptem dies con-
ſummarẽtur,hi qui de Aſia erãt Iudęi,cùm vidiſſent
eum in templo,cõcitauerunt omnem populum, &
28 iniecerunt ei manus,clamantes:¶Viri Iſraelitæ,ad-
iuuate, hic eſt homo qui aduerſus populum, & le-
gem, & locum hunc omnes vbiq; docens, inſuper
& gentiles induxit in templum & violauit ſanctum
29 locum iſtum.¶(Viderant enim Trophimum Ephe-
F ſium in ciuitate cum ipſo,quem æſtimauerunt quo
30 niam in templum introduxiſſet Paulus.)¶Commo
taque eſt ciuitas tota,& facta eſt concurſio populi.
Et apprehendentes Paulum, trahebant eum extra
31 templum:& ſtatim clauſæ ſunt ianuæ.¶Quærẽtibus
autem eum occidere,nunciatum eſt tribuno cohor
32 tis: Quia tota confunditur Ieruſalem.¶Qui ſtatim
aſſumptis militibus & centurionibus, decurrit ad
illos.Qui cum vidiſſet tribunũ & milites,ceſſauerũt
33 percutere Paulũ.¶Tunc accedens tribunus appre- Inf.26 c.21.
hendit eum,& iuſſit eũ alligari catenis duabus:& in
34 terrogabat quis eſſet,& quid feciſſet.¶Alij aũt aliud
G clamabant in turba.Et cùm non poſſet certũ cogno
35 ſcere pręe tumultu,iuſſit duci eum in caſtra.¶Et cùm
veniſſet ad gradus,cõtigit vt portaretur à militibus
36 propter vim populi.¶Sequebaẽ enim multitudo po
37 puli,clamãs:Tolle eũ.¶Et cùm cępiſſet induci in ca-
ſtra Paulus,dicit tribuno: Si licet mihi loqui aliqd
38 ad te? Qui dixit Græcè noſti?¶Nónne tu es Aegy-
ptius qui ante hos dies tumultũ cõcitaſti,& eduxi-
39 ſti in deſertũ quatuor millia virorũ ſicariorũ?¶Et di
xit ad eum Paulus Ego homo ſum quidẽ Iudæus à Inf.22.a.3
Tharſo, Ciliciæ nõ ignotę ciuitatis municeps:Rogo
40 autem te permitte mihi loqui ad populũ.¶Et cùm il
le permiſiſſet, Paulus ſtans in gradibus, annuit ma
nu ad plebem & magno ſilentio facto, alloquutus,
eſt lingua Hebræa, dicens:

CAPVT XXII.

1 VIri fratres & patres, audite quam ad vos
A nunc reddo rationem.¶(Cùm audiſſent
2 autem quia Hebræa lingua loqueretur
3 ad illos:magis præſtiterunt ſilẽtium.¶Et
dicit:) Ego ſum vir Iudæus, natus Tharſo Ciliciæ, Su.21.g.39.
nutritus autem in iſta ciuitate,ſecus pedes Gama-
liel eruditus iuxta veritatem paternę legis,æmula-
4 tor legis ſicut & vos omnes eſtis hodie:¶qui hanc Su. 8.a.3.
viam perſecutus ſum vſque ad mortem, alligans &
5 tradens in cuſtodias viros ac mulieres,¶ſicut prin-
ceps ſacerdotum mihi teſtimonium reddit, & om-
nes maiores natu à quibus & epiſtolas accipiens
B ad fratres, Damaſcum pergebam, vt adducerem Su.9.a.2.
6 inde vinctos in Ieruſalem, vt punirentur.¶Factum Su.9.a.3.
eſt autem eunte me, & appropinquante Damaſco
media die,ſubito de cęlo circumfulſit me lux copio
7 ſa:¶& decidens in terram, audiui vocem dicentem
8 mihi:Saule,Saule,quid me perſequeris?¶Ego au-
tem reſpondi:Quis es Dñe? Dixitque ad me: Ego
9 ſum Ieſus Nazarenus, quem tu perſequeris.¶Et
C qui mecum erant, lumen quidem viderunt,vocem
autem nõ audierunt eius qui loquebatur mecum.
10 ¶Et dixi: Quid faciam Domine? Dominus autem
dixit ad me: Surgens vade Damaſcum: & ibi tibi
11 dicetur de omnibus quæ te oporteat facere. Et cũ
non viderem præ claritate luminis illius, ad manũ
12 deductus à comitibus, veni Damaſcum.¶Ananias
autem quidam, vir ſecũdum legem teſtimonium timoratus 2.
habens ab omnibus habitantibus Iudęis,¶veniens
13 ad me,& aſtãs,dixit mihi.Saule frater,reſpice.¶Et
D ego eadem hora reſpexi in eum.At ille dixit:Deus
14 patrum noſtrorũ pręordinauit te, vt cognoſceres
volũtatem eius,& videres iuſtum, & audires vocẽ
15 ex ore eius:¶quia eris teſtis illius ad omnes homi-
16 nes,eorum quę vidiſti & audiſti.¶Et nunc quid mo
raris? Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua
17 inuocato nomine ipſius.¶Factum eſt autem reuer-
tenti mihi in Ieruſalem, & oranti in templo, fieri
18 in ſtupore mentis,¶& videre illum dicentẽ mihi:Fe
E ſtina, & exi velociter ex Ieruſalẽ,qm̃ non recipient
19 teſtimonium tuũ de me.¶Et ego dixi: Domine, ipſi
ſciunt quia ego eram concludens in carcerem & cę Supra 8.a.3.
20 dens per ſynagogas eos qui credebant in te:¶Et
cùm funderetur ſanguis Stephani teſtis tui, ego
aſtabam & conſentiebam, & cuſtodiebã veſtimen Supr.7.g.18.

21 ta interficientium illum. ? Et dixit ad me: Vade,
22 quoniam ego in nationes longè mittam te. ? Audie-
F bant autem eum vsque ad hoc verbum, & leuaue-
runt vocem suam, dicentes: Tolle de terra huiusmo-
23 di: non enim fas est eum viuere. ? Vociferantibus
autem eis, & proijcientibus vestimenta sua, & pul-
24 uerem iactantibus in aërem, ? iussit tribunus indu-
ci eum in castra, & flagellis cædi, & torqueri eum:
vt sciret propter quam causam sic acclamarent ei.
25 ? Et cùm astrinxissent eum loris, dicit astanti sibi
Centurioni Paulus: Si hominem Romanum & in-
26 demnatum licet vobis flagellare? ? Quo audito, Cen-
turio accessit ad tribunum, & nunciauit, dicens:
Quid acturus es? hic enim homo ciuis Romanus
27 est. ? Accedens autem tribunus, dixit illi: Dic mi-
28 hi, si tu Romanus es? At ille dixit: Etiam. ? Et re-
G spondit tribunus: Ego multa summa ˋciuitatem ˋhãc (*ciuilitatẽ*)
consecutus sum. Et Paulus ait: Ego autem & natus
29 sum. ? Protinus ergo discesserunt ab illo qui eum
torturi erant. Tribunus quoque timuit postquam
resciuit, quia ciuis Romanus esset: & quia alligas-
30 set eum. ? Postera autem die volens scire diligen-
tius qua ex causa accusaretur à Iudæis, soluit eum,
& iussit sacerdotes conuenire & omne concilium:
& producens Paulum, statuit inter illos.

CAPVT XXIII.

1 Ntendens autem in concilium Paulus,
A ait: Viri fratres, ego omni conscientia
bona conuersatus sum ante Deum, vsq;
2 in hodiernum diem. ? Princeps autem
sacerdotum Ananias præcepit astantibus sibi per-
3 cutere os eius. ? Tunc Paulus dixit ad eum: Percu-
tiet te Deus, paries dealbate. ? Et tu ˋsedens iudi-
casˋ me secundùm legem, & contra legem iubes (*sedes iud[i]cans t.*)
4 me percuti? ? Et qui astabant, dixerunt: Summum
5 sacerdotem Dei maledicis? ? Dixit autem Paulus:
Nesciebam fratres, quia princeps est sacerdotum.
Scriptum est enim: |Principem populi tui non ma- (*Exo. 22. d 28.*)
6 ledices. ? Sciens autem Paulus, quia vna pars esset
Sadducæorum, & altera Pharisæorum, exclamauit
in concilio: Viri fratres, | ego Pharisæus sum filius (*Phi. 3. b 5 | Pharisæi 2 | Inf. 24. d. 22.*)
B Pharisæorum: | de spe & resurrectione mortuorum
7 ego iudicor. ? Et cùm hæc dixisset, facta est dissen-
sio inter Pharisæos & Sadducæos, & soluta est mul-
8 titudo. ? | Sadducæi enim dicunt non esse resurre- (*Matt. 22. c. 23.*)
ctionem, neque angelum, neque Spiritum: Phari-
9 sæi autem vtraque confitentur. ? Factus est autem
clamor magnus. Et surgentes quidam Pharisæo-
rum, pugnabant, dicentes: Nihil mali inuenimus
in homine isto: quid si Spiritus locutus est ei, aut
10 angelus? ? Et cum magna dissensio facta esset, ti-
mens tribunus ne discerperetur Paulus ab ipsis, ius-
sit milites descendere, & rapere eum de medio eo-
11 rum, ac deducere eum in castra. ? Sequenti autem
C nocte assistens ei Dominus ait: Constans esto: sicut
enim testificatus es de me in Ierusalem, sic te opor-
12 tet & Romæ testificari. ? Facta autem die college-
runt se quidam ex Iudæis, & deuouerunt se, dicen-
tes, neque manducaturos, neque bibituros donec
13 occiderent Paulum. ? Erant autem plus quàm qua-
draginta-viriˋ, qui hanc coniurationem fecerant: (*-5.*)
14 ? qui accesserunt ad principes sacerdotum & senio-
res, & dixerunt: Deuotione deuouimus nos nihil
15 gustaturos, donec occidamus Paulum. ? Nunc er-
go vos notum facite tribuno cum concilio, vt pro-
ducat illum ad vos, tanquam aliquid certius cogni-
turi de eo. Nos verò priusquàm appropiet, parati
16 sumus interficere illum. ? Quod cum audisset filius
sororis Pauli insidias, intrauit in castra, nunciauit-
17 que Paulo. ? Vocans autem Paulus ad se vnum ex
D Centurionibus, ait: Adolescentem hunc perduc
18 ad tribunum: habet enim aliquid indicare illi. ? Et
ille quidem assumens eum, duxit ad tribunum, &
ait: Vinctus Paulus * rogauit me hunc adolescen- (*vocans 6.*)
tem perducere ad te, habentem aliquid loqui tibi.
19 ? Apprehendens autem tribunus manum illius, se-
cessit cum eo seorsum, & interrogauit illum: Quid
20 est quod habes indicare mihi? ? Ille autem dixit:
Iudæis conuènit rogare te, vt crastina die produ-
cas Paulum in concilium, quasi aliquid certius in-
21 quisituri sint de illo. ? tu verò ne credideris illis, in-
sidiantur enim ei ex eis viri amplius quàm quadra-
ginta, qui se deuouerunt non manducare, neque
E bibere, donec interficiant eum: & nunc parati sunt,
22 expectantes promissum tuum. ? Tribunus igitur
dimisit adolescentem, præcipiens ne cui loquere-
23 tur quoniam hæc nota sibi fecisset. ? Et conuocatis
duobus centurionibus dixit illis: Parate milites
ducentos, vt eant vsque Cæsaréam, & equites se-
ptuaginta, & lancearios ducentos, à tértia hora no-
24 ctis: ? & iumenta præparate, vt imponentes Pau-
lum, eum saluum perducerent ad Felicem præsi-
25 dem. -(Timuit enim ne fortè raperent eum Iudæi, (*-9.*)
& occiderent, & ipse postea calumniam sustineret,
26 tanquàm accepturus pecuniamˋ) ? scribens episto-
F lam continentem hæc: CLAVDIVS Lysias o-
27 ptimo Præsidi Felici salutem. ? Virum hunc com-
prehensum à Iudæis, & incipientem interfici ab eis
superueniens cum exercitu, eripui, cognito, quia
28 Romanus est: ? Volensque scire causam quam ob-
ijciebant illi, deduxi eum in concilium eorum.
29 ? Quem inueni accusari de quæstionibus legis ip-
sorum: nihil verò dignum morte aut vinculis ha-
30 bentem crimen. ? Et cum mihi perlatum esset de in-
sidijs quas parauerant illi, misi eum ad te denun-
31 cians & accusatoribus, vt dicant apud te. Vale. ? Mi-
lites verò, secundùm præceptum sibi assumentes
32 Paulum, duxerũt per noctem in Antipatridem. ? Et
postera die dimissis equitibus vt cum eo irent, re-
33 uersi sunt ad castra. ? Qui cùm venissent Cæsaréam,
G & tradidissent epistolam præsidi statuerunt ante il-
34 lum & Paulum. ? Cùm legisset autem & interroga-
set de qua prouincia esset: & cognoscens quia de Ci-
35 licia: ? Audiam te, inquit, cùm accusatores tui vene- (*•2.4.*)
rint. Iussitque in prætorio Heródis custodiri eum.

CAPVT XXIIII.

1 Ost quinque autem dies descendit prin-
A ceps Sacerdotum Ananias, cum senio-
ribus quibusdam & Tertullo quodam
oratore, qui adierunt præsidem aduer-
2 sus Paulum. ? Et citato Paulo, cœpit accusare
Tertullus, dicens: Cùm in multa pace agamus per
te, & multa corrigantur per tuam prouidentiam:
3 ? semper & vbiq; suscipimus optime Felix, cũ oĩ gra-
4 tiarum actione. ? Ne diutius autem te protrahã, oro
5 breuiter vt audias nos pro tua clementia. ? Inueni-
B mus hunc hominẽ pestiferũ, & concitantẽ seditio-
nes oĩbus Iudæis in vniuerso orbe, & authorem se-

tionis

6 ditionis sectæ Nazarenorum,¶qui etiam templum
violare conatus est, quem & apprehensum volui-
7 mus secundum legem nostram iudicare. ¶ Super-
ueniens autem tribunus Lysias, cùm vi magna eri-
8 puit eum de manibus nostris, ¶ iubens accusatores
eius ad te venire, à quo poteris ipse iudicans, de
omnibus istis cognoscere, de quibus nos accusa-
9 mus eum. ¶ Adiecerunt autem & Iudæi, dicentes
C hæc ita se habere. ¶ Respondit autem Paulus, (an-
10 nuente sibi præside dicere.) Ex multis annis te esse
iudicem genti huic sciẽs bono animo pro me satis-
11 faciam. Potes enim cognoscere, quia non plus
sunt mihi dies quàm duodecim, ex quo ascendi
12 adorare in Ierusalem. ¶ Et neque in templo inue-
nerunt me cum aliquo disputantem, aut concur-
sum facientem turbæ, neque in synagogis, neque
13 in ciuitate: ¶ neque probare possunt tibi de quibus
14 nunc me accusant. ¶ Cõfiteor autem hoc tibi, quod
D secundùm sectam, quam dicunt hæresim, sic deser-
uio ˋpatriˋ Deo-meoˋ, credens omnibus quæ in le-
ˋpatrio a. -7.
15 ge & prophetis scripta sunt: ¶ spem habens in Deũ,
quam & hi ipsi expectant resurrectionem futuram
16 iustorum & iniquorum. ¶ In hoc & ipse studeo si-
ne offendiculo conscientiam habere ad Deum, &
17 ad homines semper. ¶ Post annos autem plures,
E eleemosynas facturus in gentem meam veni, & ob-
a Su. 21. e. 26.
18 lationes, & vota: ¶ [in quibus inuenerunt me pu-
rificatum in templo: non cum turba, neque cum
*Et apprehenderunt me clamantes ac dicentes. Tolle inimicum nostrum.
19 tumultu. ¶ *Quidam autem ex Asia Iudæi, quos
oportebat apud te præsto esse, & accusare, siquid
20 haberent aduersum me: ¶ aut hi ipsi dicant, siquid
inuenerunt in me iniquitatis, cùm stem in conci-
21 lio, ¶ nisi de vna hac solummodo voce, qua clama-
a Su. 23. b. 6.
F ui inter eos stans,] Quoniam de resurrectione mor
22 tuorum ego iudicor hodie à vobis. ¶ Distulit au-
tem illos Felix, certissimè sciens de via hac, dicens:
cum Tribunus Lysias descenderit audiam vos.
23 ¶ Iussitque Centurioni custodire eum, & habere
requiem, nec quenquam de suis prohibere mini-
24 strare ei. ¶ Post aliquot autem dies veniens Felix
G cum Drusilla vxore sua, quæ erat Iudæa, vocauit
Paulum, & audiuit ab eo fidem quę est in Christum
25 Iesum. ¶ Disputante autem illo de iustitia & casti-
tate, & de iudicio futuro, tremefactus Felix respon
dit: Quod nunc attinet, vade: tempore autem op-
26 portuno accersam te. ¶ simul & sperans, quod pe-
-8.
cunia-eiˋ daretur à Paulo, propter quod & frequen
27 ter accersẽs eum, loquebatur cum eo. ¶ Biennio
autem expleto accepit successorem Felix Portium
Festum. Volens autem gratiam præstare Iudæis
Felix, reliquit Paulum vinctum.

CAPVT XXV.

1 FEstus ergo cùm venisset in prouinciam,
A post triduum ascendit Ierosolymam à
2 Cæsaréa.ˋ ¶ Adieruntque eum principes
sacerdotum, & primi Iudæorum aduer-
3 sum Paulum: & rogabant eum, ¶ postulantes gra-
tiam aduersus eum, vt iuberet perduci eum in Ieru-
salem, insidias tendentes vt interficerent eum in
4 via. ¶ Festus autem respondit seruari Paulum in Cę
5 saréa: se autem maturiùs profecturum. ¶ Qui ergo
in vobis (ait) potentes sunt, descendentes simul, si
6 quod est in viro crimen, accusent eum. ¶ Demora-
B tus autem inter eos dies non amplius quàm octo
aut decem, descendit Cæsaréam; & altera die sedit
7 pro tribunali: & iussit Paulũ adduci. ¶ Qui cùm per-
ductus esset, circumsteterunt eum qui ab Ierosoly-
ma descenderant Iudæi, multas & graues causas
8 obijcientes, quas non poterant probare, ¶ Paulo
rationem reddente: Quoniam neque in legem Iu-
dæorum, neque in templum, neque in Cæsarem
9 quicquam peccaui. ¶ Festus autem volens gratiam
præstare Iudæis, respondens Paulo, dixit: Vis Iero-
C solymam ascendere, & ibi de his iudicari apud me?
10 ¶ Dixit autem Paulus: Ad tribunal Cæsaris sto, Vbi
me oportet iudicari: Iudæis non nocui, sicut tu me-
11 lius nosti. ¶ Si enim nocui, aut dignum morte ali-
quid feci, non recuso mori. Si verò nihil est eorum
quæ hi accusant me, nemo potest me illis donare.
12 Cæsarem appello. ¶ Tunc Festus cum concilio lo-
cutus, respondit: Cæsarem appellasti? ad Cæsa-
13 rem ibis. ¶ Et cùm dies aliquot transacti essent, A-
D grippa Rex, & Bernice descenderunt Cæsaréam
14 ad salutandum Festum. ¶ Et cùm dies plures ibi de-
morarentur, Festus Regi indicauit de Paulo, di-
15 cẽs: Vir quidam est derelictus à Felice vinctus, ¶ de
quo cùm essem Ierosolimis, adierunt me principes
sacerdotum & seniores Iudæorum, postulantes ad-
16 uersus illum damnationem. ¶ Ad quos respondi.
Quia non est Romanis cõsuetudo donare aliquem
hominem, priusquàm is qui accusatur præsentes
habeat accusatores, locumque defendendi acci-
17 piat ad abluenda crimina. ¶ Cùm ergo huc conue-
E nissent, sine vlla dilatione sequenti die sedens pro
18 tribnnali, iussi adduci virum. ¶ De quo cùm stetis-
sent accusatores, nullam causam deferebant, de
19 quibus ego suspicabar malum. ¶ Quæstiones verò
quasdam de sua superstitione habebant aduersus
eum, & de quodam Iesu defuncto, quem affirma-
20 bat Paulus viuere. ¶ Hæsitans autem ego de huius-
modi quæstione, dicebam si vellet ire Ierosolymam
21 & ibi iudicari de istis. ¶ Paulo autem appellante vt
F seruaretur ˋad Augusti cognitionemˋ iussi seruari
22 eum donec mittam eum ad Cæsarem. ¶ Agrippa au- ˋAugusti cognitionem
tem dixit ad Festum: Volebam & ipse hominem
23 audire. Cras, inquit, audies eum. ¶ Altera autem
die cùm venisset Agrippa, & Bernice cùm multa
ambitione, & introissent in auditorium cum tribu-
nis, & viris principalibus ciuitatis, Festo adductus
24 est Paulus. ¶ Et dicit Festus: Agrippa Rex, & om-
G nes qui simul adestis, nobiscum viri, videtis hunc
de quo omnis multitudo Iudæorum interpellauit
me Ierosolymis,* petentes & acclamantes non o- *& hic 4.
25 portere eum viuere amplius. ¶ Ego verò comperi,
nihil dignum morte eum admisisse. Ipso autem
26 hoc appellãte ad Augustum, iudicaui mittere. ¶ De
quo quid certum scribam domino, nõ habeo. Pro-
pter quod produxi eum ad vos, & maximè ad te,
Rex Agrippa, vt interrogatione facta habeam quid
27 scribam. ¶ Sine ratione enim mihi videtur, mitte-
re vinctum, & causas eius non significare.

CAPVT XXVI.

1 AGrippa verò ad Paulum ait: Permittitur ti
A bi loqui pro temetipso. Tũc Paulus ex-
tenta manu cœpit rationem reddere.
2 ¶ De omnibus quibus accusor à Iudæis
Rex Agrippa, ęstimo me beatũ, apud te cùm sim de-
3 fensurus me hodie, ¶ maximè te sciente ˋoĩaˋ quæ a- ˋomnes 1.
pud Iudæos sunt cõsuetudines & quæstiones: pro-
4 pter quod obsecro patiẽter me audias. ¶ Et quidẽ vi

tam meam à iuuentute, quæ ab initio fuit in gente
5 mea in Ierosolymis nouerunt omnes Iudæi: ¶ præ-
B sciétes me ab initio (si velint testimonium perhi-
bere) quooiam secundùm certissimam sectam no-
6 stræ religionis vixi Pharisæus. ¶ Et nunc in spe, quæ
ad patres nostros repromissionis facta est à Deo,
*in quam 1. 7 sto iudicio subiectus, ¶ *in qua` duodecim tribus no
stræ oocte & die deseruientes, sperãt deuenire. De
8 qua spe accusor à Iudæis, Rex: ¶ Quid incredibile iu
9 dicatur apud vos, si Deus mortuos suscitat? ¶ Et ego
quidem existimaueram, me aduersus nomen Iesu
‖Su. 8 a.3. 9. a. a.22. a.4. 10 Nazareni debere multa cuntraria agere. ¶ ‖ quod &
C feci Ierosolymis, & multos sanctorum ego in carce
ribus inclusi, à principibus sacerdotum potestate
11 accepta: & cùm occiderentur, detuli sentẽtiam. ¶ Et
per omnes synagogas frequenter puniẽs eos, com
pellebam blasphemare: & amplius insaniens in eos,
12 persequebar vsque in exteras ciuitates. ¶ In quibus
‖Su. 9. a.3. 22. b 9. ‖ dum irem Damascum cùm potestate & permissu
13 principum sacerdotum, ¶ ‖ die media, in via, vidi,
Rex, de cœlo supra splendorem solis circumfulsis-
14 se me lumen, & eos qui mecum simul erant. ¶ Om-
D nesque nos cùm decidissemus in terram, audiui vo
cem loquentem mihi Hebraica lingua: Saule, Sau-
le quid me persequeris? durum est tibi contra sti-
15 mulum calcitrare. ¶ Ego autem dixi: Quis es Domi
ne? Dominus autem dixit: Ego sum Iesus, quem tu
16 persequeris. ¶ Sed exurge & sta super pedes tuos.
ad hoc enim apparui tibi, vt constituam te mini-
strum & testem eorum quæ vidisti, & eorum qui-
*populo a. 17 bus apparebo tibi, ¶ eripiens te de `populis` & gen-
18 tibus in quas nunc ego mitto te, ¶ aperire oculos
eorum, vt conuertantur à tenebris ad lucem, & de
E potestate satanæ ad Deum, vt accipiant remissio-
nem peccatorum & sortem inter sanctos per fidem
19 quæ est in me. ¶ Vnde, Rex Agrippa, non fui incre-
‖Sup. 9. d. 20. c. 28. 13 c. 14. 14 a. 1 20 dulus cœlesti visioni: ¶ ‖ sed his qui sunt Damasci pri
mum, & Ierosolymis, & in omnem regionem Iudęę
& Gentibus annunciabam vt pœnitentiam agerẽt,
& conuerterentur ad Deum, digna pœnitentiæ o-
‖Sup. 21. f. 32. -4. 21 pera facientes. ¶ Hac ex causa me Iudæi cùm essem
in templo: ‖ comprehensum tentabãt-volẽtes me`
22 interficere. ¶ Auxilio autem adiutus Dei, vsque in
F hodiernum diem sto, testificans minori atque ma-
iori, nihil extra dicens quàm ea, quæ prophetæ lo-
23 cuti sunt futura esse, & Moyses, ¶ si passibilis Chri-
stus, si primus ex resurrectione mortuorum, lu-
24 men annunciaturus est populo & Gentibus. ¶ Hæc
loquente eo & rationem reddente, Festus magna
voce dixit: Insanis Paule: multæ te literæ ad insa-
25 niam conuertunt. ¶ Et Paulus: Non insanio (inquit)
optime Feste: sed veritatis & sobrietatis verba lo-
26 quor. ¶ Scit enim de his Rex ad quem constanter
loquor: latére enim eum nihil horum arbitror. Ne-
que enim in angulo quicquam horum gestum est.
27 ¶ Credis Rex Agrippa prophetis? Scio quia credis.
28 ¶ Agrippa autem ad Paulum: In modico suades me
29 Christianum fieri. ¶ Et Paulus: Opto apud Deum,
& in modico, & in magno: non tantùm te, sed e-
tiam omnes qui audiunt hodie fieri tales, qualis &
30 ego sum, exceptis vinculis his. ¶ Et exurrexit Rex
31 & præses, & Bernice, & qui assidebant eis. ¶ Et cùm,
secessissent, loquebantur adinuicem, dicẽtes: Quia
*facit 2. nihil morte aut vinculis dignum quid `fecit` homo
32 iste. ¶ Agrippa autem Festo dixit: Dimitti poter at
homo hic, si non appellasset Cæsarem.

CAPVT XXVII.

1 VT autem iudicatum est nauigare eum in
A Italiam, & tradi Paulum cùm reliquis cu
stodijs centurioni nomine Iulio cohor-
2 tis Augustæ, ¶ ‖ ascendentes nauẽ Adru- ‖2. Cor. 11. f 25.
metinam incipientes nauigare circa Asiæ loca, su-
stulimus, perseuerante nobiscum Aristarcho Macè
3 done Thessalonicensi: ¶ Sequenti autem die deueni
mus Sidonem. Humanè autem tractans Iulius Pau
4 lum, permisit ad amicos ire, & curam sui agere. ¶ Et
inde cùm sustulissemus, subnauigauimus Cyprum:
5 propterea quod essent venti contrarij. ¶ Et pela-
gus Ciliciæ & Pamphyliæ nauigantes, venimus Ly
6 stram, quæ est Lyciæ: ¶ & ibi inueniens centurio na
uem Alexandrinam nauigantem in Italiam, trans-
7 posuit nos in eam. ¶ Et cùm multis diebus tardè na
B uigaremus, & vix deuenissemus contra Gnidum,
prohibente nos vento, adnauigauimus Cretæ iux-
8 ta Salmonem: ¶ & vix iuxta nauigantes venimus in
locum quendam qui vocatur Boni portus, cui iux-
9 ta erat ciuitas Thalassa. ¶ Multo autem tẽpore per-
acto, & cùm iam non esset tuta nauigatio, eo quod *& 6.
* ieiunium iam præterisset, consolabatur * Paulus, *eos
10 ¶ dicẽs eis: Viri, video quoniam cum iniuria & mul
to damno non solùm oneris & nauis, sed `etiam ani
11 marum nostrarum incipit esse nauigatio. ¶ Centu-
rio autem gubernatori & nauclero magis credebat
12 quàm his quæ à Paulo dicebantur. ¶ Et cũ aptus por
C tus non esset ad hyemandũ, plurimi statuerunt con
silium nauigare inde, si quomodo possent deueniẽ
tes Phœnicem, hyemare, portum Cretæ respicien-
13 tem ad Africum & ad Corum. ¶ Aspirante autem
Austro, æstimantes propositum se tenere, cùm su-
14 stulissent de Asson, legebant Cretam. ¶ Non post
multum autem misit se contra ipsam ventus Tipho
15 nicus qui vocatur Euroaquilo. ¶ Cumque arrepta
esset nauis, & non posset conari in ventum, data
16 naue flatibus, ferebamur. ¶ In insulam autem quan
dam decurrentes, quæ vocatur Clauda, potuimus
17 vix obtinere scapham. ¶ Qua sublata, adiutorijs v-
tebantur accingentes nauem, * timentes ne in Sir- *& 3.
18 tim inciderent, summisso vase sic ferebantur. ¶ Va-
lidè autem nobis tempestate iactatis, sequenti die
19 iactum fecerunt: ¶ & tertia die suis manibus ar-
20 mamenta nauis proiecerunt. ¶ Neque autem so-
D le, neque syderibus apparentibus per plures dies,
& tempestate non exigua imminente, iam ablata
21 erat spes omnis salutis nostræ. ¶ Et cùm multa ie-
iunatio fuisset, tunc stans Paulus in medio eorum,
dixit: Oportebat quidem ô viri, audito me, nõ tol-
lere à Creta, lucrique facere iniuriam hanc & ia-
22 cturam. ¶ Et nunc suadeo vobis bono animo esse:
amissio enim nullius animę erit ex vobis pręterquã
23 nauis. ¶ Astitit enim mihi hac nocte angelus Dei
24 cuius sum ego, & cui deseruio, ¶ dicens: Ne timeas
Paule. Cæsari te oportet assistere: & ecce donauit
25 tibi Deus omnes qui nauigant tecũ. ¶ Propter quod
E bono animo estote viri: credo enim Deo, quia sic
26 erit quemadmodũ dictum est mihi. ¶ In insulã autẽ
27 quãdam oportet nos deuenire. ¶ Sed postea quam
quartadecima nox superuenit nauigantibus nobis
in Adria circa mediam noctem, suspicabantur nau
28 tæ apparere sibi aliquam regionem. ¶ Qui & sum-
mittentes bolidem, inuenerunt passus viginti: &

pusillum inde separati, inuenerunt passus quinde-
29 cim. ¶Timentes autem ne in aspera loca incidere-
mus, de puppi mittentes ancoras quatuor, optabāt
30 diem fieri. ¶Nautis verò quærentibus fugere de na
ui, cùm misissent scapham in mare, sub obtentu qua
31 si inciperent à prora ancoras extēdere, ¶dixit Pau-
F lus Centurioni & militibus: Nisi hi in naui manse-
32 rint, vos salui fieri nō potestis. ¶Tunc abscinderunt
33 milites funes scaphæ: & passi sunt eam excidere. ¶Et
cùm lux inciperet fieri rogabat Paulus omnes su-
mere cibum dicens: Quartadecima die hodie ex-
pectantes ieiuni permanetis, nihil accipientes.
34 ¶Propter quod rogo vos accipere cibum pro salu-
‖Mat. 10. c. 30. Luc. 12. b. 7. te vestra: quia ‖nullius vestrum capillus de capite
35 peribit. ¶Et cùm hæc dixisset, sumens panem gra-
tias egit Deo in conspectu omnium: & cùm fregis-
36 set, cœpit manducare, ¶Animæquiores autem facti
37 omnes, & ipsi sumpserunt cibum. ¶Eramus verò v-
38 niuersæ animę in naui ducentę septuaginta sex. ¶Et
satiati cibo alleuiabant nauem, iactantes triticum
39 in mare. ¶Cùm autem dies factus esset, terram non
G agnoscebant: sinum verò quendam considerabant
habentem litus in quem cogitabant, si possent eije
40 cere nauem. ¶Et cum ancoras sustulissent, commit
tebant se mari, simul laxantes iuncturas gubernacu
lorum: & leuato artémone secundùm auræ flatum,
41 tendebant ad litus. ¶Et cùm incidissemus in locum
dithalassum, impegerunt nauem: & prora quidem
fixa manebat immobilis: puppis verò soluebatur à
42 vi maris. ¶Militum autem consilium fuit, vt custo-
dias occiderent: ne quis cùm enatasset, effugeret.
43 ¶Centurio autem volens seruare Paulum, prohi-
buit fieri: iussitque eos qui possent natare, emittere
44 se primos, & euadere, & ad terram exire: ¶& cæte-
ros alios in tabulis ferebant: quosdam super ea
quæ de naui erant. Et sic factum est, vt omnes a-
nimæ euaderent ad terram.

CAPVT XXVIII.

1 ET cùm euasissemus, tunc cognouimus
*Melita 1. A quia *Mytilene,* insula vocabatur. Bar-
bari verò præstabant non modicam hu-
2 manitatem nobis. ¶Accensa enim pyra
reficiebant nos omnes, propter imbrem qui immi-
3 nebat & frigus. ¶Cū
congregasset autem
Paulus sarmento-
rum aliquātam mul
titudinem, & impo-
suisset super ignem:
vipera à calore cùm
4 processisset, inuasit
manum eius. ¶Vt ve
rò viderunt Barbari
pendētem bestiam
de manu eius, ad in-
uicem dicebant: V-
B tique homicida est homo hic, qui cum euaserit de
5 mari, vltio non sinit eum viuere. ¶Et ille quidem ex
6 cutiens bestiam in ignem, nihil mali passus est. ¶At
illi existimabant eum in tumorem conuertendum,
*& *subitò casurum & mori. Diu autem illis *expe-
aut sperantibus. ctantibus & videntibus nihil mali in eo fieri, con-
7 uertentes se, dicebant eum esse Deum. ¶In locis
autem illis erant prædia principis insulæ, nomine
Publij, qui nos suscipiens triduo benignè exhibuit.
8 ¶Contigit autem patrem Publij febribus & dysen-
teria vexatum iacere. Ad quem Paulus intrauit, &
cùm orasset, & imposuisset ei manus saluauit eum.
9 ¶Quo facto, & omnes qui in insula habebant in-
C firmitates accedebant, & curabantur: ¶qui etiam
10 multis honoribus nos honorauerunt, & nauigan-
11 tibus imposuerunt quæ necessaria erant. ¶Post
menses autem tres, nauigauimus in naui Alexan-
drina quæ in insula hyemauerat, cui erat insigne
12 Castorum. ¶Et cùm venissemus Syracusam, man-
13 simus ibi triduo. ¶Inde circumlegentes deuenimus
Rhegium: & post vnum diem flante Austro, secun
14 da die venimus Puteolos, ¶vbi inuentis fratribus
rogati sumus manere apud eos dies septem: & sic
15 venimus Romam. ¶Et inde cùm audissent fratres,
D occurrerunt nobis vsque ad Apij forum, ac tres
Tabernas. Quos cùm vidisset Paulus, gratias agens
16 Deo, accepit fiduciam. ¶Cùm autem uenissemus
Romam, permissum est Paulo manere sibimet cum
17 custodiente se milite. ¶Post tertium autem diem
conuocauit primos Iudæorum. Cùmque conue-
nissent, dicebat eis: Ego uiri fratres, nihil aduer-
sus *plebem* faciens, aut morem paternum, vin- *legem
ctus ab Ierosolymis traditus sum in manus Roma-
18 norum: ¶qui cùm interrogationem de me habuis-
sent, uoluerunt me dimittere, eò quòd nulla esset
19 causa mortis in me. ¶Contradicentibus autem Iu-
E dæis, coactus sum appellare Cæsarem, non quasi
20 gentem meam habens aliquid accusare. ¶Propter
hanc igitur causam rogaui uos uidere & alloqui.
Propter spem enim Israel, catena hac circundatus
21 sum. ¶At illi dixerunt ad eum. Nos neque literas
accepimus de te à Iudęa, neque aduenien aliquis
fratrum nunciauit, aut locutus est quid de te ma-
22 lum. ¶Rogamus autem à te audire quæ sentis: nā
de secta hac notum est nobis, quia ubique ei con-
23 tradicitur. ¶cùm constituissent autem illi diem, ue
nerunt ad eum in hospitium plures: quibus expo-
F nebat testificans regnum Dei, suadensque eis de
Iesu ex lege Moysi & Prophetis, à manè usque ad
24 uesperam. ¶Et quidam credebant de his quæ di-
25 cebantur: quidam uerò non credebant. ¶Cùmque
inuicem non essent consentientes, discedebant, di
cente Paulo unum uerbum: Quia bene Spiritus
26 sanctus locutus est per Isaiam prophetam ad pa-
tres nostros, ¶dicens: Vade ad populum istum,
& dic ad eos, ‖Aure audietis, & non intelligetis: ‖Is. 6. c. 9.
27 & uidentes uidebitis, & non perspicietis. ¶Incras- Mat. 13. c. 14.
G satum est enim cor populi huius, & auribus gra- Mar. 4. b. 14
uiter audierunt, & oculos suos compresserunt: ne Luc. 8. b. 10
fortè uideant oculis, & auribus audiant, & corde Ioh. 12. f. 40
28 intelligant, & conuertantur, & sanem eos. ¶No- Ro. 11. b. 8.
tum ergo sit vobis, quoniam Gentibus missum est
29 hoc salutare Dei, & ipsi audient. ¶Et cùm hæc di-
xisset, exierunt ab eo Iudæi multam habentes in-
30 ter se quæstionem. ¶Mansit autem biennio toto
in suo conducto: & suscipiebat omnes qui in-
31 grediebantur ad eum, ¶prædicans re-
gnum Dei, & docens quæ sunt de
Domino Iesu Christo cum
omni fiducia, sine pro-
hibitione.

HIERONYMUS IN CATALOGO Scriptorum Ecclesiasticorum.

AULUS apostolus, qui antè Saulus, extra numerum duodecim apostolorum, de tribu Beniamin, & oppido Iudææ Giscalis fuit, quo à Romanis capto cum parentibus suis Tharsum Ciliciæ commigrauit, à quibus ob studia legis missus Ierosolymam, à Gamaliele viro doctissimo, cuius Lucas meminit, eruditus est. Cum autem interfuisset neci martyris Stephani, & acceptis à pontifice templi epistolis, ad persequendos eos qui Christo crediderant, Damascum pergeret, reuelatione cōpulsus ad fidem, quæ in Actibus Apostolorum scribitur, in vas electionis de persecutore translatus est. Cumq; primùm ad prædicationem eius Sergius Paulus proconsul Cypri credidisset, ab eo, quod eum Christi fidei subegerat, sortitus est nomen Paulus, & iuncto sibi Barnaba multis vrbibus peragratis, reuertēsq; Ierosolymā, à Petro, Iacoboq; & Iohanne, Gentium apostolus ordinatur. Et quia in Actibus Apostolorum plenißimè de eius cōuersione scriptum est: hoc tantùm dicam, quòd post paßionem Domini vicesimoquinto anno, id est secundo Neronis, eo tempore quo Festus procurator Iudææ succeßit Felici, Romam vinctus mittitur, & biennium in libera manens custodia, aduersus Iudæos de aduentu Christi quotidie disputauit. Sciendum autem in prima satisfactione, (necdum Neronis imperio roborato, nec in tanta erumpente scelera, quanta de eo narrant historiæ) Paulum à Nerone dimissum, vt Euangelium Christi in Occidentis quoq; partibus prædicaret, sicut ipse scribit in secunda Epistola ad Timotheum (eo tempore quo & passus est, de vinculis dictat epistolam.) In prima mea satisfactione, nemo mihi adfuit, sed omnes me dereliquerunt: nō eis imputetur. Dominus autem mihi adfuit, & confortauit me, vt per me prædicatio compleretur, & audirent omnes Gentes: & liberatus sum de ore leonis. Manifestißimè leonem, propter crudelitatem, Neronem significans. Et in sequentibus: Liberatus sum de ore leonis. Et statim: Liberauit me Dominus ab omni opere malo, & saluauit me in regnū suum cæleste: quòd scilicet præsens sibi sentiret imminere martyrium. Nam & in eadē epistola præmiserat: Ego enim iam immolor, & tempus resolutionis meæ instat: Hic ergo decimo quarto Neronis anno, eodem die quo Petrus, Romæ pro Christo capite trūcatus, sepultusq; est in via Ostiēsi, anno post paßionē Domini XXXVII. Scripsit autem nouem ad septem Ecclesias Epistolas: ad Romanos vnā, ad Corinthios duas, ad Galatas vnā, ad Ephesios vnā, ad Philippenses vnā, ad Colossenses vnā, ad Thessalonicenses duas. Præterea ad discipulos suos Timótheo duas. Tito vnam. Philemoni vnā. Epistola autem quæ fertur ad Hebræos, non eius creditur, propter styli sermonisq; distantiā: sed vel Barnabæ, iuxta Tertullianū, vel Lucæ Euangelistæ, iuxta quosdam, vel Clementis Romanæ postea Ecclesiæ Episcopi, quem aiunt sententias Pauli proprio ordinasse & ornasse sermone: vel certè quia Paulus scribebat ad Hebræos, & propter inuidiam sui apud eos nominis, titulum in principio salutationis amputauerat, scripserat vt Hebræus Hebræis Hebraicè, id est suo eloquio disertißimè, vt ea quæ eloquēter scripta fuerant in Hebræo, eloquētius verterētur in Græcū: & hāc causam esse, quòd à cæteris Pauli Epistolis discrepare videatur. Legunt quidam & ad Laodicenses, sed ab omnibus exploditur.

Argumentum in Epistolam Pauli ad Romanos, ex Libro D. Augustini in expositione inchoata eiusdem Epistolæ.

PISTOLA quam Paulus Apostolus scripsit ad Romanos, quantum ex eius textu intelligi potest, quæstionem habet talem, Vtrum Iudæis solis Euangelium Domini nostri Iesu Christi venerit ppter merita operū, an verò nullis operū meritis præcedentibus, oībus Gentibus venerit iustificatio fidei, quæ est in Christo Iesu: vt nō quia iusti erant hoīes crederent, sed credēdo iustificati, deinceps iustè viuere

inciperent. Hoc ergo docere intendit Apostolus, omnibus venisse gratiã Domini nostri Iesu Christi. Quam proptereà etiam gratiã vocari ostendit: quia non quasi debitum iustitiæ redditum est, sed gratuitò datũ. Cœperant enim nonnulli qui ex Iudæis crediderunt tumultuari aduersus Gentes, & maximè aduersus apostolum Paulum: quòd incircuncisos, & à legis veteris vinculis liberos, admittebat ad Euangelij gratiam: prædicans eis, vt in Christum crederent, nullo imposito carnalis circuncisionis iugo. Sed planè tanta moderatione, vti nec Iudæos superbire permittat, tanquam de meritis operum legis, nec Gentes merito fidei aduersus Iudæos inflari, quòd ipsi receperint Christum, quem illi crucifixerunt. Tanquam enim, sicut alio loco dicit, pro ipso Domino legatione fungens: hoc est, pro lapide angulari, vtrunq; populum tam ex Iudæis quàm ex Gentibus connectit in Christo per vinculum gratiæ: vtrisque auferens omnem superbiam meritorum, & iustificandos vtrosque, per disciplinam humilitatis associans. Itaque epistolam sic exorsus est: Paulus seruus Iesu Christi, &c.

Aliud argumentum in eandem Epistolam.

O MANI Sunt partis Italiæ, Hi præuenti sunt à falsis apostolis, & sub nomine Domini nostri Iesu Christi, in legem & Prophetas erant inducti. Hos reuocat Apostolus ad veram & Euangelicam fidem, scribens eis à Corintho per Phæben ministram Ecclesiæ Cenchreensis.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, ad Romanos.

CAPVT PRIMVM.

1 Aulus seruus Iesu
A Christi, vocatus Apostolus, segregatus in
2 Euangeliũ Dei, (qđ ante promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis) de filio suo, (qui factus est ei ex semine Dauid 1.Act. 13.a 2.
3
4 secundum carnẽ, qui prædestinatus est filius Dei in virtute, secundùm spũm sanctificationis ex resurrectione mortuorũ Iesu Christi Dñi nostri, -3.
5 per quẽ accepimus gratiã & apostolatũ ad obediẽ
6 dum fidei in oĩbus Gentibus pro noĩe eius, in qui-
7 bus estis & vos vocati Iesu Christi) oĩbus qui sunt
Romæ dilectis Dei, vocatis sanctis, Gratia vobis &
8 pax à Deo patre nostro, & Dño Iesu Christo. Primùm quidẽ gratias ago Deo meo per Iesum Christũ pro oĩbus vobis, quia fides vestra annunciaẽ in
9 vniuerso mũdo. Testis enim mihi est Deus, cui seruio in spũ meo in Euãgelio filij eius, q̃ sine intermis
10 sione memoriã vestri facio semper in orationibus
B meis, obsecrãs si quo modo tandẽ aliquãdo prosperum iter habeã in voluntate Dei, veniendi ad vos.
11 Desidero enim videre vos, vt aliquid impertiar vo
12 bis gratiæ spiritualis ad confirmandos vos: id est simul consolari in vobis per eam quæ inuicem est,
13 fidem vestram atque meam. Nolo autem vos ignorare fratres, quia sæpe proposui venire ad vos, (&
prohibitus sum vsque adhuc) vt aliquem fructum
habeam in vobis, sicut & in cæteris Gentibus.
14 Græcis ac barbaris, sapientibus & insipientibus * & 4.
15 debitor sum, Ita (quod in me) promptum est, & itaq; 9.
16 vobis qui Romæ estis, euãgelizare. Non enim erubesco Euangelium. Virtus enim Dei est, in salutem
17 omni credenti, Iudæo primùm & Græco. Iustitia
C enim Dei in eo reuelatur ex fide in fidem, sicut scri
18 ptum est: Iustus aũt ex fide viuit. Reuelatur enim
ira Dei de cęlo, super oẽm impietatem & iniustitiã 1Aba.a.4. Heb. 10.g 38. Gal.3 b.
hoĩum eorum qui veritatem Dei in iniustitia deti
19 nent: quia quod notũ est Dei, manifestũ est in illis.
20 Deus enim illis manifestauit. Inuisibilia enim ipsius, à creatura mundi, per ea quæ facta sunt intelle vixet 2. -2.
cta, conspiciuntur: sempiterna quoq; eius virtus &
21 diuinitas: ita vt sint inexcusabiles. Quia cũ cogno
uissent Deum, nõ sicut Deum glorificauerunt, aut 4Ephe. 4 d. 17.d.1
gratias egerunt: sed euanuerunt in cogitationibus
22 suis, & obscuratum est insipiens cor eorum. dicẽ-
23 tes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. Et mutauerunt gloriã incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hoĩs, & volucrũ, & qua
24 drupedum, & serpẽtium. (Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam: vt contumelijs afficiant corpora sua in semet-
25 ipsis.) qui commutauerunt veritatem Dei in mẽ mẽdacium
D dacium: & coluerunt, & seruierunt creaturæ potius quàm creatori, qui est benedictus in secula. A-
26 men. Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiæ. Nam fœminæ eorum immutauerunt naturalem vsum, in eum vsum qui est cõtra na
27 turam. similiter autem & masculi relicto naturali vsu fœminę, exarserunt in desiderijs suis inuicem, masculi in masculos turpitudinem operantes,

&mercedẽ (quã oportuit) erroris ſui in ſemetipſis
28 recipientes. ¶Et ſicut non probauerunt Deum ha-
bere in notitia: tradidit illos Deus in reprobum
29 ſenſum, vt faciant ea quæ nõ conueniunt: ¶repletos
oĩ iniquitate, malitia, fornicatione, auaritia, nequi
tia, plenos inuidia, homicidio, contentione, dolo,
30 malignitate, ſuſurrones, ¶detractores, Deo odibi-
les, cõtumelioſos, ſuperbos, elatos, inuẽtores malo
31 rũ, parentibus nõ obedientes, ¶inſipientes, incõpo
ſitos, ſine affectione, abſq; fœdere, ſine miſericordia.
32 ¶Qui cùm iuſtitiã Dei cognouiſſent, nõ intellexerũt —1.
qm̃ qui talia agunt, digni ſunt morte: nõ ſolùm qui —2.
ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus.

CAPVT II.

1 Ropter quod inexcuſabilis es ô homo oĩs — Mat.7.a.
A qui iudicas. In quo enim iudicas alterũ
teipſum condẽnas: eadẽ enim agis quæ — qui 1.
2 iudicas. ¶Scimus enim qm̃ iudicium Dei
3 eſt ſecundùm veritatẽ in eos qui talia agunt. ¶Exi-
ſtimans autẽ hoc ô homo qui iudicas eos qui talia
4 agunt, & facis ea, quia tu effugies iudiciũ Dei? ¶An
diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimita
tis contemnis, ignorans qm̃ benignitas Dei ad pœ
5 nitentiam te adducit? ¶Secundum autẽ duritiã tuã
& impœnitens cor, theſaurizas tibi irã in die iræ & — diem 2.
6 reuelationis iuſti iudicij Dei, ¶qui reddet vnicuiq; — Mat.16.d
7 ſecundũ opera eius: ¶ijs quidẽ qui ſecundũ patien-
B tiã boni operis, gloriã & honorẽ & incorruptionẽ
8 quærunt: vitã æternã: ¶ijs autem qui ſunt ex conten
tione, & qui non acquieſcunt veritati, credunt au-
9 tem iniquitati, ira & indignatio. ¶Tribulatio & an-
guſtia in oẽm aĩam hoĩs operantis malum, Iudæi
10 primùm & Græci: ¶gloria autem & honor & pax oĩ — Deu.10.d.17.
11 operanti bonũ, Iudæo primũ & Græco. ¶non enim — 2.Pa.19.c.7.
12 eſt acceptio perſonarum apud Deum. ¶Quicunq; — Iob 34.b.19.
enim ſine lege peccauerunt, ſine lege peribunt: & — Act.10.c.34.
quicunque in lege peccauerunt, per legem iudica- — & 2.
13 buntur. ¶Non enim auditores legis iuſti ſunt apud — Mat.7.d.21.
14 Deum, ſed factores legis iuſtificabuntur. ¶Cùm enim — Iac.1.d.22
C Gentes quæ legem non habent naturaliter ea quæ
legis ſunt faciunt: eiuſmodi legem non habentes, ip
15 ſi ſibi ſunt lex. ¶qui oſtendunt opus legis ſcriptum
in cordibus ſuis, teſtimonium reddente illis cõſciẽ
tia ipſorum, & inter ſe inuicẽ cogitationũ accuſan- — cogitationibus accuſantibus aut etiam defendentibus.
16 tiũ, aut etiã defendẽtiũ, ¶in die cũ iudicabit Deus oc
culta hoĩum ſecundũ Euãgeliũ meũ per Ieſum Chri
17 ſtũ. ¶Si autẽ tu Iudæus cognominaris, & requieſcis in — 5.
18 lege, & gloriaris in Deo, ¶& noſti voluntatẽ eius,
19 & probas vtiliora inſtructus per legem, ¶cõfidis te
ipſum eſſe ducẽ cæcorum, lumen eorum qui in te-
20 nebris ſunt, ¶eruditorem inſipientium, magiſtrum
infantiũ, habentẽ formã ſciẽtiæ & veritatis in lege.
21 ¶Qui ergo alium doces, teipſum nõ doces: qui præ-
D dicas non furãdum, furaris: ¶qui dicis nõ mœchan-
22 dum, mœcharis: qui abominaris idola, ſacrilegium
23 facis? ¶qui in lege gloriaris, per præuaricationem
24 legis Deum inhonoras. ¶(Nomẽ enim Dei per vos
25 blaſphematur inter Gentes, ſicut ſcriptũ eſt.) ¶Cir — Iſ.52.b.5 Ezec.36.d.20.
cuncifio quidem prodeſt, ſi legem obſerues: ſi au-
tem præuaricator legis ſis, circuncifio tua præputiũ
26 facta eſt. ¶Si igitur præputium iuſtitias legis cuſto-
diat: nónne præputium illius in circunciſionem re-
27 putabitur? ¶& iudicabit id quod ex natura eſt præpu
tium, legem conſummans te, qui per literã & circun-
28 ciſionem præuaricator legis es? ¶Non enim qui in
manifeſto Iudæus eſt, neq; quæ in manifeſto in car
29 ne, eſt circunciſio: ¶ſed qui in abſcondito, Iudæus
eſt, & circunciſio cordis, in ſpiritu, non litera: cuius
laus non ex hominibus, ſed ex Deo eſt.

CAPVT III.

1 Vid ergo amplius Iudæo eſt? aut quæ vti-
A litas circũciſionis? Multum per omnem
2 modum. ¶Primùm quidem, quia credita
3 ſunt illis eloquia Dei. ¶Quid enim ſi qui — 2.Ti.2.b.13.
dam illorum non crediderunt? Nunquid incre du-
4 litas illorum fidem Dei euacuauit? ¶Abſit. Eſt au- — euacuabit 5.
tem Deus verax: oĩs autem homo mendax, ſicut ſcri — Io.3.d.33
ptum eſt: Vt iuſtificeris in ſermonibus tuis, & vin- — Pſ.115.a.11.
5 cas cùm iudicaris. ¶Si autem iniquitas noſtra iuſti- — Pſ.50.a.6
tiam Dei commendat, quid dicemus? Nunquid ini
quus eſt Deus qui infert irã? (ſecundum hominem
6 dico.) ¶Abſit: alioquin quomodo iudicabit Deus
7 hunc mundum? ¶Si enim veritas Dei in meo men- — 4.
dacio abundauit, in gloriã ipſius: quid adhuc & ego
8 tanquam peccator iudicor, ¶& non (ſicut blaſphe-
B mamur, & ſicut aiunt quidam nos dicere) faciamus
mala, vt veniant bona? quorum damnatio iuſta eſt.
9 ¶Quid ergo? præcellimus eos? Nequaquàm. Cau- — Præcauſati 1.
ſati enim ſumus Iudæos & Græcos, omnes ſub pec
10 cato eſſe, ¶ſicut ſcriptum eſt: Quia non eſt iuſtus — Gal.3.d.22.
11 quiſquam, ¶non eſt intelligens, non eſt requirens — Pſ.13.a.1
12 Deum. ¶Omnes declinauerunt, ſimul inutiles facti — 52.a.3.
ſunt, non eſt qui faciat bonum, non eſt vſque ad v- — Pſ.5.c.11
13 num. ¶Sepulchrum patens eſt guttur eorum, linguis — Pſ.139.a.4
14 ſuis doloſè agebant. Venenum aſpidum ſub labijs — Pſa.9.b.7
C eorum. ¶Quorum os maledictione & amaritudi- — Iſ.59.b.7
15 ne plenum eſt. ¶Veloces pedes eorum ad effun-
16 dendum ſanguinem. ¶Contritio & infœlicitas in vijs — Pro.1.b.16
17 eorũ: ¶& viã pacis nõ cognouerunt. ¶Nõ eſt timor — Pſ.35.a.2
18 Dei ante oculos eorũ. ¶Scimus autẽ qm̃ quæcũq; lex — Gal.2.d.16
19 loquitur ijs qui in lege ſunt loquitur: vt oẽ os obſtrua
20 tur, & ſubditus fiat oĩs mũdus Deo: ¶quia ex operi
bus legis nõ iuſtificabitur oĩs caro corã illo. Per le
21 gem enim cognitio peccati. ¶Nunc autem ſine lege
iuſtitia Dei manifeſtata eſt: teſtificata à lege & pro-
22 phetis. ¶Iuſtitia autem Dei per fidem Ieſu Chriſti,
in omnes & ſuper omnes qui credunt in eum: non
23 enim eſt diſtinctio. ¶Omnes enim peccauerunt, &
24 & egent gloria Dei. ¶Iuſtificati gratis per gratiam
ipſius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Ieſu,
25 ¶quem propoſuit Deus propitiationem, per fidẽ — propitiatorem.
D in ſanguine ipſius, ad oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ, pro
26 pter remiſſionem præcedentium delictorum, ¶in ſu
ſtentatione Dei, ad oſtenſionem iuſtitiæ eius in hoc
tempore: vt ſit ipſe iuſtus & iuſtificans eum, qui eſt
27 ex fide Ieſu Chriſti. ¶Vbi eſt ergo gloriatio tua? — 3.
Excluſa eſt. Per quam legem? factorum? Non, ſed
28 per legem fidei. ¶Arbitramur enim iuſtificari homi
29 nem per fidem ſine operibus legis. ¶An Iudæorum
Deus tantùm? nónne & Gentium? Imò & Gentium.
30 ¶quoniam quidem vnus eſt Deus, qui iuſtificat cir — iuſtificabit 1.
31 cunciſionẽ ex fide, & præputiũ per fidem. ¶Legẽ er
go deſtruimus per fidem? Abſit. ſed legẽ ſtatuimus.

CAPVT IIII.

1 Vid ergo dicemus inueniſſe Abraham
A patrem noſtrum ſecundùm carnem? ¶Si
2 enim Abraham ex operibus iuſtificatus — legis
3 eſt: habet gloriam, ſed non apud Deum. ¶Quid — Gen.15.b.6
enim dicit ſcriptura? Credidit Abraham Deo: &

repu-

4 reputatum est illi ad iustitiam.¶ Ei autem qui ope-
ratur, merces non imputatur secundum gratiam,
5 sed secundùm debitum.¶ Ei verò qui nõ operatur,
credenti autem in eum qui iustificat impium, repu
tatur fides eius ad iustitiam-secundùm propositum
6 gratiæ Dei`.¶Sicut & Dauid dicit beatitudinem ho
B minis, cui Deus accepto fert iustitiam sine operi-
7 bus.¶|Beati,quorũ remissæ sunt iniquitates,& quo-
8 rum tecta sunt peccata.¶Beatus vir cui non `impu-
9 tauit`Dominus peccatum.¶ Beatitudo ergo hæc in
circuncisione*-manet`,an etiam in præputio? Dici
mus enim quia reputata est Abrahæ fides ad iusti-
10 tiam.¶Quomodo ergo reputata est?in circuncisio-
ne,an in præputio? Non in circuncisione,sed in præ
11 putio.¶|Et signum accepit circuncisionis, signacu-
lum iustitię fidei quę est in præputio:vt sit pater om
nium credentium per præputium,ut reputetur & il
12 lis ad iustitiam:¶& sit pater circuncisionis, non ijs
tantùm qui sunt ex circuncisione, sed & ijs qui se-
ctantur uestigia fidei,quæ est in præputio patris no
13 stri Abrahę.¶Non enim per legem promissio Abra
C hæ,aut semini eius ut hęres esset mundi:sed per iu-
14 stitiam fidei.¶Si enim qui ex lege,hęredes sunt: exi
15 nanita est fides, abolita est promissio.¶ Lex enim
iram operatur. Vbi enim non est lex: nec præuari-
16 catio.¶Ideo ex fide:vt secundùm gratiam* firma sit
promissio omni semini, non ei qui ex lege est so-
lùm, sed & ei qui ex fide est Abrahæ,qui pater est
17 omnium nostrum,¶(sicut scriptum est: |Quia pa-
trem multarum gentium posui te)ante Deum,`cui
credidisti`, qui uiuificat mortuos: & uocat ea quę
18 non sunt, tanquam ea quæ sunt.¶ qui contra spem
in spem credidit: ut fieret pater multarum gen-
tium,secundùm quod dictum est- ei`: | Sic erit se-
D men tuum - sicut stellæ cœli, & arena maris`.
19 ¶ Et non infirmatus est fide, nec considerauit
corpus suum* emortuum,cùm ferè centum esset an
20 norum,& emortuam vuluam Saræ.In repromissio-
ne etiam Dei non hæsitauit diffidentia:sed confor-
21 tatus est fide,dans gloriam Deo:¶ plenissimè sciẽs,
22 quia quæcũque promisit,potẽs est & facere.¶ Ideo
23 & reputatum est illi ad iustitiam.¶Non est aũt scri-
ptum tantùm propter ipsum,quia reputatum est il-
24 li-ad iustitiam`:¶sed & proter nos,quibus reputabi
tur credentibus in eum,qui suscitauit Iesum-Chri-
25 stum`Dominum nostrum à mortuis,¶ qui traditus
est propter delicta nostra, & resurrexit propter iu-
stificationem nostram.

Gal. 3. a. 6. Iaco. 2. d. 23. — -2. — Psal. 31. a. 1. — `imputabit 6 — *tantùm. — -5. — Gen. 17. b 10. b. 11. — *vt 2. — Gen. 17. a. 4. — `cui credidit. 2. — -1. — Gen. 15. a 5. — -7. — *iam 2. — -3. — -1.

CAPVT V.

1 IVstificati ergo ex fide, pacem habeamus
A ad Deum per Dominũ nostrum Iesum
2 Christum:¶ | per quem habemus acces-
sum per fidem in gratiam istam, in qua
3 stamus,& gloriamur,in spe gloriæ filiorũ Dei.¶ Nõ
solùm autem: | sed & gloriamur in tribulationibus,
4 scientes quòd tribulatio patientiam operatur,¶pa-
tientia autem probationem, probatio verò spem:
5 ¶spes autem non confundit:|quia charitas Dei dif-
fusa est in cordibus nostris, per Spiritũ sanctũ qui
6 datus est nobis.¶ Vt quid enim;| Christus,cùm ad-
B huc infirmi essemus, secundum tempus pro impijs
7 mortuus est?¶Vix enim pro iusto quis moritur: nã
8 pro bono forsitam quis audeat mori.¶Commendat
autem charitatem suam Deus in nobis: quoniam
cùm adhuc peccatores essemes,* Christus pro no-
9 bis mortuus est.¶Multò igitur magis nunc iustifica
ti in sanguine ipsius, salui erimus ab ira per ipsum.
10 ¶Si enim cùm inimici essemus, reconciliati sumus
Deo per mortem Filij eius:multò magis reconcilia
11 ti,salui erimus in vita ipsius.¶ Nõ solùm autẽ:sed &
gloriamur in Deo per Dominũ nostrũ Iesum Chri-
stum,per quem nũc reconciliationem accepimus.
12 ¶Propterea sicut per unum hominem peccatum in
hunc mundũ intrauit,& per peccatum mors: & ita
C in oẽs homines mors pertransijt,in quo omnes pec
13 cauerunt.¶ Vsq; ad legem enim peccatum erat in
mundo:peccatum autẽ nõ`imputabatur,cùm lex nõ
14 esset`.¶Sed regnauit mors ab Adam vsque ad Moy-
sen,etiam in eos qui non peccauerunt in similitudi
15 nẽ præuaricationis Adæ,qui est forma futuri.¶ Sed
nõ sicut delictum, ita & donum:si enim vnius deli-
cto multi mortui sunt:multò magis gratia Dei & do
num, in gratia vnius hominis Iesu Christi in plures
16 abundauit.¶Et non sicut per vnum`peccatum`, ita
D & donum: nam iudicium quidem ex vno, in con-
demnationem:gratia autem ex multis delictis,in iu
17 stificationem.¶Si enim in vnius delicto mors regna
uit per unum: multò magis abundantiam gratiæ
& donationis & iustitiæ accipientes in vita re-
18 gnabunt per vnũ Iesum Christum.¶ Igitur sicut per
vnius delictum, in omnes homines in condemna-
tionem: sic & per vnius iustitiam, in omnes homi-
19 nes in iustificationẽ vitæ.¶Sicut enim per inobediẽ
tiã vnius hominis, peccatores cõstituti sunt multi:
ita & per vnius obeditionẽ, iusti constituentur mul
20 ti.¶ Lex autẽ subintrauit vt abundaret delictũ. Vbi
21 abundauit delictum,superabundauit gratia:¶ vt si-
cut regnauit peccatum`in mortem`,ita & gratia`re-
gnet per iustitiã in vitam ęternam,per Iesum Chri-
stum Dominum nostrum.

Ephe. 2. d. 18. — Iac. 1. a. 3. — Heb. 9. d 14. — Hebr 9. d. 15. g. 28. 1. Pe 3. d. 18. — *si — *secundũ tempus — `imputatur, cùm lex nõ ẽ 5 — `peccantem 5. — `in morte 5.

CAPVT VI.

1 QVid ergo dicemus? Permanebimus in pec
A cato vt gratia abundet?¶ Absit. Qui e-
2 nim mortui sumus peccato, quõ adhuc
3 viuemus in illo?¶ An ignoratis*, quia
|quicunque baptizati sumus in Christo Iesu,in mor
4 te ipsius baptizati sumus?¶Consepulti enim sumus
cum illo per baptismum in mortem: vt quõ Chri-
stus surrexit à mortuis per gloriã Patris, | ita & nos
5 in nouitate vitę ambulemus.¶ Si enim complantati
facti sumus similitudini mortis eius: simul & resur-
6 rectionis erimus.¶Hoc sciẽtes quia vetus homo no
ster simul crucifixus est, vt destruatur corpus pecca
7 ti,vt vltrà non seruiamus peccato.¶Qui enim mor-
8 tuus est, iustificatus est à peccato.¶ Si autẽ mortui
B sumus cum Christo:credimus, quia simul etiã viue
9 mus cum Christo:¶ scientes, quòd Christus resur-
gens ex mortuis iam non moritur,mors illi vltrà nõ
10 dominabitur.¶ Quòd enim mortuus est, peccato
11 mortuus est semel:quod autẽ viuit, viuit Deo.¶ Ita
& vos existimate vos mortuos`quidẽ esse peccato:
viuentes autem Deo in Christo Iesu Domino no-
12 stro.¶ Non ergo regnet peccatum in vestro mortali
13 corpore,vt obediatis concupiscentijs eius.¶Sed ne
que exhibeatis membra vestra arma iniquitatis pec
cato:sed exhibete vos Deo,tanquam ex mortuis vi
14 uentes:& membra vestra arma iustitiæ Deo.¶ Pec-
C catum enim vobis non dominabitur. non enim sub
15 lege estis,sed sub gratia.¶Quid ergo? peccabimus,
quoniam non sumus sub lege,sed sub gratia? Absit.

*fratres. — Gal. 3. d. 27. a — Col. 2. b. 12. — Ephe. 4. [illegible] 13. — Co. 3. b. [illegible] — Heb. 9. d. 14. 12. a. 2. — 1. Pe. 2. a. [illegible]

Ioh. 8. d. 34. 2. Pet. 2. d. 19.
16 ¶ Neſcitis, quoniam cui exibetis vos ſeruos ad obe
diendum, ſerui eſtis eius cui obeditis, ſiue peccati
17 ad mortem, ſiue obeditionis ad iuſtitiam? ¶ Gratias
autem Deo quòd fuiſtis ſerui peccati, obediſtis au
tem ex corde in eam formam doctrinæ in qua tradi
18 ti eſtis. ¶ Liberati autem à peccato, ſerui facti eſtis
19 iuſtitię. ¶ Humanum dico, propter infirmitatem car
nis veſtræ: ſicut enim exibuiſtis membra veſtra ſer-
D uire immunditiæ & iniquitati, ad iniquitatem: ita
nunc exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitiæ, in
20 ſanctificationem. ¶ Cùm enim ſerui eſſetis peccati,
21 liberi fuiſtis iuſtitię. ¶ Quem ergo fructum habuiſtis
tunc- in illis`, in quibus nunc erubeſcitis? Nã finis illo -ſ.
22 rum mors eſt. ¶ Nunc verò liberati à peccato, ſerui
autem facti Deo, habetis fructum veſtrum in ſan-
23 ctificationem, finem verò vitam æternam: ¶ Stipen-
dia enim peccati, mors. Gratia autem Dei, vita æter
na in Chriſto Ieſu Domino noſtro.

CAPVT VII.

1 AN ignoratis fratres (ſcientibus enim legẽ
A loquor) quia lex in homine dominatur
2 [quanto tempore viuit?] Nam quæ ſub 1. Cor. 7. g 39.
viro eſt mulier: viuente viro, alligata eſt
legi: ſi autem mortuus fuerit vir- eius`, ʼſoluta` eſt à -i. ʼliberata 2
3 lege viri. ¶ Igitur viuente viro, vocabitur adultera,
ſi fuerit cum alio viro, ſi autem mortuus fuerit vir
eius, liberata eſt à lege- viri`: vt non ſit adultera, ſi -i.
4 fuerit cum alio viro. ¶ Itaque fratres mei & vos mor
tificati eſtis legi per corpus Chriſti: vt ſitis alterius
qui ex mortuus reſurrexit, vt fructificemus Deo.
5 ¶ Cùm enim eſſemus in carne, paſſiones peccatorũ,
quæ per legem erant, operabantur in membris no-
6 ſtris, vt fructificarent morti. ¶ nunc autem ſoluti ſu-
mus à lege mortis, in qua detinebamur: ita vt ſer-
B uiamus in nouitate ſpiritus, & non in vetuſtate lite
7 ræ. ¶ Quid ergo dicemus? lex peccatum eſt? Abſit.
Sed peccatum non cognoui, niſi per legem. nam eõ
Exo. 20. c. 17. Leut. 5. c. 21. cupiſcentiam neſciebam, niſi lex diceret, [Non con
8 cupiſces.] ¶ Occaſione autem accepta, peccatũ per
mandatum operatum eſt in me omnem concupi-
ſcentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat.
9 Ego autem viuebam ſine lege aliquando. Sed cùm
10 veniſſet mandatum, peccatum reuixit. ¶ Ego autem
mortuus ſum, & inuentũ eſt mihi mandatum, quod
1. Tim. 1. b 8. 11 erat ad vitam, hoc eſſe ad mortem. ¶ Nam peccatũ,
occaſione accepta per mandatum, ſeduxit me, &
12 per illud occidit. ¶ Itaque lex quidem ſancta, & mã-
13 datum ſanctum, & iuſtum, & bonum. ¶ Quod ergo
bonum eſt, mihi factum eſt mors? Abſit: ſed pecca-
tum, vt appareat peccatum, per bonum operatum
eſt mihi mortem, vt fiat ſupra modum peccans pec
14 catum per mandatum. ¶ Scimus enim, quòd lex ſpiri-
C tualis eſt: ego autem carnalis ſum, venundatus ſub
15 peccato. ¶ Quod enim operor, non intelligo: non e-
* bonum * malum, nim quod volo*, hoc ago: ſed quod odi*, illud fa-
16 cio. ¶ Si autem quod nolo, illud facio: conſentio le-
17 gi, quoniam bona eſt. ¶ Nunc autem iam non ego
operor illud, ſed quod habitat in me peccatum.
18 ¶ Scio enim, quia non habitat in me, hoc eſt in car-
19 ne mea, bonum. Nam velle adiacet mihi: perficere
D aũt bonum, non inuenio. ¶ Non enim quod volo bo
20 num, hoc facio: ſed quod nolo malum, hoc ago. ¶ Si
autem quod nolo, illud facio: iam non ego operor
21 illud, ſed quod habitat in me peccatum. ¶ Inuenio
igitur, legẽ, volenti mihi facere bonũ, quoniã mihi
22 malum adiacet. ¶ Condelector enim legi Dei ſecũ-
23 dùm interiorem hominem. ¶ Video aũt aliam legẽ
in membris meis, repugnantem legi mentis meæ,
& captiuantem me in lege peccati, quæ eſt in mem
24 bris meis. ¶ (Infœlix ego homo, quis me liberabit
25 de corpore mortis huius? ¶ Gratia Dei per Ieſum
Chriſtum Dominum noſtrum.) Igitur ego ipſe mẽ
te ſeruio legi Dei: carne autem, legi peccati.

CAPVT VIII.

1 NIhil ergo nunc damnationis eſt iis qui
A ſunt in Chriſto Ieſu: qui non ſecundùm
2 carnem ambulant. ¶ Lex enim ſpiritus vi
tæ in Chriſto Ieſu, liberauit me à lege
3 peccati & mortis. ¶ Nam quod impoſſibile erat le-
gi, in quo infirmabatur per carnem: Deus filium
ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, & de
4 peccato damnauit peccatum in carne, ¶ ut iuſtifica-
tio legis impleretur in nobis, qui nõ ſecundum car
5 nẽ ambulamus, ſed ſecundùm ſpiritum. ¶ Qui enim
ſecundùm carnẽ ſunt, quæ carnis ſunt, ſapiunt: qui
B verò ſecundùm ſpiritum ſunt, quæ ſunt ſpiritus ſen
6 tiunt. ¶ Nam prudentia carnis, mors eſt: prudentia
7 autem ſpiritus, vita, & pax. ¶ quoniam ſapientia carnis,
ʼinimica eſt Deo`: legi enim Dei non ʼ eſt ſubiecta`, ʼinimicitia eſt i Deũ 1. ʼſubijcit 3.
8 nec enim poteſt. ¶ Qui autem in carnẽ ſunt, Deo pla
9 cere non poſſunt. ¶ Vos autem in carne non eſtis,
ſed in ſpiritu: ſi tamen Spiritus Dei habitat in vo-
bis. Si quis autem Sipiritum Chriſti non habet: hic
10 non eſt eius. ¶ Si autem Chriſtus in vobis eſt, cor-
pus quidem mortuum eſt propter peccatum, ſpiri-
11 tus verò ʼviuit` propter ʼ iuſtificationem`. ¶ Quòd ſi ʼvita 1. ʼiuſtitiã 2.
Spiritus eius qui ſuſcitauit Ieſum à mortuis, habi-
tat in vobis: qui ſuſcitauit Ieſum Chriſtum à mor-
C tuis, viuificabit & mortalia corpora veſtra, propter
12 inhabitãtem Spiritum eius in vobis. ¶ Ergo fratres,
debitores ſumus: non carni, vt ſecundùm carnem
13 viuamus. ¶ Si enim ſecundùm carnem vixeritis, mo
riemi: ſi aũt ſpiritu facta carnis mortificaueritis,
14 viuetis. ¶ Quicũque enim Spiritu Dei agũtur, ii ſunt
15 filii Dei. ¶ [Non enim accepiſtis ſpiritum ſeruitutis 2. Tim. 1. b. 7.
iterũ in timore:] ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis Gal. 4. a. 5.
16 filiorum, in quo clamamus. Abba, (Pater.) ¶ Ipſe
- enim` Spiritus, teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, -ſ.
17 quòd ſumus filii Dei. ¶ Si autem filii & hęredes: hæredes
D quidem Dei, cohæredes autẽ Chriſti: ſi tamen com
18 patimur, vt & conglorificemur. ¶ Exiſtimo enim quòd
non ſunt condignæ paſſiones huius temporis, ad fu
19 turam gloriam, quę reuelabitur in nobis. ¶ Nam ex-
pectatio creaturę, reuelationem filiorum Dei expe
20 ctat. ¶ Vanitati enim creatura ſubiecta eſt, nõ volẽs,
21 ſed propter eũ qui ſubiecit eã ʼin ſpe`: ¶ quia & ipſa ʼin ſpem 2.
creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis, in li-
22 bertatem glorię filiorũ Dei. ¶ Scimus enim quòd omnis
23 creatura ingemiſcit & parturit vſque adhuc. ¶ Non
ſolùm autẽ illa, ſed & nos ipſi primitias ſpiritus ha-
bentes, & ipſi intra nos gemimus, adoptionẽm filio
rum- Dei` expectãtes, redemptionẽ corporis noſtri. -t.
24 ¶ Spe enim ſalui facti ſumus. Spes autẽ quę videtur,
25 non eſt ſpes: nam quod videt quis, quid ſperat? ¶ Si
autem quod non videmus, ſperamus: per patientiã
26 expectamus. ¶ Similiter aũt & Spiritus adiuuat infir-
mitatem noſtram: nã quid oremus ſicut oportet ne
ſcimus: ſed ipſe Spiritus poſtulat pro nobis gemiti
27 bus innenarrabilibus. ¶ Qui autẽ ſcrutatur corda,
ſcit quid deſideret Spiritus: quia ſecũdum Deũ po-

28 stulat pro sanctis.¶Scimus autem quoniam diligen
tibus Deum, omnia cooperantur in bonum, ijs qui
29 secundum propositum vocati sunt sancti.¶Nã quos
F presciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis
filij sui: vt ipse sit primogenitus in multis fratribus.
30 ¶Quos autẽ prædestinauit, hos & vocauit: & quos
vocauit, hos & iustificauit: quos autem iustificauit,
31 illos & ˋglorificauitˋ.¶Quid ergo dicemus ad hęc? si *magnificauit 19.
32 Deus pro nobis, quis contra nos? ¶Qui etiam pro-
prio filio *non pepercit, sed pro nobis omnibus tra *suo
didit illum: quõ non etiam cum illo omnia nobis
33 donauit? ¶Quis accusabit aduersus electos Dei?
34 Deus qui iustificat.¶Quis est qui condemnet? Chri
stus Iesus qui mortuus est, imò qui & resurrexit,
qui *est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro *& 1.
35 nobis. ¶Quis ergo nos separabit à charitate Chri? -3.
G tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an pe-
36 riculum? an persecutio? an gladius? ¶(sicut scriptum
est: Quia propter te mortificamur tota die: æstima ‖Psa.43.d.23.
37 ti sumus sicut oues occisionis.) ¶Sed in his omni-
38 bus superamus propter eum qui dilexit nos.¶Cer-
tus sum enim quia neque mors, neq; vita, neq; an-
geli, neq; principatus, neq; virtutes, neq; instantia,
39 neque futura, neque fortitudo, ¶neque altitudo,
neq; profundũ, neque creatura alia poterit nos se-
parare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Do-
mino nostro.

CAPVT IX.

1 VEritatem dico in Christo*, non mentior, *Iesu
A testimonium mihi perhibente conscien
2 tia mea in Spiritu sancto. ¶quoniã tristi
tia mihi magna est, & continuus dolor
3 cordi meo.¶Optabam enim ego ipse anathema esse ‖Act.9.a.2 1.Cor.15.b.9.
à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei
4 secundùm carnẽ, ¶qui sunt Israelitę, quorũ adoptio *testamenta 3.
est filiorum, & gloria, & ˋtestamẽtumˋ, & legislatio,
5 & obsequium, & ꝓmissa, ¶quorum patres, & ex qui-
B bus est Christus secundùm carnẽ, qui est super om
6 nia Deus benedictus in secula. Amen.¶Non autem
quòd exciderit verbum Dei. Non enim omnes qui *quia 15.
7 ex Israël, ij sunt Israelitę: ¶neque ˋquiˋ semen sunt A- ‖Gen.21.b.12.
brahæ, omnes filij: ‖sed in Isaac vocabitur tibi semẽ: Galat.4.d.28.
8 ¶idest, nõ qui filij carnis, hi filij Dei: sed qui ‖filij sunt ‖Gen.18.b.10.
9 promissionis, æstimantur in semine.¶Promissionis
C enim verbum hoc est, ‖Secundùm hoc tempus ve- -2.
10 niã: & erit Sarę filius.¶Non solùm autem ˋillaˋ, ‖sed *illi 4.
& Rebecca ex vno concubitu habens Isaac ˋpatris ‖Gen.25.a.2.
11 nostriˋ. ¶Cùm enim nondum nati fuissent, aut ali- *patre nostro 5.
quid boni egissent aut mali (vt secùndum electionẽ ‖Gen.25.c.23.
12 propositum Dei maneret,) non ex operibus, sed ex
vocante dictum est ei: ‖Quia maior seruiet minori, ‖Mala.1.a.2.3.
13 ¶sicut scriptum est: ‖Iacob dilexi, Esau autem odio ‖Exo 33.d.19.
14 habui.¶Quid ergo dicemus? Nunquid iniquitas a-
15 pud Deum? Absit.¶Moysi enim dicit: Miserebor cu
D ius misereor: & misericordiam præstabo cui misere
16 bor.¶igitur non volentis, neque currentis, sed mi-
17 serentis est Dei.¶Dicit enim scriptura Pharaoni: ‖Exo.9.d.16.
‖Quia in hoc ipsum excitaui te, vt ostendã in te vir-
tutem meam: & vt annuncietur nomen meum in v-
18 niuersa terra.¶Ergo cuius vult miseretur, & quem
19 vult indurat.¶Dicis itaque mihi: Quid adhuc quæ- ‖Isai.45.b.9.
20 ritur? voluntati enim eius quis resistit? ¶O homo, tu Ie.18.a.6.
E quis es qui respondeas Deo? ‖Nunquid dicit figmẽ Sa.15.b.7.
21 tum ei qui se finxit: Quid me fecisti sic? ¶An non ha
bet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere
aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contu
22 meliam? ¶Quòd si Deus volens ostendere iram, &
notam facere potentiam suã, sustinuit in multa pa-
23 tientia, vasa iræ ˋaptaˋ in interitum, ¶vt ostẽderet di- *aptata
uitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ quæ præpa-
24 rauit in gloriam.¶Quos & vocauit nos: non solùm
25 ex Iudęis, sed etiam ex Gentibus, ¶sicut in Osee di-
cit: ‖Vocabo non plebem meam, plebem meam, & ‖Osee 2.d.23.
non dilectam, dilectam: & non misericordiam con 1.Pet.2.b.10
26 secutã, misericordiam consecutam.¶Et erit ‖in loco ‖Osee 1.d.10.
F ubi dictum est eis: Non plebs mea vos: ibi vocabun
27 tur filij Dei viui: ¶Isaias autem clamat pro Israël: ‖Isai.10.c.22.
‖Si fuerit numerus filiorum Israël tanquam arena Osee 1.d.10.
28 maris, reliquiæ saluæ fient.¶Verbum enim consum
mans & abbreuians in æquitate: quia verbum bre-
29 uiatum faciet Dominus super terram.¶& sicut prę-
G dixit Isaias: ‖Nisi Dominus sabbaoth reliquisset no ‖Isa.1.c.9
bis semen: sicut Sodoma facti essemus, & sicut Go
30 morrha similes fuissemus. ¶Quid ergo dicemus?
Quòd Gentes quæ non sectabantur iustitiam, ap-
prehenderunt iustitiam, iustitiam autẽ quæ ex fide
31 est.¶Israël verò ˋsectandoˋ legem iustitiæ, in legem *sectans 6.
32 iustitiæ nõ peruẽnit.¶Quare? Quia non ex fide, sed
quasi ex operibus: offenderunt enim in lapidem of
33 fensionis, ¶sicut scriptum est: ‖Ecce pono in Sion la ‖Isa.8.c.14
pidem offensionis, & petram scandali: & omnis qui d.16.
credit in eum, non confundetur. 1.Pe.2.b.7

CAPVT X.

1 FRatres, voluntas quidem cordis mei, &
A obsecratio ad Deum, fit pro illis in salu
2 tem.¶Testimonium enim perhibeo illis,
quòd æmulationem Dei habent, sed non se-
3 cundùm scientiam.¶Ignorãtes enim iustitiam Dei,
& suam quærentes statuere, iustitiæ Dei non sunt
4 subiecti.¶Finis enim legis Christus, ad iustitiã om-
5 ni credenti.¶Moyses enim scripsit, quoniam iusti-
tiam quæ ex lege est, ‖qui fecerit homo, viuet in ea.
6 ¶Quæ autem ex fide est iustitia, sic dicit: ‖Ne dixe- ‖Leui 18.a.5.
B ris in corde tuo: Quis ascẽdet in cœlum? idest, Chri Eze.20.b.11.
7 stum deducere. ¶Aut quis descendet in abyssum? ‖Deu.30.c.12.
8 hoc est, Christum à mortuis reuocare. ¶Sed quid -3.
ˋdicit scripturaˋ? Prope est verbum in ore tuo, & in ‖Deu.30.c.14.
corde tuo: hoc est verbum fidei quod prædicamus.
9 ¶Quia si cõfitearis in ore tuo Dñm Iesum, & in cor-
de tuo credideris quòd Deus illum suscitauit à mor
10 tuis: saluus eris. ¶Corde enim creditur ad iustitiã,
11 ore autem confessio fit ad salutem.¶Dicit enim scri
C ptura: ‖Omnis qui credit in illum, nõ confundetur. ‖Isa.28.d.16.
12 ¶Non.n.est distinctio Iudæi & Græci: nã idem Dñs
13 omnium, diues in omnes qui inuocant illum.¶‖Om ‖Ioel 2.g.32.
nis enim quicunq; inuocauerit nomen Dñi, saluus Ac.2.c.21
14 erit.¶Quõ ergo inuocabunt in quem non credide-
runt? Aut quõ credent ei quem nõ audierunt? Quo
15 modo autẽ audient sine prędicante? ¶Quomodo ve
rò prędicabũt nisi mittãtur? sicut scriptũ est: ‖Quàm ‖Isa.52.b.7
speciosi pedes euangelizantium pacem, euãgelizan Nah.1.d.15.
16 tiũ bona.¶Sed non oẽs ˋobediuntˋ Euãgelio. Isaias. *obedierunt 1.
D enim dicit: ‖Dñe, quis credidit auditui nr̃o? ¶Ergo ‖Isa.53.a.1
17 fides ex auditu: auditus autẽ per verbum Christi. Ioha.12.f.38
18 ¶Sed dico: Nunquid non audierunt? Et quidem, ‖in ‖Psal.18.a.5
omnem terram exiuit sonus eorum: & in fines or-
19 bis terræ verba eorum. ¶Sed dico: Nunquid Israël
non cognouit? Primus Moyses dicit: ‖Ego ad ęmu- ‖Deu.32.e.21.
lationem vos adducam in non gentem: in gentem
20 insipientem, in irã vos mittam. ¶Isaias autẽ audet,

Isa. 65.a.1 & 2. & dicit:| Inuentus sum à non quærentibus me, palã
21 apparui ijs qui me non interrogabant. ? Ad Israël
autem dicit:| Tota die expandi manus meas ad po
-6. pulum non credentem, & contradicentem-mihi`.

CAPVT XI.

1 DIco ergo: Nũquid Deus repulit populum
A suum? Absit: Nã & ego Israëlita sum, ex
semine Abraham, de tribu Ben-iamin.
2 ? Non repulit Deus plebem suam quam
præsciuit. An nescitis in Elia quid dicit scriptura:
quemadmodum interpellat Deũ aduersum Israël?
13.Re.19. b.10. 3 ?| Domine prophetas tuos occiderunt, altaria tua
suffoderunt: & ego relictus sum solus, & quærunt a-
13.Reg.19 b.19. 4 nimam meam. ? Sed quid dicit illi diuinum respon-
sum?| Reliqui mihi septem millia virorum, qui nõ
-4. *ante 5 curuauerunt genua-*Baal`. ? Sic ergo & in hoc tem-
-1. pore, reliquiæ secundùm electionem gratiæ- saluę`
6 factæ sunt. ? Si autem gratia, iam non ex operibus:
B alioquin gratia iã non est gratia. ? Quid ergo? Quod
7 quærebat Israël, hoc non est consecutus: electio au
tem consecuta est: cęteri verò excæcati sunt. ? sicut
Isai. 6.c.9. Mat. 13.b. 14. 8 scriptum est:| Dedit illis Deus spiritum compun-
ctionis: oculos, vt non videant, & aures, vt non au-
Ioh. 12.f. 40. Act. 28.f. 26. 9 diant vsque in hodiernũ diem. Et Dauid dicit: ? Fiat
mensa eorum *in laqueum & in captionem, & in scã
Psal.68.c.23 10 dalum, & in retributionem illis. ? Obscurentur oculi
* coram ipsis. eorum ne videant: & dorsum eorum semper incur-
11 ua. ? Dico ergo, nunquid sic offenderunt vt caderẽt?
Absit. Sed illorum delicto, salus est gentibus, vt il-
12 los|æmulentur. ? Quòd si delictum illorum diuitiæ
sunt mundi: & diminutio eorum diuitiæ Gentium:
13 quantò magis plenitudo eorum? ? Vobis enim di-
co Gentibus, quandiu quidem ego sum Gentium
14 Apostolus, ministerium meũ honorificabo, ? si quõ
ad æmulandum prouocẽ carnem meã, & saluos fa-
15 ciam aliquos ex illis. ? Si enim amissio eorum, recõ-
ciliatio est mundi: quæ assumptio, nisi vita ex mor-
16 tuis? ? Quòd si delibatio sancta est, & massa: & si ra-
17 dix sancta, & rami. ?| Quòd si aliqui ex ramis fracti
C sunt, tu autẽ cùm oleaster esses, insertus es in illis,
18 & socius radicis & pinguedinis oliuę factus es, ? no
li gloriari aduersus ramos. Quòd si gloriaris, non tu
19 radicẽ portas, sed radix te. ? Dicis ergo: Fracti sunt
20 rami, vt ego inserar. ? Bene propter incredulitatem
fracti sunt: tu autem fide stas: noli altũ sapere, sed ti
21 me. ? Si enim Deus naturalibus ramis non peper-
22 citne fortè nec tibi parcat. ? Videte ergo bonitatẽ
& seueritatem Dei: in eos quidem qui ceciderunt,
seueritatem: in te autem bonitatem Dei, si perman
23 seris in bonitate, alioquin & tu excidêris. ? Sed & il
li, si non permanserint in incredulitate, inserentur:
24 potens est enim Deus iterum inserere illos. ? Nam
si tu ex naturali excisus es oleastro, & contra natu-
rã insertus es in bonã oliuam: quantò magis ijs qui
25 secundùm naturam, inserentur suę oliuæ? ? Nolo e-
nim vos ignorare fratres, mysterium hoc (vt non si-
tis vobis ipsis sapientes) quia cæcitas ex parte con-
tigit in Israël, donec plenitudo Gentium intraret:
26 ? & sic omnis Israel saluus fieret, sicut scriptum est:
Is.59.d.20 D | Veniet ex Sion, qui eripiat & auertat impietatem
27 à Iacob. ? Et hoc illis à me testamentum: cùm abstu
28 lero peccata eorum. ? Secundùm Euangelium qui-
dem, inimici propter vos: secũdùm electionẽ autẽ,
29 carissimi propter patres. ? Sine pœnitẽtia enim sunt
30 dona & vocatio Dei. ? Sicut enim aliquando & vos
non credidistis Deo, nunc autem misericordiã cõ-
31 secuti estis propter incredulitatem illorum: ? ita &
isti nunc non crediderunt in vestram misericordiã;
32 vt & ipsi misericordiam consequantur. ? Conclusit
enim Deus omnia in incredulitatem, vt omnium
33 misereatur. ? O altitudo diuitiarũ sapientiæ & scien
tię Dei: quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius,
34 & inuestigabiles vię eius? | Quis enim cognouit sen Sap.9.c.13
35 sum Domini? Aut quis consiliarius eius fuit? ? Aut Isa. 4.c.13
36 quis prior dedit illi, & retribuẽt ei? ? Qm̃ ex ipso, & 1 Cor.2.d.16.
p ipsũ, & in ipso sunt oĩa: ipsi gloria in secula. Amẽ.

CAPVT XII.

1 OBsecro itaque vos fratres per misericor-
A diam Dei, | vt exhibeatis corpora vestra Phi.4.d.18.
hostiam viuentem, sanctam, Deo placẽ
tem, rationabile obsequium vestrum.
2 ? Et nolite conformari huic seculo: sed reforma-
mini in nouitate sensus vestri, | vt probetis quæ sit Eph 5 d.17
3 voluntas Dei bona, & beneplacẽs, & perfecta. ? Di 1.Th 4 a.3
co enim per gratiã quæ data est mihi, omnibus qui
sunt inter vos: Non plus sapere quàm oportet sape-
re, sed sapere ad sobrietatem, | vnicuiq; sicut Deus
4 diuisit mensuram fidei. ? Sicut enim in vno corpo- 1. Cor.12. b 11.
B re multa membra habemus, omnia autem membra Eph.4.b.7.
5 non eundem actum habent: ? ita multi vnum corpus
sumus in Christo, singuli autem alter alterius mẽ-
6 bra. ? Habentes autem donationes, secundùm gra-
tiam quę data est nobis, differentes: siue prophe-
7 tiam secundùm rationem fidei, ? siue ministerium
8 in ministrando, siue qui docet in doctrina, ? qui ex Amos 5. d.15.
hortatur in exhortando, qui tribuit in simplicita- Eph.4.a.3.
te, qui præest in solicitudine, qui miseretur in hila 1.Pet. 2.d.
9 ritate. ? Dilectio sine simulatione. | Odientes malũ, 22.3.c.17.
10 adhęrentes bono. ? | Charitatem fraternitatis inui- Heb.13.a 1.
C cem diligentes. Honore inuicem præuenientes. 2.Pe.5.b.5
11 ? Solicitudine non pigri. Spiritu seruentes. Domino Heb.13.a
12 seruientes. ? Spe gaudentes. In tribulatione patien 2.
13 tes. Orationi instantes. ? Necessitatibus sanctorum 1.Pe.4.b.9
14 communicantes. | Hospitalitatem sectantes. ? Bene Matt. 5.g. 44.
dicite persequentibus vos: benedicite, & nolite ma 1.Cor.3.c. 13.
15 ledicere. ? Gaudete cum gaudentibus, flete cum flẽ Pro. 3.a.7
16 tibus. ? Idipsum inuicem sentientes. Nõ alta sapien Esa 5.c.21
D tes, sed humilibus consentientes. Nolite esse pru- Pro. 20.d. 22
17 dentes apud vosmetipsos. ? | Nulli malum pro ma- 1.Pe.3.b 9
lo reddentes. Prouidentes bona non tantùm corã 2.Cor.8 d. 21.
18 Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. ? | Si fie Heb.12.d. 14.
ri potest, quod ex vobis est, cum omnibus homini-
19 bus pacem habentes. ? | Nõ vosmetipsos defenden- Ec.28.a.1
tes charissimi, sed date locũ iræ: scriptum est enim: Ma.5.f.39 Deu.32.e. 35.
20 | Mihi `vindictam`: * ego retribuam, dicit Dñs. ? Sed Heb. 10.f. 30.
si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum
da illi: hoc enim faciens, carbones ignis congeres Pro. 25.c. 25.
21 super caput eius. ? Noli vinci a malo: sed vince in `vindicta.
bono malum. * &

CAPVT XIII.

1 OMnis anima potestatibus sublimioribus Sap.6.a.4. Tit.3.a.1.
A subdita sit. Non est enim potestas nisi à 1.Pet. 2.c. 13.
Deo: quæ autem sunt, à Deo `ordinata`
2 sunt. ? Itaque qui resistit potestati, Dei ` ordinata 2.
ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi dã
3 nationem acquirunt. ? Nam principes non sunt ti-
mori boni operis, sed mali. Vis autem non timere
potestatem? Bonum fac, & habebis laudem ex illa.
4 ? Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem ma

lum

lum feceris,time:non enim ſine cauſa gladium por
tat.Dei enim miniſter eſt:vindex iu iram,ei qui ma
5 lũ agit.¶Ideo neceſſitate ſubditi eſtote : uon ſolũm
Mat. 22.c. 21. B propter iram,ſed etiam propter conſcientiã.¶Ideo
Exo.20.b. 14. 6 enim & tributa præſtatis,miniſtri enim Dei ſunt,in
Deut. 5.b. 18. 7 hoc ipſum ſeruientes.¶Reddite ergo omuibus de-
bita,cui tributum, tributum:cui vectigal, vectigal:
Mat. 19.c. 15. 8 cui timorem,timorem:cui honorem,honorẽ.¶Ne-
Le.19.d.18 C mini quicquam debeatis:uiſi, vt inuicem diligatis:
Mat. 22.d. 39. 9 qui euim diligit proximum,legem impleuit.¶Nam:
Mar. 12.c. 31. Non adulterabis,Non occides,Non furaberis,Nõ
Ga.5.c.14 falſum teſtimonium dices , Non concupiſces , & ſi
Iac.2. b.8. quod eſt aliud maudatũ: in boc verbo inſtauratur,
10 Diliges proximum tuum ſicut te ipſum.¶ Dilectio
`proximo 2. `proximi`,malum non operatur.Plenitudo ergo le
11 gis eſt dilectio.¶Et hoc ſcientes tempus,quia hora
D eſt iam nos de ſomno ſurgere.Nunc enim propior
12 eſt noſtra ſalus,quàm cùm credidimus.¶ Nox præ-
ceſſit, dies autem appropinquauit. Abijciamus er-
Lu.21.f.34 13 go opera tenebrarum,& induamur arma lucis.¶Si-
Ga.5.c.16 cut in die honeſtè ambulemus: non in comeſſatio-
1.Petr. 2.c. 11. nibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudici
`induite 4. 14 tijs,non in contentione & æmulatioue:¶ſed `indui
mini` Domiuum Ieſum Chriſtum , & carnis curam
ne feceritis in deſiderijs.

CAPVT XIIII.

1 INfirmum autem in fide aſſumite:nõ in di-
A ſceptationibus cogitationum. ¶ Alius e-
`mandu cat 2. 2 nim credit ſe manducare omnia: qui aũt
3 infirmus eſt,olus`manducet`.¶ Is qui mã
ducat, non manducantem nou ſpernat : & qui non
manducat, manducantem non iudicet. Deus enim
Iac.4.c.11. 4 illum aſſumpſit.¶ Tu quis es,qui iudicas alienũ ſer
uum?Domino ſuo ſtat, aut cadit. ſtabit autem:po-
5 tens eſt enim Deus ſtatuere illum.¶Nam alius iudi
cat diem inter diem:alius autem iudicat omnẽ diẽ.
6 vuuſquiſque in ſuo ſenſu abuudet.¶Qui ſapit diem,
B Domino ſapit.Et qui mauducat, Domino mandu-
cat:gratias euim agit Deo : Et qui nou manducat,
7 Domino uõ manducat,& gratias agit Deo.¶ Nemo
8 enim noſtrum ſibi viuit : & nemo ſibi moritur,¶ Si-
ue enim viuimus,Dño viuimus:ſiue morimur,Dño
*& 4. morimur.Siue ergo viuimus,ſiue morimur, Domi-
9 ni ſumus.¶In hoc enim Cbriſtus*mortuus eſt,& re
ſurrexit : vt & mortuorum & viuorum dominetur.
10 ¶Tu autem quid iudicas fratrem tuum? aut tu qua-
1.Cor.5.b. 10. re ſpernis fratrem tuum? Omnes enim ſtabimus an
Iſ.45.d.23 11 te tribunal Chriſti:¶ſcriptum eſt enim: Viuo ego,
Phi. 2.b.10 dicit Dominus, quoniam mihi` flectetur` omne ge-
`flectet 5. 12 nu:& omnis lingua confitebitur Deo.¶ Itaque vnuſ
C quiſque noſtrum pro ſe rationem reddet Deo.¶Nõ
13 ergo amplius inuicem iudicemus,ſed hoc iudicate
magis,ue ponatis offeudiculum fratri vel ſcandalũ.
14 ¶Scio,& confido in Domino Ieſu , quia nihil cõmu
ue per ipſum , niſi ei qui exiſtimat quid commune
15 eſſe,illi commune eſt.¶ Si enim propter cibum fra-
1.Cor. 8. b. 11. ter tuus contriſtatur : iam non ſecundùm charitatẽ
ambulas. Noli cibo tuo illũ perdere pro quo Chri
16 ſtus mortuus eſt.¶ Non ergo blaſphemetur bonum
17 noſtrum.¶ Nou eſt enim regnum Dei eſca & potus:
18 ſed iuſtitia,& pax,& gaudiũ in Spiritu ſancto.¶ qui
enim in hoc ſeruit Chriſto , placet Deo , & proba-
19 tus eſt homiuibus.¶Itaq; quæ pacis ſunt, ſectemur.
`6. & quæ ædificationis ſunt , inuicem-cuſtodiamus`.
Tit.1.d.15. 20 ¶Noli propter eſcam deſtruere opus Dei. omuia
quidem ſunt munda:ſed malum eſt homini qui per 1.Cor.8.d.13.
21 offendiculum manducat.¶ Bonum eſt non mandu
care carnem, & non bibere vinum ,neque in quo fra
ter tuus offeuditur aut ſcandalizatur , aut infirma-
22 tur.¶Tu fidem habes?penes temetipſum habe corã
Deo:Beatus qui nõ iudicat ſemetipſum in eo quod
23 probat.¶Qui autem diſcernit ſi manducauerit, dã-
natus eſt:quia non ex fide.Omne autem quod uon
eſt ex fide,peccatum eſt.

CAPVT XV.

1 DEbemus autem nos firmiores,imbecilli-
A tates infirmorum ſuſtinere , & nõ nobis
2 placere . ¶ Vnuſquiſque veſtrum proxi-
mo ſuo placeat in bonum,ad ædificatio
3 nem. ¶ Etenim Chriſtus non ſibi placuit , ſed ſicut
ſcriptum eſt: Improperia improperantium tibi ce Pſ. 68.b.10
4 ciderunt ſuper me.¶Quęcunque enim ſcripta ſunt,
ad uoſtram doctrinam ſcripta ſunt:vt per patientiã
& conſolationem ſcripturarum,ſpem habeamus.
5 ¶ Deus autem patiẽtiæ & ſolatij det vobis idipſum 1.Cor.1.b.10.
ſapere in alterutrum ſecundùm Ieſum Chriſtum :
6 ¶vt vnanimes,vno ore honorificetis Deum & patrẽ
B Domini noſtri Ieſu Chriſti.¶Propter quod ſuſcipi-
7 te inuicem: ſicut & Chriſtus ſuſcepit vos in honorẽ
8 Dei.¶Dico enim Chriſtum Ieſum,miniſtrum fuiſſe
circunciſionis propter veritatem Dei,ad confirmã-
9 das promiſſiones patrum.¶Gentes autem ſuper mi
ſericordia honorare Deum,ſicut ſcriptum eſt: Pro Pſ.17.d.50
C pterea confitebor tibi in Gentibus Domine,& uo- 2.Re.22.d.50.
10 mini tuo cantabo.¶Et iterum dicit:Lætamini Gen-
11 tes cũ plebe eius.¶Et iterum, Laudate omnes Gen Pſ.116.a.1.
tes Dominum : & magnificate eum omnes populi.
12 Et rurſus Iſaias ait: Erit radix Ieſſe : & qui exurget Iſa.11.c.10.
13 regere Gentes, in eum Gentes ſperabunt . ¶ Deus
autem ſpei repleat vos omni gaudio & pace in cre
dendo:vt abundetis in ſpe , `& virtute`Spiritus ſan `in 2.
14 cti.¶ Certus ſum autẽ fratres mei & ego ipſe de vo-
bis , quoniam & ipſi pleni eſtis dilectione , repleti
15 omni ſcientia,ita vt poſſitis alterutrũ monere.¶Au-
dacius autem ſcripſi vobis fratres ex parte, tanquã
D iu memoriam vos reduceus:propter gratiã quę da
16 ta eſt mihi à Deo , ¶ vt ſim miniſter Chriſti Ieſu in
Gentibus:ſanctificans Euangelium Dei,vt fiat obla
tio Gentium accepta - &`ſanctificata in Spiritu ſan `5.
17 cto.¶Habeo igitur gloriam In Chriſto Ieſu ad Deũ.
18 ¶Nõ enim audeo aliquid loqui eorum quæ per me
non`efficit`Chriſtus in obedientiam Gentium, ver `efficit 2.
19 bo & factis , ¶ iu virtute ſignorum & prodigiorum,
in virtute Spiritus ſancti:ita vt ab Ieruſalem per cir
E cuitum vſque ad Illyricum repleuerim Euangeliũ
20 Chriſti. ¶ Sic autem prędicaui Euangelium hoc,nõ
vbi nomiuatus eſt Chriſtus,ne ſuper alienum fuu-
21 dameutum ædificarẽ:¶ſed ſicut ſcriptum eſt, Qui- Iſa.52.d.15.
bus nõ eſt annunciatum de eo,videbunt , & qui nõ
22 audierunt,iutelligent:¶ Propter quod & impedie-
23 bar plurimum venire ad vos.*¶ Nunc verò ulterius *& prohibitus ſum vſque ab huc.
locum non habens in his regionibus, cupiditatem
autem habens veniendi ad vos ex multis iam præ-
24 cedentibus annis:¶cùm in Hiſpaniam proficiſci cœ
pero,ſpero ꝙ præteriens videam vos, & à vobis de
ducar illuc ſi uobis primum ex parte fruitus fuero.
25 ¶Nũc igitur proficiſcar in Ieruſalem miniſtrare ſan
26 ctis.¶Probauerunt enim Macedonia & Achaia col-
F lationem aliquam facere in pauperes ſanctorum
27 qui ſunt in Ieruſalem.¶Placuit enim eis: & debito-

1.Cor.9.b.11.
res sunt eorum.¦ Nam si spiritualium eorum parti-
cipes facti sunt Gentiles : debent & in carnalibus
28 ministrare illis.? Hoc igitur cùm consummauero,&
assignauero eis fructum hunc:per vos proficiscar in
29 Hispaniam.? Scio autem quoniam veniens ad vos,
30 in abundantia benedictionis Christi veniam.? Ob-
secro ergo vos fratres per Dominum nostrum Ie-
sum Christum,& per charitatem sancti Spiritus,vt
31 adiuuetis me in orationibus pro me ad Deum,? vt
liberer ab infidelibus qui sunt in Iudæa,& obsequij
32 mei oblatio accepta fiat in Ierusalem sanctis.? vt ve
niam ad vos in gaudio per voluntatem Dei,vt refri
33 gerer vobiscum.? Deus autem pacis sit cum omni-
bus vobis.Amen.

CAPVT XVI.

1 Commendo autem vobis Phœben,sororē
A nostram, quæ est in ministerio Ecclesiæ,
2 quę est in Cenchris : ? vt eam suscipiatis
in Domino dignè sanctis : & assistatis ei
in quocunque negocio vestri indiguerit. etenim ip
1 Act.18.a.2.& 26.
3 sa quoq; astitit multis,& mihi ipsi.? Salutate¦ Priscā
4 & Aquilam adiutores meos in Christo Iesu ? (qui
pro anima mea suas ceruices supposuerunt:quibus
non solus ego gratias ago , sed & cunctæ ecclesiæ
5 Gentium)? & domesticam ecclesiam eorum.Saluta
te Ephęnetum dilectum mihi:qui est primitiuus A-
6 siæ in Christo*.? Salutate Mariam, quæ multum la-
*Iesu
7 borauit in nobis.? Salutate Andronicum & Iuliā
vobis
Iuniam L.
B cognatos & concaptiuos meos: qui sunt nobiles in
8 Apostolis,qui & ante me fuerunt in Christo.? Salu
tate Ampliatum dilectissimum mihi in Domino.
9 ? Salutate Vrbanum adiutorem nostrum in Christo
10 Iesu,& Stachyn dilectum meum.? Salutate Apellē
11 probum in Christo.? Salutate eos qui sunt ex Ari-
stoboli*. Salutate Ierodiónem cognatum meum.
*domo
Salutate eos qui sunt ex Narcissi domo, qui sunt in
12 Domino.? Salutate Tryphęnam & Tryphosam:quę
laborāt in Domino. Salutate Persidem carissimam,
13 quæ multum laborauit in Domino.? Salutate Ru-
fum electum in Domino,& matrem eius & meam.
14 Salutate Asyncritum,Phlegontem,Hermam , Pa-
15 trobam,Hermen:& qui cum eis sunt,fratres.? Salu-
tate Philologum & Iuliam : Nereum & sororē eius
& Olympiadem: & omnes qui cū eis sunt, sanctos.
16 ? Salutate inuicem in osculo sancto. Salutant vos
17 omnes Ecclesiæ Christi.? Rogo autem vos fratres,
C vt obseruetis eos qui dissensiones & offendicula
præter doctrinam,quam vos didicistis,faciūt, & de
18 clinate ab illis.? Huiuscemodi enim Christo Domi-
no nostro non seruiunt,sed suo ventri:& per dulces
sermones & benedictiones seducunt corda inno-
19 centium.? Vestra enim obedientia in omnem locū
diuulgata est.Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos
20 sapientes esse in bono:& simplices in malo.? Deus
autem pacis conterat Satanam sub pedibus vestris
velociter.Gratia Domini nostri Iesu Christi vobis-
21 cum.¦ Salutat vos Timótheus adiutor meus,& Lu- 1 Ac.16.a.
22 cius,& Iason & Sosipater cognati mei.? Saluto vos Phi.2.c.19
23 ego Tertius,qui scripsi epistolam, in Domino.? Sa
D lutat vos Caius hospes meus,& vniuersa ecclesia. vniuersæ ecclesiæ 6.
Salutat vos Erastus arcarius ciuitatis , & Quartus,
24 frater.? Gratia Domini nostri Iesu Christi cum om-
25 nibus vobis,Amen. ? ¦ Ei autem qui potens est vos 1 Eph.3.d.20.
confirmare iuxta euangelium meum & prædicatio
nem Iesu Christi,secundùm reuelationem mysterij
26 temporibus æternis taciti, ? (quod nunc patefactū
est per scripturas Prophetarum secundùm præce-
ptum æterni Dei,ad obeditionem fidei) in cunctis
27 Gentibus cogniti , ? soli sapienti Deo per Iesum
Christum, cui honor, & gloria in secula seculo-
rum. Amen.

Epistola Pauli ad Romanos, finis.

ARGVMENTVM IN PRIMAM Epistolam Pauli ad Corinthios.

CORINTHII, sunt Achaici, & hi similiter ab Apostolo audierunt verbum veritatis & subuersi sunt multifarie à falsis apostolis: quidam à Philosophiæ verbosa eloquentia: alij secta legis Iudaicæ inducti sunt, Hos reuocat Apostolus ad veram fidem & Euangelicam sapientiam: scribens eis ab Ephesο per Timòtheum discipulum suum.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, Ad Corinthios I.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS vocatus Apostolus Iesu Christi,
A per voluntatem Dei, & Sosthenes frater,
2 ¶ Ecclesiæ Dei quę est Corinthi, sanctificatis in Christo Iesu, vocatis sanctis, cum omnibus qui inuocant nomen Domini nostri Iesu Christi in om
3 ni loco ipsorum & nostro. ¶ Gratia vobis & pax à
4 Deo patre nostro & Domino Iesu Christo. ¶ Gra-
tias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei
5 quæ data est vobis in Christo Iesu, ¶ quòd in omni-
bus diuites facti estis in illo, in omni verbo, & in
6 omni scientia, (¶ sicut testimonium Christi coufir-
7 matum est in vobis,) ¶ ita vt nihil vobis desit in vlla
gratia, expectantibus reuelationem Domini nostri
8 Iesu Christi, ¶ qui & confirmabit vos vsque in finē
B sine crimine, in die aduentus Domini nostri Iesu
9 Christi. ¶ | Fidelis Deus: per quem vocati estis in so- (1. Th. 5. d. 24.)
10 cietatem filij eius Iesu Christi Domini nostri. ¶ Ob-
secro autem vos fratres, per nomen Domini nostri
Iesu Christi, vt idipsum dicatis omnes, & non sint
in vobis schismata: sitis autem perfecti * in eodem (* eadē mēte & eadem sententia)
11 sensu, & in eadem scientia *. ¶ Significatum est enim
mihi de vobis fratres mei, ab ijs qui sunt Chloes,
12 quia cōtentiones sunt inter vos. ¶ Hoc autem dico,
quòd vnusquisq; vestrum dicit, Ego quidem sum
Pauli, ego autem | Apollo, ego verò Cephę, ego aūt (Act. 18. f. 24.)
13 Christi. ¶ Diuisus est Christus? Nunquid Paulus cru
cifixus est pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati
14 estis? ¶ Gratias ago Deo * quod nominem vestrum (* meo)
15 baptizaui, nisi | Chrispum & Caium: ¶ ne quis dicat (Ac. 18 c. 8)
16 quòd in nomine meo baptizati estis. ¶ Baptizaui
C autem & Stéphanæ domum. Cęterùm nescio si quē
17 alium * baptizauerim. ¶ Non enim misit me Christus (* vestrum.)
baptizare, sed euangelizare: | non in sapientia ver- (2. Pe. 1. c. 16.)
18 bi, vt non euacuetur crux Christi. ¶ Verbum enim
crucis pereuntibus quidem stultitia est: ijs autē qui
19 salui fiunt, id est nobis: | Dei virtus est. ¶ Scriptum est (Ind. 2. a. 24)
enim: | Perdam sapientiam sapientium: & pruden- (Ro. 1. b. 16.) (Isai. 9. c. 14.)
20 tiam prudentiū reprobabo. ¶ | Vbi sapiens? vbi Scri- (Isa. 33. c. 18.)
ba? vbi conquisitor huius seculi? Nonne stultam
21 fecit Deus sapientiam huius mundi? ¶ Nam quia in
D Dei sapientia non cognouit mundus per sapientiā
Deum: placuit Deo per stultitiam prædicationis
22 saluos facere credentes. ¶ Quoniam & Iudæi signa
23 petunt, & Græci sapientiam quærunt: ¶ nos autem
prædicamus Christum crucifixum: Iudæis quidem
24 scandalum, Gentibus autem stultitiam: ¶ ipsis autē
vocatis Iudæis atque Græcis Christum Dei virtutē
25 & Dei sapientiam. ¶ quia quod stultum est Dei, sa-
pientius est hominibus: & quod infirmum est Dei,
26 fortius est hominibus. ¶ Videte enim vocationem
vestram fratres, quia non multi sapientes secūdùm
27 carnem, non multi potentes, nō multi nobiles: ¶ sed
quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, vt confundat
sapientes: & infirma mundi, elegit Deus, vt confun
28 dat fortia: & ignobilia mundi, & contemptibilia e-
legit Deus, & ea quę no sunt, vt ea quæ sunt destrue
29 ret: ¶ vt non glorietur omnis caro in conspectu eius.
30 ¶ Ex ipso autem vos estis in Christo Iesu, qui factus
est nobis sapientia à Deo & | iustitia & sanctificatio (Ier. 23. a. 6.)
31 & redemptio: ¶ vt quemadmodū scriptum est: | Qui (Iere. 9. f. 23.)
gloriatur, in Domino glorietur. (2. Cor. 10. d. 17.)

CAPVT II.

1 ET ego cùm venissem ad vos fratres, veni
A non in sublimitate sermonis aut sapien- (Su. 1. c. 17.)
tię, annuncians vobis testimonium Chri
2 sti. ¶ Non enim iudicaui me scire aliquid
inter vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum.
3 ¶ Et | ego in infirmitate & timore & tremore multo (Ac. 17 a 1.)
4 fui apud vos: ¶ & | sermo meus & prædicatio mea nō
B in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in (Suprà 1. c. 17.)
5 ostensione spiritus & virtutis: ¶ vt fides vestra nō sit
in sapientia hominum, sed in virtute Dei. Sapien-
6 tiam autem loquimur inter perfectos. ¶ Sapientiā
verò non huius seculi, neque principum huius se-
7 culi, qui destruuntur: ¶ sed loquimur Dei sapientiā
in mysterio, quæ abscondita est, quā prædestinauit
8 Deus ante secula in gloriam nostram, ¶ quam ne-
mo principum huius seculi cognouit: si enim co-
gnouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixis-
9 sent. ¶ Sed sicut scriptum est, | Quod oculus non vi- (Is. 64. a. 4.)
C dit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit
10 quę præparauit Deus ijs qui diligunt illum. ¶ nobis
autem reuelauit Deus per Spiritum suum. Spiritus
11 enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei. ¶ Quis
enim hominum scit quæ sunt hominis, nisi spiritus
hominis, qui in ipso est? ita & quæ Dei sunt, nemo
12 cognouit, nisi Spiritus Dei. ¶ Nos autem non spiri-

-a. tum-huius' mundi accepimus, sed spiritum qui ex
Deo est, vt sciamus quæ à Deo donata sunt nobis.
12. Pet.1. c.16. 13 ¶|quæ & loquimur non in doctis humanę sapientię
verbis:sed in doctrina Spiritus, spiritualibus spiri-
14 tualia comparātes.¶Animalis autē homo non per-
D cipit ea quæ sunt Spiritus Dei: stultitia enim est il-
li,& non potest intelligere: quia spiritualiter'exa-
'examinātur 1. 15 minatur'.¶Spiritualis autem iudicat omnia: & ipse
‖ Is. 40. c. 13. 16 à nemine iudicatur.¶‖ Quis enim cognouit sensum
Sa. 9.c.13 Rom.11.d. 34. 'Domini, qui instruat eum'? Nos autem sensum
'domini? aut quis instruxit eum? Christi habemus.

CAPVT III.

1 ET ego fratres, non potui vobis loqui qua
A si spiritualibus,sed quasi carnalibus.Tá-
2 quàm paruulis in Christo,¶lac vobis po
tum dedi,non escam:nondum enim po-
teratis: sed nec nunc quidem potestis: adhuc enim
3 carnales estis.¶Cum enim sit inter vos zelus & con
tentio: nónne carnales estis, & secundùm hominē
4 ambulatis?¶Cùm enim quis dicat, Ego quidem sum
'carnales 2. Pauli: alius autem, Ego Apollo: nónne'homines'
5 estis?Quid igitur est Apollo,qd verò Paulus?¶Mi-
B nistri eius cui credidistis,& vnicuique sicut Domi-
6 nus dedit.¶Ego plantaui:Apollo rigauit: sed Deus
7 incrementum dedit.¶Itaque neque qui plantat est
aliquid,neque qui rigat:sed qui incrementum dat,
ps.61.b.13 8 Deus.¶ Qui autem plantat & qui rigat vnum sunt.
‖Gal. 6.b. 5. ‖Vnusquisque autem propriam mercedem accipiet
9 secundùm suum laborem.¶ Dei enim sumus adiuto
10 res:Dei agricultura estis: Dei edificatio estis.¶Se-
cundùm gratiam Dei quæ data est mihi, vt sapiens
architectus fundamētum posui: alius autem super-
ędificat. Vnusquisque autem videat quō superædi-
11 ficet.¶ Fundamentum enim aliud nemo potest po-
nere,pręter id quod positum est:quod est Christus
12 Iesus.¶Siquis autem superædificat super fundamē
C tum hoc,aurum, argentū, lapides preciosos,ligna,
13 fœnum, stipulam,¶vniuscuiusque opus manifestū
-s. erit:Dies enim-Domini' declarabit,quia in igne re
uelabitur:& vniuscuiusque opus quale sit,ignis pro
14 babit.¶ Si cuius opus manserit quod superædifica-
15 uit: mercedem accipiet.¶ Si cuius opus arserit, de-
trimentum patietur:ipse autem saluus erit:sic tamē
16 quasi per ignem.¶Nescitis quia templum Dei estis:
17 & Spiritus Dei habitat in vobis?¶Si quis autem tē-
‖ Infrà 6. d.19. D plum Dei violauerit,disperdet illum Deus.‖ Tem-
2.Co. 6.d. 16. 18 plum enim Dei sanctum est:quod estis uos.¶Nemo
se seducat: si quis videtur inter vos sapiens esse in
19 hoc seculo,stultus fiat vt sit sapiens.¶Sapiētia enim
huius mundi,stultitia est apud Deum.Scriptum est
‖Iob.5.a. 13. enim:‖ Comprehēdam sapientes in astutia eorum.
ps.93.b.11. 20 ¶Et iterum.‖ Dominus nouit cogitationes sapien-
21 tium,quoniam vanæ sunt.¶ Nemo itaque glorietur
22 in hominibus.¶ Omnia enim vestra sunt: siue Pau-
lus,siue Apollo,siue Cephas,siue mundus, siue vi-
ta,siue mors,siue pręsentia,siue futura.omnia enim
23 vr̄a sunt:¶vos autem Christi: Christus autem Dei.

CAPVT IIII.

2.Cor.6. a.4. 1 SIc nos existimet homo vt‖ministros Chri
A sti, & dispensatores mysteriorum Dei.
2 ¶Hic iam quęritur inter dispensatores vt
3 vt fidelis quis inueniatur.¶Mihi aūt pro
minimo est vt à uobis iudicer, aut ab humano die:
4 sed neque meipsum iudico.¶Nihil enim mihi con-
scius sum:sed non in hoc iustificatus sum: qui autē
5 iudicat me, Dominus est.¶ Itaq; nolite ante tēpus
iudicare:quoadusque ueniat Dominus, qui & illu
minabit abscondita tenebrarum, & manifestabit
cōsilia cordium: & tunc laus erit vnicuique à Deo.
6 ¶Hęc autem fratres transfiguraui in me & Apollo,
propter vos:ut in nobis discatis,ne suprà quam scri
ptum est, vnus aduersus alterum infletur pro alio.
7 ¶Quis enim te discernit?Quid autem habes, quod
B non accepisti?Si autē accepisti, quid gloriaris qua-
8 si non acceperis?¶Iam saturati estis,iam diuites fa-
cti estis:sine nobis regnatis: & vtinam'regnetis','ut
9 & nos uobiscū'regnemus'.¶Puto enim quòd Deus 'regnaretis 9.
nos apostolos nouissimos ostendit,tanquam morti 'regnaremus 5.
C destinatos: quia spectaculum facti sumus mundo
10 & angelis & hominibus.¶ Nos stulti propter Chri-
stum,vos autem prudentes in Christo:nos infirmi,
uos autem fortes:uos nobiles, nos autem ignobi-
11 les.¶ Vsque in hanc horam & esurimus, & sitimus:
& nudi sumus,& colaphis cædimur,& instabiles su
12 mus,¶‖ & laboramus operantes manibus uostris:
maledicimur,& benedicimus:persecutionem pati Act.20.g. 34.
13 mur,& sustinemus:¶blasphemamur,& obsecramus. 1. Th,2.b. 9.
tanquam purgamenta huius mundi facti sumus, 2.Th 3 b. 8.
14 omnium peripsēma vsque adhuc.¶Non ut confun-
dam uos hæc scribo: sed ut filios meos charissimos
15 moneo.¶ Nam si decem millia pædagogorum ha-
beatis in Christo: sed non multos patres. Nam in
16 Christo Iesu,per euāgelium ego uos genui.¶Rogo
17 ergo uos, imitatores mei estote*. Ideo misi ad uos
D Timótheū,qui est filius meus charissimus & fidelis * sicut & ego Christi
in Domino:qui uos commonefaciet uias meas quę
sunt in Christo Iesu, sicut ubique in omni Ecclesia
18 doceo,¶Tanquam non uenturus sim ad uos,sic in-
19 flati sunt quidā.¶Veniam autem ad uos citò,si Do-
minus uoluerit: & cognoscam non sermonem eo-
20 rum qui inflati sunt, sed uirtutem.¶ Non enim in
21 sermone est regnum Dei,sed in uirtute.¶Quid uul-
tis?in uirga ueniam ad uos:an in charitate,& spiri-
tu mansuetudinis?

CAPVT V.

1 OMnino auditur inter uos fornicatio,& ta
A lis fornicatio, qualis nec inter Gentes, ‖Le.18.b.
2 ‖ita ut uxorem patris aliquis habeat.¶Et 8.20.b.11.
uos inflati estis:& non magis luctum ha-
buistis,ut tollatur de medio uestrum,qui hoc opus
3 fecit?¶‖ Ego quidem absens corpore,præsens autē Col.2.a.5
B Spiritu,iam iudicaui ut præsens,eum qui sic* opera * hoc 1.
4 tus est,¶in nomine Domini nostri Iesu Christi,con-
gregatis uobis & meo spiritu,cum uirtute Domini
5 nostri Iesu *¶tradere huiusmodi' satanę in interitū *Christi 9 -a.
carnis, ut spiritus saluus sit in die Domini-nostri'
6 Iesu-Christi'.¶Non est bona gloriatio uestra.‖Ne- Gal.5.b.9.
C scitis quia modicum fermentum totā massam cor-
7 rumpit?¶Expurgate*uetus fermentum, ut sitis no- * igitur 4.
ua conspersio sicut estis azymi.Etenim Pascha no-
8 strum immolatus est Christus.¶ Itaque epulemur,
non in fermento ueteri,neque in fermento malitię
& nequitię: sed in azymis synceritatis & ueritatis.
9 ¶Scripsi uobis in epistola.Ne commisceamini for-
10 nicarijs:¶ non utique fornicarijs huius mundi, aut
D auaris,aut rapacibus,aut idólis seruientibus:alio-
11 quin debueratis de hoc mundo exisse.¶ Nunc autē
scripsi uobis non commisceri,si is qui frater nomi
natur,est fornicator,aut auarus,aut idólis seruiēs,

aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax: cùm eiusmo
12 di nec cibum sumere. Quid enim mihi de ijs qui fo
ris sunt iudicare? Nónne de ijs qui intus sunt, uos
13 iudicatis? nam eos qui foris sunt, Deus iudicabit.
Auferte malum ex vobisipsis.

CAPVT VI.

1 Vdet aliquis vestrum habens negocium
A aduersus alterũ, iudicari apud iniquos,
2 & non apud sanctos? An nescitis quo-
niam sancti de* mundo iudicabunt? Et si *hoc
in vobis iudicabitur mundus: indigni estis, qui de
3 minimis iudicetis? Nescitis qm̃ angelos iudicabi-
4 mus? quantò magis secularia? Secularia igitur iu-
dicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in ec-
5 clesia, illos constituite ad iudicandum. Ad verecũ
B diam uestram dico. Sic non est inter vos sapiens
quisquam, qui possit iudicare inter fratrem suum?
6 Sed frater cũ fratre iudicio cõtendit, & hoc apud
7 infideles? Iam quidem omnino delictum est in vo
bis, quòd iudicia habetis inter vos. Quare non magis
Mat. 5. g. 39. Lu. 6. d. 29 Ro. 12. d. 19. 1. The. 4. a. 6. iniuriam accipitis? quare non magis fraudem pati-
8 mini? Sed vos iniuriam facitis & fraudatis: & hoc
9 fratribus. An nescitis quia iniqui regnum Dei nõ
possidebunt? Nolite errare: Neq; fornicarij, neque
idôlis seruientes, neq; adulteri, neq; molles, neq;
10 masculorum concubitores, neq; fures, neq; auari,
C neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces re-
quidam 11 gnum Dei possidebunt. Et hæc quidem fuistis: sed
abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis
in nomine Dñi nostri Iesu Christi, & in Spiritu Dei
12 nostri. Omnia mihi licent, sed non oĩa expediunt.
Eccl. 37. d. 31. Oĩa mihi licent: sed ego sub nullius redigar potesta
Inf. 10. f. 22 13 te. Esca ventri, & venter escis: Deus autem hunc &
hinc haec 4. has destruet: corpus autem non fornicationi, sed
14 Dño: & Dominus corpori. Deus verò & Dominũ
15 suscitauit: & nos suscitabit per virtutem suam. Ne-
D scitis quoniam corpora vestra membra sunt Chri-
sti? Tollens ergo membra Christi, faciam membra
16 meretricis? Absit. An nescitis, quoniam qui adhæ-
Gen. 2. d. 24 ret meretrici, vnum corpus efficitur? Erunt enim
Mat. 19. a. 5 17 (inquit) duo in carne vna. Qui autem adhæret Do
Mar. 10. a. 8 18 mino: vnus spiritus est. Fugite fornicationem. Om
enim Eph. 5. g. 31 ne* peccatum quodcunque fecerit homo, extra cor
Su. 3. d. 17 pus est: qui autem fornicatur, in corpus suum pec-
2. Co. 6. d. 17. 19 cat. An nescitis quoniam membra vestra, templum
sunt Spũs sancti, qui in vobis est, quẽ habetis à Deo
Infr. 7. d. 23. 20 & non estis vestri? Empti enim estis precio ma-
gno. Glorificate & portate Deũ in corpore vestro.

CAPVT VII.

1 E quibus autem scripsistis mihi? Bonum
A est homini mulierem non tangere. Pro
2 pter fornicationem autem vnusquisque
suã vxorem habeat, & vnaquæque suum
1. Pet. 1. c. 18 1. Pet. 3. b. 7 3 virum habeat. Vxori vir debitum reddat: similiter
4 autem & vxor uiro. Mulier sui corporis potesta-
tem non habet: sed uir. Similiter autem & uir, sui
5 corporis potestatem non habet: sed mulier. No-
lite fraudare inuicem, nisi fortè ex consensu ad
ieiunio, & tempus, ut uacetis* orationi: & iterum reuerti-
mini in idipsum, ne tentet uos satanas propter in-
6 continentiam uestram. Hoc autem dico secun-
7 dùm indulgentiam, non secundùm imperium. Vo
lo autem omnes homines esse sicut me ipsum: sed
unusquisque proprium donum habet ex Deo: alius
8 quidem sic, alius uerò sic. Dico autem non nuptis
B & uiduis: bonum est illis si sic permaneant sicut & manean
9 ego. Quod si non se continent, nubant. Melius est
10 enim nubere, quàm uri. Iis autem qui matrimonio
iuncti sunt præcipio non ego, sed Dominus, uxo- Mat. 5. c. 32. 19. b. 9
11 rem à uiro non discedere. quòd si discesserit, ma- Mar. 10. b. 9
nere innuptã, aut uiro suo reconciliari. Et uir uxo- 10. 11.
12 rem non dimittat. Nam cæteris, ego dico non Do Lu. 16. d. 18
minus. Siquis frater uxorem habet infidelem,
& hæc consentit habitare cum illo: nõ dimittat il-
13 lam. Et si qua mulier habet uirum infidelem, &
C hic consentit habitare cùm illa: non dimittat uirũ:
14 sanctificatus est enim uir infidelis per mulierem fi
delem: & sanctificata est mulier infidelis per uirũ fi
delem: alioquin filij uestri immundi essent: nunc au
15 tẽ sancti sunt. Quod si infidelis discedit: discedat.
non enim seruituti subiectus est frater aut soror in
16 huiusmodi: in pace autem uocauit nos Deus. Vn-
de enim scis mulier, si uirũ saluum facies? aut unde
17 scis uir, si mulierem saluam facies? nisi unicuiq; si-
cut diuisit Dñs, unumquemq; sicut uocauit Deus,
ita ambulet, & sicut in omnibus ecclesijs doceo.
18 Circuncisus aliquis uocatus est? non adducat præ
D putium. In præputio aliquis uocatus est? non circũ
19 cidatur. Circuncisio nihil est, & præputiũ nihil est:
20 sed obseruatio mandatorum Dei. Vnusquisq; in
21 qua uocatione uocatus est, in ea permaneat. Ser- Eph. 4. a. 1.
uus uocatus es? nõ sit tibi curæ: sed & si potes fieri li
22 ber, magis utere. Qui enim in Domino uocatus est
seruus, libertus est Domini: similiter qui liber uoca Su. 6. d. 20.
23 tus est, seruus est Christi. Precio empti estis, noli- 1. Pet. 1. c. 18.
E te fieri serui hominum. Vnusquisque in quo uoca-
24 tus est, frater in hoc permaneat apud Deum. fratres 2. maneant
25 De uirginibus autem præceptum Domini nõ ha-
beo: consilium autem do, tanquam misericordiam
26 consecutus à Domino vt sim fidelis. Existimo er-
go hoc bonum esse propter instantem necessitatẽ, enim autem 6.
27 quoniam bonum est homini sic esse: Alligatus es
vxori? noli quærere solutionem. Solutus es ab vxo-
28 re? noli quærere vxorem. Si autem acceperis vxo-
rem, non peccasti. Et si nupserit virgo, non pecca-
uit: tribulationem tamen carnis habebunt huius-
29 modi. Ego autem uobis parco. Hoc itaq; dico fra
tres, tempus breue est: reliquum est, vt & qui habent
30 vxores, tanquam non habentes sint: & qui flent,
tanquam non flentes: & qui gaudent, tanquam non
gaudentes: & qui emunt, tanquam non possidẽtes:
& qui vtuntur hoc mundo, tanquam non utantur:
31 præterit enim figura huius mundi. Volo autem vos
F sine solicitudine esse. Qui sine vxore est, solici-
32 tus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo.
33 Qui autem cum vxore est, solicitus est, quæ sunt
34 mundi, quomodo placeat uxori: & diuisus est. Et
mulier innupta & uirgo, cogitat quæ Domini sunt:
vt sit sancta & corpore & spũ. Quæ autem nupta est,
35 cogitat quæ sunt mundi: quõ placeat viro. Porrò
hoc ad vtilitatem vrãm dico: non vt non laqueũ uo-
bis iniiciam, sed ad id quod honestũ est, & quod fa-
cultatẽ præbeat sine impedimento Dñm obseruan obsecran-
36 di. Si qs autẽ turpem se uideri existimat super uir di.
G gine sua, quòd sit superadulta, & ita oportet fieri: quod
37 uult faciat: non peccat si nubat. Nam qui statuit in
corde suo firmus, non habens necessitatẽ, potestatẽ
autem habẽs suæ uoluntatis, & hoc iudicauit in cor

38 de ſuo,ſeruare virginem ſuam benefacit. ¶Igitur &
qui matrimonio iungit virginem ſuam, bene facit:
39 & qui non iungit,melius facit.¶ Mulier alligata eſt
legi quanto tempore vir eius viuit:quòd ſi dormie-
rit vir ejus,liberata eſt *: cui vult nubat , tantùm in
Domino . ¶ Beatior autem erit , ſi ſic permanſetit
ſecundùm meum conſilium : puto autem quòd &
ego Spiritum Dei habeam.

CAPVT VIII.

1 DE ijs autem quæ idólis ſacrificantur, ſci-
A mus quia omnes ſcientiam habemus.
2 Scientia inflat:charitas verò ædificat.¶Si
quis autem ſe exiſtimat ſcire aliquid,
nōdum cognouit,quemadmodū oporteat eū ſcire .
3 ¶Si quis autem diligit Deū, hic cognitus eſt ab eo .
4 ¶De eſcis antē quæ idólis immolantur,ſcimus quia
B nihil eſt idólum in mundo:& quod nullus eſt Deus
5 niſi vnus.¶Nam etſi ſunt qui dicantur dij,ſiue in cœ
lo,ſiue in terra(ſiquidem ſunt dij multi,& Domini
6 multi)¶nobis tamen vnus Deus, Pater, ex quo om
nia & nos in`illum` : & vnus Dominus, Ieſus Chri-
7 ſtus,per quem omnia, & nos per ipſum . ¶ Sed non
in omnibus eſt ſcientia . Quidam autem*conſcien-
C tia vſque nunc idóli,quaſi idólothytum manducāt:
& conſcientia ipſorum cùm ſit infirma, polluitur.
8 ¶Eſca autem nos non commendat Deo. Neque
enim ſi manducauerimus, abundabimus: neque ſi
9 non manducauerimus,deficiemus. ¶Videte autem
ne fortè hæc licentia veſtra offendiculum fiat infir-
10 mis.¶Si enim quis viderit eum qui habet ſciētiam,
D in idolio recumbentem : nónne conſcientia eius,
cùm ſit infirma,ædificabitur ad manducandum idó
11 lothyta?¶Et peribit infirmus in tua`ſciētia` frater,
12 propter quem Chriſtus mortuus eſt?¶Sic autē pec-
cantes in fratres, & percutientes conſcientiam eo-
13 rùm infirmam : in Chriſtum peccatis . ¶ Quapro-
pter ſi eſca ſcandalizat fratrem meum:non mandu
cabo carnem in æternū,ne fratrem meū ſcandalizē.

CAPVT IX.

1 NOn ſum liber?Non ſum Apoſtolus?Nón
A ne Chriſtum Ieſum Dominum noſtrum
vidi?Nónne opus meum vos eſtis in Do
2 mino? ¶- Et` ſi alijs non ſum Apoſtolus:
ſed tamen vobis ſum:nam ſignaculum Apoſtolatus
3 mei vos eſtis in Domino:¶ mea defenſio apud eos
4 qui me interrogant, hæc eſt : ¶Nunquid non habe-
5 mus poteſtatem manducandi & bibendi ? ¶ Nun-
quid non habemus poteſtatem mulierem ſororem
circunducendi , ſicut & cæteri Apoſtoli & fratres
6 Domini, & Cephas ? ¶ Aut ego ſolus & Barnabas,
7 non habemus poteſtatem hoc operandi?¶Quis mi
litat ſuis ſtipendijs vnquam ? Quis plantat vineam:
& de fructu eius non edit?Quis paſcit gregem:& de
8 lacte gregis non manducat ? ¶ Nunquid ſecundùm
9 hominem hæc dico?An & lex hæc non dicit?¶Scri-
B ptum eſt enim in lege Moyſi: Non alligabis os bo-
10 ui trituranti. Nunquid de bobus cura eſt Deo?¶An
propter nos vtique*dicit?Nam propter nos ſcripta
ſunt: quoniā debet in ſpe qui arat,arare:& qui tritu
rat,in ſpe fructus percipiendi.¶ Si nos vobis ſpiri-
tualia ſeminauimus,magnum eſt ſi nos carnalia ve
12 ſtra metamus ? ¶ Si alij poteſtatis veſtræ participes
ſunt: quare non potius nos ? Sed non vſi ſumus hac
poteſtate:ſed omnia ſuſtinemus,ne quod offendi-
13 culum demus Euangelio Chriſti . ¶ Neſcitis quo- Deu.18.a.1.
niā qui in ſacrario operantur: quæ de ſacrario ſunt
edunt:-&`qui altari deſeruiunt, cum altari partici- -8.
14 pant ? ¶ Ita & Dominus ordinauit ijs qui Euange-
15 lium annunciant , de Euangelio viuere . ¶Ego au-
tem nullo horum vſus ſum. Non autem ſcripſi hæc,
C vt ita fiat in me:bonum eſt enim mihi magis mori,
16 quàm vt gloriam meam quis euacuet . ¶ Nam & ſi
euangelizauero,nō eſt mihi gloria ; neceſſitas enim
mihi incumbit:væ enim mihi eſt,ſi non euangeliza
17 uero . ¶Si enim volens hoc ago: mercedem habeo:
18 ſi autem inuitus:diſpenſatio mihi credita eſt.¶Quæ
eſt ergo merces mea?Vt euangelium prædicans,ſi-
ne ſumptu ponam Euangelium, vt non abutar po-
19 teſtate mea in Euangelio.¶Nam cùm liber eſſem ex
omnibus, omnium me ſeruum feci:vt plures lucri-
20 facerem . ¶Et factus ſum Iudæis tanquam Iudæus:
21 vt Iudæos lucrarer.¶ ijs qui ſub lege ſunt : quaſi ſub
lege eſſem(cùm ipſe nō eſſem ſub lege)ut eos q ſub
D lege erant, lucrifacerem:ijs qui ſine lege erāt,tanq
ſine lege eſſem(cùm ſine lege Dei non eſſem:ſed in
lege eſſem Chriſti) ut lucrifacerem eos qui ſine le-
22 ge erant.¶Factus ſum infirmis infirmus:ut infirmos
lucrifacerem. Omnibus omnia factus ſum : ut om-
23 nes facerem ſaluos . ¶ Omnia autem facio propter
24 Euangelium : ut particeps eius efficiar . ¶ Neſcitis
quòd ij qui in ſtadio currunt, omnes quidem cur-
runt: ſed unus accipit brauium?Sic currite ut com-
25 prehendatis . ¶Omnis autem qui in agone conten-
dit ab omnibus ſe abſtinet,& illi quidem ut corru-
ptibilem coronam accipiant : nos autem incorru-
26 ptam.¶Ego igitur ſic curro, non quaſi in incertum:
27 ſic pugno,non quaſi aërem uerberans:¶ſed caſtigo
corpus meum , & in ſeruirutem redigo , ne fortè
cùm alijs prædicauerim, ipſe reprobus efficiar.

CAPVT X.

1 NOlo enim uos ignorare fratres, quoniam
A patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, Exo.13.d.21.
2 & omnes mare tranſierunt , ¶ & omnes Nu.9.c.18
in Moyſe baptizati ſunt in nube & in ma
3 ri:& omnes eandem eſcam ſpiritalem manduca- Exo.14.c.22.
4 uerunt, ¶ & omnes eundem potum ſpiritalem bi- Exo.16.d.5.
B berunt(bibebant autem de ſpiritali, conſequente
5 eos, petra:petra autem erat Chriſtus:)¶ ſed non in Exo.17.b.6.
pluribus eorum beneplacitum eſt Deo :nam`pro- Nu.20.b.10 & 11.
6 ſtrati ſunt in deſerto : ¶ Hac autem in figura facta Nu.26.g.65.
ſunt noſtri,ut non ſimus concupiſcentes malorum,
7 ſicut & illi concupierunt . ¶ Neque idólolatræ ef- Exod.32.b.6.
ficiamini , ſicut quidam ex ipſis : quemadmodum Nu.11.4 b.5.
ſcriptum eſt : Sedit populus manducare & bibere,
8 & ſurrexerunt ludere . ¶Neque fornicemus, ſicut Pſal.105.b.14.
quidam ex ipſis fornicati ſunt, & ceciderunt una Nu.25.a.2.
9 die uiginti tria millia.¶Neq; tētemus Chriſtum : ſi-
C cut quidam eorum tentauerunt, & á ſerpentibus Nu.21.b.5 & 6.
10 perierunt . ¶Neque murmuraueritis: ſicut quidam Num.11.g.32 14.f.37
eorum murmurauerunt , & perierunt ab extermi-
11 natore. ¶Hæc autem omnia in figura contingebant
illis:ſcripta ſunt autem ad correptionem noſtram ,
12 in quos fines ſeculorum deuenerunt . ¶ Itaque qui
13 ſe exiſtimat ſtare , uideat ne cadat . ¶ Tentatio uos
non`apprehendat`,niſi humana:fidelis autem Deus `apprehendit ſ.
D eſt , qui non patietur nos tentari ſupra id quod
poteſtis : ſed faciet etiam cùm tentatione prouen-
14 tum,ut poſsitis ſuſtinere.¶propter quod chariſſimi

mihi,

15 mihi,fugite ab idolorum cultura.¶Vt prudentibus
16 loquor:uos ipsi iudicate quod dico.¶Calix benedi
ctionis,cui benedicimus,nónne cõmunicatio san-
guinis Christi est?& panis quem frangimus,nónne
17 participatio corporis Dñi est?¶Quoniam vnus pa-
*nã oẽs 6. E nis, & vnum corpus multi sumus : `oẽs qui` de vno
¶& de vno calice. 18 pane*participamus. ¶Videte Israël secundùm car-
nem:nónne qui edunt hostias,participes sunt alta-
19 ris?¶Quid ergo?dico qđ idôlis immolatum, sit ali-
20 quid:aut q idôlum sit aliquid?¶Sed quæ immolant
Gentes,dæmonijs immolant,& non Deo.Nolo au
21 tem vos socios fieri dæmoniorum. ¶ Non potestis
calicem Dñi bibere,& calicem dæmoniorum: non
potestis mensæ Dñi participes esse,& mensæ dæmo
22 niorum. ¶An æmulamur Dñm? Nunquid fortiores
Eccl.37.d 38. F illo sumus? Oĩa mihi licẽt, sed non oĩa expediunt.
Su.6.c.12. 23 ¶Omnia mihi licent,sed non oĩa ædificant. ¶Nemo
24 quod suum est quærat,sed quod alterius. ¶Oẽ quod
25 in macello venit manducate, nihil interrogantes
Ps.23.a.1 26 propter conscientiam.¶Dñi*est terra & plenitudo
49 b. 12. 27 eius.¶Si quis vocat vos infidelium*,& vultis ire:oẽ
* enim 1. quod uobis apponitur mãducate, nihil interrogan
*ad cœnã, 28 tes propter conscientiam . ¶Si quis autem dixerit:
*immola- titium 7. G Hoc`immolatum`est idôlis: nolite manducare pro
pter illum qui indicauit, & propter conscientiam:
29 ¶ conscientiam autem dico non tuam, sed alterius.
*alia 3. Vt quid enim libertas mea iudicatur`ab aliena`con
30 scientia? ¶Si ego cum gratia participo:quid blasphe
Col.3.c.17. 31 mor pro eò quòd gratias ago? ¶Siue ergo mandu-
catis,siue aliud quid facitis,oĩa in gloriam Dei fa-
32 cite.¶Sine offensione estote Iudæis & Gentibus,&
33 Ecclesiæ Dei?sicut & ego per oĩa oĩbus placeo,nõ
quęrẽs qđ mihi vtile est,sed qđ multis: vt salui fiãt.

CAPVT XI.

1 IMitatores mei estote,sicut & ego Christi.
A ¶ Laudo autem vos fratres, q per omnia
2 mei memores estis: & sicut tradidi vobis,
3 præcepta `mea tenetis. ¶Volo autem vos
Eph.5.c.23. scire,q oĩs viri caput Christus est:caput autem mu
4 lieris,vir :caput verò Christi, Deus. ¶Oĩs vir orans
aut prophetãs velato capite, deturpat caput suum.
5 ¶ Omnis autem mulier orans aut prophetans non
velato capite,deturpat caput suum: vnum enim est
*& 21. 6 ac si decaluet.¶Nam si non velatur mulier,*tondea
B tur. Si verò turpe est mulieri tondéri, aut decalua-
7 ri:velet caput suum.¶Vir quidem non debet velare
-5. caput-suum`:quoniam imago & gloria Dei est:mu
8 lier autem gloria viri est.¶Non enim vir ex mulie-
Ge 2.d.9. 9 re est,sed mulier ex viro . ¶Etenim non est creatus
vir propter mulierem , sed mulier propter virum.
*velamen 10 ¶(Ideo debet mulier`potestatem` habere supra ca-
*suum,& 11 put*propter angelos.)¶Veruntamen neque vir sine
12 muliere:neque mulier sine viro in Domino. ¶Nam
sicut mulier de viro,ita & vir per mulierem:oĩa au-
13 tem ex Deo.¶Vos ipsi iudicate:decet mulierem non
14 velatam orare Deum?¶Nec ipsa natura docet vos,
quòd vir quidem si comam nutriat, ignominia est
15 illi:¶mulier verò si comã nutriat,gloria est illi, quo
D niam capilli pro velamine ei dati sunt ? ¶Siquis au-
16 tem videtur contentiosus esse:nos talem consuetu-
*ecclesiæ. 17 dinem non habemus,neq:`Ecclesia`Dei.¶Hoc au-
tem præcipio:non laudans,quòd non in melius,sed
18 in deterius conuenitis . ¶Primùm quidem conue-
nientibus vobis in Ecclesiam,audio scissuras esse in
19 ter uos,& ex parte credo.¶Nam oportet & hæreses
esse:ut & qui probati sunt manifesti fiant in uobis.
20 ¶Conuenientibus ergo vobis in vnum,iam non est
21 dominicam cœnam manducare.¶Vnusquisq; enim
suam cęnam præsumit ad manducandum . Et alius
22 quidẽ esurit:alius autem ebrius est.¶Nunquid do-
mos non habetis ad manducandum & bibendum?
E aut Ecclesiam Dei contemnitis: & confunditis eos
qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos in
23 hoc?non laudo.¶Ego enim accepi à Domino quod
& tradidi vobis : quoniam Dominus Iesus in qua
24 nocte tradebatur,accepit panem:¶& gratias agens
fregit,& dixit: Accipite & manducate,hoc est cor- Mat.26.e.26.
pus meum quod pro uobis tradetur: hoc facite in Mar.14.e.22.
25 meam commemorationem . ¶Similiter & calicem Lu.22.b.19
F postquam cœnauit,dicens:Hic est calix nouum te-
stamentum est in meo sanguine:hoc facite,quoties
26 cunq; bibetis,in meam commemorationem.¶Quo
tiescunque enim manducabitis panem hunc,& ca-
licem bibetis:mortem Domini annunciabitis,do-
27 nec ueniat.¶ Itaque quicunque manducauerit pa- Iohã. 6.f.59.
nem hunc,vel biberit calicẽ Domini indignè, reus
28 erit corporis & sanguinis Domini , ¶ Probet au- 11. Co. 13.b.5.
tem seipsum homo:& sic de pane illo edat,& de ca
29 lice bibat.Qui enim manducat & bibit indignè:iu
G dicium sibi manducat & bibit,non dijudicans cor-
30 pus Domini.¶Ideo inter vos multi infirmi & imbe
31 cilles,& dormiunt multi.¶Quòd si nosmetipsos di-
32 iudicaremus:non vtique iudicaremur.¶Dum indi-
camur autem, à Domino corripimur : vt non cùm
33 hoc mundo damnemur. ¶Itaque fratres mei, cùm
conuenitis ad manducandum , inuicem expectate.
34 ¶Si quis esurit,domi manducet:ut non in iudicium
cõueniatis.Cætera autem,cùm uenero, disponam.

CAPVT XII.

1 DE spiritualibus autem,nolo uos ignora-
A re fratres.¶Scitis quoniam cùm Gentes
2 essetis,ad simulachra muta prout duce-
3 bamini euntes.¶Ideo notum uobis facio
quòd nemo in spiritu Dei loquens,dicit anathema Marc.9.f.36.
`Iesu`.Et nemo potest dicere Dominus Iesus,nisi in *Iesum 1.
4 Spiritu sancto . ¶ Diuisiones verò gratiarum sunt: Ro 12.b.6.
5 idem autem Spiritus :¶Et diuisiones ministratio- 1.Pet.4.c.10.
6 num sunt,idem autem Dominus.¶Et diuisiones o-
perationum sunt , idem verò Deus , qui operatur
7 omnia in omnibus.¶Vnicuique autem datur mani
8 festatio Spiritus ad utilitatem . ¶ Alij quidem per
Spiritum datur sermo sapientiæ : alij autem sermo
9 scientiæ,secundùm eundem Spiritum:¶alteri fides
in eodem Spiritu:alij gratia sanitatum, in uno Spi
10 ritu:¶alij operatio uirtutum,alij prophetia, alij di-
B scretio spirituum,alij genera linguarum,alij inter-
11 pretatio sermonum.¶ Hæc autem omnia operatur Ro.12.b.3.
unus atque idem Spiritus, diuidens singulis pro-
12 ut uult. ¶ Sicut enim corpus unum est, & membra Eph.4.b.7.
habet multa : omnia autem membra corporis cùm Ro.12.a.4.
sint multa,unum tamẽ corpus sunt, ita & Christus.
13 ¶Etenim in vno Spiritu oẽs nos in unum baptizati
sumus,siue Iudæi,siue Gentiles,siue serui,siue libe-
14 ri:& omnes in uno Spiritu potati sumus . ¶Nam &
15 corpus non est uuũ mẽbrum,sed multa.¶Si dixerit
pes:Qm̃ non sum manus,non sum de corpore:num
16 ideo non est de corpore?¶Et si dixerit auris: Quo-
C niam non sum oculus, non sum de corpore : num
17 ideo non est de corpore? ¶Si totum corpus oculus:
18 ubi auditus?Si totum auditus:ubi odoratus?¶Nunc

autem posuit Deus membra unumquodque eorum
19 in corpore sicut uoluit. ¶ Quod si essent omnia u-
20 num mẽbrum:vbi corpus?¶Nunc autem multa qui-
21 dem membra, vnum autem corpus.¶Non potest au
tem oculus dicere manui: Opera tua non indigeo:
aut iterum caput pedibus: Non estis mihi necessa-
22 rij.¶Sed multò magis quæ videntur membra corpo
23 ris infirmiora esse, necessariora sunt:¶ & quæ puta-
mus ignobiliora membra esse corporis, his hono-
rem abundãtiorem circundamus:& quæ inhonesta
sunt nostra, abundantiorem honestatem habent.
24 ¶Honesta autem nostra, nullius egent:sed Deus tẽ-
perauit corpus, ei cui deerat abundantiorem tri-
25 buendo honorem, ¶ vt non sit schisma in corpore,
26 sed idipsum pro inuicem solicita sint membra. ¶Et
D siquid patitur vnum membrum, compatiuntur om
nia membra: siue gloriatur vnum membrum, con-
27 gaudent omnia membra.¶ Vos autem estis corpus
28 Christi, & membra de membro. ¶Et quosdam qui-
dem posuit Deus in Ecclesia, primùm Apostolos,
secundò prophetas, tertiò doctores, deinde virtu-
tes, exinde gratias curationum, opitulationes, gu-
29 bernationes, genera linguarum*. ¶Nunquid omnes
apostoli? Nunquid omnes prophetæ? nunquid om-
30 nes doctores? ¶ nunquid omnes virtutes? nunquid
omnes gratiam habent curationum? nunquid om-
nes linguis loquuntur? nunquid omnes interpretan
31 tur? ¶ Aemulamini autem charismata meliora. Et
adhuc excellentiorem viam vobis demonstro.

Ro. 12. b. 5. Eph. 4 b. 1.

*interpretationes sermonum.

CAPVT XIII.

1 SI linguis hominum loquar & angelorum,
A charitatem autem non habeam: factus
sum velut æs sonans, aut cymbalum tin-
2 niens. ¶Et si habuero prophetiam, & no
uerim mysteria omnia, & omnem scientiam: & si ha
buero omnem fidem ita vt montes transferam, cha-
3 ritatem autem non habuero: nihil sum. Et si distri-
buero in cibos pauperum omnes facultates meas,
& si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charita
4 tem autem non habuero: nihil mihi prodest. ¶Cha
B ritas patiẽs est, benigna est, charitas nõ æmulatur,
5 non agit perperã, nõ inflatur, ¶non est ambitiosa, nõ
quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat ma-
6 lum, ¶non gaudet super iniquitate, congaudet au-
7 tem veritati: ¶ omnia suffert, omnia credit, omnia
8 sperat, omnia sustinet. ¶Charitas nunquàm excidit:
C siue prophetiæ euacuabuntur, siue linguæ cessabũt,
9 siue scientia destruetur. ¶Ex parte enim cognosci-
10 mus, & ex parte prophetamus. ¶Cùm autem vene-
rit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte
11 est. ¶Cùm essem paruulus, loquebar vt paruulus, sa
piebam ut paruulus, cogitabam vt paruulus: Quan-
do autem factus sum vir, euacuaui quæ erant par-
12 uuli. ¶ Videmus nunc per speculum in ænigmate:
D tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex par
te, tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum.
13 ¶Nunc autem manent, fides, spes, charitas, tria hæc:
maior autem horum est charitas.

CAPVT XIIII.

1 SEctamini charitatem, æmulamini spiritalia:
A magis autem vt prophetetis, ¶Qui enim lo-
2 quitur lingua, non hominibus loquitur, sed
Deo: nemo enim audit. ˋSpiritu autem loquitur my
3 steria. nam ¶qui prophetat, hominibus loquitur ad

ˋSpiritus

ædificationem, & exhortationem, & consolatio-
4 nem. ¶Qui loquitur lingua, semetipsum ædificat: qui
5 autem prophetat, Ecclesiam ædificat. ¶Volo autem
omnes vos loqui linguis: magis autem prophetare.
Nam maior est qui prophetat, quàm qui loquitur
linguis, nisi fortè interpretetur, vt Ecclesia ædifica-
6 tionem accipiat. ¶Nunc autem fratres, si venero ad
B vos linguis loquens, quid vobis prodero, nisi vobis
loquar aut in reuelatione, aut in scientia, aut in pro
7 phetia, aut in doctrina? ¶Tamẽ quæ sine anima sunt
vocem dantia, siue tibia, siue cithara, nisi distinctio
nem sonituum dederint, quõ scietur id quod cani-
8 tur, aut quod citharizatur? ¶Etenim si incertã vocẽ
9 det tuba: quis parabit se ad bellum? ¶Ita & vos per
linguam nisi manifestum sermonem dederitis: quõ
scietur id quod dicitur? eritis enim in aëra loquen-
10 tes. ¶Tam multa, vt puta, genera linguarum sunt in
C hoc mundo, & nihil sine voce est. ¶Si ergo nescie-
11 ro virtutẽ vocis, ero ei cui loquor barbarus: & qui
12 loquitur mihi, barbarus. ¶Sic & vos, quoniam æmu
latores estis spirituum: ad ædificationem Ecclesiæ
13 quærite vt abundetis. ¶Et ideo qui loquitur lingua,
14 oret vt interpretetur. ¶Nam si orem lingua, spiritus
15 meus orat: mens autem mea sine fructu est. ¶Quid
ergo est? Orabo spiritu, orabo & mente: psallã spi-
16 ritu, psallã & mente. ¶Cæterum si benedixeris spi-
ritu ˋqui supplet locum idiotæˋ, quo dicet, Amen su
D per tuam benedictionem? quoniam quid dicas, ne-
17 scit. ¶nam tu quidem bene gratias agis, sed alter nõ
18 ædificatur. ¶Gratias ago Deo meo, quòd omnium uestrum
19 lingua loquor. ¶ Sed in ecclesia volo quinq; verba
sensu meo loqui, vt & alios instruam: quã decẽ mil
20 lia verborum in lingua. ¶Fratres, nolite pueri effici
sensibus, sed malitia paruuli estote: sensibus autem
21 perfecti estote. ¶In lege* scriptum est: Quoniam in
alijs linguis & labijs alijs loquar populo huic: & nec
22 sic exaudient me, dicit Dñs. ¶Itaq; linguæ in signum
sunt non fidelibus, sed infidelibus. ˋprophetiæˋ au-
23 tem, non infidelibus, sed fidelibus. ¶Si ergo conue-
E niat vniuersa ecclesia in vnum, & oẽs linguis loquã
tur, intrent autẽ idiotæ, aut infideles: nonne dicent
24 ˋquòdˋ insanitis? ¶Si autem omnes prophetent, intret au
tem quis infidelis, uel idiota: conuincitur ab oĩbus,
25 dijudicatur ab oĩbus: ¶ occulta cordis ejus manife-
sta fiunt; & ita cadens in faciem, adorabit Deum,
26 pronuncians, quòd uerè Deus in uobis sit. ¶Quid ergo
est fratres? Cùm cõuenitis, unusquisq; uestrum psal
mum habet, doctrinam habet, apocalypsim habet,
linguam habet, interpretationem habet: oĩa ad ædi
27 ficationem fiant. ¶Siue lingua quis loquitur, secun
dùm duos, aut ut multum tres, & per partes, & unus
28 interpretetur. ¶ Si autem non fuerit interpres, ta-
F ceat in ecclesia, sibi autem loquatur & Deo. ¶Pro-
29 phetæ autem duo aut tres dicant, & cæteri dijudi-
30 cent. ¶Quòd si alij reuelatum fuerit sedenti, prior ta
31 ceat. ¶Potestis enim omnes per singulos propheta-
32 re, vt omnes dicant, & omnes exhortentur: ¶ & spi-
33 ritus prophetarum, prophetis ˋsubiecti suntˋ. ¶Non
enim est dissensionis Deus: sed pacis: sicut & in
34 omnibus ecclesijs sanctorum doceo. ¶ Mulieres
35 in ecclesijs taceant: non enim permittitur eis lo-
qui, sed subditas esse, sicut & lex dicit. ¶ Siquid
G autem uolunt discere, domi uiros suos interro-
gent. Turpe est enim mulieri loqui in ecclesia.
36 ¶An à uobis uerbum Dei processit? aut in uos so-
37 los peruenit? Si quis uidetur propheta esse, aut spi-
ritualis,

ˋquis supplet locum idiotæ.

*enim. Is. 28. c. 11

ˋprophetia

ˋquid

ˋsubiecta est.

1. Ti. 2. d. Ge. 3. c. 16

ritualis, cognoſcat quæ ſcribo uobis, quia Domini
38 ſunt mandata. ¶ Si quis autem ignorat, ignorabitur.
39 ¶ Itaque fratres æmulamini prophetare: & loqui lin
40 guis nolite prohibere. ¶ Omnia autem honeſtè, &
ſecundùm ordinem fiant in uobis.

CAPVT XV.

1 Gal. 1. b. 11. NOtum autem vobis facio, fratres, Euan-
A gelium quod prædicaui vobis, quod &
2 accepiſtis, in quo & ſtatis, ¶ per quod &
ſaluamini, qua ratione prædicauerim vo
3 bis, ſi tenetis, niſi fruſtra crediditis. ¶ Tradidi enim
vobis in primis qd & accepi, quoniã Chr̃s mortuus
4 1. Pet. 2. d. 24. eſt pro peccatis noſtris ſecundũ ſcripturas: ¶ & q́a
ſepultus eſt, & quia reſurrexit tertia die, ſecũdùm
5 Iſ. 53. b. 5. c. 8. ſcripturas. ¶ Et quia viſus eſt Cephæ, & poſt hoc vn-
6 Ioh. 2. a. 2. Mat. 11. c. 42. decim. ¶ Deinde viſus eſt plus q̃ quingentis fratri-
bus ſimul: ex quibus multi manent vſq; adhuc, qui-
7 Mat. 28. a. 6. dã aũt dormierunt. ¶ Deinde viſus eſt Iacobo, dein
8 Mar. 16. a. 6. de Apoſtolis oĩbus. ¶ Nouiſſimè aũt oĩum tãquàm
9 Lu. 24. a. 6. e. 34. abortiuo, viſus eſt & mihi. ¶ Ego enim ſum mini-
B Ioh. 20. c. 19. mus Apoſtolorum, qui nõ ſum dignus vocari Apo
10 Act. 9. a. 3. ſtolus, quoniã perſecutus ſum eccleſiã Dei. ¶ Gr̃a au
Ephe. 3. b. 8. tem Dei ſum id quod ſum: & gr̃a eius in me vacua nõ
fuit, ſed abundantiùs illis oĩbus laboraui: non ego
11 autẽ, ſed gr̃a Dei mecũ. ¶ Siue enim ego, ſiue illi: ſic
12 prædicamus, & ſic crediditis. ¶ Si autẽ Chr̃s prædi-
catᷣ q reſurrexit à mortuis: qũo quidã dicunt in vo-
13 bis, quoniã reſurrectio mortuorum non eſt? ¶ Si au
tem reſurrectio mortuorum non eſt: neq; Chriſtus
14 reſurrexit. ¶ Si aũt Chriſtus nõ reſurrexit: inanis eſt
15 ergo p̃dicatio noſtra, inanis eſt & fides veſtra. ¶ In-
C uenimur autẽ & falſi teſtes Dei: quoniã teſtimoniũ
diximus aduerſus Deum, q ſuſcitauerit Chriſtum,
16 quẽ nõ ſuſcitauit, ſi mortui non reſurgunt. ¶ Nam ſi
17 mortui nõ reſurgunt, neq; Chriſtus reſurrexit. ¶ Qđ
ſi Chr̃s nõ reſurrexit: vana eſt fides veſtra, adhuc e-
18 nim eſtis in peccatis veſtris. ¶ Ergo & qui dormierũt
19 in Chriſto, perierũt. ¶ Si in hac vita tantùm in Chri-
ſto ſperantes ſumus: miſerabiliores ſumus oĩbus ho
20 Apo. 1. b. 5. minibus. ¶ Nunc autẽ Chriſtus reſurrexit à mortuis
21 Col. 1. c. 18. ˋenim 3. primitiæ dormientium, ¶ quoniã ˋquidẽˋ per hoĩem
22 Ge. 3. a. 6. Ro. 5. c. 12. 6. d. 23. mors: & per hoĩem reſurrectio mortuorũ. ¶ Et ſicut
in Adã oẽs moriunt: ita & in Chr̃o oẽs viuificabun
23 1. Thc. 4. d. 15. tur. ¶ Vnuſquiſq; autẽ in ſuo ordine, primitiæ Chr̃s:
deinde ij q ſunt Chriſti, ˋquiˋ in aduentum eius ˋcre
24 ˋ2. ˋ2. diderunt. ¶ Deinde finis: cùm tradiderit regnũ Deo
D & patri, cùm euacuauerit oẽm principatũ & p̃tãtẽ
25 & virtutẽ. ¶ Oportet autẽ illum regnare, donec po-
27 Pſ. 109. a. 1. Heb. 1. d. 13. 10. c. 13. nat oẽs inimicos ſub pedibus eius. ¶ ˋNouiſſimaˋ au
tẽ inimica deſtruetur mors. Oĩa enim ſub pedibus
27 ˋNouiſſimè Pſa. 8. b. 8. eius. Cùm autẽ dicat: ¶ Oĩa ſubiecta ſunt ei: ſine du-
28 Heb. 2. b. 8. bio, præter eum qui ſubiecit ei oĩa. Cùm ¶ autem ſub
iecta fuerint illi oĩa: tũc & ipſe Filius ſubiectus erit
29 ei q ſubiecit ſibi oĩa, vt ſit Deus oĩa in oĩbus. ¶ Alio-
quin quid faciẽt, qui baptizant pro mortuis, ſi oĩno
mortui non reſurgunt? vt quid & baptizantur pro il
30 lis? ¶ vt quid & nos periclitamur oĩ hora? ¶ Quotidie
ˋpropter morior p̃ veſtrã gloriã, fratres, quã habeo in Chri
32 ſto Ieſu Dño noſtro. ¶ Si (ſecundùm hominẽ) ad be-
ſtias pugnaui Epheſi, quid mihi prodeſt, ſi mortui
Iſa. 22. d. 13. 56. d. 12. nõ reſurgunt? manducemus & bibamus, cras enim
33 Sap. 2. b. 6. moriemur. ¶ Nolite ſeduci, Corrumpũt mores bo-
34 ˋiuſtè 4. nos colloquia mala. ¶ Euigilate ˋiuſtiˋ: & nolite pec
E care: ignorantiã enim Dei quidam habent, ad reue-
35 ˋdicet 4. rentiã vobis loquor. ¶ Sed ˋdicitˋ aliquis: Quomodo
reſurgunt mortui? quali autem corpore ˋuenient. ˋueni 4. 8.
36 ¶ Inſipiẽs, tu quod ſeminas nõ viuificatur, niſi prius
37 moriatur. ¶ Et quod ſeminas, non corpus quod fu-
turum eſt ſeminas, ſed nudum granum, utputa tri-
38 tici, aut alicuius cæterorum. ¶ Deus autẽ dat illi cor
pus ſicut ˋvultˋ: & vnicuiq; ſeminum proprium cor- ˋuoluit 8.
39 pus. ¶ Non omnis caro, eadem caro: ſed alia homi-
40 num, alia pecorum, alia uolucrum, alia piſcium. ¶ Et
corpora cæleſtia, & corpora terreſtria: ſed alia qui-
41 dem cœleſtium gloria, alia aũt terreſtrium. ¶ Alia cla
ritas ſolis, alia claritas lunæ, & alia claritas ſtel-
42 larum. Stella enim à ſtella differt in claritate: ¶ ſic
& reſurrectio mortuorum. Seminatur in corruptio
43 ne, ſurget in incorruptione. ¶ Seminatur in igno-
F bilitate, ſurget in gloria. Seminatur in infirmitate,
44 ſurget in virtute. ¶ Seminatur corpus animale, ſur-
get corpus ſpiritale. Si eſt corpus animale, eſt & ſpi Ge. 2. b. 7.
45 ritale, ſicut ſcriptum eſt: ¶ Factus eſt primus homo
Adam in aĩam uiuentẽ: nouiſſimus Adã in ſpiritũ ui
46 uificantem. ¶ Sed non priùs quod ſpiritale eſt, ſed
47 quod animale: deinde quod ſpiritale. ¶ Primus ho-
mo de terra terrenus: ſecundus homo de cœlo, cœ
48 leſtis. ¶ Qualis terrenus, tales & terreni: & qualis cæ
49 leſtis, tales & cœleſtes. ¶ Igitur ſicut portauimus
imaginem terreni: portemus & imaginem cœleſtis
50 ¶ Hoc autem dico fratres, quia caro & ſanguis re-
gnum Dei poſſidere nõ poſſunt, neq; corruptio in-
51 corruptelam poſſidebit. ¶ Ecce myſterium uobis di
G co. Omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes im
52 mutabimur. ¶ In momento, in ictu oculi, in nouiſſi-
ma tuba (canet enim ˋtuba) & mortui reſurgent in- ˋ8.
53 corrupti: & nos immutabimur. ¶ Oportet enim cor-
ruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale
54 hoc induere immortalitatem. ¶ Cùm autem *mor-
tale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet ſermo * corruptũ hoc induerit incorruptione, &
55 q ſcriptus eſt: Abſorpta eſt mors in uictoria. ¶ Vbi
eſt mors uictoria tua? ubi eſt mors ſtimulus tuus? 8.
56 ¶ Stimulus autem mortis peccatum eſt: virtus uerò Oſ. 13. d. 14
57 peccati, lex. Deo autem gratias qui dedit nobis ui- Heb. 2. d. 14.
ctoriam per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. 1. Ioh. 5. a. 5
58 ¶ Itaq; fratres mei dilecti, ſtabiles eſtote, & immobi
les: abundantes in opere Domini ſemper, ſcientes
quòd labor ueſter non eſt inanis in Domino.

CAPVT XVI.

1 DE collectis autem quæ fiunt in ſanctos, ſi
A cut ordinaui eccleſijs Galatiæ, ita & uos
2 facite. ¶ Per unam ſabbathi vnuſquiſque
ueſtrum apud ſe ſeponat, recondens qđ
ei bene placuerit, ut non cùm uenero, tunc colle-
3 ctæ fiant. ¶ Cum autem præſens fuero: quos proba-
ueritis per epiſtolas, hos mittam perferre gratiam
4 ueſtrã in Ieruſalẽ. Quod ſi dignum fuerit ut & ego
5 eam, mecum ibunt. ¶ Veniã autem ad uos, cùm Ma-
cedoniam pertranſiero: nam Macedoniam pertran
6 ſibo. ¶ Apud uos autẽ forſitan manebo, uel etiã hye
B mabo: vt uos me deducatis quocunq; iero. ¶ Nolo
7 enim uos modò in trãſitu uidere: ſpero enim me ali
quantulum temporis manere apud uos, ſi Domi-
8 nus permiſerit. ¶ Permanebo autem Epheſi uſq; ad
9 Pentecoſten. ¶ Oſtium enim mihi apertum eſt ma-
10 gnum & euidens, & aduerſatij multi. ¶ Si autem ue-
nerit Timótheus, uidete ut ſine timore ſit apud
11 uos: opus enim Domini operatur, ſicut & ego. ¶ Ne
quis ergo illum ſpernat, deducite autem illum in
pace: vt ueniat ad me, expecto enim illum cum fra

12 tribus.❡De Apollo autem fratre, uobis notum fa- -3.
C cio, quoniã multum rogaui eum, vt veniret ad vos
cũ fratribus: & vtiq; non fuit voluntas eius, vt nunc
13 veniret: veniet autem cùm ei vacuum fuerit. ❡Vigi-
14 late, state in fide, viriliter agite, & cõfortamini. ❡Om
15 nia vestra in charitate fiant. ❡Obsecro autem vos fra
tres, nostis domum Stephanæ & Fortunati* quoniã
sunt primitiæ Achaiæ, & in ministerium sanctorum *& Achaci
16 ordinauerunt se ipsos: ❡ vt & vos subditi sitis eius-
17 modi, & omni cooperanti & laboranti. ❡ Gaudeo
D autem in præsentia Stephanæ, & Fortunati, & A-
chaici: quoniam id quod vobis deerat, ipsi supple-
18 uerunt. ❡ refecerunt enim & meum spiritum & ve-
19 strum. Cognoscite ergo qui huiusmodi sunt. ❡Sa-
lutant vos* ecclesiæ Asiæ. Salutant vos in Domino *omnes
multum, Aquila & Priscilla cum domestica sua ec-
20 clesia*. ❡Salutant vos omnes fratres. Salutate inui- *apud quos & hospitor
21 cem in osculo sancto. ❡Salutatio mea manu Pauli:
22 ❡ Siquis non amat Dominum nostrum Iesum Chri
23 stum, sit anáthema. Maranatha. ❡Gratia Domini
24 nostri Iesu-Christi vobiscum. ❡Charitas mea cum -3.
omnibus vobis in Christo Iesu. Amen.

ARGVMENTVM IN SECVNDAM Epistolam Pauli ad Corinthios.

POST actam à Corinthijs pœnitentiam, consolatoriam scribit eis epistolam Apostolus à Troade per Titum. Et collaudans eos, hortatur ad meliora, contristatos quidem eos, sed emendatos ostendens.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, Ad Corinthios II.

CAPVT PRIMVM.

1
A Aulus Apo
stolus Ie-
su Christi
per volun
tatem Dei, & Timó-
theus frater: ecclesiæ
Dei quæ est Corinthi
cũ oĩbus scis, q sunt in
2 uniuersa Achaia. Gra
tia vobis & pax à Deo
Patre nostro, & Dño
3 Iesu Chřo. ❡Benedi-
ctus Deus & Pater *Ephe.1.a.3. 1.Pet.1.a.3.
Dñi nostri Iesu Chři, pater misericordiarũ, & Deus
4 totius consolationis, ❡ qui consolatur nos in omni
tribulatione nostra, vt possimus & ipsi cõsolari eos
qui in oĩ pressura sunt, per exhortationem qua ex-
5 hortamur & ipsi à Deo: ❡ quoniam sicut abundant
passiones Chři in nobis, ita & per Chřm abundat
6 consolatio nostra. ❡Siue autem tribulamur pro ve- *siue consolamur pro vestra consolatione.
stra exhortatióne & salute: * siue exhortamur, pro
B vestra exhortatione & salute quæ operatur tole- -6-
rantiã earundem passionum quas & nos patimur: *in tolerantiam 4.
7 ❡ & spes nostra firma est pro vobis: scientes q sicut *vt spes nostra firma sit
8 socij passionum estis, sic eritis & cõsolationis. ❡Nõ
enim volumus ignorare vos fratres, de tribulatio-
ne nostra, quæ facta est in Asia, quoniam supra mo-
dum grauati sumus supra virtutem, ita vt tęderet nos
9 etiam viuere. ❡Sed ipsi in nobismetipsis rñsum mor
tis habuimus, vt non simus fidentes in nobis, sed in
10 Deo qui suscitat mortuos, ❡ qui de tantis periculis
nos eripuit & eruit: in quem speramus quoniam &
11 adhuc eripiet: ❡adiuuantibus & vobis in orõnę pro
nobis, vt ex multarum personis facierum, eius quæ
in nobis est donationis, per multos gřę agantur pro
12 nobis. ❡Nam gloria nostra hęc est testimonium con
C scientiæ nostræ, q in simplicitate & synceritate Dei
& non sapientia carnali, sed in gratia Dei conuersa
ti sumus, in hoc mundo: abundantiùs autẽ ad vos. -2.
13 ❡Non enim alia scribimus uobis, quàm quę legistis
& cognoscitis. ❡Spero autẽ q usq; in finem cogno- *cognouistis
14 scetis, ❡sicut & cognouistis nos ex parte, quòd glo-
ria uestra sumus: sicut & uos nostra in die Domini
15 nostri Iesu Christi. ❡Et hac confidentia uolui priùs
uenire ad uos, ut secundam gratiam haberetis:
16 ❡ & per uos transire in Macedoniam, & iterum à
Macedonia uenire ad uos, & à uobis deduci in

Iu-

17 Iudæam.¶Cùm ergo hoc uoluissem,nunquid leuita
D te usus sum?Aut quæ cogito, secundùm carnem co
18 gito,ut sit apud me EST, & NON?¶Fidelis au-
tem Deus,quia sermo noster qui ˋfuitˊ apud uos,nō
19 est in illo EST, & NON.¶Dei enim filius Iesus
Christus, qui in uobis per nos prædicatus est, per
me & Syluanum & Timótheum, non fuit in illo
20 EST, & NON, sed EST in illo fuit.¶Quotquot
enim promissiones Dei sunt,in illo EST: ideo &
21 per ipsum,Amen Deo, ad gloriam nostram.¶Qui
autem confirmat nos uobiscum in Chr̄o,& qui un-
22 xit nos,Deus:¶ qui & signauit nos, & dedit pignus
23 Spūs in cordibus nostris.¶Ego autem testem Deum
inuoco in aīam meā, q̄ parcens uobis,nō ueni ultrà
24 Corinthum,¶ non quia dominamur fidei uestræ:
sed adiutores sumus gaudij uestri, nam fide statis.

CAPVT II.

1 STatui autem hoc ipsum apud me, ne ite-
A rum in tristitia uenirem ad uos.¶Si enim
2 ego contristo uos:& quis est qui me læti
ficet,nisi qui contristatur ex me?¶Et hoc
3 ipsum scripsi uobis,ut nō cùm uenero tristitiam su
per tristitiā habeā,de quibus oportuerat me gaude
re:confidēs in omnibus uobis, quia meū gaudium,
4 omnium uestrum est.¶Nā ex multa tribulatione & an
gustia cordis scripsi uobis per multas lachrymas:
nō ut cōtristemini,sed ut sciatis quam charitatē ha
5 beam abundantiùs in uobis.¶ Si quis autem contri
stauit, nō me cōtristauit:sed ex parte,ut non onerē
6 omnes uos.¶Sufficit illi qui eiusmodi est, obiurga-
B tio hęc quę fit à pluribus:ita¶ut ecōtrario magis do
7 netis & consolemini ne fortè abundantiori tristitia
8 absorbeatur qui eiusmodi est.¶ Propter quod ob-
9 secro vos,vt confirmetis in illum charitatem.¶Ideo
enim & scripsi,ut cognoscā experimentum uestrum
10 an in oībus obedientes sitis.¶Cui autē aliquid ˋdo- *donatis
C nastisˊ:& ego. Nam & ego quod donaui, siqd do-
11 naui, propter uos in persona Christi,¶ut non cir-
cumueniamur à satana. non enim ignoramus co-
12 gitationes eius.¶ Cum uenissem autem Troadem
propter Euangelium Christi,& ostium mihi aper-
13 tum esset in Domino:¶non habui requiem spiritui
meo,eò quod non inuenerim Titum fratrem meū:
sed ualefaciēs eis, profectus sum in Macedoniam.
14 ¶ Deo autem gratias qui semper triumphat nos in
D Chr̄o Iesu,& odorē notitiæ suæ manifestat per nos
15 in oī loco.¶quia Chr̄i bonus odor sumus Deo in ijs
16 qui salui fiunt, & in ijs qui pereunt.¶ alijs quidem
odor mortis in mortem:alijs autem odor uitæ in ui
17 tam.Et ad hæc quis tam idoneus?¶Nō enim sumus
sicut plurimi,adulterātes uerbū Dei,sed ex synceri
tate,sed sicut ex Deo, corā Deo,ī Chr̄o loquimur

CAPVT III.

1 INcipimus iterum nosmetipsos commen
A dare?aut nunquid egemus(sicut quidā)
cōmendatitijs epistolis ad uos,aut ex uo
2 bis?¶Epistola nostra uos estis, scripta in
cordibus nostris, quæ scit & legit ab oībus hoībus:
3 ¶manifestati q̄ epistola estis Chr̄i,ministrata à no-
bis,& scripta nō attamēto, sed Spū Dei uiui:nō ī ta
4 bulis lapideis,sed in tabulis cordis carnalibus.¶Fi-
5 duciā aūt talem hēmus per Chr̄m ad Deum:¶nō q̄
sufficientes simus cogitare aliquid à nobis,quasi ex
6 nobis:sed sufficientia nostra ex Deo est.¶ q & ido-
B neos nos fecit ministros noui testamenti:nonˋ lite- *literę, sed Spiritus
ra,sˊ Spū:litera enim occidit:Spiritus autem uiuifi-
7 cat.¶Quòd si ministratio mortis, literis deformata
in lapidibus,fuit in gloria,ita vt non possent inten-
dere filii Israel in faciem Moysi, pp gloriam vultus
8 eius,quæ euacuatur:¶quō nō magis ministratio Spi
9 ritus erit in gloria?Nā si ministratio dānationis- in -s.
10 gloria est, multò magis abundat ministerium iusti-
C tiæ in gloria.¶Nā nec glorificatum est,quod claruit
11 in hac parte, pp excellentem gloriam.¶Si enim qd
euacuatur per gloriam est: multò magis quod ma-
12 net, in gloria est.¶Habentes igitur talem spem,mul
13 ta fiducia vtimur:¶& non sicut Moyses ponebat ve Exo.34 d 35.
lamen super faciem suam, vt non intenderent filij
14 Israel in faciem eius quod euacuatur,¶ sed obtusi
sunt sensus eorum.Vsq; in hodiernum enim diem,
idipsum velamen lectione veteris testamēti manet
non reuelatum (ˋquoniamˊin Christo euacuatur.) *quod 6. 10.4.d.23.
15 ¶sed vsq; in hodiernum diem, cùm legitur Moyses,
16 velamē positum est super cor eorum.¶ Cùm autem
17 conuersus fuerit ad Dn̄m:auferetur velamen.¶ Dn̄s
autem Spiritus est.¶Vbi autem Spiritus Dn̄i: ibi li-
18 bertas.¶ Nos verò oēs, reuelata facie gloriam Dn̄i
speculantes,in eandem imaginem transformamur
a claritate in claritatem,tanquā à Domini Spiritu.

CAPVT IIII.

1 IDeò habentes hanc ministrationem iux
A ta quod misericordiam cōsecuti sumus,
2 non deficimus, ¶sed abdicamus occulta
dedecoris, non ambulantes in astutia,
neq; adulterántes verbum Dei,sed in manifestatio
ne veritatis cōmendantes nosmetipsos ad omnem
3 conscientiam hominum coram Deo.¶ Quòd si etiā
opertum, est Euangelium nostrum: in ijs qui pe-
4 reunt, est opertum:¶in quibus Deus huius seculi
excæcauit mentes infidelium, vt non fulgeat * illu- *cis 2.
minatio Euangelij gloriæ Christi, qui est imago
5 Dei.¶Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Ie-
B sum Christum Dominum nostrum: ˋnos autem ser -2.
6 uos vestros per Iesum,¶quoniam Deus qui dixit de
tenebris lucem splendescere, ˋipseˊ illuxit in cordi -11. qui 3.
bus nostris ad illuminationem scientiæ claritatis
7 Dei in facie Christi Iesu.¶ Habemus autem thesau
rum istum in vasis fictilibus, vt sublimitas sit virtu-
8 tis Dei, & non ex nobis.¶In omnibus tribulatio-
nem patimur, sed non angustiamur: aporiamur,
9 sed non destituimur:¶ persecutionem patimur,
C sed non derelinquimur:* deijcimur, sed non pe- * humiliamur, sed nō confundimur.
10 rimus: semper mortificationem Iesu in corpore
nostro circūferentes, vt & uita Iesu manifestetur in
11 corporibus nostris,¶Semper enim nos q̄ viuimus,
in mortem tradimur propter Iesum: vt & uita Iesu
12 manifestetur in carne nostra mortali:Ergo¶mors in
13 nobis operatur,uita autem in vobis.¶Habentes au
tem eundem spiritum fidei,sicut scriptum est: Cre Psal.115 a 10.
didi,propter qd locutus sum,& nos credimus pro-
14 pter quod & loquimur:¶scientes quoniā qui susci-
tauit Iesum,& nos cum Iesu suscitabit,& constituet
15 vobiscum,¶Omnia enim propter uos,ut gratia abū
D dans per multos in gratiarum actione, abundet in
16 gloriā Dei.¶Propter quod nō deficimus:sed licèt
is q foris est noster homo corrumpit:tn̄ is qui intus
17 est renouat de die in diem.¶Id enim quod in præ-

senti est momẽtaneũ & leue tribulationis nostrę, su
pra modũ in sublimitate ęternũ glorię põdus ope-
18 ratur in nobis, ¶nõ contẽplãtibus nobis quæ viden
tur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, tem
poralia sunt: quę autem non videntur, æterna sunt.

CAPVT V.

1 Cimus enim quoniam si terrestris domus
A nostra huius habitationis dissoluatur, q
ædificationẽ ex Deo habemus, domum
2 non manufactã æternã in cęlis. ¶Nam &
In hoc ingemiscimus, habitationẽ nostram quæ de
Apo. 16.c. 15. 3 cœlo est, superindui cupientes: ¶si tamen vestiti, *
4 nõ nudi inueniamur. ¶Nam & qui sumus in hoc ta- *&
bernaculo, ingemiscimus grauati: eò q nolumus ex-
poliari, sed superuestiri, vt absorbeatur qđ mortale
5 est, à vita. ¶Qui autẽ efficit nos in hoc ipsum, Deus:
6 qui dedit nobis pignus spũs. ¶Audentes igitur sem-
per, & scientes quoniã dum sumus in corpore, pe-
7 regrinamur à Dño, ¶(per fidẽ enim ambulamus, &
8 non per speciẽ) ¶audemus autẽ, & bonã voluntatẽ
B habemus magis peregrinari à corpore, & præsen-
9 tes esse ad Dñm. ¶Et ideo contendimus, siue absen
Ro. 14. b. 10. 10 tes, siue præsentes placere illi. ¶Oẽs enim nos ma-
nifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat
vnusquisq; propria corporis, prout gessit, siue bonũ
11 siue malum. ¶Scientes ergo timorẽ Dñi hoĩbus sua-
demus: Deo autem manifesti sumus. Spero autẽ &
12 in cõscientijs vestris manifestos nos esse. ¶Non ite-
rum comendamus nos vobis, sed occasionẽ damus
vobis gloriandi pro nobis, vt habeatis ad eos qui in
13 facie gloriantur, & non in corde. ¶Siue enim men-
*excidimus C te *excedimus, Deo: siue sobrij sumus, vobis. ¶Cha
14 ritas enim Christi vrget nos: æstimantes hoc, quo-
niam si vnus pro oĩbus mortuus est: ergo oẽs mor-
15 tui sunt. ¶& pro oĩbus mortuus est Chrs, vt & qui vi
uunt, iam non sibi viuant, sed ei qui pro ipsis mor-
16 tuus est & resurrexit. ¶Itaq; nos ex hoc neminẽ no-
uimus secundùm carnem. Et si cognouimus secun-
dùm carnem Christum: sed nunc iam nõ nouimus,
17 ¶Siqua ergo in Christo noua creatura, vetera tran
Is. 43. c. 19 Apo. 21. b. 5. D sierunt, ecce facta sunt oĩa noua. ¶Oĩa autẽ ex Deo,
18 qui nos reconciliauit sibi per Christum: & dedit no
19 bis ministerium reconciliationis: ¶quoniã quidem
Deus erat in Christo, mundum recõcilians sibi, nõ
reputãs illis delicta ipsorum, & posuit in nobis ver
20 bum reconciliationis. ¶Pro Christo ergo legatione
fungimur tanquã Deo exhortante per nos. Obsecra
21 mus pro Christo, reconciliamini Deo. ¶Eum qui
non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit:
vt nos efficeremur iustitia Dei in ipso.

CAPVT VI.

*& 7. 1 Adiuuantes autem * exhortamur ne in va-
A cuum gratiam Dei recipiatis. ¶(Ait enim
Is. 49. c. 8 2 tempore accepto exaudiui te: & in die
salutis adiuui te. Ecce, nunc tempus ac-
1. Co. 10. g. 32. 3 ceptabile, ecce, nunc dies salutis:) ¶nemini dan-
tes vllam offensionem, vt non vituperetur ministe-
4 rium nostrum: ¶sed in oĩbus exhibeamus nosmetip-
1. Co. 4. a. 1 sos sicut Dei ministros, in multa patientia, in tribu
5 lationibus, in necessitatibus, in angustijs, ¶in plagis,
in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigi-
6 lijs, in ieiunijs, ¶in castitate, in scientia, in longa-
B nimitate, in suauitate, in Spiritu sancto, in charita-
7 te non ficta, ¶in verbo veritatis, in virtute Dei, per
8 arma iustitiæ à dextris, & à sinistris, ¶per gloriam
& ignobilitatem, per infamiam & bonam famam:
vt seductores & veraces: sicut qui ignoti & cogni-
9 ti: ¶quasi morientes, & ecce viuimus: vt castigati,
10 & non mortificati: ¶quasi tristes, semper autem
C gaudentes: sicut egentes, multos autem locupletan
tes: tanquam nihil habentes, & omnia possidentes.
11 ¶Os nostrum patet ad vos ô Corinthij, cor no-
12 strum dilatatum est. ¶Non angustiamini in nobis:
angustiamini autem in visceribus vestris. ¶ean-
13 dem autem habentes remunerationem (tanquam
14 filijs dico) dilatamini & vos. ¶Nolite iugum du-
cere cùm infidelibus. Quæ enim participatio iu-
stitiæ cum iniquitate? Aut quæ societas luci ad te-
15 nebras. ¶Quæ autem conuentio Christi ad Be-
D lial? Aut quæ pars fideli cum infideli? ¶Qui autem
16 consensus templo Dei cum idolis? Vos enim estis 1. Co. 3. d. 17. & 6. d. 19.
templum Dei viui: sicut dicit Deus: Quoniam in- Leu. 26. c.
habitabo in illis: & inambulabo, & ero illorum 12.
17 Deus: & ipsi erunt mihi populus. ¶Propter quod Is. 52. c. 11
exite de medio eorum, & separamini dicit Domi-
nus, & immundum ne tetigeritis: & ego recipiam
18 vos: ¶& ero vobis in patrem: & vos eritis mihi Ier. 31. a.
in filios & filias, dicit Dominus omnipotens. 1. b. 19.

CAPVT VII.

1 Has ergo habẽtes promissiones charissimi,
A mundemus nos ab omni inquinamento
carnis & spiritus, perficientes sanctifica-
2 tionẽ in timore Dei. ¶Capite nos. Nemi
nem læsimus, neminem corrupimus, neminem cir-
3 cumuenimus. ¶Non ad cõdemnationem * dico, pre- *vestram
dixi enim q in cordibus nostris estis ad cõmorien-
4 dum & ad cõuiuendũ. ¶multa mihi fiducia est apud
vos, multa mihi gloriatio pro vobis: repletus sum
cõsolatione: superabundo gaudio in oĩ tribulatio-
5 ne nostra. ¶Nam & cùm venissemus in Macedoniã,
B nullã requiem habuit caro nostra, sed oẽm tribula-
6 tionem passi sumus, foris pugnę, intus timores. ¶Sed
qui cõsolatur humiles, consolatus est nos, Deus, in
7 aduentu Titi. ¶Non solùm autem in aduentu eius,
sed etiã in consolatione, qua cõsolatus est in vobis,
referẽs nobis vestrum desiderium, vestrum fletum,
vestrã ęmulationem pro me, ita vt magis gauderem
8 ¶Quoniã & si contristaui vos in epistola, non me pę
C nitet: & si pęniteret, videẽs q epistola illa (& si ad ho
9 rã) vos cõtristauit, ¶nunc gaudeo: non quia cõtristã
ti estis, sed quia cõtristati estis ad pęnitentiã. Con-
tristati enim estis secundùm Deum, vt in nullo de- 2. Pet. 2. d
10 trimentum patiamini ex nobis. ¶Quæ enim secun- 19.
dùm Deum tristitia est, pęnitentiã in salutem stabi
lem operatur: seculi autem tristitia mortem opera-
11 tur. ¶Ecce enim hoc ipsum, secundùm Deum cõtri-
stari vos, quantã in uobis operatur solicitudinem:
sed defensionem, sed indignationẽ, sed timorem,
sed desiderium, sed æmulationem, sed uindictam.
in omnibus exhibuistis uos, incõtaminatos esse ne
12 gocio. ¶Igitur etsi scripsi uobis, non propter eum
qui fecit iniuriam, nec propter eum qui passus
est: sed ad manifestandam solicitudinem nostram
13 quam habemus pro uobis * coram Deo. ¶Ideo *ad vos
D consolati sumus. In consolatione autem nostra,
abundantius magis gauisi sumus super gaudio
Titi, quia refectus est spiritus eius ab omnibus
14 uobis, ¶& si quid apud illum de uobis gloriatus

ſum,non ſum confuſus:ſed ſicut omnia vobis in ve-
ritate locuti ſumus,ita gloriatio noſtra,quę fuit ad
15 Titum,veritas facta eſt,¶& viſcera eius abundanti-
bus in vobis ſunt, reminiſcentis omnium veſtrum
obedientiam, quomodo cum timore & tremorẽ
16 excepiſtis illum. ¶Gaudeo quòd in omnibus con-
fido in vobis.

CAPVT VIII.

1 NOtam autem facimus vobis fratres, gra-
A tiam Dei quæ data eſt in eccleſijs Mace-
2 doniæ,¶quòd in multo experimento tri
bulationis abundantia gaudij ipſorum
fuit,& altiſſima paupertas eorum abundauit in di-
3 uitias ſimplicitatis eorum:¶quia ſecundùm virtutẽ
(teſtimonium illis reddo) & ſupra virtutem volun-
4 tarij fuerunt,¶cum multa exhortatione obſecrãtes
nos gratiam & cõmunicationem miniſterij quod
5 fit in ſanctos.¶Et non ſicut ſperauimus,ſed ſemetip
ſos dederunt primùm Domino, deinde nobis per
6 voluntatẽ Dei:¶ita vt rogaremus Titũ,vt quemad-
B modum cœpit,ita & perficiat in vobis etiam gratiã
7 iſtam. ¶Sed ſicut in omnibus abundatis fide & ſer-
mone,& ſciẽtia,&omni ſolicitudine,-inſup`& cha-
8 ritate veſtra in nos,vt & in hac gratia abũdetis.¶Nõ
quaſi imperans dico: ſed per aliorũ ſolicitudinem,
etiã veſtræ charitatis ingenium bonum cõprobans.
9 ¶Scitis enim gratiã Dñi noſtri Ieſu Chriſti, quoniã
propter vos egenus factus eſt,cùm eſſet diues,vt il-
10 lius inopia vos diuites eſſetis.¶Et conſilium in hoc
do:hoc enim vobis vtile eſt, qui non ſolùm facere,
11 ſed & velle cœpiſtis ab anno priore: ¶nunc verò &
facto perficite:vt quemadmodum promptus eſt ani
mus voluntatis,ita ſit & perficiendi ex eo quod ha
12 betis. ¶Si enim voluntas prompta eſt:ſecundùm id
quod habet,accepta eſt,non ſecundùm id quod nõ
13 habet.¶Non enim vt alijs ſit remiſſio,vobis autẽ tri
C bulatio:ſed ex æqualitate.¶In præſenti tempore ve
14 ſtra abundãtia illorum inopiã ſuppleat: vt & illorũ
abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum,vt fiat
Exo.16.d 18. 15 ęqualitas,ſicut ſcriptum eſt:¶Qui multũ*, nõ abun
*habuit 11. 16 dauit:& qui modicum,nõ minorauit.¶Gratias autẽ
Deo,qui dedit eandem ſolicitudinem pro vobis in
17 corde Titi,¶qm̃ exortationem quidem ſuſcepit:ſed
cùm ſolicitior eſſet`, ſua voluntate profectus eſt ad
18 vos.¶Miſimus etiam cũ illo fratrem, cuius laus eſt
19 in Euangelio per omnes Eccleſias:¶non ſolùm aũt,
ſed & ordinatus eſt ab Eccleſijs comes peregrina-
tionis noſtræ,in hanc gratiam quę miniſtratur à no
bis ad Domini gloriam, & deſtinatam voluntatem
20 noſtram.¶deuitantes hoc, ne quis uos vituperet in
Ro.12.d. 17. 21 hac plenitudine quæ miniſtratur à nobis.¶Proui-
demus enim bona nõ ſolùm coram Deo, ſed etiam
22 coram hominibus.¶Miſimus autem cum illis & fra
trem noſtrum, quem probauimus in multis ſæpe
ſolicitum eſſe:nunc autem multò ſolicitiorem, con
23 fidentia multa in uos.¶ſiue pro Tito qui eſt ſocius
*in vobis. meus &`in vos`adiutor: ſiue fratres noſtri Apoſtoli
*gloria 2. 24 eccleſiarum`glorię`Chriſti.¶Oſtẽſionem ergo quæ
eſt charitatis veſtræ & noſtræ gloriæ pro vobis,in il
los oſtendite in facie Eccleſiarum.

CAPVT IX.

1 NAm de miniſterio quod fit in ſanctos, ex a-
A bundanti eſt mihi ſcribere vobis.¶Scio e-
2 nim promptum animum veſtrum: pro quo
de vobis glorior apud Macedones.Quoniam & A-
chaia parata eſt ab anno præterito,& veſtra æmula
3 tio prouocauit plurimos.¶Miſi autem fratres,vt ne
quod gloriamur de vobis euacuetur in hac parte,
4 vt(quemadmodum dixi) parati ſitis:¶ne cùm vene
B rint Macedones mecum,& inuenerint vos imparatos,
tos,erubeſcamus nos,vt nõ dicamus vos in hac ſub
5 ſtantia. ¶Neceſſarium ergo exiſtimaui rogare fra-
tres vt perueniãt ad vos,`& pręparent repromiſſam
benedictionem hanc paratam eſſe ſic, quaſi bene-
6 dictionem, non tanquàm auaritiam. ¶Hoc autem
dico: Qui parcè ſeminat, parcè & metet: & qui ſe-
minat in benedictionibus, de benedictionibus &
7 metet.¶Vnuſquiſque prout deſtinauit in corde ſuo:
C non ex triſtitia, aut ex neceſſitate. hilarem enim Eccle.35. b.11.
8 datorẽ diligit Deus.Potẽs¶eſt aũt Deus oẽm gratiã
abundare facere in vobis:vt in oĩbus ſem p oẽm ſuf
ficientiam habentes, abundetis in omne opus bo-
9 num,¶ſicut ſcriptũ eſt: Diſperſit dedit pauperibus: Pſa.111.b. 9.
10 iuſtitia eius manet in`æternum`.¶Qui autem admi *ſeculũ ſeculi.
niſtrat ſemen ſeminanti:& panem ad manducandũ
præſtabit:& multiplicabit ſemen veſtrum,& auge-
11 bit incrementa frugum iuſtitiæ veſtræ: ¶vt in oĩbus
D locupletati abundetis in omnem ſimplicitatẽ, quę
12 operatur per nos gratiarum actionem Deo. ¶Qm̃
miniſterium huius officij non ſolùm ſupplet ea quę
deſunt ſanctis:ſed etiam abundat per multas gratia
13 rum actiones in Dño,¶per probationem miniſterij
huius, glorificantes Deum in obedientia confeſ-
ſionis veſtræ in Euangelium Chriſti,& ſimplicitate
14 communicationis in illos,& in omnes,¶& in ipſo-
rum obſecratione pro vobis, deſiderantiũ vos pro
15 pter eminentẽ gratiam Dei in vobis.¶Gratias Deo
ſuper inenarrabili dono eius.

CAPVT X.

1 IPſe autem ego Paulus obſecro vos p man
A ſuetudinem & modeſtiam Chriſti,qui in
facie quidem humilis ſum inter vos,ab-
2 ſens autem confido in vobis.¶Rogo aũt,
ne præſens audeam per eam confidentiam qua exi-
ſtimor audere in quoſdam:qui arbitrantur nos tan-
3 quàm ſecundùm carnẽ ambulemus.¶In carne enim
4 ambulantes,nõ ſecundùm carnem militamus.¶Nã
arma militiæ noſtræ nõ carnalia ſunt: ſed potentia
Deo ad deſtructionem munitionum, conſilia de-
5 ſtruentes,¶ & omnem altitudinem extollentem ſe
B aduerſus ſcientiam Dei,& in captiuitatem redigen
6 tes omnem intellectum in obſequium Chriſti,¶& in
promptu habentes vlciſci oẽm inobediẽtiam, cùm
7 impleta fuerit veſtra obedientia.¶Quæ ſecundùm
faciem ſunt, videte.Si quis confidit ſibi, Chriſti ſe
eſſe:hoc cogitet iterum apud ſe,quia ſicut ipſe Chri
8 ſti eſt,ita & nos.¶Nam & ſi amplius aliquid gloria-
tus fuero de poteſtate noſtra,quã dedit nobis Do-
minus in ædificationem, & non in deſtructionem
9 veſtram,non erubeſcam. ¶Vt autem non exiſtimer
10 tanquam terrere vos per epiſtolas,¶(quoniam qui-
C dẽ epiſtolæ,inquiunt,graues ſunt & fortes:præſen-
tia autem corporis infirma,& ſermo contemptibi-
11 lis) ¶hoc cogitet qui eiuſmodi eſt, quia quales ſu-
mus verbo per epiſtolas abſentes, tales & præſen-
12 tes in facto.¶Non enim audemus inſerere, aut cõ-
parare nos quibuſdam, qui ſeipſos commendant:
ſed ipſi in nobis noſmetipſos metientes, & com-
13 parantes noſmetipſos nobis. ¶Nos autem non in

immen-

immenſum gloriabimur: ſed ſecundùm menſuram
regulæ, qua menſus eſt vobis Deus, menſuram per-
4 tingendi vſque ad vos. ¶ Non enim quaſi nō pertin
gentes ad vos, ſuperextendimus nos. Vſq; ad vos
5 enim peruénimus in Euangelio Chriſti. ¶ non in im
menſum gloriātes in alienis laboribus: ſpem autem
habentes creſcentis fidei veſtræ, in vobis magnifi-
16 cari ſecundùm regulam noſtrā in abundantiā, ¶ etiā
in illa quæ vltrà vos ſunt, euangelizare, non in alie-
17 na regula, in ijs quæ præparata ſunt gloriari. ¶ Qui
18 autem gloriatur, in Domino glorietur. ¶ Non enim
qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt: ſed quē
Deus commendat.

CAPVT XI.

1 Vtinam ſuſtineretis modicum quid inſi-
A pientiæ meæ: ſed & ſupportate me. ¶ Ae-
2 mulor enim vos Dei ęmulatione. Deſpō
di enim vos vni viro, virginem caſtam
3 exhibere Chriſto. ¶ Timeo autem ne ſicut ſerpens
Heuam ſeduxit aſtutia ſua: ita corrumpātur ſenſus
veſtri, & excidant à ſimplicitate quæ eſt in Chriſto
4 Ieſu. ¶ Nam ſi is qui venit, alium Chriſtum prędicat
quem non prædicauimus, aut alium ſpiritum acci-
pitis quē non accepiſtis: aut aliud Euāgelium quod
5 non recepiſtis: rectè pateremini. ¶ Exiſtimo enim ni
6 hil me minus feciſſe à magnis Apoſtolis. ¶ Nam &
B ſi imperitus ſermone, ſed non ſcientia. In oībus au-
7 tem manifeſtati ſumus vobis. ¶ Aut nunquid pecca-
tum feci, meipſum humiliās, vt vos exaltemini? quo
niam gratis Euangelium Dei euangelizaui vobis.
8 ¶ Alias eccleſias expoliaui, accipiens ſtipendiū ad
9 miniſteriū veſtrum. ¶ Et cùm eſſem apud vos, & ege
rem: nulli oneroſus fui: nam quod mihi deerat, ſup-
pleuerunt fratres qui venerunt à Macedonia: & in
10 oībus ſine onere me vobis ſeruaui, & ſeruabo. ¶ Eſt
C veritas Chriſti in me, quoniam hæc gloriatio non
11 infringetur in me in regionibus Achaiæ. ¶ Quare?
12 quia nō diligo uos? Deus ſcit. ¶ Quod autem facio:
& faciam, ut amputem occaſionem eorum qui uo-
lunt occaſionem: ut in quo gloriantur, inueniantur
13 ſicut & nos. ¶ Nam eiuſmodi pſeudoapoſtoli, ſunt
operarij ſubdoli, trāſfigurātes ſe in Apoſtolos Chri
14 ſti. ¶ Et non mirum: ipſe enim ſatanas transfigurat
15 ſe in angelum lucis. ¶ non eſt ergo magnum ſi mini-
D ſtri eius transfigurentur uelut miniſtri iuſtitiæ: quo
16 rum finis erit ſecundùm opera ipſorum. ¶ Iterum di
co, (ne quis me putet inſipientem eſſe: alioquin ue
lut inſipientem accipite me, ut & ego modicum
17 quid glorier:) ¶ quod loquor, non loquor ſecundū
Deum, ſed quaſi in inſipientia, in hac ſubſtantia
18 glorię. ¶ Quoniam multi gloriantur ſecundùm car-
19 nem: & ego gloriabor. ¶ Libenter enim ſuffertis in-
20 ſipientes: cùm ſitis ipſi ſapientes. ¶ Suſtinetis enim
E ſiquis uos in ſeruitutem redigit, ſiquis deuorat, ſi-
quis accipit, ſi quis extollitur, ſiquis in faciem uos
21 cædit. ¶ Secundùm ignobilitatem dico, quaſi nos in
firmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet (in
22 inſipientia dico) audeo & ego. ¶ Hebręi ſunt: & ego.
Iſraelitæ ſunt: & ego. Semen Abrahæ ſunt: & ego.
23 ¶ Miniſtri Chriſti ſunt: & ego (ut minus ſapiens di-
F co) plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus a-
bundātius, in plagis ſupra modum, in mortibus fre
24 quenter. ¶ A Iudæis quinquies, quadragenas, una mi
25 nus accepi. ¶ Ter uirgis cęſus ſum, ſemel lapidatus
ſum, ter naufragium feci, nocte & die in profundum
26 maris fui, ¶ in itineribus ſępe, periculis fluminū, pe- Act. 7. a. 8. g. 41.
riculis ex Gentibus, periculis in ciuitate, periculis
in ſolitudine, periculis in mari, periculis in falſis fra
27 tribus, ¶ in labore & ærūna, in uigilijs multis, in fa-
me & ſiti, in ieiunijs multis, in frigore & nuditate,
28 ¶ pręter illa quæ extrinſecus ſunt: inſtantia mea quo
29 tidiana, ſolicitudo oīum eccleſiarum. ¶ Quis infirma
G tur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego
30 nō uror? ¶ Si gloriari oportet: quæ infirmitatis meæ
31 ſunt, gloriabor. ¶ Deus & pater Domini noſtri Ieſu
Chriſti, qui eſt benedictus in ſecula, ſcit q nō men-
32 tior. ¶ Damaſci præpoſitus Gentis Aretæ Regis, cu- c Ac. 9. d. 24.
ſtodiebat ciuitatem Damaſcenorum, ut me cōpre-
33 henderet: ¶ & per feneſtram in ſporta dimiſſus ſum
per murum, & ſic effugi manus eius. -4-

CAPVT XII.

1 SI gloriari oportet, non expedit quidem:
A ueniam autem ad uiſiones & reuelatio-
2 nes Dñi. ¶ Scio hominem in Chr̄o ante Act. 9. a. 3. 22. d. 17.
annos quatuordecim (ſiue in corpore, ſi
ue extra corpus, neſcio: Deus ſcit) raptum huiuſmo
3 di uſque ad tertium cœlum. ¶ Et ſcio huiuſmodi hō
minem (ſiue in corpore, ſiue extra corpus, neſcio:
4 Deus ſcit) ¶ quoniam raptus eſt in Paradiſum: & au
5 diuit arcana uerba, quę nō licet homini loqui. ¶ Pro
B huiuſmodi gloriabor: pro me autē nihil gloriabor,
6 niſi in infirmitatibus meis. ¶ Nam & ſi noluero glo-
riari, non ero inſipiens: ueritatem enim dicam: par
co autem: ne quis * me exiſtimet ſuper id quod ui- * in 1.
7 det in me, aut aliquid audit ex me. ¶ Et ne magni- -5-
tudo reuelationum extollat me, datus eſt mihi ſti-
mulus carnis meæ, angelus ſatanæ, ut me colaphi-
8 zet. ¶ Propter quod ter Dominum rogaui, ut diſce-
C deret à me: ¶ & dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea:
9 nam uirtus in infirmitate perficitur. Libenter igit
gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me
10 uirtus Chr̄i. ¶ Propter quod placeo mihi in infirmi-
tatibus, in contumelijs, in neceſſitatibus, in perſecu
tionibus, in anguſtijs pro Chriſto. Cùm enim infir-
11 mor: tunc potēs ſum. ¶ Factus ſum inſipiens: nos me
D coēgiſtis. Ego enim à uobis debui commendari: ni
hil enim minus fui ab ijs qui ſunt ſupra modum a- *feci.
12 poſtoli, tametſi nihil ſum. ¶ Signa tamen apoſtola- Apoſtoli 8.
tus mei facta ſunt ſuper uos in omni patientia, in
13 ſignis & pdigijs & uirtutibus. ¶ Quid eſt enim quod
minus habuiſtis præ cæteris eccleſijs: niſi q ego ip-
14 ſe nō grauaui uos? Donate mihi hanc iniuriam. ¶ Ec
E ce, tertiò hoc paratus ſum venire ad uos: & non e-
ro grauis uobis: Non enim quæro quæ ueſtra ſunt:
ſed uos. Nec enim debent filij parentibus theſauri-
15 zare, ſed parentes filijs, ¶ ego autem libentiſſimè im
pendam, & ſuperimpendar ego ipſe pro aīabus ue
16 ſtris: licèt plus uos diligēs minus diligar. ¶ Sed eſto:
ego uos nō grauaui: ſed cū eſſem aſtutus, dolo uos
17 cepi. ¶ Nunquid per aliquem eorum quos miſi ad
F uos, circumueni uos? ¶ Rogaui Titum, & miſi cum il
18 lo fratrem. Nunquid Titus uos circumuenit? nónne
eodē ſpiritu ambulauimus? nónne ijſdem ueſtigijs?
19 ¶ Olim putatis q excuſemus nos apud uos? Coram
Deo, in Chr̄o loquimur: omnia autem charißimi
20 propter ædificationem ueſtrā. ¶ Timeo enim ne for
tè cùm uenero, non quales uolo, inueniam uos: &
G ego inueniar à uobis, qualem non uultis: ne fortè
contentiones, ęmulationes, animoſitates, diſſenſio
nes, detractiones, ſuſurrationes, inflationes, ſeditio

nes,

21 nes sint inter vos. ? ne iterum cũ venero, humiliet
me Deus apud vos:& lugeam multos ex ijs qui an-
tè peccauerunt,& nõ egerunt pœnitentiá super im
mũditia & fornicatione & ĩpudicitia quá gesserũt.

CAPVT XIII.

ᵍDeu.19. b.15. Mat.18.b. 16. Ioh 8 c.17 Heb. 10 c. 28. ᵃbis 4.

1 ECce tertiò hoc venio ad vos:? ‖ in ore duo
A rum vel trium testium stabit omne ver-
2 bum.?Prædixi,& prædico vt præsens*,&
nunc absens ijs qui antè peccauerunt,&
cæteris omnibus, quoniam si venero iterum, non
3 parcã.?An experimentum quæritis eius qui in me
loquitur Christus:qui in vobis non infirmatur, sed
4 potens est in vobis??Nam & si crucifixus est ex in-
firmitate:sed viuit ex virtute Dei. Nã & nos infirmi
B sumus in illo:sed ˋviuemusˋ cũ eo ex virtute Dei in ᵇviuimus 9
5 vobis.?‖Vosmetipsos tentate si estis in fide:ipsi vos ‖1. Cor. 11. f.28.
ꝓbate.An nõ cognóscitis vosmetipsos, quia Chri-
6 stus Iesus in vobis est,nisi fortè reprobi estis.?Spe-
ro autem quod ˋcognoscitisˋ quia nos non sumus re- ᵇcognosce tis 8.
7 probi.?Oramus autem Deum,vt nihil mali faciatis,
C nõ vt nos probati appareamus,sed vt vos quod bo-
8 num est,faciatis,nos autem vt reprobi simus.? Nõ
enim possumus aliquid aduersus veritatem:sed pro
9 veritate.? Gaudemus enim,quoniá nos infirmi su-
mus: vos autem potentes estis. Hoc & oramus,ue-
10 strã cõsummationẽ.?Ideo hæc absens scribo, vt nõ
præsens durius agã secũdũ potestatẽ quam Domi-
D nus dedit mihi in ædificationem,& non in destru-
11 ctionem.?De cætero fratres,gaudete,perfecti esto
te,exhortamini,idem sapite,pacem habete,& Deus
12 pacis & dilectionis erit vobiscum. ? Salutate inui-
cem in osculo sancto. Salutãnt vos omnes sancti.
13 ? Gratia Domini nostri Iesu Christi, & charitas
Dei, & communicatio sancti Spiritus sit cum omni
bus uobis.Amen.

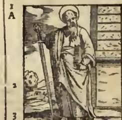
ARGVMENTVM IN EPISTOLAM
Pauli ad Galatas.

ALATAE, sunt Græci. Hi verbum veritatis primùm ab Apostolo acceperunt, sed post discessum eius, tentati sunt à falsis apostolis vt in legem & circuncisionem verterentur. Hos apostolus reuocat ad fidem veritatis, scribens eis ab Epheso.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI.
ad Galatas.

CAPVT PRIMVM

1 PAVLVS
A Apostolus
non ab ho
minibus,
neq; per hominem,
sed per Iesum Chri-
stum, & Deũ patrem
qui suscitauit cum à
2 mortuis,? & qui me-
cum sunt omnes fra-
tres:ecclesijs Galatię.
3 ?Gratias uobis & pax
à Deo patre & Dño
4 nostro Iesu Christo,?qui dedit semetipsum pro pec
catis nostris,ut eriperet nos de præsenti seculo ne
quam,secundùm uoluntatem Dei,& patris nostris:
5 ?cui est gloria in secula seculorum. Amen.? Miror,
quòd sic tam citò trãsferimini ab eo qui uos uocauit
6 in gratiam Christi,in aliud Euangelium:?quod nõ
7 est aliud,nisi sunt aliqui qui uos conturbant,& uo-
B lunt conuertere Euangeliũ Christi.? Sed licèt nos,
8 aut angelus de cœlo euágelizet vobis præterquàm
9 quod euangelizauimus uobis,anathema sit.?Sicut
pędiximus,& nunc iterum dico: Si quis uobis euã
gelizauerit pręter id quod accepistis,anáthema sit.
10 ? Modò enim hoĩbus suadeo, an Deo. ? An quæro
hominibus placere? Si adhuc hominibus placerẽ,
11 Christi seruus non essem.?‖Notum enim uobis fa-
cio fratres Euangelium quod euangelizatum est à ‖1.Co.15. a 1.
12 me,quia non est secundùm hominem.? neq; enim ‖Ephe 3 a.3.
C ego ab homine accepi illud,neq; didici:sed per re-
13 uelationem Iesu Christi.?Audistis enim conuersa-
tionem meam aliquando in Iudaismo,quoniam su
pra modum persequebar Ecclesiam Dei, & expu-
14 gnabam illam,? & proficiebam in Iudaismo supra
multos coætaneos meos in genere meo, abundan

tius

tius æmulator existẽs paternarũ mearũ traditionũ.
15 Cùm autẽ placuit ei qui me segregauit ex vtero
16 matris meæ, & vocauit per gratiam suã, vt reuela-
ret Filium suum in me, vt euangelizarẽ illum in Gẽ
17 tibus: continuò nõ acquieui carni & sanguini, neq;
D veni Ierosolymã ad antecessores meos Apostolos:
sed abij in Arabiam, & iterum reuersus sum Dama-
18 scũ. Deinde post annos tres veni Ierosolymã vide
re Petrum: & mansi apud eum diebus quindecim.
19 Alium aũt Apostolorum vidi neminẽ: nisi Iacobũ
20 fratrem Dñi. Quæ autem scribo vobis: ecce corã
21 Deo, quia non mentior. Deinde ueni in partes Sy
22 riæ & Ciliciæ. Eram autẽ ignotus facie ecclesijs Iu
23 dææ, quæ erant in Chr̃o: tãtùm autem auditum ha
bebant. Quoniã qui persequebatur nos aliqñ, nunc
euangelizat fidem, quam aliquando expugnabat.
24 & in me clarificabant Deum.

CAPVT II.

1 Deinde post annos quatuordecim, iterũ
A ascendi Ierosolymã cum Barnaba, as-
2 sumpto & Tito. Ascendi autem secun-
dùm reuelationem: & contuli cum illis
Euangelium quod prædico in Gentibus, seorsum
autem ijs q̃ videbant aliquid esse: ne forte in va-
3 cuum currerem, aut cucurrissem. Sed neq; Titus q̃
mecum erat, cum esset Gentilis, cõpulsus est circun
4 cidi: sed ꝑꝑ subintroductos falsos fratres qui su
bintroierunt explorare libertatem nr̃am, quam ha
bemus in Chr̃o Iesu, vt nos in seruitutẽ redigerent.
5 Quibus neq; ad horam cessimus subiectioni: vt ve
6 ritas Euangelij permaneat apud vos. Ab ijs autẽ
qui videbant esse aliquid (quales aliqñ fuerint, ni-
B hil mea interest. Deus personam hoĩs nõ accipit)
mihi.n. qui videbant esse aliquid, nihil contule-
7 runt. Sed econtra, cum vidissent q̃ creditum est mi
hi Euangelium præputij, sicut Petro circuncisionis:
8 (qui.n. operatus est Petro in Apostolatum circun
9 cisionis: operatus est & mihi inter Gentes) & cum
cognouissent gratiã quæ data est mihi, Iacobus &
Cephas & Iohannes qui videbant colũnæ esse, dex
tras dederunt mihi & Barnabæ societatis: vt nos in
10 Gentes, ipsi autem in circuncisionem: tantùm vt
pauperum memores essemus, quod etiam solicitus
11 fui hoc ipsum facere. Cùm autem venisset Ce-
C phas Antiochiam: in faciem ei restiti, quia repre-
12 hensibilis erat. Priùs enim q̃ venirent quidam à Ia
cobo, cum Gentibus edebat: cùm autem venissent,
subtrahebat & segregabat se, timens eos qui ex cir
13 cuncisione erant. Et simulationi eius cõsenserunt
cæteri Iudæi, ita vt & Barnabas duceret ab eis in il
14 lam simulationem. Sed cùm vidissem q̃ nõ rectè
ambularent ad ueritatẽ Euangelij, dixi Cephæ co-
ram omnibus: Si tu cùm iudæus sis, Gentiliter viuis,
15 & nõ Iudaicè: quõ Gentes cogis Iudaizare? Nos
16 natura Iudæi, & nõ ex Gentibus peccatores. Scien
tes autem q̃ non iustificatur homo ex operibus le
gis, nisi ꝑ fidem Iesu Christi: & nos in Christo Iesu
credimus, ut iustificemur ex fide Christi, & nõ ex
operibus legis: ꝑꝑ quod ex operibus legis nõ iusti
17 ficabitur oĩs caro. Quod si quærentes iustificari in
D Chr̃o, inuenti sumus & ipsi peccatores: nunquid
18 Christus peccati minister est? Absit. Si enim q̃ de-
struxi, iterum hæc ædifico, præuaricatorem me cõ-
19 stituo. Ego enim ꝑ legẽ, legi mortuus sum, ut Deo
20 viuam: Christo cõfixus sum cruci. Viuo autem, iam
non ego: uiuit uerò in me Christus. Quod aũt nunc
uiuo in carne: in fide uiuo Filij Dei, qui dilexit me,
21 & tradidit semetipsũ ꝓ me. Nõ abijcio gratiã Dei.
Si.n. ꝑ legem iustitia, ergo gratis Chr̃s mortuus est.

CAPVT III.

1 O Insensati Galatæ, quis uos fascinauit non
A obedire ueritati, ante quorũ oculos Ie- credere
sus Christus proscriptus est, & in uobis
2 crucifixus? Hoc solum à uobis uolo di-
scere: Ex operibus legis Spiritum accepistis, an ex
3 auditu fidei? Sic stulti estis, ut cum spiritu cœperi-
4 tis, nunc carne consummemini? Tanta passi estis
5 sine causa? si tamen sine causa. Qui ergo tribuit uo
bis Spiritum, & operatur uirtutes in uobis: ex ope-
6 ribus legis, an ex auditu fidei? Sicut scriptum Abraham scriptum est
7 credidit Deo, & reputatum est illi ad iustitiã. Co Ge. 15. b. 6.
gnoscite ergo quia qui ex fide sunt, ij sunt filij Abra Ro. 4. a. 3.
8 hæ. Prouidens autem scriptura quia ex fide iusti- c. 18.
B ficat Gentes Deus, prænunciauit Abrahæ, Quia be Ia. 2. d. 23.
9 nedicentur in te omnes Gentes. Igitur qui ex fide Cognoscitis 4.
10 sunt, benedicentur cum fideli Abraham. Quicun- Ge. 12. a. 3.
que enim ex operibus legis sunt, sub maledicto 22. d. 18.
sunt. Scriptum est enim: Maledictus omnis qui nõ 26. a. 4.
permanserit in oĩbus quæ scripta sunt in libro le- Eccl. 44. d. 20.
11 gis, ut faciat ea. Q̃ñ autem in lege nemo iustificat Deu. 27. d. 25.
apud Deum, manifestum est: q̃a iustus ex fide ui-
12 uit. Lex autem nõ est ex fide: sed qui fecerit ea, Aba. 2. a. 4.
13 uiuet in illis. Christus nos redemit de maledicto Ro. 1. b. 17. uiuet 3.
legis, factus pro nobis maledictum (quia scriptum Le. 18. a. 5.
14 est: Maledictus omnis qui pendet in ligno) ut in Deu. 21. d. 23.
Gentibus benedictio Abrahæ fieret in Christo Ie-
su: ut pollicitationem Spiritus accipiamus ꝑ fidẽ.
15 Fratres (secundùm hoĩem dico) tamen hominis Heb. 9. c. 17.
C cõfirmatum testamentum nemo spernit, aut super-
16 ordinat. Abrahæ dictæ sunt promissiones, & semi-
ni eius. Non dicit: Et seminibus, quasi in multis: sed
17 quasi in uno, Et semini tuo, qui est Christus. Hoc
autem dico, testamentum cõfirmatum est à Deo: q̃
post quadringentos & triginta annos facta est lex,
18 nõ irritum facit ad euacuandam ꝓmissionem. Nã
si ex lege hæreditas, iã nõ ex promissione. Abrahæ
19 aũt ꝑ repromissionẽ donauit Deus. Quid igit̃ lex?
Propter trãsgressiones posita est, donec ueniret se transgressionem
men cui ꝓmiserat: ordinata ꝑ angelos in manu me
20 diatoris. Mediator autẽ, unius nõ est: Deus autem
21 unus est. Lex ergo aduersus ꝓmissa Dei? Absit. Si
D enim data esset lex q̃ posset uiuificare, uerè ex lege
22 esset iustitia. Sed cõclusit scriptura oĩa sub pecca- Ro. 3. b. 9.
to: ut ꝓmissio ex fide Iesu Christi daretur credenti
23 bus. Priùs autẽ, q̃ ueniret fides: sub lege custodie-
24 bamur conclusi, in eã fidẽ q̃ reuelanda erat. Itaq;
lex pædagogus noster fuit in Christo: ut ex fide iu-
25 stificemur. At ubi uenit fides, iã nõ sumus sub pæda
26 gogo. Oĩs enim filij Dei estis ꝑ fidẽ in Christo Iesu.
27 Quicunque.n. in Christo baptizati estis: Christũ Ro. 6. a. 3.
28 induistis. Nõ est Iudæus, neq; Græcus: non est ser-
uus, neq; liber: nõ est masculus, neq; fœmina. Om-
29 nes.n. uos unũ estis in Chr̃o Iesu. Si aũt uos Chr̃i:
ergo semen Abrahæ estis, sin ꝓmissionem hæredes

CAPVT IIII.

1 Dico autem, quanto tempore hæres paruulus
A est, nihil differt à seruo, cùm sit dominus
2 oĩum, sed sub tutoribus & actoribus est
3 usque ad præfinitum tempus à patre: ita & nos,

cum

cùm essemus paruuli, sub elementis mundi eramus
4 seruientes.¶At vbi venit plenitudo tpis, misit Deus
5 filium suum factum ex muliere, factum sub lege:¶vt
eos qui sub lege erant, redimeret, vt adoptionem fi
6 liorum reciperemus.¶Quoniã autem estis filij*: mi-
sit Deus Spiritum filij sui in corda vestra clamantẽ:
7 Abba, Pater.¶Itaq; iã nõ est seruus, sed filius. Quòd
8 si filius: & hęres per Deum.¶Sed tunc quidem igno
rantes Deum, ijs qui natura non sunt dij, seruieba-
9 tis.¶Nunc autem cùm cognoueritis Deum, imò co
B gniti sitis à Deo: quõ conuertimini iterum ad infir
ma & egena elementa, quibus denuò seruire vultis?
10 ¶Dies obseruatis, & menses, & tempora, & annos.
11 ¶Timeo vos, ne fortè sine causa laborauerim in vo-
12 bis.¶Estote sicut ego, quia & ego sicut vos: fratres,
13 obsecro vos, Nihil me læsistis.¶Scitis autẽ quia per
infirmitatem carnis euangelizaui vobis iampridẽ:
*meam 1. 14 & tẽtationem 'vestram' in carne mea,¶nõ spreuistis
neque respuistis, sed sicut angelum Dei excepistis
15 me, sicut Christum Iesum.¶Vbi est ergo beatitudo
vestra? Testimonium enim perhibeo vobis, quia si
fieri posset, Oculos vestros eruissetis, & dedissetis
16 mihi.¶Ergo inimicus vobis factus sum verum dicẽs
17 vobis?¶Aemulantur vos non bene: sed excludere
C vos volunt, vt illos ęmulemini.¶Bonum autẽ æmu-
18 lamini in bono semper: & non tantùm cum præsens
19 sum apud vos.¶Filioli mei, quos iterum parturio,
20 donec formetur Christus in vobis.¶Vellem autem
esse apud vos modò, & mutare vocem meam: quo-
21 niam confundor in vobis.¶Dicite mihi qui sub le-
Ge.16.d.1. 22 ge vultis esse, legẽ non legistis?¶Scriptum est enim,
quoniã Abrahã duos filios habuit: vnum de ancil-
Ge.21.a.2. 23 la, & vnum de libera.¶Sed qui de ancilla, secundùm
carnẽ natus est: qui autem de libera, per repromis-
24 sionem.¶quæ sunt p allegoriã dicta. Hęc enim sunt
*in duo testamenta. Vnum quidem 'a' mõte Sina, in ser
25 uitutem generans: quæ est Agar.¶(Sina enim mons
est in Arabia: qui coniunctus est ei, quæ nunc est Ie
26 rusalem) & seruit cum filijs suis.¶Illa autem q̃ sur-
sum est Ierusalem, libera est: quæ est mater nostra.
Is.54.a.1. 27 ¶Scriptum est enim: Lętare sterilis, quę non paris:
erumpe & clama, quæ non parturis: quia multi filij
Ro.9.b.8. 28 desertæ, magis quàm eius quæ habet virum.¶Nos
autem fratres secundùm Isaac promissionis filij su-
29 mus.¶Sed quõ tunc is, qui secundùm carnem natus
fuerat, persequebatur eum qui secundùm spiritum:
Ge.21.a.10. 30 ita & nunc.¶Sed quid dicit scriptura: Eijce ancillã
& filium eius: nõ enim hæres erit filius ancillæ cum
31 filio liberæ.¶Itaque fratres, non sumus ancillæ filij,
sed liberæ: qua libertate Christus nos liberauit.

CAPVT V.

Ac.15.a.1. 1 STate: & nolite iterum iugo seruitutis con
A tineri.¶Ecce ego Paulus dico vobis, quo
2 niam si circuncidamini, Christus vobis
3 nihil proderit.¶Testificor autem rursus
omni homini circuncidenti se, quoniã debitor est
4 vniuersæ legis faciendæ.¶Euacuati estis à Christo,
5 qui in lege iustificamini: à gratia excidistis.¶Nos e-
6 nim spiritu, ex fide, spem iustitiæ expectamus.¶Nã
in Christo Iesu neq; circuncisio aliquid valet, neq;
B præputium: sed fides quæ per charitatem operatur.
*Nemini consenseritis 7 ¶Currebatis bene: quis vos impediuit veritati non
8 obedire?*¶persuasio*, non est ex eo qui vocat vos.
*hæc 1 Cor.5.b.6. 9 ¶Modicum fermentum totam massam corrumpit.
10 Ego confido in vobis in Dño: q nihil aliud sapietis:
qui autem cõturbat vos, portabit iudicium, quicun
11 que est ille.¶Ego autem fratres, si circũcisionem ad
huc prædico: quid adhuc persecutionem patior? Er
12 go euacuatum est scandalum crucis.¶Vtinam & ab
13 scindantur qui vos conturbant.¶Vos enim in liber
tatem vocati estis, fratres: tantùm ne libertatem in
occasionem detis carnis, sed per charitatem *serui- *spiritus
14 re inuicem.¶Omnis enim lex in vno sermone im-
C pletur: Diligẽs pximum tuum sicut teipsum.¶Quòd Le.19.d.18
15 si inuicem mordetis & comeditis: videte ne ab inui Mat.22.d.39.
16 cem consumamini.¶dico autem: Spiritu ambulate, Mar.12.d.31.
17 & desyderia carnis non perficietis.¶Caro enim cõ Ro.13.c.8.
cupiscit aduersus spiritum: spiritus autem aduersus
carnem. hæc enim sibi inuicem aduersantur: vt nõ Iac.2.b.8.
18 quæcunq; vultis, illa faciatis.¶Quòd si spiritu duci- Ro.13.d.14.
19 mini: non estis sub lege.¶Manifesta sunt autem ope 1.Pe.2.c.11
ra carnis, quæ sunt, fornicatio, immunditia, -impu- -9.
20 dicitia', luxuria,¶idolorum seruitus, veneficia, ini-
micitiæ, contentiones, ęmulationes, irę, rixę, dissen
21 siones, sectæ,¶inuidię, homicidia, ebrietates, comes
D sationes, & his similia. quę prædico vobis, sicut pre
dixi, quoniã qui talia agunt, regnum Dei non con-
22 sequentur.¶Fructus autem Spiritus est: charitas, gau-
dium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longani-
23 mitas,¶mansuetudo, fides, modestia, continentia,
24 castitas. Aduersus huiusmodi nõ est lex.¶Qui autem sunt
Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & cõ
25 cupiscentijs.¶Si viuimus spiritu: spiritu & ambule-
26 mus.¶Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem
prouocantes, inuicem inuidentes.

CAPVT VI.

1 FRatres, & si præoccupatus fuerit homo in
A aliquo delicto, vos qui spirituales estis,
huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, con-
2 siderãs teipsum, ne & tu tenteris.¶Alter
alterius onera portate: & sic adimplebitis legem
3 Christi.¶Nam si quis existimat se aliquid esse, cùm
4 nihil sit: ipse se seducit.¶Opus autem suum probet
B vnusquisq;, & sic in semetipso tantùm gloriam ha-
5 bebit, & non in altero.¶Vnusquisque enim onus 1.Cor.3.b.8.
6 suum portabit.¶Cõicet autem is qui catechizatur *verbũ 5.
7 'verbo', ei qui se catechizat, in omnibus bonis.¶No
8 lite errare: Deus non irridetur.¶Quæ enim semina-
uerit homo: hæc & metet. Quoniam qui seminat in 2.Thes.3.c.13.
carne sua: de carne & metet corruptionem. qui aũt
9 seminat in spiritu: de spiritu metet vitã æternã.¶Bo
C num autem facientes, non deficiamus: tempore e-
10 nim suo metemus non deficientes.¶Ergo dum tem
pus habemus, operemur bonum ad omnes, maxi-
11 me autem ad domesticos fidei.¶Videte qualibus
12 literis scripsi vobis mea manu.¶Quicunq;* volunt *enim
placere in carne: hi cogunt vos circuncidi, tantùm
vt crucis Christi persecutionem non patiantur.
13 ¶Neq; enim qui circunciduntur, legem custodiunt:
sed volunt vos circuncidi: vt in carne vestra glorien
14 tur.¶Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domi-
D ni nostri Iesu Christi: per quem mihi mundus cru-
15 cifixus est, & ego mundo.¶In Christo enim Iesu, ne
que circuncisio aliquid valet, neq; præputium: sed
16 noua creatura.¶Et quicunque hanc regulam secuti
fuerint, pax super illos, & [illegible]cordia, & super Is-
17 rael Dei.¶De cætero nemo mihi molestus sit: ego
enim stigmata Domini Iesu in corpore meo porto.
18 Gratia Domini nostri Iesu Christi, cum spiritu ve-
stro fratres. Amen.

ARGV-

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM Pauli apostoli ad Ephesios.

EPHESII, sunt Asiani. Hi accepto verbo veritatis, perstiterunt in fide. Hoc collaudat Apostolus, scribens eis à Roma de carcere per Tychicum diaconum

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI. Ad Ephesios.

CAPVT PRIMVM

1 A PAVLVS Apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei: omnibus sanctis qui sunt Ephesi: & fidelibus in
2 Christo Iesu. ¶ Gratia vobis & pax à Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo.
3 ¶ | Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedi- (2. Cor. 1. a 3. 1. Pet. 1. a. 3.)
4 ctione spirituali, in cœlestibus, in Christo. ¶ sicut ele
git nos in ipso ante mundi constitutionem, vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius in cha-
5 ritate. ¶ Qui prædestinauit nos in adoptionem filio
B rum, per Iesum Christum, in ipsum: secundùm pro-
6 positum voluntatis suæ: ¶ in laudem gloriæ gratiæ
7 suæ, in qua gratificauit nos in dilecto filio suo. ¶ In (-1.)
quo habemus redemptionem per sanguinem eius
(remissionem peccatorum) secundùm diuitias gra-
8 tiæ eius, ¶ quæ superabundauit in nobis in omni sa-
9 pientia & prudentia, ¶ vt notum faceret nobis sacra
mentum voluntatis suæ, secundùm beneplacitum
10 eius, quod proposuit in eo, ¶ in dispensatione ple- (in dispensationem, 1.)
nitudinis temporum, instaurare omnia in Christo:
11 quæ in cœlis & quæ in terra sunt, in ipso. ¶ In quo
etiam nos sorte vocati sumus: prædestinati secundùm propositum eius qui operatur omnia, secun-
12 dùm consilium voluntatis suæ: ¶ vt simus in laudem
gloriæ eius nos, qui antè sperauimus in Christo:
13 ¶ in quo & vos, cũ audissetis verbũ veritatis, (Euãge-
C lium salutis vestræ:) in quo & credentes signati estis
14 Spũ promissionis sctõ, ¶ qui est pignus hæreditatis nostræ,
in redẽptionem acquisitionis, in laudẽ gloriæ ipsius.
15 ¶ Propterea & ego audiẽs fidem vestram quæ est in
16 Dño Iesu, & dilectionem in omnes sanctos: ¶ non
cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri fa
17 ciens in orationibus meis, ¶ vt Deus, Domini nostri
Iesu Christi pater, gloriæ, det vobis spiritum sapien
18 tiæ & reuelationis, in agnitione eius, ¶ illuminatos (agnitioni)
oculos cordis vestri, vt sciatis quæ sit spes vocationis eius, & quæ diuitiæ gloriæ hæreditatis eius in
19 sanctis, ¶ & quæ sit supereminens magnitudo virtu-
D tis eius in nos, qui credimus: secundùm operatio-
20 nem potentiæ virtutis eius, ¶ quam operatus est in (Infr. 3. b. 9.)
Christo, suscitans illum à mortuis, & cõstituens ad
21 dexteram suam in cœlestibus, ¶ supra omnem prin
cipatum, & potestatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen quod nominatur non solùm
22 in hoc seculo, sed etiam in futuro. ¶ Et omnia su-
biecit sub pedibus eius: & ipsum dedit caput supra (Psal. 8. b. 8.)
23 omnem Ecclesiam, ¶ quæ est corpus ipsius, * pleni- (super omnia ipsi ecclesiæ. &)
tudo eius, qui omnia in omnibus adimpletur.

CAPVT II.

1 A ET vos * cùm essetis mortui delictis & pec (Col. 2. c. 13. 3. a. 3. * conuersauit.)
2 catis vestris, ¶ in quibus aliquando ambulastis secundùm seculum mundi huius, secundùm principem potestatis aë-
ris huius, spiritus, qui nunc operatur in filios diffi-
3 dentiæ, ¶ in quibus & nos omnes aliquando conuer
sati sumus in desiderijs carnis nostræ, facientes
voluntatem carnis & cogitationum: & eramus na-
4 tura filij iræ sicut & cæteri. ¶ Deus autem (qui diues est in misericordia) propter nimiam charita-
5 tem suam qua dilexit nos, ¶ & cùm essemus mortui
peccatis, conuiuificauit nos Christo (cuius gratia
6 estis saluati) ¶ & conresuscitauit, & consedere fecit
B in cœlestibus in Christo Iesu, ¶ vt ostenderet in se-
7 culis superuenientibus abundantes diuitias gratiæ
8 suæ, in bonitate super nos in Christo Iesu. ¶ Gra-
tia enim estis saluati per fidem (& hoc non ex vo-

9 bis: Dei enim donum est) ¶ non ex operibus, vt ne
10 quis glorietur. ¶ Ipsius enim sumus factura, creati
in Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparauit
11 Deus, vt in illis ambulemus. ¶ Propter quod memo
*qui res estote quòd aliquando vos * eratis Gentes in
carne, qui dicebamini præputium ab ea quæ dicitur
'quòd 8. 12 circuncisio in carne, manufacta: ¶ 'qui' eratis illo in
tempore sine Christo, alienati à conuersatione Is-
C raël, & hospites testamentorum, promissionis spem
13 non habentes, & sine Deo in hoc mundo. ¶ Nunc
autem in Christo Iesu vos qui aliquando eratis lon
14 gè, facti estis propè in sanguine Christi. ¶ Ipse enim
est pax nostra, qui fecit vtraque vnum, & medium
'inimicitiam 4. parietē maceriæ soluens, 'inimicitias' in carne sua:
15 ¶ legem mandatorum decretis euacuans: vt duos
condat in semetipso in vnum nouum hominem,
'vt 16 faciens pacem, ¶ '&' reconciliet ambos in vno cor-
'inimicitiam 8. pore, Deo per crucē, interficiens 'inimicitias' in se-
17 metipso. ¶ Et veniens euangelizauit pacem vobis
Ro.5.a.2 18 qui longè fuistis, & pacem ijs qui propè: ¶ | quoniā
D per ipsum habemus accessum ambo in vno Spiritu
19 ad Patrē. ¶ Ergo iam non estis hospites & aduenæ,
20 sed estis ciues sanctorū & domestici Dei, ¶ super-
ædificati super fundamentum Apostolorū, & pro-
phetarum, ipso summo angulari lapide Iesu Chri-
21 sto, ¶ in quo omnis ædificatio constructa, crescit in
22 templum sanctum in Domino, ¶ in quo & vos coædi
ficamini in habitaculum Dei in Spiritu sancto.

CAPVT III.

1 HVius rei gratia, ego Paulus vinctus Chri
A sti Iesu, pro vobis Gentibus: ¶ si tamen
2 audistis dispensationem gratiæ Dei, quæ
3 est data mihi in vobis, ¶ quoniam secun-
dùm reuelationem notum mihi factū est sacramen
4 tum, sicut suprà scripsi in breui: ¶ prout potestis le-
gentes intelligere prudentiam meam in mysterio
5 Christi, ¶ quod alijs generationibus non est agnitū
filijs hominum, sicuti nunc reuelatum est sanctis
6 Apostolis eius & Prophetis in Spiritu. ¶ Gentes es-
se cohæredes & concorporales, & comparticipes
Su.2.d.19 promissionis eius in Christo Iesu per Euangelium:
1.Cor.15.b.9. 7 | ¶ Cuius factus sum minister secundùm donum gra
B tiæ Dei, quæ data est mihi secundùm operationem
8 virtutis eius. ¶ Mihi omnium sanctorum minimo
data est gratia hæc: In Gentibus euangelizare inue-
9 stigabiles diuitias Christi, ¶ & illuminare omnes
quæ sit dispensatio sacramenti absconditi à seculis
nunc 1. 'principatibus 3. 10 in Deo, qui omnia creauit, ¶ vt innotescat 'princi-
pibus', & potestatibus in cœlestibus, per Ecclesiam,
11 multiformis sapientia Dei, ¶ secundùm præfinitio-
nem seculorum, quam fecit in Christo Iesu Domi-
12 no nostro. ¶ In quo habemus fiduciam & accessum
C in confidentia, per fidem eius. ¶ Propter quod peto
13 ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis, quæ
14 est gloria vestra. ¶ Huius rei gratia flecto genua mea
15 ad Patrem Domini nostri Iesu Christi, ¶ ex quo om
'in cœlo 9. 'virtute 3. 16 nis paternitas in 'cœlis' & in terra nominatur, ¶ vt
det vobis secundùm diuitias gloriæ suæ, 'virtutem'
corroborari per Spiritum eius in interiori homine:
17 ¶ Christum habitare per fidem in cordibus vestris,
18 in charitate radicati & fundati, ¶ vt possitis compre
D hendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, &
19 longitudo, & sublimitas, & profundum: ¶ scire etiā
supereminentem scientiæ charitatem Christi, vt im
Ro.16.d.25. 20 pleamini in omnem plenitudinem Dei. ¶ | Ei autem
qui potens est omnia facere superabūdanter quàm
petimus aut intelligimus, secundùm virtutem quæ
21 operatur in nobis: ¶ ipsi gloria in ecclesia, & in Chri Ro.16.d.27.
sto Iesu in oēs generationes seculi seculorū. Amen

CAPVT IIII.

1 OBsecro itaque uos ego vinctus in Domi-
A no, vt dignè ambuletis vocatione qua vo
2 cati estis, ¶ cum omni humilitate & man-
suetudine, cum patientia, supportantes
3 inuicem in charitate, ¶ | soliciti seruare vnitatem spi Phil.2.d.17.
4 ritus in vinculo pacis. ¶ Vnum corpus & vnus spiri- Col.1.b.c
tus: sicut * vocati estis in vna spe vocationis vestræ. 1.Thes.2.12.4.31.
5 ¶ Vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma. ¶ | Vnus Ro.12.c.10.
6 Deus & Pater omnium, qui est super omnes, & per
7 omnia, & in omnibus nobis. ¶ Vnicuique | autem no 1.Cor.7.b.10.
strum data est gratia | secundùm mensuram dona- *&
8 tionis Christi. ¶ Propter quod dicit, | Ascendens in Mal.2.b.10
B altum, captiuā duxit captiuitatem: dedit dona ho- Deu.4.f.35.
9 minibus. ¶ (Quod autem ascendit, quid est, nisi quia
10 & descēdit primùm in inferiores partes terræ? ¶ Qui Ro.12.a.1.
descendit, ipse est, & qui ascendit supra omnes cœ 1.Cor.12.b.11.
11 los, vt impleret omnia. ¶ Et ipse dedit quosdam qui 1.Cor.14.d.13.
dem | Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios
12 verò Euangelistas, ¶ alios autem pastores, & docto Psal.67.c.19.
tes, ad consummationem sanctorum in opus mini- 1.Cor.12.d.28.
13 sterij, in ædificationem corporis Christi: ¶ donec
C occuramus omnes in vnitatem fidei & agnitionis
filij Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis
14 plenitudinis Christi: ¶ vt iam non simus paruuli flu-
ctuantes, & circunferamur omni vento doctrinæ in
nequitia hominum, in astutia ad circumuentionem
15 erroris. ¶ Veritatem autem facientes in charitate, Zac.8.a.16
crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus:
16 ¶ ex quo totum corpus compactum & connexum
per omnem iuncturam subministrationis, secun-
dùm operationem in mensuram vniuscuiusq; mem
bri, augmētum corporis facit in ædificationem sui
17 in charitate. ¶ Hoc igitur dico & | testificor in Domi Ro.12.a.9.
D no, vt iam non ambuletis sicut & Gentes ambulāt, 1.Pe.4.a.3
18 in vanitate sensus sui, ¶ tenebris obscuratum haben Ro.1.c.21
tes intellectum, alienati à vita Dei per ignorantiā
quæ est in illis, propter cæcitatem cordis ipsorum,
19 qui desperantes, ¶ semetipsos tradiderunt impudi-
citiæ in operationem immunditiæ omnis, in auari-
20 tiam. ¶ Vos autem non ita didicistis Christum: ¶ si ta
21 men illum audistis, & in ipso edocti estis, (sicut est
22 veritas in Iesu.) ¶ 'Deponite' vos, secundùm pristi- 'deponentes Col.3.a.8
E nam conuersationem veterem hominem, qui cor- Heb.12.a.1.
23 rumpitur secundùm desideria erroris. ¶ | Renouami 1.Pe.4.a.2
24 ni autem spiritu mentis vestræ, & induite nouum Ro.6.a.4
hominem, qui secundùm Deum creatus est in iusti- 12.a.2
25 tia, & sanctitate veritatis. ¶ Propter quod deponen Col.3.b.12
tes mendacium, loquimini veritatem vnusquisque 1.Pe.2.a.1
cum proximo suo: quoniam sumus inuicem mem- Zac.8.c.16
26 bra. ¶ | Irascimini, & nolite peccare: sol non occidat Psal.4.a.5.
27 super iracundiam vestram. ¶ | Nolite locū dare dia- Lx.4.a.3
F bolo. ¶ Qui furabatur, iam non furetur: magis autem
28 laboret operando manibus suis quod bonum est,
29 vt habeat vnde tribuat necessitatem patienti. ¶ Om-
nis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si
quis bonus ad ædificationem 'fidei,' vt det gratiam 'opportunitatis 8.
30 audientibus. ¶ Et nolite contristare Spiritum san-
D ctum Dei, in quo signati estis 'in die' redemptionis. 'in diē 8.
31 ¶ Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor,
& blasphemia tollatur à vobis cum omni malitia.

Estote

32 ¶ Estote autem inuicem benigni, misericordes, do
nantes inuicẽ, sicut & Deus in Chr̃o donauit vobis.

CAPVT V.

1 Stote ergo imitatores Dei, sicut filij cha-
A rissimi: ¶ & ambulate in dilectione sicut
2 & Christus dilexit nos, & tradidit seme-
tipsum pro nobis oblationem & hostiã
3 Deo in odorem suauitatis. ¶ Fornicatio autẽ & om
nis immunditia, aut auaritia, nec nominetur in vo-
4 bis, sicut decet sanctos: ¶ aut turpitudo, aut stultilo-
quium, aut scurrilitas, quę ad rem non pertinet: sed
5 magis gratiarum actio. ¶ Hoc enim scitote intelligẽ
B tes, q̃ omnis fornicator, aut immundus, aut auarus,
(quod est idôlorum seruitus) non habet hæredita
6 tẽ in regno Christi & Dei. ¶ Nemo vos seducat ina-
nibus verbis: propter hæc enim venit ira Dei in fi-
7 lios diffidentiæ. ¶ Nolite ergo effici participes eo-
8 rum. ¶ Eratis enim aliquando tenebræ: nunc aũt lux
C in Domino. Vt filij lucis ambulate, ¶ (fructus enim
9 lucis est in omni bonitate, & iustitia, & veritate,)
10 ¶ probantes quid sit beneplacitum Deo: ¶ & nolite
11 communicare operibus infructuosis tenebrarum,
12 magis autem *redarguite. ¶ Quæ enim in occulto
13 fiunt ab ipsis, turpe est & dicere. ¶ Omnia autẽ quæ
arguuntur, à lumine manifestanẽ. omne enim quod
14 manifestatur, lumẽ est. ¶ Propter qđ dicit: Surge qui
D dormis, & exurge à mortuis: & illuminabit te Chri-
15 stus. ¶ Videte itaque fratres, quomodo cautè ambu
16 letis, non quasi insipientes, sed vt sapientes: ¶ redi-
17 mẽtes tempus, quoniam dies mali sunt. ¶ Propterea
nolitę fieri imprudentes, sed intelligentes quæ sit
18 voluntas Dei. ¶ Et nolite inebriari vino in quo est
19 luxuria, sed implemini Spiritu*, ¶ loquentes vobis-
E metipsis in psalmis & hymnis, & canticis spiritua-
libus, cantantes & psallentes in cordibus vestris
20 Domino: ¶ gratias agentes semper pro omnibus in
nomine Domini nostri Iesu Christi Deo & patri.
21 ¶ Subiecti inuicem, in timore Christi. ¶ Mulieres vi
22 ris suis subditæ sint, sicut Domino. ¶ quoniam vir ca
23 put est mulieris: sicut Christus caput est ecclesiæ.
24 Ipse, saluator corporis eius. ¶ Sed sicut ecclesia su-
biecta est Christo, ita & mulieres viris suis in om-
25 nibus. ¶ Viri diligite vxores vestras, sicut & Chri-
F stus dilexit ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea:
26 ¶ vt illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquę
27 in verbo*, ¶ vt exhiberet ipse sibi gloriosam eccle-
siam, non habentem maculam, aut rugam, aut ali-
quid huiusmodi, sed vt sit sancta, & immaculata.
28 ¶ Ita & viri debent diligere vxores suas, vt corpora
29 sua. Qui suam vxorem diligit, seipsum diligit. ¶ Ne-
G mo enim vnquam carnẽ suam odio habuit: sed nu-
30 trit & fouet eam, sicut & Christus ecclesiam. ¶ quia
membra sumus corporis eius, de carne eius & de
31 ossibus eius. ¶ Propter hoc relinquet homo patrem
& matrẽ suam, & adhærebit vxori suæ: & erunt duo
32 in carne vna. ¶ Sacramentum hoc magnum est: ego
33 autem dico in Christo & in ecclesia. ¶ Verumtamen
& vos singuli, vnusquisque vxorem suam sicut seip
sum diligat, vxor autem *timeat uirum suum.

Col. 3. b. 12. — Ioh. 13. d. 34 & 15. b. 12. — 1 Ioh. 4. c. 13. — Col. 3. a. 5. — *pertinẽt — *qui ẽ idolorum seruus. — Mat. 24. a. 4. — Mar. 13. a. 5 — Lu. 21. b. 8 — Col. 2. d. 18 — 2. The. 2. a. 3. — *& 4. — Col. 4. a. 5. — Ro. 12. a. 2. — 1. The. 4. a. 3. — *sancto. — Gen. 3. c. 16. — Col. 3. d. 18. — 1. Pe. 3. a. 1 — 1. Cor. 11. a. 3. -7. — Col. 3. d. 19. — *vitæ — *ipsam 2. — Ge. 2. d. 24. — Mat. 19. a. 5 — Mar. 10. a. 7. — 1 Cor. 6. d. 16. — *vt 7 -7.

CAPVT VI.

1 Ilij, obedite parentibus vestris in Domi-
A no: hoc enim iustum est. ¶ Honora patrẽ
2 tuum & matrem tuam: (quod est man-
3 datum primum in promissione,) ¶ vt be-
4 ne sit tibi, & sis longæuus super terram. ¶ Et uos pa-
tres, nolite ad iracundiam prouocare filios uestros:
sed educate illos in disciplina & correptione Do-
5 mini. ¶ Serui, obedite dominis carnalibus, cũ timo-
re & tremore, in simplicitate cordis uestri, sicut
6 Christo: ¶ non ad oculum seruientes, quasi homini-
bus placentes: sed vt serui Christi, facientes uolun-
7 tatem Dei ex animo. ¶ cum bona uoluntate seruien
8 tes, sicut Domino & non hominibus, ¶ scientes quo
B niam unusquisq; quodcunque fecerit bonum, hoc
9 recipiet a Domino, siue seruus, siue liber. ¶ Et uos
domini eadem facite illis, remittentes minas: scien
tes quia & illorum & vester Dominus est in cœlis:
10 & personarum acceptio non est apud eum. ¶ De cæ
tero fratres, confortamini in Domino, & in poten-
11 tia uirtutis eius. ¶ Induite uos armaturã Dei: ut pos-
12 sitis stare aduersus insidias diaboli. ¶ quoniam non
est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinẽ:
sed aduersus principes & potestates, aduersus mun
di rectores tenebrarum harum, contra spiritualia
13 nequitię, in cęlestibus. ¶ Propterea accipite armatu
C ram Dei: vt possitis resistere in die malo, & in om-
14 nibus perfecti stare. ¶ State ergo succincti lumbos
15 uestros in veritate, & induti loricam iustitiæ, ¶ & cal
16 ceati pedes in præparationẽ Euãgelij pacis. ¶ in om
nibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia
17 tela nequissimi ignea extinguere. ¶ & galeam salu-
tis assumite: & gladium spiritus (quod est verbum
18 Dei,) ¶ per omnem orationem, & obsecrationem
orantes omni tempore in spiritu: & in ipso uigilan
tes in omni instantia, & obsecratione pro omnibus
19 sanctis: ¶ & pro me, ut detur mihi sermo in apertio
D ne oris mei cum fiducia, notum facere mysterium
20 Euangelij, ¶ pro quo legatione fungor in catena, ita
21 ut in ipso audeam, prout oportet me loqui. ¶ Vt au-
tem & uos sciatis quę circa me sunt, quid agam: om
nia uobis nota faciet Tychicus charissimus frater,
22 & fidelis minister in Domino: ¶ quem misi ad uos
in hoc ipsum, ut cognoscatis quæ circa nos sunt, &
23 consoletur corda vestra. ¶ Pax fratribus & chari-
tas cum fide à Deo Patre*, & Domino Iesu Chri-
24 sto. ¶ Gratia cum omnibus qui diligunt Dominum
nostrum Iesum Christum in incorruptione. Amen.

Epistolæ Pauli ad Ephesios, finis.

1 Col. 3. d. 20. — Exo. 20. c. 12. — Deut. 5. c. 16. — Ec. 3. b. 9 7. 5. 19. — Matt. 5. a. 4. — Marc. 7. b. 16. — Colo. 3. d. 22. — Tit. 2. b. 9 — 1. Pet. 2. c. 18. — Deu. 10. d. 17. — 2. Pa. 19. c. 7. — Iob. 34. b. 19. — Sap. 6. b. 8. — Ec. 35. b. 16 — Ro. 2. b. 11 — Gal. 2. b. 5. — Colos. 3. d. 25. — Ac. 10. c. 34 — 1. Pe. 1. c. 17 — *& omnibus perfectis. — Es. 59. d. 17. — 1. Thes. 5. b. 8. — Lu. 18. a. 1. — Col. 4. a. 2. — 2. The. 3. a. 1. — *nostro

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM Pauli Apostoli ad Philippenses.

PHILIPPENSES sunt Macedones. Hi accepto verbo veritatis perstiterunt in fide, nec receperunt falsos apostolos. Hos collaudat Apostolus, scribens eis à Roma de carcere, per Epaphroditum.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI Ad Philippenses.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS
A &Timótheus, serui Iesu Christi,
omnibus Sanctis in
Christo Iesu, qui sunt
Philippis cum episco
2 pis & diaconis. ⁋Grã
vobis & pax à Deo Pa
3 tre nostro, & Domino Iesu Christo. ⁋Gra
4 tias ago Deo meo in
omni memoria ve-
stri, ⁋(semper in cunctis orationibus meis pro om-
5 nibus vobis cum gaudio deprecationẽ faciens.) ⁋su
per cõmunicatione vrã in Euangelio Chri à prima
6 die vsq; nunc. ⁋cõfidens hoc ipsum q̃a qui cœpit in
vobis opus bonũ, perficiet vsq; in diem Chri Iesu.
7 ⁋sicut est mihi iustũ, hoc sentire pro oĩbus vobis, eò
B q̀ habeã vos in corde, & in vinculis meis, & in de-
fensione, & cõfirmatione Euangelij, socios gaudij
8 mei oẽs vos esse. ⁋Testis enim mihi est Deus, quõ
9 cupiã oẽs vos in visceribus Iesu Chri. ⁋Et hoc oro,
vt charitas vrã magis ac magis abundet in scientia
10 & in oĩ sensu: ⁋vt probetis potiora, vt sitis synceri &
11 sine offensa in diẽ Chri, ⁋repleti fructu iustitiæ per
12 Iesum Chrm, in gloriã & laudẽ Dei. ⁋Scire aũt vos
volo fratres, quia quæ circa me sunt, magis ad pro-
13 fectũ venerunt Euangelij: ⁋ita vt vincula mea mani
festa fierent in Christo in oĩ prętorio, & in cæteris
14 omnibus, vt plures è fratribus in Dño, confidentes
in vinculis meis, abundantiùs auderent sine timore
15 verbum Dei loqui. ⁋Quidã quidem & propter in-
uidiã & contentionẽ: quidam autem propter bonã
16 voluntatem Christum prædicant: ⁋Quidam ex cha
C ritate, scientes q̃m in defensionem Euangelij posi-
17 tus sum. ⁋Quidam autẽ ex contentione Christum
annunciãt nõ syncerè: existimantes pressuram se su
18 scitare vinculis meis. ⁋Quid enim? Dum omni mo-
do, siue per occasionẽ, siue per veritatem Christus
19 annuncietur: & in hoc gaudeo, sed & gaudebo. ⁋Scio
enim quia hoc mihi proueniet ad salutẽ, per vrãm
orationem & subministrationẽ Spiritus Iesu Chri-
20 sti, secundùm expectationem & spem meã, quia in
nullo confundar, sed in omni fiducia sicut semper
& nunc magnificabitur Christus in corpore meo, si
21 ue per vitam, siue per mortem. ⁋Mihi enim viuere
22 Christus est, & mori lucrum. ⁋Quod si viuere in car
D ne `hic` mihi fructus operis est, & quid eligam igno — *hoc 1.*
23 ro. ⁋Coarctor aũt è duobus desideriũ habens dissol
24 ui & esse cum Christo, multò magis melius: ⁋perma
25 nere autẽ in carne, *necessariũ propter vos: ⁋Et hoc — *magis 4.*
confidẽs scio quia manebo & permanebo oĩbus vo
26 bis, ad profectũ vestrũ & gaudiũ fidei: ⁋vt gratulatio
vestra abundet in Christo Iesu in me, per meũ aduẽ
27 tum iterũ ad vos. ⁋Tantùm dignè Euãgelio Christi — Ephe.4.a.1.
conuersamini, vt siue cũ venero, & videro vos, siue — Col.1.b.10
absens, audiã de vobis quia statis in vno spũ, vnani- — 1.The.2.c.12.
28 mes, collaborantes fidei Euangelij: ⁋Et in nullo ter
reamini ab aduersarijs: quæ illis est causa perditio-
29 nis, vobis autem salutis, & hoc à Deo: ⁋quia vobis
donatũ est pro Chro, non solùm vt in eũ credatis,
30 sed vt etiam pro illo patiamini, ⁋idem certamen ha
bẽtes quale & vidistis in me, & nunc `audistis` de me. — *auditis 1.*

CAPVT II.

1 SI qua ergo cõsolatio in Christo, si quod
A solatium charitatis, siqua⁋ societas spiri
2 tus, siqua viscera `miserationis`: implete — *ac miserationes 7.*
gaudium meũ, vt idem sapiatis, eandem
charitatem habentes, unanimes, idipsum sentiẽtes.
3 ⁋nihil per contentionem, neq; per inanem gloriã:
sed in humilitate, superiores sibi inuicẽ arbitrãtes:
4 ⁋non quę sua sunt singuli cõsiderantes, sed ea quę — 1.Co.10.f.24.13.b.5.
5 aliorum. ⁋Hoc enim sentite in uobis, quod & in
6 Christo Iesu: ⁋qui cùm in forma Dei esset, non ra-
7 pinam arbitratus est esse se æqualem Deo, ⁋sed se-
metipsum exinaniuit, formam serui accipiens, in si-
militudinem hominum factus, & habitu inuentus
8 vt homo. ⁋Humiliauit semetipsum, factus obediẽs

9 vſque ad mortem: mortem aũt crucis. ¶Propter qđ
B & Deus exaltauit illum:& donauit illi nomen quod
10 eſt ſuper oẽ nomen:¶ vt in noĩe Ieſu oẽ genu flecta ‖ Eſa.45.d.23. Ro.14.b.11
11 tur,cęleſtium,terreſtrium,& infernorum:¶& oĩs lin
gua confiteať quia Dñs Ieſus Chr̃s in gloria eſt Dei
12 Patris. ¶Itaq; chariſſimi mei, (ſicut ſemper obedi-
ſtis:)nõ ut in præſentia mei tantũ, ſed multò magis
nunc in abſentia mea , cum metu & tremore veſtrã
13 ſalutẽ operamini.¶Deus eſt enim qui operať in vo-
14 bis & velle & ꝑficere,pro bona volũtate. ¶Oĩa aũt ‖ 1.Pet.4.c.9.
15 facite ſine murmurationibus,& hęſitationibus, ¶ vt
ſitis ſine querela, & ſimplices filij Dei,ſine reprehẽ
ſione in medio nationis prauę & ꝑuerſę:inter quos
16 lucetis ſi cut luminaria in mundo:¶ verbum vitæ cõ
C tinẽtes ad gloriã meã in die Chr̃i,quia nõ in vacuũ
17 cucurri,neq; in vacuũ laboraui.¶Sed & ſi immolor,
ſupra ſacrificium & obſequiũ fidei veſtrę,gaudeo &
18 cõgratulor oĩbus vobis.Idipſum aũt & vos gaudete
19 & cõgratulamini mihi.¶Spero aũt in Dño Ieſu, Ti ‖ Act.16.a.1
mótheũ me citò mittere ad vos,vt & ego bono aĩo
20 ſim:cognitis quæ circa vos ſunt.¶Neminẽ enim ha-
beo tã vnanimem: qui ſyncera affectione pro vobis
21 ſolicitus ſit.¶Oẽs enim quæ ſua ſunt quærunt, non ‖ 1.Cor.10 14.13.b.5.
22 quæ ſunt Ieſu Chr̃i. ¶Experimẽtum aũt eius cogno
ſcite,quia ſicut patri filius,mecum ſeruiuit in Euan
23 gelio. ¶Hunc igiť ſpero me mittere ad vos , mox vt
24 videro quæ circa me ſunt.¶Confido aũt in Dño qm̃
25 & ipſe veniã ad vos citò.¶Neceſſarium autẽ exiſti-
D maui,Epaphroditum fratrẽ,& cooperatorẽ,& cõ-
militonẽ meum, ueſtrũ aũt apoſtolum, & miniſtrũ
26 neceſſitatis meæ,mittere ad vos . ¶quoniã quidem
oẽs vos deſiderabat:& męſtus erat:propterea qđ au
27 dieratis illũ infirmatũ.¶Nã & infirmatus eſt vſq; ad
mortẽ:ſed Deus miſertus eſt eius,non ſolũ aũt eius
28 verũetiã & mei,ne triſtitiã ſuꝑ triſtitiã haberẽ.¶Fe-
ſtinãtius ergo miſi illũ,vt viſo eo,iterũ gaudeatis,&
29 ego ſine triſtitia ſim. ¶Excipite itaq; illũ cũ oĩ gau-
dio in Domino : & eiuſmodi cum honore habeto-
30 te,¶quoniam propter opus Chriſti,vſque ad mor-
tem acceſſit, tradens animam ſuam, vt impleret id
quod ex vobis deerat erga meum obſequium.

CAPVT III.

1 DE cętero fratres mei,gaudete in Dño,Ea-
A dem vobis ſcribere, mihi qudem non pi
2 grum,vobis aũt neceſſarium.¶Videte ca
nes,videte malos operarios,uidete cõci
3 ſionẽ.¶Nos enim ſumus circuncißio,qui ˋſpiritu ſer ‖ ˋSpiritui Deo ſeruimus.
uimus Deo ˊ,& gloriamur in Chr̃o Ieſu,& nõ in car
4 ne fiduciã habentes,¶quanquã & ego habeã confi-
dentiã in carne.Si qs alius videť cõfidere in carne:
5 ego magis circunciſus octauo die,ex genere Iſraël, ‖ 2.Cor 11 e.22. Act.23.b.6
de tribu Ben-iamin:Hebręus ex Hebręis, ſecũdùm
6 legẽ Phariſęus,¶ſecundùm ęmulationẽ perſequens
Eccleſiã Dei,ſecũdùm iuſtitiã quę in lege eſt, cõuer
7 ſatus ſine querela. ¶Sed quę mihi fuerunt lucra, hęc
8 arbitratus ſum ꝑꝑ Chr̃m detrimenta.¶Verumtamẽ
B exiſtimo oĩa detrimentũ eſſe ꝑꝑ eminentẽ ſcientiã
Ieſu Chr̃i, Dñi mei, ꝑꝑ quem oĩa detrimẽtum feci,
9 & arbitror vt ſtercora,vt Chr̃m lucrifaciã:¶& inue-
niar in illo nõ habens meã iuſtitiã quæ ex lege eſt,
ſed illã quę ex fide eſt Chr̃i*,quæ ex Deo eſt iuſtitia ‖ * Ieſu.
10 in fide:¶ad cognoſcendũ illũ,& virtutẽ reſurrectio-
nis,& ſocietatẽ ˋpaßionum ˊillius:cõfiguratus morti ‖ ˋpaßionum
11 eius,¶ſi quo modo occurrã ad reſurrectionem,quæ
12 eſt ex mortuis.¶Non quia iam acceperim,aut iam per
C fectus ſim:ſequor aũt ſi cõprehendã in quo & cõpre
13 henſus ſum à Chr̃o Ieſu.¶Fratres,ego me non arbi-
tror cõprehendiſſe . Vnum aũt, quæ quidem retro
ſunt,obliuiſcens:ad ea verò quæ ſunt priora,exten-
14 dens meipſum,¶ ad deſtinatum perſequor, ad bra-
15 uium ſupernæ vocationis Dei in Chr̃o Ieſu. ¶Qui-
cunq; ergo perfecti ſumus,hoc ſentiamus:& ſi quid
16 aliter ſapitis,& hoc vobis Deus ˋreuelauit ˊ.¶Verun ‖ ˋreuelabit 6.
tamen ad quod peruenimus, vt idem ſapiamus, in
17 eadẽ permaneamus regula.¶Imitatores mei eſtote
D fratres: & obſeruate eos qui ita ambulant,ſicut ha
18 betis formã ˋnoſtrã ˊ.¶Multi enim ambulant,quos ſę ‖ ˋnos 1. Ro.16.c.17
pè dicebã vobis(nunc aũt & flẽs dico)inimicos cru
19 cis Chr̃i:¶quorũ finis interitus: quorũ Deus venter
eſt:& gloria in cõfuſione ipſorũ, qui terrena ſapiũt.
20 ¶Noſtra aũt cõuerſatio in cęlis eſt:vnde etiã Salua-
torẽ expectamus , Dñm noſtrum Ieſum Chriſtum:
21 ¶qui reformabit corpus humilitatis noſtræ confi-
guratum corpori claritatis ſuę, ſecundùm operatio
nem qua etiam poſſit ſubijcere ſibi omnia.

CAPVT IIII.

1 ITaque fratres mei chariſſimi,& deſidera-
A tiſſimi,gaudium ˋmeum ˊ & corona mea: ‖ ˋ1.
2 ſic ſtate in Dño, chariſſimi. ¶ˋEuchodiã ˊ
rogo & Synthicen deprecor idipſum ſa- ‖ ˋEuodiã 1.
3 pere in Dño.¶Etiam rogo,& te germane cõpar,ad-
iuua illas quæ mecum laborauerunt in Euangelio
cum Clemente,& cæteris adiutoribus meis,quorũ
4 noĩa ſunt in libro vitę.¶Gaudete in Dño ſemper:ite
5 rũ dico gaudete.¶Modeſtia ur̃a nota ſit oĩbus hoĩ-
6 bus.Dñs prope eſt . ¶Nihil ſoliciti ſitis:ſed in omni
B orõne & obſecratione cùm gratiarum actione peti
7 tiones ur̃ę innoteſcant apud Deũ.¶Et pax Dei quę
exuperat oẽm ſenſum,cuſtodiat corda ur̃a & intel
8 ligentias ur̃as in Chr̃o Ieſu.¶De cætero fratres,quę
cunq; ſunt uera, quæcunq; pudica,quæcunq; iuſta,
quæcunq; ſancta,quæcunq; amabilia,quæcunq; bo
næ famæ,ſiqua uirtus,ſiqua laus ˋdiſciplinæ ˊ,hæc co ‖ ˋ1.
9 gitate.¶Quę & didiciſtis,& accepiſtis,& audiſtis,&
uidiſtis in me:hæc agite,& Deus pacis erit uobiſcũ.
10 ¶Gauiſus ſum aũt in Dño vehementer,qm̃ tandem
C aliquando refloruiſtis pro me ſentire,ſicut & ſentie
11 batis:occupati aũt eratis.¶Non quaſi propter penu
riã dico: ego enim didici, in quibus ſum, ſufficiens
12 eſſe. ¶Scio & humiliari, ſcio & abundare:(ubiq; &
in oĩbus inſtitutus ſum)& ſatiari,& eſurire,& abun
13 dare,& penuriã pati:¶oĩa poſſum in eo qui me con
14 fortat. ¶Veruntamen bene feciſtis, cõmunicantes
15 tribulationi meę.¶Scitis aũt & uos Philippenſes, q
in principio Euangelij,quando ꝓfectus ſum à Ma-
16 cedonia,nulla mihi eccleſia cõmunicauit in ratio-
D ne dati & accepti,niſi uos ſoli:¶quia & Theſſaloni-
17 cam, ſemel & bis in uſum mihi miſiſtis . ¶Non quia
quęro datum: ſed requiro fructum abundantem ˋin ‖ ˋin rationẽ veſtram 1.
18 ratione veſtra ˊ.¶Habeo autem oĩa,& abundo:reple
tus ſum,acceptis ab Epaphrodito quæ miſiſtis odo
rem ſuauitatis,hoſtiam acceptam,placentem Deo.
19 ¶Deus autem meus impleat omne deſiderium ve- ‖ Ro.13.a.1.
ſtrum ſecundùm diuitias ſuas,in gloria in Chr̃o Ie-
20 ſu.¶Deo autem & Patri noſtro gloria in ſecula ſecu
21 lorum. Amen.¶Salutate omnem ſanctum in Chri-
22 ſto Ieſu.¶Salutant uos qui mecum ſunt fratres. Sa-
lutant uos omnes ſancti:maximè autem qui de Cæ
23 ſaris domo ſunt.¶Gratia Domini noſtri Ieſu Chri-
ſti cum ſpiritu veſtro. Amen.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM
Pauli Apoſtoli ad Coloſſenſes.

OLOSSENSES, & hi ſicut Laodicenſes, ſunt Aſiani, & ipſi præuenti erant à pſeudo Apoſtolis. Nec ad hos acceſſit ipſe Apoſtolus, ſed & hos per epiſtolam corrigit. Audierunt enim verbum ab Archippo: qui & miniſterium in eos accepit. Ergo Apoſtolus iam ligatus, ſcribit eis ab Epheſo per Tychicum diaconum & Oneſimum acolythum.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI
Ad Coloſſenſes.

CAPVT PRIMVM.

1 AVLVS
A Apoſto-
lus Ieſu
Chri per
2 uoluntatē Dei,& Ti-
mótheus frater :¶ ijs
qui ſunt Coloſſis ſan
ctis & fidelibus fratri
bus in Chriſto Ieſu.
¶Gratia uobis & pax
3 à Deo patre noſtro,&
Domino Ieſu Chro.
Gras agimus Deo &
Patri Dni noſtri Ieſu Chri ſemꝑ pro uobis orātes:
4 ¶audientes fidem ueſtrā in Chro Ieſu, & dilectio-
5 nē quam habetis in ſanctos oēs,¶propter ſpem quę
repoſita eſt nobis in cęlis,quā audiſtis in uerbo ue-
6 ritatis Euangelij,¶quod peruênit ad uos,ſicut & in
uniuerſo mundo eſt,& fructificat,& creſcit,ſicut in
uobis,ex ea die qua audiſtis & cognouiſtis gratiam
7 Dei in ueritate,¶ſicut didiciſtis ab Epaphra chariſ-
B ſimo cōſeruo nro,qui eſt fidelis pro uobis miniſter
8 Chri Ieſu,¶ qui etiā manifeſtauit nobis dilectionē
9 ueſtram io ſpiritu. ¶ ideo & nos ex qua die audiui-
mus,non ceſſamus pro uobis orantes & poſtulan
tes, ut impleamini agnitione uolūtatis eius,in om
10 ni ſapientia & intellectu ſpiritali:¶ut ambuletis di
gne:Deo per oīa placentes:in omni opere bono fru
11 ctificantes, & creſcentes in ſcientia Dei:¶in omni
uirtute confortati ſecundùm potentiam claritatis
eius,in omni patientia & longanimitate cum gau-
12 dio,¶gratias agentes *Deo & Patri* qui dignos nos
fecit in partem ſortis ſanctorum,in lumine:qui eri-
13 puit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in
14 regnum filij dilectionis ſuæ, ¶ in quo habemus re-
15 demptionem, * remiſſionem peccatorum, ¶ qui eſt
imago Dei inuiſibilis,primogenitus omnis creatu-
16 ræ:¶qm in ipſo condita ſunt uniuerſa in cęlis, & in
C terra,uiſibilia,& innuiſibilia,ſiue throni,ſiue domi-
natiooes, ſiue principatus,ſiue poteſtates: oīa per
17 ipſum,& in ipſo creata ſunt:¶ & ipſe eſt ante oēs,&
18 oīa in ipſo conſtant.¶Et ipſe eſt caput corporis Ec
cleſiæ, qui eſt principium, primogenitus ex mor-
19 tuis:ut ſit in oībus ipſe primatū tenens:¶quia in ip-
20 ſo cōplacuit oēm plenitudinem inhabitare:¶& per
eum reconciliare oīa in ipſum, pacificans per ſan-
guinem crucis eius,ſiue quæ in terris,ſiue quæ in cę
21 lis ſunt.¶Et uos cum eſſetis aliqn alienati & inimi-
22 ci ſenſu,in operibus malis:¶nunc aūt reconciliauit
in corpore carnis eius per mortē,exhibere uos ſan
ctos & immaculatos, & irreprehēſibiles corā ipſo,
23 ¶ſi tn permanetis in fide fundati & ſtabiles, & im-
D mobiles à ſpe Euangelij qd audiſtis,qd prædicatū
eſt in uniuerſa creatura quæ ſub cœlo eſt, cuius fa-
24 ctus ſum ego Paulus miniſter.¶Qui nunc gaudeo in
paſſionibus pro uobis, & adimpleo ea quæ deſunt
paſſionum Chri,io carne mea pro corpore eius, qd
25 eſt Eccleſia:¶ cuius factos ſum ego miniſter ſecun-
dùm diſpenſationē Dei,quę data eſt mihi in uobis,
26 ut implcā uerbum Dei, ¶ myſterium qd abſcoodi-
tum fuit à ſeculis & generationibus, nunc autem
27 manifeſtatum eſt ſanctis eius,¶quibus uoluit Deus
notas facere diuitias gloriæ Sacramenti huius in
28 Gētibus, quod eſt Chrs in uobis,ſpes gloriæ:¶ quē
nos annunciamus,corripientes omnem hominem,
& docentes omnem hominem in omni ſapientia,
ut exhibeamus omnem hominem perfectum in
29 Chriſto Ieſu. ¶In quo & laboro, certando ſecun-
dùm operationē eius quā operat in me in uirtute.

*Patri 3. *Deo patri 12.

*& *vel 1. Ioh.1.a.4. 1.Co.15.e.31. Apoc.1.b.5

CAPVT II.

1 VOlo enim vos ſcire qualem ſolicitudinem
A habeamus pro uobis & pro ijs qui ſunt*
Laodiceæ,& quicunq; non viderunt fa-
2 ciē meā in carne:¶vt cõſolentur corda ip
ſorum,inſtructi in charitate,& in oēs diuitias pleni
*& 3. *& 7. tudinis intellectus,in agnitionem myſterij Dei*Pa
3 tris,*Chri Ieſu,¶in quo ſunt oēs theſauri ſapientiæ
4 & ſcientiæ abſconditi. ¶Hoc aũt dico, vt nemo vos
1.Co.5.a.3. 5 decipiat in ſublimitate ſermonum.¶Nam et ſi cor-
pore abſens ſum,ſed ſpũ vobiſcũ ſum:gaudens,& vi
B dens ordinē veſtrũ,& firmamentũ eius quæ in Chri
6 ſto eſt,fidei vrę.¶Sicut ergo accepiſtis Ieſum Chrm
noſtrum 7 Dñm,in ipſo ambulate,¶radicati & ſuperædificati
in ipſo,& confirmati fide ſicut & didiciſtis,abundã-
-4 *in ea 3. 8 tes-*in illo` in gratiarum actione. ¶Videte ne quis
vos decipiat per philoſophiam,& inanē fallaciã,ſe
cundùm traditionem hoīum,ſecundùm elementa
9 mundi,& non ſecundùm Chrm:¶quia in ipſo inha-
10 bitat oīs plenitudo diuinitatis corporaliter : ¶& e-
ſtis in illo repleti,qui eſt caput oīs principatus & po
*ſed 11 teſtatis:¶in quo & circũciſi eſtis circunciſione non
manufacta in expoliatione corporis carnis,*in circũ
12 ciſione Chri,¶cõſepulti ei in baptiſmo:in quo & re
ſurrexiſtis per fidē operationis Dei,qui ſuſcitauit il
Eph.2.a.1 13 lũ mortuis. ¶Et vos cùm mortui eſſetis in delictis
C & præputio carnis veſtræ, conuiuificauit cum illo:
14 donans vobis oīa delicta,¶delens qđ aduerſus nos
*decretis 3 erat,chirographum`decreti`,qđ erat cõtrarium no
15 bis:& ipſum tulit de medio,affigens illud cruci :¶&
expolians principatus & poteſtates,traduxit confi
16 denter palã,triumphans illos in ſemetipſo.¶Nemo
ergo vos iudicet in cibo , aut in potu , aut in parte
-5. 17 diei -feſti`, aut neomeniæ, aut ſabbathorum:¶ quæ
Mat.24.a.4. 18 ſunt vmbra futurorum,corpus autē Chri. ¶Nemo
D vos ſeducat,volens in humilitate & religione an-
gelorum, quæ non vidit ambulans, fruſtra inflatus
19 ſenſu carnis ſuæ,& non tenēs caput,¶ex quo totum
corpus per nexus,& coniunctiones ſubminiſtratum
20 & conſtructum,creſcit in augmentum Dei.¶Si ergo
-2. E mortui eſtis cum Chro ab elementis-huius`mundi:
quid adhuc tanquàm viuentes in mundo decerni-
*Ne tetigeris neq; guſtaueris,neque contrectaueris 21 tis?¶*Ne tetigeritis,neq; guſtaueritis ,neq; contre-
22 ctaueritis:¶quę ſunt oīa in interitum ipſo vſu,ſecun
23 dùm pręcepta & doctrinas hoīum.¶quę ſunt ratio-
nem quidem habentia ſapientiæ in ſuperſtitione &
humilitate , & non ad parcendum corpori , non in
honore aliquo ad ſaturitatem carnis.

CAPVT III.

5 IGitur ſi conſurrexiſtis cum Chro:quæ ſur
A ſum ſunt quærite,vbi Chrs eſt in dextera
2 Dei ſedens.¶ quæ ſurſum ſunt ſapite: nõ
3 quæ ſuper terrã.¶Mortui enim eſtis,& vi
*autem *enim 4 ta veſtra eſt abſcondita cum Chro in Deo .¶ Cùm*
Chrs apparuerit,vita vra:tunc & vos apparebitis cũ
Eph.5.a.3 5 ipſo in gloria.¶Mortificate ergo mēbra veſtra quæ
ſunt ſuper terrã,fornicationē, immunditiã, libidi-
nē,concupiſcentiã malã,& auaritiã quæ eſt ſimula-
6 chrorum ſeruitus,¶propter quæ,venit ira Dei ſuper
7 filios incredulitatis.¶in quibus & vos ambulaſtis a-
Ro.6.a.4. b.13. Eph.4.f.23 He.12.a.1 1.Pe.2.a.1 4.a.2 8 liquãdo cum viueretis in illis.¶Nunc aũt deponite
B & vos oīa,irã,indignationē,malitiã,blaſphemiam,
9 turpē ſermonē de ore vro . ¶Nolite mentiri inuicē:
10 expoliantes vos veterē hoīem cum actibus ſuis,¶&
induētes nouum,eum q renouat in agnitionē,ſecũ
11 dùm imaginē eius qui creauit illũ,¶ vbi nõ eſt*Gen *maſculus & fœmina.
tilis & Iudæus,circunciſio & pręputiũ, Barbarus &
Scytha,ſeruus & liber:ſed oīa,& in oībus Chriſtus.
12 ¶Induite vos ergo ſicut electi Dei,ſancti,& dilecti, Eph.4.h.12.
viſcera miſericordię,benignitatē,humilitatē,mode
13 ſtiã,patientiã,ſupportantes inuicē:¶& donantes vo
C biſmetipſis,ſiquis aduerſus aliquē habet querelã:ſi
14 cut & Dñs donauit vobis:ita & vos. ¶ſuper oīa aũt
hæc charitatem-habete`,quod eſt vinculum perfe- -1.
15 ctionis.¶Et pax Chriſti exultet in cordibus veſtris,
in qua & vocati eſtis in vno corpore:& grati eſtote.
16 ¶Verbum Chri habitet in vobis abundãter,in oī ſa- *in
piētia:docentes & cõmonentes voſmetipſos,*pſal
mis,hymnis,& canticis ſpiritualibus, in gra cantan
17 tes in cordibus vris Deo.¶Oē quodcunq; facitis in 1.Co.10.g.36.
D verbo aut in opere,oīa in noīe Dñi Ieſu Chri,*gras *facite q.
18 agentes Deo & Patri per ipſum.¶Mulieres,ſubditę Eph.5.c.22.
19 eſtote viris ſicut oportet in Dño.¶ Viri,diligite vxo 1.Pe.3.a.1
20 res*:& nolite amari eſſe ad illas.¶ Filij,obedite pa- Eph.5.f.25
21 rentibus per oīa:hoc enim placitũ eſt-in`Dño.¶Pa *veſtras
tres, nolite ad indignationē prouocare filios vros, -4.
22 vt non puſillo aīo fiant.¶Serui,obedite per oīa do Eph.6.a.5. Tit.2.c.9. 1.Pe.2.c.18
minis carnalibus, non ad oculum ſeruientes, quaſi
hoībus placentes,ſed in ſimplicitate cordis,timen-
23 tes Deum.¶Quodcunq; facitis,ex aīo operamini ſi
24 cut Dño,& non hoībus:¶ſcientes q à Dño accipie-
tis retributionē hæreditatis.Dño Ieſu Chriſto ſer- Ro.2.b.6
25 uite.¶qui enim iniuriam facit,recipiet id quod ini Act.10.f.34
què geſſit, & nõ eſt pſonarum acceptio apud Deũ. -1.

CAPVT IIII.

1 DOmini,quod iuſtum eſt & æquum,ſeruis
A pręſtate: ſcientes q & vos Dñm habetis Lu.18.a.1.
2 in cęlo,¶Orõni inſtate: vigilantes in ea 1.The.5.c.17.
3 in grarum actione.¶Orantes ſimul & pro Eph.6.c.18
nobis,vt Deus aperiat nobis oſtium ſermonis ad lo 2.The.3.a.1.
quendum myſterium Chri(propter quod etiã vin-
4 ctus ſum:)¶vt manifeſtē illud,ita ut oportet me loq.
5 ¶In ſapientia ambulate ad eos qui foris ſunt, tem- Eph.5.d.15. -4
6 pus redimentes.¶Sermo veſter ſemper in gra ſale ſit
cõditus : vt ſciatis quomodo oporteat vos vnicuiq;
7 rñdere.¶Quę circa me ſunt,oīa vobis nota faciet Ty
B chicus chariſſimus frater,& fidelis miniſter, & con
8 ſeruus in Dño:¶quē miſi ad vos ad hoc ipſum,vt co
gnoſcat quę circa vos ſunt:& conſoletꝰ corda veſtra,
9 ¶cum Oneſimo chariſſimo & fideli fratre qui ex vo
10 bis eſt.`Oīa`quę hic aguntꝰ,nota facient vobis.¶Salu qui omnia
tat vos Ariſtarcus concaptiuus meus,& Marcus cõ
ſobrinus Barnabæ(de quo accepiſtis mãdata.Si ve
11 nerit ad nos,excipite illum,)* & Ieſus qui dr iuſtus,
C qui ſunt ex circunciſione,hi ſoli ſunt adiutores mei
12 in regno Dei:qui mihi fuerũt ſolatio. ¶Salutat uos
Epaphras qui ex uobis eſt ſeruus Chri Ieſu,ſemper
ſolicitus pro uobis in orõnibus,ut ſtetis perfecti &
13 pleni in oī uolũtate Dei.¶Teſtimoniũ enim illi phi
beo,q habet multũ laborē pro uobis, & pro ijs qui
14 ſunt Laodicęę , & qui Hierapoli.¶Salutat vos Lu- 2.Tit.4.b.11
15 cas medicus chariſſimus, & Demas.¶Salutate fra-
D tres qui ſunt Laodicęę,& Nymphã,& quæ in domo
16 eius eſt,Eccleſiã.¶Et cùm lecta fuerit apud vos epi
ſtolã,facite vt & in Laodicenſiũ Eccleſia legatur:& *ea q Laodicenſium eſt vobis legatur.
17 *eã quæ Laodicenſiũ eſt,uos legatis`.¶Et dicite Ar
chippo : Vide miniſteriũ quod accepiſti in Dño,vt
18 illud impleas.¶Salutatio,mea manu Pauli.Memo- *Domini noſtri Ieſu Chriſti
res eſtote vinculorũ meorũ.Gratia*vobiſcũ.Amen.

ARGVMENTVM IN PRIMAM Epistolam Pauli ad Thessalonicenses.

HESSALONICENSES sunt Macedones, qui accepto verbo veritatis persliterunt in fide, etiam in persecutione ciuium suorum. Prætereanec receperunt falsos apostolos, nec ea quæ à falsis apostolis dicebantur. Hos collaudat Apostolus, scribens eis ab Athenis per Tychicum diaconum, & Onesimum acolythum.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI Ad Thessalonicenses I.

CAPVT PRIMVM.

1 A AVLVS & Siluanus & Timótheus: ecclesiæ Thessalonicensium in Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo, Gratia vobis & pax.
2 ¶ Gratias agimus Deo semper pro omnibus vobis: memoriam uestri faciẽtes in orationibus
3 nostris sine intermissione, ¶ memores operis fidei uestræ, & laboris, & charitatis, & sustinentiæ spei
B Domini nostri Iesu Christi, ante Deum & Patrem
4 nostrum: ¶ scientes fratres dilecti à Deo electionem
5 vestram: ¶ quia Euangelium nostrum nõ fuit ad vos
C in sermone tantùm, sed in uirtute, & in Spiritu sancto, & in plenitudine multa, sicut scitis quales fue-
6 rimus in uobis propter uos. ¶ Et uos imitatores nostri facti estis, & Domini: excipientes uerbum in tri
7 bulatione multa cum gaudio Spiritus sancti: ¶ ita vt facti sitis forma omnibus credentibus in Mace-
8 donia & in Achaia. ¶ A uobis enim diffamatus est
D sermo Domini: non solùm in Macedonia & in Achaia, sed* in omni loco, fides uestra quæ est ad Deum, profecta est, ita vt nõ sit nobis necesse quic-
9 quam loqui. ¶ Ipsi enim de nobis annunciant qualem introitum habuerimus ad uos: & quomodo conuersi estis ad Deum à simulachris seruire Deo
10 viuo & vero, ¶ & expectare Filium eius de cœlis (quem suscitauit ex mortuis) Iesum, qui eripuit nos ab ira ventura.

*a Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo 2.

*& 1.

CAPVT II.

1 Am ipsi scitis fratres, introitum nostrum
A ad vos quia non inanis fuit: ¶ sed antè pas-
2 si, & cõtumelijs affecti (sicut scitis) in Philippis, fiduciam habuimus in Deo nostro, loqui ad vos Euangelium Dei in multa solici- Act. 16. 17 c.22.
4 tudine. ¶ Exhortatio enim nostra non de errore,
3 neque de immunditia, neque in dolo: ¶ sed sicut probati sumus à Deo, ut crederetur nobis Euangelium, ita loquimur: non quasi hominibus placen-
5 tes, sed Deo qui probat corda nostra. ¶ Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis, neque in occasione auaritiæ: Deus te-
6 stis est: ¶ nec quærentes ab hominibus gloriam ne-
7 que à uobis, neque ab alijs. ¶ Cùm possemus vo-
B bis oneri esse vt Christi Apostoli: sed facti sumus parauli in medio vestrum, tanquàm si nutrix fo- lenes 2.
8 ueat filios suos. ¶ Ita desiderantes vos, cupidè volebamus tradere vobis non solùm Euangelium Dei, sed etiam animas nostras: quoniam charissimi no-
9 bis facti estis. ¶ Memores enim estis fratres laboris nostri & fatigationis, nocte & die operantes, ne quem vestrum grauaremus, prædicauimus in Act. 20. 34. 1.Cor.4.c. 12.
10 vobis Euangelium Dei. ¶ Vos testes estis & Deus, quàm sanctè, & iustè, & sine querela, vobis qui cre- 2.The.3.b. 8.
11 didistis, fuimus: ¶ sicut scitis qualiter vnumquenque
12 vestrum (sicut pater filios suos) ¶ deprecantes vos & consolantes, testificati simus vt ambularetis dignè Deo, qui uocauit vos in suum regnum & gloriam.
13 ¶ Ideo & nos gratias agimus Deo & sine intermis-
C sione: quoniam cùm accepissetis à nobis verbum auditus Dei, accepistis illud non vt verbum hominum, sed (sicut est verè) uerbum Dei, qui operatur
14 in uobis qui credidistis. ¶ uos enim imitatores fa-

ĉti estis fratres ecclesiarum Dei quæ sunt in Iudæa,
in Christo Iesu:quia eadem passi estis & uos à con-
15 tribulibus uestris,sicut & Ipsi à Iudæis,¶ qui & Do
minũ occiderũt Iesum,& ꝑphetas,& nos persecuti
sunt,& Deo non placent:& oĩbus hoĩbus aduersan
16 tur,¶prohibentes nos Gentibus loqui vt saluę fiát,
vt impleant peccata sua semper:`præuẽnit enim`ira
17 Dei super illos vsq; in finẽ. ¶Nos aũt fratres desola
D ti à vobis ad tẽpus horę,aspectu,nõ corde: abũdan
tius festinauimus faciẽ vestrã videre cũ multo desi-
18 derio,¶qm̃ voluimus uenire ad uos,ego quidẽ Pau
lus, & semel & iterum : sed impediuit nos satanas.
19 ¶Quę est enim nr̃a spes, aut gaudiũ,aut corona glo
rię?Nónne uos ante Dñm nr̃m Iesum Chr̃m estis in
20 aduentu eius?¶vos enim estis gloria nr̃a & gaudiũ.

*peruenit autem 8.

CAPVT III.

1 PRopter quod nõ sustinentes amplius, pla
A cuit nobis remanere Athenis,solis:¶ & — Act.16.a.1
2 misimus Timótheum fratrem nr̃m,& mi
nistrum Dei in Euangelio Chr̃i,ad cõfir
3 mandos vos & exhortandos pro fide vestra:¶ut ne-
mo moueat in tribulationibus istis:ipsi enim scitis,
4 q in hoc positi sumus.¶Nam & cùm apud vos esse-
mus,prædicebamus uobis passuros nos tribulatio-
5 nes,sicut & factũ est,& scitis.¶Propterea & ego am
B plius non sustinens,misi ad cognoscendã fidem ve
stram:ne forte tentauerit vos is qui tentat,& inanis
6 fiat labor noster.¶Nunc aũt ueniente Timótheo ad
nos à vobis,& annunciante nobis fidem & charita-
tẽ vestrã, & quia memoriã nostri habetis bonã sem
per, desiderantes nos videre sicut nos quoq; uos:
7 ¶ideo consolati sumus fratres,in uobis,in oĩ neces-
C sitate & tribulatione nostra,per fidem uestrã:¶quo
8 niam nunc viuimus si uos statis in Dño.¶Quã enim
9 gratiarum actionem possumus Deo retribuere pro
uobis in omni gaudio quo gaudemus propter uos
10 ante Deum nr̃m,¶ nocte ac die abundantiùs oran-
tes vt uideamus faciem uestram , & cõpleamus ea
11 quæ desunt fidei vestræ?¶Ipse aũt Deus,& Pater no
D ster,& Dñs nr̃ Iesus Chr̃s dirigat uiã nostrã ad uos.
12 ¶Vos aũt Dñs multiplicet,& abundare faciat chari
tatem* in inuicem,& in oẽs,quemadmodũ & nos in — *vestram
13 uobis,¶ad cõfirmanda corda vr̃a sine querela,in san
ctitate ante Deum & Patrem nostrum, in aduentu
Dñi nr̃i Iesu Christi cũ oĩbus sanctis eius. Amen.

CAPVT IIII.

1 DE cætero ergo fratres,rogamus uos,& ob
A secramus in Dño Iesu, ut quemadmodũ
accepistis à nobis quõ oporteat nos am-
bulare,& placere Deo,`sicut & ambula- — `sic & ambuletis 8.
2 tis`,ut abundetis magis.¶Scitis enim quæ præcepta
3 `dederim`uobis per Dñm Iesum.¶ Hęc est enim vo — `dederimus 2.
luntas Dei,sanctificatio uestra: vt abstineatis vos à — Ro.12.a.1. Eph.5.d.17
4 fornicatione,¶ vt sciat vnusquisq; vestrũ vas suum
5 possidere in sanctificatione & honore:¶non in pas-
sione desiderij, sicut & Gentes quæ ignorant Deũ,
6 ¶& ne quis supergrediatur,neq; circumueniat in ne
gocio fratrem suũ:qm̃ vindex est Dñs de his oĩbus,
7 sicut* prædiximus vobis, & testificati sumus. ¶ non — *&
enim vocauit nos Deus in immũditiã:sed in sancti
8 cationem.¶ Itaq; qui`hæc`spernit,non hoĩem sper — -2.
nit, sed Deum, qui etiam dedit Spũm suum sanctũ
9 in nobis.¶De charitate autem fraternitatis non ne
cesse habemus scribere vobis: ipsi enim vos à Deo — Ioan.13.d.34. 15.c.17. 1.Ioh.2.b. 10.4.c.21
10 didicistis vt diligatis inuicem.¶Etenim illud facitis
C in omnes fratres in vniuersa Macedonia. Rogamus
11 autem vos fratres, vt abundetis magis: ¶& operam
detis vt quieti sitis,& vt vestrum negocium agatis,
& operemini manibus vestris,sicut præcepimus vo
12 bis: ¶& vt honestè ambuletis ad eos qui foris sunt:
13 & nullius aliquid desideretis. ¶ Nolumus autẽ vos
ignorare fratres de dormientibus,vt non contriste-
14 mini,sicut & cæteri qui spem non habent. ¶Si enim
credimus q Iesus mortuus est & resurrexit: ita &
Deus eos qui dormierunt per Iesum adducet cum
15 eo. ¶Hoc enim vobis dicimus in verbo Dñi, quia — 1.Co.15.g.51.
D nos qui viuimus,qui residui sumus`in aduentu`Dñi — `in aduentum 6.
16 non præueniemus eos qui dormierunt. ¶ Qm̃ ipse
Dñs in iussu & in voce archangeli, & in tuba Dei,
descendet de cœlo : & mortui qui in Christo sunt,
17 resurgent primi. ¶Deinde nos qui viuimus,qui re-
linquimur:simul rapiemur cum illis in nubibus ob-
uiam `Christo` in aëra, & sic semper cum Domino — `Domino 4.
18 erimus.¶Itaque cõsolamini inuicem in verbis istis.

CAPVT V.

1 DE temporibus autem & momẽtis fratres, — 2.Pet.3.10.
A non indigetis vt scribamus vobis.¶ Ipsi — Apo.3.a.3. 16.e.15.
2 enim diligenter scitis quia dies Domini
3 sicut fur in nocte,ita veniet : ¶ cùm enim
dixerint,Pax,& securitas:tunc repẽtinus eis super- — *parturienti 1.
ueniet interitus,sicut dolor`in vtero`habẽti`, & nõ — be ma
4 effugient.¶Vos autem fratres,non estis in tenebris:
5 vt vos dies illa tanquam fur comprehendat. ¶ om-
nes enim vos filij lucis estis, & filij diei : non sumus
6 noctis,neq; tenebrarum.¶Igitur non dormiamus si
7 cut & cæteri: sed uigilemus & sobrij simus. ¶Qui e-
B nim dormiunt, nocte dormiunt : & qui ebrij sunt,
8 nocte ebrij sunt.¶Nos autem qui diei sumus, sobrij — Is.59.c.17. Eph.6.c.17
simus, induti loricam fidei & charitatis, & galeam
9 spem salutis:¶qm̃ non posuit nos Deus in iram, sed
in acquisitionem salutis per Dominum nostrum Ie
10 sum Christum,¶ qui mortuus est pro nobis : vt siue
vigilemus,siue dormiamus , simul cũ illo viuamus.
11 ¶Propter quod consolamini inuicem : & ędificate
12 alterutrum , sicut & facitis . ¶ Rogamus autem vos
C fratres vt noueritis eos qui laborant inter uos , &
13 præsunt uobis in Domino, & monent uos: ¶ vt ha-
beatis illos abundantiùs in charitate propter opus
14 illorum:pacem habete cum eis.¶ Rogamus autem
uos fratres, corripite inquietos , consolamini pu-
sillanimes, suscipite infirmos , patientes estote ad
15 omnes . ¶ Videte ne quis malum pro malo alicui — Pro.17.b.13. 20.d.22. Ro.12.d.17. 1.Pet.3.b.9.
D reddat: sed semper quod bonum est, sectamini in-
16 uicem,& in omnes.¶Semper gaudete.¶ Sine inter — Eccl.18.c.22.
17 missione orate. ¶In omnibus gratias agite : hæc est — Lu.18.a.1. Col.4.a.2
18 enim voluntas Dei in Christo Iesu in omnibus uo-
19 bis.¶Spiritum nolite extinguere.¶Prophetias noli-
20 te spernere.¶Omnia autem probate: quod bonum
21 est,tenete.¶Ab omni specie mala abstinete uos. Ip-
22 se autem Deus pacis sanctificet uos per omnia:¶ut
23 integer spiritus uester,& anima & corpus sine quę-
24 rela, in aduentu Domini nostri Iesu Christi serue-
25 tur. ¶Fidelis est qui uocauit uos, qui etiam faciet. — 1.Co.1.b.9
26 ¶Fratres orate pro nobis. ¶Salutate fratres omnes
27 in osculo sancto. ¶ Adiuro uos per Dominum, ut
legatur epistola`hæc` omnibus sanctis fratribus: — -1.
28 Gratia Domini nostri Iesu Christi uobiscũ Amen.

ARGV-

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM
Secundam ad Thessalonicenses.

D Thessalonicenses secūdam scribit epistolam Apostolus: & notum facit eis de temporibus nouissimis. & de aduersarij deiectione, Scribit hāc epistolā ab Athenis, per Titū diaconū, & Onesimū accolythū.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI
Ad Thessalonicenses II.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS & Siluanus & Timótheus: ecclesiæ Thessalonicensium in Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo. ¶Gratia vobis & pax à Deo Pře nostro & Dño Iesu Christo. ¶Gratias agere debemus semper Deo p vobis fra-
B tres, ita vt dignum est, quoniam supercrescit fides
vestra, & abundat charitas vniuscuiusq; uestrum in
4 inuicem: ¶ita ut & nosipsi in uobis gloriemur in ec
clesijs Dei, pro patientia uestra, & fide in omnibus
persecutionibus uestris & tribulationibus quas su-
5 stinetis, ¶in exemplum iusti iudicij Dei, ut digni ha
6 beamini *regno Dei, pro quo & patimini: ¶si tamen
iustum est apud Deum retribuere ʼtribulationemʼ
7 ijs qui uos tribulāt: & uobis qui tribulamini, requiē
C nobiscum in reuelatione Dñi Iesu de cęlo cum an-
8 gelis uirtutis eius, ¶in flamma ignis dantis uindictā
ijs qui non nouerunt Deū, & qui non obediunt Euā
9 gelio Dñi nostri Iesu Chři: qui pęnas dabunt in in-
teritu æternas a facie Dñi & à gloria uirtutis eius:
10 ¶cùm uenerit glorificari in sanctis suis, & admirabi
lis fieri in omnibus qui crediderunt, quia creditum
11 est testimonium nostrum super uos in die illo. ¶In
quo etiā oramus semper pro uobis: ut dignetur uos
uocatione sua Deus noster, & impleat omnem uo
12 luntatem bonitatis * & opus fidei in uirtute, ¶ut
clarificetur nomen Domini nostri Iesu Christi in
uobis, & uos in illo, secundùm gratiam Dei nostri,
& Domini Iesu Christi.

*in
ʼretributionem
*suæ

CAPVT II.

1 ROgamus autem uos fratres per aduētum
A Domini nostri Iesu Christi, & nostræ cō
2 gregationis in ipsum: ¶ut non cito moueamini à uestro sensu, neq; terreamini,
neq; per spiritum, neq; per sermonem, neq; per epi
stolam tanquā per nos missam, quasi instet dies Do
3 mini. ¶Ne quis uos seducat ullo modo: quoniā nisi
uenerit discessio primum, & reuelatus fuerit homo
4 peccati, filius perditionis, ¶qui aduersatur & extol
litur supra oē quod dicitur Deus, aut quod colitur,
B ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam
5 sit Deus. ¶Num retinetis quòd cùm adhuc essem a-
6 pud uos, hæc dicebā uobis? ¶Et nunc quid detineat
7 scitis: ut reueleť in suo tēpore. ¶(Nā mysteriū iā o-
perať iniquitatis: tantùm ut qui tenet nunc, teneat,
8 donec de medio fiat.) ¶Et tunc reuelabitur ille ini-
quus: quē Dñs Iesus interficiet spiritu oris sui: &
9 destruet illustratione aduētus sui eū, ¶cuius est ad-
uentus secundùm operationē satanæ in oī uirtute,
10 & signis & prodigijs mendacibus, ¶& in omni sedu
C ctione iniquitatis ijs qui pereunt, eò q charitatem
11 veritatis nō receperūt vt salui fierent. ¶Ideo mittet
illis Deus operationem erroris, vt credant menda-
12 cio: vt iudicentur omnes qui non crediderunt veri-
13 tati, sed consenserunt iniquitati. ¶Nos autem debe-
mus gratias agere Deo semper pro uobis fratres di
lecti à Deo, q elegerit ʼvosʼ Deus primitias in salutē
14 in sanctificatione spiritus & fide ueritatis: ¶ʼin quāʼ
C & vocauit uos per Euangelium nostrum, in acquisi
15 tionem gloriæ Domini nostri Iesu Christi. ¶Itaque
fratres state: & tenete traditiones quas didicistis, si
16 ue per sermonem, siue per epistolam nostram: ¶Ip-
se autem Dñs noster Iesus Christus, & Deus & Pa-
ter noster qui dilexit nos, & dedit consolationem
17 æternā, & spem bonam in gratia: ¶Exortetur corda
uestra, & cōfirmet in omni opere & sermone bono.

Eph.5.b.6.
Isa.11.a.4.
ʼnos
ʼad quod a

CAPVT III.

Eph. 6. d. 18. Col. 4. a. 3. 1 A DE cætero fratres orate pro nobis, vt ser-
mo Dei currat & clarificetur, sicut & a-
2 pud vos: & vt liberemur ab importunis
& malis hominibus: non enim omnium
3 est fides. Fidelis autem Dominus est, qui cõfirma
4 bit vos & custodiet à malo. Confidimus autem de
vobis in Domino, quoniam quæ `præcipimus` & fa- * pcipimus
5 citis, & facietis. Dominus autem dirigat corda ve-
6 stra in charitate Dei, & patientia Christi. Denun-
B ciamus autem vobis fratres, in nomine Domini no
stri Iesu Christi, vt subtrahatis vos ab omni fratre
ambulante inordinatè, & non secundùm traditio-
7 nem quã acceperunt à nobis. Ipsi enim scitis quẽ-
Act. 20. g. 1. Co. 4. c. 12. 1. The. 2. b. 9. admodum oporteat imitari nos: quoniã nõ inquie
8 ti fuimus inter vos. neq; gratis panem manduca-
uimus ab aliquo, sed in labore & in fatigatione no
ctẽ & die operãtes, ne quem vestrum grauaremus.
9 Non quasi non habuerimus potestatẽ: sed vt nos-
C metipsos formã daremus vobis ad imitãdum nos.
10 Nam & cùm essemus apud vos, hoc denunciaba-
mus vobis: quoniam si quis non vult operari, nec
11 manducet. `Audiuimus` enim inter vos quosdam * Audimus
ambulantes inquietè, nihil operantes: sed curiosè
12 agentes. Iis autẽ qui eiusmodi sunt, denunciamus,
& obsecramus in Domino Iesu Christo, vt cùm si-
13 lentio operantes, suum panem manducent. Vos Gal. 6. c. 9.
D autem fratres nolite deficere benefaciẽtes. Quòd
14 si quis nõ obedit verbo nostro, per epistolam hunc
notate: & ne commisceamini cum illo, vt confun-
15 datur: & nolite quasi inimicum existimare, sed cor
16 ripite vt fratrem. Ipse autem Dominus pacis det
vobis pacem sempiternam in omni loco. Dominus
17 sit cum omnibus vobis. Salutatio mea manu Pau-
18 li: quod est signum in omni epistola. ita scribo. Gra
tia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vo-
bis. Amen.

ARGVMENTVM IN PRIMAM Epistolam ad Timótheum.

TIMOTHEVM instruit, & docet de ordinatione episcopatus & diaconij, ac ecclesiasticæ disciplinæ scribens ei à Laodicea per Tychicum diaconum.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, Ad Timótheum Prima.

CAPVT PRIMVM.

1 A PAVLVS Aposto-
lus Iesu
Christi se
cundùm imperiũ Dei
Saluatoris nostri, &
Christi Iesu spei no-
Act. 16. a. 1. -4. 2 stræ: Timótheo di-
lecto filio in fide. Gra
tia, misericordia, &
pax à Deo Patre, &
Christo Iesu Domino
3 nostro. Sicut rogaui
te vt remaneres Ephesi cùm irem in Macedoniam,
4 vt denunciares quibusdã ne aliter docerent, neq;
B intẽderent fabulis & genealogijs interminatis: quę
quæstiones pręstant magis quam ędificationẽ Dei,
5 quæ est in fide. Finis autẽ præcepti est charitas de
corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. A
6 quibus quidam aberrantes, conuersi sunt in vanilo
7 quiũ, volentes esse legis doctores, non intelligen-
tes neq; quæ loquuntur, neq; de quibus affirmant.
8 Scimus autẽ quia bona est lex, si quis ea legitimè Ro. 7. b. 12
9 vtatur: `sciens` hoc quia lex iusto non est posita, sed * Scientes
iniustis, & non subditis, impijs, & peccatoribus, sce
leratis & contaminatis, patricidis, & matricidis, ho
10 micidis, fornicarijs, masculorũ cõcubitoribus, pla
giarijs, mendacibus, periuris, & si quid aliud sanæ
11 doctrinæ aduersatur, quæ est secundùm Euange-
C lium gloriæ beati Dei, quod creditum est mihi. Gra
12 tias ago ei qui me confortauit in Christo Iesu Dño
nostro, quia fidelem me existimauit, ponens in mi-
13 sterio: qui priùs blasphemus fui, & persequutor, &
cõtumeliosus: sed misericordiã Dei cõsecutus sum,
14 quia ignorans feci in incredulitate. Superabunda-

uit autem gratia Dñi nostri cum fide & dilectione,
15 quæ est in Christo Iesu.¶ Fidelis sermo,& omni ac-
ceptione dignus: q | Christus Iesus venit in-hunc` Mat 9.b.13. Mar.2.c.17 -8.
mũdum peccatores saluos facere, quorum primus
16 ego sum.¶Sed ideo misericordiam consecutus sum:
D vt in me primò ostenderet Christus Iesus omnem
patientiam,ad`informationem`eorum qui creditu * deformationem 2.
17 ri sunt illi in vitam æternam.¶ Regi autem seculo-
rum immortali,inuisibili, soli Deo honor & gloria
18 in secula seculorum.Amen.¶ Hoc præceptum com
mendo tibi filij Timòthee: secundùm præcedentes
in te prophetias,vt milites in illis bonam militiam,
19 ¶habens fidem & bonam conscientiam,quam qui-
20 dam reppellentes,circa fidem naufragauerunt:¶ ex
quibus est Hymeneus, & Alexander: quos tradidi
satanæ,vt discant non blasphemare.

CAPVT II.

1 OBsecro igitur primùm omnium fieri obse-
A crationes,orationes,postulationes,gra-
tiarum actiones pro omnibus homini-
2 bus,¶pro regibus & omnibus qui in sub-
limitate sunt:vt quietam & tranquillam vitam aga-
3 mus in omni pietate & castitate.¶hoc enim bonum
4 est & acceptum coram saluatore nostro Deo,¶ qui
omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem
5 veritatis venire.¶Vnus enim Deus, vnus & media-
B tor Dei & hominum homo Christus Iesus:¶qui de-
6 dit redemptionẽ semetipsum pro omnibus,-cuius`
testimonium temporibus suis-confirmatum est`. -7.
7 ¶ | In quo positus sum ego prædicator & Apostolus 2.Tim.1.c.11.
(veritatem dico,non mentior) doctor Gentium in
8 fide & veritate.¶Volo ergo viros orare in omni lo-
C co: leuantes puras manus, sine ira & disceptatione.
9 ¶|Similiter & mulieres in habitu ornato:cùm vere-
cundia & sobrietate ornantes se, non in tortis cri- 1.Pe.3.a.3.
nibus, aut auro, aut margaritis, vel veste preciosa:
10 ¶ sed quod decet mulieres promittentes pietatem
11 per opera bona.¶Mulier in silentio discat,cum om-
12 ni subiectione.¶| Docere autem mulieri nõ permit 1.Cor.14.f.34.
D to, neque dominari in virum: sed esse in silentio.
13 ¶|Adam enim primus formatus est: deinde Heua. Ge. 1.d.27.
14 ¶& Adam non est seductus:|mulier autem seducta, Ge.3.b.9
15 in præuaricatione fuit.¶Saluabitur autem per filio-
rum generationem:si`permanserint`in fide & dile- * permanserit
ctione & sanctificatione cum sobrietate.

CAPVT III.

1 FIdelis sermo.Si quis episcopatum deside
A rat,bonum opus desiderat.¶|Oportet`er
2 go` episcopum irreprehensibilem esse, Ti.1.b.7. *enim
|vnius vxoris virum,sobrium,prudentẽ, Ti.1.b.6.
3 ornatum,-pudicum`,hospitalem,doctorem,¶non -5.
vinolentum,non percussorem:sed modestum, non
4 litigiosum,non cupidum,¶*suæ domui bene præpo * sed
situm, filios habentem subditos cum omni castita-
5 te.¶Si quis autem domui suæ præesse nescit: quo-
B modo ecclesiæ Dei diligentiam habebit?¶Non neo
6 phytum: ne in superbiam elatus, in iudicium inci-
7 dat diaboli.¶ Oportet autem illum & testimonium
habere bonum ab ijs qui foris sunt:vt non in oppro
8 brium incidat & laqueum diaboli.¶Diaconos simi-
C liter pudicos,non bilingues, non multo vino dedi-
9 tos,non turpe lucrum sectantes: ¶habentes myste-
10 rium fidei in conscientia pura.¶ Et hi autem probẽ
tur primùm:& sic ministrent,nullum crimen haben
11 tes.¶Mulieres similiter pudicas, non detrahentes,
12 sobrias,fideles in omnibus.¶Diaconi sint vnius vxo
D ris viri:qui filijs suis benè præsint, & suis domibus.
13 ¶Qui enim bene ministrauerint,gradum bonum sibi
acquirent,& multã fiduciam in fide quæ est in Chri
14 sto Iesu.¶Hæc tibi scribo* : sperans me ad te venire * fili Timothee
15 cito.¶si autem tardauero: vt scias quomodo opor-
tear te in domo Dei cõuersari,quæ est Ecclesia Dei
16 viui,columna & firmamentum veritatis.¶ Et mani-
festè magnum est pietatis sacramentum, quod ma
nifestatũ est in carne,iustificatum est in spiritu, ap-
paruit angelis,prędicatum est Gentibus, creditum
est in mundo,assumptum est in gloria.

CAPVT IIII.

1 SPiritus autem manifestè dicit,quia|in no- 2.Tim.3.a.1.
A uissimis temporibus discedent quidam 2.Pe.3.a.3
à fide, attendentes spiritibus erroris, & Iudæ 1.d.18.
2 doctrinis dæmoniorum,¶in hypocrisi lo
quentium mendacium, & cauteriatã habentiũ suã
3 conscientiam,¶ prohibentium nubere, abstinere à
cibis quos Deus creauit ad percipiendum cum gra
tiarum actione fidelibus, & ijs qui cognouerunt ue
4 ritatem.¶Quia omnis creatura Dei bona est,& nihil
B reijciendum quod cum gratiarum actione percipi-
5 tur.¶ sanctificatur enim per verbum Dei & oratio-
6 nem.¶ Hæc proponens fratribus, bonus eris mini-
ster Christi Iesu,enutritus verbis fidei,& bonæ do-
7 ctrinę quã assecutus es.¶|Ineptas autem & aniles fa 2.Ti.2.d.23. Tit.3.c.9.
bulas deuita:exerce-autem` teipsum ad pietatem. -13.
8 ¶Nam corporalis exercitatio, ad modicum vtilis
C est:pietas autem ad omnia vtilis est,promissionem
9 habens vitæ quæ nunc est & futuræ.¶Fidelis sermo,
10 & omni acceptione dignus.¶In hoc enim labora-
mus & maledicimur:`quia speramus in Deum viuũ * quod speramus 2.
qui est saluator omnium hominum, maximè fide-
11 lium.¶Præcipe hęc & doce.¶ Nemo adolescentiam
12 tuam contemnat: sed exemplum esto fideliũ in ver
bo,in conuersatione,in charitate, in fide,in castita
13 te.¶Dum venio,attende lectioni,exhortationi* do * &
D ctrinæ.¶ Noli negligere gratiam quæ in te est: quæ
14 data est tibi per prophetiam,cùm impositione ma
15 nuum presbyterij.¶Hæc meditare,in his esto:vt pro
16 fectus tuus manifestus sit in omnibus.¶Attende ti-
bi & doctrinę:insta in illis.Hoc enim faciens,& te-
ipsum saluum facies,& eos qui te audiunt.

CAPVT V.

1 SEniorem ne increpaueris: sed obsecra vt
A patrem:iuuenes,vt fratres:¶anus,vt ma-
2 tres:iuuenculas, vt sorores in omni ca-
3 stitate.¶ Viduas honora: quę verè viduæ
4 sunt.¶Si qua autem vidua filios,aut nepotes habet,
`discat`primùm domum suam regere, & mutuam * discant 2.
vicem reddere parentibus: hoc enim acceptum est
5 coram Deo.¶ Quę autem verè vidua est & desola-
ta:`speret`in Deum,&`instet`obsecrationibus & o- * sperat 10. * instat 10.
6 rationibus nocte & die.¶ Nam quæ in delitijs est:
7 viuens mortua est.¶Et hoc pręcipe,vt irreprehensi
8 biles sint.¶`Siquis`autem suorum,& maximè dome * Si quis p si quæ
9 sticorum curam non habet:fidem negauit,& est in-
B fideli deterior.¶Vidua eligatur non minus sexagin
10 ta annorum, quæ fuerit vnius viri vxor, ¶ in operi-
bus bonis testimonium habens, si filios educauit,
si hospitio recepit, si sanctorum pedes lauit, si tri-
bulationẽ patientibus subministrauit,si omne opus

bonum

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, Ad Timótheum II.

CAPVT PRIMVM

1 A PAVLVS Apostolus Iesu Christi per
voluntatem Dei secundùm promissioné
vitæ quæ est in Chro
2 Iesu. Timótheo charissimo filio, gratia,
misericordia, * pax à Deo patre, & Christo
Iesu domino nostro.
3 Gratias ago Deo *,
cui seruio à progenitoribus * in conscientia pura,
quòd sine intermissione habeam tui memoriam,in
4 orationibus meis,nocte ac die desiderans te vide-
re,memor lachrymarum tuarũ,vt gaudio implear,
5 recordationem accipiens eius fidei quæ est in te
non ficta, quę & habitauit primùm in auia tua Loi-
de,& matre tua Eunice: certus sum autem quòd &
6 in te. Propter quam causam admoneo te,vt resusci
B tes gratiam Dei, quæ est in te per impositioné ma-
7 nuum mearum. Non enim dedit nobis Deus spiri-
tum timoris, sed virtutis,& dilectionis,& sobrieta-
8 tis. Noli itaque erubescere testimonium Domini
nostri, neque me vinctum eius:sed collabora Euan
9 gelio secundùm virtutem Dei. qui nos liberauit &
vocauit vocatione sua sancta, non secundùm ope-
ra nostra, sed secundùm propositum suum, & gra-
tiam, quæ data est nobis in Christo Iesu ante tépo
10 ra secularia. Manifestata est auté nunc per illumi-
C nationem saluatoris nostri Iesu Christi, qui destru-
xit quidem mortem, illuminauit autem vitam & in
11 corruptioné per Euangelium: in quo positus sum
ego prædicator & apostolus & magister Gentium.
12 Ob quam causam etiam hęc patior: sed non con-
fundor. Scio enim cui credidi, & certus sum quia
potés est depositum meum seruare in illum diem.
13 Formam habe sanorum verborum, quæ à me audi
D sti in fide & in dilectione in Christo Iesu. bonum
14 depositum custodi per Spiritum sanctum qui habi-
15 tat in nobis: Scis* hoc, quòd auersi sunt à me om-
nes qui in Asia sunt: ex quibus est Phigelus & Her-
16 mogenes. Det misericordiam Dominus Onesipho
ri domui, quia sępè me refrigerauit, & catenam meá
17 non erubuit: sed cùm Romam venisset, soli-
18 citè me quæsiuit, & inuenit. Det illi Do-
minus inuenire misericordiam à
Domino in illa die. Et quanta
Ephesi ministrauit, tu
melius nosti.

Marginal notes: *tibi · *& · *meo · *meis · Ro. 8.c.15 · -4. · Tit. 3.b.5 · Tit. 1.a.3 · 1.Tim.2.b 7. · *enim · *Philetus · Inf. 4.d.19

CAPVT II.

1 A TV ergo fili mi, confortare in gratia quę est
in Christo Iesu: & quæ audisti à me per
2 multos testes, hæc commenda fidelibus
hominibus, qui idonei erunt & alios do
3 cere. Labora sicut bonus miles Christi Iesu. Ne-
4 mo militans Deo implicat se negocijs secularibus -1.
5 vt ei placeat cui se probauit. Nam & qui certat in
6 agone, non coronatur nisi legitimè certauerit. La *coronabit
borantem agricolam oportet primùm de fructibus
7 percipere. intellige quæ dico: dabit enim tibi Do-
8 minus in omnibus intellectum. Memor esto, Do
B minum Iesum Christum resurrexisse à mortuis, ex -6.
9 semine Dauid, secundùm euangelium meum, in
quo laboro vsque ad vincula quasi malè operans:
10 sed verbum Dei non est alligatum: Ideo omnia su
stineo propter electos: ut & ipsi salutem consequan
11 tur, quę est in Christo Iesu cum gloria cęlesti. Fide
lis sermo. Nam si commortui sumus: & cõuiuemus.
12 Si sustinebimus: & cõregnabimus. si negauerimus: Mat.10.d.
13 & ille negabit nos. si non credimus: ille fidelis per 33.
14 manet: negare seipsum non potest. Hęc commone Marc. 8.d. 38.
C testificans coram Domino. Noli contendere ver- Ro. 3.a.3.
bis (ad nihil enim vtile est) nisi ad subuersionem *Deo
15 audientium. Solicitè cura teipsum probabilem ex- -2.
hibere Deo, operarium inconfusibilem, rectè tractá
16 tem verbum ueritatis. Prophana autem & inanilo
quia deuita: multum enim proficiunt ad impieta- *proficient
17 tem: & sermo eorum vt cancer serpit: ex quibus est 7.
18 Hymenæus & Philêtus: qui à veritate exciderunt, *serpet 7.
dicentes resurrectionem esse iam factam: & subuer
19 terunt quorundam fidem. Sed firmum fundamen
D tum Dei stat, habés signaculum hoc. Cognouit Do
minus qui sunt eius, & discedat ab iniquitate om-
20 nis qui nominat nomen Domini. In magna autem
domo non solùm sunt uasa aurea & argentea, sed &
lignea & fictilia: & quędam quidem in honorem,
21 quędam autem in cõtumeliam. Si quis ergo emun
dauerit se ab istis: erit uas in honorem sanctificatũ
& utile Domino, ad omne opus bonum paratum.
22 Iuuenilia autem desideria fuge: sectare verò iusti-
tiam, fidem, charitatem, & pacem, cum ijs qui inuo-
23 cant Dominum de corde puro. Stultas autem & 1.Tim.2.b
sine disciplina quæstiones deuita: sciens quia gene 7
24 rant lites. Seruum autem Domini non oportet li- Tit.3.c.9.
tigare: sed mansuetum esse ad omnes, docibilem,
25 patientem, cum modestia corripientem eos qui
resistunt ueritati: ne quando Deus det illis pœni- -2.
26 tentiam ad cognoscendam ueritatem, & resipiscát
à diaboli laqueis, à quo captiui
tenentur ad ipsius uo-
luntatem.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, Ad Titum.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS
A Seruus Dei,
Apostolus
autem Ie-
su Christi secundùm
fidē electorum Dei,
& agnitionem verita
2 tis,quę secundùm pie
tatem est,? in spem vi
tæ æternę,quàm pro-
misit qui non menti-
1.Tim.1.c 9. tur,Deus, ante tēpo-
ra secularia:?manife-
3 stauit autem temporibus suis verbum suum in præ-
dicatione, quæ credita est mihi secundùm præce-
4 ptum saluatoris nostri Dei: ? Tito dilecto filio se-
B cundùm communem fidem, gratia & pax à Deo pa
5 tre & Christo Iesu saluatote nostro. ? Huius rei gra
tia reliqui te Cretæ, vt ea quæ desunt, corrigas, &
constituas per ciuitates presbyteros, sicut & ego
1.Tim.3.a 2. 6 disposui tibi.?|Si quis sine crimine est, vnius vxoris
vir,filios habens fideles, non in accusatione luxu-
1.Tim.3.a 7 riæ, aut non subditos.?|Oportet enim episcopum
sine crimine esse,sicut Dei dispensatorem, non su-
perbum,non iracundum,non vinolentum,non per
8 cussorem,non turpis lucri cupidum:? sed hospita-
*prudētē C lem,benignum,*sobrium,iustum, sanctum, conti-
9 nentem:?amplectentem eum qui secundùm doctri
& 4. nam est,fidelem sermonem,vt potens sit exhorta-
ri|in doctrina sana:& eos qui contradicunt, argue-
10 re.?Sunt enim multi inobedientes,vaniloqui,& se-
11 ductores,maximè qui de circuncisione sunt:? quos
oportet redargui,qui vniuersas domos subuertunt,
12 docentes quæ non oportet,turpis lucri gratia.?Di-
xit quidā ex illis,proprius ipsorum propheta:Cre-
tenses semper mendaces,malæ bestiæ, ventres pi-
13 gri. ? Testimonium hoc verum est. Quam ob cau-
D sam increpa illos durè,vt sani sint in fide, ?non in-
14 tendentes Iudaicis fabulis, & mandatis hominum
Ro.14.d 20. 15 auersantium se à veritate.?|Omnia munda mundis:
coinquinatis autem & infidelibus nihil est mun-
dum,sed inquinatæ sunt eorum & mens & conscien
16 tia.? Confitentur se nosse Deum: factis autem ne-
gant,cùm sint abominati & incredibiles,& ad om-
ne opus bonum reprobi.

CAPVT II.

1 TV autem loquere quæ decent sanam do-
A ctrinam.?Senes,vt sobrij sint,pudici,pru
2 dentes, sani in fide, in dilectione, in pa-
3 tientia,?Anus similiter,in habitu sancto,
non criminatrices,non multo vino seruientes, be-
4 ne docentes,?vt prudentiam doceant Adolescentu
5 las,vt viros suos ament,filios suos diligant, ? pru-
dentes,castas,*sobrias,domus curā habentes,be- *1.
B nignas,subditas viris suis,vt non blasphemetur ver
6 bum Dei.? Iuuenes similiter hortare, vt sobrij sint.
7 ? In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum
operum,in doctrina, *in integritate, in grauitate, *integritatē,grauitatem 1.
8 ?verbum sanum,irreprehensibile:vt is qui ex aduer
so est,vereatur, nihil habens malum dicere de no-
9 bis.?|Seruos dominis suis subditos esse, in omni- Ephes. 6 a 1.
10 bus placentes,non contradicentes:? non fraudan- Colo. 3.d. 22.
tes, sed in omnibus fidem bonam ostendentes, vt 1.Pet. 2.c. 18
doctrinam saluatoris nostri Dei ornent in omni-
11 bus.?Apparuit enim gratia Dei *saluatoris nrī om- *salutaris
12 nibus hominibus,?Erudiens nos,vt abnegantes im
pietatem & secularia desideria, sobriè, & iustè, &
13 piè viuamus in hoc seculo, ? expectantes beatam
C spem & aduentum gloriæ magni Dei, & saluatoris
14 nostri Iesu Christi.?Qui dedit semetipsum pro no-
bis,vt nos redimeret ab omni iniquitate,& munda
ret sibi populum acceptabilem, sectatorem bono-
15 rum operum.?Hæc loquere,& exhortare, & argue
cum omni imperio.Nemo te contemnat.

CAPVT III.

1 ADmone illos principibus & potestatibus
A subditos esse, dicto obedire, ad omne
2 opus bonum paratos esse,?neminē bla-
sphemare,non litigiosos esse,sed mode-
stos:omnē ostendentes mansuetudinem ad omnes
3 homines.?eramus enim aliqn̄ & nos insipiētes,in-
creduli,errantes,seruientes desiderijs & voluptati
bus varijs,in malitia & inuidia agentes,odibiles,o-
4 dientes inuicē.?Cùm autē benignitas & humanitas
5 apparuit saluatoris nostri Dei:?|nō ex operibus iu- 2.Tim.1.b. 9.
B stitiæ quæ fecimus nos,sed secundùm suā misericor
diā saluos nos fecit, per lauacrum regenerationis
6 & renouationis Spūs sancti, ?quē effudit in nos abū
7 dè per Iesum Chrm saluatorē nostrum. ? vt iustifi-
cati gratia ipsius,hæredes simus secundùm spem vi
8 tæ æternæ.?Fidelis sermo est:& de his volo te cōfir
C mare: vt curent bonis operibus præesse qui credūt
9 Deo.Hæc sunt bona & vtilia hominibus.?| Stultas 1.Tim.4.b 7.
autem quæstiones,& genealogias, & cōtentiones, 2.Tim. 2. d.13.
& pugnas legis, deuita: sunt enim inutiles & vanæ.
10 ? Hæreticum hominem post vnā & secundā corre-
11 ptionem,deuita:?sciens quia subuersus est qui eius
modi est,& delinquit,cùm sit proprio iudicio con-
12 demnatus.?Cùm misero ad te Artemam aut Tychi
D cū,festina ad me venire Nicopolim. ibi enim statui
13 hyemare.?Zenam legisperitum & Apollo solicitè
14 præmitte,vt nihil illis desit.?Discāt autē & nostri bo
nis operibus præesse ad vsus necessarios:vt nō sint in-
15 fructuosi.?Salutāt te qui mecū sunt oēs:saluta eos qui
nos amant in fide.Gratia Dei cū oībus vobis.Amē.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM Pauli Apostoli ad Philemonem.

PHILEMONI familiares literas facit pro Onesimo seruo eius, scribens ei ab vrbe de carcere, per ipsum Onesimum.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, ad Philemonem.

1 A PAVLVS vinctus Christi Iesu, & Timótheus
frater, Philemoni dilecto & adiutori nostro.
2 ? & Appiæ sorori charissimę, & Archippo com
militoni nostro, & Ecclesię, quę in domo tua
3 est. ? Gratia vobis &
pax à Deo patre nostro
4 & Dño Iesu Chro.? Gratias ago Deo meo, semper
5 memoriā tui faciens in oronibus meis, ?audiēs cha
ritatem tuam & fidem quā habes in Dño Iesu, & in
6 omnes sanctos, ? vt cōicatio fidei tuæ euidens fiat
B in agnitione omnis boni quod est in vobis in Chro
7 Iesu. ? Gaudium.n.magnum habui & consolationē
in charitate tua, quia viscera sanctorum requieue-
8 runt per te frater. ?Propter quod multā fiduciā ha-
bens in Chro Iesu imperandi tibi quod ad rem per
9 tinet. ? propter charitatem magis obsecro, cùm sis
talis, vt Paulus senex, nunc aūt & vinctus Iesu Chri.
10 ?Obsecro te pro meo filio quem genui in vinculis,
11 Onesimo: ? qui tibi aliqñ inutilis fuit, nunc autem
12 & mihi & tibi vtilis: ? quem remisi tibi. Tu autem
13 illum vt mea viscera, suscipe. ? quem ego volueram
C mecum detinere, ut pro te mihi ministraret in uin-
14 culis Euangelij: sine consilio autem tuo nihil uolui
facere, uti ne uelut ex necessitate bonum tuū esset,
15 sed uoluntariū. ? Forsitan.n.ideo discessit ad horā à
16 te, ut æternum illū reciperes: ? iā nō ut seruum, sed
pro seruo charissimū fratrem, maximè mihi, quātò
17 aūt magis tibi & in carne & in Dño? ? Si ergo habes
18 me socium, suscipe illum sicut me. ? Si aūt aliquid
19 nocuit tibi, aut debet: hoc mihi imputa. ? Ego Pau-
D lus scripsi mea manu: ego reddā, ut nō dicā tibi, q
20 & teipsum mihi debes. ? ita frater. Ego te fruar in
21 Dño. Refice uiscera mea in Dño. ? Confidens in o-
bedientia tua, scripsi tibi: sciens qm & super id qd
22 dico, facies. ? Simul aūt & para mihi hospitium: nā
23 spero p orationes uestras donari me uobis. ? Salu-
tat te Epaphras concaptiuus meus in Christo Iesu.
24 ? Marcus, Aristarchus, Demas & Lucas adiutores
25 mei. ? Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spiri-
tu vestro. Amen.

3 — ᵃid est 6 ᵇChristo

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD HEBRAEOS.

CAPVT PRIMVM.

1 A MVLTIFARIAM multisq; modis olim Deus loquens patribus
2 in Prophetis: ? nouissimè diebus
istis locutus est nobis in Filio, quē
constituit hæredem uniuersorum,
3 per quem fecit & secula: ? qui
cùm sit splendor gloriæ, & ¦ figura substantiæ e-
ius, portansque omnia uerbo uirtutis suæ, purga-
tionem peccatorum faciens, sedet ad dexteram
4 maiestatis in excelsis: ? tantò melior angelis effe-
B ctus, quantò differentius præ illis nomen hæredi-
5 tauit. ? Cui enim dixit aliquādo angelorum, Filius
meus es tu, ego hodie genui te? Et rursum, Ego ero
6 illi in Patrem, & ipse erit mihi in Filium? ? Et cùm

¦Sapi. 7.d. 26. Psal. 2. b. 7. 2 Re. 7. b. 14.

ps 96 b.8. iterum introducit primogenitum in orbem terræ,
ps 103.a. 7 dicit: Et adorent eum omnes angeli Dei. ¶ Et ad
C angelos quidem dicit: Qui facit angelos suos, spi-
8 ritus: & ministros suos, flammam ignis. ¶ Ad filium
ps.44 b.7 autem: Thronus tuus Deus in seculum seculi: vir-
9 ga æquitatis virga regni tui. ¶ Dilexisti iustitiam, &
odisti iniquitatem: propterea vnxit te Deus, Deus
10 tuus oleo exultationis præ participibus tuis, ¶ Et,
ps 101.d.26. D Tu in principio Domine terram fundasti, & opera
11 manuum tuarum sunt cœli. ¶ Ipsi peribunt, tu autem
permanebis: & omnes vt vestimentum veterascent.
*inuolues 12 ¶ Et velut amictum *mutabis eos, & mutabuntur: tu
13 autem idem ipse es, & anni tui non deficient. ¶ Ad
ps.109 a.1. 1. Cor.15. d.25. quem autem angelorum dixit aliquando: Sede à
dextris meis, quoadusque ponam inimicos tuos sca
14 bellum pedum tuorum? ¶ Nónne omnes sunt ad-
ministratorij spiritus: in ministerium missi propter
*capiunt 1. eos qui hæreditatem *capient salutis.

CAPVT II.

1 PRopterea abundantius oportet obserua-
A re nos ea quæ audiuimus: ne forte peref-
2 fluamus. ¶ Si enim qui per angelos di-
ctus est sermo, factus est firmus, & om-
nis præuaricatio & inobedientia accepit iustam
3 mercedis retributionē: ¶ quō nos effugiemus si tan-
tam neglexerimus salutē: quę cūm initiū accepisset
enarrari per Dūm, ab eis qui audierunt, in nos cōfir
4 mata est, ¶ contestante Deo, signis & portentis, &
varijs virtutibus, & Spiritus sancti distributioni-
5 bus secundùm suam voluntatem. ¶ Non enim ange-
-1. lis subiecit Deus orbem terræ futurum, de quo lo-
6 quimur. ¶ Testatus est autem in quodam loco quis,
Psal.8. a.5 B dicens: Quid est homo quòd memor es eius: aut
7 filius hominis quoniam visitas eum? ¶ Minuisti eum
paulominus ab angelis: gloria & honore corona-
sti eum, & constituisti eum super opera manuum
Mat.18 d.18. 8 tuarum. ¶ Omnia subiecisti sub pedibus eius. In
1 Cor.15. d 26. eo enim quòd omnia ei subiecit: nihil dimisit non
subiectum ei. Nunc autem necdum videmus om-
Ephe. 1.d.22. 9 nia subiecta ei. ¶ Eum autem qui modico quàm an-
Phi.2.b 8. geli, minoratus est, videmus Iesum propter passio-
C nem mortis, gloria & honore coronatum: vt gra
10 tia Dei pro omnibus gustaret mortem. ¶ Decebat
enim eum propter quem omnia, & per quem om-
nia, qui multos filios in gloriam adduxerat, autho-
*passiones 6. rem salutis eorum, per *passionem *consummare.
*consummari 11 ¶ Qui enim sanctificat, & qui sanctificantur: ex vno
omnes. Propter quam causam non confunditur fra
ps.21.c.23 12 tres eos vocare, dicens: ¶ Nunciabo nomen tuum
ps. 17.a.3. Is.8.d.18. 13 fratribus meis: in medio ecclesiæ laudabo te. ¶ Et
iterum: Ego ero fidens in eum. Et iterum Ecce
14 ego & pueri mei quos dedit mihi Deus. ¶ Quia er-
D go pueri communicauerunt carni & sanguini, &
Osee 13. d.14. ipse similiter participauit eisdem: vt per mortem
destrueret eum qui habebat mortis imperium, id
1.Cor.15. g 54. 15 est diabolum, ¶ & liberaret eos qui timore mortis
16 per totam vitam obnoxij erat seruituti. ¶ Nusquam
enim angelos apprehendit, sed semen Abrahæ ap-
17 prehendit. ¶ Vnde debuit per omnia fratribus si-
milari: vt misericors fieret, & fidelis pontifex
ad Deum, vt repropitiaret delicta popu-
18 li. ¶ In eo enim in quo passus est ipse &
tentatus: potens est & eis qui tentan-
tur, auxiliari.

CAPVT III.

1 VNde fratres sancti, vocationis cœlestis
A participes, considerate Apostolum &
pontificem confessionis nostræ Iesum*, * Christi 6.
2 ¶ qui fidelis est ei qui fecit illum, sicut &
3 Moyses in omni domo eius. ¶ Amplioris enim glò Nu.12.b.7
riæ iste præ Moyse dignus est habitus, quantò am-
pliorem honorem habet domus, qui fabricauit il-
4 lam. ¶ Omnis namque domus fabricatur ab aliquo:
5 qui autem omnia creauit, Deus est. ¶ Et Moyses
quidem fidelis erat in tota domo eius tanquam fa-
mulus, in testimonium eorum quæ dicenda erant.
6 ¶ Christus verò tanquam filius in domo sua: quæ do
B mus sumus nos, si fiduciam & gloriam spei vsque
7 ad finem, firmam retineamus. ¶ Qua propter sicut
dicit Spiritus sanctus, Hodie si vocem eius audie- ps. 94 b.8.
8 ritis, ¶ nolite obdurare corda vestra sicut in exa-
cerbatione secundùm diem tentationis in deserto.
9 ¶ Vbi tentauerunt me patres vestri, probauerunt,
10 & viderunt opera mea ¶ quadraginta annis. Propter
quod infensus fui generationi huic: & dixi: Sem-
C per errant corde. Ipsi autem non cognouerunt vias
11 meas. ¶ quibus iuraui in ira mea: Si introibunt in
12 requiem meam. ¶ Videte fratres, ne forte sit in ali-
quo vestrum cor malum incredulitatis discedert-
13 di à Deo viuo: sed adhortamini vosmetipsos per
singulos dies, donec Hodie cognominatur, vt non
14 obduretur quis ex vobis fallacia peccati. ¶ Partici-
pes enim Christi effecti sumus: si tamē initium sub-
stantiæ eius vsque ad finem firmum retineamus.
15 ¶ Dum dicitur, Hodie si vocem eius audieritis, no-
D lite obdurare corda vestra, quemadmodum in il-
16 la exacerbatione. ¶ Quidam enim audientes, exa-
cerbauerunt: sed non vniuersi qui profecti sunt ex
17 Aegypto per Moysen. ¶ Quibus autem infensus
est quadraginta annis? Nónne illis qui peccaue-
runt, quorum cadauera prostrata sunt in deserto?
18 ¶ quibus autem iurauit non introire in requiem ip- Num.14.f.57.
19 sius, nisi illis qui increduli fuerunt? ¶ Et videmus No.14 d.21.d.34
quia non potuerunt introire * propter incredu- * in requiē ipsius
litatem.

CAPVT IIII.

1 TImeamus ergo nè forte relicta pollici-
A tatione introeundi in requiem eius, exi-
2 stimetur aliquis ex vobis deesse. ¶ Et ete
nim & nobis nunciatum est, quēadmodū
& illis: sed non profuit illis sermo auditus, non ad-
3 mistus fidei ex ijs quæ audierunt. ¶ Ingrediemur
enim in requiem qui credidimus, quemadmodum
dixit, Sicut iuraui in ira mea, si introibunt in re-
quiem meam: & quidem operibus ab institutione ps.94. b.11
4 mundi perfectis. ¶ Dixit enim quodam loco de die
septima sic. Et requieuit Deus die septima ab om-
5 nibus operibus suis. ¶ Et in isto rursum, Si introi- Ge.2. a.2
6 bunt in requiem meam. ¶ Quoniam ergo supe-
rest introire quosdam in illam, & ij quibus prio-
ribus annunciatum est non introierunt propter
7 incredulitatem: ¶ Iterum terminat diem quendam:
Hodie, in Dauid dicendo, post tantum temporis,
sicut supra dictum est, Hodie si vocem eius audie-
8 ritis: nolite obdurare corda vestra. ¶ Nam si eis Ie- Sup.3.b 7

sus

C sus requiem præstitisset, nunquam de alia lo-
9 queretur post hac die: ? Itaque relinquitur sab-
10 bathismus populo Dei. ? Qui enim ingressus est
in requiem eius: etiam ipse requieuit ab operi-
*& 11 bus suis, sicut * à suis Deus. ? Festinemus ergo
ingredi in illam requiem, vt ne in idipsum quis
12 incidat incredulitatis exemplum. ? Viuus est enim
sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio
ancipiti: & pertingens vsque ad diuisionem ani-
mæ ac spiritus, compagum quoque ac medulla-
rum, & discretor cogitationum & intentionum
[...]a.33.c.16 [...]ccle, 13. [...]d.20. 13 cordis. ? Et non est vlla creatura inuisibilis in con-
spectu eius: omnia autem nuda & aperta sunt o-
14 culis eius, ad quem nobis sermo. ? Habentes ergo
pontificem magnum qui penetrauit cœlos, Iesum
* spei nostræ. 15 filium Dei, teneamus * confessionem. ? Non enim
habemus pontificem qui non possit compati infir-
mitatibus nostris: tentatum autem per omnia pro
16 similitudine absque peccato. ? Adeamus ergo
* eius. cum fiducia ad thronum gratiæ*: vt misericordiam
consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio
opportuno.

CAPVT V.

1 OMnis nanque Pontifex ex homini-
A bus assumptus, pro hominibus con-
stituitur in ijs quæ sunt ad Deum:
2 vt offerat dona & sacrificia pro pec-
catis. ? qui condolere possit ijs qui
ignorant & errant: quoniam & ipse
3 circundatus est infirmitate, ? & propterea debet
quemadmodum pro populo, ita etiam pro seme-
[...]. Par. 26. c. 18. 4 tipso offerre pro peccatis. ? Nec quisquam sumit
sibi honorem: sed qui vocatur à Deo, tanquàm Aa-
5 ron. ? Sic & Christus non semetipsum clarificauit
ps. 2. b. 7. B vt pontifex fieret: sed qui locutus est ad eum, Fi-
6 lius meus es tu: ego hodie genui te. ? Quemadmo-
ps. 109. a. 4. dum & in alio loco dicit: Tu es sacerdos in æter-
7 num, secundùm ordinem Mel-chisedec. ? Qui in
diebus carnis suæ, preces, supplicationesque ad
eum qui possit illum saluum facere à morte cum
* & 10. clamore valido & lachrymis offerens, * exauditus
* Dei. 8 est pro sua reuerentia. ? Et quidem cùm esset filius*,
C didicit ex ijs quæ passus est, obedientiam: ? & con-
9 summatus, factus est omnibus obtemperantibus
10 sibi, causa salutis æternæ, ? appellatus à Deo ponti-
11 fex, iuxta ordinem Mel-chisedec. ? De quo nobis
* in interpretabilis 7. grandis sermo & 'interpretabilis' ad dicendum,
12 quoniam imbecilles facti estis ad audiendum. ? Ete
D nim cum deberetis magistri esse propter tempus:
rursum indigetis vt vos doceamini quę sint elemen
ta exordij sermonum Dei: & facti estis quibus la-
13 cte opus sit, non solido cibo. ? Omnis enim qui la-
ctis est particeps, expers est sermonis iustitiæ: par-
uulus enim est. Perfectorum autem est solidus ci-
bus: eorum qui pro consuetudine exercitatos ha-
bent sensus ad discretionem boni ac mali.

CAPVT VI.

1 QVAPROPTER intermittentes in-
A cboationis Christi sermonem, ad perfe-
ctionem feramur, non rursum iacien-
tes fundamentum pœnitentię ab operi-
2 bus mortuis, & fidei ad Deum, ? baptismatum do-
ctrinæ, impositionis quoque manuum, ac resur-
3 rectionis mortuorum, & iudicij æterni. ? Et hoc
4 faciemus, si quidem permiserit Deus. ? Impos- Mat. 12. d. 45.
sibile enim est eos qui semel sunt illuminati, gusta- Infr. 10. e. 26.
uerunt etiam donum cœleste, & participes facti
5 sunt Spiritus sancti, ? gustauerunt nihilominus bo 2. Pet. 2. d. 20.
6 num Dei verbum, virtutesque seculi venturi, ? &
prolapsi sunt, rursus renouari ad pœnitentiam, rur
sum crucifigentes sibimetipsis filium Dei, & o-
7 stentui habentes. Terra enim sępè venientem su-
B per se bibens imbrem, & generans herbam oppor-
tunam illis à quibus colitur, accipit benedictio-
8 nem à Deo: ? proferens autem spinas ac tribulos,
reproba est, & maledicto proxima, cuius consum-
9 matio in combustionem. ? Confidimus autem de
vobis dilectissimi meliora & viciniora saluti: tamet-
10 si ita loquimur. ? Non enim iniustus Deus, vt o-
bliuiscatur operis vestri & dilectionis quam osten-
distis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis &
11 ministratis. ? Cupimus autem vnumquemque ve-
C strum eandem ostentare solicitudinem ad exple-
12 tionem spei vsque in finem, ? vt non segnes efficia-
mini, verùm imitatores eorum qui fide & patien-
13 tia hæreditabunt promissiones. ? Abrahæ nanque
promittens Deus, quoniam neminem habuit per
quem iuraret maiorem, iurauit per semetipsum,
14 ? dicens: Nisi benedicens benedicam te, & mul- Gen. 22. c. 16.
15 tiplicans multiplicabo te. ? Et sic longanimi- Gen 12. a.
16 ter ferens, adeptus est repromissionem. ? Homines 3 18. c. 18. 22. d. 17.
enim per maiorem sui iurant: & omnis controuer-
siæ eorum finis, ad confirmationem, est iuramen-
17 tum. In quo abundantius volens Deus ostende-
D re pollicitationis hæredibus immortalitatem con-
18 silij sui: interposuit iusiurandum: ? vt per duas res
immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum,
fortissimum solatium habeamus, qui confugimus
19 ad tenendam propositam spem, ? quam sicut an-
coram habemus animæ tutam ac firmam, & ince-
20 dentem vsque ad interiora velaminis, ? vbi pręcur-
sor pro nobis introijt Iesus, secundùm ordinem
Melchi-sedec pontifex factus in æternum.

CAPVT VII.

1 HIc enim Melchi-sedec, rex Salem, Ge 14. d. 18.
A sacerdos Dei summi, qui obuiauit
Abrahæ regresso à cæde Regum, &
2 benedixit ei: ? cui & decimas om-
nium diuisit Abraham, primùm qui-
dem qui interpretatur Rex iustitiæ:
deinde autem & Rex Salem, quod est Rex pacis,
3 ? sine patre, sine matre, sine genealogia, neque
finem vitæ habens: assimilatus autem filio DEI,
4 manet sacerdos in perpetuum. ? Intuemini autem
quantus sit hic, cui & decimas dedit de præcipuis
5 Abraham patriarcha. Et quidem de filijs Leui sa-
cerdotium accipientes, mandatum habent deci- Nu. 18 c. 21.
mas sumere à populo secundùm legem, id est, à fra Deu. 18. a. 1. & 3.
tribus suis: quanquam & ipsi exierint de lumbis
6 Abrahæ. ? Cuius autem generatio non annume- Ios. 14. a. 4
B ratur in eis, decimas sumpsit ab Abraham, &
7 hunc qui habebat repromissiones, benedixit. ? Si-

ne vlla autem cõtradictione, quod minus est, à me
8 liore benedicitur.ꝰEt hic quidem, decimas morien
tes hoĩes accipiunt:ibi autem contestatur, q̃a viuit.
9 ꝰEt(vt ita dictum sit)per Abraham & Leui qui deci
accipit. 10 mas`accepit`, decimatus est:ꝰ adhuc enim in lũbis
11 patris erat, qñ obuiauit ei Melchisedec.ꝰSi ergo cõ
summatio per sacerdotiũ Leuiticũ erat,(populus
enim sub ipso legẽ accepit) quid adhuc necessariũ
fuit secundũ ordinẽ Melchi-sedec, alium surgere
C sacerdotem,& non secundùm ordinẽ Aaron dici?
12 ꝰTranslato enim sacerdotio, necesse est vt & legis
13 trãslatio fiat.ꝰIn quo enim hęc dicunt:de alia tribu
14 est, de qua nullus altatio præsto fuit.ꝰManifestũ est
enim quòd ex Iuda ortus sit Dñs noster: in qua tri-
sacerdotio. 15 bu nihil de `sacerdotibus` Moyses locutus est. ꝰEt
amplius adhuc manifestũ est: si secundũ similitudi-
16 nẽ Melchi-sedec exurgat alius sacerdos, ꝰq̃ nõ se-
cundũ legẽ mandati carnalis factus est, sed secundũ
Ps.109.a 4. 17 virtutẽ vitæ insolubilis. ꝰContestatur enim: Qm̃
tu es sacerdos in æternũ secundũ ordinem Melchi-
18 sedec.ꝰReprobatio quidẽ fit pręcedentis mandati,
19 pp infirmitatem eius & inutilitatẽ. ꝰnihil enim ad
pfectum adduxit lex:introductio verò melioris spei
20 per quã proximamus ad Deum.ꝰEt quantum est nõ
sine iureiurando(alij quidem sine iureiurãdo sacer
21 dotes facti sunt: ꝰhic autem cũ iureiurando per eũ
Ps.109.a 4. D qui dixit ad illũ: Iurauit Dñs,& non pœnitebit eũ:
22 tu es sacerdos in æternum)ꝰ in tantum melioris
23 testamenti sponsor factus est Iesus.ꝰEt alij quidem
plures facti sunt sacerdotes, idcireo q̃ morte prohi
24 berent permanere:ꝰhic autem eò quòd maneat in
25 ęternũ, sempiternum hẽt sacerdotium.ꝰVnde & sal
accedentes. uare in perpetuum põt `accedens` per semetipsum
ad Deum: semper viuens ad interpellandum pro
eis 7. 26 `nobis.ꝰTalis enim decebat vt nobis esset põtifex,
sanctus, innocens, impollutus, segregatus à pecca-
27 toribus,& excelsior cœli factus:ꝰqui non habet ne
cessitatem quotidie, (quẽadmodum sacerdotes,)
Leu.9.b. 7. 16.b.6. prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro
28 populi: hoc enim fecit semel se offerendo.ꝰLex
enim homines constituit sacerdotes infirmitatem
habentes: sermo autem iuriusiurandi qui post le-
gem est, Filium in æternum perfectum.

CAPVT VIII.

1 CApitulum autem super ea quæ dicuntur,
A talem habemus Pontificem, qui conse-
dit in dextera sedis magnitudinis in cœ
2 lis:ꝰ sanctorum minister, & tabernaculi
Deus 3 veri, quod fixit`Dñs`,& nõ homo.ꝰOĩs enim ponti-
fex, ad offerendum munera & hostias constituitur.
Vnde necesse est & hunc habere aliquid quod of-
4 ferat:ꝰsi ergo esset super terram, nec esset sacerdos,
cum essent qui offerrent secundùm legem munera,
5 ꝰqui exemplari & vmbræ deseruiunt cœlestium. Si
cut responsum est Moysi, cùm consummaret taber
Exo.25.a 9.d.40. Ac.7.f.44 B naculum. Vide (inquit) oĩa facito secundùm exẽ-
6 plar quod tibi ostensum est in monte.ꝰNunc autẽ
melius sortitus est ministerium, quantò & melioris
testamenti mediator est, quod in melioribus repro
7 missionibus sancitum est.ꝰNam si illud prius culpa
8 vacasset:nõ vtique secundi locus inquireretur.ꝰVi
Ier.31.f. 32. tuperans enim eos, dicit: Ecce dies venient, dicit
Dominus,& consummabo super domum Israël, &
9 super domum Iuda testamentum nouum, ꝰnon se-
C cundùm testamentum quod feci patribus eorum
in die qua apprehendi manum eorum vt educerẽ
illos de terra Aegypti:quoniam ipsi non permanse
runt in testamento meo: & ego neglexi eos, dicit
10 Dominus.ꝰQuia hoc est testamentum quod dispo-
nam domui Israël post dies illos, dicit Dominus:
Dando leges meas in mentem eorum, & in corde
eorum superscribam eas,& ero eis in Deum,& ipsi
11 erunt mihi in populum:ꝰ& non docebit vnusquis-
que proximum suum,& vnusquisque fratrem suum,
D dicens:Cognosce Dominum: quoniam oẽs scient
12 me à minore vsque ad maiorem eorum:ꝰ quia pro
pitius ero iniquitatibus eorum,& peccatorum eo-
13 rum iam non memorabor.ꝰ Dicendo autem no-
uum, veterauit prius. Quod autem antiquatur & se-
nescit, propè interitum est.

CAPVT IX.

1 HAbuit quidem & prius, iustificationes cul Exo.25.a. & 26.a.b. 36.a.8.
A tura,& sanctum seculare.ꝰTabernaculũ
2 enim factum est primum, in quo erãt cã
delabra,& mensa,& propositio panum,
3 quæ dicitur sancta.ꝰPost velamẽtum autẽ secundũ
tabernaculum, quod dicitur Sancta Sanctorum:
4 ꝰaureum habens thuribulum, & arcam testamenti
circũtectam ex omni parte auro, in qua vrna aurea
B habens manna,& virga Aaron quæ fronduerat, &
5 tabulæ testamenti, ꝰsuperq; eam erant Cherũbim
gloriæ obumbrantia propitiatorium, de quibus nõ
6 est modò dicendum per singula.ꝰHis vero ita com
positis, in priori quidẽ tabernaculo semper introi-
bant Sacerdotes, sacrificiorum officia consumman 3 Re.8.a.
7 tes:ꝰin secundo autem, semel in anno solus ponti- 2 Par.5.c.
fex:non sine sanguine quem `offert` pro sua & po- 5.
8 puli ignorantia:ꝰhoc significante Spiritu sancto, nõ Exo.30.b. 10.
G dum propalatam esse sanctorum viam, adhuc prio Leu.16.a.
9 re tabernaculo habente statum.ꝰquæ parabola est a.l.30.
temporis instantis:iuxta quam munera & hostię of `offerret`
feruntur, quæ non possunt iuxta conscientiam per-
10 fectum facere seruiẽtem solummodo in cibis & in
potibus, & varijs baptismatibus,& iustitijs carnis
11 vsq; ad tempus correctionis impositis.ꝰChristus
autem assistens pontifex futurorum bonorum, per
amplius & perfectius tabernaculum non manufa-
12 ctum, idest, non huius creationis,ꝰneq; per sangui
D nem hircorum`aut`vitulorum, sed per propriũ san- `& 6.
guinem introiuit semel in Sancta, æterna redẽptio
13 ne inuẽta. Si enim sanguis hircorum & taurorum Ac. 20.f. 28.
& cinis vitulæ aspersus, inquinatos sanctificat ad 1 Pet.1.c.
14 emundationem carnis:ꝰquãto magis sanguis Chri 19.
sti, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit 1 Io.1.c.7
E immaculatum Deo, `emundauit` conscientiam `uo Apo.1.b 5.
stram` ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo vi Leu.9.b.8
15 uenti?ꝰEt ideo noui testamẽti mediator est, vt mor 7.b.6.c.14
te intercedente, in redemptionem earum præuari Nu.19.a 4.
cationum quæ erant sub priori testamento, repro- Lu.1.g.77
missionem accipiant qui vocati sunt, æternæ hære- Ro.1.25 2.6.
16 ditatis.ꝰ Vbi enim testamentum est: mors necesse `emundabit 7.
17 est intercedat testatoris.ꝰ Testamentum enim, in vobis am 7.
F mortuis confirmatum est:alioquin nondum valet, Gala.3.b 15.
18 dum viuit qui testatus est.ꝰVnde nec primum qui-
19 dem sine sanguine dedicatum est.ꝰlecto enim om-
ni mandato legis à Moyse vniuerso populo: acci-
piens sanguinem vitulorum & hircorum cum aqua
& lana coccinea & hysopo, ipsum quoque librum Exo.24.c 8.
20 & omnem populum aspersit,ꝰ dicens: Hic sanguis Mat.26.c
21 testamenti quod mãdauit ad vos Deus.ꝰEtiã taber 28.

naculũ & oĩa vasa ministerij sanguine similiter asp-
22 sit. ¶ Et oĩa penè in sanguine secundũ legem mun-
F dantur: & sine sanguinis effusione non fit remissio.
23 ¶ Necesse est ergo exemplaria quidem cœlestium,
his mundari: ipsa autẽ cœlestia, melioribus hostijs
24 quàm istis. ¶ Non enim in manufacta Sancta Iesus
introiuit, exemplaria verorũ: sed in ipsum cęlum, ut
25 appareat nunc vultui Dei pro nobis. ¶ Neq; vt sæpè
offerat semetipsum, quemadmodũ Pontifex intrat
in Sancta per singulos annos in sanguine alieno:
26 ¶ alioquin oportebat eum frequẽter pati ab origine
G mundi: nũc autẽ semel in cõsummatione seculorũ, (in cõsummationẽ 1.)
ad destitutionẽ peccati, per hostiam suã apparuit. (destructionẽm 5.)
27 ¶ Et quemadmodũ statutũ est hominibus semel mo (Ro 5. a. 6. 17.)
28 ri, post hoc autẽ iudiciũ: ¶ sic & Christus semel ob- (1. Pe. 3. c. 18)
latus est ad multorum exhauriẽda peccata, secũdò
sine peccato apparebit expectantibus se, in salutẽ.

CAPVT X.

1 VMbram enim habens lex futurorum bo- (Lc. 16. c. 14)
A norum, nõ ipsam imaginem rerũ per sin
gulos annos eiusdẽ ipsis hostijs quas of-
ferunt indesinenter, nunquã põt accedẽ
2 tes pfectos facere: ¶ alioquin cessassent offerri, ideo
q; nullam haberent vltrà conscientiam peccati, cul-
3 tores semel mundati. ¶ sed in ipsis commemoratio
4 peccatorum per singulos annos fit. ¶ impossibile enĩ
est sanguine taurorum & hircorum auferri pecca-
5 ta. ¶ Ideo ingrediens mundum, dicit: Hostiã & obla (Ps. 39 b. 7)
6 tionẽ noluisti: corpus autem aptasti mihi: ¶ holocau
7 stomata, & pro peccato, non tibi placuerunt. ¶ Tũc
B dixi, Ecce venio: in capite libri scriptum est de me:
8 Vt faciam Deus voluntatẽ tuam. ¶ Superius dicens:
Quia hostias & oblationes & holocaustomata, &
pro peccato noluisti: nec placita sunt tibi, quia se-
9 cundùm legem offeruntur, ¶ tunc dixi: Ecce venio
vt faciam Deus voluntatem tuam, aufert primum,
10 vt sequens statuat. ¶ In qua voluntate sanctificati su
mus per oblationem corporis Iesu Christi semel.
11 ¶ Et oĩs quidem sacerdos præsto est quotidie mini
strans, & easdem sæpè offerens hostias, quæ nunq̃
12 possunt auferre peccata: ¶ hic autem vnam pro pec-
C catis offerens hostiam, in sempiternũ sedet in dex (Ps. 109. a. 1.)
13 tera Dei, ¶ de cætero expectans, donec ponantur (1. Cor. 15. d. 25.)
14 inimici eius scabellũ pedum eius. ¶ Vna enim obla-
15 tione, cõsũmauit in sempiternũ sanctificatos. ¶ Con
testaẽ autẽ nos & Spiritus sanctus. Postquã enim di
16 xit. ¶ Hoc autem testũ qđ testabor ad illos post
dies illos, dicit Dñs. Dãdo leges meas in cordibus (Iere. 31. f. 33)
17 eorũ, & in mentibus eorũ superscribam eas, ¶ & pec (Sup. 8. b. 8.)
D catorum & iniquitatum eorum iã non recordabor (Dabo)
18 amplius. ¶ Vbi autem horum remissio: iã nõ est obla
19 tio pro peccato. ¶ Habentes itaq; fratres, fiduciam
20 in introitu Sanctorum in sanguine Christi: ¶ quam
initiauit nobis viam nouam, & viuentem per vela-
21 mẽ, idest, ¶ carnem suam: & sacerdotem magnum su
22 per domum Dei, ¶ accedamus cũ vero corde in ple
nitudine fidei, aspersi corda à conscientia mala, &
23 abluti corpus aqua munda, ¶ teneamus spei nostræ
confessionem indeclinabilem (fidelis enim est qui
24 repromisit,) ¶ & consideremus inuicem in prouoca
25 tionem charitatis, & bonorum operum: ¶ non dese-
E rẽtes collectionem nostram, sicut cõsuetudinis est
quibusdam: sed consolantes, & tantò magis quãtò
26 videritis appropinquantem diem. ¶ Voluntariè e- (Sup. 6. a. 4.)
tùm peccantibus nobis post acceptam notitiam ve
27 ritatis, iã non relinquitur pro peccatis hostia, ¶ ter-
ribilis autẽ quædã expectatio iudicij, & ignis æmula
28 tio, q̃ consumptura est aduersarios. ¶ Irritam quis fa
ciens legẽ Moysi, sine vlla miseratione, duobus vel (Deut. 17. b. 6. 19. d. 15)
29 tribus testibus moritur: ¶ quantò magis putatis, de- (Mat. 18. b. 16.)
teriora mereri supplicia qui filium Dei conculcaue
F rit, & sanguinem testamẽti pollutũ duxerit, in quo (Io. 8. c. 17.)
sanctificatus est, & Spiritui gratiæ cõtumeliã fece- (2. Cor. 13. a. 1.)
30 rit? ¶ Scimus enim qui dixit, Mihi vindictã, & ego (Deu 32. e. 35.)
retribuã, Et iterũ: Quia iudicabit Dñs populũ suũ. (vindicta e- 5-)
31 ¶ Horrendum est incidere in manus Dei viuentis.
32 ¶ Rememoramini autem pristinos dies, in quibus il (Ro. 12. d. 18.)
luminati magnum certamẽ sustinuistis passionum,
33 ¶ & in altero quidem opprobrijs & tribulationibus
spectaculum facti: in altero autẽ socij taliter cõuer
34 santium effecti. ¶ Nam & vinctis compassi estis: & ra
G pinã bonorũ vestrorũ cũ gaudio suscepistis, cogno
scentes vos habere meliorẽ & manentẽ substantiã.
35 ¶ Nolite itaq; amittere confidentiã vestrã, quæ ma-
36 gnam hẽt remunerationẽ. ¶ Patiẽtia enim vobis ne
cessaria est: vt voluntatem Dei facientes, reportetis
37 promissionẽ. ¶ Adhuc enim modicũ aliquantulũq; (Abac. 2. a. 3.)
38 qui venturus est, veniet, & non tardabit. ¶ iustus aũt (2. Pe. 2. a. 6.)
meus ex fide viuit. qđ si subtraxerit se: nõ placebit (Ro. 1 c. 17.)
39 aĩæ meæ. ¶ Nos autem nõ sumus subtractionis filij (Gal. 3 b. 11)
in perditionem: sed fidei in acquisitionem animæ. (viuet 1. -6.)

CAPVT XI.

1 Est autem fides, sperandarũ substãtia rerũ,
A argumentũ nõ apparentiũ. ¶ In hac enim
2 testimoniũ consecuti sunt senes. ¶ Fide,
3 intelligimus aptata esse secula verbo (Ge 1. a. 3)
4 Dei: vt ex inuisibilibus uisibilia fierẽt. ¶ Fide, pluri- (Ge 4. a. 4)
mã hostiã Abel q̃ Cain, obtulit Deo: per quã testi- (Mat 23. d. 34.)
moniũ cõsecutus est esse iustus, testimoniũ perhi-
bẽte muneribus eius Deo, & per illã defunctus ad-
5 huc loquiẽ. ¶ Fide, Henoch trãslatus est, ne videret (Gen. 5. c. 24.)
mortẽ, & nõ inueniebatur: quia trãstulit illũ Deus: (Eccle. 44. c. 16 & 49. d. 16)
ante translationẽ enim testimoniũ habuit placuisse
6 Deo. ¶ Sine fide autẽ impossibile est placere Deo. (- 3.)
B Credere enim oportet accedentem ad Deũ, qa est
7 & inquirẽtibus se remunerator sit. ¶ Fide, Noë re- (Gen. 6. c. 3 c. 18.)
sponso accepto de ijs q̃ adhuc non videbãtur, me-
tuens aptauit arcã in salutẽ domus suæ, per quã dã (Eccl. 44. c. 17.)
nauit mundũ: & iustitiæ quæ p fidẽ est, hæres est in
8 stitutus. ¶ Fide, qui vocatur Abrahã obediuit in lo- (Ge. 12. a. 1 15. a. 1.)
cũ exire qnẽ accepturus erat in hæreditatẽ: & exijt
9 nesciẽs quò iret. ¶ Fide, demoratus est in terra re-
promissionis, tanq̃ in aliena, in casulis habitando,
cũ Isaac & Iacob cohæredibus repromissionis eius
10 dem. ¶ Expectabat enim fundamenta habentẽ ciui
C tatẽ: cuius artifex & conditor Deus. ¶ Fide, & ipsa (Gen. 17. 19. 18. 21. a 2)
11 Sara sterilis virtutem in conceptione seminis acce
pit, etiã præter tẽpus ætatis: qm fidelẽ credidit esse
12 eũ qui repromiserat. ¶ Propter quod & ab vno orti
sunt (& hoc emortuo) tanquam sidera cœli in mul (Eccl. 44. d. 22. d. 23.)
titudine, & sicut arena quę est ad oram maris innu-
13 merabilis. ¶ Iuxta fidẽ defuncti sunt oẽs isti, nõ acce
ptis repromissionibus, sed à longè eas aspicien-
tes, & salutantes, & confitentes quia peregrini &
14 hospites sunt super terram. ¶ Qui enim hæc dicunt,
15 significant se patriam inquirere. ¶ Et si quidẽ ipsius
D meminissent de qua exierunt: habebant vtiq; tem-
16 pus reuertendi. ¶ nunc autẽ meliorẽ appetunt, idest
cœlestẽ. Ideo non confunditur Deus vocari Deus
17 eorum, parauit enim illis ciuitatem. ¶ Fide obtulit (Ge. 22. a. 9)

Abra-

Abraham Isaac,cũ tẽtaretur:& vnigenitum offere- [Eccl.44.d.22.]
18 bat`qui`susceperat repromissiones: ¶(ad quẽ dictũ [`in quo.]
19 est:Quia in Isaac vocabitur tibi semen,)¶arbitrans [Gen.21.b.12.]
quia & à mortuis suscitare potens est Deus . vnde [Ro.9.b.7.]
20 eum & in parabolã accepit¶Fide,& de futuris,be- [Gen.27.d.27.f.36.]
21 nedixit Isaac,Iacob,& Esau.¶Fide,|Iacob moriẽs, [Ge.48.c.15]
E singulos filiorum Ioseph benedixit:& adorauit fa- [Gen.47.f.34.]
22 stigiũ virgæ eius.¶Fide,|Ioseph moriens de profe- [Ge.50.d.24.25.]
ctione filiorum Israel memoratus est, & de ossibus
23 suis mãdauit, ¶Fide,| Moyses natus occultatus est [Exo.2.a.2.]
mensibus tribus à parẽtibus suis:eò q̃ vidissent ele [Ac 7.c.20.]
gãtem infantem,& non timuerunt regis edictum . [Ex.1.c.16]
24 ¶Fide,|Moyses grandis factus negauit se esse filiũ fi [Exo.2.b.11.]
25 liæ Pharaonis:¶magis eligens affligi cum populo
Dei, q̃ temporalis peccati habere iucunditatem,
26 ¶maiores diuitias æstimans thesauro Aegyptiorũ,
improperium Christi.aspiciebat enim in remune-
27 rationẽ.¶Fide,reliquit Aegyptum:nõ veritus ani-
F mositatẽ regis,inuisibilẽ enim tanq̃ vidẽs sustinuit.
28 ¶Fide,|celebrauit pascha,& sanguinis effusionẽ:ne [Exo.12.b]
29 qui vastabat primitiua, tangeret eos.¶Fide,|transie [11.d.21.]
runt mare rubrum tanq̃ per aridam terram : quod [Exo.14.c 22.]
30 experti Aegyptij,deuorati sunt.¶ Fide ,|muri Ieri-
31 cho corruerunt,circuitu dierũ septẽ.¶Fide|,Rahab [Iosu.6.c.10.]
meretrix non perijt cùm incredulis,excipiẽs explo [Iosu.6.d]
32 ratores cũ pace.¶Et quid adhuc dicã? Deficiet enĩ [23.d 25.]
me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Sãson, [Iosu.2.a.1]
33 Iephte, Dauid, Samuel,& prophetis:¶qui per fidẽ
deuicerunt regna,operati sunt iustitiã, adepti sunt
34 repromissiones, obturauerunt ora leonum,¶extin-
G xerunt impetum ignis,`effugauerunt`aciem gladij, [`effugerunt 4.]
conualuerunt de infirmitate,fortes facti sunt in bel
35 lo,castra verterunt exterorum:¶ acceperunt mulie
res de resurrectione mortuos suos: alij autem distẽ
ti sunt,non suscipientes redemptionem,vt meliorẽ
36 inuenirent resurrectionem . ¶ Alij verò ludibria &
37 verbera experti,insuper & vincula & carceres,¶ la-
pidati sunt,secti sunt,tentati sunt, in occisione gla-
dij mortui sunt,circuierunt in melotis, in pellibus
38 caprinis,egẽtes,angustiati,afflicti,¶quibus dignus
non erat mundus,in solitudinibus errantes, in mõ
39 tibus & speluncis, & in cauernis terræ . ¶ Et hi om-
nes testimonio fidei probati , nõ acceperunt repro
40 missionem,¶Deo pro nobis melius aliquid proui-
dente,vt non sine nobis consummarentur.

CAPVT XII.

1 IDeoq; & nos tantã habentes impositã nu-
A bem testium : | deponentes oẽ pondus & [Ro.6.a.4]
circunstans nos peccatum,per patientiam [Col.3 b 8.]
2 curramus ad`ppositum nobis certamen, ¶aspicien [Ephes.4.c.22.]
tes in authorem fidei , & consummatorem Iesum, [1.Pet.2.a.1 4.a.1.]
qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem,confu- [`-7.]
sione contempta , atq; in dextera sedis Dei sedet .
3 Recogitate enim eum qui talem sustinuit à pecca-
toribus aduersum semetipsum contradictionem: vt
4 ne fatigemini, animis vestris deficientes . ¶ Nondũ
B enim vsq; ad sanguinem restitistis , aduersus pec- [`-1.]
5 catũ repugnantes.¶& obliti estis cõsolationis, quæ
vobis tanquã filijs loquitur,dicens:|Fili mi,noli ne [Prou.3.b 11]
gligere disciplinam Dñi:neq; fatigeris dum ab eo [Iob 5.c.17.]
6 argueris.¶Quem enim diligit Dñs,castigat:flagellat [Apo.3.d.19]
7 aũt oẽm filium quem recipit .¶In disciplina pseue-
rate. Tanquam filijs vobis offert se Deus : q̃s enim
8 filius,quem non corripit pater? ¶ Quòd si extra di-
sciplinam estis,cuius participes facti sunt oẽs: ergo

9 adulteri,& non filij estis.¶Deinde patres quidẽ car
C nis nrę,eruditores habuimus,& reuerebamur eos:
nũ multò magis obtemperabimus Patri spirituũ,
10 & viuemus?¶Et illi quidem in tpe paucorũ dierum
secundùm voluntatẽ suã erudiebãt nos: hic autem
ad id quod vtile est, in recipiẽdo sanctificationem
11 eius.¶Oĩs autem disciplina in præsenti quidem vr̃
nõ esse gaudij,sed mœroris : postea autem fructum
pacatissimum exercitatis per eam, `reddet`iustitiæ. [`reddit 6.]
12 ¶Propter quod remissas manus & soluta genua eri
13 gite,¶& gressus rectos facite pedibus vestris: vt nõ
14 claudicans quis erret,magis autem sanetur.¶|Pacẽ [Ro.12.d.18.]
sequimini cũ oĩbus& sanctimoniã:sine qua nemo vi
15 debit Deũ:¶contemplãtes ne quis desit gratiæ Dei:
ne qua radix amaritudinis sursum germinãs impe
16 diat,& per illam inquinentur multi .¶ Ne quis for-
E nicator aut prophanus| vt Esau :qui pp vnam escã [Gen.25.d.38.]
17 vẽdidit primitiua sua.¶ scitote enim qm & | postea [Gen.27.f 38.]
cupiẽs hæreditare benedictionem,reprobatus est:
non.n.inuẽnit pęnitentiæ locum,quanq̃ cum lachry
18 mis inquisisset eã.¶|Non enim accessistis ad tracta [Exo.19.c.12. 20.d.21]
bilem mõtem,&`accessibilem`ignem, & turbinem, [`accessibi]
19 & caliginem,& procellam,¶& tubæ sonum,& vocẽ [lem 4.]
verborum,quã qui audierunt , excusauerunt se, ne
20 eis fieret verbum.¶(Non.n.portabant quod diceba
21 tur,| Et si bestia tetigerit montem,lapidabitur.¶Et [Exo.19.c 13.]
F ita terribile erat quod videbatur,Moyses dixit: Ex
22 territus sum & tremebũdus.)¶Sed accessistis ad Siõ
montem,& ciuitatem Dei viuentis,Ierusalem cœ-
lestem, & multorum millium angelorum frequen-
23 tiam,¶& ecclesiam primitiuorum,q conscripti sunt
in cœlis,& iudicem oĩum Deum,&`spiritus`iusto- [`spiritum. spiritum 7.]
24 rum perfectorum,¶ & testamenti noui mediatorẽ
Iesum,& sanguinis aspersionem melius loquentẽ
25 q̃ Abel. ¶ Videte ne recusetis loquentem . Si enim
illi non effugerunt recusantes eum qui super terrã
G loquebatur:multò magis nos,qui de cœlis loquẽ-
26 tem nobis,auertimus:¶cuius vox mouit terrã tunc:
nunc autem repromittit, dicens,| Adhuc semel : & [Ag.2.b.7]
27 ego mouebo non solùm terrã,sed & cęlum.¶Quod
autem adhuc semel dicit , declarat mobilium trã-
lationem tãquam factorum, vt maneãt ea quæ sunt
28 immobilia.¶Itaq; regnũ ĩmobile suscipiẽtes,habe-
mus gratiã per q̃ seruiamus placẽtes Deo , cũ me-
29 tu & reuerẽtia.¶Etenĩ|Deus nr̃ , ignis cõsumẽs est. [Deu.4.d.24.]

CAPVT XIII.

1 CHaritas fraternitatis maneat in vobis ¶|Et [`-1.]
A hospitalitatem nolite obliuisci | per hanc [Ro.12.c.10.c.13.]
2 enim `placuerunt` quidam,angelis hospi- [1.Pe.4.c.9]
3 tio receptis.¶Mementote vinctorum , tanquam si- [Ge 18.a.3 19.a.2.]
mul vincti: & laborantium tanquam & ipsi in cor- [`latuerũt 2.]
4 pore morantes.¶Honorabile cõnubium in omni-
bus,& thorus immaculatus. Fornicatores enim &
5 adulteros iudicabit Deus.¶ Sint mores sine auari-
tia,contenti præsentibus:ipse enim dixit :| Non te [Deut.31.b.8.]
6 deseram,neque derelinquam . ¶ ita vt confidenter [Iosu.1.a 5.]
dicamus:|Dñs mihi adiutor : non timebo quid fa- [Psa.55.c.12. 117.a.6]
7 ciat mihi homo.¶Mementote præpositorũ vestrorũ
B qui vobis locuti sunt verbum Dei:quorũ intuentes
8 exitum conuersationis,imitamini fidẽ.¶Iesus Chri
9 stus heri & hodie:ipse & in secula.¶Doctrinis varijs
& peregrinis nolite abduci.Optimũ est enim gra-
tia stabiliri cor,non escis:quæ non profuerunt am-
10 bulantibus in eis.¶Habemus altare : de quo edere
nõ habent potestatem qui tabernaculo deseruiũt.

11 ¶ Quorum enim animalium infertur sanguis ꝓ pec
Le 4.c.18 6 d.30.16. 1.27. cato in Sancta per pontificem, horum corpora cre
12 mantur extra castra. ¶Propter quod & Iesus, vt san
ctificaret per suum sanguinem populum, extra por
13 tam passus est. ¶Exeamus igitur ad eum extra ca-
C stra: improperium eius portantes. ¶ Non enim ha-
Mich.2.c 10. 14 bemus hic manentem ciuitatem: sed futurã inquiri
15 mus. ¶Per ipsum ergo offeramus hostiã laudis sem
per Deo, idest, fructum labiorum confitentium no
16 mini eius. ¶Beneficentiæ autem & cõmunionis no-
lite obliuisci: talibus enim hostijs ꝓmeretur Deus.
17 ¶Obedite præpositis vestris, & subiacete eis. Ipsi
enim peruigilant quasi rationem pro animabus ve
stris reddituri: vt cum gaudio hoc faciant, & non ge
18 mentes: hoc enim non expedit vobis. ¶ Orate pro
D nobis: confidimus enim, quia bonam cõscientiam
19 habemus in oĩbus bene volentes conuersari. ¶Am-
plius autem deprecor vos hoc facere, quo celerius
restituar vobis. ¶ Deus autem pacis qui eduxit de
20 mortuis pastorem magnum ouium, in sanguine te-
stamẽti æterni, Dominum nostrum Iesum Christũ:
21 aptet vos in omni bono, vt faciatis eius voluntatẽ,
faciens in vobis quod placeat coram se per Iesum
Christum: cui est gloria in secula seculorum Amẽ.
22 Rogo autem vos fratres vt sufferatis verbum sola-
23 tij. Etenim ꝑ paucis scripsi vobis. ¶Cognoscite fra-
trem nostrum Timótheum dimissum: cum quo (si
24 celerius venerit) videbo vos. ¶ Salutate omnes
præpositos vestros, & oẽs sanctos. Salutant vos de
25 Italia fratres. ¶Gratia cum omnibus vobis Amẽ.

HIERONYMVS IN CATALOGO Scriptorum Ecclesiasticorum.

ACOBVS, qui appellatur frater Domini, cognomento Iustus, vt nonnulli existimant, Ioseph, ex alia vxore: vt autem mihi videtur, Mariæ sororis matris Domini, cuius Iohannes in libro suo meminit, filius: post passionem Domini, statim ab apostolis Ierosolymorum Episcopus ordinatus, vnam tantùm scripsit epistolam, quæ de septem catholicis est: quæ & ipsa ab alio quodam sub nomine eius edita asseritur, licèt paulatim tempore procedente obtinuerit authoritatem. Hegesippus vicinus apostolicorum temporum in quinto commentariorum libro de Iacóbo narrans ait: Suscepit Ecclesiam Ierosolymæ post apostolos frater Domini Iacóbus, cognomento Iustus. Multi siquidem Iacóbi vocabantur. Hic de vtero matris sanctus fuit, vinum & siceram non bibit, carnem nullam comédit, nunquam attonsus est, nec vnctus vnguento, nec vsus balneo. Huic soli licitum erat ingredi Sancta sanctorum. Siquidem vestibus laneis non vtebatur, sed lineis: solusq; ingrediebatur templum: & fixis genibus pro populo deprecabatur, intantùm vt camelorum duritiem traxisse eius genua crederentur. Dicit & alia multa quæ enumerare longum est. Sed & Iosephus in vicesimo libro antiquitatum refert, (& Clemens in septimo Hypotyposeôn) mortuo Festo, qui Iudæam regebat, missum à Nerone esse successorem eius Albinum: qui cùm necdum ad prouinciam peruenisset: Ananus, inquit, pontifex adolescens, Anani filius, de genere sacerdotali, accepta occasione Anarchias concilium congregauit, & compellens publicè Iacóbum vt Christum Dei filium denegaret, contradicentem lapidari iussit: qui cum præcipitatus de pinna templi confractis cruribus, adhuc semiuiuus tendens ad cælum manus, diceret: Domine ignosce eis: quod enim faciunt, nesciunt: fullonis fuste, quo rudia vestimenta extorqueri solent, in cerebro percussus interijt. Tradit item Iosephus tantæ eum sanctitatis fuisse, & celebritatis in populo, vt propter eius necem, creditum sit subuersam esse Iérosolymam. Hic est de quo Paulus Apostolus scribit ad Galatas: Alium autem Apostolorum vidi neminem, nisi Iacóbum fratrem Domini. Et apostolorum super hoc crebrius acta testantur. Euangeliũ quoque quod appellatur secundùm Hebræos, & à me nuper in Græcum Latinumq; sermonem translatum est, quo & Origenes sæpè vtitur, post resurrectionem Saluatoris refert, Dominus autẽ cùm dedisset sindonem seruo sacerdotis: iuit ad Iacóbum, & apparuit ei. Iurauerat enim Iacobus se non comesturum panem ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec videret eum resurgentem à mortuis. Rursusq; post paululum, Afferte, ait Dominus, mensam & panem. Statimq; additur: Tulit panem, & benedixit, ac fregit, & dedit Iacóbo Iusto, & dixit ei: Frater mi, comede panem tuum, quia resurrexit Filius hominis à dormientibus. Triginta itaq; annos Ierosolymis rexit Ecclesiam, idest, vsq; ad septimum Neronis annum: & iuxta templum vbi & præcipitatus fuerat, sepultus est. Titulum vsque ad obsidionem Titi & vltimã Hadriani notissimum habuit. Quidam è nostris in monte Oliueti eum putauerunt conditum, sed falsa eorum opinio est.

Argumentum in Epistolam Catholicam Iacobi Apostoli.

IACOBVS Apostolus sanctum instruit clerũ de cultura cœlestiũ præceptorum, & regula catholicæ obseruãtiæ, & de inuictæ patiẽtiæ maiestate, et de reuelatione plurimorũ, & de mẽdacio magistrorũ.

EPISTOLA CATHOLICA IACOBI APOSTOLI.

CAPVT PRIMVM.

1 A ACOBVS Dei, & Dñi nostri Iesu Christi ser
uus duodecim tribu-
bus quæ sunt in dispersione, salutẽ. Oẽ gau
2 dium existimate fra-
tres mei, cùm in ten-
tationes varias incide
3 ritis: scientes q̃ pro (Ro. 5. a 3.)
batio fidei vestræ pa-
4 tientiam operaẽ. Pa-
tientia autem opus perfectum habeat: vt sitis perfe
5 cti & integri, in nullo deficientes. Siquis autẽ vr̃m
indiget sapientia, postulet à Deo q̃ dat oĩbus af-
6 fluẽter, & nõ improperat: & dabiẽ ei. Postulet aũt (Mat. 7. a. 7 21. b. 22. Marc. 11. c. 24. Lu. 11. b. 9 Ioh. 14. b. 13 16. c. 23 24)
B in fide, nihil hæsitans: qui enim hæsitat, similis est
fluctui maris, qui à vento moueẽ, & circunfertur.
7 non ergo æstimet homo ille q̃ accipiat aliquid à
8 Dño. Vir duplex aĩo, inconstans est in oĩbus vijs
9 suis. Glorietur autem frater humilis, in exaltatio-
10 ne sua: diues autem in humilitate sua, quoniã sicut (Ps. 102. c. 15.)
11 flos fœni transibit: exortus est enim sol cum ardo- (Eccl. 14. c. 18.)
re, & arefecit fœnũ, & flos eius decidit, & decor vul (Esa. 40. b. 6)
tus eius deperijt: ita & diues in itineribus suis mar- (1. Pet. 1. d. 24)
12 cescet. Beatus vir qui suffert tentationem: quoniã (Iob 5. c. 17)
cũ pbatus fuerit, accipiet coronã vitæ, quã repromi
13 sit Deus diligentibus se. Nemo cũ tentatur, dicat
quoniã à Deo tentatur. Deus enim intentator ma
14 lorum est: ipse autem neminem tentat. Vnusquisq;
verò tentaẽ à concupiscentia sua abstractus & ille-
15 ctus. Deinde cõcupiscentia cũ cõceperit, Parit pec
C catum: peccatum verò cũ cõsummatum fuerit, gene
16 rat mortem. Nolite itaq; errare fratres mei dilectis
17 simi. Oẽ datum optimum, & omne donum perfe-
ctum desursum est, descendens à Patre luminum,
apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis
18 obumbratio. Voluntariè * genuit nos verbo verita (*enim)
19 tis, vt simus initium aliquod creaturæ eius. Scitis
fratres mei dilectissimi: Sit autem oĩs homo velox (Pro. 17. d. 27.)
ad audiendum tardus autẽ ad loquendũ, & tardus
20 ad irã. Ira enim viri, iustitiã Dei nõ operatur. Pro
21 pter quod abijcientes oẽm immunditiam & abun-
D dantiã malitiæ, in mansuetudine suscipite insitum
22 verbum, quod potest saluare aĩas uestras. Estote (Mat. 7. b. 21. c. 11. Ro. 2. b. 13)
autem factores uerbi & non auditores tantùm, fal-
23 lentes vosmetipsos. Quia si quis auditor est verbi,
& nõ factor: hic cõparabitur viro cõsideranti vultũ
24 natiuitatis suæ in speculo. consideraũit enim se, &
25 abijt, & statim oblitus est qualis fuerit. Qui autem
perspexerit * in lege pfectæ * libertatis, & permãserit (* In legem perfecta.)
in ea, nõ auditor obliuiosus factus, sed factor ope-
26 ris: hic beatus in facto suo erit. Si qs autẽ putat se
religiosum esse, non refrenans linguã suã, sed sedu
27 cens cor suũ: huius vana est religio. Religio munda
& immaculata apud Deum & Patrem, hæc est: Vi-
sitare pupillos & viduas in tribulatione eorum: &
immaculatum se custodire ab hoc seculo.

CAPVT II.

1 A FRatres mei, nolite in personarum acce- (Leui. 19. c. 15. Deut. 1. c. 17. c. 16. d. 19. Prou. 24. c. 23. Ecc. 42. a. 1)
ptione habere fidẽ Dñi nostri Iesu Christi
2 gloriæ. Etenim si introierit in cõuentũ
vr̃m vir aureum annulum habẽs in veste
candida, introierit autẽ & pauper in sordido habi-
3 tu, & intẽdatis in eũ qui indutus est veste pręclara,
& dixeritis ei: Tu sede hic bene: pauperi aũt dicatis:
4 Tu sta illic: aut sede sub scabello pedũ meorum: nõ
ne iudicatis apud vosmetipsos, & facti estis iudices
5 cogitationũ iniquarũ? Audite fratres mei dilectis-
simi: nõnne Deus elegit pauperes in hoc mundo, di
uites in fide, & hæredes regni qđ repromisit Deus
6 diligẽtibus se? Vos aũt exhonorastis pauperẽ. Nõ-
B ne diuites in potẽtiã opprimunt vos, & ipsi trahunt
7 vos ad iudicia? Nõnne ipsi blasphemãt bonum no
8 men qđ inuocatum est sup vos? Si tñ legẽ pficitis
regalẽ secũdùm * scripturas *, Diliges pximum tuum (* scripturã)
9 sicut teipsum: benefacitis: si autẽ personas accipi-
tis, peccatum operamini, redarguti à lege quasi trã
10 sgressores. Quicũq; autẽ totã legẽ seruauerit, offendat (Leui. 19 d. 18.)
11 autem in vno: factus est oĩum reus. Qui enim dixit (Mat. 22. d. 39. Mar. 12. e. 31.)
Nõ męchaberis, dixit &: Non occides. Quod si non
męchaberis, occides aũt: factus es trãsgressor legis.
12 Sic loquimini, & sic facite sicut per legẽ libertatis (Ro. 13 c. 9 Gal. 5 b. 13)
13 incipientes iudicari. Iudiciũ enim sine misericordia (Leu. 19. 15. & 37.)
C illi qui nõ fecit misericordiã. Superexaltat autem mi (Deu. 1. d. 5)
14 sericordia iudicium. Quid proderit fratres mei, si (Mat. 5 c. 9.)
fidẽ quis dicat se habere, opera aũt nõ habeat? Num
15 quid poterit fides saluare eũ? Si autem frater, aut so (1. Ioh. 3. c. 17.)
16 ror, nudi sint, & indigeant victu quotidiano: dicat
autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace, calefacimi-
ni & saturamini: nõ dederitis aũt eis quæ necessa-
17 ria sunt corpori, quid proderit? Sic & fides, si non
18 habeat opera, mortua est in semetipsa. Sed dicit qs
Tu fidẽ hẽs, & ego opa habeo. ostende mihi fidẽ tuã
sine operibus: & ego ostendã tibi ex operibus fidẽ
19 meã. Tu credis quoniã vnus est Deus: Benefacis: &

D dæmones credunt,& cõtremiſcunt. ?Vis autẽ ſcire
20 ô homo inanis, quoniã fides ſine operibus 'otioſa' ['mortua 5.]
21 eſt??Abrahã pater nr̃,nõne ex operibus iuſtificatus
22 eſt, | offerens Iſaac filium ſuum ſup altare?? Vides [|Ge.22.b.9.]
quoniã fides cooperabaẽ operibus illius: & ex ope
23 ribus fides conſummata eſt??Et ſuppleta eſt ſcriptu
ra,dicẽs,'Credidit Abrahã Deo, & reputatũ eſt illi [|Ge.15.b.6.]
24 ad iuſtitiam, & amicus Dei appellatus eſt.?Videtis [Ro.4.a.3. Gal.3.a.6]
quoniã ex operibus iuſtificaẽ homo ; & non ex fide
25 tantùm??Similiter autem & Rahab meretrix,nõne [|Ioſ.2.a.1 a 4 6 d 25]
ex operibus iuſtificata eſt,ſuſcipiens nuncios,& a-
26 lia via eijciens??Sicut enim corpus ſine ſpiritu mór [Heb.11.f.31]
tuum eſt:ita & fides ſine operibus mortua eſt.

CAPVT III.

1 NOlite | plures magiſtri fieri fratres mei, [|Mat.23.a.8.]
A ſcientes quoniã maius iudicium ſumitis.
2 ?In multis enim offendimus oẽs. Siqs in
verbo non offendit:hic perfectus eſt vir:
3 'põt'etiam fręno circunducere totum corpus. ?Si ['potens 8.]
autem equis fræna in ora mittimus ad conſentien-
dum nobis, etiam oẽ corpus illorũ circunferimus.
4 Et ecce,naues,cum magnæ ſint, & à ventis validis
minentur:circunferuntur'autem'à modico guberna ['tamen 4.-7.]
5 culo vbi impetus dirigentis voluerit. ?Ita & lingua
modicum quidem membrum eſt, & magna exaltat:
Ecce quantus ignis quã magnam ſyluam incendit.
6 ?Et lingua,ignis eſt,vniuerſitas iniquitatis. Lingua
B conſtituitur in membris noſtris,quę maculat totum
corpus,& inflammat rotam natiuitatis noſtræ inflã
7 mata à gehenna. ?Oĩs enim natura beſtiarum & vo
lucrum & ſerpentium & cæterorũ domantur, & do
8 mita ſunt à natura humana.?linguam autem nullus
hominum domare põt,inquietum malum,plena ve
9 neno mortifero.?In ipſa benedicimus Deum & pa
trem:& in ipſa maledicimus hoĩes qui ad ſimilitudi
10 nem Dei facti ſunt. ?Ex ipſo ore procedit benedi-
C ctio,& maledictio.Non oportet frẽs mei hæc ita fie
11 ri.?Nunquid fons de eodem foramine emanat dul-
12 cem,& amaram aquam??Nunquid põt fratres mei,
ficus vuas facere,aut vitis ficus?Sic neq; 'falſa' dul- ['ſalſam 1.]
13 cem põt facere aquam.?Quis ſapiens & diſciplina-
tus inter vos?Oſtendat ex bona conuerſatione ope
14 rationẽ ſuam in manſuetudine ſapientiæ. ?Quòd ſi
D zelum amarum habetis,& contentiones ſint in cor [-7.]
dibus veſtris:nolite gloriari & mendaces eſſe adner
15 ſus veritatẽ: ?non eſt enim iſta ſapientia deſurſum
16 deſcẽdens:ſed terrena,aĩalis,diabolica. ?Vbi enim
zelus & contentio:ibi incõſtantia,& oẽ opus prauũ.
17 ?Quæ autem deſurſum eſt ſapientia, primùm qdẽ
pudica eſt:deinde pacifica,modeſta,ſuadibilis, bo
nis cõſentiens',plena miſericordia & fructibus bo- [-4.]
18 nis,non iudicans,ſine ſimulatione.? Fructus autem
iuſtitiæ,in pace ſeminatur,facientibus pacem.

CAPVT IIII.

1 VNde bella & lites in vobis?Nõne hinc?ex
A cõcupiſcentijs veſtris quę militant in mẽ
1 bris veſtris?? Concupiſcitis : & non ha-
betis:occiditis,& zelatis: & non poteſtis
adipiſci.litigatis & belligeratis:& non hẽtis,pp qđ
3 non poſtulatis.?Petitis,& non accipietis:eò q malè
4 petatis:vt in concupiſcentijs vr̃is inſumatis.?|Adul [|Ge.6.a.5.8.d.21.]
teri*,neſcitis qa | amicitia huius mundi inimica eſt [|Iob.2.c.5.]
B Dei? Quicunq; ergo voluerit amicus eſſe ſeculi hu [*& adulteræ 1.]
5 ius,inimicus Dei conſtituitur.?An putatis quia ina
niter ſcriptura dicat: Ad inuidiam concupiſcit ſpi- [Ioh.15.c.19]
6 ritus q habitat in*vobis??Maiorem autem dat gra- [*nobis 1.]
tiã.Propter quod dicit,|Deus ſuperbis reſiſtit, | hu- [|1.Pet.5.b.1.]
7 milibus autem dat gratiam. ?Subditi 'ergo eſtote
C Deo,|reſiſtite autem diabolo,& fugiet à vobis.?Ap [|Pro.3.d.34]
8 propinquate Deo:& appropinquabit vobis. Emun [|Ephe.4.f.27.]
date manus,peccatores:& purificate corda, dupli- [1.Pet.5.c.9]
9 ces animo.?Miſeri eſtote,& lugete,& plorate:riſus
vr̃ in luctum conuertatur,& gaudium in mœrorem.
10 ?|Humiliamini ĩ cõſpectu dñi:& exaltabit vos.?No
11 lite detrahere alterutrum,fratres mei'. Qui detra- [|1.Pet.5.b.6.]
hit fratri,aut qui iudicat fratrem ſuum : detrahit le- [-6.]
gi,& iudicat legem.Si autem iudicas legẽ: nõ es fa-
12 ctor legis,ſed iudex.?Vnus eſt 'enim' legiſlator, &
13 iudex,q põt perdere,& liberare.?|Tu autem qs es [-1. |Ro.14.a.4]
qui iudicas pximũ tuũ?Ecce nunc q dicitis. Hodie
aut craſtino ibimus in illam ciuitatem, & faciemus
D ibi quidem annũ, & mercabimur, & lucrum facie-
14 mus,?(qui ignoratis quid erit ĩ craſtino.Quæ eſt.n.
vita vr̃a?Vapor eſt*,ad modicũ parens, & deinceps [*enim 2.]
15 exterminaẽ) ?pro eo,vt dicatis:Si Dñs voluerit:&,
16 Si vixerimus,faciemus hoc aut illud.?Nunc autem
exultatis in ſuperbiis veſtris.Omnis exultatio talis,
17 maligna eſt.?Scienti igitur bonum facere,& non fa
cienti,peccatum eſt illi.

CAPVT V.

1 AGite nũc diuites,plorate,vlulantes in mi
A ſerijs vr̃is q̃ aduenient vobis. ? Diuitiæ
2 vr̃æ putrefactæ ſunt: & veſtimenta vr̃a à
3 tineis comeſta ſunt.?Aurum, & argentũ
vr̃m æruginauit: & ærugo eorum in teſtimoniũ vo-
bis erit,& manducabit carnes vr̃as,ſicut ignis. The-
4 ſaurizaſtis vobis irã ĩ nouiſſimis diebus.?Ecce mer [-7.]
ces operariorũ q meſſuerunt regiones vr̃as,q̃ frau-
B data eſt à vobis,clamat:& clamor eorũ in aures Dñi
5 Sabbaoth introiuit.?Epulati eſtis ſup terram: & in
6 luxurijs enutriſtis corda vr̃a in die occiſionis.?* Ad ['addixiſtis 5.]
7 duxiſtis' & occidiſtis iuſtũ:& nõ 'reſtitit' vobis.?Pa- ['reſiſtit 4.]
tiẽtes igitur eſtote fratres,vſq; ad aduentũ Dñi. Ec
ce,agricola expectat pcioſum fructũ terræ:patiẽter
8 ferens donec accipiat temporaneũ & ſerotinũ.?Patiẽtes
eſtote & vos,& cõfirmate corda vr̃a: qm̃ aduentus
9 Dñi'appropinquabit'.?Nolite ingemiſcere fratres ['appropinquauit 1.]
C in alterutrũ:vt non iudicemini.Ecce,iudex ante ia-
10 nuam aſſiſtit.?Exemplũ accipite fratres* laboris & [*exitus mali & longanimitatis &]
11 patiẽtiæ,Prophetas:q locuti ſunt in noĩe Dñi.?Ec-
ce beatificamus eos qui ſuſtinuerunt. Sufferentiã
Iob audiſtis,& finẽ Dñi vidiſtis,qm̃ miſericors dñs
12 eſt & miſerator.?Ante oĩa aũt fratres mei. | nolite
iurare,neq, p cęlũ,neq; aliud quodcũq; iuram̃. Sit au
tẽ ſermo vr̃,eſt,eſt,nõ,nõ:vt nõ ſub iudicio decida-
13 tis.?Triſtaẽ* aliquis vr̃m?oret. Aequo aĩo eſt? pſal- [*autem]
14 lat.?Infirmaẽ qs in vobis?inducat pſbyteros eccle
ſiæ,& orẽt ſup eũ,|vngentes eũ oleo in noĩe Dñi.&
D ?oratio fidei ſaluabit infirmũ,& alleuabit eũ Dñs: [|Mat.6.b.13.]
15 & ſi in peccatis ſit,remitteneẽ ei.?Cõfitemini ergo al
16 terutrũ peccata vr̃a:& orate p inuicẽ, vt ſaluemini:
17 multũ enim valet deprecatio iuſti aſſidua.? | Elias, [|3.Re.17.a.1.]
homo erat ſimilis nobis paſſibilis:& oratione ora- [Lu.4.d.25]
uit vt non plueret ſuper terram, & non pluit annos [3.Re.18.g.41.g.45.]
18 tres & menſes ſex.?Et rurſum orauit, & cœlum de
19 dit pluuiã:& terra dedit fructũ ſuũ.?Fratres mei, ſi
quis ex vobis errauerit à veritate, & cõuerterit quis
20 eum:?ſcire debet quoniam q cõuerti fecerit pecca
torẽ ab errore viæ ſuæ,ſaluabit aĩam eius à morte,
&'operit'multitudinem peccatorum. ['operiet]

HIERONYMVS IN CATALOGO Scriptorum Ecclesiasticorum.

SIMON Petrus filius Ionæ, prouinciæ Galilææ, uico Beth-saida, frater Andreę apostoli, & princeps apostolorum: post Episcopatum Antiochensis ecclesiæ, & prędicationem dispersionis eorum qui de circuncisione crediderant in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, & Bithynia, secundo Claudij anno, ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, vbi viginti quinque annis cathedram sacerdotalem tenuit, vsq; ad vltimum annum Neronis, id est, decimumquartum. A quo & affixus cruci, martyrio coronatus est, capite ad terram verso, & in sublime pedibus eleuatis, asserens se indignum, vt sic crucifigeretur, vt Dominus suus. Scripsit duas epistolas, quę Catholicæ nominantur: quarum secunda à plerisq; eius esse negatur, propter styli cū priore dissonantiam. Sed & Euangelium iuxta Marcum, qui auditor eius & interpres fuit huius dicitur. Libri autē eius, è quibus vnus Actorū eius inscribitur, alius Euāgelij, tertius Prędicationis, quartus Apocalypsis, quintus Iudicij, inter apocryphas scripturas reputātur. Sepultus Romæ in Vaticano, iuxta viā triūphalē, totius vrbis veneratione celebratur.

Argumentum in Epistolam Catholicam Petri primam.

DISCIPVLOS Saluatoris inuicti, toto orbe diffusos & peregrinos in hoc seculo Monstrat: & prateritę vitę penitere suadet, & in nouā vitam proficere, tota cum solicitudine exhortatur Simon Petrus, filius Ionæ, prouinciæ Galilææ è vico Beth-saida, frater Andreę Apostoli.

EPISTOLA PETRI APOSTOLI PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

1 A PETRVS
Apostolus
Iesu Chri
sti, electis
aduenis dispersionis
Pōti, Galatię, Cappa-
2 dociæ, Asiæ, Bithimiæ,
secundùm præscien-
tiā Dei Patris, in san-
ctificationem Spiri-
tus, in obedientiam,
& aspersionem sangui
nis Iesu Christi: Gra-
¶2.Cor.1.a 5 Ephe.1.a.3 — 3 tia vobis & pax multiplicetur. ¶ Benedictus Deus
& Pater Dñi nostri Iesu Christi, q secundùm mise-
ricordiā suam magnā regenerauit nos in spem viuā
4 per resurrectionē Iesu Christi ex mortuis, ¶In hęre
ditatem incorruptibilē, & incontaminatā, & immar
5 cescibilem, cōseruatam in cœlis in vobis, ¶qui in vir
tute Dei custodimini per fidem in salutem, paratā
* Exultatis 6. — 6 reuelari in tpe nouissimo. ¶In quo *exultabitis*, mo-
B dicum nunc si oportet cōtristari in varijs tentationi-
7 bus: ¶ vt probatio vřæ fidei multò preciosior auro
(quod per ignem pbatur) inueniatur in laudem &
* reuelatione m. — gloriam & honorem in *reuelatione* Iesu Christi:
8 ¶quem cum nō videritis, diligitis: in quē nunc quo-
-1. — que nō videntes, creditis: credentes autē exultatis
9 lætitia inenarrabili & glorificata, ¶reportantes finē
* vestrarū — 10 fidei vřæ, salutem aiarum*. ¶De qua salute exquisie
runt atq; scrutati sunt Prophetę, qui de futura in vo
11 bis gratia prophetauerunt, ¶scrutantes in quod vel
quale tēpus significaret in eis Spiritus Christi: præ-
nuncians eas quæ in Christo sunt, passiones & po-
12 steriores glorias: ¶quibus reuelatum est, quia non
sibimetipsis, vobis autem ministrabāt ea quæ nunc
nunciata sunt vobis per eos qui euangelizauerunt
C vobis, Spiritu sancto misso de cęlo in *quem* deside — * quæ 2.
13 rant angeli pspicere. ¶Propter quod succincti lum-
bos mentis vestræ, sobrij, *perfectè* sperate in eam — * perfectè
quæ offertur vobis, gratiā, in *reuelatione* Iesu Chri — * reuelatio nem.
14 sti, ¶ quasi filij obedientiæ, non cōfigurati prioribus
15 ignorantiæ vestrę desiderijs: ¶sed secūdùm eum qui
vocauit vos, Sanctum * & ipsi in omni cōuersatione — * ve.
16 sancti sitis: ¶quoniā scriptum est: Sancti eritis, quo — ¶Le.11.g. 44.19.a.2. 20.b.7.
17 niam ego sanctus sum. ¶Et si Patrem inuocatis eum
qui sine acceptione psonarum iudicat secundùm — ¶Deu.10. d.17.
vniuscuiusque opus: in timore incolatus vestri tpe — Ro.2.b.11 Gal.2.b.6
18 conuersamini. ¶Scientes quòd non corruptibilibus — 1.Cor.6.d.
auro vel argento redempti estis de vana vestra con — 20.7.d.23
19 uersatione paternæ traditionis, ¶ sed precioso san- — Act.20.f. 28.
D guine quasi agni immaculati Christi & incontami
20 nati, ¶ præcogniti quidem ante mundi constitutio- — Hebr.9.c 12.d.14.
nem, manifestati autem nouissimis temporibus pp — ¶1.Io.1.c 7.
21 vos, ¶ qui per ipsum fideles estis in Deo qui suscita-
uit eum à mortuis, & dedit ei gloriā, vt fides vestra — Apo.1.b.5
22 & spes esset in Deo. ¶ Animas vestras castificantes
in obedientia charitatis, in fraternitatis amore sim-
23 plici ex corde inuicem diligite attentiùs: ¶renati nō
ex semine corruptibili, sed incorruptibili, per ver-
24 bum Dei viui & permanentis in æternum. ¶ quia — ¶Is.40.b.6
omnis caro vt fœnum: & omnis gloria eius tanquā — Eccl.14.c. 18.
flos fœni. exaruit fœnum: & flos eius decidit. — Iac.1.b.10
25 Verbum autem Domini manet in ęternum: hoc est
autem verbum quod euangelizatum est in vobis.

CAPVT II.

1 D Eponentes igitur oēm malitiam,& oēm
A dolū,& simulationes,& inuidias, & om-
2 nes detractiones,¶ sicut modò geniti in-
fantes, 'rationabiles', sine dolo lac con-
3 cupiscite:vt in eo crescatis in salutem, ¶ si tñ gusta-
4 stis,quoniā dulcis est Dñs.¶ Ad quem accedentes,
5 lapidem viuū,ab hoībus quidē reprobatū, à Deo au
tem electum & honorificatum:¶& ipsi tanq̄ lapides
viui superędificamini,'domos spirituales' sacerdo-
tium sctūm,offerre spiritales hostias , acceptabiles
6 Deo per Iesum Christum.¶ Propter quod continet
scriptura: Ecce pono in Sion lapidem summum,an
gularem,electum,preciosum:& qui crediderit in eū
7 nō confundetur.¶ Vobis igitur honor credentibus:
B non credentibus autem, lapis quem reprobauerūt
8 ædificātes,hic factus est in caput anguli:¶ & lapis of
fensionis,& petra scādali,his qui offendunt verbo,
9 nec credunt in 'quo' & positi sunt ¶ Vos autē genus
electum,regale sacerdotium,gens sancta , populus
acquisitionis:vt virtutes annuncietis eius qui de te-
10 nebris vos vocauit in admirabile lumē suum.¶ Qui
aliqñ non populus:nūc autem populus Dei : qui nō
consecuti misericordiam nunc autem misericordiā
11 consecuti.¶ Charissimi,obsecro vos tanquam adue
C nas & peregrinos , abstinere vos à carnalibus desi-
12 derijs q̄ militant aduersus aīam,¶ conuersationem
vrām inter Gentes habentes bonā:vt in eo quod de-
tractant de vobis tanq̄ de malefactoribus , ex bonis
operibus vos cōsiderantes,glorificent Deum in die
13 visitationis.¶ Subiecti igitur estote oī humanę crea
14 turæ pp Deum:siue regi,quasi præcellenti:siue duci
bus,tanquā ab eo missis,ad vindictam malefactorū,
15 laudem verò bonorum:¶ qa sic est voluntas Dei , vt
vt benefacientes obmutescere faciatis imprudentiū
16 hoīum ignorantiam:¶ quasi liberi , & nō quasi vela-
men habentes malitiæ libertatē,sed sicut serui Dei.
17 ¶ Oēs honorate. Fraternitatē diligite. Deum time-
18 te. Regem honorificate.¶ Serui,subditi estote in oī
timore dominis,non tantum bonis & modestis,sed
19 et discolis.¶ Hæc est enim gratia, si pp Dei consciē
20 tiam sustinet quis tristitias,patiens iniustè.¶ Quæ.n.
est 'gloria' si peccantes,& colaphizati suffertis? Sed
si benefacientes 'patienter' sustinetis: hæc est gratia
21 apud Deum.¶ In hoc enim vocati estis:quia & Chri
stus passus est pro 'nobis , vobis' relinquens exem-
22 plum,vt sequamini vestigia eius.¶ q 'peccatum non
23 fecit,nec inuentus est dolus in ore eius.¶ qui cū ma
ledicęretur, nō maledicebat:cùm pateretur,non cō
24 minabat:tradebat autem iudicanti se iniustè.¶ qui
pcā nr̄a ipse pertulit in corpore suo sup lignū:vt pec
catis mortui , iustitiæ viuamus: cuius liuore sanati
25 estis.¶ Eratis enim sicut oues errantes: sed conuersi
estis nūc ad pastorē & eṗm animarum vestrarum.

Ro.6.a.4. Ephes.4.c.22. Col.3.b.8. Heb.12.a.1. 'rationabile 4. – 3. 'domus spiritualis 3. Isa.28.d.16. Ro.9.g.33. Psal.117.c.22. Mat.21.d.42. Ac.4.b.11. Isa.8.c.14. 'quod 1. Exo.19.a.6. Ose.2.d.23. Ro.9.f.25. Ro.13.d.14. Gal.5.c.16. d.19. – 2. Inf.3.c.16. Ro.13.a.1. Ro.12.c.20. Eph.6.a.5. Colos.3.d.22. Tit.2.c.9. 1.Cor.7.c.19. 'gratia 'patiētes 3. 'vobis,vobis 'nobis,nobis 3. Isa.53.c.9. 1.Io.3.a.5. Isa.53.a.4. b.5.

CAPVT III.

1 S Imiliter & mulieres 'subditæ sint viris
A suis:vt & si qui non credunt verbo , per
mulierū conuersationem sine verbo lu-
2 crifiant,¶ considerantes in timore 'castā'
3 conuersationem vestram.¶ Quarum non sit extrinse
cus capillatura,aut circundatio auri , aut indumēti
4 vestimentorum cultus:¶ sed qui absconditus est cor
dis homo,in incorruptibilitate quieti & modesti spi
5 ritus 'qui est' in cōspectu Dei locuples.¶ Sic enim ali
qñ & sanctæ mulieres sperantes in Deo,ornabāt se,
6 subiectæ pprijs viris.¶ Sicut Sara obediebat Abra-
B hæ, Dñm eum vocans:cuius estis filiæ,benefacien-
7 tes,& non pertimentes vllam perturbationē.¶ Vi-
ri similiter,cohabitantes secundùm scientiam,quasi
infirmiori vasculo muliebri impartientes honorem ,
tanquā & cohæredibus gratiæ uitæ:ut non impediā
8 tur orationes uestrę.¶ In fide 'autem oēs vnanimes,
compatiētes,fraternitatis amatores, misericordes,
9 modesti,humiles,¶ non reddentes malum pro ma
lo,nec maledictum pro maledicto: sed econtrario ,
benedicētes:quia in hoc uocati estis, ut benedictio
10 nem hæreditate possideatis.¶ Qui enim uult uitam
diligere,& dies uidere bonos: Coërceat linguā suā
11 à malo,& labia eius ne loquantur dolum.¶ Decli-
net * à malo,& faciat bonum:inquirat pacem,& se-
12 quatur eam:¶ Quia oculi Dñi super iustos , & aures
C eius in preces eorum : Vultus autem Dñi super fa-
13 cientes mala . ¶ Et quis est qui vobis noceat,si boni
14 æmulatores fueritis?¶ Sed & si quid patimini pp
iustitiam:beati. Timorem autem eorum ne timueri
15 tis, '&' non conturbemini.¶ Dñm autem Christum
sanctificate in cordibus uestris, parati semper ad sa
tisfactionem oī poscenti uos rōnem de ea , quæ in
16 uobis est,spe*¶ sed cum modestia & timore , con-
scientiā habentes bonā:ut in eo quod detrahunt uo
bis,confundantur qui calumniantur uestram bonā
17 in Christo conuersationem.¶ Melius est enim ut be
D nefacientes(si uoluntas Dei uelit)pati , q̄ malè fa-
18 cientes.¶ quia & Christus semel pro peccatis nr̄is
mortuus est, iustus p iniustis:ut nos offerret Deo ,
'mortificatos quidē carne, uiuificatos' autem spiri-
19 tu.¶ In quo & his qui in carcere erant, 'spū' ueniens
20 prædicauit:¶ qui increduli fuerant aliqñ, qñ expe-
ctabant Dei patientiam in diebus Noë,cùm fabrica
retur arca:in qua pauci , idest octo aīæ saluæ factæ
21 sunt per aquā.¶ Quod & uos nunc similis formæ sal
uos facit baptisma:nō carnis depositi sordiū,sed cō
sciētiæ bonæ interrogatio in Deū per resurrectionē
22 Iesu Chr̄i,¶ q est in dextera Dei,deglutiēs morē,vt
uitæ æternæ hæredes efficeremur: profectus in cœ-
lum,subiectis sibi angelis & ptātibus & uirtutibus.

Gen.18.b.12. 1.Cor.14.a.3. 'In fide 3. Pro.17.c.13. 20.d.22. Mat.5.f.39. Ro.12.d.17. 1.Th.5.c.15. Psal.33.b.13. Psal.33.c.16. 36.a.8. Isa.1.d.16. *autem Mat.5.a.10. 'vt *& fide Su.2.c.12. Ro.5.a.6. Hebr.9.d.14. g.28. – 5 'mortificatus quidē carne viuificatus 4. 'spiritibus 3. Gen.6.c.14. Mat.24.d.37. Luc.17.f.26. 'nos 3.

CAPVT IIII.

1 C Hristo igitur passo in carne, & uos eadē
A cogitatione armamini:qa qui passus est
2 in carne,desijt à peccatis:¶ ut iam nō de-
siderijs hoīum , sed uoluntati Dei quod
3 reliquū est in carne uiuat tpis.¶ Sufficit enim præ-
teritum tempus ad uoluntatem Gentium consum-
mandam,his qui ambulauerunt in luxurijs,deside-
rijs,uinolentijs,comessationibus,potationibus,& il
4 licitis idôlorum cultibus.¶ In quo 'admirantur' non
concurrentibus uobis in eandem luxuriæ confusio-
5 nem blasphemantes.¶ qui reddent rationem ei, qui
B paratus est iudicare uiuos & mortuos . ¶ Propter
6 hoc enim & mortuis euangelizatum est: ut iudicen
tur quidem secundùm hoīes in carne,uiuant autem
7 secundùm Deum in 'Spiritu.¶ Oīum autem finis 'ap
propinquabit.' Estote itaq; prudentes:& uigilate in
8 orationibus. ¶ Ante oīa aūt,mutuam in 'vobismetip
sis' charitatem contīnuā habētes:quia charitas ope
9 rit multitudinem peccatorum.¶ Hospitales inuicē
10 sine murmuratione.¶ Vnusquisq; sicut accepit gra
C tiam,in alterutrum illam administrantes: sicut bo-
11 ni dispensatores multiformis gratiæ Dei . ¶ Si quis
loquitur:quasi sermones Dei.si quis ministrat tan-

Eph.4.c.23. 'in quibus nunc obstupescūt 23. peregrinantur 3. – 1. 'appropinquauit 2. 'vosmetipsos 3. Pro.10.b.12. Ro.12.c.13. Heb.13.a.2. Phi.2.b.14.

quam

quam ex virtute, quã administrat Deus: vt in oĩbus
honorificetur Deus per Iesum Chr̃m: cui est gloria
12 & imperium in secula seculorum. Amen. ¶Charissi-
mi, nolite peregrinari in feruore, qui ad tentationẽ
13 vobis fit, quasi noui aliquid vobis contingat: ¶sed
cõicantes Chr̃i passionibus, gaudete, vt & in reuela
14 tione gloriæ eius, gaudeatis exultantes. ¶Si expro-
D bramini in noĩe Chr̃i, beati eritis: qm̃ quod est ho
noris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui est eius Spũs: su-
15 per vos requiescet. ¶Nemo aũt vestrum patiatur vt
homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum ap
16 petitor. ¶Si aũt vt Christianus: non erubescat, glori
17 ficet aũt Deum in isto noĩe. ¶qm̃ tempus est: vt inci
piat iudicium à domo Dei: Si aũt primùm à nobis:
18 quis finis eorũ qui non credunt Dei Euãgelio? ¶Et
si iustus * vix saluabit: impius & peccator vbi pare
19 bit? ¶Itaq; & hi qui patiunt secundũ volũtatẽ Dei:
fideli creatori cõmendent aĩas suas in benefactis.

Ro. 13. b. 6. 1. Cor. 4. a 2. — gloria Dei Spiritus in vobis requiescit. — gloriæ & Dei Spiritus in vobis requiescit 3. — Prou. 11. d. 31. — * quidem saluatur

CAPVT V.

1
A Eniores ergo qui in vobis sunt, obsecro, cõsenior & testis Chr̃i passionum, qui & eius quæ in futuro reuelanda est, glo-
2 riæ cõicator: ¶pascite qui in vobis est, gre
3 gẽ Dei, prouidentes non coactè, sed spõtaneè secũ
dùm Deũ: neq; turpis lucri grã, sed voluntariè: ¶ neq;
B vt dominantes in cleris, sed forma facti gregi ex
4 aĩo. ¶Et cùm apparuerit princeps pastorum: perci-
pietis immarcescibilẽ gloriæ coronã. ¶Similiter a-
5 dolescentes subditi estote senioribus: ¶Oẽs aũt in-
uicem humilitatẽ insinuate: quia Deus superbis re
6 sistit, humilibus aũt dat grãm. ¶Humiliamini igitur
C sub potenti manu Dei, vt vos exaltet in tẽpore visi
7 tationis. ¶oẽm solicitudinẽ vestram proijcientes in
8 eum: qm̃ ipsi cura est de vobis. ¶Sobrij estote & vigi
late, quia aduersarius vester diabolus tanquam leo
9 rugiens circuit, quærens quem deuoret. ¶Cui resi-
stite fortes in fide, scientes eandem passionẽ ei quæ
10 in mundo est, vestræ fraternitati fieri. ¶Deus aũt oĩs
D grãæ, qui uocauit nos in æternã suã gloriam in Chr̃o
Iesu, modicum passos, ipse perficiet, cõfirmabit, so-
11 lidabitq;. ¶Ipsi gloria, & imperiũ in secula seculorũ.
12 Amen. ¶Per Syluanum fidelẽ fratrẽ vobis, vt arbi-
tror, breuiter scripsi, obsecrãs & cõtestans hãc esse
13 verã grãm Dei, in qua statis. ¶Salutat uos ecclesia,
q̃ est in Babylone coelecta: & Marcus filius meus.
14 ¶Salutate inuicem in osculo sancto: Gratia vobis
omnibus qui estis in Christo Iesu Amen.

forma facti gregis — Ro. 12. c. 10. — Iaco: 4. b. 6 — Iac. 4. c. 10. — Ps. 54. d. 23 — Mat. 6. c. 25. d. 28. — Luc. 12. c. 22. — collecta

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM
Secundam Beati Petri Apostoli.

SIMON Petrus per fidem, huic mundo sapientes mortuos esse declarat, eisdemq; pietatis quanta sit magnitudo, luce ipsa clariùs manifestat.

EPISTOLA PETRI
APOSTOLI SECVNDA.

CAPVT PRIMVM.

1
A SIMON Petrus, seruus, & Aposto-
lus Iesu Christi, ijs qui coæqualẽ no
biscum sortiti sunt fidem in iustitia
Dei nr̃i & saluatoris Iesu Christi.
2 ¶Gratia vobis & pax adimpleatur in
3 cognitione Dei, & Christi Iesu Dñi nr̃i: ¶quõ om-
nia nobis diuinæ virtutis suæ ad vitam & pietatem,
donata sunt per cognitionem eius qui vocauit nos
4 propria gloria & virtute: ¶per quem maxima & præ
ciosa nobis promissa donauit: vt per hæc efficiami-
ni diuinæ consortes naturæ, fugientes eius quæ in
5 mundo est, concupiscentiæ corruptionem. ¶Vos au
B tem curam oẽm subinferentes, ministrate in fide ve
6 stra virtutem, in virtute autem scientiam, ¶In scien-
tia autem abstinentiam, in abstinẽtia autem patien
7 tiam, in patientia autem pietatem, ¶in pietate autẽ
amorem fraternitatis, in amore autem fraternita-
8 tis charitatem. ¶Hæc enim si uobiscum adsint, &
superent: non vacuos nec sine fructu vos constituẽt
9 in Dñi nostri Iesu Christi cognitione. ¶Cui enim nõ
præsto sunt hæc, cæcus est, & manu tentans, obliuio
nem accipiens purgationis veterum suorum deli-
10 ctorum. ¶Quapp fratres magis satagite, vt per bona
opera certam vestram vocationem & electionẽ fa-
ciatis. hæc enim facientes, non peccabitis aliquan
11 do. ¶Sic enim abũdanter ministrabitur vobis introi
tus in æternum regnum Dñi nostri & saluatoris Ie-
12 su Christi. ¶Propter quod incipiam vos semper cõ-
C monere de his: & quidẽ scientes & confirmatos vos
13 in præsenti veritate. Iustũ aũt arbitror quandiu sum
in hoc tabernaculo, suscitare vos in cõmonitione.
14 ¶certus q velox est depositio tabernaculi mei secũ-
15 dũ qđ & Dñs nr̃ Iesus Chr̃s significauit mihi. ¶Da
bo aũt operã & frequenter habere vos post obitum
16 meũ, vt horũ memoriã faciatis. ¶Non enim indo-
ctas fabulas secuti, notã fecimus vobis Dñi nostri
Iesu Chr̃i virtutẽ & præscientiã. sed speculatores fa
17 cti illius magnitudinis. ¶Accipiens enim à Deo Pr̃e
D honorẽ & gloriã, voce delapsa ad eũ huiuscemodi
à magnifica gloria: Hic est filius meus dilectus, in

Simeon — donata est 7. — quæ 7. quam 8. — uobis tibi adsunt 5. — Io. 21. d. 19. — doctas 3. — 2. Cor. 1. c. 17. 2. 2. 1. 2. 4. c. 13. d. 40. — præsentia 5. — Mat. 17. a. 5.

EPISTOLA IOHANNIS APOSTOLI PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

1 Vod fuit ab
A initio, qđ
audiuimus
qđ vidimus
oculis nr̃is, qđ pspexi
mus, & manus nr̃æ cõ
2 trectauerũt de verbo
vitæ: (& vita manife-
stata est: & vidimus, &
testamur, & annuncia
mus vobis vitã æternã
q̃ erat apud Patrẽ, &
3 apparuit nobis:) qđ
B vidimus, & audiuimus, annunciamus vobis, vt &
vos societatẽ hẽatis nobiscum, & societas nr̃a sit cũ
4 Patre & cũ Filio eius Iesu Christo. Et hæc scribi-
mus vobis vt gaudeatis, & gaudiũ vr̃m sit plenum. – 1.
5 Et hæc est annũciatio q̃ audiuimus ab eo, & annũ
ciamus vobis, Qm̃ Deus lux est, & tenebræ in eo nõ 5 Io. 8. b. 12
6 sunt vllæ. Si dixerimus qm̃ societatẽ hẽmus cũ eo,
C & in tenebris ambulamus: mẽtimur, & veritatẽ non
7 facimus. Si aũt in luce ambulamus, sicut & ipse est
in luce: societatẽ hẽmus ad inuicem, & sanguis Iesu
8 Christi filij eius emũdat nos ab oĩ pcõ. Si dixeri- 5 Heb. 9. d. 14.
mus qm̃ pcũm nõ hẽmus, ipsi nos seducimus, & ve- 1. Pe. 1. d. 19
9 ritas in nobis nõ est. Si cõfiteamur pctã nr̃a, fidelis Apo. 1. a. 5
D est & iustus, vt remittat nobis pctã nr̃a, & emundet 3. Reg. 8. e 46.
10 nos ab oĩ iniquitate. Si dixerimus qm̃ nõ peccaui 2. Par. 6. g. 36.
mus, mẽdacẽ facimus eũ, et verbũ eius nõ est ĩ nobis Prou. 20. b 9. Eccl. 7. c. 21

CAPVT II.

1 Filioli mei, hæc scribo vobis, ut nõ peccetis,
A Sed & si q̃s peccauerit, aduocatum hẽmus
2 apud Patrẽ, Iesum Christũ iustũ: & ipse est
ppitiatio p peccatis nr̃is: nõ p nr̃is autẽ tãtũ, sed ẽt
3 p totius mundi. Et in hoc scimus qm̃ cognouimus
4 eũ, si mandata eius obseruemus. Qui dicit se nosse
*eũ, & mãdata eius nõ custodit, mẽdax est: & in hoc *Deum
5 veritas non est. Qui aũt seruat verbũ eius, verè in
hoc charitas Dei pfecta est, in hoc scimus qm̃ in ip
6 so sumus. Qui dicit se in ipso manere: dẽt sicut ille
7 ambulauit & ipse ambulare. Charissimi, nõ manda
tũ nouum scribo vobis, sed mandatũ vetus, qđ ha-
buistis ab initio. Mãdatũ vetus est verbũ qđ audistis
8 Iterũ mãdatũ nouũ scribo vobis: qđ verũ est & in Iohã. 13. d. 34. 15. b. 12.
B ipso, & in vobis, q̃a tenebræ trãsierunt, & verũ lumẽ
9 iam lucet. Qui dicit se in luce esse, & fratrem suum – 1.
10 odit, in tenebris est vsque adhuc. Qui diligit fra- Inf. 3. c. 14.
trem suum in lumine manet, & scãdalum ĩn eo non
11 est. Qui autem odit fratrem suum in tenebris est,
& in tenebris ambulat, & nescit quò eat: quia tene
12 bræ obcæcauerunt oculos eius. Scribo vobis filioli
13 qm̃ remittunĩ vobis pctã pp nomen eius. Scribo
vobis patres, qm̃ cognouistis eũ q̃ ab initio est. Scri
14 bo vobis adolescentes, qm̃ vicistis malignũ. *Scri- *Scripsi 1.
bo vobis infantes, q̃m cognouistis patrẽ. Scribo vo
bis iuuenes, quoniã fortes estis, & verbum Dei ma *Scripsi vobis adolescentes 3.
15 net in vobis, & vicistis malignum. Nolite diligere
C mundum neq; ea q̃ in mundo sunt. Si q̃s diligit mun
16 dum, non est charitas patris in eo: qm̃ oẽ qđ est in
mundo, concupiscentia carnis est, & cõcupiscẽtia
oculorum, & supbia vitæ, q̃ non est ex Patre, sed ex
17 mũdo est. Et mundus *trãsit & cõcupiscentia eius. *trãsibit 16
18 Qui aũt facit volũtatẽ Dei, manet ĩ æternũ. Filioli,
nouissima hora est, & sicut audistis, q̃a Antichristus
venit: nunc Antichristi multi facti sunt. vnde scimus
19 q̃a nouissima hora est. Ex nobis pdierũt: sed nõ e-
rãt ex nobis: nã si fuissent ex nobis, pmãsissent vtiq;
D nobiscũ: sed vt manifesti sint quoniã nõ sunt oẽs ex
20 nobis. Sed vos vnctionẽ hẽtis à Sãcto, & nostis oĩa.
21 Nõ scripsi vobis quasi ignorantibus veritatẽ, sed
quasi scientibus eã: & qm̃ oẽ mendaciũ ex veritate
22 nõ est. Quis est mẽdax, nisi is q̃ negat quoniã Iesus
non est Christus? Hic est antichristus q̃ negat Patrẽ
23 & Filium. Oĩs q̃ negat filiũ, nec Patrem hẽt: q̃ cõfi-
24 teĩ Filium, & Patrem hẽt. Vos qđ audistis ab initio
in vobis pmaneat: Si in vobis pmanserit quod audi
25 stis ab Initio, & vos in Filio & Patre manebitis. Et
hæc est promissio quam ipse pollicitus est nobis, ui-
26 tã æternam. Hæc scripsi vobis de his qui seducunt
27 vos. Et vos vnctionem quam accepistis ab eo, ma
neat in vobis. Et non necesse habetis vt aliquis do-
ceat vos: sed sicut vnctio eius docet vos de oĩbus,
& verum est, & non est mendacium. Et sicut docuit
28 vos, manete in eo. Et nũc filioli, manete in eo: vt cũ
apparuerit, hẽamus fiduciã, & non cõfundamur ab
29 eo in aduẽtu eius. Si scitis quoniã iustus est: scitote
quoniã & oĩs qui facit iustitiam, ex ipso natus est.

CAPVT III.

1 Videte qualem charitatẽ dedit nobis Pater:
A vt filij Dei noĩemur & simus. Propter hoc,
2 mũdus nõ nouit nos: q̃a nõ nouit eũ. Cha
rissimi, nunc filij Dei sumus, & nõdũ apparuit quid
3 erimus, quoniã videbimus cũ sicuti est. Et oĩs qui
hẽt hãc spẽ in eo, sanctificat se, sicut & ille sanctus
4 est. Oĩs q̃ facit peccatũ, & iniq̃tatẽ facit, & peccatũ
4 est iniq̃tas. Et scitis quia ille apparuit vt pctã nr̃a Isa 53 a. 4
6 tolleret, & peccatũ in eo nõ est. Oĩs q̃ in eo manet, 1. Pet. 2. d. 22.
nõ peccat: & oĩs q̃ peccat, nõ vidit eum, nec cogno- Isa. 53. c. 9
7 uit eum. Filioli, nemo vos seducat. Qui facit iusti-
B tiã, iustus est, sicut & ille iustus est. Qui facit pecca Io. 8. f. 44
8 tum, ex diabolo est: quoniã ab initio diabolus pec
cat. In hoc apparuit filius Dei, vt dissoluat opera dia
9 boli. Oĩs q̃ natus est ex Deo, peccatũ nõ facit: qm̃
semen ipsius in eo manet, & nõ põt peccare: quoniã
10 ex Deo natus est. In hoc manifesti sunt filij Dei, &
filij diaboli. Oĩs qui *nõ est iustus, nõ est ex Deo: & *non facit iustitiam
11 qui nõ diligit fratrem suum. quoniam hæc est an- Io. 13. d
nunciatio, quam audistis ab Initio: vt diligatis alte- 34 15 b. 12
12 rutrum. Non sicut Cain qui ex maligno erat, & oc Ge. 4 b. 8
cidit fratrem suum. Et pp quid occidit eum? Quo-
niã opera eius maligna erant: fratris aũt eius iusta.

13 ?Nolite mirari fratres,si odit vos mundus,?Nos sci
14 mus qm trãslati sumus de morte ad vitã, ¦qm diligi
15 mus fratres. Qui non diligit,manet in morte. ? Oĩs
q odit fratrẽ suũ,homicida est . Et scitis qm oĩs ho-
micida nõ hẽt vitam æternã in semetipso manentẽ.
16 ?¦In hoc cognouimus charitatem Dei, Quoniã ille
aĩam suã pro nobis posuit:& nos dẽmus pro fratri-
17 bus aĩas ponere.?¦Qui habuerit substãtiã*mundi,&
& viderit fratrẽ suũ necesse habere,clauserit viscera
18 sua ab eo:qũo charitas Dei manet ĩ eo?.?Filioli mei
D nõ diligamus verbo,neq; lingua,sed opere & veri-
19 tate.?i hoc cognoscimus quoniã ex veritate sumus,
20 & in cõspectu eius suadebimus corda nfa.?Quoniã
si reprehẽderit nos cor nrm : maior est Deus corde
21 nro,& nouit oĩa.?Charissimi,si cor nrm nõ reprehẽ
22 derit nos:fiduciã hẽmus ad Deũ.?¦ & quicqd petie
rimus,accipiemus ab eo:quoniã mãdata eius custo
23 dimus,& ea quæ sunt placita corã eo,facimus.? ¦ Et
hoc est mandatũ eius : Vt credamus in nomine filij
eius Iesu Christi,& diligamus alterutrum,sicut de-
24 dit mandatum nobis.? ¦Et qui seruat mandata eius,
in illo manet,& ipse in eo : & in hoc scimus,quoniã
manet in nobis de Spiritu quem dedit nobis .

(Margin: t Ioh. 5. d. 24. Su. 2. b. 10 — u Leu. 19. d 17. Matt. 5. d. 22 — x Ioh. 15. b 13. — y Iaco. 2. c. 15. c. 16. — * huius. — z Mat. 7. a. 7. 21. b. 22. Ioh. 14 b 13. 15 a. 7 16. c. 24. Inf. 5. c. 14. — a Io 6. d. 29. 17 a. 3. Io. 13. d. 34 15. b. 12. Iohn. 14. c. 23. 15 b. 10)

CAPVT IIII.

1 Harissimi,nolite oĩ spiritui credere,sed pro-
A bate spũs si ex Deo sint:quoniã multi pseu-
2 dopropheta exierũt in mũdum.?In hoc co
gnoscitur spũs Dei. oĩs spiritus qui cõfitetur Iesum
3 Christũ in carne venisse,ex Deo est:?& oĩs spũs qui
soluit Iesum,ex Deo nõ est,& hic est Antichristus,
de quo audistis quoniã venit ,& nũc iã in mũdo est.
4 ?Vos ex Deo estis filioli,& vicistis`eũ`.qũ maior est
5 q in vobis est,q̃ q ĩ mũdo.? ¦Ipsi de mũdo sunt,ideo
6 loquunĩ,& mundus eos audit.?Nos ex Deo sumus.
B Qui nouit Deũ,audit nos:q nõ est ex Deo,nõ audit
nos:ĩ hoc cognoscimus spũm veritatis,& spũm erro
7 ris.?Charissimi,diligamus nos inuicem, quia chari
tas ex Deo est.Et omnis qui diligit , ex Deo natus
8 est:& cognoscit Deũ.?Qui nõ diligit,nõ nouit Deũ:
9 quoniã Deus charitas est.?¦In hoc apparuit chari-
tas Dei in nobis,quoniã filiũ suũ vnigenitum misit
10 Deus in mundum,vt viuamus p eũ.? In hoc est cha
ritas: non quasi nos dilexerimus Deum,sed quoniã
ipse*dilexit nos,& misit filium suum ppitiationẽ p
11 peccatis nris.?Charissimi,si sic Deus dilexit nos, &
C. nos debemus alterutrũ diligere.? ¦ Deũ nemo vidit
12 vnq̃.?Si diligamus inuicẽ:Deus in nobis manet, &
13 charitas eius in nobis perfecta est.?In hoc cogno-
scimus quoniã in eo manemus,& ipse ĩ nobis, quo
14 niã de Spũ suo dedit nobis.?Et nos vidimus,& testi
ficamur quoniã Pr misit Filiũ-suũ` Saluatorẽ mũdi.
15 ? Quisqs cõfessus fuerit quoniã Iesus est filius Dei :
16 Deus in eo manet,& ipse in Deo:?Et nos cognoui-
mus,& credidimus charitati q̃ hẽt Deus in nobis .
Deus charitas est : & q manet in charitate, in Deo

(Margin: b eos 4. — c Ioh. 5. f. 7. 10. c. 27. — d Io. 3. b. 16 — * prior. — e In 1. c. 18 1. Tim. 6. c. 16. — -1.)

17 manet,& Deus in eo . ? In hoc pfecta est charitas *
D nobiscũ,vt fiduciã habeamus in die iudicij:q i sicut
18 ille est,& nos sumus in hoc mũdo. ? Timor non est
in charitate:sed perfecta charitas foras mittit timo
rẽ,quoniã timor pęnam hẽt:q autẽ timet,nõ est per
19 fectus in charitate.?Nos ergo diligamus Deũ,quo-
20 niã Deus prior dilexit nos.?Siqs dixerit, quoniã di
ligo Deũ,& fratrẽ suũ oderit : mẽdax est . Qui enim
nõ diligit fratrẽ suum quẽ`videt`:Deum quem non
21 `videt`,qũo põt diligere?? ¦ Et hoc mandatũ hẽmus
`à Deo`:vt qui diligit Deũ,diligat & fratrem suum .

(Margin: * ... — ` vidit 4 — f Ioh 13 34 15. b. 12 Eph 5. a. 2. — ` ab eo.)

CAPVT V.

1 Mnis qui credit quoniã Iesus est Christus
A ex Deo natus est.Et oĩs qui diligit eũ qui
genuit,diligit & eum qui natus est ex eo.
2 ? In hoc cognoscimus quoniã diligimus
natos Dei,cùm Deũ diligamus,& mandata eius fa
3 ciamus.?Hæc est enim charitas Dei,vt mãdata eius
4 custodiamus:&¦mãdata eius grauia nõ sunt.?Quo-
niã oẽ qđ natũ est ex Deo uincit mundum:& hęc est
5 victoria quæ vincit mũdum:fides nra.? Quis est * q
vincit mũdum,nisi qui credit quoniã Iesus est filius
6 Dei ? hic est qui venit per aquam & sanguinẽ Iesus
B Christus:nõ in aqua solùm:sed in aqua & sanguine.
Et spũs est qui testificaĩ,quoniam Christus est veri
7 tas.?Quoniã tres sunt q testimonium dant-in cęlo`:
8 Pr, Verbũ,& Spũs sanctus:& hi tres vnum sunt.?Et
tres sunt qui testimoniũ dant in terra:Spũs,aqua,&
9 sanguis,-& hi tres vnũ sunt`.?Si testimoniũ hominũ
accipimus,testimoniũ Dei maius est:quoniam hoc
est testimonium Dei qđ maius est, quoniã testifica
10 tus est de filio suo.?Qui credit in filium Dei,hẽt te-
C stimonium Dei in se.?Qui nõ credit Filio,mendacẽ
facit eum:q̃a non credit in testimoniũ qđ testifica-
11 tus est Deus de filio suo.? Et hoc est testimonium,
quoniã,vitã æternã dedit nobis Deus.Et hæc vita ĩ
12 filio eius est.?Qui hẽt filiũ*,hẽt vitã:qui nõ habet fi-
13 lium Dei,vitã non hẽt.?Hæc`scribo` vobis,vt sciatis
quoniã vitã habetis æternam q̃ creditis in noĩe filij
14 Dei.?Et hæc est fiducia q̃ habemus ad `eum`.Quia
D quodcunq; petierimus secundùm voluntatẽ eius,
15 audit nos.?Et scimus q̃a audit nos, quicqd petieri-
mus:scimus quoniã habemus petitiones quas`po-
16 stulamus`ab eo.?Qui scit fratrẽ suum peccare,pec-
catum non ad mortẽ,`petat,& dabiĩ ei vita,peccãti`
nõ ad mortẽ.Est peccatum ad mortẽ:nõ p illo dico
17 vt roget quis.Oĩs iniquitas,peccatum est: & est pec
18 catum ad mortẽ.?Scimus q̃a oĩs q natus est ex Deo
nõ peccat:sed generatio Dei cõseruat eum, & mali
19 gnus nõ tãgit eũ. ?Scimus qm ex Deo sumus: & mũ
20 dus totus in maligno positus est.?Et scimus quoniã
filius Dei venit: & dedit nobis sensum,ut cognosca
mus verum Deum , & simus in uero filio eius . Hic
21 est uerus Deus & uita ęterna.?Filioli custodite uos
à simulachris . Amen .

(Margin: g Ma 11. d 30. 1. Cor. 15 g. 57. — * autem — -5. — -15. — Io. 3. d. 36 — * Dei — ` scripsi — ` Deum Su. 3 d. 22 — ` postulauimus — ` petet, & dabit ei vitam, p ca... — h Lu. 24. g 45.)

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM SECVNDAM IOHANNIS APOSTOLI.

SQVE ADEO ad Sanctam fœminam scribit, vt eandem dominam non dubitet literis appellare, eiusdemq; filijs testimonium quòd ambulent in veritate, perhibeat.

EPISTOLA IOHANNIS . APOSTOLI SECVNDA.

1 SENIOR, Electæ Dominæ & natis
A eius quos ego diligo in veritate, &
non ego solus, sed & oẽs qui cogno-
2 uerunt veritatem, ¶ propter veritatẽ
quę permanet in nobis, & nobiscum
3 erit in æternũ. ¶ Sit vobiscum gratia, misericordia,
pax à Deo patre, & à Christo Iesu filio Patris in
4 veritate, & charitate. Gauisus sum valde, quoniam
B inueni de filijs tuis ambulantes in veritate, si-
5 cut mandatum accepimus à Patre. ¶ Et nunc rogo
te domina, non tanquam mandatum nouum scri-
bens tibi, sed quod habuimus ab initio, |vt diliga-
6 mus alterutrũ. ¶ Et hæc est charitas, vt ambulemus
secundùm mandata eius. Hoc est enim mandatum
vt quẽadmodũ audistis ab initio, in eo ambuletis.
7 qm̃ multi seductores exierunt in mundũ, qui non
C confitentur Iesum Christum venisse in carnem: hic
8 est seductor & antichristus. ¶ Videte vosmetipsos,
ne perdatis quæ operati estis, sed vt mercedem ple
9 nam accipiatis. ¶ Omnis qui recedit, & non per-
manet in doctrina Christi, Deum non habet. Qui
permanet in doctrina, hic & Patrem & Filium ha-
10 bet. ¶ Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non
D affert, nolite recipere eum in domum, nec AVE
11 ei dixeritis. ¶ Qui enim dicit illi AVE, communi-
12 cat operibus eius malignis. ¶ * Plura habens vobis
scribere, nolui per chartam & atramentum: spero
enim me futurum apud vos, & os ad os loqui: vt
13 gaudium vestrum plenum sit. ¶ Salutant te filij so-
roris tuæ Electæ.

*Ioh. 20.d 35.15.b.12 1.Ioh.3.b. 11.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM Tertiam Iohannis Apostoli.

CAIVM pietatis causa extollit, atque vt in ipsa pietate maneat, exhortatur. Diotrepen im-pietatis & superbiæ causa obiurgat. Demetrio autem bonum testimonium perhibet, cum fratribus vniuersis.

EPISTOLA IOHANNIS APOSTOLI TERTIA.

1 SENIOR Gaio charissimo, quem ego
A diligo in veritate. ¶ Charissimè de om-
2 nibus orationem facio prosperè te in-
gredi & valere, sicut prosperè agit ani-
3 ma tua. ¶ Gauisus sum valde venientibus
fratribus, & testimoniũ perhibentibus veritati tuę,
4 sicut tu in veritate ambulas. ¶ * Maiorem horum nõ
habeo gratiam q̃ vt audiam filios meos in verita-
5 te ambulare. ¶ Charissime fideliter facis quicquid
6 operatis in fratres, & hoc in peregrinos, ¶ testimo-
B nium reddiderunt charitati tuæ in conspectu eccle
7 siæ, quos *benefacies*, deducens dignè Deo. ¶ Pro
nomine enim eius profecti sunt, nihil accipientes à
8 Gentibus. ¶ Nos ergo debemus suscipere huiusmo-
9 di, vt cooperatores simus veritatis. ¶ Scripsissem for
C sitã ecclesiæ, sed is qui amat primatũ gerere in eis
10 Diotrepes nõ recipit nos. ¶ Propter hoc si venero
commoneam eius opera quæ facit: verbis maligni
garriens in nos, & quasi non ei ista sufficiant: nec
ipse suscipit fratres, & eos qui suscipiunt prohibet
11 & de ecclesia eijcit. ¶ Charissime noli imitari malũ
sed quod bonum est. Qui bene facit, ex Deo est: qu
12 male facit, non vidit Deum. Demetrio testimoni
D redditur ab omnibus, & ab ipsa veritate, sed & no
testimonium perhibemus: & nosti quoniã testimo
13 nium nostrum verum est. Multa habui tibi scriber
sed nolui per atramẽtum & calamum scribere tib
14 ¶ Spero autem protinus te videre, & os ad os loqu
mur. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta amico
nominatim.

*Maius horum nõ habeo gaudium i.

*benefaciẽs deduces.

HIERONYMVS IN CATALOGO Scriptorum Ecclesiasticorum.

VDAS frater Iacôbi paruam quidem, quæ de septem catholicis est, epistolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus est, in ea assumit testimoniũ, à plerisq; reycitur: tamen authoritatem vetustate iam & vsu meruit, & inter sanctas scripturas computatur.

Argumentum in Epistolam Iudæ Apostoli.

VDAS Apostolus fratres de corruptoribus viæ veritatis ita informat, vt illicitum esse dissertet, de sub iugo semel erutos seruitutis, denuò operam suam officijs nauare seruilibus.

EPISTOLA IVDAE APOSTOLI, CATHOLICA.

1
A Vdas Iesu
Christi ser
uus, frater
autem Ia-
côbi: his qui sunt in
Deo Patre dilectis, &
Christo Iesu conser-
2 uatis, & vocatis. ⁋Mi-
sericordia vobis, &
pax, & charitas adim
3 pleatur. ⁋ Charissimi,
oẽm solicitudinem fa
ciens scribendi vobis
de communi vestra salute, necesse habui scribere
ᵇsupercertare. 2. vobis: deprecans ˋsupercertariˋ semel trâditæ san-
4 ctis fidei. ⁋Subintroierunt enim quidam hoĩes (qui
olim præscripti sunt in hoc iudicium) impij, Dei no
stri gratiam trãsferentes in luxuriam, & solum Do
minatorem, & Dñm nostrum Iesum Christum ne-
5 gantes. ⁋Commonere autem vos volo, scientes se-
mel oĩa, qm̃ Iesus, populum de Terra-Aegypti sal-
ᵍNu. 14. f. 37. uans. |secundò eos qui non crediderunt, perdidit.
6 ⁋Angelos verò qui nõ seruauerunt suum principa-
B tum, sed dereliquerunt suum domicilium, in iudi-
cium magni diei, vinculis ęternis sub caligine reser
ᵃGen. 19. c. 24. 7 uauit. ⁋|Sicut Sodoma & Gomorrha, & finitimæ ci
uitates simili modo exfornicatæ, & abeuntes post
carnem alteram, factæ sunt exemplum, ignis æterni
8 pœnam sustinentes. ⁋ Similiter & hi carnem quidẽ
maculant, dominationem autem spernunt, maiesta
ᵃZac. 3. a. 2. 9 tem autem blasphemant. ⁋| Cùm Michaël archãge
lus cum diabolo disputans altercaretur de Moysi
corpore: non est ausus iudiciũ inferre blasphemiæ,
10 sed dixit: Imperet tibi Dñs. ⁋Hi autem quæcunque
quidem ignorant, blasphemant: quæcunque au-
C tem naturaliter, tanquã muta aĩalia, norunt, in his
11 corrumpuntur. ⁋Vę illis, ˋquiˋ-in ˋvia Cain abierũt, ˋquia 3. –5
& |errore Balaam, mercede effusi sunt, & in contra ᵃGe. 4. b. 8.
12 dictione Core perierũt. ⁋Hi sunt in epulis suis, ma- Nu. 22. g.
culæ, conuiuantes sine timore, semetipsos pascen- 23. 24.
tes: nubes sine aqua, quæ à ventis circunferũtur: ar Nu. 16. a. 1.
bores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ, eradi- c. 32. 27. a.
13 catæ: ⁋fluctus feri maris, despumantes suas cõfusio 2. Pet. 2. d. 17.
nes: sidera errantia: quibus procella tenebrarũ ser-
14 uata est in æternum. |Prophetauit autem de his se- ᵃApo. 1. b. 7.
ptimus ab Adam, Enoch, dicens: Ecce venit Dñs in
sanctis millibus suis, ⁋facere iudicium cõtra oẽs, &
arguere oẽs impios de oĩbus operibus impietatis
eorum quibus impiè egerunt, & de oĩbus duris quę
16 locuti sunt contra ˋeumˋ peccatores impij. ⁋ Hi sunt ˋDeum
murmuratores, querulosi, secundùm desideria sua ᵍPs. 16. c. 10.
ambulantes, & |os corũ loquitur ˋsuperbiamˋ, mirã ˋsuperba. 4
17 tes personas quæstus causa, ⁋ Vos autẽ charissimi, 2. Tim. 4. a. 1.
memores estote verborũ quę prędicta sunt ab Apo ᵃTim. 3. a. 1.
18 stolis Dñi nostri Iesu Christi, ⁋ qui dicebant vobis 2. Petr. 3. a. 3.
D qm̃ in ˋnouissimo tpeˋ venient illusores secundùm ˋin nouissimis temporibus.
19 desideria sua ambulantes ˋin impietatibusˋ. Hi sunt ˋimpietatũ
qui segregant semetipsos, animales, Spiritum non ˋin impietate 8.
20 habentes. ⁋Vos autem charissimi, superædificantes ˋvestræ 5.
vosmetipsos sanctissimæ ˋnostræˋ fidei, in Spiritu san
21 cto orantes, ⁋vosmetipsos in dilectione Dei serua-
te, expectãtes misericordiam Dñi nostri Iesu Chri
22 sti in vitam æternam. ⁋Et hos quidem arguite iudi-
23 catos: ⁋illos vero saluate, de igne rapientes. Alijs au
tem misereminì in timore: odientes & eam quæ car
24 nalis est maculatam tunicam. ⁋Ei autem qui potẽs
est, vos conseruare sine peccato, & cõstituere an-
te conspectum gloriæ suæ immaculatos-in exulta- –6.
25 tioneˋ-in aduẽtu Dñi nři Iesu Christiˋ, ⁋soli Deo sal –3.
uatori nřo ꝑ Iesum Christũ Dñm nřm glòria & ma
gnificentia, imperium, & potestas ante oẽ seculũ,
& nunc & in omnia secula seculorum. Amen.

APOCALYPSIS IOHANNIS APOSTOLI.

CAPVT PRIMVM.

1 A Pocalypsis
Iesu Chri-
sti, quam
dedit illi
Deus palā facere ser
uis suis quæ oportet
fieri citò:& significa-
uit mittens per ange
2 lū suū seruo suo Iohā
ni,? qui testimonium
perhibuit verbo Dei,
& testimonium Iesu
Christi, quæcunque
3 vidit.?Beatus qui legit & audit verba prophetię hu
ius:& seruat ea quę in ea scripta sunt:tempus enim
4 propè est.?Iohannes septem ecclesijs quæ sunt in
Asia.Gratia vobis & pax ab eo qui est, & qui erat,
& qui venturus est, & à septē spiritibus qui in con-
5 spectu throni eius sunt:?& à Iesu Christo qui est te
B stis fidelis, primogenitus mortuorum,& princeps
regum terræ,qui dilexit nos, & lauit nos à pecca-
6 tis nostris in sanguine suo,?& fecit nos regnum &
sacerdotes Deo & patri suo, ipsi gloria & imperiū
7 in secula seculorum.Amen.?Ecce venit cum nubi-
bus,& videbit eum omnis oculus,& qui eum pupu
gerunt. Et plangent se super eum oēs tribus terræ:
8 etiam,amen.? Ego sum Alpha, & Omega, princi-
pium & finis,dicit Dn̄s Deus,qui est,& qui erat, &
9 qui venturus est,omnipotens.? Ego Iohannes fra-
ter vester & particeps in tribulatione, & regno,&
patientia in Christo Iesu, fui in insula,quæ appella
tur Patmos,propter verbum Dei & testimoniū Ie-
10 su.? Fui in spiritu in dominica die, & audiui post
11 me vocem magnam tanquā tubæ,?dicentis:Quod
C vides,scribe in libro,& mitte septem ecclesijs quæ
sunt in Asia, Epheso, & Smyrnæ, & Pergamo, &
Thyatiræ, & Sardis,& Philadelphiæ, & Laodiceę.

12 ?Et conuersus sum,vt
viderem vocē quæ lo
quebatur mecum.Et
conuersus vidi septē
13 cādelabra aurea:?&
in medio septem can
delabrorum aureo-
rum similē Filio ho-
minis,vestitum podé
re, & præcinctum ad
mamillas zona aurea:
14 ?caput autem eius &
capilli erant candidi,
tanquam lana alba, & tanquam nix:& oculi eius
15 tanquam flamma ignis,? & pedes eius similes
aurichalco, sicut in camino ardenti: & vox illius
16 tanquam vox aquarum multarum.? & habebat in
dextera sua stellas septē,& de ore eius gladius vtra
D que parte acutus exibat, & facies eius sicut sol lu-
17 cet in virtute sua.?Et cū vidissem eum,cecidi ad pe
des eius tanquā mortuus. Et posuit dexteram suā
super me,dicens Noli timere: ego sum primus &
18 nouissimus:?& viuus,& fui mortuus,& ecce sum vi
uēs in secula seculorum, & habeo claues mortis &
19 inferni.?Scribe ergo quæ vidisti,& quæ sunt,& quę
20 oportet fieri post hæc.?Sacramentū septem stella-
rum,quas vidisti in dextera mea, & septem cande
labra aurea.septem stellæ,angeli sunt septē ecclesia
rum: & candelabra septem,septem ecclesiæ sunt.

Exo. 3.d. 14.
Cor. 15.c. 20
Col. 1.c. 15
Heb. 9. c. 12.d. 14.
1. Petr. 1. d. 19.
1. Ioh. 1. c. 7
Isa 3.c. 13.
Mat. 24.c 30.
Iudæ c. 14.
Isa. 44 a 6
Infr. 21.b. 6 22 c. 13

CAPVT II.

1 A T angelo Ephesi ecclesiæ scribe: Hæc di
citqui tenet septem stellas in dextera
sua,qui ambulat in medio septem cāde
2 labrorum aureorum.? Scio opera tua &
laborem,& patientiam tuam: & quia non potes su
stinere malos, & tentasti eos qui se dicunt Aposto
3 los esse,& non sunt:& inuenisti eos mendaces:? &
patiētiā habes, & sustinuisti pp nomen meū, & nō
4 defecisti.?Sed habeo aduersum te pauca, q chari
5 tatem tuam primam reliquisti.? Memor esto itaq;
vnde excideris:& age pœnitentiam, & prima ope-
B ra fac:sin autem venio tibi, & mouebo candelabrū
6 tuum de loco suo,nisi pęnitētiam egeris.? Sed hoc
habes, quia odisti facta Nicolaitarum, quæ & ego
7 odi.? Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat
ecclesijs:Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod
8 est in Paradiso Dei.? Et angelo Smyrnæ ecclesiæ
scribe:Hæc dicit primus & nouissimus,qui fuit mor
9 tuus,& viuit.?scio tribulationem tuam & pauperta
tem tuam,sed diues es,& blasphemaris ab his qui
se dicunt Iudæos esse,& non sunt,sed sunt synago-
10 ga satanæ.? Nihil horum timeas quæ passurus es.
C Ecce missurus est diabolus aliquos ex vobis in car
cerem vt tentemini:& habebitis tribulationem die
bus decem.Esto fidelis vsque ad mortem: & dabo
11 tibi coronam vitæ.?Qui habet aurem, audiat quid
Spiritus dicat ecclesijs: Qui vicerit, non lædetur à
12 morte secūda.?Et angelo Pergami ecclesiæ scribe:
Hęc dicit qui habet rompheam vtraq; parte acutā:
13 ?Scio vbi habitas,vbi sedes est satanæ, & tenes nō-
D mē meū, & nō negasti fidem meam.Et in diebus il
lis Antipas testis meus fidelis, qui occisus est apud
14 vos, vbi satanas habitat.? Sed habeo aduersus te
pauca:quia habes illic tenentes doctrinam Balaā,
qui docebat Balac mittere scandalum coram fi-

lijs

15 lijs Israel, edere & fornicari: ¶ Ita habes & tu tenen
16 tes doctrinam Nicolaitarum. ¶ Similiter pœniten-
tiam age: si quo minus, veniã tibi citò, & pugnabo
17 cũ illis in gladio oris mei. ¶ Qui habet aurẽ, audiat
quid Spiritus dicat ecclesijs: Vincenti dabo manna
E absconditum, & dabo illi calculum candidum, & in
calculo nomen nouum scriptum quod nemo scit,
18 nisi q accipit. ¶ Et angelo Thyatiræ ecclesiæ scribe:
Hæc dicit Filius Dei, qui habet oculos tanquam flã
19 mam ignis, & pedes eius similes auricbalco. ¶ Noui
opera tua, & fidem, & charitatem tuam & ministe-
riũ, & patientiam tuam, & opera tua nouissima plu –1
20 ra prioribus. ¶ Sed habeo aduersus te pauca: quia
F pmittis mulierem Iezabel, quæ se dicit prophêten,
docere & seducere seruos meos, fornicari, & man-
1 Ioh. 14. d. 23. 21 ducare de idolothytis. ¶ Et dedi illi tempus, vt pœ
nitẽtiã ageret: & non vult pęnitere à fornicatione
22 sua. ¶ Ecce mittam eam in lectum, & qui mœchãtur
cum ea, in tribulatione maxima erunt, nisi pęniten
23 tiam ab operibus suis egerint: ¶ & filios eius interfi-
in morte ciam in mortẽ: & scient oẽs ecclesiæ quia ego sum
8. 1 Re. 16 b. 7. scrutans renes & corda: & dabo vnicuique vestrum
Ps. 7. b. 10. 24 secundùm opera sua. ¶ Vòbis autem dico * cæteris
Ier. 11. d. 20. 17. b. 10 qui Thyatiræ estis: Quicunq, non habent doctrinã
19. c. 12. G hanc, qui non cognouerunt altitudinem satanæ,
& quemadmodum dicunt: nõ mittam super vos aliud
altitudines. 25 pondus. ¶ Tamen id quod habetis, tenete donec ve
26 niam. ¶ Et qui vicerit & custodierit vsque in finem
Psa. 2. c. 8. – 1. 27 opera mea: dabo illi potestatem super Gentes, ¶ &
reget eas in virga ferrea & tanquam vas figuli con
28 fringẽtur, ¶ sicut & ego accepi à patre meo, & dabo
29 illi stellam matutinam. ¶ Qui habet aurem, audiat
quid Spiritus dicat ecclesijs.

CAPVT III.

1 ET angelo ecclesiæ Sardis, scribe: Hæc di-
A cit qui habet septem spiritus Dei, & se-
ptem stellas: Scio opera tua, quia nomẽ
2 habes quód viuas, & mortuus es. ¶ Esto
vigilans, & confirma cætera quæ moritura erãt. Nõ
inueni 3. Infr. 16. c. 15. 3 enim inuenio opera tua plena corã Deo meo. ¶ In
mente ergo habe qualiter acceperis, & audieris: &
1. The. 5. a. 2. serua, & pœnitentiam age. Si ergo non vigilaueris
2 Petr. 3. c 10. Veniam ad te tanquam fur, & nescies qua hora ve
4 niam ad te. ¶ Sed habes pauca nomina in Sardis, q
non inquinauerunt vestimenta sua, & ambulabunt
5 mecum in albis, quia digni sunt. ¶ Qui vicerit, sic ve
stietur vestimentis albis, & nõ delebo nomen eius
B de libro vitæ, & confitebor nomen eius coram Pa-
6 tre meo, & coram angelis eius. ¶ Qui habet aurem,
7 audiat quid Spiritus dicat ecclesijs. ¶ Et angelo Phi
ladelphiæ ecclesiæ scribæ: Hec dicit Sanctus & Ve-
Isai. 22. f 22. rus, qui habet clauem Dauid, qui aperit, & nemo
Io. 12. b. 14 8 claudit: claudit, & nemo aperit. ¶ Scio opera tua. Ec
ce dedi corã te ostium apertum quod nemo potest
claudere; quia modicam habes virtutem, & seruasti
9 verbum meum, & nõ negasti nomen meum. ¶ Ecce
dabo de synagoga satanę, qui dicunt se Iudęos esse
& non sunt, sed mentiuntur. Ecce faciam illos vt ve
niãt, & adorent ante pedes tuos: & scient quia ego
10 dilexi te: ¶ quoniam seruasti verbum patientię meę,
C & ego seruabo te ab hora tentationis, quæ ventura
est in orbem vniuersum tẽtare habitantes in terra.
11 ¶ Ecce venio citò: tene quod habes, vt nemo acci-
12 piat coronam tuam. ¶ Qui vicerit, faciam illum co-
lumnam in tẽplo Dei mei, & foras non egredietur
amplius, & scribam super eum nomen Dei mei, &
nomen ciuitatis Dei mei nouæ Ierusalem, quæ de-
scendit de cœlo à Deo meo, & nomẽ meum nouũ.
13 ¶ Qui babet aurem, audiat quid Spiritus dicat eccle
14 sijs. ¶ Et angelo Laodiceæ ecclesiæ scribe: Hæc dicit
Amen, testis fidelis & verus, qui est principiũ crea Ecc. 24.
15 turæ Dei; ¶ Scio opera tua, quia neq; frigidus es, ne 9 b. 14. Colo. 1. c. 15
D que calidus: vtinã frigidus esses, aut calidus. ¶ Sed
16 quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiã
17 te euomere ex ore meo. ¶ Qui dicis: Quòd diues
sum, & locupletatus, & nullius egeo & nescis quia
tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nu
18 dus. ¶ Suadeo tibi emere à me, aurum ignitum pro-
batum, vt locuples fias: & vestimẽtis albis induaris,
vt non appareat confusio nuditatis tuæ: & collyrio
19 inunge oculos tuos vt videas. ¶ Ego quos amo, ar- Prou. 3. 11.
guo & castigo. Aemulare ergo, & pęnitentiam age. Heb. 12. 6.
20 ¶ Ecce sto ad ostium & pulso, si quis audierit vocẽ
meam, & aperuerit * ianuam: intrabo ad illum, & cę mihi.
[illegible]abo cum illo, & ipse mecum. ¶ Qui vicerit, dabo ei
[illegible]ere mecum in throno meo: sicut & ego vici, & se
[illegible]i cum Patre meo in throno eius. ¶ Qui habet au-
rem, audiat quid Spiritus dicat ecclesijs.

CAPVT IIII.

1 POst hæc vidi: & ecce ostium apertum in
A cœlo, & vox prima quam audiui tanquã
tubæ loquentis mecum, dicens: Ascende
huc, & ostendam tibi quæ oportet fieri –1
2 cito post hæc. ¶ Statim fui in spiritu: & ecce sedes Post hæc statim 3.
posita erat in cœlo, Et 5.
& supra sedem sedẽs.
3 ¶ Et qui sedebat, simi-
lis erat aspectui lapi-
dis iaspidis, & sardini
& iris erat in circuitu
sedis, similis visioni
4 smaragdinę. ¶ Et in cir-
cuitu sedis sedilia vi-
gintiquatuor: & sup
B thronos, vigintiqua-
tuor seniores seden-
tes, circumamicti ve-
stimẽtis albis, & in capitibus eorum coronæ aureæ.
5 ¶ Et de throno procedebant fulgura, & voces, & to
nitrua: & septem lampades ardentes ante thronũ,
6 qui sunt septem Spiritus Dei. ¶ Et in conspectu se-
dis tanquam mare vitreum simile crystallo: & in me
dio sedis & in circuitu sedis quatuor animalia ple-
7 na oculis antè, & retrò. ¶ Et animal primum, simile
Leoni, & secundum animal, simile vitulo: & tertiũ
C animal, habens faciem quasi hominis: & quartum
8 animal, simile aquilæ volãti. ¶ Et quatuor animalia,
singula eorum habebãt alas senas in circuitu: & in-
tus plena sunt oculis: & requiem non habebant die
ac nocte, dicentia: Sanctus, sanctus, sanctus, Dñs Isa. 6. a. 3.
Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui ventu
9 rus est. ¶ Et cùm darent illa animalia gloriam & ho
norem, & benedictionem sedenti super thronum,
10 viuenti in secula seculorum. ¶ Procidebant viginti-
D quatuor seniores antè sedentem in throno, & ado
rabant viuentem in secula seculorum, & mittebãt
11 coronas suas ante thronum, dicentes: ¶ Dignus es
Domine Deus noster accipere gloriam, & honorẽ,
& virtutem: quia tu creasti omnia, & propter volũ-
tatem tuam erant, & creata sunt.

CAPVT V.

1 A Et vidi in dex
tera sedētis
supra thro-
nū, librum
scriptum intus & fo-
ris, signatum sigillis
2 septem. Et vidi ange
lum fortem,prędican
tē voce magna : Quis
est dignus aperire li-
brum,& soluere signa
3 cula eius? Et nemo
poterat neque in cœ-
lo,neque in terra,neque subtus terrā aperire librū,
4 neque respicere illum. Et ego flebam multū quo-
niam nemo dignus inuentus est aperire librum,nec
5 videre eum. Et vnus de senioribus ˋdixitˋ mihi : Ne *dicit 6.
fleueris:ecce vicit leo de tribu Iuda , radix Dauid,
6 aperire librum,& soluere septē signacula eius . Et
B vidi & ecce in medio throni & quatuor animalium,
& in medio seniorum, Agnū stātē tanquā occisum,
habētē cornua septē & oculos septē: qui sunt septē
7 Spiritus Dei,missi in omnē terram. Et venit,& ac-
8 cepit de dextera sedētis in throno librum. Et cùm
aperuisset librū,quatuor animalia & vigintiquatuor
seniores ceciderunt coram agno, habētes singuli ci
tharas,& phialas aureas plenas odoramentorum ,
9 quæ sunt orationes Sanctorum: & cantabant canti
cum nouum dicentes:Dignus es Domineˋ accipere -3.
C librum,& aperire signacula eius:quoniam occisus es,& re
demisti nos Deo in sanguine tuo,ex omni tribu , &
10 lingua,& populo,& natione: & fecisti nos Deo no
stro regnum & sacerdotes,& ˋregnabimusˋ super ter *regnabūt 8.
11 rā. Et vidi,& audiui vocem angelorum multorum
in circuitu throni,& animaliū & seniorū : & erat nu
12 merus eorum millia millium , dicentium voce ma
D gna: Dignus est Agnus qui occisus est,accipere vir Dan.7.c. 10.
tutē,& diuinitatē,& sapiētiā,& fortitudinem,& ho
13 norē,& gloriā,& benedictionē. Et omnē creaturā
quæ in cœlo est,& super terram, & sub terra,& quæ
sunt in mari,& quę in eo:oēs audiui dicentes; Sedē
ti in throno,& Agno,benedictio & honor & gloria
14 & potestas in secula seculorum . Et quatuor ani-
malia dicebant:Amen . Et vigintiquatuor seniores
ceciderunt in facies suas:& adorauerunt viuentem
in secula seculorumˋ. -7.

CAPVT VI.

1 A Et vidi quod aperuisset Agnus vnum de septem
sigillis,& audiui vnum de quatuor anima
libus,dicens,tanquam vocē tonitrui:Ve-
2 ni,& vide. Et vidi:& ecce equus albus,&

qui sedebat super il-
lum,habebat arcum ,
& data est ei corona,
& exiuit vincēs vt vin
3 ceret. Et cū aperuis-
set sigillum secundū,
audiui secundum ani
mal dicens:Veni & vi
4 de. Et exiuit alius e-
quus rufus : & qui se-
debat super illū, datū
est ei vt sumeret pacē
de terra , & vt inuicē
se interficiāt,& datus est ei gladius magnus . Et cū
5 aperuisset sigillū tertiū,audiui tertiū aīal,dicēs: Ve
B ni,& vide.Et ecce equus niger:& qui sedebat super
6 illum,habebat statēram in manu sua. Et audiui tan
quam vocem in medio quatuor animalium ˋdicen- *dicentē c
tiūˋ:Bilibris tritici denario , & tres bilibres hordei
7 denario,& vinū & oleū ne læseris. Et cū apperuis-
set sigillū quartū,audiui vocem quarti animalis di-
8 centis:Veni & vide. Et ecce equus pallidus : & qui
sedebat super eū,nomē illi Mors,& infernus seque-
batur eū:& data est illi potestas super quatuor par-
tes terrę,interficere gladio,fame,& morte,& bestijs
9 terrę. Et cū aperuis-
set sigillum quintum :
C vidi subtus altare aīas
interfectorū propter
verbū Dei,& pp testi
10 monium quod habe-
bāt:& clamabāt voce
magna,dicentes: Vs-
quequo Dñe,(Sāctus
& verus,)non iudicas
& nō vindicas sangui
nē nrm de ijs qui habi-
11 tant in terra? Et datæ
sunt illis singulæ stolæ albæ:& dictum est illis,ut re-
quiescerent adhuc tēpus modicū,donec complean
tur conserui eorum,& fratres eorū,qui interficiēdi
12 sunt sicut & illi. Et vi
D di cū aperuisset sigillū
sextum:& ecce terræ-
motus magnus factus
est,& sol factus est ni
ger tāquam saccus ci
licinus:& luna tota fa
cta est sicut sanguis:
13 & stellæ de cœlo ce-
ciderūt super terrā, si
cut ficus emittit gros-
sos suos cùm à vento
14 magno mouetur: &
cęlū recessit sicut liber inuolutus:& oīs mons,& in-
15 sulæ de locis suis motæ sunt: & reges terræ,& prin-
cipes,& tribuni,& diuites,& fortes,& oīs seruus,&
liber absconderūt se in speluncis & in petris mōtiū.
16 & dicunt montibus & petris: Cadite super nos,& Esa.4.d.19
absconditę nos à facie sedentis super thronū, & ab Osee.10.b 8.
17 ira Agni : quoniam venit dies magnus iræ ipso- Luc.23.d. 30.
rum:& quis poterit stare? Inf.9.b.6.

CAPVT VII.

1 A Post hæc vi-
di quatuor
angelos stan
tes sup qua-
tuor angulos terræ,te
nentes quatuor vētos
terrę ˋne flarētˋ sup ter *ne flaret ventus 4.
rā,neq; sup mare,neq;
2 in vllā arborē. Et vidi
alterū angelū ascen-
dentem ab ortu solis,
habētem signum Dei
viui : & clamauit voce
magna quatuor angelis,qbus datum est nocere ter
3 ræ & mari, dicens:Nolite nocere terræ ˋ&ˋ mari. ne *neque 5

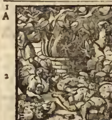
que arboribus, quoadusque signemus seruos Dei
4 nostri in frontibus eorum.¶Et audiui numerū signa
torum, centum quadraginta quatuor milla signati
5 ex oī tribu filiorum Israel.¶Ex tribu Iuda duodecim
millia signati. Ex tribu Rubē duodecim millia signa
B ti. Ex tribu Gad duodecim millia signati.¶Ex tribu
6 Aser, duodecim millia signati. Ex tribu Nephtali,
duodecim millia signati. Ex tribu Manasse, duode-
7 cim millia signati.¶Ex tribu Simeon, duodecim mil
lia signati. Ex tribu Leui, duodecim millia signati.
8 Ex tribu Issachar, duodecim milia signati:¶Ex tribu
Zabulon, duodecim millia signati. Ex tribu Ioseph,
duodecim millia signati. Ex tribu Ben-iamin, duo-
9 decim millia signati.¶Post hęc vidi turbā magnā quā
C dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus &
tribubus, & populis, & linguis: stantes ante thronū,
& in conspectu Agni, amicti stolis albis, & palmę in
10 manibus eorū.¶& clamabant voce magna dicētes:
Salus Deo nostro qui sedet super thronū, & Agno.
11 ¶Et omnes angeli stabant in circuitu throni & senio
rum & quatuor animalium: & ceciderūt in cōspectu
12 throni in facies suas, & adorauerunt Deum,¶dicen
tes: Amē. Bñdictio & claritas, & sapiētia, & gratiarū
actio, honor & virtus, & fortitudo Deo nostro in se
13 secula seculorum. Amen.¶Et respōdit vnus de senio
D ribus, & dixit mihi: Hi qui amicti sunt stolis albis,
14 qui sunt? & vnde venerunt?¶Et dixi illi: Dñe mi, tu
scis: Et dixit mihi: Hi sunt qui venerūt de tribulatio-
ne magna, & lauerunt stolas suas, & dealbauerunt
15 eas in sangine Agni:¶ideo sunt ante thronum Dei,
& seruiūt ei die ac nocte in templo eius: & qui sedet
16 in throno habitabit super illos.¶‡non esuriēt: neque ‡ Isai. 49. c. 10.
sitiēt amplius, nec cadet super illos sol, neque vllus
17 æstus:¶quoniam Agnus qui in medio throni est, re- ‡ Isai. 25. c. 8. Infra. 21. b 4.
get illos, & deducet eos ad vitę fontes aquarū & ‡ab
sterget Deus omnem lachrimam ab oculis eorum.

CAPVT VIII.

1
A

T cum aperuisset sigillū septimū, factum est
2 silentiū in cœlo, quasi media hora. ¶ Et vidi
septem angelos stātes in conspectu Dei: & datæ sunt illis septem
3 tubæ. ¶ Et alius angelus venit, & stetit ante altare habens turribulū aureū: & data sunt
illi incensa multa vt daret de orationibus Sanctorū -2.
oīum sup altare aureū: quod est ante thronū Dei. -7.
4 ¶ Et ascendit fumus incensorum de orationibus Sā
5 ctorū de manu angeli corā Deo.¶Et accepit angelus
thurbulū*, & impleuit illud de igne altaris, & misit * aureum.
in terram, & facta sunt tonitrua & voces & fulgura,
6 & terręmotus magnus:¶Et septem angeli qui habe
B bāt septē tubas, pparauerūt se, vt tuba canerent.¶Et
7 primus angelus tuba cecinit, & facta est grando &
ignis, mista in sanguine, & missum est in terrā, & ter
tia pars terrę cōbusta est, & tertia pars arborū con-
8 cremata est, & oē fænū uiride cōbustū est.¶Et secun
dus angelus tuba cecinit: & tāquam mons magnus
C igne ardēs, missus est in mare: & facta est tertia pars
9 maris, sanguis.¶& mortua est tertia pars creaturæ
eorū quę habebant animas in mari, & tertia pars na
10 uiū interijt.¶Et tertius
angelus tuba cecinit,
& cécidit de cęlo stella
magna, ardēs tanquā
facula, & cécidit in ter
tiam partem fluminū
& in fontes aquarum:
11 ¶& nomen stellæ, dici
tur Absinthiū. & facta
D est tertia pars aquarū
in Absinthium: & mul
ti hominum mortui
sunt de aquis: q̄a ama
12 ræ factę sunt.¶Et quar
tus angelus tuba ce-
cinit: & percussa est
tertia pars solis, & ter
tia pars lunę, & tertia
pars stellarū, ita vt ob
scuraretur tertia pars
eorū, & diei non luce
ret pars tertia, & *no- * nox 3.
ctis* similiter.¶Et vidi, * noctis 5.
13 & audiui vocē vnius
aquilę volātis per me
diu n cœli, dicentis voce magna: Væ, væ, væ, habi-
tantibus in terra de cæteris vocibus* trium angelo * tubæ. 1.
rum qui erant tuba canituri.

CAPVT IX.

1
A

T quintus angelus tuba cecinit,
& vidi stellam de cœlo cecidisse
in terram, & data est
ei clauis putei abyssi.
2 ¶Et aperuit puteum
abyssi: & ascendit fumus putei, sicut fu-
mus fornacis magnæ:
& obscuratus est sol
& aër de fumo putei.
3 ¶Et de fumo putei exierunt locustæ in terram: & da
ta est illis potestas, sicut habent potestatem scorpio
4 nes terræ: ¶ & præceptum est illis, ne læderent fœ-
num terræ, neque omne viride: neque omnem arbo
rem: nisi tantùm homines qui non habent signum
5 Dei in frontibus suis.¶& *datum* est illis ne occide- * dictū 10.
rent eos, sed vt cruciarentur mensibus quinque, &
cruciatus eorū vt cruciatus scorpij cùm percutit ho
6 minē.¶Et in diebus illis quærent hoīes mortē & nō ‡ Isai. 2.d. 19.
inueniēt eā: & desiderabunt mori, & fugiet mors ab Osee.10.b 8.
7 eis.¶Et similitudines locustarū, similes eqs paratis
B ī prælium: & sup capita earum tanq̄ coronæ similes Luc.23.d. 30.
8 auro: & facies earum tanquam facies hoīum.¶Et ha Suprà 6.d. 16.
bebant capillos sicut capillos mulierū: & dentes ea
9 rum, sicut* leonū erāt.¶& habebant loricas sicut lori ‡ Sap. 16 b 9.
cas ferreas, & vox alarū earū sicut vox curruū equo- * dentes.
10 rū multorū currētiū in bellū. & hēbant caudas simi-
les scorpionum, & aculei erāt in caudis earū: & ptās
11 earū nocere hoībus mensibus quinq;.¶& habebant
super se regem angelum abyssi, cui nomē Hebraicè
Abbadon: Græcè autem Apollyō: Latinè habēs no-
12 mē Exterminās.¶Vę vnū abijt, & ecce veniūt adbuc

duo

13 duo væ post hæc.¶ Et sextus angelus tuba cecinit:
C & audiui vocem vnam ex quatuor cornibus altaris
14 aurei,quod est ante oculos Dei,¶ dicẽtem sexto an
gelo qui habebat tubã. Solue quatuor angelos,qui
15 alligati sunt in flumine magno Euphrate.¶ Et solu-
ti sunt quatuor angeli,qui parati erant in horam, &
diem, & mensem, & annum: vt occiderent tertiam
16 partem hominum.¶ Et numerus equestris exercitus
vicies millies dena millia. Et audiui numerũ eorũ.
17 ¶ Et ita vidi equos in
visione:& qui sedebãt
super eos, habebãt lo
ricas igneas & hyacin
thinas & sulphureas:
& capita equorũ erãt
tanquam capita leo-
num: & de ore eorum
procedit ignis, & fu-
18 mus,& sulphur.¶ Et ab
his tribus plagis oc-
cisa est tertia pars ho
minum, de igne & ex
fumo & sulphure,quæ procedebãt de ore ipsorum.
19 ¶ Potestas.n.equorũ in ore eorũ est,& in caudis eo-
rũ:nã caudę eorũ,similes serpẽtibus,habentes capi
20 ta:& in his nocent.¶ Et cæteri hoĩes qui non sunt oc
cisi in his plagis,neq; pœnitentiam egerunt de ope
ribus manuum suarum,vt non adorent dæmonia &
simulachra aurea & argentea & ærea & lapidea &
lignea,quę neque videre possunt,neque audire, ne-
21 que ambulare,¶ & non egerunt pœnitentiam ab ho
micidijs suis,neque à veneficijs suis,neque à forni-
catione sua,neque à furtis suis.

CAPVT X.

1 ET vidi alium angelum fortem descenden-
A tem de cœlo amictum nube,& iris in ca-
pite eius: & facies eius erat vt sol, &
a columnæ 1. pedes eius tanquam ᵃcolumnaˋ ignis.
2 Et habebat in manu sua libellum apertum:& pe-
dem suum dextrum super mare: sinistrum autem su
3 per terram.¶ Et clamauit voce magna, quemadmo-
dum cùm leo rugit. Et cùm clamasset,locuta sunt se
4 ptem tonitrua voces suas,¶ Et cùm locuta fuis-
B sent septem tonitrua voces suas, ego scripturus
eram:& audiui vocem de cœlo dicentem mihi: Si-
gna quæ locuta sunt septem tonitrua:& noli ea scri-
a Dan. 12. c.7. 5 bere.¶ ᵃEt angelus quẽ vidi stantẽ super mare & su-
6 per terram, leuauit manum suam ad cœlum:¶ &
iurauit per viuentem in secula seculorum,qui crea-
uit cœlũ,& ea quæ in eo sunt:& terram,& ea quę in
ea sunt: & mare, & ea
quę in eo sunt.Quia tẽ
pus non erit amplius,
7 ¶ sed in diebus vocis
septimi angeli, cũ cœ
perit tuba canere,cõ-
summabitur misteriũ
Dei,sicut euangeliza-
uit per seruos suos Pro
8 phetas.¶ Et audiui vo
cem de cœlo iterum
loquentem mecum &
dicentem: Vade, &
accipe librum apertum de manu angeli stantis su-
9 per mare & super terrã.¶ Et abij ad angelũ,dicẽs ei,
D vt daret mihi librũ.Et dixit mihi: ᵇAccipe librũ,& b Ezech. 2.
deuora illũ:& faciet amaricari ventrem tuum: sed
10 in ore tuo erit dulce tanquam mel.¶ Et accepi li-
brum de manu angeli, & deuoraui illum,& erat in
ore meo tanquam mel dulce. Et cùm deuorassem
11 eum, amaricatus est venter meus:¶ & dixit mihi:
Oportet te iterum prophetare Gentibus,& popu-
lis,& linguis, & regibus multis.

CAPVT XI.

1 ET datus est mihi calamus similis virgæ:& di
A ctum est mihi: Surge,& metire tẽplũ Dei,
2 & altare,& adorãtes in eo.¶ atrium autem
quod est foris templum eijce foras,& ne metiaris il
lud:quoniam datum est Gentibus,& ciuitatem san-
3 ctam calcabunt mensibus quadraginta duobus:¶ &
dabo duobus testibus meis,& prophetabunt diebus
4 mille ducentis sexaginta,amicti saccis.¶ Hi sunt duę
oliuæ, & duo candelabra in conspectu Domini ter-
5 ræ stãtes.¶ Et si quis voluerit eos nocere:ignis exiet
de ore eorum:& deuorabit inimicos eorum:& si qs
6 voluerit eos lædere, sic oportet eum occidi.¶ Hi ha
B bent potestatem claudendi cœlum, ne pluat die-
bus prophetiæ ipsorum:& potestatem habent su-
per aquas cõuertendi eas in sanguinem, & percute
7 re terrã omni plaga quotiescunque voluerint.¶ Et
cùm finierint testimo
nium suum:bestia quę
ascendit de abysso,
faciet aduersum eos
bellum, & vincet il-
los, & occidet eos.
8 ¶ Et corpora eorum ia
cebunt in plateis ciui
tatis magnæ, quæ vo-
catur spiritualiter So
doma & Aegyptus,
vbi & Dominus eo-
9 rum crucifixus est:¶ Et
videbunt de tribubus,& populis,& linguis,& Gen-
tibus corpora eorum per tres dies & dimidium:&
10 corpora eorũ nõ sinẽt poni in monumẽtis.¶ & inha
bitantes terram gaudebunt super illos & iucunda-
buntur:& munera mittent inuicem, quoniam hi
duo prophetæ cruciauerunt eos qui habitabant
11 super terram.¶ Et post dies tres & dimidium, spiri-
C tus vitæ à Deo intrauit in eos: Et steterunt sup pe-
des suos, & timor magnus cécidit super eos qui vi-
12 derunt eos.¶ Et audierunt vocem magnã de cœlo,
dicentem eis:Ascendite huc. Et ascenderunt in cœ
13 lũ in nube:& viderunt illos inimici eorum.¶ Et in il
la hora factus est terræmotus magnus: & decima
pars ciuitatis cécidit:& occisa sunt in terręmotu no
mina hominum septem millia: & reliqui in timorem
14 sunt missi,& dederunt gloriã Deo cœli.¶ Væ secun-
15 dum abijt:& ecce væ tertium veniet citò.¶ Et septi-
D mus angelus tuba cecinit:& factę sunt voces magnę
in cœlo, dicentes:Factum est regnum huius mundi
Domini nostri,& Christi eius,& regnabit in secula
16 seculorũ. ᶜAmenˋ.¶ Et vigintiquatuor seniores qui c 6.
in conspectu Dei sedent in sedibus suis, cecide-
runt in facies suas, & adorauerunt Deum, dicen-
17 tes:¶ Gratias agimus tibi Domine Deus oĩpotens,
qui es,& qui eras,& qui venturus es: quia accepi-
18 sti virtutem tuã magnam,& regnasti.¶ Et iratæ sunt
Gentes,& aduẽnit ira tua, & tempus mortuorum

iudicari,& reddere mercedem ſeruis ſuis Prophe-
tis & ſanctis, & timentibus nomen tuum, puſillis &
magnis,& exterminandi eos qui corruperunt terrã.
19 ¶Et apertum eſt templum Dei in cœlo: & viſa eſt ar
ca teſtamenti eius in templo eius, & facta ſunt ful-
gura,& voces,& terræmotus, & grando magna.

CAPVT XII.

1 ET ſignũ ma-
A gnum appa
ruit in cęlo:
Mulier ami
cta Sole, & Luna ſub
pedibus eius, & in ca
pite eius corona ſtel-
2 larũ duodecim: ¶& in
-5. clamat 5. vtero habẽs-&ˋclama
batˋparturiens, & cru
3 ciatur vt pariat. ¶Et vi
ſum eſt aliud ſignũ in
cęlo:& ecce draco ma
gnus rufus, habẽs capita ſeptẽ, & cornua decẽ: &
4 in capitibus eius diademata ſeptem, ¶& cauda eius
trahebat tertiam partem ſtellarum cœli,& miſit eas
in terram:& draco ſtetit ante mulierẽ quæ erat pa-
ritura: vt cum peperiſſet, filium eius deuoraret.
5 ¶Et peperit filium maſculum, qui recturus erat oẽs
B Gentes in virga ferrea: & raptus eſt filius eius ad
6 Deũ & ad thronum eius: ¶& mulier fugit in ſolitudi
pascat nẽ vbi habebat locum paratum à Deo, vt ibiˋpaſcãtˋ
7 eam diebus mille ducentis ſexaginta. ¶ Et factũ eſt
-5. prælium-magnumˋin cœlo: Michael, & angeli eius
pręliabantur cum dracone:& draco pugnabat & an
8 geli eius: ¶& non valuerunt, neq; locus inuentus ˋeſt
9 eorum amplius in cęlo: ¶Et proiectus eſt draco ˋille
magnus, ſerpens antiquus, qui vocat̃ diabolus & ſa
tanas, qui ſeducit vniuerſum orbẽ:& proiectus eſt in
10 terram,& angeli eius cum illo miſſi ſunt. ¶Et audiui
C vocem magnam in cęlo, dicentem: Nunc facta eſt ſa
lus,& virtus & regnum Dei noſtri,& poteſtas Chri
ſti eius: quia proiectus eſt accuſator fratrũ noſtro-
rũ, q accuſabat illos ante cõſpectum Dei noſtri die
11 ac nocte. ¶Et ipſi vicerunt eum propter ſanguinem
Agni,& propter verbum teſtimonij ſui, & non di-
12 lexerunt animas ſuas vſq; ad mortem. ¶ Propterea
lætamini cœli,& qui habitatis in eis. Væ terræ &
mari: quia deſcendit diabolus ad vos habens iram
magnam, ſciens quòd modicum tempus babet.
13 ¶Et poſtquam vidit draco quòd proiectus eſſet in
D terram, perſecutus eſt mulierem quæ peperit maſcu
14 lum: ¶& datæ ſunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ,
vt volaret in deſertum in locum ſuum, vbi alitur p
tempus & tempora, & dimidium temporis à facie
15 ſerpentis. ¶Et miſit ſerpens ex ore ſuo poſt mulierẽ
aquam tanquam flumen: vt eam faceret trahi à flu-
16 mine. ¶Et adiuuit terra mulierem, & aperuit terra
os ſuum, & abſorbuit flu[illegible]en quod miſit draco de
17 ore ſuo. ¶Et iratus eſt draco in mulierem:& abijt fa
cere prælium cum reliquis de ſemine eius, qui cu-
ſtodiunt mandata Dei, & babent teſtimonium Ie-
18 ſu Chriſti. ¶ Et ſtetit ſupra arenam maris.

CAPVT XIII.

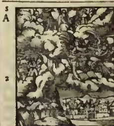

1 ET vidi de mari beſtiam aſcendentem haben-
A tem capita ſeptem,& cornua decem, & ſup
cornua eius decem diademata, & ſuper ca-

pita eius nomina bla-
2 ſphemiæ. ¶Et beſtia q̃
vidi, ſimilis erat par-
do,& pedes eius ſicut
*vrſi, & os eius ſicut *pedes
os leonis. Et dedit illi
draco virtutẽ ſuam &
poteſtatem magnam.
¶Et vidi vnum de capi
3 tibus ſuis quaſi occi-
ſum in mortẽ:& plaga
mortis eius curata
eſt. Et admirata eſt v-
4 niuerſa terra poſt beſtiam. ¶Et adorauerunt draco-
B nem qui dedit poteſtatem beſtię:& adorauerũt be-
ſtiam, dicentes: Quis ſimilis beſtiæ? & quis poterit
5 pugnare cum ea? ¶ Et datum eſt ei os loquens ma-
gna & blaſphemias:& data eſt ei poteſtas facere mẽ
6 ſes quadraginta duos. ¶ Et aperuit os ſuum in bla-
phemias ad Deum, blaſphemare nomen eius, & ta
7 bernaculum eius, & eos qui in cœlo habitant. ¶ Et
eſt datum illi bellum facere cum Sanctis,& vincere
eos. Et data eſt illi poteſtas in oẽm tribum & popu-
8 lum,& linguam,& gentem, ¶ & adorauerũt eam om
nes qui inhabitant terram, quorum non ſunt ſcri-
9 pta nomina in libro vitę Agni, qui occiſus eſt ab ori
10 gine mundi. ¶ Si quis habet aurem, audiat. ¶ Qui in
C captiuitatem duxerit, in captiuitatemˋvaditˋ: qui ˋvadet
in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hic Ge. 9.a Mat. 26.e.
11 eſt patientia & fides Sanctorum. ¶Et vidi aliam be- 52.
ſtiam aſcendẽtem de terra:& babebat cornua duo,
12 ſimilia Agni,& loquebatur ſicut draco. ¶ Et poteſta
tem prioris beſtię oẽm faciebat in conſpectu eius:
& fecit terram & habitãtes in ea, adorare beſtiã pri-
13 mam, cuius curata eſt plaga mortis. ¶ Et fecit ſigna
magna, vt etiam ignem faceret de cœlo d[illegible]ſcendere
14 in terram in conſpectu hominum. ¶Et ſeducit habi-
tantes in terra pp ſigna quæ data ſunt illi facere in
conſpectu beſtiæ, dicens habitantibus in terra, vt fa
ciant imaginem beſtiæ, quæ hẽt plagã gladij, & vi-
15 xit. ¶Et datum eſt illi vt daret ſpiritum imagini be-
D ſtiæ,& vt loquatur imago beſtię:&ˋfaciatˋvt quicũ- ˋfaciet
que non adorauerint imaginem beſtiæ, occidãtur.
16 ¶Et faciet oẽs puſillos,& magnos,& diuites, & pau
peres,& liberos,& ſeruos babere characterẽ in dex
17 tera manu ſua, aut in frontibus ſuis. ¶Et ne quis poſ
ſit emere, aut vendere, niſi qui babet characterem,
18 aut nomen beſtię, aut numerum nominis eius. ¶Hic
ſapientia eſt. Qui habet intellectum, computet nu-
merum beſtiæ. Numerus enim hominis eſt: & nu-
merus eius ſexcenti ſexaginta ſex.

CAPVT XIIII.

1 ET vidi:& ecce
A Agnus ſtabat
ſupra mõtem
Sion,& cũ eo centum
quadraginta quatuor
millia habẽtes nomẽ
eius, & nomen Patris
2 eius ſcriptum in fron
tibus ſuis. ¶ Et audiui
vocem de cœlo, tan-
quam vocem aquarũ
multarum,& tanq̃ vo
cem tonitrui magni:

&vo-

&vocem quam audiui,sicut citharœdorum cithari
3 zantium in citharis suis.¶Et cantabant quasi canti-
cum nouum ante sedẽ,& ante quatuor aĩalia,& se-
niores:& nemo poterat dicere canricum,nisi illa cẽ
tum quadraginta quatuor millia,qui empti sunt de
4 terra.¶Hi sunt qui cũ mulieribus non sunt coinqui-
nati . Virgines enim sunt.Hi sequuntur Agnũ quo-
cnnque ierit.Hi empti sunt ex hominibus primitiæ
5 Deo & Agno : ¶ & in ore eorum non est inuentum
mendacium: sine macula enim sunt -ante thronum
6 Dei`. ¶ Et vidi alterum angelum volantẽ per mediũ
cœli habentem Euangelium æternum, vt euangeli-
B zaret sedentibus super terram,& super omnem gẽ
7 tem,& tribum,& linguam,& populum: ¶dicens ma
gna voce,|Timete Dominum,& date illi honorem
quia venit hora iudicij eius:& adorate eum qui fe-
cit cęlum & terram,`mare & omnia quæ in eis sunt'
8 & fontes aquarum.¶Et alius angelus secutus est,di-
cens:Cécidit,cécidit Babylon illa magna: quæ à vi-
9 no iræ fornicationis suæ potauit oẽs gentes.¶Et ter
tius angelus secutus est illos,dicens voce magna: Si
quis adorauerit bestiam & imaginem eius,& acce-
perit charactèrem in fronte sua , aut in manu sua :
10 & hic bibet de vino iræ Dei, quod mistum est mero
in calice iræ ipsius , & cruciabitur igne & sulphure
in conspectu angelorum sanctorum,& ante conspe
11 ctum Agni.¶& fumus tormentorum eorum ascẽdet
C in secula seculorum:nec habent requiem die ac no
cte,qui adorauerunt bestiam & imaginem eius, &
12 siquis acceperit charactèrem nominis eius.¶Hic pa
tientia Sanctorum est,qui custodiunt mandata Dei
13 & fidem Iesu.¶ Et audiui vocem de cœlo dicentem
mihi: Scribe, Beati mortui qui in Dño moriuntur.
Amodò iam dicit Spiritus,,vt requiescant à labori-
14 bus suis:opera enim illorum sequuntur illos.¶Et vi
di,& ecce nubem candidam:& super nubem seden-
tem similem Filio hominis,habentem in capite suo
coronam auream , & in manu sua falcem acutam .
15 ¶Et alius angelus exiuit de tẽplo , clamans voce ma
gna ad sedentem sup nubem:|Mitte falcem tuam &
mete , quia venit hora vt metatur : qm aruit messis
16 terræ.¶Et misit qui sedebat super nubem , falcẽ suã
17 in terram:& demessa est terra.¶Et alius angelus exi
uit de templo quod est in cœlo , habens & ipse fal-
18 cem acutam.¶ Et alius angelus exiuit de altari qui
habebat potestatem supra ignem: & clamauit voce
magna ad eum qui habebat falcem acutam,dicens:

Mitte falcem tuã acu-
tam , & vindemia bo-
tros vineæ terræ:quo-
niam maturæ sunt vuę
19 eius . ¶ Et misit ange-
lus falcem suam acu-
tam in terram, & vin-
demiauit vineam ter-
ræ, & misit in lacũ iræ
20 Dei magnum:¶ & cal-
catus est lacus extra ci
uitatem,& exiuit san-
guis de lacu vsque ad
frænos equorum per stadia mille sexcenta.

CAPVT XV.

1 ET vidi aliud signum in cœlo magnum & mi-
A rabile: Angelos septem,habentes plagas se
ptem nouissimas . Quoniam in illis cõsum-
2 mata est ira Dei . ¶ Et vidi tanquam mare vitreum
mistũ igne,& eos qui vicerunt bestiam & imaginem
eius, & numerum nominis eius,stantes super mare
3 uitreũ,habentes citharas Dei:¶& cantantes canticũ
Moysi serui Dei,& canticum Agni,dicentes : Ma-
B gna & mirabilia sunt opera tua Domine Deus oẽs:
4 iustæ & veræ sunt viæ tuæ * rex seculorum . ¶ ‖ Quis
non timebit te Dñe,& magnificabit nomen tuum?
quia solus pius es,quoniam oẽs gentes venient , &
adorabunt in conspectu tuo , quoniam iudicia tua
5 manifesta sunt.¶Et post hæc vidi,& ecce apertũ est
6 templum tabernaculi testimonij in cœlo:& exierũt
C septem angeli,habentes septem plagas,de templo:
vestiti `lapide` mundo & candido,& præcincti circa
7 pectora zonis aureis.¶Et unum de quatuor aĩalibus
dedit septem angelis septem phialas aureas,plenas
8 iracundię Dei uiuentis in secula seculorũ,Et imple
tũ est templũ fumo à maiestate Dei , & de virtute
eius:& nemo poterat introire in templũ,donec cõ-
summarentur septem plagæ septem angelorum .

CAPVT XVI.

1 ET audiui vo
A cem magnã
de templo ,
dicẽtem se
ptem angelis:Ite,& ef
fundite septẽ phialas
2 irę Dei in terram,¶Et
abijt primus*,& effu-
dit phialam suã in ter
ram, & factum est uul
nus sæuum & pessimũ
in hoĩes qui habebãt
charactêrem bestiæ :
3 & in eos qui adorauerunt imaginem eius.¶Et secun
dus-angelus`effudit phialam suã in mare, & factus
est sanguis tanquã mortui:& oĩs aĩa uiuens,mortua
4 est in mari.¶Et tertius effudit phialam suam super
flumina & super fontes aquarum: & factus est san-
5 guis.¶Et audiui angelum `aquarum` dicentem : In-
stus es Dñe,qui es,& qui eras,sanctus,`quia` hæc iu
6 dicasti: ¶quia sanguinem Sanctorum & Propheta-
rũ effuderunt, & sanguinẽ eis dedisti bibere : digni
7 enim sunt.¶Et audiui alterum dicentem: Etiam Do
mine Deus omnipotens uera'& iusta iudicia tua.
8 ¶Et quartus-angelus` effudit phialã suam in solem,
B & datũ est illi æstu affligere hoĩes & igni:¶ & æstua-
9 uerunt hoĩes æstu magno, & blasphemauerunt no
men Dei habentis potestatem super has plagas,ne
que egerunt pœnitentiam ut darent illi gloriam .
10 ¶Et quintus -angelus` effudit phialam suam super
sedem bestiæ: & factum est regnum eius tenebro-
sum,& commanducauerunt linguas suas præ dolo-
11 re:¶& blasphemauerunt Deum cœli prę doloribus
& uulneribus suis:& non egerunt pœnitentiam ex
12 operibus suis.¶Et sextus -angelus` effudit phialam
suam in flumen illud magnum Ephráten:& siccauit
C aquã eius,ut prepararẽt uia regibus ab ortu solis.
13 ¶Et uidi de ore draconis,& de ore bestiæ, & de ore
pseudoprophetæ* spũs tres immundos in modum
14 ranarum.¶Sunt spũs dæmoniorum facientes signa,
& procedunt ad reges totius terræ congregare il-
los in prælium ad diem magnum omnipotẽtis Dei.
15 ¶‖Ecce venio sicut fur:Beatus qui uigilat , & custo-
dit uestimenta sua,ne nudus ambulet , & uideant

tur-

Marginal notes: -4. | 4. Esd.16.d 61. Ec.12.d.13 Psal.145.a.6 Ac.14.c.15 | `& mare | Is.21.c.9 Ie.51.a.8 Infrà 18.a.2. | Ioel 3.c.13. Mat. 13:c.39. | * Domine | Ie.10.a.7 | *lino | *angelus | -s. | `quartũ 7. `qui | -s. | -s. | -s. | *exire | Suprà 3.a.3.

Ma.24.d. 16 turpitudinem eius.¶Et cõgregabit illos in locũ qui
2.d.44. 17 vocatur Hebraicè Armagedon.¶Et ſeptimus ange-
Lu.12.c.39. lus effudit phialam ſuam in aërem:& exiuit vox ma
40. D gna de templo à throno dicens: Factum eſt.¶Et fa-
1.Cor.5. 18 cta ſunt fulgura & voces,& tonitrua:& terræmotus
a.3. factus eſt magnus,qualis nunquam fuit ex quo ho-
-5. mines fuerũt ſuper terram,talis terręmotus, ſic ma
19 gnus.¶Et facta eſt ciuitas magna in tres partes:& ci
uitates Gẽtiũ eecidetũt.Et Babylon magna venit in
memoriã añ Deũ date illi calicẽ vini indignationis
20 iræ eius.¶Et omnis inſula fugit,& montes non ſunt
21 inuenti.¶Et grando magna ſicut talentum deſcen-
dit de cœlo in homines,& blaſphemauerunt Deum
homines propter plagam grandinis: quoniam ma-
gna facta eſt vehementer.

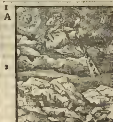
CAPVT XVII.

1 ET venit vnus de ſeptem angelis qui habebãt
A ſeptem phialas,& locutus eſt mecũ,dicẽs:
Veni, oſtendã tibi damnationẽ meretricis
2 magnę,quę ſedet ſuper aquas multas,¶cum qua for
nicati ſunt Reges terrę, & inebriati ſunt qui inhabi-
3 tãt terrã de vino proſtitutionis eius.¶Et abſtulit me

in ſpũ in deſertum. Et
vidi mulierẽ ſedẽtem
ſuper beſtiã coccineã,
plenã nominibus bla-
ſphemiæ, habentem
capita ſeptem,& cor-
4 nua decẽ. ¶Et mulier
erat circũdata purpu
B rã & coccino,& inau-
ratã auro, & lapide
precioſo, & margari-
tis, habens poculũ au
reum in manu ſua ple
abomina-tionũ 10.5. nũ abominatione & immũditiã fornicationis eius.
5 ¶Et in [illegible] eius nomen ſcriptũ Myſteriũ: Babylon
magna,mater fornicationum & abominationũ ter-
6 ræ.¶Et vidi mulierem ebriam de ſanguine Sanctorũ
& de ſanguine martyrũ Ieſu.Et miratus ſum cùm vi
7 diſſem illã admiratione magna.¶Et dixit mihi ange
lus:Quare miraris?Ego dicam tibi ſacramẽtum mu
lieris,& beſtiæ quæ portat eam,quæ habet capita ſe
8 ptem,& cornua decem.¶Beſtia quam vidiſti fuit,&
eſt,& aſcenſura eſt de abyſſo,& in interitum ibit: &
8- mirabuntur inhabitãtes terram(quorum non ſunt
C ſcripta nomina in libro vitæ à cõſtitutione mundi)
9 vidẽtes beſtiam quæ erat,& non eſt.¶Et hic eſt ſen
ſus,qui habet ſapiẽtiam.Septem capita:ſeptem mõ
tes ſunt,ſuper quos mulier ſedet,& reges ſeptẽ ſunt.
-7. 10 ¶Quinque ceciderunt,vnus eſt,& alius nondum ve
nit: & cũ venerit, oportet illũ breue tẽpus manere.
11 ¶Et beſtia quæ erat,& non eſt:& ipſe octaua eſt, &
12 de ſeptem eſt,& in interitum vadit.Et decẽ cornua
quæ vidiſti: decẽ reges ſunt,qui regnũ nondũ acce-
accipiunt perũt,ſed poteſtatẽ tanq̃ reges vna hora accipient
13 poſt beſtiam.¶Hi vnum conſilium habẽt & virtutẽ:
14 & poteſtatẽ ſuam beſtiæ tradent.¶Hi cum Agno pu
1.Ti.6.c.15. gnabũt,& Agnus vincet illos: quoniã Dominus do
minorũ eſt,& Rex regũ,& qui cũ illo ſunt vocati,&
Inf.19.c.16. D electi,& fideles.¶Et dixit mihi: Aquæ quas vidiſti
15 vbi meretrix ſedet:populi ſunt,& Gentes,& linguę.
16 ¶Et decẽ cornua quæ vidiſti in beſtia hi odiẽt forni
cariã,& deſolatã faciẽt illam & nudã,& carnes eius
17 mãducabũt,& ipſam igni cõcremabũt.¶Deus enim
dedit in corda eorum, vt faciant quod placitum eſt
illi,vt dent regnum ſuum beſtiæ donec cõſummẽtur
18 tur verba Dei.¶Et mulier quã vidiſti:eſt ciuitas ma-
gna quæ habet regnum ſuper reges terræ.

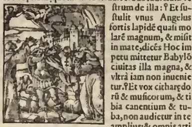
CAPVT XVIII.

1 ET Poſt hęc vi-
A di alium ange
lum deſcẽden
tem de cœlo, haben-
tẽ poteſtatẽ magnã &
terra illuminata eſt à
2 gloria eius.¶Et excla-
mauit in fortitudine, forti vo-ce 11.
dicens: Cecidit ceci- Iſa.21.c.9.
dit Babylon magna,& Ier.51.a.8.
facta eſt habitatio dæ Su.14.b.8.
moniorũ, & cuſtodia
omnis ſpiritus immũ
di,& cuſtodia omnis volucris immũdæ, & odibilis.
3 ¶quia de vino iræ fornicationis eius biberũt omnes
Gẽtes,& reges terræ cum illa fornicati ſunt:& mer-
catores terræ de virtute deliciarium eius diuites fa
4 cti ſunt.¶Et audiui aliam vocem de cœlo,dicẽtem:
B Exite de illa populus meus,vt ne participes ſitis de
5 lictorũ eius,& de plagis eius nõ accipiatis.¶Quoniã
peruenerunt peccata eius vſque ad cœlum:& recor
6 datus eſt Deus iniquitatũ eius.¶Reddite illi ſicut Dominus
& ipſa reddidit vobis, & duplicate duplicia ſecun-
dũ opera eius:In poculo quo miſcuit,miſcete illi du
7 plũ.¶Quantũ glorificauit ſe,& in delicijs fuit:tãtum
date illi tormentum & luctum:quia in corde ſuo di
C cit, Sedeo regina,& vidua non ſum,& luctum non Iſa.47.b.8.
8 videbo.¶Ideo in vna die venient plagæ eius, mors,
& luctus,& fames,& igne cõburetur: quia fortis eſt
9 Deus qui iudicabit illam.¶Et flebũt & plangent ſe Dominus.
ſuper illam reges terræ,qui cum illa fornicati ſunt,
& in delicijs vixerunt,cùm viderint fumũ incendij
10 eius:¶longè ſtantes ꝓp timorem tormentorũ eius,
D dicentes:Væ,væ, ciuitas illa magna Babylon, ciui-
tas illa fortis:quoniã una hora uenit iudiciũ tuum.
11 ¶Et negociatores terrę flebunt & lugebunt ſuper il-
12 lam:quĩa merces eorum nemo emet amplius,¶ mer-
ces auri,& argenti,& lapidis precioſi,& margaritę,
& byſſi,& purpuræ, & ſerici,& cocci, & oẽ lignum
thyinum,& oſa vaſa eboris,& oĩa vaſa de lapide pre
13 cioſo,& æramẽto,& ferro,& marmore,¶& cynamó
mum,& odoramentorũ,& unguẽti, & thuris, & ui & amomum
E ni,& olei,& ſimilę,& tritici,& iumẽtorũ, & ouiũ, &
equorũ,& rhedarũ,& mãcipiorũ,& animarũ hoĩum.
14 ¶Et poma deſiderij animæ tuæ diſceſſerunt à te, &
omnia pinguia & præclara perierunt à te, & am-
15 plius illa iã non inuenient.¶Mercatores horum qui hominũ.
diuites facti ſunt, ab ea longè ſtabunt propter timo
16 rem tormentorum eius,flentes ac lugentes,¶& dicẽ
tes:Væ,væ,ciuitas illa magna,quę amicta erat byſſo
& purpura,& cocco,& deaurata erat auro,& lapide
17 precioſo, & margaritis: quoniã vna hora deſtitutæ
ſunt tãtæ diuitiæ:& omnis gubernator,& omnis qui
in lacum nauigat, & nautæ,& qui in mari operãtur,
18 longè ſteterunt,¶& clamauerunt videntes locum
incendij eius,dicentes.Quæ ſimilis ciuitati huic ma
19 gnæ?¶Et miſerũt puluerẽ ſuper capita ſua, & clama
uerũt flentes,& lugentes dicentes.Væ,væ,ciuitas il
F la magna, in qua diuites facti ſunt oẽs qui habebãt
naues in mari de precijs eius: quoniã vna hora deſo

lata

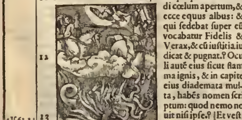
*exultate super eam cœli 7.
26 lata est.¶ Exulta super eam cœlũ & sancti Apostoli
& Prophetæ:quoniam iudicauit Deus iudicium ve
21 strum de illa : ¶ Et su-
stulit vnus Angelus

fortis lapidẽ quasi mo
larẽ magnum, & misit
in mare,dicẽs Hoc im
petu mittetur Babylõ
ciuitas illa magna, &
vltrà iam non inuenie
22 tur.¶ Et vox citharœdo
G rũ & musicorum, & ti
bia canentium & tu-
ba,non audietur in te
amplius:& omnis arti
fex omnis artis non inuenietur in te amplius:& vox
23 molæ non audietur in te amplius:¶ & lux lucernę nõ
lucebit in te amplius:& vox sponsi & sponsæ nõ au-
dietur adhuc in te:quia mercatores tui erant princi
pes terrę quia in veneficijs tuis errauerũt oẽs gẽtes.
24 ¶ Et in ea sanguis Prophetarũ & Sanctorum inuen-
tus est & omnium qui interfecti sunt in terra.

CAPVT XIX.

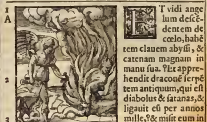
*turbarum.
1 POst hæc audiui quasi vocẽ *turbarũ* multarũ
A in cœlo dicentiũ:Allelu-Ia.Laus,& gloria,
2 & virtus Deo nostro est:¶ quia vera & iusta
iudicia sunt eius,qui iudicauit de meretrice magna,
quæ corrupit terram in prostitutione sua, & vindi-
cauit sanguinẽ seruorum suorum de manibus eius.
3 ¶ Et iterũ dixerunt:Allelu-Ia.Et fumus eius ascẽdit
4 in secula seculorũ.¶ Et ceciderunt seniores viginti
quatuor,& quatuor animalia, & adorauerunt Deũ
sedentem super thronum dicẽtes:Amen Allelu-Ia.
5 ¶ Et vox de throno exiuit,dicens:Laudẽ dicite Deo
nostro oẽs serui eius:& qui timetis eũ pusilli & ma-
*turbæ 5.
6 gni.¶ Et audiui quasi vocẽ *turbæ* magnæ, & sicut vo
cem aquarum multarum,& sicut vocem tonitruorũ
magnorũ,dicẽtiũ:Allelu-Ia:quoniam regnauit Dñs
7 Deus noster omp̃s.¶ Gaudeamus & exultemus, &
& demus gloriam ei:quia venerunt nuptiæ Agni,&
8 vxor eius præparauit se.¶ Et datum est illi vt coope
B riat se byssino splendẽti & candido: Byssinum enim
9 iustificationes sunt Sanctorum.¶ Et dixit mihi:Scri-
a Matt.22.a.2. Luc.14.d.
be,|Beati qui ad cęnam nuptiarũ Agni vocati sunt.
b Inf. 22.b.9.
10 Et dixit mihi:Hæc verba Dei vera sunt. ¶ | Et cécidi
ante pedes eius,vt adorarem eum.Et dixit mihi: Vi
de ne feceris:conseruus tuus sum, & fratrũ tuorum
habentium testimonium Iesu. Deum adora. Te-
11 stimonium enim Iesu est spiritus prophetiæ.¶ Et vi
di cœlum apertum,&

ecce equus albus: &
qui sedebat super eũ
vocabatur Fidelis &
Verax,& cũ iustitia iu
12 dicat & pugnat.¶ Ocu
li autẽ eius sicut flam
ma ignis, & in capite
eius diademata mul-
ta, habẽs nomen scri
ptum: quod nemo no
c If.63.a.1
13 uit nisi ipse.¶ |Et vesti
C tus erat veste aspersa
*vocabatur.
14 sanguine:& *vocatur* nomen eius Verbum Dei.¶ Et
exercitus qui sunt in cęlo,seqnebãtur eum in equis
15 albis,vestiti byssino albo & mundo.¶ Et de ore eius
procedit gladius *acutus: vt in ipso percutiat Gen-
tes,|Et ipse reget eas in virga ferrea : & ipse calcat
*ex vtraque parte. a Psal.2.b.9. Sup.17.d.14. 1.Tim.6.c.15.
16 torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis.¶ Et ha-
bet in vestimento & in fœmore suo scriptum : | Rex
17 regum,& Dñs dñantium. ¶ Et vidi vnum angelum
stantem in sole,& clamauit voce magna,dicẽs omni
bus auibus quæ volabant per medium cœli: Venite
18 & congregamini ad cœnam magnam Dei:¶ vt man
D ducetis carnes regum,& carnes tribunorum,& car
nes fortium,& carnes equorũ & sedentium in ipsis,
& carnes omnium liberorum,& seruorum,& pusil-
19 lorum & magnorum.¶ Et vidi bestiam & reges terrę
& exercitus eorum congregatos ad faciendum præ
lium cũ illo qui sedebat in equo & cũ exercitu eius.
20 ¶ Et apprehensa est bestia,& cũ ea pseudopropheta,
qui fecit signa coram ipso, quibus seduxit eos qui
acceperunt charactêrem bestiæ,& qui adorauerunt
imaginem eius. Viui missi sunt hi duo in stagnum
21 ignis ardentis. & sulphure : ¶ Et cæteri occisi sunt in
gladio sedentis super equum,qui procedit de ore ip
sius:& omnes aues saturatę sunt carnibus eorum.

CAPVT XX.

1 ET vidi ange
A lum descẽ-

dentem de
cœlo,habẽ
tem clauem abyssi, &
catenam magnam in
manu sua. ¶ Et appre-
2 hendit draconẽ serpẽ
tem antiquum,qui est
diabolus & satanas,&
ligauit eũ per annos
3 mille,¶ & misit eum in
abyssum, & clausit,&
signauit super illum,vt nõ seducat amplius Gentes
donec consummentur mille anni,& post hæc opor
4 tet illum solui modico tempore.¶ Et vidi sedes:& se
derunt super eas,& iudicium datum est illis,& ani-
mas decollatorũ propter testimoniũ Iesu, & ꝓpter
B verbum Dei,& qui non adorauerunt bestiã, neque
imaginem eius,nec acceperunt charactêrẽ *eius* in —f.
frõtibus aut in manibus suis,& vixerunt & regnaue
5 runt cum Christo mille annis.¶ Cæteri mortuorum
non vixerunt,donec cõsummentur mille anni. Hæc
6 est resurrectio prima.¶ Beatus & sanctus qui habet
partẽ in resurrectione prima, in his secunda mors
non habet potestatem:sed erunt sacerdotes Dei &
7 Christi,& regnabunt cum illo mille annis.¶ |Et cùm b Eze.39.a
C consummati fuerint mille anni,soluetur satanas de
carcere suo,& exibit & seducet Gentes,quæ sunt su
8 per quatuor angulos terrræ,Gog,¶ & Magog,& con
gregabit eos in prælium,quorum numerus est sicut
9 arena maris.¶ Et ascenderunt super latitudinem ter
ræ,& circuierunt castra Sanctorum,& ciuitatem di
lectam. Et descendit ignis a Deo de cœlo, & de-
10 uorauit eos:¶ & diabolus qui seducebat eos missus
in stagnũ ignis & sulphuris ,vbi & bestia & pseudo
propheta cruciahũtur die,ac nocte in secula seculo
11 rũ.¶ Et uidi thronum magnum candidum,& seden-
tem super eum,à cuius conspectu fugit terra & cœ-
12 lum, & locus nõ est inuentus *eis*.¶ Et uidi mortuos *ab eis 19.
magnos,& pusillos stantes in conspectu throni, &
libri aperti sunt:& alius liber apertus est,qui est ui-
tæ: & iudicati sunt mortui ex his quæ scripta erant

13 in libris secundùm opera ipsorum. ¶& dedit marę
mortuos,qui in eo erant, & mors & infernus dede-
runt mortuos suos,qui in ipsis erãt;& iudicatũ est de
14 singulis secundùm opera ipsorum ., ¶ Et infernus &
mors missi sunt in stagnum ignis . Hæc est mors se-
15 cunda ; ¶ Et qui non inuentus est in libro vitæ scri-
ptus,missus est in stagnum ignis.

CAPVT XXI.

g Isa.65.c.17.& 66.g.23. 2.Pet.3 c.14.
1 ET vidi cœlum nouum,& terrã nouam. Pri
A mũ enim cœlum,& prima terra abijt , &
2 mare iam non est. ¶Et ego Iohannes vidi
sanctam ciuitatem Ierusalem nouam de-
scendetem de cœlo,à Deo paratam , sicut sponsam
3 ornatam viro suo. ¶Et audiui uocẽ magnam de thro
B dicentem:Ecce tabernaculum Dei cum hominibus,
& habitabit cũ eis. Et ipsi populus eius erũt, & ipse
g Is.25.c.8 Ieu.7 a,17.
4 Deus cum eis eorum Deus: ¶ & absterget Deus om
oẽm lachrymam ab oculis eorum, & mors ultrà nõ
erit,neque luctus,neque clamor , neque dolor erit
quia.1.
5 vltrà quæ prima abierunt . ¶ Et dixit qui sedebat in

g Isa.43.c.19. 2.Cor.5.d.17.
throno: Ecce noua fa
cio omnia.Et dixit mi
hi:Scribe quia hęc ver
ba fidelissima sunt &
Suprà 1.h.8.
6 vera . ¶ Et dixit mihi:
Factum est , ego sum
Alpha & Omega,ini-
tium & finis.Ego sitiẽ
ti dabo de fonte aquę
7 vitæ gratis. ¶Qui vice-
rit, possidebit hæc : &
ero illi Deus , & ille
8 erit mihi filius. ¶Timi
C dis autẽ & incredulis,& execratis , & homicidis ,&
fornicatoribus, & veneficis, & idololatris, & oĩbus
mẽdacibus,pars illorum erit in stagno ardẽti igne ,
9 & sulphure,quod est mors secunda . ¶ Et venit vnus
de septẽ angelis habentibus phialas plenas septem
plagis nouissimis,& locutus est mecũ dicẽs: Veni,&
10 ostendam tibi sponsam,vxorẽ Agni. ¶Et sustulit me
in spiritu in montẽ magnum & altum:& ostendit mi
D hi ciuitatem sanctam Ierusalem descendentem de
11 cœlo à Deo, ¶habentẽ claritatẽ Dei,& lumen eius si
mile lapidi precioso,tanquam lapidi iaspidis , sicut
12 crystallum. ¶Et habebat murum magnum & altum,
angulos
habentem portas duodecim,& in portis, angelos
duodecim , & nomina inscripta , quæ sunt nomina
13 duodecim tribuum filiorum Israel. ¶Ab oriente,por
tæ tres:& ab Aqlone,portæ tres:& ab Austro portæ
14 tres:& ab occasu,portę tres. ¶Et murus ciuitatis hñs
fundaméta duodecim,&in ipsis duodecĩ noĩa duo-
15 decim apl'orũ Agni. ¶Et q loquebaẽ mecũ,hẽbat mẽ
arundineam.
E surã arũdineam aureã,vt metireẽ ciuitatẽ & portas
16 eius & murũ. ¶Et ciuitas in quadro posita est,& lõgi
tudo eius tantã est,quanta & latitudo:& mensus est
*aurea.
ciuitatẽ de arundine*per stadia duodecim millia:&
lõgitudo,& altitudo,& latitudo eius æqualia sunt .
17 ¶Et mẽsus est murum eius centum quadragintaqua
18 tuor cubitorũ,mensura hominis quæ est angeli: ¶ Et
erat structura muri eius ex lapide iaspide : ipsa verò
19 ciuitas aurum mundum, simile vitro mundo . ¶ Et
F fundamenta muri ciuitatis oĩ lapide precioso orna
ta. Fũdamẽtũ primũ,iaspis:secundum sapphirus:ter
20 tium,calcedonius:quartum smaragdus, ¶quintũ,sar
donix:sextũ,sardius:septimũ,chrysolitus:octauũ,be
ryllus:nonũ,topazius:decimũ,chrysoprasus:vndeci
21 mũ,hyacinthus:duodecimum,amethistus. ¶ Et duo
decim portę:duodecim margaritę sunt, p singulas ,
& singulę portę erãt ex singulis margaritis:& platéa
ciuitatis aurum mundũ, tãquam vitrum perlucidũ .
22 ¶Et templum non vidi in ea . Dominus enim Deus
omnipotẽs templũ illius est,& Agnus. ¶ Et ciuitas
g Isa.60.d.19.
23 non eget Sole, neque Luna vt luceant in ea.nã clari
tas Dei illuminauit eam,& lucerna eius est Agnus.
*Illuminabit.
24 ¶Et ambulabũt Gentes in lumine eius:& reges ter-
g Isa.60.c.11.
25 ræ afferent gloria suã & honorẽ in illam. ¶ Et portæ
26 eius nõ claudẽtur per diẽ:nox enim nõ erit illic. ¶Et
27 afferẽt gloriã & honorẽ Gẽtiũ in illã. ¶Non intrabit
in eã aliquod coinquinatũ aut abominationẽ faciẽs
& mẽdacium:nisi qui scripti sunt in libro vitæ Agni.

CAPVT XXII.

1 ET ostendit mihi fluuium aquę viuæ,splen-
A didum tanquam chrystallum, proceden
2 tem de sede Dei & Agni. ¶ In medio pla-
téæ eius , & ex vtraqne parte fluminis li-
gnum vitæ afferens fructus duodecim , per menses
singulos reddens fructum suum . Et folia ligni ad
3 sanitatem Gentium. ¶Et oẽ maledictũ non erit am
plius:& sedes Dei & Agni in illa erunt,& serui eius
4 seruient illi. ¶Et uidebunt faciẽ eius:& nomen eius
g Isa.60.d.20.
5 in frontibus eorũ: ¶Et nox vltrà non erit.& nõ ege-
bunt lumine lucernæ,neq; lumine solis quoniã Do
illuminabit.
minus Deus illuminat illos,& regnabunt in secula
6 seculorũ. ¶Et dixit mihi:Hæc uerba fidelissima sunt,
B & vera.Et Dñs Deus spirituũ pphetarũ misit ange-
lũ suum , ostendere seruis suis quæ oportet fieri ci-
7 tò. ¶Et ecce venio uelociter.Beatus qui custodit ver
8 ba prophetiæ libri huius. ¶Et ego Iohannes qui au-
g Sup.10.b.10.
diui & vidi hæc. Et postq̃ audissem & vidissem, cé-
cidi vt adorarẽ ante pedes angeli, qui mihi hæc o-
9 stẽdebat: ¶& dixit mihi : Vide ne feceris: conseruus
enim tuus sum,& fratrum tuorum prophetarum,&
* prophetia.
eorum qui seruant verba* libri huius : Deum ado-
10 ra . ¶ Et dixit mihi. Ne signaueris verba prophetiæ
C libri huius : tempus enim propè est . ¶ Qui nocet ,
11 noceat adhuc : & qui in sordibus est, sordescat ad-
iustitiam faciat.
huc : & qui iustus est, iustificetur adhuc : & sanctus
12 sanctificeẽ adhuc. ¶Ecce uenio citò, & merces mea
g Isa.41.b.4. 44.a.6. Suprà 1.b.8. 21.b.6.
13 mecũ est,reddere unicuiq; secundũ opera sua. ¶ E-
go sum Alpha & Omega,primus & nouissimus , prin
*In sanguine Agni.
14 cipiũ & finis. ¶Beati q lauant stolas suas*: vt sit pote
stas eorũ in ligno vitæ,& per portas intrent in ciui-
15 tatẽ. ¶Foris canes & venefici,& impudici,& homici
dæ,& idolis seruientes,& oĩs qui amat & facit men
16 daciũ.Ego Iesus misi angelũ meum,testificari uobis
D hæc in Ecclesijs.Ego sum radix & genus Dauid,stel
17 la splendida & matutina. ¶Et Spũs & spõsa dicunt:
g Isaiæ 55.a.1.
Veni.Et qui audit,dicat,Veni:& qui sitit,ueniat: &
18 qui vult accipiat aquã vitæ gratis. ¶Contestor enim
oĩ audienti uerba prophetiæ libri huius.Si quis ap-
posuerit ad hęc,apponet Deus super illũ plagas scri
19 ptas in libro isto . ¶Et si quis diminuerit de uerbis li
bri prophetiæ huius, auferet Deus partẽ eius de li-
bro uitæ,& de ciuitate sancta, & de his quæ scripta
20 sunt in libro isto. ¶ dicit qui testimonium perhibet
istorum . Etiam venio citò: Amen . Veni Dñe Iesu.
21 ¶Gratia Dñi nostri Iesu Chri cũ oĩbus vobis. Amẽ.

Testamenti Noui Finis .

INDEX TESTIMONIORVM A' CHRISTO, ET APOSTOLIS

in Nouo Testamento citatorum ex Veteri:

Quæ huc in id congesta sunt, vt pij lectores natiuam quorundam intelligentiam facilè assequi valeant, quæ ab ipso Christo vero Interprete & Spiritu eius, per Apostolos sit tradita; perspiciantq́; in quem vsum ea adduxerint Apostoli, & Euangelistæ.

GENESIS.

1 d Masculum & fœminam fecit eos. Matt.19.a, Mar.10.a
2 a Requieuit Deus die septima ab omnibus operibus suis Heb. 4. b
2 b Factus est primus homo Adã in animã viuentẽ. 1.Cor.15.f
2 d Dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori. Mat. 19.a, Mar.10.a, Eph. 5.g, 1.cor.6.d
2 d Erût duo in carne vna. Mat. 19.a, Mar.10.a, 1.Cor 6.d, Ephe. 5.g
12 a Exi de terra tua & de cognatione tua. Act.7.a
12 a Et in semine tuo benedicentur omnes Gentes, Act 3. d, Gal. 3.b
15 b Sic erit semen tuum Rom. 4.c
15 b Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam. Rom.4.a, Iaco.2.d, Gala. 3.a
15 c Erit semen tuum peregrinum in terra non sua. Act.7.a
17 a Quia patrem multarum Gentium constitui te. Rom. 4.c
18 b Secundùm hoc tempus veniam, & erit Saræ filius Ro.9.b
21 b Eiice ancillam & filium eius Gal.4.d
21 b In Isaac vocabitur tibi semen Rom. 9.b
22 c Nisi benedicens benedicam te, & multiplicans Heb. 6.c
22 d Quia benedicentur in te omnes gentes Gal.3.b, Act.3.d
25 c Quia maior seruiet minori Rom.9.c

EXODVS.

3 b Ego sum Deus Abraham, &c. Matt.22.c Marc. 12. c. Luca 20.f.
9 d In hoc ipsum excitaui te, vt ostendam in te potentiam meã. Roma. 9.d
12 g Os non comminuetis ex eo. Iohan.19.f
13 a Omne masculinum adaperiens vuluam. Luc.2.d
16 d Qui multum, non abundauit, &c. 2.Corint. 8.c
20 c Non mæchaberis. Mat.5.d
20 c Non adulterabis, Non occides, Non furtum facies, Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium, Non concupisces. Rom.13.c
20 c Non concupisces Rom 7.b
20 c Non occides Mat.5.c, Luc.18.d
20 c Honora patrem tuum, & matrem tuam. Mat.15.a, Mar. 7.b, Ephe.6.a
21 c Qui maledixerit patri suo, vel matri, morte moriatur. Matt.15.a, Marc.7.b
21 c Oculum pro oculo, dentem pro dente. Mat. 5 f
22 d Principi populi tui non maledices. Act.23.a
24 e Hic sanguis testamenti, quod mandauit ad vos Deus Heb.9.c
25 g Vide, omnia facito secundùm exemplar quod tibi ostensum est, &c. Heb.8.b, Act.7.f
32 a Fac nobis deos qui præcedant nos. Act.7.e
33 d Miserebor cui voluero, &c. Rom 9.5
34 d Non sicut Moyses ponebat velamen super faciem. 2.Cor. 2.c

LEVIT.

11 g Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum 1.Pet.1 c
18 a Qui fecerit homo, viuet in ea. Rom.10.b, Gal. 3.b
19 c Non periurabis Mat.5.c
19 d Diliges proximum tuum sicut teipsum. Ro.13.d, Gal.5.c Iacob.2.b, Mat.22.d. Mar.12.c
19 d Diliges proximum tuum. Mat.5.g
20 b Qui maledixerit patri, &c. Mat.15.a
24 d Oculum pro oculo.
26 b Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo &c. 2.cor.6.d

NVMERI.

9 b Os non comminuetis ex eo Ioh.19. f

DEVTER.

4 d Etenim Deus noster ignis consumens est. Heb.12. g
5 b Non concupisces. Ro.7.c, 13.c
5 b Non occides Mat.5.c, Luc.18.d
5 b Non mæchaberis. Mat.5.d, Lu.18.d
5 b Non furtum facies. Lu.18 d, Rom.13.c
5 b Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. Luc.18.d, Ro.13.c
5 b Honora patrem, & matrem. Matth. 15. a, Mar.7. b, Ephe.6.a
6 a Audi Israël, Dominus Deus tuus Deus vnus est, Mar.12.c
6 a Diliges Dominum Deum tuum &c. Matth. 22. d, Marc.12. c, Luc. 10.e
6 c 10 d Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies Matth.4.b, Luc.4.b
6 e Non tentabis Dominum Deum tuum. Mat.4.b, Luc.4.b

8 a *Non in solo pane &c.* Mat.4.a, Luc.4.a.
10 d *Deus personam hominis non accipit,* Gal.2.b.
18 e *Prophetam suscitabis vobis Dominus Deus.* Act.3.d, 7.e.
19 d *In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum.* 2.Cor.13.a, Matth.18.b. Iohan.8.c
19 d *Oculum pro oculo, dentem pro dente,* Mat.5.f.
21 d *Maledictus omnis qui pendet in ligno.* Gal.3.b
25 b *Non alligabis os boui trituranti.* 1.cor.9.a, 1.Tim.5.c.
25 b *Siquis mortuus fuerit, non habens filium.* Matth.22.c Mar.12.b, Luc.20.c
27 d *Maledictus oīs qui non permāserit in oībus quæ, &c.* gal.3.b
30 e *Quis ascendet in cælum?* Rom.10.b
30 e *Propè est verbum in ore tuo, &c.* Ro.10.b
32 e *Ego ad æmulationem vos adducam in nō Gentē, &c.* Ro.10.d
42 e *Mihi vindictam, ego retribuam.* Ro.12.d

IOSVE.

1 a *Non te deseram, neque derelinquam.* Heb.13.a

REG. II.

7 c *Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium.* Heb.4.b

REG. III.

19 b *Domine prophetas tuos occiderunt. &c.* Rom.11.a
19 b *Reliqui mihi septem millia virorum.* Ro.11.a

IOB.

5 e *Comprehendam sapientes in astutia eorum.* 1.co.3.d

LIBER PSAL.

2 a *Quare fremuerunt Gentes.* Act.4.c
2 b *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Act.13.e, Heb.1.b.5.b
2 e *Reges eos in virga ferrea* Apo.2.g.19.e
4 b *Irascimini & nolite peccare.* Ephe.4.f
5 e *Sepulchrum patens est guttur eorum.* Rom.3.b
6 e *Discedite à me omnes qui operamini iniquitatem.* Matth. 7.d, 25.d, Luc.13.f
8 b *Ex ore infantium & lactentium, &c.* Matth.21.b
8 c *Quid est homo, quòd memor es eius?* Heb.2.a
8 c *Omnia subiecit sub pedibus eius.* 1.cor.15.d
9 e *Quorum os maledictione & amaritudine plenum est.* Ro.3.c
13 a *Non est iustus quisquam, &c.* Rom.3.b
13 b *Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem* Rom.3.c
15 e *Prouidebam Dominum in conspectu &c.* Act.2.d
15 d *Nō dabis sanctum tuum videre corruptionē.* Act.2.e, 13.e
17 a *Ego ero fidens in eum.* Heb.2.e
17 g *Propterea confitebor tibi in Gentibus Domine.* Ro.15.b
18 a *Et quidem in omnem terram exiuit sonus eorum.* Rom.10.d
21 a *Eli, Eli, lammasabacthani.* Matt.27.e, Mar.15.c
21 e *Diuiserunt sibi vestimenta mea.* Mat.27.d, Iohan.19.e
21 e *Nunciabo nomen tuum fratribus meis.* Heb.2.e
23 a *Domini est terra. & plenitudo eius.* 1.co.10.f
24 c *Odio habuerunt me gratis.* Iohan.15.d
30 a *In manus tuas commendo spiritum meum.* Luc.23.f
31 a *Beati quorum remissæ sunt iniquitates.* Rom.4.a
33 e *Qui enim vult vitā diligere, & dies videre bonos.* 1.Pe.3.b
39 b *Hostiam & oblationem noluisti.* Heb.10.b
40 e *Qui manducat mecum panem.* Ioh.13.b
43 d *Propter te mortificamur tota die.* Rom.8.g
44 b *Tronus tuus Deus in seculum seculi.* Heb.1.c
50 a *Vt iustificeris in sermonibus tuis* Rom.3.a
54 d *Iacta super Dominum curam tuam.* 1.Pet.5.b
61 d *Vnusquisque autem propriam mercedem accipiet.* 1.cor.3.b
67 d *Ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem.* Ephe.4.b
68 b *Zelus domus tuæ comēdit me.* Iohan.2.d
68 b *Improperia improperantium tibi, ceciderunt super me* Rom.15.a.
68 e *Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum.* Rom.11.b.
68 e *Fiat commoratio eorum deserta.* Act.1.d
68 . *In siti mea potauerunt me aceto.* Ioh.19.f
77 a *Aperiam in parabolis os meum.* Mat.13.e
77 e *Panem cæli dedit eis.* Ioh.6.d
81 b *Ego dixi, Dij estis.* Ioh.10.g
88 d *Inueni Dauid seruum meum.* Act.13.d
90 e *Angelis suis mandauit de te.* Matth.4.a. Luc.4.b
93 b *Dissnouit cogitationes sapientum, qm vana sunt.* 1.Cor.3.d
94 e *Hodie si vocem eius audieritis.* Heb.3.b
94 d *Sicut iuraui in ira mea.* Heb.4.a
96 b *Et adorent eum omnes angeli eius.* Heb.1.c
101 d *Tu in principio Domine terram fundasti* Hebr.1.c
103 a *Qui facit angelos suos spiritus.* Heb.1.c
108 b *Et episcopatum eius accipiat alter.* Act.1.d
109 a *Dixit Dominus Domino meo.* Mat.22.d, Lu.20.g, Act.2.f
109 a *Sede à dextris meis.* Heb.1.d
109 a *Donec ponam inimicos tuos scabellū &c.* Heb.1.d, 1.Co.15.b
109 b *Tu es sacerdos in æternum.* Heb.5.b, 7.c
109 b *Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum.* Heb.7.c
111 b *Dispersit dedit pauperibus.* 2.Co.9.c
115 a *Credidi, propter quod locutus sum.* 2.Cor.4.c
115 a *Omnis homo mendax.* Rom.3.a
116 a *Laudate Dominum omnes Gentes.* Ro.15.c
117 a *Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo.* Heb.13.b.
117 d *Lapidem quem reprobauerunt ædificantes* Mat.21.d, Mar.12.a, Act.4.b, 1.Pet 2.b
117 d *Hosanna filio Dauid.* Mat.21.b
131 e *De fructu ventris tui ponam &c.* Act.1.e
139 a *Venenum aspidum sub labijs eorum.* Rom.3.b

PROVER.

3 a *Nolite esse prudentes apud vosmetipsos.* Rom.12.d
3 b *Fili mi, noli negligere disciplinam Domini, &c.* Heb.12.b
3 b *Quem diligit Dominus corripit, &c.* Heb.12.b, Apo 3.d
10 b *Charitas operit multitudinem pe.* 1.Pe.4.b
17 e *Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat.* 1.Thes.5.d, 1.Pet.3.b.
20 e *Qui maledixerit patri, vel matri.* Mat.15.a, Mar.7.b
25 c *Si esurierit inimicus tuus, &c.* Rom.12.d
26 b *Canis reuersus ad vomitum.* 2.Pet.2.d

ISAIAS

1 e *Nisi dominus sabaoth reliquisset nobis semen.* Rom.9.f
5 d *Homo plantauit vineam.* Matth.21.b, Luc.20.b, Mar.12.a
6 a *Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus.* Apoc.4.e
6 c *Auditu audietis, & non intelligetis.* Matt.13.b Marc.4 b, Luc.8.b, Act.28.f, Iohan.12.f, Rom.11.b
7 e *Ecce virgo in vtero habebit.* Matth.1.d
8 d *Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi Deus.* Heb.2.d
9 a *Terra Zabulon, & terra Nephtt.* Matth.4.e
10 e *Si fuerit numerus filiorum Israēl tanquam arena maris.* Rom.9 f.
11 a *Reuelabitur ille iniquus, quem Dominus interficiet Spiritu oris sui.* 2.Thess.2.c
11 e *Erit radix Iesse.* Rom.15.c, Act.13.d
21 e *Cécidit cécidit Babilon illa magna.* Apoc.14.b
22 d *Manducemus & bibamus, cras enim moriemur.* 1.Cor.15.e
22 f *Hæc dicit Sanctus & Verus, qui habet clauem Dauid.* Apoc.3.b.
25 c *Absterget Dominus omnem lachrymam ab oculis, &c.* Apoc.7.d, 21.b.
28 e *Quoniam in alijs linguis, &c.* 1.Cor.14.d
28 d *Ecce pono in Sion lapidem offensionis.* Rom 9.g, 1.Petr.2.b, Act.4.b.
29 d *Populus hic labijs me honorat.* Mat.15.a
29 e *Perdam sapientiam sapientum, & prudentiam &c.* 1.Cor.1.c, Mar.7.b.
33 e *Vbi sapiens? vbi Scriba? &c.* 1.Cor.1.c
40 a *Vox clamantis in deserto.* Mat.3.a, Mar.1.a, Lu.3.a, Iob 1.c
40 b *Omnis caro fœnum.* 1.Pet.1 d, Iac.1.d
40 d *Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis instruxit eum?* 1.Cor.2.d.
40 d *Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit?* Rom.11.d
41 b 44 a *Ego sum primus, &c.* Apoc.1 d, & 22.c
42 a *Ecce puer meus quem elegi.* Matt.12.b
43 d *Ecce noua facio omnia.* Apoc.21.b, 2.Cor.5.d
45 b *Numquid dicit figmentum ei qui se, &c.* Rom 9.d
45 d *Viuo ego, dicit Dominus, &c.* Rom 14.b
49 b *Posui te in lucem Gentium.* Act.13.g

49 c *Tempore accepto exaudiui te, &c.* 2.co.6.a
49 e *Non esurient neque sitient amplius.* Apo.7.d
50 b *Tunc expuerunt in faciem eius.* Matt.26.g
52 b *Quam speciosi pedes euangelizantium pacem.* Rom.10.
52 d *Propter quod exite de medio eorum, & separamini, &c.* 2.cor.6.d
52 b *Nomen Dei per vos blasphematur.* Rom.2.d
52 d *Quibus non est annunciatum de eo, videbunt.* Ro.15.e
53 a *Domine quis credidit auditui nostro?* Ro.10.c, Iohan.12.f
53 b *Ipse infirmitates nostras accepit.* Mat.8.c
53 c *Tanquam ouis ad occisionem.* Actu.8.f
53 d *Et cum iniquis reputatus est.* Marc.15.c, Luc.22.d
53 e *Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus.* 1.Pet.2.d. 1.Iohan.3.a
53 e *Qui peccata nostra pertulit in corpore.* 1.Petr.2.d
54 a *Lætare sterilis, quæ non paris.* Gal.4.d
54 c *Et erunt omnes docibiles Dei.* Ioh.6.e
55 a *Et qui sitis veniat; & qui vult, accipiat aquam vitæ gratis.* Apo.22.d
55 b *Dabo vobis sancta David fidelia.* Act.13.e
56 c *Domus mea domus orationis vocabitur.* Mat.21.b, Mar.11.c, Luc.19.g
59 b *Contritia & infœlicitas in vijs eorum.* Rom.3.c
59 c *Galeam salutis assumite.* Ephe.6.c, 1.Thess.5.b
59 d *Veniet ex Sion qui eripiat & auertat impietatem à Iacob.* Rom.11.d
60 c *Et portæ eius non claudentur per diem.* Apo.21.g
61 a *Spiritus Domini super me.* Luc.4.c
62 d *Dicite filiæ Sion, Ecce Rex tuus venit.* Mat.21.a
64 b *Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, &c.* 1.Cor.2.b
65 a *Inuentus sum à non quærentibus me.* Ro.10.d
65 a *Tota die expandi manus meas ad populum non credentem.* Rom.10.d
65 c *Nouos verò cælos & no. ter.* 2.Petr.3.c, Apoc.21.
66 a *Cælum mihi sedes est.* Act.7.f
66 g *Vbi vermis eorum non moritur.* Mar.9.g
60 d *Et ciuitas non eget sole &c.* Apoc.21.g
60 d *Nox vltrà non erit.* Apo.22.a

I E R E M.

7 b *Vos autem fecistis illam speluncam latronum.* Matth.21.b, Marc.11.c, Luc.19.g
9 g *Qui gloriatur, in Domino glorietur.* 1.Co.1.d, 2.Cor.10.d
10 a *Quis non timebit te Domine.* Apoc.15.b
17 d *Ego sum scrutans renes & corda.* Apo.2.f
31 c *Vox in Rama audita est* Matth.2.d
31 a *Ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios.* 2.Cor.6.d
31 e *Ecce dies venient, dicit Dominus, & consummabo super domum Israël & super domum Iuda testamentum nouum.* Heb.8.e
31 f *Hoc autem testamentum quod testabor ad illos, &c. Dabo leges meas in cordibus eorum.* Heb.10.c
51 a *Cecidit cecidit Babylon magna.* Apoc.18.a

E Z E C H.

3 a *Accipe librum, & deuora illum.* Apoc.19.d
20 b *Qui fecerit homo, viuet in ea.* Ro.10.b
32 b *Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum.* Mat.24.c
36 e *Nomen Dei per vos blasphematur inter Gentes.* Ro.2.d

D A N I E L.

9 g *Cum videritis abominationem desolationis quæ dicta est à Daniele propheta.* Matth.24.b, Mar.13 b, Luc.21.d

O S E E.

1 d *Et erit in loco vbi dictum est eis, Non plebs mea vos* Ro.9.e
2 d *Vocabo non plebem meam, plebem meam* Ro.9.e, 1.Pet.2.b
6 c *Misericordiam volo, & non sacrificium.* Mat.9.b, 12.a
10 b *Tunc incipient dicere montibus, Cadite super nos: & collibus, Operite nos.* Luc.23.d
11 a *Ex Aegypto vocaui filium meum.* Ma.2.c
13 d *Absorpta est mors in victoria.* 1.Cor.15.g

I O E L.

2 g *Et erit in nouissimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo.* Act.2.c
2 g *Omnis enim quicunque inuocauerit nomen Domini, saluus erit.* Rom.10.c

A M O S.

5 g *Nunquid victimas &c.* Act.7.e
6 a *Væ vobis diuitibus.* Luc.6.d
9 c *Post hæc reuertar, & readificabo tabernaculum David.* Act.15.c

I O N A S.

2 a *Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus.* Matth.12.e, Luc.11.d
3 b *Pœnitentiam egerūt in prædicatione Ionæ* Ma.12.d, Lu.11.e

M I C H A E.

5 a *Et tu Bethlehem terra Iuda* Matt.2.a
7 b *Veni separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem* Mat.10.d, Luc.12.g

A G G A E.

2 b *Adhuc semel, & ego mouebo non solum terram, sed & cælum* Heb.12.g

H A B A C.

1 b *Videte contemptores, & admiramini, & disperdimini; quia opus operor ego in diebus vestris.* Actor.13.f
2 a *Iustus autem ex fide viuit.* Ro.1.c, Ga.3.b

N A H V M.

1 d *Quàm speciosi pedes euangelizantium pacem?* Ro.10.c
4 b *Quid est quod Scribæ dicunt, quòd Eliam oporteat primùm venire.* Matt.17.b, Mar.9.b
4 b *Vt conuertat corda patrum in filios.* Luc.1.b

Z A C H A R.

8 c *Loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo.* Eph.4.f

M A L A C H.

1 a *Iacob dilexi, Esau autem odio ha.* Rom.9.c
3 a *Ecce, ego mitto angelum meum.* Matt.11.b, Mar.1.b, Luc.7.d, Iohan.1.c
4 b *Ipse est Elias qui venturus erat.* Ma.11.b
9 b *Ecce rex tuus venit.* Mat.21.a, Ioh.12.b
11 c *Et acceperunt triginta argenteos.* Ma.27.a
12 e *Videbunt in quem compunxerunt.* Ioh.19.g
13 c *Percutiam pastorem.* Matth.26.c, Mar.14.b

HEBRAICORVM, CALDAEORVM, GRAECORVMQVE NOMINVM INTERPRETATIO.

A

ARON, Mons siue montanus.
Abba, Pater, Syrum est verbum.
Abarim, Transitus, plu.nu. siue transeuntes
Abdemelech, Seruus regis.
Abdenago, seruus claritatis.
Abdias, Seruus Domini.
Abdon, seruus.
Abel, per aleph, Luctus. Ciuitas.
Abel, per he, in principio, Vanitas. Filius Adam.
Abessalom, Pater pacis.
Abia, Pater Domini.
Abiathar, Pater excellens.
Abigäil, Pater exaltationis.
Abimelech, Pater rex.
Abinadab, Pater spontaneus.
Abisag, Patris ignorantia.
Abner, Pater lucerna.
Abra, Ancilla, Gracum verbum,
Abram, Pater excelsus.
Abraham, Pater multitudinis.
Absalom, Pater pacis.
Acan, Tribulatio.
Accaron, Sterilitas.
Achab, Frater patris.
Achaia, Dolor, vel tristitia.
Achaz, Apprehendens, siue possidens.
Achimelech, Frater meus rex.
Achitob, Frater bonitatis.
Adam, Homo, siue terrenus; aut Rufus.
Adon, Dominus, aut basis.
Adonai, Domini mei, numero multitudinis. vnum est ex nominibus Dei quod interpres aliquando posuit pro nomine Dei tetragrammaton.
Adonias, Dominator Dominus.
Aegyptus, Angustię siue tribulationes. Hebraicè, Misraim.
Aeneas, Laudatus.
Aethiopia Graecè, ardorem significat: Hebraicè Cus dicitur, idest nigredo vel nigra.
Agabus, Locusta.
Agag, Tectum.
Agar, Peregrina.
Aggeus, Festiuus.
Ahod, Laudans.
Alexander, Auxiliator virilis.
Alexandria, Hebraicè dicitur No. quod interpretatur crudum, siue irritatio.
Allelu-Ia, Laudate Dominum.
Amalec, Populus lambens',
Aman, Mater, Timor eorum.
Aman, Conturbans.
Amana, Fides, siue veritas.
Amasai, per aleph, Fortis vel robustus.
Amasai. per ain, populi munus.
Amelech, Rex.
Amen, Fiat, efficiatur, aut firmum sit,
Aminadab, Populus spontaneus.
Ammon, Populus eius.
Ammon, Fidelis, aut verax.
Amorrhęi, Amari, Rebelles.
Amos, per aleph, Fortis, Pater Isaia.
Amos, per ain, Oneratus. vnus ex duodecim Prophetis.
Amri, per Aleph, Amarus, vel loquens.
Amri, per ain. Manipulus vel dominium.
Princeps militia Israëliticę.
Anania, Nubes Domini.
Anathoth, Responsiones, siue cantica.
Andreas, Fortissimus.
Anna, Gratiosa, siue misericors.
Antiochia, pro vehiculo.
Aphrica Hebraicè Pul dicitur, idest, casus vel ruina, Isaia 66. f. 34.
Aphrica, Nahum. 3. b. 9. Put. Crassa, siue pinguis.
Apostolus, Missus, legatus.
Arabes. Vespertini. 2. Par. 26. a. 2.
Arabes, Psal. 71. c. 15. Hebraicè Saba, idest, conuersio.
Aram, Celsitudo, sublimitas.
Ararat, Maledictio tremoris.
Arbee, quatuor.
Architriclinus, Princeps triclinij.
Areopagita, De colle Martis.
Areopagus, Collis Martis.
Arenna, Area, vel canticum.
Argob, Gleba, vel Glarea.
Armenia, Hebraiçè dicitur Ararat, maledictio tremoris.
Arnon, Exultans.
Arphaxad, Sanans.
Artaxerxes, Lumen, siue maledictio.
Asaph, Congregans.
As.r, per samech, Vinctus. Filius Caath.
Aser per sin, Beatitudo, siue fœlicitas, Filius Iacob.
Assuerus, Princeps & caput.
Assur, Insidians, siue beatus.
Astaroth, Greges, siue diuitiæ.
Athalia, Tempus Domino.
Athena, siue cumulo.
Attalia, Augens, vel nutriens.
Aua, Iniquitas.
Aza, Adornata.
Azarias, Auxilium Domini.
Azor, Adiutor.
Azôtus, Hebraicè, Asdod, Depradatio.

B

B*Aal, Idólum, aut dominans.*
Baal, Osee 10. d. 24. Arbel legendum, idest pugnauit Deus.
Baalim, Idola, Dominantes.
Babel, Confusio, commistio.
Bala, Inueterata, Turbata, ancilla Rachel, per he in fine.
Bala, Deglutiens, destruens, Vrbs, per ain in fine.
Balaam, Vetustas populi.
Baac, Destruens.
Banaias, Filius domini.

Barac, Fulgur.
Barachias, benedicens Dominum.
Bar-iona, Filius columbæ.
Barnabas, Filius conſolationis.
Barſabas, Filius conuerſionis.
Barthimęus, Filius cæcus.
Bartholomæus, Filius ſuſpendentis aquas.
Baruch, Benedictus.
Bathuel, Filiatio Dei.
Batus, Menſura liquidorum.
Beelphegor, Idôlum hiatus.
Beel-zebub, Idôlum muſcæ.
Beera, Puteus.
Behemoth, Iumenta, Quadrupedia.
Bel, Vetuſtus.
Bela, Deglutiens, Deſtruens.
Belial, Peruerſus, Abſque iugo.
ben-ennon, Filius diuitiarum ſuarum.
ben-iamin, Filius dexteræ.
ben-oni, Filius doloris mei.
bera, Puteus.
bereſith, In principio Sic vocatur, primus liber Legis.
berſabee, Puteus iuramenti.
beth-abar, Domus tranſitus.
beth-ania, Domus obedientiæ vel afflictionis
beth-auen, Domus vanitatis.
beth-dagon, Domus frumenti.
beth-el, Domus Dei.
bether, Diuiſio.
beth-lêhem, Domus panis.
beth-phage, Domus oris vallium.
beth-phogor, Domus hiatus.
beth-ſabee, Domus iuramenti. Ciuitas
bethſaida, Domus frugum
beth-ſames, Domus ſolis.
bethul, Virgo.
berec, Fulgur.
boanerges, ve.. iuxta S. Hieronymum, banereem, Filij tonitrui.
booz, In fortitudine.
borith, Herbuim quæ eſt ar..onia ſapotis.
boſor, Munitio.
boſra, Idem.

C

CAath, Congregatio, Obtuſio.
Cades, ..nctitas.
Cain, Poſſeſſio, poſſeſſus.
Caleb, quaſi ..r.
Cana, Zelus, Aemulatio.
Cananæus, Id eſt, ex Cana vico Galilææ.
Capharnaum, Ager pœnitentiæ.
Cappadoces, Hebraicè Cuphthorim, id eſt, ſpęrulæ.
Cariath-iarim, Ciuitas ſyluarum.
Cariat-ſepher, Ciuitas literarum.
Carmel, Cognitio circumciſionis, vel Agnus circumciſus.
Carthaginenſes, Hebraicè Tharſis, id eſt Contemplatio gaudij.
Cedar, nigredo, triſtitia.
Cedes, Sanctitas.
Cedron, Denigratus, Triſtis.
Cephas, Petrus à petra. Syrum.
Cetura, Aromatizans.
Chareas, Lętus.
Chaldæa: Hebraicè Chaſdim, id eſt, Quaſi dęmones.
Cham, Calidus; Calor.
Chanaan, Mercator, Negociator.
Charmel, Idem quod Carmel.
Cherub, Quaſi magiſter.
Chodcod, Iaſpis.
Chorręi, Furores.
Chriſtus, vnctus.
Chus, Aethiops.
Cin, Poſſeſſio, Emptio.
Cinoth, Lamentationes.
Cis, Durus, Stipula.
Cleophas, Gloria omnis.
Cœleſyria,, Curua Syria.
Coloſſenſes, Supplicio affecti.
Corban, Corbana, Donum, Oblatio.
Core, Caluus, Culultium, per heth in fine.
Core, per aleph in fine, Vocans, Legens 1. Paral. 9. c. 19.
Corozaim, Hic eſt myſterium.
Cosbi, Mendax.
Cyprus, Pulchra.
Cyrus, Quaſi miſer.

D

DAgon, Frumentum.
Dalila, Paupertas.
Damaſcus, Sanguinis ſuccus.
Damaſcus. 1. Re. 16. b. ſimilitudo incendij. Heb. Dameſec.
Dan, Iudicans, ſiue iudicium.
Daniel, Iudicium Dei.
Darius, Requirens.
Darmaſcus, Generationis procuratio.
Dathan, Ritus, Lex.
Dauid, Dilectus.
Deborn, Apes, Verbum.
Decapolis, Decem ciuitatum. ſ. regio.
Diabolus, Criminator, Calumniator.
Diabolus, Habacuc. 3. a. 4. Hebraicè Reſeph, id eſt, Volucris, Flamma.
Dibre-haiamin, Verba dierum.
Dydimus, Gemellus.
Dina, Iudicium, vel iudicans.
Dionyſius, Diuinitus illatus.
..ith..laſſum, Duo maria.
Doeg, Solicitus, Anxius.
Dor, G..neratio.
Dura, G..ner..io, vel habitatio.

E

EBal, Aceruus vetuſtatis.
Eccleſiaſtes, Concionator.
Eden, Voluptas, Deliciæ.
Edom, rufus.
Eglon, Vitulus.
Elcana, Deus zelotes.
Eleazar, Dei adiutorium.
Elehanan, Dei gratia ſiue miſericordia.
Eliacin, Dei reſurrectio.
Elias. Deus Dominus.
Eliezer, Dei adiutorium.
Elimelech, Deus meus rex.
Elizabeth, Deus iuramenti.
Eliſæus, Dei ſalus, Deus ſaluans.
Elle-haddebarim, Hęc ſunt verba. Sic incipit quintus liber legis.
Elnathan, Deus dedit.
Emmanuel, Nobiſcum Deus.
Emmaus, Timens conſilium.
Enac, Gigas, Torques.
Encęnia, Renouatio, Dedicatio,
Ennom, Ecce illi.
Enos, Homo, vel vir.
Ephraim, Frugifer, Creſcens.
Ephráim, Hebraicè Ephru, id eſt puluerulenta, ſiue plumbea. 2. Re. 13. b. 7.
Ephrata, Vbertas, ſiue Frugifera.
Ephron, Puluis.
Eſau, Faciens, Operans.
Eſdras, Adiutor, Atrium,
Eſther, Occulta, Abſcondita.

Etam, Auis corum.
Etham. Fortitudo eorum.
Eubulus, Prudens.
Ezechias, Fortitudo Domini.
Ezechiel, Fortitudo Dei.
Ezriel, Auxilium Dei.

G

GAlaad, Abiectio.
Gabaa, Collis.
Gabriel, vir Deus, aut Dei.
Gad, Fœlix, Accinctus.
Gadgad, Fœlicitas fœlicitatis, Accinctus exercitus.
Galaad, Aceruus testimonij.
Galatæ. Lactantes:
Galgal, Rota, Reuolutio.
Galilæa, Volubilis.
Gazer, Præcisio.
Gazophylacium, vbi thesauri templi seruabantur.
Gebal, Terminus.
Gedeon, Conterens.
Gehenna, Vallis tristitiæ.
Gehennom, Vallis contristans.
Gelboe, Reuolutio inuestigationis.
Gersom, Aduena ibi.
Gerson, Exilium eius.
Giblij, Termini.
Gihon, Pectus, Exitus.
Gog, Tectum.
Golgotha, Caluaria, vbi capita mortuorum reponuntur.
Goliath, Transmigratio.
Gomor, Genus mensuræ.
Gomorrha, Populus rebellis.
Græci, Hebraicè, Ieuanim, id est, deceptores.

H

HAbacuc, Luctator.
Hananias, Gratia Domini.
Haram, Destructus.
Hauoth-iair, Oppida illuminationis.
Hebal, Aceruus vetustatis.
Heber, Socius, Particeps, per beth, in principio.
Heber, per ain, Transitus.
Hebræus, Transiens.
Hebron, Societas.
Heli, Oblatio.
Heliopolis, Hebraicè, dicitur On, id est, dolor.
Henoch, Dedicatus.
Hermon, destructio.
Hesron, Sagitta exultationis.
Heua, Viua, Viuens.
Hierapolis, Sacra ciuitas.
Hieronymus, Sacrum nomen.
Holofernes, Fortis dux.
Hor, Mons.
Horeb, Desertum.
Horma, Destructio.
Hur, Libertas.
Hus, Consilium.
Hymenæus, Carmen nuptiale.

I

IAbel, Defluens.
Iabes, Siccitas, per sin, in fine.
Iabes, Tristitia, per sade, in fine.
Iacob Supplantator.
Iahel, Ascendens, Damula.
Iahiel, Viuit Deus.
Iairus, Illuminatus.
Iamin, Dextera, vel dexter.
Iapheth, Dilatatus.
Iason, Sanans.
Iauan, Decipiens.
Ichabod, Vbi gloria, Væ gloriæ.
Idumæa, Rufa, Terrena.
Iebus, Conculcatio.
Iechonias, Præparatio Domini.
Iehu, Ipse, Existens
Iehus, Tinea corrosus, per sin.
Iehus. 1. Par. 8. b. 10. Consilians, per sade.
Iemini, Dextera, vel dexter.
Iephte, Aperiens.
Ierameel, Misericordia Domini.
Ieremias, Celsitudo Domini.
Iericho, Luna, Mensis.
Ierobaal, Impugnans idôlum.
Ieroboam, Impugnans populum.
Ierosolyma, Visio pacis, Visio perfecta.
Ierusalem. Idem.
Iesse, Ens, Existens.
Iesboc, Est vacuus.
Iesus, Hebraicè Ieosua, Dominus saluator.
Iethro, Excellens.
Iezonias, Auscultatio Domini.
Iezrahel, Semen Dei.
Indus, id est, de India. Hebraicè dicitur Hodu, id est, Laudatio.
India. Iob 28 c. 13. Hebraicè Ophir, id est, cinis.
Ioab, Paternitas, Habens patrem.
Ioachaz, Domini apprehensio.
Ioachaz. 2. Par. 34 b. 8. Apprehendens.
Ioachim, Domini præparatio,
Ioacim, Domini resurrectio.
Ioas, Diffidens Desperans.
Ioas, Domini ignis. 4 Reg. 11. d. 21. Heb. Iehoas.
Ioas. 1. Par. 7. o. 8. & 27. d. 28. Tinea corrosus. Per ain.
Iob, Dolens, Gemens.
Ioël, Volens, Incipiens.
Iohanan, Gratiosus, Pius, Misericors.
Iohannes, Idem.
Ionas, Columba.
Ionadab, Spontaneus.
Ionathan, Domini donum. Filius Saul.
Ioram, Excelsus.
Iordanus, Fluuius Iudicij.
Iosaphat, Dominus, iudex.
Ioseph, Augmentum.
Ioseph, Psal. 80. a. 2. Domini augmentum Heb. Iehoseph.
Iosias, ignis Domini.
Iosue, Dominus saluator.
Isaac, Risus.
Isai, Munus. aut Ens.
Isai. 1: Par. 2. b. 13. Vir meus.
Isaias, Domini salus.
Isboseth, Vir confusionis.
Iscariotes, Vir occisionis.
Ismahel, Exauditio Dei.
Israël, Præualens Deo.
Issachar, Est merces, præmium.
Ithamar, Insula palmæ.
Iubileus, Buccina.
Iudas, Laudatio.
Iulius, Lanuginosus.

L

LAban, Albus, Candidus.
Lamech, Pauper, Humiliatus.
Lapidoth, Fulgura,
Lazarus, Dei adiutorium.
Lechi; Maxilla.
Leci, Lex.

Leui, Copulatus.
Lemathan, Copulatio, Societas sua.
Lia Laboriosa, Fatigata.
Libanus, Candidus.
Lybia, Hebraicè Lubim, Cor maris.
Lithostrotos, Lapidibus stratus.
Lot, Inuolutus, Colligatus.

M

MAcha, Attrita.
Maasias, Opus Domini.
Maceda, Incendium.
Madian, Iudicium, Litigans.
Magdalena, Magnifica.
Magi, Sapientes, vel Philosophi.
Malachias, Nuncius meus.
Malaleel, Laudans Deum.
Malchus, Rex.
Mammona, Pecunia, Diuitiæ.
Mamzer, De scorto natus.
Manahem, Consolator.
Manasses, Oblitus, Obliuio.
Manue, requies.
Mara, Amara.
Mardochai, amara contritio.
Maria, Exaltata, Amaritudinis mare.
Martha, Prouocans.
Malla, Onus.
Massha, Specula.
Mathusaël. Mortem suam postulans.
Matthæus, Donatus.
Melchias. Rex dominus.
Melchi-sedech, Rex iustitiæ.
Melchi-sue, Rex saluator.
Mesollam, Pacificus.
Mesopotamia, Regio sic dicta, quòd duobus fluuijs, Euphrâte et Tigri ambiatur.
Micha, Pauper.
Michaël, Quis sicut Deus?
Michaas, Idem.
Michol, Quis omnia?
Miphibofeth, De ore ignominia.
Misaël, Quis postulatus?
Misse, Prouerbia. Nomen libri.
Missphat, Iudicium.
Mna Libra, Talentum.
Moab, De patre.
Moria, Amaritudo.
Mosa, Azymum, per sade.
Mosa. 1. Par. 8. a, 9. Onus.
Moyses, Attractus (sub. de aquis)
Mysia, Scelesta.

N

NAaman, Pulcher.
Nabal, Stultus.
Nabo, Loquela, Prophetia.
Naboth, Idem,
Nabuchodonosor, Planctus iudicij.
Nachor, Rancus, Aridus.
Nadab, Spontaneus.
Nahasson, Coluber, Serpens.
Nahum, Consolator.
Naim, Pulcher.
Nathan, Donatus;
Nathanaël, Donum Dei.
Nazarai, Separati, Sanctificati.
Nazareth, Sanctificata, Separata. Si autem per sade scribatur, Custodita, vel florida interpretatur.
Neapolis, Noua ciuitas.
Nehemias. Consolatio.
Nehustan, Aeneum.
Nemrod, Rebellis.
Nephthali, Aequiparatio.
Niniue, Pulchra.
Noë, Cessatio, Requies.
Noëma, Decora.

O

OBadias, Seruus Domini.
Obed, Seruus.
Obed-edom, Seruus hominis.
Ochozias, Apprehensio.
Odollam, Testimonium illis.
Og, Subcinericius panis.
Olla, Eleuatio, Holocaustum.
Onam, Dolor.
Onam, Dolor, iniquitas.
Onesimus, Vtilis.
Oolla, Tabernaculum.
Ophni, Pugnus, Pugillus.
Oreb, Coruus.
Osee, Saluator.
Oza, Fortitudo.
Ozias, Fortitudo Domini.
Oziel, Fortitudo Dei.

P

PAlestina, Conspersa (sub cinere)
Paracletus, Consolator, Aduocatus.
Parasceue, Præparatio.
Pascha, Transitus.
Pentateuchus, Quinque volumina.
Pentecoste, Quinquagesima (sub die)
Petrus, Saxum, Petra.
Phacee, Aperiens.
Phanuel, Videns Deum.
Pharao, Dissipans.
Phares, Diuisio, Filius Iuda.
Phares, per sin. 1. Par. 7. d. 16. Eques.
Pharisæi, Diuisi.
Phase, Transitus.
Phasga, Collis.
Philisthæa, Conspersa cinere.
Phinees, Facies confidentiæ.
Phogor, Hiatus.
Phut, Aphrica.
Pigmæi, Hebraicè dicuntur Gamadim.
Probatica, Ouina. Locus vbi pecora sacrificanda tenebantur,
Proselytus, Aduena, Peregrinus.

R

RAab, Psal. 86. a. 4. Superba, Fortis
Raab, Multa, Grandis.
Rachel, Ouis.
Raguel, Pastor Dei.
Rahab, Lata, Dilatata.
Ram, Excelsus.
Ramasses, Tonitruum tinea.
Raphaël, Medicina Dei.
Raphaim, Gigantes Medici.
Rebecca, Saginata.
Rebla, Reblatha, Rixa.
Rechab, Quadriga.
Remmon, Malum granatum.
Respha, Extensio.
Roboam, Dilatans populum.
Roma, Excelsa, Sublimis.
Rubem, Videns filium.
Ruma, Excelsa.
Ruth, Saturata.

S

SAaph, Cogitans.
Saba, per sin, Conuersio, Captiuitas.
Saba, Per samech, Circuitio.
Sabaoth, Exercitus in plurali.
Sabatha, Circuitus.
Sabathismus, Requies, cessatio.
Sabbathum, Idem.
Sadducai. Iusti.
Sadoc, Iustus.
Sale, Missio.
Salem, vel Sallem, Pax.
Salmanasar, Pax ligata.
Salmon, Pacificus.
Salomon, Pacificus.
Salomith, Idem. f. g.
Salphaad, Vmbra formidinis.
Samaria, Custodia, Adamas.
Samson, Sol eius, Nominis iteratio.
Samuel positus à Deo.
Saphan, Hericius, Cuniculus.
Saphad, Iudicans.
Sara, per he in fine Domina, Vxor Abraha.
Sara, per heth in fine Odorans, Domina odoris.
Sarai, Domina mea.
Sareptha, Angustia bucella.
Saron, siue Sarona, Planities.
Satan, Aduersarius.
Saul, Postulatus, Commodatus.
Saul. 1. Regum. 9. a. 2. Hebraicè Sual. Vulpes.
Scenopegia, Festum tabernaculorum.
Schibboleth, Spica.
Sedecias, Iustus Domini.
Segor, Parua.
Sebon, Eradicatio.
Sela, Dissoluens. filius Iuda.
Sellum, Pacificus.
Sellum, Manens.
Sem, Nomen, Fama, Positus.
Semei, Obediens,
Semei. 1. Par. 2. d. 28. Nomen meum.
Sennacherib, Rubus destructionis.
Seon, Sonitus.
Sepharuaim, Libri, vel Scriba.
Sephora, Pulchra, aut tuba. Exod. 1. c. 15. per sin.
Sephora, Exod. 2. d. 21. Auis. Passer, Vxor Mosis.
Seth, Positus.
Setim, Expansiones.
Siba, Exercitus, Militia.
Sibboleth, Onus.
Sicera, Ebrietas.
Sichem, Humerus.
Sihor, Niger, Turbidus, Nilus.
Siloc, Missus, Mittens.
Simeon, Audiens, Exauditio.
Simon, Obediens.
Sin, Rubus, Exod. 16. a 1. per samech.
Sin, per sade, Arma, Scutum.
Sion, Aceruus. 2. Reg. 5. b. 7.
Sion, Deut. 4. g. 48. Strepitus.
Sisara, Hirundinem videns.
Sodoma, Secretum eorum.
Somer, Custos.
Sophtim, Iudices.
Sorec, vinea.
Stephanus, Coronatus.
Sulamitis, Pacifica, Perfecta.
Sunamitis, Dormiens.
Susanna, Lilium, Rosa.

T

TArsus, Alata, Pennata.
Thabor, Electio, Puritas.
Thaddaus, Laudans.
Thamar, Palma, Dactylus.
Thare, Odorans, Spirans.
Tharsis, Contemplatio gaudij.
Thau, Signum.
Thecua, Spes, Funiculus.
Teraphim, simulachra.
Thomas, Abissus, Geminus.
Tophet, Tympanum, Seductio.
Timeus, Cacus, Cacitas.
Timótheus, Honor Dei.
Titus, Honorabilis.
Tobias, Bonus Dominus.
Tubalcain, Mundana possessio.
Tirij, Hebraicè Sorim, id est, Tribulantes.

V

VAicra. Et vocauit, liber Leuitici.
Vaiedabber. Et locutus est. Liber Numerorum.
Vasthi, Potans, Bibens.
Veelle semoth. Et hac sunt nomina. Secundus liber legis, qui Exodus Grecè vocatùr.
Vr, Ignis
Vrias, Ignis Domini.

Z

ZAbad, Dos Dotatus.
Zabdi, Idem.
Zabulon, Habitaculum.
Zacheus, Purus.
Zacharias, Memoria Domini.
Zambri, Cantans.
Zara, Oriens.
Zebedaus, Dos, Dotatus.
Zebee, Victima.
Zelotes, Aemulator.
Zelpha, Distillatio oris.
Zorobabel, Alienus à confusione.

INDEX RERVM
ET SENTENTIARVM
Veteris, ac Noui Teſtamenti.

In quo aduertendum multas dictiones quæ in initio vocali leni ſcribi ſolent, hic ab aſpirata incipi, & ediuerſo iuxta veram orthographiam. Præterea quæ in generalioribus poni ſolent, hic in ſpecialioribus tantùm poſuimus, vt quòd in dictione Chriſtus poni ſolet, Chriſtus paralyticum ſanat, id nunc in dictione Paralyticus inuenies: & ita in ſimilibus. Sunt etiam exactè obſeruandæ diphthongi, æ & œ, vt ſcias quo quamq; dictionem loco quærere oporteat: vt ærugo, fœcundus, fœlicitas, hœdus, mœchus.

Concu-

E

F

G

H

I

L

M

cum

N

O

P

S

T

Z

Indicis locorum citabilium, Ex Veteri ac Nouo Testamento,

F I N I S.

INDEX EPISTOLARVM ET EVANGELIORVM,

QVAE E' VETERI, AC NOVO TESTAMENTO excerptæ in templis, secundùm vsum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Dominicis, & alijs festis diebus per annum leguntur ad institutionem fidelium.

IN QVO PRIMVM, ID EST OBSERVANDVM, NOS tam perspicuè demonstrasse quibus ex fontibus reperiri poßint, vt nihil iam superſit in Biblijs, quod lectoris studium remoretur.

NAM QVI PRIMVM PRAEFIXVS EST NVMERVS, LIBRVM Significat: sequens, caput: tertius versum declarat, ex quo Epistola, vel Euangelium sumat initium: quartus eiusdem finem & quæ sententia subsequatur: quintus folium ex quo sit potissimùm requirendum loco: vt quàm facillimè colligi possit, nihil prætermissum esse, quod ad operis ornatum, & Lectoris commodum attineret.

DOMINICA QVINTA. poſt Epipha.

DOMINICA SEXTA poſt Epipha.

Dominica In Septuageſima.

Dominica In Sexageſima.

Dominica In Quadrageſima.

FERIA QVARTA Cinerum.

FERIA QVINTA in capite Ieiunij.

FERIA SEXTA in capite Ieiunij.

SABBATHO in capite Ieiunij.

DOMINICA PRIMA Quadrageſimæ.

FERIA SECVNDA.

FERIA TERTIA.

FERIA QVARTA Quatuor temporum Quad.

FERIA QVINTA Quatuor temporum Quadr.

FERIA SEXTA Quat. temporum Quadr.

SABBATHO Quat. temporum Quadr.

DOMINICA SECVNDA Quadrageſimæ.

FERIA SECVNDA.

Euan.

FERIA QVINTA
Post Pentec.

FERIA SEXTA
Quat.temp.Pentec.

SABBATHO
Quat.tempor.Pentec.

IN DIE TRINITATIS.

DOMINICA I.
post Pentecosten.

IN FESTO CORPORIS
Christi.

DOMINICA II.
post Pentecosten.

DOMINICA III.
post Pentecosten.

DOMINICA IIII.
post Pentecosten.

DOMINICA V.
post Pentecosten.

DOMINICA VI.
post Pentecosten.

DOMINICA VII.
Post Pentecosten.

DOMINICA VIII.
Post Pentecosten.

DOMINICA IX.
Post Pentecosten.

DOMINICA X.
Post Pentecosten.

DOMINICA XI.
Post Pentecosten.

DOMINICA XII.
Post Pentecosten.

DOMINICA XIII.
Post Pentecosten.

DOMINICA XIIII.
Post Pentecosten.

DOMINICA XV.
Post Pentecosten.

DOMINICA XVI.
Post Pentecosten.

DOMINICA XVII.
Post Pentecosten.

FERIA QVARTA
Quat.tempo.Septemb.

FERIA SEXTA
Quat.temp.Septemb. :

SABBATHO
Quat.tempo.Septemb.

DOMINICA XVIII.
Post Pentecosten.

DOMINICA XIX.
Post Pentecosten.

DOMINICA XX.
Post Pentecosten.

DOMINICA XXI.
Post Pentecosten.

DOMINICA XXII.
Post Pentecosten.

DOMINICA XXIII.
Post Pentecosten.

Si Dominicæ post Pent.fuerint plures xxiiij. post xxiij. Dominicam,sumuntur Epistola, & Euangelium Dominicæ vj.post Epiphaniam.

Si fuerint xxvj.in Dominica xxiiij. dicuntur Epistola,& Euangelium Dominicæ v.post Epiph.Et in xxv.legũtur Epistola,& Euangelium Dominicę vj.

Si fuerint xxvij.in Dominica xxiiij.dicuntur Epistola,& Euangelium Dominicæ iiij.post Epipha.in xxv.Dominicæ v.Et in xxvj.Dominicæ vj.

Si fuerint xxviij.in Dominica xxiiij.dicũtur Epistola,& Euang.Dominicæ iij. post Epiph. in xxv. Dominicæ iiij.In xxvj.Dominicæ v.In Dominica xxvij.Dominicæ vj.Et vltimo loco semper dicuntur Epist. & Euange.Dominicæ xxiiij.post Pente.

DOMINICA XXIIII.
Post Pentecosten.

PROPRIVM SANCTORVM.

In Vigilia S.Andreæ.

PISTOLA Benedictio Domini super caput iusti. Ideo. Eccl.44.nu.25.d, vsque ad cap.45.nu.10.a, & coronauit. 456

Euang. Stabat Iohannes & ex discipulis. Ioh.1.nu.35.e, vsq; ad fi.ca. 692

In festo S. Andreæ.

Epist. Corde creditur ad iustitiam. Ro.10.nu.16.b, vsque ad nu. 19.d, Sed dico. 731

Euan. Ambulans Iesus iuxta mare Galilææ. Matth.14.nu.18.c, vsq; ad nu.23.d, Et circuibant. 635

DECEMBRIS FESTA.

In festo S.Nicolai.

E Pist. Mementote præpositorum. Hebr.13.nu.17.b. vsque ad nu. 18.d, Vt cum gaudio. 771

Euang. Homo quidam peregrè proficiscens. Mat.25.nu.14.a, vsque ad nu. 24.c, Accedens. 649

In festo S. Ambrosij.

Epist. Testificor coram Deo.2.Tim.4 nu.1.a, vsque ad nu.9.a, Festina ad me. 764

Euang. Vos estis sal terræ. Matt.5.num.13.b, vsque ad nu.20.c, Dico enim. 635

In festo Conceptionis B.Mariæ.

Epist. Dominus possedit me initio viarum. Prouer.8.nu.22.c, vsque ad nu.35.d, Qui autem. 409

Euang. Liber generationis. Matt.1.nu.1.a, vsque ad nu.17.c, Omnes

In festo S. Damasi papæ.

Epist. Plures facti sunt sacerdotes, Heb.7.num.23.d, vsque ad nu.28.d, Lex enim 769

Euang. Vigilate, quia nescitis. Matt.24.nu.42.d, vsque ad num.48.d, Si autem. 649

In festo S. Luciæ.

Epist. Qui gloriatur, in Domino glorietur, 2.Cor.10.nu.17.a, vsque ad cap.11.num.3.a, Timeo autem. 746

Euang. Simile est regnum cælorum thesauro abscondito. Matth.13. nu. 44.f, vsque ad nu.53.g. Et factum est. 641

In Vigilia S.Thomæ.

Epist. Benedictio Domini super caput iusti. Eccle.44.num.25.d, vsque ad cap.45.nu.10.b, & coronauit. 456

Euã. Stabat Iohãnes & ex discipulis. Ioh.1.n.35.e, vsq; ad fi.ca. 692

In festo S. Thomæ.

Epist. Iam non estis hospites & aduenę. Ephe 2.nu.19.d, vsque ad fin capitis. 751

Euang. Thomas vnus de duodecim, Ioh.20.nu.24.f, vsque ad nu.30.g Multa quidem. 706

IANVARII FESTA.

In festo S.Hilarij episcopi, & confes.

E Pist. Beatus vir qui suffert. Iac.1.nu.12.b, vsque ad nu.19.c, Scitis fratres. 772

Euang. Siquis venit ad me. Luc.14.num.26.e, vsque ad nu.34.g, Bonum est. 682

In festo S.Pauli Primi eremitæ.

Epist. Quę mihi fuerunt lucra. Philip.3.num.7. vsque ad nu.15.c, Fratres ego. 754

Euang. Confiteor tibi pater. Matt.11.nu.25.d, vsque ad finem. 640

In festo S. Marcelli papæ & marty.

Epist. Benedictus Deus & pater Domini.2.Cor. 1. nu.3.a, vsque ad num.8.b, Non enim. 742

Euang. Siquis vult venire post me. Matt.16.nu.24.d, vsque ad nu.28 d, Amen dico. 644

In festo S.Antonij Abbatis.

Epist. Dilectus Deo & hominibus. Eccl.45.nu.1.a, vsque ad num.6.a, Docere Iacob. 456

Evange. Sint lumbi vestri præcincti. Luc.12.nu.35.e, vsque ad num. 41.e, Ait autem. 680

In festo Cathedræ Romanę S.Petri.

Epist. Petrus apostolus Iesu Christi.1.Pet.1.nu.1.a, vsque ad num.8.b, Quem cum non videritis. 775

Euang. Venit Iesus in partes Cæsareæ. Mat.16.nu.13.b, vsque ad nume.20.c, Tunc præcepit 613

SS.Marij, Marthæ, Audifacis, & Abacum mart.

Epist. Rememoramini pristinos dies. Heb.10.num.32.f, vsque ad nu. 39 g, Quod si subtraxerint. 770

Euang. Sedente Iesu super montem Oliueti. Matt.24.nu.3.a. vsque ad nu.14.b, Et prędicabitur. 649

In festo S.Fabiani, & Sebastiani marty.

Epist. Sancti per fidem. Hebr.11.nu.33.f, vsque ad nu.40.g, Non acceperunt. 771

Euang. Descendens Iesus de monte. Luc. 6.nu.17.c, vsque ad nu.24.d Secundum hæc faciebant 674

In festo S.Agnetis uirg. & marty.

Epist. Confitebor tibi Domine rex. eccl.51.num.1.a, usque ad nu.13.b, Exaltasti super 458

Euang. Simile est regnum cælorum decem uirginibus. Mat.25.nu.1.a vsque ad nu.14.a, Sicut enim 649

In festo SS. Vincentij, & Anastasij martyr.

Epist. Iusto rum animæ in manu Dei sunt. Sap. 3. nu. 1. a, vsque ad nu. 9. b, Qui confidunt. 428
Euang. Cùm audieritis prælia, Luc. 21. nu. 9. b vsque ad nu. 19. d, Cùm autem videritis 686

S. Emerentianæ virg. & marty.

Epist. Domine Deus meus, exaltasti. eccl. 51. nu. 13. b, vsque ad num. 18. b, Cùm adhuc. 459
Euang. Simile est regnum cælorum thesauro. Matth. 13. nu. 44. f, vsq; ad num. 53. g, Et factum est. 641

S. Timóthei episcopi & confess.

Epist. Sectare iustitiam, & pietatem. 1. Tim. 6. nu. 11. e, vsque od num 17. e, Diuitibus huius. 762
Euang. Si quis venit ad me, & non odit. Luc. 14. num. 26. e, vsque ad nu. 34. g, Bonum est. 682

In Conuersione S. Pauli apostoli.

Epist. Saulus adhuc spirans, act. 9. num. 1. a, vsque ad nu. 23. d, Cùm autem. 712
Euang. Ecce nos reliquimus omnia. Matth. 19. nu. 27. d, vsque ad nu. 30. d, Multi autem 645

S. Polycarpi episcopi & marty.

Epist. Omnis qui non est iustus. 1. Ioh. 3. num. 10. b, vsque ad num. 17. e, Qui habuerit. 779
Euang. Siquis vult venire post me. Mat. 16. nu. 24. d, vsque ad nume. 27. d, Amen dico 644

In festo S. Iohannis Chrysostomi.

Epist. Testificor coram Deo, & Christo. 2. Tim. 4. nu. 1 a, vsque ad nu. 9. b, Festina ad me. 764
Euang. Vos estis sal terræ. Mat. 5. nu. 12. a, vsque ad nume. 20. e, Dico enim 635

S. Agnetis secundò.

Epist. Qui gloriatur, in domino glorietur. 2. Cor. 10. nu. 17. d, vsque ad cap. 11. nu. 3. a, Timeo autem. 746
Euang. Simile est regnum cælorum thesauro abscondito. Matt. 13. nu. 44. f, vsque ad nu. 53. g, Et factum. 641

FEBRVARII FESTA.

In festo S. Ignatij.

EPist. Quis nos separabit à Charitate Christi. Ro. 8. nu. 35. f, vsq; ad finem capitis 731
Euang. Nisi granum frumenti cadens. Ioh. 12. num. 24. d, vsque ad nu. 27. f, Nunc anima. 700

In festo Purificationis virg. Mariæ.

Epist. Ecce ego mitto angelum meum. Malac. 3. nu. 1. a, vsque ad nu. 5. a, Et accedam. 600
Euang. Postquam impleti sunt dies purgationis. Lu. 2. nu. 22. e, vsque ad nu. 33 e, Et erat. 670

S. Blasij episcopi & martyr.

Epist. Benedictus Deus & pater Domini nostri. 2. Cor. 1. nu. 3. a, vsq; nu. 8. b, Non enim. 742
Euang. Siquis vult venire post me. Matt. 16. nu. 24. d, vsque ad nu. 28 d, Amen dico. 644

In festo S. Agathæ virg. & mar.

Epist. Videte vocationem vestram. 1. Cor. 1. nu. 26. d, vsque ad finem capitis. 736
Euang. Accesserunt ad Iesum Pharisæi tentantes eum. Matt. 19. num. 3 a, vsque ad num. 7. a, Dicunt illi. 649

S. Dorotheæ virg. & mar.

Epist. Domine deus meus, exaltasti. Eccle. 51. nu. 13. nu. 44. f, vsque ad nu. 18. b, Cùm adhuc. 459
Euang. Simile est regnum cælorum thesauro. Mat 13. nu. 44. f, vsque nu. 52. g, Et factum est. 641

S. Apolloniæ virg. & marty.

Epist. Confitebor tibi Domine rex. ecc. 51. num. 1. a, usque ad nu. 13. b, Exaltasti super 458
Euang. Simile est regnum cælorum decem uirginibus. Mat. 25. nu. 1. a usque ad nu. 14. b, Sicut enim 649

S. Valentini episcopi & confess.

Epist. Iustum deduxit Dominus per vias rectas Sapi. 10. nu. 10 b, usque ad nume. 15. c, Hac populum 431
Euãg. Nolite arbitrari, quia uenerim Matth. 10. nu. 34. d, usque ad finem capitis. 639

SS. Faustini & Iouitæ mart.

Epist. Rememoramini pristinos dies. Heb. 10. num. 32. f, vsque ad nu. 39 g, Quod subtraxerint. 770
Euang. Sedente Iesu super montem Oliueti. Matt. 24. nu. 3. a. vsque ad nu. 14. b, Et prædicabitur. 649

S. Simeonis episcopi & mart.

Epist. Beatus vir qui suffert. Iaco. 1. nu. 12. b, vsque ad num. 19. c, Scitis fratres 772
Euang. Siquis venit ad me. Luc. 14. num. 26. e, vsque ad nu. 34. g, Bonum est. 682

In festo Cathedræ Antiochenæ S. Petri.

Epist. Petrus Apostolus Iesu Christi. 1. Pet. 1. nu. 1. a, vsque ad num. 8. b, Quem cùm non videritis. 773
Euang. Venit Iesus in partes Cæsareæ. Mat. 16 nu. 13 b, vsque ad nume. 20. c, Tunc præcepit 613

In Vigilia S. Matthiæ.

Epist. Benedictio Domini super caput iusti. Eccl. 44. & 45. num. 25. d, vsque ad nu. 10. b, Et coronauit 456
Euang. Hoc est præceptum meum, Iohan. 15. nu. 12. b, vsque ad nu. 17 e, Hæc mando vobis. 702

In festo S. Matthiæ apostoli.

Epist. Exurgens Petrus. Act. 1. nu 15. c, vsque ad finem cap. 707
Euang. Confiteor tibi pater. Matt. 11. nu. 25. d, vsque ad finem. 640

MARTII FESTA.

In festo S. Thomæ de Aquino.

Epist. Influet cor suum tradet. Eccl. 39. nu. 6. a, vsque ad num. 15. b, Si permanserit 453
Euang. Vos estis sal terræ. Mat. 5. nu. 13. b, usque ad nume. 20. c, Dico enim 635

SS. Quadraginta martyrum.

Epist. Sancti per fidem. Hebr. 11. nu. 33. f, vsque ad nu. 40. g, Non acceperunt. 771
Euang. Descendens Iesus de monte. Luc. 6. nu. 17. c, vsque ad nu. 24. d Secundum hæc faciebant 674

S. Gregorij papæ & confes.

Epist. Testificor coram Deo & Christo, 2. Tim, 4. nu. 1. a, vsque ad nu. 9. b, Festina ad me 664
Euang. Vos estis sal terræ. Matth. 5. num. 12. b, vsque ad num. 20. e, Dico enim. 635

In festo S. Ioseph confess.

Epist. Dilectus Deo. Eccl. 45. nu. 1. a, vsq; ad n. 6. a, Docere Iacob. 456
Euan. Cùm esset desponsata mater Iesu. Matt. 1. nu. 18. c, vsque ad 22. d, Hoc autem. 633

S. Benedicti Abbatis.

Epist. Dilectus Deo, & hominibus. Eccl. 45. nu. 1. a, vsque ad nu. 6. a, Docere Iacob. 456
Euang. Ecce nos reliquimus omnia. Mat. 19. nu. 27. d, vsque ad nu. 30. d, Multi autem. 645

In festo Annunciationis B. Mariæ.

Epist. Locutus est Dominus ad Achaz, dicens: Pete tibi. Isa. 7. nu. 10. b, vsque ad nu 16. c, Quia ante quàm. 462
Euang. Missus est angelus Gabriel. Lu. 1. nu. 26. e, vsque ad nu. 39. d, Et discessit. 669

APRILIS FESTA.

In festo S. Leonis papæ.

Epist. Ecce sacerdos magnus: Quære in communi confess. pontif. vt infrà
Euang. Venit Iesus in partes Cæsareæ. Mat. 16 nu. 13. b, vsque ad nume. 20. c, Tunc præcepit 643

SS. Tiburtij, Valeriani & Maximi martyr.
Extra tempus Pasch.

Epist. Iustorum animæ in manu Dei sunt. Sap. 3. nu. 1. a, vsque ad nu. 9 b, Qui confidunt. 428
Euang. Cùm audieritis prælia, Luc. 21. nu. 9. b vsque ad nu. 19. d, Cũ autem videritis 686

Alia post Pasch.

Epist. Stabunt iusti in magna constantia. Sap. 5. nu. 1. a, vsque ad num. 6. a, Ergo errauimus. 429
Euang. Ego sum vitis, & Pater. Ioh. 15 nu. 1. a, vsque ad num. 8. b, In hoc clarificatus 702

S. Aniceti Papæ & Marty.

Epist. Stabunt iusti in magna constantia. Sap. 5. nu. 1. a, vsque ad nu. 6. a, Ergo errauimus 429
Euang. Amen amen dico vobis, quia plorabitis Iohan. 16. nu. 20. e, vsque ad nu. 23. d, Et in illo. 703

SS. Sotheris, & Gaij marty.

Epist. Post hæc ego Iohannes audiui vocem. Apoc. 19. num. 1. a, vsque ad nu. 10. b, Et dixit mihi, Hæc verba 791
Euang. Ego sum vitis, & vos palmites. Ioh. 15, num. 5. a, vsque ad nu. 12. b, Hoc est præceptum. 702

S. Georgij marty.

Epist. Memor esto. 2. Tim. 2. nu. 8. a, vsque ad nu. 12. b, & à cap. 3. nu. 10. a, vsque ad nu. 13. c, Multi autem 763
Euang. Ego sum vitis vera, & Pater. Ioh. 5. nu. 1. a, vsque ad nu. 8. b, In hoc clarificatus 702

In festo S. Marci Euang.

Epist. Similitudo vultus quatuor animalium. Ezech. 1. nu. 10. c, vsque ad nu. 15. d. Cumq; aspicerem. 526
Euang. Designauit Dominus & alios septuaginta. Luc. 10. nu. 1. a, vsq; ad nu. 10. b, In quacunque 678

SS. Cleti, & Marcellini pontifi. & marty.

Epist. Benedictus Deus, & pater Domini nostri. 1. Pet. 1. nu. 3. a, vsq; ad nu. 8. b, quem cùm non videritis. 775
Euang. Ego sum vitis, & vos palmites. Ioh. 15. num. 5. a, vsque ad nu. 12. b, Hoc est præceptum 702

S. Vitalis martyris.

Epist. Stabunt iusti in magna constantia. Sap. 5. nu. 1. a, vsque ad num. 6. a, Ergo errauimus 429
Euang. Ego sum vitis, & pater meus. Iohan. 15. nu. 1. a, vsque ad nu. 8. b, In hoc clarificatus. 702

MAII FESTA.

SS. Apostolorum Philippi, & Iacobi.

Epist. Stabunt iusti in magna constantia. Sap. 5. nu. 1. a, vsque ad nu. 6. a, Ergo errauimus. 429
Euang. Non turbetur cor vestrum. Creditis. Ioh. 14. nu. 1. a, vsque ad num. 13. b, Vt glorificetur 702

S. Athanasij episcopi & confess.

Epist. Non nosmetipsos prædicamus. 2. Cor 4. nu. 5. a, vsq; ad nu. 15. d, Omnia enim 743
Euang. Cùm persequentur vos in ciuitate ista. Matt. 10 nu. 23. c, vsq; ad nu 29. d, Nonne duo 639

In festo Inuentionis S. Crucis.

Epist. Hoc enim sentite in vobis. Philip. 2. nu. 5. a, vsque ad nu. 12. b, Itaque charissimi. 753
Euan. Erat homo ex Pharisæis Nicodemus nomine. Iohan. 3. nu. 1. a, vsque ad nu. 16, b, Sic enim. 693

S. Monicæ viduæ.

Epist. Viduas honora. 1. Tim. 5. num. 3. a, vsque ad nu. 11. b, Adolescentiores autem. 761
Euang. Ibat Iesus in ciuitatem quæ vocatur Naim. Luc. 7. nu. 11. b, vsque ad nu. 17. e, Et exijt. 675

In festo S. Iohannis ante portam Latinam.

Epist. Stabunt iusti in magna constantia. Sap. 5. nu. 1. a, vsque ad nu. 6. a, Ergo errauimus. 429
Euang. Accessit ad Iesum mater filiorum Zebedæi. Matth. 20. nu. 20. c vsque ad nu. 24. c, Et audientes. 646

In Apparitione S. Michaelis Archangeli.

Epist. Significauit Deus. Apoc. 1, nu. 1. a, vsque ad nu. 6. b, Et fecit. 783
Euang. Quis putas maior est in regno. Mat. 18. num. 1. a, vsque ad nu. 11. b. Venit enim 644

In festo sancti Gregorij Nazianzeni episc. & confess.

Epist. Iustus cor suum tradet. Eccl. 39. nu. 6. a, vsque ad num. 15. b, Si permanserit 453
Euang. Vos estis sal terræ. Mat. 5. nu. 13. b, vsque ad nume. 20. c, Dico enim 635

SS. Gordiani & Epimachi marty.

Epist. Post hæc ego Iohannes. Apo. 19 nu. 1. a, vsque ad nu. 10. b, Et cecidi. 791
Euang. Ego sum vitis, & vos palmites. Ioh 15. nu. 5. a, vsque ad num. 12. b, Hoc est præceptum 702

SS. Nerei & Archilei atque Pancratij martyr.

Epist. Stabunt iusti in magna constantia. Sap. 5. nu. 1. a, vsque ad nu. 6. a, Ergo errauimus 429
Euang. Amen amen dico vobis, quia plorabitis. Ioh. 16. nu. 20. e, vsq; ad num. 23. d, Et in illo. 703

S. Bonifacij mar.

Epist. Stabunt iusti in magna constantia. Sap. 5. num. 1. a, vsque ad nu. 6. a, Ergo errauimus. 429
Euan. Ego sum vitis vera, & Pater. Ioh. 15. nu. 1. a vsque ad num. 8. b, In hoc clarificatus 702

S. Pudentianæ virg.

S.Vrbani papæ & mart.

S.Eleutherij papæ & mar.

S.Iohannis papæ & martyr.

S.Felicis papæ & mart.

S.Petronillæ uirginis.

IVNII FESTA.

SS. mar. Marcellini, Petri, atque Erasmi.

SS. Primi & Feliciani mart.

In festo S. Barnabæ Apostoli.

SS. Basilidis, Cyrini, Naboris, & Nazarij martyr.

S.Basilij episcopi & confess.

SS. Viti, Modesti, atque Crescentiæ mar.

SS. Marci, & Marcelliani mart.

SS. Geruasij, & Protasij mar.

S.Siluerij papę & marty.

S.Paulini episcopi & confess.

In vigilia Nati. S. Iohannis Baptistæ.

SS. mart. Iohannis & Pauli.

S.Leonis papæ & marty.

In vigilia apostolorum Petri, & Pauli.

In festo apostolorum Petri & Pauli.

Euang. Venit Ieſus in partes Cæſareę. Matt.16.nu.13.b, vſque ad nu. 20.c, Tunc pręcepit 643

In Commemoratione S. Pauli apoſtoli.

Epiſt. Notum vobis facio euangelium. Galat.1. nu. 11.b, vſque ad nu. 21.d, Deinde veni 747

Euang. Ecce ego mitto vos ſicut oues. Mat.10.nu.16.b, vſque ad nu. 23. e. Cùm autem 639

IVLII FESTA.

In oct. S. Iohannis Baptiſtæ dicitur ſicut in die, vt ſuprà.

In feſto Viſitationis B. Mariæ Virginis.

EPiſt. Ecce iſte venit ſaliens in montibus. Cant. 2.nu.8. b, vſq; ad nu.15.d, Capite nobis 426

Euang Exurgens Maria abijt in montana. Luc.1.nu.39.d, vſq: ad nu. 48.e, Quia reſpexit. 669

Infra octa. Apoſtolorum Petri, & Pauli.

Epiſt. Per manus Apoſtolorum fiebant ſigna. Act.2.nu.43.f 708

Euang. Ecce nos reliquimus omnia. Matth.19.nu.27.d, vſque ad num. 30.d, Multi autem 645

In octa. apoſtolorum Petri, & Pauli.

Epiſt. Hi ſunt viri miſericordiæ. Eccl.44.num.10.b, vſque ad nu.16. e. Henoc pla. 456

Euang. Iuſſit Ieſus diſcipulos aſcendere in nauiculam. Matth.14.nu. 22.c, vſque ad nu.34.d, Et cùm tran. 642

SS. marty. ſeptem fratrum.

Epiſt. Mulierem fortem. Prouer.31.numer. 10.a, vſque ad finem capitis 420

Euang. Loquente Ieſu ad turbas, ecce mater eius. Mat.12.nu.46.d, vſque ad finem capitis 640

S. Pij Papæ, & marty.

Epiſt. Beatus vir qui ſuffert. Iac.1.nu.12.b, vſque ad num.19.e, Scitis fratres. 772

Euang. Siquis venit ad me. Luc.14.nu.26.e, vſque ad num 34.g, Bonum eſt. 682

SS. marty. Laboris, & Felicis.

Epiſt. Iuſtorum animæ in manu Dei. Sap.3.nu.1.a, vſque ad num.9. b, Qui confidunt. 428

Euang. Cùm audieritis prælia. Luc.21.nu.9.b. vſque ad nu.19.d, Cùm autem videritis. 686

S. Anacleti Papæ & marty.

Epiſt. Benedictus Deus & pater domini noſtri. 2.Cor.1.nu.3.a, vſque ad nu.8.b, Non enim 742

Euang. Siquis vult venire poſt me. Matth.16.nu.24.d, vſque ad nu. 28.d, Amen dico. 644

In feſto S. Bonauenturæ Epiſcopi & confeſſ.

Epiſt. Teſtificor coram Deo, & Chriſto. 2.Tim.4.nu.1.a, vſque ad nu. 9.b, Feſtina ad me. 764

Euang. Homo quidam peregrè proficiſcens. Mat.25.nu.14.a, vſque ad nu.24.c, Accedens 649

S. Alexij confeſſoris.

Epiſt. Eſt quæſtus magnus. 1.Tim.6.nu.6.b, vſque ad numer.12.e, In qua 762

Euang. Ecce nos reliquimus omnia. Matt.19.num.27.d, vſque ad num. 30.d, Multi autem 645

S. Symphoroſæ cum ſeptem filijs martyr.

Epiſt. Sancti per fidem vicerunt regna. Hebr.11.num.33.f, vſque ad nu.40.g, Non acceperunt 771

Euang. Attendite à fermento Phariſæorum. Lu.12.nu.1. a, vſque ad nu.10.b, Et omnis. 680

S. Margaritæ virginis & martyr.

Epiſto. Confiteor tibi Domine rex. Eccl.51.nume.1.a, vſque ad finem capitis 458

Euang. Simile eſt regnum cælorum theſauro Mat.13.nu.44. f, vſque ad nu.53. Et factum. 641

S. Praxedis Virginis.

Epiſt. De virginibus præceptum Domini non habeo, 1.Cor.7.num.25. e, vſque ad nu.34.f, Quæ autem nupta 737

Euang. Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito. Matt 13. num. 44.f, vſque ad nu.53.g, Et factum 641

In feſto S. Mariæ Magdalenæ.

Epiſt. Surgam & circuibo ciuitatem. Can.3.nu.2.a, vſque ad nu.6. b, & ca.8.num.6.b, vſque ad num.8.c, Soror noſtra

Euang. Rogabat Ieſum quidam Phariſæus Lu 7.num.36.e. vſq; ad finem capitis 675

S. Apollinaris epiſcopi & marty.

Epiſt. Seniores qui in vobis ſunt, obſecro. 1.Pet.5.num.1. a, vſque ad nu.12.d, Per Syluanum 776

Euang. Facta eſt contentio inter diſcipulos. Lu.22.nu. 24. e, vſque ad nu.31.d, Ait autem Dominus 687

In vigilia S. Iacobi apoſtoli.

Epiſt. Benedictio Domini ſuper caput iuſti. Eccl.44.nu.25. d, & 45. vſque ad nu.10.b, Et coronauit in virtutis 456

Euang. Hoc eſt pręceptum meum. Ioh 15.nu.12.b, vſque ad nu. 17.c, Hęc mando vobis 702

In feſto S. Iacóbi apoſtoli.

Epiſt. Puto, quod Deus nos Apoſtolos. 1.Cor.4.nu. 9.b, vſque ad nu. 16.c, Rogo ergo 736

Euang. Acceſſit ad Ieſum mater filiorum Zebedæi. Matt.20.nu.20.e, vſque ad nu.24.c. Et audientes 646

S. Pantaleonis marty.

Epiſt. Memor eſto, Dominum Ieſum Chriſtum. 2.Tim.2.nu.8.b, vſq; ad num.12.b, & a cap.3.nu.10. vſque ad numer.13. c, Multi autem 763

Euang. Nihil opertum quod non reueletur. Mat.10.nu.26.e, vſque ad nu.34.d, Nolite arbitrare 639

SS. Nazarij, Celſi, & Victoris martyrum, & Innocentij Papæ & confeſſ.

Epiſt. Reddidit Deus iuſtis mercedem. Sap.10.nu.17.d, vſque ad nu. 21.d, Quoniam ſapientia. 432

Euang. Cùm audieritis prælia. Luc.21.nu.9.b, vſque ad nu.19.d, Cum videritis. 686

S. Marthę uirginis.

Epiſt. Qui gloriatur, in Domino glorietur. 2.Cor.10.nu.17. d, vſque ad cap.11.nu.3.a, Timeo autem 746

Euang. Intrauit Ieſus in quoddam caſtellum. Luc.10. nu.38. g, vſq; ad finem capitis. 679

SS. Abdon & Senen martyr.

Epiſt. Exhibeamus noſmetipſos. 2.Co.6.nu.4.a, vſque ad nu.11.d, Os noſtrum. 744

Euang. Videns Ieſus turbas aſcendit in montem Mat.5.nu.1. a, vſq; ad num 12.a, Sic enim. 633

AVGVSTI FESTA.

In festo S.Petri ad Vincula.

EPist. Misit Herodes rex manus. Act. 12. nu. 1. a, vsque ad nu. 12. b, Considerans q, 714
Euang. Venit Iesus in partes Cæsareę Philippi, Mat. 16. nu. 13. b, vsque ad nu. 20. c, Tunc pręcepit. 643

S.Stephani Papæ & martyr.

Epist. A Mileto autem Paulus mittens Ephesum. act. 20. nu. 17. d, vsque ad nu. 22. e, Et nunc ecce alligatus 720
Euang. Siquis vult venire post me. Mat. 16. nu. 24. d, vsque ad num. 28. d, Amen dico 644

In Inuentione S.Stephani protomar.

Epist. Stephanus autem plenus gratia & fortitudine. Act. 6. nu. 8. b, vsque ad nu. 11. c. fol. 110. & cap. 7. nu. 54. g, vsque ad nu. 60. g, Saulus autem 711
Euang. Ecce ego mitto ad vos prophetas. Matt. 23. nu. 34. d, vsque ad finem capitis 648

In festo S.Dominici confess.

Epist. Testificor coram Deo & Christo, 2. Tim, 4. nu. 1. a, vsque ad nu. 9. b, Festina ad me 664
Euang. Sint lumbi vestri præcincti. Luc. 12. nu. 35. d, vsque ad nu. 41. e, Ait autem 680

In festo S. Marię ad Niues.

Epist. Ab initio & ante secula. Eccl. 24. num. 14. a, vsque ad num. 17. Quasi cedrus. 447
Euang. Loquente Iesu ad turbas. Lu. 11. num. 27. d, vsque ad nu. 29. d Turbis autem 679

In festo Transfigurationis Domini nostri Iesu Christi.

Epist. Non doctas fabulas secuti. 2. Pet. 1. ca. 1. nu. 16. c, vsque ad nu. 29. d, Hoc primùm 777
Euan. Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Iohannem. Mat. 17. nu. 1. a, vsque ad nu. 10. b, Et interrogauerunt. 644

S. Donati episcopi & martyris.

Epist. Omne gaudium existimate. Iac. 1. nu. 2. a, vsque ad nu. 13. b, Nemo cum. 773
Euang. Videte, & vigilate, & orate. Matt. 13. nu. 33. d, vsque ad finē capitis. 664

SS. marty. Cyriaci, Largi, & Smaragdi.

Epist. Gratias agimus Deo sine intermissione j. Thes. 2. num. 13. b, vsque ad nu. 17. c, Nos autem fratres. 757
Euang. Euntes in mundum vniuersum. Mar. 16. nu. 15. c, vsque ad nu. 19. d, Et Dominus, quidem. 667

In Vigilia S. Laurentij.

Epist. Confitebor tibi Domine rex. Ezec. 51. nu. 1. a, vsque ad nu. 13. b Exaltasti 458
Euang. Siquis vult venire post me. Matth. 16. nu. 24. d, vsque ad nu. 28. d, Amen dico. 644

In festo S. Laurentij martyris.

Epist. Qui parcè seminat, parcè & metet 2. Co. 9. num. 6. b, vsque ad nu. 11. c, In omnibus 745
Euang. Amen amen dico vobis, Nisi granum. Iohann. 12. nu. 24. d, vsque ad nu. 27. d, Nunc anima mea. 700

Infra Octau. S. Laurentij fit sicut in die.
In die SS. Tiburtij & Susannæ, fit de communi.
S. Claræ de communi virg.
SS. Hyppoliti & Cassiani de communi.
In Vigilia Assumptionis B. Mariæ.

Epist. Ego quasi vitis fructificaui. Eccl. 24. nu. 23. b, vsque ad numer. 31. c, Hæc omnia 447
Euang. Loquente Iesu ad turbas. Luc. 11. nu. 27. d, vsque ad nu. 29. d, Turbis autem 679

In Assumptione B. Mariæ Virginis.

Epist. in omnibus requiem quæsiui. Eccl. 24. nu. 11. a, vsque ad nu. 21. Et quasi storax. 447
Euang. Intrauit Iesus in quoddam castellum. Lu. 10. nu. 38. g, vsque ad finem capitis 679

Infra octa. B. Mariæ fit sicut in die.
In octa. S. Laurentij.

Epist. Qui parcè seminat, parcè & metet. 2. Cor. 9. num. 6 b, vsque ad nu. 11. c, In omnibus 745
Euan. Nisi granum frumenti. Ioh. 12. nu. 24. d, vsque ad nu. 27. d, Nūc anima mea 701

S. Agapiti martyris de communi unius mart.
S. Bernardi Abbatis.

Epist. Iustus cor suum tradet ad vigilandum, Eccl. 39. nu. 6. a, vsque ad num. 15. b, Si permanserit 451
Euang. Ecce nos reliquimus omnia. Mat. 19. nu. 27. d, vsque ad nu. 30. d, Multi autem 646

In octa. Assumptionis B. Mariæ.

Epist. In omnibus requiem quæsiui. Eccl. 24. nu. 11. a, vsque ad nu. 21. b, & quasi storax. 447
Euang Intrauit Iesus in quoddam castellum. Lu. 10. nu. 38. f, vsque ad finem capitis. 689

In Vigilia S. Bartholomæi apostoli.

Epist. Benedictio Domini super caput iusti. ecc. 4. nu. 25. d, & 45. vsq; ad nu. 10. a, Et coronati. 456
Euang. Hoc est præceptum meum, Ioha. 15. nu. 12. b, vsque ad nu. 17. c, Hæc mando vobis. 702

In festo S. Bartolomæi apostoli.

Epist. Vos estis corpus Christi & membra de membro. 1. Corin. 12. nu. 27. vsque ad finem capitis. 740
Euang. Exijt Iesus in montem orare. Luc. 6. nu. 12. b, vsque ad nu. 20. c, Et ipse eleuatis 674

S. Ludouici confessoris.

Epist. Iustum deduxit Dominus per vias rectas, Sap. 10. nu. 10. 6, vsque ad nu. 15. c, Hæc populum. 431
Euang. Homo quidam nobilis abijt in regionem longinquam. Luc. 19. nu. 12. b, vsque ad num. 27. d, Veruntamen. 685

S. Zeferini Papæ & mart.

Epist. Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi. 2. Cor. 1. nu. 3. a, vsque ad nu. 8, b, Non enim. 742

Euang. Si quis vult venire post me. Matth.16.nu.24.d, vsque ad num. 28.d, Amen dico 644

In festo S. Augustini episcopi, & confessoris. & Ecclesiæ doctoris.

Epist. Testificor coram Deo, & Christo. 2. Tim.4.nu.1.a, vsque ad nu. 9.b, Festina ad me. 764

Euang. Vos estis sal terræ. Mat.5.nu.12.a, vsque ad nume.20.e, Dico enim 635

In decollatione S.Iohannis Baptistæ.

Epist. Factum est verbum Domini ad me, dicens. Accinge lumbos tuos, Ier.1.nu.17.d, usque ad finem capitis 487

Euang. Misit Herodes, ac tenuit Iohannem. Mat.6.nu.17.c, vsque ad nu.30.d, Et conuenientes 658

SS.Felicis, & Adaucti martyrum.

Epist. Reddidit Deus iustis mercedem. Sap.10.nu.17.d, vsque ad num. 21.d Quoniam sapientia 432

Euang. Qui vos audit, me audit, Lu.10.nu.16.b, vsque ad num.21.d, In ipsa hora. 678

SEPTEMBRIS FESTA.

S. Aegidij Abbatis.

EPist. Dilectus Deo & hominibus. Eccl.45.nu.1.a, vsque ad nu. 6.a, docere Iacob. 456

Euang. Ecce nos reliquimus omnia. Matt.19.nu.27.d, vsque ad nu.30 d, Multi autem 645

In natiuitate S.Mariæ virg.

Epist. Dominus possedit me in initio viarum suarum. prouer.8.nu. 22. c, vsque ad nu.36.d. Qui autem. 409

Euang. Liber generationis Iesu Christi filij David. Mat.1.a, vsque ad nu.17.c, Omnes itaque 633

In exaltatione S.Crucis.

Epist. Christus factus est pro nobis obediens, Philip.2.nu.8.a, vsq; ad nu.12.b, Itaque charissimi 754

Euang. Nunc iudicium est mundi. Ioh.12.num.31.e, Usque ad nu. 36. f. Hæc locutus 701

In octa. S. Mariæ.

Epist. Dominus possedit me in initio viarum suarum. Proue.8.nu. 22. e, usque ad num.31.d, Qui autem. 409

Euang. Liber generationis Iesu Christi filij David. Matt.1.a, vsque ad nu.17.c, Omnes itaque 633

SS.Pontifi.& marty. Cornelij, & Cypriani.

Epist. Iustorum animæ in manu Dei sunt. Sap.3.nu.1.a, vsque ad nu.9 b, Qui confidunt. 426

Euang. Cùm audieritis prælia, Luc.21.nu.9.b vsque ad nu.19.d, Cũ autem videritis 687

In vigilia S. Matthæi apostoli.

Epist. Benedictio Domini super caput iusti. Eccl.44.& 45.num.25.d, vsque ad nu.10.b, Et coronauit 456

Euang. Vidit Iesus publicanum nomine Leui. Luc.5.nu.27.e, vsque ad nu.33.f, At illi dixerunt 673

In festo S.Matthæi apostoli, & Euangelistæ.

Epist. Similitudo vultus quatuor animalium. Ezech.1.nu.5.a, vsque ad nu.15.d, Cumq; aspicerem. 526

Euang. Vidit Iesus hominem sedentem in thelonio, Matthæum nomine. Mat.9.nu.9.a, usque ad nu.14.b, Tunc accesserunt 638

SS. Mar. Mauritij, & sociorum.

Epist. Respondit unus de senioribus, & dixit mihi. Apoch.7.nu.13.e, vsque ad finem capitis 786

Euang. Videns Iesus turbas ascendit in montem Mat.5.nu.1.a, vsq; ad num.12 a, Sic enim. 635

S.Lini Papæ & marty.

Epist. Benedictus Deus & pater domini nostri. 2.Cor.1.nu.3.a, vsque ad nu.8.b, Non enim 742

Euang. Si quis vult venire post me. Matth.16.nu.24.d, vsque ad nu. 28 d, Amen amen dico. 624

SS. Mar. Cypriani, & Iustinæ.

Epist. Rememoramini pristinos dies. Hebr.10.num. 32.f, usque ad nu. 39.g, Quod si subtraxerint. 770

Euang, Sedente Iesu super montem Oliueti. Mat.24.nu.3.a, usque ad nu.14.b, Et prædicabitur 649

SS. mart. Cosmæ & Damiani.

Epist. Iusti autem in perpetuum uiuent Sap.5.nu.16.c, usque ad num. 21.d, Acuet autem 429

Euang. Descendens Iesus de monte. Lu 6.nu.17 b, usque ad nu.24.d, Secundum hæc faciebant. 974

In festo S.Hieronymi presbyteri, & confess. & Eccl. Doct.

Epist. Testificor coram Deo, & Christo. 2.Tim.4.nu.1.a, vsque ad nu. 9.b, Festina ad me. 764

Euang. Vos estis sal terræ. Mat.5.nu.12.a, usque ad nume.20.c, Dico enim 635

OCTOBRIS FESTA.

S. Remigij episcopi & confesso.

EPist. Ecce sacerdos magnus: cuius loca per capita. Eccle. 44. & 45. sparsim colliges. nempè, Placuit Deo. Eccl.44.nu.16 e Inuentus est iustus, nu.17.c, Non est inuentus nu.20.c, Ideo iureiurãdo. nu.22.d, Benedictionem. num.25.d, Magnificauit eum, Eccl.45. nu.2.a, Statuit ei. nu.8.a, Fungi sacerdotio, n.19.e, finem in odorem suauitatis nu.20.e 456

Euang. Homo quidam peregrè proficiscens. Mat.25.nu.14.a, vsque ad nu.24.c, Accedens 649

S. Francisci confess.

Epist. Mihi autem absit gloriari, Gal.6.num.14.d, vsque ad finem capitis. 749

Euang. Confitebor tibi pater: Mat.11.nume.25.d, vsque ad finem capitis. 640

S.Marci Papæ & confess.

Epist. Plures facti sunt sacerdotes. Heb.7.nu.23.b, vsque ad nu.28.d, Lex enim. 760

Euang. Vigilate, quia nescitis qua hora. Matt.24.num.42.d, vsque ad nu.48.d, Si autem. 649

SS.Dionysij, Rustici, & Eleuterij.

Epist. Stans Paulus in medio Areopag. Act.17.nu.22.c, vsque ad finem capitis 718

Euang. Descendens Iesus de monte. Luc.6.nu.17.c, vsque ad nu.24.d, Secundùm hæc faciebant. 674

S.Callisti papæ & mart.

Epist. Omnis pontifex hominibus. Heb.5.nu.1.a, usque ad nu.5.b, Sic & Christus. 768

NOVEMBRIS FESTA.

COMMVNE SANCTORVM.

In vigilia vnius Apostoli.

Vnius marty. Pontific. Commune.

Vnius Mart. non Pontifi. Commune.

Alię in communi vnius marty.

Vnius martyris Commune Tempore Pasc.

Plurium martyrum Commune tempore Pasch.

Commune plurium martyrum Extra tempus Pasch.

Confess. pontific. Commune.

F I N I S.

REGESTVM.

* A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sf Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd.

A B C D E.

Omnes sunt Quaterniones, praeter Ddd, qui est Duernionem.

VENETIIS, M D LXXVI.
Apud Iacobum Vitalem.

